
BIBLIOTHEEK KITLV
0277 2844

No. 1 **Vrijdag 3 Januari 1908** **8ste Jaargang**

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

Orgaan der Vereeniging

Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang.

OOST EN WEST

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: **7a Heerengracht,** Den Haag.
Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat.**
Voor **Advertentiën** tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", **AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, Telefoon 4424,** beiden Den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f1.50 tot f.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van BOEATAN:

Zooals reeds meermalen plaats had, zullen er ook nu weder in verschillende steden tentoonstellingen gehouden worden, een uitnemend middel om meer bekendheid te geven aan de Indische kunstnijverheid en huisvlijtartikelen. Gedurende de laatste dagen van 1907 werd door „Vreemdelingenverkeer" te Zwolle eene expositie georganiseerd, die uitnemend slaagde, dank zij de goede zorgen van het Bestuur dier Vereeniging, in het bizonder van haar voorzitter Mr. N. J. Beversen, die er zich veel moeite voor getroostte, welke dan ook ruimschoots beloond werd. De tentoonstelling trok talrijke bezoekers, die blijkbaar smaak vonden in het mooie, dat er te bewonderen viel. Er werd in die enkele dagen voor ruim *f*300 verkocht. (Zie ook de Perskroniek.)

Nieuw Guinea.

De Deutsche Kolonial Zeitung van 14 en 21 Dec. ll. bevat mededeelingen uit het, tot medio Augustus ll. loopend verslag van Dr. Schlechter over de, onder zijne leiding in Duitsch Nieuw-Guinea aangevangen proef, om er tot eene geregelde caoutchouc- en gutta-percha-exploitatie te komen, zoo mogelijk met gebruikmaking van inheemsche werkkrachten. Deze proef, waarvoor een tijdvak van drie jaren is gesteld, gaat uit van het Kolonial-Wirtschaftliches Komitee, financiëel gesteund door 't Rijk en de Duitsche caoutchouc- en gutta-percha-industrie, zoodat de bijdragen de helft uitmaken der op 192000 mark geraamde kosten, waarvan de wederhelft ten laste komt van de Deutsche Kolonial Gesellschaft, waartoe genoemd Comité behoort.

De onderneming ging uit van Boeloe bij Konstantinhafen, van waar in de eerste plaats een weg naar het binnenland moest worden aangelegd, dien men tot het einde van de maand November ll. tot de waterscheiding van het Oertzengebergte hoopte te kunnen doortrekken, om dáár, 800 meter boven den zeespiegel, een tweede station aan te leggen, terwijl het eerste station in Juli l.l., Kebel, op 24 kilometer afstands van Boeloe werd opgericht. Te Boeloe zoowel als op de verschillende stations zijn of worden de noodige gebouwen opgericht en tuinen voor den aanplant van voedingsmiddelen aangelegd, ten behoeve van het personeel, dat, behalve een drietal Europeanen, hoofdzakelijk uit Melanesiërs bestaat, die als soldaten en als dragers dienst doen, terwijl een tiental, door Dr. S. met toestemming der autoriteiten, in Nederlandsch-Indië aangeworven Maleiers, met de caoutchouc en gutta-percha-winning vertrouwd, dienen voor het opsporen dier producten en het onderricht der inlandsche bevolking in de wijze van winning en bereiding.

Voor zooverre nu reeds conclusiën kunnen worden getrokken, zou in de doorzochte streek aan de Astrolabe-baai gutta-percha niet of slechts bij uitzondering voorkomen in de 20 kilometers breede kuststrook en de gutta-percha-zone eerst in het gebergte op een hoogte van 150 meter boven den zeespiegel een aanvang nemen. De daar aangetroffen boomen overtreffen in omvang die, welke Dr. S. op Borneo en Sumatra zag — er waren reuzen bij, die tot 30 pond getah opleverden. Behalve gutta-percha boomen werden ook caoutchouc-lianen in het wild aangetroffen. De winning der in het wild voorkomende voorraden heeft op de gebruikelijke, hier alleen mogelijke wijze plaats — omkappen der boomen voor het aftappen. Het tot medio Augustus verzamelde product bedroeg circa 1500 pond.

Behalve de ontginning der natuurlijke voorraden stelt de expeditie zich den geregelden aanplant van gutta-percha- en caoutchouc-boomen ten doel, waartoe bij Boeloe een proeftuin werd aangelegd. De aanplantingen verkeeren evenwel nog te zeer in het aanvangsstadium — Dr. S. kwam eerst in het voorjaar van 1907 in de kolonie aan — om hieruit nu reeds gevolgtrekkingen te maken.

De gezondheidstoestand onder het personeel was over het geheel bevredigend, terwijl de verhouding tot de, overigens in de betrokken streek slechts spaarzaam voorkomende inlandsche bevolking van vriendschappelijken aard was. Hare geringe dichtheid en de op enkele plaatsen onder die bevolking voorkomende lepra, leverden evenwel een bezwaar op om haar voor de geregelde gutta-percha-winning aan te trekken. Men hoopte, verder het binnenland in, gunstiger toestanden te ontmoeten.

De vraag rijst: of ons hier niet van Duitsche zijde een weg gewezen is om te trachten het aan Nederland toebehoorend westelijk deel van Nieuw-Guinea tot ontwikkeling te brengen? Herhaaldelijk, o. a. door den heer Van Houten, werd met warmte de zaak van Nieuw Guinea en hare toekomst bepleit en werd niet ten onrechte gewezen op het staatkundig belang, dat hier op den voorgrond trad door het feit, dat Nieuw-Guinea onder drie eigenaars is verdeeld, Australië, Duitschland en Nederland, welke laatste juist daar zich wel behoort te wachten niet in zijn plicht als koloniale mogendheid te kort te schieten en zich zeker niet te laten overtroeven door zijn op koloniaal gebied zooveel jongere mededingers.

Reeds werden klachten van Duitsche zijde vernomen over de overlast van uit Nederl. Nieuw-Guinea naar het Duitsch gebied getrokken inlandsche jagers ondervonden door de inlandsche bevolking. Het zou ons verwonderen indien het omgekeerde niet ook wel eens viel te constateeren in die streken, waar raaktochten nog tot de menus-plaisirs van hoofden en bevolking behooren, maar in elk geval kan van Duitsche zijde thans gewezen worden op een poging, zij het ook op bescheiden schaal, om het binnenland tot ontwikkeling te brengen en aldus meer geregelde toestanden in 't leven te roepen.

Aan het rapport van den heer S. valt nog te ontleenen, dat ook in het Nederlandsch gedeelte van Nieuw-Guinea gutta-percha wordt aangetroffen. Is dat werkelijk ten aanzien van ons grensgebied aldaar aan de Humbolt-baai het geval, dan dient o.i. niet langer te worden gewacht om het Duitsche voorbeeld na te volgen en aldus ten minste een begin te maken, waarop verder kan worden voortgebouwd.

X.

PERS-KRONIEK.

INHOUD: De *N. R. Crt.* over Ind. Kunstnijverheid. Mr. van Deventer over Javaansche Magistraten in *Land en Volk*. Een brief van den Gouverneur van Atjeh in *De Avondpost*. Blanda weder aan het mopperen in *De Controleur*.

Aan de Nieuwe Rotterd. Crt. schrijft men uit Zwolle o. m.:

Gedurende de laatste dagen van het jaar biedt „Vreemdelingenverkeer" een tentoonstelling aan van toegepaste — ditmaal Indische — kunst. De vereeniging „Oost en West" te 's-Gravenhage heeft een heerlijken voorraad van mooie dingen gezonden, die door een paar dames-bestuursleden smaakvol zijn geschikt. Schotten met weefsels en vlechtwerk behangen, tafels met koperwerk, snijwerk enz.

Het schijnt, dat velen nog meenen, dat de bewondering voor Indische kunst, waarvan wij vooral de laatste jaren getuigen zijn, een mode is, steunende op de zucht naar nieuwigheden. Kenschetsend is b.v. dat een der bestuursleden der vereen. op zijn vraag aan een vriend, die jaren lang in de Vorstenlanden had gewoond en dien hij meende te kennen als een man van fijnen smaak, — op zijn vraag of hij ook mooie

sarongs enz. ter leen wilde geven, tot antwoord ontving: dat hij er geen bezat, want dat hij ze nooit mooi had gevonden. Wat wij in Holland eerde als kunst was z.i. niet meer dan peuterig geduldswerk." De zonderlinge tegenstelling daargelaten — eigenaardig dat deze vriend jarenlang onontvankelijk was geweest en gebleven voor de prachtige, rijke kleurschakeering der Vorstenlandsche batiks, en zelfs — na al wat de laatste jaren over Indische kunst geschreven is (wij noemen slechts de namen van Rein Rouffaer en Loeber) nog meent, dat eenvoudig zucht naar wat nieuws tot kunst stempelt wat geen kunst is.

Onder het koperwerk is een wajanglamp, bevestigd aan een prachtig bewerkten hanger, zijn er fraaie tempelbellen met schoonen klank, en een sierlijke tempelkandelaber, een gong uit Semarang met prachtig geluid. Ketels, bokors, kwispedoren enz. van fraai gedreven koper. Een paar borden, overigens goed bewerkt, hebben een groven geornamenteerden rand. Mooi van kleur zijn twee rood koperen kendils uit Midden-Java onder de bokors zijn zeer fraaie exemplaren.

Onder het zilverwerk zijn drie Balineesche pinang-scharen, dienende voor het klein snijden der pinang noot. Ze zijn fraai van vorm. — Een sleuteiring van zilver met twee haken om den ring vast te maken aan den oedek (gordelband) die de sarong ophoudt, gespen, broches, armbanden enz. Heel mooi van bewerking zijn de amberbollen met goud netwerk.

Van het houtsnijwerk, waaronder veel gewoons, zijn zéer opmerkelijk de gesneden bamboe-kokers uit Timor en vooral die van de Karo-Bataks. Loeber gaf in 1903 een interessant brochuretje uit over het bamboe ornament der Kajan-Dajaks, waarin hij het bejammert dat er zoo weinig bamboe kokers in musea aanwezig zijn, die toch zoo uitnemend materiaal leveren voor de bestudeering der ornamentiek-studie. Op Timor schijnen ze te verdwijnen en vervangen te worden door blikken bussen met 'n spiegeltje in de deksel. — Terecht noemt Loeber dit snijwerk een der glanspunten van de Indonesische sierkunst.

Onder de wapenen verdient genoemd te worden een Atjehneesche rentjong — goud met email ingelegd.

Dat velen niet dadelijk de schoonheid van wajang-poppen beseffen, is te verklaren. De moeilijkheid is voor oningewijden: heen te komen over het gestiliseerde der menschefiguren. Kàn men dat en kàn men dan verder iets vatten van het karakteristieke: van het teere der vrouwefiguren, van het krachtige en edele der prinse-vormen, en dan de rijke à jour uitgeslagen minutieuse ornamenten dezer lichamen bewonderen dan is men wèl op weg de schoonheid dier poppen te beseffen. Het best is altijd ze tegen het licht te houden; het allermooist komen ze uit op een raam met wit katoen bespannen. Hier is een blauwe achtergrond. Een Solosch gordijn met wajang-poppen scheidt de poppen.

Tal van hoornen voorwerpen die geen bijzondere vermelding verdienen, maar — grif van de hand gaan.

Dat zullen ook vele gevlochten voorwerpen, in de eerste plaats de zeer handige tasschen uit bies gevlochten. Fraaie ornamentiek op de buitenzijde: roode op de blanke biezen — als verfstof dient het inlandsche drakenbloed. Het is Padangsch werk, en daarvandaan komen ook de rood-en-witte mooie stoelmatjes, hier aanwezig. Aan een wand hangen onder verscheidene fraaie matten twee opengewerkte: een eigenaardig type van Indische vlechtwerk. „De mat is hierbij in schuine richting gevlochten met enkelvoudigen slag, en hierdoor wordt op enkele plaatsen het kruisverband verbroken en worden de doorgesneden strookjes omgevouwen en teruggeslagen. Vierkante openingen in kruisvorm worden aldus gevormd en deze, met kleine ruimten er tusschen naast elkaar geplaatst, vormen een aardig „kantwerk", dat smaakvol de mat vermooit" (Loebèr). Vermelding verdienen ook twee zeer fijn gevlochten mandjes van de Karo-Bataks.

Er is eenig kralenwerk van Timor en van de Sangir-eilanden. en dan twee baadjes van de Dajaks, waarvan één met prachtig kralenwerk. Tien tegen één dat de meeste bezoekers beginnen te lachen om dat met rood omzoomde — onder aan den rand met bellen versierde — baadje en zich niet de moeite geven om te letten op de zeer fijne schikking der kleuren.

Dan is er kantwerk. veel uit Padang. uit Palembang, ook eenige West Indische dingen, waaronder heel mooie.

Ten slotte: weefsels, geikatte en gebatikte. Over ikatten en batikken is de laatste jaren zooveel geschreven, dat men nu eindelijk wel zal weten wat dit is, en dat men zich ongestoord aan de bewondering van tal der prachtige weefsels kan overgeven, die hier geëxposeerd zijn.

Uit Palembang zijn er een mooie dof-roode slendang met goud en een prachtig rood geikatte sarong. Het gaat natuurlijk niet aan, hier een beredeneerd overzicht te geven van al de rijke of minder rijke weefsels, die zijn gezonden. Sarongs, slendangs, slimoets zijn er, te kust en te keur — ook een doek met het z.g. herteviekken-motief (plang-roesa). Als men de zaal binnenkomt, heeft men terstond mooi-bruine Vorstenlandsche weefsels. Al die kleuren zijn een weelde voor het oog. Wie hier kleuren-schikking en ornamentiek wil bestudeeren, kan uren en uren er aan besteden. Nuttig zijn voor ingewijden de lapjes om het batik-procédé en het plangi procédé te bestudeeren. Interessant èn mooi zijn twee geïkatte weefsels: grijs, met wit en rood van de Dajaks — prachtig matte kleuren. Prachtig een slimoet uit Soemba.

Ongetwijfeld zal deze tentoonstelling veel bezoek trekken en het is te hopen, dat ze ook opvoedende kracht heeft, waar het geldt het gevoel voor kunst. Dat het bestuur dit hoopt, blijkt ook uit 't feit, dat het den leerlingen der Industrie-school vrijen toegang tot deze tentoonstelling geeft.

* * *

In **Land en Volk** wijdt mr. C. Th. van Deventer twee hoofdartikelen aan de „Javaansche Magistraten", beginnende met te zeggen:

„Zelden is een belangrijke hervorming in Indië onder zoo groote eenstemmigheid hier te lande tot stand gekomen als die, betreffende de toekomstige inrichting van de rechterlijke macht op Java. Het wetsontwerp tot inrichting van een school tot vorming van inlandsche rechtsgeleerden, bestemd om te hunner tijd tot bezoldigde leden der Indische rechterlijke macht te worden benoemd, vond slechts warme verdedigers en ontmoette geen enkelen tegenstander. De aanneming van dit wetsontwerp zonder hoofdelijke stemming had in dit geval beslist de beteekenis van een aanneming met algemeene stemmen.

Toch meene men niet, dat het hier bedoelde voornemen der Regeering in het geheel geen tegenstanders heeft. Moge men in Nederland over het algemeen gerust zijn, in Indië zijn er personen, en personen van beteekenis, die de toekomst, door Minister Fock's voorstel ontsloten, met bezorgdheid tegemoet zien.

Als woordvoerder van dezen mag genoemd worden Mr. W. F. Haase, die in De Locomotief van 23 October jl. als zijn meening heeft uitgesproken, dat de voorgestelde nieuwigheid een groote ramp zou zijn en „dat de tijd nog niet (zou zijn) aangebroken, om de voorgestelde proef met kans op eenig succes te nemen." Mr. Haase is zeker niet de eerste de beste. Als voorzitter van Inlandsche rechtbanken is hij in staat geweest, de Inlanders van nabij te leeren kennen, zoowel de justitiabelen als hen, die, zij het dan ook zonder eenige voorbereiding voor het rechtersambt, thans als leden der Inlandsche rechtscolleges zitting hebben. Bovendien is hij beter dan velen in staat over de vatbaarheid van Inlanders voor hoogere ontwikkeling te oordeelen, omdat hij eenige jaren als leeraar in de rechtswetenschappen verbonden was aan een school tot opleiding van Inlandsche ambtenaren en in die betrekking zich niet alleen als een degelijk docent, maar ook als een goed paedagoog heeft doen kennen.

Er is dus alle reden om van mr. Haase's zwaartillend oordeel met aandacht kennis te nemen."

Na de verschillende bezwaren van dezen tegenstander te hebben weerlegd, komt schrijver tot het besluit:

Voor de meening van mr. Haase, dat de voorgestelde nieuwigheid een groote ramp zou zijn, met andere woorden een ernstige bedreiging zou bevatten van het rechtsbelang der Inlandsche bevolking, bestaat dus inderdaad weinig grond. Zoo oordeelden ook de adviseurs der Indische regeering, voor zoover van hun adviezen naar buiten is gebleken. Het rapport van de uit personen, wier bevoegdheid zelfs door mr. Haase niet zal worden betwijfeld, samengestelde commissie van advies, dat op verzoek der Kamer door den Minister aan de leden werd overgelegd, heeft, zooals bij de openbare behandeling bleek, den Minister tot leiddraad gestrekt bij het ontwerpen van zijn plan, zoodat kan worden gezegd, dat dit plan geheel in overeenstemming is met de inzichten van de leden dier commissie, de hh. prof. Snouck Hurgronje, mr. Van der Zwaan en mr. Koster.

Dat ook mr. Cohen Stuart, directeur van Justitie, tijdens de voorbereiding dezer zaak in Indië, als een warm voorstander moet worden aangemerkt, is uit zijn, door mr. Haase zelven aangehaald artikel in De Indische Gids, voldoende gebleken. Mr. Haase's vermoeden, dat de in Indië uitgebrachte adviezen hoogstwaarschijnlijk wel niet gunstig zouden luiden, blijkt derhalve, wat de voornaamste adviezen althans betreft, onjuist te zijn.

Ten slotte haalt mr. Van Deventer, als een opmerkelijk teeken des tijds, het oordeel aan van een Javaan, evenzeer in **De Locomotief** verschenen, en eindigt met de woorden:

„Zeer dankbaar," zoo schrijft deze Javaan, „zijn wij voor het in ons gestelde vertrouwen, — wij zullen trachten ons dat waardig te maken." Uit deze woorden blijkt, hoe juist de schrijver de bedoeling der regeering heeft begrepen. Van haar zijde is gedaan, wat zij doen kon: de gelegenheid om tot het rechtersambt te komen, voor de inlanders openstellen. Het is thans aan hén om te toonen, dat zij van die gelegenheid kunnen en willen gebruik maken. In het stilzwijgend beroep, dat met de oprichting der rechtsschool voor Inlanders gedaan wordt op hun plichts- en eergevoel ligt misschien nog de grootste beteekenis van deze belangrijke regeeringsdaad.

* * *

De Avondpost van 1 dezer publiceert onder het hoofd: Wekker's artikelen en de reis van den G.-G. naar Atjeh, den volgenden door haar ontvangen brief:

Koeta-Radja 6 Dec. '07.

Gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden
No. 229.

Ik heb de eer uwe redactie de goede ontvangst mede te deelen van de mij toegezonden nummers, waarin voorkomen de artikelen, geschreven door een oud-maréchaussée-officier, getiteld: „Hoe beschaafd Nederland in de twintigste eeuw vrede en orde schept op Atjeh."

Op den voorgrond stellende, dat die toezending mij overbodig toeschijnt in verband met de uwe redactie bekend zijnde omstandigheden, dat uw dagblad mij geregeld wordt toegezonden, vermoedelijk als contra-beleefdheid tegenover de sedert eenige jaren in gebruik zijnde gewoonte, dat uwe redactie een exemplaar van het politiek maandverslag betreffende dit gewest wordt toegezonden, zeg ik uwe redactie toch dank voor de attentie, mijn aandacht te vestigen op genoemde artikelen.

Hoewel het niet op mijn weg ligt met uwe redactie een polemiek te voeren omtrent de juistheid dier artikelen en het mij ook niet lust om openlijk tegen het in die artikelen voorkomende op te komen, kan ik toch niet nalaten, uwe redactie mede te deelen, dat, aangezien u blijkbaar meer waarde hecht aan het door „Wekker" geschrevene dan aan den inhoud van mijne verslagen en u blijkbaar een onwrikbaar geloof schenkt aan de juistheid dier artikelen — althans uit de aankondiging dier artikelen van de hand van uwen redacteur blijkt niet, dat aan de juistheid wordt getwijfeld —, ik verder wensch verschoond te blijven van de toezending van uw dagblad, terwijl mijnerzijds de toezending van het politiek verslag zal worden gestaakt.

Dat het feuilleton van „Wekker", waarin o. m. voorkomt eene verdachtmaking van de juistheid der officieële politieke verslagen, terwijl de artikelen zelf een aaneenschakeling vormen van grove leugens — onjuistheden is te zacht uitgedrukt —, en indien geen leugens, van verregaand overdreven voorstellingen van zaken, waardoor dat artikel in mijn oogen niet meer is dan een leugenachtig pamflet, door uw blad is geplaatst, nadat verscheidene fatsoenlijke dagbladen hadden geweigerd het op te nemen, maakt, dat ik niet dan met tegenzin uw dagblad zou kunnen ter hand nemen."

— — — — — — — — — — — — — — —

„Hier volgen enkele beschouwingen van den Gouverneur over een persoon, met name genoemd, die hij voor den schrijver houdt en die, naar Z.H.E.G. beweert, reden zou kunnen hebben om hem slecht gezind te zijn. Wij mogen natuurlijk aan het verbreiden van gissingen over den naam des schrijvers niet meedoen, en achten ons derhalve verplicht dezen passus niet over te nemen. De brief sluit aldus:

„Het door U geplaatste pamflet is derhalve een uiting van persoonlijken haat tegen den persoon van den Civiel en Militair Gouverneur van Atjeh en Onderhoorigheden.

Ten slotte stel ik er prijs op hierbij uitdrukkelijk te verklaren dat ik Uwe Redactie niet veroorloof dit schrijven openbaar te maken of daarvan voor welk doel ook gebruik te maken.

De Civiel en Militair Gouverneur van
Atjeh en Onderhoorigheden.
Op last:
De Secretaris.
(handteekening onleesbaar)."

De redactie voegt daaraan als commentaar toe:

„Wij stellen er onzerzijds prijs op, uitdrukkelijk te verklaren, waarom wij bovenstaand schrijven openbaar maken, al werd het ons door het militair bewind van Atjeh... niet veroorloofd. Het is ons te doen om de waarheid inzake ons Atjeh-beleid. — niets meer, maar ook om niets minder.

Allereerst is daartoe noodig, te weten òf ons waarheid zal geschonken worden, is het noodig te weten in hoeverre partijdigheid of onpartijdigheid staande het onderzoek door den Gouverneur Generaal op het Gouvernementsgebouw te Kota-Radja aan het woord is geweest; in hoeverre daar gezeigdheid heeft bestaan om volle opening van zaken te geven aan het Nederlandsche volk; in hoeverre men zich daar groot heeft gevoeld en krachtig in het bewustzijn van eigen onschuld...

Daarom hebben onze lezers het recht te vernemen, hoe de Gouverneur van Atjeh en Onderhoorigheden elf dagen nadat de Commissie van Enquête voet aan wal heeft gezet, gemeend heeft onze vraag naar meerder licht te moeten beantwoorden; dat is naar den trant waarop in 1902 de inlandsche verkoopers op den passar te Segli door zekeren maboor, civiel gezaghebber, met de karwats werden afgestriemd. Want in die wijze van beantwoorden schuilt reeds een aanwijzing, wat van het onderzoek te wachten is.

Daarom rekenden wij ons verplicht in 't belang van de zaak, welke we dienen, het militair consigne te moeten overschrijden.

* * *

EEN UIT VELEN

is de titel van een artikel van B l a n d a in D e C o n t r o l e u r, waarin deze zegt:

Er is thans in de Kamer een beslissing gevallen die ons smartelijk heeft getroffen. Zij heeft namelijk andermaal afwijzend beschikt op een verzoek van den heer W. H. van der Haas om herstel van aangedaan onrecht.

Wij, die de betrekkelijke stukken bestudeerd hebben en daaruit tot de onwrikbare overtuiging zijn gekomen van 's adressants goed recht, kunnen niet nalaten naar aanleiding dier gevallen beslissing hier nog een woordje in het midden te brengen.

Na de geheele geschiedenis, die zeker ook onzen lezers wel bekend zal zijn, verhaald te hebben, komt Blanda ten slotte tot de volgende onbezeming, die naar wij durven hopen wat al te zwart gekleurd is.

Van een ieder, die gezond en sterk van lichaam, maar minder sterk van geest in Indischen Staatsdienst treedt, wordt in een paar jaar tijds het hart uitgeknepen. De meesten merken er niets van, zoo geleidelijk aan gebeurt dat. Wat er van den inwendigen mensch dan nog overblijft, is de stuff, waaruit de „geschikte" ambtenaren worden gevormd, de eminente mannen aangewezen om het prachtig rijk van Insulinde enz. te regeeren, en die er van gemaakt hebben, wat het nu is: een ware Janboel, geregeerd, of, wat juister gezegd is, geëxploiteerd door leugenaars en Tartuffes par naissance of die dit om den broode geworden zijn.

Wie tegen den stroom optornt, houdt men voor een dwaas, noemt men „onbetrouwbaar", heeft karaktergebreken", wordt afgemaakt. Dat is het stelsel, dat Indië regeert, d. i. ten gronde helpt!

Uit de Oost-Indische Mail.

De plannen van den Landvoogd.

De gouverneur generaal, die thans waarschijnlijk reeds zijn enquête op Atjeh begonnen is, zou naar uit Buitenzorg aan het S o e r. H b l. geschreven wordt, voornemens zijn om 't geheele gewest te bereizen, voor zoover hij dat met de stoomtram kan bereiken.

Alle bivakcommandanten, zoo is althans het plan, zullen worden gehoord en er zijn reeds maatregelen getroffen, om dezen tijdelijk te vervangen.

Dat kan dus een leerzame reis worden, als ieder naar waarheid opbiecht hoe de tegenwoordige toestand is, en er kunnen vrij stellig interessante tooneeltjes worden verwacht, als al die [illegible] officieren, tegenover de hooge commissie in bijzijn van den Gouv. van Atjeh opbiechten hoe zij al dan niet gedwongen, tegen de bevolking optreden. Het proces-verbaal van dat onderzoek met de oorspronkelijke bijlagen — de verklaringen van al die officieren, mitsgaders natuurlijk die der Atjehsche hoofden, die ook al gehoord zullen worden — belooft bijzonder interessant te zullen worden, nog veel interessanter dan de Wekker-onthullingen, meent het blad.

Want dat er wat los zal komen, is buiten twijfel. Want niet alleen de opgeroepen hoofden zullen hun verklaringen afleggen, maar, — mag men een correspondent van het N. v. d. D. gelooven, dan zullen sommige hoofden van de aanwezigheid van den landvoogd gebruik maken, om zich te komen beklagen.

Hoe het zij, de landvoogd moet zich uitgelaten hebben, dat de volksvertegenwoordiging de volle waarheid zal vernemen.

Dat is natuurlijk ook de bedoeling der Kamer, die tegenover het wantrouwen van den hr. van Kol, haar vertrouwen in een onderzoek door den landvoogd toonde.

Wat de verdere plannen van den landvoogd betreft, de reis gaat als gezegd, langs Atjeh's Noordkust naar het Oosten en verder naar Sumatra's Oostkust.

Van Medan uit zal verder, à la Cremer, met auto's van de Firma Verwey en Lugard een bezoek worden gebracht aan het Tobaplateau.

Daar daalt de landvoogd met zijn gezelschap naar het meer af, om in het aluminium-bootje een tochtje over dezen wijden waterplas te maken. Verder — maar dit is nog niet zeker — wordt de reis voortgezet door Tapanoeli, om langs de Westkust huiswaarts te keeren van deze „historische reis", zooals men bij voorkeur de enquête, reeds vóór het vertrek, op het paleis te Buitenzorg placht te betitelen.

* * *

De Wielrijders naar Atjeh.

In het B a t. N i e u w s b l a d van 2 Dec. lezen wij:

„Gisteren is van den gouverneur-generaal de telegrafische lastgeving ontvangen, dat de compagnie wielrijders — kapitein commandant Willems, luitenants van der Rest en Droogleever zijn hierbij op het oogenblik ingedeeld — zich zoo spoedig mogelijk naar Atjeh zal begeven.

Men wil, dat deze plotselinge order zijn oorzaak vindt in den overval van Lambaroe.

Natuurlijk weten wij niet, welk werk de compagnie te wachten staat. Zal het politie-toezicht zijn, verkenningen of kondschapsdienst, ordonnansendienst, of is men voornemens er een vliegende colonne van te maken, als het ware uit bereden infanterie bestaande; dan wel zal aan patrouilles de bewaking van baanvakken van de tram opgedragen worden?

Is echter de bestemming het gewone patrouille systeem, dan kunnen wij onze wielrijders niet vleien, daar zij o.i. niet geschikt zijn voor den guerillaoorlog in de atjehsche terreinen met zijn hinderlagen, djahats en wat daar meer zij.

Wij constateeren echter het feit, dat de gouverneur generaal met deze telegrafische lastgeving indirect, maar daarom niet minder openlijk erkent: „het personeel waarover de gouverneur van Atjeh, de generaal majoor van Daalen tot op heden beschikte, was onvoldoende."

Heden de compagnie wielrijders. Wat zal het morgen geven?" vraagt de redactie.

En elders merkt hetzelfde blad op:

„Wij zien met genoegen, dat ook in het buitenland stemmen opgaan tegen de Atjeh schandalen; met genoegen, niet om het schandelijke voor den nederlandschen naam, maar omdat de ruchtbaarheid buiten de grenspalen misschien de hollandsche natie zal wekken en haar vertegenwoordigers in het parlement zal aansporen, om wat meer aandacht te wijden aan dezen smet op den nederlandschen naam.

Het is wel vreemd, merkt de Straits Times sarcastisch op aan den voet van een lang artikel over „Brutality in Acheen", dat de vijanden, die vaak niet eens gewapend genoemd mogen worden, zich zoo herhaaldelijk wagen aan een strijd met de hollandsche soldaten.

Er moesten wat meer Henneker Heatons zijn, misschien werd dan wat beter verstaan op Sumatra's noordpunt, wat de eigenlijke beteekenis van het begrip „menschelijkheid" is."

* * *

Het Boete-systeem in Atjeh.

Als een staaltje hoe sommige heeren civiel gezaghebbers en postcommandanten dat boetesysteem toepassen, hoorde ik dezer dagen het volgende, schrijft de correspondent te Kota Radja van D e S u m. B o d e.

„Op een zekeren post op de Noordkust is een officier, die zijn gebied in sectoren verdeeld heeft. Die verdeeling is de bevolking bekend. Is nu aan die streek om het een of andere geval, waaraan de goedgezinde bevolking meestal geen schuld heeft, en dat bij voldoende bescherming door onze troepen ook zelden voorkomen zou, een boete opgelegd, dan worden in die verschillende sectoren, liefst op verschillende dagen onderbevelhebbers, meestal onderofficieren, uitgezonden, om die boete te innen. Is er geen geld, wat wel te begrijpen is, daar de boeten nog al vlug en tot groote bedragen worden opgelegd, dan, zoo luidt het consigne, worden de sappi's maar medegenomen. Nu doet zich echter het geval voor, dat de bevolking van den sector waarin boete geïnd wordt, de sappi's overbrengt naar een naastbijgelegen sector, waar dien dag geen boete wordt geïnd. Het gevolg is, dat die onderbevelhebbers — een groot woord voor een kleine zaak — met leege handen thuis komen. Dat

was echter niet naar den zin van den bes.uurder en daarom werd de orde gegeven: indien er geen sappi's zijn, breng dan de vrouwen ma.r mee, en dat geoeurde. De arme vrouwen worden medegenomen en opgesloten in een kooi van gewapend ijzerdraad, tot tijd en wijle de man op de een of andere manier zijn aandeel in de boete heeft voldaan, en dat duurt soms eenige dagen. Het engelsche stelsel dus, alleen, het is soms nog erger, daar de kooien erg klein zijn en, bij eenigszins groot aantal der bewoonsters, dezen zelfs geen ruimte bieden om te gaan liggen.

Het is te hopen, dat daaraan een einde wordt gemaakt. Dat zal echter alleen mogelijk zijn, indien er meer troepen in Atjeh komen. Het zou gewenscht zijn, alle thans in Atjeh gelegerde troepen maar eens te vervangen, vooral die heeren maréchaussées moesten linkweg naar Java worden gestuurd, om daar te leeren, een beetje mensch te worden, want bij zeer velen, vooral bij Amboineezen, is alle menschelijkheid verdwenen.

Die heeren Amboineezen, die van de Europeanen vele ondeugden hebben overgenomen, ontzien niets. Wat die Amboineezen, die te kwader ure door kapitein Schoemakers en overste Graafland over het paard getilde, slechte soldaten wel kunnen, is op het kerkhof, oogenblikkelijk voor en na een begrafenis, om een hoek van den pagger, flesschen jenever leegdrinken. Dàt kunnen ze goed, en verder in de onmogelijkste uniformen langs straat slenteren. Wat de laatste betreft, is er hier te Kota Radja sedert het optreden van overste Doorman, als plaatselijk commandant, een groote verandering ten goede gekomen. Het werd tijd."

* * *

Diederik Baltzerd geeft in een zijner Zaterdagsche causerieën in het N. v. d. D. v. N. I. een nieuw middel aan tot pacificatie van Atjeh. Bij wijze van tafelspeech zegt hij dan o.a. :

„Welnu dan, Dames en Heeren, er is tot het bevredigen van Atjeh niet anders noodig, dan dat men Atjeh... Java noemt, — en Java Atjeh...

Vele stemmen: Wat zal dat nu geven?

— Dat geeft àlles, Dames en Heeren. Bekommert iemand er zich thans om, of in het Krawangsche iemand vermoord wordt, of dàar vee wordt gestolen, of er in Buitenzorg wordt geroofd en gerampokt, of in Oost Java de bevolking rare streken uithaalt. Of zij in de Preanger wordt geknepen, en wegen en bruggen maken moet? Niemand immers! Noem Bireuen eenvoudig Tjilatjap, en wie bemoeit er zich dan verder mee of daar door eenige Atjehers 'n Ambonnees wordt gemold? Geen sterveling natuurlijk. Terwijl, als je de plaats Bireuen blijft noemen, die dingen breed worden uitgemeten.

Beschietingen van Kota Radja wekken een storm in de tweede Kamer. Noem Kota Radja: Gedangan of Baron en noem onzen vriend Teuku Ben Peucuë kampes Dermodjojo, dan is de zaak in orde en er wordt niet meer naar gevraagd...

Een controleur B. B. : „Hij heeft niet heelemaal ongelijk."

Na nog meerdere zeer rake opmerkingen, besluit D. B. zijn toast met de woorden:

„In het kort, Dames en Heeren, ik beroep mij op een Van Dag tot Dag in het Alg. Handelsblad van 26 Juni 1904, waarin staat:

„Nu reeds kan worden gezegd: het is in een groot deel van Atjeh veiliger dan op Java."

En ik stel dus voor om een rekest te verzenden aan de Regeering en aan het Opperbestuur in Nederland en daarin te verzoeken om Java te doen deelen in de zegeningen, die zoo blijkbaar emaneeren van het bestuurssysteem op Atjeh, en tegelijkertijd Atjeh te verlossen van den langdurigen oorlog: door het Java te noemen, en daardoor te verheffen tot het model aller Koloniën voor de beschaafde wereld."

* * *

Een Haventrust.

„Er werd ons," zoo schrijft het S o e r. H a n d e l s b a d", van betrouwbare zijde medegedeeld, dat in Nederland door enkele zeer hoog geplaatste personen plannen zijn ontworpen tot het vormen van een haventrust. Dat is wel het laatste, waaraan men hier te lande gedacht zal hebben.

Die trust zou ten doel hebben in de eerste plaats de exploitatie der havens Sabang en — Soerabaja. En nu lette men wel op: vóórdat hier te lande de beslissing was gevallen ; toen de regeering nog weifelde tusschen het havenplan C 3 en het pierplan van den heer v. Goor, ja, toen de kansen van het eerste plan nog verreweg het hoogste stonden, toen werd uit den Haag reeds aan iemand hier ter stede geschreven, dat het plan C 3 stellig niet zou worden aangenomen, omdat dit niet strookte met de plannen van de trust, die wèl een pier, maar geen prauwenhaven zou kunnen exploiteeren.

En de voorspelling is uitgekomen!

De namen van enkele der voormannen van deze trust zijn ons genoemd; zij genieten, naar verder geschreven werd, den steun van iemand die hier te lande in hooge betrekking geplaatst, na zijn heengaan, aan de trust een werkzaam aandeel zal nemen.

Zouden inderdaad de krachtig uitgesproken wenschen van Soerabaja's handel den nederlaag hebben geleden tegenover een machtige financieele combinatie in Nederland, die hier te lande in het geheim krachtigen steun vindt?

Het is haast ongeloofelijk!

En toch..." meent het blad.

Een Officiersbond.

„Met verwondering, schrik, vreugde, onverschilligheid, wantrouwen, spot of twijfel, al naar gelang van den persoon," zoo schrijft het B a t. N i e u w s b l a d, „las het publiek in een entrefilet in de Java-Bode, dat eenige officieren te Weltevreden zouden trachten een officiers bond te stichten, met het doel, de belangen van het officierkorps te behartigen.

Een anoniem aangeboden stuk en een advertentie in het N. v. d. D. van Vrijdag bevatten een oproeping aan alle officieren te Weltevreden en Meester Cornelis, om Zaterdag bij Siam en Weyns bijeen te komen ter bespreking van bovengenoemd plan."

Na een beknopt verslag gegeven te hebben dier vergadering, zegt het eerstgenoemd blad, dat met het plan ingenomen is:

„Ten laatste werd de vraag opgeworpen : wat te doen, als een overgroot deel der officieren adhesie betuigde met het plan, maar de legercommandant er zich tegen verklaarde ?

De vergadering verklaarde daarop vrijwel unaniem, dat dit laatste geen beletsel zou mogen zijn om het plan door te zetten, maar dat hiervoor, menschelijkerwijs gesproken, geen vrees behoefde te bestaan, gelet op de loyale beginselen, die de legercommandant reeds dikwijls had getoond voor te staan.

Tenslotte werd met algemeene stemmen een motie aangenomen, waarbij sympathie betuigd werd met het plan en streven der promotors en aan de heeren E. K. H. Pluim Mentz, kapitein van den generalen staf, J. H. Delgorge, eerste luitenant der infanterie, P. H. C. Wilder, eerste luitenant adjudant der infanterie, H. W. Hollappel, eerste luitenant der infanterie en A. R. F. v. d. Mark, tweede luitenant der infanterie opgedragen werd, het plan nader uit te werken en stappen te doen, om de beginselen en plannen van den bond ter kennis te brengen en den steun te verzoeken van legercommandant en alle officieren van het indisch leger."

De J a v a b o d e daarentegen vindt het plan „bespottelijk" en meent:

„Zoolang een staand leger, en dit geldt nog meer voor een uit vrijwilligers bestaand koloniaal leger, een willoos werktuig moet zijn en blijven in handen van de hoogste staatsmacht, achten wij alle bonden en vereenigingen van officieren en van militairen beneden dien rang misplaatst. Aan de meerderen, aan de hoogste militaire autoriteiten in de eerste plaats, is de zorg opgedragen voor de belangen der minderen; de weg om die belangen in gepasten vorm bij die meerderen voor te dragen, staat iederen mindere open. Een andere weg kan door de regeering officieel niet worden erkend of toegelaten."

Het N. v. d. D. v. N. I., deze woorden aanhalende, merkt echter op:

„In abstracten — zeer beperkten — zin heeft het blad gelijk, dat valt niet te ontkennen. Maar als de minderen nu aan het in gepasten vorm

FEUILLETON.

Bannelingen.

(Vervolg).

Hij bukte zich diep, want eensklaps gevoelde deze sterke man, gehard door lijden en strijd, dat tranen zijn oogen vulden... en hij had in jaren niet geweend... niet sinds... Ach, neen, die tijd was voorbij, dat schoone leven was voor altijd verloren! Maar de vrijheid!... Hij bedwong zich.

Regelmatig bewoog zich de schop, breeder werd de sloot en dieper, zoo werkte hij voort, urenlang!

— — — — — — — — — — — — — — — —

In een der kleine woningen, het was het huisje van Duval, zat een betrekkelijk nog jonge vrouw. Haar gelaat was ovaal, de trekken fijn besneden ; het was eene lieve verschijning, maar uit haar wezen sprak kommer en lijden.

Zij was bezig ondergoed te naaien voor andere gevangenen.

Voor de woning zat een klein meisje stil op een ledige kist, die als bank dienst deed. Zij keek naar de wolken en telde ze... één blauwe... drie witte... nu dreven weer grijze wolken voorbij, daarna witte donzige als groote katoenvlokken. Wat was het toch mooi!

— Margot!

— Moedertje?

Het kind stond op.

— Omhels mij, kleintje, zeide de moeder zacht. Vindt je de lucht zoo mooi? Je kijkt er zoo dikwijls naar.

— Ja, lieve moeder, zeide het kind, ook zacht sprekende. Alles is hier ook zoo stil, allen zijn meestal bedroefd. Kleine Marie vertelde, dat haar moeder ook zooveel schreide en dan denk ik, als wij allen nu eens even als de wolken naar een ander land konden gaan, waar alles héél anders was dan hier!

— Ja, naar huis!

De jonge vrouw zuchtte. Beelden van 't verleden kwamen door de herinnering tot haar. Zij dacht aan haar misdrijf en hoe zij tot de zonde was gekomen door een gevoel van verlatenheid en wraak over onrecht, haar aangedaan. Hoe zij zich gemengd had in de woelingen te Parijs tijdens den Fransch-Duitschen oorlog... wederom zag zij de vlammenzee! Zij hoorde weder de schelle, dreigende stemmen zich verheffen... de Marseillaise weerklonk...... Zij rilde!

Het kind greep haar hand en drukte het teedere, reine gelaat er tegen.

En de moeder kuste haar liefdevol. Het was haar kind, haar lieveling! en... zij had geboet, geleden, jarenlang!

Eens na die vele jaren, zij herinnerde het zich nog duidelijk, was haar gezegd, dat weder een gedeporteerde mocht trouwen; hij had goed opgepast; en zij, Madeleine, zou morgen met nog andere voor het vierkante raampje mogen verschijnen. Zij kwam in aanmerking wegens goed gedrag.

's Ochtends had zij geweend en gebeden. Alles was toch ook zoo vreemd, zoo zonderling! Zoo geheel anders dan in het Vaderland. Zij dacht er over na, en nam het besluit, de gunst, die haar was toegestaan, te weigeren.

Welk een gunst was dit dan ook! Als een wild dier zou zij even het raampje mogen voorbijgaan, om gezien en beoordeeld te worden.

Madeleine, die innerlijk fijn besnaard was, kwam in opstand; maar toen... Het arme vermoeide hoofd dat zooveel gedacht en geleden had, boog zich diep, vol weemoed, en de gedachte aan een eigen, vrije woning kwam tot haar; meer vrijheid zou daar althans toch altijd zijn en een deelgenoot van haar verdriet. Zij zou hem wellicht leeren liefhebben en vertrouwen, die kans bestond.

Liefhebben! Welk een vreemden klank had dit woord in dit oord van jammer en ellende! Op deze plaats, waar lijden haar zetel had, geleek het wel eene parodie.

Toch... toch! het zou kunnen zijn, dat 't sprookje van de zonnestralen, die den nacht in licht veranderden, nog bewaarheid werd voor haar, arme Madeleine!

Na uren van innerlijken strijd overwon zij haar afschuw, om op zulk een wijze te huwen. Een hunkeren naar liefde ontkiemde in haar hart en vóórdat de dageraad aanbrak, was haar besluit genomen, zij zou mededingen met Marie en Hélène— zij wilde iets winnen, dat weer vrede zou kunnen brengen en wat rust voor haar ziel...

Zoo was dan de ochtend gekomen, die haar hopen en vreezen deed. Zij durfde niet veel verwachten de kleine, slanke Madeleine! De anderen waren veel flinker en knapper; zij, met haar door lijden vermagerd gelaat, haar teer figuurtje, zij zou zeker niet gekozen worden!

Toch ging zij.

Langzaam, aarzelend, naderde zij het raampje, toen haar naam werd afgeroepen; schroomvallig sloeg zij de oogen op, zachte oogen, waaruit lijden sprak, wanhoop, een stille bede om liefde.

Zij zag een man in de kracht van zijn leven, het gelaat was héél ernstig. Toen zij bij het luikje was bukte hij zich eensklaps meer naar voren, om beter te kunnen zien... hun oogen ontmoetten elkander.

Een droge snik welde op uit haar borst ; hij volgde haar met zijne oogen toen zij verder ging; een weemoedig gevoel van mededoogen vervulde zijn hart...

Daarna volgden Hélène en Marie, toen kwam Bertha......

— — — — — — — — — — — — — — — —

voordragen blijven, en de meerderen schenken er geen aandacht aan?...

Wat dan?"

* * *

Lapawawooi

Te Bandoeng werd verteld, dat de radja van Boni sedert Augustus geen ondersteund van de regeering meer zou genieten. Dit gerucht is onjuist, zegt de Preangerbode. De oude machtiging om den exvorst maandelijks f500 voor zijn levensonderhoud uit te betalen, reikte nog toe en het voorstel om haar te vernieuwen, was in zee gezonden. Daarop is nu de gunstige beschikking gekomen. „Zoolang als noodig", blijft Lapawawooi zijn f500 behouden.

* * *

De splinter in des buurmans oog.

De Javabode merkt op:

„Het feit, dat op de indische begrooting voor 1908 zoo weinig geld is uitgetrokken voor de verbetering der politie op Java, heeft aanleiding gegeven tot een bittere critiek, zegt de Straits Times, die daarop een kort overzicht geeft van de misdaden, welke, blijkens aan de Staten-Generaal overgelegde rapporten, in het afgeloopen jaar op Java hebben plaats gehad.

Daarop vervolgt het Eng.- Ind. blad: „De Javanen zeggen: waarom zouden wij ons inspannen om te werken, wanneer ieder oogenbl. roovers ons kunnen ontdoen van de vruchten van onzen arbeid" en eindigt met er aan te herinneren, hoe sommigen op bitteren toon er over klagen, dat het noodeloos is, te trachten den economischen toestand der bevolking te verbeteren, zoolang er geen veiligheid bestaat van personen en goederen.

Wij wenschen hierbij aan te teekenen — zoo vervolgt de Javabode — dat de economische toestand van den inlander in de nederlandsche koloniën beslist verre staat boven dien van de inwoners van het engelsch indische rijk en dat het moeilijk is, een kolonie aan te wijzen, waar, over 't algemeen, de veiligheid zoo groot is als op Java.

Als statistische cijfers ter beschikking stonden — maar dit is het geval niet en ieder beoordeelt slechts zijn eigen kringetje — zou niemand er aan denken, het tegendeel te willen volhouden."

* * *

Journalistiek.

Nadat de Heer C. A. Kruseman in de Javabode heeft medegedeeld, dat hij sedert enkele dagen teruggekeerd van Europa, de leiding van zijn blad weder heeft ter hand genomen, wordt hij door zijn collega K. Wybrands met de volgende woorden begroet:

„De Heer Kruseman belooft ietwat geheimzinnig, dat hij:

„overigens zal handhaven het cachet van dit blad, welks redactie nog een anderen dan den commercieelen levensstandaard altijd heeft gekend."

Het is niet geheel duidelijk, en ook niet zeer fraai gezegd, maar het is waarschijnlijk goed bedoeld.

En dus roepen wij den weder optredenden hoofdredacteur gaarne het welkom toe. De richting der Javabode is niet de onze, maar wij zijn gelukkig verlost van de taak om den heer Holdert te moeten bestrijden, wiens tanden, als hij eens van zich afbeet, van groene zeep schenen."

West-Indische Berichten.

SURINAME.

Centrale suikerfabriek.

In het nummer van den 4en December l.l., het Paramaribosch drukduiveltje maakte er November van, geeft Onze West eenige beschouwingen ten beste, naar aanleiding van het reeds door minister Fock medegedeelde plan, volgens hetwelk het particulier initiatief zich voor de oprichting eener centrale suikerfabriek in Suriname zou willen spannen zonder gouvernementssteun, nu deze op de ter zake kenbaar gemaakte inzichten van den Nederlandschen gedelegeerde ter Permanente Commissie der Suikerconventie niet kan worden verleend.

Onze West, na de aankomst in Suriname te hebben gemeld van den heer J. Sibinga Mulder, lid van het Comité in Nederland, dat zich voor de zaak heeft gespannen en den heer Sibinga Mulder delegeerde voor een onderzoek in loco, schreef dan o. a. het volgende:

„Dat de suikerfabricage, mits in 't groot en op modernen grondslag gevestigd, in Suriname rendabel is, is een vraag, die feitelijk reeds door de praktijk bevestigend wordt beantwoord."

Het blad wijst hiertoe op de vrij goede bedrijfsresultaten, welke de meer modern ingerichte ondernemingen van dien aard in Suriname, hoezeer nog slechts van middelmatigen omvang, opleveren.

Wel kan het nadeel der hooge arbeidsloonen in Suriname niet worden weggecijferd, maar dit nadeel zou volkomen worden gecompenseerd door andere factoren, die in hoofdzaak neerkomen op het volgende:

1. de buitengewone vruchtbaarheid van den bodem, die slechts geringe uitgaven voor bemesting noodig maakt;

2. de mogelijkheid om in Suriname tweede en derde snitten te oogsten; terwijl op Java de geheele aanplant telken jare moet worden vernieuwd;

3. de lage grondhuur in Suriname ad 23 cent per hectare, tegen 46 gulden per hectare op Java.

Het blad ziet begrijpelijkerwijze met groote belangstelling het oordeel van den heer Sibinga Mulder tegemoet, waar hiervan voor den verderen bloei der kolonie zeer veel afhangt.

* * *

Eene tuchtschool voor Suriname.

In hetzelfde nummer van Onze West treffen we een interessante beschrijving aan van de tuchtschool voor jongens bij Port of Spain op Trinidad, waaruit blijken zou, dat die instelling werkelijk aan haar doel zou beantwoorden en dus zeer zeker een voorbeeld ter navolging voor Suriname zou mogen worden geheeten, als Onze West doet, waar men in de kolonie met de jeugdige vagebonden opgescheept zit, indien zulks binnen het bereik harer middelen lag.

Met het oog op den huidigen financieelen toestand evenwel, nu Suriname reeds zoo belangrijke offers aan de Nederlandsche schatkist stelt, meenen we de hoop te moeten uitspreken, dat men deze zeer zeker hoogst nuttige zaak niet in het vergeetboekje, maar op de lijst der af te doene onderwerpen plaatst, aan welker afdoening zal kunnen worden gewerkt, zoodra de kolonie, tengevolge van den krachtigen steun van het moederland in de laatste jaren, in beteren doen zal zijn geraakt.

De middelen beginnen in Suriname weer wat ruimer te vloeien. Het gevaar lijkt ons niet denkbeeldig, dat men met allerlei eischen aan komt zetten, die onzes inziens nog den tijd hebben.

* * *

Een aanslag op de hoofdstad.

Den 24en November ll. werd een aanslag op Paramaribo gelukkigerwijze door de waakzaamheid der politie verijdeld. De vijand die zich onder den steiger van den Koninklijk West-Indischen maildienst verscholen hield, werd tijdig ontdekt en afgemaakt. 't Was een tijger, die van plantage Meerzorg de rivier af was komen zwemmen, maar zijn doldriestheid met den dood moest bekoopen. In triomf werd de verslagene in een politievlet naar 't politiebureau gebracht.

* * *

Een andere aanslag.

Herhaaldelijk is in de Surinaamsche bladen gewezen op de ergerlijke wanorde, waarvan men te Paramaribo steeds getuige kan zijn, wanneer voor gewilde mijnconcessies de dag van uitgifte is geko-

FEUILLETON.

Aan gene zijde van den Evenaar.

(Veertien dagen in een Nederlandsche Kolonie).

I.

Eerste indrukken van Batavia.

Wanneer men in aanmerking neemt, dat Java slechts twee dagen stoomens van Singapore ligt, dat het in sommige opzichten mooier is dan Japan, dat het zeldzame meer dan elf eeuwen oude oudheidkundige overblijfselen bevat, en dat zijne toevluchtsoorden in de bergen ideale rustplaatsen vormen voor den overspannen Europeaan, is het zonderling, dat zoo weinig ingezetenen van deze havenplaats, of wereldreizigers, er toe komen de Nederlandsche kolonie te bezoeken.

De gemiddelde Brit, het web van het „Empire" wevende, gaat als een klos in het weefgetouw van Londen naar Yokohama, van Hongkong naar Marseille. Hij denkt imperialistisch in zooverre, dat hij waant, dat geen andere natie koloniën heeft, die waard zijn te worden gezien. De eene Britsche haven volgt op de andere langs de gebruikelijke reisroute, en het moge hem worden vergeven zoo hij vergeet, dat deze geschikte aanlegplaatsen, deze schakels van het rijk, mogelijke mededingers kunnen hebben onder vreemde vlag.

Voor ons in Singapore evenwel is er geen verontschuldiging voor onwetendheid ten opzichte van de omringende Nederlandsche koloniën, van haren rijkdom en hare belangrijkheid. Wij wenschen niet er op te worden aangezien, dat wij ons verbeelden de Nederlandsche koloniën te hebben ontdekt. Integendeel, wij weten dat sommige ingezetenen de meest aantrekkelijke gedeelten van dat mooie eiland hebben bezocht; maar wij gelooven wel te mogen zeggen, dat betrekkelijk weinigen onzer door eigen aanschouwing weten, wat Java biedt voor hen, die herstel van gezondheid zoeken, en welke aantrekkelijkheden het oplevert voor een vacantie-reisje.

Passage-Tarieven.

Het is jammer, dat de passage-tarieven op de stoomschepen, die Singapore met Batavia en Soerabaja verbinden, onevenredig zijn aan de lengte van de reis. De passage-prijzen tot Batavia zijn buitensporig hoog, en tenzij de groote maatschappijen die prijzen verlagen, is het te vreezen, dat Java nooit een populair toevluchtsoord voor de ingezetenen van Singapore of de Maleische staten zal worden, en dat ook doortrekkende reizigers zich niet aangetrokken zullen gevoelen om van het imperialistisch patroon, dat zij weven, af te wijken door naar Java te gaan en er vergelijkingen te maken tusschen de Britsche levenswijzen in de tropen en de Nederlandsche kolonisatie. Tusschen April en October, het beste jaargetijde om Java te bezoeken, is het doorgaand verkeer van Europa volstrekt niet buitengewoon groot, en zeker zouden de betrokken maatschappijen voor die maanden verminderde tarieven kunnen invoeren, zooals dit het geval is met de Canadian Pacific en andere maatschappijen van Hongkong en Shanghai naar Japan in de zomermaanden. Er was een tijd, dat een gewoon mensch te Hongkong en Shanghai er niet aan denken kon naar Japan te gaan. Nu is het 'n doodgewone zaak om z'n vrouw en kinderen voor 'n maandje daarheen te zenden en de laatste veertien dagen zelf daar met de familie door te brengen.

Er is geen enkele reden waarom niet zulk een zomerverkeer tusschen Singapore en Batavia in het leven zou kunnen worden geroepen, ten bate van beide havens zoowel als van alle betrokkenen. De reis over den Evenaar is een kalme, voor het grootste deel door nauwe straten en zelden uit het gezicht van met groen bedekte eilanden.

Een vergelijking.

Daar deze artikelen geschreven zijn ten behoeve van hen, die Java nog niet bezochten, kunnen we mededeelen, dat Tandjong Priok de haven van Batavia is, waar de bezoeker aan land gaat. Het kan niet falen, dat men getroffen wordt door de uitstekende inrichting voor het aanleggen der schepen en het opslaan der lading. Wij Britten zijn zoo vertrouwd met het denkbeeld, dat onze havens de beste zijn en onze handelsinrichtingen ongeëvenaard dat wij verstomd staan, wanneer we tot de ontdekking komen, dat onze mededingers op scheepvaart- en handelsgebied sommige dingen beter weten te doen dan wij zelven, en dat alle wijsheid niet te vinden is binnen de perken van Engeland en onder het volk, dat trotsch is het als zijn geboorteplaats te bezitten. Onze havens in het Verre Oosten hebben hare suprematie bijna geheel te danken aan haar geographische ligging. Wij hebben dat in de laatste jaren te Singapore gezien, en in onze haast om de fouten van vroegere ambtenaren en ingezetenen te verbeteren hebben wij het vorige jaar heel wat moeten betalen. Tandjong Priok moge niet voor eene scheepvaartbeweging hebben te zorgen als die van Tandjong Pagar, maar indien zij daarvoor stonden, bestaat er bij ons niet de minste twijfel, dat onze Nederlandsche naburen vaardiglijk in de behoefte zouden weten te voorzien.

Er is te Tandjong Priok een douane onderzoek. Wat ons zelven aangaat, was 't een bloote formaliteit: het nieuwe invoerrecht op camera's was niet van toepassing op onze gebruikte kodak. die we bij terugkeer weer met ons meenamen. Maar we konden niet helpen het contrast ten nadeele van Singapore te constateeren, wat het onderzoek betreft van Chineesche en andere Aziatische reizigers. Theoretisch hebben we te Singapore geen douane. Het is een vrijhaven en zoo zou men, in theorie, hier aan land kunnen gaan zonder het vexatoir onderzoek, waaraan men in sommige havens van het vasteland of te San Francisco bloot staat. Maar in werkelijkheid kan een ieder, die gelegenheid heeft hier langs de haven te wandelen, daar op eenige landingsplaats Aziatische passagiers zien, die in zon of regen hun bagage hebben uit te pakken, terwijl tsientings onderzoek doen naar opium of spiritualiën. Er is geen eigenlijke landingsplaats te Singapore, men treft hier geen behoorlijke inrichtingen aan voor het onderzoek der bagage, zoodat dit voor deze arme Aziaten plaats heeft onder omstandigheden, welke eene plaats oneer aandoen. die zich eene eerste plaats onder de zeehavens der wereld aanmatigt.

Dan doen ze die dingen beter te Tandjong Priok.

(Wordt vervolgd.)

men. Zoo ook moet er nu weer, 1 December ll., bij het gebouw der Administratie van financiën een heele herrie zijn geweest, naar aanleiding van het vervallen op dien dag van een gedeelte eener concessie van de Saramacca Co,, waarvoor de liefhebbers zich reeds den avond te voren opstelden, om tegen het oogenblik, dat het hek zou worden geopend, tot een regelrechte bestorming over te gaan, die het optreden der politie en ontruiming van de straat noodig maakte.

„Indien liefhebbers zich opgeven," meent Onze West, „dan kan vooraf worden onderzocht, of er zich onder hen personen bevinden, van wie men zeker weet, dat zij niet de noodige waarborgen opleveren voor een behoorlijke bewerking der concessie terreinen. Wanneer deze gepubliceerd worden, kunnen de overigen er om loten. Dan is er geen gedrang meer en ten kantore van financiën geen vertooning meer van wanordelijkheden."

Van Vreemde Koloniën.

De noodzakelijke uitkomst.

Men overweegt thans bij het Fransche ministerie van koloniën om de zorg voor den civielen geneeskundigen dienst, met name wat de hospitalen aangaat, van de militaire op civiele geneesheeren over te dragen. Dat hier nog al wat bezwaren aan verbonden zijn, blijkt uit een artikel van Jean Quartz in de Dépêche Coloniale.

Deze wijst o. a. op de buitensporige eischen der civiele geneesheeren, die in de koloniën willen dienen.

Terwijl toch de officieren van gezondheid op een mager tractementje van 4000 franken 's jaars tot in de verste en ongezondste uithoeken der koloniën kunnen worden gezonden, haalt Q. een schrijven in de Gaz. Médicale de Paris aan, waarin een jong geneesheer, die, na een cursus in tropische ziekten aan de school te Marseille van drie maanden, op een tractement van 12000 fr. 's jaars met vrije woning voor de geneeskundige hulp aan inlanders in West-Afrika werd uitgezonden en zich zu bitter beklaagt over verschillende zaken, die hij tevoren had kunnen weten.

De zorg voor den geneeskundigen dienst is in de Fransche koloniën nog in hare kindsheid en uitbreiding een eerste vereischte, waardoor een groote vraag naar geneesheeren ontstaat, wat in onze materiëele tijden natuurlijk neerkomt op, naar veler meening onredelijke eischen, waaraan te voldoen in elk geval de zeer bescheiden Fransche koloniale budgetten niet bij machte zijn.

Er zit zeker wel niet anders op dan dat in de Fransche koloniën op den, hier en daar als in Indo China, reeds ingeslagen weg voort te gaan, om de goedkoopere inlandsche elementen aan te trekken en een behoorlijke opleiding te verschaffen.

* * *

Koloniale voordrachten.

De Fransche afgevaardigde Lucien Hubert, die ten vorigen jare voor de Deutsche Kolonial Gesellschaft te Berlijn een voordracht hield over Fransch West-Afrika — het pièce de résistance der nieuwere Fransche koloniale politiek — heeft school gemaakt. Men weet, waar het optreden van den heer H. een gevolg van was: zoo in Fransche als in Duitsche koloniale kringen betreurt men, dat de bestaande verhoudingen samenwerking op een neutraal gebied, als het koloniale, geheel schijnt uit te sluiten, ja zelfs niet lang geleden, met betrekking op Marokko, tot een ernstig misverstand aanleiding gaven. Indachtig aan het gezegde, dat onbekend ook onbemind maakt, werd nu van Fransche koloniale zijde de eerste stap gedaan, om de Fransche koloniën bij het, op Duitsch koloniaal gebied, zoo belangrijk lichaam der Deutsche Kolonial Gesellschaft, door eene voordracht over Fransch West-Afrika, waar tijdens het beheer van den onlangs afgetreden gouverneur-generaal Roume werkelijk belangrijke vorderingen zijn gemaakt, op economisch gebied namelijk, waar de Franschen mee voor den dag kunnen komen.

Reeds bij de oprichting der Ligue Coloniale Française medio 1907 werd door den gedelegeerde der Deutsche Kolonial Gesellschaft medegedeeld, dat de beleefdheid van Fransche zijde bewezen, zou worden gereciproceerd, wat ook onlangs plaats had, toen graaf Goetzen, oud-gouverneur van Duitsch Oost-Afrika, voor genoemden bond eene voordracht hield over het door hem beheerd gewest, welke voordracht de tweede in de rij was der van wege dien bond te houden internationale conferenties. De rij was geopend door den oud-luitenant-gouverneur van Madras, gouverneur-generaal van Engelsch-Indië ad-interim, lord Ampthill, die het Engelsch imperialisme het onderwerp eener bespreking maakte.

Intusschen ging de heer Lucien Hubert ook in Engeland het licht ontsteken over Fransch West-Afrika.

Men acht het in Duitsch-Engelsch-Fransche koloniale kringen terecht blijkbaar noodig, dat buiten de landspalen ook eens op de lichtzijden van het koloniale streven wordt gewezen, waar men thans het uiterste inspant om daarbinnen — Duitschers en Franschen varen met ons in dat opzicht in hetzelfde schuitje — slechts de keerzijde aan te toonen

* * *

De toekomst van Duitsch Oost Afrika.

Graaf Goetzen, op wiens voordracht wij in een volgend nummer nader terug zullen komen, stelde zich de volgende uitkomst voor, betreffende de financiëele aangelegenheden der Duitsche koloniën, welke nu nog geheel aan de macht der rijkswetgeving zijn onderworpen:

Volkomen scheiding tusschen het koloniale budget van het moederland, niet alleen in naam maar ook inderdaad, door aan de kolonie zelve de vaststelling en afkondiging van haar budget over te laten. Alleen zou voor de inwerkingtreding van 't budget de goedkeuring bij besluit van de hoogste autoriteit in het moederland verplichtend moeten worden gesteld.

Toepassing van het beginsel, volgens hetwelk eenerzijds de kolonie zelve in hare huishoudelijke uitgaven zal moeten voorzien, terwijl anderzijds het moederland de militaire uitgaven voor zijn rekening neemt, met dien verstande, dat de kolonie naar de mate harer vermeerderende welvaart tot laatst bedoelde uitgaven zal moeten bijdragen, casu quo die uitgaven van het moederland restitueeren

De voor het uitvoeren van zekere groote openbare werken noodige fondsen zouden moeten worden verkregen uit leeningen, zoo noodig door het moederland met zijn crediet gesteund.

* * *

Strijd tegen de witte mieren.

De witte mieren maken ook in Engelsch-Indië een ernstige plaag uit, die daar het gebruik van verschillende, overigens uitstekend voor bewerking geschikte houtsoorten verbiedt. De voor constructiën van duurzamen aard, voor meubels en al wat maar blootstaat aan de aanvallen der witte mieren geschikte houtsoorten, blijven er feitelijk tot slechts twee beperkt — blackwood en teak, terwijl de zachtere houtsoorten, die zich uitnemend voor décoratieve doeleinden leenen, ongebruikt moeten blijven zoolang de witte mier niet overwonnen is.

Ten langen leste, schreef de Times of India schijnt er hoop te bestaan, dat er middelen zijn gevonden om aan de vraatzucht van dat insect paal en perk te stellen.

Dit middel bestaat uit eene arsenicum-houdende saccharine-oplossing en werd door den heer Powell in Engeland toevallig gevonden bij zijne proeven om hout te conserveeren. Het was hem gebleken, dat alle hout een groote mate van affiniteit bezat ten aanzien van saccharine en dat de houtvezels daardoor versterkt werden en geconserveerd. Een vriend wees hem toen op de mogelijkheid om aan die oplossingen het een en ander toe te voegen tegen de witte mieren en diergelijke plagen. Aan dezen wenk gevolg gevende, nam de heer Powell daarop proeven met vorengenoemde oplossing, welke proeven, naar gezegd wordt, met goeden uitslag werden bekroond.

De heer A. Mackenzie te Bombay, na een bezoek aan het établissement van den heer Powell nog ietwat sceptisch gestemd in Indië teruggekeerd, zond van enkele houtsoorten, die inzonderheid door de witte mieren worden aangetast, een paar blokken naar Engeland, om daar de behandeling met het Powell-middel te ondergaan. In Engeland werden de planken tot twee-duims-planken verzaagd en deze gepowelliseerd en daarop naar Bombay teruggezonden. Onder het persoonlijk toezicht van den heer Mackenzie werd het hout gedurende vier dagen en nachten uitgestoomd en toen evenlang een stroom water daarop gericht, waarna het hout eenigen tijd nog aan den moesson-regen werd blootgesteld. Toen werd het in kleine stukken gezaagd en deze geplaatst in witte mierennesten, tegelijk met ander hout. Terwijl dit laatste spoedig door de vraatzuchtige dieren was vernietigd, lieten zij het behandelde hout, waaraan stoom noch water de werkdadigheid van het toegepaste middel had kunnen ontnemen, onaangeroerd.

De heer Powell wendde zich tot het bestuur van Engelsch-Indië om dit op de hooge waarde van zijn uitvinding voor Indië te wijzen. Maar het bestuur liet hem weten, dat het niet op den weg van het gouvernements-boschwezen in Indië lag om hout voor de markt te bereiden, doch dat hij maar naar Indië moest komen, om de zaak te brengen voor de departementen van belasting en boschwezen eenerzijds en de ingenieurs en andere houtverbruikers anderzijds. Hieraan zal nu door den heer Powell gevolg worden gegeven.

* * *

Een inlandsch parlement.

Den 14en November ll. is door den gouverneur-generaal van Indo-China, Beau, de zitting geopend van den Inlandschen Raad te Hanoi, die speciaal voor Tongkin is ingesteld, waar reeds eenmaal door den toenmaligen gouverneur Paul Bert zulk een lichaam in het leven was geroepen, om evenwel met zijn dood weder te verdwijnen.

Deze, grootendeels door verkiezingen samengestelde raad zal o. a. over de volgende onderwerpen zijn advies uitbrengen:

Verbetering in het stelsel van individueele grondbelasting en der heerendiensten; organisatie van de comptabiliteit der gemeentelijke budgetten; wijze van samenstelling der raden van notabelen; uitbreiding der scholen voor vakonderricht, der vereeniging tot onderling hulpbetoon en van onderlinge voorzorg; kolonisatie van het centrum van Tongkin.

Bij gelegenheid der opening hield het lid van den Raad, de mandarijn op nonactiviteit, Tran-van-Bink, eene rede, waarin deze namens zijne medeleden de verzekering gaf van den ernstigen wil om met het bestuur samen te werken, zonder voor zich zelven ijdele glorioles na te jagen.

De Raad bestaat uit 72 leden verdeeld in drie afdeelingen: vertegenwoordigers der landelijke bevolking van den Delta, ten getale van 36, w.o. 16 mandarijnen en 20 notabelen, grondbezitters, en inlandsche ambtenaren of leden der gemeenteraden, allen gekozen; vertegenwoordigers der inlandsche ambachten en beroepen, waarvoor een patent wordt vereischt, ten getale van 18, allen gekozen; en 18 meerendeels oud-mandarijnen, door den resident benoemde vertegenwoordigers der bevolking van de bovenstreken.

Deze afdeelingen beraadslagen elk op zich zelve over die onderwerpen, die haar uitsluitend interesseeren, terwijl onderwerpen van algemeen belang, na behandeling in de afdeelingen, tot een algemeene stemming kunnen leiden in eene door den resident voorgezeten vereenigde zitting.

* * *

Goud op Madagaskar.

La Grande Ile schijnt nu toch werkelijk aan de verwachtingen te zullen beantwoorden, die men omtrent zijn goudrijkdom koesterde. Men hoort na opheffing der beperkende bepalingen, die aan de uitbreiding der industrie in den weg stonden, weer meer hoopvolle berichten aangaande hare toekomst. Het heden biedt echter ook nu reeds aardige voordeelen op, zooals blijkt uit het „halve-ton-banket" dat de prospectors Mortages en Grignon den 30en November ll. hun vrienden te Diego-Suarez aanboden, naar aanleiding van het feit, dat de hoeveelheid goud, uit hunne concessies getrokken in drie maanden tijds, reeds meer dan 500 kilogrammen bedroeg, nl. 520 ter waarde van bijna 800.000 gulden.

* * *

Het Indisch nationaal congres.

De berichten omtrent het te Suratte bijeengekomen en telkenmale door het optreden van roerige elementen tot uiteengaan gedwongen Indisch nationaal congres geven ons een denkbeeld, hoe het er in Engelsch-Indië zou uitzien, waar niet één krachtige hand den boel samenhield. Nu zijn op 't Congres nog slechts nagenoeg uitsluitend de Hindoes vertegenwoordigd, daar de Mohamedaansche elementen, met uitzondering van enkelingen, zich daarvan nog steeds onthouden, en toch heerscht er nu reeds de grootste verdeeldheid. Er zal nog heel wat water door den Ganges moeten vloeien, voordat een één en zelfstandig Engelsch-Indië tot de mogelijkheden zal kunnen worden gerekend.

Een veelzeggende circulaire.

Uit het vorenstaande kan men ontwaren, dat het het bestuur van Indo China ernst is, om de inlandsche elementen tot hun recht te doen komen in verschillende aangelegenheden van 's lands beheer, die elementen dus te verheffen en tot zich te trekken.

Maar eene circulaire van den procureur-generaal van Indo-China ad interim, Michel, aan zijne collega's en ondergeschikten van den 19n October doet ons zien, dat die welwillende geest in hoogste instantie nog verre van doorgedrongen is tot de lagere regionen. De heer Michel achtte het toch noodig er op te wijzen, hoe eene behoorlijke behandeling der inlandsche autoriteiten vooral voor hen, die met de rechtspraak zijn belast, bepaaldelijk geboden is, waarom hij allen op 't hart drukte dit voor oogen te houden en te zorgen, dat ook hun ondergeschikten, zoo Europeanen als Inlanders in dit opzicht niet te kort schieten.

* * *

Tabakscultuur op de Philippijnen.

Werd tot nu toe, gelijk hiervoren gezegd, door 't Amerikaansch bestuur te Manilla slechts weinig aandacht geschonken aan de te voren op die eilanden gedreven belangrijke cultures, als o. a. die van tabak, hierin schijnt thans verandering te zullen komen.

De tabakscultuur moge er nog steeds, met name in de provinciën Cagayan, Isabela en La Union, vanwaar de beste soorten komen, eene belangrijke plaats innemen, het product is tengevolge van de achteloosheid van den inlandschen planter aanmerkelijk in waarde verminderd.

Door het bestuur is nu een bedrag van 8250 pesos uitgetrokken voor premiën aan de tabaksplanters toe te kennen, die niet minder dan één en niet meer dan tien hectaren op terreinen in de drie genoemde provinciën gelegen hebben beplant, onderscheidenlijk voor het grootste product, de best gesorteerde en de beste bereide tabak. De aan de planters toe te kennen premiën loopen uiteen van 150 tot 500 pesos per bekroonde.

Decentralisatie in Engelsch-Indië.

Naar aanleiding voornamelijk van den door lord Curzon doorgedreven maatregel der verdeeling van Bengalen in Engelsch-Indië te voorschijn geroepen geest van ontevredenheid, is besloten na te gaan,

of niet door concessiën op politiek gebied, door een nog ruimere toepassing der reeds bestaande decentralisatie aan den, zich in inlandsche kringen openbarenden wensch naar een grooter aandeel in het bestuur van het land ware te voldoen.

Aan eene commissie is toen opgedragen een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid eener verdere decentralisatie en de richting, waarin te dezen opzichte zal moeten worden voortgeschreden. De commissie ving haren arbeid in Madras aan, zal zich vandaar naar Birmich begeven, waar zij elf dagen vertoeven zal, om dan haar arbeid te Calcutta voort te zetten en verder de andere provinciën van het land te bezoeken voor het onderzoek, dat den 18en April a.s. zal eindigen en dus ongeveer een half jaar in beslag zal hebben genomen.

Het zou ons te ver voeren om die commissie op hare schreden te volgen, maar waar de nu laatstelijk ontvangen Engelsch-Indische bladen daaromtrent verslag doen, kan het niet nalaten, dat bij de lezing daarvan het verschil zoo duidelijk aan den dag treedt in de wijzen, waarop men een zelfde zaak daar en ten onzent aanvat.

Hier het decentraliseatie-werk gecentraliseerd in 't monopolie haast van één persoon; dààr die arbeid opgedragen aan eene commissie, waarbij wrijving van gedachten als overal veeleer tot de waarheid leidt; dààr een openlijk onderzoek, waartoe zoo mogelijk allen, die zich geroepen voelen om te worden gehoord, worden toegelaten, onder voorbehoud van het recht der commissie, om adviezen, die haar daartoe niet in aanmerking schijnen te komen, niet of niet in hun geheel in hare verhandelingen op te nemen; terwijl aan die verhandelingen reeds tijdens het onderzoek de grootst mogelijke openbaarheid wordt gegeven; hier de stille kracht aan het werk.

Wanneer nu over vier maanden de commissie met haar plaatselijk onderzoek in Engelsch-Indië gereed zal zijn om den veel moeilijker arbeid thuis te beginnen, om het verzamelde materiëel te ziften, kan zich intusschen ook de openbare meening er toe zetten om zich in dien voorraad van dikwerf zeer tegenstrijdige adviezen in te werken en zich een oordeel te vormen, en daarbij tevens tot de ontdekking komen, dat dit niet altijd zoo heel gemakkelijk gaat.

Wij voor ons houden het te dezen opzichte bij de Engelsche manier van doen, die de belangstelling gaande houdt en overdreven verwachtingen en teleurstellingen als gevolg daarvan uitsluit.

INGEZONDEN.

Korting op Pensioenen.

Zooals de belangstellende lezer weet, heeft het principe „geen korting op pensioenen" in de 2de Kamer geen genade kunnen vinden. Wel is die korting een weinig minder bezwarend gemaakt. Wij willen hopen, dat de Indische Pensioen-Vereeniging tot stand zal komen en dat zij met alle kracht er naar zal streven de publieke opinie wakker te maken voor deze en andere rechtmatige pensioengrieven.

Intusschen meen ik, al mag dit vreemd klinken, dat de zaak niet verloren geacht behoeft te worden voor Indische gepensionneerden, welke onder art. 25 vallen van de Wet op de Burgerlijke Pensioenen hier te lande en dat dit zelfs ook geldt van de reeds gekorte bedragen.

Ik mag niet meer ruimte vragen van de redactie van dit blad over deze kwestie en noodig daarom allen uit, die een Indisch pensioen genieten en hier een betrekking vervullen of vervuld hebben, waaraan Rijks pensioen verbonden is, mij hun nauwkeurig adres te willen opgeven met de bijvoeging, hoeveel ongeveer het totaal bedraagt van 't geen op hun pensioen reeds gekort is. Komen genoeg opgaven in, dan zal aan allen een schrijven worden gericht en kan ieder voor zich bes'uiten of hij al dan niet den voorgestelden weg wenscht te volgen. Eenig ander gebruik wordt er niet van gemaakt; adressenopgaven worden als een vertrouwelijke mededeeling beschouwd.

Aan de Redactie van Het Kol. Weekblad mijn besten dank voor de plaatsing van dit en de vorige artikelen.

's-Gravenhage (Conradkade 60).

23 Dec. '07. M. J. WIESSING.

NAAMLIJST VAN LEDEN

toegetreden tot de Vereeniging „Oost en West" over de maanden October, November en December 1907.

Heer C. de Boer, Amsterdam . . . ƒ1.50 lid
Heer W. H. Winkel, Amsterdam . . ƒ1.50 „
Heer Z. van den Belt, Amsterdam . . ƒ1.50 „
Heer W. K. Tehupeiory, Amsterdam, . ƒ1.50 „
Heer J. T. Visser, Apeldoorn . . . ƒ1.50 „
Mevr. de wed. Arentsen, Breda . . . ƒ1.50 „
Heer J. S. Boroles, Brussel . . . . ƒ2.50 „
Heer C. M. Nijverman, Coroni-Suriname ƒ2.50 „
Heer J. de Linnoy, 's Gravenhage . . ƒ1.50 „
Jonkvr. M. de Sérière geb. Jonkvr. Van Nispen, 's Gravenhage . . . . ƒ5.00 d.n.
Heer W. L. Einthoven 's Gravenhage . ƒ1.50 lid
Heer L. F. Dingenmans 's Gravenhage ƒ1.50 „
Heer A. K. Nolthenius, 's Gravenhage . ƒ1.50 „
Heer F. A. C. Ruysch, 's-Gravenhage . ƒ1.50 „
Heer A. J. Muskens, 's-Gravenhage . ƒ1.50 „
Heer W. Th. C. v. Doorn, 's-Gravenh. ƒ1.50 „
Heer F. J. van Peisschen, 's-Gravenh. ƒ1.50 „
Mej. D. Houthuysen, 's Gravenhage . . ƒ1.50 „
Heer Corn. Schmidt, 's-Gravenhage . . ƒ1.50 „
Mej. S. L. Privé, 's Gravenhage . . . ƒ1.50 „
Heer G. J. D. C. Stempels, 's Gravenh. ƒ1.50 „
Heer A. W. Cremer, 's-Gravenhage . ƒ1.50 „
Heer A. K. Derx, 's-Gravenhage . . ƒ1.50 „
Heer Raden Sastro Casajojo Naripada,
Heer Joh. A. Braskamp, Olst . . . . ƒ1.50 „
Leiden . . . ƒ1.50 „
Heer A. A. C. Linck, Leiden . . . ƒ1.50 „
Heer C. H. A. Reimers, Leiden . . . ƒ1.50 „
Heer H. F. Ament, Leiden . . . . ƒ1.50 „
Heer S. Bouman, Leiden . . . . . ƒ2.00 „
Heer A. E. L. L. Ferrari, Nias . . . ƒ2.50 „
Heer Mr. G. D. Willinck, Nijmegen . . ƒ1.50 „
Heer M. Stakman, Nijmegen . . . . ƒ1.50 „
Heer P. H. Hilfman, Paramaribo . . ƒ2.50 „
Heer D. Veder, Rotterdam . . . . . ƒ1.50 „
Heer P. H. Stuurman, Zaandam . . . ƒ2.50 „

Aan leden die verhuizen wordt verzocht hiervan aan den Administrateur, Verhulstraat 51, den Haag, kennis te geven, met vermelding zoowel van het oude als het nieuwe adres.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 29 November 1907

Civiel Departement.

Belast: met de waarneming der betrekking van secretaris der res. Soerabaja, de referendaris bij het D. v. B.B., J. E. Barkmeijer; id. van referendaris bij het D. v. B.B., de gep. ambtenaar C. G. G. Vermeer.

Benoemd: tot resident van Madioen J. Hofland, laatstelijk res. van Batavia; tot een commies bij 't Dep. van Landbouw J. A. Willemsz Geeroms; tot secretaris der res. Riouw en onderh. A. H. O. Prins; tot vendumeester te Cheribon P. A. Schram; te Makassar L. W. Oosthoek; bij de Landsdrukkerij, tot hoofdopziener Th. J. van Galen; tot opziener G Binksma; tot wedono van Panggoel, Kediri, Mas Assro; tot patih van het regentschap Soekapoera Mas Rangga Tirta Madja.

Geplaatst: aan de 1e school te Semarang de benoemde onderwijzer 3e klasse M. P. D. Sijnja.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, één jaar verlof naar Europa aan den 1en luitenant der infanterie P. te Wechel.

* * *

Uit de Javasche courant van 3 December 1907.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek, de 3e commies bij het Dep. van Fin. J. H. Latumeten; de controleur bij het B.B., Ch. E. F. van Maarseveen en de onderwijzer 1e klasse L. de Pagter.

Gesteld: met aanstelling tot burgerlijk ambtenaar ter beschikking van den President van het Hoog Gerechtshof, Mr. C. H. van Traa; ter beschikking van den Directeur van B.B., C. E. Barre, P. C. A. van Lith en L. B. G. de Klerk.

Benoemd: tot ass.-resident van Buitenzorg J. Einthoven; tot tijdelijk ondervoorzitter van den landraad te Semarang Mr. L. K. Wennekendonk; tot tijdelijk ondervoorzitter van den landraad te Bangkalan, Madoera, Mr. Dr. M. A. G. Harthoorn; tot controleur in de residentie Kediri W. M. de Virieu Brouwer.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de kapitein der artillerie J. J. Hemmes, onder toekenning van den rang van majoor; de luit.-kolonel bij de militaire administratie F. A. Bresser.

Inhoud van Tijdschriften.

Teysmannia. November 1907.

Tuinbouw, ooftteelt en handel, door H. J. Wigman. — De hedendaagsche tapmethoden voor Hevea Brasiliensis, Parra-rubber, door W. R. Tromp de Haas. — Cursus voor Land-, Tuin- en Boschbouw, door H. J. Wigman. — Gifstoffen ter bestrijding van de organismen die onze cultuurplanten beschadigen, vervolg. — Proeven met tweede gewassen te Buitenzorg, door ... E. van der Stok. — Overzicht der resultaten bereikt met het Liberia koffiezaad uit Suriname, door Dr P. J. S. Cramer.

* * *

De Ingenieur. 28 Dec. 1907. No. 52.

De lijn Setjang Parakan der Ned. Ind. Spoorweg Maatschappij, met afb., slot, door D. C. Baurman.

* * *

Neerlandia. Dec. 1907.

Bonaire-Nummer, met afbeeldingen en kaart. Bevat bijdragen van J. A. Snijders, P. A. Euwens, C. J. Krijt, Dr. J. Broeke, en M. V. Zwijsen.

* * *

Indisch Genootschap. Vergadering van 26 Nov. 1907.

Mededeelingen en beschouwingen omtrent het Inlandsch Credietwezen voor Java, door H. Carpentier Alting.

* * *

Weekblad voor Indië. 1907 No. 32.

De vereeniging „Insulinde", door M. van Geuns. — De wandelende jood, door Dr. R. Broersma. — Tosari, aanteekeningen en herinneringen van een ziekte-verlofganger, vervolg. — Feesten te Tegal, op 5, 6 en 7 Oct. j.l., met foto's. — De ontvluchting van Prögel en Kuhn, met foto's, door Simoeda. — Indische omtrekken, door H. B. — Indrukken van den dag, vervolg, door Corax. — Huiselijk feest, door Reitsma. — Enz.

De Indische Mercuur 31 Dec. 1907, No. 53.

De Brusselsche conventie in de Staten Generaal. — Het voorstel tot accijnsverhooging in ons land. — De suikerproductie in Britsch Indië — Britsch-Indische tegenover Chineesche garens. — Handel in rotan in Singapore. — De kroteke toestand op de zijdenmarkt te Lyon. — Verslag van het Mijnwezen over het 1e. kwartaal '07. — Kultuurberichten. — Verslagen. — Kleine Mededeelingen enz.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het s.s. Oranje, gezagvoerder J. Versteegh, bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia 28 December 1907.

Te Amsterdam schepen zich in: M. F. Velsing en echtgenoote; A. H. Clerkx; A. H. van Dijk; L. A. Slot; mevr. B. de Bock—Van Esveld; mevr. J. Knottnerus—Gerritsen; mej. A. de Jong; K. H. G. de Bruijne; M. Herben; H. J. A. Chevallier; G. L. Hankelman; benevens een detachement suppletietroepen;

naar Genua: J. H. Faber;

naar Singapore: M. van Trigt;

van Southampton naar Genua: Jenkinson en echtgenoote;

te Genua zullen zich inschepen: A. H. Blaeser en echtgen.; S. Snuijf Jr. en echtgen.; mevrouw F. W. Arndt, zoon en dochter; Mr. A. W. de Haan en echtgen.; Mr. R. H. Kleijn en echtgen.; Dr. W. M. Locters van Leeuwen en echtgen.; Ch. Kemper; A. van Vuure; G. G. van Kleeff en echtgen.; mej. E. Kindinger; K. L. Smith; mej. H. v. Hekken; mej. C. C. van Hekken; D. van Hekken; A. M. Cohen; H. Heijbroek; G. Maks; H. W. Kleijn van de Poll; H. Elink Schuurman.

naar Belawan—Deli: P. van den Bergh, W. Heijbroek; J. C. J. Witmans;

naar Asahan: L. C. v. d. Ven;

naar Singapore: H. Burbes.

Passagierslijst van het s.s. Koning Willem I, gezagvoerder R. Haasnoot, vertrokken van Batavia 5 Dec. en aangekomen te Genua 27 Dec. '07.

Te Genua hebben zich ontscheept: mevr. Th. A. M. A. Gooszen—Bakker en kind; W. van Heutsz en echtgen. en kind; O. L. Brewer; W. Kampf; P. te Wachel en echtgen.; H. J. Oldemans; J. Wichers; G. Blachowetz en echtgen.;

van Belawan—Deli: H. S. Haas; +

van Perim: E. Hoekins;

te Amsterdam zullen zich ontschepen: K. de Vries; J. v. Ommen; E. J. v. Vlimmeren; H. Bolmenga; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen. legraaf: N. Krap; H. J. Noordeloos; N. A. Wij-

LUCTOR ET EMERGO

REPUBLIQUE FRANÇAISE

No. 2 Vrijdag 10 Januari 1908 8ste Jaargang

Het Koloniaal Weekblad

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

Orgaan der Vereeniging

Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang.

OOST EN WEST

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel . . . . f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels . . . . „ 0.12½
„ „ „ 1000 „ . . . . „ 0.10

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: **7a Heerengracht,** Den Haag.
Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat.**
Voor **Advertentiën** tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", **AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, Telefoon 4424,** beiden Den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f1.50 tot f.— 'sjaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éénş schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

A.

Buitengewone Algem. Vergadering der Vereeniging

op DONDERDAG 30 JANUARI 1908, ten 2 *ure* n.m. te Utrecht.

Agenda :

1. Rapport van de commissie, benoemd bij het besluit der Alg. Verg. van 29 Aug. '07, in zaken de Indische restaurant Laan van Meerdervoort 195.

2. Voorstel om bij de aflossing der in 1900 aangegane obligatie-leening van *f* 5000 een deel van het legaat Post te gebruiken. (De behandeling van dit punt op de agenda der Alg. Verg. van 29 Aug. werd naar aanleiding han het hierboven sub. 1 genoemde uitgesteld.)

3. Wijzigingen in Statuten en Huish. Reglement der Vereeniging (zie concepten in K o l. W e e k b l a d).

4. Rondvraag.

B.

Hoofdbestuursvergadering

op DONDERDAG 30 JANUARI 1908, des voormiddags ten *elf ure* te Utrecht.

* * *

II. Van de Vereeniging „MOEDERLAND EN KOLONIËN":

Openbare Algemeene Vergadering

op Vrijdag 17 Januari 1908,

in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groenmarkt te 's-Gravenhage,

des avonds te 8 uur.

AGENDA:

Voordracht van den heer **Dr. H. Blink** over:

Economische Geographie van Nederlandsch-Indië.

Punten van Behandeling:

1. Economische geographie op den grondslag der land- en volkenkunde was langs historische lijn een beheerschend element bij het tot stand komen en de ontwikkeling der betrekkingen tusschen Nederland en Indië.

2. De uitbrenging van het gezag der Ned. O. Indische Compagnie en de vesting harer handelsbetrekkingen berustte op de primitieve kennis der economische geographie van de verschillende gewesten.

3. Het stelsel van geheimhouding der Compagnie verhinderde dat de economisch-geographische kennis van Indië in Nederland voldoende werd verbreid.

4. Na den val der Compagnie en de terugkeer der Koloniën in Nederlandsche handen in 1816 was de economisch-gegeographische kennis der koloniën in Nederland onvoldoende, om er een goed bestuur en voordeelige handelsondernemingen te vestigen. De onzekerheid van bestuur en slechte handelsresultaten der Nederlanders in Indië van 1814—1830 voor een gedeelte daaraan te wijten.

5. Bij voldoende economisch geographische kennis zouden het gouvernements-cultuurstelsel en de kunstmatige protectie van den Nederlandschen handel in Indië niet noodig geweest zijn om de koloniën vruchtbaar te maken voor het moederland.

6. De verhoogde ontwikkeling van handel en nijverheid in Indië kan enkel berusten op volledige economisch geographische kennis der deelen en van omringende landen.

7. Een degelijk binnenlandsch Bestuur moet berusten op juiste economisch-geographische kennis van de daarnaar geregelde indeeling des lands in gewesten.

8. Het tegenwoordig gehuldigde beginsel van bestuurs-decentralisatie is noodzakelijk wegens de economisch-geographische verschillen tusschen de deelen van den Archipel, en dat stelsel kan alleen met succes worden toegepast, als het op indeeling der bezittingen in economisch-geographische eenheden berust.

9. Voor lagere zoowel als voor hoogere bestuursambtenaren in Ned.-Indië is intense kennis der economische geographie onmisbaar om met vrucht, zoowel ten behoeve van de Inlanders als van het Moederland, hun taak te vervullen. Daarom mag die bij de opleiding niet ontbreken.

Gelegenheid tot debat.

Namens het bestuur:
De Secretaris der Vereeniging,
J. L. SWART.
STEPHENSONSTRAAT 93.

Voor introductie, welke ook op den avond zelven kan geschieden, gelieve men zich te wenden tot den Secretaris.

Versieringszaden.

Het gebruik van versieringszaden voor de vervaardiging van artikelen van huishoudelijken aard, zoowel als voor persoonlijke opschik is in vele landen in zwang, maar in weinige is de toepassing van natuurlijke boschzaden tot zulk een industrie ontwikkeld als in Maragon (Bombay).

Maar niet alleen in Britsch-Indië, ook in W.-Indië zijn versieringszaden overbekend bij de gekleurde bevolking, vooral op de West-Indische eilanden, waar in de curiositeitenwinkels artikelen te koop zijn als armbanden, rozenkransen, halssnoeren enz., van versieringszaden vervaardigd. In West-Indië is een tamelijk groot getal van die voor dat doel geschikte zaden te vinden, waarvan ik hieronder een lijst laat volgen.

Toch heeft men hier — voor zoover mij bekend is — nog niet in toepassing gebracht, het eenvoudige instrument, waarmee in Britsch-Indië die zaden bewerkt worden.

De Indische kreupelbosschen zijn bekend voor het aantal harde, helder gekleurde zaden, welke op boomen en kleine planten worden gevonden.

De fraaiheid en duurzaamheid van vele dezer zaden gaf aanleiding tot het gebruik als versiering, maar de moeite om ze regelmatig en goed te doorboren, scheen langen tijd een belemmering te zijn geweest, totdat de Redacteur van de „Indian Textile journal" de zaak ter hand nam.

Het doorboren der zaden was het eerste vraagstuk om op te lossen en daar die sterk in grootte afwisselen, moesten er werktuigen bedacht worden, die ze konden vasthouden en terzelfder tijd de boor zóó leiden dat ze op de gewenschte wijze doorboord konden worden. Er is nu een instrument bedacht, dat op een notenkraker lijkt, waarin de zaden aan de bovenzijde van binnen in kegelvormige holten worden gelegd. Die holte is doorboord. De klampen zijn van hard Indisch hout gemaakt, terwijl het staal van breinaalden en oude rijwielspaken voor boren zeer geschikt is bevonden.

De tangen, die de zaden vasthouden, worden nu op verstelbare klampen op een tafel bevestigd, waaraan plaats is voor 6 stuks.

Aan het einde der tafel is een houten wiel, dat door een koelie wordt gedraaid. Een koord loopt van dit wiel over 6 katrollen, die evenveel boren in beweging brengen, welke horizontaal boven de tafel door de gaten der kegelvormige holten der tangen loopen. Eén arbeider bedient dus 6 boren van een zeer eenvoudige, weinig samengestelde machine.

Het is te hopen, dat men in Suriname ook een zoodanige machine wil toepassen om op deze wijze een uitbreid. aan de zaden- en kralenindustrie te geven, die om velerlei redenen belangwekkend is. Ze is n.l. gebaseerd op 't gebruik van materialen, die vroeger en thans nog wel betrekkelijk geen waarde hadden of hebben. Nu kunnen die materialen met behulp van opzettelijk daarvoor uitgedachte werktuigen en instrumenten tegen minimum kosten worden bewerkt.

Ze behoort dan ook een voorname plaats onder de kleinindustriën van West-Indië in te nemen *).

Onder de bekoorlijke voorwerpen van versieringszaden vervaardigd, behooren halskettingen, servetringen, hoedenpennen, knoopen, armbanden, kamerschermen, mandjes, enz., enz., die, tenminste in Britsch-Indië, een gereede aftrek vinden en behoorlijk betaald worden.

Mr. W. R. Buttenshaw, U. A. B. Sc. van Barbados, geeft de volgende lijst van planten, waarvan de meesten tot de leguminosea behooren, en welke in West-Indië voorkomen:

I. Abrus Precatorius, (behoorende tot de Leguminosae Caesalpinoideae). Bij onze Engelsche naburen bekend als „Crab Eyes" (krabben oogen). De zaden worden veel voor halssnoeren en rozenkransen gebruikt. Volgens mr. Buttenshaw bestaat er verband tusschen „praying (bidden) en den naam precatorius. In Indië worden ze door de goudsmeden als gewichten gebruikt. Ze zijn scharlaken rood en hebben zwarte oogen.

Door Kegel (den Duitschen natuurvorscher) is de plant ook bij Paramaribo gevonden en in het district Para bij Onoribo door mr. Focke (de schrijver van het Neger-Engelsch woordenboek en botanist).

II. Adenanthera pavonia (behoorende tot de Legum. Mimosoideae, circassische-zaad-boom. In Porto Rico bekend als de koraal-plant. De zaden worden gebruikt als daspelden enz. Ze zijn zeer gelijkmatig in grootte en gewicht, daarom ook evenals „krabbenoogen" in Indië als gewicht in gebruik. De kleur dezer zaden, die lensvormig zijn, ¼ tot ¾ inch in doorsnede, is helder vuurrood.

Focke heeft de plant in Paramaribo in tuinen gekweekt aangetroffen. Ook Splitberger (een Hollandsch plantenverzamelaar, die in Suriname meer dan 20.000 soorten verzamelde, welke in het Rijksherbarium te Leiden zijn).

III. Albizzia Lebbek (behoorende tot de Legum. mimos), „vrouwen tongboom" of in Barbados genoemd „Barbados ebbenhout". De zaden, die niet zoo algemeen zijn als de andere soorten, zijn licht bruin en plat. Door Hostmann (een ander Duitsch natuuronderzoeker en geneesheer in Paramaribo in 1818) ook in Suriname aangetroffen en door hem genoemd Pithecolobium Splitbergerianum Miq.

IV. Caesalpinia Bonducella (behoorende tot de Legum. Caesalp.), zeer algemeen langs de kust van Barbados, werden hier gevonden bij plantage „Zeezigt" aan den zeeoever door Splitberger. Volksnaam voor de zaden is „Nickeri" (Splitb.). De zaden zijn tamelijk groot ½ tot ¾ inch in doorsnede en van zacht-loodachtige kleur.

V. Caecalpinia Bonduc., is de naam van den boom, die gele „horse nickers" draagt. De geslachtsnaam van deze en de vorige plant is afgeleid van 't Arabische Bondog, beteekende halssnoer.

VI. Crotolaria retrusa (behoorende tot de Legum. papil.), ratelstruik (geel). Voor halssnoeren en kettingen gebruikt. Door Versteeg (geneesheer bij de Tapanahoni-expeditie) gevonden aan de Gonini-rivier, door Splitberger bij Paramaribo, eveneens door Dr. Tulleken (van de Nickerie-expeditie van Dr. van Cappelle), en door prof. Went.

De laatste trof ze ook aan de Saramaccarivier bij station Groningen en Pulle (die dezen vergezelde) bij Pakka-Pakka. In West-Coronie door Tulleken. In Suriname door Hostmann. De volksnaam is „Jokoman Siri" (Pulle).

VII. Erythrina Corallodendrom. Ook genoemd „roode boon-boom" en „koraalboom", „koraal boon-boom", enz. De zaden zitten bevestigd als kralen in een rozenkrans en zijn scharlakenrood met een zwart vlekje.

VIII. Leucaena glauca, (behoorende tot Legum. mimos) De zaden van dezen boom, bekend als de „Wilde Tamarinde" worden veel gebruikt voor handwerkjes, vooral mandjes, werktaschjes enz. In Barbados ook genaamd „Mimosa zaden". Ze zijn glimmend donker bruin. Bij Paramaribo zijn de planten aangetroffen door Focke, Splitberger, Kegel, Tulleken en Dr. Boon, geneesheer bij de Coppename-expeditie. Hostmann en Kappler vonden ze hier ook.

IX Ormosia dasycarpa. De boom is bekend als West-Indische rozenkrans-boom of halssnoerboom. De zaden verschillen in grootte, zijn rond en afgeplat, meestal vuurrood met een zwart puntje. De geslachtsnaam is van 't Grieksche woord „Ormos", halssnoer, afgeleid. De zaden worden niet slechts tot armbanden en halskettingen geregen, maar gevat in goud of zilver, als overhemdsknoopen.

X. Pithecolobium Unguis-cati, „Brood en kaas", zwarte glimmende zaden.

Van de niet Leguminosae zaden worden gebruikt:

XI. Anacardium occidentale (behoorende tot de anacardiceae). Kasjoe. Een niervormige noot, wordt veelal in goud gevat. Wordt aangetroffen aan de Marowijne-rivier (Went) Gonini rivier (Versteeg), Suriname rivier bij de Joden Savanne (Kegel en Focke), Saramacca-rivier (W.) Nickerierivier (Tulleken).

XII Canna Indica. Door Buttenshaw niet in de curiositeiten-winkels gevonden, maar in Indië en ook Afrika worden ze voor rozenkransen en halssnoeren gebezigd.

XIII. Coix Lachryma Jobi. (behoorende tot de Gramina) „Jobs tranen". Voor allerlei ornamentwerken aangewend. Niet alleen voor gordels, armbanden enz., maar ook om dames japonnen op te maken. Ook vervaardigt men er matten van.

Te Paramaribo aangetroffen door Tulleken. Bij Groningen aan de Saramacca door Went. Ook door den Bisschop van de Ev. Br. Gem. te Wullschlägel die een plantenverzamelaar was

XIV. Sapindus Saponaria. Zeepkruid. Vroeger werden de zaden naar Engeland uitgevoerd om als vestknoopen te worden gebruikt. Nu worden er veel rozenkransen van geregen. Deze zaden geven in water een zeepsop, maar dit bederft de kleeren.

XV. Thevetia hereifolia. Deze geeft de gelukszaden. In de Noord West-Indische eilanden noemt men haar „melkkruid", ze behoort tot de allemanda orde (apocyneae)en heeft gele bloemen. In Suriname bekend als „jurre jurre". Ze is zeer vergiftig. Is gevonden aan de beneden Suriname bij „Jagtlust" door Went. Bij Paramaribo door Kappler. In Coronie door Tulleken en ook door Splitberger.

Paramaribo.

FRED. OUDSCHANS DENTZ.
Vertegenwoordiger van Oost en West.

*) Hetzelfde geldt ook voor Ned. Oost-Indië.

PERSKRONIEK.

INHOUD: *De Provinciale Geldersche en Nijmeegsche Courant* over het trekken van belangstelling onder Nederlandsche publiek van Indische aangelegenheden. — Het z.g. regeerings program van gouverneur generaal van Heutz, besproken door de *De Nieuwe Courant.* — *De Groene* over „wreedheden bedreven onder de Nederlandsche vlag".

De Prov. Geld. en Nijm. Courant wenscht — evenals Oost en West, — dat de belangstelling van het Nederlandsche publiek voor Indische aangelegenheden toeneme. Dat hieraan nog veel ontbreekt, schrijft het blad toe aan gebrekkige voorlichting. De manier, gevolgd om Indische zaken hier te lande bekend te maken, deugt niet. Er wordt niet genoeg reclame gemaakt; in de regeeringskringen blijft men te veel de oude sleur volgen. Over het „onmoderne den Haag" is het blad slecht te spreken. Hoe het de zaak zou willen aanpakken? Laten wij de redactie zelve aan het woord:

„Wil Koloniën, zoo schrijft de Prov. Geld. en Nijm. Crt., de beste krachten uit ons volk kunnen gebruiken voor Indië, wil men het verantwoordelijkheidsbesef als koloniseerende mogendheid verlevendigen en koloniën doen meewerken aan de welvaart van het moederland, men behoort in de eerste plaats te zorgen, dat wij Indië kennen. Wat het particulier initiatief op dit punt gedaan heeft en vermag te doen is, hoe bewonderenswaard op zichzelf, véél te weinig.

Zal men deze zaak goed aanpakken, dan is er meer geld noodig dan waarover particulieren te beschikken hebben. En toch wordt hier tegenover de enorme sommen, aan de welvaart van Indië besteed, slechts een klein sommetje gevraagd, dat hooge renten zou kunnen opbrengen.

Men moet Indië in woord en beeld onder de menigte brengen. Rijk geïllustreerde reisgidsen en beschrijvingswerken moeten van regeeringswege voor een geringen prijs beschikbaar gesteld en aan de bibliotheken en de scholen cadeau gedaan worden. Prachtige wandplaten behoort Koloniën voor het aanschouwingsonderwijs op de scholen beschikbaar te stellen. De officieele kinematograaf en tooverlantaarn zouden den grooten en kleinen kinderen dat andere deel van Nederland moeten leeren kennen. Op een rondreizende tentoonstelling zou men de producten en kunstvoorwerpen kunnen vertoonen.*) En ook zou het wenschelijk zijn, dat de regeering de Nederlandsche couranten te hulp kwam en eens een tien of twintigtal goed bekende en bekwame Nederlandsche journalisten uitnoodigde om Indië op regeeringskosten te gaan zien, waarbij zij natuurlijk in hun oordeel geheel vrijgelaten zouden moeten worden.

Al deze middelen tezamen en in vereeniging en ieder op zichzelf zouden bijzonder veel nut opleveren. Zij zouden in betrekkelijk korten tijd 'n groote toeneming van de belangstelling in Indië tengevolge kunnen hebben, waar men door de school het kind en door de couranten en de tentoonstelling den mensch zou kunnen bereiken. Eenmaal die belangstelling opgewekt en levendig gehouden, zou Indië tiendubbel profiteeren, doordat meer kapitaal aan geld en aan verstand en werkkracht in Indië zou worden gestoken. Alle partijen zouden aan dit mooie doel kunnen meewerken, principieele bezwaren zouden er niet zijn en de minister, die deze zaak behoorlijk tot stand bracht, zou zeker aanspraak hebben op aller dankbaarheid.

Doch de vraag ligt zoo ver van den stroom der wereld, en het middel is zoo Amerikaansch, Duitsch, Engelsch, Canadeesch, Belgisch, wat men maar wil; maar zoo heelemaal niet Haagsch. En het is zoo nieuw! En dus drukt men maar eindelooze rapporten, die den argeloozen lezer, gesteld hij bestond, den vervelingsdood zouden doen sterven, en dus wacht men maar eerst weer op den volgenden minister en de volgende begrooting, waarbij de Kamer den minister en deze de Kamer en beiden het land zouden kunnen verwijten, dat ze van Indië eigenlijk niets, absoluut niets weten, dat men voor de kennis van Indië naar... Japan moet gaan."

Er ligt zeker veel aantrekkelijks in de maatregelen hier voorgesteld. Als Engelsche parlementsleden en journalisten officieel tot een bezoek aan Duitschland kunnen worden uitgenoodigd, ten einde juistere begrippen en meerdere kennis omtrent Duitschland en Duitsche toestanden in Engeland te verspreiden, zien wij niet in, dat een reis van Nederlandsche Kamerleden en journalisten naar Indië niet hetzelfde goede effect zou kunnen teweeg brengen. O. i. zouden de betrekkingen tusschen het Moederland en de Koloniën er slechts hartelijker door kunnen worden, indien hier te lande meer juister kennis omtrent Indië werd verspreid en men in Indië van moederlandsche toestanden beter op de hoogte kwam.

Wij vreezen echter, hoe goed gezien het ook van den schrijver is, dat de uitvoering nog lang op zich zal laten wachten. Er zit een Amerikaansch luchtje aan het idee en daarvan moet de durch snitt Hollander niets hebben.

Ook de beschouwing van het orgaan omtrent hetgeen in de buitenlandsche pers over Indië geschreven wordt, is volmaakt juist. Het blad wil, dat de regeering hiervan systematisch kennis neemt. Dit is reeds meermalen gezegd en over de wenschelijkheid van een dergelijken maatregel zal wel geen verschil van gevoelen bestaan. Maar op de uitvoering komt het aan en de spoed daarbij betracht laat dikwijls maar al te veel te wenschen over. Vooral in het „onmoderne den Haag" der ambtenaren.

* *
*

De Nieuwe Courant bespreekt in een tweetal artikelen het regeeringsprogram van den gouv.-generaal Van Heutsz gelijk dit onlangs door het Bat. Nwsbl. is gepubliceerd en waarvoor dit blad thans strafrechtelijk vervolgd wordt.

„Een mooie en breede opvatting, zoo zegt het blad, welke men op verschillende plaatsen van het program duidelijk vindt aangegeven, is, dat de inlander, zoowel wat zijn eigen karakteristieke instellingen als zijn persoon betreft, intellectueel, economisch, maar ook uit een staatsrechtelijk oogpunt, waarde bezit. En dat het er op aan komt die waarde tot haar recht te doen komen, haar te ontwikkelen, haar vruchtdragend te maken. Den landsdienaren wordt uitdrukkelijk tot plicht gesteld mede te werken om het gevoel van eigenwaarde der inheemsche bevolking te verhoogen. Niet van de ambtelijk-Europeesche voorzienigheid moet zij alles blijven wachten; het gevoel, het feitelijk besef moet haar bijgebracht worden, dat zij zelf óók wat vermag, dat de eerste voorwaarde voor welvaart en ontwikkeling te zoeken is in de eigen waarde van haar zelf, waaraan men haar, krachtens vroeger gehuldigde beginselen maar al te zeer heeft leeren twijfelen. Die opvatting vinden wij weder in 't geen elders wordt vastgesteld omtrent het kredietwezen — desaloemboengs en kredietbanken —, omtrent het onderwijs (desa-scholen), het inlandsch bestuur en

*) Wat huisvlijt- en kunstnijverheid-artikelen betreft, wordt dit sinds een paar jaar door Boeatan met succes gedaan.

niet het minst in het aangenomen beginsel om, ondanks het feit, dat verstrekkende bemoeienis met de autonome gebiedsdeelen wordt voorgeschreven, wezen en karakter van het Inlandsch zelfbestuur zijn te eerbiedigen — zoodat de kern van het Inlandsch bestuur op zichzelf als een eigen waarde bezittende factor, als voor ontwikkeling en volmaking vatbaar wordt aangemerkt."

Verder vestigt de N. C r t. de aandacht op het in art. 8 aangegeven verlangen van den landvoogd naar een, direct onder hem werkend bureau voor de aanraking met zelfbesturen; op het onder **art.** 18 vastgesteldе, dat „door verbetering der positie en vooruitzichten, overdracht aan anderen van daartoe vatbaar blijkende werkzaamheden gestreefd wordt naar verhooging van het ambtelijk en maatschappelijk standpunt der controleerende ambtenaren; op de krachtige verklaring (art. 35) dat elke, ook zijdelingsche, erkenning van aanspraken door vreemde mogendheden op gezag over of politieke betrekkingen met onze onderdanen moet worden tegengegaan; een verklaring die, gelet op de houding in den jongsten tijd door de Chineesche regeering ten opzichte der Chineezen op Java aangenomen, opmerkzaamheid verdient.

„Van gezonde en breede opvatting getuigt — meent het blad — hetgeen omtrent de vrijheid van het verkeer (37) wordt gezegd en omtrent de toelating van Europeanen, welke niet meer beperkt dient te worden dan de zorg voor een ordelijken staat van zaken onvermijdelijk maakt. De toelating van vreemde Oosterlingen dient op Java en Madoera beperkt, in de Buitenbezittingen meer vrijgelaten. Voor de toegelatenen moeten de bestaande verblijfsen verkeersbelemmeringen zooveel mogelijk opgeheven

De behandeling van de verschillende landaarden zij voor alle dezelfde, zoo lezen wij verder. Een hoogst belangrijke en voor Indië inderdaad nieuwe verklaring!

Eenigszins pijnlijk doet daarentegen de, overigens natuurlijk te waardeeren, verklaring omtrent de zorg voor de politie aan. „Goede politie beschouwt de regeering als eersten eisch voor ontwikkeling en welvaart". Rechtmatige verwondering en teleurstelling blijft het toch baren, dat ondanks de talrijke en stellig niet onjuiste klachten omtrent de veiligheid op Java, van eenig serieus ingrijpen om in dien toestand verbetering te brengen in de drie jaren van Van Heutsz' regeering zoo goed als niets is gebleken.

Met voldoening maken wij verder echter weer melding van het in dezelfde paragraaf (artikel 49) aangegeven beginsel, dat in weinig ontwikkelde streken der Buitenbezittingen de toepassing van op Westersche leest geschoeid recht achterwege moet blijven, zij het ook dat de adat-rechtspraak onder leiding en toezicht van Europeesche bestuursambtenaren plaats hebbe. Eveneens zien wij met genoegen hoe — onder een ander hoofdstuk (63) — met bijzonderen nadruk wordt verklaard, dat wetenschappelijke onderzoekingen, die rechtstreeks of middellijk aan de welvaart of de uitoefening van het bestuur ten goede komen, krachtig moeten gesteund en zoo noodig van regeeringswege ondernomen.

De door de Indische regeering uitgezonden exploratie-expeditie in Z.O. Nieuw-Guinea bewijst, hoe het haar hierbij inderdaad ernst is.

Hoewel wij, wijl zij geen aanleiding geven tot het maken van bijzondere opmerkingen, hier van de overige gedeelten van het program zwijgen, va't hieruit nog niet op te maken, dat deze door ons als weinig belangrijk zouden worden beschouwd. Integendeel bevatten zij hoogst belangrijke en o. i. van zeer juiste opvattingen getuigende beginselen; doch gelijk reeds door ons werd opgemerkt, vallen deze grootendeels samen met die welke tegenwoordig vrij algemeen worden gehuldigd.

Als kenschetsend voor de richting waarin de geest van den gouverneur-generaal zich beweegt, zij er echter op gewezen, dat in het program uitvoerige paragrafen zijn gewijd aan landbouw en veeteelt, arbeidswetgeving, koeliewerving en emigratie, bevloeiingswezen, benevens aan het kredietwezen.

Aan het eind van onze bespreking gekomen, meenen wij, zoo besluit de N i e u w e C o u r a n t, de indrukken, welke de bestudeering ervan ons liet, aldus te mogen samenvatten: de politiek, alhier als de volkomen persoonlijke van den tegenwoordigen Gouverneur-Generaal uiteengezet, in beginsel toe te juichen, verdient ten volle in de praktijk ten uitvoer te worden gelegd.

Het geeft daarbij voldoening uit de bestuursdaden van den laatsten tijd te kunnen opmaken, dat het niet bij de doode letter blijft, maar dat wel degelijk in overeenstemming met de vooruitgezette denkbeelden wordt gehandeld. Hetgeen ook weder den moed schenkt om te hopen, dat op zulke punten, waar nog slechts woorden klinken, eerlang daden zullen bewijzen, dat tot ledige fraseering de steller niet in staat is."

* * *

Onder Nederlandsche vlag!

De — groene — A m s t e r d a m m e r schrijft:

„Zoo nu en dan klinkt in de pers een echo na van wat er schandelijks gebeurt in onze Oost Indische bezittingen. Men is er aan gewoon geraakt en ergert zich even, zooals men zich wel eens ergert aan een telkens terugkeerende leugen of een telkens terugkeerend bedrog. Maar eindelijk heeft men de handen erbij in den schoot gelegd. Wat zullen we er — op zoo'n afstand — zegt men, aan doen!

Wat we eraan doen zullen is: — er gedurig op wijzen, frappez toujours, er op hameren tot het wat helpt.

Onlangs was het de Javabode, die vertelde, koeltjesweg — men krijgt in Indië vanzelf iets philosophisch over zich — hoe 12 Javanen in het Samarangsche waren opgehangen... waren doodgemarteld — of zou men het soms anders noemen? Een doodstrijd van gemiddeld vijftien minuten! Een beul, die op 't koord ging staan om die moeilijk te wurgen rekels als het kon niet langer dan 15 minuten te doen palingkronkelen in hun doodstrijd! En dat in uitvoering van het Nederlandsch Gezag!

Nauwelijks heeft men dit vieze staaltje gelezen van hetgeen in Indië herhaaldelijk gebeurt — want de primitieve ophangerij ginds moet tot zulke tooneelen voeren — of een inzender in de N. R. Ct. vestigt onze aandacht op een correspondentie, oorspronkelijk van de Sumatrabode, waarin wordt verhaald van in een kooi van gewapende tralies opgesloten vrouwen, die daar moeten zitten totdat haar echtgenooten en vaders de veel te hooge boeten, hun door een Nederlandsch officier opgelegd, hebben betaald.

Zulke verhalen hoorde men tot nu toe al'een van wie den Congo kennen en zijne schoone zeden.

De groote dagbladpers, die, openlijk of in het geheim, zoo geniet van de ontdekking wie die „Wekker" is, mocht liever haar aandacht schenken aan wat in „Wekker"'s aanklacht tastbare waarheid was en aan al wat ons uit 't Verre Oosten haast dagelijks bereikt van gruwelen, gedaan onder de Nederlandsche vlag."

Uit de Oost-Indische Mail.

In D e W e e k van het S o e r. H a n d e l s b l. van 7 Dec. j.l. bespreekt de heer M. van Geuns weer eens de beteekenis en het streven van het **Boschwezen.** O. m. haalt hij uit het „Verslag van den dienst van het boschwezen in Nederl.-Indië over 1906" het volgende aan:

„De houtvesterijen brachten, ondanks het grootere daarin geplaatste personeel in 1906 *f* 4.72 per HA. meer op dan de 22 djatiboschdistricten. Ware het beheer van alle djatibosschen van deze laatste in 1906 gevoerd als dat der houtvesterijen, dan zou, aangezien de totale oppervlakte dier bosschen rond 589000 HA. bedraagt, en in aanmerking genomen dat de uitgaven voor den algemeenen dienst in dit geval meer dan thans zouden hebben bedragen, de netto-opbrengst in het verslagjaar minstens 2½ millioen gulden grooter zijn geweest dan thans.'

Schrijver voegt hieraan toe:

„Het bovenstaande doe ik te eerder uitkomen, omdat door een machtige partij, de Burma Bombay Trading Corporation, die eenigen tijd geleden hier een arbeidsveld zocht, omdat het haar elders niet voor den wind ging, geen moeite heeft gespaard om in het belang van haar bedrijf de eigen-beheer-richting van het boschwezen tegen te werken. In een uitvoerig request — waaromtrent de vertegenwoordiger der genoemde maatschappij te Soerabaja allerminst het stilzwijgen bewaarde —, gevolgd door eenige particuliere audiënties bij den Grooten Heer te Bogor, heeft de Burma Bombay getracht aan te toonen, dat niet staatsexploitatie maar exploitatie door tusschenkomst van aannemers voor het land het voordeeligst is. De herhaalde besprekingen met den landvoogd persoonlijk zijn een aanwijzing, dat een heete strijd gevoerd is. Ten slotte heeft het boschwezen de zege behaald en is het gevaar van een koersverandering afgewend."

Naar aanleiding van een ander verslag merkt de heer Van Geuns verder op:

„Wij hebben ons weer kunnen amuseeren met de lektuur van het verslag over de **demonstratie-velden** voor den inlandschen landbouw. In het groote verslag neemt het 60 bladzijden in beslag. Blijkbaar stelt het departement van landbouw zich van de demonstratie nog altijd veel voor. Geen erger blinden dan die niet willen zien.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Ieder prakticus weet dat de gewone desaman op het stuk van landbouw taai vasthoudt aan de bestaande gewoonten en gebruiken. Iets van zelf overnemen doet hij niet. Al ziet hij dat de Europeanen veel meer uit hun sawahs halen dan hij, het deert hem niet: hij blijft, als Goethe's visscher, kühl bis ans Herz hinan. En zoo moet men wel een onuitputtelijk optimisme bezitten om zich van de leering der demonstratie-velden — die bovendien lang niet alle in goede conditie verkeeren of naar den eisch verzorgd worden — iets voor te stellen. Kromo kijkt er niet naar. Als hij gratis zaad kan ontvangen van een gewas, houdt hij natuurlijk de hand op. Ziedaar alles.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Dat de groentelers in den Tengger hun voordeel hebben gedaan met de gewassen, waarmee het demonstratieveld hen bekend maakte, is nog al begrijpelijk. Een Javaan is zoo dom niet of hij wil

wel groenten telen, die hem meer opbrengen dan andere. Maar voor de Javaansche boertjes in de vlakte met hun primitieve cultuurmethoden zouden de proefvelden dienen. En voor de verbetering van die methoden hebben zij nog niet het minste gedaan. Kromo knoeit vlak bij de demonstratie-tuinen even hard als elders. En het geld dat er voor uitgegeven wordt kan heel wat beter besteed worden."

Tot besluit van zijn kroniek schrijft de hoofdredacteur van bovengenoemd blad:

„De Bond van Suikergeëmployeerden heeft te Semarang zijn renaissance gevierd. De verwachting was anders. Maar in den avond — juister in den nacht — vóór de vergadering van 1 December hebben de partijen, die tegenover elkaar stonden, den strijdbijl begraven en de vredespijp gerookt. Het geen bewezen heeft, dat het gezond verstand, al wordt dit ook tijdelijk op de vlucht gedreven, ten slotte zijn rechten herneemt.

Twee offers zijn gevallen. De vice-president van den Bond, de heer J. Sauer, sprong van den toren; de secretaris, de heer E. L. von Czernicky, werd, nadat hij verklaard had tot eenzelfden sprong bereid te zijn, naar den beganen grond geleid.

Een nieuwe secretaris verscheen, doch een nieuwe vice-president zal er niet komen. Te zijner tijd zal een „redacteur-commissaris" zijn functiën vervullen en tegelijkertijd zijn zorgen wijden aan het Bondsorgaan: De Suikerbond.

De vijftig suikergeëmployeerden, grootendeels afgevaardigden van kringen, hebben hun medestanders aan zich verplicht door het verbroederingsfeest. De vergadering deed denken aan een kalme zee, zooals pleegt te volgen op stormweer. Kalmpjes gleden Statuten en Huishoudelijk Reglement de veilige haven binnen, waar zij konden vertuien.

Van de roode vlag is geen tipje overgebleven; zij is opgeborgen. De aangenomen motie is zoo duidelijk mogelijk:

„De vergadering, gehoord de verklaring van den president, dat socialistische invloeden uit den bond geweerd moeten worden; dat de bond niet vijandig mag optreden tegen de fabrikanten en bloc; dat de bond alleen verdedigend zal optreden en — voorloopig — als uiterste middel van verdediging zal gebruiken: publicatie in het Bondsblad met toestemming van het betreffende bondslid, gaat over tot de orde van den dag."

— — — — — — — — — — — — — — —

Hoewel zich verheugend over den loop van zaken vindt de heer Van Geuns het schrappen van het woordje „voorloopig" verkeerd.

Hij zegt: „Ik ben volstrekt niet militant; zie in den Bond niet een vereeniging die er met dikke knotsen op los moet trekken; maar ik vind het een fout, dat hij zelf zijn vrijheid van beweging belemmert door zichzelf voor te schrijven niet verder te gaan dan het paaltje met het „uiterste middel". Om het plastisch te zeggen: de Bond heeft zich zelf de tanden uitgetrokken op een enkele na."

* * *

Naar aanleiding van ditzelfde onderwerp schrijft de geestige Died. Balzerdt in zijn causerie van 7 Dec. in het Nieuws v/d Dag v. N.-I. o. m.:

Waarom nàást de Regeering niet alle kranten, verklaart de journalistiek voor een „middel", precies als de telefoon. En feitelijk zijn de kranten ook een soort van „versprekers". Waarom benoemt zij niet de Redacteuren — geassimileerd met den rang van eerste commiezen — na een vergelijkend examen, afgenomen door eene commissie onder voorzitterschap van Jhr. Otto van der Wijck, den tijd. wd. Gouverneur-Generaal, onder wiens bewind alles thans prachtig marcheert. Er komen zelfs geen rampen van hooger hand voor, en de Resident van Cheribon is een beetje minder vervelend met zijne berichten: dat er anderhalve bouw sawah is aangetast door hama bebek of dedek.

Maar ik dwaal af. Indien de Redacteuren staatsambtenaren waren en onder toezicht van een deurwaarder of een buitengewoon substituut-griffier schreven, dan zou er heel wat meer orde, rust en eendracht hier te lande bestaan. En er zouden ook geen archieven worden gevioleerd, zoodat onzinnige geschiedenissen nooit een funesten indruk op het buitenland konden maken.

Want dàt is toch maar het voornaamste...: dat het Buitenland goed over ons denkt. En men zou heel verkeerd doen de maagd Insulinde aan te zien voor een juffrouw met een mooien hoed met veeren op het fraai gekapte hoofd, een satijnen japon aan en smerig en gescheurd linnengoed daar onder.

Zoodat ik maar zeggen wil: het systeem van voortdurende censuur op de Pers, à la Bond van Suikergeëmployeerden, is hèt systeem.

— — — — — — — — — — — — — — —

Verder zegt hij:

In verband met die Suikeren vergadering moet ik nog een grap vertellen.

Men weet, of misschien weet men het niet, dat de heer M. van Geuns, hoofdredacteur van het Soerab. Handelsblad, letterkundig orgaan ter behartiging van suikerbelangen, Eere-voorzitter is van den Bond van Suikergeëmployeerden. Niet maar gewoon Eere-lid of Donateur, of Beschermheer, maar Eere-Voorzitter!! Het hoogste wat er is.

De heer Van Geuns staat des ondanks natuurlijk aan de zijde van de administrateurs, en dat wordt zoo langzamerhand ook wel begrepen, getuige het volgende staaltje.

De Vergadering van het Hoofdbestuur en van de leden van den Raad van Toezicht, welke verleden Zaterdag gehouden is, was niet voor de pers toegankelijk.

Wat dat zou?

Men wilde er den heer Van Geuns niet bij hebben. Deze was te Semarang en men zou hem als Eere-Voorzitter natuurlijk hebben moeten toelaten. Toen bedachten de lui er de akal op om „de pers" te weren en daar de heer Van Geuns niet kon ontkennen, dat hij in de eerste plaats Redacteur en eerst in de tweede plaats Eere-Voorzitter was, kwam hij niet binnen!...

Het wàs een pil, maar men kan niet ontkennen, dat zij behoorlijk versuikerd werd toegediend..."

* * *

Het Bat. Nieuwsblad van 5 Dec. jl. wijdt een hoofdartikel aan:

De Regeering en de Gemeenteraad.

zeggende: „De heer Dinger heeft in de raadsvergadering van gisteren weer tweemaal gelegenheid gehad het nut van den gemeenteraad in zijn huidigen vorm in twijfel te trekken, of liever de algeheele afwezigheid van eenig nuttig effect nog eens in het licht te stellen. Daar was dan ook wel reden voor, de tweede maal het meest.

Dat was een zaak — de belangrijkste van den heelen ochtend! — aan het eind der vergadering zoo terloops even meegedeeld door den voorzitter en dr. Kiewiet de Jonge. In de benedenstad woeden den laatsten tijd hevige koortsen. Het optreden der ziekte dagteekent reeds van een jaar her, maar in de laatste maanden vooral nam zij een zeer ernstigen keer. Althans dr. Kiewiet de Jonge constateerde, dat bij een door hem ingesteld onderzoek, terwijl hem daarbij gebleken is, dat de sterfte in het district Pendjaringan, de volkrijkste der benedenstad, dit jaar 14% bedragen heeft!

Toen deze toestand den assistent-resident — vóórdat dr. Kiewiet de Jonge daarmee bekend was — door den districts-commandant gerapporteerd werd, gaf hij hiervan den resident kennis, die er vervolgens, zooals de bepalingen eischen, den directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid mee in wetenschap stelde. Dr. Kiewiet de Jonge, die er hierna van vernam, gaf na onderzoek als zijne meening te kennen, dat de gemeenteraad in deze zaak diende gekend te worden, ja, zelfs dat zij geheel in handen van den raad diende te worden gesteld. De regeering achtte echter zelfs het in-kennisstellen van den raad niet noodig, terwijl de resident de zaak niet aan de vroedschap wilde toevertrouwen, *omdat zij daa*[illegible]

Hier wordt dus, zoowel door de regeering zelf als door haar vertegenwoordiger, wien de raad als het ware ter zijde is gesteld, onomwonden te kennen gegeven, dat met den gemeenteraad, als het er op aankomt, niet in het minst rekening wordt gehouden. Decentralisatie, het mocht wat! Zoo noemt men het, ter voorloopige bevrediging van de roepers om mede-zeggingschap, maar in werkelijkheid hebben de gemeenteraden met dat begrip niets uitstaande.

Men wilde wel van het goten-beheer af zijn, dat was iets voor de locale raden, en van de straatverlichting en van de zorg voor de wegen, de begraafplaatsen niet te vergeten, — overigens bleef het gouvernement hetzelfde gouvernement, de locale raden zijn zoo vele dienstwillige dienaren, die alleen voor boodschappen nuttig kunnen zijn.

En dat heeft de regeering nu openlijk erkend!

Voor raadsleden met wat eigenwaarde blijft nu eigenlijk toch niet veel meer over dan maar naar huis te gaan. De tijd aan „gemeente-zaken" besteed — àls men 't nog zoo noemen mag! — kan beter gebruikt worden.

Maar, behalve dat men in den raad veel zegt, men làat er zich ook veel zeggen. Verder dan „betreuren" komt men niet! En zoo blijven wij steeds in denzelfden cirkel ronddraaien...

Nadat het vorenstaande geschreven was, kregen wij te hooren hoe de toestand eigenlijk is. Volgens een rapport, dat natuurlijk weer niet gepubliceerd

FEUILLETON.

Bannelingen.

Oorspronkelijke schets naar het leven, door C. A. H.

(Vervolg).

's Avonds werd Madeleine geroepen en werd haar medegedeeld, dat Duval haar tot vrouw wenschte.

En zoo was dat alles gekomen! Veel liefde, groote trouw, en later een klein dochtertje, dat hun grootste schat was.

Eén ding ontbrak echter, en dat was: de vrijheid. De Vrijheid! Gods gave aan den mensch.

Ze waren verachte gevangenen, slaven door eigen schuld, maar ook ongelukkigen vol berouw, die zoo gaarne een nieuw, beter leven zouden willen beginnen, onder geheel andere voorwaarden.

De druk was zwaar te St. Laurent, het was een ijzeren hand, die op hen allen lag, en die hand verwondde het betere denken, verdrukte de ongelukkige schepselen, deed weenen, klagen, deed rampzalig zijn en menigeen geheél nederzinken in een poel van opstand en gevoelens van wraak.

— — — — — — — — — — — — — — —

Velen waren reeds gevlucht. Waar heen waren zij gegaan? Gered of omgekomen? Dat vernamen de anderen zelden; wel was er eenmaal verteld, dat er geraamten gevonden waren in het oerwoud. Ook wisten zij, dat, zoo zij vluchtende ontdekt werden, zij zonder de minste genade zouden worden neergeschoten. Het vluchten was dus een gevaarlijk waagstuk, maar gemis van vrijheid, dat was levend sterven.

Duval kwam thuis, 's middags omstreeks zes uur, toen het wat koeler begon te worden en de verzengende zon aan den horizont verdween.

Hij kuste Madeleine teeder en nam de kleine Margot in zijne armen.

Daarna ging hij zitten, hij sprak geen woord, maar streek telkens haastig over zijn voorhoofd. Eensklaps stond hij op en begon omzichtig een kleinen bundel te maken van brood, bacove's en gedroogde visch. —

Madeleine keek hem ernstig aan; toen verbleekte zij plotseling en sidderde hevig van innerlijke aandoening. Met wilskracht bedwong zij echter hare gevoelens. Zij naderde Duval en kuste zijn hand.

„Van avond!" klonk het fluisterend.

Zij liep door naar de voordeur en keek langs den weg; op dit oogenblik geleek alles als uitgestorven.

Zij ging toen kalm naar den put en vulde eene kleine tobbe met water, daarna vlug, zich bukkend en zich half schuil houdende achter eenig struikgewas, twee kruiken.

Niemand had het bemerkt, en binnengekomen maakte zij van de 2 kruiken, een kussentje en een deken een pak, dat zij verstopte, waarna zij met Margot voor de deur der woning ging zitten.

De wacht kwam aan om te zien of alles in orde was. Muskieten gonsden om hen heen, nachtvogels deden hun schel geluid hooren en de vuurvliegen waren als glinstersterretjes tusschen het, in nachtelijke schaduwen gehulde, groen.

— — — — — — — — — — — — — — —

Omstreeks middernacht, nadat de wacht weder gepasseerd was, kon men langs den boschrand donkere gestalten zien sluipen; nu en dan hurkten zij neder achter struikgewas, als er dorre takken kraakten. Veel tijd hadden zij niet, want elk half uur werd de ronde gedaan. IJlings werd dus het aan Duval bekende, smalle pad gevolgd.

Bij de rivier, op een afgesproken plaats, zouden Desneu en Henri Marchal wachten.

De avond was duister, daar de lucht bewolkt was. Hier en daar flikkerden lichtjes, die bewezen, dat nog niet allen ter ruste waren gegaan.

Madeleine ijlde voort met kloppend hart; zij droeg de pakjes, terwijl haar man kleine Margot op den arm had, haar met zachte woorden vermanende onbevreesd te zijn. Vader en moeder waren bij haar.

En het kleine meisje, opgegroeid in tafereelen van ellende en wanhoop, kuste teeder het gebruinde, ruwe gelaat van haar vader, en legde haar kopje vertrouwelijk op zijn schouder.

Zwijgend en bang te moede ging men steeds zoo voorzichtig mogelijk verder.

Vervuld van grooten angst was vooral Duval, want hij maakte zich bezorgd of de vrienden er wel zouden zijn met de boot. God geve het!

Aanhoudend dacht hij aan de sloep en zijn hoofd bonsde pijnlijk... O! indien de boot er eens niet was! indien de gevaarlijke onderneming Marchal eens niet gelukt was! Ach!

„Vader!" fluisterde eensklaps het kind teeder en haar kindje streelde zijn gelaat.

Het was of zij besefte wat hij leed, het angstig kloppen van zijn hart was tot haar doorgedrongen.

wordt — in dit opzicht blijft de regeering heil zien in de struisvogelpolitiek — zijn er naar schatting ongeveer 6000, zegge zes duizend menschen, door koorts aangetast...

En de gemeenteraad wordt er onkundig van gehouden, erger: hij mag toezien hoe de regeering de ziekte laat bestrijden buiten zijn bemoeienis.

De decentralisatie in haar oprechtsten vorm!"

Het Nieuws v. d. Dag v. N.-I. dit artikel aanhalend, zegt o.m.:

„Ja, kijk eens, geachte collega: van dat openlijk erkennen gesproken, bestond dienaangaande dan eenige twijfel? Dat de decentralisatie hier slechts een wassen neus was; dat de Locale Raden Ordonnantie — mèt het zelfbestuur van zilverpapier — niets was dan een uitgespreide hand vóór dien langen neus gehouden, het is toch dikwijls genoeg in 't licht gesteld."

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Als een fatsoenlijk, achtbaar man een mageren gladakker op zijn erf hoort keffen en hij heeft een goed diner voor zich staan, dan gooit hij het beest toch immers niet de pasteitjes toe? Hoogstens een uitgekookt soepbeen, als het tenminste geen steen is.

Welnu, zoo deden ook de vervaardigers der Locale Raden Ordonnantie. En de vergaderingen van de Gemeenteraden zijn eigenlijk zoovele verzamelingen van minderwaardig geachte hondjes, kluivende aan het goedgunstig toegesmeten Begrafenis- en gotenbeen."

* * *

De Begrooting gekatst.

De resident van Semarang heeft de, door den gemeenteraad aldaar ingediende begrooting afgekeurd. Volgens De Locomotief loopt het verschil van meening slechts over een vormkwestie, geen principe. De raad heeft gemeend, een begrootingspost te mogen opbrengen voor ontvangsten uit het pasarbeheer; **de resident is** van oordeel, dat die post slechts **pro memorie** kan worden uitgetrokken, **omdat eerst eene verordening** tot stand moet zijn gekomen, **op grond** waarvan de baten, uit het gemeentelijk **pasar**beheer, in de gemeentekas zullen mogen vloeien.

Aangezien de zienswijze ten deze van den heer Tollenaar, adviseur der regeering in gemeentezaken, reeds bekend is, mag men veilig aannemen, zegt het blad, dat ook de gouvern.-generaal — indien de raad tenminste hooger beroep aanteekent — zijn goedkeuring aan de begrooting zal onthouden en wijziging eischen.

* * *

Nederlandsche detectives in Indië.

Over dit onlangs ook in onze perskroniek tegengesproken bericht schrijft de Javabode:

„Wat onze Haagsche correspondent ons seint over de invoering van een dienst van Nederlandsche dectives bij de Indische politie, is natuurlijk ontleend aan een Nederlandsch blad, maar het lijkt van mystificatie. Een Indische bestuurs-ambtenaar Esser is ons niet bekend en nòch bij de regeering, nòch bij het departement van binnenlandsche bestuur, waar men het zou moeten weten, is van het ons geseinde plan ook iets bekend, terwijl onaannemelijk is dat de minister van koloniën zulk een, op zich zelf staand denkbeeld ter uitvoering zou geven in Nederland zonder voorafgaande ruggespraak met den gouverneur-generaal, en dat nog wel terwijl de heer Mr. W. Boekhoudt, laatstelijk voorzitter van den landraad, te Tjilegon, bij zijn terugkeer van verlof uit Nederland in het begin van dit jaar door de regeering is aangewezen om het Indische politiewezen grondig te reorganiseeren, voortbouwende op hetgeen door den assistent-resident Priester reeds in die lijn werd verricht.

Het zou trouwens de groote vraag zijn wat men aan, inlandsche talen niet machtige dectecti ves — al waren zij overigens nòg zoo bekwaam — zou hebben voor het opsporen van misdrijven, meest bedreven door inlanders in een inlandsche maatschappij.

Dat er op het gerucht alleen dadelijk drommen reflectanten kwamen opzetten, is geen wonder: op de vermeende Indische vetpot azen nog vele witmenschen.

* * *

De Gouverneur-Generaal komt!

Wij ontleenen aan een brief uit Koeta-Radja aan de Sum. Post het volgende:

„Zoodra bekend was geworden, dat de landvoogd zou komen, was de eerste vraag: Wat zal er gedaan worden? Zal de gouverneur een diner geven of een bal?

Tot groot genoegen van de dames was het spoedig bekend, dat de gouverneur een bal zou geven, en nu worden de toko's bestormd. Jammer dat deze zoo slecht van dames artikelen voorzien waren, ze hadden anders goede zaken kunnen maken. 's Avonds waren de toko's tjop vol; het was vermakelijk te zien, hoe de dames zich verdrongen om nog een stofje, een garneersel of een paar handschoenen machtig te worden. Op dit gebied is men nu dan ook uitverkocht.

Dames-naaisters en kleermakers zijn druk in de weer om de baltoiletten op tijd klaar te krijgen."

In dezelfde correspondentie lezen wij ook:

„In het Atjeh Hotel heerscht nu de grootste deining. Daar er op 't oogenblik niemand is voor de huishouding, beheert de nu alleen aanwezige commissaris het hotel zoo goed mogelijk, maar kan het zonder dame, die het toezicht over de keuken houdt, niet af, vooral daar hij zijn eigen zaken ook niet stil kan laten staan. Zoo nu en dan wordt hij per telefoon opgebeld, om medetedeelen hoe lang een of ander gerecht moet koken. Nu, dat belooft wat, als de hooge gasten er zijn.

* * *

Geen Torpedo-Jagers voor Indië.

In den loop van dit jaar is door den commandant der zeemacht in Indië aan het opperbestuur een voorstel ingediend, strekkende tot aankoop van een groot aantal, zeer hard loopende torpedojagers, bij welk voorstel een betoog ging dat men anders in geval van oorlog aan de pantservloot van het Nederlandsche eskader niets zou hebben. Dit denkbeeld, een paar jaren geleden reeds uitvoerig door Torenwachter uitgewerkt in De Javabode, had de steun van de Indische regeering, maar vond bij de minister van koloniën geen genade: deze had er geen geld voor.

Zij, die niet kunnen inzien dat, bij een aanval van een groote mogendheid, de defensie nagenoeg uitsluitend zal moeten worden gevoerd door de marine, zullen nu triomfantelijk kunnen aankomen met een bericht in het tijdschrift Schiffbau, luidende dat bij de, laatstelijk door de Fransche marine gehouden manoeuvres de destroyers ongeschikt zouden zijn gebleken voor verkenningsdiensten behalve bij zeer mooi weer. Zoodra er eenig zee stond was het verlies aan snelheid zóo groot dat zij niet konden ontkomen aan 23 mijl loopende torpedobooten.

* * *

Machtsvertoon voor Djeddah.

Het pantserdekschip Konigin Wilhelmina, dat eerstdaags de terugreis naar Nederland zal aanvaarden, heeft in opdracht, een vijftal dagen voor Djeddah onze vlag te vertoonen om den groot-sjerief van Mekka er aan te herinneren dat een al te onwelwillende bejegening van Nederlandsch-Indische pelgrims voor de sjeiks en andere onbaatzuchtige menschenvrienden wel eens onpleizierige gevolgen zou kunnen hebben.

* * *

Voor antiquiteiten-jagers.

Verzamelaars van oud Hollandsch porcelein, antieke meubelen uit het tijdperk der Oost-Indische Compagnie, vlinders, insecten, weekdieren en schelpen, belanden te Ambon in een dorado, schrijft men vandaar aan het Soer. Hdsbl.

Niet alleen onzen gezeten burgers doen al die heerlijkheden het hart popelen van geestdrift, doch ook vreemdelingen, voornamelijk Engelschen, weten het neusje van den zalm te vinden en trachten van den buit te halen, wat er van te halen valt. Dank zij de vasthoudendheid der bevolking, en het bijgeloof, dat de zielen hunner voorvaderen in de antiquiteiten gevaren zijn, bezit Ambon nog een flink getal voorwerpen, ondanks jarenlange plundering. Heeft men er veel geld voor over, dan is er wel wat te krijgen, doch slechts personen, die tot het heilige der heiligen kunnen doordringen (moeders porceleinkast) door hunne betrekking, zooals b.v. notarissen, enz., zijn in de gelegenheid op de hoogte te komen van Ambonsche inboedels, en weten precies, wat er alzoo te bikken valt. Verkoopen van oud porcelein, daar gaat de Amboinees niet licht toe over, want hij is bang het daardoor aan den stok te krijgen met zijn voorvaderen; wel wil hij het zoolang in bewaring geven tegen een bepaalde som, om na ee-

---

„Margot zal bidden, vadertje", vervolgde zij zoo zacht mogelijk sprekende. „Mijn avondgebedje zal ik op zeggen, dat helpt voor leed, zegt moeder."

Toen werd het nog stiller, alleen nu en dan vernam men het ritselen van bladeren.

Duval ging moediger voorwaarts.

„Madeleine! vrouw!"

Ja, zij was er, zij volgde hem op den voet, nu was alles goed.

Een zacht geplas als van riemen in het water drong tot hen door, daarna was alles weer stil. Wederom een zacht klotsen als van deinende golfjes tegen den oever, daarna klonk eensklaps een schelle kreet van een nachtvogel.

Duval sidderde.

Schril en kort vernam men nu den kreet van een tweeden vogel.

„Volg mij vrouw, vrees niet!"

Half loopende, half wadende ging hij voorwaarts. Een donkere gestalte dook naast Madeleine op en ondersteunde haar.

Zij schrikte hevig, maar begreep, dat zij vertrouwen moest.

Tusschen het struikgewas aan den oever lag een kleine sloep, waarin Madeleine voorzichtig werd geholpen. Duval had het kind reeds op den bodem gelegd en nam een der riemen ter hand. Henri Marchal zat aan het roer.

„Eerst stroomopwaarts, vooruit!" klonk het bevelend.

De riemen plasten regelmatig, zoo geruisloos mogelijk in het water.

Madeleine had het hoofdje van haar kind op haar schoot gelegd. Tranen druppelden onophoudelijk langs hare wangen, en telkens streelde en liefkoosde een kleine hand haar gelaat, maar dan vervulde nog grooter vrees het hart van de arme Madeleine. Haar kind! ach! haar arm kindje, welke groote schaduwen waren er reeds op haar levenspad! Arm schepseltje, geboren in het smartendal van zonde en berouw, hoe anders was haar bestaan dan dat van andere kinderen! Toch was zij goed! zóó goed! Madeleine kende het reine zieleleven, de lieve, warme gedachten van haar kind.

Onder het bereik der kanonnen ging de sloep langzaam voorwaarts en niet ver van daar was de stoombarkas, die altijd tot vervolgen gereed lag.

Alles was echter stil; de medelijdende wolken bleven donker en enkele regendruppels begonnen te vallen. De moeder bedekte haar kind zorgvol met de meegenomen deken.

„Oversteken naar den Hollandschen oever", klonk kort en krachtig het bevel. „Kalm roeien, geen overijling, wat de aandacht zou trekken."

Eindelijk, God zij dank, was de overkant van de Marowijne-rivier bereikt! Nu ging het roeien sneller, krampachtig werden de riemen omklemd.

Steeds langs de kust, zeewaarts ging nu pijlsnel de kleine sloep; daar klonk eensklaps een kanonschot, kort daarop, gevolgd door een tweede.

Zij waren ontdekt.

„Roeien voor het leven!" klonk schor de stem van Marchal. „Ik zal de kust houden. God zij ons genadig!"

Klam waren het voorhoofd en de handen van Duval, de gelaatstrekken van Desneu waren verwrongen, zijn lippen trilden.

Weder een kanonschot!

„Moedertje!" fluisterde het kind angstig. „Ach moeder, ik ben zoo bang!"

„Het is niets, mijn kleintje, waarlijk niets", antwoordde Madeleine met sidderende stem. Wij zijn reeds te ver en 't is nacht, maar bidt, kleine lieveling, bidt!"

En wederom bad het kind, en klonk haar eenvoudig gebed fluisterend door den nacht; het vermengde zich met het klotsen der golven en de snelle ademhaling van de mannen, die met al hunne krachten roeiden.

Sneller, steeds sneller gingen de riemen op en neder.

De zee was bereikt; het was duidelijk te bemerken aan het schommelen der sloep, aan het steeds harder geklotst der golven. Bijna den geheelen nacht werd er doorgeroeid, met nu en dan een kleine rust; de angst echter dreef hen steeds aan, maar gaf ook krachten. Eindelijk ging deze nacht van zielelijden voorbij, een lijden en strijd zoo rampzalig in de innerlijke weefselen van het menschelijk bestaan, dat slechts weinigen er zich een volkomen denkbeeld van zullen kunnen vormen.

(Wordt vervolgd).

nigen tijd te hooren, dat het porceleinen bord gebroken is. Maar dan is hij van alle verantwoording af en zijn zieltjes om den tuin geleid. 's Lands wijs, 's Lands eer.

* * *

Javaansch Bijgeloof.

Het dorado voor tijgers is het district Lodojo der afdeeling Blitar. Ze komen daar veel voor, zoowel de koningstijgers, als de toetoels, kombangs en andere soorten. Het is een droge, vrij woeste streek, in vroegere jaren het verbanningsoord van het solosche hof, meldt men aan het S o e r. H d s b l.:

,,Een 100tal jaren geleden zijn aldaar in de bosschen gevonden een koperen gong, twee andere instrumenten, behoorende bij een gamelan en drie uit hout gesneden, eigenaardig uitziende wajangfiguren. Deze voorwerpen zijn nabij de wedono's woning te Lodojo in een huisje op palen ondergebracht. Volgens de bevolking wordt deze gong door de lodojo'sche tijgers bewaakt, die 's nachts om het huisje rondsluipen en van de legèn drinken, die in potten in het huisje bewaard wordt.

Op bepaalde dagen in het jaar moeten deze voorwerpen gebaad worden; op javaansch nieuwjaar en nog op een ander tijdstip.

Dit baden moet nauwkeurig op denzelfden dag en hetzelfde uur geschieden, niet te laat; anders vragen de lodojosche tijgers een massa menschenoffers voor deze nalatigheid, hetgeen reeds dikwijls moet gebeurd zijn. Wanneer nu dit baden is afgeloopen, waarbij de geheele bevolking tegenwoordig is, wordt driemaal door den djeroekoentji op den gong geslagen. Krijgt de gong hier en daar door het nog niet geheel afgeloopen water een rossige kleur, dan komt er ergens oorlog; ziet men veel spikkels, dan zijn de pokken in aantocht.

De overlevering van dezen gong is deze:

Een zekere vorst moest met zijn laatste getrouwen vluchten voor de heerscharen van den sultan van Demak en trachtte zich in het ontoegangkelijk oord Lodojo te verbergen. Dit lukte hem niet en hij werd ontdekt en vervolgd. Nu trok hij nog dieper de woestenij in, totdat hij, met zijn volgelingen en zijn medegenomen gamelan door de vijandelijke krijgsbenden was ingesloten en op het punt stond zich te moeten gevangen geven. Wetende dat zijn gong een zekere kracht bezat, welke wist hij niet, sloeg de vorst in vertwijfeling op den gong en ziet, kort daarop drongen voor uit het bosch honderden tijgers tegen de vijandelijke drommen op en werd de vorst op deze wijze bevrijd. Hij vestigde zich in Lodojo en deze zelfde gong bevindt zich nog aldaar en doet nog steeds wonderen.

Europeanen, gaan daar offeren en wenschen doen, die (naar men zegt) zelden onverhoord blijven.

Boekaankondiging.

In dank ontvingen wij van de Uitgevers *Masereeuw en Bouten* te Rotterdam eene brochure van den heer G. VAN BEMMEL: **De Waarheid in zaken de rapporten der mindere-welvaart-commissie en de brochure Suikercultuur en Inlandsche Landbouw van H. J. W. VAN LAWICK.**

Schrijver begint met te zeggen:

Bij het nalezen der Handelingen van de Tweede Kamer trof mij op blz. 273 zittingsjaar 1907—1908 de volgende zinsnede uit de rede van den heer Van Kol: ,,Doch nu al tracht men systematisch den invloed van die — mindere-welvaart — rapporten te ontzenuwen." — Uit de daaropvolgende rede van den Minister van Koloniën — blz. 275 — blijkt dat meer speciaal bedoeld is de hierboven genoemde kort geleden verschenen brochure van den oud-hoofdinspecteur van cultures

Critiek op de mindere welvaart-rapporten werd verwacht en is — meen ik — der hoofdcommissie zeer welkom. Maar — zóó kras en lichtvaardig als door dezen oud-hoofdambtenaar geoordeeld is, had ik niet voor mogelijk gehouden. Ik hoop, dat ik mij in de opvatting der brochure vergis. Een woord van protest acht ik echter van het hoogste belang voor degenen, die de mindere-welvaart-rapporten niet onder de oogen hebben gehad.

De schrijver der brochure komt tot een zevental stellingen, waarvan ik er slechts 4 zal bespreken. De 3 overige stellingen handelen over het voorschottenstelsel bij de grondverhuringen; de gevolgde redeneering is in hoofdzaak gebaseerd op artikelen verschenen in de Nieuwe Courant; de conclusie is: het voorschottenstelsel is een door allen betreurd euvel, bestrijding er van is wenschelijk, wat niet in strijd is met het vermelde op blz. 15 der brochure: ,,Door dezelfde leden der Volksvertegenwoordiging werd ook gewezen op het voorschottenstelsel, bij den grondhuur in gebruik, en betoogd dat ook dit stelsel in het licht van de uitkomsten van het welvaartsonderzoek moet worden veroordeeld. Men drong daarom er wel op aan, dat onverwijld maatregelen genomen zullen worden tot inperking daarvan."

Op blz. 20 der brochure staat:

,,Met het bovenstaande meent steller dezes echter aangetoond te hebben:

,,1. dat de voorstelling in de afdeelingsverslagen van de welvaartcommissie gegeven omtrent den nadeeligen invloed van de suikercultuur op de teelt van rijstgewas onjuist is;

2. dat de voordeelen, welke de inlandsche landbouw van die cultuur trekt geheel over het hoofd zijn gezien;

3. dat dientengevolge de door haar gewekte veronderstelling, als zoude de verhuur van gronden ten behoeve van de suiker-industrie in de meeste gevallen voor de bevolking minder voordeelig zijn dan eigen cultuur, geheel ongegrond is en dat bij een onpartijdig onderzoek er het tegendeel zou blijken."

Deze 3 stellingen dienen we nu te beschouwen in verband met op blz. 4 der brochure:

FEUILLETON.

Aan gene zijde van den Evenaar.

(Veertien dagen in een Nederlandsche Kolonie).

Vertaald uit de Straits Times.

Goede Hotels.

De reis per tram naar Batavia duurt slechts kort, en daar moet de bezoeker, die de zorg voor zijn bagage aan de hotelrunners te Tandjong heeft overgelaten, een sado nemen voor het vervoer naar 't hotel zijner keuze. Het woord sado is een misvorming van dos-à-dos. Het voertuig wordt door een kleine pony getrokken en is wat gemak betreft, niet te vergelijken bij de riksja — wellicht maakt de groote afstanden te Batavia 't gebruik van riksja's daar een onmogelijkheid.

Batavia heeft 't voorrecht, dat men er een keuze heeft van verscheidene goede hotels. Wie echter het Hotel des Indes kiest zal zeggen, dat de andere ,,beste hotels in 't verre Oosten" nog iets hebben te leeren uit een oogpunt van gemak der gasten, algemeene zindelijkheid en matige prijzen.

Een der eerste dingen, die men na aankomst behoort te doen, is in het stadhuis een ,,toelatingskaart" te halen. Met dit stuk gewapend, waarom men hem misschien nooit zal vragen, kan de toerist het binnenland bereizen. Zonder dat, kan hij in moeilijkheden komen.

Te oordeelen naar wat wij van Saigon en Hanoi hoorden, deelt Batavia met deze de eer, meer dan eenige andere havens in 't verre Oosten een europeesche stad te gelijken. Dit is natuurlijk een quaestie van opinie, hoezeer deze gegrond is op bekendheid met alle belangrijke havens van Yokohama tot Penang, met inbegrip van de voornaamste philippijnsche havens, en we waren daarom ietwat verbaasd, toen we deze opinie aan een Hollandschen vriend mededeelden, over zijn antwoord:

,,Toen ik Singapore met zijn mooie gebouwen had verlaten, voelde ik, dat ik Europa had vaarwel gezegd."

Een kleine sondeering bracht aan 't licht, dat 't alleen de huizen met twee en drie verdiepingen waren, welke dien indruk hadden gewekt.

Wenk aan Hotelhouders.

Men behoeft slechts in den namiddag en des avonds langs Noordwijk te wandelen om het verschil tusschen Batavia en Singapore op te merken. Na zonsondergang is Singapore, zoover het Europeanen betreft, — afgezien van het beetje leven onder 't electrisch licht, van Raffles Hotel en 't Hotel de l'Europe een uitgestorven plaats. Te Batavia is dat anders. Tot het etensuur en daarna is er heel wat beweging en licht, en zoo er al eenige verbeeldingskracht toe behoort, om Noordwijk met den Boulevard des Capucines te Parijs te vergelijken of zijn restaurants, met gelegenheid om buiten te zitten met 't cafe de la Paix, de vergelijking kan toch tenminste in zooverre worden getrokken om aanleiding te geven tot de opmerking, dat de gelijkenis met een stad in 't Europeesche vasteland zich genoegzaam afteekent om die waar te nemen, terwijl men bij Stam en Weyns of in 't Hotel des Indes een even keurig diner of souper, met uitstekende wijnen, kan hebben als in de beste Londensche en Parijsche restaurants. Niet in de laatste plaats valt den opmerkzamen bezoeker de punctueele en uitstekende bediening der javaansche tafel-jongens op. Wanneer men de zorgvuldigheid zag, waarmee elk gerecht werd opgediend en de uitstekende qualiteit der bijgerechten, dacht men met een huivering aan de smerige groenten, de stoffige marmelade en de slordige bediening van den Chineeschen boy te Singapore. Indien de eigenaars der hotels te Singapore hun chefs-de-cuisine naar Batavia zouden willen zenden, enkel om te leeren hoe een aardappel te koken, zou 't geld wel besteed zijn.

Twee Batavia's.

Er zijn twee Batavia's: Daar is de oude stad, waar de zaken worden gedaan, met de vermaarde Kali Besar, de Lombard Street en Fenchurch Street van Batavia.

Deze wijk is niet bijzonder aantrekkelijk. Maar na de ondervinding met de vuile Chineesche wijken van Singapore, Hongkong en Shanghai, is het voor het Europeesche zelfrespect bevredigend waar te nemen, hoe de Hollandsche ambtenarie de eischen van hygiene en reinheid aan de aziatische ingezetenen, heeft weten bij te brengen. De verwerpelijke, hangende Chineesche uithangborden zoekt men te Batavia en de andere plaatsen op Java te vergeefs, en er moet iets zijn gedaan om den reuk der Chineesche handelsartikelen minder doordringend te maken. De Hollanders hebben bewezen, dat de Chineezen bevattelijk zijn voor Europeesche inzichten, wanneer slechts fermiteit door de autoriteiten wordt betracht.

Dan is er de woonstad Weltevreden, met zijne breede met boomen afgezette lanen en paleisachtige paviljoenhotels en particuliere villa's. Weltevreden kan vergeleken worden met een reusachtig park, en er zijn verblijven, genoegzaam indrukwekkend om den minnaar van architectonische schoonheid te behagen, al is er ook geen indrukwekkende Klokkentoren om door het contrast de krotten van Singapore's sloppen-buurt nog meer te doen uitkomen. Het denkbeeld om de verschillende rassen in eigen kampongs te houden, moge tegen Britsche denkbeelden indruischen, op Java schijnt het genoegzaam bevredigend te werken. Eerst in de laatste jaren is het in sommige Britsche koloniën toegestaan afzonderlijke wijken voor Europeanen te reserveeren.

Een auto-ritje in de buitenwijken.

Een automobiel-rit door de bewoonde kom en de buitenwijken van Batavia geeft een goed denkbeeld van de uitgebreidheid der stad en — tevens — van de vermenging van Oost en West bij de bevolking. Vroegere Hollandsche ingezetenen hebben in meer dan één opzicht hun stempel achtergelaten, en een gevolg is een klasse van halfbloeds, die een belangrijker aandeel schijnt te nemen in de aangelegenheden van het eiland, dan, voor zooverre ons bekend is, in eenige Britsche kolonie. Er zijn sierlijke vormen en mooie gezichten onder het gekruiste ras en het verbaast ons niet, dat opvolgende geslachten uit het land van dijken en kanalen verbintenissen aanknoopten, die hen voor altijd aan den zonnigen javaanschen bodem bonden. Oost moge Oost zijn, en West West, maar hier tenminste vindt men een tegenspraak op Kipling's generaliseering — valsch als de meeste zijn — betreffende de onmogelijkheid hunner vermenging.

De bezoeker zal de musea vol belangrijke voorwerpen vinden. Op 't Koningsplein wijdt Jong Holland zich aan de ontspanning, en het bewijs wordt hier en elders in de buitenwijken geleverd van de groote populariteit van het Engelsche voetbalspel. De Holland. volgen niet allen de gewoonte in de Britsche koloniën om hun kinderen naar Europa te zenden. Velen worden op Java opgevoed en onder 't ouderlijke toezicht gehouden, en een mooi, gezond ras van jongens en meisjes wordt opgekweekt om zijn rol te spelen in 't nieuwe Nederland, door Hollandsche ondernemingsgeest en volharding geschapen. Groot als het Java is van den huidigen dag, er zijn redenen om te gelooven, dat het een grootere toekomst wacht.

(Wordt vervolgd).

„De eerste fout die begaan is, is deze, dat bij 't stellen van de vragen voor het onderzoek met bizondere zorg is gelet op het zoeken van de nadeelen aan de suikercultuur verbonden en er geen enkele is gesteld om de voordeelen daarvan voor den landbouw der inlandsche bevolking in het licht te stellen."

en op blz. 8 der brochure:

„Zoo heeft men, grootendeels als een gevolg van het tendensieuse in de stelling der vragen, al wat maar ten nadeele van de suikercultuur kon worden bijeengeraapt, zorgvuldig verzameld en de voordeelen eenvoudig over het hoofd gezien."

Het is niet de eerste maal, dat er op deze wijze uiting wordt gegeven aan eene soort verontwaardiging, wanneer misstanden bij de suikercultuur in het spel zijn. De antisuiker-bacil is lang geen onbekende meer in Indië, zij wordt „geconstateerd" bij hen, die trachten door het wijzen op of het wegnemen van misstanden de gezonde ontwikkeling der suikercultuur op Java te bevorderen.

In de brochure van den heer Van Lawick wordt geïnsinueerd een — indien het bestond, vloekwaardig — samenspannen tegen de suikercultuur.

Reeds vóóraf, vóór nog het mindere-welvaart-onderzoek begon, werden de te verwachten stapels rapporten — met eene zinspeling op Welvaart-Commissie — minder net als W. C. papier beschouwd.

Een van de meest welwillende uitingen van de publieke opinie was nog van de „Indische Gids"; opwekkend voor de rapporteurs kan ik ze niet noemen. We lezen op blz. 62, jaargang 1904: „Wanneer wij niet zóóveel achting hadden voor de kunde en het inzicht in toestanden van den man, die als voorzitter er zijn naam onder zette, ook wij zouden geneigd zijn aan een karikatuur te denken. Nu voegen wij nog een vraag aan de vele toe: „Waar wilt gij heen?"

en op blz. 1671 van denzelfden jaargang.

„Er zal door velen een kolossale massa kaf, zeer weinig koren worden binnen gebracht; doch wellicht is dit laatste de arbeid waard. In elk geval: de man die met den dorschvlegel klaar staat zal dit er wel uit weten te halen en dat is bij het huidige onderzoek reeds buitengewoon veel waard. Wij wenschen hem een redelijken oogst en weinig misgewas."

Geen enkele vraag om de voordeelen in het licht te stellen!

De heer Van Bemmel gaat verder punt voor punt na wat de heer Van Lawick beweert, dit vergelijkende met de antwoorden in de verslagen der Commissie en besluit met de zinsnede:

Daarom verzoek ik de aandacht voor het feit, dat de schrijver in deze laatste quaestie geen nieuws van eigen hand heeft gegeven, zoodat voor deze stelling niet kan gelden de aanhef: „Met het bovenstaande meent steller dezes echter aangetoond te hebben".

Dat dit evenmin geldt voor de eerste 3 stellingen, meent ondergeteekende in het voorgaande duidelijk te hebben ontvouwd."

* * *

Erkentelijk voor het ons toegezonden exemplaar, kondigen wij hier voor hen, die er nog geen kennis van namen, gaarne aan het in November 1907 verschenen: **Een ontwerp voor eene Nederl.-Ind. Muntwet.** Eene proeve tot regeling dezer belangrijke zaak, gevolgd door een korte toelichting van de hand van den heer **M. J. Wiessing**, die op dit gebied zeker geen onbekende is. Schrijver heeft er zich met groote toewijding veel moeite voor gegeven. Ook nu weder eindigt hij met de opdracht:

Mocht de Nederlandsche wetgever aan Indië eene Muntwet willen geven in den geest van bovensaande schets, dan zou voor Indië eens een tijd van voorspoed verwacht worden. En dan zouden wij daar een fatsoenlijke, eerlijke muntregeling hebben, waarbij ook, en dit ware een zeer groot voordeel, een einde zou gemaakt zijn aan de valsche-muntfabricatie. Dat de Nederlandsche Bank niet erg zou ingenomen zijn met den nieuwen toestand is waarschijnlijk, maar die Bank, het troetelkind van vroegere en latere Nederlandsche kapitalisten-regeeringen, heeft nu toch wel genoeg geprofiteerd van onze treurige wetgeving in zake munt- en bankwezen. Recht en billijkheid en het belang van Indië moeten den Nederlandschen wetgever den weg wijzen bij hetgeen eerlang te beslissen staat, waarmee, economisch, in zoo hooge mate het wel en wee van Indië gemoeid is.

Mogen vooral ook de Indische ambtenaren van den Staf, als ik hen, die de Bestuursakademie volgen, zoo noemen mag, zich geroepen gevoelen om eens op de hoogte te komen van het muntvraagstuk, waarvan allen, die het bestudeerd hebben, 't enorme belang erkennen. Mogen zij de zelfverloochening hebben om iets te bestudeeren, wat zoo weinigen, vooral onder de jongere menschen aantrekt, en mogen zij den moed hebben om daarna in deze zaak mee te strijden voor hetgeen hunne studie hen als recht en als het belang van Indië zal hebben doen kennen, den moed om het misnoegen te trotseeren van enkele machtigen in den lande, voor wie het belang der geldaristocratie zwaarder weegt dan alle recht en volkswelvaart te zamen.

Aan dien moed geloof, aan die zelfverloochening twijfel ik.

* * *

Met waardeering maakten wij kennis met het dezer dagen verschenen Fransche werk:

Essai sur la Constitution Géologique de la Guyane Hollandaise door *Dr. H. van Cappele*, waaraan is vastgeknopt **Etude Pétrographique**, door den Mijningenieur *Dr. E. H. M. Beekman*

In zijn voorwoord zegt de heer v. Cappelle, dat deze studie een vervolg is op zijn reisbeschrijving, welke hij in 1905 ook in Franschen tekst uitgaf, het resultaat weergevend van zijn onderzoekingen ter plaatse. Om een grooter debiet te hebben, heeft hij deze niet in het Hollandsch uitgegeven.

Moge zijn doel er mede bereikt worden.

Deze drie boeken liggen voor belangstellenden ter kennismaking op de leeskamer Heulstraat 17.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 6 December 1907

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de inlandsche arts bij het hulpstadsverband te Semarang, H. Masoko.

Tijdelijk belast: met de waarneming van de betrekking van Directeur der gouvernementsbedrijven, de Directeur van O. E. en N., Mr. J. G. Pott.

Gesteld: met aanstelling tot burgerlijk ambtenaar, ter beschikking van den Directeur van B. B., M. A. Jansen en W. Ch. Adriaans.

Benoemd: tot houtvester bij het boschwezen in N.-I., de adspirant-houtvesters, C. v. d. Bussche en W. K. J. de Wit; tot hoofd van de Arabieren enz., met den titel van luitenant, ter hoofdplaats Djambi, Said Aboebakar bin Said Mohamed Al Djoepri; tot onderwijzer der 3e kl. aan de school te Keboemen, W. W. J. Nass.

Militair Departement.

Ontslagen: eervol als militaire commandant der W.-afd. van Borneo, de luit.-kol. der infanterie, P. Bodemeyer.

Benoemd: als zoodanig, de majoor der interie, W. H. de Lussanet de la Sablonière.

Gesteld: op nonactiviteit voor een jaar, de 1e luitenant der infanterie W. Ros en ter beschikking gesteld van den inspecteur van den pandhuisdienst.

Uit de Javasche Courant van 10 Dec. 1907.

Civiel Departement.

Ontslagen: eervol, de ambtenaar op wachtgeld, Dr. Ch. Swaving; de hulponderwijzer te Lolah (Menado), J. Hermanus; de gewezen klerk op het assistent-residentiekantoor te Gorontalo, J. van Diest; id. te Soemedang, J. W. J. F. Westerkamp.

Gesteld: met aanstelling tot burgerlijk ambtenaar, ter beschikking van den Directeur van B. B., W. N. J. M. Allard.

Benoemd: bij de Alg. Rekenkamer, tot 1en commies, A. J. van Zon; tot 2en commies, J. A. van der Vlugt; tot 3en commies, A. Ph. J. Waas;

tot ingenieur der 1e klasse, J. C. Bertsch; tot ingenieur der 3e klasse, L. C. F. Polderman;

tot assistent-resident van Noord- Guinea, L. A. van Oosterzee, thans waarnemend;

tot 3en commies bij het D. v. F., H. J. A. J. Kemps.

Ontslagen: eervol, bij het residentie-gerecht te Bangil, als deurwaarder, C. C. L. Mettler.

Benoemd: als zoodanig, L. Tawaris.

Geplaatst: in de residentie Pasoeroean, de controleur J. B. Prins, thans te Buitenzorg; aan de school te Sitoebondo, als hoofd, D. de Boer.

Benoemd tot onderwijzer 3e klasse te Tjiandjoer, G. A. Willems; tot 1e klerk op het assistent-residentiekantoor te Probolinggo, P. A. den Dekker.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagiers van het stoomschip „Sindoro". Gezagvoerder N. Guthrie van Rotterdam naar Nederlandsch-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept:

Mevrouw C. M. D. J. 't Sas-Hegerman; J. C. Patsir en echtgenoote; Mevrouw van Schaik-Van der Eyk; Mejuffrouw M. W. J. Helder; Mejuffrouw E. Paulick; Mejuffrouw H. M. van Vuuren; Mejuffrouw A. van Doorn; J. H. R. Steenstra Toussaint; H. den Hertog.

Naar Marseille:

J. Krullaards.

Te Southampton zullen zich inschepen:

H. C. Kirkpatrick; Mejuffrouw N. N. Pearce.

Te Lissabon zullen zich inschepen naar Timor Dilly:

A. Monteiro Lourenço; A. A. Lopez d'Almeida.

Naar Marseille:

Mevr. de Wed. Jhr. Mr. J. C. N. van Eys en familie.

Te Marseille zullen zich inschepen:

J. B. van der Houven van Oordt en echtgenoote; U. E. Reynst en echtgenoote; D. H. ten Berge; A. J. de Haan; E. J. Kools; Mevrouw de Wed. A. Homann van Hogezand; Mejuffrouw A. J. van Gent; Vincent Grundy; J. Anoré de la Porti; S. A. C. Dudak van Heel en echtgenoote; J. J. W. van Bennekom; W. F. Beunderman; Mr. J. Dirkzwager; H. H. Maas en echtgenoote; J. U. F. Benz; de Eerw. Mère Anastasia; J. F. Vonck; C. W. Mahn en echtgenoote; G. van der Waals Jr. met echtgenoote en 2 kinderen; Mejuffrouw C. van Ispelen; Mejuffrouw M. Vaille (zuster van St. Pierre); Mejuffrouw Recroner (zuster van St. Paul); Zuster Walburga; Mejuffrouw J. Burdin (zuster St. Jean); W. Brouwer.

Naar Port-Said:

Dr. J. A. B. Swaters en echtgenoote.

* * *

Passagiers van het Ned. s. s. „Willis". Commandant M. v. d. Putte; van Batavia 11 Dec. '07, te Marseille 3 Jan. '08.

Van Batavia:

H. J. G. Jansen van Raaij; B. M. A. Carp; J. P. Boissevain; Mejuffrouw N. v. Blokhuizen; P. Berendsen; Mejuffrouw H. Berendsen; A. H. H. S. Hermens; W. Schult2; A. C. Grin; V. W. R. C. Schikora; J. A. de Weerd; P. Ringeling.

Benevens H. M. troepen en schepelingen:

Van Padang:

Mr. A. F. Lens met echtgenoote.

Naar Padang:

L. J. Buller; Mevrouw J. E. van Warmelo geb. Grondijs; Mejuffrouw D. Ijbema; Van Warmelo; W. C. H. Otten; J. R. Engelhard.

Inhoud van Tijdschriften.

Weekblad voor Indië. 1907 No. 33.

Het congres van Internationale statistiek te Kopenhagen, door Jos. Suys. — Een Indisch predikant uit de 18e eeuw (met portret), door Gabriël. — Bekende Indische tijdgenooten (C. J. Hasselman), met een foto, door M. van Geuns. — Een tocht n. h. Kloetmeer (m. foto's), door H. S. — Een Tomorisch zwaard, door J. E. Jasper (met teekening). — Tosari (Aanteekeningen en herinneringen van een ziekteverlofganger), door Genesa (slot). — Indrukken van den dag, door Corax. — Djimats (schets uit Celebes), door M. C. V. Z. — enz.

Indisch Militair Tijdschrift. 1907 No. 12.

In memoriam, G. F. W. Borel, door H. L. Maurer. — Algemeene dienstplicht in Ned.-Indië, door L. H. Berg— Draagbare stations v. draadlooze telegraphie, door W. E. Asbeck Brusse. — De „Skodawerke" te Pilsen, door A. J. Gooszen. — Opleiding bij de depôt-bataljons, krijgstucht en nog wat, door L. — Marschsnelheid van kleine infanterie-afdeelingen, door l. C. d'A. — Pakpaarden bij de Compagniën infanterie, door l. C. d'A. — Een practisch en eenvoudig kaartenetui, door S. — Kort overzicht van den toestand op Atjeh. — De koloniale troepen van de verschillende mogendheden in 1907. — Aanvulling van de artikelen over valschijven, door C. M. A. Quack.

De Ingenieur. 1908 No. 1.

Afslibbing van drempels in en banken vóór vaarwaters, meer bijzonder voor de vaarwaters te Soerabaja (met afbeeldingen), door J. Ph. Ermeling.

De Indische Mercuur. 1908 No. 1.

Het wetsvoorstel tot verlaging van de suikeraccijns in de Staten-Generaal. — De Brusselsche conventie in de Staten-Generaal. — De Sumatra. — Java- en Borneotabak in 1907. — De tabaksbelasting in Duitschland. — De gouvernementscultuur op Java. — Enkele opmerkingen bij Noach's eeuwfeest, door J. B. R. — Kunstmatige kamfer. — Kultuurberichten — Verslagen van Maatschappijen. — Enz.

LUCTOR ET EMERGO

REPVBLIQVE FRANÇAISE

EXPOSITION INTERNATIONALE PARIS 1907
DU LIVRE
INDUSTRIES
ALIMENTATION
MANUFACTURES
HYGIÈNE

No. 3 Donderdag 16 Januari 1908 8ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD
ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST
OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.
„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f1.50 tot f.— 'sjaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van de „Afdeeling AMSTERDAM":

Voordracht met Lichtbeelden

te houden door
den WelEd. Heer C. DEN HAMER,
in het American Holtel op VRIJDAG 24 Januari 1908.
's avonds 8 UUR.

ONDERWERP:

Causerie over Midden-Java.

Namens het Bestuur:
Mr. H. SMEENGE, voorz.
Mr. J. W. SIKMAN, secr.

* * *

II. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

A.

Buitengewone Algem. Vergadering der Vereeniging

op DONDERDAG 30 JANUARI 1908, ten 2 *ure* n.m.
in het „HOTEL DE LA STATION", Stationsplein S.S. te Utrecht.

Agenda:

1. Rapport van de commissie, benoemd bij het besluit der Alg. Verg. van 29 Aug. '07, in zaken de Indische restaurant Laan van Meerdervoort 195.

2. Voorstel om bij de aflossing der in 1900 aangegane obligatie-leening van *f* 5000 een deel van het legaat Post te gebruiken. (De behandeling van dit punt op de agenda der Alg. Verg. van 29 Aug. werd naar aanleiding van het hierboven sub. 1 genoemde uitgesteld.)

3. Wijzigingen in Statuten en Huish. Reglement der Vereeniging (zie concepten en amendementen in vorige Kol. Weekbladen).

4. Rondvraag.

* * *

B.

Hoofdbestuursvergadering

op DONDERDAG 30 JANUARI 1908, des voormiddags ten *elf ure*
in het „HOTEL de la Station" te Utrecht.

* * *

C.

Het Dagelijksch Bestuur, kennis genomen hebbende van de gewijzigde **Statuten** en het nieuwe **Huish. Reglement**, ontworpen door de daartoe in de Algemeene Vergadering van 29 Aug. '07 benoemde commissie, en bekend gemaakt in het Kol. Weekblad no. 45 en 46, alsmede van de daarop betrekkelijke voorstellen en mededeelingen van de heeren P. M. Schelling, Schimpf en Berckenkamp in de no. 49 en 50 van hetzelfde weekblad, brengt ter zake het volgende onder de aandacht:

Het Dagelijksch Bestuur kan zich niet vereenigen met de denkbeelden van centralisatie v. den heer Schimpf. Het schijnt niet verkieselijk om de leden van een Hoofdbestuur eener over het geheele land verspreide vereeniging uitsluitend uit de inwoners van een bepaalde stad te doen bestaan. Tijd of geld zou er niet mede worden uitgewonnen, want wat in dat opzicht zou worden bespaard met betrekking tot Bestuursleden, die buiten de plaats der vergadering wonen, zou meer dan benoodigd zijn voor reizen van leden van het vereenigingspunt naar de afdeelingen, om gewenschte voeling te behouden tusschen de afdeelingen en het Hoofdbestuur, wat dan meer zorg zal vereischen dan thans, nu verschillende afdeelingen hare vertegenwoordigers hebben in het Hoofdbestuur. De veronderstelling dat in het Hoofdbestuur personen zouden gekozen worden, die te Parijs en Curaçao thuis behooren, kan slechts als een grap zijn bedoeld.

Het Dagelijksch Bestuur is voorts van meening, dat de afdeelingen de vereeniging vormen, een lichaam, dat zijn kracht moet vinden in eene, weliswaar volgens bepaalde wetten naar een algemeen doel zich richtende, maar overigens vrije beweging der deelen.

De volgende verbeteringen zijn in de door de commissie aangeboden ontwerpen aan te bevelen:

Statuten.

Art. 3, laatste lid. De leden van het Hoofdbestuur genieten vergoeding van reis- en verblijfkosten voor het bijwonen van Algemeene en Hoofdbestuursvergaderingen, en voor andere gemaakte onkosten in de waarneming van hunne betrekking, ten laste van de kas van het Hoofdbestuur (der Vereeniging).

Art. 14. Elke afdeeling heeft het recht zich op de Algemeene Vergaderingen te doen vertegenwoordigen, ten koste van de afdeelingskas, door een afgevaardigde uit de leden der afdeeling, en wijst dan tevens diens plaatsvervanger aan.

Art. 15. Bijvoegen aan het laatste lid:
In het laatste geval moet de vergadering binnen eene maand na ontvangst van het verzoek plaats hebben, tenzij de verzoekende afdeelingen in overleg met het Hoofdbestuur een anderen tijd goed vinden.

Art. 17. Stemrecht wordt alleen uitgeoefend door de afgevaardigden der afdeelingen en door den Voorzitter der Vereeniging, onverschillig of deze al dan niet afgevaardigde eener afdeeling is.

Het aantal stemmen, voor de afdeelingen uit te brengen, bedraagt voor afdeelingen met minder dan 26 leden één stem, voor afdeelingen van 26 t. e. m. 50 leden twee stemmen, van 51 t. e. m. 75 leden drie stemmen, van 76 t. e. m. 100 leden drie stemmen, van boven de 100 t. e. m. 200 leden vijf stemmen, en van boven de 200 leden zes stemmen.

Art. 19, tweede lid. Voor de aanneming van zoodanige voorstellen is noodig eene meerderheid van twee-derde der uitgebrachte stemmen in eene Algemeene Vergadering, waarin ten minste drie-vierde van het aantal afdeelingen vertegenwoordigd is.

Huishoudelijk Reglement.

Art. 2. Wie in den loop van een jaar als lid wordt aangenomen, is de volle contributie over dat jaar verschuldigd, met dien verstande dat de contributie van dengene, die eerst na 1 Oct. als lid wordt aangenomen, tevens geldt voor het eerst volgend jaar.

Art. 10, tweede alinea. Ieder lid van het Hoofdbestuur heeft ten allen tijde het recht inzage te nemen van de boeken en bescheiden der Vereeniging op het bureau waar die boeken of bescheiden thuis behooren.

Art. 15, tweede alinea. Verschilpunten tusschen deze Commissie en het Hoofdbestuur worden onderworpen aan het beslissend oordeel der Algemeene Vergadering.

III.

Herinnering

aan de

Openbare Algemeene Vergadering

van de Vereeniging „MOEDERLAND EN KOLONIËN",
op Vrijdag 17 Januari 1908,
in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groenmarkt te 's-Gravenhage,
des avonds te 8 uur.
Voordracht van den heer Dr. H. Blink over:
Economische Geographie van Nederlandsch-Indië.
(Zie vorig Weekblad.)

De Opleiding der Candidaat Indische Ambtenaren.

(aangeboden)

Sedert Juni 1907 is in werking getreden de reorganisatie van de opleiding der Candidaat Indische Ambtenaren, Staatsblad 1907 No. 76.

Ofschoon deze reorganisatie in het leven is geroepen door personen, die juist als Indische specialiteiten de bevoegdheid daartoe hebben, waag ik het, als onervarene, als jongere, maar als een daarin betrokkene, eenige op- en aanmerkingen over de opleiding in het algemeen te maken; misschien dat naieviteit op dat punt en bekendheid met de praktische zijde van de tegenwoordige opleiding, bevoegde personen er toe kunnen brengen deze doelmatig steeds te verbeteren.

Prof. Dr. Spanjaard, Oud-Directeur der Indische Instelling te Delft, beweerde o. m. in zijn rede — gehouden ter gelegenheid van de overreiking van het oude Delftsche vaandel aan de Indologen Vereeniging te Leiden —, dat, om een goed ambtenaar te zijn van het Binnenlandsch Bestuur in Nederl.-Indië, men begaafd moet zijn met alle goede eigenschappen, die slechts vereenigbaar zouden kunnen zijn in volmaakte menschen; moed, bestuursbeleid, menschenkennis, zelfkennis, edelmoedigheid, zelfbeheersching, schranderheid, geduld, kalmte, lichamelijke als geestelijke kracht, rechtvaardigheids-, verantwoordelijkheidsgevoel, algemeene ontwikkeling enz. enz.; dit alles moet de ambtenaar in zich vereenigen, wil hij de taak volbrengen hem opgelegd als zoodanig. Ik geloof, dat ieder het eens zal zijn met het vorige, want al die eigenschappen zal hij vroeger of later wel eens op de proef moeten stellen.

De ambtenaar van het B. B. in Indië moet dus een buitengewoon individu zijn, wil hij aan alle uit zijn taak voortvloeiende eischen voldoen. En die taak hem door de Regeering opgelegd kan veel, heel veel eischen. Aan die eischen moet zooveel mogelijk voldaan worden, zooals dit gebeurt in de andere takken van dienst, waar de Regeering toe geraakt door alleen hen aan te stellen tot ambtenaar, die door een examen hebben bewezen, dat zij aan die eischen zouden kunnen voldoen. Dit examen beperkt zich slechts tot het wetenschappelijk gebied, wat voor de meeste takken van dienst reeds voldoende is; anders is dit echter bij de a.s. ambtenaren van het B. B., waar het wetenschappelijk gedeelte in de praktijk op den achtergrond wordt gedrongen door de andere eischen; toch is nog voor hen, het groot-ambtenaarsexamen de eenige maatstaf tot het toelaten in den dienst, behalve het bedreven zijn in het paardrijden. Ieder zal toch moeten toegeven, dat die maatstaf voor een a.s. ambtenaar van het B. B. ten eenenmale onvoldoende is om na te gaan of zoo'n ambtenaar later aan de eischen van zijn ambt zal kunnen voldoen; daarvoor wijken de eischen te veel van elkander af. Maar een rationeele maatstaf is niet te vinden.

Dit alles sluit echter niet uit, de zorg van de Regeering voor hetgeen men niet meten zou kunnen. Waar al de bovengenoemde eigenschappen van een goed ambtenaar gevergd worden, mag de Regeering het er niet bij laten één à twee eigenschappen van den candidaat af te meten, om daarnaar te oordeelen of een ambtenaar later zal voldoen. De Regeering is, mijns inziens, verplicht te zorgen, dat het land bestuurd wordt door ambtenaren, die aan de eischen van het ambt kunnen voldoen. Dit kan, wat betreft de ambtenaren van het B. B., niet voldoende gebeuren door een examen alleen op wetenschappelijk gebied, een andere maatstaf, een betere wellicht zou door omslachtigheid enz. niet mogelijk zijn. De eenige weg, die dan overschiet, is zorg te dragen voor de opleiding, wat ten minste nog eenigszins tegemoet kan komen aan het euvel; en die moet mijns inziens de Regeering ter harte nemen, niet zoozeer ter hand, zooals ze doet met haar a.s. militaire ambtenaren; daardoor zou de veelzijdige ontwikkeling tot mensch zeer geschaad kunnen worden en mensch zijn is toch één der hoofdvereischten van een ambtenaar van het B. B. Hij moet het volk toch opheffen, dikwijls aan zich zelven overgelaten, door voorbeeld toonen wat mensch-zijn beteekent enz., wat hij niet kan als hij zelf een alledaagsch, betrekkelijk bekrompen menschje blijft, dat door de Regeering aan banden was gelegd en eenzijdig voortgestuwd is.

Hij moet vrij zich ontwikkelen, door de vrijheid de wereld om hem heen en zich zelf leeren kennen. Baron van Hoëvell, oud-Gouverneur van Celebes, vond zelfs — en velen zijn het met hem eens — dat de beperkte tijd van studie reeds een belemmering zou zijn voor die algemeene ontwikkeling.

Minder gewenscht is het dus, dat de Regeering de opleiding geheel op zich neemt, maar wel, dat ze die ter harte neemt en haar niet geheel aan zich zelven overlaat, daar algeheele vrijheid ook weer niet goed kan zijn.

In hoeverre heeft de Regeering die taak nu behartigd? Zij heeft:

1. het examen voor toelating als Cand.-Indisch-Ambt. ingesteld;
2. den Cand. Ind. Ambt. de gelegenheid geopend zich wetenschappelijk te ontwikkelen door enkele colleges aan de Leidsche Universiteit te volgen;
3. de bepaling gemaakt, dat de Cand. Indisch-Ambt. naast het groot-ambtenaarsexamen bedrevenheid moet toonen in het paardrijden.

En verder wordt niets verlangd, als enkele bijkomende eischen, bv. het physisch gezond zijn.

Voldoet de Cand. Ind. Ambt. aan bovengenoemde eischen, dan wordt hij geschikt geacht als bestuursambtenaar in Indië op te treden, de Nederlandsche Regeering te vertegenwoordigen enz. enz. Tot zoo ver strekt zich de bemoeienis van de Regeering uit en niet verder. Gaat men nu na in hoe verre dit alles voldoen kan, dan komt men tot het volgende:

I. Het examen voor toelating tot Cand. Ind. Ambt. — Hieraan onderwerpen zich hoofdzakelijk jongelieden, die slechts de H. B. S. met 5-jarigen cursus doorloopen hebben; menschen, die zich zelf nog moeten vormen, zich moeten ontwikkelen in alle richtingen. De door de ouders aangekweekte kiemen moeten zich nog beginnen te ontwikkelen, wachtend op leiding; veel nog is er noodig om hen te vormen tot een hoogstaand mensch. Ze verkeeren nog in de beginperiode van ontwikkeling; dit kunnen o. a. getuigen de rapporten der examencommissies. Dan is het examen op zich zelf, hoeveel goeds daaruit ook kan voortvloeien, door hare beknoptheid onvoldoende om te kunnen beoordeelen of uit de aangenomen candidaten goede ambtenaren kunnen ontstaan. Deze twee factoren geven ruim gelegenheid aan ongewenschte en ongeschikte elementen zich te nestelen in het corps der C. I. A., waardoor middelmatige verwachtingen zelfs op groote teleurstellingen kunnen uitloopen. Zij, die aan het examen voldoen, doordat ze op de H. B. S. steeds goede lesjes uit het hoofd geleerd hebben, doordat ze misschien steeds nagereden zijn door ouders of voogden en leeraren en in 't halfuurtje mondeling examen getoond hebben vreemde woordjes etc. te kennen, worden als aanstaande ambtenaren aangenomen. Naar andere noodzakelijke eigenschappen van den candidaat wordt niet gevraagd en trouwens kan men moeilijk vragen en doelmatig onderzoeken. Hierbij kan nog dikwijls voorkomen als in de laatste jaren, dat door gebrek aan candidaten zelfs zij, die aan die gestelde eischen niet hebben voldaan, aangenomen moeten worden. Ik hoop echter, dat velen zullen toonen, dat zij meer waard zullen zijn dan zij bevonden zijn, wat ook heel goed kan. De kansen echter zijn heel gering voor dit laatste.

II. De Studie aan de Universiteit te Leiden. — Deze heeft natuurlijk ten doel de C. I. A. wetenschappelijk te ontwikkelen, hem bekend te maken met het land en volk, de twee voornaamste talen, de geschiedenis, de staatsinstellingen van Nederl.-Indië, den Islam en 't hedendaagsche recht, en dit in den tijd van 3 jaar. Hier wenschte ik alleen dit bij op te merken, waar ter wereld en hoe is het mogelijk 2 talen in 3 jaren tijds, zelfs buiten elke andere studie, te leeren kennen, talen zoo geheel verschillend in alles van de Europeesche; dan een land en een volk, dat onderling zooveel afwijkingen en verschillen vertoont, een godsdienst als de Islam in 3 jaren tijds te doorgronden. Om alleen maar de voornaamste werken over den Islam te bestudeeren, zou men meer dan 3 jaren tijd noodig hebben. Wetenschappelijk grondig ontwikkeld te zijn is dus eene onmogelijkheid voor de C. I. A., alles blijft bij beginselen; deze later werkelijk te voltooien daarvoor ontbreekt meestal den ambtenaar de tijd; hij zou het slechts gedeeltelijk of in éëne richting kunnen. Maar ik wil hierover niet klagen, want verbetering hierin brengen is haast eene onmogelijkheid, indien men niet in andere moeilijkheden vervallen wil.

III. Het bedreven zijn in 't paardrijden. — Dit is zeker een stap in de goede richting; jammer dat het den C. I. A. zooveel geldelijke offers kost — plm. ƒ100 voor de rijlessen en wat er bij hoort —, die vermeden kunnen worden. Ik zie niet in, waarom a.s. militaire ambtenaren vrij rijlessen kunnen genieten en de a.s. civiele het op eigen kosten moeten leeren, die vrij zwaar zijn, waar als student de C. I. A. zich reeds zooveel geldelijke offers getroosten moet.

Dit is alles, wat de Regeering voor de ontwikkeling harer C. I. A. doet, en zooals boven reeds beweerd werd is dit geheel onvoldoende. Waar de Regeering voor het heil moet zorgen van het volk, is zij verplicht slechts hen tot lid van haar corps op te nemen, van wie zij kan verwachten, dat zij de taak hen opgelegd kunnen volbrengen. Kan deze verplichting niet nagekomen worden, zooals hier, dan is het haar plicht in alle gevallen te zorgen, dat zooveel mogelijk daarvan voldaan wordt en in dit geval door de opleiding ter harte te nemen. De Regeering behoeft niet eens geheel voor de opleiding te zorgen, als ze de a.s. ambtenaren dan ook in de gelegenheid stelt zich zelf te vormen. Maar zelfs die gelegenheid ontbreekt den C. I. A., hem juist, voor wien de algemeene ontwikkeling een eerste vereischte is. Gaat men na hoe de opleiding is aan 's Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen en vergelijkt men ze met die der C. I. A., dan komt men tot de conclusie, dat de C. I. A. al heel ver ten achter staan, ofschoon de Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool een inrichting is, hoofdzakelijk — de enkele cand.-houtvesters uitgesloten — bestemd voor particulieren, die later geen Regeering moeten vertegenwoordigen, geen volk opheffen, besturen enz. Die particulieren genieten aldaar voor ƒ 80 's jaars elk onderwijs, dat hen later in hun werkkring wellicht te pas zou kunnen komen, zelfs verbandleer. En de C. I. A.? Niets dan onderwijs in de grondbeginselen van het Javaansch, het Maleisch, den Islam, de Indische Staatsinstellingen, de Geschiedenis, het Hedendaagsche Recht, de Land- en Volkenkunde; men ziet: het hoogst noodzakelijke, ik zou haast zeggen nog minder. Al het andere kan hij zelfs tegen geldelijke offers niet bekomen. Voor een verbandleercursus heeft de Indologen Vereeniging zich moeten wenden tot het Roode Kruis, dat welwillend haar daarop eenig onderwijs gaf en nog geeft, in een vak, dat den ambtenaar van het B. B. in de binnenlanden zeer te stade kan komen en waarmee hij het gemakkelijkst het vertrouwen der bevolking, dat haast onbereikbaar is voor ambtenaren, kan winnen. Landmeten en waterpassen, dat de Cand. Ind. Ambt. wellicht meer noodig zal hebben dan een a.s. landbouwer, ontbreekt. Economische geographie van Indië, praktische kennis van ingenieursvakken, bv. om hulpwegen, noodbruggen, huizen en loodsen te vervaardigen, kanaaltjes te graven, eenige kennis van Indische landbouw, vooral rijstbouw, van het notarisambt enz. enz., van dit alles blijft de C. I. A. verstoken.

Moet er nog meer bijgevoegd worden om tot de conclusie te komen, dat de C. I. A. minder dan stiefmoederlijk bedeeld zijn; juist zij, die door de hooge eischen van hun a.s. ambt de meeste zorg der Regeering vereischen? De tijd is immers nog niet daar, dat elke aanleg, elke handeling vanwege de Regeering uitgevoerd kan worden door vakmenschen?

Dit is hoofdzakelijk hetgeen ontbreekt op het meest praktische gedeelte der opleiding van den C. I. A. (ik laat hier nog een groot gedeelte van het minder praktische achterwege).

(Wordt vervolgd.)

Uit de Oost-Indische Mail.

Over de **aankomst van het verwachte Chineesche Eskader** te Batavia lezen wij in Ind. bladen van 16 Dec. 1907, o. m.: „Hedenmorgen, op een betrekkelijk vroeg uur reeds, begaven honderden Chineezen zich naar Priok ter begroeting van het lang verwachte Chineesche eskader. Chineezen in alle soorten en grootte, met en zonder staart, geëmancipeerde Chineezen met overhemd en open jas, zoowel als Chineezen in correct nationaal costuum, stroomden Priokwaarts. — Zoowel het Staatsspoor als de N. I. S. hebben een goeden dag gehad en zullen de eerstvolgende dagen nog wel meer goede zaken maken.

Alle beschikbare stoombootjes waren door Chineesche gezelschappen afgehuurd en in den loop van den dag werden zoowat alle verkrijgbare prauwtjes in beslag genomen door de Chineezen. Waar men ook liep, men zag, hoorde en rook Chineezen.

Van het oogenblik af dat de schepen de haven naderden, dreven al de vaartuigen, die de Chineezen hadden kunnen bemachtigen, de oorlogsbodems tegemoet. Het grootste der beide bodems, de Hai Chi, wordt gecommandeerd door kolonel S. K. Shen, is bewapend met 28 stukken en bemand met 44 officieren en 395 manschappen. Het andere oorlogschip heet de Hai Yung en is bemand met 17 officieren en 250 man en voert 11 stukken.

De indruk, dien het eskader maakt, is niet anders dan gunstig te noemen.

Hoewel niet zoo zindelijk als op Hollandsche schepen, zag alles er toch proper uit en officieren en matrozen maakten eveneens een gunstigen indruk. Gekleed in de welbekende marine-uniform, zien zij er physisch flink uit, flinker dan de Japanners. De schepen zijn donkergrijs geverfd en zien er geheel uit als moderne oorlogschepen; vooral de Hai Chi geeft dien indruk. Wat wel vooral trof, was de onbelemmerde toelating aan boord van beide bodems, onmiddellijk nadat het anker in den grond was, van zulk een groote volksmenigte. Een dergelijke huiselijkheid aan boord van een oorlogschip treft men wel nergens ter wereld aan.

In alle Chineesche wijken van Batavia wappert het dundoek en zooals iedere Chinees weet te vertellen, zullen groote feestelijkheden ter eere van officieren en bemanning door de Chineesche gemeente worden aangeboden. Aan geld hiervoor is geen gebrek; ik hoorde zooiets mompelen van twintigduizend gulden, waarvoor reeds is ingeteekend, met toezegging van verschillende kanten, dat zoo noodig voor nog meer zal gezorgd worden.

Hoelang de schepen te Priok zullen blijven is nog niet bekend, doch minstens drie dagen. Daarna zullen Semarang en Soerabaja worden bezocht en misschien gaat 't over de Molukken huiswaarts."

* * *

Van **kapitein Christoffel** ontving het legerbestuur het volgend, den 11 dezer te Ampenan aangeboden telegram:

„Van Potta naar Lioeng en Mbai, verder over Rindoe en de hoogvlakte naar Mao Embo gemarcheerd en per gouvernements stoomer naar Endeh overgebracht. Rioeng, op een rotsheuvel gelegen, had zich kort te voren versterkt en bood tegenstand door bij den opmarsch steenen naar beneden te rollen; 28 gesneuvelde vijanden met 9 geweren en blanke wapens vielen in onze handen.

In Mbai was de bevolking gevlucht, doch deze keerde spoedig terug na het uitzenden van patrouilles; slechts weinigen boden tegenstand: 12 gesneuvelde vijanden met 3 geweren en blanke wapens vielen in onze handen. — Alle hoofden van eenige beteekenis ten Westen van Ndora hebben zich thans onderworpen en kan het verzet daar als geëindigd worden beschouwd. Zelf gemarcheerd naar de Ngadastreek, ten einde een onderzoek in te stellen in het Bolanga-complex, waar 't hoofd zich aan roof schuldig had gemaakt; dit hoofd, Bee Tono, meldde zich bij den troepencommandant; hij werd aangenomen, onder mededeeling dat dit de laatste maal zou zijn. Alle zieken te Badjawa werden vervangen door versche troepen; de koortsen, die in het nieuwe bivak veelvuldig voorkwamen, verminderen thans; den troepen wordt thans eenige dagen rust te Endeh gegund, waarna de actie tusschen Ndora en Endeh zal worden begonnen.

Door luitenant De Jongh Swemer te Endeh gepatrouilleerd; 23 gesneuvelde vijanden met 10 geweren en blanke wapens bleven in onze handen; bij ongeluk gedood 2 vrouwen, die sneuve'den in een huis, waaruit geschoten werd; onzerzijds zwaar gewond amboineesche maréchaussée Rikumahu, algem. stamb. no. 71507; licht gewond amb maréchaussée Patti, algem. stamb. no. 42180 en amb. maréchaussée T tawano, algem. stamb. no. 67456."

* * *

De Expeditie-Lorentz.

Het S o e r. H. b l a d van 17 Dec. bevat de volgende bijzonderheden omtrent de expeditie Lorentz: Gelijk bekend is de *Zwaluw* met het onderzoekingsen het dekkingsdetachement het binnenland voor een aanzienlijken afstand van de kust ingevaren. Op 100 KM. van de kust kon het vaartuig echter niet verder; daar werd het bivak dus opgeslagen. Op onmiskenbaar duidelijke wijze kon men van hier uit waarnemen dat het Sneeuwgebergte werkelijk gletschers draagt, in den zonneschijn schitterend als de toppen in Zwitserlands hooggebergte. Bereiken was voorhands een onmogelijkheid; naar berekening is de hoogte 7000 à 8000 M.

Het kan jaren duren voordat het gebied van de eeuwige sneeuw wordt bereikt, indien 't ooit gelukt; intusschen is de rechte afstand tusschen het bereikte punt en de kam van het gebergte niet groot.

De rivier werd verder opgevaren en nieuwe bivaks op 25 en 37 KM. verder ingericht. Toen was het onmogelijk verder te water te gaan, waarom overland nog 15 KM. werd afgelegd. Twee van de 5 bergketens, die zich vermoedelijk voor het sneeuwgebergte uitstrekken, zijn overgetrokken; het hoogste punt van de eerste bergketen was 900; van de tweede 2200 meter. Hier moesten de deelnemers zich kleeden in wol en baai; de gezondheidstoestand werd in de koude echter niet beter. De meeste koelies kregen last van berrie berrie; de Europeanen leden meer aan koortsen.

Tijdens de expeditie bezweken vijf militairen; één matroos en vijf koelies.

Het terrein in de bergstreken is bedekt met dichte bosschen; daarom kwam men slechts langzaam vooruit. Hier en daar werden steenkoolbeddingen aangetroffen; verder vond men een kalkformatie. Op de bergen ligt slechts 'n dunne humuslaag; de vlakten daarentegen maken den indruk van groote vruchtbaarheid.

Velen zullen teleurgesteld zijn, dat het sneeuwgebergte niet bereikt werd. Het is echter begrijpelijk, gezien de hoogte der toppen en de bezwaren om voorwaarts te gaan.

De expeditie moest feitelijk eindigen toen de vivres verbruikt waren. Toch is het verkregen succes belangrijk te noemen. Tal van onderzoekingen zijn verricht; een massa foto's zijn genomen.

De Valk bracht de expeditie te Soerabaja terug. Het schip zette gisteren de reis voort naar Batavia.

* * *

Het B a t. N i e u w s b l a d schrijft in een hoofdartikel o. m.:

Politiek Leven.

Zondagmorgen is in de Loge een bijeenkomst gehouden van de leden van den Vrijzinnig-Democratischen Bond. Men herinnert zich de oproeping, eenige maanden geleden ook in dit blad geplaatst, tot aansluiting bij dien Bond. Die oproeping heeft, zooals ook wel eenigszins verwacht werd — gegeven de bekende lauwheid van 't Indische publiek — weinig vrucht gedragen. Iets nieuws hier ingang te doen vinden, kost steeds veel moeite; en als dat nieuws bestaat uit een poging om belangstelling te kweeken voor de openbare zaak, voor medezeggenschap, waarvan men nog niet veel meer ziet dan de caricaturistische gemeenteraden, daar valt het propageeren dubbel moeilijk. Nochtans bleken Zondag nog een dertigtal personen aan de oproeping gehoor te hebben gegeven; en, wat meer zegt: de bijeenkomst besloot in beginsel tot de oprichting van een kiesvereeniging op vrijzinnigen grondslag. Aan een voorloopig bestuur, bestaande uit de heeren Weijs, mr. dr. Schumann en Damme, werd opgedragen een reglement te ontwerpen, dat dan in een nieuwe bijeenkomst, de volgende maand te houden, kan worden besproken, waarna een definitief bestuur gekozen zal worden.

Wij moeten het bij deze aankondiging laten. De bedoeling was dat de bijeenkomst een strikt vertrouwelijk karakter zou dragen, doch blijkbaar is dit misverstaan; ten minste wij vonden in de beide andere plaatselijke bladen een mededeeling daaromtrent.

Maar nu dan toch ten slotte de kiem is gelegd van politiek leven, meenen wij goed te doen er hier op te wijzen, dat het groote struikelblok, dat, zooals ook wij meenden, een onoverkomelijk bezwaar zou blijven, is weggeruimd. Wij bedoelen art. 111 van het regeerings-reglement: het verbod tot het houden van politieke vergaderingen.

* * *

In hetzelfde blad lezen wij over:

Cultuur-maatschappijen in Engelsche handen.

Zooals men weet, wil onze regeering zoo lang mogelijk de fictie bestendigen, dat de bestuurders van maatschappijen van land- of mijnbouw in Hollandsche handen moeten zijn, ter voorkoming, heet het, van eventueele internationale moeilijkheden. De in verband hiermede in het leven geroepen beperkende bepalingen zijn langen tijd een beletsel geweest voor het buitenlandsch kapitaal om zich voor ondernemingen hier te lande te interesseeren, tot schade van de ontwikkeling dezer gewesten. Dat beletsel bestaat nu nog, maar men heeft, van twee kwaden het minste kiezend, er dit op gevonden, dat voor de vennootschappen een Hollandsch bestuur wordt benoemd voor den vorm; terwijl het eigenlijke bestuur berust bij de geldgevers in het buitenland. Zóó o. a. bij de petroleum-ondernemingen der Shell Transport & Trading Cy.

Nu heeft de firma Heijting, Boele & Gerdes te 's-Gravenhage een lijst opgemaakt van caoutchoucaanplantingen in Nederlandsch-Indië, welke in Engelsche handen zijn. Uit die lijst blijkt, dat niet minder dan twaalf van de in de laatste jaren geopende caoutchouc-ondernemingen gedreven wordt men Engelsch kapitaal of m. a. w. dat buitenlanders, de goede toekomst der cultuur inziende, over de bezwaren zijn heengestapt om de room van de melk te kunnen krijgen. En 't lijstje doet ook zien, hoe volkomen fictief de eisch is van een Hollandsch bestuur over hier gevestigde ondernemingen.

* * *

De J a v a b o d e van 17 Dec. jl. meldt:

Alweer twee bestuursambtenaren gewonnen!

Heden liep het grootambtenaarsexamen af, dat in dit jaar ten derden male in Indië werd afgenomen, om toch maar te voorzien in den nijpenden nood

aan binnenlandsche bestuurders. Vijf candidaten hadden zich aangemeld en van dezen werden toegelaten de heeren W. A. C. Ilgen en F.W. H.Wi lems.

*

Resident J. R. COUPERUS afgetreden.

Onder de officiëele rubriek in dit blad zal men het bericht aantreffen, dat de heer J. R. Couperus op zijn verzoek eervol uit 's lands dienst is ontslagen. De oudere ingezetenen van Batavia zullen zich den voormaligen assistent-resident van Meester Cornelis nog herinneren, die veel heeft bijgedragen tot verbetering der veiligheid in die afdeeling en tegenover aanmatigende Oosterlingen 't gezag wist hoog te houden. Van daar in 1900 benoemd tot resident van Besoeki is de heer Couperus er in geslaagd, door krachtige maatregelen, in gemeen overleg met de beheerders der suikerfabrieken, de talrijk voorkomende rietbranden in dat gewest te beteugelen; zoozeer genoot hij daar de sympathie der ingezetenen, dat hem bij zijn overplaatsing als resident naar Djokdjakarta een fraai aandenken werd aangeboden.

Dit geschiedde in Mei 1902. In het oude rijk van Mataram werd de heer Couperus geroepen door de regeering, om haar gezag tegenover de landhuurders te herstellen, dat zeer geleden had onder het al te goedaardige régime van zijn voorganger J. A. Ament. Het spreekt van zelf, dat de thans gepensionneerde hoofdambtenaar daar voor een uiterst moeilijke taak stond en dat zijn optreden veel verzet ondervond bij de particuliere heeren, die zoetjes aan gewoon waren geraakt, te regeeren met den Sultan over het hoofd van den resident heen. — Thans echter zouden wij ons zeer vergissen indien niet onder de meest beschaafden van deze heeren waardeering ware getreden in plaats van den oorspronkelijk gewekten wrok. Want veel is door den heer Couperus tot stand gebracht, ook in hun belang, terwijl zoowel hij als wijlen zijn eerste echtgenoote zich veel moeite en persoonlijke opofferingen hebben getroost om den Javaanschen kunstenaar en industriëel tot hun recht te doen komen.

Men noemde eenige maanden geleden den heer Couperus als een ernstig candidaat voor de eerstvolgende vacature in den Raad van Indië.

* *
*

Vorstenlandsche huwelijken.

In de Locomotief van 14 Dec. jl. vindt men van de hand van R. B. een zeer belangwekkend artikel, gewijd aan „Vorstenlandsche huwelijken". De schrijver wijst op de ijdelheid van den van westerschen invloed vrijgehouden soesoehoenan van Solo en zijn streven om de connecties van het Solosche hof over Java, speciaal Midden- en Oost-Java uit te breiden. Z.i. legt de vorst 't er op toe zijn dochters, ook die uit bijvrouwen geboren, te plaatsen aan de zijde van regenten in de gouvernementslanden. Zijn conclusies vat hij samen als volgt:

„Het wachtwoord der Regeering mag vooral niet ten opzichte van de Vorstenlanden „subtiele voorzichtigheid" zijn, zal zij niet vervallen in de gebreken van haar deugden. Het toezicht, den residenten in de gouvernementslanden opgedragen ten aanzien van de huwelijken der Inlandsche ambtenaren moet in een nieuwe opdracht worden verduidelijkt. Aan het reizen van den soesoehoenan dient een einde te komen; zijn jacht op ordeteekenen moet uit zijn. Wat de étiquette betreft, behoort hem onder het oog te worden gebracht wat een Javaansch vorst aan de Nederlanders verschuldigd is en een herinnering aan de eer, die men in de militaire kringen aan de voorgeschreven kleedij heeft te bewijzen, zal wellicht niet te onpas zijn. Het toezicht der residenten in de Vorstenlanden moet energiek zijn, wat alleen mogelijk is wanneer de Regeering karaktervolle personen met dat toezicht belast en bovendien zoodanig instrueert, dat zij zelfbewust kunnen optreden. De residenten, die in de Vorstenlanden als vaders der vorsten fungeeren, hebben te zorgen, dat de zoo natuurlijke ijdelheid der vorsten niet fataal worde voor de bevolking en op den duur niet fataal voor hen zelf.

Vrijheid van beweging is een fraaie leus, maar men houdt kinderen aan den leiband, omdat zij zich in hun vrijheid zouden verloopen."

Het Soer. H.blad dat dit artikel bespreekt, merkt echter op:

„Wij willen niet ontkennen, dat er in deze conclusies wel het een en ander zit, dat ons goed gezien voorkomt. Echter mag men Djokja, waar de Sultan zich niet te buiten gaat, niet in één adem noemen met Solo, welks keizer inderdaad een Inlandsche serenissimus is. Een niet al te zachte wenk dat ook in Soerakarta de Nederlandsche vlag waait, is zeker allerminst overbodig; evenmin als de vorige treedt de tegenwoordige gewestelijke bestuurder krachtig op.

Maar de wassende invloed van het Solosche hof in tal van kaboepatens is niet in staat ons ook maar in het minst te verontrusten. De regenten hebben het materieel zeer goed en zij spelen niet gaarne in de loterij, wat een verandering van de huidige verhoudingen voor hen zal blijken.

Overigens vergeet de schrijver in de Locomotief, dat het gezag der Vorstenlandsche Sultans geleidelijk verkort wordt. Dit geschiedt ongemerkt en bij bijzondere gelegenheden: een nieuwe vorst, die in Solo of Djokja door de regeering erkend wordt, laat hierbij steeds eenige veeren."

SURINAME.

Van 'n paar interviews.

De laatstelijk ontvangen nummers van Onze West bevatten mededeeling van een onderhoud, dat de redactie had eerstelijk met den oud-gouverneur Lely en wijders met den heer Barnet Lyon.

De heer Kraan, die na zijn terugkeer uit Nederland, nu weer de redactie van Onze West heeft aanvaard, deelt omtrent zijn onderhoud met den heer Lely het een en ander mede, waaraan te ontleenen valt, dat deze geenszins twijfelt aan het succes van den Saramacca-polder en met groot leedwezen heeft gezien, dat sommigen zich geroepen achtten een afbrekend oordeel over den ontwerper, den heer Havelaar, te uiten. Groote werken hebben hun tijd van „pokken en mazelen" noodig, alvorens tot hun recht te komen, zou de heer Lely hebben gezegd, waarbij wij niet kunnen nalaten onzen twijfel over de noodzakelijkheid uit te spreken. Wijders achtte de heer Lely het spoorwegvraagstuk voor Beneden-Saramacca nog niet rijp voor beoordeeling — in elk geval behoort de uitkomst van de bananen-cultuur te worden afgewacht, terwijl, hoezeer men niet aan een goeden uitslag moge twijfelen, dan toch nog de vraag blijft betreffende spoor- of watertransport. Ten slotte verklaarde de heer Lely, dat, naar zijne meening, de kolonie het doode punt had overschreden en op den weg van vooruitgang was. Hij betoogde ook zijn voldoening over de samenwerking tusschen Koloniale Staten en bestuur der kolonie en inzonderheid waardeering voor de herhaalde medewerking der Staten, waar het maatregelen tot versterking der middelen gold. Dit laatste mag zeker wel speciaal worden gereleveerd, als voorbeeld vodr anderen.

Wat den heer Barnet Lyon betreft, deed deze blijken van zijne afkeuring van de beginselen die voorzaten bij de 22 Mei 1906 ingediende ontwerp-verordening tot gelijkmaking van de voorwaarden, waaronder door kolonisten, immigranten en andere personen grond kan worden verkregen ter uitoefening van den kleinen landbouw.

De gelijkmaking, zooals die in het ontwerp wordt voorgesteld, zal naar de meening van den heer Barnet Lyon, het land geen stap verder brengen. tot ontwikkeling van den kleinen landbouw van Creolen. Die ontwikkeling zou alleen mogelijk zijn, indien de Creolen nog inderdaad landbouwers waren, wat zijns inziens in steeds mindere mate het geval is.

Ook zou de voorgestelde gelijkmaking in geen enkel opzicht de vestiging van Javaansche kleine landbouwers bevorderen.

Wat echter wel 't gevolg van 't voorstel, werd het door de Koloniale Staten goedgekeurd, zou zijn is, dat men gevaar loopt vele Britsch Indiërs, die zich anders in Suriname zouden vestigen, naar hun land te zien terugkeeren. Immers de tot dusver door hen genoten zesjarige vrijstelling van grondlasten zou komen te vervallen om plaats te maken voor een schaal, naar welke de huur zou worden berekend. Deze verandering zou er niet toe bijdragen den immigrant vertrouwen in te boezemen voor de koloniale instellingen.

Cultuurondernemingen.

Eene door den Gouverneur aan de Koloniale Staten aangeboden ontwerp-verordening strekt om het mogelijk te maken aan den heer Gefken een gedeelte van de kilometerstrook ter lengte van 2 KM. van af de brug over de Saramacca-kreek, gelegen nabij kilometer 54.6, in erfpacht af te staan. Voor bedoelde strook, aan de westzijde van de spoorwegas, is toch bepaald, dat geen concessies dáár zouden worden verleend, totdat daaromtrent bij koloniale verordening zou zijn voorzien. De heer Gefken wenscht het terrein te benutten voor den aanplant van vruchten en hevea.

Te Paramaribo is een vennootschap opgericht, die zich de exploitatie van den grond Mocha in het district Para door middel van de rijstcultuur voorstelt. Het kapitaal bedraagt *f*12500, verdeeld in 500 aandeelen, waarvan 200 worden uitgereikt voor den inbreng van den grond Mocha, zoodat het

FEUILLETON.

Over den Evenaar.

(Vertaald uit Straits Tomes.)

Het paradijs van den Botanist te Buitenzorg.

De Singaporesche bezoeker aan Java kan het kleine monument, door sir Stamford Raffles in den Buitenzorgschen tuin voor de nagedachtenis zijner vrouw opgericht, niet beschouwen zonder dat een gevoel van weemoed zich aan zijne belangstelling paart.

Toen de Britten gedurende de Napoleontische oorlogen zich van Java hadden meester gemaakt, werd sir Stamford Raffles er luitenant-gouverneur en het was tijdens zijn bestuur, dat zijne echtgenoote hier overleed. Onder de voorwaarden, waaronder het eiland aan Holland werd teruggegeven, was ook deze, dat het monument, in den vorm van een kleinen Griekschen tempel, door de Hollanders zou worden onderhouden. Aan die voorwaarde is voldaan en diegenen onder ons, die belangstellen in de geschiedkundige kansen en wisselingen van Brittanje's bezittingen in het Verre Oosten en in den persoonlijken arbeid der bouwers van het rijk, kunnen stof vinden tot nadenken in de offers door die mannen en vrouwen gebracht, die steeds op de grenzen van het rijk te vinden zijn. De aanblik van dit gedenkteeken onder de kanarie-boomen op dit tropeneiland doet ons denken aan de gedenkplaat in de kerk te Hendon, nabij de plaats, waar de echtgenoot dezer vrouw ligt begraven.

Het opschrift luidt als volgt (vertaald):

Gewijd aan de nagedachtenis van Olivia Marianne, echtgenoote van Thomas Stamford Raffles, luitenant-gouverneur van Java en aanhoorigheden, die den 26en November 1814 te Buitenzorg overleed.

O gij, wie mijn standvastig hart
Schoon 't wreede lot ons scheidde,
Geen oogenblik vergat;
Ook gij, vergeet mij niet.

De Spoorwegen.

De reiziger, die slechts veertien dagen aan Java kan besteden, moet bijtijds opstaan. In elk geval moet hij er vroeg bij wezen om van de sneltreinen gebruik te maken, en wat ons betreft hadden we slechts één dag, om Buitenzorg, waar de gouverneur-generaal van Nederlandsch-Indië zijn paleis heeft, te bezichtigen.

't Was onze eerste kennismaking met den spoorwegdienst en toen wij aan 't station te Weltevreden de menigte wachtenden zagen, besloten wij, tegen den raad onzer vrienden, eerste klasse te reizen. 't Was bij deze gelegenheid goed, dat we zoo deden, want de trein was overvuld, maar verder reisden wij uitsluitend tweede-klasse, en bevonden deze zoo geriefelijk als men wenschen kan. Er reizen zoo weinig personen in de eerste-klasse-coupé's der treinen, dat wij er ons over verwonderden, dat die door de directie nog in dienst gehouden worden. Over geheel Java bevonden wij den spoorwegdienst in alle opzichten uitstekend. De wagens zijn geriefelijk. Er is ruimschoots plaats voor den reiziger, en 't is toegestaan om een belangrijke hoeveelheid barang mede in de wagens te nemen, waarvan-door de Hollandsche en inlandsche reizigers ten volle wordt gebruik gemaakt. De retirades zijn er beter, dan we die in de expres-treinen zagen op de hoofdlijnen in Engeland, en in de doorgaande treinen zijn restauratie-wagens, waar men tegen een matig tarief zijn malen kan nuttigen. Wij kunnen niet zeggen, dat we 't een altijd smakelijk vonden, want de Chineezen, die daarmee zijn belast, schijnen bepaaldelijk te meenen, dat de „biefstuk" — de pièce de résistance — rauw moet worden opgediend. In verloop van tijd, zal het spoorwegbestuur zonder twijfel in staat wezen zijne aandacht aan dit onderwerp te schenken, met 't oog op de noodige verbeteringen, en in dat geval hopen we, dat ze de biefstuk maar heelemaal weglaten, en den reizigers wat meer verscheidenheid, smakelijker en verteerbaarder vleeschgerechten zullen doen voortzetten.

Wij geven een anderen raad ten behoeve van onze vrienden, drukkers en uitgevers te Batavia. Waarom zorgt een ondernemende drukker niet voor een alphabetischen reisgids? De Officiëele Reisgids voor de spoor- en tramwegdiensten is een ingewikkelde zaak, ook met den alphabetischen index, en een veel handiger samenstelling kon worden opgemaakt, naar 't voorbeeld der Engelsche A, B, C-tafels.

Langs den weg wordt een goede vaart onderhouden, en 't is mogelijk om in twee dagen van Batavia Soerabaja, aan 't andere einde van 't eiland, te bereiken. De treinen loopen, dat spreekt vanzelf, evenals in de gefedereerde Maleische staten, alleen van zonsop- tot zonsondergang, en de doorgaande reiziger tusschen die beide hoofdplaatsen moet den nacht te Maos doorbrengen, waar hem in een geriefelijke passangrahan een heldere slaapgelegenheid wordt geboden en goed eten. Slechts twee malen gebeurde het, dat de trein zich verlaatte, en beide keeren tengevolge van één en dezelfde oorzaak — een uitspoeling van den weg bij Moentilan, het gevolg van een zwaar onweer daags en in den nacht te voren. De trein werd voorzichtig tot bij 't gat gereden, de reizigers gingen over een tijdelijke brug naar den, aan de andere zijde wachtenden trein, en de bagage werd door 'n heer van koelies overgebracht. Dit alles moest onder een stortregen geschieden, maar de spoorwegambtenaren deden alles wat in hun macht lag om den toestand zoo min onaangenaam als mogelijk te maken, en 't eenige ongerief was de late aankomst van een deel der bagage te Djokjakarta.

(Wordt vervolgd).

werkkapitaal uit de overige 300 aandeelen zal worden verkregen. Elke aandeelhouder kan, voor zoover de ruimte dit toelaat, op den grond Mocha een perceel land bekomen ter verbouwing van rijst. De uitgifte zal kosteloos zijn, onder voorwaarde echter dat de verkregen padi — ongepelde rijst — aan de Vennootschap ter plaatse verkocht wordt voor 1 cent per KG. minder dan de marktprijs te Paramaribo. Niet-aandeelhouders kunnen eveneens een perceel land kosteloos bekomen, echter onder afstand, ter plaatse van hun padi tegen 2 cent per KG. minder dan de marktprijs te Paramaribo.

Het Barnet Lyon monument.

Het monument door de Britsch-Indische bevolking der kolonie te stichten, uit waardeering voor het optreden van Mr. G. H. Barnet Lyon als Agent-Generaal voor de immigratie, is te Paramaribo aangekomen.

Het bestaat uit een carrasisch marmeren buste van Mr. Barnet Lyon, met voetstuk en opschrift. Wij mochten het beeld even zien, en mogen — waar wij slechts enkele weken geleden in Nederland nog het voorrecht hadden Mr. Barnet Lyon in persoon te ontmoeten — wel verklappen, dat de gelijkenis bijzonder gelukkig getroffen is.

De onthulling van het standbeeld is bepaald op 7 Januari a.s. Het komt te staan bij den ingang van Combé, naast het Immigratie-Departement, in een aan te leggen tuintje, afgeschut door een hek.

Het monument zal daar staan in de eerste plaats als een hulde aan Mr. G. H. Barnet Lyon, maar daarnevens als het welsprekendst bewijs van de goede behandeling der immigranten in Suriname, meldt Onze West.

Banana-tram.

Het Gouvern. Blad bevestigt het verleenen van concessie voor een aan te leggen banana-tram door het volgend bericht:

Bij resolutie van 6 December 1907 No. 11590 is aan de Naamlooze Vennootschap „Etablissement Ipsen Moeller en Cie", gevestigd te Parijs, concessie verleend voor het kosteloos gebruik gedurende vijf en twintig jaren van den openbaren weg tusschen plantage Spieringshoek en plantage Peperpot, voor zoover die tot het domein behoort ten behoeve van den aanleg en de exploitatie van een spoorweg tusschen die plantages en van een daaraan aansluitend pontveer tusschen plantage Meerzorg en Paramaribo.

Placer von Hemert.

Naar men weet is eenige maanden geleden een onderzoek ingesteld op het placer von Hemert, om na te gaan of door meer intensieve exploitatie — bijvoorbeeld door machinerieën — een loonende goudontginning op het terrein mogelijk zoude zijn. Zijn wij wel ingelicht, schreef Onze West, dan luidde het voorloopig telegraphisch bericht door den leider van het onderzoek, den ingenieur Römer, naar Nederland gezonden, aldus: verkenning bevredigend.

De heer Römer bevindt zich thans in Nederland om rapport uit te brengen, waarna beslist zal worden of stappen zullen worden gedaan om het kapitaal voor een meer uitgebreide exploitatie van het placer bijeen te brengen.

Van Vreemde Koloniën.

DUITSCH-OOST-AFRIKA.

Na in het kort de geschiedenis te hebben na gegaan van het ontstaan der kolonie Duitsch-Oost-Afrika, geboren uit een poging, het betrokken gebied door een, van een Charter voorziene maatschappij, ging graaf von Goetzen in zijne, in ons vorig nummer aangehaalde rede over tot bespreking van den toestand in het door hem tevoren beheerd gewest.

Duitsch-Oost-Afrika, het grootste gebied, dat eene oppervlakte beslaat als Duitschland en Frankrijk te zamen, ligt in het Westen en Oosten ingesloten tusschen den Indischen Oceaan en de groote Afrikaansche meeren, Victoria Nyanza, het Kivu, Tanganyika en Nyassa-meer, en herbergt eene bevolking van slechts 6½ à 7 millioen zielen.

Graaf von Goetzen onderscheidt drie soorten van koloniën; die, waarin het blanke ras de inboorlingen geheel of nagenoeg geheel verdringt, waar het klimaat den blanke gelijke of overeenkomstige bestaans- en arbeidsvoorwaarden biedt als in Europa; die, welke door de natuur bestemd zijn landen voor den inboorling te blijven, waar de blanke slechts optreedt als meester en beschermer; en eindelijk die, waar bodem hoogteligging en klimaat, de mogelijkheid in het leven roepen voor den blanke, om zich naast den inboorling, in sommige gedeelten ten minste, duurzaam te vestigen.

Tot deze laatste categorie rekent von Goetzen Duitsch-Oost-Afrika, waar het waarschijnlijk is gebleken, dat groote gedeelten der hoogvlakten geschikt zijn voor den arbeid van blanken en voor de gezondheid hunner nakomelingschap de noodige waarborgen opleveren.

Het is begrijpelijk dat in deze omstandigheden het experimenteele tijdperk in menig opzicht als ten aanzien van regeling van het grondbezit, arbeidsquaestieën en rechtspraak voor inboorlingen en anderen, lang zal moeten duren. Maar een doel, dat van den beginne allen, gouverneurs en hunnen uitvoerenden organen, voor oogen stond, was: de economische ontwikkeling, de uitbreiding van landbouw, handel en van de productie in het algemeen. Uit eigen ondervinding deelde spreker mede, hoe de ambtenaren slechts ongaarne een betrekking in de kolonie aanvaarden, waarin hun de mogelijkheid werd benomen om zich met zaken te occupeeren, die het economische gebied raken.

Aan het hoofd der kolonie is een gouverneur gesteld met zeer uitgebreide volmachten. Onder zijne leiding worden met zekere mate van samenwerking de drie hoofdfunctiën van den kolonialen dienst uitgeoefend, het eigenlijk civiel bestuur, het bevel der troepen en de uitoefening der rechtsmacht, waarbij als vanzelf sprekend, wordt vooropgesteld, dat zekere functiën van den commandant der troepen zoowel als van de rechters aan zijn invloed ontsnappen.

De gouverneur wordt bijgestaan door een raad van bestuur, die in alle belangrijke bestuursaangelegenheden en bij de vaststelling van het koloniaal budget moet dienen van advies. Deze raad bestaat uit hooge ambtenaren en een gelijk aantal door den gouverneur gekozen leden, en heeft dezelfde rechten en verplichtingen als de wetgevende raad eener Engelsche kroon-kolonie.

Het zal noodig wezen, meent spreker, aan dezen raad meer uitgebreide rechten te verleenen, zoodra twee voorwaarden zullen zijn vervuld: onafhankelijkheid uit financiëel oogpunt, van den steun van het moederland, en belangrijke toename van het aantal kolonisten, wier belangen nauw aan de kolonie verbonden zijn.

De behartiging der aangelegenheden van het centraal gezag berust bij zeven te Dar-es-Salam gevestigde departementen.

De lokale besturen van het land, dat in 22 districten is verdeeld, zijn rechtstreeks onderworpen aan het centraal gezag.

De wijze van bestuur was langen tijd nagenoeg overal hetzelfde, maar even vóór zijn vertrek, stelde graaf von Goetzen in het noordwesten der kolonie drie residentiën in, waar de residenten slechts als raadslieden aan de heerschende inlandsche vorsten zijn toegevoegd, aan wie overigens, voorzooverre dit overeenstemt met de algemeene bestuursbeginselen en de eischen der beschaving, het bestuur over hun volk is gelaten.

FEUILLETON.

Bannelingen.

Oorspronkelijke schets naar het leven.

(Vervolg en Slot).

De dageraad met haar rozeroode lichtschijnsels en tintelingen van goud brak aan. De zilvergloed der golven gaf een beeld van rust en kalmte te zien — stil en vredig lag de Atlantische oceaan onder de welving van zachtgetinte wolken.

Duval stond op.

De kleine sloep schommelde hevig heen en weder.

„Voorzichtig!" waarschuwde Desneu.

Maar Duval luisterde nauwlijks, hij hield zijn hand voor de oogen.

Eensklaps riep hij luid, bijna gillend:

„Niets, niets! zij zijn het spoor bijster!"

Hij viel heftig bewogen op de bank neder en weende.

Madeleine en het kind kropen naar hem toe, huiverend greep hij hunne handen en kuste ze.

„God zij dank! God zij dank!"

En al deze menschen schreiden; deze rampzalige, verachte schepselen, deze buiten de maatschappij geworpenen, ze dankten voor hunne redding. Hoe groot ook de zonde was geweest, zij hadden geboet door lijden en berouw, en nu wilden zij zoo gaarne weder een ander, beter leven beginnen. Na dezen lijdensnacht ontwaakte nog krachtiger dit gevoel van beter willen. De gevangenschap had hun eene eeuwigheid toegeschenen; het was een sterven geweest van wat wilde leven; maar nu was gekomen de vrijheid!

Bleek en ontdaan zat de man aan het roer. Het gerimpeld voorhoofd duidde nog zielsangst aan.

Desneu stond nu op om nogmaals scherp den horizont op te nemen.

St. Laurent, de Marowijne-rivier, alles was verdwenen, geen stipje was er meer te onderscheiden van het vreeselijke verbanningsoord, geen rookwolkje was te zien.

God zij dank!

— — — — — — — — — — — — — — — —

Zoo dicht mogelijk langs de kust ging het nu verder.

Eindelijk werd een soort inham bereikt, waar de sloep veilig verscholen lag; hier besloot men rust te nemen, wat zoo noodzakelijk was met het oog op 't geen hen zéér waarschijnlijk nog te wachten stond.

Madeleine deelde de rantsoenen rond, die uit voorzichtigheid zoo klein mogelijk genomen werden. Niemand wist wanneer er een veilige haven zou bereikt worden. De vlucht was op goed geluk ondernomen, en Marchal volgde de route, die hij vermoedde, dat naar de monding van de Suriname-rivier zou geleiden, waar hij een enkelen keer over had hooren spreken door Hollandsche bezoekers van St. Laurent, die handel dreven en de Fransche taal machtig waren. Hij werkte toen aan de landingsplaats, en daar niets hem ooit ontging, steeds denkende aan de vlucht en vrijheid, had hij alles onthouden, zich inspannende, om niets te vergeten van wat voor hem meer waarde had dan de schatten der wereld.

Toch overviel hem telkens eene innerlijke ongerustheid. Haastig streek hij de hand over het zwaar gerimpelde voorhoofd, zorgvol beschouwde hij Madeleine en kleine Margot, vooral Margot, dan zuchtte hij zwaar.

„Kom, wat is dat nu, Marchal?" vroeg Desneu hem bemoedigend toeknikkende. „Niets, niets! eene herinnering die voorbijgaat. Hier zijn oranjeappelen, kijk kleintje, die heb ik voor je meegebracht."

Verrukt nam het kind ze aan en gaf ieder een gedeelte, zeggende, dat zij dan nog veel meer plezier er van had en zij lachte blijde.

Waarlijk kleine Margot lachte blijde!

Allen keken haar aan, verbaasd, dankbaar, dat het kind lachen kon. — Zij was een zonnestraal in de duisternis. O! mocht haar onschuldig lachen eene voorspelling zijn van het blijde lied der vrijheid!

Marchal begon te vertellen, hoe hij met levensgevaar naar den Hollandschen schoener, die op de reede lag, gezwommen was, hoe hij geruischloos het touw had losgemaakt, waaraan de sloep vast lag. Het gevaarlijke waagstuk was hem echter gelukt. De duisternis en de regen hadden hem begunstigd, anders was hij wellicht toch nog ontdekt geworden, niettegenstaande hij zulk een uitstekend zwemmer was.

Zijn hart had geklopt alsof het breken zou en zijne oogen waren van angst als verduisterd geweest, toen hij in de boot kroop. De vraag was toen: zouden er wel riemen aanwezig zijn? Alles was echter boven verwachting gegaan, alles!

Hij bedekte het gelaat met beide handen en snikte hevig.

Toen weerklonk de stem van Madeleine, sussend, troostend, bemoedigend; het was alsof eene moeder tot haar kind sprak en vertelde van vertrouwen en hoop.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Wederom waren dagen verstreken, de watervoorraad en het voedsel waren schrikwekkend geslonken.

En van het lichtschip aan de monding van de Suriname-rivier was nog steeds niets te ontdekken.

Onbegrijpelijk en angstwekkend was dit alles. Niemand durfde er bijna over te spreken, maar groote kommer en zorg lag in de blikken, waarmede zij elkander aanzagen. Het duurde zoo te lang, veel te lang.

Henri Marchal werd steeds vervolgd door de gedachte: dat zij de Suriname-rivier reeds lang voorbij waren.

Vreeselijke gedachte!

Het moest 's nachts gebeurd zijn bij minder goed weer, toen hun vaartuigje zeewaarts was gedreven en het hun zoo'n moeite had gekost om weer bij de kust te komen.

Dit stelsel, hoe aanbevelenswaardig ook, is in Duitsch-Oost-Afrika in het groot niet in te voeren, waar dat over honderden kleine stammen en groepen is verdeeld, wier hoofden eene te geringe mate van macht bezitten om zich van hen te kunnen bedienen, zoodat men wel genood zaakt was in het grootste deel der kolonie het rechtstreeks gezag in te voeren.

Opmerkelijk is daarbij het kleine aantal ambtenaren, ook in vergelijking met de toestanden in Engelsch-Oost-Afrika, zoowel als met het oog op de verkregen resultaten.

Wat deze resultaten betreft, valt op te merken, dat de kolonie thans in staat is zelve hare bestuurskosten te betalen.

De ontvangsten der kolonie vloeien uit de volgende middelen: in- en uitvoerrechten, directe belastingen, en enkele van minder belang, waaronder de exploitatie der domaniale bosschen het voornaamste is.

De douane-ontvangsten worden in hoofdzaak uit de invoerrechten verkregen, terwijl slechts voor enkele producten, die, als ivoor en caoutchouc, om hun hoogen prijs een uitvoerrecht kunnen dragen, zulk recht wordt geëischt. De goederen van Duitsche originie genieten in de kolonie geene voorrechten. Onder dit regime gaat de handel voortdurend vooruit.

Bij eene vergelijking met Fransch-West-Afrika valt het op, dat in beide koloniën de handel gelijkelijk is belast. Op een totalen handel van nagenoeg 125 millioen franken voor genoemde Fransche kolonie in 1904, bedroeg het totaal der geheven in- en uitvoerrechten ruim 10 millioen franken of 8 pCt., terwijl in datzelfde jaar in Duitsch-Oost-Afrika op een totalen handelsomzet ten bedrage van ruim 31 millioen marken, een som van 1.700.000 marken aan rechten werd geïnd, d. i. ook 8 pCt.

De directe belasting wordt betaald in den vorm van huisbelasting. Met uitzondering van de zwaarder belaste woningen in de steden, is de hoogste belasting eene van 3 roepijen (à 80 cent Holl.) per inlandsche woning.

Om verschillende redenen kan de gouverneur die belasting in het binnenldnd vervangen door eene van 3 roepijen voor elken volwassen, tot arbeiden geschikten man, terwijl in sommige streken, waar de gelegenheid om wat te verdienen schaarsch is, de belasting tot 1 roepij kan worden verlaagd.

Een andere faciliteit is den inlander geboden in de mogelijkheid om de belasting in natura te voldoen.

Die belastingen hebben daar, evenals elders, aanleiding gegeven tot ontevredenheid, maar wijzende op het voorbeeld van Fransch-West-Afrika, merkt von Goetzen op:

„Het voorbeeld bewijst dat de openbare macht, gesteld door een voldoend sterke troepenmacht, over eene mate van gezag moeten beschikken, die in overeenstemming is met de gevorderde prestatiën. De neger zal er niet aan gewoon raken de belasting niet als een niet onbillijken eisch te beschouwen voor en aleer hij zal hebben begrepen, dat alle tegenstand onmogelijk is. Maar is dat niet ook met ons Europeanen in het eigen land het geval?"

Met het oog hierop wijst von Goetzen op de geringe beschikking troepenmacht in Duitsch-Oost-Afrika — 2500 man der Schutztruppe en 1700 man, tot de politie behoorende, en allen in het land zelf gerecruteerd. Vergeleken met de 10.000 man in Fransch-West-Afrika en 12.000 man op Madagaskar, is het aantal van 4000 man op eene bevolking van nagenoeg 7 millioen zielen zeker uitermate gering.

Wat de rechtspraak betreft, zijn de Europeesche kolonisten onderworpen aan de Duitsche wetten en wordt over hen door onafhankelijke rechters rechtgesproken. Daarentegen is de rechtspraak over de inlanders aan de bestuursambtenaren gelaten, wie ten plicht is gesteld om de Europeesche begrippen van recht en zedelijkheid langzamerhand bij de inlandsche bevolking ingang te doen vinden, daarbij zooveel mogelijk de gewoonten en gebruiken der inlanders ontziende, waarbij de Christelijke zending een machtigen steun zal kunnen verleenen.

Voorbereidende maatregelen zijn getroffen om tot een codificatie van het inlandsch recht te komen, maar hiermee kunnen wel tientallen van jaren gemoeid zijn.

Onder de verschillende maatregelen, die goede resultaten hebben opgeleverd, behoort de instelling van gemeenten. Het zijn niet de steden, maar de districten, die deze gemeenten met een eigenlijk plaatselijk budget vormen. De wet kent haar 50 pCt. der directe belastingen in het district toe, benevens enkele kleinere hulpbronnen van lokalen aard. Aan het hoofd staat de districts-chef, met een uit kolonisten samengestelde raad.

Wat nu de inlandsche bevolking aangaat, behoort deze grootendeels tot het ras der Bantoes, terwijl landbouw en veeteelt het hoofdmiddel van bestaan uitmaken. Van de kust hebben Arabieren en Hindoes zich over het binnenland verspreid, waar zij den detailhandel geheel aan zich hebben getrokken.

Onder de andere inlandsche stammen treft men als een merkwaardigheid in het Noordwesten der kolonie een reuzenstam, de Wahoemis of Watoessis, met lichte gelaatskleur en van 1 meter 80 tot 2 meter 20 hoog aan, naast de Batwas of dwergen.

De inlanders zijn nog grootendeels fetisj-dienaars. Het Christendom maakt er zichtbare, doch langzame vorderingen, terwijl de Islam snel veld wint; von Goetzen ziet hierin evenwel geen bijzonder gevaar. De opstand, dien hij in 1905 en 1906 had te onderdrukken, had het bewijs geleverd, dat het Fetisjisme in staat was een fanatisme tegen den blanke te wekken, gelijk aan dat der Derwisjen van den Soedan.

Men heeft ingezien dat om de kolonie tot ontwikkeling te brengen, moest worden gewerkt aan de evolutie der inlandsche bevolking.

Hiertoe heeft men in de eerste plaats mede gewerkt door de afschaffing der slavernij en het uitroeien van den slavenhandel. Deze handel kan nu zoo goed als onderdrukt worden beschouwd, terwijl de slavernij er nog bestaat in een soort van lijfeigenschap, dat er door verschillende maatregelen aanmerkelijk is verzacht.

Wat het onderwijs betreft aan de inlandsche bevolking, wordt het bestuur gesteund door de zending. Hierbij staat als beginsel voorop slechts één Afrikaansche taal te onderwijzen, het wasuaheli, en het Duitsch te reserveeren voor de superieure elementen, terwijl aan de kennis van een ambacht even groote waarde wordt toegekend als aan die van lezen en schrijven.

Wat de bevordering van den landbouw en de vermeerdering der productie van het land aangaat, deelt von Goetzen mede, dat de pogingen om de inboorlingen voor zich zelven aan het werk te zetten voor eene of andere cultuur niet met goeden uitslag werden bekroond.

Men is geëindigd met te begrijpen, dat het vóór alles noodig zal wezen het land door spoorwegen te openen en door het daaruit voortvloeiende meerdere verkeer behoeften voor de inlandsche bevolking te scheppen.

Wat den Europeeschen landbouw aangaat, heeft men het eerst in het groot met de tabaks- en koffie-cultuur geprobeerd, zonder evenwel de verwachte resultaten te bereiken. Men is nu daarvan teruggekomen en heeft goed succes verkregen met den aanplant van sisal en caoutchouc.

Het aantal groote ondernemingen breidt zich in de kolonie uit; er is nu ongeveer 100 millioen marken Duitsch kapitaal, grootendeels winstgevend, in de kolonie belegd.

Ten aanzien van de katoen-cultuur is men ten vorigen jare tot de conclusie gekomen, dat deze ook het best door blanke ondernemers wordt gedreven.

Wat het grondbezit aangaat, teekenen wij ten slotte uit deze rede nog op, dat alle onbeheerde terreinen deel uitmaken van het staatsdomein. Aan de inboorlingen is de door hen bebouwde grond gelaten, met een oppervlakte daarbij groot genoeg om in de behoeften hunner nakomelingschap te voorzien.

De domeinen van den staat worden oorspronkelijk slechts in pacht op langen termijn uitgegeven; zij kunnen slechts in eigendom tegen lagen prijs worden afgestaan, wanneer de betrokken terreinen in cultuur zijn gebracht of op eene andere wijze benut.

INGEZONDEN.

PANGOENGSEN.

Landkolonie voor noodlijdende Inlanders.

Saldo 31 October 1907	*f* 78.99
Ontvangen giften van:	
Res. S. te W.. contr. 2 maand . . .	*f* 10.00
G. v. W. te W.. contr. 2 maand . .	*f* 8.00
N. N. te M.	*f* 10.00
J. K. te T.	*f* 5.00
S. D. J. te M.	*f* 10.00
N. N. te Soerabaja	*f* 5.00
N. N. te W. K.	*f* 20.00
Controleur te T. T.	*f* 10.00
	f 156.99
Uitgaven gedurende November 1907 . .	*f* 79.54
Saldo 30 November 1907	*f* 77.45

De honger werd erger. Zij trachtten nu krabben te vangen, wat menig keer gelukte; ook kleine visschen aten zij rauw en als het geregend had werd het water zooveel mogelijk opgevangen en ook uit de natte kleederen gewrongen, om als drinkwater te dienen.

Voor kleine Margot had men nog restjes bespaard, en Desneu haalde een paar guava's voor haar te voorschijn, die hij voor het kind terug gehouden had. Langzamerhand vervulde vrees en wanhoop deze arme harten. Moedeloos zaten de mannen aan de riemen, bitter werden hunne gedachten; in opstand kwam hun ziel.

Zij wilden zich weder opheffen uit een poel van ellende en zie, alles was tegen hen! Zij waren verlaten schepselen op den oceaan des levens.

Koorts en honger verslapten hen; met moeite en lijden werden de riemen bewogen — eindelijk echter wierpen zij ze neder; een gevoel van toorn en wrok overmande hen; zij wilden vloeken in hun wanhoop, opstaan tegen hun lot, dat zoo wreed en hard was, en zij balden verwoed de vuisten en hieven ze hemelwaarts.

Arme schepselen! Wel brengt het lijden duistere wanhoopsbeelden in de menschenziel.

Kleine Margot kuchte pijnlijk en aanhoudend, de aandacht der mannen werd hierdoor op haar gevestigd; op haar en hare moeder.

Madeleine zat stil op den bodem der boot en hield het kind in hare armen, op wier bleek gezichtje het lijden te lezen stond. Uit de oogen der moeder sprak wanhoop en smart; beiden echter zwegen, kalm berustend, en op beider gelaat lag tevens een uitdrukking van vrede, die de gemoedsstemming der mannen deed veranderen en hen de ruwe vloeken, die hun reeds op de lippen lagen, terughouden.

Zwijgend maakten zij van de riemen een soort van mast en van de deken een noodzeil.

En zoo dreven zij verder, rampzaligen, die zij waren!

Marchal echter verliet zijn plaats aan het roer niet; hij omklemde het krampachtig met ijzeren hand; steeds zorgende onder de kust te blijven.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

De zon dook onder aan den horizont, zich als het ware badende in een kleurenpracht van schitterende golven, die ook een breed strand bespoelden, waar kinderen allerlei vreemdsoortige schelpen zochten, kleine gedroogde krabben, aangespoeld zeewier en veel meer, dat de aandacht trok door vorm en kleur. De groote kleurige zeeanemonen, die glansden in allerlei tinten, wekten vooral groote bewondering op.

De zee met hare hooge schuimende golven was altijd even schoon en indrukwekkend, altijd viel er weer wat nieuws te zien, dat van uit hare diepte aangespoeld werd.

Het ontdekken van stoombooten, schepen, groote visschen ver in zee, was iets van gewicht in deze kinderlevens.

Ook hedenavond waren de kronkelende rookwolken van een ver verwijderde stoomboot aan den horizont bemerkt. Veel was er echter niet te zien geweest en er werd reeds gedacht aan huiswaarts keeren; de woning lag vlak bij het strand. Eensklaps werd echter een kleine stip zichtbaar, het zou waarschijnlijk wel een boomstam zijn of wrakhout.

De nieuwsgierigheid kreeg de overhand en de scherpe oogen tuurden aandachtig naar de oppervlakte der zee, waar iets door hooge golven deinend heen en weder werd geworpen en nu en dan, als door hen voortgestuwd, steeds meer den oever naderde.

— Het is een boot! klonk de kreet.

Dit te weten was genoeg, waarschijnlijk zouden het schipbreukelingen zijn!

IJlings liepen de kinderen naar huis om het groote nieuws te gaan vertellen, en toen een uur later een kleine sloep het strand naderde, stonden er reeds verscheidene menschen te wachten, om, mocht dit noodig zijn, hulp te verleenen.

Te Nieuw Rotterdam — district Nickerie, Suriname — kwamen eindelijk de arme rampzalige vluchtelingen uit St. Laurent aan wal.

Uitgeteerd, wankelend, verzwakt, betraden zij den oever, smeekende om hulp en erbarmen. God dankende voor hunne redding.

Zij vertelden in korte woorden hunne lijdensgeschiedenis.

Het vermagerde, bleeke gelaat van Madeleine, het ingevallen gezichtje van haar kind, de pijnlijk verwrongen gelaatstrekken van de mannen, deden medegevoel en medelijden ontwaken. Zij werden gevoed, geholpen, getroost; maar helaas! dit kon slechts voor tijdelijk zijn, daarna begon weder voor deze arme schepselen de strijd om het bestaan.

In dit tranendal zijn vele paden en nog steeds gaat het leven een cirkelgang. C. A. H.

In de afgeloopen maand zijn er eenige verpleegden hersteld naar huis teruggekeerd; maar verscheidene nieuwelingen zijn opgenomen, waaronder een kleine weesjongen van 8 jaar; een man, geheel verlamd door rheumatiek; een ander lam en blind; een man geheel bedekt met schurft — nu reeds hersteld —, en drie personen uitgeteerd door malaria. Zoodat met 30 Nov. het aantal verpleegden — behalve de vaste opgezetenen — 43 bedraagt.

Een kleine blinde jongen is verscheidene maanden onder behandeling van den dokter van het Leger des Heils, kapt. Wille. Nu kan hij zooveel zien, dat hij zijn eigen weg kan vinden; en ook namens zijn ouders moet ik hier onzen innigen dank uitspreken aan de officieren van het L. d. H., die hem de meeste liefde en zorg hebben bewezen.

Het bedrag van de „Sneeuwbal"-bijdragen is nu geklommen tot f168.45. Het zou heerlijk zijn, als de bijdragen eindelijk zulk een som bij elkaar brachten als de berekening aanwees, die een der inzenders maakte. Maar hoe dankbaar ik ook ben aan hen, die uit warme belangstelling dezen sneeuwbal voor mijn armen aan het rollen hebben gebracht, toch wensch ik zeer, dat niemand daarmee moge „lastig gevallen" worden, zooals iemand mij schreef, die zich daarover beklaagde, en die daarom den sneeuwbal niet verder had doorgezonden. Zeer vriendelijk dank ik hem voor zijne bijdrage van vijftig cent. Maar hij had beter gedaan den sneeuwbal terug te geven aan den persoon van wien hij hem ontvangen had. Aan alle vriendelijke gevers onzen warmen dank!

MARIE JANSZ.

Pangoengsen, Tajoe, 1 Dec. '07.

Aan het maandverslag dezer zoo nuttige instelling voegen wij gaarne toe eene warme opwekking aan belangstellenden, om het goede werk met hun gaven te steunen. Red.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 13 December 1907

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek, eervol, A. J. Bourguignon, opzichter 1e kl. bij de S.S. op Java; J. E. Paulus Verburg, commies op het residentie-kantoor te Menado; A. O. Trouerbach, klerk bij de S.S. op Java; E. A. Swart, verificateur der 4e klasse bij de in- en uitvoerrechten te Batavia; Ch. E. A. Muller, civiel gezaghebber der afdeeling Bima en ter beschikking gesteld van den ass.-res. van Boni.

Benoemd: tot lid van den gemeenteraad van Cheribon Mr. L. S. Louwes; tot secretaris van het Dep. van Gouvernementsbedrijven E. W. L. von Faber; tot 3den commies bij het Dep. van Financiën C. P. Krüss; tot magazijnmeester der 1e kl. bij de S.S. op Java H. Ph. den Hertog.

Tijdelijk belast: met de waarneming der betrekking van stadsgeneesheer te Batavia J. A. C. Maier.

Benoemd: tot Inlandsch officier van Justitie, met den titel van adjunct-hoofddjaksa in het regentschap Bandoeng, Raden Kartapranata.

Geplaatst: in de res. Palembang de controleur E. Perelaer, thans te Kalianda, Lampongsche districten

Benoemd: tot controleur J. C. van der Meulen, ambtenaar op nonactiviteit, en geplaatst in de res. Lampongsche districten.

Toegelaten: tot uitoefening der verloskunde als vroedvrouw in Ned.-Indië mevrouw D. V. E. Klopper, geb. Livain.

Benoemd: tot adjunct houtvester de 2e klasse bij het boschwezen P. W. Stort; tot 2en luitenant bij het korps schutterijen te Banda Neira, de schutter Mr. J. A. Werdmüller von Elgg.

* * *

Uit de Javasche Courant van 17 Dec 1907.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst één jaar verlof naar Europa aan den referendaris ter Alg. Secretarie A. J. H. Nunnink en aan den controleur G. J. du Marchie Sarvaas.

Ontslagen: eervol, de opziener 3e klasse bij de Ombilinmijnen P. E. E. J. de Cocq d'Armandville, met bepaling dat hij zal worden benoemd tot tijdel. civiel-gezaghebber bij het B.B. buiten Java en Madoera;

Ontslagen: de zoutverkooppakhuismeester te Pekalongan P. A. de Witt; op verzoek, eervol, de opzichter 3e klasse bij den Waterstaat enz. H. C. G. Harmsen; de stationschef 2e klasse bij de S.S. op Java D. M. Rabe; de gewezen klerk op het residentiekantoor te Soerabaja L. Turpijn; de 3de commies bij de werken en opnemingen aan de Solorivier F. L. Wolff; de mantri voor de pluimverkoop te Bedjen Sastro Hardjo; de koffie-inkooppakhuismeester te Karangploso Ngabehi Sosroaoe; de gewezen mandoer bij 's Lands gevangenis te Poerwakerta Mas Wangsadiredja.

Benoemd: tot opzichter der 3e klasse bij den Waterstaat enz. K. J. D. Cornel'sz. den Dekker; tot lid bij den afdeelingsraad van Deli W. C. van Gelder, controleur; tot commies op het bureau van den Gouverneur van Celebes en Onderh. v. Frederiks; idem te Djambi Th. C. Dassen; tot hoofdinspecteur bij den post- en telegraafdienst de adsp.-inspecteur, chef van de administratie der in- en uitvoerrechten en accijnzen N. H. van Maren; tot ingenieur J. D. Tours; tot advocaat en procureur bij het Hoog Gerechtshof van Ned.-Indië Mr. A. J. G. Maclaine Pont.

Gesteld: met aanstelling tot burgerlijk ambtenaar, ter beschikking van den Dir. van B.B., G. W. M. Beck; van den voorzitter der Landraden te Kediri en Ngandjoek Mr. J. B. R. J. F. Pilon; ter beschikking van den Raad van Justitie te Semarang Mr. J. K. Onnen.

Ontslagen: op verzoek, eervol, bij de Alg. Rekenkamer, de referendaris H. L. Spier.

Benoemd: tot referendaris W. H. Bisschoff; tot hoofdcommies A. P. van Berkhout.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de djaksa in het regentschap Ngandjoek Raden Pringgo Koesoemo.

Geplaatst: in de residentie Preanger-Regentschappen de burg. ambtenaar C. E. Barre; in de resid. Oostkust van Sumatra C. O. Matray, M. A. Jansen, W. Ch. Adriaans, P. L. A. van Lith, A. Th. van Ginkel, L. B. C. de Klerk, K. H. van Prehn en K. Ch. van Haastert; in de res. Palembang J. Blok en P. H. J. A. de Booy.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. te Buitenzorg, J. C. F. Caspari; tot opziener 3e klasse bij het Mijnwezen F. C. van Oven.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof aan den kapt. der genie P. van Drimmelen; wegens ziekte, twee jaar aan den 1en luitenant der infanterie F. H. Ockerse.

Bevorderd: tot kapitein bij het wapen der infanterie de 1e luitenant A. J. Pels Rijcken; tot offic. van gezondheid 1e klasse de off. van gezondh. 2e klasse G. F. van Laaren.

Tijdelijk belast: met de waarneming der betrekking van geneesheer bij het Marine-établissement te Soerabaja Dr. J. Rosenfeld.

Inhoud van Tijdschriften.

De Indische Gids. Januari 1908.

De opleidingsschool voor Inlandsche rechtskundigen, door Mr. W. A. P. F. L. Winckel. — De opleiding der Inlandsche hoofden op de buitenbezittingen, door K. A. James. — Benoeming tot hoogere bestuursbetrekkingen, door J. F. H. Schultz van Vlissingen. — Geneeskundige dienst in Ned.-Indië, door D. J. Haga. — De reglementeering van de prostitutie in Indië, door D. J. Ruitenbach. — Nadere berichten omtrent de Hedjaz-Spoorweg. — De betaalmiddelen aanwezig in de Indische Landskassen. — Mr. Johan van Dam, gouverneur van Banda 1661 en van Amboina 1665, door W. E. v. Dam van Isselt. — Varia: Overeenkomsten met Inlandsche Vorsten in den O.-I. Archipel. — Maandelijksche Revue van Brochures en van Tijdschriften Dagbladartikelen. — Koloniale literatuur: De tramwegen op Java; Seran en zijne bewoners, door F. J. P. Sachse. — Wetenschap en Industrie. — Maandelijksche Bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller. — Naamlooze Vennootschappen.

De Hollandsche Revue. 25 Dec. 1907.

Wat komt er van de Indische gepensionneerden (nl. mindere militairen) terecht?

Tijdschrift van het Bat. Genootschap. Dl. 50. Afl. 2.

De legende van Bedji Tawoen, naverteld door J. Knebel. — Hindoe-Javaansche portretbeelden, door W. P. Groeneveldt, met 3 platen. — Bericht über die zweite Untersuchungsreise nach der Insel Engano 4 October bis 19 November 1904, von Dr. Johs. Winkler. — De munten van Nederl.-Indië, door J. P. M. Moquette, met 2 platen. —

Weekblad voor Indië. Jaarg. 1907—08. No. 34.

De Bond van geëmployeerden in de Suikerindustrie, door Dr. R. Broersma. — Een Indisch predikant uit de 18e eeuw, door Gabriël (vervolg). — Het gouden jubileum der Ned.-Indische Escompto-Mij. — Kieken en schetsen van Jansdena (Timoer-Laoet eilanden), door M. — De doodstraf, door J. H. François. — Indische omtrekken, door H. B. — Indrukken van den dag, door Corax.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het s. s. „Prins Maurits" Kapitein P. Koningstein; van Amsterdam naar West-Indië op den 10en Jan. 1908.

H. Weytingh, echtgenoote en zoontje; J. Haller en Echtgenoote; Dr. B. A. Koch; S. H. Gongrijp, echtgenoote en 2 kinderen; J. W. Gongrijp; Dr. P. C. Flu; C. van Wachem; H. C. Hirschfeld en echtgenoote; E. W. de Flinen; H. Stoltz; J. H. Carnier; J. I. Hensen en echtgenoote; Mej. H. Bouman; 1 Javaan.

Passagierslijst van het s. s. „Prins der Nederlanden". Gezagvoerder S. J. v. d. Goot; van West-Indië naar Amsterdam:

*E. Dränger; *Mej. A. C. Bakhoven; F. Meister;

* Gedebarqueerd te Havre.

Passagiers van het s. s. „Rembrandt". Gezagvoerder D. Hubert; bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia 11 Januari 1908.

Te Amsterdam schepen zich in:

Jhr. R. F. O. Groenia v. Zoelen; Mevr. S. Suidema-Swartjes; Jongejuffr. A. C. H. van Dam; J. J. H. Smeenk en echtgenoote; Mej. A. Burger; T. de Meester; Jhr. M. J. W. A. R. de Milly; H. King; Leopold Stemkan; Mevr. S. Schaafsma; M. G. Jansen; H. Schonenberg; J. A. Groenland; G. L. Poelman; H. van Beekum. Benevens een transport der Kon. Ned. Marine.

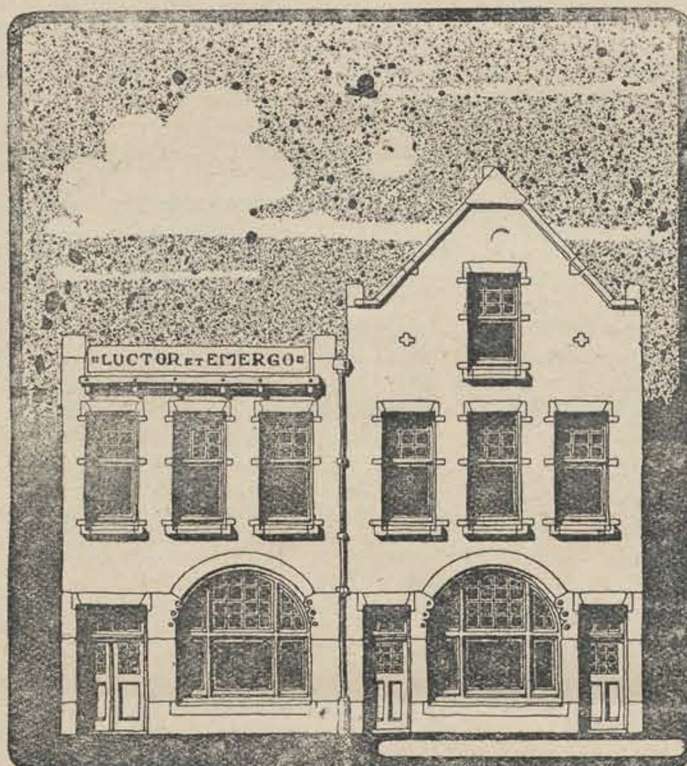
Naar Belawan-Deli:
Mej. E. A. White.
Naar Singapore:
J. P. Wijnberg;
Van Southampton naar Genua:
Allen, echtgenoote en 2 dochters; Dr. Philip en echtgenoote; E. B. Bedon.

Te Genua zullen zich inschepen:
T. J. T. van West; Ch. H. Th. J. Eybergen, echtgenoote en 3 kinderen; O. v. d. Vinne; J. Langendam, echtgenoote en 2 kinderen; Mej. Flederus; E. J. T. Tack; W. de Vries; W. J. v. d. Dunen en echtgenoote; G. J. Mulder; Mevr. A. M. Willebrands; O. Engelken; G. v. d. Veen, echtgenoote en 2 kinderen; W. J. F. Vermeulen; Mej. H. C. J. Knoppert; Mr. J. Baron v. Heemstra; H. Carpentier-Alting; Mevr. P. H. J. A. de Booy-Caron; Mej. M. C. Trip; Mevr. M. J. de Serière; J. A. Gunst; M. E. E. Nolthenius de Man; Mevr. Wed. S. E. Cambier v. Nooten; D. A. Gonlag; C. A. Kaupman Jr.; J. C. Munk en echtgenoote; Mevr. T. Bosman; D. W. Hinse en echtgenoote; Mej. J. J. Ph. v. Rijsbergen; B. Delmonte Blaer; Mevr. M. Kiehl; J. F. Wethmar; H. G. Smies; Ph. Soesman en echtgenoote; I. Zwaaf en echtgenoote; Mej. M. F. H. Hazer; Mej. M. E. Prahin; J. C. v. Rossen; Mej. J. v. d. Bom; Mej. T. B. Triebel naar Belawan-Deli; G. Nieuwenhuys; C. Terlet; G. Gembault; J. Hording.
Naar Singapore:
C. W. A. Lely; A. Konings.

Passagierslijst van het s. s. „Vondel". Gezagvoerder G. Visser; vertrokken van Batavia 17 Dec. '07 en aangekomen te Genua 10 Jan. '08.

Te Genua hebben zich ontscheept:
H. E. J. Dekker; E. A. Vervooren en echtgenoote; G. A. Derbel; J. Dinger; H. Rosenthal; Mevr. P. v. Werdt; L. W. Taale; Mr. C. de Roone Swaay en echtgenoote; Mevr. Wed. M. Goedkoop v. d. Hoop; C. C. v. d. Stok; Jhr. H. Kissing, echtgenoote en kind; J. Jacobson en echtgenoote; F. H. Oekerse; Mevr. Wed. H. W. Loder v. Engelbert v. Bevervoorde en dochter; J. A. Hoogeboezem en echtgenoote; Mr. Tj. Dijkstra, echtgenoote en 2 kinderen; Mej. Orelio; R. Bouwmeester; Mevr. H. H. de la Mar v. Kley en dochter; F. A. Waghto, echtgenoote en kind Mevr. M. E. Koch-Gilde; H. Straethoff; L. J. C. van Dien; C. van de Berg; Mevr. J. C. Veenis v.Kreeken; J. J. Stuffers; Jongejuffr. Joh. Pyttersen.
Van Singapore:
J. W. Wynandts; Juluu Dupuy; V. Bogliano F. Bogliano.
Te Amsterdam zullen zich ontschepen:
J. F. v. Vliet, echtgenoote en 3 kinderen; J. J. Zebregs; D. A. Goedhart; J. Wiederholt; W. J. H. v. Haren; E. S. Hessel; C. Zon en echtgenoote; L. C. v. Hal; C. Bouterse.
Benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen en de equipage van s. s. 's Jacob.
Van Sabang:
H. v. d. Voort; C. J. de Groot.

LUCTOR ET EMERGO

RÉPUBLIQUE FRANÇAISE

No. 4 Donderdag 23 Januari 1908 8ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f1.50 tot f.— 'sjaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van de „Afdeeling 's-GRAVENHAGE":

Voordracht over Suriname met Lichtbeelden,

te houden door

den WelEd.Geb. Heer F. ALMEROOD

in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groenmarkt te 's-Gravenhage,

op MAANDAG 27 Januari 1908.

des avonds te 8 uur.

Toegang Vrij.

Namens het Bestuur:
Mej. E. A. HAIGHTON,
2de Secretaresse.

* * *

II. Van de „Afdeeling AMSTERDAM".

Voordracht met Lichtbeelden,

te houden door

den Heer C. DEN HAMER,
(Oud Insp. Inl. Ond.)

In het **„American Hotel"** op **Vrijdag** 24 Januari 1908, 's avonds **8** uur.

ONDERWERP:

Causerie over Midden-Java.

Namens het bestuur:
Mr. H. SMEENGE, voorz.
Mr. J. W. SIKMAN, secr.

* * *

III. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

A.

Buitengewone Algem. Vergadering der Vereeniging

op DONDERDAG 30 JANUARI 1908, ten *2 ure* n.m.

in het „HOTEL DE LA STATION", Stationsplein S.S. te Utrecht.

Agenda:

1. Rapport van de commissie, benoemd bij het besluit der Alg. Verg. van 29 Aug. '07, in zake de Indische restaurant Laan van Meerdervoort 195.
2. Voorstel om bij de aflossing der in 1900 aangegane obligatie-leening van ƒ5000 een deel van het legaat Post te gebruiken. (De behandeling van dit punt op de agenda der Alg. Verg. van 29 Aug. werd naar aanleiding van het hierboven sub. 1 genoemde uitgesteld.)
3. Wijzigingen in Statuten en Huish. Reglement der Vereeniging (zie concepten en amendementen in vorige Kol. Weekbladen).
4. Rondvraag.

B

Hoofdbestuursvergadering

op DONDERDAG 30 JANUARI 1908, des voormiddags ten *elf ure*

in het **„HOTEL de la Station"** te Utrecht.

H. Het Dag. Best. der Ver.:
N. VAN ZUYLEN-TROMP
Voorzitster.
P. H. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK,
Onder-Voorzitter.
F. Ph. SCHRÖDEN,
Penningmeester.
H. E. PRINS,
Secretaris.

De Opleiding der Candidaat Indische Ambtenaren.

(aangeboden)

(Vervolg en Slot.)

Zooals reeds in het vorig nummer van het Kol. Weekblad is genoemd, heeft de Regeering tenminste iets practisch reeds gevergd, n.l. het paardrijden; hier blijft het echter alleen bij vergen, van tegemoetkoming is geen sprake, niettegenstaande de Indologen Vereeniging in een rekest, in Juni 1907 verzonden, daarom gevraagd heeft, naast het verleenen van geweren, revolvers en patronen door den staat, om te leeren schieten, wat wellicht van evenveel nut kan zijn als 't paardrijden. Hoe gemakkelijk is 't niet voor de Regeering om de C. I. A. in dit laatste te steunen. b. v. door een huzaar of artillerist, op de hoogte hiervan, te detacheeren tot het les geven daarin en eenige ongebruikte paarden aftestaan, of wel door aan de manege te Leiden een subsidie te verleenen om de Cand. Ind. Ambt. van de hooge kosten van 't rijden te verlossen.

Dan ontbreekt nog de zorg voor de ontwikkeling tot mensch van de C. I. A. Hoe weinigen van hen worden lid van het studentencorps, om als zoodanig een betere leiding te genieten, zich te ontwikkelen tot mensch; in '07 sloot slechts 1/8 gedeelte zich bij het corps aan; de anderen bleven ronddolen in 't oude kringetje, ten minste de meesten onder hen; alleen verschilden zij van H. B. S.-jongens door de meerdere vrijheid en wat daaru't voortvloeit, en doordat zij ingeschreven waren als student. Dit is zeker een hard oordeel te noemen, de waarheid is i m m e r s m e e s t a l hard.

Ieder, die groen geloopen heeft en lid is geworden van een studentencorps zal me toe geven, dat hieraan enorme voordeelen verbonden zijn; hoe gunstig dit werkt niet alleen op de algemeene ontwikkeling, maar ook op die tot mensch, 't denkend wezen der maatschappij. Maar, evenals elders, vindt men ook bij het studentencorps kaf onder 't koren; dit kaf vertegenwoordigt echter meestal slechts een minimaal gedeelte van het aantal leden. Degenen, die buiten 't corps staan en nooit dat leven meegemaakt hebben, kunnen zich, mijns inziens, moeilijk indenken in 't werkelijke studentenleven; men moet 't zelf meegemaakt hebben om juist daarover te kunnen oordeelen en 't corps te apprecieeren. Ik sluit echter daarom de vorming tot mensch, ook op andere wijze natuurlijk, niet uit.

Wat is meer gewenscht voor een ambtenaar van 't B. B. dan dat hij mensch, een hoogstaand mensch is. Zelfs de studie valt hierbij dan in 't niet, want als zoodanig mensch moet hij begrijpen, dat studie van land en volk enz., voor hem een eerste vereischte is, niet alleen op de Universiteit, die slechts een basis moet vormen, maar ook later in de praktijk in Indië, dan ontwikkelt de studie zich eerst. Dit alles vloeit toch voort uit 't hoogstaan als mensch. Daarom is 't een eerste vereischte voor den C. I. A. mensch te worden. Wordt men „groen", candidaat-lid van een studentencorps, dan wordt hierop gewezen, men wordt dan geleid, meestal met krasse maatregelen en woorden (wat dikwijls een goede uitwerking heeft); hierdoor wordt een basis gelegd, waarop men verder voortbouwen kan, als lid van het corps. Als buitenstaander mist men dit alles, vooral bovenbedoelde basis; men moet zelf den juisten weg zoeken, meestal zonder leiding, zonder gids.

Van 't gezelschap, waarin men geraakt, hangt dan af in hoeverre men zich ontwikkelt.

Met 't oog daarop is 't haast noodzakelijk, dat de C. I. A. lid van 't studentencorps wordt, tenzij hij reeds van zoo'n corps lid is geweest, of nog is, ofschoon 't dan toch aanbevelenswaardig is, dat hij lid is van het Leidsche voor verdere ontwikkeling. Hoe weinig C. I. A. dit werden is boven reeds vermeld; op de meesten kan dus de opvoedende kracht, die uitgaat van 't corps, niet inwerken. Hoe zou dit te verbeteren zijn? De Regeering kan, mijns inziens, moeilijk de C. I. A. dwingen lid van 't corps te worden; zij zou daardoor eene eigenaardige verhouding scheppen met 't Leidsche Studentencorps; misschien zou 't eenige resultaten verkrijgen, wanneer ze hen, die lid van zulk een lichaam geweest zijn, later eenigen voorrang boven de anderen gaf, evenals de Indische Amb- Ambtenaren, die in Holland gestudeerd hebben

wat voor hebben op degenen, die afd. B. van 't Gymnasium Willem III, te Batavia, afgeloopen hebben. Stilzwijgend veronderstel ik natuurlijk dat de geldelijke bezwaren dan weggenomen zijn.

Nu echter het lid worden aan een studentencorps van *alle* C. I. A. tot de vrome wenschen behoort, moet er in het Indologencorps zelf verandering komen; ook voor de collegialiteit der C. I. A. onderling. De Indologen Vereeniging, waarvan alle C. I. A. op enkele uitzonderingen na, lid zijn, heeft een zaaltje gehuurd, waarin 2 avonden in de week, z. g. kroeg gehouden wordt. Van de 70 à 80 leden, verschijnen er op die avonden, dan 8 à 10 zoekende naar gezelligheid, trachtend een band te vormen, maar tevergeefs; ze gaan steeds even onvoldaan heen. Waaraan is dit te wijten? Hoofdzakelijk aan de hoogst ongezellige plaats van bijeenkomst, bestaande uit een groote kamer, waarin een paar tafeltjes met stoelen, hoogst ongemakkelijke stoelen, een biljart, een piano en 2 à 3 schilderijen aan den muur. Is dit een plaats, waar men gezellig bij elkander kan zitten, waar men eenigen tijd verblijven kan; de beste wijze om een band te leggen tusschen de aanzittenden, wrijving van gedachten te hebben, hetgeen in de studentenwereld en elders zulke enorme resultaten aanbiedt; wrijving van gedachten, waardoor men zich zelven leert kennen, waardoor liefde tot studie opgewekt wordt, waardoor goede gevoelens wakker worden geschud, waardoor al spelende als 't ware men wetenswaardigheden, menschenkennis opdoet, waardoor belangstelling in het vak, in hetgeen in de wereld gebeurt, in het leven wordt verwekt, waardoor men leert denken, waardoor karaktervorming plaats vindt, zucht naar ontwikkeling opgewekt wordt? Wrijving van gedachten ontbreekt bijna geheel, hier en daar ziet men wel eens een glimpje er van, maar meer ook niet.

Waaraan is dit te wijten? Hoofdzakelijk aan de ongezelligheid van de localiteit. Waarom dan geen ander zaaltje gekozen? Omdat de middelen daartoe ontbreken. Ook op dit punt dus staan de C. I. A. weer geheel op zich zelven. Niets steunt hen, waar zij steun noodig hebben. De a. s. militaire ambtenaren bezitten uitspanningslokalen, bekostigd door den staat. Zou het werkelijk zoo ongunstig, zoo belachelijk zijn, indien de Regeering ook voor de C. I. A. zoo'n gelegenheid openstelde, of hen daarin op andere wijze tegemoet kwam, indien ze een paar zaaltjes, b. v. een sociteits-zaaltje met een leeszaaltje er naast huurde voor haar a. s. Indische Ambtenaren. Indien het zaaltje dan eenigszins gezellig werd ingericht, door er eenige stoelen in te plaatsen, waarin men tenminste het er een uur uithouden kan, en zoo meer, en het leeszaaltje voorzien van een leestafel, waarop ook Indische tijdschriften en couranten gelegd werden, daar deze enorm duur zijn, en ze in de meeste leestrommels niet voorkomen, dan zou men reeds een heele stap vooruit zijn op den goeden weg en mag men verwachten, dat het peil van geestes-ontwikkeling onder de C. I. A. aanmerkelijk verhoogd wordt. Wellicht dat door dit alles ook meerdere jongelieden zich zullen aanmelden om toegelaten te worden tot C. I. A. (met het oog hierop zou een uniform voor de A. I. A. niet geheel onpractisch zijn; de ijdelheid is de wereld nog niet uit).

Nu bestaat er nog een groot bezwaar, n. l. de korte studie-tijd. Zooals reeds boven is aangestipt, is de heer Van Hoëvell van meening, dat die beperkte tijd reeds een groot bezwaar is voor de ontwikkeling van den C. I. A., en ik geloof, dat velen dit met hem eens zullen zijn. Dit bezwaar uit den weg te ruimen, door den tijd te verlengen, zou echter nog op een andere moeilijkheid stuiten, n. l. dat de C. I. A. dan langzamerhand te oud zou worden. Dit echter zou weer te voorkomen zijn door een zekeren leeftijd te bepalen, b. v. 17 tot 25 jaar, binnen welken het geoorloofd is aan de siudie deel te nemen. Iets dergelijks bestaat bij de a. s. militaire ambtenaren toch ook.

Dit zijn slechts enkele lijnen, die ik aangeef, die gevolgd zoude kunnen worden. Er zullen wellicht ook nog andere wegen openstaan om het ontbrekende aan te vullen, om tot het doel te geraken, van de Ambtenaren van het B. B. een keurcorps te vormen. Hoe 't ook zij, de Regeering is verplicht, door de bijzondere taak, die zij haar Indischen Ambtenaren van het B.B. oplegt, zorg te dragen voor hunne opleiding, niet alleen voor de wetenschappelijke ontwikkeling, maar ook vooral voor de vorming tot mensch. Hoe zij dit doen zal, daarover zal zij genoeg bevoegde personen kunnen raadplegen, als men maar wete, dat er op dit gebied nog veel, heel veel te doen is, wat men niet nalaten mag, en dat men de C. I. A. niet late, wat zij zijn, steeds ronddoolend in het oude kringetje, zoekende naar den weg, een weg, dien zij moeilijk kunnen vinden, daar zij geen leiding, geen gids hebben, die hen brengen kan door het doolhof van het studentenleven, naar de schoonste en leerrijkste plekken, die dat leven hen aanbieden kan, waar zij kunnen plukken de rijpe vruchten van het werkelijke student zijn.

Moge dit schrijven iemand gekwetst hebben, mijn bedoeling was het niet, integendeel, ik heb steeds getracht, al ging dit in de gegeven omstandigheden soms moeilijk, dit te vermijden. Mocht er in dit schrijven fouten geslopen zijn, mocht mijn overtuiging verkeerd zijn, ik geef gaarne mijn meening voor een betere prijs. Mocht wat ik schreef, reeds bekend en overdacht zijn, des te beter, zoo niet, dan hoop ik, dat men inziet, dat wij, Candidaat-Indische Ambtenaren, nog veel behoeven om aan de gekoesterde verwachtingen te beantwoorden, om later onze plicht, onze taak, in alle opzichten naar behooren en met eere te kunnen vervullen.

W. E. S.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Een onbekende in de *Nieuwe Courant* over den „heiligen oorlog" met een kantteekenig van de *Tijd*. — Het nieuwe grenstractaat tusschen Brazilië en Nederland in het *Nieuws van den Dag* en de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* besproken. — Uit de inaugurale rede van professor Dr. S. R. Steinmetz. De *Standaard* over het Chineezen-vraagstuk.

In de berichten uit Marokko wordt bij herhaling melding gemaakt van den „heiligen oorlog", die thans uitgeroepen heet te zijn door Moelai Hafid. Wat men eigenlijk onder een „heiligen oorlog" te verstaan heeft, zet een der lezers van de Nieuwe Crt. in dat blad als volgt uiteen:

„Nu uit Marokko berichten komen, dat Moelai Hafid zijn getrouwen heeft opgeroepen tot den heiligen oorlog tegen de Europeanen, is het niet van belang ontbloot eens na te gaan wat volgens de Mohamedaansche leer de heilige oorlog eigenlijk is. Volgens deze leer is de wereld verdeeld in twee groote deelen: het eene de „Dar al islam" is het gebied der geloovigen, waartoe men ook rekent rijken bewoond door ongeloovigen, die aan den Mohamedaanschen staat cijnsplichtig zijn.

„Al wat daar buiten ligt, is „Dar al-harb" of gebied van den strijd.

„Plicht is het van den Islamitischen staat zulk een gebied te onderwerpen; doch al wordt de oorlog ondernomen met het doel de Mahomedaansche leer uit te breiden, zoo moet de geloovige Staat zich ook met een mindere onderwerping tevreden stellen.

„Als een ongeloovig volk wordt geacht met de leer van den Islam nog niet bekend te zijn, dan moet het eerst daarmee bekend gemaakt en gesommeerd worden die leer te omhelzen, doch het kan dit ook weigeren en den ouden godsdienst behouden mits het een zekeren cijns (hoofdgeld) betaalt aan het Rijk der geloovigen. Dit volk wordt geacht te behooren tot den Mohamedaanschen staat als „bevredigd gebied".

Zelfs mag geen heilige oorlog worden gevoerd zonder machtiging van den imam, den stedehouder van Allah.

„De verplichting tot het voeren daarvan rust — zooals gezegd is — op den Staat en niet individueel op elken muzelman; wel zijn alle meerderjarige en vrije muzelmannen geroepen, om als hij eenmaal uitgeroepen is, daaraan deel te nemen.

„Een toestand, waarin ongeloovigen het gezag weren in een land van geloovigen, kan een goed Mohamedaan zich niet best indenken; dit is zoo iets abnormaals, dat er ook geen voorschriften bestaan hoe men in zulk een geval te handelen heeft. Wel hebben latere schrijvers als hunne meening te kennen gegeven, dat als de geloovigen in zulk een land hun godsdienstige plichten niet behoorlijk kunnen verrichten, als hun dat door de overheid belet wordt, zij het moeten verlaten, doch de Mohamedaansche geloofsleer zegt daarvan niets; ja, zelfs wordt een aldus door ongeloovigen bestuurd rijk beschouwd nog altijd te behooren tot de Dar al-islam, zoolang daar nog geloovigen wonen.

„Evenmin is het bestaanbaar, dat twee Mohamedaansche Staten met elkander in oorlog geraken, omdat al de geloovigen onder het gezag van den imam heeten te staan en deze gerezen geschillen moet trachten uit den weg te ruimen; het moeilijke van het geval is echter, dat op het oogenblik geen imam bestaat; wel wordt door een groot deel der Mohamedaansche wereld de sultan van Turkije beschouwd als het geestelijk hoofd der kerk, maar als wereldlijk hoofd, als de stedehouder Gods, wordt hij zeker niet erkend.

„Wat nu in Marokko gevoerd wordt is derhalve geen heilige oorlog; daarvan kan alleen kwestie zijn om een ongeloovig land te brengen tot het ware geloof of om het cijnsplichtig te maken; daarvan is in Marokko natuurlijk geen sprake, wijl de strijd hoofdzakelijk wordt gevoerd tegen andere geloovigen. Het ligt echter voor de hand, dat iemand, die een beweging tegen het bestaande gezag op touw zet, veel kans op slagen heeft, wanneer hij de menigte, die omtrent haar eigen geloofsleer in groote onkunde verkeert, kan wijs maken dat hij geen strijd voert voor zich zelf of anderen, maar op last van den profeet.

„Ook in Ned.-Indië wordt bij opstanden en opstootjes de heilige oorlog vaak als leus gebruikt, om het volk over te halen en aan te zetten daaraan deel te nemen en daardoor te voldoen aan een verplichting, waaraan het zich als door den profeet opgelegd, niet kan onttrekken. Met heiligen oorlog kunnen zulke opstanden echter niet worden gelijkgesteld."

Hierbij teekent de Tijd aan:

„Dat neemt intusschen niet weg, dat het fanatisme of de Muzelmansche haat tegen de Christenen, de „ongeloovigen", in deze oneigenlijke „heilige oorlogen" toch een groote rol speelt!"

* * *

Het Nieuws v. d. Dag merkt op, dat tegen het verdrag betreffende de grensregeling tusschen Suriname en Brazilië in de pers oorspronkelijk bedenkingen waren gemaakt, die berustten op onze onbekendheid ten aanzien van de streek, waardoor de ontworpen grens liep. De regeering heeft de zaak daarna slepende gehouden en heeft thans eerst tegelijk met een gewijzigd wetsontwerp tot goedkeuring der grensregeling, een Memorie van Antwoord ingezonden op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer.

Intusschen zijn de uitkomsten der expeditie, die stond onder aanvoering van den heer De Goeje, bekend geworden. Ten aanzien van het punt, waarop het hier aankomt: den loop der gebergten en waterscheidingen, bracht die tocht de gewenschte oplossing.

Het bleek toch, dat er inderdaad een verbindingsrug — al is het niet bepaald een gebergte — bestaat tusschen het Tumuc-humac en de Acarai-heuve's, tusschen de bronnen van de Tapananoni en de Koetari Zuidwestwaarts loopende. De Goeje's expeditie is deze waterscheiding tweemaal overgetrokken en het is nu aan geen redelijken twijfel onderhevig, dat de waterscheiding en een hoogtenreeks (die, wanneer men wil, als voortzetting van het Tumuc-humac-gebergte te beschouwen is) inderdaad samenvallen; dat de natuurlijke grens loopt zooals de kaarten haar hypothetisch voorstelden, en gelijk reeds vermoed werd door Franssen Herderschee (zie diens kaart in het Tijds. K. N. Aardrijkskundig Genootschap).

In deze omstandigheden kan er werkelijk geen bezwaar gemaakt worden tegen een principieele regeling van de zaak, indien beide partijen ze gewenscht achtten. De afbakening zelve der grenslijn met aansluiting bij de limieten van Fransch- en Britsch Guyana, zal nog eenigen tijd moeten wachten. Men mag dus wel verwachten, dat dit nieuwe voorstel der regeering geen bedenkingen meer ontmoet bij de Volksvertegenwoordiging. Feitelijk toch — al wordt het niet nadrukkelijk erkend — heeft de regeering voldaan aan wat in de pers en de Kamer verlangd werd: zij heeft de beslissing aangehouden totdat de zaak, waar het om ging, voldoende was toegelicht door de uitkomsten van het wetenschappelijk onderzoek.

* * *

Gelijk het N. v. d. Dag zoo is ook de Nw. Rotterd. Crt. over het algemeen ingenomen met het nieuw ontworpen grenstractaat tusschen Brazilië en Nederland.

„Nog niet lang geleden — zoo schrijft het orgaan — is hier te lande bericht ontvangen van den behouden terugkeer te Paramaribo van de vijfde Suriname-expeditie onder leiding van De Goeje. Was onze kennis omtrent de Surinaamsche binnenlanden en de gesteldheid van de zuidelijke grens der kolonie aan het einde der 19e eeuw nog hoogst gebrekkig, de eerste jaren der 20e eeuw hebben daarin niet weinig verbetering gebracht. Maar het zou toch tot December 1907 duren, vóór een der weinige moedige mannen, die het Surinaamsche tropenwoud tot ver naar het zuiden zijn binnengedrongen, kon verklaren, dat nu dan toch eindelijk genoegzame gegevens bekend en door driehoekmeting wetenschappelijk vastgelegd waren, om voortaan met voldoende kennis van zaken te kunnen oordeelen over het beloop der waterscheiding, voor de kolonie, voor Nederland, van zoo uitnemend belang.

Den 28en December ll. werd in Den Haag een korte samenvatting gepubliceerd van de resultaten van den tocht van De Goeje, waaraan wij ditmaal slechts het onderstaande in herinnering brengen:

„Wanneer men op de kaart aanteekent de 4 punten der waterscheiding, welke thans bepaald zijn — nl. het punt van Schomburgh, de punten Langoe en Apikollo en het punt van de waterscheiding, dat door De Goeje in 1904 werd overschreden — en daarbij de afmeting der kreken, welke 't pad snijdt, gebruikt tot benadering van den afstand tot haar oorsprong, kan men de waterscheiding tusschen Korantijn-Marowijne en Trombetas-Paroe vrij behoorlijk aangeven. Zoolang de huidige toestand in het binnenland gehandhaafd blijft, is een nader onderzoek dan ook overbodig; de eerstvolgende stap

zoude wezen: het vaststellen van alle fijne détails, en daartoe behoeft men pas over te gaan, wanneer men van een van beide zijden uit dit gebied wenscht te exploiteeren."

Langoe ligt op 2 gr. 25 s. N.B. en 55 gr. 58 W.L., Apikollo op 22 gr. 7 s. N.B. en 56 gr. 16 s. W.L. Beide plaatsen liggen dicht bij de waterscheiding (grens), welke door De Goeje tot tweemaal toe werd overschreden. Dank zij deze reis, weten wij nu — op gezag van De Goeje —, dat de ligging der waterscheiding voor ons geenszins ongunstig is. De ministers, die blijkens hun Memorie v. Antwoord de resultaten van De Goeje's reis kennen, konden dan ook in dat stuk schrijven:

„Zooals intusschen valt af te leiden uit hetgeen hiervoor is medegedeeld uit de uitkomsten van den onderzoekingstocht van den heer De Goeje, heeft de vrees, dat vooral in het westen, de voortaan aan de waterscheiding gehouden grens der kolonie vrij wat noordelijker zou komen te liggen dan men tot dusver meende, geen recht van bestaan meer."

Die vrees was het vooral, welke ons vroeger herhaaldelijk bezwaar deed maken tegen het tractaat van Rio-de-Janeiro. Dat de regeering op grond van de haar verstrekte inlichtingen, die vrees ongegrond kan verklaren, is ons een verlichting.

Toch dient ook hier nog eenig voorbehoud te worden gemaakt. De heer De Goeje is op 't oogenblik wel de beste Nederlandsche kenner van de Surinaamsche zuidgrens. Indien hij de nu bekende gegevens voldoende oordeelt, om zich daarmee een globale voorstelling te vormen van het beloop dier grens, dan behooren ook wij voldaan te zijn. Maar toch moet ons van het hart, dat een grens, welke zich over twee à drie lengtegraden uitstrekt, lang niet voldoende bekend kan worden geacht, ind'en— zooals hier het geval is — de ligging van vier harer punten is bepaald. Edoch, wat dit laatste betreft, zullen de later door den heer De Goeje te publiceeren kaarten en het reisjournaal zijn optimisme misschien voldoende motiveeren. Over de hoofdzaak bestaat ook dezerzijds geen twijfel. De vrij normaal verloopende verbinding tusschen Tumuc-Humac-gebergte in het Oosten en het Acaraigebergte in het Westen bestaat werkelijk. Deze verbinding draagt het karakter eener waterscheiding tusschen de naar de Amazonerivier en de naar de Surinaamsche kust afstroomende wateren. Die bergverbinding zal dus de grens worden. De ligging dier berggrens is zóó, aldus besluit het blad, dat Nederland en Suriname bij het van kracht worden van het Rio-tractaat gewaarborgd schijnen tegen latere onaangename verrassingen."

* * *

Jl. Maandag hield mr. S. R. Steinmetz, ben. tot hoogleeraar in de politische aardrijkskunde, de volkenkunde en de land- en volkenkunde van den Oost-Indischen Archipel, aan de gemeentelijke universiteit van Amsterdam, ter aanvaarding van zijn ambt een rede over: De beteekenis der volkenkunde voor de studie van mensch en maatschappij.

Uit het verslag dezer redevoering lichten wij de volgende zinsneden, welke betrekking hebben op onze koloniën.

De nieuwe hoogleeraar dan merkte o. m. het volgende op:

„Kennis der volken zal, naar mijne overtuiging, het aanvaarden en dankbaar erkennen van hun verscheiden rijkdom bevorderen, het vaag verlangen naar samensmelten van zoo tegengestelde elementen terughouden. De volkenkennis zal aan het ethische denken leeren dat ineenvloeien niet het hoogste is.

Ook onze politiek — sociale wetgeving — zal den invloed ondergaan van de doordringing met den volkenkundigen geest, al blijft het waar, dat hier niet inzicht maar belang den doorslag geeft en dat de partijprogramma's in waarheid niet door de staatkundige denkers worden opgemaakt. Op den langen duur echter moet het inzicht, dat het eene op sociaal gebied aan het andere gebonden is, dat nooit iets bereikt kan worden zoolang de voorwaarden niet vervuld zijn, eenigen invloed verkrijgen.

Dit geldt ook voor elke koloniale regeering voor wie het bevorderen van ethnologische studie niet alleen dure plicht, maar ook direct eigenbelang is.

Waarlijk — zoo eindigde spr. — de volheid der tijden is voor den ethnoloog aangebroken. Japan's overwinning is het geweldige alarmsignaal voor geheel Azië geworden, ieder Europeaan in onze Aziatische koloniën is zich hiervan bewust en deze niet alleen. China wordt wakker, de Islam doet pogingen in beweging te komen, een nieuw leven deelachtig te worden. Egypte verheft zich; Mexico eveneens. De verwaarloosde millioenen kunnen niet voor altijd verwaarloosd blijven. Hoe brandend is de negerquaestie in Noord-Amerika en Zuid-Afrika! De mensch roept, dwingt om haar vergelijkende studie in vollen omvang. Is het niet natuurlijk, dat de lang verbannen ethnoloog wat moed, wat zelfgevoel verkrijgt, dat hij het waagt vooruit te treden in den kring der oude, rijke, gevestigde wetenschappen?"

* * *

Met het oog vooral op de zeer groote kolonie van Chineezen, die zich in onzen Archipel vestigde, zegt de S t a n d a a r d, is het niet ondienstig op Ki-Hung-Ming en zijn geschrift A Viceroys Yamen nader de aandacht te vestigen.

Onze groote Chineesche kolonie, ongeveer een half millioen sterk, begint in China de opmerkzaamheid te trekken en is ook zelve minder rustig dan voorheen.

„Reeds Li-Hung-Chang — zoo schrijft het blad van Dr. Kuyper — poogde voor haar gelijkstelling met het Europeesch element te verkrijgen. Onlangs hoorden we van een inspecteur voor het Chineesch onderwijs, die uit China komen zou. Nu weer van twee Chineesche oorlogschepen die Tandjong Priok bezoeken zouden. Al te gaar verschijnselen, die toonen, dat er voor onzen Archipel een Chineesch vraagstuk aan de orde komt. Vooral na wat Japan verkreeg, wil men van Chineesche zijde geen ongelijkstelling met het Japansche element dulden.

Deze Ki-Hung-Ming is niet de eerste de beste; hij is lang in Europa geweest, spreekt en schrijft Europeesche talen; is op de hoogte van onze instellingen, van onze kunst, van onze letterkunde en van onze politieke worstelingen. Hij is de invloedrijke secretaris van den onderkoning van Hukuang. Geen lid van de Jong-Chineesche hervormingspartij. Liefst zag hij zelfs alle Europeanen uit China weg gaan. Zijn stelsel is niet „de open deur", maar „let the Chinaman alone!"

Het is zijn overtuiging, dat China in niets bij Europa achter staat, en dat veeleer het moderne liberalisme, dat in Europa steeds meer den toon aangeeft, uit China in de 18e eeuw naar Europa is overgekomen.

Hiermede hangt dan ook rechtstreeks saam zijn gedurig uitkomende overtuiging, dat de missiën niet een zegen, maar een vloek voor China zijn.

Hij wil een oprecht, vroom Christen niet te na komen. Elke religie heeft toch z. i. oprechte aanhangers. Maar wat de missiën in China brengen is zedelijke verlaging, intellectueele verstomping en ondermijning van het nationale besef.

De zedeleer van het Christendom staat volgens hem lager dan die van Confucius. De Chinees is eerlijk, de kinderen hebben diepen eerbied voor hun vader, heel het volk draagt kinderlijken eerbied aan zijn Keizer toe. De dusgenaamd „bekeerde" en gedoopte Chineezen daarentegen zijn veelal uit het schuim der bevolking, leverden voor den Taipingsopstand het hoofdbestanddeel en achten zich boven de wet verheven. Hun intellectueele pretentie bestaat in het wegloopen met allerlei „jugglery", die tegen alle Rede indruischt. En dan moet een patriot-Chinees het nog wel aanzien, dat de Europeesche Mogendheden gedurig optreden, om dezen vloek voor China te beschermen, zoodat feitelijk de oprechte, trouwe Chinees bij deze vagebonden wordt achtergesteld.

Juist daarom wil hij dan ook van de Hervormingspartij niets weten. Deze heult met de Europeesche elementen en vergiftigt daardoor den echten wortel van het Chineesche leven. China is van zich zelve rijk en machtig genoeg, om zijn eigen beschaving uit zijn eigen beginselen te voltooien en eerst als Europa voor goed met zijn dusgenaamd Christelijke beschaving zal gebroken hebben, zullen de man van de Rede in China en de man van de Rede in Europa elkander de hand kunnen reiken, en zal het vrede op aarde zijn.

Uit de pen van een bekrompen Chinees, die zich in China had opgesloten, zouden deze uitlatingen geen waarde hebben, maar nu ze komen van een zoo geleerd man als Ki-Hung-Ming, die niet alleen als Mandarijn geleerd is, maar Europa jaren lang bestudeerd heeft en op de hoogte is van onze geschiedenis, onze letterkunde en politieke worstelingen, verdienen ze alleszins de aandacht. Er blijkt uit, dat de Chinees zich niet onzen mindere, maar als onzen meerdere voelt, en dat we ons te eenenmale vergissen, door te denken dat hij zich duurzaam, waar ook, met een ondergeschikte positie tevreden zou stellen.

Hij voelt zich anders dan wij, denkt anders, en heeft andere idealen, maar acht veeleer, dat wij het goede aan hem ontleenden, dan hij aan ons.

Dit moet onzerzijds ingezien, zoo zegt het blad ten slotte, om den Chinees te begrijpen en te verstaan. We moeten uit ons zelf weten uit te gaan, en ons in zijn positie weten te verplaatsen. En alleen die dat doet, zal in staat zijn om het gevaar, dat van dien kant dreigt te komen, te bezweren.

Zie men daarom in Ki-Hung-Mings geschrift geen curiositeit. Veeleer toont het ons in welke richting de Chineesche wereld zich beweegt, tot zelfs in zijn intellectueel best ontwikkelde mannen."

Uit de Oost-Indische Mail.

Over den Officiersbond

waarvan wij onlangs onder de mailberichten melding maakten, lezen wij thans in het B a t. N i e u w s b l.:

„Van links en rechts vernamen wij, dat weder een vergadering heeft plaats gehad van den officiersbond, dat daarin het voorloopig comité eenige mededeelingen gedaan en daarna verklaard zou hebben aftetreden.

De vergadering is daarop uiteengegaan, zonder verder iets te zeggen.

Van andere zijden vernamen wij, dat de legerautoriteiten op ondubbelzinnige wijze te kennen

hadden gegeven, dat het oprichten van een bond in bedoelden zin — d. w. z. zooals in de concept-circulaire was weergegeven — hun zeer onaangenaam zou zijn, en de rondzending van die circulaire verboden hadden.

Wij wendden ons tot onzen zegsman van 2 December, maar deze weigerde ons inlichtingen te verstrekken. De vergadering en het daarin verhandelde, was strikt geheim. „Nu u het toch weet", zoo luidde het, „kan ik u wel zeggen, dat uw berichten juist zijn, wat betreft het aftreden van het voorloopig comité. Verder kan ik mij niet uitlaten."

Waarmee wij genoegen moesten nemen.

Indien het waar is, dat het legerbestuur krachtige maatregelen genomen heeft tegen de constitueering van een officiersbond, met beginselen, zooals die in ons blad van 2 December werden uiteengezet, dan vinden wij, dat het legerbestuur verkeerd heeft gedaan. De bond toch wenschte langs wettelijken weg verbetering van positie harer leden te krijgen, waaruit volgt, dat indiciplinaire handelingen uitgesloten waren, ten allen tijde geweerd konden worden. Belet nu het legerbestuur een oprichting van zulk een bond, dan ligt daarin de erkenning opgesloten, dat langs den wettelijken weg het opperbestuur in Holland wel eens dingen zou kunnen vernemen en van toestanden hooren, die het Indisch legerbestuur niet tot eere strekken. En na de onomwonden wijze, waarop in de 2de kamer der Staten Generaal over de zaak Posno gesproken is — om het jongste voorbeeld te noemen — ware het in de hand werken van de opvatting, dat in het Indisch leger niet alleen s o m e t h i n g, maar m u c h r o t t e n is, beter vermeden.

Waar hetzelfde bestuur een soldatenbond en een onderofficiersbond toelaat, zelfs naar veler meening, ook van officieren, min of meer cajoleert, althans ontziet, en een officiersbond den kop indrukt, kan men daarin de erkenning zien, dat het bestaan der eerstgenoemde bonden afgedwongen is door den geest des tijds in het leger, dat het de oprichting niet heeft kunnen beletten, maar nu, rekende op de royaliteit zijner officieren, en op hun vrees voor hun carrière, een derden bond in het leger wil voorkomen.

Met welke middelen? Wij moeten op deze vraag het antwoord vooralsnog schuldig blijven. De zaak is geheim gehouden.

Ten slotte nog dit: Gelet op de data 2—23 December, den tijd, die onvermijdelijk noodig is geweest voor den verrichten arbeid, het ingrijpen van het legerbestuur en den verren afstand waarop zich de generaal Rost van Tonningen op het oogenblik bevindt, kunnen wij niet anders aannemen, dan dat bovenstaande buiten hem om gebeurd is. De waarnemend-legercommandant heeft dus een hoogst belangrijke beslissing genomen, zonder dat spoed in dezen urgent was. Wij hadden het beter gevonden, indien daarmee gewacht ware tot de terugkomst, èn van den legercommandant, èn van den gouverneur generaal, die dan toch, óók als opperbevelhebber van het leger, het v e t o had uit te spreken," zegt het blad.

* * *

Waar 'm de kneep zit.

D e L o c o m o t i e f schreef onlangs, dat er onder de, van Deli te Semarang teruggekeerde contract-koelies steeds werden aangetroffen, die geenerlei papieren bij zich hadden, wat natuurlijk moeilijkheden opleverde. Het blad vond hierin aanleiding om aan te dringen op beter toezicht van overheidswege.

De D e l i - C o u r a n t licht deze kwestie als volgt toe:

„Wanneer Javaansche koelies naar Java zullen repatrieeren, worden ze door hun werkgever naar het bestuur gezonden met een opgave hunner namen en signalementen. Het bestuur gebruikt die gegevens om hunne passen op te maken. De werkgever betaalt vervolgens de passagebiljetten en de spoorkosten naar Belawan en doet hen op den bestemden dag afreizen naar de haven. Daar komen ze derhalve aan, voorzien van pas en passagebiljet. De inscheping begint, en van de zijde der Paketvaart worden de passagebiljetten gecontroleerd, terwijl van de zijde van het bestuur wordt nagegaan, of niemand zonder pas aan boord gaat. Dat klopt, niet waar? En ziet, te Semarang aangekomen, missen verschillende lieden hun passen, en met het onschuldigste gezicht van de wereld heet het: „Soedah, hilang!" De kostbare paperassen zijn in zee gewaaid, verloren, gestolen, wèg.

Wat is er gebeurd? Toen de lieden aan boord gingen, werden ze door een paar vrienden en kennissen aan boord gebracht, die even meemochten om goeden dag te zeggen. Onder die vrienden zijn er, die daar hun vaste negotie komen doen; zij koopen den repatrieerenden hun passen af.

Dezer dagen werden op eene onderneming in Serdang twee Javanen aangehouden, van eene andere onderneming gedrost en beiden in het bezit van zulk een pas. Ondervraagd bleek het, dat zij deze passen te Tebing Tinggi voor drie dollar per stuk gekocht hadden.

* * *

De tabaksoogst.

Uit Djember wordt aan het S o e r. H b l. geschreven, dat de tabaksoogst van de Landbouwmaatschappij, Oud-Djember op 8.000.000, die van Djelboek op 2.800.000 en die van Adjong op 2.000.000 Amst. pond geschat werd.

De planters klagen over de stoomvaartmaatschappijen, die onvoldoende vrachtruimte ter beschikking stellen, hoewel zij konden weten, dat in de maanden Januari en Februari a. s., groote aanvoeren van tabak zouden verwacht worden.

De Javaoogst van dit jaar mag veilig op 570.000 pakken geschat worden.

* * *

Atjeh en zijn Gonverneur.

„De Chineesche kerk", zoo schrijft hetzelfde blad elders, „maar die ditmaal beweert achter de schermen te hebben kunnen zien, weet te vertellen, dat, hoewel de uitkomsten der Atjeh-enquête natuurlijk nog niet bekend zijn, en de landvoogd zijn gedragslijn wel niet afgebakend zal hebben vóór het onderzoek, toch al een nieuwe gouverneur van Atjeh aangewezen is, althans voor mogelijke gebeurlijkheden gereed gehouden wordt.

Velen meenen, dat de overste Swart er een gooi naar gedaan zou hebben. Dit is van bevoegde zijde tegengesproken. Men wenscht den overste Swart voorloopig voor Celebes te behouden.

Anderen noemden generaal Christan, maar ook dit moet onjuist zijn. Doorslag zou gegeven zijn, door uitlatingen van den gevangen pretendent-sultan. Deze moet n.l. gezegd hebben, dat, als generaal Van Daalen maar weg was en kolonel Van der Maaten in zijn plaats kwam, de pacificatie zoo goed als verzekerd zou zijn.

Dit laatste lijkt ons net zoo mooi als het eerste onwaarschijnlijk te zijn, maar dat dergelijke overwegingen in ernst worden besproken, doet wel zien, welke geest er in het leger heerscht.

En het is een feit, dat kolonel Van der Maaten zich beschikbaar moet houden.

Als wij ons goed herinneren, was de toenmalige overste Van der Maaten plaatselijk militaircommandant van Kota-Radja onder den toenmaligen kolonel Van Daalen; maar ging hij spoedig met verlof wegens een meeningsverschil.

Is dit laatste juist, dan ligt daarin een vingerwijzing, dat, al mogen beide Atjeh-specialiteiten het in principe over het Atjeh-beleid eens zijn, zij des alniettemin verschillen in hun oordeel over de te bezigen middelen om tot de pacificatie te geraken.

* * *

Het Atjeh-onderzoek.

Men seint aan het B a t. N w s b l. uit Soerabaja: Het Soer. Hbld. verneemt dat generaal Van Daalen een week of acht geleden zelf den minister verzocht heeft om een onderzoek op Atjeh te doen instellen.

Dit bericht heeft ook hier de ronde gedaan, zegt het blad, het is dan ook zeer waarschijnlijk juist. Toen minister Fock, door een der Kamerleden tijdens het onderzoek in de afdeelingen der Kamer gewaarschuwd, dat de storm bij de behandeling der begrooting zou opsteken, telegrafisch met den gouverneur-generaal in overleg trad, heeft deze natuurlijk ook generaal Van Daalen gehoord. En deze moet toen verklaard hebben, dat hij een onderzoek door den gouverneur-generaal niet alleen goed vond, maar er zeer bepaald op aandrong.

* * *

„Wekker".

Het S o e r. H d b l. verzekert, dat de Redactie van het V a d., die den Atjeh-wekker van de A v o n d p o s t meende ontdekt te hebben in een door generaal Van Daalen wegens wreedheden voor den krijgsraad gebracht officier, het glad mis heeft. De Redactie kent den snoodaard, die den handigen bewindsman op Het Plein een m a u v a i s q u a r t d ' h e u r e bezorgde. Wat dit quart d'heure betreft: indertijd bracht het Rabelais naar Parijs; thans heeft het Van Heuts naar Atjeh gevoerd. Doch hiermee houdt de vergelijking op; de minister verleelde zich niet, dat hij dekking zal vinden achter een diplomatiek gesteld rapport van den (eersten) pacificator van Atjeh. Het zal hem blijken, zegt het Soerabajasche blad, dat in deze aangelegenheid de oppositie zal gaan tot het bittere eind en geen genoegen zal nemen met „handigheidjes."

* * *

Auto's contra spoorwagens.

De hoofdredacteur van het S o e r. H d b l. schrijft uit Bondowoso:

Ik heb op mijn rondreis door de residentie Besoeki meer automobielen aangetroffen dan elders. Zelfs in de binnenlanden is de auto voor de inlandsche bevolking, die ze nagenoeg dagelijks op de wegen ziet voorbij snorren, iets gewoons geworden. Dat hier zoo vele auto's in gebruik zijn, is voornamelijk een gevolg van den langen duur der reizen per spoor, zelfs per personentrein, in deze streken, waar zelfs de vlaktespoorweg als een berglijn wordt geëxploiteerd. Van Probolinggo tot Bondowoso zit men ruim 5½ uur in den trein en dat over een afstand van slechts 140 kilometers.

Het stadje Sitoebondo wordt intusschen door de op den hoofdweg telkens voorbijsnorrende auto's en motorfietsen vrijwel onveilig gemaakt. Langs dien weg (Daendels ouden postweg) staan de Europeesche woningen en het Stationsgebouw. De straat is door den daarop aangelegden spoorweg toch reeds versmald en op de brug bij de sociëteit bestaat werkelijk kans op botsingen of andere ongelukken; onlangs is er reeds een auto in de slokan getjompt.

* * *

Het B a t. N w s b l., sprekende over het vertrek van de **Chineesche oorlogschepen** met hunnen hoogen last, valt over het gebrek aan beleefdheid door onze regeering bij deze gelegenheid betoond.

Het blad zegt hieromtrent o. m.:

De Indische regeering, zoo schreef onlangs de *Locomotief* heeft maar weinig gelegenheid zich in diplomatie te oefenen. Dat is ook bij dit bezoek weer scherp aan het licht gekomen.

Terwijl het bestuur te Singapore eene ontvangst had bereid in overeenstemming met den hoogen rang van den Chineeschen commissaris niet alleen als vice-minister, maar vooral als vertegenwoordiger van China's Keizer — er stond een eerewacht aan de pier en het rijtuig van den gouverneur stond gereed — moest de hooge gast hier zich zelf redden.

Van eene officieele begroeting was zoo goed als geen sprake, bij het naar wal gaan wilde een politieboot niet eens voor de barkas van het oorlogschip ruimte maken, op de kade was niet het minste politietoezicht, zoodat de hoogwaardigheidsbekleeder zich als het ware een weg moest banen.

Zie, vervolgt de Bataviaasche correspondent van de D e l i - C o u r a n t, dat is de lakschheid toch wel wat ver gedreven, niet waar? Voor politie had men allicht kunnen zorgen, al was het slechts om der veiligheid wille. Met de races had men wèl aan toezicht gedacht.

Had men dan nu niet op toeloop gerekend?

Hij maakt verder nog de opmerking, dat geen der Chineesche officieren, in zoover zij geen lid waren van de handelsvereeniging, er aan hadden gedacht den keizerlijken commissaris in hun officieele kwaliteit te complimenteeren!

* * *

Tabak.

Uit Bondowoso schrijft men aan de J a v a b o d e:

De overgroote aanplant van tabak doet zijn invloed gelden: de schuren zijn, in het Djembersche zoo goed als in het Bondowososche, overvol en schier algemeen is dan ook de inkoop gestaakt.

Toch zijn er nog millioenen en millioenen ponden te oogsten. Eigenaardig is dat thans, zoo om noord als om de zuid, de tabak door de grondhuurende tabakkers wordt geweigerd, ook dan wanneer zij op de zoogenaamde huurgronden werd geteeld.

Zou de regeering nu nog volhouden, dat de quasi-grondhuur, eigendom van het tabaksgewas voor den huurder van den grond medebrengt?

Sedert een maand wordt te Kali-baroe 'n hevige strijd gevoerd tusschen een tabaksondernemer en zijn geldschieter, ook tabakker, over de vraag: of hun overeenkomst een werkkracht of een maatschap is? Daar de zaak van groot gewicht is voor alle administrateurs, die zulk een overeenkomst met eigenaar of geldschieter sloten komen wij er later op terug.

* * *

Extra-extra geheim!

Het N. v. d. D a g v. N.-I. schrijft:

„De departementschefs zijn, naar wij vernemen, verblijd met een circulaire van den eersten gouver-

nements-secretaris, waarin, op last van den gouverneur-generaal, wordt aangedrongen op stipte naleving der voorschriften omtrent het bewaren van landsgeheimen en nieuwe voorschriften dienaangaande worden gegeven.

Geheime stukken zullen voortaan, hetzij ter behandeling, hetzij ter overschrijving en of collationnement, alleen in handen van vertrouwd personeel gegeven mogen worden. Daarbij zal dan voor elk stuk aanteekening gehouden moeten worden, welke personen aan de behandeling deelgenomen hebben, zoodat eventueele nasporingen vergemakkelijkt worden."

Enzoovoorts!

Waarin deze lichtschuwheid haar aanleiding vindt behoeft wel niet gezegd te worden. Doch de oorzaak schijnt men bij de regeering maar niet te kunnen zien.

Die oorzaak is het tolereeren, goedkeuren of zelf uitvoeren van daden, welke het daglicht niet kunnen zien.

Adres de zaak Entjiq Oeda.

Zoolang de regeering dergelijke zaken behandelt op de wijze als zij nu gedaan heeft en dus die zaken geheim moet houden, stelt zij zelf een premie op het ontdekken en openbaar maken van geheimen.

Dit is zóó eenvoudig, dat een kind het begrijpt.

En noch het oude dwangmiddel in het Staatsblad van 1854 noch de meest verfijnde contrôle zullen kunnen voorkomen, dat zulke geheimen toch openbaar worden."

* * *

In het Soer. Handelsblad van 24 Dec. j.l., schrijft controleur J. E. Jasper een hoofdartikel over:

Belasting op Openbare Vermakelijkheden.

In het begin van het volgend jaar zal door den gemeenteraad van Soerabaja de ontwerp-verordening behandeld worden tot heffing en invordering eener belasting op het houden van openbare vermakelijkheden. Het kan wellicht niet van belang ontbloot zijn, op dit m. i. weinig gelukkige resultaat van fiskaliteit-betrachting eens gemeenteraadlids de aandacht te vestigen, primo, omdat 't hier een belasting geldt, de eerste, die door den gemeenteraad geheven zou worden, secundo, omdat de verordening in het nadeel zal zijn van andere zaken.

Na de zaak in het algemeen besproken te hebben, zegt schrijver o. m.:

„Maar er komt nog iets anders, iets bedenkelijkers bij.

Ook de opbrengsten van de hier gegeven jaarmarkten-tentoonstellingen zullen volgens den heer Van Davelaar moeten worden belast, die het betrekkelijke artikel aldus toelicht: „Hier tegen is aangevoerd, dat deze (tentoonstellingen) strekken, om industrie en nijverheid aan te moedigen en dus onbelast moeten blijven. Ik kan dit bezwaar geenszins deelen. Men zou, anders redeneerende, evengoed concerten, voordrachten, sportwedstrijden en dergelijke, ook van de belasting kunnen vrijstellen, aangezien door de beide eerste de kunst, door de laatste de volksgezondheid wordt bevorderd."

Ik meen te moeten constateeren, dat de ontwerper zich in dezen niet op een juist standpunt heeft geplaatst. De commissie, die een jaarmarkt, een tentoonstelling organiseert, beurt geen cent van de opbrengst voor eigen levensbehoeften, geeft tijd en moeite voor het belangeloos toepassen van een middel tot vergrooting van het afzetgebied van nijverheidsproducten, maakt zoo'n gelegenheid, bedoeld in het belang van het volk, zooveel mogelijk tot leering voor het publiek.

Zij zet zoo iets op touw, niet om winst te maken, getuige het feit, dat opzettelijk voor sommige doeleinden groote uitgaven worden gedaan, vrachtkosten van inzendingen worden betaald enz., hetgeen toch een ondernemer van vermakelijkheden nooit doen zal. En zijn er winsten gemaakt, dan worden deze weer benut in het belang van het volk.

Mag ik den heer Van Davelaar hier nu iets voorrekenen? De opbrengst van de laatste jaarmarkt-tentoonstelling te Soerabaja bedroeg omgeveer ƒ 30.000. Het saldo is nu ongeveer ƒ 5000, de uitgaven hebben dus pl.m. ƒ 25.000 bedragen. Eerstens zal de heer Van Davelaar tot de erkenning moeten komen, dat de uitgaven niet in zoo'n verhouding tot de inkomsten staan, dat met het houden der jaarmarkt het verkrijgen van een winst beoogd is.

Maar, gesteld, dat zijn 10 % belasting reeds bestond, dan zou dus de commissie, die de jaarmarkt had georganiseerd, aan der gemeenteraad hebben moeten betalen...... ƒ 3000. Zoodat er van het saldo te weinig zou overschieten om in het volgende jaar een tentoonstelling te kunnen organiseeren. Is dus die belasting een beperking, of niet!?

De heer Van Davelaar houde 't mij ten goede wanneer ik zeg, dat zijn uitspraak: „Het publiek bezoekt jaarmarkten en tentoonstellingen om te kijken 1), naar de muziek te luisteren, die er gegeven wordt, enz., kortom, om zich te vermaken", m. i. een beetje van een niet breede opvatting van de zaak getuigt.

— — — — — — — — — — — —

Het ligt in de bedoeling, om uit de winsten, het volgend jaar met een tentoonstelling te verkrijgen, de oprichting van een school voor inlandsche meisjes te Soerabaja te bekostigen. Maar ik weet zeker, dat de betrekkelijke commissie onmiddellijk van de reeds begonnen organisatie, zal afzien, wanneer zij — bij de moeilijkheid, om ten behoeve van zoo'n betrekkelijk groote onderneming, als de jaarmarkt is, de uitgaven te voren met volkomen juistheid te taxeeren — verplicht wordt om voor haar belangeloos optreden ƒ 3000 af te staan, ten einde de gemeentekas te spekken.

De heer Jasper eindigt met als zijne overtuiging uit te spreken: „dat de overige gemeenteraadsleden unaniem zich tegen deze ultra-fiskale utopieën van den heer Mr. Van Davelaar zullen verzetten niet alleen, maar tevens op grond van de hierboven vermelde redenen de verordening betreffende, deze op een onzuivere basis berustende belasting onmiddellijk zullen laten vallen."

1) Waarnaar te kijken? wordt er niet bij vermeld. Toch niet uitsluitend naar de mooie meisjes b. v.? Dat een groot deel van het publiek er komt, om ook te koopen, wordt evenmin aangehaald. Den ontwerper der verordening verwijs ik beleefd naar mijn artikel: „Het nut van tentoonstellingen", voorkomend in het Weekblad voor Indië, 3en jaargang no. 2.

Van Vreemde Koloniën.

Amerikaansche dames te Manilla.

„Mejuffr. Bessie A. Dwyer, met verlof van de Philippijnen in het moederland, en heel blij weer terug te zijn, ziet er wel wat tegen op de volgende maand weer te moeten vertrekken", las men in de New-York Sun, die vervolgens van genoemde dame, het volgend relaas opnam, betreffende het leven der Amerikaansche vrouw in Manilla:

„Hoewel er nu meer Amerikaansche vrouwen te Manilla zijn, dan vroeger, zijn er nu toch nog tien mannen tegen eene vrouw. De meeste ongehuwde vrouwen bevinden zich in staatsdienst en onze manier van leven hebben we blijkbaar afgezien van het leger.

„Wij leven niet in hotels of pensions, maar in 'n mess. Drie of vier onzer voegen zich bij elkaar, huren een huis en bedienden, en leven op gezamenlijke kosten, waarbij een met de menage is belast. De mess wordt gemeenlijk genoemd bij den naam van haar, die de menage voert.

„Waar woon je?" vraagt iemand. „O! Ik ben in juffrouw Brown's mess", of „Ik ben in juffrouw Jone's mess".

„Alle bedienden zijn mannen en jongens. De Philippijners zenden hun dochters niet uit om dienst te doen. De meisjes worden feitelijk buiten het eigen huis voor geen enkel werk gebezigd. Soms ziet men ze in een kleine fabriek, en vóór ik van Manilla vertrok, zag ik een of twee winkeljuffrouwen in de groote magazijnen. Maar gewoonte is dat niet.

„Wij betalen onze koks — en de Philippijners koken goed — met ongeveer 15 dollars in de maand. De helpers of huisjongens, ontvangen van 5 tot 10 dollars in de maand, maar een jongen van 5 dollar is gemeenlijk niet veel waard.

„Ik was in een mess van drie — allen vrouwen — en we hadden maar één kok en één huisjongen. Maar wanneer er ook mannen in een mess komen, loopt het aantal bedienden dra op tot vijf of zes, want elke man heeft z'n eigen bediende.

„Daar ginds, waar iedereen niet alleen witte kleeren draagt, maar ook witte schoenen, moeten de heeren er wel een „muchacho" voor zich alleen op na houden, om dat alles in orde te houden. Ik hield er geen eigen bediende op na, maar gaf den huisjongen een paar peso's (1 peso is 1.25 gld.) in de maand om mijn schoenen te witten, te „blanco" zegt men ginds. Natuurlijk zijn de bedienden er op uit, om er nog een paar peso's uit te halen, maar zelfs dan zijn ze nog goedkooper dan de bedienden in Amerika.

„Wat het eten betreft, nemen wij het er ginds

Over den Evenaar.

Op weg naar Sindanglaja.

Lang vóór zonsopgang, hoorde men het geluid van vroolijke stemmen. Reeds waren de inlanders zich aan het baden in de Tjidani, en toen 't licht werd, was weer hetzelfde leven voor ons uitgespreid, waarover de zon was ondergegaan. Onze wagen voor den tocht over den Poentjak was om zes uur besteld, doch met onoostersche stiptheid was het kwart over vijven toen het geluid van wielen ons uit onze droomen wekte.

Terwijl we onze morgen-koffie gebruikten — de hotel-koffie op Java is sedert Miss Scidmore in 1899 daarover den banvloek uitsprak, verbeterd — begonnen de zonnestralen over den schouder van den Salak te gluren en verdreven zij de morgennevelen, die over rivier en vallei hingen. De krater van den Salak stond daar duidelijk zichtbaar — zijn vorm een purperen achtergrond voor het schilderij, dat zich geleidelijk ontvouwde. Natuur was overal ontwaakt. De stemmen van spelende kinderen vermengden zich met het gezang van arbeiders, in de vroegte reeds op weg naar de velden. Kapellen fladderden en zweefden als van de bloemen losgelaten blaadjes. De afstand maakte menschelijke figuren tot grootere kapellen, geel en oranje, vleeschkleur en blauw en rood. Schoon in den avond, was het tooneel in den morgen betooverend, en het was tegen wil en dank, dat wij aan de oproeping gehoor gaven voor het vroege ontbijt en onze barang volgden in de kreta om de reis naar Sindanglaja te aanvaarden.

Ons span en onze kreta.

Het was half zeven toen de hoteljongens ons 't erf van het hotel Bellevue uitsalaamden.

Aan de kreta was niet veel moois; ja, het was een der meest schandelijke vehikels, waarin we ooit het ongeluk hadden te reizen, en toen we kennis maakten met den te volgen weg, kwamen we tot de conclusie, dat de eigenaar van het voertuig al een bijzonder groot vertrouwen had in 't weerstandsvermogen der kreta. Het was een ding zoo tusschen de carromata van de Philippijnen en een overdekte dogcart. Er was geen bankje aan om in te stappen en het kostte ons heel wat gymnastische toeren om ons op den bok te werken — onze plaats was daarachter, maar ook met het gezicht naar voren. Bij een poging om die plaats te bereiken, trokken eensklaps de paarden aan en rolden we te midden van de barang en toen we ons daaruit wilden werken, kwamen we met het hoofd tegen de kap terecht en ging de hoed overboord.

Eindelijk reden we af en ging het in een dolle vaart langs de hoofdstraat van Buitenzorg, waar we het gevogelte opjoegen, dat er langs den weg een onzeker bestaan vindt, terwijl katten, honden en geitjes haast je! rep je! beenen maakten om zich in de huizen in veiligheid te stellen.

Wij hadden nu den tijd om ons span eens op te nemen. Het bestond uit drie kleine bataksche ponies. Twee waren bruin en het derde gevlekt; vuil kastanje-bruin met nog vuiler witte vlekken of omgekeerd. Geen twee waren er van dezelfde grootte: een liep tusschen de boomen, de andere in strengen daarnaast. De hoogte der dieren nam van rechts naar links toe — het grootste links, het gevlekte rechts. De reus van het groepje had een nijdig humeur, en wanneer hij er met de zweep van langs kreeg, koelde hij z'n woede op het geduldige stomme dier, dat tusschen de boomen het leeuwendeel van den arbeid verrichtte. Over 't geheel volvoerden ze hunne taak buitengemeen goed, want er werd veel van hen gevergd, en ze verdienden bezwaarlijk het voortdurend ranselen, waaraan onze koetsier hen onderwierp.

De weg en zijn schepper.

Nu we van Buitenzorg over den Poentjak naar Sindanglaja zijn gegaan, raden we pelgrims naar Sindanglaja onvoorwaardelijk aan om aan den weg over Tjandjoer de voorkeur te geven. Een der lokale reisgidsen — het uitstekend product van de firma Kolff & Co. te Batavia — merkt terecht op dat, daar de hoofdweg naar den Poentjak zeer steil is, de tocht daarlangs niet vlug gaat. Te Toegoe moet een extra-span paarden of karbouwen voor

goed van. Het ontbijt — voor die in staatsdienst zijn, tusschen 7 en 8 uur 's morgens — bestaat bijna altijd uit vruchten, eieren en koffie. Koffie schijnt er een noodzakelijk iets te wezen.

„Eieren en kippen zijn er in overvloed. Te Manilla houden we er zoo van die vaste opinies op na. Een er van is dat de kippen er niet zijn als die thuis. We zeggen dat er geen smaak aan is.

„Maar nu ik hier ben, moet ik bekennen, het verschil niet te zien. Onze Philippijnsche kippen zijn even goed als die den Amerikaanschen bodem hebben opgekrabt, behalve dat ze niet zoo goed gevoed zijn, daar de menschen te arm zijn om ze goed te voeren.

„Om één uur hebben we de lunch, of tiffin, zooals we het daar noemen. Dat is een hartig maal van vleesch, groenten, salade en dessert. Het middagmaal is 's avonds, zoo ongeveer 7 uur of half acht, voor de meeste Amerikanen. Maar bij de notabelen onder de Philippijners, begint het om 9 uur, en staat men om 11 uur van tafel op.

„Er is onder de Amerikanen heel wat te doen wat het gezelschapsleven betreft. Meestentijds evenwel in den vorm van dinertjes, om de eenvoudige reden dat er weinig meer te doen valt dan te eten. Er wordt gereden en getuft-tuft — o zeker! we hielden er auto's op na. Men kan ze zelfs huren voor 5 dollars het uur.

„Natuurlijk ziet men er niet dikwijls vreemdelingen, want de eenige manier om er te komen, is over zee, en wij weten tot onzen spijt dat gemiddeld maar één mailstoomer in de twee weken aankomt. Dat is het onaangenaamste van het leven daar.

„We zijn altijd vijf weken ten achter bij het leven thuis. We hebben er de telegraaf, maar die is zoo duur, dat particulieren daar zoo goed als geen gebruik van kunnen maken, behalve in geval van ziekte of overlijden. Een particulier telegram spelt gemeenlijk een tragedie.

„Maar de mailstoomer is een onderwerp, waarover men nooit uit kan praten. Voor hij aankomt is het een raden wanneer hij er zal zijn. Is het schip binnen dan is het een algemeene wedren naar het postkantoor. En van dat oogenblik, tot vele dagen daarna, is er maar één vraag onder vrienden: „Wat heb je gehoord?"

„De Amerikanen zijn gelukkig wanneer zij maar daar kunnen wonen, waar ze de haven kunnen zien.

„Manilla zelf, dat is de oude stad, met haar wallen en haar pleinen, is zoo vlak als een vloer. Daar buiten lag oorspronkelijk een kring van inlandsche dorpen, elk met een eigen naam In verloop van tijd is alles in één opgelost en maakt het een deel van de stad. De oude stad wordt intra-muros, d. i. binnen de wallen, geheeten. De Amerikanen hebben zich in Ermstra, in de Malate-wijk, gevestigd, een der hoog gelegen deelen van de stad. Het heeft een mooi aanzien, is koeler, de afwatering is er beter, en — hoewel daar misschien niet op is gelet — het ligt aan den naar Mac Kinley Post gekeerden kant van de stad, zoodat de troepen in geval van nood er eerder kunnen zijn dan wanneer ze de heele stad door moesten marcheeren.

„Mac Kinley Post, tusschen twee haakjes, daar zijn we te Manilla heel trotsch op. Het is het grootste Amerikaansche garnizoen, een gemeente op zich zelve, met straten, kazernes, magazijnen en een eigen postkantoor. Het ligt maar vijf mijlen van Manilla en men komt er per trolley-wagen in dertig minuten. Het parade-veld is met de hand gemaakt, zou men zeggen. Het was een terrein vol oneffenheden, maar ziet er nu keurig uit. Boomen zijn langs de straten geplant, en de officiers-vrouwen, die er wonen, hebben prettige kwartieren.

Als regel zien de Amerikaansche vrouwen te Manilla weinig van de inlandsche maatschappij. Er zijn enkele voorname Philippijnsche families, die met de Amerikanen omgaan, maar de meesten houden er een eigen gesloten kringetje op na. Het zijn meerendeels mestiezen.

„Er is te Manilla bijna geen enkele pur-sang Philippijner te vinden. Vele geslachten na elkaar is er vreemd, hoofdzakelijk Spaansch bloed in gekomen, zoodat de mesties op het oogenblik een oneindige verscheidenheid te zien geeft in den graad van vermenging.

„Of er ook met Amerikanen trouwen? O ja, heel wat ambtenaren in burgerlijken dienst, enkele onderwijzers, twee officieren, — die, naar ik meen, na hun huwelijk uit het leger traden — hebben Philippijnsche vrouwen.

„Als regel zijn die huwelijken onder Amerikanen niet erg gezien. Maar de mannen zelven zeggen, dat zij de meisjes, die zij lief hebben, huwen, en dat dezen goede vrouwen voor hen zijn. Zij hebben geen behoefte aan dametjes!

„'t Is waar, dat vele Philippijnsche meisjes er aantrekkelijk uitzien, maar 't is de vraag, of de huwelijken per slot van rekening verstandig zijn. Keert de man naar Amerika terug, dan voelt de vrouw zich niet thuis in zijn kringen. Ruimte genoeg dus voor teleurstelling aan beide kanten.

„Maar de vrouwen der rijke mestiezen te Manilla zijn haar gezelschap ten volle waard. De menschen leven er goed van en halen verbazend uit tegenover de gasten. Zij spreken verscheidene talen, houden veel van muziek, gaan dan ook steeds naar de Italiaansche opera in het speelseizoen en geven zelven veel muziekavondjes.

„Het is de eerzucht van iedereen, in werkelijkheid van elk meisje uit deze klasse om naar Parijs te gaan, en men leest telkens in de bladen van mejuffrouw zoo en zoo, die juist van Parijs is teruggekeerd, waar zij een cursus heeft doorgemaakt in stem-vorming of zoo iets.

„De meeste Amerikaansche vrouwen ontmoeten deze Philippijnsche dames nooit. Wij zien ze in haar wagens, of in den schouwburg, dan wel bij gelegenheid in de winkels. Dat is al es. Soms wordt een Amerikaan, die hun taal spreekt en meevalt, in hun kring opgenomen. Maar dat gebeurt niet veel.

„Philippijnsche vrouwen van andere klassen ziet men veel. Dat zijn degenen, die met de Chineezen den kleinhandel bedrijven. De inlandsche vrouwen nemen daar een positie in als bij geen enkel ander oostersch volk.

„Zij mogen koopen en verkoopen, en eigendommen hebben en daarover naar eigen believen beschikken. Dit verschaft haar een positie en een onafhankelijkheid, die eenig zijn onder oostersche volken. In de, door de Amerikanen opgerichte scholen, worden meisjes zoowel als jongens onderwezen. Onder de inlandsche onderwijzers waren de besten, die ik zag, vrouwen.

„De Philippijners in heel den archipel zijn zeer op onderwijs gesteld. Ik bezocht eenige scholen in de provinciën, die daar in kleine gebouwen worden gehouden, waar bij wijlen ook missen door de priesters worden gelezen. De geestelijken hebben deze visites, zooals ze worden geheeten, ter beschikking van het gouvernement gesteld, ten behoeve van het openbaar onderwijs — heel vriendelijk dus van hun kant.

„Op deze scholen merkte ik onder andere een vriendelijken trek bij de Philippijners op. Er waren verscheidene jeugdige knapen, op school wel te verstaan, met den Benjamin der familie onder hunne hoede. En wanneer aan hen de beurt kwam om te lezen, stonden ze op, met Baby op de heup, juist als de kleinen door de moeders worden gedragen.

„Deze vriendelijkheid en genegenheid is een der meest sprekende trekken van het familieleven daar. Philippijnsche vaders zijn een en al liefde voor hun kinderen. Zij zullen de kleinen mijlen ver mee naar de kerk dragen, of moeder al meegaat of niet.

„De vader neemt de zuigeling zelfs mee naar de plaats voor het hanenvechten. Wanneer men voor een huis een groep mannen ziet staan, dan kan men er haast zeker van zijn, dat er één bij is met een zuigeling in z'n arm. Zelfs jonge mannen dragen kleine broertjes of zusjes rond, zonder dat verlegen-verontschuldigende van een Amerikaan in zoo'n geval.

„Natuurlijk zullen cynici opmerken, dat de mannen zoo lui zijn, dat ze liever zich met dat gemakkelijk werkje belasten, dan met den arbeid, dien de vrouwen intusschen verrichten. Maar ik geloof niet, dat ze zoo lui zijn als men wel eens van hen heeft gezegd.

„Onder de Spanjaarden ontvingen ze niet meer dan 25 centen daags voor gewonen arbeid, geen groote prikkel dus voor ijver. Dikwijls ontvingen ze nog minder, en soms werden ze gewoon weg gedwongen om te werken zonder betaling.

Sedert wij in den archipel kwamen zijn tramlijnen aangelegd, rioolstelsels en waterleidingen, en andere openbare werken ter hand genomen, waarbij de inlander getoond heeft, te kunnen werken.

„In heel het oosten betalen de Amerikanen loonen, waarover de andere vreemdelingen brommen. Maar wij hebben het werk noodig en willen dat het vlug geschiedt. Wij hebben bovendien het geld en zijn bereid te betalen voor het, „nu dadelijk", waarop het voor ons aankomt.

---

den wagen komen, om dezen langzaam tegen den berg op te trekken. Goede wandelaars kan men dus den raad geven om dit gedeelte van den weg te voet af te leggen, waarmee omstreeks anderhalf uur zoude zijn gemoeid. Hierdoor zullen ze beter in staat wezen dit wonderbaarlijke werk van gouverneur-generaal Daendels te bewonderen, merkt die gids op en we vermoeden, dat hierin een tikje Hollandsche satire ligt opgesloten. Wij hebben den weg bereid en we voelen ons niet geroepen het oude Schotsche gezegde te parodiëeren: „Zoo ge dezen weg gezien hadt, vóór hij werd aangelegd, zoudt ge de handen opheffen en generaal Wade zegenen."

Daendels moge een bewonderenswaardig man geweest zijn, een dapper soldaat en een bekwaam bestuurder, maar zijn ingenieurs-capaciteiten waren niet van gelijke hoedanigheid. 't Ware veel beter geweest, indien de weg nooit ware aangelegd. Er is zeker nooit een weg zoo slecht getraceerd, en 't verwondert ons niet, dat een zoo praktisch volk als het Hollandsche er zich toe opmaakte een beteren weg aan te leggen over Tjitjoeroeg en Soekaboemi. Wij hebben meer ontoegankelijke, geplaveide bergpaden in China gezien, maar niet veel, en toen we om kwart over twaalven het Sindanglaja-hotel bereikten, hadden we meer respect voor ons span, dan we hadden kunnen denken toen in den vroegen morgen het vooroordeel zich aan ons opdrong.

* * *

Geen weg voor auto's.

Noodeloos te zeggen, dat het geen weg voor automobielen is. Het zou onraadzaam wezen dezen weg naar Sindanglaja te kiezen, indien zich dames bij het gezelschap bevinden. Maar, zoo zij iets voor bergklimmen gevoelen, zou de bagage onder de hoede van enkelen van het gezelschap per spoor naar Tjandjoer kunnen worden gezonden, de voertuigen te Toegoe afgedankt en de rest van den weg te voet afgelegd. Ook zoo hadden we toch reeds een groot deel van den tocht naar boven te voet te maken over onbedekt verhardingsmateriaal. Aan de andere zijde dalende, leidde de koetsier de paarden een eindweegs aan den teugel en voegde zich toen bij ons in de kreta. Die tocht naar beneden was de gevaarlijkste, dien we ooit maakten in iets dat op wielen loopt, met uitzondering van een spoorwegreisje van Manilla naar Malolos tijdens den Philippijnschen opstand in 1899. Jack London, de Californische romanschrijver, zei ons eens, dat het leven niet waard was te worden geleefd, zoo 't niet om de emotie ware. Wij hadden meer emotie dan het ons lief is in één uur bij mekaar te zien op dien tocht van den Poentjak naar Sindanglaja. Verscheidene keeren moesten we op verzoek van den koetsier gaan verzitten en hadden wij te zorgen, dat de barang niet op hem viel, terwijl hij onze drie rakkers van Bataksche avonturiers bewerkte. Wanneer een ongewone loer ons bijna in een sloot aan den linkerkant of in de zorgvuldig bevloeide rijstvelden rechts deed terugkomen, keerde de koetsier zich even om en grijnsde een grijns van duivelsch genot, terwijl wij met vuur de Voorzienigheid dankten, die ons voor vernietiging behoedde, en bij ons zelven overlegden, hoe lang iemand met gebroken ledematen het wel zonder geneeskundige hulp zou kunnen uithouden, zoo het ergste eens mocht gebeuren. Het onverwachte is dat, wat altijd gebeurt. Wij kwamen te Sindanglaja zonder kleerscheuren aan; alleen had een fleschje Odol zijn inhoud over onze beste kleeren uitgestort.

Gouverneur-generaal Daendels schijnt een hoog denkbeeld te hebben gehad van dezen merkwaardigen heerweg. Wij lezen toch, dat de hardnekkigheid, waarmee hij zijn plan doorzette om den hoofdweg naar de Preanger Regentschappen over dezen top aan te leggen, bepaald verbazend was. Hij deinsde geen oogenblik terug voor de vreeselijke sterfte onder de ongelukkige arbeiders noch voor de moeilijkheden en de groote kosten om zulk een weg behoorlijk te onderhouden, waar, in het bijzonder in den West-moesson, zware regenbuien voortdurend de aarde van den weg afspoelen, die bovendien niet eens noodig was. Laat dit het grafschrift zijn voor gouverneur-generaal Daendels.

(Wordt vervolgd)

„Wanneer een koetsier b. v. mij een peseta meer vraagt, boven het gewone tarief, betaal ik hem die. Het is maar 12½ cent, en mijn tijd en mijn zenuwen zijn me meer waard, dan die paar centen. Maar een Engelsman zal een half uur op het trottoir blijven staan, en over die paar centen gaan kibbelen. Dat is een beginselzaak voor hem. Hij wil zich niet laten afzetten.

„Anderzijds verlangen de Amerikanen voor het meerdere loon ook meer werk van den inlander, en ik geloof, dat wij een beetje te veel van hem eischen.

„Onze mannen werken daar zelven hard, veel te hard. Ik ken enkele Amerikanen, die hun leven zeker verkorten door het harde werk, dat ze daar verrichten. 't Is in de tropen niet mogelijk zoo te werken als tehuis. Toch probeeren sommige mannen het en zij verlangen dan van hun inlandsche assistenten denzelfden ijver.

„De officieele werktijd is zeven uur, behalve in het warmste jaargetijde, wanneer we maar vijf uren hebben te werken, van 8 tot 1, of van 7 tot 12. Dan gaan we naar de tiffin, zonder tot onzen arbeid terug te keeren. Deden wij het, dan zouden we te uitgeput zijn, om iets uit te voeren. Ik geloof, dat veel beter werk zou worden gedaan, wanneer de werktijd zes of zelfs vijf in stede van zeven uren duurde.

„Wij verwachten van de inlanders, dat ze in een half uur of in een uur klaar zijn met hun lunch, zooals hier in Amerika, en dat ze dan weer aan den arbeid gaan, maar vergeten, dat voordat wij kwamen, deze lieden en hun vaderen voor hen om 2 uur 's middags op één oor lagen.

„Nu kunt ge jonge mannen aan hun lessenaars zien zitten, met het hoofd op zij, en om 2 uur vast in slaap. Ik heb ze dikwijls zoo gezien, en had het hart, niet ze wakker te maken.

„De Amerikanen voelen den invloed van het klimaat, dat afgezien van de lang-aanhoudende hitte, echter niet zoo heel kwaad is. Van 1 October af, hebben we drie heerlijke maanden Dan komt de warme zomer, en omstreeks Mei begint het regenseizoen, met koele nachten en drukkende hitten over dag.

„Er zijn bergstreken waar het koel en aangenaam is. Zij waren vroeger ontoegankelijk, maar de heer Taft heeft een weg door militaire ingenieurs laten aanleggen, die van het eindpunt van den spoorweg, 121 mijlen van Manilla, naar Benguet voert, tot 5000 voet boven de zee. Daar ligt Baguio, daar zijn pijnboomen en vriest het bijwijlen, en is de atmospheer heerlijk koel. Over het aanleggen van den weg, is indertijd heel wat te doen geweest, niet alleen in de landsche bladen, maar ook hier in Amerika. De weg heeft 3 millioen pesos gekost, en moest telkens weer worden herste'd. Maar hij brengt nu zijn geld op.

„Er gaat van het werk daar ginds een zekere bekoring uit, die zich niet laat verklaren. Daar komt het voor of men werkelijk wat doet, tot iets komt. En toch nemen de inlanders alles wat wij voor hen doen, met zeker wantrouwen aan. Zij zijn altijd door hen, die over hen stonden, geëxploiteerd, en zij denken we'licht, dat het ons ook daarom te doen is, wanneer ze niet goed toekijken.

„Zelfs de armere inlanders hebben iets over zich, dat hun zekere waardigheid verleent. Zij zijn geboren redenaars, natuurlijk ook goede tooneelspelers. Ik zag eens bij een opvoering van de „Koopman van Venetië" door schoolkinderen, de rol van Portia door een inlandsch meisje vervullen.

„In een opzicht zijn de inlanders bang voor de Amerikanen, en zelfs niet zoo'n klein beetje voor de vrouwen onder ons. Zij zijn meest heel klein, kleiner nog dan de gemiddelde hoogte van een Amerikaansche vrouw. En evenals kinderen hebben ze voor die groote menschen min of meer respect.

INGEZONDEN.

Het weekblad „de Prins" en de Athjeh-politiek.

In de „Prins" van 18 Januari 1908 komt voor no. 2 van een nieuwe serie „Indische Penkrassen" door den heer Clockener Brousson, als toelichting van een plaat, voorstellende den onlangs verbannen ex(pretendent-)-sultan Toeankoe Mohammed Daoed Sjah.

En wat men in de „Prins" niet zou verwachten: er wordt critiek geleverd op onze Atjeh-politiek. Maar welk eene! Platweg gezegd, zou men kunnen spreken van een critiek, ingegeven door een warm hart, maar van den kouden grond.

Ik ga voorbij de bewering, dat, wanneer het gouvernement den Sultan na zijne vrijwillige onderwerping, grootmoedig had behandeld en in zijne waardigheid, onder oppergezag van het gouvernement, had hersteld, dat dan de mogelijkheid geenszins was uitgesloten, dat de oorlog voorgoed geëindigd ware.

Een ieder is vrij, wanneer 't hem lust, dergelijke gissingen te uiten. Veel schade doen zij niet en ieder, die weet hoe de ex-sultan een willoos man, speelbal steeds was in handen van de priesterpartij, zal slechts de schouders, bij 't lezen, ophalen.

Maar onverantwoordelijk noem ik de wijze waarop het groote publiek, dat altijd maar weinig blijk geeft in de belangstelling in de koloniën en geacht kan worden weinig op de hoogte te zijn, verder wordt ingelicht (sic!)

1. beweert de heer C. B., dat de Hollander kwam o. a. om den godsdienst van den Atjeher te vertrappen(!)

Mij dunkt de geschiedenis en de ondervinding nu nog leert ons, dat de opeenvolgende regeeringen den Islam of welken godsdienst ook, steeds de vrije hand heeft gelaten, zoolang de belijders zich onthielden om den godsdienst te gebruiken als wapen tegen het gouvernement.

2. Na vermeld te hebben, dat wij, in plaats van den ex-sultan in zijne waardigheid hersteld te hebben hem als ambteloos burger te Koeta-Radja lieten leven, zonder macht, als ornament bij feestelijke gelegenheden, tot verhooging van den luister en het prestige van ons gouvernement, schrijft de heer C. B.:

„Daaruit laat zich verklaren, dat hij om zijn leed te verdrijven, zich ging verdooven met opium en eindelijk weer ging heulen met de ons kwaadgezinde Atjehers" enz.

Is zulk een bewering, ik durf zeggen: beschuldiging, ernst of kortswijl?

De schrijver der Ind. penkrassen verwart oorzaak en gevolg. Juist ómdat de ex-sultan een man was, verslaafd aan vrouwen en opium, werd zóó en niet anders met hem gehandeld. Met een man van karakter had men zeker zijn voordeel gedaan. Het verslaafd zijn aan opium kome niet op onze rekening.

L. J. LEFEBRE.

Den Haag 18 Jan. 1908.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 20 December 1907.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof aan den houtvester bij het boschwezen F. W. Snepvangers.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de resident van Djokjakarta J. R. Couperus.

Benoemd: tot commies der 2e klasse bij den posten telegraafdienst R. Diepenhorst.

Ontslagen: het gewezen districtshoofd van Bandjermasin en Ommelanden, Kiahi Bondan; op verzoek, eervol, het hoofd (poenggawa) van het Balische district: Tjakra—Negara—Oost (Lombok), Goesti Nengah Abian, van Tjakra—Negara—Zuidoost I Goesti Bagoes Djlantik Tjemah; de wedono van Kandangan (Pasoeroean) Mas Ranoe likromo.

Benoemd: tot inlandsch officier van Justitie de ass.-wedono van Doekoen (Kedoe) Raden Soetedjo.

Ontslagen: als luitenant der Overwalsche vreemdelingen te Tandjong Pinang (Riouw) Moena Zena Mohamad Noerdin: en benoemd als zoodanig Kana Moena Abdoel Kadir, handelaar.

Benoemd: tot hulponderwijzeres te Bandjermasin Mej. B. G. Wortman.

Toegelaten: tot de uitoefening van genees-, heelen verloskundige praktijk H. N. Rogge Cz., arts; van de verloskundige praktijk mevr. H. J. Vermeulen—Meijer.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof aan den dirigeerend off. van gezondheid der 1e klasse Dr. A. J. Olivier.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de luit.-kolonel der infanterie A. L. Statius Muller.

* * *

Uit de Javasche Courant van 24 Dec. 1907.

Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte, 2 jaren verlof aan den predikant bij de Evang. Gem. te Batavia C. J. Mulder; één jaar verlof aan de hulponderwijzeres mej. M. de Rochemont; wegens langdurigen dienst, één jaar aan den ass.-resident, secretaris te Amboina, A. van Wetering.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de opzichter-machinist 1e klasse bij de S.S. op Java W. F. Rademaker; de stationschef der 1e kl. R. C. M. Brouwer en de verpleegster bij het krankzinnigengesticht te Buitenzorg P. H. Kortland; benevens de hulponderwijzer J. Maulany.

Ontheven: op verzoek, van de waarneming der betrekking van leeraar aan het Gymnasium Willem III, H. A. von Dewall en benoemd tot tijdelijk 1en commies bij het Departement van Landbouw.

Gesteld: met aanstelling tot burgerlijk ambtenaar, ter beschikking van den directeur van B.B., C. A. Schnitzler; ter beschikking van den directeur van B. O. W., U. J. N. Nijman en D. J. F. van Es, ten einde te worden benoemd tot adsp.-ingenieur; ter beschikking van den inspecteur van den pandhuisdienst de 1e luit. der mariniers R. G. A. Schreiner.

Benoemd: tot veearts bij den burg. veeartsenijkundigen dienst J. H. Ch. Vermeer; tot topograaf bij den dienst van het Mijnwezen A. L. E. Gaston; tot commies der 2e klasse bij den post- en telegraafdienst E. G. Wiemans; tot tijdelijk idem, A. Scipio;

tot patih van het regentschap Grobogan, Raden Mas Ario Poerbaningrat; tot wedono van Majong, Mas Santoso; tot wedono van Timorlaoet (Soemenep) Kiahi Mertadiredja; van Tanahmerah (Bangkalan) Mas Sastro Troeno; van Sapoedi (Soemenep) Raden Kerto Widjojo;

tot lid van den Landraad te Patjitan, Raden Mas Djojoadikoesoemo; Raden Tjokrodirdjo en Mas Djojotemojo.

Ontslagen: eervol uit 's Lands dienst, de Inl. officier van Justitie te Saparoea J. Manupassa en benoemd als zoodanig M. A. L. Leiwakabessy.

Ontheven: eervol, van het Openbaar Ministerie bij het residentie-gevecht te Ngawi A. F. L. Kromhout; belast met die functie H. W. Bloch.

Geplaatst: in de res. Semarang de burg. ambtenaar G. W. M. Beck.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, een tweejarig verlof aan den 1en luitenant der inf. E. J. Geldorp.

Benoemd: tot 3den commies bij het D. van O., H. de Vlugt.

Hersteld: boven de formatie, in activiteit, de van verlof terug verwacht wordende dir. off. van gezondheid der 1e kl. W. M. Geill.

Geplaatst: bij het 11e bat. de 1e luit. der inf. J. F. den Ouden; bij het 16e bat. de 1e luit. A. J. Ensink; bij het garnizoensbataljon der W. afd. van Borneo de 1e luit. G. J. Bode en bij het garniz.-bataljon te Makassar de 1e luit. J. H. C. Vastenou, allen uit Nederland aangekomen.

Inhoud van Tijdschriften.

Vereeniging „Moederland en Koloniën". 8e jaargang 1907-1908 No. II.

Psychologische koloniale politiek, door Dr. J. H. F. Kohlbrugge.

Berichten uit de Zendingswereld. 15 Januari 1908.

Weder iets over de Zending op Mentawei.

Weekblad voor Indië. 1907-1908 No. 35.

Indo-Nederlanders naar Holland, door Dr. A. A. Fokker. — Terreinverkenningen voor het Alg. Ned. Verbond, door Dr. F. P. H. Prick van Wely. — Een Indisch predikant uit de 18e eeuw, door Gabriël. — Kindersmart, door Henri Borel. — Een tocht van 10 dagen door Flores met kapitein Christoffel (met foto's), door E. — De nieuwe torpedobooten (met foto's). Indrukken van den dag, door Corax. — Enz.

De Indische Mercuur. 1908. No. 2. 14 Januari.

Rubberscraps, door A. H. Berkhout. — De oprichting eener Gouvernements-rubber-onderneming in Suriname. — Handel in caoutchouc en getah-pertja van de Straits-Settlements over 1906. — Vergadering van caoutchoucplanters. — De eerste vergadering in 1908 der Kamer van Koophandel te Amsterdam. — De beteekenis van het bezoek van den Gouverneur-Generaal aan Pangkalan- Brandan. — Voornaamste handelsartikelen van Singapore. — De Java-suikerproductie in 1907. — Suikerproductie in den Oosthoek. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, — Enz.

Idem No. 3. 21 Januari 1908.

Dr. K. W. van Gorkom's scheikundige bijdragen tot de kennis der Java-kina, door P. v. d. Wielen. — Het negende Koffiecongres te Soerabaja. — Kinakultuur-belangen. — De kwaliteit der Java-ruwsuiker. — De exploitatie der phosphaatmijnen Santa Barbara op Curaçao. — De tabaksinvoeren in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. % De malaria-bestrijding. — Voordracht van den heer Th. F. A. Delprat over de reis naar Nederladsch-Indië. — Kultuurberichten. — Enz.

Vacant.

No. 5 Donderdag 30 Januari 1908 8ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING
OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG".

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f1.50 tot f. — 'sjaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).

Zij die f5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

I. Van de Redactie-Commissie.

Onze medewerker, die reeds sinds jaren getrouw onze opgave van „Inhoud van Tijdschriften" verzorgt, zal zich thans belasten met de uitbreiding dezer zoo nuttige rubriek van ons orgaan, tot een „Oost- en West-Indische Literatuur-Overzicht", waarmede in dit nummer een aanvang gemaakt wordt.

Wij meenen, dat het den lezers aangenaam zal zijn, hier een meer uitvoerige opsomming te vinden van het vele, dat in allerlei richtingen op koloniaal gebied licht ziet. Wij bepalen ons daarbij tot eene bloote aankondiging, zonder kritiek uit te oefenen.

* * *

De secretaris van het perskantoor van het Alg. Ned. Verbond, verzoekt ons opname der volgende mededeeling:

Studie aan Nederlandsche Hoogescholen en Rijks-Inrichtingen van Onderwijs.

Aan degenen die inlichtingen wenschen, betreffende de studie aan de volgende Nederlandsche Hoogescholen en Rijks-inrichtingen van onderwijs, worden deze kosteloos verstrekt door de volgende commissie voor inlichtingen, samengesteld door de Studenten-Afdeelingen van het Algemeen Verbond:

Voor Rijks-Universiteit te Leiden en voor Algemeene inlichtingen: A. Welcker, Morschweg 24, Leiden;

Voor de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam: J. R. Kollewijn, Ruischstraat 10, Amsterdam.

Voor de Vrije Universiteit te Amsterdam: D. Rumpff, Keizersgracht 162, Amsterdam.

Voor de Rijks Universiteit te Utrecht: J. Baart de la Faille, Mariaplaats 16, Utrecht.

Voor de Rijks Universiteit te Groningen: A. C. J. A. Greebe, Joz. Israëlsstraat 95a.

Voor de technische Hoogeschool te Delft: W. M. Roessingh van Iterson, Koornmarkt 65, Delft.

Voor de Rijks Veeartsenijschool te Utrecht: De Secretaris van het Veterinair Stud. Corps „Absyrtus", adres, Rijks Veeartsenijschool te Utrecht.

Voor de Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool en de Rijkslandbouwschool te Wageningen: (voorloopig) A. Welcker, Morschweg 24, Leiden.

Voordracht over Suriname.

De voordracht over Suriname, door den heer T. Almerood, j.l. Maandagavond voor de Afdeeling 's-Gravenhage, in de gezellige bovenzaal van het Zuid-Hollandsche Koffiehuis gehouden, was niet zoo druk bezocht, als zij verdiende. Spreker, oud-officier te Amsterdam, die met voldoening zeven jaren in die kolonie doorbracht, vertelde op onderhoudende wijze van alles, wat hij daar gezien en opgemerkt had, het een en ander met duidelijke lichtbeelden toelichtend.

Wij zullen hier niet in bijzonderheden daaromtrent treden, daar wij verwachten, dat de heer Almerood zijn voordracht ook voor de andere afdeelingen onzer Vereen., zal houden. De Haagsche leden, die, thans met of buiten hun wil, verzuimde naar hem te gaan luisteren, kunnen wellicht een anderen keer hun schade inhalen.

Het Indische kind en zijne Karaktervorming.*

Gaarne voldoen wij aan het verzoek van eenige leden van „Oost en West", trouwe lezers van H e t K o l. W e e k b l., om door middel van ons orgaan, aan het belangrijke artikel van Dr. J. H. F. Kohlbrugge, onder bovenstaanden titel, onlangs in „De Vragen des Tijds" verschenen en door vele Indische bladen, o. a. in het door den begaafden Maleiër, Dja Endar Moeda, geredigeerde S u m. N i e u-w s b l. in extenso overgenomen, ook in den door ons bereikten kring meerdere bekendheid te geven door er het een en ander uit aan te halen.

De schrijver begint met te zeggen:

„Toen ik vijf jaren geleden het plan vormde naar „de Oost" te gaan, zeide mij een oud-Indisch gast, wien ik om raad vroeg: „Ga gerust, maar bedenk, dat ge uw geheele geslacht naar Indië brengt." Hij wilde daarmede zeggen, dat in Indië geboren kinderen steeds weder daarheen terug willen.

Kwam heden iemand mij raadplegen, ik zoude bovenstaand gezegde aanvullen met de woorden: „Bedenk, dat de kans zeer groot is, dat uw geslacht er te gronde gaat."

Nu hoor ik al roepen „welk een paradox!"

„Zie hier dan hoe ik mijn paradox bedoel. Niemand sterft, die een nageslacht nalaat dat hem gelijk is. Een geslacht kan uitsterven of door al gebrek aan kroost of doordien de nakomelingen niet meer gerekend kunnen worden tot het ras van den stamvader.

Nu is het een vaststaand en alom bekend feit, dat de kinderen van den man, die naar Indië trok, al heeft hij de middelen om zijne kinderen naar Europa te zenden, bijna allen naar Indië terugkeeren.

Daarvoor bestaan verschillende redenen, ik zal er enkele noemen. De strijd om het bestaan is in Indië minder zwaar dan Europa. Een zoon vindt daar gemakkelijker een goed bezoldigde betrekking. De meisjes, al hebben zij geen fortuin, komen gemakkelijker tot een huwelijk. De vader kent de Indische toestanden door en door de Europeesche ook al keerde hij op gevorderden leeftijd als gepensioneerde terug, minder, in Indië heeft hij vele relatiën, in Europa minder, het valt hem dus gemakkelijker zijn zoon in een Indische carrière in te leden dan in eene Europeesche. Ten slotte blijven in de zich ontwikkelende kinderen de heerlijke herinneringen der onbezorgde jeugd voortleven en die zijn aan Indische toestanden verbonden en zij trekken hen met macht daarheen terug.

Nu waren reeds deze kinderen door hunne opvoeding gedurende de eerste levensjaren in Indië, (dus niet door de geboorte daar) geen zuivere Europeanen meer, hunne afstammelingen zullen het dan nog minder zijn, zij metamorphoseeren, zij het langzaam, zoo toch zeker, in Indos en eindelijk in Javanen."

Deze laatste meening des schrijvers, kunnen wij, zooals trouwens met meerdere punten van zijn betoog het geval is, niet geheel deelen. O. i. zal er altijd een onmiskenbaar verschil blijven tusschen de afstammelingen van Indo's en die van zuivere Javaan.

Wat wij wèl met hem eens zijn, is zijne opvatting hetgeen wij kortheidshalve zullen noemen, de baboe-opvoeding van het Europeesche kind in Indië:

„Een Duitsch spreekwoord zegt: „Pfarrers Kinder und Muller's Vieh, wie selten doch geraten die". Waarom is het mislukken van dominee's kinderen een zoo algemeen verschijnsel

*) Van dr. J. H. F. Kohlbrugge in de Vragen des Tijds van Mei.

dat het aanleiding kon geven tot deze spreekwijze? De predikant, althans de dorpspredikant, is de eerste in zijn omgeving, daarom worden zijne kinderen door iedereen ontzien, aangehaald, en dus verwend; men verdraagt van hen nee! wat brutaliteiten en kwajongensstreken. De kinderen raken hierdoor er aan gewoon aan elke luim te voldoen, zij leeren zich niet beheerschen, noch zich schikken naar anderen. Welnu, elk Europeesch kind in Indië is in dien zin een dominee's kind, hoe gering ook de positie van den vader zij, steeds ziet het kind om zich heen een dienstpersoneel, een Inlandsche bevolking, steeds bereid van het banke kind alles te verdragen. Het kind leert vroeger bevelen, dan gehoorzamen, dat een Europeesch kind de Inlandsche bedienden slaat, als deze niet direct zijn wenschen vervullen is een zeer gewoon verschijnsel. Nog merkwaardiger is, dat de baboes dit wel aangenaam vinden, zooals er eene met een gezicht stralend van genoegen kwam vertellen: „De kleine jongen heeft baboe geslagen". Maar het bederven begint reeds lang vóór het kind-slaan kan, het begint reeds bij den zuigeling, die steeds, zoo hij huilt, uit zijn bedje genomen en rond gedragen wordt. Het blijft voortgaan als het kind begint te eten; wil het dan zijn voedsel niet achter elkaar opeten, dan loopt de baboe hem met het bord achterna en, terwijl het speelt, tracht ze hem telkens een lepeltje naar binnen te werken 2). Als er meer kleine kinderen zijn, die elk hun baboe hebben, dan geeft dit wel eens aanleiding tot zeer grappige tooneelen.

Het geduld der baboe is onuitputtelijk, steeds is zij bereid elke luim van het kind te verdragen. Aardig beschreef dit de heer van Geuns: „In een Westersch land zal een kindermeid, wanneer haar pupillen een zekeren leeftijd hebben bereikt tot Annetje of Franswatje zeggen: „zoek jij dit of dat zelf maar". Zij zal er voor bedanken haar beschermelingen de boeken of het trommeltje met het „twaalf uurtje" na te dragen. Zij helpt hen slechts zoover dit noodig is. Maar baboe is synoniem met volkomen gedienstigheid. Zij reikt de helpende hand ook daar, waar die best gemist kan worden. Zij maakt voor haar pupillen het bezit van handen overbodig; ten deele zelfs denkt zij voor hen. Het gevolg hiervan is, dat de kleine kleuters gewoon worden zich op anderen te verlaten. Zij zijn slordig op hunne kleeren en op hun schoolboeken. Zij vinden inspanning iets ongewoons. Zij stellen zich het leven voor als een rivier, waarop zij door anderen zullen worden voortgeroeid.3)"

Zoo ontwikkelt zich in het kind noch gehoorzaamheid, noch zelfbedwang."

Waar Dr. Kohlbrugge, echter verderop de klimaat-invloeden niet alleen op het Europeesch kind in Indië, maar ook op den Inlander, besprekende, zegt:

„Ongeschikt voor eene sterke uiting van den wil, heeft hij van den wil, heeft hij van krachtig handelen, van den lust tot een zelfstandig pogen afgezien; hij phantaseert en droomt, zonder ook een sterke overtuiging of een krachtigen wil te bezitten. Hysterisch, grillig, dikwijls zwaarmoedig, verteert hij slecht en lijdt meestal aan verstopping. Hij laat zich door de menschen, tegen wie hij zich niet weet te verzetten, en door de zaken, die hij niet verstaat, te beheerschen, door het leven slepen."

„Ik geloof, dat wij er rekening mee moeten houden, dat de geschiedenis leert, dat de tropische volkeren, behalve op het gebied van kunst of van oorlog voeren, nimmer groote mannen hebben voortgebracht, dat alle vooruitgang in wetenschap en kennis, die slechts door groote inspanning verkregen kan worden, aan die volkeren te danken is, die in gematigde streken leven. Het is geen toeval, dat de bewoners der tropen laksch, indolent zijn, ik zie hierin eene aanpassing aan het klimaat noodzakelijk, om te blijven bestaan."

Daar kunnen wij niet nalaten optemerken, dat de Oosterlingen het toch in de beoefening der abstracte wetenschappen, in godsdienst, wijsbegeerte, sterrekunde, enz., zeker het verst van alle volkeren hebben gebracht, juist omdat zij tot buitengewoon groote inspanning van geest en gemoed in staat zijn. Laat ons maar eens aan de fakirs denken!

Schrijver ziet de toestanden in Indië al heel

2) Zie hiervoor Dr. I. I. Pigeaud. 1ste over kinderopvoeding. Raadgevingen voor moeders in Indië. bl. 25 Semarang 1896, waar nog vele andere dergelijke voorbeelden genoemd worden.

3) De karaktervorming der indos. Weekblad voor Indië 1904, no. 32, 33 en 34.

donker in, kleurt alles bedroevend zwart, zonder middelen tot verbetering aan te geven. Van onderwijs verwacht hij geen heil, hij verkondigt de zeker door niemand weersproken waarheid: »dat het dwaasheid is te meenen, dat schoolopvoeding van den Javaan, een Europeaan zou kunnen maken", doch hij vervolgt:

„Maar is het niet alleen eene dwaasheid dit van den Javaan te verwachten, het is evenzeer dwaas te meenen, dat men onzen Indo zou kunnen veranderen door schoolopvoeding. Men wil het pauperisme tegengaan (zie het rapport der paupercommissie), door voorbereidend onderwijs, door praatscholen, fröbelscholen en dergelijke, om het kind zoo spoedig mogelijk te onttrekken aan den huiselijken invloed. Maar veel zal men hiermee niet bereiken.

„Geef aan den Indo eene andere moeder en hij zal anders zijn! Helaas, kan dit niet; erger nog: de moeder kan ook niet anders zijn, dan zij is, ook zij is een produkt van haar omgeving; en de Europeesche moeder verandert ook in de Indische omgeving, en meer en meer in opvolgende geslachten; daarom zijn alle middelen om het proces tegen te houden wel nuttig, maar ten slotte toch tot onvruchtbaarheid gedoemd."

Daar vragen wij: Waarom zouden opvoeding in Indië niet, als overal elders, veroedelend, v e r h e f f e n d — zooals in het Fransche woord é l e v e r, tot uitdrukking komt — werken? Die invloed maakt natuurlijk slechts zéér langzaam vorderingen, voor tijdgenooten bijna onzichtbaar, maar daarom niet minder zeker. Zonder twijfel zullen onder goede leiding ook de Indo-moeders op den duur verbeteren, wanneer van geslacht op geslacht aan de verbetering der Indo kinderen — waaronder moeders in spé — gearbeid wordt.

Hetzelfde geldt ook voor den Javaan, en dit te eerder, waar van het individu zelf reeds meer en meer de drang naar meerdere ontwikkeling uitgaat.

Gelukkig zal de beschrijving van Mont'gazzi, door schrijver als bijzonder juist het Indo-karakter weergevend, aangehaald: ook daar niet eeuwigdurend van toepassing behoeven te blijven.

Niettegenstaande tal van deze pessimistische beschouwingen, komt schrijver aan het slot van zijn artikel, echter tot een merkwaardig optimistisch besluit. Op de vraag: Zal men nu uit mijne woorden de gevolgtrekking maken, dat ik het ongeluk voor een land acht koloniën te bezitten?, antwoorde hij: Geenszins! En na een betreffende passage uit Augusta de Wit's „Godin der nacht" te hebben weergegeven, eindigt hij met te zeggen:

Ziedaar, wat de tropen voor de Europeanen zijn. Hun nut is niet alleen om rijkdommen te helpen vergaderen, maar zij verrijken ook den geest met nieuwe denkbeelden, die anders nimmer in ons brein zouden zijn opgekomen. Zij rukken den Europeaan uit den engen kring van kleine belangen der Europeesche omgeving, zij vestigen zijn oog op het geheel, op de gansche wereld rondom. Hij leert zien, dat, buiten zijn ingepompen verkregen horizont, millioenen menschen leven, die anders denken en voelen dan hij.

Hoe bereidt de horizont van zijn geestelijk vermogen zich uit, hoe staalt de strijd in de primitieve omgeving der tropen, of in de wildernissen zijn wilskracht, zijn ondernemingslust, zijne vindingrijkheid! Het is treffend, hoe groot onder de beste Nederlandsche geleerden het aantal dergenen is, die een gedeelte van hun leven in de tropen doorbrachten, hoe dikwijls hunne beste studiën door den werkkring in de tropen werden geïnspireerd.

„Waarlijk, deze oogst is vele offers waard! De kruistochten verslonden duizenden van de edelsten der natiën, maar hoe grooter de offers waren, die een Europeesch volk aan deze hersenschimmen bracht, zooveel te meer bloeiden kunsten en wetenschappen. Hoeveel Germanen eerst, hoeveel Duitschers later, verslond de eeuwendurende begeerte naar Italië, maar alle deze offers hebben heerlijke vruchten gedragen. Zoo trekken ook wij naar het Oosten, en al offeren wij daarbij onze lichamen en de lichamen en de geestelijke ontwikkeling onzer kinderen, wij brengen er vruchten voort, die vele offers waard zijn."

Is dit niet tegenstrijdig met het voorgaande?

Ten slotte geeft Dr. Kohlbrugge nog den raad:

„Maar men offere niet noodeloos! Een ieder strijde, dat hij vruchten voortbrenge, zonder zich of zijn nageslacht te offeren, dan zal de oogst zooveel grooter en schooner zijn!"

Wij besluiten hier, met den raad te geven, voor ernstige denkers, zeker veel uit te leeren valt. Wellicht geeft het enkelen lezers aanleiding er in dit weekblad nog eens op terug te komen.

PERSKRONIEK.

Chineesch bezoek aan Indië.

INHOUD: De *Nieuwe Courant* over het bezoek van het chineesche eskader aan Java. — De *Standaard* over de britsche Koloniale politiek in Britsch-Indië gevolgd. — Uit de „Atjeh correspondentie" in het *Algemeen Handelsblad*.

De groote havens van ons eiland Java hebben onlangs bezoek gehad van een paar Chineesche oorlogschepen, en dat bezoek heeft tot kleine moeilijkheden aanleiding gegeven; men was niet op zulk bezoek ingericht; zat in de war met de saluutschoten; er waren geen autoriteiten om de Chineesche officieren te ontvangen; kortom, het moet op de zeehelden uit het Hemelsche rijk wel den indruk gemaakt hebben, alsof het bezoek van de oorlogschepen ons daar zeer onwelkom was; en als het dien indruk gemaakt heeft, dan is dat aan de N w. C o u r a n t niet onwelkom.

„Inderdaad — zegt het blad — is dergelijk officiëel Chineesch bezoek op het oogenblik in Indië niet gewenscht. Niet omdat de Chineezen als minderwaardig zijn te beschouwen. Dat geenszins. Het is een volk met groote eigenschappen en dat ongetwijfeld een groote toekomst tegemoet gaat. Ofschoon wij bij het groote ras- en karakterverschil niet aan assimilatie kunnen gelooven, is een goede verhouding tusschen Chinees en Europeaan mogelijk en gewenscht, een goede politieke verstandhouding tusschen het Nederlandsch-Indische gemeenebest en China daarenboven noodzakelijk.

Maar, tengevolge van historische oorzaken, van vroeger heerschende opvattingen, zoowel bij China als bij de Nederlandsche bestuurders van Indië, bestaan er voor de in die gewesten gevestigde Chineezen bijzondere toestanden en verhoudingen, welke niet in eens kunnen worden weggedacht, nog minder in korten tijd kunnen worden gewijzigd of veterd. En die omstandigheden maken het juist thans ongewenscht, dat China zich officiëel tegen Indië aandringe."

Hierbij merkt de S t a n d a a r d op:

„Zeker, zulke bezoeven komen op het oogenblik minder gelegen; maar is het daarom verstandig het licht te nemen met de eischen der internationale wellevendheid? Wat courtoisie tegenover de op dit punt zoo fijn gevoelende Oosterlingen zou ons niet hebben geschaad; men kon zich beperken tot het strikt onvermijdelijke, zonder, zooals nu schijnt gebeurd te zijn, den schijn van kleinachting aan te

Ditzelfde orgaan bespreekt in een ander No. de Britsche koloniale politiek, speciaal ten opzichte van Britsch-Indië gevolgd.

nemen."

„Onder den vorigen onderkoning — lord Curzon, die thans naar het Hoogerhuis gaat — heeft het een oogenblik zeer gespannen, schrijft de S t a n d a a r d. Hij was het, die tegenover de wenschen der Indiërs juist een reactionnaire politiek ging voeren. In Calcutta maakte hij bijv. een eind aan een aaar sedert lang bestaand plaatselijk zelfbestuur, en dan stelde hij de toelating van Indiërs tot lagere functies niet meer afhankelijk van de door hen gegeven blijken van bekwaamheid, maar van het goedvinden der Engelsche regeering. Bovendien onderwierp hij de Indische universiteiten geheel en al aan de contrôle van een Engelsche bureaucratie, perkte de persvrijheid in en vergaf de hoogste bestuursposten aan jonge „Oxford-mannen", wien het, volgens het zeggen der Indiërs, mangelde aan practische kennis en gerijpten aanleg voor hun verantwoordelijken post.

Wel werden de Indiërs niet geheel en al er buiten gezet, maar hij, Curzon, maakte ze dan toch tot de houthakkers en waterdragers der Engelsche ambtenaren. En als om de maat vol te meten, vaardigde hij — het was zijn laatste regeeringsdaad — het decreet uit van de verdeeling van Bengalen. Motief heette een betere bestuursregeling, maar de Hindoe's zagen er in een brutalen aanslag op hun macht, die nu gesplitst werd, en begonnen aanstonds een geweldige agitatie, die een oogenblik zelfs in een formeelen opstand dreigde over te slaan. Het zelfbewustzijn der Aziaten, door Japans overwinning op den „witten Tsaar" zoo krachtig gewekt, begon ook in Britsch-Indië zich te doen gelden.

Het strekt Engelands liberale regeering tot eer, dat ze niet enkel op onderdrukking met stok en sabel van de oproerige elementen bedacht was, maar brekend met den koers van lord Curzon, maatregelen voorsloeg, om aan de wenschen der Indiërs tegemoet te komen. John Morley verstond, dat Englands heerschappij niet blijvend kan rusten op z'

militair gezag, maar steun moet vinden in het vertrouwen en in de sympathie der landsbevolking, en dat daarom haar billijke eischen al kan het niet opeens, dienen ingewilligd te worden.

Zoo ontwierp hij dan het plan om ten eerste in den Indischen Raad te Londen twee Indiërs — een Hindoe en een Mohamedaan — op te nemen. Verder wil hij de onderscheiden Indische provinciën beschenken met een door de inlandsche bevolking gekozen Landdag, die over de provinciale aangelegenheden zal te beslissen hebben, natuurlijk onder voorbehoud van bekrachtiging door het Indische Centraalbestuur. Tevens wordt den vice-koning ter zijde gesteld een raad van inlandsche vorsten of van voorname personages uit de bevolking, aan welken raad de provinciale Landdagen hun opiniën en voorslagen ten aanzien van het algemeene landsbestuur hebben te onderwerpen. En eindelijk wordt een keizerlijke commissie, waarin ook weer enkele Indiërs zitten, benoemd, om over maatregelen voor decentralisatie van het Indische regeeringssysteem te beraadslagen en daaromtrent bepaalde voorstellen te doen.

„Honest John" heeft heel wat lof ingeoogst voor zijn van practischen zin en dege staatsmanswijsheid getuigende hervormingen. En men hoopt nu maar, dat het langs dezen weg gelukken zal de geesten te kalmeeren en den agitators de argumenten voor hun drijven uit de hand te slaan.

Een reden van geruststelling is zeer zeker, dat de 62 millioen Mohamedanen zoo trouw aan de zijde der regeering staan: en in laatster instantie heeft Engeland nog zijn leger om zijn heerschappij desnoods met geweld te handhaven.

Toch, in verhouding tot de bijna 300 millioen inlanders, is zelfs dit machtige leger nog zwak, en daarom is het wijze politiek van Engeland, dat het zijn heerschappij niet wil doen steunen in de eerste plaats op zijn militaire macht, maar op de sympathieën, die het door een goed en zorgzaam beleid bij de inlanders wekt. Een mild en vooruitstrevend bestuur moet den inlander zulk een vertrouwen inboezemen, dat hij ophoude in het blanke element den vijand van zijn ras en land te zien.

Deze wijze politiek streeft nu het liberale Engelsche Kabinet zoo in Britsch-Indië als in het Nijlland na; en als rechtstreeksch gevolg wordt ons reeds vandaar bericht, dat de oproerige geest er zich minder sterk uit en bij de onafhankelijkheidsdrijvers zekere belangstelling in de werking der nieuwe maatregelen wordt gewekt. Dat is al veel gewonnen.

Of zulk een mildere houding nu ook van invloed zal zijn op de groote ras-worstelingen, is een andere vraag. Daarbij toch gaat het niet om een vertegenwoordigend bestuur of iets dergelijks, maar om de volstrekte emancipatie van geheele nationaliteiten en haar verheffing tot zelfs boven de Westersche machten, die zoolang overheerschend zijn geweest.

Dit geldt echter een quaestie van waarschijnlijk nog zeer verre toekomst; en het is voor het heden al van veel gewicht — zoo belsuit de S t a n d. — dat de band tusschen blank en bruin nauwer wordt aangehaald. Afgezien van den zedelijken plicht, die hiertoe noopt, sterkt het de positie van elke koloniale Mogendheid tegenover een mogelijk belager van haar koloniaal gebied."

Uit den „Atjeh-brief van het A l g e m e e n H a n d e l s b l a d:

„......Verder hebben wij te Koeta Radja een bal gehad, waarbij Z. Exc. tegenwoordig was; of het den landvoogd werd aangeboden door den gouverneur werd wel gedacht, doch niet gemeld. Daarna een tooneelvoorstelling in de societeit, waarbij gelachen moest kunnen worden, een bijzondere wensch van den hoogen gast; vervolgens een diner, aangeboden door den G. G. aan de autoriteiten van Koeta-Radja met de civ. gezaghebbers div. Westkust. Waarom de Noord- en Oostkust door niemand vertegenwoordigd werden, noch wat Bestuur noch wat Handel aangaat, is mij onbekend. Ten slotte een audiëntie, waarbij natuurlijk velerlei ontevredenen zijn aangehoord; want de Gouverneur telt zijn vijanden onder alle soort en stand. Bovendien genoot een deel van Koeta Radja nog van een overstrooming als gevolg van den zwaren regenval, waarvan de Gouv.-Generaal ook nog getuige en deelgenoot mocht zijn.

In mijn laatsten brief heb ik reeds voldoende mijn meening over dit bezoek gezegde dus wil ik er thans niet meer over handelen. Twee onderwerpen zijn er, die als gevolg van deze gebeurtenis te bespreken zijn. Vooreerst de nieuwe bestuursindeeling en ten tweede de kwestie over vermeerdering van troepen.

Wat betreft eerstgenoemde zaak, er zullen in plaats van 3 nu 5 ass.-residenten in dit gewest geplaatst worden. Hebben wij thans een ass.-res. voor Groot-Atjeh, een voor de beide kusten en een voor de Gajoe- en Atlaslanden en Singkel, in de twee laatste ass.-residentschappen wordt nu een splitsing gemaakt. Wij krijgen nu: de Noordkust, waaronder ook de Noordkust, waaronder ook ressorteeren zal het Meergebied met Lho' Semawe als standplaats; de Oostkust, nl. het gebied ten Oosten van den Djamboe Ajé met Langsa Toenong tot centrum; het Gajoe en Atlasland en Singkel — behalve 't Meergebied —, waarvan de ass.-resident zal wonen te Koeta Tjane; de Westkust met Meulaboh. Groot-Atjeh blijft gelijk het is. Daar de tegenwoordige ass.-resid. der Gajoelanden vertrekt, verwachten we drie nieuwe waardigheidsbekleeders, waarvoor genoemd worden de controleurs Kwast, Briën en Spelti; de laatste controleur van politie te Koeta-Radja. In deze bestuurshervorming kunnen wij dus terugzien op het gesprokene in de Staten-Generaal, een verzachting van het militair régime; en de oorzaak van de verschillende overplaatsingen. Het civiel Gezaghebbenschap zal verdwijnen. Dat is een goede verandering. Het ambtenaarswerk, zooals de zorg voor de belastingen, de registratie enz. is den officieren niet erg sympathiek, geeft aanleiding vaak tot verwarring, maakt hen tot bureaumenschen, daar hun geen tijd overblijft tot uitrukken in die mate als noodig is. Wat wel te verklaren is, maar toch te betreuren, is dat al deze gezaghebbers worden overgeplaatst."

„De troepenquaestie ligt gedeeltelijk nog in het duister. Vrij zeker is het, dat er vermeerdering zal komen: het 7e bataljon op Java moet daarvoor aangewezen zijn. Europeanen werden niet meer verwacht, daar zij volgens de meening der meerderheid voor het werk op Atjeh tegenwoordig niet geschikt zijn. De stemming dezer troepen heeft wegens de voorkeur die men aan de maréchaussées geeft, veel opgewektheid verloren. Evenwel van hooger hand wordt nog de aanstaande vermeerdering tegen gesproken. Met nadruk toch wordt ontkend, dat de bescherming der bevolking onvoldoende zou zijn. Toch is kort na aankomst van den G.-Gen. reeds de wielrijdersafdeeling van Java door Z. E. ontboden, waarschijnlijk met het oog op de in Gr.-Atjeh dwalende kwaadwilligen, met name de benden der uitgeweken Leupoeëngers. Hoewel ik vertrouwen stel in het inzicht van de drie generaals hier in de vorige maand aanwezig, vrees ik toch, dat 't werk door bovengenoemde afdeeling verricht weinig beduiden zal, daar de benden zich grootendeels in heuvelland of gebergte ophouden. Wel hebben de spoorwegwielrijders succes; doch ook maar gedeeltelijk. Wat deze door hun snelheid vóór hebben, verliezen zij weer door het geruisch dat zij maken. Thans in Lho' Soekon aanwezig, verhinderen zij wel het opbreken der spoorbaan, daar dit werk den djahats veel tijd kost, maar niet het vernielen der telefoon. Dit laatste geschiedde — volgens het verslag — zesmaal, terwijl slechts eens aan de spoorbaan lichte schade werd toegebracht."

„Als er aangedrongen is op vermeerdering van troepen, dan gold dit niet slechts Groot-Atjeh, maar ook de Onderhoorigheden. Niet te tellen zijn de voorbeelden, die ons melden, dat de vijand door brand en moord wraak neemt op de bevolking, die onzen troepen onderdak en steun verleende. Geen wonder dan, dat die bevolking onbetrouwbaar en onwillig wordt. En wij worden van deze meening niet afgebracht, door een zinsnede uit hetzelfde verslag, afkomstig uit Tapà Toean. Hier wordt bericht dat een panglima van T. Ben te Aloeë Keubeuë rijst trachtte te verzamelen voor zijn hoofd. De bevolking was echter te hoop geloopen en had den panglima gedood, terwijl zijn volgelingen vluchtten. Dus, zoo heet het dan, „waar de bevolking ernstig wil, kan zij zeer goed dergelijke lieden onschadelijk maken". Meer gegevens hebben wij niet. Mag uit dit feit deze algemeene gevolgtrekking gemaakt worden? Een beter gegrond oordeel kon in dezen toch wel verwacht worden. Van Lho' Semawe weten we bv. dat in dit jaar een veertigtal huizen en een geheele keudé door den vijand in de asch werden gelegd en bovendien een tiental personen, waaronder vele sujetten, overigens de bevolking heeft gevexeerd en geterroriseerd, is slechts voor een gedeelte bekend. Hieruit blijkt toch, dat de vijand nog al te veel vrij spel heeft. Niet zonder reden wordt er in de verschillende verslagen van „gevreesde" en „beruchte" hoofden gesproken. Er kan door de troepen niet meer gedaan worden; wat door generaal Van Daalen volbracht wordt, daartoe zijn slechts weinigen in staat. Maar er moet meer gedaan worden. En daarom keuren wij het af, achten wij het een dwaas vooroordeel — waar tegen? —, dat het bestuur van Atjeh blijft volharden in de loochening, dat de troepenmacht op Atjeh onvoldoende is

Oost-Indische Berichten.

De eerste kiesvereeniging.

In Batavia is, zoo schrijft de S u m. P o s t, een kiesvereeniging opgericht „op vrijzinnig democratischen grondslag".

We vernemen dit met gemengde gevoelens. Aan de eerste vereeniging van burgers tot het aanwijzen van eigen vertegenwoordigers in openbare colleges roepen wij een volmondig „Welkom!" toe. Maar na een passende pauze vragen wij haar dan: „Wat bezielt u, dat ge de Politiek in uw vaandel schrijft?"

Het is ons niet recht duidelijk, hoe nu al, in het eerste stadium der ontwikkeling van het Indisch gemeentewezen, een kiesvereeniging moet werken onder politieke vlag. Is het den Bataviaschen initiatief-nemers ernst, of lokt hun het Moederlandsch spel der politiek tot navolging aan?

We kunnen werkelijk niet inzien, dat de politieke

inzichten van een Indische ingezetene in de eerste tijden iets te maken zullen hebben met zijn geschiktheid voor het Raadslidmaatschap. Of het maken van melkkeuren, de zorg voor de openbare wegen, het voorzien in hygiënische behoeften, het inrichten eener degelijke brandweer, het vaststellen van verordeningen op het verkeer — of al deze en honderd andere zaken van lokaal belang in handen zijn bij Raadsleden van vrijzinnig democratische richting, dan wel bij chr.-historische, liberale, sociaal-democratische, katholieke of „wilde" Raadsleden — het is ons volmaakt hetzelfde, wanneer onze vroedschap maar uit mannen met breede opvatting, waarachtige belangstelling voor de goede zaak en de noodige toewijding bestaat.

Stel u voor, dat het Bataviasche voorbeeld hier in onze eigen omgeving zou worden gevolgd; dat hier het handjevol menschen, dat voor de res publica iets gevoelt, zich splitsen ging in politieke fracties...!

Neen; laat men voorloopig één zijn. Eén in geenheid voor een gezond werkend gemeentelijk mechanisme."

* * *

Auto's contra spoorwagens.

Uit Bondowoso schrijft men aan het Soer. Hbl.

„Ik heb op mijn rondreis door de residentie Besoeki meer automobielen aangetroffen dan elders. Zelfs in de binnenlanden is de auto voor de inlandsche bevolking, die ze nagenoeg dagelijks op de wegen ziet voorbij snorren, iets gewoons geworden. Dat hier voo vele auto's in gebruik zijn, is voornamelijk een gevolg van den langen duur der reizen per spoor, zelfs per personentrein, in deze streken, waar zelfs de vlaktespoorweg als een berglijn wordt geëxploiteerd. Van Probolinggo tot Bondowoso zit men ruim 5½ uur in den trein en dat over een afstand van slechts 140 kilometers!

Het stadje Sitoebondo wordt intusschen door de op den hoofdweg telkens voorbijsnorrende auto's en motorfietsen vrijwel onveilig gemaakt. Langs dien peesche woningen en het Stationsgebouw. De straat weg — Daendels oude postweg — staan de Europeesche woningen en het Stationsgebouw. De straat is door den daarop aangelegden spoorweg toch reeds versmald en op de brug bij de sociëteit bestaat werkelijk kans op botsingen of andere ongelukken: onlangs is er reeds een auto in de slokan getjompt.

* * *

Indische koffie.

Op verzoek van het Departement van Landbouw der Vereenigde Staten te Washington heeft de Nederlandsche regeering opgegeven, wat wèl en wat geen Java-koffie is. De Amerikaansche gezant meldde zijn regeering daaromtrent het volgende: „De uitdrukking Java-koffie is sedert tal van jaren misbruikt. Vandaar dat er zoowel van gebrande als ongebrande koffie wellicht tien maal zooveel onder de benaming Java-koffie aan den verbruiker verkocht is als werkelijk op Java geproduceerd wordt. Overeenkomstig de bepalingen van de wet op zuivere voedingsmiddelen, zou alle koffie, die van het eiland Java afkomstig is, „Java-koffie" genoemd kunnen worden, die uit de Padangsche districten Padang-koffie; die uit Celebes „Celebes-koffie" en alle andere soorten, uit Nederlandsch-Indië afkomstig, „Nederlandsch-Oost-Indische koffie".

Wat in Nederland bekend is onder de benaming Java-koffie, betreft alleen de coffea arabica, die op Java wordt geteeld, zoodat de coffea liberica, van dat eiland afkomstig onder den naam Java-koffie, evenmin onder dien term valt als alle andere koffie van de overige eilanden van den Indischen Archipel."

Het Departement van Landbouw der Vereenigde Staten nu is van meening, dat de opmerkingen, in dit schrijven van den Amerikaanschen gezant te 's-Gravenhage vervat, een juisten maatstaf leveren voor de benaming van koffie, uit Ned. Oost-Indië afkomstig. Het departement teekent hierbij nog aan, dat de koffie, die op het eiland Sumatra geteeld wordt, ook onder de benaming „Sumatra-koffie" aan de markt kan worden gebracht, of dat desgewenscht in de benaming de speciale streek kan worden aangegeven, waar de bedoelde koffie werkelijk geteeld is.

* * *

Alweer een aspirant-radja gesnapt.

Aan Mataram wordt uit Madioen bericht, dat dezer dagen in het Ponorogosche een zeer belangrijke arrestatie heeft plaats gehad.

De assistent-wedono van het onderdistrict Djetis, had bij geruchte vernomen, dat in de desa-perdikan Karang Gebang een Javaan huisde, die oproer predikte tegen de Europeanen en het gouvernement en die, reeds een tamelijk grooten aanhang bezittende, zich gereed maakte om een aanval te doen op Ponorogo.

Spionnen waren er niet te vinden, want allen waren doodsbenauwd voor den pas ontdekten sultan Imam Mahdi, waarom de dappere ass.-wedono maar zelf op de zoek ging en des nachts de woning overviel van Imam Boentoro, den oproerprediker.

Hij vond hem met vijf moerids bezig aan het schrijven van allerlei oproerige briefjes, terwijl in het achterhuis tien jonge maagden werden aangetroffen, die eenparig verklaarden, opgeleid te worden tot bedojos en srimpies van den aanstaanden sultan Imamboentoro, hun heer en meester. Allen werden natuurlijk gearresteerd, terwijl bij huiszoeking beslag werd gelegd op wel een karrevracht van djimats en oproerige geschriften, waarin den profeet werd gesmeekt om toch een handje te helpen tot verdelging van alle Christenen.

Toen die arrestatie had plaats gehad, raakte er meer bekend en zoo hoorde men o.a. dat die Iman Boentoro, omgeven door genoemde tien jonge maagden, die ieder een brandende lamp in de hand hielden en met een groot aantal biddende volgelingen achter zich, des nachts ongestoord langs de desawegen mocht wandelen, etc. etc.

Gezegde Iman Boentoro is een jongere broeder van den oproerling Kassan Ngalwie, die circa vijf jaren geleden op voorstel van den resident Donner naar de buitenbezittingen is verbannen geworden met nog tien andere confraters.

* * *

Atjeh.

Men schrijft aan de Sum. Bode uit Kota Radja dd. 17 dezer:

„Zijn Exc. is aan het onderzoeken. Wàt hij onderzoekt en wat dat onderzoek aan het licht brengt, is echter nog een diep geheim.

Of er verbetering zal komen door en na dat onderzoek? Ik geloof het niet: verandering zal er vermoedelijk wèl komen; maar wat helpt dat? Zelfs terwijl de hooge heeren aan het onderzoeken en inspecteeren zijn, worden er nog troepen uitgezonden, om vrouwen op te lichten, wat vrijwel gelijk staat met de mannen tot onverzoenlijke vijanden te maken.

Dat ook de Atjehers er geen heil van verwachten en maar liever hun wraak blijven koelen daar, waar ze eenigszins kans hebben, bleek nog hedenmorgen.

Lam Baro, een kleine 2 uur van Kota Radja gelegen en onlangs al eens aangevallen, is hedenmorgen even na 5 uur wederom aangevallen door 4, zegge vier man. Aan onze zijde werd de uitgezette schildwacht levensgevaarlijk gewond en is sedert overleden, terwijl een der aanvallers sneuvelde. — Dat is nu de tweede maal in zeer korten tijd. Men kan hieruit zoo ongeveer den geest beoordeelen, die heerscht onder de bevolking in de onmiddellijke nabijheid van de hoofdplaats.

Nu zal officiëel wel gezegd worden, dat het een bende uit andere streken was, en dat is ook wel mogelijk; maar... zoo'n troepje van 4 man kan toch maar niet zoo overal rondtrekken, indien de bevolking het geen steun verleent!

Vier man, al zijn ze nog zoo goed gewapend, zijn door de bevolking nog wel onschadelijk te maken, als zij dat wil; te meer daar er altijd nog geregistreerde geweren onder de bevolking zijn. Maar het is absolute onwil als gevolg van tegenzin in ons bestuur. En het gaat met dit laatste even als met Uilenspiegel, toen hij zeide: „Ze hebben allemaal een hekel aan me, maar ik maak het er ook naar."

* * *

Kina-rapport.

Wij ontleenen aan C. M. en C. Woodhouse's Kina-rapport dd. 28 Nov. 1907, het volgende:

„De uitvoer-sijfers van kinabast, loopende van 1 Januari—15 October, toonen eene vermeerdering aan van 2.700.000 Amsterdamsche ponden op den uitvoer van verleden jaar en van 1.100.000 Amsterdamsche ponden op dien van 1905; bovendien is 't kinine-gehalte van den gedurende dit jaar verscheepten bast hooger dan de vorige jaren. De vraag op de Amsterdamsche Beurs was levendig en de verkochte hoeveelheid staat geheel gelijk met den grooten omzet van het vorige jaar.

De statistieke positie is niet ongunstig en de prijzen zullen waarschijnlijk rijzen en dalen, naar gelang de uitvoer van bast uit Java geringer of grooter is, zoodat de kinaplanters op Java de toekomst van de markt geheel in hunne macht hebben."

„Jawel, zegt het N. v. d. D. v. N.-I., dat hebben zij, of ten minste dat hebben de eigenaars der kinaondernemingen.

Maar wat baten kaars en bril
Als de uil niet sien en wil?

De markt-positie is goed... en de prijzen dalen. Meerenberg-patiënten zouden hun belang beter inzien dan de menschen, die wat met kina uitstaande hebben. Al was het opium, dan konden zij niet suffer en doffer worden. Wij zonderen de kinine-fabrikanten in Duitschland en elders niet uit. Indien dezen zich met de planters verstonden... kinine is een artikel dat 100% kan rijzen, zonder dat de consumenten het voelen. Wij hebben voor een 30 jaar den prijs per kilo gekend op ƒ250, geleverd aan de apothekers en... er werden zoowat evenveel pillen geslikt als thans.

Er komen immers 15000 pillen uit een kilo, dus de prijs per kilo der kinine heeft al bitter weinig invloed op den prijs der gereedgemaakte artsenij."

* * *

Het Semarangsche Havenvraagstuk.

In een te Semarang gehouden nabespreking, in de Handelsvereeniging, heeft de voorzitter, de heer Bonnerman, naar wij in de Locomotief lezen, een omstandig rapport uitgebracht van het in de conferentie met den resident en den hoofdingenieur Lamminga besprokene.

Door de aanwezigen werden op- en aanmerkingen niet gespaard, doch toen door den heer Bonnerman was medegedeeld, dat de hoofdingenieur Lamminga zich voorstelt, na de noodige wijzigingen te hebben aangebracht in het plan-Saltet, het nieuw bewerkte project nog eens aan het oordeel van den Semarangschen handel te onderwerpen, zoodat men van die zijde nog altijd wenschen of bezwaren te berde zal kunnen brengen, werd besloten, officiëel te kennen te geven, dat de handel van Semarang zich onder zeker voorbehoud met het plan-Saltet wel kan vereenigen.

* * *

De Gouverneur Generaal in Deli.

De Deli-bladen staan vol van verslagen over de feesten bij het bezoek van den gouverneur-generaal. Veel bijzonders valt er niet uit te halen. Wel verdient vermelding, dat de gouverneur-generaal ook gesproken heeft. Antwoordend op een welkomstrede van den resident, zei Z. Exc. o. a., dat Deli een allerprettigsten indruk maakte. Z. E. stemde in met de woorden van den resident, dat Deli aan eigen energie, aan het particulier initiatief zijn vooruitgang te danken had. Het was intusschen goed, dat men ook eens de keerzijde kreeg te zien. Dat zou Deli geen nadeel doen. Overal waar gewerkt wordt, worden fouten begaan; waar velen van verschillende deelen der wereld samenkomen, blijven misbruiken niet uit. Maar in welk land komen misbruiken niet voor. Hij kwam nu zelf juist uit een ander land, waar hij heen is gegaan om te onderzoeken of er ook misbruiken voorkomen. — Och „wat de één een groot misbruik noemt, vindt een tweede een klein, een derde in 't geheel geen misbruik." Ten slotte drijft toch het goede altijd boven door aller samenwerking om aan verkeerdheden een einde te maken. Door recht, eerlijkheid, rechtvaardigheid wordt steeds het pleit gewonnen.

Ligt in deze woorden ons aangehaalde woorden, vraagt het Bat. Nwsbld., niet een aanwijzing over de uitkomst van het Atjeh-onderzoek?

* * *

De Chineesche Mandarijn.

Naar aan de Locom. geseind wordt, heeft de handelscommissaris zich ingescheept en des avonds om 11 uur zijn de beide Chineesche oorlogschepen door het Oostgat vertrokken, met directe bestemming naar Muntok. Door den handelscommissaris is aan de Chineesche school een gift van ƒ 500 geschonken.

De Chineesche gemeente te Soerabaja is ontstemd over het feit, dat geen der Chineesche officieren eenige aandacht heeft geschonken aan den handelscommissaris en de Chineesche oorlogschepen, behalve de majoor-Chinees, maar deze was door den nood gedwongen als commissaris van ontvangst.

De Stoomvaartlijn Nederland—Zuid-Afrika—Java.

Over de oprichting van deze lijn had de redacteur van het Soer. H. bld. een onderhoud met den heer dr. H. P. N. Muller, tot aan de annexatie van den Oranje Vrijstaat door Engeland, cons.-generaal van genoemde republiek in Nederland. Het oordeel van dezen uitnemenden deskundige over de rentabiliteit van zulk een onderneming lijkt ons niet zeer bemoedigend. In de eerste plaats zou zij een strijd op leven en dood hebben te voeren met de, reeds op Zuid-Afrika varende Engelsche, Duitsche en Zweedsche stoomvaartlijnen, waarvan de eersten zwaar gesubsidiëerd worden en die onderling een trust gevormd hebben, welke de mededinging zeer bemoeilijkt. Dan voert Zuid-Afrika, waar landbouw en nijverheid maar heel weinig ontwikkeld zijn, bijna niets uit; hoofdzakelijk wol, wat huiden en voorts goud en edelsteenen, welke beide laatste artikelen haast geen laadruimte vorderen, zoodat reeds nu heel moeilijk retourlading te bekomen is. Van Java zou Zuid-Afrika alleen hout en suiker betrekken. Dr. Muller meende, dat de, door sommigen gewenschte lijn misschien meer levensvatbaarheid zou krijgen door ook Australië er in te schakelen; waarom wordt in het opstel van het Soer. H. blad niet gezegd.

De Gouvernements-Marine.

Herhaaldelijk hebben wij, op verzoek van officieren der gouvernementsmarine, stukken geplaatst, waarin door de betrokkenen klachten werden geuit over achteruitstelling van dezen tak van dienst bij andere en waarin met cijfers en feiten werd aangetoond, dat inderdaad de betaling en de vooruitzichten van degenen, die als stuurlieden bij deze marine dienen, dringend herziening vereischt.

Wij ontvingen thans een lang schrijven, waarin een 1e stuurman opnieuw komt aandragen met „grieven", die ditmaal echter minder goed gegrond zijn en hier en daar zelfs gezocht mogen heeten.

De schrijver klaagt in de eerste plaats over de wijze, waarop voorzien werd in de behoefte aan personeel, zoodat het, daar er gebrek is aan stuurlieden, voorkomt, dat gezagvoerders gedwongen worden alleen met een 3en stuurman te varen; een feit

dat zich den laatsten tijd maar al te dikwijls voordoet. De 3de stuurlieden hierbedoeld, die hun opleiding aan de Kweekschool voor de Zeevaart te Amsterdam hebben genoten, mogen theoretisch goed zijn ontwikkeld, zegt de schrijver, maar de navigatie eischt nu eenmaal een zeer groote dosis praktijk en die ontbreekt dien jongen lieden nog, zoodat de dienst voor den gezagvoerder, die verplicht is toezicht te houden op de verrichtingen van zijn jeugdigen stuurman, zeer zwaar en zeer onaangenaam wordt.

Inderdaad is dit laatste het geval, gelijk begrijpelijk is, daar een kostbaar schip niet aan onervaren handen mag worden toevertrouwd. Doch het is niet, gelijk de schrijver meent, aan exploitatiezucht of averechtsche bezuinigingswoede toe te schrijven, dat omstandigheden, gelijk door hem beschreven, zich kunnen voordoen en ook voordoen, maar uitsluitend is dit te wijten aan het onvoltallige personeel, dat numeriek slechts met groote moeite op sterkte kan worden gehouden. Het kan niet ontkend worden, dat er bij de gouvernementsmarine gebrek aan stuurlieden bestaat. Op het oogenblik zijn er 5 met binnenlandsch verlof en 4 op geneeskundig certificaat naar Nederland.

Om hierin te voorzien zijn 3 derde stuurlieden naar Indië onderweg en zijn telegrafisch nog zes anderen aangevraagd. Deze cijfers wegen weinig bij een groot korps, maar bij een klein, als dat der stuurlieden bij de gouvernementsmarine, tellen zij danig mede.

De Japanners in onze Oost.

„Reineke", de Makassaarsche correspondent van de L o c., schijnt niet veel vertrouwen te hebben in de Japanners, die voortdurend in grooten getale te Makassar aankomen.

„Waar gaan die lui toch allemaal heen?" zoo vraagt hij.

„Velen schijnen te Makassar te blijven, maar anderen gaan ook de binnenlanden in naar Madjene, Mandhar, Mamoedjoe enz. Handel drijven doen zij niet; wel schijnen zij over vrij ruime middelen te beschikken, hunne levenswijze in aanmerking genomen. Bij de Japanners, die te Makassar blijven, moet het bepaald opvallen in welke schrille tegenstelling hun bedrijf staat tot hunne levenswijze. Lieden van wie na te gaan is, dat zij — om een voorbeeld te nemen — slechts ƒ25 's maands kunnen verdienen, leven als hadden zij het tiendubbele te verteren.

Waar komen die fondsen vandaan? Indien het eigen kapitaal is, waarom kiezen de menschen dan bij voorkeur nederige betrekkingen en waarom blijven zij dan niet liever in Japan? Het is duidelijk te bemerken, dat het door de Japanners hier uitgeoefend bedrijf slechts als dekmantel moet dienen om hunne ware actie te verbergen, want men ziet ze zelden aan het werk.

De heeren toeren en drinken meer dan ze arbeiden. De plaats van samenkomst der Makassaarsche Japanners is een eet- en drink- en logeerhuis in de Passerstraat. Hier stappen zoowat alle zonen van Nippon af, die de booten aanbrengen. De eigenaar is een schrander uitziend persoon, iemand die van een kroegbaas alle allures mist. Dit eethuis wordt echter — en dit is m. i. bedenkelijk — niet alleen door Japanners bezocht, maar vele voorname Inlanders gaan er in en uit. Wat dien goedgeloovigen Makassaren daar wordt wijs gemaakt, is niet moeilijk te raden. Zou het niet tijd worden, dat de regeering een oogje in het zeil liet houden?"

West= Indische Berichten.

SURINAME,

Gouvernements-rubbercultuur.

Zooals onze lezers weten is door het bestuur bij de Koloniale Staten het plan aanhangig gemaakt eener gouvernements-onderneming, waarop de rubber-cultuur zou worden ter hand genomen. Wij stelden ons reeds de vraag, of het bestuur niet bezig was te veel hooi op z'n vork te nemen en kunnen ons dan ook zeer wel begrijpen, dat het bestuursvoorstel bij de Koloniale Staten op ernstige bedenkingen stuitte.

Blijkens het Voorloopig Verslag, door dit lichaam in deze zaak uitgebracht, was er eigenlijk maar één lid, dat onmiddellijk met het bestuursvoorstel meeging en hiervoor verder propaganda maakte, door uiteen te zetten, dat in de door het bestuur overgelegde begrooting de kosten te hoog en de baten te laag zouden zijn geraamd.

Wij houden het veeleer met die leden, die op den voorgrond stellen, dat het gouvernement steeds duur werkt en zelfs bij hooge kosten-begrooting teleurstellingen niet uitgesloten zijn.

Wanneer straks wellicht ten behoeve van de bacoven- of bananencultuur of voor hare verdere ontwikkeling spoor- of stoomtramweg-aanleg noodig blijkt, kunnen onzes inziens de tonnen gouds voor de hevea-onderneming bestemd, een beter gebruik vinden, dat ook dadelijk zijn winsten zal afwerpen.

Een oogenblikje pauze!

Spoorwegaanleg; het in het leven roepen eener nieuwe cultuur; boschexploitatie; polderaanleg — ons dunkt, dat het bestuur hiermee al aardig de handen vol heeft. Dat men nu de kat uit den boom kijke, om te zien, waar verder moet worden toegetast, en alsjeblieft ook niet op economisch gebied de voorstelling van het kind met zijn waterhoofd nastreve.

Wij hopen, dat het bedachtzaam en onzes inziens door wijs beleid ingegeven oordeel der Koloniale Staten over dit ontwerp, het bestuur moge hebben aanleiding gegeven om zijn voorstel in te trekken.

* * *

De goudproductie.

De goudaanvoer te Paramaribo bedroeg in de eerste 11 maanden van het vorige jaar ongeveer 948 KG., d. i. omstreeks 90 KG. minder dan in hetzelfde tijdvak van 1906, maar toch circa 14 KG. meer dan in de eerste 11 maanden van 1905.

Opmerkelijk is, wanneer men den algemeenen staat der goud-aanvoeren napluist, hoe verschillende placers, die vroeger boven aan de lijst der groote producenten voorkwamen, nu zoo langzamerhand heel onder aan de lijst terecht kwamen, zooals het placer von Hemert en de Concessies Gros, terwijl andere ophaalden.

Nog steeds is de „Compagnie des mines d'or" met een aanvoer van 209 KG. nummer één en de verwachting, dat de Amsterdamsche Hermina haar zou overtroeven, niet uitgekomen. Met een aanvoer van 110 KG. is deze maatschappij een slechte twee, terwijl dan de „Goldfields of Surinam" de Haagsche Hermina, de Saramacca Co.; Guyana Goud Placer, placer L. en F. de Jong, met aanvoeren boven de 50 KG., resp. ten bedrage van 81, 70, 62, 53 en 51 KG. volgen.

De groote plannen met de oude placers als de Concessies Gros geven hoop, dat deze in 1908 weer een aan hun verleden meer overeenk. plaats zullen innemen, zoodat wellicht niet te vreezen valt, dat de goudproductie in 1907 haar culminatie-punt heeft bereikt.

In Onze West treffen we ten opzichte van dit onderwerp het volgende bericht aan:

„Naar wij vernemen is opnieuw een zaak in onderzoek betreffende de onderhuurders, die goud, gewonnen op het placer, waar zij onderhuurder zijn, naar de stad doen vervoeren ten name van andere goudontginners, die een concessie hebben in de buurt van bedoeld placer. Het heet dan, dat het goud op die concessie is gewonnen, waardoor de persoon, die het placer in onderhuur uitgaf, verstoken blijft van de hem toekomende provisie, bedragende gewoonlijk 15% van het verkregen product. Soms is de concessie ten name waarvan het goud wordt aangevoerd, niet eens in bewerking. Het product, soms ter waarde van duizenden guldens, heet dan verkregen te zijn met behulp van eenige toevallig voorbijkomende déportés.

Men moet erkennen, dat het stelsel van onderhuur, hoezeer 't ook heeft bijgedragen tot stijging der goudproductie, meer en meer aanleiding schijnt te geven tot allerlei kwade praktijken, die ernstig de aandacht vragen."

Voordat het bestuur er over denken kan, nieuwe ondernemingen op touw te zetten, zou het — dunkt ons — wèl doen de bescherming der bestaande ondernemingen te verzekeren, waartoe een goede placer-politie o.a. hoog noodig blijkt. Wij zien de bezwaren aan de organisatie van zulk eene politie o. a. gelegen in de uitgestrektheid der terreinen niet over het hoofd, doch meenen dat des ondanks daarop kan en moet worden aangestuurd, wil men niet dezelfde toestanden in de Surinaamsche goudvelden zien opkomen als die in Fransch Guayana worden aangetroffen en dààr het bestuur heel wat hoofdbrekens kosten.

* * *

In het Gouvern. Adv.blad is afgekondigd de verordening van 20 December 1907 tot nadere wijziging van het Kiesreglement. Voortaan zal wanneer blijkt, dat de volstrekte meerderheid van stemmen is uitgebracht op meer candidaten dan er plaatsen zijn, de leeftijd of bij gelijken leeftijd het lot beslissen. Deze verordening trad in werking 1 Januari ll.

* * *

Aan het eindverslag der Koloniale Staten op het ontwerp tot het verleenen eener concessie aan den heer Gefken binnen de kilometerstrook naast den spoorweg, voor de teelt van rubber en andere gewassen, wordt het volgende ontleend:

„Met de strekking van dit ontwerp, nl. een gunstige beschikking mogelijk te maken op een door den heer F. C. Gefken gedane aanvraag om vergunning tot onderzoek naar de geschiktheid van de terreinen voor de cultuur van rubberproduceerende en andere gewassen, verklaarde men zich bij het Afdeelingsonderzoek wel te kunnen vereenigen niet alleen, maar de voordracht werd zelfs zeer toegejuicht. Men achtte het een verblijdend verschijnsel dat het particulier kapitaal zich, zij het ook op kleine schaal, in de kolonie wilde leenen voor de cultuur van hevea en vruchten. Dit feit werd — vooral in dezen tijd, waar de cultuur van de cacao en andere gewassen in alles behalven florisanten staat verkeert — zoozeer in het belang van de kolonie geacht dat men te dezer plaatse meende een woord van waardeering te moeten uitbrengen voor het genomen initiatief."

Goed zoo, laat het particulier initiatief zich nu eens voor deze zaak aangorden. Er blijft nog genoeg voor het bestuur over, om voor te zorgen.

* * *

Curaçao.

Aan de „Wekker" ontleenen we de volgende niet onverdiende berisping aan het adres onzer Wetgevende Macht:

„Leest men de Handelingen, waarin de bij de behandeling der Curaçaosche Begrooting voor het dienstjaar 1908 in de Tweede Kamer plaats gehad hebbende discussies voorkomen, dan gevoelt men aandrang, om met een medelijdenden glimlach op de lippen uit te roepen: en dat zijn nu de volksvertegenwoordigers, die het heil ook van onze kolonie moeten bevorderen!

Slechts een paar schepjes uit dién oceaan van tegenstrijdigheden, inconsequenties, gebrek aan kennis van onze toestanden, onbesuisde op- en aanmerkingen, uitingen van voor- en tegeningenomenheid enz.

Bij die debatten in de Tweede Kamer heette ons „Wetgevend Lichaam" Koloniale Staten, in plaats van „Koloniale Raad" (Zie het Reglement op het beleid der Regeering in de kolonie Curaçao). „Koloniale Staten" is de naam van het Wetgevend Lichaam onzer Zusterkolonie Suriname.

In die Kamer maakte men er den Gouverneur onzer kolonie een grief van, dat hij het niet altijd eens is met den Kolon. Raad of vice-versa. Waar ter wereld, vragen wij, is de Wetgevende Macht altijd in overeenstemming met de Uitvoerende Macht? Uit de wrijving der denkbeelden ontstaat licht. — Maar als de Kol. Raad steeds „amen" zegt op al wat de Gouverneur wil of deze immer alles aanneemt of goedkeurt, wat deze Raad wenscht of wil, dan zou slechts één dier Machten regeeren althans het hoogste woord voeren. Is de Tweede Kamer 't altijd eens met de regeering omtrent de ingediende wetsontwerpen?

De leden, die het woord hebben gevoerd over onze Begrooting, wenschen aan den eenen kant de oprichting van een cultuurtuin en van een modelplantage, de uitzending van deskundigen op visscherijgebied enz. enz., en verlangen aan den anderen, dat er bezuinigd worde. Hoe rijmt men dat samen?

Eén van hen vindt het onbillijk, dat menschen aangemaand worden tot het betalen van schuld, als zij reeds lang meenden, dat zij niet meer zal worden ingevorderd. Welk een redeneering! Wij willen die niet qualificeeren. Te recht heeft de Minister dan ook de aanmerking gemaakt, dat men de verjaring van een pacht — waarvan ten deze sprake was — stuiten kan door aanmaning, zoodat men niet meenen mocht, dat de schuld niet meer ingevorderd werd.

Men wilde, dat alle proefnemingen op landbouwgebied gelukken moesten, alsof wie ook dit bewerken kan, wanneer de grond er zich niet toe leent, de regen uitblijft en andere niet te voorziene omstandigheden dat welslagen beletten. Als alles secuur tot het gewenschte resultaat moest leiden, dan zoude er geen sprake meer van *proefnemingen* zijn."

Van Vreemde Koloniën.

Cochin China in 1907.

Het afgeloopen jaar is voor Cochin-China, wat den rijstoogst betreft, een record-jaar geweest. Terwijl toch de grootste uitvoer tot nu toe, die voor 1902, met 997.980 ton nog beneden het millioen bleef, bedroeg de uitvoer in 1907 in totaal 1255.485 ton.

In tegenstelling met Beneden-Tongkin, waar evenals op Java tengevolge van de dichtheid der bevolking het land niet zooveel rijst op kan leveren, of het product wordt door de bevolking verbruikt, zijn in Cochin-China nog uitgebreide landstreken voor de rijstcultuur beschikbaar, zoodat het land nog geruimen tijd eene eerste plaats zal kunnen innemen onder de leveranciers van rijst ter wereldmarkt.

Tegen het einde van 1907 heeft de oogst van Cochin-China evenwel veel geleden tengevolge van overstroomingen. Wel zijn naar aanleiding hiervan plannen ontworpen door den voormaligen gouverneur Rodier, maar het is tot nu toe bij plannen gebleven.

Wat men in Cochin China hoog noodig heeft zijn werkkrachten, en het schijnt, dat de meer tegemoetkomende houding van het bestuur van den lateren tijd aan het doel heeft beantwoord, dat op immigratie en vestiging van Chineezen was gericht.

Ook eenige honderden Tongkineezen hebben zich er toe laten bewegen om naar Cochin-China te trekken, waar alles, wat handen aan zijn lijf heeft om te werken, welkom is.

* * *

De troebelen in de duitsche koloniën.

Volgens de laatste berichten moet de toestand in het noordoosten van Kameroen tot vrij groote bezorgdheid aan de zijde van het bestuur aanleiding geven. De troebelen in die streek dragen een godsdienstig karakter. Een luitenant is met een afdeeling draadlooze telegrafie uit Zuid-West-Afrika naar

Kameroen gezonden om diensten te bewijzen bij het onderdrukken van den opstand, die volgens de Duitsche bladen zich over de grenzen tot op Fransch gebied zou hebben uitgebreid.

Uit Süd-West kwam tevens het bericht, dat het hoofd Klein-Jakobus met 11 man en 4 geweren er tusschen uit getrokken was en al dadelijk een op honderd kilometers van Warmbad gelegen hoeve had overvallen en het vee weggedreven.

De „Hamburger Nachrichten" meent, dat deze bende bij hare vlucht moet zijn geholpen door de handelaars op de grenzen der Kaapkolonie, voor wie de terugkeer tot een toestand van rust in het Duitsche gebied zooveel beteekent a's het einde van een winstgevenden handel in geweren en munitie.

Behalve deze nieuwe bende staan nog die van Fielding, Simon Copper, Lambert en anderen in het veld, zoodat het voorloopig niet geraden schijnt de sterkte der bezettingstroepen in deze kolonie te verminderen.

Ten slotte moet het ook in Oost-Afrika weer spannen. In de buurt van het Nyassa-meer, waar de laatste groote opstand plaats had, moet deze nog verre van onderdrukt zijn. Een deel der opstandelingen heeft zich aan het Duitsche gezag onderworpen, wel is waar, maar de lieden krijgen het nu te kwaad met hun vriendjes van voorheen.

* *
*

Een grootsch immigratie-project

In den inlandschen staat Mysore, die deel uitmaakt van het Engelsch-Indisch rijk, wordt reeds op belangrijke schaal gebruik gemaakt van waterkracht voor industrieële doeleinden, waartoe de Cauvery met hare vallen eene geschikte gelegenheid biedt.

Nu zijn plannen ontworpen om door de Cauvery bij Seringapatam door een dam op te stuwen een groot reservoir te vormen, waaruit duizenden acres nu braakliggend land van het levenbrengend water zouden kunnen worden voorzien. Tevens voorziet het plan in het benutten van de duizenden paardekrachten, die bij de distributie van het water beschikbaar zullen komen, voor electrische doeleinden. Volgens dit project zou men over voldoende electriciteit kunnen beschikken om alle bestaande fabrieken in de provincie Madras van beweegkracht te voorzien, alle groote steden electrisch te verlichten; kortom om in alle behoeften der eenigszins gunstig gelegen plaatsen op het gebied der electriciteit te voorzien.

Daarenboven meent men hierin het middel te hebben gevonden om alle gevaren voor hongersnood in de toekomst voor Madras te kunnen bezweren. De kosten worden op 1 millioen ponden sterling geraamd, een bedrag, dat de krachten van Mysore te boven gaat, maar men hoopt, dat de Engelsch-Indische regeering het bedrag zal voorschieten.

* *
*

De handel van Singapore in 1907.

De 12 maanden, die achter den rug liggen, schreef de Straits Budget, hebben zich gekenmerkt door een buitengewone slapte met vooruitzicht op weinig verbetering in de naaste toekomst.

Het jaar was buitengemeen rijk aan faillissementen, maar volgens het blad, zal dit aan de kolonie en haren handel eer goed dan kwaad doen. Het speculatief karakter van den handel, dat slechts de minder ernstige handelaren aantrok, heeft tengevolge van de niet uitgebleven straf onder dezen een groote opruiming gehouden, waardoor de handel op meer gezonde grondslagen in de handen der meer degelijke huizen komt te rusten.

Wat dien handel nu betreft, trekken ons begrijpelijkerwijze enkele gegevens in het bijzonder aan. Zoo ontleenen we hieraan bv., dat de steenkoolinvoeren van Laboean achteruit gingen, maar het verlies ten volle werd gedekt door vermeerderde invoeren van Hollandsch Borneo, waarmee wel Poeloe Laoet zal zijn bedoeld.

Een groot deel van de financiëele depressie is ongetwijfeld te wijten aan de verlaging der tinprijzen in het afgeloopen jaar, hoezeer 1907, wat den uitvoer van tin uit Singapore betreft, een goed jaar was. Tot 15 December 1907 werden toch vandaar 268475 pikols tin naar Engeland verscheept en 96089 pikols naar de Vereenigde Staten, tegen 240000 pikols naar die beide landen in 1906.

De koprahandel was in 1907 zeer belangrijk en toonde bij 1906 vergeleken een vermeerdering van 50% aan. In het Straits blad wordt geklaagd over het gebrek aan ondernemingsgeest te Singapore, waardoor daar niet als op Ceylon de noodige machinerieën worden gevonden om het product te bewerken.

De ananas-uitvoer was in 1907 grooter dan eenig jaar te voren; maar de Europeesche markt geraakt overvoerd, zoodat slechts lage prijzen kunnen worden gemaakt, die aan planters en handelaars slechts weinig voordeel bieden.

* *
*

Een redder in Engelsch Indië.

Wij zijn niet de eenige natie, die er speciale redders op na houdt voor de „onderdrukte en uitgezogen" volkeren. Op het oogenblik vertoeft zoo'n redder in Engelsch Indië in den vorm van een correspondent van de „Manchester Guard", den heer Nevinson.

Deze heer, die een weinig aan vervolgingswaanzin schijnt te lijden, beklaagde zich in zijn blad, dat men zijne correspondentie achterhield, zijn brieven opende enzoovoort; maar door de post-administratie verzocht om haar hieromtrent nadere inlichtingen te verschaffen bleef hij het antwoord schuldig.

Alles, wat het bestuur van de bevolking aan belasting verlangt, is het zuiver door hebzucht ingegeven. Kortom, het oude bekende liedje op de bekende voois.

Laatstelijk had de heer Nevinson het over de hebzucht van het Engelsch-Indisch boschbeheer, waarvoor hij door de Times of India op zijn nummer wordt gezet.

Maakte men het toch den heer Nevinson naar den zin, dan zouden de bosschen weer geheel aan den roofbouw door de inlandsche bevolking worden prijsgegeven, en kwam het zoover, dat dan ook de gevolgen niet uitbleven voor het land en daarmee ook voor de inlandsche bevolking, dan zouden de heeren Nevinson en consorten natuurlijk weer het hoogste woord voeren over het gebrek aan voorzorg ten behoeve van diezelfde bevolking, die ze nu maar haar gang zouden willen zien gaan.

* *
*

De militie in Algiers.

Men denkt er in Fransche regeeringskringen hard over om nu, tengevolge van de wet op den 2-jarigen diensttijd, het effectief van het leger ver beneden dat van den Duitschen buurman komt, uit de koloniën aan troepen te halen wat er uit te halen valt.

Met het oog hierop is ook reeds het denkbeeld geopperd om den militieplicht voor de inlanders in Algiers in te voeren. Men meende het bezwaar, dat tegenover één blanke in Algiers vijf inboorlingen staan, zoodat het percentage in een militie-leger omgezet een ernstig gevaar voor de blanke bevolking van Algiers zou opleveren, te kunnen ondervangen door de bepaling, dat de inlandsche miliciens hun diensttijd in Frankrijk zouden doorbrengen.

In de Dép. Colon. wordt er op gewezen, dat men op die wijze geleidelijk heel het inlandsche element in Algiers in den wapenhandel zou oefenen en het gevaar, eene groote geschoolde massa tegenover zich te hebben, zich elk oogenblik voor den blanken kolonist zou kunnen voordoen in dat land, waar de haat tegen den vreemden indringer nog in de massa leeft.

Beter ware het, volgens den schrijver, den heer Sammé, de oude wijze van werving voor de inlandsche elementen te behouden en het tekort, dat zich in het Fransche leger voordoet, aan te vullen met afdeelingen eener staande inlandsche armee. De hiertoe behoorende lieden keeren toch niet, na een paar jaar dienst, weer in de inlandsche maatschappij terug, maar blijven dienen zoolang de lucht blauw is en totdat ze hun pensioentje verdiend hebben, dat hen aan den staat bindt.

* *
*

Oeganda.

De Engelsche onderminister van koloniën, Churchill, heeft in de National Liberal Club zijne indrukken meegedeeld, die hij van zijne reis naar Oost-Afrika had meegebracht.

De heer Churchill verklaarde verrast te zijn geweest over de groote vruchtbaarheid van de door hem bezochte streken. Ook roemde hij het klimaat zeer, doch meende hij te moeten waarschuwen tegen groote verwachtingen — in de naaste toekomst ten minste — ten opzichte van die streken met 't oog op de vestiging van blanken. Hij wees er op, dat hoogten van zes tot zevenduizend voet, a's waarop men daar die vlakten aantreft, met haar heerlijk klimaat, niet binnen de zône liggen, waaronder de Europeaan gewoon is te leven, terwijl deze er ook tal van vijanden aantreft, die op hem loeren, in den vorm van wilde dieren, insektenplagen en gevaarlijke ziekten.

Hij gelooft dan ook niet, dat de tijd gekomen is om de immigratie van blanken aan te moedigen. Het beste acht hij het de kolonisten, die er zich reeds hebben gevestigd, zooveel mogelijk de gelegenheid van welslagen te bieden, waarna van zelf anderen hun voorbeeld zullen volgen.

Deze zorg voor de kolonisten belet den heer Churchill niet de belangen der inlandsche bevolking in 't oog te houden, die hij zeide te zullen beschermen tegen speculatie en uitbuiting.

Wat die inlandsche bevolking aangaat, wees hij op het groote verschil tusschen Engelsch Oost-Afrika en Oeganda. In eerstgenoemd gebied verkeert de bevolking nog in hoogst primitieven toestand; terwijl in Oeganda, dank zij de werkzaamheid der christelijke zending, die er reeds belangrijke vorderingen maakte, al veel goeds tot stand kwam, waarbij niet vergeten moet worden, dat de inlandsche bevolking er dan ook tot de meest intelligente stammen van het Afrikaansche werelddeel behoort.

Het is treurig, dat juist deze stammen zoo zwaar bezocht werden door de vreeselijke slaapziekte. De heer Churchill hoopte, dat de door het bestuur genomen maatregelen er toe mochten bijdragen om de sterfte te doen verminderen en de uitbreiding dier ziekte tegen te gaan.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

Jaarboek van het Departement van Landbouw in Nederlandsch-Indië. 1906.

Batavia, G. Kolff & Co. 1907. 8°.

Sedert de instelling van het Departement van Landbouw zijn de publicaties van 's Lands Plantentuin in hoofdzaak vervallen; is dit jaarboek o. a. in de plaats getreden van het vroegere zgn. „Jaarverslag van 's Lands Plantentuin" en laarmede de inhoud tevens belangrijk uitgebreid. Om den lezers een idee van den rijken inhoud van dit kwistig met platen versierde werk te geven volgt hier een opsomming der hoofdstukken, waarin het is verdeeld: I. Waarnemingen en onderzoekingen op plantkundig gebied en hare toepassingen. II. Waarnemingen en onderzoekingen op dierkundig gebied en hare toepassingen. III. Waarnemingen en onderzoekingen op scheikundig gebied en hare toepassingen. IV. Opleiding voor den landbouw. V. Waarnemingen en onderzoekingen tot vermeerdering der kennis van den bodem. VI. Waarnemingen en onderzoekingen speciaal voor den inlandschen landbouw. VII. Koffiecultuur in Palembang. VIII. Laboratorium voor onderzoekingen over de koffiecultuur met bijbehoorenden proeftuin. IX. Bijzondere onderzoekingen over verschillende cultures, ingesteld met medewerking der planters. X. Gouvernements koffiecultuur. XI. Gouvernements kina-onderneming. XII. Gouvernements gutta-percha-onderneming Tjipetir. XIII. Boschwezen. XIV. Burgerlijke veeartsenijkundige dienst.

* *
*

Litteratuur overzicht der Bataklanden.

Bewerkt door M. Joustra. Leiden. L. H. Becherer. 1907. 8°.

In Februari 1906 vormde zich een Comité tot het in het leven roepen van een Instituut, hetwelk zich ten doel zal stellen het verzamelen van zoo volledig mogelijke gegevens betreffende de Bataklanden en hunne bewoners. Als directeur werd aangewezen de heer M. Joustra, die vele jaren a's zendeling onder de Bataks heeft geleefd en hunne taal, zeden en instellingen bestudeerd. Als eerste levensteeken van gezegd Instituut, naar buiten ten minste, is thans bovengenoemd litteratuur-overzicht van de hand van den heer Joustra verschenen. Het is een heel boekwerk geworden, waarin met groote nauwkeurigheid alles is bijeengebracht en wetenschappelijk gerangschikt wat tot heden over de Bataklanden is gepubliceerd. Waar de schrijver aan het slot van zijn inleiding zelf zegt, dat hij zich voor op- en aanmerkingen ten zeerste houdt aanbevolen, zij hier ter loops opgemerkt, dat hij in gezegde inleiding met stilzwijgendheid voorbijgaat de repertoria van Hooykaas en Hartmann, welke toch in hoofdzaak den grondslag vormden van zijn werk. — Dit neemt evenwel niet weg, dat deze bibliographie met vreugde begroet zal worden door iedereen, die belang stelt in de O.-Indiën; tevens ware het te wenschen, dat het voorbeeld van den heer Joustra ook voor andere gedeelten van den Archipel gevolgd zal worden.

* *
*

Bulletin van het Koloniaal Museum te Haarlem.

No. 38 Dec. 1907.

Inhoud: *Bijdragen tot de kennis der flora van Nederlandsch West-Indië. I. Eerste uitgave van het Van Eeden-Fonds. Amsterdam, J. H. de Bussy 1907. 8°.*

In het jaar 1900 is door ingezetenen van Suriname de grondslag gelegd voor het „Van Eedenfonds", bedoeld als blijvende hulde aan den onvermoeiden strijder voor Suriname's belangen, wijlen F. W. van Eeden, in leven Directeur van het Koloniaal Museum te Haarlem. Het fonds heeft ten doel de bevordering van het botanisch onderzoek van de West-Indiën. Hetgeen het reeds verrichtte op dat gebied sedert zijn totstandkoming wordt in genoemd Bulletin No. 38 uiteengezet. Verder bevat dit twee interessante botanische bijdragen, nl. een „Lijst van planten (vaatkryptogamen en phanerogamen), die in Suriname voorkomen, met een geschiedkundig overzicht van het onderzoek naar de flora van Suriname, door A. Pulle", en een „Lijst van planten die door de bewoners van de drie Nederlandsche Antillen, St. Eustatius, Saba en St. Martin als geneeskrachtig worden beschouwd, tevens een vergelijkend overzicht van het medicinaal gebruik, dat bij verschillende schrijvers over die planten wordt gevonden, door I. Boldingh." Ook voor den nietbotanicus is de geschiedkundige bijdrage van Dr. Pulle de lezing overwaard en blijkt er o. a. uit dat in vroeger tijden het vooral Duitschers waren, die in Suriname zich met natuurstudiën bezighielden.

* *
*

Nu toch over de West gesproken is, wordt hier tevens de aandacht gevraagd voor het December-nummer van **Neerlandia** *Orgaan van het Algemeen Nederlandsch Verbond*, dat geheel aan het eilandje *Bonaire* is gewijd. Eenigen tijd geleden verscheen het Suriname-nummer, daarna het Curaçao-nummer en nu het Bonaire-nummer. Het bevat in populairen vorm velerlei bijdragen van verschillende kenners van het eiland met tal van illustraties en een kaart. Het verdient groote waardeering, dat het bestuur der Groep Nederlandsche Antillen van het Verbond zooveel moeite doet de kennis der West-Indische eilanden te vermeerderen; te hopen is het dan ook, dat deze belangrijke uitgaven over Curaçao en Bonaire spoedig gevolgd zullen worden door dergelijke over Saba, St. Marten en St. Eustatius.

* * *

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardr. Genootschap 1908. No. I.

Evenals altijd bevat dit nummer weder talrijke bijdragen over de Indiën, ja zelfs is de inhoud overwegend Indisch. Over de 5e wetenschappelijke expeditie naar het binnenland van Suriname, onder leiding van den heer C. H. de Goeje, die thans als geëindigd moet worden beschouwd, schrijft de heer *L. A. Bakhuis* een artikel naar aanleiding der ingekomen reisverslagen. De bijgevoegde kaart: *Schetskaart van Suriname* naar de nieuwste gegevens is blijkbaar met groote zorg samengesteld, inzonderheid wat betreft de grens met Brazilië; tevens blijkt er uit, dat nu nog slechts een betrekkelijk klein gedeelte van Suriname ondoorvorscht is.

In een artikel getiteld *„De luchtvaart ten dienste van het wetenschappelijk onderzoek in Ned.-Indië”* betoogt de Luitenant ter zee 2e klasse *A. E. Rambaldo* de mogelijkheid der bereiking of overtrekking van het vooral in den laatsten tijd weer veel besproken geheimzinnige Sneeuwgebergte op Nieuw-Guinea door middel van een bestuurbare luchtballon. Het idee lijkt niet kwaad, doch of het voor uitvoering vatbaar is?

Verder treft men een opstel aan van den bekenden *W. O. J. Nieuwenkamp*, die het tijdschrift de primeur gunde der beschrijving van zijn gevaarlijke *„Eerste bestijging van den heiligen vulkaan Batoer op Bali, 2 Nov. 1906”*, een hoogst interessante beschrijving, verlucht door een vijftal platen „door den schrijver in loco geteekend”; eene toevoeging, die trouwens overbodig schijnt voor ieder, die, al is het slechts éénmaal, een teekening van Nieuwenkamp heeft onder oogen oogen gehad. Behalve een artikel: *Een viertal tochten door het eiland Terangan (Aroe-eilanden), door J. W. Tissot van Patot*, bevat de aflevering nog een tweetal bijdragen over Nieuw-Guinea, n.l. van den Luit. ter zee 2e kl. A. Tissot van Patot, getiteld: *Is de Snopi aan Nieuw-Guinea's Noordwestkust soms de bovenloop der Sebjar, die uitmondt in de Maccluer-golf?* en van den heer *G. P. Rouffaer*, getiteld: *De terugkeer en afloop der Lorentz-Expeditie naar Centraal Nieuw-Guinea.*

In dit laatste artikel geeft de heer Rouffaer in korte trekken, doch op zeer heldere wijze weer, het verloop der expeditie Lorentz, aan welke het evenmin als aan de expeditie Posthumus Meijes in 1904/05, is mogen gelukken het zgn. Sneeuwgebergte te bereiken; niettemin zijn de resultaten van beide expedities voor de wetenschap van het hoogste belang. Bovendien geeft de heer Rouffaer een klein, maar zeer duidelijk kaartje, dat een overzicht geeft der ontdekkingen in Centraal Ned. Nieuw-Guinea tot midden 1907.

* * *

In de December-aflevering van het minder bekende tijdschrift **„Het Huis, oud en nieuw.** Maandelijksch prentenboek gewijd aan huisinrichting, bouw- en sierkunst” schreef *Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis* een uitvoerig, prachtig geïllustreerd artikel, getiteld: *„De woning der Dajaks”*.

Een bij uitstek deskundige is hier aan 't woord, waarom elke aanbeveling tot lezing dier bijdrage overbodig mag worden geacht.

* * *

Eigen Haard van 28 Januari bevat het begin van een boeiend geschreven verhaal van den heer *Th. J. A. Hilgers*, getiteld: *„In het hartje van den Preanger”* met verschillende afbeeldingen, waaronder een zeer typische „Angklongspelers”. Een overweldigenden indruk van de schoonheid der Indische natuur verkrijgt men inderdaad bij de beschouwing der plaat met het onderschrift: „De Aloon-Aloon te Garoet met het gedenkteeken voor Holle.”

* * *

Belanghebbenden wordt ten slotte onder de aandacht gebracht, dat verder zijn verschenen:

Het verslag van den dienst van het boschwezen in Nederlandsch-Indië over het jaar 1906. Batavia, Landsdrukkerij. 1907. fol. Met platen.

Het algemeen verslag van het Europeesch middelbaar en lager onderwijs in Nederlandsch-Indië over 1906. Batavia, Landsdrukkerij 1907. gr. 8°., benevens

een Academisch proefschrift van den heer *A. H. v. Ophuysen* getiteld: *„De huwelijksordonnantie en hare uitvoering”*.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 27 December 1907.
Civiel Departement.

Verleend: Wegens ziekte, één jaar verlof aan den president van den Raad van Justitie te Padang, Mr. A. F. Lens.

Ontslagen: wegens ziekte, eervol uit zijn betrekking, de assistent-resident van Indragiri, Jhr. W. H. van Raders; op verzoek, eervol, de chef der 3de afd. bij de S. S. op Sumatra, H. C. Raven; de gewezen koffie-inkoop-pakhuismeester te Bedjen (Ketoe), Raden Mangoendiatmodjo; de gewezen Inl. opziener te Simpang (Djambi), Abdeel Rachman.

Benoemd: tot president van den Raad van Justitie te Padang, Mr. P. L. A. Collard; tot assistent-resident van Indragiri, de ambtenaar op nonactiviteit, G. F. M. Liebert; tot assistent resident van Koetei, de ambtenaar op nonactiviteit, E. F. J. Loriaux; tot tijdelijk commies voor de belastingen te Medan, L. J. Brodett; te Koetaradja, Ch. V. Rhemrev; tot commies der 3de klasse bij den post- en telegraafdienst, H. P. Blair, W. L. van Gessel en J. Berends; tot tijdelijk id., G. E. van Hutten, E. A. Veekman en Mejuffrouw M. C. Fransz; belast met de waarneming dier betrekking, Mejuffrouw M. H. K. van Schreven en E. W. Berends; tot lid van den priesterraad te Tjiamis (Cheribon), Raden Hasan Iljas.

Ontheven: wegens vertrek, eervol van het Openbaar Ministerie bij het residentiegerecht te Temanggoeng, J. H. Johan.

Belast: met het Openbaar Ministerie, H. Kool.

Benoemd: tot controleur E. V. van der Schalk, ambtenaar op nonactiviteit, en geplaatst te Ambarawa, Mejuffrouw C. J. L. de Vos.

Tijdelijk toegevoegd: aan den Gouvernements-veearts te Bandoeng, de benoemde Gouvernements-veearts J. H. Ch. Vermeer.

Uit de Javasche Courant van 31 Dec. 1907.
Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte, een jaar verlof n. Europa, aan den onderwijzeres, Mejuffrouw E. Raoux Kühr; id. aan den voorzitter van den landraad te Malang (Pasoeroean), Mr. Tj. Dijkstra.

Ontslagen: op verzoek, eervol uit zijn betrekking wegen ziekte, de assistent-resident van Indragiri Jhr. W. H. Raders (herplaats wegens misstelling); wegens volbrachten diensttijd, de boekhouder bij het vendu-departement te Batavia, W. E. de Buck en de stationschef 1ste kl. Ph. J. Hendriksz; de klerk bij de S. S. op Java, A. W. Deuning; de machinist bij de zoutfabrieken op Madoera, Cj F. Ph. Miolee; de civielgezaghebber van Oost-Flores, J. Misero; de koffie-inkoop-pakhuis-meester te Paninggaran, Raden Soemo Atmodjo; de id. te Matoer (Pad. Bovenlanden), Si Daoed galar Imam Radja Inda.

Benoemd: tot assistent voor den Inl. landb. bij het D. v. L., L. G. den Berger en J. E. van der Stok; tot tijdelijk 3en commies, de kl. J. Lary; tot opzichter 1ste klasse bij de S. S. op Java, A. J. A. Chattelin; tot commies 2de klasse bij de post- en telegraafdienst, F. van Esveld; tot 2en commies bij het D. van Gouvernementsbedrijven, G. B. A. Degent; tot voorz. van den landraad te Malang, Mr. E. Zorab; tot 1sten commies bij het D. van B. B., E. F. Facee Schaeffer; tot referendaris bij het D. van Gouvernementsbedrijven, C. C. P. Vigelius; tot hoofdcommies, E. Frieswijk en H. J. J. Holsboer; tot 1sten commies, J. A. Soselisa, C. v. Dewall, L. A. Lapré en D. E. Florentinus; tot 3den commies, I. Th. Derksen, J. L. Koordie en Mejuffrouw C. A. W. Elenbaas; tot teekenaar bij de S. S. op Java, L. A. Bonschop.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jr. verlof naar Europa, aan den commies der 3en klasse H. L. E. Scipio Blume en aan den controleur J. J. Fraser. &

Benoemd: tot adjunct-chef der 4e afd. S. S. op Java, W. A. Verburgh, J. M. Sloos en E. P. L. Scheffer; tot commies 3en klasse bij den post- en telegraafdienst, Mejuffrouw W. Th. Smit; tot tijdelijk id., Mejuffrouw M. H. K. v. Schreven.

Ontheven: van het Openbaar Ministerie bij het residentie-gerecht te Poerwakarta, A. H. Maas Geesteranus.

Belast: met het Openbaar Ministerie, W. F. D. Philips.

Benoemd: tot onderwijzer 3den klasse te Batavia, Ch. Th. Deeleman, thans tijdelijk; te Semarang, Sj. Bsrtlema, thans tijdelijk.

Toegelaten: tot de uitoefening der genees-, heel- en verloskundige practijk in Ned-Indië, Dr. C. E. Liesker, arts.

Militair Departement.

Ontslagen: wegens overgang in burgerlijken dienst, eervol, de 1e luitenants der inf. J. M. Sloos en E. P. L. Scheffer.

Benoemd: tot militaire commandant van Palembang, de luitenant kolonel der inf. J. M. Tummers.

Geplaatst: bij het 5e bataljon te Semarang, de 1e luit. A. S. M. D. Prins; bij het 13e te Soerabaja de 1e luit. F. F. Vervat; bij het 3e depôt-bataljon, de kapitein M. C. Maas; bij het 2e garnizoensbataljon van Atjeh, de 1e luit. W. B. Regenhardt.

Overgeplaatst: bij het 2e bataljon, de kapitein H. G. Smagge, bij het 3e bataljon, de 1e luit. J. A. W. Nooveu, bij het 3e garnizoensbataljon van Atjeh, de 1e luit. W. C. Camman.

Benoemd: tot loods te Soerabaja, J. B. Diricks, thans waarnemend.

Inhoud van Tijdschriften.

Indische Genootschap. Vergadering van 7 Jan. 1908.

De Foradja's van Midden-Celebes, wat zij zijn en wat zij kunnen worden. (Voordracht met debat, door Dr. N. Adriani.)

Weekblad voor Indië 4e jaargang No. 36.

Hoog bezoek in Indië (met foto's), door W. v. M. — Het nieuwe boek van Dr. A. Kuijper, door J. E. Jasper. — Brieven uit patria, 13, door Jan Willemsz. — Een Indisch predikant uit de 18e eeuw (slot), door Gabriël. — De trie, door J. Sauer. — G. M. W. Zuur (met foto's), door R. B. M. — Ae vruchten- en bloemententoonstelling te Batavia (met foto's). — Indrukken van den dag (vervolg). — Enz.

De Indische Mercuur 1908. No. 4.

PASSAGIERSLIJST.

Pssagierslijst van het s.s. Prins der Nederlanden gezagvoerder H. J. v. d. Goot, van Amsterdam naar West-Indië, op Vrijdag 24 Jan. 1908.

Eerw. Pater H. de Groot; Eerw. Pater Ferdinand; Rudolf Werth; H. Wildenberg en echtgen.; Erust Eisenack.

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem IV; gezagvoerder P. G. J. van der Est, van W.-Indië naar Amsterdam.

G. H. de Goeje *; H. Bisschop van Puinen *; W. A. de Sturler*; M. C. Karg; J. A. Putcher; mej. M. Reisch; M. Mazur.

* gemerkt, ontscheept te Havre.

gezagvoerder H. J. Potjer; bestemd te vertrekken

Passagierslijst van het s.s. Koning Willem I; van Amsterdam naar Batavia 25 Jan. 1908.

Te Amsterdam schepen zich in: Mr. J. C. Jager; Ds. J. H. de Vries met echtgenoote en dochter; M. Kampman; J. Heukers Azn.; J. Vreedenburgh met echtg., en 3 kinderen; J. Bonte; K. Lely; W. Akkerman; L. Pasenier; W. P. Jagel; J. H. Dumans. Benevens een transport der Kon. Ned. Marine.

Naar Genua: O. Mendels;
naar Singapore: J. C. Coraia;
van Southampton naar Genua: mej. Pergison.

Te Genua zullen zich inschepen: L. W. van der Weide; L. P. G. Roger; G. G. L. van Preijburgg en echtg; Campbell; wac Cel en echtgen.; H. O. Th. Riendonk; W. A. Slunkers; P. Rikkers en echtg.; H. L. I. Ruding; A. Herberich; mej. E. Jackson; J. J. C. Buurentijdt; G. Wijbrands;

naar Belawar Deli: L. de Haan; P. U. Coeyn en echtg.; C. Gamtault;
naar Singapore: K. E. Schalkwijk.

Passagiers van het s.s. Kawi; gezagvoerder W. Bagchus; van Rotterdam naar Ned.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: H. W. de Back met echtg. en 1 kind; W. H. van Pesch; mej. U. J. Loder; mevrouw L. W. Royer—Gericke; mevrouw C. Koene en zoon; J. F. van Raadshooren; mej. C. Klaase; F. van Nieuwenhoven Helbach; P. Carli met echtg. en dochter; mevrouw H. J. E. J. Carli Meijer en zoon; N. Buwalda; A. K. van der Hart; W. J. B. Luijderhoud; H. Engelberts; S. H. Verrijk en echtg.; P. R. Melsen met echtg. en 1 kind; R. Horst Jr.; W. F. E. Korthaus; F. M.

Horn; C. P. Robberecht; H. P. Poppes; P. J. van Limborgh; F. Meister; benevens een detachement supplelie-troepen.

Te Lissabon zullen zich inschepen: 11 passagiers naar Timor Dilly;

Te Marseille zullen zich inschepen: mevrouw L. W. F. F. van Zuylen—de Rochemont en 5 kind.; J. P. P. Lapadu met echtg. en 1 kind; J. van Houten; P. Reus Nz.; A. H. de Chaufepié en echtgenoote; mevr. J. M. Roos en 3 kinderen; mej. A. Meiners; A. C. de Jongh en echtg.; A. de Koning en echtg.; J. B. Plas; J. P. A. Termaat; H. Hieronimus en echtg.; L. M. Tijl Jr.; J. J. Wi van Bennekom; mevrouw wed. A. E. Thomson—Cramer; A. Hobma en echtg.; J. P. E. Schultz; B. Boulogne; P. Bouman met echtg., dochter en zn.; P. de Bont; mej. F. Poth;

naar Port-Saïd: A. J. Potters;

Passagierslijst van het s.s. Koning Willem I; gezagvoerder J. Teensma; vertrokken van Batavia 2 Jan. 1908 en aangekomen te Genua 25 Jan. '08.

Te Genua hebben zich ontscheept: P. W. van Rees; W. C. Canters; mevrouw A. H. Verweij de Haan; mejj H. Balkstra; W. J. Immink; Dr. C. J. Mulder, echtg. en 2 dochters; H. G. W. van Bleiswijk Ris; M. C. Haije, echtg. en 2 kinderen; P. van Drimmelen; H. Commijs; J. de Vries; M. P. Langelaan; mevrouw P. R. Schelten Bareutz; P. van den Bosch; J. W. Louman; P. Hurrie; L. Bouwmeester Jr.; H. R. P. Valekze;

Te Amsterdam zullen zich ontschepen: E. L. Decostere; J. van Schepen; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen.

No. 6 | Donderdag 6 Februari 1908 | 8ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f1.50 tot f.— 'sjaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van de Redactie-Commissie.

De vele drukfouten, welke ons vorig No. ontsierden, zijn te wijten aan het feit, dat het blad door toevallige omstandigheden niet door onzen corrector werd nagezien.

II. Van de „AFD. 's-GRAVENHAGE".

Voordracht over Bali

te houden

door den W.Ed.Geb. Heer W. O. J. NIEUWENKAMP

in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groenmarkt

te 's-Gravenhage,

op Maandag 24 Februari 1908, des avonds te 8 uur.

Toegang vrij.

HET BESTUUR.

III. Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging.

Hoofdbestuursvergadering, gehouden te Utrecht op Donderdag den 30en Januari 1908, des middags om half 12.

Nadat de presidente de Vergadering met den gebruikelijken welkomstgroet opende, er met voldoening op wijzende, dat bijna alle Hoofdbestuursleden tegenwoordig zijn, (alleen de heeren Pierson uit Nijmegen, en Van der Heide uit Amsterdam, waren door ziekte en de heer Weiler uit Rotterdam, door ambtsbezigheden verhinderd), geeft zij het woord aan den heer Smeenge, om mededeeling te doen van een onwillekeurig gepleegd verzuim.

De Heer Smeenge deelt mede, dat een brief van het D. B. aan het H. B., welke aan den Portier van de Tweede Kamer der Staten-Generaal was ter hand gesteld, om aan hem te worden afgegeven, door toevallige omstandigheden terecht is gekomen onder de vele gedrukte, en andere schrifturen, welke dagelijks voor de leden der Kamer bestemd zijn. Eerst één dezer dagen kwam het onder zijn oogen, en heeft hij dus niet tijdig zorg kunnen dragen, voor de doorzending aan zijne medeleden.

Hij stelt nu voor, de Vergadering te verdagen, totdat al de leden van 't H.B. kennis zullen hebben genomen van dit stuk en de bijlagen w.o. afschrift van den brief van 11 November j.l. van het D. B. aan de Commissie, benoemd bij besluit der Alg. Verg. van 29 Aug. j.l.

De heer Lamin merkt op, dat dit bezwaarlijk kan, omdat de Alg. Verg. is bijeengeroepen, om het rapport der Commissie te hooren voorlezen en omtrent de leening eene beslissing te nemen en dus wel niet genegen zal zijn, in te gaan op het voorstel tot verdaging. Daar buitendien, het telkens uitstellen met niet onbelangrijke kosten gepaard gaat, wordt den heer Smeenge voorgesteld, den brief voor te lezen, waartoe hij dadelijk overgaat.

Dit stuk, — door den Secretaris van het Hoofdbestuur opgemaakt, naar aanleiding van door de „onderzoekings-commissie" aan het D. B. gestelde vragen — geeft in het kort duidelijk en getrouw de geschiedenis weer van obligatie-leening en restaurant.

(Het zou te veel van onze plaatsruimte innemen, dit alles hier over te drukken. Voor belangstellenden liggen de stukken ten kantore Heulstraat 17, ter beschikking.)

Daarna geeft de presidente aan den heer Von Bose, president der „onderzoekings-commissie", die als zoodanig bij de Vergadering tegenwoordig is, het woord, om het hieronder volgende rapport uit te brengen:

Rapport van de Commissie, benoemd bij besluit van de Algemeene Vergadering der vereeniging: „Oost en West" d.d. 29 Augustus 1907.

In de Algemeene Ledenvergadering der Vereeniging „Oost en West", gehouden te Nijmegen den 29sten Augustus 1907, werd, ter beeindiging van het debat, de volgende motie gesteld en aangenomen:

„De Algemeene Vergadering te Nijmegen, van 29 Augustus 1907, besluit te onderzoeken, in hoeverre het voortbestaan van de restaurant al of niet moet geacht worden in het belang der Vereeniging te zijn en rapport uit te brengen aan de ter zake op te roepen buitengewone Algemeene Vergadering."

Door de Vergadering werd daarna een Commissie benoemd, bestaande uit de heeren Von Bose, Van Meurs en Schwippert, met opdracht bedoeld onderzoek in te stellen, en van hare bevinding rapport uit te brengen.

Alvorens tot het resultaat van haar onderzoek te komen, brengt de Commissie Uwe Vergadering haren dank, voor het in haar gestelde vertrouwen, en vermeent voorts vooraf een overzicht te moeten geven van de wijze, waarop zij haar taak heeft opgevat, van het werk, dat zij heeft verricht, van de uitkomsten daarvan, en van de overwegingen, welke haar hebben gebracht, tot het eind-antwoord op de gestelde vraag.

Naar beste krachten en wetenschap en met terzijdestelling van alle mogelijke partijdige gevoelens, heeft de Commissie getracht, haar taak te volbrengen. Bij hare werkzaamheden heeft zij steeds voor oogen gehad: „het belang" van de Vereeniging, zoodat dan ook de eerlijke en diepe overtuiging van de Commissieleden is, dat de aanvaarding van het resultaat van haar onderzoek, in het waarachtige belang der Vereeniging zal zijn.

In hare eerste Vergadering, gehouden te 's-Gravenhage den 7den September 1907, heeft de Commissie, na de toen gehouden besprekingen, eerst ten volle het veel omvattende van de door haar aanvaarde taak gevoeld.

Voor de goede beantwoording van de gestelde vraag, was het immers noodzakelijk, deze van verschillende kanten te bezien en te onderzoeken, en heeft de Commissie gemeend achtereenvolgens in behandeling te moeten nemen:

1. De Ethische.-
2. De Finantiëele.-
3. De Propagandistische zijde van het vraagstuk.

Ad. 1. Zooals Uwe Vergadering bekend is, was het Hoofdbestuur tot het besluit gekomen, de restaurant op te heffen, voornamelijk op gronden van Ethischen en Finantiëelen aard.

De eerste plicht van de Commissie was alzoo, zich te wenden tot het bestuur, om juist te worden ingelicht over de motieven, welke tot het Hoofdbestuursbesluit hadden geleid.

Op daartoe door haar schriftelijk gestelde vraagpunten, ontving de Commissie uitvoerige schriftelijke mededeelingen van het Hoofdbestuur, met diverse bijlagen van eene opgave van verschillende personen, die indertijd het Bestuur nadere inlichtingen hadden verschaft.

Naar aanleiding van deze mededeelingen van het Hoofdbestuur, besloot de Commissie in hare Vergadering van den 25sten November 1907, de diverse haar genoemde personen, benevens eenige anderen, te hooren, wat heeft plaats gehad op 3 en 7 December l.l., te 's-Gravenhage.

Zonder vermelding van de personen, die gehoord zijn, of in bijzonderheden te treden over wat vernomen werd, bleek aan de Commissie, na ernstig onderzoek, ingesteld naar aanleiding van het gehoorde:

a. dat verschillende praatjes, welke omtrent de restaurant of hare bewoners en bezoekers en bezoeksters in omloop waren, onwaar of grovelijk overdreven zijn.

Speciaal wenscht de Commissie te constateeren, dat het gerucht, als zoude in het Gebouw Laan van Meerdervoort 195, een inval of onderzoek door de polite zijn gedaan, onwaar en alzoo niets anders is dan laster. Dit werd ten overvloede aan de Commissie bevestigd door de bevoegde autoriteiten, die tevens aan de Commissie hebben verklaard, dat er bij hen ten nadeele van de restaurant Laan van Meerdervoort, niets bekend is, noch eenigerlei klacht, van welken aard ook, ooit omtrent die restaurant of hare bewoners, of bezoekers, is ontvangen.

b. dat inderdaad in het Gebouw Laan van Meerdervoort 195, is gevestigd eene Vereeniging of Club, en de daarvan lid zijnde personen, alle leden van „Oost en West", in het Gebouw samenkomsten houden, en aldaar kaart spelen.

Aan de Commissie is niet gebleken, dat op deze samenkomsten grof gespeeld of gekeplekt wordt, integendeel heeft de Commissie de overtuiging gekregen, dat in die bijeenkomsten geen hazard of grofspel wordt gespeeld.

c. dat inderdaad enkele jaren geleden, en wel meer precies in het jaar 1904, in het Gebouw Laan van Meerdervoort 195, handelingen zijn voorgevallen, van minder passenden aard, welke zeer in het nadeel van de Vereeniging hebben gewerkt.

De Commissie meent hier een woord van lof te moeten brengen aan de beheerster van de restaurant, Mevrouw Ten Bosch—Bosscher, die, onmiddellijk na het haar bekend worden van de hiervoor bedoelde handelingen, welke in hare, door ziekte en familieomstandigheden gedwongen afwezigheid, waren voorgevallen, krachtdadig is opgetreden door onmiddellijk ontslag aan de betreffende persoon te geven, en door zelve het Gebouw aan de Laan van Meerdervoort te betrekken (zulks met aanhouding van hare privé-woning), om zoodoende aan het publiek waarborg te geven, dat herhaling van dergelijke feiten niet zou voorvallen, maar toch niet heeft kunnen verhoeden, dat het voorgevallene publiek eigendom en de bron van veel onaangenaamheid en nadeel voor de Vereeniging is geworden.

d. dat aan de Commissie verder geen feiten zijn bekend gemaakt, en ook, na onderzoek, niet bekend zijn geworden, welke, met éénig recht van bestaan, aanleiding zouden hebben kunnen geven, tot praatjes als hiervoor bedoeld.

Zooals gewoonlijk plaats vindt, is ook in dit geval het gebeurde, sub. *c.* vermeld, door het publiek verergerd en verslimmerd op onverantwoordelijke wijze. De vruchtbare fantazie en de ontembare zucht interessante en pikante verhalen te kunnen doen, hebben van een heuvel een geheele bergketen gevormd, en op grillige wijze weer vervormd.

Mevrouw Ten Bosch—Bosscher kan echter deswege geen blaam worden aangewreven, daar zij wat mogelijk was heeft gedaan, om den goeden naam der Vereeniging zoo hoog mogelijk te houden.

Ad. 2. Wat de finantëele zijde van de vraag betreft, kan de Commissie kort zijn.

Immers, zijn de rapporten daaromtrent van het Dagelijksch Bestuur, dat van den heer Penning De Vries, benevens het rapport Fokker, aan Uwe Vergadering volkomen bekend.

Een onderzoek naar het beheer en de finantiëele uitkomsten van de restaurant, en omtrent de bescheiden, die daarop betrekking hebben, heeft de Commissie gemeend niet te moeten instellen, daar dergelijk onderzoek natuurlijk aan de hiervoor vermelde uitgebrachte rapporten moet zijn voorafgegaan en de Commissie alzoo geen reden had, een hernieuwd onderzoek te houden.

Terwijl het Dagelijksch Bestuur de zaken zéér pessimistisch inziet, en het rapport Fokker niet van veel optimisme blijk geeft, is dat van den heer Penning De Vries één en al couleur de rose.

Na bestudeering van deze rapporten en inzage in enkele boeken der restaurant, is de Commissie van meening:

dat zoolang Mevrouw Ten Bosch—Bosscher belangeloos de leiding der restaurant blijft behouden, en de overige lokaliteiten in het Gebouw, een niet te lage huur opbrengen, de zaak bij zuinig beheer, winst zal kunnen afwerpen, en wel voldoende, om vrij geregeld een dividend te kunnen uitkeeren;

dat echter de restaurant, zooals die thans is ingericht en gedreven wordt, nooit zal geraken tot een toestand van bloei, maar ongeveer zal blijven verkeeren in het stadium, waarin zij zich thans bevindt.

De Commissie vermeent ter zake van dit onderwerp alsnog te moeten opmerken, dat controle, door of vanwege het Hoofdbestuur, op het beheer der restaurant, thans geheel ontbreekt, terwijl toch, uit een zakelijk oogpunt beschouwd, die contrôle moet worden uitgeoefend.

Ad. 3. Over de propagandistische zijde van het vraagstuk, meent de Commissie het volgende onder de aandacht van Uwe Vergadering te moeten brengen:

In het algemeen gesproken, kan het exploiteeren van een restaurant, waar uitsluitend de Indische tafel verkrijgbaar is, een gunstigen invloed uitoefenen op de aaneensluiting en alzoo de onderlinge waardeering van de bezoekers.

Daar de bezoekers veelal oud-gasten zijn, zal door de samenkomsten in zoodanige restaurant met hen, die de Indiën door zelfaanschouwing niet kennen (welke samenkomsten de exploitatie mogelijk moet maken), van zelf een zekere band worden gekweekt, en voortdurend worden versterkt, wat zeer zeker ten goede zal komen aan het doel, dat onze en andere soortgelijke Vereenigingen, zich voorstellen te bereiken, namelijk: het toehalen van den band tusschen Moederland en Koloniën.

Het exploiteeren van zoodanig restaurant, kan dus ongetwijfeld zijn: een goed propagandamiddel, óók alzoo voor onze Vereeniging.

Maar dan moet, even zeker, zoodanige restaurant aan verschillende eischen voldoen, wil men resultaat aan dit propagandamiddel verzekeren.

Dan moet zoo'n restaurant bij uitstek gunstig en gemakkelijk bereikbaar zijn gelegen — speciaal voor niet-Hagenaars — aangenaam, behagelijk en aanlokkelijk zijn ingericht, en een excellente Indische rijsttafel geven met goede bediening en tegen matigen prijs, en moet alles in één woord zóó zijn, dat de bezoekers moeten vragen: où peut on être mieux, zonder antwoord op deze vraag te kunnen geven.

Wordt aan deze vereischten niet voldaan, dan zal een restaurant voor Indische tafel nooit propaganda van eenige beteekenis voor onze Vereeniging kunnen maken, maar hoogstens van lokaal belang kunnen zijn, en een gelegenheid blijven, waar zoo nu en dan de menschen, die van haar bestaan weten, eens komen rijsttafelen.

Tot de overwegingen komende, welke de Commissie tot haar na te melden eind-antwoord hebben geleid, heeft zij de eer Uwe Vergadering mede te deelen:

dat ten onrechte de naam en reputatie van de restaurant Laan van Meerdervoort 195, in miscrediet zijn gebracht;

dat immers het op zich zelf staande, hiervoor sub. *c.* vermeld gebeurde geen reden mag zijn, om die restaur. voor altijd te stempelen tot een met minder goede reputatie;

dat daarom alle krachten moeten worden ingespannen, om de restaurant weer verder te brengen, en te maken, tot eenzooveel-mogelijk waardig en hoogstaand hulpmiddel ter versterking van den band tusschen Moederland en Koloniën;

dat daarvoor noodig is, de medewerking van allen, die waarachtig belang stellen in het streven van onze Vereeniging, en zich alzoo moraliter verplicht zullen gevoelen, daartoe het hunne bij te dragen;

dat voorts het samenkomen van de Club Koempoelan in het Gebouw, waar de restaurant is gevestigd, opzichzelf geen afbreuk zal doen aan den goeden naam der restaurant, mits al een leden van „Oost en West" van de Club deel uitmaken en ook in het vervolg hazardspel aldaar ten strengste verboden zal blijven;

dat voorts de finantiëele resultaten van de restaurant, zooals die thans is ingericht en gedreven wordt, niet anders dan zeer matig zullen blijven;

dat bij betere inrichting en betere exploitatie die resultaten ongetwijfeld gunstiger zullen worden;

dat de bestaande restaurant in haren tegenwoordigen toestand niet voldoet aan de eischen hierboven gesteld voor een goed propagandamiddel ten behoeve der Vereeniging;

dat immers de restaurant is gelegen ver buiten het centrum der stad, en niet geacht kan worden, bij uitstek gunstig en gemakkelijk bereikbaar te zijn gesitueerd;

dat de restaurant in geenen deele aangenaam, behagelijk en aanlokkelijk is ingericht en ook niet, wat men noemt, een uitstekende tafel geeft tegen matigen prijs;

dat daarentegen de restaurant wel is eene inrichting van lokaal belang, daar zij is gelegen in een gedeelte van de stad, waar verscheidene oud-gasten zich hebben gevestigd, die vaak Indische gerechten van de restaurant betrekken, of daar, hoewel betrekkelijk weinig, komen gebruiken;

en dat echter ook als zoodanig de restaurantatie, meer resultaat zou kunnen bereiken.

En thans overgaand tot de beantwoording van de haar gestelde vraag, heeft de Commissie de eer, op grond van het plaats gehad hebbende onderzoek èn de voorafgaande overwegingen, als haar innige overtuiging uit te spreken:

„Dat het voortbestaan der restaurant, noch uit een finantiëel, noch uit een propagandistisch oogpunt geacht kan worden in het belang der Vereeniging „Oost en West" te zijn, doch wel van lokaal belang, dat is: in het belang der Afdeeling 's-Gravenhage.

Als gevolg van de door voorgestane meening heeft de Commissie verder de eer, aan Uwe Vergadering voor te stellen:

Het hiervoor vermelde besluit van het Hoofdbestuur in zooverre te bekrachtigen, dat, alleen voor het geval geen overeenstemming met de Afdeeling 's-Gravenhage omtrent de overname kan worden verkregen, de restaurant zal worden opgeheven, op nader door het Hoofdbestuur vast te stellen datum en met bepaling, dat de likwidatie der zaak door het Hoofdbestuur zal geschieden.

2. Het Hoofdbestuur te machtigen een overeenkomst omtrent de overname der restaurant te treffen met de Afdeeling 's-Gravenhage, indien deze daartoe bereid mocht worden gevonden (het geen de Commissie vermoedt dat het geval zal zijn), en de vaststelling der voorwaarden voor de overname over te laten aan de prudentie van het Hoofdbestuur.

3. Het Hoofdbestuur te machtigen om, alvorens de sub. 2 bedoelde overeenkomst aan te gaan, zich te wenden tot de aandeelhouders in het kapitaal van oorspronkelijk *f* 5000, en deze in de gelegenheid te stellen, het volle bedrag hunner aandeelen in ontvangst te komen nemen, onder gelijktijdige afstanddoening van alle rechten, welke zij uit kracht der Acte de Jouissance, tegen de Vereeniging zouden kunnen laten gelden.

Ten slotte brengt de Commissie haren dank aan al degenen, die haar in haren arbeid behulpzaam zijn geweest, inlichtingen hebben verstrekt, of voorlichting hebben gegeven.

Aldus vastgesteld in de slotvergadering van 27 December 1907, gehouden te Rotterdam, en geteekend in de maand Januari 1908.

E. VON BOSE.
A. P. W. VAN MEURS.
E. C. J. SCHWIPPERT.

Eenstemmig brengt het Hoofdbestuur de Commissie hulde, voor de uitnemende wijze, waarop zij haar taak heeft volbracht. De presidente verzoekt den heer Von Bose, ook aan zijne beide mede-commissieleden, den hartelijken dank der Vergadering te willen overbrengen.

Nadat de heer Von Bose de Vergadering verlaten heeft, worden nog enkele kleine opmerkingen en vranen gedaan, waarna de presidente de conclusies van het rapport, in stemming brengt.

Deze worden met algemeene stemmen aangenomen.

(De concept-Notulen der daarop gevolgde Buitengewone Algemeene Vergadering der Vereeniging zullen in het eerstvolgend No. worden opgenomen.)

Perskroniek.

INHOUD: De *Nieuwe Courant* over de geestelijke ontwikkeling van den Inlander, naar aanleiding van een voordracht door den inlandschen arts, den heer K. Tehupeiory, in het Indisch genootschap. - De 1e luitenant der artillerie, de heer J. C. J. Kempees over den toestand in Atjeh in verband met de Wekker-artikelen. - Uit den Atjeh-brief der *Nieuwe Courant*.

De Nieuwe Courant hoofdartikelt over de geestelijke ontwikkeling van den Inlander. En dat wel, naar aanleiding van een, in het Indisch Genootschap gehouden voordracht, door den inlandschen arts, den heer K. Tehupeiory.

De Nieuwe Courant noemt dit een merkwaardige gebeurtenis, die later ongetwijfeld, als een der „mijlpalen" op den weg der Indische geschiedenis, zal worden aangemerkt.

„Het was toch", zegt het orgaan, „de eerste maal, dat een Inlander, in Indië geboren en opgevoed, in eene openbare vergadering van Nederlanders, kloekweg het woord voerde, om een eigen meening over een onderwerp van algemeen belang, voor te dragen, toe te lichten, en te verdedigen; het daarbij doende op zulk een

wijze, dat zijn geestelijke gelijkwaardigheid met het gemiddelde van zijn gehoor, duidelijk aan het licht kwam.

De rede van den heer Tehupeiory zou ook in den mond van een ander, in de gegeven omstandigheden, minder interessante persoonlijkheid de aandacht van dat gehoor waard zijn geweest, en dat wel om de verdienste van den degelijken inhoud, terwijl zij om de sobere wijze van inkleeding, om den onberispelijken vorm, in het kader lezingen van het Genootschap, een goed figuur heeft gemaakt.

Het bewijs is hier geleverd — om zoo te zeggen officiëel en in 't openbaar — van wat velen, die met Indië bekend zijn, „officieus" al wel wisten, n.l. van de geschiktheid van den individueelen Inlander, om zich de geestelijke beschaving van den Europeaan, eigen te maken.

Een zaak van beteekenis, niet enkel uit een louter academisch, maar ook en vooral uit een oogpunt van practische, zeer actueele politiek.

Men bedenke, welk een rol het vraagstuk van het tot ontwikkeling brengen van den Inlander in onze tegenwoordige koloniale politiek, speelt.

Een vingerwijzing zien wij er tevens in, om voort te gaan, op den reeds ingeslagen weg, den Inlander ruime gelegenheid te geven, zijn gaven te ontwikkelen — onder vermijding van hetgeen reeds tot zooveel teleurstelling, bij de wederzijds betrokken partijen, heeft geleid, en tot nog veel grooter ongerief, ook voor de publieke zaak, zou kunnen leiden."

Na deze vriendelijke inleiding, komen de „maren":

„Menigeen, vreezen wij, zal er onmiddellijk het gevolg uit trekken, zoo vervolgt De Nieuwe Courant, „dat de Inlander, mits goed opgeleid, reeds aanstonds in den staatsdienst zou zijn te gebruiken, voor allerlei ambten, welke nog altijd, om reden de mindere geschiktheid van den Inlander uitsluitend door Europeanen worden vervuld.

En dit nu is naar onze meening een illusie. Niet omdat de Inlander, als een afzonderlijk persoon beschouwd, een onbruikbaar wezen zou zijn, maar omdat de waarde van een persoon in de maatschappij, nu eenmaal iets samengestelds is, en niet enkel bepaald wordt door zijn persoonlijke eigenschappen alleen, doch in hooge mate verband houdt met het milieu, waarin hij verkeert, en de invloeden, welke dit op hem oefent.

Gegeven nu, voortreffelijk ontwikkelde individuen, overgebracht in een omgeving, die veel lager staat, doch waartoe zij zich door natuurlijke banden van familie, van ras, aangetrokken gevoelen, dan kan het — tenzij men uitzonderingsgevallen van een ver boven het gemiddelde staande karaktersterkte neme — niet anders of de waarde van dien persoon voor de maatschappij, moet wel lager worden geschat dan anders het geval had behoeven te zijn.

Nemen wij als voorbeeld, een Inlander van aanleg, die naar Holland komt, staatsexamen doet, in de rechten studeert, en promoveert.

Zoo iemand zal dan, zoo stellen wij ons voor, vrijwel in waarde gelijkstaan met het gemiddelde der jonge rechtsgeleerden van Europeeschen landaard, die samen met hem hebben gestudeerd. Indien hij in Holland bleef, en kans zag hier bij de rechterlijke macht te worden opgenomen, zou hij een goed rechter kunnen worden, verlicht, rechtvaardig, onomkoopbaar. Zijn omgeving zou hem helpen, op de bereikte hoogte te blijven, hij zou door deze voortdurend in waarde winnen.

Laat hem echter naar Indië gaan, en daar, bij een eventueele nieuwe regeling van het rechtswezen, met de functie bv., van voorzitter van een landraad worden belast. Wat zullen wij dan zien gebeuren? Dat zijn Inlandsche omgeving, waaraan hij zich door geheel natuurlijke sympathieën verwant gevoelt, hem tot zich en daarmede naar beneden trekt, hem van zijn waarde doet verliezen. En geleidelijk zouden bij hem de eigenschappen te voorschijn komen, welke wij in den Oosterschen rechter zoozeer afkeuren. Onmogelijk is het natuurlijk niet, dat hij aan die nederwerkende kracht weerstand zou bieden, maar dan zou hij toch werkelijk een reus van karakter en standvastigheid moeten zijn. Met een Europeaan zou, onder naar evenredigheid soortgelijke omstandigheden en verhoudingen, precies hetzelfde gebeuren, hetgeen ongelukkigerwijs genoegzaam met voorbeelden zou kunnen worden toegelicht."

Deze bezwaren worden nog nader aangedikt door de volgende opmerkingen:

„Waar de rechter-Inlander", meent het blad, „in Europa steun ou vinden in zijn omgeving, er ais 't ware door zou worden gedragen, zou hij er in Indië door worden neergehaald. De pogingen van enkele goedgezinde en actieve Europeesche collega's en vrienden om hem boven water te houden, zouden weinig vermogen, tegen alles-overweldigende stille invloeden.

Zoolang de Inlandsche omgeving, waaraan hij zich wel innig verwant moet gevoelen, zich niet heeft weten te verheffen, zal de Europeesch opgevoede Inlander, er een voor zijn ambtelijke bruikbaarheid noodlottigen invloed van ondervinden. En de verheffing van die omgeving, welke in de uitgebreide vertakkingen van haar schakelreeksen eindelijk ligt vastgekramd in de breedste lagen der Inlandsche maatschappij — met de verheffing van welke lagen ook de hare afhangt — is een werk van eeuwen, niet van tientallen van jaren. Enkel door een spontane, door nog ongekende invloeden, te bewerken, krachtsuiting van die maatschappij zelve zou een snellere verhooging van haar — en dan van haar eigenaardig — beschavingspeil mogelijk zijn. Door Europeesche inwerking of opvoeding kan het doel niet binnen afzienbaren tijd worden bereikt."

De conclusie der Nieuwe Crt. luidt:

„Dit alles neemt niet weg, dat wij in het optreden van den heer Tehupeiory 'n belangr. en heugelijke gebeurtenis zien; gelijk wij zeiden, een vingerwijzing voor de regeering om den weg der ontwikkeling, door spreker en door verscheidene anderen met succes betreden, verder voor den Inlander gemakkelijk te maken. Met onze, oogenschijnlijk pessimistische, beschouwingen, hebben wij er slechts op willen wijzen, dat het vraagstuk van de substitutie van den Europeeschen ambtenaar door den Inlandschen, ondanks alles, niet tot een oplossing is gebracht, maar met 't streven naar die oplossing, het nemen van proeven, slechts met groote omzichtigheid mag worden voortgegaan."

* * *

De 1ste luit. der veld-artillerie, J. C. J. Kempees, die eenige jaren op Atjeh doorbracht, en ook den tocht van Van Daalen door de Gajolanden meemaakte, wijdt in de Nieuwe Courant, een uitvoerig artikel over Atjeh en de critiek der laatste tijden, zoowel die van Wekker, als van anderen. Zijn beschouwingen trekken aan door zaakkennis en onderscheiden zich door den kalmen en zakelijken toon gunstig, van veel wat over dit onderwerp geschreven is.

De schrijver, uiteenettend dat voor het uitoefenen van een juiste critiek, in een geval als deze, veelzijdige beschouwing van alle omstandigheden noodig is, karakteriseert de Wekker artikelen, als zeer tendentieus van karakter. Zij maken niet den indruk, geschreven te zijn met het hooge doel, om tot verbetering der Atjeh-toestanden — waarin lang niet alles goed is, wie zal dat ontkennen — mede te werken, maar wèl met de kennelijke bedoeling, om den persoon van den tegenwoordigen gouverneur van dat gewest, in een ongunstig daglicht te stellen.

Vele, der aangehaalde feiten, zijn den schrijver als „sociëteitsverhalen", en door nadere navraag niet onbekend. „Het zijn geen verzonnen geschiedenissen en zullen wel ongeveer zoo zijn voorgevallen, als zij beschreven worden. Maar toch zou ik ze niet als „juist", en met mijn handteekening er onder, de wereld in durven zenden. Ze zijn, zooals altijd geschiedt, door de faam aangedikt, onjuist overgebracht, of onjuist verklaard geworden, en in ieder geval, weggerukt uit het kader der omstandigheden, waarin zij zijn voorgevallen.

Tot onzen spijt, kunnen wij van het degelijke artikel, geen uitvoerig résumé geven. Hier en daar nog een greep:

„Men kan verschillen in appreciatie of de vooruitgang snel genoeg gaat.

„Mocht men deze vraag met „neen" beantwoorden", zegt de heer Kempees, „dan moet men de juiste oorzaak voor deze ontkenning alleen zoeken in de beperkte middelen, waarover het bestuur kan beschikken. De persoon des gouverneurs staat daar buiten. Zijn geheele loopbaan overziende, zal men moeten toegeven, dat de Nederlandsche Staat, weinig ambtenaren heeft, die haar met zooveel kennis, werkkracht en inzet van hun geheele persoonlijkheid dienen, als hij.

Men moet het dan eens zijn met de volgende uitspraak: „Zoowel in troepen en bestuursorganen, als in geldelijke middelen, wordt den

gouverneur te weinig toegesmeten, om zoo snel vorderingen te maken als de publieke opinie dit wenscht."

De schrijver zet dan uiteen, dat met de verovering der Paja Rebeue (1900) op Atjeh het ageeren met groote troepenafdeelingen, een eind nam, en de oorlogstoestand het karakter van een guerilla aannam. Men had geen achting meer voor de benden, die nog tegenstand boden en over 't algemeen die klasse der bevolking bevatten, welke in een rustige landstreek liever worden gemist dan gezien. De bezetting werd meer en meer over een net van kleine posten verspreid, en kreeg tot taak, het vervolgen dier benden, met kleine afdeelingen, Een werk, dat W e k k e r en anderen zeer juist „politioneel" hebben genoemd.

Krachtige persoonlijkheden als Van Daalen en Van Heutsz, die van zichzelf een maximum van arbeids-praestatie eischen, zijn nu echter allicht geneigd, in troepenvermindering geen bezwaar te zien, ja, daarin in zekere mate hun trots te vinden.

Maar psychologisch is dit onjuist.

Een volk, als het Atjehsche, zal veel gemakkelijker en veel onbloediger door ontwikkeling van de macht van het aantal, na eenmaal geslagen te zijn, tot berusting in de overmacht van den heerscher te brengen zijn, dan nu het geval is. En het is duidelijk, dat vooral nu dat kleinere aantal over steeds grootere gebieden wordt verstrooid, voor den waren pacificatie-arbeid, een vermeerdering hoogst gewenscht is. Een beeld van den toestand krijgt men eenigszins, door te bedenken, dat, terwijl Atjeh zoowat zoo groot is als geheel Nederland, Amsterdam en Rotterdam, samen meer politieagenten hebben, dan Atjeh soldaten."

Grooter machtsvertoon zou in de Gajolanden, en zal ook op Flores, — zoo betoogt de schrijver — spoediger tot algeheele onderwerping hebben geleid, en minder wreedheden tengevolge hebben. Op den tocht in de Gajolanden kon onze troep niet anders strijd voeren, dan hij gedaan heeft en de groote verliezen, ook aan vrouwen en kinderen, die wij daar toegebracht hebben, zijn steeds noodzakelijk geweest ter wille van den natuurlijken eisch tot zelfbehoud van onze colonne.

Vooral de slotsom, waartoe de heer Kempees komt, schijnt ons belangrijk. Zij toch sluit zich geheel aan bij die der „W e k k e r" en andere gegevens.

Om den strijd op Atjeh humaner te kunnen voeren, zijn meer troepen noodig. Wil men humaner doen optreden, dan moet men ook niet tegen de niet te vermijden kosten opzien. Dit zou vooral ook van groot belang zijn, omdat dan de gouverneur uit het grooter aantal officieren, meer stof zou hebben om de gewichtige posten, waaraan civiel bestuur moet worden toevertrouwd, goed te bezetten.

De bezuinigingswoede blijkt echter uit meer, dan uit gebrek aan troepen alleen. Schrijver gaat met stilzwijgen voorbij, dat de vermindering der Atjeh-toelagen, het geheele officierskorps tot ontevredenheid heeft gestemd — niet geheel zonder reden overigens — ook de gelegenheid om de bevolking economisch te steunen, wordt aan het bestuur zeer karig toegemeten. Denken wij slechts aan den wensch naar landschapskassen, scholen en landbouwonderwijs der bevolking. Ook de noodzakelijke uitbreiding van het wegennet moet op een goedkoopje geschieden, en drukt daarom zwaar op de bevolking. Soms te zwaar, maar het kan daarom toch niet nagelaten worden. Communicatie is een der conditiones sine quibus non voor pacificatie.

Den tegenwoordigen gouverneur kan een verwijt over dit alles niet treffen, hij moet huishouden met hetgeen hem ter beschikking wordt gesteld. De Kamer, op wier aandrang het bezuinigingssysteem op Atjeh is aangevangen, geve nu blijk van een ruimen blik door een drang in tegengestelde richting.

Ook heeft gouverneur Van Daalen meer vrijheid van handelen noodig. „Het is toch een werkelijk feit en staat ook alweer in verband met den doorwerkenden zuinigheidsdrang, dat de tegenwoordige gouverneur-generaal den gouverneur Van Daalen minder macht toestaat dan hijzelf indertijd als gouverneur v. Atjeh bezat."

* * *

Uit den brief van den Atjehschen correspondent der N i e u w e C r t. Deze gewoonlijk zoo voortreffelijk ingelichte schrijver meldt:

In zuiver militair-technisch opzicht schijnt de thans gehouden enquete voor Atjeh te zullen leiden, tot twee nieuwe maatregelen: uitbreiding van het korps wielrijders ter Noord-kust en bewapening van de infanterie met karabijn en klewang. Eerstgenoemde maatregel is — zooals wij reeds vroeger deden zien — geboden door de groote vrijpostigheid waarmee trambaan en telefoongeleidingen door de verzetsmenschen onder handen genomen worden. Laatstgenoemde is reeds tal van jaren bepleit, doch altijd tegengehouden door B. V.-moniakken. Ter bestrijding van een vijand die we, eens zou kunnen komen en als expeditionair uiteraard in de minderheid zal zijn, moest het leger dagelijksch worden belemmerd in zijn eigenlijke taak, — zoo wilde het sommiger militaire schooltastiek, waarbij wel rekening werd gehouden met het min of meer abstracte van vreemde historie, doch de lessen van eigen kostbare praktijk werden over het hoofd gezien.

Hierin schijnt eindelijk verbetering te komen, de rest zal nu ook wel volgen.

Van het bezoek van den hoogsten militairen legerchef aan Atjeh is dus wel iets goeds te wachten. Maar dit betreft niet het kardinale punt der enquete, de milit. uitspattingen en administratieve vexaties jegens de bevolking der onderhoorigheden.

Nog geen drie dagen heeft de hooge commissie op Atjeh's Westkust doorgebracht, de wijduitgestrekte landsdeelen, waarin zoo belangrijk veel voorviel, getuige tientallen onzer brieven, welker geschiedenis door „Wekker" in zijn bekende artikelenreeks is samengevat en nader gedocumenteerd.

Ook aan de andere zijde van Atjeh, ter Noord- en Oostkust, leek de enquete vrij vluchtig. Maar 't kan meevallen, wanneer de betrekkelijke rapporten verschijnen. Getoetist wordt er althans ijverig genoeg: — ook gecancanceerd en gesoupçonneerd. — Want de brandende quaestie blijft op de bureelen en aan de kletstafels: wie toch de schandelijke aanbrenger mag zijn, die zich achter „Wekker" verscholen houdt. Zoo'n kerel had den moed dienen te toonen, voluit zijn naam te noemen, — dat wordt uitgebruld door helden, die anders als vreesachtige kinderen in hun schulp kruipen, wanneer slechts een puntje van des chefs neus te zien is. Men tracht geheel de gewichtige historie, waarbij voor onze natie een kostbaar goed op het spel staat, terug te brengen tot de verhouding van een couloirrelletje."

Uit de O.I. Mail.

In de jongste Indische bladen lezen wij omtrent

4e Jaarmarkt tentoonstellidg te Soerabaja.

Tot vermeerdering van de kennis der bijzonderheden omtrent ethnografie en kunstnijverheid in de kleederdrachten van de volken in den Indischen Archipel, zullen op het tentoonstellingsterrein naast elkaar het Wajanghuis en het Poppenhuis worden ingericht; in het eerste zullen volledige wajangstellen — poerwa kroetjil, golèk beber enz. — ondergebracht en vertooningen van wajang wong gegeven worden; het tweede is evenzoo een afzonderlijke tentoonstelling van poppen, die verschillende kleederdrachten aangeven.

Voor het regelen dezer tentoonstelling heeft mevrouw Ter Horst—De Boer van Jocjakarta haar hulp toegezegd.

Gouden en zilveren medaljes zijn beschikbaar: a. voor de mooiste wajangs, de beste verzamelingen daarvan; b. voor de mooiste en origineelste poppen en groepen daarvan, aangevende Inlanders — mannen of vrouwen — uit den Indischen Archipel.

Voor de expositie van het Poppenhuis zijn de navolgende regelen gesteld:

De poppen mogen niet grooter dan 60 cM. en niet kleiner dan 20 cM. zijn; zij moeten duidelijk de kleeding aangeven en kunnen mannen of vrouwen voorstellen, hetzij in huiselijke kleederdracht, dan wel in feestdos, zoowel uit den vroegeren als uit den tegenwoordigen tijd.

Daar het voornamelijk te doen moet zijn om de kleederdrachten zoo nauwkeurig mogelijk weer te geven, mogen die bijv. niet op het lichaam der pop geschilderd worden; ze moeten van de toepasselijke stof vervaardigd zijn.

Inzendingen van wajangs en poppen moeten vóór 1 Mei 1908 bij de jaarmarkt-commissie te Soerabaja aangekondigd worden.

Nadere inlichtingen zijn te vragen aan mevrouw Ter Horst—de Boer te Jocjakarta of aan den controleur in commissie J. E. Jasper te Soerabaja.

Atjeh.

Aan de S u m. B o d e werd uit Kotaradja geschreven:

„Zijn Exc. is aan het onderzoeken. Wat hij onderzoekt en wat dat onderzoek aan 't licht brengt, is echter nog een diep geheim.

Of er verbetering zal komen door en na dat onderzoek? Ik geloof het niet: verandering zal er vermoedelijk wèl komen, maar wat helpt dat? Zelfs terwijl de hooge heeren aan het onderzoeken en inspecteeren zijn, worden er nog troepen uitgezonden om vrouwen op te lichten, wat vrijwel gelijk staat met de mannen tot onverzoenlijke vijanden te maken.

Dat ook de Atjehers er geen heil van verwachten en maar liever hun wraak blijven koelen daar, waar ze eenigszins kans hebben, bleek nog den 27 Januari.

Lam Baro, een kleine 2 uur van Kotaradja gelegen en onlangs al eens aangevallen, is dien dag even na 5 uur wederom aangevallen door 4, zegge vier, man.

Aan onze zijde werd de uitgezette schildwacht levensgevaarlijk gewond en is sedert overleden, terwijl een der aanvallers sneuvelde. Dat is nu de 2e maal in zeer korten tijd. Men kan hieruit zoo ongeveer den geest beoordeelen, die heerscht onder de bevolking in de onmiddellijke nabijheid van de hoofdplaats.

Nu zal officiëel wel gezegd worden, dat het een bende uit andere streken was, en dat is ook wel mogelijk, maar... zoo'n troepje van 4 man kan toch maar niet zoo overal rondtrekken, indien de bevolking het geen steun verleent!

Vier man, al zijn ze nog zoo goed gewapend, zijn door de bevolking nog wel onschadelijk te maken, als zij dat wil: te meer daar er altijd nog geregistreerde geweren onder de bevolking zijn. Maar het is absolute onwil als gevolg van tegenzin in ons bestuur. En het gaat met dit laatste evenals met Uilenspiegel, toen hij zeide: „ze hebben allemaal een hekel aan me; maar ik maak het er ook naar."

* * *

Hoe de J a v a B o d e over weerhaanmanieren denkt, blijkt nu weer eens uit een debat met het Indisch N. v. d. D. Het eerstgen. blad schreef:

„Voor Indië zal het verschil — verschil tusschen Regeering en Kamer — natuurlijk beteekenen het aftreden van den minister van koloniën mr. D. Fock en diens vervanging vermoedelijk door den gouverneur van Suriname, W. F. Idenburg, die 't vertrouwen genoot van alle partijen en wiens program voor een overgroot deel door mr. Fock werd voortgezet. De door dezen bewindsman reeds ingediende, maar nog niet in de Kamers behandelde ontwerpen zullen dan waarschijnlijk niet te zeer gehavend worden. En de positie van den gouverneur-generaal Van Heutsz zal, wanneer dit vermoeden bewaarheid wordt, eer versterkt dan verzwakt worden, want het zijn de denkbeelden van minister Idenburg, welke door den landvoogd hier worden ten uitvoer gelegd."

Het N. v. d. D. merkte op:

„De positie van generaal Van Heutsz versterkt door het aftreden van den minister van koloniën, wiens orders hij uitvoerde, wiens meeningen hij dus deelde? Immers, anders biedt men zijn ontslag aan.

Dienen onder een „liberaal" minister — och arm! — en de denkbeelden van een clericaal minister ten uitvoer leggen? Dan, als de clericaal aan het bewind komt, trouw blijven aan de beginselen van den „liberaal"...? omdat — je kunt niet weten, morgen komt er weer een votum!

De Javabode ontwerpt geen zeer mooi beeld van den tegenwoordigen landvoogd. Men zou haast zeggen, dat zij de redactie van een à tout prix gouvernementeel Indisch orgaan heeft willen schetsen.

Om haar opinie goed te maken, zeide de Javabode:

„Een artikel van mr. P. Brooshooft in de Locomotief, getiteld: Ten doode opgeschreven, eindigt aldus:

„Voor Indië geeft het niet veel verschil. Wel is de verhouding tusschen Fock en Van Heutsz, naar ik uit goede bron herhaaldelijk vernam, allesbehalve innig en zou een clericaal minister van koloniën voor den door een clericalen minister benoemden landvoogd allicht servieler zijn, zoodat een verzoek in 1909 om na de traditioneele 5 jaar nog een jaartje de buitenbezittingen te blijven zegenen, niet onwaarschijnlijk zou zijn, maar ook onder Fock behoort dit geenszins tot de onmogelijkheden. Want evenals alle met krijgsroem overladen generaals, kan Van Heutsz bij ons „hof" nog steeds geen kwaad doen, en voor dat hof strijkt iedere fatsoenlijke minister, zelfs de in de Kamer zoo van zich afbijtende gewezen advocaat, de vlag."

„Verder commentaar op de vriendelijke woorden van onzen geachten en eminenten Bataviaschen collega achten wij niet noodig," besluit de Javabode.

Maar hierdoor wordt de kwestie alleen maar verplaatst. De heer Van Heutsz zou dus, straks onder de bevelen dienende van een clericaal minister, niet van overtuiging behoeven te wisselen. En toen mr. Fock optrad? „De verhouding was niet innig," zegt de heer Brooshooft. Dat belette toch niet, dat de heer Van Heutsz bleef. En nu zou hij wéér blijven, omdat er waarschijnlijk een minister komt, wiens staatkundige zienswijze gelijkt op die van den bewindsman, waardoor — een stuk of wat ministerlevens terug — de heer Van Heutsz werd benoemd?

Zijn dan diametraal tegenover elkander staande regeeringsrichtingen niets dan... incidenten in een onderkonings-loopbaan?

Wij zullen zien," zegt de Sum. bode van 3 Januari jl., die het bovenstaande aanhaalt

* * *

Zou het waar zijn?

Naar de Preanger Bode verneemt, is een aanklacht ingediend tegen den hoofdredacteur van den Pewarta Hindia te Bandoeng, wegens het publiceeren van een entrefilet, waarin een hoofdpeghoeloe misbruik van zijn bevoegdheid werd verweten.

* * *

In het Bat. Nwblad van 2 Jan. 1908 schrijft de heer J. W. A. Doorenbos, arts, een artikel, waarin hij aanbeveelt de oprichting eener

Vereeniging tot bestrijding der Malaria

om eens een einde te maken aan het schandaal, dat haast bij elke epidemie optreedt, „van verrast en en o. m. zegt:

„Als bekend mag toch wel aangenomen worden, dat het vernietigen van alle broedplaatsen der malaria-muskieten hiervoor noodig zou zijn. En wat dit zeggen wil voor een land als Java, weet elk, die maar eenigszins bekend is met de topographische en geologische gesteldheid van het eiland. Uitgestrekte stukken lands moeten gedraineerd, rivieren genormaliseerd, plassen gedempt worden, enz. enz. Een werk van millioenen en van jaren. Het draineeren in het groot, het normaliseeren van rivieren zal in hoofdzaak, zoo niet geheel, regeeringszaak blijven. Voor veel anderen arbeid en omdat de krachten der regeering te kort moeten schieten, is het noodig, dat ook anderen aan het groote werk der malariabestrijding deelnemen.

Om dit systematisch te kunnen doen, zou men een vereeniging moeten vormen. Ook in andere landen heeft men begrepen, dat malariabestrijding niet alleen regeeringszaak is, o. a. Italië en Griekenland, waar vereenigingen tot bestrijding der malaria zijn opgericht; in Griekenland met den koning aan het hoofd. Aan de Grieksche vereeniging is zelfs geld uit Engeland en voorlichting door geneeskundigen van de school voor tropische ziekten toegezegd.

Door de bestrijding der malaria zal ook het optreden van andere infectieziekten worden voorkomen, eventueel de uitbreiding beperkt worden. Onder anderen verdween de pest uit het door Europeanen bewoonde gedeelte van Port-Saïd, nadat de anopheles broedplaatsen vernietigd waren door petroleum; de ratten, pestoverbrengers, die het petroleumhoudende water dronken, stierven. Misschien zal ook in het algemeen het groote weerstandsvermogen van de Javaansche rat verminderen, wanneer op tal van plaatsen petroleumhoudend water aanwezig is — dit zou den landbouw ten goede komen.

Bij de werken voor het Panamakanaal verdween bij de bestrijding der malaria ook de gele koorts. Zoo mag met het volste recht verwacht worden, dat de typhus, die voortdurend te Batavia en elders rondwaart en heel wat slachtoffers maakt, door de betere hygiënische toestanden, die het gevolg van malariabestrijding zullen zijn, zal verminderen, zoo niet verdwijnen; terwijl het pestgevaar — dat ons steeds bedreigt en slechts op een gunstige gelegenheid wacht om ons te overvallen — zie o. a. hetgeen dr. De Haan hierover zegt — eveneens door malariabestrijding tot een minimum zal beperkt worden.

Waarom juist nu dit plan? Het geldt hier een direct persoonlijk en algemeen belang. Hebben wij daarenboven nu niet weer pas de onverkwikkelijke Madoera-geschiedenis gehad? Wordt het geen tijd, om eens een einde te maken aan het schandaal, dat haast bij elke epidemie optreedt „van verrast en onvoorbereid zijn", van wederzijdsche verdachtmaking en schuldaanwrijving, ten spot voor binnen- en buitenland.

Want wie meent, dat men elders niet weet wat hier voorvalt, zal bij het doorlezen van buitenlandsche tijdschriften spoedig van het tegenovergestelde overtuigd worden en uit een politiek oogpunt mag men ons geen wanbeheer kunnen aantoonen.

Schrijver eindigt met de woorden:

„Waar de Indische gemeenteraden thans de malariabestrijding, als voor hun te belangrijk(?), niet ter hand mogen nemen, daar kan een vereeniging adviseerend en handelend optreden.

Men beschouwe het bovenstaande als een voorloopige mededeeling. Er is nog zeer veel te zeggen en te détailleeren over het onderwerp."

Van Vreemde Kolonien.

Landbouw op Martinique.

De Chef van den dienst van den landbouw, heeft zijn rapport uitgebracht over het jaar 1906—1907, waaraan wij het volgende ontleenen:

Toen, na de uitbarsting der Montagne Pelée op Martinique, de dienst op nieuw moest worden georganiseerd, was er van den ouden dienst niets overgebleven, dan een premie op de bij-cultures, welke niet kon behouden blijven, met het oog op de geringe resultaten, welke die hooge uitgaven niet wettigden.

't Was toen omstreeks Maart 1904, dat het bestuur besloot, om in de plaats van die premie, een nieuw organisme te stellen, waarvan het hoopte, dat het de planters zou inlichten, betreffende de, bij den aanplant van koffie en cacao aan te brengen verbeteringen, om er loonende opbrengsten van te verkrijgen.

Anderzijds wilde het bestuur, dat ook andere tot den landbouw in innig verband staande onderwerpen, onder de oogen zouden worden gezien, als de herbebossching, proeven met nieuwe suikerriet-variëteiten, verbetering van den veestapel, enzoovoorts.

Op deze grondslagen werd de dienst van den landbouw gereorganiseerd, maar al spoedig zag de jonge dienst zich genoodzaakt, om zich binnen de enge grenzen van voorheen terug te trekken, en zich te bepalen tot studiën en cultuurproeven met betrekking op de bij-cultures.

Daar is men nu op het oogenblik, en het rapport heeft dan ook uitsluitend betrekking op die cultures, van koffie, cacao, vruchten en textielgewassen.

Vanaf Augustus 1906 tot 30 Juni 1907, werden door den dienst 85000 planten kosteloos verstrekt, w. o. 39000 cacao- en 42000 koffiestekken, terwijl op laatstgenoemden datum in de pepinières nog 72000 planten voorradig waren.

Van de drie, door den dienst onderhouden tuinen, doet die van Tivoli hoofdzakelijk als pepinière dienst, terwijl in dien van la Tracée, proefnemingen plaats hebben, en die van Vauclin wederom nagenoeg uitsluitend dient voor het enten van koffieboomen. De laatste tuin is intusschen verplaatst naar de Rivière-Pilote, met het oog op het gebrek aan water te Vauclin.

Bovendien worden op een, te Médaille genoemd terrein door den dienst van den landbouw proeven genomen met de rubber cultuur, waartoe door de regeering in het moederland een bijzonder subsidie was toegestaan. Er zijn nu op la Médaille twee hectaren met rubber beplant en deze aanplanting zal geleidelijk worden uitgebreid, naar gelang men over de noodige plan en beschikken kan. De aanplanting is nog te jong, om reeds aan resultaten te kunnen denken, maar de stand der jonge rubberboompjes, doet het beste verwachten.

In het laatste jaar, schreef rapporteur, had ik mijne aandacht te schenken, aan een in de cacao-boomen op den berg Vauclin heerschende ziekte; er werd daarover een afzonderlijk rapport openbaar gemaakt. Sedert zijn verschillende nieuwe waarnemingen gedaan die de conclusiën van het eerste verslag bevestigden, maar tevens hebben doen zien, dat nog andere oorzaken in het spel waren.

Na een speciaal rapport in uitzicht te hebben gesteld over dit onderwerp heeft rapporteur hieromtrent nog op:

„In elk geval kan men nu reeds opnieuw verzekeren, dat die dikwerf fatale ziekten voor de cacao-boomen vooral te duchten zijn bij gebrek aan zorg voor de cultuur. Het zijn niet bepaaldelijk werkelijk besmettelijke ziekten, en, om kort te gaan, kan men het kwaad genezen door een rationeele cultuur in de plaats te stellen van de gewone routine."

Rapporteur beklaagt zich, dat, terwijl proeven ter behandeling eener wormziekte in den koffieboom, nog steeds met gelijken goeden uitslag werd bekroond, van de zijde der planters zoo weinig belangstelling werd getoond, dat slechts twee aanvragen naar het middel werden ontvangen.

Dan worden eenige opmerkingen gewijd aan de vruchten-cultuur voor den export. Met 't oog op de omstandigheid, dat de Compagnie Générale Transatlantique, op eigen initiatief uitdrukkelijk voor het vervoer van versche vruchten ingerichte ruimen op hare schepen heeft aangebracht en zich voorstelt, zelve proeven te nemen met den uitvoer van versche vruchten, is de rol van den dienst van den landbouw in dit opzicht, tot bescheiden proporiën teruggebracht. Intusschen wordt in het verslag gewezen op de mogelijkheid, om ook vruchten in gedroogden toestand uit te voeren. De voor het vervoer van versche vruchten ingerichte schepen, doen de kolonie maar eens in de maand aan, zoodat het kan voorkomen, dat in dien tusschentijd, de bananen rijp zijn, om te worden geplukt en toch niet in verschen staat kunnen worden verzonden. Daaruit zouden voor den planter, die zijn product niet plaatselijk aan den man kan brengen, groote verliezen voortspruiten. Om hierin te voorzien, heeft de dienst van den landbouw een machine uit laten komen, voor het drogen van vruchten, waartoe de bananen en goyaven in de eerste plaats in aanmerking komen.

Ten slotte wordt melding gemaakt, van een proef, om het product der in de kolonie inheemsche vezelgewassen te benutten, waartoe in ont-

FEUILLETON.

Aan gene zijde van den Evenaar.

(Veertien dagen in een Nederlandsche Kolonie.)

Vertaald uit de Straits Times.

Het landschap.

Ware niet alle aandacht afgeleid geweest door de buitenissigheden van de kreta dan zou men 't landschap wel hebben kunnen bewonderen. Dicht bij wemelt de weg van betooverende tafereeltjes uit het inlandsche leven. Een mooi vrouwengezicht ziet men slechts van tijd tot tijd, maar er is een lieve schuchterheid waar te nemen, zoomals men die in Europeesche landen zelden op de wegen opmerkt. Hoewel we lazen van de dertig millioenen menschen op Java, komt het ons voor, dat er nog ruimte is voor meer, en bijna elke vrouw ziet men met 'n bruin kindje, hangende op de heup en andere kleintjes, zich vastklampend aan haar sarong of trachtend zich achter moeders niet te weelderige vormen te verschuilen. Hier en daar ziet men, hetzij in atappen hutten of op matten in de schaduw van een kanarie-boom oude vrouwen of jonge kinderen 'n winkeltje houden. In de kampongs of agglomeraties van nette, kleine hutten langs den weg wordt een pasar gehouden, waar marskramers glaswaren en allerlei fantasie-artikelen te koop bieden, naast handelaars in sarongs en verkoopers van groenten en vruchten. Voor sommige huizen ziet men groepjes vrouwen spinnen of het goed weven voor de nationale sarong; sommigen maken druk gebruik van de naaimachine, die de handel hier in het land bracht.

De weg is omzoomd door een verscheidenheid van boomen en planten, die alleen een botanist zou trachten te beschrijven. Kleur wordt aan dien zoom gegeven door de Bougainvilles, de roode hibiscus, de bleek-blauwe convolvulus, de bonte crotons, het oranje-rood van de lantana; palmen en boomvarens en vederachtige bamboestoelen worden door Natuurs tuinier te hulp geroepen, maar kunnen toch de met groen bekleede ravijnen niet voor ons oog verbergen noch de terrasvormig aangelegde rijstvelden, die bijna tot den top der hoogste bergen opklimmen.

* * *

Er was niet veel van belang voor ons op dat morgenritje naar Buitenzorg, maar de Hollandsche dame, die met vier heeren in die anderhalf uur voortdurend in druk gesprek was, stelde ons in de mogelijkheid om ons in het Hollandsch équivalent voor Yes! en No! uit te drukken.

Wij waren door Miss Scidmore's boek voorbereid op de schoonheden van Buitenzorg, en nu eens werden de verwachtingen meer dan verwezenlijkt. De Hollandsche gouverneur-generaal Van Imhoff wist zeker wel wat hij deed, toen hij deze plaats koos als de officieële verblijfplaats van den gouverneur generaal, en de Hollandsche tuinbouwkundigen, zooals er wellicht geen beteren zijn, verdienen te worden gelukgewenscht, met de tuinstad, die zij uit de oorspronkelijke wildernis hebben geschapen.

Een deel van het oude paleis werd, honderdvijftig jaar geleden, door gouverneur-generaal Mossel gebouwd en bijbouwingen hadden plaats tijdens het bestuur van Daendels en Raffles. Dit gebouw werd in 1834 door een aardbeving vernield en 't nieuwe paleis, dat men 't eerst ontwaart aan de overzijde van een kunstmatig meer, is een waardige verblijfplaats voor den bestuurder van Nederlandsch-Indië. De oppervlakte van het meer is bedekt met lotusbloemen en victoria-regia en het kleine eiland in 't midden prijkt in 'n weelde van roode palmen, vederachtige gele bamboe en donker groen, die het meer in steeds wisselende beelden weerspiegelt.

De Tuin.

Een Alma Tadema zou zwelgen in de bloemen en het marmer van het paleis, met zijn breede trappen en fraaie Jonische kolommen en kroonlijsten; en een Landseer of een Mac Whirter zouden onderwerpen zonder tal kunnen vinden in het hertenpark, te midden waarvan het paleis is gelegen.

Wordt vervolgd.

vezelings-machine van den heer Duchemin door den dienst van den landbouw werd aangekocht.

Straffen in Johore.

Den 6den Januari l.l., werd de zaak berecht van twee Europeanen, den administrateur van Soengei Pelepah Estate, Malet en zijn assistent, Ingleby, oorspronkelijk beschuldigd van het veroorzaken van den dood van een koelie, door het toebrengen van slagen. Tijdens de verhandeling werd de aanklacht veranderd voor den administrateur in het toebrengen van lichamelijke letsel, zonder dat de rechter — op de verklaring van een apotheker, dat de overledene tengevolge van diarrhee zou zijn bezweken — aannam, dat dit den dood van den mishandelde tengevolge had. De administrateur kwam er af met een boete van 150 dollars, terwijl aan zijn assistent, die minder hard moet hebben geslagen, en dit op last van zijn chef, eene boete van 5 dollars werd opgelegd.

Tamils voor de Straits.

Door het bestuur van Engelsch-Indië is eene circulaire uitgevaardigd, waarin de aandacht gevestigd wordt op het gebruik van gedrukte biljetten, waarin de Straits Settlements als arbeidsveld voor de Inlanders worden aangeprezen, in de postkantoren en aan andere openbare gebouwen, aan te plakken. Het bestuur brengt in herinnering, dat het slechts heeft voorgeschreven om den emigr.-agent der Straits-Settlements, de noodige hulp te verleenen, waarmee alleen bedoeld is, het verschaffen van voedings- en transportmiddelen, en voorts op den voorgrond stond, dat geen noodelooze beletselen aan de werving van koelies zouden worden in den weg gelegd. Het aanplakken van die biljetten aan openbare gebouwen zou op onwetende lieden den indruk kunnen maken, dat het bestuur die emigratie aanmoedigt en reeds werden in dien geest klachten ontvangen. De verschillende autoriteiten zijn nu aangeschreven, om te zorgen dat de biljetten van de openbare gebouwen verdwijnen.

Indiërs in Engeland.

Vele Indiërs gaan voor de voltooiing hunner opvoeding naar Engeland en menigmaal heeft het een onderwerp van gedachtenwisseling uitgemaakt of er niet wat moest worden gedaan, om het verblijf voor de betrokkenen zoo vruchtdragend mogelijk te maken. Verschillende ideeën zijn daarbij aan de hand gedaan. Zoo werd onlangs in de Times de wenschelijkheid betoogd om de Indische studenten behoorlijk onder dak te brengen, waar hun gewoonten en vooroordeelen zouden worden geëerbiedigd. De Farsi meent, dat men bij de zorg voor de Indiërs wel eens te ver zou kunnen gaan en het doel voorbijstreven.

Natuurlijk, schreef het blad, zal het sommige Indiërs moeilijk vallen, een goed onderdak te vinden, maar zelfs voor dezen is het niet wenschelijk, om in kazernes te worden ondergebracht.

Het beste ware het, zoo elk Indiër zou kunnen worden opgenomen in den huiselijken kring eener beschaafde Engelsche familie, hij zou dan niet alleen in de gelegenheid zijn zich volkomen vertrouwd te maken met de taal, maar ook om het goede te onderscheiden in de Engelsche gedachten en maatschappelijke gewoonten, om nog niet eens te spreken van een zaak die hem hier in Indië zeer ten goede zal komen, namelijk zich aangenaam te leeren voordoen in Engelsche gezelschappen. Indische studenten, die gelukkig genoeg zijn, om tijdelijk in den huiselijken kring van goede families te worden opgenomen, zullen beter beschermd zijn tegen ongewenscht gezelschap en den invloed van opruiers dan in een groot pension, waar het daarop voorgestelde toezicht juist in staat zou wezen een jong man van karakter er toe te brengen, daartegen in te gaan.

De toestand van Indo-China.

Den 20sten December l.l., werd de zitting van den Conseil supérieur te Pnom Penh in Kambodja geopend met eene rede van den gouverneur-generaal Beau, waaraan wij het volgende ontleenen:

De heer Beau bracht het in 1902 vastgesteld program van groote openbare werken in herinnering, zette uiteen welke wijzigingen daarin waren gebracht, en wat tot nu toe was verricht.

Vanaf het einde van 1910 zal de kolonie zich aan de uitvoering van een nieuw program kunnen zetten, waaraan zij jaarlijks hetzij uit de gewone inkomsten, hetzij uit leeningen, 8 tot 10 millioen franken zal kunnen besteden.

Van 1900 tot 1907 is, niettegenstaande daar twee slechte jaren onder vielen, het totaal van het algemeene budget der kolonie en die der provinciën, met ruim 14 millioen piasters toegenomen.

Toch blijft de druk op de bevolking veel lager dan die in de omringende landen, waar b.v. in Siam het budget een totaal aanwijst van ruim 50 millioen tikals op 6 millioen zielen, of in piasters omgezet, ruim 6 piasters per hoofd der bevolking, terwijl het Indo-Chineesche budget een totaal aangeeft van ruim 3 piasters per hoofd der bevolking. Het bestuur doet overigens al wat in zijn vermogen is, om den druk voor de bevolking te verminderen, door zooveel mogelijk de inlandsche elementen voor de verschillende diensten aan te trekken.

De heer Beau legde daarna de inboorlingenpolitiek van het bestuur uit. Men gaat hierbij uit, van de volgende algemeene denkbeelden: aan de inboorlingen alle met de zekerheid der Fransche overheersching overeen te brengen, vrijheid te laten, hen zooveel mogelijk te betrekken in het bestuur van het land, hun eene aan hun rechtmatige behoeften beantwoordende opvoeding te verschaffen, hen te beschermen tegen de rampen, waardoor zij zoo lang werden beproeid: rooverij, ziekten en schaarschte aan voedingsmiddelen.

De algemeene toestand van het Verre Oosten en de zucht naar hooger bij alle volkeren van Azië, zouden alle maatregelen om de inlandsche evolutie tegen te naan, onpolitiek hebben gemaakt. Hierbij speelt het onderwijs een groote rol, en de gouverneur-generaal wees op de goede diensten van het departement van onderwijs, en van het Comité tot volmaking van het inlandsche onderwijs, zoodat sedert een jaar reeds belangrijke hervormingen in Annam en Tongkin konden worden ingevoerd.

Wijders stond de gouverneur-generaal stil bij de vorderingen op het gebied der volksgezondheid, en bij de maatregelen tot bescherming der inlandsche bevolking tegen schaarschten. Aan de directie van den landbouw is voorts door eene nieuwe organisatie, de gelegenheid geopend, om de noodige onderzoekingen te doen, naar betere cultuur-methode; terwijl belangrijke, met succes bekroonde pogingen werden gedaan, op het gebied der zijdeteelt.

Nadat de heer B. ook de Eur. kolonisten had herdacht, die er veel toe kunnen bijdragen om de goede verhouding tusschen inlandsche bevolking en bestuur, tot stand te brengen, wees hij er nog op, dat Frankrijk niet zal vergeten, dat zijne overheersching ook door een voldoende militaire macht moet worden ondersteund.

Het Chineezenvraagstuk in Cochin China.

Waar er rijst is, is ook de Chinees, heet 't in Cochin-China, dat land van rijstvelden, waar men een vlottende bevolking van ongeveer 100000 Chineezen aantreft, nu eens meer dan eens minder, naar gelang de oogst goed of slecht uitviel.

Deze vreemdelingen zijn ook aan een belasting onderworpen, en wel een hoofdelijke belasting op de Asiatiques étrangers, die in 1906 niet minder dan 1.225.000 piasters of ruim 1.5 millioen gulden opbracht.

Die belasting trof allen gelijkelijk, zoowel den gevestigden Chineeschen koopman als den op goed geluk in 't land gekomen landgenoot, terwijl ook alle categorieën aan dezelfde maatregelen van toezicht en contrôle waren onderworpen — herhaalde formaliteiten ter identificatie, signalementstaten, vingerafdrukken, anthropometische metingen enzoovoort

Wat deze maatregelen betreft, zullen nu voortaan de bekende gevestigde Chineezen slechts een identiteitskaart met photografisch conterfeitsel moeten kunnen vertoonen, die men intusschen niet te dikwijls zal afvragen.

Wat de belasting aangaat is de leeftijd, waarop deze verschuldigd is, gesteld op achttien instede van tot nu op vijftien jaren. Hoewel door deze en andere wijzigingen gevreesd kon worden, dat de opbrengst der belasting zou verminderen, zal die vrees wellicht niet bewaarheid worden door het grooter aantal te verwachten immigranten.

Dat het Chineezen-vraagstuk in deze Fransche kolonie zeker wel eenige voorziening behoefde, valt ongetwijfeld uit het vorenstaande af te leiden.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. Oct.-Nov. '07.

Deze aflevering bevat verscheidene artikelen, welke het der moeite waard is ze nader te beschouwen. In de eerste plaats een uitvoerig opstel van controleur F. J. Couwenberg, getiteld: „Denkbeelden omtrent eene verbeterde Bestuursinrichting en een op plaatselijke aanwending der middelen ingericht bestuur." Schrijver keurt het stelsel der erfelijkheid van het ambt van regent af en zag het liever vervangen door een ander van meer democratische richting, hetwelk toelaat dat ieder Inlander zich op kan werken tot het hoogste inlandsche ambt. En — zegt hij — „al wordt hoe langer hoe meer door Regenten er naar gestreefd aan hunne kinderen een zoo degelijk mogelijke opvoeding te geven, toch komt het nog vaak voor, dat voor dit ambt personen worden benoemd, wier ontwikkeling nog niet op zoo'n peil staat; dat van hen die mate van nut kan worden verwacht, als men zou kunnen eischen van met zoo'n hoog ambt begunstigde lieden." Verder ziet het er met de desahoofden al bijzonder treurig uit volgens schrijver, wanneer hij beweert, „dat van de plm. 30000 gemeentehoofden er ¾ deel niet voldoen aan zelfs bescheiden eischen van moraliteit, intellect en beschaving en dat er elken dag door duizenden desahoofden in een of ander opzicht onrecht wordt gepleegd en gezondigd tegen hunne ambtsplichten." Dat er ongestraft zooveel onrecht kan geschieden, wijt schrijver aan het zachte volkskarakter en de verregaande onwetendheid der massa; zijn advies luidt in het kort: men schaffe de desahoofden in 't geheel af en behoude van het desabestuur alleen een zeker getal leden, door de bevolking gekozen en afgevaardigd ter „desaraad"; men vereenige eenige desa's tot een groep en stelle aan het hoofd een ambtenaar met den titel „mantri desa". Deze ambtenaar moet een soldij genieten van ƒ35 tot ƒ60 's maands met paardenfourage, terwijl zijn opleiding of kennis minstens die moet zijn, als te verkrijgen is op eene Inlandsche school der 1ste klasse (hij verstaat dus Hollandsch). Voor de Regenten is in schrijvers stelsel, dat hij verder in den breede ontwikkelt, heelemaal geen plaats meer: „als hoogste Inlandsche bestuursambtenaren stelle men aan de Patih's. Waar die Regenten dan heen moeten? „De personen, die daarvoor krachtens hun geboorte in aanmerking komen — als men ten minste het aristocratische beginsel wil blijven huldigen — worden toegelaten tot de hoogste door Europeanen te bekleeden ambten."

Ook het Europeesche bestuurscorps behoort volgens schrijver op breedere grondslagen georganiseerd te worden: eerst geeft hij een kort historisch overzicht van de opleiding, waarbij natuurlijk de ontijdige opheffing der Indische Instelling ter sprake komt; de kort daarop ontstane tekorten, waardoor „er onder de Europeesche ambtenaren der laatste jaren heel wat onrijp ooft moet schuilen", om daarna eenigen tijd stil te staan bij de nieuwste regeling omtrent benoembaarheid der koloniale ambtenaren. Dit systeem kan hem niet bekoren en in plaats daarvan doet hij een geheel nieuw aan de hand: „Als grondslag neme men de studie in de rechts- of staatswetenschappen, aangevuld met de noodzakelijkste indologische vakken, w.o. slechts één taal: het Maleisch. Eene juridische opleiding geeft waarborg voor goed werk ten opzichte van wetgevenden arbeid, rechtspraak en toepassing van wetsvoorschriften, allemaal zaken, die in de uitoefening van den dienst der administratieve ambtenaren als het ware dagelijks voorkomen." Als de aspirant-ambtenaren zijn gepromoveerd, wenscht schrijver hen gedurende zekeren tijd te detacheeren aan de Nederlandsche ambassades in Engeland, Frankrijk of aan Nederlandsche consulaten in de overzeesche bezittingen dezer landen. Verder wil hij de verschillende rangen laten vervallen en roept uit: „geen alle energie doodende langzame opkruiping tegen den ambtelijken ladder, waardoor de bestuursambtenaar, als hij een verantwoordelijken rang bv. dien van ass.-resident bereikt heeft, zijn beste jaren reeds heeft verspild aan de voldoening van allerlei lagere bestuursbehoeften en een hoop dienst-rompslomp."

Om tot uniformiteit te komen moet — volgens schrijver — de administratieve indeeling des lands gewijzigd worden en in afdeelingen verdeeld met aan het hoofd ambtenaren, die den titel voeren van resident. Zij zijn zelfstandige bestuurders, magistraten en vooral economische leiders; aan hen behoort toegevoegd te worden een raad, samengesteld uit eenige Inlandsche ambtenaren en verder particulieren.

De denkbeelden van controleur Couwenberg, die van zijn onderwerp een grondige studie heeft gemaakt, verdienen werkelijk in ruimen kring bekend te worden.

In een volgend artikel behandelt de heer H. Th. Kal de Afdeeling Soerabaja of eigenlijk in hoofdzaak de stad van dien naam; geeft daarvan eerst een historisch overzicht en vervolgens een volledige topografische beschrijving. Omtrent den naam Soerabaia merkt hij op, dat deze „naar het verschil in taalsoort verscheidene vormen heeft, namelijk: Soerabaia, Soerapringgo, Soerabanggi en Soerowèsti. „Soero" schijnt het begrip van heldhaftigheid en stoutmoedigheid uit te drukken, terwijl aan de woorden: bojo, pringgo, banggi en wèsti de beteekenis van gevaar of moeite gemeen is. Toevallig is Soera ook een vischsoort en beteekent bojo ook krokodil en moet het daaraan worden toegeschreven, dat Soerabaia ook aldus verklaard wordt, „aan welke onjuiste verklaring het wapen der stad zijn

ontstaan ontleent." Het is jammer dat het schrijver blijkbaar niet gelukt is op te sporen bij welke gelegenheid aan de stad het wapen is verleend, aangezien deze quaestie o. a. bij het art. „Stedelijke Wapens" in de Encyclopaedie van N. I. eveneens onopgehelderd is gebleven.

„Immigratie en irrigatie." Onder dit opschrift geeft de heer Caron in overweging, nu gebleken is, dat de proeven in de Lampongsche districten met immigratie op eenigszins groote schaal toegepast, boven de draagkracht der regeering gaan, deze immigratie aan particulieren over te laten en zet hij vervolgens uiteen, welke weg daartoe zou moet worden gevolgd. Als eerste schrede op dien weg beveelt hij aan het sluiten voor erfpachtsaanvragen van Java, waardoor het kapitaal gedwongen zal worden de Buitenbezittingen als exploitatieterrein op te zoeken, enz.

Ten slotte worde nog vermeld een artikel van J. v. Dongen: „Gerechtelijk scheikundige onderzoekingen in Ned. Indië", en van C. Lulofs: „De belastingplannen voor Sumatra's Westkust en het Plakkaat Pandjang", welk laatste opstel eveneens in de N. R. Ct. werd geplaatst, omdat het ten deele een antwoord is op het betoog van Mr. P. Maclaine Pont in gen. blad, wat ook reeds in onze Perskroniek destijds werd besproken. Men weet, dat de meeningen omtrent de geldigheid van het Plakkaat Pandjang nog al verschillen. De heer Lulofs nu onderschrijft geheel de uitspraak van den Raad v. State in 1894: „Het Plakkaat Pandjang" is een geheel verouderd stuk, doelende op politieke en maatschappelijke toestanden, waarvan niets meer te ontwaren is, omdat er geheel andere politieke en maatschappel. toestanden overheen zijn gegroeid."

* * *

Mededeelingen vanwege het Nederlandsche Zendelinggenootschap, Deel 51, 4e stuk.

Zendeling S. Luinenburg geeft een opstel: „Iets over ila-ila bij de Javanen" en zegt daarbij dat men onder ila ila verstaat het opvolgen van bepaalde voorschriften, welke van ouder op ouder gaan en door verreweg de meeste Javanen nog heden ten dage zooveel mogelijk worden nageleefd, omdat men zich anders — bij landbouw, huisbouw, in het algemeen bij huiselijke bezigheden — allerlei tegenspoeden, onheilen of teleurstellingen zou berokkenen. Schrijver merkt hierbij op, dat ook de Christen-Javanen nog niet geheel met die bijgeloovige gebruiken hebben gebroken, hetgeen trouwens niet behoeft te verwonderen, daar dezelfde uitingen van bijgeloof bij de eenvoudige plattelandsbevolking hier te lande veel voorkomen. Een 142-tal van de meest bekende ila ila's wordt vervolgens door den heer Luinenburg beschreven.

In „Een noodkreet ten behoeve van weduwen en weezen in de Minahassa", houdt de heer J. Louwerier een betoog om een einde te maken aan de z. i. onhoudbare toestanden in zake de verdeeling van nalatenschappen aldaar; met tal van voorbeelden aan de werkelijkheid ontleend, toont hij aan dat het tijd wordt, dat eindelijk deugdelijke wettelijke voorschriften in het leven worden geroepen ter beëindiging van misstanden en gebreken, waarvan zoovele weduwen en weezen de slachtoffers zijn. De redactie teekent in een noot aan, dat zij hoopt, dat de „Noodkreet" van den heer Louwerier in ernstige overweging genomen zal worden. Schrijver heeft stellig recht tot medespreken, daar hij reeds gedurende bijna 40 jaar onder de Inlandsche Christenen der Minahassa arbeidt.

Een tweetal artikelen in deze aflevering vragen nog de aandacht, nl. „De zending in Posso gedurende 1906" door Ph. H. C. Hofman, en „De ontwikkeling der Zendingsscholen op Midden-Celebes" door Dr. N. Adriani. Het laatste is de in druk verschenen toespraak van Dr. A., gehouden den 10en Juli 1907. Uit beide opstellen blijkt met welke moeilijkheden de Zendeling onder de Toradja'ers te kampen heeft maar ook: met hoeveel energie de in die afgelegen streken vertoevenden hun arbeid voortzetten, tot heil der bevolking, tot steun van het gouvernement, dat gaandeweg meer invloed aldaar gaat uitoefenen.

* * *

De Indische Gids.

Mr. I. A. Nederburgh zet zijn juridische beschouwingen over: „De nieuwe artikelen 75 en 109 van het Ned.-Ind. Regeeringsreglement" en wat er uit groeien zal, voort. Als het slot zijner artikelenreeks over dit hoogstbelangrijke onderwerp is verschenen, zal hier in het kort zijne meening daaromtrent, worden weergegeven.

Een onderwerp, dat begrijpelijker wijze in militaire kringen de aandacht zal trekken, is getiteld: „De intendance en de comptabiliteit in het Indische leger". Volgens den ongenoemden schrijver kunnen in beide takken van dienst „zonder verhooging van het oorlogsbudget", verschillende hervormingen en verbeteringen in de door hem aangewezen richting worden aangebracht.

De heer W. E. van Dam van Isselt schrijft, vervolgens, het slot van zijn artikel: „Mr. Johan van Dam, Gouverneur van Banda 1661 en van Amboina 1665". Behalve uit verschillende gedrukte bronnen, als bijv. het bekende werk van Ds. Valentijn, heeft de schrijver blijkbaar voor de samenstelling van zijn opstel ook uit de archieven geput en beschikt over particuliere bescheiden van zijn voorzaat J. van Dam. Een en ander maakt zijn studie zeer lezenswaard.

Overigens bevat deze aflevering de gewone maandelijksche rubrieken.

* * *

Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volkenkunde. Dl. 50. Afl 2.

De heer J. Knebel geeft de oorspronkelijke Javaansche tekst, benevens eene Hollandsche vertaling, van „De legende van Bedji (beek) Tawoen", welke beek in 'n heil. reuk staat bij de Javanen der desa Tawoen (regentschap Awi, residentie Madioen). — Daarop volgt een archaeologische bijdrage van den heer W. P. Groeneveldt, getiteld: „Hindoe-Javaansche portretbeelden", waarin de schrijver de aandacht vestigt op enkele beelden, in het museum van het Bataviaasch Genootschap aanwezig, waarbij z. i., door den beeldenaar het Buddha-type is losgelaten, en door dezen gestreefd is, naar de reproductie van een gewoon Javaansch menschengelaat. — „Bericht über die zweite Untersuchungsreise nach der Insel Engano", 4 October bis 19 November 1904. In dit artikel gaat Dr. Johs. Winkler, Missionararzt, de oorzaken na, van het uitsterven der Engano'sche bevolking — gelijk men weet, staan de bewoners van Engano (een eiland aan de Zuid-Westkust van Sumatra) nog op 'n lage trap van beschaving — en geeft daarbij eenige practische wenken, om dat uitsterven tegen te gaan. — Ten slotte worde vermeld, het vervolg-opstel van J. P. Moquette: „De munten van Nederlandsch-Indië". Thans behandelt schrijver de munten in Nederland geslagen, tijdens de Bataafsche Republiek en 't Koningrijk Holland, benevens de dubbele, enkele en halve duiten, met het wapen van Utrecht, en het jaartal 1790, in de jaren 1870 tot 1840/3 geslagen.

* * *

Teysmannia 1907. Afl. 12.

Naar aanleiding der „Eerste vruchtententoonstelling te Batavia", in het vorig jaar gehouden, schrijft de bekende hortulanus van 's lands Plantentuin te Buitenzorg, H. J. Wigman, een zeer waardeerend artikel, terwijl een anonymus „Soekaboewah" een lans breekt voor de minder bekende en miskende vruchten op die alleszins geslaagde tentoonstelling aanwezig. — Dr. P. J. S. Cramer, bespreekt de „Achteruitgang van de Liberia-koffie op Java; welke houding moeten wij tegenover haar aannemen". Uit den aard der zaak, zijn deze artikelen — inzonderheid het laatste — allereerst voor plantkundigen van belang.

* * *

Eigen Haard van 1 Februari 1908

bevat het slot van het interessant artikel van den heer Th. J. A. Hilgers: „In het hartje van den Preanger". Verschill. prachtige illustratiën versieren den tekst, o. a. een van het schoone witte meer „Telaga Bodas", waarvan schrijver bij de aanschouwing opmerkt: „De eerste indruk is overweldigd, men weet niet wat men eigenlijk ziet; het oog blijft geboeid, aan dat zilveren watervlak, waarop de zon zachte tinten toovert, afwisselend van 't helderste wit tot lichtgroen, of hemelsblauw zachte kleuren, die ongemerkt ineen loopen, en dan verdwijnen bij de onzichtbare golving van het water, om op eene andere plaats weer aan de oppervlakte te treden...... Maar langzamerhand krijgt men weer macht over de zinnen, en men tracht zich rekenschap te geven, van het fantastische geheel."

* * *

De Indische Mercuur van 28 Januari 1908

bevat, als altijd, een reeks bijdragen — waaronder de gewone wekelijksche — waarvan hier worden genoemd: Rubberscraps, door A. H. Berkhout. — Ecgoninebepaling in Java-Coca — Sumatra tabak in 1907 en Een gouvernements-rubberonderneming in Suriname (mededeelingen bevattend, ontleend aan het voorloopig verslag der Koloniale Staten over de verordening betreffende het oprichten en exploiteeren van een dergelijke onderneming).

Bijdrage tot de anthropologie der bewoners van Zuidwest Nieuw-Guinea, benevens uitkomsten van lichaamsmetingen verricht bij Javanen, Sumatranen Baliërs en Sasaks.

Proefschrift ter verkrijging van den graad van doctor in de geneeskunde, door J. W. R. Koch, arts te Leiden, E. J. Brill. 1908. 8o.

In tegenstelling van de meeste proefschriften, is dat van Dr. Koch — die de Nieuw-Guinea-expeditie van 1904—05, als geneesheer en zoöloog, medemaakte — er nu eens een, hetwelk ook voor den niet-speciaal geïnteresseerde, aantrekkelijk is gemaakt. Behalve een kaart van de Z. W.-kust van N. Guinea, bevat het verschillende portretten van Papoea's — echte reuzentypen —. Aan schrijvers voorwoord, wordt het navolgende ontleend: „De arbeid aan dit werk (anthropometrie) verbonden, heb ik met genoegen verricht. Toch wil ik wel erkennen, dat het genoegen, gelegen in het bestudeeren van 't volk waaraan ik vooral mijn aandacht heb gewijd, (n.l. de Papoea's), dikwijls voor weemoed plaats maakte, omdat het me meer en meer duidelijk is geworden, dat deze menschen, door ons, cultuurvolken, in deze onbekende streken aangetroffen, gedoemd zijn, tot ondergang in den wedstrijd, die voor hen staat aan te breken. De gelegenheid toch, om zich langs geleidelijken weg tot een hooger standpunt op te heffen, zal door de cultuurvolken, aan deze cultuurkinderen hoogstwaarschijnlijk niet worden gelaten, evenmin als deze aan de bewoners van Australië, aan de Roodhuiden van Amerika, en aan de meeste negervolken van Afrika, gelaten werd."

INGEZONDEN.

De heer L. J. Lefebre en de Indische Penkrassen.

In Het Kol. Weekbl. van Donderdag 23 Januari, bespreekt de heer Lefebre no. 2 van de Nieuwe Serie Indische Penkrassen in De Prins.

Dat deze heer het met m'n beschouwingen niet eens is, staat hem vrij — over Atjeh loopen de meeningen nog al uiteen, zal ik maar denken — doch dat hij vluchtig of slecht lezende, ze geheel verkeerd weergeeft, komt niet te pas.

De heer Lefebre toch, laat mij beweren, dat de Hollander op Atjeh kwam om er den godsdienst te vertrappen, en heeft dan vijf lange regels druk noodig om die enormiteit te weerleggen.

Wanneer de geachte inzender zoo vriendelijk wil zijn, nòg eens aandachtig mijne Penkras na lezen, zal hij zien, dat zóó iets onzinnigs nergens door mij beweerd is, doch dat ik schreef hoe de van zijn jeugd af opgejaagde Pretendent-Sultan over onze komst op Atjeh dacht.

Dat de Sultan, evenals trouwens de meeste Atjehers, geregeld opium schoof, óók reeds toen hij nog niet vrijwillig zich had onderworpen, wist ik heusch evengoed als genoemde heer, doch tusschen schuiven en zich met opium verdooven, is al een evengroot onderscheid, als tusschen geregeld z'n paitje drinken en z......!

Ik heb te Bandoeng zéér veel uit het intieme leven van den ongelukkigen vorst gehoord, en wel van zijne vrouw de Sultane, die er verblijf hield ter wille van haar zoontje Toeankoe Ibrahim, leerling op de Hoofdenschool. Deze waardige vrouw heeft mij de eer aangedaan, mij haar geheele vertrouwen te schenken, en sprak uren lang met me over „de Atjeh-politiek".

Ook vele bannelingen, die hun vorst dapper in het veld gediend hadden, hebben mij heel wat verteld.

Ik weet niet, of óók de heer Lefebre wel eens zijn licht bij de inboorlingen heeft opgestoken. Men moet echter beide partijen gehoord hebben, wil men tot oordeelen bevoegd zijn!

CLOCKENER BROUSSON.
Hoofdredacteur Bandera Wolanda,
Amsterdam 30 Januari 1908.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Crt. van 3 Jan. '08.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof naar Europa, aan den stationschef 2e kl. bij de S.S. op Java W. Hummelgens.

Ontslagen: op verzoek, eervol uit 's lands dienst, de kantoorchef der 3e kl. bij den post- en telegr.-dienst te Indramajoe H. W. J. Damwijk; de klerk op het residentiekantoor te Cheribon A. M. N. P. Mullens; de ambtenaar op nonactiviteit Ch. A. H. Engel;

op verzoek, wegens ziekte, eervol, de commiezen bij den post- en telegraafdienst W. A. Heijer en W. F. H. Lastdrager; de commies op het residentiekantoor te Medan C. Reep;

op verzoek, eervol, de commies bij den post- en telegraafdienst, mej. J. H. A. Dommers; de Inl. onderwijzer Raden Oemar Azahari; de control. bij het B.B. J. J. Feytes;

wegens ziekte, eervol de wedono van Tjitjoeroeg (Preanger Regentschappen) Raden Wirahadiningrat; de ondercollecteur in het regentschap Grobogan, Raden Prawirodipoero; het hoofd der Arabieren te Soemenep (Madoera) Sech Said bin Achmad Bani.

Benoemd: tot hoofd der Arabieren te Soemenep, Said Abdoella bin Ali Alhadat;

tot 1e klerken bij het Dep. van Justitie: W. F. von Lutzow en P. R. Rijkschroeff; tot hulponderwijzeres mej. M. de Boer, thans tijdelijk te Tegal.

Tijdelijk geplaatst: in de residentie Oostkust van Sumatra de burgerlijk ambtenaar C. A. Schnitzler.

Toegelaten: tot uitoefening der artsenijbereidkunst als apothekersbediende, mej. H. W. Hoedt; tot uitoefening der genees- en heelkundige praktijk, alsmede tot uitoefening der artsenijbereidkunde, Mas Sardjono, op verzoek eervol ontslagen als dokter-djawa.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, een tweejar. verlof naar Europa aan den off. van gezondheid 1e klasse A. Hasskarl Medenbach.

Ontslagen: op verzoek, eervol, met behoud van recht op pensioen, de magazijnmeester 2e klasse (1e luitenant) der art. A. J. Roosenschoon.

Overgeplaatst: naar Amahei de kapt. der inf. F. N. H. Hirschmann; naar West Nieuw-Guinea de 2e luit. C. M. J. Tismeer; naar Sintang de 2e luit. T. L. van Hasselt; naar Bandjermasin de 1e luit. J. C. van Nouhuijs; naar Kendangan de kapitein A. Tetenburg; naar Paré-Paré de kapt. P. Kok; naar Kolonodaleh de kapt. A. C. L. Phaff.

Geplaatst: te Makasser de dir. off. van gez. 1e kl. G. M. Geill, keerende van verlof terug.

Overgeplaatst: de volgende off. van gez.: naar Makassar dr. G. J. van der Hilst Karrewij; naar Meester Cornelis C. W. F. Winckel; naar Buitenzorg G. M. Versteeg; naar Makasser L. F. C. Alers; naar Menado dr. J. S. Frederiks; naar Tjimahi H. van den Hengel; naar Soerabaja F. D. Otken.

NAAMLIJST VAN LEDEN.

toegetreden tot de Vereeniging „Oost en West" gedurende de maand Januari 1908:

	lid
Heer Jos. Polak Jzn., Amsterdam	ƒ2.50
Mevr. de Wed. C. J. Doornum geb. Lincklaan Westenberg, Apeldoorn	ƒ1.50
Mevr. A. W. van Hengst geb. Haus, Apeld.	ƒ1.50
Heer H. J. M. Banmann, Arnhem	ƒ1.50
Jhr. A. F. Meijer, Arnhem	ƒ2.50
Mej. C. van Thielen, Ginneken	ƒ1.50
Heer Wouter Nijhoff, Den Haag	ƒ1.50
Jonkvr. M. de Kock, Den Haag	ƒ1.50
Heer G. Kerner en comp., Den Haag	ƒ1.50
Heer W. A. Zelle, Den Haag	ƒ1.50
Heer H. J. Heijting, Den Haag	ƒ2.50
Heer F. H. G. J. van Leeuwen, Den Haag	ƒ1.50
Heer J. J. N. van der Chijs, Den Haag	ƒ1.50
Heer M. Schotman, Den Haag	ƒ1.50
Mevr. M. Steensma geb. Braat, Den Haag	ƒ1.50
Heer J. Hocke Moolenburgh, Nijmegen	ƒ1.50
Heer V. A. van Swieten, Scheveningen	ƒ2.50
Heer H. Ahrens, Suriname	ƒ2.50
Heer E. A. Veen, Zaandam	ƒ2.50

Aan leden die verhuizen wordt verzocht hiervan aan den Administrateur, Verhulstraat 51, den Haag, kennis te geven, met vermelding zoowel van het oude als het nieuwe adres.

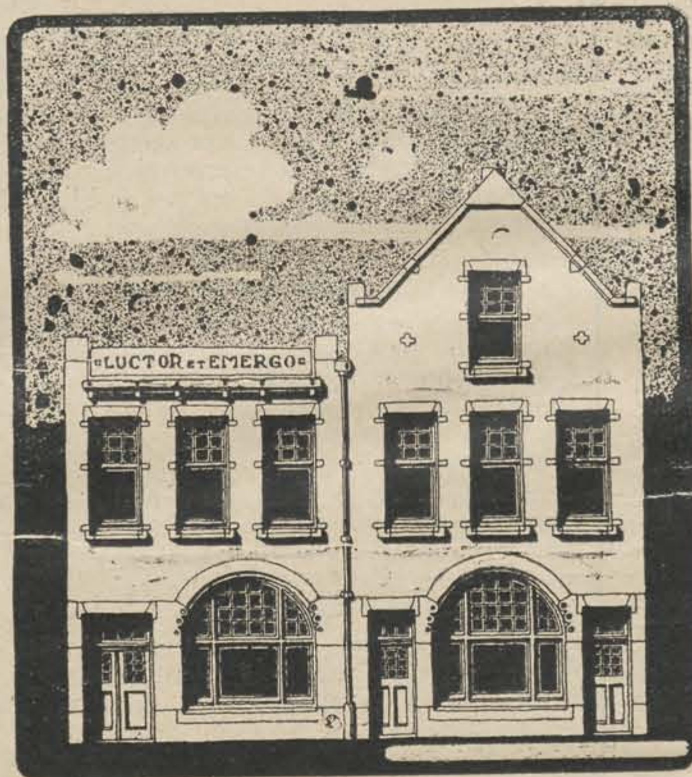
Passagierslijst.

Passagierslijst van het s.s. Wilis; gezagvoerder M. van der Putte; van Rotterdam naar Ned. Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: B. Kruys; E. L. van Achterberg; mevrouw van Achterberg; F. Kuupers; C. F. Steinbuck; M. J. Eekman; J. Jorna; H. de Vries; P. J. Bruin; K. J. Lindström; G. Hellinga; C. Meuldijk; D. W. Vonk, P. Speelpenning; W. Wasterval; A. van Vliet.

Te Southampton zullen zich inschepen naar Perim: mevrouw Lowney en 2 kinderen;

Te Marseille zullen zich inschepen: F. Walter met echtgenoote en 1 kind; R. A. Straub en echtgenoote; G. Capet; mevrouw E. van der Tas—van der Bijl; mevrouw J. W. Vlielander Hein—Dalen en 2 kind.; mej. G. Harzog; A. F. Theissing; J. F. K. Muller von Czernicki; F. J. Muller von Czernicki; W. F. G. Derx; M. Mellema; J. W. Meuldijk Jr.

No. 7 — Donderdag 13 Februari 1908 — 8ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G. E. V. L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f1.50 tot f.— 'sjaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éėns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van de „AFD. 's-GRAVENHAGE".

Van den heer W. O. J. Nieuwenkamp is de teleurstellende mededeeling ontvangen, dat om redenen van ongesteldheid zijne voordracht over Bali niet kan doorgaan. In zijne plaats zal de heer P. H. RIJKENS, oud-landbouwkundige der kolonie Curaçao, spreken over

CURAÇAO,

in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groenmarkt te 's-Gravenhage,

op Maandag 24 Februari 1908, des avonds te 8 uur.

Toegang vrij.

HET BESTUUR.

II. Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging.

Concept Notulen der Buitengewone Algemeene Vergadering der Vereeniging, gehouden op Donderdag 30 Januari 1908 te Utrecht des namiddags ten 2 ure.

De presidente opent de vergadering met een woord van hartelijk welkom aan alle aanwezigen.

Op de presentielijst is geteekend door de afgevaardigden:

F. Almerood voor Amsterdam;
H. W. Praasterink voor Amsterdam;
H. Kohlbrugge voor Utrecht;
Mevrouw Weusman—Luitjes voor Utrecht;
T. Gerdes Oosterbeek voor Apeldoorn;
Th. J. A. van Zijl de Jong voor Zutphen,
J. G. van Reyn voor Breda;
E. von Bose voor Nijmegen;
Elise A. Haighton, Den Haag;
E. C. J. Schwippert, Den Haag;
A. P. W. van Meurs, Rotterdam.

Nog zijn tegenwoordig de leden van het hoofdbestuur en enkele belangstellende leden.

Nadat de notulen der vorige algemeene vergadering, die in ons blad werden bekend gemaakt en waarop, behoudens een paar drukfouten, geen bemerkingen inkwamen, zijn goedgekeurd en gearresteerd, geeft de presidente, overgaande tot punt I der agenda, het woord aan den heer von Bose, president der „onderzoekings-commissie", tot uitbrenging van het rapport. Deze leest het voor, zooals het in ons vorig Weekblad werd weergegeven.

De bijval, die het vindt, bewijst de bijzondere tevredenheid der vergadering over de opvatting der commissie van hare taak en over de uitvoering daaraan gegeven, zoodat de presidente meent de tolk der gevoelens van de vergadering te zijn, door de commissie hulde te brengen voor haren zorgvollen arbeid.

Met algemeene stemmen worden de conclusies van dit rapport aangenomen.

Daarna vraagt Mr. Smeenge om in het *Kolon. Weekblad* nog eens duidelijk te doen uitkomen, dat al de praatjes, die omtrent de restaurant de ronde hebben gedaan, op fantasie of laster gebaseerd zijn.

Gewenscht wordt: de publicatie van het geheele rapport met onderstreping of groote letter van de passage, waarin verklaard wordt, dat op Mevrouw Ten Bosch geen blaam mag blijven rusten; en dat ook in de Indische bladen daarvan mededeeling worde gedaan, liefst met een begeleidend woord van het Hoofdbestuur, instemming betuigend met het rapport, zulks in verband met een onwelwillend verslag van de jongste algemeene vergadering der afdeeling 's-Gravenhage in het te Batavia verschijnend dagblad *Nieuws v. d. Dag v. N.-I.*

De heer Schwippert vraagt het woord om de betreffende correspondentie, opgenomen in laatstgenoemd blad, voor te lezen. Hierin komen z. i. allerlei leelijke insinuaties voor waarom hij ten sterkste het denkbeeld ondersteunt, dit in de Bataviaasche bladen tegen te spreken, door bekendmaking van het rapport met commentaar. Hij kent den schrijver niet en weet ook niet, of deze zich in ons midden bevindt; maar moet gelooven, dat hij een lid is onzer vereeniging, over wien hij niet kan nalaten hier zijne minachting betreffende diens handeling uit te spreken.

De heer Lefèbre meent, dat nu voldoende blijkt, dat het Dag. Bestuur een onverantwoordelijke daad heeft verricht door het verhuizings-besluit te nemen, dat z. i. onbezonnen en overijld was. Hij zou dan ook willen, dat, nu door deze vergadering adhaesie was verleend aan 't rapport, thans ook afkeuring werd uitgesproken over de handelingen van een of meer leden van het D. B. in deze zaak.

De heer Schwippert wenscht, dat het D. B. daarvoor aansprakelijk worde gesteld.

Volgens den heer Lefèbre zal dit muisje een staartje hebben, daar hij niet zou rusten, voordat in de Afd. 's-Gravenhage was uitgemaakt, dat het loslaten van de restaurant eene financiëele faillure was geweest. Want, werd vroeger alleen door de Afd. 's-Gravenhage *f*500 betaald voor een bureau en leeskamer in het restaurant; in het nieuwe gebouw werd thans nog door het H. B. betaald *f*200 voor bureaux plus *f*60 aan telephoon, plus waterleiding, gas en wat dies meer zij, behalve nog dat de installatie *f*900 had gekost.

Met het renteverlies, dat al die uitgaven veroorzaakten, zou de verhuizing jaarlijks op een hoogere uitgaaf van minstens *f*600 komen te staan.

Hij protesteerde tegen zoodanig financiëel beheer van het H.B. en stelde een motie voor, luidende:

„De Buitengewone Algemeene Vergadering, van oordeel, dat in den bestaanden toestand onverwijld bezuiniging dient te worden aangebracht, besluit aan het H.B. op te dragen de vereen. zoo spoedig mogelijk te ontlasten van de huur van het gebouw in de Heulstraat 17."

De presidente meent, alvorens deze motie aan de orde te stellen, den heer Lefèbre te moeten opmerken, dat hier, zooals meer het geval is, „de beste stuurlui aan wal staan." Spr. zegt zijn licht b anderen ontstoken te hebben. Blijkbaar is hij niet volkomen van alles op de hoogte gesteld. Van „onbezonnen of overijld" kan hier geen sprake zijn daar al eenige jaren lang over het plan in verschillende vergaderingen gesproken is en het bestuur der Afd. 's-Gravenhage met *algemeene stemmen* daartoe besloot. Alle desbetreffende notulen en andere bescheiden zijn bij aanvrage voor belangstellenden ter inzage te bekomen op het bureau Heulstraat 17.

De heer Lefèbre zegt het zich ten plicht te hebben geacht zijn licht te ontsteken. Het was z. i. verkeerd gezien, terwijl de restaurant nog op een bezit kon wijzen van *f*3500, al die nieuwe uitgaven te doen. De vereeniging is geen luxe-vereeniging. Het ging dus niet aan haar voor groote extra uitgaven te plaatsen. Hij hoopte daarom, nu het H B. aan het onderhandelen ging met de Afd. 's-Gravenhage over de overname der Restauratie, de president van deze Afd., die ook vice-president is van het H.B., de belangen der Afd. niet uit het oog zou verliezen.

De heer Bakhuizen van den Brink zegt den spreker dank voor de gegeven inlichtingen, waaruit blijkt, dat deze omtrent den financiëelen toestand meer weet dan hij. Hij kent de cijfers op dit oogenblik nog niet; dus weet hij ook niet of hij vóór dan wel tegen diens motie moet stemmen; echter belooft hij spoedig de zaak in studie te zullen nemen. Hij verzoekt mitsdien den heer Lefèbre op die verklaring zijne motie in te trekken, zooals geschiedt.

De heer Schwippert zou dan gaarne vernemen, met hoeveel het D. B. de vereeniging benadeeld heeft.

De heer Prins merkte op, dat dit dan toch in overleg met de Afd. 's-Gravenhage is geschied: wat Juffrouw. Haighton aanleiding gaf tot de bekentenis, dat de vorige president der Afd. 's-Gravenhage 't bestuur h. i. bij wijze van overrompeling voor zijne denkbeelden heeft gewonnen. Er was geen gelegenheid tot ruggespraak. Wat heden om 3 uren werd besproken, moest morgen om 9 uur 's avonds beslist worden.

Ook deed mej. Haighton nog opmerken tegenover het beweren, dat het restaurant zonder de geheel belanglooze toewijding van mevr. Ten Bosch in geldelijken zin geen levensvatbaarheid zou vertoonen; dat haar geen liefdadigheidsinstelling bekend is, welke niet voornamelijk drijft op de opofferingsgezindheid van personen, die de leiding of beheer op zich nemen. Ook Boeatan heeft geen uitgaven voor beheer, en zou die vermoedelijk niet kunnen dragen.

De presidente merkt op, dat zij, toen ook lid uitmakende van het Bestuur der Afd. 's-Gravenhage, met het besluit na rijp beraad had ingestemd, in 't waarachtig belang der vereeniging, hetgeen zij ver-

...el., dat ook haar medeleden zullen gedaan hebben.

Thans overgaande tot punt II der agenda, wordt op voorstel van Prof. Heeres besloten om het woord „eventueel" in te voegen.

Aan aandeelhouders, die uit eigen beweging het geleende geld terugvragen, met loslating van hun recht op een „acte de jouiissance" zal hun aandeel worden terugbetaald, waarvoor c.q. te beschikken over het legaat Post. Overigens meent de vergadering, omtrent de obligatie-leening nog geen verdere besluiten te moeten nemen, zoolang niet vaststaat, dat die gelden in het belang van de vereeniging, zonder in strijd te komen met de leeningsvoorwaarden, niet nog nuttiger zijn te besteden. De reorganisatie in verband met de plannen voor het restaurant, kan een vergadering van aandeelhouders noodzakelijk maken, die in elk geval gewenscht wordt, vóórdat een beslissing genomen wordt tot aflossing der leening in anderen zin dan de voorwaarden bedoelen.

Punt III:

Het Hoofdbestuur stelt voor, in de in het Kol. Weekblad bekend gemaakte ontwerpen van statuten en huishoudelijk reglement, behalve de reeds ook in dat orgaan aangegeven wijzigingen, nog de volgende veranderingen te brengen, en zulks naar aanleiding van nader bij het H.B. ingekomen opmerkingen.

In de statuten art. 14 te doen vervallen waardoor de volgende artikelen alle een nummer opschuiven.

Art. 15 — wordende art. 14 — te doen luiden:

Jaarlijks in de maand Juli of Augustus wordt door het Hoofdbestuur de gewone Algemeene Vergadering belegd, waarin door dat bestuur:

1. Mededeeling wordt gedaan omtrent de werkzaamheden en den toestand;
2. rekening en verantwoording wordt afgelegd;
3. aan de orde wordt gesteld de voorziening in vacatures en de benoeming van een commissie tot onderzoek der rekening en verantwoording over 't loopende jaar;
4. ter behandeling worden voorgedragen de voorstellen van het Hoofdbestuur en die, welke tijdig van de Afdeelingen zijn ingekomen.

Buitengewone algemeene vergaderingen hebben plaats, wanneer het Hoofdbestuur die noodig acht, of indien het schriftelijk verzoek daartoe is uitgegaan van minstens drie afdeelingen met opgave van de te behandelen onderwerpen.

In het laatste geval moet de vergadering binnen 6 weken na ontvangst van het verzoek plaats hebben, tenzij de verzoekende afdeelingen in overleg met het Hoofdbestuur een anderen tijd goedvinden.

De oproeping tot de gewone of eene buitengewone algemeene vergadering geschiedt minstens twintig dagen vóór den dag, waarop de vergadering wordt gehouden, door middel van eene bekendmaking in het Orgaan der Vereeniging of door een schriftelijke kennisgeving aan de Afdeelingsbesturen en aan de administratief onder het Hoofdbestuur staande leden.

De bekendmaking of kennisgeving vermeldt in 't kort de te behandelen onderwerpen, en wijst aan plaats, lokaal, dag en uur der vergadering.

Art. 16, wordende art. 15, te doen luiden:

De Afdeelingen worden in de algemeene vergadering vertegenwoordigd door hare afgevaardigden, die daarvoor uit de Afdeelingskas vergoeding van reis- en verblijfkosten ontvangen.

Niet-afgevaardigde leden der Vereeniging hebben toegang tot die vergaderingen en het recht aan de besprekingen deel te nemen.

Voorts het 1e lid van art. 21 van het ontwerp-huishoudelijk reglement te vervangen door:

Dit reglement treedt in werking dadelijk nadat de Koninklijke goedkeuring op de nieuw ontworpen statuten zal verkregen zijn.

Apeldoorn zou wenschen, dat in het laatste lid van art. 6 de bepaalde gevallen zouden worden aangewezen, waarin de algemeene vergadering beslist omtrent de vervallenverklaring van het lidmaatschap. De vergadering is echter voor behoud van het voorgestelde, dat alle gevallen daaronder rekent, behalve die a en b en wanbetaling.

Dezelfde afdeeling zou uit art. 4 geschrapt willen zien: *medische hulp*, doch na de verklaring, dat niet bedoeld is de aanbeveling van een bepaalden dokter, d. w. z. een dokter als het ware der vereeniging, maar alleen, desgewenscht, adressen te geven, dringt de afd. niet verder op wijziging aan.

De afd. Leiden wijst op een drukfout in 't laatste lid van art. 5, waar *en* staat in plaats van *een*; en stelt voor in art. 2 van het huishoudelijk reglement naast lid in te lasschen: of lid-begunstiger.

Deze beide verbeteringen worden aanvaard en overigens de ontwerpen goedgekeurd en aangenomen, zooals door het H.B. in de vergadering voorgesteld is.

Zoodra de Kon. goedkeuring zal zijn verkregen, zullen de statuten en het huish. reglement worden gedrukt en voor ieder lid een exemplaar ter beschikking worden gesteld.

Punt IV:

Hierna vraagt de presidente: of een der aanwezigen nog het een of ander in het belang der vereeniging heeft in het midden te brengen? Daar niemand meer het woord verlangt, doet zij mededeeling van een ingekomen schrijven van den heer P. Boon, correspondent der vereeniging te Hoogezand, die vraagt, of Oost en West niet iets zou kunnen doen om het Surinaamsche hout in den handel te brengen? Besloten wordt hierover met genoemden heer verder in correspondentie te treden

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering ten half 5 gesloten.

Op- of aanmerkingen der ter vergadering aanwezigen betreffende deze Concept-Notulen te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur

H. E. Prins
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.

III. Van de Commissie tot verspreiding van populaire kennis omtrent onze Indiën.

Zooals reeds vroeger te dezer plaatse medegedeeld werd, is verleden winter in een der vergaderingen, onder 't presidium van Dr. Blink, besloten om, in samenwerking met de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, populaire werkjes uit te geven betreffende onze Indiën, die dan door hun zeer matigen prijs een groot aantal lezers zouden kunnen vinden. Twee der commissieleden namen welwillend op zich te trachten een opstel in bedoelden trant samen te stellen. Hoe zij daarin geslaagd zijn, kan iedere belangstellende te weten komen, door voor den prijs van 10 cent een exemplaar te bestellen of te halen ten kantore van Oost en West: Heulstraat 17.

Dezer dagen zag namelijk het eerste werkje het licht onder den titel: **Een boekje over onze Oost, voor ne die er niet geweest zijn** door J. H. en H. B

Het ziet er smakelijk uit, door de firma Van Looy te Amsterdam met zorg gedrukt. De exemplaren voor onze Vereeniging bestemd, zijn bovendien versierd met een mooie illustratie, een verrukkelijk kijkje in 's Lands plantentuin te Buitenzorg.

Het begint met de volgende inleiding:

Woord vooraf van het Hoofdbestuur der Maatschappij t. N. 't Alg.

In overleg met de Vereeniging „Oost en West" wordt ditmaal in de serie onzer kleine geschriften een werkje opgenomen, dat uitsluitend over Nederlandsch-Indië handelt.

Wij zijn mèt die Vereeniging van oordeel, dat meerdere bekendheid met Indië, ook in den wijden kring van onze lezers, gewenscht is.

In een volgend geschriftje zal, naar wij hopen, gehandeld worden over het zieleleven der inlandsche bevolking, over haar godsdienstige voorstellingen en over den invloed, die, van Nederland uit, op haar denkwijze en ontwikkeling wordt uitgeoefend.

Moge deze poging, in samenwerking met bovengenoemde Vereeniging en voor gemeenschappelijke rekening ondernomen, tot een gewenschten uitslag leiden en onzen lezers welkom zijn.

In een voorwoord zeggen de schrijvers:

Tot de samenstelling van dit werkje zijn wij geleid door de gedachte, dat er nog zooveel Nederlanders zijn, die niet alleen heel weinig van Indië weten, maar zich zelfs omtrent onze Oost geheel verkeerde voorstellingen maken, vooral omtrent zaken, die in de bestaande leerboeken òf niet, òf slechts ter loops worden behandeld.

Het spreekt wel van zelf, dat binnen de ons gestelde enge grenzen aan een eenigszins volledig overzicht niet te denken viel en dat wij ons hebben moeten bepalen tot zeer beknopte opstellen over de onderwerpen in de inhoudsopgave vermeld.

Moge dit boekje strekken tot vermeerdering van belangstelling in, en tot verbreiding van juistere denkbeelden omtrent onze Oost.

J. H. en H. B.

Natuurlijk wordt ook op de krachtdadige hulp van alle Afdeelingsbesturen gerekend tot zoo ruim en doelmatig mogelijke verspreiding van dit nuttige boekje, dat zich zoo aangenaam lezen laat.

Voor 50 exempl. tegelijk bedraagt de prijs *f*2.50

Perskroniek.

In *Land en Volk*, het vrijz.-democratisch hoofdorgaan, lezen wij onder het opschrift: „Noodzakelijk Houvast":

„Blijkens een door het *Koloniaal Weekblad*, orgaan van „Oost en West", overgenomen bericht, verbaast de *Sumatra Post* er zich over, dat de te Batavia opgerichte eerste Indische Kiesvereeniging zich wenscht te plaatsen „op vrijzinnig-democratischen grondslag".

Wat bezielt u — zoo vraagt het blad aan die kiesvereeniging — dat ge de politiek in uw vaandel schrijft? Wij hebben immers niets te maken met de pol. richting van onze raadsleden, wij wenschen alleen, dat onze vroedschap zal bestaan uit mannen met breede opvatting waarachtige belangstelling voor de goede zaak en de noodige toewijding. Laat men voorloopig één zijn. Eén in genegenheid voor een gezond werkend gemeentelijk mechanisme.

Wij meenen, zoo vervolgt *Land en Volk*, dat hier misverstand in het spel is. Wij zijn overtuigd, dat het onzen vrienden te Batavia niet te doen is om politieke hartstochten te ontkeenen, maar alleen om met eerlijkheid en beslistheid te doen uitkomen in welke richting naar hun meening de gemeenteraad te Batavia zijn functies zal behooren te vervullen. „Breede opvatting", „waarachtige belangstelling", „toewijding", „genegenheid voor een gezond werkend gemeentelijk mechanisme", het zijn alle prachtige woorden; maar het komt er maar op aan, te weten wat men onder die „gezonde werking" verstaat. Om die vraag te kunnen beantwoorden moet men over het wezen der gemeentelijke politiek hebben nagedacht en dan zal men zich niet kunnen onttrekken aan de noodzakelijkheid om een keuze te doen tusschen verschillende stelsels.

Zal de gemeentezorg zich bepalen tot een minimum of zal zij trachten haar gebied steeds uit te breiden? Zal zij, indien straks waterleidingen of soortgelijke werken moeten worden aangelegd, de hulp van concessionarissen inroepen of zelve als onderneemster optreden? Hoe zal zij haar grondbedrijf, hoe haar belastingen, hoe haar financiën in het algemeen inrichten?

Zie hier sommige vragen — er zijn er nog meer! — die ook de Indische gemeenteraden zullen moeten beantwoorden. Bovendien zullen zij telkens geplaatst worden voor een moeilijkheid, die wij hier te lande niet kennen, hoe te handelen waar de belangen van Inlanders en niet-Inlanders met elkander in strijd dreigen te komen.

Ons program voor gemeentelijke politiek en de kolon. paragraaf van ons werkprogram geven voor de oplossing van al die moeilijkheden een uitnemend richtsnoer in de hand. Dat onze geestverwanten te Batavia niet geschroomd hebben, nu reeds openlijk uit te spreken, dat h.i. in die richting 't openbaar belang het best zal worden gediend, dunkt ons eerlijk en verstandig beide. Juist in den beginne kan zooveel worden verknoeid. Wordt echter van den aanvang af gewaakt, dat gezonde denkbeelden omtrent taak en plicht der gemeentebesturen in Indië ingang vinden, dan kunnen die besturen een zegen worden voor de kolonie en haar uit zooveel bestanddeelen samengestelde bevolking.

Wij hopen daarom, besluit het orgaan, dat het voorbeeld der Bataviasche pioniers ook elders navolging vinden zal en zich in Indië nog menige kiesvereeniging vormen zal op „vrijzinnig-democratischen grondslag".

De ontwikkeling van het openbaar leven in Indië en van de Indische gemeente-instellingen kan er niet anders dan wel bij varen."

* * *

Blanda herhaalt in de *Controleur* zijn klacht over de weinige contrôle, welke er in het algemeen over het koloniale beleid wordt uitgeoefend.

„Geen minister in ons land, zegt hij, is het in de laatste tijden in die mate gegeven zich van den schoonen schijn te bedienen, als dien van Koloniën. Dit verklaart de, op het eerste oog zeker wel wat paradoxale, uitspraak, dat bij het zorgwekkende, zelfs hachelijke van de toestanden in Indië, geen ministerieële lasten zoo licht te torsen zijn als die van onzen minister van Koloniën, geen ministersbaantje zoo gemakkelijk is waar te nemen en dus zoo begeerlijk is als dat van den opperbestuurder onzer koloniën. Zeker, Indië verkeert in zorgelijke omstandigheden, maar de ministers van Koloniën kunnen zich van die zorgen juist zooveel aantrekken, als hun goeddunkt, wat ze dan trouwens ook doen. De toestand is voor hen nu zóó geworden, dat zij het zich zoo gemakkelijk mogelijk kunnen maken. Ze hebben, achter de groene tafel verschijnende, zoo goed als geen oppositie meer tegenover zich, waarmede ernstig rekening valt te houden; een oppositie met krachtigen samenhang en duidelijk omschreven plan van actie, aan wier contrôle, dwang en drang en verdere invloeden niet te ontkomen valt. Zij kunnen doen of nalaten — het laatste vooral! — wat hun belieft of zooals 't hun convenieert. De vrees is bijna denkbeeldig geworden, dat ze met de voorstellen, waarmede ze voor de heeren komen, échec zouden kunnen lijden, honderd tegen één, dat die voordrachten er glad doorgaan. En wat naar hun gevoelen nog wel eenig uitstel kan lijden of achterwege kan blijven, wordt ook niet aan de orde gesteld; geen oppositie is er, die tot het tegendeel verplichten kan en de enkelingen, die dit al beproeven, staan te geïsoleerd, dan dat hun verzet of aandrang veel uitwerken kan. Geen minister is thans zoo geheel zijn eigen baas als de Excellentie van 't Plein.

Vroeger was dit wel eenigszins anders, toen onze koloniale politiek veel meer langs vaste banen of lijnen ging. Die hebben zich nu opgelost in de vaagheid der ethische denkbeelden, waarover de partijen het aandoenlijk eens zijn en die dus geen oppositie toelaten, maar waardoor ook alle contrôle ontbreekt op de al of niet verwezenlijking ervan.

Dat de Kamer zich bij eenige Indische aangelegenheid nog zóó kon opwinden en den minister van Koloniën nog zóó in de eng'e kon drijven, als laatst bij het Atjeh-debat gebeurd is, daaraan waren we dan ook al ontwend geraakt. Zoo ie's zal wel niet licht weer voorkomen. Men zou anders, zoo waar, nog het geval kunnen beleven, gegadigden afkeerig te zien worden van de portefeuille v. Koloniën, een bijzonderheid, waarvan bij de huidige omstandigheden en verhoudingen wel geen sprake kan zijn.

Wie, zoo vraagt Blanda ten slotte, zal het volk wijs doen worden? Het opperbestuur niet, ook niet de Pers, die de voorlichtster der openbare meening is. Wie dan?

Zal het de wrekende Nemesis, de straffende hand moeten zijn?

Ook Don Quichotte herkreeg onder de slagen zijner waanwijsheid, ten laatste zijn bezinning en werd een wijs man. Maar... dat was toen hij stierven ging!"

* * *

In het *Algemeen Handelsblad* troffen wij een interessant vraaggesprek aan, gehouden met kapitein J. W. Wijnands over de legerhervorming in China en Japan.

Kapitein J. W. Wijnands van de mariniers, aldus verte't T. in het *Algemeen Handelsblad*, is van Januari 1905 tot October 1907 bevelhebber geweest van de wacht van het Nederlandsche gezantschap te Peking. In de mil. en civiele wereld in de Chineesche hoofdstad heeft hij zich in dien tijd zeer gezien weten te maken. Dat bleek uit de vele bewijzen van vriendschap bij zijn vertrek en daarvan waren ook een bewijs de beide uitnoodigingen, die hij in 1905 en 1906 van de Chineesche regeering ontving om de najaarsoefeningen van het gereorganiseerde leger bij te wonen. Wat kap. Wijnands daar opmerkte deed bij hem de lust ontstaan ook 't Japansche leger gade te s'aan. Hij begaf zich dus na ingang van zijn verlof naar Japan en verkreeg daar van de regeering toestemming om de groote veldoefeningen van het Japansche leger bij te wonen.

Hij is voornemens aan onze Regeering verslag uit te brengen van zijn waarnemingen, waaruit ook voor Nederland heel wat valt te leeren en daarom hebben wij het gewenscht geacht den kapitein naar zijn indrukken te vragen.

„Van het Japansche leger heb ik wel de merkwaardigste indrukken opgedaan," vertelde hij ons met groote bereidwilligheid. „Bij de veldoefeningen, de eerste na den Russisch-Japanschen oorlog, heb ik den Japanner leeren kennen als een soldaat bij uitnemendheid. Zijn uitstekende eigenschappen, zijn liefde voor den keizer en voor het va'erland, zijn opofferingszin, zijn onderwerping tot het uiterste aan de gegeven bevelen en zijn optreden als denkend man, maken hem, ik zou zeggen, tot een ideale gevech'seenheid. Elk Japansch soldaat is, bij wijze van spreken, een op zich zelf staand fortje. Een leger, uit zulke gevechtseenheden samengesteld, moet, naar wat ik gezien heb, wonderen hebben gedaan. Ik heb een patrouille gevolgd en kon waarnemen hoe ieder man precies wee' wat hij doen moet en dit ook met toewijding doet. Een man, die afgezonden was om een rapport over te brengen, zag ik door een vijandelijke linie sluipen om bij zijn bevelhebber te komen en ik heb hem duidelijk en zonder omhaal rapport hooren uitbrengen. Kranig!

— Aan alles merkt men, dat de menschen op een haar weten wat ze moeten doen Dat wordt hun op practische wijze en in de perfectie geleerd; maar meer dan dit wordt hun niet onderwezen.

— En hoe zijn de aanvoerders?

— Van de subalterne officieren geldt hetzelfde als van de manschappen. De opleiding is er vooral op gericht de jonge officieren practisch bruikbaar te maken voor hun oorlogstaak. Wat noodig is om hen te vormen tot een goed troepenofficier wordt grondig onderwezen. maar overtollige theoretische studie wordt vermeden. De bevordering der subalternen gesch'edt naar ranglijst, terwijl hun de noodige gelegenheid wordt geboden om zich te bekwamen voor een hoogeren rang. Bij hoofd- en opperofficieren echter geschiedt de bevordering uitsluitend bij keuze.

— Heeft men dus in Japan geen wetenschappelijk gevormd officierskorps?

— Neen, althans niet wat wij daaronder bij ons verstaan. De subalterne officier wordt niet overladen met bijvakken. Men eischt van hem slechts zeer grondige kennis van wat hij in de lagere aanvoering heeft te weten. Ter verdere ontwikkeling zijn er verschillende militaire scholen, meest voor elk wapen afzonderlijk en ten slotte voor den stafdienst een hoogere krijgsschool. Dat echter het Japansche legerbestuur zijn eischen niet laag stelt, blijkt uit het feit, dat de opleiding tot troepenofficier 6½ jaar duurt. waarvan zes achtereenvolgende maanden als vaandrig dienst gedaan moet worden bij den troep.

— Welke is dus uw eindoordeel over het Japansche leger?

Samenvattende moet erkend worden, dat het Japansche leger, ofschoon jong en geenszins van gebreken ontbloot, door groote inspanning, stalen volharding en noeste vlijt in betrekkelijk korten tijd een hoogte heeft bereikt, die met recht eerbiedige hulde afdwingt. Voegt men hierbij, dat het menschenmateriaal, waarover het beschikt, een goede physiek en een goed moreel bezit, waaraan het tevens paart een onbegrensde liefde voor keizer en vaderland, dan behoeft het geen nader betoog of een dergelijk leger, waarvan ieder lid min of meer een gevechtseenheid genoemd zou kunnen worden, is tot het verrichten van wonderen in staat.

Tot zoover over Japan. Hoe dit rijk zich zulk goed vechtmateriaal heeft weten te vormen, kan blijken uit wat de heer Wijnands vertelde van de hervormingen in het Chineesche leger waarvoor Japan als voorbeeld heeft gegolden.

— Hoe staat het met de Chineesche soldaten? vroeg T.

— Het nieuwe leger wordt gevormd uit vrijwilligers behoorende tot bij de mandarijnen gunstig aangeschreven families. Elk soldaat dient tien jaar; 3 jaar actief; 3 jaar bij de eerste en 4 jaar bij de tweede reserve. Hij moet een zekere ontwikkeling hebben en de namen van zijn voorouders kunnen opgeven tot in het derde geslacht. Voorts moet hij eenige kennis hebben van Chineesche karakters. — Voor de 36 divisiën van het leger zijn 140000 man noodig. Zijn er niet genoeg vrijwilligers dan wordt eenige pressie geoefend op de plaatselijke autoriteiten, die voor hun keuze verantwoordelijk worden gesteld. De soldij bedraagt 4½ tael — 1 tael is plm. *f* 1.80 — per maand, waarvan de man er één ontvangt en de plaatselijke mandarijn de rest krijgt om die onder de ouders te verdeelen. De eerste reserve komt elk jaar een maand op voor herhalingsoefeningen in de nabijheid van zijn woonplaats; de tweede reserve elke twee jaar. In oorlogstijd moet de reservist zich onverwijld bij zijn districtshoofd aanmelden. In werkelijken dienst ontvangen de reservisten de gewone bezoldiging; overigens krijgt de eerste reserve één. de tweede reserve een halven tael per maand en per hoofd. De ouders en de mandarijnen zijn verantwoordelijk voor desertie.

— Wat voor slag van menschen zijn deze soldaten?

— Hun physiek is sterk; ze zijn goed gespierd, flink, handig, sober en van een buigzamen aard, uitstekende loopers en goede sportsmen. Ze worden goed gevoed, gekleed en gehuisvest. Hun moreel is beter dan vroeger en naar verhooging wordt ernstig gestreefd. Liefde tot het vaderland en het leger wordt reeds op de scholen aangekweekt door het geven van mil. voorbereidend onderwijs en door het geregeld inrichten van sportfeesten op militaire leest geschoeid, waarbij de overheid steeds van haar groote belangstelling doet blijken, zoowel door de oefeningen bij te wonen, als door belooningen uit te loven. Zoo heeft bijv. iedere school haar eigen vaandel, waarachter de leerlingen onder opwekkende marschen door de stad trekken. Deze vooropleiding heeft China van Japan overgenomen.

— Wat doet men voor kadervorming?

— Het onderofficierskader wordt uit het leger opgeleid; daarvoor zijn onderofficiersscholen opgericht.

— Hebt u van deze hervormingen al eenige uitwerking bemerkt bij de manoeuvres?

— In 1905 leek het nog erg op de opvoering van een stuk, waarvoor druk gerepeteerd was. Het was volkomen een parade-manoeuvre met mooie cavalerie-charges op onmogelijke afstanden. De verteeking mislukte geheel; den besten indruk maakte de artillerie, die zich heel handig betoonde in 't stelling kiezen, den aanvoer van munitie en de bediening der stukken.

In 1906 traden de troepen van Yuan Shi Kai tegen de andere op en bleken gene veel beter te zijn dan deze De manoeuvre had minder van een vertooning. Klaarblijkelijk is de Chineesche soldaat een goed soldaat, waarvan bij degelijke leiding veel is te maken."

Uit de O.I. Mail.

De **pokken** heerschen, volgens de jongste mailberichten, nog steeds te Soerabaja. Er werden weer sterfgevallen aangegeven en ziektegevallen geconstateerd. — De Chineesche kamp is het brandpunt.

Ook te Semarang is, naar de *Locomotief* meldt, die ziekte nog niet geweken.

* *

Tio Tek Ho. †

De majoor der Chineezen Tio Tek Ho is den 18den Jan. jl. in zijn woning op Passer Baroe plotseling overleden.

Dat de dood onverwacht kwam, zoo lezen wij in het *Bat. N.blad*, blijkt wel hieruit, dat groote toebereidselen waren gemaakt voor het huwelijk van de dochter van den majoor, dat over drie dagen met veel feestvertoon zou plaats hebben.

De overledene, die 50 jaar oud geworden is, was sedert ongeveer 25 jaar officier zijner natie, waarvan hij de laatste 12 jaar het te Batavia zoo moeilijke ambt van majoor en hoofd der Chineezen bekleedde.

Tio Tek Ho werd door zijn vader, den te Batavia algemeen bekenden handelaar Tio Tjeng Soei,

... opgevoed; hij werd bestemd voor den handel ... na het overlijden van zijn vader werd hij ... luitenant zijner natie te worden. Door zijn groote handigheid, zijn zeer uitgebreide kennis van alles wat het Chineezendom betreft, zijn flink voorkomen en zijn ideeën die zoo zeer met de wenschen der regeering strookten, klom hij spoedig op tot kapitein en werd 22 September 1895 benoemd tot majoor en hoofd der Chineezen te Batavia.

Tio Tek Ho was een groot voorstander van alles wat europeesch is; zijn kinderen liet hij dan ook zonder onderscheid de europeesche scholen bezoeken en een europeesche opvoeding geven. Hij was ook de vooruitstrevende denkbeelden zijner rasgenooten toegedaan, doch niet op de wijze zooals jong-China die opvatte; hij was gematigder en kalmer in zijn streven en optreden. Verstandig als hij was, begreep Tio Tek Ho te goed dat die vooruitstrevende beweging door de regeering veel eer zou worden ondersteund, wanneer zij ging in de richting, waarin hij haar wenschte te zien gaan. Zich nimmer op den voorgrond stellende, in stilte veel goed doende, kon Tio Tek Ho den laatsten tijd, doordat hij reeds lijdende was aan de ziekte, die hem ten grave zou sleepen, niet zoo veel presteeren als hij wel gaarne had gewild; hij viel daardoor niet meer zoo zeer in het oog bij de regeering, die dan ook stellig daardoor verzuimde, toen hij reeds 10 jaar lang het ambt van majoor vervuld had, zijn verdiensten openlijk te erkennen.

Jong-China zal de verdiensten van den overledene ongetwijfeld erkennen, terwijl de gematigden onder zijn rasgenooten zijn heengaan ernstig betreuren.

Volgens de *Javabode* van 15 Januari jl. solliciteeren de heeren Phoa Keng Hek, landhuurder te Telok Poetjong en president van de vereeniging Tiong Hwa Hwee Kwan te Batavia, alsmede diens schoonzoon Khouw Him An, luitenant der Chineezen, beiden naar het ambt van majoor, dat door 't overlijden van den heer Tio Tek Ho is opengevallen.

Khouw Kim An is een vooruitstrevend en zeer ontwikkeld man, die goed Hollandsch spreekt en voortreffelijk met Europeanen kan omgaan; terwijl ten gunste van Phoa Keng Hek, die ridder is in de Orde van Oranje-Nassau en bij de regeering goed staat aangeschreven, een adres in zee is ingediend door de leden der vooruitstrevende vereeniging Tiong Hwa Hwee Kwan.

Voorloopig is de kapitein der Chineezen Nie Hok Tjoan tot plaatsvervangend majoor aangewezen en niet de kapitein The Soen Sek, die reeds meermalen tijdelijk optrad als majoor, waardoor sommigen ook gelooven aan de kansen van Nie Hok Tjoan.

Khouw Ljauw Kie, oud-kapitein der Chineezen te Batavia, was den vorigen dag ook aldaar overleden, naar hetzelfde blad mededeelt.

* * *

Het *Bat. Nw.blad* van 11 Januari jl. schrijft onder het opschrift:

De Pretendent-Sultan van Atjeh.

In de tweede helft van December maakten wij melding van een gerucht, dat de regeering het oor geleend zou hebben aan uitspraken van den gevangen pretendent sultan, en wel omtrent den slechten invloed dien de persoon van generaal Van Daalen zou hebben op de pacificatie van Atjeh. Wij spraken er toen twijfel over uit, dat iets dergelijks zou hebben plaats gehad; meer nog, dat een advies, van die zijde, ook maar kans zou hebben in overweging genomen te worden.

De sedert afgekomen verbanning van den exsultan schijnt dezen twijfel ten volle te rechtvaardigen.

Intusschen wordt ons nu verzekerd dat de pretendent wel degelijk is gehoord omtrent den toestand op Atjeh niet alleen, doch dat zijn verbanning slechts van korten duur zou zijn, aangezien het plan zou bestaan hem eerlang te vergunnen weer naar Atjeh terug te keeren.

Wij deelen dit onder de meest mogelijke reserve mede.

Het is natuurlijk mogelijk, dat men weder heil gaat zien in het oude stelsel: de bevolking haar hoofd terug te geven als blijk van verzoeningsgezindheid. Maar dan moet het hoofd ook werkelijk iemand van beteekenis zijn; en de pretendent heeft, behalve dan bij de geestelijke partij, ten eenenmale eenige beteekenis gemist, daargelaten of dergelijke middelen op Atjeh nog eenig effect zouden hebben.

Hoe het zij: verdere bespreking kan veilig achterwege blijven tot de juistheid der berichten blijkt, meent het blad.

* * *

Voor Koningin en Vaderland.

De afdeelingen Batavia en Meester Cornelis van den soldatenbond „Voor Koningin en Vaderland" zouden — zoo lezen wij in de Indische bladen — den 8en Februari het éénjarig bestaan van den bond op luisterrijke wijze vieren.

Het plan bestaat bij de afdeeling Mr. Cornelis 's morgens om zes uur de afdeeling Batavia met muziek af te halen en dan gezamenlijk op te trekken naar het bondshuis. Verder zal in den Dierentuin een feest worden gegeven, bestaande uit matinée musicale en voordrachten, waartoe de muziek- en tooneelvereenigingen zullen meewerken.

Des avonds zou elke afdeeling op zichzelf feest vieren.

* * *

De Chineesche kruisers Hay Kie en Hay Yong,

die ook onze O.-I. bezittingen een bezoek brachten, liggen op het oogenblik te Penang, zoo meldt de *Deli Courant*. De aan boord aanwezige commissaris der Chineesche regeering is door de Chineezen te Penang luisterrijk ontvangen.

* * *

Stelling 45 van het Regeeringsprogram.

In den nacht van 14 op 15 Januari j.l. heeft in het Meestersche een bende van niet minder dan 40 man een inval gedaan. Eerst deed de rooverbende een aanval op een drietal huizen op Tanah Salemba, die alle geplunderd werden; met een buit van *f* 185 trok het gespuis af.

Daarna werd een huis op Boerian overvallen, waarbij de bewoner vermoord werd. Vele goederen werden buit gemaakt.

De gardoe-wachters in den omtrek werden met revolvers in bedwang gehouden; die gaven dus geen kik.

En dat is alles niet; alleen zijn deze gevallen bekend geworden, doch sinds 1 Jan. moet in het Meestersche geen nacht zijn voorbij gegaan, zonder dat ergens geroofd of gemoord werd!

Hoe luidt ook weer stelling 45 van het regeerprogram? vraagt het *Bat. N.blad.*

Goede politie beschouwe de regeering als eerste eisch voor ontwikkeling en welvaart!

* * *

Tempora Muntatur.

De beschaving, de nooit volprezen beschaving, zoo causeert iemand in het *Soer. Handelsbl.*, heeft reeds gedurende vele jaren hare intrede gedaan in het binnenland, in de desa. De orang-tani, de gogol of welke schoone titels de heeren nog meer mogen hebben, vergenoegt zich lang niet meer met een paar balé-balés, etc. in zijn huisje. Stoelen en tafels prijken in de binnengalerij; bont gekleurde platen versieren de wanden, meest de conterfeitsels van de leden van het Duitsche vorstenhuis weergevende, in alle mogelijke uniformen of kleurige costuums.

Boven de tafel hangt een scheeve petroleumlamp (genre keukenlamp, maar dat is minder: een lamp is een lamp). Zelfs, als de heer des huizes het heel goed doen kan, vindt men in een imitatieslaapkamer wel eens een ijzeren ledikant, wel ontoonbaar geworden door den niets ontzienden tand des tijds, maar in elk geval: het is er.

Djati of pisangbladjes om van te eten zijn deftigijk vervangen door producten van de firma Regout; glazen en kopjes vervangen sinds lang de vroeger gebruikte klapperdoppen.

De nationale maïs-sigaret heeft geduchte mededingsters gekregen in de „geurige" sigaren in manillavorm nog wel, van 12 stuks om een duppie, die bij feestelijke gelegenheden bepaald „cachet" geven.

Ook staat zeer gekleed équipage te houden, maar gelukkig! de desaman slaat de oogen nog niet op naar een auto, neen, hij is bescheidener, een sado met een knobbelstokkerig biekje er voor is zijn illusie.

De oud-Javaansche levenswijze verdwijnt allengskens; ze worden meer „mensch" — in onze oogen altijd —, onze bruine broeders, maar ook...... de meeste goede eigenschappen van den onderwetschen inlander verdwijnen onder het kwastje beschavingsvernis. Voor een goede 20 jaar behoorde het verbreken van een contract of een belofte tot de zeldzaamheden, de desaman stelde er een eer in zijn verplichtingen na te komen, ook al waren die dan niet op zegel.

FEUILLETON.

Aan gene zijde van den Evenaar.

(Veertien dagen in een Nederlandsche Kolonie.)

Vertaald uit de Straits Times.

Rijstcultuur.

Wij dachten het toppunt van volmaaktheid te hebben gezien in de rijst-cultuur en irrigatie in China en Japan. Maar hier op Java hebben we in dit opzicht meer gezien, dat de bewondering wekt, dan in een dier landen. Men kan zich slechts verbazen over de volmaaktheid van het irrigatie-stelsel. De rijst ziet men in alle cultuur-stadiën, van het onder water gezette padieveld tot het rijpe product, zooals het door de in hare kleedij op kleurige vlinders gelijkende vrouwen wordt geoogst. Buffels trekken een primitieven ploeg door den met water gedrenkten bodem, terwijl de ploegjongen met z'n open gelaat, door wat een bovenmenschelijke poging lijkt, zich moeizaam op het werktuig in evenwicht houdt.

Aan onze linkerhand gaan we theetuinen voorbij, de volle heesters, laag bij den grond. Wat ons onmiddellijk opvalt, is de merkwaardige regelmaat van den aanleg en de reinheid van den bodem. Een aroma van thee in de maak ontsnapt uit de fabriek langs den weg en doet ons reuk-orgaan aangenaam aan, terwijl we in onze kreta voorbij snellen.

* * *

Telaga Warna.

Wij bereikten kampong Toegoe om negen uur, verwisselden van koetsier en paarden, en kregen er nog twee paardjes bij, met lange touwstrengen, om ons naar den top van den pas te trekken, dien wij om elf uur bereikten. Hier weken we van den weg af, door een wandeling naar Telaga Warna, terwijl de paardjes uitrusten voor den weg naar beneden. Het te volgen pad is moeilijk en het meer zelf minder interessant dan die lieflijke groene omgeving. Varens en andere gewassen bedekken de helling, orchideeën klampen zich aan de boomstammen vast, en hooger op trekken nestvarens en andere vormen van het plantenleven de aandacht, terwijl een machtig netwerk van lianen boom weeft aan boom.

Het meer zelf ligt in wat de krater moet geweest zijn, in het voor-historisch tijdperk der werking van den Megamendoeng. Het is rond, met een middellijn van honderd meters, en omstreeks honderd vademen diep. Visschen worden in het meer aangetroffen — de inlanders beschouwen die dieren met ontzag.

De steilheid van den met dicht bosch bedekten wand, die aan drie zijden slechts honderden voeten hoog oprijst, doet ons denken aan den met geysers bedekten ouden krater van Oeuzen op het eiland Kioesjoe 'n Japan. Wij lazen in onzen reisgids van het meer, dat zijn glinsterend spiegelvlak een wondervol en schat van tinten en kleuren ten toon spreidt, steeds wisselend, wanneer het van de bergen komend briesje het gladde watervlak rimpelt. We bleven niet lang genoeg om eenige wondervolle wisselingen op het meer zelf waar te nemen, maar de omgeving is een en al aantrekkelijkheid. Wie Sindanglaja bezoekt, moet zeker niet vergeten ook een tochtje naar het meer te maken. Wij zouden daartoe aanbevelen den tocht te voet van het hotel uit te maken.

Eens over den pas is het gezicht op de andere zijde van het bekkenvormig plateau, waarop Sindanglaja ligt nog aantrekkelijker dan aan den Buitenzorgschen kant, en zooals wij den volgenden morgen konden waarnemen, wordt hier nog een beter denkbeeld verkregen van de wonderbaarlijke vlijt van het volk, en de opmerkelijke uitbreiding, welke hier door hen aan de bebouwing der berghellingen is gegeven.

* * *

Sindanglaja en verder.

We waren nog niet ver op onze reis gekomen voordat we tot het inzicht kwamen van de vermetelheid onzer poging om Java „te doen" in veertien dagen. Weken zou het vereischen om alle bekoring van Buitenzorg te gevoelen en te begrijpen; en om van het bezoek aan Sindanglaja de volle mate van nut en genoegen te trekken, zou men er minstens een veertien dagen moeten blijven.

't Zal ons altijd blijven spijten, dat wij niet in staat waren, meer te besteden aan de mooie plekjes van West-Java, of de verschillende interessante en gezonde excursiën van Sindanglaja's gerieflijk hotel uit, te maken. Wij hebben reeds gezegd, dat de rit van den Poentjak moet worden vermeden, en men den trein moet nemen van Buitenzorg naar Tjiandjoer. De trein vertrekt van Batavia (station Weltevreden) te 7.25 en van Buitenzorg te 8.44 's morgens, en komt te 12.04 's middags te Tjiandjoer aan. Wanneer men te voren een rijtuig besteld heeft, ontvangt een vertegenwoordiger van het etablissement Sindanglaja hier de reizigers, en men bereikt het hotel in twee uur tijds bij een uitgave van twee en een halven gulden.

Wordt vervolgd.

Van pientere advocatenstreken waren de eenvoudige kerels niet op de hoogte.

Nu hebben wij hun wel anders geleerd. De desaman is een gewillig doch langzaam leerling, maar eindelijk is hij nu toch een flink eind op streek.

* * *

In de rijke Preanger.

De *Preanger Bode* meldt:

„Op een tournée kwam een onzer lezers, vergaande van dorst, in een desa terecht en streek onder het afdak van een huis, nabij een vruchtdragenden klapperboom neer.

Smachtend keek hij naar de groene klappers en vroeg den bewoner van het huis er een voor hem te plukken.

O, mijnheer, dat kan ik niet, die boom is niet meer van mij; dien heb ik verkocht, was het antwoord.

Nu, vraagt hee dan den eigenaar, of ik er een mag koopen!

De eigenaar, die niet ver af woonde, kwam en zeide: Ja, mijnheer, wees niet boos, die boom is wel van mij, maar de vruchten heb ik al verkocht aan hadji Tjoekoer; en ik durf ze niet te plukken; want hij woont niet hier.

Onder een klapperboom gezeten, met geld op zak, moest onze zegsman zijn dorst lesschen uit een bamboekoker, met sawahwater gevuld."

WEST-INDIË.

SURINAME.

In de zitting der Koloniale Staten van den 7den Januari l.l., werd bij de behandeling der verordening waarbij die houdende wijziging der verordening, betreffende de oprichting van een immigratiefonds van toepassing wordt verklaard op het verschepingsseizoen 1908—1909, kwam het vraagstuk der emigratie van Javanen naar Suriname, ter sprake.

Ten rechte werd door verschillende leden geklaagd over de herhaalde, omtrent de behandeling van Javaansche immigranten, in de kolonie verspreide onjuiste berichten.

De gedelegeerde van het bestuur, de agent-generaal voor de immigratie, merkte op, dat zoolang de Javaansche immigratie bestaat, zoolang ook klachten zijn vernomen, terwijl daarentegen de Britsch-Indiërs, niet dan lof hebben voor de kolonie. Dit verschijnsel vindt zijn oorzaak in verschil in karakter. De Javaan heeft eigenschappen, de heer Curiel wees er terecht op, die hem in ongunstige positie brengen. Een sterk staaltje daarvan, kwam nog dezer dagen voor. Een aantal Javanen eener onderneming, hadden allen her contract gesloten en de gebruikelijke premie van ƒ 100 ontvangen. Enkele dagen later melden zij zich aan op de onderneming en had geen hunner meer geld over van de ontvangen premie.

In Indië is men natuurlijk met dezen eigenschap van den Javaan nog beter op de hoogte dan wij.

Naar aanleiding van de klachten van teruggekeerde Javanen, is bij herhaling een ernstig onderzoek in Suriname ingesteld. De uitslag was van dien aard, dat, zoowel de Minister van Koloniën, als de Gouverneur-Generaal van Indië, verklaard hebben, overtuigd te zijn, dat in Suriname voor eene behoorlijke naleving der werk-overeenkomsten wordt gewaakt.

De voorstellingen in de Indische pers zijn derhalve ongegrond, en het verheugt het Bestuur, dat ook in deze zaal daartegen protesten opgaan.

De gedelegeerde verklaarde verder, dat het bestuur zou overwegen, wat zou kunnen worden gedaan, om aan die onjuiste voorstellingen een einde te maken.

In diezelfde zitting leed het bestuur een échec, toen bij de behandeling der verordening, tot wijziging van de artikelen 6 en 7 der tariefverordening voor de kolonie, een amendement werd aangenomen, dat door den gedelegeerde, den administrateur van financiën, voor het bestuur onaannemelijk was verklaard.

Bij dit amendement was voorgesteld, dat geen ambtenaren benoembaar zouden zijn, tot de commissie van taxatie, in tegenstelling met het bestuursvoorstel, waarbij het voorzitterschap al reeds ambtshalve aan den administrateur van financiën werd opgedragen.

De heer Continho, die het amendement indiende, betoogde, dat de wijze van samenstelling der commissie van taxatie, twintig jaar lang geen reden tot klagen had gegeven. Eerst in 1907, toen de gouverneur het ambtelijk element in de commissie bracht, ontstonden er klachten, die de Staten deden aandringen, op eene andere samenstelling.

Den 7den Januari had te Paramaribo een indrukwekkende gebeurtenis plaats, toen, ten overstaan van verschillende autoriteiten, het monument werd onthuld, dat door de Britsch-Indische immigranten werd opgericht, ter eere van den oud-agent-generaal voor de immigratie, Mr. G. H. Barnet Lyon.

Nadat door den agent-generaal voor de immigratie van Drimmelen, in eene toespraak het gewicht van het feit was uiteengezet, werd het gedenkteeken door een Hindoesch meisje, op uitnoodiging van den spreker, onthuld. Het gordijn viel, en nu vertoonde zich het sprekend gelijkend borstbeeld, van Mr. Barnet Lyon, uitgevoerd in carrarisch marmer, op een voetstuk, eveneens van marmer, waarop in gouden letters eene inscriptie, ter vertolking van de waardeering, en dankbaarheid, der Britsch-Indische bevolking van Suriname.

Onmiddellijk na de onthulling, traden Britsch-Indische meisjes, in Hindostantsch costuum, met zijden omslagdoeken en kostbare sieraden aan hoofden en armen, en sandalen aan de voeten, naar voren, om een bloemenhulde te brengen. Ook eenige Surinaamsche jonge dames, hechtten kransen aan het monument, onder wie de dames J. van Ommeren, E. Bueno de Mesquita, L. Heilbron, Morpurgo, H. Lelienberg, Putscher en Lionarons, werden opgemerkt.

Middelerwijl beklom de heer Rampersad, secretaris van het Britsch-Indisch comité, het spreekgestoelte, om in de Hindostansche taal, zijne landgenooten die in groote getale waren toegestroomd, toe te spreken. Zijne rede, waarin hij, als tolk van de gevoelens zijner landgenooten, zijn dank uitsprak voor hetgeen, zoowel het bestuur als de opvolgende agenten-generaal, voor de Britsch-Indiërs hadden gedaan, om het hun, in dit land hunner vestiging, mogelijk te maken, een nieuw tehuis te vinden, besloot met een vierdubbelen heilwensch, waarin het Djai, djai, sri Maharani Wilhelmina, de eerste plaats bekleedde.

Op geestdriftige wijze werd door de saamgestroomde Britsch-Indiërs met deze heilwenschen ingestemd. Nog vóór Rampersad's redevoering ten einde was, had zich eene deputatie van Britsch-Indiërs, met kleurige vlaggen en nationale muziek, al zingende baan gebroken en stand genomen bij het monument. De ceremoniën werden nu eenigszins verward. Wij meenden op te merken, dat de agent-generaal en de vertegenwoordiger van den gouverneur werden bestrooid met bloemen en rijst, als symbolen van toegewenschten voorspoed en welvaart. Chineesche immigranten, die van hun kant blijk van belangstelling wilden geven, schoten een donderend vuurwerk af.

Te midden dezer verwarring, nam de heer Luchmansing, voorzitter van het comité, het woord, om de aanwezigen te bedanken voor hunne tegenwoordigheid, en het monument, namens de Britsch-Indische bevolking, aan te bieden aan het gouvernement, dat zich bereid verklaard heeft, het onderhoud op zich te nemen. De heer agent-generaal daartoe gemachtigd, nam het beeld namens het bestuur der kolonie, over.

In den loop van den morgen, werd door het Britsch-Indische comité, een telegram van hulde gezonden, aan Mr. Barnet Lyon, die zich te 's-Gravenhage bevindt. Dit telegram werd weldra gevolgd door een telegram van gelijke strekking, gezonden door niet-Britsch-Indische inwoners der kolonie.

In den avond wordt het feest besloten met 'n partij op Combé, waartoe de Britsch-Indiërs, ook Chineesche en Javaansche immigranten, hebben uitgenoodigd. Ook verscheidene notabelen zullen er een kijkje nemen.

Van Vreemde Koloniën.

Een kasoemba-hol.

Onder dit opschrift treffen we in de *Times of India* de beschrijving aan van een opium-spelonk te Bombay. In Engelsch-Indië bestaat geen opium-monopolie, „dat de bevolking vergiftigt", maar desniettemin is er het opium-verbruik in ruimen kring verbreid.

„Loopt eens langs een der groote hartaderen van de stad", heet het in die beschrijving, „en ge zult aan de Oostzijde van de straat, 'n huis met twee verdiepingen ontwaren, dat de kenmerken draagt, van jarenlange verwaarloozing en verval. Gaat de lage deur binnen en slaat dan rechts af en gij bevindt u op een kwalijk-riekend portaaltje met een krakende trap in een hoek, zoo duister dat ge onwillekeurig visioenen krijgt van een moordenaar, die u daar staat op te wachten. Na een oogenblik aarzelens gaat ge de trap op, die onder de voeten buigt en kraakt; iets, waarschijnlijk een kat, loopt u tusschen de beenen door en doet u bijna het evenwicht verliezen; ge steekt uw hand uit, om u vast te houden, en uw vingers beroeren het nagenoeg naakte lichaam van een inlandschen arbeider, die hier in een nis, wie weet voor hoe weinig, een slaapplaats heeft gehuurd, om er te rusten na vermoeiende dagtaak, met de kans, om, als hij zich in den slaap wat te veel beweegt, de trap af te rollen.

„Ten langen leste werpt een half geopende deur op de tweede verdieping een lichtstreep op uw pad, en de deur verder openend, en die binnen tredend, bevindt ge u in een lage vierkante ruimte, met twee ramen, die op de straat beneden uitzien. De vloer is bekleed met goedkoope „dadelblad-matten", en een verschoten, veelkleurige „churri"; vuil-witte kussens zijn tegen den muur, onder de vensters, gedrukt; en enkele tessenaar achtige vierkante doozen, staan voor de kussens in het vertrek, waar 20 tot 30 Mohamedanen van Bombay en Goedjerat, Hindoes en één of twee Vauli-Bohras, de geregelde bezoekers van den „Kasoemba-salon", zich ophouden.

„Er is ook een vrouw in het vertrek, 'n lid van de lichtzinnige categorie van vrouwen, die nu trouw een oudachtigen Lothario verzorgt en hem thans een kopje sago-melk gruel toedient, wat zulk een lekkernij is voor opiumeters, terwijl de andere bezoekers onder elkaar praten, met die boven natuurlijke plechtigheid, welke u't het opium-gebruik voortspruit, en nu en dan een woord wisselen met den welgedanen waard me zijn witte muts en zijn met henna gekleurden baard.

„Elke gast heeft een glaasje opium water voor zich, dat hem wordt geschonken uit de groote Chineesche kruik, die de waard onder zijn berusting heeft, en elk glaasje wordt met een pie betaald. Sommigen drinken één, anderen twee, en sommigen ook weer drie of meer, maar als regel beperkt de Kasoemba-drinker zich tot twee glaasjes, beschaamd om zelfs tegenover een broeder-drinker of Tiriyaki het juiste quantum, dat hij verbruikt, te bekennen; terwijl enkele weinigen, door langdurig gebruik in staat gesteld dat te verdragen, wat meer betalen voor een krachtiger oplossing. Wanneer de glazen leeg zijn, wordt om dessert geroepen, want de opium-drinker moet altijd zijn „kharbhanjan" of „verdrijver van den bitteren smaak", hebben; en de waard laat zoetemijen, vruchten, of sago-gruel (khir), als anderszins, aanrukken, naar den smaak van zijne gasten.

„Nauwelijks is het dessert afgeloopen, als 'n oud-achtig Mahomedaan, in lompen gehuld, uit de groep te voorschijn treedt, en zijn keel schrapend om de aandacht te trekken, een bloemrijke inleiding tot zijn voordracht ten beste geeft. Hij noemt zich den Dastan Sjah, eigen broeder van den „Sammar", of sprookjes verteller van Arabië, en den Sjayir van Perzië of Kaïro, en zijn verhalen discht hij op zangerigen toon op, uit de Duizend en één-Nacht, of de legenden, betreffende de groote helden van den Islam, het geheel doorspekt met aanhalingen uit de Perzische dichtkunst.

„Zoo doet de Dastan Sjah zijn gehoor den tijd zoek brengen tot 8 uur 's avonds, wanneer de club opbreekt en de verwelkte Aspasia haar gebrekkigen Pericles de trap alhelpt naar buiten, in den nacht. Voor dat het gezelschap vertrekt, geeft ieder een pie voor den sprookjes-verteller, die op die wijze een veertig pie per dag verdient, en dan, na een afscheidsgroet aan den waard, verlaten de lieden het huis, op weg naar hunne woningen. Wanneer wij de trap afgaan, ditmaal ten onzen behoeve verlicht met een stervende kokosolie-lamp, zien we den Maliratta-werkman nog steeds in diepen slaap, droomende wellicht van zijn land in het verre Dekkan."

* * *

Tin op Malakka.

De Straits Budget meldt, dat in 1907 431.386 picols tin uit Perak werden uitgevoerd, 273.900 picols uit Selangor, en 75.154 pico's uit Negri-Sembilan, d. i. resp. 4.522 picols minder, 5276 picols meer, en 2411 pico's minder dan in

het jaar te voren. Van Pahang waren de cijfers nog niet bekend. Genoemd blad is niet al te optimistisch gestemd ten aanzien van de toekomst der tinmijnen op Malakka en schreef dienaangaande het volgende:

„Wanneer de chef van den dienst voor het mijnwezen in de Gefedereerde maleische staten, zijn officieel verslag voor het eerste kwartaal van het loopende jaar zal moeten opmaken, wacht hem een treurige taak, indien de depressie in de tin-industrie aanhoudt. Wij houden het niet met die pessimisten, die gelooven, dat Malakka het meeste, wat het had, al gegeven heeft, en dat de opbrengst van het metaal in de toekomst beperkt zal zijn, daar nog duizende acres moeten worden ontgonnen, en in die mijnen, die, reeds jarenlang ontgonnen worden, het hulpmiddel der moderne machines nog moet worden toegepast. De toestand van de tin-markt sedert het begin van den winter, heeft geen juist beeld gegeven van den werkelijken toestand van de industrie, dank zij den niet-scrupuleusen speelers, die er op uit waren, om te profiteeren van de tegenslagen van anderen in de crisis-tijden. Velen hunner wisten van de tin-opbrengst heel niets af, en gaven er ook nog veel minder om, zoodat, wanneer de uitwerking van hun speculatie hun aan het verstand wordt gebracht, dit hun de wenkbrauwen wel eens bedenkelijk zal doen fronsen. Selangor alleen in het oogvattend, weten niet velen, dat in de laatste maanden bijna honderd mijnen zijn gesloten en vele duizenden koelies werkeloos zijn. Te Soengei Besi, zijn nu 27 mijnen gesloten en 4000 koelies buiten werk gesteld; te Petaling hebben 11 mijnen met 1900 koelies op de werklijsten het werk gestaakt, en te Rawang zijn ook 11 mijnen, met vele duizenden koelies, op de werklijsten gesloten. Gelijke verhalen hoort men van Ampong, Kepong, Serendah, Soengei Way, Kantsjing, Salak, Serding en andere plaatsen. Het totaal aantal koelies voor wie 11 Januari l.l., geen werk was, bedroeg 31. 977. Verleden jaar gaf de opbrengst aan tin voor Selanggor, een vermeerdering bij 1906 vergeleken, met 5276 picols aan; het zal velen benieuwen, wat de cijfers voor dit jaar zullen aangeven.

* *

Indo-China.

Het aftreden van den heer Beau, schreef de Straits-Budget, als gouverneur-generaal van Indo-China, waarvan zooiang reeds werd gewaagd, is nu aan geen twijfel meer onderhevig. De Opion van Saigon verzekert op goed gezag, dat de gouverneur generaal den 7den Februari van Saigon naar Frankrijk zou vertrekken voor een welverdiende rust, en in afwachting eener benoeming tot gezant hier of daar. Het naderend vertrek van den gouverneur-generaal leent een ongewone belangrijkheid aan de rede, waarmede hij de zitting van den Conseil Supérieur te Pnom Penh, den 20sten December l.l., opende. De Raad zelf heeft een vaste officieele meerderheid, zoodat er voor de niet-ambtelijke leden weinig te doen valt. Het debat over het budget in 1908, toonde dit duidelijk genoeg. De gouverneur-generaal zeide den leden dat daar de ramingen door den minister van koloniën waren goedgekeurd en bekrachtigd, de Raad het budget had goed te keuren, zooals het was aangeboden. De gouverneur-generaal verzekerde den Raad, dat het den Indo-Chineezen niet paste, zich te beklagen over de belasting, daar de belastingdruk in Siam veel zwaarder was, wat evenwel niet weg kon nemen, dat verscheidene niet ambtelijke leden, verzet aanteekenden, tegen de buitensporige belasting in de kolonie. De minister van koloniën is zeer voor bezuinigingen en hij gaf last, het evenwicht in de begrooting van 1907 te herstellen door vermindering der uitgaven. Bezuiniging wordt openlijk erkend als het motief om het Europeesche element in de verschillende diensten, op groote schaal door het Inlandsche element te doen vervangen. De heer Beau stond op minder vasten grondslag toen hij de instelling van vert. lichamen bepleitte in den geest van beraadslagende vergaderingen of parlementen — een denkbeeld lijnrecht in strijd met Inlandsche tradities om dat land, waar men nooit heeft geweten van parlementaire instellingen. Met zulk een vergadering is juist een proef genomen in Tongkin, waar zij enkele dagen duurde, en zij heeft wat nuttig werk kunnen doen, maar de tijd was te kort voor eenig ongeluk. Het motief, om den Tongkineezen een soort van parlement te geven, waarom ze nooit gevraagd hadden, is er zuiver één van theorethischen aard — men meent, dat een Fransche kolonie moet voorgaan in een liberalen geest van onzen tijd. Zoo kort de zitting ook was, duurde ze toch lang genoeg om gevaarlijke denkbeelden te doen opkomen in den geest der Inlanders, die zich met de vreemde overheersching niet al te best kunnen verzoenen. Mannen van ondervinding wezen er op, dat het nu geen tijd is, om aan theoretici de vrije hand te laten, ten aanzien van het politiek geëxperimenteer. De overheerschende toon in de inlandsche bladen is van opruienden aard en opruiende geschriften, waarin de bevrijding van het land van de vreemde heerschappij met de hulp der Japanners wordt bepleit, worden in het geheim in wijden kring verspreid. De materieele achteruitgang van het volk onder het huidig belastingstelsel, is ook een faktor, waarmede rekening moet worden gehouden. De toestand in Tongkin is ernstig genoeg, maar er zal geen reden zijn, voor ernstige ongerustheid, zoolang practische bestuurders en geen theoretici, zich aan het hoofd van het bestuur bevinden.

* *

Van Manilla.

Er is weer een nieuwe politieke partij in de Philippijnen verrezen, de Partido Popular Nacionalista, die onlangs een receptie gaf ter eere van den gouverneur-generaal, waarbij deze in eene rede te kennen gaf, dat het bestuur der kolonie er over dacht, om, nu het particulier initiatief zich niet geneigd toonde, om de zaak eener landbouw-krediet-bank voor de kolonie ter hand te nemen, zich daar zelf voor te spannen.

Onder de bezoekers van Manilla wordt melding gemaakt, van den heer Kerbert van den dienst van het boschwezen in Nederlandsch-Indië, die in opdracht heeft, volgens de Manila Times, om zich op de hoogte te stellen van het gebruik op de ondernemingen van bosch-exploitatie in de Philippijnen, van stoom voor het splijten van het hout.

Den Sultan van Siak zal men te Manilla tevergeefs wachten. Aan Zijne Hoogheid was door het comité, van het, in deze maand te Manilla te houden carnaval, de uitnoodiging gericht, om het feest met zijne tegenwoordigheid te vereeren; maar de sultan heeft zich om gezondheidsredenen geëxcuseerd.

* *

John Chinaman.

Er is in China, met name in de provincie Tsokiang, heel wat te doen geweest over een aan een Engelsch-Chineesche maatschappij verleende concessie, voor den aanleg van een spoorweg in die provincie, en dit met nog andere zaken gaf den Chineezen in die buurt aanleiding er over te denken, een boycot van Engelsche goederen, op touw te zetten. Dadelijk waren te Singapore enkele Chineezen gereed, om aan die pogingen steun te verleenen, door naar Peking en Sjanghai telegrammen van goedkeuring, te zenden. Reeds had de Straits Budget hierop gewezen, maar het kwam daar nog eens op terug, om het volgende op te merken:

„Het kan den lieden niet sterk genoeg worden ingeprent, dat het hier een Engelsche kolonie is — en geen provincie van China, dat verkeerde Chineesche denkbeelden hier in deze haven niet de overheerschende mogen zijn; en dat die vreemdelingen, die de zijde der antivreemdelingen in hun land kiezen en daarom mee willen doen, altijd kunnen worden teruggezonden, zoodra het blijkt, dat hun tegenwoordig hier in strijd is met de Britsche belangen. Wij vertrouwen dat Zijne Excellentie de gouverneur, onze waarschuwing niet heeft noodig gehad, om te doen wat vereischt is. Hij kan verzekerd zijn van den steun der heerschende gemeente, ten aanzien van elke maatregel, dien hij noodig acht om te voorkomen, dat de kolonie een centrum wordt van een aan den Engelschen handel openlijk vijandige propaganda.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

Onze Indische finantiën.

Nieuwe reeks Aanteekeningen, door E. DE WAAL. — Onze betrekkingen met, en andere aangelegenheden omtrent, Noord-Borneo. Naar 't handschrift uitgegeven door **E. A. G. J. van Delden** (Met Voorwoord van **G. P. Rouffaer.**) 's Gravenhage, Martinus Nijhoff. 1907. 8o.

Met dit pas verschenen deel is de Waal's onvoltooid standaardwerk over de Indische finantiën afgesloten. De deelen I—VII verschenen tusschen de jaren 1876—1884, en het VIIIe in Sept. 1907; in het voorwoord van dat deel VIII heeft men kunnen lezen, welke redenen hebben genoopt tot de niet-bijwerking van den uit den aard der zaak eenigszins verouderden oorspronkelijken tekst van De Waal-zelven. Dit bezwaar — als men het zoo noemen mag — geldt voor het thans verschenen deel niet, aangezien de inhoud eigenlijk niet aan den titel beantwoordt, doch „éene doorloopende studie bevat over het leven en de daden van James Brooke op Noord-Borneo" (Serawak), gelijk de schrijver van het voorwoord, de heer G. P. Rouffaer opmerkt.

Dit werk van De Waal heeft ontegenzeggelijk groote historische waarde, en het verdient waardeering, dat de heer Van Delden zich over zijn papieren nalatenschap heeft ontfermd en de opoffering, het voor de pers gereedmaken, van 't handschrift heeft aangedurfd. Dat daaraan groote moeilijkheden waren verbonden, bewijst het toegevoegde facsimile, een brokstuk van De Waal's oorspronkelijken tekst voorstellend.

* *

Proeve omtrent schaduw-cultuur met Deli-tabak op Sumatra's Oostkust, door Dr. F. W. Hunger. Batavia, G. Kolff & Co. 1907. gr. 8o.

Dit werk is uitgegeven als No. 3 der „Mededeelingen uitgaande van het Departement van Landbouw" — welk seriewerk een vervolg is op de vroeger verschenen „Mededeelingen van 's Lands Plantentuin" — en bevat het verslag van een in 1903 genomen proef. Oorspronkelijk verscheen deze verhandeling in de Fransche taal in de „Archives du Musée Teyler", Série II, Tome X, slechts de toegevoegde tabellen ondergingen eenige verbeteringen.

De slotsom, waartoe schrijver komt, is, dat aan de schaduw-teelt van tabak verschillende voordeelen zijn verbonden, maar dat de enorm hooge kosten, welke deze soort teelt met zich medebrengt, een groot bezwaar zijn voor de invoering. „Het vele leergeld, dat in Amerika betaald is moeten worden kan den Deli-planter in deze tot voorzichtigheid stemmen."

* *

Inspectie van den Landbouw in West-Indië. Bulletin No. 9. November 1907.

Baron W. A. van Asbeck, tijdelijk houtvester te Paramaribo, schrijft in dit nummer een artikel over *Hevea guyanensis* in Suriname, waaruit ons blijkt, dat deze nuttige, caoutchouc-leverende boom in veel grooter hoeveelheid in de kolonie Suriname wordt aangetroffen dan men enkele jaren geleden meende; de eerste persoonlijke ontdekking deed de heer A. H. Berkhout, den 25 Augustus 1903. Een eigenaardig feit is, dat de Indianen den boom ook kenden — onder den naam Mapalapa —, doch er alleen naar zochten om de zaden voor het maken van halssnoeren voor vrouwen en kinderen. Verder geeft de heer Van Asbeck eene beschrijving van de Hevea en een overzicht van verschillende aftappingsproeven.

De heer *W. Versluys* heeft het over de *cultuur van dividivi*; zeer behartenswaardige wenken inderdaad, welke de planters op Curaçao zich ten nutte kunnen maken; achtereenvolgens bespreekt hij het verkrijgen van plantmateriaal, het aanleggen van een aanplant en de ziekten, die het gewas teisteren.

* *

Een boekje over Onze Oost voor hen die er niet geweest zijn, door J. H. en A. B. Amsterdam, S. L. van Looy, 1907 (volgens den binnentitel 1908). 8o.

In het „Woord vooraf" van het hoofdbestuur der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen wordt gezegd, dat tot de uitgave van dit „werkje" in overleg met de Vereeniging „Oost en West" is besloten. Uit den aard der zaak kan dus over den inhoud en de daaraan toe te kennen waarde in het *orgaan* van „Oost en West" dezerzijds niet in beschouwingen worden getreden. Dat het boekje zal strekken tot vermeerdering van belangstelling in, en tot verbreiding van juistere denkbeelden omtrent onze Oost, gelijk de schrijvers — beiden in alle opzichten kenners van Indië — als hunnen wensch kenbaar maken, behoeft echter geen betoog al ware 't slechts om den zeer geringen prijs, waartegen het — dank zij de goede gewoonte van voornoemde Mij. — algemeen verkrijgbaar is gesteld. In den regel toch schrikken de hooge prijzen der over Indië handelende geschriften het groote publiek af.

* *

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië.

De aflevering van October 1907 bevat de navolgende opstellen: Recente bemestingsproeven met kalkstikstof en andere stikstofhoudende meststoffen, door Brandts Buys. — Iets over Burbank en zijn werk, door denzelfden. — Het Eeuwfeest der Stoomvaart, vervolg, door Noach. — Cuba. — Djati-markt en Productenmarkt over November 1907.

* *

De Indische Mercuur van 4 Februari 1908,

bevat ten eerste eene bespreking door *Dr. v. Gorkom* van het kort geleden verschenen *Jaarboek van het Departement van Landbouw*; vervolgens een artikel van *H. Berkhout*: *Dxb*... *exploitatie uit een handelsoogpunt*, eigenlijk een résumé van het werk van A. Mathey getiteld: Traité d'exploitation commerciale des bois. Daarop volgt een overzicht der rede van den heer *J. C. Boot* waarmede hij zijne lessen als privaat-docent aan de Technische Hoogeschool heeft geopend, getiteld *De suikerindustrie op Java*; en een aandachtvragend aan de Loc. ontleend opstel: *Sabang en Singapore*, waarin de schrijver tot de conclusie komt, dat „Sabang nog eene vrij flinke handelshaven kan worden en ook een vrij flink kolenstation, doch dat het nimmer Singapore ter zijde zal kunnen streven, noch als handelshaven noch als kolenstation." Eindelijk geeft dit nummer van de Mercuur een artikel over Theehandel in Zuid Afrika; Katoencultuur in Palembang en verder de gewone rubrieken, als: Kultuurberichten, Financieele Berichten en Verslagen enz.

* * *

De Gids. Februari 1908.

Eenige maanden geleden verscheen van de hand van Mr. N. P. van den Berg een werk: Munt-, crediet- en bankwezen, handel en scheepvaart in N.-Indië. Historisch-statistische bijdragen. Dit werk geeft *Mr. C. Th. van Deventer* in genoemd Gidsnummer stof tot een artikel: *Indische feiten en cijfers*, waarin hij o. a. zegt, dat Mr. van den Berg's boek een schat van historische wetenswaardigheden en statistisch-economische gegevens bevat, doch dat het in enkele opzichten onvolledig is, slechts „te verklaren uit de te groote bescheidenheid van den auteur. Daardoor toch deed hij niet genoeg uitkomen, welk een grooten en heilzamen invloed hijzelf gehad heeft op den loop der gebeurtenissen tusschen de jaren 1860 en 1890, voor zoover die met het Indische munt-, bank- en credietwezen verband hielden. Nadat de heer Van Deventer eenige voorbeelden van dien invloed van Mr. van den Berg heeft aangetoond, eindigt hij met het mooie slot: „Zoo eerkt dit boek den schrijver door wat er in staat en door wat er niet in staat."

* * *

Weekblad voor Indië, 5 Januari 1908.

In een vervolg-artikel:

Indo-Nederlanders naar Holland, bepleit *Dr. A. A. Fokker* de wenschelijkheid der oprichting van een internaat in een onzer universiteitssteden, liefst te Amsterdam, voor Javanen, die voor meerdere ontwikkeling naar Holland worden gezonden; tegenwoordig tracht men die Javanen te „verontjavaanschen"; de Javaan verleert in Holland zijn „javaanschap", meent schr., en zegt o. m.: Een vereuropeesching, zooals sommigen — neen velen! — thans voor hen schijnen na te streven, is een onding, een misgeboorte. De grondgedachte van Dr. Fokker is: de in Nederland studeerende Javanen te vereenigen, bij elkaar te houden onder één dak als 't ware, opdat ze door onderl. verkeer niet te veel onder den invloed der Europeesche samenleving geraken, m. a. w.: Javaan blijven, *in de eerste plaats.*

In de rubriek *„Bekende Indische tijdgenooten"* geeft de redacteur een biographie (met portret) van den heer *H. C. Prinsen Geerligs*, den bekenden schrijver op het gebied van suikerindustrie. Het „Archief voor de Java-Suikerindustrie", een tijdschrift, welks inhoud zoo belangrijk wordt geacht, dat verscheiden vreemdelingen Nederlandsch leerden om er kennis van te nemen, heeft de meeste van Prinsen Geerligs' verhandelingen herberg verleend, zegt de biograaf in zijn enthousiastisch gesteld artikel.

De uitbarsting van de Piek van Ternate, in den nacht van 17 op 18 November 1907, wordt beschreven door *H. M. Meihuizen—Hazeu*; een aantal goedgeslaagde kiekjes van dien berg zijn aan den tekst ter verduidelijking toegevoegd.

Verder vindt men in dit nummer een waardeerend artikel gewijd aan den benoemden resident van Banjoemas, den heer *H. G. Heyting*, die in zijn vorigen rang van ass.-resident vooral op den voorgrond is getreden als leider der emigratieproeven van Javaansche gezinnen naar de Lampongs in het jaar 1905.

Ten slotte vraagt nog de aandacht een opstel van den controleur — en schrijver — *J. E. Jasper* getiteld: *Geveinsde oneerbiedigheid bij de volken van Celebes*, waarin men een aardig idee krijgt van het Makassaarsche en Boegineesche volkskarakter.

* * *

Het **Zeitschrift der Gesellschaft für Erdkunde zu Berlin** (aflevering No. 10 van 1907), bevat een uitvoerig en keurig geïllustreerd opstel van *Prof. Dr. W. Volz* in Breslau over: *Die Battak-Länder in Zentral-Sumatra*. De schrijver kent de Bataklanden uit eigen aanschouwing en is daardoor tot oordeelen alleszins bevoegd, niettemin lijkt zijne uitspraak: „der Battaker übertrifft den schlaffen und indolenten Malaier an Intelligenz und Regsamkeit weit, übertrifft auch den Javaner"... u. s. w. wel aan tegenspraak onderhevig. Vooral de Sumatraansche Maleier betoont zich in den regel weinig indolent en slap, terwijl intelligentie hem evenmin ontzegd kan worden.

* * *

Allgemeine Missions-Zeitschrift.

Het Februari-nummer geeft een blijkbaar met kennis van zaken geschreven artikel: Das Koppenschnellen — de Duitscher weet het woord blijkbaar niet te vertalen — auf Nias, door den Rijnschen zendeling E. Fries. Hoewel schrijver voor zijn gegevens ook gebruik heeft gemaakt van verschillende gedrukte bronnen, o. a. het „wertvolle Buch des holländischen Missionars A. C. Kruyt, het Animisme in den Indischen Archipel", is zijne interessante studie klaarblijkelijk in hoofdzaak op eigen waarnemingen gegrond.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Crt. van 7 Jan. '08.

Civiel Departement.

Ontslagen: wegens ziekte, eervol, de gewezen onderwijzer 3e kl. E. H. G. Windt; op verzoek eervol, de onderwijzer Oesoep bin Brahim en deconstroleur B.B., E. F. O. Messchaert.

Benoemd: tot secretaris van den gemeenteraad van Magelang L. M. P. B. Braun; tot adj.-houtvester 2e kl. bij het boschwezen D. de Vries Reilingh, A. J. W. Visser, H. F. Adriaans, J. B. H. Bruinier, J. L. P. Zonda ., Herrebrugh en J. E. van den Benden;

bij den raad van Justitie te Medan: tot president Mr. E. Kruseman; tot off. van Just. Mr. H Rahder; tot lid Mr. P. H. Schneider, Mr. Ch. J. D. Herman en Mr. J. F. A. M. Buffart; tot griffier Mr. H. Maten;

tot voorzitter van de Landraden te Medan en Bindjei Mr. P. W. Filet; tot controleur B.B., P. J. F. D. van de Rivière, ambtenaar op nonactiviteit; wordt geplaatst in de residentie Bali en Lombok; tot onderwijzer 3e kl. te Gombong P. A. Andriessen.

Militair Departement.

Ontslagen: eervol, met behoud van recht op pensioen, de off. van gezondheid 1e kl. J. N. Blonk.

Bevorderd: tot luit.-kolonel bij de infanterie, majoor J. Hildering.

Gesteld: op nonactiviteit, de majoor J. B. Snepvangers; van verlof uit Nederland teruggekeerd.

Overgeplaatst: naar Batavia de majoor der art. G. H. Knoop; naar Banjoe-Biroe de majoor G. C. A. Dijk.

Benoemd: tot havenmeester te Padang E. A. Kuchlin, thans te Makasser; te Makasser J. U. Bonjer; voor de Koetei-rivier met hare mondingen J. M. W. Ochsendorf, thans te Belawan-Deli.

* * *

Uit de Javasche Courant van 10 Jan. 1908.

Civiel Departement.

Ontslagen: eervol, de gewezen klerk op het ass.-res. kantoor te Bodjonegoro L. V. A. van Mourik.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. van Fin. de ambtenaar F. J. P. Storm van 's-Gravesande.

Benoemd: tot tijd. secretaris van het gouv. Sum. Westkust G. A. N. Scheltema de Veere, thans secr. der res. Pad. Bovenlanden; tot lid bij den gewestelijken raad van Bantam R. A. Adriaans van Santen; tot voorzitter van de Landraden te Padang-pandjang, enz. (Sum. Westkust) Mr. P. N. van der Stok; idem te Fort de Kock enz. Mr. H. G. P. Duijfjes; tot tijd. idem te Kediri Mr. O. van Bockel; tot griffier van de Landraden te Padangpandjang enz. J. W. van der Heijde; te Fort de Kock enz. H. R. Davies; bij de rapat te Manindjau W. U. Ros; tot tijd. ondervoorzitter van de Landraden te Magelang en Temanggoeng Mr. J. C. L. Cambier; tot buitengewoon voorzitter bij den Landraad te Cheribon Jhr. Mr. H. J. van Vierssen Trip.

Ontslagen: eervol, de wedono van Panjeredan, Raden Nata Koesoema; als lid van den Landraad der Stad en Voorsteden van Batavia, Raden Batin te Saparoea Abdoel Madjid Pattisahusiwa.

Benoemd: tot Inl. off. van Just. bij den landraad der stad en voorsteden van Batavia Raden Ba'in Djajanegara;

tot 1en klerk bij het Dep. van O. E. en N. A. J. W. Tehupuring; tot hulponderwijzeres mej. H. Smissaert te Tjandi en mej. D. J. Grondijs te Batavia; tot 1en klerk bij het Dep. van gouvernem.-bedrijven W. A. Lohn.

Militair Departement.

Verleend: zes maanden verlof naar Europa aan den kapitein der inf. J. J. Romswinckel.

Benoemd: tot mil. commandant der Lampongsche districten de kapt. der inf. W. Beijerinck.

Ontslagen: eervol, de havenmeester te Batavia P. Posthumus.

* * *

Uit de Javasche Courant van 14 Jan. 1908.

Civiel Departement.

Gesteld: ter beschikking van den dir. van B.B. de burgerlijke ambtenaar P. J. Pijnacker Hordijk.

Benoemd: tot referendaris ter Alg. Secretarie de hoofdcommies F. A. Mullemeister; tot opzichter 1e klasse bij den Waterstaat enz., de ambten. op nonactiviteit J. D. Th. Brunet de Rochebrune; tot commies op het residentiekantoor te Menado W. A. Lang; tot lid van den gemeenteraad van Magelang A. H. J. G. P. Scheepens; tot lid van den gew. raad van Besoeki M. Sanders; tot lid van den Raad van Justitie te Batavia Mr. W. Boekhoudt; tot advocaat en procureur bij het Hoog Gerechtshof van N.-I. Mr. H. Mangelaar Meertens; bij de Algemeene Rekenkamer tot 1en commies G. L. van Minos; tot 2en H. J. Verleije; tot 3en W. Eduard;

tot Inl. off. van Just. in het regentschap Batang Raden Soemodiredjo.

Ontslagen: eervol, op verzoek, de gewezen ass.-wedono van Gandoesarie Mas Prawirohardjo.

Ontheven: van zijne waardigheid: het hoofd van het landschap Noordelijk-Beneden-Tamiang, Tongkoe Radja Bandahara.

Bepaald: dat het bestuur aldaar voorloopig blijft opgedragen aan Tongkoe Radja Silang.

Benoemd: tot onderwijzer 3e klasse te Buitenzorg P. van der Vlies; tot 1en klerk op het ass.-res.-kantoor te Salatiga A. Neyhof; tot agent van de Wees- en Boedelkamer te Semarang, voor de afd. Klaten, P. C. Legrand.

Militair Departement.

Hersteld: in activiteit, de majoor J. B. Snepvangers en geplaatst bij het 20e bataljon

Ontheven: eervol, uit zijne betrekking van directeur der mil. pupillenschool te Gombong de kapit. C. A. Meulemans.

Benoemd: als zoodanig de kapt. C. F. v. Baak.

Gesteld: op nonactiviteit de majoor-intendant J. B. Plas.

Geplaatst: bij het korps maréchaussée in Atjeh de 1e luit. E. G. Muller; bij het 17e bat. de 2e luitenants W. Stevels en J. van der Zee, uit Nederland aangekomen.

Belangrijke besluiten of ordonnantiën in bovengemelde Javasche Couranten.

De Gouverneur-Generaal heeft bepaald — dd. 31 Dec. 1907 — dat de invoer van zout niet uit de Gouvernements pakhuizen afkomstig, in streken buiten het gebied, waar het zoutmonopolie werkt, voor industriëele doeleinden tegen betaling van 't verschuldigd invoerrecht alleen is toegelaten in de door den Gouv.-Gen. voor dien aanvoer aangewezen havens, onder voorbehoud, dat het zout vooraf op kosten van den invoerder en ten genoege van den eerstaanwezenden ambtenaar der in en uitvoerrechten en accijnzen, door vermenging met vreemde bestanddeelen voor de consumptie onbruikbaar wordt gemaakt.

Verder dat hij — de Gouv.-Gen. — het noodig acht de bepalingen omtrent wering van Chineesche geheime genootschappen, ook toepasselijk te verklaren op het gouvernement Celebes en Onderhoorigheden (4 Jan. 1908).

Ook zijn door hem, bij besluit van 11 Jan. '08, de bepalingen uitgevaardigd der nieuwe personeele belasting voor Europeanen, met dezen gelijkgestelden en voor Vreemde Oosterlingen vastgesteld; en tevens maakte hij bekend, dat de belasting op de rijtuigen van Inlanders is afgeschaft.

(Javasche Courant van 14 Januari 1908.)

INGEZONDEN.

Antwoord aan den Heer CLOCKENER BROUSSON.

Geachte Heer,

't Zij mij vergund met een enkel woord terug te komen op ons beider schrijven in zake uwe Penkrassen in de *Prins.*

En dan begin ik met een oprecht gemeend *Peccavi* uit te spreken, waar ik U de directe bewering toedichtte dat de Hollanders o. a. gekomen waren om den godsdienst van den Atjeher te vertrappen; erkennend, dat de zin, waarin die woorden voorkwamen, den gedachtengang weergaven van den expretendent-sultan. Verder kan ik echter niet gaan. De voorlichting van het groote publiek blijf ik bedroevend vinden. Want door een terstond volgende vraag aan den Lezer, hoe hij zich wel te moede zou gevoelen, wanneer hij jarenlang was opgejaagd door de *vijanden* * van zijn land en *geloof* * enz., onderschrift U, hetzij dan indirect, dat oordeel van den sultan, als voor ieder ander, in zijn geval verkeerend, van zelf sprekend en rechtmatig.

Daarægen blijft mijn protest „van 5 lange regels druk" mutatis mutandis, gericht. De geschiedenis en de onderwinding beide hadden den Sultan moeten leeren, dat er nimmer sprake van is geweest van vertrappen van den godsdienst der Atjehers. Voor zijn hardleerschheid zou hoogstens als verzachtende omstandigheid kunnen dienen: het van jongsaf speelbal zijn van de priesterpartij.

En nu de opium-kwestie. U vergelijkt *opium-schuiven* en zich met opium *verdooven*. Wanneer U nog eens aandachtig mijn stukje na wilt lezen, zult U zien, dat het woord „opium-schuiven" door mij niet werd gebruikt. Wel sprak ik tot tweemaal toe van *verslaafd* zijn aan opium; (om uw beeld te gebruiken: verslaafd aan den drank — z...pen.)

Ten onrechte verschuift u dus het punt in kwesie. Het gaat om het „*wanneer*”, en dan blijf ik het „verslaafd zijn” stellen vóór het tijdstip van onderwerping, al moge misschien het misbruik maken an opium daarna nòg een graadje erger zijn georden.

Hoogachtend:

L. J. LEFEBRE.

* Cursiveering is van mij.

ijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem III; ezagvoerder J. Aarents; van West-Indië naar Amterdam.

W. Ferguson; A. A. de Wijn; J. Rabel; B. Taasen; J. B. A. Mistel; L. Vermeulen; J. Sterk; A. an der Linden; mej. E. Vahrmeijer; J. de Quant

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem IV; ge agvoerder P. G. van der Borden; van Amsterdam aar West-Indië, op Vrijdag 7 Febr. 1908.

W. Winkler en echtgen.; mej. P. Smid; mej. M. okal; G. J. Eijbers; F. H. Buillab.

Passagierslijst van het s.s. Vondel; kapt. G. Visr; bestemd om te vertrekken van Amsterdam naar atavia, op Zaterdag 8 Febr. 1908.

Te Amsterdam schepen zich in: H. P. Ch. Hoetr; E. H. de Nijs Pek; J. C. Neijs; mej. A. C. an der Reest; S. H. Maronier; F. H. Maronier; evrouw A. A. Holkema; A. F. H. van Houte; . H. Jesse en echtg.; mevrouw wed. H. Berg; J. Barnaard; H. J. van Holst Pellehaan; A. eijer; jongejuffr. J. M. H. Punter; J. P. Grootes; . Y. Quitz; W. B. Busse; Timmermans; mej. J. arkhaus; benevens een det. suppletietroepen.

naar Assahan D. W. Asselberghe; L. ter Linden.

van Southampton naar Genua: mrs. C. Dobson.

Te Genua zullen zich inschepen: mevrouw W. . van Leth—Reinders; mej. M. F. Bottaerd; mr. . J. Th. à Th. van der Hoop van Slochteren, evrouw van Waning—Teves; F. W. L. Peterman; B. van Gils en echtg. met 2 kind.; J. Werkf; T. N. de Charroo van Kempen; mevr A. W. iNebrands; W. H. Luijmes; mej. E. P. van Eijrgen Southaijens; W. J. Bossart; H. C. Tanolle; J. L. M. Smool; J. den Hollander en echtg. et 2 k.; G. J. Gerbrands en echtg.; Jhr. B. C. M. M. van Suchtelen; J. G. van Eek en echtg. urenchel; mejj F. M. Diephuis; J. E. Folkerts kind; mevr. H. F. Clarkson—v. d. Bos; J. P echtg.; L. B. van Staden ten Brink en echtg. B. v. Lammers en echtg. met kind; H. Salonson; Jhr. J. de Graeff; J. Visser; L. J. J. A. mnemeijer en echtg.; W. Vollemans en echtg. en nd; A. P. Hofschröder en echtg. en kind; C. iets en echtg. en 2 k.; J. Brouwer. echtgen. en k.; mevrouw J. J. van Hoeven—Prins en 2 k.; W. Kuipers; E. W. E. Burger en echtg; H. J. Sunnink; L. Stammeshaus; J. C. van Rossen; . E. A. F. Schoevers; J. Spaich; J. Hop; H. eman; Az.; mevrouw E. A. Fenter en kind; L. ol; A. J. Ruibing;

naar Be'awan Deli J. van Heusden; J. Broeljs; B. A. A. Nieuwenhuijzen.

Passagierslijst van het s.s. Koningin Wilhelmina; zagvoerder J. R. de Brouwers; vertrokken van tavia 16 Jan. en aangekomen te Genua 9 Febr.

Te Genua hebben zich ontscheept: H. G. J. van esburgh; P. H. Sluijter; B. Tollenaar; A. ten oeke Hoebetta; H. C. Wins; Mr. J. Schoutendorp Blonk en echtg.; J. C. de Keijzer; J. Zeilstra; J. Oltmans; P. Broek; L. G. R. van Schik; J. Brouwer; P. W. Gervaas; R. J. Prins; W. Tennissen; J. F. Muller;

van Singapore: E. W. van den Berg;

van Sabang: E. Lusz; W. Teeken.

Te Amsterdam zullen zich ontschepen: H. Mau-; M. in de Weg; B. de Jong; J. Bolstra; H. ijboom; P. Welzel; P. Hoogenwerf; A. Gooss; W. Schipper; C. Remie en echtg.; J. Hyker; R. J. H. Peters; W. J. J. Tasse; J. Lemsa; J. P. C. Serbach; benevens Hr. Ms. troepen schepelingen.

No. 8 | Donderdag 20 Februari 1908 | 8ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f1.50 tot f.— 'sjaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

I. Van de „AFD. 's-GRAVENHAGE".

A.

Dringende uitnoodiging aan alle leden met hunne huisgenooten en vrienden, die zij wenschen te introduceeren, tot bijwoning der belangrijke

Voordracht over CURAÇAO,

te houden door den heer P. H. RIJKENS, oud-landbouwbouwkundige der kolonie Curaçao,

op Maandag 24 Februari 1908,

in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groenmarkt te 's-Gravenhage.

B.

Wij veroorlooven ons, nogmaals de aandacht in het bijzonder der leden der Vereeniging **„Oost en West"** te vestigen op de **leestafel** der afdeeling 's-Gravenhage, in het lokaal der Vereeniging, in de **Heulstraat 17,** boven Boeatan, alwaar de voornaamste Indische dag- en weekbladen en andere periodieken, dadelijk na ontvangst met de mail, ter lezing liggen. Aldaar worden verder aangetroffen verschillende tijdschriften en boeken over onderwerpen en belangen, onze en andere overzeesche bezittingen rakende. Behalve met de gedrukten, welke de Redactie-Commissie voor de leestafel afstaat, wordt deze verrijkt met verschillende boekwerken, welke welwillend door de Maatschappij van Landbouw en Nijverheid in N. I., door de Vereeniging Moederland en Koloniën, vanwege het Ministerie van Koloniën e. a., beschikbaar zijn gesteld.

Ten gerieve onzer lezers, zullen voortaan geregeld in ons weekblad worden vermeld de bladen, tijdschriften, enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd.

Het toezicht over de leestafel, is toevertrouwd aan den Algemeenen Secretaris der afdeeling, den heer G. C. A. de Witt, die dagelijks, Zon- en andere algemeene christelijke feestdagen uitgezonderd, van 10—12 en 2—4 uur, aan genoemd adres te spreken is voor een ieder, die, uit Indië komende, of derwaarts willende vertrekken, op eenigerlei wijs hulp of voorlichting wenscht.

In herinnering zij gebracht, dat de Vereeniging haar doel: den band tusschen Nederland en zijne bezittingen en koloniën in Oost- en West-Indië, voortdurend te versterken, en te bevorderen, zoowel van beider gemeenschappelijke belangen, als die van Oost- en West-Indië in het bijzonder, o. m. tracht te bereiken door: *het geven van raad wat betreft de plaatsing van kinderen, die men voor hunne opvoeding en onderwijs uit de Indiën naar Europa wil zenden, of gezonden dan wel daar achtergelaten heeft, en des verlangd het houden van toezicht over die kinderen; — het geven van raad omtrent reis, uitzet, inrichting, verblijf, onderwijs, inkoopen enzoovoorts aan naar Oost- of West-Indië vertrekkende of aldaar aangekomen personen; — het geven van raad wat betreft hotels, pensions, huisvesting, inrichting, onderwijs, inkoopen enzoovoort op verlangen van uit de Indiën komende personen; — het behulpzaam zijn van degenen, wier belangen de Vereeniging voorstaat, in het verkrijgen van werkzaamheden; — het medewerken met andere vereenigingen, welke in dezelfde richting werken als de Vereeniging Oost en West.*

In verband daarmede, zijn onder de afdeeling 's-Gravenhage, werkzaam twee commissies: 1. **„voor opvoeding, onderwijs, huisvesting, inrichting** enz.; waarvan deel uitmaken de heer J. J. van Santen, als voorzitter, de heer G. C. A. de Witt, als secretaris, Mevrouw M. Ten Bosch, geb. Bosscher, Mej. Elize A. Haighton, Mevrouw Van Zuylen—Tromp, en de heer Pijnacker Hordijk, leden; 2. **„hulp aan werkzoekenden en raad aan naar Indië vertrekkenden,** waarvan deel uitmaken de heer P. Zeydel, als voorzitter, de heer G. C. A. de Witt, als secretaris, Mevrouw M. ten Bosch, geb. Bosscher en Mej. M. Maarschalk, leden.

Het Bestuur.

II. Van de „AFD. ROTTERDAM".

Voordracht met Lichtbeelden, te houden door den WelEd. Geb. Heer C. DEN HAMER. (Oud Inspecteur van het Inlandsch Onderwijs op Java). In de bovenzaal van het Nutgebouw, *Oppert 81,* **ZATERDAG 22 FEBRUARI** 's avonds **8 uur.**

Onderwerp:

Causerie over Midden-Java.

Namens het Bestuur:

P. N. ADRIANI, *Voorzitter.*
A. VEDER, *Secretaris.*

III. Van de afdeeling APELDOORN:

Het Bestuur van de afdeeling Apeldoorn, met groote ingenomenheid gelezen hebbende, de mededeelingen van de „Commissie tot verspreiding van populaire kennis omtrent onze Indiën", in no. 7 van ons orgaan (d.d. 13 Februari j.l.), heeft een vijftigtal exemplaren van het daarin genoemd werkje: **„Een boekje over onze Oost- voor hen, die er niet geweest zijn",** aangeschaft, om aan de leden der afdeeling, die daartoe aan den Secretaris, den heer T. Gerdes Oosterbeek, den wensch te kennen geven, gratis uit te reiken."

IV. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

De heer L. J. Lefèbre verzoekt ons eene kleine wijziging te brengen in de concept-notulen der Alg. Verg., betreffende het door hem beweerde n.l. in de 3e kolom, 1e pag. van het Kol. Weekblad, d.d. 13—12—'08, 4e alinea, door daarvoor in de plaats te stellen:

„Het was z. i. verkeerd, dat eene Vereeniging met een jaarlijksch inkomen aan contributie van plus-minus *f* 35000, zulk eene meerdere uitgave deed, enz."

V. Van de Vereeniging „MOEDERLAND EN KOLONIËN".

Openbare Algemeene Vergadering

op Vrijdag 28 Februari 1908, in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groenmarkt te 's-Gravenhage, des avonds te **8 uur.**

Agenda:

1. Verslag over de werkzaamheden in het jaar 1907.

2. Rekening en Verantwoording van het beheer der geldmiddelen in het jaar 1906. Rapport der commissie, belast met de verificatie (art. 12 van het Reglement).

3. Verkiezing van bestuursleden (art. 9 van het Reglement). Aan de beurt om af te treden zijn de leden van het bestuur C. G. van Baerle, A. S. Carpentier Alting, J. E. de Meyier, J. P. van Rossum en J. L. Swart. De aftredende heeren zijn herkiesbaar.

4. **Voordracht van den heer H. Doeff,** oud-controleur bij het Binnenlandsch Bestuur, over:

EXPLORATIE-POLITIEK.

Wil het mogelijk zijn, in de nieuw-onderworpen deelen der Buitenbezittingen orde en gezag blijvend te handhaven, de taak van het tot ontwikkeling brengen van land en volk, met kans op goed gevolg te ondernemen, dan dient in de 1e plaats naar het verwerven van kennis omtrent deze te worden getracht, dient een zoo degelijk mogelijk opgevat en vooral op de eischen der praktijk ingericht onderzoek van die landen en die volken, tot het verkrijgen dier kennis, te worden gehouden.

Exploratie, waaronder niet alleen te verstaan zou zijn, geografische of geologische verkenning maar elk onderzoek naar de gesteldheid of ge-

aardheid van land en volk, in de nog weinig bekende deelen van den archipel, is daarom te beschouwen als een zaak van dringend actueel zoowel politiek als economisch belang. Meer dan tot dusver geschiedde, behoort zij van Staatswege te worden ondernomen, of daar waar particulieren het initiatief aangeven, te worden aangemoedigd en gesteund.

Gelegenheid tot debat.

Namens het Bestuur:
De Secretaris der Vereeniging,
J. L. SWART,
Stephensonstraat 23.

Voor introductie, welke ook op den avond zelf kan geschieden, gelieve men zich te wenden tot den Secretaris.

VI. VAN BOEATAN:

In de maand Januari, na de feestdagen van December, schijnen de meeste menschen veel aan huis gebonden te zijn, en weinig geneigd, tot het doen van bijzondere uitgaven; dat bemerkte „Boeatan" dit jaar opnieuw, doch het vriendelijk Febr.-zonnetje, bracht gelukkig ook in de localen van Heulstr. 19 weer meer licht en leven, door drukker bezoek in deze permanente Tentoonstelling, van Oost- en West-Indische Kunstnijverheid en Huisvlijt. In de gezellige theesalon daarachter, waar het dezer dagen dikwijls aardig vol bezoekers is, die onder het genot van een geurig kopje thee, met het een of ander Indisch gebak er bij, op hun gemak kalm uit zaten te rusten van de vermoeienis, welke het bekijken van veel moois, altijd met zich brengt. Om die vermoeienis niet al te groot te doen zijn, raden wij belangstellenden aan, niet alles te gelijk te willen zien, want er is zoo veel op zoo verschillend gebied, doch hun bezoek met korte tusschenpoozen te herhalen, en zich dan telkens te bepalen tot het nauwkeurig bekijken van één enkele techniek in het bijzonder bijv. nu eens 't weefwerk dan de bativ's, 'n volden keer den metaal-arbeid, zoowel van koper en tin, als van goud en zilver, in den vorm van huisraad, wapens, sieraden, en wat niet al, later het snijwerk en vlechtwerk uit de verschillende streken, en zoo vervolgens de kanten, het naaldwerk, kralenarbeid, aardewerk, enz., enz.

Natuurlijk is dit alles, niet in enkele uurtjes op één morgen of middag af te zien. Om er werkelijk iets aan te hebben, moet men zijn bezoek dikwijls herhalen. Steeds zal men de directrice der inrichting, volgaarne bereid vinden de gewenschte inlichtingen of uitleggingen te geven, hoe meer belangstellend bezoek, hoe liever het haar is. En het spreekt vanzelf, dat koopen daarbij, volstrekt geen vereischte is. Wij zeggen nog eens met nadruk, dat dit geenszins het geval is, omdat nog telkens blijkt, dat vele personen huiverig zijn, Boeatan te bezoeken, denkend, dat zij dan ook verplicht zijn, den een of anderen aankoop te doen.

Aan leden van „Oost en West", die immers wèl beter weten, verzoeken wij vriendelijk, dit voort te zeggen, als zij, — wat zij natuurlijk dikwijls zullen doen, — hunne bloedverwanten en vrienden, tot een bezoek aan de tentoonstelling, in de Heulstraat 19, opwekken.

Verblijf in Maleische Kampongs.

(*Aangeboden*).

In 1858 als kapitein in garnizoen te Padang-Pandjang zijnde, kreeg ik een opdracht, om den bergweg tusschen Fort de Kock en Pisang, door de VII Loera's, op te nemen en een project voor een nieuwen, voor voertuigen bruikbaren weg te maken. Daardoor zou de moeilijke weg over Matoea en Palimbajang kunnen vervallen en een kortere, in de richting van Bondjol, worden verkregen. Behalve door mijn huis- en mijn paardejongen, kreeg ik een geniesoldaat tot gezelschap en hulp, Cornuaud heette hij, een Franschman.

Na de noodige metingen in den omtrek van Fort de Kock voltooid te hebben, vestigde ik mij voorloopig te Batang Peloepoe in een groot Soekoe- of familiehuis. Het huis, waar even als op een schip, verschillende apartementen waren, door de gehuwde familieleden bewoond, was zeer ruim; geheel van hout, een paar meters boven den grond gebouwd. Een trapje als van een kippenhok gaf toegang tot den ingang.

Mij was een der hoekkamers tot woonplaats aangewezen en nadat mijn veldbed, een tafel, een paar stoelen er in geplaatst waren, was het er zeer comfortable. Ik had natuurlijk een lamp en wat eet- en drinkservies bij mij. Ik liet Cornuaud steeds bij mij eten. Hij sliep met mijn bedienden in een klein huis in de kampong.

Ik bleef daar ongeveer een maand wonen en maakte dagelijks verschillende tochten langs bergpaden en door ravijnen. Het kamponghoofd zorgde er voor, dat ik steeds genoeg mannen kreeg om mij bij de opname te helpen en om doorgangen in de wildernis te kappen. Ze waren allen even gewillig en behulpzaam; maar werden dan ook geregeld door mij goed betaald.

Als ik 's morgens om 5 uur opstond, ging ik blootsvoets naar buiten en daalde in een ravijn af, waar de Batang Peloepoe, daar nog maar een beek met helder stroomend water, een heerlijk bad aanbood.

Waar ik ook kampongbewoners ontmoette, of in het Familiehuis passeerde, steeds waren ze vriendelijk en beleefd; en nooit was er tusschen hen en ons de minste onaangenaamheid of minder goede behandeling. Is dit niet een bewijs van de goede inborst en den fatsoenl. aard der Maleiers? Wanneer ze goed behandeld worden, zijn ze altijd beleefd en goedgezind. Is het anders, dan ligt dit meestal aan de bejegening, die ze van onze zijde moeten verduren.

In aanmerking nemende, dat die kampongbewoners niet het minste voordeel van mijn verblijf trokken — slechts wat ik voor mijn tafel noodig had, werd door mijn huisgezin gekocht en betaald — is hun houding boven allen lof verheven.

In ons werelddeel zou het zeker heel anders toegaan en voor logies het noodige worden gerekend.

Mijn bedoeling met dit verhaaltje is dan ook niet anders, dan om te doen uitkomen, hoe belangeloos en goedaardig de Maleiers over het algemeen zijn. Worden ze echter gestoord in hun rustig leven, aan allerlei vexatiën onderworpen, ja dan worden zelfs de zachtzinnigsten woest en wraakzuchtig. Onze voorvaders deden hetzelfde, toen zij door Alva en zijn trawanten op allerlei wijzen werden mishandeld, verontrust en belast.

Van Batang Peloepoe verhuisde ik naar Peloepoe, waar ik mijn intrek nam in een oud passantenhuis, wel bouwvallig, maar gezond, omdat de wind er vrij doorheen kon blazen. De beek Peloepoe was daar ook reeds een riviertje geworden, gemakkelijk te bereiken en heerlijk om er in te baden.

Gedurende mijn opnemingswerk ondervond ik steeds hulp en medewerking, en dat in de streek, waar 20 jaar vroeger de overste Vermeulen Krieger met zijn kolonne zoo hevig was aangevallen op zijn terugtocht van Bondjol naar Fort de Kock.

Toen ik met mijn arbeid op het terrein klaar was, kwam de onder-directeur der genie uit Padang mijn werk inspecteeren. Wij logeerden toen in een andere kampong, waar het Hoofd der VII Loera's Toeankoe Radja, woonde. Ook daar werden we gastvrij ontvangen. Toeankoe Radja was in den Padrie-oorlog een onzer heftigste tegenstanders; thans was hij hoffelijk, welwillend en hulpvaardig. Dit ondervond ik, toen ik een tocht naar Poa Datar maakte en zonder hulp, geheel alleen met mijn paard, zeker niet goed over een woesten bergstroom was gekomen. Nu door het volk, ingevolge de bevelen van Toeankoe Radja, geholpen, kwam ik behoorlijk te Poea Datar aan.

Mijn slotredeneering is: behandel de menschen goed en ze zullen u met dezelfde munt betalen.

Zutphen 17 Febr. 1908.

K. H. O. VAN BENNEKOM.

Uit de O.I. Mail.

Met de Post-Auto's op weg.

In de S u m. P o s t treffen wij een levendige beschrijving aan, waarin het een en ander verteld wordt, van de nieuwe post-auto's, die de verbinding onderhouden, tusschen Tebing Tinggi en Tandjong Balei.

Een paar grepen daaruit, mogen hier een plaats vinden:

„Dat is toch een verschil van belang, een trein- of auto-reis! Met deferentie voor den goeden heer Watson, moet ik verklaren, dat zoo 'n trein, een akelig dood ding is, dat stug en plichtmatig, gevoel- en harteloos, al maar z'n voorgeschreven pad over de onwrikbare ijzeren sporen volgt, stopt op de minuut af, vertrekt op de minuut-af, altijd maar rijdt met reglementair bepaalde snelheid — een hard ijzeren ding, zonder eenige emotie. En dan dat hatelijke, dat zoo'n trein het landschap in tweeën snijdt: links een part en rechts een part! Een tramreiziger heeft heelemaal geen gevoel voor 't mechaniek, waarmee hij zich voortbeweegt: dat gaat van zelf wel z'n gang, als een drijfriem over de schijven, en er gebeurt niets mee, wat niet in een boekje vooraf, zoo is vastgesteld — of, als het anders gebeurt, dan is het malheur! Maar dan een auto. Die heeft z'n eigen pad te vinden op al 's heerenwegen; stopt en trekt weer aan, als het net zoo gevalt, verlaat z'n route, om 'n zijweg in te schieten, en weer met een omweg terug te keeren, zwenkt, draait, toomt z'n vaart en zet het op een jakkeren; en dat heeft hij te doen, omdat hij zich midden door het leven beweegt, en niet over een afgesloten baan; omdat hij te rekenen heeft, met heel het duizendfacettig verkeer van andere voortloopende en schuivende en rijdende dingen op de wegen. Dat brengt een vertrouwelijke verstandhouding tusschen passagier en voertuig, als op een schip. De auto is een springlevende machine, die men leert kennen in z'n eigenaardigheden, en wiens taal men ten slotte leert verstaan......

Zoo bespiegelend, vond ik het 'n wel weelderig gevoel, in die gladloopende Fiat, over de wegen te stuiven, en ik denk met meewarigheid voor mijzelf terug, aan een goed half jaar geleden, toen ik ditzelfde traject in hotsende kareta-sewahs heb afgedaan. Goede Hemel, wat duurde het toen spijtig lang tot iederen volgenden kilometerpaal — en hoe doorijlen wij nu de ruimte!

't Landschap biedt geen verrassende aspecten. We gaan wel door stemmige lanen, rijden over brugjes, met een aardigen kijk op de rivier, door hooge muren van groen intiem omsloten; krijgen soms een wijden uitblik over open veld, tot ver geboomte de horizon toch weer aan het oog onttrekt. Maar dit heele kustgebied, is ten slotte van een karakterlooze gelijkvormigheid.

Ging ik u nu van kilometer tot kilometer, mijn tocht beschrijven, — er zijn er 17½ van Tebing Tinggi tot Tandjong Balei — dan zou ik u „le genre ennuyeux", niet kunnen onthouden, en dat moge vermeden worden! ......

De Fiats houden zich prachtig; glijden in matig gangetje de drukke kampongs door; stuiven in 40- en méér kilometers-vaart door de palmenlanen van Batoe Bahra, verslinden de lange open banen, bij Soengei Sikassim, volgen getrouw de vele kronkelingen in den weg van Kisaran tot het eindpunt, en hebben, als ze Tandjong Balei binnenrijden, in dikke vier uur den heelen afstand afgelegd.

Maar daar moet ik nu meteen bij zeggen, dat den Fiats hier niet alleen de eer van toekomt. De beste machine is, uit louter zelfbehoud, tot matiging gedoemd, wanneer ze zich over een slechten weg heeft te bewegen, en dat de wagens van den Asahanschen postdienst er zoo rap over heen kunnen snellen, is te danken aan den puiken toestand van den gouvernementsweg.

En die toestand, op het oogenblik, zoo kort na den regentijd, is voor een deel weer te danken aan de aangekondigde — schoon dan weer afbestelde — komst van den gouverneur-generaal. Want het heeft er hier en daar leelijk uitgezien, een veertien dagen geleden. Door de hevige bandjirs hebben heele weggedeelten dagen lang voetendiep onder water gestaan, en op een menigte punten werd de mulle zandweg door 't wassende water, geheel weggespoeld.

A propos: dat de landvoogd niet is gekomen, wat is dat voor heel Asahan een ontzaglijke tegenvaller geweest! Zonder aandrang had de bevolking voorbereidingen getroffen, om den Grooten Heer toch feestelijk te ontvangen, en op vele punten had zij eerepoorten opgericht. Hier en daar, bij den ingang van kampongs, heb ik er de fragmenten nog van gezien.

Het is anders, in alle opzichten, een geslaagde tocht geweest, die we heen en terug hebben meegemaakt. Af en toe hebben we ook al passagiers vervoerd en zoo kwamen al de eerste gelden in het laadje. Naar het zich trouwens

laat aanzien, zal de dienst spoedig populair zijn. Op één enkele uitzondering na, dragen alle ondernemingen langs het traject er aan bij, en hebben daardoor niet alleen het voordeel van het vlugge postvervoer, maar ook van sneller vleesch- en ijs-voorziening, terwijl het hun ook niet onverschillig is, hun dagblad driemaal per week reeds den dag na verschijning te kunnen lezen. Of het passagiersverkeer rendeeren zal, dat moet nu nog blijken. Het tarief is maar weinig hooger dan per kareta-sewah, en dat mag voor zoo'n senang *) en vlug vervoer, ook wel zoo zijn. Valt het mee met de reizigers, dan zal het tarief in de toekomst worden verlaagd, en dan zal mettertijd ook tot invoering van retour biljetten worden overgegaan.

* * *

In de J a v a b o d e, schrijft Jokrodilfardo, Inl. arts te Singapore, in een ingezonden stuk, betreffende **de opleiding van Inl. artsen** o. m.:

„Zooals de heer Scherp terecht opmerkte, blijven de jongelieden te lang in de inrichting. Er moet een voorbereidende school bestaan, waar de leerlingen extern zijn, en bij Europeesche familie inwonen. De opleiding zal daardoor duurder zijn, doch vele inlandsche artsen zullen er mede gebaat zijn. Daar, waar Westersche wetenschappen worden onderwezen, is kennis der Westersche wellevendheid, niet misplaatst, ik zou zeggen, een vereischte. Ik heb collega's gekend, die niet graag bij Europeanen praktizeeren. Ze gevoelen zich in een Europeesche omgeving, als een kat in een vreemd pakhuis en de indruk, die zoo'n inlandsch arts achterlaat, is allesbehalve goed. Door schade en schande wordt men wijs, zegt een oud Hollandsch spreekwoord, doch zoo men in dat geval wijs is, heeft men het vertrouwen van den patiënt reeds verloren.

Ik durf te beweren, dat vele van de tegenwoordige inlandsche artsen en dokters-djawa, 'n uitstekend figuur slaan tegenover zieken van het stadsverband, doch of datzelfde kan worden getuigd tegenover Europeanen, betwijfel ik ten zeerste. Hier is het spreekwoord van toepassing: te groot voor een servet, doch te klein voor 'n tafellaken.

In het rooster der werkzaamheden der S.t.v.i. worden te veel uren besteed voor vakken, die maar onnoodige ballast zijn, die beter besteed worden voor het Nederlandsch. Een leeraar zegt wel eens: „De inhoud van het opstel is goed, doch het Hollandsch is meer dan bar."

De leerlingen moeten wat meer leeren vertellen, meer samenspraken onder goede leiding houden, waar het aankomt op toon en gebaren.

Kleine tooneelstukjes, zullen zeer zeker nuttig zijn.

Eertijds bestond een debatten-vereeniging onder leiding van den heer Scherp. Meer van zulke vereenigingen zijn aan te bevelen.

Den leerlingen moet meer gelegenheid worden gegeven, hun eigen meening over het een of ander onderwerp te zeggen.

Vroeger bestond een krantje, onder redactie van enkele leerlingen, doch bij gebrek aan medewerking, stierf het weg, wat zeer zeker te betreuren valt."

* * *

Van het livretenstelsel en nog iets.

„Sedert jaar en dag, hebben wij gepleit", schrijft de J a v a b o d e, „voor de invoering van een registratie onzer huisbedienden.

Lang, vóór dat onze gewezen controleur voor de politie, Johan, zijn bekende nota van verbetering op politioneel gebied indiende, hadden wij de voordeelen van het livretten-stelsel in het licht gesteld, en nog kort geleden, toen wij melding maakten van het mislukken der bediendenbelasting, hebben wij aangetoond, hoe alleen bij behoorlijke registratie van dit vlottende volkje, kans op welslagen van zulk een heffing kan bestaan.

Het doet ons daarom genoegen, dat, naar de L o c o m o t i e f bericht, een Semarangsch gemeenteraadslid zich heeft opgemaakt, om voor die plaats een bedienden keur te ontwerpen, waarin registratie wordt voorgeschreven.

In de S t r a i t s T i m e s werd onlangs gezegd, dat het elks verstand te boven gaat, waarom te Singapore, de registratie nog niet is voorgeschreven. De beste kok en de handigste huisjongen, bleken soms de geroutineerdste dieven te zijn. Registratie maakt oneerlijke bedienden wel niet eerlijk, doch het zou hun moeilijk vallen, een nieuw diensthuis te vinden. Op Ceylon moet de registreering uitmuntende resultaten hebben gehad.

Maar men stelle zich van een plaatselijke verordening, gelijk thans te Semarang wordt voorbereid, niet te veel voor, zelfs niet, wanneer men die, naar wij meenen te mogen opmaken uit de L o c o m o t i e f, zoo minutieus inricht, dat de houders van livretten gefotografeerd worden, ter herkenning en om verwisseling der boekjes te voorkomen.

Een registratie, als de hier bedoelde, moet algemeen zijn, of zij beteekent niets en bovendien behoort zij, gelijk wij vroeger uitvoerig hebben uiteengezet, geschraagd te worden, door strafbepalingen, tegen de bedienden zoowel als tegen de meesters gericht, om de impopulariteit — die ook de L o c o m o t i e f veronderstelt — te overwinnen, maar ook den Indischen sleurgeest en gemakzucht.

Het Semarangsche blad vreest, dat door het uitreiken van dienstboekjes, een groot aantal menschen uit de maatschappij zullen worden gestooten, wanneer die dienstboekjes aantoonen, dat zij zich „aan een misschien maar kleine langvingerigheid", hebben schuldig gemaakt en dat de braven, met schoone boekjes, bij stijgende markt, hooger loon zullen gaan eischen, omdat het aanbod vermindert.

Het komt ons voor, dat onze geachte collega de zaken wat al te donker inziet. Juist om de langvingers, voor wier tekortkomingen hij zoo teerhartig pleit, uit de huizen te weren, en den bruinen broeder te doen inzien, dat het zaak is, zijn handen thuis te houden, wil hij zijn loopbaan, als spen of koetsier vervolgen, kunnen de livretten zoo heilzaam werken. En de betrokkenen zijn slim genoeg, om dit spoedig in te zien.

Bovendien, wie er geen bezwaar tegen heeft, het nog eens te probeeren met een, wegens oneerlijkheid ontslagen bediende, kan dit, ook al is de registratie ingevoerd, gerust doen. Doch men zal zich dan later niet kunnen beroepen, op niet-geweten hebben, op valsche briefjes, enz. En de aanvoer van nieuwe krachten zal altijd wel zóó groot blijven, dat er voor gebrek aan personeel niet gevreesd zal behoeven te worden.

De ondervindingen in Duitschland, en beter nog, naar de S t r a i t s T i m e s meldt, op Ceylon verkregen, weegt bij ons zwaarder, dan het angstig gewik en geweeg van de L o c o m o t i e f.

Men neme eens frischweg de proef, maar niet van gemeente- doch van governementswege; anders loopen de nonvaleurs van de geregistreerde plaatsen over naar de niet-geregistreerde, waar men dan een verzameling van uitschot zich zou zien ophoopen."

* * *

Uit Bandoeng schrijft men aan het S o e r. H d b l.:

De pupillen van het **„Blindeninstituut"** hadden den 10en Januari een feestje in deze inrichting. Bij hun terugkeer van het ouderlijk huis, waar zij de kerstvacantie hadden doorgebracht, boden zij Dr. Westhoff hunne nieuwjaarsgelukwenschen, benevens zijn levensgroot portret, door een inlandschen teekenonderwijzer in crayon geteekend, aan. Een toespraak van het hoofd der inrichting en van een der leerlingen, bloemen en muziek, maakten de feestelijkheid uit.

Het is aan de ijverige bemoeiïngen van Dr. Westhoff te danken, dat de resteerende gelden voor het Indisch huldeblijk, aan de Koningin, ongeveer 40 mille uitmakende, door H. M. zijn geschonken, aan een te Bandoeng te stichten ooglijders-gasthuis, hetwelk Haren naam zal dragen. Het zal worden opgericht aan den Hospitaalweg, en men hoopt met den bouw op 31 Augustus gereed te komen, om de stichting op Haren verjaardag te kunnen inwijden. Een gevolg dezer stichting zal zijn, dat de regeering een oogarts en verder personeel zal aanstellen, zoodat de verpleging van ooglijders geheel een voorwerp van staatszorg zal zijn.

Dit zal zeker wel eene groote voldoening voor Dr. Westhoff zijn, die zoo ijverig en krachtig naar verbetering van het lot der blinden in Indië, gestreefd heeft; want het is, als gezegd, aan zijne bemoeiïngen te danken, dat de Koningin, die vrij aanzienlijke som, niet aan verschillende weldadigheidsinstellingen in Indië. — ge-

*) Prettig

lijk oorspronkelijk het voornemen was —, maar aan deze éene instelling, het „Gasthuis voor Ooglijders", heeft geschonken.

* * *

Een kliniek door de Pekalongansche suikerfabrieken gesticht.

In een extra bijvoegsel van de Jav. Cour. van Vrijdag, zijn opgenomen de statuten van de naamlooze vennootschap „Kliniek van de Pekalongsche suikerfabrieken".

Oprichters zijn, de eigenaren der suikerfabrieken Tjomal, Kalfmati, Wonopringo, Tirto, Sragi en Bandjardawa, en doel is: het opnemen en verplegen van geëmployeerden en andere loontrekkenden van genoemde fabrieken, en van zoodanige andere, als zich later bij de vennootschap zullen aansluiten.

Het kapitaal bedraagt ƒ 32.000, in 8 aandeelen van ƒ 4.000, waarvan genomen zijn 6 en 2 in portefeuille blijven. De heer Justus Blank, administrateur van Kalfmati, is directeur en de administrateurs der vijf overige fabrieken, zijn commissarissen.

* * *

Uit Zuid-Celebes.

Aan een particulier schrijven uit Zuid-Celebes, ontleent het Soer. Hdbl. o. m.:

„Ik geloof, dat Zuid-Celebes vrijwel gepacificeerd is. Mon dieu, wat wil men nog meer! De bevolking doet alles, wat haar bevolen wordt, en ik hoop dan ook van harte, dat spoedig de noodige controleurs en civiele gezaghebbers, ons mogen vervangen en het goede werk voortzetten, dat onder militaire regime hier gewrocht is. Den korten tijd, het terrein en den hier heerschenden oertoestand in aanmerking genomen, is er door het militaire bewind heel wat tot stand gebracht."

* * *

De Deli Cour. schrijft omtrent

De Positie van de onderofficiersvrouw in Indië.

Deze blijkt voor de Nederlandsche maagderij nog altijd niet veel aantrekkelijks te hebben. Een der hoogere adjudant-onderofficieren toch, had in een veel gelezen Hollandsch blad, een advertentie geplaatst, waarbij hij een vrouw zocht. Hij had daarin zijn betrekking niet genoemd en ontving acht antwoorden.

Nadat hij met alle candidaten, achtereenvolgens, in nadere correspondentie was getreden, en had medegedeeld, wat zijn positie en lang niet ongunstige vooruitzichten waren, trokken de trouwlustige dames zich achtereenvolgens allen terug, zoodat den man niets anders overschoot, dan zijn paspoort te nemen, en te trachten in Nederland een levensgezellin te zoeken, die genegen was, hem bij reëngagement naar de koloniën te volgen.

Maar ook dat mocht niet baten, de juffers bleven liever ongehuwd, dan onderofficiersvrouw in Indië, te worden. Mogen de instelling van 'n Weduwen en Weezenfonds en andere verbeteringen in de positie van onze onderofficieren, de trouwgrage jonkvrouwen, spoedig tot andere gedachten brengen.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Met het oog op het groote belang, dat met de bananencultuur voor deze kolonie is gemoeid, ontleenen wij het volgende aan het jaaroverzicht van de Suriname:

„Met blijmoedigheid zou de aankomst van het eerste transportschip over 3 maanden tegemoet kunnen gezien worden, ware het niet, dat de kwestie van het binnenlandsch vervoer nog niet afdoend geregeld is. Door den toenmaligen beheerder van de aan de bacove-cultuur deelnemende plantage Dordrecht, Mr. Jan ten Brink, werd het plan ontworpen om tusschen de plantages Peperpot a/d. Boven Suriname en Spieringshoek a/d Commewijne een spoorweg voor vervoer aan te leggen. Dit plan werd door een Fransch syndicaat overgenomen; het vroeg en verkreeg van het Gouvernement de daartoe vereischte concessiën, evenwel onder bepaalde voorwaarden, waarover het zich nog nader uitspreken moet, waartoe het tot eind Februari den tijd heeft.

Vreemd mag het heeten, dat het plan niet dien algemeenen bijval gevonden heeft, welken het verdiende.

Er is veel besluiteloosheid geweest aan de zijde der planters en tegenwerking van de zijde der Bestuursmannen, waarbij leugen en verdachtmaking niet gespaard zijn. Frisch deed echter daartegenover de houding van den Gouverneur aan, die het plan welwillend gezind zich betoonde.

Middelerwijl bood een Holl.-Indische Maatschappij aan door een stoomsleepbootdienst het vervoer te bezorgen.

Afgeronde voorstellen werden niet aan de aanbiedende zijde gedaan; doch evenmin werd van de zijde der planters het verstandige woord gesproken dat tot nadere vruchtbare onderhandelingen kon lijden.

Onlangs werd ten huize van Mr. J. ten Brink een bijeenkomst gehouden van belanghebbenden in de bacove cultuur en hun gevraagd in afwachting van het totstand komen van den spoorweg, zich aan een stoomsleepdienst, door het reeds genoemde Fransch syndicaat te ondernemen, te verbinden.

Tot een definitief resultaat kwam het evenwel ook toen niet."

Laat ons hopen, dat deze quaestie intusschen geregeld zij. Een tegenvallertje bracht de cultuur toch reeds, zooals ook uit het schrijven blijkt, dat wij hierachter uit hetzelfde blad overnemen:

„In mijn laatsten brief zeide ik, dat er plantages moeten zijn, die geen geld en geen voldoend aantal gecontr. arbeiders hebben, waardoor te betwijfelen valt of alle de 2e serie op tijd zullen kunnen beplanten.

Het doet mij leed te moeten meedeelen, dat dit gebrek ook tot oorzaak heeft gehad onvoldoend onderhoud van de 1e serie, met het gevolg, dat een deel der cultivaties achterlijk in groei is gebleven. Het wieden kon niet geheel op tijd geschieden, delven en omspitten moesten voor een deel worden uitgesteld.

Het is dus niet te verwonderen, dat de Agent van de Fruit Comp. bij zijn jongste bezoek den stand der bacoven-velden op verscheidene plantages minder goed heeft bevonden dan 4 maanden geleden.

De schuld ligt niet aan de directeuren der plantages, die niet tevens beheerder zijn — hoewel ik niet beweer, dat deze laatsten bij machte waren het euvel te voorkomen.

Het bedrag dat verscheidene plantages noodig hebben, is gebleken aanzienlijk grooter te zijn dan de van het Bestuur ontvangen financiëele steun.

Bij sommigen viel het in orde brengen van hoofdloozing en vaartrens tegen; meer dan gerekend was, moesten dure vrije arbeiders in dienst worden genomen; door de tegenvallende hoeveelheid arbeid van het laatste transport Br.-Ind. immigranten verkregen.

Allen hadden een grooten tegenvaller in de kosten voor de transportmiddelen, waarop, onbegrijpelijk, niemand gerekend had bij het maken der begrootingen.

Het zou eene heele uitkomst zijn, indien het Bestuur op de een of andere wijze voor de laatstgenoemde groote uitgaven financiëel kon bijspringen, bijv. door de opbrengst van het product van het 1e jaar aan de planters te laten, het opstal één jaar verlengende.

Goed beschouwd toch, is als oorzaak der tegenvallende kosten aan te wijzen de afwijking van het plan der Vereeniging v/d Gr. Landbouw aan 't Bestuur aangeboden, en aangenomen — nl. dat elke onderneming jaarlijks niet meer dan 50 akkers zou aanbrengen — toen het bleek, dat de deelneming in de bacoven-cultuur niet groot genoeg was om de vereischte 3000 HA. gedurende 3 jaren te beplanten: de voorwaarde voor het vinden van een markt voor het product.

De deelnemers moesten dientengevolge een tot zesvoudig aantal akkers aanbrengen, waardoor de tegenvallende onkosten ook grooter zijn geworden.

Het product voor de 1e aflevering wordt om bovengenoemde reden bijzonder laag getaxeerd: 5000 à 6000 bossen. De verschepingen worden getaxeerd: in Maart 6000 bossen; in April 26000; in Mei 43000 en in Juni 55000. Evenwel is de verwachting over het geheele jaar genomen gunstig; al mocht het gemiddelde percentage full bunches — 9 handen — eenigszins tegenvallen.

Dordrecht en Leliëndaal zullen naar verhouding hunner beplantingen het grootste product in de eerste maanden hebben.

Dit alles is intusschen geen teleurstelling. Vooruit wisten wij van elders dat het eerste jaar niet zeer veel afwerpt, en kunnen nu reeds bepalen, dat ons eerste product in hoeveelheid en qualiteit niet beneden dat van andere landen wezen zal. Wij waren er ook op voorbereid, dat de eerste 2 jaren teleurstellingen zouden meebrengen, omdat deze onze leerjaren zijn.

Voor de 2e serie hectaren is er een zeer groot tekort aan plantsoenen. De Curaçao, die ll. Donderdag vertrok, zal 150000 tegen half Februari overbrengen.

De beschikbaarstelling van een koloniaal vaartuig voor het halen van plantsoenen hebben wij aan onzen Gouverneur te danken, die hierdoor wederom blijk gegeven heeft in alle opzichten de nieuwe cultuur te willen bevorderen.

De heer Williams vertrok met het schip om voor de spoedige aflevering der plantsoenen op Jamaica te zorgen. Hij keert per eerste gelegenheid terug naar hier, om in het belang van de bacove-industrie werkzaam te zijn.

De rijke Surin. bodem waarborgt succes aan de bacove-cultuur; doch van de verzorging hangt alles af; men onthoude zijnen akkers dus niets.

Nog steeds wacht de kwestie van het transport op eene goede oplossing.

—Na alles wat daarover reeds gezegd is, mag wel medegedeeld worden, dat in de gegeven omstandigheden de wijze, waarop plantage Waterland zich voorneemt in het transport van haar product te voorzien, als eene oplossing mag beschouwd worden.

Zij heeft 3 ijzeren ponten ontvangen — welke op Clevia in elkaar worden gezet —, die elk eene laadruimte van 3000 bosschen hebben. Een daarvan

FEUILLETON.

Aan gene zijde van den Evenaar.

(Veertien dagen in een Nederlandsche Kolonie.)

Vertaald uit de Straits Times.

(Vervolg.)

Vervolg van Sindonglaja en verder.

Het hotel, dat uit een hoofdgebouw bestaat, met een aantal kleine afzonderlijke paviljoens, te midden van rozen en andere bloemen uit de gematigde luchtstreken, is gelegen op de hellingen van den Gedeh, op een hoogte van 3300 voet boven den zeespiegel. Op deze hoogte kan men over dag groote afstanden afleggen zonder gevaar voor uitputting, en des avonds is de lucht er heerlijk koel — toen wij er den nacht doorbrachten wees de thermometer even beneden de 70 graden aan. Er is een tennis-court bij het hotel, en de directeur sprak er van, een tweede aan te leggen, en met het biljard- en kegel-spel voor den avond, en een zwembassin uit een warm-water bron bij de villa van den gouverneur-generaal, voor gezonde ontspanning over dag, is de afwezigheid van stadsleven en gezelschap wel te verdragen. Het tarief is matig en bedraagt vijf gulden daags.

* * *

Het zomerverblijf van den Gouverneur-Generaal.

Het zomerverblijf van den gouverneur-generaal, Tjipanas, ligt ongeveer een kwart mijl van het hotel af. Het is een liefelijk gelegen villa-verblijf, aan den hoofdweg van Tjiandjoer, dat te midden ligt van een tuin, die ons eensklaps in gedachten naar het Zuiden van Engeland verplaatst. Hier als op vele andere plaatsen van Java leest men de waarschuwing: „Verboden toegang", maar een hoffelijk verzoek aan den beheerder leidt tot een hartelijk welkom, om den tuin te bezichtigen. Deze is wel voorzien van dahlia's, rozen, hortensias, begonia's, sleutelbloemen, baardanjelieren, muurbloemen en andere oud-modische gewassen, en de met bloemen bedekte fuchsia's voerden ons in gedachten terug tot de heerlijke dagen in Devonshires dalen doorgebracht. Van de grasvelden bezwangerden viooltjes de lucht met hun zoete geuren. De prachtigste orchideeën klampen zich aan de boomen vast en onder de andere, meer forsche varensoorten kwam toch ook de chevelure tot haar recht. Sommige pijnboomen, groepen Australische araucaria's en Japansche eike- en kastanjeboomen vormden een tegenstelling met de levendige kleuren der bloembedden. In het park is een mooie vijver, te midden waarvan een fontein een kristallen regen opwerpt, die door de zonnestralen verlicht als zoovele schitterende diamantjes zich voordoet voor het oog.

„Warme rivier" is de letterlijke beteekenis van Tjipanas, en een warme bron in de nabijheid van de villa voorziet de badkamers hier, zoowel als het zwembad van het Sanatorium.

Er is een mooi uitzicht van de villa, maar nog mooier van Goenoeng Kasoer, eenige honderde voeten hooger, waar een vorig gouverneur-generaal dikwerf zijn ontbijt gebruikte; vandaar den naam nu van Ontbijtberg aan dien heuvel gegeven. Een zilvermijn in de buurt werd een tijdlang door Jan Compagnie ontgonnen.

Excursie naar den Gedeh.

De bergtuin van Tjibodas, hiervoren reeds eenmaal genoemd, is een bezoek wel waard. Een goed wandelaar kan om zes uur 's morgens op weg gaande naar Tjibodas gaan, daar ontbijten en des middags om twaalf uur in het hotel terug zijn. Maar een tocht, die iedereen behoort te maken, die te Sindanglaja vertoeft, onverschillig voor hoelang, is die naar de vallen bij Tjibeureum naar Kandang Badak en den krater van den Gedeh. Dames kunnen den tocht in tandoes maken; heeren te voet of te paard. De vallen van Tjibeureum bestaan uit drie watervallen, die van een hoogte van 400 voeten langs een loodrechten rotswand neerstorten. De weg daarheen voert hier en daar door interessante stukjes wildernis.

Van Tjibeureum voert het pad steil in de hoogte en door een smalle kloof in de rotsen een natuurlijken doorgang, waaraan de inlanders enkele wondervolle legenden hebben verbonden. Warme bronnen breken zich uit de bergkorst te voorschijn, zij

is voorzien van een krachtigen motor, die de beide andere, aan elke zijde één, op sleeptouw nemen kan. De kosten zijn ongeveer dezelfde als wanneer houten ponten en een sleepbarkas waren aangeschaft. Van de onderhoudskosten kan niet hetzelfde gezegd worden, daar die, zonder bewijs aan te voeren, voor de ijzeren ponten minder aangenomen mogen worden.

Hoe gering ooq de 1e aflevering onzer bacoven wezen moge, mij dunkt, dat de dag, waarop zij zal plaats hebben, niet onopgemerkt mag gelaten worden.

De Kolonie mag wel op dien dag blijken geven van waardeering en dankbaarheid aan onzen oud-Gouv. Lely, onzen oud-Minister van Kolon., thans onzen Gouverneur, den heer Idenburg, en aan allen, die het tot stand komen van onze bacoven-cultuur hebben bevorderd."

Van Vreemde Koloniën.

Geneesheeren in Tunis.

In Tunis heeft men doktoren noodig, en nu wordt een beroep op de Fransche gestudeerde wereld gedaan, om in die behoefte te voorzien. Het is wel aardig te vernemen, welke conditiën worden aangeboden.

De leeftijdsgrens is op dertig jaren vastgesteld en een proeftijd van twee jaren moet worden doorgemaakt, op een traktement van 3000 franken 's jaars. Gedurende dien proeftijd zullen de geneesheeren hulp verleenen, aan de met den dienst in de Fransche en inlandsche hospitalen, belaste doktoren, terwijl hun de verplichting is opgelegd, om de Arabische taal te leeren, door het volgen van een speciaal voor hen bestemden cursus.

Zijn ze nu voldoende op de hoogte van alles, dan kunnen zij opgenomen worden, in het korps der koloniale geneesheeren, aan wie een ietwat hoogere bezoldiging zal moeten worden toegekend.

Vijftien honderd gulden 's jaars! Kom er bij ons eens om, om daarvoor doktoren voor Java te vinden.

Inlanders als europeesche ambtenaren.

Door het bestuur van Indo-China, werd eene commissie benoemd met de opdracht, om na te gaan, in hoeverre en onder welke voorwaarden het inlandsche element zou kunnen worden toegelaten, tot de Europeesche ambtenaars-korpsen in de kolonie. De commissie, samengesteld uit de chefs der verschillende diensten en de voorzitters der Kamers van Koophandel en Landbouw, heeft aan den Conseil Supérieur, een wetsontwerp voorgelegd, waarvan de strekking in hoofdzaak de volgende is:

Elke inlander kan, mits voldoende aan dezelfde voorwaarden van ouderdom en bekwaamheid, als voor de Fransche aspir. zijn vastgesteld, benoemd worden tot eenige betrekking, zoowel bij het bestuur en de rechterlijke macht, als bij eenigen anderen openbaren dienst, nadat zij hebben voldaan, aan de hun op te leggen militaire verplichtingen. Deze militaire verplichtingen, stellen een gelijken diensttijd vast, als voor elk Fransch burger is voorgeschreven. De dienst zal moeten worden vervuld in Indo-China, bij de inlandsche of gemengde korpsen, waar de belanghebbenden in afzonderlijke pelotons zullen worden vereenigd, om er te worden onderricht naar het voor de candidaat-onderofficieren voorgeschreven. Zij zullen voor den afloop van hun dienst worden gemachtigd, een examen te ondergaan, dat hun bij welslagen den rang van reserve 2den luitenant bij de korpsen inlandsche tirailleurs verleent.

Intusschen zijn bij bedoeld ontwerp nog verschillende betrekkingen voor inlanders gesloten, en wel, die der eigenlijke magistratuur, waar van de leden over het geheele Fransche koloniale domein, rouleeren; die van inspecteur der civiele diensten, van gewestelijke bestuurshoofd en van commissaris van politie, welke titularissen bevoegdheden hebben, tot welke laatste betrekkingen, de benoeming van den minister van financiën uitgaat.

Ten aanzien van den magistratuur, is eene speciale organisatie voor Indo-China voorgesteld, waarbij de inlanders zouden kunnen worden benoemd, in verschillende betrekkingen, als substituten van den procureur der republiek en van den procureur-generaal, rechters in de rechtbanken met drie leden, en raadslieden aan het hof van appèl, waar zij hunne functiën slechts met medewerking en bijstand van Fransche magistraten kunnen vervullen.

Het feit, dat de hoedanigheid van Fransch-burger niet van de inlanders zal worden vereischt, voor de toelating tot de verschillende diensten, maakte eene regeling noodig, waarbij zij toch worden onttrokken aan de inlandsche rechtbanken in Annam en Kambodja. Men achtte het anomalie en zelfs gevaarlijk, om Fransche ambtenaren onder de rechtsmacht te laten van rechtbanken, die uit naam, van onder Fransch protectoraat staanden, als de vorsten van Annam en Kambodja recht spreken. Om dezelfde redenen zijn de decreten op het inboorlingschap en de interneering van Annamieten en vreemde Aziaten, niet van toepassing verklaard op deze categorie van inlanders.

* * *

Verder zijn bij het ontwerp een aantal punten geregeld, betreffende bezoldiging, verloven en reis- en verblijfkosten, dezer categorie van ambtenaren, aan wie bijv. na een verblijf van 6 jaren in Indo-China, een speciaal verlof naar Frankrijk kan worden verleend, om daar weer terug te keeren, in de milieux, waar zij hunne studiën voltooiden.

Evenals ten onzent de meerdere deelneming van het inlandsch element in de verschillende takken van bestuur in Indië, niet de onverdeelde goedkeuring wegdraagt, hebben voren bedoelde plannen, waaraan door den minister van koloniën, Milliès-Larroix, zijne goedkeuring reeds werd verleend, niet nagelaten in Fransche koloniale kringen, aanleiding te geven tot kritiek.

Zoo wijst een kolonist uit Tongkin, op het gevaar, dat een inlander, administrateur 3de klasse, een Franschman als administrateur 5de klasse, onder zich zou kunnen hebben, en maatregelen op Franschen toepasselijk, zou hebben voor te bereiden, terwijl het kan voorkomen, dat een inlander als substituut van den procureur der republiek de veroordeeling van een Franschman zou kunnen eischen, dan wel als rechter de veroordeeling uitspreken.

Dit gaat zijns inziens, te ver, zóó dat het prestige van het leidende ras, er door zou worden geschaad.

De man vindt de medewerking van het inlandsch element opperbest, maar alleen in de ondergeschikte baantjes, met Franschen steeds boven zich.

* * *

In Kameroen.

De gouverneur van Kameroen, heeft aan de Vereeniging van Handelaren op West-Afrika te Hamburg, in een schrijven uiteengezet, hoe de zaken daar in het door hem bestuurd gewest, tusschen bestuur en handelaren staan.

Hij verklaart beslist, den vrijen handel in wapens en minutie niet te kunnen toestaan, met het oog op het gevaar dat in de huidige omstandigheden daaruit zou kunnen voortvloeien, en zegt, dat hij met alle, te zijner beschikking staande middelen, den smokkelhandel in wapens en munitie, zal tegengaan.

Bij deze gelegenheid wijst hij er op, dat tegen niet minder dan dertig vervolgingen in de districten Ebolowa, Lomie en Doumé, zijn ingesteld tegen Europeanen, die zich aan afpersingen, tegenover de inboorlingen, hadden schuldig gemaakt.

Tevens wijst de gouverneur, op de hem gebleken onmogelijkheid, om de tegenwoordige wijze van vervoer te handhaven, waarbij op den weg van Cribi naar Yasendé, duizenden dragers, voor meer dan een derde vrouwen en kinderen, daartoe worden gebezigd, terwijl de landbouw in de dientengevolge ontvolkte dorpen, stilstaat.

Ook maakt de gouverneur melding van een plan, tot een verbod op den invoer van rhum, waarmee thans de dragers worden betaald; die het door roofbouw verkregen caoutchouc, naar de kust moeten vervoeren.

De Hamburger Nachrichten, dit schrijven commenteerende, achtte het teekenend, dat het bestuur de zijde van den inlander, tegenover den kolonist koos.

* * *

Tabak in Engelsch-Indië.

Zooals iedereen weet, schreef de Statesman, is het groote nadeel van de indische tabak, gelegen in het groot percentage aan nitraten in het blad en vele pogingen zijn door planters en sigarenfabrikanten in het werk gesteld, om dit element te elemineeren, doch zonder succes. Sommige onderzoekingen onlangs gedaan, door een scheikundige van het Indian Economic Museum, ten opzichte van het water, dat in

---

aan zij — zooals dikwerf het geval is op de bergen in Japan — met kristalheldere koude beekjes.

Na twee en een half uur klimmens van Tjibeureum bereikt men Kandang Badak (Rhinoceros Kraal). Het ligt halfweg den zadel, die Gedeh en Pangerango verbindt, en hoewel er nu geen sporen meer van die dikhuidige dieren worden gevonden, verzekert men, dat nog niet zoo heel lang geleden deze plek en Telaga Warna geliefkoosde plaatsen voor den rhinoceros waren. Aan toeristen wordt aanbevolen om den nacht hier in de hut door te brengen en des morgens om 4 uur op te breken om den Pangerango te bestijgen, ten einde de zon te zien opgaan.

Langs een steil en moeilijk bergpad kan men dan den krater van den Gedeh in anderhalf uur bereiken en het gezicht op den reusachtigen krater van den machtigen vulkaan moet overweldigend wezen en de moeilijke bestijging ten volle loonen.

Per spoor naar Djokjakarta.

Toen wij den volgenden morgen van Sindanglaja afreden, stond daar de witte kraterwand van den Gedeh als een reusachtig blok marmer in de morgenzon.

Er zijn verschillende plaatsen in de Preanger Regentschappen, waar de bezoeker zijn tenten kan opslaan in stede van te Sindanglaja, zooals Soekaboemi, Bandoeng en Garoet. Al deze plaatsen hebben haar eigen aantrekkelijkheden voor patiënten, en van de hotel-gelegenheden, inzonderheid wat het hotel Rupert te Garoet betreft, wordt door allen, die er geweest zijn, met den meesten lof gesproken.

Onze weg liep door thee-, koffie- en cacao-plantages en rijk bouwland naar Tjiandjoer — een kleine bergstad, met een air van welvaart en vooruitgang — waar we den trein van 9.30 's morgens naar Padalarang pakten. Hier stapten we over in den sneltrein van Batavia, waarmee we om 5.46 's namiddags Maos bereikten. Het had in onze bedoeling gelegen om den nacht te Bandoeng door te brengen, zooals ons door den hoffelijken directeur van het Hotel des Indes te Batavia, den heer Gantvoort, was aangeraden, maar we zagen daarvan af om meer tijd aan het oostelijk deel van 't eiland te kunnen besteden. Het was gelukkig ook, want nauwelijks hadden we Pandarang achter den rug, toen de regen in stroomen begon neer te vallen en in den namiddag en gedurende den nacht woedde een hevige donderbui, die aanleiding gaf tot oponthoud, daar een deel van de lijn bij Moentilan was weggespoeld, zoodat onze trein den volgenden dag drie uur te laat te Djokjakarta aankwam.

Te Maos in de goed gebouwde, geriefelijke pasangrahan gebruikten vier onzer een plechtig maal in plechtige stilte, totdat een vraag onzerzijds, toen de koffie werd rondgediend, het ijs brak en den weg opende voor een interessant gesprek.

Het is de gewoonte om zich vroolijk te maken over de Engelsche terughouding, maar naar hetgeen wij opmerkten staan de Hollanders in dit opzicht geen haartje bij de Engelschen ten achter, waar het eigen landgenooten aangaat. Anderzijds zou niets de vriendelijkheid en hoffelijkheid kunnen overtreffen, waarmee wij van het eene einde van Java tot het andere werden behandeld. Geen Hollandsch sprekende hadden we ons voorbereid op menigen verdrietigen dag, maar onze vrees was volmaakt noodeloos, want waar we ook kwamen ontmoetten we steeds aangename Engelsch-sprekende Hollanders, die de meest onderhoudende gezelschappers bleken te zijn, en we maken van deze gelegenheid gebruik om onzen dank te betuigen voor de hoffelijke hulp, die we van tijd tot tijd mochten ontvangen. Op grond van geen Hollandsch of Maleisch te spreken, behoeft geen Engelsche man of vrouw zich te laten weerhouden van een bezoek aan Java. In alle hotels kan men met Engelsch terecht, en ofschoon niet alle treinconducteurs en stationchefs Engelsch mogen kunnen spreken, is men er zeker van een beschaafde heer of dame in den trein aan te treffen, tot wie men zich gereedelijk om hulp kan vervoegen.

Eens hadden we een interessant discours met twee inlandsche ambtenaren uit het gevolg van den sultan van Djokjakarta. Deze lieden hadden het eiland Java nooit verlaten en toch las en sprak een hunner het Engelsch vloeiend en met volmaakt accent.

Den volgenden dag waren we, niettegenstaande het oponthoud, te Djokjakarta bijtijds voor de tiffin en besteedden wij den namiddag voor een bezoek aan de Hindoe-ruïnes te Parambanan.

Wordt vervolgd.

Hadramaut in Zuid Arabie gebez gd wordt, voor het besproeien der tabaksvelden, schijnen op 'n geneesmiddel te wijzen. De mooie qualiteit van de daar geteelde tabak, wordt uitsluitend aan het water toegeschreven, dat bij de analyse in Indië merkwaardige, vruchtbaarmakende eigenschappen bleek te bezitten, welke waarschijnlijk zijn toe te schrijven aan de tegenwoordigheid van potasch en kalkzouten, en aan de werking van sulforten om de alkalische bestanddeelen van den grond vrij te maken. In dit opzicht wijkt de samenstelling van het water af, van het welwater in Goedjerat, dat voor de tabakscultuur zoo geschikt werd bevonden. Het Goedjerat water ontleent zijne waarde aan de nitraten, die het bevat, terwijl in het Hadramaut-water, slechts een geringe hoeveelheid nitraten wordt gevonden. Dit schijnt op de wenschelijkheid te wijzen om de nitraten in den bodem, waarop Indische tabak wordt geteeld, te neutraliseeren, door de toepassing van potasch.

* * *

Italiaansch Somaliland.

De aanval van Abessynsche krijgers op het dorp Lugh aan de Djoeba, in de maand December l.l., heeft geleid tot een voorstel van 'n wet op de organisatie van Italiaansch Somaliland van de zijde der Italiaansche regeering, die nu onlangs bij wijze van proloog op de behandeling van het ontwerp, een interpellatie, met betrekking op het incident van Lugh, had te beantwoorden.

Hierbij kwamen de rechten van Italië, op de betrokken streek. Het was in 1889 dat Italië het protectoraat verkreeg over Obblia en het kustgebied van Benadir, met uitzondering van de havens Warsjejekh, Magidisco en Berawa, waarover de sultan van Zanzibar, zijne suprematie wenschtte te handhaven. Aldus aan de kust gevestigd, wenschtte Italië zijn invloed naar het binnenland uit te breiden, en bij verdrag met Engeland, werden de invloedsferen van beide mogendheden in die streken vastgesteld, waarbij heel Somaliland en Abessynië, als 't ware onder Italiaanschen invloed werden geplaatst. In 1892 verkreeg Italië van den sultan van Zanzibar, dat deze zijne souvereiniteitsrechten op de hiervoren genoemde havens prijs gaf, terwijl het van de sultans Barbera en Lugh, wist te verkrijgen, dat dezen zijne bescherming aanvaarden.

Men zou uit het voorgaande kunnen opmaken, dat de rechten van Italië op die streek, onbetwistbaar zijn. Het ongeluk wil echter, dat de negus van Abessynië, het hiermee niet eens is, en dat het verdrag van Adis Abeba, dat punt niet heeft geregeld, de negus dus nimmer van zijne aanspraken op den loop van den Djoeba heeft laten varen.

De Djoeba is voor Abessynië eene belangrijke rivier. Terwijl de Wabi Sjebeli, de stroom der luipaarden, evenals de Djoeba op de door de Aroessi-Gallas bewoonde, drie tot vijf duizend meters boven den zeespiegel gelegen plateaux ontspringt, brengt de eerste het niet tot de zee, doch loopt in het zand te niet, terwijl de Djoeba nog genoeg water naar den Oceaan meevoert, om nog tot 300 kilometers van de kust, bevaarbaar te zijn. Deze rivier vormt dan ook vrijwel de eenige waterverbinding van Abessynië met de kust.

Reeds in 1897, werd kapitein Ferrandi te Lugh door Abessyniërs aangevallen. Er werd toen door den negus en Italië weinig aandacht aan geschonken, maar thans, na het jongste voorval te Lugh, gaf Menelik zijn leedwezen te kennen, en zijn bereidwilligheid om alle billijke en noodige voldoening, te verschaffen; daaraan toevoegende, dat hij besloten was, den bestaanden toestand en de veiligheid in het achterland van Benadir, te handhaven.

Men begrijpt dat dit antwoord in Italië, minder in den smaak viel. Hoezeer den Italiaanschen invloed op die streken erkennende, moet de negus, door het zich ten plicht te stellen, de orde in die streken te handhaven, zich zelven nog als den meester beschouwen, hetgeen niet kan nalaten, de Italianen te belemmeren in hun optreden, aldaar.

Heel Somaliland beteekent thans voor Italië niet veel uit economisch oogpunt, maar de eer van het land heet er nu mee te zijn gemoeid, dat Lugh niet verloren gaat en de dood der daar aangevallen officieren, wordt gewroken.

Intusschen beoogt het ingediende wetsontwerp slechts het effectief der inlandsche bezetting in twee jaren tijds, van 2000 tot 3200 man op te voeren, en een crediet, ten bedrage van 125 duizend franken voor openbare werken, uit te trekken. Veel wordt er dus niet verlangd door de regeering, naar sommigen meenen, zelfs veel te weinig.

* * *

Twee maten.

De Etoile Belge, vestigt de aandacht op de houding der Engelsche pers ten opzichte van hetgeen nu in Natal gaande is, bij het tegen Dinizoeloe gevoerde proces zoo geheel in tegenstelling met die, welke de pers aannam, ten aanzien van de beschuldigingen tegen de regeering van den Congo-Staat.

Door den advocaat Jellicoe, is toch in een open brief, waarin hij verklaart, af te moeten zien, van de verdediging van Dinizoeloe, daar hij niet kan hopen recht voor zijn cliënt te erlangen, der regeering van Natal ten laste gelegd, dat het recht van de verdediging in Natal niet bestaat. Verschillende getuigen zijn gedwongen, tegen Dinizoeloe te getuigen; honderden getuigen à décharge zijn gevangen gezet, of opgesloten; men heeft zich den staat van beleg ten nutte gemaakt, om vreedzame, maar voor den beschuldigde gunstige getuigen, te fusilleeren; den beschuldigde, heeft men in zijne besprekingen met zijne gerechtelijke raadslieden zooveel mogelijk belemmeringen in den weg gesteld.

De Times, die nimmer ruimte te kort kwam om de praatjes van Protestantsche zendelingen in den Congo-Staat, over zoogenaamde wreedheden rond te brieven, maakte van het heele incident Jellicoe, slechts melding door een artikel uit de Kapes Argus over te nemen, waarin de heer Jellicoe scherp veroordeeld werd, en zijne houding voorgesteld, als een bedreiging van den inwendigen vrede in Natal en een aanmoediging van de vijanden der koloniën in Engeland.

* * *

Hoedenindustrie op Madagaskar.

De hoeden-industrie op Madagaskar, is nog slechts van jongen datum In den loop van negentien honderd, werden eenige inlichtingen gevraagd aan het koloniaal bestuur, en in 1902, zond de dienst van den landbouw een collectie die op het algemeen landbouw-concours te Parijs in 1902 werd aangetroffen. Hier trokken de hoeden de aandacht van verschillende Parijsche industriëelen, die den wensch te kennen gaven om in de gelegenheid te worden gesteld, te trachten in den handel te brengen. Een beroep op de handelslieden van Tamatava, was hiervan het gevolg; he, bleef echter onbeantwoord, daar men er met het oog op het risico op Madagaskar, niet aan durfde.

Het bestuur van Madagaskar, en de Jardin Colonial, stelden zich toen ten plicht, om de opkomst eener industrie te bevorderen, welker toekomst verzekerd scheen, en zij belastten zich toen met de uitvoering der eerste orders.

Deze stap had uitstekende gevolgen. In minder dan twee jaren tijds, werd de mogelijkheid van den uitvoer van strooheden den handelslieden van Tamatava aangetoond, en dank zij de door het bestuur verleende medewerking is deze industrie nu een bron van welvaart geworden voor Tamatave en omstreken, terwijl ook 'n aantal Europeesche en inlandsche kooplieden daar zij bij spinnen.

In 1901 bedroeg de uitvoer van hoeden in lolaal 120 franken; in 1904 was de waarde van den uitvoer tot 18000 franken gestegen; en in 1906 bereikte het cijfer van den uitvoer een totaal van 37.247 franken, een aardige vooruitgang dus.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

Weekblad voor Indië. 12 Januari 1908.

In een opstel: *De rechtstoestand der gouvernements-ambtenaren in Ned.-Indië*, bepleit X inzonderheid voor de ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur en B. O. W., de wenschelijkheid, om door meer aaneensluiting te geraken tot verkrijgen eener wettelijke regeling der rechtspositie. „De juristen hebben al zekere wettelijke voorschriften, die hun positie beschermen en versterken. Militairen eveneens. De onderwijsmenschen verkeeren in een voordeeligen toestand, omdat het gouvernement er altijd meer noodig heeft en de uitzending nog al moeite kost...” Dan weeklaagt de schrijver, dat er zoo weinig medewerking van de ambtenaren-zelf is. „De welbekende Indische laksheid is ook hier een belemmerende factor. Daar komt bij, dat ambtenaren, die een zes- of zevenhonderd gulden per maand verdienen, aan hun waardigheid verplicht meenen te zijn, zich te onthouden. Het is merkwaardig, hoe velen het idee hebben, dat vaststelling van de rechtspositie toch eigenlijk een middel is om meer tractement te bekomen, en als men dan al zevenhonderd heeft, staat het niet gekleed aan de beweging mede te doen. In elk geval ziet men, dat de hoogere ambtenaren er zich buiten houden, en dit is natuurlijk een groot nadeel. Men moet probeeren de residenten, hoofdingenieurs, leden van de Rekenkamer en van den Raad van Indië te winnen als leden der vereeniging; eerst dan komt er kans dat men iets bereikt.” Enz.

Mevr. N. van Zuylen—Tromp geeft een interessante beschrijving van het z.g.n. *Kaartweefsel*, waaraan eenige illustraties ter verduidelijking dezer bijzondere, doch zeer eenvoudige techniek zijn toegevoegd. Mevr. Van Zuylen is o. i. er volkomen in geslaagd door hare bijdrage de belangstelling in Indië voor deze eigenaardige — ook door sommige inlanders beoefende — weefwijze op te wekken, welke tot heden onder de aldaar wonende Europeanen nog maar heel weinig bekend schijnt te zijn. Zij verwacht, dat haar artikel misschien aan enkelen hunner, die daartoe in de gelegenheid zijn, aanleiding zal geven om een en ander ter plaatse, bij de beoefenaars, nader te onderzoeken en daarna te boek te stellen of mede te deelen aan de directie van „Boeatan”, de permanente tentoonstelling van Nederl.-Indische kunstnijverheid en huisvlijt, door „Oost en West”; Heulstraat 19, Den Haag, opgericht, die iedere inlichting desbetreffende in hartelijken dank zal ontvangen.

Uit dit nummer releveeren wij dan nog een tweetal artikeltjes met afbeeldingen, namelijk: „*Een autoclubtocht naar Malang*”, waaruit blijkt, dat de autosport zich snel ontwikkelt in Indië, daar op het oogenblik o. a. in de res. Soerabaja reeds 93 auto's en 97 motorfietsen zijn geregistreerd; zoomede „*Een veefokkerij te Buitenzorg*”, door *G. J. de Kruyff*, een beschrijving bevattend der fokkerij van den heer Lucassen, op Tanah Sereal; „In keurig onderhouden stallingen staan thans 12 Europeesche koeien en een pracht van een Europeeschen stier. De eigenaar der fokkerij is van plan nog 28 Hollandsche koeien te laten uitkomen, en dan zal deze fokkerij zeker de grootste op Java zijn.”

* * *

De Ingenieur. 15 Februari 1908. No. 7.

Met ingenomenheid maken we melding van een uitvoerig, geïllustreerd artikel van den mijningenieur *E. Middelberg: Het Banka-boortoestel voor de uitvoering van ondiepe boringen en grondonderzoek.* Het toestel werd in zijn oorspronkelijken vorm ontworpen door den mijningenieur J. E. Akkeringa en in het jaar 1858 voor het eerst toegepast voor het onderzoek naar stroomtin in de gouvernements-tinontginningen op het eiland Banka. Sedert werd dit toestel herhaaldelijk verbeterd, doch bereikte — volgens schr. — reeds in 1880 den vorm waarin het, met slechts zeer geringe afwijking, thans nog wordt toegepast. In 1903 bij de exploratie van het Lawagebied, voornamelijk op goud, door Prof. van Loon, werd eveneens — met geringe wijzigingen — van het Banka-boorgereedschap gebruik gemaakt. Deze toepassing in Suriname — vervolgt schr. — heeft tengevolge gehad, dat het Banka-boortoestel in ruimer kring bekend geworden is en waardeering gevonden heeft. Waar het thans op uitstekende wijze door een Nederlandsche fabriek wordt vervaardigd, in Fransch- en Britsch-Guyana toepassing heeft gevonden, in den laatsten tijd in Noord-Amerika, als „the greatest prospecting drill ever made” en als een product van eigen vinding wordt aanbevolen en in Alaska wordt toegepast, daar komt het ons voor, dat het hoog tijd wordt, dat in de eerste plaats in Nederland en in Nederlandsche koloniën de aandacht wordt gevestigd op dit boortuig, dat, resultaat van Ned. vinding, in het buitenland de erkenning en waardeering gaat vinden, die het in eigen land, door onbekendheid, tot heden moest missen.”

Het spreekt van zelf, dat we den schrijver niet kunnen volgen in zijne nu volgende belangrijke beschouwingen over het toestel-zelf, die uit den aard der zaak slechts voor sommigen direct nut hebben; niettemin willen we er gaarne de aandacht op vestigen.

* * *

De Indische Mercuur van 11 Februari 1908, No. 6.

Dr. van Gorkom zet in dit nummer zijne beredeneerde beschouwingen over het „*Verslag 1906 v. h. Departement van Landbouw*” voort. - De heer *H. C. Prinsen Geerligs* geeft een artikel over het — blijkens de illustraties paleis-achtige — gebouw van het *Proefstation Kagok te Pekalongan*; — terwijl de heer *A. E. J. Bruinsma* oud-hoofdinspecteur, chef van het boschwezen in Ned. Indië — een bij uitstek deskundige dus — onder het opschrift: *Groepen uit het Boschwezen in Ned.-Indië*, een opstel schrijft naar aanleiding van het kort geleden hier te lande ontvangen verslag om-

trent den dienst van het boschwezen in Ned.-Indië, over het jaar 1906. — De beperkte ruimte in dit blad verbiedt ons uit de gewone rubrieken: *Kultuurberichten; Kleine mededeelingen*, enz. enkele grepen te doen. Berichten als: *Hoe men paarlen maakt*, en *De munthervorming op Sumatra's Oostkust* zouden echter op zich zelf reeds voldoende stof tot bespreking geven.

* * *

Berichte der Rheinischen Missions-Gesellschaft. 1908. No. 2.

We vonden in dit nummer 2 opstellen, o. i. der moeite waard in ruimer kring bekend te worden gemaakt. Het eerste is van *Pastor Bröckmann*, getiteld: *Aus den Berichten eingeborener Prediger auf Sum.* waarin hij o. a. de werkkring en verdiensten opsomt der met name genoemde 31 „ordinierten Prediger oder Pandita Batak". — Het tweede is van de hand van den zendeling *G. K. Simon* en getiteld: „*Etwas über den Islam in Sumatra*".

* * *

Globus. 1908 No. 4.

Die Selenka-Expedition nach Trinil, vormt ditmaal een onderwerp van bespreking in het Duitsche tijdschrift Globus. Het artikel opent weliswaar geen nieuwe gezichtspunten, doch omdat het eene samenvatting inhoudt van opstellen in Indische en Ned. bladen, welke het verloop dier expeditie weergaven, wordt hier er melding van gemaakt.

* * *

Atlas van de Nederlandsche Bezittingen in Oost-Indië. Nieuwe, naar de laatste gegevens bewerkte schooluitgave, door **H. W. Bosman.** Leiden, A. W. Sijthoff's Uitg.-Mij. 1908. fol.

In het voorwoord zegt de uitgeefster, dat deze schoolatlas een nieuwe uitgave is van Prof. Pijnappel's bekenden atlas, waarvan de laatste (derde) druk in 1884 verscheen, en verder dat alle kaarten opnieuw zijn geteekend en naar de laatst verschenen grootere kaarten, die door het Departement v. Koloniën zijn uitgegeven, bewerkt.

Hoewel wij in deze rubriek in den regel ons zullen bepalen tot een eenvoudige aankondiging, meenen wij thans dien weg te moeten verlaten. Kartographisch lijkt ons deze atlas in alle opzichten goed geslaagd; de spelling der plaatsnamen geheel overeenkomstig de nieuwste officieele schrijfwijze, maar we achten het een groote fout, dat aan blad No. 9, meer speciaal het gedeelte Nederl. Nieuw-Guinea voorstellend, door den bewerker weinig aandacht is geschonken. Dat Nieuw-Guinea is stellig *niet bewerkt* naar de laatst verschenen grootere kaarten, die door het Departement van Koloniën zijn uitgegeven. Zoo heeft de bew. o.a. geen gebruik gemaakt van de „tot en met 1903" bijgewerkte kaart van Nederlandsch Nieuw-Guinea en omliggende eilanden, uitgave van het Topographisch Bureau te Batavia, waarop o. a. de Digoel-rivier reeds is aangegeven, benevens de namen van een aantal strandkampongs, welke men op de nieuwe atlas vergeefs zoekt. Doch sedert de verschijning van gezegde officieele kaart zijn aan de Zuidkust van Nieuw-Guinea nog tal van ontdekkingen gedaan, tal van rivieren zijn opgevaren en verkend—we noemen slechts de Oetoemboewe en de Oetakwa —, waarvan op Bosman's bewerking geen spoor te bekennen is. Om een idee te krijgen der mindere bruikbaarheid van genoemd blad 9, heeft men dit even te vergelijken met het in aflevering 1 van den loopenden jaargang van het Tijdschr. K. N. Aardr. Gen. verschenen kaartje: „Overzicht der ontdekkingen in Centraal Ned. Nieuw-Guinea tot midden 1907". Het blad Nieuw-Guinea van den heer Bosman is dan ook o. i. minstens 10 jaar ten achter — behalve dan dat de bestuursvestigingen er op zijn aangegeven. Waar veler oogen thans op Nieuw-Guinea zijn gevestigd, meenen wij dit feit ten zeerste te moeten betreuren.

* * *

Onderzoek naar de mindere welvaart der inlandsche bevolking op Java en Madoera.

Van deze zoo leerzame publicatiën verschenen wederom eenige deelen, nl. de samentrekking van de afdeelingsverslagen over de uitkomsten der onderzoekingen naar de *economie van de desa* in de residentie *Preanger Regentschappen* en in de residentie *Cheribon* zoomede de uitkomsten der onderzoekingen naar de *irrigatie* in de residentie *Pekalongan*, dit laatste bewerkt door den ingenieur van den waterstaat *R. van den Broek d'Obrenan.*

Met het oog op de beschikbare ruimte kunnen wij natuurlijk zelfs geen kort overzicht geven van den rijken inhoud dier zooeven verschenen deelen; alleen nemen wij over de antwoorden op vraag 66 van den Leiddraad voor het onderzoek in Cheribon, luidende:

Hoeveel procent der desahoofden kan de landstaal lezen en schrijven.

De antwoorden zijn: In de afd. *Cheribon*, district Cheribon: 63%; Beber 65; Mandirantjan 58; Sidanglaoet 100; Losari 82; Ploembon 73; Palimanan 77; Gegesik-lor 80. Afd. Indramajoe, district Indramajoe 93; Karangampel 79; Sleman 68. Afdeeling Madjalengka, district Madjalengka 70; Radjagaloeh 72; Djatiwangi 82; Madja 45; Telaga 62. Afdeeling Koeningan, district Koeningan 89; Kadoegede 41; Loeragoeng 92; Tjiawigebang 90. Afd. Galoeh, district Tjiamis 92; Rantjah 89; Kawali 87 en Pendjaloe 82%.

Uit deze opgaaf blijkt dus, dat slechts in het distr. Sindanglaoet alle dessahoofden de schrijf- en leeskunst machtig zijn; maar dat het er overigens, in dit opzicht, in het algemeen nog treurig uitziet met de inlandsche „burgemeesters". In het district Tjisondari der afd. Bandoeng van de res Preanger Regentschappen bedraagt het aantal der dessahoofden, die kunnen lezen en schrijven, zelfs slechts *twaalf procent*. Het maken van conclusiën omtrent de bruikbaarheid dier hoofden laten wij gaarne aan onze bevoegde lezers over.

* * *

Wij besluiten dit overzicht met eene opgave der navolgende afzonderlijk uitgegeven geschriften.

Handboek ten dienste van de suikerriet-cultuur en de rietsuiker-fabricage op Java. Deel III. **De fabrikatie van suiker uit suikerriet op Java, door H. C. Prinsen Geerligs.** (Het 1e deel van dit standaardwerk is samengesteld door H. A. P. M. Tervooren en getiteld: Methoden van onderzoek der bij de Java rietsuiker-industrie voorkomende producten, enz.; het 2e door W. v. Deventer, getit.: De dierlijke vijanden van het suikerriet en hunne parasieten.)

Statistiek van het vervoer op de spoorwegen en tramwegen met machinale beweegkracht in Nederlandsch-Indië over het jaar 1906. Batavia, Landsdrukkerij. 1907.

Physiografische problemen in den Indischen Archipel. Openingsrede der geophysische sectie van het 11de natuur- en geneeskundig congres te Leiden op 5 April 1907, gehouden door J. van Baren. (Overdruk uit de Handelingen van bovengen. congres.) Februari 1908.

Jaarboek van de Koninklijke Marine. 1906—1907. Uitgegeven door de zorg van het Departement van Marine, 's-Gravenhage, Gebrs. van Cleef. 1908. (We maken van dit jaarboek melding, omdat er tal van gegevens in voorkomen over onze zeemacht in de West- en Oost-Indische wateren.

Boekaankondiging.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave der bladen, tijdschriften enz. enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd:

de Javabode t/m 17 Januari;
Sumatrapost t/m 22 Januari;
Bat. Nieuwsblad t/m 15 Januari;
Soerab. Handelsblad t/m 14 Januari;
Nieuws v/d Dag voor Ned. Indië t/m 15 Jan.;
de Indische Gids, afl. Februari;
de Indische Mercuur no. 7;
Het weekblad voor Indië no. 36.
Javabode t.m. 23 Januari.
Bataviaasch Nieuwsblad t.m. 22 Januari.
Het Nieuws v. d. dag v. N.-I. 22 Januari.
Soerabaiasch Handelsblad t.m. 21 Januari

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Crt. van 17 Jan. '08.

Belangrijke ordonnantiën en besluiten.

De Gouverneur-Generaal enz. heeft bepaald:

Het is verboden nieuwe verkleinde Straits-dollars en de daarbij behoorende pasmunt in te voeren in de res. Oostkust van Sumatra, met uitzondering van de tot de afdeeling Bengkalis van dat gewest behoorende eilanden.

Gedaan te Buitenzorg, den 10 Jan. 1908.

Idem: Het is verboden in de res. Oostkust van Sumatra, met uitzondering van de tot de afd. Bengkalis van dat gewest behoorende eilanden, zilveren muntspeciën, bekend onder den naam van dollar, alsmede dollarpasmunt, in betaling te geven of te nemen, te vervoeren of te bezitten.

Gedaan te Buitenzorg, den 10 Jan. 1908.

Idem: Dat het voor de gemeente Semarang uit de koloniale geldmiddelen afgezonderd bedrag van ƒ196700 's jaars, wordt verhoogd met ƒ 17033 's jaars en mitsdien gebracht op ƒ213733.

Gedaan te Buitenzorg, den 10 Jan. 1908.

* * *

BENOEMINGEN, ENZ.

Civiel Departement.

Ontslagen: eervol, de ass.-resident van Lebak (Bantam) E. C. Muller de Montigny; als notaris tevens vendumeester te Indramajoe (Cheribon) M. J. E. Schaalje; de opzichter 1e klasse bij de S.S. op Java Th. W. Albinus; de hulponderwijzeres, mevrouw M. S. Krapels—Quast; van het bestuur over de Protestantsche kerken in N.-Indië, Mr. S. J. Lagerwey.

Ontheven: eervol van de tijd. waarneming der betrekking van zoutverkooppakhuismeester te Tegal A. Fliers.

Benoemd: tot ass.-resident van Bandoeng G. L. H. Kruijsboom; tot lid van den gewestel. raad van Madoera W. G. J. Zaalberg; tot subs.-griffier bij den Raad van Justitie te Padang, Mr. C. A. Wienicke.

Belast: met een voorloopig onderzoek naar den stand van zaken bij de onder het Dep. van Gouvernementsbedrijven ressorteerende dienstakken, H. J. E. Wenckebach; met de waarneming der betrekking van leeraar in de staatswetenschappen en de geschiedenis bij het Gymnasium Willem III, Mr. J. H. de Sitter.

Tijdelijk belast: met de waarneming der betrekking van opzichter 3e kl. bij den Waterstaat enz., C. A. J. Zondag en R. Schlechter.

Benoemd: tot tweeden deurwaarder bij het Hoog Gerechtshof van N.-I., J. W. Kroon.

Tijdelijk werkzaam gesteld: als hulponderwijzeres te Loemadjang, mej. P. W. Keller; te Ternate mej. A. J. Meijer; te Soerabaja mej. L. E. A. Gobée; te Magelang mej. H. M. Th. Valette.

Ontslagen: eervol, de 1e luit. der schutterij te Amboina J. C. Latumanuway; de 2e luit.-vaandeldrager J. van der Kley en de 2e luit. J. Mossel.

Militair Departement.

Geplaatst: bij den geneeskundigen dienst van Atjeh en Onderhoorigheden, de off. van gezondheid 2e kl. H. L. Roelfsema, keerende van verlof terug.

Overgeplaatst: van Atjeh naar Willem I de off. van gezondheid 2e kl. Dr. A. G. R. Menzel; van Willem I naar Salatiga de idem M. Schreuder; van Salatiga naar Batavia de idem S. L. Brug; van Batavia naar Makassar de idem G. W. Uytenhoudt; van Soerabaja naar Batavia de mil. paardenarts 1e kl. J. N. A. C. Scheepens; van Batavia naar Soerabaja de idem 2e kl. F. H. Sardemann.

Benoemd: tot 2en machinist bij de Gouvernem.-marine de 3e machinist A. L. Hamel.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagiers van het s.s. Rindjani; gezagvoerder P. de Boer; van Rotterdam naar Ned. Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: mevrouw I. W. Vlielander Hein—Dalen en 2 kinderen; mej. G. Hartog; P. Luijten en echtg.; mevrouw M. J. J. J. A. Kakebeeke—de Vulder van Noorden; Th. M. Bruijn; J. M. B. Adriani; mevrouw M. E. Donleben—Vreedenburgh; mevrouw wed. M. Bouwman; P. L. Leusden; W. Zweverink met echtg. en 2 kinderen; A. A. van Doorn en echtg.; J. A. Malgo; J. van der Vorst; K. Bos; W. Clemens; L. T. Slingerland; F. A. Leertouwer; H. B. Nichting; benevens een transport der Kon. Ned. Marine;

naar Southampton: C. Stahl;

naar Marseille: J. C. de Vulder van Noorden; A. de Vulder van Noorden; W. F. de Vulder v. Noorden;

te Southampton zal zich inschepen naar Lissabon:

te Marseille zullen zich inschepen: Mr. W. L. P. C. Drijver;
van Troostenburg de Bruijn; K. J. Bakker met echtg. en 3 k.; J. A. L. Roos; J. Koelman; E. W. E. Sedée; F. van der Dussen; J. C. van Schravendijk; J. Knappert en echtg.; C. P. Lenshoek met echtg. en 2 k.; M. Middelberg en echtg. J. Kieft; en echtg.; Mr. A. J. A. Bake; H. R. Hettinga met echtg. en 1 kind; A. Voskuil; Th. Mansvelt Beck; W. D. ter Marsch;

naar Port Said: Dr. Gabriel en echtgenoote.

Passagierslijst van het s.s. Prins Frederik Hendrik", Gezagvoerder D. Nieman, van West-Indië naar Amsterdam.

J. H. de Granada*; 2 Eerw. Zusters; E. Enkelmann, echtgenoote en 5 kinderen; J. C. Jekel; G. J. van der Linde; L. Bosman; J. E. Smit; G. J. van der Huure.

* ontscheept te Hâvre.

No. 9 Vrijdag 28 Februari 1908 8ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt fl.50 tot f.— 'sjaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

I. Van de „Afdeeling 's-GRAVENHAGE":

Algemeene Vergadering

op **Dinsdag 10 Maart** a.s. des 's avonds te **8¼ ure** in *het Gouden Hoofd, Groenmarkt.*

Agenda:

1. Bestuursverkiezing.
2. Rekening en verantwoording over 1907.
3. Verslag over het jaar 1907.
4. Verkiezing van Afgevaardigden voor de aanst. Algemeene Vergadering der Vereeniging.
5. Opmaken der candidatenlijst voor het Hoofdbestuur.
6. Punten, die de Afdeeling op de a.s. Algemeene Vergadering der Vereeniging wenscht behandeld te zien.

HET BESTUUR.

II. Van Het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de in het vorige Weekblad opgenomen verbetering der concept-notulen van de Algemeene Vergadering is een drukfout geslopen, nl. *f*35000 in stede van *f*3500.

Meerderjarigheidsverklaring of emancipatie van Indië?

Den 18den dezer maand hield *Mr. N. G. Pierson* voor het Indisch Genootschap een voordracht over de wetsontwerpen van 17 Januari 1907 tot wijziging en aanvulling van de Indische comptabiliteitswet en van het Indisch regeeringsreglement. Wij misten het voorrecht, die lezing bij te wonen en kunnen haar dus slechts beoordeelen naar hetgeen de dagbladen daarvan vermeldden. En dan begon de voordracht met een koud ontnuchteringsbad voor hen, die in die ontwerpen als het ware den dageraad hadden gezien van een nieuwe toekomst voor Indië, en daarom gesproken hadden van de meerderjarigheidsverklaring of van de emancipatie van Indië.

Hoe komt gij er toe, brave lieden, in dien geest zou de heer Pierson hebben gesproken; neen, *Indië blijft, als de ontwerpen tot wet zijn verheven, precies even minderjarig als het was.* Neen, de Nederlandsche Regeering wil alleen wat meer zelfstandigheid bij de Koloniale Regeering, bij de Indische ambtenaren, die nu de regeering in Indië uitmaken. Wij hebben Indië veroverd, en wij houden het vast. Wij zullen u de wetten blijven voorschrijven. Gij, Indisch publiek, zult zwijgen, en Indische pers, wees voorzichtig, praat uw neus niet voorbij *het gewrocht der duisternis* blijft waken!

Is dat de beteekenis dier wetsontwerpen, hebben dan werkelijk zij zich vergist, die, mochten zij al een te wijd begrip daaraan hebben gehecht, daarin toch zagen een stap voorwaarts op den weg tot medebesturen uit Indië? Zal het dan blijven, zooals het is? Eens in het jaar zullen een paar leden der Staten-Generaal, geijkt als Indische specialiteiten, mooie woorden spreken over Indië: ethische richting, *opheffing* der Inlandsche nijverheid, ontwikkeling en zedelijke verheffing der Inlanders... En de kiezers zijn tevreden! Of Indië tevreden is, daarnaar wordt niet gevraagd, het handjevol ambtenaren, dat te Batavia aan het roer zit, zal den koek verder wel gaar maken, en zorgen, dat die hun en hunnen vrienden zoet smake. — Niet waar, gij Westersche wijzen, hebt het met uwe politieke haarkloverijen „so herrlich weit" gebracht, doch wee, wee, als het licht van Azië u de oogen blind doe staren, totdat een tweede historische groote volksverhuizing den toestand in het Westen ganschelijk zal veranderen!

De heer De Meester sprak, gelukkig, aan het slot van het na de voordracht des Heeren Pierson's gevolgd debat, de vertroostende woorden voor de illusionisten, die door den heer Pierson te zeer waren ontnuchterd. Over de behandeling der begrooting zal voortaan het volle licht der openbaarheid schijnen, en daardoor zal men ook in Indië zelf volledige voorlichting krijgen. Thans vindt de pers in Indië vaak zaken, die niet voor verwezenlijking vatbaar zijn, omdat die pers niet volledig op de hoogte is. Door openbare behandeling zal de publieke opinie volledig worden ingelicht. Ook zal de Minister van Koloniën bij een dergelijke behandeling niet meer wijzigingen in de begrooting brengen. Als vice-president van den Raad van Indië weet hij uit eigen ervaring, dat vroeger soms niets terecht kwam van de begrooting door de vele wijzigingen, hier te lande er in gebracht. Men zal nu echter krijgen een ordonnantie, die alleen nog maar bekrachtiging behoeft.

B.

Onze Toevlucht.

Uit Batavia werd ons toegezonden het tweede jaarverslag van de Vereeniging Onze Toevlucht, in 1905 daar ter plaatse opgericht met het doel „middellijk of onmiddellijk hulp te verleenen aan Europeanen in Nederlandsch-Indië, hetzij aldaar geboren, hetzij van elders afkomstig, die door werkeloosheid tijdelijk in nood verkeeren."

In het verslagjaar kon aan 42 personen eene betrekking worden bezorgd, terwijl 40 van de ingeschrevenen er zelf in slaagden, weder aan het werk te komen. Twee personen werden in staat gesteld een kleine warong op te zetten en een derde, een invalide, een scheerwinkel. Een kleine restauratie en een wasscherij konden voornamelijk door de schuld der daarmede geholpenen, geen stand houden; een smederij wordt met kunst- en vliegwerk in 't leven gehouden en werkt nog met verlies. Aan plannen tot oprichting van een logement voor minvermogenden, tevens toevluchtshuis voor enkele werkeloozen het maken van een tuinbouw-kolonie, het bouwen van woningen voor minvermogenden kan om de nog in te geringen getale toevloeiende bijdragen — in 1906 even boven de *f*3000 — geen uitvoering worden gegeven. Een aantal personen werden tijdelijk ondersteund, hetzij met reisgeld, hetzij met huishuur, hetzij voor levensonderhoud en ook om hen, die tijdelijk in moeielijke geldelijke omstandigheden verkeerden, uit de handen van woekeraars te houden. De vereeniging wijst er op, dat met het op oordeelkundige wijze voorschotten verleenen aan tijdelijk in ongelegenheid verkeerenden, òf in den vorm van reisgeld om de plaats te bereiken, waar een werkkring hun werd aangeboden, òf om voor het aanvaarden hunner betrekking wat kleeding en meubilair zich aan te schaffen, ook wel om voor enkele maanden in studiekosten te voorzien, nuttig en tevens besparend werk wordt verricht. Waren de door de vereeniging op die wijze gesteunden genoodzaakt geweest, zich tot de eene of andere instelling van liefdadigheid te wenden, dan zouden zij de gemeenschap veel meer hebben gekost dan thans het geval was. Wel leed de vereeniging eenige verliezen; door dat sommigen onwillig waren hunne tegenover de vereeniging aangegane verplichtingen na te komen of door onvermogen daartoe niet in staat waren, maar deze kosten wegen niet op tegen die, welke liefdadigheidsinstellingen zich zouden hebben moeten getroosten. Daarbij wil het bestuur der vereeniging voorkomen, wat wel niemand zal tegenspreken, maar waarop het toch goed is uitdrukkelijk te wijzen om de nuttige werking dier vereeniging te doen uitkomen, dat het voor menschen, die nog wel in staat zijn om in hun levensonderhoud te voorzien, maar die tijdelijk buiten werk zijn, veel beter is, dat zij op de door „Onze Toevlucht" gevolgde wijze worden geholpen, dan dat hun door het uitreiken van giften als 't ware de weg gewezen wordt om, zonder zelf een hand uit te steken op kosten der gemeenschap te leven. Het komt ons voor, dat die vereeniging aller steun verdient ook uit Europa. Het geldt de ondersteuning van onze gewezen landgenooten, onze vrienden en aanverwanten misschien, die daar van familie of een in hen belangstellenden vriendenkring verstoken, in dringenden nood verkeeren!

De oud-Minister Cremer gaf het goede voorbeeld een gift van *f*600. „Ieder Europeesch ingezetene," bepaalt het reglement, „die tijdelijk buiten betrekking geraakt, geen middelen van bestaan heeft, kan zich wenden tot de vereeniging, die naar vermogen zal trachten te helpen."

PERS-KRONIEK.

De correspondent van het Amsterdamsche *Nieuws van den Dag* schrijft uit Medan:

„Tegenwoordig bestaat er — gelukkig — in ons land een streven, om voor de kostbare bezittingen in Oost en West in steeds breeder kring belangstelling op te wekken. Het is een voorrecht, daartoe te mogen medewerken. Het groote publiek verneemt gewoonlijk echter wat van Java, dat de koffie slecht gaat en de suiker goed; van Atjeh, dat de pacificatie weer zoo flink opschiet, of van een of ander eiland, welks naam even snel vernomen als weer vergeten is, en waar altijd „wilde", gewoonlijk bovendien „wreede" bevolking, tot straf voor euveldaden „getuchtigd" moest worden.

Daarnaast, het moet erkend worden, blijven bij de groote menigte nog wel eens enkele andere namen in het geheugen, maar dat niet vergeten-vindt dan gewoonlijk zijn oorzaak in het vele slechts, dat van zoo'n land de ronde doet. Wat is er een kwaad van Deli verteld; wat had de afgevaardigde Van Kol er in de najaarszitting van het vorig jaar nog van te zeggen: groote koeliesterfte bijv.; bij onderzoek hier volkomen onwaar bevonden, en wat al meer. Overigens, Deli bezit ook een zekere populariteit: wie rookt er niet gaarne een sigaar met een fraai lichtkleurig Deli-dekje? Welzeker, dat er zooveel tabak van Deli komt, dat weten toch de meeste Nederlanders wel, en zeker de Amsterdammers, die de vierkante, dikke pakken, in dichtgenaaide matten en met allerlei namen, letters en cijfers er op geschilderd, telkens op karren of zolderschuiten zien vervoeren.

Dat Deli, 40 jaren geleden nog een schraal bewoonde wildernis, heeft zich met Amerikaansche snelheid ontwikkeld tot de belangrijkste buitenbezitting in onze Oost. Om dit mogelijk te maken moesten van alle omliggende landen werkkrachten worden ingevoerd en zoo vertoont Deli thans een staalkaart van verschillende rassen en volkeren. Voor een nieuweling is het in het begin een heele kunst, om al die lieden uit elkaar te houden. Chineezen zijn altijd gemakkelijk genoeg te herkennen aan hun haarstaart; Klingaleezen aan hun donkere huidkleur; maar Javanen, Maleiers, Bataks, Boyans, Siameezen, Japanners, Atjehers, Gajoes, Atlassers en Mandhelingers kan men de eerste maanden niet van elkander onderscheiden. Op den duur went men aan de verschillende gezichten en kleederdrachten, die men dagelijks om zich heen ziet en wordt de nieuwsgierigheid nog slechts opgewekt, prikkelt het vreemde nog slechts bij buitengewone gelegenheden, zooals nationale of godsdienstige feesten, waarbij er veel leden van één volk, veel aanhangers van eenzelide godsdienstige richting, in feestdos bijeen zijn."

De juiste opmerkingen in den aanhef van dit schrijven gemaakt, kunnen niet genoeg herhaald worden; reden waarom wij ze onverkort overnemen. Het is alles zóó waar wat hij zegt en toch... hoeveel laat de kennis en bekendheid van het Nederlandsche publiek in het algemeen genomen met Indische toestanden nog te wenschen over?

* * *

In verband met de jongste persvervolgingen in Indië wegens schennis van archief-geheimen, wijdt de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* twee zware hoofdartikelen aan het, wij mogen wel zeggen „beruchte" Kon. Besluit van 13 Januari 1854. Na een historisch overzicht gegeven te hebben van de wordingsgeschiedenis en de werking van het Koninkl. Besluit, zegt het orgaan:

„Nu de bittere strijd om het koloniale stelsel is uitgestreden en de zucht om personen te treffen, welke in 1854 ontegenzeggelijk voorzat, in den tegenwoordigen tijd, in onze wetgeving, onbestaanbaar zou zijn, zal de regeering, naar onze meening, goed doen het besproken besluit in te trekken.

Reeds deed de Indische regeering in 1901 eene groote schrede om het besluit zijn kracht te ontnemen, door de hoofden van algem. bestuur te machtigen aan belangstellenden te vergunnen, afschriften te maken van de tot het archief van hun departement behoorende bescheiden van zuiver wetenschappelijken aard of van hun daaruit extracten te verleenen. En zij ging nog verder, toen zij die machtiging uitbreidde tot het geven van vergunning om inzage te nemen of afschriften te maken van bescheiden van niet wetenschappelijken aard, en ook daaruit extracten te verleenen.

Een en ander natuurlijk met dien verstande, dat daarvan zijn uitgezonderd stukken of gedeelten van stukken, welke, naar het oordeel van den betrokken departementschef, uit hoofde van overwegingen van politieken aard, geheim moeten blijven.

Met deze delegatie van bevoegdheid, welke tot de dienstchefs ware uit te breiden en met de door de ambtenaren in acht te nemen verplichtingen, welke de ambtseed omtrent geheimhouding oplegt, is o. i. een intrekking van 't beruchte besluit, elders „het draconische besluit" genoemd, alleszins mogelijk.

Voor de door ons voorgestane intrekking pleiten nog twee argumenten.

In de eerste plaats is een eind gekomen aan het vroeger — en naar het schijnt in ergerlijke mate— bestaande euvel om archiefstukken onder zich te houden en deze bij het verlaten van den dienst mede te nemen. Elout, Van der Capellen en wie hen opvolgden, zoomede onderscheidene hooge Indische ambtenaren, beschikten, blijkens de door hen of door anderen uitgegeven geschriften, over belangrijke stukken. In het Tijdschrift van Ned.-Indië, jaargang 1854, wordt vermeld, dat de generaal De Kock bij zijn vertrek van Java naar Europa het geheele archief van den Javaschen oorlog 1825—1830 in originali zou hebben medegenomen en dat dit in handen van den Militairen Spectator zou zijn gekomen.

Bij de behandeling van het adres, waarvan wij hierboven spraken, deelde de minister van koloniën mede, dat onder de stukken, welke de adressant uit Indië had medegenomen, zich negen tot het archief behoorende geheime stukken bevonden. Op den inventaris, waarbij hij op last van den minister die stukken aan het departement van koloniën inzond, stond geschreven: „Deze stukken waren, als geheim, in de bijzondere schrijftafel van den ondergeteekende en zijn bij het vertrek uit Indië door onoplettendheid toevallig onder zijn papieren geraakt."

Krachtens art. 7 van het Pensioenreglement voor burgerlijke Indische ambtenaren moet, bij de aanvraag om pensioen, een verklaring worden overgelegd, dat alle gouvernementsstukken, zoowel oorspronkelijke als afschriften, uittreksels of minuten, welke een ambtenaar onder zich mocht hebben, ter beschikking zijn gesteld van de regeering, of dat hij geen zoodanige stukken onder zich heeft.

Dit voorschrift schijnt afdoende tegen het hierboven bedoelde euvel te waken.

Ons tweede argument voor het intrekken van het besluit van 1854 is, dat de daarin gedane poging om ook andere dan landsdienaren, inzonderheid de redacteuren van dagbladen of tijdschriften, die tegen de verbodsbepalingen zondigden, te treffen, haar doel heeft gemist. Evenmin als de in het drukpersreglement bedreigde straffen, hebben de zeer zware boeten, in het besluit tegen de overtreders bedreigd, kunnen beletten, dat de pers zich in Indië ten allen tijde vrijelijk heeft geuit.

De zeer enkele gevallen, waarin, op grond van de verbodsbepalingen in het besluit vervat, eene vervolging werd ingesteld, hebben er zeker niet toe bijgedragen om overtredingen voor het vervolg te voorkomen. Integendeel, elke opflikkering van het besluit prikkelde tot verzet er tegen. In vergelijking met de bedreigde boeten — *f*1000 tot *f*3000 — zijn de bedragen, waartoe de Raad van Justitie nog onlangs te Batavia veroordeelde, zeer gering en zij zullen allerminst tengevolge hebben, dat het besluit, voor de toekomst, afschrikwekkend zal werken. In een Indisch dagblad spotte men onlangs reeds, dat de kosten van een geheim archiefstuk *f*5 tot *f* 75 zijn.

De regeering heeft te zorgen — zoo merkt de *N. R. Ct.* ten slotte op — dat stukken, welke zij geheim wil houden, niet worden gepubliceerd. Dit is eene zaak tusschen haar en hare ambtenaren. In hare zorg daarvoor ook „bijzondere personen" te betrekken, gaat — de heer Van Eck heeft 't reeds in 1854 bij zijne interpellatie gezegd — met 't oog op het algemeen belang te ver."

* * *

Onder de titel „Sluit Harderwijk", komt in *De Controleur* een artikel voor, dat door de actualiteit van het onderwerp de aandacht verdient. De schrijver is gewezen militair bij het Indisch-leger en als zoodanig kan zijn oordeel waarde hebben; vooral, indien hij zich houdt aan zijn belofte om „bewijzen van zijn beweringen" te leveren. Het begin van zijn betoog doet vermoeden, dat wij hier met een ernstig man te doen hebben. Het is vrij gematigd en kalm van toon gesteld, hetgeen anders bij lieden van zijn slag, die vol zijn van oud-zeer en grieven, wel eens ontbreekt.

„We staan", zegt hij, „wat betreft de werving voor het Indische leger, op een critiek punt. In de laatste jaren bleef het aanbod ver beneden dr vraag, zoodat het legerbestuur moet omzien naar middelen, die een geregelde aanvulling van het Europeesche element kunnen verzekeren. Bijna geen enkel militair periodiek, of het heeft de e kwestie: verloop der werving, reeds onder de oogen gezien en besproken.

Wat de oorzaken zijn, dat de lust tot dienstneming voor Indië zoo verminderd?

De een oppert het vermoeden, dat het handgeld niet hoog genoeg is gesteld; een ander wijst op den toenemenden afkeer voor den militairen stand, terwijl een derde weer andere motieven noemt. Als zeker mag worden aangenomen, dat het verloopen der werving voor een groot deel moet worden geweten aan het feit, dat een massa gegageerde of nepasporteerde militairen voor het Indische leger, in Nederland teruggekeerd, zich over de legertoestanden in ons Indië, zeer ongunstig uitlaat, zoodat langzamerhand de meening veld wint, dat het soldaat-zijn in Indië, geen bepaald aanbevelenswaardig baantje is.

Zelfs in Duitsche bladen verschenen artikelen die voor het Indische leger nu juist geen reclame waren. Natuurlijk werden die artikelen in de Hollandsche pers weersproken.

Voor mij ligt het zwaartepunt in de vraag, of de klagers al dan niet gelijk hebben. We zijn nu langzamerhand den tijd te boven, waarin „klagen" op zichzelf, reeds als iets misdadigs werd beschouwd, althans in het leger. Wij zijn nu eenmaal zoover, en het legerbestuur zal er zich aan moeten gewennen, dat wij, soldaten klagen, als we daarvoor meenen reden te hebben, en dat we aan onze klachten de grootst mogelijke publiciteit trachten te geven. De vraag al of niet vreemdeling, doet tot de zaak niets af. Dit althans komt mij, die Hollander is, het rationeelst voor.

Men schijnt zich in Holland in militaire kringen, diets te maken, dat voor den soldaat in Indië alles is pour le mieux dans le meilleur des mondes. Dat voorkomt onnoodige drukte, verstoort niet de rustige rust. Bovendien kan men zichzelf dan het recht blijven toekennen, critiek uit te oefenen over het verkeerde, dat in vreemde legers voorkomt, zonder te moeten vreezen, in conflikt te komen met het bekende spreekwoord van den balk en den splinter.

Een dergelijke oplossing van de kwestie heeft evenwel haar schaduwzijde. Want, men beschouwt aldus den Indischen soldaat teveel als quantité négligéable, waaruit de kans ontstaat, dat, gelijk in de laatste jaren reeds meermalen bleek, de Indische soldaat er zoo iets als een eigen opinie op na begint te houden en zich veroorlooft, die opinie te doen verschillen met die welke door 't legerbestuur en de loyale pers in Holland, als een axioma wordt gedecreteerd.

Laat ik in het kort zeggen, dat de Nederlandsche groote pers, niet het recht heeft, voor zijn uitspraken omtrent het Indische soldatenleven, eenig gezag te eischen, daar ik wel als zeer stellig meen te mogen aannemen, dat geen enkel daartoe behoorend orgaan, zich door minderen die in Indië dienen of gediend hebben, in deze kwestie zal laten voorlichten.

Wat betreft de gewezen Indische officieren, die, hetzij pecunia causa, hetzij om andere redenen, hunne meening over Indische legertoestanden, soms in periodieken publiceeren, zij opgemerkt, dat zelfs die deskundigen, niet geheel op de hoogte zijn van het leven van den minderen militair in de koloniën. Ieder, die daar heeft gediend — en ik spreek hier met het recht eener 12-jarige ondervinding — en die weet, hoe weinig belangstelling onze officieren, als zij niet te velde zijn, voor het lot hunner minderen, zal mij toegeven, dat ook aan hun woord geen bijzonder gewicht mag worden gehecht.

Daarom vraag ik de aandacht voor het woord van den soldaat zelve. In de 12 jaren, die ik in Indië diende, zag en ondervond ik veel, wat me daartoe het recht geeft.

Ik heb die 12 jaren in Indië, evenals elk soldaat, geleefd als een paria, uitgestooten door de burger-maatschappij en geschuwd als 'n schurftigen hond. Behoudens een enkele uitzondering, zag ik den niet-militair den neus optrekken voor elk, die de uniform draagt. De minst beteekenende Indo-klerk, de meest verbasterde halfcast, alles iet vanuit de hoogte neer, zelfs op hoogst gegradueerden, die, wat ras en ontwikkeling betreft, toch zoo oneindig ver boven hen staan.

Ik leerde in die 12 jaren de voeding van den soldaat kennen, die voeding waarvan ik weleens in zekere bladen las, dat ze voldoende, ja, zeer goed is. Ik zag, hoe door geheel Indië de soldaat, die het maar eenigszins doen kan, van zijn schamele soldij enkele centen afzondert voor betere voeding; hoe hij zich zelf spijzen aanschaft. Evenals allen, ging ik, als mijn financiën het aankoopen van voeding niet gedoogden, dikwijls met een hongerige maag naar bed. Ik heb, hoe „onfatsoenlijk" dit ook klinken moge, aan meer bevoorrechte militairen, wel eens een bord eetbare rijst gevraagd, en ik ken een legio anderen, die hetzelfde deden.

Ik weet, dat de soldaat zelfs door vele zijner eigen officieren wordt beschouwd als een wezen van lager orde, en ook als zoodanig

wordt behandeld, zelfs in gevallen van ziekte of bij verwonding.

Het budget van den soldaat, leerde ik kennen tot zijn uiterste finesses, omdat ik zelf zes lange jaren teerde op „zeventien centen daags". En van die 17 cent, verbeterden we onze voeding en kleeding, ons schoeisel, omdat ten dien opzichte het gouvernement zoo geducht te kort schiet."

In een volgend artikel, zal hij omstandig uiteen zetten, waarom hij iedereen afraadt, als soldaat naar Indië te vertrekken, waarbij wij dan toch zeker wel in het oog mogen houden, dat de schrijver, blijkens zijn eigen woorden, het daar, in die 12 jaar, slecht getroffen heeft. Gelukkig zijn er ook, die een betere ervaring opdeden.

Uit de O.I. Mail.

De Afdeelingsbanken.

„Met 1 Januari van dit jaar", schrijft de L o c o m o t i e f, „is de Semarangsche Afdeelingsbank in werking getreden. Deze bank heeft, gelijk alle afdeelingsbanken, ten doel, ten behoeve der Inlandsche bevolking, den woeker te bestrijden, spaarzin en coöperatie op te wekken, gelegenheid te geven om kapitaal te vormen, den landbouw en andere nuttige bedrijven, te steunen, de totstandkoming en den bloei van gemeentelijke credietinstellingen te bevorderen en het gemeenteleven op te wekken. Dit doel zal de bank trachten te bereiken door:

aan Inlanders en Inlandsche gemeenten en credietinstellingen, de gelegenheid te geven, om hun gelden veilig en rentegevend te beleggen;

voor productieve en ook voor niet-productieve, mits nuttige doeleinden, ter beoordeeling van het bestuur, gelden tegen billijke rente en onder voldoende zekerheidstelling te leenen aan Inlanders en Inlandsche credietinstellingen;

maatregelen te treffen in het belang van de welvaart der afdeeling Semarang, en van de Inlandsche landbouwende bevolking, in het bijzonder.

Het grondkapitaal der bank, zal bestaan uit een onbepaald aantal aandeelen, elk groot 25 gulden, welke aandeelen ondeelbaar en op naam zullen zijn en alleen zullen mogen worden genomen door inlanders, Inlandsche credietinstellingen en Indische gemeenten.

Het bedrijfskapitaal wordt gevormd: ten eerste uit het grondkapitaal en bovendien uit de opeischbare ingelegde spaargelden (tot een maximum van 50 pCt.), uit deposito's, en uit de opbrengst van geldleeningen. De spaargelden kunnen alleen door Inlanders ingelegd worden. Deposito's kunnen echter ook ingelegd worden door Europeanen."

Over dit laatste is de L o c o m o t i e f niet goed te spreken. Van deze deposito's namelijk betaalt de afdeelingsbank, die gouvernementsinstelling is:

5	pCt. met	12	maandsche opzegging.
4½	„ „	6	„ „
4	„ „	3	„ „

terwijl de Ned. Handelsmdatschappij respectievelijk 4, 3¾ en 3 % geeft. Dit komt het blad als oneerlijke concurrentie voor. De afdeelingsbank vraagt van Inlanders een rente, wel enorm veel lager dan die betaald aan Arabieren, haddjies en Chineezen, maar toch is ze nog hoog; zij mag n.l. 1½ % per maand vragen, ook als het geleende geld wordt gedekt door onderpand, borgtocht of hypotheek. De afdeelingsbank is 'n gouvernementsinstelling, dus zeker; de rente is hooger: van zelf dus zal het publiek zijn deposito's daar brengen. Op heel Java zullen dit jaar 50 banken in werking komen: de concurrentie voor andere instellingen, ook bijv. de postspaarbank, die slechts 2.4 % geeft, zal dus zeer groot zijn.

Men zou, naar de meening van de L o c o m o t i e f, ook deposito's uitsluitend van Inlanders, moeten aannemen; brengt dit niet genoeg kapitaal in, laat dan de regeering bijspringen met gelden van de postspaarbank.

„Met de instelling der afdeelingsbanken en landbouwcrediet instellingen", zoo eindigt de L o c o m o t i e f, „is immers niet bedoeld, een op winst gericht gouvernements-bankbedrijf, doch een sociaal instituut, ter verbetering van den economischen toestand der Inlandsche bevolking."

* * *

Misère in den handel.

De stand der markt laat zich de laatste weken niet al te gunstig aanzien, schrijft de „N. S. Ct." van 21 Januari j.l. Allerwege wordt er over geklaagd.

De pakhuizen der Europeesche handelaren, zitten vol goederen, daar zij liever alles opslaan dan de kans te loopen, nu zoovele Chineezen wankel staan, verliezen te lijden.

Ook de bankinstellingen zijn uiterst voorzichtig, en nemen voorloopig geen accepten van Chineezen, in disconto aan.

* * *

Christoffel naar Atjeh.

Een occasional te Buitenzorg, die achter de schermen zegt te hebben gekeken, schrijft aan de J a v. b o d e, dat kapitein Christoffel's taak op Flores weldra zal zijn afgeloopen, en dat een opdracht reeds in zee is, die den onvermoeibaren speurder naar Atjeh roept, om ter beschikking te worden gesteld van den gouverneur, waarschijnlijk om aan het hoofd van zijn maréchaussées — of het een atjehsche compagnie zal zijn, dan wel eene, die van Tjimahi dadrheen zal worden gedirigeerd, stond nog niet vast — Toekoe Ben en andere onvindbare hoofden van verzet, optesporen en onschadelijk te maken. Wie Christoffel op Flores zal vervangen, is nog niet bekend.

Aldus dat blad.

„Waarom zou men de Pacificatie niet aan Christoffel opdragen, met een flink Resident naast zich? vraagt in het N i e u w s v. d. D a g v. N.-I., een sanguinisch lezer en vervolgt:

Als dat niet kon, omdat Chr. nog geen Majoor is, maak hem dan morgen tot Kolonel, hoe meer ouwe pruiken daardoor gekwetst, ophoepelen, hoe beter. Een Kolonel moet in Indië, niet ouder dan vijftig jaar zijn. En buitendien: het b u t is niet, om wat hoofdofficieren aan baantjes te helpen, maar om den Atjeh-oorlog uit te maken."

We deelen deze meening niet geheel, zegt de redactie, maar er kon toch wel eens eene proef worden genomen, door Christoffel, met voldoende macht, aan het hoofd van één lastig district te plaatsen.

Als men hem eerst eens opdroeg, om Buitenzorg en Mr. Cornelis te zuiveren van gespuis! Ons dunkt, iemand die dàt kan, zal ook met Tapa-toean, c. a. niet veel spuls hebben.

* * *

Vermindering van schrijfwerk.

Bij de hoofden van gewestelijk bestuur, schrijft de L o c o m o t i e f, is een aanschrijving der Regeering ingekomen, waarbij zij worden uitgenoodigd, voor zoo veel ambtelijke betrekkingen als mogelijk, vaste plaatsvervangers aan te wijzen, voor het geval, dat de functionnaris, tijdelijk de betrekking niet kan waarnemen. Voortaan zal dus van te voren vastgesteld zijn, welke ambtenaar zal invallen, als een functionnaris ziek of tijdelijk afwezig is. Door deze bepaling vervalt het schrijfwerk over en weer tot nu toe aan zulke mutatiën verbonden.

Voorts zijn de hoofden van gewestelijke bestuur ontheven van de plicht, allerlei kleine voorvallen in hunne residentie, kleine branden, ongelukken in de dessa, etc., etc., aan de Regeering te rapporteeren. Ook daardoor wordt eenig schrijfwerk uitgewonnen. Maar nog lang niet genoeg, meent het blad.

* * *

Automobiel Club.

Van verschillende zijden vraagt men ons, aldus het N i e u w s v. d. D a g v. N.-I., of er geene mogelijkheid zoude zijn, eene Bataviasche Automobiel-Club op te richten.

Personen, hiertoe genegen, werden verzocht hun kaartje aan de Redactie van dat blad te zenden.

Als er een voldoend aantal kaartjes inkwam, dan zouden er verdere stappen beraamd worden.

* * *

Een Rameh-onderneming.

Uit Loemadjang, schrijft men aan de L o c.:

Er is in den laatsten tijd nog al eens geschreven over het drijven van de rameh-cultuur, in den Oosthoek, den aanplant en bereiding n.l., van vezels voor de Europeesche markt, waar al meer vraag komt naar bedoeld artikel.

Uit goede bron kan ik nu mededeelen, dat door een paar ondernemende personen te Soerabaja, besloten is, tot groote proefnemingen met de rameh-cultuur, en wel op een nagenoeg geheel verlaten koffie perceel — de administrateurswoning bijv., is reeds afgebroken — gelegen op de helling van den Smeroe, ongeveer 2½ uur gaans van Passirian.

Op dat perceel zijn nog koffietuinen; die, waaruit nog wat te halen valt, zullen onderhouden worden, doch heel veel werk zal men er niet meer van maken, wel van de tabak, en voorts van de rameh.

Hiervoor heeft men een volgens deskundigen zeer geschikt terrein gevonden, een open vlakte weinig geaccidenteerd en met veel water daarop en er langs, zijn de gronden er ook niet kleiachtig, wat een groot voordeel voor bedoelde cultuur genoemd wordt.

Men stelt zich voor, op dat terrein de rameh op groote schaal aan te planten, en haar welig te laten tieren op die open vlakte, opdat ze b. v. een lengte van plm. 2 M. bereikt, want hoe langer de vezels zijn, hoe meer opgeld ze doen. De aanplant en het onderhoud van de rameh, eischen niet veel kosten en zorgen, alleen de bereiding gaat met eenige moeilijkheden gepaard, omdat de machines die daarvoor gebezigd worden, nog niet als geheel volmaakt te beschouwen zijn.

Op bedoelde onderneming stelt men zich verder voor, om, wanneer de snijtijd daar is, met kleine machines die tot dusver in gebruik zijn, op het veld te bereiden en daar de vezels te doen drogen, en daarna in balen te verpakken voor den afscheep naar Europa, kortom, men wil met deze proefnemingen zoo zuinig mogelijk te werk gaan; de leiding en het beheer zijn in goede handen, n.l. in die van een bekenden landbouwindustriëel, een ervaren tabaksplanter, die verscheidene jaren in het Rembangsche en Djembersche zich aan de verschillende cultures gewijd heeft, en die bovendien volkomen bekend is met de toestanden in het Loemadjangsche. Uit den aard der zaak, zal op meerbedoeld land ook veel tabak verbouwd worden.

Op mijn vraag, of deze onderneming geen gevaar te duchten heeft van den Smeroe, n.l. van eventueele erupties van dien berg, werd mij geantwoord, dat het bewuste perceel zoodanig gelegen is aan den kant van den vulkaan, dat het niets te lijden zal hebben van uitbarstingen, en zelfs geen last heeft van de moddervloeden die in den westmoeson zoo dikwijls van den berg afkomen, ten gevolge van het ophoopen van zoo veel zand daar „boven" in den drogen tijd;-bovendien werkt de Smeroe geregeld, de berg rookt elken dag en derhalve bestaat geen vrees voor erupties, althans in de eerste jaren.

Maar daartegenover staat, dat de tijgerplaag in bedoelde streken groot is, tijgers en panters zwerven daar bij menigte rond en vallen zelfs brutaal de menschen aan, doch dat zal over eenigen tijd uit zijn, want er zal nu op het perceel ook veel bosch en wildernis uitgekapt moeten worden.

De werkzaamheden aan de vezelaanplantingen zullen spoedig aanvangen, bevindende de leider zich reeds sedert een paar dagen op het land, voor de noodige voorbereidingen, het opslaan bijv. van goedkoope woningen, loodsen, enz., en zal ook de weg hier en daar verbeterd worden. Aan werkvolk zal het wel niet ontbreken, zij het ook, dat tengevolge van de omstandigheid, dat in den laatsten tijd zooveel tabaksondernemingen in het Loemadjangsche verrezen zijn, en dat bovendien, sedert begonnen is, met het aanleggen van de stoomtramlijn Sitoebondo Pandji-Assembagoes, in den Oosthoek, werkkrachten te kort schieten.

Het is ook niet onmogelijk, dat ten behoeve van deze rameh-aanplantingen en bereiding, volk uit Sedan (Rembang) gerequireerd wordt; want de opgezetenen daar zijn daarmede bekend, wijl indertijd daar een Franschman een groote rameh-onderneming gedreven heeft, echter niet met het gewenschte succès, wijl de gronden daar bleken zeer kleiachtig te zijn.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Den 20sten Januari l.l., had de behandeling der, door den gouverneur aan de Koloniale Staten aangeboden ontwerp verordening, betreffende den verkoop van opium, plaats. Deze questie had aanleiding gegeven tot eene vrij uitgebreide wisseling van gedachten, tusschen Staten en bestuur, dat ten slotte ten aanzien van niet minder dan 25 van de 38 artikelen van het ontwerp de redactie wijzigde in overeenstemming met den, door de Staten geuiten wensch. Maar op één punt, hield de gouverneur voet bij stuk. Duidelijk werd in het ontwerp voorgeschreven dat de ontworpen reglementeering van de verkoop van opium, ganja, enz., na tien jaren zal worden gevolgd door een beslist verbod, niet nu reeds uittespreken, maar te bepalen, dat de verordening binnen tien jaren zou moeten worden herzien, bij welke herziening dan nog steeds het verbod, misschien zelfs wel binnen den tijd van tien jaren, zou kunnen worden uitgesproken. In vorengenoemde zitting werd nu de verordening door de Koloniale Staten aangenomen, zoodat thans wettelijk vast staat, dat de opium-verkoop, wanneer wij tien jaar verder zullen zijn, in de kolonie zal verboden wezen.

Deze zaak afgedaan zijnde, heeft het bestuur weer bijtijds gezorgd voor een nieuw kluifje voor de Staten. Herhaaldelijk werd in de Surinaamsche bladen gewag gemaakt van ongeregeldheden op dagen, wanneer gewilde concessiën komen open te vallen.

Onder soortgelijke omstandigheden valt in den regel onder de vigueur der verordening, de concessie ten deel aan hem, die de sterkste spieren heeft of de bekwaamste worstelaar is; argumenten, die in het tegenwoordige stadium der volksontwikkeling, geen basis voor recht mogen vormen, leest men in de M. v. T. op eene nieuwe ontwerp-verordening, waarin aan bedoeld euvel en ook aan dat betreffende den al te speculatieven geest, welke thans bij de inschrijving op terreinen voorzit, wordt getracht paal en perk te stellen.

Men hoopt meer zekerheid te erlangen van ernstige aanvragen door te bepalen, dat voor elke inschrijving en voor elk perceel, een kleine vergoeding zal worden gevorderd, namelijk één gulden voor de inschrijving van eik perceel. Zal dit luttele bedrag de speculanten afschrikken, die door die inschrijving zich het recht van voorkeur verzekeren, dat ze dan met een zoet winstje zullen trachten over te doen? De zaak is echter moeilijk voor eene andere oplossing vatbaar. Eischt men toch te veel, dan wordt den kleinen ontginners, het er nagenoeg onmogelijk gemaakt. En in het huidige stadium der goud-industrie, die thans grootendeels op de werkzaamheid der kleine ontginners drijft, dient hiermee wel rekening te worden gehouden.

Ten aanzien van openvallende concessiën is wat thans voorgesteld wordt, werkelijk een aanmerkelijke verbetering.

Voor openvallende concessies zullen inschrijvingen worden gehouden, op daarvoor ingerichte biljetten, die in 'n bus worden gedeponeerd. Deze gelegenheid tot inschrijving, zal slechts gedurende zeker tijdsverloop openstaan. Is dat tijdsverloop onbenut voorbijgegaan, dan wordt de concessie behandeld als elke andere. Op de inschrijvingsbiljetten kan een hoogere retributie dan de normale worden aangeboden. Zijn er meerdere inschrijvers, dan geschiedt de toewijzing aan den hoogstbiedende; bij gelijkheid van aanbod, beslist het lot. De inschrijvingen kunnen slechts plaats hebben voor de vrijvallende concessie in haar geheel; en er zal alleen acht geslagen worden op die biljetten, welke binnen den wettelijken termijn van tweemaal vier en twintig uren gevolgd zijn door een formeele concessie-aanvraag, vergezeld van het stortingsbewijs der verschuldigde concessie-gelden, c. q. met inbegrip van het aangeboden surplus.

* * *

Men schreef uit Commewijne aan Onze West, dat de politie een ware razzia heeft gehouden in de bosschen achter de plantages in de buurt, waar men zulk een overlast ondervindt van weggeloopen gestraften.

Verschillende kampen, waaronder ook dat, waar de beruchte moordenaar van den mandoer Kodo, Warsodikromo, zich zoo lang heeft schuil gehouden, werden aangetroffen en aan de vlammen prijs gegeven.

Verschillende deserteurs werden gevat, en een der laatst overgeblevenen kwam zich vrijwillig op plantage Zoelen melden. Men hoopt nu de streek afdoende te hebben gezuiverd.

* * *

Hoe het terrein daar in de niet bewoonde buurten, zelfs in de nabijheid van de hoofdstad, daar eigenlijk één groote wildernis is, waar men lichtelijk kan verdwalen maar waar dus ook de lichtschuwe elementen zich vrij gemakkelijk schuil houden, is onlangs tot tweemaal toe, aan het garnizoen gebleken. Nadat reeds bij een oefening in de nabijheid van Charlesburg, de troep een verkeerden weg had ingeslagen, waardoor men bij de Granman-zwamp beland-de, en door een jager weder op het rechte spoor moest worden gebracht, verdwaalde eenige dagen later weer een troep in de bosschen en moerassen van Kwatta, zoodat men uren had te marcheeren om uit het moeras te komen.

* * *

Paramaribo heeft nu ook eens zijn werkstaking gehad — een andere dreigt onder de bakkersgezellen. Maar een heusche strike viel voor onder het personeel van de Koloniale Vaartuigen. Onze West is, naar aanleiding van die werkstaking allesbehalve goed over den beheerder der Koloniale Vaartuigen te spreken, dien het in een hoofdartikel ongenadiglijk te lijf gaat:

„Het spijt ons te moeten mededeelen, dat de Beheerder der Koloniale Vaartuigen, door gebrek aan tact en doorzicht, zich opnieuw een klap in het aangezicht heeft laten geven, door het ondergeschikt personeel van zijn departement."

Het begin belooft al wat, en het kan niet worden ontkend, dat het blad gaf wat het aldus beloofde, zij het ook, dat wij van hieruit niet de waarde van het gegevene kunnen beoordeelen.

Het slot is een pleit voor een enquête naar den toestand van het departement.

„Maar dan door bevoegden. De Commissie die in 1906 werd benoemd, bestond niet bepaald uit der zake kundigen", voegt het blad daaraan toe.

* * *

Het schijnt, dat de procureur-generaal, Mr. P. Hofstede Crull, aangewezen om den nieuwbenoemden minister Idenburg tijdelijk als gouverneur van Suriname te vervangen, er de lucht van had, dat eerlang grootere ambtelijke beslommeringen hem stonden te wachten, zoodat een gezondheidsreisje allezins was aan te bevelen, om zich te versterken. Wij lezen toch, dat de heer Hofstede Crull van zulk een reisje naar Barbados in de kolonie terugkeerde.

* * *

Waar men onlangs den oud-agent-generaal voor de immigratie, Mr. Barnet Lyon, nog bij zijn leven eerde, voor hetgeen hij voor de immigranten deed, heeft men het te Paramaribo oorbaar geacht, om ook den Vorst te huldigen, tijdens wiens bestuur, de slavernij werd afgeschaft. De heeren H. J. Hennip en A. A. Karg, hebben er zich voor gespannen, om propaganda te maken voor het denkbeeld, om een standbeeld voor Koning Willem III op te richten.

Zij mochten de voldoening smaken dat het denkbeeld in goede aarde viel, zoodat nu reeds een comité is tot stand gekomen, waarin de eerste ingezetenen der kolonie en zoowel Hollanders en Surinamers als de Chineesche en Br.-Indische kolonie zijn vertegenwoordigd, zoodat het welslagen van het plan vrij wel verzekerd schijnt.

* * *

Er is voor Paramaribo 'n pretje in het vooruitzicht. „De dag schreef Onze West, waarop de eerste scheepslading banana's van Suriname naar New-York in zee gaat, vermoedelijk 28 Maart a.s., zal natuurlijk een feestdag zijn. Ieder begrijpt van welk belang het is, de kolonie verrijkt te zien, met een uitvoerprodukt, hetwelk belooft de jaarlijksche uitvoerwaarde der kolonie met ongeveer een millioen te verhoogen. Er worden besprekingen gevoerd om dit feit te vieren door een uitstallingswedstrijd van winkeliers. Het Algemeen Nederlandsch Verbond schijnt zich voor dit denkbeeld te interesseeren. Van de winkeliers, die deelnemen aan den wedstrijd, zal een kleine bijdrage worden gevraagd. De uitstallingen zullen eenige dagen duren, en de prijzen voor de mooiste uitstallingen zouden dan worden uitgereikt op den vertrekdag van het schip.

Van Vreemde Koloniën.

Goud in Fransch Guyana.

De goudrijkdom van Guyana, schrijft Daniël Casey in de Dépêche Coloniale vertoont zich in zeer rijke en geconcentreerde alluviale afzettingen (er zijn pepites van verscheidene kilogrammen zwaar gevonden, in Ipoucin in November l.l., o. a. toen een arbeider

eene pepite vond, ter zwaarte van 10.247 gr. en van aders met hoog gehalte.

De alluviale afzettingen van enorme afmetingen zijn nog slechts vruchtig bewerkt, met behulp van inlandsche werkkrachten. Nu die rijkdom vaststaat is het eenvoudig weg noodig moderne exploitatie-middelen en de mechanische werktuigen te bezigen, die elders met goeden uitslag worden toegepast.

Geduldige proeven hebben de moeilijkheden overwonnen, en men weet thans, welke wijze van exploitatie voor Guyana de beste is. De bagger-methode heeft bewijzen geleverd, niet alleen van de mogelijkheid der toepassing, maar ook van de zekerheid van welslagen. In het district Mana heeft men daarmede in de maand December l.l., op het placer Elysée, meer dan 20 kilogrammen fiji goud gewonnen (zoo heel veel lijkt ons dit niet).

Door een baggermachine, die 1000 tot 1500 kubieke meters alluvium per dag verwerkt, vervangt men door een enkel toestel talrijke werklieden, die nu onder ongunstige omstandigheden en hoogst onvolkomen de afzettingen moeten verwerken.

Een groep concessionarissen in Guyana heeft door den ingenieur P. Chapé in 1907 groote uitgestrektheden laten onderzoeken in het stroomgebied van de Approuague en aan de rivier Comté. De rapporten van dien, met het oog op zijne ondervinding zeer bevoegden ingenieur, doen zien, dat hij den goudrijkdom van de door hem onderzochte concessiën, werkelijk heeft geconstateerd, zoodat die op slechts weinige uren afstands van Cayenne gelegen placers, waarschijnlijk een goede toekomst tegemoet gaan.

(Onze lezers mogen bedenken, dat hier nog steeds de heer Daniel Casey aan het woord is.)

Wat de rif-exploitatie aangaat, hebben volhardende proeven tot verrassende uitkomsten geleid. Een groote ontginning aan de Sinnamary, placer Adieu Vat, heeft thans eene diepte van 125 meters bereikt, en met behulp van een net van gangen van vele kilometers lang, brengt men thans ertsen te voorschijn, met een gehalte, van somwijlen 125 gram per ton.

* * *

Van een oude Hollandsche nederzetting.

Een speciale correspondent van de Times of India, gaf de volgende beschrijving van Cochin, waar eens de Oost-Indische Compagnie het bewind voerde:

„Ik kan me nu begrijpen, waarom de bewoners van het eiland Bombay, nog geen eeuw geleden van het vaste land spraken, wanneer ze het over Indië hadden. Het lange schiereiland waarop Britsch Cochin en Matantsjeri zijn gelegen, ligt daar even eenzaam, alsof het een verafgelegen eiland ware. Een der vele gebreken van de plaats is het gemis aan wegen en verkeersmiddelen. Men kan er haast niet wandelen, en de rijkste Europeanen ter plaatse, behoeven er geen wagens op na te houden. Nog erger moet echter wezen, dat er geen behoorlijk drinkwater te krijgen is. Het schijnt ongeloofelijk, maar sedert eeuwen wordt het drinkwater voor de Europeanen van Alwaye, twaalf mijlen ver in Travancore gelegen, aangevoerd. Ik geloof, dat toen de Engelschen Cochin overnamen, zij zich verbonden om de Hollandsche bewoners van behoorlijk drinkwater te voorzien. De oudste bewoner van Cochin waakt er zorgvuldig voor geen ander water te drinken, dan door hem zelven opgevangen regenwater. Sodawater wordt er ook veel gebruikt om drinkwater te vermijden.

Een afzichtelijke straf staat op verwaarloozing dezer voorzorgsmaatregelen. Die straf is de vloek van het land, elephantiasis. Gelukkig zag ik slechts enkele gevallen. Maar er aan te denken dat deze zware straf alleen in dit nare stukje van den aardbol aan onreinheid verbonden is. De ziekte komt ook elders voor, als op Samoa en Barbados, al noemt men haar daar niet elephantiasis of Cochin beenen. Maar wat er van te denken, dat in Mantantsjeri 50 pCt. van de bevolking van dé, naar ik meen, twintig duizend inwoners met die ziekte is behept. Zij wordt ook in sommige naburige streken van Travancore; maar nergens zoo sterk verbreid aangetroffen. Waarom is dat? De moderne wetenschap blijft hierop het antwoord schuldig en kent geen ander middel buiten het mes. is het zels met zichzelve nog niet eens over de oorzaak der kwaal. Men schrijft deze hier evenwel toe aan de beet van een bepaalde soort muskiet, en aan een of ander insekt in het water.

Intusschen hadden al die verhalen over de ziekte, die ik van Bangalore af te hooren kreeg, op mijn zenuwen gewerkt. Men mocht mij nog zoo zeer verzekeren, dat de Europeanen immuun waren, indien ze niet als varkens leefden, dat het geval van enkele door de ziekte getroffen Capucijner-monniken het eenig bekende was, ik voelde mij niet gerust, en gaf slechts één dag aan Cochin.

De bewoners van Britsch-Cochin staan er terecht op een onderscheid te maken tusschen de plaats hunner inwoning aan het einde van het schiereiland, en het achtergelegen door miasmen verpeste Matantsjeri. Cochin is warm, maar het heeft de open zee voor zich. Zelfs bij maanlicht maakt Cochin een merkwaardig, heerlijk effect, als van een stukje Holland bij den evenaar. De Hollanders, die de Portugeezen, met hun verfoeilijke Inquisitie opvolgden, waren hier van 1665 tot 1795. Zij hebben goede herinneringen aan henzelven achter gelaten — een koloniseerend ras, waaraan nimmer recht is gedaan! Men bracht mij naar de Club, en wees me daar een slaapkamer aan. „Wilt ge niet bij mij logeeren?" vroeg een man, wiens naam ik nog niet eens behoorlijk kende, en hij nam mij met zich naar zijn huis, het mooiste in Cochin, de woning der oude Hollandsche gouverneurs, aan twee zijden door de zee omringd.

Onder het bruisen van de zee — zóó zullen die vier-en-twintig uren in Britsch Cochin in mijne herinnering voortleven. De volgende dag was machtig warm, en zelfs in zoo'n huis met zijn groote kamers en zijn vloeren van koel, grijsblauwig cement, voelde ik de hitte meer dan elders in Indië. Maar, dat donderend geraas van de zee, die heerlijke bries, dat schuimen der zee, dat alles vergoedt veel.

Dicht bij het huis was de aardige eenvoudige kerk, Portugeesch, Hollandsch, Engelsch, waar het lijk van Vasco da Gama in 1524, enkele dagen heeft gerust.

Tusschen de kerk en het huis aan zee, is de woning van kapitein Winckler. Ik noem bij uitzondering dezen bij name, omdat hij als het ware re tot de openbare personen behoort. Wie hem niet kent, kent Cochin heelemaal niet. En niemand kent Cochin als hij.

Hij is nu vijf-en-zeventig en vertegenwoordigt het derde Europeesche geslacht van Wincklers ter plaatse. Zijn grootvader was omstreeks het midden der achttiende eeuw in Sleeswijk—Holstein geboren, en kwam in Hollandschen dienst uit. Zijn vader was de laatste in Cochin, die een Hollandsch schrift of inscriptie kon ontcijferen. Kapitein Winckler's moeder was 'n Jodin uit de nabijgelegen al te bekende Jodenwijk. Hij is nog een flinke forsche man met heldere oogen en langen baard. Hij heeft achttien kinderen gehad, die nu over de heele wereld, van Japan tot Chili zijn verspreid. Een oefent rechterlijke tegelijk met medische functiën uit in Demerara, een andere zoon is professor te Hamburg. Kapitein Winckler ontving 'n hoogst elementaire opleiding in Bombay en ging in 1846 op zee. Een en dertig jaar voer hij op zee, vier en twintig jaren als gezagvoerder. Daarna was hij zestien jaar lang havenmeester op verschillende plaatsen, laatstelijk in Cochin.

Men kan zich geen beter gids in de Jodenwijk denken dan kapitein Winckler. Ik had bijz. redenen, om het joodsche ras te bewonderen. Maar van bewondering voor hen die er zich mee tevreden stellen om in het verfoeilijk Manantsjeri te vegeteeren, kan geen sprake wezen. De plaats zelve riekt naar bedorven schapenvleesch. „Is het niet een van de smerigste plekjes op aarde?" vroeg ik. „Het is smerig", verbeterde de kapitein, „maar minder vuil dan andere plaatsen, als bijv. Kanton en Boesjir.

In de kleine synagoog aan het eind van de laan waarlangs de witte joden wonen (de zwarte Joden zag de schrijver niet en hij gaf daar ook niet veel om), waren eenige mannen bezig hun avond-gebeden op te zeggen. Het is orthodoxie gepaard met luiheid, die deze kleine gemeenschap in de modder houdt, welke niet meer dan 100 zielen moet tellen. Wij brachten een uur door in de ruime woning der rijkste familie, die palmbosschen ter waarde van vele lakhs roepijen in Travancore bezit. De Joden zijn even ontvankelijk voor de elephantiasis, als de inboorlingen. Hun fatalistische houding ten dezen opzichte is weerzinwekkend; zij vinden de afgrijselijke ziekte lastig, maar vreezen haar niet zooals dit met de Europeanen het geval is."

Van de 20.000 personen in Manantsjeri is de helft aan elephantiasis lijdende. Zoo iets moest in Nederlandsch-Indië voorkomen. Wat zouden we dan al zoovelen een grooten mond hebben hooren opzetten over de misdadige zorgeloosheid van het bestuur en dergelijke lieflijkheden meer.

Levensverzekering in Engelsch-Indië.

De minster voor Indië in Engeland heeft het bestuur van Engelsch-Indië gepolst over de wenschelijkheid om eene wetgeving op verzekering-gebied in de kolonie in te voeren, naar het voorbeeld der Engelsche wet op de levensverzekering-maatschappijen van 1870. Er wordt gevraagd naar de meening hieromtrent in de kolonie en hare provinciën. Men is thans doende inlichtingen in te winnen betreffende de werkzaamheid der verschillende maatschappijen. Een der punten van overweging is de wenschelijkheid om een deposito of eenige andere zekerheid te vragen van de, in de kolonie werkende maatschappijen.

Chineesche school voor meisjes te Singapore.

Er wordt en werd te Singapore heel wat meer voor het onderwijs voor de Chineesche gemeente gedaan, dan in Nederlandsch-Indië. O, ja! Maar, terwijl op Java in den treure werd gewacht op wat het gouvernement in deze zou doen — den Chineezen op Java is hiervan zoozeer geen verwijt te maken, daar zij slechts, als alle anderen daar, alles van het gouvernement verwachtten — heeft het Engelsch bestuur te Singapore den Chineezen aan het verstand weten te brengen, dat zij, die daar in de kolo, nie werden, ook wel een extra-penningsken mochten offeren voor de eigen gemeenschap.

Zoo vindt men dan ook een school voor Chineesche meisjes, die in 1907 gemiddeld door 84 leerlingen werd bezocht, en geheel van particuliere bijdragen bestaat.

Bij de laatste openbare les, moest dan ook Dr. Lim Boon Keng een beroep doen op zijn gefortuneerde stad- en rasgenooten, om over de brug te komen.

Oost= en West=Indisch litteratuur overzicht.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. Dec. 1908.

Deze aflevering begint met de necrologie van een zeer verdienstelijk hooggeplaatst Inlandsch ambtenaar, geschreven door den Redacteur *F. K. Overduyn*, welke wij hieronder in extenso laten volgen:

In Memoriam.

Den 28 November overleed op 63jarigen leeftijd te Rankas Bitoeng *Raden Adipati Ario Soeria Nata Ningrat* Regent van Lebak in het gewest Banten.

Zoon van Raden Hadji Moehamad Moesa, gewezen Hoofdpangoeloe van het regentschap Limbangan en Raden Ajoe Perbata Mirah, trad hij reeds op 18-jarigen leeftijd in 's Lands dienst als assistent-wedono van Garoet (1862). In 1864 werd hij Hoofdmantri van Limbangan en in 1868 bij Gouvts. Besluit dd. 1 Mei 1868 No. 36 tot Djaksa van Tjiandjoer benoemd. Reeds drie jaren later klom hij op tot Patih van Soekapoera-kolot, daartoe benoemd bij Gouvts. Bestuit dd 21 April 1871 No. 1, om ten slotte bij Gouvts. Besluit dd. 23 October 1880 No. 1 tot Regent van Lebak te worden benoemd.

Als zoodanig heeft deze Inlandsche hoofdambtenaar zich steeds doen kennen als een trouw dienaar van den Lande.

Dat de Ned.-Indische Regeering zijne diensten op hoogen prijs stelde, blijkt uit de hem ten deel gevallen onderscheidingen, het praedicaat van Adipati, hem toegekend bij Gouvts. Besluit dd. 17 October 1890 No. 1; de kleine gouden Ster van Trouw en Verdienste bij Gouvts. Besluit dd. 5 Nov. 1898 No. 13; het recht tot het voeren van den Gelen Songsong bij Gouvts. Besluit dd. 20 Augustus 1901 No. 11; en het praedicaat van Aria bij Gouvts. Besluit dd. 5 October 1905 No. 37.

Ook het Opperbestuur huldigde zijne verdiensten, doordien hij bij Kon. Besluit dd. 27 Augustus 1904 No. 4 benoemd werd tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau.

De overledene was nog een Inlandsch hoofd van den ouden stempel en bewoog zich gaarne onder beschaafde Europeanen, die hem wegens zijn hoffelijke en innemende manieren hoogschatten.

Ouderdomsgebreken beletten hem zeer tegen zijn zin in de laatste tijden zijn regentschap, dat voor een groot deel uit zwaar geaccidenteerd terrein bestaat, persoonlijk te bezoeken, hetgeen niet wegnam dat hij zijn dienstplichten zooveel zijn gezondheidstoestand hem dit ook maar eenigszins veroorloofde met de oude toewijding bleef vervullen.

Reeds geruimen tijd aan asthma lijdende, welke

kwaal hem steeds meer en meer plaagde, voegde zich daarbij ten slotte nog een borstvliesontsteking, waardoor hij ten grave werd gesleept.

Reqiescat in pace!

Het bewaren van preciosa, vormt een onderwerp van bespreking voor den heer *M. Herz*. Uit zijn belangrijk opstel doen wij hier en daar eenige grepen. Men beschouwt het als een hoofdgebrek van den Javaan, dat hij niet om de toekomst denkt en niet spaarzaam is. Toch komt de Inlander wel tot sparen, als een sterke prikkel hem het tegenwoordig genot aan een toekomstplan doet opofferen; de meeste aspirant-hadjis moeten jaren achtereen sparen tot verzameling van de voor een bedevaart naar Mekka noodige gelden. Ook ziet men — vervolgt schrijver — tegenwoordig vele Regenten en mindere Inlandsche hoofden spaarzaam worden ter wille van de opvoeding hunner kinderen, nu zij weten, dat eene opvoeding volgens de tegenwoordige eischen, die aanzienlijke kosten vordert, noodig is, om hun kinderen eene goede carrière te doen maken.

De Inlander kent zijn eigen zwakheid in het bewaren van geld: het glijdt hem door de vingers voor noodelooze uitgaven — zegt de schrijver verder — ten behoeve van zichzelf of van familieleden; daarom bewaart hij liever geen geld, maar koopt er voor sieraden van goud, zilver of juweelen, om daarmede bij feestelijke gelegenheden te pronken en ze bij geldgebrek te verkoopen of te verpanden.

Een groote moeilijkheid bestaat er voor hem die voorwerpen van waarde veilig te bewaren. De meeste Inlandsche woningen zijn van eene zoodanige constructie, dat een dief gemakkelijk kan binnendringen; binnen de woningen vindt men zelden goed afsluitbare en stevige kasten of kisten. De zorgeloosheid van den Inlander in aanmerking genomen, behoeft men zich niet over de talrijke diefstallen in de dessa te verwonderen.

Zoolang de Inlandsche woningen en de bergplaatsen binnen die woningen zoo primitief blijven als zij nu doorgaand zijn, moet het voor de bevolking van veel waarde zijn om hare preciosa elders tegen betaling van een klein bewaarloon, veilig te kunnen doen bewaren.

Dessa-padiloemboengs hebben dit groote voordeel, dat zij eene veilige bergplaats opleveren voor eene aanzienlijke hoeveelheid padi, die bij bewaring in de woningen der diverse inleggers, allicht een prooi van dieven zouden worden.

De gouvernements-pandhuizen, hoewel niet bestemd om te dienen voor depôts van preciosa, kunnen toch met succes door de Inlanders als zoodanig gebezigd worden. De goederen zijn er veilig bewaard; want het gouvernement stelt zich aansprakelijk voor alle schade, die de panden mochten ondergaan door brand of andere oorzaken binnen het bereik van gewone voorzorg vallend. De beleener van panden kan volgens art. 11 al. 2, minder te leen vragen dan de hem aangeboden beleeningssom. Is het hem dus alleen te doen om zijne bezittingen in bewaring te geven, dan behoeft hij maar eene kleine som op het pand te leenen, verre beneden de taxatie-prijs en te zorgen voor herbeleening door betaling van een klein bedrag aan rente.

Is het niet gewenscht om de Inlandsche bevolking uitdrukkelijk attent te maken op de mogelijkheid, om van het gouvernements pandhuis gebruik te maken, als eene veilige bewaarplaats harer preciosa? Het aantal pandhuizen is echter gering, zoodat alleen de nabijwonenden daarvan als eene goede bewaargelegenheid van kostbaarheden zouden kunnen gebruik maken; nu en dan willen zij die preciosa gebruiken en dan is het te lastig als zij ver moeten gaan om ze in ontvangst te nemen.

Indien de dessabanken die men thans overal op Java tracht op te richten met voorschotten van de afdeelingsbanken, in grooten getale tot stand komen, dan zullen deze mettertijd eigen bewaarplaatsen voor hun geld trachten te bouwen; die kassen zouden dan ook tot bewaarplaatsen van preciosa kunnen worden ingericht. Door onderlinge verzekering der bewaarplaatsen tegen brand of diefstal zou de mate van veiligheid voor het in bewaring gegevene ook zeer groot kunnen zijn; voor contrôle op de commissies, die met het beheer belast worden, moet natuurlijk zorg worden gedragen, aldus besluit de heer Herz.

Het is te hopen, dat de ideeën van den schrijver ingang en toepassing mogen vinden, te meer daar andere door hem genoemde middelen, om de Inlandsche bevolking te vrijwaren tegen diefstal, minder praktisch zijn gebleken.

Onder het opschrift *Inlandsche Landraads-voorzitters* schreef *Mr. W. F. Haase* een artikel in de Locomotief van 23 Oct. 1907, dat thans als *Een actueel vraagstuk* in het Tijdschr. B. B. is herdrukt, doch vermeerderd met eenige aanteekeningen van Mr. H. Evenals Mr. Winckel — wiens artikel in den Indischen Gids verscheen, toen het wetsontwerp tot oprichting van eene opleidingsschool voor Inlandsche rechtskundigen door de Tweede Kamer reeds was aangenomen — komt Mr. Haase met zijn denkbeelden te laat; hij doet zich kennen als een tegenstander van de „voorgestelde nieuwigheid" die z. i. voor de Inlandsche bevolking „een groote ramp" zal zijn. Het slot van zijn betoog luidt:

„Het kan wellicht zijn nut hebben hier ten slotte mede te deelen, dat eenige als ontwikkeld bekend staande Regenten, met wie ik deze aangelegenheid in boven bedoelden geest besprak, doch wier namen ik helaas niet noemen mag, het geheel met mij eens waren en eveneens de opinie huldigden, dat de tijd nog niet is aangebroken om de voorgestelde proef met kans op eenig succes te nemen."

Verder bevat deze aflevering nog een artikel van controleur *E. Perelaer: Agrarische aangelegenheden in de residentie Lampongsche districten* en een van controleur *A. Mühlenfeld* getiteld: *De belangen der suikerindustrie tegenover die der bevolking in bescherming genomen door den gewezen hoofdinspecteur van de landelijke inkomsten en verplichte diensten van Lawick*, waarbij schrijver juist het tegenovergestelde beweert van den heer v. Lawick; een pleitrede houdt voor de verslagen der welvaart-commissie en de particuliere suikerindustrie er van langs geeft, hoewel hij „niet blind is voor het vele goede, dat zeer zeker ook aan de suikerindustrie verbonden is."

* * *

Indisch Militair Tijdschrift. 1908 No. I.

Met den nieuwen jaargang is het Ind. Militair Tijdschrift niet alleen van gewaad — d. w. z. van omslag — maar ook van redacteur veranderd; kapitein H. A. Kooij werd de opvolger van kapt. W. B. Oort. Van den inhoud dier 1e afl. noemen wij de volgende opstellen: *De gecombineerde oefening nabij Soemedang*, door *C. M. A. Quack*. — *Moderne schietopleiding*, door *E. J. van Son* en *M. Uhl*. — *Militaire causerie, brief van luitenant Wilvoort*. — *Een officiersbond*, door *K*. — *Het inschieten der geweren*, door *R. N. Haremaker*. — *Nog iets over de loopreiniging van onze geweren en karabijnen*, door *W. E. Asbeek Brusse*.

De schrijver van het artikel „Een officiersbond", blijkt met de plannen der oprichters volstrekt niet te kunnen medegaan; integendeel waarschuwt hij zijn jongere collega's, want, zegt hij, „welke Regeering kan ooit gedoogen, dat de officieren hunnen arbeid organiseeren om zich partij te stellen tegenover haar. Die dat meenen, doen beter hunne vrijheid terug te vragen en hun arbeidskracht op de voordeeligste wijze op de wereldmarkt aan te bieden." — Intusschen is, gelijk men weet, hoogstwaarschijnlijk het kindje voor de geboorte reeds overleden.

* * *

Weekblad voor Indië. 19 Januari 1908. No. 39.

In de rubriek *Indrukken van den Dag* heeft *Corax* het over de slechte positie der Indische subalterne officieren en zegt o. a.: „Een misstand is bijv. het verschil in behandeling tusschen de 2e luitenants van het Indische leger en die van het Nederlandsche. Wat is de kwestie? Wanneer een 2e luitenant in Nederland vier jaar dienst heeft en bevordering waard is, wordt hij 1e luitenant, of de formatie het toelaat of niet. Dat is billijk: 1e en 2e luitenants doen denzelfden dienst, en wanneer men de officieren te lang laat dienen op een minimum-tractement, raken zij allicht in schulden. Dit is in Indië niet zoo. In Indië zijn 2e luitenants, die bevorderingswaardig zijn en nu reeds meer dan 5 jaar in hun rang met een allemachtig schraal tractementje rondloopen. En zoo worden ze in de dertig, vóór ze 1e luitenant zijn en flink in de veertig vóór ze den kapiteinsrang behalen. Het kan, dunkt me, niet anders dan ontstemmend werken, indien de luitenants in Indië merken, dat hunne tijdgenooten in het Hollandsche vredesgarnizoen vlugger promotie maken dan zij, van wie zooveel gevergd wordt. — Het zal zoowat een *f* 30000 kosten per jaar, als elke 2e luitenant na 3 jaar 1e luitenant wordt. Doch dit is een vrij onbeteekenend bedrag op de geheele oorlogsbegrooting. Er wordt veel van onze officieren gevorderd; wil men 't officierscorps althans compleet houden dan dient de regeering over de brug te komen. Wat is het leven van een officier bij het Hollandsche leger? Wat garnizoensdienst en kazerne-administratie. Vergelijk hiermede het leven van den Indischen luitenant, die ieder oogenblik van standplaats verwisselt en op expeditie kan worden gezonden."

„Op het kerkhof te Kotaradja liggen meer dan 700 Hollandsche officieren begraven. Laat men in Holland toch begrijpen, dat de Indische ambtenaar en officier niet voor hun pleizier naar Indië gaan en in een goede betaling een schadeloosstelling moeten hebben."

Wij kunnen ons volkomen met schrijver's klacht vereenigen. De promotie der Luitenants der Infanterie van het Indische leger gaat inderdaad een slakkegangetje. Leggen wij den zooeven ontvangen Regeerings-almanak voor Ned.-Indië naast dien van 1907, dan zien we dat bijv. No. 150 op den ranglijst voor kapitein in 1907, slechts 2 plaatsen is vooruitgegaan in een geheel jaar tijd, dus thans No. 148 heeft bereikt.

In een nieuwe rubriek *Tusschen de takken* steekt *Boeroeng Mintjo* den draak met een Chinees, zekeren Tjian Kiem Bie, die in het Soerabajasch Handelsblad „met rotsvaste argumenten de noodzakelijkheid bepleit van de studie der Chineesche taal, niet alleen op Java, maar over de geheele wereld, van de Kaap tot Groenland!" Het artikel is wel zeer grappig geschreven; Tjian Kiem Bie, voortdurend het mikpunt van Boeroeng Mintjo's spotternijen, doch de kern der zaak, waarover het ging, laat schrijver buiten beschouwing. Toch zal men te eeniger tijd wel degelijk meer rekening moeten gaan houden met het Chineesche element in Onze Oost.

Van de overige artikelen in het Weekblad voor Indië releveeren wij nog: *Van 't oude Soerabaja*, door *Gabriël*. — *De wonderen van Baso*, door *Ganesa*, en *De gouden rijkssieraden van den Sultan van Djokja* (met foto's).

* * *

De Indische Mercuur van 18 Febr. 1908

bevat geen artikelen, die bijzondere aandacht trekken, waarom we ditmaal met eene eenvoudige inhoudsopgave volstaan; n.l. *Rubbercraps*, door *A. H. Berkhout*. — *De ontwikkeling van de Semarang Joana Stoomtram Maatschappij*. (eene bespreking bevattend van het in September 1907 verschenen boek: De tramwegen op Java, Gedenkboek, samengesteld ter gelegenheid van het vijf en twintigjarig bestaan der Samarang-Joana Stoomtr.-maatschappij) *Het onderwijs in de Java-suikerindustrie aan de Technische Hoogeschool*, door *Prof. S. Hoogewerff*. — *Invoer op Java in October 1907*. — *Uitvoer van Java in October 1907*. — *Plantkunde voor de Surinaamsche Scholen*, door *J. C. Costerus*, (dat is eene bespreking door Costerus van het werkje van S. J. Nawijn, leeraar te Paramaribo), benevens de gewone rubrieken: *Kultuurberichten, Kleine mededeelingen, Financiëele berichten en verslagen*, enz.

* * *

De Stem van Indië. 18 en 25 Januari 1908.

Het Orgaan van de Vereeniging „De Indische Bond" begint meer teekenen van eigen werkzaamheid te geven, in waarheid te worden een zelfstandig blad. In bovengenoemde nummers vonden wij twee oorspronkelijke bijdragen, nl. *Detectives in Nederlandsch-Indië*, door *J. M.*, waarin schrijver zijne denkbeelden uiteenzet om het „nuttelooze" eigenlijk ongeoorloofde van zulk een maatregel aan te toonen." Waar het politiewezen in Indië in zulk een deplorablen toestand verkeert als thans het geval is, zouden enkele Nederlandsche politie-specialiteiten toch niets kunnen uitrichten, meent schrijver. „Uit hier geborenen, sportsmen van natuur, goede schutters, onverschrokken jagers, met kennis der Inlandsche talen toegerust, kan hier, na rationeele oefening, de beste politie gerecruteerd en georganiseerd worden."

Het tweede artikel is geheeten: *Financiëele zelfstandigheid van Nederl.-Indië*. Op dit laatste hopen wij terug te komen, wanneer het slot is verschenen.

* * *

Globus.

No. 9 van den loopenden jaargang van dit gunstig bekend staande Duitsche tijdschrift bevat een vrij uitvoerig opstel getiteld: *„Der Reisbau bei den Dajaken Südost-Borneos*, door *Fr. Grabowsky*.

* * *

Ten slotte maken we nog melding van de verschijning van een tweetal afzonderlijke geschriften, namelijk:

Suiker. *Een schets van productie, handel en verbruik, in verband ook met de Brusselsche conventie, door* **F. Schoepp.** Groningen, P. Noordhoff. 1908; en

Eenige cijfers. *Voordracht gehouden in een vergadering van ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur in Nederlandsch-Indië, door* **J. H. Nieuwenhuis.** 's-Gravenhage 1908.

Aan de voorrede van laatstgenoemd boekje ontleenen wij dat schrijver eenige cijfers omtrent Br.-Indië geeft, wat aangaat verschillende takken van dienst, handel, landbouw en nijverheid en daarnaast „waar zulks gevoegelijk kan", cijfers plaatst betreffende Java alléén, om aldus den omvang en de resultaten van het Britsche koloniale bestuur, voor zoover die zich in cijfers laten uitdrukken en deze voorhanden zijn, te doen kennen.

O. i. mag men aan schrijvers vergelijkingen — die schijnbaar meermalen ten gunste van Java uitvallen — niet meer waarde hechten dan hij er zelf aan wenscht toegekend te zien, wanneer hij zegt (zie blz. 14 van zijn verhandeling):

„Wanneer ik in het volgend overzicht hier en daar cijfers ter vergelijking geef, dan houde men wel in het oog, dat cijfers, op zich zelf staande, niets beteekenen, 'maar eerst leven bekomen als men er de nadere bijzonderheden van kent. Alle cijfers moeten beoordeeld worden naar tijd, plaats en omstandigheden. Ik betoog *hier* slechts een bloote vermelding te maken, daar *ontleding* van de cijfers ons van avond veel te ver zou voeren."

(Men denke, dat schrijvers werkje een herdruk is van een gehouden lezing.)

Boekaankondiging.

Van de Leeszaal, Heulstraat 17.

Vervolg-opgave der bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd:

de Javabode t/m 29 Januari;
Het Nieuws van den Dag t/m 29 Januari;
Bataviaasch Nieuwsblad t/m 29 Januari
Soerabaiasch Handelsblad t/m 27 Januari;
de Preanger t/m 31 Januari;
de Sumatrabode t/m 24 Januari;
de Deli-courant t/m 31 Januari;
de Sumatrapost t/m 31 Januari;
Het Ned. Ind. Effectenblaadje van 28 Januari;
De Ind. Financier van 20 Januari;
Het Weekblad van Ned.-Indië Nos. 38 en 39;
Cultura, afl. Februari;
Damesweekblad voor Indië, Nos. 26 en 27;
Alg. Ned. Exportblad No. 707;
De Ind. Mercuur No. 8;
La Quinzaine Coloniale No. 3;
Deutsche Kolonialzeitung No. 3 van 18 Januari;
't Onderwijs, No. 4 van 25 Januari;
De stem van Indië No. 4.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 21 Jan. 1908.

Ordonnantiën, Besluiten enz.

Noodlijdende Koffie-ondernemingen.

De Gouverneur-Generaal heeft bepaald:

Ongeacht eene opheffing of vermindering van den aanslag, krachtens artikel 23 of artikel 24*a* der ordonnantie van 18 April 1885 (Staatsblad no. 78) zooals zij o. a. is aangevuld bij de ordonnantiën van 20 Mei 1904, (Staatsblad no. 269), en 8 Februari 1905 (Staatsblad no. 128), kan, voor zooveel betreft landbouw-ondernemingen, alwaar op het oogenblik der na te melden aanvrage uitsluitend, dan wel als hoofdprodukt koffie wordt geteeld, en waaromtrent ten genoegen van den Gouverneur-Generaal wordt aangetoond, dat zij noodlijdend zijn, op door tusschenkomst van het Hoofd van gewestelijk bestuur, binnen wiens gewest de betrokken onderneming gelegen is, door of namens den belastingschuldige, tot den Gouverneur-Generaal gerichte aanvrage, geheele of gedeeltelijke vrijstelling, dan wel teruggaaf worden verleend van „verpondingsbelasting", over één of meer der op het oogenblik der aanvrage, verstreken jaren van het belasting-tijdvak 1905—1909.

Gedaan te Buitenzorg, den 15 Jan. 1908.

Singkel-, Gajo- en Alaslanden.

Is goedgevonden en verstaan:

I. de bovenstreken van Singkel (gouv. Atjèh en Onderh.) te brengen, onder rechtstreeks bestuur van het Gouvernement van Ned-Indië.

II. met aanvulling en wijziging in zoover van het besluit van 18 September 1899 no. 25 (St.-bl. no. 258), enz., enz., te bepalen, dat in het gouvernement Atjèh en Onderh.:

de Gajo- en Alaslanden met Singkel eene nieuwe afdeeling Gajo- en Alaslanden zullen vormen, onder een Assistent-Resident, voorloopig met standplaats Koeta-Radja, en onder-verdeeld in vijf onderafdeelingen onder een officier der Landmacht, met den titel van Civiel-gezaghebben, te weten: *a.* het Meergebied en de Dörötstreek; *b.* Gajo Loeös; *c.* Serbodjadi; *d.* Alaslanden; *e.* Singkel.

Uitgegeven den 20sten Januari 1908.

Benoemingen enz.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof naar Europa, aan den architect bij den Waterstaat, enz., H. Koot.

Ontslagen: op verzoek eervol, de klerk bij den post- en telegraafdienst te Weltevreden, Mej. A. J. F. Gouka; de gewezen koffie-inkooppakhuismeester te Tjisondari, Mas Karnadisastra; de mantri voor den verkoop van koffie te Tjisaroea, Raden Reksadiredja; de kweekeling bij het Inl. Onderwijs, Mas Wizianata; de kantoorchef 4e klasse bij den post- en telegraafdienst te Samarinda, Th. Ch. R. Belter de Prairie; de verpleegster bij het krankzinnigengesticht te Buitenzorg, C. M. Broere; de Inl. 1e klerk bij de S. S. op Java, Sastroredjo; de 3e commies bij de opium regie, A. R. C. M. Multene; de 3e commies bij het Dep. van Fin., M. L. Niesen; de mantri 1e kl. bij het kadaster te Bondowoso, Djojo Sentiko; de klerk ter griffie van de landraden te Soekaboemi en Tjiandjoer, Ch. E. de Groot; de commies op het residentiekantoor te Magelang, J. A. van der Zijl, en de magazijnmeester 1e k.. bij de S. S. op Java, H. Ph. den Hertog.

Gesteld: ter beschikking van den Raad van Justitie te Batavia, Mr. A. S. Hirsch; ter beschikking van den Dir. van B. B., G. A. Danekes; van den Dir. van Justitie, Mr. H. Westra; Mr. H. J. Haspers en Mr. C. W. Wormser.

Benoemd: tot 3e commies bij de opium-regie, W. G. R. de Pril; tot controleur bij het B. B. op Java, de asp. controleurs A. Razoux Kühr en F. W. Slangen; tot lid van den gemeenteraad van Blitar, W. M. de Virieu Brouwer en A. R. F. van Slooten; tot commies op het residentiekantoor te Magelang, J. L. Israël; tot leeraar in de Ned. taal- en letterkunde bij het Gym. Willem III, J. F. Meijer; tot ass.-resident, secretaris der residentie Palembang, P. F. Abell.

Bij de S. S. op Java: tot magazijnmeester 1e kl., A. H. Altmann; tot chef der 1e ald., H. A. B. Bethbeder; tot adjunctchef der 3e afd. W. Th. van Schaik; tot adjunct-chef der 4e afd., J. F. A. M. Koning, G. A. Veeren en F. W. Hering; tot 1e commies, R. Thomas, P. J. Streithorst en M. Pleij; tijdelijk belast met de functie van chef der 1e afd., Mr. J. C. Kielstra; id. van adjunct-chef der 4e afd., S. A. Reitsma.

Ontslagen: op verzoek eervol, de mantri-kaboepaten te Probolinggo, Raden Karjodiredjo en het onder-districtshoofd van Tibawa (Menado), Mono Olie.

Benoemd: tot patih van het regentschap Bandjarnegara, Raden Mas Mangkoesoebroto.

Aangeteekend: dat Soeradibrata, schrijver bij den ass. wedana van Tjimahi, gerechtigd is tot het voeren van den titel „Raden".

Ontslagen: op verzoek eervol, de adjunct-hoofddjaksa bij den landraad te Pasoeroean, Mas Kerto Adi Redjo.

Benoemd: tot luitenant der Chineezen te Perroeba (Riouw), Kho A. Jong.

Militair Departement.

Ontslagen: wegens overgang in burgerlijken dienst, de 1e luit. der artillerie, J. F. A. M. Koning en de 1e luit. der infanterie, C. A. Veenendaal en F. W. Hering.

Overgeplaatst: naar Batavia, de 1e luit.-kwartiermeester te Endeh (Flores), F. Kenninck.

* * *

Uit de Javasche Courant van 24 Januari 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, J. Kosijungan, hulponderwijzer; K. H. van Dusken, klerk ter Alg. Secretarie; G. B. Feekes, onderwijzer 1e kl., en Raden Ngabehi Sastradidjaja, mantri v. d. opium-verkoop.

Tijdelijk gesteld: ter beschikking van den Directeur van Gouvernementsbedrijven, met de functiën van opzichter bij den telefoondienst, J. C. W. Meischke.

Tijdelijk belast: met de functiën van 1e commies bij de S. S. op Java, A. M. Smits en J. W. E. de Leeuw; met de waarneming van algemeen pakhuismeester te Semarang, L. F. Reynhart.

Benoemd: tot onderwijzer 1e kl., A. C. van Straalen; tot ass.-resident van Lebak (Bantam) P. A. M. Spaan; tot boekhouder, tevens kassier bij het vendu-kantoor te Batavia, G. F. Eilbracht; tot predikant te Bandjermasin, W. van Griethuysen; te Amboina, E. J. B. Jansen; te Soerabaja, C. Hengeveld; te Batavia, P. Nieuwenhuis; tot controleur in de Buitenbezittingen, J. M. Moorrees; tot stationschef 1e kl. bij de S. S. op Java, J. I. de Rochemont; tot de waarneming dier betrekking, B. Kessler en A. Prins.

Ontslagen: de geschorste regent van Tanralili (Celebes), Njimpoeng Daeng Palollo.

Benoemd: tot Inl. officier van justitie in het regentschap Berbek, Raden Wignjohatmodjo.

Ontslagen: eervol, S. van Hulstijn, deurwaarder bij den landraad te Semarang.

Benoemd: tot deurwaarder bij het residentie gerecht te Pati, V. H. van Ossenbruggen.

Geplaatst: in de residentie Semarang, de burgerlijk ambtenaar G. A. Danekes; in Kedoe, de idem Pijnacker Hordijk.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl., A. v. Vuure en geplaatst te Sabang; tot hulponderwijzer es te Lawang, Mej. E. J. A. de Rochemont, thans tijdelijk aldaar.

Overgeplaatst: van Cheribon naar Soerabaja, de dokter-djawa, Raden Setjodiredjo.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, één jaar verlof n. Europa, aan den officier van gezondheid 1e kl., Ph. E. Maier, en wegens langdurigen dienst, aan den 1en luit. der inf., G. J. L. Beckman Lapré.

Ontslagen: op verzoek, wegens volbrachten diensttijd, eervol, de luit.-kol. der inf. P. Bodemeijer.

Overgeplaatst: van Atjèh naar Soerabaja, de 1e luit. J. van Braam; bij het 11 bat. te Mr. Cornelis, de luit.-kol., J. A. M. M. von Schauroth; bij het 18 bat., de maj. H. J. van Bremen, te Mr. Cornelis; van Batavia naar Celebes, de 1e luit. E. Weijerman; naar Bangoe—Biroe, de 2e luit. J. A. Mac Leod Manuel; naar Willem I, de kapt. J. H. R. van de Siepkamp; naar Batavia, de 1e luit. A. J. Ensink; naar Timor, de 1e luit. J. G. F. van Son; naar het 12e bat., de 2e luit. J. G. van den Bossche, nu op Timor; van Tjimahi naar Batavia, de officier van gezondheid 2e kl., E. de Waal v. Serang naar Tjimahi, de id. 1e kl., L. C. A. van den Bergh; van Batavia naar Serang, de id. 2e kl. C. J. Wegenaar en van Kota-Bahroe naar Willew I, de id. 2e kl., J. S. Hollander.

Geplaatst: in Atjeh en onderg., de off. van gezondheid 1e kl., M. H. Knoch, keerende van verlof terug.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem III; gezagvoerder J. Aarents; van Amsterdam naar West-Indië, op Vrijdag 21 Februari 1908.

Mevr. Baronesse E. G. van Asbeck; Eerw. Paters C. Brouwer en H. Smit; H. F. van Marle; Frits Enke; A. Humbert; C. Vogelwant; C. Smeulders; C. P. van Verkist; mej. S. Barbas;

Te Genua hebben zich ontscheept: mevr. wed. B. J. F. Bopta—Ligtvoet en 3 dochters; L. J. Hooghamer en echtg.; J. L. Andreae; J. Veldkamp; Jhr. W. F. van den Brandeler; mevrouw M. van den Brandeler—Hoogeveen; mevrouw G. van Duukelaar; mej. W. de Rochemont; mevrouw Wed. A. L. Bemelot Moens; P. ü. J. A. Gessink; M. A. Snoeck; Mr. P. M. Taverne; J. J Romswinkel, echtg. en zoontje; mej. Ph. J. Th. Voll; W. J. Dekker; A. H. Loeff, echtg. en 2 kinderen; jongej. Schram; W. M. Ouwerkerk; A. van Lundert; S. Alter en J. Hoekstra;

Te Lissabon zullen zich ontschepen: Dr. M. Moveira de Tonseca; F. Teixeira da Silva;
van Lissabon ontscheept te Genua: P. A. van den Bogaart; G. M. Hoek;
van Labong: Th. A. Roukes Agerbeek; Anton Roos; H. Feringa, echtg. en kind;

te Amsterdam zullen zich ontschepen: mevrouw C. L. Pagaaij—Herpink en kind: H. J. den Bester Leeuwener; F. A. J. Stevens; P. J. Noordermeer, en kind; J. C. Klané; G. H. van Kempen; A. echtg. en kind; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen.

Passagierslijst van het Ned. s.s. Salak; commandant W. Engelsman; vertrokken van Batavia 23 Januari 1908; aangekomen te Marseille 17 Februari 1908.

van Batavia: mej. E. Razoux Kuhr; mevrouw A. C. M. Vingerhoets—van Blerk; J. Kolb Bernard; C. J. de Graaf; R. C. van Gemert; mej. C. M. Broere; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen.

naar Padang: Mr. N. P. van der Stok en echtg.; Mr. H. G. P. Duijfjes met echtg. en 1 kind; mevr. E. Vogel met 2 kinderen; Mr. C. A. Wienecke m. echtg. en 1 kind; G. F. E. Gonggrijp met echtg. en 2 kinderen; mevrouw M. Baptist—Bausch met 3 kinderen. Mr. H. JJ Haspers.

MAISON CHARLES RURUP,

PAPESTRAAT 24.

Th. L. A. RURUP,

SUCCESSEUR.

Coiffeur breveté de S. M. la Reine Mère.

Salons specials pour Dames et Messieurs.

Ondulation Marcel. Postiches en tous genres.

Export. Export.

Te Utrecht, te huur.

Op bel-étage een degelijk geheel gemeubileerd suite, 1 slaapkamer en afz. entrée met gebruik van keuken *f* 50 's m. Een slaapkamer méér *f* 60 's m. Netten stand, vrij uitzicht, dicht bij electr. tram en station.

Te bevragen Justus v. Effenstr. 34 UTRECHT.

Levensverzek. Mij. Arnhem,

Maatsch. Kap. Eén millioen gulden (volteekend)

sluit levensverzekeringen en lijfrenten op

bijzonder gunstige verzekeringsvoorwaarden en tegen lage premiën.

Bijkantoor te Batavia: KALI BESAR.

N.V. Electrische Drukkerij

„Luctor et Emergo"

Amalia van Solmsstraat 2=4,

Telephoonn. 4424 :=: Den Haag.

J. S. DIJKHOFF,

Den Haag -:- Mauritskade 83

Telef. Interc. 4212.

Koopt en verkoopt Effecten, vreemd Geld, verzilvert Coupons, opent Rekening-Courant tegen onderpand, incasseert Wissels en Kwitantiën.

INDISCHE VENDUTIE.

Malakkastraat 74,

Den Haag.

Is het Soliedste Adres voor hen die KOMEN om zich te installeeren en voor hen die hun Inboedel 't voordeeligst van de hand wenschen te doen, zonder kosten voor den inzender.

Bergplaats voor Inboedels.

Verhuizingen en Transporten.

GEOPEND van 9 tot 5 uur.

(Zondags gesloten.)

DEN HAAG.

-:- Pension -:-

ZORGVLIET

6 Gr. Hertoginnelaan

H. W. G. ROOSEBOOM.

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Gouden Medaille. Parijs 1907

Internationale Tentoonstelling Hygiëne.

Haargroeimiddelen

merk „CRINOFLOOR"

zijn de middelen waarvan men het meest succes kan verwachten. Men vrage ter overtuiging daarvan aan, de vele attesten van herstelden, welke gaarne op aanvraag franco thuis worden gezonden. Mondeling of schriftelijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag.

Eenig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN

☞ Succes bijna altijd zeker.

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

VAGANT.

Verzorging, Opvoeding.

In het gezin van een hoogleeraar (3 kind. 4—11½ j.) bestaat gelegenheid tot het opnemen van een of twee kinderen.

Inlichtingen geven Dr. J. P. v. d. Stok te UTRECHT, en Mr. J. Luijten (Dir. Gymn. W. III), te BATAVIA.

No. 10 Vrijdag 6 Maart 1908 8ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG.”

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f1.50 tot f.— 'sjaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

I. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

A.

Met het oog op de door ieder der Afdeelingen van „Oost en West” te houden jaarlijksche algemeene vergaderingen, waarop ook een candidatenlijst voor de verkiezing van hoofdbestuursleden ter algemeene vergadering der Vereeniging moet worden vastgesteld, zij hier er aan herinnert, dat — volgens rooster — aan de beurt van aftreding zijn de heeren:

E. A. H. VAN DER HEIDE te Amsterdam;
Prof. Mr. J. E. HEERES te Leiden;
F. T. SCHRÖDER te 's-Gravenhage;
en de dames:
M. TEN BOSCH—BOSSCHER te 's-Gravenh.;
N. VAN ZUYLEN—TROMP te 's Gravenhage,

allen herkiesbaar, behalve laatstgenoemde, die zich genoopt voelt het presidium der Vereeniging neder te leggen, in het vertrouwen, dat bekwamere handen het van haar zullen overnemen, terwijl zij daarbij de hoop koestert, zich dan beter te kunnen wijden aan die belangen der Vereeniging, welke verder aan hare zorgen mochten blijven toevertrouwd.

Ook moet worden voorzien in de vacature van secretaris van het hoofdbestuur, aangezien de heer H. E. Prins, wegens voorgenomen langdurig verblijf in het buitenland, deze functie heeft nedergelegd. De heer A. K. Nolthenius, gep. hoofdofficier der Inf. van het O. I. L., Lubeckstraat 31, te Den Haag, heeft, op verzoek van het Dag. Bestuur der Vereeniging, welwillend het secretarisschap op zich genomen, in afwachting van de beslissing van de Algemeene Vergadering der Vereeniging.

B.

Naar aanleiding der hier opgenomen conceptnotulen van de jongste Buitengewone Algem. Vergadering, kwam het volgende schrijven in:

„De notulen der laatst gehouden Algemeene Vergadering der Vereeniging „Oost en West”, op 30 Januari jl. te Utrecht, welke gepubliceerd zijn in het Officieël Orgaan van 13 Februari No. 7, geven mij aanleiding tot eenige op- en aanmerkingen, welke neergelegd zijn in de bijlage dezes.

Gebrek aan tijd is oorzaak, dat ik eerst heden daartoe kan komen.

In de hoop, dat U deze zult willen publiceeren, verblijf ik,

Hoogachtend,

129 Galileïstraat. E. C. J. SCHWIPPERT.
Den Haag.

De *laatste zin* van de alinea, luidende: „De heer Schwippert vraagt het woord om de betreffende correspondentie, etc. te wijzigen, als volgt:

„Hij weet wie de schrijver is, doch durft zijn naam niet noemen, omdat hij niet kan bewijzen, dat die persoon de schrijver is, doch zou hij dit wèl kunnen, dan zou hij der vergadering willen voorstellen dien man als lid der Vereen. te royeeren. De vergadering betuigt hare instemming door applaus.”

De alinea luidende:

„De heer Schwippert wenscht, dat het D. B. daarvoor aansprakelijk worde gesteld,”

te vervangen door:

„De heer Schwippert beaamt hetgeen de heer Lefèbre zegt en klaagt bovendien, dat indertijd alles besloten en uitgevoerd werd door het toenmalige Bestuur der afdeeling 's-Gravenhage, onder pressie van het toenmalige Dag. Bestuur, zonder dat aandeelhouders in de geldleening der Restaurant, of de leden der afd. 's-Gravenhage het recht hadden om een woordje mede te spreken.”

II. Van de Afdeeling ROTTERDAM:

Voordracht met Lichtbeelden

te houden door den heer TH. ALMEROOD.

.. *Onderwerp*: ..

Hoe Suriname er uit ziet en zijne waarde als Kolonie, voorheen en thans. .. ..

Op **Donderdag 12 Maart 1908**, 's avond **8** uur,
in het Gebouw *„Caledonia” Haringvliet 41.*

Namens het Bestuur:
P. N. ADRIANI, Pres.
A. VEDER, Secr.

III. Van de Afdeeling UTRECHT:

De Algemeene Vergadering der Afd. Utrecht zal plaats hebben den 23 Maart, 's avonds om 8 uur.

Agenda:

1. **Notulen vorige Algemeene Vergadering.**
2. **Jaarverslag.**
3. **Rekening en verantwoording over 1907.**
4. **Kiezen candidaten voor het Hoofdbestuur.**
5. Kiezen van afgevaardigden voor de Algemeene Vergadering.
6. Behandeling der door het Bestuur aan de orde gestelde en van de leden ingekomen stukken.
7. Benoemen van twee leden tot nazien der Rekening en Verantwoording over 1908; en twee Bestuursleden voor de aftr., mevr. Van Oeveren van Schaik en mevr. Weesman Luitjes.
8. Rondvraag.

HET BESTUUR.

Uit een brief van een civiel en militair gezaghebbers-vrouw op Celebes.

9 Januari 1908.

...... Nieuwjaarsmorgen kwamen de Regenten en andere Grooten hun compliment afsteken; ook alle Kampongshoofden, zoodat we zoowat een 150 man in de voorgalerij hadden. Volgelingen en kinderen bleven buiten. Het was officiëel, dus alleen voor de heeren, en ik bleef met de kinderen achter, waar ik bovendien de handen vol had, met het naar voren zenden van kwee kwee, limonade en stroop. Gegeten dat die lui hebben! neen maar! 't is gewoon ongelooflijk. De vrouw van den Djaksa had de kwee-kwee gebakken, manden-, schalen-, borden-, stopflesschen vol, zeker meer dan 1000 stuks, waren binnen 5 minuten verslonden. Ik kon mijn oogen niet gelooven, toen de oppassers met leege handen terugkwamen. Daags tevoren hadden verscheiden Inlanders schalen vol eende-eieren gezonden voor taon bahroe *), wel 500 stuks; we hebben ze maar verdeeld en andere luitjes er mee plezier gedaan; in de benting kon ik ze niet loozen, de dames hielden niet van eende-eieren; zelfs niet voor telor assin **) We stuurden er een hoop aan Henri's klerk, een armen drommel, die in 'n inlandsch huisje woont, en verder mochten bedienden en oppassers ze verdeelen, evenals een achterbout van een karbou, waar we een malsch stukje voor ons eigen afnamen. Henri had er wel op tegen, karbouwenvleesch te eten, maar 't is niets als idée, en toen het goed gebraden op tafel kwam, was het heel lekker.

Eergistermiddag, toen we buiten kwamen, stond er een klein huisje, geheel met bont en uitgeknipt papier beplakt, het dak met gekleurde eieren en bloemen versierd; op den nok een papieren tamboerijn met kwee-kwee. Het huis zelf was gevuld met rijst, zooveel, dat Adé er in had kunnen staan, zonder dat er iets van hem te zien was. U begrijpt wat een feest dat voor de kinderen was. Ze waren niet van dat huisje af te slaan en gingen de kinderen uit de benting halen om ook te kijken. Den volgenden morgen riep Henri de leerlingen van de Inlandsche school, om ieder zoo'n gekleurd ei weg te halen. De rijst hebben de menschen op het erf verdeeld. Het huisje was een geschenk van den Regent van Maiang, die een groot feest geeft en waar dit een voorlooper van was.

Gistermorgen kwam er weer een andere optocht: een oude vrouw met twee kleine meisjes met goud behangen, kinderen van den Regent van Lebakan en twee jonge meisjes, volgelingen. Dit bezoek gold Mevrouw. Ze brachten twee aardige gevlochten mandjes mee, en in ieder mandje was 'n sarong, waarvan één een mooie zijden. Ik moest natuurlijk bedanken en een praatje maken. Bij onze contra-

bezoeken aan de Regenten brengen wij, zooals te begrijpen is, ook cadeaux mee.

Zoo leven wij in goede verstandhouding met deze lieden, die altijd zeer beleefd en op vormen gesteld zijn......

Medegedeeld door v. B.
25 Febr. 1908.

*) Nieuwjaar.
**) gezouten eieren.

Uit de O.I. Mail.

Een Comble van vergankelijkheid!

Het *Nieuws v. d. D. v. N.-I.* vond bij de Regeerings-besluiten het volgende staaltje:

Tijdelijk belast:

Met de waarneming der betrekking van tijdelijk Opzichter der 3e klasse bij den Waterstaat en 's Lands Burgerlijke Openbare Werken, de tijdelijk Opzichter bij den Waterstaat F. J. G. Harms.

De heer Harms zal voor zijn pet dragen de woorden:

Nec tempora perde, ruit hora: Verlies geen tijd, het uur spoedt voort, merkt de redactie op.

* * *

Kettingjongens belast met de waarneming van politie.

Tooneel: Gang Waroeng te Semarang tijdens de passar malem.

Tijd: Vrijdagavond.

In de drukte wordt een Europeaan iets ontstolen door een Inlander.

De Inlander wordt nagezet door eenige Europeanen, die er echter niet in slagen, hem te pakken.

Een politie-oppasser ziet het geval kalm aan.

Een Europeaan: Waarom loop jij dien vent niet achterna? Je bent toch politie-oppasser.

De oppasser, haveloos individu: Ja, ik ben wakil voor vanavond. Daarvoor krijg ik vijftien centen.

De Europeaan: Waarom pak je dien dief dan niet?

De oppas: Dat mag ik niet, m'nheer, ik ben kettingjongen.

Tableau.

Uit welke „kringen" men de politie betrekt.

(Loc.)

* * *

Politiek leven.

Ook te Bandoeng heeft men, volgens de *Preanger Bode*, voorbereidende maatregelen getroffen om eene Kiesvereeniging in den geest van de te Batavia tot stand gekomene op te richten.

* * *

Gemeente leeningen.

Naar aanleiding van het in den gemeenteraad te Soerabaja aan de orde gestelde plan om over te gaan tot den aankoop van het aldaar gelegen land goed Goebeng, waarbij door een onderzoek zal moeten worden vastgesteld, of een gedeelte van dat terrein geschikt zal zijn voor eene begraafplaats, schrijft het *S. Hbl.* nog het volgende:

„Eenige bevreemding wekte bij ons de mededeeling van Mr. Paets tot Gansoyen, dat het geld voor den aankoop in Nederland bij een niet nader aangeduide maatschappij kon worden geleend.

Waartoe ginds te zoeken, wat hier te verkrijgen zal zijn? vraagt het blad. Het bewijs is niet geleverd, dat een gemeentelijke leening hier te lande niet te plaatsen is. Een gemeente behoort zich in 't algemeen als publiekrechtelijk orgaan te beschouwen en een staat in het klein en als zoodanig handelen. De gemeente Soerabaja behoort, volgens het *S. Hbl.*, dus gewoon te leenen, met als onderpand het land Goebeng.

De titel Kandjeng.

Men schrijft aan het *S. Hbl.*:

De titel kandjeng wordt hoe langer hoe meer misbruikt. Ik ken gewone Europeesche ambtenaren, w.o. waterstaatsopzichters en stationschefs, die door Inlandsche onderhoorigen met „kandjeng" worden aangesproken, zonder dat eerstgenoemden daartegen protesteeren, wat zij toch zeker behooren te doen, bijaldien zij niet half rijp voor Meerenberg willen schijnen. Zij gevoelen zich integendeel daardoor zeer gevleid en weten niet, of wenden althans onwetendheid voor, dat een Inlander hen met de toekenning van dien titel òf flikflooit òf in het zonnetje zet.

In het laatste geval zullen de aan hoogmoedswaanzin lijdende ambtenaren, zoo zij goed hunne ooren openzetten, instede van „kandjeng" niet zelden het nagenoeg gelijkluidende „kiendjeng" hooren. Kiendjengs zijn bekende insecten (glazenmakers).

Met „ndoro kandjeng" wordt in den regel een Javaansch regent — niet van de Vorstenlanden — bedoeld. Achter zijn rug wordt een resident tegenwoordig heel zelden met kandjeng toewan betiteld. Het zich aanmatigen of het zich laten welgevallen van het kandjengschap door onbevoegden behoort m. i. te worden tegengegaan, zegt de berichtgever. Europeesche ambtenaren hebben aan dat misbruik grootendeels schuld. Ik ken eenigen hunner, om van aspirantjes niet te spreken, met den vinger aanwijzen, die Inlanders — beambten of bedienden — den wenk geven, hen met kandjeng aan te spreken en een ondergeschikte geweldig negeren, als deze den wenk niet verkiest te begrijpen.

* * *

Inkomstenbelasting.

De correspondent der *Loc.* te Salatiga schrijft vandaar:

Het jaar 1908 is weder begonnen en daarmede de invoering van de inkomstenbelasting, in plaats van de patentbelasting. Indien de eerstgenoemde niet voordeeliger voor het gouvernement zou werken, zou de laatste wel zijn blijven bestaan, daarvan is ieder overtuigd. Verrassingen hangen ons dus nog boven het hoofd. Medelijden heb ik met hen, die hun zuur verdiende duiten op een spaarbankboekje zetten, teneinde over eenige jaren in Nederland of elders ervan te genieten of te leven. Ook zij zullen ditmaal den dans niet ontspringen en worden hiervoor aangeslagen in de inkomstenbelasting, want hun boekje wordt opgeëischt.

Ik moet zeggen, het is wel de methode. Het gouvernement tracht voor zich gelden te leeren sparen, geeft 2¼ % en gaat daarvan nog belasting heffen. Mijns inziens is dit niet de aangewezen weg om 't aantal inleggers van de Postspaarbank te vermeerderen en een ieder zal zijn geld op een andere manier trachten te beleggen.

Hier ter plaatse is de commissie tot het aanslaan in de inkomstenbelasting goed op weg. Dat wil zeggen, ze tracht de woekeraars bij hun jas te pakken, want zij ontsprongen vroeger den dans bij de patentbelasting. Dat iemand, die geen geld heeft en in geldverlegenheid zijnde geld opneemt, dat is begrijpelijk en hier steekt niets in; een andere uitweg voor hem bestaat niet. Zelfs is hij graag geholpen, tegen het betalen van 10%. Er zijn echter personen hier die 12% 's maands dorsten te rekenen en zoo van misdeelden wisten te profiteeren. Die personen moeten nu maar eens goed geplukt worden en ik hoop, dat de commissie succes zal hebben, schrijft de correspondent.

* * *

De Bond van Suikergeëmployeerden.

Het *S. Hbl.* schrijft, dd. 31 Januari:

Een ongenoemde heeft het in de Javabode over den Suikerbond. Het is jammer, dat hij zijn naam niet bekend maakt; dan zouden wij op hem de aandacht kunnen vestigen als een geschikten president ...... om de vakvereeniging naar de maan te helpen!

De ongenoemde is revolutionnair. Hij wil van den Bond een strijdmachine maken, te richten tegen iederen administrateur, die niet naar zijn zin handelt. Hij wil stakingen proclameeren en nog veel schoone zaken meer.

De anonymus, die den heer Vierhout en ons verwijt, dat wij „van de vakorganisatie en hare eischen geen notie hebben", is niet precies op de hoogte. Hij maakt de goe-gemeente wijs, dat de scheuring op til of gekomen is en wenscht een „hechte, sterke kern" van suikerbonders, zeker de heer Sauer met een half dozijn medestanders.

Zooals bekend, heeft de algemeene vergadering van den Bond Semarang de hoofdpunten op het program van actie aangegeven — met algeheele excommunicatie van socialistische heils-ideeën — en er bestaat niet de minste aanleiding dit program te herzien, omdat van een scheuring geen sprake is. Wij weten uit goede bron, dat het incident Ledeboer slechts geleid heeft tot een demonstratie van sympathie voor het hoofdbestuur.

Zoodra hier te lande appelboomen goede vruchten dragen; haver, tarwe en gerst welig groeien; de kachel in de huizen verschijnt; Westersche sweatingsystems in de suikerfabrieken hun intree doen; voor suikergeëmployeerden het verkrijgen van recht een chimère wordt — zoodra dit alles te constateeren valt, zullen wij op den ongenoemde met zijn aanprijzing van de Westersche „vakorganisatie" een lofzang dichten.

* * *

Gebrek aan scholen.

Naar uit Semarang aan het „Onderwijs" wordt medegedeeld, is er daar een vrij groot gebrek aan plaats op de Europeesche lagere scholen.

Vele kinderen melden zich aan en de onderwijzers zijn in de onmogelijkheid hun plaats te verleenen. Het is dan ook hoog noodig, dat er meer scholen komen, beweert men.

De Europeesche schoolcommissie moet zich reeds tot den directeur van O. E. en N. gewend hebben met een voorstel in dien geest.

* * *

Niet in zijn Verdediging gehoord.

Met betrekking tot de verbanning van den atjehschen pretendent sultan, schrijft de *N. Soer. Crt.* (die heusch geen reden heeft om ons bij te vallen):

„Men weet hoe het *Bat. Nblad.* zich moeite heeft gegeven om aan te toonen dat de verbanning van den pretendent sultan is onrechtmatig, op grond dat de voorschriften in de art. 37 en 48 van het Regeeringsreglement niet naar den geest zijn nageleefd.

Art. 48 waakt er voor, dat van het recht tot verbanning geen misbruik worde gemaakt. Het zegt letterlijk:

„In de gevallen, bedoeld in art. 45, 46 en 47, wordt door den G. G. niet beslist, dan nadat de betrokken persoon in zijn verdediging gehoord, of daartoe behoorlijk opgeroepen is. Van het verhoor, wordt procesverbaal opgemaakt."

Het *Bat. Nblad.* heeft de stelling verdedigd dat het hier natuurlijk niet geldt een verhoor voor den vorm, zonder aandacht te wijden aan hetgeen ter verdediging wordt voorgebracht. En het blad heeft daarin volkomen gelijk.

Deze waarborg in de Indische grondwet, mag niet verloren gaan, op straffe dat we hier aan de willekeur van de regeering worden overgeleverd.

Het is daarom dan ook onjuist wat de *Loc.* redeneert, en de *Java Bode* blijkbaar met instemming overneemt: „Ten slotte moeten wij er nog eens den nadruk op leggen, dat de verwijdering van een gevaarlijk gebleken element uit Atjeh, niet afhankelijk kan worden gesteld van den uitslag van een onderzoek, in strikt juridische trant ingesteld en voltooid. Zulk een verwijdering is een politieke daad, waarbij de eerlijke overtuiging van den gouverneur, resp. den G. G. den doorslag moet geven. Niemand zou toch immers de consequentie aandurven, dat het blijven in Atjeh van een pretendent sultan, die geld voorschiet voor een beschieting der hoofdplaats — gesteld dat hij het werkelijk gedaan heeft— zou moeten afhangen van 'n eventueel juridisch koerang trang!"

Inderdaad valt het niet moeilijk, de onjuistheid van deze redeneering aan te wijzen. „Gesteld dat hij werkelijk gedaan heeft". Maar dat màg men juist niet stellen, voordat daarnaar een onderzoek is ingesteld en de persoon in kwestie in zijn verdediging is gehoord. Aan den G. G. daarna de beslissing. Art. 48, is 'n waarborg tegen een eerlijke overtuiging van den G. G., die nochtans dwalen kan. Tegen die dwaling moet zooveel mogelijk gewaakt door onderzoek en verdediging.

Het lichtvaardig rondspringen met de artikelen van ons regeeringsreglement is een gevaar, dat de ernstigste gevolgen kan medebrengen.

* * *

Wreedaards.

Uit Kota Radja schrijft men d. d. 15 Januar aan de *Sum. Bode:*

Veel is reeds geschreven over de wreedheid van onze troepen, en ik moet bekennen, de feiten spreken zoo duidelijk, dat het niet te ontkennen is. Ik wil u echter thans even een klein staaltje van atjehsche wreedheid vertellen, waarvoor, geloof ik, de slechtste uit onze troepen terug zou deinzen.

Ziehier het geval:

Het is nu een dag of vijf, misschien zes, geleden, dat op de Noorkust een arme kamponggbewoner bezig was, gras te snijden; zijn zoontje van plm. 8 jaren, was in de onmiddellijke nabijheid. Dat grassnijden gebeurt buiten de kampong. Plotseling verschijnt een bende djahats, die het kind in haar midden neemt, waarbij hem gezegd wordt: „je moet mee; je moet moslim worden; je mag niet met de compenie meedoen", enz.

Daar ziet een der kerels dat het kind gevaccineerd is en roept: „o, hij is al orang compagnie, hij draagt den tjap van de companie al."

Het ventje wordt gelast zijn linker— armpje, waarop de litteekens van het vaccineeren voorkwamen, uitterstrekken, een der bende neemt een klewang, en, na eerst behoorlijk gemikt te hebben waar hij slaan moet, hakt hij het armpje in één slag, op ruim een decimeter van den schouder, af. De vader, die thans eerst ziet wat er gebeurt, komt aangeloopen om zijn kind te hulp te komen. Dit kost hem echter het leven: de kerels snijden hem eenvoudig het hoofd van den romp.

In de kampong worden vader en kind natuurlijk gemist, en na lang zoeken, den volgenden morgen gevonden: het kind met het bloederige stompje en het afgehouwen armpje naast zich, zittende bij het lijk van zijn vader. Het kind is zoo spoedig mogelijk naar het hospitaal te Sigli vervoerd, waar het armpje verder geamputeerd

is, waarbij de kleine, die naar de bewerking zat te kijken, geen klacht liet hooren. De bende is later achtervolgd en ingehaald, waarbij zij negen man verloor.

Zijn zulke onmenschen wel nu waard om te leven? Ik zeg neen.

* * *

Onder het opschrift

„Inlandsche Zeden"

schrijft De Preanger Bode:

Mad Happie is een zeer geziene inlander.

Wel zeggen vele menschen met een verachtend gebaar, „het is een zielverkooper", maar dat is slechts broodnijd. Mad Happie heeft geld en waarom zou hij dan niet geacht zijn, en veel vrienden hebben?

Hij heeft dan ook in alle kampongs vrienden, die hem gaarne de hand schudden, en hem helpen in zijn bedrijf, de mannen met hun lot ontevreden maken en hen, maar voornamelijk de vrouwen, wijzen op de rijkdommen van Singapore, Deli, de goudmijnen van Celebes, enz., waar het goud maar voor het grijpen ligt. Menigeen loopt in den val.

Om te laten zien, dat Mad Happie een groot man is onder garoetsche rijken, liet hij zijn huis versieren, toen zijn dochter zou trouwen met een hadji. Alles moest op de meest grootsche schaal worden aangepakt, en alzoo geschiedde.

Toen de huwelijksplechtigheden hadden plaats gehad, waarbij een hindoe en een mahomedaansch gebed onontbeerlijk zijn, werd het bruidspaar in een karretje gezet, en daar ging de optocht. Achter de bruidskoets kwamen nog vier en dertig andere gevuld met familieleden en vereerders van den rijken Mad Happie. Van Garoet werd naar het twee palen verder gelegen Trogong gereden en toen weer terug, en dat werd den dag daarop nog eens herhaald. Stel dat Mad Happie slechts 75 centen per karretje heeft moeten betalen, dan kostte het hem alleen aan optochten reeds ƒ 25.50, dus nog niet eens gerekend de uitgaven aan eten en drinken.

Maar veertien dagen na de huwelijksfeesten, werd 't huwelijk door den pengoeloe weder ontbonden, wat volstrekt geen zeldzaamheid is. Sommigen scheiden zelfs nog sneller. Verandering en verbetering zal hierin wel nooit worden gebracht, daar de priesters en bijloopers, geld slaan uit de loszedigheid der bevolking.

* * *

In de Deli Cour. van 20 Januari j.l., schrijft N. t. C., onzes inziens, zeer terecht onder den titel:

Menschonteerend!

„Onlangs haalden wij een paar regels aan uit een hoofdartikel in de Straits Times. Bedoeld blad had er eens duidelijk aan herinnerd, dat Singapore eene Engelsche kolonie was en geen Chineesche provincie.

Op gelijke wijze willen wij aanvangen: Het kan niet duidelijk genoeg gezegd worden, dat Deli eene Nederlandsche kolonie is, en niet eene Voor-Indische provincie......

Ter gelegenheid van het nieuwe jaar voor de Hindoe-Klingaleezen, hadden hier de bij die volken gebruikelijke optochten en ceremoniën plaats. Het begon omstreeks half één, toen de eerste kleine processies van Hindoe-gemeenten buiten Medan de hoofdplaats binnenkwam, om zich begeven. Deze processies voerden lieden mede, die op gruwelijke wijze op borst, rug en armen, met zilveren spelden bestoken waren, lange zilveren naalden dwars door lippen en tong droegen en aldus gemarteld naar zware houten toestellen met bloemen en vruchten moesten dragen.

Die van de zijde van den Serdangweg de plaats binnenkwamen, werden, zoo deelt men ons mede, door politie-oppassers aangehouden, die order gaven, alle spelden en naalden onmiddellijk te verwijderen. Wat van de zijde van den Laboeanweg kwam, passeerden echter ongehinderd, en trok Medan dwars door, 'n schandelijk schouwspel opleverende, waarvan, dank zij het heete middaguur, gelukkig geen kinderen getuige waren,

Doodelijk vermoeid, half gedragen, arriveerden de ongelukkigen aan de tempels, waar zij door besproeiing met water, en door trom-muziek, gebel en geschreeuw, weer wat werden opgewekt, om in staat te zijn, nog driemaal om het middelste tempelgedeelte te worden gevoerd; daarna werden binnen dat tempeldeel de naalden en spelden uit het vleesch getrokken, en de wonden met een wit poeder, naar men zegt asch van hun heiligen beeld, verbrande offers, ingewreven. Wij zullen niet in nadere beschrijving treden van de verschillende martelingen, waartoe nog een aantal verdwaasden in den tempel zich hadden geleend, wij willen het slechts uitschreeuwen, dat het meer dan schande is, dat zooiets hier ongehinderd kan plaats hebben.

Wij leven hier in eene Nederlandsche kolonie, en niet in een Voor-Indisch Hindoedorp; wij hebben recht te eischen, dat zulke barbaarsche schouwspellen ons niet vertoond worden. Meent men hier soms, dat de Hindoe-kolonie te Londen gisteren met op dergelijke wijze mishandelde martelaren, langs Strand en Oxfordstreet is getrokken? Het is te krankzinnig om er over te praten. Maar, waarom wordt hier zooiets dan toegelaten? Wie van die lieden op dergelijke barbaarsche wijze feest vieren wil, moet dat maar in zijn eigen land, zijn eigen dorp gaan doen; in eene Nederlandsche kolonie moet voor zooiets geen plaats en geen gelegenheid zijn.

Wij hooren, dat de tempels gisteren avond, door een paar bestuursambtenaren zijn bezocht; het barbaarsche schouwspel, waarvan wij hierboven spraken, was toen reeds afgeloopen, de met groen en bloemen opgesierde tempel in een mystiek, half duister gehuld, waarin hier en daar donkere figuren als in gebed verzonken lagen, de dames-bezoeksters werden met bloemen bekranst, de priesters putten zich uit in beleefdheden: het was interessant, hoogst interessant!

Jammer, driewerf jammer, dat de heeren 's middags de opgewonden menigte niet hebben gade geslagen, schreeuwende, springende en dansende om de gemartelden, die aan twee, drie kanten ondersteund, zich met moeite voortsleepten versuft en verdoofd van pijn; wellicht van het voorafgaand bloedverlies, of met wezenlooze oogen rillende over het geheele lichaam als in hoogste extase.

Misschien, dat deze of gene doortastende ambtenaar er dan op staande voet een einde aan had kunnen maken.

Dat is zeker, wij verwachten, dat en op de beide volgende feestdagen, en in volgende jaren, dergelijke barbaarsche uitingen van godsdienst, ten strengste zullen worden verboden. Laat ieder zalig worden op zijn manier, maar verbiedt gruwelen, waaraan ieder weldenkende aanstoot neemt.

Het is heel mooi, dat een mishandelaar van koelies gestraft wordt.

Maar een gouvernement, dat boven beschreven gruwelen tolereert, is in onze oogen eveneens schuldig.

Nogmaals, het is hier geen Voor-Indisch Hindoedorp, maar eene Nederlandsche kolonie; wat in Nederland niet getolereerd zou worden, zij ook hier verboden. Wien dat niet bevalt, dien staat het immers vrij, naar zijn eigen land terug te keeren.

* * *

Een Overvalling door Olifanten.

In de wouden in de Lampongs komen uitgestrekte doerian-aanplantingen voor, die door de bevolking geregeld worden bezocht, ten einde de vruchten te oogsten en te verkoopen. Een vijftal Lampongers, zoo schrijft men aan het Soer. Hdbl., hadden te midden van een dergelijken aanplant, een pondok gebouwd, waarin zij de afgeplukte doerians opschuurden met het doel, ze later op prauw verder te vervoeren.

Nu is een olifant dol op doerian, doch zelden in de gelegenheid, er zijn hart aan op te halen, daar hij zich moet tevreden stellen met de zoo nu en dan gevonden afgevallen vruchten. Geen wonder was het dus, dat toen 'n kudde hunner, des nachts in de nabijheid der pondok kwamen, waar reeds een paar honderd doerians waren opgeschuurd, zij een formeelen aanval op het gebouw deden, en er zoolang aan trokken, en duwden, tot het tegen de vlakte lag.

Doodelijk verschrikt, namen de aldus onzacht in hun slaap gestoorde Lampongers de vlucht, en bereikten ongedeerd het woud. De dikhuiden hadden het zoo druk met zich te goed te doen, aan hun lievelingsgerecht, dat zij niet de minste aandacht schonken aan het vluchtende vijftal.

Van Vreemde Koloniën.

Eigenaardige manier van visschen.

Aan de *Rangoon Gazette* wordt mededeeling gedaan van 'n eenige wijze van visschen, door den schrijver waargenomen op een tocht naar de Panlaung-rivier. Twee uit uitgeholde boomstammen vervaardigde booten, ter lengte van ongeveer dertig voet worden daarbij gebruikt. elke met twee man bemand, die voorzien zijn van lange boomen, de eene aan de plecht, de andere achterin de boot, om deze in goede richting te houden. De rivier opvarende, laten zij een lang touw, van bamboe met daartusschen geplet gras, en op elke tien meters of zoo met steenen bezwaard, in de rivier zakken, om de visch naar den oever op te jagen. Na het touw te hebben laten zakken, laten de opvarenden de booten naar den oever zwaaien, waar de duikers gereed staan. Deze met vorken en vischhaken met daaraan bevestigde lijnen, gewapend, springen met drieën tegelijk in water. Wanneer zij een visch treffen, laten zij de lijnen los en halen die dan langzaam met de visch binnen, welke zij naar de booten brengen. De duikers blijven zoowat twintig seconden onder water, en wisselen elkaar om toerbeurten af. Die niet aan de beurt zijn, warmen zich intusschen aan een vuurtje aan den wal.

* *
*

Tegen de cholera.

Het Egyptische gouvernement heeft 21.000 „doses" anti-cholera serum bij het Zwitsersche Serum Instituut te Bern besteld, dat onder leiding staat van dr. Kohler. Ongeveer 9000 „doses" zijn reeds verzonden en met de bereiding van de rest der bestelling, is zooveel mogelijk baast gemaakt. Men zegt dat drie inspuitingen immuniteit tegen de ziekte verzekeren, maar alleen voor een duur van zes maanden, waarna de „doses" moet worden vernieuwd. Het serum dat dr. Kohler heeft gevonden, heeft ernstige proeven doorstaan, maar is bij de medische faculteit nog weinig bekend.

* *
*

Het grondbezit in Tongkin.

We hebben reeds meer melding gemaakt van deze quaestie, naar aanleiding van de klachten van Fransche kolonisten, die, na de verovering van Tongkin, in het bezit gesteld van uitgestrekte, toen verlaten terreinen, deze hebben ontgonnen en zich hun bezit thans zien betwisten door inlandsche opgezetenen, welke hun oudere rechten op die gronden laten gelden, waar zij zich op kosten der ondernemers, weder hebben kunnen installeeren.

De quaestie heeft de aandacht van de Ligue Coloniale Française getrokken, wier economische commissie, voorgezeten door den senator Saint-Germain, de zaak heeft onderzocht en aan den heer de Pouvourville heeft opgedragen, daarover te rapporteeren.

Dit rapport zet uiteen, dat de concessiën geheel in den vorm zijn verleend en de gronden, waarop zij betrekking hadden, behoorden tot het staatsdomein.

Intusschen werden, nadat concessionarissen op hunne kosten die terreinen weder hadden bevolkt, de Fransche wetten op Indo-China van toepassing verklaard, en werd deze toepassing opgedragen aan de Fransche magistratuur, ter vervanging van de oude consulaire rechtspraak.

De wetten, die den eigendom beschermen, zijn niet dezelfde in Frankrijk en in Annam, en toen nu de Fransche wetgeving in het vroeger tot Annam behoorend Tongkin werd ingevoerd, hebben, zoo leest men in het rapport, de beroepslieden, die leven van de toepassing der wetten en van de processen, die hare uitlegging in het leven roept, zich gehaast de inboorlingen daarmede in kennis te stellen. Dezen wisten dus al spoedig, dat de onaantastbaarheid van den eigendom, eerst na dertig jaren intreedt en onmiddellijk waren zij er als de kippen bij, om den kolonisten het recht op de ontgonnen gedeelten der concessiën te betwisten. Vreemd genoeg, deed zich toch geen enkele eisch voor betreffende de nog niet ontgonnen gedeelten dier terreinen.

In de verschillende gevallen, die zich voordeden, heeft de Fransche rechter steeds ten voordeele van de Inlanders uitspraak gedaan. Waar hij van den kolonist het onmogelijke verlangt, het dertig jarig onaangevochten bezit — terwijl Tongkin nauwelijks vijftien jaren aan Frankrijk behoort — stelt hij ten aanzien van den eisch van den Inlander niet de voorwaarden door de Fransche wetgeving te dien aanzien gesteld, maar vergenoegt hij zich met het Inlandsch bewijs — de verklaring van twee getuigen, ter versterking van de bewering, dat het algemeen bekend was, dat die grond eigenlijk den eischer toebehoort — een bewijs, dat zeer gemakkelijk te leveren is daar ginds.

De waarde van den eigendom dier kolonisten is dan ook op nul gereduceerd. Zij kunnen er geen koopers voor vinden, ook geen maatschappijen oprichten voor de ontginning, daar niemand er zijn geld aan waagt. Zij kunnen ook zelven niet die ontginning ter hand nemen, daar hun werklieden zich op alle mogelijke manieren aan hun verplichtingen onttrekken en dan de oogst, dien de eigenaars nog zouden kunnen binnenhalen, met de enkele werkkrachten, die hun bleven stelen. Dienen de kolonisten hieromtrent hunne klachten in, dan wordt hun beduid een civiele actie in te stellen, wat met het oog op het ontbreken van een burgerlijken staat in Tongkin, volkomen gelijk staat met hun met een kruitje in het riet te sturen.

Doux pays, waar men, om eigen voordeel of gewin, den landgenoot met een gerust geweten in het ongeluk stort, en dan nog wel met veel bombarie den beschermer der verdrukte inlandsche bevolking uithangt. Dat kan nu bij ons zoo heelemaal niet gebeuren, wel?

Naar aanleiding van het rapport van graaf de Pouvourville, heeft nu de Ligue Coloniale Française, zich tot den minister van koloniën gewend om zijne aandacht op deze zaak te vestigen, opdat de belangen der kolonisten niet geheel aan die der inboorlingen worde opgeofferd en een oplossing worde gevonden, welke beide categoriën kan tevreden stellen.

*

In Fransch-Congo.

Den 26sten Februari j.l., hield de majoor Lenfant bij het maandelijksch diner van de Union Coloniale Française, 'n voordracht over Fransch Congo, waar hij verschillende onderzoekingstochten heeft geleid.

Laat ons eens hooren, wat hij omtrent de bevolking dier kolonie opmerkte:

De inboorlingen zijn verdeeld in een groot aantal stammen. In het Noorden vindt men de M'boemi's, in het Noord-Oosten de Laka's, in het Oosten en in het centrum de Baya-Baya's, en M'bakaïs; in het Zuid Oosten de Yang-héré's; in het Zuiden de Baya's en Kava's. De Baya's en Yanghéré's, stammen van de Mandjia's af, die uit de bergstreken om de Groote Meeren zich in verschillende richtingen hebben verplant. Alles in het leven dezer inboorlingen hun zeden, hun kannibalisme, hun woningen, hun vereeniging in kleine groepen, wijst op hun afkomst. Het is waarschijnlijk dat zij oorspronkelijk in lang vervlogen tijden zich op de veeteelt toelegden, want men treft in hun taal en hunne gesprekken nog verschillende uitdrukkinnen aan, welke bewijzen dat zij het vee vroeger hebben gekend, maar voortdurende oorlogen hebben hen met hunne kudden van hunne weiden verdreven in deze streken, waar de tsètsè-vlieg, de kudden geheel moet hebben vernietigd, terwijl zij zelven zich in het voorgebergte van het Yadé-complex, moesten terugtrekken.

Een bijzondere karaktertrek van deze rassen is de van vijf hunoer bekende gemeenschapSelijke taal, waarvan het voortbestaan wel de moeite waard is te worden vermeld.

Bij die stammen bestaat de gewoonte, om aan die kinderen van het mannelijk geslacht, waarvan men meent te mogen verwachten, dat

FEUILLETON.

Aan gene zijde van den Evenaar.

(Veertien dagen in een Nederlandsche Kolonie.)

Vertaald uit de Straits Times.

(Vervolg.)

Boedhistische overblijfselen op Java.

Een bezoek op Java zou onvolmaakt zijn, wanneer het ook niet een pelgrimstocht insloot naar de bewonderenswaardige producten van godsdienst-ijver, door het Boedhisme in de vlakten om Djokjakarta opgericht, voordat het ten onder ging door den alles-overwinnenden aanval van den Islam. Deze overblijfselen geven blijk van een oude kunst en beschaving, en van een scheppingsgave, waarvan weinigen zich thans bewust zijn, en het valt moeilijk, de verzoeking te weerstaan, om in gezwollen taal zijne indrukken weer te geven, bij een poging om ze te beschrijven, zooals ze daar nu staan, gedeeltelijk door de Hollandsche autoriteiten gerestaureerd.

Mejuffrouw Scidmore heeft den schat harer ruime woordenkeus daarover uitgestort, maar noch zij, noch een harer voorgangers in den lofzang, zag ze, zooals ze daar thans staan — 'n wonder voor den oudheidkundige, den bouwkundige, den kunstenaar, en den beoefenaar der studie van de verschillende godsdiensten. Hier, te midden van vruchtbare vlakten, hebben we werkelijk het Java van den ouden tijd.

De Hollanders waren twee honderd jaren in het bezit van Java geweest, zonder de rijke History of Indian and Eastern Architecture te schatten te ontdekken, die verborgen lagen onder het stof van eeuwen en een weligen tropischen plantengroei. Het bleef voor Sir Stamford Raffles bewaard, deze ontdekking te doen. Hij ging in 1811 als luitenant-gouverneur naar Java, en gedurende de vier of vijf jaren van zijn bestuur, deed hij de tempel-ruines uitgraven en blootleggen en hare belangrijkheid uit geschiedkundig oogpunt vaststellen uit de legenden en dichtstukken, in de archieven der inlandsche vorsten. Het was aan de onderzoekingen van dezen grooten Engelschman te danken, dat de tijd van den bouw der tempels kon worden vastgesteld omstreeks het begin der zevende eeuw van de Christelijke jaartelling, en opvolgende onderzoekers (waaronder aan Dr. J. Groneman, sedert jaren reeds ingezetene van Djokjakarta en eere-voorzitter van de Oudheidkundige vereeniging aldaar, eene eerste plaats moet worden toegekend), zijn het er over eens, dat genoemd tijdstip ook uit de ruines zelve blijkt.

Stamford Raffles' meening.

Sir Stamford was van meening, dat de tempels, wat afwerking en kunst betreft, alle pracht en heerlijkheid der pyramiden van Egypte in het niet doen verzinken; maar sedert zijn tijd zijn, dit moet men niet vergeten, in Egypte en Palestina veel rijkere ontdekkingen in oude kunst en oudheidkunde gedaan. Alfred Russel Wallace, Brumund, Fergusson, allen stemmen met den lofzang in, en de laatste geeft in zijne History of Indian and Eastern Architecture te kennen, dat de Boroboedoer het meest grootsche stuk der Boedhistische kunst is, het toppunt eener bouwkundige stijl, die duizend jaar vroeger te Barhut, opgekomen in Indië, begon te vervallen, toen de kolonisten dat meesterwerk der eeuwen in het hartje van Java oprichtten.

Om den Boroboedoer te bereiken, neemt men de stoomtram van Djokjakarta naar Moentilan. Daar kan men 'n bogcart voor 3 gulden huren en, den tempel of tjandi van Mendoet onderweg aandoende, kan de Boroboedoer in anderhalf uur van Moentilan worden bereikt. Mejuffrouw Scidmore was met haar gewoon enthusiasme in staat, over dezen weg uit te weiden; maar, om de waarheid te zeggen, vonden wij het ritje verre van aangenaam. Totdat men in de nabijheid der ruines komt, is de weg slecht en waren enkele kleine bruggen zoo gevaarlijk, dat wij, op verzoek van den koetsier, moesten uitstappen. De dogcart is ook een allesbehalve aangenaam voertuig om er in te reizen, en indien men een beter voertuig kan vinden, zouden wij raden, dat te huren. Waar men ook op Java is, bevinden de huurwagens zich alle in een toestand van verval, veel erger nog dan de gharry van Singapore, en een groot aantal van de poneys zien er zwak uit, en lijden aan open wonden. Moet Java een toeristen-land worden, dan zal een beter toezicht op de voertuigen noodig zijn.

Een gebeeldhouwde tempel.

Strikt gezegd, is de Boroboedoer — het woord beteekent verzameling van Boedha's — geen gebouw, zooals wij spreken van de Sint Paul's kathedraal of van den Sint Pieter. Een kleine heuvel is rondom afgegraven, en het aardewerk omringd met muren van los op elkaar gestapelde steenen, en men treft er geen kolommen, pilaren of werkelijke bogen aan. Men gelooft, dat de tempel door de eerste van Indië gekomen kolonisten is gebouwd ter plaatse van de rustplaats (dagaba) van een der urnen, die elk een deel van Boedha's asch bevatten.

daaruit flinke krijgslieden of hoofden zullen groeien, een soort opleiding gegeven.

Die opleiding, welke neerkomt op niet heel anders dan een verhardings-Systeem, noemt men de labi-opvoeding. Eerst na jarenlange oefening, wordt de jonge labi een man van gewicht, die zijnen landslieden vertrouwen inboezemt en op de schoonen van den stam indruk maakt. De labi's ontvangen bij hunne opleiding een hoogst elementair onderricht, dat bestaat in de studie van de labi-taal, die bij de verschillende rassen nagenoeg dezelfde is. Vandaar, dat een reiziger, die het labi kent, zich zoo goed als overal in het land verstaanbaar kan maken.

Behalve de genoemde stammen, treft men in Fransch-Congo nog het dwergras der M'Babinga's aan, die uitsluitend van de jacht leven en feitelijk de jacht konden zijn van de tot de overheerschende rassen behoorende bevolking. Deze lieden, die nimmer een grootere hoogte dan 1-5 M. bereiken, zijn onversaagde olifantenjagers. Het woud heeft voor hen geen geheimen, en elke weg, elk voetpad of spoor, is hun bekend.

Het land, dat deze menschen bewonen, is voor een groot gedeelte bedekt met bosschen, die rijk zijn aan caoutchouc. De inboorlingen exploiteeren de verschillende caoutchouc-soorten, maar op hunne wijze. Dorpshoofden of toovenaars, hebben bij hen het denkbeeld gewekt, dat wanneer de boomen en lianen die caoutchouc leveren, maar eenmaal zullen zijn geveld, de Europeanen het land zullen verlaten. In plaats nu van de boomen en lianen af te tappen, houwen ze alles om, zoodat in sommige streken in het geheel geen caoutchouc-leverende gewassen meer te vinden zijn. Maar, zoolang de Europeanen er zijn, willen ze dan toch voor hun caoutchouc zooveel mogelijk maken als ze kunnen, waarom ze het met verschillende minderwaardige harsen vermengen, zoodat de maatschappijen, aan wie concessie voor de ontginning van uitgebreide landstreken werd verleend, er reeds toe moeten overgaan om alle niet zuivere caoutchouc te weigeren.

Opvallend is het, hoe de lieden in het Noorden, waar zij zelven gewassen telen, die krachtige voedingsmiddelen opleveren, als boonen, aardnoten, milies, enz. er veel krachtiger uitzien dan de Baya's, in de overigens vruchtbare, maar boschrijke-Sanga-streek.

Het zou aan te bevelen zijn, de lieden in die streek er toe te brengen, om zich op de teelt van betere voedingsgewassen voor hen zelven, toe te leggen.

Een vrijwel bloeiende veeteelt in de vlakten van de Logone, wordt in de Sangha-Streek 'n hoezeer mogelijke, toch uiterst lastige zaak. De heer Lenfant, die o. a. in opdracht had om te zien of men de door kannibalen bewoonde streken, van vee zou kunnen voorzien, om de lieden in de gelegenheid te stellen ook eens een stukje vleesch te kunnen genieten, zonder dat 'n medemensch er aan zou moeten gelooven, bracht Lai naar Carnot in de Sanghi-Streek, een kudde van vijf honderd dieren, over een afstand van 700 kilometers, goed en wel over. Maar aan de Mambére gekomen, vielen de weiden niet in de smaak der dieren, overal was het gras hun te hard of bevatte het niet genoeg voedingsstoffen. Enkele vielen aan parasieten ten offer, terwijl verscheidene door tsè-tsèvliegen werden gedood. Toch is de veeteelt zeer wel mogelijk in de Sanghas-streek, maar alleen in enkele gedeelten. o. a. ook bij Carnot, waar de Aoessa's zelfs prachtige dieren bezitten, zij het ook in beperkten getale.

Zoo voor de bosch-exploitatie, als voor landbouw en veeteelt, is het noodig, dat de inboorling aan het werk komt. Hiertegen wordt, zegt majoor Lenfant wel eene der bekende phrasen aangevoerd: ,,Laat den inboorling toch met rust, hij vraagt u niets, hij heeft geen behoefte om te werken kent zelf ook geen behoeften en vraagt u alleen maar, dat ge zijn grondgebied eerbiedigt.''

Hiertegenover stelt majoor Lenfant, dat de inboorling, zij het op zijn wijze, wel degelijk werkt; onder het klimaat lijdt, en werkelijke behoeften heeft.

Wat zijn behoeften betreft, behoeft men slechts waar te nemen, hoe, zoodra eene faktory hier of daar wordt geopend, de lieden uit de buurt er onmiddellijk bij zijn, om zich het een en ander van hun gading aan te schaffen.

Een dan, zei majoor Lenfant, Congo is een Fransche kolonie. Ware het dat niet, dan zou het eenvoudig weg, aan eene andere Europeesche mogendheid behooren. Het is verder verkeerd, te spreken van een land dat Frankrijk tegen den zin der bewoners dezen zou hebben ontnomen, waar het einddoel aan die bewoners ten goede komt.

Om dit doel te bereiken, moet Frankrijk evenwel niet trachten zijne beschaving aan de inboorlingen op te dringen, maar hun datgene verschaffen, wat dadelijk mogelijk is, waarvan zij nut en voordeel onmiddellijk kunnen inzien.

Onder de elkander voortdurend beoorlogende stammen, behoort vrede te worden gesticht, terwijl de weerspannigen de krachtigen vuist moet worden getoond, om den Franschen invloed te vestigen, daar de neger zich slechts voor de overmacht buigt, en ook wijl alleen door dien invloed de inboorling uit zijn ellendigen toestand kan worden opgenomen.

Hoezeer macht bij den neger voor alles gaat, bleek majoor Lenfant op den tocht, waarvan hij onlangs terugkeerde. Nergens werd iets aangenomen of gevraagd, zonder daarvoor te betalen en toen nu op zekeren dag, kapitein Périquet, na in een laka-dorp gastvrijheid te hebben genoten, naar gewoonte daar voor in geschenken betaalde, kwam het hoofd naar hem toe om hem te zeggen:

,,Ge zijt geen groot hoofd, want ge hebt mij betaald. Indien ge sterk waart, zoudt ge alles, wat gij noodig hadt, hebben genomen en ge zoudt zijn heengegaan met een verachtelijken blik op mij. Ge hebt dit alles niet gedaan dus zijt ge een zwak man.''

In Congo begrijpt en bewondert de inboorling alleen kracht. Telkenmale wanneer men ons aanviel en onze middelen ons in staat stelden den aanval krachtig af te wijzen werden wij in het naburige dorp met geestdrift begroet

Onze pacificatie moet energiek zijn en edelmoedig tevens, en humaan. Telkens wanneer men genoodzaakt was, den inboorling te straffen, werd hem daarna de gelegenheid geboden zich te verbeteren.

Maar zoodra de inboorling tot rede is gebracht, moet onze beschaving hem in de eerste plaats brengen op wegen, waarlangs hij zich gemakkelijker verplaatsen kan voor het onderling verkeer, geneeskundige hulp, de vaccinatie, bescherming tegen de slaapziekte en andere kwalen; handwerkscholen; eene, al zij 't nog zoo elementaire opvoeding, die hem nader tot den blanke brengt; vluggere gemeenschap langs de rivieren, en verder ook telegraaflijnen, als 't wat later is.

Voor alles zal het evenwel noodig wezen, dat de inboorling ernstig aan den arbeid gaat, werd reeds gezegd. Zal hij voor de Europeanen willen werken?

Majoor Lenfant meent die vraag bevestigend te kunnen beantwoorden. De neger zal steeds trachten zijne wenschen te bevredigen, die men in hem zal hebben weten te ontwikkelen. Maar het is niet te verwachten, dat men dadelijk over de geheele massa voor den arbeid zal kunnen beschikken. Dat zal eerst langzamerhand komen.

De belasting heeft in dit opzicht tot opmerkelijke uitkomsten geleid. Zoo bijv. woonde op zekeren dag den heer Lenfant bij, hoe 'n inboorling zich aan een faktory aanmeldde, om als drager te worden gebezigd. Hij zeide het geld noodig te hebben om de belasting te kunnen betalen. De agent vertrouwde hem een vracht van Carnot naar Abba toe, en de man trok op weg, heel voldaan het zaakje weer op die manier te hebben geregeld.

Wat het vervoer met dragers betreft, zei majoor Lenfant, dat men zich in Frankrijk, waar

---

Het is moeilijk van het gebouw een korte beschrijving te geven; maar het volgend uittreksel uit mejuffrouw Scidmore's boek, dunkt ons het beste denkbeeld te geven van den bouw.

,,De tempel staat op een breed platform en bestaan uit vijf vierkante en drie ronde terrassen. De muren langs de rondegangen op de vierkante terrassen zijn aan beide zijden van basrelief beeldhouwwerk voorzien. Wanneer men deze basreliefs in één lange lijn naast elkander ontwikkelde, zoude men daarmêe 'n afstand van 3 mijlen beslaan. Op de wallen dezer terrassen zijn vier honderd zes-en-dertig nissen, waarin levensgroote Boedha-beelden op lotoskussens rusten. Trappen voeren van de vier zijden naar boven onder bogen door, terwijl hier en daar nog sporen zichtbaar zijn, dat hier vroeger houten of metalen deuren waren aangebracht. Op de ronde terrassen bevatten twee-en-eventig dagaba's een gezeten beeld van Boedha, geschaard om de groote dagaba, waarvan het eigenlijk doel als sleutel voor het heele bouwwerk nog een raadsel is voor oudheidkundigen. Deze laatste dagaba, is vijftig voet in omtrek en bevatte, hetzij een relique van Boedha, of een centrale bron, waarin de asch van priesters en vorsten werd gestrooid, of is eindelijk een nog overgebleven vorm van de boomtempels van het overoude Oosten, toen daar nog de natuur-aanbidding bestond. De Engelsche onderzoekers maakten een opening in de hechte omwalling en vonden een onvoltooid beeld van Boedha, op een platvorm, boven een diepe put.''

Wij lazen o. a. deze beschrijving, voordat wij den Boroboedoer bezochten, en moeten bekennen, dat geen enkele beschrijving, ons 'n juist denkbeeld gaf, van wat wij zouden te zien krijgen. Men moet het hebben gezien, om er zich 'n denkbeeld van te vormen. Zelfs de photographie geeft de werkelijkheid niet weer, van dezen decoratieven arbeid in steen — de harde, maar gemakkelijk te bewerken lava leende zich uitstekend voor dit beitelwerk. Zooals bij den dom te Keulen of de kathedraal te Milaan, moet men het minutieus bekijken, om het wonder te beseffen van het beeldhouwwerk, maar in tegenstelling met die bouwwerken, maakt dit hier niet onmiddellijk een indruk van grootschheid in godsdienstige verheffing. Deze bouw wijkt geheel af van dien van eenigen tempel in Japan of waar ook, hoezeer men op Ceylon en in Indië, voorbeelden aantreft, die tot vergelijkingen aanleiding zouden kunnen geven.

Het is ons doel niet, om uitgebreide details te geven van dit werk van de godsdienstige kunst. De bezoeker kan te Djokjakarta Dr. Groneman's geleerde verhandeling over het onderwerp bekomen, waaruit hij, zoowel iets over het Boedhisme als over den Boroboedoer, kan leeren, waarvan Dr. Groneman een diepgaande studie heeft gemaakt.

De schrijver haalt dan nog een passage uit Mejuffrouw Scidmore's boek over den Boroboedoer aan en vervolgt dan:

Andere ruïnes.

Naar alle waarschijnlijkheid, werd het metsel werk door een aardbeving geteisterd — de Boroboedoer bevindt zich in de nabijheid van drie vulkanen. Restauratief, zoowel als preservatief werk, werd door het bestuur ter hand genomen, en eenige kleinere tempels in de buurt worden in den oorspronkelijken vorm hersteld.

Er is een klein hotel bij den Boroboedoer, waar men wordt aanbevolen te vertoeven voor nadere studie van dezen bouw, en wij gelooven wel, dat de zonsopgang van den top gezien, 'n gezicht is om niet te vergeten. Behalve de rechterzijde, waar de bergen den horizon afsluiten, reikt het oog mijlen ver, over met kokos- en andere palmen en bananen bedekte vruchtbare velden, waar elk plekje bebouwd is, als een tulpenbed. Mejuffrouw Marianne North, wier verzameling van schilderijen in de tuinen van Kew aan sommigen onzer lezers bekend zal zijn, schreef van dit gezicht:

,,Het mooiste wat wij ooit zagen.''

Er zijn verscheidene andere boedhistische ruïnes in den omtrek van de Boroboedoer; maar de andere meer belangrijke collectie, ligt tusschen Djokjakarta en Soerakarta. Een kleine tempel, de tjandie Kali Bening, wordt het juweel van Hindoe-kunst op Java geheeten. Dezen zagen wij niet; wel reden wij 's anderen daags in een door vier ponies getrokken victoria, terwijl de inl. looper de paardjes met zijn rrr! rrr! aanzette naar de over de vlakte van Prambanan verspreide tempels, waar wij aan de hand van een anderen gids van Dr. Groneman, in staat waren, de schoonheden van deze elf-honderd-jaar-oude centra van godsdienst-toewijding, te beseffen. Deze tempels zijn de meest belangwekkende in het land, hoezeer zij den omtrek en de grootschheid van den Boroboedoer misten Ofschoon zij geen enkel Boedha-beeld bevatten, maar vele voorstellingen van brahmanistische goden, zegt Dr. Groneman, dat er redenen te over zijn, om aan te nemen, dat zij door Boedhisten, waarschijnlijk over de asch van vorsten en grooten van een boedhistisch rijk, werden gebouwd.

toch ook dragers worden gevonden, kruiers, enz., een heel verkeerde voorstelling daarvan maakte. Zooals de zaak in Fransch-Congo was geregeld, viel daar niets op aan te merken, en het stelsel gaf dit voordeel, dat de lieden, eenmaal als drager gebezigd en daarbij goed behandeld, voor verderen arbeid gewonnen waren.

Majoor Lenfant waarschuwde er evenwel voor, dat in die behandeling door de Europeanen, solidariteit moest worden betracht, opdat de inboorling zich niet door den een of anderen Europeaan verongelijkt zoude achten, waarvoor hij niet dien Europeaan alleen, maar alle blanken verantwoordelijk zou stellen.

* * *

Op Ceylon.

De kokosboom maakt een der grootste rijkdommen van het Geurige eiland uit. Hij draagt met zijn verschillende producten meer dan 21 pCt van den uitvoer bij, en er bestaat op het heele eiland geen meer loonende cultuur dan die van den kokospalm.

Het Blue Book van 1906 stelt de met klapperboomen beplante oppervlakte op 9 87.030 acres. Aannemende dat er op elke acre 75 boomen voorkomen, en elke boom — matig geschat — een waarde heeft van 10 shillings, dan zou het in deze nijverheid belegd kapitaal een totaal aanwijzen van meer dan 37 millioen ponden sterling.

Sedert eenige jaren legt men zich op Ceylon ook op de caoutchouc-cultuur toe, en op het oogenblik wordt het met caoutchouc bepiante oppervlak met 120.000 acres aangegeven.

Verder worden ook ernstige pogingen in het werk gesteld, om de zijde- en bijen-teelt, op het eiland in te voeren, waar overigens de thee ook nog altijd een belangrijk uitvoer-product uitmaakt.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

De Ingenieur. 29 Februari 1908.

Dit nummer bevat een uitvoerig opstel van *Jhr. J. C. van Reigersberg Versluijs*, getiteld: *Aanteekeningen betreffende spoorweg aanleg in Suriname* (met afbeeldingen). Voordracht, te houden in de vergadering van de Vakafdeeling voor Spoorwegbouw en Spoorweg-exploitatie van 7 Maart 1908. Schrijver opent zijn belangwekkend artikel met een kort overzicht der wordingsgeschiedenis van den Surinaamschen spoorweg, welke aan onze lezers zeker niet onbekend is. Vervolgens treedt hij in meer technische beschouwingen omtrent den aanleg, waarbij o. m. het gebezigd personeel ter sprake wordt gebracht. Zijn oordeel over den Javaan als immigrant lijkt ons alleszins de moeite waard hier te laten volgen.

De Javaan in Suriname — zegt schr. — kenmerkt zich in de allersterkste mate door zijn absolute zorgeloosheid. Grand seigneur zoolang hij geld heeft, bananen- en kippendief wanneer het op is, plaagt hij zich niet met aardsche zorgen. Iets van zijn loon besparen valt hem niet in, en na afloop van zijn werkcontract is hij, met hoogst weinige uitzonderingen, even kaal als bij aankomst. Een gevolg van deze eigenschappen is, dat hij zich veel beter voedt dan de „koelie" — met dezen naam wordt in het algemeen aangeduid de Br.-Indische immigrant —, en zich een niet alleen voldoend, doch wèl toebereid maal dagelijks laat smaken. Kippen, die in Suriname minstens ƒ1 per stuk kosten, zijn daarbij geen zeldzaamheid. Mooie doeken en sieraden voor hun levensgezellinnen worden voor wat er over mocht blijven aangeschaft. Hartstochtelijke spelers als zij zijn, is geen genot hun onmisbaarder dan het dadoespel, en welke pogingen ook zijn aangewend die speelzucht te beperken, zij hadden alle feitelijk geen gevolg.

Als arbeider staat de Javaan gelijk met den koelie, wat krachten betreft dikwijls er boven. Zijn sterkere lichaamsbouw en betere voeding zijn daarvan oorzaak. Eenmaal aan het werk chicaneert hij minder en praesteert, mits onder goede leiding, behoorlijk werk. Volgens deskundigen in Suriname meer dan op Java.

Prikkel tot meerder geldverdienen kent hij niet; zoodat, zijn taak eenmaal voltooid, hij er niet over zal denken een tweeden op denzelfden dag aan te vangen. Zeer gehecht aan een gemoedelijk bestaan, nemen de Javanen naar de spoorwegkampen veelal vrouw en kinderen mede, voor wie zij met buitengewone handigheid in de kampen kleine, doch knus ingerichte afdeelingen weten in te schieten...... De gamelan en danspartijen bijna op iederen Zaterdagavond geven aan hun kampen iets gemoedelijks. Het moreel gehalte der Javaansche schoone is over het algemeen bedenkelijk en de zeer wisselende echtverbindingen zijn niet bevorderlijk voor den gezondheidstoestand." Tot zoover de schrijver. Het wil ons voorkomen, dat hij er volkomen in geslaagd is een juist beeld te geven van den Javaan: groote zorgeloosheid, weinige spaarzin, ijdelheid, enz., zijn zijne slechte eigenschappen, doch luiheid kan hem niet worden verweten; in Suriname zoomin als op Java.

In ons Weekblad van 20 Febr. jl. maakten wij met ingenomenheid melding van een artikel in de Ingenieur van 15 Febr. door den heer E. Middelberg: Het Banka-boortoestel voor de uitvoering van ondiepe boringen en grond-onderzoek, waarbij de schrijver er terloops melding van maakte, dat men nu, van Amerikaansche zijde deze Nederlandsche vinding als een Amerikaansche tracht te exploiteeren.

Thans gaat de redacteur van de Ingenieur, de heer *R. A. van Sandick*, dieper op deze kwestie in. In een opstel: *Het Banka-boortoestel, in Amerika verhandeld als The Empire Hand Prospecting Drill*, behandelt hij deze „schaamtelooze daad van industrieëlen diefstal". In het kort komt de zaak hier op neer. De Amerikaansche mijn-ingenieur J. P. Hutchius heeft tal van gegevens weten te verkrijgen omtrent het Banka-boorgereedschap, zich meester gemaakt van de photo's, die de Haarlemsche Machinefabriek v.h. Gebr. Figee — de exploitante van het toestel — in het belang van haar eigen bedrijf heeft doen vervaardigen en die photografieën in een reclameboekje gereproduceerd als détails van zijn beweerde Amerikaansche vinding. Verder liet hij al de bijzondere constructies van het Banka-boorgereedschap in Amerika op zijn naam patenteeren. Bedoelde photo's ondergingen echter eene kleine verandering, „doordat de looze Amerikaansche collega den huiselijken achtergrond van Middelberg's photo's heeft aangepast aan het avontuurlijke of exotische melieu, waar met zooveel financiëel succes van Amerikaansche zijde gewerkt heet te zijn met deze pseudo-Amerikaansche uitvinding." Zoo zijn bijv. op een dezer platen, „de gebouwen en boomen op Middelberg's photo in een achtergrond van phantastische sneeuwbergen veranderd, ten einde ons de suggestie te geven van de barre koude der poolstreken" — het tooneel moet, volgens het bijschrift, heelemaal in Alaska plaats grijpen —. „De tropische kleeding en hoofdbedeksel van Middelberg's boorpersoneel, die spoedshalve niet gewijzigd is, contrasteert niet weinig met dien vervalschten achtergrond."

De heer Van Sandick eindigt aldus: „Het artikel in De Ingenieur van 15 Febr. moge strekken om de verdiensten van onze landgenooten in de boortechniek onweerlegbaar vast te stellen. Wij meenden echter in het belang van de Nederlandsche ingenieurs-wetenschap de handelwijze van dezen Amerikaanschen mijn-ingenieur aan de kaak te moeten stellen. Wij koesteren de overtuiging, dat de groote meerderheid van onze Amerikaansche collega's, als zij van een en ander kennis nemen, de handelwijze van hun landgenoot met ons ten strengste zullen afkeuren."

* * *

De Vrouw en haar Huis. Febr. 1908.

Mejuffrouw *Martine Tonnet*, de begaafde schrijfster, die zich meer en meer naam maakt op Indisch gebied — we denken bijv. aan haar archaeologische studiën in de eerste plaats — heeft in genoemd tijdschrift thans een artikel gegeven van meer huishoudelijken aard, nl.: *De voorbereiding van de Indische rijsttafel.* Het bevat eigenlijk in hoofdzaak eene opsomming der werkzaamheden, van den ochtend tot den avond, van de Javaansche keukenmeid „kokkie", waarvan het wel en wee van een Indisch huishouden voor een groot deel afhangt. We zijn overtuigd, dat Mej. Tonnet met haar prettig geschreven opstel, eene belangrijke bijdrage heeft geleverd tot vermeerdering der kennis van velen van een gedeelte meer intiem Indisch leven; veel eenvoudigs is hier *voor de eerste maal* — mag men zeggen — op verdienstelijke wijze te boek gesteld.

* * *

Neerlandia. Orgaan van het Algemeen Ned. Verbond. Febr. 1908.

Dit nummer bevat onder het opschrift *„Verruiming"* eene bespreking van het dezer dagen in druk verschenen verslag van de vergadering van het Indisch Genootschap, waarin de Inlandsche arts Tehupeiory als spreker optrad. Het spreekt van zelve, dat Neerlandia hoogelijk ingenomen is met het feit, dat deze „zoon van Insulinde" zijn rede in het Nederlandsch hield. O. a. wordt gezegd: „Wat misschien van alles het meest treffend was, dat was de zuiverheid, de sierlijkheid zelfs van het Nederlandsch door den heer W. K. Tehupeiory gesproken. Voor velen is het ongetwijfeld een openbaring geweest; wie meer wisten, die heeft het niet bevreemd; er zijn Inlanders in onze Oost, die de Nederlandsche taal kennen als de besten onder ons en beter dan de meesten."

Verder vonden we in dit nummer een kort verslag van *Een lezing over Suriname* door *Ds. Zaalberg*, die door een langdurig verblijf in die kolonie tal van wetenswaardigheden er over mededeelde voor de leden der Amsterdamsche Jongelieden-afdeeling van het Nederlandsch Verbond; en eene zeer waardeerende bespreking van het door „Oost en West" en de „Mij tot Nut van 't Algemeen" uitgegeven werkje: *„Een boekje over onze Oost, voor hen, die er niet geweest zijn"*, waarvan ook in het ondervolgende maandschrift melding wordt gemaakt en de verschijning met vreugde begroet.

De Indische Gids. Maart 1908.

De aflevering opent met een artikel van den heer *C. J. Hasselman*, getiteld: *De nieuwe Landrente-regeling voor Java en Madoera*, waaraan volgens schrijver al heel weinig aandacht wordt geschonken, niettegenstaande het „zonder overdrijving tot de gewichtige gebeurtenissen in onze koloniale geschiedenis gerekend mag worden." Zooals bekend is, berust de nieuwe regeling op het in 1896 in de Preanger ingevoerd stelsel, waarmede de schrijver zeer is ingenomen; hij zegt dan ook na een uiteenzetting van strekking en beteekenis der nieuwe ordonnantie: „Na jarenlang tobben en zwoegen zijn wij in zake de landrente-regeling op Java en Madoera eindelijk op den goeden weg gekomen."

Mr. I. A. Nederburgh geeft het slot van zijne uitvoerige juridische beschouwingen omtrent *De nieuwe artikelen 75 en 109 van het Ned. Ind. Regeeringsreglement;* thans behandelt hij de rechtsspraak in burgerlijke zaken en de rechterlijke organisatie in N.-Indië. Gelijk men weet zijn de artt. 75 en 109 gewijzigd bij de wet van 31 Dec. 1906 — Indisch Staatsblad 1907, No. 204 en 205 —, doch deze wijzigingen nog niet in werking getreden.

„Nog eens de verdediging van Indië" vormt een onderwerp van bespreking voor den Majoor van 't Indische leger *J. C. van der Belt*. De schr. heeft dit onderwerp reeds meermalen ter sprake gebracht, o. a. in de Vereeniging t. b. v. d. Krijgswetenschap en ook meermalen zijn opvattingen bestreden gezien; thans maakt hij front tegen de stellingen van den ritmeester J. G. Boon en den majoor De Greve te dezen opzichte.

„Het oudheidkundig onderzoek op Java" wordt door B. besproken. Met een gevoel van dankbaarheid — zegt schrijver — jegens onze koloniale regeering namen wij kennis van de gedrukte rapporten van de commissie in Ned.-Indië voor oudheidkundig onderzoek op Java en Madoera in de jaren 1905 en 1906. Men kan de aanmerking maken, dat de verschijning wel wat laat is, doch zeker is het een verblijdend teeken, dat na den dood van den voorzitter dier commissie, Dr. Brandes, en na de vruchtelooze moeite om een geschikten vervanger te vinden, de regeering de zaak niet heeft opgegeven, maar is blijven gebruik maken van de krachten der bekwame, volijverige leden dier commissie, de heeren J. Knebel en H. L. Leydie Melville, om vast te leggen — in beeld en geschrifte — wat van de Javaansche en Hindoesche beeldhouwkunst op het oogenblik in onze Oost-Indische bezittingen nog te vinden is, en dit te behoeden tegen verdere verniesling." Op deze lofrede volgt dan eene bespreking der genoemde rapporten.

Behalve de gewone maandelijksche rubrieken: Maandelijksche revue van brochures, Koloniale litteratuur, enz., bevat dit nummer van de Ind. Gids nog een aardig geschreven schetsje: *Moeder Delbo*, door *F.*

* * *

Onze Eeuw. Maart 1908.

De heer *Mr. J. C. Kielstra* schrijft in Onze Eeuw een artikel: *Bestrijding van woeker in Indië*, breed van opzet, waarin hij er op aandringt, dat van regeeringswege maatregelen tegen den woeker zullen worden genomen. In onze koloniën — zegt schrijver — wordt op uitgebreide schaal gewoekerd en er is misschien geen land ter wereld, waar het kwaad van den woeker zoo welig tiert. Men mag echter alleen zich tot op zekere hoogte er over verwonderen, dat in het algemeen slechts gesproken en geschreven is over den woeker van de Inlandsche maatschappij, terwijl toch ieder, die met de lagere klasse der Indo-Europeesche samenleving in aanraking is gekomen en de verhoudingen, die daar bestaan, heeft kunnen waarnemen, zal hebben opgemerkt, hoe algemeen verbreid ook daar de woeker is, welke ellendige gevolgen hij ook daar

heeft." We kunnen den schrijver thans in zijne beschouwingen niet volgen, doch hopen op zijn stuk terug te komen, wanneer hij in een volgend nummer van Onze Eeuw zijne conclusiën heeft bekend gemaakt en zijne bedoelingen ook beter overzien kunnen worden.

* * *

Weekblad voor Indië. No. 40.

Dit nummer bevat geen artikelen, welke een afzonderlijke bespreking noodig maken o. i., waarom we met een eenvoudige opsomming volstaan, nl. : *Van 't oude Soerabaja (vervolg)*, door *Gabriël*. — *Kiekjes uit Jamdena*. — *Het spoorweg ongeluk bij Masink in de Preanger Regentschappen*. — *Een honderdjarige* (namelijk J. H. P. Lankau, een Europeaan te Mr Mr. Cornelis) , benevens een kernachtig ingezonden stukje van den Chinees *Tjan Kiem Bie* (zie ons vorig overzicht).

* * *

De Indische Mercuur. 25 Febr. 1908.

Dr. G. van der Sleen geeft in dit nummer een met groote kennis van zaken geschreven opstel : *Over Java-coca*, naar aanleiding van een bericht in de dagbladen, dat Dr. De Jong op Java propaganda maakt voor het bereiden van ruwe cocaïne. Het gebruik van cocaïne als geneesmiddel dateert nog eerst van de laatste decenniën der vorige eeuw. Reeds in 1854 werd door Hasskarl voorgesteld, tegelijk met de kina ook de coca uit Peru op Java in te voeren, doch zulks stuitte af op de bezwaren der regeering, die van oordeel was, dat het gebruik een noodlottigen invloed zou kunnen uitoefenen op de Inlanders, daar cocaïne ongeveer de verdoovende eigenschappen bezit van opium. Eerst in 1878 werd met de cultuur aangevangen in den Plantentuin te Buitenzorg en, is deze langzamerhand uitgebreid. Echter is het de coca-cultuur op Java nimmer voor den wind gegaan; de oorzaken daarvan noemt de schr. en zegt o.a. dat deugdelijke cocaïne in hoofdzaak verkregen wordt uit de zgn. „grootbladige" coca; terwijl op Java de „kleinbladige" gecultiveerd wordt.

Mr. J. F. Dijkstra, planter op Negara Ratoe. in de Lampongs, schrijft een artikel *Rameh of Musa textilis*, waarin hij zich lucht over ondervonden teleurstellingen met de cultuur van rameh;hij wenscht dezen netel, die zonder te branden als de Westersche dito, hem niettemin toch blaren heeft bezorgd, „ver weg naar zijn negri: China". Neen, dan de Musa textilis, de zgn. Manilla-hennep, of zooals ze in de Minahassa heet „koffo", dit is een artikel, waarmede volgens Mr. Dijkstra wat aan te vangen is. Toch wil hij voor den aanplant van Musa textilis thans geen propaganda te maken, hij laat dit wijselijk na. „Rameh verleert je die grappenmakerij!" Toch luidt zijn advies: „Wie in 't bezit is van *echt* Musaplantmateriaal, en weet door zaakkundige bemonstering van vezelmonsters, gewonnen van de soort, die dat plantmateriaal leverde, en op gronden, als waarover hij de beschikking heeft: hij woekere met dat plantmateriaal, en plante zoo haastig mogelijk!"

Verder bevat de Mercuur nog de volgende artikelen: *De gouvernements kina-onderneming, door v. G.* — *De exploitatie van djatibosschen op Java, door H W. A. van den Wall Bake.* — *De vergadering der Javasche Bank op 18 Jan. te Batavia.* — *De kwaliteit der Javaruwsuiker.* — *Cultuur der Java-Liberiakoffie, door F. W. M.*, benevens de gewone wekelijksche rubrieken als: *Kultuurberichten. Financieële berichten en Verslagen*, enz.

Boekaankondiging.

Van de Leeszaal, Heulstraat 17, den Haag.

Vervolg opgave der bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd:
de Javabode t/m 5 Februari 1908;
Bataviaasch Nieuwsblad idem;
Soerabaiasch Handelsblad t/m 4 Febr. 1908.
Nieuws v/d Dag voor Ned.-Indië idem;
Sumatrapost t/m 5 Februari 1908;
de Indische Mercuur No. 9;
de Regeeringsalmanak voor Ned.-Indië 1908.
de Indische Gids van Maart 1908.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 28 Jan. 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa, aan den administrateur bij de Gouv. pandhuizen A. B. Rozet.

Ontslagen: eervol, op verzoek, de onderwijzer 2e klasse bij het Inl. onderwijs F. Mokaloe; de ambtenaar voor Chin. zaken A. G. de Bruin; de ass.-resident secretaris G. L. C. Castens; de zoutverkooppakhuismeester F. P. Melger; de Inlandsche arts C. R. van Joost; de leerling-opziener bij het boschwezen L. Th. F. Heijer; de commies bij den post- en telegraafdienst H. A. J. Offermans.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. van Gouvvernementsbedrijven bij de tinwinning op Banka, G. J. G. Brandt.

Benoemd: tot ass.-resident, secretaris van Amboina, J. W. van Hille, thans controleur; tot adj.-houtvester 1e klasse J. H. Roelofsen; tot adspir.-ingenieur bij den post- en telegraafdienst W. I. Hartjens.

Ontslagen: eervol, op verzoek, de gewezen regent, met den titel van radja der negorij Sirisori Slam, afd. Saparoea (Amboina) Abdul Madjid Pattisahusiwa.

Benoemd: tot luitenant der Chineezen te Mocaratewe, Z. en O. afd. van Borneo, Khoe Goean Liok.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de luitenant der Chineezen te Kertosono, Tan Kian Hien; te Sindanglaoet, Kwee Keng Lien; te Ploembon, Oei Tiam Seng; te Bajan (Atjeh) Tjong Fat Po

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, een jaar verlof naar Europa, aan den 1en luit. der art. M. A. Snoeck.

* * *

Uit de Javasche Courant van 31 Januari 1908.

Belangrijke Ordonnantiën, enz.

Belastingen in Djambi.

In de residentie Djambi wordt, te rekenen van 1 Januari 1908 af, onder den naam van belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten, eene belasting geheven van alle personen, behoorende tot de Inlandsche bevolking, wier inkomen meer dan *f* 50 's jaars bedraagt.

Opium Oostkust van Sumatra.

Bij ordonnantie van 25 Jan. 1908 is eene wettelijke regeling getroffen inzake de maximum-verkoopprijs van het opium in de residentie Oostkust van Sumatra en een einde gemaakt aan de bevoegdheid der Bataksche hoofden in die residentie tot het verkoopen, bereiden en doen bereiden van opium.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa, aan den verificateur 4e klasse W. de Vogel.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de 1e commies bij het Dep. van Justitie, A. C. E. Berretty; de depôthouder bij de opiumregie Ch. E. Heaviside; de 1e klerk op het ass.-res.-kantoor te Poerworedjo, G. F. A. de Chauvigny de Blot; de klerk ter Algem. Secretarie O. F. W. Schiffer.

Benoemd: tot tijdelijk commies bij het Dep. van Landbouw A. L. Joon; tot tijd. boekhouder bij den inspecteur pandhuisdienst G. Bh. Nauta; tot 3den commies bij het Dep. van Just., L. Grashuis; tot tijd. inspecteur voor de belastingen B. ten Bruggen Cate; tot machinist bij de zoutfabrieken op Madoera J. M. G. de Vrijer; tot 1en commies bij de S.S. op Java J. Ch. S. Fruneaux; tot opzichter 1e kl L. F. Berrettij; tot opzichter 2e kl. H. J. A. E. Oudhoff.

Ontslagen: eervol, op verzoek, de hoofddjaksa in het regentschap Madioen, Raden Ngabehi Admo di Wirio.

Benoemd: tot Inlandsch off. van Justitie in het regentschap Pasoeroean, Raden Ngabehi Prawiro Atmodjo.

Verleend: een verlof van twee jaren aan den notaris A. J. Wolvekamp.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, een tweej. verlof naar Europa aan den kapt. der art. W. G. A. Brewer; één jaar aan den 1en luit. der inf. J. A. Roukens.

Ontslagen: op verzoek, eervol, met behoud van recht op pensioen, de luit.-kolonel der infanterie P. W. Scheffelaar Klots.

* * *

Uit de Javasche Courant van 4 Febr. 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte, 2 jaar verlof aan den hulponderwijzeres, mej. J. E. Bouricius; wegens langdurigen dienst, een jaar aan den opzichter bij de S.S. op Java J. P. Coelen en aan den controleur B.B., C. A. Nieuwenhuijsen.

Ontslagen: de gewezen klerk bij de S.S. op Java A. M. L. Gortmans en de waarn. zoutverkooppakhuismeester Mas Kertodiworongo; op verzoek, eervol, de zoutverkooppakhuismeester C. J. Marlisa ; de commies kashouder bij de S.S. op Java L. C. v. Beusechem en de opzichter 1e kl. F. J. Breuer; wegens ziekte, eervol, de commies bij den post- en telegraafdienst J. Th. van Oordt; op verzoek, eervol, de Inlandsche arts Raden Roem.

Benoemd: tot asp.-controleur op de Buitenbezittingen: A. Ph. van Aken, L. B. C. de Klerck; A. Th. van Ginkel, M. A. Jansen, K. H. van Prehn, K. Ch. van Haastert, J. Blok en P. H. J. de Boog; bij het Binnenlandsch Bestuur op Java en Madoera: C. A. Schnitzler, C. E. Barre, C. O Matray, G. W. M. Beck, G. J. ter Poorten, G. A. Danekes, C. H. H. Snell, G. J. Pijnacker Hordijk, B. Ch. Adriaans en P. C. A. van Lith; tot adj.-boekhouder-kassier bij het vendukantoor te Batavia J. M. Gramberg;

bij de S.S. op Java, tot opzichter 1e kl., B. E. S. Brender à Brandis en F. van Leeuwen; tot opzichter 2e kl. Th. A. B. A. van der Put.

Tijdelijk belast: met de waarneming der betrekking van adjunct-chef der 4e afd. S.S. op Java de 1e luit. der inf. W. A. van Oorschot.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de ass.-wedono v. Ranoejoso Mas Ardjodiwirjo.

Benoemd: tot lid van den Landraad te Sintang, Mas Sri Wangsa; tot controleur in de res. Bali en Lombok, de ambtenaar op nonactiv. H. J. Krugers

Ontslagen: op verzoek, eervol, de dokter-djawa, Raden Bintang.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof naar Europa, aan den off. van gezondh. 1e klas J. H. Smit.

Bevorderd: tot kapitein der inf. de 1e luitenants H. J. Voskuil en C. W. Neys, eerstgenoemde met verlof in Europa.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het s.s. Ophir; commandant J. Sharp; van Batavia 6 Febr. 1908; te Marseille 29 Februari 1908.

J. G. Hupken met echtg. en 2 kinderen; W. Prins met echtg. en 1 kind; A. van Watering;W. G. A. Brewer met echtg.; J. A. Reukers m. echtg. en 2 kinderen; R. Th. F. van der Voort; J. C. van Nispen met echtg. en 1 kind; mej. M. Olivier; Ch. Lacombe; C. Goudswaani met echtg.; J. Hartog; W. A. L. van der Waarden; A. E. Weerkamp; L. Stijn; benevens H. M. troepen en schepelingen.

Passagiers van het s.s. Goentoer; gezagvoerder H. le Clercq; van Rotterdam naar Ned.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: W. Aars; W. A. van der Gant; A. R. W. Gey v. Pittius; Mej. J. A. Kock; mej. W. A. Koch; mevrouw C. H. F. Roukens—Van Nouhuijs; B. C. A. J. van Dinter met echtg. en 1 kind; A. van Nieuwland en echtg.; ü. de Vriend met echtg. en zoon; mevr. S. van Vleuten—van der Mandele en 2 kinderen; C. Auf 'n Orte; mevrouw wed. W. F. Kerdel—Ollemans; H. Korderijnk en echtg.; G. van der Kamp en dochter; C. Burker; N. Watrin; benevens een detachement suppletietroepen;

naar Southampton: J. Oostermeijer;

naar Marseille: H. Kuntze;

te Southampton zullen zich inschepen: naar Marseille: mevrouw G. W. Smith; mej. R. R. Smith;

te Lissabon zal zich inschepen: naar Marseille: P. C. Arijver;

te Marseille zullen zich inschepen: L. W. Stephan met echtg. en 3 kinderen; F. Kolle met echtg. en 6 kinderen; J. H. Klein en echtg.; mej. A. S. P. Muijlwijk; dr. H. Bervoets en echtg.; mr. G. S. Brantsma; mej. M. Niehans; mevrouw E. S. M. Bessem—Hendriksz; mevrouw A. M. Reijst—Schefer; W. Th. Immink met echtg. en 2 dochters; P. L. Ch. Lesueur met echtg. en dochter; mej. M. v d. Poll; W. Cath met echtg. en 3 kinderen; H. F. P. Obertop met echtg. en dochter; O. S. Knottnerus; Joh. C. Broekhuijsen; mevrouw C. M. de Crand—Meijer en 2 kinderen; J. J. Cramer met echtg. en 3 kinderen; Mr. H. Pouw en echtg.;mevrouw C. H. F. Roukens—Van Nouhuijs; mej. M. M. Kop; J. Ch. Lamaison; mevr. J. H. Chevalier-Lamaison en dochter; Herman Rosenthal; mevrouw J. C. A. Uhlenbeck; R. J. Maas en echtgen.; D. Leupen en echtg.; M. van Loon; E. C. Sayers met echtg. en 3 kinderen; F. W. Voswinkel Dorselen; H. Huisman en echtg.; O. F. Muller von Czernic-Crand—Meijer en 2 kinderen; J. J. Cramer met Czernicki; mevrouw wed. M. C. A. Hendriksz—Van Delden en dochter; J. J. F. Bakvis; Dan. Obreen; W. Versteegh; A. Nipius; mevr. G. Maande Bruijn; mevrouw wed. J. Nikerk Paarlez; C. Bruijn en echtg.; Zuster A. van Veen; Jac. Biekart; L. W. J. Frantz met echtg. en 2 kinderen; J. Huijdekoper met echtg. en 3 kinderen; H. J. Asmus en echtg.; S. B. M. Kläring en echtg.; A. Huetsing met echtg. en 1 kind.

No. 11 Vrijdag 13 Maart 1908 8ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f1.50 tot f.— 'sjaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

I. Van de Afdeeling BREDA:

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING op Zaterdag 21 Maart 1908, des namiddags te 2½ ure, in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groote Markt, Breda.

Agenda:

a. Jaarverslag; b. Geldelijke Rekening 1907; c. Verkiezing van 5 bestuursleden; d. id. Afgevaardigde Alg. Verg.; e. Rondvraag.

N.B. De geldelijke afrekening bedoeld sub b ligt ter inzage bij den Penningmeester J. C. van Reijn, Bredasche Steenweg, A, 377A, 8 dagen vóór de vergadering.

HET BESTUUR.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging: omtrent een lofwaardig plan.

Enkele weken geleden ontving de presidente van ,,Oost en West", het bezoek van een inboorling van Suriname, die op haar een zeer gunstigen indruk maakte. Naar zijn uiterlijk te oordeelen, een neger-afstammeling, meende zij; doch, volgens zijn eigen verklaring, was zijn gelaatskleur niet donker genoeg, om te Paramaribo als neger beschouwd te worden, hoewel hij zich één gevoelt met dat ras. In zuiver Hollandsch legde hij op welsprekende wijze zijn plannen uit en deed 't verzoek tot mede onderteekening van den volgenden aanbevelingsbrief, die reeds prijkte met de namen der heeren C. F. Schoch en H. H. van Kol:

L. S.!

De heer Rudolph L. Worst, inboorling en onderwijzer te Suriname, die ongeveer zes maanden geleden zijn geboorteland verliet en de Ver. Staten van Amerika bezocht, teneinde persoonlijk kennis te maken met den neger-professor, Dr. Booker Washington, en uit eigen aanschouwing zich te overtuigen van het groote werk, dat op succes-volle wijze op industrieel, doch vooral op ,,landbouwgebied", onder de geëmancipeerde negers in Amerika geschiedt, bevindt zich thans in Nederland. Het is zijn vurig verlangen, om ongeveer 20 maanden op de Rijks-Landbouwschool te Wageningen door te brengen, wat ook door Zijne Excellentie den Minister van Koloniën, werd aangeraden, en daarna in Suriname de beginselen en methoden van Dr. Washington, zooals die toegepast worden in Tuskegee (Alabama), te benuttigen.

Ieder, bekend met de buitengewone vruchtbaarheid van Suriname, de goedkoopte van bouwland en de aldaar heerschende eigenaardige begrippen van de inlandsche bevolking, aangaande handenarbeid en vooral de uitoefening van den landbouw, de hartader van de Kolonie, zal ongetwijfeld dit plan ,,tot verheffing van het negerras" toejuichen.

De heer Worst bezit echter de middelen niet, deze zoozeer gewenschte studie te volbrengen. Tot nu toe heeft hij op eigen kosten moeten reizen, aangezien hij, geen ambtenaar zijnde, (hij is in dienst van de zending der Evangelische Broedergemeente) geen verloftraktement geniet.

Eene som van *f* 900.— (negen honderd gulden) zou den heer Worst in staat stellen door eenvoudige levenswijze en ijverig werken, zijn doel te bereiken.

Wij hebben de geloofsbrieven van den heer Worst onderzocht, zijn van zijnen ernst overtuigd, waarom wij hem met warmte kunnen aanbevelen.

Ondergeteekenden koesteren het vertrouwen, dat door veler samenwerking, de noodige fondsen bijeen zullen komen om dit goede doel te bereiken.

Zij durven daarom een beleefd beroep te doen op de hulp en de medewerking van allen, die dit nuttige pogen naar krachten willen steunen.

N. B. De heer Mr. Dr. C. F. Schoch (adres: Kerkstraat 252, Surinaamsche Bank, Amsterdam), belast zich welwillend met de ontvangst en de administratie der gelden.

Het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging, hiermede in kennis gesteld, beloofde volgaarne den heer R. L. Worst, zooveel mogelijk steun te verleenen bij zijn streven.

Gelukkig kunnen wij thans vermelden, dat zijn pogen met succes bekroond is, zooals blijkt uit den onlangs ontvangen brief, die hier volgt:

,,Wageningen, Febr. '08.
Stationsweg C. 33.

Aan de Presidente v. ,,O. en W."

Zeer geachte Mevrouw!

Ik moet mijnen brief met eene apologie aanvangen. Bevreemde U ongetwijfeld mijn stilzwijgen eenigszins, in mijn geval vond het oude gezegde zijne volle toepassing: ,,geen nieuws, goed nieuws". Ik wil, door een beetje breedvoerig te zijn, trachten m'n verzuim goed te maken. Doch, eer ik er toe overga, verzoek ik U mijnen welgemeenden dank te betuigen voor de groote belangstelling en medewerking ondervonden. Ik wil, zooveel het in mijn vermogen is, het in mij gesteld vertrouwen, mij waardig toonen. Moge U het nog beleven, dat het land, welks zoon tot U kwam, Uwe hulp en Uwen steun inroepende, duidelijke bewijzen van eene algeheele omkeering ten goede mag toonen, wanneer zijne burgers meer en meer tot het besef zullen geraakt zijn, dat de ware ontwikkeling van hoofd en hart eerst dan tot zijn recht kan komen, wanneer de hand daarbij gelijken tred houdt.

En dit is volgens mijne overtuiging datgene, waaraan mijn dierbaar geboorteland het meest behoefte heeft. Om eenen Bijbelschen term te gebruiken: ,,het volk moet *zelf* zijne zaligheid (de sociale) werken." Ik twijfel er geenszins aan, dat, wanneer ik straks op het punt zal staan naar Suriname terug te keeren, er genoeg edele mannen en vrouwen zullen zijn, die gaarne zullen wenschen mede te werken, zoo wij hen van de grootschheid en verreikendheid van onze zaak kunnen overtuigen. En hiervoor zal de invloed van de Vereeniging Oost en West niet kunnen gemist worden.

Om nu op de financiën te komen: De Koningin-Moeder teekende voor een bedrag van 100 gulden. Verscheiden heeren in Amsterdam en den Haag, gaven elk 100 gulden, maar ook vele kleinere gaven kwamen in, welke niet minder welkom waren. Zoo is er thans genoeg om minstens een jaar ongestoord te kunnen studeeren. Morgen is het reeds vier weken, dat ik de noodige lessen v. d. Landbouwschool ontvang. Met den volgenden cursus zal het ook noodig zijn, voor de Hoogland- en Laagland-cultures, eenige uren op de Hoogere Landbouwschool door te brengen. Ik behoef U niet te zeggen, dat het mij de eerste dagen vreemd was weer op de schoolbank te zitten, ik, die zelf onderwijzer ben; maar, ik dacht aan de worsteling, die voor elke grootsche zaak moet doorgemaakt worden, en alles was weer goed. Ik verzoek U vriendelijk aan mij te willen denken, wanneer er iets over Suriname voorkomt in het *Kol. Weekbl.*

Met gevoelens van hoogachting ben ik
van U de dw dnr
w. g. RUDOLPH L. WORST."

Over dit voorloopige, reeds zoo verblijdende resultaat, zullen zeker de lezers van ons blad zich met ons verheugen. Het Dagelijksch Bestuur brengt aan allen, die zoo welwillend gehoor gaven aan den oproep tot medewerking, hierbij ook namens den heer Worst, nogmaals hartelijk dank en spreekt het vertrouwen uit, dat ook in het vervolg in deze op de zoo gewaardeerde hulp van de leden van ,,Oost en West" mag worden gerekend.

Het groote Nut van Koloniale Tentoonstellingen.

In de jongste vergadering der ,,Vereeniging voor Tentoonstellingsbelangen" hield de heer Joh. Polak uit Amsterdam eene rede, die wij hier in haar geheel doen volgen, daar zij vele denkbeelden bevat, die reeds meer door ons werden verkondigd, gedachtig aan de kracht van het *„frappez-toujours"*:

„Mijnheer de Voorzitter!

Op de vraag, of een groot deel van onze landgenooten beseft, dat het Koloniaal belang is een Vaderlandsch belang, van ieder Nederlander, waag ik het niet bevestigend te antwoorden. Men dient de dingen te kennen, om daarvoor iets te voelen en ik meen met eenigen grond te mogen betwijfelen of de Nederlandsche bevolking in het algemeen met de vruchtbare en schoone ligging van Oost- en W.-Indië en met haar voortbrengselen bekend is. De meesten onzer Staatsburgers interesseeren zich *niet* voor onze Indiën en daarom moet door aanschouwelijke voorlichting hierin verbetering komen. Eenige werkelijke belangstelling vindt men alleen bij enkele ambtenaren, mil. autoriteiten, die in Indië gewoond hebben, zeelui en een beperkt aantal kooplieden, die met O. en W. Indië handelsbetrekkingen onderhouden.

De belangstelling in onze Koloniën, die bij de jeugd op de lagere en middelbare scholen aangekweekt wordt, gaat na afloop der school nagenoeg geheel verloren.

Het schijnt, dat steeds leden van dezelfde familiën naar Indië gaan. Vooral ambtenaren komen vaak uit dezelfde familie voort. Wanneer tegenwoordig een Nederlandsche jonge man zijn geluk in de wereld wil zoeken, gaat hij eerder naar Amerika, dan naar Indië, omdat van eerstgenoemd land hij meer leest, hoort en in beeld ziet, dan van onze Koloniën. Wanneer men aan een Nederlandsch werkman vraagt, wie de groote mannen zijn van Amerika, zal hij daarop een beter antwoord kunnen geven dan op de vraag, wie de groote mannen zijn van onze Indiën.

Zooiets zou belachelijk zijn, wanneer het niet zoo treurig was. En aan deze misstanden moet een einde komen. Het mag niet voorkomen, dat Engelschen, Duitschers en Chineezen in onze Koloniën steeds meer grond krijgen — in den letterlijken en figuurlijken zin —, terwijl er hier in het Moederland zooveel jonge, energieke mannen zijn, die, mits goed geleid, in Indië fortuin zouden kunnen maken.

Deze overwegingen, M. de V., hebben een kleine verwezenlijking tengevolge gehad en hebben het er in Augustus/September 1906 toe geleid, dat mijn denkbeeld, geopperd in de afd. Amsterdam van de vereen. Oost en West, om een tentoonstelling te houden van Indische kunstnijverheid, kunst en huisvlijt, werkelijkheid werd.

Deze tentoonstelling, gehouden in het Stedelijk Museum, had ten doel den bezoekers — op zeer bescheiden schaal — een voorstelling te geven van den kunstzin, vaardigheid en goeden smaak van de Inboorlingen onzer Koloniën. Het was een voorproef van een uitgebreide en meer volmaakte Koloniale Tentoonstelling. Het succes heeft de verwachtingen overtroffen. Zoowel het publiek als de pers hebben om strijd de opbouwende beteekenis van deze expositie erkend. Batiks, sarongs, ethnografische voorwerpen en weefsels en vlechtwerk van rameh en bamboe, zijden en linnen kantwerken, voorwerpen van gedreven goud en zilver en van geciseleerd koper, waren geëxposeerd als bewijzen van kunstvlijt en kunstnijverheid en stelden de producten van het Europeesch bedrijf in menig opzicht in de schaduw. Bewondering voor de Indische vervaardigers en vervaardigsters was hiervan het gevolg. Vele bezoekers, die vroeger weinig of niets wisten en niets gevoelden voor het bedrijf van onze Koloniën, en dientengevolge geen of bijna geen belangstelling daarvoor toonden, hebben, dank zij de bereidwillige medewerking en voorlichting van enkele dames en heeren, oud-inwoners van Indië, sympathie hiervoor gekregen.

Deze sympathie moet vergroot worden, zoodanig dat er goede resultaten van komen.

Daarvoor is een groote tentoonstelling noodig.

Naar dit monster — de kleine expositie in het Suasso-Museum — moet de partij geleverd worden. Want belangstelling moet en kan den Nederlanders bijgebracht worden, wil ons land zijn rijke koloniën op vredelievende wijze behouden. Door het houden van tentoonstellingen wordt ook in andere landen geleeraard welk een belangstelling Koloniën verdienen, bijv. de tentoonstelling in Marseille en die in Berlijn in 1906.

Wanneer geheel het Nederlandsche volk iets gevoelt voor Indië, dan zal het deze streken ook uit eigenbelang verdedigen tegen vreemde indringers; nu is aan een groot deel der Nederlanders het wel en wee van onze Koloniën *onverschillig*. Wanneer de belangstelling in de Koloniën vergroot zal zijn, dan zullen de Nederlanders met hun arbeidskracht en intellect, de nijverheid-, cultuur- en mijnwezen-voortbrengselen ontwringen in meerdere mate, dan nu het geval is, zoowel ten eigen bate als in het belang van het Moederland.

In 't Bataviaasch Nieuwsblad las ik in een beschouwing omtrent den economischen toestand op Java, dat het gemis aan goed onderlegd werkvolk een groot beletsel is van de uitbreiding der Industrie op dit eiland, dat er dus behoefte bestaat aan geschoold werkvolk. Er ligt hier dus nog een groot gebied open voor den werkmans- en middenstand.

Onze Nederlandsche jeugd is wel zooveel geschoold, dat zij een aanschouwelijke voorstelling der Indische voortbrengselen kan begrijpen, teneinde zoo mogelijk een keuze te doen voor den arbeid aan een der Indische bedrijven of ontginningen.

Zulks nu is te bereiken door een zoo goed mogelijk voorbereide en zoo volmaakt mogelijke tentoonstelling van Koloniale huisvlijt, landbouw, cultuur, scheepvaart, kunstnijverheid, land- en volkenkunde; kortom van alles wat op Nederlandsch O. en W. Indië betrekking heeft.

Hierdoor kan een Nederlander, die hiervoor thans nog weinig of geen belangstelling heeft, doordrongen worden van de beteekenis van het wel en wee van Insulinde en andere koloniën en bezittingen.

Wanneer men de gebrekkige werktuigen ziet, die bijv. door de Javanen gebruikt worden, dan is het niet te verwonderen, dat de loonen daar niet hooger stijgen dan 35 à 40 cent per dag, waarvan dan soms een gezin van 5 à 6 personen moet leven. Hier is een uitnemend gebied van afzet te vinden voor werktuigen van hedendaagsche constructie, waardoor bij arbeid van denzelfde intensiteit een grootere productie, dus hoogere verdienste, zou worden verkregen. Hoe het kapitaal hiervoor te verstrekken, is nog een open vraag. Ik zou de grens mijner bevoegdheid overschrijden, M. de V., wanneer ik van uw welwillend gehoor te veel zou vergen en zal dus kort zijn. De voorbereiding van de groote Koloniale Tentoonstelling, met een waarborgkapitaal als fundament en beschermd door de hooge regeering en door de kopstukken van den Nederlandschen handel, nijverheid, scheepvaart, kunst en wetenschap, zou het begin kunnen worden van een economisch betere verhouding tusschen Nederland en zijn Koloniën. Het zal de aandacht van geheel Europa en Amerika trekken, als er passende en tijdige reclame voor het plan gemaakt is. En indien alle groepen der tentoonstelling, gearrangeerd door de resp. deskundige commissiën in Moederland en Koloniën, praktisch wordt voorbereid en uitgevoerd, dan valt aan het welslagen niet te twijfelen.

Op een dergelijke Koloniale Tentoonstelling moeten vertegenwoordigers van verschillende O. en W. Indische landstreken en stammen werkzaam zijn in hun inheemsche omgeving. Het Nederlandsche volk moet de Inlanders kunnen gadeslaan in hun levenswijze, arbeid, kleederdracht enz.

Monsters, gewone photografieën en levende photografieën, teekeningen, statistieken, verslagen en grafische voorstellingen, op deze expositie aanwezig, moeten haar zoo aantrekkelijk en leerrijk mogelijk maken en een begrip geven omtrent den rijkdom onzer Koloniën, terwijl de aandacht der aanwezige Inlanders moet worden gevestigd op de producten uit Europa, die wellicht in Indië vervaardigd en gekweekt kunnen worden. Er moet gelegenheid zijn om tegen matigen prijs zaken te doen, bijzonder in voorwerpen, die overzeesch of in het Moederland druk besproken worden. De lust tot industrie of cultuur zal daardoor wederzijdsch in hooge mate worden aangewakkerd; terwijl er dan vraag zou ontstaan naar vele artikelen van nut en smaak, welke geschikt zijn voor beide markten.

Van regeeringswege moeten prijsvragen worden uitgeschreven voor nieuwe denkbeelden, om uit de overzeesche bezittingen de Europeesche markt van nieuwe artikelen te voorzien. De mededinging wordt hierdoor aangemoedigd; nieuwe cultures en industriën zullen verrijzen, die zeer zeker vermeerderde arbeidskracht vorderen, ten gevolge waarvan door arbeid nieuwe bronnen van inkomsten zullen ontstaan.

Ook moet aanschouwelijk worden voorgesteld de wijze van bestuur der Koloniën, het leven van ambtenaren, militairen en andere inwoners onzer Koloniën."

Wij behoeven hier zeker niet te herhalen, dat wij met den heer Polak van harte hopen, dat de hier door hem ontwikkelde denkbeelden tot verwezenlijking mogen komen.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Merkwaardige beschouwingen van een Javaan over het inlandsch onderwijs in *Land en Volk*. — De wenschelijkheid van de oprichting van een H. B. School te Bandoeng bepleit in de *Nieuwe Courant*. — Het vraagstuk der werving door een fuselier in de *Controleur* besproken.

In *Land en Volk* troffen wij een zeer interessante beschouwing aan van een Inlander, over het Inlandsch onderwijs in al zijn vertakkingen. De schrijver, door Mr. C. Th. van Deventer ingeleid bij de redactie, verzwijgt — naar wij meenen terecht zijn naam en teekent zich „Een Javaan". Te oordeelen naar de denkbeelden door hem in den breede ontwikkeld, moet het een zeer schrandere Javaan zijn, en kunnen wij ons voorstellen, dat in het voorwoord, door Mr. van Deventer geschreven, de vraag geopperd wordt, „hoeveel Nederlanders zouden er zijn, die zich zoo in het Javaansch weten uit te drukken?"

Inderdaad, de ontwikkeling en beschaving, waarvan deze „Javaan" hier blijk geeft, is een teeken des tijds. Vooral indien wij mogen aannemen dat hij „een uit velen is", zooals Mr. van Deventer opmerkt.

Wij kunnen natuurlijk niet het geheele artikel laten volgen, dat circa vijf kolom in beslag neemt. Slechts hier en daar dan een greep.

Van bijzonder belang schijnt ons wat hij schrijft over het „Volksonderwijs". Daarover zegt hij o. m.:

„In de eerste plaats is het noodig, dat er zoo spoedig mogelijk gezorgd wordt voor voldoend „volksonderwijs, opdat de kleine man door eenige ontwikkeling zich behoorlijk rekenschap kan geven van zijne handelingen, de hulpbronnen van het land beter benutten en voor zijne belangen opkomen.

De tot dusverre genomen maatregelen tot zijne bescherming en bevordering van zijne welvaart stuitten voor een deel af op zijne onwetendheid.

Het onderwijs kan zich bepalen tot het lezen en schrijven in Inlandsche karakters en de vier hoofdbewerkingen van de rekenkunst.

In plaats van zich tot proefneming te bepalen, kan men dadelijk overgaan tot het stichten van het noodige aantal scholen.

Het is voorloopig voldoende, dat er op elke 3000 zielen minstens één komt, zoodat er, wat Java betreft, 10.000 moeten worden opgericht. Het Gouvernement kan onmogelijk de kosten daarvan dragen en het is billijk, dat ze ten laste van de betrokken bevolking komen. Het zal voor haar geen groot bezwaar zijn, om de onderwijzers te betalen in grond of plaatselijk geteelde producten en de gebouwen en meubels zelf te maken van materialen, die in de dessa verkrijgbaar zijn. De leerlingen moeten zelf zorgen voor schrijfbehoeften, zooals lei, griffelpen, inkt en papier. Alleen zou het Gouvernement kunnen helpen aan eenvoudige leerboeken. Ten einde het schoolbezoek aan te moedigen, moet het onderwijs kosteloos zijn.

Het resultaat van het tot heden gegeven Gouvernementsonderwijs is, dat er nu waarschijnlijk p.m. 200.000 Inlanders zijn, die kunnen lezen, schrijven en een weinig rekenen. Men moet de dessa-onderwijzers uit hen kiezen, in afwachting van het krijgen van betere krachten. Naar ik geloof, zullen daarvoor onder bovenvermelde voorwaarden genoeg liefhebbers zijn.

Het onderwijs zal wel niet aan de hoogste pedagogische eischen voldoen, maar als het tot gevolg heeft, dat binnen niet te langen tijd de meeste Inlanders kunnen lezen en schrijven, dan mag men tevreden zijn. Langzamerhand kan men daarmede verder gaan.

In Europa was het volksonderwijs vroeger immers ook niet beter?

Het zal echter noodig zijn om de zaak van overheidswege te regelen.

De bevolking moet daartoe gedwongen kunnen worden, als ze uit eigen beweging of op aanraden van ambtenaren geen scholen wil oprichten. Het gros van het volk kan het nut van onderwijs nog niet inzien.

Aanvankelijk zal men de verplichting tot het oprichten van scholen minder aangenaam vinden, maar later zal men die als een weldaad beschouwen.

Men behoeft niet angstvallig te werk te gaan betreffende iets, dat werkelijk nuttig is voor het volk.

Het betalen van belasting vindt de kleine man ook niet plezierig. Ofschoon hij niet kan nagaan wat daarvan ten zijnen eigen voordeele wordt aangewend, legt hij zich er toch bij neer."

Zie hier een niet minder belangrijk deel uit zijn beschouwingen, nl. zijn mededeelingen omtrent den Javaanschen adel.

„Het kan wellicht zijn nut hebben, zegt de schr., het een en ander te vertellen over de standen in de Javaansche maatschappij.

Een adellijke klasse van baronnen, graven enz., zooals men die in Europa heeft, bestaat op Java niet. Zij, die hier gerekend worden tot den adel te behooren, hebben vorstelijk bloed in hunne aderen. Aanzienlijke personen en zij, die adellijke titels hebben gekregen, doch niet aan vorsten vermaagschapt zijn, behooren volgens Javaansche begrippen met hunne afstammelingen onder 't gemeene volk.

Het predicaat der edellieden vermindert met den graad van verwantschap met de vorsten, zoodat het kan voorkomen, dat personen van vorstelijke afkomst, na een zeker aantal generaties, beschouwd worden tot het volk, dan wel tot den lagen adel te behooren.

Omtrent adeldom hebben wij Javanen bovendien zeer vrijzinnige denkbeelden. Huwelijken van adellijken met lieden van lage afkomst hebben dikwijls plaats. Verscheidene prinsessen van Solo en Djocdja zijn getrouwd met niet-adellijke ambtenaren van de Inlandsche vorsten of van het Gouvernement. Aan maatschappelijke positie wordt meer waarde toegekend dan aan geboorte.

Zoo hebben duizenden descendenten van de vorsten van Pedjadjaran, Modjopahit, Demak, Cheribon, Bantam en Mataram, die thans koelies en kleine landbouwers zijn, niets vóór boven de anderen.

Ook het ontstaan van andere toestanden sedert het Ned. bestuur heeft onze denkbeelden over maatschappelijke verhoudingen gewijzigd. Van welk standpunt men de zaak ook beschouwt, er bestaat geen goede reden om een zekere categorie van personen te bevoorrechten."

Ten slotte schrijft hij:

„Al de onderwijsinrichtingen voor Inlanders moeten ook toegankelijk worden gesteld voor Europeanen. Naar mijne bescheiden meening bestaat er geen bezwaar om hen ook te benoemen tot Inlandsche rechterlijke ambtenaren, artsen enz., indien zij daartoe genegen zijn.

Het komt mij voor, dat het voor het land heilzaam zal wezen, wanneer men het daarheen kan leiden, dat de belangen van Nederlanders en Inlanders kunnen samen gaan."

Hierbij teekent Mr. van Deventer aan:

„Het denkbeeld om verschillende onderwijsinrichtingen voor Inlanders ook open te stellen voor Europeanen is, naar ik meen, nieuw en verdient stellig ernstige overweging. Alleen meen ik, dat er betrekkingen zijn, die alleen door Inlanders moeten worden bekleed, zoodat de opleidingsscholen voor de toekomstige bekleeders van die betrekkingen ook alleen voor Inlanders toegankelijk zouden moeten zijn. Daartoe behooren de betrekkingen bij het Inlandsch bestuur en waarschijnlijk ook in de toekomst die bij de Inldndsche rechtspraak, voor zoover niet uitgeoefend door Nederlandsche juristen."

Zou het geen aanbeveling verdienen om dezen „Javaan" voor vast aan een dagblad te verbinden? Bijv. als correspondent?

* * *

Onderwijsbelangen vinden ook bespreking in de *N. Courant*, aan welk orgaan „van geachte zijde" zijde geschreven werd, dat het hoog tijd wordt, om een H. B. School te Bandoeng op te richten.

„Is in den laatsten tijd — zoo schrijft de „geachte zijde" — het Inlandsch onderwijs meer op den voorgrond getreden, dit mag m. i. geen reden zijn tot het koesteren van minder belangstelling voor het Europeesch onderwijs in Indië. Men vergete toch nimmer, dat het in hoofdzaak aan de energie, de toewijding en het intellect van de Europeanen te danken is, dat Indië een kolonie is, waarop wij trotsch mogen wezen.

Reeds verscheidene jaren wordt in Indië ernstig ge E:hoefte gevoeld aan een H. B. S. te Bandoeng. Surindusver is die behoefte niet vervuld, niettegen- De 'e zij steeds dringender wordt.

dezen wordt daarom tijd eens met cijfers de nood- de gebrheid van de oprichting dier nieuwe onder- trokken lling aan te toonen.

van de (angbaar is de opvatting, dat de capaciteit werker F B. S. wordt overschreden, wanneer het aantal leerlingen boven de 250 stijgt.

Wat blijkt nu uit het jongste programma van de H. B. S. — met titel van gymnasium — te Batavia? Dat reeds de cursus 1906—1907 inging met 282 leerlingen en de loopende cursus met niet minder dan 335!

Het behoeft geen betoog, dat het onderwijs onder dien stroom van leerlingen moet lijden. In de zes afdeelingen van het 1e studiejaar werden in vijf het maximum-aantal leerlingen van 25 aangetroffen, terwijl de zesde afdeeling er 24 telt. Voor de drie afdeelingen van het 2e studiejaar zijn de cijfers 23, 24 en 25; voor de twee afdeelingen van het 3e 21 en 22. Slechts de beide hoogste studiejaren wijzen gunstiger verhoudingscijfers aan, maar deze bevatten dan ook tezamen niet meer dan 71 leerlingen.

Hoe lang moet deze onhoudbare toestand nog duren? Zal men het kalm aanzien, dat de in Juni a.s. aanvangende cursus een nog grooter getal leerlingen naar de H. B. S. te Batavia ziet stroomen?

Deed het geval zich voor in Nederland, dan zou wel reeds lang beseft zijn, dat er periculum in mora is, maar Indische belangen doen er in den regel langer over om zich baan te breken.

Er is trouwens ook voor de Inlanders een belangrijk voordeel met de stichting van een H. B. S. te Bandoeng gemoeid. Velen leden van den talrijken Soendaneeschen adel in de residentie Preanger Regentschappen convenieert het niet om hun kinderen te Batavia te doen schoolgaan, waar zij ook zelden vertrouwde bekenden hebben, bij wie zij die kinderen zouden willen doen verblijven. Te Bandoeng zijn die Inlandsche ouders in dit opzicht in veel gunstiger conditie, zoodat de H. B. S. aldaar zich ook in een drukker bezoek van aanzienlijke Soendaneesche jongelieden zal mogen verheugen dan die te Batavia. Aan het gehalte onzer Inlandsche ambtenaren in de Preanger Regentschappen zal zulks ongetwijfeld ten goede komen.

Alles tezamen genomen, zoo besluit de schrijver, bestaat er dus volop reden om de oprichting eener H. B. S. te Bandoeng niet uit het oog te verliezen. De aandacht van de Tweede Kamer der St.-Generaal is blijkens haar Voorloopig Verslag over de Indische begrooting ook reeds op de zaak gevestigd."

* * *

De fuselier, die in *De Controleur* onder den pak. kenden titel van **„Sluit Harderwijk"** eenige artikelen schreef over de werving en het leven van den Indischen militair — artikelen, waaruit wij in vorige No's. het een en ander aanhaalden — zegt nu in een slotwoord:

„Ik herhaal hier mijn vraag: Is het wonder dat de werving voor Indië zoo onrustbarend verloopt? Neen, immers, want het is een logisch gevolg van de wijze, waarop het gouvernement zijn verplichtingen nakomt.

En welke middelen zijn noodig, om den lust tot dienstneming aan te wakkeren?

Allereerst herziening der soldijen voor alle graden in ons leger; het verstrekken van betere voeding en beter logies, enz. Dan een humaner behandeling van den soldaat; billijker regeling zijner rechten.

Doch nimmer verhooging van handgeld.

Een hooger handgeld moge al een oogenblikkelijke uitwerking hebben, men houde er rekening mede, dat het hoofdzakelijk de slechte elementen zijn, die op het handgeld azen. Met elken gulden, waarmee men het handgeld verhoogt, verlaagt men het moreele peil van ons leger.

De normaal-koloniaal, de gewone burgerjongen, gaat naar Indië, omdat hij denkt, daar een beter leven en een betere toekomst te vinden dan in het moederland. Maak dan ook, dat een beter leven en een toekomst hem werkelijk in Indië ten deel vallen, en men zal niet alleen een geregelde werving verzekerd zien, doch wellicht nog de handgelden kunnen verlagen.

Zoolang het soldatenleven in Indië is, zooals ik het schetste, zoolang ook late niemand zich verlokken door het zoet gefluit van den vogelaar.

Eenmaal in Indië, heeft men niets te eischen, doch slechts te aanvaarden wat geboden wordt. Men heeft zich verkocht, en daarmee houden alle rechten op

Als onder het huidig systeem niemand meer zich in Harderwijk aanmeldt, zal het Indische gouvernement wel verplicht zijn, verbeteringen aan te brengen, waar die noodig zijn.

Waar steeds aan billijke klachten door de regeering geen gehoor wordt gegeven, daar dwinge men die regeering! Daar eische men verbetering! Daar onthoude ieder zich van dienstneming, tot in werkelijkheid billijke verbeteringen zijn ingevoerd."

Uit de O.I. Mail.

De Gouvernementsschool voor Chineezen.

Onlangs maakten wij — zegt de *Loc.* — reeds met een enkel woord melding van de opening hier ter stede van een Hollandsch-Chineesche school. — Tevens echter zullen te beginnen met den nieuwen cursus ook de Inlandsche scholen voor Chineesche kinderen worden opengesteld. De Hollandsch-Chineesche school zal daarnaast tegemoet komen aan het verlangen van een deel der Chineesche bevolking naar Europeesch onderwijs voor hunne kinderen. Voorloopig wordt er hier één opgericht; blijkt later die eene school onvoldoende, dan zullen een tweede en een derde er aan worden toegevoegd.

Het onderwijs zal op deze scholen in het Nederlandsch worden gegeven volgens het gewone Europeesche leerprogram, met weglating van de Fransche taal als leervak, waarvoor later wellicht Engelsch in de plaats zal komen. Het schoolgeld zal worden geheven volgens het voor de Europeesche scholen vastgesteld tarief; gratis-toelating heeft niet plaats.

Indien de Regeering er prijs op stelt, dat deze proef niet mislukt, zal zij, zoo meent het blad. o. i. ten onrechte op de een of andere wijze moeten tegemoet komen aan den wensch der Chineezen, dat er op deze nieuwe scholen ook gelegenheid zal zijn tot het ontvangen van onderricht in het mandarijn-Chineesch. Wordt aan dezen natuurlijken wensch niet voldaan, dan zullen de scholen der Tiong Hwa Hwee Kwan geduchte concurrenten

blijven voor de Gouvernements Chineesche scholen. De paranakan kan met het Chineesch, dat hij hier thuis in de Chineesche wijk leert, in China niet terecht; hij wil daarom zijn kinderen mandarijn-Chineesch laten leeren en aan die behoefte voldoet de Tiong Hwa Hwee Kwan.

Het is nu maar de vraag, wat het gouvernement met de opening van scholen voor Chineezen eigenlijk beoogt. Bedoelt het slechts, toe te geven aan de publieke opinie en te voldoen aan de wenschen der Staten-Generaal?

Dan kan het volstaan met wat het nu geeft en later — als de toeloop van Chineezen gering blijkt — beweren dat de behoefte aan gouvernementsonderwijs voor de Chineezen niet zoo groot was als men wel deed gelooven.

Beoogt het gouvernement echter iets anders: Wil het leiding en richting geven aan het onderwijs en de opleiding van de kinderen der welgestelde Chineezen; ziet het in de opening van scholen een maatregel van koloniaal beleid? Dan zal de Regeering wèl doen, de gelegenheid tot ontvangen van onderricht in het Chineesch aan deze Hollandsch-Chineesche scholen te verbinden. Dit onderwijs zou buiten de gewone schooluren kunnen worden gegeven, door Chineesche onderwijzers onder surveillance van het Europeesche personeel.

Daardoor zal de Regeering te allen tijde weten, wat er door de Chineesche onderwijzers wordt geleeraard, in welke richting hun onderwijs zich beweegt, hetgeen der Regeering thans niet volledig bekend is. Als het gouvernement nu eens een enkelen keer — uit welbegrepen belang — niet schriel maar royaal optreedt en de bezoldiging van deze onderwijzers in de Chineesche taal voor zijne rekening neemt, zal het de ontwikkelde en welgestelde Chineezen aan zich verplichten en verbinden, hetgeen zeer wenschelijke gevolgen zal kunnen hebben.

* *

Uit Koeta Radja.

Onder den titel:

„Gedeponeerd?”

schrijft het *Nieuws van den Dag v. N.-I.* een hoofdartikel, zeggende:

„Weinige gouvernements-inrichtingen zijn in de laatste maanden zoo in ongunstigen zin besproken als het Magazijn van Geneesmiddelen te Bandoeng.

En — met reden.

Wat van het, in genoemd magazijn voorgevallene, naar buiten bekend raakte, is wel geschikt om allerwege in Indië bij hen, die voor de ontvangst van geneesmiddelen op dit magazijn waren aangewezen, een gerechtvaardigd wantrouwen te wekken.”

Na eenige feiten, die hiertoe aanleiding gaven en welke als bekend mogen worden verondersteld, te hebben genoemd, besluit het blad met de woorden:

„Ieder, in welke positie ook, werkzaam bij het Magazijn te Bandoeng, zal natuurlijk hunkeren naar het moment, waarop eindelijk eens serieus zal worden onderzocht, wie als schuldig aan de gepleegde onregelmatigheden moet worden beschouwd.

Ook de afgetreden beheerder — de overste Cayaux — hunkert daar ongetwijfeld naar. Hoewel hij natuurlijk boven elke verdenking staat, zal hij het toch aangenaam vinden, wanneer de schuldige der Justitie bekend is. Immers, die overste is tegenwoordig te Batavia als laborant werkzaam, houdt bij vergiftigings-histories het gerechtelijk chemisch onderzoek, heeft dus een uiterst kiesche en verantwoordelijke betrekking.

En, als hij vermoedelijk over enkele maanden den dienst met pensioen gaat verlaten, zal hij later met temeer genoegen zijn otium cum dignitate genieten, als rechtens is vastgesteld, dat hem niet de minste blaam kan treffen.

Daarom hier geen „deponeeren”, maar gestreng onderzoek.

* *

Hetzelfde blad van 12 Februari j.l. weet als nieuwtjes te vertellen, betreffende:

Een Japansche „Invincible”.

Japan denkt in den loop van dit jaar een pantserkruiser van 18 à 19 duizend tons en eene snelheid van 25 knoopen op stapel te laten zetten, wier gevechtswaarde die van den Engelschen Invincible overtreffen zal.

en:

Mutaties in den Handel.

De firma Helfferich en Rademacher alhier wordt medio April a.s. overgenomen door de groote Singapoorsche Firma Behn Meyer en Co. Ltd.

De heer Helfferich zal weldra naar Europa vertrekken.

* *

Een Tentoonstelling te Medan.

Uit Deli meldt een correspondent aan het *Soer. H.blad*, dat op het einde van Augustus van dit jaar te Medan een landbouwtentoonstelling zal worden gehouden, waarop de caoutchoucplanters op Sumatra's Oostkust goed voor den dag denken te komen. Men hoopt, dat ook de Javasche planters krachtig zullen meedoen.

* *

Witte-Peperbereiding.

Uit Malang bericht men aan hetzelfde blad, dat daar op den 14en Febr. op het voorerf van het loge-gebouw een machine zal worden beproefd voor de bereiding van peperbes tot witte peper. De machine is geconstrueerd door den heer Molijn, heeft een capaciteit van 2½ à 3 pikol per uur en vereischt 2 paardenkrachten, welke ontwikkeld zullen worden door een automobiel.

* *

„Werken” bij de Staatsspoor.

Uit Bandoeng werd aan het *Nieuws van den D. v. N.-I.* geschreven:

Het lijngedeelte Poerwakarta—Plered van de nieuwe spoorverbinding Poerwakarta—Padalarang vordert, zooals bekend is, de voortdurende aandacht van het technisch personeel, en aanhoudend herstellingen.

De heer Stam heeft vroeger over den aanleg het zijne gezegd, en werd deswege aangevallen door al wat ingenieur was, doch de sedert aan het licht gekomen feiten hebben zijn beweringen voor een niet gering deel bewezen.

Men repareert het lijntje onophoudelijk, lapt en prutst wat, verlegt hier de brug, daar een brok van de baan, en zoo komen we, langs lijnen van geleidelijkheid, tot een geheel vernieuwde baan.

Nu is men weer doende aan de brug over den Tjidjanggot, tusschen Poerwakarta en Tjiganea. Eén der pijlers „wandelde”, vermoedelijk omdat de grond aldaar nog niet tot rust is gekomen — zoo heet het tenminste in den officieelen tern.

Er is natuurlijk niets tegen, dat een brug, dan wel een gedeelte daarvan, ook eens in beweging komt; ja, het ware wellicht wenschelijk, dat het heele lijntje — met den tunnel er bij — zoo langzamerhand naar zee kuierde.

Ik heb over die bewering: het niet tot rust gekomen zijn van den grond, eens een „boom” opgezet met een technisch ambtenaar, die beweerde, dat de heele fout in de meeste gevallen schuilde in het feit, dat niet diep genoeg in den grond was gewerkt. Alleen de bovenkruin van den grond zou hier en daar niet betrouwbaar zijn.

Men zal nu om één der peilers van de zooeven genoemde brug eene betonstorting aanbrengen, terwijl tevens eene heimachine is opgesteld, waarmede, om het hoofd der brug heen, eene rij palen diep is ingeheid tot in den vasten ondergrond. Zoo hoopt men de brug te redden...

Iets verderop is het weer sukkelen met de baan. Men was oorspronkelijk van meening, dat de eigenlijke baan geheel uit steenen was opgebouwd, doch kwam later tot de conclusie, dat men een aarden baan had, waarvan alleen de zijden en de kruin met steenen waren gedekt.

Er kwam toen een aanschrijving, dat de baan goed moest worden gecontrôleerd op verzakkingen, terwijl reeds begonnen werd — wederom tusschen Poerwakarta en Tjiganea — de aarden baan door een steenen te vervangen.

Dat gaat, bij een reeds in exploitatie zijnde lijn natuurlijk niet zoo gemakkelijk, daar het verkeer niet mag worden onderbroken, terwijl een samenstel van balken en liggers noodig is om te kunnen werken.

Zoo heeft men voortdurend verrassingen, altijd onaangename, vermoedelijk voor een groot deel te wijten aan fouten bij den aanleg.

Vlak vóór het station Poerwakarta was men dezer dagen bezig, dwarsliggers — natuurlijk djatihout — uit de sawah op te diepen. Men had er al enkele tientallen te voorschijn gebracht.

Informeerende naar de wijze, waarop die balken daar in den modder terecht waren gekomen, vernam ik, dat bij het gereedkomen der lijn, die balken of liggers over waren, en dat men ze gewoon vergeten had, gedurende de laatste 2 jaren!”

„Een sterk staaltje zeker van de slodder-vossige manier van werken, nietwaar?

De hemel weet, wat zoo al meer vergeten is en langzamerhand in den grond is geraakt,” merkt de redactie van het blad op.

* *

Van particuliere zijde wordt aan het *Nieuws van den Dag van N.-I.* geschreven:

„Iemand zou in den laatsten tijd haast gaan vragen: bestaat er nog zoo iets als Rechtszekerheid voor Chineezen in Indië? Een voorval, dat hier onlangs plaats had, zou daaraan welhaast doen twijfelen. Het zit er natuurlijk weer met die vermaledijde opium in verband.

Een Chinees te K. — ik schrijf voorletters en gebruik puntjes, niet omdat ik bang ben, maar omdat ik aan mijn gezin verplicht ben niet de kosten van een mogelijk proces op mijne schouders te laden, wijl men in dit „fraaie” land niet mag bewijzen wat men zegt, al is het ook duizendmalen waar en tienduizend malen een schandaal— een Chinees te K. werd door een opiumjager opgepakt, verdacht van het hebben van gesmokkelde opium. Opiumjagers zijn een nobel menschensoort, en terwijl anders voor het arresteeren: het van zijn vrijheid berooven van een ingezetene, zekere behoorlijke formaliteiten noodig zijn, schijnt het, dat men die tegenover menschen, verdacht van opium-delicten, niet behoeft in acht te nemen, dan wel die opiumjager — een ex-sergeant — heeft bijzondere bevoegdheden.

Deze baas nu pakte den Chinees, bond hem en nam hem mee naar de boei.

Daarna ging de jager naar de woning van den Chinees, die nog al eenzaam en afgelegen lag, des nachts om twaalf uur. Met groot geweld werd op de deur geklopt, zoodat de vrouw van den Chinees, doodelijk ontsteld, ontwaakte en de deur op een kier opende om te kijken wat er aan de hand was. De opiumjager stak — volgens mijne informatiën — zijn ambtelijken arm door de opening, den „sterken arm” noemen ze dat, greep de vrouw bij de haren en drong naar binnen, gevolgd door twee oppassers, die de vrouw ook onmiddellijk vastgrepen. Een andere Chinees kwam op het misbaar toeloopen, maar werd weggejaagd en nam de vlucht.

Vervolgens werd overgegaan tot het afpersen van eene bekentenis aan de vrouw: wàar zij of haar man de opium verborgen hielden. De vrouw wist van niets af; zij verkeerde in belangwekkende omstandigheden, en het eene of het andere feit, dan wel beide, gaf aanleiding om haar verschillende mishandelingen te doen ondergaan, schoppen tegen den buik etc...

De Chineesche, eene vrouw met verminkte voeten, viel, stond weer op en trachtte te vluchten, doch werd achtervolgd, gegrepen en met den dood bedreigd, door het haar voorhouden van een geladen revolver.

De vrouw had evenwel niets te bekennen en ten slotte moesten de nobele opium-speurders wel weer vertrekken, de arme vrouw in deerniswaardigen toestand achterlatende.

Ook haar man werd den volgenden morgen uit de boei ontslagen, — kon hij geen klacht indienen wegens onwettige vrijheidsberooving? vraagt de redactie van het blad — en toen hij thuis kwam beklaagde zijne vrouw zich over de doorgestane mishandelingen en de pijnen, die zij daarvan had.

Er werd medische hulp ingeroepen, maar de vrouw kreeg eene miskraam.

Ik zal den naam van den opiumjager hier niet opgeven...

Indien de Justitie werk van de zaak wil maken, dan zijn wij bereid haar mede te deelen, wie hier bedoeld wordt, en dan kan Zij onderzoek doen, voegt de redactie van het blad er aan toe.

WEST-INDIË.

De goud-industrie.

Wij constateeren met genoegen uit de M. v. A. van den gouverneur op het V. V., door de Koloniale Staten uitgebracht op de ontwerp-verordening betreffende uitgifte van het Lawa-gebied en de terreinen der maatschappij Suriname, dat de aandacht van den gouverneur op het politie-toezicht in de goudvelden en het terrein der balata-concessiën blijft gevestigd.

„De maatregelen, door het bestuur genomen en nog te nemen tegen str[illegible], bestaan in het toezicht op de personen, d[illegible] van en naar de balata- en goudvelden gaan. Het politie-toezicht is daarvoor uitgebreid. Thans zijn er behalve een politiepost te Albina posten aan de Wanekreek en op Awarasoela. Dat een toezicht in het uitgestrekte terrein, als waarvan hier sprake is, nooit afdoende kan zijn, zal wel niet nader behoeven te worden aangetoond.”

Met dit laatste zal men ongetwijfeld accoord moeten gaan, maar toch meenen wij alsnog er op aan te moeten dringen om [illegible] gedaan kan worden, moet worden verzocht, vooral in de grensstreken, om ons gebied te bewaren voor het roofgespuis, dat door een coquetteeren met het zoogenaamd klein-bedrijf in Fransch Guyana thans nog vrij wel de lakens uitgeeft in het gebied der concessiën.

Dat deze opmerking niet slaat op het eerlijke klein-bedrijf spreekt van zelf, en het is wel'icht goed van het bestuur gezien om de terreinen, vroeger in concessie bij de Saramacca-Company, beschikbaar te stellen voor het klein-bedrijf.

Alleen lijkt ons de klacht wel gegrond, dat dit besluit wat laat genomen werd. De bedoelde concessie was toch in December vervallen, doch bij de inschrijving toen ontstond zulk een gedrang en waren wanordelijkheden oorzaak, dat de politie moest tusschen beide komen, terwijl een nieuwe openbare inschrijving zou plaats hebben. Nu deze achter den rug is, komt het bestuur met zijn besluit.

Terecht o. i. stelt *Onze West* zich de vraag, of het aangaat dit besluit te nemen, nadat belanghebbenden aanzienlijke kosten hebben gemaakt om te dingen naar de concessie.

Misschien steekt er echter nog wat anders achter, waarvan wij hier natuurlijk niet kunnen weten.

De vestiging van Javanen.

Wij ontleenen aan *Onze West* het volgende betreffende de vestiging Lelydorp, waaruit men zal ontwaren, dat de hoop nog niet moet worden opgegeven, om de Javanen er toe te brengen, zich blijvend als kleine landbouwers in de kolonie te vestigen.

Wij hebben een paar stevige wandelingen gemaakt door de vestiging Lelydorp, ten einde te trachten ons een indruk te vormen.

En laat ons dadelijk het goede nieuws verkondigen: de stand van zaken op Lelydorp is over het algemeen gunstig. Deze vestiging van kleine landbouwers belooft een beslist succes te worden.

En een succes uit meer dan één oogpunt.

Want ten aanzien van de vestiging van Javanen als kleine landbouwers, schijnt van Lelydorp uit de victorie te zullen beginnen.

Hoe verrast waren wij — na de talrijke mislukte pogingen om van Javanen zelfstandige kleine landbouwers te maken — hier gronden van Javanen te zien, die een lust der oogen zijn.

De proef vindt plaats onder nauwlettend toezicht van het Landbouwproefstation. Op een 50-tal gronden zijn zoowat 150 Javanen gevestigd. Elk perceel is ruim 3 HA. groot en wordt bij voorkeur aan gehuwden gegeven. Door geregelde contrôle overtuigt men zich van den arbeid, die verricht wordt. En welk een arbeid! Nimmer hadden wij gedacht, dat de Javaan tot zulken gestagen, zwaren arbeid te bewegen is.

Zoo bezochten wij een grond van den Javaan Koesman. Een jaar in het bezit van het terrein, heeft hij, met behulp zijner vrouw, ruim 4 akkers ontboscht en in cultuur gebracht. Hij heeft bananen geplant, doch daarnevens banana's (bacoven) als schaduw voor koffie en cacao, die ook reeds in den grond zijn. Als schaduw voor de toekomst zijn stekken geplant van Erythrina's, of te wel de bekende koffie mama's. Tusschen deze gewassen zijn op oordeelkundige wijze vruchtboomen geplant. Op het lage gedeelte van het terrein groeit rijst; terwijl andere plekken zijn gereserveerd voor aardgewassen. Is zoo'n grond niet een lust om te zien? Alle gewassen staan uitstekend. De koffieplanten zijn al één meter hoog.

Aangemoedigd door het succes van hun landgenooten, is het nu reeds zoover, dat andere Javanen uit eigen beweging ook perceelen komen vragen. Natuurlijk wordt hieraan voldaan. Nieuwe perceelen worden in gereedheid gebracht. De Javanen-vestiging schijnt voor belangrijke uitbreiding naar achteren vatbaar. Dat daarbij de 2 kilometer-grens zal worden overschreden, is van minder belang.

Men weet, dat de vestiging zich uitstrekt aan weerszijden van de spoorbaan, over een breedte van 2 KM. Tal van dammen zijn aangelegd, loodrecht op de spoorbaan, die de verbindingswegen vormen, terwijl de kanalen daarlangs dienst doen voor de loozing. Aan weerszijden van deze dammen worden de perceelen uitgegeven. Die van de Javanen zijn grootendeels aan den de-Crane-weg en den Java-weg. Zooveel doenlijk wil men trachten de Javanen-vestiging bijeen te laten. De Javaan houdt van gezelligheid. Bij de uitgifte der perceelen wordt streng gelet op het gehalte der Javanen. Dobbelaars en opium-schuivers, die een ramp zijn voor hun omgeving, worden geweerd.

* *
*

Wederkeerige grieven.

Onze West deelde in haar nummer van den 6den Februari mede, dat met de jongste mail uit Nickerie weer bericht ontvangen was over de oplichters-practijken van de arbeiders, die uit de naburige Engelsche kolonie voor de balata-industrie in Suriname worden gecontracteerd.

De collector Anijs had 18 arbeiders aangenomen, dezen de gevraagde voorschotten verleend en van de gebruikelijke uitrusting voorzien. De lieden vertrokken uit Nickerie naar de Cabolebo, een zijtak van de Corantijn, in drie booten, onder den voorwerker Fräser. Nauwelijks uit het gezicht, besloten de lieden over te steken naar den Engelschen kant. De voorwerker, die zich daartegen verzette, werd op een geducht pak slaag getracteerd. Daarna trokken de lieden weg, met medeneming van al wat in de booten was. Door bemiddeling van den districts-commissaris van Nickerie werden later de booten teruggevonden.

Onze West drong naar aanleiding hiervan bij het bestuur aan op overleg met het bestuur van Britsch Guyana, om aan dezen onhoudbaren toestand een einde te maken.

Het blijkt evenwel, dat de klachten niet van een kant komen, waar genoemd blad in het volgend nummer melding maakte van een soortgelijke klacht in de Daily Chronicle van Demerara.

Dit blad had het over smokkelen van goederen uit Nickerie naar Berbice en over het tot zich trekken van werkkrachten uit de Engelsche kolonie in Nickerie. Het blad klaagt, dat in Berbice de werving van arbeiders voor ondernemingen in de Hollandsche kolonie wordt toegelaten, niettegenstaande men zich in Georgetown daar steeds sterk tegen heeft verzet. Bovendien zouden zelfs gecontracteerde immigranten ongestraft van den Engelschen kant de wijk nemen naar Nickerie en daar in grooten getale werk vinden.

„Dit laatste — schreef *Onze West* — was ons niet bekend. Is de klacht juist, dan zou wellicht medewerking onzerzijds tot uitlevering dezer wegloopers, de grondslag kunnen worden van Engelsche zijde, tot uitlevering van weggeloopen arbeiders van onze balata-industrie."

Van Vreemde Koloniën.

Engelsch-Indië.

Door het gouvernement van Engelsch-Indië is een besluit uitgevaardigd, waarin de verschillende voorstellen zijn belichaamd, welke door de Commissie, belast met een onderzoek naar den arbeid in de theetuinen, zijn gedaan.

Het bestuur zegt te vertrouwen, dat de industrie met het oog op de feiten, die den werkgevers zijn voorgelegd, een tijdperk van overgang zal binnentreden, gedurende hetwelk zij zulke maatregelen zal treffen, dat gouvernements-contrôle feitelijk zal kunnen worden gemist en de huidige bezwarende wetgeving op de werving en de behandeling der arbeiders niet meer noodig zal zijn.

Verder heet het in het besluit, dat er een beweging is voor meerdere vrijheid van den arbeider en om voor dezen het leven in de tuinen huiselijk te maken. Het is alleen door gestadige voortzetting van deze politiek en tevens door het feit te erkennen, dat de industrie betere voorwaarden moet bieden om haar in staat te stellen op de arbeidersmarkt te concurreeren, dat een eindelijke oplossing van het vraagstuk kan worden bereikt.

In de districten der Brahmapoetra-vallei blijft de wetgeving van 1901 nog gedurende twee jaren van kracht, met dien verstande, dat het bestuur zich voorbehoudt, om indien de industrie faalt, om in dat tijdsverloop maatregelen te nemen voor een betere behandeling der arbeiders, hetzij in geld, hetzij door afstand van grond, te overwegen, of het niet raadzaam zoude wezen, die wet eerder in te trekken, ten einde de vrije werking te erlangen van vraag en aanbod.

Wat de werving betreft, deelt het bestuur mede, de meening te deelen van de commissie, dat de wervers nog niet kunnen worden gemist, maar het acht het noodig, dat daartoe slechts degenen zullen worden toegelaten, die door het bestuur worden gemachtigd als zoodanig op te treden.

Voorts wordt in het besluit instemming betuigd met de maatregelen, die reeds werden aangekondigd, betreffende aanmoediging van het stelsel van werving door tuin-sardars — mandoors —, door sommige streken voor de gewone wervers te sluiten.

Minister Dernburg en zijn program.

De Deutsche Kolonial Zeitung merkte naar aanleiding van de beraadslaging in de budget-commissie van den Duitschen Rijksdag over de ten aanzien van Duitsch Oost-Afrika te volgen gedragslijn het volgende op:

„Wat in breede kringen van het Duitsche volk en vooral in die kringen, welke tot nu toe betreffende de koloniale aangelegenheden de meest heldere begrippen aan den dag legden, eenigermate bevreemding heeft gewekt, was het den inboorlingen zoo welgezinde standpunt van den minister, terwijl zijn houding op een tegenstelling scheen te wijzen met de behandeling der inboorlingen, die door de bekende bepalingen van den toenmaligen gouverneur van Zuid West-Afrika, von Lindequist, aan de andere zijde van het zwarte werelddeel waren in het leven geroepen. Nu is zonder eenigen twijfel uit de debatten der budget-commissie gebleken, dat de partijen in het Parlement hare instemming betuigden met de denkbeelden van den minister, of ten minste zich niet daartegen zullen verzetten. Men heeft zich voor alles overtuigd, dat zijn gunstig oordeel over de inboorlingen en hun arbeid niet behoeft te beteekenen en ook niet beteekent, dat de Europeesche ondernemingen zullen worden verwaarloosd of stiefmoederlijk behandeld."

Het blad geeft daarbij eenige oordeelvellingen weer uit de Duitsche dagbladpers, die, naar het opmerkte, zich minder onvriendelijk over de denkbeelden van minister Dernburg uitlieten na de debatten dan daarvóór.

Ontleenen wij daaraan, wat de oud-gouverneur van Duitsch Oost-Afrika, de gep. luit.-generaal von Liebert, in de *Post* opmerkte:

„Het gouvernement heeft natuurlijk den plicht om toezicht te houden zoowel op de contracten als op de behandeling der arbeiders, wat verpleging, geneeskundige hulp en bestraffing betreft. Daartoe kan op de voortreffelijke bepalingen in Britsch Oost-Afrika als voorbeeld gewezen worden, waarbij men zich slechts kan verwonderen, waarom deze nog niet in de Duitsche kolonie zijn uitgevaardigd. Goede behandeling der lieden is als overal de eerste voorwaarde om arbeiders te krijgen. Bij nadenken krijgt men den indruk, alsof bij eenigen goeden wil aan beide zijden, voornamelijk echter door eenige tegemoetkoming van het bestuur, de planters zeer wel zouden zijn tevreden te stellen.

Zeer pijnlijk moet het echter treffen, dat de minister zich meer dan koel van elke nederzetting van Duitschers —, zoowel aan de kusten als in de gezonde hoogvlakten — op zeer onvoldoende gronden afwendt. Hij heeft van de streken, waar zich zulke nederzetting laat denken, alleen het kleine en bijna geheel reeds in beslag genomen West-Oesambara gezien; maar veroordeelt nu alle. Daarmee valt het door graaf Goetzen zoo zorgvuldig uitgewerkte plan van eene kolonisatie van Oehehe en de arbeid van vele andere Afrikanen in het water, en de nationale belangstelling in de kolonie verdwijnt. Oost-Afrika wordt een negerland onder Duitsche vlag, maar geen Duitsche kolonie.

Het publiek, in het bijzonder de kolonialen, zullen de rede met gemengde gevoelens hebben gelezen of gehoord; de teleurstelling zal echter wel overwegen. Het is de vraag, hoe de ambtenaren, officieren, planters, kooplieden en zendelingen in Oost-Afrika deze zonderlinge boodschap zullen opnemen."

De Kokospalm op Ceylon.

Aan de Madras Mail wordt uit Ceylon geschreven, dat een ziekte in den kokospalm groote onrust op het eiland verwekt, wat niet meer dan natuurlijk is, wanneer men in aanmerking neemt, dat de waarde van het product van dezen boom over het gansche eiland jaarlijks op 20 millioen gulden kan worden gesteld. De uitbreiding van de ziekte, die den stam aantast, verdient — naar de schrijver opmerkt — ook de ernstige aandacht van het bestuur in Voor-Indië, waar zij 11 of 12 jaar geleden ook reeds de aandacht trok.

De op Ceylon voorkomende ziekte moet veel overeenkomst hebben met die, welke onder de palmen in 't district Godavery zooveel schade aanrichtte, maar verschillend zijn van die, welke de kokostuinen op Cuba met algeheelen ondergang dreigt en ook veel schade op Jamaica aanrichtte.

De ziekte werd op Ceylon officiëel het eerst in 1903 waargenomen, maar als gewoonlijk werd daar toen geen of weinig notitie van genomen. In 1905 kwam ze weer meer opzetten en in 1906 en 1907 maakte zij zulke vorderingen, dat in sommige tuinen de zieke palmen bij duizende kunnen worden geteld. De gouvernements-deskundige nam de zaak in handen en bracht onlangs verslag uit over de ziekte en de middelen om haar te bestrijden. Het schijnt, dat zoowel jonge als oude boomen er door worden aangetast en dat niet alleen de kracht van den boom en zijne productie vermindert, maar dat deze ook in vier of vijf jaren daaraan kan sterven. De oorzaak der ziekte heeft men nog niet kunnen vaststellen.

Een Agence Générale des Colonies in Frankrijk.

De minister van koloniën, Milliès-Lacroix, heeft aan de Fransche Kamer van Afgevaardigden een wetsontwerp voorgelegd, betreffende de instelling van een Generaal Agentschap voor de koloniën.

De memorie van toelichting op dit ontwerp van de ministers van koloniën en financiën, Milliès Lacroix en Caillaux, luidde als volgt:

„De assimilatie-politiek, bij uitstek centraliseerend en onze overzeesche bezittingen beschouwend als afgelegen departementen, in hooge mate afhankelijk van het centraal gezag, gaat verdwijnen. Een grootere vrijheid is aan de koloniën gelaten. De wet van 13 April 1900 heeft het beginsel hunner financiëele autonomie vastgesteld, die noodzakelijk leiden moet tot bestuurs-autonomie.

(Het zal intusschen zoo'n vaart niet loopen — we weten immers nog, hoe de gouv.-generaal Beau den Conseil supérieur van het wat zijne begrooting betreft zoogenaamd autonome Indo-China voorhield, dat de Raad de begrooting slechts had goed te keuren, daar die reeds door den minister was goedgevonden.)

Doch het centraal gezag gaat voort met op kosten der koloniën den aankoop en de verzending te verzekeren van wat de koloniën behoeven, alsook met het beheer van het koloniale personeel, dat om de een of andere reden uit de koloniën naar Frankrijk terugkeerde.

De min. van koloniën heeft het noodig geoordeeld zijn centrale administratie te ontlasten van de verschillende diensten, welke neerkomen op de door de koloniën gegeven orders, zoo in zake van personeel als ten aanzien van de aanschaffing van het benoodigde, en aan de koloniën een snelle en goedkoope uitvoering te verzekeren van alles, wat op elk der koloniën plaatselijk betrekking heeft.

Tweeërlei wegen stonden open voor de schepping van het orgaan, dat in Frankrijk de belangen der koloniën zou behartigen:

Of wel verschillende agentschappen aan te wijzen voor elke groote groep van koloniën afzonderlijk; of wel een algemeen agentschap voor alle koloniën tezamen.

Het is ons wenschelijk voorgekomen den tweeden weg in te slaan. In werkelijkheid zou door een autonome vertegenwoordiging in het moederland aan onze groote groepen van koloniën te verleenen, die, noch wat rechten betreft, noch inderdaad, reeds zouden zijn te vergelijken met de Engelsche autonome koloniën, op den weg der decentralisatie wat al te ver en al te vlug zijn voortgeschreden.

Bovendien had de schepping van afzonderlijke organen voor de groote koloniën het fatale gevolg gehad — terwijl de reorganisatie juist uitgaat van de overweging, dat daardoor vereenvoudiging en besparing zullen kunnen worden verkregen — de uitvoering der verschillende lokale diensten in het moederland gecompliceerd te maken.

Het is voor het heden beter voor alle koloniën te zamen een enkel orgaan te hebben, uitgerust met een permanenten staf van ingenieurs en administratief personeel, welk orgaan zich zal hebben bezig te houden met alles wat op aanschaffing van goederen en materieël betrekking heeft, en een zekere éénheid handhaaft in de voldoening aan de behoeften der koloniën.

De diensten van het Algemeen Agentschap voor de koloniën zouden worden verzekerd door middel van detacheering van personeel, hetzij van het ministerie van koloniën, hetzij uit de koloniën. Van waar het ook moge komen, zou het de oude rechten behouden en ook onderworpen blijven aan de oude verplichtingen.

De koloniale budgetten dragen nu reeds bij in de kosten voor hare rekening in het moederland gemaakt, door de betaling der gedetacheerde ambtenaren. Het is niet meer dan billijk, dat de kosten van het Agentschap, dat haar uitsluitend aangaat, geheel voor rekening der koloniën komen.

Resumeerende, schept het wetsontwerp een algemeen agentschap, belast, om onder de bevelen van den minister van koloniën en de contrôle van een commissie van toezicht, de uitvoering van de voor de koloniën benoodigde verschillende diensten in Frankrijk te verzekeren.

Dit ontwerp stelt bovendien het beginsel vast van bijdragen, die van de koloniën worden geëischt om de jaarlijksche uitgaven voor den nieuwen dienst te bestrijden, en zet het régime uiteen, waaronder de agent-generaal met het oog op zijn pensioen is gesteld."

Verder worden nog eenige maatregelen genoemd, welke bij afzonderlijken bestuursmaatregel zullen worden geregeld, maar het vorenstaande is zeker wel voldoende om duidelijk te maken, dat de heele reorganisatie neerkomt op een navolging van het stelsel der Engelsche kroon-agenten, dat in de betrokken kroon-koloniën allesbehalve de instemming der bestuurderen heeft.

De reorganisatie zal intusschen voor de Fransche koloniën op geen reuzenbedragen komen te staan, voorloopig ten minste niet, daar de meerdere kosten in het geheel op 299000 franks zullen bedragen.

Maar zal het daarbij blijven?

Bedenkelijk is, waar in een bij het wetsontwerp gevoegde nota er op gewezen wordt, dat voor de Engelsche kroon-koloniën alleen, met een bevolking van ruim 15 millioen zielen, te Londen voor de kroon-agenten een personeel onderhouden wordt van 150 man; terwijl in Frankrijk het centraal koloniaal gezag met het nieuwe agentschap incluis niet meer dan 150 ambtenaren en beambten in zijn dienst zal hebben.

Een prachtig motief voor later, wanneer de instelling er eenmaal is, op te wijzen, dat het toch duidelijk is, dat met zoo weinig personeel 'n goede gang van zaken niet is gewaarborgd.

Oost- en West-Indische litteratuur overzicht.

Het Aziatisch gevaar, door J. P. Schoemaker. — Leiden, E. J. Brill. 1908. 8°.

We hebben dit zoo juist verschenen werk van den oud-kapitein van het O.-I. leger Schoemaker met volle aandacht gelezen en aarzelen niet te verklaren dat het ons van begin tot eind geboeid heeft, al kunnen wij met zijne voorstelling van zaken niet altijd mee gaan. Om zijne waarschuwende stem kracht bij te zetten, doet schrijver een uitvoerig verhaal van den opstand in Br.-Indië in de jaren 1857—58, den zgn. „opstand der Sipayers" waarbij het Oostersche fanatisme in zijn volle kracht zich vertoonde. „Die jaren 1857—58 — zegt de schrijver in zijne inleiding — staan in de annalen der Britsch-Indische geschiedenis met bloedige letters aangeteekend. Gedurende die jaren toch werd het Britsch-Aziatisch rijk geteisterd door een soldatenoproer, waarvan de wereldhistorie geen tweede voorbeeld oplevert. Geen pen heeft het gewaagd de afschuwelijke bijzonderheden der moordtooneelen te schetsen, waarvan duizenden Engelschen zonder onderscheid van kunne en leeftijd, het ongelukkig slachtoffer waren. Ook ooggetuigen, die aan het bloedbad ontkwamen, verzwijgen ter wille der eerbaarheid en het menschelijk gevoel vele weerzinwekkende martelingen en monsterachtige beleedigingen, waaraan zich de soldaten schuldig maakten. Inlandsche krijgslieden, die te voren immer met roem onder de Britsche banieren, voor Engelands grootheid hadden gestreden. Dat oproer deed de heerschappij van het trotsche Albion in Azië tot op hare grondslagen wankelen. Het was dan ook uitsluitend te danken aan de uiterste krachtsinspanning en bewonderenswaardige dapperheid en volharding der Britsche, en enkele trouw gebleven Inlandsche regimenten, dat het Engelsche gezag zich van lieverlede herstelde. Geen wonder, — vervolgt schrijver — dat in die dagen van verschrikkingen, en rampspoeden ook het Nederlandsche Volk uit zijne onverantwoordelijke onverschilligheid ten aanzien zijner rijke en kostbare koloniën werd wakker geschud en met angst en spanning de ontzettende gebeurtenissen in Hindostan volgde, begrijpend, dat de val van het Britsch-Indische Rijk door dien van Nederlandsch-Indië zoude worden gevolgd.

Wat onze koloniën betreft noemt schr. natuurlijk den Islam thans het grootste gevaar; in het Mohamedaansch fanatisme sluimert een grootere kracht dan men vermoedt. Dat fanatisme speelt ook in onze Indische oorlogen een groote rol en wordt door hoofden en priesters tegen ons gretig opgewekt, waartoe elke gelegenheid — ook buiten den godsdienst staande — door hen wordt aangegrepen. En heeft eenmaal de medeslepende, bedwelmende invloed ingewerkt, dan verandert het geheele wezen van den Inlander, zooals den strijd tegen de Padris op Sumatra en vooral de Java-oorlog van 1825—1830 heeft aangetoond, waar het fanatisme zelfs den onderdanigen en zachtaardigen Javaan maakte tot een dapper, volhardend rebel en wreedaard. Schrijver verbaast zich met velen over de vrijgevigheid, waarmede de Ind. regeering passen verleent om naar Mekka te gaan, omdat niet alle bedevaartgangers zich uitsluitend in het gebed verdiepen, maar ook aan politiek doen, getuige de pelgrims, die te Batavia bij aankomst gefouilleerd en gearresteerd worden. De gevolgen dier heillooze bedevaarttochten, de afkeer, welke den Inlander voor den Europeaan, den „ongeloovige" wordt geleerd, en de onmogelijkheid, om altoos de draden te ontwarren, waarlangs zich de fanatieke geest van het groote en gevaarlijke vereenigingspunt naar onze koloniën voortplant, rechtvaardigen, ja, eischen maatregelen van voorzichtigheid, namelijk: dat de gang naar Mekka minder gemakkelijk worde gemaakt. Schrijver geeft wel is waar toe, dat hoe meer het aantal hadji's toeneemt, zóó minder wordt hun prestige, doch daar staat tegenover, dat de schadelijke invloeden door het overbrengen van Arabische ondeugden en begrippen meer verspreid worden, en deze de orde en de rust in de koloniën verstoren.

Ook over de Chineezen is schr. bijzonder slecht te spreken. „Ergerlijk vooral in onze Oost is tegenwoordig de houding der Chineezen, wier overmoed en verwaandheid de spuigaten uitloopen. Onze vrijzinnige staatkunde schijnt den langstaarten blijkbaar een bewijs van vrees en blijkt tegenover dàt volk misplaatst. Reeds in den tijd der Oost-Indische Compagnie was men dikwijls verplicht dat gele element de duimschroeven aan te leggen en verdient het o. i. aanbeveling, om de regimé van den ijzeren maarschalk Daendels andermaal op dat brutaal en arrogant ras toe te passen, opdat het tegenover ons weder aan zijne plaats en zijne houding worde herinnerd." — De schrijver veroorlooft ons zeker wel de opmerking, dat niet velen met hem deze hoogst ongunstige meening over het Chineesche element in onze Oost zullen deelen.

Als van zelf sprekend wijst de schrijver ook op het gevaar, dat ons uit Japan bedreigt: „De stoutheid en het zelfvertrouwen door de Japanners aan den dag gelegd tijdens den jongsten oorlog, de wijze, waarop zij in korten tijd een leger en vloot weten te scheppen, en hunne voor niets wijkende geestkracht en vaderlandsliefde hebben niet alleen de wereld verbaasd, doch ook de overtuiging verbreid, dat het dappere Japansche volk bestemd is, om in Azië een belangrijke rol te spelen en veroverend op te treden."

Alles bij elkaar genomen ziet de toestand er volgens den heer Schoemaker allesbehalve rooskleurig uit; niettemin doet hij aan de sombere voorspelling als zoude binnen een kwarteeuw geen Nederlandsche vlag meer wapperen in onzen Indischen Archipel niet mede, mits ons volk door daden toont, dat het prijs stelt op zijn Indische heerschappij en dat gezag met nadruk zal weten te handhaven.

Voor ons volksbestaan, voor ons aanzien en voor onze welvaart is het bezit van Ned.-Indië onmisbaar, zegt schr.; zonder onze kostbare eilanden dalen we af tot den rang der onbeduidendste mogendheid.

Tot onzen spijt verbiedt de ons toegestane plaatsruimte dieper op deze interessante studie van den heer Schoemaker in te gaan; we deden daarom slechts eenige grepen uit den belangwekkenden inhoud.

* * *

De Aarde en haar Volken. Aflevering.... (*) 1908.

De heer *Joh. F. Snelleman* schreef in dit tijdschrift een uitvoerig, door tal van afbeeldingen verduidelijkt artikel: *Merauke, en wat daaraan voorafging.* De schrijver begint met een geschiedkundig overzicht onzer vestiging aan de Zuidkunst van Nederlandsch Nieuw-Guinea, noemt de oorzaken op, die het gouvernement noopten aldaar meer handelend op te treden — rooftochten der Tugere's op Engelsch grondgebied enz. —, om vervolgens eenigen tijd stil te staan bij de vestigingsplaats Merauke.

In zijne functie van directeur van het Rotterdamsch Museum van Land- en Volkenkunde ontving schrijver tevens een verzameling ethnographica van Merauke en doet aan de hand daarvan dan ook interessante mededeelingen over de inboorlingen dier plaats.

Van het uiterlijk voorkomen dier Papoea's vernemen wij o. a. het volgende. De ragebol van de Papoea's der noordkust is echt, maar het lang afhangende haar der mannen en vrouwen van Merauke is onecht. Afgesneden menschenharen, van allerlei herkomst, ook van afgeslagen koppen, worden met plantenvezels gedraaid tot een koordje, en deze koordjes aan bosjes hoofdhaar vastgebonden; men hecht aan deze en andere versiering van het haar veel waarde. Een sieraad uitsluitend voor mannen is een breede kuif van steile kasuaris-vederen, die voor het voorhoofd vastgemaakt wordt. Neus-, oor-, arm- en halsversieringen komen bij beide geslachten voor; verder dragen de mannen op de borst een bundel gedroogde varkensstaartjes, of wel een trosje ledige krabben-scharen, die onder het loopen tegen elkander rinkelen. Als we nu nog den buikband vermelden is daarmede in hoofdzaak het costuum der Papoea's medegedeeld.

We bevelen ten zeerste de kennismaking met het opstel van den heer Snelleman aan.

*) Hoewel op het ex., dat wij in handen kregen, het nummer der Aflevering niet werd ingevuld, is vermoedelijk dit belangrijk opstel van den heer Snelleman van zeer recenten datum.

* * *

Weekblad voor Indië, jaarg. 1907-08. No. 41.

De aflevering wordt geopend met een artikel van den redacteur, den heer *M. van Geuns*, getiteld: *De slibraderen-proeven in het Westgat van Soerabaja* met foto's en een schetskaartje.

De groote vaartuigen, die uit zee het Westgat van Soerabaja willen binnenvallen, — aldus schrijft ongeveer de heer Van Geuns — hebben rekening te houden met een bank, die aan alle schepen met meer dan 6.4 meter diepgang, een onverbiddelijk halt toeroept. Vandaar dat de reuzenstoomers ver van de rede van Soerabaja moeten blijven — het Oostgat is wat dieper (7.3 meter), doch niet diep genoeg. — Zoolang in dezen toestand geen verandering komt, kan Soerabaja geen wereldhaven worden.

Verwijdering van de versperrende bank is dus een dringende eisch. Maar hoe?

Tal van deskundigen hebben zich met deze kwestie het hoofd gebroken; tal van adviezen zijn uitgebracht, waarbij ten slotte dat van den hoofdinspecteur van zeevaart, ridder Van der Does de Bye, gevolgd is geworden: in het midden van 1907 zijn de proefnemingen met de zoogenaamde slibraderen aangevangen; en naar beweerd wordt zijn de totnutoe verkregen resultaten niet ongunstig. Op de bijgevoegde afbeeldingen ziet men duidelijk de werking van zoo'n slibrad, aan een stoomboot bevestigd.

De heer Van Geuns hoopt, dat de autoriteiten spoedig het stilzwijgen omtrent de resultaten dier proefnemingen zullen verbreken en dat binnen niet te langen tijd, hetzij in een ambtelijk verslag, hetzij in een tijdschrift- of dagblad-artikel de nieuwsgierigheid van velen zal worden bevredigd.

Gabriël (die in stijl een merkwaardige overeenkomst vertoont met den heer S. Kalff — merken wij terloops op —) geeft het vervolg van zijn artikel: *Van 't oude Soerabaja*; thans geeft hij eene beschrijving van de toenmalige vestingwerken.

Het Nederlandsch-Indisch Onderwijzersgenootschap wordt besproken door een „*Genootschapslid*"; deze toont met dit lichaam hoogelijk ingenomen te zijn. Het vereenigen zit de onderwijzers in 't bloed, zegt hij. Reeds omstreeks 1850 werd getracht een algemeene onderwijzersvereeniging te stichten, een poging, die na een paar jaar op niets uitliep. Ook in 1866 is het nogmaals, zonder succes beproefd, plaatselijke vereenigingen waren daarentegen wel verrezen, o. a. te Batavia, Semarang en Soerabaja. Eerst in 1894 gelukte de zaak; het thans bestaande genootschap werd opgericht met 194 leden. Sedert steeg het ledental voortdurend en is nu de 700 genaderd, met 13 afdeelingen. Vervolgens doet „Genootschapslid" eenige mededeelingen omtrent de werking van het Genootschap, dat jaarlijks omstreeks Kerstmis zijn jaarvergadering houdt en waarvoor een steeds stijgende belangstelling ontstaat, enz.

Van de overige artikelen van dit nummer vermelden wij nog: *Naar de Nederlandsche eilanden in de Chineesche zee*, door *G. W. J. Nederveen Pieterse* met illustraties van den schrijver; en een over *Een Javaansche lilliputter*, met foto, Dipo Negoro genoemd, waarschijnlijk de kleinste — goed geproportioneerde — mensch van 8 à 10 jaar ter wereld.

* * *

Het Nederlandsche Zeewezen

dat sedert het zijn Indischen medewerker door den dood verloor, van weinig beduidenis was voor Indische lezers, bevat thans in het nummer van 1 Maart weder eens een aardige geschreven bijdrage over onze Oost, n.l. *Met Hr. Ms. Hertog Hendrik naar Celebes en de Molukken*, door *C. F. K.* met verschillende kiekjes. Een daarvan geeft de begraafplaats van Dipo Negoro in een der kampongs van Makassar te zien, den in ballingschap gestorven bekenden opstandeling Dipo Negoro, die

5 jaar lang zich staande hield — 1825 tot 1830 — na zijn gevangenneming met zijn familieleden naar hier verbannen werd, en in 1855 overleed. Omringd door een wit steenen muurtje langs een der zijwegen, valt de begraafplaats niet op. Op de afbeelding zijn de beide groote witgekalkte gedenkteekenen die van Dipo Negoro en zijne vrouw; de overige graven zijn van bloedverwanten. Buiten op het muurtje hangt een met glas bedekt bordje met de woorden: Pasarejan Soewargi. — S. P. J. K. M. — Soelthan Abdul Hamid Dipo Negoro. — Wafat Pada 1855."

Berichten uit Ned. Oost-Indië van den Sint-Claverbond. 1908. No. I.

Wij vestigen gaarne de aandacht op een o. i. hoogst belangrijk artikel in dit nummer der „Berichten", getiteld: *De vestiging der katholieke missie in Ned. Oost-Indië en de merkwaardigste episode uit hare geschiedenis, bij gelegenheid van het eerste eeuwfeest* (4 April 1808—4 April 1908), herdacht door pastoor *Arn. Kortenhorst.*

Met zijne „merkwaardigste periode" bedoelt de schrijver de verwikkelingen met de Indische regeering onder het kortstondige bestuur van den eersten Apostolisch Vicaris, Mgr. Jacobus Grooff — hetgeen in 1845 tot diens verbanning uit Indië leidde — en welke door hem uitvoerig wordt beven.

Pastoor Kortenhorst leverde een kostelijke historische bijdrage tot de kennis van het werk der Roomsch-Katholieke missie in Indië, welke voor de beoefenaars der geschiedenis van Indië in het algemeen, o. i. bepaald in een leemte voorziet.

Wat de ondervolgende tijdschriften betreft volstaan we met het afschrijven van den belangrijksten inhoud, vooral in verband met de beschikbare plaatsruimte voor dit overzicht.

De Indische Mercuur. 3 Maart 1908.

De Gouvernements-Kina-Onderneming op Java. Verslag over 1906, vervolg, door v. G. — Factoren waarvan de qualiteit der thee afhankelijk is, door H. H. Mann. — Bericht omtrent de Gouvernements-Kina-onderneming over het 4e kwart. 1907. — Soekaboemische Landbouw-vereen. (Voordracht van den heer Van Gogh over de voorwaarden der levering van Assam-theezaad). — Accijns op petroleum, benzine, gazoline en andere aardolie-distillaten. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Financiëele Berichten en Verslagen. — Nieuwe maatschappijen. — Personalia (inhoudend een aan de Javabode ontleend zeer waardeerend schrijven over den kortlings afgetreden resident W. Mesman) Enz. Enz.

Teysmannia. 1908. Afl. I.

De wespenfamilie der Dryinidae, door Dr. J. C. Koningsberger. — Een merkwaardige klapper, met platen, door J. J. Smith. — Verslag van den botanist aan de afdeeling koffie over 1906, door Dr. P. J. S. Cramer. — Bolgewassen, door H. J. Wigman. — Boekbespreking. — De fruithandel en de middelen van verkeer. — Aetherische oliën. III. door Dr. A. W. K. de Jong. — Proeven met tweede gewassen te Buitenzorg. Proef met batatenvariëteiten, door J. E. van der Stok, met plaat. — Een en ander naar aanleiding der variëteitenproef met bataten, door L. G. Berger.

Ons Volksbestaan. Januari 1908.

Indië als litterair wingewest, door Dr. F. P. H. Prick van Wely. (Op dit artikel komen we de volgende week terug.) — Van de vreemde talen verdient in ons Insulinde het Engelsch beslist de voorkeur, door O. P. Hondius (ontleend aan de Soerab. Courant). — Indo-Nederlanders naar Holland, door Dr. A. A. Fokker (ontleend aan het Weekblad v. Indië).

* * *

Ten slotte: Van de hand van **Dr. I. Groneman** te Jogjakarta verschenen wederom twee archaeologische werken, namelijk,

Boeddhistische tempel- en klooster-bouwvallen in de Parambanan-vlakte. Tweede bijgewerkte uitgaaf van Hindoe bouwvallen in de Parambanan-vlakte. Soerabaia, H. van Ingen, 1907; en: **Oudheidkundige aanteekeningen, III** of *Toelichtingen op de bouwvallen in de Prâga-vallei en in de Parambanan-vlakte, I.* Semarang, H. A. Benjamins, Dec. 1907.

Boekaankondiging.

Van de Leeszaal, Heulstraat 17, den Haag.

Vervolg opgave der bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd:

De Javabode t/m 12 Febr. 1908;
Het Bataviaasch Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag van Ned.-Indië idem;
De Sumatra-Post t/m 14 Febr. 1908;
Het Soerabaiasch Handelsblad t/m. 11 Febr. '08;
De Delicourant t/m 31 Jan. 1908;
De Ind. Mercuur No. 10;
Het Jaarverslag van het Alg. Syndicaat van Suikerfabrikanten op Java over 1907;
Handelingen van het 8e Congres van het Algem. Syndicaat van Suikerfabrikanten op Java;
Het Archief voor de Suiker-Industrie, afl. 1 '08;
Idem Bijblad, afl. 1 t/m 4 1908;
Het Exportblad No. 711;
Het Weekblad van Ned. Indië No. 48;
Brochures over de fusie der Nederlandsche en Indische Officierskorpsen;
Het Koloniaal Verslag over 1907, Nederlandsch-Indië. Aangelegenheden, behoorende tot den werkkring van het Departement van Landbouw; Mijnwezen.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 7 Febr. 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens dringende redenen, een jaar verlof naar Europa, aan de hulponderwijzeres, mej. M. P. van de Rivière; wegens langdurigen dienst, aan den ass.-resident à la suite G. F. K. v. Huls van Taxis en aan den secretaris der res. Palembang L. J. Schippers.

Ontslagen: op verzoek, eervol als advocaat en procureur bij het Hooggerechtshof van N.-I., Mr. J. J. de Heer, wordende hij benoemd in die functiën bij den Raad van Just. te Medan; de opzichter der 3e kl. bij de B. O. W., L. A. Voogd, en de gewezen zoutdébitant te Djojogan, Raden Djojowinoto.

Gesteld: ter beschikking van de res. van Kedoe, Raden Mas Sajogo; van de res. van Madioen en Kediri J. Uden Masman; van den res. van Batavia Mas Mohamad Achmad, allen voor werkzaamheden Inlandsch credietwezen.

Benoemd: tot schout te Cheribon Z. J. Leatemia; tot tijdelijk ass.-res. ter beschikking van den res. der Oostkust van Sumatra W. F. J. Vermeulen; tot lid van den gemeenteraad van Bandoeng Mr. F. Sieuwerts en Raden Demang Tisna Koesoema; tot opzichter 1e klas B. O. W., L. F. Hillebrandt; tot opzichter 2e kl., H. G. Dumas, J. J. H. Nagel, G. J. Oudraad, Ch. J. van Goch, E. L. Keijzer, J. D. van Wijk, A. G. Krul, L. B. F. de Leau en K. L. Horst; tot lid van den priesterraad te Keboemen, Mas Hadji Moekmin Koesen.

Ontslagen: op verzoek eervol, de kapitein der Chineezen te Menado, Lie Tjeng Lok.

Verleend: een tweejarig verlof aan den notaris te Tegal R. H. van Olden.

Benoemd: tot zijn tijd. vervanger L. Woesthoff; benoemd tot hulponderwijzeres te Mr. Cornelis mej. W. A. Banlang en L. J. Rambaldo; tot onderwijzer 1e klas, hoofd der school te Kendal, D. H. ten Berge.

Toegelaten: tot uitoefening van de artsenijkunde in N.-I. mej. A. M. Veenenbos.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, een tweejarig verlof naar Europa aan den 2en luit. der Inf. J. C. van Nispen.

Bevorderd: tot luit.-kolonel der Inf., de majoors J. F. M. Dart, P. A. H. Heldens en J. F. Schilham; de twee eerstgenoemden met verlof in Europa

* * *

Uit de Javasche Courant van 11 Febr. 1908.

Benoemingen, enz.

Bij Kon. Besluit van 14 Dec. no. 60, is de heer D. F. W. van Rees, Alg. Secretaris van 't Gouv. van N.-I., met ingang van 10 Februari 1908 benoemd tot Lid van den Raad van N.-I.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, een jaar verlof naar Europa, aan den civiel gezaghebber der afd. Midden-Celebes J. Th. E. Kiliaan en aan den onderwijzer 2e klas H. G. van der Veen.

Ontslagen: op verzoek eervol, de 1e klerk bij het vendukantoor te Batavia W. G. F. v. d. Broek; de commies der 3e kl. bij den post- en tel.dienst, W. J. B. Wiersma; de tijd. mantri voor den opiumverkoop te Kalanganjar Mas Tirtowidikdo.

Benoemd: tot leeraar in de aardrijkskunde bij de H. B. S. te Semarang J. H. Junius; tot opzichter 2e kl. bij de expl. Sumatra spoorweg H. Barkey; tot leeraar in de natuurkunde enz. bij de Koningin Wilh. School te Batavia A. H. Sirks.

Gesteld: ter beschikking van den Raad van Justitie te Makassar Mr. F. de Haan.

Tijdelijk gesteld: ter beschikking van den Dir. van Fin., J. W. Roessingh van Iterson en J. F. O. Lange.

Tijdelijk belast: met de waarneming der betrekking van Alg. Secretaris van het Gouv. van N.-I. J. R. van der Houven van Oordt; met de waarneming der betrekking van tijd. opzichter 3e kl. B. O. W., W. G. P. de Scheemaker.

Ontslagen: op verzoek eervol, de wedono van Gondangiegi, Kerto Sastro; de wedono van Troeko, Raden Ngabehi Prodjo Amidjojo; de luitenant der Chineezen te Soekaboemi Lauw Tjeng Kie; de onderwijzer 3e kl. P. Reichholt

Overgeplaatst: van Ternate naar Salatiga de onderwijzer 3e kl. J. van Willigen.

Militair Departement.

Benoemd: tot plaatselijk adjudant te Koetaradja de 1e luit. H. W. J. Bentfort van Valkenburg.

Overgeplaatst: naar Atjeh en Onderh., de majoor J. L. A. de Grave; naar Batavia de 1e luit. C. A. J. de Bruïne; naar Tandjong Pinang de 2e luit. J. G. M. Wastenecker; naar Batavia de 1e luits. W. C. Okhuijzen, A. F. Mönnich, P. D. A. Frankamp en H. Lamster; bij het 17e bataljon de kapt. A. J. Pels Rijcken; bij het 11e bat. de 1e luit.-adj. J. G. de Greef; bij het 12e bat. de 1e luit.-adj. J. van Holst Pellekaan.

Geplaatst: bij het 9e bat. de 2e luitenant A. H. Clerx; bij het 1e depôt-bataljon de 1e luitenant M. T. Velsing.

Overgeplaatst: naar Batavia de 1e luit.-kwartiermeester E. W. Schultz; naar Tjimahi de idem F. E. Kimball en C. W. Pannekoek.

Belangrijke Ordonnantiën, enz.

Belastingen ter Sum. Westkust.

Laatstgenoemde Javasche Courant bevat de bepalingen der wijze van belastingheffing in het gouv. Sumatra's Westkust, waarmede gepaard is gegaan de intrekking van de gouvernements-koffiecultuur en de opheffing der verplichte levering van door de Inlandsche bevolking geteelde koffie in dat gewest.

Idem voor de residentie Tapanoeli.

Voorloopig worden door deze belasting niet getroffen de bewoners der Batoe- en Mentawei-eilanden, zoomede die van het eiland Nias.

Met ingang van 1 April 1908 is de onderafdeeling Tamiang, afd. Langkat, res. Oostkust van Sumatra van dit gewest afgescheiden en als nieuwe onderafd. van de afd. Onderhoorigheden van Atjeh, toegevoegd aan het gouv. Atjeh en Onderhoorigheden.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het stoomschip Prins Frederik Hendrik; gezagvoerder D. Nieman; van Amsterdam naar West Indië; op 6 Maart 1908.

Mevrouw F. Welle—Weijerman; A. A. Boom; E. A. Gehrenbeck; L. Hamming; Blanco Fombona; S. H. Pos; mevrouw wed. A. Poll; S. A. Heshusius met echtg. en 6 kinderen; 12 matrozen en één infanterist.

Passagierslijst van het stoomschip Prins Willem II; gezagvoerder J. A. Beckering Vinckers; van West-Indië naar Amsterdam.

J. O. Harvey*; P. Kessenis, onderoffic. der infanterie; C. van de Laar, soldaat; C. de Winter, soldaat.

* gemerkt, ontscheept te Havre.

Passagierslijst van het s.s. Koningin Wilhelmina; gezagvoerder J. R. de Brouwers; bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia 7 Maart '08.

Te Amsterdam schepen zich in: H. van Witzenburg met echtg. en 2 kinderen; W. C. M. Slabbehoorn; mevrouw H. W. Horsting en kind; N. A. C. Ophoff; mej. B. Kruijt; mej. M. Lindonk; mevrouw A. Brouwers—Hanzon; mej. M. Kroes; H. F. M. van Nes; H. Heichholtz; Ph. Körner; L. J. Draasel; J. L. G. Brunet de Rochebrune met echtg. en 2 kinderen; A. Schwartz; benevens een detachement suppletietroepen.

naar Belawan—Deli: P. C. Solleveld;

te Genua zullen zich inschepen: C. F. W. Gericke; mej. E. Th. F. Hamelynck; D. A. Bloemendaal met echtg. en kind; W. Oostingh; mevr. W. C. Rambaldo; graaf C. van Randwijck; Ch. Beets; J. C. E. van Deventer en echtg.; Zuster H. Balkstra; mej. J. W. M. Karthaus; Mr. R. J. M. Verheijen; A. Landheer en echtg.; S. de Meijier; H. O. de Meijier; R. Kleijn; W. G. Hominge en echtgenoote; H. Götting; F. Hamann; C. Franke; C. C. E. de Man; J. F. A. Bos en echtg.; mevr. A. T. Hamelynck en kind; J. H. Storm; A. H. J. Agneessens met echtg. en dochter; C. v. d. Worp.

naar Belawan—Deli: J. Tjaarda;

naar Singapore: D. L. Galjaard; J. Duinker.

Passagierslijst van het s.s. Koning Willem III; gezagvoerder V. Stobbe; vertrokken van Batavia 13 Febr. 1908 en aangekomen te Genua 7 Maart.

Te Genua hebben zich ontscheept: Dr. A. J. Olivier; mevrouw wed. G. R. Kuhn—Staal; mej. E. C. Kuipers; J. J. P. Kohl; Baron Mr. B. R. W. A. Sloet van Hagersdorp en echtg.; J. M. van Gogh met echtg. en 2 k.; K. J. Metz; J. C. Wichers met echtg. en k.; W. A. van Dijk en 7 k.; mevrouw E. W. L. Dijkstra—Schröder en k.; mej. R. Schröder; C. Rogge; R. E. Johrling; J. W. v. Wijck.

van Singapore: J. Tourniaire;

van Belawan—Deli: K. Kapelle met echtg. enk.; Rene Wert;

van Sabang: D van Nijmegen Schonegevel; J. C. F. Hooijkaas;

te Amsterdam zullen zich ontschepen: R. van der Meulen; C. H. V. Schuit; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen;

van Singapore: A. H. C. Raadsen.

No. 12 Vrijdag 20 Maart 1908 8ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Inhoud van dit nummer.

E. K. G. ROSE.

Den 13den dezer overleed te 's-Gravenhage de heer E. K. G. ROSE, wiens nagedachtenis door de Haagsche pers terecht geëerd wordt als die van een beminnelijk en verstandig weldoener op zoo menig maatschappelijk gebied. Ook **OOST EN WEST** zal zijner altijd met groote waardeering en dankbaarheid blijven gedenken. Hij behoort mede tot de oprichters der Vereeniging, bleef trouw belang stellen in haar streven en nimmer werd bij hem tevergeefs om raad of hulp aangeklopt in het belang onzer Indiën.

MEDEDEELINGEN.

I. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

A.

HOOFDBESTUURSVERGADERING te 's Gravenhage, Heulstraat 17, te houden op ZATERDAG den 28sten MAART a.s. te 1½ uur n.m.

Punten van behandeling:

a. Punten sub 1º. t/m. 4º. Art. XV, 3e alinea der Statuten.

b. Voorstellen, betreffende de redactie v/h. Weekblad.

c. „ „ „ restaurant.

d. Voorstel om bij de begrooting een post uit te trekken voor steun aan vereenigingen, die in gelijke richting werken als de onze, en aan Commissies voor Indische belangen en noodlijdenden.

B.

Zooals reeds in Weekblad No. 10 werd herinnerd, zijn — volgens rooster — aan de beurt van aftreding de heeren:

E. A. H. VAN DER HEIDE,
Prof. Mr. J. E. HEERES,
F. T. SCHRöDER

en de dames:

M. TEN BOSCH—BOSSCHER,
N. VAN ZUYLEN—TROMP.

Sedert ontvingen wij tot onzen grooten spijt uit Amsterdam het bericht, dat de heer Van der Heide tot zijn leedwezen, om gezondheidsredenen, zich genoodzaakt ziet zijn ontslag aan te bieden als lid van het Hoofdbestuur.

Ook mevrouw Van Hengst—Haus te Apeldoorn zag zich wegens verhuizing helaas genoopt uit het Hoofdbestuur te treden.

Zie vervolg mededeelingen op pag. 2.

Uit het Sintangsche.

Door den Panembahan van Sintang, die aan de overzijde van het Europeesch etablissement aan de Kapoeas-rivier verblijf houdt, was de hulp ingeroepen van het garnizoen, dewijl er berichten gingen, dat er onrust broeide bij zijne onderhoorigen, zoodat zijn leven gevaar liep. Den avond van dien dag vertrók een sergeant met 25 man een paar uur de rivier op naar de verdachte Dajaksche kampong, om het verblijf van den vorst te bewaken. Den daaropvolgenden middag laat kwam de sergeant terug met een hoop wapens en eenige gevangenen. Hij had in den nacht een kampong overvallen, in welke zich een dertigtal zwaar gewapende Dajakkers bevonden. Die kampong, zoo luidde het gerucht, zou zich met drie andere op 30 Januari vereenigen tot een aanval op den Radja, dien zij haatten. Op die tijding vertrok de kapitein Timmer met 25 man drie uur de rivier af om die aangesloten Dajakkers te verrassen en tot inkeer te brengen. Niemand vermoedde, dat Dajakkers van de kampong Blitang onze soldaten zouden durven aanvallen. De kapitein noemde zijn tocht ook maar een patrouille. Doch wat schrik, toen in den nacht van 6 Februari het lijk van den kapitein, geheel uitgeschud, van alles beroofd, per sampang te Sintang werd aangebracht. Reeds drie dagen was het geleden, dat hem de slag getroffen had. De twee soldaten, die het lijk medebrachten, vertelden dat zij dadelijk bij aankomst verraderlijk waren overvallen, en de kapitein bij het eerste schot dood was neergevallen. Hij heeft drie schoten gehad, het eerste door den rug naar het hart, nog een in den rug, en een armschot. Met hem zijn twee soldaten gevallen, die met pieken en klewangs waren afgemaakt. Vijf zijn er gewond. Met zeer veel moeite, zich dapper werende, hebben drie soldaten met eenige Maleiers het lijk van den kapitein naar de rivier gedragen.

De luitenant Van Hasselt ging zoo spoedig mogelijk met 25 man van het garnizoen te Sintang, en 40 Maleiers van den Radja onze manschappen te hulp, die onder leiding van den fourier, schoon zelf gewond, tegenover de Dajakkers hadden stand gehouden. De Poenan, die den luitenant Van Hasselt naar Blitang had vervoerd, ging tegelijkertijd naar Pontianak om versterking te halen. Een kapitein, een luitenant en 52 man van het garnizoen te Pontianak begaven zich onverwijld rechtstreeks naar Blitang, dra gevolgd door den Majoor en den Resident. De garnizoensdokter van Sintang, die ook naar Blitang was gegaan, kwam Zondagavond (9 Februari) met de gewonden en het verder gevolg van den kapitein Timmer terug. Zij zagen er uitgeput uit, hadden ook in dagen niets gegeten. Zij hadden allen hunne wapens behouden. De fourier moet zijn troepje kranig bijeen gehouden hebben.

Lezing over de Zending.

Het Haagsche Comité tot bevordering der Zending in N.-Indië hield verleden week twee samenkomsten in het Paleis op den Kneuterdijk, welke werden bijgewoond door H.H. M.M. de Koningin en de Koningin Moeder en door een talrijk gehoor van belangstellenden.

Voor de eerste dezer lezingen, op Dinsdag 11 Maart gehouden, ontving ook de presidente van *Oost en West* eene uitnoodiging.

De zitting werd door Ds. Cramer met gebed geopend. Daarna sprak Dr. J. W. Gunning op zeer pakkende wijze over „de beteekenis van de Christelijke Zending voor onze Koloniën". Hij beweerde, dat die beteekenis van zoodanigen aard is, dat de Zending recht heeft op de algemeene sympathie en zelfs een nationale zaak mag worden genoemd.

In het kort kwam zijn welsprekend betoog hierop neder: Door de verbeterde verkeersmiddelen is de aarde veel te klein geworden, dan dat men de opdringende beschaving zou kunnen tegenhouden. Het animistisch heidendom is dus ten ondergang gedoemd en het sterven nabij.

Wij staan voor de keus om deze dingen hun gang te laten gaan, d. w. z. aan den Islam terrein over te laten, of dezen volken het Evangelie te brengen. Spr. wil van den Islam geen kwaad zeggen; men zal hem natuurlijk, en niet ten onrechte, voor bevooroordeeld houden. Maar hij wil slechts op twee punten wijzen. Vooreerst de inferieure positie der vrouw onder Mohammedanen, blijkende uit 't toelaten der polygamie en de gemakkelijke echtscheiding; deze achterstelling der vrouw is een ernstige hinderpaal tegen alle dieper gaande beschaving. In de tweede plaats op het feit, dat een orthodox Mohammedaan niet mag gehoorzamen een niet Mohammedaansch vorst of vorstin.

Het door den tweeden spreker, dr. N. Adriani, gesprokene, zich aansluitend aan de woorden van den heer Gunning, hield zeer belangrijke mededeelingen in betreffende 't Zendingsveld in Midden-Celebes. In 1893 is daar de zending begonnen. Het Ned. Zendelinggenootschap had toen voor dit land, dat bijna zoo groot is als Nederland, slechts één zendeling beschikbaar, den heer A. C. Kruijt. Het land is daarenboven zeer bergachtig, zwaar beboscht en dun bevolkt, dus zeer moeilijk te bereiken, bijna uitsluitend te voet. Anderhalf jaar na den heer Kruijt kwamen de spreker en zijn vrouw te Posso, op Midden-Celebes, aan, met de opdracht van het Ned. Bijbelgenootschap om alle taalkundig werk, dat voor de Zending noodig zou zijn, te verrichten, zooals het vervaardigen van schoolboeken, van de boeken noodig voor het godsdienstonderwijs, de Bijbelvertaling en de hulpmiddelen ter bestudeering der taal, zooals spraakkunst, woordenboek en taalkundige opstellen, 't geen hen beiden in nauwe aanraking bracht met de bevolking, die zij leerden waardeeren en liefhebben.

Opmerkelijk is zeker, dat in het gebied, waar de Zending invloed had, de overgang tot Nederlandsch onderdaan door de Toradja's met groot vertrouwen in de Ned. Reg. werd doorgemaakt. De landstreken, die buiten den invloed der Zending waren, hebben verzet geboden, daar zijn ook ettelijke tientallen Toradja's gesneuveld; binnen den invloedssfeer der Zending is geen enkel schot gelost en geen man gewond of gedood.

De heer Adriani eindigde met te zeggen:

„Ontneemt men den Toradja een deel van zijn verleden, men wete wel wat men hem voor de toekomst schenkt. Laat het welvaart zijn, ook de Toradjo kan bij rijst alleen niet leven."

Deze samenkomsten, door Ds. Welter met een dankzegging besloten, zullen ongetwijfeld veel bijdragen tot het vermeerderen en verspreiden van de kennis van het zendingswerk in onze koloniën.

II. Van de Afdeeling LEIDEN:

Verslag van het in de Afdeeling verrichtte gedurende 1 Januari 1907 tot 1 Januari 1908.

Als het belangrijkste feit, onze afdeeling betreffende mag wel in de eerste plaats genoemd worden de in de vorige jaarsverslagen steeds in uitzicht gestelde en in het voorjaar van 1907 tot stand gebrachte tentoonstelling van Nederlandsch-Indische en wel voornamelijk *Sumatraansche* kunstnijverheid. Het besluit daartoe werd genomen in een samenkomst van ons bestuur en dat der Leidsche Kunstvereeniging, en zulks nadat laatstgenoemde het lokaal dier Vereeniging op de Steenschuur tegen billijke voorwaarden voor die expositie ter beschikking had gesteld. Er werd toen met het Gemeentebestuur van Delft, de Naamlooze Vennootschap „Boeatan" te 's-Hage en eenige andere personen, die zoodanige voor deze tentoonstelling geschikte voorwerpen bezaten, gecorrespondeerd, met het aangename resultaat, dat deze zich tot tijdelijken afstand van het gevraagde bereid verklaarden. Tevens werd het door „Boeatan" uitgezondene tegen daarvoor vastgestelde prijzen te koop gesteld.

Aldus konden een 202-tal artikelen worden geëxposeerd, waaronder zeer mooie en waardevolle, en nagenoeg alle uit verschillende deelen van het eiland Sumatra afkomstig.

De tentoonstelling zelve duurde van 26 Januari tot 5 Februari en werd door 314 personen bezocht.—

Aan haar werden door de pers, met name het „Koloniaal Weekblad" en het „Leidsche Dagblad" vleiende artikelen gewijd en zij had voor onze afdeeling nog dit gunstige resultaat: dat zich tijdens en kort na haar duur ± 30 nieuwe leden aanmeldden.

Wordt nu hierbij gevoegd, dat door inning van entréegelden, verkoop van catalogi en een percentage van den prijs van het verkochte (er werd voor ± *f* 93 verkocht) de kosten nagenoeg geheel gedekt werden, dan mag onze afdeeling zeker met groote voldoening op die tentoonstelling terugzien. Een herhaald woord van grooten dank jegens allen, die tot dat succes hebben bijgedragen, mag dan ook in dit verslag niet achterwege blijven.

Wat nu dit ledenaantal betreft, tegen de vele toegetredenen staan slechts enkelen die bedankten, zoodat het aantal, dat op 1 Januari 1907 26 leden w.o. 2 donateurs bedroeg, op 1 Januari 1908 was gestegen tot 50 leden, w.o. 2 donateurs.

De finantieele toestand is alleszins gunstig; een vrij belangrijk bedrag kon toch op nieuwe rekening worden overgebracht.

Voorts heeft het Bestuur zich aangevuld met een zesde lid, waartoe benoemd werd de Heer Moreu.

Ten slotte werd door twee personen de bemiddeling van het afdeelingsbestuur ingeroepen, ten einde in een passende betrekking in O. I. te kunnen worden geplaatst, in welke beide zaken het noodige werd verricht.

De secret. (w. g.) Ed. RIJKE.

LEIDEN, 29 Februari 1908.

Geldelijke verantwoording over het jaar 1907.

ONTVANGSTEN.

Jan.	1	Saldo in kas	*f*232	26½
Febr.		Contributie 1907	- 79	50
		Van Secretaris 10% van *f* 93 der op de Tentoonstelling verkochte goederen	- 9	30
		Rente 1906	- 6	69
Maart		Contributie 1907	- 21	
Juli	17	Postw. van penningm. Haag, contr. Dr. J. D. E. Schmeltz '07	- 1	50
Nov.	11	Van Mr. E. Rijke, secr., aan geïnde entrées Tentoonst.	- 9	50
			*f*359	75½

UITGAVEN.

Febr.	2	Sijthoff voor drukken Catalogus Tentoonstelling, enz.	*f* 14	85
„		Rekening-Pommé, werkzaamheden Tentoonstelling	- 16	96
„		Assurantie-goederen van de Tentoonstelling f 4.72 + f 3.30 aan diverse kleine uitgaven	- 8	86
„		Bedienden Sijthoff, v. Rossum du Chattel voor werkzaamh., brengen, opzetten, halen vitrines	- 4	
„		Penning. Gonggryp Contrib. 40 leden à f 0,50	- 20	
„		Snabel innen contributiën	- 4	
„		Locaalhuur en verwarming 14 Februari	- 3	25
„		Secret. voor uitgaven transp. enz. Tentoonstelling	- 25	51
„		Terugbetaald aan mejuffr. J. A. Swaan, ten onrechte betaalde contributie 1907	- 1	50
„		Porto's	- 0	40
Maart	1	Secr. Penningm. Schimpf, postwissel 10 leden à f 0.50, 1907	- 5	
		Iterson innen contrib. 1907	- 0	50
		Locaalhuur verg. 28 Febr. '07	- 3	25
		Porto	- 0	20
Nov.	11	Secret. Mr. E. Rijke, reiskosten enz. vergadering Nijmegen	- 6	80
„		Idem, diverse porto's	- 1	90
„		Portos	- 0	10
„		Saldo in kas	-242	67
			*f*359	75

LEIDEN, 6 Januari 1908.

(w. g.) P. E. SCHOTEL,
Penningmeester.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Het jongste *persdelict* in Indië door de Ned. Pers in afkeurenden zin besproken. — Het optreden des heeren Douwes Dekker door de *N. Arnh. Crt.* geprezen, door de *Nieuwe Courant* afgekeurd. — De *Nieuwe Courant* raad gevende op het gebied van decentralisatie en landrente-regeling. — *Het Vaderland* over de mislukte Rameh-cultuur-onderneming in de Lampongs. — De *N. R. Crt.* over de Suikerkwestie. — Het *Handelsblad* en de door Mr. D. Fock te houden koloniale voordracht te Parijs.

Het telegram aan *De Avondpost*, volgens hetwelk de heer K. Wijbrands, hoofdredacteur van het N. v/d D. v. N. I., vervolgd wordt wegens overneming der Wekker-artikelen, heeft natuurlijk in onze pers heel wat commentaar in afkeerenden zin uitgelokt, te meer daar dit gevolgd werd door een draadbericht aan *Het Vaderland*: dat de *Javabode* het denkbeeld aangeeft, om dien heer en tegelijk de hoofdredacteur van het *Bat. Nieuwsblad*, den heer Hooyer, maar te verbannen.

De *Nieuwe Courant* merkt naar aanleiding van het laatste op: „Het recept moet voor couranten, die onder zware concurrentie lijden, wel iets onweerstaanbaar bekoorlijks hebben."

Aan *Het Vaderland*, dat die vervolging een groote *blunder* zou vinden, komt het wenschelijk voor, dat het Departement van Koloniën afdoende inlichtingen verschaffe: of wij hier te doen hebben met een grotesque ruzie tusschen dagbladredacteuren dan wel met mogelijke ernstige voornemens der Indische Regeering. Zoo die inlichtingen niet dadelijk gegeven kunnen worden, kan er om opheldering naar Buitenzorg geseind worden, meent het blad terecht.

* * *

De *N. Arnh. Courant* neemt het voor den heer Douwes Dekker, den schrijver in *Das Freie Wort*, op. Het blad keurt het in hem goed, dat hij de geheele wereld de „schande" van Nederland voorhoudt, „wetend dat dit het beste middel is om zich in Nederland gehoor te verschaffen, waar elke andere weg om gehoord te worden hem was afgesneden". En zij verdedigt hem tegen zijn aanvallers in de Nederlandsche pers.

De *Nieuwe Courant* echter noemt het verfoeilijk, wanneer een Nederlander, zonder zelfs den afloop van het onderzoek, hetwelk onmiddellijk na het aan de groote klok hangen dier schandalen is gelast, af te wachten, deze in opruiende taal aan den buitenlander gaat mededeelen. En bovendien er nog een geheel weefsel van leugens als toelichting aan vasthecht.

Verfoeilijk is het en dom. Want al moge te verwachten zijn, dat een voor zijn vaderland in het algemeen schadelijken indruk door het verspreiden van dergelijke schandalen en leugens in het buitenland zal worden gewekt, zoo kan niemand, met eenig verstand begaafd, zich inbeelden, dat ginds in Duitschland of elders, eenige ernstige beweging zou kunnen ontstaan om eens orde op de zaken in Nederlandsch-Indië te gaan stellen.

De goede Duitscher, die *Das Freie Wort* leest, zal zich even „lekker" verontwaardigd gevoelen bij de lezing van Dekker's fulminante bladzijden en 't hoofd schudden over de verkeerdheid der „Mijnheers". Het ook prettig vinden, dat het niet enkel in zijn koloniën is, dat er schandalen gebeuren. Maar daarmee zal het ook uit zijn. Hij zal het blaadje omslaan en aan een volgend artikel beginnen. Zóóveel beter dan wij is hij niet.

* * *

De *Nieuwe Courant* vindt de uitkomsten der Indische Decentralisatiewet al héél teleurstellend; zij zegt:

„Den 17en April a.s. zal het drie jaar geleden zijn, dat aan de Indische Decentralisatiewet van 1903 een begin van uitvoering werd gegeven door de opening van de eerste zitting van den Bataviaschen Gemeenteraad.

Sedert dien dag is in Indië op het gebied van de decentralisatie heel wat geschied. Officiëel althans. Behalve in de groote steden van Java, zijn in de voornaamste plaatsen, beide van dat eiland en van de Buitenbezittingen, gemeenteraden gevormd: op Java hebben de gewesten, gewestelijke raden gekregen. Deli heeft een afdeelingsraad. Een liberale kiesordonnantie is uitgevaardigd en in dit najaar zullen de ingezetenen, in die ordonnantie aangewezen, voor de eerste maal ter stembus opgaan om vertegenwoordigers in de raden te benoemen.

Men zou zeggen, dat het decentralisatiewerk hiermede reeds een heel eind op streek is.

In theorie is dit juist; in de practijk minder.

In de practijk — algemeen, durven wij zeggen, is men het hierover eens — is het in de gemeente- en andere raden van Indië, een dooie, vervelende boel. Leven gaat er niet van uit; de zaken gaan er wegens hun arbeid niet beter om. Het eenige wat men gekregen heeft is een aantal ambtelijke complicaties, quaesties, wrijving en rompslomp."

Ten slotte geeft het blad den raad:

„Wij meenen, dat het wel heel goed zou zijn, dat bij de ophanden zijnde eerstvolgende vervulling van een der vacatures in den Raad van Indië — welker aantal het bedanken van den vice-president jhr. O. van der Wijck nog onlangs is komen vergrooten — werd omgezien naar een man gelijk wij beschreven, zoo noodig — neen, liefst — buiten den kring der Indische administratie genomen. Juist met het oog op het boven omschreven belang, het decentralisatiewerk, lijkt ons dit van veel beteekenis; en heeft men niet in de uitzending van Mr. De Meester, indertijd vooral met het het oog op een speciaal onderdeel der Indische huishouding, de comptabiliteit, in den Raad van Indië benoemd, een gelukkig antecedent? Moge dan ook nu de Regeering haar oog laten gaan over de zeer bekwamen hier te lande, die, met degelijke kennis van onze en van de Indische staatsinstellingen en verhoudingen toegerust, tevens de krachtige hand en den frisschen geest bezitten om de zoo gewenschte bestuurshervorming ten nutte van Indië te doen slagen."

Zou zoo iemand in Indië niet te vinden zijn?

* * *

Aan het door den heer C. J. Hasselman in *De Indische Gids* gepubliceerde artikel over de nieuwe landrente-regeling (Indisch Staatsblad 1907 no. 277) voor Java en Madoera, met uitzondering van de Vorstenlanden en van de Preanger Regentschappen, voor welk laatste gewest reeds in 1896 (S.blad no. 126) een regeling was afgekondigd, wijdt de *Nieuwe Courant* eene bespreking, waarbij zij de opmerking maakt:

„Hoewel wij het met den schrijver volkomen eens zijn, dat met de invoering van de nieuwe regeling geen verhooging van de landrente mag worden beoogd en alleen moet worden gestreefd naar een meer billijke verdeeling, zoo meenen wij toch niet onopgemerkt te moeten laten het feit, dat tengevolge van die regeling de belasting alleen in de Preanger ondanks angstvallige zorg tegen opdrijving toch is gestegen met *f* 194.657 en dat het zich daarom laat aanzien, dat de uitgaven voor de invoering der regeling ruim zullen worden gedekt door de hoogere belasting."

Ten slotte zegt het blad:

„De voorstellen van den heer Hasselman verdienen gehoord en gesteund te worden; daarom hebben wij gemeend daarop bijzonder de aandacht te moeten vestigen en wij eindigen gaarne met het slotwoord van den schrijver:

„En moge langs dezen weg, zoo bij bestuursambtenaren als bij de bevolking — en wij zouden er gaarne bijvoegen bij regeering en opperbestuur — de over'uiging gevestigd worden, dat in zake landrente de pennestrijd over de beginselen thans als geëindigd kan beschouwd worden, dat de periode van overwegen voorbij is en dat eindelijk een tijdperk is aangebroken, dat zich zal kenmerken niet door woorden maar door daden."

* * *

Over de zoo jammerlijk mislukte Rameh-cultuuronderneming in de Lampongs schrijft *Het Vaderland*:

„En nu, nadat de Maatschappij nog geen twee jaren heeft bestaan, zien wij de liquidatie aangekondigd.

Dat de zaak schipbreuk heeft geleden door de moeilijkheid, om steeds te beschikken over goede werkkrachten, zal wel één der oorzaken zijn van haar val.

De Lampongers zijn, om een huiselijk spreekwoord te bezigen, liever lui dan moe. De immigratie van Javanen in het zóó vruchtbare, maar nog weinig baten opleverende gewest, heeft nog altijd op veel te kleine schaal plaats gehad.

Waar duizenden arbeiders noodig zouden zijn, werden niet dan enkele honderden ingevoerd.

Maar om aan het bezwaar, de moeilijke beschikking over geschikte werkkrachten, het hoofd te kunnen bieden, zijn noodig ondernemers, die aan kennis van zaken paren kalmte en bezadigdheid, eigenschappen, waarover Mr. Dijkstra blijkbaar niet had te beschikken.

Deze ondergang van een onderneming, welke, mits krachtig bestierd, had kunnen slagen, heeft weer voor langen tijd den vooruitgang van het zoo vruchtbare gewest achteruitgezet. Financiers zullen zich, terecht, ernstig bedenken, vóór zij weer kapitaal aan eenige onderneming in de Lampongs zullen wagen."

* * *

De *Nieuwe Rott. Crt.* wijst in een uitvoerig artikel nog eens op den stand der suikerkwestie, besluitende met de woorden:

„Doch om kort te gaan, wat doet het er toe, of de Russische suiker met of zonder premie haar geboorteland verlaat? Die suiker is precies gelijk aan alle andere, welke de wijde wereld ingaat; alleen door hare hoeveelheid oefent zij op den marktprijs een drukkenden invloed uit. Zoodra aan den omvang van dezen uitvoer een band is aangelegd, is zijn invloed op den algemeenen marktprijs ingetoomd. Men zou in 1902 misschien het universeele stelsel van uitvoerpremies hebben kunnen laten bestaan, mits men zich algemeen verbonden had tot bepaalde niet te overschrijden uitvoercijfers. Dan zou de Brusselsche conventie een heel anderen inhoud hebben gehad en toch haar doel hebben bereikt. Maar... zoo iets ware denkelijk practisch alleen mogelijk geweest in Rusland met zijn autocratisch staatsbestuur; zoo iets komt niet overeen met het vrije landbouwbedrijf en de vrije nijverheid der Westersche volken. Hier brengt de vrijheid mede, dat de voortbrenging elastiek is, als het ware, en dat noch de binnenlandsche consumptie noch de uitvoer van voren af aan cijfers wordt geketend, die in een ministerieël bureau worden uitgebroed.

Onze Tweede Kamer — dit was het laatste woord van onzen zegsman — keure de toetreding van Rusland goed. Deze is een prachtige overwinning voor de conventie, en een nieuwe steunpilaar voor den bloei onzer suikerindustrie, in de koloniën evengoed als in Europa.

* * *

Deelde het *Alg. Handelsblad* onder 't opschrift:

Internationale Koloniale Conferentie.

reeds mede, dat de oud-minister van koloniën, Mr. D. Fock, in den loop dezer maand voor de leden der Ligue Coloniale Française een voordracht zal houden over de in Nederlandsch-Indië gevolgde politiek, thans ontleent dat b.ad aan de Dépêche Coloniale, dat deze derde conferentie den 24en Maart a.s. te 9 uur des avonds zal plaats hebben in de zaal van de *Société de Geographie* te Parijs, onder voorzitterschap van den Franschen oud-minister van oorlog Eugène Etienne. De Nederlandsche gezant en de voornaamste vertegenwoordigers der koloniale wereld zullen hierbij tegenwoordig zijn.

De heer Gustave Binger geeft in een bijschrift op vorenstaande mededeeling als het ware eene inleiding van den heer Fock en het te behandelen onderwerp.

Wat het laatste betreft, blijkt het ondanks de welwillende woorden van den heer Binger over het in omvang kleine, maar door de activiteit van zijn volk groote Nederland en het „merveilleux empire colonial" van Nederland wel nuttig, dat ook in Fransche koloniale kringen een gezaghebbende stem zich laat hooren over ons koloniaal bestuur," meent het *Handelsblad*.

Uit de O.I. Mail.

Atjeh-onderzoek.

Naar aanleiding der vele tegenstrijdige berichten, welke betreffende het in Atjeh te stellen onderzoek, bij de Indische pers de ronde doen, merkt het *Nieuws v/d Dag v. N.-I.* op:

„Op het laatst zal nog blijken, dat er niets gebleken is; dat Wekker niet bestaat; dat Atjeh niet bestaat; dat G. G. Van Heutsz eene reïncarnatie van den Zonnegod is; dat de leden der Tweede Kamer mythische figuren zijn uit de Bhagavad Ghita; dat Van Daalen moet gehandhaafd blijven en dat de *Javabode* vooruit heeft gezegd, hoe het zou afloopen.

Dat komt omdat men naar *schuldigen* zoekt en niet naar begane *fouten*."

* * *

Sintang.

Van den Militairen Commandant der Westerafdeeling van Borneo is onder dagteekening van 8 Februari het volgend telegram te Batavia ontvangen:

„Naar aanleiding onlusten Sintang gisteren een kapitein, een luitenant, 51 minderen en een ziekenoppasser derwaarts gedirigeerd; ik vertrek heden met Resident."

* * *

Belastingen ter Sumatra's Westkust.

„'t Zal er dan toch eindelijk en ten langen leste toe komen. Den 2en Februari zijn de besluiten geteekend tot opheffing der gouvernements koffiecultuur en verplichte levering in Sumatra's Westkust en Tapanoeli, alsmede tot invoering van een directe bedrijfsbelasting, een en ander ingaande op 1 Maart.

Zullen de pessimisten gelijk krijgen, die voorspellen, dat de invoering der belasting het sein zal zijn voor nieuwen strijd?" vraagt de *Deli-Courant* van 17 Februari j.l.

Naar ons meer dan eens door personen, die dit weten kunnen, werd verzekerd, zal er geen sprake van verzet zijn, doch alles geregeld zijn gang gaan.

* * *

Rayons van suikerfabrieken.

Volgens telegrafische mededeeling uit Batavia, dd. 15 Februari, aan het *Soer. Hbld.*, is de regeering doende, om voor elke suikerfabriek rayons vast te stellen, tot tegengang van het streven der suikerindustrie om boven het toegestane maximum van den aanplant te gaan door middel van contracten met de bevolking.

* * *

In de *Javabode* lezen wij:

De Chineesche school.

Bij rondschrijven is door den ass.-resident te Batavia kennis gegeven aan de Chineesche autoriteiten en ook aan de schoolvereeniging Tiong Hwa Hwee Kwan, van het reeds door ons medegedeelde voornemen der regeering om — zoowel hier ter stede als te Semarang en te Soerabaja — in den loop van dit jaar lagere scholen voor Chineesche kinderen te openen en wel in de centra der Chineesche wijken. De onderwijzers zullen zijn Europeanen en de te volgen leermethode, die van de Europeesche lagere scholen. De Maleische taal zal niet onderwezen worden, wel de Hollandsche en later ook de Engelsche. Het schoolgeld zal gelijk zijn aan dat der Europ. scholen voor lager onderwijs.

Verzocht wordt nu, te willen mededeelen of er, naar het oordeel der aangeschrevenen, kans bestaat dat vele Chineesche kinderen deze scholen zullen bezoeken en op hoeveel het aantal leerlingen aanvankelijk zal moeten worden geschat.

Voor nadere inlichtingen worden Chineesche ouders verwezen naar de heeren Lie Koen Tjoe op Patekoan, Tan Tjong Long en Lauw Giok Lan.

Wij vreezen, dat ons hoofd van plaatselijk bestuur weinig afdoende inlichtingen op zijne vraag zal bekomen. De heeren van de Tiong Hwa Hwee Koan zullen bezwaarlijk cijfers kunnen noemen en zeker niet vóór het einde der maand, zoo zij er al toe bereid zijn om de concurreerende gouvernem.-scholen door informaties te steunen.

Het gouvernement had er wat eerder bij moeten zijn, dunkt ons, bijvoorbeeld vóórdat een particuliere Chineesche schoolvereeniging was opgericht, vindt de redactie van bovengenoemd blad.

* * *

Desa onderwijs en vexatiën.

In de *Locomotief* wordt sedert eenigen tijd van gedachten gewisseld over het desa-onderwijs en den daarvan te verwachten invloed op den economischen toestand der Inlandsche bevolking.

Vooral hetgeen Pl. daarover in het midden brengt en bracht, achten wij zeer de aandacht waard. Met overtuiging heeft deze schrijver betoogd, dat alle pogingen om landbouw, veeteelt, visscherij e. t. q. uit hun verval op te heffen, noodwendig zouden moeten falen, wanneer niet tegelijkertijd het volk door onderwijs ontvankelijk zou worden gemaakt voor de voorgenomen economische verheffing.

Gebrekkige ontwikkeling van de groote massa gaat overal ter wereld gepaard aan een laag peil van den economischen toestand; zoo ook hier. En wanneer het eerste niet wordt opgebeurd, baat het niet, of men zijn schouders wil zetten onder het tweede.

En sprekende over een der voornaamste oorzaken van den voozen toestand van het Inlandsche volksleven: de vexatiën van de hoofden, beaamt de schrijver ten volle, dat hierin krachtig naar verbetering dient te worden gestreefd en ook sinds lang gestreefd wordt, maar dat het niet zoo eenvoudig is, als het sommigen wel lijkt om „de Inlandsche bevolking tegen willekeur van wie ook" te beschermen, gelijk artikel 55 van het Regeeringsreglement toch imperatief voorschrijft.

Terecht merkt hij hieromtrent op:

„Om knevelarijen tegen te gaan, dient men dezen eerst te kennen. De bevolking draagt ze lijdelijk, daar zij bevreesd is, dat het haar zal worden ingepeperd als zij haar aanklacht openlijk indient. De door eeuwen van overheersching ingetrapte vrees moet eerst worden weggenomen.

Millioenen Inlanders moesten worden geadministreerd door een handjevol ambtenaren, hetgeen slechts doenlijk was door gebruik te maken van den eerbied en de vrees van den Javaan voor zijn hoofden. Afdoender maatregel was niet denkbaar, voornamelijk bij een gedwee en lijdzaam volk als het Javaansche, doch tevens werd de deur wagenwijd geopend voor willekeur en knevelarij.

De controleurs bij het binnenlandsch bestuur zijn te overkropt met administratieve bezigheden, dan dat zij voldoenden tijd kunnen vinden om zich veel in de desa's te vertoonen, en wanneer zij zulks doen, zien zij gewoonlijk door de oogen van hen begeleidende hoofden. Het doet ons leed, te moeten constateeren, dat er nog tal van ambtenaren zijn, die zich op zoo'n verheven standpunt stellen, dat de kleine man het zich niet in zijn hoofd haalt, vrijmoedig zijne klachten in te dienen. Indien zij zich meer met de bevolking konden bezig houden en haar voortdurend op minzame wijze onder het oog bracht, dat de regeering niet hebben wil, dat zij zich laat knevelen, en dat zij zich steeds tot hen kan wenden om hare klachten in te dienen, misschien zou zij dan langzamerhand den schroom laten varen en openlijk met hare bezwaren voor den dag komen. Gelukkig zijn ons ook vele B.B.-ambtenaren bekend, die steeds een open oog hebben voor de belangen van den kleinen man en de resultaten, die zij hebben verkregen, in zooverre die met hunne zeer drukke werkzaamheden mogelijk was, zijn de beste bewijzen, dat misschien in deze richting de oplossing van dit vraagstuk te vinden is. Het zijn hoofdzakelijk de willekeurige handelingen van de loerahs, waarvan de bevolking het meest te lijden heeft, doch wanneer deze lieden zich voortdurend gecontrôleerd weten, zullen zij hunne slechte praktijken wel laten varen. Indien dit dan gepaard gaat met salariëering der dorpshoofden, zoodat zij niet meer hun inkomsten zelf behoeven te zoeken, wellicht is het dan mogelijk, dit kwaad geheel den kop in te drukken. Betere contrôle is alleen te verkrijgen door meerdere Europ. ambtenaren en brengt groote uitgaven met zich mede, wat natuurlijk eveneens het geval is met bezoldiging der dorpshoofden. De stand van de schatkist in aanmerking nemende, blijft dit voorloopig nog toekomstmuziek.

Het is een bekend feit, dat het knoeien met belastingen een fout is, waaraan zeer veel dorpshoofden zich schuldig maken en verscheidene maatregelen om dit zooveel mogelijk tegen te gaan, hebben schipbreuk geleden. Indien de kleine man echter lezen en schrijven kon, zou hij er zich van kunnen overtuigen, dat het bedrag, vermeld op zijn belastingbiljet, overeen kwam met de gestorte som. Met dit biljet in handen, zou hij er zich tegen verzetten meer te betalen dan noodig is. Nu legt hij zich gewoonlijk neer bij den eisch van zijn loerah. Ook in dit geval zou onderwijs een middel zijn om een deel der vexatiën te keeren. Doch zoolang de Javaan de expansie-politiek van Nederland zal hebben te betalen, zal er geen geld voor deze hoogst urgente verbeteringen te vinden zijn en zal de Javaan het slachtoffer blijven."

Het laatste gedeelte van Pl.'s betoog achten wij het minst gelukkige; de cliché-frase van den alles betalenden Javaan komt er te veel in doorschemeren.

Ontwikkel den *wong tjilik*, en zijn kinderen zullen zich leeren verzetten tegen de vexatiën hunner hoofden; tegen de uitzuigerijen van rasgenooten, Chineezen, Arabieren en Europeanen. Het opkomende geslacht zal leeren begrijpen, dat door meerderen ijver en meer beleid, grooter product van sawah en tegal kan worden verkregen, dat tijd geld is en dat niemand, die voor zijn brood wil werken, in deze kolonie armoede behoeft te leiden.

Dat Nederland en niet Indië de kosten tot instandhouding zijner koloniën behoort te betalen, dus de uitgaven voor leger en vloot voor zijne rekening moet nemen, wordt nog slechts op utiliteitsgronden en van moederlandsche zijde bestreden, maar dat de Javaansche pauper, die nog niet eens de voor hem te maken kosten van administratie en bestuur terugstort in de algemeene kas, dat hij de zoogenaamde „expansie-politiek van Nederland" betaalt, is een van die dwaasheden, die men nu toch eens eindelijk en voor goed moest opbergen in de rommelkamer van de heeren ethisch-politiekers en Javanen-beklagers," merkt het *Bat. Nieuwsblad* op.

* * *

De Philosoof van Plosso.

Pak Samin, de philosoof van Plosso, en vijf zijner volgelingen bevinden zich op het oogenblik in de inlandsche gevangenis te Semarang, naar de *Locomotief* meldt, wachtende op hunne wegzending naar Padang, Benkoelen en Menado, waarheen zij verbannen werden.

Pak Samin is een man van ongeveer 48 jaren, met een fijn besneden gelaat, wèl ter tale en nog steeds, ondanks het lot dat hem thans als revolutionnair treft, overtuigd van de deugdelijkheid zijner grondstellingen en van de rechtvaardigheid zijner raadgevingen, die hem in conflict brachten met het gouvernement. Ook heden nog zette hij een paar zijner wijsgeerige en staathuishoudkundige theorieën met de kracht der volledige overtuigdheid voor ons uiteen. Zooals men zich wellicht herinneren zal, noemt Pak Samin zijne leer „Igama Adam" of „oorspronkelijke leer" tegenover Igama Basoel of de moderne leer. Tot de volgelingen van de Igama Basoel rekent hij ook de Europeanen en alle dienaren van het gouvernement. Pak Samin tracht zijne volgelingen in te prenten, dat zij naar de oude, oorspronkelijke wetten moeten leven. Volgens deze wetten zijn de productie-middelen gemeengoed, of liever ter beschikking van elk persoonlijk. Op land en bosch kan elk mensch gelijk recht doen gelden; het kappen van hout uit de bosschen is derhalve het persoonlijk onaantastbaar recht van iedereen. Ieder mensch is vrij om te doen en te laten wat hij volgens zijn eigen inzicht goed acht te doen of te laten; zoo behoeft men de wetten der overheid slechts op te volgen voorzoover de strekking dier wetten niet indruischen tegen de eigen persoonlijke overtuiging. Wie meent, dat geene belastingen behooren te worden gevorderd, behoeft geene belasting te betalen. In de verhouding tusschen de menschen onderling behoort elke handeling slechts te berusten op het zuivere begrip van het goede, zonder overlast van formaliteiten; het huwelijk tusschen man en vrouw bijv. behoort los te zijn van alle formeele handelingen; daartegenover echter gelden voor de samenleving van man en vrouw gestrenge principes van wederzijdsche trouw, welwillendheid en verdraagzaamheid. Op aan medemenschen uitgeleend geld mag geene rente worden berekend. Pak Samin verbindt sterk communistische begrippen op maatschappelijk terrein aan sterk individualistische begrippen op het terrein van het persoonlijke leven. Pak Samin's stelsel is berekend op eene volmaakte menschheid en kwam derhalve in botsing met de naakte werkelijkheid. Buitendien begonnen de volgelingen van den philosoof van Plosso den ouden Javaanschen droom van een nieuw rijk, het millennium der Javanen, te droomen, in welk rijk zij zelven tot hooge waardigheden stonden te worden geroepen. En zoo raakten in het Blorasche de poppen dermate aan het dansen, dat Samin en 8 zijner apostelen beschouwd moesten worden als gevaarlijk voor de rust en de openbare orde en de verbanning over hen werd uitgesproken.

Voor zooveel men iets wijs kan worden uit de gelaatstrekken van een Inlander, aldus de *Locomotief*, konden wij bij deze bannelingen, slachtoffers van het conflict tusschen fantasie en werkelijkheid, slechts gelatenheid waarnemen. Samin gaat met slechts enkele halve guldens in zijn gordel het nieuwe leven tegemoet; hij denkt zich als koelie te verhuren en heeft goed vertrouwen op de toekomst, die hem vergunnen zal, evenals te Blora, zich over te geven aan zijne bespiegelingen omtrent goed en kwaad, gegrond op oeroude overleveringen, welke hier en daar nog voortleven in de Javaansche desa.

Gedurende een jaar ontvangen de bannelingen *f* 10 's maands voor levensonderhoud.

* * *

Auto-dienst Tebing-Tinggi-Tandjong-Balei.

Naar men aan de *Deli-Courant* bericht, schijnt de auto-dienst tusschen Tebing-Tinggi en Tandj-Balei uitstekend te voldoen en ook goede zaken te maken, ten minste buiten de subsidie werd volgens onzen zegsman in de eerste maand een winst verkregen van *f* 1200. De inlandsche chauffeurs voldoen uitstekend.

* * *

De zorg voor den inlander en voor de paperassen.

Iemand van onze kennis, die 11 dagen op reis geweest is, zoo schrijft het *Soer. Hbld.*, deelt ons mede, dat hij in dien tijd geen enkelen Europeeschen of Inlandschen ambtenaar langs den weg

FEUILLETON.

Aan gene zijde van den Evenaar.

(Veertien dagen in een Nederlandsche Kolonie.)

Vertaald uit de Straits Times.

(Vervolg.)

Het gezondheidsoord van Oost-Java.

Wanneer men van de Preanger Regentschappen door Midden-Java naar het Tengger-Gebergte gaat, kan het niet falen, dat men getroffen wordt door het verschillend voorkomen der inboorlingen. De Soendaneezen van het Westen mogen de bedachtzaamheid missen van de lieden in de vlakte, de Javanen, maar ze zijn daarvoor levendiger van aard, wat hun aantrekkelijker maakt. Hun gemoed spiegelt zich af in de levendige kleuren hunner kleedij. In dit opzicht gelijken zij op de Japansche vrouwen. In de vlakten is somberheid in de kleeding karakteristiek, waar in het Westen donkerblauw de overheerschende kleur is, die den reiziger in gedachten terugvoert naar China en de zuidelijke Japansche eilanden.

Overal draagt de Javaan zijn kris in den gordel. Er is een groote verscheidenheid in de lemmeten, handvatten en scheden dier wapens. Op inlandsche wijze gedamasceerde krissen kosten belangrijke sommen. Iemand, die een vlug reisje door het eiland maakt, kan zich niet begrijpen waarvoor de Inlanders gewapend moeten zijn. Naar al wat er van verteld wordt, zijn zij een vreedzaam volkje, dat den Hollandschen bestuurder weinig last veroorzaakt; en zoo ze onder elkaar twistziek van aard waren, zou 't handzame wapen een bron van groot gevaar opleveren. In verloop van tijd zal echter wellicht het mes verdwijnen, zooals 't zwaard van beschaafd Europa verdween, een eeuw of langer geleden. Te Djokja wordt handel gedreven in krissen en messen, die te Birmingham vervaardigd zijn, en zoo ook te Semarang, Soerabaja en Batavia, zoodat wie een verzameling inlandsche wapens wil aanleggen, wel doet, zich de voorlichting van een deskundige te verzekeren, om echt van onecht te onderscheiden.

Sarongs en wie ze dragen.

Dezelfde opmerking geldt ook voor den aankoop van sarongs. De gewone sarong komt hoofdzakelijk van Manchester, vanwaar een uitstekende imitatie van het inlandsch maaksel wordt uitgevoerd.

Waar we ook kwamen evenwel, bleek ons, dat de inlandsche kunst nog niet geheel verloren is gegaan. Vrouwen zitten buiten haar kleine hutten dessins uit te werken in was, die uit kleine busjes vloeit.

Sommige, door de inlandsche aristocratie en de Europeesche dames gedragen sarongs zijn niet alleen mooi van patroon en uitvoering, maar ook zeer kostbaar. Het lag niet in onze bedoeling over het dragen van de sarong door de Hollandsche dames in het openbaar te spreken, een gebruik, dat door bijna iederen vreemden bezoeker op Java werd veroordeeld, maar waar we het nu toch over dat kleedingstuk hebben, moge hier de opmerking geplaatst worden, dat velen van de jongere en mooiere Hollandsche dames — in de hotels ten minste — de sarong hebben vaarwel gezegd en bij het ontbijt en aan de rijsttafel behoorlijk gekleed verschijnen. Iets slordigers en walgelijkers dan een dikke vrouw op sloffen, met bloote voeten, in sarong en een wit jakje, dat de al te weelderige vormen niet groot uitkomen, zonder ze te verbergen, kan men zich nauwelijks voorstellen. Persoonlijk gemak vóór het persoonlijk voorkomen, moge heel wel zijn tehuis, in de eigen woning, maar in openbare gelegenheden behooren de gevoelens van anderen te worden ontzien. Een toevloed van toeristen zou waarschijnlijk leiden tot radicale veranderingen in de kleeding.

Bij onze tochtjes in de nabijheid van Djokjakarta hadden wij volop gelegenheid de nijverheid der Javanen waar te nemen. Waar men ook ging, zag men lange rijen vrouwen, die zware vrachten op den rug droegen, dikwijls nog met een kindje in den slendang over de heup. Den vroolijken, coquetten blik der Soendaneesche vrouwen merkte men hier niet op. Allen schenen gedrukt door den ernst van een moeizaam physiek leven. Geen gezang hoorde men op de velden; nauwelijks keek er iemand op van het uitplanten der bibit, terwijl onze wagen voorbij ratelde. Onderwijl de moeders in de velden werkten, speelden de kinderen bij den weg of hielpen hun ouders nu en dan bij den arbeid.

Het verbaasde ons in deze vruchtbare vlakten hoe veelvuldig kropgezwellen onder de vrouwen voorkomen. Op onzen rit van Moentilan naar den Boroboedoer was er ten minste één op de 20 vrouwen, die daaraan leed. Wij spraken er met een Inlandsch ambtenaar over, toen wij te Moentilan op de tram wachtten, en hij verzekerde ons, dat die kwaal onder de lagere klassen merkwaardig veel voorkomt, maar dat de mannen er niet zooveel last van hebben als de vrouwen. De kwaal wordt door de Javanen „kondo" genoemd. Wij weten niet of door de Hollandsche ambtenaren eenig wetenschappelijk onderzoek naar de kwaal is ingesteld, maar 't zou wel van belang zijn te weten, waarom zij hier zoo veel voorkomt. Kropgezwellen brengt men gemeenlijk in verband met het leven in bergstreken; toch merkten wij er niets van in de Preanger en slechts hoogst zelden in de bergen van Oost-Java.

(*Wordt vervolgd.*)

gezien heeft. En toch staat het rijstgewas, als gevolg van de abnormale weersgesteldheid, alles behalve gunstig, hier en daar zelfs verontrustend....

Een goed kanselredenaar neemt een korten tekst en spint daar een sermoen van eenige uren uit; wij zouden het bovenstaand bericht als uitgangspunt kunnen nemen voor een artikel van ettelijke kolommen.

Gouv.-Generaal Van Heutsz heeft gewild, dat de heeren van B. B. het pad zouden opgaan, maar zij doen precies alsof zij niets gehoord hebben. De schrijftafel trekt hen aan, zooals de Loreley de schepen op den Rijn. Van de papieren schijnt eene magnetische bekoring uit te gaan.

Java heeft tegenwoordig meer dan ooit een „papier regiment".

En als het zoo blijft voortgaan, mag de regeering er wel eens over gaan denken, of het geen tijd wordt aan elken ass.-resident en controleur een dubbelganger toe te voegen, op hetzelfde traktement, belast met wat men noemt het „besturen" der afdeelingen. De ééne titularis wordt dan de schrijftafel-assistent-resident (of controleur) en de andere de tournée-assistent-resident (controleur).

Hoe vinden de heeren het idee? vraagt het blad.

***

Eene kruitfabriek in Ned.-Indië.

De Redactie van het *Soer. Hblad.* schrijft in het jongste weekoverzicht, dat wij ontvingen:

„Eenigen tijd geleden werd door een Duitscher concessie gevraagd voor de oprichting van eene kruitfabriek in Indië. Zoo'n inrichting had er al lang moeten zijn; ieder begrijpt hoe absurd het is, dat onze strijdmacht hier te lande in dezen afhankelijk is van het moederland. Zoo behoeft het niet te verwonderen, dat het verzoek gunstig werd ondersteund door den commandant van het Indische leger.

En het request ging naar Holland.

Natuurlijk werd het gewezen van de hand om een futiele reden." besluit het blad.

***

Vezelfabriek Kokos.

Zooals onze lezers zich wellicht zullen herinneren, is in November j.l. met de voorbereidende werkzaamheden tot heropening van de fabriek tot verwerking van de klapperhulzen te Koetoardjo een begin gemaakt. Deze zijn — naar wij thans in de Ind. bladen lezen — inmiddels beëindigd en tevens is het terrein van werkzaamheid uitgebreid met de vervaardiging door handwerk van kokosloopers, tapijten, karpetten, matten, voetvegers en bezems.

Uit den aard der zaak is handwerk duurder dan machinaal werk en kunnen daardoor de prijzen, die de administrateur voor genoemde werkstukken berekent, grootendeels niet lager gesteld worden dan die voor alhier uit Europa geïmporteerde geheel machinaal afgewerkte loopers enz., doch hiertegenover staat, dat handwerk, behalve het eigenaardig cachet, een groote sterkte bezit.

Voorloopig zijn in de hoofdplaatsen depôts gevestigd, terwijl ook rechtstreeks bestellingen kunnen worden gericht tot den administrateur te Koetoardjo.

***

Persvervolging.

Over de vervolging der twee Bataviasche Redacteuren in zake het openbaar-maken van archiefstukken sprekende, klapt Frits, de correspond. der *Sumatra Post*, het volgende uit de school:

„Mij rest nog het geven van een vroeger beloofde opheldering aangaande het feit, dat de redacteurs bij deze vervolging niet hetzelfde lot ondergingen als destijds de redacteur van De Locomot., toen hij weigerde den naam te noemen van dengene, die de z.g. geheime inlichtingen had verstrekt.

Het was te voorzien, dat ook nu de onbekende persoon, die de geheime stukken ter openbaarmaking aan de redactiën bezorgde, vervolgd, de redacteurs als getuigen gehoord en bij weigering den persoon aan te wijzen, door preventieve hechtenis daartoe gedwongen, dan wel die persoon zelf tot opheldering genoodzaakt zouden worden.

Die vlieger ging ditmaal niet op.

De scherpzinnige rechtskundige raadsman van den redacteur van Het Nieuws van den Dag van N.-I., Mr. Th. Thomas, had dezen laatsten aangeraden om, zoo het Openbaar Ministerie, toevallig in denzelfden persoon vertegenwoordigd als destijds te Semarang, toen de heer Vierhout zijn non possumus uitsprak, de zaak weder in denzelfden geest wilde behandelen, bezwaar te maken tegen het afleggen van den eed als getuige, aangezien hij vooraf den vervolgd wordenden persoon diende te kennen, wilde hij weten, of hij van het hem bij de wet verleende verschooning gebruik zou maken...

Daar zat het Openbaar Ministerie en was genoodzaakt den redacteur als beklaagde te hooren, terzake het openbaar maken van geheime archiefstukken, en toen heeft een verouderde Staatsbladbepaling dienst gedaan om tot veroordeeling te geraken."

„Zoo is het inderdaad gegaan," merkt de redactie van het *Nieuws van den Dag van N.-I.* daarbij op, en vervolgt:

„Wanneer dus wederom een Redacteur als getuige gehoord, wordt geprest tot 't noemen van den naam van een zijner berichtgevers, weet hij waaraan zich te houden."

WEST-INDIË.

Cacao-ziekte.

In de *Suriname* van 24 Januari jl. kwam 't volgende bericht voor:

„Op plant. De Morgenstond, Ben.-Suriname, heeft zich de gevreesde krulotenziekte in zeer eigenaardigen vorm voorgedaan. De kruloten vertoonen zich thans als trosbloesems en niet in de gewone gedaante. Dit verschijnsel heeft zich voorgedaan in een zeer jong stuk cacao, dat men vrij van kruloten meende en dat echter nu vol staat met de bedoelde tros-bloesems. Daarbij doet een vernielend insect — vermoedelijk Thrips — zich voor en veroorzaakt den dood der boomen, van onderen naar boven en niet omgekeerd als gewoonlijk.

Het Landbouwproefstation wijdt de aandacht aan dit verschijnsel."

Naar aanleiding van dit bericht heeft *Onze West* zich tot het Proefstation gewend met verzoek om inlichtingen, en vernam het volgende:

Van het bericht is slechts dit juist, dat cacaoboomen sterven in een stuk van de Morgenstond, en wel tengevolge van de gewone choetrdiplodiaziekte, die in de jaarverslagen van het proefstation al meermalen vermeld werd en die op dit oogenblik op verschillende plantages heerscht.

Geen bijzondere vorm van kruloten en geen vernielend insect.

***

Een „onwettige" vergadering.

Voor de uitgeschreven jaarvergadering van het Algemeen Nederlandsch Verbond te Paramaribo waren den 30n Januari een 40-tal personen opgekomen.

De notulen werden voorgelezen en gearresteerd, en vervolgens het lijvig jaarverslag voorgelezen, hetwelk applaus uitlokte. Uit het verslag bleek, dat de vereeniging krachtig groeit en het aantal leden ongeveer 500 bedraagt. Na een korte opmerking over het verslag, werd overgegaan tot verkiezing van een commissie voor het nazien der rekening en verantwoording.

Toen dit alles geschied was, stond een der aanwezigen op, om er op te wijzen, dat volgens de statuten de jaarvergadering in de maand Februari behoort plaats te vinden, terwijl het eerst 30 Januari was.

De fungeerend voorzitter, de heer F. C. Curiel, meende dat wel niemand er een verwijt van zal maken, dat de vergadering plaats vond nog eenige dagen vóór den daarvoor aangegeven tijd. Dit geschiedde trouwens op verzoek van 't hoofdbestuur, dat verzocht had om zoo spoedig mogelijke toezending van het jaarverslag. Het afdeelingsbestuur meende te moeten voldoen aan dezen wensch van het hoofdbestuur, te meer waar dit herhaaldelijk blijk gaf van zijn welwillende gezindheid tegenover de groep Suriname. Spreker vertrouwde, dat geen der leden deze handelwijze van het bestuur zou wraken.

Een der aanwezigen ter vergadering merkte hiertegen op, dat er slechts één lid behoefde te zijn, hetwelk de vergadering niet had bijgewoond, en aanmerking maakte op den datum van vergaderen, om al de dien avond te nemen besluiten onwettig te doen worden. Waarop de voorzitter antwoordde, dat juist een dergelijke opmerking er toe zou kunnen leiden, dat enkele kwaadwilligen de vergadering wraakten. Hierop vatte een ander bezoeker der vergadering vuur, en protesteerde krachtig tegen de veronderstelling van kwaadwilligheid bij afwezige leden.

Na een tamelijk verwarde en heftige discussie werd ten slotte besloten de vergadering als onwettig te beschouwen en een nieuwe vergadering te convoceeren in Februari.

***

Vrijstelling van zegel en leges voor voorschotten van kleine banken.

Bij verordening van 24 Maart 1900 werd vrijstelling van zegel en leges in 't leven geroepen voor aanvragen om renteloze voorschotten voor den kleinen landbouw. Nu het Gouvernement besloten heeft geen renteloze voorschotten meer te verleenen — om geen concurrentie aan te doen aan de districtsbankjes — is een voorstel ingediend bij de Staten om ook voor aanvragen van niet-renteloze voorschotten vrijstelling te verleenen van zegel en leges.

Gelijke vrijstelling wordt ook voorgesteld ten aanzien van de voorschotten der landbouwersleenbanken, die anders in ongunstiger conditie zouden blijven.

Het komt den Gouverneur voorts gewenscht voor om de vrijstelling uit te breiden tot de stukken, betreffende voorschotten, ten behoeve van de kleine nijverheid, verleend door bankjes van gelijksoortigen aard als de landbouwersleenbanken. Hij acht het niet onwaarschijnlijk, dat deze maatregel de oprichting van zoodanige instellingen — of de verruiming van het bedrijf der landbouwbankjes in die richting — zal bevorderen, wat ongetwijfeld een zeer toe te juichen gevolg zou zijn.

Uit den aard der zaak kunnen slechts bankjes van eene bepaalde soort onder de verordening vallen. De in het ontwerp opgenomen bepaling, dat zij aan zekere door den Gouverneur te stellen voorwaarden moeten voldoen, zal de gelegenheid verschaffen om de uitvoering dier verordening te houden binnen de grenzen van hare werkelijke bedoeling. Bankjes, die berusten op het gezonde beginsel der onbeperkte aansprakelijkheid van de leden, zullen in de eerste plaats mogen deelen in het voorrecht van de vrijstelling. Zeer beslist zal altijd op den voorgrond moeten staan, dat de voorschotverstrekkende bank geene inrichting zij, die het behalen van de grootst mogelijke winsten ten bate van enkelen beoogt. Uit de statuten der instelling moet blijken, dat zij inderdaad een volksbank is van den aard der banken, die, onder verschillende benaming, doch met gelijk doel, op dit gebied in Europa zooveel nut stichten.

Het schijnt voldoende de vrijstelling te beperken tot voorschotten, die een bedrag van *f* 300 niet te boven gaan. In Nederlandsch Oost-Indië is dezelfde grens aangenomen.

Van Vreemde Koloniën.

De Noordwestelijke grens van Engelsch Indië.

De Engelschen hebben op de noordwestel. grens van hun groote Aziatische kolonie met een even lastig volkje te doen als Nederland in den noordwestelijken uithoek van den Indischen Archipel.

Onlangs is nu weer een macht van 7000 man onder generaal Willcocks naar het land der Zakka-Khels getrokken, om dezen stam te straffen voor de herhaalde strooptochten op Engelsch grondgebied. De expeditie slaagde volkomen en de Zakka-Khels hebben beterschap beloofd. Is daarmee de rust voor goed verzekerd? De *Times of India* teekende ten aanzien hiervan het volgende aan:

„Alle gepraat over een weg door de Bazar-Vallei en van versterkte posten, door lieden uit den omtrek te bezetten, streeft het doel voorbij. De weg zou nergens heen leiden en de versterkte posten zouden even zoovele onnoodige aanvalspunten worden. De snelle marsch van de colonne Willcocks heeft aangetoond, dat de toegang tot het land der Zakka-Khels gemakkelijk genoeg is, en het denkbeeld van een militairen weg daarheen mag wel als een hersenschim worden losgelaten. Maar tevens zouden we wel willen, dat er zoodanige verandering in onze grenspolitiek mogelijk ware, die ons een middel aan de hand zou doen om die onverbeterlijke schurken van Zakka-Khels in bedwang te houden. Dit is nu de vierde maal, dat Britsche troepen de Bazar-vallei binnentrokken tegen de lieden van dien stam. Niemand gelooft, dat het de laatste maal is geweest. Het is mogelijk, dat het voor de Zakka's een onaangename teleurstelling is geweest, dat hun land niet zoo ontoegankelijk bleek als ze wel dachten, en dat hun verliezen zwaarder waren dan in hun gewone grensoorlogjes. Maar hun tijd is nog niet gekomen: zij wachten op den terugtocht der colonne. En dan, wanneer over een paar jaren de herinnering aan de expeditie zal zijn verflauwd, zullen de strooptochten weer opnieuw beginnen. Dan zal er weer niets anders op te vinden zijn, dan maar weer te slaan en terug te trekken. Dat is geen oplossing, die ons ook maar in eenige mate kan bevredigen, doch wij zien er niets anders op. Aan wegen en posten in die streek valt niet alleen niet te denken, zij zouden de kwaal nog verergeren."

Jammer, dat die Afridis, waartegen Engeland nu al 50 jaren vecht, niet in ons gebied thuis hooren. Wat zouden ze niet een prachtig thema opleveren voor onze vaardige critici, om over Neerland's onmacht voort te borduren.

Het zal onzen lezers wellicht interesseeren, om iets van die Afridi's te vernemen, waarover met het oog op den nu beëindigden tocht van generaal Willcocks in den laatsten tijd het een en ander in de dagbladen werd vermeld. Aan een schrijven aan de *Pioneer* van Allahabad in Eng.-Indië wordt 't volgende ontleend:

„De Afridi als soldaat — er dienen als Pathans reeds vele Afridi's in het Engelsch-Indische leger— is bij zijne officieren zeer gezien. Hoezeer hij rond voor alles uitkomt in zulke mate, dat het voor sommigen, die hem niet kennen, op gemeenzaamheid lijkt, kent geen soldaat beter zijn plaats en is er ook geen eerbiediger tegenover zijn meerderen dan de Pathan. Buiten dienst voelt hij zich een vrij man en stelt zich dan tegenover zijn officieren op gelijken voet als man tegenover man, maar daar hij zich altijd op zijn gemak gevoelt in hunne tegenwoordigheid is hij zelden vervelend.

Een algemeene fout van den inboorling is, dat hij de verzoeking niet kan weerstaan om te trachten uit de vriendschap van den sahib voor zich zelven munt te slaan. De Pathan maakt hierop een uitzondering. Komt het toevallig voor, dat hij het een of ander wenscht, dan zal die vriendschap hem niet weerhouden om met zijn verzoek voor den dag te komen, maar hij zal nooit met nevenbedoelingen die vriendschap zoeken. Als soldaat is hij dapper, maar nooit overmoedig, want met een goede dosis gezond verstand, die zijn deel is, en tengevolge van het voortdurend gevaar, waarin hij is opgegroeid, weet hij uitstekend zijn kansen te bere-

kenen. Een Pathan zal zich zelden in een kuil laten vangen, wanneer hij kans ziet bijtijds weg te komen. Hij is in dit opzicht juist de tegengestelde van den Sikh, die overmoedig is en uit reinen overmoed juist de gevaarlijkste plekjes zoekt.

Dan is de Afridi als soldaat, heel wat anders dan de vrije burger van zijn stam. Evenzeer als men hem in dienst het puik der soldaten kan noemen, heeft hij als vrij man recht op den titel van compleeten duivel. Hij is dan een encyclopaedie van alle bekende ondeugden, trouweloos, hebzuchtig, verraderlijk en laf, en vooropgesteld, dat er voor hem zelven weinig gevaar bij is, zal hij een ander dooden om 'n nietigheid, als een leege patroonhuls, en zelfs ook wel bij wijze van tijdverdrijf. Hij heeft geen begrip van recht of onrecht, is een dief, een straatroover en moordenaar daarbij; zonder eenige bepaalde godsdienstige gevoelens is hij een bigot, fanaticus en ziet op Hindoes en alle andere inboorlingen neer als heidenen, die overal, waar hij ze ontmoet, behooren te worden uitgeroeid. Niettegenstaande al deze onvolmaaktheden is er iets schilderachtigs, ja gaat er zelfs eenige bekoring uit van heel het doen en laten en zijn van den Afridi. Zoo kan men van hem niet zeggen, dat hij is als alle andere menschen, en, daar hij het tegengestelde is van een quantité négligeable, komen zij, die met hem te maken hebben, er toe zijn fouten over het hoofd te zien. De schuld daarvan ligt niet aan hem of slechts weinig. Hij is het logisch resultaat van zijn omgeving en kan billijkerwijs daarvoor niet verantwoordelijk worden gesteld.

Vrijheid en een mooi physiek zijn zoowat het eenige, waarmee de Voorzienigheid hem bedeelde; want zijn land brengt slechts s'eenk ompen voort, die niet te verhandelen zijn. Tenzij hij zijn geliefde rotsen verlaat, kan hij zelfs niet in de geringste behoeften voorzien zonder roof. Diefstal is daarom een dagelijksche noodzakelijkheid en wanneer hij nu maar niet dadelijk klaar stond om zonder voldoende redenen daarbij geweld te gebruiken, zou men hem al evenmin kunnen verwijten een dief te zijn, als dat wij zouden verdienen te worden geprezen voor onze eerbiediging van den eigendom.

Wat hem bijzonder kenteekent is zijn minachting voor speldeprikken. Heeft een Afridi bepaalde aanleiding tot wrok, dan zal hij zijn vijand het leven niet zuur maken door kleine plagerijen, maar hem bij de eerste, geschikte gelegenheid neerschieten.

Van alle vreemdelingen kan hij de Engelsche sahibs nog het best verdragen, en er is reden te gelooven, dat, wanneer zijn fanatisme ook Engelschen niet ook in zijn oog tot Kafirs verlaagde, hij werkelijk veel met hen op zou hebben. Van zijn officieren houdt hij als soldaat bepaald veel. Op Lall Bazaar in Calcutta zijn voorts in de beide laatste jaren meer aanslagen op Europeanen gedaan dan aan de noordwestelijke grens, sedert de Engelschen daarmee kennis maakten. De Engelsche dames kunnen te Pesjawar vrijelijk in de drukste straten zich bewegen zonder eenigen overlast, als die, waaraan ze te Calcutta en in andere groote steden in het zuiden zijn blootgesteld. De Afridi zal zelden een dame zoo brutaal opnemen als men dat elders van den inboorling gewoon is. Iedereen, die Pesjawar en de andere grensstations kent, weet ook hoe elke op zich zelf staande Engelschman aan de genade of ongenade der Afridis van de omliggende heuvels is overgeleverd. En wanneer men nu bedenkt, dat het aantal Europeanen, die in een tiental jaren door hunne handen een gewelddadigen dood stierven, op de vingers kan worden nageteld, moet men toegeven, dat zij op eenige toegeeflijkheid aanspraak hebben.

* * *

De Engelsche Kroon Agenten.

Wij meldden onlangs naar aanleiding van het voornemen der Fransche regeering, in een wetsontwerp belichaamd, om het stelsel der Engelsche kroonagenten te copiëeren, dat dit stelsel in de betrokken Engelsche kroon-koloniën alles behalve gewaardeerd wordt.

Nu zien we dan ook weer de *Straits Budget* in haar nummer van 13 Februari ll. over dit stelsel den staf breken, naar aanleiding van het feit, dat de afgevaardigde Claude Hay dat onderwerp in het Lagerhuis te berde had gebracht. Het blad hoopte, dat de heer Claude Hay zich niet met vage beloften zou laten afschepen, maar op een nauwgezet onderzoek zou aandringen, ten einde de koloniën uit hare slavernij te bevrijden:

„Het dient eens voor al uitgemaakt, schreef het blad, dat de kroonagenten geen deel uitmaken van den Civil Service en met het departement van koloniën niets hebben uit te staan. Wanneer hierop telkens weer genoegzaam de aandacht wordt gevestigd, zullen de niet-ambtelijke leden der wetgevende raden in de kroon-koloniën ten slotte zich wel genoopt voelen om zich schrap te zetten tegen de tirannie van het departement van koloniën, om de koloniën te dwingen, veelal tegen den raad der ambtenaren in die koloniën, alles wat zij behoeven door tusschenkomst van die niet-ambtelijke instelling te laten komen, welke aan de koloniën geen bijzondere faciliteiten kan bieden noch aanspraak kan maken op bijzondere kennis van zaken of buitengewone bekwaamheid. Dit is gebleken uit de door de koloniën opgedane ondervinding en deze kolonie in het bijzonder heeft geen reden bijzonder dankbaar te zijn voor de diensten der kroonagenten.

Wij eischen het recht om ter markt te gaan daar waar men het goedkoopst terecht komt. Dat recht zal zeker niet door een liberale regeering worden ontkend. Wij eischen het recht om de kroonagenten verantwoordelijk te stellen voor de uitvoering van bevelen, gelijk het geval is tusschen een handelshuis en zijn agenten. Dat recht zal ook wel niet door een liberale regeering worden betwist. Wij eischen 't recht om ons eigen geld ter plaatse zelve uit te geven, waar knoeierij n worden vermeden, waar het werk evengoed kan worden verricht als door de kroonagenten. Ook dit recht zal zeker niet door een liberale regeering worden betwist.

„Het voorbeeld nu onlangs van de toezending van uniformen voor de politie-dienaren, is 'n voorbeeld van ongepaste inmenging in plaatselijke aangelegenheden door de kroon-agenten en het departement van koloniën. Wij noemen beide, omdat zonder de instemming van het ministerie v. koloniën deze man er van doen, om tot de laatste cent uit de koloniën te halen, onmogelijk zoude zijn. Het is daarom dat wij ons verzetten tegen de beloften van den heer Winston Churchill, om de zaak door een departementale commissie te laten onderzoeken, en wij vertrouwen, dat de heer Claude Hay zich slechts met een onafhankelijk onderzoek zal vereenigen. Wordt de belofte daartoe gegeven en worden dan plaatselijke onderzoekingen ingesteld, dan zijn wij overtuigd, dat het resultaat zal zijn de opheffing van het huidige stelsel, of een zóó grondige verandering van dit stelsel, dat het niet meer zoo verderfelijk voor de koloniën werkt. Wij wenschen geenszins de kroonagenten in nauwe relatiën tot 't ministerie van koloniën gebracht te zien. De kolonie verlangt bevrijd te zijn van den dwang, die thans op haar rust in zake aanschaffing van het benoodigde."

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

Ons Volksbestaan. Januari 1908.

Het orgaan van de groep Ned.-Indië van het Algemeen Ned. Verbond van Januari bevat o. m. een artikel van *Dr. F. P. H. Prick van Wely*: „*Indië als litterair wingewest*", waarvoor we een oogenblik aandacht vragen, en maar ineens met de deur in 't huis vallen.

„Ja, die Oost, de terra incognita — zegt schrijver — voor de huisbakken bij moeders pappot hokkende Hollanders, sedert Bas Veth zijn haatdithyrambe schreef méér dan ooit in het slechtste blaadje uit het verdoemboekje, wat kan nu uit dat overzeesche Nazareth komen? In de politiek onmondig, maatschappelijk genegeerd, of met den nek aangezien als laatste traditioneel toevluchtsoord voor mislukte fils de famille, durft het in de kunst mee willen tellen?"

Waarop hij vervolgt: „Al lijkt het vermetel, toch waag ik 't hier een Indië te laten zien, dat wat hooger staat dan het land van de peper, koffie en tabak, het land van de poenen en patsers, zooals men ons wijs wil maken, nl. Indië als litterair wingewest: al is ook daar niet alles goud wat er blinkt of voor goede munt wordt aangenomen."

„Wat de autochthone litteraire kunst van Indië betreft, behoort dit heerlijke land eigenlijk nog tot de „woeste gronden" — ten minste het is te hopen, want dan is de kans niet uitgesloten, dat er nog eens schatten van schoonheid aan het licht zullen komen, stralend van exotische weeldepracht, die ook de Westerling met vreugde en verrukking begroeten zal. Voorloopig moet de hiergeborene echter nog bij hem, den „zoon der lauwe Westerstranden" in de leer en zien hoe hij zijn kunstterreintje te ontginnen weet en — vruchtbaar te maken."

„Dat de Westerling, met name de Nederlander, zijn kunst vruchtbaar maken kan heeft hij voor een deel ook te danken aan de omstandigheid, dat Indië in vroeger eeuwen door Hollandsche kooplui veroverd om zijn specerijen, nu in de laatste vijftig jaren langzamerhand een wingewest geworden is van het intellectueele Europa, waar velen met belangstelling het geestelijk leven van het moederland volgen en trachten mee te leven."

„Niet het minst zijn het natuurlijk de litteratuurprodukten waarvan men met graagte kennis neemt, en ik verbeeld mij zoo dat men ook in het materieele opzicht Indië als litterair wingewest wel eens wat erg onderschat. Er zou op de dure romans in één of meer deelen zeker voor de schrijvers heel wat minder winste overschieten, als Indië niet een vrij hoog percentage van de oplage voor zijn rekening nam ten behoeve van de zich steeds vermeerderende en uitbreidende leesgezelschappen en van de leestafels en sociëteiten."

„En ook voor de tijdschriften is het heel wat waard, als zij hier in Indië verzekerd zijn van een vast aantal inteekenaren, dat zonder overdrijving op eenige honderden geschat mag worden."

„Dat verder particulieren er niet tegen op zien voor eigen rekening zich ten bedrage van een honderd of twee honderd gulden op tijdschriften te abonneeren, mag voor de moederlandsche uitgevers wel een aansporing zijn om het Indische publiek, dat zij allerminst verachten kunnen, wat spoediger op de hoogte te brengen van wat er uitkomt: of uitkomen zal, dan nu pleegt te geschieden..."

„Weten verder onze journalisten wel voldoende, dat Indië nog altijd in het litterarische een flink voorziene en gewilde melkkoe is, die honoraria geven kan, waarnaar men zich in Holland de vingers likken mag?"

Na deze inleiding laat de schrijver dan de revue passeeren een aantal auteurs van meer of minder naam op Nederlandsch-Indisch litterair gebied. Ongetwijfeld geeft hij daarbij blijken van groote belezenheid; de verdiensten van Dr. Jan ten Brink, Multatuli, Augusta de Wit, Henri Borel en Jasper, om van anderen niet te spreken, worden door hem in het licht gesteld. Minder goed is hij in dit verband te spreken over de voorgangers van Multatuli, de novellisten in de jaarboekjes Warnasari, Bianglala, de N.-I. Muzenalmanak enz.

„Wie neemt — zegt hij onder meer — nu nog een boek ter hand van den bijzonder vruchtbaren F. C. Wilsen, eigenlijk een Duitscher van geboorte, die in 1868 als F. C. W. zijn Lain Doeloe, lain Sekarang of voorheen en thans, Schetsen uit Oost-Indië, een roman in twee deelen, loopende over de jaren tusschen 1840 en 1846, de wereld inzond?" Wilsen meende het goed, maar hij schreef te veel, oordeelt Dr. Prick. „De meester in hem kon niet aan het woord komen omdat, zoodra hij de pen ter hand nam, de Duitsche Klatschliese, die in hem stak, met zijn bezinning op den loop ging." Enz. enz.

Dr. Prick van Wely zegt in een noot, dat zijn opstel een eerste schets, dus... niet volledig is en hij zich voor aanvullingen aanbevolen houdt.

Aan dien wensch is o. i. moeilijk te voldoen op deze plaats, waarom we ons zullen bepalen tot een enkele opmerking, die de schrijver ons wel ten goede zal willen houden.

De heer Prick maakt den Hollandschen uitgevers er een verwijt van, dat zij aan hunne uitgaven in Indië geen voldoende publiciteit geven, hetgeen wij niet maar zoo voetstoots aannemen, integendeel: de Indische uitgevers geven zich in den regel geen de minste moeite om Ind. pennevruchten naar Holland te zenden en daar een afzetgebied te doen vinden; aan ieder, die zich op het gebied der bibliographie, in den ruimsten zin genomen, beweegt, is dit feit bekend.

Verder moge zijne bewering, dat het voor de Ned. tijdschriften heel wat waard is, dat het aantal Indische inteekenaren zonder overdrijving op eenige honderden mag worden geschat en particulieren er niet tegen opzien voor eigen rekening zich ten bedrage van een honderd of twee honderd gulden op tijdschriften te abonneeren waarheid bevatten, maar dan kunnen wij ons niet begrijpen, dat — wanneer wij het nu bijna vier jaren bestaande Weekblad voor Indië uitzonderen — geen enkel litterair periodiek den strijd om het bestaan in Indië heeft kunnen volhouden, zelfs het tijdschrift *Het Daghet* niet, een maandblad, dat slechts één jaargang — 1905-1906 — mocht beleven, niettegenstaande het zich kon beroepen op een groote staf Indische medewerkers van naam en o. i. wat innerlijk en uiterlijk betreft zich gerust kon meten met dergelijke periodieken in Holland.

En ten slotte deze opmerking:

Dr. Prick van Wely vraagt: Wie neemt bv. nu nog een boek ter hand van den bijzonder vruchtbaren F. C. Wilsen, waarop wij antwoorden: wel niemand minder dan Dr. Prick-zelve; zelfs volstaat hij niet met persoonlijke kennismaking, doch vindt de versmade pennevruchten blijkbaar zoo interessant dat hij ook anderen er van laat profiteeren. Het bewijs? In het Weekblad van Indië dd. 6 Mei '06 (3e jaargang No. 2) schreef Dr. Prick een artikel: Van tempo doeloe — Hoe de indigoboeren fuifden in den goeden ouden tijd —, welk artikel een letterlijk brokstuk is van Wilsen's boek Lain doeloe lain sakarang, of voorheen en thans (dl. II bl 193 e. v.)! We willen volstrekt geen verband zoeken tusschen dit feit en „de litterarische Indische melkkoe, die honoraria geven kan waarnaar men zich in Holland de vingers likken mag" — keurige litterarische beeldspraak!, maar dat Dr. Prick v. Wely zich leelijk heeft versproken, zal hij toch met ons moeten eens zijn.

Met verlangen zien wij inmiddels het vervolg zijner litterarische beschouwingen tegemoet.

* * *

Cultura. Maart 1908.

De heer *F. A. von Stürler* schreef in dit nummer een interessant artikel: *De dieren in en om de woningen in Ned. Oost-Indië.*

„Zij, die zich de moeite willen getroosten — aldus vangt de schrijver aan — enkele boeken over Indië te lezen, zullen spoedig te weten komen, welke de hoofddieren dier gewesten zijn. Lastiger is het, zoo niet ondoenlijk, om op deze wijze er achter te komen, welke dieren de menschelijke woningen tot verblijfplaats uitkiezen of bezoeken en welke eigenaardigheden de z.g. huisdieren bezitten."

De lezers met die minder bekende of liever beschreven diersoorten in kennis te stellen is nu het doel van zijn schrijven.

In de eerste plaats noemt hij de bruine mieren— sémoet — die in vele soorten voorkomen en heel wat last veroorzaken door overal op en in te kruipen, vervolgens een venijnig stekende zwarte mier, die in huis wordt gebracht met verschillende vruchten, zooals ramboetan's en djamboe's; en eindelijk de witte mier (rajap), bekend om haar vernielingen van houtwerk. Andere houtvernielers zijn de houtbij (koembang) en houtwormen (boeboek). 't Aantal vliegen (laler) is minder groot dan in Holland; ook spinnen (laba-laba) zijn niet talrijker dan in patria. Van wege de vochtigheid ontmoet men in de mandiekamer soms een padden-soort (bangkong) en een schorpioen (kala-djengkieng).

Verder vermeldt schrijver de onafgebroken nachtelijke concerten van amphibieën, insecten e. a., zooals krekels (djangkeriek), kikvorschen (kôdok), de zgn. gecko (lòkè). Natuurlijk worden de muskieten niet vergeten; de tjietjak (een soort muurhagedis); ratten en muizen. Iets langer verwijlt schrijver bij de huisdieren: honden, katten, paarden, muildieren, sapie's, varkens, kippen enz. enz.

* * *

Tijdschrift van het Bataviaasch Genootschap van K en W. Deel 50. Afl. 3.

Deze aflevering is geheel gevuld met een studie van *Dr. R. Römer*, geneesheer der De'i-maatschappij, getiteld: *Bijdrage tot de geneeskunst der Karo-Batak's*, waaraan wij het navolgende ontleenen: „Alle natuurvolken zijn voor pijn zeer ongevoelig, zoo ook de Batak's. Het wondverloop is echter bij hen niet zoo gunstig als bij andere natuurvolken: wellicht als gevolg van hun overgroote onzindelijkheid en misschien ook tengevolge van de thans vrij veelvuldig onder hen voorkomende syphilis.

Zindelijkheid is voor den Batak een onbekend begrip. Ter verwijdering van eene te overvloedige vuilnis uit zijne duistere woning, waarin nimmer een zonnestraal binnenvalt, heeft hij eenvoudig een opening in den vloer aangebracht, door welke aan zijn mestvaalt onder het huis gelegen, steeds meer materiaal wordt toegevoerd. Met deze welkome afvalsproducten voeden zich de talooze varkens, die de geliefkoosde huisdieren van den Batak zijn en in grooten getale vrij onder het huis rondloopen, naast den hond, aan welke het uitlikken van het vaatwerk wordt overgelaten, een voor den Batak gewone wijze van reiniging, in plaats van de huishoudelijke wassching.

Wellust en geringe kieskeurigheid op zijn voedsel zijn twee voorname kenmerken van zijn ras. De geslachtelijke omgang der seksen is nauwelijks aan een enkelen band onderworpen, zoodat de groote losbandigheid gesanctioneerd wordt, waarbij vooral het schaamtegevoel blijkt nog op een zeer lagen trap van ontwikkeling te staan...

De eetlust van den Batak gaat vaak in vraatlust over. Voor een Batakmaag is alles geschikt; evenals alle natuurvolken kan de Batak eene verbazende hoeveelheid vleesch verorberen, doch evenzeer ook lang zonder voedsel leven. Het vleesch van reeds in verregaanden staat van ontbinding verkeerende beesten, als tijgers, olifanten, vleermuizen of ander landgedierte, of ook bedorven eieren, zijn door hem nog op prijs gestelde lekkernijen! Blijkbaar is zijn reukorgaan zeer weinig ontwikkeld en zijn maagdarmkanaal weinig aantastbaar voor de gevolgen van het nuttigen dier bedorven vleeschsoorten."

Na deze voor de Bataks zeker weinig vleiende inleiding gaat schrijver over tot eene beschrijving van hun zieleleven. Het aardsch bestaan van den Batak hangt nauw samen met zijn „tendi" of ziel. Volgens zijn bijgeloof kan de tendi 't lichaam verlaten door allerlei aandoeningen; deze vlucht heeft onmiddellijke gevolgen, voornamelijk zich in ziekten uitend. Hier ligt — volgens schr. — een voorname factor in de aetiologie der ziekten. Blijft de tendi langer dan vier dagen weg, dan moet de mensch sterven. Het terugroepen dier tendi speelt een voorname rol in de Bataksche geneeskunst en behoort tot de wonderdadige werkzaamheden der Batakpriesters, der goeroe's, — de medicijnmeesters —, vaak ook der datoe's, de adellijke Bataks.

Vervolgens treedt de schr. meer in bijzonderheden omtrent de bijgeloovige gebruiken bij ziekten, om daarna over te gaan tot de vermelding van een groot aantal kruiden en gewassen, waaraan de Batak geneeskrachtige eigenschappen toeschrijft, en bij verschillende ziekten aanwendt. Begrijpelijkerwijze kunnen wij Dr. Römer in deze beschouwingen niet volgen, doch vestigen niettemin gaarne de aandacht op zijne verhandeling over de Batak-bevolking, een volksstam, die onze belangstelling in elk opzicht waard is.

Wij achten het van belang hier letterlijk te doen volgen hetgeen de directie van het B. G. op den omslag dezer aflevering bekend maakt:

De Directie van het Bataviaasch Genootschap v. Kunsten en Wetenschappen heeft in hare vergadering van 11 Januari jl. besloten, om ter bevordering van de studie der door het Genootschap behartigde takken van wetenschap, een honorarium van ƒ25 per vel druks van 16 pagina's beschikbaar te stellen voor de schrijvers van artikelen, welke voor opname in het Tijdschrift voor Taal-, Land- en Volkenkunde in aanmerking komen."

Verslag van de Derde Jaarmarkt-Tentoonstelling te [illegible] je door J. E. Jasper. B[illegible]ta [illegible] dsdru [illegible] 9

In het jaar 1907 werd voor de derde maal te Soerabaja een zgn. jaarmarkt-tentoonstelling gehouden, die evenals de beide vorige — de couranten gaven indertijd uitvoerige verslagen — in alle opzichten een succes is geweest, dank zij het initiatief en den durf van den heer J. E. Jasper. Ja, in één opzicht heeft deze tentoonstelling zich toch van hare voorgangers onderscheiden, namelijk: zij heeft een belangrijk geldelijk overschot opgeleverd.

Veel van wat in dit verslag van den heer Jasper staat aangeteekend was ons reeds bekend door genoemde persverslagen, zoodat we meenen te mogen volstaan met een opsomming der hoofdstukken waarin het is verdeeld, te weten: I. Rondgang op het terrein; II. Metaalbewerking; III. Hout-, bamboe- en vlechtwerk; klapperdop; IV. Batik- en-tjapkunst, weef en borduurkunst, kralenwerk; V. Voorwerpen van Balische kunstnijverheid; VI. De overige rubrieken. Ooftteelt. De kampong toekang. Voorts Bijlagen, waarin A. Lijst der bekroningen; B. Regeling voor de vliegerwedstrijden; C. Verantwoording van inkomsten en uitgaven.

Een aantal platen zijn aan het verslag toegevoegd, waarvan de prachtig bewerkte bokor of spoelkom „ongeveer 4 maanden geleden te Soerabaja gemaakt" wel het meest de aandacht trekt.

* * *

Jaaroverzichten van den handel in koloniale produkten 1907. Amsterdam. J. H. de Bussy. 1908. 4°.

Telken jare geeft de heer De Bussy, als bijvoegsel van de Indische Mercuur, genoemd overzicht, dat voor den handel in de eerste plaats van zeer groot nut moet zijn.

Thans bevat het overzicht gegevens betreffende Suiker, Koffie, Thee, Tabak, Indigo, Drogerijen, Bindrotting, Copra, Fijne werkhouten enz., Rijst, Specerijen, Kina, Huiden, Cacao, Katoen, Kapok, Tin, Arak en Rum, Petroleum, Scheepvaartbeweging en vrachten in Ned. Indië, terwijl ten slotte gegeven wordt een kort overzicht van den loop der Indische waarden op de Amsterdamsche Effectenbeurs opgenomen en de tabellen van de hoogste en laagste noteeringen, van week tot week in 1907.

* * *

Wij besluiten ditmaal ons weekoverzicht met het weergeven van den inhoud der na te noemen periodieken.

Weekblad voor Indië 1907—1908. No. 42.

De Raad van Nederlandsch-Indië, door M. van Geuns. — De Afrikaansche slaapziekte, door R. A. Ezerman. — Van 't oude Soerabaja, door Gabriël: slot. — Een feest in de binnenlanden. — In memoriam-C. J. van Haastert (directeur v/d kweekschool voor Inl. onderwijzers te Bandoeng), door R. B. M. — Enz.

De Indische Mercuur 1908. No. 10.

Factoren waarvan de qualiteit der thee afhankelijk is, door Dr. A. W. Nanninga. — Rubberscraps door A. H. Berkhout. — Over den oorsprong van den Liberia-koffieboom. — De tin-exploitatie op Banka, Billiton en Singkep in 1906/7. — Verslag van het onderzoek naar goud in het Lawa-gebied. — Uitgifte van het Lawa-gebied en de terreinen der Maatschappij Suriname. — Taxatie oogst 1908 der particuliere koffielanden in Oost-, Midden- en West-Java en gouvernements koffieoogst. — Kultuurberichten. — Enz.

Indisch Genootschap. Vergadering van 18 Febr. 1908.

De wetsontwerpen tot wijziging en aanvulling van de Indische comptabiliteitswet en van het Indisch regeeringsreglement. (Voordracht, met discussie, door Mr. N. G. Pierson.)

Inspectie van den Landbouw in West-Indië. Bulletin No. 10. Januari 1908.

Bijdragen tot de kennis van het fermenteeren der cacao, door Dr. J. Sack. — Het „waschverlies" bij de cacao, door denzelfden.

Vervolg opgave der bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeskamer, Heulstraat 17, Den Haag.

De Javabode t/m 19 Februari;
Het Bataviaasch Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. N.-I. idem;
De Sumatrapost t/m 18 Februari;
Het Soerab. Handelsblad t/m 18 Februari;
De Ind. Mercuur No. 11;
De Indische Financier No. 41;
Brochures over de fusie der Nederlandsche en Ned.-Indische Officierskorpsen.

O[illegible]ciëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 14 Febr. 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte, 2 jaar verlof naar Europa, aan den onderwijzer 3e kl. J. L. Ch. Guiot; wegens langdurigen dienst, 1 jaar verlof aan Mr. M. B. van Meerten; wegens ziekte, één jaar aan den stationschef bij de S.S. op Java A. B. C. Koorevaar.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de hoofdingenieur-titulair B. O. W., J. C. Ribbers; de leerling-opziener bij het Boschwezen J. F. Deijkerhoff; de commies op het res.-kantoor te Bandjermasin, W. F. Arends, en de klerk bij het post- en tel.kantoor te Balikpapan, L. H. Blanken.

Benoemd: tot griffier van de Landraden te Sragen en Wonogiri W. F. Pfaff; van den Landraad te Trenggalek, W. Claase; tot asp.-ingenieur B. O. W., J. H. Levert en H. C. P. de Vos.

Tijdelijk gesteld: ter beschikking van den Directeur van B. O. W., S. Snuyf, asp.-ingenieur.

Benoemd: tot wedono van Koppo (Bandoeng) Raden Wiradilaga; van Tjiheulang (Tjiandjoer) Raden Wiratanoeningrat; van Tjidjoelang (Soekapoera) Raden Tjakra Prawira; van Tandjoengsari (Soemedang) Raden Kandoeran Satja Koesoema.

Ontslagen: wegens vertrek, eervol de deurwaarder V. H. van Ossenbruggen.

Benoemd: tot deurwaarder te Rembang W. G. C. Gabeler.

Toegelaten: tot uitoefening van de artsenijbereidkunde in N.-I., Mej. A. A. Landré.

Militair Departement.

Geplaatst: te Batavia de militaire paardenarts J. A. Gunst.

Overgeplaatst: van Djokjakarta naar Batavia de off. van gezondheid 1e kl. S. W. van Hettinga Tromp; van Batavia naar Atjeh en Onderh. de off. van gezondheid 2e kl. P. R. d' Arnaud Gerkens; van Makassar naar Salatiga de mil. paardenarts J. van Slooten.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de 2de machinist bij de Gouvernementsmarine G. E. Langenberg.

* * *

Uit de Javasche Courant van 18 Febr. 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, 1 jaar verlof naar Europa aan het lid der Alg. Rekenkamer H. W. Kloos; aan den chef der 3e Afd. S.S. op Java A. Bryan en aan den ass.-res. van Banda J. B. Leon.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de adj.-chef der 4e Afd. S.S. op Java I. R. Brouwer; de hoofdingenieur 1e kl. B. O. W., J. de Booy; de klerk bij de S.S. op Java P. A. W. Hooff; en de commies der 3e kl. bij den post- en telegraafdienst Mej. W. H. Kieffer.

Tijdelijk belast: met de waarneming der betrekking van secretaris der res. Padangsche Bovenlanden T. M. Harthoorn.

Benoemd: tot commies op het residentiekantoor te Palembang F. H. Claus; te Bengkalis F. A. L. v. d. Smitte; tot secretaris der ass.-res. Billiton F. A. Palmer van den Broek; tot griffier van den Landraad te Brebes A. S. Ramakers van Praag; van de Landraden te Ngawi en Magetan, H. N. Klerks; tot controleur bij het B B. buiten Java R. J. Koppenol en H. J. Ch. Brunet de Rochebrune; tot architect bij B. O. W., E. de Graaf.

Ontslagen: op verzoek, eervol, als deurwaarder, buiten bezwaar van den lande, H. J. M. de Man te Toeban.

Benoemd: als zoodanig H. W. E. Heidsieck.

Geplaatst: in de res. Tapanoeli de controleur A. H. Philips.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl., W. J. van der Dussen en J. Langendam, en geplaatst repect te Makassar en Depok.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, een jaar verlof naar Europa aan den kapt. der inf. D. van Geuns.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de dir. offic. van gezondheid 2e kl. Ph. A. F. Maier.

Gedetacheerd: bij het 2e bat. inf. te Magelang de 2e luit. der art. J. T. Mojet.

Overgeplaatst: naar de Westerafd. van Borneo de kapt. der inf. W. C. Pruis te Willem I; naar Banka de 2e luit. J. W. H. Kramers te Tjimahi; naar Medan de 2e luit.-kwartierm. H. J. C. Wolff.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de 2e stuurman bij de Gouv. marine P. P. Walter.

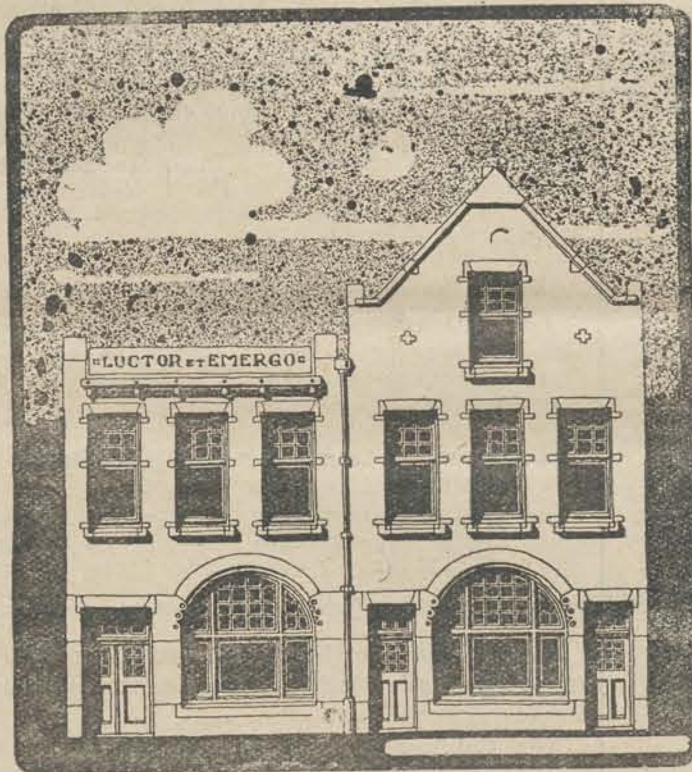
Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagiers van het stoomschip Salak; gezagvoerder A. van Leeuwen; van Rotterdam naar Nederl.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: Mevrouw Wed. A. A. van Bemmelen—Kloppert; H. van der Meer.

Te Marseille zullen zich inschepen: Jhr. J. W. F. van den Bosch en echtg.; G. L. Waanders met echtg. en 2 k.; J. G. C. Hooghwinkel met echtg. en 1 k.; E. Gobee en echtg.; C. J. van der Burg en echtg.; W. A. Rotteveel met echtg. en 2 k.

„LUCTOR ET EMERGO"

RÉPUBLIQUE FRANÇAISE

No. 13 Vrijdag 27 Maart 1908 8ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f1.50 tot f.— 'sjaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

I. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Herinnering aan de Hoofdbestuursvergadering te 's-Gravenhage, Heulstraat 17, te houden op ZATERDAG den 28sten MAART a. s., te 1½ uur n.m.

Punten van behandeling:

a. Punten sub. 1 t/m. 4 Art XV, 3e alinea der Statuten.
b. Voorstellen, betreffende de redactie v. h. Weekblad.
c. Voorstellen, betreffende de restaurant.
p. Voorstel, om bij de begrooting een post uit te trekken voor steun aan vereenigingen, die in gelijke richting werken als de onze, en aan Commissies voor Indische belangen en noodlijdenden.

II. Van de Afd. 's GRAVENHAGE:

JAARVERSLAG.

In het afgeloopen jaar zijn als nieuwe Bestuursleden opgetreden de heeren:
C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, in kwaliteit van Vice-Voorzitter, later van Voorzitter.
F. Th. SCHRöDER.
H. J. ZEGERS DE BEYL, en
P. ZEYDEL.

Zulks in plaats van Mevr. N. van Zuylen—Tromp; de heeren Mrs. G. van Slooten en G. C. Douwes Dekker, die zich niet herkiesbaar stelden en den heer Gonggrijp, die Den Haag verliet.

Later trad nog af de heer G. L. Kepper, die als Voorzitter door den heer C. R. Bakhuizen v. d. Brink werd vervangen, terwijl Mej. Elise A. Haighton de functie van Secretaresse op zich nam. De heer R. Huygen de Raat ontvalt 't Bestuur door vertrek naar Indië, en de heer H. J. Zegers de Beyl door drukke werkzaamheden.

Wat het aantal leden betreft, is dat van 918 op 845 teruggegaan, waarvan echter niet allen voor de Vereeniging zijn verloren, want 15 vertrokken naar Indië, bleven lid, en 18 gingen bij andere afdeelingen over, terwijl wij van 17 het overlijden te betreuren hadden.

Aan het voornemen om den zetel van het Afdeelings-Bestuur naar Heulstraat 17 te verplaatsen (zie vorig verslag), is gevolg gegeven.

Evenals in vorige jaren, trachtte het Bestuur door het houden van lezingen, bij de leden belangstelling te wekken. In Januari sprak de heer F. Almerood uit Amsterdam over Suriname, en 24 Februari zou de heer W. O. J. Nieuwenkamp andermaal een voordracht houden, en wel over Bali; ongesteldheid echter, moest hem daarvan doen afzien. Wij waren zoo gelukkig, den heer R. H. Rijkens in de plaats te vinden, die spreken zou over Curaçao.

Het bleek weder, dat voor een stad als den Haag, waar de gelegenheid tot uitgaan zoo veelvuldig is, en geen gebrek aan lezingen op allerlei gebied, het zeer moeilijk is, voor onze lezingen zooveel belangstelling te wekken, dat het voor Bestuur en lezers bemoedigend is, zich daarvoor in te spannen.

In eene buitengewone Ledenvergadering, 26 Augustus j.l. in het Gouden Hoofd gehouden en die zeer druk bezocht was, vormde het onderwerp van behandeling, de al of niet voortzetting van het restaurant. Na langdurige gedachtenwisseling werd met een overweldigende meerderheid van stemmen aangenomen: dat de afgevaardigde in de Algemeene Vergadering zich tegen dat besluit zou verklaren; bijzonderheden vindt men in het verslag dezer Vergadering door den Secretaris genotuleerd.

Voor de leden van belang was de toestemming der Stoombootmaatschappijen „Nederland" en Rotterdamsche „Lloyd", om belangrijke reductie, betreffende den overtocht heen en weer toe te staan voor minderjarige kinderen hier te lande, maar wier opvoeding nog niet is voltooid, van ouders die in Indië vertoeven.

Eene andere indeeling der Commissiën kwam ter sprake; de Commissie voor hulp aan werkzoekenden wil geheel zelfstandig blijven werken, terwijl de Commissie voor onderwijs en opvoeding, met die voor huisvesting, enz., zich vereenigt; de heer J. J. van Santen werd tot Wd. Voorzitter gekozen.

De wijziging van de Statuten en Huish. Reglement der Vereeniging, aangenomen in de jongste Algemeene Vergadering te Utrecht, maken een herziening noodzakelijk van de Statuten en de bijzondere reglementen der Afdeeling.

Groote stremming in den gang der werkzaamheden in het algemeen is veroorzaakt door den strijd over het al of niet voortzetten van het restaurant.

Een zegen voor de Vereeniging mogen wij 't dus noemen, dat de strijd door de beslissing in de Algemeene Vergadering van 30 Januari j.l., te Utrecht, ten einde is gekomen.

Met een gelukwensch aan Mevrouw M. ten Bosch—Bosscher, ons warm bezield, onvermoeid bestuurslid, mogen wij ook onze Afdeeling er mee gelukwenschen, dat de laster en kwaadsprekendheid, die met felheid het Restaurant in onze stad aanwezig, bestookten, door die beslissing den kop is ingedrukt.

De Afdeeling 's-Gravenhage, staat nu met het Hoofdbestuur in overleg te treden, omtrent de overneming al of niet van het restaurant, en de voorwaarden c. q. voor die overneming.

(w. g.) BAKHUIZEN VAN DEN BRINK,
Voorzitter.
(w. g.) ELISE A. HAIGHTON,
Secretaresse.

's-Gravenhage, Maart 1908.

A.

Verslag der Commissie tot raadverschaffing betreffende huisvesting, inrichting, enz. over het jaar 1907.

De Commissie kan ditmaal niet als de vorige jaren mededeelen, dat het vragen om inlichtingen toeneemt; integendeel; werden door den Secretaris in den loop van 1906 157 personen te woord gestaan, die inlichtingen en adressen vroegen omtrent pensions, gem. kamers, scholen, doktoren, overnemen van inboedels, enz. enz., in 1907 was dit slechts met 70 het geval, waarvan nog 23 in de 4 eerste maanden in de Laan van Meerdervoort 195, waar ook later door Mevr. M. ten Bosch, lid der Commissie, nog inlichtingen werden verstrekt, waarvan per telephoon aan den Secretaris mededeeling werd gedaan.

Eene familie kwam bij vertrek, het door deze bewoonde pension aanbevelen, terwijl ééne klacht binnenkwam over minder nette behandeling.

Wederom kwamen 12 aanvragen binnen om in het register pensions te worden opgenomen; hiervan werden 9 ingeschreven, hebbende goede getuigschriften; 6 pensions werden geschrapt wegens vertrek der houders naar elders of doordat zij ophielden.

Daar door het bedanken van den heer Dr. H. M. Hijmans en Mevr. De Voogt—Knel, nog slechts twee Commissie-leden overbleven, werd het voorstel van het Bestuur, om samensmelting met de Commissie van opvoeding en onderwijs, aangenomen en bestaat nu uit: den Heer J. J. van Santen wd. Voorzitter; den Heer G. C. A. de Witt, Secretaris; Mevr. M. ten Bosch—Bosscher; Mej. E. Haighton; den Heer J. M. Pijnacker Hordijk en Mevr. N. van Zuijlen—Tromp.

Namens de Commissie:
(w. g.) G. C. A. DE WITT,
Secretaris.

's-Gravenhage, Februari 1908.

B.

Verslag over 1907 der Commissie van hulp aan werkzoekenden en van raad aan naar Indië vertrekkenden.

Gedurende het verslagjaar werden 5 werkzoekenden door tusschenkomst der Commissie aan betrekkingen geholpen.

30 personen kwamen onze hulp inroepen om in eene betrekking geplaatst te worden; als: 7 voor kinderjuffrouw, 1 voor gouvernante, 3 voor het waarnemen van of assistente in het huishouden, 1 voor juffrouw van gezelschap, 3 voor adm. betrekking en 9 O.-I. Militairen voor oppasser, loop- of huisknecht, enz., terwijl 6 personen aanbeveling vroegen voor het geven van zang-, piano-, viool- en taallessen, alsmede voor naaiwerk.

Aanvragen om adressen en verdere inlichtingen, omtrent de in de advertenties in het *Kol. Weekbl.* voorkomende werkzoekenden, kwamen vrij veel voor.

79 personen werden door den Secretaris te woord gestaan en inlichtingen verstrekt aan hen, die hulp en steun verzochten of aanbeveling vroegen; ook schriftelijk werd zeer veel afgedaan.

Aanbieding van baboes voor de terugreis naar Indië, zoo ook aanvragen, kwamen wederom menigvuldig voor.

Naar aanleiding van eenige der Commissie ter oore gekomen gevallen, dat Ind. bedienden aan hun lot werden overgelaten en slechte behandeling ondervonden, werd het besluit genomen voortaan de belangen der hier ter stede vertoevende Ind. bedienden meer te behartigen; hoofdzakelijk om hun te beschermen tegen — en zoo mogelijk onttrekken aan — slechte behandeling.

Gedurende het verslagjaar werden in het register opgenomen 16 en afgevoerd 19 personen, als 5 die eene betrekking kregen; 8 die onze hulp niet meer noodig hadden; 3 die geen antwoord gaven toen hun eene betrekking werd aangeboden en 3 die naar elders vertrokken.

Op het einde van 1907 kwamen nog in het register voor: 35 personen, waarvan 17 voor eene of andere betrekking in aanmerking wenschen te komen, en 18 aanbeveling vragen voor het geven van lessen, verrichten van naaiwerk, waarnemen van agentschappen, enz.

Wegens vertrek van den Heer R. Huygen de Raat naar Indië, verloor de Commissie haren Voorzitter, en trad als zoodanig op het Bestuurslid, de Heer P. Zeydel, terwijl het lid W. J. Larive bedankte, in wiens plaats optrad Mevr. M. ten Bosch-Bosscher, zoodat nu de Commissie als volgt is samengesteld:

P. Zeydel, Voorzitter; Mej. M. Maarschalk; Mevr. M. ten Bosch—Bosscher; G. C. A. de Witt, Secretaris.

(w. g.) P. ZEYDEL,
Voorzitter.
(w. g.) G. C. A. DE WITT,
Secretaris.

's Gravenhage, Februari 1908.

C.

Rapport van de Commissie voor Opvoeding en Onderwijs.

Ook dezen keer zal ons rapport bijzonder kort zijn. In het afgeloopen vereenigingsjaar werd een paar malen de bemiddeling der Commissie gevraagd, maar liep er op uit, dat de kinderen toch geplaatst werden bij andere personen, dan de door ons opgegevenen; trouwens niet op grond dat onze inlichtingen omtrent de gegeven gezinnen ondeugdelijk bleken, maar om redenen van geheel persoonlijken aard.

Het nieuwe jaar evenwel heeft de Commissie werk gebracht, doch daarover in een volgend verslag.

(w. g) ELISE A. HAIGHTON,
Secr. C. v. O. en O.

's-Gravenhage, Februari 1908.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Verwelkoming-Idenburg in de *Standaard*. Het *Algemeen Handelsblad* over een uitspraak van Colquhoun's *Mastery of the Pacific*. — *Nieuwe Courant* en *Algemeen Handelsblad* over de kwijnende decentralisatie. — De Atjehcorrespondent van het *Algemeen Handelsblad* over het gebruik der dum-dum kogels.

De *Standaard* verwelkomt op de volgende karakteristieke manier de terugkomst van den nieuwen Minister van Koloniën, den heer Idenburg.

„In onze kolonie Suriname heeft Gouverneur Idenburg een regeling van de Zondagsrust aan de orde gesteld, die nu, na kleine wijzigingen, door den Kolonialen Raad is aangenomen.

Dit is vooral met het oog op den geest, die in deze kolonie heerscht, ten besluite van zijn gouverneurschap een wezenlijk succes.

Toch bleek, ook afgezien hiervan, bij zijn vertrek wel, hoezeer men Idenburg in de kolonie op prijs stelde.

Zijn afscheid lokte een ovatie uit, die duidelijk bleek niet gemaakt te zijn.

Kort bleef hij er, maar hij laat er een spoor van zijn arbeid achter, en hij won blijkbaar de harten.

Toch zijn we in Nederland gelukkig, dat Idenburg weer herwaarts komt.

Noode hebben we hem deze $2\frac{1}{2}$ jaar gemist.

Reeds meer dan eens ging onder ons het geroep op: Ware Idenburg nog maar hier!

Thans komt hij.

Hij is reeds geland, en toeft in Frankrijk.

Moge zijn gezondheid, die leed, daar volledig herstel vinden, en hem hier in Mei een joyeuse entrée onder ons bereiden."

* * *

Naar aanleiding van Colquhoun's *Mastery of the Pacific* schrijft het *Algemeen Handelsblad* o. m.:

„Nederland kan in dezen strijd, volgens den schrijver, als „quantité négligeable" beschouwd worden, want, gelijk hij reeds te voren opmerkte, het Hollandsche ras, dat kern-gezond is en verstandig, beproefde niet tegen het noodlot te strijden, doch schikte zich met wijsgeerige berusting in den toestand en trachtte slechts zijne plaats in de rij der natiën te handhaven.

Het vorenstaande moge het juiste licht doen vallen op de inspiratiën van dezen voor sommigen onder ons, blijkens eene onlangs gevoerde polemiek, nog als onpartijdig te boek staanden beoordeelaar van Ned.-Indische toestanden. Zulke aspiratiën sluiten elke gedachte aan onpartijdigheid uit. Dat we deze ook niet van Colquhoun mochten verwachten, blijkt voorts genoegzaam uit verschillende opmerkingen in zijn werk. We bepalen ons tot ééne.

Colquhoun vergelijkt de totaal-cijfers van den algemeenen handel van Ned.-Indië in 1898 met die van den Engelsch-Indischen handel, maar... zonder dat het verschil in bevolking daarbij in aanmerking wordt gebracht.

Wanneer we nu nagaan, dat de handelsomzet van Ned.-Indië in 1898 een totaal aangaf van circa 385 millioen gulden op een bevolking van 34 millioen zielen, dat is ruim *f* 11 per hoofd der bevolking, tegen een van ruim 1555 millioen gulden op de 290 millioenen van Engelsch-Indië of ruim *f* 5 per hoofd der bevolking, dan valt hierop een ander licht, dan door „onpartijdige" vergelijking der eindcijfers zonder meer niet waar?

Is het met zulke cijfers, als die wij gaven, niet eenvoudig belachelijk, om, als Colquhoun deed, in tegenstelling met de „Dutch method" de Engelsche wijze van koloniseeren te verheerlijken, waarbij het moederland zonder rechtstreeksch voordeel zich zelf „belangrijke kosten zou getroosten, overtuigd te zullen worden schadeloos gesteld door de uitbreiding van den handel en het openen van markten voor zijn volk."

Wij weten, dat Engeland zelfs de, in Indië inheemsche katoenindustrie door een voor de industrie van Lancashire gunstige tariefregeling doodde en nu nog de opkomst der desniettegenstaande weder herleefde Indische industrie zooveel mogelijk tegenwerkt, om de Indische markt voor hare industrie te behouden en eigen handel en scheepvaart te bevorderen.

We weten hoe nog onlangs een Inlandsch lid van den Raad van den Gouv.-Generaal bot ving op zijn verzoek, om met het oog op den hongersnood den vrijen, onbeperkten uitvoer van graan te verbieden. En niettegenstaande zulke middelen bedroeg de handelsomzet van geheel Engelsch-Indië, in verhouding tot de bevolking, slechts de helft van die van Nederlandsch Indië.

Gelijk in dit opzicht kan Neêrland's koloniaal bestuur den toets met het koloniaal bestuur van elke andere, onder gelijke omstandigheden arbeidende natie glansrijk doorstaan. Het is dan ook onze overtuiging — aldus besluit het blad — dat Nederland wel verre van een dam in den stroom van den vooruitgang te zijn, hier nog een leidende rol kan spelen, indien zijn volk, hoe klein ook, vastberaden en één van zin zich aan den arbeid wijdt.

Hiertoe is echter in de eerste plaats zelfvertrouwen noodig, geen zelfmoordende zelfvernedering bv. door al wat vreemdelingen, aan de hand van overdreven Nederlandsche critiek, over ons hebben te vertellen, voetstoots aan te nemen als de waarheid en niets dan de waarheid."

* * *

Het *Alg. Hbl.* kan zich niet vereenigen met het middel door de *Nieuwe Courant* aangegeven om de kwijnende Indische decentralisatie-instellingen te helpen opbeuren: te weten door uitzending van een man van hoogere bekwaamheid, in staat aan die instellingen het leven, waaraan zij zulk een behoefte hebben — en dat zij nooit bezaten — eindelijk eens in te blazen.

Het blad vreest, dat het moeilijk zal vallen zoo iemand te vinden. Daarentegen verwacht het heil van een commissoriaal onderzoek, hetwelk niet, zooals doorgaans bij ons in Indië geschiedt in het geheim, maar in het openbaar, in het volle licht der publieke meening zou moeten worden gehouden. In Britsch-Indië is een dergelijke commissie werkzaam, om te onderzoeken of niet aan de daar reeds bestaande decentralisatie uitbreiding kan en moet worden gegeven. En het *Hbl.* stelt ons de methode der Engelschen tot voorbeeld.

„Wij meenen — zegt de *Nieuwe Courant* — bij ons vroeger uitgesproken denkbeeld te moeten blijven. Van commissoriale onderzoekingen verwachten wij in dit opzicht voor Indië weinig heil. Over decentralisatie is werkelijk al genoeg gesproken en geschreven; het onderwerp is uitgeput. De aan Indië geschonken instellingen zijn geenszins gebrekkig: uit een administratief oogpunt is alles prachtig geregeld. Enkel weet men niet, wat men er mee doen moet. Het is of men aan een familie een prachtige piano cadeau had gegeven, waar niemand echter op weet te spelen. Familieraad beleggen om na te gaan op welke wijze men muziek uit 't ding zou kunnen halen, zou weinig baten. Het eenige middel is, een goed muziekmeester te doen overkomen, die de familie muziekles en — niet te vergeten — pleizier in muziek zou kunnen geven.

Het *Alg. Hbl.* is, meenen wij, ook wel wat al te pessimistisch, waar het de moeilijkheid om iemand, als wij bedoelden, te vinden zóó hoog schat. Het zou er al erg ongelukkig met ons vaderland uitzien, wanneer in de hoogere ambtenaarskringen zoo iemand niet zonder al te veel moeite aan te wijzen ware. En het ambt op welks vervulling, op bovenbedoelde wijze wij aandrongen, dat van vice-president van den Raad van Indië, is zoo schitterend en belangrijk, dat voor een afwijzing om persoonlijke redenen schier niet behoeft te worden gevreesd."

* * *

Uit den Atjeh-brief van het *Algemeen Handelsblad* over de Dum-dum kogels:

„Wie iets gezien of gelezen heeft van de laatste schietoefeningen huivert niet van de vernietigingskracht der oorlogswapenen. Is een dum-dum dan nog kwaadaardiger?" vraagt de briefschrijver. Afschuwelijker is het om aan te zien den tot waanzin opgewonden vijand doorstoken, doorboord door verscheidene kogels, die zich doodvecht, afschuwelijker ook voor het slachtoffer, dan dien te zien getroffen door den gewraakten kogel, die den getroffene terstond buiten gevecht stelt. Hoevelen der onzen zijn reeds gevallen, omdat hun wapen den vijand niet terstond kon vellen. Moeten wij ook niet aan onze eigen manschappen denken, vooral waar zij numeriek en in lichaamsgesteldheid de minderen van den vijand zijn. De onlangs gevallen luitenant Bouman is immers reeds als voorbeeld te stellen. Niettegenstaande de moordenaar een doodelijken klewanghouw had ontvangen, bezat hij toch nog de kracht zich op zijn slachtoffer te werpen. Ook al zou een dum-dum niet terstond den dood gebracht hebben, dan zou de pijn der wonde, die bij een gewonen kogel of klewanghouw dikwijls niet terstond gevoeld wordt, waarschijnlijk den man de gelegenheid tot zijn daad ontnomen hebben. Ik erken, de gewraakte kogel is een gruwelijk wapen, maar als vrijheid gegeven wordt in den oorlog wapenen te gebruiken van nog veel grooter wreedheid en verderf en ontzettende moordpartijen geoorloofd zijn, dan valt er niet allereerst te klagen over 't gebruik van dit wapen.

Zoo weinig mogelijk moet hier gedood worden, want niet vergeten mag men, dat het doel niet meer is overwinnen, maar pacificeeren; allerminst mag voorkomen moorden of marrelen. En gerechtvaardigd is dan ook, dat, indien dit voorkomt, de feiten gepubliceerd worden; noodzakelijker nog, dat men bij zijn meerderen voor het mededeelen van zulke feiten een geopend oor vindt. Maar is het dooden noodzakelijk, welnu laat het dan zoo geschieden, dat de dood zoo spoedig mogelijk intreedt. Een bezwaar, dat bij mij wel van gewicht heet, is dat onze eigen troepen door het zien der vreeselijke uitwerking van den dum-dum gedemoraliseerd en tot bloeddorstigheid gedreven worden."

Dat dachten wij ook.

Vervolgens zegt de schrijver over de toekomstige plannen van het gouvernement te Atjeh:

„Wat nu betreft het vermeerderen van het troepenaantal, heet het thans, dat deze niet beschikbaar zijn, dat er te groote kosten aan verbonden zijn. Een overplaatsing van troepen van Java naar Atjeh zou ook te veel in de papieren loopen. Het moet een woord van generaal Van Heutsz zijn: „Geef mij het leger van lord Roberts en in zes maanden is de oorlog uit." Dat is langs een omweg de erkenning van onze te kleine kracht. Zooals het thans gaat, komen wij er nooit, wij zullen het moeten opgeven ondanks de menschenlevens en de kosten. In grooter macht, doch op dezelfde wijze worde opgetreden, dan is de onderwerping van het land zeker; wel niet in zes maanden, zelfs niet met een leger als van lord Roberts, maar dan toch binnen afzienbaren tijd.

Een vaste richting moet er uitgegaan en niet herhaaldelijk gewisseld van methode. Ook al zou het zelfs later blijken, dat een andere richting beter ware, zij zou toch niet aan te bevelen zijn. Krachtig, doortastend, rechtvaardig handelen worde doorgevoerd. Elke verandering zet den vijand nieuwe krachten bij en geeft hem nieuwen moed en doet aan onzen kant versaagdheid ontstaan. Ontegenzeggelijk zijn wij in de laatste tien jaren veel geverderd. Waarom dan nu weer geweifeld, omdat men zich in Holland niet goed meer kan voorstellen wat oorlogvoeren beteekent. Men late de menschen, die land en volk kennen en bewezen hebben wat zij kunnen, op hun plaats en stelle niet telkens vreem-

delingen aan; doch men geve aan zulke mannen ook meer vrijheid, daar deze toch beter dan de buitenstanders weten wat noodig is. Dergelijke personen zijn zeer schaarsch. Zou het daarom geen aanbeveling verdienen, nu de tijd is aangebroken, dat men over het algemeen nader tot de bevolking kom, en meer zorg beste'e 't aan haar ontwikkeling?

* * *

De schrijver van de „Indische kiekjes en kritiekjes in het *Vaderland* laat in zijn laatste pennevrucht zijn gedachten gaan over het Europeesche proletariaat in Indië. Allereerst onderzoekt hij de oorzaken, welke de toeneming van dit proletariaat in de hand werken.

„In de tweede plaats werd aan het Europeesche proletariaat steeds krachtig voedsel gegeven door de mindere militairen. Deze oorzaak werkt ook nu nog even verderfelijk — zou ik haast zeggen — als in vroegere jaren. Men stelt de mindere militairen, die beslist niet in staat zijn behoorlijk voor de opvoeding van kinderen te zorgen, in de gelegenheid hun spruiten, verwekt bij Inlandsche vrouwen, vele van verdacht allooi, te erkennen en alzoo tot Europeaan te promoveeren. Op een gegeven oogenblik verdwijnt de vader van het tooneel, hij gaat met gagement naar Europa en doet vrouw en kinderen over aan een collega. Of, Indië is hem zóó lief geworden, dat hij er blijft hangen, en dan trekt hij met vrouw en kroost den kampong in om er nooit weer uit te komen. Hij is proletariër geworden, de kinderen worden het óók.

Het ligt voor de hand, dat het vrij gemakkelijk moet zijn deze oorzaak voor de verbreiding van 't proletariaat weg te nemen. De regeering bepale eenvoudig, dat de kinderen van mindere militairen bij Inlandsche vrouwen verwekt Inlanders zijn, doch op een bepaalden leeftijd de rechten van Europeaan kunnen krijgen, indien zij blijk geven die rechten waardig te zijn. Maar verder moeten alle mindere militairen, die bij expiratie van dienst geen burgerbetrekking hebben, naar Nederland teruggezonden worden; vooral, omdat zij daar, alleen met 't pensioen reeds, voor een deel in hun onderhoud kunnen voorzien.

In de derde plaats wordt het proletariaat voedsel gegeven door dezelfde oorzaken, die ook in Europa werken. Een jongen van nette familie wil niet deugen of is geestelijk minderwaardig. Eenmaal het leven ingegaan en op eigen beenen staande kan hij niets presteeren. In den zwaren strijd om het bestaan is hij niet gelukkig. Of het is louter eigen schuld, dat de fortuin hem ongunstig is. Dezulken komen in Europa ten slotte in de achterbuurten terecht; in Indië in den kampong. Wat de achterbuurt eener groote Europeesche stad is, dat is de kampong in Indië, met dit verschil, dat in de laatste jaren van regeeringswege op de hygiëne der achterbuurten wordt gelet, terwijl de verraderlijke kampongs tot nu toe geheel aan hun lot worden overgelaten. Wellicht zullen decentralisatie van bestuur en de daarmee gepaard gaande instelling van gemeenteraden in dit opzicht ook in Indië de zoo noodzakelijke verbetering brengen. De eerste eisch toch om het proletariaat in zijn voortgang te stuiten en in zijn gevolgen minder afschuwelijk te maken, is zeker wel het slechten van alle kampongs om de groote Indische plaatsen en de oprichting van groote bouwmaatschappijen, die gezonde en goedkoope huizen verschaffen aan de minder gegoede Europeanen in onze koloniën.

De volbloed Europeaan, zoowel als de Indo moeten zoo spoedig mogelijk den kampong uit! Ik heb terloops reeds enkele middelen aangewezen om het proletariaat in Indië tegen te gaan. Er zijn er nog vele andere. Ik hoop er bij gelegenheid een afzonderlijk artikel aan te wijden.

Voor mij staat het vast, dat reeds enkele oorzaken, die het proletariaat in de hand werken, weggenomen werden door de veranderde maatschappelijke toestanden; er zijn zelfs voorbeelden genoeg om te bewijzen, dat het degeneratie-proces op een gegeven oogenblik kan gestuit worden niet alleen, maar dat de sporen ervan zelfs uitgedreven kunnen worden, indien de omstandigheden slechts gunstig zijn. En het beste bewijs is wel, dat zich in Indië werkelijk begint te ontwikkelen een middenstand, een klasse van min of meer gegoede „blijvers", die de groote waarde van goed onderwijs voor hun kinderen begrijpen en er niet tegen opzien handenarbeid te verrichten.

Wij behoeven in Indië slechts gunstiger voorwaarden en omstandigheden om het kwaad, dat bestaan heeft en nòg bestaat, in zijn voortgang te stuiten. Laten wij daarom niet apodictisch beweren, dat ons geslacht in Indië beslist te gronde gaat en daardoor moedeloos maken allen, die zich tot levensdoel gesteld hebben de maatschappelijke toestanden en verhoudingen te verbeteren, maar liever medehelpen bij het zoeken en aanwenden van middelen, die de oorzaken van het kwaad zooveel mogelijk wegnemen.

Zoolang er in Indië nog zoo ontzaglijk veel kan gedaan worden om de meisjes voor te bereiden tot goede moeders, is het ook mogelijk een menschentype te voorschijn te roepen, dat meer en meer den „Uebermensch" nadert.

Ende desespereert niet!"

Uit de O.I. Mail.

Weder onrust op Bali?

Dezer dagen, schrijft de *N. S. Ct.* van 22 Februari, hadden wij een gesprek met iemand, die geacht mag worden van den toestand op Bali volkomen op de hoogte te zijn; nog voor kort bracht hij ambtshalve, een bezoek aan dit eiland.

Hij verzekerde ons, dat de invoering der opiumregie onder de bevolking veel ontevredenheid heeft gewekt en, mocht het opnieuw tot een uitbarsting komen, dit uitsluitend als de oorzaak kan worden beschouwd.

Een der voornaamste hoofden, wien door den militairen commandant gevraagd werd, of hij borg bleef, dat de tolkantoren en opiumtoko's niet zouden worden afgeloopen, antwoordde dat hij dit niet kon doen.

Een veeg teeken zegt het blad.

Te Batavia is men begrijpelijkerwijs volkomen van den stand van zaken op de hoogte, merkt het *Nieuws van den Dag v. N.-I.* op, en derhalve worden dan ook troepen gereed gehouden, die ieder oogenblik naar Bali kunnen vertrekken.

De thans op Bali gelegerde troepen zijn gedetacheerd naar de punten, welke als de meest gevaarlijke worden aangemerkt.

Er schijnen weder om ernstige gebeurtenissen op til.

Het *Bat. Nieuwsblad* schrijft naar aanleiding van het bovenstaande:

„Op ons verzoek om informaties, naar aanleiding van het bovenstaande, deelde de waarnemend chef der opiumregie, de heer Meyboom, ons mede, dat op het oogenblik de inspecteurs Van Wettum en Van Pijert met den controleur voor de regie Delgorge op Bali vertoeven, om de invoering der regie met 1 April voor te bereiden. Wat de stemming der bevolking betreft: er zijn natuurlijk, zei de heer Meyboom, rapporten binnen gekomen, waarmee de regeering in kennis is gesteld, maar dat zijn geheime stukken waaruit niets medegedeeld kon worden.

— Of dan, vroegen wij, de zending van een compagnie naar Bali inderdaad met de invoering der regie verband hield?

— Daaromtrent mag ik u niets mededeelen, luidde het antwoord.

Waar een besliste ontkenning, indien er inderdaad geen reden tot ongerustheid bestond, zeer zeker niet achterwege zou zijn gebleven, maken wij uit de omzichtige antwoorden op dat het bericht der *Soer. Crt.* in hoofdzaak juist is.

Alweer een bewijs, dat de ethische koers der opiumregie eigenlijk niets meer is dan de schijn, waarachter de fiscus zich verbergt!"

* * *

De Ombilin-mijnen.

Aan den directeur van gouvernementsbedrijven is, als regeeringscommissaris, een reis opgedragen naar de Ombilinmijnen, om het bedrijf persoonlijk te leeren kennen. Hij zal vergezeld worden door den chef van het mijnwezen.

* * *

Een Nieuw Tijdschrift

is 25 Febr. j.l. uitgekomen te Soerabaja. Het eerste nummer van het *Soer. Jaarmarktblad*, uitgegeven door de Commissie van den vierden Pasar-malam en dat eens per maand verschijnen zal tot na afloop der vierde jaarmarkt-tentoonstelling. De bedoeling is gedurende de pasar-malam-week het blaadje elken dag te doen verschijnen. Het is half in het Hollandsch en half in het Maleisch gedrukt en wordt in 8000 exemplaren gratis door Indië verspreid.

* * *

Bevordering van het Vreemdelingenverkeer.

Een gezelschap van zeven in Italië gevestigde Duitschers is van plan om, op dringend aanraden van een der correspondenten van het *Bat. Nieuwsblad*, in Mei a. s., voor den tijd van 6 maanden een pleizierreis naar Oost-Azië te maken en minstens drie maanden op Java door te brengen. De heeren stellen zich voor zich te Genua op een der booten van de maatschappij Nederland in te schepen, via Sabang te Padang een gelegenheid over te blijven en daarna de reis naar Batavia voort te zetten. Wanneer het uitstapje hun bevalt, hebben ze beloofd om onder hun vrienden en kennissen ijverig reclame te maken voor een bezoek aan Java en te trachten de voorloopers te worden van groote scharen landgenooten, die eens iets anders willen zien dan de platgetrapte paden in Europa.

Een gemoedelijke gewestelijke raad.

Men schrijft aan het *Soer. Hbl.*:

De civiele geneesheer te Bangkalan, Dr. Praetorius, hoorde van ter zijde, dat hij lid van den Gewestelijken Raad van Madoera geworden was. Hij liet zich zoo hier en daar ontvallen, dat hij weinig tijd voor een dergelijk taak had. Intusschen ontving hij een brief om advies uit te brengen. Kort daarop in de soos aan het wekelijksche omberpartijtje hoorde hij, dat hij eervol ontheven was als lid en in zijn plaats benoemd de heer Zaalberg, tokohouder.

Geen benoeming ontvangen, advies uitgebracht; geen ontslag gevraagd, eervol ontheven: gemoedelijk *doux pays!*

* * *

Een nieuwe boycot.

Naar de *N. S. Ct.* verneemt, hebben de gefortuneerde Chineezen wederom de boycot als wapen gebruikt tegen een Europeesche firma te Soerabaja. Men deelde ons mede, dat heden 'n notarieel contract geteekend is, waarbij zij zich verbinden niet meer bij die firma te koopen.

Wij keuren dit middel niet goed, zegt 't blad, alhoewel wij er in kunnen komen, dat men soms er toe moet overgaan, om zich te vrijwaren voor oneerlijke handelingen. Het zal dan ook wel de schuld zijn van de firma zelf, die er voor had moeten waken, dat er door de geëmployeerden wat minder opdringerig was opgetreden, vooral tegenover de Chineesche dames, die, hoewel daardoor vaak in moeilijkheden komend, veelal niet durven weigeren.

* * *

Atjeh-beleid.

In een „Links en Rechts", voorkomende in de *Loc.* van Zaterdag 22 Februari, deelt de schrijver o. m. mede, hoe reeds in 1903 de toenmalige gouverneur van Atjeh, de heer Van Heutsz, naar aanleiding van eene memorie ingediend door een gepensioneerd officier der infanterie over het Atjeh-beleid en de toepassing van het stelsel Van Heutsz aan een invloedrijk lid der Tweede Kamer, welke memorie — gelijk in het stuk zelf nadrukkelijk werd gezegd — niet beoogde een officiëel onderzoek uit te lokken — hoe, zeggen wij, de Heer Van Heutsz door den toenmaligen minister van koloniën, Idenburg, met een onderzoek werd belast.

Die memorie bevatte mededeelingen, dat reeds toen voorvallen plaats grepen gelijk door Wekker bekend gemaakt.

In de door den gouverneur Van Heutsz naar aanleiding daarvan in de maand Juli 1903 aan alle commandanten van colonnes en militaire posten in Atjeh gerichte circulaire, legde deze: „een welsprekend getuigenis af van zijne geringschatting van het openbaar gezag, een zijner kenmerkende karakter-eigenschappen", zegt de schrijver. De circulaire was tendentieus opgesteld en in elken volzin werd zoo duidelijk den spot gedreven met het „geachte Kamerlid", dat den minister had voorgelicht, dat reeds toen onder de officieren de circulaire van den gouverneur gequalificeerd werd als een geschrift, een man van zoo hooge positie onwaardig. De tendenz werd begrepen! De officieren, ofschoon natuurlijk van de waarheid der gesignaleerde handelwijze te velde overtuigd, gaven het gewilde officiëele antwoord.

In de onderlinge gesprekken dier dagen kwam intusschen duidelijk uit, waarom de officieren hun antwoord inrichtten naar de duidelijk gebleken bedoeling van den gouverneur. Die onderlinge gesprekken verkregen zelfs min of meer het karakter van een collectief besluit. De toenmaals in Atjeh dienende officieren gelóófden nog zoo goed als allen in den generaal Van Heutsz, den man van Atjeh en meenden, hem à tort et à travers te moeten bijvallen, in 's lands belang.

De in 1903 in Atjeh dienende officieren gaven dus geruststellende antwoorden op 's ministers vragen, ofschoon diezelfde officieren kort te voren, in 1902, in eene bijeenkomst aan het slot van een debat over het „oorlogsrecht", tot de conclusie waren gekomen:

„dat wij op Atjeh in waarheid niet beter handelden dan de Engelschen dit in Zuid-Afrika hebben gedaan."

De schrijver zegt deze oude geschiedenis aan te halen, om aan te toonen, dat de fouten van het stelsel Van Heutsz bedekt werden, ter wille van het stelsel en dit juist geleid heeft tot een stelselmatig onwaarheid spreken.

Al meer en meer werd het stelsel geplaatst boven de Atjeh-zaak.

„Het stelsel moest goed zijn! Dientengevolge werden de journalen, rapporten en verslagen onwaar, de laatsten meer door hetgeen men verzweeg, dan door hetgeen men vermeldde; maar in alle geval onwaar."

Volgens den schrijver valt de verantwoordelijkheid van dezen vicieuzen toestand niet op de uitvoerders der pacificatie fictie, maar aan den promotor van het stelsel.

Eene nieuwe Atjeh-brochure zal volgens de *Loc.* binnen eenige maanden in Nederland verschijnen en die geeft een karakterschets van den pacificator van Atjeh, het beeld van een kracht mensch, die spottend scherp is in het beoordeelen van anderen, zoowel van chefs en kameraden, als ondergeschikten, die met geringschatting neerziet op bijwerken. Iemand van een beklagenswaardige levensbeschouwing, die in het geld de groote drijfveer van alle streven ziet, iemand die zich moeilijk onderwerpt aan gezag, doch lichtelijk vervalt tot autocratie.

De *Javabode* van 24 Febr. j.l., dit artikel van de *Loc.* besprekende, teekent daarbij aan:

„Laat ons al de slechte eigenschappen eens aanvaarden, door dezen toekomstschrijver aan den heer Van Heutsz toegedicht, maar dan ook de deugden.

Zou men dan niet meenen, dat de bevrediging van Atjeh te bereiken is, wanneer men dezen krachtmensch de middelen toestaat, die daarvoor noodig zijn; en de vrijheid om zijn systeem het nieuwe leven in te blazen, door rekening te houden met plaatselijk veranderde omstandigheden.

Hetzelfde blad van 21 Febr. j.l., schrijft:

„Naar wij vernemen, is gisteren in het paleis te Buitenzorg eene langdurige bespreking gehouden, over de Atjeh-quaestie, welke besprekingen onder meer werden bijgewoond door de kapiteins T. J. Veltman en F. Darlang.

Verder zegt de redactie in dat blad o. m.:

„We zullen niet rusten vóórdat Wekker openlijk aan de schandpaal is genageld als een lasteraar van het Indische leger — en daarmede die journalisten, die hem aanbevalen als eerlijk boetprofeet."

Dit gaf den luimigen Diederik Balzerdt in zijn Zaterdagsche causerie van het *N. v. d. D. v. N.-I.*, aanleiding uit te roepen:

„Dat is een zeer nobel besluit van die Redactie, en het zal Wekker pleizier doen. Maar het doet toch weer zien, met welk slecht materiaal zij — en wij allen hier in Indië — heeft moeten werken.

Immers, het is nog niet vele weken geleden, dat de *Javabode* zegevierend verkondigde, in zoowat alle kranten van Indië (deze uitgezonderd):

„Koopt en leest de *Javabode* van den zooveelsten! Wekker vastgenageld!"

Die onverlaat had dus de pin door zijn hoofd, gelijk de veldheer Sisera, van Jabin, den Koning van Kanaän. Gij kent toch de geschiedenis?

„Daarna nam Kruseman, de voorlichter der volkeren, eene nagel der tent en greep een hamer in zijne hand, en ging stillekens tot (Wekker) in, en dreef den nagel in den slaap zijn hoofds, dat hij in de aarde vast werd; Wekker nu, was met eenen diepen slaap bevangen, en vermoeid, en stierf."

RICHTEREN 4 : 21.

En thans moest alles weer van voren af aan gedaan worden. Nu blijkt Wekker niet dood, nu moet het vastnagelen opnieuw gebeuren. Als de *Javabode* dan maar zorgt voor eerste hoedanigheid spijkers, want waarlijk: het wordt eentonig, dat telkens herhaalde geklop op het hoofd van iemand, die zich niet kan verdedigen."

In het *Bat. Nieuwsbl.* lezen wij over:

Sabang als kolenstation en overlaadplaats:

Toen de regeering van Nederlandsch-Indië indertijd alles in het werk stelde, het kolenstation Sabang op Poeloe Weh aan de Noordelijke punt van Sumatra tot eene handelsplaats van den eersten rang te maken, werd er van vele zijden op gewezen, dat deze plaats wel eens 'n mededingster van Singapore zou kunnen worden, schrijft de *Ost Asiat. Lloyd.*:

De verwachtingen, welke men omtrent Sabang koesterde, zijn echter geenszins verwezenlijkt; het heet zelfs, dat de autoriteiten van meening zijn, dat Sabang zijn bloeitijd reeds achter zich heeft. De regeering heeft indertijd getracht, Sabang eenige beteekenis te verschaffen als in- en exportcentrum voor Atjeh en als overlaadhaven. Met de eerste eigenschap moest Sabang de havenplaats Penang in de Straits verdringen, met de tweede tegen Singapore concurreeren. Sabang heeft boven Penang dit voordeel, dat het vlak bij de belangrijke Atjehsche kust ligt.

Doch, de Atjehers hebben hunne oude voorliefde voor Penang behouden, wat blijkt uit het feit, dat bijna alle Atjeh-peper te Penang wordt uitgevoerd.

Wat Sabang bij de beide Straits-havens al dadelijk in zijn nadeel heeft, is de omstandigheid dat de kust van Atjeh alleen geen voldoende handelsgebied is, om Sabang tot een eersterangs handelscentrum te maken.

Hoewel Sabang in staat is door moderne los- en laadinrichtingen snel en goedkoop kolen te leveren, doen de handelsschepen in de Straat van Malakka uiterst zelden de Hollandsche haven aan. Meestal moeten zij een groot deel van hunne lading in de Straits-havens lossen en geven er dan de voorkeur aan er tevens kolen in te nemen.

Het komt dus hoofdzakelijk, doordat Sabang geen eigen handel heeft, dat het ook als kolenstation niet die beteekenis heeft, waarop het aanspraak kan maken.

Als overlaadplaats heeft Sabang in zoo verre eenige beteekenis, dat het grootste deel van den tabak-oogst er op Hollandsche stoomschepen wordt verscheept om verder naar Amsterdam gebracht te worden. Alleen in dit opzicht geniet de haven wegens de nabijheid van Deli de voorkeur boven Penang en Singapore.

PERSONALIA.

J. R. Couperus.

V. E. R. E. de Djocdjasche correspondent van het *Soer. Hdbl.* schrijft:

„Het tijdstip van het vertrek van Resident Couperus nadert snel. Vrijdag a. s. geven de Resident en zijne echtgenoote afscheidsreceptie en de volgende week is het vendutie van den prachtigen inboedel. Dan gaan zij over enkele weken naar het heerlijke zonnige Italië, waar zij geruimen tijd, misschien wel voor goed als het hun bevalt denken te blijven.

Er zullen hier, geloof ik, niet velen zijn, die het vertrek van den Resident zullen betreuren; hij heeft zich niet veel vrienden gemaakt gedurende zijn ruim vijfjarig verblijf alhier; hij leefde niet mee met Djokja's ingezetenen; hij hield zich buiten en boven hen; trotsch en stug wordt hij genoemd, waarschijnlijk geheel ten onrechte, de meesten zullen het echter moeten getuigen, dat hij een rechtvaardig ambtenaar is geweest.

Maar, zooals het dikwijls gebeurt als het op scheiden aankomt, dan wordt het gemoed wat zachter gestemd: in plaats dat het viertal scherpe vervolgartikelen in de *Loc.* over het bestuur van den Resident, geschreven door E., algemeen bijval vind keuren velen ze af en nemen het den schrijver kwalijk. Waarom, zoo zeggen zij, nu op het laatst nog zoo alles opgerakeld, waarom maar niet liever in vrede gescheiden? Wat gebeurd is, is gebeurd, daar valt niets meer aan te veranderen; en mogen de artikelen wel eenige waarheid bevatten, er is ook veel in overdreven, en de schrijver schijnt van enkele gebeurtenissen, vooral uit den laatsten tijd, niet goed op de hoogte te zijn.

Daarbij is het mijns inziens lang geen gemakkelijk baantje, Resident van Djokja te zijn; men moet het als zoodanig zooveel verschillende partijen naar den zin kunnen maken."

De heer Van Geuns wijdt in het *Soer. Hdbl.* eenige uitvoerige, zeer waardeerende artikelen aan den heer Couperus.

Als opvolger van den heer Couperus is benoemd de heer **P. H. van Andel,** Assistent Resident van Mataram te Djokja.

Aan het trekken van den horoskoop, zullen wij ons niet bezondigen, schrijft het *Soer. Hdbl.*, slechts zij vermeld, dat de heer Van Andel niet behoort tot de bestuursambtenaren, die op alles ja en amen zeggen. Als controleur was hij o. a. werkzaam in Kediri en in Pasoeroean; in 't laatste gewest herinnert men zich zijner nog levendig in den Tengger, waar hij zeer veel tot stand bracht. O. a. is de mooie weg, die Poespo met Tosari verbindt, zijn werk; de truc van het bestaan van een hongersnood in de hooge bergregionen moest worden te baat geno-

men, om het geld voor den weg los te krijgen, doch de controleur Van Andel bereikte zijn doel. Ook voor de verbetering van de landbouwtoestanden bij de Tenggereezen deed hij veel.

Wij willen hopen, dat de door de regeering gedane keuze goed zal blijken. In allen gevalle is de heer Van Andel een man met de kwaliteiten, noodig voor de voortzetting van het door den heer Couperus aangevangen hervormingswerk, besluit het blad.

* **

H. Colijn.

Uit Batavia berichtte men aan het *Soer. Hbl.*, dat de Heer Colijn, eertijds kapitein, daarna tevens belast met werkzaamheden in het belang van bestuursreorganisatie der buitenbezittingen, en vervolgens benoemd tot adjunct-regeeringscommissaris voor de decentralisatie, kans heeft bij de te verwachten geheele verwisseling van den raad van Indië, tot lid van dit college te worden gebombardeerd.

,,Wij zullen er ons wel voor wachten, twijfel aan de juistheid van dit bericht uit te spreken. Voor Colijn schijnt alles mogelijk!'' voegt het *Bat. Nieuwsbl.* er aan toe.

,,Het is begrijpelijk'', zegt de *Javabode*, ,,dat de adjunct-regeeringscommissaris voor de decentralisatie, H. Colijn, die het eerst gepolst is om de erfenis van Gen. Van Daalen te aanvaarden daarvoor bebankt heeft. Aan het gouverneurschap over Atjeh heeft nog niemand genoegen beleefd, buiten generaal Van Heutsz.

Thans zal waarschijnlijk daarvoor worden aangewezen de gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, luitenant-kolonel H. N. A. Swart, die daar en te voren in de Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo zijn sporen verdiend heeft als burgerlijk bestuurder, na in de moeilijkste onderafdeelingen van Atjeh zich als civiel gezaghebber te hebben onderscheiden.

Tot gouverneur van Celebes zal dan, naar wij vernemen, worden benoemd de resident van Banka, W. J. Coenen, die als gewestelijk secretaris lang te Makassar heeft gediend.

***

Kolonel Van der Maaten,

in den laatsten tijd zoo dikwijls genoemd in verband met de Atjeh-zaak, trekt in den laatsten tijd druk heen en weer tusschen Tjimahi, Buitenzorg en Batavia, om te confereeren.

De coming man voor Atjeh? vraagt het *Bat. Nieuwsbl.*

WEST-INDIË.

Suriname.

De laatstelijk ontvangen Surinaamsche bladen zijn natuurlijk vol van 't feit van den dag, 't aanstaand vertrek van den gouverneur, die den 28en Februari ll. aan boord van de ,,Prins Willem V'' embarkeerde, om naar Europa terug te keeren.

Onze West, die aan den vertrekkenden landvoogd alle hulde brengt voor de wijze, waarop hij de maatregelen doorzette, waartoe onder zijn ministerschap door gouverneur Lely het initiatief was genomen, zegt evenwel uitdrukkelijk niet mede te doen aan de blinde vereering, welke ,,in de kolonie mode schijnt te worden en die zoover gaat, dat men meermalen Statenleden ernstige principiëele bezwaren heeft hoorde opsommen tegen een voorstel van den gouverneur, om te eindigen met de verklaring, dat men vóór zou stemmen om den persoon van gouverneur Idenburg.''

Dat leek het blad terecht bedenkelijke onzelfstandigheid.

Men had daarvan nog even vóór het vertrek van den gouverneur een proefje, toen in de zitting der Staten van den 18en Februari l.l. het ontwerp behandeld werd, betreffende het oprichten en exploiteeren van eene gouvernements-rubberonderneming.

Gelijk men weet, mocht dit plan van den gouverneur, blijkens het door de Staten uitgebracht Voorloopig Verslag, geenszins de onverdeelde goedkeuring van dat lichaam wegdragen. Ook wij meenden daartegen eenige bedenkingen aan te moeten voeren, waarvan de voornaamste wel deze is, dat wij vreezen, dat het bestuur dezer kleine kolonie wel eens te veel voor zijne rekening zou kunnen nemen.

Intusschen bleek bij de openbare behandeling van het ontwerp in de Koloniale Staten het vrij algemeen verzet, dat uit het V. V. zij het ook voorwaardelijk sprak, zich te bepalen totdat van twee leden, terwijl één lid te kennen gaf, dat hij, hoezeer niet overtuigd, toch zijn stem aan het ontwerp zou geven, om den persoon van den gouverneur.

Wanneer men bedenkt, dat er meer dan een tiental jaren zullen moeten voorbijgaan, voordat, als alles goed gaat, de nieuwe onderneming eenige bate boven de exploitatie-kosten zal opleveren, laat staan zooveel opleveren zal, dat daaruit rente en aflossing zullen kunnen worden betaald, lijkt deze ons, nu er in de kolonie nog zooveel te doen valt, wat geld kost, voor Suriname een strop.

Een andere zaak, die nog in de laatste dagen van het bestuur van gouverneur Idenburg haar beslag kreeg, was de verordening, betreffende de Zondagsrust, die door de Koloniale Staten in de zitting van 24 Febr. ll. werd goedgekeurd, behoudens eenige daarop ingediende en aangenomen amendementen.

Zoo werd, na lang beraad, door het bestuur bij monde van de gedelegeerde, de toezegging gedaan, dat een eerlijke proef zou worden genomen, door een tijdlang zoowel een Zaterdagavond- als een Zondagmorgen-markt te houden. Eerst wanneer overtuigend zou blijken, dat de afschaffing van de Zondagmorgen-markt geen te ernstig beletsel zou opleveren, zou tot die afschaffing worden overgegaan, evenwel niet dan na twee maanden te voren te zijn aangekondigd. In overeenstemming met die belofte diende het lid Curiel, dat het behoud van de Zondagmorgen-markt bepleitte in het belang der kleine landbouwers, een amendement in, dat met algemeene stemmen werd aangenomen.

Voorts zal de verkoop van sigaren op Zondag zijn toegestaan, terwijl zij, die om geloofsredenen hun winkel op een gewonen werkdag sluiten, doch op Zondag open houden, met een eenvoudige kennisgeving kunnen volstaan.

Voor het vertrek van den gouverneur hield deze een afscheidsaudiëntie, waarbij ook een twintigtal Britsch-Indiërs verschenen, onder leiding van den tolk Luchmansing, die den gouverneur als souvenir een koperen blad en eenige vazen aanboden.

Kiesvereeniging.

Op initiatief van den heer C. C. Ligtenberg kwamen 21 Februari de navolgende heeren bijeen ter bespreking van het denkbeeld van de oprichting eener Kiesvereeniging: S. Beck, G. van Dien, H. Doyer, D. Fernandes, J. R. Gravenberch, W. Kraan, C. M. H. Kroesen, C. C. Ligtenberg, E. B. J. Luitink, P. A. May, J. E. de Neef, J. H. Wijngaarde en J. G. Vanier. Eenige andere heeren, mede uitgenoodigd, waren verhinderd tegenwoordig te zijn, doch hadden schriftelijk hunne sympathie betuigd voor de zaak.

In de vergadering werden o. a. de volgende vragen aan de orde gesteld:

1. Is de oprichting eener kiesvereeniging wenschelijk?

Deze vraag werd eenparig bevestigend beantwoord. Op een enkele uitzondering na, achtte men het niet onmogelijk levensvatbaarheid te geven aan een dergelijke vereeniging.

2. Welk karakter behoort de vereeniging te hebben? Stelt zij alleen candidaten, of is de bedoeling om ook allerlei vraagstukken van den dag te behandelen, program op te maken, lezingen te houden over staatkundige rechten en verplichtingen, enz.?

Algemeen blijkt, dat de voorkeur wordt gegeven van een meer uitgebreid karakter aan de vereeniging. De heer Ligtenberg zet uiteen, dat het niet de bedoeling is een woelwaters-vereeniging op te richten. Alleen door bezadigd, weloverwogen optreden zal men invloed kunnen uitoefenen op den gang van zaken.

De vergadering eindigde met de benoeming van een commissie, bestaande uit de heeren C. C. Ligtenberg, C. M. H. Kroesen en D. Fernandes, voor het ontwerpen van de statuten. Een schema daarvoor was reeds opgemaakt door den heer Ligtenberg en kon in hoofdzaak instemming vinden bij de aanwezigen.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

De Economist. Maart 1908.

In de Gids van Febr. jl. wijdde Mr. Van Deventer een bespreking aan Mr. Van den Berg's Munt-, crediet- en bankwezen enz. in Ned.-Indië, welke besloten werd met de opmerking, dat de in dat werk opgenomen schets der Indische geldcrisis van 1884 onvolledig is, in zooverre onvermeld bleef ,,de noodordonnantie van 4 Dec. 1884, krachtens welke de vestiging van een in onze wetgeving tot dusver geheel onbekend verband op te velde staande vruchten werd mogelijk gemaakt, en die, binnen enkele dagen ontworpen en uitgevaardigd, als een der voorname stutten mag worden beschouwd, welke in die moeielijke dagen het wankelend credietgebouw tegen reddeloos instorten hebben beveiligd.

In bovengenoemd Economist-nummer gaat *Mr. N. P. van der Berg* onder het opschrift: *De wording der nood-ordonnantie van 4 December 1884 (Indisch Staatsbl. No. 217)* nader op deze zaak in; geeft toe, dat Mr. Van Deventer's opmerking juist is, doch onjuist diens meening, dat Mr. v. d. B. uit bescheidenheid deze aangelegenheid onbesproken liet in verband met het werkzame aandeel, dat hij genomen had in het ,,ontwerpen en uitvaardigen'' dier ordonnantie. Mr. v. d. B. mag zich ,,deze zeker zeer vleiende opvatting'' niet laten aanleunen, en dit te minder, omdat niet aan bewuste ordonnantie de redding uit den toenmaligen nood te danken is, doch enkel en alleen aan de te Amsterdam in het werk gestelde en met gelukkig gevolg bekroonde pogingen en bemoeiingen van de mannen, die ter redding van de wankelende Nederlandsch-Indische Handelsbank naast haar de Ned.-Indische Landb.-Maatschappij in het leven wisten te roepen. Hunne ,,tot allen, die belang hebben bij en belang stellen in de toekomst van Nederland en Ned.-Indië'' gerichte oproeping tot deelneming in de ten laste dier Maatschappij uit te geven leening van *f* 9 millioen, draagt de dagteekening van (Maandag) 17 November, de inschrijving had plaats op Woensdag 19 en bleef opengesteld ook op Donderdag 20 November, en reeds in den zeer vroegen morgen van Zondag 23 November kon de wd. Hoofdagent der Handelsbank, nu wijlen de heer M. Bock, mij'' — d. i. Mr. v. d. Berg, toenmaals president der Javasche Bank te Batavia, — ,,komen verblijden met het per telegram van zijne Directie ontvangen heugelijke bericht, dat door het slagen der leening redding uit den dreigenden nood nabij was.''

,,De nood-ordonnantie in quaestie nu werd afgekondigd in de Javasche Courant van 5 December, toen het ergste dus achter den rug was, en uit dezen hoofde dacht het mij onnoodig er opzettelijk bij stil te staan in het uit den aard der zaak summiere relaas van de crisis van 1884, waaraan in mijn door Mr. Van Deventer aangekondigd werk eene plaats moest worden ingeruimd.''

,,Met dat al — vervolgt Mr. v. d. Berg — zal, zooals terecht door hem wordt opgemerkt, in eene volledige geschiedenis dier donkere dagen de noodordonnantie van Dec. 1884 niet onbesproken mogen blijven, ook vooral niet hare wordingsgeschiedenis, en als eene ter zake dienende bijdrage dunkt het mij niet te onpas thans nog openbaarheid te geven aan de Nota, die... op Donderdag 13 November... aan den Gouv.-Generaal Van Rees werd ter hand gesteld.''

Wegens de uitvoerigheid kunnen we hier niet overnemen den tekst dier Nota — een getrouwe weerklank van de zorgen en angsten, die op dat oogenblik zoo veler harten en hoofden vervulden— hoe belangrijk haar inhoud ook moge zijn. We achten de openbaarmaking dier Nota echter eene belangrijke aanvulling van Mr. Van den Berg's hierboven genoemd boek, welke wij gaarne onder de aandacht van belangstellenden brengen.

* *

Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië. 7e Volgr., Deel VI, afl. 3 en 4.

Wanneer de leden van het Kon. Instituut van Ned.-Indië deze afl. ontvangen, zullen ze moeten erkennen, dat de Redactie van de ,,Bijdragen'' ditmaal het ,,elck wat wils'' ongetwijfeld in toepassing heeft gebracht.

De afl. begint met een historische bijdrage: *Een Engelsche lezing omtrent de verovering van Banda en Ambon in 1796 en omtrent den toestand dier eilandengroepen op het eind der achttiende eeuw. Uitgegeven en toegelicht door Mr. J. E. Heeres.* D. w. z.: Prof. Heeres geeft hier publiciteit aan ,,een allezins merkwaardig handschrift'', het ,,Journal of an expedition to the Molucca Islands under the command of admiral Rainier, with some account of those islands at the time of their falling into our hands, and likewise suggestions relative to their future better management in case of being retained in our permanent possession. By captain Walter Caulfield Lennon.'' Prof. Heeres voegde aan den Engelschen tekst o. a. een aantal noten toe, die de waarde van het stuk o. i. belangrijk verhoogen.

Het volgend artikel is van zendeling *A. Hueting*, getiteld: *Iets over de „Ternataansch-Halmaherasche" taalgroep*, waaraan toegevoegd een in kleurendruk uitgevoerd taalkaartje van Noord-Halmaheira, Tidore en Ternate.

Dan volgt een opstel van *Dr. H. H. Juynboll*: *Bijdrage tot de kennis der vereering van Wisnu op Java*, waarin schrijver o. a. opmerkt, dat het Wisnuïsme onder de godsdienstvormen, die vóór den Islam op Java geheerscht hebben, slechts een zeer bescheiden rol gespeeld heeft; niettemin vindt men in de onuitgegeven Oudjavaansche litteratuur eenige tooverspreuken, die wijzen op vereering van Wisnu, gelijk door Dr. J. wordt aangetoond.

De heer *P. H. van der Kemp* geeft een interessante *„Bijdrage tot de geschiedenis der Regeerings-reglementen van Ned.-Indië"* eene uiteenzetting bevattend der wijze, waarop het Regeerings-Reglement van 1815 is tot stand gekomen.

Vervolgens bevatten deze afl. dan nog een uitvoerig artikel van controleur *J. J. Kreemer*: *Bijdrage tot de volksgeneeskunde bij de Maleiers der Padangsche Bovenlanden*; een van controleur *J. Tideman*, getiteld: *De Toe Badjeng* (= menschen van Badjeng in Gowa) *en de legende omtrent hun oorsprong*, en ten slotte eene *Beschrijving der Maleische handschriften van de Bibliothèque Royale te Brussel*, door *Dr. Ph. S. van Ronkel*.

Tegelijkertijd met bovengenoemde dubbele aflevering verscheen de eerste en tweede van het volgen-

de deel, welke geheel gevuld zijn met een opstel van zendeling *A. Hueting: o Tobelomoka manga Totoade. Verhalen en vertellingen in de Tobeloreesche taal. Met vertalingen. Bewerkt en van aanteekeningen voorzien.*

* * *

De Katholieke Missiën. Maart 1908.

De missie in Suriname sedert de laatste helft der vorige eeuw. In ons voorlaatste overzicht konden we melding maken van een geschiedkundig overzicht van pastoor Kortenhorst (Berichten van den Sint-Claverbond), over het werk der Roomsch-Katholieke kerk in *Oost-Indië*, en nu wordt toevallig gelijk in bovengenoemd zendingstijdschrift een aanvang gemaakt met een dergelijk overzicht, *West-Indië* betreffend.

De schrijver geeft allereerst eenige bijzonderheden omtrent Suriname's bevolking, waaraan wij het volgende ontleenen:

„Nederlandsch Guyana, naar de hoofdrivier Suriname genoemd, de parel der Nederlandsche bezittingen in West-Indië, telt bij eene oppervlakte van ruim viermaal die van Nederland plm. 80.000 zielen. Slechts 1/3 der kolonie is eenigszins bekend en een betrekkelijk zeer klein gedeelte hiervan is in cultuur gebracht.

De oorspronkelijke bewoners van Suriname, verscheiden Indiaansche stammen — de Caraïben, Arowakken en Warauwen — trokken zich bij de komst der Europeanen meer en meer in de binnenlanden terug; hun aantal is door uitsterven zeer verminderd. Met de boschnegers of Marrons — afstammelingen der vroeger van de plantages weggeloopen slaven —, worden ze ten hoogste op 15.000 geschat. In de 17e eeuw vestigden zich in Suriname van uit Brazilië ongeveer 1200 Joden en sedert 1853 werden van uit Britsch-Indië, China en onze Oost vele werklieden aangevoerd.

Het hoofdcontingent der bevolking echter leveren de in Amerika geboren, zoogenaamde „Creoolsche" Negers. In 1690 telde men er reeds 25.000, en ieder jaar steeg dit cijfer. In 1730 verplichtte zich de W.-Indische Compagnie elk jaar 2500 slaven op de markt aan te voeren, terwijl de planters nog bij andere slavenhandelaars bleven aankoopen. Tegenwoordig schat men hen met de „kleurlingen" op plm. 50.000. Het gebrek aan arbeidskrachten blijft nog steeds het groote bezwaar voor de verheffing en den vooruitgang van Suriname. In de kolonie verblijven ongeveer 700 Europeanen. In Paramaribo de eenige stad, woont ongeveer de helft van de geheele bevolking."

Na deze inleiding treedt de schr. in beschouwingen omtrent de geschiedenis der R.-K. missie die in 1683 op Suriname haar arbeid aanving, doch reeds kort daarop genoodzaakt was dit gebied te verlaten. Ook na dien volgde een lang tijdperk dat betrekkelijk weinig vruchten droeg, vooral omdat de slaven stelselmatig van het christendom werden teruggehouden door hunne eigenaars, die vreesden het onbeperkte meesterschap over hen te zullen verliezen, wanneer hun het christendom gebracht werd. Eerst sedert 1820 kwam hier 'n verandering, en ging de missie een betere toekomst tegemoet.

We kunnen den schrijver in zijn merkwaardig historisch overzicht niet volgen, doch stellen ons voor, eenige belangrijke feiten daaruit mede te deelen, wanneer het vervolg en slot zijner studie in het volgend nummer der „Katholieke Missiën" is verschenen.

* * *

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap. 1908. No. 2.

De zooeven verschenen aflevering bevat als altijd weer een aantal bijdragen over Oost-Indië.

In de eerste plaats een artikel van *H. Ph. Th. Witkamp: De drie Buiteneilanden der Banda-groep Roen, Ai, Rosengain; benevens Pº Pisang en Lontor's Noordpunt* (met kaart van de Banda-eilanden). Aan de belangrijke buiteneilanden der Banda-groep werd tot heden betrekkelijk weinig aandacht geschonken — de bestaande kaarten zijn alle onbetrouwbaar. Wij mogen den heer W. dus dankbaar zijn, dat hij voor aanvulling en verbetering heeft gezorgd in dit opzicht. Thans geeft hij eene uitvoerige beschrijving van het eiland Roen. De overige eilanden zullen behandeld worden in een volgende aflevering.

De heer *K. M. van Weel*, 1e stuurman der Gouv. Marine beschrijft *„Een tocht op de Bensbach-rivier of Torasi, de grensrivier van Zuid Nieuw-Guinea, in Dec. 1906"*. „In de verhalen over sneltochten door de inboorlingen van de Zuidkust van Nieuw-Guinea, de Kaja-Kaja, — zegt schrijver — ondernomen, kwam telkens de naam eener rivier voor, de „Torasi"; welke overgetrokken moest worden. Welke moeite ook gedaan werd door den ass.-resident Hellwig om te weten te komen, welke rivier dit was, absolute zekerheid kon niet verkregen worden, zelfs niet bij de Kond(o)-onim, waarheen deze ambtenaar zich in Sept. '06 begeven had, om er aanraking mede te verkrijgen. Wel was het bekend, dat deze rivier zeer waarschijnlijk de op onze kaarten voorkomende Bensbach-rivier zou zijn, maar de heer Hellwig wilde zekerheid hebben." Deze zekerheid nu werd verkregen blijkens de beschrijving van den heer Van Weel.

Een hoogstbelangrijke historische bijdrage levert verder de heer *G. P. Rouffaer* met zijn opstel: *De Javaansche naam „Seran" van Z. W. Nieuw-Guinea vóór 1545; en een rapport van Rumphius over die kust van 1684*, welke bijdrage men in haar geheel moet lezen, om een idee te krijgen van de groote belezenheid van den schrijver, zoomede van diens scherpe opmerkingsgave.

* * *

Maatschappij ter bevordering van het Natuurkundig Onderzoek der Nederlandsche koloniën. Bulletin No. 57.

Dit bulletin bevat het slot van het verslag der thans geëindigde Zuid Nieuw-Guinea-expeditie onder leiding van den heer Lorentz. Aan de mededeelingen omtrent het door de expeditie herdoopte Sneeuw-gebergte ontleenen wij het navolgende: „Den 2en October (1907) werd een van onze grootste wenschen vervuld: Van Nouhuijs, die 's morgens vroeg naar Bivakeiland was gegaan om de werkzaamheden aan de stoomsloep te inspecteeren, kwam spoedig met het bericht terug, dat het Sneeuwgebergte zichtbaar was. Iedereen haastte zich naar het eiland om van het grootsche en indrukwekkende gezicht te genieten: er was geen twijfel meer mogelijk, als men de helderwitte sneeuwvelden zag, die scherp afstaken tegen de donkere rotsen. Jammer, dat uit de vlakte opstijgende wolken te spoedig een einde maakten aan dit onvergetelijk mooie natuurverschijnsel. Wat een storm van gedachten komt op zoo'n moment bij iemand op en wat is alles dan klein om ons heen!"

„Wij meenden geen grooter eerbewijs aan H. M. de Koningin te kunnen brengen, dan door dit gebergte het Oranje-gebergte en den top den Wilhelmina top te noemen. Hoe lang zal het nog duren, voordat deze sneeuwvelden voor het eerst door een Europeaan zullen betreden worden?"

* * *

Van de ondervolgende tijdschriften kunnen we slechts den inhoud afschrijven; plaatsgebrek noodzaakt ons daartoe.

Indisch Militair Tijdschrift, 1908. No. 2.

In memoriam Generaal Vetter; met portret. — De nieuwe richting in ons leger, door den afgevaardigde L. W. J. K. Thomson veroordeeld, door H. B. — Moderne schietopleiding (vervolg), door E. J. van Son en M. Uhl. — Positieverbetering van den Europ. militair, door H. A. Kooy. — Een voorstel met betrekking tot de aanstaande eenvoudige witte jas voor officieren. — Schematische voorstelling van een gevecht der veldartillerie. — Korting op pensioenen. — Nieuwe reglementen voor de Infanterie. — Algemeene Voorschriften voor colonnes en patrouilles. — Enz.

Weekblad voor Indië, 1907—1908. No. 43.

Pompelmoes, door Dr. F. P. H. Prick v. Wely. — Resident J. Hofland; met portret. — Ar. A. W. J. Deye †; met portret. — Het opvoedingsgesticht „Bethanie" te Soekaboemi. — De vereeniging van Inlandsche ambtenaren en aanzienlijken te Temanggoeng. — Een merkwaardig feest in het Mateïsche hoogland. Naar gegevens en met foto's door H. Ch. Gooszen.

De Indische Mercuur, 17 Maart 1908.

Nieuwe werken over irrigatie, door P. J. Ott de Vries — Iets over het commercieële in het Staatsboschbedrijf op Java, door A. E. J. Bruinsma. — Bijdragen tot de kennis van het fermenteeren der cacao. — Invoer op en uitvoer van Java over November 1907. — Tentoonstelling te Medan. — Chemisch-technische analyse, door P. v. d. W. — De merkwaardige klapperboom te Buitenzorg. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Enz.

Marineblad, 1907—1908. Afl. 8.

Onze Marine in de Indische krijgskundige vereeniging, door E. P. Westerveld.

* * *

Ten slotte maken we nog melding van de verschijning eener brochure van den heer **J. E. Jasper: Liefhebberen op het gebied van inlandsche kunstnijverheid**, (Soerabaja, E. Fuhri & Co., 1908), waarin de schrijver zich verdedigt tegen het verwijt van den heer J. Z. van Dijck, leeraar in het handteekenen aan de Kon. Wilhelmina-school, als zoude aan Jasper de achteruitgang van de koperindustrie te wijten zijn.

„Dit verwijt — zegt schr. — of die beschuldiging kan mij niet treffen, aangezien ik in het belang der nijveren mij bepaald heb tot vergrooting van het afzetgebied der door hen vervaardigde artikelen en tot het maken van vergelijkende studies van de, in den Indischen Archipel toegepaste siermotieven, zoodat dus van „een leiding" geen sprake kan zijn."

Vervolgens tracht de heer Jasper aan te toonen 's heeren Van Dijck's onbevoegdheid inzake kunstnijverheid; trekt ook te velde tegen de Ned. Vereeniging „Oost en West", „die de bevordering van de kunstnijverheid heet voor te staan", waarna Mej. Martine Tonnet eveneens eenige veeren moet laten naar aanleiding van haar opstel in „De Vrouw en haar Huis" van 1 Nov. 1907. De heer Jasper is — dien indruk krijgt men langzamerhand — zoowat boos op iedereen, die zich mèt hem op het gebied der Inlandsche kunstnijverheid beweegt.

Vervolg opgave der bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeskamer, Heulstraat 17, Den Haag.

De Javabode t/m 26 Februari;
Het Bataviaasch Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost t/m 27 Februari;
Het Soer. Handelsblad t/m 25 Februari;
De Ind. Mercuur No. 12;
Het Ned.-Ind. Effectenblad No. 16;
De Ind. Financier Nos. 42 en 43;
Cultura Maart-aflevering;
La Quinzaine Coloniale No. 4;
Dames weekblad voor Indië No. 31;
De Stem van Indië No. 7;
Weekblad voor Ned.-Indië t/m 43;
Exportblad No. 712;

De Inrichting en toepassing van kabelbanen.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 21 Febr. 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst een jaar verlof naar Europa aan den ontvanger der in- en uitvoerrechten J. Dronkers.

Ontslagen: eervol, de adj.-commies bij den p. en t.-dienst Ch. Lapré; de koffie-inkooppakhuismeester Mangoenastro; de dokter-djawa H. Dotulung; de hoofdingenieur B. O. W., C. W. Weijs; de vaccinateur Mas Djoijo di Wirio en de geschorste opziener der in- en uitvoerrechten B. J. F. Ch. L. Alting.

Gesteld: ter beschikking van den pres. van den R. v. J. te Medan Mr. J. H. Pachlig; van den Algem. Secretaris Mr. G. G. van Kleeff.

Tijdelijk belast: met de waarneming der functie van chef van het Mijnwezen A. H. van Lessen.

Benoemd: tot adj.-chef 3e afd. S.S. ter Sumatra's W.k., G. H. M. Vierling; tot inspecteur van het Inl. credietwezen H. Carpentier Alting; tot 3den commies D. v. Fin., M. L. Leunissen; tot hoofdingenieur B. O. W., J. P. Kruimel; tot directeur kweekschool Bandoeng G. van der Veen; tot resident van Jogjakarta P. H. van Andel; tot adspirant-controleur A. M. van der Elst.

Bij de gouv. pandhuizen: tot administrateur 1e kl., G. A. L. Hessels, H. W. K. Lagaune, S. R. Batten, A. Barend, W. J. Brouwer; tot id. 2e kl. W. G. Droop, F. J. E. Siegers, A. Boers, R. J. A. Stolk, J. L. E. Doelitzsch, J. P. Merghart, J. H. P. Prins, V. F. Th. Gerrits, E. K. A. Tollens; tot id. 3e kl., O. E. van Braam Morris, A. L. v. Hek, N. J. H. Greuder, G. W. Horn, J. E. Motta, M. F. Moreau, W. J. van Gent, Ch. H. Bogaard, F. J. Verduijn Lunel, F. O. M. Beckman en H. L. de Riemer.

Ontheven: van het Openb. Min. residentiegerecht te Soekaboemi, Mr. O. van Boeckel.

Belast: met het Openb. Min. aldaar, Mr. C. W. Wormser.

Toegelaten: tot uitoefening der genesk. praktijk W. A. Wilke; als apothekersbediende, mej. P. E. van Alphen.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, één jaar verlof naar Europa, aan den kapt. der inf. C. W. Neijs.

Ontslagen: eervol, als mil. commandant der Lampongs, de kapt. der inf. W. Beyerinck.

Benoemd als zoodanig: de kapt. der inf. E. F. A. Zeegers.

* * *

Uit de Javasche Courant van 25 Februari 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de zoutdebitant te Koepang, ter hoofdpl. Soerabaja, Mas Astroredjo; de ambtenaar op wachtgeld, J. K. F. H. Varenkamp; de gewezen mantri voor de opiumverkoop te Webri, Mas Sastrodikromo.

Tijdelijk belast met de waarneming der betrekking van opzichter 2e kl. B. O. W., J. F. de Leau.

Benoemd: tot lid van den gemeenteraad te Tegal N. Cnopius; te Makasser A. T. H. M. van Wijk Werneke en G. Ferguson; tot ingenieur B. O. W., H. Cramer, J. W. de Brussel Assé en C. E. de Leau; tot referendaris B. B., J. F. W. van der Meulen; tot opzichter 1e kl. S.S. op Java, B. Hall; tot id. 2e kl., W. A. V. N. F. O. M. J. Witmer.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de Inl. off. van Justitie, Raden Partoatmodjo, ten einde te worden benoemd tot assistent-wedono.

Benoemd: tot tijdelijk Inl. off. van Justitie te Poerwakarta, Mas Soetawidjaja.

Ontheven: wegens vertrek, eervol van het Openb. Min. bij het res.-gerecht te Kraksaän H. Bousquet. Belast met deze functie: de contr. B. B., J. B. Prins.

Bepaald, dat geplaatst blijft in de res. Djambi de benoemde adsp.-contr. A. P. van Aken; in Palembang J. Blok en P. H. J. A. de Booy; in de res. Oostk. van Sum., ten behoeve van de muntzuivering in dat gewest, C. A. Schnitzler, C. O. Matray, W. Ch. Adriaans, P. C. A. van Lith, L. B. C. de Klerk, A. Th. van Ginkel, M. A. Jansen, K. H. van Prehn, K. Ch. van Haastert, allen adsp.-controleur, en de benoemde contr. R. J. Koppenol.

Geplaatst: in de res. Amboina de control. A. H. Spaan, thans te Barabai; in de res. Z. en O.-afd. van Borneo de contr. H. J. Ch. Brunet de Rochebrune, thans te Djeneponto.

Ontslagen: eervol uit zijn betrekking van opziener bij het boschwezen, F. J. J. Canter Visscher, ten einde te kunnen worden benoemd tot adj.-administrateur bij de gouv. pandhuizen.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, een jaar verlof naar Europa aan den 1en luit. der inf. J. Oudsberg.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de off. van gezondheid 2e kl. H. van den Hengel.

Bevorderd: tot 1en luitenant bij het wapen der art., de 2e luitenant H. van Doornum.

Geplaatst: bij het 6e bat. te Willem I de 2e luit. J. J. H. Smeenk; bij het 13e te Soerabaja de 1e luit. F. J. F. van West.

Overgeplaatst: bij het 5e bat. te Semarang, de 1e luit. P. L. H. Roskes; bij het garniz.-bataljon van Ambon en Ternate de 1e luit. W. Weijerman; bij het garniz.-bataljon van Borneo de 1e luit. M. J. Voskuil en de 2e luit. P. C. A. Kools; bij het subsistentenkader te Semarang de 1e luit. T. J. C. Mulder; bij 't 4e depôt-bat. de 1e luit. C. Boldingh.

Geplaatst: te Timor Koepang de off. v. gezondh. A. H. de Chaufepié.

Overgeplaatst: naar Kedong-Kebo de off. van gezondheid C. J. Lascur; naar Soerabaja Dr. J. S. P. Moltzer; naar Djokjakarta Dr. A. de Jong; naar Pelantoengan Dr. S. Visser.

INGEZONDEN.

Aan de Leden der Afd. 's Gravenhage.

AGENDA der Algemeene Vergadering der Afd. 's Gravenhage, gehouden 10 Maart l.l.

6o. Punten, die de Afd. op de a.s. Algemeene Vergadering der Vereeniging wenscht behandeld te zien.

't Zij mij vergund, ter governo van de Leden die niet ter vergadering aanwezig waren, een woord e vooraf te laten gaan, in verband met bovenaangehaald punt der agenda.

Mij dunkt, de bedoeling van het sub 6 genoemde, laat aan duidelijkheid niets te wenschen over: wat ook één (of meer) der Leden, ter behandeling wenschte voor te stellen, om dit later aan de Alg. Verg. der Vereeniging ter beoordeeling te geven, moest ter tafel gebracht kunnen worden, tenzij dan eene gegronde reden als: het te late uur, de vergadering mocht doen besluiten de behandeling van het te bespreken punt uit te stellen, tot eene volgende Alg. Afd. Vergadering. Van dit laatste nu, was in dit geval geen sprake. Blijft dus over de vraag: was het ter tafel gebrachte eene zaak, die de Afdeeling op de a. s. A.g. Verg. der Vereeniging, wenschte behandeld te zien?

Als zoodanig, zal ieder ingewijde mij moeten toegeven, moet de kwestie: overnemen van restaurant en eventueel daarna volgende verplaatsing der leeszaal naar het gebouw Laan van Meerdervoort beschouwd worden. Dit blijkt ten overvloede uit het plan van het Bestuur der Afdeeling, om voor de behandeling van deze zaak eene speciale A.g. Vergadering uit te schrijven. Maar dit laatste sluit niet in een verbod om de zaak reeds op de Vergadering van 10 Maart l.l., ter voorloopige bespreking in te leiden.

Dit nu trachtte ik te doen, met het oog op de belangrijkheid van het 2e deel der vraag, n.l. de eventueele overplaatsing van leeszaal en bureau der Afdeeling. Ik zeg „trachtte", want, ternauwernood de zaak aangeroerd hebbende (dat ik zulks zou doen was o. a. aan den waarnemenden Voorzitter der Verg. bekend), werd door een der Leden van het Bestuur, den Heer Schröder, op onheusche wijze voorgesteld aan den waarn. Voorzitter der Vergadering maar te sluiten. Motief het onderwerp viel buiten (?) de agenda, terwijl er nog eene Alg. Verg. der Afdeeling, speciaal ter behandeling ervan, zou worden gehouden. Onder protest*) zag ik daarna van het woord af, met de mededeeling, dat ik de zaak zou behandelen in het *Kol. Weekb.*.

Daartoe ga ik nu over:

Mijn doel, het punt in kwestie voorloopig te bespreken te, inleidende, was tweeledig.

Na met een enkel woord den aanwezigen op het groote belang van het restaurant voorstel gewezen te hebben, met als m. i. noodzakelijk gevolg van het overnemen: overplaatsing van leeszaal en bureau, met eene opwekking tevens met het oog op de a. s. Alg Afd. Verg., wenschte ik èn voor de aanwezigen het licht te doen vallen op de vraag: Wie heeft zegging over de leeszaal? èn het Bestuur eenige vragen te stellen, welker tijdige beantwoording vóór de a. s. Alg. Afd. Verg. voor Bestuur zoowel als voor de Leden van groot belang mij toescheen. Hoe klaarder inzicht des te gemakkelijker zou het later zijn, ingrijpende besluiten te nemen.

Wie heeft zegging over de leeszaal? Nalëve vraag! Men zou zoo zeggen: wel natuurlijk de Afdeeling, want zij betaalt jaarlijks een niet geringe som aan huur en aan dagbladen, enz.

Maar in het jaarverslag over 1905, staat een „Rapport v. d. Commissie tot onderzoek van de rekening en verantwoording der obligatieleening van f 5000 voor het gebouw der Vereeniging *Oost en West* en de daaraan verbonden restaurant en leeszaal over het jaar 1905".

Die obligatieleening gaat de Vereeniging (Hoofdbestuur) aan. De Afdeeling heeft in casu nòch verantwoordelijkheid, nòch zeggingsschap. Maar de Vereeniging (Hoofdbestuur), zal nimmer ingrijpen in de (moreele) rechten der Afdeeling, waar het de leeszaal betreft! Die zekerheid hebben wij niet, zoolang de Afdeelingsrechten niet beter gescheiden zijn van die van de Vereeniging, beter dan nu. Heeft het Hoofdbestuur niet het restaurant opgeheven? (De ongeldigheid van dàt besluit zat in het niet-kennen in deze van de Alg. Verg. der Vereen.). En zou dus ook niet eene Alg. Verg. der Vereen. de leeszaal kunnen opheffen?

De obligatieleening werd aangegaan toen de Vereeniging nog geen Afdeeingen had. Bij het oprichten der Afd. Breda, moest er ook eene Afd. 's-Gravenhage komen. En ik acht het een toen begane fout dat de geldelijke rechten en plichten van onze Afdeeling en van de Vereeniging niet zuiverder gescheiden zijn. Zooals de regeling nu is, is de Afdeeling 's Gravenhage als eene onmondige: zij betaalt huur, heeft andere onkosten voor eene leeszaal, terwijl het grondkapitaal .. de finantieële basis, in handen is van de Vereeniging. Hoe zuiverder de verhouding geregeld wordt tusschen Afdeeling en Vereeniging, des te meer zal het belang van beiden gediend zijn.

De door mij bovenbedoelde inlichtingen heb ik schriftelijk aan het Bestuur der Afdeeling gevraagd. Het antwoord dat ik daarop zal mogen ontvangen, zal nog dienen bij de besprekingen op de a. s. Alg. Verg. der Afd.

L. J. LEFÉBRE.

De Redactie-Commissie biedt den lezers van het *Kol. Weekbl.* hare verontschuldiging aan voor de opneming van 't artikel van den heer Lefébre. Zij beseft ten volle, dat 't niet aangaat om de lezers te ontstemmen, door ons orgaan beschikbaar te stellen voor het uiten van persoonlijke grieven of het twisten over locale belangen. Zij neemt zich derhalve voor, mededeelingen van dergelijken aard voor eene plaatsing in het Weekblad voortaan af te wijzen, maar heeft met dit schrijven een uitzondering gemaakt, omdat in den strijd der hartstochten van zekeren kant die in den laatsten tijd onze Vereeniging zoo hebben verontrust, eene weigering daar verkeerd zou kunnen worden uitgelegd.

De Redactie-Commissie onthoudt zich van eenig commentaar op het schrijven des heeren Lefèbre en meent dat het aan het bestuur der Afdeeling 's Gravenhage wel is toevertrouwd, voor zoover dit noodig zal blijken, om de eerstvolgende Afdeelingsvergadering, den heer Lefèbre tot een juist oordeel in staat te stellen.

Red. Commissie.

*) Art. 9 c. 2e alinea was hier niet toepasselijk. Het ging niet om uit te maken de eventueele urgentie, maar om de vraag: bleef ik binnen de Agenda.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het s.s. Oranje; gezagvoerder J. Versteegh; vertrokken van Batavia 27 Februari 1908 en aangekomen te Genua 21 Maart 1908.

Te Genua hebben zich ontscheept: C. R. F. Tollenaar; J. J. Fraser en echtg.; A. J. W. van Anrooy; mevrouw M. J. van Son—Haver Droese; J. W. Turfboer en echtg.; mej. J. E. Bouricius; J. F. K. van Huls van Taxis; N. de Brouwers; G. P. Breetveld; mej. M. P. van de Rivière; H. H. Becker met echtg. en k.; H. Bielke; A. H. P. Hoogesteger; A. Jungst met echtg. en 2 k.; Berkeley C. Rhodes; H. B. Wenting; M. J. E. Esser; C. J. Quist met echtg. en 2 k.

van Singapore: mej. A. Jakobs;

van Belawan-Deli: E. J. de la Parra met echtg. en 2 k.;

van Port-Saïd: J. B. A. Swaters en echtg.;

te Amsterdam zullen zich inschepen: C. J. Klijntjes; G. P. Worsel; C. F. Kroes; M. H. v. Kooy; E. Ruys; Th. P. Lippen; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen;

van Sabang: S. R. Deursen;

van Port-Saïd: Jan Schotvanger.

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem V; gezagvoerder J. C. Metus; van West-Indië naar Amsterdam;

*Excellentie A. W. F. Idenburg en mevrouw en dochter; mevrouw d' Angremond geb. Winter; mej. L. F. M. Michelsen; mej. M. H. Briede; *C. Beereboom; *Dr C. E. Cooran; *Eerwaarde Pater C. M. L. Drabbe; *Eerwaarde Pater Gerardus; W. S. Schlebusch; F. A. Millard; *Ram Prosad; *J. B. Sing; *S. S. Sing; D. J. Samuels; A. E. Samuels; P. Wagner; L. G. Bol; G. Dongelmans; D. F. E. G. van der Kooy; W. L. Langeveld; A. N. Sieke.

* gemerkt, ontscheept te Havre.

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem II; gezagvoerder J. A. Beekering Vinckers; van Amsterdam naar West-Indië op 20 Maart 1908.

M. J. Selhorst; Kuno Mendt; P. B. A. de Groot.

Passagierslijst van het s.s. Grotius; gezagvoerder P. Ouwehand; bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia 21 Maart 1908.

Te Amsterdam schepen zich in: W. J. H. Kramer; B. A. W. H. Kramer; J. E. Göllner en echtg.; L. C. Middendorp; Dr. W. T. de Vogel, echtg. en 2 k. en mej. D. Hartrich; J. C. F. Croll en echtg.; G. J. Rikkers en echtg.; mevr. wedw. Ran; Jhr. J. H. C. van der Wijk, echtg. en 3 k.; W. van den Brink, echtg. en 2 k.; J. Timmer; J. Karetse; G. van Boekeren; J. A. Schweitz en echtg.; J. de Wilde, echtg. en 4 k.; L. J. Sesseler; K. C. Over de Linden; A. Westhoff; J. Doorlag, echtg. en 4 k.; mej. S. Fresco; mej. H. A. R. M. Sigal;

naar Southampton: Baron van Burmania Rengers en echtg.; D. Groenhof; J. Berkman;

naar Genua: H. v. Booven; A. P. W. Vogt; D. Siem Jr.; K. Groesbeek en echtg.; v. Schaik;

naar Belawan-Deli: A. V. Buisman; J. H. Wigeri v. Edema; mevr. E. H. Hoomans v. Steenwijk;

naar Singapore: M. Weber; J. Ebbens;

van Southampton naar Genua: Mr. E. W. Tuft; G. R. C. Williams en echtg. en d.; kolonel de Berniere; Lawrence; C. K. Norman en echtg.

te Genua zullen zich inschepen: G. W. L. Aandewiel en echtg.; C. G. M. van Romburgh; J. M. M. Bitter en echtg.; S. B. H. Göpner en echtg.; W. Bossinga, echtg. en k.; A. P. H. Harkx en echtg.; F. W. Bolk, echtg. en k.; H. M. C. van Dijk; L. Berkhout en echtg.; W. G. Pluim Mentz en echtg.; F. van Nouhuijs; W. G. Hanif, echtg en k.; mevr. A. Broese van Groenou en k.; Th. J. Azon Jacommetti, echtg. en 3 k.; mej. J. Jacommetti; mej. A. Jacommetti; H. la Fontaine en echtg.; mevr. S. A. Evers—Reuter, mevr. Reuter—Barkey; Mr. A. Brouwer, echtg. en k.; W. F. Zuur en echtg.; L. V. Alsdorf; T. J. Lekkerkerker; W. Hoogers; J. M. Baron van Tuyll van Serooskerken; F. J. W. Werkhoven; I. C. Dozy; C. A. v. Meeuwen en echtg.; D. H. Ooms; W. A. Berkholst; J. G. E. G. de Dieu Stierling en echtg.; Dr. G. v. d. Harst, echtg. en d.; W. Ran, echtg. en 5 k.; C. L. B. Jonquiere en echtg.; mej. M. Mulder; L. P. K. Straeter en echtg.; L. E. Dom; Ch. Boissevain; C. E. le Rütte; A. J. Over de Linden, echtg. en k.; P. Niggebrugge en echtgen; W. Brakel Jr., echtg. en 2 k.; J. H. A. v. Nieuwland; P. W. Lensink; L. Hippenstiel; A. W. Vermeer; H. Jager; mevr. H. Reitze en 2 k.; mej. H. Dehner; G. Delwig; L. Wolff; J. R. Schenck de Jong en echtg.;

naar Belawan-Deli: Dr. J. D. C. Camper Titsingh; L. F. van Hell.

No. 14 Vrijdag 3 April 1908 8ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f1.50 tot f.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

I. Van de Afd. 's GRAVENHAGE:

BUITENGEWONE ALGEMEENE VERGADERING op DINSDAG 14 APRIL 1908, des avonds om 8¼ uur in het „GOUDEN HOOFD", ingang Hoogstraat.

Agenda:

1. Verkiezing van een Bestuurslid, hebbende de Heer *H. J. W. van Lawick*, de benoeming als zoodanig niet aanvaard.
2. Bespreking van de vraag, in verband met de in de Algemeene Vergadering te Utrecht op 30 Januari j.l., genomen besluiten: of de Afdeeling 's-Gravenhage van het Hoofdbestuur zal overnemen het restaurant in het gebouw L. v. Meerdervoort 195, zoo ja, onder welke voorwaarden?
3. Bevestiging van het besluit van overbrenging der lokalen van de Afdeeling 's-Gravenhage, naar het huis in de Heulstraat 17.

Het Bestuur.

II. Van de Afdeeling BREDA:

Verslag der Afd. over het jaar 1907.

Het jaar 1907 onderscheidde zich in weinig opzichten van zijn voorgangers. Mocht al de Vereeniging een weinig meer bekend zijn geworden, de belangstelling in het doel, dat zij beoogt, blijft gering.

5 nieuwe leden traden toe, doch wij verloren er 11, door overlijden, vertrek en bedanken. In 1907 bedroeg het aantal leden 65. Ook verloor het Afdeelingsbestuur zijnen Voorzitter, den HoogEdelGEstr. Heer. F. P. L. van Driel, die moedeloos door de geringe belangstelling deze functie niet langer wenschte waar te nemen en tegelijk zijn ontslag nam als lid van het Hoofdbestuur.

Hiervoor trad in de plaats het Bestuurslid de Heer J. C. van Reijn; terwijl het Bestuur op het oogenblik bestaat uit Mevr. H. C. Stapel—Harmsen en den Heer J. C. van Reijn, Secretaris Penningmeester.

Voor de propaganda werden twee lezingen gehouden, ditmaal zonder lichtbeelden, die over het algemeen weinig in den smaak vallen. Zichtbaar voordeel leverden deze lezingen niet op, althans niemand trad hierdoor tot het lidmaatschap toe.

De eerste lezing werd gehouden in Februari door den HoogEdelGestrengen Heer W. H. Bogaardt, lid der Tweede Kamer van de Staten-Generaal.

Door het slechte weer dien avond en het in hevige mate heerschen der influenza ter plaatse, waren er zeer weinig leden en belangstellenden opgekomen.

Het onderwerp was „Java en de Javanen".

In April hield de overste Jhr. G. J. W. C. H. Graafland eene lezing over „Indië en Hollandsche vooroordeelen".

Meer dan 400 invitatiën aan stadgenooten en familieleden waren rondgezonden; ondanks het slechte weer was de zaal vrij goed bezet. Waren echter alle genoodigden en de leden der Vereeniging met hunne huisgenooten opgekomen, dan zou de zaal wel vier maal grooter hebben moeten zijn.

Beide Heeren hadden zich belangeloos, op verzoek van het Bestuur, beschikbaar gesteld om de propaganda te dienen.

Hulde en dank aan hen.

De Algemeene Vergadering op 6 April gehouden, werd behalve door het Bestuur, ook door een lid bezocht, terwijl de zaal daarvoor gratis was afgestaan door den Heer Van Hardeveldt, gerant van het Zuid-Hollandsch Koffiehuis te Breda, tevens lid van de Vereeniging *Oost en West*. Hiervoor onzen dank.

Door de geringe opkomst kon het Bestuur niet worden aangevuld.

Een ter Vergadering ingekomen klacht over het ongeregeld ontvangen van het *Kol. Weekbl.*, werd aan den Administrateur overgebracht.

Enkele malen werden verzoeken om inlichtingen aan het Bestuur gedaan omtrent huisvesting, scholen en dergelijke, doch de meest voorkomende vraag was: kunt gij mij kostkinderen uit Oost-Indië bezorgen, dan word ik lid der Vereeniging.

En hiermede eindigen wij het verslag over 1907. Moge het volgend jaar de lang verwachte gulden tijd voor de Vereeniging *Oost en West* aanbreken.

Breda, Maart 1908.

Het Bestuur:
w. g. H. C. STAPEL—HARMSEN.
w. g. J. C. VAN REIJN.

Rekening en Verantwoording over 1907.

ONTVANGSTEN.	
1 Januari in kas	f 33.64
Contributie over 1907	f 99.50
Verkochte Reglementen	f 0.40
Totaal	f 133.54

UITGAVEN.	
Inningskosten voor contributie	f 3.00
Kosten van de lezing-den Heer Bogaardt	f 8.66
Idem Jhr. Graafland	f 34.80
Zaalhuur, porto's, drukloon, etc.	f 5.69
Schrijfbehoeften	f 0.10
Overgemaakt aan het Hoofdbestuur	f 32.50
In kas	f 48.79
Totaal	f 133.54

Breda, 1 Januari 1908.

De Penningmeester: w.g. J. C. VAN REIJN.

III. Van de Afdeeling UTRECHT:

Verslag der Afd. over het jaar 1907.

Aantal Leden:

Op 1 Januari 1907 waren er 72 leden en donateurs; op 31 December d.a.v. 62, zoodat het aantal leden met tien is achteruitgegaan.

Bestuur:

De Heer Witbols—Feugen vertrok naar Den Haag en de Heer H. Kohlbrugge werd ook tot penningmeester benoemd, zoodat de functies van Secretaris en Penningmeester weder door één persoon worden vervuld.

Mevr. B. Eykman—van der Kemp stelde zich niet herkiesbaar, tot groot leedwezen van het Bestuur. Deze plaats werd voorloopig vacant gelaten.

Lezingen en Propaganda:

Volgens besluit der laatste Algemeene Vergadering werden geen lezingen voor de Leden en geïnviteerden meer gehouden. Wel werd in December, in overleg met het Bestuur van de Volksleeszaal eene lezing met lichtbeelden gehouden in de zaal dier Vereeniging. Deze lezing was goed bezocht en het publiek zeer oplettend, zoodat deze lezingen als eene juiste wijze tot verspreiding van kennis onzer bezittingen onder geheel het volk kunnen worden beschouwd. De Voordracht „Eene algemeene beschouwing over Oost Indië en in het bijzonder over Java", werd gehouden door den Secretaris-Penningmeester.

Verder werd uitvoering gegeven aan het besluit der Algemeene Vergadering, om te trachten voorwerpen van Koloniale Kunstnijverheid te Utrecht te verkoopen; daarvoor werd eene afzonderlijke Commissie aangewezen uit het Bestuur, met geld van de Afdeelingskas. De algemeene malaise, gebrek aan middelen om steeds weer reclame te maken, waren naast gebrek aan belangstelling van het publiek oorzaak, dat het resultaat niet schitterend was.

Boekwerken:

Aanvraag was er niet en de zolders der verschillende secretarissen bleken de boeken niet in waarde te doen stijgen, daarom werd besloten deze zeer kleine bibliotheek aan te bieden aan de Volksleeszaal, waar ze zeker eerder zal medewerken belangstelling in onze bezittingen op te wekken dan op den zolder.

Verschaffing van pension en plaatsing van kinderen:

Geen navraag, maar hiervan moet gezegd worden: „onbekend maakt onbemind". Stonden de namen der Comm.leden in elk Weekblad der Vereen., zoude er wel meer kans op zijn, daar ouders eerder aan hun bekende personen inlichtingen zullen willen vragen, dan aan eene Commissie.

Algemeene toestand en verdere bijzonderheden:

De financieele toestand der Afdeeling was op Ult. December, een saldo van 70 cents en voor f170.15 aan voorwerpen van Kunstnijverheid in depôt.

Het Bestuur kan ook dit Verslag niet anders sluiten dan verleden jaar:

Overigens is de belangstelling in al wat de Vereeniging betreft, nog steeds even gering als vroeger.

Namens het Bestuur:
w. g. J. v. OEVEREN VAN SCHAIK.
Presidente.
w. g. H. KOHLBRUGGE,
Secr. Penningm.

Rekening en Verantwoording over 1907.

ONTVANGSTEN.

Saldo	f124.18½
Contributie 57 leden	f124.00
Contributie 16 buiten-leden	f 40.50
Entrée lezing	f 0.50
Rente déposito-gelden	f 5.68
	f294.86½

UITGAVEN.

Innen contributies	f 3.70
Postzegels	f 3.70
Lezing in Irene	f 23.30
Afdracht Hoofdbestuur	f 37.00
Advertentiekosten	f 1.65
Zaalhuur Algemeene Vergadering	f 1.50
Transport Archief	f 0.50
Transport boeken	f 0.25
Adresboek	f 3.25
Lezing in de Volksleeszaal	f 8.15
Reis Afgevaardigde Nijmegen	f 3.55
Uitgaven voor Commissie Voorwerpen	f 49.56½
Uitgaven voor Eigen Voorwerpen van Kunstnijverheid	f158.05
Saldo	f 0.70
	f294.86½

Voor copie de secr.-penningm.:
w. g. H. KOHLBRUGGE.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Conflict van Daalen-van Heutsz: een opmerkelijk artikel in de *Nieuwe Rotterdamsche Courant*. — Het *Huisgezin* over de onderwijsquaestie te Curaçao. — Onnoodige protectie: een voorstel tot verwerping der vastgestelde subsidieverhooging, aan de *Rotterdamsche Lloyd* en de maatschappij Nederland te verleenen, van Mr. Tasman in het *Sociaal Weekblad*. — *Het Vaderland* over de gisting ter Sumatra's westkust.

In de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* een zeer opmerkelijk artikel, tevens een vingerwijziging voor wie geen vreemdeling is in het Jeruzalem der Nederlandsche journalistiek. Als *premier* Rotterdam schrijft het blad o. m. het volgende:

„Het Atjeh-verslag over Januari j.l. bevat een mededeeling, die misschien een tipje oplicht van den sluier, welke hangt over de resultaten van 't Atjeh-onderzoek, als gevolg waarvan aan den gouverneur Van Daalen het voornemen wordt toegeschreven, zijn belangrijken post te verlaten.

„In het belang van de orde en rust in zijn land" had de gouverneur tijdelijk te Koeta-Radja aangehouden den oelèëbalang van Keurentoë Tji Bentara en in November 1907 als tijdelijk oelèëbalang aangesteld de vroegere regentes Tjoet Nja Asiah, „eene bij hoofden en bevolking zeer in aanzien staande vrouw".

Blijkbaar op last van den gouverneur-generaal is aan T. Tji Bentara vergund naar zijn land terug te keeren. Zijn terugkomst, — wij volgen woordelijk het verslag — „veroorzaakte veel verslagenheid onder hoofden en bevolking, daar hij zeer gehaat is en wel niet veel ten goede van het landschap zal verrichten. Pang Nanggroe moet thans geheel er van hebben afgezien zich te onderwerpen. Mocht het blijken, dat T. Tji voornoemd inderdaad voor het oelèëbalangschap ongeschikt is, en hij met onzen steun in zijn gebied orde en rust niet kan scheppen, dan zal een voorstel worden gedaan hem van zijn ambt te ontheffen".

Bij het lezen dezer regelen gevoelt men welk een teleurstelling de terugkeer van het door hem ongeschikt geachte hoofd voor den generaal v. Daalen is en hoe hij het mislukken van dien maatregel zeker acht.

Er bestaat o. i. aanleiding om deze ongunstige meening van den gouverneur van Atjeh te deelen, op grond van hetgeen in de laatste jaren over het bestuur van Keurentoë is gepubliceerd.

Het is begrijpelijk, dat de generaal Van Daalen zulk een slecht bestuurder in een onderhoorigheid, waar zich het brandpunt van het verzet bevindt, niet wilde en ook niet kòn handhaven en dat hij T. Tji Bentara, zonder hem uit het gewest te verdrijven, toch buiten zijn landschap te Koeta Radja aanhield. Met de oude, zeer geziene regentes Tjoet Nja Asiah hoopte hij ongetwijfeld rust en orde te herstellen.

De gouverneur-generaal, die, als gouverneur van Atjeh, in 1902 en 1903 zelf een ongunstig oordeel velde over T. Tji Bentara, zal wel zeer bijzondere en gewichtige redenen moeten gehand hebben, om, onder zulke ernstige omstandigheden, als door het hevig verzet in Keureutoë en omstreken worden veroorzaakt, een minderwaardig bestuurder, tegen den wil van Atjeh's gouverneur, weder aan 't hoofd van de zaken te plaatsen.

De partij van verzet ontwikkelt in de laatste maanden in het oostelijk deel der onderafdeeling Lho Seumawé groote activiteit. De reeks van stoutmoedige aanvallen werd besloten door in den nacht van 29 Februari op 1 Maart ons kampement te Lho Seumawé met een 60 man sterke bende binnen te dringen. Tot fnuiking van dit verzet zullen krachtige maatregelen noodig zijn, en het schijnt ons toe, dat die maatregelen verzwakt worden door 't handhaven van een bestuurder, in wien de verantwoordelijke gouverneur geen vertrouwen stelt."

Het is te voorzien, in geval generaal v. Daalen „springt", dat de gouverneur-generaal Van Heutsz er bij de *N. Rott. Crt.* niet zonder kleerscheuren afkomt.

Het is dan ook heel bedenkelijk, wat hier in dit Atjeh-artikel staat vermeld.

* * *

„Eindelijk" schrijft het *Huisgezin* boven een artikel aan de onderwijsquaestie te Curaçao gewijd.

„Men herinnert zich, zoo zegt het blad, hoe lang de onderwijsstrijd op Curaçao geduurd heeft.

Hoeveel jaren het Vicariaat nul op het request kreeg, als het om verhooging der zeer lage subsidie vroeg.

Hoe in de Eerste en Tweede Kamer telkens, maar tevergeefs, op een wat ruimere tegemoetkoming werd aangedrongen, ten behoeve van een onderwijs, dat, jaren lang geheel door het Vicariaat bekostigd, thans nog financiëel een te zware last was.

Hoe de actie in de kolonie zelf afstuitte op den onwil van den gouverneur, den heer De Jong van Beek en Donk, die voor de inboorlingen wel een op Nederl. leest geschoeid onderwijs verlangde, maar van een daaraan geëvenredigde bijdrage niet wilde weten.

Welnu, eindelijk heeft het rusteloos aanhouden hier en in de kolonie toch vrucht gedragen.

Voor de eerste maal komt op de Curaçaosche begrooting voor het bijzonder onderwijs een hoogere subsidie, die van f6300, voor.

Ce n'est pas le Pérou; het is niet wat het Vicariaat voor al zijn scholen in de stad en in de buitendistricten van Curaçao en op de overige eilanden recht heeft te vorderen, maar het wijst toch op vooruitgang.

De nieuwe schoolwet moge niet aan alle rechtmatige verwachtingen beantwoorden, zij geeft in ieder geval iets.

Daar mag het intusschen niet bij blijven. Er dient niet gerust, schrijft het *Huisgezin* ten slotte, voordat het katholiek bijzonder onderwijs, dat in de kolonie Curaçao drie vierden van de kinderen omvat en de buitendistricten geheel bestrijkt, ontvangt wat het naar recht en redelijkheid toekomt."

* * *

„Onnoodige protectie" noemt Mr. Tasman in het *Sociaal Weekblad* de verhoogde subsidies, die de regeering voorstelt aan de *Rotterdamsche Lloyd* en de maatschappij *Nederland* te verleenen.

„Aanneming van deze wetsontwerpen komt ons hoogst ongewenscht voor, niet om de détails der regeling, maar om het daarin belichaamde principe.

De overeenkomst wier bekrachtiging gevraagd wordt dient ter vervanging van de thans met elk dezer twee maatschappijen afzonderlijk gesloten overeenkomsten, d.d. 12 November 1892, bekrachtigd bij de wet van 8 April 1893 (Staatsblad No. 59).

Daarbij werd opnieuw met vervanging der toen bestaande overeenkomsten het postvervoer tusschen Nederland en Batavia, respectievelijk over Genua en Marseille, aan de beide maatschappijen opgedragen.

Dit geschiedde tegen eene vergoeding, die veel te hoog was in verhouding tot de eigenlijke kosten en dus een verkapt subsidie inhield, ook toenmaals gemotiveerd met het groote nationale belang eener eigen krachtige onder nationale vlag varende stoomverbinding tusschen Nederland en Indië.

De maatschappijen werden daarbij aan allerlei voorwaarden gebonden ter verzekering van een behoorlijke postvervoer, speciaal werden nauwkeurige voorschriften gegeven omtrent den duur der reizen, die binnen bepaalde grenzen moesten worden afgelegd.

In de contracten werd voorzien, dat wanneer de maatschappijen zich tot meerdere bekorting van den reisduur wenschten te verbinden, daaromtrent nader overleg tusschen partijen zou plaats vinden.

Dit is thans geschied en de boven medegedeelde wetsontwerpen zijn het resultaat der onderhandelingen.

De korte contractueele reisroute is thans 27 dagen van Genua (Marseille) naar Batavia. De beide maatschappijen zijn in staat die te verkorten tot 25 etmalen, en zelfs voor een deel der vloot tot 24 etmalen.

De Maatschappij Nederland is zelfs al tot die inkorting tot 25 etmalen overgegaan en geniet dientengevolge krachtens de wet van 23 Juli 1903 goedkeurende eene den 12en November 1902 gesloten suppletoire overeenkomst met die maatschappij, die in de eerste plaats ten doel had Sabang te laten aandoen, een verhoogd subsidie van f1600 per reis, waardoor dit gebracht wordt op f5600 per reis.

De Lloyd heeft hare vloot krachtig versterkt en is ook in staat den reisduur te verkorten.

Deze verkorte reisduur van 25 resp. 24 etmalen wordt dan ook in de nieuwe contracten vastgelegd.

Het subsidie bedragende thans f4000 resp. f5600 per reis, wordt voor beide maatschappijen gesteld op f5600. Zijn de schepen, die thans nog 25 etmalen voor de reis vorderen, in voldoende mate door snellere schepen vervangen, dan wordt dit subsidie verhoogd tot f6000 per reis.

De financiëele gevolgen komen hierop neer:

Op de basis van het contract van 1892, wanneer ook voor de Rotterdamsche Lloyd een subsidie van f5600 wordt uitgetrokken per reis, zou te betalen zijn:

104 reizen à f 5600	f 582.400
Sabang-subsidie 52 × f 1400	„ 72.800
	f 655.200

Volgens het nieuwe contract bij een duur van 25 etmalen 104 × f5600 = f582.400 en bij een duur van 24 etmalen 104 × f6000 = f624.000.

Het eerste cijfer is echter ietwat misleidend. Op dit oogenblik geniet de Rotterdamsche Lloyd slechts f4000 per reis, zoodat de totaaluitgaven volgens het oude bestaande contract slechts bedragen:

52 reizen à f 4000	f 208.000
52 „ à „ 5600	„ 291.200
Sabang-subsidie	„ 72.800
	f 572.000

In elk geval is het nieuwe contract, alles bij elkaar genomen, dus duurder dan het bestaande.

Is er nu reden dit subsidie te geven?

Blijkens ons artikel over het subsidiëeren der Zuid-Amerika-lijn — S. W. 1907 pag. 329 — zijn wij niet in principe afkeerig van het steunen van nationale stoomvaartmaatschappijen. Deze steun moet dan echter haar grond hebben in speciale omstandigheden, die ingrijpen van overheidswege rechtvaardigen — hevige concurrentie met abnormaal lage vrachten, die den normalen toestand verstoren, hulp in den eersten moeilijken tijd van 't bestaan, waarin de nieuwe maatschappij zich een kring van afnemers en klanten moet bezorgen, e. d.

Subsidiëering moet niet worden een normaal bestanddeel van het bedrijf. Zoodra de omstandigheden het toelaten, moet het subsidie worden verminderd, tot eindelijk opheffing volgt. Worden er tegenover het subsidie diensten gepraesteerd, er is geen bezwaar in den eersten tijd deze diensten hooger te beloonen, dan in het vrije verkeer zou geschieden, mits ook hier geleidelijke terugkeer tot de prijzen in het vrije verkeer te bedingen worde voorbereid en verkregen.

Wanneer wij deze beginselen toepassen op de voorliggende contracten, tot welke uitkomst komen wij dan? Wij gaan niet repristineeren. Wij zullen niet vragen of niet reeds vroeger het subsidie had moeten worden ingekort.

Beslist zijn wij echter van meening, dat thans voor verdere subsidiëering geen reden meer is.

De Rotterdamsche Lloyd heeft een kapitaal van f9.000.000 sedert 15 Maart 1907, voordien f8.000000 resp. f 6.000.000. Na ruime afschrijvingen keerde deze maatschappij uit over de laatste 3 jaar, die bekend zijn, resp. 6% in 1904, 9% in 1905 en 9% in 1906.

Er is bij dezen gunstigen toestand der maatschappij geen reden deze een extra subsidie van ƒ192.500 resp. ƒ211.000, d. i. van ruim 2% van haar aandeelenkapitaal, toe te kennen.

Nog gunstiger is de toestand bij de Maatschappij Nederland. Deze maatschappij heeft een geplaatst kapitaal — sedert Maart 1907 — van ƒ11.000.000, voordien van 10 millioen gulden. De dividenden der laatste 3 jaren, 1904—1906 (1907 is nog niet bekend) waren 8.8%, 9.3% en 10%.

Ook hier is voor de financieële positie der maatschappij geen enkele reden, dat de Staat een extra subsidie geeft van ƒ192.500 resp. ƒ211.000, representeerende voor de Maatschappij Nederland 1¾ resp. ongeveer 2% van haar aandeelenkapitaal.

Hierop komt toch inderdaad dit subsidie neer. De Staat geeft aan twee maatschappijen, die zonder dit subsidie zeer goed kunnen bestaan, eenvoudig een cadeau uit de staatskas.

De aandeelhouders krijgen eenvoudig een geschenk van de gezamenlijke belastingschuldigen, een geschenk, waartegenover geen staatsbelang staat.

Niemand zal in ernst durven betoogen, dat er ook maar eenig gevaar bestaat, dat de beide maatschappijen hun bedrijf zullen staken, wanneer dit subsidie niet meer wordt uitgekeerd. Het bedrijf is winstgevend genoeg, ook zonder dit, al zal 't voor de aandeelhouders en bestuurders een harde pil zijn om te slikken, wanneer deze gemakkelijke wijze van dividend maken wordt afgesneden.

Maar zal men zeggen, de Staat verkrijgt daartegenover een versnelden postdienst en dat is toch stellig in het algemeen belang. Dit laatste kan worden toegegeven, maar het eerste is onjuist.

Niet door het postcontract wordt deze versnelde dienst verkregen, maar onafhankelijk daarvan. De mem. van toelichting zegt het met zoovele woorden.

„Voor de maatschappijen, die met het oog op de concurrentie met andere stoomvaartdiensten voortdurend op verbetering van de vaartsnelheid bedacht dienden te blijven... De Rotterdamsche Lloyd is dan ook zonder dat zij daarom een verhoogd subsidie geniet, reeds tot verkorting van den reisduur overgegaan."

Is er nu eenige reden om hiertegenover geheel onverplicht tot subsidie-verhooging over te gaan? O. i. niet. Wel voegt de memorie van toelichting aan de bovenaangehaalde woorden toe, dat bij de verkorting van den reisduur ook de belangen van den postdienst worden in het oog gehouden, maar inderdaad is dit toch geen volledige juiste voorstelling.

De reisduur wordt ingekort tengevolge van de algemeene concurrentie en daarvan profiteerde uit den aard der zaak ook de postdienst, doch niet de belangen van den postdienst leidden tot verkorting."

* * *

Over de „belastingbewegingen" op de Westkust van Sumatra, de Padangsche Boven- en Benedenlanden, zooals de heer De Stuers zich laatst over deze uitingen van ontevredenheid onder de Inlandsche bevolking in de Tweede Kamer uitliet, zijn successievelijk verschillende perstelegrammen ontvangen, welke door de redacties van commentaar werden voorzien. Het uitvoerigst schreef het *Vaderland* over het voorgevallene.

„De inzender van een aanvulling op het Regeeringstelegram en op een draadbericht aan de Nieuwe Courant van één dag jongeren datum, wiens stuk eveneens in de Ochtendeditie van het Vaderland van 27 Maart werd opgenomen, ziet in het ontslagen Inlandsch personeel bij de koffiepakhuisadministratie in de eerste plaats de raddraaiers van de reeds plaats gehad hebbende ongeregeldheden en der mogelijk nog komende. Zeker, die lieden zijn in hun bestaan getroffen en hebben dus wel redenen den nieuwen koers vijandig gezind te zijn.

Doch, vragen wij ons af, wat hebben zij voor invloed, mits de hoofden ons goedgezind blijven? Hebben de Inlandsche hoofden redenen hun ondergeschikte bevolking op te zetten tegen den genomen maatregel?

Laten we aannemen, dat zij voldoende te vertrouwen zijn, zoodat zij niet hun plicht zullen verzaken, nog minder tegen het gouvernement verraad zullen plegen, wegens den belastingdruk, hun persoonlijk opgelegd. Indirect echter zullen zij van den belastinginvoer veel ernstiger nadeelen ondervinden. Zij loopen gevaar de voordeelen te verliezen, welke de hun ondergeschikte bevolking hun wel heeft willen — let wel, we zijn hier niet op Java — verleenen, als kleine dienstprestaties, eenige afdracht van de opbrengst der velden, als anderzins, een in den loop der tijden gewettigd gebruik. Want de Maleier is zelfstandig genoeg zijn hoofden die bijdrage te onthouden, nu het gouvernement bij hem om een bijdrage aan de staatskas komt aankloppen. Daardoor bovendien zal de Maleier zich nog onafhankelijker van zijn hoofden gaan gevoelen, dan hij reeds is, en het is de vraag, of niet vele hoofden door dat verlies van gezag en inkomsten zullen worden aangestoken door den heerschenden geest van ontevredenheid, dezen zelfs in het geheim zullen aanwakkeren.

Een ander element onder de raddraaiers zijn de Moslemin, evenals overal elders in Mohammedaansche landen, onder het gezag van christelijke Staten. Zij kunnen slechts voordeel behalen door in troebel water te visschen, evenals ten derde de „advocaat van kwade zaken", die ter Sumatra's Westkust niet genoeg op de vingers kan worden gekeken.

Al deze lieden zijn o. i. de eigenlijke raddraaiers, en toch zullen zij het niet tot een georganiseerd verzet kunnen brengen. In de meer dan 70 jaren, welke sedert den Padri-oorlog verloopen zijn, is de Westkust zeer vooruitgegaan. Hoofden en bevolking hebben leeren begrijpen de groote voordeelen, welke hun onder het Nederlandsch gezag zijn ten deel gevallen, en wat hier van niet minder belang is, de Maleier wil weten en begrijpen, alvorens te handelen; hij redeneert. De geestelijkheid en de hoofden hebben slechts zooveel invloed op hem als hij hun wel wil toekennen.

Laten we hopen, zegt het *Vaderland* ten slotte, dat de Maleier blijk geeft het verstand te bezitten, dat wij hem toedenken."

Afgaande op het jongste regeeringstelegram over deze gisting, schijnt de Maleier reeds blijk gegeven te hebben van dit „verstand".

Uit de O.I. Mail.

Een verblijdend verschijnsel

is het zeker, dat, zooals het *Bat. Nieuwsbl.* schrijft, meer en meer aanzienlijke vreemdelingen onze koloniën bezoeken. Zijn 't meest mannen der wetenschap die op zoo menig gebied hier stof tot nieuwe studie vinden, ook anderen beginnen er den heenweg te vinden. Zoo is hier reeds een maand of twee op Java de bekende Deensche schilder, Joachim Skougaard; thans bevindt de heer Skougaard zich te Buitenzorg, nadat hij in Midden- en Oost-Java schetsen gemaakt heeft van veel, wat zijn kunstenaarsoog streelde. De heer Skougaard is nog een man der „oudere generatie", bij wien de haat tegen de Duitschers wegens den roof van Sleeswijk-Holstein nog bitter genoeg nawerkte om zich van alle verduitsching verre te houden. De heer Skougaard spreekt dan ook geen Duitsch, wat bijna alle Denen van ontwikkeling thans wel doen. Met Engelsch redt hij zich echter wel zoo goed.

Joachim Skougaard is vooral bekend door de bijbelsche schilderingen in de oude kerk te Viborg, die zijn naam als kunstenaar voor goed vestigden. Hij denkt nog wel een maand of 3 in Indië te blijven.

Onlangs reisde op Java nog een andere Deen, professor Age Meyer Benydictsen, hoogleeraar in de ethnografie aan de volksuniversiteit te Charlottenlund. Deze heer heeft een vliegreis gemaakt door Indië, is op Sumatra geweest, 2 weken in Zuid-Borneo en daarna dwars door Java, met een langer oponthoud in de Vorstenlanden. Het was den heer Benedictsen te doen om een totaal-indruk van Nederlandsch-Indië, om daarna naar Britsch-Indië door te gaan. Hij is daarna naar Singapore vertrokken. De heer Benedictsen is een zeer bereisd man voor wien voornamelijk de Islamsche wereld zeer veel aantrekkelijks heeft.

* * *

Onder den titel:

Nieuwe oogen in het oude Java

geeft de bekende journalist literator, Maurits Wagenvoort, die thans in Ned. Oost-Indië reist, in het *Bat. Nieuwsbl.* zijn indrukken weer en zegt o. a.:

„Reeds heb ik u meegedeeld, dat de reiziger in Britsch-Indië allereerst getroffen wordt door de grootschheid van opvatting, waarvan alle Britsche arbeid getuigt. Reusachtige havenwerken, met toepassing van de nieuwste uitvindingen zijn aangelegd vóór de groote handelsemporiums, die hij het eerst ziet. Publieke bouwwerken, die wat zij door gepleisterde pracht en barokken stijl in zijn oordeel verliezen, terug winnen door de breedheid hunner uitlegging, maken al dadelijk den door de bouwers gewenschten indruk van welvaart, ontwikkeling en vooruitgang. Allicht laat hij zich door dezen schijn verlokken, in ieder geval zijn zijne eerste indrukken gunstig. In de meeste gevallen is het kwartier, waarin de Europeanen verblijf houden, volkomen van dat der ingeborenen afgescheiden, vaak door een afstand van één of twee uur gaans. Hier is het cantonment dat slechts den naam draagt der Indische stad zelf. In het cantonment we geplaveide straten, dagelijks een paar maal besproeid; 's avonds, bij donkere maan, een goede verlichting. Wat de gezondheidsmaatregelen betreft, die laten in het cantonment weinig te wenschen.

En Batavia, de eertijds door haar pracht beroemde, door hare pestwalmen beruchte „koningin van het Oosten", nog heden hoofdstad van

Nederlandsch-Indië? Wacht even: men moet Batavia, een stad van 200.000 inwoners, niet vergelijken met steden vier of vijf maal grooter, als Bombay en Calcutta. Zelfs laat zij geen vergelijking met Madras toe. Colombo daarentegen is kleiner, nietemin van hoeveel meer durf, flinkheid, zin voor het nieuwe leven getuigt zij. Op een regenachtigen Zondag hier aangekomen, die mij herinnerde aan de miserigste dagen van het aan zonneschijn niet overrijke vaderland, uitziende in den namiddag door mijn hotelraam op een stadsgrachtje, met veel groen over een pas opgestoken weifelende lantaarn, dacht ik aan een provinciestadje in Holland, knus en klein, benepen en beneveld. Maar toen dienzelfden avond een Chineesch feest mij lokte naar de Benedenstad, moest ik erkennen, dat zelfs Hollandsche provinciestadjes beter verlicht zijn, en dat ik, om de wedergade van zulke modderige straten te vinden, in mijn herinnering terug moest gaan naar Perzië of den Caucasus."

* * *

Een voetreis door Indië.

Het *Bat. Nieuwsbl.* maakt melding van zekeren heer L. Knaap uit Bandoeng, die j.l. Vrijdag uit Bantam via Tangerang op een voetreis te Batavia was aangekomen. De heer Knaap is, zegt het blad, den 4den Februari van Tjiamis in Cheribon op weg gegaan over Rantjaekek, Bandoeng, Tjiandjoer en Soekaboemi naar Pelaboean Ratoe gewandeld en van daar weder verder over Buitenzorg, Rangkas-betoeng, Pandegiang naar Serang, van daar via Tangerang naar Batavia. De reis heeft 25 dagen geduurd.

De heer Knaap stelt zich voor, langs de Noordkust naar den Oosthoek en van daar langs de Zuidkust weer terug te keeren. Hij toonde een gansche bundel getuigschriften van desa- en districtshoofden, bij wien hij vertoefde of den nacht doorbracht. De eerste drie dagen der reis waren de voeten van den wandelaar zeer pijnlijk; dit ging echter spoedig weer over en nu hij 710 K. M. heeft afgelegd, voelt hij zich, na zijn dagelijksche marschen van ongeveer 20 paal niet meer vermoeid.

Het *Bat. Nieuwsbl.* meldt verder dat het, volgens den heer Knaap, harde tijden zijn die de bevolking in het Tangerangsche doormaakt. Hij, die het land te voet doorreisde, in de desa's zijn kwartier opsloeg, kan het weten. In 't Blaradjasche moest vooral met den honger geworsteld worden' Daar moet helaas niet meer tot een uitzondering gerekend worden, dat inlanders in twee dagen éénmaal rijst eten. Allerwege is men bezig met **hoeden vlechten!!** maar, de loonen zijn zoo laag, dat de verdienste niet voldoende in de behoeften voorziet.

Naar aanleiding hiervan, schrijft de heer L. Petitjean, de bekende industrieël, die jaarlijks voor honderd duizenden guldens aan Tangerang hoeden uitvoert en daarmede fortuin heeft gemaakt, aan de redactie van bovengenoemd blad, o.m.:

„Ik kan u verzekeren, dat zij die in de hoeden-werken, altijd genoeg verdienen om elken dag te kunnen eten. Het is waar, dat zij sedert twee of drie jaren een weinig bedorven zijn tengevolge van de hooge prijzen der hoeden, waardoor er een groote vraag naar was, en tengevolge der concurrentie op de markt, waardoor de prijzen enorm stegen. Maar, sedert eenige maanden is de vraag veel minder, voorraden in Europa en Amerika zijn onverkocht, hetgeen maakt dat de koopers voorzichtig zijn geworden, veeleischender op de kwaliteit en minder betalen; hierdoor zijn de vlechters wel een beetje terneer geslagen, maar kunnen nog steeds 20 cents per dag verdienen; dit zoover het de vlechters betreft, d. w. z. 't meerendeel.

In de streken waar men pandan vlecht, verdienen de vlechters 10 à 15 cents, dus minder dan die in Tangerang, en van die spreekt men niet; deze streek ligt aan de Bantam-lijn, de districten Kebajoran, en Parong; de bevolking vlecht daar hoeden die niet in handen van de Europeanen komen, anders dan door bemiddeling van Chineezen, tengevolge van de voor rijtuigen onbegaanbare wegen. Men moet hiervan echter uitzonderen de ondernemingen, door Europeanen beheerd; bijv. de onderneming Djombang, beheerd door den heer Mulder te Soedimara, ofschoon het terrein even geaccidenteerd is als van de omliggende landen, zijn de wegen en bruggen zeer goed onderhouden en kan men zich langs alle wegen gemakkelijk per rijtuig verplaatsen, terwijl op de aangrenzende onderneming het meerendeel der wegen onbegaanbaar is en de bruggen, voor zoo verre zij niet zijn weggeslagen, niet dan met veel gevaar per rijtuig zijn te passeeren. — Het gevolg is, dat deze streken nagenoeg ontoegankelijk zijn voor Europeanen, die door hun directe koopen van de bevolking deze zeker zouden kunnen helpen in den strijd om het bestaan.

De Chineesche tusschenpersonen die oorzaak zijn van de verhoogde prijzen, die de Europeesche handelaars moeten betalen, benadeelen de bevolking, daar de afnemers in andere landen, hoeden uit Malaga en Mexico betrekken tegen veel lagere prijzen; voornamelijk de Vereenigde Staten consumeeren een groote hoeveelheid dezer hoeden.

Een andere afdeeling waar de bevolking niet in weelde baadt, is de afdeeling Lebak, district Kolelet, nabij Rankasbetoeng.

In deze streek maakt de bevolking sedert langen tijd hoeden van bamboe, die bijzonder gezocht zijn wegens hun groote afmeting in de mindere kwaliteiten, bestemd tot het maken van zonnehoeden. Deze streek is weinig gunstig voor het verkeer van Europeanen, ten eerste om den verren afstand en dan om het lastige verkeer per voertuig, niet omdat de wegen niet onderhouden zouden zijn, deze zijn integendeel prachtig in alle opzichten, zoowel de groote wegen als de binnenwegen, die door de kampongs leiden. Kampongs en wegen zijn opmerkenswaardig door hun goed onderhouden voorkomen en zindelijkheid, die werkelijk een eer zijn voor het bestuur van Lebak (assistent-resident, controleur, regent en verdere inlandsche hoofden) maar men vindt er bruggen, die, hoewel goed onderhouden, niet breed genoeg zijn en slechts gemaakt voor voetgangers en ruiters, maar onvoldoende voor grobaks voor het vervoer, wat tengevolge heeft, dat men zeer veel tijd noodig heeft om alles door koelies te laten transporteeren. Hieruit volgt, dat de Europeaan niet kan koopen van de bevolking, zooals wenschelijk zou zijn en nu in handen komt van 'n bende hadjis die, in vereeniging met eenige Chineezen, de bevolking, die hoeden vlecht, exploiteert; deze nu heeft tengevolge der lage prijzen het vlechten totaal gestaakt, hetgeen een vermindering van 80 000 à 100.000 hoeden per maand op de markt te Blaradja beteekent.

Nu zal men vragen wat hieraan te doen is?

Volgens mijn bescheiden meening zou het gemakkelijk zijn het lot van de bevolking, die van deze industrie kan leven, te verbeteren, door t verkeer in deze streken te vergemakkelijken voor de Europeesche koopers; in het Tangerangsche door de hand er aan te houden, dat de Chineesche landeigenaren hun wegen beter onderhouden, in de streken van Kebajoran en Parong, dat de landheeren een voorbeeld nemen aan den heer Mulder voor het onderhouden der bruggen en wegen.

In Bantam (Lebak), door ter beschikking van den assistent-resident afgekeurde rails te stellen om bruggen naar behooren te kunnen steunen; de rajaps blijven er van af en ze zouden sterk genoeg wezen om, indien met planken gedekt, het vervoer per grobak mogelijk te maken. Ik ben overtuigd, dat deze kleine uitgave loonend zal wezen, dat de bevolking weldra haar vlechtwerk zal hervatten en zonder tusschenkomst van hadjis en consorten, zeer gemakkelijk van de hand zal kunnen doen, doch onder toezicht en met medewerking van Europeanen, opdat de bevolking aan de eerste hand direct kunne verkoopen, zonder dat de hadjis en Chineezen er het best bij varen.

De redactie van het *Bat. Nieuwsbl.* komt in haar antwoord aan den heer Petitjean tot het volgende besluit:

„Maar het voornaamste is wel, wat de heer Petitjean zegt met betrekking tot de middelen om verbetering in den toestand te brengen. Op grond zijner jarenlange ervaring, raadt de heer Petitjean nu verschillende maatregelen aan, die schijnbaar op eigen voordeel gericht zijn, maar waaraan het bestuur toch goed zal doen, aandacht te schenken; zonder de hoeden-industrie, zou de bevolking dier streek thans voor hongersnood staan.

Wat voorts de bewering betreft, dat de inlanders met hoedenvlechten 20 cents per dag kunnen verdienen: onze informaties, bij verschillende personen ingewonnen, gaven andere cijfers; en dit klopt ook met de ervaring elders, dat in tijden van schaarschte de loonen zeer sterk dalen."

PERSONALIA.

Hoe Luitenant Bouman sneuvelde.

Omtrent den overval in Atjeh, waarvan luitenant E. L. A. Bouman het slachtoffer werd, vonden we in het *Soer. Hbld.* de volgende bijzonderheden medegedeeld.

Den 28en Januari te 8 uur 's morgens vertrok de 1e luitenant Bouman uit het bivak Meureudoe, ten einde een kleine excursie in het gebergte te gaan maken.

Even buiten het gampongcomplex, door hetwelk zijn weg leidde, gekomen, werd een alang-alangveld overgestoken.

Het gras stond er vrij laag, het geheele terrein was overigens open, op enkele bamboestoelen na. Geen mensch kon dit terrein ongezien voor de patrouille beloopen. Het troepje marcheerde met getrokken klewang, zooals dit is voorgeschreven in

FEUILLETON.

Aan gene zijde van den Evenaar.

(Veertien dagen in een Nederlandsche Kolonie.)

Vertaald uit de Straits Times.

(Vervolg.)

Vroegere observatiën.

Nadat het vorenstaande was geschreven, hadden wij gelegenheid er Stamford Raffles' geschiedenis van Java op na te slaan. Hij bevond dat kropgezwellen zoowel op Java als op Sumatra, veelvuldig voorkomen, maar zeide daarbij uitdrukkelijk, dat de kwaal slechts in bepaalde bergstreken was waargenomen; De inboorlingen schreven die aan het water toe, maar, zegt Sir Stamford, er schijnen goede gronden te zijn om aan te nemen, dat zij veeleer aan de lucht moet worden toegeschreven. Ten bewijze hiervan moge worden aangevoerd, dat er aan den voet van het Tengger-gebergte, in het Oosten van 't eiland, een dorp is, waar elke familie door de kwaal is bezocht, terwijl in een hooger gelegen dorp, waardoor het water stroomt dat in beide dorpen wordt gebruikt, er zich geen enkel geval daarvan voordoet. Deze gezwellen worden in sommige familiën erfelijk geacht, en schijnen dus niet afhankelijk te zijn van rang of stand. Een tak van de familie van den tegenwoordigen adipati van Bandoeng is daaraan onderhevig, en het is opmerkelijk, dat zij hoofdzakelijk bij de vrouwelijke leden der familie voorkomen. Zij veroorzaken nimmer bepaalde pijn, noch een vroegen dood en kunnen veeleer als misvormingen dan als ziekte worden aangemerkt. Men tracht nimmer ze te verwijderen.

Soerabaja.

Tosari op het Tengger-gebergte was het doel van onzen tocht. Wij snakten er naar de hitte op de vlakten te ontvlieden, want de zon was nu den Evenaar gepasseerd en Java was in 't zomer-seizoen, terwijl de regens dagelijks konden worden verwacht. Van Djokjakarta hadden wij tijdig te Soerabaja moeten aankomen voor de rijsttafel, maar de aardafschuiving bij Moenti lan veroorzaakte nog eenig oponthoud, en wij kwamen twee uren te laat ter plaatse van bestemming aan.

Soerabaja is de belangrijkste haven en het grootste handels-centrum van Java, maar desniettegenstaande is de hoofdzetel van vele buitenlandsche handelshuizen nog steeds te Batavia. Als woonplaats hebben beide hare goede zijde en zij, die in beide plaatsen hebben gewoond, zijn wat voorkeur betreft verdeeld. Mogelijk waren wij in beide plaatsen niet lang genoeg om een blijvend oordeel te kunnen vellen, maar wij bleven zoolang te Soerabaja dat wij aan Batavia de voorkeur geven. Het zou reine ondankbaarheid evenwel zijn, om niet 't hartelijk welkom op prijs te stellen, dat de Britsche kolonie te Soerabaja ons bood, en de persoonlijke hulp van leden dier kolonie. Hier, waar de belangrijkste zaken op Java worden gedaan gaf het, als elders in het Verre Oosten, voldoening waar te nemen hoe Britsche ondernemingsgeest en integriteit door inboorling zoowel als Europeaan worden gerespecteerd en hoe de gevoelens over en weer van den meest hartelijken aard zijn.

alang-alang-terrein. De spits, een Europeesch onderofficier met vier manschappen, liep aan het hoofd, één pas daarachter de rest van de groep, aan welks hoofd de patrouille-commandant.

Twee Atjehers worden ontdekt, beiden in gehurkte houding, alang-alang kappende. Zij worden aangeroepen en gevraagd of ze in het bezit van gampongpassen zijn. Antwoord bevestigend. In de onmiddellijke nabijheid van de spits gekomen, houdt het groepje halt en roept de luitenant den Atjehers toe hem te naderen. Beiden komen, de een achter den ander. De voorste heeft een doek over den rechterschouder, afhangende tot over den gordel. Onder dien doek de rechterhand. Met de linkerhand als het ware naar den pas zoekende, maakt hij geen argwaan gaande, tot plots, nog ongeveer anderhalven pas van den luitenant verwijderd, de voorste der twee een forschen sprong doet in de richting van den officier, de rechterhand nu ontbloot en gewapend met de zoozeer gevreesde rentjong.

Is de tijd van den sprong bijna onmeetbaar klein, de vlak achter den luitenant staande soldaat weet nog, vóór zijn chef door het gevaarlijke wapen getroffen wordt, een krachtigen klewang-houw te doen, gemunt op des vijands gewapenden rechterarm. Had deze slag dien arm slechts geraakt, zonder twijfel zou onze kameraad ons nog kunnen vertellen, hoe hij door het oog eener naald gekropen was, maar helaas, door een plotseling bukken van den vijand gedurende zijn aanval komt de geduchte slag op 's mans rug... en de rentjong vindt zijn weg tot het lichaam, waarheen hij gekeerd was. De luitenant wankelt een oogenblik, grijpt den aanvaller bij de schouders en werpt hem achterover, tegelijk hem een schop tegen den buik gevende. Maar het doodelijke, venijnige, kleine steekwapen heeft zijn werk gedaan. Nog één seconde en Bouman zakt ineen; nog één... een paar woorden... en het leven was gevloden.

Wel werd de aanvaller oogenblikkelijk neergelegd en ook de tweede, die, van de verwarring willende gebruik maken, reeds den tromp van een geweer greep, maar uit dat zelfde vuurwapen zijn eerste schot ontving, doch dit alles vermocht het leven van onzen kameraad niet te redden.

Haar dooden medevoerende, keerde het groepje naar de naastbijgelegen gampong terug, hier wachtende tot antwoord zou gekomen zijn uit het bivak Meureudoe, aan welks commandant de sergeant een korte melding van het sneuvelen van zijn luitenant had gezonden, tevens hulp aan draagkrachten vragende.

Slechts anderhalf uur om de in het bivak wonende jeugdige weduwe op den harden, onverwachten slag voor te bereiden!

Vierentwintig uur later stonden alle te Segli aanwezige officieren aan de geopende groeve van den gestorven kameraad. Een korte toespraak en slechts de herinnering blijft.

Luitenant Bouman liet nog onverzorgde kinderen achter.

* * *

Resident van Riouw.

De officiëele berichten melden het ontslag, op verzoek, van den resident van Riouw **W. A. de Kanter**

„Er behoeft tusschen dit ontslag en de Entjiq Oeda-historie geen verband gezocht te worden. Resident de Kanter is Juli 1903 benoemd, hij zal dus 10 Juli juist de vijf jaar, noodig voor pensioen, uitgediend hebben," voegt het *Bat. Nieuwsblad* er aan toe.

* * *

Onder het opschrift:

Onjuiste berichten,

schrijft de *Javabode*: „De in een der plaatselijke bladen voorkomende mededeeling, dat de heer **D. W. F. van Rees**, dien dag zou zijn geïnstalleerd als lid van den Raad van Nederlandsch-Indië, is minder juist. Die installatie heeft niet plaats gehad en zal vermoedelijk in den eersten tijd ook niet plaats hebben, daar de weinig gunstige gezondheidstoestand van den heer Van Rees in de laatste dagen zeer is achteruitgegaan, zoodat het aanstaand vertrek naar Europa van dezen verdienstelijken, aan zijn werkkracht te hooge eischen gesteld hebbenden hoofdambtenaar hoogst waarschijnlijk wordt geacht. Behalve wegens ziekte, zou de heer Van Rees ook aan zijn, na zijn eerste verlof meer dan 10-jarigen diensttijd hier te lande — welke niet onderbroken werd door zijn verblijf in Nederland van October 1905 tot April 1906 — het recht op een hernieuwd buitenlandsch verlof kunnen ontleenen.

Na het eventueel vertrek van den heer v. Rees, zullen er derhalve drie open plaatsen in het hooge college, die van den vice-president Jhr. O. van der Wijk en van de leden C. J. de Jaager en v. Rees, te vervullen zijn.

Van deze gelegenheid maken wij gebruik om aan te teekenen, dat het, na de laatste ernstige ziekte van den gewezen gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, den heer **C. A. Kroesen**, thans minder aannemelijk wordt geacht, dat deze gewezen hoofdambtenaar, gelijk in de *Javabode* van den 18n Februari als niet onwaarschijnlijk werd voorgesteld, een zetel in den Raad van Indië zal willen aannemen."

WEST-INDIË.

Suriname.

Het Immigranten-contract voor werving in Nederlandsch-Indië bevat thans de volgende bepalingen:

Het aantal werkuren bedraagt op elken werkdag 7 uren op het veld of 10 uren in de fabriek.

Tot arbeid gedurende langeren tijd kan een contractant in geen geval verplicht worden.

Onder veld- en fabrieksarbeid wordt, tenzij uitdrukkelijk het tegendeel bedongen is, alle plantagearbeid begrepen, welke den arbeider wordt opgedragen en dien deze, naar het oordeel van den districts-commissaris, zoo noodig door een bevoegd geneeskundige voorgelicht, in staat is te verrichten.

De contractant mag zich ook niet onttrekken aan hem opgelegde wachtdiensten, gedurende den nacht en evenmin aan zoodanige diensten, welke ook op Zon- en feestdagen kunnen worden gevorderd, als het roeien op vaartuigen, het verrichten van huiswerk, de verzorging van vee en dergelijke.

Gedurende de malingen met watermolens, gedurende den tijd der inzamelingen en, zoo noodig, bij de bereiding en afwerking der producten, is hij ook tot arbeid des Zondags gehouden, behoudens het recht om den aldus verloren rustdag op een werkdag in de volgende week te genieten.

Arbeiders, die des nachts werkzaam zijn geweest, hebben den daarop volgenden dag recht op zooveel uren rust als zij in den afgeloopen nacht hebben verloren.

Vervanging van het werken op tijd door arbeid op taak of door eenige andere arbeidsregeling geschiedt op de voorwaarden, bij onderlinge overeenkomst tusschen beide contracteerende partijen te bepalen.

Bij de regeling dier voorwaarden worden ten opzichte van het werken op taak in acht genomen de hierna volgende bepalingen, betreffende het aan den contractant uit te betalen minimum-loon en de verder van bestuurswege in Suriname ter zake vastgestelde en nader vast te stellen voorschriften.

Het aan den contractant uit te betalen loon zal minstens bedragen:

Bij het werken op tijd: Voor volwassenen, lichamelijk volkomen geschikte mannen, oud 16 jaar en daarboven, 60 centen Nederlandsch- en voor volwassenen doch lichamelijk niet volkomen geschikte mannen, zoomede voor jongelingen van 10—16 jaren en voor volwassen en minderjarige vrouwen, 40 centen Nederlandsch voor een vol dagwerk. Voor arbeid, waartoe naar het oordeel van de betrokken bestuursautoriteiten in de kolonie Suriname, bijzondere inspanning of vaardigheid wordt vereischt, wordt ten genoege van de autoriteiten, het minimum-loon op een hooger bedrag gesteld.

Bij het werken op taak: Hetzelfde bedrag, dat betaald wordt aan niet op contract werkende arbeiders op naburige ondernemingen of aan onder contract werkende arbeiders op naburige plantages; met dien verstande dat dit loon minstens evenveel moet bedragen als het minimum-loon voor een vol dagwerk. Voor kinderen beneden 10 jaren wordt geen loon bepaald, daar zij niet tot arbeid verplicht zijn; wanneer zij evenwel arbeid verrichten, zal hun loon naar gelang van hunne geschiktheid worden geregeld. Voor het overwerken bij arbeid op tijd wordt op den eerstvolgenden betalingsdag een afzonderlijk loon betaald, te berekenen per uur en naar verhouding van tijd evenveel bedragende als dat, hetwelk in den contractueelen werktijd verdiend wordt. Het overeengekomen minimum-loon, bedoeld bij dit artikel, zal ook worden uitbetaald over de werkdagen, gedurende welke aan den contractant geen werk wordt verschaft.

* * *

In de officiëele berichten treft men nu in de Surinaamsche bladen de mededeeling aan van de definitief aan de Ned.-Indische Gasmaatschappij te Rotterdam verleende concessie, ten behoeve der **Gasverlichting**, voor het kosteloos gebruik gedurende 25 jaren, te rekenen van 1 Januari 1909, van de openbare wegen en pleinen der stad Paramaribo en hare buitenwijken, voor den aanleg van gasleidingen en het plaatsen van lantarens.

Onze West deelde mede, dat, terwijl de fabriek volgens contract binnen twee jaar in werking moet zijn, de maatschappij hoopte in de helft van dien tijd gereed te zijn. De fabriek zal niet op Combé komen, doch waarschijnlijk op het erf van de firma Tubergen en Daam, voor dit doel aangekocht.

* * *

Voor **Dienstneming in Nederlandsch Indië** hebben zich, volgens de *Suriname*, 30 personen aangemeld.

Indien het met de keuring daarvan gaat als met de keuring voor de politie, schreef *Onze West*, zal dit aantal niet eens voldoende zijn om de gevraagde 10 man op te leveren. Van de 43 candidaten, die de laatste weken voor den politiedienst werden gekeurd, moesten 33 wegens physische ongeschiktheid worden afgewezen.

* * *

Curaçao.

Het ontwerp der koloniale huishoudelijke begrooting voor het dienstjaar 1909 heeft den Kolonialen Raad thans bereikt, die in den laatsten tijd tot over de ooren in het werk zit en waarvan het lidmaatschap waarachtig niet over rozen doet gaan, schreef *De Wekker*.

Het ontwerp zal spoedig moeten worden behandeld, om bijtijds te kunnen worden opgezonden. Het toont een deficit van ƒ310.180, dat door 's Rijks schatkist gedekt zal moeten worden.

De uitgaven voor het nieuwe dienstjaar zijn geraamd op ƒ973.705. Verwacht wordt, volgens de Memorie van Toelichting, dat de inkomsten gedurende dat jaar hooger zullen zijn dan in het loopend huishoudelijk jaar, zoodat genoemd subsidie op ƒ39.108 minder werd begroot dan voor 1908.

Van Vreemde Koloniën.

Spoorwegen in Duitsche Koloniën.

Aan den Duitschen Rijksdag is een ontwerp voorgelegd voor den aanleg van omstreeks vijftien honderd K. M. spoorweg in de koloniën. Dat is bijna evenveel als de Duitsche koloniën thans aan spoorwegen bezitten. De kosten worden op 150 millioen geschat, welk bedrag in 'n tijdvak van 6 tot 7 jaren zal worden verwerkt.

Het aanlegkapitaal zal verkregen worden uit 'n koloniale leening onder waarborg van 't rijk met dien verstande evenwel, dat voor het rijk daaruit geen verhooging van subsidie voor de koloniën zal voortvloeien, daar zoowel rente als aflossing uit de middelen der betrokken koloniën zullen worden gevonden.

Wat de nu aan te leggen lijnen betreft, wordt voor Togo gerekend op 180 K. M. lange lijn Lomo—Atakpamé, welke dan later nog tot Bassari en het om zijn ijzererts bekende Banjeli, zal moeten worden doorgetrokken.

Voor Kameroen, de op spoorweggebied zeer stiefmoederlijk bedeelde kolonie, wordt bij dit ontwerp gerekend op den aanleg eener 360 kilometers lange lijn van Doeala naar Onanabesa aan de bevaarbare Njong-rivier.

In Zuid-West-Afrika moet om strategische doeleinden een 183 K. M. lange zijlijn van den Luderitzbaai-spoorweg van Seeheim naar Kalkfontein worden aangelegd; maar voor Duitsch Oost-Afrika is de groote bom bestemd, n.l. 700 K. M. voor de doortrekking van de lijn Dares Salam — Mrogoro tot Tabora en 45 K. M. voor de doortrekking van den Oesambaraspoorweg.

De *Deutsche Kolonial Zeitung*, die zich bijzonder interesseert voor de nederzetting van blanken in Duitsch Oost-Afrika, waar nu reeds eenige honderden Boeren en Duitsch-Russen zich bij den Meroeberg hebben gevestigd, betreurt het, dat deze nederzetting van de doortrekking van den Oesambara-spoorweg, zooals die is voorgesteld, slechts weinig voordeel zal trekken.

Het blad twijfelt overigens niet aan de goedkeuring van den Rijksdag op dit ontwerp en brengt het nut van spoorwegen voor de Duitsche koloniën in herinnering, waarbij het laatst maar daarom nog niet in de laatste plaats gewezen wordt op de waarschijnlijkheid, dat zij blanke nederzettingen in de koloniën zul'en mogelijk maken op meer plaatsen, dan thans gemeenlijk aangenomen wordt.

* * *

Een loonend boschbedrijf.

De Insular Lumber Company van New-York heeft op het eiland Negros in den Philippijnschen archipel, de bosch-exploitatie op groote schaal ter hand genomen. Deze archipel is bekend om zijne vele goede, waardevolle houtsoorten. Maar toch, niettegenstaande bosch exploitanten overal een kijkje gingen nemen, werd nergens het bruikbare hout in zulke mate aangetroffen en in zulke omgeving, dat het de moeite en het geld loonde, om belangrijke sommen in de ontginning te steken.

De concessie van vorengenoemde maatschappij maakte tot nu toe op dezen regel de eenige uitzondering uit. Men, treft er slechts enkele goede houtsoorten aan op een vlak en van de zeezijde gemakkelijk bereikbaar terrein.

De maatschappij beschikt daar nu over houtzaagmolens met grootere capaciteit dan die van alle zaagmolens van Manilla te zamen. Zij beschikt er over een spoorweg van de molens naar het bosch, waar wederom over machinale hulpkrachten wordt beschikt voor het kappen van het hout, het opladen der blokken, enz.

Zij werkt nagenoeg uitsluitend met inboorlingen, waarvoor zij 125 barakken over verschillende dorpen verdeeld, heeft opgezet.

Behalve 't leidend personeel voor de zaag-

molens zijn nog enkele blanken als opzichters tewerkgesteld, zoodat in het geheel slechts twintig blanken komen op het groote leger van inlandsche werkkrachten, die in alle opzichten reden tot tevredenheid geven.

* * *

Politie in Engelsch-Indië.

De politie op Java?...... Een rotte boel! Nee, hoor, de Engelschen zouden er heel wat beter slag onder hebben. Zoo leutert zoo menigeen, die nooit verder keek dan zijn eigen plaats je groot is, en voor wien alles wat Hollandsch is per se slecht, alles wat Engelsch is, uitteraard goed moet zijn.

Wij weten dat inzonderheid wat de politie betreft, de betreffende toestanden in Engelsch-Indië, zoo weinig aanleiding tot tevredenheid gaven, dat eene commissie enkele jaren geleden werd ingesteld om den weg aan te geven voor eene reorganisatie van den dienst. Afdoende verbeteringen schijnen evenwel hiermede niet tot stand te zijn gekomen. Men zal zich herinneren hoe 'n tijdje geleden de onbetrouwbaarheid der inlandsche politie-organen in het Bekasische, ook alweer gereede aanleiding gaf om op de politie op Java af te geven. Te Bangalore, in Engelsch-Indië, is thans een moord-proces aanhangig, waaruit heel wat andere staaltjes aan den dag komen van de politie toestanden aldaar.

Men is er daar in geslaagd eindelijk de hand te leggen op de bedrijvers van een aantal moorden, waarvan men kort te voren nog niets wist, daar de slachtoffers allen zonder eenig spoor op geheimzinnige wijze verdwenen waren.

Nadat de moordenaars tijdens het proces reeds de medeplichtigheid van een aantal politie-beambten hadden aangetoond, verwekte laatstelijk een der beklaagden heel wat consternatie door een Europeesch onder-inspecteur, Keen Haudin, in de zaak te betrekken.

De beklaagde, Bapoo, was met zekeren Dasappa overeengekomen om een juwelier, met wiens vrouw laatstgenoemde het hield, van kant te maken. Een huis werd gehuurd, waarheen men het uitverkoren slachtoffer zou lokken, en het graf gegraven, waarna Bapoo, een politie-agent, zekeren Subhramania tegenkomende, dezen vroeg, of hij niet een handje mee wou helpen om een man van kant te maken. De agent antwoordde, dat hij graag mee wou doen en dat ook op den onder-inspecteur kon worden gerekend. Deze zou dan ook, tegen betaling van 200 roepijen aan Bapoo, de beschikking hebben gegeven over de diensten van twee agenten bij den, door hem voorgenomen moord. En later, toen naar aanleiding van de verdwijning van den juwelier, eenige achterdocht in de openbare meening viel waar te nemen, zou die onder-inspecteur een comedie op touw hebben gezet, waarbij Bapoo voor de leus wegens diefstal in hechtenis werd genomen, om na een paar dagen weder te worden vrijgelaten.

Behalve deze Europeesche beambte, zijn acht beambten, waaronder ook een onder-inspecteur, door de moordenaars in hunne bekentenissen van medeplichtigheid aan de gepleegde moorden beschuldigd.

Hoezeer het nog geenszins als vaststaande mag worden aangenomen, dat die beschuldiging gegrond zou zijn, zij toch opgemerkt, dat voldoende termen aanwezig bleken, om alle geïncrimineerde politie-beambten van hun dienst te ontheffen en in staat van beschuldiging te stellen.

Hebben we hier dus een geval, waarin mogelijk blijken zal, dat de met de zorg voor de veiligheid der gemeenschap belaste organen, zelven die veiligheid in gevaar brachten, elders blijken in Engelsch-Indië de krachten der politie te kort te schieten, ook bij goede plichtsbetrachting, om het op te nemen tegen de steeds driester optredende kwade elementen.

In Haiderabad is in eene groote meeting der ingezetenen, o. a. besloten, om een korps vrijwilligers op te richten, dat de politie zal bijstaan in hare pogingen om de stad tegen het bedrijf van het lichtschuw gespuis te beschermen.

* * *

De slaapziekte.

Zooals onze lezers weten, zou eene, te Londen bijeengeroepen internationale conferentie trachten tot een gemeenschappelijk plan te komen, tot bestrijding van de zoozeer gevreesde slaapziekte in de koloniën in Afrika.

Volgens de Engelsche bladen, is de conferentie uiteengegaan, zonder te zijn geslaagd. De Fransche en Italiaansche gevolmachtigden, hadden in opdracht te verklaren, het voorstel ter vorige conferentie in 1907 gedaan, betreffende de instelling van een Centraal-Bureau te Londen niet te kunnen aanvaarden. Ook enkele andere clausules van de voorgestelde overeenkomst, waren door de Fransche gedelegeerden verworpen, zoodat, hoezeer de meerderheid der vertegenwoordigde mogendheden instemde met de gedane voorstellen, de geheele conferentie op niets uitliep.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. Januari 1908.

Deze afl. opent met een belangrijk opstel: *Het leven in een Pesantren*, door *A. Djajadiningrat.*

Wij gelooven niet bezijden de waarheid te zijn, als wij dit opstel, dat een intieme blik verschaft op de merkwaardige instelling der Mohammedaansche godsdienstscholen, toeschrijven aan den bekwamen, vooruitstrevenden Regent van Serang: Raden Toemenggoeng Aria Achmad Djajadiningrat.

Een kort uittreksel laten wij hier volgen.

De schrijver stelt ons een godsdienstigen Javaanschen jongeling, Wardi, voor, in gesprek met zijn vader, een tamelijk jongen Wedono, die wat trotsch op zijn oudsten zoon is, omdat deze op zoo'n jeugdigen leeftijd reeds den Qoeran en de Noeschat (biographie van Mohammad) zonder fouten en dan nog wel met Lagoe Mesir (op Egyptische wijze) kan reciteeren.

Veel werd over Wardi's aanleg voor godsdienstige studiën gesproken, en eindelijk besloot zijn vader den kleinen Raden te laten masantrèn-nen. In een naburig district was een tamelijk groote pasantrèn, aan het hoofd waarvan een bekende godsdienstleeraar stond; op deze school werd Wardi als discipel ingeschreven.

Zijn korte Europeesche broek, dito buisje en zwart zijden mutsje werden vervangen door een geweven sarong, een witte kabaja zonder knoopen en een hoofddoek van heel weinig waarde; zijn hoofdhaar werd glad afgeschoren, en met een kepek (koffertje), waarin wat kleeren, een zak rijst, een bamboekokertje zout, gedroogd vleesch en een aarden pot om rijst te koken, verliet hij, vergezeld door een vertrouwden bediende, het ouderlijk huis met het voornemen niet terug te keeren, voordat hij alim (geleerd op het gebied van den godsdienst) zou zijn . . . .

Een kleine, doch nette steenen moskee, een viertal met atap gedekte bamboegebouwtjes daarnaast, elk ter grootte van circa 7 × 4 × 3 M., vormen te zamen Wardi's pesantren. Een dier bamboe-gebouwtjes diende Wardi en negen andere jongens tot slaap-, studie- en kookzaal.

Nagenoeg de geheele ruimte is ingenomen door een groote ambèn (bank van bamboe), belegd met grove pandanmatten, waarop kussens liggen. Op die ambèn nu slapen, lezen en schrijven de santri's. Dit laatste doen zij in den regel op den buik liggend; slechts enkele bevoorrechten veroorloven zich de weelde een petroleumkist als lessenaar te gebruiken.

Het leven in een pesantrèn wijkt zeer sterk af van dat in een gewone Inlandsche huishouding. Onbeperkte gehoorzaamheid aan den leermeester, geregeld leven, gelijkheid en broederschap onder de leerlingen zijn wetten, die door goede goeroe's ten strengste gehandhaafd worden.

Om half vijf des morgens moeten de santri's zich reeds gebaad, volgens de wetten gereinigd hebben en in de moskee zitten om, op den goeroe wachtende, die het sobhgebed zal leiden, de sasalawatan op te dreunen. Tegen zes uur is het gebed afgeloopen en ieder santri zoekt zijn eigen bezigheden; de een gaat zijn kleeren wasschen, de andere repeteert zijn lessen en de derde poft een of andere aardvrucht om iets op de nuchtere maag te hebben, terwijl degenen, die aan de beurt zijn, de slaapvertrekken aanvegen. Dit duurt ongeveer een uur, waarna de lessen aanvangen, welke tot 10 uur duren. Vervolgens moeten de studenten persoonlijk voor hun eten zorgen.

In groepen nuttigen de santri's op hun slaap- en studeervertrek den maaltijd. Borden, lepels en andere dergelijke soorten eetservies zijn in een pesantrèn onbekend; de spijzen worden eenvoudig op een stuk oepih (binnengedeelte van een pinangbladschede) gedaan, waaruit elke groep gezamenlijk eet. Een ruw bewerkte aarden gendi dient 5 tot 7 personen tot drinkbeker. Is de maaltijd afgeloopen, dan worden alle gereedschappen onder het bed gezet. Van dit oogenblik af tot dholor (ongeveer één uur n.m.) blijven nagenoeg alle santri's in de pondoks en wijden zich hoofdzakelijk aan de studie, en na het dholorgebed gaan zij uit om brandhout te sprokkelen, visch te vangen enz. Goed beladen met drooghout, visch enz. komen zij tegen drie uur of half vier thuis en beginnen dan weer te koken. Na den maaltijd gaan zij zich wasschen, terwijl de rest van den dag wordt doorgebracht met bidden en den Qoeran lezen. Tegen acht uur begeven de santri's zich ter ruste . . . .

Drie dagen in de week hebben de santri's vrij, nl. op Vrijdag en pasardagen. Op deze laatste dagen gaan zij naar de pasar om zout en andere eetwaren te bedelen, want geld hebben zij nooit bij zich. Nu tot bedelen leent hun uiterlijk zich uitstekend, hun schamele kleeren, die slechts zelden gewasschen worden, de huidziekte, waarmede nagenoeg alle santri's behebt zijn, dragen het hunne er toe bij . . . .

Alleen Wardi, om weer op hem terug te komen, kon het maar niet tot bedelen brengen; hij zelf zou het gaarne doen, maar zijn collega's maakten steeds bezwaren: hij zag er te mènaksch uit en zou dientengevolge de markt kunnen bederven. Hoe hij ook zijn best deed om dat uiterlijk te doen verdwijnen, door bv. veel mee te doen met het vangen van aal en paling in modderige sawah's, wilde het hem maar niet gelukken; slechts de huidziekte, waar hij ook naar verlangde, omdat juist de knapste santri's het meest daarmede behept waren, kreeg hij vrij spoedig.

Eens in de 5 of 6 maanden gaan de santri's naar huis, voornamelijk om nieuwe victualiën te halen. Zulks deed ook Wardi. Wat was hij in dien korten tijd veel veranderd: hij was traag en somber geworden en schuw voor allen, die tot mènaks behoorden, en minachtte alles wat strijdig was met den godsdienst. Het pasantrèn-leven had op Wardi den gewenschten invloed uitgeoefend. Doch spoedig was zijn rijk uit; hetzij door de slechte voeding of door het ongezonde wonen werd hij ziekelijk en moest op bevel zijner ouders de godsdienstschool verlaten. Vol spijt en tegenzin ging hij naar een gewone school en eenige dagen later zag men hem, geheel Europeesch gekleed, voor eene schrijftafel op een stoel zitten, bezig de Hollandsche çarf te bestudeeren.

Naar aanleiding van het in dl. 33 (aflevering 4) Tijdschrift B.B. opgenomen opstel „*Denkbeelden omtrent eene verbeterde bestuursinrichting*" van contr. *Couwenberg* (in een onzer vorige overzichten gereleveerd), schrijft de heer *F. S.* eenige opmerkingen; o. a. meent hij, dat de heer C. te hard oordeelde over het gehalte der desahoofden; gedurende zijn diensttijd is hem gebleken, „dat over het algemeen, de desahoofden hun onbezoldigden arbeid met veel meer toewijding verrichten dan de zooveel hooger geplaatste Inlandsche ambtenaren."

Javaansche magistraten. Onder dit hoofd schreef *Mr. C. Th. van Deventer* in *Land en Volk* van 10 en 11 Dec. 1907 een artikel, hetwelk de redactie in extenso overneemt, omdat zij ook indertijd plaats verleende aan een opstel van *Mr. W. F. Haase* in *De Locomotief* over hetzelfde onderwerp. Gelijk men weet, behoort Mr. Van Deventer tot de vóór-, Mr. Haase tot de tegenstanders in zake het bekleeden van rechterlijke ambten door Inlanders.

Verder worden in deze afl. nog gepubliceerd: de *Nadere regelen ten aanzien van de Nederlandsch-Indische Bestuurs-academie*, benevens den rooster van werkzaamheden voor den cursus 1907—1908.

En ten slotte een artikel van contr. *C. Lulofs: De domeinverklaring en hare beteekenis voor de Buitenbezittingen*, benevens als *Varia* de door de Commissie voor de *1e jaarmarkt-tentoonstelling te Semarang* vastgestelde bepalingen, welke tentoonstelling van Inlandsche land- en tuinbouw, ooftteelt, visscherij, nijverheid en kunstnijverheid van 10 t/m 18 September e.k. zal worden gehouden.

* * *

Weekblad voor Indië, jaargang 1907—1908. No. 44.

Allereerst zij melding gemaakt van *Dr. A. A. Fokker's* artikel „*Onze bruine broeder*", waarvan wij het laatste gedeelte nagenoeg letterlijk overnemen. Na eerst in zeer waardeerenden zin over de Inlanders in het algemeen te hebben uitgelaten, zegt hij:

„Ze *willen* tot ons komen, ze willen Westersche denkbeelden leeren begrijpen. Welnu, hulp daarin is noodig en nog eens noodig. Ze willen Hollandsch leeren, ze zijn trotsch als ze die taal kunnen spreken; bevorder dat, juich dat toe! En: geef hun de gelegenheid hun aanleg en begaafdheden te toonen. Dus: open hun allerlei betrekkingen, die geschikt voor hen zijn.

„Die geschikt voor hen zijn, zeg ik; want niet alle zijn het voor hen, die wèl voor Europeanen geschikt zijn. Laat ze bij het leger of de vloot gerust officier worden, laat ze arts, leeraar, ingenieur worden, sta hun toe alle mogelijke burgerlijke betrekkingen te bekleeden... behalve twee: geen besturend ambtenaar en geen rechter!

„Daarvoor acht ik ze nog niet rijp. In de eerste eeuw nog niet! En dit geldt natuurlijk evenzeer voor de niet Mohammedaansche Inlanders, voor de niet Christelijke onder hen meestal in nog sterkere mate.

„Ik hoor hevig protest — vervolgt Dr. Fokker. Ja, ja, ik weet wel, dat ik hierin afwijk van de thans gevolgde opvatting bij onze regeering. Ik kan het niet helpen, maar ik acht de oprichting der opleidingsschool voor Inlandsche rechtskundigen een zeer ontijdig plan; het lijkt me de instelling van eene Hoogere Schildersacademie in een land, waar nog niemand een teekenschool bezocht heeft, en een

Javaansche aspirant-controleur is in mijn oogen even vreemd en misplaatst als een Nederlandsche wedono het wezen zou!

„Neen, in deze twee richtingen is men schrikkelijk voorbarig, en vergeet men, dat moreele ontwikkeling geen zaak van diploma's is. Wel nu, de Inlander in Ned.-Indië, behoudens de enkele honderden uitzonderingen, staat nog tegenover ons blanken als een kind van 10 of 12 jaar tegenover een volwassen man. In deze mijn uitspraak wil ik niets verachtelijks leggen: ik veracht mijn broertje ook niet, al geef ik hem mijn paard niet te berijden, of het beheer over mijn beurs, ja zelfs niet het beslissende onbeperkte toezicht over mijn bibliotheek..."

Ten slotte zegt Dr. F.: „En wie de naïeve leer huldigt: ik heb mijn bruinen broeder lief, dus stel ik hem met me gelijk in alles, die leze eens het degelijke artikel van Dr. S. R. Steinmetz in De Gids van Januari jl.: „De rassenkwestie". Wellicht wordt hij bekeerd."

Van de overige artikelen in dit no. vermelden wij nog een over *„De nieuwe minister van koloniën"*, waarin waardeerend over Min. Idenburg wordt gesproken. — *Het Padri-geweer*, door *L. C. Westenenk*. — En: *Een prettige dag te Loeboek Begaloeng* (met verschillende afb.)

In zijn rubriek *Indische omtrekken* schrijft de heer *Henri Borel* o. m. het navolgende:

„In de Indische bladen vindt men tegenwoordig advertenties van het hoofdbureau van den pandhuisdienst, om plaatsing aan te bieden voor jongelui op eene bezoldiging van ƒ100, met opklimming tot ƒ400.

Tot de vereischten behoort o. a. overlegging van een bewijs van gevolgd onderwijs in drie of meer klassen H. B. S. of wel daarmee gelijk gesteld onderricht."

Dit nu doet de heer Borel de o. i. volkomen juiste opmerking maken:

„Of die H. B. S.-kennis véél helpen zal in den pandhuisdienst? Als ik iets daarover te zeggen had, zette ik aan de pandhuizen menschen, die desnoods géén H. B. S. „algemeene ontwikkeling", (? ?, vraagteekens van den heer B.-zelven) hadden, maar echte Indische njo's en nonna's, die zèlf in kampongs en Krambangans-omgeving gescharreld hadden in kaïns, sarongs, juweelen enz., en, in plaats van H. B. S. wetenschap, *Indische warenkennis* hebben, en wel van die waren, die het méést in pand worden aangeboden. Er zijn H. B. Essers met eindexamen, die heusch geen getjapte van gebatikte kaïns kunnen onderscheiden, en geen valsche diamanten van echte, en ik ken Indische nonna's, die dit als het ware met dichte oogen kunnen vóélen, maar géén rechthoekigen van een stomphoekigen driehoek zouden kunnen onderscheiden."

De heer Borel heeft zelf 5 jaren H. B. S. enz. achter den rug, maar vreest — ten slotte — dat hij een ruïne zou zijn voor een gouvernementspandhuis en zich fabelachtig zou laten bedotten op kaïns, sarongs, juweelen, enz. enz.

* * *

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië. Nov. 1907.

Van tijd tot tijd vernamen we in de Indische pers geruchten, dat dit tijdschrift, waarvan reeds nagenoeg 75 deelen zijn verschenen, den strijd om het bestaan zou moeten opgeven. Als deze geruchten waarheid bevatten — en het heeft er allen schijn van, omdat in elk geval dit periodiek zeer ten achtere raakt in de geregelde verschijning — zouden we dit ten zeerste betreuren; het tijdschrift heeft een schitterend verleden achter den rug.

De voor ons liggende afl. bevat het begin van een artikel: *Nieuwe bloemen- en vruchten-variëteiten*, door *Brandts Buys*. — *Tapproeven op caoutchoucboomen in het kustgebied van Noord-Kamerun* (een vertaald opstel uit „Tropenpflanzer"). — *Over de voeding van planten door vrij in den grond levende stikstof-vastleggende bacteriën*, door *Brandts Buys*. — *Opmerkingen over den bodem en zijne behandeling bij de klappercultuur*, door *V. Lommel*. — Benevens een uit het Tijdschr. B.B. overgenomen artikel: *Agrarische aangelegenheden in de residentie Lampongsche districten*, door Contr. *E. Perelaer*.

* * *

De Indische Mercuur. 1908. No. 12.

Dr. K. W. v. Gorkom schrijft in dit nummer een artikel: *Burgerlijke Veeartsenijkundige dienst in N. O. Indië*, dat heel wat meer geeft dan de titel zou doen vermoeden. Vervolgens bevat dit nummer het verslag eener voordracht van den heer *Stork*, getiteld: *Burma. Iets over Land, Volk en Handel.* Daarna een uittreksel der rede van den heer *W. de Jongh* in het Indisch Genootschap over: *„Ned.-Indië als tinproducent ten opzichte van de wereldmarkt"*, benevens het naar aanleiding dier rede in het Handelsblad gepubliceerde ingezonden stuk van den heer P. H. Bicker, tinmakelaar te Amsterdam. Overigens de gewone rubrieken, als: *Kultuur-berichten*; *Kleine Mededeelingen*; *Financieële berichten en verslagen*. Enz.

* * *

Archief voor de Java-suikerindustrie, 1908. No. 2.

We vonden hierin 2 oorspronkelijke verhandelingen, nl.: *Onderzoek over het neerslaan in suikerhoudende vloeistoffen met azijnzuurlood in alkalisch medium, vooral in verband met de daarin aanwezige rietsuiker*, door *J. J. Hazewinkel*; en *De qualiteit der Java-suiker*, door *J. Sauer*.

De Ingenieur. 1908. No. 13.

De uitdieping van het Westgat van Soerabaja wordt besproken door *W. B. van Goor*, terwijl de ingenieur *Jhr. J. C. van Reigersberg Versluys* eene aanvulling geeft op zijn verhandeling in de Ingenieur van 29 Februari No. 9, getiteld. *Aanteekeningen betreffende spoorweg-aanleg in Suriname.*

Het Nederlandsche Zeewezen. 1908. No. 6.

Dit nummer bevat het vervolg van het van aardige kiekjes voorziene artikel: *Met Hr. Ms. Hertog Hendrik naar Celebes en de Molukken.*

* * *

Ten slotte ontvingen wij sedert het vorig overzicht de navolgende afzonderlijke werken:

De Staatsexploitatie in de houtvesterijen, door *H. W. A. van den Wall Bake*, uitgegeven bij J. H. de Bussy, een antwoord inhoudend aan den heer A. E. J. Bruinsma op zijn artikel in de Sept.-aflevering van het Tijdschr. voor Nijverheid en Landbouw, getiteld: „De rechtstreeksche geldelijke uitkomsten van de Staatsexploitatie in de Houtvesterijen, vergeleken met die, verkregen door de exploitatie door tusschenkomst van aannemers in de Boschdistricten.

Jaarverslag van het Algemeen syndicaat van suikerfabrikanten op Java over 1907. Soerabaia, H. van Ingen. 1908. gr. 8o.

Communicatie der stad Samarang met hare reede en de gelegenheid tot ontlossing van invoer-goederen, door J. Scheltema de Heere. Samarang, G. C. T. van Dorp & Co. 1908. 8o.

Reeds zeer lang geleden moet die verbinding te wenschen hebben overgelaten — zegt schr. — De te Brielle in 1809 geboren, in 1895 te Samarang overleden gepensionneerde landmeter Soll, was voor zeeofficier opgeleid, verliet echter als adelborst den dienst en bekwaamde zich toen in Holland als landmeter voor Ned.-Indië. Na zijn diploma als zoodanig behaald te hebben, verzocht hij wegens particuliere redenen zijn vertrek herwaarts ongeveer zes maanden te mogen uitstellen, doch op het rekwest werd afwijzend beschikt, omdat te Samarang opmetingen voor een havenkanaal moesten gedaan worden en de Indische Regeering op spoedige uitzending van personeel aangedrongen had.

Na deze — zeker teekenende inleiding — geeft schr. een overzicht, hoofdzakelijk ontleend aan de notulen der in 1852 opgerichte Handelsvereeniging te Samarang van het „verloop van eene aangelegenheid, die reeds sedert zeer langen tijd aan allen, die met handel en scheepvaart te dezer stede iets uitstaan gehad hebben, veel zorg, verdriet en geldelijk verlies heeft berokkend en sedert zoo geruimen tijd steeds meer en meer om verbetering roept."

Uit het slot van dit overzicht zien wij, dat op 7 Juni 1907 voor de zooveelste maal eene commissie werd benoemd „om de Samarangsche Boombelangen rechtstreeks voor te dragen bij den Landvoogd, in de hoop, dat de Boomtoestanden te Samarang eindelijk eene grondige verbetering mogen ondergaan." Het resultaat dier commissie vermeldt schr. niet.

Vervolg opgave der bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeskamer, Heulstraat 17, Den Haag.

De Javabode t/m 4 Maart 1908;
Het Bataviaasch Nieuwsblad idem;
Het Nieuws v/d Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost idem;
Het Soerabajaasch Handelsblad t/m 3 Maart;
De Ind. Mercuur No. 13;
De Ind. Financier No. 45.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 28 Febr. 1908.

Ordonnantiën, enz.

Dit nummer bevat de ordonnantie tot wijziging van de vrijstellingen van de belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten der Inlandsche bevolking op Java en Madoera.

Id. van de Vreemde Oosterlingen in de bezittingen buiten Java en Madoera.

Id. der bevolking in het gouv. Atjeh en Onderh., de Gajo- en Atlaslanden uitgezonderd.

Id. der bevolking in het gouv. Sumatra's Westkust en in de res. Tapanoeli en Djambi.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, een jaar verlof naar Europa, aan den opzichter der 2e kl. B. O. W., F. A. Westerbeek; den stationschef 3e klasse S.S. op Java, W. Venema; den opzichter 2e kl. B. O. W., H. C. van der Veen; den controleur B.B., G. Oostenbroek; den opzichter 1e kl. B. O. W., J. G. Westenberg; den commies S.S. op Java, A. J. ten Brink; den referendaris bij het D. v. F., J. C. E. Mulock Houwer; den godsdienstleeraar te Malang, P. van den Bos;

wegens ziekte, 2 jaar, aan den opzichter 3e kl. B. O. W., L. G. Onrust.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de resident van Riouw en Onderh., W. A. de Kanter; de tijdelijk waarnd. ingenieur 1e kl. Mijnwezen, P. J. Jansen; de predikant te Poerworedjo, A. Steehouwer; de Inl. arts te Batavia J. R. Pello; het lid van de K. v. K. te Makassar W. P. de Jong; de ass.-resident der Noorderdistricten (Celebes) E. E. Klerks.

Benoemd: tot tijd. commies bij den insp. pandhuisdienst A. A. C. Kuipers; tot opzichter 1e kl. B. O. W., de ambtenaar van buitenl. verlof teruggverwacht, J. Vreedenburgh; tot opzichter-machinist 2e kl. S.S. op Java, C. B. W. H. E. Jahn; tot adsp.-controleur B.B., G. H. de Man; tot stationschef 2e kl. S.S. op Java, J. E. Swartz.; tot notaris-vendumeester te Koeta-Radja W. Lammers; tot 2en commies bij het D. v. J., J. Th. Toorop.

bij B. O. W.: tot hoofdcommies W. H. Leidelmeijer; tot 2en commies A. L. van Wijngaerdt; tot tijd. 2en commies M. J. Schram.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de wedono van Bawean, Raden Djojokoesoemo.

Benoemd: tot wedono van Porong, Raden Kromo Adi Widjojo; van Djombang, Raden Djojosoebroto; van Djaboeng, Raden Kromodiwirjo; tot Inl. officier van Justitie bij den Landraad te Djambi, Soetan Aboe Bakar galar Soetan Pangeran; bij den Landraad te Amboina A. D. Tuwankotta; bij den Landraad te Benglalis Mohamad Sjarif galar Baginda Sorimoelia.

Geplaatst: in de res. Banjoemas de adsp.-contro- A. M. van der Elst.

Benoemd: tot onderwijzer 2e kl. G. Pol en geplaatst te Batavia; tot onderwijzer 3e klas A. de Koning en geplaatst te Meester-Cornelis.

Departementen van Oorlog en Marine.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof naar Europa, aan den 1en luitenant der inf. J. van Holst Pellekaan.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de ritmeester der cavalerie J. Th. van Maren; de commissaris van het loodswezen te Soerabaja J. F. Bolman.

Benoemd: tot havenmeester te Batavia H. A. Tadema Wielandt; te Soerabaja W. N. A. F. K. v. Nassau.

Belast: met de betrekking van onderhavenmeester te Soerabaja de 1e stuurman bij de gouv. marine J. W. Tissot van Patot.

* * *

Uit de Javasche Courant van 3 Maart 1908.

Ordonnantiën enz.

Dit nummer bevat o. m. de ordonnantie, bepalingen bevattend om de pacht en bereiding van opium in het klein in de res. Westerafd. van Borneo, voor het tijdvak van 1 April 1908 t/m ultimo Maart 1809, onder de hand af te staan, In verband met 't voornemen om in gemelde residentie de exploitatie van het opiummiddel in eigen beheer te nemen.

Voorts de ordonnantie, wijziging brengende in bijlage I (samenstelling Genietroepen) der vastgestelde Regeling van den overgang, in geval van oorlog met een buitenlandschen vijand, der organisatie van het leger in Ned.-Indië op voet van vrede tot die op voet van oorlog.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte, één jaar verlof naar Europa, aan den ambt. op wachtgeld G. A. van Drunen, laatstelijk contr., en aan den directeur der zoutverpakking S. J. Veenstra; wegens langdurigen dienst aan den contr. B. B., C. Lulofs, en aan den opzichter B. O. W. 2e kl., J. A. Overdorp; wegens dringende redenen, zes maanden, aan den ingenieur B. O. W., Ch. G. Cramer.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de architect B. O. W., J. C. W. F. Ditmarsch; de zoutverkooppakhuismeester te Tjikatomas, Mas Wangsadisastra en de gecommitteerde voor den inkoop van beskoffie, Raden Djajawinangoen.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. van justitie, Mr. G. Feenstra.

Benoemd: tot secretaris der res. Semarang, de contr. B.B., E. A. G. J. van Delden; tot adsp.-ingenieur bij den post- en telegraafdienst P. Draijer; tot lid van den gemeenteraad van Padang, Mohamad Saleh galar Bagindo nan Poetih; tot ass.-resident van Mataram de contr. B.B., G. Th. Stibbe; tot ass.-resident-secretaris van Pekalongan de contr. B.B., H. Selleger; tot ass.-resident van Pandeglang de contr. B.B., H. Th. Kal.

tot voorzitter van den landraad van Poerwakarta en Batavia Mr. J. Ph. Gooszens; te Modjoagoeng Mr. A. A. van Schuijlenburgh; te Loemadjang Mr. E. E. G. Joakim; te Sindjai enz. Mr. Dr. M. A. G. Harthoorn.

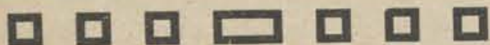
Departementen van Oorlog en Marine.

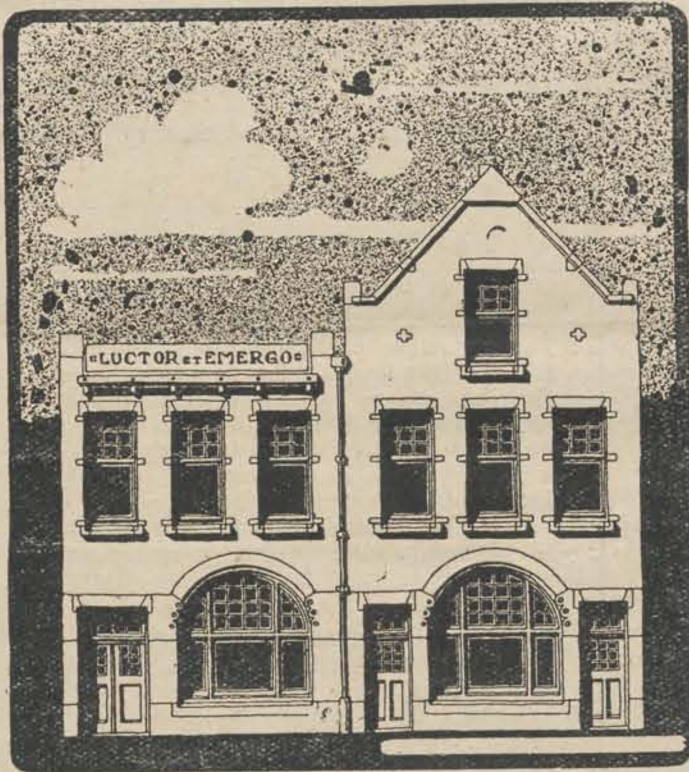
Verleend: zes maanden verlof naar Europa, aan den 1en luit. der inf. J. F. den Ouden.

Geplaatst: bij het rechterhalf 15e bat, de 2e luit. der inf. W. H. van Pesch; bij het 18e bat. de kapitein H. W. de Back.

Overgeplaatst: bij 't 20e bat. de kapt. W. Beyerinck; bij het garnizoensbat. van Amboina en Ternate de 1e luit. J. G. G. Bruseker; id. der Z. en O. afd. van Borneo de 2e luit. W. v. d. Poel; bij het 16e bat. de 1e luit. A. F. J. Baptist; naar Makassar de 2e luit. H. J. A. D. Veerhoeven; naar Wattan Soppeng de 2e luit. H. G. Brandon; naar Pangkadjene de 2e luit. P. W. M. Weber; naar de Toradjalanden de 1e luit. W. F. Engelhart; naar Paré-Paré de 1e luit. P. Siebelhoff; naar Kendangan de 2e luit. M. van Kooten; naar Bandoeng de 1e luit. der art. J. H. Döbken; naar Padang de 1e luit. der genie Ch. P. Schoemaker; naar Tjimahi de 1e luit. der genie S. van Exter.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof naar Europa aan den loods te Soerabaja, S. Lemstra.

LUCTOR ET EMERGO

REPUBLIQUE FRANÇAISE

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG".

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f1.50 tot f.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).

Zij die f5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

I. Van de Afd. 's-GRAVENHAGE:

BUITENGEWONE ALGEMEENE VERGADERING op DINSDAG 14 APRIL 1908, des avonds om 8¼ uur in het „GOUDEN HOOFD", ingang Hoogstraat.

Agenda:

1. Verkiezing van een Bestuurslid, hebbende de Heer *H. J. W. van Lawick* de benoeming als zoodanig niet aanvaard.

2. Bespreking van de vraag, in verband met de in de Algemeene Vergadering te Utrecht op 30 Januari j.l. genomen besluiten: of de Afdeeling 's-Gravenhage van het Hoofdbestuur zal overnemen het restaurant in het gebouw L. v. Meerdervoort 195, zoo ja, onder welke voorwaarden?

3. Bevestiging van het besluit van overbrenging der lokalen van de Afdeeling 's-Gravenhage, naar het huis in de Heulstraat 17.

Het Bestuur.

II. Van de Afd. ARNHEM:

JAARVERSLAG over het jaar 1907, uitgebracht in de Algemeene Vergadering der Afdeeling van 1 April 1908:

Gedurende het jaar 1907 nam het ledental onzer Afdeeling af van 68 tot 57. Waarschijnlijk is deze vermindering van het aantal leden grootendeels te wijten aan de omstandigheid, dat wij wegens gebrek aan kas niet in staat waren lezingen te doen houden, tenminste toen in de eerste maanden van 1908 weder eene voordracht gehouden werd, mochten wij weder eenige leden winnen.

In de Algemeene Vergadering der Afdeeling, gehouden den 28sten Maart 1907, werden de aftredende bestuursleden, L. A. H. Lamie en P. ten Bruggencate, herkozen. Beide heeren verklaarden zich bereid, hunne functie te blijven waarnemen.

In plaats van den heer Michielsen, die wegens vertrek uit Arnhem zijn lidmaatschap van het Bestuur moest nederleggen, werd gekozen de heer H. J. M. Baumann, die deze benoeming aannam.

Als Voorzitter van het Bestuur werd in de plaats van den heer Michielsen aangewezen de heer L. A. H. Lamie.

Arnhem, Maart 1908.

(w. g.) L. A. H. LAMIE,
Voorzitter.

(w. g.) Th. LIEFRINCK,
Secretaris.

Rekening over het jaar 1907.

ONTVANGST.

Maart	1	Contributies	f 112.50
,,	1	,,	f 2.50
,,	25	,,	f 1.50
April	1	,,	f 1.50
			f 118.00

Gezien en accoord bevonden, de commissie bedoeld bij art. 10 Statuten,
(w. g.) P. F. GOMBAULT. (w. g.) KRAAK.

UITGAAF.

Jan.	1	Saldo 1906	f 39.28
Maart	1	Onkosten incasso	f 3.90
,,	30	Bijdrage hoofdbestuur 1906 en 1907	f 34.50
,,	30	Porti	f 0.87
,,	30	,,	f 0.30
Mei	31	,,	f 0.20
Dec.	31	Saldo	f 38.95
			f 118.00

De voorzitter: (w. g.) L. A. H. LAMIE. De Penningmeester: (w. g.) TH. LIEFRINCK.

III. Van de Afdeeling ZUTPHEN e. o.:

GEWONE ALGEMEENE VERGADERING op **Vrijdag 10 April 1908,** des namiddags te **drie uren,** in de Beneden-koffiekamer der Groote Societeit.

Te behandelen punten:

Notulen.
Jaarverslag over 1907.
Rekening en verantwoording over 1907.
Verkiezing van twee leden van het Afdeelingsbestuur, wegens periodieke aftreding van de heeren W. C. Staring en A. Walland (beiden herkiesbaar).
Verkiezing van een afgevaardigde en van 'n plaatsvervangend afgevaardigde ter Algemeene Vergadering der Vereeniging.

Namens het Bestuur:
De Secretaris,
(w. g.) A. WALLAND.

IV. Van de Vereeniging „Moederland en Koloniën":

OPENBARE ALGEMEENE VERGADERING op **Woensdag 15 April 1908,** in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groenmarkt te 's-Gravenhage, des avonds te **8 uur.**

Agenda:

Voordracht van den heer T. J. A. HILGERS, hoofdonderwijzer in Nederl. Oost-Indië, over:

DE OPVOEDING VAN DEN INDIËR.

Punten van Behandeling:

1. Nu inlanders en vreemde oosterlingen zelf om onderwijs vragen en de regeering de overtuiging heeft uitgesproken, dat ontwikkelde inboorlingen een voorname plaats dienen in te nemen in de ambtenaarswereld en in de geheele Indische maatschappij, is de tijd gekomen om meerdere aandacht te schenken aan de opvoeding van den Indiër.

2. De opvoeding van den Indiër eischt een stelsel van onderwijs, dat, eenvoudig van opzet, gelegenheid laat tot een zoodanige uitbreiding, dat 't steeds op 'n gezonde basis rust en een goed georganiseerd geheel blijft vormen.

3. De ontworpen plannen tot reorganisatie en uitbreiding van het onderwijs in Indië moeten voor een groot deel als lapwerk beschouwd worden, zoodat zij voor de toekomst geen goed georganiseerd geheel mogelijk maken.

4. De eerste eisch voor een goede organisatie dient gericht te zijn op een stelselmatige verbreiding van de Nederlandsche Taal door voorbereidend onderwijs en door zachten dwang.

5. In de tweede plaats moet het stelsel gelegenheid laten de beroepskeuze zoo lang mogelijk uit te stellen.

6. In de derde plaats mag Indië, wat het onderwijs betreft, niet langer afhankelijk blijven van Nederland, omdat dit een gezonde ontwikkeling in den weg staat.

7. De vooruitstrevende inlanders en vreemde oosterlingen van ontwikkeling, die de Nederlandsche Taal voldoende kennen, moeten, indien zij dit wenschen, met Europeanen gelijkgesteld worden en alzoo de kern vormen, waaruit de Indische toekomst-maatschappij zich langzaam kan ontwikkelen.

8. De oprichting van z.g.n. dessaschooltjes is een radicale fout, zoolang de regeering niet over superieure onderwijskrachten kan beschikken. Vooral bij de aanstelling van onderwijzers geldt de opvoedkundige stelling: „Het beste is voor het kind niet te goed".

Gelegenheid tot Debat.

Namens het Bestuur:
de Secr. der Vereen.
J. L. SWART,
Stephensonstr. 23.

Voor introductie, welke ook op den avond zelf kan geschieden, gelieve men zich te wenden tot den Secretaris.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Mallepraat over onze koloniën in de buitenlandsche pers: *Algemeen Handelsblad versus Frankfurter Zeitung.* — De *Nieuwe Rotterdamsche Courant* over den ongunstigen toestand te Atjeh en over den bouw van een nieuw douane-établissement te Palembang. Generaal van Daalen door den officier van gezondheid O. I. L., den heer Neeb, in de *Nieuwe Courant* verdedigd. Uit den Atjeh-brief der *Nieuwe Courant.*

Onder 't opschrift *Wahrheit und Dichtung* schrijft het *Algemeen Handelsblad:*

„In de *Frankfurter Zeitung* komt een artikel van haren Amsterdamschen correspondent voor over „Die Holländer in Indien", waarin Dekker, op grond van zijne overdrijving wordt veroordeeld; Wekker trots zijne overdrijving als autoriteit wordt gehuldigd en ten slotte de schrijver zelf Wahrheit und Dichtung flink door mekaar haspelt.

Zoo verplaatst hij het onderzoek van mr. Rhemrev en de zoogenaamde Deli-schandalen van Sumatra's Oostkust naar de particuliere landerijen op Java en maakt hij de opmerking, dat van het onderzoek van mr. Rhemrev verder niets meer werd gehoord.

Wat Java betreft natuurlijk niet, waar van geen onderzoek sprake was, maar wij wenschen den schrijver hier op te merken, dat het onderzoek Rhemrev ter Sumatra's Oostkust ingesteld, heeft geleid tot de invoering der arbeidsinspectie aldaar.

En wat de particuliere landerijen op Java betreft, die zijn in vroeger tijden aan particulieren verkocht, maar dit was al onder de Republiek, en vooral onder Engelsch bestuur, en dat dit op „lichtzinnige wijze" zou zijn geschied, zooals hier beweerd wordt, klinkt nog al sterk, wanneer men weet, dat daarin destijds nergens kwaad werd gezien en thans nog in de koloniën van andere landen bijna nergens kwaad gezien wordt. Doch dit daargelaten, naar het voorkomen van „Tropenkollerei" op Java moet de correspondent van de *Frankfurter Zeitung* toch ook nog eens informeeren.

Zoo is er meer in zijn schrijven, dat bewijst, dat het ook voor een bekwaam man, zooals deze correspondent van de *Frankfurter* ongetwijfeld is, uiterst moeilijk is, van zoo geheel vreemde toestanden, als hier behandeld worden, voldoende op de hoogte te komen."

Intusschen staat deze mallepraat maar weder in een veelgelezen blad als de *Frankfurter Ztg.* Zou het *Handelsblad* nog steeds meenen, dat weerleggingen als deze, hoe goed ook bedoeld, een voldoende tegenwicht vormen tegen het kwaad, dat op die manier over ons koloniaal beheer in het buitenland wordt verspreid?

* * *

De *N. Rott. Crt.* heeft tegenwoordig meer en meer de goede methode aangenomen om, waar zij in haar redactioneele kolommen koloniale onderwerpen bespreekt, dit in korte artikelen te doen.

Zoo maakt het blad in een paar korte opmerkingen gewag van den ongunstigen toestand op Atjeh.

„De berichten — zoo schrijft het Rotterdamsche orgaan — die in den laatsten tijd uit Atjeh worden ontvangen, zijn bepaald ongunstig. De vijand betoont groote activiteit en treedt met aangroeienden moed op, naar mate wij ons meer machteloos toonen om aan den heerschenden toestand een eind te maken.

In ons Tweede Blad A van 25 Maart j.l. namen wij een gedeelte over van een brief over Atjeh, dato 20 Februari t.v. aan de Deli-Courant geschreven, waarin werd aangetoond, dat langzamerhand de rollen worden omgekeerd en dat wij worden opgezocht en wij ons moeten verdedigen. Terecht wordt in dien brief gewaarschuwd, dat langer wachten met krachtig optreden een gevaarlijke tactiek zal blijken, als de bevolking straks openlijk handelend optreedt.

Sedert hebben weder verscheidene ernstige voorvallen plaats gehad, zooals de klewangaanval in Peusangan (24 Februari), die bij kampong Samakoera (29 Februari), de aanval op ons kampement te Lho Seumawé (1 Maart), die op ons établissement te Idi (7 Maart) en ten slotte op het bivak te Rantau Gedong (30 Maart), bij welke aanvallen onzerzijds 7 menschen gedood en 37 gewond werden, terwijl 6 geweren verloren gingen.

De tactiek van den vijand is blijkbaar den strijd zooveel mogelijk over te brengen in tot nu toe rustige streken. Vandaar, behalve zijn optreden in Idi, waartoe hij in prauwen een weg van meer dan 60 mijlen over zee heeft afgelegd, een inval in Peureula (Perlak), waar de petroleumwinning gevaar loopt in haar rustig bedrijf te worden gestoord, en een zoogenaamde rampokpartij in Tamiang, waarbij eenige menschen vermoord en een 5-tal gewond werden.

Het landschap Tamiang, thans administratief onder Atjeh gebracht, behoorde vroeger tot de residentie Oostkust van Sumatra; het grenst aan Langkat.

Blijkens de jongste Delische berichten was men na den overval te Idi bevreesd voor een aanval op het bezuiden Tamiang aan de noordzijde der Aroebaai gelegen Poeloe Kompei, een bloeiende Inlandsche handelsplaats, die reeds eenmaal, in December 1898, door Atjehers werd beroofd."

Ten slotte dringt de *N. Rott. Crt.* aan op het tijdig nemen van krachtige maatregelen, ten einde aan de stoutigheden der Atjehers buiten het eigenlijk Atjehgebied zooveel mogelijk een einde te maken. Men kan over de Atjeh-politiek van het groote Rotterdamsche orgaan denken gelijk men wil, maar esprit de suite: dàt zit er in. Van het blijmoedig optimisme van het liberale zusterorgaan is te Rotterdam niets te bespeuren.

* * *

Ook over den bouw van het nieuwe douane-établissement te Palembang maakt de *N. Rott. Crt.* een enkele opmerking.

„Het bestaande douane-établissement te Palembang — zegt het blad — en de daarvoor liggende los- en laadsteiger zijn bouwvallig. Van den steiger, die slechts 100 meter lang en sedert lang ongeëvenredigd is aan den omvang der handelsbeweging, is in 1906 een gedeelte van 12 meter ingestort, terwijl het overgebleven deel wrak is.

De minister van koloniën a. i. heeft nu een wetsontwerp tot verhooging van de Indische begrooting voor 1908 ingediend, om te Palembang een nieuw douane-établissement en daarbij behoorenden steiger op te richten, waarvan de kosten geraamd worden op *f*600.000.

Zeer waarschijnlijk betreft dit voorstel de uitvoering van een reeds in 1901 opgemaakt plan. De nieuwe haveninrichting zou dan komen op een terrein in den kampong 3 Ilir, een eind benedenstrooms van de tegenwoordige gelegen. Het terrein is reeds eenige jaren geleden, door onteigening van hetgeen er op stond, vrij gemaakt en op een gedeelte er van is door het departement van marine een gasfabriek gebouwd voor de talrijke lichtboeien en lichtbakens, die des nachts de rivier verlichten. Het terrein, waarop de douane- en andere gebouwen moeten geplaatst worden, is laag gelegen en moet, om bij hoog water tegen overstrooming te worden beveiligd, belangrijk worden opgehoogd.

De uitvoering van dit plan is vermoedelijk vertraagd doordien het departement der burgerlijke openbare werken vooraf proeven wilde nemen omtrent de meest gewenschte constructie voor den in de rivier te bouwen steiger. De bouwvallige toestand der bestaande geheel onvoldoende douane-inrichting maakt, na deze vertraging, een spoedige uitvoering van het plan dubbel noodig.

Palembang is een welvarende handelsplaats; de waarde van den uitvoer steeg van 4 millioen in 1896 tot 10 millioen gulden in 1906, ongerekend de waarde van de in laatstgenoemd jaar uitgevoerde petroleum, benzine enz., die ruim 8 millioen gulden bedroeg. De handel in boschproducten is nog voor groote uitbreiding vatbaar, doordien men, 8 à 10 jaar geleden, „honderdduizenden getah en gomelastiek leverende boomen" heeft bijgeplant en ook aan de cultuur van rottansega aanzienlijke uitbreiding gaf. Bovendien is de verbetering van de katoencultuur in Palembang, die thans reeds een belangrijke bron van inkomsten voor de bevolking is, in 1906 door het departement van landbouw ernstig en op wetenschappelijke wijze ter hand genomen. Slagen deze pogingen, dan kan over eenige jaren de uitvoer van katoen nog belangrijk toenemen.

In verband met de sedert 1901 toegenomen handels- en scheepvaartbeweging en met de goede vooruitzichten voor verdere ontwikkeling, mag de vraag gesteld worden, of het plan van 1901, dat, naar wij meenen, slechts rekende op een steigerlengte van 250 meter, voor de naaste toekomst nog wel voldoende zou zijn. Mocht dat plan in dit opzicht niet gewijzigd zijn, dan zouden wij aanraden liever nu dadelijk tot een flinke uitbreiding over te gaan, dan daartoe later, wellicht binnen korten tijd, wederom te worden genoodzaakt.

Wij hopen, aldus de conclusie van de *N. Rott. Crt.*, dat het niet bij de verbetering van de haven- en douane-inrichting van Palembang zal blijven, want op dit gebied valt in onzen Indischen archipel nog veel te doen."

* * *

Een greep hier en daar uit een lang artikel door den officier van gezondheid 1e kl. O. I. L., den heer Neeb, in de *Nieuwe Courant* geschreven, ter verdediging van den gouverneur van Atjeh tegenover de aanvallen van Wekker.

Zoo lezen wij in dit waardig en kalm geschreven stuk over des generaals z.g. „wreedheid" o. m.:

„Ik heb de volle overtuiging, dat Wekker uit oppervlakkige bekendheid met den generaal v. Daalen „wreedheid" verwart met „gestrengheid". Deze laatste eigenschap bezit de gouverneur zeer zeker in sterke mate; zeer streng voor zich zelf, maar ook voor al zijn ondergeschikten, onverschillig wie. Hij eischt strenge, onverbiddelijke opvolging van zijn gegeven bevelen, regeert met strenge, krachtige hand, doch zulks is heel wat anders dan wreedheid, tot wreedheden aanzetten of deze oogluikend toelaten. Ik weet van zeer nabij, dat wreedheden door hem niet geduld worden. Zoodra ze hem bekend worden, verschijnen de bedrijvers onmiddellijk voor den krijgsraad en dit gebeurde werkelijk lang niet zeldzaam, tenminste gedurende de laatste jaren dat ik te Kota-Radja was. Zulks geschiedde niet met de bedoeling om „patrouillecommandanten enz. op te offeren", zooals Wekker gelieft voor te stellen — blz. 13 —, doch om aan zulk wanbedrijf met alle kracht een eind te maken. Dat er wellicht meer wreedheden geschieden, is zeer wel mogelijk, ja zelfs waarschijnlijk, doch wanneer deze verzwegen worden en de gouverneur daarvan onkundig blijft, ja, dan kan men het toch den hoofdbestuurder niet euvel duiden, dat dergelijke clandestine feiten niet vervolgd worden.

Als bewijs voor mijn meening, wil ik even aanhalen de innige verontwaardiging van den gouverneur Van Daalen, toen hem het vrijsprekend vonnis betreffende de luits. Sloos en Schneider in 1905 op grond van „oorlogsnoodzaak" bekend werd, omdat naar zijn persoonlijke meening hier geen oorlogsnoodzaak aanwezig was en de veroordeeling beslist had moeten volgen. Het staat niet aan mij, hier mede te deelen op welke andere zeer krasse wijze de gouverneur daarop nog verder aan zijn beleedigd rechtsgevoel uiting heeft gegeven.

Ik herinner mij nog zeer levendig, hoe, ten tijde dat de zaak der beide bovengenoemde officieren en later nog van een derde voor den krijgsraad behandeld werd, algemeen te Kota-Radja geruchten de ronde deden, dat men nu ook alle gegevens van begane wreedheden door den tegenwoordigen gouverneur zou verzamelen om die te publiceeren. De gouverneur Van Daalen, toen hem zulks ter oore kwam, zeide uit volle overtuiging: „laat men gerust zijn gang gaan; tot zulke wreedheden heb ik nooit bevelen gegeven en dergelijke onwaardige handelingen heb ik persoonlijk nooit bedreven." In verband met de toenmaals loopende geruchten valt er op de daarna verschijnende Wekker-artikelen toch wel een eigenaardig licht en is de meening van den luitenant Kempees, neergelegd in zijn artikel in de *Nieuwe Courant* van 30 Januari 1908, dat er hier van een aanval op den persoon van den gouverneur Van Daalen sprake is, mijns inziens volkomen gerechtvaardigd.

De vrij algemeen verbreide meening op Atjeh: „hoe meer dooden, hoe verdienstelijker aanvoerder" (blz. 44 en 45) is evenmin een stelregel door den tegenwoordigen gouverneur gehuldigd. Uit eigen mond weet ik, dat niet het aantal gedoode kamponglieden voor hem van beteekenis is, doch het onschadelijk maken van voorname bendehoofden; de weinig kwaad doende kleine lieden laten hem vrijwel onverschillig, niet daarentegen de eigenlijke, beruchte geestdrijvers van het verzet; deze moeten rusteloos vervolgd en gevangen worden en officieren, die daarin na geruimen tijd van actie niet slagen, worden door hem „ongeschikt" geacht en door anderen vervangen, doch niet omdat zij „lastgevingen om te dooden in den wind slaan" (bladzijde 44).

Meer dan eens gaf de gouverneur mij te kennen, hoe lastig het dikwijls voor hem was om voor de verschillende verantwoordelijke standplaatsen de geschikte personen te vinden, daar zij zoo dun gezaaid waren.

Dat de gouverneur Van Daalen door zijn gestrengheid wel eens noodeloos hard en wellicht onbillijk is tegenover enkelen zijner ambtenaren, mag voorkomen. Zoo'n bejegening is dan vooral voor den betrokken persoon hoogst onaangenaam, wanneer zij berust op onjuiste inlichtingen of minder goede waardeering van gepraesteerde diensten; zij leidt tot een verkeerde beoordeeling van den betreffenden ambtenaar. Iedere chef kan zich op deze wijze te goeder trouw vergissen, doch zeker staat het als een paal boven water, dat nimmer animositeit de drijfveer daartoe is en dat de gouverneur, zoodra hij zijn verkeerde beoordeeling zelf inziet, of men hem met goede redenen daarvan overtuigt, onmiddellijk de onverdiende behandeling redresseert, niet met woorden van verontschuldiging, doch door daden of opdrachten, waaruit door den betrokkene zeer gemakkelijk de gevolgtrekking te maken is, dat het vertrouwen teruggekeerd is en geen nadeelige gevolgen voor hem te duchten zijn.

Het is van algemeene bekendheid, dat loftuitingen, nimmer, woorden van tevredenheid hoogst spaarzaam uit den mond van den gouverneur v. Daalen tegenover zeer verdienstelijke personen vernomen worden. Zijn opvatting is, dat de gouvernements-ambtenaren ook zonder steun van dergelijk ijdel vertoon van woorden hun plicht behooren te verrichten.

Deze niet tot mondelinge of schriftelijke uiting komende waardeering en daardoor schijnbaar bestaande geringe appreciatie in de plichtsvervulling zijner ondergeschikte ambtenaren, is een eigenschap van dezen generaal, die velen hem tot een grief rekenen; het wekt ontevredenheid; het is nu eenmaal zoo, dat ieder gaarne een plasdankje ontvangt voor verrichte werkzaamheden."

Zou dit niet uiten van dan toch wel eens verdiende waardeering misschien niet een van de voornaamste oorzaken zijn van de weinige sympathie, welke den tegenwoordigen gouverneur van Atjeh wordt toegedragen? En is het niet half en half een ernstige fout in een regeerder, indien deze geen rekening houdt met de algemeene menschelijke zwakheden van degenen over wie hij niet alleen als generaal, maar vooral als regeerder is gesteld? Persoonlijk mag men nog zoo afkeerig zijn van „ijdel vertoon van woorden", zooals Dr. Neeb dat mooi zegt, maar die persoonlijke opvattingen moeten wijken voor het algemeen belang, indien dat, bv. zij het dan een matig „vertoon van ijdele woorden" voorschrijft. Daarin kan men juist zien, of iemand de geschiktheid van regeerder bezit.

Dat bewijst men niet alleen door het feit, dat men een soort Spartaansche doodsverachting of straffe Romeinsche plichtsbetrachting aan den dag legt.

Uit de O.I. Mail.

Onder het opschrift:

Nederlandsche industrie in den vreemde

schrijft het *Nieuws van den Dag v. N.-I.* in 'n hoofdartikel, naar aanleiding van de komst te Batavia van den heer Jac. Kortha's Altes, een der Chefs van de East Asiatic Dredging Company te Sanghai - Amsterdam, aan welke Hollandsche maatschappij de uitvoering is opgedragen van de werken tot normaliseering van de Whangpoa-rivier nabij Shanghai, en de uitvoering van havenwerken, waaronder 't leggen van een golfbreker aldaar. Ten bewijze hoe voortreffelijk daar gewerkt wordt, zegt het blad ten slotte:

„In 't kort: wij hebben hier te doen met een groote onderneming, op soliede wijze aangevat en die niet zal nalaten den goeden naam van Holland in Oost-Azië ten zeerste ten goede te komen. Al te veel is reeds sinds geruimen tijd het initiatief in die streken overgelaten aan Duitschers en Belgen, en het doet goed te hooren, dat nu Holland ook daar de zaken aanvat, dit geschiedt op eene wijze dat daarop later zal kunnen worden voortgebouwd.

Het mag hier ten slotte nog wel eens geleverd worden, dat waar de beide hier bovengenoemde concurreerende natiën hun spijt over het verschijnen van een vreemde eend in de bijt niet onder stoelen of banken steken, de Engelschen hun nieuwe mededingers met alle mogelijke fairheid tegemoet komen. Van jaloezie en vooral van een op onaangename wijze uiting daaraan geven, is bij hen geen sprake. Integendeel!

Ook de heer Kortha's Altes, een man, die veel van de wereld heeft gezien, die in alle wereldstreken heeft gearbeid — thans heeft zijne firma o. a. weder de groote werken onderhanden tot verbetering van de haven van Kronstadt en het uitdiepen van de Newa — ook de heer Altes is van de meening, reeds zoo vaak door ons voorgestaan, dat Nederland in zijne koloniën zich onmogelijk een beteren nabuur zou kunnen wenschen dan het in Engeland bezit.

De Engelschen mogen, volgens sommigen, minder prettige eigenschappen hebben, voor den particulieren omgang op reis bijvoorbeeld, maar zij zijn niet jaloersch, niet kleingeestig, *fair* en te goeder trouw."

* * *

In de *Javabode* lezen wij omtrent een

Nieuw op te richten suikerfabriek:

„Met het oog op de gunstige tijden voor de suiker-industrie, worden thans pogingen aangewend tot de oprichting van suikerfabrieken in streken, waar gebrek bestaat aan bevloeiingswater, of waar de staat van het irrigatiewezen nog zoo onvolkomen is, dat aan eene geregelde bevloeiing van de rietuinen niet te denken valt.

Door de Nederlandsch-Indische Landbouwmaatschappij zal in 't district Karanggeneng, afdeeling Grisee, der residentie Soerabaja, eene suikerfabriek worden gebouwd met een jaarlijkschen maximum-aanplant van 1500 bouws ingehuurde gronden.

Ter voorziening in het benoodigd bevloeiingswater zal, na verkregen vergunning van den directeur der burgerlijke openbare werken, onder dit voorbehoud is autorisatie tot de oprichting der fabriek verleend, nabij de Solo-rivier een pompstation worden opgericht, eene installatie, welke met groote kosten gepaard gaat."

* * *

Volgens het *Bat. Nieuwsbl.* wordt

De barisan van Madoera

niet afgeschaft, zooals oorspronkelijk het plan moet geweest zijn. Hierop wijst de afkondiging in het officieële nieuwsorgaan, van het gewijzigde reglement voor de korpsen barisan van Madoera.

* * *

De verongelukte neutrale meisjesschool.

De leden der Vereeniging tot oprichting van een school voor meer uitgebreid lager onderwijs voor meisjes te Semarang zijn nog eens bij elkaar gekomen. Men besloot statuten te ontwerpen en bij de regeering aan te dringen op het toewijzen eener geldloterij. Dan zal de school misschien vanzelf wel eens komen.

Wat zullen de zusters Franciscanessen gelachen hebben bij het lezen van de *Loc.!*

* * *

Aan het adres van Mopperaar & Co.

De red. van *De Getuige* besluit de jongste kroniek, die wij per mail ontvingen, met de volgende ontboezeming, die, voegt de *Javabode* er aan toe, hierbij ter overweging wordt aangeboden aan leveranciers, verongelijkten, onbegrepen genieën, zoekers naar den steen der wijzen en van heeren journalisten, die naar de genisten van vorengenoemde lijders hengelen:

„De meeste menschen verlangen nu eenmaal gewoonlijk naar datgene wat ze niet krijgen kunnen. En het komt me zoo voor, dat we in Indië vooral gevaar loopen zulke verlangens te gaan koesteren. Journalisten niet het minst. Gouverneurs-Generaal, die almogend zijn en volmaakt, soldaten, die oorlog voeren zonder te dooden, Oostersche toestanden, waarop Westersche theorieën passen, ambtenaren, die nog ijveriger en nobeler en bekwamer zijn dan particulieren, ziedaar wat sommigen in deze gewesten alzoo begeeren. En als zij die vinden, is het nog niet goed!"

* * *

Onder opschrift:

Een stoomvaart-verbinding met Australië

schrijft het *N. v. d. D. v. N.-I.*:

Aan het Hotel des Indes is afgestapt, de Heer J. B. Suttor, „Commissioner in the East for the Government of the State of New South Wales."

De Heer Suttor stelt zich voor een reis te maken over Java, speciaal om gegevens te verzamelen aangaande de oprichting van een geregelden stoomvaartdienst tusschen Australië en Indië, eventueel met Singapore tot eindpunt.

Wanneer deze verbinding tot stand komt, zal zij zich niet uitsluitend, en zelfs niet in hoofdzaak, bepalen tot goederen-vervoer; de schepen zullen ook op ruime wijze worden ingericht voor den passagiersdienst.

Nederlandsch Indië, zoo zeide ons de Heer Suttor, is te lang een terra incognita gebleven voor de Australiërs; daartoe heeft zeker de moeilijke verbinding tusschen de beide landen het hare bijgedragen. Het wordt tijd dat dit verandert. De algemeene strooming om de Stille Zuidzee is van dien aard, dat eene aaneensluiting van *the White People* in de verschillende landen aan de kusten van dien Oceaan uitermate gewenscht is; de hulp van Australië, met zijn 20 millioen blanke inwoners, kan voor Nederland niet dan goede gevolgen hebben bij het beteugelen van den gelen stroom die zich uit Oost-Azië naar schier alle omringende landen richt. Terwijl, aan den anderen kant, een nabuur als Nederland, met zijn invloedrijke positie ten aanzien van de Oost-Aziatische volken, ook voor Australië een welkomen steun kan opleveren, bij de beteugeling van hetgeen daar minder beleefd dan duidelijk, „de gele pest" wordt genoemd.

Meer aansluiting dus, meer persoonlijke aanraking tusschen de inwoners der twee landen, zal stellig aan beide ten goede komen. Daargelaten dan, dat ook de handel zich ongetwijfeld sterk zal ontwikkelen bij eene uitbreiding van het scheepvaart-verkeer met groote, snelvarende, modern ingerichte stoomschepen.

Wat die persoonlijke aanraking betreft tusschen Nederlandsch-Indiërs en Australiërs, daarvan stelde de Heer Suttor zich het beste voor. Hij verklaarde althans, dat de Hollandsche boot waarmede hij den overtocht van Singapore deed, de Koning Willem I, en de Hollanders aan boord voor hem een *revelation*, een openbaring waren. Hij had zich de Hollanders voorgesteld als de Engelschen — (de Heer Suttor is nooit in Europa geweest) —, koel, op een afstand, teruggetrokken en hij vond ze aangenaam en voorkomend, behulpzaam en joviaal. Hij twijfelde er dan ook niet aan, of hij zou van het schoone Java, waarvan hij reeds zooveel had gehoord en zulke enthousiaste beschrijvingen had gekregen, een rapport naar Australië kunnen zenden, dat klonk als een klok.

De zaak van den stoomvaartdienst zou voor's aanstonds nadat het rapport was ontvangen — wanneer dit gunstig luidde, — in den Australischen Wetgevenden Raad ter tafel worden gebracht, zoodat eventueel nog in den loop van dit jaar de dienst zou kunnen worden geopend.

Er is reeds herhaaldelijk sprake geweest van het inrichten van een Stoomvaartdienst op Australië onder Nederlandsche vlag, welke berichten echter tot dusver steeds op niets zijn uitgeloopen.

Zou ook in dit geval de Nederlandsche ondernemingsgeest weer achteraankomen? Bij de

bekende energie van de koloniale Engelschen, en hun geschiktheid om eene zaak, die zij eenmaal hebben aangevat, tot een goed einde te brengen, staat dit te vreezen, „voegt de redactie van bovengenoemd blad er aan toe.

* * *

Gouvernements Kinine-fabricage.

Den 7den Maart j.l. hield de Preanger-Kinabond eene vergadering, waarop voornamelijk de heeren Van Gogh en Maurenbrecher het woord voerden:

De *Pr. Bode* schrijft in het verslag dier vergadering o. m.:

„De heer Van Gogh hield, op de bekende gronden, nog weer eens een pleidooi voor de fabricatie van kinine op Java in het groot en stelde de vraag: of het niet op den weg van den bond kon liggen, een onderzoek ter zake ter hand te nemen?

Na eenig debat, werd men het er ten slotte over eens, dat men beginnen zal, zich tot het Landbouw Syndicaat te wenden, opdat dit lichaam bij de regeering ageeren zal. En wel:

opdat het gouvernement zijn bemiddeling verleenen zal voor het doen samenstellen van een statistiek van het verbruik van kinine, 't eerst noodige, volgens den heer Maurenbrecher, alvorens er voor de oprichting van nieuwe fabrieken op Java kan worden geageerd;

opdat het gouvernement zal overgaan tot eigen fabricage van kinine, met of zonder overneming van de bestaande fabriek, althans zijn bast in Indië zal laten verwerken en dan kinine voor de bevolking zal verkrijgbaar stellen op goedkoope en doelmatige wijze (n.l. in de warongs en niet zooals nu op de meest ongeschikte en onpractische manier — daarover waren allen het eens — bij de politie of de inlandsche hoofden) waardoor het verbruik op Java met 25.000 à 30.000 K. G. kinine per jaar zou worden verhoogd, en aan de markt in Europa alweer zooveel bast zal worden onttrokken."

* * *

Tentoonstelling te Palembang.

Naar men ons bericht, doet men te Palembang moeite om er een tentoonstelling, in hoofdzaak van inlandsche nijverheid, te organiseeren.

* * *

Afdeelingen van „Moederland en Koloniën".

De Nederlandsche Vereeniging **„Moederland en Koloniën"**, zal ook in Indië afdeelingen stichten. In De Week van het *Soer. Hdbl.* lezen we, dat het initiatief voor Oost-Java is genomen door Mr. H. J. de Bruyn te Soerabaja, die zich een benoeming tot vertegenwoordiger van de Vereeniging heeft laten welgevallen. Hij zal een circulaire rondzenden met een uitnoodiging om als lid toe te treden.

Na het doel en streven dier Vereeniging te hebben uiteengezet, merkt de heer M. van Geuns op:

„Ik wil hopen, dat velen hun onverschilligheid zullen afschudden en het lidmaatschap zullen aanvragen. Op den voorgrond staat voorlichting, en deze is waarlijk niet overbodig, ook al verrijzen overal kiesvereenigingen. Om een voorbeeld te geven: hoe ongelukkig is in de Tweede Kamer niet de nieuwe inkomstenbelasting behandeld! En tegen de personeele belasting, welke zoo onevenredig zwaar drukt op de leden van den „kleinen burgerstand", die rijtuigen houden niet uit luxe maar uit noodzakelijkheid, is zoo goed als niets gehoord. De heeren op het koloniale departement mogen knappe bollen zijn, van Indië weten zij uit eigen aanschouwing weinig of niets, en het gevolg is, dat met het verschil tusschen de toestanden in Europa en hier, geen rekening is gehouden. Ook zij die wel met Indië vertrouwd zijn kunnen toch de bezwaren tegen de bedoelde belastingverordeningen niet aangeven; dat kan men alleen in het land zelf.

Zoo zijn nog tal van gevallen op te noemen. Indië spreekt niet genoeg — men laat het bijna uitsluitend over aan persorganen — en daarom wordt er niet of bijna niet naar geluisterd. De weg is aangegeven om hier verandering in te brengen."

WEST-INDIË.

Suriname.

Wij ontleenen aan de Mem. van Toelichting van den gouverneur op de ingediende begrooting voor 1909, het volgende:

De begrooting voor het dienstjaar 1909 geeft een blijmoediger beeld van den financiëelen toestand der kolonie dan in langen tijd het geval was. Is dat voor een groot deel te danken aan het financiëele plan ten vorigen jare door den Gouverneur ontvouwd, en dat ten slotte de goedkeuring van de wetgevende macht heeft mogen verwerven, ook een merkbare vooruitgang in den oeconomischen toestand der kolonie heeft daarop zijn invloed doen gelden.

Werden toch de eigen middelen der kolonie, dus zonder die uit leening en subsidie te verkrijgen, voor 1907 op *f*80 000 hooger geraamd dan de opbrengst voor 1906 en meende de Gouverneur, blijkens de Memorie van Toelichting voor de begrooting van 1908, dat deze raming wel zou worden bereikt wanneer van de voorgestelde belastingverhooging reeds in 1907 zou kunnen worden geprofiteerd, de uitkomst is gebleken dat in werkelijkheid, zelfs na aftrek van de meerdere ontvangst tengevolge van de belastingverhooging ten bedrage van *f*36 mille, het acres bijna het drievoudige van de raming bedroeg en wel *f*236 mille.

Met het oog op de verhoogde invoerrechten, de verhooging van den accijns van *f*80 tot *f*100 per H. L. en de vermindering van de kortingen der stijlers zijn evenwel meer goederen ingevoerd, en is meer gedistilleerd uitgeslagen. De hoogere inkomsten hierdoor genoten, mogen gesteld worden respectievelijk op *f*50 mille en *f*25 mille, of tezamen *f*75 mille. Na aftrek hiervan, is in 1907 dan nog *f*161 mille meer ontvangen dan in 1906.

Bij eene totale raming van *f*2193830.— bracht en de eigen middelen op *f*2387966.—, of 194136.— meer.

De uitgaven bedragen, voor zoover dat op dit tijdstip kan worden nagegaan, in 1907 *f*19519.— minder dan de raming was, zoodat aan subsidie vermoedelijk *f*194136 en *f*19519= *f*213655.— minder benoodigd zal zijn, dan was geraamd. Deze raming was *f*982300.—, het vermoedelijk benoodigde bedrag derhalve *f*768645.—.

Waar voor het loopende dienstjaar de raming der middelen, na de daarin tengevolge der later tot stand gekomen belastingverhoogingen door de regeering aangebrachte wijzigingen, slechts *f*31 mille meer bedraagt dan de werkelijke opbrengst van 1907 en er niets is, dat er op wijst of zou kunnen doen vermoeden dat de aanvankelijke oeconomische vooruitgang weder verloren zou gaan, daar mag met grond verwacht worden dat 1908 geen teleurstellingen zal baren.

Wel heeft de bacoven-cultuur, ook al door de hevige regens van het afgeloopen jaar, waarvan de nadeelige gevolgen niet voldoende konden worden gewend, schade ondervonden, doch deze is gelukkig niet van dien aard, dat het succes der cultuur daarmede in gevaar wordt gebracht. Ook 1908 zal derhalve den gunstigen invloed dier cultuur blijven ondervinden.

Ten aanzien van de begrooting voor het dienstjaar 1909, moge het volgende worden opgemerkt.

De uitgaven zijn in totaal geraamd op *f*4844259.—. Van die uitgaven zullen met geleende gelden worden bestreden een bedrag van *f*1518000.—, waarvan benoodigd is voor spoorwegaanleg, bacoven- en rubbercultuur, alsmede andere productieve werken *f*1239000.—, en voor werken uit tijdelijke leening te bekostigen *f*279000.—.

De uitgaven, waarvoor niet wordt geleend, bedragen derhalve in totaal *f*3326259.—, of *f*46117.— meer dan voor 1908.

De middelen, welke in totaal geraamd zijn op *f*4187530.— zullen tot een bedrag van *f*70000. uit leeningen verkregen worden, terwijl van de bacoven-cultuur verwacht wordt *f*864180. — en voor den verkoop van de Curaçao *f*100000.—.

De gewone eigen middelen zullen derhalve bedragen *f*2523350.— of *f*104435 meer dan voor 1908 geraamd. Waar de gewone middelen meer zullen bedragen: *f*104435.— en de gewone uitgaven: *f* 46117.— meer, zal aan subsidie *f*58317.— minder noodig zijn dan voor 1908 en het bedrag daarvan dus gesteld kunnen worden op *f*802909.—.

Dat subsidiecijfer stemt alleszins tot tevredenheid.

Het is duidelijk, dat waar de daling van het subsidie in het vorige jaar verkregen, aan belastingverhooging te danken was, niet wederom dit jaar eene daling in gelijke mate kon worden verwacht, ja, dat, wanneer die belastingverhooging in totaal bedraagt *f*150 mille en de vermindering van toen bij de eindraming ten slotte slechts *f*121 mille, er eerst thans van werkelijken vooruitgang sprake kan zijn.

* * *

Naar de *Surinamer* vernam, zouden binnenkort twee met verlof in Europa vertoevende Oost-Indische ambtenaren, te Paramaribo aankomen die van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië in opdracht hebben een onderzoek in te stellen naar de gegrondheid der klachten, welke door Javaansche immigranten werden geuit, tegen de in Suriname ondervonden behandeling.

* * *

Hetzelfde blad vernam, dat op het placer Anna Maisa van den heer H. Schoberg aan de Marowijne, eene belangrijke ontdekking is gedaan. Men heeft op dat placer eene goud-ader ontdekt, die niet alleen zeer goudhoudend moet zijn, maar ook een groote hoeveelheid edelgesteenten zou bevatten. Een hoeveelheid goud naar de stad tot onderzoek opgezonden, bleek goed gedegen goud te zijn.

Van Vreemde Koloniën.

Rubber in de Straits.

Davidson, een planter, die geïnteresseerd is, o. a. ook in de rubbercultuur op het Maleische schiereiland, liet zich na terugkomst op Ceylon door de *Ceylon Observer* uithooren en merkte daarbij o. a. het volgende op:

„Er wordt van Penang tot Djohore nog maar steeds voortgegaan met het openen van terreinen voor de rubber-cultuur. Wanneer daar geen eind aan komt, zal men er spoedig voor een tekort aan werkkrachten komen te staan. In het Zuiden van Voor-Indië heeft men zich op verschillende ondernemingen nu reeds gedwongen gezien om het loon der Tamil-arbeiders met 20 tot 30 pCt. te verhoogen. Het is dan ook vrij zeker, dat er geen werkkrachten te vinden zullen zijn tegen redelijk loon voor meer rubberaanplanting dan er nu reeds zijn." Gaat men nu toch voort met daaraan verdere uitbreiding te geven, dan zal dit, volgens den heer Davidson, met zelfmoord gelijk staan.

* * *

Tahiti en de Chineezen.

Eenige jaren geleden resumeerde een te San Fransisco verschijnend blad de Chineezenquaestie als volgt: „De groote verbreiders van de pest zijn de ratten en de Chineezen. Er is dus slechts één middel: dat is, ze te vernietigen."

De Kamer van Koophandel te Papeeta doet nu niet zoo'n drastisch middel aan de hand, maar zij is er toch voor, om het Chineesche element in de kolonie uitteroeien, door ze te beletten er in te komen. Zij wil namelijk de toelating van Chineezen afhankelijk stellen van negen voorwaarden, die te zamen vrij wel gelijk staan met een bepaald verbod.

Ten eerste zouden de Chineesche immigranten aan een strenge geneeskundige keuring moeten worden onderworpen, opdat zij geen ziekten in de kolonie brengen, noch ook te eeniger tijd ten laste der kolonie zouden komen. Dan zal iedere immigrant in het bezit moeten zijn van een certificaat van goed gedrag. Wijders zal elke immigrant een bedrag van 2500 franken hebben te betalen, en zullen alle vreemdelingen, dus ook immigranten, zich van een vergunning tot verblijf moeten voorzien. Het aantal aan Chineezen uit te reiken patenten voor uitteoefenen beroepen, zal moeten worden ingekrompen, en allen zullen boek moeten houden in een of andere der gebruikelijke Europeesche talen. Den Chineezen zal in de stad een afzonderlijke wijk ter bewoning moeten worden aangewezen met het oog op het groote gevaar, dat bij epidemiën uit hunne nabijheid voor de andere elementen der bevolking zou voortvloeien. In elk district zou slechts één Chineesch handelaar worden toegelaten, om voldoende toezicht te kunnen houden op zijn transactiën en tevens te beletten, dat de inlandsche handel zou worden doodgedrukt. Ten slotte zou een afzonderlijk patent noodig zijn, voor wie zich op de bereiding van vanille wil toeleggen, anders dan die van den eigen grond geoogst.

* * *

Tabak op Réunion.

De *Journal Official* bevatte onlangs de volgende waarschuwing:

„Heeren planters worden er aan herinnerd, dat ingevolge de bepalingen van het besluit van

7 Januari 1908, het hun verboden is minder dan 500 tabaksplanten uit te zetten; dat zij binnen veertien dagen na het uitplanten aan den dienst van den landbouw zullen moeten mededeelen de plaats waar geplant is, de uitgestrektheid van het terrein, het aantal tabaksplanten, de geschatte opbrengst en de droogplaats; dat zij moeten melding maken van de schade, zoo in de aanplanting als bij het drogen geleden; dat de tabaksbladen niet langer dan zestig dagen in de droogschuren mogen blijven en van daar slechts kunnen worden weggehaald, met bestemming voor verdere bereiding of voor uitvoer; dat elk vervoer moet gedekt zijn door 'n rechtmatig bewijs van verzending; dat het bezitten van tabak in rollen of bladen verboden is aan een ieder, met uitzondering van planters, bereiders of fabrikanten; dat bij overtreding een boete kan worden opgelegd van 200 tot 2000 franken; dat de beambten der indirecte belastingen den planters op verzoek de noodige inlichtingen en gedrukten zullen verschaffen.

* * *

Koninklijke betaling.

Wij hebben inderijd gewaarschuwd, dat men zich geen al te overdreven voorstellingen zou maken van het volksonderwijs in Engelsch-Indië, waarvan in officiëele verslagen steeds hoog opgegeven wordt en wij natuurlijk, die ons wat den vreemde betreft steeds aan de officiëele lezing houden — op wat generaal Gallieni bijv. van zijn bestuur op Madagaskar zelf vertelt, zweren en wat de tegenwoordige gouverneur-generaal Augagneur in zijn socialisten-tijd, van dat bestuur te vertellen had met *Matin, Humanité* en andere bladen, eenvoudig negeeren — ook een heel hoog denkbeeld moeten hebben.

We hebben er op gewezen, dat de spreekwijze van „giving too little and asking too much op onderwijsgebied, veeleer op het bestuur van Engelsch-, dan dat van Nederlandsch-Indië van toepassing was te achten, waar toch per leerling een uiterst miniem bedrag op het Engelsch-Indisch budget is uitgetrokken, zulk onderwijs onmogelijk van eenig belang kan zijn.

Voor de decentralistie commissie bepleitte onlangs te Bombay de inlandsche rechter van Ahmedabad, Dayaram Gidumul, de instelling van punchayets, in alle dorpen. Tot de bevoegdheden dier punchayets, zou dan o.a. ook behooren de zorg voor de dorpsscholen. Op een vraag van den voorzitter der commissie, sir Frederik Lely, hoe hij dacht aan onderwijzers te komen voor al die dorpsscholen, zei de heer Gidumul, dat zulks zoo moeilijk niet kon zijn, daar het toch bekend was, dat thans dorpsschoolmeesters door het departement van onderwijs bezoldigd werden met 4, zegge vier roepijen in de maand, d. i. ruim een dubbeltje daags......

* * *

Chineesche consuls.

De quaestie van Chineesche consuls in de havens van het Verre Oosten begint weder actueel te worden, schreef de *Straits Times*, die daarop volgen liet:

„Hier te Singapore hebben de Chineezen sedert vele jaren een consul gehad; maar de Nederlandsche autoriteiten hebben geweigerd de vestiging van consulaten op Java of Sumatra toe te staan, en Hongkong heeft met succes zich daaraan weten te onttrekken, toen de regeering in het moederland geneigd scheen aan den druk van Chineeschen kant toe te geven. Deze vijandige houding tegen die consulaten spruit voort uit het geloof, dat de Chineesche consuls al te dikwijls politieke agenten zijn en er niet zijn met het doel om de handelsbetrekkingen met de havens, waar zij gevestigd zijn, te bevorderen. Het laatste geschil is tusschen Frankrijk en China. Elke regeering wenscht consulaten te vestigen op plaatsen, die aan de andere minder aannemelijk voorkomen. Het Wai Woe Poe te Peking wil niet toegeven en is de meening toegedaan, dat de zaak slechts door toegeven van weerskanten, tot een goed einde kan worden gebracht. Frankrijk wil consuls plaatsen op de hoofdplaatsen van twee Chineesche provinciën, Kwangsi en Yoennan. Het Wai Woe Poe beantwoordt deze aanvrage met den eisch, dat Frankrijk daartegenover Chineesche consuls te Saigon en Hanoi zal toelaten. Zoo staan nu de zaken. Volgens de *Echo de Chine* wordt te Peking beweerd, dat de Fransche gezant daar zou hebben toegegeven en op het voorstel van het Wai Woe Poe zou zijn ingegaan. Te Saigon houdt men vol, dat de quaestie nog steeds hangende is, en de *Opinion* aldaar meent, dat toegeven op dit punt 'n ramp voor de kolonie zou zijn. China is niet verlicht genoeg om door Frankrijk in politiek opzicht op gelijken voet te worden behandeld. De Chineezen in de kolonie, meent het blad, moeten tot het Fransch bestuur opzien voor hun bescherming en niet tot hun eigen regeering. De vestiging van Chineesche consuls in Indo-China, wordt opgemerkt, zou slechts aanleiding geven tot overlast en moeilijkheden tusschen de Chineesche regeering en de koloniale autoriteiten."

* * *

Opium in de Straits.

Te Penang is weer een anti opium conferentie gehouden, waar verschillende Chineesche tinmagnaten het woord voerden voor de afschaffing van het opium-verbruik.

Verschillende besluiten werden aangenomen, waarin aangedrongen wordt op afschaffing van de opium pacht in de Straits Settlements, en het bestuur wordt verzocht een gouvernements-monopolie in de plaats te stellen, met het doel om daardoor tot geleidelijke afschaffing van het opium-verbruik te komen. Verder werden daarbij de noodige wijzigingen gevraagd, met het oog op verkoop en verbruik van opium in de Gefedereerde Maleische Staten, op het instellen van vergunningen individueel te verleenen voor het schuiven van opium en op het sluiten der opium-kitten als plaatsen van verbruik.

Naar aanleiding van deze anti-opium-beweging zij hier melding gemaakt van een, als op andere plaatsen, nu ook in Perak op het Maleische schiereiland waargenomen verschijnsel.

In het afgeloopen jaar werd tengevolge van de pogingen tot tegengang van het opium-verbruik, van particuliere zijde gedaan, geconstateerd, dat de waarde van den opium-invoer bij het jaar te voren vergeleken, een vermindering aantoonde met 63000 dollars. Daarentegen werd voor 445.000 dollars aan arak en samsoe ingevoerd, of 226.000 dollars meer dan in het jaar te voren.

Zoo helpt de afschaffing van het opium verbruik ook niet veel.

* * *

De gouverneur van Ceylon en de planters.

Sir Henry Mc. Callum heeft aan een lunch te Badualla op 27 Februari l.l. de aandacht gevestigd op een misbruik, dat op Ceylon nog al eenigen omvang schijnt te hebben aangenomen.

Hij zeide, 25 jaren geleden aan Dikoya aldaar een bezoek te hebben gebracht en dat het toen iemand lang zoo kwaijk niet werd genomen, wanneer hij met de vrouw van zijn buurman op den loop ging, dan wanneer hij dezen diens koelies aftroggelde. Nu werd door de eigenaars der ondernemingen in Londen (en te Colombo zei een der aanwezigen) aan hun administrateurs last gegeven om te zorgen, dat ze aan koelies kwamen, zonder op het *hoe* te letten.

De Gouverneur meende, dat men het dien eigenaars aan het verstand moest brengen, dat wanneer het aftroggelen van elkanders koelies nog lang bleef aanhouden, de ondernemingen niet lang meer zouden kunnen blijven bestaan en zeker niet de hooge dividenden zouden afwerpen, welke thans werden verkregen.

Hij voegde daaraan toe, dat deze koelie-quaestie een punt van onderzoek zou uitmaken voor de door hem in te stellen arbeidscommissie.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

De Indische Gids. April 1908.

Deze afl. opent met eene historische beschouwing van den heer *P. H. van der Kemp: De nagedachtenis van Mr. H. G. Baron Nahuys van Burgst, getoetst aan officiëele en particuliere bescheiden.*

In Onze Eeuw (5e jaargang dl. II) liet Dr. H. T. Colenbrander zich hoogst ongunstig over Generaal-Majoor Nahuys van Burgst (1782—1858) uit; o. a. omdat hij in Indië een minderwaardige rol speelde in zake particulier landbezit en in Holland zich trachtte op te dringen bij Koning Willem II. De heer W. C. Nieuwenhuyzen nam daarop Nahuys in bescherming (Tijdspiegel en Indische Gids van 1907), hetgeen den heer v. d. Kemp aanleiding gaf ook zijne meening omtrent Nahuys' verleden te boek te stellen. Hij doet dit op grond van zijn diepe kennis van 's mans ambtelijk verleden, hem geopenbaard door particuliere en officiëele, geheime en niet geheime bescheiden; op grond van zijn gesprekken met wijlen het Kamerlid Mr. Farncombe Sanders, die Nahuys persoonlijk kende, enz. En ofschoon schrijver niet blind is voor Nahuys' gebreken, zooals ijdelheid — o. a. vroeg hij om de Orde van den Nederlandschen Leeuw — komt hij tot de conclusie, dat diens handelingen alle den toets van eerlijkheid en goeden trouw, van eergevoel en rechtschapenheid kunnen doorstaan.

De heer V. d. Kemp schreef zijn interessante biographie aan de hand van Nahuys' gedrukte „Herinneringen", vermeerderd met aanteekeningen, „die de vrucht zijn van mijne studie op 's Rijksarchief".

Naar aanleiding van het belangrijke boek van Dr. Kohlbrugge (getiteld: Blikken in het zieleleven van den Javaan) schrijft de bekende „*Boeka*" een kort opstel. Het werk van Dr. Kohlbrugge — vangt schr. aan — „heeft de zeldzame eigenschap, dat het begrepen zal worden door iemand, die nimmer in Indië was, en tevens is het voor dengeen, die Indië door en door kent, bepaald wetenswaardig; welk laatste men trouwens van den arbeid van dezen schrijver gewoon is." Boeka's meening omtrent eerbewijzen der Javanen willen we hier even overnemen. „Aan hormat en wat daarbij behoort, wordt veelal eene verkeerde beteekenis gehecht. Gewoonlijk is hormat synoniem met wellevendheid. Wanneer in Holland een ondergeschikte eenvoudig de kamer komt binnenloopen, een stoel neemt, en een gesprek aanvangt, zal men ten hoogste verbaasd staan over zooveel onwellevendheid. Hoe zou men het nu vinden, als de Regeering eene andere wijze verbood? Wanneer de hormat in het oog van den Inlander wellevendheid is, kan alleen met de grootste omzichtigheid worden ingegrepen. Sommige gebruiken kunnen te slap worden geacht, en deze zouden dan afgeschaft dienen te worden, doch daarbij zal men zeer voorzichtig moeten zijn. Te verbieden, hetgeen door de wellevendheid geëischt wordt, is een zeer teere zaak, vooral, wanneer daar niets voor in de plaats komt. Handhaving der oude onderworpenheid moge niet langer gewenscht zijn, den Oosterling Westersche wellevendheid op te dringen, dus in dat opzicht tot Westerling te vormen, is ten zeerste te verwerpen."

De heer *D. Habbema*, luitenant der infanterie, verbleef van December—Februari 1907 in Tanah Boemboe, de algemeene naam voor een complex van eenige landschappen in het uiterste van Zuidoost Borneo. Zijn kort verblijf aldaar maakte hij zich ten nutte, getuige het voor ons liggende artikel: *Schetsen uit Tanah Boemboe*, dat belangrijke ethnographische gegevens bevat.

Behalve de gewone maandelijksche rubrieken bevat deze Ind. Gids-aflevering nog een merkwaardige historische bijdrage.

In verband met het bericht, dat de regeering besloten zou hebben, om in het begin van 1910 over te gaan tot opheffing van de *Chineesche hospitalen* te Batavia, Semarang, Soerabaja en Muntok en van de aanwezige bedelaarsgestichten, in verband met de reorganisatie der stadsverbanden, is het van belang — aldus de ongenoemde schr. — de geschiedenis dier instellingen na te gaan, in 't bijzonder die van het oudste, het Chineesche hospitaal te Batavia. De schr. merkt daarbij o. a. op, dat volgens de Encyclopaedie van Ned.-Indië, het eerste hospitaal van dien aard te Batavia gebouwd zoude zijn in 1824, doch dit op eene vergissing moet berusten, daar reeds in 1640 onder het bewind van Gouv.-Gen. Van Diemen vergunning werd verleend tot het houden ener „goetwillige" collecte onder de Chineezen voor het oprichten van een Chineesch hospitaal. Op de kaart van Batavia, bij het bekende werk van Du Bois: Vie des Gouverneurs Généraux, van 1763, is dat hospitaal dan ook aangeduid „naast het Spinhuis of vrouwentuchthuis".

* * *

Onze Eeuw.

De April-afl. bevat het slot der beschouwingen van *Mr. J. C. Kielstra over Bestrijding van woeker*

Thans bespreekt de schrijver de in Duitschland vastgestelde woekerwetgeving, om vervolgens na te gaan in hoeverre een dergelijke van de moderne begrippen uitgaande wetgeving voor Nederl.-Indië gewenscht en hare invoering practisch mogelijk is. Want — zegt schr. — „er wordt in Ned.-Indië op groote schaal gewoekerd. Door Europeanen en Inlanders, door Chineezen en Arabieren, door allerlei lieden wordt de economisch zwakkere in het ruilverkeer geëxploiteerd, tot welken landaard hij ook behoort. En deze woeker beperkt zich geenszins tot credietwoeker, hoewel hij daarbij vermoedelijk geacht kan worden het meest voor te komen, doch komt ook bij andere ruilhandelingen geenszins als zeldzaamheid voor."

Met tal van voorbeelden staaft de heer K. zijne beweringen; o.a. dat bij geldleeningen dikwijls zeer zware voorwaarden van afbetaling worden bedongen. „De allergevaarlijkste, die, naar men ons mededeelde — aldus Mr. K. —, door Arabieren dikwijls pleegt te worden gemaakt, is wel deze, dat, wanneer een termijn niet op tijd voldaan wordt, alle vorige afbetalingen zijn vervallen en dus de geheele schuld met rente van den dag dier leening opnieuw open staat. Tengevolge van dit beding zag reeds menig welgesteld man langzamerhand zijne bezittingen verdwijnen. Eénmaal schuldenaar van zulk een bloedzuiger, zag hij, indien er slechts een

enkelen keer een termijn kwam, waarop hij niets kon betalen, alle afbetalingen vervallen. Telkens geraakte hij aldus dieper in de schuld en steeds verarmde hij, terwijl de woekeraar hem plukte."

Ten slotte erkent de schr., dat de door hem bepleite wetgeving het voortbestaan van den woeker nie terstond zal kunnen verhinderen, doch koestert het vertrouwen, dat zulk eene wetgeving in zeer belangrijke mate er toe zou kunnen medewerken dit maatschappelijk euvel, deze ramp voor den economisch zwakkere, te bestrijden en binnen engere grenzen terug te dringen.

* * *

Vragen van den Dag. April 1908.

In eene vergadering der Vereeniging „Moederland en Koloniën" van 17 Jan. jl. hield *Dr. Blink* eene voordracht over de „*Beteekenis der economische geographie voor het bestuur en het optreden in Ned.-Indië.*" Die voordracht werd tot artikel uitgewerkt en thans in de Vragen opgenomen. In zijn rede behandelde Dr. Blink een aantal stellingen, waarvan de laatste luidde: Voor lagere zoowel als voor hoogere bestuursambtenaren in Ned.-Indië is intense kennis der economische geographie onmisbaar om met vrucht, zoowel ten behoeve van de Inlanders als van het Moederland, hun taak te vervullen. Daarom mag die bij de opleiding niet ontbreken. Dr. Blink noemt deze stelling een dringende zaak. „De Regeering heeft terecht ingezien, dat eene hoogere voorbereiding der hoogere bestuursambtenaren noodig is, en daarvoor de Bestuurs-academie gegrondvest. Maar haar taak zal niet volledig zijn, zoolang dit *noodigste* aan het onderwijs ontbreekt. Op heldere economisch-geographische inzichten berust zoo veel; daarvan hangt een goed bestuur van Ned.-Indië zoozeer af."

Ons bestek laat niet toe Dr. Blink in zijn hoogst belangrijke beschouwingen te volgen (de dagbladen gaven trouwens in der tijd verslagen van zijn gehouden rede).

Volgens den schr. — dit willen we even overnemen — is Economische Geographie de wetenschap, welke de samenwerking der verschillende factoren in een bepaald geographisch gewest leert kennen, zoover zij invloed uitoefenen of kunnen uitoefenen op de bewoners, om die tot economische productie en welvaart te brengen. Sommigen opperden de vraag, of economische geographie niet hetzelfde is als „Handelsaardrijkskunde"? Neen, zegt Dr. Bl., de handelsaardrijkskunde is slechts een *deel* van de economische geographie en niet het geheel. De handelsaardrijkskundige moet bij de econ. geogr. in de leer gaan, van haar de ruime beschouwing van het causaal verband aller verschijnselen ontvangen, en past die ruim opgevatte inzichten speciaal toe op den handel.

Bij wijze van bladvulling is in deze aflevering nog opgenomen een kort stukje: *Duur der reis van Nederland naar Oost-Indië in vroegere eeuwen.* In het midden der 17e eeuw was voor een dergelijke reis 190 à 250 dagen noodig; omstreeks 1820 waren tochten van Nederland naar Batavia in 3 à 3½ maand nog uitzonderingen; in 1855 werd voor dien tocht nog 3 maanden gerekend en tegenwoordig kan met de booten der Maatschappij Nederland de reis naar Batavia goed afgelegd worden in plm. ... 37 dagen. (Zeven en dertig dagen staat er; die vervelende drukfouten toch!)

* * *

Bulletin van den Nederl. Oudheidk. Bond.

De zooeven verschenen afl. bevat het begin van een met groote kennis van zaken geschreven opstel van de hand van *Mej. Martine Tonnet: Het werk der Commissie in Nederlandsch-Indië voor oudheidkundig onderzoek op Java en Madoera.*

In hare Inleiding brengt Martine Tonnet hulde aan mannen als Raffles, Wilsen, Brumund, Leemans, Van Kinsbergen e. a., als 't ware de ontdekkers van Java's archaeologische schatten „wier arbeid door den grooten Sanskritgeleerden prof. Kern werd voortgezet tot op heden."

Toch wachtte men — aldus de schrijfster — nog altijd op eene vaste hand, die de losse gegevens zou vermogen samen te brengen, die theoretisch en practisch het werk zou kunnen regelen, en daar, waar dat door onbesuisd dilettantisme dreigde fout te gaan, de koe bij de horens zou durven vatten en den arbeid in het rechte spoor leiden.

Zulk eene vaste hand — zegt Mej. Tonnet — daarmede de verdiensten van den te vroeg gestorven Dr. Brandes in het helderste daglicht stellend — „zulk eene vaste hand bezat de veelzijdig begaafde Dr. J. Brandes, die in 1885 naar Indië kwam met geene andere aanbeveling dan zijn academisch proefschrift, dat zich dadelijk als meesterwerk onderscheidde . . . Aanvankelijk nam de ontcijfering der inscripties het grootste deel zijner werkkracht in beslag. Zijne ontcijferingen van Oud-Javaansche en Sanskrit-oorkonden deed hij steeds vergezeld gaan van verluchtende beschrijvingen, waarin zijne schitterende gaven als oudheidkundige, taalkenner en historicus zich alras begonnen te toonen . . . . Het theoretisch deel van de taak: het onderzoek naar Java's geschiedenis in den Hindoetijd, was alzoo voldoende verzekerd, maar niet alzoo de practische zijde. Langzamerhand begon Dr. Br. in te zien, dat het tempelonderzoek ter plaatse van het eerste belang was, dat men zonder dit op theoretisch gebied niet voldoende op zou schieten. Met zijne voor geene moeielijkheden terugdeinzende werkkracht wierp hij zich op de studie der kunstgeschiedenis en van de architectuur- en ornamentleer in het bijzonder en zoo zien wij den geleerde zich in zijn loopbaan langzaam kantelen: van theoreticus tot practicus, van taalkenner tot archaeoloog en kunsthistoricus."

Daarna vertelt Mej. Tonnet van de instelling der Commissie, hierboven genoemd, waarvan Dr. Brandes in 1901 tot voorzitter werd benoemd. „Er werd nu vier jaar lang hard gewerkt en door die weinige krachten reusachtig veel gedaan. Toen kwam in Juni 1905 de dood van Dr. Brandes. Dat was een zeer zware slag. Zijne ijverige volgelingen en vrienden zagen het zoo geniaal opgezette bouwwerk daar plotseling voor zich, alsof het door eene aardbeving gescheurd ware. Toch kan dit werk worden voortgezet, want de fondamenten bleven staan. Wij brengen hulde aan den grondvester van dit geestdriftig ontworpen, breed opgezette, onverwoestbare gebouw."

Vervolgens gaat Mej. Tonnet in bijzonderheden na hetgeen in zake het tempelonderzoek op Midden-Java reeds is verricht door de Commissie in Ned.-Indië, gesteund door de Commissie van Bijstand in Nederland, waarbij ze gelegenheid vindt de verdiensten van velen op het gebied der archaeologie naar voren te brengen.

* * *

De Indische Mercuur. 1908. No. 13.

Dit nummer begint met een belangrijk artikel van *Dr. W. T. de Vogel: Malaria-bestrijding en hygiëne in tropische gewesten.* Eene voordracht, gehouden op uitnoodiging van het Koloniaal Museum. De schr. doet o.a. mededeelingen omtrent de oorzaken der groote sterfte in tropische landen vergeleken bv. bij Nederland. In sommige streken komen onder de inboorlingen 100 sterfgevallen op de 1000 inwoners meermalen voor, terwijl men de sterftecijfers van Amsterdam: 15 op de 1000 inwoners reeds niet zoo heel gunstig acht. Deze cijfers spreken inderdaad voor zich zelve. Nadat schr. vervolgens eenige middelen ter bestrijding der meest voorkomende ziekte, de malaria, heeft opgesomd, zegt hij, dat een goede drinkwatervoorziening terecht wordt beschouwd als het meest krachtige wapen tegen het ontstaan en de verspreiding van verschillende infectieziekten. Na de algemeene invoering en de zorg voor goed drinkwater is in Europa typhus en cholera sterk verminderd. Welnu, na de malaria maken die infectieziekten, welke door een goede drinkwatervoorziening zouden zijn te bestrijden, op Java wel de meeste slachtoffers. Typhus heerscht er ten allen tijde en eischt er tallooze slachtoffers, die vroeger op rekening der malaria werden gebracht. Cholera keert er ongeveer om de 5 à 6 jaar vrij geregeld terug en „verstikt er duizenden en duizenden in kille omarming." Door dysenterie wordt zooveler gezondheid geknakt, enz. Daarna constateert Dr. de V., dat het met de zorg voor goed drinkwater in Indië op eene enkele uitzondering na, treurig gesteld is. Is dan op Java zoo moeilijk zuiver water te krijgen? neen, er is bijna geen land ter wereld dat zoo door de natuur gezegend is met zuiver drinkwater als juist Java; de zaak is, alleen te waken tegen verontreiniging, waartoe schr. eenige middelen aan de hand doet.

Verder bevat de Ind. Merc. nog de volgende artikelen: *Klachten over de sortering van Sumatra-, Java- en Borneo-tabakken*, zijnde de tekst eener door het Dag. Bestuur van het Verbond van Vereenigingen van Sigarenfabrikanten in Nederland verspreide circulaire. — *De eerste Sumatra-inschrijvingen in 1908.* — *Een Gouvernements-rubberonderneming in Suriname.* — *Het gebouw der Javasche Bank te Medan* (met afbeeldingen). — *Scheepsbouw in Nederland* en de gewone wekelijksche rubrieken als: *Kultuurberichten.* — *Kleine mededeelingen.* Enz.

* * *

Weekblad voor Indië. jaargang 1907—1908. No. 45.

Een tweetal artikelen vragen onze aandacht, nl.: *Maleische liederen* door *Constant van de Wall* en *De nieuwe landskoepokinrichting te Batavia* (met afbeeldingen). — Aan het laatste ontleenen wij, dat sedert enkele weken Indië een model-inrichting bezit ten bate der lijdende menschheid, het nieuwe parc vaccinogène te Weltevreden, dat, naar deskundigen verklaarden, een der eerste inrichtingen van dien aard kan worden genoemd, waarvan de zegenrijke werking moeilijk kan worden overschat. De opening geschiedde in tegenwoordigheid van den Directeur van O. E. en N., Mr. Pott, die o. a. hulde bracht aan de Regeering, omdat zij op onbekrompen wijze de gelden, benoodigd voor de uitbreiding — ƒ100.000 — had toegestaan. Dat de landskoepokinrichting door de bevolking van geheel Indië wordt op prijs gesteld, blijkt mede uit het feit, dat het eerste wat de in onderwerping gebrachte volken op Flores aan kapitein Christoffel vroegen was: of hun vaccinestof en vaccinateurs zouden worden toegezonden. De regeering heeft zich gehaast aan dat verzoek te voldoen en de ijverige directeur der inrichting, Dr. Nijland, maakte de pakken gereed, die naar Flores werden gestuurd.

In zijn periodieke rubriek *Indrukken van den Dag* heeft *Corax* het ditmaal over het toenemend aantal moorden en zelfmoorden in Indië door niet-Inlanders. Het is — zegt hij — of we in de „Far West" zijn onder de goudzoekers en prairiejagers. In Nederland vindt men duizenden en duizenden menschen, die nooit een revolver in de hand gehad hebben. Wie heeft in Nederland vuurwapens in huis? En hier . . . iedere Indo bezit zijn geweer of zijn revolver. Krijgen in patria de lui ruzie, dan worden er hoogstens een paar klappen uitgedeeld (Corax weet blijkbaar niets van het beruchte mes, dat voor zeker soort Ned. bevolking een geliefkoosd wapen is), doch hier haalt men zijn vuurwapen en boort zijn tegenstander een of meer gaten in de huid. De Indo, opvliegend en heet van bloed, grijpt al heel gauw naar zijn revolver of zijn geweer, gelijk de Inlander snel met zijn kris klaar staat.

Men doet het best, die gevaarlijke dingen niet in huis te hebben, besluit Corax.

* * *

Beknopte gegevens over cultuurgewassen, hunne behandeling en ziekten.

We ontvingen de nummers 8 en 9, handelende resp. over de cultuur van *katjang soeoek* en *kapok.*

We gelooven een goed werk te doen, met meer algemeene bekendheid aan deze nuttige, in bevattelijken stijl geschreven werkjes te geven, waarom we hier overnemen het voorwoord van het in 1907 uitgegeven 1e nummer.

„De publicatie der reeks „*Beknopte gegevens over cultuurgewassen, hunne behandeling en ziekten*" uitgaande van het Depart. van Landbouw, heeft een tweeledig doel, al naar den aard van het onderwerp, dat behandeld wordt.

Aan den eenen kant zal ze aanwijzingen bevatten voor de praktijk van den Inlandschen landbouw, meer in 't bijzonder de behandeling van den grond, van het zaad en van het gewas betreffende.

Aan den anderen kant zal men er korte opstellen in vinden over ziekten en plagen der Inlandsche gewassen. Bij sommigen dezer heeft de gedachte voorgezeten om naast hetgeen aangaande die ziekten en plagen bekend geworden is door vroegere onderzoekingen, ook vooral den nadruk te leggen op onopgeloste vraagpunten, om daardoor den lezer aanwijzingen te geven in welke richting waarnemingen wenschelijk zijn.

Voor hen, aan wie deze publicatiën niet worden toegezonden, maar niettemin ze gaarne zouden ontvangen, zijn zoolang de voorraad strekt, exemplaren aan mijn Departement verkrijgbaar. (De cursiveering is van ons).

De Directeur van Landbouw:
(get.) TREUB."

* * *

Wij eindigen ditmaal ons overzicht met de overname van het bijschrift door *W. K.* bij de afbeelding van het standbeeld voor Mr. G. H. Barnet Lyon, in het tijdschrift

Het Leven. 1908. No. 13.

Een eigenaardige plechtigheid in onze West.

Een eigenaardige plechtigheid heeft plaats gehad in Paramaribo. Door Britsch-Indiërs, oorspronkelijk als plantage-arbeiders in de kolonie ingevoerd, werd een standbeeld onthuld ter eere van den agent-generaal voor de immigratie in Suriname, Mr. G. H. Barnet Lyon, thans woonachtig te 's-Gravenhage.

Aan de betrekking van agent-generaal in Suriname is ambtshalve verbonden de bescherming van immigranten. De agent-generaal waakt er voor, dat op de plantages, die gekontrakteerde werkkrachten aanvoeren, de behandeling der arbeiders geschiedt overeenkomstig de daaromtrent hier geldende voorschriften.

Van overheidswege in Suriname wordt streng toegezien op de goede behandeling der immigranten. De plantages worden geregeld geïnspekteerd. De woningen der arbeiders moeten aan bepaalde eischen voldoen. Op elke onderneming moet een hospitaal aanwezig zijn, van een grootte naar evenredigheid van het aantal arbeidskrachten. Voor taken en loonen der arbeiders zijn tarieven ontworpen, waaraan streng de hand wordt gehouden. In geval de arbeiders vermeenen verongelijkt te zijn, hebben zij het recht zich te wenden tot den kommissaris van het distrikt. Alle klachten worden steeds nauwgezet onderzocht. In één woord: het Bestuur doet wat het kan om eene goede behandeling der aangevoerde immigranten te verzekeren.

Die immigranten hebben het dan ook werkelijk goed in Suriname. Na ommekomst van hun werkkontrakt, kunnen zij op de meest vrijgevige voorwaarden land in huur krijgen van het gouvernement. Duizenden maken van deze gelegenheid gebruik. Hoewel aanspraak hebbende op vrijen terugvoer naar hun land, doen de meesten vrijwillig afstand van dit recht, om zich blijvend te vestigen in Suriname. Het Bestuur moedigt die vestiging aan. Iedere immigrant, die afstand doet van zijn recht op terugvoer, krijgt een premie van honderd gulden uitgekeerd. Suriname hongert naar bevolking. Op een oppervlakte, vijfmaal grooter dan Nederland, telt de kolonie in totaal een bevolking van nog geen 80.000 zielen. Dat is niet veel meer dan een provinciestad van gemiddelde grootte in Nederland.

De immigratie schijnt een langzame, maar geleidelijke oplossing van 't bevolkings-vraagstuk te zullen geven. De immigranten vormen nu reeds ruim een kwart der bevolking.

Dit bemoedigend resultaat is voor een goed deel

te danken aan Mr. Barnet Lyon, wien de eer te beurt viel nog bij zijn leven „vereeuwigd” te worden. Mr. Barnet Lyon wist op uitnemende wijze de belangen der kolonie te vereenigen met de belangen der immigranten. Zijn loyaal optreden, zijn oprechte toewijding aan de belangen der immigranten, zijn door de schrandere Britsch-Indiërs niet onopgemerkt gebleven. Vandaar het spontaan verlangen, uit hun midden voortgekomen, om zijn aandenken te eeren door de oprichting van een monument, 't borstbeeld van Mr. Barnet Lyon.

Het denkbeeld vond allerwege onder de immigranten den grootsten bijval. Meer dan 4000 personen droegen in de kosten bij. Eigenaardig is daarbij, dat het komité van Britsch-Indiërs, hetwelk zich voor het doel gevormd had, uitging van het denkbeeld, dat alleen zouden bijdragen hun landgenoo en, die het konden missen. Het beeld is dus voortgekomen uit de kringen der min of meer gegoede Br.-Indiërs. En dat zijn er velen, zooals uit het aantal bijdragen trouwens reeds blijkt. Heel wat Britsch-Indiërs, als eenvoudige plantage-arbeiders aangevoerd, zijn thans de welvarende bezitters van belangrijke eigendommen, zoowel landbouwperceelen, als huizen, handelszaken enz. Wèl een bewijs, dat het land en zijn instellingen voor den nijvere een goede toekomst bieden.

De plechtige onthulling van het monument vond plaats in tegenwoordigheid van tal van autoriteiten en verdere belangstellenden. De gouverneur der kolonie was door zijn adjudant vertegenwoordigd. De huidige agent-generaal voor de immigratie hield een rede, waarin hij de beteekenis van het monument uiteenzette. Het beeld is een hulde aan Mr. Barnet Lyon en daarnevens een erkenning van de goede behandeling der immigranten in Suriname.

Na den agent-generaal hield een der voormannen der Britsch-Indiërs een rede, in de Hindostansche taal. Voor hen, die deze taal niet verstonden, doch niettemin geduldig in de gloeiende zon het eind hadden af te wachten, was dit een minder amusant gedeelte der plechtigheid.

Uit de vertaling, die later van de rede in de bladen verscheen, bleek dat de spreker er nadruk op had gelegd, dat de Britsch-Indische kolonisten, die zich in Suriname gevestigd hebben, dit land beschouwen als hun tweede vaderland, en dat zij niets liever wenschen, dan dat men hen geheel beschouwt als burgers van dat schoone land.

Vervolg opgave der bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeskamer, Heulstraat 17, Den Haag.

De Javabode t/m 11 Maart;
Bat. Nieuwsblad idem;
Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
Soer. Handelsblad t/m 10 Maart;
De Sumatrabode t/m 6 Maart;
De Padanger idem;
De Delicourant t/m 26 Februari;
De Sumatrapost t/m 10 Maart;
De Ind. Gids van April;
Dames weekblad voor Indië t/m no. 32;
De Stem van Indië No. 8;
Exportblad 713;
Van Oordt's Berichten No. 13, 29 Februari;
Marineblad afl. 6;
Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde v. N.-Indië; zevende deel; eerste en tweede aflevering;
R. H. Rijkens, Curaçao: Verbetering van den Landbouw als middel ter verheffing der Kolonie.

INGEZONDEN.

Wij ontvingen het verzoek tot plaatsing van het volgende:

„Door den heer L. J. Lefèbre werd aan het Hoofdbestuur der Vereeniging een schrijven gezonden, inhoudende bezwaren tegen den inhoud en bewoordingen van het naschrift der Red.-Comm. in Kol. Weekblad dd. 27 Maart l.l.”,

en voegen hieraan toe, dat bedoeld onderschrift in het algemeen bedoeld was, zonder eenige toespeling op den inzender persoonlijk. Red.-Com.

De firma M. M. Couvée vraagt ons te willen melden, dat bij haar ter perse is van:

F. Fokkens (Resident van Madoera). **Bijdrage tot de kennis onzer Koloniale Politiek der laatste twintig jaren.** 1e Stuk getiteld: *De particuliere Landerijen bewesten de Tjimanoek.*

De volgende stukken zullen loopen over: Heerendiensten; opleiding van ambtenaren voor den burgerlijken dienst in N.-Indië; landrente; koffiecultuur; afschaffing van pachten; Inlandsch landbouwcrediet; bezuinigingen; verbetering van den economischen toestand der Inlandsche bevolking en decentralisatie.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 6 Maart 1908.

Koffie. Banjoewangi.

Dit nummer bevat de ordonnantie, bepalende dat in de afd. Banjoewangi der res. Besoeki de verplichte levering aan het Ned.-Indisch gouvernement van door de Inl. bevolking geteelde koffie is opgeheven.

Gewestelijke Raden.

Verder de ordonnanties, houdende instelling van gewestelijke Raden voor de res. Batavia, Preanger-Regentschappen, Cheribon, Pekalongan, Semarang, Soerabaja, Kedoe en Kediri.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte, twee jaar verlof naar Europa aan Dr. C. Winkler Insp. burgerl. geneeskundigen dienst; wegens langdurigen dienst 1 jaar aan de onderwijzers G. J. van Rijsinge en J. van Aken; aan de ass.-residenten S. H. Schaank en L. Knappert.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de mantri-politie bij het boschwezen, Raden Prawirodidjojo; de directeur der Jav. Bank A. F. van Suchtelen.

Gesteld: ter beschikking van den Directeur B.B., W. A. C. Ilgen.

Benoemd: tot griffier van den landraad te Soerabaja S. J. Seket; van de landraden te Grissee en Lamongan F. Steevensz; tot schout te Bandoeng F. M. F. de Poortere; tot directeur der Javasche Bank Mr. J. Gerritzen; tot referendaris ter Alg. Secretarie de op verzoek eervol ontslagen kapt. der inf. H. Pek; tot 3en commies op dat bureau mej. E. C. J. Netscher; tot ingenieur der 1e kl. bij het Mijnwezen E. A. Neeb.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de ass.-wedono v. Kedawang, Raden Arsakoesoema.

Benoemd: tot wedono van Kangean, Sastro di Redjo alias Nasirwan; van Tordjoen, Raden Sosro Danoe Koesoemo; tot regent van Lebak, Raden Toemenggoeng Soeria di Poetra; tot wedono van Pedjagoan, Mas Kromodiredjo; van Sapoeran, Raden Mas Sosrodikoesoemo; van Broeno, Raden Wirjo Atmodjo; van Tjandiroto, Raden Soeriotaroeno; tot lid van den landraad te Koeala Kapoeas, Toemenggoeng Warga Kasoema en Lemang Anoem Djaja Kersa; van den landraad te Sragen, Raden Ngabehi Brotowadono.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de kapt. der Chineezen te Makassar, Thoen Tjam; benoemd als zoodanig Thoen Liong Hie, lid van de Wees- en Boedelkamer aldaar.

Militair Departement.

Bevorderd: tot luit.-kolonel de majoor der inf. J. L. A. de Grave; tot majoor de kapt. B. M. Goslings.

* * *

Uit de Javasche Courant van 10 Maart 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, 1 jaar verlof naar Europa, aan den verificateur E. E. A. A. Ruzette en aan den adj.-houtvester H. C. Praasterink.

Ontslagen: eervol, de klerk bij de in- en uitvoerrechten J. K. A. Gasper; de klerk bij den post- en tel.dienst S. F. de Liser de Morsain; de zoutverkooppakhuismeester G. H. Dumas; de klerk bij de S.S. op Java P. F. Tomasoa en de griffier van de landraden te Medan en Bindjei J. M. Steevensz.

Benoemd: tot commies op het residentiekantoor te Serang J. F. Anderson; tot 1en commies bij de S.S. op Java G. E. Brouwer.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de wedono van Kaliwoengoe, Raden Merto di Prodjo; de gewezen wedono van Panjeredan, Raden Natakoesoema.

Benoemd: tot tijdelijk poenggawa te Gianjar, Goesti Poetoe Dj'lantik; tot regent van Pemalang, Raden Mas Toemenggoeng Pandji Ariodinoto.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, een jaar verlof naar Europa aan den kapt. der inf. L. F. Kroon.

Benoemd: tot militairen commandant van Banka, de kapt. der inf. E. Kilian.

Overgeplaatst: bij het 10e bataljon de kapt. K. L. Verstege; bij het rechterhalf 15e bat. de kapt. B. B. Visscher; naar Palembang de kapt. E. G. A. Slors en de 1e luit. J. H. Enter.

Geplaatst: bij het 10e bat. de 2e luit. L. W. van der Weide, uit Nederland aangekomen.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem I; gezagvoerder A. R. Nijboer; van West-Indië naar Amsterdam.

*F. Siewertsz v. Reesema; *M. Guffroy; W. Ch. Haarlo; C. K. Cramer; J. de Wilde en echtg.; mevrouw Kappé en 2 k.; *C. F. Samson; J. J. Th. van Sladen; L. J. G. van Noord; *L. de Mei; C. J. Siebenhar, echtg. en k.; J. Fuiten.

* gemerkt ontscheept te Havre.

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem V; gezagvoerder J. C. Metus; van Amsterdam naar W.-Indië op Vrijdag 3 April 1908.

D. da Silva, echtg. en 2 k.; S. de Boer; Joh. Hettasch; F. Ramboud, echtg. en k.; Mad. Gosselin; A. L. Kroon; Jhr. G. C. Op en Noort; C. Peereboom; E. de la Parra, echtg. en 2 k. en bediende; K. G. F. Henke; Mademoiselle Therese Balon Kurt Grade; Johnny Peters; P. E. Sanchez; C. J. J. Spreeuw.

Passagierslijst van het s.s. Koning Willem III; gezagvoerder V. Stobbe; bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia; 4 April 1908.

Te Amsterdam schepen zich in: mevr. H. Canter Visscher—v. d. Weide; J. Beudeker; W. A. N. Scholte; Mr. C. J. Poortman, echtg. en k; mej. J. A. van Mourik; mej. A. E. Blankwaardt; J. M. W. Thomsen; J. F. Everts; H. Klaver; H. E. B. C. Babock, echtg. en 5 k.; W. A. Philippi, echtg. en k.; Eerwaarde Zusters: Godefride Bekkers; Casparine van Gompel; Genoveva van Wanrooy; Waltera v. d. Usen; Venantia Verhoeven; Cajetana v. Tiel; J. v. Remeren; Eerw. Broeders: H. de Wolf; Fr. v. d. Putten; J. Goossens; P. v. Hoof; P. v. Strijp; J. v. d. Weerden; J. Evers; W. v. Schijndel; H. Verheijen en H. v/d Kerkhof; mevrouw wedw. H. van Deventer geb. Van Delden; - mevr. Meijboom en 2 k.; C. Blok.

naar Southampton: mevr. J. A. Overman—Moorrees en dochter; mej. H. ten Zijthoff;

naar Genua: D. H. Wicherlink en echt.;

naar Belawan-Deli: jongejuffr. M. v. Pfordten;

naar Singapore: P. H. F. v. d. Parre en A. Visser;

van Southampton naar Genua: Mr. A. v. Gubatta; J. M. Thomson en echtg.; J. L. Wilson; J. Leeper; W. G. Batson; F. A. Harvey;

te Genua zullen zich ontschepen: J. Scheltema; mej. A. Bouwhuis; P. Kruisheer; F. F. G. Muschter, echtg., 6 k. en mej. R. Hoets; mevr. M. M. Nije; J. Retzlaff en echtg.; J. K. v. Gelder; J. H. Müller Jr., echtg. en k.; G. A. de Kruijff van Dorssen en 2 k.; W. J. Spaan, echtg. en k.; Jhr. E. J. Quarles van Ufford; J. Th. Westendorp, echtg. en 2 k.; mevr. Th. Vierling—v. d. Hagen; Eerwaarde Heer J. v. Campenhout; mej. K. E. J. Rijnbende; A. J. F. Stennenberg; N. Wing Easton;

naar Singapore: W. H. D. Segboer; M. R. Quist.

naar Sabang: E. D. van Ede;

Passagierslijst van het s.s. Ophir; gezagvoerder W. J. Boon; van Rotterdam naar Ned. Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: H. G. E. Granpré Molière; R. E. Ph. Maier; Ch. H. van Schreven; A. van IJsseldijk met echtg. en 4 kinderen; mevr. D. E. Raedt van Oldenbarneveldt en 3 k.; mevr. L. F. M. Gaster—Cardon en zoon; L. J. A. Geul; mej. A. C. Gadée; mevr. D. de Boer—Vos; F. Veenhuijzen; jongej. Adriani; P. L. B. Bustin en echtg.; D. de Lange Jr. met echtg. en 1 k.; mevrouw wed. A. C. Moorees—Julius; J. C. Schmidt met echtg. en zoon; J. J. G. v/d Meulen, J. H. van Beers met echtg. en 4 k.; P. H. Bock; W. J. Dekker; F. J. W. Hagens; H. J. Kuipers; G. van Thiel; E. D. de Muinck; J. E. Bazen; F. Welzel; R. R. J. van Ommen; W. H. H. Wendt; benevens een detachement suppletie-troepen voor Padang bestemd;

naar Marseille: Mevrouw J. Boon;

te Marseille zullen zich inschepen: G. C. Prager met echtg. en 2 k.; W. Jager Gerlings; A. J. van Stockum met echtg. en 1 k.; Mr. J. G. Geerlings; I. Jacobson en echtg.; M. Sanders en echtg.; J. Heirsch; A. D. Graswinckel; J. J. Mulder met echtg. en 3 k.; M. v/d Berg en echtg.; J. J. P. Kohl; M. S. Lab Jr. met echtg. en 1 k.; L. de Koning; P. Glavimans; P. Scherft; W. H. Maus; G. J. Kleuran; mevr. M. M. Spruijt—Scheuter; dr. Th. Valeton Jr. en echtg.; J. F. Charlouis en echtgenoote; C. C. F. M. le Roux en echtg.; C. J. P. de Kruijter en echtg.; E. C. van Slooten; H. Wiechert en echtg.; mevr. J. J. Vreedenburgh—Wiechert; J. A. M. v/d Jagt; F. W. Beaucleck m. echtg. en 1 k. en kinderjuffrouw; R. Swaab; W. van Dorssen; mevr. J. Franken—Plate en 1 k.; L. Sina; J. G. v/d Bossche; F. A. H. v/d Bossche.

Passagierslijst van het s.s. Rembrandt; gezagvoerder D. Hubert; vertrokken van Batavia 12 Mrt. 1908 en aangekomen te Genua 4 April 1908.

Te Genua hebben zich ontscheept: V. v. Geuns en echtg.; P. Bodemeijer, echtg., 4 d. en zoon; W. Hummelgens en echtg.; Louise Bonte; J. R. Brouwer, echtg., 2 d. en 2 z.; G. v/d Berg en echtg.; B. Frangenheim en echtg.; C. H. Driessen, echtg. en k.; mevr. J. Ch. Fritzlin—Snijver en k.; Mr. J. A. de Meijier, echtg. en k.; A. A. A. Gaymans, echtg. en 2 k.; jongeh. Th. D. Kok; A. C. F. R. Ockerse; H. J. W. Grimberg; C. W. Neijs, echtg. en 2 k.; P. v/d Bos, echtg. en k.; mevr. M. v/d Sprong—Cardon; C. J. Bollee, echtg. en 2 d.; mevrouw Schuit; J. R. Couperus en echtg.; L. J. Schippers; F. W. Snepvangers, echtg. en kind; J. Dronkers en echtg.; J. Oudsburg; A. Steehouwer, echtg. en 2 d.; B. v/d Laan; mej. W. F. M. Karthaus; mevr. A. S. J. Keller van Hoorn—De Joncheere; C. J. A. Wijnaendts en echtg.; Mr. J. Lee; D. de Grooth; Dr. J. J. van Effen en echtg.; J. Mulder, echtg. en 4 k.; mevr. J. van Wely—Mulder; H. van Zadelhoff; mevr. J. C. Doornberg geb. Roerdink en k.; mevr. wed. L. v. Eekhout—Lazare; J. v/d Welle en echtg.; J. H. Nijveldt; J. Ch. Gerritsen van Leeuwen; jongeh. Paul Gerick; G. A. Zimmerbeutel, echtg. en k.; J. G. Westenberg, echtg. en 5 k.; S. Lemstra, echtg. en 3 k.; mevr. A. Dienske—v. Eekhout en k.; G. Gasper en echtg.; jongej. Jessy Borgen; J. Herman; Ph. van Ronkel; R. A. R. Hoffmann;

van Singapore: G. Ritter; M. A. W. Ouwerkerk; L. H. Krol;

van Sabang naar Port-Saïd: Mr. G. J. Verburgt;

van Sabang naar Genua: Dr. E. Blumer; J. Broekhuijzen; L. Zonneveld; Zuster F. M. H. Visser; Zuster H. Snor;

van Belawan-Deli: H. Schlundt en k.; A. Grolle, echtg. en 3 k.; J. C. Mann, echtg. en k.; A. H. Jiskoot; J. T. Hissink;

van Batavia n. Lissabon: J. A. S. da Costa Cabral

te Amsterdam zullen zich ontschepen: J. A. Devies; A. Hoet; D. G. Christiani; B. Haringa; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen;

van Sabang: J. C. v. Hasselt en dochter;

No. 16. Donderdag 16 April 1908. 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 — of meer contribueeren of een gift in éèns schenken van f 100. —, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Een oproep tot medewerking.

Tot de presidente van *Oost en West* werd het verzoek gericht pogingen te willen doen om voor 't hieronder omschreven doel ook in Nederland medewerking te vinden. Daar het streven zeker ligt op den weg onzer Vereeniging, durven wij hopen, dat ook de Afdeelingsbesturen, hun gewaardeerde hulp er bij zullen willen verleenen.

De volgende circulaire werd door het Alg. Correspondentie-bureau, in de voornaamste dagbladen geplaatst:

Tijdens de Jaarmarkt te Soerabaja, van 1—11 Juni 1908, zal er eene tentoonstelling gehouden worden van poppen in nationale kleederdrachten, gelijk eenige jaren geleden te Amsterdam werd georganiseerd. Het doel is, om van het saldo — de poppen zullen te koop worden aangeboden — een fonds te vormen ten bate van behoeftige Europeesch-Indische vrouwen, die onmiddellijke hulp noodig hebben, 't zij bij ziekte of 't zoeken naar werk.

Er bestaat reeds voor dit doel een kleine kas, die echter telkens uitgeput is. Noodig is een kapitaaltje, waarvan men een tehuis kan oprichten, waar de in behoeftige omstandigheden verkeerende vrouwen, tijdelijk een onderdak kunnen krijgen, tot men haar aan een werkkring heeft geholpen, en waar zij ook bij ziekte verpleging kunnen vinden.

Uit Indië komt nu het vriendelijk verzoek aan de Hollandsche vrouwen om tot het welslagen dier tentoonstelling iets bij te dragen, hetzij door inzending van een, in de een of andere nationale dracht gekleede pop, 't zij door **giften voor het fonds.**

Er zijn reeds poppen voor dit doel gestuurd aan Mevr. ter Horst de Boer, Djokdjakarta (Redactrice van het Dames-weekblad in Indië) die voor de uitvoering van het plan zorgt. Mej. L. Dom, Javastraat 72, wil zich gaarne belasten de vóór Mei e. k., nog bij haar inkomende poppen, gezamenlijk aan het eerstgenoemd adres te zenden.

Ondergeteekenden, die de stichting van dit fonds warm aanbevelen, durven hopen, dat het goede doel velen zal nopen, naar vermogen bij te dragen tot het welslagen ervan.

Mevr. J. H. ABENDANON—MANDRI, Jan v. Nassaustraat 43.
Mevr. C. R. BAKHUIZEN v. d. BRINK—RAEDT v. OLDENBARNEVELT, Gr. Hertoginnelaan 66.
Mevr. D. FOCK—DOFFIGNIES, Stadhouderslaan 48.
Mevr. J M. PYNACKER HORDYK—WIESEMAN, Nassauplein 30.
Mevr. W. ROOSEBOOM—PIT, Laan Copes v. Cattenburg 52.
Mevr. de Wed. F. W. WIESEMAN—DOM, Javastraat 72.
Mevr. N. v. ZUYLEN—TROMP, Heerengracht 7a.

De ingekomen gelden zullen in Het Koloniaal Weekblad worden verantwoord.

PERSKRONIEK.

INHOUD: De Atjeh-correspondent der *Nieuwe Courant* over het gehalte der Javaansche fuseliers. — De „verwijdering" van Atjeh's laatsten Sultan, besproken in *Het Vaderland*. — *De Nieuwe Rotterdamsche Courant* bespreekt de zgn. Petroleum-ordonnantie.

De voortreffelijke Atjeh-correspondent der *Nieuwe Courant* klaagt over het gehalte der Javaansche fuseliers, een klacht, die wel *à governo* mag genomen worden.

Hij schrijft, sprekende over den toestand in Beneden Pasangan o. m.:

„De onderluitenant Boon was met zijn patrouille bezig met het onderzoeken van een kampoeng, toen een Atjeher van een andere kampoeng „eens kwam kijken". „Heb je een pas?" vraagt Boon. „Dat spreekt toch van zelf" — zegt de belangstellende vrijmoedig. „Hoe zal ik mij anders zoo dicht bij de oreëngkeumpenie wagen?... Wil ik u mijn pas laten zien?" — „Laat zien!" zegt Boon straf, en zoo moest de vrijmoedige kerel over een greppel springen, om bij den onderluitenant te komen.

Boon was gelukkig op alles voorbereid, en zoo zag hij, dat het erom te doen was hem met den rentjong te bewerken. Met zijn klewang geeft hij dus den Atjeher een haal uit den mok en deze zou geen enkel letsel meer hebben kunnen toebrengen, als niet het ongeluk wilde, dat Boon struikelde en naast zijn aanvaller kwam te liggen. Zoo kon deze hem twee lichte vleeschwonden — een aan den bovenarm en een aan een onderbeen — toebrengen. Maar de onderluitenant bleef zijn klewang gelukkig meester, en zoo sloeg hij daarmee den worstelenden Atjeher dood.

Verre van moedig was het gedrag der Javaansche fuseliers in de nabijheid van Boon. Deze „veldsoldaten" hebben geen vinger uitgestoken om den commandant te helpen.

Er wordt over het algemeen hier en elders schrikkelijk geklaagd over het gehalte onzer Javaansche fuseliers. Voor degenen, die een paar decennia instructie en leiding dezer overigens zeer bruikbare luitjes, met eenigen aandacht heeft kunnen nagaan, kan dit geen de geringste verwondering baren. Maar hoeveel kostbare lessen in vele streken van onzen archipel, vooral in Atjeh, reeds genoten zijn, de officiëele militaire bril blijft beslagen. Nog altijd weigert men te erkennen, dat een Kromo een heel ander slag van kerel is dan Toon Jansen, en dus heel anders moet geleerd en geleid worden.

Wij hoorden eens een blanken korporaal, die misschien geen 50 Maleische woorden kende, theorie geven aan een klas Javanen. Toen hij in de gaten kreeg, dat de menschen geen woord begrepen van alles wat hij zei, draaide het uit op een vurige philippica in... plat-Duitsch, rijkelijk doorvult met g.v.d's en andere echt-Hollandsche krachtwoorden...

Dit anecdotische stukje historie teekent vrijwel een toestand... Hoe kunnen hier ongewenschte gevolgen uitblijven!

Evenmin wordt men wijzer na de schier ontelbare ongelukken bij contrôle der kampoengpassen. Door het stug vasthouden aan een verkeerd gebleken methode, wordt zoo'n pas als het ware een uitnoodiging tot het vermoorden van controleurs.

Waarom niet de hands-up-methode toegepast? Daarmee doet men niemand kwaad, tenzij dengene, die werkelijk booze plannen hebben en deze willen doorzetten."

Verder lezen wij in denzelfden brief:

„Om nog even naar het Pédirsche terug te keeren, zij erop gewezen, hoe zich daar onder de bevolking in den laatsten tijd vreeselijke stalen van karakterontaarding hebben voorgedaan. Het zal er wel niet erger gesteld zijn dan elders in de onderhoorigheden, maar het viel er op zeer bijzondere wijze in het oog.

De bivaks-commandant van Loeëng-Poetoe kreeg van een gedienstigen kampoengkerel een aanwijzing, hoe nu en dan een oreuëng moesoe of verzetsman in een der nabijgelegen kampoengs 's nachts op bezoek kwam bij zijn bruid en haar ouders. Zelfs bood de aanbrenger aan terstond bedoelden djahat in handen der keumpenie te leveren.

Onmiddellijk werd de aangewezen woning door een patrouille omsingeld en de gewone sommatie uitgeroepen. Man, vrouw en dochter kwamen af en volgden gedwee de aanwijzingen van den patrouille-commandant.

— Zijn er nog menschen in uw huis achtergebleven? vroeg de commandant aan den man.

— Ja, mijnheer, nog één man is binnen, luidde het antwoord.

Hierop volgde nogmaals een sommatie, en toen dit niets uithaalde, het... porforeeren.

Dit alles zaten de bewoners gemoedelijk aan te zien, zich senang (prettig) makend met een op doodkalme manier geprepareerd sirih-pruimpje. Zij lieten zich zelfs niet van hun stuk brengen door 't afgegeven salvo; evenmin toen het lijk van den djahat uit verschillende wonden bloedend, voor de voeten van de bruid neerkwakte. Toen het salvo door de woning werd afgegeven, was de gezochte man vermoedelijk aan het uitklimmen om te trachten zich uit de voeten te maken. Blijkbaar hield hij zich op heeten strijd voorbereid, want hij had nog in zijn rechterhand een klewang en in de andere de rentjong.

Den volgenden dag passeerde een patrouille hetzelfde erf, en daar zagen onze nu juist niet sentimenteel aangelegde mannen met ontzetting, hoe de bruid vroolijk stoeide met dengene, die het bezoek van haar, den vorigen avond zoo tragisch omgekomen minnaar had aangebracht... Minnenijd had hem tot zijn verraad gebracht, en de minnares scheen dit verre van onaangenaam te vinden."

* * *

Het *Vaderland* spreekt een hartig woordje over de behandeling, welke den naar Amboina „verwijderden" Sultan van Atjeh van de Indische regeering wedervoer.

„Na de regeeringsverklaring, die de Minister van Koloniën ad interim jl. Vrijdag naar aanleiding van de „vraag" van den heer Van Kol aflegde, nemen wij aan, dat de maatregel terecht werd toegepast, dat er alzoo gegronde reden bestaat om den onttroonden vorst te verdenken, de hand te hebben gehad in de eenigen tijd geleden op Groot-Atjeh ontdekte intrigues tegen ons gezag.

Verder nemen wij aan, dat de procedure het wettelijk verloop heeft gehad, en alzoo in dit opzicht aan de Indische regeering niets te verwijten valt.

Maar er is meer gebeurd.

De Sultan had tegen zijn verbanning naar Amboina een beroep gedaan op H. M. de Koningin, en den Gouv.-Generaal verzocht om, totdat de Koninklijke beslissing zou zijn afgekomen, te Soekaboemi of te Tjiandoer te mogen verblijven. Toen daags voor den dag van zijn gedwongen vertrek op dit laatste verzoek nog geen antwoord van den Gouv.-Generaal was ingekomen, zond hij een beleefden brief naar den Resident, vragende of reeds op zijn verzoek was beschikt. Is het waar, — vroeg de heer Van Kol — dat de Resident daarop zijn... oppasser had gestuurd met de mondelinge boodschap aan den vroegeren Sultan van Atjeh: „belon ada!" (nog niet)?

De Minister Heemskerk antwoordde, dat, indien het zoo gegaan was, zeker aan de eischen der wellevendheid, die natuurlijk ook de Indische regeering tegenover „Inlanders" — het woord is van den Minister — wenscht in acht te zien genomen, te kort zou zijn gedaan. Maar — voegde hij er bij — bijzonderheden als hier genoemd, schijnen meer aanleiding te geven tot overleg tusschen de Regeering in Nederland en den Gouv.-Generaal, dan tot een opzettelijk onderzoek met de bedoeling om de resultaten daarvan aan de St.-Generaal mede te deelen.

Wij zijn dit met Z. Excellentie volstrekt niet eens. De vraag of een dergelijke onheuschheid tegenover den onttroonden vorst van een eenmaal machtig rijk al dan niet door den hoogsten vertegenwoordiger van ons gezag is begaan, is er een, die ons allen aangaat, omdat zij onze nationale eer raakt.

Wij dragen er nog roem op, dat in 1602 de „Koning van Sumatra" aan Prins Maurits in zijn kamp te Grave een plechtig gezantschap zond om hem te huldigen.

Het feit is in onze geschiedboeken vereeuwigd. Potgieter vroeg in zijn „Rijksmuseum" opname van een schilderij, waarop het roemrijke feit in beeld zou zijn gebracht, in de Historische Galerij, die hij verlangde, maar die er nimmer gekomen is, of althans anders dan hij begeerde.

Maar men is nog verder gegaan.

De heer Van Kol had gevraagd of 't waar was, dat men den Sultan en zijn vrouw aan boord van het stoomschip „Baud" der Indische Paketvaart-Maatschappij een plaats 3e klasse had aangewezen, zoodat de overwonnen Inlandsche vorst de reis moest maken in het gezelschap van de geringste soort Inlanders. Neen — antwoordde de Minister— hij heeft 2e klasse gereisd.

Gaat men nu na, dat alle Indische ambtenaren, zelfs de lagere rangen, onderwijzers 3e kl., aspir.-controleurs, postambtenaren, voor gouvernementsrekening de reis maken in de 1e klasse, dan is het toch inderdaad duidelijk, dat dit antwoord de Indische Regeering niet ontlast van de schuld, een grievenden misstap te hebben begaan tegenover haar overwonnen tegenstander.

Ons gansche regeeringsstelsel in Indië berust op gebruikmaking van den eerbied der Indische bevolking voor den legitiemen Inlandschen adel, in de eerste plaats alzoo voor de Sultans, de hoogst geplaatsten onder hen. Neem dit steunsel van ons gezag over de millioenen inboorlingen van O.-Indië weg, en het geheele gebouw heeft geen ander steunsel meer dan onze bajonetten, die, klein in getal, niet bij machte zijn, dien last te torsen.

Dat Toeankoe Daoet een onttroond vorst is, doet niets ter zake. Een vorst blijft vorst, ook onttroond en in gevangenschap, vooral voor den Inlander, voor wien aan den adel van geboorte een deel van het goddelijk gezag is verbonden.

De Inlandsche hoofden en grooten gevoelen eene behandeling als die, welke den vorst van Atjeh werd aangedaan, als een beleediging, hun allen aangedaan. Hodie mihi, cras tibi! Indien zelfs den Sultan van Atjeh, den Koning van Sumatra, wien zijn volk met de meest wijdsche, bijna goddelijke namen vereerde — men zie daarover het boek van Snouck Hurgronje — zulk een behandeling kan te beurt vallen, hoe dan den gewonen Rahden op Java.

Dit klemt te meer, aangezien wij hoe langer hoe meer gaan inzien, dat ons gezag in Indië slechts dan veilig is, wanneer de hoofden met ons zijn, en dit is onmogelijk, indien wij hun eergevoel en hun gezag zoo pijnlijk kwetsen."

Ten slotte zegt het orgaan:

„Er schijnt een fatum te rusten op onze aanraking met het vorstelijk geslacht der Sultans van Atjeh, een fatum, dat ons tot onhebbelijkheden tegenover hen drijft.

Toen Generaal Van Swieten op 23 Dec. 1873 — weldra 35 jaren geleden — als opperbevelhebber der eerste expeditie, zijn ultimatum aan den toenmaligen Sultan van Atjeh stelde, deed hij dat door middel van een brief, dien hij door een Inlander van lage geboorte, Mas Soemo Wikidjo, vergezeld van drie gewone Inlanders, aan den grootmachtigen beheerscher van Atjeh zond.

De daad op zichzelf was een beleediging. Men zendt een regeerend vorst van dien rang, vooral geen Oostersch vorst, gesteld op ceremonieelen luister, een ultimatum door een kruier.

De Sultan gevoelde zich diep gegriefd, en ten spijt van de ter reede liggende oorlogs- en transportschepen met de expeditie aan boord, liet hij den armen Mas wreedaardig ter dood brengen.

De Atjeh-oorlog werd alzoo geopend met een daad van gebrek aan deferentie tegenover het sultansgeslacht. De krijg is nog niet geëindigd, maar — wij zijn ons zelf in zooverre gelijk gebleven, dat wij ons tegenover den laatsten Sultan aan niet minder onhoffelijke handelingen hebben schuldig gemaakt."

* * *

De *N. Rott. Courant* maakt eenige opmerkingen naar aanleiding der nieuwe Indische petroleum ordonnantie, waarmede het orgaan zich over het algemeen kan vereenigen.

„De groote vlucht, die de Nederlandsch-Indische petroleumindustrie in de laatste 20 jaren nam, zoo zegt het blad, heeft, naast voorschriften van anderen aard, ook aanleiding gegeven bepalingen in het leven te roepen, welke betrekking hebben op de veiligheid van schepen, die petroleum en benzine vervoeren en van hunne bemanningen.

Men kan niet zeggen, dat de Indische regeering daarmede overhaast te werk gaat; integendeel, zij doet als het ware slechts stap voor stap op dit terrein, en men mag aannemen, dat zij er voor waakt het bedrijf van deze nieuwe, zich zoo krachtig ontwikkelende industrie niet meer aan banden te leggen dan, met het oog op de veiligheid, noodig is.

De eerste voorschriften hier bedoeld zijn vervat in de „Petroleum-ordonnantie 1906" (Ind. Staatsbl. no. 143). Zij hebben betrekking op „het lossen en laden van petroleum en andere licht ontvlambare oliën op de reeden en in de havens van Nederlandsch-Indië". De practijk heeft de wenschelijkheid van enkele wijzigingen in die voorschriften aangetoond en deze zijn opgenomen in de *Javasche Courant* van 17 Maart jl.

De Indische regeering heeft zich echter niet bepaald tot het wijzigen der Petroleum-ordonnantie 1906; zij heeft deze ook aangevuld en wel met voorschriften, die betrekking hebben op het vervoer en op de verpakking van petroleum en andere licht ontvlambare oliën aan boord van zeeschepen. Deze nieuwe voorschriften zijn zeer belangrijk, doordien zij het vervoer van verpakte gevaarlijke petroleum (benzine) met gewone vrachtbooten voor 't vervolg vrij wel uitsluiten en het vervoer van verpakte gewone petroleum met dergelijke booten zal beperkt worden.

Hoezeer 't vervoer van benzine uit Nederlandsch-Indië in niet speciaal daarvoor ingerichte schepen in het vervolg vrijwel zal zijn uitgesloten, kan men de in Indië gegeven voorschriften niet te streng noemen. Zij zijn noodig en er zijn helaas reeds vele ongelukken gebeurd, die met het verlies van menschenlevens gepaard gingen. De ervaring heeft geleerd, dat de gassen, die zich door het lekken van met benzine gevulde blikken of drums onder in de ruimen der schepen verzamelen, door de schotten — die, al zijn ze waterdicht, nog niet immer gasdicht zijn — in machine-, ketel- en stookruimten kunnen dringen en alsdan een groot gevaar voor schip en bemanning opleveren. De thans gegeven voorschriften zijn, naar de meening van sommige deskundigen, nog niet voldoende; want om het genoemde gevaar afdoende uit te sluiten, zou men tevens moeten beletten, dat de eventueel in de ruimen zich ontwikkelende gassen in de tunnel, waardoor de schroefas loopt, kunnen binnendringen. Daartoe zou ook de tunnel als het ware van een cofferdam moeten voorzien zijn, hetgeen, wanneer daarop niet bij den bouw van het schip gerekend is, veel bezwaar zou geven. Evenals de cofferdams tegen machine- en ketelruimen, zouden ook die om de tunnel de laadruimte verminderen.

De Indische regeering heeft zich ook ingelaten met de verpakking van gevaarlijke petroleum (benzine) en daarbij voor het vervoer van benzine met een soortelijk gewicht kleiner dat 0.68 bepaaldelijk eene verpakking in „metalen cylindrische vaten", dat is dus in zoogenaamde drums, voorgeschreven. Benzine met een soortelijk gewicht van 0.68 of hooger mag, behalve in drums, ook vervoerd worden in „metalen verpakkingen met vlakke wanden" (blikken), mits beschermd door houten buitenkisten.

Van deze laatste voorschriften staat o. i. niet vast, dat zij voor het doel, de veiligheid te bevorderen, onmisbaar zijn. Er wordt zelfs van deskundige zijde beweerd, dat het gevaar voor lek worden van solide benzine-blikken — men bezigt daarvoor blik van grootere dikte dan voor gewone petroleum — beschermd door goede houten kisten, bij lossen en laden minder zou zijn dan voor het lek worden van drums bestaat.

Dat de meeningen omtrent dit onderwerp sterk uiteenloopen, wordt wel bevestigd door het feit, dat invoer van benzine in drums in enkele landen is verboden. De Indische wetgever was blijkbaar overtuigd van de grootere veiligheid, die, naar zijn meening, het vervoer van benzine in drums boven dat in blikken geeft. Voor het vervoer van de gevaarlijkste soort benzine schreef hij daarom het gebruik van drums als verpakkingsmiddel imperatief voor. De ervaring zal moeten leeren, of in dit opzicht niet verder werd gegaan dan in het algemeen belang noodig is, en of inderdaad, zooals door belanghebbenden bij de petroleumindustrie gevreesd wordt, de nieuwe voorschriften een nadeeligen invloed zullen doen gevoelen op het bedrijf. Dit zou zeer te betreuren zijn."

Uit de O.I. Mail.

De Indische Bond.

Volgens de *Stem van Indië* heeft de heer C. J. v. Leeuwen, aan den Oedjong te Soerabaja, de opdracht van het hoofdbestuur van den Indischen Bond aanvaard, om daar een afdeeling van den Bond op te richten.

De heer Van Leeuwen zegt in een brief aan het hoofdbestuur wel te zullen slagen; verder dat hij zooveel mogelijk nieuwe leden werft, doch nog met zeer weinig resultaat. „Het onverschilligst zijn, zegt hij, grootendeels wel de hiergeborenen, die er toch m. i. het meest voor moesten gevoelen. Toch vertrouw ik en hoop ik, dat wanneer wij hier maar eenmaal eene afdeeling gevestigd hebben en wij wat meer daadwerkelijke propaganda kunnen maken, deze minder goede gezindheid zich snel veranderen zal."

Wij helpen het den heer Van Leeuwen hopen. Aan hem zal het niet liggen. Als de Indische Bond wat meer leden telde als deze, kwam er misschien nog iets van terecht. Maar de meesten zijn te lauw, te onverschillig, om er veel van te verwachten. Het hoofdbestuur, dat thans aan het bewind is, moge deskundiger, tactvoller zijn dan het vorige, er moge een krachtiger impuls van uitgaan; wat baat dat alles als de leden onverschillig blijven? Het levenselixer om een lijk op te wekken, is nog niet gevonden.

* * *

Het Indische Ideaal.

In de *Javabode* van 4 dezer schrijft „Een Hollander" over Celebes en merkt o. a. op:

„Celebes is niet meer een lastpost voor het gouvernement, het bedruipt zich zelf en kan zelfs belangrijke sommen afstaan aan 's lands kas tot het bestrijden van de algemeene bestuurs-onkosten."

Naar aanleiding hiervan teekent de *Deli-Courant* aan: „Belangrijke sommen afstaan ter bestrijding van de algemeene bestuursonkosten, is het Indisch ideaal. Dank zij het afstaan van die „belangrijke sommen" deugt de quarantaine hier niet, loopen de lepra-lijders hier nog rond, zijn er nog hiaten in ons wegennet, etc. en ondanks diezelfde „belangrijke sommen" zijn wij in Atjeh nog lang niet waar we wezen moeten, gaat de werving slecht, is er in diverse takken van bestuur gebrek aan ambtenaren, alweer: etc. etc."

* * *

Het Bandjirt op Midden-Java.

Uit de per jongste mail ontvangen Indische couranten blijkt, dat Soerakarta onder water staat. Djokjakarta had zijn beurt reeds gehad, en in verschillende deelen van Midden-Java waren mede overstroomingen voorgekomen.

Dinsdag 10 Maart, zoo lezen wij in de *Nieuwe Vorstenlanden*, werd Solo reeds telefonisch uit Wonogiri op een bandjir van de Pepee voorbereid.

Toch kwam de bandjir nog onverwacht, want de kali stond toen zoo laag en er zat zoo'n flinke stroom in, dat niemand ernstig denken kon aan eenig gevaar, wat niet wegneemt, dat de overstrooming sedert toch schijnt te hebben plaats gehad.

Het badjirt ook in het Grisseesche, meldt de *Javabode*. Wegens de vele regens is de kali Lamoeng, district Goenoengkendeng te Grissee, weder buiten hare oevers getreden, waardoor verscheidene padi-aanplantingen geheel onder water zijn gezet.

Uit Semarang wordt daarentegen aan het *Soer. Hdbl.* 11 Maart j.l. geschreven:

Het regent te Semarang al dagen achtereen, zonder ophouden en het zijn slag-regens.

Zoolang ik te Semarang ben, hebben we ieder jaar in den Westmoesson bandjirs gehad, die sommige wijken geheel onder water zetten en groot nadeel toebrachten aan de gezondheid en

de eigendommen der inlandsche bevolking en gedeeltelijk ook aan de Europeesche bewoners van Karangbidara en andere buurten.

Dit jaar is Semarang, in weerwil van de geweldige regens, tot heden geheel van bandjirs gespaard gebleven, hetgeen wijst op een enorme verbetering in zake den afvoer van het overtollige water; een verbetering, welke wij met genoegen constateeren.

* * *

Ten vervolge op de in ons vorig nummer overgenomen berichten, betreffende den minder gunstigen economischen toestand der bevolking van Tangerang, lezen wij thans in het *Bat. Nieuwsbl.*, onder het opschrift:

Een goed voorbeeld:

„Wij schreven reeds, dat de landheeren van Tangerang zich bereid verklaard hebben om de noodlijdende bevolking, waar noodig, te steunen, — een hulp, die bestaan zal in werkverschaffing.

De bekende eigenaar van het land Tjengkareng, Lie Hin Lim, heeft echter niet op aansporing van bestuurszijde gewacht. Toen hij van den nood vernam, werden de ouden van dagen die niet meer werken kunnen, op het landhuis ontboden, en kregen er te hooren, dat zij iedere week een zekere hoeveelheid rijst konden krijgen.

* * *

Een verblijdend teeken des tijds is zeker het meer en meer oprichten van **groote industrieele ondernemingen op Java.**

De *N. Soer. Ct.* kan met zekerheid melden, dat binnenkort te Soerabaja zal worden opgericht een groote chemische fabriek, waarin o.a. chloroformpreparaten zullen worden aangemaakt. Het kapitaal bedraagt ƒ 1.000.000.—

Hetzelfde blad meldt ook, dat een Nederlander, gepensionneerd ingenieur van de spoorwegen, het voornemen heeft, om te Soerabaja een groote zeepfabriek op te richten.

* * *

Betrekkingen bij de Staatsspoorwegen.

Een andere goede tijding, die wij in de Indische bladen lezen, is dat door de directie der Staatsspoorwegen de voorwaarden bekend zijn gemaakt van aanneming van jongelieden, in 't bezit van een eind-diploma der Koningin-Wilhelminaschool te Batavia of der Burger avondschool te Soerabaja, om geplaatst te worden bij den dienst der Staatsspoorwegen bij de 2e afdeeling (weg en werken), 3e afdeeling (werkplaatsen) en 4e afdeeling (tractie).

De candidaat die bij de 2e afdeeling wenscht geplaatst te worden, moet een verklaring teekenen, waarbij hij afstand doet van een eventueele candidaatstelling voor de betrekking van opzichter van den waterstaat, voor het geval hij in het bezit is of komen mocht van het diploma van opzichter der B. O. W. Het begintraktement bedraagt ƒ80.— en ƒ15.— minder, als de candidaat niet in het bezit is van bovenbedoeld diploma. Bij goede plichtsbetrachting krijgt de man twee jaarlijksche traktementsverhoogingen van ƒ15.— elk. Hij is dan nog leerling opzichter. Om bij vacature benoembaar te zijn tot onder-opzichter, moet hij kennis bezitten van reglementen, dienstvoorschriften, enz., voor zoover van belang voor hem en dan nog van de Maleische taal. De onder-opzichter, die een van de drie diploma's bezit, begint op een traktement van ƒ125.— 's maands, met periodieke verhoogingen. Blijkt hij de noodige kennis te bezitten van spoorwegbouw, dan kan hij opzichter worden ook zelfs, wanneer de reorganisatie is tot stand gekomen, kan hij bouwkundige worden en het brengen tot ƒ600.— 's maands. Het personeel geniet verder nog overwerkgelden, behalve de bouwkundigen.

Om bij de werkplaatsen emplooi te vinden, moet hij op een van de werkplaatsen van de S.S. één jaar lang gewerkt hebben en geschikt verklaard zijn voor leerling onderopzichter. Het begintraktement en de verhooging zijn als bij „weg en werken". Om het tot onderopzichter te brengen moet men bedreven zijn in de kennis van herstellingen en onderhoud van locomotieven (ijzerbewerking), kennis van aanmaak, herstelling, enz., van rijtuigen en waggons, kennis van de administratie voor onder-opzichters noodig en de Maleische taal. Wordt een onder-opzichter benoemd, dan begint hij ook hier met ƒ125 — en traktementsverhoogingen; hij kan het na de organisatie ook tot ƒ600.— brengen, maar eerst nà de reorganisatie; de titel zal dan zijn „werktuigkundige". Ook worden overwerkgelden betaald.

De traktementen en verhoogingen voor candidaten voor leerling machinist zijn precies dezelfde. Hij mag als machinist optreden, na goed afgelegd examen in de kennis van de samenstelling, werking en onderhoud van een locomotief; hetzelfde van een vacuumrem, verder kennis van reglementen, instructies, enz., voor zoover van belang voor hem en een goed begrip van de grafieken van den loop der treinen. Begint hij met ƒ80.— 's maands traktement, elk jaar wordt dat met ƒ15 — verhoogd tot ƒ110.—. Als er een vacature is, wordt hij machinist op ƒ125.— en overwerkgelden en vergoeding voor overnachtingen.

De machinisten krijgen periodieke verhoogingen en kunnen het brengen tot opzichter-machinist en nà de reorganisatie tot werktuigkundige, met een maximum-traktement van ƒ600.— 's maands. Leerling-machinisten en opzichter-machinisten genieten nog premiën, die voor de twee eerstgenoemde betrekkingen tot ƒ40.— 's maands kunnen oploopen.

Men ziet, dat voor de Indische jongelui, wanneer zij werken willen, bij den dienst der S. S. vele goed gesalarieërde betrekkingen openstaan.

Het afleggen van het eind examen van de Wilhelmina-school en de B. A. S. te Soerabaja, is geen heksenwerk, en een jaartje proeftijd is gemakkelijk door te komen.

Niettegenstaande deze gunstige vooruitzichten, schijnt het dat er betrekkelijk weinig aanbod van candidaten is. Naar medegedeeld wordt, zal de reorganisatie, waarbij de candidaten het tot bouwkundige met ƒ600.— 's maands traktement, zullen kunnen brengen, niet lang meer wegblijven.

* * *

Het *Soer. Hdbl.* schrijft onder het opschrift:

Een kostelijk werk.

Als derde deel van het „Handboek ten dienste van de suikercultuur en de rietsuikerfabricage" is verschenen: *De fabricatie van suiker uit suikerriet op Java*, door *H. C. Prinsen Geerligs*. Dit boek is in onze oogen een soort van legaat van den repatrieërenden directeur van het Pekalongansch proefstation, die zestien jaar lang naar de geheimen op het gebied der suikerbereiding gespeurd heeft, met een succes, dat bezwaarlijk te overtreffen is. In het pas verschenen werk nu, heeft de heer Prinsen Geerligs systematisch ondergebracht al wat hij in den loop van dien tijd gevonden heeft.

Het kloeke werk, van circa 450 bladzijden, aan te bevelen, zou slechts den lachlust opwekken. Onze suikerfabrikanten en helpers weten den schrijver te waardeeren en aanvaarden zijn boek als een precieus geschenk, dat zij in hooge eere zullen houden.

PERSONALIA.

Dr. Westhoff naar Europa.

Den 2en April is Dr. Westhoff voor 3 maanden naar Europa gegaan, uitsluitend in het belang van het te Bandoeng op te richten Koningin Wilhelmina Gasthuis voor ooglijders. Hij zal daar clinieken van voorname oogheelkundige gasthuizen bezoeken, met professoren spreken, en een pleegzuster engageeren.

* * *

Men schrijft ons van geachte zijde:

„De jongste mailberichten bevestigen, wat de telegraaf reeds had bekend gemaakt, dat de geruchten, als ware de heer Van Rees door een zwaar zenuwlijden onbekwaam geworden, om zijne nieuwe betrekking van lid in den raad van N.-I. te aanvaarden, geheel onwaar zijn.

Een tijdelijke ziektetoestand in verband gebracht met het onverwacht opzeggen van het reeds door hem ingehuurd geweest huis op het Koningsplein te Weltevreden, te voren bewoond door den kolonel de Lannoy, gaven voedsel aan het praatje.

Die opzegging schijnt een gevolg van eene uitnoodiging van den gouverneur-generaal Van Heutsz aan de familie Van Rees, om bij zijne Excellentie op het paleis te komen wonen. Z. E. zou die familie een der vleugels van het paleis te Buitenzorg ter bewoning hebben afgestaan. Weldra zal men nu gaan vertellen, dat voor kost en inwoning de gouverneur-generaal eenige vergoeding geniet, zij het dan alleen in den vorm van het prijs geven door den heer Van Rees van een deel van zijn onafhankelijk standpunt. Hoe het zij, de heer Van Rees heeft

thans de gelegenheid, zich aldaar geleidelijk thuis te gaan gevoelen, tegen dat hij de door hem geambiëerde hooge betrekking zal verworven hebben.

Die samenwoning, is het bericht juist, moet onwillekeurig weder aanleiding geven tot overweging eener bezuiniging op de inkomsten van de hoogste ambtenaren. Men kan er toch op wijzen, dat directeuren, chefs van departementen, in een gang huizen, raden van Indië een paviljoen of bijgebouw betrekken, of wel, met of zonder eenige vergoeding, een gouvernementswoning deelen met een ander, wien die woning te groot is, om ze geheel aan hare bestemming te doen beantwoorden.

WEST-INDIË.

Curaçao.

Betreffende den orkaan, die het eiland St. Martin en omliggende eilanden bezocht, ontleenen we aan de *Wekker* het volgende:

,,Den dag daarna zag het stadje Philipsburg er treurig uit. De meeste omheiningen waren neergewaaid, velen groote boomen ontworteld en tal van kleine gebouwen neergeworpen. Het seintoestel op het Fort Amsterdam werd beschadigd. De zee stond vreeselijk hol. Gelukkig bleef een Nederlandsche bark gespaard, die met een lading van 111 zakken katoen, op onze reede ten anker lag. De buitendistricten hebben eveneens zwaar geleden. Ook St. Eustatius en Saba werden door den orkaan zwaar geteisterd. Ter reede van eerstgemeld eiland, werden schier al de vaartuigen stuk geslagen. Drie daarvan dreven weg, doch werden te St. Thomas en St. Bart gevonden. Op Saba woelde de orkaan zelfs den met aardappelen, uien, enz., beplanten grond om, zoodat de oogst dier aardvruchten als verloren te beschouwen is."

Wat St. Eustatius aangaat, lezen we in de mededeelingen van het Ned. Aardr. Genootsch., dat een Engelschman daar grond heeft aangekocht voor de katoencultuur.

Van Aruba wordt in de Curaçaosche bladen gemeld, dat er kans op bestaat, dat een plaatselijke combinatie door de Aruba Goud Maatschappij gestaakte exploitatie der goudmijnen, op het eiland zal overnemen.

* * *

Suriname.

Kleinbedrijf in de Goud-industrie.

De gouverneur heeft een ontwerp-verordening ingediend, betreffende de in uitzicht gestelde proefneming met het kleine bedrijf in de goud-industrie.

Met vermijding van ondersteuningen, die op den duur toch niet zijn vol te houden en de proefneming tot een onzuiver experiment zouden stempelen, is toch door het vrijgevallen concessie-terrein van de Saramacca-Company daarvoor te bestemmen, van bestuurswege het mogelijke gedaan, om de proef onder gunstige voorwaarden te beginnen.

Wat de toelating betreft, wordt voorgesteld gedurende zekeren tijd aan gegadigden gelegenheid te geven om zich aan te melden. Na afloop van den termijn van aanmelding, wordt een rangorde vastgesteld — in dit geval zouden zij, die op 2 December j.l., voor dit terrein inschreven en een aanvraag indienden betreffende genoemd terrein, de eerste nummers kunnen krijgen, terwijl de andere nummers door loting zouden worden toegewezen. Elk nummer moet een ploeg van vijf personen omvatten.

De keuzen der perceelen heeft op het terrein plaats, naar de volgorde der rangnummers. Elk perceel zal eene lengte hebben van 200 M., gemeten over de as van de kreek en zal de geheele breedte van de kreek en aanliggende banken bevatten.

Van het gewonnen goud komt, behalve de goudbelasting, 15 % aan de koloniale kas.

Het recht tot ontginning wordt verleend voor onbepaalden tijd, mits de ontginning niet later dan één maand na de toewijzing aanvange, en de ontginning ook niet voor langer dan een maand gestaakt worde, behoudens daartoe bekomen vergunning.

* * *

De Cacao-cultuur.

De landbouw-assistent, A. W. Drost, hield in een vergadering van den Grooten Landbouw, een voordracht over de cacao-cultuur, waarin hij het feit releveerde, dat de ziekte in de cacao niet is verminderd en de sterfte onder cacaoboomen zelfs onrustbarend toeneemt, wat direct en indirect een gevolg is van de krullotenziekte. Zonder krachtige bestrijding dier ziekte, achtte spreker herleving der cacao-cultuur niet denkbaar.

De verhoogde productie na 1904, geeft volgens den spreker geen aanleiding tot optimisme. Integendeel. De opbrengst bleef toch in de drie laatste jaren vrijwel stationair, niettegenstaande vele jonge velden in dien tijd tot wasdom zijn gekomen, zoodat de productie verder had moeten toenemen.

Doel der voordracht was dan ook, de planters op te wekken hun afwachtende houding te laten varen, en de bestrijding der ziekte door de inkappings-methode ter hand te nemen. Hiermede werden toch, bij de vanwege het proefstation op verschillende plantages genomen proeven, goede resultaten bereikt. Die inkappingskuur zal geld kosten, maar het geld daarvoor uitgegeven, zal ruimschoots rente opbrengen.

Onze West vernam, dat bij het bestuur een plan in overweging was om de aflossingen der voor de bananen-cultuur verleende voorschotten te besteden aan voorschotten voor de bestrijding der ziekten in de cacao-aanplantingen.

Het blad meende, dat met dien maatregel niet kon worden gewacht en drong aan op het verleenen van voorschotten, nu reeds uit de leening voor productieve werken, waartoe men wellicht met een half millioen zou kunnen volstaan.

* * *

De Bananen-cultuur.

In diezelfde vergadering deelde de inspecteur van den landbouw, Dr. C. J. J. van Hall, mede, dat de United Fruit Co. er genoegen mee heeft genomen, dat van de twee aangegeven boetenstelsels, 5 cent per bos, wanneer het minimum van 25000 bossen niet werd bereikt, of een boete naar reden van het aantal mankeerende bossen — in elk voorkomend geval dat stelsel zou worden toegepast, hetwelk voor de planters het voordeeligst zou zijn.

De tweede wijziging luidt, om te bepalen, dat in plaats van November en December, als *goede* maanden zullen worden aangenomen Juli en Augustus. Deze wijziging heeft dit voordeel, dat het jaar niet zal bestaan uit vier perioden (twee perioden van hooge prijzen en twee van minder hooge prijzen) doch uit twee perioden. De risico voor de planters, die natuurlijk er op uit zijn om het meeste product te leveren in de maanden van de hooge prijzen, wordt daardoor belangrijk minder. Dit voordeel weegt ruimschoots op tegen het nadeel, dat twee volle goede maanden worden ingeruild tegen zes goede weken, een verlies van twee weken.

Uit de laatst ontvangen bladen blijkt intusschen, dat de eerste verscheping aanleiding geeft tot groote teleurstelling. Instede van 25000 bossen, zouden toch slechts 4 à 5000 bossen kunnen worden verscheept.

Onze West teekende daarbij aan:

,,Dat men dit betreurt, is begrijpelijk. Maar, dat men van zekere zijde alvast de bacovencultuur als mislukt proclameert, is onverantwoordelijk. Waarom toch altijd te fantaseeren en te overdrijven? Sinds maanden was het bekend, dat de bacoven-oogst zou tegenvallen. Dit is voornamelijk een gevolg hiervan, dat de plantages, tengevolge van gebrek aan arbeidskrachten, niet tijdig met de bedelving gereed konden zijn, waarop ongelukkigerwijs de buitengewone regens in de eerste helft van het vorige jaar intraden. Dit heeft achterstand gegeven. Een deel der jonge planten ging verloren. De verliezen zijn aangevuld, doch de oogst wordt daardoor verlaat. Een belangrijk deel van den oogst zal echter stellig terecht komen. Men deelt ons mede, dat reeds voor enkele maanden belangrijke verschepingen zijn te wachten.

In ieder geval is de stand van het gewas thans zeer bevredigend, en is er geen reden te twijfelen aan het eindsucces.

De alarmisten mogen wel bedenken, dat hun noodelooze ongeluksprofetiën de kolonie niet anders dan schade doen."

Van Vreemde Koloniën.

Philippijnsche Universiteit.

Er bestaat te Manilla reeds een geneeskundige school en is aan de Commissie van de Philippijnen voorgesteld om een college in het leven te roepen voor schoone kunsten, met het doel om daaraan onderwijs te geven in schilderen, beeldhouwen, muziek, graveeren en wat verder in dit opzicht mag noodig worden geacht.

Voor de aanstaande Hoogeschool zullen dan dus twee colleges in het leven zijn geroepen. Het ligt in de bedoeling om, zoodra de middelen beschikbaar zullen zijn, colleges in te stellen voor het recht, de technische vakken, landbouw, toegepaste wetenschap, artsenij- en tandheelkunde.

* * *

Het Duitsche koloniaal program.

De behandeling van de koloniale begrooting in den Duitschen Rijksdag is natuurlijk in de pers niet onbesproken gebleven en de denkbeelden van minister Dernburg over het bestuur der koloniën maken nog steeds het onderwerp uit van talrijke beschouwingen.

FEUILLETON.

Aan gene zijde van den Evenaar.

(Veertien dagen in een Nederlandsche Kolonie.)

Vertaald uit de Straits Times.

(Vervolg.)

Terug naar de bergen.

Om Tosari te bereiken, moet de bezoeker eerst met den trein naar Pasoeroean gaan. Hier wordt voor 2¼ gulden een, met één paard bespannen voertuig gehuurd, waarmee men tot Paseroean kan gaan. Daar moet men in een, met twee paarden bespannen voertuig overstappen, dat den bezoeker voor het bedrag van 3 gulden tot Poespo brengt, 2600 voet boven de zee. Een kleine rust wordt hier in het vriendelijke, kleine hotel gehouden, waarvan de beminnelijke eigenares helaas geen Engelsch spreekt. De verdere tocht naar het Sanatorium, op 6000 voet gelegen, wordt te paard of in een tandoe afgelegd. Van dezen rit en een volgende excursie zijn ons pijnlijke herinneringen gebleven, maar wie aan het zadel gewend is, zal van deze bergbestijging door het berglandschap genieten, en zelfs meer nog van het morgentochtje naar Poespo, bergafwaarts door het bosch bij terugkeer naar Soerabaja.

Het Sanatorium.

Men heeft Tosari wel eens het Darjeeling van Nederlandsch-Indië genoemd.

Hier, nog geen vier dagen reizens van Singapore, kan men opeens een volmaakte verandering van klimaat erlangen, en wanneer de rechtstreeksche verbinding tusschen Singapore en Soerabaja maar wat drukker was en goedkooper, zouden wij met volle vertrouwen durven voorspellen, dat Tosari een bevoorrecht gezondsoord zou worden voor hen, die aan deze zijde van den Evenaar wonen. De kamers zijn geriefelijk, het eten goed, en avond-amusementen zijn er volop, terwijl men er kan wandelen en uitstapjes maken zooveel men wil, en het uitzicht er prachtig is. Het tarief, zeven gulden per dag, is hooger dan dat van eenig ander hotel op Java, maar zij, die voornemens zijn, er een veertien dagen of langer te blijven, zouden wellicht billijker conditiën kunnen erlangen.

Er is een geneesheer aan het sanatorium verbonden, die in de scholen voor tropische ziekten zijne studiën heeft volbracht, en toen wij te Tosari waren, troffen wij er gasten aan uit Birmah, Siam, Singapore, Penang en alle deelen van Java, die daar genezing kwamen zoeken van malaria en andere aan het verblijf in het Verre Oosten inherente kwalen. Maar niet allen waren invalieden en het geheel maakte een opgewekt gezelschap uit.

De inboorlingen maken een ras op zichzelf uit. Hun godsdienst is een mengelmoes van heidendom en Boedhisme, en hoezeer bekend staande als vriendelijk en eerlijk, zijn zij een ouwetend, onbeschaafd volkje. Zij wonen en famille in groote vierkante huizen zonder ramen, in kampongs op de uitspringende gedeelten van 't gebergte. De deur in elk huis is aan de, naar den krater van den Bromo gekeerde zijde, en alsof de traditie hun aanleiding geeft 'n andere uitbarsting te vreezen, aanbidden zij dezen vulkaan. Overal is onreinheid onder deze luitjes waar te nemen, en uit hoofde van het koele klimaat en de schaarschte aan water, baden zij

In de Deutsch-Ostafrikanische Zeitung merkte graaf Baudissin, iemand, die lang in Afrika heeft vertoefd, het volgende op:

„De koloniën zijn veel omvattende ondernemingen en de economische mogelijkheden kunnen slechts worden begrepen door hen, die economisch ontwikkeld zijn, zoo op politiek als administratief gebied. Bij uitzondering kan een ambtenaar of officier die vereischte capaciteiten bezitten, maar ook alleen bij uitzondering. Ik beschouw het dan ook als een fout, dat men tot nu toe niet aan economisten de gelegenheid heeft gegeven aan 't bestuur deel te nemen. Men is er reeds toe gekomen om de gouverneurs niet uitsluitend onder de officieren te kiezen; het logisch gevolg kan niet uitblijven.

„Oude hysterische juffers, die in plaats van hare liefdadigheid binnen de grenzen van het rijk te beoefenen, kousen breien voor de negertjes, zouden haar arbeid moeten staken, en de jonge en oude humanitaire apostels, die al kippenvel krijgen, wanneer zij het woord arbeidsdwang — voor de negers — hooren uitspreken, moesten eens in de koloniën komen. Zij zouden zien, dat hier niets van te maken valt, zonder werk en met mooie praatjes alleen, en dat wij niet anders doen, dan wat wij behooren te doen, door die groote kinderen, als de negers zijn, aan het werk te brengen, waar niets mogelijk is, zonder dat zij mee de handen uit de mouw steken. De beschaving gaat zonder den arbeid niet vooruit."

De dagbladen hebben een verklaring aangehaald van den zendeling Kriebel v. Dar es Salam, naar luid waarvan nog nooit zooveel slagen zijn uitgedeeld als onder de dragers, die deel uitmaakten van de colonne, waarmee minister Dernburg het binnenland introk. De heer Kriebel heeft zijn verklaring aangevuld in dien zin, dat de minister niet verantwoordelijk kan worden gesteld voor die feiten. De met het toezicht op een karavaan van 600 menschen, strekkende tot geleide van een *bwana kouba* (groot man) en zijn gevolg, belaste ascaris zijn natuurlijk wat hardhandig geweest, opdat er geen oponthoud viel waar te nemen. Daaruit laat zich ook verklaren, dat de dragers verklaard hebben nooit meer deel uit te willen maken van 't geleide van een *bwana kouba*. De heer Kriebel verklaart hierbij, dat het voor hooge ambtenaren op hun rondreizen moeilijk valt zich van de werkelijkheid op de hoogte te stellen, want dikwijls blijft hun, wat achter de coulissen voorvalt, verborgen en zij zien niet anders dan de mooie zijde, waarop zij hunne conclusiën bouwen betreffende het karakter van den neger, de noodzakelijkheid of nutteloosheid van lijfstraffen, enzoovoort.

* *

Opiumhandel in Engelsch-Indië.

Aan de millioenen-rede van het lid van den Raad van den Gouv.-Gener. Baker ontleenen wij hieromtrent het volgende:

Onlangs zijn aan het Engelsche Parlement de bescheiden ingediend, betreffende de overeenkomst tusschen de Engelsche en de Chineesche regeering ten aanzien van de beperking van den opium-uitvoer naar China. Daarbij is bepaald, dat de opium-uitvoer in 1908 tot 61900 kisten zal worden beperkt en in de beide volgende jaren telkens 5100 kisten minder zullen worden uitgevoerd; dat de vraag van verdere beperking al of niet zal afhangen van den toestand in China in 1910, of daar nl. intusschen een evenredige vermindering in opbrengst en verbruik van opium valt te constateeren; dat de quaestie der verhooging van het invoerrecht in China voor het oogenblik blijft rusten; en dat aan China wordt toegestaan een ambtenaar te Calcutta aan te stellen, om toezicht te houden op de veilingen en de verpakking, zonder recht evenwel van tusschenkomst.

„Indië," heet het in de rede, „is dus bereid met China samen te werken aan de eventueele uitroeiing van het opiumverbruik onder de Chineezen. Of verdere maatregelen zullen worden getroffen, zal afhangen van de mate van welslagen van 't streven der Chineesche regeering. Dat deze maatregelen oprecht bedoeld zijn, houden wij voor zeker, en wat wij daaromtrent vernamen wijst er op, dat de tegenwoordige beweging in grootere mate door officieelen invloed en openbare meening gerugsteund wordt dan bij vorige gelegenheden het geval was. De moeilijkheid voor de ondernomen taak is evenwel ontzettend, en er valt niet met vertrouwen op te rekenen, dat een gewoonte, die vele millioenen menschen beheerscht, en een handel, die groote voordeelen oplevert niet alleen aan de Chineesche regeering, maar aan talrijke landbouwers en handelslieden, in de korte spanne van tien jaren zullen kunnen worden uitgeroeid."

Verschillende bladen in Engelsch-Indië zijn niet te spreken over de houding van het bestuur in deze. De *Statesman* merkte op, dat het enthousiasme van Engelsche philanthropen voor de staking van den opium-handel dit jaar aan het hongerlijdend Indië op ruim 200000 ponden sterling zal komen te staan. Ook de *Englishman* wees op het belang van de inkomsten uit den opiumhandel voor de Indische financiën, die men aan de *opiumfaddists* in 't moederland op het punt staat op te offeren. Het blad wijst daarbij op de geringe som, die voor gezondheidsmaatregelen is uitgetrokken, zij het ook dat het het bestuur geluk wenscht, dat dit een begin daarmee gemaakt heeft.

Het valt makkelijk mooi weer te spelen in Engeland op eens anders kosten. In Indië zouden van die 200000 ponden sterling weer heel wat hongerlijders kunnen worden gevoed, die nu maar naar de andere wereld moeten verhuizen, omdat Engeland het gekleed vindt het Chineesche experiment te steunen, dat misschien toch op niets uitloopt.

* *

De inspecteurs in de Fransche Koloniën.

De *Quinzaine Coloniale* wijst op de gevaren van het zich in de laatste jaren onder het korps der inspecteurs in de Fransche koloniën openbarend streven om de bevoegdheden der gouverneurs aan zich te trekken en zelfs openlijk de handelingen der laatsten te critiseeren. Het moet niet zelden voorkomen, dat met een zending belaste inspecteurs tendenzieuse onderzoekingen bij de ambtenaren instellen betreffende een of anderen maatregel van den gouverneur, terwijl deze geheel daarbuiten wordt gehouden. Alle tucht wordt dientengevolge ondermijnd, de gouverneur, wiens handelingen aldus besproken worden, verliest elke autoriteit, en in de kolonie weet men ten slotte niet, wie de eigenlijke gouverneur is.

De *Quinzaine Coloniale* schrijft, dat de in deze gehoorde billijke klachten weinig kans schenen te hebben van te worden verhoord, daar de minister van koloniën dit optreden der inspecteurs veeleer blijkt aan te moedigen. Zoo moet het onderzoek naar de wenschelijkheid eener meerdere deelneming van de inboorlingen in Indo-China in de verschillende takken van bestuur geheel aan de, met een zending in de kolonie belaste inspecteurs zijn opgedragen, geheel buiten den gouverneur-generaal om. Aangedrongen wordt om de inspectie der koloniën slechts met die taak te belasten, waartoe zij in het leven werd geroepen, nl. een contrôle op de toepassing der wetten en voorschriften op administratief en financiëel gebied.

* *

De V. S. en de Philippijnen.

Naar aanleiding van 't bericht, dat instede van Olangapo, gelijk oorspronkelijk in de bedoeling lag, de toegangen tot de haven van Manilla en tot Cavite zullen worden versterkt, merkt de *Straits Times* o. i. niet ten onrechte op, dat hieruit het besluit der Unie blijkt, om haar gezag duurzaam in de Philippijnen te vestigen.

Het denkbeeld van een zelfstandig Philippijnsch gewest zou zeer wel — als bv. ten aanzien van Spanje en Gibraltar — kunnen samengaan met een Amerikaansche marine-basis te Olangapo, maar nu de Amerikanen hunne basis kiezen in de onmiddellijke nabijheid der hoofdstad van het land, valt hieruit wel af te leiden, dat zij ook in die hoofdstad en daarmee in het geheele land denken te blijven.

* *

Fransche verlofgangers.

Eenige jaren geleden vestigde de gouverneur-generaal van Indo-China, Beau, in eene circulaire de aandacht op de moeilijke positie in het vaderland van die zieke verlofgangers, die er geen familie hebben of wier familie in eene voor hunne gezondheid gevaarlijke streek woont.

Het verblijf in Frankrijk komt dezen lieden op zware offers te staan, zonder dat — in zeer vele gevallen — die offers worden opgewogen door een werkelijk ernstige en werkdadige kuur.

Ten einde te trachten hieraan tegemoet te komen, werd onlangs door den heer Beau eene commissie benoemd, aan welke opgedragen werd een onderzoek in te stellen naar de middelen, om in 't vorenstaande verbetering te brengen.

Deze, door een bestuurs-ambtenaar voorgezeten commissie, bestaat verder uit beambten van de verschillende diensten, op eene bezoldiging minder dan 1000 franken 's jaars, die daartoe door de onderscheidene vereenigingen van ambtenaren zijn aangewezen.

Deze commissie heeft inzonderheid in opdracht na te gaan, hoe ware gebruik te maken van bestaande instellingen of nieuwe zouden kunnen worden in 't leven geroepen, waar ambtenaren zoowel als particulieren met hunne huisgezinnen tegen billijke vergoeding behoorlijke verpleging zouden kunnen vinden.

Door den heer Gaston Valran, die zich reeds sedert jaren bijzonder inspant voor deze zaak, was reeds aan de hand gedaan om eene voor een weldadig doeleinde bestemde erflating van den heer Apt, bestaande in een grondstuk, voor dit doel aan te wenden.

Het Comité de la Mutualité Coloniale et des Pays de Protectorat te Parijs heeft zich daartoe reeds met het bestuur van het gasthuis te Apt, waaraan de erflating toeviel onder voorwaarde het voor een weldadig doel te bestemmen, in verbinding gesteld, zonder dat nu reeds omtrent den uitslag der onderhandelingen iets zou te zeggen vallen.

In afwachting daarvan meent het Comité voornoemd niet stil te moeten zitten en heeft het aan de Action Mutualiste voorgesteld de volgende prijsvraag te stellen:

„Hoe kan het wederkeerig hulpbetoon voor de ambtenaren en kolonisten, die zich met verlof in Frankrijk bevinden, de voorwaarden verbeteren van hun verblijf in het vaderland?"

Dit voorstel is aangenomen en de toekenning van den prijs zal plaats hebben bij gelegenheid van het Congrès van wederkeerig hulpbetoon in de koloniën, dat in het voorjaar van 1909 te Oran in Algiers zal worden gehouden.

Doel is om het daarheen te leiden, dat een ieder, die in de koloniën met verlof om gezondheidsredenen naar Frankrijk moet terugkeeren, vóór zijn vertrek uit de kolonie wete, dat hij in deze of gene streek of inrichting op te voren vastgestelde voorwaarden de zorg zal vinden, die met het oog op den staat zijner gezondheid wordt vereischt. +

Zou er zoo iets ook niet voor onze koloniale ambtenaren, officieren en particulieren kunnen worden gedaan?

---

zelden, wat te meer opvalt nadat men met het volk op de vlakten heeft kennis gemaakt.

Uitstapjes.

Naar Tosari te gaan zonder den Bromo te zien, staat gelijk met naar Rome te gaan zonder den Sint Pieter binnen te treden. De tocht wordt te paard of in 'n tandoe*) afgelegd, over den Moengal-pas en de Dasar of Zandzee, die in werkelijkheid de groote krater van den Tengger is, waarbinnen behalve die van den Bromo, de eenige, die nog werkt, nog twee andere kraters worden aangetroffen.

Een beter en meer indrukwekkend gezicht heeft men van den Penandjaän-Pas, waarover wij het later zullen hebben.

Een ander uitstapje dat de moeite loont, is Tengger en Semeroe. Van dit hooge plateau kan men den Semeroe vrij gemakkelijk bestijgen, een bestijging, die voor liefhebbers van bergklimmen wel de noodige aantrekkelijkheid zal hebben. De Semeroe is de hoogste vulkaan op Java en heeft een zuiveren kegelvorm. De krater, waaruit rook en asch voortdurend worden uitgeworpen, is niet op den top, maar ligt aan de Zuid-Oostelijke helling.

De bezoeker, die niet op zijn schreden wenscht terug te keeren, kan naar het laagland terugkeeren over Malang of Lawang, door mooie sub-tropische en tropische berglandschappen.

Zonsopgang op den Penandjaän-Pas.

Toen 's morgens om twee uur op onze deur werd geklopt voor een ritje naar den Penandjaän-Pas, hadden wij berouw van ons schielijk besluit om het 's nachts opgekomen plannetje uit te voeren en de zon te zien opgaan. Maar 't gaf ons niets, of wij al onder de zware dekens kropen en ons doof hielden. De jongen hield aan. Op moesten we, vlug ons toilet maken in ijskoud water bij het schijnsel van een flikkerende lamp, en toen naar buiten in de duisternis en het paard bestegen, dat ons naast onze kamerdeur opwachtte.

Een koud, hoezeer licht briesje drong door onze dikste kleeding heen, terwijl het kleine ratje van een paard, door den gids geleid, ons door het dorp Tosari bracht.

De weg ging links af en spoedig daalden wij een bergpad af, dat in een ravijn leidde. Het was als een afdaling in de hel. Een ongeluk scheen onvermijdelijk. Een kleine misstap van het paard zou ons eenige honderden voeten in de diepte hebben doen storten, maar de gids kende den weg, evenals het paardje, terwijl het vast op de beenen en voorzichtig zijn weg uitzocht, nu aan de eene, dan aan de andere zijde van den weg, al maar dalende, lager en lager, waar het licht der sterren niet meer kon doordringen. De heuvel aan de andere zijde leek zoo hoog dat men zich niet kon voorstellen, dat er een uitweg was. Maar het paardje stapte rustig voort, nu eens op den harden weg, dan weer in zachte lava-modder, over weinig hechte bamboe-bruggen met dekken van bamboe latten, al maar naar beneden, tot wij de doorwaadbare plaats hadden bereikt. De zit was voor den ongewonen ruiter, wiens handen en voeten door de ongewone koude verkleumd waren, bij dien tocht naar beneden verre van gemakkelijk geweest, maar dat was nog niets vergeleken bij de ondervinding bergopwaarts, terwijl het paardje vastberaden naar den top van den heuvel klauterde. Hoe de gids of het paard een pad konden zien, zal ons steeds een raadsel blijven. *Wordt vervolgd.*

*) Draagstoel.

Eenige jaren geleden wezen wij reeds op de wenschelijkheid daarvan in dit blad, maar tot nu toe schijnt men niet veel daarvoor te gevoelen. Zou het niet anders kunnen?

VARIA.

Het volgende grapje lezen wij in de *Javabode:*

Verstoorde Idylle.

Een employé van een houtstapelplaats te Soerabaja had sedert eenige weken zijn zinnen gezet op de Dulcinea van een Chineeschen zetbaas, een Hollandsch sprekende juffer van gemengd Mongoolsch-Javaansch en Nederlandsch bloed.

Baba ging vaak uit 's avonds, en dan was een kuiertje in compagnie naar de houtstapelplaats een aardige afwisseling voor allebei.

Door verraad kwam baba ten leste achter de stoutigheid van zijn „njonja" en daar de man nogal gnitig aangelegd was, dacht hij niet aan vergif of snijdend staal maar... aan wat anders.

Hij liet zich den planken-stapel wijzen, waarop het herdersuurtje in den regel gesleten werd, en bouwde dezen stapel daarop zóó op, dat als een eind hout door middel van een touw werd weggetrokken, de heele geschiedenis naar beneden kwam.

Toen wachtte hij af en ging 's avonds uit, op de gewone manier. Njonja groette hem bij 't heengaan erg lief. Langs een omweggetje kwam baba op de stapelplaats en legde zich aan het touw in hinderlaag. Tegen achten, jawel, daar had je ze, brasdessus, bras-dessous. Baba grinnikte en wachtte. Mooi zoo, daar zaten ze op de planken op 't oude plaatsje. Het kon niet mooier! Baba wachtte, en op het gunstigste oogenblik trok hij grinnekend 't eind hout weg.

Dat was me een spektakel. Holderdebolder kwamen de planken naar beneden, vielen kris en kras door elkaar. En daartusschen hoorde men gekerm en gevloek van twee stemmen. Baba wachtte. Eindelijk doken twee gestalten uit het hout op, twee doodsbleeke aangezichten, met bloed bevlekt. Zij moest hem steunen om zijn verzwikten enkel, hoewel ze zelf aan alle kanten gekneusd en gekwetst was. Zoo strompelden ze de stapelplaats af naar zijn kosong, die stond te wachten. Toen verdween zij. Bij 't wegrijden stond baba ineens naast den wagen. Tabé toean, slamet! grinnikte de scheefoog. De ander vloekte onder het wegrijden; de „zij" kreeg haar „lepas", zonder dat er veel over gepraat werd.

De zomermiddernachtsdroom zal waarschijnlijk elders voortgezet worden.

Maar eerst moet de dokter er aan te pas komen.

* * *

Het *Nieuws v/d Dag v. N. I.* weet te vertellen van:

„Stille kracht".

De stille kracht begint Soerabaja uit te kiezen voor allerlei demonstraties. De reporter van het *Soer. Hbl..* bracht allerlei griezelige verhalen van klopgeesten, dansende meubels en van naaimachines, die van zelf beginnen te werken, zonder dat iemand aan de kruk draait.

„Als bij mevrouw R. op Soeloeng 's avonds om 12 uur de klok slaat, begint haar naaimachine als een razende te keer te gaan en vliegt zij het bed uit. Kijkt zij dan het rammelende ding na, dan is de draad kapot."

Het *Soer. Hbl.* noemt dit bericht „griezelig". Heelemaal niet, vinden wij. Wij noemen alleen de menschen in Soerabaja onpractisch. Wie weet, als mevrouw R. eens niet uit het bed ware „gevlogen" en eenvoudig des avonds te voren, in plaats den geest aan het schrikken te maken, een stapeltje zakdoeken of iets dergelijks bij de machine had gedeponeerd, of zij die dingen niet den volgenden morgen netjes gezoomd had teruggevonden.

Maar zoo zijn de menschen! Liever mopperen, dan dankbaar van een goede gelegenheid te profiteeren...

* * *

Hetzelfde blad schrijft onder het opschrift:

Fraaie beeldspraak!

Uit een, door ons geweigerd, ingezonden stuk tegen een chef:

„Een weinig zoetigheid om de ooren, doet zoo'n man het oog voor het onrecht sluiten".

We hebben wel eens gehoord van „honig om den mond smeren"; aangaande de uitwerking dier stof, wanneer zij op het uitwendig gehoororgaan werd geappliceerd, bestaan nog geen betrouwbare gegevens.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

Mededeelingen van het visscherij-station te Batavia.

Bij de talrijke door het Departement van Landbouw uitgegeven publicatiën heeft zich weder een nieuwe gevoegd: de hierboven genoemde Mededeelingen, waarvan thans 2 nummers zijn verschenen. Het eerste geeft een „*Overzicht der hulpmiddelen bij de zeevisscherij van Java en Madoera in gebruik*". „Het ligt in den aard der zaak — aldus de schrijver *Dr. P. N. van Kampen* —, dat de bewoners van Java en Madoera zich van ouds op de zeevisscherij hebben toegelegd. De ligging dier eilanden, de gunstige gelegenheid, die de vischrijke en kalme Java-zee voor de visscherij aanbiedt en de behoefte aan dierlijk voedsel hebben het hunne ertoe bijgedragen om de zeevisscherij tot een der belangrijkste middelen van bestaan der bewoners te maken. Voornamelijk is dit het geval geweest op Madoera, waar de grond voor den landbouw zooveel minder geschikt is dan op Java en de inwoners daardoor vanzelf meer op de visscherij aangewezen zijn. Verschillende oorzaken hebben echter het bedrijf niet in die mate doen ontwikkelen als wel het geval had kunnen wezen.

Een van deze oorzaken moet gezocht worden in de primitieve hulpmiddelen, die de visschers tot hun beschikking hebben. Wil men trachten hierin verbetering te brengen, dan moet men zich in de allereerste plaats op de hoogte stellen van de visscherij, zooals ze thans wordt gedreven."

Nu, de inhoud van dit Nummer geeft *het* bewijs, dat de schr. zich volkomen op de hoogte heeft gesteld bij zijne reizen langs de kusten van Java en Madoera. Allereerst geeft hij eene beschrijving van de in gebruik zijnde visschersvaartuigen, van den eenvoudigen uitgeholden boomstam tot de flink opgebouwde vaartuigen en laat daarop volgen het verschillend vischtuig, als netten, fuiken, lijnen, harpoenen en dergelijke, een en ander door schematische afbeeldingen verduidelijkt.

De schr. merkt nog op, dat eene uitvoerige beschrijving in bewerking is, waaraan zoo mogelijk natuurgetrouwe, fotografische afbeeldingen zullen worden toegevoegd.

No. 2 dier Mededeelingen is eveneens van de hand van den heer Van Kampen en handelt over: *De paarl- en parelmoervisscherij langs de kusten der Aroe-eilanden.* Evenals in zijn bovenaangehaalde studie geeft de schrijver een overzicht van hetgeen omtrent dit onderwerp reeds in de litteratuur te vinden is. Vroeger, zegt schr., werd de visscherij uitsluitend door de Inl. bevolking uitgeoefend, doch sinds 1890 is hierin verandering gekomen; een groote vlucht nam de visscherij echter eerst in 1905, toen het Gouvernement het pachtstelsel heeft ingevoerd. De paarlvisscherij is toen verpacht aan de Celebes Trading Company. Nadat de schr. een en ander medegedeelt over de schelpdieren die het doel der vangst uitmaken en over den aard en de uitgestrektheid van het vischterrein, gaat hij over tot de beschrijving van de wijze waarop de visscherij wordt uitgeoefend door Inlanders, met hunne primitieve middelen zoowel als door de C. T. C. met hare moderne vischmiddelen. Dr. v. K. eindigt zijn beschouwing met een overzicht der opbrengst en ziet daarbij het gevaar van over- of uitvissching onder de oogen.

* * *

Weekblad voor Indië. 1907-08. No. 46.

In een artikel *Crediet voor den Inlander*, bepleit *X.* het groote nut der credietbanken. „Of de welvaart van den Javaan in het algemeen werkelijk zooveel minder is dan bijvoorbeeld een 40 jaar geleden, doet er niet toe — zegt X.— Met vrij groote stelligheid mag men echter zeggen, dat de ontwikkeling van de particuliere industrie den Javaan economisch sterker en wat minder nuchter zal maken, en dat hij, voor zoover hij nog bestaan móet door eigen landbouwbedrijf of in schulden zit, zijn reddingsplank vindt in het Inlandsch crediet." Van het onderwijs verwacht deze schrijver niet veel, blijkens zijn: „Dat een Javaan economisch sterker worden zou door onderwijs, is een schoone theorie, die over een paar honderd jaren misschien wel eens practijk worden kan. Wat leezen, schrijven en rekenen in de desa, geleerd, werkt zeker heel goed. Een Inlander moet toch tot tien kunnen tellen en zijn naam kunnen schrijven, nu we hem leeren kennen bij een bank. Maar economisch sterker! Is een arbeider in Nederland economisch sterk, omdat hij lezen, schrijven en rekenen kan?... Onderwijs wordt hier langzamerhand 'n dooddoener." X. eindigt zijn betoog met de bewering, dat echter het Inlandsche credietwezen ook nog lang niet is, waar het wezen moet. „Alleen wanneer het de sympathie en medewerking heeft van regeering, pers en particulieren en men de instelling langzaam aan vervormt en uitbreidt naar gebleken eischen en vertrouwbare gegevens, en de bankbestuurders vooral niet te bang zijn om hier en daar eenige guldens te verliezen, opdat de Inlander niet worde afgeschrikt van het hulp vragen, dan zal 't Inlandsch crediet het beste middel zijn, dat wij den aan „minder welvaart" lijdenden Javaan hebben toegediend."

Van de overige opstellen in dit nummer vermelden we nog *Een en ander over Mori* (met afbeeldingen) en *Personeel voor den pandhuisdienst*, door „*Oome Jan*". Oome Jan is heelemaal niet eens met Henri Borel (zie ons vorig weekoverzicht), dat voor den pandhuisdienst geen H. B. E.'sers noodig zouden wezen.

* * *

De Indische Mercuur 1908. No. 14.

De Indische Mercuur bevat ditmaal geen artikelen. die een afzonderlijke bespreking vereischen; de op de Indiën betrekking hebbende laten wij hier volgen. *De uitvoerhandel naar Oost-Azië en Australië. — Mededeelingen van het Deli-proefstation. — Kleinbedrijf in de goudindustrie in Suriname. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen omtrent Indische maatschappijen.* Enz.

* * *

Ons volksbestaan. Februari 1908.

Dr. F. P. H. Prick van Wely zet in dit nummer zijn van groote belezenheid getuigend artikel *Indië als litterair wingewest* voort. Wij meenen dat de schr. zich echter verspreekt, wanneer hij beweert, dat de Indische romanschrijfster Mina Kruseman, wier werken hij aanhaalt, is overleden; ze bevindt zich, als wij ons niet vergissen, thans te Parijs.

* * *

Het Nederlandsche Zeewezen. 1 April 1908.

De serie korte artikeltjes, getiteld: *Met Hr. Ms. „Hertog Hendrik" naar Celebes en de Molukken*, wordt in het April-nummer voortgezet. Thans heeft de schrijver het over Menado en de toevallig daar gehouden sportfeesten. Omtrent de wedstrijden merkt hij o. a. op: Twee dagen duurden ze, maar voornamelijk de laatste dag was wel de belangrijkste; het gold een z.g.n. „Minahassa race" tusschen Inlandsche jongens op ongezadelde paardjes. Een zeldzaam gezicht was het, die vurige paardjes met hunne in verschillende kleuren gedoschte rijders, zonder stijgbeugels — een enkele zelfs zonder teugels —, onder gejuich en geroep van de duizenden anders zoo flegmatieke Inlanders over het terrein te zien jagen. Na de Minahassa-rennen, waarvoor als eindprijs *f* 250 en een Nederlandsche vlag met het jaartal 1907 — zeer gewaardeerd en onder groot vertoon den winnenden kampong binnengedragen — was uitgeloofd, verdient nog vermelding de „nona nona wedstrijd". Vier Inlandsche schoonen betwisten elkaar den eersten prijs, bestaande uit een naaimachine. Twee zijn gekleed in een wit japonnetje, de anderen in sarong en kabaai, wat bij wind, nog al een lastig amazone-costuum moet zijn, volgens den schr. Een volgende maal zal hij iets mededeelen over Gorontalo.

* * *

Jaarverslag over 1906—07 van 's Rijks Ethnographisch Museum te Leiden.

Met genoegen namen wij kennis van dit kort geleden verschenen, door *Dr. J. D. E. Schmeltz*, directeur van genoemde instelling, samengesteld verslag, waarin vele wetenswaardigheden omtrent den Indischen Archipel zijn medegedeeld. Uit de verkregen aanwinsten blijkt tevens, dat Dr. Schmeltz er voortdurend naar streeft Indië in zijn museum de plaats toe te kennen, die het zoozeer verdient en waardoor hij zeer zeker niet weinig het zijne bijdraagt, de kennis onzer bezittingen onder 't Nederlandsche volk te vermeerderen. Ook de keurige platen, die aan het Verslag zijn toegevoegd, hebben alle betrekking op den Indischen Archipel.

* * *

Teysmannia. 1908. Afl. 2.

Teysmannia bevat ditmaal de navolgende stukken: *Uitkomsten van de in 1906 en 1907 verrichte aftappingsproeven met Hevea Brasiliensis in den cultuurtuin te Tjikeumeuh verkregen* (vervolg), door *Dr. W. R. Tromp de Haas. — Verslag van den botanist aan de afdeeling Koffie over 1906* (vervolg), door *Dr. P. J. S. Cramer. — Sisal-hennep, door P. — De bepalingen van het totaalalcaloïd gehalte der cocabladeren, door Dr. A. W. K. de Jong. — Aanteekeningen over maaginhouden van vogels*, door *Dr. J. C. Koningsberger. — Gegevens omtrent Mais (Zea Mais L)*, door *J. E. v. d. Stok. — Pandan-hoeden in Tangerang, door Pit.*

Omtrent dit laatste artikel teekenen wij aan, dat het een Verslag bevat van den administrateur van den Cultuurtuin, uitgebracht aan den Directeur van Landbouw in zake de vraag of ongunstige omstandigheden in de cultuur oorzaak konden zijn, dat de Pandanplanten in Tangerang minder vlechtmateriaal voor hoeden leverden dan vroeger het geval was. De verslaggever deelt o. m. mede, dat het vlechten van hoeden uit Pandan-bladeren in de afd. Tangerang pas sedert het begin van het jaar 1906 bestaat. Voor dien werden in sommige streken der afdeeling ook wel hoeden gemaakt, doch uitsluitend van bamboe. Zijne conclusie luidt, dat een achteruitgang van de Pandan-cultuur nergens te bespeuren was, wel waren de planten hier en daar op echt Inlandsche wijze verwaarloosd. Bemoedigend is dan ook het slot van den verslaggever:

„Dat de totale hoedenproductie toch nog zeer beduidend is, en veel geld onder de Inlanders brengt, kan opgemaakt worden uit de mededeeling, mij gedaan door den beheerder van één land, dat daar alleen wekelijks ongeveer 30.000 hoeden verkocht worden, terwijl de eigenaar van een ander land de verkoop per pasardag op 5000 à 6000 stuks raamde. Rekent men de andere landen in dezelfde afdeeling, waarop eveneens hoeden gemaakt worden, er bij, dan krijgt men voor de afd. Tangerang zeker een totale wekelijksche productie van ongeveer 60.000 hoeden — als minimum te beschouwen — met vraag naar meer. Waar al die hoeden verbruikt worden is haast onbegrijpelijk."

* * *

De Katholiek. Maandschrift.

Het feit, dat in dit jaar de R.-K. missie in Indië haar eeuwfeest viert, schijnt men niet onopgemerkt te willen laten voorbijgaan. In een onzer vorige overzichten maakten wij melding van een artikel over dit onderwerp door pastoor Kortenhorst in de Berichten van den Sint-Claverbond, thans bevat De Katholiek een dergelijk opstel van *Dr. A. H. L. Hensen*, tot titel voerende: *Het ontstaan van de Roomsch-Katholieke missie in Nederlandsch-Indië (4 April 1908).*

Maar bovendien is tegelijkertijd verschenen een prachtig geïllustreerd boek:

De Roomsch-Katholieke Missie in Nederlandsch Oost-Indië. 1808—1908. Eene historische schets door **Arn. J. H. van der Velden.** Nijmegen, L. C. G. Malmberg.

Uit het artikel van pastoor Kortenhorst deden we reeds aanhalingen, zoodat we nu meenen te moeten volstaan met de aandacht te vestigen op bovengenoemde bijdragen.

* * *

Ten slotte:

Het verslag der vergadering van 17 Maart 1908 van het Indisch Genootschap is dezer dagen verschenen, waarin door den heer *W. de Jongh Dzn.* behandeld wordt: *Nederlandsch-Indië als tinproducent ten opzichte van de wereldmarkt.*

Verder vonden we nog in een tweetal Duitsche tijdschriften bijdragen over Oost-Indië, n.l. in de **Deutsche Geographische Blätter. 1908, No. 1** een artikel van *Max Roloff: Die Menangkabau-Malaien auf Sumatra.* Onder de geraadpleegde bronnen noemt de schrijver degelijke werken, o. a. Verkerk Pistorius: Studiën over de Inlandsche huishouding in de Padangsche Bovenlanden, benevens Van Hasselt's Midden-Sumatra. En in het

Zeitschrift für Ethnologie. 1908, No. 2.

Über zwei nicht malayische Stämme von Ost-Sumatra (mit 3 Abbildungen), von M. Moszkowski. De schr. behandelt de Orang Akett, een uitstervend ras, waarvan er nu nog ongeveer 300 in leven zijn en de Orang Sakei, ongeveer ten getale van 3000 menschen.

Boekbespreking.

In dank ontvingen wij van de schrijfster, *Mevr. E. Overduyn—Heyligers* een exemplaar van haar jongste Indische roman in twee deelen:

„Om zijn Eer"

ter bespreking.

Wij hebben het zeer vlot en onderhoudend geschreven boek, dat door de firma L. J. Veen te Amsterdam in netten druk werd uitgegeven, met genoegen doorgelezen en bevelen dit daarom ook anderen gaarne aan.

„Tropisch Nederland" wordt er niet zoo zwart in afgeschilderd als doorgaans in z.g. Indische romans het geval is. Wel is de schets van den hoofdpersoon, die zich in de Indische samenleving vereenzaamd en misplaatst gevoelt en ten slotte een eind aan zijn leven maakt, niet opwekkend, maar daartegenover staat de soms zeer pakkende beschrijving van het vele goede in diezelfde, en vooral ook de Inlandsche maatschappij en het bijzondere natuurschoon.

Om de lezers van dit laatste 'n proefje te geven, zullen wij hier overnemen de schildering — aan 't einde van het eerste deel — van het genot, dat twee vrienden smaakten onder een nachtwandeling bij maneschijn:

„Op het punt, waar ze juist tusschen de bergen door de lichtglanzing van den einder zagen, bleven ze staan.

Even geheven boven den horizont lag 'n roodgloeiende sikkel, badend in meer van goudglanzige wolken, die zacht vergleden in zilvergrijs. Al spoedig kwam hooger de rosgouden bal tot een roode vuurschijf, die daar rustte op de aarde.

Vlammende vachten wolkten naar alle zijden en 'n tooverlicht beglinsterde blank de rijstvelden. Groot en gloeiend van roodgoud, als de ochtendzon stond daar de maan, in glorieuse pracht, die eenige oogenblikken voortduurde.

Dan langzamerhand verbleekte de rosgloed en steeg al hooger het heerlijk visioen; lijnde weer de donkere streep over de aarde en was het, of onzichtbare handen de goudvrucht hieven omhoog, waar kleiner en kleiner zij oprees uit den kleurenjubel om haar baan voort te zetten.

Zacht mat licht van zeldzame klaarheid overstroomde de velden, spiegelde in de even rimpelende gietsels van bleekgroen gras, waarin het licht kringetjes en kronkelingetjes tooverde, die op gouden schubben geleken, 't bij maanlicht fosforiseerend lijf van 'n visch. Kwijnend schijnsel omvloeide nu de bergen, die vaag kontoerden in verheerlijking van volle maan.

— Goddelijk mooi. Ik zou hier willen neerzitten om stil na te gaan het lichtspel in de bergen, te beluisteren den nacht; het is soms of ik klagende kinderstemmen hoor weenen, natuurlijk verbeelding, misschien het geroep van 'n wouddier daar op de bergen.

— Je moet toch voorzichtig zijn met buiten te zitten, ried Brandes. In het bewoonde gedeelte is 't niks, daar is het veilig, maar hier moet je oppassen.

Van der Wedden knikte.

— Jammer, dat er altijd iets is, dat je weerhoudt in je bewondering. Altijd staat vrouw bedreiging met geheven zwaard er naast.

— Kom, pessimist, zoo erg is 't nou niet; jij als medicus moet er toch 't allerminst door getroffen worden; je waarschuwt mij bij alles wat ik doe, alsof er mijn leven van afhangt. Maar nu moet ik nog even de poetrie zoeken, die wil ik je laten zien, en dan met versnelden pas naar huis. Let eens op of je tusschen de struiken of langs den weg in het gras 'n witte bloem ziet bloeien.

Zoekend liepen ze voort.

— 't Zal wel 'n vergeefs zoeken zijn, bij nacht bloeien de bloemen niet.

— Dat denk je maar; in Indië wel; verschillende zelfs; herinner je maar eens de kemoening, de koffie en zooveel andere. De poetrie is een witte winde, die soms wel in tuinen te voorschijn komt en je bij maanlicht verrast met 'n prachtige witte kelk. Als je haar den volgenden morgen nog eens wilt bekijken heeft ze de blaadjes verschrompeld saamgevouwen en hangt zij slap langs den stengel. De legende zegt zoo iets van 'n ongelukkige Inlandsche prinses, die door haar minnaar in den steek gelaten, zich uit wanhoop 't leven benam. Op de plaats waar haar bloed vloeide kwam 'n zeldzame witte bloem, die enkel bij maanlicht haar kelk laat zien. Diep in 't hart van die witte bloem is 'n rood vlekje, 'n bloeddruppel. Ik heb 't van 'n Inlander, die het me vertelde, toen ik er des avonds een in mijn tuin vond en hem naar den naam van die bloem vroeg. Hoog ernstig deed hij mij het verhaal, dat me aangreep. Die zuivere kelk in bloei is nauwelijks aan 'n bijna bladerloozen fijnen stengel verbonden, waarmee zij zich hecht aan 'n grasprietje. Later vindt je niets meer dan 't plantje. O, 'n wondere stemming heb ik telkens opnieuw als ik die poetrie hier in volle glorie met die bloeddroppel in 't hart zie bloeien; één avond maar. Het is 'n legende, nou ja; maar toch grijpt 't je aan. Ik zou je alles willen toonen van ons heerlijk Indië, je inwijden in de mysteriën van zijn Boedhisme; maar... je stelt er misschien geen belang in. Nog pas kort durven wij Hollanders er voor uit komen, dat we waarde hechten aan openbaringen uit dit wonderland. Vroeger kenden we alleen spot. Bijna niemand dringt dieper door in geheimenissen van het land, dat ze alleen maar goed genoeg vinden om er een goed leventje te leiden en er later pensioen van te trekken.

— 't Is toch geen toespeling op mij, zei plots Van der Wedden, die door deze vraag Brandes' woordenvloed, de hem steeds beheerschende drift als hij zich opwond, stuitte.

— Neen, ik bedoel niet speciaal jou; ik weet, dat jij mettertijd zult veranderen. Jouw positie brengt bovendien mee, dat je overal je kost kunt verdienen en niet later in Holland een lekker leventje neemt van de hier verdiende dubbeltjes. Hij haalde diep adem. — Hier langs, dit is de kortste weg; en 't wordt tijd, dat we thuis komen. Het is zoo goddelijk buiten, dat je onwilleekeurig aan 't dolen blijft; ik kan me de voorliefde van den Inlander voor den nacht zoo goed indenken."

Zoo zijn er meer beschrijvingen in dit boek.

Wellicht hebben wij later gelegenheid als feuilleton nog andere gedeelten er uit over te nemen, die een goeden kijk geven op het Indische leven.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag.

De Javabode t/m 18 Maart;
De Sumatrapost t/m 18 Maart;
Het Nieuws van dag Dag v. Ned.-Indië t/m 18 Maart;
Het Bat. Nieuwsblad t/m 18 Maart;
Het Soer. Handelsblad t/m 17 Maart;
De Ind. Mercuur No. 15;
Het Ned.-Ind. Effectenblaadje No. 21 en 22.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 13 Maart 1908.

Dit nummer bevat o. m. het nieuwe Reglement op de openbare verkoopingen in Ned.-Indië, en de Bepalingen voor de met ingang van 1 April 1908 ingevoerde opiumregie in de res. Zuider- en Oosterafd. van Borneo en Bali en Lombok (met uitzondering van de afd. Lombok).

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den landmeter bij het kadaster W. C. Mul.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de klerken bij den post- en telegraafdienst H. Wessels en Ch. P. Pelupessy en de leeraar bij de Koningin Wilhelm.-school E. Levi.

Benoemd: tot ingenieur bij het Dep. B. O. W., J. P. Textor; tot predikant te Bondowoso E. T. K. Steller, thans te Soemenep; tot teekenaar bij de S.S. op Java J. J. Manz; tot Inlandsch off. van Just. bij den landraad te Koepang, Lakarija galar Soetan Anim Alam; tot onderwijzer 3e kl. te Batavia R. A. Straub; tot hulponderwijzeres te Soerabaja mej. M. C. Slothouwer en mej. J. de Quant.

Overgeplaatst: van Bangkalan naar Bonthain de Inl. arts Mas Soemowidigdo.

Benoemd: tot verificateur bij de in- en uitvoerrechten te Pontianak P. L. H. van Ham; als agent van de Wees- en boedelkamer te Batavia, te Serang, M. Spits.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst een jaar verlof naar Europa aan den stationschef bij den stoomtramweg in Atjeh G. Wiersma en aan den 1en luit.-kwartierm. H. F. Polack; wegens ziekte 2 jaar aan den kapitein van den gen. staf W. B. Oort; wegens langdurigen dienst één jaar aan den kapitein der inf. J. H. G. Wichers.

* * *

Uit de Javasche Courant van 17 Maart 1908.

In dit nummer is opgenomen de ordonnantie, wijzigende de vastgestelde bepalingen op het lossen en laden van petroleum en andere licht ontvlambare oliën op reeden en havens van Nederlandsch-Indië (zoogenaamde Petroleum-ordonnantie).

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte een jaar verlof naar Europa, aan den archivaris ter Alg. Secr., A. L. Th. Welter; wegens langdurigen dienst aan den magazijnmeester bij de S.S. op Java J. Baidemann; den opzichter S.S. op Java C. J. Tirion en aan den ingenieur B. O. W., F. A. Varkevisser.

Ontslagen: eervol op verzoek, de stationschef bij de S.S. op Java J. F. F. Quentin; de onderwijzer 1e kl. Mas Moeharam; de ass.-resident der Palembangsche Bovenlanden H. E. Muller; de 1e commies bij de Alg. Rekenkamer C. E. Glasmacher; de onderwijzeres mej. G. W. Hissink en de gewezen koffie-inkooppakhuismeester Mas Sastrokoesoemo.

Belast: met de waarneming der betrekking van Landbouw-adviseur bij het D. v. L., W. A. Zegers Eyser.

Gesteld: ter beschikking van den hoofdinspecteur, chef S.S. op Java, de 2e luitenant der inf. J. A. Mac Leod Manuel; van den resident van Amboina de hulpprediker J. H. W. van der Miesen.

Benoemd: tot lid van de Wees- en Boedelkamer te Semarang C. A. Schoggers; tot 2en commies W. J. Havenga; tot 1en commies bij de Weeskamer te Batavia J. Ch. Voll; tot adj.-secretaris bij de idem te Soerabaja F. H. Vodegel; tot adj-boekhouder bij de Weeskamer te Batavia F. W. Altheer; tot boekhouder bij de Wees- en Boedelkamer te Batavia A. J. J. van Riemsdijk.

Belast: met de waarneming der betrekking van Inlandsch off. van Just. bij den landraad te Cheribon Raden Reksodipoetro; te Koeningan Mas Achmad Raksasoewita.

Benoemd: tot luitenant der Chineezen te Tandjoeng Tiram, Tjong Kim Fam; te Menado, Tan Tjin Bie.

Benoemd: tot onderwijzer bij den normaalcursus te Batavia P. L. van Ameron; tot hulponderwijzeres te Soerabaja mej. J. E. Dulon Barre.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte een jaar verlof naar Europa aan den majoor der inf. R. A. Cornelissen; wegens langdurigen dienst een jaar aan den kapt. der art. W. A. Blits en aan den commies exploit. stoomtramweg op Atjeh I. A. van Melle.

Overgeplaatst: naar Tjimahi de luit.-kolonel C. Smith; naar Atjeh en Onderh. de majoor C. G. A. L. ter Haar; naar het 16e bat. de majoor B. M. Goslings; naar Semarang de off. van gezondheid, Dr. U. W. E. Thur.

Geplaatst: te Batavia, als gewestelijk intendant, de luit.-kolonel A. E. G. C. G. van Eelders.

Gedetacheerd: bij het hoofdbureau van den generalen staf de 1e luit. der art. W. Muurling, thans op Celebes.

Overgeplaatst: naar het 12e bat. de 1e luit. der inf. A. C. Groeneveld; naar Timor de 1e luit. R. A. Kunst en de 2e luit. J. P. de Borst; naar Bantam de 1e luit. D. H. Hardenberg; naar Batavia de kapt. G. van Ginkel; naar Wattan-Soppeng de 1e luit. G. Minderman.

Geplaatst: te Magelang de 2e luit.-kwartierm. W. H. Luymes, uit Nederland terugverwacht; te Batavia de off. v. gez. P. Rikkers en J. G. Meurs.

Overgeplaatst: naar Amboina de off. v. gezondh. C. H. Hille, naar Padang de off. v. gezondh. C. Bakker; naar Salatiga de mil. paardenarts J. L. v. Eck; naar Palembang de 1e luit. der inf. G. P. Groenhof.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het s.s. Prins Maurits; gezagvoerder P. Koningstein; van West-Indië naar Amsterdam.

*S. Zeldenrust; *P. Allain en echtg.; F. Smitz; L. J. Zeppenfeldt; W. Matzen, echtg. 2 k. en gouvernante; B. Immink; O. Stande; J. Loth; W. M. van Alst en echtg.; J. Borger, echtg. en 2 k.; H. H. van Duiven, echtg. en 3 k.; A. Kal.

* gemerkt ontscheept te Havre.

No. 17. Donderdag 23 April 1908 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éêns schenken van f 100 —, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Afdeeling Zutfen e. o.

Verslag over het jaar 1907.

Het ledental was sterk achteruitgaande en bedroeg op 31 Dec. 1907 nog maar 48 leden.

Misschien dat, wanneer te eeniger tijd, naar het oordeel der leden, meer van het nut der vereeniging mocht blijken, toename zou mogen verwacht worden.

De rekening over het jaar 1907 sloot zoo in ontvangsten als in uitgaven met een bedrag van ƒ197.06½ en leverde 'n batig saldo van ƒ99.61½.

Den 26 Februari 1907 werd een voordracht gehouden door den zendeling-leeraar, den heer Alb. C. Kruyt, die, niettegenstaande aan de donateurs en leden der Afdeeling, met hunne huisgenooten, zoo ook aan het onderwijzend personeel van alle lagere scholen in de gemeente vrijen toegang werd verleend, slechts zeer matig bezocht was.

Pogingen, aangewend om voor het najaar een spreker te krijgen, van wien men mocht verwachten, dat hij een volle zaal zou trekken, mochten niet gelukken.

In het bestuur werd herkozen het periodiek aftredende lid, de heer C. G. Lagerwey.

Op de jaarlijksche algemeene vergadering der vereeniging, werd de afdeeling vertegenwoordigd door den heer A. Walland.

De Secretaris der afd. Zutphen e. o.:
(w.g.) A. WALLAND.

Rekening over 1907.

ONTVANGSTEN.	
Saldo der rekening over 1906	ƒ 66.90½
Contributiën van donateurs en leden	ƒ127.50
Gekweekte rente van kasgeld	ƒ 2.66
	ƒ197.06½

UITGAVEN.	
Bijdrage aan het Hoofdbestuur	ƒ 31.50
Honorarium en reiskosten aan den heer Kruyt	ƒ 33.00
Reiskosten van den afgevaardigde ter Algemeene Vergadering	ƒ 6.00
Zaalhuur	ƒ 4.50
Bodenloon	ƒ 15.00
Advertentiekosten	ƒ 5.70
Porti e. d. g.	ƒ 1.75
Saldo in kas	ƒ 99.61½
	ƒ197.06½

Aldus goedgekeurd in de Afdeelingsvergadering van 10 April 1908.

De secretaris:
(w.g.) A. WALLAND.

Gewettigd optimisme.

(Aangeboden).

Parijs, April 1908.

„Aujourd' hui, la politique coloniale est devenue pour tous les peuples une nécessité". Deze woorden zouden kunnen dienen als motto boven 't program van de onlangs opgerichte *Ligue Coloniale Française*, waarvan het doel is, een band te scheppen, nauw en blijvend, tusschen alle kolonialen in het land en de overzeesche bezittingen, en zoo van hen te maken een soort van groote familie, welker leden elkander over en weer bijstand en hulp, ook voorlichting, verleenen.

De oprichters van dezen Bond wenschen zoo voor Frankrijk tot stand te brengen, wat in andere groote en kleine, oude en jonge koloniale rijken, door daar bestaande genootschappen reeds langer of korter tijd wordt gedaan; zij wenschen vóór alles te waken voor het behoud en te werken aan de ontwikkeling van het gemeenschappelijk, overzeesch bezit. niet alleen door ekonomische en politieke middelen, maar ook door in het Vaderland meer kennis over de koloniën te verspreiden, en die verre streken met hare uiteenloopende bevolkingen meer en meer te doen waardeeren.

Die oprichters, aan welks hoofd staat de heer Eugène Etienne, afgevaardigde voor Oran (Algerië), onder voorzitter der Kamer, zijn onmiddellijk in hun streven gevolgd door tal van belanghebbenden en belangstellenden in de „koloniale zaak", zij hebben een sympatische strooming weten te wekken, die, voor het oogenblik misschien nog meer platonisch dan effektief, geroepen is, alle koloniaal initiatief in zich op te nemen, tot heil van het land zelf en van het groote Frankrijk."

De *Ligue Coloniale Française* bestaat nog te kort, om over de krachtdadigheid van haren arbeid te oordeelen, om een voorspelling over hare toekomst te veroorloven. Zij is begonnen met een uitwendig waargenomen schok van geestdrift; maar zij heeft dadelijk de waarheid verkondigd dat voor het koloniale Frankrijk veel te leeren is van andere landen, die in verloop van eeuwen een koloniale ervaring hebben opgedaan, die een hechte basis vormt voor een wijs en mild bestuur van veraf en ver uiteenliggende bezittingen.

Het is zeker goed gezien, want de kennis en de waardeering der Fransche koloniën in Frankrijk, d. w. z. door de groote massa van het Fransche volk, zijn geringer dan men verwachten zou van een land, welks overgroote meerderheid zijner bewoners slechts belangstelling koestert voor hetgeen Fransch is, dus ook, eenigszins ten minste, voor de Fransche koloniën.

Onder de zooeven aangeduide landen neemt Nederland een eerste plaats in. Het mag ons met gerechtvaardigde voldoening vervullen, dat dit zoo is, maar het behoeft ons niet te verwonderen wanneer wij gelooven aan de scherpzinnigheid van de leiders der *Ligue Coloniale Française*. en...... laten wij hieraan nu voorloopig maar gelooven. Wij kunnen dit met te meer recht doen, omdat het bestuur van den bond tot een zijner eerste openbare daden een bijeenkomst van belangstellenden koos, waarop een Nederlander die alle recht van spreken heeft 'n overzicht van het Nederlandsche Koloniale Regeerstelsel is komen geven.

Wie zou — op dit oogenblik — beter kunnen aangewezen worden dan de heer D. Fock, die zeker nog omkijkt wanneer hij achter zich „excellentie" hoort roepen, om aan Fransche toehoorders een beeld te geven van de weldaden van ons hedendaagsch literaal koloniaal beheer?

De heer Fock heeft zich van die moeilijke, maar dankb. taak goed gekweten. Moeilijk was die taak, omdat er buitengewone talenten voor noodig zijn in een rede, die onafgebroken anderhalf uur duurt, een geleidelijk en helder inzicht te geven van het mekanisme van een koloniaal stelsel, dat zich ontwikkeld heeft uit een beheer van drie eeuwen als de dag uit den nacht; dankbaar was zij, omdat de spreker het zijn gehoor bijzonder gemakkelijk maakte door den elegant Franschen vorm van zijn zakelijke

rede, die van het begin tot het einde de belangstelling gaande hield. En zeker mag het een waardige vervulling van die taak genoemd worden, dat de heer Fock op de meest natuurlijke wijze zich er op toelegde een gunstig denkbeeld te geven „van de politiek door het Nederlandsche gouvernement in zijne koloniën van insulinde gevolgd."

Iets anders ware moeilijk te verwachten geweest van een specialist, die nog zoo kort geleden zelf de bezieler dier politiek was; onmogelijk van een vaderlandslievend staatsman, die in den vreemde komt vertellen hoe het er bij hem thuis uitziet.

Zal ik dat nu — nu nog — den eminenten orateur navertellen? Het komt mij zoo voor, dat dit een nutteloos werk moet zijn, want ik meen het er voor te mogen houden dat de lezers van dit *Kol. Weekbl.* nog beter weten wat er in Insulinde gebeurt en niet gebeurt, dan ik, na den heer Fock aandachtig te hebben aangehoord — zijn rede was immers voor Fransche coloniaux bestemd — en de inhoud ervan werd bovendien reeds ter kennis van belangstellenden in het vaderland gedragen nog voor zij hier was uitgesproken.

Een dorre opsomming van de onderwerpen die de oud-minister in vloeiende improvisatie achtereenvolgens behandelde, zou een zwak beeld van zijn rede geven, iets wat op 'n rammelend skelet moet gelijken: openbare beraadslaging van de begrooting door de koloniën, bijzonderheden over Suriname en Curaçao, het regeerstelsel in den Oost; de opleiding van Indische ambtenaren, het onderwijs voor inlanders, de bevolking van Java, kulturen, emigratie...... O. ik beklaag mij niet dit alles en veel meer nog te hebben hooren verklaren, eenvoudig en helder, gehuld in een atmosfeer van optimisme, dat hier zoo geheel op z'n plaats, zoo volkomen gewettigd was.

Ik heb mij er over verheugd, en met mij zeker de luttel aanwezige landgenooten — armelijk resultaat van de uitnoodigingen die aan de honderd en zooveel leden der Nederlandsche Vereeniging met hunne dames waren gezonden — dat de heer Fock zoo breedvoerig de werking en het doel der coöperatieve credietbanken voor inlanders heeft uitgelegd, dat hij den humanen geest der moderne koloniale politiek heeft doen uitkomen; en ik heb in stilte gejubeld en hem hartelijk toegejuicht, toen hij aan het slot van zijn rede met verhooging van stem — het was alsof zijn hart daar meesprak — getuigde van „de zedelijke schuld van het moederland tegenover zijne koloniën", die bestaat in het zoeken naar het meeste nut en het meeste voordeel voor de inboorlingen er van.

Ware het alleen daarom, dan komt den heer Fock hulde toe voor het glorieuze licht dat hij op de Nederlandsche koloniale politiek doet schijnen, en waardoor hij ons land voorstelt als een nobele uitzondering op alle andere koloniseerende landen.

S. R.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Een jammerklacht over den toestand op Atjeh in de *Standaard*. — De heer Twiss, oud assistent-resident, in polemiek met de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* over de vraag „of wij den toestand op Sumatra's Westkust wel beheerschen." — Geruststellende verklaringen te dien opzichte afgelegd door de Indische pers-telegrammen-commentatoren. — Uit den jongsten Atjeh-brief der *Nieuwe Courant*.

In afwachting van het Atjeh-rapport verschijnen af en toe beschouwingen in de pers over den toestand op Atjeh, die over het algemeen in pessimistischen geest gesteld zijn. Zoo troffen wij nu weder een woord over Atjeh in de *Standaard* aan. Onder het opschrift „Atjeh" lezen wij daar:

„Atjeh blijft zorg baren.

Het is nu reeds een bloedig drama in vier afwisselende bedrijven, dat in Atjeh is opgevoerd, en nog altoos blijft het gewenschte slotbedrijf uit. We waanden in 1904, dat met Van Heutsz de pacificatie er was. Maar nauwelijks is Van Heutsz naar Buitenzorg vertrokken, of het oude leven begint weer.

Eerst op zeer kleine schaal. Maar allengs in breeder afmeting. En wat nu laatstelijk gemeld wordt, herinnert aan de meest gevaarlijke periode, die we vóór Van Heutsz' optreden beleefd hebben.

De geest van het volk blijkt nagenoeg geheel gebleven te zijn, zooals hij zich bij ons eerste optreden kennen liet. En waar een tijdlang alleen de „benden" uit de bergachtige streken aanvielen, komt nu het verzet weer op onder de gewone bevolking.

Men merkt het telkens weer, dat we in Atjeh te doen hebben met een volk van een zeer typisch verleden, dat zich historisch voelt, en nog volstrekt niet overtuigd is, dat de Compagnie gewonnen spel heeft; en nu reeds staat het vast, dat men in Atjeh bij de eerste ernstige moeilijkheid, die onze militaire macht bindt, een nieuwe poging zou doen om zich vrij te vechten.

De Atjehers zijn taai en dapper. Ze geven het niet op. En nu eerst ziet men, hoe onberaden het in 1873 geweest is, dezen ouden Atjehschen Staat, dien Engeland ons in handen speelde, zoo driestweg tot „unconditional surrender" te willen noodzaken.

Nu reeds meer dan dertig jaren keert de feitelijke oorlogstoestand keer op keer terug, en het zal voor minister Idenburg, bij zijn weeroptreden, geen geringe moeielijkheid opleveren, om den juisten weg te bepalen, dien we voor het eindelijk welslagen van ons ondoordacht ondernemen hebben in te slaan.

Maar geld zal Atjeh in elk geval weer gaan kosten."

Daar dèze opmerkingen van „mijnheer zelf", nl. van Dr. Kuyper zijn, beteekenen zij allicht zooveel als een „gentle hint" van den nieuwen minister v. koloniën, om een extra Atjeh-crediet aan te vragen.

* * *

Over de ernstige gebeurtenissen op Sumatra's Westkust, waarvan de telegraaf ons dezer dagen berichtte en welke in de bladen onder het sussend opschrift „gisting in Indië" verschenen, wordt druk geschreven. Bij elk telegram worden hooge relazen opgehangen en steevast luidt de slotsom, dat wij den toestand „beheerschen". De telegrammen commentatoren zijn het er allen over eens, dat 't gebeurde weinig beteekenis heeft. Het zou dan ook zeer bedenkelijk worden, indien wij niet alleen op Atjeh, maar ook op Sumatra's Westkust de toestand niet meer „beheerschten", om van Bali en Celebes maar niet te spreken, waar het in den laatsten tijd ook leelijk begint te spoken.

Niet iedereen denkt er echter over als de telegrammen-commentatoren. Zoo bv. de heer Twiss uit Apeldoorn, die in de *N. Rott. Crt.* naar aanleiding van het telegram betreffende het vermoorden van den Toeankoe van de laras Abai door de bevolking bij Padang, aan de redactie o. m. schrijft:

„En met welk recht wordt geconcludeerd, dat wij den toestand volkomen beheerschen? Immers blijkt uit het bewuste telegram alleen, dat de dader en zijn medeplichtigen zijn gevat, maar of bij die opvatting al of niet verzet is gepleegd, hiervan wordt in het bericht niet gerept.

Met u noem ik het bedoelde bericht treurig, doch nog veel treuriger noem ik de omstandigheid — berichten in de Indische bladen voorkomende geven mij daartoe aanleiding — dat het bestuur ter Sumatra's Westkust den treurigen moed heeft gehad, hetzij dan onder pressie van boven, aldaar belastingen in te voeren zonder voldoende voorbereiding.

De Indische mail, die ik zoo even onder 't schrijven ontving, bevestigt mijn vermoeden; zoo schrijft bv. de redactie van de Sumatrabode in haar nummer van 25 Maart jl. o.a. het volgende:

„Geheel zonder bajonetten schijnt de invoering der belasting dus toch niet te zullen gaan, hoewel de minister van koloniën in de Tweede Kamer voor de volksvertegenwoordiging heeft verklaard, dat zulks niet zou geschieden. De tijd der voorbereiding met de bevolking is dan ook veel te krap toegemeten, wanneer men weet, dat Vrijdag 21 Februari jl. alhier de bij Staatsblad no. 93 afgekondigde ordonnantie werd ontvangen, zoodat overal dadelijk met den aanslag moest worden begonnen, wilde men tijdig daarmede gereed komen. Van besprekingen en uitleg geven kon natuurlijk niet veel komen."

Hierop antwoordt de redactie der *N. R. Crt.*

„Een vraag in het ingezonden stuk beantwoorden wij gaarne. Het is die, waarin de inzender vraagt, met welk recht wordt geconcludeerd, dat wij den toestand volkomen beheerschen? Hij geeft het antwoord gedeeltelijk al zelf. Als onder dergelijke omstandigheden haast onmiddellijk de hand kan gelegd worden op den dader en een groot aantal medeplichtigen, dan noemen wij dat den toestand beheerschen. Ware daarbij verzet van beteekenis ondervonden, onze correspondent, iemand die zijn sporen in de journalistiek verdiend heeft, zou niet verzuimd hebben dit te melden. Een dergelijk verzet zou niet zonder bloedvergieten onderdrukt zijn. Het is toch al heel vreemd, uit het zwijgen van een particulier telegram over iets te concludeeren, dat dit wel geschied is.

Over het al of niet voldoende voorbereiden van de invoering der directe belastingen ter Sumatra's Westkust spreken wij hier niet, dat ligt buiten het kader van deze rubriek. Alleen zij er op gewezen, dat de grootste voorstanders van die invoering van oordeel waren, dat de noodige bajonetten daarbij ter beschikking zouden moeten staan. Dien wenk heeft de regeering ter harte genomen en daaraan danken wij, dat wij steeds het verzet binnen bepaalde grenzen kunnen houden."

Erg overtuigend schijnt ons deze wederlegging niet toe. Vooral waar het gezag ingeroepen wordt van den correspondent, „die zijn sporen in de journalistiek verdiend heeft" — deze is toch niet dezelfde journalist, die bij het jongste perskabaal zoo'n treurig figuur maakte? — is de redeneering al heel zwak. Immers deze heer weet niet uit eigen aanschouwing of het verzet van beteekenis is geweest of niet. Wat hij over de gisting uit Batavia naar Nederland telegrafeerde, kreeg hij weder van zijn correspondent te Padang getelegrafeerd. Ergo zegt het argument, hier tegen den heer Twiss aangevoerd, niets, en kan deze heer zeer wel het aan het rechte eind hebben.

Waar het commentariseeren van Indische perstelegrammen blijkbaar zoo dikwijls neerkomt op redeneeren in de ruimte, zou daarin misschien niet eens aanleiding kunnen gevonden worden om in dien toestand verandering te brengen. Thans krijgen drie, vier bladen *over hetzelfde feit* drie, vier kreupele telegrammen. Wordt daar maar eens uit wijs?!

* * *

De Atjeh-brieven der *Nieuwe Courant* blijven steeds interessante lectuur. Zij zijn als het ware de Memorie van Toelichting op het officiëele Atjeh-rapport, dat wegens den drogen inhoud door haast niemand gelezen wordt. Zoo lezen wij in den jongsten Atjeh-brief o. m.:

„Dat er 't avond of morgen in de onmiddellijke nabijheid van Telok-Semawé wat zou voorvallen, was te verwachten. En dat het thans zoo goed is afgeloopen — onze verliezen bepaalden zich tot zes gewonden, terwijl nog een bediende en een dwangarbeider ook verwondingen opliepen — is meer als geluk dan als resultaat van wijsheid te achten.

Immers de bevolking in de Paseistreek, bijzonder in Kerti, staat sinds eenigen tijd voor niets meer — al mag dan worden erkend, dat onder haar een kleine minderheid is, die wel beter wil. Deze moet zich echter zeer stil houden, anders loopt ze gevaar lijf en goed te verliezen. Dat ondervonden nog in Januari de peutoeha van Oeëuë-Djangka, die met een geweer geëxecuteerd werd; en twee dagen later de lieden van Nibông in Pasangan, wier huizen werden afgebrand; alles „om onbekende redenen" — zegt de strikt eerlijke verslaggever, van wien menschelijkerwijze niet te vergen is, dat hij zichzelf tegenspreekt na het meermalen herhaalde „als de bevolking wil, kan ze zich de kwaadwilligen van het lijf houden".

Thans zijn echter toch twee mobiele colonnes onder leiding van overste Van Heerdt naar de Paseistreek, bijzonder naar het Kertische, vertrokken, om de weinigen, die anders willen, te steunen tegen de overgroote meerderheid djahats. Want het vasthouden aan met de feiten strijdige stellingen is een der voorname oorzaken van den tegenwoordigen, — wij overdrijven niet als we zeggen: wanhopigen toestand in het Telok-Semawésche. Toch werden in den jongsten tijd twee onbegrijpelijke bestuursfouten gepleegd, die noodzakelijk moesten leiden tot de jongste schrikaanjagende uitspattingen.

De eerste der bedoelde fouten is — en dit is met onverholen spijt in het jongste politiek verslag erkend— het herstel in zijn ambt van den gehaten tji Bèntara ci devant toekoe Sjamsarèh als bestuurder van Kerti. Na zijn eerste aanstelling in 1900 heeft hij in het door de energie van zijn vrouwelijke voorganger tjoet Nja Asiah, vrij goed bevredigde hoeloebalangschap in een jaar of zes tijds den boel van lieverlede volmaakt in het honderd laten loopen. Tot verleden jaar gouverneur Van Daalen ingreep en Bèntara „in het belang van de orde en rust in zijn land, tijdelijk te Kota-Radja werd aangehouden". M. a. w. de politieke morspot werd van de Noordkust verbannen. In zijn plaats werd weer de oude tjoet Nja Asiah — die inmiddels de hadji had gedaan, waarnaar de godvruchtige vrouw zooveel jaren had verlangd, — als bestuurster van Kerti aangesteld. Zooals wij t. g. t. gelegenheid hadden op te merken, werd toen de toestand zienderoogen beter.

Tot — dank zij zekere persoonlijke verhoudingen, die wij nog geen vrijheid hebben te bespreken. — tijdens de „enquête" tji Bèntara weer met 't gezag bekleed en tjoet Nja Asiah daarvan werd ontheven. Sinds is in de geheele Paseistreek en in 't Edische de duivel los. Dit werd te Kota-Radja voorzien. Zoo dan ook bleek, dat Bèntara „inderdaad voor het oelèëbalangschap ongeschikt is en hij met onzen steun in zijn gebied orde en rust niet kan scheppen, dan" — aldus werd in het politiek verslag gedreigd, waarmee wij tevens een merkwaardig staal bezitten van de ambtelijke verhoudingen in onze Oost! — „dan zal een voorstel worden gedaan hem van zijn ambt te ontheffen."

Aan dat alleszins verstandige voornemen is thans gevolg gegeven. Maar het was te laat om daardoor orde en rust te herstellen. En zoo moesten wij vooral in den avond van 29 Februari ondervinden, dat zelfs het militaire kampement te Telok-Semawé geen voldoende respect meer inboezemt.

Hetgeen in dien avond voorviel hebben wij zeer bijzonder te wijten aan de tweede der hiervoren bedoelde bestuursfouten: de interneering van een der echtgenooten van toekoe Sabôn ten huize van radja Lho, wiens kampoeng vlak bij Telok-Semawé gelegen is.

Bedoelde echtgenoot was door een patrouille opgelicht en naar Telok-Semawé overgebracht, om zoodoende haar man, toekoe Sabôn, tot onderwerping aan het bestuur te dwingen. Hij toch had op

6 Mei 1907 den overval van het spoorwegbivak Ara-Koendo in het Edische geleid, daarmee als inwijdend den toestand in de laatste tien maanden, zooals niemand dien meer verwachtte. Het spreekt vanzelf dat het „overgeven" van zijn vrouw aan een ander hem niet zou temmen. Wie zal uitmaken hoeveel haat en wraaklust ons ruw ingrijpen in 't Atjehsche familie vooral huwelijksleven, heeft gekweekt. Nu Sabön heeft gedaan, wat ieder rechtschapen echtgenoot in zijn plaats zou doen, zijn vrouw weggehaald uit het huis van Lho, of haar tenminste heeft laten weghalen, — nu komt terstond de politieke achterdocht eraan te pas en wordt hardop „gefluisterd" of die radja 't niet met Sabön eens zou geweest zijn, want... de luitjes, die in dien avond zijn huis aanvielen, hebben zich bepaald tot het weghalen van des Sabön's vrouw.

Niemand weet of Lho onzen tegenstander ter wille was, maar eens aangenomen, dat hij de ontvoering der vrouw heeft begunstigd, dan hebben wij ons hierbij neer te leggen, als bij de vanzelfsprekendste zaak ter wereld. Wij hebbèn moraliter niet 't recht een Atjeher aan te stellen tot cipier over uit haar huis opgerichte Atjehsche vrouwen. Thans is er onnoemlijk veel onheil veroorzaakt door dergelijke maatregelen, die als oorlogsnoodzaak voor enkele malen te wettigen, althans te verschoonen, doch als bestuursmethoden niet te dulden zijn. Door schade en schande iets wijzer geworden, zal er voortaan niet meer aan het oplichten van vrouwen „om pressie uit te oefenen" gedaan worden.

En dwazer kon het al niet, dan juist radja Lho met de bewaking van Sabön's vrouw te belasten. Lho staat toch bij duizenden van zijn landslieden met een zwarte kool aangeteekend; men moet dus dubbel voorzichtig zijn hem niet te zeer voor het hoofd te stooten. Na zich toch op 14 Nov. 1903 — de mooie tijd voor het Telok-Semawé'sche, die weer zoo goed als vergeten raakt! — te hebben onderworpen, bleef hij sinds gehoorzaam zijn taak afdoen. Van zulke lieden moet echter niet het onmogelijke gevergd worden. Als werktuigen voor het militaire komen zij niet in aanmerking.

Juist wat betreft de Noord- en Oostkust konden wij in no. XXXVI dezer reeks in de N. Ct. van 4 Januari 1904 constateeren, hoe werd begrepen, dat men „een te eenzijdigen kijk op de dingen" kreeg, omdat het tot dusver hoofdzakelijk militairen waren, die Atjeh bestuurden of erover schreven. „Een van de grootste fouten, niet alleen door de regeering, maar ook door het in Atjeh belangstellende publiek, — door de persmannen vooral — gepleegd, is, dat men te veel aandacht concentreerde op den „oorlog".

Nu helaas de tijd weer lang voorbij is, waarin dit door gezaghebbende autoriteiten werd begrepen, worden de wrange vruchten van militaire eenzijdigheid opnieuw geplukt. Wordt men zich deze fout bewust door hetgeen thans voorvalt, misschien zullen wij dan achteraf nog mogen zeggen: „goed dat het ten laatste zoo liep, anders waren wij heelemaal ingedommeld"."

Uit de O.I. Mail.

Het *Bat. Nieuwsbl.* deelt mede, dat in het Februari-nummer van het te Londen verschijnende fraai geïllustreerde tijdschrift *The Wide World Magazine*, van de hand van Pauline Aganoor, een opstel voorkomt, geheeten **Sight and Scenes in Java.**

Het wordt verlucht door eenige zeer goed geslaagde, op Java welbekende kiekjes van den bekenden fotograaf Kurkdjian te Soerabaja, voorstellende een adellijke familie, een rampokpartij, een bruidstoet, enz., welke inderdaad veel bijdragen om het stuk aantrekkelijk te maken.

Hoog gewaardeerd moet worden dat de schrijfster zulk een groote liefde aan den dag legt voor de parel van ons koloniaal bezit en in warme bewoordingen vertelt van de schoonheden van Java.

Aan het slot, van het vlot geschreven artikel komt de schrijfster tot de conclusie, die wij reeds zoo dikwijls en herhaaldelijk met overtuiging hebben voorgestaan dat reizigers van en naar Japan en China, verstandig zouden doen, wanneer ze uit Singapore een tochtje naar Java zouden maken.

Paulina Aganoor wijst er op, dat de reis van Singapore naar Batavia met onze groote mailbooten of anders met de schepen van de Koninklijke Paketvaartmaatschappij zoo gemakkelijk is als men maar bedenken kan en voor den grooten stroom van wereldreizigers, die elk jaar de hoofdstad van de Straits Settlements passeert, de gelegenheid opent om voor betrekkelijk weinig geld een land te zien, dat in beschaving in geen enkel opzicht onderdoet voor andere Aziatische streken en onder de schoonste van de wereld mag gerekend worden.

Laat ons hopen, dat het streven van de schrijfster in *The Wide World Magazine*, het gewenschte resultaat zal hebben en laten wij er ditmaal al weer op wijzen, dat belanghebbenden op Java zich meer dan tot dusver zullen moeten gaan weren om den vloed van globetrotters te trekken. Het zijn nu nog steeds vreemdelingen die reclame voor ons maken; en wel konden wij onlangs berichten, dat de regeering zich eindelijk deze zaak aangetrokken heeft, maar verder hoort men er weer niets van. Waarlijk, er is niets noodig dan publiciteit, veel publiciteit, om Java tot een der meest gezochte oorden van de aarde te maken en te doen overstroomen door een vloed van rijke lediggangers, die hun tijd trachten te dooden met het verkrijgen van nieuwe indrukken. Laten wij toch ontwaken uit onze apathie, uit onze stille berusting en beproeven om het ons zoo geheel toekomende deel van den koek te krijgen.

Geen zaak kan met zooveel kans op succes worden aangepakt, geen goudmijn zal haar aandeelhouders zooveel schoone vruchten in den schoot werpen als een flink aangepakte vereeniging tot bevordering van het vreemdelingenverkeer in en door onzen archipel, voegt de redactie van bovengenoemd blad er aan toe.

* * *

Zeeroof in Straat Madoera.

Naar het *Soer. Hdbl.* mededeelt, is 'n prauw komende van Sampang, beladen met handelsgoederen van twee Chineezen, door zeeroovers aangevallen.

De Madoereesche bandieten namen de baba's alleen hun geld af: plm. *f* 1500; dat vonden zij genoeg. De handelsgoederen lieten zij ongemoeid.

„Dat is", zegt het *N. v. d. D.*, „wanneer wij ons niet vergissen, binnen weinige dagen het tweede voorval van dien aard, dat te Soerabaja plaats grijpt. Lakoniek, zonder eenige commentaar, deelen de plaatselijke bladen zulke faits divers mede; als behóórde het zoo, dat de reede van de eerste koopstad van Indië, door zeeroovers wordt onveilig gemaakt!

En diezelfde bladen bevatten wèl ellenlange particuliere correspondenties over Flores en Ceram en Timor.

Daar bestaat verband, zouden wij wel willen zeggen, daar bestaat een innig verband tusschen die vecht-expedities in allerlei uithoeken van den Archipel en de onveiligheid te Soerabaja.

Nederland kàn niet twee dingen tegelijk doen. We mogen ons niet gaan bemoeien met Nieuw-Guinea, terwijl wij blijkbaar nog niet kunnen zorgen dat vreedzame handelaars veilig op de reede van Soerabaja rondvaren. Wij hebben het recht niet, om oorlogsschepen te zenden naar Flores, naar Nias, naar de Sangi-eilanden, zoolang er zooveel nuttiger en noodiger werk voor de vloot te doen is, in de onmiddellijke nabijheid van onze hoofdvestiging Java."

* * *

Javaansche arbeidskrachten op het schiereiland Malakka.

Het gebrek aan Javaansche arbeidskrachten, houdt nog steeds de planters in de vereenigde Maleische staten, ernstig bezig. Een correspondent die zich Tiang Djawi teekent, schrijft een lang ingezonden stuk aan een orgaan in Kuala Lumpur, waarin hij o. a. duidelijk doet uitkomen, dat het niet aangaat om te verwachten, dat een koelie-werver 100 koelies zou verzamelen en hun voedsel en onderkomen zou verschaffen, totdat een planter van de Maleische staten zoude komen, om uit die verzamelde Javanen zijne keuze te doen.

De inzender heeft niet veel vertrouwen in zoogenaamde vertrouwde mandoers en raadt den planters sterk aan, rechtstreeks en persoonlijk te gaan naar de plaatsen, vanwaar hij de koelies wenscht te betrekken.

Tevens geeft hij den Europeanen den raad, zich direkt in verbinding te stellen met hunne Javaansche arbeiders, hun persoonlijk hun loon uit te betalen en geen tusschenpersonen van een andere nationaliteit te gebruiken. Hij eindigt zijn stuk met deze woorden:

„Laat de planters trachten, de taal der Javanen te leeren en de eigenaardige werking van het brein der koelies."

* * *

Een auto-wedstrijd

is tot nu toe nog niet gehouden in Nederlandsch-Indië. Naar men thans echter aan het blad meedeelt, is het plan geopperd om een auto-wedstrijd te organiseeren tusschen Semarang en Djokja, via Magelang. In den weg tusschen

de eindpunten zijn, zooals men weet, zeer sterke hellingen, zoodat de deelnemende automobielen goede klimmers moeten zijn.

* * *

De abattoir-quaestie.

De *Loc.* heeft eens informatie ingewonnen omtrent den huidigen stand der abattoir quaestie te Semarang, en heeft daarbij iets vernomen, dat, volgens het blad, niet strekt tot eer van de decentralisatie en van den Semarangschen Raad

Zooals men zich herinneren zal, werd door den gemeenteraad besloten, een prijsvraag uit te schrijven voor den bouw van een abattoir, nadat de directeur G. W. had gezegd, geen tijd genoeg te hebben en ook niet over voldoende gegevens te beschikken om een volledig plan op te maken.

Het eind van het lied is nu. dat de voorwaarden voor de uit te schrijven prijsvraag zijn opgesteld door den e. a. ingenieur alhier, den heer Bertel.

In deze eenvoudige zaak — want de stichting van een abattoir is heusch geen ingewikkelde quaestie — zijn alzoo de gemeenteraad, de technische commissie in dien raad en de directeur van gemeentewerken incompetent gebleken; en men is terecht gekomen bij een ambtenaar der centrale regeering.

Deze gang van zaken, kan den dunk over de gemeenteraden bij de gouvernements ambtenaren niet verhoogen.

De gemeenteraad moet trachten zooveel mogelijk alles zelf af te doen met zijne eigene commissies en zijn eigen directeur G. W. Dat men met zulk eene eenvoudige zaak den gouvernements ingenieur lastig heeft moeten vallen,strekt alles behalve tot eer van den Raad.

Intusschen meenen wij dezen afloop grootendeels te moeten toeschrijven aan den geringen lust dien de dir. G. W. reeds bij den aanvang toonde in het ontwerpen van de plannen voor het abattoir. Deze door de centrale regeering toegevoegde ambtenaar wist dat hij het als directeur G. W. van Semarang waarschijnlijk niet lang meer zou maken en spande zich voor het abattoir niet bijster in.

Maar als daarin grootendeels de oorzaak schuilt van de voor den Raad weinig eervolle wijze waarop het abattoir thans tot stand moet komen, dan ligt daarin een nieuw bewijs tegen de aanwijzing van directeuren van gemeentewerken door de centrale regeering.

De gouvernements-ambtenaren immers, kunnen altijd weer tot het gouvernementscorps terugkeeren, als zij vinden dat het baantje bij de gemeente hun wat meer werk geeft dan waaraan zij in gouvernementsdienst gewoon waren. Bij zulk een toestand kunnen moeilijk waarachtige ijver voor, en toewijding aan de gemeentebelangen worden verwacht.

De gemeente behoort haar eigen directeur G. W., los van het gouvernement te kunnen benoemen, zegt het blad.

* * *

Wijziging der administratieve indeeling.

Als een der gevolgen van de reis van den gouverneur-generaal naar Atjeh, zal, naar men aan de *Javabode* weet mede te deelen, het omvangrijke gebied der afdeeling onderhoorigheden van Atjeh, thans onderverdeeld in zeven onderafdeelingen, eerlang worden geplitst in drie afzonderlijke afdeelingen.

De Veeziekte in de Afdeeling Banjoewangi.

Den 10en dezer is, zegt het *Soer. Hbld.*, melding gemaakt van de veeziekte, die de afdeeling Banjoewangi verschrikkelijk teistert.

Volgens nadere berichten, verergert het kwaad eer dan het verbetert. Enkele cijfers zijn voldoende om dit aan te toonen. De geheele veestapel (sapies) in de genoemde afdeeling, wordt geschat op 6600 stuks; hiervan zijn gedurende de afgeloopen week per dag gemiddeld 64 aan de heerschende ziekte bezweken. Alleen in de plaats Banjoewangi stierven Zaterdag 33 stuks.

Gelijk wij vroeger hebben bericht, is de bestrijding der epidemie lang niet krachtig genoeg aangepakt.

Reeds in October van 1907 werd de ziekte waargenomen en toen zou zij gemakkelijk te bedwingen geweest zijn. Jammer genoeg, bracht de assistent-resident, de heer L. van Weelderen, de maand November van het vorige jaar met verlof door, en toen schijnt er geslabakt te zijn. De gevolgen zijn vreeselijk.

De directeur van den landbouw werd in Februari door den veearts Volkema te Pasoeroean, die ook eventjes met den veterinairen dienst in Bezoeki belast is, op de hoogte gebracht en hem verzocht een deskundige naar de geteisterde afdeeling te zenden. Aan dit verzoek is dezer dagen voldaan door het dirigeeren van den veearts J. H. Ch. Vermeer naar Banjoewangi. Dezen ontbreekt het minder aan goeden wil dan wel aan ervaring: hij is nog slechts kort in de tropen. De inspecteur van den veeartsenijkundigen dienst heeft bericht gezonden, dat hij in April eens zou komen kijken; 't is te hopen dat hij dan in de afdeeling nog levende sapies zal aantreffen.

De afdeeling is verdeeld in kringen, waarbinnen het vee zich mag bewegen doch die het niet verlaten mag. De toegangswegen naar de aangrenzenden afdeelingen zijn afgesloten, doch hiermede wordt slechts de uitbreiding der ziekte tegengegaan; rechtstreeks bestreden wordt zij niet. Het schijnt dat een praktische bestrijdingsmethode nog niet gevonden is.

Voor de bevolking en degenen die in Banjoewangi cultures en handel drijven, zijn het onge rief en tevens het geldelijke verlies aanzienlijk. Niet alleen dat de bewerking der bouwgronden onder de schaarschte van trekvee lijdt, maar ook het vervoer van producten is zoo goed als verlamd. Zoo liggen hoopen klappers weg te rotten: zij kunnen bij gebrek aan sapies niet per kar worden getransporteerd (het pikolen van goederen leent zich de welvarende bevolking niet). De rijstpelmolens, waarvan er in de afdeeling nog al eenige gevonden worden, worden in den steek gelaten; de padi kan niet worden aangevoerd. De suikerfabrikanten zitten met de handen in het haar, hoe hun gronden bewerkt te krijgen.

Het verdient aanteekening, dat de slachtoffers der veeziekten vooral Balineesche runderen zijn; de Madoereesche, alsmede de karbouwen, hebben er weinig last van. Vermoedelijk zijn de Balineesche sapies minder taai dan de Madoereesche, die ook beter verzorgd plegen te worden. In het gebrek aan trekvee zal misschien door den invoer van karbouwen eenigermate kunnen worden voorzien.

Het is dringend noodig, dat niets wordt nagelaten om den omvang der ramp te beperken en te voorkomen dat het geheele gewest er door wordt getroffen.

Het schijnt vast te staan, dat de in de afdeeling Banjoewangi heerschende veeziekte wordt overgebracht door een vlieg, evenals bijv. de malaria door de anopheles. In verband hiermee wordt aan het *Soer. Hdbl.* de vraag gesteld, op welke gronden het uitgevaardigd verbod op den invoer van vee kan worden verdedigd. Niet ten onrechte wordt opgemerkt, dat de ingevoerde runderen wel besmet kunnen worden, maar nimmer zelf besmetten; immers zij komen uit streken, waar de ziekte niet heerscht. Waar in de genoemde afdeeling een tekort aan vee ontstaan is, komt het gewenscht voor dat de aanvulling mogelijk wordt gemaakt.

* * *

De muntwisseling.

Nog eene week, en de muntwisseling dient afgeloopen te zijn. Hier op Medan kan men zeggen, dat de omwisseling tot stand is gekomen. Aan de Javasche Bank worden dagelijks nog maar hoogstens een paar honderd dollars aangeboden. Ook op de andere hoofdplaatsen is men flink opgeschoten. Alleen op de hoogvlakte is men nog niet gereed, maar er resten ook nog zeven volle dagen, alvorens het bezit van dollargeld strafbaar wordt.

* * *

Oud Porcelein.

Al eenige maanden, zoo meldt men aan het *Soer. Hdbl.*, ziet men in Bangkalan het ongewoon verschijnsel dat koopvrouwen niet alleen aan de deur komen met eieren, visch en allerlei vruchten, maar met oude borden en glaswerk. Porcelein; oud Hollandsch, Chineesch en Japansch. Heel vaak brengen ze werkelijk mooie en kostbare stukken; oude roemers, kristallen karaffen, ouderwetsche reukflaconnen op voetje en met een primitieve doorboorde schroefsluiting, van glas, enz. De mooiste voorwerpen zijn vaak van de ario's afkomstig, die, als ze waardevolle dingen bezitten en bemerken dat anderen daar prijs op stellen, ze zoo spoedig mogelijk trachten te verschacheren, om toch maar aan wat geld te komen.

Moeilijk blijft de koop altijd, omdat niet iedereen kenner is van die zoogenaamde barag koeno. Verscheidene menschen pralen dan ook met allerliefste keukenborden uit het jaar......1908, die nieuw nog geen dubbeltje kosten, maar bij de slimme koopvrouw licht een kwartje opbrengen.

In de kampongs en bij oude Chineesche huisjes, zijn echter werkelijk waardevolle dingen te

FEUILLETON.

Aan gene zijde van den Evenaar.

(Veertien dagen in een Nederlandsche Kolonie.)

Vertaald uit de Straits Times.

(Vervolg.)

Taalmoeilijkheden.

't Is niet gemakkelijk een geregeld gesprek met een Tenggerees te voeren, wanneer de kennis, die men van het Maleisch bezit, zich bepaalt tot een twintigtal woorden — en de getallen van 1 tot 10 — en de kennis van den inboorling van de Engelsche taal beperkt is, gelijk men al spoedig opmerkte, tot Yes en No. Ja, het is wonderbaarlijk, wat men al beproeft in de duisternis — de eenzaamheid was zoo machtig, dat men zich gedwongen voelde de onheilspellende stilte te breken.

Maar het gesprek staakte spoedig en zoo was men weer aan zijn eigen gedachten overgelaten. En toen de weg weer op een ravijn aanliep, kwamen de gedachten al sneller en sneller opzetten.

Het eerste wat ons opgevallen was, toen wij te paard stegen, was de heerlijke rozenlucht uit den tuin van het hotel. Daar nu niets meer uit den gids te halen was, niets kon worden gezien, niets gehoord, behalve zoo af en toe het blaffen van een hond in een onzichtbare hut, of het rinkelen van een bel aan den nek van een onrustigen bewoner van een onzichtbaren koeienstal, trachtte men ten minste iets door zijn reukorganen te weten te komen. In het eerst was de morgenlucht scherp; er was een aardlucht, die op rottend planten-materiaal wees, maar spoedig werd deze verdreven door een doordringende lucht, waarvan men zich verwonderd afvroeg van waar die kwam. Deze lucht bleef dien geheelen tocht tot wij den bergpas, 9000 voet hoog, hadden bereikt en bij onze terugkeer vernamen wij, dat die lucht kwam van de koolvelden der inboorlingen, die de markten van Oost Java van het product dier velden voorzien.

Bijna!

Terwijl wij het woud dieper binnendrongen, was het onmogelijk meer te onderscheiden dan de omtrekken van een wit baadje en den witten schouder van ons paardje. Hadden wij niet geweten, dat onze gids daar was, dan zouden wij ons verbaasd hebben hoe toch dat witte baadje zoo door het luchtruim kon zweven. Het paard had voor onze oogen geen hoofd, en de teugels die wij in de hand hielden, hadden we gerust kunnen laten schieten, voorzoover ze moesten dienen om het paard te besturen, want dit koos zijn weg, terwijl het witte baadje volgde.

Eens slechts raakten wij den weg kwijt. Terwijl wij in overpeinzingen verdiept waren, plantte het paardje plotseling alsof het een schot bekomen had, de voorbeenen op den grond en weigerde het den gids te volgen.

Wij waren verkeerd afgeslagen en het scheelde maar weinig, of de gids was in den afgrond gestort. Zonder het instinct van het dier, zouden wij alle drie in de Euwigheid zijn gestort.

De gids stak een lucifer aan, terwijl hij het paard bij den teugel hield en bij dit licht had hij onmiddellijk weer het goede spoor ontdekt en verder ging het nu weer naar den top.

Drie ravijnen werden doorgetrokken voor wij de laatste beweging opwaarts maakten, terwijl de zachte dageraad zich begon uit te spreiden.

De dageraad was eerst ingezet door de ontwakende zangers van het woud en beneden in de dalen en in de dorpen op de hellingen van het gebergte begonnen matte lichten te verschijnen, en het loeien van het vee en het uitdagend gekraai van hanen, deed ons terugdenken aan 't eigen land 10.000 mijlen ver weg.

(Wordt vervolgd).

vinden voor lui met een speurneus. Er zijn ook Soerabajanen, die er naar komen snuffelen. Laatst zat er zoo'n handelaar in de tram met een bijna een meter hooge vaas, prachtig van fijne en sierlijke Chineesche teekening, die zeker wel kostbaar moest zijn, te oordeelen naar de zorg, waarmede ze vervoerd werd, ofschoon het bovenste deel er afgebroken en door gewoon blik vervangen was.

In het Soemenepsche, is wel het meeste te vinden en meer dan één. wist daar een volledig servies bij elkaar te scharrelen. Men zegt, dat de jonge Van Duyne aldaar een verzameling bezit mooier en vollediger dan de zoo zeer geprezene van Römer op de laatste jaarmarkt te Soerabaja.

Eigenaardig is het. de menschen het veel voorkomen van Chineesche oudheden door een soort van legende trachten te verklaren.

In straat Sapoedi, ten Oosten van Madoera, zegt men, verging in lang vervlogen tijden een zeer groot schip, met prachtig en fijn aardewerk gevuld. Mettertijd heeft men allerlei stukken teruggevonden, welke natuurlijk op allerlei plaatsen in de kampong terecht kwamen.

* * *

Het Houtvesters-congres.

Zondag werden te Djocja de besprekingen voortgezet. De houtvester Kerbert behandelde de machinale uitsleep van hout, zooals die in Amerika en op de Philippijnen plaats heeft. Voor zijn voordracht werden de gegevens door hem verzameld tijdens een dienstreis, ingevolge een opdracht der regeering ondernomen.

thode vooral bij de exploitatie van bosschen op de buitenbezittingen van groot voordeel moet worden geacht. Voor de exploitatie der djatibosschen is de meth. alleen aantebevelen bij den aankap van groote hoeveelheden op een beperkt gebied. Spreker lichtte een en ander toe met talrijke illustraties.

Na deze rede, werd in principe besloten tot de oprichting van een Vereeniging van Indische bosch-ambtenaren. Maandagavond zouden de debatten worden voortgezet.

Zondagavond is in de laatse vergadering van het houtvesterscongres de Vereeniging van boschambtenaren in N. I. opgericht. Besloten werd een eigen orgaan uit te geven.

Het beschermheerschap zal worden aangeboden aan den hoofdinspecteur Tobi.

Alle aanwezigen traden als lid toe.

Men besloot ieder jaar een congres te houden.

Soer. Hdbl.

WEST-INDIË.

Eene Coppename-verbinding.

De Surinamer bespreekt het reeds vaak geopperd denkbeeld van een te graven verbinding tusschen de Saramacca en de Coppename.

Om de bijzonder gunstige ligging der Coesewijne nabij de Saramacca, zou men kunnen volstaan met een vaargeul te graven, groot genoeg voor een visschersboot. Door den sterken stroom, welke in de doorsnede voortdurend het water zal voortstuwen, zal de doorsnede spoedig van zelf breeder en ook dieper worden.

Het blad meent, dat in de doorsnede het water voortdurend sterk stroomen zal. Deze strooming zal worden veroorzaakt door het verschil van den afstand der Coesewijne en van dien der Saramacca-rivier van de zee. Wanneer toch in de Coesewijne hoog water is, dan is de waterstand in de Saramacca nog laag, en omgekeerd. Een natuurlijke spuiing zal dus in de doorsnede bestaan. Het losgemaakte zand der doorsnede zal ook gemakkelijk zijn weg vinden in de diepte der Coesewijne, die zoo diep is, dat voor verzanding nooit te vreezen is. Ook de strooming van uit de Saramacca-rivier zal sterk genoeg wezen door het overtollige water dat de Saramacca niet gevoegelijk in zee loozen kan.

Het gevoegelijkste kan de toestand vergeleken worden met de Pararivier en de doorsnede, welke haar in verbinding brengt met de Suriname-rivier.

Dat deze berekeningen niet uit de lucht gegrepen zijn, maar op de werkelijkheid zijn gegrond, daarvan strekke ten bewijze, dat vóór een paar jaren een planter, die de streek zelf had verkend, gaarne dat werk zou willen aannemen voor 4 à 5000 gulden, welke som hem eerst behoefde betaald te worden na aflevering van het werk. Maar de grootsche berekeningen van den heer Havelaar, die een verbinding op ƒ40000 schatte, deden hem den moed verliezen om een aanvraag bij het bestuur te doen.

Wil evenwel 't Gouvernement niet tot dien stap overgaan, een productief veld ligt voor den particulieren ondernemingsgeest open, zegt het blad. De streken toch der Coesewijne zijn gebleken vruchtbaar te wezen, rijk met goede houtsoorten begroeid en hoog gelegen, zoodat van inpoldering geen sprake behoeft te wezen. De onkosten aan het graven van een vaargeul besteed zullen spoedig worden gedekt, en de winst meer dan zoet zijn. De Coesewijnestreek kan herschapen worden in schoone gronden. De drukke vaart naar Coppename zal een bron van inkomsten kunnen worden voor winkeliers, die aan de doorsnee of aan de Coesewijne winkels zullen oprichten.

* * *

De begrooting.

De Nieuwe Surinaamsche Courant acht het noodig thans meer dan vroeger de aandacht te vestigen op de begrooting.

Kenschetste, sedert gouverneur Lely's bestuur, de begrooting daarin het financieele en economische beleid van den gouverneur, — daarnevens leerde gouverneur Idenburg's begrooting voor 1908 al te duidelijk, dat, nevens uitgaven, inkomsten staan moeten om die uitgaven te dekken, waarmede die bewindsman het constitutioneele stelsel, dat mede het gegeven budgetrecht aan de door de bevolking gekozene Volksvertegenwoordiging tot grondslag heeft, zuiver heeft gesteld, zonder uit het oog te verliezen, dat de economische toestand der kolonie een consequente en volkomene uitvoering van het constitutioneele stelsel vooreerst niet toelaat.

Tegenover jaarlijks terugkeerende uitgaven, moeten er inkomsten staan en die moeten door de bevolking worden bijgedragen in belastingen.

Dit staat vast.

Nu zullen de Koloniale Staten, aan wie het begrootingsontwerp voor 1909 pas ter goedkeuring is ingediend, met de meeste nauwgezetheid moeten toezien, dat de genoemde uitgaven binnen de perken blijven van het gewone dienstonderhoud.

Er moet met helderen blik worden toegezien, met krachtige hand worden ingegrepen en met een strikt onpartijdig onderzoek worden nagegaan, ten einde alles wat niet hoogst noodzakelijk is weder van de begrooting af te voeren, opdat de druk der belastingen niet noodeloos zwaarder wordt.

En ongetwijfeld heeft dit een goede zijde.

Want er zal dan krachtdadig gestreefd moeten worden naar bezuiniging. Omdat, doet men zulks niet, men dan de bevolking gebukt laat gaan onder zwaren belastingdruk en wel zonder groote noodzaak

* * *

Bacovencultuur.

Door de Inspectie van den Landbouw werd d.d. 12 Maart het volgend rondschrijven gericht tot de belanghebbenden bij de bacovencultuur:

Naar aanleiding van verschillende zeer ongunstige rapporten, die ik ontving betreffende het onderhoud der eerste serie, moet ik er ten sterkste op aandringen, dat allereerst gezorgd wordt, dat het onderhoud — vooral wieding, bedelving en vorking — niets te wenschen overlaat en eerst in de tweede plaats aan den aanleg der 2de serie wordt voortgewerkt. Het Gouvernement zal met meer gestrengheid nagaan, dat het onderhoud van 't reeds geplante behoorlijk geschiedt, dan dat de aanleg der tweede serie vóór 1 April gereed komt.

In verband met een schrijven van de commissie van advies voor de bacovencultuur en ten einde na te gaan op welke wijze de plantages een ruimere beschikking over geldmiddelen zou kunnen worden toegestaan, verzoek ik voorts aan de ondernemingen, die met Gouvernementssteun werken, mij per ommegaande mede te deelen:

1. Hoeveel H.A. der tweede serie thans beplant zijn;

2. Hoeveel immigranten thans geheel voor de bacovencultuur disponibel zijn en hoeveel contractanten thans besteld zijn bij het Immigratie-Departement.

Slechts bij zeer spoedige beantwoording dezer vragen zal het het Gouvernement mogelijk zijn, de noodige stappen te nemen, die tot 't gewenschte doel kunnen leiden.

(w.g.) v. Hall.

* * *

Politie-rekest.

Door 95 beambten van politie is een rekest gezonden aan den Gouverneur, waarin een reeds vroeger gedaan verzoek hernieuwd wordt om na 20 dienstjaren aanspraak te mogen maken op pensioen, zonder geneeskundige keuring en ook zonder dat de leeftijd van 50 jaar is bereikt.

Zij meenen tot dit verzoek thans nog gereeder aanleiding te hebben, nu de politiedienst sedert Juli 1906 op militairen leest geschoeid is, en van af dien datum excercities, gymnastiek, springen, later nog velddiensten werden ingevoerd. Met 't oog op deze diensten meenen de politiebeambten aanspraak te hebben op hetzelfde recht als de militairen, die na 20 jaar aanspraak op pensioen hebben, onverschillig keuring en leeftijd. Men zegt zelfs, dat deze periode weldra nog zal worden ingekort tot 15 jaren.

Daarenboven genieten militairen, wanneer zij bij diensten als boven aangegeven, lichaamsgebreken bekomen, niet alleen vol pensioen, maar nog eene uitkeering ineens, het zoogenaamd smartgeld.

Politiebeambten echter hebben in zoo'n geval slechts aanspraak op pensioen naar rede van hun dienstjaren. Hun verzoek is nu, om in geval zij in en door den dienst ongeschikt worden, aanspraak te mogen hebben op maximum pensioen.

Een derde grief is, dat, tengevolge van 't stelsel van periodieke traktementsverhooging, men 9 jaar in een rang moet hebben gediend om aanspraak te kunnen maken op het maximum pensioen aan dien rang verbonden. Daarom wordt gevraagd, om aanstonds wanneer men een zekeren rang bekomt, te mogen storten voor het maximum pensioen aan dien rang verbonden. Schade, meenen adressanten, zal de pensioenskas hierdoor niet lijden, omdat men vijf jaar moet storten om aanspraak te hebben op bedoeld pensioen. Is dit verzoek niet voor inwilliging vatbaar, dan zou men gaarne den termijn van vijf jaar zien teruggebracht tot drie jaar.

De beambten gaven het verzoekschrift ter inzage aan den commissaris van politie, die tegen hun verzoek geen bezwaar had.

Van Vreemde Koloniën.

De Bombaysche Gemeenteraad.

Hieromtrent ontleenen wij aan een artikel van Maurits Wagenvoort in het *Bat. Nieuwsbl.*, het volgende:

„De gemeenteraad van Bombay bestaat uit 72 leden, waarvan de helft gekozen wordt door de bevolking, 16 worden aangewezen door de vrederechters, 2 door de fellows van de Bombaysche universiteit. 2 door de Kamers van Koophandel, en 16 door de regeering. Zij zitten voor drie jaar en zijn herkiesbaar. Om kiezer te wezen moet men eigenaar of bewoner van 'n huis zijn in het kiesdistrict, 21 jaar oud, en een graad bezitten van een Britsche of Indische hoogeschool of tenminste 30 ropyën — ƒ24.— in het jaar belasting betalen. Dat wil dus zeggen: van de 800.000 bewoners, zijn tenminste 770.000 van het kiesrecht uitgesloten. Overigens moet het stembriefje onderteekend zijn of voorzien van het zegel des kiezers. De regeering oefent dus controle uit, om een kiezer, wiens keuze haar niet bevalt, desnoods tot betere politieke overtuigingen te kunnen brengen.

Het eigenlijke gemeentebestuur telt 12 leden: 8 aangewezen door den Raad en vier door de regeering; elk lid ontvangt per zitting ƒ24.— presentiegeld, maar niet meer dan die som in een week — mits hij een zitting van begin tot eind heeft bijgewoond. Dit gemeentebestuur kiest zelf zijn voorzitter en verleent hem den titel van mayor. Maar......! De bevoegdheid van den gemeenteraad gaat niet verder dan tot het uitschrijven van leeningen en van belastingen, onder toezicht en goedkeuring der regeering. Dat wil zeggen: het mag er voor zorgen dat er geld beschikbaar is. De eigenlijke man, die over het geld beschikt, is niet de mayor, maar de door den gouverneur aangewezen municipal commissioner, die enkel verantwoordelijk is tegenover de regeering van de Presidency, is de man, die ten slotte het stadsbestuur bestuurt. Ook dient hier nog vermeld te worden, dat Bombay een schuldenlast draagt van ƒ34 632.388.—. Maar, daar is de inlandsche bevolking hoofdzakelijk goed voor.

De belasting wordt geschat op ruim ƒ8.— per jaar en per hoofd, en geslagen over bebouwde en onbebouwde eigendommen, straatvoertuigen, tollen, stedelijken tabaksaccijns, enz. Niettemin mag bij de beoordeeling van deze gegevens niet uit het oog verloren worden, dat Bombay onder alle steden van Britsch-Indië bevoorrecht is met een eigenaardige klasse van bevolking, die door ijver en aanleg van haar, een bij uitstek bloeiende stad maken in handel en nijverheid; ik bedoel, de Parsi's. Deze worden er geschat op een kleine 50.000 personen, waarvan bij de laatste volkstelling in 1901, slechts 24 lieden als dakloos werden aangegeven. De Parsi's hebben van Bombay gemaakt wat het is, en ik ken geen andere Aziatische volksgroep — tenzij de Japanners — die zich zoo geschikt heeft getoond voor 't nieuwere commercieele en industrieële leven. Niettemin kent ook van hen meer dan de helft der mannen — zelfs dus van de Parsi's — lezen noch schrijven, maar dat dit aan de omstandigheden, en niet aan hun bekwaamheid te wijten is, bewijst het feit, dat hun vrouwen het grootste getal aanwijzen — 27 pCt. — van de Bombaysche vrouwen, die het wèl kunnen. Onder de Christen-vrouwen is dit cijfer slechts 14 pCt., in wezenlijkheid onder de Inlandsche Christen-vrouwen nog veel lager, wijl onder de 24 pCt. der Bombaysche vrouwelijke Christen-bevolking, de Europeeschen gerekend zijn, waarvan men mag aannemen dat de overgroote meerderheid lezen en schrijven kan.

* * *

Fransch-Indië.

De enkele brokjes die nog overgebleven zijn van het Fransch-koloniaal rijk, dat Dupleix in Voor-Indië voor zijn land wilde stichten, worden

thans veelal slechts genoemd in verband met verkiezingsrelietjes. Toch zou men verkeerd doen te denken, dat er in die streken, waar Pondichéry en Chandernagor worden gevonden, niet anders gedaan wordt dan aan de politiek. Er wordt ook gewerkt en de katoen-industrie heeft er zelfs een vrij hoogen trap bereikt.

In 1905 werd voor een waarde van ongeveer 10 millioen franken aan katoenen goederen en garens uitgevoerd. Onder de goederen nemen de guinees, voor een waarde van ruim 4 millioen franken, eene eerste plaats in. Dat zijn met indigo geverfde goederen, die hoofdzakelijk in de Fransche koloniën aan de Afrikaansche kust aan den man worden gebracht. Men weet niet waar het aan ligt, bewerking, hoedanigheid van het water of van de indigo, maar het staat vast dat de guinees van Pondichéry boven die van elders uitmunten. Het is zelfs zóó, dat Fransche fabrikanten de goederen, die zij als guinees naar de Afrikaansche kust willen zenden, eerst naar Pondichéry sturen, om ze daar te laten verven.

De katoen-industrie bestaat reeds sedert geruimen tijd in Fransch-Indië; de eerste katoenfabriek werd te Pondichéry in 1828 opgericht. Op het oogenblik vindt men 4 fabrieken te dier plaatse, terwijl een 12tal jaren geleden een jutefabriek te Chandernagor werd opgericht, zoodat de textiel-industrie in Fransch-Indië 5 instellingen telt.

Dat het der industrie aldaar goed gaat, is al evenmin als in Engelsch-Indië aan het Moederland te danken. Zooals de Engelschen door een tarief-regeling de opkomst der katoen-nijverheid zooveel mogelijk hebben tegengewerkt, heeft de Fransche katoennijverheid van het Fransche parlement gedaan weten te krijgen, dat een maximum werd gesteld voor den vrijen invoer van katoenen goederen en garens uit Fransch-Indië in de Fransche koloniën, terwijl die invoer voor de producten van het Moederland onbeperkt is.

Het minste wat hiervan gezegd kan worden, is dat de maatregel niet uitblinkt door een buitengemeene vrijzinnigheid, merkt G. Trabant in de *Dépêche Coloniale* op.

* * *

Een voedingsgewas.

In de *Times of India* werd de aandacht gevestigd op de waarde van indigo-zaad als voedingsgewas in tijden van hongersnood. Naar aanleiding daarvan werd aan dat blad medegedeeld, dat in de Vegetable Materia Medica of Western India van W. Dymack, 6 indigo soorten zijn vermeld: Indigofern anil; I. aspalthoides; I. enneaphyla; I. paucifolia; I. tinctoria en I. triplatia. Van deze soorten is de pauciflora de wilde indigo.

Het zaad dat in Goedzjerat befri geheeten wordt, en in Baroda tijdens den laatsten grooten hongersnood in een huis, waar de armen verzorgd werden, aan de lieden werd verstrekt, is evenwel afkomstig van de I. glandulosa. Het bevat 21.13 pCt. aan albuminoides, terwijl in Indisch graan en havermeel daarvan slechts 13.5 en 16 pCt. wordt aangetroffen. In andere woorden: befri is 65 pCt. voedzamer dan graan en 32 pCt. voedzamer dan havermeel.

Befri wordt gebruikt onder toevoeging van minder voedzame zaden. Zoo werd het gedurende den hongersnood gemengd met graszaden, Samo en Poharo, en daarvan een maal bereid, dat Bhedhi geheeten, door arme lieden werd gegeten. Zij zagen er gezond en sterk uit. In het armenhuis werd van befri meel gemaakt en dit in kleine hoeveelheden met andere meelsoorten vermengd om er brood van te bakken.

I. glandulosa groeit in sommige deelen van Goezjerat en Kandesj in het wild. Hij groeit zelfs wanneer er weinig regen valt en het kan verkregen worden door het zaad in de wildernis uit te strooien. Is dit eenmaal gedaan, dan plant het gewas zichzelf voort en ontkiemen de zaadjes, zoodra de regentijd invalt.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

De Economist.

Het April-nummer bevat een artikel van *Mr. N. P. van den Berg*, getiteld: *Indië's muntbelangen: eenheid of scheiding?* De deskundige schrijver zegt, dat de bij Koninklijke boodschap van 17 Januari 1907 aan de Tweede Kamer ingediende ontwerpen van wet o. a. tot nadere wijziging en aanvulling van de Indische comptabiliteitswet met betrekking tot het muntwezen opvattingen hebben doen geboren worden, waartegen een ernstig woord van protest niet achterwege mag blijven.

Zoo komt in de Javabode van 22 Nov. l.l. als hoofdartikel voor een betoog van den heer A. de Bruyn, Referendaris bij het Dep. van Financiën, volgens wien, „nu aan Indië rechtspersoonlijkheid staat geschonken te worden, het oogenblik gunstig is te achten om te overwegen in hoeverre 't wenschelijk is om ook op muntgebied tot eene scheiding te geraken,” en stelliger nog verklaarde de heer v. Kol ter zitting van de Tweede Kamer van 18 Dec. l.l., „dat financieele scheiding zonder eigen munt getuigen zou van halfheid.”

Men moge tegen de thans geldende muntregeling kunnen aanvoeren, dat zij verre van volmaakt is — zegt Mr. v. d. B. —, dat, al bleek het mogelijk om voor beide deelen van het rijk de goudwaarde van het ruilmiddel ongeschonden te handhaven, de zilveren teekenmunt nog een te ruime plaats in den geldsomloop inneemt, — niemand zal dit kunnen tegenspreken; maar niet hierom is het den voorstanders der aangeprezen scheiding te doen. Geheel andere overwegingen zijn bij hen in 't spel.

Zoo ziet — vervolgt de schrijver — de heer De Bruyn in die scheiding een welkom middel om te geraken tot eene verrekening, waarbij aan Indië „zal moeten worden uitgekeerd het verschil tusschen de nominale en de reëele waarde der standpenningen en pasmunt, welke op het tijdstip der afrekening meer in Indië in circulatie zullen zijn, dan toen de wet van den 28sten Maart 1877 in werking trad,” en in dienzelfden gedachtengang beweert de heer Van Kol, dat van de millioenen aan zilveren specie, die achtereenvolgens van Gouvernementswege naar Indië zijn uitgevoerd, „een aanzienlijk voordeel in de Nederlandsche schatkist is terecht gekomen,” en dat „in elk geval de millioenen fictieve waarde, die in Indië aanwezig zijn, een renteloos voorschot vormen, dat misschien ten goede komt aan de aandeelhouders van de Nederl. Bank.”

Vervolgens weerlegt de heer v. d. Berg de hier uiteengezette meeningen van de heeren de Bruyn en Van Kol in den breede, om te besluiten:

„Volmaakt, ik herhaal het, is ons muntwezen niet; doch met evenveel nadruk als ik indertijd den strijd heb aangebonden tegen den door velen voor Indië gewenschten enkel zilveren standaard, meen ik mij thans te moeten verzetten tegen elken toeleg om op muntgebied Indië los te maken van Nederland en het geheel op eigen beenen te doen staan. Men kan ter goeder trouw met den tegenwoordigen staat van zaken weinig zijn ingenomen, maar veranderingen als thans worden aangeprezen, kunnen naar mijne gemoedelijke overtuiging niet anders dan noodlottige gevolgen hebben, en wel voor Indië in de allereerste plaats.”

* * *

Weekblad voor Indië 1907-'08. No. 47.

Gelijk men weet, zijn door enkele Indische bladen min-gunstige beschouwingen gewijd aan den den 3en Maart jl. afgetreden resident van Djokjakarta *J. R. Couperus.* De heer *Van Geuns* schrijft echter in dit nummer van het Weekblad in geheel anderen zin, ja op hoogelijk waardeerenden toon over den afgetreden titularis.

Res. Couperus — aldus de heer Van Geuns — heeft in zijn vier-en-dertigjarige loopbaan voor heel wat moeilijkheden gestaan, doch steeds beheerschte hij zijn taak. Een geboren hervormer, berustte hij nimmer in misstanden, hoeveel moeite en arbeid het mocht kosten, die uit den weg te ruimen. Deze eigenschappen deden den heer C. vaak aan miskenning blootstaan; vooral in Djokja beleefde hij weinig aangenaams. „In de Vorstenlanden van Java bestaan eigenaardige verhoudingen, die conflicten moesten verwekken. Men heeft er namelijk Europeesche landhuurders, die weliswaar niet zooveel rechten bezitten als de eigenaren der zgn. particuliere landerijen, maar toch heel wat in de melk te brokken hebben. De opgezetenen der landen in Djokja en Solo zijn als regel verplicht voor de Europeesche huurders landbouwwerk te verrichten, en hierdoor zijn deze huurders geen gewone particulieren, maar gaat een gedeelte van het gezag op hen over. Bijzonder toeschietelijk was de resident Couperus niet jegens hen. Hij belichaamde een soort van reactie tegen de gestie zijner voorgangers, die naar zijn oordeel niet genoeg hadden gedaan voor de „kleine luyden”, de cultuurplichtige Javanen. Deze reactie moest de landhuurders van den resident vervreemden. Gewend een willig oor te vinden bij de vroegere bestuurshoofden, moesten zij de geringe toeschietelijkheid van den resident Couperus als iets zeer onaangenaams voelen. Hun ijdelheid werd noodzakelijkerwijze gekwetst.”

De heer Van Geuns verwijst voor de conflicten tusschen beide partijen overigens naar zijn studie: Nieuwste Vorstenlandsche historiën: Resident Couperus in Djokja, en eindigt zijn beschouwing met enkele biografische bijzonderheden omtrent diens persoon. Hij besluit met: „Het is een lichtend voorbeeld, dat de resident Couperus gegeven heeft. Moge zijn opvolger, de heer P. H. van Andel, het volgen en de continuïteit van het aangevangen hervormingswerk verzekeren. Te zijner tijd, over een jaar of vijf, hoop ik hem in vleiende bewoordingen in dit Weekblad te kunnen gedenken. Zijn vroegere loopbaan bevat gelukkig een belofte.”

Van de overige artikelen, die dit No. 47 ons bracht, noemen we nog het fraai geïllustreerde: *Een auto-wedstrijd in den Planten- en Dierentuin te Weltevreden* en *Hoogwater te Solo*. De schrijver van dit laatste stukje zegt, dat ofschoon in Solo velen een bandjir een gevaar noemen, hij gelooft, dat zij, die er den meesten last van hebben, zoo'n bandjir nog zoo onaangenaam niet vinden. „Althans uit de vroolijke gezichten van jong en oud, die te Solo weer eens echt uit de sleur van het dagelijksch leven geraakt zijn, kan men niets anders afleiden, dan dat bij hen de ongemakken, die een bandjir meebrengt, niet opwegen tegen het genoegen. Het is of vroolijkheid en humor uit den hoogen zijn neergedaald, en de bewoners van Solo plotseling uit hun alledaagsche rustigheid zijn gewekt. Het wemelt met zoo'n bandjir te Solo overal van vaartuigen, groot en klein. Het vermaak hier op het water is dan even groot als het ijsvermaak in Holland.” De bijgaande kiekjes geven dan ook inderdaad te zien, dat 't water bij de jongste bandjir heel wat te vertellen had. Vele straten ziet men blank staan; prauwen drijven er op zijn Venetiaansch over heen. Lang heeft de vreugde echter niet geduurd. Na één dag was het water echter reeds ongeveer een meter gezakt, zoodat alles weer droog raakte.

* * *

De Indische Mercuur 1908. No. 15.

In dit nummer is opgenomen het jaarverslag over 1907 van de *Nederl. afdeeling der Nederl. Indische Maatschappij van Nijverheid en Landbouw*, waaruit blijkt, dat de afdeeling wederom een zeer werkzaam jaar achter den rug heeft. Aan het verslag ontleenen wij, dat aan „Boeatan” een subsidie werd toegekend voor de zending van den heer Ducro naar Ned.-Indië, ter bevordering der batikkunst in dien zin, dat de producten van het Inlandsch handwerk ook geschikt gemaakt zouden worden voor Europeesch gebruik, door de aanwijzingen van dezen technicus, zonder dat aan het typisch Javaansch karakter van het werk te kort wordt gedaan; dat de heer Mr. C. Th. v. Deventer als bestuurslid heeft ontslag genomen en verder dat het ledental vrijwel stationnair bleef. De vanwege de vereeniging gehouden voordrachten werden alle in extenso in „De Indische Mercuur” opgenomen.

Verder bevat dit no. van De Mercuur dan nog: *Internationale Rubbertentoonstelling te Londen.* — *De orchideeën van Java.* — *Invoer op en uitvoer van Java in 1907.* — *Kultuurberichten* en de overige gewone wekelijksche rubrieken. In de kleine Mededeelingen is opgenomen het advies der Kamer van Koophandel te Amsterdam, inzake de *Banka-tinveilingen.* De Kamer is van oordeel, dat het geen aanbeveling verdient de tin-veilingen, zij het ook gedeeltelijk, in den vervolge in Indië te doen houden.

* * *

Het Nederlandsche Zeewezen. Jaarg. 1908. No. 8.

De schrijver van *Met Hr. Ms. Hertog Hendrik naar Celebes en de Molukken*, geeft thans eene korte beschrijving van Gorontalo en omstreken. Deze laatste en met name het meer van Limbotto zijn wel de moeite en de kosten van een uitstapje waard, gelijk door schr. wordt aangetoond. Een eigenaardige manier van visschen door de bewoners van het meer deelt hij daarbij mede. De visschers hebben een kegelvormigen mand, aan de onder- en bovenzijde open, in de hand en staan op den modderigen bodem. Deze mand wordt nu, met de breedste opening naar beneden, in den modder gestoken en door nu de andere hand door de nauwe top te steken wordt de visch — allemaal moddervisch — er uit gegrabbeld en aan een stuk touw geregen. Een aantal goedgeslaagde kiekjes vergezellen ook ditmaal den tekst.

* * *

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië. Dec. 1907.

In ons voorlaatste overzicht deelden wij mede, dat ons ter oore was gekomen, dat dit tijdschrift zou ophouden te bestaan; gelukkig vernamen wij sedert dat de redactie er niet aan denkt haar taak neder te leggen. Des te beter.

Het December-nummer bevat de navolgende opstellen. *De exploitatie der spoor- en tramwegen in Nederlandsch-Indië over 1906 vergeleken bij die in 1905*, door *S. A. Schaafsma.* — Uittreksel *„Statistiek van het vervoer op de spoor- en tramwegen met machinale beweegkracht in Ned.-Indië 1906.”* — *Cactusplanten*, door *M. Hesdorffer.* — *Caoutchouc*, door *F. O. Koch.* — *Tapproeven op caoutchoucboomen in het kustgebied van Noord-Kamerun* (vervolg). — *Caoutchouc-houdende mistelboompjes van Amazonië*, door *O. Labroy.* — *De cocosnoot-industrie in Travancore.* — *Voordeelen om padi over te planten.* — *De danni-palm.* — *De oliepalm te Dahomey*, door *C. Nouvy.* — *Proeven van caoutchouccultuur in den Franschen Beneden-Congostaat.*

* * *

Beihefte zum Tropenpflanzer.

Het kort geleden verschenen April-nummer bevat eene studie van den heer *H. Deistel: Bericht über eine Reise nach Britisch- und Niederländisch-Indien* (mit 7 Figuren im Text). Ten einde zich op de hoogte te stellen van de cultuur van verschillende tropische gewassen, om daarmede zijn voordeel te kunnen doen in Kamerun, maakte de schrijver van eind 1906 tot Maart 1907 reizen naar Singapore, Ceylon en Java. Vooral over dit laatste eiland is hij vol lof. Achtereenvolgens geeft hij eene beschrijving van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg; de thee-kultuur (zooals die gedreven wordt op de plan-

tage van den heer E. de Sturler te Tjomas); de kultuur van getah-pertja; de gouv. kina-onderneming; de bergtuin te Tjibodas; de koffiekultuur in Pantjoer en Djember (Liberia-koffie).

Een gedeelte van schrijvers waardeerend slotwoord laten wij hier onvertaald volgen.

„Java war schön als Kind das Land meiner Träume; das spätere Studium der einschlägigen Literatur und besonders mein jetziger Beruf und der hierdurch hineingetragene, mehr praktische Zug zeitigten mehr und mehr den Gedanken an eine Reise nach dem alten Koloniallande. Mannigfach — für mich viel versprechend — war die Ausbeute, brennender ist jedoch Schritt für Schritt der Wunsch geworden: Möchten alle unsere Kameruner Pflanzer die javanischen Pflanzungen sehen und womöglich eine Zeitlang dort lernen. Aus dieser Erwägung heraus glaubte ich immer wieder auf die niederländisch-indische Arbeitsweise in den Plantagen hinweisen zu müssen. Wenn ich dabei zu oft die sich ähnelnden Phasen der verschiedenen Pflanzungsmethoden geschildert und mich mancher Wiederholung schuldig gemacht habe, so möge die erbetene Nachsicht die Entschuldigung gelten lassen, dasz ich nützen wollte, dasz ich die Pflanzer, staatliche und private, mit ihrem groszen Arbeitsgebiet in Kamerun darauf hinweisen wollte, wie hier der Erfolg gesucht wurde, um bei entsprechender Anwendung ihnen und der Kolonie die zweifellos in vorderster Reihe gebührende Stellung einnehmen zu helfen. Jeder nachhaltige Erfolg ist die Frucht mühevoller und gewissenhafter Arbeit; Augenblickserfolge in unserm Fach, dem der tropischen Landwirtschaft, haben zu oft herben Enttäuschungen Platz gemacht. Das können wir von den Holländern lernen; noch mehr können wir aber von ihnen aus den Erfahrungen der uns interessierenden landwirtschaftlichen Sondergebiete lernen, und wir sollten versuchen, durch grundzügige Verwendung, gepaart mit der Anpassung an Kameruner Eigenart, auf guten alten Stamm ein neues Reis zu pfropfen; starrsinnige Eigenbrödelei nutzt hier, wie überall, nichts."

* * *

De Beweging. Algemeen Maandschrift.

Onder het opschrift *Indische politiek* schrijft *Mr. P. Brooshooft* in het April-nummer een artikel, waarin hij achtereenvolgens aan de orde brengt en critiseert de navolgende zaken:

Het ontwerp-Fock tot „wijziging en aanvulling van de Indische comptabiliteit en het Indische Regeeringsreglement, ingeleid door den heer Pierson in eene vergadering van het Indisch Genootschap.

De voordracht van den controleur J. H. Nieuwenhuis voor de Vereeniging van ambtenaren bij het Binnenlandsch bestuur (welke voordracht ook door ons indertijd werd vermeld).

De toestand der Indische geldmiddelen. En ten laatste:

Het Atjeh-beleid. Aan dit laatste onderwerp willen we enkele woorden wijden. Natuurlijk handhaaft de heer Br. zijn stelling der laatste jaren, dat alles wat thans op Atjeh geschiedt aan Gouv.-Gen. Van Heutsz en aan niemand anders is te wijten. „Laat niemand toch — zegt hij o. m. — uit de artikelen van Wekker, of wien ook, de gevolgtrekking maken, dat de voortduring en aanwakkering van het verzet op Atjeh zijn toe te schrijven, hetzij aan Van Daalen, hetzij aan den interim-gouverneur Van der Wijck...... De eenige afdoende oorzaak is het foutieve Van Heutsz-stelsel zelf. Dit stelsel, door Van Heutsz reeds uiteengezet in een tijdschriftartikel van 1892 en uitgevoerd na zijn optreden als Atjeh-gouverneur in 1898, berustte op het door hem voorop gestelde beginsel: knijp den Atjeher in zijn beurs. Het was fiskaal in den hatelijksten vorm."

......Dit echte en autenthieke Van Heutsz-stelsel heeft de gemoederen zoo voortdurend en steeds meer verbitterd, dat in de eerste jaren van onderwerping of pacificatie wel geen sprake zal zijn." Vervolgens stelt Mr. Br. in het licht de z. i. onverantwoordelijke verheffing van Van Heutsz tot G.-G. „De eenige gegronde aanspraak toch, die hij op die hoogste Nederlandsche waardigheid na het koningschap zou hebben kunnen doen gelden, zouden zijn op Atjeh als gouverneur van 1898—1904 getoonde groot karakter, bestuurs-bekwaamheid en takt hebben kunnen zijn. Nu ten duidelijkste blijkt, dat zijn optreden aldaar het tegendeel van dit alles is geweest, heeft Idenburg, toegevende aan hooge invloeden, op den Buitenzorgschen troon geplaatst een man, die daarop *zelfs geen zweem van aanspraak* had." Tot zoover de heer Brooshooft in 1908.

En nu eenige jaren terug. Wederom is de heer Brooshooft aan het woord als verslaggever aan de Locomotief ter gelegenheid der Van Heutsz-huldiging in Nederland (zie de Locomotief van 11 Aug. 1904).

........Bij zijn bijden intocht in Den Haag op 11 Juli 1904 heeft de generaal een allergunstigsten indruk gemaakt. Ik zal geen geregeld verslag geven van de ovaties, waaraan de energieke Atjeh-krijgs- en staatsman... heeft blootgestaan." Van de ontvangst in het Hôtel des Indes en de woorden door Van Heutsz gesproken: „De woorden? Wel, ik zeg ronduit, zij waren *meesterlijk* . . . De geheele aangrijpende toespraak was eene uitdrukking van het thema, dat hetgeen in Atjeh is gedaan, allereerst is te danken aan de onverzwakte trouw en plichtsvervulling van allen zonder onderscheid, officieren en minderen, en voorts aan de regeering van de ministers Bergsma en Cremer, die hebben aangedurfd het vooze stelsel van afwachting te verlaten en Atjeh's gouverneur vrijheid gegeven om te doen wat hij meende, dat tot heil van Vaderland en Vorstin noodig was. Bescheiden, maar zonder valschen eenvoud en mooi — ziedaar, hetgeen wij van generaal Van Heutsz te hooren kregen......" Vervolgens vertelt de heer Brooshooft in datzelfde nummer van de Locomotief van de ontvangst in den Haagschen Dierentuin...... „daarna toespraak van Dr. Kielstra, gep. luit.-kol. der genie, kenner van den Atjeh-oorlog bij uitnemendheid...... de taak was blijkbaar toevertrouwd in de handen waarin zij paste; ik houd zoo verbazend van eenvoud in 't openbaar, en daarom trok mij de sobere en toch zaakrijke, hoog waardeerende, maar niet ontstemmend aduleerende toespraak van Dr. Kielstra buitengewoon aan. Ik durf zeggen, dat dit de algemeene indruk was van het publiek, blijkbaar waardeerende den takt van spreker, om niet voor zich zelf, maar voor Van Heutsz de aandacht in beslag te nemen, en dat niet langer dan noodig was om een kort en pakkend beeld te geven van hetgeen de held van den dag voor Atjeh had gedaan...... Kielstra had Van Heutsz in verschillende opzichten vergeleken bij Jan Pieterszoon Coen en er op gewezen, hoe beide mannen waren opgestaan toen zij in hun tijd *noodig* waren."

Zoo ziet men hoe Mr. Brooshooft in weinig jaren tijds van een vurig Van Heutsz-vereerder geworden is een niet minder vurig Van Heutsz-hater! Het laatste vernemen we telkens en telkens wanneer Mr. Br. over Indië zijn licht laat schijnen; het eerste was vermoedelijk velen door het hoofd gegaan!

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag.

De Javabode t/m 25 Maart;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws v/d Dag van Ned.-Indië idem;
Het Soerab. Handelsblad t/m 23 Maart;
De Sumatrapost t/m 27 Maart;
De Ind. Mercuur No. 16;
De Delicourant t/m 27 Maart;
Weekblad voor Ned.-Indië No. 48;
Dames Weekblad van Indië No. 36;
De Stem van Indië No. 12;
't Onderwijs No. 12;
Ned. Ind. Effectenblad 20 en 24 Maart.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 20 Maart 1908.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan Mr. H. G. Nederburgh; wegens ziekte aan den leeraar E. Tielenius Kruijthoff.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de opzichter 1e klasse W. F. E. de Jongh; de klerk bij de S.S. op Java J. A. Schaad; de pakhuismeester C. J. M. Wolter; de landmeter 1e kl. G. J. la Bastide; de Inl. veearts Timan; de dokter-djawa Raden Ismail; de klerk bij den post- en tel.dienst J. H. A. Winter en de sous-chef der contrôle S.S. op Java N. J. Laseur.

Benoemd: tot controleur bij het B.B. de ambtenaar op wachtgeld A. Young; tot opzichter 1e kl. bij den aanleg van S.S., A. W. Eijkelenboom; tot lid van den gemeenteraad van Magelang J. M. Gasille; van Meester Cornelis H. L. Gerth v. Wijk; tot onderwijzeres 2e kl. mej. C. E. Elenbaas; tot inspecteur 3e klasse bij het toezicht op de spoorwegdiensten en het stoomwezen P. v. Pritzelwitz van der Horst.

Tot regent van Laikang de radja van het landschap Laikang, I. Tikolla; tot wedono van Oedjoengbroeng Koelon, Raden Rangga Danoe Koesoema; van Panjeredan, Mas Wangsa Widjaja; van Tjitoeroek, Mas Rangga Wisia Nata; van Djampang Tengah, Mas Satja di Redja; van Pasirpandjang, Raden Tanoemadja.

Geplaatst in de residentie Pekalongan de benoemde adsp.-controleur G. H. de Man.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. J. G. van Eck te Gombong; G. J. Gerbrands te Blora en J. den Hollander te Semarang.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte een 2-jarig verlof naar Europa aan den off. v. gezondh. J. G. Dikshoorn; wegens langdurigen dienst 1 jaar aan den opziener bij den constructiewinkel te Soerabaja B. de Bie; aan den gezaghebber bij de Gouv. marine J. Kaan, en 2 jaar wegens ziekte aan den 2en machinist bij de Gouv. marine R. A. R. Hoffman.

Uit de Javasche Courant van 24 Maart 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den telegraafconducteur F. Ch. Bogaardt; aan den onderwijzer S. Voorzanger; den secretaris der res. Pasoeroean J. H. van Wely en den contr. B.B., A. C. J. Kroesen; wegens ziekte aan Mr. E. J. Dommering en aan de hulponderwijzeres mej. M. Thesing.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de onderwijzer C. Noija; de ingenieur A. Hesselink en de ass.-resident P. W. Hartelust.

Aangeteekend: dat bij Kon. besluit van 15 Febr. jl. aan den heer C. J. de Jaager, lid van den Raad van N.-I., op verzoek eervol ontslag is verleend.

Gesteld: ter beschikking van den voorzitter van den landraad te Poerwakarta Mr. P. J. L. Harting.

Benoemd: tot lid van den gemeenteraad van Kediri J. Townsend; tot voorzitter van de landraden te Madioen en Ponorogo Mr. J. P. G. Westhoff; tot opzichter B. O. W., J. I. Kooreman, J. Neisingh, C. Smits en A. P. Hofschreuder; tot adsp.-ingenieur B. O. W., J. G. H. Willems en J. J. Bagelaar; tot stationschef 2e kl. S.S. op Java J. C. Rosbak en J. M. van Bakel.

Ontslagen: bij het bestuur over het weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in N.-Indië L. E. Martens.

Benoemd: als lid: J. W. Mesman, laatstelijk resident van Cheribon.

Ontslagen: op verzoek, eervol als luitenant der Chineezen te Kota-Baroe (Z. en O. afd. van Borneo) Tjioe Tay Hoe.

Benoemd aldaar: Oey Seng Tjin, handelaar.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, 1 jaar verlof aan den kapt. der inf. F. Darlang; 2 jaar aan den militairen apotheker C. L. de Fouw; wegens langdurigen dienst 1 jaar aan den kapt. der inf. H. G. Smagge.

Bevorderd: tot majoor de kapt. der inf. P. A. Mollinger en J. J. O. Bloem; tot kolonel de dir. off. van gezondheid 1e kl. Dr. H. Groothoff en J. Bijker; tot dir. off. van gez. der 1e kl. de off. v. gez. 2e kl. P. van Vliet, L. H. Lebbe, Dr. W. C. Kersbergen en W. S. F. Stortenbeker.

Geplaatst: bij het 9e bat. de 2e luit. J. C. Neijs; bij het 12e bat. de 1e luit. L. B. van Staden ten Brink; bij het 18e bat. de 2e luits. E. H. de Nijs Bik en Jhr. B. C. C. M. M. van Suchtelen.

Overgeplaatst: naar Flores de 2e luitenant G. D. Spandaw; naar Tapanoeli de 1e luit. W. Bueno de Mesquita; naar het 2e bat. de 1e luit. P. W. Ockerse; naar het 10e bat. de 1e luit. J. Beumer; naar Soerabaja de 1e luit. J. P. de Borst; naar Malang de kapt. W. F. Dinger, de 2e luit. A. A. Streiff en de 1e luit. J. van Braam Morris; naar Batavia de 1e luit. G. Aars.

Geplaatst: te Batavia de 2e luit. A. R. W. Geij van Pittius.

Overgeplaatst: naar Batavia de 1e luit. G. J. Pitlo; naar Buitenzorg de 2e luit. E. Hogewind.

Geplaatst: te Batavia de magazijnmeester 2e kl. (1e luitenant) J. Kieft.

Benoemd: tot 2en machinist bij de Gouv. marine de 3e machin. A. A. H. Wermuth en F. A. Martens.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het s.s. Oranje; gezagvoerder J. Versteegh; bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia, 18 April 1908.

Te Amsterdam schepen zich in: 3 kinderen van den heer Van de Pauwert; Jhr. J. C. C. Sandberg en echtg.; J. C. L. Engelhart, echtg. en kind; J. Hol en echtg.; mevr. J. W. Gerrits—Mühlnickel; mevr. J. H. Cox—Berendes; O. Menten; mej. J. M. v. d. Voort; Mevr. C. Dalmeijer en k.; mevr. A. J. Eggel—De Jong; mevr. C. W. Versteegh—Reckleben; mevr. P. C. Jansen—Greve; mevr. L. de Visch—Eijbergen en d.; mevr. A. Grootes en 2 k.; J. Wiederholdt; H. Meijboom; H. Bollegraaf; W. Schipper; Kluit; Keer; G. H. v. Kempen; J. J. Zebregs; F. J. F. Fijt; Berkhout; De Kruijff; A. C. Remie en echtg.; A. Goossens; J. Lemstra; Scholte; Steijn; Zorge; benevens een detachement der Koloniale Reserve;

naar Southampton: C. van Eeghen en familie; Mr. I. W. van Groningen, echtg. en k.;

naar Genua: mej. C. J. over de Linden; W. F. Meijer; Joh. Leupen;

van Southampton naar Genua: Ashwort; Kemworthy; Marsack en echtg.; S. Dobson; A. Howell;

van Lissabon naar Hongkong: Joao Pedro Ruella;

te Genua zullen zich inschepen: A. F. G. Croese; Jhr. Mr. K. L. O. v. d. Goes; heer en mevrouw Stokvis—Cohen Stuart; W. L. A. Nieuwenhuijsen en echtg.; H. F. V. le Sueur, echtg. en k.; Mr. L. G. Krol; J. F. A. Belfroid en echtg.; S. Chavannes, echtg. en 2 k.; M. J. v. d. Pauwert en echtg; G. K. H. Altman; P. J. Ott de Vries, echtg. en k.; K. J. C. Rijnen; mevr. G. Hofland—Monteban en k.; mej. Hofland; C. F. Stoel, echtg. en d.; P. A. H. Heldens; W. Wink en echtg.; H. G. v. Diernen echtg. en 2 k.; D. Stibbe, echtg. en k.; G. W. Roerdinkholder; baron G. C. C. J. van Lynden; B. J. L. Ferreri en echtg.; P. Gallas; mevr. Van Selow; mej. Ch. Hinrichs; mevr. M. Schaafsma—Riep en 2 k.; S. N. Stikkel en echtg.; mevrouw Schütz; mej. B. Beckman; D. O. L. Cornelius;

naar Belawan-Deli: mevr. H. S Haas en 2 k.;

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem I; gezagvoerder A. R. Nijboer; van Amsterdam naar West-Indië; op den 17 April 1908.

Dr. P. J. van Breemen; Karl Mönch en echtg.; Siegfried Steffen; R. Ahrens; B. Polak en echtg. en k.; W. C. Driehuizen; J. Veldwijk; J. Landburg; J. B. Leon; G. Goilo; Anecito Kunst en N. Janssen.

No. 18. Donderdag 30 April 1908 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

I. Van de Afdeeling Rotterdam:

JAARVERSLAG.

Over het jaar 1907 valt voor de Afd. Rotterdam zeer weinig mede te deelen.

Waar het te betreuren viel, dat eenige leden voor het lidmaatschap bedankten, kon aan den anderen kant een kleine aanwinst worden geconstateerd, zoodat thans voor 1908 het ledenaantal 73 bedraagt en wel 13 donateurs en 60 gewone leden.

In het winterseizoen werd getracht de populaire kennis over onze bezittingen te verbreiden en wel door twee voordrachten, beide opgeluisterd door lichtbeelden. Als sprekers traden op de heeren C. den Hamer, oud-inspecteur van het Inl. onderwijs op Java, onderwerp: „Causerie over Midden-Java", en Ph. Almerood, gep. kapt. der artillerie, onderwerp: „Hoe Suriname er uitziet en zijn waarde als kolonie voorheen en thans". Beide voordrachten waren zeer interessant en werd door de pers uitvoerige verslagen hierover gegeven. De eerste voordracht werd bezocht door ongeveer 30 belangstellenden, de laatste kon zich echter niet op zoo eene vrij belangrijke opkomst beroemen.

De belangstelling in hetgeen de Vereeniging haar leden heeft aangeboden, was werkelijk voor dit jaar zeer gering te noemen.

(w.g.) A. VEDER.

Rekening en Verantwoording der Afdeeling ROTTERDAM.

ONTVANGSTEN.

Aan saldo	ƒ128.21
Aan contributie	ƒ185.00
Aan rente 1 Sept./31 Dec. over ƒ252.23	ƒ 2.52
	ƒ315.73

UITGAVEN.

Incasseeren contributies	ƒ 6.00
Drukloon Nijgh en Van Ditmar	ƒ 7.50
Postzegels	ƒ 0.80
Drukloon Timmermans	ƒ 2.00
Zaalhuur Algem. Vergadering	ƒ 2.50
Afgedragen aan het Hoofdbestuur	ƒ 37.50
Onkosten vergadering	ƒ 4.68
Reis- en verblijfkosten voor de vergadering te Nijmegen	ƒ 10.40
Reis- en verblijfkosten voor de vergadering te Utrecht	ƒ 5.25
Drukloon Nijgh & v. Ditmar	ƒ 2.00
Betaling C. den Hamer	ƒ 33.95
Suppoosten	ƒ 2.50
Zaalhuur	ƒ 5.00
Betaling projectie-lantaarn	ƒ 10.00
Drukwerk Nijgh & v. Ditmar	ƒ 11.30
Postzegels	ƒ 1.00
Advertenties N. R. Crt.	ƒ 12.25
Saldo	ƒ161.10
	ƒ315.73

(w.g.) P. N. ADRIANI.

(w.g.) A. VEDER, Secr.-Penningmeester.

De commissie van onderzoek:
(w.g.) D. H. HAVELAAR.
(w.g.) A. P. W. v. MEURS.

Rotterdam 7 April 1908.

De vloek van het militairisme.

(Aangeboden).

Het Paaschnummer van het *Kol. Weekbl.* *), dat naar oud-Christelijk gebruik het „Vrede op aarde", „Hebt uwe vijanden lief", enz., moest verkondigen, biedt in zijn Perskroniek twee berichten aan, uit andere bladen overgenomen, welke geen andere strekking kunnen hebben dan om ons te beduiden, dat de Atjehers een duivelsch, slecht geaard, wreed volk zijn, den naam van mensch onwaardig, zoodat men er zich niet te veel om bekommeren moet, wanneer zij als beesten worden behandeld en afgemaakt, dat wij, Hollanders, het werktuig zijn in de handen van den God der Nederlanden, wanneer wij dat volk wegvagen van de oppervlakte der aarde.

Toen de Wekker zijn hevige aanklacht in de ruimte slingerde, ging er weer eens een rilling door Nederland; 'n zwaar gezucht ging op in de Staten-Generaal; de minister wist den storm niet te bezweren, hij bracht de golven der verontwaardiging tot bedaren door de mededeeling van een reeds bevolen streng onderzoek. Sedert werd het geschrijf van den „Wekker" gelogenstraft als overdreven, of door bijzondere rangschikking of bijeenvoeging van feiten, een onjuiste voorstelling gevend. De rollen zijn omgekeerd, en nu doen in de pers weder verhalen de rondte om de listigheid, de verraderlijkheid, de „karakterontaarding van den Atjeher aan te toonen.

Het zij vergund, ook de overneming te verzoeken van het volgende verhaal, dat korten tijd geleden in het *Vaderland* te lezen stond:

„Begin December 1899 gelukte het der compagnie Glazer, in het landschap Tapa Toean in de Aloeë Pakoe-vallei een bende onder toekoe Bin Taroq en Panglima Saman in een grot op te sluiten.

Zestien dagen hielden de belegerden het uit in een donkere, vochtige drupsteengrot, ontbloot van alle levensbehoeften. Herhaaldelijk hadden zij getracht met de wapens in de hand zich een doortocht te banen, doch te vergeefs. Alle aanbiedingen om zich over te geven, sloegen zij van de hand; toekoe Bin Taroq liet weten, dat hij en zijn getrouwen den hongerdood verkozen boven zich op genade of ongenade over te geven. Den 15en December was Glazer tot in de 2de verblijfplaats doorgedrongen, waar men een lijk en vier uitgeteerde halfdoode vijanden vond. Eindelijk den 17en gaf de bende zich over, toen nog bestaande uit toekoe Bin Taroq, panglima Saman en 19 volgelingen. De menschen waren meer dood dan levend, sommigen moesten zelfs naar buiten gedragen worden.

Die moedige mannen waren volgelingen van toekoe Ben Blang Pidië, den zwager van toekoe Bin Taroq. Hij werd toen reeds het hoofd genoemd, dat voortdurend het Tapa Toeansche onveilig maakte en men verwachtte, dat het opruimen van die bende tot zijn spoedige onderwerping leiden zou."

Is het niet kranig? Doet het verhaal niet terugdenken aan de geschiedenis van Leonidas met zijne 300 getrouwen bij den pas der Thermopylae, een geschiedenis, die in onze jonge jaren ons onbedorven gemoed met bewondering vervulde? Indien dat handjevol onverschrokkenen, dat den dood boven de dwingelandij verkoos, geen volgelingen waren geweest van toekoe Ben Blang Pidië, indien hun voorganger Herman de Ruiter of van Speyk geheeten had, zouden opgewonden loffliederen op hen gemaakt zijn. Nu moet het verhaal leiden tot het besluit: „Hoog tijd wordt het inderdaad, dat er een einde komt aan de strooptochten èn van toekoe Ben Blang Pidië, èn van teungkoe di Barat." Hoog tijd, zouden wij liever hooren, wordt het inderdaad, om bij dergelijke helden het vertrouwen te wekken in onze goede bedoelingen, hen tot onze bondgenootschappelijke vrienden te maken.

De twee bedoelde berichten in de perskroniek van het *Kol. Weekbl.* zullen ons echter het bewijs leveren, dat zij zulks niet waardig zijn. Het eerste is het bericht van een patrouille, die bij het doorzoeken van een kampong bespied werd door een Atjeher van een andere kampong. Die vrijmoedige kerel wordt door den chef aangeroepen om z'n pas te toonen". Die chef nu, zoo luidt het bericht verder, was gelukkig op alles voorbereid, en zoo zag hij, dat het er om te doen was hem met den rentjong te bewerken. Met zijn klewang geeft hij dus den Atjeh-

*) Donderdag, 16 April 1908 No. 46.

er een haal uit den mak en deze zou geen enkel letsel meer hebben kunnen toebrengen als niet 't ongeluk wilde dat 't hoofd der patrouille struikelde en naast zijn aanvaller kwam te liggen. Zoo kon deze hem twee lichte vleeschwonden — een aan den bovenarm en een aan een onderbeen — toebrengen. Maar, de onder-luitenant — de patrouille aanvoerder — bleef zijn klewang gelukkig meester, en zoo sloeg hij daarmee den worstelenden Atjeher dood. Verre van moedig was het gedrag der Javaansche fuseliers. Deze veldsoldaten hebben geen vinger uitgestoken om den commandant te helpen."

Daarmede wil men wijzen op het slechte gehalte der Jav. fuseliers. Doch, ellieve, is er geen ruimte voor de vraag: kunnen die fuseliers niet verontwaardigd zijn geweest over het gedrag van hunnen Westerschen voorganger? Deze, zoo heet het, was op alles voorbereid; en hij wist dien eenling met zijn troepje niet anders onschadelijk te maken, dan door hem met zijn klewang een haal uit den mak te geven.

Het tweede bericht is een liefdesdrama. Een minnaar speelt den verrader tegenover de familie zijner geliefde, terwijl deze zijnen gelukkigen mede-minnaar toegang geeft tot hare woning. Hij bood aan, den djahat terstond in handen der keumpenie te leveren. „Onmiddellijk werd de aangewezen woning door een patrouille omsingeld en de gewone sommatie uitgeroepen. Man, vrouw en dochter kwamen af en volgden gedwee de aanwijzingen van den patrouillecommandant.— Zijn er nog menschen in uw huis achtergebleven? vroeg de commandant aan den man. — Ja mijnheer, nog één man is binnen, luidde het antwoord. Hierop volgde nogmaals een sommatie, en toen dit niets uithaalde het......perforeeren. Dit alles zaten de bewoners gemoedelijk aan te zien, zich senang (prettig) makend met een op een doodkalme manier geprepareerd sirih-pruimpje. Zij lieten zich zelfs niet van hun stuk brengen, door het afgegeven salvo; evenmin toen het lijk van den djahat uit verschillende wonden bloedend, voor de voeten van de bruid neerkwakte......Den volgenden dag passeerde een patrouille hetzelfde erf, en daar zagen onze, nu juist niet sentimenteel aangelegde mannen met ontzetting, hoe de bruid vroolijk stoeide met dengene, die het bezoek van haar, den vorigen avond zoo tragisch omgekomen minnaar had aangebracht...... Minnennijd had hem tot zijn verraad gebracht, en de minnares scheen dit verre van onaangenaam te vinden",

en, mogen wij er op laten volgen: hij wist dat zijn verradersdiensten de keumpenie welkom waren en al gold 't voor de patrouille slechts 1 man te vatten in een huis waar men haar gemoedelijk haren gang liet gaan, alles doodkalm aanzag, zij niet trachten zou, hem levend te vangen? Dit ter zijde!

Men moet wel geheel vreemdeling zijn in de litteratuur der verschillende, en in het bijzonder der Europeesche volkeren, om een dergelijk liefdesdrama te doen strekken tot bewijs in het bijzonder van de „karakterontaarding" bij het Atjehesche volk. Wij willen niet de goede stad onzer inwoning noemen, maar kies naar uwen lust een andere stad, hoe zou zij er uit zien als aan het blijvend gedeelte werd opgedragen, alle huizen te perforeeren, waar schuldige of gehuichelde liefde verscholen is, waar hartstocht de zachtere, edeler gevoelens verdooft of verstikt?

Wat kan de blinde staatzucht brouwen,
Wanneer ze raest uit misvertrouwen!
Wat luid zoo schendigh dat haer rouwt!

zong Vondel. Nemen wij de les ter harte, laat ons eerlijk grootmoedig zijn in de beoordeeling van onze tegenstanders; bij dezen niet alles te zijnen ongunste voorstellen en verklaren. De militaire heerschappij maakt onnoodig streng, verhardt de gemoederen, kweekt op den duur haat, verzet, minachting ook buiten de militaire re. Wij eeren den soldaat in zijne goede eigenschappen en op zijn terrein. Wij beseffen ten volle, dat waar gehakt wordt spaanders moeten vallen, wij veroordeelen in den krijg sentimentaliteit of overgevoeligheid; doch de krijg verloope snel, de kastijding zij hard maar kort en men toone al spoedig dat de hand, die kastijdt, ook de hand is, die de toegebrachte wonden heelt, en zegen brengen wil!

God heeft tot David gezegd — zie 1 Kronijken 28 : 3 — : *Gij zult in mijnen naam geen huis bouwen, want gij zijt een krijgsman, en gij hebt veel bloeds vergoten.*

B.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Minister Idenburg, de Gouverneur van Suriname: een bijdrage in *De Tijd*. — Mr. C. Th. van Deventer in *Land en Volk* over Indische Statistieken. — De heer K. H. O. van Bennekom in de *Zutfensche Courant* over de woelingen op de westkust van Sumatra. — Het *Algemeen Handelsblad* contra de *Deli-Courant* naar aanleiding van de vraag of versterking der troepenmacht op Atjeh al of niet wenschelijk is.

Aan *de Tijd* wordt het volgende over minister Idenburg geschreven, toen Z. Exc. nog gouverneur van Suriname was.

„Onder de talrijke bijgeloovigheden door de on- of halfbekeerde Arowakken en negers aangehangen, nemen de bezweringsmiddelen (toetala's) ter verkrijging van wat gewenscht of tot keering van hetgeen gevreesd wordt, een groote plaats in. Zoo is er een bekende toetala om iemand tot vrijgevigheid te stemmen — eveneens gebruikt om de leden van het gerecht te zijnen gunste te bewegen ! — hierin bestaande, dat men in de taaie knol van een inlandsche plant een spleet snijdt en daarin vastklemt eenige... ja lezer, hoe zullen wij u dit op „anständige" wijze duidelijk maken? enfin... eenige diertjes wier naam, in het Fransch, evenals „caillou" en „hibou", een onregelmatigen meervoudsvorm heeft, en voor welke ook de apen in „Artis" onder elkander bizondere belangstelling toonen, afkomstig van den persoon, op wien men invloed wenscht uit te oefenen.

Toen dan in 1906 de tijd der feestgave, welke jaarlijks tegen Koninginneverjaardag te Paramaribo van gouvernementswege aan de lagere klassen der bevolking pleegt verstrekt te worden, naderde, maakten de gegadigden, in de hoop op een ruime uitkeering, druk gebruik van ter zake dienende toelala's.

Waar echter het essentiëele ingrediënt van een zoo hoog personage als de gouverneur bezwaarlijk te verkrijgen viel, moest men zich wel behelpen met een zwakker middel: n.l. eenige korrels zand uit een zijner voetstap-afdrukken in een pad van den gouvernementstuin. Hetzij nu dat dit surrogaat niet werkzaam genoeg was, hetzij — wat waarschijnlijker is — de heer Idenburg meende, dat het niet op den weg van het gouvernement lag, de toch reeds tot losbandigheid geneigde Inlandsche bevolking, middelen tot uitspattingen te verstrekken, — de tot dusver gebruikelijke uitkeering van sterken drank bleef achterwege, en het volk ontving alleen voedingsmiddelen, hoewel waarschijnlijk in grooter hoeveelheid dan vorige jaren.

Toch — blijkt hieruit niet hoezeer de heer Idenburg bij de Inlandsche bevolking bemind was — weet men deze teleurstelling niet aan den gouverneur.

Naar toch de vox populi wil, zou nl. des heeren Idenburg's adjudant — o brave verdediger van 's lands penningen — den invloed bespeurende, die men op den gouverneur wilde uitoefenen, een bijzonder krachtige contra-toetala van onbekende samenstelling hebben vervaardigd, en daarmede de uitkeering van dranken hebben weten te verhinderen!"

* * *

In *Land en Volk* bespreekt Mr. C. Th. van Deventer de in het jongst verschenen Koloniaal Verslag opgenomen uitkomsten der op Java en Madoera gehouden volkstelling en concludeert daaruit tot de onvoldoendheid en onbetrouwbaarheid der Indische statistieken. Krasse voorbeelden van tastbare onjuistheid worden door hem aangehaald. Zoo staat de hoofdplaats Soerakarta opgegeven als te bezitten een bevolking van 19.808 zielen, waar zij er in 1900 een bezat van 109.459. Misschien een drukfout, doch die hier stellig niet — en dan nog sedert de verschijning onverbeterd! — had mogen voorkomen.

Kennelijk onjuist zijn ook de opgaven betreffende de groepeering der Europeesche bevolking naar het geboorteland. Een ieder weet, dat op Java vrij veel Engelschen zijn gevestigd.

Toch zou, volgens het K. V., in de residenties Cheribon, Djokjakarta, Soerakarta en Kediri, met haar talrijke landelijke en industriëele ondernemingen, geen enkele Engelschman gevestigd zijn. Nog zonderlinger indruk moet het maken, dat tegen 26 mannelijke Engelschen in de residentie Soerabaja en 22 in Semarang, er in Batavia slechts vier zouden wonen, terwijl toch ieder in Indië weet, dat te Batavia het aantal handelskantoren van Engelschen oorsprong grooter is dan te Semarang. Bij een vluchtig doorzien van het adresboek voor Nederl.-Indië vond ik dan ook, alleen onder het leidend personeel van handels- en bankinstellingen te Batavia, reeds 15 namen van onmiskenbaar Britschen oorsprong. Het is duidelijk, dat hij die met de samenstelling dezer statistiek voor het K. V. belast was, er maar iets van gemaakt heeft.

Gekker nog staat het met de aantooning van de sterkte der bevolking in verband met den godsdienst, een opgaaf, waarvan het belang in het oog springt:

De hier bedoelde aantooning vermeldt, dat tot de Inlandsche bevolking in de residentie Pasoeroean niet minder dan 8258 belijders van den Israëlitischen godsdienst zouden behooren. Dit kan niet juist zijn. Uit geen enkele mededeeling is ooit 't bestaan van Inlandsche Israëlieten gebleken. En dat zij in zoo grooten getale worden aangetroffen, terwijl zij elders geheel ontbreken, is eenvoudig onmogelijk. Men moet hier te doen hebben met eene vergissing van den allerplompsten aard. Zij is echter niet het eenige wat in deze aantooning verbazing wekt. Er wordt ook melding gemaakt van 1245 Hindoes in de residentie Bantam, terwijl in geen enkel werk over dat gewest van belijders van dezen godsdienst melding wordt gemaakt. Nog zonderlinger treft de mededeeling omtrent het voorkomen op Java van „belijders van animistische godsdiensten". Onder de Inlanders zou er geen enkele te vinden zijn, wat wel vreemd is.

Daarentegen zou men, volgens deze statistiek, wèl „belijders der animistische godsdiensten" aantreffen onder... de Europeanen, nl. in de residentie Semarang 2 en in de residentie Kediri 27. De vraag schijnt zeker wel geoorloofd, of men hier soms te denken heeft aan het gevolg van een misplaatste aardigheid.

Schrijver meent uit de aangehaalde voorbeelden te mogen afleiden, dat het treurig gesteld is met de contrôle op de statistische gegevens van het K. V.

Dat cijfers als die, waarop ik de aandacht vestigde, uit Indië hun weg hebben kunnen vinden naar het Departement van Koloniën en dat Departement onveranderd hebben kunnen verlaten, is alleen verklaarbaar door aan te nemen, dat niet één wezenlijk belangstellende van eenige ontwikkeling het der moeite waard heeft geacht, aan die cijfers meer dan oppervlakkige aandacht te schenken. Maar dan is daarmede opnieuw aangetoond, hoe dringend noodzakelijk het is, dat de statistiek in Indië daar te lande onder de leiding en 't toezicht kome van een deskundige, die zorg dragen kan, dat indien fantastische of verwarrende opgaven worden verstrekt, deze worden verbeterd of althans geverifiëerd, alvorens naar Nederland te worden doorgezonden. Die gegevens toch vormen het materiaal, waarop een groot deel van de kennis omtrent Ned.-Indië berusten moet.

Vooral buitenlanders, zegt Mr. v. Deventer, zijn bij het raadplegen van dergelijke officiëele Nederl. uitgaven tegen het misleidende ervan ongewapend.

* * *

Schrijvende over de belastingwoelingen op Sumatra's Westkust, zegt de heer K. H. O. v. Bennekom in de *Zutfensche Courant* o. m.:

„Nu wij van den ass.-resident Twiss weten, dat onder de op West-Sumatra ingevoerde belastingen, die ook op het slachten van vee voorkomt, dus een belasting op de eerste levensbehoeften, voel ik mij gedrongen daartegen te protesteeren. Ik beschouw zulk een belasting als barbaarsch-middeleeuwsch en dus zeer te veroordeelen. De gemoedelijke, vrijheidlievende Sumatraan, die steeds kalm en tevreden onder het Nederlandsche bestuur was, komt thans in verzet en dat verzet zal zich steeds herhalen.

Indien geldelijke ondersteuning door de regeering verlangd werd, dan ware het wijs geweest, om den adat te baat te nemen.

Volgens dien adat behoort de aarde en alles wat er op is aan de godheid, aan Allah! De menschen zijn er om den grond, die woest is, te ontginnen en te verbeteren; de verzameling van menschengezinnen is de gemeente (de Laras). De gemeente beheert de gronden en geeft die in erfpacht of huur aan de ingezetenen. Het geld daardoor in de gemeentekas vloeiende, wordt ten algemeenen nutte verbruikt. Indien de Regeering, zulk een inrichting steunende, nu van de gemeente-inkomsten een zeker percentage tot subsidie verlangde, zou zulks niet anders dan billijk genoemd kunnen worden, vooral op Sumatra ware zulk een regeling gemakkelijk in te voeren geweest."

* * *

De *Deli-Courant*, een artikel van het *Algemeen Handelsblad* besprekende over versterking van de troepenmacht op Atjeh, meende, dat het Amsterdamsche blad het aantal troepen aldaar voldoende achtte. Dit nu bestrijdt het *Alg. Handelsblad*.

„Indien het blad (de *Deli-Courant*) ons artikel beter had gelezen, zegt het orgaan, zou het ook den titel hebben begrepen en daarmede ook ingezien hebben wat het doel was van ons betoog.

Wij meenen niet beter te kunnen doen dan naar een schrijven van X. X. in Het Vaderland van 23 Februari te verwijzen, waarin ons opstel als volgt wordt geresumeerd.

„De schrijver trekt te velde tegen de door den heer Kempees, 1e luit. der veldartillerie alhier, verkondigde meening, dat wij ter wille der humaniteit verplicht zijn in zekeren zin afstand te doen van de guerilla-tactiek der laatste jaren, d. i. „van de mogelijkheid om met kleine afdeelingen te overwinnen door het ontzaglijke overwicht, dat de superioriteit in bewapening en organisatie ons heeft gegeven."

X. X. merkte naar aanleiding hiervan het volgende op: —

„Terecht ziet het blad in deze meening de uiting van een officier, die onze Indische tactiek van vóór 1900, geheel genomen, niet kent, die onbekend is met de ellende vroeger op de talrijke expedities op groote schaal geleden, terwijl de verkregen resultaten dikwijls hoogst bedroevend waren.

„Het binnenland, i. c. het Gajoland, met eenige

bataljons te overstroomen, was en is eenvoudig onbestaanbaar, omdat even zoovele bataljons noodig zouden zijn om den geregelden opvoer van al het benoodigde te verzekeren, een eisch, die onze krachten te boven gaat.

Wij staan voor de keuze: òf de binnenlanden aan hun lot over te laten en zoodoende tekort te schieten in de verplichting als koloniale Mogendheid, om ordelijke toestanden in geheel ons eilandenrijk te scheppen, òf wel met kleine troepen te ageeren, die in hoofdzaak kunnen leven van het land, waarin zij zich ophouden."

„Wij hadden, zoo vervolgt het *Handelsblad*, in ons artikel doen uitkomen, aan de hand van de gegevens betreffende de militaire bezetting in de koloniën van andere natiën, dat ook dáár door landen, die over heel wat meer middelen beschikken dan het kleine Nederland, geen heil gezocht wordt in het optreden met imponeerende massa's, die elk denkbeeld van verzet den kop zouden moeten indrukken.

Ons geheele betoog kwam dus neer op eene veroordeeling van het streven van den laatsten tijd, om met miskenning van den ernst van den oorlog, inzonderheid van de guerilla, hiervan eene soort humanitaire sport te maken, die, behalve dat zij ons duur zou te staan komen, ook het geheele succes in de waagschaal zou stellen.

Op de gevolgen, die dat streven nu reeds in Atjeh heeft en waartegen wij in ons artikel waarschuwden, wordt nu ook reeds door onzen Atjehcorrespondent gewezen, die de geringe resultaten van het optreden der colonne-Van Heerdt in het Keureutoische weet aan de blijkbaar van hieruit onder den druk van bedoeld streven gedecreteerde voorschriften.

Hoe de *Deli-Courant* er dan ook toe komen kon nu weer van verschil van meening tusschen onze redactie en onzen Atjeh-correspondent te spreken, is ons een raadsel.

Onze correspondent drong op troepenversterking in Atjeh aan, niet uit het oogpunt van het door ons veroordeeld streven, maar op grond van overwegingen van politiek-militairen aard. Dat wij, zegt ten slotte het Amsterdamsche blad, aan deze overwegingen van een ter plaatse aanwezig en dus mede bevoegd beoordeelaar, alle recht lieten wedervaren, blijkt wel uit het feit, dat wij die hier plaatsten, ten einde ze onder de aandacht te brengen der verantwoordelijke personen."

Uit de O.I. Mail.

Vereeniging tot bevordering van het toeristenverkeer in Indië.

De in dit weekblad reeds meermalen aanbevolen oprichting van een lichaam tot bevordering van het vreemdelingen-verkeer in onze koloniën, is dan toch eindelijk tot stand gekomen. In de Indische bladen, ons door de jongste mail gebracht, lezen wij o. m.:

„24 Maart j.l., 's avonds om 7 uur, had in de bovenzaal van Maison Versteeg op Noordwijk een vergadering plaats tot het bespreken van maatregelen ter bevordering van het toeristenverkeer. Het initiatief daartoe werd genomen door de heeren J. M. Gantvoort, directeur van het Hotel des Indes; L. J. Ginjoolen, chef van de firma Daendels en Co.; C. M. Pleyte, leeraar; J. J. Stieltjes, hoofdinspecteur van den post- en telegraafdienst; P. W. Tiedeman, hoofdagent van de Internationale Crediet- en Handelsvereeniging Rotterdam en mr. E. C. H. Winkelman, advocaat en procureur.

Reeds meermalen was in Indië het denkbeeld ter sprake gekomen, om een deel van het internationale touristenverkeer ook naar deze gewesten te leiden. De oprichting van een centrale vereeniging lag daartoe voor de hand en het beek aan bovengenoemde heeren, die zich ter voorbereiding daarvan tot een voorloopig comité hadden vereenigd, dat aan de tot-stand-koming ervan niet getwijfeld behoefde te worden, bij aldien de regeering steun wilde verleenen. De vereeniging zou dan kunnen zorg dragen op groote schaal voor reclame, voor de verspreiding van reisgidsen, het verstrekken van inlichtingen in binnen- en buitenland, het verkrijgen van bijzondere tarieven voor pleizierreizigers naar deze koloniën, kortom voor alles, wat het touristenverkeer, zoo van ingezetenen als van vreemdelingen, hier te lande zou kunnen bevorderen, terwijl ondermeer ook de vestiging van speciale inlichtingenbureaux op het programma zou moeten staan.

Het voorloopige comité mocht ondervinden, dat deze plannen, zoowel bij de regeering als bij het publiek — meer in het bijzonder bij de instellingen van handel en scheepvaart, banken en hotels — warme instemming hebben gevonden, een instemming die zich in daden heeft omgezet, doordat eensdeels de regeering een subsidie aan de vereeniging wil verleenen, voor 't eerste jaar van ƒ25.000 (onder voorwaarden echter, dat op andere wijze minstens ƒ15.000 per jaar, voor drie achtereenvolgende jaren zou worden bijeengebracht) anderdeels van particuliere zijde nu reeds een som van ƒ20.550 per jaar, voor drie jaren is toegezegd geworden, zoodat voor het eerste jaar op rum. ƒ45.000 te rekenen valt.

Daar het wenschelijk werd geacht, het toezicht op de vereeniging en het overleg dat deze eventueel zou wenschen te plegen met de regeering in de belangrijke aangelegenheden, te doen plaats hebben door een gedelegeerde der regeering, zoo heeft zich met goedkeuring van deze, de directeur van O. E. en N., beschikbaar gesteld. Het was dan ook in deze qualiteit, dat de heer Pott de vergadering bijwoonde. Als zoodanig is de heer Pott ook tot de vereeniging toegetreden.

Het plan bestaat voorloopig, om in alle centra van internationaal verkeer, zooals Caïro, Colombo, Singapore, Hongkong, Kobe, enz., agenten aan te stellen en op ruime schaal reclame te maken. Voorts zal te Batavia een toeristenbureau worden opgericht, waar ook de permanente secretaris werkzaam zal zijn, om zoowel binnen- als buitenlandschen toeristen gratis alle gewenschte inlichtingen te verschaffen.

Verder zal een beknopte zakreisgids worden gedrukt en gratis worden verspreid, op ongeveer dezelfde wijze als zulks in Japan gedaan wordt door de „Welcome Society".

* * *

Een tweede nuttige instelling is:

De militaire kookschool.

Te beginnen met 1 April j.l., wordt gedurende een jaar te Tjimahi een proef genomen met het geven van kookonderricht aan ongegradueerde Europeesche militairen. Het leerplan zal omvatten: de bereiding — in het groot — van eten; het bereiden van eten te velde; praktisch keuren van verschillende waren; het schoonmaken en behoorlijk bewaren van ingrediënten en van bereid eten; het onderhoud van keukengereedschappen en van zindelijkheid in keukens, en het oordeelkundig stoken van vuren.

Aangezien de bereiding van het eten, wil het onderwijs nut afwerpen, in het groot moet plaats hebben, is het personeel van de kaderschool te Tjimahi aangewezen, om de, in de kookschool bereide spijzen te consumeeren, vooral ook omdat het uit het meest ontwikkelde deel der Europeesche minderen bestaat (instructeurs en leerlingen — toekomstig kader), zoodat het 't meest tot het uitspreken van een gezaghebbend oordeel over die proef in staat geacht kan worden.

De directeur der kaderschool zal tevens optreden als directeur der militaire kookschool en kan zich in die laatste functie nog doen bijstaan door luitenants instructeur van eerstgenoemde inrichting.

* * *

Inlandsche officieren.

In de commissie tot het afnemen van het toelatingsexamen van den cursus tot opleiding van inlandsche officieren zijn benoemd:

tot lid en voorzitter, de kapitein H. J. de Voogt, Directeur van den cursus; tot leden: de kapitein G. J. Velds, leeraar aan den cursus en de 1e luit. P. D. Visser, leeraar aan de Militaire school; tot secretaris: de 1e luit. G. P. Hoekman, leeraar aan den cursus.

Aan het toelatingsexamen zullen deelnemen: Raden Mas Abdoelrachman, Raden Saripodin, Raden Ka Djoedin, Raden Achmad alias Raden Nitiadikoesomo, Raden Oerip alias Soemowinoto, Raden Ngabehi Moerakab, Raden Soekardi, A. H. H. Kawilarang, J. W. Supit, B. Th Walangitang, F. K. Hawe Roentoe, E. J. A. Gerungan.

De 7 eerstgenoemden zullen het examen te Soerabaja afleggen, A. H. H. Kawilarang te Buitenzorg en de 4 laatstgenoemden te Menado.

* * *

Een geestelijke belastingsnorder.

Men schrijft aan het *Soer. Hdbl.*:

De hulpprediker J. H. W. van der Miesen van de inlandsche christengemeente te Waï, is ter beschikking gesteld van den resident van Amboina, ten einde te worden belast met een onderzoek naar den toestand der inlandsche bevolking van Boeroe mede in verband met eene mogelijke uitbreiding van de hoofdelijke belas-

ting ook ten aanzien van de inheemsche bevolking van Boeroe.

Of een geestelijke de man is, die met zoo'n karweitje kan worden belast zonder schade te doen aan zijn prestige als herder, is de corr. zoo vrij te betwijfelen.

Voor geen enkele christengemeente zal dit 'n geheim blijven, zelfs niet op Nieuw-Guinea bij de Papoea's, en de heidenen zullen voortaan in elken zendeling min of meer een handlanger van belasting specialiteiten zien.

Is eenmaal het wantrouwen opgewekt, dan zal de verbreiding van het Evangelie slechts als een huichelachtig mom worden aangemerkt, om de inlanders beter aan hun portemonnaie te kunnen voelen.

* * *

De schrik der hoofden van verzet.

„Kapitein Christoffel, die zich thans te Tjimahi bevindt, zal naar verluidt, in den aanvang van Mei naar Atjeh vertrekken om ginds aan de Westkust het beruchte hoofd, Toekoe Ben, onschadelijk te maken.

5 brigades zullen hem daarbij ten dienste staan, alternaal door hem zelf uitgezochte mannen; onderbevelhebber wordt de 1e luitenant van de infanterie J. R. Agerbeek", schrijft de *Javabode*.

* * *

Hetzelfde blad meldt betreffende de

Verbetering van het gehalte der inlandsche Bestuurs-ambtenaren.

Nu de vorige minister van koloniën geen gevolg heeft willen geven aan het Indisch voorstel tot aanstelling van adjunct regenten, is door de regeering aan het oordeel van den directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid, de vraag onderworpen, of, en zoo ja, op welke wijze, door verbetering van het onderwijs aan de opleidingsscholen de aanstaande inlandsche ambtenaren op een hooger peil van ontwikkeling kunnen worden gebracht.

* * *

Onder het opschrift:

De ellende begint weer

lezen wij in het *Bat. Nieuwsbl.*:

„De resident van Rembang deelde onder datum van 24 dezer mede, dat de laatste bandjir in de Solorivier in de districten Rengel en Rembes der afdeeling Toeban 11000 baoe sawah en 2000 baoe tegalvelden en erven heeft geïnundeerd. In de dijken waren drie doorbraken, t. w. twee bij Beron over plm. 40 M. lengte en een bij Kandangredjo over ruim 300 M. lengte. De tweede gewassen op de overstroomde tegalvelden en erven zijn dood en van de 11000 baoe sawah zullen tusschen de 4000 en 5000 mislukken. De schade wordt begroot op ƒ300.000. Gedeeltelijk zal dit gecompenseerd worden door een beteren tabaksoogst, tengevolge van achtergebleven slib. De resident heeft onmiddellijk ƒ5000 ter beschikking van den assistent-resident van Toeban gesteld voor herstel der dijken; daaraan kunnen nooddruftigen dan een daggeld verdienen.

Een rapport, welsprekender dan een klaaglied!

Directe schade drie ton; Gedeeltelijke compensatie door het vooruitzicht op 'n beteren tabaksoogst. In afwachting daarvan...... hongerlijden; want de ƒ5000 voor ondersteuningswerken zijn op het directe verlies van ƒ300.000 een druppel in den emmer.

Maar van hervatting der Solo-vallei-werken komt niets! Er komen in Britsch-Indië immers ook overstroomingen voor; de bevolking lijdt ook dáár periodiek honger......

Welnu dan?"

* * *

Aan hetzelfde blad schrijft men uit Djember: Wanneer het waar is — en wie twijfelt er nog aan! — dat het toenemen van het aantal misdrijven gelijken tred houdt met de economische inzinking der bevolking, dan is het in deze afdeeling met de welvaart der bevolking al zeer treurig gesteld. Bij tien, twintig, dertigtallen tegelijk komen de stukken in zake misdrijf bij den landraad binnen, en het is te vreezen dat bij totstandkoming van het bekende eeuwigdurend bestand — de trust der tabakopkoopers — de misdaden, als weerspiegeling van den economischen achteruitgang, een ernstig vermanende progressie zullen aangeven.

In verband hiermede is het dan ook voor de regeering een hoogst gevaarlijk middel om door invoering van arbeidsvelden een rayonstelsel in te voeren, dat leiden moet tot een monopolie, waarbij de inlander, willoos en machteloos, wordt overgeleverd aan uitbuiting.

Denkt men hier wel eens aan de ernstige waarschuwing van een staathuishoudkundige, als mr. Pierson, die elke bestuursinmenging, niet steunend op algeheele kennis der plaatselijke toestanden onvoorwaardelijk afkeurt?

* * *

De Soerabajasche havenkwestie.

Ook de hoofdingenieur Saltet heeft, volgens de *N. Soer. Ct.*, zijn oordeel uitgesproken over het plan Rahder tot aanleg van een steiger voor prauwen, oostelijk van den Kalimas mond, te Soerabaja.

„Deze deskundige, zegt het blad, is van oordeel, dat het plan niet ver genoeg gaat, tegenover dat van den hoofdingenieur Van Goor, die een aanlegplaats voor zeeschepen wil maken, ten Westen van dien mond, maar dat wat betreft zijn ligging veel beter is.

Verder meent hij, dat voor een prauwhaven het plan Rahder, mits omgewerkt, tot een basin Oostelijk van de Kalimas te verkiezen zal zijn boven plan C 3.

Zoo naderen we het plan De Jongh. We zijn dan aangekomen bij een kleine haven, alleen voor prauwen, Oostelijk van de Kalimas.

Straks komt een verbeteraar, die het basin geschikt wil maken voor zeeschepen. Dan volgt een becijfering tot ƒ20 millioen, en klets! daar ligt het plan van Soerabaja's aanlegplaats weer tegen de vakte. Het geestig spel' kan nog jaren worden voortgezet, zonder ander resultaat dan dat Soerabaja's handel niet geholpen wordt."

* * *

Begrafenisfondsen bij inlanders.

Bij inlanders bestaan hier en daar begrafefondsen, waarvan, naar het *Soer. Hdbl.* mededeelt de administratie verbazend eenvoudig is, zoodat wij Europeanen er een voorbeeld aan kunnen nemen.

Presidenten en andere, den boel in de war schoppende bestuursleden, houden zij er niet op na, althans niet te Djember en Sitoebondo.

Sterft een lid, fluks een lijst gecirculeerd waarop de leden de contributie, waarvan het bedrag aan ieders beleefdheid wordt overgelaten, zelf invullen in cijfers en letters met contante betaling. Een minimum is niet vastgesteld, maar niemand zal het in zijn hoofd halen, voor minder dan een stuiver bij te dragen.

In het sterfhuis worden de ontvangen sommen vergeleken met de lijst, zoodat fraudes — tot dusverre niet voorgekomen — dadelijk ontdekt worden.

Is een lid toevallig afwezig, dan komt de betaling later wel terecht. Is een lid naar elders vertrokken, dan moeten zijne betrekkingen maar zien hoe zij aan de uitkeering komen.

Men zou het een bedelpartij kunnen noemen, maar dan toch met dit verschil, dat het invorderen alleen geschiedt van vooraf aangenomen leden en voor niet-leden geen uitkeering plaats heeft. Administratiekosten dus = nihil.

Zoover hebben de Europeanen het helaas nog niet gebracht, meent het blad.

* * *

De Atjehers op het eiland Noesa Kembangan.

Uit Tjilatjap schrijft men aan de *Loc.*:

„Een dag of wat geleden zijn plm. 150 Atjehers van Noesa Kembangan weggeloopen, waarvan plm. 90 man werd opgevat door een militaire patrouille op de stapelplaats van 't boschwezen.

Hoe het mogelijk is dat een zoo groot aantal kan wegloopen, is een ieder een raadsel en geeft reden om op onze hoede te zijn.

Gisteren nacht om twaalf uur sloeg het amoksignaal op N. K., waardoor Tjilatjap weer verontrust werd. Het gillen en om hulp geroep der inlanders te N. K. werd duidelijk hier gehoord.

Arme stumperds aan den overkant (N. K.). Hoelang zullen zij nog toegetakeld worden door die kerels die niets ontzien? Hoelang zullen wij Tjilatjappers nog verontrust worden door die bende welks aantal nu reeds op plm. 1200 is gebracht.

De algemeene opinie is, dat er eerst iets verschrikkelijks moet gebeuren, alvorens afdoende maatregelen zullen worden genomen. Heerlijk vooruitzicht!

Wat gisteren feitelijk is voorgevallen is nog niet bekend, wel dat eenige Atjehers zijn opgepakt. De rest wordt zoolang mogelijk verzwegen, uit vrees voor een paniek."

* * *

De Indische Bond.

„Bij de juist verschenen *Stem van Indië*, was het uitvoerig verslag gevoegd van den Indischen bond over het jaar 1907 en dat ziet, zegt de *Javabode*, er niet hoopvol uit: het aantal leden bedroeg den 15en Januari 1907 1201; blijkens het bijvoegsel van *De Stem* van eergisteren, telde de 15e Maart er nog slechts 1086. Op de bezittingen van den bond werd een verlies geleden van ƒ5806,85 en of alle baten, tot een bedrag van ƒ39.700.27 op de balans voorkomende, wel tot de daarvoor opgegeven waarde mogen worden aangenomen, meenen wij te moeten betwijfelen. Misschien dat hierover ook licht zal worden ontstoken door de commissie van enquête, bestaande uit de heeren: C. Bertsch, S. R. J. Onnen en W. van Hinloopen Labberton.

Op het eind van 1907 had de Bond, nadat die te Bandoeng en Tegal te niet waren gegaan, nog 7 afdeelingen, waarvan er 4 echter niets van zich lieten hooren; onder de laatsten behoort Semarang, met een debet aan de algemeene kas van ƒ2650.

Het Bonds-tehuis op Kramat wordt gezegd in een algemeen gevoelde behoefte te voorzien en in bloeienden toestand te verkeeren.

Ook van de Hulpbank, die nog ƒ5095 heeft uitstaan, onder vrij reëele waarborgen, wordt het eerste getuigd, maar haar werkzaamheden moesten worden stop gezet, omdat de propaganda voor den kleinen landbouw te groote eischen stelde aan de kas.

Van de Bondscursussen te Batavia en te Buitenzorg — vooral het verslag over den laatste is zeer uitvoerig — worden goede verwachtingen uitgesproken en uit de statistiek der leerlingen schijnt inderdaad van klimmende belangstelling te blijken, met uitzondering van dien in het boekhouden. Alleen wordt sterk geklaagd over den weinigen lust in het maken van huiswerk bij de leerlingen, die worden opgeleid voor het klein ambtenaars-examen.

Het zeer uitvoerig rapport van den heer F. H. Staverman over de resultaten, verkregen met de beide landbouwdorpen, maakt een troosteloozen indruk, al tracht deze volijverige commissaris er nog van te redden, wat er te redden valt. Op Tjipalasari vinden drie mannen van boven de 40 jaar een kommervol bestaan, en van dezen kunnen twee nog niet op eigen wieken drijven; van Tjibodas zijn alle kolonisten, na zich op ergerlijke wijze te hebben misdragen, er 's nachts van door gegaan; dit dorp wordt nu, tegen een maandelijksch inkomen van ƒ 150.— geadministreerd door den heer J. F. Bothma. In deze zaakjes zitten resp. ƒ17.546.09 in ƒ12.749.37 vast bij een kapitaal van ƒ38.925.27.

Gaarne wenschen wij, zoo besluit het blad, den heeren verder veel succes op hun onverpoosd streven, maar groote dingen zijn van den Indischen bond niet te verwachten. Wat er nog van in stand gehouden wordt, reikt onder het oog der heeren van het hoofdbestuur; buiten dien gezichtskring is de organisatie al lang verstorven."

Van Vreemde Koloniën.

In den Raad van den Onderkoning.

Bij de behandeling der begrooting van Engelsch-Indië, werd ook het woord gevoerd door den heer Gokhale, den bekenden leider der gematigde Indische nationalisten, die overigens niet schroomt te zeggen, waar het op aankomt.

Bij deze begrooting is eindelijk gerekend op een bedrag van 3 millioen roepijen, wat voor ons Indië gelijk zou staan met 3 ton, naar reden van het aantal inwoners, ten behoeve van de verbetering van den gezondheidstoestand.

De heer Gokhale zeide, dat 3 millioen roepijen ongetwijfeld een aanzienlijk bedrag uitmaakte, vooral in vergelijking met wat tot nu toe aan dat doel werd ten koste gelegd. In vijf jaren tijds, van 1902—1907, werd toch in alle provinciën te zamen niet meer daarvoor besteed, dan een som van 17 lakhs of omstreeks drie honderd duizend gulden 's jaars. Daartegenover stelde hij het bedrag van 2700 lakhs, dat boven hetgeen bij de begrooting 1902—1903

daarvoor was uitgetrokken, in de volgende vijf jaren aan militaire doeleinden was ten koste gelegd, terwijl hij tevens in herinnering bracht, dat ongeveer 6000 lakhs aan spoorweg-aanleg en naasting werd besteed, waarvan het derde deel of omstreeks 160 millioen gulden uit de gewone inkomsten werd gevonden.

Intusschen nam de sterfte onder de bevolking steeds toe. Na 1886 tot 1901, van 28 tot 32.5 te zijn gestegen, bereikte het sterftecijfer eene hoogte van ruim 36 per mille. Teekenend, merkte spreker op, is het, dat Engeland in hetzelfde 21jarig tijdvak er in slaagde het sterftecijfer van 20 tot 15.5 per mille terug te brengen. De heer Gokhale drong er op aan, dat minstens een bedrag van 15 millioen roepijen 's jaars aan de verbetering van den gezondheidstoestand zou worden ten koste gelegd, om aan de vreeselijke sterfte onder het volk paal en perk te stellen.

Opmerkelijk was, hetgeen spreker ten slotte over den politieken toestand in het midden bracht, dat we hier vertaald laten volgen:

,,Mylord, wij beleven zeer ernstige tijden. Hoe wij uit deze crisis te voorschijn zullen komen, als die eenmaal voorbij is, is een vraag, die thans ieder ernstig denkende in het land vervult, bijna met uitsluiting van eenige andere quaesties. Er is veel in onzen huidigen toestand, dat trotsche en gevoelige geesten moet hinderen, en jonge lieden komen zoo, versch van hunne boeken, opzetten om te vragen, waarom de zaken toch zijn als ze nu zijn en niet anders. Tot nu toe hebben zij gemeend dat hunne belangen niet te vinden zijn aan de zijde van de goede orde. Maar vroeg of laat moet wel het besef doordringen, dat orde voor alles noodig is. Zij zullen wellicht inzien dat het leven niet op rolletjes gaat, en dat zij in de bijzondere omstandigheden, waarin Indië verkeert, trots het vernederende van den toestand, in hun eigen belang het best doen zich aan de zijde van de orde te scharen, want zonder deze is toch geen werkelijke vooruitgang voor het land mogelijk.

Mylord, in de drie laatste jaren is er veel voorgevallen om het aantal hunner, die zich dan uit noodzaak aan de zijde der goede orde scharen, te vermeerderen. Zelfs de achting en eerbied, die men den wijsgeer staatsman aan het departement van Indië hier onder de beschaafde Indiërs toedroeg, en die beschouwd werd als 'n creditpost van het Engelsche bestuur, toen hij als minister optrad, hebben er toe bijgedragen de moeilijkheden te doen aangroeien. Verbittering en teleurstelling vloeiden daaruit voort, omdat de heer Morley bij verschillende gelegenheden een taal voerde, die kwetsen moest, en maatregelen goedkeurde, die ons verbaasden en versteld deden staan. En ofschoon diegenen onder die niet beseften voor welke moeilijkheden de heer Morley zich geplaatst zag, ten slotte de harde woorden zullen betreuren, die zij over hem uitten, is het toch zeker, dat hij thans de macht verloren heeft om de rassche vermindering tegen te gaan van het vertrouwen mijner landgenooten in Engeland's zending in dit land. Mylord, het bestuur zal ongetwijfeld — en het moet dat doen — elke ongeregeldheid met vaste hand onderdrukken' Maar, wat de toestand werkelijk vereischt, is niet de wapenstok van den politieagent of de bajonet van den soldaat, maar het inzicht, de wijsheid en den moed van den staatsman. Het volk moet in staat zijn te gevoelen, dat zijn belangen, zoo niet bij uitsluiting dan toch in hooge mate een punt van overweging uitmaken voor het bestuur, en dit kan alleen verkregen worden door een algeheelen ommekeer in den geest van het bestuur. Welke hervormingen ook ter hand genomen worden, men kome er openlijk en edelmoediglijk mee voor den dag. En, mylord, laat niet de woorden ,,te laat" op elke daarvan geschreven staan. Want, terwijl het bestuur overweegt, aarzelt, vooruitgaat, weer teruggaat, met zichzelf te rade gaande of het toe zal geven of niet, laat het de goede gelegenheden voorbijgaan, die nimmer wederkeeren."

* * *

De Cauvery-vallen.

De *Madras Mail* schreef het volgende betreffende dezen waterval.

De ontwikkeling der Kholar-goudmijnen is in de laatste 5 jaren zeer vergemakkelijkt en goedkooper gemaakt door de eerste installatie, ongeveer 90 mijlen ver, bij de Cauvery-watervallen, waaraan 6600 paardekrachten werd ontleend. Op het betrekkelijk niet ver verwijderd tijdstip, waarop deze installatie was voltooid, was er naar wij meenen, slechts een voorbeeld in de wereld, n.l. de Niagara-vallen, dat electrische kracht over een afstand van 90 mijlen werd overgebracht; maar nu ziet men niet tegen een afstand van 300 mijlen op, den afstand tusschen de Cauvery-vallen en de stad Madras. Door een lapsus calami plaatste de heer Martin den staat Mysore in het gouvernement van Madras. Wij wenschten dat het zoo ware, doch het is genoegzaam bekend dat Mysore een feudale staat is, die in de meeste opzichten een edel voorbeeld stelt aan alle andere inlandsche staten in Indië. Het komt ons voor, dat nimmer voldoende recht is wedervaren aan het bestuur van den maharadja voor den onmisbaren steun, dien het verleende aan het voor velen in Mysore hersenschimmig plan, om de Cauvery-vallen te benutten voor electrische doeleinden op een nagenoeg 100 mijlen daarvan verwijderd punt. Maar het bestuur van Mysore kwam het plan — het eerste van die soort in Indië, om niet te zeggen in Azië — tegemoet met de meeste welwillendheid en een breede opvatting. Zij verzekerden zich de diensten van eerste klasse experts om aan de Niagara vallen te gaan zien wat daar gedaan was en bereikt en na te gaan we ke sommen daaraan waren ten koste gelegd. Na zich aldus vergewist te hebben van de beste verrichting, wist het bestuur de middelen te vinden om het plan spoedig, volkomen en goedkoop uit te voeren. De belooning was niet minder, dan een jaarlijksche interest van 20 pCt. van 't aanlegkapitaal, en zoo zullen eerlang de uitgaven, hoe hoog die ook waren, weer door den staat zijn teruggewonnen. De vallen van de Cauvery maken dus evenzeer een waardevol bezit uit, als dat zij voor den reiziger een der meest aantrekkelijke gezichten in den staat bieden.

* * *

De Engelschen in Lagos.

Slaapziekte, malaria, zwartwater-koorts en andere ziekten, bedreigen den Europeaan in Afrika en het heet nu uitgemaakt, dat, indien men de woningen der Europeaan nu maar ver genoeg van de inlandsche wijken verwijderd houdt, de kans voor de Europeanen om zich die ziekten op den hals te halen tot een minimum wordt gereduceerd.

In Lagos heerscht de malaria op een vreeselijke wijze en bittere ironie! niet het minst, sedert een geneesheer, Mac Gregor, nu weder vervangen, als gouverneur met het bestuur werd belast.

Men is thans bezig in Lagos schoon schip te maken. De beste plekjes worden voor de woningen der ambtenaren gezocht en heele inlandsche wijken moeten daartoe worden opgeruimd.

Reeds in de maand September van het vorige jaar heerschte groote ontevredenheid onder de Hausa's in Lagos, wegens de onteigening van door inlandsche woningen ingenomen grondstukken. Den 7en Januari berichtte Reuter, dat de politie in de huizen der lieden was ingekwartierd en zoo noodig door de militaire macht zou worden gesteund.

Thans zijn in Engeland nadere berichten ontvangen en kreeg men daar een petitie aan den gouverneur onder de oogen, waarbij tegen die onteigening wordt geprotesteerd, waarvan het eenige doel was om huizen voor ambtenaren op dat terrein te bouwen. Er was te minder grond voor dien harden maatregel, omdat er terrein genoeg voor was voor het doeleinde.

De gouverneur deelde in zijn antwoord mede, dat dit laatste niet het geval was en bleef bij zijn plan, waarop in December l.l., een door 2000 personen, w. o de voornaamste hoofden van Lagos, bisschop Oluwole en verscheidene zendelingen en geestelijken, geteekende petitie, aan den minister van koloniën, lord Elgin, werd gezonden. Daarin werd gewezen op de instructie van den gouverneur, waarin dezen o. a. wordt opgedragen: de inboorlingen te beschermen in hun persoon en in het genot hunner bezittingen, en door alle wettige middelen alle geweld en onrecht te voorkomen of tegen te houden, dat tegen de inboorlingen zou zijn gericht.

* * *

De nieuwe Gouverneur-Generaal in Indo-China.

De keuze der Fransche regeering voor den, door het vertrek van den heer Beau vacanten post van gouverneur-generaal van Indo-China, is gevallen op den heer Klobukowski, gevolmachtigd minister en diplomatiek agent, tevens consul-generaal van Frankrijk te Kairo.

Men weet, dat de heer Klobukowski juist teruggekeerd is van een diplomatieke zending in Abbessynië, bij het hof van keizer Menelik.

De heer Klobukowski was zeker wel een der eersten om in aanmerking te komen voor den post, waarvoor men hem thans aanwees. Hij heeft een groot deel van zijn tijd in Indo-China doorgebracht. In 1882 kwam hij daar voor het eerst, als chef van den gouverneur van Cochin China; daarna vervulde hij dezelfde betrekking bij den resident-generaal van Annam en Tongkin, om in 1887 te worden benoemd tot secretaris-generaal van Indo-China. Sedert heeft hij als consul of gevolmachtigd minister, verschillende posten bekleed, die zijn koloniale opvoeding konden voltooien, n.l. te Calcutta en Bangkok.

De heer Klobukowski is den 23en September 1855 geboren en met een dochter van den heer Paul Bert getrouwd, wiens medewerker hij in Indo-China was.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. Febr.—Maart 1908.

Controleur *F. J. Couwenburg* brengt in deze afl. weder een nieuw denkbeeld op het tapijt, namelijk: *Het uitschrijven van prijsvragen door de Regeering*, ten doel hebbend de geestelijke verslapping, een kwaal, waaraan zoo vele ambtenaren in Indië lijden, te dooden. Nagenoeg een ieder — zegt schrijver —, ook al was hij van huis uit toegerust met de beste gaven als mensch, zal bij langdurig verblijf in dit overigens aan lieflijkheid zoo rijke land in den maalstroom van het Indisch leven iets inboeten van zijne moraliteit, en ook hij, die niet louter uit materiëele overwegingen naar deze zonnige landen is getogen, dus aanvankelijk idealen in zich omdroeg, hóógere gevoelens koesterde, zal na zekeren tijd ondervinden, dat zijn gemoedsleven niet meer op dezelfde hoogte staat. Alles in Indië werkt dan ook mee om fijne menschelijke gevoelens af te stompen, daarentegen stoffelijke begeerten op den voorgrond te brengen.

Het afmattende klimaat, de grijze eentonigheid der Indische maatschappij, nagenoeg zonder gelegenheid om na zwaren arbeid verpoozing voor lichaam en geest te vinden, de aanrakingen met een onderworpen, weinig ontwikkeld volk, het schier uitsluitend op materieelen grondslag ingerichte Indische leven en andere ongunstige factoren werken op ons in met een kracht, tegengesteld aan die, om den polsslag van ons geestelijk leven te versnellen. De resultaten van al deze invloeden is het optreden van typisch Indische degeneratie-verschijnselen.

Op dezen somberen toon gaat de heer C. dan nog eenigen tijd voort, waarna hij vertelt van het middel, dat z. i. kan bijdragen om in de ambtenaren den geest wakker te houden en ook belangstelling op te wekken voor onderwerpen, die niet dadelijk op den dagelijkschen werkkring betrekking hebben; dit middel — wij zeiden het reeds — zou zijn het beantwoorden van door de Regeering uitgeschreven prijsvragen. Schier voor alle takken van dienst zou het denkbeeld toepassing kunnen vinden. Doch aan het toekennen van geldprijzen aan de bekroonden zou niet in de eerste plaats gedacht moeten worden, wel aan eervolle vermeldingen op den dienststaat der betrokkenen, aanspraak gevende op spoediger bevordering bij overigens gelijke practische bekwaamheden. Volgens schr. zouden de toepassing zijner denkbeelden in de eerste plaats ten goede komen aan de ambtenaren zelve, en in de tweede plaats aan de Regeering; deze zal op die wijze een gewenschte voeling houden met de massa harer dienaren, vaak niet vermoede krachten ontdekken, méér dan thans profijt trekken van de kunde harer ambtenaren. Terwijl de publiciteit der bekroonde antwoorden zou kunnen geschieden in 't Tijdschrift voor het B. B. ,,wat welkome copie oplevert".

Dat zal waar wezen, hooren wij den heer Overduyn reeds uitroepen!

Wij voor ons gelooven, dat de heer C. voorloopig niet veel kans heeft zijn denkbeeld verwezenlijkt te zien. Gelijk bekend, schrijft het Koloniaal Museum telken jare prijsvragen uit over koloniale onderwerpen, maar hoe gering was het aantal mededingende ambtenaren niet steeds?

Wil men een paar voorbeelden? In Bulletin No. 28 van het Koloniaal Museum (bl. 11) leest men: ,,De prijsvraag 1902, nl.: Eene bijdrage tot de kennis van de wijze, waarop de inheemsche bevolking van Ned. Oost-Indië de verschillende metalen wint en bewerkt, heeft geen beantwoording gevonden." In No. 34 (bl. 34): ,,Voor de prijsvraag 1904: Economische schetsen van den tegenwoordigen toestand van een gewest van Ned.-Indië, werd geen medaille geëischt, daar de twee ingekomen antwoorden, als

van te geringe waarde zijnde, volgens het eenparig oordeel van Commissie en Raad moesten ter zijde gelegd worden."

De oorzaak dier geringe lust tot mededinging door de ambtenaren naar prijsvragen, die zoo volkomen in hun kader passen, in het midden latend, willen we alleen maar zeggen, dat zij, die werken willen daartoe altijd wel de gelegenheid vinden, ook zonder lokmiddelen.

In dit verband denken wij bv. aan den bekwamen controleur *J. E. Jasper*, die nu weder in de voor ons liggende afl. een zeer uitvoerige monografie heeft geschreven over *Het eiland Soembawa en zijn bevolking*, naar aanleiding van een reis, die hij eenigen tijd geleden op dit eiland maakte. „Dank zij de inlichtingen — aldus de schr. —, verstrekt door de Europeesche ingezetenen en de hofgrooten van Bima, den kapitein der Arabieren te Soembawa, heb ik ook met de hulp van den civielen gezaghebber, den heer Banse, die mij bij de door mij gehouden onderzoekingen steunde, vele gegevens kunnen bijeengaren, welke gegevens ik hieronder sysmatisch zal uitwerken tot een ethnografische studie van het genoemde eiland, waarvoor mij ook belangrijke aanteekeningen uit oude papieren ten dienste staan."

Toevallig komt schrijvers hoogst belangrijke bijdrage op een tijdstip, dat het eiland Soembawa meer genoemd wordt dan ooit te voren, nu op het oogenblik onzerzijds met kracht van wapenen aldaar wordt opgetreden. In verband daarmede laten wij hieronder volgen de meening van den heer Jasper omtrent het karakter van den Soembawarees in het algemeen.

„Er is geen goediger, gewilliger en rustiger bevolking te denken, dan die van Soembawa. Het fiere, heerschzuchtige, trotsche van Makassaar en Boeginees mist zij, daarentegen heeft zij van dien stam de beschaving overgenomen, de lichaamskracht en het volhardingsvermogen; ook de vreesachtigheid hebben zij van de Oostelijker stammen behouden, wier moordzucht echter der bevolking van Soembawa vreemd is; beleefdheid, gastvrijheid en vriendelijkheid hebben zij overgenomen van de Sassaks en de Javanen; de vroomheid is hun door de Arabieren geleerd, wier exclusivisme zij echter niet bezitten."

* *
*

Weekblad voor Indië. 1907-'08. No. 48.

De voortdurende onaangenaamheden tusschen de verschillende persorganen — in 't onderhavige geval tusschen de Javabode en het Indische Nieuws van den Dag neemt inderdaad bedenkelijke verschijnselen aan. De heer *M. van Geuns*, redacteur van het Weekblad voor Indië en het Soerabajasch Handelsblad, neemt het thans voor de Javabode op, in een artikel *Een „zedelijk brandmerk"* en is van oordeel, dat het in het belang der publieke moraliteit wenschelijk is, dat de persorganen over de bekende kwestie individueel een oordeel vellen, aangezien de Indische Journalistenkring, die in deze zaak als rechter zou kunnen optreden, „den teringnood nabij is".

Daarna plaatst de heer *Van Geuns* een bijschrift *Bij het portret van den Gouverneur-Generaal* (een reproductie van een prachtig schilderij van den heer H. de Hannké), waarmede Z. E. o. i. maar matigjes zal ingenomen zijn.

„Bespiegelingen over den man, wiens beeltenis hier den volke voorgehouden wordt? Ik houd ze liever in de pen, zegt de heer v. G. De tijd is nog niet gekomen om debet en credit naast elkander te plaatsen." Overigens staat 't bij hem vast, dat een man, die de taak van gouv.-gen. geheel naar eisch kan vervullen, niet meer te vinden is. „Men kan moeilijk een academie voor Indische landvoogden stichten, maar te zijner tijd zal men er toe komen den opvolger van een bewindvoerenden gouv.-gen. een paar jaar vóór diens vermoedelijk aftreden aan te wijzen, opdat hij, speciaal door reizen in ons en anderer koloniaal gebied, zich tot zijn taak kan voorbereiden. Het Opperbestuur rekent totnutoe te veel op het blinde geluk, dat iemand, met een ambt bekleed, tevens het verstand moet schenken. Er is, om kort te zeggen, geen systeem in de keuze van gouverneur-generaal."

Wij zouden den heer Van Geuns deze ééne vraag willen stellen: Was er dan vroeger wèl een gouv.-gen. te vinden, van wien men van te voren wist, dat hij zijn taak geheel naar eisch zou vervullen?

Van de overige artikelen, die dit nummer van het Weekblad voor Indië ons bracht, noemen we nog: *Het gouden jubileum van het 17e Bataljon Infanterie te Padang*. — *De aardstorting bij Mrawan in Bezoeki en Historische plekjes in Atjeh* (alle met afbeeldingen).

* *
*

De Indische Mercuur 1908. No. 16.

Dit nummer bevat de navolgende opstellen: *De bepaling van het totaal-alkaloid der Java-coca*, door *Dr. M. Greshoff*. — *Rubberscraps*, door *A. M. Berkhout*. — *De nieuwe flora van Krakatau*, door *Dr. Pulle* (een bespreking, inhoudend van Dr. A. Ernst: Die neue Flora der Vulkaninsel Krakatau. — *Pandanhoeden in Tangerang* (ontleend aan een artikel uit de laatste afl. van Teysmannia, waarvan wij in ons vorig overzicht melding maakten). — *Handelsmonopoliën voor Nieuw-Guinea*. — *Banka-tinveilingen*; evenmin als de Kamer van Koophandel te Amsterdam, wier advies luidde, dat het geen aanbeveling zoude verdienen de tinveilingen naar Indië te verplaatsen, is de Rotterdamsche Kamer met 't geopperde denkbeeld dier verplaatsing ingenomen, volgens haar adres aan den Min. van Koloniën. — *Surinaamsche brieven*. Ditmaal handelen deze over bacove-, cacao- en rubbercultuur, zoomede over ingekomen klachten van in Oost-Indië terugkomende Javanen. De opdracht van een tweetal O.-I. ambtenaren, om in Suriname een onderzoek naar de gegrondheid dezer klachten te doen, zal naar schr. hoopt, een eind maken aan de praatjes, die de ronde doen over denkbeeldige onrechtvaardige behandeling van Javanen door den Surinaamschen planter. — *De cacaocultuur in Suriname*. — *Nederl.-Indisch Landbouw-syndicaat*. — De in de Javasche courant opgenomen *Wijziging der Petroleum-ordonnantie*. — *Exploitatie van Petroleumterreinen*. — Zoomede de gewone wekelijksche rubrieken.

* *
*

De Ingenieur. 25 April 1908.

De heer *W. B. van Goor*, civiel-ingenieur te Soerabaja, schrijft in dit No. een artikel *Naar aanleiding van de critiek over de middelen om Soerabaja aan een betere haven en haventoegang te helpen*. Het geldt hier een zuivere technische quaestie tusschen de heeren Van Goor, Wakkie, Van Essen e. a., waarop we — hoe belangrijk wellicht voor ter zake deskundigen deze quaestie ook zijn moge — niet verder kunnen ingaan.

* *
*

Die Werkkunst. 3. Jahrgang. Heft 9. 26 Jan. 1908.

Met ingenomenheid maken wij melding van een opstel in dit Duitsche tijdschrift — we kregen het wat laat onder oogen — van den heer *J. A. Loeber Jr.*: *„Javanische Schattenbilder"*. In korte trekken verklaart de heer Loebèr zijn Duitschen lezers — aan de hand van een aantal houtsneê-figuren — het typische Javaansche wajang-spel. Was aanvankelijk de heer Loebèr van meening, dat de uit buffelleder gesneden wajang-poppen smaakloos en onkunstig waren, in den tijd toen hij ze slechts kende uit aanschouwing in Musea „planlos in Glasschränken aufgehängt", niet in staat zijnde, „jemand zu begeistern", zijn oordeel onderging sedert aanmerkelijke wijziging, blijkens zijn:„Aber vor einiger Zeit bekam der Verein Boeatan im Haag, der den Verkauf indischer Kunstprodukte vermittelt, eine grössere Zahl antiker Wajang-figuren; so was es möglich, einige Exemplare in eigenen Besitz zu bekommen. Damit änderte sich das Urteil. Wenn man diese Figuren täglich sieht, fängt man an Sie interessant zu finden und endigt damit, Sie zu bewundern und zu schätzen." Van die bewondering legt 's heeren Loebèr's artikel voldoende getuigenis af.

* *
*

Indisch Militair Tijdschrift. 1908. Afl. 3.

Deze aflevering bevat verscheidene opstellen, nl.: Kunnen Barisanofficieren worden gevormd bij den cursus tot opleiding van Inlandsche officieren? door W. J. de Voogd. — De gecombineerde oefening nabij Soemedang op 28 en 29 Juni 1907, door C. M. A. Quack (slot). — Moderne schietopleiding, door E. J. van Son en M. Uhl (slot). — Algemeene dienstplicht in Ned.-Indië, door A. Tissot van Patot. — Justiëele voorschriften voor de Landmacht, door J. F. den Ouden. — Wij jongeren, door F. — Het inschieten door bokschutters, door F. H. J. M. Buffart. — De loopreiniging van onze geweren en karabijnen, door R. N. Haremaker. — Het onderhoud van den inwendigen loop, door H. Lamberts. — Enz.

De kwestie: Algemeene dienstplicht begint in Indië meer en meer aandacht te vragen. De heer Tissot van Patot schaart zich aan de zijde der tegenstanders; en wel op de navolgende gronden. De dienstplichtigen, die eventueel Indië tegen den B. V. zouden verdedigen, zullen in hoofdzaak bestaan uit actieve en gepensioneerde landsdienaren, welke categorie geen gewicht in de schaal legt. Dan particulieren; een groot gedeelte dezer laat het vrijwel koud, volgens den schr., of Indië Nederlandsch blijft of niet. En ten 3o. de eigenlijke Indiërs, de hier voor goed gevestigde Europeanen, die 't meest tegen vreemde overheersching gekant moesten zijn, daar Indië in den meest uitgebreiden zin hun vaderland is. Doch dezen staan — zegt schr. — nu eveneens onder vreemde overheersching, omdat zij geen politieke rechten enz. bezitten. Is het dus te wachten, dat *zij* met geestdrift naar de wapens zullen grijpen, waar zij bij de verwisseling van heerscher niets zullen verliezen?

Resumeerende, merkt de schr. ten slotte op:

„1o. Daar de oefening veel te wenschen zal overlaten en dit slechts bij een zeer klein gedeelte door goeden wil vereffend wordt, is het nut eener algemeene dienstplicht voor het leger zeer twijfelachtig.

2. Bij den tegenwoordigen toestand is het rationeeler de goede elementen in de gelegenheid te stellen zich tot corpsen te vormen. De onkosten hiervan worden bestreden door van de overigen een weergeld te heffen.

3o. Algemeene dienstplicht kan hier alleen *dan* nut hebben, wanneer de Nederlander niet meer gedwongen is zich als vreemdeling en de Indiër zich als vreemdeling te beschouwen, wanneer beiden belangstelling in en belang bij het Nederlandsche bestuur hebben. Dit is alleen te bereiken door opheffing van art. 111 van het R. R. en door beiden aandeel in het bestuur te geven, ten minste voor zoover hunne eigen zaken betreft."

* *
*

De navolgende afzonderlijke geschriften kondigen wij — ten slotte — aan:

Rottineesch-Hollandsch woordenboek, door **Mr. Dr. J. C. Jonker**. Uitgegeven vanwege het Depart. van Koloniën. Leiden, Boekhandel en drukkerij voorheen E. J. Brill. 1908, gr. 8o.

Gajosch-Nederlandsch woordenboek met Nederlandsch-Gajosch register, door **Dr. G. A. J. Hazeu**. Uitgegeven op last der Regeering. Batavia, Landsdrukkerij. 1907. 8o.

Verslag over de Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië. 's Gravenhage, Zuid-Hollandsche Boek- en Handelsdrukkerij. 1908. 4o.

De expeditie naar Zuid-Celebes in 1905—'06. Uittreksels uit de verslagen der verschillende wapens en diensten. Met schetskaart van Zuid-Celebes. Schaal 1 : 500.000. Extra-bijlage No. 21 van het Indisch Militair Tijdschrift. Batavia, G. Kolff & Co. 1908. 8o.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag.

De Javabode t/m 1 April 1908;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws v/d Dag v. Ned.-Indië idem;
Het Soerab. Handelsblad t/m 28 Maart;
De Sumatrapost t/m 1 April;
De Ind. Mercuur No. 17;
Tijdschrift der Mij. van Nijverheid, afl. Maart en April;
De Cultuurgids, 9e en 10e aflevering;
Archief v/d Java-Suikerindustrie, afl. 2;
Idem idem Bijblad afl. 3 t/m 12.'

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 27 Maart 1908.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, 1 jaar verlof naar Europa aan den hoofdcommies K. J. Weijermans en aan den ontvanger A. H. W. Gorter.

Ontslagen: op verzoek eervol, als advocaat en proc. bij den R. v. J. te Semarang Mr. Th. B. Pleyte; bij het Hoog Gerechtshof Mr. J. Gerritsen; uit 's lands dienst de stationschef W. F. Ciebrant; de klerk W. C. Burm; de commies A. L. Edwards en de opzichter L. F. D. de Haan.

Benoemd: tot tijdelijk hoofdingenieur B. O. W., A. H. Saltet; tot sous-chef bij de S.S. op Java W. G. F. van Elsen; tot contr. B.B., Ch. H. J. bar. van Hoëvell en P. F. Dahler; tot commies voor de belastingen J. L. Mulder; tot inspecteur bij 't boschwezen J. C. van Schravendijk; tot opzichter B. O. W. P. L. Leusden; tot commies te Medan Th. W. Lewis; tot inspecteur burg. veeartsenijk. dienst C. A. Penning; tot commies 1e kl. bij den post- en tel.dienst C. J. F. Bruins; tot tijdelijk Inl. off. van Just. in Brebes, Mas Joedo Koesoemo; tot luitenant der Chineezen te Laboehanbilik, Tjia Boeng Peng; tot onderwijzer 3e kl. te Telok-Betong J. E. Folkerts; te Kraksaän L. B. M. Lammers.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de onderwijzer W. Verbrugge.

Militair Departement.

Verleend: één jaar verlof naar Europa aan den majoor der art. J. J. J. M Oosterman en aan den kapitein der art. J. Schultz; 2 jaren aan den 2en luit. der inf. B. E. van Genderen Stort; één jaar aan den 1en luitenant J. W. Ebbink.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de kapitein der inf. W. F. H. Bloemink.

Overgeplaatst: bij het wapen der inf. de kapitein van den generalen staf F. Schütt; bij den generalen staf de kapt. der inf. J. M. Baretta.

* *
*

Uit de Javasche Courant van 31 Maart 1908.

Blijkens eene in dit nummer opgenomen ordonnantie is de opiumregie ingevoerd, met ingang van 1 April 1908 in de onderafdeeling Karolanden, Afdeeling Simeloengan en Karolanden der res. Oostkust van Sumatra.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: één jaar verlof naar Europa aan den contr. B.B., L. P. G. Hartwig; den commies H. L. G. Aernout; den hoofdcommies H. K. A. Bakker;

den commies C. A. J. van Splunter; de onderwijzeres P. S. W. Slors; den onderwijzer M. J. Nolen; den hulpprediker Dr. S. Schoch; den magazijnmeester N. H. van der Kolk en den architect J.W. van de Graaff.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de architect J. C. Dekker; de opzichters A. G. Wind en E. Werner; de hulponderwijzer Mas Marta di Sastra.

Benoemd: tot voorzitter van den landraad te Probolingo Mr. D. G. Wolterbeek Muller; te S'toebondo Mr. J. F. Kunst; te Indramajoe Mr. L. K. Wennekendonk; te Brebes Mr. J. C. L. Cambier; tot ondervoorzitter van de landraden te Mage ang Mr. Dr. H. E. Klein; te Kediri Mr. C. Süthoff; tot tijdelijk idem te Bandoeng Mr. E. H. Th. Mens Fiers Smeding; te Pekalongan Mr. J. Deenik; tot architect J. A. Schiotling; tot directeur der zoutverpakking F. Nobe.; tot contr. B.B., J. Ch. de Berg en C. Laseur; tot onderwijzeres 2e klasse mej. M. M. Gaymans; tot 3en commies J. C. Jacobs; tot kantoorchef de commiezen 1e kl. J. N. van Loon en H. Wamsteker; tot referendaris D. v. J., Mr. S.W. Tromp; tot commies te Singaradja A. W. F. F. C. Koster.

Ontslagen: op verzoek eervol, de assist.-wedono van Pohdjentrek, Astrodipoero; de id. v. Tjikidjing Raden Martabrata; de luitenant der Chineezen te Samarinda, Lim Ho Koei.

Benoemd: tot onderwijzer 2e kl. Ch. H. Th. J. Eijbergen, D. A. Bloemendaal en J. C. van Gils.

Militair Departement.

Verleend: één jaar verlof naar Europa aan den opzichter stoomtramweg op Atjeh F. P. Grivel.

Ontslagen: eervol als militaire commandant der Z.- en O. afd. van Borneo de luit.-kolonel der inf. J. F. Schilham.

Benoemd als zoodanig: de majoor der inf. W. J. R. Lanzing.

Overgeplaatst: bij het 1e bat. de 2e luit. H. de Vries; bij het 4e te Tjimiahi de 1e luit. J. R.Agerbeek; bij het 5e te Ngawi de kapt. P. C. Lenshoek; bij het 13e op Timor de 2e luit. F. H. Gude; bij het 18e de 1e luit. J. E. Müller; bij het garniz.-bataljon der W. afd. van Borneo de 1e luit.-adj. P. J. de Roock; naar Tapanoeli de 1e luit. G. K. W. F. de Vaijnes van Brakel Buijs; bij het garn.-bataljon der Z. en O. afd. van Borneo de kapitein H. M. Roukens; naar Batavia de 1e luit.-kwartiermeester I. P. L. Bouman; naar Atjeh de idem H L. K. M. Schieffelers.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de gezaghebber bij de Gouvernementsmarine W. de Jong.

INGEZONDEN.

Beter laat dan nooit!

Dat de toestand in Insulinde verre van rooskleurig is, zal niemand ontkennen. Zonder een buitengewonen heldenmoed en de energie onzer officieren, ambtenaren en hun ondergeschikten, zouden er zeker nog meer noodlottige gebeurtenissen hebben plaats gegrepen dan thans. Vooral Atjeh blijft het wespennest! Zeker, welwillendheid jegens de bevolking ware beter dan onophoudelijke vexatiën, maar hoe kan men zonder imposante macht welwillend zijn tegen een bevolking, die ons innig haat!? Vijf duizend flinke militairen, de helft uit Europeanen bestaande, in een tiental garnizoenen verspreid, zouden langzamerhand een beteren geest onder de bevolking brengen, indien daarmede gepaard ging een goede, opvoedende behandeling.

Dat men echter die 5000 soldaten niet heeft, weet ik zeer goed; maar aan wien de schuld?

Indertijd stelde generaal v. Swieten voor om in Nederland een Indische brigade te vormen, ten einde, zoo noodig, spoedig daarvan eenige duizenden soldaten naar Indië te kunnen zenden; maar er kwam niets van. Altijd werd tegen de kosten opgezien. Daarna diende ik aan Z. M. den Koning een memorie in, om, in navolging van Generaal Van Swieten, aan te dringen op het formeeren eener Legerafdeeling, bestaande uit jeugdige mannen, die — vooral ook in al'e lichaamsoefeningen en het behandelen der blanke wapens uitstekend bedreven — een sterk en gehardend Reserve-Korps voor alle eventualiteiten in Indië zou daarstellen. Na jarenlange overwegingen, kwam uit deze voorstellen: de Koloniale Reserve te voorschijn, die weldra ontaarde in een tweede werfdepôt en geenszins aan het beoogde doel beantwoordde.

Daar Nederland nooit voldoende vrijwilligers kan opleveren voor de behoefte van een leger in Insulinde, waarvan de taak hoe langer hoe uitgebreider en zwaarder wordt, was de inrichting van het oude werfdepôt in Harderwijk te verkiezen boven het nieuwe in Nijmegen, omdat het eerste in geheel Europa bekend was.

Harderwijk heeft tijden gekend, dat de kazernes steeds vol waren en maandelijks groote detachementen naar Indië konden vertrekken. Er kwamen zeer veel Belgen, eenige Duitschers en Zwitsers, meestal goede militaire elementen.

Dat het mogelijk ware, dat eenmaal de Vereenigde Zeventien Provinciën herleefden; België en Nederland, als zoodanig weder in het Europeesch Staten-getal mochten figureeren! dan ware de aanvulling van 't Indische leger voldoende verzekerd, maar zoolang zulks als een hersenschim moet worden beschouwd, zal het toch eindelijk tijd worden, dat in Nederland doeltreffende maatregelen worden genomen, om het denkbeeld van Generaal v. Swieten te verwezenlijken. Ik zou daartoe aanbevelen:

1. Tracht jongelieden, van welke nationaliteit ook, aan te moedigen om bij de Indische Brigade in dienst te treden;

2. Zorg goed voor hun materiëel welzijn en betaal goed; geen handgeld, maar hooge soldij;

3. Richt bij de verschillende afdeelingen van het korps kader- en kadettenscholen op, zoodat voor de jeugdige militairen gelegenheid besta bevordering te maken tot alle graden en rangen;

4. Maak royale bepalingen betreffende het pensioen na volbrachten dienst, verminking in den strijd, enz.;

5. Zorg voor de volmaaktste geoefendheid in de behandeling van alle wapens, zoodat zij steeds elken Aziatischen vijand kunnen weerstaan, ja overwinnen;

6. Laat dus die Indische- of Reserve-Brigade een volmaakte oefenschool zijn, wat militaire en lichamelijke ontwikkeling betreft, voor de jonge Leden, die zich daarbij verbinden.

K. H. O. VAN BENNEKOM.

Zutphen, 8 April 1908.

Naamlijst van nieuw toegetreden Leden.

Mej. E. Groothoff, Amsterdam,	f 1.50	lid
Heer Mar. S. Rytsnijder, Amsterdam,	f 1.50	,,
,, L. F. E. Dreckmeier, Amsterdam,	f 2.50	,,
,, H. L. Cows, Ind., Student, A'dam	f 1.50	,,
,, G. W. Mossel, idem, Amsterdam, (Krommenie).	f 1.50	,,
,, P. M. Ariens Kappers, Amsterd.	f 2.50	,,
,, J. Dolk, Amsterdam,	f 1.50	,,
Mevr. Mensing v. Charante, Apeldoorn,	f 1.50	,,
Heer J. de Regt, Arnhem (Velp)	f 1.50	,,
Mej. C. Lammerées, 's-Gravenhage	f 6.00	don.
Mevr. J. Holle—Motman, 's-Gravenhage	f 5.00	,,
Mej. J. Luikinga, 's-Gravenhage,	f 1.50	lid
Heer A. C. de Kanter, 's-Gravenhage,	f 1.50	,,
,, P. H. Netelbeek, 's-Gravenhage,	f 1.50	,,
,, C. J. J. H. v. Kempen, 's-Grav.,	f 1.50	,,
,, W. J. Giel, 's-Gravenhage,	f 1.50	,,
Mevr. Wesly geb. F. A. van Ekvis, ('s-Gravenhage).	f 1.50	,,
Heer H. A. van Steenbergen, 's-Grav.,	f 2.50	,,
,, W. Strooband, Indl. Student, (Haarlem).	f 1.50	abon.
,, V. d. Hoeven, idem, Haarlem,	f 1.50	,,
,, O. Iken, idem, Leiden,	f 1.50	lid
,, W. Heynen, idem, Leiden,	f 1.50	,,
,, J. F. Dorrenboom, idem, Leiden,	f 1.50	,,
,, D. J. G. Kriebel, Leiden,	f 1.50	,,
,, A. van Hoboken van Cortgene, (Rotterdam).	f 1.50	,,
,, J. van Hoboken Az., Rotterdam,	f 1.50	,,
,, J. H. Veder, Rotterdam	f 1.50	,,
,, Z. Marcella, Rotterdam	f 1.50	,,
,, J. A. Nijhoff, 's-Gravenhage,	f 2.50	,,
,, E. Offerhaus, 's-Gravenhage,	f 2.50	,,
,, G. Ph. Uilkens, 's-Gravenhage	f 2.50	,,
,, A. R. Rozet, 's-Gravenhage	f 5.00	don.
,, M. van Weli, 's Gravenhage	f 2.50	lid
,, J. van Hoboken Jzn., Rotterdam	f 1.50	,,
,, Leo J. C. Beukers C.J.Az., (Schiedam).	f 1.50	,,
Mevr. Uttermark, Prinsenhage	f 1.50	,,
Heer E. J. Geldorp, 1e Lt. O. I. L. ('s-Gravenhage)	f 1.50	,,
Mej. L. van Haaften, Almelo,	f 1.50	,,
Heer I. S. Dijkhoff, 's-Gravenhage,	f 2.50	,,
,, A. N. Bukers, Arts, 's-Grav.,	f 3.00	,,
,, B. B. Felix, 's-Gravenhage,	f 2.50	,,
,, G. R. Scheppenfeldt, 's-Gravenh.	f 2.50	,,
Mevr. Wed. J. H. Thenu geb. C. H. A. Apelius, 's-Gravenhage,	f 1.50	,,
Heer D. Mulder, Nijmegen,	f 1.50	,,
,, J. de Jong, Rotterdam,	f 1.50	,,

Eveneens zijn sedert 1 Januari 1908 toegetreden 52 abonné's.

Leden, die verhuizen, worden verzocht hiervan aan den Administrateur, Verhulststraat 51, kennis te geven, met vermelding zoowel van het oude als het nieuwe adres.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het s.s. Koning Willem I; gezagvoerder H. J. Potjer; vertrokken van Batavia 26 Maart 1908 en aangekomen te Genua 18 April.

Te Genua hebben zich ontscheept: S. J. Veenstra, echtg. en 3 k.; J. B. Léon en echtg.; R. A. Cornelissen; J. G. Detmers; Chr. G. Cramer, echtg. en k.; mej. R. Weijsard; mevr. A. S. Petersen; J. Th. Smit, echtg. en k.; J. A. Bettink en echtgen.; mevr. A. Volten Wens; G. C. Kuneman en echtg.; L. J. Lambach; C. A. M. van Thiel; mej. A. M. van Thiel; H. J. v. Delden; P. A. v. Veen en k.; B. Tornerhie m; H. Schilder; mej. G. Empting; C. J. Tirion, echtg. en d.; J. Ch. Frederiks;

van Singapore: C. V. Commerman;

van Sabang: J. Samkalden;

van Port Saïd: Mr. P. J. Verburgt; R. Gugliotti en S. Franzo;

te Amsterdam zullen zich ontschepen: J. F. Bolman; C. Ritsema van Eck en echtg.; J. C. Adam; W. F. Sommeling; J. de Vries; D. Rinck; P. W. v. Zelandt; mevr. J. J. Croll en kind; J. Bakker; J. H. François; O. C. Valvig; J. A. Versnel; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen;

van Singapore: mevr. A. Odink en 4 k.;

van Port-Saïd: T. Ulfert.

Passagierslijst van het s.s. Wilis; commandant M. v. d. Putte; van Batavia 2 April 1908; te Marseille 25 April 1908.

van Batavia: J. W. le Comte met echtg.; Jhr. N. J. Westpalm van Hoorn van Burgh; 2 kinderen; G. en W. Giannetti; jongeh. F. Kist; Dr. C. H. A. Westhoff met echtg.; G. A. L. Hempenius met echtg.; dames E. en L. Hempenius; A. Gravendijk met echtg.; W. Adam met echtg. en kind; J. Th. E. Kiliaan; C. L. de Fouw met echtgen.; mevr. wed. M. Timmer geb. Van Alderwerelt van Rosenburg met k.; J. G. Dikshoorn met echtg. en 2 k.; mevr. wed. E. J. Beer—Stibbe; mevr. C. F. Bonebakker—Folmer met 1 k.; L. A. Jacobs; mevrouw wed. D. Ples—Keijzer; I. Z. v/d Lee; mej. C. Kist; C. H. de Blij; B. R. A. Nieuwenhuizen met echtg. en 2 k.; mevr. H. Crooij geb. Teupker met 3 k.; H. B. Hulswit met echtg. en 2 k.; mevr. B. J. de Jonge geb. Bosch met 2 k.; J. E. Court met echtg. en 1 k.; mej. C. B. le Clercq; Dr. Mr. W. F. Schimmel; jongeh. J. Wijsman; mevr. C. F. J. van Lummel geb. Walaardt Sacré met 2 k.; G. W. Vasmer met echtg. en 1 k.; mevr. H. v. Rijgersma geb. Pos met 4 k.; M. C. Perk; mej. L. J. E. F. Geul; C. de Lorm; jongej. Tj. Hoorweg; H. Crietée; W. C. Uiterwijk met echtg. en 2 k.; A. B. Vroom; W. Perquin; E. M. Harsveldt; H. M. G. Dikshoorn; H. V. Oberländer; H. M. Boender; J. D. Montijn; Debeck; Hess; G. Kayser; R. Kuijer; J. C. Doem; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen;

van Padang: J. H. G. Wichers;

naar Padang: mevrouw Lulofs met 5 k.; W. B. Oort met echtg. en 3 k.; mej. C. Vissering.

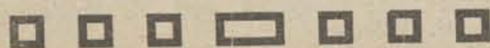
Passagiers van het s.s. Sindoro; gezagvoerder N. Guthrid; van Rotterdam naar Nederl.-Indië, den 25 April 1908.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: B. Hendriks met echtg. en 2 k.; A. de Dien Stierling; mej. M. Denvent; C. C. Musch met echtg. en 3 k.; B. Companjen met echtg. en 2 k.; mevr. de wed. C. Einthoven geb. Coenraads; mevrouw J. G. W. Plas—Dikkers en 1 k.; A. C. Grivel en echtg.; W. G. Reinking met echtg. en 1 k.; mevrouw M. F. Wirix—Wis en 2 k.; J. van den Berg met echtg. en 1 k.; Th. A. de Neve; B. Belonje; W. Moritzs en echtg.; J. A. Logman met echtg. en 1 zoon; J. J. Duit; A. J. Vink; P. Bool; H. C. Reijdon; A. P. J. Midelhof; M. J. de le Lys; F. W. P. Tijdeman; benevens een detachement suppl.-troepen;

naar Lissabon; J. I. le Roy;

te Marseille zullen zich inschepen: G. C. van der Moore; O. C. Matsen; A. de Gous en echtg.; W. Kouwe; mej. J. F. Moens; mevr. J. A. J. Koermans—Van Vuuren; B. Schagen van Soelen; Mr. W. Veltcamp Helbach en echtg.; W. J. J. Ketlenbrink met echtg. en d.; mevr. E. Scharr—Lederer; G. Engelberts en echtg.; mevr. W. A. Quanjer—Jans; C. P. Wijnants en echtg.; mej. L. Wattendorff; Dr. G. F. W. van Hasselt met echtg. en 2 k.; A. M. B. Tergast met echtg. en 1 k.; mej. N. C. van Strieland; S. Hartog en echtg.; A. de Ceuninck v. Capelle met echtg. en 6 k.; J. W. Speekenbrink met echtg. en 2 k.; C. A. ter Cock; J. L. H. Beijens; J. F. E. ten Klooster met echtg. en 1 k.; F. Ch. N. van der Moore; I. F. M. Dart; mej. M. H. Boonstra; G. C. C. Thiesens; C. Chr. J. Schröder; H. K. Adam; G. N. Adolfs met z. en d.; mevrouw J. Derx—Muller von Czernicki; mevrouw J. Muller von Czernicki; mevrouw wed. E. Muller v. Czernicki; G. F. Wierner;

naar Port-Saïd: J. G. G. Lojes en echtg.

LUCTOR ET EMERGO

REPUBLIQUE FRANÇAISE

No. 19. Donderdag 7 Mei 1908 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Het hoofddoel der Vereeniging is: Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

IN MEMORIAM.

Mr. J. W. Th. COHEN STUART.

In den nacht van Zondag op Maandag jl. overleed hier ter stede, na een langdurig en smartelijk lijden, op 53-jarigen leeftijd, de oud-directeur van het Departement van Justitie in Ned.-Indië, Mr. J. W. Th. Cohen Stuart.

De dagbladen deelden reeds een en ander mede over de groote verdiensten van den heer Stuart gedurende zijn ruim 30-jarige Indische ambtenaarsloopbaan. Niettemin willen ook wij een enkel aanvullend woord wijden aan de nagedachtenis van den overledene. In 1876 trad hij in Indischen dienst als commies bij de Alg. Secretarie; het volgende jaar volgde zijn benoeming tot advocaat en procureur bij den Raad van Justitie te Semarang en in 1887 keerde hij bij de Alg. Secr. terug, nu als referendaris. In 1893 werd hij gouv.-secretaris, in welke betrekking hij zich inzonderheid tegenover den Lande verdienstelijk maakte. Den 5en Maart 1906 werd hij tot zijn laatst bekleede hooge betrekking geroepen, welke hij slechts kort vervulde, daar Mr. C. S. wegens gezondheidsredenen genoodzaakt werd het volgende jaar naar Nederland te vertrekken.

Mr. Cohen Stuart behoorde niet tot hen, die veel van zich doen spreken in het openbaar, hetzij door woord, hetzij door geschrift; de weinige verhandelingen, die, voor zoover ons bekend, van zijn hand in druk zijn verschenen, laten wij in hoofdzaak hieronder volgen:

De nieuwe wetgeving voor Chineezen (Ontwerpen voor eene herziening der Wetgeving voor de Chineezen ingediend in 1865 en 1867, met aanteekeningen). *Recht en Wet*, I (1882), bl. 135, 162, 189.

Erkenning van natuurlijke kinderen door personen die niet aan de Europeesche wetgeving zijn onderworpen. *Recht in N. I.*, Dl. 69, bl. 213 (zie ook bl. 291 en Dl. 70, bl. 45, 85, 87.

Decentralisatie in Indië (Beschouwingen over het Wetsontwerp-Cremer). *Ind. Gids*, 1901, I, bl. 31.

MEDEDEELINGEN.

I. Van het Dagel. Bestuur der Vereeniging:

Door zijne verhuizing naar Deventer ontviel ons onze ijverige penningmeester, de heer F. T. Schröder. Wij zijn zoo gelukkig geweest in den heer A. A. C. HARTING iemand te vinden, die zich bereid heeft verklaard het penningmeesterschap tot de definitieve beslissing der Algemeene Vergadering in deze te vervullen.

Zijn persoonlijk adres is: Buis-Ballostraat 2, doch veelal is hij 's morgens op het Bureau Heulstraat 17 aanwezig.

II. Van de Afdeeling Den Haag.

In de plaats van den heer F. T. Schröder is in de jongste algemeene vergadering der Afdeeling Den Haag tot Bestuurslid gekozen de heer J. M. WIESSING.

De gisting ter Westkust van Sumatra.

Men schrijft ons van bevoegde zijde uit Padang:

„Om onverklaarbare redenen is de ordonnantie regelende de loslating van de gedwongen koffiecultuur en die betreffende invoering der belasting op het bedrijf en andere inkomsten, (beide met ingang van 1 Maart) eerst in de laatste dagen van Februari ontvangen, zoodat den ambtenaren niets hieromtrent bekend was. Immers was wel in '04 en '05 behandeld en besproken een in te voeren *hoofdelijke* belasting, door de pers ter kuste de „wilden-belasting" genoemd, vooral omdat het bekende voorstel onderteekend door de Controleurs Heyting-Ris-Lulofs als steller laatstgenoemde had, en de „wilde" voorstellen betreffende de strafbepalingen bij niet betaling (wegzending naar groote werken, waaronder genoemd moeten zijn: werken in de steenkolenmijnen te Sawah Loento, steenkool sjouwen in de Emmahaven, werken aan den Midden-Sumatraweg, enz.) aan deze belasting in de oogen der bevolking een draconisch karakter verleenden. Om kort te gaan: de belasting, geheel afwijkende van de gedane voorstellen was voor een ieder geheel nieuw. Haastig werden conferenties van bestuursambtenaren gehouden, maar aan den wensch van de Regeering om twee maanden te besteden tot bespreking met de volkshoofden en aan de bevolking alles duidelijk te maken, kon geen gevolg meer gegeven worden, want de eerste betalingtermijn was reeds einde Juli en de aanslag door de bestuursambtenaren persoonlijk in alle negorijen te verrichten zou reeds meer dan twee maanden tijd in beslag nemen, terwijl een maand voor doleantie's moest blijven. Haastig moest dus alles wel gaan.

Wat den toestand niet weinig verergerde, was dat het hoogst onvoorzichtige woord van den minister, n.l. „dat de belasting niet met de bajonetten zou worden ingevoerd", overal bekend en in de Maleische bladen publiek gemaakt werd.

En ziet, naar aanleiding van groote vergaderingen van volkshoofden in de nabijheid van Fort de Kock, waar twee dure eeden moeten zijn gezworen om zich met alle kracht tegen de belasting te verzetten, hadden ettelijke arrestaties plaats door den Controleur Westenenk van Oud Agam te Fort de Kock, waarvan het gevolg was opruiende optochten van duizenden protesteerenden naar het kantoor van dien Controleur. De aanvoerders werden door hem te woord gestaan, de leiders gevangen genomen en na veel geredeneer gelukte het dien controleur 's avonds de stad weer nagenoeg leeg te krijgen. Het bleek echter dat men elders het oog op Fort de Kock gericht had. Den volgenden dag bemerkte de Controleur van Loeboek Basong tegenwerking bij het verzamelen van gegevens, terwijl het schoolbezoek zeer verminderde; hij vroeg nu een compagnie van Padang aan. Wel was er reeds een compagnie soldaten onder kapitein van Royen in de buurt, maar deze soldaten waren niet van patronen voorzien. Toch kwamen de hoofden onder den indruk van het machtsvertoon en werd met den aanslag voortgegaan. Ook in Tanah Datar en in het gebied van den Controleur van Loeboek Sikaping werd militaire hulp verleend.

Al spoedig verspreidde zich nu het bericht, dat de hoofden om Fort de Kock den Controleur van Oud Agam om vergiffenis hadden gevraagd, en was dit blijde bericht van grooten invloed op de bestaande agitatie. Toch gaven de troepen te Loeboek Basong en in Tanah Datar der *Sumatrabode* de schoone gelegenheid te wijzen op het hierboven aangehaalde woord van den minister. Het blad ging zelfs zòò ver te zeggen: de bevolking legt zich erbij neer, waarschijnlijk omdat het geen wapens heeft; was zij echter in het bezit van wapens, dan zoude zij zich wel verweren... en het blad verspreidde in Maleische karakters een in de Maleische taal geschreven en aan een brug alhier (Padang) aangeplakte bekendmaking van de ons steeds nog eenigszins vijandige negorij Paoeh, dat ieder, die de belasting betaalt, een ongeloovige hond is."

Ongetwijfeld zal in Holland wel het noodige over deze zaken gesproken en geschreven worden. Daarom is het van groot belang de vraag te beantwoorden: zou de beweging van thans, — of, laat ik mij juister uitdrukken — zou elke beweging onder de bevolking voorkomen zijn, indien men nog langer met de invoering van de belasting had getalmd?

Ik geloof van niet. Het zou al zeer naïef zijn te veronderstellen, gelijk in 1891 in het *Kol. Verslag* werd vermeld, n.l. dat gewacht zou worden met de invoering eener geldelijke belasting, totdat de bevolking zelve tot het besef van de wenschelijkheid eener wijziging van belastingstelsel is gekomen." Juist dan zou men den elementen van verzet onder de bevolking gelegenheid hebben gegeven om door lange voorbereiding tot een veel betere organisatie te geraken.

Te oordeelen althans naar alles, wat voorgevallen is, moet men tot de overtuiging komen, dat de bedoeling der beweging alleen is geweest: protesteeren, — of om het nog veel be-

ter te zeggen: „probeeren de Kompani weer eens een koude rilling van angst te bezorgen", teneinde daardoor ook ditmaal aan het reeds zoo lang dreigende spook van belastingbetalen te ontkomen. En als men dit spelletje overal in het gewest tegelijk uitgevoerd had, dan was het leed niet te overzien geweest, en was de toestand een geheel andere geworden. Men was b.v. te Fort de Kock nog niet klaar, toen de Controleur onraad bemerkte. Naar algemeen gezegd wordt, waren in Oud Agam afgezanten van het geheele gewest om Agam te vragen of men daar zoo maar de belasting wilde accepteeren en of er niet nog eens zou geprobeerd worden de Kompani den doodschrik op het lijf te jagen met een algemeene beweging; men zwoer elkander trouw, enz. enz....

Door het krachtig ingrijpen van de bestuursambtenaren van Loeboek Basong, Palembajan en Fort van der Capelle werd dit verzet echter in de geboorte gesmoord. De militairen verschenen direct ter plaatse; naar Java werd om aanvuiling geseind. Maar hoe zoude het gegaan zijn indien op de 23 standplaatsen van bestuursambtenaren militaire hulp ware noodig geweest, om den menschen te toonen, dat het ditmaal der Regeering ernst was?

Ware aan de bevolking tijd gelaten, dan zou dit zeker gebeurd zijn en waren de kansen op succes van een eventueel verzet ook veel grooter geweest.

Moest ik mijn meening geven, dan zou ik zeggen: de woelingen veroorzaakt door de belastinginvoeringen hebben de toestanden alhier zuiverder gemaakt.

PERSKRONIEK.

INHOUD: *De Nieuwe Courant* over de belastinginvoering ter Westkust van Sumatra. — De heer Charles Boissevain in het *Algemeen Handelsblad*: „Op weg naar Tropisch Nederland". — Een ontmoeting in de Roode Zee. — Het *Algemeen Handelsblad* over het „lamlendig Atjeh-gesukkel."

De *Nieuwe Courant* hoofdartikelt over de belastinginvoering ter Westkust van Sumatra.

Na er aan herinnerd te hebben dat reeds sedert zeventien jaar sprake is geweest van de invoering dezer belasting maar de invoering telkens werd verschoven, zegt het blad:

„Zonder nu onvoorwaardelijk geloof te slaan aan de berichten, zooals die bladen ze geven, moet toch erkend worden, dat, naar allen schijn, het vormelijk raadplegen der hoofden in deze aangelegenheid is achterwege gebleven.

Nu *kan* dit een zeer groote fout geweest zijn. Indien werkelijk de centrale regeering, uit misplaatste zuinigheid, tot de overhaaste invoering bevel heeft gegeven en het gewestelijk bestuur zich hier niet met alle macht tegen heeft verzet, zoodat men te Batavia zulk een dwaas voornemen wel moest opgeven, dan is een fout begaan, zóó groot, zóó onvergeeflijk, dat daarover de verontwaardiging nauwelijks sterk genoeg kan worden uitgesproken. Hier zou werkelijk tegen beter in, om klein gewin een monsterachtige onhandigheid zijn bedreven, welke zeer ernstige gevolgen na zich kon sleepen.

Juist in dat *monsterachtige* ligt echter het on waarschijnlijke. Een oogenblik nadenkens kan de overtuiging bijbrengen, dat zij niet, althans niet in dezen vorm, begaan is. Het valt niet te veronderstellen, dat ten opzichte van een maatregel, aan welks voorbereiding jarenlang door de centrale bureau's en de plaatselijke ambtenaren is gewerkt, de kans op verzet, de middelen om het te vermijden of te temperen niet het voorwerp eener nauwgezette studie en van veel overleg hebben uitgemaakt; dat bij het opmaken van het plan voor de invoering met die nauwkeurig berekende kansen van verzet niet in de eerste plaats rekening is gehouden; en dat slechts aan het binnenkomen van den eersten belastingtermijn van een groote ton zou zijn gedacht, op straffe van het uitlokken van rustverstoringen, die de schatkist op veel grooter sommen gelds zouden komen te staan.

De veronderstelling is te kinderachtig dan dat men er lang over zou behoeven te spreken.

De quaestie, gelijk zij zich aan de regeering voordeed, zullen wij als volgt stellen:

Een zeer impopulaire belasting moet worden ingevoerd; er kan van geen terugtreden sprake meer zijn. Verzet, zij het dan ook lijdelijk, is stellig te verwachten.

Nu zijn er twee wijzen om in zulk een geval op te treden.

Men kan aan het uitleggen en het praten gaan, aan het vergaderen en beraadslagen. Tot eenig resultaat zal men bij die beraadslagings comedie echter niet geraken. Het zal op eindelooze betoogingen uitloopen, waarmede de bevolking der Westkust zeer spoedig gereed staat. Ten slotte zal de wil van het Gouvernement *toch* moeten worden opgelegd. Zal de bevolking zich daar dan in schikken gelijk door velen wordt verzekerd, of zal het anders loopen?

Men kan daarentegen ook van de stelling uitgaan, dat in zulk een geval niet te zeer met teergevoeligheden rekening mag worden gehouden, welke toch niet kunnen worden ontzien, en dat het verreweg beter is de bevolking in eens voor een *fait accompli* te zetten, juist genoeg tijd latende voor eenvoudige en duidelijke uitlegging van de bijzonderheden van een maatregel, welke haar reeds in beginsel genoeg zaam bekend kan zijn.

De uitingen van onwil, die zich dan in meer acuten vorm zullen voordoen, zullen gemakkelijker zijn te beheerschen, dan de plagende uitingen van lijdelijk verzet. Het is noodig, dat de bevolking, en dat zoo snel mogelijk, beseffe hoe het de regeering inderdaad ernst met de zaak is.

Waar men het algemeen over eens was, dat het gewest inzake belastinginvoering als een waar wespennest te beschouwen was, daar heeft men den ouden wijzen raad op te volgen, om, *indien* men zich aan zulk een nest waagt, dan ook snel en krachtig toe te tasten. Voor de opening van het nest met de in- en uitgaande wespen te parlementeeren en te schermutselen is gevaarlijk.

Welke van de twee methoden onder de gegeven omstandigheden als de ware en goede was te beschouwen, willen wij hier niet nader nagaan. Wij willen alleen betoogen, dat er voor dit snelle optreden der regeering wel nog een andere en meer rationeele verklaring is te geven, dan de kinderachtige, welke zoo maar voetsstoots door de Indische bladen, op gezag van enkele telegrammen, wordt aanvaard.

Het komt ons voor, dat men op de eene wijze er even zoogoed komen kan als met de andere. Altijd wanneer (wat wij tot op geleverd bewijs van het tegendeel aannemen) de ambtenaren en landsdienaren, gouverneur, resident, assistent-residenten en controleurs, mannen zijn, die elk voor zich en in verband met de anderen weten op te treden, gelijk het plan het vergt. Voor het succes komt het er minder op aan, welk stelsel men voert wanneer het maar op intelligente wijze door bekwame handen wordt toegepast. En men niet — door angst bekropen — halverwege van richting verandert om tot het andere over te gaan.

Hoogst noodlottig zouden wij het achten, wanneer in het stadium, waarin de zaak thans verkeert, in Nederland, bv. in de Volksvertegenwoordiging, dingen werden gezegd, welke bij de Maleische bevolking de meening zouden kunnen vestigen, dat men het hier met haar eens is. Geen flinker steun kunnen de aanstokers van het verzet verlangen dan dergelijke woorden van afkeuring over het bestuur, naar Padang geseind en door de plaatselijke bladen onder de bevolking gebracht.

Wel achten wij het besluit de *Nieuwe Courant*, daarentegen wenschelijk, dat de regeering uitgenoodigd worde de Kamer en het land zoo snel en zoo uitvoerig mogelijk over de omstandigheden, waaronder de belasting wordt ingevoerd, in te lichten.

Ook uit rechtvaardigheid jegens de Indische regeering, die, geen mond hebbende om zich te verdedigen, steeds weerloos aan de ergerlijkste verdachtmaking van half-ingelichte persorganen blootstaat."

* * *

Onder het opschrift: Op weg naar Tropisch Nederland, vertelt de heer Charles Boissevain in het *Alg. Handelsblad* van zijn reis naar Indië. Hij is in de Roode Zee. De „Grotius" bevalt hem best. Alles is even fraai en goed. 's Morgens krijgt hij van den jongen een kopje thee op bed, deze stoere nazaat van de „stoutmoedige voorvaderen", die waarschijnlijk op minder comfortabele wijze naar Indië werden getransporteerd. Maar dit doet er niet aan toe. De „voorvaderen", die ook in de Roode Zee geweest zijn, waren er niet minder „stoutmoedig" om. Maar nu gaat hij vertellen:

„Gisteren dacht ik den geheelen dag geen land te zullen zien, maar de dalende Zon was onze Columbus en toonde ons een stout voorgebergte, scherp omlijnd, zwart tegen de vuurroode dalende schijf.

Het was Ras Elba, een kaap, juist op de grens tusschen Egypte en Soedan en tegenover Yiddah op de Arabische kust.

Heerlijk warm zomerweder blijft het, 84 à 86 gr. Fahrenheit ongeveer, wat op zee volstrekt niet te heet is. Het is dus niet de gevreesde hitte van de Roode Zee. Die komt later. Doch de afgeloopen nacht was toch niet vroolijk. Er was een onaangename, kleverige, weeë atmosfeer! Ge raadt nooit waaraan die mij, toen ik niet slapen kon, deed denken. Doch Dickens leeft in mijn herinnering; ik dacht aan den appel; dien, na hem een paar dagen lang in zijn zak bewaard te hebben, de heer Sawyer aan Arabella Allen gaf... „the apple was unpleasantly warm".

Maar na dien broeiend-dampenden lauwe-appelnacht was de ochtend weer zoo heerlijk!

Ik ben steeds vóór zes uur op, dan brengt Ali mij een kopje thee en heet water aan mijn bed. Wie verstandig is, gaat, dunkt mij, hier aan boord om tien uur naar bed en staat vroeg op. De ochtend is de lente van den dag; ook op ons schip.

Zoo in de eerste uren, als de dag jong en koel en wij nog frisch zijn, merken wij al het nieuwe op met de vreugde van hen, die den morgen liefhebben, maar als het water begint te steken van licht en de lucht trilt van hitte, dan ga ik naar mijn koele hut, waar de door electriciteit gedreven wit metalen waaier een vroolijk stormwindje over mijn hoofd drijft; en dan ga ik schrijven of lezen. En dan is 't middag eer men 't weet.

Vandaag begon ik later, want er waait een fiksche bries uit het Noorden, en we bleven praten op 't benedendek.

Den wind hadden wij dus wel achter ons, maar keerden wij het aangezicht naar die zijde, dan kregen wij de koelte stevig tegen ons gelaat, en wij herinnerden ons het gedicht van Nicolaas Beets aan 't Noorden, vanwaar heldenmoed, reinheid en alles wat goed is den dichter scheen toe te stroomen.

Maar niet over het Noorden spraken mijn vriend en ik, maar over dat reusachtige rijk oostwaarts van ons, dat wij, sinds wij op het schip zijn beter kennen door het boek van Charles M. Doughty: Travels in Arabia Deserta en door een paar boeken van Townsent, die ik vroeger las, maar waarvan de titels mij ontschieten.

Wij gaan nu sinds drie dagen langs de kust van Arabië, van 't ontzaglijk schiereiland, grooter dan Engeland, Frankrijk, Oostenrijk, Duitschland, Spanje, Italië, Scandinavië en Polen tezamen, van het vaderland van Mohammed, den profeet van Allah, wiens massieve, eenvoudige godsdienst Azië hervormde."

Volgt een heel verhaal, hoe Townsent dacht over de Arabieren. Verder:

„Juist schreef ik dit toen de vriendelijke administrateur mijn hut binnenkwam:

„Komt u eens gauw kijken, daar gaat de „Willem I" voorbij... neen, neen, vergeet uw strooboed niet, de zon steekt!"

En daar zag ik vlak bij ons aan stuurboord de „Willem I" voorbijgaan. Een mooi schip! De seinvlaggen wapperden vroolijk tegen de witte lucht, vooral de mooie witte vlag met het roode kruis, ons behouden reis wenschende. Drie maal daalden de Hollandsche vlaggen op beide schepen en wij seinden onzen groet aan vaderland en geliefden.

In menig vrouwenoog zag ik een traan, want wij hebben moeders, die drie, vier kinderen achterlieten in Holland.

Hoe warm klonk het afscheidshoera!

Het was zulk een fier gevoel, dat mij het hart ophief, toen die twee schoone zusterschepen elkander kruisten op de Roode Zee! Ik dacht aan mijn oudsten broeder, die zijn leven, zijn hart en denken wijdde aan de Maatschappij „Nederland", die hij hielp oprichten, aan hem, den brugbouwer naar Indië, wien ons land zoo veel verschuldigd is, en toen ik tot de kleine vrienden terug ging, om naar belofte hun den lierzang op den handel uit den Bijbel voor te lezen, hokte mijn stem een beetje in den aanvang. Als men ouder wordt, is men niet zoo goed bestand meer tegen emotie."

En als slot deze impressie:

„En nu ben ik moe en ga ik lunchen. De Roode Zee is bevolkt voor mij met: bijbelvolk. Ze is de handelszee en nooit zal ik vergeten de ontmoeting met de „Willem I"."

Dat zijn nu nog eens verhalen over een reis naar Indië.

* * *

Naar aanleiding van het dezer dagen alhier door de bladen ontvangen telegram uit Batavia, waarin melding werd gemaakt van een klewang-aanval in Djeumpa en tevens dat het Atjeh-verslag over Februari ongunstig luidt, merkt het *Alg. Handelsblad* op, dat de Atjehers in het Telok Seumawehsche juist in die maand zeer roerig zijn geweest.

„Alles echter, zegt het *Alg. Handelsblad*, in en van uit datzelfde Telok Seumawesche, waaromtrent onze correspondent te Koeta Radja ons laatstelijk nog schreef, dat men er, afgescheiden van de bepleite troepenversterking, op de thans gevolgde manier niet komt.

In overeenkomstigen zin liet zich ook de correspondent te Koeta Radja van de Deli-Courant uit, waar hij het volgende in het midden bracht:

„Waar gansch de bevolking nog aan het verzet schuldig staat, is de eenige weg om er een eind aan te maken, althans een begin van het eind: rechtvaardige gestrengheid. Het is mij niet onbekend, doch wel onverschillig, dat velen dit afkeuren, maar als bekend moet ondersteld worden, dat

vroegere aanvoerders in den guerilla en bedwingers daarvan ieder op hun wijze de uiterste gestrengheid, ja zelfs wreedheid als het eenige en nog meest humane middel tot het beëindigen van den krijg hebben aanbevolen en met succes hebben gebruikt. Hoezeer ik op den voorgrond stel den plicht, dat wij als beschaafde natie den oorlog hebben te voeren en niet op de wijze der Atjehers, en ik toejuich, dat wreedheid als altijd noodeloos streng gestraft wordt, toch noem ik het onredelijk en onzedelijk voor hardheid tegenover den vijand terug te deinzen."

We kunnen niet nalaten op te merken, zonder dat iemand zich dit persoonlijk heeft aan te trekken, dat het te wenschen ware geweest, dat van den beginne krachtiger verzet ware aangeteekend tegen al die commérages, waaraan zoowel hier te lande als in Indië maar al te zeer gehoor werd verleend, ten nadeele van een der grootste belangen van Indië zoowel als van Nederland.

De beëindiging van den Atjeh-oorlog toch, waarnaar wij allen zoowel uit politiek oogpunt als ter wille van de humaniteit haken, werd toch steeds en wordt nog tegengewerkt door hen, die niet willen of niet kunnen inzien, dat oorlog oorlog zijn moet, wil men tot den vrede komen. Op hen en ook op diegenen, die terugdeinsden de verantwoordelijkheid te aanvaarden voor de noodzakelijke gevolgen van den oorlog, valt de schuld voor al het bloed, dat gevloeid is tengevolge van 't lamlendig Atjehgesukkel, dat steeds, wanneer de einduitkomst als voor het grijpen scheen, deze weder terugdrong, ter wille van de humaniteit?

De moreele dader valt dikwerf niet in de termen der strafwet, maar is onzes inziens daarom niet minder schuldig.

En zoo de balans van den Atjeh-oorlog met al zijn wisselingen en de gevolgen daarvan werd opgemaakt, zouden velen, die nu het reclame-geschetter toejuichen en bijvallen, versteld staan over wat zij, die de humaniteit heeten te dienen, aan het Atjehsche volk, dat ze zoo vreeselijk, zoo ontzaglijk liefhebben, aan onze soldaten, die toch ook menschen zijn, hebben misdreven, over de stroomen bloeds, die noodeloos vergoten werden ter wille van een stokpaardje, een hersenschim!"

Wat zal het Amsterdamsche blad nu wel zeggen, nu generaal Van Daalen van zijn post ontheven is? Niet eens „eervol" en zelfs zonder een bedankje voor zijn toch ongetwijfeld trouwe diensten aan den lande bewezen.

Het zijn inderdaad fraaie toestanden.

Uit de O.I. Mail.

De jongste mail bracht ons helaas opnieuw

Bandjir-berichten

uit verschillende streken van Java.

De Resident van Soerabaja deelde 30 Maart mede, dat tengevolge van de overstroomingen in de afdeeling Grisee van zijn gewest, zijn mislukt 548 baoes bibitaanplantingen, 1146 baoes padiaanplantingen, 67 baoes tegalans en 1 tuin.

Intusschen ontving de Resident daarna bericht, dat den 9en April de kali Lamong in genoemde afdeeling, tengevolge van zware regens, weder buiten hare oevers trad en dit ook met de Solorivier het geval was, waardoor weder een groot aantal bouwgronden werd overstroomd.

De in heerendienst onderhouden dijk van Sembajat naar de sluis Bedanten (rechteroever van de Solo-rivier) brak op 3 plaatsen door, terwijl bovendien nog verschillende verzakkingen van den Solodijk werden geconstateerd.

Volgens een globale raming, heeft het bandjirwater p.m. 1000 baoes sawah en p.m. 2000 baoes vischvijvers overstroomd. Voor herstel der wegen werd selert door den Resident een bedrag van ƒ763.— beschikbaar gesteld, terwijl voorts nog fondsen in uitgaaf werden gesteld tot een bedrag van ƒ283.30 voor herstel van den heerendienstweg van Boengah naar Sidajoe en door den Assistent-Resident van Grisee sedert gelden zijn aangevraagd voor herstel van den vorenvermelden doorgebroken heerendienstdijk.

Ook in de afdeeling Lamongan werd weder eene overstrooming gerapporteerd, waardoor o. a. het verkeer van de stoomtram der Nederlandsch-Indische Spoorweg Maatschappij op het traject Babat Bowerno moest worden gestaakt.

Omtrent de door de verschillende bandjirs in laatstgenoemde afdeeling veroorzaakte schade, werden nog geene nadere gegevens ontvangen. Voor den bouw van twee noodbruggen tot dadelijk herstel van de passage langs eenige wegen in deze afdeeling, werd door den Resident eene som van ƒ222.— beschikbaar gesteld.

Verder werd door meergenoemden Resident bericht ontvangen, dat in de maand Februari ook in de afdeeling Soerabaja eene overstrooming van de kali Lamong heeft plaats gehad, terwijl tengevolge van zware regens verschillende desas onder water liepen. Den 9den April trad ook in deze afdeeling de kali Lamong weder buiten hare oevers.

De overstroomde sawahs herstelden zich hier volkomen. Van de geteisterde bibitaanplantingen gingen er echter 12½ bouws verloren, waarvoor evenwel reeds nieuwe bedden zijn aangelegd.

De Resident van Soerakarta deelde 30 Maart mede, dat, volgens de ingekomen rapporten, de schade door de overstroomingen aan huizen, huisraad en te veld staande gewassen teweeggebracht, in de afdeeling Soerakarta geschat wordt op ruim ƒ5500.

De Resident van Rembang deelde 24 Maart mede, dat de laatste bandjir in de Solo-rivier in de districten Rengel en Rembes, der afdeeling Toeban, 11000 baoe sawah en 2000 baoe tegalvelden en erven heeft geïnundeerd.

In de dijken waren drie doorbraken, t. w. 2 bij Beron, over plm. 40 Meter lengte, en een bij Kandangredjo, over ruim 300 Meter lengte.

De tweede gewassen op de overstroomde tegalvelden en erven zijn dood, en van de 11000 baoe sawah zullen tusschen de 4000 en 5000 baoe mislukken. De schade wordt begroot op ƒ300.000.

Gedeeltelijk zal dit gecompenseerd worden door beteren tabaksoogst, tengevolge van achtergebleven slib.

De Resident heeft onmiddellijk ƒ5000 ter beschikking van den Assistent-Resident van Toeban gesteld voor herstel der dijken, daaraan kunnen zij, die nooddruftig zijn, dan een daggeld verdienen.

* * *

Uit Koeta Radja schrijft men aan het *N. v. d. D. v. N.-I.*:

„Een poos geleden werd hier vrij groote sensatie gewekt door de volgende advertentie:

VENDUTIE
van gecireerde meubilaire goederen
in het huis
vroeger bewoond door
TOEANKOE MOHAMMAD DAOED,
SCHOOLWEG,
OP DONDERDAG, den 12 Maart '08,
des namiddags ten 6 uur.
Nader bij strooibiljetten te specificeeren.
Daags te voren van 6—8 uur te bezichtigen.
De Venduhouders:
C. DE LOZANNE & Co.

Die sensatie sproot niet zoozeer voort uit het feit, dat er vendutie werd gehouden bij den Pretendent Sultan — immers, men wist, dat hij verbannen was, en zeker voorloopig niet in Atjeh zou komen — maar eerder uit de omstandigheid, dat deze vendutie werd gehouden voor het Gouvernement.

Men wist te Koeta Radja dat het huis, sinds zijne onderwerping door den Pretendent-Sultan bewoond, hem door het Gouvernement van Ned. Indië in bruikleen was afgestaan. Ook was dit door het Bestuur voor hem gemeubeld. Maar men was algemeen er van overtuigd, dat Toeankoe Mohammad Daoed die meubels had cadeau gekregen van het Gouvernement, en men vond het schriel, om, nu de Sultan nauwelijks weg was, zijne meubels „ten bate van den lande" te gaan verkoopen.

Ik voor mij geloofde het ook niet aanstonds dat het Bestuur zoo onvorstelijk zou optreden, en ik heb derhalve, speciaal om in deze zaak zeker te gaan, iets op die vendutie gekocht. En zoo waar, er stond op mijne vendue-rekening: „wegens op de openbare verkooping van den heer Ryckmans — den Ass. Resident van Groot Atjeh — gekochte goederen."

Onder welke „baten" de opbrengst dier vendutie, en de eventueel daarbij behaalde winst op de begrooting zullen paraisseeren, weet ik niet.

Maar schriel, *mesquin*, inhalig en bekrompen blijft de zaak. En voor „kwaadwillige" hoofden die zich mochten willen onderwerpen, is het geen bijzonder aanlokkend voorbeeld, dat hier wordt gegeven, en dat natuurlijk alom bekend wordt.

„Eerst geven, en dan terug nemen... het Gouvernement, de Keumpenie, blijft zich toch altijd gelijk", zullen ze denken.

De gevangen vorst van Boni, die te Bandoeng werd beknibbeld op zijn toelage, de verbannen Sultan van Atjeh, wiens meubelen ten voordeele van het land worden op vendutie gebracht...

Vorstelijk is anders!...

* * *

's Lands Wijs.

Van de overbevolking van Java gesproken. Er zijn in de Preanger nogal wat nieuwe landbouwondernemingen gekomen in den laatsten tijd. Wat is bij zulke zaken de grootste moeilijkheid? vraagt de *Preanger Bode*. Wat is de eerste vraag, die bij elke nieuwe onderneming gesteld wordt? Deze: is er wel volk te krijgen?

Want dat is bijna niet mogelijk. Er worden huizen voor de koelies gebouwd. De administrateurs koopen rijst op in het groot, opdat het volk een goedkoop dagelijksch voedsel zal hebben, er worden hooge loonen uitgekeerd, en nog kan men niet de werkkrachten krijgen die men wenscht.

De menschen werken een dag of veertien, en dan snijden ze weer uit naar hun negerie, voor één of twee weken. Want dan hebben ze voorloopig alweer geld genoeg verdiend. En dat dient eerst kalm verteerd te worden.

En dan liggen er in de Preanger nog een 800.000 bouws grond ongebruikt, die door de regeering worden vastgehouden.

* * *

De

N.-I. Toeristen-vereeniging,

over wier oprichting ,,Oost en West" zich zoo zeer verheugt, en waarvan de heeren Mr. Ed. H. Winkelman en J. M. Gantvoort, resp. commissaris en directeur van het ,,Hotel des Indes", Ginjoolen en Cornets de Groot, vertegenwoordigers van de s.s. Mijen ,,Nederland" en ,,Koninklijke Paketvaart Maatschappij" bestuursleden zijn, kreeg van de *Javabode* een lesje in... kieschheid. Dit blad zegt o. m.:

,,De Toeristenvereeniging is een Zondagskind en haar doel is ons ten zeerste sympathiek. Maar, gelijk gezegd, wij betreuren het, dat bij het benoemen van bestuur en secretaris, de kieschheid niet beter is betracht, om den schijn, van met gouvernementsgeld ten eigen bate profijt na te jagen, te vermijden.

En wij zijn er van overtuigd, dat de regeering bij het verleenen van volgende subsidiën, te dezen opzichte het noodige voorbehoud zal wenschen te stellen."

Het *N. v. d. D. v. N.-I.* merkt naar aanleiding hiervan o. a. op:

,,Ergo moeten volgens de *Javabode* in het bestuur eener vereeniging louter mannen zitten die géén belang hebben bij het welslagen er van. Ter wille van de kieschheid.

In het bestuur der Toeristen-vereeniging hadden, zoodra de Regeering die zaak ging steunen, zitting moeten nemen: één zendeling-leeraar, een klerk bij de Postspaarbank, een onderopzichter van den Waterstaat, en de administrateur van de begraafplaats alhier."

Een goed begin voor de vereeniging is zeker het bezoek van den heer Gordon Bennett met zijn jacht ,,Lysistrata" van Singapore, die 6 April j.l. te Batavia was aangekomen, vergezeld van den hertog en de hertogin de Camastra, den hertog Eboli, de baronesse Von Reuter en den heer P. Mitchell, die allen hun intrek hebben genomen in het Hotel des Indes, waar ook hun talrijke bediendenstoet onder dak is gebracht. De eigenaar van het hotel had 2 automobielen naar Tandjong Priok gezonden om zijn hooge gasten af te halen, maar daarvoor werd bedankt: men had zelf autocars aan boord, die onmiddellijk na de landing voor gebruik gereed waren, zoo lezen wij in het *Bat. Nieuwsbl.*

Het jacht meet netto 626 en bruto 1942 registertons, de machines kunnen 6000 P.K. ontwikkelen. Aan boord bevinden zich twee stoombarkassen, een motor-, vijf gewone en twee reddingbooten, zoodat de veiligheid der opvarenden volkomen verzekerd is. De heer Bennett is zelf gezagvoerder, en wordt bijgestaan door 4 stuurlieden, 6 machinisten, 1 electricien en 1 operateur voor draadlooze telegraphie — en een bemanning van 91 schepelingen. Voorts zijn aan boord een geneesheer en een administrateur.

Het gezelschap denkt een paar weken over Java te reizen, om daarna den steven te wenden naar Caïro."

In verband hiermede viel ons op wat de Djocdjasche correspondent van de *Locomotief* schrijft aan zijn blad:

,,Een goed werk voor de vereeniging tot bevordering van het vreemdelingenverkeer in Nederlandsch-Indië zou zijn er bij de Regeering met kracht op aan te dringen dat de brug over de kali tusschen Moentilan en den wijd vermaarden Boroboedoer weer eens flink en deugdelijk in orde wordt gemaakt. 't Is nu al drie of vier jaren geleden dat die brug door een bandjir grootendeels werd weggeslagen, en nog steeds laat de herstelling op zich wachten, zeer ten ongerieve van de vreemdelingen, die van uit Djokja het grootste en meest grootsche Hindoebouwwerk der oudheid op Java willen gaan bezichtigen."

* * *

Het

Eerste Indisch Theosofisch Congres

werd met Paschen bij den Boroboedoer gehouden. De heer W. B. Fricke zou als voorzitter optreden.

Aan geen enkel theosoof zal deze veteraan van de beweging onbekend zijn; na gedurende een 12-tal jaren de functiën van algemeen secretaris der Nederl. afdeeling te hebben vervuld, werd hij ten vorigen jare door mevrouw Annie Besant tot den verantwoordelijken post van recording-secretary der gansche vereeniging geroepen, en thans door haar uit Britsch-Indië tot bijwoning van het congres op Java afgevaardigd.

* * *

Een veeg teeken is zeker de

verkoeling tusschen Japanners en Chineezen,

waarvan wij in de Indische bladen lezen. Bij de vorige bezoeken van Japansche oorlogsschepen heerschte er groote belangstelling onder de Chineesche bevolking, doch bij het tegenwoordig bezoek blijven deze bewijzen van sympathie achterwege.

Men neemt nu in Chineesche kringen zelfs geen notitie van de thans ter reede liggende Japansche oorlogs-bodems.

WEST-INDIË.

Suriname.

Met de verscheping van bananen is den 30en Maart l.l. een aanvang gemaakt, schreef Onze West, niet omdat er zooveel vruchten waren, maar omdat het tijdstip van verscheping was vastgesteld en de booten ter afhaling van de lading aanwezig waren.

De inlading vond zonder moeilijkheden plaats. Het ss. Coppename lag op stroom ter hoogte van pl. Voorburg. De vruchten werden aangevoerd in ponten, die door een Gouvernementsstoombarkas langs zijde gesleept werden. Hier werd de lading door luiken ingenomen en stuk voor stuk gekeurd door ambtenaren van de Fruit Company, waarna de goedgekeurde vruchten in de afgekoelde ruimte geborgen werden.

Het moet in de tropen een eigenaardige gewaarwording zijn, zoo'n afgekoeld ruim binnen te treden, waar de temperatuur Zaterdag daalde tot beneden 40 gr. Fahrenheit, dus niet zoo heel veel boven het vriespunt. Als regel zal echter de temperatuur op 50 à 60 graden worden gehouden.

De verscheping bedroeg slechts 2894 bossen. Het grootste aantal werd geleverd door de plantages Dordrecht en Katwijk. Viel de hoeveelheid tegen, de hoedanigheid van de vruchten werd gunstig beoordeeld. Voor het meerendeel waren het ,,full bunches", dat zijn bossen van tenminste negen handen. Van de aangeboden bossen werd ongeveer 10 percent afgekeurd. Voor een goed deel kwam dit doordien eene onderneming een groot aantal bossen van niet voldoende rijpheid had geoogst. Verder werd een aantal bossen afgekeurd wegens overrijpheid, terwijl een betrekkelijk gering gedeelte wegens beschadiging werd afgewezen.

De bananenbooten zullen voortaan geregeld elken Zaterdag uit de kolonie vertrekken. De eerste maanden zal de verscheping van bananen echter van weinig beteekenis zijn.

De oorzaken van dezen tegenslag zijn verschillende, maar allen zijn het er over eens dat om de zaak nu goed op pooten te zetten, geld noodig zal zijn.

Wij meenen hierbij in herinnering te moeten brengen ons advies, hetwelk het bestuursvoorstel in zake de hevea-cultuur in Suriname ons in de pen gaf. Wij hebben er toen tegen gewaarschuwd om te veel hooi op de vork te nemen. Beter eene zaak goed aangepakt, dan half en dan weer wat nieuws te probeeren.

Men late de Hevea-cultuur aan het particulier initiatief over en bestede de daaraan ten koste te leggen bedragen of het deel. dat voor het beoogde doel noodig wordt geacht om aan de bananen-cultuur het succes te verzekeren. Dat zou, dunkt ons, de aangewezen weg zijn.

Halfheid? Heeft het niet zus of zoo gescheeld, dat van de voor de goud-industrie zoo gewenschte doortrekking van den spoorweg tot Dam niets zou komen, zoodat ook met den spoorwegaanleg half werk zou zijn verricht?

Gelukkig is dat gevaar bezworen, dat op fictieve gronden het spoorwegvraagstuk en daarmee de toekomst der goud-industrie ernstig bedreigde.

De placers aan de Sarakreek zijn uitgeput, werd toen in alle wijsheid uitgemaakt, en wat leert nu de ondervinding?

Het volgend bericht uit *Onze West* spreekt duidelijk genoeg.

,,Van het placer Drie Gebroeders aan de Sarakreek is onlangs ruim 40 kilogram goud aangevoerd, als product verkregen in vijf weken werken. Het placer is uitgegeven in onderhuur. Er werken ongeveer 400 personen.

Dit goud is verkocht voor ruim f 48000. Aan retributie werd aan 't Gouvernement f 2600 betaald.

Deze belangrijke productie werpt een eigenaardig licht op het praatje dat men destijds verspreidde, dat namelijk de terreinen aan de Sarakreek vrijwel uitgeput waren, welk praatje een argument was om de doortrekking van den spoorweg naar Dam te ontraden.

Zulke vondsten stemmen ons ook steeds sceptischer tegenover de theorieën en hypothesen van zekere geleerden, die na minitieus onderzoek niet anders dan sporadisch hier en daar sporen van goud konden ontdekken.

De kolonie is als goudland door die geleerden de dood verklaard, doch de stervende maakt het vrij wel."

Mogelijk zullen we ook beter doen met niet dadelijk uit de aanvankelijke resultaten, met de werving voor het Nederlandsch-Indische leger in de kolonie verkregen, op te maken, dat daarvan zoo goed als niets terecht zal komen.

Dat de uitkomsten voorloopig niet al te gunstig zijn, blijkt wel uit het volgend, aan *Onze West* ontleende bericht:

,,Van de negen candidaten, die geneeskundig goedgekeurd waren voor den dienst in de Oost, heeft zich een, met name Mc Intosh, teruggetrokken. In plaats van het aangevraagde tiental zullen er dus slechts acht naar Nederland vertrekken. Wat de uitslag van de proef ook moge zijn, dit is nu reeds gebleken, dat van eenigszins beduidende aanwerving van militairen voor de Oost in Suriname geen sprake zal kunnen zijn."

PERSONALIA.

P. W. Hartelust.

Naar de *Javabode* meldt zal de, na een ruim 30-jarigen diensttijd met pensioen den dienst verlatende assistent-resident van Meester Cornelis, P. W. Hartelust, binnenkort benoemd worden tot lid, tevens secretaris der Mindere welvaartcommissie.

Ditzelfde blad deelt mede hoe op 5 April j.l. in de gewezen landraadzaal, achter het residentiekantoor te Meester Cornelis, bijeengekomen zijn de heeren Slangen, aspirant-controleur, de Vogel, commies, van Geelen, rooimeester, de schouten Nijland en Geertsema, de hoofddjaksa van Batavia, Raden Baten Djaja Negara, de demangs van Meester Cornelis en Kebajoeran, de djaksa en de adjunct-djaksa van Bekassi, de luitenant der Chineezen en nog tal van andere Europeesche en inlandsche belangstellenden.

Het doel was, den afgetreden assistent-resident P. W. Hartelust vaarwel te zeggen en hem een zichtbaar blijk van hulde aan te bieden, bestaande uit een zilveren inktkoker met inscriptie en een foto, waarop al de ambtenaren van de afdeeling waren vereenigd.

Door den heer Palm werd het eerst het woord gevoerd en daarna door Raden Baten Djaja Negara, als gewezen djaksa van Meester Cornelis en uit naam van het inlandsch personeel.

De heer Hartelust was ten zeerste getroffen door de betoonde sympathie en in hartelijke woorden dankte hij degenen, die hem zoo vriendelijk daarvan blijk hadden gegeven.

* * *

Dr. Scholtens.

Naar *Onze West* vernam zou Dr. Scholtens, geneesheer-directeur van het krankzinnigengesticht Wolfenbuttel, eervol ontslag aanvragen,

en in den loop van April de kolonie Suriname verlaten.

Deze ontslagaanvraag zou een gevolg zijn van zijn benoeming tot geneesheer aan het krankzinnigengesticht te Buitenzorg, waarheen hij in October zal vertrekken.

Gedurende den tijd, in Europa door te brengen, zal Dr. Scholtens, ingevolge opdracht van den minister van koloniën, verschillende binnen- en buitenlandsche gestichten en klinieken bezoeken.

* * *

Albert Vogel. J. Duran.

De Hollandsche artisten schijnen de Oost voor een Golconda te houden — hetgeen overigens geen verwondering behoeft te baren, als men weet dat b.v. Albert Vogel binnen een jaar tijds bijna een ton gouds bij elkaar declameerde.

Begin April is te Batavia aangekomen de heer J. Duran. Wie herinnert zich dezen voortreffelijken serio-komiek niet uit *Miss Helyett* met mevrouw Kämmerer-Amsel en uit *Fijne beschuiten* van Justus van Maurik?

Welnu, de heer Duran zal met zijne echtgenoote en nog een dilettant van Batavia een reeks voordrachten geven van allerlei aard: moppen in het genre van Nap. de la Mar, duetten met zijne vrouw, monologen met wisselrollen als in de *Brand in den Jonge Jan*, en ten slotte pikante dingsigheidjes vol actualiteit.

Men vrage voor het komende jaar dubbel traktement, merkt de *Javabode* er bij op.

Van Vreemde Koloniën.

De Noordwest-grens van Engelsch-Indië.

Het begint in het engelsch-indisch Atjeh weer roerig te worden. Men had gedacht dat na de tuchtiging van de Zakka-Khels het nu weer een tijdje rustig zou zijn in de buurt. Maar dat blijkt een misrekening te zijn geweest.

Toen de expeditie tegen de Zhakka-Khels in vollen gang was, deden de mollahs een beroep op de Mohmands om hun stamgenooten te hulp te snellen. Dat beroep faalde niet, doch al de hulptroepen kwamen te laat en de Mohmands, die in een opgewonden stemming verkeerden, begonnen toen invallen te doen in de grensstreken van Pesjawoer. Zij plunderden verscheidene huizen en voerden een Hindoe gevankelijk mede, die echter door een trouwen aanhanger van het gouvernement, Goelam Khan van Pandiala, werd ontzet. Deze nam ook twee der plunderaars gevangen, wat tot weerwraak van de zijde der Mohmands leidde.

Reeds zijn 3000 man troepen door generaal Willcoks bij Sjabkadr geconcentreerd, om zoo noodig tegen de Mohmands op te trekken, die in drie afdeelingen, ter gezamenlijke sterkte van 1000 man, aan de grenzen staan.

De houding dezer lieden op dit oogenblik wekt eenige verbazing, daar de oogst rijpt en dit gewoonlijk de rustigste tijd aan de grens is.

Evenals ten onzent in Atjeh rijst nu ook aan de Noordwest-grens de vraag, hoe de lieden aan de overzijde steeds aan wapens komen. De laatste berichten luiden, dat heele ladingen wapens en munitie in de verschillende havens, aan de Perzische golf, met name op de kust van Oman, worden aangevoerd en van daar haren weg vinden naar Seistan en Afghanistan, om ten slotte in handen te komen van de onrustige grensbewoners.

Dezen schijnen in hunne houding te worden gesteund door de Afghaansche ambtenaren, die den mollahs niets in den weg stellen, om in Afghanistan de lieden aan te zetten, om zich bij de Mohmands te voegen. Dezen zien daar ook steeds het aantal hunner strijders toenemen, zoodat, tenzij de Emir daar een stokje voor steekt, nog een warm potje voor de Engelschen op het vuur staat.

* * *

Paarlvisscherij bij Mindanao.

De *Mindanao Herald* meldt, dat naar luid van de jongste berichten, parelschelpen in overvloed in de golf van Davao zijn te vinden. De bedden werden ontdekt door den heer Awad, die met de gebroeders Saleeby in een onderneming betrokken zijn bij Davao. Deze bedden bevinden zich in den smallen doorgang tusschen het stadje Davao en het eiland Samal.

Er zijn daar thans vijftien loggers aan het werk, w. o. 2 of 3 van de Japansche Ohta Development Company.

De directeur van een der maatschappijen bevond zich onlangs te Mindanao en meldde dat enkele loggers somwijlen tot een ton schelpen ophalen in vijf dagen, d. i. voor een waarde van omstreeks 1500 gulden. Er werden tot nu toe geen waardevolle parels gevonden.

De Japanners werken hier up to date. Zij houden er twee naphta-booten op na, die de loggers steeds van het noodige voorzien en de vangst overnemen, waardoor veel tijdverlies wordt bespaard.

Er is tot nu toe weinig aandacht geschonken aan de bodemschatten der zee in die streek en men vermoedt, dat bij ernstig onderzoek nog meer zal worden gevonden.

* * *

Een kijkje in Tongkin.

Aan een korte reisbeschrijving in de *Ostasiatische Lloyd* wordt het volgende ontleend, betreffende de hoofdstad van Tongking, Hanoi, en de voorgelegen haven Haiphong.

Haiphong is een vriendelijke kleine plaats en maakt met zijn reine, breede straten, die met boomrijen zijn afgezet en zijn vriendelijke huizen een volmaakt Europeeschen indruk. Het plaveisel vooral is uitstekend. Toen de Franschen omstreeks twintig jaar geleden Tongkin annexeerden, hebben zij blijkbaar bij den aanleg van wegen reeds rekening gehouden met het latere automobielverkeer. Intusschen zijn er van die nieuwerwetsche voertuigen hier thans nog slechts weinig, maar daarvoor vindt men er de makkelijkste riksja's ter wereld, met luchtbanden, die geruischloos door de lanen glijden en hier pousse-pousse worden geheeten. Ook hier wordt, afgezien van eenige groote Fransche en een groot Duitsch huis, de handel in hoofdzaak gehouden door Chineezen, die zich hier gevestigd hebben. Onder de inboorlingen, de Annamieten, wordt weinig ondernemingsgeest aangetroffen. Zij komen in hunne gewoonten veel meer overeen met de indische volksstammen; zij dragen het haar aan het achterhoofd in een knotje saamgebonden, een kleine, witte tulband op het hoofd, kleeden zich in leelijke stoffen, waarvan de kleur op die van bruine aarde gelijkt, gaan meest blootsvoets en maken met hun door het eeuwig sirih-kauwen zwarte tanden een weinig aangenamen indruk. Den modedames in Europa wil ik wel verraden, dat zij met haar groote hoeden volstrekt niet het toppunt der schepping hebben bereikt en gerust nog een paar voet middellijn er op toe kunnen leggen; haar annamitische zusters dragen sedert duizendtallen van jaren stroohoeden, die een omvang hebben zoo groot als het rad van een rijwiel.

Van Haiphong brengt een spoorweg met smal spoor, maar zeer geriefelijk, de reizigers in vier uren *) door vlak, half onder water staande rijstvelden naar de hoofdstad Hanoi. De spoorwegaanleg heeft veel geld gekost, daar de lijn over een grooten afstand moest worden opgehoogd. Hanoi zelf is ook in een vlakte en te midden van rijstvelden gelegen, maar een groot meer buiten de stad en een klein daarbinnen, verleenen aan de stad een vriendelijk karakter, waartoe ook de zorgvuldig onderhouden boompartijen en grasvelden veel bijdragen. Slechts zelden verdwaalt een vreemdeling hier heen, en 't ontbreken van handel en internationaal verkeer drukt op Hanoi den stempel van een kleine fransche provinciestad en garnizoensplaats. Hier ligt een betrekkelijk groot garnizoen, want Tongkin is thans nog geen kolonie, maar slechts een protectoraat, dat zoogenaamd door 'n knaap als schijn-keizer wordt geregeerd. (De verhaler verwart hier Tongkin met Annam.) De bevolking komt daarom af en toe in opstand, zonder dat dit hier wat geeft, en op de noordoost-grens waar het vreemdenlegioen ligt, duurt de guerilla met de chineesche moordenaarsbenden steeds voort. De Annamieten zelven worden ook bij het leger ingedeeld, natuurlijk altijd met een compagnie Fransche troepen er achter. Zij zien er in hun blauwe uniform met roode opslagen, gele slobkousen en de kleine bamboehoeden heel goed uit. Heel Hanoi vindt des avonds zijn ontspanning in het korso naar den wonderschoon aangelegden botanischen tuin, waar het bij de militaire muziek van equipages en riksja's wemelt, terwijl de zon in vurige kleuren ondergaat en de wondervolle palmbosches en alleeën nog éénmaal verguldt. Want wij zijn hier al in de tropen en trots menigen koelen dag, waagt zich ook in den zoogenaamden winter niemand zonder een zonnescherm op straat. In den tuin zelf zijn eenige tijgers en olifanten, mooie trotsche en wilde exemplaren, die men het aanziet, dat zij niet in de gevangenschap geboren werden; in de bergen in het binnenland moeten ze nog veelvuldig voorkomen en zich niet zelden tot in de onmiddellijke nabijheid der stad wagen.

Met de electrische tram kan men een half uur ver het binnenland ingaan, naar het zoogenaamde ,,village du papier", waar de heele bevolking op primitieve, maar in elk geval goedkoope manier papier fabriceert; op den terugweg bleven wij aan den oever van het meer een wijle vertoeven, om aan het beroemde, groote Boedha-beeld een bezoek te brengen. De typisch-chineesche tempel is wel is waar erg verwaarloosd, maar des te zorgvuldiger schijnt men voor het Boedha-beeld zelf te zorgen, dat twintig voet hoog zich in den tempel verheft. ,,Tegen zonlicht te beschermen", schijnt daarbij het wachtwoord te zijn, want niet alleen is het in den tempel zelf bijna donker, maar men heeft daarbij nog het reusachtig bronzen beeld met een omhulsel van rood doek voorzien, dat van de zoldering afhangend, het Boedha-beeld bedekt als een theewarmer. In elk geval heeft deze Boedha het veel behaaglijker dan zijn collega te Kamahoera bij Yokohama, die niet eens een dak boven zijn hoofd heeft. De tempelbedienden lichten het scherm en lichten met een lampje bij, door welks flikkerenden schijn de omtrekken van het reuzenbeeld flauw zichtbaar worden.

Interessant is het, in den vroegen morgen in de inlandsche stad rond te slenteren, en dit ongetwijfeld vreeselijk vuil, maar arbeidzaam volkje bij den arbeid gade te slaan. Of ze werkelijk veel vuiler zijn dan de Chineezen, valt moeilijk te beslissen; misschien zijn het hoofdzakelijk de ongeloofelijk leelijke kleur der kleeding en de afstootende, door het betelkauwen zwarte tanden, die het volk zoo onsympathiek maken. En instede van den eleganten Chineeschen staart dragen allen het haar in een verward knotje aan het achterhoofd samengebonden. Maar interessant was het volkje toch, zooals ze daar ineengehurkt zaten en met onuitputtelijk geduld in het donkere ebbenhout kleine stukjes parelmoer inlegden, totdat op de kasten, stoelen en kastjes, die ze onder handen hadden, de meest wonderbare beelden te voorschijn kwamen, een arbeid, waarin zij de Chineezen verre overtroffen. Elke straat heeft hare specialiteit, zoo vindt men er de hoedenstraat, de koperstraat, de blikstraat, enzoovoort. Koper- en bronswerk ziet men er in de hoogste perfectie en tot wonderbaarlijk billijken prijs; den verzamelaar biedt zich in dit door de globetrotters nog niet bezochte stukje aarde een prachtige gelegenheid. In een winkel kocht ik eenige moderne voorwerpen als souvenir, koperen bakjes en zoo meer, en ontdekte daarbij in een hoek een vuil klein bronzen beeldje, dat een hond voorstelde, maar er als een zeemonster uitzag, met platina bedekt en verscheidene honderden jaren oud, dat ik voor een piaster mee naar huis kon nemen. Anders heeft dat volkje wel slag van handelen; zij verlangen steeds met de grootste kalmte het tienvoud van de werkelijke waarde. En bedelen schijnt hun aangeboren te zijn, want overal, zelfs in de winkels, dringen de kinderen van den winkelier zich met uitgestrekte handen aan den bezoeker op. In een andere straat weder ziet men prachtig rijdborduursel, dat het Japansche zoowel in teederheid van kleur en artistieke opvatting bijna nabijkomt. Zoo kan men urenlang rondzwerven. De straten zijn breed en rein, geheel in tegenstelling met den toestand in de Chineesche steden, waar Europeesche reukorganen, vooral bij warm weer, het niet lang uithouden. En hier kan men den lastigen gids ontberen, die den vreemdeling slechts naar die winkels brengt, waar de man zeker is van een commissie-loon. Want de Annamieten spreken meerendeels Fransch, zij het ook een soort pidgin-Fransch, als: ,,moi pas savoir", in plaats van: ,,je ne sais pas", maar men verstaat elkaar, en dat is toch de hoofdzaak.

*) De afstand bedraagt omstreeks 100 kilometers.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

De Indische Gids. Mei 1908.

De Indische Gids biedt ditmaal zijn lezers een

groote verscheidenheid aan. De afl. begint met een artikel van controleur *J. H. Nieuwenhuis: Kan het aantal controleurs bij het Binnenlandsch Bestuur op Java en Madoera worden ingekrompen?* Welke vraag de schrijver bevestigend meent te kunnen beantwoorden, wanneer slechts meer partij wordt getrokken van de diensten, die de inlandsche bestuursambtenaren kunnen bewijzen. Het eenige middel om eene gewenschte, ja noodige vermindering van het aantal controleurs te krijgen, is de aanvaarding en streng-consequente doorvoering van het beginsel:

1o. de *leiding* van het algemeen bestuur in gewest en afdeeling moet berusten in handen van *Nederlandsche* ambtenaren.

2o. de *uitvoering* der van dezen uitgaande bevelen moet *uitsluitend* aan Inlandsche ambtenaren worden toevertrouwd;

3o. het *toezicht* moet worden opgedragen aan *Nederlandsche* ambtenaren.

Deze beginselen worden door schr. nader uitgewerkt en de voordeelen er van in het licht gesteld.

Het volgend opstel is van de hand van *Mr. A. A. Galestin* en getiteld: *Huwelijksrecht en huwelijksgebruiken in den Timoreeschen Archipel.* Aangezien in de laatste jaren meer en meer de aandacht wordt geschonken aan het adatrecht van Ned.-Indië — zegt Mr. G. — kan het van nut zijn om van een bepaald deel van dit gebied bijeen te brengen, wat ons verteld wordt door verschillende schrijvers, die, hetzij als ambtenaar, hetzij in eene andere qualiteit, door een korter of langer verblijf in die streken verondersteld kunnen worden bekend te zijn met het inheemsche recht en de gebruiken, aldaar heerschend. Al heeft zoo'n complicatie voor het gebouw van het adatrecht in eene bepaalde streek niet de waarde van een grondig plaatselijk onderzoek, ze kan niettemin een leiddraad zijn voor hen, die in de gelegenheid zijn om zoo'n onderzoek in loco te doen.

Verder zegt schr. dat wat den timoreeschen archipel betreft, er niet heel veel over het huwelijksrecht is geschreven, doch door de verschillende mededeelingen te groepeeren en met elkander in verband te brengen, kan men toch in vele opzichten het adatstelsel doen uitkomen.

Wij meenen dat Mr. G. volkomen in zijn bedoelingen is geslaagd, en — hoewel hij zijn belangrijke bijdrage slechts als eene proeve wil beschouwd zien — is het te verwachten dat zijne studie een bron zal zijn, waaruit door velen in de toekomst zal moeten worden geput.

Daarna volgt een art. van *Dr. C. H. A. Westhoff: De Inlandsche oogheelkundigen.* In de Januari afl. van den I. G. sprak de heer Haga een afkeurend oordeel uit over de inlandsche oogheelkundigen. Volgens Dr. W. was de heer H. daartoe niet bevoegd, omdat hij nooit een inlandsch oogheelkundige heeft zien werken, en zijn oordeel uitsluitend berust op theoretische beschouwingen en op rapporten. Dr. W., die als oogarts zeker recht van spreken heeft, is van meening dat op bedoelde categorie onverdiend een blaam is geworpen, welke hij tracht uit te wisschen.

De heer *P. Geesink* schrijft vervolgens een art. over *Staatsexploitatie van Djatibosschen op Java*, naar aanleiding van een bespreking in de Indische Mercuur door den heer A. M. Berkhout van een gelijkluidend art. in het Tijdschr. v. Nijv. en Landb. in N.-I.

Daarop volgt het begin van een interessant artikel van contr. *J. E. Jasper: Het een en ander over de Padangsche Bovenlanden,* resultaat eener reis in die streken. Over den Menangkabauer is de heer Jasper over 't algemeen slecht te spreken. ,,In zijn optreden, zijn houding, zijn begrippen ligt in den Maleier iets zelfbewusts, een groote zweem van Don Juanachtig gevoel, het weten dat de vrouw van hem houdt, en daardoor het pedante, dandy-achtige, dat voor vele Westerlingen niet bijzonder aantrekkelijk is. Op den pakan dag, bijv. te Fort de Kock, zien we de vrouwen het werk doen; de vrouwen zijn het, die als verkoopsters den kost verdienen; de vrouwen loopen met heele vrachten op het hoofd voort, en aan den fikschen stap waarmede zij gaan, weet men dat voor hen tijd geld is, zij willen zoo graag allen het eerst op de markt zijn. Hoe steekt daarbij de slapheid van de mannen treurig af! Achter of bij de groepjes draagsters gaan de echtgenooten met een gezicht van het-kan-me-nietderen in een slentergangetje over de geplaveide trottoirs, en wel met zoo'n beslistheid, dat degeen, die aan stoer werk gewend is, zich ergert aan het langzame, bijna verwijfde van het Menangkabausche sterke geslacht."

Het artikel van contr. Jasper is eene lezing overwaard, en komt als geroepen nu sedert de ter Sumatra's Westkust ingevoerde belastingen, de Padangsche Bovenlanden meer op den voorgrond zijn getreden.

Ten slotte bevat de Ind. Gids dan nog: *Wettige samenstelling van den landraad, rechtsprekende in civiele zaken, door H. F. N. Taylor Kraaij. — Inlandsch credietwezen;* benevens de gewone maandelijksche rubrieken: Varia, Maandelijksche revue van Brochures, Koloniale litteratuur, Wetenschap en industrie en Maandel. bibliographie voor O. en W. Indië.

* * *

Tijdschrift van het Bat. Genootschap, Dl. 50, Afl. 4.

Deze afl. wordt geheel gevuld met 2 artikelen. Het eerste is getiteld: *De koealpalm en wat er van hem verkregen wordt, door C. A. van Affelen van Saemsfoort* (met platen) en bevat eene beschrijving der nuttige eigenschappen van een waaierpalm, die over geheel het Gouvernement van Celebes voorkomt en in het Mak. ,,Koeala", het Boeg. ,,Aka", in het Boetoneesch ,,Mangka" heet. De Maleisch sprekende bevolking noemt hem echter eenvoudig ,,koeal." De koeal bereikt de hoogte van een klapperboom; de ruim één Meter breede, waaiervormige, donkergroene bladeren ontwikkelen zich aan den top en zijn ten slotte met dikke, vaak twee M. lange, aan de bovenranden met scherpe dorens voorziene, stelen aan den stam verbonden. Aanplant of verzorging van den koeal heeft nergens plaats.

Hetgeen van den koeal benut wordt komt in het kort op het volgende neer: Van de jonge uitspruitsels, die de nieuwe bladeren moeten vormen, wordt een vezelstof verkregen, agel, agil of pamantoe genoemd. Van deze agil wordt een soort mat geweven, algemeen bekend als karoro. Van de bladeren worden grove matten, ,,salopi" of ,,kadjang" vervaardigd, en van de bladstelen een grof soort touw.

Het tweede opstel is van den heer *J. P. Moquette*, getiteld: *De munten van Ned.-Indië.* Het is een vervolg op in vorige afleveringen opgenomen bijdragen van den heer M. over hetzelfde onderwerp. Thans behandelt de schr. de duiten en halve duiten in Nederland geslagen voor Nederlandsch-Indië, in de jaren 1814 tot en met 1816; de halve stuivers en onderdeelen in 1821 tot 1836 in Nederland voor Ned.-Indië geslagen en De Muntslag te Soerabaia en Batavia gedurende de jaren 1833 tot en met 1843. Aan den tekst zijn een zevental platen toegevoegd.

* * *

Weekblad voor Indië 1907-'08. No. 49.

In No. 41 schreef de heer Van Geuns een artikel over de uitdieping van het Westgat van Soerabaja, hetgeen thans de pennen in beweging heeft gebracht; dit nummer 49 bevat n.l. een tweetal beschouwingen over hetzelfde onderwerp. Het eene is van *J. Oudshoorn: Over de proeven met slibraderen op den drempel van het Westgat van Soerabaja;* het andere van *Thos. Ferguson: Enige opmerkingen betreffende het verdiepen van vaarwaters door middel van slibraderen.* Beide beschouwingen zullen wel van groot gewicht zijn voor ingenieurs en andere geïnteresseerden.

In ditzelfde No. 49 wordt een nieuwe rubriek geopend: Brieven van een Inlander, ,,Inlander" is zeer tevreden over hetgeen van Regeeringswege voor den Javaan — speciaal in zake onderwijs — wordt gedaan. Maar, zegt hij: vele ontwikkelden onder de jonge mannen hebben, wat van zelf spreekt, niet genoeg aan het Indische onderwijs; de weg, die open staat om de studie te voltooien in het buitenland en wel in het bijzonder in Holland is evenwel slechts bereikbaar voor hen wier ouders bemiddeld zijn. Zou het — vervolgt ,,Inlander" — niet mogelijk zijn dat de Regeering ook tegemoet komt aan den onbemiddelden Javaan van grooten aanleg? Slechts regenten en enkele patihs kunnen zich de weelde veroorloven hun zoons naar Holland te zenden. Voor een wedana, vooral voor een ass.-wedana, is het in de meeste gevallen niet doenlijk, en zoo rest hun zoons niets anders dan te berusten. Dan ook betreurt ,,Inlander" het, dat voor de Inlandsche meisjes van beschaving en ontwikkeling absoluut geen vooruitzichten bestaan.

Overigens bevat dit Nr. nog het vervolg van *Historische plekjes in Atjeh, door Gabriël; Het vrijwilligerskorps in Deli,* en *Een stafreis* in de omstreken van Soerabaja in automobielen, waarin de schrijver een weinig den draak steekt met de geheimzinnigheid der gehouden militaire oefening.

* * *

De Indische Mercuur. 28 April 1908.

Dit nummer bevat behalve de gewone wekelijksche rubrieken de navolgende bijdragen: *De flora van Ned. West-Indië,* eene bespreking door *Prof. Went* van het 38e Bulletin van het Kol. Museum. — *Surinaamsche brieven* (vervolg); deze brief handelt over de Bacovenkultuur, waarvan men zich in Suriname heel wat heeft voorgesteld, doch tot heden bedrogen is uitgekomen. Immers: ,,De oogst van bacoven, die a.s. 28 Maart verscheept zullen worden, is gering. Hij zal het 5000-tal niet overschrijden, terwijl men er op moest rekenen elk schip met een lading van 25.000 bossen weg te zenden." Toch blijft de briefschrijver vol goeden moed, wanneer hij zegt: ,,Den toestand als hij nu is overziende, kunnen we zeggen dat we dit jaar een les geleerd hebben, n.l. om met meer arbeiders de kultuur intensiever aan te pakken. Tevens moeten we echter, hoe gering de oogst nu ook is, vol vertrouwen de toekomst tegemoet zien. De geheele stand van de kultuur doet, bij de opgedane ervaringen, niet aan succes twijfelen." — *Het rietbrandenvraagstuk* op Java (een uittreksel van een uitvoerig en gedocumenteerd artikel van Mr. L. G. Castens in het Archief voor de Java-suikerindustrie). — *Erfpachtsaanvragen,* En een request van het Ned. Indisch Landbouwsyndicaat aan de Regeering gericht in zake het aanvragen van *Erfpacht.*

* * *

Mededeelingen van het Ned. Zendelinggenootschap. 1908. Eerste stuk.

Als gewoonlijk bevat deze afl. behalve de art. die meer direct de zending raken, nog eenige bijdragen van algemeenen aard. Ditmaal opstellen van *Dr. N. Adriani: De voorstellingen der Toradja's omtrent het Hiernamaals* en *Javaansche legenden, door S. Luinenburg.* Dr. Adriani hield 3 Dec. 1907 voor de afd. Leiden der Ned. Christen-Studenten-Vereeniging een voordracht over genoemd onderwerp, waarin hij op bevattelijke wijze uiteenzette de opvattingen der Toradja's van het leven na den dood; als men daarmede niet bekend is, kan men volgens Dr. A. — wiens lezing thans in extenso is afgedrukt — geen inzicht krijgen in het karakter, de denkbeelden en het geheele zieleleven van de Toradja's. Hun denkbeelden omtrent het ,,Hiernamaals zijn een stuk conservatisme, een stuk bewegingloosheid, waaraan een goed deel hunner huidige denkbeelden voor anker ligt.". Het zijn in hoofdzaak deze opvattingen, welke de verbreiding van het Evangelie zoozeer bemoeilijken onder de Toradja's, zegt Dr. Adriani, die jaren lang onder hen heeft gewerkt.

Over de *Posso-zending* schrijven vervolgens de heeren *Alb. C. Kruijt* en Ph. H. C. Hofman, die in Posso gestationeerd zijn, belangrijke artikelen, evenzoo de heer *E. J. van den Berg* over *De zending op de Karo-hoogvlakte* (Bataklanden) *in* 1907.

Notulen van het Bataviaasch Genootschap van K. en W. 1907. Afl. 4.

We lezen in deze zoo juist uit Indië ontvangen afl. onder meer dat de Directie van het Bat. Gen. heeft besloten om Mej. Tonnet, thans te Haarlem, ,,in 's Genootschaps museum werkzaam te stellen, voorloopig om op zich te nemen het beheer, de herziening en de rangschikking van de archaeologische verzameling en later om tevens belast te worden met zoodanige andere werkzaamheden, als in het belang van het Genootschap gevorderd worden." We juichen deze benoeming van ganscher harte toe; en wel in de eerste plaats omdat Mej. Tonnet, die meermalen blijken heeft gegeven een groote voorliefde te bezitten voor archaeologische studiën, nu de gelegenheid geopend wordt zich verder op dat gebied te bekwamen, hetgeen weder ongetwijfeld de wetenschap ten goede zal komen.

* * *

Verslag over het jaar 1907 van het Museum voor land- en volkenkunde enz. te Rotterdam.

Met ingenomenheid maken wij melding van het zoo juist ontvangen 24e jaarverslag, door den Directeur den heer Joh. F. Snelleman sa-

medegesteld, omdat er zoo volkomen uit blijkt, dat onze Indiën een meer en meer — en terecht — belangrijke plaats in genoemd museum innemen. Belangrijke aanwinsten met betrekking tot den Indischen Archipel werden ook ditmaal verkregen, deels door aankoop, deels door schenking. We noemen bijv. een deel der collectie welke de heer Nieuwenkamp van zijn reis naar Bali medebracht, zoomede een aantal voorwerpen van gezegd eiland verkregen door de laatste militaire expedities aldaar. De gehouden tijdelijke tentoonstellingen in het afgeloopen verslagjaar hadden op één na alle betrekking op onze Oost. De eerste was een bijeenbrenging van een groot aantal stuks versierde bamboe; uit verschillende deelen van den Archipel waren stalen aanwezig van het bamboe-ornament; daarop volgde eene tentoonstelling van het Javaansche poppenspel, de wajang-golek; daarna volgde een uitstalling van de voorwerpen van Zuid-Nieuw-Guinea, die het Museum ten geschenke ontving van den heer Hondius v. Herwerden en de laatste tentoonstelling was die van eenige op Gowa betrekking hebbende aquarellen, die werden opgehangen naar aanleiding van het bericht omtrent den dood van den Radja van Gowa.

De beredeneerende toelichtingen van den heer Snelleman maken dit verslag bijzonder aantrekkelijk o. i.

* *
*

Ten slotte laten wij nog volgen eene opgave van eenige uitgaven welke ons sedert het vorig overzicht bereikten, doch die we, met het oog op de ons toegestane ruimte, slechts kunnen vermelden, zonder meer.

Vereeniging Moederland en Koloniën. 8e jaar. 1907-1908.

No. 3 bevat: Notulen der Alg. Verg. van 28 Febr. 1908. — Verslag over 1907. — Bijlagen: Adres aan den Voorzitter der Tweede Vredesconferentie. — Nota aan den Eersten gedelegeerde van Nederland bij die conferentie. — Adres aan den Minister van Koloniën, in verband met de haventoestanden te Soerabaja. — Opgave van de uitgaven der vereeniging, van 1900 tot heden. — Benevens het verslag der voordracht van den heer H. Doeff over Exploratie-politiek.

No. 4 houdt in de voordracht van Dr. H. Blink: Beteekenis der economische geographie voor het bestuur en het optreden in Ned.-Indië. (Deze voordracht werd in haar geheel — zelfs meer uitgewerkt — reeds opgenomen in de „Vragen van den Dag" van April j.l., en is toen door ons besproken).

Nova Guinea. Uitkomsten der Ned. Nieuw-Guinea-expeditie in 1903, onder leiding van Dr. A. Wichmann.

Van deel V is thans de 2e afl. verschenen, waarin opstellen van zoölogischen aard.

Teysmannia. 1908. Afl. 3.

Bevat: Handelspreparaten van knolletjesbacteriën, door E. de Kruijff. — De toekomst der cocacultuur op Java, door Dr. A. W. K. de Jong. — Fraaie en merkwaardige boomen, (vervolg), door H. J. Wigman. — Het vervoer van ooft. I. De tegenwoordige toestand op Java, door Westendorp. — De cocabepaling, Dr. A. W. K. de Jong. — Voorloopig verslag over de verdeeling van het korrelgewicht in de Rijstpluim, door J. E. v. d. Stok. — Nieuwe en minder bekende schadelijke insecten, gedurende 1907 ontvangen of waargenomen, door Dr. J. C. Koningsberger. — Beschikbaarstelling van zaden der nieuwe koffie-soorten, door Dr. P. J. S. Cramer. — Benevens de gewone rubriek: Sprokkelingen uit nieuwe publicaties.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag.

De Javabode t/m 8 April;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws v/d Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost idem;
Het Soerab. Handelsblad t/m 4 April;
De Ind. Mercuur No. 18;
Het Ned.-Indisch Effectenblad Nos. 27—28.
Het Weekblad v. Ned.-Indië No. 49.
De Ind. Gids van Mei.

Officieële Berichten.

Uit de Javasche Courant van 3 April 1908.
Benoemingen enz.
Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den ass.-resident J. H. Liefrinck; de hulponderwijzeres mej. B. E. Quast; den godsdienstleeraar P. Spoelstra; den onderwijzer L. A. Jacobs; den idem P. H. Wolfs en de hulponderwijzeres mej. E. F. J. Olislaeger.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de hoofdkantoorchef bij den post- en tel.dienst S. W. Camerik en de hoofdingenieur B. O. W., L. G. de Val Sr.

Benoemd: tot tijdelijk lid der Alg. Rekenkamer A. J. G. A. Wiemans; tot advocaat en procureur bij den R. v. J. te Medan Mr. J. van den Brand; tot predikant te Soerabaja D. J. Loepel; te Makassar A. Hagedoorn; te Porworedjo J. H. de Vries; tot opzichter B. O. W., Ch. H. van der Waag; F. H. van Schuylenburch, W. H. Th. Marcus, W. Gill en J. Ch. Gray; tot griffier van de landraden te Medan en Bindjei F. W. Krijgsman; tot adj.-ingenieur bij de Staatsspoorwegen H. Huisman; tot onderwijzer 2e kl. J. van Willigen; tot Inlandsch lid der Wees- en Boedelkamer te Semarang de kapitein der Arabieren, Said Moechdar bin Abdullah Alhabsie; tot lid van den gemeenteraad van Semarang Jhr. P. J. Boreel; tot buitengewoon voorzitter van den landraad te Poerwakarta Mr. Dr. H. E. Klein; tot Inl. officier van justitie in 't regentschap Tjilatjap Raden Tirtodarmodjo.

Departement van Oorlog.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de kapitein-kwartiermeester J. G. C. Caster.

* *
*

Uit de Javasche Courant van 7 April 1908.
Benoemingen, enz.
Civiel Departement.

Verleend: één jaar verlof naar Europa aan den afd.-chef bij het Dep. van Landbouw Dr. W. G. Boorsma.

Ontslagen: eervol, wegens ziekte, de commies bij het Dep. van Fin., M. van Reijn; op verzoek, eervol, de tijd. ass. resident W. J. F. Vermeulen; de klerken M. Neys en P. E. Anderson; als advocaat en procureur bij den R. v. J. te Soerabaja, Mr. J. J. van Troostenburg de Bruyn.

Benoemd: tot ass.-resident der Noorder-districten (Celebes) W. C. van der Meulen; tot idem der Palembangsche Bovenlanden W. L. van Troostenburg de Bruijn; tot machinist bij de zoutfabrieken op Madoera T. G. Helling van den Berg; tot lid van den gewestelijken raad van Madioen Dr. L. A. M. Siemens; tot lid van den gemeenteraad van Batavia, Raden Batin Djajenegara; tot chef bij de S.S. op Java J. Radersma; tot voorzitter van de landraden te Koedoes en Japara Mr. F. L. Wittenrood; tot padi van Pandeglang, Raden Sastra di Ningrat; tot wedono van Tjikande, Raden Padma di Ningrat; van Tjiomas, Soebagoes Darma Atmadja; tot wedono van Soekoekerto, Kiahi Kario Pranoto; van Mlandingan, Raden Koesoemo Amidjojo; van Poeger, Raden Pringgowilojo; tot tijd. idem van Genteng, Raden Harjo di Poero; tot 1en klerk op het res.kantoor te Soerabaja J. P. Stoelman.

Departement van Oorlog.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof naar Europa, aan den kapitein der inf. K. L. F. A. Thörig en aan den onder-luitenant C. F. Eggink.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de kapitein der inf. W. G. L. Snijders

Bevorderd: tot dir. off. van gezondheid der 2e kl. bij den mil. geneesk. dienst Dr. A. J. Salm; tot kapt.-kwartiermeester de 1e luit.-kwartierm. J. F. Deibert; bij het wapen der infanterie: tot luit.-kolonel de majoor F. W. J. Kuypers; tot majoor de kapt. C. A. Meulemans; tot kapitein de 1e luitenants W. van der Vlerk, L. J. A. Holle, L. G. Jullien, C. J. G. G. van Doorn, M. Kole, J. C. Lamster, C. F. H. von Hombracht, P. J. de Roock en J. van den Berg.

Ontslagen: eervol, op verzoek, de militaire architect W. Corné.

* *
*

In de Jav. Courant van 3 April is nog opgenomen het besluit, houdende wijziging der artikelen 1, 10, 11 en 12 van het bij Kon. besluit van 1 Dec. 1879 No. 34 (Ind. Stsbl. 1880 No. 22) vastgestelde „Reglement op het toekennen van pensioen en onderstand aan de Europeesche en aan de daarmede gelijkgestelde officieren van de landmacht in Nederl.-Indië."

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het s.s. Prins der Nederlanden; gezagvoerder H. J. van der Goot, van West-Indië naar Amsterdam.

J. Scholtens, echtg. en 2 k.; J. C. Harken, echtg. en 3 k.; W. C. Gautier en echtg.; H. Pawel en 3 k.; mej. J. Lionaris; mej. P. C. Cruger; mej. S. Naasij; C. Demarcq en echtg.; J. J. de Clercq en echtg. en 2 k.; J. Brackmans, echtg. en 3 k.; mej. S. Barbas; R. G. Bennewitz; A. Rosiers en 2 k.; C. E. Schooneveldt; J. v/d Spek; J. Lindor.

Passagierslijst van het s.s. Prins Maurits; gezagvoerder M. P. v/d Est; van Amsterdam naar W.-Indië op 1 Mei 1908.

J. Abarbanel, echtg. en 3 k.; G. Schwab en echtg.; W. Assmann en echtg.; W. F. N. v. Hombracht, echtg. en 1 k.; J. P. Delgeur; J. C. Regenhardt; H. A. Stork, echtg. en 1 k.; C. Dallmeier; James Murrag; Fräulein C. Zahn; mej. E. Steur; jongejuffr. E. Th. H. van Marle; mej. J. Robles; A. M. Damstra; G. W. Teeuwen, echtgen. en 2 k.; 4 militairen.

Passagierslijst van het s.s. Vondel; gezagvoerder G. Visser; vertrokken van Batavia 9 April 1908 en aangekomen te Genua 2 Mei 1908.

Te Genua hebben zich ontscheept: Jhr. O. v. d. Wijck en echtg.; J. J. Hemmes; J. Kaan, echtg. en k.; H. W. Kloos, echtg. en 2 k.; C. Winkler en echtg.; mej. A. M. A. Kievit de Jonge; W. H. A. Doorman en echtg.; J. F. den Ouden; Mr. H. G. Nederburgh en echtg.; W. A. Blits, echtg. en 2 k.; mevr. M. St Stibbe en dochter; mevr. L. M. Nunes-v. d. Pol; mevr. N. J. E. Munters en dochter; G. van Eck en echtg.; mevr. C. W. E. Eilbracht—Dessauvagie; Mr. M. B. van Meerten, echtg. en 2 k; J. M. Stok, echtg. en dochter; jongeh. W. Blankert; F. O. Pfeiffer, echtg. en 2 k.; S. Voorzanger, echtg. en 2 k.; W. P. Scheffelaar Klots en echtg.; J. Schultz; E. Tielenius Kruithoff en echtg; H. G. v. d. Veen, echtg. en 2 k.; jonge dames M. L. en J. Swaving; mevr. W. Frijling en 2 k; Dr. P. Yff, echtg. en 3 k.; mevr. F. J. Cheriex—Van Zijll de Jong en dochter; Al. L. Statius Muller en echtg.; P. Spoelstra, echtg. en 3 k.; mej. P. S. W. Slors; P. H. Wolfs, echtg. en k.; mevr. wed. M. M. J. Hoogesteger—Gortman; Mr. J. A. Rubenkoning; G. Bos, echtg. en k.; jongeheer W. Priester; P. Schat en echtg.; P. Berghuis; N. G. Addiks, echtg. en k.; E. M. v. Tent; mevr. R. de Haas—Seligman en 3 k.; J. G. Jerschavec en echtg.; A. E. Cataloni; Jhr. H. G. de Kock; mej. I. J. Monod de Froideville; J. E. A. Arnolde; J. M. Willeman; mevr. E. M. Wieck—Schreutelkamp en kind;

van Singapore: P. J. Roosegaarde Bisschop, echtg. en 2 k.; Miss Armour;

van Belawan-Deli: W. J. F. Vermeulen; C. G. van Houten Lz., echtg. en 4 k.

Dr. E. Remmert, echtg. en k.; P. C. Wols, v. d. Wel; W. Siewert; v. Reesema; G. Andreas; mevrouw M. Angenent en 2 k.; A. J. Solleveld, echtg. en 3 kinderen;

van Sabang: G. Wiersma, echtg. en k.; I. A. v. Nelle en 3 k.; G. Betz en 2 k.; A. Bruch, echtg. en 2 k.

Te Amsterdam zullen zich ontschepen: E. Levi en echtg.; F. de Jong en echtg.; H. Rietveld, echtg. en 3 k.; jongeheeren A. en J. Rietveld; mevrouw M. G. Keilman—v. Ardenne en 4 kn.; H. Huisegge; S. Postma; H. v. Kampen; J. Koster; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen;

van Sabang: jongeheer J. J. P. v. Roon; A. P. Wychel v. Schildwolde; J. Buter; T. K. v. Raesfeld Meijer; jongejuffr. C. Roelofsen.

Passagierslijst van het s.s. Rembrandt; gezagvoerder D. Hubert; vertrek van Amsterdam naar Batavia 2 Mei 1908.

te Amsterdam schepen zich in: Th. E. Potter, echtg. en k.; Mr. Gazan de la Meuse en echtgen.; W. Waardenaar, echtg. en 8 k.; E. C. Keseling en echtg.; J. C. Schoonhein, echtg. en dochter; J. M. W. Rösener Manz, echtg. en k.; C. C. de Jongh, echtg. en 4 k.; mej. G. C. Smit; H. A. Schlumpman, echtg. en k.; P. A. Mentinck; G. J. M. Degens; C. A. Krabbendam; G. Deibel; C. Heemskerk; mevr. A. Bisschoff; W. I. van Beusekom; Th. Voorhouders;

naar Southampton: mej. J. Simonis; P. Rissalaa en echtg.;

naar Genua: J. P. Kool, echtg. en mej. C. H. B. Kool; E. v. Biema en echtg.; Dr. Moll, echtg. en d.; S. Arntz; D. Duinker; Mr. Miedema en echtg; Herr Thomas;

van Amsterdam naar Deli: C. Schout Velthuijs; A. Holwerda; A. P. Spiering;

van Southampton naar Genua: H. J. Bretherlin en dochter; Greenbough en echtg.; Manning en echtg.; H. V. Elkins; Stevenson en echtgen.; I. Bryan; J. S. Shepherd; I. R. Edmunds;

van Southampton naar Batavia: Mr. Bacon;

te Genua zullen zich inschepen: mevr. wed. C. V. Vliet; L. Kijlstra en echtg.; Dr. J. A. F. Wiederhold; G. V. Kleef en echtg.; V. Westhoff; K. G. Kuiper, echtg. en 4 k.; Fräulein Th. Pott; Fräulein H. Techow; mevr. O. W. Veldhuijzen—v. d. Sluijs; J. E. Vincent; mej. A. M. B. Vincent; J. L. F. Botter en echtg.; B. Soeters en echtg.; L. ter Brake en echtg.; A. Praasterink;

Mej. W. C. L. Voorduin; H. M. C. Hechtermans en echtg.; J. M. Swart Sutherland en echtg.; P. C. Adrian, echtg. en 2 k. en mej. M. Emmerichs; Mr. A. E. Schouten; P. Prins, echtg. en k.; Mr. A. J. C. v. Hamel en echtg.; I. Mossel; I. G. Mustert; A. R. Schouten; A. J. Goewie, echtg. en 2 kj; G. A. Gallas en echtg.; W. C. v/d Moore en echtg.; W. H. Kissing; J. H. M. van Heijst; G. Meulemans; W. C. E. Koch en echtg.; A. C. Ingenegeren; A. Landwehr; H. E. E. Chavannes en echtg. en 2 k.; F. W. Servaas; W. F. H. de Jonge; G. A. Schaap; N. J. Vermeulen en echtg.; mej. K. Kubbinga; N. Hirschil; Taat en echtg.; J. H. Pieters; Kon; mej. Cornelius; mej. Miestel;

naar Deli: C. C. Klatte, echtg., 1 kind en mej. Roelijn; W. G. Plomp;

naar Singapore: D. Loos.

W. DE WAAL,

'**s-Gravenhaagsche**

Stoom-Tapijtreiniging en Desinfectie-inrichting. :-:

Opgericht 1886.

Schenkweg 175-177. Tel. No. 140

J. G. LINSCHOTEN,

Aanleg voor

GAS- en WATERLEIDING.

Onderhoud van

GASGLOEILICHT.

Jacob v. d Doesstraat 72.

Stoom- Wasch & Strijkinrichting

J. C. ROOS & Zn.,

Loosduinscheweg 581.

—:— TELEFOON 2932. —:—

Kaas en Eieren. Natuurboter

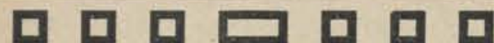
Delftsche Roomboter-Inrichting „de Vereeniging"

DEN HAAG

PRINS HENDRIKSTR. 144 Tel. 2203.

B. J. W. DE GOEY.

☞ Bestellingen worden aan huis bezorgd.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén millioen gulden (volteekend)

sluit levensverzekeringen en lijfrenten op

bijzonder gunstige verzekeringsvoorwaarden en tegen lage premiën.

Bijkantoor te Batavia: KALI BESAR.

VACANT.

INDIË.

Een 27-jarig koopman, momenteel Directeur eener Naamlooze Vennootschap, **zoekt plaatsing** op **Koffie-, Suiker-, Thee- of Cacaoplantage.**

Steller dezes is 10 jaren in den handel en volkomen bekend met administratie. Prima referentiën staan ten dienste.

Br. franco letter **E. S.** Bureau van dit Blad.

N.V. Electrische Drukkerij

„Luctor et Emergo"

Amalia van Solmsstraat 2-4,

Telephoonn. 4424 :=: Den Haag.

J. S. DIJKHOF

Den Haag -:- Mauritskade

Telef. Interc. 4212.

Koopt en verkoopt Effecten, vre Geld, verzilvert Coupons, opent kening-Courant tegen onderpand, casseert Wissels en Kwitantiën.

Suikerfabriek.

Een jongmensch van goeden h 23 jaar, in het bezit van dipl H. B. S. 5-jarigen cursus en dipl als scheikundige, met een halfja praktijk in een machinefabriek e jaar laboratorium- en fabrieks-pra op groote chemische fabriek, zo **plaatsing** als scheikundige op suikerfabriek (Java).

Nadere inlichtingen te bekomen den WelEdelgeb. Heer G. G. A. LETTE, Maastricht.

INDISCHE VENDUTIE

MALAKKASTR: **72-74**

Is het Soliedste Adres v hen die KOMEN om zich installeeren en voor hen hun Inboedel 't voordeeli van de hand wenschen te do zonder kosten voor den inz der.

Bergplaats voor Inboede

Verhuizingen en Transporte

GEOPEND van 9 tot 5 uu

(Zondags gesloten.)

Teleph. No. 1554.

VACANT.

Gouden Medaille. Parijs 1907

Internationale Tentoonstelling Hygië

Haargroeimiddelen

merk „CRINOFLOOR"

zijn de middelen waarvan men het m succes kan verwachten. Men vrage overtuiging daarvan aan, de vele attesten herstelden, welke gaarne op aanvraag fr thuis worden gezonden. Mondeling of sc telijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den H

Eenig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBOD

☞ Succes bijna altijd zeker.

No. 20. Donderdag 14 Mei 1908 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD
ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST
OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.
„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van BOEATAN:

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING van Aandeelhouders op **Vrijdag 29 Mei 1908**, des voormiddags ten **elf ure**, in de achterzaal (die 's middags tot thee-salon dient) der permanente tentoonstelling van Oost- en West-Indische Kunstnijverheid en huisvlijt, **Heulstraat 19**, Den Haag.

De punten van behandeling liggen van af Maandag 18 Mei, evenals de balans en winst- en verliesrekening, met het verslag der financiëele commissie ter inzage ten kantore der Vennootschap Heulstraat 19, alwaar ook, volgens art. 32 der statuten, de aandeelen vóór of op 25 Mei zijn te deponeeren, tenzij houders ze ter vergadering medebrengen.

Voorstellen van aandeelhouders moeten, om in behandeling te kunnen komen, volgens art. 34, vóór 15 Mei bij den Raad zijn ontvangen.

De Raad van Beheer.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Het ontslag van generaal Van Daalen in de Nederlandsche pers besproken: het oordeel der *Nieuwe Rotterdamsche Courant, Algemeen Handelsblad, Nieuws van den Dag, Nieuwe Courant, Vaderland, Avondpost, Standaard, Residentiebode, Centrum en Het Volk. — De Nieuwe Courant* vraagt in zake Atjeh voor alles beter ingelicht te worden.

Het ontslag aan generaal van Daalen verleend, als gouverneur van Atjeh, en de benoeming van den overste Swart tot diens opvolger heeft in de Nederlandsche pers aanleiding gegeven tot uitvoerige commentaren. Dat deze beschouwingen van veel beteekenis zijn, zouden wij niet gaarne durven beweren. Een gebrek aan inhoud, des te opvallender als wij ons de scherpe taal herinneren, waarmede indertijd de critiek op het door den generaal van Daalen gevoerde Atjehbeleid in sommige bladen werd bejegend. Maar men oordeele zelf. Ziehier wat wij over deze hoogst belangrijke gebeurtenis in de pers aantroffen:

De *Nieuwe Rotterdamsche Courant* schrijft:

„De aanleiding tot het door den generaal Van Daalen gevraagd ontslag is, zij het ook niet in bijzonderheden, bekend. Zij is een gevolg van het op initiatief van den minister Fock, door den gouverneur-generaal gehouden onderzoek naar den toestand van Atjeh. Ofschoon omtrent den uitslag van dat onderzoek officieel nog niets is openbaar gemaakt, schijnt de heer Van Daalen een of meer der door den gouverneur-generaal getroffen maatregelen, die op enkele punten wijziging brachten in de tot dusver in Atjeh gevolgde gedragslijn, onvereenigbaar te vinden met eene goede uitoefening van zijn bestuur. Wij zeggen „onvereenigbaar"; want het is niet aan te nemen, dat een man met zulk een hoog besef van plicht en die, zonder zelfoverschatting, weet en voelt hoe noodig hij is, zich door lichtgeraaktheid zou laten verleiden zijn post op een zeer ongewenscht oogenblik te verlaten. Wij zullen ons thans niet verdiepen in het gissen naar de redenen voor het gevraagd ontslag en stippen slechts aan, dat als zoodanig o. m. genoemd is de vermindering van het boetestelsel. Aangezien tot beperking in het opleggen van politieke en politioneele boeten door het administratief gezag en tot vermindering van heerendiensten reeds in 1906 was besloten, in verband met de invoering eener belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten, welke in 1907 heeft plaats gehad en waarmede de heer Van Daalen zich toch ongetwijfeld had vereenigd, kan deze beperking o. i. niet als hoofdreden voor het gevraagde ontslag worden aangenomen."

Het *Algemeen Handelsblad*, tot nog voor korten tijd sterk pro-Van Daalen, zegt nu:

„Dit bericht komt niet onverwacht. Reeds lang was het geen geheim meer, dat er ten opzichte van het militair optreden in Atjeh geen overeenstemming bestond tusschen den Landvoogd en den Gouverneur en het jongste onderzoek. dat generaal Van Heutsz persoonlijk instelde naar den toestand in het voorheen door hem zelf met zooveel bekwaamheid en energie bestuurde gewest, heeft er niet toe kunnen bijdragen het conflict te verzachten.

Generaal Van Daalen was een der kranigste officieren die op Atjeh hebben geageerd. Toen hij generaal Van der Wijck in 1905 opvolgde als gouverneur van het gewest, had hij juist den moeilijken tocht door de binnenlanden, naar het weinig bezochte Gajoeland, het Alas gebied, de Pak-pak en nog meer Zuidelijk gelegen streken volbracht. Men kon van hem een bestuur met den sterken arm verwachten, een voortzetting der Van Heutsz-politiek in vollen omvang.

Doch die Van Heutsz-politiek bracht mede een geleidelijke beperking van het aantal militaire posten en verzwakking van de daar gelegerde bezettingen. In zijn bekende brochure: „*De onderwerping van Atjeh*" reeds had de toenmalige majoor Van Heutsz betoogd, dat een krachtig en actief bestuur het best stellen kon zonder een aaneengeschakelde, sterk bezette postenlinie. Gouverneur-generaal geworden, stelde generaal Van Heutsz aan zijn opvolger de taak een krachtig bestuur te handhaven bij voortdurende vermindering der troepensterkte.

Deze taak heeft gouverneur Van Daalen niet kunnen volbrengen. Onder zijn bewind toonden de vijandelijke elementen in Atjeh grootere roerigheid dan men in jaren had waargenomen. Het hierdoor ontstaan meeningsverschil met den Landvoogd heeft, mag men aannemen, generaal Van Daalen er toe gebracht ontheffing van zijn taak te verzoeken."

Het *Nieuws van den Dag* meent:

„Hoewel het vertrek van den gouverneur van Atjeh natuurlijk niet zonder verband is met het onderzoek, door den gouverneur-generaal persoonlijk geleid, zou het toch een zeer voorbarige gevolgtrekking zijn, dit ontslag enkel als een uitvloeisel van de Atjeh-enquête te beschouwen. Overwegingen van zuiver persoonlijken aard kunnen hier den doorslag gegeven hebben. Men wist toch sedert eenigen tijd, dat gouverneur Van Daalen „er genoeg van had."

Zonder nadere toelichting is de politieke beteekenis van dit ontslag niet nauwkeurig te schatten."

En verder::

„Dat evenwel de algemeene lijn van het regeeringsbeleid ten aanzien van Atjeh veranderen zou, is niet aan te nemen. De verergerde woelingen op Atjeh zijn al vaak — en door deskundigen van naam — toegeschreven aan dit algemeen beleid, voerende tot jarenlange toepassing van een overdreven boetestelsel, invoering van zware heerendiensten, het stellen van buitensporige eischen aan de hoofden, onnoodigen dwang op den inlandschen handel en den landbouw: zoo oordeelde de critiek. Wat hiervan zij, het tegenwoordige beleid is zoo samengegroeid met den persoon van den tegenwoordigen landvoogd, oud-gouverneur van Atjeh, dat aan plotselinge omkeering van zulk een taktiek niet te denken valt.

Door menschen, die 't weten kunnen, is ons ook nog pas verzekerd, dat zekere maatregelen, laatstelijk genomen, bijv. tot invoering van een burgerlijk bestuur in sommige streken, enz. niet wijzen op koersverandering.

Wel is de persoonswisseling van belang. De afgetreden gouverneur werd door velen uitnemend geacht als militair, maar niet als burgerlijk leider. In dit laatste opzicht, zoo verweet men hem, was hij niet zelfstandig genoeg; werd hij bijv. gepolst door den land-

voogd over de mogelijkheid, 't op Atjeh te doen met minder troepen of met andere bevelhebbers, dan luidde zijn antwoord bevestigend omdat hij in de vraag zelf een wenk zag van iemand, die het zoo goed weten kon als generaal Van Heutsz."

De *Nieuwe Courant* zegt:

„Het aftreden van Van Daalen staat in zulk een nauw verband tot het Atjeh-onderzoek van Van Heutsz, waarvan de uitkomsten nog niet zijn gepubliceerd, dat wij het beter achten ons oordeel op te schorten.

Slechts willen wij de hoop te kennen geven, dat generaal Van Daalen, wiens verdiensten — afgescheiden van de quaestie zijner al- of niet-geschiktheid voor het Atjehsche gouvernementschap — ongetwijfeld zeer hoog dienen te worden gesteld, voor het Indische leger behouden zal mogen blijven. Hij is nog jong en het zou zeer te betreuren zijn, wanneer aan zijn militaire carrière thans reeds een einde moest komen. Moge de regeering er in slagen, spoedig een werkkring te vinden, waarin van zijn hooge bekwaamheden het recht gebruik kan worden gemaakt."

Het *Vaderland* schrijft:

„De leiding der Atjeh-aangelegenheden, gaat in andere handen over. Luitenant-kolonel H. N. A. Swart, neemt de functiën van civiel en militairen gouverneur van Atjeh en Onderhoorigheden over van den generaal-majoor G. C. E. Van Daalen, die „overeenkomstig zijn verzoek", door den Landvoogd van die functie ontheven is. Ziedaar het groote nieuws, door een Regeeringstelegram gisteren gebracht, de slotscène, laten we hopen, van het waarlijk niet verkwikkelijk Atjeh-schouwspel der laatste maanden.

Wat geeft het daarover nog veel na te praten. De beslissing is gevallen en de toekomst zal moeten leeren of de belangen van land en volk op Sumatra's Noordpunt, en onze belangen als koloniale mogendheid, bij dien zet baat zullen vinden.

Wij hopen het van harte, onverminderd onze sympathie voor den afgetreden gouverneur."

De *Avondpost* (uit een lang artikel):

„Ziehier het dadelijk gevolg van het Atjeh-onderzoek, een feit waaruit blijkt, dat het Atjeh-beleid, zooals dat onder den thans afgetreden Gouverneur gevoerd werd, niet was overeenkomstig de inzichten van den Landvoogd.

Of en in hoeverre er breed verschil bestaan heeft tusschen de bestuursinzichten van Van Heutsz, toen hij nog aan de Noordpunt van Sumatra bevel voerde, en Van Daalen; of beider beleid evenwijdig heeft geloopen — gelijk in den laatsten tijd beweerd werd — we achten het weinig practisch, daarover te redetwisten. Ware dit al het geval geweest, ongetwijfeld is het de taak van elken opvolgenden bestuurder, om de bakens te verzetten, zoodra het getij begint te verloopen. En dàt is in elk geval niet geschied. De toestand heeft de laatste jaren op Atjeh tot tal van gegronde klachten en bedenkingen aanleiding gegeven. En het moge dan al waar geweest zijn, dat Wekker in sommige opzichten den stand van zaken naar ééne zijde te scherp belicht heeft, boven alles stond, als niet te loochenen feit, dat een ernstig onderzoek geboden was. Dat onderzoek is gehouden. Het verslag staat ons nog niet ten dienste. Doch de bestuursverwisseling, als resultaat van het onderzoek, doet niettemin zien, dat op Atjeh wijziging noodzakelijk is geoordeeld.

Bij alle waardeering voor de groote gaven en eigenschappen van de Van Daalen-figuur, verheugt ons die ronde erkenning, dat de toestand op Atjeh moet veranderen."

De *Standaard* weet niet veel meer te vertellen dan dat:

„Generaal Van Daalen werd in 1905, toen hij Generaal Van der Wijck opvolgde, als den aangewezen man beschouwd, om het werk van Van Heutsz te voltooien. Bekend met den Atjeher en zijn land, hoog aangeschreven om zijn bekwaamheid, dapperheid en koelbloedigheid deed hij veel verwachten. Welke de redenen zijn, die aanleiding tot zijn ontslagaanvrage gegeven hebben, is moeilijk te zeggen, zeker staan zij in verband met het bezoek van den Gouverneur, aan Atjeh gebracht."

Het blad koestert goede „hopf" voor de bevolking van zijn opvolger.

Het *Centrum* schrijft:

„De vervanging van gouverneur v. Daalen door overste Swart brengt het Atjeh-vraagstuk weer naar voren, maakt het in zekeren zin opnieuw acuut.

De toestand op Noord-Sumatra laat in den jongsten tijd weer veel te wenschen over, en het schijnt wel, dat, naar de meening van generaal Van Heutsz, die persoonlijk een onderzoek kwam instellen, onder deze omstandigheden de vervanging van generaal Van Daalen gewenscht was.

Dit aannemend, is men ook gerechtigd tot de conclusie, dat het optreden van een nieuwen gouverneur minder een verandering van stelsel, dan wel van personen beteekent.

De heer Van Heutsz heeft zijn program ten aanzien van Atjeh blijkbaar niet willen wijzigen, maar wel een ander bewindhebber met de uitvoering belasten.

Generaal Van Daalen is de man van sterke maatregelen.

Zijn hardhandig optreden lokte nogal eens critiek uit, die lang niet malsch was.

En onder dit opzicht zal zijn ontslag geen al te groote verwondering wekken.

Het bestuur van een militair schijnt op Atjeh nog noodig te zijn.

Maar als twee hetzelfde doen, is het nog niet hetzelfde.

Op het fortiter in re werd door generaal Van Daalen blijkbaar te veel nadruk gelegd.

Met overste Swart krijgen we nu vermoedelijk ook het suaviter in mode.

Voor de pacificatie van een gewest schijnt dit ook wel zeer gewenscht."

De *Residentiebode* plaatst een lang artikel, geteekend B.(oogaard?). Veel soep, maar weinig balletjes. Uit dit artikel het volgende:

„Men zal nadere berichten moeten afwachten om met eenige juistheid de redenen te kunnen nagaan, welke den nu afgetreden Gouveneur er toe hebben geleid om, na een tijdperk van nu juist drie jaren — generaal Van Daalen werd den 6en Mei 1905 tot Gouverneur van Atjeh benoemd — ontheffing uit zijne zeker zwaarwichtige en belangrijke functiën te verzoeken. Doch wat hiervan ook moge zijn, zeker is het, dat men zich voorloopig tot vermoedens moet bepalen. En dan is het meest gangbare vermoeden dit: dat de door generaal Van Daalen verzochte ontheffing uit zijn hooge betrekking, verband houdt met het persoonlijk onderzoek, dat Gouverneur-generaal Van Heutsz gemeend heeft zelf ter plaatse te moeten instellen naar den toestand in dat uitgestrekt gewest en naar de wijze, waarop het bestuur zoowel uit een militair als uit een civiel oogpunt is gevoerd."

Verder:

„Die politiek (*van Van Heutsz*) zou aldus kunnen worden gekenschetst, dat verlangd werd een krachtig bestuur, doch tegelijk een voortdurende vermindering van de militaire posten, hetgeen natuurlijk in zich sloot een beperking der militaire krachten in die plaatsen, waar de militaire post gevestigd was. Daarbij schijnt, naast het militair gedeelte van de Atjeh-politiek, het de bedoeling van den Gouverneur-generaal te zijn geweest, dat vooral ten aanzien van het burgerlijk bestuur in de aan ons gezag onderworpen deelen van Atjeh, het *suaviter in modo* niet te zeer uit het oog zou worden verloren."

Zoo iets dus als het schaap met vijf pooten. Voorwaar, een „stelsel" om de „echte" Hollanders te doen likkebaarden. Wat die B. al niet weet te „kenschetsen!"

Ten slotte een uittreksel uit het *Volk*, dat sterk persoonlijk generaal van Daalen aantast:

„Gisteravond lazen we in de bladen, zoo schrijft het *Volk*, dat de heer Van Daalen, overeenkomstig zijn verzoek, door den landvoogd ontheven is van zijne functiën van civiel en militair gouverneur van Atjeh en onderhoorigheden en ter beschikking gesteld van den legercommandant.

Het is bekend dat het den laatsten tijd mis liep op Atjeh. Heel het ontembare volk is weer in rep en roer, onze troepen krijgen weer klap op klap. De toestand was van dien aard dat bij de jongste debatten over de Indische begrooting, ook tengevolge van de onthullingen van „Wekker" in de „Avondpost", plotseling werd medegedeeld dat de gouverneur-generaal van Ned.-Indië, van Heutsz, zich naar Atjeh zou begeven om een onderzoek ter plaatse in te stellen.

Het aftreden van Van Daalen schijnt het gevolg te zijn van dat onderzoek. De doodslager der Gajoe-landen schijnt erin geslaagd te zijn in tijd van een paar jaar de geheele bevolking weer voor goed tegen ons in het harnas te jagen. Nu mogen de troepen weer losgelaten worden en zullen de Atjehers eenerzijds en wat arme huurlingen anderzijds met hun bloed het gelag betalen. De pers heeft er ons al eenigszins op voorbereid. Het „Handelsblad" waarschuwde dezer dagen al voor verkeerd toegepaste humaniteit. Goed toegepaste humaniteit wil zeggen: doodslaan zonder genade.

Er is al een nieuwe gouverneur benoemd, weer een kolonel, de tegenwoordige civiel en militaire gouverneur van Celebes H. N. A. Swart. Of dat iets beters voorspelt?

Atjeh heeft een staatsman noodig en geen sabelsleeper. Maar in het kapitalistische koloniale systeem is het geweld ten slotte het eenige argument, en moord op groote schaal de hoogste wijsheid!"

Erg hoog staat deze critiek niet.

* * *

Wat, behalve het niets-zeggende in alle deze opmerkingen nog treft, is de flagrante tegenstrijdigheid ten opzichte van vroeger uitgesproken meeningen, welke uit deze commentaren spreekt.

Nog geen vijf maanden geleden werd om strijd betuigd, dat de overeenstemming tusschen den gouverneur-generaal en den generaal Van Daalen niets te wenschen overliet. De gouverneur van Atjeh paste het „stelsel-van Heutsz" getrouw toe.

Daar zat de fout dus *niet* in. Als er een fout was moest men elders zoeken.

En nu opeens heet het, dat het bericht „niet onverwacht" komt, dat het „geen geheim meer was", dat er „veél gebrek aan overeenstemming tusschen de hooge heeren" bestond.

Is dat verschil van gevoelen inéens, nà het Atjeh-onderzoek, gekomen? Merkwaardig, dat die gesignaleerde afwijking van het „stelsel-Van Heutsz" niet eerder tot den gouverneur-generaal doordrong. Men zou zeggen: zulk een onwetendheid, in een aangelegenheid van zoo eminent belang, is hoogst bedenkelijk voor iemand, die op den troon te Buitenzorg zetelt.

In elk geval geeft die bijna plotseling ingetreden „ongeschiktheid" van generaal van Daalen veel te denken.

Maar deze voor de hand liggende conclusies passen nog niet in de „politiek." Misschien komen ze later nog wel. Voorshands houdt men zich nog maar aan de „ongeschiktheid" van generaal van Daalen en zijn niet juiste toepassing van het „stelsel-Van Heutsz." Hoelang zal het nog duren, alvorens op even plotselinge wijze de „ongeschiktheid" van den gouverneur-generaal zal worden ontdekt?

* * *

Het artikel onder het opschrift „Atjeh" in de *Nieuwe Courant* van Zaterdag j.l. is in dit opzicht reeds van symptomatische beteekenis. Na gememoreerd te hebben, dat er „iets gebeurd is", een „belangrijk feit", dat als het materieel bewijs mag worden opgevat van het bestaan eener min gunstige opinie bij de Indische regeering omtrent den toestand in Atjeh, wijst het blad op den „ernst" van den toestand, en vervolgt dan:

„De ernst van den toestand eischt van Nederland de hoogste aandacht. Een groot gevaar moet worden afgewend: alle krachten moeten daartoe ingespannen. Het werk, 1903 schijnbaar tot op enkele schreden stands van zijn voltooiing gebracht, moet geheel worden voleindigd. Op straffe van een der ergste dingen, welke een volk kunnen overkomen: tot de erkentenis van zijn onvermogen te worden gedwongen.

Oogenschijnlijk kan Nederland, kan Volksvertegenwoordiging niet veel anders richten dan *carte blanche* geven voor wat kosten betreft, critiek oefenen en denkbeelden opperen.

Toch kan van hier ook zekere stuwkracht uitgaan. Al is de gouverneur-generaal V

Heutsz een krachtige persoonlijkheid, op wiens hernieuwd initiatief ook thans weder de hoop gevestigd is, toch kan ook zijn kracht worden verdubbeld en aangezet door een uit Nederland komenden impuls. Allen, die onder hem tot het werk geroepen zijn, zullen daarvan den invloed mede ondervinden.

Wil die kracht van hier zich kunnen uiten op besliste en zelfbewuste wijze, dan behoort Nederland echter vóór alles goed ingelicht te zijn.

En dit verwachten wij dan ook in de gegeven omstandigheden van de Regeering allereerst: dat zij aan de Volksvertegenwoordiging een volledige en duidelijke (op duidelijkheid komt het meer dan op uitvoerigheid aan) uiteenzetting geve van dien toestand. Met daarbij een blootlegging van haar plan van actie voor de toekomst.

Geeft het daarop volgende debat door waardigheid, beslistheid en zelfbeperking den wil der vergadering op onmiskenbare wijze aan, dan zal die wilsuiting ongetwijfeld van grooten invloed zijn op de kracht en beslistheid, waarmede het werk in Atjeh wordt aangevat en doorgevoerd.

We schijnen wederom, aldus ten slotte de *Nieuwe Courant*, tot een keerpuijt in de Atjehgeschiedenis gekomen. Laat het 't laatste zijn van de vele!"

Was nog kort geleden generaal Van Daalen ook niet een „krachtige persoonlijkheid?" Hetzelfde zouden wij willen vragen ten opzichte van zijn „initiatief." En toch „liep het mis", zooals het *Volk* zegt. Wat helpt het dan: of wij al „onze hoop" blijven „vestigen" op krachtige persoonlijkheden? Niet die phrase schijnt ons dan ook het belangrijkste punt in dit artikel. Wèl echter den aandrang om „van alles goed ingelicht" te worden. Als daar maar geen voetangels en klemmen liggen voor het „stelsel" van Heutsz!

Uit de O.I. Mail.

Omtrent het **Atjeh-Rapport** schrijft het *Bat. Nieuwsblad* van 14 April j.l.:

„Men machtigt ons mede te deelen, dat het rapport over het onderzoek, door gouverneur-generaal Van Heutsz op Atjeh ingesteld, naar de fouten van het aldaar uitgeoefende bewind, nog niet is ingediend. De voor deze treuzeling, natuurlijk niet officiëel opgegeven reden is, dat in verband met de commentaren in de op de resultaten van het onderzoek vooruitgeloopen pers, nog bijzonder veel te doen is, om verkeerde indrukken weg te nemen. En ten andere moet men vurig den wensch koesteren het rapport door den heer Van Rees zelf naar Holland te doen medenemen. Men acht het toch dringend noodig, dat dit gewichtige staatsstuk in Nederland de hier gewenschte, dat is gunstige, ontvangst zal hebben.

Het ligt voor de hand te meenen, dat men te Buitenzorg daarop niet al te gerust is, waarom het urgent geacht schijnt te worden, dat de heer Van Rees, die het onderzoek heeft mede gemaakt, het stuk persoonlijk aan den minister van koloniën zal overhandigen, om, zoo noodig, dadelijk bij de hand te zijn tot wegneming van verkeerde indrukken.

Met het rapport wordt gehandeld als een kostbaar kleinood. Men pakt het in watten, om het tegen elke beschadiging te vrijwaren.

De heer Van Rees gaat eind Mei naar Europa, gelijk wij reeds meldden."

* * *

Betreffende de behandeling van den verbannen ex-pretendent **Sultan van Atjeh**, waarover de heer Van Kol eenige weken geleden den waarnemend min. van koloniën om inlichtingen vroeg, schrijft het *N. v/d Dag v. N.-I.*:

„Men moge over de verbanning zelve denken zooals men wil; men kan zelfs van meening zijn, dat 't jammer moet worden genoemd, dat die Atjehsche onruststoker niet reeds vroeger is verwijderd; maar dit neemt niet weg, dat de voorschriften, die regelen op welke wijze zulk eene uitwijzing moet geschieden, behooren te worden in acht genomen, en dat het niet aangaat om, waar die voorschriften eischen, dat de delinquent in zijne verdediging moet worden gehoord, dit „hooren" tot een paskwil te maken.

Vooral thans, nu er bijna geen dag voorbij gaat, waarop niet een of andere „kwaadwillige" of „sloeber" of „djahat" hier of daar wordt geïnterneerd, dient aan al de waarborgen, welke de Wet geeft, opdat dit verbannen niet willekeurig kunne geschieden, de hand te worden gehouden. Gebeurt dit niet, dan is de weg, wij zeggen nog niet eens voor machtsmisbruik, maar voor „vergissingen" wijd opengesteld."

* * *

Dat militair optreden vredige gevolgen kan hebben, blijkt uit een bericht van **Timor** aan het *Bat. Nieuwsblad*:

„Christoffels tocht door Flores schijnt heel wat indruk gemaakt, maar ook vriendelijke herinneringen achtergelaten te hebben. Zoo is het een feit, dat een onzer opnemingsvaartuigen, dat voor zijn werk eenige bakens op den vasten wal van de zuidkust van Flores moest plaatsen, het daartoe afgezonden detachement bijzonder vriendelijk zag ontvangen niet alleen, maar in den vorm van klappers, vruchten en eieren met geschenken zag overladen.

Natuurlijk zijn contra-beleefdheden bewezen, die maakten, dat de goede gevers geen schade bij hun vrijgevigheid hadden, maar toch de tegemoetkomende houding van de bevolking was teekenend."

* * *

Dat de **marechaussees** echter niet altijd bezadigd optreden, blijkt uit een brief van den onlangs naar Celebes teruggekeerden zendeling Alb. C. Kruijt, die schrijft:

„Posso zelf is uiterlijk vrijwel gelijk gebleven, zelfs oude huisjes, waarvan ik verwacht had, dat ze reeds lang verdwenen zouden zijn, stonden er nog. Maar toch was de indruk, dien ik kreeg, hoogst onaangenaam. Geen vriendelijke, bekende gezichten van de christen politiesoldaten en hunne vrouwen, die eertijds een groot deel van de Possosche gemeente uitmaakten, maar nu overal de botte gezichten van Javaansche soldaten, terwijl van uit de kazerne brutaal nieuwsgierige Javaansche soldatenvrouwen ons nakeken.

Het plaatsje was opgevuld met een troep maréchaussées, de troetelkinderen van het leger. Ze zijn allen Amboneesche of Minahassische christenen, die door bijzondere bepalingen zich vrijer kunnen bewegen dan de gewone soldaten. Ze bewijzen het Ned.-Ind. Gouv. bijzondere diensten, maar dit gaat ten koste van hun moreel, zoodat men in hun optreden dikwijls naar den mensch moet zoeken."

* * *

De militieplicht van Indische jongelui in Nederland.

Door de wijziging der Nederlandsche militiewet in 1901 zijn de in Nederland schoolgaande of studeerende zoons van Indische ouders — per abuis, zooals dr. Kuyper in 1904 erkende — onderworpen aan de militieplicht in Nederland.

Voorheen was in de militiewet sprake van „ingezetenen"; de nieuwe wet onderwerpt de „Nederlanders" aan de militieplicht in Nederland, en zoo zijn sedert dien de in Nederland vertoevende zoons van Indische ouders dienstplichtig geworden.

In het jaar 1904 werd van Semarang uit een request tot de Ned. Regeering gericht, met welks inhoud meer dan 300 Indische vaders hunne instemming betuigden. Van het lot, dat dit request in de bureaux te 's-Gravenhage onderging, is hier in Indië nimmer iets bekend geworden.

Thans heeft, naar de *Loc.* mededeelt, het bestuur van het te Semarang gevestigde „Studiefonds Midden Java" onze zaak opnieuw aangepakt en in de jaarlijksche algemeene vergadering dezer vereeniging, Donderdag 9 April aldaar gehouden, is besloten opnieuw een poging te wagen om de zoons van Indische ouders vrij te krijgen van den militairen dienst in Nederland.

Het bestuur zal weder een request inzenden en de president der vereeniging, de heer A. J. G. Hazenberg, die over eenige dagen met verlof naar Nederland vertrekt, zal het verzoekschrift persoonlijk overhandigen aan den minister van oorlog en voorts een afschrift aanbieden aan den minister van koloniën, ten einde vooral bij den heer Idenburg de belangen der Indische ouders te bepleiten.

* * *

De redacteur van het *N. v/d Dag v. N. I.* is het heelemaal niet met Mr. Van Deventer eens, waar deze in *Land en Volk* juicht over het besluit om Inlanders op te leiden voor de rechterlijke macht. De heer K. W. wijdt hieraan een hoofdartikel in zijn blad, eindigende met te zeggen:

„Neemt toch in Gods naam eene proef," roept de geleerde schrijver uit.

„Neem gij die proef, laat eenige Inlanders in Nederland kantonrechter en zoo voorts worden. Ge kunt ze jong naar Nederland sturen en ze volproppen met kennis. Misschien bevalt u hunne rechtspraak, over een vijftig jaar, en... dan zouden ze hier nog niet deugen.

Maak een Inlander referendaris, officier, ingenieur, architect, dat zijn onschuldige baantjes, maar maak hem nóóit besturend ambtenaar (zonder contrôle), maak hem nóóit Rechter over zijn landgenooten. Er zijn er niet meer dan 4 op het millioen, die daarvoor deugen.

En dan nog!!......"

* * *

In het *Bat. Nieuwsblad* lezen wij:

Rijstbouw in Palembang.

Met de Palembangboot zijn te Batavia aangekomen twee palembangsche depati's. Zij zijn met anderhalve maand verlof, buiten bezwaar van den lande en dus op eigen kosten, naar Java gekomen om in de Preanger den sawahbouw der Soendaneezen gade te slaan en zoo mogelijk betere wijzen van grond- en sawahbe

werking in de doesoens van Palembang in te voeren.

De uiterst vruchtbare streken van Palembangs binnenland leveren een zeer gering beschot. Ons werd medegedeeld dat in de palembangsche binnenlanden eigenlijk ook nooit overvloed, bijna doorloopend gebrek is aan het hoofdvoedingsmiddel: rijst. Een goed gemiddelde is ongeveer 20 pikols bras per bouw, een productie dus welke op Java zelfs door mindere sawahs wordt geleverd. Daar zijn verschillende factoren schuld aan. In de eerste plaats is de palembangsche ploeg een instrument dat den naam van ploeg nauwelijks verdient. Een intensieve grondbewerking is van dezen, op de oppervlakte van het te beploegen land slechts dunne, weinig diepe geultjes trekkenden ploeg niet te verwachten. Van bestuurswege is in een der afdeelingen eenigen tijd geleden een proef genomen met javaansche houten bajeploegen, die, zij het nog weinig diep, althans den bodem omwerken en daardoor aan de oppervlakte op begroeide gronden tevens voor matige groene bemesting zorgen. Deze proef heeft naar voldoening der bevolking de superioriteit der javaansche ploegen boven de palembangsche werktuigen bewezen.

Ook in de wijze van sawahaanleg staan de Palembangers bij de bewoners van Java ten achter. De Palembanger heeft geen permanente galangans op zijn sawahs. Even vòòr den planttijd vormt hij uit klei en modder kleine dijkjes, waarmede de sawahpetaks worden ingedamd.

Deze dijkjes worden met het ploegen, na den oogst, eenvoudig stuk geloopen en geploegd.

De Palembanger toch ploegt recht uit recht aan, en niet als de Maleier of Javaan op Java in het rond binnen de petak. De zwakke galangans echter weerstaan slecht den drang van het water en het gebeurt herhaaldelijk dat het irrigatiewater op de sawah de dijkjes wegspoelt en dan natuurlijk zelf ten deele of geheel wegvloeit. Gevolg hiervan is dat de Palembanger een grootere hoeveelheid water noodig heeft tot bevloeiing en drenking van den bodem, dan wanneer hij een meer gerechtvaardigd vertrouwen mocht stellen op de galangans. Het in de doesoensawahs benutte irrigatiewater zou dan ook met goed gevolg, bij anderen sawahbouw, en zonder nadeel voor de productie, over een aanzienlijk grootere uitgestrektheid kunnen worden aangewend. Om in al deze dingen nu verbetering te brengen, zijn de beide districtshoofden, die zelf sawahbezitters zijn, naar Java gekomen om uit de practijk de werkwijze en sawahbouw op Java te leeren.

Zij zullen uitsluitend de Preanger tot waarnemingsgebied maken, omdat de bodemgesteldheid in hun margas in zeer vele opzichten met die van de Preanger overeenkomt.

Tevens denken zij nog een andere ervaring uit de practijk van den landbouw, mede in de Preanger in ruime toepassing, op te doen; n.l. wat betreft den aanleg en het onderhoud van vischvijvers, naar men weet een lucratief neven bedrijf van den soendaneeschen landbouwer. Ook hiervan wordt in Palembang wel eenig werk gemaakt, maar men wijdt er toch onvoldoende aandacht aan, om het kweeken van visch tot een winstgevend bedrijf te maken. De vischvijvers in Palembang zijn het best te vergelijken met ingedamde setoes, natuurlijke kommen en inzinkingen in den bodem, terwijl de vischkweek vrij primitief is; dat wil zeggen, men laat liefst moeder natuur zorgen. Ook de gekweekte vischsoort zelf is door beter materiaal te vervangen. Allicht zullen de depati's er toe gebracht worden de in de Preanger alom tegenwoordige goudvisch en goerami naar Palembang over te brengen.

De beide hoofden maken een zeer goeden indruk. Zij zijn zeer beleefd en kunnen zich in het gewone Batavia Maleisch goed verstaanbaar waken. Gisteren hebben zij den dag doorgebracht met in de „kota besar" rond te kijken. Wij vroegen hun naar hun indruk, die wel aardig is hier te worden medegedeeld. Zij hadden zich zoo'n groote stad, zooveel „orang koelit poetih" niet voorgesteld. Palembang hadden ze al een groote kota gevonden. Maar in heel Palembang zag men bijna uitsluitend ambtenaren en de Compenie. Hier waren de meesten zeker particuliere personen. En zeker waren alle rijke menschen onder de blanken in deze mooie stad bijeengekomen...

Een der beide hoofden vergiste zich blijkbaar met het Maleisch. Hij voerde hier „terlaloe banjak koelit poetih." Terlaloe banjak heeft in den mond van den Palembanger der doesoens wel diepen zin; al heeft de brave man natuurlijk slechts zijn indruk van deze stad van blanken, naar zijn idee, willen mededeelen.

WEST-INDIË.

Suriname.

De bananen-cultuur.

Het *Gouv. Adv. Blad* bevatte de volgende mededeeling:

„Tusschen de United Fruit Company, te Boston (Massachusetts) en het Gouvernement der Kolonie Suriname, is nader overeengekomen, dat de vijftiende paragraaf van het contract met die Maatschappij, gedagteekend te Paramaribo den 29sten Augustus 1906, als volgt wordt aangevuld:

„Te beginnen met het jaar 1909, zal de prijs van 35 dollarcenten betaald worden voor de bacoven, die aangenomen worden in Maart, April, Mei, Juni, Juli en tot en met 16 Augustus 1909.

Te beginnen met het jaar 1910, zal telken jare, tot aan het einde van het contract, voor alle aangenomen bacoven betaald worden: 35 dollarcenten per volle bus, gedurende Maart, April, Mei en Juni, en 30 dollarcenten per volle bos, gedurende Juli en tot en met den 16den Augustus.

Te beginnen met het jaar 1909 en tot aan het einde van het contract, zullen gedurende de vorengenoemde maanden en deelen van maanden, bossen van 8 handen als tweederden volle bossen en bossen van 7 handen als halve volle bossen geteld worden.

De prijs van bacoven, die aangenomen worden gedurende de hiervoren niet genoemde maanden en deelen van maanden wordt, te beginnen met het jaar 1909 en tot aan het einde van het contract, vastgesteld op 20 dollarcenten per bos. Bossen van 8 handen worden alsdan als halve volle bossen geteld en bossen van 7 handen, voor zoover zij aangenomen worden, eveneens als halve volle bossen, zijnde de Company niet verplicht gedurende deze periode de bossen van 7 handen te koopen."

In *Onze West* van den 15en April l.l. lezen we het volgende:

Zaterdag j.l. vertrok het stoomschip Suriname met de derde afscheping bacoven via Trinidad naar New-York, en kwam het vierde bacovenschip, de Marowijne, onze haven binnen. Het aantal verscheepte bossen bacoven bedroeg Zaterdag 2511.

De plantages Dordrecht en Peperpot, beide onder leiding van den heer Jansen, leverden bijna de helft van het totaal der verscheepte bacoven af. Ook op die plantages zijn nog niet alle velden kapbaar. Van bevoegde zijde wordt medegedeeld, dat de afschepingen geleidelijk zullen toenemen en pas over een viertal maanden behoorlijke scheepsladingen van hier zullen vertrekken. Met goede loozing en bewerking zal Suriname blijken een eerste klasse bacovenland te zijn; en is die cultuur een zeer winstgevende. Ook blijkt thans reeds dat de vroeger gekoesterde bezwaren omtrent moeilijkheden en groote onkosten bij het transport der bacoven tot aan het schip, zeer overdreven waren. Natuurlijk gaat dit niet van zelf, doch wij vernemen dat deze kosten, namelijk die van het transport van af het veld tot aan boord, op meerdere plantages bij volle pontsladingen niet hooger zullen zijn dan 5 à 6 cents per bos; dus

FEUILLETON.

Aan gene zijde van den Evenaar.

(Veertien dagen in een Nederlandsche Kolonie.)

Vertaald uit de Straits Times.

(Vervolg.)

De Dageraad.

Terwijl wij aan den rand van den enormen krater stonden, vanwaar men over de Zandzee heenziet, voelden wij, dat wij geen vergeefschen tocht hadden gemaakt.

In den vroegen morgen, buiten in de tropen, geniet men het heerlijkste gedeelte van den dag. Een Engelsch schrijver zeide: „Er is iets moois in den ongebruikten dag, iets moois in het feit, dat hij nog onberoerd is onbevlekt." Slechts zij, die op heuveltoppen hebben gestaan, ver van de menschelijke verblijven, kunnen zich een waar denkbeeld maken van de grootschheid der Natuur en het onbeteekenende van den mensch.

De zon steeg spoedig tot de volle kracht van haar gouden stralen-pracht om het landschap te kleuren. Er was geen overgang.

Uit de duisternis ontwikkelde zich toen een machtig, veelzijdig, indrukwekkend tafereel.

Mijlen ver in het Westen waren de vijf toppen van den Ardjoeno de eerste geweest om de nog voor onze oogen verborgen zonnestralen op te vangen en te weerkaatsen. Penanggoenans suikerbrood-vormige top ving ze dra op en gaf ze door naar de drie hooge pieken van den Kawi. In het Zuiden lag de Semeroe, Java's hoogste vulkaan, in het Oosten het Jang plateau; in het Noorden de zee en het eiland Madoera. Wij konden de kustlijn, 9000 voet onder ons, onderscheiden tot voorbij Soerabaja, waar ten Westen daarvan de witschuimende branding tegen de gele zandstrook sloeg van het strand. De uitgestrekte vlakten van Oost-Java lagen daar, veelkleurig getint, zich uitstrekkende tot de bebouwde hellingen der heuvels. De gehuchten in het gebergte en de dorpen in de vlakten zonden blauwe rookwolken omhoog van de morgenvuren. De rivieren waren te onderscheiden zoo door het gebladerte, dat ze omzoomde, als door de weerkaatsing van den blauwen hemel in het water. Tusschen ons en het Jang Plateau, golfden dikke massa's van witte wolken, door de kleuren van het zonnespectrum aangestipt.

Maar het was vooral het panorama vlak voor onze voeten, dat de aandacht trok en indruk maakte. Wij stonden aan den rand van 'n krater, dien van den Tengger, met een omtrek van vijftien mijlen. Waar in vóór-historische tijden vuur, asch en lava waren opgeworpen uit den kokenden poel, lag nu een zee van geel zand, waaruit drie andere vulkaantoppen omhoog staken — de Battok, Bromo en Widodaren — in purperen gloed van het morgenlicht. De Battok is een volmaakte kegel, terwijl de Bromo van de drie nog de eenige in werking is. Terwijl wij omlaag staren, hooren wij een diep grommend geluid en uit den wijden kratermond stijgt een dichte massa op van grijzen rook, met asch beladen en vuur daartusschen glinsterend. Tegelijk zendt de Semeroe 'n dichte rook-massa omhoog, honderden voeten in de lucht, waar de rook even hangen blijft boven den kalen, met asch bedekten top om dan Westwaarts weg te drijven, om plaats te maken voor de volgende uitbarsting.

Deze teekenen van werkzaamheid der natuur in 's aardrijks ingewanden doen den toeschouwer denken aan de mogelijke gevolgen der naaste, groote uitbarsting, aan het lot, dat is weggelegd voor die onverschrokken dorpelingen, die hun primitieve hutten bouwden aan den rand van den krater van den Tengger. Met deze gedachten keeren wij ons af van een der plechtigste en meest indrukwekkende tafereelen, die het ons gegeven was te aanschouwen. Zwijgend bestegen we ons paardje en keerden op onze schreden terug naar het vriendelijk gelegen hotel te Tosari, zonder berouw, ja, dankbaar zelfs, dat wij het plan hadden opgevat en uitgevoerd, om de zon te zien opgaan van den pas van Penandjaan.

Slot.

De schrijver geeft ten slotte nog eenige wenken ten behoeve van hen, die eventueel uit de Straits zijn voorbeeld mochten willen volgen.

Zoo geeft hij eenige gidsen aan de hand, om zich daaruit eenigermate op de hoogte te stellen van geschiedenis, enz., van land en volk, en besluit dan met de volgende opmerking:

Indien men Java bezoekt, zooals van een onbevooroordeeld toerist mag worden verwacht, bestaat er onzerzijds niet de minste twijfel, dat de reiziger opgetogen zal zijn van al, wat hij ziet en ondervindt, en den indruk met zich nemen, dat Miss Scidmore niet overdreef, toen zij het eiland den „Tuin van het Oosten" noemde.

dank zij onzen gemakkelijken waterwegen veel minder dan in eenig land.

Wij kunnen hier nog bijvoegen, dat het percentage afgekeurde bossen bij de eerste verscheping bedroeg 11%, bij de tweede 5%, en bij de derde afscheping 4%. Meerdere plantages hadden bij de laatste verscheping geen enkele afgekeurde bos bacove.

Is de kwantiteit alsnog zeer gering, de kwaliteit is zeer goed."

In een circulaire aan de beheerders der betrokken plantages heeft de inspecteur van den landbouw medegedeeld, dat in afwachting van de organisatie van een sleepdienst door anderen, het gouvernement eiken Zaterdag een barkas beschikbaar zal stellen om te voorzien in de behoeften aan sleepkracht tegen een matig tarief.

* * *

De Scheepvaartverordening

is er door gekomen, doch ook maar eventjes, daar de koloniale staten in hunne zitting van den 13en April l.l. de verordening aannamen met 7 tegen 6 stemmen. Het heeft dus wel gespannen. De groote grief tegen het ontwerp was het daarin opgenomen recht op huisvisitatie naar gesmokkeld opium. Een amendement om die bepaling uit het ontwerp te lichten was evenwel met 6 tegen 4 stemmen verworpen.

* * *

Wetenschappelijke expedities.

Men schreef uit Nederland het volgende aan *Onze West*:

„In uwe beschouwingen in Onze West No. 859 trof mij de opmerking over wat op dit oogenblik het belangrijkste moet worden geacht, dat op aardrijkskundig gebied te doen valt. Volkomen ben ik het met U eens dat dit de verkenning van den bovenloop van de Corantijn is. Wij hebben dien tocht dan ook ernstig overwogen, maar wij hebben er van af moeten zien, omdat hij zoo enorm veel geld zou kosten, veel meer dan wij bij elkaar zouden kunnen krijgen. Want we zouden niet kunnen volstaan met het onderzoek van de capaciteit van de Coeroeni en de New Rivier, maar ons doel zou ook moeten zijn het grondgebied te verkennen en het terrein ten zuiden van den Wilhelminaketen in kaart te brengen. Op hulp van de zijde der Indianen valt niet te rekenen, omdat zij op onze nadering beslist zouden vluchten. Wij zouden dus verplicht zijn van huis uit een groot aantal arbeiders mede te nemen en met hen een groote hoeveelheid levensmiddelen; een en ander waarlijk geen kleinigheid, te minder als men de moeilijke bevaarbaarheid van de Corantijn daarbij in aanmerking neemt. Dit is de reden dat wij ons met een bescheidener taak — die toch belangrijk genoeg is — hadden moeten tevreden stellen. Bovendien, gelukt het, het gebergte te beklimmen, waarop de Suriname ontspringt, dan bestaat er alle kans dat daarmede een blik verkregen wordt op het terrein dat in het Zuid-Westen onbekend is gebleven.

Voor de leiding van de expeditie, die het brongebied van de Suriname rivier in het aanstaande droge jaargetijde zal hebben te verkennen, is geschikt en genegen bevonden de Luitenant ter zee 1e klasse J. G. W. J. Eilerts de Haan, die geruimen tijd bij de hydrographie werkzaam is geweest, de laatste drie jaren zelf een opnemingsvaartuig in Oost-Indië heeft gecommandeerd en als een zeer goed opnemer bekend staat. De andere deelnemers, een dokter en een 2den geograaf, zijn nog niet gevonden. De bedoeling is dat de expeditie, althans de leider, half Mei van Amsterdam scheep gaat.

PERSONALIA.

Mr. J. W. Th. Cohen Stuart. ✝

(Aangeboden).

In de korte necrologie naar aanleiding van het overlijden van Mr. J. W. Th. Cohen Stuart, door de pers verspreid, wordt o. m. gezegd, dat Cohen Stuart niet behoorde tot hen, die veel van zich doen spreken in het openbaar, hetzij door woord of geschrift. Daarbij, schijnt het, is vergeten, dat C. S. in den aanvang zijner Indische loopbaan als redacteur de leiding heeft gehad van de Samarangsche Courant, totdat hij in verband met een drukpersvervolging van dat blad afscheid nam. Kort daarna werd hij in den Indischen staatsdienst opgenomen. Zijn neiging voor publicist heeft hij echter nooit kunnen verloochenen, hij verried zulks voor den ingewijde ook vaak in de opvatting zijner ambtelijke taak.

Een voorval uit zijne studiejaren zij te dezer gelegenheid nog in herinnering gebracht.

Cohen Stuart behoorde in zijn studententijd tot den kring van jongeren, die zich nauw om Multatuli schaarden, diens woorden als evangelietaal over zich lieten uitstorten. De vader van den jongen man, de bekende, eenvoudige geleerde, die menig oudere onder de Indiërs in gedachten zich nog zal zien bewegen, met de hoorn in de hand uitnoodigend tot een gesprek, in de bibliotheek van het genootschap voor kunsten en wetenschappen te Batavia, waarbij hij conservator was van de Oostersche handschriften, vond dien omgang voor zijn zoon gevaarlijk en gaf daarvan blijk. Multatuli, die toen een ieder die twijfelde aan zijne messias-roeping, aan de onaantastbaarheid zijner uitspraken, ongenadig, ja ploertig zelfs, te lijf ging, spaarde den eerbiedwaardigen grijsaard ook niet. Dit tastte den jongen Stuart in zijn kinderlijke gevoelens zoodanig aan, dat hij den meester verliet en Douwes Dekker aanviel in het toen verschijnend, tot een kort leven bestemd tijdschrift van Dr. Feringa, De Vrije Gedachte.

Waar men de nagedachtenis van Mr. J. W. Th. Cohen Stuart eeren wil, mag dit schoon bewijs van kinderlijke piëteit niet ontbreken.

B.

Naschrift. 't Kan ons natuurlijk niet dan aangenaam stemmen dat de heer B. onze korte necrologie van Mr. C. S. zoo belangrijk heeft aangevuld hierboven. Bovendien maken we van deze gelegenheid gebruik een verzuim te herstellen. In den „Indischen Gids" van 1907 (dl. II, bl. 1325) schreef de heer Cohen Stuart nog een belangrijk artikel: Oprichting van Inlandsche rechtscholen in Indië, waarin de deskundige schrijver zich als een warm voorstander dier instellingen deed kennen.

* * *

Dr. en Mevr. Bervoets

zijn onlangs te Marseille scheep gegaan naar Indië. Hun nieuw arbeidsveld is Japara, op de noordkust van Java, waar zij een nieuw hospitaal hopen te bouwen en waar zij in Juni hopen te komen, na eerst nog een dienstreis door Sumatra te hebben gemaakt. Hun collecte voor dat nieuwe hospitaal heeft ruim *f* 35.000 opgebracht.

Onder den naam „Vriendenkring van Dr. en Mevrouw Bervoets—Van Ewijck, tot steun van het Hospitaal te Djapara" heeft zich een commissie gevormd, die aldus geconstitueerd is: prof. dr. J. J. P. Valeton te Utrecht, eere-voorzitter; ds. A. G. H. van Hoogenhuyze te Doorn, voorzitter; H. Philipse te Gorinchem, secr.-penningm.; jhr. mr. A. F. de Savornin Lohman Jr. te Haarlem; dr. C. J. C. Burkens te Heemstede; dr. A. K. Kuiper te Amsterdam en de dames jonkvr. S. van Citters te Doorn; H. W. Crommelin en M. v. Ewijck te Zeist en D. van Eeghen te Amsterdam.

Twee correspondenten in iedere provincie zullen mede de belangen van het hospitaal behartigen.

* * *

Jhr. O. van der Wijck

oud-vice-president van den Raad van Indië, is, zooals de Indische bladen melden, 10 April door een groot aantal ambtenaren en officieren uitgeleide gedaan.

Aan het station Koningsplein was het meer dan vol, terwijl een zeer groot deel der velen tot Priok meeging om de boot te zien vertrekken.

„Op de boot een ontzaglijke drukte; niet te verwonderen, waar het schip een groot aantal passagiers meevoert," voegt het *Bat. Nieuwsblad* er aan toe.

* * *

H. J. E. F. Schwartz en J. A. Liefrinck.

Naar aanleiding van de voor de jongste Bali-expeditie toegekende onderscheidingen schrijft men aan het *Bat. Nieuwsblad*: „Voorzeker heeft de assist.-resident Schwartz zijn Willemsorde eerlijk verdiend en voegen wij onze gelukwenschen bij de vele, die hij zeker zal ontvangen. Maar toch verdient de billijkheid hier eens even te releveeren, dat de controleur, tegenwoordig assistent-resident Liefrinck, die zulk een bij uitstek gewichtige rol bij de Lombok-expeditie heeft gespeeld en zoo tallooze malen van moed, beleid en trouw heeft doen blijken, met het ridderkruis van de Oranje-Nassau-orde is gelukkig gemaakt, welke decoratie later in een officierskruis is veranderd geworden! Dit zal wel liggen aan de omstandigheid, dat de generaal Rost v. Tonningen bij het opmaken van de voordracht een beter oordeel over de verdiensten van een burgerambtenaar heeft gehad dan indertijd de generaal Vetter; maar moet daarom een onbillijkheid, die zoo gemakkelijk is te herstellen, maar blijven voortduren?"

* * *

Beëediging van Mr. v. d. Brand.

In den morgen van 8 April is de heer mr. J. v. d. Brand in een openbare zitting van den Raad-van Justitie te Medan beëedigd als advocaat en procureur bij dat college.

„De bij dergelijke gelegenheden gebruikelijke korte gelukwensch van den president na het afleggen van den eed, bleef achterwege," zegt de *Sum. Post.*

„Dat is niet te eenenmale onbegrijpelijk," vindt het *N. v/d Dag v. N.-I.*

„Zéér sympathiek is de figuur van den heer mr. J. van den Brand niet.

Maar misschien komt die gelukwensch nog, als deze Christen-jurist heengaat...", voegt de redactie van dat blad er vinnig aan toe.

Van Vreemde Koloniën.

Het inlandsch onderwijs in Indo-China.

Nadat tot 1902 het bestuur van Indo-China de zorg voor het onderwijs in hoofdzaak had overgelaten aan de katholieke zending, werd in 1903 een aanvang gemaakt met de bestuurszorg in deze aangelegenheid.

Voor Indo-China gold het bepaaldelijk een studie daarvan te maken met het oog op het waarschijnlijk conflict tusschen de eeuwenoude traditie der Chineesche opleiding en de nieuwere begrippen.

De gouverneur-generaal Beau stelde met het oog daarop voor de verschillende tot Indo-China behoorende landen, met uitzondering van Cochin-China, waar de ordonnantie van 17 Maart 1879 werd gehandhaafd, commissiën in. Daaruit vloeiden voor de verschillende landen regelingen betreffende het onderwijs voort: in 1904 voor Tongkin, in 1905 voor Kambodja, in 1906 voor Annam. In elk dier protectoraten werd eene organisatie in het leven geroepen, aan het hoofd waarvan een deskundig dienstchef werd gesteld. In 1905 is voor de geheele kolonie een departement van onderwijs opgericht.

Wat nu bepaaldelijk het inlandsch onderwijs aangaat, werd hiertoe een afzonderlijk Comité benoemd, dat den 5en April 1906 zijn eerste zitting te Hanoi hield en welks besprekingen leidden tot een algemeene reorganisatie, die gedeeltelijk zal worden uitgevoerd.

Op het oogenblik vindt men in Indo-China twee soorten van onderwijs — het traditioneele onderwijs, dat in Pongloin en Annam op de Chineesche wijsbegeerte en zedeleer, in Laos en Kambodja op den boedhistischen godsdienst en zedenleer berust, en het Fransch-inlandsch onderwijs, dat in de Fransche taal wordt gegeven in de westersche wetenschappen.

Deze tweede categorie van onderwijs dient vooral om die lieden te vormen, die aangewezen zijn als medewerkers van het Fransch bestuur, en is op het oogenblik voor geheel Indo-China georganiseerd.

Het ligt evenwel in de bedoeling om langzamerhand de kloof, die tusschen beide categoriën van onderwijs ligt, te doen verdwijnen, opdat deze tot elkaar komen en aldus een onderwijs verkregen wordt dat ook door de bevolking geheel wordt begrepen. Men hoopt daardoor het euvel, dat elders wel eens aan het inlandsch onderwijs aankleeft, waar in sommige koloniën als uitkomst daarvan een categorie van lieden werd in het leven geroepen, die zich in de eigen omgeving niet meer thuis gevoelden.

Op het oogenblik beschikt men in Indo-China over 225 Fransche onderwijzers en onderwijzeressen en een nagenoeg gelijk aantal inlandsche onderwijzers.

VARIA.

Arènsuiker (*goela djawa*). Onze lezers zullen zich herinneren, hoe in de rubriek „*Vragen en antwoorden*" in dit weekblad meer dan eens de z.g. Javaansche suiker, van den arènpalm, ter sprake is gebracht, waarbij betreurd werd, dat die hier niet in meerdere mate ingevoerd wordt. Thans komt één onzer vroegere vragen-inzenders er nog eens op terug en schrijft:

„Om te bewijzen, dat de koeken of pijpen arènsuiker, die hierheen gezonden worden, slechts een door de inlanders tot dikke zelfstandigheid gekookt sap — en dus eigenlijk geen te veraccijnzen suiker is — deel ik mede, dat bij het smelten van deze arèn-koeken, — die bijzonder groot zijn, van Celebes komende — behalve padi, boomvezels en andere onreinheden, ook een groote, goed geconserveerde *tor* te voorschijn kwam.

En voor zulk een primitief kooksel laat men hier in Nederland hoogen accijns betalen."

* * *

Indisch Adresboek.

Door den vervaardiger, den heer F. A. Kleian, wordt uit Batavia medegedeeld, dat door vertraging op de drukkerij, bij het zetten van het werk, het Indisch Adresboek voor 1908 ongeveer 25 dagen later, dus eerst 25 Mei, zal worden verzonden.

Het werk zal er echter niet onder lijden, daar de mutatiën, voor zoover daarvan kennis wordt gegeven, of kennis verkregen kan worden, tot en met den dag van uitgifte zullen worden bijgehouden.

* * *

Borstbeeld Multatuli.

Voor het plan tot oprichting van een borstbeeld van Multatuli schijnt nog niet veel animo te bestaan. Althans, het *Bat. Nieuwsblad* meldde onlangs:

„Heden ontvingen wij hiervoor de eerste bijdrage van X. te Weltevreden ad f5."

* * *

Een grappig **Buitenzorg's Kiespraatje** lezen wij in de *Javabode*:

De heer, die de lijsten van den wijkmeester niet wilde invullen, heeft voor het residentiegerecht 2 geldboeten, elk van f20, opgeloopen, plus de onvermijdelijke kosten. Zoo voel je in je portemonnaie het voordeel van kiezer te zijn.

In den stormpas liep een aspirant-kiezer naar den ontvanger om vóór den fatalen datum zijn belastingpenningen te offeren. Dankbaar werd het geld plus de boetegelden geaccepteerd. Hoera! toch kiezer! jubelde de heer H. Waarachtig niet, zegt de kies-ordonnantie, u bent nog geen 23 jaar; de *Kieskies* is bij u nog niet uitgekomen, al heeft u als ambtenaar reeds f500 traktement.

Mijnheer C. heeft gehoord, dat hij niet op de kiezerslijst zal komen, omdat hij achterstallig is in het betalen van zijn belasting. Neen, zegt de heer C., jelui hebt me na 15 December een suppletie-belastingbiljet gezonden, dat behoef ik dus nog niet te betalen, ben dus niet achterstallig en mag kiezen. Twee commissies zijn benoemd om dat zaakje eens uit te pluizen. De decentralisatiemenschen zitten met de handen in het haar.

O! wat een pret!
Kiezer zijn, dat staat zoo net.

Als u nu weet, dat beide bovenbedoelde heeren bij het „circumlocution-office" dienst doen, en dat office weer boven het decentralisatiedepartement staat, dan begrijpt u, dat de decentralisateurs in zak en asch zitten.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

Vragen van den Dag. Mei 1908.

Het December-Nr. van de Vragen bevatte een art. van J. A. Snijders, handelend over *De Nederlandsche taal op de Benedenwindsche eilanden onzer kolonie Curaçao*, waarop thans van zeer bevoegde zijde wordt teruggekomen. De heer *F. Agterberg*, oud-onderwijzer op Curaçao, n.l. geeft, in aansluiting bij het art. van den heer Snijders, eenige wenken omtrent de uitbreiding der kennis van het Nederlandsch op Curaçao. Volgens den schr. kan ook de geestelijkheid daarop een grooten invloed uitoefenen. Want: „Naarmate het onderwijs in het Nederlandsch uitgebreid wordt, moeten de leer- en gebedenboekjes, welke thans in het Papiamentsch verschijnen, door Nederlandsch worden vervangen. Het godsdienstonderwijs in het Papiamentsch, moet evenzeer langzamerhand plaats maken voor Nederlandsch; in de kerken moet, om te beginnen, Nederlandsch worden gepreekt; in couranten en tijdschriften moet Nederlandsch en geen Papiamentsch den hoofdschotel vormen."

Verder beveelt de schr. aan, een van gouvernementswege op te richten cursus voor den handel. 't Is een feit — zegt hij — dat veel Curaçaosche jongelui een betrekking zoeken in de nabijgelegen Zuid- en Middel-Amerikaansche republieken en Mexico en daar later vaak zelf eene handelszaak oprichten. Ze moeten natuurlijk in den vreemde kunnen wedijveren met de jonge mannen, die uit Europa en N.-Amerika daarheen trekken om fortuin te maken. Worden ze nu in de gelegenheid gesteld om gedurende een paar jaren een uitmuntenden cursus voor den handel te volgen — besluit de heer A. — „dan geloof ik, dat ze, wanneer ze dien cursus met goeden uitslag hebben doorloopen, in menig opzicht boven de genoemde jongelieden bij het dingen naar eene betrekking de voorkeur zullen genieten en dat er veien later als welgestelde mannen naar hun eilandje terug zullen keeren want dàt is zeker, de Curaçaonaar is niet minder dan eenig ander aan zijn geboortegrond gehecht. En, het in den vreemde verworven kapitaal zal ongetwijfeld aan de Curaçaosche maatschappij ten goede komen!"

* * *

De Militaire Gids. Mei 1908.

We troffen in dit nummer — als een vreemde eend in de bijt — een uitvoerig opstel aan van *Dr. J. H. F. Kohlbrugge*, getiteld: *Zielkunde als grondslag voor koloniaal beleid.* We verklaren ons zelven niet in staat — met het oog op de ons toegestane plaatsruimte — ook slechts maar een globaal overzicht van deze nieuwe studie van Dr. K. te geven; daarom volstaan we met het o. i. merkwaardige slot over te nemen. Dr. K. zegt dat het voornaamste doel eener goede koloniale politiek moet zijn: „het winnen van het vertrouwen dergenen die men regeert", en om dit vertrouwen te verkrijgen is een eerste eisch dat men overal en ten allen tijde betrachte „rechtvaardigheid."

„Maar zoek de rechtvaardigheid niet in het aanhalen of vieren van jonge lieden, die eene Europeesche opleiding hebben genoten. Breng hun hoofd niet op hol met hen uit te noodigen in uwe huizen, hen overal ingang te verschaffen, hen genadig te behandelen als u gelijke en u zoo voor te doen als een Javanenvriend. Spiegel hen niet voor groote traktementen, gelijke rang met Europeesche ambtenaren, beloof hun geen dingen, waarvoor ze niet rijp zijn en die het land niet betalen kan.

Dat zou hen plaatsen in eene positie, waar zij zich niet thuis kunnen gevoelen, die toch in strijd zal zijn, zooal niet met eigen vermogen, zoo toch zeker met het denken hunner familieleden.

Ik voel medelijden met die om hun wilskracht te bewonderen baanbrekers der ontwikkeling van Java, als ik denk aan den strijd, dien zij zullen hebben te strijden, als zij in hun land zijn teruggekeerd, door de verschillen, die er ontstaan zullen zijn, tusschen hen en hun familiekring. Als zij zullen bemerken hoe de Europeanen, die hen hier ontvangen, op Java voor hen uit den weg zullen gaan.

Verdraai hun hoofd toch niet, en maak er geen met zichzelf en hun omgeving ontevreden menschen van.

Dat een inlander een inlander blijve, een mensch van gelijke bewegingen als wij, maar wier gedachten nog missen eene traditie zooals wij die wenschen.

Wij hebben niet noodig de hooge ontwikkeling van enkelen, maar eene ontwikkeling van het gansche volk.

Bovenal laten wij trachten rechtvaardig te zijn, en hen niet voor dom en lui aanzien, die ons steeds voor gekken en huichelaars uitmaken omdat zij ons zieleleven even weinig bestudeeren, als wij het hunne."

* * *

De Macedoniër. Mei 1908.

De Macedoniër, het zoo gunstig bekend staand algemeen zendingstijdschrift is uit zijn graf herrezen. Sedert Januari van dit jaar verschijnt het weder geregeld onder redactie van Ds. Dijkstra, Bakker en Wielenga. Het Mei-nummer bevat verschillende bijdragen, o. a. een van *Ds. Dijkstra* over het *Koppensnellen*, waaraan wij een en ander ontleenen. Naar de oorzaak, welke het koppensnellen ten grondslag ligt, is reeds geruimen tijd gezocht. Voor een halve eeuw was het algemeen gevoelen dat een jongeman met deze daad zijn dapperheid moest toonen, alvorens bij de jonge dochters in aanmerking te komen. Dit gevoelen is sinds lang losgelaten, want er steekt niet de minste dapperheid in dit sluipmoordenaarsbedrijf, en bovendien is het niet noodig dat iemand, die een kop noodig heeft, dezen persoonlijk haalt. Hij kan dien heel goed door een bezoldigden helper laten halen. Een andere meening, die dichter bij de waarheid komt, loch niet geheel te regde, is: Volgens de Animisten huist iemand's geest in zijn hoofd en wie nu dat hoofd in zijn bezit heeft, bezit ook den geest van den verslagene en kan zich de krachten van ien geest ten dienste stellen. Na een langdurige bestudeering van dit vraagstuk nu is zendeling Fries op Nias tot het volgende resultaat gekomen: Hij kwam te weten welke liederen bij het koppensnellen gebruikt worden, inzonderheid met welke woorden de zoon den gesnelden kop den overleden vader aanbiedt. Daaruit bleek hem, dat het koppensnellen met geen ander doel geschiedt dan om de ziel van den overleden vader, wanneer deze ongeveer een jaar na zijn dood naar andere gewesten verhuist, een of meer koppen te offeren. Verzuimen de zonen zulks te doen, dan komt de geest van den vader hen met ziekte bezoeken; de ziekte wordt dus steeds opgevat als een bewijs dat vaders geest zich niet genoeg geëerd acht en daarom den zoon straft. Om vader dan tevreden te stellen, laat de zoon zoo spoedig mogelijk een kop halen uit een anderen stam en biedt hem dien aan. Het is dus eenvoudig een kwestie van *eere*.

Wij gaven deze meening van zendeling Fries omtrent het afschuwelijk gebruik van het koppensnellen eenigszins uitvoerig weer, omdat zijn uitlegging ons voorkomt de aandacht te verdienen van allen, die in dit veel besproken vraagstuk belangstellen.

* * *

Eigen Haard. 2 Mei 1908.

Over *De uitbarsting op Ternate*, in het laatst van het vorig jaar, gaf Eigen Haard in vorige afleveringen reeds een en ander, nu aangevuld door een aantal goed geslaagde kiekjes, met bijschrift van *Mevr. H. M. Meihuizen-Hazeu.*

* * *

Weekblad voor Indië. 5 April 1908.

No. 50 van den loopenden jaarg. bevat geen artikelen die onze bijzondere aandacht vragen; het nummer houdt in: *Bescherming van vogels, door M. van Geuns. — Een zestigjarige: Het* muziekgenootschap St. Caecilia te Soerabaja. — *Historische plekjes in Atjeh, door Gabriël* (vervolg). — *Het leprozengesticht te Pelantongan — Bacteriën in het water.* — En de gewone rubriek *Indrukken van den dag, door Corax.*

* * *

Archief voor de Java-suikerindustrie 1908. Bijblad No. 8.

In dit Nr. 8 — we kregen het wat laat in handen — brengt de heer *L. G. E.* het veel besproken *Rietbrandenvraagstuk* aan de orde, welk kwaad inderdaad hoogst bedenkelijke afmetingen begint aan te nemen.

Aan de hand van statistieke gegevens toont de schr. aan, dat de toename van het aantal rietbranden en het verbrande oppervlak in 1907 grooter is geweest dan ooit te voren; dit aantal bedroeg in 1907 reeds 2285, overtrof dat in 1906 met 100%, dat in 1904 met 44% per fabriek. Met de tot heden genomen maatregelen om dit kwaad te bestrijden is de schr. heelemaal niet ingenomen. „De geschiedents — zegt hij — „stelt helder in het licht dat om het rietbranden-euvel binnen enge perken terug te dringen, op de bevolking een krachtige druk moet uitgeoefend worden en dat de druk, bestaande in de verplichting tot blusschen, zonder meer, ten eenenmale onvoldoende is. De residenties Kediri en Besoeki zijn daar om hiervan het evident bewijs te leveren."

De schrijver eindigt aldus: „Hoe men zich ook moede moge peinzen over maatregelen door fabrikanten en bestuur te nemen, met welk een onbegrensde volharding men ook toepast en nog eens toepast wat elders reeds fiasco heeft gemaakt, het is alles uilen naar Athene dragen. De zich aan geen doctrine, aan geen ach- en weegeroep over het beklagenswaardig lot van den armen Inlander storende geschiedenis toont onafwijsbaar aan dat men staat voor het alternatief: een krachtigen druk uitoefenen op de bevolking of eene rustelooze uitbreiding van het rietbrandenkwaad in alle suikercentra."

* * *

Verslag van de Kamer van Koophandel en Nijverheid te Soerabaja over het jaar 1907. Soerabaia, E. Fuhri & Co. 1908.

Het voor ons liggende jaarverslag van de Soerabaiasche Kamer van Koophandel bevat als altijd tal van wetenswaardigheden. De hoofdschotel vormt ditmaal — hoe kan het ook anders — de plannen tot verbetering der Soerabajasche haven- en handelstoestanden. De samenstellers van het Verslag merken omtrent deze aangelegenheid op:

„Op het oogenblik, waarop dit verslag re-

schreven wordt, is in deze — n.l. de verbetering der haven van Soerabaja — naar het schijnt, nog altijd geen beslissing genomen.

Er zijn nieuwe plannen gemaakt en nieuwe plannen uitgebracht, doch *gedaan* is er tot verbetering van de Kalimaas nog niets, niettegenstaande de toestand met den dag onhoudbaarder wordt..."

„De snelle en veelvuldige wisseling onder het personeel der ambtenaren *hier te lande* heeft tot gevolg, dat voortdurend nieuwe titularissen geroepen worden een oordeel over hetgeen tot verbetering der Soerabajasche toestanden te verrichten valt uit te spreken, hetwelk op zichzelf voor een beslissing al niet bevorderlijk is, doch gevaarlijk wordt, nu de vroeger daarover uitgebrachte adviezen en rapporten niet gepubliceerd, en voor de nieuwe adviseurs veelal niet toegankelijk zijn."

Op grond daarvan deelt de Kamer in het verslag *nogmaals* mede, welke pogingen er in de laatste elf jaren zijn aangewend door *nogmaals* af te drukken de belangrijkste in deze gegeven adviezen.

Ten einde te doen uitkomen dat werkelijk groote behoefte bestaat aan eene eindelijke verbetering der Soerabajasche haventoestanden hebben de samenstellers aan het Verslag toegevoegd een tweetal foto's, voorstellend de zeer drukke scheepvaartbeweging in de Kalimas voor den Grooten Boom te Soerabaja in den morgen van 23 Dec. 1907.

* * *

Het Nederlandsche Zeewezen. 1 Mei 1908.

De serie artikeltjes „*Met Hr. Ms. Hertog Hendrik naar Celebes en de Molukken*" wordt ook in dit Nr. voortgezet; de schrijver vertelt thans aan de hand van eenige foto'tjes een en ander over Amboina. In een volgende afl. belooft hij eene beschrijving van een minder bekend gedeelte van onzen Archipel, n.l. Halmaheira en Waigoe.

* * *

Ons Volksbestaan. Maart 1908.

In dit nummer zet *Dr. F. P. H. Prick van Wely* zijn van groote belezenheid getuigende beschouwingen over *Indië als litterair wingewest* voort. Een enkele maal veroorloofden wij ons in dit overzicht een opmerking over Dr. Pr.'s artikelenreeks en behouden ons voor er op terug te komen als het slot van zijn ongetwijfeld interessante beschouwingen zal zijn verschenen.

* * *

De Indische Mercuur. 5 Mei 1908.

Plaatsgebrek noopt ons ook deze keer slechts den voornaamsten inhoud van No. 18 van den Mercuur hier te laten volgen. — Iets over de grondbewerking in kinaplantsoenen, door P. E. Botje. — Java-coca, door A. W. K. de Jong. — De zijdeteelt in Turkestan, door W. Jaeger. — De flora van Java, door Dr. A. Pulle. — De flora van Batavia, door denzelfden. —Soekaboemische landbouwersvereeniging. — Plantersvereeniging „Semarang Kedoe." — De wijziging der Postcontracten met de Stoomvaart-Maatschappijen „Nederland" en „Rotterdamsche Lloyd." — Timmerhout van Borneo. — Uitvoer van- en invoer op Java in Januari 1908. — Enz.

* * *

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië. Jan.—Febr. 1908.

Zeker om de loopende geruchten omtrent eene eventueele staking van bovengenoemd tijdschrift te logenstraffen, volgen de afl. elkander met snelheid op; thans is weder een dubbel nummer met rijken inhoud verschenen. Om dezelfde reden als hierboven gezegd moeten wij volstaan met het bloote overnemen van den belangrijksten inhoud. — De fabriek der Opiumregie te Weltevreden, door Dr. Ch. Winckel (een hoogst belangrijk opstel). — De oliepalm in Angola. — De strijd tegen de parasieten van den katoenboom. Gebruik van vangplanten. Hoe te irrigeeren, door M. E. Bailland. — De rationeele koffie-cultuur zonder schaduw, door Dr. G. Vert. — Koffieboomen uit Afrika, door E. de Wildeman. — De Java-copra op de Duitsche markt. — Aanplantingen van caoutchouc leverende gewassen. — Proef van kultuur der caoutchouc-houdende lianen op Martinique, door M. Coppens. — De handelsvorm van gewassen caoutchouc, door F. M. — Het pellen van de rijst op de plantage, door F. Main. — Keuze en behandeling der zaad-cocosnoten op Madagascar, naar P. Desloy. — Djati-markt, door Noach. — Productenmarkt over Februari 1908.

* * *

Indisch Genootschap. Vergadering van 7 April 1908.

Onze politiek ten aanzien van de Inlandsche zelfbesturen. Voordracht (met discussie), door den heer E. Moresco.

* * *

De Aarde en haar Volken. 2 Mei 1908.

Het Bijblad „Op den Uitkijk" van de Aarde en haar Volken, bevat een interessant artikel van den heer *Joh. F. Snelleman* over *Domandee*, een nieuw ontdekte kampong op de zuidkust van Nederlandsch Nieuw-Guinea, vergezeld van een 3tal zeer goed geslaagde afbeeldingen van papoea-typen uit die streken.

* * *

Ten slotte maken wij melding van een 3tal zooeven verschenen boeken, waarvoor we een oogenblik aandacht vragen.

Het eerste is getiteld: **Naar de(n) Oost! Opmerkingen van een Indischman,** door *Creusesol*, schrijver van Soeka Sepi. Utrecht, v. d. Heide en Leijdenroth.

We achten elke aanbeveling van dit werk overbodig; de schrijver heeft met zijn Op en om Soeka Sepi, schetsen van een koffielandje, een hooge plaats ingenomen onder de Indische auteurs. Naar de(n) Oost bezorgt hem o. i. een „eereplaats!" „Hollandsche jongelieden van Goeden Huize", gij die het voornemen hebt naar Indië te gaan, leest en herleest deze schetsen, er valt ontzettend veel uit te leeren. En hetgeen U geboden wordt door Creusesol, is op prettigen, onderhoudenden toon geschreven bovendien.

De vogels van Guyana (Suriname, Cayenne en Demerara), door Fr. P. en A. Ph. Penard. Uitgave van Wed. F. P. Penard. Paramaribo.

De schrijvers van dit standaardwerk over de avifauna van de Guyana's, zijn voor ons geen onbekenden meer sedert zij in het vorige jaar hunne meesterlijke psychologische studie over de Indianen van West-Indië, onder den titel: „De menschetende Aanbidders der Zonneslang" het licht deden zien.

Wat het voor ons liggend werk over Guyana's vogelsoorten, ook voor niet speciaal geïnteresseerden, zoozeer aantrekkelijk zal maken, is het feit dat bij de beschrijvingen der vogelsoorten steeds, zooveel mogelijk de Hollandsche, Engelsche en Fransche, en ook de lokale namen (t. w. Neger-Engelsch, Arowaksch, Caraïbisch en Warrausch) zijn bijgevoegd; verder hun oorsprong en beteekenis, alsmede enkele fragmenten van Indiaansche legenden, inlandsche spreekwoorden, gezegden en bijgeloovigheden op vogels doelende. Het boek bevat bijna 700 photoreproducties, op enkele uitzonderingen na, uitsluitend naar opnamen van vogels, eieren, enz., door de schrijvers in Suriname in den tijd van twaalf jaren gecollecteerd.

Ind'sche reisherinneringen, door Jhr. Dr. H. M. van Weede. Met 207 afbeeldingen, meest naar photo's van den schrijver. Haarlem, H. D. Tjeenk Willink en Zoon. 1908.

In ons volgend weekoverzicht hopen we een en ander uit den rijken inhoud van dit belangrijke boek mede te deelen.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag.

De Javabode t/m 15 April;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag van Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost idem;
Het Soerab. Handelsblad t/m 11 April;
De Delicourant 15 April;
Nieuws- en Adv.blad „Suriname" t/m 14 April;
Het Weekblad v. Ned.-Indië No. 50;
Ned.-Ind. Effectenblad No. 29 en 30;
De Ind. Mercuur No. 19;
La Quinzaine Coloniale No. 8;
Damesweekblad v. Indië No. 39;
Het Onderwijs No. 14;
De Cultuurgids 11e en 12e afl.;
Archief Java Suikerindustrie afl. 3 en 4,
Ons Volksbestaan afl. Maart;
Verslag Kamer v. Koophandel te Soerabaja over 1907;
De Toekomst in en de opleiding voor den Nederlandschen en Indischen Landbouw en 't Boschwezen.
Exportblad No. 719.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 10 April 1908.

In dit nummer zijn opgenomen de bepalingen regelende de heffing eener inkomstenbelasting ter vervanging van het patentrecht in Ned.-Indië.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, een jaar verlof naar Europa, aan den onderwijzer 2e kl. H. A. van Oosten.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de commies 3e kl. mej. M. C. Zeydel.

Benoemd: tot secretaris der res. Pasoeroean de controleur L. H. E. Schoonheyt; tot lid van den gew. raad der res. Preanger Regentschappen R. J. K. J. Jacobson; tot deurwaarder bij het residentiegerecht te Buitenzorg J. F. W. Samuels; tot controleur B. Ch. A. J. van Dinter, ambtenaar op nonactiveiteit.

Toegelaten: tot uitoefening van de artsenijbereidkunst in N.-Indië J. W. Meuldijk.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de schrijver 2e kl. te Amboina P. J. Kailola Progas van Geuricke.

Bevorderd: tot kapitein der inf. de 1e luit. K. P. Doornbos.

Geplaatst: te Soerabaja de 1e luit.-kwartierm. W. A. Rotteveel, van verlof terugverwacht; te Willem 1 de 2e luit.-kwartierm. C. J. Bal.

Gedetacheerd: te Batavia de kapitein der art. J. C. Pabst, thans te Salatiga.

Uit de Javasche Courant van 14 April 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de kantoorchef J. A. van Helsdingen en de klerk J. Chr. Klaus; de griffier van de landraden te Garoet enz. G. E. de Groot.

Bepaald: dat het aan den gewezen zoutverkooppakhuismeester P. A. de Witt verleend ontslag moet worden beschouwd als te zijn verleend „eervol".

Belast: met de waarneming der betrekking van directeur der dwangarbeiderskwartieren op Noesa-Kembangan de gewezen majoor der infanterie J. La Gordt Dillié.

Tijdelijk belast: met de waarneming der betrekking van inspecteur over den burgerlijken geneesk. dienst Dr. J. Schulein te Soekaboemi.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. van B.B., met aanstelling tot burgerlijk ambtenaar, J. L. M. Swaab en W. J. Bosschart.

Benoemd: tot lid van den gemeenteraad te Buitenzorg Dr. H. G. Kuijper; tot advocaat en procureur bij den R. v. J. te Soerabaja Jhr. Mr. H. J. L. Th. van Rheineck Leyssius; tot veearts bij den burg. veeartsenijk. dienst W. Oostingh; tot chef der 2e afd. S.S. op Java J. H. A. Haarman; tot 1en commies F. W. S. Schrieder; tot magazijnmeester 2e kl. J. A. Davidsz en G. J. Weidema.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de wedono van Sleman (Cheribon) Raden Among di Pradja.

Benoemd: tot wedono van Kandangan, Mas Kromo di Wirio; van Dringoe, Raden Pandji Ongkosepoetro.

Bepaald: dat geplaatst blijft in de res. Pasoeroean de benoemde controleur J. Ch. de Bergh.

Geplaatst: in de res. Besoeki de contr. J. P. de Vries, thans in Pasoeroean; in de res. Soerabaja de contr. C. Laseur.

Overgeplaatst: van Soerabaja naar Tjiandjoer de onderwijzer G. A. Mulders.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. en geplaatst te Soerabaja K. J. van Damme; tot 1en klerk op het ass.-residentiekantoor te Koedoes J. G. Vincentie.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de kapitein-commandant der schutterij te Menado A. C. Koopmans.

Benoemd als zoodanig: de 1e luitenant H. E. W. Bianchi.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de majoor der inf. J. La Gordt Dillié.

Bevorderd: tot 1en luit. bij het wapen der art. de 2e luit. J. H. Gaade.

Vergund: aan den bij het Indisch leger gedetach. 1en luit. der inf. A. Gravendijk om wegens ziekte naar Nederland terug te keeren.

Overgeplaatst: bij het rechterhalf 2e depôt-bataljon de luit.-kolonel J. F. Schilham.

Hersteld: in activiteit de 1e luit. K. W. Boogaard.

Overgeplaatst: bij het 1e depôt-bat. de kapitein A. W. A. de Kock van Leeuwen; de 1e luit. L. Kat en de onderluit. D. Boon; bij het 18e bat. de 2e luit. A. G. L. Adelbert; bij het subsistentenkader te Batavia de kapt. J. P. Hendriks; bij het 19e bat. te Erenkang de 2e luit. W. J. P. van Beek; bij het 2e bat. de kapt. H. C. Stoeman; bij het 8e bat. te Wattan Soppeng de 1e luitenant J. G. Sinia.

Geplaatst: bij het 7e bat. de benoemde 2e luit. N. A. H. A. van Kempen; bij het 12e bat. de 2e luit. W. A. van der Gent; bij het 3e depôt-bat. de kapt. J. van Hettinga Tromp; bij het 5e te Semarang de 1e luit. K. W. Boogaard; te Batavia de kapt. der art. H. van Witzenburg.

Overgeplaatst: naar Banjoe Biroe de 2e luit. der art. M. Ch. Hoenkamp.

Geplaatst: te Batavia de kapitein-kwartiermeester W. A. Nugteren.

VACANT.

VACANT.

No. 21. Donderdag 21 Mei 1908 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD
ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST
OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.
„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éèns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

I. Van de Afdeeling 's GRAVENHAGE:

Wordt ter kennis van de leden gebracht, dat de **Leeszaal** in de **HEULSTRAAT 17**, Den Haag, voortaan dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, zal geopend zijn van 10 uur vóór- **tot 6 uur** namiddags.

HET BESTUUR.

II. Van „BOEATAN":

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING van Aandeelhouders op **VRIJDAG 29 MEI 1908**, des voormiddags ten **ELF URE**, in de achterzaal (die 's middags tot thee-salon dient) der permanente tentoonstelling van Oost- en West-Indische Kunstnijverheid en huisvlijt, **HEULSTRAAT 19**, Den Haag.

De punten van behandeling liggen van af Maandag 18 Mei, evenals de balans en winst- en verliesrekening, met het verslag der financiëele commissie ter inzage ten kantore der Vennootschap Heulstraat 19, alwaar ook, volgens art. 32 der statuten, de aandeelen vóór of op 25 Mei zijn te deponeeren, tenzij houders ze ter vergadering medebrengen.

Voorstellen van aandeelhouders moeten, om in behandeling te kunnen komen, volgens art. 34, vóór 15 Mei bij den Raad zijn ontvangen.

De Raad van Beheer.

Twee nuttige Indische Inrichtingen.

In dank ontvingen wij het 17e Jaarverslag der Vereeniging **Soerja Soemirat**, handelende over het jaar 1907, en gaarne maken wij van deze gelegenheid gebruik, om de aandacht onzer lezers te vestigen op deze zoo nuttige instelling, die zeker aan de meeste oud-gasten niet onbekend is. Zij weten dan hoe deze vereeniging in hare 5 flinke werkplaatsen: in die voor schoenmakers en schilders, de smederij en ledikantenfabriek, de zadelmakerij en de blikslagerij aan behoeftigen arbeid verschaft en jongelieden tot die verschillende ambachten opleidt, terwijl zij nog véél meer in deze richting zou kunnen doen, wanneer zij over ruimere middelen beschikken kon.

Op blz. 4 en 5 van het verslag lezen wij:

,,Totaal zijn op het oogenblik werkzaam in onze werkplaatsen 92 Europeanen en 8 Inlanders, waarvan 4 als koelies in de smederij.

Bijna iederen dag melden zich paupers aan om werk, doch kon het Bestuur door den ongunstigen finantieëlen toestand der Vereeniging deze leden niet plaatsen. In voorgaande jaren waren doorloopend 120 tot 150 Indo-Europeanen bij de vereeniging werkzaam, die veel hebben geleerd en thans in vrij goede betrekkingen in eigen onderhoud voorzien.

Iederen Zaterdagmiddag wordt aan de werklieden hun loon uitbetaald. Nieuwelingen, die niets presteeren, ontvangen ƒ0.25 per etmaal, de meer gevorderden ontvangen ƒ0.30 tot ƒ2.25 per dag. In het geheel wordt iederen Zaterdag plus minus ƒ300.— aan arbeidsloon uitbetaald.

Een groot gedeelte van dit loon wordt uitbetaald om in het onderhoud der leerlingen te voorzien, daar toch de nieuwelingen niet alleen geen of weinig arbeid presteeren, doch tevens bij het leeren nog materialen verknoeien.

Deze laatste omstandigheid blijft steeds nadeelig werken voor onze Vereeniging, doch is niet te vermijden.

In het pensionaat van den Directeur zijn nog 2 ouderlooze jongens, die nog geene vaste betrekking hebben. Beiden zijn voorloopig werkzaam gesteld in de smederij.

De totale productie van 1907 bleef verre beneden het gemiddelde van voorgaande jaren en werd dit grootendeels veroorzaakt door bekrompen kasmiddelen, die een behoorlijke inslag van materialen, noodig om het personeel aan het werk te houden, niet toelieten. De betaalde arbeidsloonen hielden dus met den gepresteerden arbeid geen gelijken tred.

Het ledental onzer vereeniging bedroeg op ultimo 1906	372
Gedurende 1907 zijn toegetreden . .	186
Totaal	558
Gedurende 1907 bedankten	90
Zoodat het getal leden op ultimo 1907 bedroeg.	468

De vermeerdering van het ledental hebben wij te danken aan de indische pers, vooral het dagblad de Locomotief, die den financieelen toestand der vereeniging onder de aandacht bracht van het publiek.

Uit het voorgaande blijkt, dat 1907 voor de Vereeniging „Soerja Soemirat" een zeer zorgvol jaar is geweest.

Door den nood gedwongen deed het Bestuur een extra beroep op den liefdadigheidszin der ingezetenen, met het gelukkige resultaat, dat door verschillende handelshuizen en particulieren voor een bedrag van ƒ3720.65 werd ingeteekend en 186 nieuwe contribueerende leden zich opgaven.

Niettegenstaande deze zeer gewaardeerde hulp was het Bestuur genoodzaakt, ter voldoening van diverse crediteuren, bij de Semarangsche Spaarbank een hypotheek groot ƒ5000.— op de vaste goederen der Vereeniging te sluiten. Hierdoor gelukte het aan het Bestuur tot na bekomen antwoord der Regeering op hare verschillende rekesten, de Vereeniging in stand te houden.

Dit afwachten heeft tot het gelukkige resultaat geleid, dat de Regeering zich bij hare missive No. 708/69 dd. 7 Jan. 08 bereid verklaarde aan Soerja Soemirat een aandeel toe te staan in de eerstvolgende groote loterij.

Het Bestuur hoopt met het daarvan te verkrijgen provenu en met de gewaardeerde hulp en steun van contribuanten en afnemers, den toestand der Vereeniging zoo te kunnen verbeteren, dat Soerja Soemirat in de toekomst aan haar doel zal kunnen blijven beantwoorden.

Eene andere, niet minder nuttige inrichting is die van **Joh. van der Steur**, te Magelang, welke vooral in kerkelijke kringen in Nederland zeker meer bekend is dan de bovengenoemde. Ook mag deze zoo bizonder nuttige arbeid, voornamelijk ten bate der verlaten en verwaarloosde Indo-Europeesche kinderen, zich verheugen in de krachtdadige hulp van een zeer ijverig Comité van Bijstand hier te lande, dat door zijn orgaan *Onze Kleine Bode* alle belangstellenden geregeld op de hoogte houdt van den gang van zaken. Zoo lezen wij in het onlangs verschenen No. 39 dier blaadjes o. m.:

,,Een der leden van het Comité van Bijstand ontving dezer dagen het volgend bericht uit Java: ,,Eene maand geleden was ik toevallig in de gelegenheid Magelang te bezoeken, en natuurlijk heb ik Joh. van der Steur opgezocht. De inrichting is nu keurig in orde, en hij zelf ziet er patent uit. Zijne Hulpbank (voor gepensioneerde inlandsche militairen) bloeit ook... En toen ik hem zeide, dat het comité en de vrienden in Holland niet bijster ingenomen waren met dit bedrijf, liet hij mij brieven zien, zelfs van ambtenaren B.B. met dankbetuiging en erkentenis voor zijn menschlievend pogen, waarvoor zij hem aansporen op dezen weg te blijven voortgaan."

Uit brieven der pleegkinderen blijkt ons, hoe v. d. Steur zich door de oudsten en meer-ontwikkelden in deze administratie laat bijstaan, hetgeen voor de jongens eene flinke oefenschool is, die hen voor betrekkingen bij de Spoorwegen bijv. uitnemend te pas komt.

Gij ziet hieruit, dat v. d. Steur pionierswerk blijft verrichten, en zijn eigen gang gaat, waar hij meent nuttig te kunnen zijn: eerst voor onze jongens, de Ned. Militairen, toen voor

hunne en onze kinderen en nu weer voor de gepensionneerden, onze mede-onderdanen!

En dat het Ind. Gouvernement zijn pogen waardeert, blijkt telkens uit de wijze, waarop hij hulp ontvangt bij zijn werk.

Den 13en Maart schreef hij: „Enkele goede dingen kan ik u weer melden. Ik heb ten behoeve mijner Amboneesche school (op het erf) hulp gekregen in een door het Gouvernement bezoldigd onderwijzer, één uit de Ambon'sche kweekschool.

Dat komt ander werk ten goede.

Thans bezoek ik weder geregeld de militaire straflokalen en houdt er éénmaal per week oefening.

Dat was in lang niet gebeurd, door den geest van verzet die er heerschte — en nu onlangs vroegen zij mij weer zelf, of ik wilde komen — en ik begon onmiddellijk, en dank God voor deze van nieuws geopende deur."

Deze beide inrichtingen, van wier nuttig doel wij hier slechts met deze enkele woorden melding kunnen maken, verdienen in ruime mate de aandacht en medewerking van allen, die belang stellen in het wel en wee onzer Indiën.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Het *Algemeen Handelsblad* over de wetsontwerpen tot wijziging en aanvulling der Indische Comptabiliteits-wet en van het Indisch Regeeringsreglement: een aanmaning tot spoedige aanneming. — De pers over de Atjehbrochure van den heer Fanoy: het oordeel van het *Vaderland*, de *Standaard* en de *Nieuwe Rotterdamsche Courant*.

Het *Alg. Handelsblad* dringt aan op spoedige afdoening en aanneming der wetsontwerpen tot wijziging en aanvulling van de Indische Comptabiliteitswet en van het Indische Regeeringsreglement.

Men weet, dat het doel dezer wetsontwerpen in hoofdzaak is, aan Nederlandsch-Indië de gelegenheid te openen om voor eigen rekening een beroep op de geldmarkt te doen, zonder de aansprakelijkheid van het moederland daarin te betrekken.

Prof. De Louter, die in de December-aflevering van de Gids dit onderwerp besprak, zette uiteen, dat het doel slechts zal kunnen worden bereikt, „indien de zelfstandigheid der koloniale organen, aan wie de uitoefening der vermogensrechten is toevertrouwd, boven allen twijfel verheven is".

Hij vindt in de ontwerpen de waarborgen voor die zelfstandigheid in „de vaststelling der Indische begrooting en rekening door de Indische regeering; de versterking dezer laatste door opneming van niet ambtelijke elementen uit de ingezetenen in den Raad van Indië."

Geheel anders oordeelt echter Mr. N. G. Pierson, die in een vergadering van het Indisch Genootschap de bedoelde waarborgen niet in deze wetsontwerpen von en zelfs sprak van een aanranding van het budgetrecht der Kamer. Hij acht dan ook het denkbeeld om Ned.-Indië finantiëel te ontvoogden nog niet rijp voor oplossing.

Dit nu is het *Alg. Handelsblad* niet met hem eens.

„Zeker, zegt het blad, we zijn met Mr. Pierson de meening toegedaan, dat Nederland zich zijn plicht als voogd over Indië bewust moet zijn, en dat het behoort toe te zien, dat de zaken daar niet verkeerd loopen. Maar, daartoe is het niet noodig en zelfs niet wenschelijk om alle gangen van den pupil tot in de kleinste kleinigheden na te speuren. Een wijs voogd bereidt den pupil voor op het oogenblik, dat deze geheel op eigen beenen zal moeten staan, door hem geleidelijk meer zelfstandigheid te laten.

En zoo zal het ook met Indië moeten gaan, ingevolge de toezegging bij de troonrede van 18 September 1906 van „grootere financiëele zelfstandigheid" voor Indië, van welke toezegging deze ontwerpen het uitvloeisel zijn.

In het kader van het behoud der absolute voogdij van Nederland over Indië, niet enkel in politiek maar ook in financiëel opzicht, past natuurlijk ook niet de uitbreiding van den Raad van Indië met niet-ambtelijke leden.

En het verwondert ons dan ook niet, dat Mr. Pierson adviseerde om het denkbeeld, de publieke opinie op de eene of andere manier te laten inwerken op het beheer van de zaken in Indië, voorshands te laten rusten. Wel lacht hem dat denkbeeld toe, maar hij weet niet welken vorm men daaraan zou moeten geven. Wij moeten rondweg bekennen, dat wij er ook geen gat in zouden zien dat denkbeeld toe te passen onder voorwaarden, die de toepassing tot weinig meer dan een onding zouden maken.

Onder de gegeven omstandigheden is het begrijpelijk, dat de bezwaren, welke ongetwijfeld de toepassing in den weg staan, den heer Pierson nagenoeg onoverkomelijk voorkomen en hem zelfs het denkbeeld niet rijp voor uitvoering doen achten.

Wij meenen integendeel, dat al wat omtrent deze ontwerpen sedert hunne indiening in het midden werd gebracht door allezins bevoegde en ernstige critici er veeleer op wijst, dat het denkbeeld meer dan rijp en zijn toepassing een dringende eisch van den tijd is.

Waar er omtrent die toepassing nog verschil van gevoelen bestaat, moet het toch opvallen, dat vrij algemeen in koloniale kringen de meening overheerscht, dat de ontwerpen nog niet ver genoeg gaan. Is dit nu het oogenblik om te adviseeren te blijven waar wij staan?

Wij meenen ten stelligste te moeten waarschuwen tegen de opvolging van dien raad, waardoor aan alle door de ontwerpen, in verband met de Troonrede van 1906 gewekte verwachtingen de bodem zou worden ingeslagen, waarin onzes inziens aanleiding zou kunnen worden gevonden voor rechtmatige ontevredenheid.

Het valt niet te ontkennen, dat het niet gemakkelijk zal vallen omtrent deze aangelegenheid een uitweg te vinden, die zooveel mogelijk bevredigt. Maar waar een wil is, zal ook de weg gevonden worden. En hier behoort de wil aanwezig te zijn, daar naar onze meening, en we komen hiermee weer bij den aanvang van ons opstel terug, zonder de door de ontwerpen voorgestelde vertegenwoordiging der verschillende belangen in Indië, het beoogde doel op losse schroeven zou worden gezet.

Dit doel moet evenwel worden bereikt en dat wel zoo spoedig mogelijk, waar op het oogenblik alles in Indië wacht op het beschikbaar komen van de noodige, nu niet meer aan zijn gewone middelen te ontleenen fondsen voor zijn verdere ontwikkeling.

Het is daarom, zoo schrijft ten slotte het *Algem. Handelsblad*, dan ook, dat wij ten stelligste meenen te moeten aandringen op een spoedige behandeling en afdoening in wijziging en geest der in hoofde dezes genoemde wetsontwerpen."

* * *

De brochure van den heer J. J. B. Fanoy over het Atjeh-vraagstuk vond hier en daar reeds bespreking in de pers en zelfs meer: óók critiek.

Omdat deze critiek onder de gegeven omstandigheden dikwijls verder doelt dan het behandelde in de brochure Fanoy, laten wij hier eenige brokstukken uit deze beschouwingen volgen:

De *Standaard* bevat, blijkbaar van de hand van den commandant en chef, een zeer doorzichtige driestar. Het blad schrijft:

„De oud-officier van het Indische leger, de heer J. J. B. Fanoy, ook hier te lande bekend door zijn vroegere candidatuur in het district Hilversum, heeft te Semarang een vlugschrift in het licht gezonden over: Het Atjeh-vraagstuk.

Deze brochure is in de pen gegeven door de overtuiging van den schrijver, dat ons Indisch leger in Atjeh met niet te verschoonen hardhandigheid en wreedheid is opgetreden, en dat de tegenwoordige Gouverneur-Generaal van deze ontaarding van ons leger de schuld draagt.

Toch laat hij het niet bij deze aanklacht, maar doet een voorslag voor de oplossing van het netelig vraagstuk in deze 7 punten: 1. vermindering van onze troepenmacht, met Kotta Radja en enkele kustplaatsen als garnizoen; 2. bedwingen van de Atjehers door Atjehsche troepen; 3. humane oorlogvoering; 4. op breeder schaal bevordering van welvaart; 5. het niet te zeer treffen van den Atjeher in zijn geldelijk bezit; 6. het winnen van de Atjehsche vrouw en 7. herstel van het Sultanaat onder onze vlag.

Of de aanval op het Indisch leger en op Generaal Van Heutsz, die natuurlijk ook in Atjeh zal gelezen worden, bij den precairen toestand van het oogenblik, verstandig was, zouden we niet willen toegeven. Met den heer Fanoy achten we het plicht, alle onnoodige hardheid te stuiten; maar stellig vergist hij zich, zoo hij waant, dat hierin de oorzaak van het verzet ligt. Islamietische en Aziatische bewindvoerders hebben nog wel anders huisgehouden. Dit ligt zelfs in hun stelsel en aard.

Maar voor het overige is er veel in zijn voorslag, dat ons toelacht, met name zijn dringen op bestuur van Atjeh door de Atjehers zelve. De Mohamedaan zwicht als hij ziet, dat Allah hem voor overmacht doet bukken, mits zijn Islamietisch leven in zijn samenstel niet verstoord wordt. Dan acht hij zonder inboeting van zijn eer, te kunnen en te moeten zwichten. Anders vecht hij zich dood.

Minder gelooven we daarentegen, dat er van de Atjehsche vrouw veel voor ons te verwachten is. Veeleer schijnt het een algeheele miskenning van de positie der vrouw onder den Islam, om aan haar zoodanigen politieken invloed toe te schrijven.

Toonen dat verzet niet baat, aldus besluit de *Standaard*, dat we oeconomisch hen vooruit helpen, dat we hun Islamietisch leven onaangetast laten en dat we den Atjeher door den Atjeher in bedwang houden en regeeren kunnen, zullen in het Atjehvraagstuk steeds de beste uitgangspunten blijken.

In het civiele bewind van militaire gezaghebbers schuilt a l t o o s (de spatiëering is van ons. Red. K. W.) gevaar."

Dat „altoos" is prachtig en voor iedereen, die lezen kan, duidelijk genoeg. Indien de vriendschappelijke verhouding tusschen den heer Idenburg en Dr. Kuyper nog steeds even hartelijk is als zij vroeger was, zal Dr. Kuyper zeker niet adviseeren den Gouverneur-Generaal à t o r t e t à t r a v e r s te handhaven.

* * *

Het *Vaderland* schrijft over de Fanoy-brochure:

„Na een vogelperspectief van den oorlog tot 1898 schetst hij ons, zegt het blad, het stelsel-v. Heutsz, en de latere toepassing door Van Daalen; en hij eindigt met een breed-uitgewerkt advies, aangaande een wijze van oplossing van het Atjeh-vraagstuk, die hij thans nog mogelijk acht.

In Van Heutsz weet hij het een en ander te waardeeren, maar sympathiek is hij hem niet. „Een man van sterke wilskracht en groote eerzucht — noemt hij hem — met een krachtig physiek en een helder verstand, toegerust met veel persoonlijke dapperheid en grooten vechtlust. Een kracht-mensch, die spottend scherp is in het beoordeelen van anderen, die met zekere geringschatting neerziet op bijwerk, en het oog steeds gericht houdt op de groote hoofdzaken. Iemand van een beklagenswaardige levensbeschouwing, die in het geld de groote drijfveer van elk streven ziet, en verhooging van rang of positie verkiest boven eerbewijzen. Iemand, die zich moeilijk onderwerpt aan gezag, doch lichtelijk vervalt tot autocratie, zoowel persoonlijke als zedelijke, waardoor hij fijngevoeligheid in de keuze der middelen, om een bepaald doel te bereiken, als „onpractisch" verwerpt, en het „qui veut la fin veut les moyens" ten volle aanvaardt, enz.

Intusschen, niemand is volmaakt goed, en niemand geheel en al slecht.

Met bovenstaande staalkaart van goede en slechte eigenschappen kan men nog wel een heel presentabel en nuttig landvoogd zijn.

Doch erger wordt, wat de schrijver elders aangaande Van Heutsz zegt, nl. dat hij niet oprecht is, draait en liegt, dat hij bij welslagen zich gaarne en gretig het succes toeëigent, maar de schuld van tegenvallertjes afschuift op anderen, hetzij lager, hetzij hooger geplaatsten.

Over Van Daalen is hij beter te spreken; hij gispt weliswaar diens wreedheid, maar roemt aan den anderen kant zijn eerlijkheid, zijn recht-doorzee-gaan.

Of deze schets van de hoofdpersonen in de Atjeh-tragedie juist is, daaromtrent zal het Atjehrapport ons wellicht nader inlichten. Ik elk geval hechten wij er waarde aan, omdat zij berust op eigen waarneming.

Hoe gansch anders is het gesteld, zoodra de schrijver het terrein der waarneming verlaat en zich op dat der gevolgtrekking begeeft.

Van alle adviezen, die in den loop van den Atjeh-oorlog gegeven zijn, lijkt ons dit wel 't meest onbekookte.

Volgden wij den raad van den schrijver op, dan zouden wij zoowat alle fouten, die we op Atjeh tot onze schade en schande hebben begaan, nog eens dunnetjes over moeten doen, en nog enkele nieuwe domheden er bij.

Maar laten wij den schrijver dankbaar zijn, dat hij zijn Atjeh-critiek heeft doen gepaard gaan met een bepaald advies. Nu hebben wij ten minste ergens hou-vast aan. En na het advies genoten te hebben, weten wij, wat te moeten denken van de juistheid zijner critiek.

Deze brochure is weer eens een waarschuwend voorbeeld, hoe verkeerd overigens welmeenende menschen doen, zich te wagen op het terrein der grootere critiek. Ook hier geldt het: schoenmaker blijf bij uwe leest.

Maar zij is tevens een bewijs, hoezeer de Atjehoorlog, die eigenlijk niet eens meer een oorlog, maar een streng politie-optreden tegen roovers en desperado's is, zelfs in zijn tegenwoordige phase nog de gemoederen bezig houdt.

Laten wij hopen dat het Atjeh-rapport ons spoedig het licht zal verschaffen, dat in dezen onontbeerlijk is."

Wat het *Vaderland* hier op de creditzijde van den brochure-schrijver plaatst, n.l. dat hij een „bepaald advies" geeft, zal het blad zeker door meerdere redacties worden toegegeven. Wij zijn weder eens voor de zooveelste maal met Atjeh in de periode van de nationale verlegenheid beland, en dan is een „advies" — goed of slecht — maar een bepaald „advies" meer waard dan ellenlange beschouwingen.

* * *

De *N. Rott. Courant* geeft aan de bespreking der brochure een eereplaats op haar eerste pagina. Het blad zegt:

„De heer Fanoy wil de hierboven overgenomen beginselen uit vroegere stelsels nog aanvullen met eenige andere, waarbij hij het „zitten op" wil vervangen door het „waken over" de geldkist van den Atjeher, door o. m. de Atjehsche hoofden te interesseeren in op te richten „Europeesche Maatschappijen", en wel zóó dat „zij zienderoogen met den bloei dier maatschappijen gebaat zijn". Hij wil niet alleen met boeten straffen, doch „óók met geld" beloonen, ruime bezoldigingen toekennen, royale schadeloosstellingen verleenen en er naar streven om van de staatkundige vijanden „tevreden ambtenaren" en „goede handelsvrienden" te maken. Z. i. moet „met den meest mogelijken ernst" getracht worden de „Atjehsche vrouw" voor ons te winnen. Vooral zij toch zou verlangen naar de toepassing van 't laatste beginsel, dat de schrijver aanbeveelt, nl. „de herstelling van het Atjehsche Sultanaat onder Nederlandsche vlag". Hij acht die herstelling geen „conditio sine qua non" voor het slagen van zijn stelsel, maar beschouw[illegible] als een hulpmiddel,

dat de kans van slagen aanmerkelijk verhoogt.

De door den schrijver voorgestane nieuwe richting zou, als wij hem goed begrijpen, in hoofdzaak afwijken van de thans gevolgde door „de bedwinging van de Atjehers door de Atjehers" en door het herstel van het Sultanaat, maatregelen, waarvan o. i., op grond van de geheele Atjeh-geschiedenis en de daarbij opgedane ervaring, geen blijvend heil is te verwachten.

Ofschoon door de benoeming van den heer Swart tot gouverneur van Atjeh, de kans schijnt uitgesloten op een nieuwe belangrijke koersverandering van het Atjeh-beleid, meenen wij daartegen, zij het ook vermoedelijk ten overvloede, te moeten waarschuwen. Dit behoeft geen reden te zijn ook partiëele wijzigingen in dat beleid achterwege te laten, of goede raadgevingen in den wind te slaan. In dit opzicht kan het geschrift van den heer Fanoy zijn nut hebben."

Uit de O.I. Mail.

Uit Batavia schrijft een correspondent aan het *Soer. Handelsblad*:

Controleurs met een sabel.

Door het groote aantal controleurs en assistent-residenten, in verhouding tot het aantal residenten en hoogere ambtenaren, lijdt ons binnenlandsch bestuur aan het euvel, dat vele ambtenaren te lang in de lagere rangen blijven, alvorens in aanmerking te komen voor de hoogere posten. Tegen den tijd dus, dat zij geroepen worden om die posten te bekleeden, is de geestdrift en doortastendheid, die hen in de jongere jaren kenmerkte, reeds aan het luwen, zoodat zij dikwijls een poover figuur maken in een betrekking waarin zij zouden geschitterd hebben, indien zij op jongeren leeftijd geroepen waren om haar te vervullen.

Zeer terecht zag de regeering in, dat dit bekleeden van gewichtige ambten voor mannen, bij wie door het lange dienen in ondergeschikte betrekkingen, de voor hun werkkring zoo noodige geestdrift grootendeels bekoeld was, een slechten invloed moest uitoefenen op het geheele bestuur der kolonie en om nu het aantal controleurs bij het binnenlandsch bestuur te verminderen — waardoor de verhouding tusschen het aantal hoogere en lagere ambten zoude verbeteren — besloot men de betrekking van civiel gezaghebber, belast met de functie van controleur, te creëeren.

In verschillende dagbladen werden en worden nog steeds sollicitanten voor die betrekking opgeroepen en kortelings heeft zelfs de legercommandant, na beraad met den directeur van binnenlandsch bestuur, bij circulaire onder de officieren liefhebbers opgeroepen voor bovengenoemde betrekking. Zooals beweerd wordt heeft deze oproeping plaats gehad, omdat zich niet voldoende sollicitanten opdeden. Dezer dagen hoorde ik een clubje officieren de circulaire bespreken. Algemeen was men van oordeel, dat niet veel officieren zich zouden laten verlokken om hun officiersschap te verwisselen met de betrekking van civiel-gezaghebber.

Na de discussie over dit onderwerp, kwam het gesprek op eenige gepensioneerden, die van vorige oproepingen gebruik hadden gemaakt, om weder in 's lands dienst te treden en op die wijze een niet onaardigen toeslag op hun pensioen te krijgen. De regeering toch heeft, bij het instellen van de betrekking van civiel-gezaghebber-fungeerend-controleur, de bepaling gemaakt, dat gepensioneerde officieren, die als zoodanig benoemd worden, recht blijven behouden op hun pensioen.

Geheel onder den indruk van het gehoorde en in de vaste overtuiging, dat slechts weinigen de nieuw gecreëerde betrekking ambieerden, vernam ik kort daarop van iemand, die in staat is het te weten, dat al is het aantal sollicitanten voor de betrekking van civiel-gezaghebber niet groot, er toch wel degelijk sollicitaties zijn binnengekomen van personen, die, zijns inziens, blijkens de door hen overgelegde certificaten, zulk een algemeene ontwikkeling bezitten, dat zij uitstekend zouden voldoen, indien men hen benoemde. Toch zijn deze personen niet benoemd en werd inplaats daarvan de circulaire van den legercommandant gelanceerd.

Op mij maakt het den indruk, zeide hij, alsof de betrekking gecreëerd is met het doel haar voornamelijk te doen vervullen door gepensioneerde officieren, ofschoon er ook andere personen voor worden opgeroepen. En nu het gebleken is, dat de meeste gepensioneerde officieren hun weg best vinden kunnen en niet erg bijten in het voorgehouden lokaas, zal men op andere wijze trachten officieren te krijgen voor bestuursambtenaar. Op mij maakt het den indruk, vervolgde mijn zegsman, alsof de regeering van oordeel is, dat gewezen officieren de beste ambtenaren maken.

Zonder twijfel is menige officier uitstekend geschikt om op te treden als ambtenaar en het zijn zeker de slechtste officieren niet die er voor geschikt zijn, maar om te beweren dat het feit, dat men eenige jaren achter de trom geloopen heeft, iemand een bijzondere geschiktheid verleent om in een landstreek de welvaart te bevorderen en daardoor de orde en veiligheid, is ongerijmd. Ik kan niet gelooven, dat wij op den goeden weg zijn met het militairisme in het bestuur steeds grooter afmetingen te doen aannemen.

Laat men bij de aanstelling van civiele gezaghebbers in de allereerste plaats er op letten, of de personen, die zich er voor aanmelden, een ruimen blik bezitten, hanoigheid om met den inlander om te gaan en last not least in staat zijn een wakend oog te houden op diens welvaart. Want met de welvaart hangen de rijksinkomsten ten nauwste samen en orde en rust zijn hare volgelingen.

* * *

Onder het opschrift:

Ledepoppen

schrijft het *Soer. Handelsblad*:

In een bui van liberaliteit die het voordeel had geen cent te kosten, heeft de regeering in de gemeenteraden eenige plaatsen ingeruimd aan niet-Europeesche leden.

Onze vroedschap heeft er 8 op de 23 leden. Het loont de moeite dit achttal in zijn doen en laten gade te slaan.

De taal, die voor de beraadslagingen gebruikt wordt, is het Nederlandsch, waarvan, als wij het wel hebben, slechts één der Maleisch sprekende edelachtbaren iets begrijpt. De overigen vangen allerlei onverstaanbare klanken op en leven als 't ware in een geheel andere sfeer dan hun Europeesche medeleden. Alleen de personen der sprekers en de de physionomieën in spannende oogenblikken boezemen hun nog eenig belang in. Overigens beijveren zij zich een houding aan te nemen, waaruit niet mag blijken, dat zij zich vervelen. Beléëfd zijn zij, daar gaat niets van af.

Nu en dan worden zij er aan herinnerd, dat zij iets meer zijn dan figuranten. Als een discussie is afgeloopen, vat de voorzitter het over en weer aangevoerde samen in het Maleisch. De argumenten verlaten zijn lippen als een snelle stroom. Na eenige minuten worden de leden geacht au fait te zijn.

Als men nu weet, dat Oosterlingen over 't geheel langzaam van begrip zijn — „het inlandsch zelfbestuur denkt traag", lazen wij eens in een rapport van een resident in de Vorstenlanden —; als men verder bedenkt, dat soms quaesties aan de orde zijn die een voorstudie vorderen, zooals de havengeschiedenis, dan zal men het met ons eens zijn, dat in de meeste gevallen de niet-Europeesche leden der vroedschap bij het stemmen doen denken aan marionetten. Mogen wij een proef voorstellen? De acht niet-Europeanen hebben te stemmen na een Europeaan, die het eerst aan de beurt is; deze neemt zich voor afwisselend voor en tegen te stemmen; wij maken ons sterk dat het achttal hem in de goed- of afkeuring trouw zal volgen.

En zoo bezitten die acht menschen de macht een voorstel, waarmede de meerderheid der Europeanen zich vereenigt, te doen vallen door zich op goed geluk bij de minderheid aan te sluiten!

Is het niet bespottelijk geweest dat de Europeanen in de hoofdplaatsen hun raadsleden niet hebben mogen kiezen, — hiervoor werden zij blijkbaar nog niet rijp geacht, — terwijl Inlanders, Chineezen etc. zonder kennis van het Nederlandsch in de gemeenteraden zijn opgenomen?

En is het, uit dit oogpunt beschouwd, niet te verklaren, dat de regeering deze colleges kort houdt?

* * *

De nieuwe directeur van B. O. W.

Een correspondent te Batavia van het *Soer. Hbl.* schrijft:

Verschillende geruchten noemen den kolonel der genie, De Voogt, als aanstaand directeur der Burgerlijke Openbare Werken.

De informaties, die ik heb ingewonnen, hebben mij de overtuiging geschonken, dat kolonel De Voogt werkelijk als zoodanig zal worden benoemd. Hij is er, wat men noemt, reeds voor aangewezen.

Om den schijn te vermijden, dat ik iets zou willen zeggen ten nadeele van den aanstaanden directeur der B. O. W., voeg ik er aan toe, dat men (personen die dit kunnen beoordeelen) algemeen van meening is, dat de tegenwoordige chef van het wapen der genie in bovengenoemde betrekking zeer goed zal voldoen.

Is dat echter een voldoende reden — en verontschuldiging tegelijk — om hem tot het bekleeden dier betrekking te roepen, (vraagt de corr.) met voorbijgang van alle ingenieurs, die zich in staatsdienst bevinden?

Mij dunkt, alleen dan kan een dergelijke handelwijze der regeering verontschuldigd worden, indien zij de overtuiging heeft, dat onder alle ingenieurs zich geen enkele bevindt, wien men de betrekking kan toevertrouwen. Want het benoemen van een *outsider*, moge hij nu nog zoo'n flink genie-officier zijn, is het tegengestelde van een compliment voor alle hooge ingenieurs.

Deze zucht van de huidige regeering, om officieren een bijzondere geschiktheid toe te kennen tot het bekleeden van zoo ongeveer alle betrekkingen, is iets om een ambtenaar uit zijn vel te doen springen van verontwaardiging.

Ditzelfde dwaze idee zit voor bij de regeeringen van Rusland en Turkije en de resultaten, die men er in die landen mede bereikt heeft, zijn tot nu toe werkelijk niet van dien aard, om tot navolging te nopen.

Dat men (zegt de corr. verder), indien buitengewone omstandigheden het noodzakelijk maken, niet schroomt een flink officier ook in een anderen werkkring werkzaam te stellen, zal iedereen billijken, zelfs toejuichen; doch de wijze, waarop onder het huidige regime aan officieren uit kracht van hun officierrschap een bijzondere geschiktheid wordt toegekend tot het bekleeden van meest verschillende betrekkingen, moet in de toekomst op ongemakkelijke wijze zijn terugslag doen voelen.

* * *

Onze Chineezenpolitiek

drijft thans weder een groot aantal chineesche leerlingen der chineesche school van de Vereenigde Tiong Hoa Hwee Koan te Patekoan Java uit om hun studie in China te voltooien, zoo schrijft het *Bat. Nieuwsblad*.

Gisterenmiddag zijn 35 jonge Chineezen in het schoollokaal op een feestje onthaald met muziek. Gisterenavond is hun door de chineesche club op Molenvliet een dinetje aangeboden.

Morgen zullen zij zich, onder geleide van een der onderwijzers en uitgeleid door zeer vele kameraden, te Tandjong Priok op de *La Seyne* inschepen, naar Singapore, waar zij met de fransche mailboot naar Nanking verder gaan.

En zoo wordt telkens de vroeger zoo losse band tusschen China en Chineezen op Java aangehaald. Liefst zoo openlijk mogelijk. Immers de nog in functie zijnde luitenant der Chineezen alhier, Nio Hoey Oen heeft verlof bekomen naar China te gaan en zal de knapen te Nangking afleveren. Met hem gaat ook de chineesche handelsman Phoa Lip Tjay naar Nangking.

* * *

Christoffel naar Atjeh.

Met muziek uitgeleid, zoo lezen wij in de Bataviasche bladen, vertrok kapitein Christoffel, onder-bevelhebber luitenant Agerbeek, met acht brigades marechaussee naar Atjeh ter volvoering der bekende opdracht: Toekoe Bin dood of levend te vangen.

Aan het station Weltevreden S.S. werd de troep ontvangen met muziek; een groot aantal kameraden wenschte den vertrekkenden officieren veel succes.

Indien noodig, krijgt Christoffel in Atjeh de beschikking over nog vier brigades, onder bevel van een tweeden luitenant.

* * *

Omtrent de opstootjes ter Sumatra's Westkust bij de belastinginning lezen wij in het *Bat. Nieuwsblad* onder het opschrift:

Een opgeblazen zaak.

Naar aanleiding van het voorgevallene te Nanggalo bij Padang schrijft men ons:

In geuren en kleuren werd door de *Sumatra Bode* het verhaal verspreid van den aanslag op het leven van het waarnemend larashoofd van Nanggalo. Daarbij werd evenwel geheel achterwege gelaten een appreciatie van het beleid van het bestuur, zooals zich dit daarbij

openbaarde. Ik wil wel dadelijk mijn opinie mededeelen dat dat beleid m. i. zeer veel te wenschen heeft overgelaten.

Wat toch is er geschied?

Ik neem als basis aan het door vorengenoemd blad medegedeelde, en dan blijkt dat, toen in de negari Nanggalo — want Padang is een kampong, die onder die negari behoort — tengevolge van de weigering om te betalen de acht geestelijken en vier panghoeloes mede waren genomen door den djaksa, die lieden door den assistent-resident allen werden aangehouden. En hierin zit de fout. Dat de geestelijke hoeders werden opgesloten, is tot daaraan toe, ofschoon het mij voorkomt dat alleen degeen die het dier feitelijk geslacht had, dus degeen die het de keel had afgesneden, had moeten gestraft worden; dan was alles binnen de perken eener doodgewone politieovertreding gebleven, en had men geen martelaars gemaakt.

Maar de fout is nog grooter gemaakt door de administratieve bestraffing der vier panghoeloes, wier vijfde collega met heerendienstplichtigen aan het heerendienst doen was aan den grooten weg, hetgeen reeds alle *politieke* beteekenis aan het gebeurde ontneemt.

De assistent-resident te Padang had behooren te weten en in toepassing te brengen de omstandigheden 1o. dat volgens de adat de panghoeloes belast zijn met het in orde brengen van hetgeen er verward is in hun negari, *menjeleseikan nan koesoet*; 2o. dat in de Ommelanden waartoe Nanggalo behoort, geen panghoeloes andiko bestaan naast de van gouvernementswege aangestelde pannhoeloes soekoe, welke eerst bij hun aanstelling den panghoeloe-galar aannemen en waaruit volgt dat degenen, die volgens de adat en het Regl. op het Rechtswezen de zaken in het spoor hadden te houden, uit hun negari verwijderd werden, waardoor aldaar een toestand van anarchie *geschapen* werd. Aan dat alles is de kroon opgezet door voor een zuivere misdrijfzaak als het verwonden van het wd. larashoofd — de man is te Padang in het hospitaal gestorven — 120 man infanterie op de been te brengen. Het europeesch bestuur is — om geen hard woord te gebruiken — hoogst voorzichtig voor eigen lichaam geweest door niet dan met bajonetten op het tooneel van het misdrijf te verschijnen.

Het geval is daardoor op hoogst belachelijke wijze opgeblazen tot schijnbaar meer dan het was; een handelwijze, volkomen in overeenstemming met het zetbaas-systeem, dat echter door ambtenaren die op de hoogte heeten te zijn, niet toegepast had mogen worden.

* * *

Naar Noesa Kembangan.

De *N. Soer. Ct.* weet mede te deelen, dat de majoor der infanterie J. La Gordt Dillié op zijn verzoek met ingang van den 2en Mei a.s. eervol uit den militairen dienst is ontslagen, met behoud van aanspraak op pensioen en dat die Hoofdofficier is belast met de waarneming der functiën van directeur van het dwangarbeiderskwartier op Noesa Kembangan, het ballingsoord der Atjehers.

Genoemde hoofdofficier, thans commandant van het 5e bataljon, tevens plaatselijk commandant te Semarang, heeft tal van jaren op Atjeh doorgebracht; hij werd reeds als jong tweede luitenant er heen gedirigeerd en diende het laatst daar als kapitein bij de maréchaussées, daarbij meer dan eens de betrekking van civiel-gezaghebber en van assistent-resident waarnemend.

Hij maakte zich vertrouwd met de taal, zeden en gewoonten van den Atjeher en kent deze door en door; de regeering had dus voor bovenbedoelde betrekking geen betere keuze kunnen doen. Voor zijn vele verrichtingen op Atjeh vielen dien hoofdofficier twee koninklijke onderscheidingen ten deel.

Majoor La Gordt Dillié zou vóór de aanvaarding zijner nieuwe functiën naar Batavia gaan, om met den directeur van justitie te confereeren over de strafinrichting op Noesa Kembangan, waarvoor nog zooveel te doen valt.

* * *

Van Borneo's Zuider- en Oosterafdeeling.

De resident, pas van een twee-weeksche inspectie in de afdeeling Dajaklanden teruggekeerd, zou, zoo verneemt het *Bandj. Nbd.*, den 11e met de *Reijnst* naar Pasir vertrekken om den toestand aldaar voor te bereiden tot een inlijving van dat rijk op 1 Mei a.s., den datum, waarop dat rijk een deel zal worden van ons rechtstreeksch gebied, de lang verwachte schadeloosstelling ad f 323.000 zal daarvoor aan het zelfbestuur uitbetaald kunnen worden.

De inspectie in de Dajaklanden betrof voornamelijk een onderzoek naar den toestand van het kanaal van Serapat en van Mandomei.

Het eerste is thans reeds geheel schoongemaakt en de doorvaart belangrijk verbeterd. Het groote gebrek dier anders zoo doelmatig aangelegde kanalen is wel gelegen in het feit, dat gedurende den drogen moesson die kanalen niet meer bevaarbaar zijn, een groot ongerief, zoowel voor bevolking als voor prauwvoerders; daarin zal getracht worden verandering te brengen door het leggen van twee dammen, die het water ophouden en waarover de prauwen gemakkelijk heengesleept kunnen worden, terwijl ter plaatse aangestelde wachten de noodige hulp zullen verleenen.

Kanalen zijn in deze streken van onschatbare waarde; langs het zoo gewraakte kanaal Alalak-Moeara Moening varen thans reeds duizenden prauwen heen en weer, terwijl de bevolking druk bezig is, het gedraineerd wordende terrein in cultuur te brengen.

Welk een voordeel zoude het voor de bevolking opleveren, wanneer de Kahajan met de Sebangan-rivier kon verbonden worden; het kanaal zoude loopen door een streek geheel bezet met djeloetoengbosschen, die thans nog geregeld door de bevolking gezocht, doch moeilijk kunnen bereikt worden.

De resident strekte zijn reis uit tot Koeala Koeroen, de controleursplaats, waar geen gouvernementsschip ooit kon komen vanwege de talrijke riams; een toevallige hooge waterstand maakte het mogelijk met de *Anna* echter op te stoomen, geen wonder dat de bevolking overal uitliep om het ongehoorde feit te aanschouwen.

De *Anna* moest over zee terugkeeren, de resident kwam hier per... tambangan terug, na twee dagen lang in zoo'n vaartuig gereisd te hebben, wegens gebrek aan iets beters. Land en volk kunnen niet anders dan gebaat zijn bij deze verkenning van het uitgestrekte gewest.

WEST-INDIË.

Suriname.

De Koloniale Staten hebben hun Voorloopig Verslag uitgebracht op de begrooting van 1909.

„Het Verslag, schrijft *Onze West*, bevat ernstige critiek op het bestuur der kolonie, een critiek — het moet bekend — in menig opzicht gegrond. Het kan daarom zijn nut hebben te doen uitkomen, dat de bevolking in deze achter de Koloniale Staten staat."

Wat die critiek aangaat, ontleenen wij aan de algemeene beschouwingen het volgende:

„Hoewel, blijkens de Memorie van Toelichting voor 1909 de gewone middelen f 104435,— meer zullen bedragen dan voor 1908 geraamd was, wat grootendeels te danken is aan de verleden jaar tot stand gekomen verhooging van het tarief van invoerrechten, kan het subsidie voor 1908 toch op niet minder gesteld worden dan f 802909,—. En ofschoon men met het oog op den toestand, waarin de kolonie verkeert, gaarne de meening van het Bestuur onderschreef dat het subsidiecijfer allezins tot tevredenheid stemt, juist op grond van een en ander meende men algemeen dat op deze begrooting diende de achterwege gelaten noodelooze uitzetting, vooral van de vaste bestuursuitgaven. waartoe mede behoort verhooging van bezoldiging, die niet het gevolg is van vermeerdering van werkzaamheden.

Hiertegen nu was, naar de meening der leden, door het Bestuur bij de samenstelling der begrooting niet voldoende gewaakt en zijn op de begrooting voorstellen gedaan tot verhooging van bezoldiging en het in 't leven roepen van nieuwe betrekkingen, waarvan de noodzakelijkheid in lange na niet bestaat en ook niet aangetoond kon worden. Zoo werd o. m. gewezen op de voorgestelde traktementsverhooging van den Hoofdcommies op het bureel van den Administrateur van Financiën, zoomede op het invoeren op het bureel van den Gouvernements'andmeter van een nieuwe betrekking van adjunct-commies met eene bezoldiging van f 1200,— tot f 1700,— 's jaars.

Wordt toch, bij het beginsel dat in de huishouding thans gevolgd wordt, nl. dat de gewone uitgaven door de gewone middelen der kolonie moeten worden gedekt, niet zooveel mogelijk vermeden uitzetting van de jaarlijks terugkeerende vaste bestuursuitgaven, dan vreesde men, dat het anders wel tot de vrome wenschen zal blijven behooren de vaste bestuursuitgaven door de gewone middelen der kolonie te zien dekken.

Er werd ook thans weer met de meeste kracht aangedrongen op strenge controle op de koloniale uitgaven.

Men was dankbaar gestemd uit de jongste Troonrede te vernemen dat binnenkort voorstellen aan de Staten-Generaal zullen worden gedaan tot regeling van de wijze van beheer en verantwoording van de geldmiddelen."

Ten aanzien van de bacoven-cultuur werd in het V. V. er op gewezen, dat onder de redenen van de ondervonden teleurstelling ten aanzien van de eerste verschepingen het gebrek genoemd werd aan voldoende toezicht vanwege de landbouwinspectie. Dat zou naar het algemeen gevoelen niet het geval mogen zijn, waar de kolonie over een landbouw-inspecteur beschikt, bijgestaan door een allengs grooter geworden staf van deskundige ambtenaren, waaraan speciaal voor de bacoven-cultuur nog een inspecteur werd toegevoegd met een bezoldiging van f.4800 's jaars, plus f 600 voor teerkosten.

Betreffende de productieve werken werd in het V. V. er aan herinnerd, dat het bestuur reeds een jaar geleden de toezegging had gedaan om, na ontvangst van de noodige inlichtingen uit Nederland, betreffende de werken aan het Saramacca-kanaal en den Saramacca-polder, aan de Staten in een speciale vergadering de, voor een juiste beoordeeling van den stand dier werken noodige inlichtingen te verschaffen. Waar de vervulling van die belofte nog steeds uitbleef, verklaarden vele leden, dat er voor hen geen aanleiding meer bestaat om zich te onthouden van het uitspreken van hun gevoelen over die werken. Mochten de toegezegde inlichtingen de Staten niet bereiken vóór de openbare behandeling der begrooting, dan zouden zij zich genoodzaakt zien bij die gelegenheid bedoelde werken ook zonder die inlichtingen ter sprake te brengen.

Ten aanzien van de resultaten van het boschwezen liet het V. V. zich weinig hoopvol uit. Ook het bouwdepartement werd niet vergeten, terwijl inzonderheid de dienst der koloniale vaartuigen het bij de Staten moest ontgelden. Wij kunnen ons de verbazing van dit college begrijpen over den post, op de begrooting uitgetrokken voor een aan den beheerder der koloniale vaartuigen te verleenen opdracht naar Nederland met behoud van vol traktement, plus f 10 toelage daags.

Het geld kan niet op blijkbaar.

Wat ons bevreemdt is dat de Staten nog altijd mee blijven gaan met het dure experiment der gouvernements-heven-cultuur. Wij zouden meenen, dat nu toch afdoende gebleken is, dat de door het bestuur reeds op touw gezette ondernemingen zijne onverdeelde aandacht noodzakelijk vereischen, om ze tot een goed einde te brengen.

Betreffende immigratie en kolonisatie ontleenen wij het volgende aan het V. V.:

„In aansluiting aan het in de zitting van 7 Januari jl. aan het Bestuur in overweging gegevene om maatregelen te nemen, die ertoe leiden kunnen om de Oost-Indische bevolking te overtuigen van de onjuistheid van de voorstellingen die haar in Indische bladen omtrent de immigranten alhier gegeven worden, werd algemeen het denkbeeld aanbevolen om, evenals indertijd voor de immigratie van Britsch-Indiërs geschied is met de uitzending van Dr. Comins, hierheen voor eenigen tijd gedetacheerd te krijgen een hoogstaand persoon, die geacht kan worden volkomen op de hoogte te zijn van het leven der Javanen, met de opdracht om een onderzoek in te stellen naar de behandeling van de Javaansche immigranten, hun levenswijze hier, zoomede alles wat er toe kan leiden om het noodige licht in deze te verkrijgen en daarvan rapport uit te brengen, welk rapport zou behooren gepubliceerd te worden. Men achtte dien maatregel daarom aanbevelenswaardig, omdat men vele wenken van zulk een deskundige verwachtte, welke voor de bevordering van de Javaansche immigratie van groot nut kunnen zijn."

Wederom werd door de Koloniale Staten aangedrongen op opheffing der schutterij en het toekennen van vrijreizen aan de leden van hun college bij reizen ex-officio.

* * *

Curaçao.

Ook de Koloniale Raad heeft zijn Voorloopig Verslag uitgebracht op de begrooting voor 1908. Ernstige overweging verdient wat daarin wordt te berde gebracht ten aanzien van de huishoudelijke uitgaven, terwijl zeker zal moeten worden goedgekeurd de houding van dien Raad tegenover de telkens voorgestelde verhooging der bezoldiging van ambtenaren. Minder begrijpelijk komt ons nog steeds voor het door den Raad ingenomen standpunt ten opzichte van de proeven en maatregelen in het belang der bevordering van den landbouw.

Van Vreemde Koloniën.

Statistiek op Luzon.

De „*Manila Times*“ bevat de mededeeling, dat de bulletins van het Landbouwbureau voortaan maandelijks in het Engelsch en Spaansch in den vorm van een tijdschrift zullen verschijnen, om gratis in den archipel te worden verspreid.

Het eerste Januari-nummer van *The Philippine Agricultural Review* behelst eenige gegevens betreffende de statistiek, welke met betrekking op oogst en veestapel voor den archipel werd in het leven geroepen.

Voor het loopende dienstjaar 1907—1908 werden de gelden uitgetrokken voor een statisticus, den heer Moss, die intusschen reeds in October 1906 daartoe was aangewezen en onmiddellijk met de organisatie van den dienst een begin maakte.

Hij dacht zich een korps gemeente-, provincie- en districts-rapporteurs, waarvan de laatsten, tevens landbouwinspecteurs, het toezicht zouden hebben op het werk der andere berichtgevers. Elk dezer rapporteurs zou maandelijks zoowel als jaarlijks een bericht indienen betreffende den toestand van landbouw en veeteelt in zijn ressort. Deze dienst zou, met uitzondering van de landbouw-inspecteurs, kosteloos moeten worden verricht. Aan ieder der berichtgevers zou dan maandelijks een gedrukt formulier voor zijn rapport worden toegezonden met een van een post egel voorziene enveloppe en een circulaire betreffende die landbouwaangelegenheden, welke oogenblikkelijk het meest de aandacht verdienen.

Den 1sten Januari 1907 werd in dien geest een proef begonnen en zes maanden later beschikte men reeds over de diensten van 370 gemeentelijke berichtgevers, die 308 gemeenten, d. i. bijna de helft van het totaal der gemeenten in den archipel, vertegenwoordigden. Het aantal ingekomen rapporten bedroeg in dien tijd 1628.

Men meent nu, dat de proef genoeg levensvatbaarheid van de bedoelde organisatie heeft aan den dag gelegd, om die over den geheelen archipel uit te strekken.

* * *

De fiscus in Indo-China.

Het fiskaal regime in Indo China wordt sedert eenigen tijd van verschillende zijden aangevallen. Opium-, zout- en alkohol-regie, waaruit de kolonie hare voornaamste inkomsten trekt, moeten het vooral bij de critici ontgelden.

De eerste is uit een oogpunt van moraliteit door de publieke opinie veroordeeld en de minister van koloniën heeft hare opheffing tegen een overigens onbepaald tijdstip gedecreteerd. Of het echter wel tot opheffing komen zal? Zooals onze lezers weten is eene Commissie door den nu afgetreden gouverneur-generaal Beau benoemd, die een onderzoek had in te stellen naar de mogelijkheid dier opheffing, waartoe ook moest worden nagegaan. op welke wijze zou kunnen worden voorzien in het verlies van inkomsten uit dien hoofde door invoering eener nieuwe belasting. Die Commissie heeft nu verklaard niet bij machte te zijn zulk een belasting te ontdekken. Men heeft haar van alles aan de hand gedaan, maar zij heeft alle gedane voorstellen moeten verwerpen, en de conclusie uit hare bevindingen was, dat uit een oogpunt van gemakkelijke wijze van inning, opbrengst en billijke verdeeling, geen belasting die nabijkomt, welke de schuiver naar de mate zijner middelen vrijwillig op zich neemt.

De zout-regie brengt jaarlijks ongeveer 19 centen, de alcohol-regie omstreeks 35 centen per hoofd der bevolking op. Men kan dus niet bepaald zeggen, dat deze belastingen zwaar drukken. Voor de critiek, op deze belastingen geoefend, zijn dan ook andere oorzaken te vinden.

In de eerste plaats is er de wijze van optreden om fraude tegen te gaan. De regie is meermalen hardhandig opgetreden. Ter verontschuldiging wordt aangevoerd de moeilijke taak der betrokken diensten in een land, waar de fraude algemeen beoefend wordt en niemand daarin iets verkeerds of slechts ziet. Bovendien klagen de ambtenaren der diensten over de weinige medewerking, die zij van bestuursambtenaren ondervinden. Velen dezer zien de van hen onafhankelijke regie-ambtenaren slechts ongaarne in het door hen bestierd gewest en doen niets — veeleer het tegendeel — om die ambtenaren bij te staan in het opsporen en tegengaan van overtredingen. Ware dat wel het geval, dan zou in vele gevallen een voor de gezeten bevolking vexatoir onderzoek achterwege zijn gebleven.

Tegenover de alcohol-regie is aangevoerd dat de door de Fransche distilleerderijen geleverde alcoholische dranken niet naar den smaak der inboorlingen waren. Typisch is evenwel dat, zoodra in Tongkin b.v. de oude inlandsche distilleerderijen door de Fransche maatschappijen waren opgekocht, de klachten over het product dezer laatste in die provincie verstomden. Zoo ook in Cochin-China, nadat aan een hoofdzakelijk uit Chineezen en inlanders samengesteld Syndicaat den verkoop der dranken was opgedragen.

* * *

Chineezen in de Straits.

Aan het rapport van den secretaris voor Chineesche aangelegenheden valt te ontleenen, dat in 1907 227.342 Chineezen in de kolonie aankwamen, d. i. 50755 meer dan in 1906. De oorzaak van dien grooteren toevloed moet worden gezocht in de slechte uitkomsten van den oogst in Zuid-China en de hooge rijstprijzen daar. Onder de aangekomenen bevonden zich 16265 vrouwen. Het aantal niet-betalende passagiers, dat zijn koelies, die van Hongkong, Swatow of Hainan vrijen overtocht erlangen op conditie, dat zij, in de Straits aankomende, een contract zullen sluiten, bedroeg 24089. Met het oog op hierbij gepleegde fraude is in November met het bestuur van Hongkong overeengekomen, dat deze categorie van immigranten gehouden is te Hongkong voor den registreur-generaal te doen blijken van de verplichtingen, die op haar rusten, op de hoogte te zijn.

In het rapport wordt aangedrongen op wijziging van de wetgeving op de Chineesche genootschappen. De huidige wetgeving vereischt veel routine-werk, dat veelal gerustelijk kan achterwege blijven. De genootschappen hebben opgehouden een gevaar voor de kolonie uit te maken, nu de respectabele Chineezen op de hand van het bestuur zijn en tegen de geheime genootschappen.

* * *

Tegen het opium.

Den 6en dezer werd in het Lagerhuis te Londen het opium-vraagstuk ter sprake gebracht. Het onderwerp werd ingeleid door den heer Johnson, die eene motie voorstelde, waarin bij de regeering aangedrongen wordt om stappen te doen om met het stelsel van vergunningen voor opium-kitten, dat thans in sommige kroon-koloniën bestaat, voornamelijk in Hongkong, de Straits en Ceylon, ten spoedigste te breken. De motie werd ondersteund door den heer Taylor, die de quaestie ter plaatse zelve had bestudeerd en door kolonel Seely voor de regeering overgenomen.

Kolonel Seely leidde uit de wetgeving tegen het opiumverbruik in Japan af, dat in dat land het gebruik van opium a's fataal werd beschouwd voor het welzijn van het ras. Hij zag echter waarschijnlijk over het hoofd, dat men in Japan, het land der protectie bij uitnemendheid, den saké-brouwer ook moet beschermen tegen 'n buitenlandsch product. De heer Seely erkende ten volle, dat de Engelsche regeering China behoorde bij te staan in zijn pogingen, om dit euvel te onderdrukken en de mede-onderdanen in de koloniën tegen het kwaad moest beschermen. Een rapport betreffende deze aangelegenheid werd eerlang verwacht van de commissie, ingesteld voor een onderzoek in de Gefedereerde Maleische Staten en de Straits Settlements; op dat rapport zou worden gehandeld. Hij waarschuwde de leden van het Huis evenwel, dat het euvel in deze kroon-koloniën niet opeens zou kunnen worden uitgeroeid, daar moeilijkheden betreffende de inkomsten daartoe in den weg stonden. Er zou echter zeker worden opgetreden, zóó dat de opiumverkoop op den duur zou verdwijnen. Onder toejuichingen van het Huis deelde hij mede, dat de regeering besloten had, alle opiumkitten in Hongkong af te schaffen. Van Ceylon werd een rapport der daartoe ingestelde commissie ontvangen, waarin draconische maatregelen werden voorgesteld, welke door den gouverneur, met éene uitzondering, waren overgenomen en voorgesteld. De regeering had daarop hare goedkeuring verleend, wat het verdwijnen beteekent van alle opiumkitten op Ceylon en in het eind zou leiden tot opheffing van het geheele stelsel.

Nadat nog verschillende sprekers hun bijval hadden betuigd en aangedrongen op nog krachtiger bestrijding, kwam sir Grey aan het woord om te verklaren, dat de taak, die de regeering zich stelde om het euvel te bestrijden, geen vertraging zou ondervinden van het voorstel der Vereenigde Staten om een internationale commissie te benoemen. Dit voorstel had de instemming der regeering, die gaarne den Vereenigden Staten in dit opzicht allen mogelijken steun en bijstand zou verleenen. Wat het opiumverbruik in China betreft, had het keizerlijk edict in sommige deelen van het land niet de uitwerking gehad, die men er van mocht verwachten; doch, alle omstandigheden in aanmerking nemend, was het opmerkelijk hoeveel reeds in korten tijd was verkregen. De moeilijkheden van de taak, die de Chineesche regeering zich stelde, waren enorm, want was het niet het moeilijkst van alles om een gewoonte te onderdrukken? Het was de wensch der engelsche regeering om China te helpen bij elken stap op den weg naar den vooruitgang — naar koning Alcohol soms?

De motie werd met algemeene stemmen aangenomen. Van eenig voorstel om de koloniën een financieelen steun te verleenen, opdat zij het gemis van inkomsten uit het zoo misprezen euvel niet zouden gevoelen, was geen sprake.

Oost= en West=Indisch litteratuur overzicht.

De Economist.

In het Meinummer houdt *Dr. E. B. Kielstra* een beschouwing over het zoo vaak besproken onderwerp: *Gaat de welvaart der inlandsche bevolking op Java en Madoera voor- of achteruit?* „Een onzer Kamerleden heeft onlangs gemeend — zegt Dr. K. — een antwoord op die vraag te kunnen afleiden uit de cijfers der op Java (en Madoera) geheven invoerrechten. Hij maakte eene vergelijking tusschen die cijfers van 1874 en thans, maar nam daarbij, meenen wij, niet voldoende alle omstandigheden in aanmerking.” Volgens Dr. K. is er in dat lange tijdsverloop te veel veranderd om alles nu nog juist te kunnen overzien, daarom doet men zijns inziens verstandig, de vergelijkingen niet verder uit te strekken dan bijv. over de laatste tien jaren (1896—1906); in dien tijd is er niet veel veranderd wat aan de aandacht ontsnappen kan, „en over dat tijdvak herinneren wij ons voldoende welke belangrijke invloeden op de cijfers van invloed waren.”

Aan de officieele statistiek ontleent Dr. K. vervolgens verschillende cijfers, waarvan wij slechts kunnen overnemen deze begin- en eindgetallen: In 1896 bedroegen de geheven invoerrechten op Java en Madoera ƒ6.895.000, in 1906 ƒ8.449.000; de waarde van den invoer in 1896 ƒ103.356.000; in 1906 ƒ141.501.000. Dr. K.'s conclusie luidt, dat de door hem medegedeelde cijfers van in- en uitvoer misschien ook bedriegelijk zijn; „ maar w a n n e e r zij tot eenige gevolgtrekking recht geven, dan kan men o. i. tot geene andere komen dan tot deze: in de laatste tien jaren zijn er een paar ongunstige jaren geweest, maar over het geheel is Java's handel vrij wat meer vooruitgegaan dan alleen uit de vermeerdering zijner bevolking zoude moeten worden verklaard.”

Wij gelooven dat de meening van „een onzer Kamerleden”, heel anders luidde.

* * *

Eigen Haard. 16 Mei 1908.

Over de *aardstorting bij Mrawan op de spoorlijn Kalisat—Banjoewangi* schrijft de heer

Reitsma in dit nummer een artikel waarbij eenige afbeeldingen zijn gevoegd, die veel meer zeggen dan eenige beschrijving kan doen. Wij behoeven bij dit artikel overigens niet stil te staan, omdat de Indische bladen van het ongeval in Febr. j.l., uitvoerig melding maakten.

* * *

De Katholieke Missiën. Mei 1908.

Onder het opschrift *Ziekenbehandeling onder de Dajaks* vinden we in dit nummer een belangrijke bijdrage tot de kennis der zeden en gewoonten van de nog zoo onbeschaafde Dajaks van Centraal-Borneo. Een missionaris capucijn was bij de behandeling eener zieke vrouw tegenwoordig, en vertelt daarvan onder meer het navolgende: De dokter had zich neergezet voor de geopende deur der patiente. Hij zat niet op stoel of bank, of wel op de gewone wijze neergehurkt, maar in een soort schommel van rotantouw, afhangend van de balken. Hier dreunde hij zijn eentonige gezangen op. Boven de zieke was een vischnet aan het dak vastgemaakt, in schuinsche richting over haar neergehangen. Achter haar zat een oude vrouw met een puntigen, beschilderden stok in de hand. Naast haar stond een bord met water en naast het bord bevond zich een vrouw, vasthoudend twee stokjes, benevens een meisje van ongeveer 15 jaar, hanteerend een kleinen hengel, waaraan inplaats van een vischhaak een koperen ringetje was bevestigd. Bij den dokter bevonden zich nog zijn medehelper en een paar mannen met een Dajaksche trom op de knie. Na verloop van een kwartier zette de dokter zich rechtop in zijn schommel, greep met beide handen het touw en bracht met groote vaardigheid den schommel in beweging. In regelmatige tempo's zag men nu zijn beenen het vertrek der zieke binnenglippen en weer verdwijnen; de mannen sloegen de trom, de vrouw met de stokjes sloeg met de stokjes op de randen van het bord, de vrouw achter de zieke bracht haar puntigen, beschilderden stok in heen en weer gaande beweging; het meisje met den hengel (zielenhengel genaamd), vischte droppels water op haar hand en bevochtigde daarmede het hoofd van de zieke. En boven het lawaai uit, door dit alles veroorzaakt, zong de dokter zijn lied, daarbij geaccompagneerd door zijn assistent.

Dit alles hield zoowat een half uur aan; daarna veranderde de dokter van plaats en het lawaai begon opnieuw, alleen met dit onderscheid, dat we in plaats van des dokters beenen nu telkens zijn hoofd en rug de kamer zagen binnenvliegen. Toen eerst moest de eigenlijke behandeling der zieke beginnen, het voorafgaande diende slechts om de hantoe's (of spoken) op de vlucht te jagen. De dokter en zijn helper traden het vertrek binnen, elk met een kistje in de hand en zetten zich naast de zieke neer, die zich intusschen lang uit op den vloer had uitgestrekt. Zij streken haar op verschillende plaatsen van het bovenlijf met tanden van wilde zwijnen, met allerlei soorten van wonderkrachtige steenen, bestrooiden haar met asch van zwart en rood hout, wreven haar in met speeksel uit hun eigen mond, enz. Een paar keeren hadden zij den geheelen inhoud van hun dokterskistje, fleschjes, steenen en tanden op het lichaam van de vrouw uitgestald. Dat alles had plaats onder voortdurend beurtgezang der beide heeren doktoren. Te middernacht was de behandelang der zieke nog niet afgeloopen. Het slot daarvan maakte de bewondering der toeschouwers gaande. De dokters toch toonden hun enkele vetachtige bolletjes, welke zij volgens hun bewering uit het lichaam der vrouw hadden te voorschijn gehaald en die bij haar het onbehaaglijke, zieke gevoel hadden veroorzaakt. De omstanders vermoedden echter, dat gezegde bolletjes waren verkregen door wrijving over het lichaam met de gestrooide asch en het speeksel der heeren. Vervolgens werd de zieke eenige rust gegund, doch den volgenden morgen begonnen de werkzaamheden opnieuw, met gevolg dat de vrouw na de behandeling zich even ziek gevoelde als te voren natuurlijk. De Dajaksche dokters schenen zelf ook weinig vertrouwen in hun geneesmethoden te stellen, zij wilden gaarne hun praktijk aan den missionaris, die van alles getuige was geweest, overdoen, want de arbeid was hun veel te zwaar. „hetgeen mij, na al hetgeen ik gezien had, zeer aannemelijk voorkwam", merkt de schr. ten slotte op.

In hetzelfde nummer komt nog voor het slot van het zeer lezenswaard artikel *De missie in Suriname sedert de laatste helft der vorige eeuw.*

* * *

Het Nederlandsche Zeewezen. 15 Mei 1908.

Nog altijd wordt het van aardige kiekjes voorziene artikel *„Met Hr. Ms. Hertog Hendrik naar Celebes en de Molukken"* vervolgd. Thans krijgen we eene korte schets van Saparoea, een eiland beoosten Amboina en van een prachtig gevormde grot in de nabijheid van kampong Sagea, gelegen in de Weedabaai op het eiland Halmaheira.

* * *

De Ingenieur. 16 Mei 1908.

Dit nummer bevat onder het hoofd *Spoor- en tramwegaanleg in Suriname* een opstel van den heer *J. A. de Gelder*, naar aanleiding van de discussie in de Vergadering der Vakafdeeling van Spoorwegbouw en Spoorwegexploitatie van het Kon. Instituut van Ingenieurs van 7 Maart 1908, waarin z. i. de heeren Luden en Grin wis Plaat eene verkeerde voorstelling van zaken gaven en daarmede een blaam wierpen op den Raad van Beheer van de Maatschappij Suriname, waarvan de heer de G. „de eer had voorzitter en technisch adviseur te zijn." Deze kwestie is overigens van te specialen aard om er dezerzijds dieper op in te gaan.

* * *

Weekblad voor Indië. 4e jaarg. No. 52.

De controleur *J. E. Jasper* — in bijna schier elk weekoverzicht kunnen wij zijn naam vermelden — opent dit nummer met een artikel over *Het een en ander over de sagoe-bereiding op Noord-Celebes*, een onderwerp dat bizonder de aandacht zal trekken o. i. van hen, die voornemens zijn mede te dingen naar de door het koloniaal Museum voor 1908 uitgeschreven prijsvraag over den Sagoe-palm in Ned.-Indië.

Verder bevat No. 52 de portretten, met bijschrift, van den afgetreden directeur der Javasche Bank *A. F. van Suchtelen* en diens opvolger *Mr. J. Gerritsen*; een waardeerend artikel (eveneens met portret) over *Raden Toemoenggoeng Ario Tirtokoesoemo*, den bekenden en bekwamen regent van Karanganjar, wien in het vorig jaar door de Koningin het officierskruis der Oranje Nassau-orde werd geschonken en ten slotte onder meer de *„Indische Omtrekken"* van H(enri) B(orel), die ditmaal heftig te velde trekt tegen een officier, die laatst in 't Soerabajaasch Handelsblad zijn nood kwam klagen omdat tegenwoordig de Oranje Nassau-Orde zoo vaak aan officieren wordt toegekend, waar deze orde toch voornamelijk door „civilisten" wordt gedragen. Bedoelde officier krijgt er geducht van langs: „Zoo'n schilder, zoo'n musicus, zoo'n schrijver, al dat soort minderwaardige, niet militaire lui, die niets presteeren dan... nu ja, wat kunst, en wat is dat nu?... die lui krijgen voor hun snert-verdiensten óók de Nassau-orde, en zouden nu wij, officieren, helden, vechtersbazen, met zoo'n nonsens-orde van dergelijke „civilisten" tevreden moeten zijn? Hij haalt er zelfs — aldus vervolgt de heer Borel — „een meneer Reder bij (welk een onverholen minachting klinkt in dit „meneer" in contrast b.v. met „luitenant"), den kranigen tramconducteur" (bestuurder bedoelt de heer B. natuurlijk) „uit den Haag, die onze Koningin het leven redde, en vindt het een schande, dat een officier de Nassau-orde met zoo'n vent moet deelen!"

Die „meneer Reder", om eens op hèm terug te komen — vervolgt de heer B. — heeft, door in één, bijna ondeelbaar oogenblik van gevaar, van uiterste gevaar, met een heldhaftige koelbloedigheid bliksemsnel een voorgeschreven manoeuvre met zijn toestellen uit te voeren, voorkomen, dat de Koningin op straat verpletterd werd, heeft Haar dus het leven gered. Voor zulke daden werden in de oude tijden de bedrijvers in den adelstand verheven. Hij, die 't leven van zijn koning redde, werd geadeld. Die meneer Reder heeft m. i. getoond 1o. Moed, daar ook zijn eigen leven in gevaar kon komen, 2o. Beleid, door zijn maatregelen, 3o. Trouw aan de voorschriften. En n'en déplaise den bedoelden luitenant, zou ik het niet meer dan billijk hebben gevonden, wanneer deze kranige, cordate „meneer Reder" de M. W. O. had ontvangen."

Op denzelfden gaat de heer B. dan nog eenigen tijd voort, waarna hij een ander te lijf gaat, nl. een inzender in 't Bataviaasch Nieuwsblad, die zich van „een bedenkelijke zijde deed kennen" door van Z. M. den Kroonprins van Jogjakarta te spreken als van „zoo'n inlander." Die inzender vond het nl. een vernedering dat groote landheeren voor „zoo'n inlander" moesten buigen en knipmessen.

„Nu ben ik niet gewoon — zegt H. Borel sarcastisch — „met inlandsche kroonprinsen dagelijks om te gaan, maar wèl heb ik de inlandsche prinsen in hun doen en laten op kraton-feesten gadegeslagen, te zamen met „uitlandsche" Europeanen. Toen is mij opgevallen het luidruchtige, onbehouwene, grof-plompe van héél wat „uitlanders" en 't statige, waardige, hoffelijke, grazieuse van zelfs den minsten „inlander bij zoo'n gelegenheid. Ik heb ook wel eens een bal ten Hove in Holland bijgewoond, waar vorsten waren, en ik kan u verzekeren, dat de prinsen van Djokja, wat voornaamheid, statigheid van bewegen en stijlvolle waardigheid aangaat, aan 't meest aristocratische hof van Europa een prachtfiguur zouden slaan.

„Als ge de superbe staatsie en magnifieke kunst in kratons gezien hebt, en ge, zoo ge éénigszins gevoelig zijt voor Javaansche kunst (muziek, dans, weefsel- en batikwerk, enz. enz.), uit dat alles de fijne ziel van den Oosterling heb gevoeld, dan krijgt ge een jeuking in de vuisten als ge het een of ander „x-beliebig" dilettant-journalist-outsider van iemand, die in beschaving en manieren zoo vèr boven hem staat als een Javaansche prins, hoort spreken als van „zoo'n inlander."

De heer Borel steekt zijn meening — zouden we zoo zeggen — niet onder stoelen of banken!

* * *

De Indische Mercuur van 12 Mei 1908

bevat o. m. de navolgende artikelen: Iets over de grondbewerking in kina-plantsoenen, door Dr. Van Gorkom. — Cuture pratique du Caféier et préparation du Café, door P. H. Soeters. — Surinaamsche brieven (natuurlijk handelend over de Bacovekultuur). — Beteugeling van rietbranden. — Proefstation voor de Java-suikerindustrie, en de gewone wekelijksche rubrieken Kultuurberichten, enz.

* * *

Het Atjeh-vraagstuk en hoe dat thans nog kan worden opgelost. Een woord ter waarschuwing en tot leering van het Nederlandsche volk, door **J. J. B. Fanoy**, oud-officier O.-I. L. Semarang, Marsman & Stroink, 1908.

Wij kunnen de bedoelingen van den schrijver dezer brochure niet beter weergeven dan hieronder te laten volgen het eerste gedeelte van zijne inleiding:

„Het is niet uit lust om steenen te werpen op een Leger, waar ik ruim 20 jaren toe heb behoord, dat mij lief is en waarmede ik mij nog altijd solidair gevoel, en het is ook niet uit ontstemming daarover dat ik — als gevolg van mijn afkeer van de Atjehsche gruwelen — gedwongen werd dat Leger te verlaten, dat ik thans in het openbaar een onderwerp ga behandelen, hetwelk bij mij eene nog altijd schrijnende wonde openrijt. Alleen uit plichtsbesef — omdat ik mij der zake kundig weet, het Indische Leger door en door ken, de consequentiën der verschillende Atjeh-systemen doorzie en ik de gave ontving om de volksziel te peilen dier Atjehers, die ik lief heb gekregen om hun lijden — grijp ik opnieuw naar de pen, opdat de oogen in Nederland geopend worden voor het ontzettende onrecht dat wij ginds begaan en voor het groote gevaar waarin wij daardoor als Volk gebracht worden. Het is ook omdat mij nog altijd de vaste hoop bezielt, dat onze geëerbiedigde Koningin, overeenkomstig de traditiën van Haar geslacht, de partij zal opnemen voor die tot wanhoop gebrachte menschen en Zij Haar „tot hiertoe en niet verder" zal uitspreken, optredende als de reddende Engel van een ongelukkig volk, dat Haar naam daarvoor zal zegenen tot in verre tijden, gelijk ons Volk nog altijd den naam van Haren grooten Voorvader eert."

De heer Fanoy lijkt ons een zeer gevoelvol mensch, maar van een beetje over-gevoeligheid schijnt hij toch niet vrij. Is het hem bijv. niet bekend, dat de kort geleden gehouden jaarmarkt (of kermis) te Koeta-Radja, door niet minder dan honderd duizend Atjehers werd bezocht? Die feestvierenden tellen dan toch stellig niet mede onder de „tot wanhoop gebrachte menschen" meenen wij.

* * *

We besluiten ditmaal ons overzicht, met de aandacht te vestigen op een artikel van Pater *C. van Coll* in het tijdschrift *Anthropos*, getiteld: *Contes et légendes des Indiens de Surinam.*

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 22 April;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost t/m 23 April;
Het Soer. Handelsblad t/m 18 April;
De Surinaamsche bode No. 34 en 35;
De Ind. Mercuur No. 20;
De Stem van Indië No. 16;
Verslagen der Marine-Vereeniging No. 3;
Orgaan Vereen. ter beoefening van de Krijgswetenschap V en VI afl.;
Das Freie Wort No. 21, 22 en 23;
Ind. Genootschap. Verg. 7 April 1908.

INGEZONDEN.

Opwekking tot medewerking.

Het Bestuur van het alhier opgerichte **Museum ten bate van het Onderwijs** heeft onder meer zich ten doel gesteld bij onderwijzers en leerlingen onzer lagere scholen meerdere kennis en belangstelling betreffende onze Koloniën aan te brengen. Waar het bij ervaring weet, dat personen, die deze schoone gewesten kennen, steeds bereid zijn daartoe mede te werken, aarzelt het niet zich met het volgende tot de lezers van dit blad te wenden.

Het wenscht bij de inrichting van het Museum, wat hoogst waarschijnlijk dit jaar nog zal plaats hebben, een ruime plaats af te staan aan allerlei voorwerpen, die tot het bovenstaande doel kunnen leiden. Het stelt zich voor een verzameling aan te leggen van: gedroogde plantendeelen, opgezette dieren, dieren en vruchten op spiritus, gereedschappen, sieraden, wapenen, aardewerk, weefsels, houtsnijwerk, vlechtwerk, muziekinstrumenten, modellen van woningen, vervoermiddelen, huisraad, keukengereedschap, houtsoorten, handelsprodukten enz.

Nu meent het Bestuur, dat een groot aantal ingezetenen van 's-Gravenhage tijdens hun verblijf in Oost- en West-Indië wellicht een en ander hebben verzameld, waarvan zij wel iets voor dit doel zouden willen afstaan. Waar het Bestuur verder het voornemen heeft, voor de dezen zomer te houden tentoonstelling **Opvoeding van het Kind** een inzending te vormen, doet het reeds nu een beroep op de welwillendheid dergenen, die in staat zijn mede te werken om bovenstaand plan ten uitvoer te brengen. De secretaris, de heer F. J. van Paasschen, Westeinde 20, belast zich gaarne met het in ontvangst nemen van alles wat men zou willen afstaan, terwijl op verlangen een en ander ook kan worden afgehaald.

Bij voorbaat betuigt het Bestuur v. h. Museum t. b. v. h. Onderwijs (voorzitter de heer P. H. v. d. Kemp) zijn welgemeenden dank aan allen, die aan dit verzoek gehoor willen geven. Indië moge niet meer zijn „de kurk waarop Nederland drijft", het is toch zeer stellig een kolonie, die de levensvatbaarheid van geheel Nederland verhoogt, een kolonie, die bijna alle mogendheden van eenige beteekenis ons benijden, en die alleen voor Nederland behouden kan blijven, wanneer daarop niet meer van toepassing is: **Onbekend maakt onbemind.**

Daarom juist moet de kennismaking met Indië, hoe gebrekkig die uit den aard van hieruit moet zijn, reeds beginnen bij de lagere scholen.

Mogen velen ons hierin helpen!

Het Bestuur v. h. Museum t. b. v. h. Onderwijs.

Daar het streven van bovengenoemd bestuur geheel in overeenstemming is met dat onzer Vereeniging, zal zeker ieder lid van „Oost en West", die daartoe in staat is, gaarne het zijne willen bijdragen tot bevordering er van. Een warme aanbeveling onzerzijds, om dit verzoek te steunen, is dus eigenlijk haast overbodig.

Red.-Com.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 18 April 1908.

De Gouv.-Generaal, het in het belang der openbare gezondheid noodig achtende bepalingen in het leven te roepen op het maken van ijs en minerale wateren, heeft bij Besluit van 9 April jl. vastgesteld het Reglement, houdende bepalingen op het maken van ijs en minerale wateren en het daarop uit te oefenen toezicht. De artikelen, waaruit dit Reglement is samengesteld, zijn opgenomen in bovenstaand nummer der Javasche Courant.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof naar Europa, aan den secretaris der res. Soerakarta, M. Zandveld.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de klerk bij de S.S. op Java, M. Zandveld; de civiel gezaghebber van Kendari A. J. Hekker; de klerk te Soerabaja B. Stok; de onderwijzer 1e kl. W. L. Vogelesang; de klerk te Balikpapan C. R. F. Pereira; de zoutverkooppakhuismeester Raden Arga Koesoemah; de klerk W. Pattiwael; de controleur C. J. Adamse en de ambtenaar op wachtgeld Jhr. W. H. Raders.

Benoemd: tot controleur F. B. Batten, J. C. Brinks en G. L. van Zuylen; tot ambtenaar voor Chineesche zaken te Muntok H. J. F. Borel, thans te Semarang; tot griffier van de landraden te Japara en Koedoes A. S. Ramakers van Praag; te Ngawi en Magetan J. C. A. v. d. Bruggen; tot lid van den gemeenteraad van Tegal M. B. v/d Jagt; tot lid van den gewestelijken raad van Batavia Mr. G. André de la Porte en C. W. Weys; tot secretaris bij de Wees- en Boedelkamer te Semarang J. Ruitenschild; tot 2en commies id. te Soerabaja C. L. Jans en C. H. Fredriksz; tot hoofdkantoorchef bij den post- en tel.dienst W. C. van Haeften.

Ontslagen: eervol, op verzoek, de wedono van Koetowinangoen, Raden Dipoatmodjo; de assistent-wedono van Ambal, Raden Martosendjojo.

Benoemd: tot wedono van Karangkobar, Mas Sosrosandjojo; tot luitenant der Chineezen te Poeloe Toedjoe, Tan Yo Tjeng; tot translateur voor de Japansche taal te Batavia J. R. Takei.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof naar Europa aan den onderluit. K. Jansma; wegens ziekte 2 jaren aan den 1en luit. der inf. L. F. J. Koremans en aan den idem J. N. Broese; wegens langdurigen dienst één jaar aan den kapitein der inf. M. W. Siebelhoff.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de luit.-kolonel bij de mil. administratie A. E. G. C. G. v. Eelders.

* *
*

Uit de Javasche Courant van 22 April 1908.

Dit nummer bevat den tekst van het „Reglement op de openbare lagere scholen voor Europeanen in Ned.-Indië", bedoeld bij alinea 1 art. 13 van het Reglement op het lager onderwijs voor Europeanen in N.-I. (Stsbl. 1894 No. 192), thans ingevolge art. 2 van het besluit van 7 Sept. 1902 No. 13 (Stsbl. No. 342) „Reglement op de openbare Europeesche lagere scholen" geheeten, zooals dat sedert is gewijzigd en aangevuld.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Benoemd: tot ass.-resident van Mr. Cornelis de ass.-res. van Kraksaän, H. D. A. Obertop; van Kraksaän de id. van Sampang Th. L. Bogaardt; van Sampang de id. van Tangerang, A. H. Blaeser; van Tangerang, de id. van Ponorogo, J. Dunnewold; van Ponorogo de ambtenaar op nonactiviteit R. J. Maas; van Sidoardjo de ass.-res. van Lamongan, T. J. Janssen; van Lamongan de idem van Besoeki, A. G. Valette; tot secretaris van Besoeki J. P. Dam; tot ass.-res. van Trenggalek, de ambt. op nonactiviteit F. van der Dussen.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de ass.-wedono van Sangoebanjoe, Mas Rono Prawiro en de ass.-wedono van Pangebatan, Mas Taib.

Benoemd: tot wedono van Premboen, Mas Marto Wilogo; van Leksono, Mas Nitimidjojo.

Ontslagen: op verzoek, eervol, als luitenant der Chineezen te Sawah-Loento, Lim Lian Tjay.

Militair Departement.

Benoemd: tot 2en luit.-magazijnmeester bij de mil. administratie J. C. Nanning.

Overgeplaatst: naar Semarang de majoor J. J. O. Bloem; bij het 9e bat. de majoor C. A. Meulemans; bij het 16e bat. de majoor R. B. M. de Weijs; bij het 17e de majoor B. M. Goslings; naar Flores de 2e luit. J. G. van den Bossche; bij het 7e bat. de kapt. K. P. Doornbos; bij het 4e depôt-bat. de 2e luit. V. Itzig Heine; bij het 1e bat. de 1e luit. D. H. J. van Bremen; naar Banka de 2e luitenant A. Dufour.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het s.s. Prins der Nederlanden; gezagvoerder H. J. v. d. Poot, van Amsterdam naar West-Indië, op Vrijdag den 15 Mei 1908.

J. G. W. J. Eilerts de Haan; R. H. Wijmans; Dr. J. H. A. T. Tresling; F. A. Millard; Eerw. Pater Nicolaas Govers; 2 Eerw. Zusters; J. de Kort; mevr. E. de Jong—Wielsma; E. C. Baptiste.

Passagierslijst van het s.s. Koning Willem I; gezagvoerder H. J. Potjer; vertrok van Amsterdam naar Batavia 16 Mei 1908.

Te Amsterdam schepen zich in: M. J. M. van Woerkom; J. F. v. Hutten; J. W. Badings; mevr. G. L. v. Doornum; J. C. C. Peereboom, echtg. en 2 k.; mej. G. Rooda; mevr. A. C. Jager—De Rijk en k.; H. L. W. Quentin; P. Weide; J. R. Ch. Peelen; W. v. Nahuijs; Th. M. J. Stevens; A. Veenbrink; P. H. J. Bognetteau; W. Euwen; R. Schuring; M. J. Abbo; J. Duinker; Al H. Verschoor; J. v. d. Poll; W. C. Luijkenaar; A. Ruijgrok, J. v. d. Berg; P. Swiebel; J. A. N. Stadtman; H. C. Prydekker; J. Rens; P. de Bloois; benevens een detachement suppletietroepen en een transport der Kon. Ned. Marine.

naar Southampton: F. Coenen en echtg.; M. Naeff;
naar Lissabon: J. Fffink;
naar Genua: A. van Schendel en echtg.;
van Southampton naar Genua: Boger en echtg. en P. Boger;

te Genua zullen zich inschepen:
F. H. de Freytag en chtg.; L. Hazelhoff; J. de Haan; C. A. de Jongh; P. N. Max en echtg.; W. C. Plet; W. v. Ryck; C. E. v. Kappen; W. H. Kissing; D. v. Eibergen; Santhagens Jr.; Mej. E. Swanenburg; A. Diemont;
naar Belawan-Deli: F. Igesz; D. A. v. d. Weide.

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem IV; gezagvoerder J. P. v. d. Borden; van West-Indië naar Amsterdam.

T. T. Haijen en fam.; E. B. J. Luitinck; mej. E. A. Wilman; A. E. Hienvenue en echtg.; P. Smitt en fam.; J. G. Dam en fam.; J. Scheffelaar; J. G. Stoffels en fam.; A. L. Engels en fam.; W. J. J. Raadgever; W. T. Michelsen; Jongeh. J. Nieuwland; W. A. Robien; da Medika; J. Vas; B. Postma; J. D. Elliot; P. Th. Maas; J. C. Postuis; N. C. Schotsborg; C. G. Seinpool; W. R. F. Geijnonson; W. T. H. L. Simons; E. N. H. Wolff.

Passagierslijst van het s.s. Koning Willem II; gezagvoerder J. Teensma; vertrokken van Batavia 23 April 1908 en aangekomen te Genua 16 Mei '08.

Te Genua hebben zich ontscheept: mej. E. F. J. Olislager; W. de Vogel en echtg.; A. L. T. Wolter, echtg. en 6 k.; mevr. wed. J. D. Eckenhausen-Perelaer en 2 k.; E. E. A. A. Ruzette, echtg. en d; A. J. ten Brink Jr.; A. F. van Amstel; A. J. v. Schermbeek; Dr. D. Doyer; J. L. Bekooy en echtg; mevr. C. A. J. Kan—Meijer en d.; mej. P. Schotsman; H. C. Praasterink, echtg. en k; J. J. M. Oosterman en 3 k.; F. C. Baron van Aerssen Beijeren van Voshol; mej. M. Thesingh; mej. C. v. Zwieten; A. Thesingh; H. W. Numans, echtg. en d; mevr. A. M. Folkersma—Birnie en 2 k.; A. H. Clignett en echtg.; mevr. J. G. P. Metzelaar—Verkerk en k.; L. F. de Kroon en k.; mevrouw E. Zeilinga—Knoops en k.; mevrouw Van Geuns—du Chattel; J. Schuurman; mevr. W. C. de Graaf—Van der Moore en 3 k.; H. C. Ykema, echtg. en 2 k.; mevr. M. Hasenfratz en 2 k.; G. Kruijs, echtg. en 2 k.; W. A. M. van Osselen; C. H. W. de Mol, echtg. en k.; J. A. Kleimeer; A. J. Ruibing; Jo Kim Thay; J. Bouma; K. A. S. Kopp; J. H. Brückmann; A. Maychrzak; Ch. Giraldi; J. Leurs; J. Alberti; E. Spiero, echt. en 2 k; James M. Gemmell.

Te Amsterdam zullen zich ontschepen: F. A. Varkevisser, echtg. en 3 k.; F. Monkhorst; H. M. van Royen; C. A. Michielse; F. Oogjen; W. Buddingh; K. Jansma, echtg. en 2 k.; J. A. M. Duijvendak; mevr. J. H. V. Janssen—Lampe en kind; E. A. Meeter; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen.

Passagiers van het Ned. s.s. Rindjani; command. P. de Boer; van Batavia 16 April 1908; te Marseille 9 Mei 1908.

Van Batavia: W. G. Ribbius met echtg.; M. C. Brandes met echtg.; Mr. E. J. Dommering met echtg. en 2 k.; J. de Groot; P. A. P. Maier met echtg. en d.; A. Mollinger met echtg. en 3 k.; J. D. M. de Voogt met echtg. en 1 k.; E. Roodhuijzen; L. P. G. Hartwig met echtg.; mevr. H. J. Bogenkamp—Oosterlo met 3 k.; mevr. J. Brandon met 1 k.; H. E. Muller; J. van Aken met echtg. en k; J. W. Roessingh van Iterson Czn.; J. van Hoogenhuijze; B. E. van Genderen Stort; J. A. Havelaar; mevr. H. E. Boerma—De Bruijn Prince met 3 k.; mej. G. H. Vonck; C. Wessels; J. A. L. Roos; H. Koot met echtg. en 6 k; C. A. J. van Splunter met echtg.; N. N. v. d. Kolk met echtg. en 1 k.; H. J. Vingerhoets met 3 k.; mevr. wed. A. Jacques—Wierstra met 1 k.; A. Eijkelenboom met echtg.; mevr. J. M. van Memel—Schoufeur met 1 k.; W. van Zijp met 1 k.; J. B. D. v. Katwich; J. Dozij; J. Daman Willems; G. J. L. v. Gendt met echtg. en 3 k.; B. W. Bernhold; A. H. van Erp met echtg. en 5 k.; B. de Nie met echtg. en Witters; B. H. J. Wollenberg; A. D. Kruijff; H. S. 7 k.; J. de Ligt; W. C. Jansen; B. Tepper; W. de Haas;

van Padang: J. Beer met echtg.; mevr. wed. H. B. v. d. Schaar—Hodenpijl; mej. C. M. Vissering; mej. E. Dutten; A. G. Harder met echtg. en 2 k.

Passagiers van het s.s. Kardi; gezagvoerder W. Bagchus; van Rotterdam naar Ned.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: G. van Delden; mej. A. Westerwijk—Bosdijk; J. R. A. v. d. Heijde; R. L. R. v. d. Heijde; mevr. wed. J. M. J. v. d. Heijde—Burgemeister; Dr. L. de Bliek met echtg. en 1 k.; C. F. de Haan met echtg. en 1 k.; mej. M. Vreeswijk; E. Krämer met echtg.; H. J. Breve; J. Bol; J. van Snippenberg en echtgen.; P. Verhagen; P. A. Stilkenboom; J. Heesbeen; H. van der Brugh;

naar Southampton: mej. L. M. de Vries;
naar Lissabon: O. Rohte; G. H. Jiskoot;
te Southampton zullen zich inschepen:
naar Marseille: H. G. Lagan; E. J. Stretford;
te Marseille zullen zich inschepen: mevrouw T. Haagmans; Mr. J. G. Geerlings; mevr. W. C. v/d Jagt—Landsman; L. J. Lambach met 3 d.; jongedames Ph. en D. Egerton Wood; J. H. A. Nagel met echtg. en 2 k.; mevr. Q. M. Gastmann—Wichers; A. L. Bakhuis en echtg.; A. J. v/d Linden eu echtg.; mej. A. J. van Marle; C. Kerdel en echtg.; mevr. G. Bernink—Muntinga; J. A. D. G. Carreljé; H. Boomer en echtg; O. C. Matzen; W. de Zeeuw; G. J. Rijken.

No. 22. Vrijdag 29 Mei 1908 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éëns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

I. Van de Afdeeling 's-GRAVENHAGE:

Wordt ter kennis van de leden gebracht, dat de **Leeszaal** in de **HEULSTRAAT 17**, Den Haag, voortaan dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, zal geopend zijn van 10 uur vóór- **tot 6 uur** namiddags.

HET BESTUUR.

II. Van de Afdeeling NIJMEGEN:

VERSLAG van het in de afdeeling Nijmegen van de Vereeniging „Oost en West" in het afgeloopen jaar voorgevallene.

Het verslag van het voorgevallene in het afgeloopen jaar kan kort zijn.

In het begin van het jaar, den 7en Januari, had voor een geheel bezette zaal de aangekondigde lezing plaats van Jhr. Graafland. Het geheel bezet zijn der zaal kwam voornamelijk daardoor, dat het bestuur honderd uitnoodigingen had gezonden aan particulieren, niet-leden der Vereeniging, en ook het geheele garnizoen officieren had uitgenoodigd, denkelijk in de stille hoop, dat wellicht eenigen zouden toetreden als lid, misschien wel als donateur der Vereeniging, en tevens teneinde hen, die Indië van eigen aanschouwing niet kenden, een weinig beter met verschillende toestanden aldaar op de hoogte te brengen.

Den 29en Augustus viel der afdeeling Nijmegen de groote eer ten deel voor de eerste maal in haar midden te mogen ontvangen de groote jaarlijksche vergadering der Vereeniging. Van het daarop verhandelde zijn belangrijke verslagen verschenen, ook in het Koloniaal Weekblad, waarnaar dus kortheidshalve wordt verwezen.

De leden der afdeeling zullen zich herinneren, dat door tusschenkomst van het afdeelingsbestuur aan eene arme baboe, zonder meer op straat gezet, door het geven van f20.— gelegenheid werd gegeven eenige inkoopen te doen en aan boord te komen van een boot naar Java.

Op bedoelde groote vergadering werd door den afgevaardigde, daartoe gemachtigd, voorgesteld dit geld te brengen ten laste der vereeniging, en tot zijn genoegen kan ondergeteekende verklaren, dat het geld wederom in de kas der afdeeling is teruggevloeid.

Eene collecte voor de melaatschen-verpleging in West-Indië werd bedacht met eene som van f5.—.

Op de gewone jaarvergadering der afdeeling werd door den voorzitter voor de zooveelste maal met aandrang verzocht propaganda te maken voor de vereeniging, met het gevolg, dat eenige nieuwe leden werden gewonnen.

Door sterfgeval en vertrek, alsmede ontslagname, verloor de afdeeling echter 16 leden, zoodat de sterkte op dit oogenblik nog bedraagt 82.

Over de manier van sommiger ontslagname diene het volgende:

De gebruikelijke manier zal wel zijn den secretaris of eenig ander bestuurslid schriftelijk mededeeling te doen, dat men wenscht op te houden lid der vereeniging te zijn.

Hoe nu moet men aanduiden de handelwijze van meerdere leden, welke bij het aanbieden der kwitantie voor de contributie over het jaar 1908 eenvoudig de kwitantie teruggeven met de mededeeling: ik heb bedankt. Ik ben geen lid meer?

Begrijpen dergelijke menschen niet dat men geen handelsreiziger voor zich heeft, dien men kan afsnauwen met: ik heb niets noodig?

En dat het menschen zouden zijn, die niet weten hoe het behoort, bewijzen de namen dergenen, welke zoo hebben gehandeld, en welke namen voor belangstellenden gaarne zullen worden genoemd.

Met het publiceeren van dergelijke handelwijzen hoopt het bestuur andere afdeelingen een dienst te bewijzen. In het huishoudelijk reglement der afdeeling komt in art. 3. wel eene alinea voor van den volgenden inhoud:

„Is er vóór ult. December bij het Bestuur geen aanvrage om ontslag ontvangen, dan blijft men donatrice, donateur of lid voor het volgend jaar", maar — loop die liefhebbers maar eens na. Menschen, die zoo handelen, zijn ook voor rede niet vatbaar; 't is boter aan de galg gesmeerd!

In den loop van het jaar kwamen in eenige aanvragen om inlichtingen omtrent woningen, duurte van leven enz., welke zoo goed mogelijk werden beantwoord.

In het bijzonder is het hier de plaats den leden der afdeeling nogmaals te verzoeken bij voorkomende gelegenheid nieuwe leden voor de vereeniging te werven. Géén leden, die na een jaar wegloopen, als zij door hun lidmaatschap geen geldelijk voordeel verwierven, maar o.a. menschen, die op de door hen in onze bezittingen doorgebrachte jaren met eenige liefde terugzien en er nog om *willen* denken, dat het gaan naar Indië hun meer heeft opgeleverd, dan de meesten bij blijven in Holland ooit zouden hebben verkregen.

De Secretaris,
(w. g.) D. G. J. BEIJENS.

Het Bestuur der Afdeeling is thans samengesteld als volgt:

J. W. J. HOFMAN, voorzitter.
D. G. J. BEIJENS, secr.-penningmeester.
A. DE WILLIGEN, J. P. SCHOEMAKER,
en F. E. LUITJES, leden.

Rekening en Verantwoording over het jaar 1907.

ONTVANGSTEN.

Saldo in kas op 1 Januari 1907	f 33.21½
Aan contributie	„ 160.50
„ restitutie Hoofdbestuur voorschot baboe Tidja	„ 20.—
„ restitutie kosten algemeene vergadering	„ 3.64
	f 217.35½

UITGAVEN.

Aan zaalhuur	f 3.—
„ onkosten lezing	„ 33.80
„ drukloon	„ 7.15
„ innen contributie	„ 5.—
„ rechten en frankeerkosten	„ 5.82½
„ abonnement Koloniaal Weekblad	„ 0.50
„ het Hoofdbestuur krachtens art. XII der Statuten	„ 48.—
„ abonnement Bintang Hindia	„ 3.—
„ bijdrage melaatschen-verpleging in West-Indië	„ 5.—
„ overbrengen archief	„ 0.25
„ kosten jaarlijksche algemeene vergadering der vereeniging	„ 20.15
„ oproeping algemeene vergadering	„ 0.94
Saldo op 21 December 1907	„ 84.74
	f 217.35½

Gezien en accoord bevonden,
De Commissie van Verificatie,
(w. g.) A. DE WILLIGEN,
(„ „) H. MURIX.

Nijmegen, 28 Februari 1908.

De Penningmeester,
(w. g.) D. G. J. BEIJENS.

III. Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Op de hieronder vo.gende gewijzigde statuten werd de Kon. goedkeuring verkregen:

Art. 1. De vereeniging Oost en West is gevestigd te 's-Gravenhage.

Art. 2. De vereeniging is aangegaan voor den tijd van 29 achtereenvolgende jaren, gerekend van den dag der oprichting, zijnde 3 Mei 1899.

Een jaar vóór het eindigen van dezen termijn zal door de vereeniging een besluit worden genomen omtrent haren verderen duur.

Art. 3. Het doel der vereeniging is den band tusschen Nederland en zijne bezittingen en koloniën in Oost- en West-Indië voortdurend te versterken, en het bevorderen, zoowel van beider gemeenschappelijke belangen, als die van Oost- en West-Indië in het bijzonder.

Art. 4. De vereeniging tracht dit doel te bereiken door:

1. het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Oost- en West Indische bezittingen en koloniën;

2. het steunen van alles wat dienen kan om de welvaart in Oost- en West-Indië te bevorderen, bij name de ontwikkeling van de nijverheid, daaronder in het bijzonder ook begrepen de inlandsche kunstnijverheid;

3. het geven van raad wat betreft de plaatsing van kinderen, die men voor hunne opvoeding en onderwijs uit de Indiën naar Europa wil zenden, of gezonden dan wel daar achter gelaten heeft en desverlangd het houden van toezicht over die kinderen;

4. het geven van raad omtrent reis, uitzet, inrichting, verblijf, onderwijs, medische hulp, inkoopen en zoo voorts, aan naar Oost- of West-Indië vertrekkende of aldaar aangekomen personen;

5. het geven van raad wat betreft hotels, pensions, huisvesting, inrichting, onderwijs, medische hulp, inkoopen en zoo voorts op verlangen van uit de Indiën komende personen;

6. het behulpzaam zijn van degenen, wier belangen de vereeniging voorstaat, in het verkrijgen van werkzaamheden;

7. het medewerken met andere vereenigingen, welke in dezelfde richting werken als de vereeniging Oost en West;

8. het aanwenden van andere wettige middelen, welke aan het doel bevorderlijk kunnen zijn.

Art. 5. De vereeniging bestaat uit: eereleden, leden-begunstigers en leden, die alle dezelfde rechten hebben.

Tot eereleden kunnen door de algemeene vergadering, op voorstel van het hoofdbestuur of 10 leden, benoemd worden zij, die zich bijzonder verdienstelijk jegens de vereeniging hebben gemaakt.

Leden-begunstigers zijn zij, die f 5 of meer jaarlijksche contributie betalen of eene bijdrage geven van minstens f 100 ineens.

Leden zijn zij, die eene jaarlijksche contributie betalen van minimum f 1,50 tot minder dan f 5.

Rechtspersoonlijkheid bezittende vereenigingen kunnen begunstigend lid of lid worden.

Alle leden ontvangen kosteloos, zoo 't verschijnt, het orgaan der vereeniging en hebben vrijen toegang, met recht tot introductie, tot de lokalen der vereeniging, tenzij door het hoofd- of afdeelingsbestuur een voor leden verminderd entrée is vastgesteld.

Art. 6. Het lidmaatschap wordt verloren:

a. door overlijden;
b. door opzegging;
c. door vervallenverklaring.

De vervallenverklaring kan worden uitgesproken door het hoofdbestuur, in geval van wanbetaling van contributie.

In andere gevallen heeft de vervallenverklaring van het lidmaatschap plaats krachtens besluit van de algemeene vergadering, genomen met twee-derde van de uitgebrachte geldige stemmen.

Art. 7. Behalve uit de in art. 5 bedoelde bijdragen en contributiën, bestaan de geldmiddelen der vereeniging uit schenkingen, erfstellingen en legaten, en uit de geldelijke voordeelen, welke voor de vereeniging kunnen voortvloeien uit de inrichtingen, die door hare bemiddeling tot stand komen of zijn gekomen.

Art. 8. Uit en door de leden wordt gekozen een hoofdbestuur, bestaande uit minstens 9 leden, waarvan ten minste 4 en ten hoogste 5 in 's-Gravenhage woonachtig moeten zijn, en waarin iedere na te melden afdeeling der vereeniging van 25 leden of meer, door minstens één harer leden moet vertegenwoordigd zijn. De vereeniging wordt in en buiten rechten vertegenwoordigd door den voorzitter of onder-voorzitter, den secretaris en den penningmeester.

Uit de te 's-Gravenhage gevestigde leden van het hoofdbestuur worden door de algemeene vergadering benoemd een voorzitter, een onder-voorzitter, een secretaris en een penningmeester, die te zamen het dagelijksch bestuur der vereeniging vormen.

De wijze van aftreding der hoofdbestuursleden, de voorziening in tusschentijds ontstane of gewone vacatures, de regeling van werkzaamheden van hoofdbestuur en dagelijksch bestuur worden bij huishoudelijk reglement vastgesteld.

De leden van het hoofdbestuur genieten vergoeding van reis- en verblijfkosten voor het bijwonen van algemeene en hoofdbestuursvergaderingen, en voor andere gemaakte onkosten in de waarneming van hunne betrekking, ten laste van de kas van het hoofdbestuur der vereeniging.

Art. 9. Het hoofdbestuur heeft, binnen de grenzen door de algemeene vergadering vast te stellen, de beschikking over de goederen en geldmiddelen der vereeniging.

Art. 10. De vereeniging is zooveel mogelijk ingedeeld in afdeelingen, welke elk afzonderlijk rechtspersoonlijkheid kunnen bezitten.

Op plaatsen, waar geen afdeeling bestaat, kan het hoofdbestuur eene afdeeling oprichten, op verzoek van minstens 10 binnen de grenzen der op te richten afdeeling wonende leden der vereeniging.

Het grensgebied der afdeelingen wordt in overleg met het afdeelingsbestuur door het hoofdbestuur vastgesteld.

De binnen het gebied eener afdeeling wonende leden der vereeniging staan geldelijk en administratief onder het bestuur der afdeeling, de buiten eenige afdeeling wonende leden staan geldelijk en administratief onder het hoofdbestuur der vereeniging.

Geschillen hieromtrent worden beslist door het hoofdbestuur.

Art. 11. Het hoofdbestuur heeft het recht om afdeelingen, waarvan het aantal leden beneden 10 is gedaald, te ontbinden.

De algemeene vergadering heeft het recht om afdeelingen, welke hare geldelijke verplichtingen tegenover het hoofdbestuur niet behoorlijk nakomen, op te heffen.

De geldmiddelen en archiefstukken van ontbonden of opgeheven afdeelingen moeten worden overgedragen aan het hoofdbestuur der vereeniging.

Art. 12. Iedere afdeeling kiest haar eigen bestuur. Het bestuur van elke afdeeling vertegenwoordigt deze zelfstandig, ook waar zulks kan, in rechten, doch alleen in zaken, uitsluitend de afdeeling betreffende.

De afdeeling, welke rechtspersoonlijkheid wenscht te verkrijgen, ontwerpt vooraf hare statuten, die, alvorens daarop de Koninklijke goedkeuring wordt gevraagd, de instemming behoeven van het hoofdbestuur. Dezelfde instemming wordt vereischt voor de huishoudelijke reglementen der afdeelingen en voor alle wijzigingen of aanvullingen van statuten of reglementen.

In geval van verschil ter zake statuten of reglementen tusschen het hoofdbestuur en het afdeelingsbestuur, wordt de beslissing ingeroepen van de algemeene vergadering.

Art. 13. De afdeelingen storten jaarlijks in de kas van het hoofdbestuur f 0,50 voor iederen persoon, die op 1 Januari van eenig jaar lid eener afdeeling is en zijne contributie heeft betaald.

Van alle erfstellingen en van alle legaten of schenkingen boven de f 100 aan eene rechtspersoonlijkheid bezittende afdeeling gemaakt, moet aan de kas van het hoofdbestuur 25 pct. worden afgestaan, tenzij dit in strijd is met eene door den gever gemaakte bepaling.

Het hoofdbestuur heeft het recht eene afdeeling te ontheffen van de storting in de eerste alinea bedoeld, en zulks over het eerste jaar van haar bestaan.

De financieele verplichting tegenover het hoofdbestuur van buiten Nederland gevestigde afdeelingen, wordt voor elk van die afdeelingen afzonderlijk geregeld. Die regeling is onderworpen aan de goedkeuring der algemeene vergadering.

Art. 14. Jaarlijks, in de maand Juli of Augustus, wordt door het hoofdbestuur de gewone algemeene vergadering belegd, waarin door dat bestuur:

1. mededeeling wordt gedaan omtrent de werkzaamheden en den toestand;

2. rekening en verantwoording wordt afgelegd;

3. aan de orde wordt gesteld de voorziening in vacatures en de benoeming van eene commissie tot onderzoek der rekening en verantwoording over het loopende jaar;

4. ter behandeling worden voorgedragen de voorstellen van het hoofdbestuur en die, welke tijdig van de afdeelingen zijn ingekomen.

Buitengewone algemeene vergaderingen hebben plaats wanneer het hoofdbestuur die noodig acht, of indien het schriftelijk verzoek daartoe is uitgegaan van minstens 3 afdeelingen, met opgave van de te behandelen onderwerpen.

In het laatste geval moet de vergadering binnen 6 weken na ontvangst van het verzoek plaats hebben, tenzij de verzoekende afdeelingen in overleg met het hoofdbestuur een anderen tijd goed vinden.

De oproeping tot de gewone of eene buitengewone algemeene vergadering geschiedt minstens 20 dagen vóór den dag, waarop de vergadering wordt gehouden, door middel van eene bekendmaking in het orgaan der vereeniging of door eene schriftelijke kennisgeving aan de afdeelingsbesturen en aan de administratief onder het hoofdbestuur staande leden.

De bekendmaking of kennisgeving vermeldt in het kort de te behandelen onderwerpen, en wijst aan plaats, lokaal, dag en uur der vergadering.

Art. 15. De afdeelingen worden in de algemeene vergaderingen vertegenwoordigd door hare afgevaardigden, die daarvoor uit de afdeelingskas vergoeding voor reis- en verblijfkosten ontvangen.

Niet-afgevaardigde leden der vereeniging hebben toegang tot die vergaderingen en het recht aan de besprekingen deel te nemen.

Art. 16. Stemrecht wordt alleen uitgeoefend door de afgevaardigden der afdeelingen en door den voorzitter der vereeniging, onverschillig of deze al dan niet afgevaardigde eener afdeeling is.

Het aantal stemmen voor de afdeelingen uit te brengen bedraagt voor afdeelingen met minder dan 26 leden 1 stem, voor afdeelingen van 26 tot en met 50 leden 2 stemmen, van 51 tot en met 75 leden 3 stemmen, van 76 tot en met 100 leden 4 stemmen, van boven de 100 tot en met 200 leden 5 stemmen, en van boven de 200 leden 6 stemmen.

Art. 17. Alle besluiten worden genomen met meerderheid van stemmen, behoudens het hierna volgende.

Wordt bij eene eerste stemming geen volstrekte meerderheid verkregen, dan heeft eene tweede vrije stemming plaats, die, geene meerderheid opleverende, gevolgd wordt door eene herstemming tusschen het dubbeltal, hetwelk de meeste stemmen verkreeg. Als meer dan 2 personen een gelijk aantal stemmen verkrijgen, dan heeft eene tusschenstemming plaats, terwijl het lot beslist indien alsdan geene meerderheid werd verkregen.

Bij stemming over zaken wordt een voorstel geacht verworpen te zijn indien de stemmen staken.

Art. 18. Voorstellen tot wijziging der statuten kunnen alleen worden gedaan door het hoofdbestuur of door ten minste 3 afdeelingen.

Voor de aanneming van zoodanige voorstellen is noodig eene meerderheid van twee-derde der uitgebrachte stemmen in eene algemeene vergadering, waarin ten minste drie vierde van het aantal afdeelingen vertegenwoordigd is.

Bij niet voldoende vertegenwoordiging heeft binnen 3 weken eene nieuwe algemeene vergadering plaats, waarin zoodanige voorstellen kunnen worden aangenomen met eene meerderheid van twee-derde der uitgebrachte stemmen, ongeacht het aantal vertegenwoordigende afdeelingen.

Art. 19. Ontbinding der vereeniging binnen den bij art. 2 gestelden termijn kan alleen plaats hebben krachtens besluit eener algemeene vergadering, genomen overeenkomstig de bepalingen van het voorgaande artikel.

In het besluit tot ontbinding wordt de wijze van liquidatie geregeld, de liquidateuren benoemd en de bestemming van de bezittingen der vereeniging vastgesteld.

Art. 20. Het huishoudelijk reglement der ver-

eeniging behoeft de goedkeuring der algemeene vergadering, en mag geene bepalingen bevatten in strijd met deze statuten.

(Volgen de onderteekeningen.)

Goedgekeurd bij Koninklijk besluit dd. 24 Maart 1908 no. 43.

Mij bekend,
De Minister van Justitie,
Namens den Minister,
De Secretaris-Generaal,
(get.) A. D. W. DE VRIES.

PERSKRONIEK.

INHOUD: F. S. over den toestand te Atjeh. — Antwoord van de *Nieuwe Courant* hierop. — Uit een „op weg naar tropisch Nederland" van den heer Boissevain in het *Algemeen Handelsblad.* — De schrijver van „Kiekjes en Critiekjes" in het *Vaderland* over de indische pers.

F. S. maakt in de *Nieuwe Courant* eenige opmerkingen over het oordeel, door de redactie over den toestand te Atjeh uitgesproken. Hij schrijft o. m.:

„Gij spreekt van den ernst van den toestand in dat deel onzer bezittingen. De vraag, die instinctmatig bij mij oprees, was: Is het dan 33 lange jaren gekheid geweest? Alle hulde aan de handjesvol militaire en de civiele ambtenaren, die daar steeds hun plicht hebben gedaan op een wijze boven allen lof verheven. Hun was en is het bittere ernst. Maar het Nederlandsche volk, dat een hoog besef moet hebben van zijn verplichtingen als koloniseerende natie, heeft, behalve wellicht in de allereerste jaren van dat lange tijdperk, een onverschilligheid aan den dag gelegd, die zonder weerga is. Officieel moge de toestand al of niet oorlog zijn, er kunnen geen twee meeningen bestaan omtrent wat die feitelijk is. En men behoeft slechts militairen, die daar gediend hebben, te vragen om overtuigd te worden dat door dergelijk optreden, door het zenden van voldoende versterkingen, door het brengen van voldoende geldelijke offers die landstreek spoedig gepacificeerd kan worden. Maar in plaats van doortasten bezielenen wij gedurende 1/3 eeuw een dubbeltjes-wijze politiek, een koloniaal volk even onwaardig als misdadig tegenover de inlandsche bevolking die wij onder onze hoede namen. Een volk behoort òf in staat te zijn zijn koloniën te behouden òf op te geven. Van het laatste zal bij de meerderheid in ons land wel geen sprake zijn, maar dan rusten ook verplichtingen op ons, die wij echter op ellendige wijze hebben verwaarloosd.

Voor onze Britsche buren, die natuurlijk ook hun moeilijkheden hebben, en waarbij de onze in het niet verzinken, maar die doortasten tot het doel bereikt is, voor hen hebben onze groote bladen slechts een „sneer" over waar zij als een navolgingswaardig voorbeeld ons dienden te worden voorgehouden. Bij al hun koloniale gebreken (en volgens een genialen correspondent van u, die verleden jaar op een reis door Britsch-Indië de toestanden van dat onmetelijke gebied in staat was te beoordeelen, zijn die gebreken vele) zal niemand ontkennen dat de Britten den durf en de voortvarendheid bezitten, onmisbare eigenschappen voor volken die de verantwoordelijkheid van koloniaal bezit op zich genomen hebben, en welke ook ons volk, in onze groote eeuw althans, in hooge mate eigen waren. Bij een tijdelijken of zelfs schijnbaren tegenslag, dien de troepen in Britsch-Indië ondervinden, kan onze pers ternauwernood haar „Schadenfreude" verhelen. Voor eenige dagen zinspeeldet gij in een hoofdartikel op de annexatie van Opper-Birma, die geschied zou zijn omdat koning Theebaw ziek was. Ik herinner mij dien tijd zeer goed en geloof niet dat eenig serieus Engelsch blad dit als pretext heeft aangegeven en zeker niet de regeering, want Theebaw werd in volkomen welstand gevangen genomen en ik begrijp niet waaruit uw informatie is geput. De annexatie had plaats omdat de regeeringloosheid in dat gebied den toestand in het zeer welvarende en aangrenzende Britsch Birma onhoudbaar maakte en een andere mogendheid er vasten voet trachtte te verkrijgen. Daargelaten of dergelijke omstandigheden een Westersche mogendheid wettigen om in te grijpen en te annexeeren, een feit is het, dat van dien tijd (1886) tot nu toe het land tot een welvaart is gestegen, die, ik geloof nergens, zeker niet in onze koloniën, is geëvenaard. Waarom steeds die pogingen om de handelingen van onze buren verkeerd voor te stellen en behagen te scheppen in hun werkelijke of vermeende tegenslagen, inplaats van loyaal te erkennen wat er goeds is in hun wijze van doen en aldus zelf te leeren!"

Ten slotte zegt hij:

„Het ware goed dat onze persmannen en Volksvertegenwoordigers wat meér in het buitenland verkeerden om daar o. a. zelf eens te ondervinden hoe smadelijk het voor een Nederlander is te moeten aanhooren de in den vreemde gevestigde opinie, dat de Atjeh-oorlog kunstmatig wordt gaande gehouden om de vele belangen die daaraan verbonden zijn voor de commercieele wereld in ons land en in Insulinde, en zelfs voor ambtenaren en militairen. Ons antwoord, dat wij gaarne willen, maar niet kunnen, wordt geloofd door niemand, die iets kent van ons verleden. Laten wij die opinie toch eindelijk den kop indrukken door te toonen dat wij de Atjeh-tragedie niet alleen willen, maar ook kunnen doen eindigen."

Hierop antwoordt de *Nieuwe Courant*:

„Wij meenen, dat de inzender de Atjehquaestie verkeerd stelt. Het geldt hier niet een volk te overwinnen — want het Atjehsche volk is reeds lang overwonnen; maar een overwonnen volk, dat het niet opgeeft, tot rust te brengen. Meer een quaestie van beleid dan van veel troepen of veel geld — al mag deze overweging niet als voorwendsel worden gebruikt om ongepaste zuinigheid te betrachten.

Overigens meenen wij, dat de inzender geheel over het hoofd ziet, wat er in de laatste jaren in andere gewesten der buitenbezittingen is gedaan om in die landen een behoorlijk bestuur in te voeren en dat hij dus in zijn uiterst gestreng oordeel Nederland onrecht aandoet.

Wat „de pers" betreft, zeker is het haar taak te erkennen en te waardeeren wat er goeds is in de politiek der groote mogendheden en daaruit voor ons eigen land leering te trekken. Dat zij in dit opzicht wel eens faalt is vermoedelijk hieraan toe te schrijven, dat de beoefening van de journalistiek den critischen zin in zeer sterke mate pleegt te ontwikkelen. Van „pogingen om de handelingen van onze buren verkeerd voor te stellen", is bij ons en in het algemeen bij de Nederlandsche pers geen sprake."

Bij die beschouwing over „het reeds lang overwonnen Atjehsche volk" één vraag: viel bij de Spanjaarden in hun strijd tegen ons niet dezelfde zelfverblinding te constateeren, welke wij hier tegenover Atjeh aan den dag leggen? Zelfs na het ontzet van Leiden heette het in de officieele spaansche correspondenties nog steeds dat de Hollanders en Zeeuwen reeds lang overwonnen waren. Het waren alleen nog maar benden „kwaadwilligen" en „fanatieke drijvers" die tegen de Spaansche troepen ageerden. Precies ons Atjeh en onze officieele opvatting te dien aanzien.

* * *

Uit curiositeit nemen wij hier 'n paar brokstukken over uit een reisbrief van den heer Charles Boissevain, die aan boord van de *Grotius* aardige boekjes leest over oost-indische reizen in 1600 en daarover aan de lezers van het *Algemeen Handelsblad* vertelt. Zoo schrijft hij:

„Hoe boeide mij gisteren en heden het: „Kort ende waerachtig verhael van de tweede Schipvaert bij de Hollanders op Oost-Indien gedaen, onder den Heer Admirael Jacob van Neck, getogen uyt het Journael van Roelof Roelofsz., vermaender op 't Schip Amsterdam."

Het vangt dus aan:

„Den 28 Juny Anno 1600 zijn uyt Texel 't zeylgegaen de ses naeghenoemde schepen:

„Amsterdam, daer als admiraal en de Generael van de geheele Vloote op commandeerde d'Heer Jacob van Neck, die het nu syn tweede reyse was op Oost-Indiën, Dordrecht, Haerlem, Leyden, Delf en Goude, welck laetste schip een jacht was.

„Den 13 July hebben sy 't Eylandt Boa Vista in 't gesicht ghekregen, wesende een van de Ilhas do Cabo Verde, ofte Sout-eylanden, soo de onse die gemeynlijck noemen. Voorts sonder yet schryvensweerdigh te bejeghenen, geseyld hebbende tot den 24 dito, hebben alsdoen die van 't Jagt een visch ghevanghen van den aert die de Portugesen Dorados noemen, lengte 5½ voet, dewelcke een yseren passer in syn lyf hadde, die de maets 4 dagen te voren over boort hadden laten vallen.

„Den 24 September, wesende Amsterdammer Kermis, hebben sy met een moy koeltjen ghepasseert de Linie Aequinoctiael, daer sy seer verblydt waren."

Zooals onze zeelieden van de Amsterdamsche kermis hielden! Als het September is dan wordt er in de journalen gewag van gemaakt. In mijn

jeugd heb ik zoo vaak genoegen gehad op de Amsterdamsche kermis, vooral op de vroolijke Botermarkt, dat ik geheel kan deelen in die kermispret onzer oude zeevaarders.

Het journaal gaat dus voort, wat ik mededeel om te doen beseffen welk mannenwerk die vaart op onbekende zeeën, zonder voldoende kaarten, was:

„Den 8 December hebben sy eenigh ruedt s en drijven, hetwelck de Portughesen Trombas noemen, een teecken dat men niet verre van de Caep de Bona Speranze en is, saghen oock eenighe groote voghelen, die sy Caep-voghels noemen, soodat sy groote hope hadden het landt aan de Caep haest te sien.

„Den 12 dito, alsoo sy noch een langhe reyse voor handen, ende daerom by tijds moesten toesien, om op 't lest gheen ghebreck te lijden, hebben sy 't broot begost uyt te deelen, yeghelyck Man een half pont daeghs, hetwelck hem dan eens ter weecke werd toeghewoghen.

„Sommighe souden 't broot dat sy voor een gantsche weeck kreghen, wel op één dagh hebben opghegheten, maer moesten sich leeren spenen, ende ghedult hebben tot dat het de Heere soude versien.

„Den 17 January 1601, bevindende dat haer water seer minderde, ende dat se noch wel duysendt mijlen van Bantam waren, ofte van daer sy ander water souden konnen kryghen, soo wert er besloten, dat sy voortaen maar één pintjen water daeghs souden hebben, welcke seer weynigh was, want het begost weder al heet te worden, doch soo moesten sy van de noot een deught maken, ende der tyt nemen soo hy quam.

„Den 21 dito hebben sy haer speck begonnen te eten, hetwelck sy wel ghemeynt hadden langher te sparen, maar bevonden dat het heel bedorven was, ende so seer stonck, dat men der qualyck af wiert als men 't eten soude, en als de kock de ketel van 't vier sette om op te schaffen, werdt men vervaert van den reuck."

Eindelijk, onverwachts, doen zij de kust van Sumatra aan.

„Den 20 Maart drijvende in groote kalmte, sagen sy altemet veelderley soorten van voghelen, als oock een soorte van viskens die borstels op haer lijf hadden so scherp als elssens, ghelyck by ons de ysere varckens hadden (het werktuig waarmede de kiel werd geschraapt). Haer ontmoeteden oock veel groenen bladeren van boomen, drijvende op het water, en hebben daerom het loot geworpen en ghevonden 21 vadem santgront, met kleyne witte schelpjens vermenght hetwelck haer seer verschrickte, want en hadden niet gemeynt het lant soo nae te syn en hoe sy verder quamen, hoe de ondiepte grooter werdt. Daerom hebben sy 't eyntelyck op 11 vadem geset, de steenachtige gront.

Den 22 dito hebben sy 't eerst in 18 weecken tyts landt ghesien. Dan en konden 't maer sien van de sten of ten naesten uyt de mars, soo dat sy noch twijffelden of het landt was of niet, eenighe seyden het waren klippen. Immers seylden en dreven noch tot den 22. Maer toe en daer sagen se eerst het vaste land van Sumatra, daer in sy alte samen seer verblij waren, settend haer cours Zuyt-Oost langs de wal henen.

„Den 27 Maart syn sij in de straet van Zunda ghekomen met moy weder ende bequamen windt. Doen ontmoeten sy ook 't eerste Eylandt in de straet ghenaemt Bona Ventura, ende sagen tegen den avont een ontallijcken menighte van Eylanden waervan sy 't onder een des nachts geset hebben, 't welck ghenaemt is Los tres hermanos, dat is de drie Broeders, omdat er drie klein Eylandjes bij leggen.

„Den 30 dito 's morgens omtrent te 8 uren zijn sy voor de stad Bantam gekomen, alwaer sy gevonden hebben twee schepen van de nieuwe Compagnie, ende 't ancker laten vallen omtrent een Gotelmer schoot van de Stadt.

„Terstont quamender veel Chinesen ende Javanen aen boort met haer Prautjens, en elck bracht syn koopmansschap mede, d'een Porceleijnen, d' ander Crissen, de derde Bananas, de vierde Oranje-appelen.

„Elck dede sijn kraemtjen alsoo plichtigd voort asse doen 't Amsterdam in de kermis!"

Ziezoo! Daar hebben wij de Amsterdamsche kermis weder! Daarheen gingen de gedachten der schepelingen, terug toen Java bereikt was, na zoo lange en zware reis. En reeds twee dagen later gingen de schepen beladen met rijst en arak verder om de passage-winden te gebruiken. Want de Molukken waren het doel der vloot, die op specerijen uit was."

De heer Boissevain vertelt dan, dat hij vermoed is van het overschrijven en naar kooi gaat, zeker verheugd, dat hij de overtocht niet behoeft te maken gelijk indertijd Roeloef Roeloisz. op het schip *Amsterdam*. Daarover reisbrieven te schrijven, dàt was anders nog eens de moeite waard.

* * *

De schrijver der „Indische Kiekjes en Critiekjes" in het *Vaderland* heeft het in zijn 12den brief over de Indische pers. Hij maakt daarin zeer veel juiste opmerkingen.

„De Indische pers, zegt hij, het is genoeg bekend, heeft geen al te gunstige reputatie in Nederland en dat kan haast niet anders. Er gaat geen mail voorbij, of we lezen van een redacteur, die aangeklaagd, dan wel veroordeeld is wegens een of ander persvergrijp, en de wijze waarop de journalisten elkaar te lijf gaan bij het geringste meeningsverschil loopt veelal de spuigaten uit.

Ik spreek nu met opzet van „journalisten", want het zijn niet alleen de beroepsredacteuren, die hun lezers geregeld pikante schbteltjes te genieten geven in eigen keuken bereid, zij disschen ook met genoegen op wat dilettant-journalisten aanbrengen, als het maar pikant is. Gewone Spaansche peper is niet sterk genoeg, daar moeten minstens eenige venijnige lomboks rawit in zitten.

Daar zijn in Indië menschen — ik heb het reeds gezegd — die een diepe minachting hebben voor de pers, die er eeuwig op schelden. En hun krachtigste wapen is hierin gelegen, dat zij elken dag weer kunnen wijzen op critiekjes, die eigenlijk al ver over het kantje zijn. Maar eigenaardig is het, dat zulke Indischgasten zelf alle grenzen der betamelijkheid overschrijden, indien zij eens een enkele maal naar de pen grijpen om aan hun verontwaardiging lucht te geven. Dan hakken zij er meedoogenloos op in niet alleen, maar zij doen dat op zulk een ordinaire, dikwijls krenkende wijze, dat de lezers verbaasd de handen in elkaar slaan... neen, dat doen de Indische lezers niet, zij genieten, genieten steeds meer naar gelang er meer geplukhaard wordt.

Wat de rechtgeaarde Maleier gevoelt, denkt, geniet, als hij een hanengevecht bijwoont, waarbij twee domme beesten elkaar in de kuiven en kammen pikken tot het bloed er langs loopt en de oogen uit den kop bengelen, datzelfde gevoelt, denkt, geniet de Indische lezer, terwijl hij zich verkneukelt aan een polemiek, waarin een paar kennissen — het mogen ook redacteuren zijn, maar dat is toch niet zoo aardig — elkaar duchtig in de haren zitten.

De Indische lezer — en nu komt ik waar ik wezen moet — heeft de Indische pers gemaakt tot wat zij is, en als hij geheel zijn zin had, ging het steeds crescendo in het schelden, maar er zijn gelukkig nog redacteuren, de een natuurlijk wat heeter gebakerd dan de ander, maar allen veel kalmer en verstandiger dan het publiek, verstandiger ook dan de dilettanten onder de journalisten, die telkens en telkens weer de aanmaning krijgen om wat minder van die venijnige lombok rawit te gebruiken en de trasie s.v.p. geheel achterwege te laten."

Zouden die persruzies ook niet veroorzaakt kunnen worden door het *regeeringssysteem*, waaronder pers en publiek in de koloniën leven en vooral zooals het nu in Indië gesteld is, dat een orgaan het officieuse blad is geworden, dat véél toegang heeft tot de regeeringsbureaux en dus het „nieuws" uit de eerste hand krijgt, terwijl de andere bladen op informatie uit afgescheept worden? Natuurlijk wekt dat wrevel op.

Indien een systeem uitgedacht moest worden om de perskrakeelen tot ongekende hoogte op te voeren, zou men niet beter kunnen doen dan thans. Het is dan ook nooit zoo erg geweest; een trouwe weerspiegeling hoe het ook op ander terrein in Indië gesteld is.

Uit de O.I. Mail.

De „Excursie" naar Bali.

Omtrent de aanleiding der ongeregeldheden op Bali zijn alle Indische bladen het nagenoeg eens. Om hier maar enkele te noemen:

De *N. Soer. Ct.* schrijft de uitbarsting der ongeregeldheden op Bali toe aan het besluit der Regeering om op Bali de opiumregie in te voeren.

„Geen beter middel, zoo dacht men zeker, om spoedig te geraken tot algeheele pacificatie dan dit. En ziedaar de gevolgen!

Onze regeering streeft een „ethische politiek" na, het „brengen van orde en rust" heeft zij zich ten taak gesteld, maar de middelen om dit te bereiken zijn soms... wat vreemd.

Het liep alles zoo vlot en ferm bij de Bali-expeditie in het vorig jaar, dat men dacht de affaire in een wip te kunnen klaar spelen.

Onrust? Nu ja, maar als we er wat meer bajonetten heen sturen, dan zal de Balinees wel tot kalmte komen, zal hij wel leeren inzien, dat hij zich te schikken heeft.

En bovendien, de invoering der opiumregie had immers plaats in zijn eigen welbegrepen belang; hij zou, als hij de heilzame werking daarvan maar eerst inzag, er anders over gaan denken."

Het Soerabaja'sche blad wenscht slechts een paar vragen te doen:

Is dit verzet niet als het ware uitgelokt?

Heeft de regeering, die genoeg gewaarschuwd is, het niet geheel aan zich zelf te wijten? Wij zouden de verantwoordelijkheid van dit alles niet gaarne willen dragen, zegt het dan.

Het blad heeft voorts een vaag vermoeden, dat weer veel verzwegen is en dat de situatie erger is dan zij door de Regeering wordt voorgesteld.

Dat het thans gedaan is met de onafhankelijkheid van Kloengkoeng, spreekt vanzelf.

Ziedaar de „winste"! besluit het blad bitter.

Ook het *Soer. Hbl.* noemt als vermoedelijke oorzaak van den opstand de invoering van de opiumregie, waardoor de vroegere Chineesche pachter veel schade lijdt.

Men zegt, dat deze pachter den ons vijandig gezinden poenggawa van Gelgel, Tjokorda, tot de daad heeft opgestookt.

De Getuige schrijft:

„De berichten over die expeditie maakten een droevigen indruk. Dat de regeering op Bali anders had kunnen handelen, durf ik niet beweren; ik kan het niet beoordeelen. Maar het blijft toch pijnlijk, dat we oorlog moeten voeren, om de opiumregie op Bali ingevoerd te moeten krijgen.

Zouden de Balineezen zich ook verzet hebben, indien men maatregelen had genomen, om langzamerhand het opiumgebruik op Bali af te schaffen? vraagt de heer P. B. fijntjes.

Het is te hopen, dat men in Kloengkoeng inziet, hoe alle verzet toch nutteloos is, opdat er niet noodeloos bloed vergoten worde.

En mocht Nederland toch nog ook eens wat anders op Bali brengen, dan gouvernements-opium onder bescherming van bajonetten en kanonnen."

Over den aanvang der expeditie lezen wij in het *Nieuws van den Dag v. N.-I.* o. m.

„De stafmuziek speelde bij het embarkeeren van iedere compagnie een vroolijk wijsje.

Voor de officieren was de geheele eerste klasse gereserveerd, voor de onderofficieren het midden- en voor-tusschendek, terwijl de manschappen het achter- en voor-tusschendek voor zich bestemd zagen. Den bedienden en dwangarbeiders had men evenens een plaatsje op het voor-tusschendek bezorgd. Nadat ieder zich een zoo zacht mogelijk plaatsje had uitgekozen en de zware uitrusting was afgelegd, verzamelden de manschappen zich op het dek om hunne vrienden en vrouwen nog eens een „houd je maar taai" toe te kunnen roepen.

De officieren concentreerden zich op het achterdek, waar menig glas gedronken werd op den goeden uitslag van deze excursie.

Verscheidene officieren werden met bloemen vereerd.

Ook de manschappen werden gelauwerd, maar meer inwendig: hunne eerlaurieren bestonden uit bossen ramboetans.

Om 10 uur 40 werd het sein gegeven, dat belangstellenden de boot moesten verlaten en om kwart voor 11 gleed het schip onder het spelen van het Wilhelmus en Wien Neerland's bloed, afgewisseld door de luide hoera's van de vertrekkenden, langzaam de haven uit om onze landsverdedigers naar het oorlogsterrein te brengen.

Dat ze met eer en roem belaan mogen wederkeeren!"

Omtrent de actie op Bali, deelt een der marine-officieren aan het „Soer. Handelsblad" o. a. het volgende mede:

„Toen de Hertog Hendrik vertrok, lag kapitein Nues met zijn compagnie, gesteund door 2 stukjes snelvuurgeschut der marine, op de grens van Kloengkoeng.

Het eerste bombardement der schepen was gericht op Gelgel, Kloengkoeng en Satria. Op elke plaats werden 10 schoten uit de 15 cM. snelvuurkanonnen gedaan.

Gelgel, dat zichtbaar was van de schepen, werd geheel vernietigd; van de poeri bleef geen steen op den andere.

Deze plaats werd onder vuur genomen door de Noord-Brabant, welks granaatvuur op dergelijke doelen meer uitwerking heeft dan de projectielen der pantserschepen, die vervaardigd zijn met het doel zware pantserplaten te doorboren en dan eerst te springen; van het vuur der Hertog Hendrik en van de Tromp werd derhalve minder effect verwacht.

Deze verwachting bleek na het inwinnen van spionnenberichten — de resident van Bali en Lombok, die zich op de Tromp bevindt, zond zijn mata mata's bij het begin van het bombardement onmiddellijk uit — ten deele juist. In Satria werd slechts weinig schade aangericht; in Kloengkoeng daarentegen was de verwoesting aanzienlijk. De spionnen brachten scherven mee van granaten, die de poeri hadden getroffen. Edoch, de geheele aanhang van den vorst, welke beschreven werd als te bestaan uit een 150-tal fanatieke dwepers, had zich tijdens het bombardement in een groote, in den bodem gegraven kuil, bewerkt als een kazemat, verborgen, zoodat de uitwerking materiëel wel belangrijk was, maar slechts weinig vijanden onschadelijk had gemaakt. Bij den eersten treffer waren de strijdbare mannen

die niet tot 's vorsten gevolg behoorden, huiten Kloengkoeng gevlucht.

De broeder van den dewa agoeng, die ons genegen is, zit gevangen in de poeri te Kloengkoeng op een zeer kwetsbare plaats, zoodat de marine voor de moeilijke taak wordt gesteld, de poeri te raken en den sobat companie te sparen.

Op den verjaardag van Prins Hendrik werd het bombardement op Kloengkoeng door de 3 schepen gelijktijdig hervat. Er werden driemaal 8 schoten gedaan.

Als een bijzonderheid werd nog medegedeeld, dat de dewa-agoeng van Kloengkoeng, na het tweede bombardement, een schrijven zond aan den resident, waarin hij mededeelde, dat het schieten der marine hem zeer onaangenaam was en dat hij zeer beleefd verzocht dat te staken.

De resident antwoordde, dat het vuur eerst gestaakt zou worden, wanneer de dewa-agoeng zich aan boord van de Tromp bij hem kwam melden.

Daarin had de Balische vorst evenwel blijkbaar weinig lust; althans bij het vertrek van de Hertog Hendrik was hij nog niet verschenen.

Toen de Hendrik onder stoom ging, was het bombardement weder in vollen gang.

De resident van Bali seinde den 29sten April:

,,Gisternamiddag ruim drie uur is de hoofdplaats Kloengkoeng met de poeri genomen, na bijna geen wederstand. De dewa agoeng hield, bij aankomst der troepen, bij de poeri een kleine poepoetan, waarbij hij zelf, zijn broer Doema Rabawn, de tjokorda van Gelgel en eenige anderen der voornaamste landsgrooten sneuvelden.

Aan onze zijde werden geen verliezen geleden. De bevolking steekt overal witte vlaggen uit.

De aanval op Kloengkoeng werd 's morgens met een hevig bombardement ingeleid."

Het ,,Bat. Nieuwsblad" voegt hieraan toe:

,,De vorst, naar Balisch gebruik, viel met zijn aanhang in een poepoetan, — en thans is Kloengkoeng ons, zonder andere dan geldelijke offers van onze zijde.

Een succes, waarmee de regeering geluk is te wenschen!"

De ,,Javabode" echter schrijft:

,,Het pleit is beslecht. Wat in 1906 had kunnen en behooren te geschieden, is thans geschied. Wat nu opnieuw duizenden guldens en opnieuw stroomen bloeds heeft gekost, ware toen — op aandringen van den bevelhebber der expeditie — reeds afgedaan indien de vorige minister van koloniën zich niet had laten intimideeren door een fractie zenuwachtige Kamerleden, die hun anti-imperialisme kwamen uithuilen over de twee groote poepoetans, waarbij de vorsten van Badoeng en Tabanan 't leven lieten.

De allesbehalve populaire dewa-agoeng en de onbeschaamde tjokorda van Gelgel hebben den hoogen zedelijken moed gehad, denzelfden heldendood te zoeken in een lansaanval tegen het snelvuurgeschut en de repeteergeweren der onzen.

Onmiddellijk na den val der tirannen en opiumfinanciers kwam het volk in onderwerping en onder ons rechtstreeksch bestuur zal het tot rust en welvaart komen, zooals in de afdeelingen Boeleleng en Djembrana en op geheel Lombok reeds het geval is en waar geen Baliër het vroegere zelfbestuur terug wenscht. En de opiumregie zal dat volk minder kwaad brengen dan de tjokordas en Chineesche pachters tot heden, 'n deplaise de onbekookte uitvallen tegen de regeering van ,,Bat. Nieuwsblad" en ,,Locomotief".

Aan den bevelhebber der troepen, luit.-kolonel J. A. M. M. von Schauroth, en zijn chef van den generalen staf, kapitein S. H. Schutstal van Woudenberg, lof voor hun beleid, waardoor aan geen der onzen eenig letsel geschiedde. En dank ook aan den bevelhebber der zeemacht in die wateren, die door zijn geschutvuur ongetwijfeld den vijand reeds te voren demoraliseerde.

Het woord is thans aan het burgerlijk bestuur, maar dit behoort in den eersten tijd nog gesteund te worden door een voldoende troepenmacht. Want zoolang niet heel Bali onder rechtstreeksch bestuur is gebracht, zal de toestand toch nooit geheel te vertrouwen zijn."

Doch elders lezen wij van een correspondent van ditzelfde blad:

,,Van één mijner vrienden, die van een reis naar Bali en Lombok op Java terugkwam, vernam ik, dat de radja van Kloengkoeng zeer gezien is bij alle Balineezen. Zij zijn vast overtuigd dat, zoo het tot een strijd komt tusschen dezen vorst en de companie, de laatste het finaal zal afleggen."

* * *

Over **Balineesche Padi-oogsten** schrijft diezelfde correspondent:

,,De productie van padi per bouw is op dat eiland heel wat hooger dan op Java. Noemt men hier een productie per bouw van 35 picols reeds een bijzonder mooien oogst, op Bali is 'n productie per bouw van 70 picols padi niets ongewoons.

Zou het daarom geen zaak zijn, dat 't landbouwdepartement een ontwikkeld Inlandsch hoofd met eenige geschikte Inlandsche landbouwers naar dat eiland zond, om te leeren hoe men de padi moet planten om een zoo hooge productie te verkrijgen?"

* * *

De stemming op Lombok.

Uit Ampenan schrijft men aan het ,,Soer. Hbld.":

,,Het heeft de aandacht getrokken, dat de Baliërs op Lombok zoo goed op de hoogte zijn van de gebeurtenissen in Zuid-Bali. Zij stellen het levendigst belang in het verloop der expeditie. De poenggawa van Gelgel, de aanstoker van de jongste verwikkelingen, wordt gelijkgesteld met Goesti Madé, den zoon van den vorst van Lombok, die zijn vader in 't verderf stortte. De Baliërs verhelen dan ook niet, dat zij geen traan zullen laten vallen, als zij vernemen, dat Tjokorda Gelgel de straf voor zijn brutale streken te pakken heeft. (Uit Boeleleng wordt geschreven, dat daar het gerucht loopt, dat Tjokorda Gelgel zich gekrist heeft. Bevestiging van dit gerucht is tot nu toe uitgebleven.)

* * *

Belasting-relletjes ter Westkust van Sumatra.

Wat de ,,Sumatra-Bode" daarvan ditmaal weet te vertellen, is niet zeer belangrijk:

,,De kolonel, gewestelijk militair commandant, is den 2en dezer naar Fort van der Capellen vertrokken. Het plan bestaat, om aldaar een compagnie te legeren. Mede zijn daarheen vertrokken de officier van gezondheid dr. Badings en eenige ziekenverplegers met verbandmiddelen.

Volgens geruchten wordt in Batipoeh ook onrust onder de bevolking waargenomen.

Naar Pajakoemboeh is van uit Fort de Kock een compagnie onder bevel van kapt. Lutz gedirigeerd.

Te Manindjau zijn door onbekenden eenige pannen der controleurswoning door steenworpen vernield.

Hier ter hoofdplaats Padang en in de Ommelanden loopen ook vage verontrustende berichten.

Ten slotte nog de mededeeling, dat Maandag 27 April de luitenant Vis met ongeveer 60 man van het 17e bataljon naar Fort van der Capellen vertrekt om de compagnie maréchaussée van kapitein Van Goor (16e bat.) te versterken.

Door het 17e bataljon wordt in de omstreken van Padang, zoowel over dag als 's nachts gepatrouilleerd. De patronen zijn onder berusting der officieren, om ze, als het noodig mocht zijn, uit te deelen aan de manschappen."

Naar, wij uit particuliere correspondentie vernemen, zou de belasting-aanslag tegen eind April ten einde zijn. Daar, waar de bestuurshoofden zich van dit zeker lang niet gemakkelijke werk zelf kweten, moeten zij ook de satisfactie genoten hebben, dat alles naar wensch gegaan is en zal ook de inning vermoedelijk, wel geene groote moeilijkheden opleveren.

WEST-INDIË.

Suriname.

De laatstelijk ontvangen nummers van ,,Onze West" geven van de M. v. A. van den gouverneur op het door de Koloniale Staten op de begroooting voor 1909 uitgebracht Voorloopig Verslag reeds het grootste gedeelte weer.

In het algemeen handhaaft de gouverneur in zijn M. v. A. de door hem voorgestelde en door de Koloniale Staten aangevallen verhoogingen, zooals die van het traktement van den hoofdcommies ter administratie van financiën en van het subsidie aan de Roomsch-Katholieke en Moravische broedergemeenten.

De aandacht valt echter begrijpelijkerwijze al spoedig op hetgeen de gouverneur in zijn M. v. A. opmerkt, naar aanleiding van hetgeen in het V. V. betreffende de bacovecultuur in het midden werd gebracht.

Wij ontleenen dan aan de M. v. A. betreffende dit onderwerp het volgende:

,,Ten opzichte van den algemeenen stand der bacovecultuur kan de ondergeteekende verklaren, dat volgens eenstemmig oordeel van den heer Williams en den inspecteur van den landbouw de toekomst vol vertrouwen kan worden tegemoet gezien. Geleerd door de ervaringen en gesteund door de thans bestaande contrôle zal de cultuur ongetwijfeld met goed gevolg worden gedreven. En waar reeds thans op vele ondernemingen de meer nauwlettende opvolging der wenken van den heer Williams tot sprekende resultaten heeft geleid en van de planters zelfs zij, die aanvankelijk ernstige bezwaren hadden, tegen de methode van den heer Williams, de juistheid van zijn inzicht moeten erkennen, daar kan met volle gerustheid op dezen leidsman worden afgegaan en in zijn vast vertrouwen in de toekomst der bacovecultuur worden gedeeld.

Waar de toestand kritiek scheen, is zij dit dan ook inderdaad thans niet meer. Zonder vrees voor voorbarigheid kan gezegd worden, dat de crisis geweken is. De werkzaamheden op de plantages worden thans allengs naar den eisch volbracht en mogen al bij hen, die buiten de zaak staan, de geringe verschepingen het vertrouwen in de cultuur hebben geschokt, de beter ingewijden weten, dat de gemaakte fouten, die hieraan mede schuld zijn, in het vervolg vermeden kunnen en zullen worden.

Voor het welslagen der bacovecultuur is slechts noodig een krachtige samenwerking tusschen de planters, het Gouvernement en de United Fruit Company, en de Gouverneur twijfelt niet, of hij zal om die te behouden ook op de medewerking der Koloniale Staten kunnen rekenen.

De goede gang van zaken, die thans tot stand is gekomen, maakt dan ook, dat de ondergeteekende in de afwezigheid, gedurende een zestal weken, van den inspecteur van den landbouw voor een zeer noodzakelijke dienstreis naar de kolonie Curaçao, geen gevaar ziet voor de bacovecultuur.

Zooals elders uit deze Memorie blijkt, heeft de bevordering van de bacovecultuur bij den kleinen landbouw de volle aandacht van het bestuur."

Toen de begrooting voor 1908 door de Koloniale Staten werd behandeld, bleek dit lichaam weinig tevreden over den gang van zaken bij de werken aan het Saramacca-kanaal en van den Saramaccapolder. Het bestuur beloofde echter om, na de noodige inlichtingen ter zake in Nederland te hebben ingewonnen, de Staten bijeen te roepen en mededeeling te doen. Nu een jaar later wordt den Staten in de M. v. A. kond gedaan, dat de uit Nederland ontvangen inlichtingen aanleiding gaven tot hernieuwde gedachtenwisseling met den chef van het bouwdepartement, zoodat andermaal in Nederland inlichtingen werden gevraagd, die tot dusver nog niet werden ontvangen.

Het heeft er tot dusver wel den schijn van, of het bestuur er tegen opziet om met zijn inlichtingen voor den dag te komen.

Wat in het V. V. betreffende het boschwezen was in het midden gebracht, werd door den gouverneur beantwoord met de opmerking, dat eerst op de begrooting voor 1908 fondsen zijn toegestaan, zoodat bezwaarlijk nu reeds uitkomsten van de exploitatie kunnen worden verwacht.

Omtrent de voor de kolonie zeker niet minder gewichtige aangelegenheden betreffende het kolonisatie- en immigratie-vraagstuk vinden we in de M. v. A. het volgende aangeteekend:

,,Het door de Koloniale Staten aanbevolen denkbeeld om iemand, die volkomen op de hoogte is van het leven der Javanen, tijdelijk naar hier te detacheeren, met opdracht om een onderzoek in te stellen naar de behandeling en den toestand van de Javaansche immigranten in deze kolonie, is reeds door het bestuur in overweging genomen en heeft geleid tot een verzoek aan den minister van koloniën om ter verwezenlijking daarvan zijn bemiddeling te verleenen.

De stroom van Japansche landverhuizers naar de nieuwe wereld had reeds de aandacht van het bestuur getrokken. In hoever 't aanbeveling verdient de immigratie van Japanners in Suriname in de hand te werken, is eene vraag, waarop vooralsnog geen beslist antwoord kan worden gegeven.

In beginsel bestaat bij het bestuur geen bezwaar tegen het steunen van vrije immigratie uit andere landen dan Britsch- en Nederlandsch-Indië, wanneer blijken mocht, dat die inderdaad in het belang der kolonie zoude zijn en bepaald voor eene kolonisatie geschikte elementen kunnen worden aangevoerd.

De Gouverneur behoort onder hen, die betwijfelen of een 10-jarig arbeidscontract bevorderlijk zal zijn aan de vestiging van immigranten in de kolonie. Hoewel de immigranten, met name de Britsch-Indiërs, over het algemeen reeds langer dan 5 jaar plegen te blijven — de gemiddelde duur van het verblijf van hen, die in 1905 van hier vertrokken, bedroeg reeds 12½ jaar —, hecht ook hij, op grond van hetgeen de ervaring in Engelsche koloniën geleerd heeft, veel waarde aan een gedwongen 10-jarig verblijf alhier en een verplichte bijdrage, door den immigrant, in de kosten van zijn terugvoer, gelijk o.a. voor Demerara sedert lang reeds bepaald is.

Onlangs is de aandacht van het opperbestuur opnieuw op deze aangelegenheid gevestigd en voorgesteld om bij de Engelsche Regeering stappen in die richting te doen."

Nu moeten we o. a. nog hooren wat het bestuur ter verdediging van het in het V. V. ook aangevallen beheer der Koloniale Vaartuigen heeft aan te voeren.

Van Vreemde Koloniën.

Een post in Duitsch Nieuw-Guinea.

De assistent-resident van Noord-Nieuw-Guinea heeft een bezoek gebracht aan het Duitsche gedeelte van het eiland, waarover hij in zijn verslag het volgende mededeelt:

Den 15en December werd naar Berlin Hafen gestoomd en des namiddags ongeveer te half vijf ure geankerd aan de Zuidpunt van het eilandje Tamara tegenover den landingssteiger der R.-K. Missie aldaar. Tamara ligt van de groep eilanden, waartoe het behoort, het dichtst bij den vasten wal; het heeft een grootste lengte van 1400 M. bij eene grootste breedte van 1 K.M. 8 K.M. oostelijker liggen de eilanden Faraguet, Sainson en Anggol in een groep bij elkaar; de beide eerste zijn niet grooter dan Tamara; Anggol is veel kleiner. De eilandjes zijn te klein om beschutte ankerplaatsen op te

leveren, zoodat de naam ,,haven" hier vrij misplaatst is. De overliggende vaste wal bestaat uit laag terrein; op het strand zware branding. Westelijk van de Zuidpunt van Tamara rijst echter uit zee een geïsoleerde heuvelketen ter hoogte van ruim 300 voet, die zich nog iets noordelijker voortzet; ongeveer op het hoogste punt van deze keten, op den top van een heuvel tot aan den voet in zee geheel van de woudbekleeding ontdaan, een indruk makende van ongenaakbaarheid, eenige gebouwen en een vlaggemast; het nieuwe bestuurs-établissement Eytapé. Het bestuurspersoneel bestaat uit een ,,Stationsvorsteher", den heer Rodaz, oud-beambte der Neu Guinea-Compagnie, wiens nieuw ressort zich uitstrekt van de Kaiserin Augusta-flusz tot de Hollandsche grens, een Secretär, een adjundant-onderofficier als instructeur der politiesoldaten, ongeveer 50 in aantal, en een ziekenverpleger. De eilanden der Sainson-groep, hoewel klein, zijn goed bevolkt. Eerst in 1894 vestigde zich een handelaar te Se.eo, die tevens als agent van de Neu Guinea-Compagnie optrad voor de koeliewerving op de kust. Na zijn dood, in 1897, werden zijne zaken door genoemde Compagnie overgenomen. In 1897 richtte de R.-K. Missie des Heiligen Wortes een eersten post op te Tamara en vestigde zich daarna ook op het eiland Ali en op de overliggende kust. De afdeeling van bovengenoemde groote katholieke zendingsvereeniging, die in Nieuw-Guinea haar arbeidsveld heeft, werkt onder den naam van ,,Mission des Heiligen Geistes". Aan het hoofd staat pater E. Limbrock als apostolisch praefect. (Bij pauselijk decreet van 24 Februari 1896 werd een bijzondere apostolische praefectuur voor Kaiser Wilhelmsland in 't leven geroepen.) Behalve met zendingsarbeid, occupeert de missie zich met industriëel bedrijf. Tegenover Tamara heeft zij een landbouw-onderneming voor klappercultuur, alwaar men spoedig 100000 klappers in den grond hoopt te hebben. Elders een machinale houtzagerij, klapper-aanplantingen met een veestapel van 100 stuks runderen, enz. Voorts beschikt zij over een groote stoombarkas, een zeilschoener en booten. Vroeger werd Berlin Hafen geregeld aangedaan door de stoomers der Nord-Deutsche Lloyd, doch sedert de staking van dien dienst is men thans geheel aangewezen op de verbinding door middel van den stoomer der Neu Guinea-Compagnie, Siar, die, ongeregeld, ongeveer eens in de 3 à 4 maanden Berlin Hafen bezoekt. Onder deze omstandigheden is de missie steeds doende een andere geregelde verbinding met de buitenwereld te verkrijgen.

Den morgen na de aankomst kwam van Eytapé een groote boot, door een twintig politiesoldaten bemand, waarin zich de Secretär en de instructeur, hier ,,Polizeimeister" genaamd, bevonden, aan boord van de Ceram een bezoek brengen. De politiesoldaten zijn inboorlingen, meest van de Bismarck-archipel en de Solomons-eilanden, gekleed met de Duitsche militaire pet en overigens slechts met een rooden lendendoek (lawa-lawa). Rapporteur sprak met de heeren af, dat hij zich 's middags ten 3 ure met de stoomsloep naar Eytapé zoude begeven. Ter bestemder ure werd dan ook afgevaren, doch onderweg brak een bui uit het Westen los, die de, toch reeds hooge zee nog deed toenemen. De missionarissen hadden voor de zware branding gewaarschuwd en de vriendelijkheid gehad, een papoesche prauw met eenige inboorlingen van het eiland mede te geven, waarmede zij meenden, dat rapporteur het veiligst den wal zoude bereiken. Dit bleek echter niet noodig, daar bij de landingsplaats, buiten de branding, de ,,Secretär" met de groote boot rapporteur opwachtte. Toen hij echter niet de verzekering kon geven, dat bij de toenemende zee de terugtocht nog mogelijk zou zijn, zag rapporteur van de landing af en besloot het den volgenden ochtend nog eens te beproeven. Toen bleek echter de zware deining niet verminderd en werd van het bezoek aan Eytapé afgezien. Hoewel het weder nog goed genoemd mocht worden, stond een zware deining door en bleek de December-maand minder geschikt voor een bezoek aan Berlin Hafen. Volgens de missionarissen zijn Juni en Juli in den regel de gunstige maanden. De missie-post op Tamar, Sint Jozef genaamd, bestaat uit verschillende gebouwen, als kerk, school, woongebouwen voor de paters en zusters, werkplaatsen, apotheek enz. Het terrein is beplant met gras en klapperboomen. In de school werden een zestigtal kinderen aangetroffen ongeveer van 8—12 jaren oud. Voermiddel voor het onderwijs, dat door de zusters gegeven wordt, bleek het Duitsch; den kinderen wordt het gotisch letterschrift onderwezen. Het grootste aantal der kinderen onder de hoede van de missionarissen — 147, wanneer rapporteur zich niet vergist — is niet van het eiland, doch van verschillende negorijen van de vaste kust afkomstig, waar al even groote taalverscheidenheid heerscht als in het Nederlandsche gebied. Deze omstandigheid werkt natuurlijk gunstig op het, door de missionarissen zoo consequent mogelijk doorgevoerd beginsel, dat de kinderen ook in onderling verkeer zich van geene andere dan de Duitsche taal mogen bedienen. Dat de kinderen door hun internaat geheel aan de ouders zijn onttrokken, werkt uiterst gunstig op de resultaten van 't onderwijs. Moedwillig schoolverzuim, elders zoo verlammend op het onderwijs werkend, wordt hierdoor geheel geëlimineerd. 't Wekt echter bevreemding, dat de papoesche ouders hun kinderen vrijwillig aan de missionarissen afstaan voor hunne opvoeding. Slavernij is in Kaiser-Wilhelmsland niet in zwang en valt dus hier niet aan koop te denken. Volgens de zendelingen krijgen zij de kinderen zonder moeite door tusschenkomst hunner plantage-arbeiders.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardr. Gen. 15 Mei 1908.

Deze afl. bevat als gewoonlijk verschillende met betrekking op de Indiën geschreven artikelen. Een belangrijke bijdrage levert *Prof. Dr. A. Wichmann* over *Joris van Spilbergen*, 1568—1620, een der mannen, die bij de opkomst van de Nederlandsche Oost-Indische Compagnie een belangrijke rol hebben gespeeld. Het nageslacht heeft hem echter niet geheel recht doen wedervaren, en het is alleen zijn laatste re.s (1614—1617), die meer algemeen bekend geworden is. Dit journaal nu is twee jaren geleden door de Hakluyt Society, in engelsche vertaling, voorzien van eene inleiding en van aanteekeningen, uitgegeven. Prof. W. is van meening, dat die bewerking, door J. A. J. de Villiers, beter verzorgd had behooren te worden, en noemt haar zelfs niet alleen een stilstand, maar een groote stap achteruit. ,,Een stilstand, omdat aan onjuistheden, die reeds lang verbeterd zijn, opnieuw eene plaats wordt ingeruimd, zonder dat dit gebrek door nieuwe uitkomsten vergoed wordt; een achteruitgang, omdat er tal van fouten, die vroeger niet aanwezig waren, werden bijgevoegd." En verder: ,,De berichten, die Villiers aangaande het leven van Spilbergen mededeelt, zijn zeer schraal en doorgaans niet eens juist." Doch, zegt de schr., ,,inplaats van uitsluitend kritiek uit te oefenen, komt het mij echter nuttiger voor de steken, die Villiers liet vallen, op te nemen, en te dezer plaatse mede te deelen, wat men in eene uitgaaf van de Hakluyt Society had moeten verwachten."

We moeten overigens volstaan met de aandacht te vestigen op de daarop volgende interessante beschouwingen van Prof. W.

Het volgend opstel bevat het vers!ag eener *Dienstreis benoorden Larantoeka (Oost-Flores), 23—28 April 1907, door A. J. L. Couvreur.* (Met kaart).

Vervolgens geeft de heer *G. P. Rouffaer* bijzonderheden over *de aanstaande 6e expeditie van het Kon. Ned. Aardr. Gen. naar het binnenland van Suriname*, waaraan hij doet voorafgaan eenige historische feiten over vroegere dergelijke expedities. Aan dit artikel ontleenen wij, dat de nieuwe expeditie onder leiding zal staan van den Luit. ter zee 1e klasse J. G. W. J. Eilerts de Haan met den Luit. ter zee 2e kl. R. H. Wijmans en den off. van gezondheid 2e kl. Dr. J. H. A. T. Tresling als tochtgenooten; dat zij den bovenloop van de Suriname-rivier zal opgaan en allereerst verkennen den Gran Rio en Pikien Rio (de ,,Groot-Rivier" en ,,Klein Rivier"), die, respectievelijk van het Zuidwesten en Zuid ten Westen komende, de Suriname-rivier bij hun vereeniging gaan vormen. Als de ,,Gran Rio,' zijn naam naar waarheid draagt, tevens daardoor reden gevend voor den betrekkelijken waterrijkdom van de Beneden-Suriname, dan moet nu het brongebied daarvan bekend raken, namelijk de Wilhelminaketen, waarvan de naam en eerste plaatsbepaling teruggaat tot de Coppename-expeditie. Gelijk men weet, is de expeditie den 14en Mei uit Nederland vertrokken.

Prof. Wichmann schrijft daarna over de ,,*Moordenaars-rivier*" *en de* ,,*Doodslagers-rivier*" *op Nieuw-Guinea* (met kaartje), welke weinig liefelijk klinkende benamingen er met nadruk op wijzen, hoe onwelwillend de bejegening was, die aan bezoekers der Zuidwestkust van Nieuw-Guinea in de 17e eeuw van de zijde der inlanders ten deel viel.

De heer *C. Craandijk* somt vervolgens een aantal ,,*onnauwkeurigheden*" op in de pas verschenen *groote kaart der topografische inrichting te Batavia*, d. w. z. de Overzichtskaart van den Oost-Indischen Archipel in zes bladen, waaruit blijkt, dat daarin werkelijk groote fouten zijn begaan. Toch komt het ons voor, dat de heer Cr. ook wel een enkel waardeerend woord had kunnen zeggen over de sierlijkheid der uitvoering en de overzichtelijkheid dezer kaart, welke alle vroegere uitgaven in ieder geval in alle opzichten overtreft o. i. Men vergelijke daarvoor de in ditzelfde Nr. van het Tijdschr. (onder het Litteratuur overzicht) opgenomen opbouwende bespreking door den heer L. A. Bakhuis.

Ten slotte releveeren we uit deze aflevering dan nog een artikel over den *Arbeid van het exploratie-detachement in Zuid-Nieuw-Guinea*, samengesteld naar gegegevens van ,,*Pionier*" en *R. L. A. Hellwig* (met kaart); eene bespreking van den heer *J. van Baren* over *de nieuwe flora van het vulkaaneiland Krakatau*, en een uiteenzetting der prijzenswaardige bedoelingen, door *G. P. Rouffaer*, van de *Nieuwe Linschoten-vereeniging*; een Nederlandsche Hakluyt-Society.

* * *

Indië in woord en beeld. Aardrijkskunde van Nederlandsch-Indië voor de lagere scholen, door **Th. J. A. Hilgers.** Groningen, J. B. Wolters, 1908. 8o.

Met ingenomenheid maken wij melding van de verschijning van dit — zooals de schr. zeer bescheiden aanmerkt — aardrijkskundig ,,werkje", dat hoofdzakelijk is bestemd voor de Ind. lagere school. De heer Hilgers koesert de hoop, dat het door de bijzondere indeeling der leerstof en de vele platen ook op Nederlandsche scholen voor M. U. L. O. goede diensten zal kunnen bewijzen, waaraan wij zouden willen toevoegen, dat het inderdaad in geen enkele onderwijs-inrichting in Nederland mag ontbreken. Wij zijn van meening, dat de heer Hilgers een stuk werk heeft geleverd, dat alles, wat te voren op dit gebied verscheen, verre achter zich laat, inzonderheid wat betreft de rijke illustreering van dit kostelijke boek. Van schrijver's uitnoodiging dat hij zich houdt aanbevolen voor op- of aanmerkingen, welke zouden kunnen leiden tot verbetering, maken wij intusschen gebruik door hem te wijzen op blz. 8; daar staat, dat het reusachtige gebouw, door de inlanders Kantor Paleis genoemd, in **1829** door Daendels werd gebouwd. Die hinderlijke drukfout zal zeker in den tweeden druk niet meer voorkomen.

* * *

De Vrouw en haar Huis. Mei 1908.

Mej. Tonnet's pen wordt bijzonder vruchtbaar in den laatsten tijd. Thans schrijft ze in bovengenoemd tijdschrift een artikeltje over *Indische maaltijden*, ,,met beleefde dankbetuiging aan Dr. M. Greshoff voor welwillend gedane mededeelingen en correcties." Deze vlag kan o. i. echter de lading niet dekken, want volgens onze meening is deze laatste pennevrucht van Mej. Tonnet vrij oppervlakkig en weinig interessant bovendien. Zij splitst haar art. in drie gedeelten: De rijsttafel voor den Europeaan; het maal van den Inlander en het menue van den Tenggerees. Waar zij blijkbaar voor oningewijden haar stukje schreef, lag het voor de hand dat mej. T. wel eerst even had kunnen mededeelen, wat onder ,,Tenggerees" verstaan wordt. Maar laat ons even in zijn geheel afschrijven, wat zij precies zegt: ,,Het menue van den Tenggerees is wel het soberst van al. Hij mengt tot gruis gestampte djagoeng aan met rijst en stoomt ze met wat zout in de koekoesan. Gaat hij op reis naar beneden, dan draagt hij zijn maal met zich mee. Toespijs gebruikt hij niet, hoogstens een weinig groenten; vleesch of visch eet hij nooit. Zijn stoere lichaamsbouw pleit voor zijne leefwijze." Is dit niet oppervlakkig? Dan ook vraagt de schrijfster: hoe komt het toch dat het menue van den Europeaan in Onze Oost zoo uitgebreid is geworden, terwijl dat van den Inlander in doorslag zoo sober is? De schrijfster begrijpt het niet recht, of — zegt zij — heeft de Europeaan aan meerdere prikkels der spijsverterings-organen behoefte, óf heeft de inlander oudtijds ook zulke weelderige maaltijden er op nagehouden en heeft mindere welvaart hem gedwongen tot sobere leefwijze? De schrijfster houdt het eerste voor waar, als zij zegt: ,,Zucht naar overmatige bevrediging der levensbehoeften kan den Europeaan er toe gebracht hebben, om dat, wat voor den inlander feestgerecht was, in het dagelijksch maal in te lasschen. Met beslistheid een oordeel uit te spreken, zal echter eerst kunnen geschieden, wanneer men de bestaande toestanden aan de vroegere zal getoetst hebben en zoolang het onderzoek van het bestaande nog zoo weinig diepgaand was, kan er van die toetsing vooreerst geen sprake zijn."

In gemoede: We raden mej. Tonnet in allen ernst aan een onderzoek in te stellen hier te lande hoe het komt dat het menue van den welgestelde zooveel uitgebreider is, dan dat van den minder met aardsche goederen gezegende; dan heeft ze meteen de oplossing gevonden voor haar

oogenschijnlijk diepzinnig betoog over den inlander en zijn in den regel zoo sober maal!

* * *

Lichtstralen op den Akker der Wereld, 1908. No. 3. Dit Nr. bevat een bijdrage getiteld: *Iets over Java's overgang tot het Mohammedanisme, door H. Zeydner* (Toespraak, gehouden op het Zendingsfeest te Ede, den 3en Juli 1907, eenigszins uitgebreid); verlucht door een aantal plaatjes, zonder bijschrift notabene, die absoluut geen betrekking op het onderwerp hebben. Zoo o.a. een afbeelding van een motorboot ,,Tole' geheeten (wat in het Bataksch ,,voorwaarts" beteekent) varende, vermoedelijk op het Tobameer; dan een paar afbeeldingen van gedrochtelijke Balische lijkverbrandingstoestellen, waarvan de minder ingewijden niets zullen begrijpen, enz. Overigens gelooven we, dat de inhoud van den tekst-zelve wel aan het doel van den schrijver zal beantwoorden.

* * *

De Indische Mercuur van 19 Mei 1908.

De Mercuur biedt ditmaal een groote verscheidenheid. *Dr. K. W. van Gorkom* opent dit Nr. met een interessant artikel: *Weersgesteldheid in betrekking tot den landbouw en de cultures in Nederlandsch-Oost-Indië (de Tropen)*; de heer *G. van der Sleen* schrijft vervolgens over *Java-coca*, waarin hij zijn meeningen stelt tegenover die van den heer De Jong, eveneens in de Ind. Mercuur gepubliceerd. Daarop volgt een bespreking door den heer *P. J. van Houten* van *J. G. Ferguson's* bijdrage in de Ceylon Branch of the Royal Asiatic Society: J. G. Loten, the naturalist governor of Ceylon (1752—'57) and the Ceylonese artist A. de Bevere, onder het opschrift: *Twee Indische natuurliefhebbers uit de XVIIIe eeuw*, waarvan de heer Van Houten opmerkt, dat deze studie ,,van den heer F. een zeer verdienstelijken arbeid mag worden geheeten, die in het bijzonder door ons, Nederlanders, verdient gekend te worden, als bevattende vele nieuwe en kostbare gegevens voor kennis en het streven der twee in den titel genoemde landgenooten."

Eindelijk noteeren wij nog uit dit Nr. *Vluchtige oliën*, Bericht van Schimmel en Co., door *P. v. d. W(ielen)*. — *Handels- en scheepvaartbeweging van Bangkok in 1907*. — *Verslag van de Kamer van Koophandel en Nijverheid te Soerabaja* (in dit overzicht reeds besproken). — *Bepalingen regelende de heffing van de belasting op de inkomsten in Nederlandsch-Indië*. — *De vooruitgang van Formosa*. — *Koloniaal Museum te Haarlem* (hierbij wordt medegedeeld, dat als prijsvraag voor 1909 zal worden uitgeschreven een studie over Caoutchouc (rubber, gomelastiek), en zulks in verband met de in September van dit jaar te houden International Rubber Exhibition). — *Over bijdragen uit Indië aan ,,De Indische Mercuur."* — Benevens de gewone wekelijksche berichten.

* * *

Verder ontvingen wij nog sedert ons vorig weekoverzicht het **Indisch Militair Tijdschrift van April 1908**, inhoudende: Eenige opmerkingen naar aanleiding van de verschenen Leiddraad Pionieroefeningen, door E., met naschrift door H. J. V. — Een cavalerist over Cavalerie, door K. W. Rauh. — Een ontwerp-wijziging van het onderscheidingsteeken voor het kader. Een nuttige bezuiniging, door een compagnies-commandant. — De waarde der Philippijnen uit een militair oogpunt en dat van handelspolitiek. — Panoramaschetsen voor peilers en doelverkenners, door Jhr. G. M. E. van Suchtelen. — Iets naders over ,,Geneeskundigen dienst te velde" door van Vliet. — Bijdrage tot de opleiding van onze kanonniers bij de Vesting-Artillerie, door Artillerist. — Iets over Batterij-dienst en Batterij-bouw bij de Vesting-Artillerie, door Ch. Kiès. — Enz.

Verslag van het Mijnwezen over het 3e kwartaal 1907. (Uitgegeven als bijvoegsel der Javasche Courant van 18 April 1908).

Het elfde Jaarverslag der **Madoera Stoomtram-Maatschappij.**

De **maandcijfers** en andere periodieke opgaven betreffende **Nederland en de Koloniën**, bevattend het jaar 1907 en de eerste maanden van 1908.

Een sensatie-roman van den heer **E. F. E. Douwes Dekker**, redacteur van het Bat. Nieuwsblad, getiteld: **Het boek van Siman den Javaan.** Een roman van rijst, dividend en menschelijkheid. Amersfoort, P. W. Wink, 1908.

Ten slotte wordt de aandacht gevestigd op de z.g.n. **,,Groene Amsterdammer"** van 10 en 17 Mei, waarin Dr. X. v. d. Plaats artikelen schreef over Acclimatisatie en kolonisatie in tropische gewesten, terwijl in het Nr. van 17 Mei bovendien een opstel verscheen over den Oud-Gouv.-Generaal Jhr. C. H. A. van der Wijck; en op **,,De Prins"** van den 16en dezer maand, welke een mooi geïllustreerde bijdrage bevat, getiteld: Een tocht door de Bataklanden (meer speciaal door de Toba-Bataklanden en Simoeloengoen), met eenige interessante bijzonderheden van land en volk, door P. Pieper.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m. 29 April.
Het Bat. Nieuwsblad idem.
Het Nieuws v. d. Dag v. Ned.-Indië idem.
De Sumatrapost t/m. idem.
Het Soer. Handelsblad t/m. 25 idem.
Het N.-I. Effectenblad no. 31 en 32.
Het Damesweekblad v. Ned.-Indië no. 41.
Ind. Mercuur no. 21.
,,Naar den Oost", door *Creusesol*.
Deli Courant t/m. 27 April.
Sumatrabode t/m. 24 id.
De Padanger t/m. idem.
Exportblad no. 721.
't Onderwijs t/m. no. 16.
La Quinzaine Coloniale no. 9.
Cultura afl. Mei '08.
Jaarverslag Surinaamsche Bank over 1907.
,,Het Atjeh-vraagstuk en hoe dat thans nog kan worden opgelost", door J. J. B. Fanoy.
Weekblad van Ned.-Indië nos. 51 en 52.

Voor de opgave,
De Secretaris,
De WITT.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 24 April 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte, één jaar verlof naar Europa aan den hoofdingenieur W. G. Ribbius; wegens langdurigen dienst aan den ingenieur J. P. Textor en den machinist L. E. P. Young.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de commies bij de S.S., P. A. C. Bosse; de controleur B.B., J. L. Terlaak; de machinist J. H. Mostert; de hulponderwijzeres mej. S. J. C. Bosscher; en de alg. ontv. van 's lands kas L. A. Blandeau.

Benoemd: tot Inlandsch off. van justitie in het regentschap Cheribon, de wedono van Sindanglaoet, Mas Krama Prawira.

Ontslagen: eervol, op verzoek, als lid bij den Landraad te Soerakarta, Raden Ngabei Brotowadono; benoemd als zoodanig Raden Ngabehi Prodjapranoto; bij den Landraad te Blora, Raden Notoprawirodirdjo; benoemd als zoodanig Raden Notodirdjo.

Geplaatst: in de res. Semarang, de burg. ambt., W. A. C. Ilgen; in Pekalongan, de benoemde controleur F. B. Batten.

Militair Departement.

Bevorderd: tot majoor de kapiteins der infanterie G. Buijs en W. E. A. Burton.

Verleend: wegens ziekte, een jaar verlof aan den gezaghebber bij de Gouv. marine H. C. IJkema.

Ontslagen: eervol, de baas-timmerman enz. bij 't Marine-établissement te Soerabaja J. v. d. Berg.

* * *

Uit de Javasche Courant van 28 April 1908.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof naar Europa aan den kantoorchef E. E. Clarenbach; wegens ziekte id. aan het lid van den Raad van Just. te Soerabaja Mr. G. W. Uhlenbeck; wegens langdurigen dienst aan het hoofd van het gevangeniswezen Mr. P. J. Gebel en aan den subst.-officier van just. te Soerabaja Mr. E. H. Bergsma.

Benoemd: tot lid van den R. v. J. te Soerabaja Mr. R. H. Kleyn; tot voorzitter van den landraad te Djember Mr. A. J. H. L. Adam; tot buitengewoon voorzitter van den landraad te Kediri Mr. L. Süthoff; tot ondervoorzitter aldaar Mr. H. Maten; tot ondervoorzitter te Magelang Mr. H. W. Pruissen; tot voorzitter te Djombang Mr. J. Deenik; tot oudst aanwezend stadsgeneesheer te Semarang Dr. W. Th. de Vogel; tot bouwkundig ambtenaar bij de S.S. de opzichter H. L. Leydie Melville; tot 2den commies bij de Weeskamer te Batavia C. L. Jans; te Soerabaja G. E. F. Neuendorff.

Belast: met de functiën van secretaris voor het Welvaart-onderzoek P. W. Hartelust.

Benoemd: tot Inl. off. van Just. in het regentschap Lebak, Raden Moehamad; tot wedono van Pandakan, Soemoredjo; van Poerworedjo, Mas Soeriohardjo; van Gempol, Kerto Setro; van Senggoeroeh, Mas Ngabehi Soemo Wirio; van Gondanglegi, Raden Soeriodikoesoemo.

Bij de S.S. op Java. Benoemd: tot opzichter 3e kl. H. Huchtmans; tot onderopzichter 1e kl. B. v. d. Kam; tot opzichter 3e kl. W. F. H. Manuel en C. P. J. van Koetsveld; tot stationschef 3e kl. W. F. Schneider; tot commies Ch. Th. Schotel en Ch. Couzijn.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, 2 jaar verlof aan den 1en luit. der inf. H. L. H. Baron van Isselmuden; wegens langdurigen dienst één jaar aan den 1en luit. L. H. van Gent en aan den kapt. der art. Th. W. Sanders.

Bevorderd: tot kapitein der inf. de 1e luitenants M. J. C. W. van Vlierden en P. van der Meijden.

Ontslagen: op verzoek, de kapt. der inf. H. G. van Buuren.

Geplaatst: bij het 9e bat. de 2e luit. W. C. M. Slabbekoorn; bij de garnizoenscompagnie van Tapanoeli de 1e luit. W. Aars.

Overgeplaatst: bij het 10e bat. de kapt. W. G. L. Snijders, de 1e luits. A. J. de Bank Langenhorst, W. van Holst Pellekaan en A. J. Ensink en de 2e luit. A. L. Samson; bij het 11e te Mr. Cornelis de 2e luit. V. Dersjant; op Bali de 1e luit. O. R. Plet; bij het 18e bat. de 1e luits. I. P. v. d. Ploeg en L. H. Barkmeijer; bij het 20e bat. de kapt. W. H. Scheij; de 1e luits. G. P. Caudri en J. Beumer; de 2e luit. A. M. W. van Renesse en de onderluit. J. F. de Rooij; naar de troepenmacht op Bali, als commandant van den trein, de 1e luit. der art. G. J. Pitlo; naar Soerabaja de 2e luit. der art. S. N. P. Tierie.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof naar Europa, aan den loods bij het loodswezen van de Oostkust van Borneo, A. B. Poppe.

Tijdelijk belast: met de waarneming der betrekking van loods bij het loodswezen van Tandjoeng-priok E. de Boer.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagiers van het stoomschip Wilis; gezagvoerder M. van der Putte; van Rotterdam naar Nederl.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: mevrouw C. M. de Crand—Meijer en 2 k.; mevrouw M. E. Horsting—De Lange; W. Venema; M. Uhl met echtg. en 1 k.; W. J. Steigerwalt met echtg. en 1 k; mej. C. van der Horst; J. Bergers; F. C. L. F. Cavaljé; N. van Wichen met echtg. en 1 k.; J. Wezel; T. Speelman; Zuster B. de Veen; Zuster C. van der Meer; Zuster R. de Gier; Zuster E. Poel; Zuster C. Albert; Zuster I. Kuijpers; Zuster B. Ouwerkerk; Zuster A. van Lier; Zuster E. Verpoorten; Zuster E. Schoonbrood; Zuster E. Scheepers; Zuster U. Oosterman; Zuster A. Engelen; Zuster B. Peters; Joh. Stegerhoek; C. M. Danleben; J. J. N. van Gernen;

naar Lissabon: J. H. F. Bus; I. Wolff; W. H. Gasman; P. Bertagnolli; A. Nissl; T. Holler; A. Dollinger; J. Valk; F. K. Schretzmair; P. Gratz; O. Gnitz; M. Kohler; W. Wanger;

naar Marseille: J. T. Bierman en echtg.; Duel; Eskes en Blome;

te Southampton zal zich inschepen naar Perim: Dr. F. Hewlett Burton Brown;

te Marseille zullen zich inschepen: J. W. C. Bovenkerk; A. de Lange met echtg. en 3 k.; J. J. Geurts en echtg.; K. H. Korff; J. Colmjon m. echtg. en 2 k.; mej. M. J. D. van Andel; M. Winkel; mej. G. W. van Andel; L. Bendien; F. Roorda en echtg.; K. O. Uhlenbeck; mevr. J. F. W. Burger-Kriesfeld en d.; mevr. wed. A. Vonck—Morrod de Froideville en z.; B. J. Bond; des Brunes.

Passagierslijst van het Ned. s.s. Goentoer; commandant H. le Clercq; van Batavia 30 April 1908; te Marseille 24 Mei 1908.

Van Batavia: J. H. Liefrinck met echtg. en 2 k; mevr. J. H. Haak en d; J. W. Labrijn met echtg. en 5 k; mej. B. van Blokhuizen; mr. H. F. de Boer; mevr. A. A. W. Barkeij—van Wieringen en d; C. J. M. Wolter met echtg. en 5 k.; J. C. W. F. Ditmarsch met echtg.; mevr. A. J. L. Goenoe—Stevels; H. G. Smagge met echtg. en 4 k; L. P. J. M. Santer met echtg. en 3 k; J. van Gilse met echtg. en 1 k; mej. B. Wattendorf; E. Scheltema met echtg.; W. B. Ramage met echtg.; H. Turner; J. A. Ament; F. Ch. Bogaardt; mej. Th. L. A. Bogaardt; mej. A. M. Bogaardt; J. B. Harthoorn met echtg. en 3 k; Joachim Skovgaard; W. L. de Baus met echtg. en 1 k; K. Wijbrands met echtg. en 1 k; H. Engelsman; mevr. J. C. Oltmans geb. Klink met 1 k; A. H. W. Gorter; J. Veen; mevr. Douwes; mevr. wed. H. L. R. Butteling—Heuffels; mevr. wed. A. P. Mourques—Pauchard met 3 k.; F. C. Gerritsen; B. D. van der Palm; F. H. Hernung; jongeheer R. Kerdijk; G. Saijera; H. C. van der Veen met echtg.; A. Blekemaker; A. W. la Rooij; P. A. Westerbeek met echtg. en 3 k; J. Brus met echtg. en 1 k; C. van der Poel; L. C. A. Bouter; J. de Bakker; J. J. C. C. Schulze; L. de Boer; J. Jarger; P. van der Velden;

van Padang: W. D. Gort met echtg. en 3 k.; mej. A. van Beekum; W. C. Mul met echtg. en 4 k; mevr. Douwes; F. H. R. Neumann; L. Th. J. Koremans met echtg. en 1 k.; G. Kubler met echtg. en 3 k; mej. L. Ufer; mevr. wed. M. J. Wielick—Jacobi; Dames Schmand; A. F. M. Schmand;

naar Padang: H. H. Amant; mr. m. Brouwer; W. F. Bounderman; G. Bebingh; C. Lulof.

No. 23. Donderdag 4 Juni 1908 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

I. Van de Afdeeling 's-GRAVENHAGE:

4de Jaarverslag van „Boeatan".

De hoop, die wij bij het opmaken van ons derde jaarverslag koesterden, nl. dat de zaak in 1907 zichzelve zou kunnen bedruipen, mocht nog niet in vervulling komen. Integendeel was het nadeelig saldo, zooals de hierachter volgende balans uitwijst, aanmerkelijk hooger dan dat van het vorige jaar. Er deden zich dan ook buitengewone tegenspoeden voor; in de eerste plaats ondervond Boeatan zeker in niet mindere mate dan andere huizen, die voornamelijk in luxe-artikelen handelen, den invloed der alom heerschende financieele malaise. Niet alleen dat er onder de bezoekers onzer doorloopende tentoonstelling, — die nu in het ruime, goed verlichte lokaal uitstekend tot haar recht komt, — minder koopers kwamen dan de vorige jaren, deze besteedden nu ook minder groote bedragen aan inkoopen, en zelfs aan het bezoek der thee-salon was die malaise merkbaar.

Bovendien leed Boeatan bij sommige tentoonstellingen naar buiten, in het bijzonder bij de afwikkeling van de in 1906 te Milaan gehoudene, gevoelige verliezen, en behoeft het ook wel geen betoog, dat eene verhuizing, hoewel in het belang der zaak ondernomen, in den aanvang onvermijdelijk extra-kosten en tijdverlies met zich brengt. Zoo moest o.a. het achterzaaltje met binnenplaats, waar thans de bezoekers zich onder het genot van een geurig kopje Rajahthee — desgewenscht met Indisch gebak, — gezellig en rustig kunnen verpoozen, eerst eene noodzakelijke verbouwing ondergaan, welke de ingebruikname eenige weken heeft vertraagd.

Doch laat ons hopen, dat deze nadeelen thans tot de geschiedenis behooren, en 1908, vooral ook uit een financieel oogpunt, voorspoediger moge zijn. Hoewel bij den opzet dezer zaak winstbejag geenszins op den voorgrond is geplaatst, doch de werkkring meer in de lijn eener „*Commission d'études*" zou blijven, — zooals wijlen onze zeer gewaardeerde mede-oprichter, Mr. J. W. van Lansberge, telkens met nadruk placht te zeggen, — toch wordt er door den Raad van Beheer natuurlijk ijverig naar gestreefd zooveel mogelijk verlies te vermijden, juist opdat studies en proefnemingen op dit zoo uitgebreide gebied zoo lang en zoo goed mogelijk voortgezet kunnen worden. Hiertoe kunnen ook alle belangstellenden hun steentje bijdragen door van die belangstelling op de een of andere wijze blijk te geven; b.v. door bij de keuze van feestgeschenken om Boeatan te denken, — H.H. M.M. de Koningin en de Koningin-Moeder gaven hierin reeds meer dan eens het goede voorbeeld — door den Raad van Beheer met raad en daad bij te staan, wat altijd dankbaar zal worden aangenomen; door bloedverwanten en vrienden, die Boeatan nog niet kennen, er heen te brengen. Want zoo ergens, dan geldt hier het: „onbekend maakt onbemind." Telkens blijkt toch dat er nog velen in den lande zijn die niet eens weten, dat er een „Boeatan" bestaat, en niet zelden hoort men in Heulstraat 19 voorbijgangers opmerken: „Kijk, daar is weer een Japansche winkel!" Ons kleine werkkapitaal laat niet toe veel voor reclame-doeleinden uit te geven, doch ook hierin kunnen aandeelhouders en leden van „Oost en West", met weinig moeite, véél helpen.

Afgezien van het financieel gedeelte, heeft Boeatan anders weinig reden tot klagen over den gang van zaken in het algemeen. De nieuwe localiteiten voldoen goed. Mejuffrouw C. J. H. Loebèr bleef met toewijding haar taak als Directrice vervullen; Mej. Pelt gaf als huisbewaarster en verzorgster van de thee-salon reden tot tevredenheid. De voeling met onze correspondenten in Indië, die als tusschenpersonen tegenover de Inlandsche nijveren ginds ons trouw bleven bijstaan, neemt gaandeweg toe, zoodat het ons dan ook een behoefte is hun hier nogmaals hartelijk dank te betuigen voor die zeer gewaardeerde hulp.

De tentoonstellingen, buiten Den Haag gehouden, hadden veel succes, o.a. die door de Afdeelingen Leiden en Apeldoorn van de vereeniging „Oost en West" georganiseerd. Te Milaan werd onze inzending met een Eere-diploma bekroond. Gedurig, dan hier, dan daar tentoonstellen is een propaganda-middel, dat wel moeite en geld kost, maar dat toch op den duur zijn uitwerking niet kan missen. Daarom worden er nu ook reeds plannen beraamd tot deelname aan de in 1910 te Brussel te houden Internationale Expositie.

Wat nog altijd te wenschen overlaat is de samenwerking met „Oost en West" te Batavia. Zou hierin geen verandering ten goede te brengen zijn?

Wij van onzen kant zoeken steeds toenadering, overtuigd, dat onderlinge hulp en wisseling van gedachten over opgedane ondervindingen ons gemeenschappelijk doel zéér zou bevorderen. In de praktijk is toch meer en meer gebleken, — zooals trouwens bij den aanvang reeds was voorzien, — dat de bereiking van ons doel, in artikel 1 en 2 onzer statuten omschreven niet dan zéér, zéér langzaam op behoedzame wijze verkregen zal kunnen worden, door bij geduldige en gestadige studie, zoowel hier als in Indië, met groote omzichtigheid en volharding, op den ingeslagen weg te blijven voortgaan. Het geldt hier een teere zaak, die zoo licht door onberadenheid, overhaasting of wankelmoedigheid in een verkeerd spoor geleid zou worden.

De „zending" van een batik-technicus, waarvan in ons vorig jaarverslag sprake was, heeft tegen het einde van 1907 plaats kunnen hebben. Het daartoe benoodigde kapitaaltje was nog wel niet geheel volteekend, doch om langer uitstel te voorkomen, werd op de jongste aandeelhoudersvergadering besloten het tekortkomende voorloopig door Boeatan te doen garandeeren, in afwachting, dat deze *f*550.— aangevuld zouden worden door iemand, die voor het goede doel dit bedrag zou kunnen en willen overhebben.

Den 5den Januari kwam de heer P. Ducro, bekwaam batiker en vurig bewonderaar der oude Javaansche batikkunst, in wien wij den rechten man hopen gevonden te hebben om Boeatan in haar streven op dit gebied praktisch bij te staan, in Indië aan. Hij vertoefde eerst een paar maanden te Batavia, met groote gastvrijheid door een daadwerkelijk belangstellende in diens woning opgenomen, zoodat hij op aangename wijze aan al het voor hem vreemde van klimaat en omgeving kon wennen, alvorens zich naar de Vorstenlanden te begeven, waar hij thans zijn voorgenomen arbeid wel reeds aangevangen zal hebben. Verlangend zien wij nu zijne berichten daaromtrent tegemoet, vertrouwende, dat hij ook dáár den zoo noodigen steun en medewerking zal vinden om met zijn werk in het belang van de Inlandsche batiksters te slagen.

Een kleine teleurstelling was het, zoowel voor ons, als voor den heer Ducro, dat onze zeer gewaardeerde Soerabajasche medewerker, de heer J. E. Jasper, blijkens eene onlangs door hem uitgegeven brochure: „Liefhebberen op het gebied van Inlandsche Kunstnijverheid", — hoofdzakelijk gericht tegen de methode van den teekenleeraar J. Z. van Dijck te Batavia, waarmede hij Boeatan, die er heelemaal niets mee te maken heeft, over één kam scheert, — niet met de zending Ducro schijnt ingenomen te zijn. Wij durven echter voorspellen, dat de heer Jasper zelf de eerste zal zijn om in te zien en te erkennen, welk een voorbarig oordeel hij uitgesproken heeft, waar hij, — in een noot — schrijft, dat de door Boeatan gebruikte term: „met behoud der Inlandsche motieven", blijken zal niets anders te beteekenen dan: „met behoud

der stereotype onderdeelen der Inlandsche motieven en die onderdeelen samen te voegen tot een moderne lijnen-combinatie."

De groote eerbied en bewondering, welke de heer Ducro der Javaansche batikkunst toedraagt, staan er ons borg voor, dat de heer Jasper het hier niet bij het rechte eind zal blijken te hebben, waarover hij zich dan zeker met ons zal verheugen.

Het ,,zenden van voorbeelden, teekeningen en maat-opgaven", waarmede de heer Jasper, en wellicht menig ander met hem, meent, dat Boeatan zou kunnen volstaan, is een reeds sedert lang door ons beproefd, doch ondeugdelijk bevonden middel om ons doel te bereiken. Juist daarom werd besloten tot uitzending van een bekwaam technicus, die onze, tegelijk zijne bedoeling, ter plaatse — om zoo te zeggen in ,,tjanting-taal" — zou kunnen uitleggen en doen uitvoeren.

Zooals wij reeds in ons vorig jaarverslag uiteenzetten: met correspondentie alleen komen wij er niet.

De door Boeatan te voeren briefwisseling is langzamerhand toch reeds van zóó grooten omvang geworden, dat het werkelijk geen weelde zou zijn daarvoor een speciaal, gesalarieerd persoon aan te stellen, indien er iemand gevonden kon worden, die daartoe aanleg en liefhebberij genoeg bezit. Het secretariaat van Boeatan is geen sinecure.

In de samenstelling van den Raad van Beheer kwam geene verandering, dan dat overeenkomstig de door de algemeene vergadering verleende machtiging, Mevrouw Ph. Zilcken—van Baak, die aan Boeatan reeds zoo dikwijls bij tentoonstellingen als anderszins groote diensten bewezen heeft, werd uitgenoodigd zitting te nemen in de plaats van haar echtgenoot, wijl laatstgenoemde over zoo weinig vrijen tijd te beschikken heeft, dat hij bezwaar moest maken zijne herbenoeming aan te nemen.

Tevens werd, overeenkomstig het beslotene ter algemeene vergadering, aan den Raad van Beheer een 5de lid als secretaris toegevoegd. De heer L. J. H. Wattendorff, die als zoodanig het eerst in den Raad zitting nam, zag zich echter verplicht reeds na betrekkelijk korten tijd zijne demissie te vragen, aangezien hij, bij toename van eigen bezigheden, niet langer in het belang van Boeatan werkzaam kon blijven.

Ook de heer C. Canne, die na het aftreden van den heer Wattendorff tijdelijk het secretariaat op zich nam, kon om dezelfde reden niet langer aanblijven. Er zal dus thans wederom in de ontstane vacature van een vijfde lid, tevens secretaris van den Raad van Beheer, moeten worden voorzien.

Den Haag, 29 Mei 1908.

Aan de vergadering van aandeelhouders der naamlooze Vennootschap ,,BOEATAN", te 's Gravenhage.

De door Uwe vergadering benoemde commissie van verificatie van het over 1907 gevoerd beheer over Boeatan heeft de eer te rapporteeren, dat zij Balans en Winst- en Verliesrekening heeft nagegaan en, voor zoover mogelijk, met de boeken vergeleken en alles in behoorlijke orde heeft bevonden.

Van de 116 aandeelen in portefeuille bij het einde van het vorig boekjaar is in 1907 één geplaatst, zoodat er nu nog 115 in portefeuille zijn, ter nominale waarde van ƒ5750, die echter voor slechts ƒ5235 te boek staan, omdat indertijd enkele inschrijvers, bij de uitgifte van het kapitaal, geen aandeelen in ontvangst hebben genomen, daar zij hunne inschrijving als een gift wenschten beschouwd te zien.

De belegging bestond uit negen effecten van ƒ 1000 nominaal, tot een beurswaarde ƒ6843.75. De obligaties zijn ons vertoond.

Ofschoon de omzet van het vierde boekjaar niet minder was dan over het derde, was de bate niet meer dan ƒ1604.90, doordat de verkoopsprijzen van een aantal reeds lang in voorraad zijnde artikelen aanzienlijk moest worden verlaagd, om de kansen op verkoop te verbeteren. Bovendien werd een verlies geleden van een kist goederen, die te Milaan, na afloop van de tentoonstelling, is ontvreemd en niet is kunnen worden opgespoord. De waarde van de verloren gegane goederen bedroeg ƒ327.17.

De baten van het theesalon waren ƒ142.70 tegen ƒ244.06 over het vorig jaar.

Daar voorts de onkostenrekening, ten gevolge van de verhuizing en van hoogere salarissen, hooger is dan in het voorgaand jaar, is het nadeelig saldo, dat in 1906 ƒ208.19 was, over 1907 ƒ2431.12. Zijn dus de uitkomsten over 1907 alles behalve schitterend, wij vertrouwen dat de onkostenrekening over dit boekjaar lager zal zijn en dat, bij meer winst op een grooteren omzet, eindelijk het tijdstip zal aanbreken, dat de uitgaven de inkomsten niet meer zullen overtreffen.

Door de eenvoudige en toch gedetailleerde wijze van administratie en de welwillende medewerking van den Penningmeester was de taak der commissie gemakkelijk, ofschoon niet aangenaam wegens de onbevredigende uitkomsten der exploitatie.

Naar onze bescheiden meening zouden wellicht betere resultaten worden verkregen, indien er meer reclame kon worden gemaakt door het etaleeren van verschillende artikelen, vooral van lagen prijs, met duidelijke noteering van den verkoopsprijs.

Aan het eind van haar verslag gekomen, adviseert Uwe commissie de vergadering van aandeelhouders om balans en winst- en verliesrekening goed te keuren en den Penningmeester, onder dankbetuiging, acquit en décharge te verleenen van het door hem over 1907 gevoerd beheer.

'S-Gravenhage, 11 Mei 1908.

De Commissie voornoemd,
M. TEN BOSCH-BOSSCHER.
BERGSMA.
W. VAN DER ZIJL.

Naamlooze Vennootschap ,,BOEATAN".

BALANS op 31 DECEMBER 1907.

Aan	Thee-Exploitatie	ƒ 143.70	Per Kapitaalrekening	ƒ30000.00
	Beleggingen	ƒ 8716.25	Diverse Consignatarissen	ƒ 355.60
	Aandeelen in portefeuille	ƒ 5235.00	Mevrouw N. v. Zuylen—Tromp	ƒ 0.35
	Scheurleer & Zoonen	ƒ 2385.96½	Zending Ducro	ƒ 1250.00
	Kassa	ƒ 72.99½		
	Onkosten-rekening	ƒ 500.00		
	Diverse Correspondenten	ƒ 2270.33		
	Diverse Debiteuren	ƒ 615.43½		
	Winkelgoederen	ƒ 8785.45		
	Publicatiën	ƒ 1.00		
	Goederen in commissie.	ƒ 266.25		
	Winst- en Verliesrekening	ƒ 2613.57½		
		ƒ31605.95		ƒ31605.95

Winst- en Verlies-Rekening over 1907.

Aan	Beleggingen	ƒ 208.75	Per Thee-Exploitatie	ƒ 142.70
	Onkosten-rekening	ƒ 4507.29	Commissie-rekening	ƒ 87.37
	Diverse Debiteuren	ƒ 10.00	Winkelgoederen	ƒ 1604.90
			Interest-rekening	ƒ 345.20
			Publicatiën	ƒ 2.00
			Diverse Correspondenten	ƒ 112.75
				ƒ 2294.92
			Nadeelig saldo	ƒ 2431.12
		ƒ 4726.04		ƒ 4726.04

'S-Gravenhage, 2 Maart 1908.

De Raad van Beheer:

FOKKER,
Thesaurier.

N. VAN ZUYLEN—TROMP,
Voorzitster.

NOTA VAN TOELICHTING.

Bij de aanbieding, aan de Financieele Commissie, bedoeld bij art. 22 der Statuten, van onze Verantwoordingsstukken over 1907, voegen wij, als gewoonlijk, eenige toelichting van enkele cijfers daaraan toe.

Het resultaat der rekening *Winkelgoederen*, waarvan eene specificatie als bijlage A hierbij wordt overgelegd, is voor ons eene groote teleurstelling. Konden wij het vorige jaar onder dit hoofd eene winst boeken van ƒ3298.50½, ditmaal was de bate niet meer dan ƒ1604.90. Verschillende oorzaken werkten daartoe mede. De omzet was, wel is waar, niet minder dan die van het derde boekjaar, doch de verkoopprijzen waren iets minder loonend en bij de inventarisatie, aan het opmaken der balans voorafgaande, waarbij de taxatie in verband met de verkoopprijzen werd vastgesteld, moesten deze voor een aantal, reeds lang in voorraad zijnde, artikelen soms vrij aanzienlijk verlaagd worden, teneinde de kansen op plaatsing te verbeteren. Bovendien werd een buitengewoon verlies geleden doordat, na afloop der tentoonstelling te Milaan, aldaar eene tot terugzending gereedstaande kist met goederen, ter kostende waarde van ƒ327,17, uit het gebouw werd ontvreemd en niet opgespoord is kunnen worden. In het Overzicht is de (bruto)winst nog niet van dien schadepost ontdaan en dus, zooveel hooger dan het bovengenoemde (netto)cijfer. De geschatte verkoopswaarde van den op 31 December aanwezigen voorraad bedraagt ƒ14612,42 tegenover ƒ14481.85 een jaar te voren.

Van de in dit jaar ontvangen bezendingen wordt als bijlage B eene specificatie hierbij gevoegd, volgens welke het totaal der nieuwe fakturen, inclusief onkosten daarop, ƒ5238,83 beloopt, terwijl bovendien voor onkosten op goederen uit vorige jaren, om deze in voor den verkoop geschikten staat te brengen, nog ƒ170.23 werden uitgegeven.

Ook de baten der exploitatie van den *Theesalon* toonen belangrijke vermindering; tegenover ƒ244.06 in het vorige jaar, konden wij thans slechts ƒ142.70 boeken. Misschien is voor een klein gedeelte de verhuizing daarvan als oorzaak te beschouwen, maar vermoedelijk is het verminderende bezoek in veel sterkere mate toe te schrijven aan de zeer toegenomen mededing door de opening van verscheidene nieuwe inrichtingen van dien aard.

Dat de bate der *Commissierekening*, met ƒ87.87, ongeveer een derde minder bedraagt dan het vorige jaar was niet onverwacht, daar zooals toen reeds in de nota van toelichting werd vermeld, voor het bekomen van nieuwe consignatie-zendingen geen moeite wordt gedaan, en de verkoopen zich dus nagenoeg uitsluitend bepalen tot opruiming van restanten. Eene zending werd ter verplichting van de ongeduldig wordende eigenares, voor zoover nog ongeplaatst, voor eigen rekening tot verlaagden prijs overgenomen om tot afrekening te komen, terwijl van eene andere het onverkocht gebleven deel op verlangen werd teruggezonden.

Alleen de *Interestrekening* leverde iets meer op dan in 1906, n.l. ƒ345.20 tegenover ƒ261.91 als gevolg van de omstandigheid, dat door de ontvangst van het Gouvernementssubsidie meer geld ter uitzetting beschikbaar was. Daar staat echter ongelukkig tegenover dat, wegens koersdaling van het effektenbezit, ditmaal op het hoofd *Beleggingen* een verlies viel af te schrijven van ƒ208.75 tegen ƒ46.88 over 1906.

Eindelijk valt nog eene extra-bate te vermelden van ƒ112.75, die op het hoofd *Diverse Correspondenten* kon worden afgeboekt, omdat een onzer vrienden, wiens rekening voor de waarde eener van hem ontvangen zending was goedgeschreven, nader te kennen gaf, dat het zijne bedoeling was ons die zending ten geschenke aan te bieden, waardoor wij dus het postje konden overbrengen naar onze winst- en verliesrekening.

Op het hoofd *Diverse Debiteuren* viel ditmaal ƒ10.— af te schrijven als oninbaar: hoewel aan den regel om niet dan tegen kontante betaling te verkoopen zooveel mogelijk wordt vastgehouden, blijkt het geven van eenig krediet niet altoos te vermijden en kan daarvan eenige schade wel eens het gevolg zijn.

Dat het bedrag der *Onkostenrekening* hooger is dan in het voorgaande jaar vindt zijne verklaring in de omstandigheid, dat in den loop van het jaar de zaak naar eene nieuwe lokaliteit werd overgeplaatst, en dat, door voor de eerste maal toegekende traktementsverhooging, het

hoofd Salarissen op de als bijlage *C* hierbij overgelegde specificatie eene toeneming aanwijst. Wel is waar werd met de verhuizing een vermindering van onkosten beoogd, en zal die ook in den vervolge daardoor worden verkregen, want het verschil in huurprijs bedraagt *f*400.— per jaar, maar daar wij het nieuwe pand met 1 Februari moesten aanvaarden, en voor het oude tot 30 April huur verschuldigd waren, hadden wij over één kwartaal dubbele huur te voldoen. Voor kosten der verhuizing met inbegrip van aanschaffing en veranderingen van winkelopstand en inventaris werd *f*530.92½ uitgegeven en geheel afgeschreven. In verband daarmede bleef de taxatie van een en ander, waarvan als bijlage *D* eene specificatie wordt overgelegd, op *f*500.— gehandhaafd.

Als gevolg van de geschetste mindere inkomsten en meerdere lasten is de *Winst- en Verliesrekening* van het 4de boekjaar gesloten met een nadeelig saldo van *f*2431,12 tegenover slechts *f*202,19 in het 3e boekjaar.

Thans overgaande tot de bespreking der cijfers van de *Balans*, willen wij in de eerste plaats verklaren hoe het komt dat daarin als saldo van de *Winst- en Verliesrekening* niet het straks genoemde cijfer van *f*2431,12 wordt aangetroffen, maar *f*2613.57½. Blijkens de vorige balans was het saldo verlies over de drie eerste boekjaren *f*5467.45½; in mindering daarvan werd echter gebracht het door de Regeering aan onze Vennootschap verleende subsidie ad *f*5285, omdat wij vermeenden dit, ter vermijding van onjuiste beoordeeling, niet ten bate van de exploitatie van één jaar te moeten brengen; er bleven alzoo van het verlies nog *f*182,45½ ongedekt, welke vermeerderd met het nadeelig saldo van 1907, het per balans overgedragen eindcijfer vormen.

Het bedrag der *aandeelen in portefeuille* ad *f*5235 verminderde met *f*50.—, daar zich de gelegenheid heeft voorgedaan nog één stuk à pari te plaatsen. Er zijn 115 stuks aanwezig ter nominale waarde van *f*5750.—, die echter slechts voor *f*515.— minder te boek staan, wijl indertijd bij de uitgifte van het kapitaal sommige deelnemers tegen hunne inschrijving geen aandeelen wenschten in ontvangst te nemen.

Uit bijlage *E* blijken de specificatie en de taxatie, naar de beursnoteering op 31 December van de *Beleggingen*, de effecten zullen uwer commissie door onzen Thesaurier worden getoond, zoodra hem het verlangen dadrtoe is te kennen gegeven.

Het saldo der *kassarekening* is in overeenstemming met het kasboek en was op ult. December aanwezig. Dat der kassiersrekening *Scheurleer & Zoonen* wordt gestaafd door hunne als bijlage *F* hierbij overgelegde *rekening-courant*.

In de som van *f*143.70, waarvoor de *Thee-Exploitatie* onder de activa der Balans voorkomt, is het hiervorengenoemde bedrag der winst ad *f*142,70 begrepen, dat eerst in het loopende dienstjaar kon worden afgedragen, benevens *f*1.— als nominale waarde van den daarvoor aanwezigen Inventaris.

Eene nominatieve opgave der *Diverse Correspondenten* gaat als bijlage *G* hiernevens, waarin de bedragen door, of aan ieder hunner verschuldigd worden aangetroffen. Het verschil tusschen de totalen daarvan ad *f*2886.73½ en *f*616.40½ vormt het in de balans voorkomend saldo.

Evenzoo toont bijlage *H* de namen aan der *Diverse Debiteuren*, wier gezamenlijk debet ad *f*615.43½ in de balans wordt vermeld. Enkele hunner hadden een klein saldo te goed, dat nader wordt verrekend.

Ten slotte leggen wij als bijlage *I* eene lijst over der nog met *Diverse Consignitarissen* te verrekenen netto provenu's van voor hunne rekening verkochte goederen.

's-Gravenhage, 2 Maart 1908.

De Raad van Beheer,
N. VAN ZUYLEN-TROMP, Voorzitter.
CANNE, Secretaris.
FOKKER, Thesaurier.

Uit de O.I. Mail.

De Atjeh-correspondent der *Deli-Courant* schrijft:

„We hebben den pasar malam achter den rug. Koeta-Radja heeft in de dagen van 16 tot 21 April een aangename drukte gekend door de duizenden uit de bevolking, die van deze nieuwigheid op Atjeh eens wilden genieten. Voor genot en pretmakerij laat de Atjeher zich gemakkelijk vinden; dan geniet hij zoolang er te genieten valt, en bestaat er voor hem geen onderscheid tusschen nacht en dag. Het juiste aantal bezoekers bedraagt 102.899. In dit opzicht mag de onderneming geslaagd heeten. Het volk heeft zich geamuseerd en de Europeanen niet minder, behalve op den vervelenden sociëteitsavond.

Ook de kooplust heeft zich niet onbetuigd gelaten, schoon deze zich beperkt tot artikelen, wier waarde niet boven de honderd gulden ging, daar de koopkracht bij Europeesch en Inlandsch publiek niet zoo groot als elders is. Al zijn er dus in evenredigheid van wat aangeboden werd vele koopen gedaan, veel geld is daardoor niet in handen der bevolking gekomen; en ik geloof, dat de prikkel om te produceeren niet sterk op de bevolking zal inwerken. In de bedoeling van het Bestuur, dat deze zaak op 't getouw zette, moet dit toch op den voorgrond gestaan hebben. Nu is het wel waar, dat wij onze verwachting na zoo'n eersten proef niet te hoog mogen stellen. Maar of dit na een volgenden passar wel geoorloofd zal zijn dan op straffe van teleurstelling, daarvan ben ik overtuigd. Want niet allereerst de gewestelijke industrie is door de koopers begunstigd, maar wel datgene wat van buiten af wordt ingevoerd; vooral het Padangsch en Palembangsche werk vond aftrek. De Atjehsche kains werden om hun schoone en kostbare weefsels wel bewonderd, doch schenen op een enkele uitzondering na weinig de begeerte op te wekken. Dat de industrie van Atjehsche doeken achteruit gaat, bewijst wel de aangroeiende invoer van katoentjes, waardoor het bedrag der invoerrechten voornamelijk wat stijgende is en slechts schijnbaar op vooruitgang wijst. De beurs van den Atjeher laat 't niet meer toe om zich met zijn nationaal weefsel te sieren. Er waren nog stukken van groote waarde te zien, doch dat waren familiestukken; en een vaag teeken was het mij, dat verreweg het meerendeel dezer goederen geprijst waren, zelfs bezittingen van de voornaamste hoofden.

Evenzoo was het met de gouden en zilveren sieradiën. Het maakte een weemoedigen indruk, deze teekenen van vroegeren welvaart aangeboden te zien aan den meestbiedenden kooper. Zij spraken van vroegere arbeidskunst, die sirikdoozen, krissen en armbanden. Nieuw werk was er niet en wordt dus waarschijnlijk op Atjeh niet meer gemaakt, tenzij wat zilverwerk. Al wat hier tentoongesteld was, was bestemd om 't land te verlaten en niet om nieuw leven aan de goudsmidskunst in te enten. Het volk verliest dus bij zulk een uitstalling. Wat het heeft, verkoopt het en de koopsom gaat over in de beurs van Kling of Chinees, maar werkt niet mede tot verheffing van het leven, noch zijn arbeid, noch in zijn gemakken.

Er ging voor 't volk geen opvoedende kracht uit van hetgeen ten toon lag. De Atjeher had hier moeten zien en leeren, niet het handjevol Europeanen, die het wel aardig vinden om een Inlandschen smid bv. eens aan 't werk te zien, doch verder onverschillig zijn. Neen, die smid zelf moet zien, dat zijn wijze van werken niet de meest praktische is. Zet hem bv. eens een Hollandschen „scharensliep" voor zijn neus of toon hem een blaasbalg en hij zal van het een dit en van 't ander wat anders willen overnemen. Langzamerhand wordt zijn werktuig ingewikkelder, zoodat andere handen vereischt worden om dit te fabriceeren, waardoor dus aan die anderen ook bezigheid wordt verschaft. Deze gedachte was op den pasar geheel afwezig. Uitgenomen een Javaansche ploeg heb ik niets gezien, waarvan de bedoeling bij lag om het volk te verheffen.

Wat er overigens voor de Europeanen te zien was aan producten uit het gewest, daarover kan gezwegen worden. Voor de huismoeders was het hier om te watertanden bij 't gezicht op die stevige Hoornsche wortelen enz. uit het Gajoland; doch de gedachte, dat die versche groente minstens 5 dagen onderweg moet zijn, voor dat zij Koeta-Radja bereiken kan, deed er den smaak wat af gaan. Zij was te oudbakken en te duur. 't Was aardig, dat 't er bij was, met de monsters van hout uit Simaloe en de damar van de Westkust enz., maar 't had bijzaak moeten blijven. Het volk zelf heeft er niets aan.

Zoo dus verwacht ik weinig succes van deze poging. Een volgende keer zal misschien op 't thans ontbrekende meer de aandacht gevestigd zijn. Thans wordt dit resultaat bereikt, dat de trein een druk vervoer van 3e klasse-passagiers heeft, dat de snoep- en pretgelegenheden goede zaken maken en dat de bevolking meer uitgeeft dan zij kan."

* * *

Een vreemde Zaak.

Het land Tjililitan wordt door een maatschappij, die er een sereholiefabriek in werking heeft, beheerd. De tegenwoordige administrateur vond bij zijn optreden een groote verwarring. Het scheen, dat een groot aantal Inlanders, 284, sedert 1905 in verzuim waren geweest tuinhuur te betalen. Door den nieuwen beheerder tot betaling van het achterstallige bedrag, een *f*2000 bedragende in het geheel, aangespoord, verklaarden de lieden die tuinhuur reeds betaald te hebben, echter geen kwitanties te bezitten, om de eenvoudige reden, dat de vorige beheerder geen bewijzen voor gedane betalingen gaf. De landraad te Meester Cornelis veroordeelde de lieden

echter tot betaling van het achterstallige alsnog. De administrateur toch had de 284 zaken eind 1906 voor den rechter gebracht. De lieden bleven weigeren, waarop de administrateur, gewapend met een vonnis van den landraad, tot executie overging. Dit is geschied en het afbreken van de woningen heeft plaats gehad door de koopers. De executie moet zich ook uitgestrekt hebben tot de onroerende goederen, tenzij men een woning, zoo transportabel gebouwd, tot de roerende goederen acht te behooren.

Nu blijft ons de kwestie nog uitermate duister. Is een grondig onderzoek ingesteld naar de juistheid van de bewering der getroffenen, dat zij hun tuinhuur over 1905 reeds voldaan hebben? Niet op alle landen, dit is bekend, worden kwitanties voor de betaalde belasting gegeven.

Maar van een onderzoek, als door ons bedoeld, blijkt niets. Ja, men doet op het oogenblik van bestuurswege daar eerst onderzoek naar. Intusschen zijn reeds verscheiden woningen op het executievonnis verkocht.

De stemming onder het toch reeds alles behalve rustige Meestersche volk is door het gebourde zeer verbitterd. Er wordt thans takt en beleid gevorderd van den tijdelijk waarnemend assistent-resident van Meester-Cornelis.

(Bat. Nieuwsbl.)

* * *

De nieuwe inkomstenbelasting.

De nieuwe belasting wordt in Indië ales behalve pleizierig ontvangen. Het *Bat. Nieuwsbl.* zegt ervan: „De modellen van aangifte dezer in meer dan een opzicht bedroevende inkomsten belasting zijn thans in de Javasche Courant van 14 April bekend gemaakt. Deze datum, de dag voor het vervallen van den eersten belastingtermijn, bevat in zich de ongetwijfeld niet gewilde demonstratie, dat men aan de waarlijke belangen der Indische ingezetenen precies zooveel aandacht schenkt, als noodig geacht wordt om de heeren in Den Haag niet uit den dommel te brengen.

Uit die modellen blijkt reeds bij vluchtige lezing, dat in meer dan één opzicht het stelsel der dubbele heffing in toepassing is gebracht.”

* * *

Karbouwen op Java.

Een der deelnemers aan den tocht van Soerabaja naar Batavia schrijft aan het *Soer. Handelsbl.* het volgende:

Er is een opmerkelijk verschil tusschen de karbouwen in Oost-, Midden- en West-Java, voor zoover hunne houding tegenover de tuftufs betreft.

In het Soerabajasche en Griseesche staan deze dieren meestal log en vadzig naar het voorbij snorrende vehikel te kijken; noch toeter, noch sirene zijn in staat, ze uit de plooi te brengen; het rood-omrande oog blikt met een *je m'en fiche*-opslag naar de auto; hoogstens bukt het dier onder het voorbijrijden even den kop, om tegenover een eventueelen aanval niet weerloos te staan.

In Rembang en Semarang bleken deze kolossen meer vreesachtig te zijn.

Reeds als de auto nog ver weg was, stelden de logge dieren zich met spoed in slagorde, en als de breede rij gebogen koppen met geweldige horens geen indruk maakte, brak plotseling de linie uiteen en stoven de dieren rechts en links de rimboe in, zelfs de kalveren onbeschermd achterlatende.

In het Pekalongansche werd dat anders. Een karbouw, die eenmaal midden op den weg had post gevat, liet zich niet intimideeren door toeter of sirene; met fonkelend oog wachtte hij den stofstinkrazer af tot op enkele meters afstands; eerst als dan een der inzittenden een gewoon wegjaag-geluid maakte, retireerde de kolos langzaam terzijde, aldus de baan vrij latend.

In de Preanger gedroeg zich de Indische buffel nog nijdiger. Daar kwam hij van het veld naar den grooten weg hollen om te zien wie zoo brutaal in zijn nabijheid verscheen. En als de auto niet zoo vliegensvlug uit zijn radius was verdwenen, zou hij er denkelijk wel op ingerend zijn.

Er zit zekere climax in deze opsomming. Gelukkig gaat zij niet verder. Integendeel! In Krawang en Batavia zijn de bruine kanarievogeltjes — zooals de soldaat ze noemt — al weer heel wat kalmer. Als zij er van door kunnen gaan, laten ze 't niet. Opvallend is daarbij de snelheid en vlugheid van beweging dezer dieren. Zoo log en goedig de karbouw in den Oosthoek is, zoo kwiek en temperamentvol ziet men hem in het Bataviasche optreden. Maar waar de autorijder hem ook mocht ontmoeten, steeds is het zaak met zijn aanwezigheid en vooral met zijn massa rekening te houden. Een kip, een hond, een schaap zijn nog te overkomen, maar een karbouw — zelfs de Motobloc zou er van deraileeren.

* * *

Oploopjes te Klaten.

De *Locomotief* deelt mede dat sedert eenigen tijd herhaaldelijk opgezetenen van ondernemingen in het Klatensche bij tientallen en zelfs bij honderden zich naar den ass.-resident Wessels te Klaten begeven om klachten in te brengen over de behandeling op de ondernemingen en van hun geëischt werk.

De klachten zijn volstrekt niet altijd onjuist, maar de heer Wessels moedigt door zijne houding ten deze het „klagen” dermate aan, dat men nu met rijp en groen bij hem komt, zoodat hij de klagers verscheidene malen met een uitbrander heeft moeten afwijzen en de klagerij hem over de hand begint te loopen.

Art. 55 Regeeringsreglement zegt: „De gouverneur-generaal zorgt, dat den Inlanders overal gelegenheid gegeven worde om vrijelijk klachten in te leveren.” De heer Wessels schijnt in die regels te lezen, dat de bestuursambtenaren de bevolking zooveel mogelijk moeten uitlokken tot klagen. Dit kan men bij Inlanders gemakkelijk genoeg gedaan krijgen, maar de optochten naar het assistent-residentshuis te Klaten hebben nu ook gaandeweg het karakter aangenomen van vertooningen en relletjes, niet bevorderlijk aan den goeden gang van zaken.

De heer Wessels beoogt het goede; hij tracht orde en regel te scheppen in de verhouding tusschen landheeren en Inlandsche bevolking; verscheidene landheeren waardeeren zijne bedoelingen en zijn niet ongeneigd met hem samen te werken, maar zij zien dat de heer Wessels Keulen en Aken op één dag wil bouwen, en dat zijne houding bij de bevolking het idée heeft doen ontstaan dat zij 't door klagen gemakkelijker kunnen krijgen, ook al is er geen sprake van onrecht. *Boleh Tjoba.*

Art. 55 R. R. moet tot in zijne uiterste consequenties gehandhaafd en hoog gehouden worden. Ieder Inlander, die onrecht lijdt, moet daarover vrijelijk zijn klacht kunnen inbrengen en zijne klacht moet nauwgezet worden onderzocht. Maar 't hangt van den takt van den bestuursambtenaar af of, gegeven het karakter van den Javaan, het „en masse” gaan klagen een relletje wordt.

En dien weg schijnt het te Klaten op te gaan, merkt de *Locomotief* ten slotte op.

* * *

Theosofie.

Het Jogjasche Theosofen-congres, dat wij reeds uit de vorige mail vermeldden, heeft een directen weerslag veroorzaakt te Soerakarta, wijl het solosche centrum der theosofische vereeniging — volgens een aan de *Preanger-bode* van daar gezonden correspondentie — nog levenskrachtiger en meer ontwikkeld is dan de jogjasche loge.

Op den tweeden Paaschdag werd ten huize van Raden Mas Ngabei Mangoendipoera te Solo een bijeenkomst gehouden.

Dienzelfden avond werd de heer Fricke met een achttal Europeesche leden, die hem naar Solo vergezeld hadden, te dineeren genoodigd bij een der prinsen (pangeran) van het hof, een zeer nabloedverwant van den tegenwoordigen vorst.

De gastheer, wiens optreden een toonbeeld was van fijne manieren en ongedwongen eerbied voor den oudste zijner gasten, had gemeend in den geest der theosofie te handelen, door een volledig en uitgebreid, levens smaakvol vegetarisch maal aan te bieden. Er heerschte onder de aanwezigen een groote mate van gepaste vertrouwelijkheid, die in de rustige avondstemming en te midden der onhoorbare aanwezigheid van een overdadigen bediendenstoet, zelfs tot blijmoedigheid steeg. De wederzijdsche, korte, maar welgemeende toespraken legden daarvan klare getuigenis af.

De na-avondvoordracht werd bijgewoond door een vijftigtal menschen, waaronder 5 Chineezen en ruim 30 Javanen. Zij eindigde met een geanimeerd vraaggesprek over enkele onderdeelen der theosofie, als voortzetting van de voorafgaande toespraak des heeren Fricke.

De heer Fricke zou ook Bandoeng, Soekaboemi, Buitenzorg en Batavia bezoeken.

* * *

In de *Javabode* lezen wij:

Het verzoekschrift van den Indischen Bond heeft, naar den zin van den redacteur van *De stem van Indië*, te weinig commentaar uitgelokt van de Indische pers. Dat zal wellicht daaraan liggen dat deze vond dat het goed gestelde request duidelijk genoeg voor zichzelf sprak, en dat ook de andere ingezetenen van Nederl. Indië — indien zij werkelijk behoefte gevoelen aan het recht van vereeniging, enz. — daarvan dan zelven maar eens blijk moeten geven nadat voor dit recht in heel de Indische pers reeds sedert jaren gestreden is.

Intusschen kunnen wij wel mededeelen, dat de Indische regeering tegenover dit denkbeeld lang zoo vijandig niet staat als sommigen schijnen te denken. Aan de residenten is bereids hunne meening gevraagd over de wenschelijkheid al dan niet van de intrekking van artikel 111 van het Regeeringsreglement en de meeste rapporten daarover zijn te Buitenzorg reeds ontvangen.

Overleg met het opperbestuur en de volksvertegenwoordiging is echter noodzakelijk, maar men heeft vrij goeden moed op de inzichten van den nieuwen minister van koloniën.

Niet hier schuilt de angst voor het verleenen van meerdere vrijheid van spreken en medespreken aan de ingezetenen, maar in Nederland, zegt het blad.

* * *

De Bandoengsche kinine-fabriek.

Het Bataviasche marktoverzicht van de *Locomotief* bevat de mededeeling dat de hausse der aandeelen „Bandoengsche kininefabriek” volgens het algemeen zeggen, is toe te schrijven aan een poging van kininefabrikanten in Europa om zich meester te maken van de fabriek te Bandoeng door de aandeelen op te koopen.

Op zichzelf ziet het gerucht er wel geloofwaardig uit, zegt de *Locomotief*; immers (zoo deelt het blad mede) worden de fabrikanten in Europa niet weinig door de fabriek te Bandoeng gecontrarieërd, waar zij gaarne evenals voorheen alle macht in handen zouden hebben om den prijs van kinabast te kunnen drukken.

Intusschen, hoe geloofwaardig het gerucht er uitziet, het is van allen grond ontbloot, zoo deelt het blad mede.

Vooreerst herinnert het er aan, dat ook verleden jaar tegen den tijd van dividendbepaling de aandeelen stegen tot 120 pCt. Die stijging teekende toen zoo min als nu, dat er werkelijk een sterke vraag naar bedoelde aandeelen bestond. Van een poging der fabrikanten in Europa om aandeelen op te koopen is in werkelijkheid niets te bespeuren.

Hetzelfde kan de *Locomotief* naar zeer vertrouwbare mededeelingen zeggen van het gerucht als zou het Indische gouvernement met het oog op de beweerde actie der fabrikanten in Europa van plan zijn de fabriek te Bandoeng over te nemen.

Vroeger mag die overname al eens ter sprake gebracht zijn, sedert het opperbestuur er toen niets van wilde weten is er geen sprake meer van geweest. De staat van zaken te Bandoeng blijft voorloopig de oude.

WEST-INDIË.

Suriname.

De begrooting voor 1909 is door de Koloniale Staten behandeld. De behandeling was evenwel bij het vertrek van de mail nog niet afgeloopen.

Voorhands volstaan wij met de mededeeling dat de volgende amendementen op de begrooting werden aangenomen:

1e. vaststelling van het traktement van den commissaris van politie op 4000 gld. en toekenning van een toelage aan den waarnemenden functionnaris van 1000 gld.

2e. het schrappen van de voorgestelde verhooging van traktement voor den hoofdcommies ter administratie van financiën.

3e. het schrappen van de voorgestelde verhooging van subsidiën aan de Roomsch-Katholieke en Evangelische Broeder-Gemeenten.

* * *

Curaçao.

Wij ontleenen aan de *Wekker* het volgende:

„Ons Wetgevend Lichaam, de Koloniale Raad, heeft het in de laatste dagen druk gehad. De Ontwerp-begrooting voor het dienstjaar 1909 en daarna de algemeene Verordening op den in-, uit- en doorvoer en de accijnzen vorderden van de vroede vaderen, dat zij Maandag-, Woensdag en Donderdagavond en ook gisteren in den namiddag bijeenkwamen in openbare vergaderingen.

Na gedachtenwisseling tusschen de leden van den Raad en de gemachtigden van den Gouverneur, de HH. C. S. Muller, Fauel en dr. Van Hall, alsmede tusschen raadsleden onderling, werden eenige der nieuwe en andere posten op de Begrooting geschrapt en sommige daarvan gehandhaafd. O. a. werd het Bestuursvoorstel betreffende twee Districtmeesters gewijzigd aangenomen. Een van hen zal een traktement van *f*3000 en de andere een van *f*2400 genieten en ieder *f* 200 voor kantoorhuur verkrijgen. Art. 2 werd verworpen. Het salaris van den Marktmeester, dat van den Ontvanger, alsmede dat van den Hypotheekbewaarder, bleven behouden op den ouden voet. De posten voor een cursus

in het Boekhouden en een in het rekenen en teekenen werden geschrapt. Het traktement van den Havenmeester werd vastgesteld op ƒ3000. Aan den Armendokter van het 4e en 5e district werd ƒ500 toegelegd voor fourage voor twee paarden. Het traktement van den Landbouwkundige werd veranderd in een toelage ad ƒ4000, voor een jaar. De post van ƒ2000 voor bijdrage in de kosten van de landbouwinspectie in de kolonie Suriname werd, na bestrijding, toch gehandhaafd. Het bedrag van ƒ 400, uitgetrokken voor een landbouwcursus, werd uit de begrooting gelicht. Het traktement ad ƒ 2400 van een 1n opzichter bij het Dep. van Openbare werken werd geschrapt na discussies tusschen den heer Lansberg en den heer Fauel, die genoemden opzichter voor onmisbaar bij zijn Dep. verklaarde en te kennen gaf, dat hij zich verplicht zoude zien, af te treden, zoo die betrekking niet behouden bleef.

Woensdag- en Donderdagavond en gisteren werd het overige van de begrooting, alsmede voormelde algemeene verordening behandeld en met ettelijke wijziging en na langdurige discussies aangenomen. Het invoerrecht bleef gehandhaafd op 3%. Sommige invoerartikelen werden hooger belast ter verkrijging van een équivalent voor het verminderd 1% op 't invoerrecht."

Van Vreemde Koloniën.

De conscriptie in Algiers.

De Franschen hebben 1870 nog niet vergeten, en het eerste, waar ze voor zorgden, was het leger, dat hun eenmaal datgene moest geven, waarover, gelijk men zich voorzichtiglijk uitdrukt, „het 't beste is nimmer te spreken, maar steeds te blijven denken."

De voortdurende toeneming der bevolking in Duitschland evenwel tegenover een stilstand in Frankrijk, en invoering daarbij van den tweejarigen instede van den driejarigen dienstplicht, stellen de Franschen voor het feit, dat hunne strijdkrachten steeds meer in de minderheid raken. Wel was, toen de tweejarige dienstplicht werd ingevoerd, gerekend op een groot contigent vrijwilligers, maar de vrijwilligers komen ook in Frankrijk niet hard opdagen. En nu zit men daar te broeden op het vraagstuk, hoe aan de ontbrekende 75000 man te komen.

Niets makkelijker dan dat, meende de afgevaardigde Messimy, die het middel aan de hand deed om de conscriptie in Algiers in te voeren.

De Europeesche kolonisten in Algiers, die ten getale van 800000 te midden van 5 millioen inboorlingen leven, verzetten zich met hand en tand tegen het denkbeeld om aan deze laatsten door de conscriptie op groote schaal een militaire opleiding te verschaffen, waardoor hunne positie in gevaar zou kunnen worden gebracht.

De koloniale groep in de Fransche Kamer van afgevaardigden toont zich ook alles behalve ingenomen met zulk een maatregel en haar leider, de heer Etienne, gaf met enkele voorbeelden aan, welk gevaar daaruit zou kunnen voortspruiten.

Zijn vader, een officier, nam een kind tot zich, dat in een gevecht tegen opstandelingen in Algiers zijn ouders verloren had. De knaap werd als kind aan huis behandeld en hechtte zich aan de familie van zijn pleegvader. Deze had hem evenwel zijn godsdienst laten behouden, en toen de vijftienjarige jongen eens uit de moskee terugkeerde, zei hij tot Etienne: „Kijk, ik houd veel van jelui, maar wanneer er eens een algemeene opstand kwam, zou ik je toch den hals afsnijden, zooals de Franschen de Algerijnen hebben gedood."

Een ander staaltje, waaruit men zonder bijzondere gave de volksziel kan peilen, was dat van een Algerijn, die zich om officier te worden liet naturaliseeren, de school van Saint-Cyr bezocht, officier werd en het tot regiments-commandant bracht. Toen echter het oogenblik van pensioneering was gekomen, keerde de man naar Algiers terug, nam de oude inlandsche gewoonten weer aan en zou de Franschen nu mogelijk hoe eer hoe liever uit Algiers zien gaan.

* * *

Onderwijs in de Philippijnen.

Ten gunste van het amerikaansch bestuur in den Philippijnschen archipel wordt dikwerf aangevoerd, dat het zich zoo bijzonder aan het onderwijs laat gelegen liggen.

Er wordt ontegenzeggelijk zeer veel daaraan ten koste gelegd. In het afgeloopen rekeningjaar 1907—1908 werd daarvoor door het centraal gezag eene som van 3.510.000 pesos uitgetrokken, door de provinciale besturen een bedrag besteed van 2.206.292 pesos en door de gemeentebesturen een bedrag van 1.359.702 pesos. Eene optelling geeft dan een som van omstreeks 7 millioen pesos of het vierde deel van het totaal der ontvangsten dier verschillende besturen voor onderwijsdoeleinden alleen.

Al neemt men nu hierbij in aanmerking, dat het onderwijs in de Philippijnen op een, aan den financieeien toestand onevenredigen luxueusen voet is ingericht — ongeveer de helft van het geheele bedrag wordt besteed aan traktementen van het Amerikaansch onderwijspersoneel — dan zal men toch wel inzien, dat voor opgemeld bedrag, ongeveer overeenkomende met wat Japan in het geheel aan het volksonderwijs besteedt, heel wat kan worden gedaan op dit gebied.

Men meent nu zelfs in dit opzicht veel te veel te hebben gedaan, dat men het doel voorbijschoot, en andere belangen daarvoor verwaarloosde.

De *Manila-Times* wees er op, dat tengevolge van die groote uitgaven voor het onderwijs zoo goed als niets kon worden gedaan aan irrigatie, aan den aanleg van wegen, aan de volksgezondheid, en aan de bevordering van den landbouw.

Bovendien heeft de onoordeelkundige inrichting van het onderwijs er veel toe bijgedragen, om de inlanders afkeerig te maken van den landbouw en een jacht naar baantjes bij het bestuur in het leven te roepen.

Dit laatste is vooral bevorderd door den geheelen opzet van het onderwijs, dat er op gericht was van de Philippijners Amerikanen te maken door verbreiding der engelsche taal op groote schaal. De kinderen, die het Engelsch leerden, achtten zich daardoor boven den *tao* of landbouwer verheven.

Nu is in den laatsten tijd wel eenige verandering gekomen in de inrichting van het onderwijs en heeft men meer aandacht geschonken aan het ambachtsonderricht, maar ernstig wordt de vraag in overweging gegeven of men in zake onderwijs niet een stapje terug zal moeten gaan om de landsgelden in de eerste plaats te besteden aan werkelijk productieve doeleinden, waarmee land en volk meer zouden zijn gebaat dan met eene opvoeding van het volk, dat bij den huidigen economischen toestand van zulke opvoeding geen vruchten kan plukken.

* * *

Onderwijs in de Straits.

Aan het verslag betreffende het onderwijs in de Straits over het jaar 1907 valt het volgende te ontleenen:

De uitgaven bedroegen 376.840 dollars en de ontvangsten 45.463 dollars. Dit laatste bedrag geeft in vergelijking met 1906 eene vermeerdering aan met 7000 dollars, o.a. het gevolg van de verhooging van het schoolgeld op de gouvernements-engelsche scholen van 1,5 tot 2 dollars per maand.

Het aantal scholen, onder bestuurstoezicht, is 213 met een gemiddeld bezoek in 1907 van 18883 kinderen. De engelsche scholen komen het bestuur gemiddeld op 17,5 dollar per leerling te staan.

Voor het inlandsche onderwijs bestaat te Malakka een kweekschool voor inlandsche onderwijzers, die het vorig jaar dertig leerlingen afleverde. De kosten dezer school bedroegen in 1907 10417 dollars, d. i. dus ongeveer 300 dollars voor iederen geëxamineerden inlandschen onderwijzer, die in dat jaar de school verliet.

Voor het onderwijs aan hunne dochters bestaat onder de Maleiers nog weinig animo. Ook onder de Chineezen heeft men daar weinig voor over.

Het bestuur der Straits is de meening toegedaan, dat, wie wat voor het onderwijs aan zijne kinderen gevoelt, daartoe het zijne behoort bij te dragen.

De verschillende scholen voor chineesche kinderen in deze kolonie werden dan ook van chineesch geld opgericht, — de tegemoetkoming van het bestuur bepaalde zich veelal tot afstand van terrein voor scholenbouw. Nu deed zich te Penang het geval voor, dat de meisjesscholen aldaar, de Sint George- en de Kloosterschool, overstroomd werden door de dochters van Chineezen aldaar, wat noch voor deze meisjes, noch voor de engelsch sprekende leerlingen uit een oogpunt van onderwijs nuttig bleek. Door middel van den protector der Chineezen werd der chineesche gemeente de wenschelijkheid beduid eener afzonderlijke school voor chineesche meisjes. Men gaf die wenschelijkheid toe, maar 't geld? Het bestuur beloofde om, indien de Chineezen van Penang de helft bijdroegen in de kosten van aankoop van grond en bouw eener school, de wederhelft voor zijne rekening te nemen, alsook het verdere beheer der school. Na veel over en weer praten verklaarden de Chineezen van Penang niet in staat te zijn het noodige geld bij mekaar te krijgen en van het plan kwam verder niets.

Zoo ook schijnt weinig te zullen komen van verbetering der chineesche meisjesschool te Singapore. Deze werd ook geheel door de Chineezen zelven opgericht en door hen beheerd. Nu doet zich de behoefte gevoelen aan een beter gebouw. Het bestuur heeft den Chineezen daartoe een gebouw beschikbaar gesteld, op voorwaarde dat zij een bepaalde som bij mekaar brachten voor de inrichting der nieuwe school. Het schijnt echter, heet het in het verslag, verbazend moeilijk te zijn het geld bijeen te krijgen.

Hier zij in het voorbijgaan opgemerkt dat het bij onze koloniale buren aan de overzijde van de Straat van Malakka zoo de gewoonte is om, wanneer een zaak van algemeen belang aan de orde is gesteld, waarin de koloniale fondsen niet of slechts ten deele kunnen voorzien, de totstandkoming afhankelijk te stellen van particuliere medewerking.

Zoo werd onlangs de behoefte aangetoond aan een Instituut-Pasteur. Het bestuur erkende de wenschelijkheid, doch verklaarde zich niet in staat de kosten geheel voor zijne rekening te nemen. Mits van particuliere zijde evenwel een som van 200000 dollars werd bijeengebracht, zou het bestuur voor de oprichting van een Instituut-Pasteur zorgen. De particulieren kwamen echter niet over de brug, en zoo viel het plan in het water.

Zoo'n voorstel en zoo'n uitkomst, men moest er eens in ons Indië mee aankomen. De enkele keer, dat het bestuur daar op de medewerking van het particulier initiatief een beroep deed, voor een zaak van algemeen belang zal het wel den lust hebben doen vergaan, om zich daaraan te wagen.

Ten onzent moet het bestuur eenvoudig alles kunnen.

* * *

Katoen in de Engelsche Koloniën.

Onlangs is door het engelsche ministerie het rapport van professor Wyndham Dunstan betreffende de katoen-cultuur in de engelsche koloniën gepubliceerd, waaruit de vorderingen sedert 1902 blijken, het jaar, waarin met de proeven te dien opzichte een begin werd gemaakt.

Op Cyprus wordt zoowel inlandsche als amerikaansche katoen — de laatste op geïrrigeerde terreinen — verbouwd. De geheele katoenproductie steeg van 148 tonnen in 1903—1904 tot 717 in 1906—1907, ter waarde wat laatstgenoemde betreft, van circa 11000 gld.

Uit de verschillende protectoraten in Oost-Afrika werd in 1906—1907 in het geheel voor een waarde van circa 350000 gld. aan katoen uitgevoerd, terwijl in 1903 de waarde van den katoen-export nauwelijks 3000 gld. bedroeg. Vooral in Oeganda en Nyassa-land maakte de cultuur groote vorderingen, in laatstgenoemd gebied door toedoen der British Cotton Growing Association.

In de verschillende zuid-afrikaansche koloniën bleek uit genomen proeven, dat de katoen daar overal met succes kan worden verbouwd. Van cultuur op eenigszins groote schaal is op het oogenblik nog slechts sprake in Noord-Rhodesië.

De B. C. G. A. spande zich, gelijk onzen lezers bekend is, in het bijzonder in voor de katoen-cultuur in West-Afrika. De uitvoer van katoen uit die streken steeg van circa 88000 gld. in 1903 tot ongeveer 350000 gld. in 1905. Wij deelden reeds te voren mede, dat vooral wat Noord Nigerië aangaat in dit opzicht groote verwachtingen worden gekoesterd. In 1906 kon reeds een hoeveelheid van 356.200 engelsche ponden katoen van daar worden uitgevoerd.

Op Mauritius en de Seychellen is men nog in het tijdperk der proefnemingen, terwijl in Australasië getracht wordt de katoencultuur, die daar vroeger op groote schaal werd gedreven, doch sedert werd losgelaten, weer in het leven te roepen.

Het belangrijkst zijn evenwel de vorderingen, die op de Westindische eilanden vielen waar te nemen. De katoen-uitvoer nam daar dan ook sterk toe, zoodat, terwijl in 1902 voor een waarde van ongeveer 115000 gld. werd uitgevoerd, voor het eerste halfjaar van 1907 een totaal van 2 millioen gld. werd bereikt. De soort, die hier het best voldeed, was de Sea-

Island, waarvan het product een prijs van één tot twee shillings per engelsch pond behaalde.

* * *

De oorzaak der onrust in Engelsch-Indië.

De inlandsche organen van eenig belang in Engelsch-Indië zijn eenstemmig in hun streng oordeel over de middelen, waarnaar thans wordt gegrepen om de agitatie in die streken gaande te houden.

Men heeft zich wel eens afgevraagd, wat de lieden zich denken daarmee te bereiken. In een ingezonden schrijven in de *Times of India* komt M. N. O. met eene veronderstelling, waarmee hij mogelijk de plank niet zoo geheel mis slaat. Lord Cornwallis heeft in 1793 de quaestie van het grondbezit zoodanig geregeld, dat de grond in het toen door de Oost-Indische Compagnie beheerd gebied werd toegewezen aan een, in het leven geroepen klasse van grootgrondbezitters, zemindars. Dezen, die dijs hun bestaan aan het engelsch bestuur hebben te danken, zien zich thans in dat bestaan bedreigd door eene mogelijke actie van het bestuur waardoor hun een groot deel van hunne macht zou kunnen worden ontnomen, die zij thans gebruiken of juister gezegd misbruiken door uitbuiting der opgezetenen hunner uitgestrekte bezittingen.

M. N. O. meent dat de vrees der zemindars voor zoodanige actie hen er toe leidt de agitatie kunstmatig gaande te houden, om de aandacht der regeering van de, hen betreffende quaestie af te leiden.

Hij voert voor die meening aan, dat voor de campagne, welker vertakking tot in Britsch-Columbia en in Engeland zelf reiken, veel geld noodig is en dit geld uit geen enkele andere bron afkomstig kan zijn dan uit de zakken der zemindars in Bengalen, wier inkomsten telken jare een totaal bedrag uitmaken van omstreeks 1200 millioen gulden.

Toen de Bengal Tenancy Act in 1898 op het tapijt werd gebracht, deed zich een in dit land van mystiek belangrijk verschijnsel voor. Plotseling zag men de boomen overal bestreken, zonder dat men de daders kon uitvorschen. Een eenvoudige opmerking in de *Statesman*, dat de zemindars daarachter moesten zitten was voldoende om het verschijnsel even plotseling te doen ophouden als het gekomen was. Ook in de agitatie tegen de verdeeling van Bengalen hebben de zemindars een belangrijke rol gespeeld. Terecht of ten onrechte zagen dezen in dien maatregel een eersten stap tot een ernstige inbreuk op de door lord Cornwallis ter kwader ure ingestelde regeling.

Of M. N. O. gelijk heeft? Zoo heel onmogelijkt lijkt het ons niet.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

Historisch overzicht van de goudindustrie in Suriname, door **J. A. Polak**, 's Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1908, 8o.

Bij beschikking van den Gouverneur van Suriname werd in Juni 1906 een Commissie benoemd, om van advies te dienen ,,op welke wijze het door den spoorweg geopende binnenland tot ontwikkeling kan worden gebracht". Deze Commissie werd verder uitgenoodigd door den Gouverneur om, wanneer het bijeen gebrachte materiëel dit mogelijk maakte, de omtrent verschillende bedrijven verzamelde gegevens in monografieën samen te vatten. Aan deze omstandigheid dankt bovenstaand werk zijn ontstaan, aangezien de schrijver in zijn functie van secretaris der bovengenoemde Commissie het zoo belangrijke onderwerp: Suriname's goudindustrie ter hand heeft genomen en met goed gevolg heeft uitgewerkt.

Hoewel sedert de ontdekking van Amerika men telkens en telkens vernam van Guyana's goudrijkdom, leden alle pogingen om de juiste vindplaatsen te bereiken in de eerste eeuwen schipbreuk, volgens den schrijver. Eerst door de krachtige pogingen van Gouverneur Jhr. C. A. van Sijpestijn, die als 2de Kamerlid herhaaldelijk had aangedrongen op een meer grondig onderzoek naar Suriname's goudrijkdom, werd de zaak meer krachtig aangevat, vooral ook omdat omstreeks dien tijd (1873), de jaarlijksche uitvoer van goud in Fransch-Guyana reeds ongeveer 430 kilogrammen bedroeg. En de verwachtingen van den heer Van Sijpestijn zijn niet onvervuld gebleven, als men nagaat, dat de goudopbrengst in de kolonie Suriname in 1876 nog slechts 38 en in 1906, dus 30 jaren later, 1188 kilogrammen bedroeg (trouwens het hoogste cijfer hetgeen ooit werd bereikt).

We laten hieronder volgen een verkorte opsomming der hoofdstukken, waarin de heer Polak zijn zeer uitvoerig werk heeft verdeeld, opdat men eenigszins een idee krijge van den rijken inhoud. I. De goudindustrie van de eerste tijden tot het jaar 1873. II. Van het jaar 1874 tot 1882 — de regeeringsperiode van Gouverneur Jhr. C. A. v. Sijpestijn — den schepper der goudindustrie, zooals de schr. terecht opmerkt. III. Van het jaar 1883/1897 — het jaar, waarin aanvraag is gedaan tot het instellen van een geologisch landbouwkundig onderzoek in de Kolonie. IV. Van het jaar 1898 — het jaar waarin voor het eerst tengevolge van genoemd onderzoek een begin is gemaakt met 't systematisch onderzoek naar goud onder wetenschappelijke, technische leiding —, tot het jaar 1902, het jaar waarin de aankoop van de rechten en activa der Maatschappij Suriname door de Regeering plaats had. V. Van het jaar 1903 — waarin een begin werd gemaakt met de mijn-exploratie van gouvernementswege — tot het jaar 1906. VI. Overzicht van de oppervlakten in concessie tot ontginning van delfstoffen en van de goudproducties, gesplitst naar de rivièrgebieden.

De schrijver voegde bovendien aan zijn werk een zeer duidelijk kaartje toe, aangevende, in helzwarte kleur, de terreinen in de 3 Guyana's, waar rijke deposits gevonden zijn.

Wij achten het een heugelijk verschijnsel, dat een zoo belangrijk boek als het hierbedoelde, vooral ook door den ondernemingsgeest van de firma Martinus Nijhoff, het licht heeft kunnen zien.

* * *

Molukken-verslag. Geologische verkenningstochten in het oostelijke gedeelte van den Nederlandsch Indischen Archipel, door **Dr. R. D. M. Verbeek** (Jaarboek van het Mijnwezen in Ned. Oost-Indië. Zeven en dertigste jaargang 1908. Wetenschappelijk gedeelte. Batavia, Landsdrukkerij, 1908. 8o.

Dit hoogst belangrijke, omvangrijke werk van 826 bladzijden druks bevat het derde en laatste verslag van Dr. Verbeeks onderzoekingen in het oostelijke gedeelte van den Oost-Indischen Archipel, en is het resultaat van in het jaar 1899 gedane verkenningstochten door en aanteekeningen over niet minder dan 250 eilanden, gelegen tusschen Celebes en Nieuw-Guinea, met inbegrip van den Timor-Archipel.

Dr. Verbeek deelt mede, dat hij met dit werk zijn publicaties over de geologie van Nederlandsch O.-I. bezittingen — waaraan hij 40 jaren lang zijn krachten wijdde — besluit. Volkomen deelen wij schrijvers meening, wanneer hij zegt:

,,In die jaren is er een groote vooruitgang te bespeuren in de geologische kennis onzer overzeesche bezittingen. Nog in 1863 noemde Nederland's bekende geoloog Staring hetgeen wij toen over de geologie dier bezittingen wisten, een ,,rudis indigesta moles" (De Gids, Nov. 1863, blz. 199); sedert dien tijd is er veel materiaal bijgekomen, en al blijft er nog zeer veel te doen over, zoo is toch in hoofdzaak dat materiaal onderzocht, bewerkt en behoorlijk beschreven. Een belangrijke vooruitgang in de geologische kennis onzer Oost-Indische eilanden is alleen mogelijk door de samenwerking en de onderzoekingen van velen, want het gebied, dat onvoldoende of in het geheel niet bekend is, is nog zeer groot." Schrijvers voorrede eindigt met den wensch, dat aan die onderzoekingen steeds Nederlanders een belangrijk aandeel zullen hebben.

We zien natuurlijk geen kans dit wetenschappelijk zoo hoogstaand boek van Dr. Verbeek over de geologie der Molukken — waaraan tal van geleerden hunne medewerking hebben verleend — in ons beperkt overzicht te bespreken, of zelfs maar hier en daar een greep er uit te doen, zoodat we volstaan met de aandacht van belangstellenden er op te vestigen. Slechts vermelden we nog, dat aan het ,,Molukken-verslag" is toegevoegd een folio atlas met kaarten, teekeningen en profielen en dat van het werk tegelijkertijd een Fransche vertaling is verschenen.

* * *

Teysmannia. 1908. Aflevering 4.

Het April-nummer van Teysmannia bevat de volgende opstellen: *Vezelstoffen en hare bereiding*, door *E. de Kruyff*. — *Solanum Lycopersicum L. (Tomaat)*, door *H. J. Wigman*. — *Aanteekeningen over Koffiehybriden* (Met plaat), door *Dr. P. J. S. Cramer*. — *Machinerieën voor Sisal-hennep*, door *Pit*. — *Het stekken van Ficus elastica*, door *J. H. Heyl*. — *Java-coca*, door *A. W. K. de Jong*. — *Mededeeling omtrent enkele kruisingsproeven*, door *J. E. van der Stok*. — *Het vervoer van ooft* (II), door *F. W. J. Westendorp*, en *Internationale caoutchouc-tentoonstelling* te Londen in Sept. a.s., door *Prof. Dr. Treub*.

Voor het artikel van den heer Westendorp over het vervoer van ooft vragen we een oogenblik de aandacht. Onder het opschrift *Kan Java vruchten uitvoeren?* schrijft hij o. m.: ,,Wanneer een land een zeker product uitvoert, dan komt er geld of geldswaarde in dat land terug, den rijkdom der natie verhoogend. De export van dat product is dus gewenscht; alzoo ook die van vruchten uit Java.

,,De vraag, welke wij stellen is dus: Is er voor ons Java'sche ooft een buitenlandsche afzetmarkt te vinden? In de Nov.-aflevering van den vorigen jaargang beschreef de heer Wigman de vruchtenzending van Januari 1907 naar Holland, waaruit bleek, dat de vruchten boven verwachting goed waren aangekomen." Volgens schr. zegt die éene goed geslaagde poging nog niets; verder ,,zullen onze vruchten slechts dan in Holland verkocht worden, wanneer dáár het inheemsche ooft en de sinaasappels schaarsch zijn, wat maar enkele weken van het jaar het geval is. Ten derde zullen de meeste tropische vruchten in Holland alleen onder Indische families aftrek vinden. Deze omstandigheid zal den afzet zeer beperken, daar de vruchten dus voornamelijk beoordeeld worden door kenners van goed boomrijp ooft. En ten vierde — men kan het zien in het zooeven aangehaalde opstel van den heer Wigman — worden de prijzen te hoog. De zorgvuldige verpakking en het vervoer in de koelkamer zullen steeds de prijzen blijven drukken. Andere tropische en sub-tropische landen, dichter bij de Europeesche markt gelegen, kunnen de vruchten, die daar gewild zijn, met minder onkosten brengen, dus goedkooper leveren."

Met tal van voorbeelden toont schr. daarna aan, dat ,,we voor nu en later niets van Nederland te wachten hebben als afzetgebied voor onzen oogst."

Doch daarom behoeft volgens hem de moed niet te worden opgegeven; er dient gezocht naar een dichterbij gelegen afzetgebied, waarvoor in aanmerking zoude kunnen komen: 1o. enkele grootere plaatsen op de Buitenbezittingen; 2. de Straits Settlements; 3. Britsch-Indië en 4. Australië. Nu lijkt het oppervlakkig bezien, wel onmogelijk naar deze landen, waar bijna overal tropische vruchten geteeld kunnen worden, van onzen overvloed uit te voeren. ,,Maar gelukkig — vervolgt schr. — komen de jaargetijden ons te hulp. De W. moesson vangt eerder aan in W. Java dan in O. Java, en dit verschil is op grootere afstanden nog meer merkbaar. Het bloeien der boomen en het rijpen der vruchten regelt zich naar het jaargetijde, dus op verschillende lengte gelegen plaatsen, hebben ook achtereenvolgens op verschillende tijden een zelfde vrucht."

Even merken wij op, dat volgens die ontegenzeggelijk juiste theorie, in de zooveel uitgestrekter tropische landen, welke de schr. zich voorstelt, dat een afzetgebied kunnen vormen voor Java's vruchten, diezelfde verschijnselen toch zeker eveneens zich zullen voordoen, zoodat weinig behoefte aan invoer van Java in die streken uit den aard der zaak zal bestaan.

Dan vervolgt de schr.: ,,Een begin van onderlingen handel in vruchten tusschen ons en onze buren bestaat al. Van Riouw wordt ananas naar Singapore uitgevoerd, van Banjoewangi en Bawean mangga naar dezelfde plaats. Het is bekend, dat de Batavia'sche pompelmoes eveneens naar Singapore wordt uitgevoerd. Ridley vermeldt, dat een flinke hoeveelheid doekoe van Java op de Singapore'sche markt gebracht wordt, ,,the Javanese strain being a very good one and the fruit cheap".

De schrijver, wiens streven zeer zeker allen lof verdient, eindigt zijn opstel met het geven van den volgenden raad: ,,Eén ding is zeker: zal een buitenlandsch afzetgebied gevonden worden voor ons ooft, dan moeten we eerst alle daar heerschende toestanden van kweeken en handel grondig kennen en ons daarnaar voegen."

* * *

De Indische Mercuur. 26 Mei 1908.

Als altijd bevat de Mercuur verschillende, met betrekking op O.-Indië lezenswaardige artikelen, welke evenwel, wegens plaatsgebrek, slechts eenvoudig kunnen worden opgesomd, nl.: Iets over het enten van kina-variëteiten, door P. E. Botje. — De fabricatie van suiker uit suikerriet op Java, door H. C. Prinsen Geerligs. — De klachten van Japan over de kwaliteit der Java-suiker. — De wijzigingen der postcontracten met de Stoomvaart-Maatschappijen ,,Nederland" en ,,Rotterdamsche Lloyd". — Reglement op het maken van ijs en minerale wateren en het daarop uit te oefenen toezicht. — Soekaboemische Landbouw-Vereeniging. — De algemeene vergadering der Solosche Landhuurders-vereeniging. — Benevens — ten slotte — een kort, maar belangwekkend opstel van den heer *A. E. J. Bruinsma*, getiteld: *Djatihout voor meubelen*, waarin de schrijver een pleidooi houdt voor het zoo deugdelijk hout van den djati, wiens voortreffelijke eigenschappen reeds sedert overoude tijden in Indië bekend waren. De toeneming van djati-houten meubelen in de Oost schrijft de heer Bruinsma toe aan de geleidelijke uitbreiding, welke aan de exploitatie der djati-bosschen is gegeven, ,,en aan de zoo zeer verbeterde verkeersmiddelen, waardoor thans in elke plaats van eenig aanbelang djatihout tegen redelijke prijzen verkrijgbaar is." Daarna somt schr. de goede eigenschappen van den djati op. ,,Het djatihout staat in verreweg de meeste opzichten boven alle andere houtsoorten. Het is betrekkelijk niet zwaar, althans niet onaanmerkelijk lichter dan eikenhout. In veerkracht staat het bij sommige houtsoorten ten achter, maar bezit het toch die eigenschappen voor meubels in voldoende mate. Wat duurzaamheid betreft, staat het vrijwel bovenaan; in ons klimaat —

de schr. bedoelt het Nederlandsche — kan men het haast onvergankelijk noemen."

Dat in ons vaderland het gebruik, niettegenstaande de voortreffelijke eigenschappen, nog zoo weinig is doorgedrongen, zoodat behalve zij, die in Indië zijn geweest, slechts zeer enkelen ooit van djatihouten meubels hebben gehoord, wijt schrijver aan verschillende — door hem nader aangeduide — omstandigheden.

Wij hopen — met den schrijver — dat daarin eindelijk eens verandering moge komen en zijn hem erkentelijk, dat hij deze vroeger veel besproken aangelegenheid weder opnieuw meer naar voren heeft gebracht.

* * *

Maandbericht van het Ned. Zendelinggenootschap. Juni 1908.

Zendeling *W. Dunnebier* schrijft in dit Nr. een uitvoerig *verslag aangaande den werkkring Bolaäng Mongondow* over het jaar 1907. (Onze lezers zullen wel weten, dat genoemd landschap grenst aan de eigenlijke z.g.n. Minahassa op Noord-Celebes en dat aldaar de Protestantsche Zending in den laatsten tijd met meer kracht is opgetreden.) Hoewel wij niet aarzelen te verklaren, dat het Verslag van genoemden zendeling in zijn geheel zeer zeker interessant is, dient toch even gewezen op de volgende zinsneden, welke wellicht den ijveraar voor den Christelijken godsdienst zijn ontvallen, maar niettemin onbillijk schijnen tegenover verschillende opvolgende Regeeringen in Indië en Nederland van latere jaren.

„Men hoort wel eens beweren, dat het Islamisme de meest geschikte godsdienst is voor de bewoners van den Ned.-Ind. Archipel." (Welke „Men" heeft dat ooit beweerd? vragen wij intusschen.) „Als men het woordje „gods" weglaat, en er bijvoegt: omdat het zoo tegemoet komt aan de hartstochten van den mensch, heelemaal niet bedoeit zedelijke verheffing, is er niet veel tegen deze stelling in te brengen. De meest Mohammedaansche plaatsen toch zijn het verdorvenst... Ik weet wel, dat wij zendelingen bevooroordeeld zijn, onze horizon is zeer beperkt, wij blijven maar steeds rondfladderen in een kringetje van bekrompen ideeën, wij kunnen ons niet als op adelaarswieken stout verheffen, zóó hoog, dat alles zich vervluchtigt, wordt weggedoezeld door kleurlooze nevelen." Enz. enz.

Dit is nu wel heel mooi gezegd schijnbaar, doch mist o. i. allen grond. Het werk der Zending wordt tegenwoordig niet bevooroordeeld, integendeel door elke richting op hoogen prijs gesteld.

Indien zendeling Dunnebier deze regelen onder oogen mocht krijgen en de waarheid van deze onze stelling mocht betwijfelen, willen wij hem met tal van feiten de juistheid daarvan gaarne aantoonen!

* * *

Als gewoonlijk moeten wij ons bekorten en op de volgende sedert ons vorig overzicht verschenen bijdragen over de Indiën, alleenlijk de aandacht vestigen.

De Wereldkroniek

van 23 en 30 Mei bevat een zeer belangrijk artikel van *J. G. L.*, getiteld: *Uit het dessa-leven*, welk artikel verschillende illustraties bevat en door zijn plaatsing in genoemd populair en veel gelezen weekblad veel nut kan stichten onder de met Indië niet- of minder bekenden.

De Prins.

Het nummer van 30 Mei bevat het vervolg van de serie artikelen van den gewezen luitenant van het Indische leger *Clockener Brousson* over *Atjeh*, met het opschrift *Indische penkrassen*. Tot nu toe verzuimden wij van deze — nagenoeg wekelijksch door een bevoegde hand geschreven — opstellen melding te maken.

Eindelijk vonden wij in het laatste nummer — d.d. 29 Mei — van

Het Leven

een met talent geschreven, maar eenigszins gezocht schetsje van *Johanna Steketee*, getiteld: *Indische spruw* handelend over een door die ziekte aangetast Indisch meisje, dat zich verbeeldt door het eten van al die sterke kruiden, Spaansche peper en andere „al die sterke kruiden, Spaansche peper en andere maag gruwelijk te hebben verbrand" en eindelijk in Holland aan wie weet welk een kwaal den dood vindt.

We zouden de schrijfster — die ontegenzeggelijk weet te boeien — in overweging willen geven in den vervolge in de keuze van haar onderwerp meer kieschheid te betrachten; het ontstaan der gevreesde Indische ziekte „spruw" heeft al zooveel pennen in beweging gebracht van tal van bekwame medici, dat het o. i. niet aangaat deze ziekte zoo maar aan het gewone „rijsttafelen" toe te schrijven.

Wij houden ons aanbevolen voor het leveren van een rijke en leerzame op dit onderwerp betrekking hebbende litteratuur, indien de schrijfster Johanna Steketee, die zoo lichtvaardig met de diagnose omspringt, dit verlangt.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, welke d a g e l i j k s, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 5 Mei;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost t/m 8 Mei;
Het Soer. Handelsblad t/m 2 Mei;
De Ind. Mercuur No. 22.
Ned.-Ind. Effectenblad Nos. 33 en 34;
De Stem v. Indië No. 18;
Verslag Ned.-Ind. Landbouw-Syndicaat over '07;

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 1 Mei 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: één jaar verlof naar Europa aan den onderwijzer 1e kl. J. B. Wouda en den ontvanger in- en uitvoerrechten M. J. A. Verduyn Lunel.

Ontslagen: op verzoek eervol, de opzichter B. O. W., J. P. W. Schellekens; de leerling-opziener b/h boschwezen F. W. Doerrleben; als tweede plaatsvervangend Directeur der Javasche Bank Mr. J. Gerritzen; de res. der Wester-afd. van Borneo A. J. C. de Neve en de klerk bij O. E. en N., A. G. Mulder.

Benoemd: tot 3en commies Dep. v. Fin., de klerk K. L. Wagenaar; tot 1en commies bij de S.S. op Java W. G. Th. Claasz.; tot tijd. ondervoorzitter van de landraden te Madioen enz. Mr. W. W. Brouwer; tot 2en plaatsterv. Directeur der Jav. Bank Jhr. A. A. A. Ploos van Amstel; tot directeur van Gouv. bedrijven H. J. E. Wenckebach; tot lid van den gemeenteraad van Batavia L. E. Papelard; tot lid van den gew. raad van Besoeki Jhr. M. G. de Serière; tot tijd. afdeelingschef bij het Dep. van Landb. L. E. Dom; tot tijd. adjunct-inspect. van de gouv. koffiecultuur Jhr. W. C. J. Versluys; tot opzichter B. O. W., P. W. Lensink. z

Militair Departement.

Verleend: één jaar verlof naar Europa aan den 1en luitenant der inf. J. J. van de Bie.

Ontslagen: op verzoek eervol, de majoor der art. G. H. Knoop; de kapitein der inf. P. J. R. Hamel; de kapitein der art. W. L. Zonnevylle en de officieren van gez. 1e klasse P. J. Rinders en W. J. H. Timmermans.

Bevorderd: tot off. van gezondheid 1e kl. A. H. de Chaufepié, A. J. Jochems, N. H. v. d. Lee, Dr. F. H. Hehewerth, H. J. Stigter en W. A. Borger; tot militair apotheker der 1e kl. de milit. apothekers J. H. Kok en W. L. A. Warnier.

* * *

Uit de Javasche Courant van 5 Mei 1908.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: één jaar verlof aan de onderwijzeres mej. H. C. van Bloemen Waanders; aan den referendaris Dep. van Just. Mr. D. J. Jongeneel; aan den depôthouder opiumregie J. H. Felix en aan den hoofdcommies b/h Dep. v. Fin. A. L. de Stoop.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de hoofdcommies F. D. Meester; de klerk mej. E. J. Jeanty; de hoofdverpleger G. F. Wilten; de klerk G. J. Mulder; de opzichter 1e kl. L. W. A. Le Fèbre; de commies J. Olive en de koffie-inkooppakhuismeester Mas Donoredjo.

Benoemd: tot directeur van O. E. en N., Mr. Dr. M. S. Koster; tot lid van den gew. raad van Pekalongan J. M. Biekart en Mr. J. C. L. Cambier; tot lid van den gemeenteraad van Soerabaja A. J. L. van Kerckhoff; tot asp.-controleur H. Beeuwkes; tot adj.-landmeter 3e kl. bij het kadaster P. C. X. Reintjens en K. E. van Oosterzee; tot griffier bij den Raad van Just. te Medan Mr. F. v. d. Bosch; te Padang Mr. L. F. A. Baron de Kock; te Makassar Mr. L. M. Schoorel; tot onderwijzer 1e kl. M. Ouwerkerk; tot idem 2e kl. J. H. Deenen, J. L. Havermans en A. O. Hinze; tot kantoorchef 1e kl. bij den post- en tel.dienst W. Butin Bik; tot idem 2e kl. J. J. van Hemert en P. L. Sanders; tot commies 1e kl. J. W. van der Sluys; tot tijd. idem G. C. F. Hoedt.

Ontslagen: op verzoek eervol, de wedono van Salaman, Mas Mertodiredjo.

Ontzet: uit zijn ambt, het lid van den landraad te Buitenzorg, Raden Hadji Abdoelah.

Ontslagen: op verzoek eervol, als lid van den landraad te Telok Betong, Mas Achmad.

Benoemd als zoodanig: Tan Tian Siong, wijkmeester der Chineezen aldaar.

Benoemd: tot controleur op J. en M., J. R. Schenck de Jong; op de Buitenbez., L. Berkhout.

Militair Departement.

Verleend: één jaar verlof naar Europa, aan de 1e luitenants der inf. A. K. G. Bartelds en C. A. Ruempol.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de off. van gez. 1e kl. J. Over en J. A. A. Dool; benevens de apotheker 1e kl. H. B. Cayaux.

Bevorderd: tot majoor de kapitein der inf. F. Schütt.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het S.S. „Vondel", gezagvoerder G. Visser, bestemd te vertrekken van Amsterdam dd. 30 Mei 1908.

Te Amsterdam schepen zich in:

J. M. Noten, echtgenoote en 2 kinderen; F. C. J. Sneep; H. M. Luteyn; Jongenheer H. A. de Groot Jr.; Mejuffrouw C. Hoppenbrouwers; S. C. Sporry; H. J. Pek; Mejuffrouw H. Benschop; G. van Bemmel, echtgenoote en 2 kinderen; Mevr. M. H. Bruyn en kind; W. C. Mulock Houwer; Mevrouw J. W. Storm van Leeuwen en dochter; Mejuffrouw J. van Vogelpoel; R. M. A. Janssen; C. Molenaar; A. Bommesyn, echtgenoote en kind, E. A. A. Schefer; Mejuffrouw H. van Staveren; R. Bakker; Mejuffrouw M. S. Stroband; A. Vermunt; Mejuffrouw M. C. Bering; B. G. Bauer; W. F. Ruygrok; L. A. Gompertz, benevens een detachement suppletietroepen.

Naar Southampton: D. Drost; N. van der Slee; G. J. Hoogeslager; L. Davis.

Naar Genua: B. Roelvink; Mejuffrouw R. Roelvink; Dr. J. Piekema; Dr. C. C. van der Heide; J. P. Kool, echtgenoote en Mej. C. H. B. Kool; F. Mynssen; E. Verkade; Dr. S. Meihuyzen; J. van Ophoven en echtgenoote; L. Roosenburg; Mr. S. van Houten; Mr. D. van Houten; J. Bredt; E. Bredt; K. H. Schadd; Mej. H. Schadd; R. Insinger; J. H. Veeckens; J. A. van Holst; Dr. P. Wolterson; Ph. Wolterson.

Naar Belawan-Deli: S. Elders.

Naar Singapore: S. E. Halberstadt, J. C. Heyenga; A. A. Zelle.

Van Southampton naar Genua: Messrs. Gardiner; H. Bredon; H. E. Green; Mr. Dougherty.

Te Genua zullen zich inschepen:

Mr. J. C. Veltcamp Helbach en echtgenoote; Mas Asmaoen; M. Wins; P. A. Minderhoud; Mevr. Wed. A. C. Lowé-Couperus en dochter; E. A. O. Vervooren en echtgenoote; Mej. A. M. J. Kress; Mr. J. S. G. Scheltema; W. C. Dickhoff en echtgenoote; W. H. Johannes; E. Th. Harkink Dzn. en echtgenoote; W. Carelse en echtgenoote; J. R. Bakker, echtgenoote en kind; W. Westerhof en echtgenoote; A. W. Ros, echtgenoote en 4 kinderen; Dr. B. I. Esser en echtgenoote; H. Knipscheer; J. Haüssling; D. J. Winkelman; W. Serry; L. de Jong; Mej. C. Portier; M. v. d. Muijsenbergh.

Naar Deli: H. Muller; E. Muller; F. C. A. Pannekoek; H. Soederhuyzen; W. N. Rinnooy.

Passagierslijst van het S.S. „Prins Willem IV", gezagvoerder P. Koningstein, van Amsterdam naar West-Indië op den 29en Mei 1908.

Ph. Haseth Evertz, echtg. en dochter; F. O. Wegener Sleswijk en echtg.; J. W. Schenkel, echtg. en dochter; A. F. Wijers en echtg.; Mevr. C. J. v. Gelder-Goedman en kind; Mevr. G. Minnich en kind; Mej. B. Borchert; Mej. C. Ferguson; Mej. S. Ferguson; Fräulein Elise Bernhard; Max Wiegel; Th. P. v. Dam, benevens 200 Javaansche emigranten.

Passagierslijst van het S.S. „Prins Willem III", gezagvoerder J. Aarents van West-Indië naar Amsterdam.

Eerw. Zuster A. Th. W. Hageraats; Eerw. Zuster Rudolphine; Mej. M. Ringeling; Mej. E. W. v. Eps; Mej. A. Fo; A. Jing; Mevr. H. Heilbron; G. Cosson; A. Burkner; M. Flaming; H. Draayer; A. Hammers en echtgenoote; H. J. Diks, echtg. en 7 kinderen; G. Huisman; H. Rrelewitz en 3 kind.; L. H. Koolhaven *); Ph. J. Holtz; W. Jacobs.

*) Ontscheept te Havre.

No. 24. Donderdag 11 Juni 1908 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Ten vervolge op de Koninklijk goedgekeurde statuten der Vereeniging, wordt hier opgenomen het in de jongste alg. vergadering vastgesteld huishoudelijk reglement der Vereeniging.

Artikel 1. Het Vereenigingsjaar valt samen met het kalenderjaar.

Personen of Vereenigingen, die lid of lid-begunstiger wenschen te worden, geven daarvan kennis aan een der leden van 't Hoofdbestuur of van een der Afdeelingsbesturen, die daarvan schriftelijk opgave doet aan den secretaris van het Hoofdbestuur of aan den Afdeelingssecretaris.

Deze opgave bevat naam, voornamen, beroep, duidelijke aanwijzing van woonplaats, straat- of wijk- en huisnummer, en voorts het bedrag der te betalen contributie of van de bijdrage ineens, overeenkomstig de statuten.

Het Afdeelingsbestuur beslist over de toelating van hen, die binnen het grensgebied der Afdeeling wonen — het Hoofdbestuur over de toelating van hen, die buiten het gebied eener Afdeeling wonen.

Ieder Afdeelingsbestuur wordt door 't Dagelijksch Bestuur voorzien van een kaart, zoo duidelijk mogelijk de grens der Afdeeling aangevende.

Artikel 2. Wie in den loop van het jaar als lid of lid-begunstiger wordt aangenomen, is de volle contributie over dat jaar verschuldigd, met dien verstande, dat de contributie van dengene, die eerst na 1 October als lid of lid-begunstiger wordt aangenomen, tevens geldt voor het eerstvolgende jaar.

Artikel 3. Opzegging van het lidmaatschap heeft alleen schriftelijk plaats, en moet geschieden vóór 15 December van het jaar, bij gebreke waarvan het lidmaatschap voor het volgende jaar doorloopt.

Artikel 4. Alle veranderingen van woonplaats of adres, verhooging of vermindering van contributie, opzegging van het lidmaatschap moeten door de leden tot eene afdeeling behoorende, worden opgegeven aan den Secretaris der Afdeeling, door andere leden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur.

De Secretarissen doen hiervan ten spoedigste schriftelijke mededeeling aan den Administrateur van het orgaan der Vereeniging.

Artikel 5. Elk Afdeelingsbestuur zendt jaarlijks vóór den 20 Januari aan het Hoofdbestuur een alfabetische naamlijst der leden van de afdeeling op 1 Januari, met vermelding van ieders contributie of bijdrage en adres, benevens een opgave van de bestuursleden met vermelding van functie en een opgave van ingestelde commissiën met vermelding der commissieleden.

Elk Afdeelingsbestuur zendt jaarlijks vóór den 1 Maart aan het Hoofdbestuur:

a. het verslag over het afgeloopen jaar, met vermelding van den toestand op 31 December van het vorige jaar en der resultaten, welke verkregen zijn door inrichtingen door de Afdeeling in het leven geroepen;

b. eene geldelijke afrekening, ingericht volgens door het Hoofdbestuur vast te stellen formulier;

c. eene opgave van onderwerpen, welke de Afdeeling op de jaarlijksche algemeene vergadering behandeld wenscht te zien;

d. een candidatenlijst, houdende opgave van een dubbeltal candidaten voor de mogelijk voor de Afdeeling openvallende plaatsen in het Hoofdbestuur.

Artikel 6. De voorzitter van het Hoofdbestuur opent, leidt en sluit de vergaderingen van dit bestuur en de algemeene vergaderingen en zorgt voor de uitvoering van statuten en huishoudelijk reglement en van genomen besluiten.

De onder-voorzitter is hem behulpzaam of vervangt hem, indien dit noodig is.

De secretaris is belast met het houden der notulen, het voeren der correspondentie, het geven van een jaarverslag en het bijhouden der ledenlijsten.

De penningmeester zorgt voor het beheer der gelden en is daarvoor verantwoordelijk. Hij geeft jaarlijks verslag van het gehouden beheer en van den toestand der kas.

Geldswaardige papieren worden door den penningmeester in bewaring gegeven bij de Nederlandsche Bank, contante gelden, voor zoover niet benoodigd als kasgeld, gestort bij een soliede Spaar- of Depositobank te 's-Gravenhage ten name der Vereeniging, welke gestorte gelden niet kunnen worden opgevraagd, dan tegen kwitantie, geteekend door den voorzitter, den secretaris en den penningmeester.

Artikel 7. Het Hoofdbestuur vergadert minstens tweemaal in het jaar te 's-Gravenhage, en wel in de maanden April en October.

Telken jare in de eerste vergadering kiest het uit zijn midden een tweeden secretaris en een tweeden penningmeester, die den secretaris en den penningmeester behulpzaam zijn en hen vervangen, indien dit noodig is.

De oproeping tot deze vergaderingen en tot buitengewone vergaderingen van het Hoofdbestuur, geschiedt door het Dagelijksch Bestuur, minstens 20 dagen voor den datum der vergadering, met opgave der te behandelen zaken, voor zooveel noodig toegelicht.

Artikel 8. Buitengewone Hoofdbestuursvergaderingen moeten door het Dagelijksch Bestuur worden bijeengeroepen, zoo dikwijls het deze noodzakelijk acht, of wanneer het door drie Hoofdbestuursleden schriftelijk wordt verzocht met opgave der te behandelen zaken.

Mocht het Dagelijksch Bestuur in dit laatste geval de vergadering niet uitgeschreven hebben binnen acht dagen na het verzoek, dan zijn drie Hoofdbestuursleden daartoe bevoegd.

Artikel 9. Het Hoofdbestuur kan alleen besluiten nemen in vergaderingen, waarin meer dan de helft der Hoofdbestuursleden aanwezig is en alleen betreffende onderwerpen, welke op de agenda voorkomen.

Wanneer door twee-derde der aanwezige leden een in de vergadering zelve gedaan voorstel spoedeischend wordt verklaard, kan ook daaromtrent een besluit worden genomen. Bestaat bedoeld twee-derde uit minder dan zes leden, dan behoeft zoodanig besluit de bekrachtiging der volgende vergadering.

Het Hoofdbestuur kan, bij uitzondering, wanneer het Dagelijksch Bestuur dit in een spoedeischend geval noodig oordeelt, ook besluiten nemen door middel van aangeteekende correspondentie.

Daartoe wordt aan ieder lid het behoorlijk toegelicht voorstel gezonden, met bepaling van den datum, waarop uiterlijk het antwoord in 't bezit van den secretaris moet zijn. Niet optijd ingekomen antwoorden worden als niet ontvangen beschouwd.

De op deze wijze genomen besluiten worden in de eerstvolgende vergadering ter tafel gebracht en in de notulen opgenomen.

Alle besluiten worden genomen bij meerderheid van stemmen; staken de stemmen, dan wordt het voorstel geacht verworpen te zijn.

Artikel 10. De voorzitter der Vereeniging heeft het recht alle vergaderingen van afdeelingen, besturen en commissies der Vereeniging bij te wonen, waartoe hem van alle te houden vergaderingen kennis wordt gegeven. De voorzitter mag echter geen lid van het Bestuur of voorzitter van een der afdeelingen zijn, noch lid of voorzitter van eene commissie.

Ieder lid van het Hoofdbestuur heeft ten allen tijde het recht inzage te nemen van de boeken en bescheiden der Vereeniging op het bureau, waar de boeken of bescheiden thuis behooren.

De opneming der kasgelden en andere bezittingen van de Vereeniging geschiedt minstens tweemaal per jaar; van welke opneming telkens verslag wordt gedaan in de eerstvolgende vergadering van het Hoofdbestuur.

Behalve deze opnemingen kan het Hoofdbestuur ook tusschentijds een commissie benoemen

tot opneming der kas en van den stand der bezittingen van de Vereeniging.

Het Hoofdbestuur is tot de voorbedoelde opneming verplicht, wanneer minstens drie Hoofdbestuursleden dit verlangen.

Artikel 11. Jaarlijks treedt een-derde der Hoofdbestuursleden af, volgens een door het Bestuur bij loting vast te stellen rooster. De aftredenden zijn terstond herkiesbaar

In tusschentijds ontstane vacatures wordt, zoo het Dagelijksch Bestuur vervulling dadelijk noodig acht, door dat Bestuur zelf tijdelijk voorzien, tot aan de eerstvolgende gewone algemeene vergadering.

Het Hoofdbestuur draagt aan de jaarlijksche algemeene vergadering, voor iedere tusschentijds of volgens rooster ontstane vacature, een tweetal candidaten voor; gelijke verplichting rust op iedere Afdeeling, doch alleen voor de iedere Afdeeling onmiddellijk betreffende vacature.

Elk nieuwbenoemd Hoofdbestuurslid komt, wat tijd van aftreding betreft, op den rooster in de plaats van hem, dien hij vervangt

Artikel 12. Het Dagelijksch Bestuur is belast met den dagelijkschen gang van zaken en met de uitvoering der besluiten door het Hoofdbestuur en de Algemeene Vergadering genomen.

Waar de afhandeling eener zich voordoende zaak niet op het nemen van een besluit door het Hoofdbestuur kan wachten, handelt het Dagelijksch Bestuur onder nadere goedkeuring van het Hoofdbestuur.

Artikel 13. Het Dagelijksch Bestuur vergadert in den regel éénmaal per week, op den dag en 't uur, welke het daarvoor zal vaststellen en daarenboven telkens wanneer de voorzitter of twee der andere leden dit noodig achten

Indien op eenige vergadering van dit college minder dan drie leden aanwezig zijn, heeft deze geen voortgang.

Besluiten worden genomen bij meerderheid van stemmen; staken de stemmen, dan wordt het voorstel geacht verworpen te zijn.

Artikel 14. Ten spoedigste na afloop van elk boekjaar, wordt de rekening en verantwoording met het verslag van het gehouden beheer door den penningmeester opgemaakt, en uiterlijk ultimo Maart aan het Hoofdbestuur aangeboden. Na goedkeuring door het Hoofdbestuur wordt de rekening en verantwoording onderworpen aan de goedkeuring der commissie bedoeld in art. 14 sub 3 der statuten.

De geverifiëerde rekening en verantwoording wordt met het rapport der commissie in 't orgaan der Vereeniging opgenomen, uiterlijk tegelijk met de oproeping voor de jaarlijksche algemeene vergadering.

De goedkeuring der Algemeene Vergadering strekt aan den penningmeester tot décharge voor zijne administratie en aan het Hoofdbestuur voor het beheer over het betreffende boekjaar.

Artikel 15. De commissie in het voorafgaande artikel bedoeld is bevoegd inzage te nemen van de boeken en bescheiden der Vereeniging en ontvangt alle inlichtingen, welke haar gewenscht voorkomen.

Verschilpunten tusschen deze Commissie en het Hoofdbestuur worden onderworpen aan het beslissend oordeel der Algemeene Vergadering.

Artikel 16. Het Hoofdbestuur kan over de geldmiddelen der Vereeniging, voortspruitende uit contributiën, uit de geldelijke voordeelen in artikel 7 der statuten bedoeld en uit renten van kapitalen beschikken, ter bestrijding van de kosten, veroorzaakt door den dagelijkschen gang van zaken en door de uitvoering van eenige bepaling in statuten of huishoudelijk reglement.

In de jaarlijksche algemeene vergadering worden telkens voor het volgende jaar de grenzen vastgesteld, binnen welke de uitgaven zich mogen bewegen.

Andere uitgaven of uitgaven boven of buiten een door de Algemeene Vergadering vastgestelde Begrooting, mogen niet plaats vinden zonder uitdrukkelijke goedkeuring of bij dringende noodzakelijkheid, erkend door minstens tweederde van het aantal Hoofdbestuursleden, onder nadere bekrachtiging der Algemeene Vergadering.

Artikel 17. Het Hoofdbestuur heeft de bevoegdheid tot:

1. het benoemen van een administrateur der Vereeniging;

2. het instellen van eene commissie, belast met de leiding van het orgaan der Vereeniging;

3. het benoemen van een administrateur van het orgaan der Vereeniging.

Het maximum der bezoldigingen van de administrateurs wordt door de Algemeene Vergadering vastgesteld, evenals de vaste som, welke telken jare voor redactiekosten kan worden besteed.

De voorzitter van de sub 2 bedoelde Commissie wordt door het Hoofdbestuur benoemd en treedt op als verantwoordelijk redacteur.

De administratie sub 1 en 3 bedoeld kan aan denzelfden persoon worden opgedragen, die tegelijkertijd de functies van secretaris en penningmeester der Vereeniging kan waarnemen.

De regeling van werkzaamheden, termijn van benoeming en wijze van ontslag van administrateurs en commissieleden worden door het Hoofdbestuur vastgesteld.

Artikel 18. Het Hoofdbestuur heeft de bevoegdheid om, behalve de reeds vermelde commissiën, andere commissiën in het leven te roepen, welke het Bestuur of de Afdeelingsbesturen ter zijde staan in het verrichten van een deel der werkzaamheden ter bereiking van het doel der Vereeniging.

Het Hoofdbestuur stelt de instructies vast voor elk dier commissiën en wijst een zijner leden aan, om als voorzitter daarvan op te treden.

Artikel 19. Met afwijking van het bepaalde in artikel 16 heeft het Hoofdbestuur de bevoegdheid Afdeelingen uit de kas der Vereeniging financieel te steunen, in het bijzonder daar, waar het betreft sub 't 1 en 2 omschrevene in art. 4 der statuten

Wederkeerig verleenen de Afdeelingen voor zooveel mogelijk, finantiëelen steun aan het Hoofdbestuur, zoo dit noodig mocht zijn.

Artikel 20. In gevallen, waarin dit reglement niet of niet duidelijk voorziet, beslist het Hoofdbestuur. Tegen de beslissing staat beroep open op de Algemeene Vergadering binnen drie maanden na den datum der beslissing.

Artikel 21. Dit reglement treedt in werking dadelijk nadat de Koninklijke goedkeuring op de nieuw ontworpen statuten zal verkregen zijn.

Wijzigingen daarin kunnen alleen plaats hebben in de jaarlijksche algemeene vergadering, of in eene speciaal daartoe belegde algemeene vergadering, op voorstel van het Hoofdbestuur of van minstens drie afdeelingen

---

PERSKRONIEK.

INHOUD: *De Nieuwe Rotterdamsche Courant* over de verhouding tusschen den Gouverneur-Generaal Van Heutsz en Generaal Van Daalen, naar aanleiding van de interneering van Tg. Maharadja Djeumpa te Sabang. — Het *Algemeen Handelsblad* over het opium-vraagstuk. — Het ontslag aan Generaal Van Daalen verleend, beoordeeld door den Atjeh-correspondent der *Nieuwe Courant*. — *De Nederlander* over de geheime nota-Van Heutz.

De *N. Rott. Courant* hoofdartikelt over „Atjehsche aangelegenheden".

Reeds vroeger had het blad gewezen op de ontstemming van den gouverneur Van Daalen over de door den gouverneur-generaal aan den tijdelijk te Koeta-Radja aangehouden oelèëbalang van Keureutoë gegeven vergunning naar zijn land terug te keeren.

De gouverneur van Atjeh dreigde in zijn verslag over Januari jl., dat hij eventueel een voorstel zou doen om dien oelèëbalang van zijn ambt te ontheffen. Dit voorstel is inderdaad kort daarop gedaan, omdat de terugkeer van het bedoelde hoofd zeer verderfelijk schijnt te hebben gewerkt op den toch reeds ongunstigen toestand in Keureutoë.

„Wie het Atjeh-verslag over Februari met aandacht las, zegt de *N. Rott. Courant*, kwam ook daarin uitingen tegen, die getuigden van gemis aan instemming met tijdens de enquête getroffen regelingen. In het verslag over Maart toont de generaal Van Daalen wederom zijn ongenoegen, ditmaal over den terugkeer van Tg. Maharadja Djeumpa, waarnemend bestuurder van West-Peusangan, die sedert September 1906 te Sabang was geïnterneerd en die met alle andere daar geïnterneerde hoofden van den gouverneur-generaal vergunning kreeg naar zijn land terug te keeren."

Vervolgens gaat het blad aan de hand van tal van Atjeh-verslagen na, wat er sedert 1902 reeds met Tg. Maharadja Djeumpa is voorgevallen en vervolgt dan:

„Met het arresteeren en Sabang als verblijfplaats aanwijzen van deze en andere Atjehsche hoofden, handelde de generaal Van Daalen in strijd met art. 47 van het Regeeringsreglement, waarin de bevoegdheid tot zoodanige handeling — veelal een der „exorbitante rechten" genoemd — aan den gouverneur-generaal, in overeenstemming met den Raad van Ned.-Indië, is toegekend. En nu mag men in een land als Atjeh, noodgedwongen en zeer tijdelijk, ook van de hoogste wet moeten afwijken, het valt niet te ontkennen, dat gevangenschap en wegzending, die twee jaar duren, niet meer als tijdelijke maatregelen kunnen aangemerkt worden. Het ware dus beter geweest, evenals zulks tot dusver bij verbanning van Atjehsche hoofden geschiedde, artikel 47 van het Regeeringsreglement, met inachtneming van de daarin en in artikel 48 voor de betrokkenen opgenomen waarborgen, toe te passen.

Toen de geïnterneerde hoofden den landvoogd te Sabang verzochten naar hun land te mogen terugkeeren, had de gouverneur-generaal te beslissen of hij dit verzoek zou afwijzen, maar dan behoorde art. 47 R.R. te worden toegepast, dan wel of de omstandigheden een zoodanige toepassing, waarover vooraf overeenstemming met den Raad van Indië moest worden verkregen, niet wettigden. Uit het feit, dat de gouverneur Van Daalen zelf geen voorstel tot verbanning heeft gedaan, zou men moeten opmaken, dat hij de mogelijkheid van terugkeer der hoofden niet uitgesloten achtte, ofschoon toch te voorzien was, dat de jonge oelèëbalang van zijn ooms, die van hunne vroegere inkomsten zouden verstoken zijn, meer last dan genoegen zou beleven.

Hoe het ook zij, de gouverneur-generaal stond aan de hoofden toe naar hun land terug te keeren. Indien deze beslissing, zooals wij enkele maanden geleden in een correspondentie in de Deli-Courant lazen, is genomen zonder den gouverneur van Atjeh te hooren, is een ambtelijke omissie begaan en is de generaal Van Daalen meer dan noodig was gegriefd."

Verder zegt het blad:

„Wij hebben het bovenstaande eenigszins uitvoerig gereleveerd, omdat o. i. hoe langer hoe meer blijkt, dat de door den gouverneur-generaal genomen beslissing betreffende de geïnterneerde Atjehsche hoofden een in het oog van den generaal Van Daalen zeer verkeerde maatregel is geweest. En aangezien ook de boeten veelvuldig en meermalen met zwaren druk werden opgelegd, is het niet onmogelijk, dat de generaal Van Daalen zich met z. i. te groote beperking, waartoe de drang vooral uit Nederland kwam, toch ten slotte niet heeft kunnen vereenigen.

Volgens de Javabode van 6 Mei jl. zouden de afwijkingen van Van Daalen in het door v. Heutsz „ingevoerde stelsel" o.m. betreffen de „regeling der geldelijke positie van de kust-oelèëbalangs en het hoog houden der adatshoofden". Dit zou dan vermoedelijk slaan op het beboeten en op het door arrestatie en interneering afbreuk doen aan 't gezag der hoofden.

Meer licht is noodig, zoo besluit het Rotterdamsche blad. De regeering drale niet lang meer met de natie volledig omtrent de Atjeh-zaak in te lichten."

* * *

Het „opiumvraagstuk" blijft voor Nederl.-Indië nog steeds actueel, zegt het *Alg. Handelsblad*. Wel werd reeds een oplossing aan het vraagstuk gegeven door de vervanging van de opiumpacht door de opiumregie, maar de vraag doet zich voor, of die oplossing als een definitieve mag beschouwd worden.

Voor de beantwoording dier vraag dunkt het blad niet ondienstig na te gaan, welke de huidige stand van het opiumvraagstuk in de onze kolonie omringende landen en koloniën is.

Uitvoerig gaat het *Alg. Handelsblad* na, wat er in China, Japan, Britsch-Indië, de Straits-Settlements, Fransch-Indië en op de Philippijnen ten dezen gedaan is: hoe het daar met de opiumquaestie staat.

Deze interessante mededeelingen zijn echter te breedvoerig om hier in extenso weergegeven te worden. Volstaan wij daarom met de slotsom, waartoe het blad komt:

„Het opiumgebruik, aldus het *Alg. Handelsblad*, is een euvel, maar dit rechtvaardigt daarom nog niet sommiger hevige verontwaardiging over het voortbestaan van dat kwaad. Dit is in zijn gevolgen bij lange na niet zoo gevaarlijk als de drankduivel, wien bv. het treurig lot van 15% der bevolking van de Fransche krankzinnigengestichten rechtstreeks moet worden toegeschreven. En toch gaat men in Westersche landen slechts voort het misbruik zooveel mogelijk te bestrijden door preventieve en repressieve maatregelen, zonder 't gebruik, dat zoo dikwerf tot misbruik leidt, aan te tasten.

Waarom?

Omdat men eenerzijds het onbegonnene inziet van zulk een strijd, anderzijds begrijpt, dat wegruiming van het bestaande kwaad slechts voet zou geven aan het opkomen van een ander, waarvan men de gevolgen niet kan overzien.

De Chineesche regeering zal wellicht nog eenmaal haar houding van heden betreuren, wanneer zij zonder het doel, dat zij zich stelde, te bereiken — de kans is zeer groot, dat het zoo zal gaan — door haren strijd tegen het opium, voor 't alcoholgebruik den weg zal hebben gebaand.

Wij meenen dan ook, dat de oplossing thans in Nederlandsch-Indië aan het opiumvraagstuk gegeven, op dit oogenblik als de eenig mogelijke moet worden aangemerkt. Daarbij sta evenwel — en dat heeft wel eens te wenschen gelaten — op den

voorgrond, dat beperking van het euvel op oordeelkundige wijze, die aan geen ander wellicht veel erger kwaad voet geeft, hoofddoel is. 't Stelsel der verboden kringen is daarbij een middel om uitbreiding van het euvel in streken, waar dit nog niet was doorgedrongen, te beletten en de verdwijning eventueel daarvan in andere streken te bestendigen.

De baten, die met inachtneming dezer regelen uit het opium-middel worden verkregen, kunnen dan even gevoegelijk worden aanvaard als die hier te lande uit den accijns op het gedistilleerd in 's lands schatkist vloeien.

Te rechter tijd werd hier het, nog in de M. v. T. op de begrooting voor 1907 voorgestane, denkbeeld losgelaten om de opium-regie onder de gouvernementsbedrijven te rangschikken, waarbij de gedachte voorstaat ze zoo winstgevend mogelijk te maken. Dat wijst dus op een betere opvatting dan die nog in 1907 viel waar te nemen. Moge — zoo luidt het besluit — aan die opvatting trouw worden vastgehouden, dan kan en moet de opium-regie het middel zijn, om ook in dit opzicht onzen plicht tegenover de inlandsche bevolking van Indië te vervullen."

* * *

De Atjeh-correspondent der *Nieuwe Courant* over het ontslag aan generaal Van Daalen verleend.

„Verrassing"? — „Nu eigenlijk is het groote onaangenaam aandoende nieuws, dat ongetwijfeld reeds in Holland bekend is: het aftreden van generaal-majoor G. C. E. van Daalen als gouverneur van Atjeh, verre van onverwachts gekomen. Wie had nog anders durven verwachten na het ontstaan van de moeilijke ambtelijke verhoudingen, zooals de laatste vijf maanden deze te... betreuren, innig te betreuren gaven. Zonder ons toch voor een of ander als partij te verklaren, is onze besliste overtuiging, dat uit deze mutatie voor Atjeh geen goeds kan voortkomen.

Wij hebben onder het bewind van den afgetreden gouverneur den toestand in dit gewest gaandeweg slechter zien worden. Vooral het laatste jaar leverde verbluffende tegenvallers. Maar aan wien de schuld? Zonder onvoorwaardelijk alles te willen prijzen, wat gouverneur Van Daalen als zoodanig deed en naliet, moeten wij nadrukkelijk verklaren, dat van den kreeftengang, dien de zaken in de laatste jaren gingen, geen de minste verantwoordelijkheid op hem neerkomt.

Eerstens vond overste Van Daalen bij zijn optreden als gewestelijk gouverneur op 16 Mei 1905 een vreeselijke desorganisatie.

Iedereen die den toestand kende hield zich overtuigd, dat voor Atjeh een gelukkig tijdperk begon; want men twijfelde er niet aan, of datgene wat Van Heutsz onafgedaan of nog niet voldoende geconsolideerd moest achterlaten, zou door v. Daalen in orde worden gebracht. Hij toch was gebleken, niet alleen moedig vechtjas, slim strateeg, handig organisator, kenner van het volk en zijn taal; maar vooral een bestuurder, die het in 1902 vreeselijkste deel der onderhoorigheden, Pédir, tot orde wist te brengen. In die dagen en daarna heeft Van Daalen beter dan iemand, — beter zelfs dan Van Heutsz, omdat deze in de laatste jaren slechts de rol van algemeen leider moest spelen — aangetoond dat „onmogelijk" in militair noch bestuursvocabularium behoort te staan. Ongetwijfeld was hier vaak overdrijving, maar... tout savoir c'est tout pardonner. Van Daalen heeft niet prettig gediend, sinds hij bleek het evengoed te weten als zijn meester. Van Daalen heeft zijn taak een jaar te laat aanvaard; maar dat mocht om den dood niet blijken.

Want het was onvergeeflijk lichtzinnige bestuurspolitiek in het zoo gewichtige jaar 1904—1905 toen het beloop van den Russisch-Japanschen oorlog onder Chineezen en Inlanders met opmerkelijke belangstelling, ja met geestdrift werd gevolgd; toen — afgezien nog van dezen van buiten werkenden invloed. — een uiterst délicaat, dus zaakkundig beleid in Atjeh noodig was, om de toen bereikte schoone resultaten te consolideeren; — het was lichtzinnige bestuurspolitiek het gewest juist toen onder geen voldoend bekwame leiding te stellen. Daardoor ging in korten tijd veel van het behaalde succes te niet.

Juist daarom werd te meer verwacht, „dat" — aldus schreven wij in de Nieuwe Ct. van 27 Juni 1905 — „dat de nieuwe gouverneur bij den tegenwoordigen gouverneur-generaal dezelfde krachtige ondersteuning en waardeering zou vinden, waarop deze zelf — en met zooveel recht en billijkheid — vroeger aanspraak maakte. Want al de bekwaamheid van Van Daalen zal, zonder die medewerking, niet opgewassen blijken tegen de moeilijkheden, die het bestuur van een gewest als het tegenwoordige Atjeh, meebrengt."

Binnen nog geen drie jaar is deze verwachting helaas al te precies uitgekomen.

De tweede reden waarom Van Daalen den toestand niet meer meester kon worden, was dus gebrek aan voldoende wedewerking, om niet te zeggen: tegenwerking.

Maar er is nog een derde voorname reden geweest, waarom het mis moest loopen: het vasthouden aan de instructie van Mei 1902, onlangs in deze brieven nog ampel besproken; omdat de bij dat stuk gegeven bepalingen van gouverneur Van Heutsz door gouverneur Van Heutsz zelf als verderfelijk buiten werking gesteld zijn.

Had dit — zoo kan men vragen — niet eer kunnen geschieden op voorstel van Van Daalen? Maar er is reden om te onderstellen, dat zulk voorstel niet in goede aarde zou gevallen zijn. In ieder geval is het niet twijfelachtig op wien de grootste aansprakelijkheid voor het geven, en veel te lang in stand houden, van de thans geïncrimineerde instructie neerkomt. Met een dergelijke handleiding ontbrak Van Daalen de zelfstandigheid, die hij evenzeer noodig had als vóór hem gouverneur Van Heutsz. Van Daalen was in 1904, en evenzeer nog in 1905 de aangewezen gouverneur van Atjeh. Het hem als zoodanig toekomend vertrouwen werd echter niet royaal toegemeten. Zal nu ook in vervulling gaan, wat wij in reeds geciteerd schrijven meldden als „ieders overtuiging", dat, wanneer v. Daalen niet zou slagen in het bevredigen van Atjeh, „men verdere pogingen dan gerust achterwege laten" kon?

Wij hopen het niet, want dit zou toch — wij meenen het zonder een schijn van overdrijving te kunnen zeggen: een verschrikkelijke ramp worden. Wij betreuren dan ook het aftreden van v. Daalen; hadden hem liever loyaal een kans zien geven, fouten en tekortkomingen — hoe deze dan ook zijn te verklaren — te herstellen. Dit te eer, omdat er in onze krijgs- en bestuurshistorie van de laatste 15 jaar zulke praecedenten van een kassian-stelsel zijn gegeven, dat daardoor een ontslag als dat van Van Daalen dubbel vernederend wordt."

* * *

De *Nederlander* wijdt een artikel aan de „Atjeh-enquête van 1903" en aan de daarop betrekking hebbende uit de Indische bladen overgenomen geheime circulaire van Van Heutsz.

De onpartijdigheid van dat onderzoek, meent het blad, juist op grond van die circulaire, in twijfel te moeten trekken.

Zelden toch meent het van een hooggeplaatst ambtenaar een meer tendentieus stuk gelezen te hebben.

„Iedereen weet, zoo schrijft de *Nederlander*, dat gemeene handelingen gewoonlijk niet bij notarieële acten geconstateerd worden, maar langzamerhand verluiden door „praatjes", totdat eindelijk de waarheid aan het licht komt. Of die praatjes al dan niet lasterlijk zijn, kan gewoonlijk hij, die ze verneemt, niet terstond beoordeelen.

Daarom moet men zeer voorzichtig zijn met die te publiceeren; men moet beginnen met er geen geloof aan te slaan; men moet vooral niet oordeelen, alvorens de belanghebbenden te hebben gehoord.

Het is dan ook om die reden, dat wij ons steeds onthouden hebben in ons blad „verhalen" mee te deelen, en dat wij de uitgave van het bekende boekje van „Wekker" hebben afgekeurd.

Maar hier geldt het mededeelingen van eigen ondervinding en van praatjes aan de autoriteiten, die verplicht zijn daarnaar een onderzoek te doen. Die mededeelingen worden gedaan, niet door een officier, die zich verongelijkt acht of wraak wil nemen tegen zijn superieuren, maar door een officier, die liever, zeer tot eigen nadeel, den dienst verlaten heeft, dan zich medeplichtig te maken aan handelingen, die hij met zijn christelijke consciëntie in strijd acht, en te leven in een oorlogstoestand, dien hij voor een christenmatie even afschuwelijk vindt, als de oorlogstoestanden indertijd door Engeland in Transvaal in het leven geroepen.

Mededeelingen, van een zóó ernstig man afkomstig, en welker oprechtheid in elk geval door niemand kan worden betwijfeld, worden nu in het geheim medegedeeld aan de hoogste autoriteiten, opdat er een onderzoek plaats hebbe. Hij die rapport doet kan niet steeds zijn beweringen bewijzen, maar voor een onderzoek is dat ook onnoodig. Elk gerechtelijk onderzoek begint met af te gaan op praatjes, juist om na te gaan of en in hoever die praatjes op feiten berusten."

Afschuw van zulke praatjes begrijpt de *Nederlander* niet.

De *Nieuwe Courant* begrijpt deze redeneering van het blad van den heer Lohman niet.

„Wij willen hieromtrent opmerken, zoo zegt de *N. C.*, dat wij het volkomen waardeeren, dat de heer De Savornin Lohman de mededeelingen van den heer Fanoy, al kwamen deze ook in praatjes- of gerucht-vorm tot hem — nergens blijkt tot dusver uit, dat die mededeelingen grooter soliditeit dan die van geruchten zouden hebben gehad — bij den minister aanhangig heeft gemaakt en een onderzoek uitgelokt heeft. Waar hij den heer Fanoy als een ernstig man had leeren kennen, was dat, wij erkennen het gaarne, zijn plicht. Praatjes kunnen inderdaad het uitgangspunt van een vruchtbaar onderzoek vormen.

Maar... dit moest dan iets anders opleveren dan opnieuw praatjes en slechts praatjes. En dit is het wat Van Heutsz in zijn circulaire aan zijn onderbevelhebbers op het hart drukt. Dezen moesten met iets anders en met degelijker stof voor den dag komen, wil het onderzoek eenige beteekenis dragen.

Wat kan men eraan hebben, dat een officier met het bedoeld onderzoek belast in dezelfde vage termen zijn rapport opstelde, als de hr. Fanoy blijkbaar gebruikt, alweer niet met feiten voor den dag kwam, maar slechts met on-dits, die men evengoed in de sociëteit had kunnen laten opteekenen? Welken zonderlingen kringloop van praatjes had men dan niet gekregen!

Om het feit te constateeren, dat er praatjes liepen, was het toch niet te doen.

Wie Indië en het Indische leven kent, weet hoe de „ploertige m e n", gelijk v. Heutsz het uitdrukt, steeds in de weer is en een vaardigheid vertoont in het verkleeden en verdraaien van feiten, het klakkeloos verzinnen van praatjes, het verspreiden, vergrooten, in het leven houden daarvan, welke inderdaad verbijsterend is. En dat slechts zeer weinigen zich van de besmetting vrij weten te houden, niet aan het algemeene, verfoeilijke spel, zij het dan ook in den regel onwillekeurig, mee te doen.

Zulke praatjes terug te krijgen in antwoord op zijn vragen, daar bedankt Van Heutsz voor, en terecht. Hij legde de praatjes vóór aan zijn onderbevelhebbers om de echtheid ervan aan hun omgeving te toetsen, die echtheid c. q. door feiten aan te toonen, niet om onder aanhaling van weer nieuwe praatjes, of omzettingen van de oude, nogmaals om de waarheid heen te draaien."

Tot zooverre deze polemiek over „praatjes".

Zou de *Nieuwe Courant* er nóóit van gehoord hebben, hoe in het militaire het systeem van „zich dekken" op geld doet? Het blad moet er zijn eigen Atjeh-correspondenties maar eens op nalezen.

Nog één opmerking. Vindt de *Nieuwe Courant* het niet zonderling, dat geheime circulaires uit 1903 in de *Javabode* verdwalen? Vooral omdat er niet lang geleden twee Indische redacteuren vervolgd zijn voor het schenden van het „archief-geheim".

Tot dusverre hebben wij nog niets gehoord van een vervolging van deze blijkbare schending van het archief-geheim tegen de *Javabode* ingesteld. Toch kan een dergelijke vervolging niet uitblijven, indien er in Indië niet met twee maten gemeten wordt.

Op ieder onpartijdige kan het niet nalaten een ongunstigen indruk te maken, dat geheime circulaires van den heer Van Heustz in de pers verdwalen, juist op een oogenblik, dat ze als tegenhanger kunnen dienen van aanklachten, die n'en déplaise de *Nieuwe Courant* een groote schijn van waarheid voor zich hebben. Dat wijst op zeer bedenkelijke toestanden.

Uit de O.I. Mail.

Aan het **ontslag van Gouverneur Van Daalen,** wijdt *K.* in de *Javabode* van 1 Mei j.l. een hoofdartikel, waarin hij o.m. zegt:

„Zij, die meenden, dat van Daalen van de zaak eene portefeuille-kwestie zou maken, bleken het al heel spoedig bij het verkeerde eind te hebben. De redeneering van ministers, niet goed? voor mij een ander, gaat toch bij den gouverneur van Daalen in het geheel niet op. Zij, die met den generaal veel en van nabij in aanraking komen, kunnen toch dikwijls merken, dat hij alleen zichzelf en niemand anders geschikt vindt om het ambt van civiel en militair gouverneur van Atjeh te bekleeden, zooals het behoort. Aan vrijwillig heengaan van hem valt dan ook niet te denken. Voor generaal van Daalen zou dit, evengenoemde onderstelling indachtig, gelijk te stellen zijn met landverraad.

En heengaan op last, zal de generaal ook niet anders doen dan onder heftig protest en met de ernstige waarschuwing: „Gij, die mij heenzendt, vergeet niet dat, als later de zaken verkeerd gaan, uw fout niet te herstellen is. Gedane zaken nemen geen keer."

De eigenschappen opsommende, die een gouverneur van Atjeh zou moeten hebben, zegt *K.* verder:

„1o. een uitstekend troepen-commandant, die het gezag over eene over tal van posten en bivaks verspreide troepenmacht volkomen weet te beheerschen;

2o. een bij officieren en soldaten alom als moedig en doortastend bekend staand aanvoerder, die, wanneer nog eens noodig, zijne eigen persoonlijkheid in de schaal kan werpen;

3o. een kenner van Atjeh, geheel vertrouwd met land en volk;

4o. een bekwaam bestuurshoofd, dat in den ruimsten omvang weet, wat eene inlandsche bevolking, i.c. de atjehsche, van noode heeft en dus kan zien wat haar ontbreekt;

5o. een economisch aangelegd persoon, zoodat hij met beperkt crediet zijn doel kan bereiken;

6o. iemand met ijzeren wil, veel geduld en enorme werkkracht.

Eilieve, wie geeft mij eenige Nederlanders, die aan deze eischen voldoen?"

Schrijver eindigt dan ook met de opmerking: „In deze materies zijn maar heel enkele personen 's generaals meerderen, heel weinige zijn gelijken, zoodat ook in dit opzicht vervanging vrij zeker ook een nadeel zou zijn."

Het *Bat. Nieuwsbl.* schrijft over dezelfde zaak o.a.:

,,En thans wordt Van Daalen als een zondebok de woestijn ingejaagd. Geen woord van dank, geen enkel blijk van sympathie of waardeering. Swart, wiens taak veel lichter was, wordt, met lauweren bekranst, binnen gehaald.

,,Generaal Van Daalen heeft wèl afgedaan...

Maar voor wie niet blind zijn, is geen twijfel mogelijk op wie de blaam valt voor dit grievende, met alle begrip van betamelijkheid strijdige ter zijde zetten van een dienaar die, wat er ook op hem te zeggen moge vallen, steeds trouw de voetstappen zijns meesters heeft gedrukt en thans voor diens fouten moet boeten.''

* * *

De Bali-excursie.

De Resident van Bali en Lombok seinde 2 Mei j.l. naar Batavia:

,,In Kloengkoeng zijn bij de door den Dewa Agoeng gehouden poepoetan ongeveer honderd Baliërs gesneuveld, waaronder de zoon van den Dewa Agoeng en ook verscheidene vrouwen en kinderen. Ook vielen velen gewond in onze handen.

In Kloengkoeng wordt allerwege ongestoord gepatrouilleerd; sedert zijn ingeleverd 307 geweren, een groot aantal lansen en eene groote hoeveelheid kruit. Totaal werden buitgemaakt 36 geweren, 3 lila's.

Heden vertrekt de Assistent-Resident met de in leven gebleven broeders van den Dewa Agoeng en verdere ongewenschte elementen naar Ampenan.

Elders op Bali is het rustig.''

En verder werd den 4en Mei geseind:

,,In Kloengkoeng nog buitgemaakt bij poepoetan van den vorst zeer kostbare krissen en in de poeri tien duizend gulden, zoomede vele gouden en zilveren voorwerpen, reeds geïnventariseerd; wegzending ongewenschte elementen zonder stoornis plaats gehad; troepen gaan in enclaves Kloengkoeng, Bangli, Karangasem, zoomede eiland Noesapenida patrouilleeren.''

De van Bali ontvangen berichten geven de *Locomotief* alweer aanleiding tot het schrijven van een beschouwing over de directe beweegredenen van den jongsten opstand.

Naar aanleiding van het feit, dat de resident den gouverneur-generaal seinde: ,,Overkomst troepen onnoodig'', en Gouverneur-generaal van Heutsz terugtelegrafeerde: ,,Overkomst troepen desondanks gewenscht'', meent het blad, dat men te Buitenzorg méér in 't zin heeft dan de eenvoudige tuchtiging van Kloengkoeng. 't Komt het blad waarschijnlijk voor, dat de regeering wil overgaan tot rechtstreeksch bestuur op geheel Bali of althans den geheelen toestand, zooals die verleden jaar door den regeeringscommissaris, den heer Liefrinck, is geregeld, wenscht te herzien met vertoon van wapenen.

Voorts vernam het blad, dat de resident de Bruyn Kops bijna in een hinderlaag was gevallen en den dood ter nauwernood ontsnapte. 't Was de poenggawa van Gelgel, die hem in den val trachtte te lokken; de resident moet zich gered hebben door eene vlucht naar het strand dwars door het oerwoud.''

De *Javabode* noemt dit echter tendensieuse mededeelingen — waarvan de *Locomotief* het monopolie bezit — opmerkende, dat inderdaad de gouverneur-generaal, na gepleegd overleg met den legercommandant, het beter vond, de gevraagde versterkingen tòch te zenden, om de kans te ontloopen, bijaldien de poeri van Kloengkoeng zwaar versterkt mocht zijn geweest, dat opnieuw een échec zou worden geleden. Het zenden dier eerst aangevraagde, later weer afgewezen versterking zou natuurlijk achterwege zijn gebleven, indien de resident had kunnen berichten, dat de poeri reeds was genomen; dit had op den weg van den militairen bevelhebber gelegen toen hij den resident verzocht, te seinen, dat versterking der troepenmacht niet meer noodig was.

Dat aan het zenden dier versterkingen nog andere, dubbelzinnige bedoelingen zouden hebben ten grondslag gelegen, zooals de *Locomotief* beweert, zou volgens de *Javabode* beslist onwaar zijn, die vernam dat het 20e bataljon vermoedelijk den 14en dezer reeds naar Batavia zal terugkeeren. Het 11e bataljon zou wijselijk nog eenigen tijd op Bali worden aangehouden om het burgerlijk bestuur te steunen.

Het blad zal later hierop nog terugkomen.

* * *

Een overval op Flores.

De resident van Timor en onderhoorigheden seinde den 21 April naar Batavia:

,,Twee bivaks in het landschap Soekoeria boven Endeh, respectievelijk onder luitenant Tabbers en sergeant De Kok, zijn in den vroegen morgen van 12 April door groote benden gewapende kwaadwilligen overvallen en in brand gestoken. Gesneuveld zijn de europeesche sergeant De Kok, no. 61630, de amboineesche marechaussees Gowaas, no. 71330 en Dedekaka, no. 71380 en een dwangarbeider. Zwaar gewond twee dwangarbeiders; licht en onbeduidend gewond de amboineesche marechaussees Kalhena, no. 45618, Nander no. 8629, Rumuat no. 61261 en Wananno no. 71582 en een dwangarbeider.

Luitenant Tabbers trok op Endeh terug.

Kapitein Spruijt, tijdens het gebeurde voor dienstzaken te Koepang, vertrekt bij terugkeer te Endeh onverwijld met de noodige macht naar Soekaria.

Nadere bijzonderheden zoomede verliezen des vijands onbekend.

Dit is dus een nieuwe overval op Flores: een welgeslaagde overval. Naar indisch taalgebruik heeten de overvallers — nademaal Flores ,,gepacificeerd'' is — kwaadwilligen... om echter enkele regels verder vijanden genoemd te worden, wat ze dan ook zijn.

Uit de mededeeling dat luitenant Tabbers op Endeh terugtrok en dat niets van de verliezen der Florineezen bekend is, valt niets anders af te leiden dan dat er een *échec* geleden is, gevolg van onze te geringe macht. Zoolang er voldoende troepen op Flores waren, hield de bevolking zich rustig; maar zoodra zag zij niet de bezetting inkrimpen, of zij sloeg haar slag.

En wie weet wat er sedert 12 April verder gebeurd is!

Dus: weer een excursie naar Flores: Nieuwe pacificatie. Troepen terug, want wij hebben niet genoeg om er een blijvende bezetting te leggen. Dan weer onrust enz., ad infinitum'', merkt het *Bat. Nieuwsbl.* op.

* * *

De 4e jaarmarkt tentoonstelling te Soerabaja.

Volgens de Soerabaja'sche bladen, beginnen de inzendingen voor de volgende jaarmarkt reeds goed binnen te komen. Vooral de poppententoonstelling heeft de Red. van het *Soer. Hbl.* in verrukking gebracht.

Eenige personen hebben reeds het verzoek gedaan om kinematografische opnamen te mogen doen van de bedrijvigheid in kampong toekang, den bruiloftstoet, de topèng-vertooningen en nog veel meer.

Zoo krijgt de jaarmarkt-tentoonstelling ook buiten Nederlandsch-Indië eenige bekendheid.

* * *

Een Javaan als schaakspeler.

De *Nieuwe Soer. Ct.* deelt mede, dat zich binnenkort op de bijeenkomst der Soerabajasche schaakclub (bij Grimm en Co.) voor het eerst een Javaan, genaamd Maka Droes, zal meten met de spelers der club. Het blad is benieuwd naar de prestaties van dezen heer op het zwarte en witte bord.

In Deli moet het volstrekt niets bijzonders zijn met een Datoek een partijtje te schaken.

* * *

Nieuwe Verlofsbepalingen.

Deelden wij in de *Javabode* van den 18den April jl. mede, dat twee dagen te voren eene buitengewone vergadering was gehouden van den raad van directeuren van algemeen bestuur, ter bespreking van het bekend voorstel van minister Fock betreffende de wijziging van de bepalingen op het verleenen van buitenlandsche verloven, wij zijn thans in staat, mede te deelen, dat het denkbeeld om de, daarvoor in aanmerking komende ambtenaren, nl. wier traktement *f*300 of meer 's maands bedraagt, reeds na 6 jaren actieven dienst gedurende acht maanden verlof naar Europa te verleenen, de instemming van de departementschefs heeft verworven en dus vermoedelijk binnen een afzienbaren tijd verwezenlijkt zal worden. *(Java-Bode.)*

* * *

Inlandsch Bijgeloof.

Onlangs waren in den namiddag, terwijl de zon nog aan den hemel stond, de maan en een ster aan het uitspansel te zien. Het verschijnsel werd veroorzaakt doordat de zon achter een zware wolk schuil ging. Groote ontsteltenis was te zien op de gezichten der inlanders, die het verschijnsel zagen. daar het volgens hen een ernstig onheil voorspelt, lezen wij in de *Javabode.*

WEST-INDIË.

Koloniale Staten.

De nieuwe zitting der Koloniale Staten werd den 12en Mei l.l. door den waarnemend gouverneur geopend met een rede, waaraan wij het volgende ontleenen:

,,Met opgewektheid vervul ik de mij te beurt gevallen taak, want ongetwijfeld heeft er zelden zooveel aanleiding bestaan als thans om met tevredenheid op het afgeloopen jaar terug te zien en met vertrouwen de toekomst tegemoet te gaan.

Zeer zeker, in het beeld, dat wij thans van Suriname's toestand kunnen ontwerpen, ontbreekt de schaduw niet, doch onmiskenbaar is het licht zooveel krachtiger geworden, dat voor die opgewektheid alle aanleiding bestaat.

Den blik richtende naar de verschillende factoren, die tot het vormen van een beeld van den kolonialen toestand moeten medewerken, dringt zich als van zelf op den voorgrond de cultuur, waaraan eens ieders aandacht thans is gewijd: de bacovencultuur voor export. Na al hetgeen dienaangaande in de Memorie van Antwoord der nu pas door U goedgekeurde begrootingsverordening is medegedeeld; kan ik daarover thans zeer kort zijn. Ook hier moge echter nog eens worden herhaald, dat er aan beide zijden — aan die der planters zoowel als aan die van het Bestuur — bij den aanvang der cultuur fouten zijn begaan (waarom zou dit moeten worden verbloemd), waardoor de regenval in de maanden Februari tot en met Juli ongunstiger gevolgen had, dan onafwendbaar was, doch tevens moge worden gevraagd, of bij zulk een uitgebreide, geheel nieuwe en geheel onbekende onderneming, fouten niet onvermijdelijk waren en of het niet geheel in den aard der dingen lag, dat ook hier leergeld moest worden betaald. Met erkentelijkheid zij evenwel gezegd, dat de uit den aanvankelijken tegenslag te trekken lessen allerwege zijn ter harte genomen en dat naast de uiterste inspanning van de Landbouwinspectie, om de cultuur haar normalen gang te doen volgen, de lofwaardige ijver van de planters te prijzen valt, om door de strikte opvolging van de gegeven wenken voor de toekomst misslagen te vermijden en de begane fouten zooveel mogelijk te herstellen, hetgeen tot gunstiger resultaten heeft geleid dan verwacht had mogen worden. Het is toch gebleken, dat de bodem in de kolonie, — die naar het oordeel van den vertegenwoordiger van de United Fruit Company en ook blijkens de aanvankelijk bij den verkoop van de eerste partijen bacoven in Amerika opgedane ervaring, eene voor deze cultuur bij uitstek geschikte is, — zeer gevoelig is voor misslagen, doch zich bij rationeele behandeling ook verwonderlijk spoedig van de gevolgen daarvan herstelt. Verwacht mag worden, dat de wekelijksche uitvoeren, die vooreerst nog, hoewel steeds in geringe mate toenemende, belangrijk onder de vastgestelde hoeveelheid zullen blijven, van af de maand September aanzienlijk zullen toenemen, zoodat de geheele uitvoering tot aan het einde van 1908 ten slotte nog nagenoeg 475.000 bossen zal bedragen, ter waarde van ongeveer *f*243.000. Waar ik daarbij kan voegen, dat de ziekten, die in de bacoven zijn waargenomen, geenszins zorg veroorzaken en dat een goed onderhoud der velden ook hier het geneesmiddel is gebleken, dan meen ik ten volle gerechtigd te zijn om te zeggen, dat het welslagen dier voor de kolonie zoo uiterst belangrijke cultuur verzekerd is.

Alhoewel bij de cacaocultuur eenige vooruitgang in de opbrengst is waar te nemen — de productie bedroeg ruim 1.349.000 KG. tegen ruim 1.310.000 KG. in 1906 — en al genoten de plantages een niet verwacht voordeel door de ongewoon hooge cacaoprijzen van het vorige jaar, die zich, met een zeer geringen achteruitgang in de laatste weken tot dusver hebben gehandhaafd, in den algemeenen toestand dier cultuur valt geen verbetering waar te nemen, en deze is, naar het meermalen uitgesproken oordeel van den inspecteur van den Landbouw, zonder krachtig ingrijpen ook niet te verwachten.

Met een dergelijk krachtig ingrijpen evenwel kan ook voor de cacaocultuur een goede toekomst zijn weggelegd. Immers de inkapping op groote schaal op Susanna's-daal ondernomen en waarvan in het vorige jaar nog niets met zekerheid kon worden gezegd, heeft een volledig succes gehad. De plantage is als verjongd en krulloten komen niet dan zeer sporadisch voor, terwijl de pluk, die binnen eenige weken plaats zal hebben, op ongeveer 200 balen geschat kan worden.

De resultaten van de inkappingen door een 7-tal andere plantages ondernomen op een deel der cultivatie en waarvan ten vorigen jare gewag werd gemaakt, hebben evenwel bewezen, dat het middel oordeelkundig en met zorg behoort te worden toegepast. Deze proeven toch, waarbij het aan oordeel en zorg ontbroken heeft, zijn voor een groot deel mislukt. Met ingenomenheid kan ik daarom mededeelen, dat de in het Saramacca-district bij kleine landbouwers, onder leiding van de landbouwspecie genomen proeven, die aanvankelijk een minder goeden uitslag schenen te zullen hebben, ten slotte alle gelukt zijn en tevens, dat thans in den loop van het jaar door eenige belangrijke ondernemin-

gen op eigen kosten tot inkapping zal worden overgegaan, ook onder leiding van de Landbouw-inspectie.

De kleine landbouw blijft zich steeds uitbreiden en wederom in hoofdzaak langs den spoorweg nabij Lelydorp. In het geheel zijn thans 5590 perceelen met een oppervlakte van 15383 H.A. uitgegeven. Voor het nu aangevangen jaar is voldoende land voor de te verwachten aanvragen beschikbaar, tengevolge van de mogelijkheid om een gedeelte der hooge, in den Saramaccapolder gelegen terreinen reeds thans voor de uitgifte in gereedheid te brengen, doch de aandacht dient steeds gevestigd te blijven op het beramen van middelen ter voorziening in de waarschijnlijke behoefte van de naaste toekomst.

Een zestal credietbankjes verleent thans den kleinen landbouwer steun.

De herleving van den grooten landbouw, tengevolge van het ondernemen der bacovencultuur voor export, maakte een belangrijk grooteren toevoer van immigranten noodig. Aangevoerd werden 1684 uit Britsch-Indië en 1242 uit Nederlandsch-Indië, terwijl in dit jaar een 2800-tal verwacht wordt.

In de verzamelingsnijverheid valt ten aanzien van de goudindustrie weinig bijzonders mede te deelen. In het grootbedrijf was nog steeds weinig leven te bespeuren, doch exploitatie door middel van baggeren op de concessie van de Nederlandsch-Surinaamsche Goudmaatschappij is in voorbereiding, terwijl het kleinbedrijf — al werd het systeem van onderhuur op enkele concessies meer toegepast — niet gezegd kan worden zich te hebben uitgebreid.

De concessie- en vergunningsrechten daalden evenwel niet onbelangrijk en wel tot *f* 81.000 tegen *f*93.000 in 1906, terwijl ook de goudproductie met bijna 84 KG. terugliep, tengevolge waarvan de belasting op goud *f*7000 minder bedroeg en slechts *f*77000 opbracht.

De balata-industrie daarentegen — dank zij de zich steeds gehandhaafd hebbende verbeterde prijzen, die nu wederom stijgende zijn, — verkeerde in gunstiger omstandigheden. Uitgevoerd werd 348.000 KG. of 78.000 KG. meer dan in 1906, terwijl de vergunnings- en concessierechten, alsmede de retributie *f*97.000 opbrachten.

Aan den spoorwegaanleg kon met kracht worden voortgegaan, doordat door toeloop uit Demerara van aan het leven in de goudvelden gewende arbeiders, wier gezondheidstoestand bevredigend genoemd kon worden, hun aantal tot ruim 600 kon worden opgevoerd.

Het spoor ligt thans tot in de onmiddellijke nabijheid van den Brownsweg en binnen enkele weken kan het lijngedeelte van Paramaribo tot daar in exploitatie worden genomen, waardoor de verbinding met de stad verkregen is van alle goudplacers, die op dit oogenblik bewerkt worden en die door hun ligging ten opzichte van den spoorweg daarvoor ooit in aanmerking zouden komen.

De werken tot voltooiing van het baanvak Brownsweg—Sarakreek zijn in vollen gang. Het grondwerk is reeds nagenoeg tot 5 KM. voorbij den Brownsweg voltooid, terwijl de boschkap over eenige maanden tot aan het snijpunt met de Suriname-rivier zal zijn afgeloopen, tot waar ook verwacht mag worden, dat dit jaar de aarden baan grootendeels gereed zal komen.

Het vergaan van een zeilschip geladen met 40000 dwarsliggers ten behoeve van den spoorwegaanleg is een teleurstelling, doch het is niet waarschijnlijk dat hierdoor de voortgang van het werk in belangrijke mate zal worden belemmerd.

* *
*

Hoe lang nog?

vraagt *Onze West* en laat dan hierop volgen:

„Uit Nickerie komen weder berichten, waaruit blijkt, dat de toestanden daar — waartegenover het bestuur nog steeds werkeloos staat — een ernstig gevaar opleveren voor de balata-industrie.

Het betreft wederom gevallen van het wegloopen van arbeiders naar den Engelschen kant.

Een boot van den collector Anijs kwam de rivier af met zes arbeiders, van wie twee ziek. Gedurende de reis ontstond een gevecht tusschen de vier nietzieke arbeiders, omdat twee het verlangen te kennen gaven te vluchten. De anderen verzetten zich daartegen, doch het eind was, dat de boot belandde waar zij niet moest wezen.

Het tweede geval betreft een expeditie van den heer Heilbron. Vijf van zijn arbeiders vertrokken met de boot naar Engelsch-Guyana, den voorwerker eenvoudig alleen in het bosch achterlatend. De voorradige goederen en provisie werden alle medegenomen. Ook de genoten voorschotten zijn natuurlijk verloren, terwijl het succes van de onderneming door dergelijke handelingen in gevaar wordt gebracht.

De toestand is zorgwekkend. Het bestaan wordt bedreigd eener industrie, die jaarlijks flinke baten afwerpt voor de koloniale kas. In zijn openingsrede constateerde de wd. gouverneur Dinsdag, dat aan vergunnings- en concessierechten enz. deze industrie het afgeloopen jaar *f*97.000 in de koloniale kas heeft doen vloeien. Is het te veel gevergd, als daar tegenover van gouvernementswege eenige duizenden worden uitgegeven voor maatregelen, waarvan de noodzakelijkheid toch ook wel door 't bestuur zal worden erkend?

Men zou kunnen beginnen met de volgende maatregelen:

1. Vestiging van een post aan de „punt", om contrôle te houden op in- en uitgaande vaartuigen (ook met het oog op smokkelhandel).
2. Herstel van telephonische verbinding tusschen de vestiging Nieuw-Nickerie en de punt.
3. Vestiging van een stoombarkas in het district, hetgeen — afgescheiden zelfs van de hier bedoelde kwade praktijken — noodig is voor contrôle op de grensrivier.
4. Overleg plegen met het bestuur van Britsch Guyana, om wederkeerig de landing van wegloopers tegen te gaan.

Zullen deze maatregelen het kwaad niet volledig den kop indrukken, het feit alleen, dat er wat gedaan wordt, zal, wij houden ons daarvan overtuigd, reeds een gunstigen invloed uitoefenen.

Ook is spoedig optreden noodig, opdat juist thans belangrijke aanvoeren van product uit de bovenlanden van Nickerie te wachten zijn.

* *
*

Gisting op Mariënburg.

Onze West schreef:

Op pl. Mariënburg heeft eenige gisting geheerscht onder de immigranten wegens geschil over loonen. Een 80-tal Britsch-Indiërs wendde zich met een klacht tot den districts-commissaris, die niet aanwezig was. Maandag trok een honderdtal immigranten naar pl. Belwaarde, bemeesterde daar een pont, om naar de stad te reizen. Het getij was echter niet gunstig. Later verscheen de politie ter plaatse en keerden de arbeiders naar Mariënburg terug.

Woensdag werd de zaak ter plaatse door de autoriteiten onderzocht. Een oogenblik scheen de toestand dreigend en werd hulp uit de stad ontboden. Ter eere van de politie moet gezegd, dat zij in een minimum van tijd een detachement van 25 man uitgerust had, hetwelk onder bevel van de inspecteurs Morren en Bueno naar Mariënburg vertrok. Bij aankomst bleek echter alles rustig. Het geschil is thans bijgelegd.

PERSONALIA.

Resident Boissevain.

De *Preanger Bode* verneemt, dat resident Boissevain met pensioen zal gaan; dat Z. H. E. G. zijn „otium cum dignitate" zal gaan verkiezen boven de waardigheid — zonder rust — in den Indischen staatsdienst.

Bedrogen de voorteekenen niet, zegt het Bandoengsche blad, dan was er goeds van hem in de toekomst te verwachten — en hij zelfs was op weg den roep, die hem herwaarts vooraf ging, van een werkzaam, standvastig en doortastend man te zijn, te handhaven.

Om die reden heeft de *Preanger Bode* het ook niet betreurd, dat deze resident, bij de jongste benoemingen in den Raad van Indië, in genoemd college niet is opgeborgen geworden.

En toch, het had zoo mogen zijn — indien invloedrijke klieken in patria niet hun machtig „veto" hadden doen hooren. Zoo vernam het blad — als: z e k e r !

Want het is nog niet vergeten en nimmer te vergeven, wat resident Boissevain tegen de suikerbelangen heet te hebben misdreven.

Indië en zijn bestuur, maar dan zijn opperbestuur, beïnvloed — neen, beheerscht door suikermagnaten en hun kliek, achter de schermen van Koloniën en op het Binnenhof!

En aan dien gruwel zullen we nog in geen jaren ontkomen — naar het zich laat aanzien, roept het blad uit.

* *
*

Henri Borel.

Naar aanleiding van het vertoeven van den ambtenaar voor Chin. zaken te Semarang, den hr. Borel, te Batavia, werd uit Batavia aan de *Loc.* bericht, dat de heer Borel wijziging verzocht heeft van het besluit zijner overplaatsing naar Muntok en dat de Regeering in overweging zal nemen den heer B. met het oog op familieomstandigheden, nog één maand te Semarang te laten blijven, maar dat hij daarna zijn nieuwe bestemming zal hebben te volgen.

* *
*

Middelbaar Onderwijs-leeraars.

In de jongste bestuursvergadering der Vereeniging van leeraren en leeraressen aan inrichtingen van M. O. in Indië zijn gekozen: tot voorzitter de heer M. J. Doppenberg, tot secretaris de heer A. L. C. Beekman en tot leden de heeren Dr. P. Anema, Dr. M. J. van der Meer en H. D. Tjeenk Willink.

De heer J. H. F. Koopman, laatstelijk leeraar in de werktuigkundige vakken aan de Koningin Wilhelmina-school, thans met verlof in Nederland, zal, volgens het orgaan der vereeniging, niet naar Indië terugkeeren, doch ginds in de particuliere nijverheid zich een bestaan zoeken.

Van Vreemde Koloniën.

Veeziekten in de Philippijnen.

De directeur van den landbouw G. F. Nesom heeft een crediet van 400.000 pesos aangevraagd om den veestapel in den archipel te beschermen tegen infectie van buiten.

Op het oogenblik komt het herhaaldelijk voor dat, wanneer hier of daar een epidemie de kop werd ingedrukt, men elders weer opnieuw aan den gang kan gaan. In het laatst van Maart werd nog mond- en klauwzeer door uit Hongkong aangebracht vee ingevoerd.

Gemiddeld worden jaarlijks 40.000 runderen in de kolonie ingevoerd, om in de behoefte van vleesch te voorzien. Van dit aantal blijven 35.000 te Manilla, terwijl de rest naar Ilo, Ilo, en andere voor den handel opengestelde havens wordt vervoerd. Al dit ingevoerde vee is voor de slachtbank bestemd.

Nu bestaat onder de huidige omstandigheden ruimschoots gelegenheid voor infectie gedurende het tijdperk van de landing tot de aankomst in het slachthuis.

De heer Nesom wenscht nu, dat veekralen met quarantaine-gelegenheden, zoowel te Manilla als in de andere open havens, zullen worden opgericht, om daar het aangevoerde vee zoolang aan te houden. Wel is waar wordt dat vee te Hongkong voor het vertrek door een engelschen dokter of veearts geïnspecteerd, maar de heer Nesom meent, dat de certificaten, naar aanleiding van dit onderzoek verstrekt, het papier niets waard zijn, waarop zij geschreven zijn. Somtijds gebeurt het, dat van een lading vee de helft ziek is, en wanneer de gezagvoerder van het schip er op gewezen wordt, houdt deze den quarantaine-beambte of veearts zoo'n hongkongsch certificaat voor.

Ging men er toe over zulke ladingen naar Hongkong terug te zenden, dan zou dit uitloopen op een verhooging der vleeschprijzen, waardoor de arme bevolking het meest zou worden getroffen.

De heer Nesom wil nu veekralen voor het aangevoerde vee, waarvan de zieke dieren zouden kunnen worden afgezonderd en in behandeling genomen, voordat men ze langs de straten leidt, waar ze thans de ziekte verspreiden.

* *
*

Sprinkhanen in Tunis.

Op het oogenblik worden in Tunis omvangrijke maatregelen getroffen tegen een sedert menschenheugenis ongekenden inval van sprinkhanen. Sedert weken en weken zijn dagelijks onmetelijke zwermen door den Zuidenwind aangevoerd en op nagenoeg heel het tunesisch gebied en in de provincie Constantine in Algiers neergestreken. Honderden hectaren worden door één zoo'n zwerm bedekt. In de buurt van Sfax zijn 1500 hectaren bedekt met de eitjes dier dieren.

Tegen de volwassen sprinkhanen bestaat zoo goed als geen middel. De gevleugelde menigte ontsnapt door hare beweeglijkheid, zoowel als door hare massa, aan elke poging tot vernietiging. Gelukkigerwijze richten zij in gevleugelden staat weinig onheil aan. Volwassen eten ze niet meer en leven slechts voor de voortteling.

De bestrijding van de plaag geschiedt dan ook niet door die vliegende zwermen aan te vallen en te trachten te vernietigen. Men gaat na, waar die zwermen zich neerlaten en de eitjes deponeeren, en trekt nu om deze plek zoo mogelijk een geul of geeft die op eenige andere wijze aan.

Na twintig of vijf en twintig dagen komen de eitjes uit en beginnen de jonge dieren te kruipen. Nu is de tijd gekomen om hen te vernietigen. Langs tevoren gegraven geulen worden de diertjes, die daarin storten, naar kuilen geleid, die, vol zijnde, dichtgeworpen worden en aangestampt, terwijl des morgens en des avonds de door de koude bevangen dieren op andere plekken worden bijeengeharkt. Wat dan nog verder trekt vindt den dood in een diepe goot, die dwars op den gevolgden weg wordt gegraven met een strak gespannen, 40—50 centimeters hoog scherm aan de overzijde, waardoor den dieren den verderen opmarsch wordt belet.

Men hoopt door deze maatregelen te bereiken dat de inval van 1908 zal worden gekeerd zonder noemenswaardige schade aan den aanplant.

* *
*

Terug in Patria.

In de *Standard of Empire*, een nieuwe uit-

gave op engelsch-koloniaal gebied, trof ons de volgende verzuchting van een in het moederland teruggekeerden koloniaal:

,,Ik had niet veel familie-leden, toen ik de Old Country verliet, en ik heb er nu niet een meer hier. Dertien jaren is een lange tijd om weg te zijn, maar het komt me voor, dat, voordat ik wegging, Londen voor iemand van buiten vriendelijker was dan nu. Wat mij opvalt is dat iedereen hier geheel in zijn eigen zaken opgaat, hetzij bezigheden of genoegens — en er zijn hier heel wat, die alleen voor hun genoegen schijnen te leven — en dat iedereen leeft en doet alsof er buiten Londen of de Londenaars geen plaatsen of menschen aangetroffen worden, waard er aan te denken. Er zijn hier twee of drie lui, die bij mij te Perth (West-Australië) geïntroduceerd werden als bezoekers uit het moederland. Ik heb heele dagen daar ginds aan die luitjes gegeven en ik geloof, dat ze het daar best gehad hebben. Nu verwacht ik heelemaal niet eens een wederdienst daarvoor, maar het lijkt toch wel een beetje dwaas, dat geen hunner het noodig vond zich langer dan vijf minuten met mij op te houden. Zij vroegen me, hoe het in Australië ging, spraken de beminnelijke hoop uit, dat ik genoegen mocht hebben van mijn bezoek hier en keken daarna op hun horloge. 't Is heelemaal niet noodig mij te zeggen, dat tijd waarde heeft. Londen is niet de eenige plaats, waarin tijd waarde heeft. Ik herinner me, dat een belangrijk zaakje mij ontging terwijl ik een Engelschman door Perth rondleidde, en ik wist dat me dat ontgaan moest, toen ik den tocht met mijn gast aanvaardde.

Maar wel — er schijnt dat er onderscheid bestaat.”

* * *

Handel in wapenen.

Het is karakteristiek voor de kronkelpaden der diplomatie, meent de *Times of India*, dat de internationale conferentie betreffende den handel in wapens en munitie in Afrika, te Brussel samenkwam, met uitsluiting van die streken, waar de handel een bepaald dreigend karakter heeft aangenomen, n.l. de kust van Arabië en de Perzische golf. De Arabische kust voorziet stammen van beproefden moed en durf van oorlogsmiddelen, waardoor zij in staat waren den Turk met goeden uitslag het hoofd te bieden. Maskate is het centrum van den wapenhandel aan de Perzische golf. Vandaar vinden geweren en munitie hun weg naar Mekran en door Beloedzjistan naar de stammen aan de grens van Noord-West-Indië. De uitbreiding van dezen handel valt af te leiden uit den aanval van Afghaansche smokkelaars op de bemanning van het oorlogsschip ,,Proserpine”, en uit de omvangrijke maatregelen, welke genomen moesten worden om een smokkel-karavaan te onderscheppen door een sterke macht bij Robat De 8 tot 10.000 stelien wapens, die jaarlijks te Maskate aangevoerd worden, gaan vandaar door Arabië, Zuid-Perzië en Beloedzjistan en een niet onbelangrijk deel komt den grensstammen in de handen. Men kan alleen van een Internationale Conferentie verwachten dat ze ve len vol schrijft met maatregelen tegen den wapenhandel in Afrika en deze gevaarlijke streek buiten beschouwing laat. Het is bovendien onmogelijk om den smokkelhandel in Afrika tegen te gaan, wanneer men zich alleen tot de afrikaansche kust bepaalt.

Deze handel is zoo voordeelig dat hij zich zeer gemakkelijk verplaatst. De voornaamste bronnen voor Arabië zijn Djiboeti en Obock in Fransch Somali-land en Maskate. Maar de stammen in Britsch Somali-land ontvangen in de laatste jaren hun aanvulling van wapens en munitie in hoofdzaak uit de arabische havens aan de Roode Zee. Bepalen de verbodsbepalingen zich dus tot de afrikaansche kust, dan laat men laatstgenoemde bronnen onaangetast.

De ernst van den toestand voor de koloniseerende natiën is duidelijk genoeg. Wapens komen telken jare bij tienduizenden in handen van wilde of half-wilde volksstammen. Ze zijn op die wijze in staat zich beter te verzetten en dwang uit te oefenen op den onder de bescherming van europeesche machten geplaatste bewapende stammen. Twintig jaar geleden werd de snoer van vuurwapens en munitie voor het grootste gedeelte der afrikaansche kust verboden. Dat verbod is een doode letter gebleven; de eenigen daardoor getroffen zijn sportlieden, die jachttochten ondernemen willen. De opstandelingen in Katanga moeten 5000 geweren bezitten; wapens zijn er zoo overvloedig dat, terwijl er wel eens schaarschte aan voedingsmiddel is, er geen gebrek bestaat aan wapens en munitie. In 1906 werd een kop,e kruit gegeven in ruil voor een kopje meel. In Abessynië zijn patronen pasmunt in belangrijke dis.ricten.

In Marokko worden de moeilijkheden voor de Franschen vergroot door de verreikende vuurwapens, die in handen der Mooren kwamen. Het euvel van den handel trad duidelijk in Soma.i-land aan den dag. Zoolang de Soma.i s slechts met speren gewapend waren, werd de orde door een handvol troepen gehandhaafd. Toen kwam de mollah met zijn korps met geweren bewapende lieden. Niet alleen, dat hij daardoor in staat was onze troepen te bestrijden op eene wijze, die den Engelschen oneindig veel last en onkosten veroorzaakte, maar hij was de schrik van stammen, die onder engelsche bescherming stonden. Herhaaldelijk werd door de oudere lieden van den Dolhanta-stam aan kolonel Swayne betoogd, dat zij niet in staat waren den mollah met zijn geweren te weerstaan. Herhaaldelijk kwam het dan ook voor, dat bevriende stammen zich gedwongen zagen de zijde van den mollah te kiezen.

Om dezen handel te beletten ziet de *Times of India* slechts één middel, n.l. dien in zijne bronnen te treffen. Voor gindsche streken zijn dit als distributiehavens in hoofdzaak de drie reeds genoemde plaatsen. Het blad meent dat ook geen onoverkomelijke bezwaren zich verzetten tegen het beletten van den handel in de landen van oorsprong. Het schreef als volgt:

,,Het voornaamste centrum is Marseille, maar de van daar verscheepte wapenen komen uit alle landen. Birmingham en Luik, Duitschland, Frankrijk en Oostenrijk, alle hebben hun aandeel in dezen verfoeilijken handel. Het is logisch dat de fabrikant tracht zijn aandeel in dezen uitgebreiden handel te erlangen. Maar waarom zou de wapenuitvoer uit europeesche havens niet geheel kunnen worden verboden, tenzij door een pas gedekt, terwijl geen pas verstrekt wordt, tenzij de bestemming blijkt niet gevaarlijk te zijn? Dit zal niet kunnen worden bereikt dan bij een vasten wil der mogendheden om aan den smokkelhandel een einde te maken en dat, vreezen wij, zal wel niet binnen het bereik der mogelijkheden vallen. Maar de mogendheden, die preventieve maatregelen tegenhouden, laden een misdadige verantwoordelijkheid op zich, welke ten langen leste op haar terug zal werken. Het euvel is groot en aangroeiende. Indien niets werkelijks bij overeenkomst wordt verkregen, zal Groot-Brittanje, als de daarbij in hoofdzaak betrokken natie, op eigen initiatief moeten handelen.

We kunnen ons zoo goed in den toestand van Engeland verplaatsen, waar de smokkelhandel van wapens en munitie uit Penang zooveel er toe heeft bijgedragen, om het Atjehsche wespennest in beroering te houden, evenals men nu in Engelsch-Indië klaagt over de voortdurende aanvulling van wapens en munitie, welke de grensstammen op de noordwestelijke grenzen in staat stelt telkens opnieuw de rust in die streken te verstoren.

Oost= en West=Indisch litteratuur overzicht.

De Indische Gids. Juni 1908.

Onder het opschrift *Rechtszekerheid versus rechtseenheid* schrijft *Prof. Mr. J. H. Carpentier Alting* een opstel naar aanleiding van het nieuwe artikel 75 van het Regeerings Reglement (zie Ind. Stbl. No. 204), waarover zooveel strijd is gevoerd, of juister naar aanleiding van het programma omtrent de regeling van 't privaatrecht in Indië, ontwikkeld in een, bij de jongste begrooting voor Indië gevoegde, missive van den voorzitter der bijzondere commissie, belast met het ontwerpen van regelingen ter uitvoering van het nieuwe wetsartikel. Prof. C. A. zegt daarvan o. m.: ,,Wij hebben daarin een stuk voor ons, dat kennelijk èn door die commissie èn door den minister beschouwd wordt als een begin van uitvoering, *maar dit toch niet is*. Niet op zulk een wijze kan en mag de belangrijke arbeid, die geschieden moet, worden opgevat en opgezet.” Prof. C. A. is van meening, dat het houden van een onderzoek ter plaatse het begin van alles moet zijn, zoolang zulks niet is geschied, mag van het maken van ontwerpen geen sprake zijn, omdat daaruit niets goeds kan groeien. ,,Veel nuttelooze arbeid wordt thans in Den Haag verricht, straks zullen vele even nuttelooze adviezen worden ingewonnen en stapels papier worden volgeschreven. Met welk resultaat? Met dit alleen, dat Indië uit den treure wacht op recht.”

De draagwijdte der nieuwe wetsontwerpen tot wijziging van de comptabiliteitswet en het Regeeringsreglement, door *Mr. H. 's Jacob*. Aan beide wetsontwerpen zijn al zoovele woorden gewijd, laatstelijk bijv. in de vergadering van het Ind. Gen. door Mr. N. G. Pierson, dat we volstaan op Mr. 's Jacob's beschouwing de aandacht te vestigen.

De kapitein *V. J. van Marle* schreef in de Indische Gids van 1907 een opstel over *De positieverbetering van een Europeaan-soldaat in het Indische leger* en geeft daar nu een vervolg op; hij betoogt o.m. dat de Europeesche mindere militair boven zijn Inlandschen collega behoort te staan, hetgeen alleen te bereiken zou zijn door alle Europeesche soldaten den korporaalsgraad te verleenen. ,,De Europeaan wordt korporaal, omdat hij Europeaan is; de Inlander wordt korporaal, als hij daarvoor geschikt is; en uit die twee categorieën worden de besten sergeant.” Wij gelooven, dat — indien de denkbeelden van kapt. Van Marle in toepassing werden gebracht — deze aan de thans zoo impopulaire werving voor Indië in Nederland stellig ten goede zouden komen.

Vervolgens schrijft de heer *J. Habbema*, oud-inspecteur van het Inlandsch Onderwijs, over de *Opleiding van inlanders*. Een enkele aanhaling uit dit interessante opstel, ten einde schrijvers meening over de ,,tegenwoordige richting” te doen uitkomen:

,,Men kan de vele goede eigenschappen van den inlander waardeeren en toch niet blind zijn voor gebreken of zwakheden van zijn karakter en zijn intellect.

Terwijl men een halve eeuw geleden den inlander vrij algemeen ongeschikt vond voor hoogere ontwikkeling en hem *onderschatte*, is men in den allerlaatsten tijd bezig hem te *overschatten*. Doet men daaraan niet mee, dan kan dat naar de meening van de bewonderaars à outrance van den Inlander, die diens gebreken, negeeren of wegdoezelen, slechts een gevolg zijn van vooroordeel en bekrompenheid. Dat men zonder farizeesche zelfverheffing en zonder te denken aan een *minderheid* van den inlander als mensch, van de beste bedoelingen jegens hem bezield kan zijn, al vestigt men de aandacht op moreele en intellectueele gebreken of zwakheden, schijnt men van die zijde maar niet te kunnen gelooven.”

Wij zijn het geheel eens met Boeka — zegt de heer H. — Een te gering oordeel over den inlander is voor hem schadelijk, maar overschatting zal hem later nog veel meer nadeel berokkenen. De schrijver voegt er aan toe: ,,Overschatting moet noodzakelijk leiden tot teleurstelling en reactie, want valt de Inlander door die overschatting tegen, draagt men hem werk op, waarvoor hij nu nog niet ten volle geschikt is, dan speelt men in de kaart van hen, die een te gering oordeel over den Inlander hebben en dan gelijk krijgen.”

Vervolgens doet de heer Habbema — aan de hand van officiëele gegevens — eenige grepen uit Britsch-Indië, ten einde te laten uitkomen, dat ook daar het bestuur in zijn verwachtingen in zake de hoogere ontwikkeling der Inlanders vrijwel bedrogen is uitgekomen.

Ten slotte bevat dit nummer van de Indische Gids onder andere dan nog de navolgende bijdragen: *De scheuring in het Britsch-Indische Nationale congres, door J. H. Cohen Stuart. — Het Middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië, door J. E. d. M. — Het een en ander over de Padangsche Bovenlanden, door J. E. Jasper (slot).* — Benevens de gewone rubrieken: *Varia, Maandelijksche revue van Brochures enz., Koloniale literatuur, Wetenschap en Industrie*, en *Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller.*

* * *

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. April 1908.

In deze afl. schrijft de heer *R. A. Kern* een artikel *Uit oude bescheiden*, handelend over het tusschen de bergen besloten, tegenwoordig zoo stille Patjitan, waaruit blijkt, dat in vroeger jaren de toestand daar heel anders was; schrijver geeft aan de hand van het Patjitansch archief een denkbeeld hoe het in dien ouden tijd toeging, d. w. z. omstreeks 1830, toen de Ass.-Res. nog vroeg ...om half- en heel-uurs zandloopers ten gebruike bij den bouw van 't blokhuis”.

Het tekort van ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur en de Bestuurs-Academie, een artikel uit de Java-Bode, wordt vervolgens door den redacteur van het tijdschrift B. B. in extenso overgenomen, waarbij deze redacteur aanteekent, dat het artikel alle aandacht verdient, ook in verband met 't groote tekort aan ambtenaren van het B.B. ,,Dit te kort — zegt de heer Overduyn — begint zich zoo nijpend te doen gevoelen, dat de vraag van den schrijver, of de oprichting der Bestuurs-academie niet ontijdig was, door velen bevestigend zal worden beantwoord.” Het opstel in de Java-Bode (dateerende 27 Febr. jl.) is reeds in de pers voldoende besproken, zoodat wij het met stilzwijgen kunnen voorbijgaan, behoudens deze uitzondering: Met zekere voorliefde geeft schrijver de namen der studeerenden op de Bestuursacademie, omdat, zegt hij, ,,wij die nog in geen enkel tijdschrift of dagblad achter elkaar vermeld vonden”. Dezerzijds die opgaaf raadplegende, ontdekten wij, dat er 2 namen ontbraken, namelijk: *H. L. C. B. v. Vleuten* en *L. M. Vonck*, landsdienaren,

die eveneens sedert de opening van genoemde academie de lessen volgen.

De heer *W. Keuchenius*, contr. bij het B.B., is iemand met ontegenzeggelijk éenige talenten. Onder het opschrift *Een wenk voor de praktijk* schrijft hij: „Waar thans overal in den Archipel en in het bijzonder op de Buitenbezittingen sprake is van den aanleg van nieuwe wegen, meen ik mijn collega's geen ondienst te bewijzen door hunne aandacht te vestigen op een eenvoudig instrument, geschikt tot het meten van hellingen, hetwelk bij 't zoeken naar voorloopige tracé's van wegen in bergachtig terrein zoowel als bij den aanleg van waterleidingen goede uitkomsten belooft.

Bedoeld instrument is op mijn verzoek door den kapitein bij den Topographischen Dienst A. van Lith uitgedacht en in elkaar gezet." (De cursiveering is van ons.) Niets meer of minder dan een uitvinding op bestelling dus geldt het hier! Inmiddels schijnt het nieuwe instrument aan de verwachtingen te voldoen, waar de heer Keuchenius mededeelt, „dat in de afdeeling Benkoelen en Ommelanden reeds eenige Inlandsche ambtenaren en hoofden met succes van het toestel gebruik hebben gemaakt."

* * *

Weekblad voor Indië. 5e jaargang, No. 2.

Dit nummer houdt o. a. in: Bataviasche makelaars, door M. van Geuns. — De moord te Bandoeng op den onderwijzer aan de kweekschool aldaar, Darma, een Balinees van hooge geboorte, die met een Europeesche vrouw was gehuwd (met portret van het slachtoffer en diens echtgenoote). — Bandjir in Madioen; volgens ooggetuigen is de bandjir der Madioen-rivier in geen 30 jaren zoo hevig geweest als op 19 April jl. — De bloementuin in Indië, waarbij de schrijver, Dingeman Scott, het heeft over de anjelier (Dianthus), als bijzonder geschikt voor de tropen. — Benevens de gewone rubriek Indrukken van den Dag.

* * *

De Indische Mercuur. 2 Juni 1908.

Evenals vorige jaren heeft ook ditmaal het Bestuur van het Koloniaal Museum een prijsvraag uitgeschreven. Voor **1909** koos zij tot onderwerp: **Caoutchouc.** In het belang der zaak laten wij hieronder volgen hetgeen we in dit No. van de Ind. Mercuur daarover lezen:

„Overeenkomstig het besluit der jaarlijksche Raadsvergadering van 1908, looft de Commissie van het Koloniaal Museum te Haarlem uit een Gouden medaille of een bedrag van ƒ150 voor de beste bijdrage betreffende Caoutchouc of rubber (gomelastiek).

De Commissie wenscht deze prijsvraag zoo ruim mogelijk te stellen, zoodat niet alleen antwoorden worden ingewacht op het gebied der caoutchouc-teelt en de daarmede verbonden melksapgewinning, stremming en droging, doch ook technische bijdragen, die doelen op de verdere bereiding, verwerking en toepassing van caoutchouc-fabrikaten in de nijverheid. Ten slotte zullen ook welkom zijn wetenschappelijke caoutchouc-onderzoekingen op chemisch en botanisch terrein, met inbegrip van waarde-bepalingen, en wenscht de Commissie van mededeeling uit te sluiten verhandelingen, welke niets anders bevatten dan uittreksels en samenvattingen der caoutchouc-literatuur. Zij verlangt dus, dat de prijsvraagbeantwoording in ieder geval een vermeerdering onzer huidige kennis op het gebied der caoutchouc inhoude, of een nieuwe belangrijke toepassing dezer veelvuldig bruikbare grondstof in de nijverheid en ook in de huishouding, hygiëne, sport enz. In verband daarmede wijst de Commissie nadrukkelijk op het feit, dat in September 1908 te Londen gehouden wordt eene „International Rubber Exhibition", en derhalve de beantwoorders dezer prijsvraag goed doen, als zij bij hun arbeid met de resultaten en publicatiën dezer tentoonstelling rekening houden.

Indien daartoe aanleiding is, zal naast de Gouden medaille (of ƒ150) ook een Goud-zilveren medaille (of ƒ100) worden uitgereikt. Voorts zullen aan alle op zich zelf verdienstelijke beantwoordingen zilveren of bronzen medailles worden toegekend.

Antwoorden, in de Nederlandsche, Engelsche, Duitsche of Fransche taal, te zenden vóór of op 31 December 1909 aan den Directeur van genoemd Museum. — Voor verdere bijzonderheden of toelichtingen omtrent deze prijsvraag, zij verwezen naar bovengenoemd Mercuur-nummer, hetwelk nog de navolgende opstellen bevat:

Rubberscraps, door A. H. Berkhout. — Het fermenteeren van cacao, door F. W. Morren. — Bericht omtrent den economischen toestand in Japan. — Theekultuur in de Vereenigde Staten. — Duitsche vennootschappen in een Nederlandsche kolonie. — Kultuurberichten. — De verpachting van de parelvisscherij in de Aroe-wateren. — Madoera's veestapel. — Javaansche koelies voor Deli. — Financiëele berichten en verslagen, Enz.

* * *

Vereeniging „Moederland en Koloniën". 1907-1908. No. V.

Dit nummer bevat het verslag der lezing, gehouden den 15den April j.l., door den heer *Th. J. A. Hilgers*, hoofdonderwijzer in Ned. O.-I., tot onderwerp hebbend: *De opvoeding van den Indiër.* Hetgeen vooral door schrijver op den voorgrond werd gebracht was zijn geringschatting der genomen proef met de z.g.n. dessascholen. „Door de oprichting van dessaschooltjes met onbekwame onderwijzers heeft de Regeering een fout gemaakt, die op den duur een gevaar wordt voor het Indisch onderwijs; zij heeft het bewijs geleverd, dat zij onder schoolopvoeding nog altijd uitsluitend verstaat leeren lezen, schrijven en rekenen en dat is zeker te betreuren... Die dessaschooltjes waren nog niet noodig, want ik herhaal, wat ik straks reeds beweerde: *Het* volk is nog niet rijp voor schoolopvoeding; het volk moet eerst de behoefte aan onderwijs leeren voelen. Maar daar is een groep van vooruitstrevende Inlanders, om ons bij hen te bepalen, die om onderwijs vragen, bidden, smeeken; een kern, die langzamerhand kan en zal aangroeien. Stel hen in de gelegenheid een schoolopvoeding te ontvangen, die in alle opzichten aan de eischen voldoet, en zij zullen de pioniers worden, die door den geheelen Archipel verspreid tot in de kleinste kampongs het volk langzamerhand tot de wetenschap brengen, dat *kennis* macht is."

Zooals van zelf spreekt, lokten deze en andere theorieën des sprekers van verschillende zijden tegenspraak uit; inzonderheid zijn meening omtrent de „dessaschooltjes" werd sterk bestreden door nagenoeg alle debatters.

* * *

Het Nederlandsche Zeewezen. 1 Juni 1908.

Het slot van het artikel *met Hr. Ms. Hertog Hendrik naar Celebes en de Molukken* is in deze afl. opgenomen; het handelt over eenige kustplaatsen van Nederl. Nieuw-Guinea (Manokwari, Doreh) en geeft vele interessante bijzonderheden (met tal van plaatjes) over de Papoea's dezer streken.

* * *

Bulletin van den Ned. Oudheidkundigen Bond.

In het laatste nummer van dit tijdschrift geeft *Mej. Martine Tonnet* het slot van haar met groote kennis van zaken geschreven opstel: *Het werk der Commissie in Nederlandsch-Indië voor oudheidkundig onderzoek op Java en Madoera.* Bij de bespreking van het eerste gedeelte van haar beschouwing hebben wij in het licht gesteld de groote voorliefde van Mej. Tonnet voor archaeologische studiën en hare bevoegdheid om over dat onderwerp te schrijven, zoodat wij thans weinig daaraan hebben toe te voegen; alleen wenschen wij te doen uitkomen, dat Mej. Tonnet in deze studie zich zelve meesterlijk op den achtergrond heeft weten te houden. Oogenschijnlijk het werk van bovengenoemde commissie besprekende, heeft zij zelve veel kostelijk materiaal bijgebracht, dat kan prikkelen tot nieuw onderzoek.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 13 Mei;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 11 Mei;
De Ind. Mercuur No. 23;
De Ind. Gids, Juni;
Weekblad van Ned.-Indië No. 1;
Exportblad 722;
Delicourant t/m 7 Mei;
Suriname Nieuws- en Adv.blad t/m 15 Mei;
De Padanger t/m 1 Mei;

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 8 Mei 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: zes maanden verlof naar Europa aan de onderwijzeres mej. M. Coert; twee jaar aan den onderwijzer J. H. L. Teutelink; één jaar aan den voorzitter van den landraad te Bangkalan Mr. J. H. W. B. Visser en aan den opz. E. V. Matheron.

Ontslagen: eervol, op verzoek, de hulponderwijzeres mej. C. O. van den Vrijhoef; de kantoorchef bij de P. en T., K. Broex.

Gesteld: ter beschikking van den directeur van B.B., E. Gobee, I. C. Dozy, L. V. Alsdorf, W. G. Horninge, T. J. Lekkerkerker en M. Sanders.

Benoemd: tot gouverneur van Celebes en Onderhoorigheden de res. van Amboina, A. J. baron Quarles de Quarles; tot assistent bij het proefstation voor rijst en tweede gewassen bij het Dep. v. Landbouw, Dr. Th. Valeton; tot lid van den gem.-raad van Pekalongan B. Bokma de Boer; tot lid van de afdeelingsraad van Deli Mr. H. Rahder; tot onderwijzer 1e kl. M. Blommers; tot idem 2e kl. L. E. Oherne.

Geplaatst: in het gouv. Sum. Westk. de benoemde asp.-controleur H. Beeuwkes; in Palembang de benoemde contr. A. Young.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. G. W. L. Andewiel, A. P. H. Harkx, B. A. W. H. Kramer, D. H. Ooms, W. J. H. Kramer, P. G. Glavimans, P. Scherft en C. J. P. de Kruyter; tot hulponderwijzeres mej. K. Jochems.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, 2 jaar verlof naar Europa, aan den 1en luit. der inf. W. D. Davis.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de off. van gez. J. M. Nauta.

Onder terugvoering van à la suite van zijn wapen, op verzoek eervol als militair commandant van Atjeh en Onderhoorigheden, tevens gouverneur van dat gewest, de generaal-majoor der artillerie G. C. E. van Daalen.

Benoemd: onder dankbetuiging voor de vele en gewichtige diensten, door hem in zijn functiën van civiel en mil. gouverneur van Celebes en Onderh., tevens mil. comm. van Menado, Timor en Onderh., zoowel op militair- als op bestuursgebied, bewezen, tot mil. comm. van Atjeh en Onderh., tevens gouverneur van dat gewest, de luit.-kol. der inf. H. N. A. Swart, met den titel van civiel en mil. gouverneur van Atjeh en Onderhoorigheden.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het S.S. „Koningin Wilhelmina", gezagvoerder J. R. de Brouwers, vertrokken van Batavia 7 Mei 1908 en aangekomen te Genua 1 Juni 1908.

Te Genua hebben zich ontscheept:

Mevrouw M. H. H. C. Biegman, dochter en zoon; V. Wybrandi; Th. W. Sanders, echtgenoote en 2 kinderen; H. J. H. Baron van Isselmuden, echtgenoote en 2 kinderen; K. L. F. A. Thörig, echtgenoote en 2 kinderen; J. P. Textor, echtgenoote en 2 kinderen; Dr. W. J. H. Timmermans en echtgenoote; C. J. de Jaager en echtgenoote; G. Oostenbroek, echtgenoote en 2 kinderen; D. J. Jongeneel; Mejuffrouw M. C. E. Wettstein; G. C. van Rijsinge, echtgenoote en 2 kinderen; D. Pos; J. H. Schröder; M. J. Nolen, echtgenoote en 2 kinderen; H. A. van Oosten, echtgenoote en 4 kinderen; Mevrouw Ch. de Graaff; P. J. Gebel, echtgenoote en 3 kinderen; Mejuffrouw B. E. Quast; P. J. Rinders; M. R. Wettstein; K. Stolz; C. Barends; A. O. Kittel; Mejuffrouw M. Coert; Mevrouw H. van Niel; Mevr. E. J. Wolff en 2 kinderen; Mevr. M. E. Rothe en kind.

Van Singapore: Mevrouw Bonnet; J. Smit.

Van Sabang: Mevrouw Dr. Mantz en dochter; Mevrouw J. E. van der Linde.

Van Belawan-Deli: Z. H. de Sultan van Asahan; Toengkoe Alang Jahja; Bandhara van Asahan; Toengkoe Moesa van Asahan.

Van Port-Saïd: Mejuffrouw M. Insinger.

Te Amsterdam zullen zich ontschepen:

A. G. Mulder; H. A. Hulsman en 3 kinderen; N. van Zanten; J. Thum; G. C. v. d. Nieuwbier; Mevrouw Wed. A. A. Suk en 3 kinderen; B. A. A. Vergouwe; H. de Nooyer; M. J. Huysmans, benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen.

Van Sabang: L. C. Eichholz; A. A. J. Hekker; A. W. Niesen.

Passagiers van het s.s. Rindjani; gezagvoerder Sharp; van Rotterdam naar Ned.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: mevrouw V. J. A. van Schravendijk—Smolinske en 3 k. A. L. van den Berge met echtg. en 2 k; L. W. Doude van Troostwijk; J. L. Israël met echtgen.; B. Daum; W. Feldmann; mej. J. David; J. G. A. Verhoeff; E. J. L. Koolsbergen Jz.; H. P. van Emmerik; J. W. van Dijk; F. G. G. Bewers Danton; J. A. van Diejen;

naar Marseille: J. Smit Jz.; mej. W. H. Brouwer; mej. C. Smit; C. Smit;

naar Port-Saïd: C. de Kok;

Te Southampton zullen zich inschepen:
naar Marseille: de heer en mevr. Meijerson.

Te Marseille zullen zich inschepen: mej. R. Hazelhoff; G. J. P. de la Valette; D. J. W. Bijleveld met echtg. en 1 k; P. Zijp; A. C. A. Heshusius; J. H. R. Tack; W. J. van den Boogaart met echtg. en 1 k; J. C. van den Hoek met echtg. en 1 k; E. R. van Maarseveen; F. J. Nellensteijn; Ph. J. A. de Haas met echtg. en 1 k; F. R. Willink; D. A. J. Broekens;

naar Port-Saïd: D. de Kok; J. H. Bart.

No. 25. Donderdag 18 Juni 1908 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

I. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Dezer dagen ontvingen wij de volgende uitnoodiging:

Aan de Vereeniging Oost en West.

De Vereeniging ter behartiging van de belangen der Vrouw te Rotterdam, als rechtspersoon erkend bij Kon. Besl. van 3 Febr. 1896, roept Uwe medewerking in tot het welslagen van een Openbare Vergadering, binnenkort te houden, ter bespreking van onrechtmatig ontslag aan onderwijzeressen wegens huwelijk. Als sprekers zullen o.a. optreden: Mr. J. A. Levy en Mevr. Th. P. B. Haver uit Amsterdam.

Op 4 verschillende wijzen kunt u ons steun verleenen:

1o. finantieel;
2o. door het zenden van een afgevaardigde, van een mondelinge of schriftelijke sympathie-betuiging;
3o. door Uwe leden aan te sporen de vergadering bij te wonen;
4o. door het helpen verspreiden van een strooibiljet, dat wij U zullen toezenden.

Niet alle Vereenigingen kunnen finantieel steunen, aan punt 2 en 3 kunnen allen voldoen.

Namens het Bestuur:
H. M. LE GRAND-GOUDSCHAAL,
1e Secretares.

Hondiusstraat 3, Rotterdam.

Hoewel 't bovenstaande valt buiten het in de statuten omschreven doel van „Oost en West", willen wij gaarne aan dezen oproep voldoen, door er mede bekendheid aan te geven en zoodoende onze leden, die er voor voelen, aansporen vooral niet te verzuimen hunne sympathie te betuigen.

De motie, die aan de vergadering ter aanneming wordt voorgesteld, luidt:

De vergadering van . . . . bijeengeroepen door de Vereeniging ter Behartiging van de Belangen der Vrouw, geeft haar afkeuring te kennen over het ontslag door den Gemeenteraad van Rotterdam aan drie gehuwde onderwijzeressen gegeven, en spreekt de hoop uit, dat voortaan bij alle regeerende lichamen in Nederland de overweging zal gelden, dat de overheid zich niet mag bemoeien met het particulier leven van ambtenaren, zoolang daardoor hun dienst niet geschaad wordt.

II. Van de Vereeniging „Moederland en Koloniën".

Het volgende rekest met bijgevoegde nota werd dezer dagen verzonden:

Aan Zijne Excellentie den Minister van Koloniën te 's-Gravenhage.

Geeft met verschuldigden eerbied te kennen het bestuur der Vereeniging „Moederland en Koloniën" te 's-Gravenhage;

dat de gebeurtenissen op *Noord-Sumatra* in de laatste jaren en de wijze waarop daarover in de Pers van het *Moederland* en in *Indië*, ja zelfs in die van het *Buitenland* wordt geschreven, ons Bestuur reeds sedert langen tijd met groote bekommering heeft vervuld;

dat ons Bestuur er ten laatste toe gekomen is zijn indrukken en gedachten neder te leggen in eene eenvoudige, korte *Nota*, welke het verzoekt Uwe Excellentie hiernevens te mogen aanbieden;

dat ons Bestuur op grond van motieven, ontvouwd in die Nota, zich veroorlooft tot Uwe Excellentie het verzoek te richten het zoo mogelijk daarheen te willen leiden, dat het rapport van het door den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië in het Gouvernement van *Atjeh en Onderhoorigheden* onlangs persoonlijk ingesteld onderzoek thans zoo spoedig mogelijk openbaar worde gemaakt.

's-Gravenhage, Juni 1908.

't Welk doende,
Het bestuur der Vereeniging.
(Volgen de namen van alle bestuursleden.)

NOTA van het bestuur der vereeniging „Moederland en Koloniën" te 's Gravenhage.

Door ons werd met groote ingenomenheid kennis genomen van het besluit der Regeering, om een onderzoek te doen instellen naar den toestand in *Atjeh en Onderhoorigheden*. De berichten omtrent de wijze waarop in den laatsten tijd het *Pacificatie-werk* aldaar werd verricht, heeft velen in den lande en ook ons met groote ongerustheid vervuld.

Alleen werd door ons betreurd, dat men dit onderzoek meende te moeten opdragen aan den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië zelf. De tegenwoordige Landvoogd draagt toch in groote mate de verantwoordelijkheid van al wat in *Atjeh* is gebeurd, en kan daarom naar onze meening niet beschouwd worden als de aangewezen beoordeelaar van en rapporteur over de toestanden en plaats gehad hebbende feiten aldaar.

Door den Minister van Koloniën werd op den 6den November a. p. aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal medegedeeld, dat de strekking van het onderzoek zoude zijn: „Het Publiek te „overtuigen van datgene, waarvan de Gouver-„neur-Generaal overtuigd is, namelijk dat wij „in Atjeh op den goeden weg zijn." Deze strekking scheen al dadelijk niet bevorderlijk aan de onbevangenheid en onpartijdigheid van het onderzoek. Ook om deze reden kon onze verwachting van het laatste niet groot zijn.

Ondanks dit alles werd de getroffen maatregel door ons toegejuicht, omdat hij toch noodzakelijk zou moeten leiden tot eenige opheldering over de juistheid der feiten en toestanden, zooals die in den laatsten tijd in de Pers waren blootgelegd. Het rapport ter inlichting van de in onrust gebrachte Openbare Meening werd derhalve met spanning door ons tegemoet gezien.

De Gouverneur-Generaal heeft met bekwamen spoed de reis naar Atjeh volbracht en zijn onderzoek aldaar ingesteld. De Natie mocht nu hopen zoo spoedig mogelijk met den uitslag van een en ander in kennis te worden gesteld, maar sedert zijn 5 maanden verloopen en nog is niets bekend geworden. Wel is, volgens de verklaring van den Minister van Koloniën ad interim in de Vergadering dd. 15 Mei jl. van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, een gedeelte van het dossier in Nederland ontvangen en in behandeling, maar alle stukken zouden nog niet zijn aangekomen. Volgens de Indische bladen zoude daaraan zelfs nog zooveel te bewerken zijn, dat nog steeds een officier daarvoor aan zijn eigenlijken werkkring in het Leger wordt onttrokken. Met bezorgdheid vraagt men zich af, hoe de *Waarheid*, naar welker verschijning zoo reikhalzend wordt verlangd, er wel zal uitzien, wanneer het zooveel moeite kost haar aan het licht te brengen.

Door de Regeeringsverklaring van den 15 Mei jl. is tevens bekend geworden, dat het gehouden onderzoek den Gouverneur-Generaal de overtuiging heeft geschonken, dat de uitoefening van het Civiel Bestuur in Atjeh door den Generaal-Majoor *Van Daalen* niet aan des Landvoogds inzichten heeft beantwoord, de ontheffing van dezen generaal uit zijne functiën van Civiel en Militair Gouverneur daarvan het gevolg is. Vreemd klinkt daarbij de verklaring van den toenmaligen Minister van Koloniën in de zitting dd. 6 November a. p. van de Tweede Kamer der Staten-Generaal dat aan het hoofd der zaken staat een Gouverneur-Generaal, die Atjeh kent, die Atjeh goed kent, die Atjeh beter kent dan eenig ander. Eenige twijfel aan de

juistheid van dit oordeel is thans zeker wel geoorloofd, en het schijnt, dat de voorlichters der Openbare Meening in *Nederland*, toenmaals een beteren kijk op den gang van zaken in Atjeh hebben gehad dan de Gouverneur-Generaal te *Buitenzorg*.

Hoe een en ander ook zij, de moeilijkheden, welke verbonden schijnen te zijn aan het gieten van het rapport in den gewenschten vorm, bevestigen onze vrees, dat het niet goed gezien is geweest deze Commissie aan den Gouverneur-Generaal alleen op te dragen. Het schijnt Zijne Excellentie werkelijk moeilijk te vallen te voldoen aan de, blijkens het bovenstaande, vooropgezette strekking, welke alleen was *„de Openbare Meening te overtuigen, dat wij in Atjeh op den goeden weg zijn.”*

Door dit alles is de ongerustheid in den Lande in geenen deele geweken, integendeel doen het talmen met het Rapport en het aftreden van den Generaal van Daalen steeds meer de overtuiging veld winnen, *dat wij in Atjeh niet op den goeden weg zijn gebleven.*

Mochten de stukken van het onderzoek in staat zijn dit tegen te spreken, dan is het van het grootste belang, dat zij zoo spoedig mogelijk openbaar worden gemaakt, ook omdat, zooals bekend is, de ongerustheid reeds naar buiten de grenzen van ons Land is overgeslagen.

Voor het geval de stukken de uitgesproken veroordeeling van het Atjeh-beleid der laatste jaren bevestigen, veroorloven wij ons de verwachting uit te spreken, dat de Regeering niet schromen zal het verkeerde bekend te stellen en spoedig de maatregelen bloot te leggen, welke zullen worden aangewend om het in Atjeh te voeren beleid weder in het goede spoor te brengen.

Waar de groote pers tot nu toe slechts kleurlooze beschouwingen gaf over deze zoo belangrijke aangelegenheid, meenen wij dat dit rekest met toegevoegde nota de vrij getrouwe afspiegeling geeft van hetgeen velen, ook buiten de Vereeniging „Moederland en Koloniën”, denken.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Een Atjeh-enquête door de *Nieuwe Courant* geopend: een weinig vleiend oordeel over het stelsel Van Heutz.

De *N. Courant* tracht de diagnose der Atjehziekte te stellen.

Gelijk het blad reeds herhaaldelijk verzekerde, acht het orgaan het niet wenschelijk, vóór de publicatie, op de mogelijke conclusies van het Atjeh-rapport vóóruit te loopen of zich uit te spreken omtrent de redenen van het ontslag van generaal Van Daalen.

Deze houding brengt echter geenszins mede, zoo zegt de *N. C.*, dat zij voorloopig over Atjehsche zaken zwijgen zou. Integendeel, acht het het van groot belang, dat het publiek reeds vóór bedoelde publicatie, zoo juist, zoo veelzijdig en zoo volledig mogelijk ingelicht worde, opdat het oordeel, 't welk in Nederland zal moeten worden geveld, inderdaad waarde kunne hebben.

Het Atjeh-vraagstuk, in den vorm waarin 't zich op het oogenblik voordoet, voor dat publiek te stellen, zóó, dat een juist begrip daarvan worde bevorderd, dit mag, dunkt het blad, gerekend worden op dit oogenblik tot de taak der Nederlandsche pers te behooren.

Het is dan ook daarom, dat het zich in verbinding heeft gesteld met personen, door den aard hunner werkzaamheden met de Atjehsche zaken grondig bekend en in wie groot vertrouwen mag worden gesteld, ten einde hun meening te vernemen en daaruit als het ware de diagnose van den tegenwoordigen toestand op te maken.

Objectief, zóó, dat aan de *N. C.* toevertrouwde meening, zelfs al moge die hier of daar van de hare afwijken, het best recht wedervaart, en zonder zich te laten beïnvloeden door vroeger uitgesproken sympathieën, zijn hier die mededeelingen samengevat.

M. a. w. het blad heeft dus een Atjeh-enquête ingesteld. De eerste vrucht van dit onderzoek, opgenomen in het No. van 16 Juni, is niet vleiend voor het regiem Van Heutsz. Zeer juist wordt er in opgemerkt, dat wij in dit opzicht met een „legende” te doen hebben.

„Het stelsel Van Heutsz! Velen, zoo lezen wij in de *N. C.*, spraken erover, en zeer weinigen hebben er een klare voorstelling van. De vage denkbeelden, die het woord opwekt, zijn voor 't meerendeel legendarisch. Ja, hoe vreemd het moge klinken: in onze 20e eeuw vormt zich een met de werkelijkheid spottende legende over het werk van iemand, die steeds genoeg van zich deed hooren om bekend te zijn en wiens daden voor de oogen van vele getuigen zich voltrokken.

Toen men in Atjeh verzonken zat in 't ellendige moeras der geconcentreerde linie, machteloos en hopeloos, toen trad, nu ongeveer zestien jaar geleden, een majoor van het Indische leger op met een kloeke brochure, een reeks van opstellen, die in het Indisch Militair Tijdschrift verschenen, waarin hij onvervaard voor het ongenoegen van wien ook, de middelen aangaf om uit dat moeras te geraken. Het gelukte hem lang niet dadelijk de Nederlandsche natie uit haar slaap te wekken; aanvankelijk vond hij meest miskenning en bestrijding. De katastrophe van 1896 — gewoonlijk Oemar's afval genoemd — bracht hierin allengs verandering, totdat in de eerste helft van 1898 de Regeering den inmiddels tot kolonel bevorderden Van Heutsz met de leiding der zaken in Atjeh belastte en hem in staat stelde het zes jaren tevoren gepubliceerde programma uit te voeren. De uitkomst leerde, hoe juist hij de zaken had ingezien, want in het vijfde jaar van zijn bestuur beschouwde men den vroeger onoverwinnelijk geachten weerstand der Atjehers als gebroken. Sedert hij in 1904 het tooneel zijner werkzaamheid verliet om den landvoogdzetel in te nemen, schijnt er, helaas, een ongunstige verandering te zijn ingetreden, waarvan de onderwerper van Atjeh zelf evenwel onkundig bleef, totdat de door „Wekker” verwekte storm hem noopte, met eigen oogen te gaan zien.

Aldus ongeveer de legende. Het eerste gedeelte van dit sprookje wordt al dadelijk door de lectuur der veel genoemde, maar weinig bekende opstellen van majoor Van Heutsz in het Indisch Militair Tijdschrift, Jaargang XXIII, no. 12, en Jaargang XXIV, nos. 1 en 2, als volkomen onhistorisch ter zijde gesteld. Wel verre van een uitvoering der daar aanbevolen plannen te zijn, is het optreden van gouverneur Van Heutsz in 1898—1904 in alle opzichten met die voorstellen in strijd.

Het geschrift laat de „Onderhoorigheden” — die nu nog steeds, na tienjarige militaire operaties verre van bevredigend zijn — in korten tijd volkomen pacificeeren zonder dat onzerzijds een schot gelost, ja, daarenboven, zonder dat een cent geofferd wordt. Alleen door een doelmatige scheepvaartregeling, die ons de heerschappij over den handel der kuststaten verzekert, dwingen wij hoofden en bevolking zich te gedragen naar onzen wil en laten wij henzelf de kosten dier kunstbewerking dragen

In Groot-Atjeh zouden dezelfde middelen tot hetzelfde doel leiden, maar daar zou tevens een weinigje wapengeweld noodig zijn om het verzet geheel te doen ophouden.

Wie de opstellen geloovig las, moest watertanden bij de gedachte aan een zóó eenvoudige oplossing van een zóó moeilijk geoordeeld probleem, alleen met wat gezond verstand, zonder offers aan geld of menschen.”

Wat men dan wel onder het „stelsel v. Heutsz” dient te verstaan? De *N. Courant* geeft er het volgend antwoord op:

„Met de oude sleur werd gebroken; tal van verouderde voorschriften en onverstandige overleveringen werden ter zijde gesteld. Vooral ook: de krachtige persoonlijkheden werden naar voren gehaald en aan de bruikbaarste officieren werden, zonder meer dan noodig op rang en ancienniteit te letten, de gewichtigste opdrachten gegeven; spoedige bevordering en kwistig uitgedeelde onderscheidingen bekroonden het door hen behaalde succes.

Menschenkennis is de sterke zijde van v. Heutsz niet. Zijn met groote losheid van tong aan ieder, die het hooren wilde, medegedeelde oordeelvellingen over de personen, met wie hij in aanraking kwam, wisselden op onberekenbare wijze. Ambtenaren zoowel als officieren, die hij na jarenlange bekendheid hemelhoog geprezen had, werden, vaak kort na het uitbazuinen dier lofredenen, in even ondubbelzinnige termen als tot alle goeds onbekwaam afgeschilderd. Dat deze negatieve eigenschap niet al te hinderlijk werkte bij de keuze en werkzaamstelling der officieren, is hieraan toe te schrijven, dat de onverpoosde militaire actie de meest bruikbaren van zelf naar voren bracht. Hier kon dus het gemakkelijk waar te nemen succes, dat ieder hunner behaalde, als leiddraad dienen, en in het algemeen gesproken, dat wil zeggen wanneer de opdrachten, welker uitvoering verlangd werd, weldoordacht waren, verdiende die maatstaf voor dit gebied wel vertrouwen.

Ziedaar het stelsel Van Heutsz, dat met specifiek Atjehsche toestanden niets te maken had, maar bij uitnemendheid geschikt was om de in het Nederl.-Indische leger sluimerende krachten te wekken en in werking te brengen. Het heeft die taak volbracht en daarmede ontzaglijk veel bijgedragen tot de onderwerping van Atjeh, dat wil zeggen tot het vestigen van een toestand, waarbij de gewapende macht de bestrijders van het Nederlandsche gezag in geheel Atjeh en Onderhoorigheden baas werd en op den duur baas kon blijven. Dit is niet weinig, maar het is geheel iets anders dan de legende ervan gemaakt heeft. „Pacificator” is niet de naam, die aan Van Heutsz voor zijn werk in Atjeh toekomt. „Victor” mag hij heeten, en het pacificatiewerk moest eigenlijk nog beginnen toen hij aftrad.”

Ten slotte de volgende karakteristiek van Van Heutsz als Atjeh-kenner.

„Toen kolonel, toen generaal Van Heutsz de onderwerping van Atjeh leidde, bleek telkens, dat hij van de motieven der Atjehers niets begreep, dat hij de te bestrijden machten geheel onjuist taxeerde. In een feestdronk, dien hij nog gedurende het bewind van zijn voorganger uitbracht, sprak hij van de algeheele onderwerping des lands in één jaar; maar ook later, toen hij zelf met de verantwoordelijkheid belast was, liet hij zich dikwijls in dergelijken zin uit en stelde twee jaren als termijn voor het pacificatiewerk.

Geen wonder, dat menig officier en menig ambtenaar, wiens krachten voor de onmogelijke taak der afwerking van het hem toegedachte deel van zulk een uit de lucht gegrepen programma niet berekend bleken, teleurstelling wekte en dan minder gunstig beoordeeld werd.

Nooit heeft Van Heutsz iets van de Atjehers begrepen. Hij dichtte hun denkbeelden toe, die hun vreemd waren, en negeerde bij zijn redeneeringen en plannen al hetgeen bij hen omging. Omtrent de beteekenis der geestelijke leiders, de grenzen van den invloed der adathoofden, hun verhouding tot den sultan had de gouverneur zeer aan wisseling onderhevige, meestal onjuiste voorstellingen. Zoo min als hij iets van de taal der Atjehers verstond, evenmin verstond hij iets van hun inwendig leven.

Dit gebrek had meer dan eens zeer ongewenschte gevolgen en het verhinderde de ontwikkeling van een politiek programma met perspectief, althans wanneer men wilde plannen met toekomstdroombeelden niet als zoodanig beschouwen wil, maar in de eerste jaren na 1898 werkte deze leemte toch minder schadelijk dan later. Het kwam immers toen bovenal aan op een groote schoonmaak met militaire middelen, en daarvoor was het militaire stelsel Van Heutsz — het eenige dat men recht zijn naam draagt — zeer geschikt.”

Uit de O.I. Mail.

Geen Inlandsche Officieren.

Het te Soerabaja aan een 8-tal Inlandsche jongelieden afgenomen toelatingsexamen voor den cursus tot opleiding voor officier is Dinsdag afgeloopen.

Van de 8 candidaten heeft volgens het *Soerab. Hbl.* slechts één het geheele examen meegemaakt. De anderen trokken zich, bewust van hun ongeschiktheid, reeds tijdens het examen terug. De eene overgeblevene moet zoo slecht Hollandsch spreken, dat er weinig kans bestaat op zijne toelating.

* * *

Een nieuwtje uit Atjeh.

Men schrijft aan het *N. v/d Dag v N.-I.* uit Lho Seumawé:

Op 28 April j.l. in den vooravond heeft een bende djahats nabij kampong Nibong de tramrails weer eens opgebroken. Dat is nu wel is waar in den laatsten tijd geen nieuwtje meer, het is om zoo te zeggen aan de orde van den dag, maar ditmaal hebben de Heeren het op groote schaal gedaan.

Niet minder dan 1300 M. van den spoorweg werd door hen gesloopt, en om te beletten dat de baan al te spoedig werd gerepareerd, werden de houten dwarsliggers door hen op stapels gezet en na afloop van de karwei in brand gestoken.

Te gelijk een vreugdevuurtje over hun zoo goed geslaagde onderneming.

Hierbij teekent het blad aan:

„Wij hebben er de Atjeh-berichten en telegrammen van de laatste 14 dagen op nagezien, maar konden niets vinden wat op een dergelijk nieuwtje gelijkt.

Wel vonden wij een telegrafisch ontvangen bericht van een inlandsch fuselier, die bij ongeluk een lichte zelfverwonding had toegebracht. Bij allen eerbied dien wij hebben voor het welzijn van den troep en de belangstelling, die de meerdere daarvoor moet hebben, gelooven wij toch, dat nieuwtjes als het ons geschrevene, zeker niet in belangrijkheid achter staan bij die omtrent een soldaat, die een splinter in zijn duim krijgt.

* * *

Bezuiniging.

Zooals reeds door verscheidene dagbladen is bekend gemaakt, zijn de chef van het wapen der infanterie, generaal-majoor Christan, en de commandant der 3e militaire afdeeling, kolonel Bleckmann, voor dienstaangelegenheden te Solo geweest.

Naar *Mataram* thans verneemt, moet de Regeering van het plan zwanger gaan om de legioenen van Z. H. den Soesoehoenan van Solo en Mangkoenegoro op te doeken. In verband daarmee hebben de heeren Christan en Bleckmann dan ook een inspectie over die troepen gehouden.

Het wil *Mataram* voorkomen, dat niet spoedig spoedig genoeg van dat plan uitvoering kan worden gegeven, al zou het alleen zijn omdat die legioenen nog minder beteekenen dan de Indische schutterij, en dat zegt wat.

* * *

Huishoudsters in en buiten de kazerne.

Men schrijft aan de *Sumatrabode*:

„Dezer dagen verscheen de algemeene order no. 28 van 1908, waarin o. a. voorkomt, dat „toestemming tot het aangaan van een huwelijk van een Europeesch militair met zijn huishoudster alleen dan wordt verleend, als deze van onbesproken gedrag is en één of meer kinderen bij dezen militair heeft."

Hoewel de schrijver geneigd is eenigszins te twijfelen aan het onbesproken gedrag van een Inlandsche vrouw, die buiten huwelijk één of meer kinderen van een of meer militairen heeft, meent hij, dat de regeering beter deed, het concubinaat geheel te doen verdwijnen door in het toestaan van een huwelijk toeschietelijker te zijn, daar op bovenbedoelde wijze een huwelijk feitelijk verboden wordt. Toestanden als thans, dat bv. een Europeesch korporaal in de kampong leeft met een huishoudster, die een kind van een jaar of 15—16 heeft, zouden dan ook kunnen verdwijnen, want de meening omtrent onbesproken gedrag zal zeer zeker uiteenloopen.

* * *

Practisch werken.

Krachtens het 4e lid van artikel 7 van het Regeerings-Reglement is de gouverneur-generaal bevoegd, in bijzondere gevallen andere ambtenaren, alsmede officieren der zee- en landmacht, te gelasten, de vergaderingen van den Raad van Indië bij te wonen tot het geven van mondelinge inlichtingen.

Bij gouvernementsbesluit van den 11den dezer No. 1 heeft de gouverneur-generaal den vice-president van den Raad van Indië, in overeenstemming met dien Raad zelf, volmacht verleend om zulke gasten uit te noodigen. Door aan dit beginsel ruimer toepassing te geven dan tot heden geschiedde, kan van den Raad al dadelijk vruchtbaarder werk worden verwacht, zelfs nog vóór de vier particuliere leden er in zitten. *(Javabode.)*

* * *

Het stijgend tekort aan personeel

ook bij den post- en telegraafdienst, heeft den hoofdinspecteur van dien dienst doen besluiten, uit Nederland een tiental adjunct-commiezen ter aanvulling aan te vragen op een aanvangs-salaris van *f* 75.—.

Er zal evenwel voor gewaakt worden, dat ditmaal de belangen der in Indië dienende ambtenaren niet zullen worden geschaad. *(Bat Nwsbl.)*

* * *

Préséance bij officieele gelegenheden.

De gouverneur-generaal heeft de regeling der préséance van landsdienaren bij ceremoniëele en feestelijke aangelegenheden, een officiëel karakter dragende, herzien. O. m. is het volgende vastgesteld:

Als hoofdbeginsel geldt, dat de rangschikking in het algemeen geschiedt naar het actueel genoten maandelijksch traktement.

Gewezen ambtenaren en officieren volgen onmiddellijk op de actief dienenden van denzelfden rang. Bij gelijken rang worden officieren van schutterijen en van erkende vrijwilligerskorpsen geplaatst boven die van leger en vloot.

De residenten — met uitzondering van de residenten van Djokjakarta en Soerakarta, die binnen hun gewest geassimileerd zijn aan generaals-majoor — worden geassimileerd aan den rang van kolonel, met rangregeling tusschen residenten en kolonels onderling, naar gelang van den diensttijd in den rang doorgebracht. *(Javabode.)*

* * *

Gepasseerd.

Toen den 4en dezer de nieuwbenoemde inlandsche hoofden in de afdeeling Buitenzorg door den assistent-resident beëedigd zouden worden, trad, even vóór de plechtigheid een aanvang zou nemen, de demang van Paroeng, Raden Djaja Ningrat, die nu wedono is geworden, naar voren en sprak ongeveer als volgt: „Ik, demang van Paroeng, heb lange jaren het land trouw en eerlijk gediend en steeds mijn best gedaan. Dat men mij thans ongeschikt heeft bevonden om benoemd te worden tot patih, geeft mij aanleiding te denken, dat ik niet langer geschikt ben; daarom verzoek ik, dat het gouvernement mij mijn ontslag zal geven."

De demangs van Ljioinong en Leuwiliang sloten zich bij hun collega aan; en de assistent-resident kon het drietal niet bewegen op hun besluit terug te komen. *(N. v.d D. v. N.-I.)*

* * *

Bali en het Opium.

In een uitvoerig artikel, waarin gegevens zijn verwerkt, die de hoofdredacteur mocht ontvangen van iemand, die zich op de hoogte heeft kunnen stellen van hetgeen aan de jongste Bali-expeditie is voorafgegaan, toont het *Soer. Hbl.* aan, dat er geen verband is te zoeken tusschen het invoeren der opium-regie op meergenoemd eiland en het gewapend optreden der bevolking.

Van ontevredenheid der bevolking, zegt het blad, over de regie was en is geen sprake.

Niets is door het gouvernement verzuimd om schokken en conflicten te voorkomen. De prijs van het regie-opium is even hoog gesteld als die van het pacht-opium, nl. *f*4 per thail. En hierbij heeft men nog in aanmerking te nemen, dat de bevolking van Bali over het geheel zeer welvarend is.

Aan den dewa-agoeng van Kloengkoeng en den stedehouder van Karang Asem werd op hun verzoek toegestaan het ruwe opium, dat zij boven het door de regie geleverde product prefereerden, te blijven gebruiken. Verder werden de vorsten van Kloengkoeng en Bangli, alsmede de stedehouders van Gianjar en Karang Asem, voor het derven van inkomsten uit de opiumpacht door het gouvernement schadeloos gesteld: de dewa agoeng van Kloengkoeng bijv. ontving 6000 gulden. Een schadeloosstelling werd eveneens toegekend aan den pachter in Gianjar.

Waarom dan — deze vraag stelt het blad — het uitbreken van vijandelijkheden kort na de invoering der regie?

Ziehier het antwoord op deze vraag.

In 1906 werden Kloenkoeng en Bangli gespaard; gelijk onlangs werd meegedeeld, was uit den Haag telegrafisch last gegeven, verdere moordpartijen naar Den Paar'sch voorbeeld te vermijden. Van den tjokorda van Gelgel, in Kloengkoeng, was bekend, dat hij een brutaal heerschap was, die een afstraffing verdiende, maar het consigne was streng. Er mocht een excursie naar Gelgel ondernomen worden, maar geen patroon mocht worden verschoten.

De dewa-agoeng nam de door het gouvernement gestelde voorwaarden aan en werd verder met rust gelaten — tot begin 1908.

Pas onlangs vertoonden onze troepen zich weder in Kloengkoeng. Zij waren van de bezetting te Gianjar, onder kapitein J. L. van Nues. Toen zij in de hoofdstad verschenen, verzocht de dewa-agoeng kapitein v. Nues niet naar Gelgel te gaan en daar geen bivak op te slaan. Deze waarschuwing werd zóó uitgelegd, dat het raadzaam was in Gelgel geen bivak op te slaan, maar dat het geen kwaad kon, daarheen een tocht te maken.

De onzen leden er een échec. In de, tot nu toe gepubliceerde officieële berichten is dit échec weggemoffeld. Alleen is bekend gemaakt, dat luitenant Haremaker hier doodelijk gekwetst werd en ook eenige minderen gewond raakten.

Waren onze troepen verleden jaar, toen de opiumregie nog niet was ingevoerd, te Gelgel verschenen, hoogstwaarschijnlijk zou hun dezelfde ontvangst bereid zijn. Tjokorda Gelgel greep, mag men zeggen, de eerste de beste gelegenheid aan om onze militairen te lijf te gaan. Had de dewa-agoeng in 1906 niet alle krachten ingespannen, dan zou het toen reeds tot een botsing gekomen zijn.

Het eenige verband tusschen de invoering der opiumregie en de jongste ongeregeldheden op Bali is dus, dat die invoering leidde tot het afpatrouilleeren van Kloengkoeng en zoo kapitein v. Nues te Gelgel bracht, waar hij door den onstuimigen roofridder Tjokorda Gelgel en diens volgelingen werd aangevallen.

De bevolking stond geheel buiten de zaak.

WEST-INDIË.

Curaçao.

Den 12en Mei l.l. werd de nieuwe zitting van den Kolonialen Raad door den gouverneur geopend met een rede, waaraan wij het volgende ontleenen:

Het afgeloopen zittingjaar is voor U een periode van inspannenden arbeid geweest; met groote waardeering maak ik te dien aanzien in de eerste plaats gewag van de belangrijke voorbereidende werkzaamheden, verbonden geweest aan de in dat zittingjaar U ter goedkeuring aangeboden voorstellen, ten einde te geraken tot een zoo noodig economische herziening van ons belastingstelsel en de hiermede in verband staande, dezer dagen plaats gehad hebbende belangrijke behandeling van de nieuwe algemeene verordening op den in-, uit- en doorvoer en de accijnzen.

Ook zij het mij vergund met een enkel woord stil te staan bij de zoo juist door U behandelde begrooting voor 1909. Het is u hierbij mogen blijken, dat, niettegenstaande aanzienlijke bedragen zijn uitgetrokken ter verbetering van economische toestanden, en een niet onaanzienlijke som voor bijzondere voorzieningen, dank zij de omstandigheid, dat de inkomsten in de laatste jaren in sterkere mate stijgende zijn, dan de tot het strikt noodzakelijke beperkte gewone uitgaven, toch de verhouding tusschen het totaal der uitgaven en der inkomsten niet ongunstiger is geworden dan eenige jaren geleden, toen er geen sprake was van buitengewone credieten.

Dit meen ik een bemoedigend teeken te mogen noemen, als daarbij in aanmerking genomen wordt, dat eenerzijds, na eenige jaren, meerdere thans noodzakelijke, doch buitengewone uitgaven zullen kunnen worden ingekrompen of opgeheven, en anderzijds verbetering van economische toestanden en daarmede geleidelijke stijging der middelen mag worden tegemoet gezien.

Meer in het bijzonder het oog richtende op het

afgeloopen jaar, dan mag dit, gelet op den in-, uit- en doorvoer op handelsgebied door het samentreffen van verscheidene gunstige factoren, ook in verband met een levendiger scheepvaartverkeer, tot erkentelijkheid stemmen; dit is ook het geval ten opzichte van de omstandigheid, dat de haven van Curaçao meer en meer een goeden naam als steenkolenstation verkrijgt en doordat als gevolg der rijzing van de phosphaatprijzen een stijgende uitvoer van dit artikel plaats heeft.

Te betreuren hebben wij echter den geringen regenval in het afgeloopen jaar, waardoor, helaas, op de benedenwindsche eilanden de maïsoogst van weinig beteekenis is geweest.

Gunstiger resultaten gaf daarentegen de dividivioogst, vooral op Bonaire en in het 2e district op Curaçao, waar de cultuur van dit gewas zich sterk uitbreidt, terwijl ook de aloëcultuur op Bonaire en in niet mindere mate op Aruba bevredigende uitkomsten opleverde. De uitbreiding, welke deze culturen ondergaan, is van groot economisch belang, waar de zoutafzet tengevolge van de lage prijzen sterk is verminderd.

In het bijzonder op Curaçao is de zoutverkoop om dezelfde reden tot zeer geringe hoeveelheden beperkt gebleven; daarentegen schijnt op St. Martin het vooruitzicht op afzet te verbeteren.

Mag dit laatste eiland zich verheugen in een in bloei toenemende katoencultuur, ook op St. Eustatius maakt deze cultuur geleidelijk niet onbeduidende vorderingen, terwijl in het algemeen en niet het minst van de benedenwindsche eilanden kan medegedeeld worden, dat de in cultuur gebrachte oppervlakte in belangrijke mate toeneemt.

Behalve hetgeen hiervoren reeds ten opzichte van de dividivi en aloë is vermeld, werd uitbreiding gegeven aan pita- en sisalaanplantingen, in verband waarmede kan aangeteekend worden de omstandigheid, dat op aanvankelijk bevredigende wijze reeds een aanvang werd gemaakt met het winnen van vezel op Curaçao, op welk eiland tevens werd begonnen met het verleenen van voorschotten ter uitbreiding der dividivicultuur.

Op den grondslag van onderlinge aansprakelijkheid werden kleine landbouwcredieten verstrekt, terwijl de Curaçaosche bank, waarvoor met 18 Augs. 1907 een nieuw reglement in werking trad en die haar werkzaamheden thans ook tot den wisselhandel heeft uitgebreid, steun verleende door het verstrekken van grootere credieten.

Voor zoover de omstandigheden dit toelieten werd krachtig en met gunstigen uitslag aan den damaanleg voortgewerkt, waarbij op eenige plaatsen reeds gebruik kan worden gemaakt van gegevens verkregen door de topografische opname.

Op nijverheidsgebied maak ik gaarne melding van het initiatief eener coöperatieve vereeniging, welke een touwslagerij, alpargata- en cigarettenfabriek oprichtte, zoomede van het ontstaan van een jeugdige leerlooierij, die bij welslagen van zoo groote beteekenis kan worden voor onze huiden en looistoffen exporteerende eilanden.

Met leedwezen echter hebben wij over het algemeen de hoedenindustrie tengevolge der gedaalde prijzen wederom belangrijk minder loonend zien worden, al bleven de fijne soorten ten slotte nog goed verkoopbaar.

Door het verleenen van een concessie tot levering van uit zeewater door distillatie verkregen water, is voor het publiek en de scheepvaart het vooruitzicht geopend op de voortdurende beschikking over goed en zuiver drinkwater tegen matige prijzen.

Op Klein-Curaçao werd onlangs de phosphaatexploitatie weder voortgezet, terwijl, ofschoon de uitvoer van goud van Aruba in het afgeloopen jaar meer dan voorheen bedroeg, de tegenwoordige concessiehoudster hare vergunning heeft opgezegd; aan het bestuur werd echter kennis gegeven van het voornemen van eenige ingezetenen om een nieuwe maatschappij tot exploitatie der mijnen op te richten.

Bij het voorgaande mag ik niet onvermeld laten de waargenomen vorderingen op onderwijsgebied en de toewijding van het hierbij werkzaam personeel, evenmin als die van het corps ambtenaren in het algemeen, ten opzichte waarvan in menig opzicht zwaardere eischen en vermeerdering van werkzaamheden niet konden vermeden worden.

Van Vreemde Koloniën.

Tin in de Straits.

De plotselinge daling der tinprijzen, schreef *In Tinland* van den 18en Mei l.l., brengt ontsteltenis teweeg in mijnkringen, te meer daar de gevolgen van de laatste crisis nog niet zijn geheeld, en de mijneigenaars nog niet hersteld zijn van de depressie van het vorige jaar.

Vier dollars minder per pikol is een ernstige zaak, en men vraagt zich af, wat de redenen kunnen zijn geweest voor dit plotselinge verschijnsel, terwijl men meende te kunnen rekenen op een vasten marktprijs van 70 tot 72 dollars.

Er liepen geruchten, dat de productie zou worden verminderd, maar integendeel wijzen de statistieken op een vermeerderde productie in Perak en Selangor.

Aangedrongen wordt om de productie niet zoo op te voeren, terwijl tevens, voor het geval de lage koers zich handhaven zou, uitgezien wordt naar hulp in een of anderen vorm van het bestuur.

* * *

Een dapper troepje.

Wij hebben, schreef de *Times of India*, uit betrouwbare bron verdere bijzonderheden vernomen betreffende den aanval door lieden der grensstammen op het kamp van Ata-Khel. Vorige berichten gaven de verliezen — 33 man — juist weer, maar er werd daarbij niet gemeld, dat die verliezen nagenoeg geheel geleden werden door een enkele veldwacht van het 22e regiment Punjabis. Op een totale sterkte van 30 man, waaruit deze wacht was samengesteld, waren slechts 5 man ongedeerd, toen versterking op kwam dagen. Acht waren gedood, allen door het hoofd geschoten, terwijl zeventien werden gewond. De jemadar Mir Afzal, hoezeer tweemaal ernstig gewond, bleef het commando voeren tot hij aan zijn wonden overleed; naik Jethan Daid, die toen het bevel op zich nam, gedroeg zich niet minder dapper, niettegenstaande een zware verwonding aan het hoofd, terwijl Ram Singh, eveneens zwaar gewond, voortging met seinen, om den gevaarlijken toestand, waarin de macht zich bevond, aan de nabije afdeeling te doen weten. Dit schitterend wapenfeit werpt een schitterend licht op het 22e regiment Punjabis.

De Engelschen beschikken in Voor-Indië ontegenzeggelijk over voor het leger zeer waardevolle elementen.

* * *

Katoen in de Duitsche Koloniën.

De tot nu met den katoenbouw in de duitsche koloniën behaalde uitkomsten geven, naar de *Deutsche Kolonial Zeitung* opmerkt, aanleiding tot de beste verwachtingen. De uitvoer van katoen uit die gewesten is van 82 balen in 1902 tot 3900 balen in 1907 gestegen. Die van 1907 bedroeg het dubbele van dien in 1906.

Het blad meent dat men op den ingeslagen weg met inspanning van alle krachten moet blijven voortgaan, want de plantersvereeniging in de Vereenigde Staten heeft het op het katoencongres, ten vorigen jare te Atlanta gehouden, niet onder stoelen of banken gestoken dat zij in het bewustzijn van het absolute momopolie voor de katoenmarkt zoo noodig de prijzen zelf aan de consumenten zal dicteeren. De hooge en daarbij weinig vaste katoenprijzen van het vorige jaar hebben de onmacht der consumenten tegenover deze producten in het licht gesteld.

Wat nu de verschillende duitsche koloniën betreft leverde Togo een even bevredigend beeld op als in 1906, want het aantal balen, dat in dat jaar werd uitgevoerd, bedroeg 1200. Hiervan kwam het vijf-zesde deel uit de districten Misahöhe en Atakpame, die eerst in Januari 1907 door het gereed komen van den spoorweg naar Palime voor het verkeer geopend waren. In het laatstgenoemde district steeg de uitvoer zelfs met 75 percent, en deze stijging houdt aan, daar volgens voorloopige raming dit jaar minstens 1500 balen zullen worden uitgevoerd. In Togo wordt de katoen in hoofdzaak door den inlandschen kleinen landbouw verbouwd. Het streven van het economische Comité van de Deutsche Kolonial Gesellschaft is er opgericht om den landbouw der Togo-negers tot een hooger trap op te voeren. Zoo wil men den ploeg invoeren en de minderwaardige inlandsche katoensoorten door betere soorten vervangen. Iets nieuws zijn de machine-depots, die men zich voorstelt op te richten, waar de inlandsche gemeenten of de inlanders individueel ploegen en andere landbouwgereedschappen tegen den halven kostprijs zullen kunnen bekomen.

De landbouw-opleiding voor de Togo-negers concentreert zich in de landbouwschool van Nuatjé, waar gemiddeld 100 leerlingen aan den arbeid zijn. Ten vorigen jare zijn de eerste van die school afkomstige leerlingen over de districten verdeeld, om daar hunne omgeving met de nieuwe denkbeelden en landbouwmethodes vertrouwd te maken.

In Kameroen, Zuid-West-Afrika en Nieuw-Guinea is de katoencultuur nog in het stadium der proefnemingen, maar er worden daaromtrent goede verwachtingen gekoesterd.

Duitsch Oost-Afrika leverde in 1907 het drievijfde deel op van den katoenoogst na de duitsche koloniën, namelijk 1800 balen, d. i. het het dubbele van de productie in 1906. De eerste uitvoer van katoen uit deze kolonie had in 1902 plaats, maar was toen nog hoogst onbeduidend. In 1903 bedroeg de uitvoer 373 balen, terwijl in de drie daarop volgende jaren gemiddeld 750 balen werden uitgevoerd. Er kan worden gerekend op aanmerkelijke vermeerdering

FEUILLETON.

Indische Kampongs. *)

Een idyllisch plekje, zoo'n Indische kampong, vooral als hij gelegen is aan den voet van 't gebergte of in een vruchtbaar rivierdal. Hij maakt zoo echt den indruk van vrede en rust. Slanke klapperboomen wuiven met hun reuzenveeren vriendelijk boven de daken van de kleine bamboehuisjes. Sierlijke pluimen van dichte bamboestoelen wiegen zachtkens over de gewitte paggers. Een kronkelend beekje stuwt zijn kristalhelder water voort langs welig groeiende pisangboomen. Dat onnoozele beekje is misschien de grootste weldoener van de bevolking. Het brengt groeikracht en vruchtbaarheid op de uitgestrekte rijstvelden, het levert drink- en waschwater voor mensch en dier, het is ook de groote reiniger van den geheelen kampong.

In den kampong leeft de Javaansche landbouwer genoeglijk en tevreden. Hij leeft er *zijn* leven. Daar is ook een andere kampong: de meest afschuwelijke nabootsing van het idyllische dorpje, waarin de Javaan het leven genoeglijk laat voortrollen. Het is de kampong, waarin de gedegenereerde Europeaan zijn leven van misère voortsleept in donkere, vunzige hokken, voor de buitenwereld afgesloten door hooge paggers.

Wilt ge er een kijkje nemen, lezer? Ik zal er u binnenleiden.

We bevinden ons te Batavia, de „Koningin van het Oosten". Ge zijt een en al bewondering voor de fraaie wegen, heerlijke lanen, rijk beschaduwd met donkere tamarinde-boomen. De weelderig ingerichte Europeesche huizen gelijken kleine villa's te midden van groen en bloemen. En nu de tegenstelling! Even dezen zijweg in! Slechts honderd passen behoeven we te loopen en ge ziet reeds een paar vervallen woningen. Er wonen menschen in, Europeanen, die nog niet geheel aan lager wal zijn; zij worstelen nog om het verloren terrein te herwinnen. Het zal hun niet gelukken. Zij staan op de grens, zij wonen ook op de grens. Vlak achter hen grijnst de kampong, de kampong van den tot armoede vervallen Europeaan!

De weg wordt smaller en slechter. Een viertal bamboes naast elkaar gelegd, vormen de primitieve brug over een stinkend beekje. We stappen er behoedzaam over en staan weldra voor een hoogen pagger 1). Een zorgvuldig gesloten poort geeft toegang tot het erfje van een goor steenen huis met verwaarloosde Europeesche meubelen. In de voorgalerij zit een vettige hadji te trekken aan een groote manilla-sigaar. Wantrouwend ziet hij ons aan. Er komt iets vijandigs in zijn blikken. 't Is een geldduivel! Een van die bloedzuigers, zooals elke kampong er eenigen telt. Hij is eigenaar van den grond, eigenaar van de vunzige huisjes. De bewoners zijn hem naar de oogen, want haast allen staan bij hem in het krijt.

We zullen links afslaan, dit slopje in, niet veel meer dan een meter breed. De bamboehuisjes staan er aan weerszijden dicht op elkaar, een lange hooge pagger houdt alle onbescheiden blikken buiten. De wanden zijn met fladderende oude kranten beplakt, de vloer van zwarte aarde is nattig en muf. Europeesche en half-Europeesche vrouwen, sommigen het bovenlijf geheel naakt, schuilen weg achter verkleurde en gescheurde „sampirans" 2). Enkelen lonken met haar schitterend zwarte oogen door de reten van den pagger. Op een baleh-baleh 3) ligt een

*) Overgenomen uit „Indische Kiekjes en Critiekjes" van *Het Vaderland*.

1) heg; 2) scherm; 3) rustbank.

van den uitvoer, wanneer de spoorwegen, waarvan de aanleg door den Rijksdag werd goedgekeurd, steeds verder het land binnendringen en in de betrokken streken de katoencultuur mogelijk en loonend zullen maken. In enkele streken als bij Kilossa en Sadani zal de katoencultuur niet mogelijk zijn zonder kunstmatige bevloeiïng, maar volgens rapporten van deskundigen zal die bevloeiïng zonder bijzondere moeilijkheden en vóór alles zonder buitengewone verhooging der productiekosten van de katoen tot stand kunnen worden gebracht.

De oost-afrikaansche katoen komt in qualiteit overeen met de egyptische. Op vele plaatsen is de katoenbouw als volkscultuur ingevoerd, vooral aan de Russidjo. Men schat de raming van den katoenoogst der inboorlingen in dit district voor het volgend jaar op 600 balen.

Buitendien zijn een aantal katoenplantages in deze kolonie in wording, die in 1908 de eerste oogsten ter markt zullen brengen. Bij Sadani heeft de Leipziger katoenspinnerij een groote plantage ingericht, waarop volgens de laatste berichten 400 morgens ontwoud zijn. In Kilma zijn door de katoenbouw-maatschappij aldaar 1000 morgens met katoen beplant, waarvan 900 in volkscultuur en 100 na bewerking met den stoomploeg. Het oost-afrikaansche plantage-syndicaat Makuyuni heeft ongeveer 1200 morgens met katoen als tusschengewas beplant. Bij Kilossa rekent men op den aanplant van den heer Heinrich Otto, die een oppervlakte van 2500 tot 2800 morgens met katoen beplant. Daar in de nabijheid heeft de ingenieur Skutari een terrein van 8000 morgens, waarop hij in hoofdzaak katoen verbouwen wil. In 1907 heeft de maatschappij Kibohöhe in het Kilimandsjaro-district reeds een goeden oogst verkregen. In Athene is door de Nationale Bank, de Banque d'Athènes, de Orientbank en verscheidene kapitalisten een katoen-syndicaat gevormd, dat een commissie naar Duitsch Oost-Afrika heeft gezonden, die bij Sadani een onderzoek moet instellen naar de mogelijkheid om daar katoen op groote schaal met kunstmatige bevloeiïng te verbouwen. Deze commissie is uiterst tevreden over de verkregen uitkomsten. Onder den naam Katoenplantage-maatschappij is te Berlijn een nieuwe maatschappij in wording, die aan de Rusidji wil arbeiden.

Volgens een rapport van het economisch comité der Deutsche Kolonial Gesellschaft is de expeditie Schlechter het binnenland van Keizer Wilhelmsland verder binnengedrongen en heeft zij over den berg Kani, waar zij het tweede station gevestigd heeft, Moedjéné bereikt. De wegaanleg heeft plaats met medewerking der inboorlingen. Einde April waren 3925 pond getah door de expeditie verzonden en had deze nog 800 in voorraad. Het product is grootendeels verzameld in het dal bij de haven Erima, waar men nu niet meer aantreft.

De qualiteit is verschillend en wat de quantiteit betreft zal moeten worden gewacht op den afloop der werkzaamheden in de Ramoe-vallei en in het Bismarck-gebergte, waaromtrent men groote verwachtingen koestert, om zich een juist denkbeeld te kunnen vormen van den rijkdom aan getah van Duitsch Nieuw-Guinea. Dr. Schlechter zal overigens voortgaan met zijn onderzoekingen in de streken van Oearia, de Huon-golf en het Rawlinson-gebergte, waarvoor nog een jaar noodig zal zijn. De inboorlingen zullen met de medewerking van de zendelingen onderricht ontvangen in de inzameling van getah en het voornemen bestaat om Maleiers te laten komen om in de kuststreken het werk te leiden.

Opium.

In de Juni-aflevering van de *Indische Gids*, komt de redactie te spreken over een artikeltje in deze rubriek, waarin wij het afkeurden, dat de Engelsche, zoogenaamde humanitairen, mooi weer spelen van eens andermans geld, door beperkende bepalingen op den opium-uitvoer van Engelsch-Indië naar China, in het leven te roepen.

Wij gaven daarbij te kennen, dat deze maatregel nu aan Engelsch-Indië op 200.000 ponden sterling kwam te staan, waarvoor heel wat hongerlijders zouden kunnen worden gevoed. De *Indische Gids* meent, dat dit bedrag in hoofdzaak aan handelaars en landbouwers ten goede komt, die op een andere manier wel even goed aan den kost zullen komen.

Het door ons genoemde bedrag is de som, die het Engelsch Indisch gouvernement nu reeds in den loop van dit jaar derft, en dus geheel afgescheiden van de verliezen van particulieren.

De *Gids*-redactie schijnt bovendien geen al te juist begrip te hebben van wat aan handel en landbouw vastzit, om zoo maar luchtjes te denken over verbouw van, en handel in een nieuw product.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

Weekblad voor Indië. 5e jaargang, No. 3.

Over de proeven met slibraderen op den drempel van het Westgat te Soerabaja, schrijft de heer *Joh. Oudshoorn* een technisch artikel, dat de vrij uitgebreide litteratuur over dit onderwerp belangrijk aanvult, en waarop wij gaarne de aandacht vestigen.

De ramp met de „Pahud" te Belawan wordt vervolgens uitvoerig beschreven, waarbij verschillende photo's ons een idée geven van de groote verwoestingen welke de ontploffing van dit stoomschip heeft veroorzaakt.

Daarna bevat dit Nr. nog nieuwe bijzonderheden van den *moord op den inlandschen onderwijzer te Bandoeng, Darma* (eveneens met een aantal illustraties) en eindelijk een opstel van *„Semaranger"* over *De levenswijze van dochters van inlandsche aanzienlijken in Midden-Java.*

Het komt ons voor, dat deze laatste beschouwing verdient in ruimer kring te worden gelezen, vooral door de dames-lezeressen van het Koloniaal Weekblad, waarom wij haar in extenso hieronder laten volgen.

„Het is zeker niet aan een ieder bekend hoe bedoelde dames tijdens haar ongehuwden staat leven, omdat niet iedereen in de gelegenheid is dit gade te slaan. Wellicht zullen mijne geachte lezeressen en lezers belang stellen in dezen echt Javaanschen toestand, welke waarschijnlijk pas over vele jaren zal veranderen. Het zal blijken, dat onze meisjes een meelijwekkend leven leiden, dat de Europeesche jonge dames zeer eigenaardig zal voorkomen. Intusschen zij opgemerkt, dat meisjes uit enkele adellijke Javaansche families van de te beschrijven levenswijze afwijken, (bijv. de dochters van wijlen den regent van Japara); maar dat zijn ook de meest ontwikkelden.

In 't algemeen dan beginnen onze meisjes van haar 6e à 7e jaar af de Javaansche school te bezoeken. Bij sommige families gebeurt dit zelfs niet eens, in welk geval de meisjes òf thuis van het een of ander familielid onderwijs ontvangen, òf zelf moeite doen — dikwijls in 't geheim — om Javaansch en Maleisch te leeren lezen en schrijven. Ik zei „in het geheim", want het is volstrekt geen uitzondering dat conservatieve ouders van geen onderwijs van hunne dochters willen weten, d. w. z. onderwijs in het Javaansche of Maleische schrift, omdat ze vreezen, dat de meisjes later verboden correspondentie zullen voeren. Naast het onderwijs op de Javaansche school is dan het lezen in den Koran een veel aanbevolen bezigheid voor de meisjes. Dit gebeurt meestal 's avonds, terwijl een bevriende hadji of dikwijls de grootvader als goeroe fungeert. Zoo gaat 't maar steeds door, totdat het meisje den leeftijd heeft bereikt van 12 à 13 jaar. Dan is het plotseling met alles uit; ze gaat niet meer school en mag zich niet buiten in 't openbaar vertoonen; daarvoor is ze reeds „te groot." Nu begint de „opsluiting": zij blijft zooveel mogelijk thuis en mag zich niet aan vreemden laten zien. Nu wordt haar levenswijze meelijwekkend. Terwijl ze, gedurende den tijd, dat ze nog school gaat, reeds bij den een of anderen huiselijken arbeid behulpzaam moet zijn, wordt haar thans nagenoeg alles op de schouders gelegd, behalve het ruwe werk. Zoo moet zij elken morgen vroeg opstaan en koffie zetten voor haar huisgenooten, terwijl Europeesche meisjes naar haar tuintjes gaan om naar de bloempjes te kijken. Ook bij het middag- en avondmaal bedient zij haar ouders, evenzoo in den namiddag bij de thee. Het grootste gedeelte van den dag brengt zij anders met batikken door, afgewisseld met het werk, dat zij in de keuken heeft te verrichten, waar zij de keukenmeid moet helpen en zelf het een en ander moet leeren bereiden. Verder is zij belast met het opmaken van het bed van haar ouders (bedienden mogen in den regel niet aan dat bed komen), met het beheer van de dispens, met het toezicht op de kleine wasch met het naaiwerk, enz. enz. De moeder houdt intusschen een scherp oog op alles, en is dikwijls niet zuinig met haar standjes bij eventueele fouten in de bediening of iets anders

's Avonds zit het meisje gewoonlijk aan haar naaiwerk, dat na het avondmaal tot ongeveer 12 uur wordt voortgezet. Haar ontbijt-, avond- en middageten gebruikt ze nooit met haar ouders; dit zou onbeleefd zijn. Bij de bediening neemt ze de regels der beleefdheid nauwkeurig

bleeke sinjo met verwilderde haren in slaapbroek en kabaja strootjes te rooken. Een oude inlandsche vrouw, in lompen gehuld, het bovenlijf geheel naakt, masseert hem zachtjes de opgetrokken beenen.

Rechts af! Een nieuw slopje in. De grond is er nog doorweekt van vroegere regens. Enkele modderpoelen zijn overbrugd met pisangbladeren. Steenen en stukken bamboe zijn er reeds in weggezonken.

Daar zit een oud inlandsch moedertje haar zwartoogige gebiedster, een jonge nonna, te toiletteeren op een bank voor het huisje. De lange, zwarte haren hangen de jonge dame wanordelijk over den witten kabaja. Op onze nadering verdwijnt zij achter den pagger, om ons van daar te begluren.

We gaan verder, het eene slopje in, het andere uit. Het lijkt een doolhof! Overal grijnst de armoede ons toe, overal die geheimzinnige stilte. Al spoedig maakt zich een onbehaaglijk gevoel van u meester, ge wordt onrustig, gejaagd, niet vrij meer.

We probeeren langs den kortst mogelijken weg uit den kampong te komen. Doch het blijkt werkelijk een doolhof! We hebben de hulp van een paar spelende kinderen noodig.

Met een zucht van verlichting betreden wij den grooten weg weer. Het is of daar de lucht veel frisscher is. En dat is geen verbeelding. In den dichtbebouwden kampong stijgen allerlei miasmen uit den grond op. In den westmoesson zijn de smalle wegen modderpoelen. Komt er een kleine overstrooming, dan staat die kampong het eerst onder water. De wind kan er niet frisch doorheen waaien om versche lucht aan te voeren en kwade dampen mee te nemen, de zon doet hopelooze pogingen om met haar stralen den grond te bereiken. En in zulk een kampong wonen tal van volbloed Europeanen en Indo's te midden van inlandsch gespuis en woekerende hadji's en Arabieren. En het groote raadsel is wel, dat zij er zich spoedig op hun gemak gevoelen, „senang" zou de inlander zeggen. Het zijn kinderen der duisternis, velen ten minste, niet allen. Want er zijn families, die zich in den kampong niet thuis gevoelen, ook nooit zullen thuis gevoelen. Het noodlot heeft hen er gebracht. Zij doen wanhopige pogingen om er uit te komen, maar steeds vergeefs. En dan dragen zij hun leed met lijdzaamheid en zij vestigen al hun hoop op de kinderen. Maar het gros leeft er zorgeloos voort. Behoeften kennen zij haast niet, honger lijden zullen ze niet licht. Een pisangblad vol rijst met een droog vischje en wat pikants er bij kost slechts 2½ ct. Het is voldoende voor een maaltijd. Hebben zij geld, dan wordt er eenige dagen geleefd als God in Frankrijk. Ik heb kampongs bezocht in het binnenland, tegen de hellingen der bergen of in rivierdalen, bewoond door eenvoudige, weinig behoeften kennende inlanders. Het zijn liefelijke plekjes te midden der landelijke omgeving. Ze bestaan uit zeer primitieve bamboehuisjes en rijstschuren. De bewoners zijn natuurmenschen. Ik heb overnacht in een van de hoogste kampongs van het Tengergebergte, 7000 voet boven de zee. Het was er behelpen, maar de frissche berglucht, de heerlijke natuur, de trotsche bergen vergoedden alles. En toen ik 's morgens vroeg uit het nederige hutje naar buiten trad en vóór mij zag den Smeroe, den reus van Oost-Java, met zijn majestueuze pluim van zwavel- en waterdampen, toen vergat ik de misères van den nacht en ik benijdde een oogenblik de gastvrije bergbewoners, die in zulk een reine lucht, te midden van een nooit volprezen natuur leven. Ik heb in datzelfde Tengergebergte de eigenaardige kampongs van Heidensche Tengereezen bezocht en geen reden gevonden om de bewoners te bekla-

in acht. Als men weet, dat hierbij veel gehurkt en „gesembahd" wordt, dan begrijpt men, wat dat alles voor een last is.

Zijn er vrouwelijke gasten, dan is zij het weer, die bedient. En juist nu moet zij goed oppassen, dat alles netjes en ordelijk gebeurt. Het is een trots van de moeder om haar dochter bij de aanwezigheid van een gast alles correct te zien doen. Immers hieruit kan men opmaken, dat zij hare dochter eene goede opvoeding weet te geven.

Is het leven binnenshuis gebonden, hierbij komt nog het verbod om zich onnoodig buiten in het openbaar te vertoonen. En als dit toch gebeuren moet, dan nooit alleen en nooit met jongelui. Steeds moet de mama of minstens een oude tante bij haar zijn. Veel thuis blijven, weinig beweging, veel zittend werk verrichten, haast geen afleiding, ziedaar het leven.

Vriendinnen heeft zoo'n meisje uit den aard der zaak slechts onder de huisgenooten en heel zelden buitenshuis. Want wanneer gaat ze op bezoek? Wanneer komt ze met iemand in kennis? Heel zelden! Bij vreemde menschen komt ze niet, bij haar familiebetrekkingen zelden. Wandelingen maakt ze slechts enkele keeren. Gewoonlijk bij maneschijn met pa en ma. Naar een paardenspel of een komedie stamboel gaat ze hoogst zelden.

Kortom, haar leven is door en door eentonig.

Dan komt de tijd van haar huwelijk. Ook hierbij heeft ze niets te zeggen. De ouders zoeken voor haar een man, die volgens hun meening goed is voor hun dochter. Maar of deze het goed vindt of niet, dat wordt haar niet gevraagd. Ze heeft leeren gehoorzamen, ook nu gehoorzaamt ze gedwee... ze trouwt met iemand dien ze nooit gezien heeft. Dit is volstrekt geen zeldzaamheid.

Arme meisjes!"

* * *

Het bovenstaande heeft zooveel van de ons toegestane plaatsruimte gevergd, dat wij thans genoodzaakt zijn te volstaan, in hoofdzaak, met de enkele vermelding van de sedert ons vorig overzicht ontvangen, op de Indiën betrekking hebbende geschriften, als:

De Aarde en haar Volken. Bijblad. 6 Juni 1908.

Uit de buurt van Merauke, door J. F. Snelleman (met afbeelding van een gari, danstoestel der Papoea's).

Ons Volksbestaan. April 1908.

Indië als litterair wingewest, door Dr. F. P. H. Prick van Wely.

Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap.

Het Wetenschappelijk Jaarbericht over 1907—1908 van deze Vereeniging bevat van de hand van Majoor C. F. H. Tückermann een schat van gegevens over het leger in Ned. Oost-Indië. De schrijver heeft zich daarbij zooveel mogelijk op een onzijdig standpunt geplaatst, ook waar het betrof de Atjeh-aangelegenheden. Hij wijst er o.a. op, dat noch de Gouverneur-Generaal, noch de Minister van Koloniën, noch de Gouverneur van Atjeh vermeerdering van troepen op Atjeh noodig achten en dat het onlangs telegraphisch ontbieden van een compagnie wielrijders (naar aanleiding der laatste gebeurtenissen in dat gewest) volgens de pers niet als troepenvermeerdering moet worden beschouwd, omdat deze aanvulling reeds vroeger „schijnt" te zijn voorgesteld.

Intusschen hebben *wij* „de pers" een heel andere meening hooren verkondigen over deze aanvulling der troepenmacht met een compagnie wielrijders; maar bovendien: zouden de 8 brigades maréchaussées aan den kapitein Christoffel naar Atjeh medegegeven, ook niet als troepenversterking worden aangemerkt?

* * *

Algemeen Verslag van het Inlandsch onderwijs in Ned.-Indië loopende over het jaar 1906. Batavia, Landsdrukkerij 1908.

In tegenstelling met vorige verslagen (veelal een vijfjarig tijdperk omvattend), loopt dit verslag slechts over één jaar, naar aanleiding van opmerkingen, gemaakt door de Centrale Commissie voor de Statistiek in Nederland, wier gevoelen was ingewonnen over de mogelijkheid om den omvang van het meer-jarig verslag te beperken, zonder aan de waarde en de volledigheid daarvan te kort te doen.

Dit verslag is bijzonder leerzaam voor hen, die weten willen welk een groote uitbreiding het Chineesche onderwijs, dank zij de van China uitgaande beweging der laatste jaren, in korten tijd heeft verkregen. Ultimo 1906 waren op Java en Madoera reeds 236, op de Buitenbezittingen 249 Chineesche particuliere scholen. Omtrent deze aangelegenheid wordt in het Verslag eenigermate zuurzoet aangemerkt:

„Ongetwijfeld is de toestand van het onderwijs aan Chineezen vooral door het streven van de Tiong Hwa Hwe Koan-vereeniging in het verslagjaar zeer verbeterd. Door een en ander is bij de ouders meer belangstelling voor het onderwijs verwekt en is ook de animo der leerlingen toegenomen. Men zal echter, om de resultaten te kunnen beoordeelen, moeten wachten totdat een groot aantal leerlingen den geheelen cursus der nieuwerwetsche scholen zal hebben doorloopen."

* * *

De Indische Mercuur. 9 Juni 1908.

Proefstations ten dienste van de cultures in Ned. Oost-Indië, door v. G. — Rubberscraps, door A. H. Berkhout. — Overzicht van den economischen toestand van Suriname. — Invoer op Java in 1908. — Uitvoer van Java in 1908. — De gouvernements kina-onderneming in de Preanger. — Kultuurberichten. — Kleine Mededeelingen. — Financiëele berichten en verslagen. — Nieuwe Maatschappijen. Enz.

De Indische lagere school. Toegepaste opvoedkunde en methodeleer, door *Th. J. A. Hilgers* en *H. Douma.* Tweede druk. Weltevreden, Boekhandel van Visser & Co. 1908.

Jaarverslag van het Proefstation voor de Java-Suikerindustrie over 1907. Soerabaia, H. van Ingen. 1908.

Algemeen Syndicaat voor koffiecultuur en andere bergcultures in Nederlandsch-Indië (sedert 1 Januari 1908 genaamd Ned.-Indisch Landbouw-Syndicaat.) Verslag over het jaar 1907. Malang, A. J. Jahn. 1908.

Statistisch overzicht der behandelde zieken en der behandelde zieke paarden en muildieren van het Ned.-Indische leger over het jaar 1906. Batavia, Landsdrukkerij. 908.

Met Supplément: A la statistique médicale de l'armée Indo-Néerlandaise pendant l'année 1906 comme contribution à la statisque médicale militaire internationale. Batavia, Imprimerie de l'Etat. 1908.

Jaarverslag over 1907 van de Vereeniging ter bevordering der Katoencultuur in de Nederlandsche Koloniën.

Uit dit Verslag blijkt, dat deze zoo nuttige vereeniging ook in het jaar 1907 onafgebroken haar program voortzette. In Oost- zoowel als West-Indië deed zij al het mogelijke om de teelt van katoen uit te breiden. Behalve dat in het afgeloopen jaar door Regeering en particulieren van haar tusschenkomst gebruik werd gemaakt tot verkrijging van verschillende soorten katoenzaad, verschafte de vereeniging aan onderscheidene personen, die naar Indië vertrokken, op hun verzoek nadere gegevens voor den katoenverbouw, en stelde ter beschikking van het Gouvernement van Suriname: een zuiveringsmachine, aan dat van Curaçao een dergelijke machine benevens een pers; aan St. Eustatius een petroleummotor en 2 zuiveringsmachines en aan het Dep. van Landbouw te Buitenzorg eveneens een zuiveringsmachine.

Ten slotte een paar opstellen in buitenlandsche tijdschriften, nl.:

Vorläufiger Bericht über die Ergebnisse der Trinil-Expedition (Java) der Akademischen Jubiläums-Stiftung der Stadt Berlin (in „*Sitzungsberichte der Kön. Preuss. Akademie der Wissenschaften*"); en Allgemeines über die Tabakkultur und den Pflanzerstaat an der Ostküste Sumatras, von H. Schmidt-Stölting (in „*Der Tropenpflanzer*" Juni 1908).

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 20 Mei;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. N.-I. idem;
De Sumatrapost t/m 21 Mei;
Het Soer. Handelsblad t/m 14 Mei;
De Ind. Mercuur No. 24;
Ned.-Ind. Effectenblad No. 37 en 38;
Bijblad Archief voor de Java-Suikerindustrie, afl. 13 t/m 18;
Verslag over 1907 Algemeen Syndicaat v. Koffiecultuur en andere Bergcultures in Ned.-Indië;
Tijdschrift der Maatschappij van Nijverheid, afl. Mei 1908.

* * *

gen, al kan niet ontkend worden, dat de zindelijkheid in de huisjes veel te wenschen overlaat.

Ik heb nog verder Oostwaarts rondgedoold tusschen de met leemen muren omringde kampongs van Baliërs, waarin elk huisje een kleine vesting lijkt, en ik heb er drommen varkens en biggen zien wroeten in poelen naast de woningen. Die dorpjes hebben in elk geval nog iets karakteristieks, al kan de Europeaan er zich ook niet op zijn gemak gevoelen. Ik ben ook aan het zeestrand in visschersdorpen geweest, waar half bedorven visch op de daken der huizen gedroogd wordt, zoodat de geheele omtrek als 't ware verpest is. Maar die sober levende visschers genieten nog van de blauwe zee, die vooral des avonds bij maanlicht in de tropen een wonderbaar effect maakt. Ik ben ten slotte in een zg. bevrienden Atjehschen kampong geweest, waar de mannen zich gestadig oefenen in den wapenhandel en den bezoeker met ontzag, zoo niet met vrees vervullen. En in al die echte kampongs kan de Europeaan indrukken opdoen; hij kan er zijn land- en volkenkundige kennis vermeerderen; hij kan er genieten van natuurschoon, van het idyllische, van het karakteristieke, van het vreemde! Maar in de uitgestrekte kampongs, die als reusachtige, vunzige doolhoven onze groote Indische steden omringen en waarin tal van Europeanen naast inlandsch gespuis een treurig bestaan voortsleepen, waar de rest van hun moreele en physieke krachten gesloopt wordt, daar worden wij met een gevoel van walging vervuld, daar wordt het ons bang om het hart, daar beseffen wij eerst recht, dat er in Indië een proletariaat bestaat zóó weerzinwekkend als misschien geen land ter wereld kent. En toch, ik herhaal het, de bewoners zelf voelen zich voor het meerendeel niet ongelukkig, zij zijn verregaand onverschillig en leven zorgeloos voort van den eenen dag op den anderen. De misères van den winter zijn hun onbekend, hongerlijden zullen ze niet licht. Maar juist deze omstandigheden werken in Indië het proletariaat zoo schrikbarend in de hand. Er zijn Europeanen, die jaren lang in groote plaatsen als Batavia, Soerabaja of Semarang gewoond hebben, en nooit iets anders zagen dan de fraaie Europeesche wijken met haar keurige villa's, gebouwd langs breede lanen, te midden van tropische tuinen. Zij hebben niet het minste besef van dat verschrikkelijke kampongleven in hun onmiddellijke nabijheid, veel minder van de uitgestrektheid der verschillende kampongs. Voor hen is Weltevreden het gedeelte, dat zij er van gezien hebben, de „Koningin van het Oosten." Maar terwijl dat fraaie stadsgedeelte slechts eenige honderden bewoners telt, die zich betrekkelijk baden in weelde, wonen er in die donkere kampongs duizenden rasgenooten te midden van inlanders, die door hun aanraking met den Europeaan al hun deugden verloren, tal van ondeugden aannamen. En aan 't begin van die kampongs, op de grens van weelde en verval, wonen de kleine luiden, die worstelen om het verloren terrein te herwinnen. Aan de eene zijde grijnst de kampong met zijn diep verval, aan den anderen kant straalt vroolijk het licht, dat opwekt tot krachtig leven.

Volgens vele pessimisten zijn ook zij niet meer te redden, „zij metamorphoseeren hoe langer hoe meer en worden ten slotte Javanen!"

Die stelling is beslist onwaar: Javanen worden zij in elk geval niet, want de echte Javaan staat ontegenzeglijk hooger dan de Europeesche proletariër in Indië. Het dorpje van den een is een idyllisch plekje, vergeleken bij den donkeren, vunzigen kampong, waarin de ander zijn bestaan voortsleept. En dat zegt reeds genoeg.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 12 Mei 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst één jaar verlof naar Europa aan den ambtenaar E. H. C. Jansen.

Ontslagen: op verzoek eervol, de resident van Tapanoeli L. C. Welsink; de 1e commies S.S. op Java W. R. Wollrabe en de gewezen hoofdagent 1e kl. te Soerakarta Djoto Alias Sastrodikromo.

Benoemd: tot secretaris van Soerakarta de contr. W. M. Ingenluyff; tot notaris te Indramajoe Th. Th. H. Hartevelt; tot lid van den gemeenteraad van Semarang Mr. G. N. Bouma; van Batavia Thamrin Mohamad Thabrie, wedono; tot leeraar bij de school tot opleiding van inl. artsen Th. G. van Vogelpoel; tot asp.-contr. bij het B.B., D.A.Westra.

Ontslagen: eervol op verzoek, de wedono van Darmaradjo (Soemedang), Raden Partakoesoema; wegens ziekte de ondercollecteur te Tjiandjoer, Mas Rangga Wira di Sastra.

Benoemd: tot ondercollecteur te Tjiandjoer, Raden Nata Midjaja; tot wedono van Bawean, Ngabehi Notoardjo; van Darmaradja, Mas Satja di Redja; van Djampangtengah, Raden Sasrawinata; tot onderwijzer 3e kl. en geplaatst te Magelang J. Th. Westendorp.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof naar Europa aan den 1en luitenant der inf. J. B. H. Frackers.

Bevorderd: tot kapitein de 1e luitenant der art. W. Muurling.

Geplaatst: bij het korps maréchaussée te voet in Atjeh de 1e luit. L. A. Snell; bij het 18e bat. de 2e luit. C. H. Schreven; bij het 3e depôt-bat. de 2e luit. R. E. P. Maier; bij het 4e id. de 2e luit. C. C. F. M. le Roux; bij het subsistentenkader te Batavia de 1e luit. J. J. Muller.

Overgeplaatst: naar Magelang de 1e luit. J. D. Roukes; naar het garnizoensbat. van Amboina en Ternate de 2e luit. J. K. Bruynis; naar het 3e bat. de 1e luit. G. A. Perié; naar Pampanoea de 1e luit. C. Hillebron; naar het 10e bat. de 2e luit. H. J. Flothuis; naar het rechterhalf 15e bat. de 1e luit. L. H. Vink; naar de Lampongs de 1e luit. J. A. van Kesteren; naar Atjeh de 2e luit. W. A. Bor; naar Salatiga de 1e luit. J. A. Brandon; naar Nagrek de 1e luit. W. P. J. K. Brunet de Rochebrune; naar Batavia 1e luit. W. A. F. Meijer; naar Makassar de 1e luit. T. Tanja.

Geplaatst: te Banjoe Biroe de kapitein C. A. ter Cock.

Overgeplaatst: naar Soerabaja de 2e luit. P. C. Colthoff; naar Salatiga de 1e luit. E. T. Wiemer.

* * *

Uit de Javasche Courant van 15 Mei 1908.

In dit nummer zijn opgenomen nieuwe Voorwaarden van benoembaarheid tot technische betrekkingen bij den Waterstaat en de Burgerlijke Openbare Werken in Ned.-Indië en regelen betreffende de uitzending van personeel uit Nederland voor zoodanige betrekkingen.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan de leeraren J. W. Broekhuizen en J. G. Doorman; twee jaar aan Mr. H. Radier; een jaar aan Mr. H. L. E. de Waal en den opzichter S.S., Ch. E. E. Durand.

Ontslagen: op verzoek eervol, J. M. Overbeek, klerk; A. van Zuylen, ambt. op wachtgeld; J. E. Th. Degener, ontvanger; S. Schaap, onderwijzer.

Benoemd: tot voorzitter Centraal Comité Roode Kruis D. F. W. van Rees, vice-president van den Raad van Indië; tot lid K. v. K. te Semarang H. van Straaten; tot lid van den gemeenteraad van Semarang Dr. W. Th. de Vogel; tot hoofdingenieur 1e kl. W. B. van Goor; tot idem 2e kl. A. H. Saltet en K. F. H. Roos; tot wedono van Ngragoen Raden Mangoendirdjo; van Djambean, Raden Martosoebroto; van Troeko, Mas Adiwidjojo; van Selokaton, Raden Sosrodihardjo; tot luit. der Chineezen te Soekaboemi, Tan Tiam Leng.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den onderluitenant W. C. de Boer.

Ontslagen: op verzoek eervol, de kapt. der inf. W. A. J. Cieuwenhuizen en de off. van gezondh. 1e kl. L. F. Ch. Alers.

* * *

Uit de Javaansche Courant van 19 Mei 1908.

Dit nummer bevat de ordonnantie, bevattende bepalingen volgens welke vrijdom van den petroleumaccijns kan worden genoten.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Belast: met de waarneming der betrekking van assistent-resident: van Asahan de contr. J. W. Campagne; der Onderh. van Atjeh de contr. H. C. E. Quast; ter beschikking van den resident der Oostk. van Sum. de secretaris S. van der Plas.

Benoemd: tot ass.-res. van Langkat de ass.-res. van Atjeh A. L. Kamerling; tot secretaris van het gouv. van Ned.-Indië O. A. Uhlenbeck; tot lid van den Afdeelingsraad van Deli S. Blok; tot opzichter B. O. W., Th. E. Veer en Ch. Gottenkienij; tot patih van Djember, Raden Pandji Sastro Prawiro; van Panaroekan, Raden Pandji Tirto adi Koesoemo; tot luit. der Chineezen te Sawah-Loento, Lim Tjin Jang; tot tolk voor de Chineesche taal te Batavia, Tjiong Sip Long.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan de 1e luit. der inf. P. H. van der Linde, A. T. Hoff en A. Meyroos; twee jaren aan den kapt. der inf. E. S. de Klerck; een jaar aan den idem C. A. de Leau.

Bevorderd: tot majoor de kapt. J. P. A. Wilhelm; tot 1e luitenant de 2e luit. T. L. v. Hasselt en N. Binnendijk.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het S.S. „Koning Willem II", gezagvoerder K. Haasnoot, bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia 13 Juni 1908.

Te Amsterdam schepen zich in:

A. C. C. Musch; B. J. Oudewater en echtgenoote; K. M. H. Karsen; Jongenheer W. A. Beck; E. G. Pott; F. J. Du Château; J. A. Lambrechtsen; Mevrouw G. M. M. van Hemert geb. Rijsmus en kind; Mejuffrouw H. Hersche; Mejuffrouw A. Hersche; J. A. Versnel; E. R. Jährling; C. van Keeken, benevens een detachement suppletietroepen.

Naar Southampton: A. Visser en echtgenoote.

Naar Genua: Mr. H. F. Lantsheer; J. A. Lantsheer; E. E. B. van der Meersch; P. C. Boland; A. P. M. Kapteyn; H. M. van der Mersch en echtgenoote; C. van der Willigen en echtgenoote; W. J. Sligting; J. J. Vermet; Hoffman en echtg.; Mr. Harte v. Tecklenburg; J. W. Nooy en echtg.; L. Schrijver.

Naar Sabang: Mevrouw A. G. Elisses—Toxopeus.

Naar Belawan-Deli: Th. Menalda.

Van Southampton naar Genua: Ch. Burden; Dr. J. W. van der Valk; A. E. Snowsill.

Te Genua zullen zich inschepen:

Mejuffrouw C. M. Priester; W. H. Hioolen, echtgenoote en 2 kinderen; Albert Brun; J. van der Vossen; Mejuffrouw E. Stevens; P. Berendsen; Mevrouw S. M. Taunay—van Goens; C. J. I. Sluyk, echtgenoote en kind; C. A. Wisse en echtgenoote; Mr. E. F. R. A. Nierstrasz; W. Doornik, echtgenoote en kind; J. J. van de Velde; L. H. van de Velde; J. E. Staring; J. G. Fikkert; J. H. Desselhuys; H. J. W. Putman Cramer.

Naar Singapore: Mevrouw Wed. A. Rikkers—De Wilde en kind.

* * *

Passagierslijst van het S.S. „Prins Frederik Hendrik", gezagvoerder G. D. Nieman, van West-Indië naar Amsterdam.

J. B. Gravenhorst, echtg. en 2 kinderen; Mej. M. Gravenhorst; Mej. A. R. Dittinger; J. Janse en echtg.; Jhr. G. C. Op ten Noort; F. P. Pietermaat; Eerw. Zuster Claire; Eerw. Zuster Carc.; J. A. Snijders, echtgenoote en 2 kinderen; W. A. C. Willemsen en echtgenoote; Mejuffrouw C. H. en H. J. Bennebroek v. der Linde Schotborgh; Barones G. von Asbeck; E. K. Plasschaedt, echtgenoote en kind; M. O. Salomons en 2 dochters; Mejuffrouw K. Benjamin; H. O. Pencker, echtgenoote en 2 kinderen; Mevrouw P. A. May en 2 kinderen; P. N. Nahar en dochter; Mevrouw C. L. A. Loonen; E. M. Rombouts; H. S. Pos; D. Coover, echtgenote en kind; A. Kleiner; F. Gorter; P. Kamerling; E. van Drent; J. A. Leurs, echtgenoote en 3 kinderen; A. Hes; H. C. Heesemans; B. F. Gugellen; W. G. F. de Valk, benevens 217 Javaansche emigranten, gemerkt, gedebarkeerd te Havre.

* * *

Passagierslijst van het ss. „Prins Willem II", gezagvoerder J. Aerents, van Amsterdam naar West-Indië, op den 12en Juni 1908.

H. S. de Roode, echtgenoote en 2 kinderen; I. F. P. Römer en echtgenoote; Mejuffrouw Reiche; Mejuffrouw G. Geiken; G. Bouman.

Passagiers van het Ned. s.s. „Salak", commandant A. van Leeuwen, van Batavia 14 Mei 1908, te Marseille 10 Juni 1908.

Van Batavia: Mr. G. W. Uhlenbeck, met echtgenoote en 4 kinderen; J. H. L. Teutelink met echtgenoote en 3 kinderen; J. Th. van Maren met echtgenoote en 3 kinderen; L. F. van Gent met echtgenoote; J. H. Felix, met echtgenoote; Mevrouw Wed. W. F. Meerdink geb. Schlahmilch met 4 kinderen; W. D. Davis met echtgenoote; Baron W. Haythausin; W. L. Vogelesang met echtgenoote; Mevrouw E. Elsbach geb. Merler met 3 kinderen; José A. Faria Blanc met echtgenoote en 1 kind; R. L. E. Linser; P. H. Voss; L. H. de Bas; P. C. Risch; J. Brinkers; S. C. J. A. Bogaard; J. Tinga; J. F. Smeets; F. H. M. Hooijenbos; B. de Graef; Z. van Tricht; J. B. van Wolde, benevens H. M. troepen en schepelingen.

Van Padang: H. Tromp; J. Ph. A. Ahn; S. Wachter.

* * *

Passagierslijst van het s.s. Grotius; gezagvoerder P. Ouwehand; vertrokken van Batavia 21 Mei en aangekomen te Genua 14 Juni 1908.

Te Genua hebben zich ontscheept: A. C. v. d. Hout, echtg. en 4 k; E. H. C. Jansen en echtg.; J. F. Young, echtg. en 4 k; H. L. G. Aerhout en echtg.; mevr. wed. G. v/d Hilst—Karrewij; J. H. van Wely, echtg. en 2 k; C. L. F. Monod de Froideville en echtg.; C. L. Temminck Groll; N. Dicke en echtg.; Jhr. W. H. v. Raders en echtg.; S. N. Broese, echtg. en k; J. B. Wouda, echtg. en k; mej. M. A. Engel; H. C. Penninck, echtg. en k; A. Th. Hoff en echtg.; J. J. v/d Bie, echtg. en 3 k; mevr. wed. J. L. Schoemaker en k.; J. W. Ebbink; mevr. C. Wittich—Tausent; mevrouw A. Heil—Wittich; S. M. S. Thomassen à Theusink v. d. Hoop; mej. M. Storm van 's-Gravensande; A. K. C. Bartelds, echtg. en 2 k; mevr. E. Scheltema de Heere en 2 k; mevr. E. van Rees—Pruys v. d. Hoeven; B. J. Kluvers, echtg. en 2 k; J. F. der Kinderen en echtg.; D. J. A. E. de Brauw en echtg; L C Middendorp; mevr. wed. S. Halbertsma—Elsdorf en k; M. W. Siebelhoff, echtg. en 3 k; Dr. L. A. Lh. Wentholt, echtg. en d; R. C. Stoelman; mej. E. G. Timmermans; G. J. Buddingh en echtg.; J. P. Pool en echtg.; mej. S. Kruseman; mej. E. Kruseman; mej. M. Meeuwig; mevr. wed. R. Mente—Beer; mevr. J. A. Clarenbach—Nottebaert en 2 k; mej. P. van Gheel Gildemeester; mej. L. van Asbeck; jongej. W. Berents; J. de Wilde; F. H. van Steensel v/d Aa; W. J. Gelsema; A. v/d Hage; H. G. Groevers; M. Cohen en echtg; L. E. P. Young, echtg. en 2 k; J. W. K. Penninck; mej. J. Krever; J. A. Overdorp; M. P. Costerus en echtg.; E. E. Blauw; A. R. v. Essen en echtg.; F. Moser;

van Singapore: Mr. H. Pouw en echtg.;

van Belawan-Deli: S. H. Schaank, echtg. en 2 k; mevr. C. v/d Valk—Pruys v/d Hoeven en 2 k;

van Sabang: A. Meijroos en echtg.; P. L. Douwes; C. F. Eggink

te Amsterdam zullen zich ontschepen: H. C. Kirkpatrick; H. F. Polack; mej. S. P. Fischer; mevr. wed. A. M. Iken—Nusteeg; Dr. S. Schoch en echtg.; mevr. Grevers en 4 k; J. C. v. d. Meer Mohr; jongeh. J. C. H. Fischer; F. E. en A. F. Fischer; C. L. Langeveld; C. O. Sprang; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen;

van Sabang: J. C. van Hoogeveen, echtg. en 2 k; C. Baerveldt; H. van Leerzem.

No. 26. Donderdag 25 Juni 1908 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD
ORGAAN DER VEREENIGING
OOST EN WEST
OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.
„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van BOEATAN:

Onze inzending op de welgeslaagde Nijverheids-Tentoonstelling te Harlingen was een succes. Zij kwam goed tot haar recht en trok zeer de aandacht; haar viel een bekroning ten deel en er werd in die enkele dagen aardig verkocht.

De *Leeuwarder Courant* van 10 dezer vermeldt:

Ook een eere-diploma werd toegekend aan *Boeatan*, 's-Gravenhage, die eene kostbare collectie Indische en Japansche (sic!) kunst ter opluistering inzond. We vestigen de aandacht van tentoonstellingbezoekers op deze interessante inzending, die een duidelijk beeld geeft van de Nederlandsch-Indische huisvlijt en kunstnijverheid. Eene nauwlettende beschouwing dezer met zorg geëtaleerde kunstvoortbrengselen overtuigt den bezoeker van de groote kunstvaardigheid der bewoners „van de schoonste parel aan de kroon van Nederland."

Het Atjeh-rapport.

(Aangeboden).

Het met ongeduld verwachte Atjeh-rapport is dan eindelijk in 't licht gekomen. Wij meenen het aan het bezadigde en hoogst ernstige adres der vereeniging „Moederland en Koloniën", in het vorig nummer van dit weekblad opgenomen, te danken te hebben, dat de openbaarmaking ten slotte wat verhaast is. Moge die vereeniging ons nu weder verplichten met een bespreking van dat rapport, onomwonden, op dezelfde ernstige, vaderlandslievende wijze. Wij verwachten dat van haar. Het gaat hier om een groot vaderlandsch belang, — de handhaving van ons gezag in Indië, van onzen goeden naam als koloniale mogendheid, — van het geloof in onze goede trouw!

In een artikel: *De Indische begrooting en het Atjeh-beleid* in het Koloniaal Weekblad van 14 November 1907 no. 46 zeiden wij als onze meening over het stelsel-van Heutsz, dat daarbij de grootheid en de (politieke) gelddduivel hem parten had gespeeld. „De grootheid, waar hij zich Napoleon ten voorbeeld had gesteld, wiens woorden ten aanzien van de Aziatische volkeren „obéir pour eux, c'est craindre" hem door het hoofd waarden, waar een von Moltke hem voor den geest stond, in den krijg tusschen Frankrijk en Duitschland. „Hoe mank gaat", schreven wij, „de vergelijking van een Indische expeditie met een Europeeschen oorlog. In den laatsten staan tegenover elkander volkeren van gelijke beschaving, gelijke onwikkeling, volken, die zich dezelfde middelen tot krijgvoeren kunnen verschaffen; volken, die een punt van verschil hebben uit te vechten, die in den krijg trachten elkander zooveel mogelijk te verzwakken, om zelf sterk te staan; maar die daarna ieder zijns weegs gaan, hun eigen belangen hebben. Een Indische militaire expeditie wordt uitgezonden om een ontrouwen landgenoot te tuchtigen, om een opstand tegen het wettige gezag te dempen. De elementen, die daarbij tegenover elkander staan, zijn niet gelijk, noch in ervaring, noch in ontwikkeling, noch in krijgsbeleid, noch in krijgstoerustingen, zelfs niet, waar men te doen heeft met een volhardend, krijgshaftig en vrijheidlievend volk als de Atjehers geroemd worden door de bevelhebbers, die tegen hen zijn opgetreden.

De Indische militaire expeditiën zijn beter dan bij de groote Europeesche oorlogen te vergelijken bij gevaarvolle ontdekkingstochten, waar men zich in acht moet nemen tegenover arglistige bewoners, die de komst van 't vreemde volk ongaarne zien. De minderwaardigheid van onze tegenpartij bij militaire expedities moet ons uit een krijgskundig oogpunt tot bescheidenheid stemmen bij de beoordeeling onzer overwinningen in Indië. Onze militaire expedities mogen slechts strekken tot tuchtiging van een trouweloozen bondgenoot, of bestraffing van opstandelingen, maar moeten zoo kort mogelijk duren, om verder alles in het werk te stellen, ten einde de in opstand gekomenen of tot onwil gedrevenen te doen zijn: vriendschappelijke bondgenooten of willige onderdanen." Is dit in Atjeh steeds in het oog gehouden, vroegen wij?

Van Heutsz, gekozen tot Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, als de pacificator van Atjeh, als de man op wiens helderziendheid, wijs beleid, onbaatzuchtigheid, groote vaderlandsliefde door de machthebbenden in Nederland hun vertrouwen was gesteld, heeft de fout begaan — komt het ons voor — van zijn optreden als landvoogd af aan, den heeren in Den Haag in het gevlei te hebben willen komen, door hun vooral den schrik te ontnemen, dat Indië eenmaal een beroep zou komen doen op hunne beurs. Bezuiniging, het sluitend maken van de begrooting, ja, zoo heeft het ons toegeschenen, kon het zijn, de kans openen op het uitzicht eenmaal weder een b a t i g s l o t, daaraan moest alles ondergeschikt gemaakt worden, en daarmede ondermijnde hij al het grootsche, dat in zijne denkbeelden mocht gelegen zijn. Als krijgsman overzag hij het „plan de campagne", dat onmiddellijk tot een resultaat moest leiden, maar was hij begaafd met den blik des staatsmans, die ook de verwijderde gevolgen meet, heeft hij getoond dien te bezitten? In het Atjeh-rapport komt hij tot de bekentenis van in de drie tot vier jaren zijner landvoogdij niet gezien of geweten te hebben, hoe de werkelijke toestand in Atjeh was. Zijn plaatselijk bezoek aan Atjeh heeft „tot uitkomsten geleid, die hij niet verwacht had, niet verwachten kon." En toch, wat hij achteraf in van Daalen veroordeelt, is niet anders dan de consequentie van zijn stelsel. Van Daalen is vervangen maar het stelsel blijft gehandhaafd, alleen met de vereischte voorzichtigheid om ongewenschte

wenschte publieke oordeelvellingen worden voorkomen.

In het rapport leest men: *dat niet gebrek aan middelen, maar gebrek aan eendrachtig samenwerken, aan het rationeel benutten van de voorhanden middelen oorzaak is geweest van den minder gunstigen toestand of den onvoldoenden vooruitgang.* Sliep Homeros? Wat deed de Atjehpacificator, die als opperlandvoogd bedeeld was met het volle vertrouwen van Koningin en Minister, dat hij niet het geringste besef had van den *niet* minder gunstigen, maar van den hoogst ongunstigen toestand, totdat de Minister, gedreven door de publieke opinie, hem van zijn stoel deed oprijzen om te gaan zien, wat er in Atjeh voorviel?

„In Atjeh zullen weder officieren met aanleg voor de bestuurstaak moeten worden gebezigd voor civiel bestuurswerk, door de onderafdeelingschef (hetgeen hun niet meer was toegestaan).” De civiele ambtenaren met aanleg schijnen niet meer te bestaan, ondanks de immer hoogere eischen voor benoembaarheid, of zijn zij te loor geraakt in commissie en op de bestuursacademie?

De vloek van het militairisme schreven wij in het Koloniaal Weekblad van 30 April 1908 no. 18, en wij brachten in herinnering de woorden tot David in I Kronijken 28 : 3: *Gij zult in mijnen naam geen huis bouwen, want gij zijt een krijgsman, en gij hebt veel bloeds vergoten.*

In deze dagen van Potgieter-vereering bij het herlezen van Florence ontsnapte ons bij de regels:

„Rampzalige! zie rond langs ied're reede,
„Tot waar uw zuid driedubble zee verzaêmt,
„Zie in uw binnenst, waar toch, waar
heerscht vrede?”

onzes ondanks de zucht: Arm Indië, zal het ook voor u moeten zijn:

„Wie ook na hem den wereldschepter heff,
„Geen hand zal dien meer voeren zonder
vreezen!”

B.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Het Atjeh-rapport besproken door het *Nieuws van den Dag, Standaard, Huisgezin,* en *Land en Volk.* — De *Residentiebode* over het denkbeeld van de aanstelling van een regeeringscommissaris voor civiele zaken in Atjeh. — De heer H. van Kol in het *Volk* over de onlusten ter Westkust van Sumatra.

Het Atjeh-rapport is dan eindelijk ontvangen. De inhoud, wat de algemeene strekking betreft, was voor velen geen geheim meer, maar dat generaal Van Daalen er zoo in zou worden afgetakeld, dàt hebben zeker weinigen kunnen of durven verwachten.

In de verschillende persstemmen vindt men deze stemming weder. Maar ook de steller van het rapport, de gouverneur-generaal, heeft alles behalve „*une bonne presse*”.

Zoo schrijft het *N. v. d. D.*:

„In Atjeh is de teerste plek van Indië. En de heer Snouck Hurgronje is er niet meer om den gouverneur van Atjeh ter plaatse bij te staan in zijn bestuurstaak.

Dit legde op den gouverneur-generaal te Buitenzorg een zeer bijzondere verantwoordelijkheid. Hij wist, dat de heer Van Daalen, daargelaten diens hoedanigheden als krijgsman, als bestuurder een meer dan gewoon toezicht, pijnlijke oplettendheid van de zijde der centrale regeering vereischte.

Vier jaren duurde die toestand. Aan waarschuwingen en critiek heeft het waarlijk niet ontbroken, iedereen wist, dat daarginds niet alles ging zooals het behoorde.

En nu de gouverneur-generaal den toestand eindelijk in bijzonderheden kan nagaan, is het, alsof hij een ontdekking doet!”

En de *Standaard*:

„Van tweeën één zouden we zeggen. De gouverneur-generaal heeft reeds vroeger geweten, hoe het in Atjeh toeging en dan had hij tusschen beide moeten komen. Of wel, hij heeft het niet geweten, en dan had hij verzuimd het noodige verband te leggen tusschen zijn secretarie en den gouverneur van Atjeh.”

Ook het katholieke *Huisgezin*:

„Indien ons één ding nog meer verwondert en haast nog bedenkelijker schijnt dan de benoeming zelf van den heer Van Daalen, dan is het dit, dat de heer Van Heutsz, wetend wat voor een man v. Daalen was, eerst op het eind van het vorig jaar, op verzoek van den minister, naar Atjeh is gegaan om een onderzoek in te stellen, in plaats van tot zulk een onderzoek zelf het initiatief te nemen.

Het wil ons toeschijnen, dat door dit na te laten totdat hij daartoe de opdracht ontving, door den heer Van Heutsz een zeer ernstig verzuim is gepleegd en dat hij door dit verzuim mede aansprakelijk staat voor de ellendige dingen, die, toen hij eindelijk een onderzoek instelde, aan het licht kwamen.

Moet hiermede de zaak uit zijn? Heeft de heer v. Heutsz, eerst door een man als Van Daalen voor het gouverneurschap aan te bevelen, daarna door zijn betreurenswaardig en onverschoonbaar verzuim, wel zóó gehandeld, dat de zaak voor hem geen gevolgen behoeft te hebben?”

Ook *Land en Volk* wijst er op, dat de gouverneur-generaal zich in den heer Van Daalen heeft vergist. Hij heeft dezen als gouverneur van Atjeh gekozen bij gebrek aan een beteren, zegt het vrijz.-dem. orgaan, maar, vervolgt het:

„En toch liet hij hem maar zijn gang gaan, ook toen het voor een ieder duidelijk was, dat de zaken in Atjeh niet liepen zooals gewenscht was!

Hierin ligt iets zeer zonderlings, dat dringend nadere toelichting behoeft. In elk geval is nu reeds gebleken, dat zelfs een in Atjeh-zaken zoo ervaren man als de tegenwoordige gouverneur-generaal, zich in de beoordeeling van de toestanden in dat gewest en van de leiding, aan het bestuur over dat gewest gegeven, schromelijk vergissen kan.

Dit is vooral van beteekenis, omdat dergelijke vergissingen zich in de toekomst ook zouden kunnen voordoen.

Het is een leemte in het Atjehverslag, dat niet naar middelen wordt omgezien om een herhaling van zulk een ramp te voorkomen. Voor den heer Van Daalen is de heer Swart in de plaats getreden. Wie waarborgt echter, dat niet na eenige jaren ook deze blijken zal in de vervulling van zijn taak te kort te schieten?

Er wordt in het verslag gewezen op hetgeen onder het bestuur van den heer Swart op Celebes tot stand kwam. In één adem wordt daaraan echter toegevoegd, dat de bevolking van Celebes minder fanatiek en minder anarchistisch is dan die van Atjeh. De mogelijkheid is bij gevolg geenszins buitengesloten, dat wie met succes werkte op Celebes, de pacificatie van Atjeh niet zal kunnen tot stand brengen.”

Het blad vindt daarin aanleiding nogmaals aan te bevelen de aanstelling van een hoogstaand civiel ambtenaar tot regeeringscommissaris voor Atjehsche aangelegenheden, „die, zonder bekleed te zijn met bestuursmacht, als adviseur van den gouverneur van Atjeh zou kunnen optreden en bij verschil van gevoelen met dezen omtrent gewichtige politieke of bestuursaangelegenheden, een beslissing van den gouverneur-generaal zou kunnen uitlokken.”

De groote pers heeft zich nog niet uitgesproken. *N. Rott. Ct., Algem. Handelsblad, Nieuwe Courant* en *Vaderland* moeten zich zeker nog eens bedenken. Dit is dan ook wel noodig, als men in aanmerking neemt, dat de thans verguisde Van Daalen nog geen zes maanden geleden het volle vertrouwen van den gouverneur-generaal genoot. Zonderling, dat tot dusverre nergens is aangedrongen op een verhoor van den beklaagde. O. i. zou het toch wenschelijk zijn, dat men generaal Van Daalen in de gelegenheid stelde zich te verdedigen tegen de beschuldigingen, welke tegen hem uitgebracht zijn.

Waar de gouverneur-generaal zoo schromelijk en wel gedurende zoo langen tijd zich kon „vergissen”, is het lang niet uitgesloten, dat hij zich hier ook weder vergaloppeerd heeft.

Generaal Van Daalen zou misschien wel eens van opvatting kunnen zijn, dat het hier om zijn persoonlijke eer gaat. Drie jaar lang de gouvern.-generaal onkundig laten van zooveel zaken, welke hij Z. Ex. had moeten rapporteeren...

* * *

De *N. Courant* gaf eenigen tijd geleden 't denkbeeld aan om een commissaris voor civiele zaken in Atjeh te benoemen. De *Residentiebode* is het hiermede niet eens:

„Dit zou, zegt het blad, worden zoo iets als vroeger, in den tijd van onzen roem, onze legervoogden en onze vlootvoogden meekregen. Een der „Mijnheers”, zooals Lodewijk XIV hen spottend noemde, die moeten toezien of onze kapiteins-generaal en onze luitenant-admiraals: onze Oranje's en onze De Ruyter's te land of te water wel goed deden. Met veel vertoon gingen die heeren mede en waren vaak een groote belemmering voor den bevelhebber, indien deze zich aan hen storen moest. Zoo herinneren wij ons, dat een der De Witten met De Ruyter mee naar Chattam is geweest en zich daar nogal bazig aanstelde. Hij was zelfs vergezeld van een lijfwacht van 12, in staatsche kleuren, hetgeen niet erg naar zijn zin was. Liever had hij die lijfwacht in plaats van in blauw en geel, in rood en geel gestoken, de kleuren van Holland, om de suprematie der rijkste provincie, die het meest in de oorlogsrusting bijdroeg, te verbeelden. Maar dàt dorst men toch niet aan.

Lust tot dergelijk toezicht houden schijnt den Nederlander, vooral den Hollander, echter in het bloed te zitten. Evenwel wij noemen dat een gevaarlijken lust, welke — behalve in de republiek, wier eendracht als er geen gevaar voor de deur stond eigenlijk alleen in den bundel der zeven pijlen te zoeken viel — met één uitzondering nergens navolging gevonden heeft. Die uitzondering, dat waren de legers der Fransche republiek na het Schrikbewind. Ook deze hadden hun gedeputeerden te velde, die het den veldheer danig lastig maken konden en vaak oorzaak van afgrijselijke wreedheden geweest zijn. Wij noemen bv. den gruwelijken Carrier in de Vendée, die den dapperen en edelmoedigen Hoche overal belemmerd heeft, waar deze naast het zwaard den olijftak brengen wilde.

Het schijnt echter, dat men dien civielen commissaris in het stelsel der *N. Courant* juist wil benoemen, om misbruiken en hardheden te voorkomen. Maar ook dat kan groote gevaren opleveren. De geschiedenis van generaal v. d. Heijden, die bijna het verzet in Atjeh onderdrukt had, levert hiertoe een treurige illustratie. Nu moge het waar zijn, dat koning Eenoog met ijzeren hand geregeerd had, het valt ook niet te loochenen, dat zachte heelmeesters stinkende wonden maken en dat, indien men dezen chirurg zijn gang had laten gaan, het bloed van velen onzer beste landskinderen later niet zou gevloeid hebben, al waren dan ook onze ideëele vijanden in Atjeh vroeger met groote gestrengheid behandeld.

Nog sterker wordt echter ons verzet tegen het denkbeeld van de *N. Courant*, indien, als wij het tenminste goed begrijpen, de taak van den commissaris voor civiele zaken niet mede zou brengen, dat hij altoos in Atjeh vertoefde. Het blad wil dezen civielen ambtenaar, als gezegd, niet tot chef van den gouverneur maken, maar als een helper bij de vervulling van zijn taak in sommige opzichten. Maar dan komt het mooiste. Als de civiele commissaris het met den militairen gouverneur niet eens is, dan zal de regeering moeten beslissen. Waarschijnlijk is hier bedoeld de regeering te Buitenzorg. M. a. w. een kijk-in-den-pot, die kan komen, wanneer hij wil, die, daar hij niet de chef is, niet de verantwoordelijkheid draagt, als de zaken misgaan, maar wiens invloed toch sterk genoeg zal zijn, om den gouverneur, waar deze krachtig zou willen optreden, in zijn handelingen te belemmeren of voor 't minst met vrees te vervullen, of er ook een afkeurend oordeel te Buitenzorg kan worden uitgelokt.”

Ten slotte zegt het blad:

„Een gedeputeerde te velde wil dus de *N. Crt.* eigenlijk niet precies, maar toch iets, dat er veel op lijkt. Geen vertegenwoordiger van 't parlement maar een vertegenwoordiger van de uitvoerende macht. Ook geen ouderen broeder, gelijk de resi-

dent of diens assistent is ten opzichte der inlandsche regenten, maar veeleer een Japanschen dwarskijker of een gecommitteerde, gelijk de Venetiaansche Raad van Tienen haar podesta's in de overheerschte steden van Italië achterna zond.

Nog eens, hoe belangrijk ook de Atjeh-beschouwingen in de *N. Crt.* mogen zijn, het denkbeeld door het blad ontwikkeld schijnt ons wel het allerongelukkigste, wat men zou kunnen uitdenken.

Zoo'n verantwoordelijk betuttelaar moet de ruïne zijn van ieder gezag en elk krachtig handelen. Vooral tegenover een volk als de Atjehers, die al menigmaal een loopje met ons genomen hebben."

* * *

Naar aanleiding van de treurige tijdingen van Sumatra's Westkust ontvangen, schrijft de heer H. van Kol in het *Volk* over „Het heffen van bloedpenningen".

„Het Van Heutsz-regiem, zoo zegt de schrijver, in de Buitenbezittingen kenmerkt zich door uitbreiding van ons koloniaal gebied en verzwaring der belastingen; geld wordt den inboorlingen afgedwongen met den klewang in de hand.

Nu eens worden expeditiën gezonden met fiscale doeleinden, dan weer worden de rampen van den oorlog in allerlei oorden van den O.-Ind. Archipel nog verzwaard door het heffen van belastingen of het afpersen van boeten, dan wel door het opleggen van zware heerendiensten aan de overwonnenen. Doch ook aloude bondgenooten blijven niet vrij van die zucht om de kosten van ons imperialisme en militarisme op hun schouders te doen neerkomen, nu de Javaan ze niet kan en Nederland ze nog altijd niet wil bekostigen.

En daardoor alleen is er nu weer „gisting" in de Padangsche Beneden- en Bovenlanden, knetteren er de repeteer-geweren om de heffing van een bloedpenning mogelijk te maken.

Er bestaat een hemelsbreed onderscheid tusschen den gedweeën Javaan, wiens karakter is geknot door onze eeuwenlange tirannie, en den zelfstandigen, republikeinsch voelenden Maleier. Een verstandige politiek gebiedt voorafgaande bespreking, geduldig overleg met de bevolking, zooals de gebruiken en volksinstellingen dat medebrengen. Doet men dit, dan is de Maleier vatbaar voor overreding en heeft hij politiek inzicht genoeg om het billijke in te zien, om zijn eigen deel der uitgaven voor wegen, bruggen, onderwijs enz. te bekostigen, wat trouwens in de bedoeling van het Plakaat-Pandjang heeft gelegen. Ook het billijke om alle inwoners hun deel te laten dragen van de gemeenschappelijke lasten, dus niet alleen de dienstplichtigen voor de gedwongen koffie-cultuur, die geheel zal worden opgeheven, is hem wel aan het verstand te brengen. Verzuimt men dezen democratischen plicht, dan kweekt men wrevel en ontevredenheid, waarvan men de gevolgen maar al te duidelijk kan ontwaren. De Maleier ziet gauw de billijkheid van een maatregel in, als er rustig, kalm en vriendschappelijk met hem gesproken wordt, vooral als men had willen verklaren — waarop schrijver aandrong — dat de eigen geldmiddelen door invoering van gewestelijke decentralisatie, voor de eigen behoeften zouden worden verbruikt, en zijn nog altijd bestaand recht van zelfbestuur zooveel mogelijk ware geëerbiedigd.

„Behandel ze als vrije mannen en ze werken met u mee; behandel ze als overwonnelingen, als minderwaardigen, en ge zult lijdelijk verzet ondervinden," schreef in October 1907 in de N. R. Ct. de heer Van Warmelo, die 12 jaren in hun midden leefde.

Doch de gouverneur-generaal wilde daarvan, naar het schijnt, niets weten: „te Buitenzorg wil men van geen bezwaren hooren, want versterking der Ned.-Ind. geldmiddelen is noodig," zoo leest men in het *Vaderland* van 22 Aug. 1905. Men scheen er vast besloten de nieuwe belasting door te voeren „met of zonder toestemming der bevolking". Het klinkt kordaat, doch is het rechtvaardig, zoolang men niet de immoreele leer huldigt, dat macht gaat boven recht en de sabel mag verbreken 't eenmaal gegeven woord?

Een eerlijk gouverneur van Sumatra's Westkust, de heer Taylor Weber, een man, die niet mede wilde werken aan deze woordbreuk, nam in 1905 zijn ontslag; een handlanger, opgeleid in de Atjehschool, werd als zijn vervanger gezonden. Ondanks de uitdrukkelijke verklaring van den minister van Koloniën, dat de bevolking volkomen op de hoogte zou worden gebracht, klagen de volkshoofden over een verwaarloozing van den adat, doordat zij niet — of onvoldoende — waren geraadpleegd. Volgens Indisch Gouvernements-besluit van 2 Februari '08 moest reeds 1 Maart de heffing eener bedrijfsbelasting in Sumatra's Westkust worden ingevoerd; dus binnen 3 weken.

Bloed zal weer vloeien, om die penningen te innen, menschenlevens worden geofferd, wellicht meer geld worden verspild en eigendommen worden vernield dan in jaren de fiscus zal verkrijgen, en in elk geval een haat worden opgewekt, die in lange jaren niet zal worden gestild.

Doch van al die droeve gevolgen, aan wie de schuld?"

Uit de O.I. Mail.

Een Zeeramp.

In de Indische bladen, die de jongste mail ons bracht, lezen wij de droeve berichten, hoe in de buurt van Tandjong Priok een massa padisnijders, die zich over zee in zwakke prauwen naar Bantam begaven, door regen en storm overvallen en ten deele omgekomen zijn. Er werden 349 lijken van slachtoffers op de kust en de eilanden noordelijk van Batavia begraven.

Dit is een schrikkelijke ramp. Is zij als zoodanig gevoeld? Heeft zij den verpletterenden indruk gemaakt, dien een dergelijke ramp in Europa maken zou? vraagt in *De Week* van het *Soer. Handelsblad* de heer M. van Geuns. En het antwoord hierop luidde: In de verte niet. De Europeaan schijnt door den rampzaligen dood van meer dan driehonderd inboorlingen niet zoo te kunnen worden geroerd als door een dergelijke catastrofe met blanke slachtoffers. Er is geen rilling gegaan door Indië als bijv. bij het vernemen van de vreeselijke mijnramp te Courroies, of de schokkende schipbreuk van de *Berlin*. Maar toch heeft het sombere nieuws aangegrepen. En de aandoening is intenser geworden, toen bekend werd, hoe onverschillig verschillende autoriteiten en -teitjes te Tandjong Priok en Batavia zich betoond hebben. Ja, zij heeft zich gemengd met verontwaardiging. Waarom niet alles in het werk gesteld, om te redden wie nog te redden waren? Een verslaggever van de *Javabode* heeft op goede gronden beweerd, dat tijdige hulp den omvang der ramp zou hebben beperkt. Een Vrijdagmiddag 15 Mei uit het water gehaalde drenkeling — het ongeluk was in den nacht van Woensdag op Donderdag, 13 op 14 Mei, gebeurd — voelde nog warm aan. En toch was Donderdagmorgen op de reede te Batavia reeds 't een en ander bekend! Terwijl men er in Europa, op de ontvangst van zoo'n bericht onmiddellijk op uitgetogen zou zijn, trok men zich te Batavia van de zaak niets aan. Later, toen een stoombarkas in zee stak om aan roofvogels en roofdieren de lijken der ongelukkigen te betwisten, werd bij de terugkomst te Tandjong Priok de „eerbied voor de dooden" opgevat op een wijze die mede de bitterste verontwaardiging wekte.

Dezelfde onverschilligheid kon men waarnemen bij het zee-kiezen der prauwen. Volgens de *Javabode* waren er bij, die 150 personen meenamen. Geen Europeesche ambtenaar, die zijn zorg voor den bruinen broeder zoover uitstrekte, dat hij den lieden verbood aan boord te gaan of hen waarschuwde.

De heer J. Dinger moet in den Gemeenteraad van Batavia hierover een hartig woordje gezegd hebben en heeft, toen volgens de agenda voor de volgende vergadering de zeeramp geen punt van beraad zou uitmaken, een oproep in de *Javabode* van 23 Mei geplaatst, eindigende met de woorden:

„En wat gebeurd is betreurende, doen wij het aller best om de beurs te trekken en ieder naar vermogen en inspraak des harten wat af te zonderen voor weduwen, weezen en verarmde mannen.

Een vergadering, Zondagmorgen om elf uur te houden in het gebouw waar de gemeenteraad *praat*, levere het bewijs dat de bataviasche burgerij ook zonder dien gemeenteraad *handelen* kan."

Betreffende deze vergadering lezen wij in het *Bat. Nieuwsblad* onder meer, dat na van ver-

schillende zijden gevoerde discussies de heer Onnen opstond om, onder applaus der aanwezigen, den heer Dinger te danken voor zijn initiatief en zijn krachtig optreden.

Het resultaat van dit „particulier initiatief" was dan dat den assistent-resident de beschikking zal worden gegeven over een som van f 5000 — en zoo noodig over meer — tot het treffen van maatregelen, waartoe hij als ambtenaar met gouvernementssteun onmachtig bleek te zijn.

Het is dus hier de particulier, die het gouvernement het werk uit handen neemt. En waar de heer Dinger meende, dat de aanschaffing van een motorbootje door particulieren de regeering „beleedigen" zou, daar zul en deze stappen, dunkt ons, met nog wel meer schaamtegevoel worden aangezien.

Tenzij de opvatting mogelijk is, dat hierin niets beleedigends ligt! merkt het blad op.

* * *

Bali.

Voordat het 20ste bataljon Zuid-Bali verliet, is er, naar het *Soer. Handelsblad* meldt, nog een goede slag geslagen. In het Westen van Karang Asem, te Selat, woonde een poenggawa, die over een betrekkelijk aanzienlijke macht beschikte: niet minder dan 36 mantja's en een groot getal gewapenden had hij onder zich. Deze poenggawa nu, die weigerde zich bij het civiel bestuur te melden, is door een peloton troepen uit zijn poeri gehaald en daarop overgebracht naar Boeleleng.

Aan den stedehouder van Karang Asem, Goesti Djelantik, is het te danken dat de onzen er achter zijn gekomen, welk vleesch zij in de kuip hadden. Zoo had de poenggawa van Selat het voornemen zich tijdens de vijandelijkheden in Kloengkoeng bij dit rijkje aan te sluiten, en had de kapitein Carpentier Alting niet te Leboe, op de grens en ook noordelijk daarvan, een oog in 't zeil gehouden, dan zou de zelfbewuste poenggawa waarschijnlijk aan zijn plannen gevolg hebben gegeven.

Nu hij weg is, is de rust in West-Karang Asem verzekerd. Vooral den ouden Goesti Djelantik is dit zeer aangenaam. Deze denkt namelijk dit jaar nog af te treden; zijn vervanger zal hoogstwaarschijnlijk zijn de 21-jarige Goesti Bagoes Djelantik, die tegen den poenggawa van Selat niet zou zijn opgewassen. Het was Goesti Djelantik dus niet onverschillig, dat de genoemde poenggawa van zijn macht werd beroofd en het land uitgezet.

Vermelding verdient verder, dat druk gepatrouilleerd wordt op het eiland Ponide, zuidoostelijk van Kloengkoeng. Tot voor kort was het binnenland door geen Europeaan betreden; alleen aan de kust verschenen af en toe bestuursambtenaren. Thans wordt het eiland in alle richtingen doorkruist en opgenomen. De patrouille bestaat uit 75 man onder de luitenants J. F. I. Mollinger en H. M. Savalle. De bevolking is zeer gewillig en levert de verlangde vuurwapens in.

Thans bevinden zich nog op Bali een voltallig bataljon — het elfde — en een sectie snelvuurgeschut. De troepen zijn als volgt verspreid: één compagnie, verdeeld over Den Pasar en Tabanan onder kapitein van Hoogstraten; één compagnie te Gianjar onder kapitein van Nues; één te Kloengkoeng onder kapitein Ramaer en één te Karang Asem, met een peloton te Selat, onder kapitein Carpentier Alting.

Er wordt rusteloos gepatrouilleerd.

Onder den titel:

Barbaarsche gebruiken op Bali,

lezen wij in een correspondentie van dat eiland aan de *Locomotief:*

„Dat de vorsten ten zeerste het onderscheid in kaste in het oog hielden, bleek aan het hof van den vorigen dewa-agoeng van Kloengkoeng.

Zooals wij weten, mogen padmidochters slechts huwen met dewa's van gelijke kaste en rang als zij. Nu is dit aantal zeer beperkt, enkel de zoons van den vorst van Gianjar en Bangli komen hiervoor in aanmerking, en het gevolg is dus dat vele meisjes ongehuwd blijven. Twee zijner padmidochters nu hadden liefde opgevat voor gewone dewa's aan het hof en toen de gevolgen hiervan zichtbaar werden, moesten zij bekennen wie hun verleiders geweest waren, dezen vluchtten, een werd achterhaald en gedood, de andere had het geluk gouvernements-gebied te bereiken en werd niet uitgeleverd. De beide dochters echter werden in zee verdronken. De dewa-agoeng achtte het noodig, zelf een voorbeeld te moeten zijn voor zijn volk en deze wreede straf was het gevolg van zijn godsdienstige opvattingen, welke de adat voorschrijft. Hij heeft zelfs nog moeite gedaan om uitlevering te krijgen van den ontsnapten dewa, doch natuurlijk zonder gevolg."

Al ware het alleen om dergelijke beestachtigheden te beletten, ware de inlijving van Kloengkoeng bij ons rechtstreeksch bestuurd gebied toe te juichen. In de nog onafhankelijk gebleven staatjes zal dat wel niet anders zijn.

Atjeh.

De Indische bladen zijn ook nog vol over den nieuwen Gouverneur van Atjeh en het ontslag aan Generaal Van Daalen verleend, vooral over de wijze, waarop dit geschiedde, welke algemeene afkeuring uitlokt.

Zoo werd o. a. uit Kotaradja aan de *Sumatrabode* geschreven: „Veel wordt gesproken over het ontslag van generaal Van Daalen, en hoewel er enkelen zijn die verbetering van den toestand verwachten en dus het ontslag billijken, algemeen is de verontwaardiging over de wijze, waarop dat ontslag is verleend. Den 17 Mei had in de sociëteit een vergadering plaats van officieren en burgers, waarin besloten is, aan den aftredenden gouverneur een huldeblijk aan te bieden. Naar ik van ter zijde vernam, bestaat het voornemen om den generaal een eeresabel aan te bieden.

* * *

In het *Bat. Nw.blad* lezen wij onder het opschrift:

Eene betere Pacificatie-methode.

Een gezelschap Atjehsche grooten is hier aangekomen om zich op de hoogte van den landbouw op Java te stellen. Door de zorg van het bestuur zijn zij hier onder dak gebracht.

* * *

De *Preangerbode* deelt als iets zeer natuurlijks mede:

„Onze schout, de heer De Poortere, en de redacteur van het Bat. Nbl., de heer Zaalberg, zullen een geïllustreerde brochure over deze moordzaak uitgeven, zoodra de instructie is gesloten. Dat zulk een lectuur veel lezers zal vinden, zoowel in Indië als in Holland, lijdt geen twijfel."

Zou het geen tijd worden, om ook in Ned.-Indië het doen drukken en verspreiden van **pornographische lectuur** te verbieden?

* * *

Naar het *Soer. H.blad* vermeldt, wordt een

tentoonstelling betreffende de Suiker-industrie

door de technische vereen. van suikergeëmployeerden in het gewest Soerabaja op touw gezet. Het voornemen bestaat de expositie te Modjokerto te houden.

* * *

Het *N. v/d D. v. N.-I.* deelt de oprichting mede eener

Coöperatieve warong.

Eenige inlanders te Kemajoran hebben de handen ineengeslagen om hunne dagelijksche levensbehoeften goedkooper te verkrijgen. Zij hebben daartoe onderling een warong opgericht, welke tot nu toe zeer goed rendeert, tot grooten wangunst der Chineesche waronghouders aldaar.

* * *

Het groote lot.

Een oude heer, met door de Indische zon gebruind tintje, strompelt naar het loket der kas van het agentschap der Ned.-Ind. Escompto-Maatschappij te Weltevreden.

— Dag meneer, mag ik den prijs op dit lot hebben?

— 't Spijt me, meneer, maar u moet nog acht dagen wachten. Kijk u maar, dat staat gedrukt op den achterkant van 't lot.

— Ooooh! —

— Hoeveel is er op uw lot gevallen?

— Ghonderduizent.

Aldus vertelt de *Javabode*. Als het waar is, is die oude heer merkwaardig lakoniek uitgevallen.

* * *

WEST-INDIË.

Suriname.

Bacovencultuur.

Per s.s. Coppename zijn 3445 bossen bacoven verscheept.

Sedert den aanvang van den uitvoer zijn de wekelijksche verschepingen geweest: 2894, 1741, 2511, 2773, 2945, 3935, 3305, 2881 en 3445 bossen.

Ongelukkigerwijs treedt in den laatsten tijd een verschijnsel op, dat nog al wat schade aanricht. De schijnbaar zoo onschuldige honigbijen kiezen de bacoven uit om sappen op te nemen. De plaatsen op de vruchten, waar deze diertjes zich nederzetten, worden later zwarte plekken, waardoor de vruchten onaannemelijk worden voor de Fruit-Company.

Eenige duizenden bossen zijn hierdoor zeker reeds ongeschikt geworden voor uitvoer. Den juisten omvang van de schade vast te stellen is moeilijk, omdat vele plantages, wetend dat deze vruchten niet aangenomen worden, de aanbieding achterwege laten. Een verdelgingsoorlog tegen de bijen ingesteld, heeft echter op sommige plantages reeds goede resultaten opgeleverd. Het kwaad zal dus wel overkomelijk blijken.

De vruchten zijn natuurlijk door deze vlekken geenszins bedorven. Daar echter de markt te Paramaribo spoedig overvoerd raakt, mag het een geluk heeten, dat een onderneming hier zich toelegt op het uitvoeren van gedroogde bacoven, zoodat de voor uitvoer ongeschikte vruchten toch een nuttige bestemming vinden.

Wij bedoelen de plantages Johannisburg en Mon Trésor, waar op vrij groote schaal het drogen van bacoven plaats vindt. De inrichting op Johannisburg is al eenige jaren oud, en vrij primitief. Op Mon Trésor is echter kort geleden een stoomdrooginrichting opgezet, die 200 kilogram per 12 uur aflevert.

De uitvoer der gedroogde vruchten geschiedt naar Duitschland. Dit jaar werd reeds uitgevoerd 50000 KG. Deze hoeveelheid was echter onvoldoende om aan de aanvraag te voldoen. Vandaar uitbreiding der inrichting.

De versche bacoven worden door de fabriek opgekocht voor 1 cent per kilogram. Bij 't indrogen vermindert het gewicht tot een zesde of een zevende van het oorspronkelijke. Hoewel de fabriek tot dusverre geen winst opleverde, is de verkoopsprijs voldoende om bij behoorlijken gang van het bedrijf een behoorlijk overschot te geven, schreef „Onze West."

* * *

Kol. Museum.

De „Nieuwe Surin. Courant" schrijft:

Wij betreuren ten zeerste het doodvonnis door 't bestuur der kolonie uitgevoerd op het Koloniaal Museum... In 1888 was Dr. H. F. C. ten Kate Jr. na een bezoek er zoo mede ingenomen, dat hij in Nederland teruggekomen in een artikel „Een en ander over Suriname" in het Augustusnummer van De Gids van 1888 het Museum zeer prees, het te mooi vond voor Suriname, en zelfs betitelde als „paarlen voor de zwijnen". Helaas! Na 20 jaren worden inderdaad die „paarlen" vernietigd. Overal, in elk beschaafd land, wordt een Museum in eere gehouden enz., hier schaft men het af......

* * *

Kol. Staten.

Hoewel de Koloniale Staten het afgeloopen zittingjaar zich duchtig geweerd hebben, behoeft er geen vrees te bestaan, dat er nu geen werk meer zou zijn. Er zijn op dit oogenblik nog maar eventjes 23 ontwerp-verordeningen bij het college aanhangig.

Met dezen ijver voortgaande, is er wel kans, dat op een gegeven oogenblik de kolonie evenveel verordeningen als inwoners zal tellen, merkte „Onze West" op.

* * *

Curaçao.

Betrekkingen met Venezuela.

Aan de „Vrijmoedige" ontleenen wij 't volgende:

President Castro van Venezuela heeft onder dagteekening van 14 dezer een decreet uitgevaardigd, waarbij „tot nader besluit de invoer- en uitvoerartikelen tot overscheping verzonden van Maracaibo en andere havens van het Westen, alsmede die, welke op dezelfde wijze voor die havens bestemd zijn, in het tolkantoor van Pto. Cabello, tot die einden gerechtigd verklaard, overgescheept zullen worden", en, blijkens een door den consul der Republiek alhier openbaar gemaakt later besluit van voormelden president is het handelsbedrijf van kleine schepen tusschen de Nederlandsche Antillen en de havens van Venezuela onbepaaldelijk geschorst, zullende de vice-consuls der republiek op Aruba en Bonaire aan dat besluit gevolg geven.

Wat aanleiding heeft gegeven tot het eerste de-

creet en hoogstwaarschijnlijk ook tot het tweede?|

De eerste considerans van eerstvermeld decreet geeft zulks aldus op: „Overwegende, dat het aan de Nationale Regeering bekend is, dat de autoriteiten der Nederlandsche Antillen schepen aan quarantaine onderwerpen, die van niet besmette Venezuelaansche havens komen en voorzien zijn van een schoon gezondheidspas enz.

Zooals hier algemeen bekend is, werd slechts een van een onbesmette Ven. haven — Guanta — aangekomen schoener — de Gloria — aan een observatie-quarantaine onderworpen, omdat het vaartuig in zulk een staat van onreinheid verkeerde, dat het, ook zelfs indien ons geen pestgevaar dreigde, wel in observatie mocht worden gesteld.”

Toch schijnt, volgens de „Amigoe”, hierin de reden te moeten worden gezocht voor het optreden van president Castro, die eenzelfden maatregel ten opzichte van Trinidad trof, dat zijn onwil had opgewekt wegens het voorschrijven van quarantaine voor uit Venezuelaansche havens afkomstige vaartuigen.

Van Vreemde Koloniën.

Opium in de Straits.

De „Times” ontving een schrijven van haren correspondent te Singapore, dat we hieronder vertaald weergeven.

„Het bericht van het besluit van het ministerie van koloniën, om zich met het opium-verbruik in deze kolonie te bemoeien, met het oog op een spoedige uitroeiing van dat verbruik, sloeg hier in als een donderslag.

Terwijl er vele Europeanen zijn, die het opium een vloek achten, is de algemeene opinie in deze streken tegen eenige tusschenkomst van het gouvernement; en 't valt te betwijfelen, of de weinige hervormers onder de Chineezen, die de afschaffing van het opiumverbruik voorstaan, prijs zouden stellen op eenig optreden van bestuurswege in deze, wanneer nieuwe belastingen zouden worden opgelegd, om te voorzien in het verlies van inkomsten uit het opium-middel. Voor de Straits-Settlements is de quaestie hoofdzakelijk eene van financiëelen aard. Ten vorigen jare werd op een totaal van 10.117.263 dollars de opbrengst van de opiumpacht op een bedrag van 4.224.000 dollars geschat. Voor het loopende jaar wordt het bedrag, dat de opiumpachter zal hebben te betalen, op 4.505.000 doll. geraamd, op een totaal van 9.646.832 dollars aan inkomsten der kolonie. De tweede hoofdbron van inkomsten der kolonie is die der pacht van sterke dranken, welke 1.350.000 dollars oplevert. Men verwacht natuurlijk niet, dat de bron van het opium-middel eensklaps zal ophouden te vloeien, maar de sluiting der opium-kitten kan niet nalaten nadeeligen invloed te oefenen op de ontvangsten van de opium-pacht, en wat ook verder uit de politiek der moederlandsche regeering moge voortvloeien, het is duidelijk, dat deze moet leiden tot verbreking der bestaande contracten, schadeloosstelling van den pachter, en de onwaarschijnlijkheid gegadigden te vinden voor de verdere levering van opium, ter voorziening in de behoeften van de verbruikers. Dit alles beteekent, dat de eenvoudige mededeeling van de voornemens der autoriteiten in het moederland haren terugslag zal doen gevoelen op de hoofdbron van inkomsten der kolonie, en wij verwachten nadere berichten, betreffende de wijze, waarop het ministerie van koloniën de kolonie zal steunen om een maatregel door te voeren, waartegen de meerderheid hier is gekant.”

De schrijver wijst er dan op, dat 20% van de koloniale inkomsten — met uitzondering van die uit den verkoop van land — aan het moederland moeten worden afgestaan, als bijdrage tot de militaire uitgaven.

Dan vervolgt hij:

„Een ander punt van overweging is, hoe men zich de middelen denkt te vinden om uitvoering te geven aan den wensch der regeering in het moederland om het opiumverbruik te onderdrukken. Niemand hier gelooft, dat het belet zal kunnen worden, evenmin als men in Engeland plotseling aan fabricage, invoer en verbruik van alcoholische dranken een einde zou kunnen maken. Maar ten einde naar de onderdrukking van het opiumverbruik te kunnen streven, zou de regeering een preventieven dienst in het leven moeten roepen. Zulk een dienst zou zich, wil men tot het doel geraken, zoowel over de gefedereerde Maleische staten als over de Straits Settlements moeten uitstrekken. Vanwaar moet de kolonie de gelden bekomen voor zulk een dienst? Het komt ons hier voor, dat de sluiting der opium-kitten met vergunning, waar het verbruik min of meer kan worden gecontroleerd, slechts zal leiden tot een meer onmatig gebruik in het geheim, terwijl, indien de maatregelen om invoer en verkoop van opium te beletten met succes bekroond worden, de koelies slechts het voorbeeld der rijkere Chineezen zullen volgen en zich aan den alcohol overgeven. Hierin ligt voor ons een werkelijk gevaar. Terwijl de Aziaat, onder den invloed van opium geen ernstig misdrijf begaat — weinig misdaden in de Straits kunnen aan het opium-gebruik worden toegeschreven, vreezen wij, dat het verbruik van arak en andere sterke geestrijke vochten zal leiden tot een alarmeerende vermeerdering van het aantal misdrijven, niet alleen in de Straits, maar op het geheele schiereiland.

Men verwacht hier, dat de commissie van onderzoek, te dezer zake ingesteld, op dit punt in het bijzonder de aandacht zal vestigen. Deze commissie werd in Juli ll. benoemd met de opdracht betreffende de volgende punten een onderzoek in te stellen:

1. De uitbreiding van het onmatig gebruik van opium in de Straits;

2. de vraag, of het matig dan wel het onmatig gebruik van opium is toegenomen;

3. de middelen, welke door het bestuur moeten worden genomen om de uit het opiumverbruik in de Straits voortvloeiende schadelijke gevolgen te beperken o' weg te nemen.

Uit de verklaringen van kolonel Seely in het Lagerhuis, zooals de telegraaf ons die overbracht, zou moeten worden opgemaakt, dat men in het moederland reeds tot het besluit is gekomen, dat het opiumverbruik in de Straits moet worden uitgeroeid, zoodat het rapport van de commissie nog slechts academische waarde hebben kan. Een groote hoeveelheid materiaal was reeds door de commissie vergaard, maar met het oog op de afwezigheid tijdelijk van twee leden, zal het uitbrengen van het verslag ettelijke maanden worden vertraagd.

Afgescheiden van het experiment in deze kolonie, zal het interessant wezen om na te gaan, hoe de centrale regeering hare anti-opium-politiek aan de Gefedereerde Maleische Staten, waarover zij slechts een vaag afgebakend bestuursrecht heeft, en aan Djohore, waarvan de sultan een onafhankelijk heerscher is, op zal dringen.”

Men weet uit de verslagen der zittingen van het Lagerhuis in de Engelsche bladen, dat het geenszins in de bedoeling ligt, het opium-verbruik in de Straits op te heffen. Wij meenden echter 't vorenstaande weer te moeten geven, om te doen zien, hoe men over zulk een voornemen in de Straits zou denken.

* * *

Madagaskar.

Het is opmerkelijk, hoe de socialistische ex-burgemeester van Lyon, Augagneur, nu hij als gouverneur-generaal van Madagaskar, in een werkelijk verantwoordelijke bestuursbetrekking is geplaatst, zijn politiek verleden steeds meer verloochent.

Als kapitalisten-vreter in het land gekomen, was wel zijn eerste daad in zake het mijnbedrijf maatregelen te treffen, welke de kleine industrie, die van den inboorling inzonderheid, moesten ten goede komen. Maar al spoedig bleek hem, dat idealistische droomen niet voor onmiddellijke verwezenlijking vatbaar zijn, zoodat dan ook de oude bepalingen op het bedrijf weder in eere hersteld werden.

Geheel in de lijn van de centrale regeering waren de maatregelen, door den heer Augagneur getroffen tegen het onderwijs, door de zendelingen aan de onboorlingen verstrekt, in zooverre in de lijn nl., dat het een navolging was van de kerkelijke politiek in Frankrijk, waar het onderwijs aan de geestelijkheid werd onttrokken.

Het motief van den heer Augagneur was evenwel niet zoozeer het geestelijk karakter van het onderwijs, dan wel het feit, dat op die scholen geen Fransch onderwezen werd, wel 't Hova'sch. Madagaskar is en moet Fransch zijn.

De laatste maatregel, die van den heer Augagneur uitging, is teekenend.

In de provincie Imerina was, naast het Fransch bestuurshoofd, een inlandsch gouverneur gesteld; prins Rasanjy. Deze heeft zich steeds aan het Fransch gezag verknocht betoond, zoodat de afschaffing van het inlandsch gouverneurschap over Imerina door den heer Augagneur niet tegen den persoon van prins Rasanjy is gericht, maar tegen het door hem bekleede ambt. Dit deed nog te veel denken aan een Fransch protectoraat, terwijl Madagaskar een Fransche kolonie moet zijn.

Naar aanleiding van dezen maatregel schreef men uit Tananarive aan de „Dépêche Coloniale”:

„Het is van belang, dat men zich niet vergist door zich in te beelden, dat het bestaan van een Hova-volk en de voortzetting van onze heerschappij over Madagaskar zich met elkander verdragen. Het is er verre van, dat de Hova ons lief heeft; de meest ontwikkelden van dien landaard zien zonder twijfel eenig voordeel in de oogenblikkelijke vestiging op Madagaskar van het Fransch gezag; maar bij hun onderwerping, hoe oprecht ook, blijven zij toch hunne verlangens koesteren. De Hova blijft wat hij is, ondanks zijn aanraking met Europeanen; zijn eerbied voor de traditiën is grooter dan ooit te voren; het volk van Antaimerina heeft nog dezelfde organisatie als vóór de verovering; de Franschman is in de oogen van den Andriana slechts een tijdelijk heerscher, zonder eenigen invloed op het maatschappelijk leven van het volk, op de indeeling in kasten, een welwillend beschermer, waarvan men zooveel mogelijk moet zien te trekken. En reeds zien ze hun wenschen van een overheerschend Imerina in vervulling gaan. Het Hova'sch door de overwinnaars overal onderwezen en verbreid, wordt de taal der beschaving, der aanstaande geleerden, der toekomstige malgassische schrijvers!”

Madagaskar moet geheel Fransch worden, ook in zijn taal; mogelijk dat de heer Augagneur ook hiertoe het zijne bijdraagt.

* * *

De handel der Fransche Koloniën.

In 1871 besloegen de Fransche koloniën, waaronder Algiers niet was begrepen, een oppervlak van 1.150.000 vierkante kilometers en een bevolkingstal van 5 millioenen, terwijl de handelsomzet een totaal aanwees van 300 millioen franken.

Op het oogenblik beslaat Frankrijks koloniaal rijk een oppervlak van 5.577.259 vierkante kilometers met een bevolking van 40 millioen zielen, terwijl de handelsomzet voor 1907 een totaal aangaf van 1042 millioen franken.

Dit totaal was als volgt over de verschillende koloniën — hieronder zijn Algiers en Tunis niet begrepen — verdeeld:

	Invoer	Uitvoer	Totaal
	in 1000 tallen franken.		
Oost-Afrika.	94.799	79.768	174.562
Fransch Congo . . .	15.652	20.298	53.950
Réunion.	14.490	13.976	28.467
Madagaskar	25.129	27.863	52.993
Mayotte en Aanh . .	—.463	1.023	1.487
Somalikust.	15.855 .	23.091	38.946
Fransch-Indië. . . .	6.885	28.268	33.153
Indo-China.	294.997	253.357	548.334
St. Pierre en Miqelon.	5.031	7.255	12.287
Guadeloupe	13.425	16.268	29.694
Martinique.	15.940	18.997	34.987
Guayana	14.013	12.302	26.315
Nieuw Caledonië . .	9.410	8.504	17.914
Oceanië.	3.331	3.639	6.971
	529.407	512.610	1042.017

Oost= en West=Indisch litteratuur overzicht.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië. Maart 1908.

Eenige mededeelingen omtrent de agelzakken-industrie in Ned.-Indië en de van gouvernementswege aangewende pogingen om van de agelzevel bruikbare zakken voor het vervoer van rijst e.d. te doen vervaardigen.

Aan dit opstel ontleenen wij de onder volgende mededeelingen:

In enkele streken van Java en Madoera wordt het vervaardigen van zakken van de z.g.n. agelvezel — de agel is het vlechtmateriaal dat verkregen wordt van het jonge, nog niet ontwikkelde blad van den Gebangpalm — door den Inlander als industrie beoefend.

Deze omstandigheid gaf den toenmaligen directeur van O. E. en N., Mr. J. H. Abendanon, in 1902 aanleiding met eenige dergelijke zakken, afkomstig van Kedoe, Madoera en Djokjakarta, proeven te doen nemen, met de bedoeling om bij eventueel welslagen dier proefnemingen de agelzakken te gebruiken voor de rijst, bestemd voor Banka. De te Djokjakarta vervaardigde zakken hielden zich het best, maar bleken tenslotte evenmin sterk genoeg als de in andere streken vervaardigde; ook die van Madoera, waar inmiddels door Contr. Jasper een onderzoek was ingesteld.

Mr. Abendanon deed toen de hulp inroepen van Dr. A. Borgman te Enschedé, die er na herhaalde proefnemingen in slaagde een zak te doen vervaardigen, welke in alle opzichten bleek te voldoen, doch...... de vervaardiging kostte in Nederland niet minder dan f 16.—, terwijl het niet te verwachten zou zijn dat de prijs van aanmaak, in Ned.-Indië, met het oog op den zooveel lageren loonstandaard, zoo laag zou zijn, dat de concurrentie met de goenizakken, die ongeveer f 0.30 per stuk kosten, zou zijn vol te houden.

In verband hiermede, en tevens met het oog op het ongunstig advies, uitgebracht door den directeur van Landbouw over de waarde van agel als vlechtmateriaal, besloot de Regeering, op voorstel van den directeur van O. E. en N., Mr. J. G. Pott, de kostbare proefneming te staken.

Het is zeker te betreuren, dat deze poging van Mr. Abendanon om een nieuwen tak van nijverheid voor den Inlander te openen zoo geheel fiasco heeft geleden; doch wellicht kan de particuliere nijverheid uit de door het gouvernement opgedane ondervinding nog eenig profijt trekken, waarbij tenslotte de inlander, hetzij als werkman (wever), of als leverancier van het vlechtmateriaal eveneens gebaat zou zijn.

Het opstel bevat onder meer de volgende Bijlagen:

Rapport over de van agel-vezelstof vervaardigde zakken, door F. H. Maassen; II. Over het wezen van „Agel" op Madoera, door J. E. Jasper; III. De Koealpalm, (gebang) en wat er van hem verkregen wordt, door C. A. van Affelen van Saemsfoort.

Overigens bevat deze afl. van het tijdschr. voor Nijv. en Landb. nog de navolgende artikelen: Eene nieuwe cultuur-methode voor koffie zonder schaduw, door H. J. van Prehn. — Iets over het aanleggen van plantages, door W. G. Leembruggen. — Over den levensduur van de Agave Sisalana.. — Djati-markt, door Noach; en Productenmarkt en wisselkoersen over Maart 1908.

* * *

Eigen Haard, 20 Juni 1908.

In dit Nr. vonden wij het begin van een artikel over „*Een huisvlijt in de afdeeling Moeara-Doewa der Residentie Palembang*", door *Beroega*, waaraan het navolgende wordt ontleend:

Waar in den laatsten tijd zooveel pogingen in het werk werden gesteld en geen uitgaven gespaard om de Indische kunstnijverheid en de huisvlijt in onze koloniën te bevorderen — aldus schr. — acht ik het niet ondienstig hier eene schets te geven van eene huisvlijt, die in de Res. Palembang wordt aangetroffen, en wel in 't bijzonder van de wijze waarop in de a.d. Moeara-Doewa de *zijde* door de inlandsche bevolking wordt gewonnen. In de Lampongs moet deze huisvlijt eveneens een vrij hooge vlucht hebben genomen; de daar gewonnen zijde wordt uitgevoerd naar Singapore en Palembang.

Het zal ongeveer dertig jaren geleden zijn, dat de toenmalige controleur te Moera-Doewa door tusschenkomst van een zijner collega's in de Lampongs, in 't bezit kwam van eenige cocons van de zijderups, met het voornemen die industrie ook in zijn afdeeling bekendheid te geven. Op een vergadering met de verschillende hoofden was men eenstemmig van oordeel dat de door den controleur beoogde zijde-industrie moest worden beproefd, en staande die vergadering werden de margahoofden van Mantja Kabau, Banten, Boemi Agoeng, Djagaraga, Marta Para en Negri Batin aangewezen om dadelijk over te gaan tot den aanplant der wilde moerbezie, waarvan de bladeren tot voedsel strekken voor de rupsen. De moerbezie (inlandsche benaming pohon kertau) verspreidde zich dermate, dat verdere aanplantingen onnoodig bleken. Tegenwoordig ziet men zelfs de kertau vrij algemeen in het wild bloeien. De proefnemingen met van de Lampongs ingevoerde cocons slaagden bijna overal naar wensch en sedert is de cultuur hand over hand toegenomen in Moeara-Doewa. De verzorging der rupsen en vlinders geschiedt door jonge meisjes; men laat de diertjes niet vrij op kertau-boompjes leven, aangezien het aantal hunner natuurlijke vijanden te groot is en zij spoedig verdelgd zouden worden. (Vogels en mieren zijn wel de voornaamste vijanden). Daarom worden ze binnenshuis verzorgd.

Met een bijzonderen kennersblik weten de meisjes uit den voorraad cocons een tien paar mannetjes en vrouwtjes uit te lichten, die voor de voortteling bestemd zijn. Zij weten dit zeer precies, zonder ooit te falen, aan een eigenaardigen vorm in den bouw van de cocon. Het is bovendien ook niet geheel onverschillig welke cocons men neemt, en ook hierbij wijst de routine den weg en geeft de meer of minder volle vorm van den cocon een aanwijzing, dat daarvan goede vlinders voor de voortteling zijn te verwachten.

Tot zoover de schrijver, die de volgende maal een schets zal geven van de wijze waarop de zijde gewonnen wordt.

Gelijk men weet is de zijde-industrie als volks-cultuur meermalen op Java beproefd, doch even zoovele malen mislukt; alleen de proefneming uit den lateren tijd van een Chineesch landheer te Tanggeran is inderdaad uitnemend geslaagd, naar het zich laat aanzien.

* * *

De Indische Mercuur. 1908. No. 24.

De Ind. Merc. bevat de volgende art.: Proefstation ten dienste van de cultures in Ned. Oost-Indië, door Dr. K. W. van Gorkom (vervolg). — Het vijf en twintigjarig bestaan der Stoomvaart-Maatschappij „Rotterdamsche Lloyd." — De handelstoestand in het Verre Oosten. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen.

* * *

Weekblad voor Indië. 5e jaargang. No. 4.

Over *Grissee*, volgens de Encyclopaedie van Ned.-Indië, een vervallen plaatsje, dat veel handel en scheepvaart gekend heeft, doch thans op zijn vroeger veel bezochte reede slechts enkele kustvaarders telt, schrijft P. Artimon o.m. het navolgende:

Schilderachtig ligt Grissee aan den voet van een boschrijken heuvel en de roode daken der huizen spiegelen zich coquet in den trechter, de verbinding tusschen Javazee en Straat van Madura. Een breede, lange pier voert u naar land en de talrijke prauwen en schuiten, welke men bezig is aan het strand in elkaar te timmeren, toonen, dat hier scheepsbouw een voornaam middel van bestaan uitmaakt. Honderden zeezwaluwen scheren over 't water of vliegen de zolders der voorhuizen in en uit om daar hun eetbare nestjes te bouwen en den bewoners zoodoende geluk en rijkdom aan te brengen. Een kattie nestjes wordt grif voor f 12.50 verkocht. De woonhuizen hebben er meestal verdiepingen waarin ronde gaten in de muren aangebracht de plaatsen aanwijzen, waar de vogels in- en uitvliegen.

Een zeer rijke inwoner van de stad, een Arabier, bezit een nieuw huurhuis, dat door geen enkelen huurder bewoond is geweest, omdat de zwaluwen er reeds ingetrokken waren, vóórdat 't heelemaal voltooid was en de Arabier het veel voordeeliger vindt van de opbrengst der nesten te leven dan van de huur.

In de nabijheid van Grissee bevinden zich de welbekende kalksteengrotten van Soetji, waarin men ook nestjes aantreft, maar waar 't onveilig is door groote slangen.

Op den heuvel in de nabijheid van de dessa Giri staat het grafmonument van Sultan Malik Ibrahim, den eersten verkondiger van den Islam op Java. Velen gaan er heen om geloften te doen of wenschen of te smeeken, in de hoop dat de ziel van den doode ze verhooren zal.

Dat de handel te Grissee een voorname rol speelt, getuigt de talrijke Arabische en Chineesche bevolking. Toen de Portugeezen in 1510 voor 't eerst Java aandeden, was Grissee reeds een aanzienlijke plaats. Men bereikt haar op drie manieren: per boot, per tram en langs den postweg per rijtuig.

Tot hiertoe de heer Artimon, wiens beeld van Grissee nog al verschilt met dat van genoemde Encyclopaedie, zouden wij zeggen.

Van de overige artikelen die dit Nr. van het Weekblad nog bevat, noemen we: *Charles Boissevain*, door *M. van Geuns*. *De onderwerping van Toealé* (een weerspannig hoofd op Ceram), door *L. M.* — *Indische omtrekken*, door *Henri Borel* en *Indrukken van den Dag*, door *Corax*.

Ook Corax mengt zich in de kwestie: of Inlanders geschikt zijn te achten alle betrekkingen in den Staat te vervullen; volgens hem zijn de tegenstanders te veel geneigd tot generaliseeren, gelijk nu weder in het geval van den inlandschen onderwijzer Darma, volgens hem een voorbeeld hoe een Inlander, die zijn opvoeding en opleiding in Nederland genoot en in de gunstigste omstandigheden verkeerde, niettemin een doortrapte schurk is gebleken te zijn.

Uit dit ééne geval een conclusie te trekken, noemt Corax een schreeuwende onbillijkheid; uit één leert men niet allen te kennen. Het slot van Corax' betoog luidt:

„Wanneer men een Inlander behoorlijk bezoldigt; wanneer hij weet, dat een scherpe contrôle achter hem staat — die is voor vele Europeanen even noodig als voor den Oosterling —, dan is er mijns inziens geen enkele reden om een Inlander, mits met de noodige bekwaamheden toegerust, niet benoembaar te achten voor alle betrekkingen, welke thans door Europeanen bekleed worden, zelfs de allerhoogste betrekkingen.

De tijd is voorbij dat een gewezen matroos en een gewezen Hollandsche keukenmeid zich de meerderen achtten zelfs van de meest intellectueel ontwikkelde Inlanders, omdat ze blank waren." (We gelooven dat Corax hier deerlijk de plank misslaat; ook tegenwoordig ziet de onontwikkelde Nederlander vrijwel nog met minachting neer op den niet-blanke.)

Dan vervolgt Corax: „Indië is niet meer 't land, waar het Hollandsche proletariaat kans heeft op geldelijk welslagen. Indië is 't „apenland" niet meer van vroeger. Gelukkig hebben de opvolgende regeeringen dit ingezien, en het valt absoluut niet te ontkennen, dat veel is verbeterd, dat de inzichten zijn verhelderd, dat we tot betere toestanden geraken.

Men spreekt weleens van een „groot Nederland" en bedoelt daarmede nu niet meer Zuid-Afrika, doch Indië.

En Indië kan een groot Nederland worden, als we den Inlander niet beschouwen als een hopeloos minwaardig wezen, als we den Inlander ruimte geven zich te ontwikkelen en alle staatsbetrekkingen voor hem beschikbaar stellen."

* * *

Indisch Militair Tijdschrift. 1908. No. 5.

Het Mei-nummer bevat de volgende opstellen: Nog eens: „De Nieuwe Richting", door M. — Een cavalerist over cavalerie (vervolg), door K. W. Rauh. — Onze vesting-artillerie, door Vesting-artillerist. — Het geweer bij den man, door C. M. A. Quack. — Infanteriebelangen, door J. H. J. le Cocq d'Armandville. — Is de compagnies-cantine in het belang van den soldaat? — Het valschijven-systeem Schmalz-Christofiel. — Enz.

* * *

Jaarverslag van den topographischen dienst in Ned.-Indië over 1907. Derde jaargang. Batavia, Javasche Boekhandel en Drukkerij, 1908. 8o.

Het mag zeker een heugelijk verschijnsel heeten, dat wij thans reeds in Nederland kunnen beschikken over de gegevens, het jaar 1907 betreffend, der verrichtingen van den Indischen topografischen dienst, aan het hoofd waarvan is geplaatst de kolonel J. J. K. Enthoven.

Wij kunnen uit den aard der zaak hier geen overzicht geven van den bijzonder rijken inhoud van dit jaarverslag, waaraan tal van kaartjes en platen zijn toegevoegd. Men vindt er onderwerpen in behandeld, welke men er niet in zou verwachten, niet alleen voor den topograaf, doch ook voor den ethnoloog en den archaeoloog van groot belang. Zoo wordt bijv. op bl. 39 omtrent den vulkaan Tampomas op Java aangeteekend:

„De top van den Tampomas mag zich in eene bij ondere vereering van de bevolking verheugen. In een door een muurtje van losse steenen omringde ruimte van 13,5 bij 6.75 Meter, bevindt zich op den top van den eruptiekegel een Hindoebeeld, met gekruiste armen en den bekenden olifantssnuit, de voorstelling dus van Ganesja, zoon van Sjiwa en Parwati. In een tweede achtergelegen ruimte staat een steenen rustbank met een door een steen gedekte uitholling. Beide ruimten liggen op een verhevenheid, die bereikt wordt langs een twee meter hooge trap, aan wier boveneinde twee overeindstaande, driekwart meter hooge zuilen, katja-katja, d. i. poort genaamd, den ingang vormen.

Onder leiding van een djoeroekoentji wordt het heiligdom, vooral des Donderdags, veelvuldig bezocht. Na het brengen van de noodige offeranden en het houden van een sidekah houdt men Ganesja een bamboe voor, waarop op vademafstand twee inkervingen zijn aangebracht. Blijkt na eenigen tijd de afstand der inkervingen grooter te zijn geworden, dan wordt een greep in de hiervoren genoemde uitholling toegestaan. Hij, die padihalmen te voorschijn haalt, zal een groot sawahbezitter worden; een gelukkige greep van centen wijst op fortuin in baar geld. Natuurlijk zorgt de djoeroekoentji, die zich voor zijn bijstand ruim laat betalen, bijtijds voor de aanwezigheid van padihalmen en centen en suggereert ook den lichtgeloovigen het grooter worden van den afstand der inkervingen op de bamboe.

Een andere steen in den vorm van een karbouwenklok (kolotok) wordt bezocht bij ziekte onder het vee, dat heet te genezen na besprenkeling met water, waarmede de klok gewasschen is. Goudsmeden bezoeken bij voorkeur een grooten steen in den vorm van een aanbeeld, om meer handigheid in hun vak te erlangen."

Ten slotte wijzen wij nog op het hoofdstuk: *De topografische opneming van de Benedenwindsche eilanden (Kolonie Curaçao)*, door *J.*

V. L. *Werbata*, een onderwerp, dat men evenmin zou verwachten in een Verslag over *Oost-Indië*.

* * *

De Ingenieur van 20 Juni (No. 25) bevat een artikel van *Jhr. J. C. van Reigersberg Versluijs: Aanteekeningen betreffende spoorweg-aanleg in Suriname.* Voordracht gehouden in de Vergadering van de Vakafd. voor Spoorwegbouw en Spoorwegexploitatie van 27 Maart 1908.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 27 Mei,
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. N.-I. t/m 26 Mei;
De Sumatrapost idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 23 Mei;
De Nieuwe Surinaamsche Courant t/m No. 1641;
Surin. Kol. Nieuws- en Adv.blad t/m No. 43;
De Padanger t/m 22 Mei;
De Deli-Courant t/m 23 Mei;
Soerja Soemirat No. 4;
Het Onderwijs No. 20;
Dames Weekblad voor Indië t/m No. 45;
Weekblad v. Ned.-Indië Nos. 2, 3 en 4;
Exportblad Nos. 723 en 724;
Deutsche Kolonial Zeitung t/m No. 24;
Ned.-Ind. Effectenblad No. 39 en 40;
Indische Mercuur No. 25;

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 22 Mei 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den gouvernementssecretaris O. A. Uhlenbeck; den adj.-houtvester F. G. Uhl en aan den kantoorchef bij den p. en t., J. G. Slothouwer.

Ontslagen: eervol, de contr. B.B., C. L. Barentz; de depôthouder bij de opium-regie K. L. v. Lingen en F. Dumas.

Benoemd: tot opzichter B. O. W., D. O. L. Cornelius; tot commies op het bureau van den ass.-res. der Gajo- en Atlaslanden J. L. Townsend; tot adj.-inspecteur Inl. onderwijs W. Meijer; tot directeur der kweekschool te Amboina W. N. Briel; tot 2en Europ. onderwijzer te Probolingo G. L. Janssen; tot commies op het residentiekantoor te Pontianak W. L. Ch. Platt; tot hoofdcommies bij de Alg. Secretarie Mr. J. F. de Ruyter de Wildt; tot 2en commies B. J. Tromp; tot 3en commies J. J. Pas; tot lid der Kamer van K. en N. te Batavia Mr. J. Gerritzen, directeur van de Javasche bank; tot wedono van Koetowinangoen, Raden Mas Sastrokoesoemo.

Geplaatst: in de res. Batavia de contr. S. Cohen Fz.; in Pekalongan M. J. Cornelius; in Bantam de burgerl. ambtenaar I. C. Dozy; in Semarang T. J. Lekkerkerker; in Soerabaja M. Sanders; in Madioen W. G. Horninge; in Kediri L. V. Alsdorf; in Benkoelen J. L. M. Swaab; in Menado E. Gobée.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, een jaar verlof naar Europa, aan den majoor der inf. C. H. de Veer; twee jaar aan den kapt.-intendant J. W. Visser.

Bevorderd: tot 1en luitenant de 2e luit. J. J. Jenae.

Overgeplaatst: bij het wapen der inf. de kapitein van den gen. staf K. F. E. Gerth van Wijk.

Ontslagen: op verzoek eervol, de opziener bij den constructiewinkel te Soerabaja G. L. Hermans.

* * *

Uit de Javasche Courant van 26 Mei 1908.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte, een jaar verlof naar Europa aan den ass.-resident P. F. Abell; wegens langdurigen dienst idem aan den onderwijzer J. A. Schot.

Ontslagen: de opziener bij het boschwezen F. J. C. Eyzendoorn; op verzoek, eervol, de klerk te Pasoeroean W. J. Westerkamp.

Benoemd: tot ingenieur B. O. W., C. F. Stoel en P. J. Ott de Vries; tot commies bij de griffie van het Hooggerechtshof J. J. Adels; tot 3en commies bij idem J. F. Paul en J. F. Noordhoorn; tot wedono van Djalinegara, Mas Kartodidjojo; tot inlandsch off. van justitie bij den landraad te Loemadjang, Mas Widjojodihardjo.

Geplaatst: in de res. Lampongsche districten de asp.-contr. J. Blok; in Bali en Lombok O. A. Westra.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. W. Verbrugge te Bondowoso en J. F. A. Belfroid te Banda-Neira.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, een jaar verlof naar Europa aan den kapitein der artillerie J. Brukker.

Benoemd: tot instructeur van het legioen van Mangko Negara te Soerakarta de kapitein J. A. Köhler.

Gesteld: ter beschikking van den gouverneur van Atjeh en Onderh. de majoor C. H. van Rietschoten.

* * *

Bedrijfsbelasting Atjeh en onderh.

De Gouv.-Gen., de belastingschuldigen in het gouv. Atjeh en Onderh. „andermaal willende tegemoet komen" in verband met de late vaststelling van den aanslag over 1907, heeft bij ordonnantie — zie bovenstaand nummer der Javasche Courant — bepaald, dat de termijn, waarbinnen het bedrag van dien aanslag (over 1907) moet zijn voldaan, wordt verlengd tot ultimo Juni 1908.

* * *

Een Prijsvraag.

De Commissie van het Koloniaal Museum te Haarlem zond ons de omschrijving van de prijsvraag voor het jaar 1907, door haar uitgeschreven, die wij hier in haar geheel doen volgen:

Overeenkomstig het besluit der jaarlijksche Raadsvergadering van 1908, looft de Commissie van het Koloniaal Museum te Haarlem uit een Gouden Medaille of een bedrag van *f*150 (één honderd en vijftig gulden), voor de beste bijdrage betreffende Caoutchouc of rubber (gomelastiek).

De Commissie wenscht deze prijsvraag zoo ruim mogelijk te stellen, zoodat niet alleen antwoorden worden ingewacht op het gebied der caoutchouc-teelt en de daarmede verbonden melksapgewinning, stremming en droging, doch ook technische bijdragen, die doelen op de verdere bereiding, verwerking en toepassing van caoutchouc-fabrikaten in de nijverheid. Tenslotte zullen ook welkom zijn wetenschappelijke caoutchouc-onderzoekingen op chemisch en botanisch terrein, met inbegrip van waardebepalingen, en wenscht de Commissie van mededinging alleen uit te sluiten verhandelingen, welke niets anders bevatten dan uittreksels en samenvattingen der caoutchouc-literatuur. Zij verlangt dus, dat de prijsvraag-beantwoording in ieder geval eene vermeerdering onzer huidige kennis op het gebied der caoutchouc inhoude, of een nieuwe belangrijke toepassing dezer veelzijdig bruikbare grondstof in de nijverheid en ook in de huishouding, hygiëne, sport enz. In verband daarmede wijst de Commissie nadrukkelijk op het feit, dat in September 1908 te Londen gehouden wordt eene „*International Rubber Exhibition*", en derhalve de beantwoorders dezer prijsvraag goed doen, als zij bij hun arbeid met de resultaten en publicatiën dezer tentoonstelling rekening houden.

Indien daartoe aanleiding is, zal naast de Gouden Medaille (of *f*150) ook een Goud-zilveren medaille (of *f*100) worden uitgereikt. Voorts zullen aan alle op zichzelf verdienstelijke beantwoordingen zilveren of bronzen medailles worden toegekend.

Antwoorden, in de nederlandsche, engelsche, duitsche of fransche taal, te zenden vóór of op 31 December 1909 aan den Directeur van genoemd Museum.

De Commissie voornoemd:
(w. g.) P. J. VAN HOUTEN, *Voorzitter.*
„ M. GRESHOFF, *Secretaris,*
Directeur van het Koloniaal Museum.

Twee belangwekkende Verslagen.

Van de *Vereeniging tot bevordering der Katoencultuur in de Nederlandsche Koloniën* ontvingen wij het verslag over 1907, waaruit blijkt dat, al zijn de resultaten harer bemoeiingen nog niet zooveel en zoo gunstig als te wenschen ware, zij toch met eenige voldoening op het afgeloopen jaar kan terugzien, daar vooruitgang te bespeuren valt. O.a. wordt vermeld, dat in Palembang van de katoencultuur gunstige resultaten worden verwacht. Ook in Semarang wordt vanwege de Regeering niets onbeproefd gelaten om de teelt voor de bevolking zoo voordeelig mogelijk te doen zijn.

In Suriname schijnen de in cultuur gebrachte gronden nog te zeer ontwend te zijn aan de teelt der katoen.

Op St. Martin vermenigvuldigt de katoenproductie reeds jaarlijks en op St. Eustatius is thans de cultuur in vollen gang.

Voor twijfel aan vrucht voor de katoencultuur op Curaçao is ook geen enkele reden. De onlangs ontvangen monsters van aldaar in 't wild groeiende katoen bewezen dat genoegzaam. Het eenige bezwaar is, dat de regenval aldaar zoo gering is, doch als langzamerhand het groote belang van kunstmatige bevloeiing zoodanig aan het licht treedt, dat het aanleggen van goede irrigatie-werken niet langer wordt uitgesteld, dan is dat bezwaar opgeheven en de katoenteelt kan dan ook op Curaçao eene belangrijke cultuur worden.

Het is te hopen, dat het streven dezer Vereeniging meer en meer met succes mag worden bekroond.

In dank ontvingen wij het 47 en 48ste Jaarverslag van de hoofdcommissie der *Jongensweesinrichting* te Soerabaja, waaruit weder ten volle blijkt, welk een nuttig werk daar verricht wordt, dat zeker een ieders sympathie verdient. Het jaar 1906—1907 was finantieel minder gunstig, er werd ruim *f*1400 meer uitgegeven dan ontvangen.

Wij herhalen daarom, met een opwekking tot steun, de regels waarmede het verslag besluit: „Moge de Inrichting bij voortduring den zoo noodigen bijstand ondervinden in haar streven om ouderlooze of onverzorgde knapen, van welke geloofsrichting ook, tot nuttige leden van de maatschappij te vormen."

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagiers van het stoomschip Goentoer; gezagvoerder P. de Boer; van Rotterdam naar N.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: mevrouw G. J. Dirkzwager—Dirkzwager en 2 k; mevr. J. P. de Groot—Meeuwesen; mevr. E. Houwing—Bal; mevr. C. Borel—le Comte; mevr. G. de Jongh—Broek; J. van der Linden; H. V. Oberlander; J. H. van Dijk en echtg.; mevr. C. Hollander—Huisman en zoon; P. de Boer; J. Schrieck; A.A. Kruis;

naar Southampton: H. Longden en echtg.; mevr. W. Engelenberg;

naar Lissabon: mevr. W. Doude v. Troostwijk—Schuylenburgh met zoon en dochter; mej. A. Jielof; mej. S. Beauquis;

naar Marseille: Jos. van Raalte met 1 z en 2 d; L. F. H. Dirkzwager; F. Weinbeck; A. v. Dolder;

te Southampton zal zich inschepen: A. Bredvad;

te Marseille zullen zich inschepen: K. A. B. Zorn; mej. C. Zorn; mevr. C. E. Schuit—Korst; Prof.Dr. P. van Romburgh; Dr. C. H. A. Westhoff en echtg.; J. A. Ruys; mevr. K. Cromwinckel—Schlüter en 1 k; P. A. Oudemans en echtg.; J. H. Grieves Wilson; G. J. D. Meesters met echtg. en 2 k; D. J. Vrijdag met echtg. en 1 k; P. Westra; H. J. Vingerhoets; C. de Lorm;

naar Port-Said: Th. C. Lauser;

Passagiers van het Ned. s.s. Ophir; commandant W. J. Boon; van Batavia 26 Mei 1908; te Marseille 21 Juni 1908.

Van Batavia: Dr. W. G. Boersma met echtg. en 6 k; mej. E. Boom; mevr. R. E. N. Tiedeman—d'Abo; J. Cohen Tervaert met echtg. en 1 k; C. H. de Veer met echtg. en 1 k; Jhr. F. L. C. van Doorn met echtg.; P. A. van Noorden met echtg.; mej. A. W. van Noorden; F. N. van Noorden; P. A. van Noorden Jr.; R. van Eck; E. Coronel; J. de Beukelaar met echtg. en 2 k; mevr. G. J. G. ten Bruggen Cate, geb. Roelofs met 2 zoons; J. C. E. Mulock Houwer; mevr. H. M. de Hartog; H. K. A. Bakker; mevr. E. F. W. Schmutzler—Karthaus met dochter; mevr. P. A. A. F. Eijken geb. De Wilde met 2 k; A. C. J. Kroesen met echtg. en 2 k; A. Gonsalves; mej. H. van Bloemen Waanders; mevr. de wed. M. van Daalen—Weijergang; mej. A. Peijsel; jongeh. J. C. A. J. Paulus; mevr. G. Lash met 4 k; mevr. S. M. J. Schönhals; mevr. wed. F. J. Klein; mevr. C. L. v. Bloemestein—geb. Van Agthoven met zoontje; F. B. Lie; J. H. Th. Hoogvelt; Ch. E. E. Durand met echtg. en 3 k; W. C. den Boer met echtg.; G. F. A. Gresnich met echtg.; H. Kertogs; G. Stichter; P. J. Bodenstaff; J. van Damme; J. van Rijn; H. J. Mannie; L. Köhler; A. J. J. ten Kroode; H. F. Wiegand; benevens H. M. troepen en schepelingen;

van Padang: C. Lulofs met echtg. en 5 k; J. G der Kinderen met echtg. en d; mevr. M. W. Zeilmaker—Rogge met 3 k; mevr. B. J. Visscher en 1 k; F. N. de Charro van Kampen; jongeh. Roijen; J. W. van der Lelij met echtg. en 2 k; luitenant Van Vuuren;

naar Padang: W. Corver met echtg.; mevr. F. M. Harthoorn en 3 k; H. Vierling met echtg.; mej. D. J. Grondijs; P. Grammel;

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem II; gezagvoerder J. A. Beckering Vinckers; van West-Indië naar Amsterdam.

*G. J. C. Zimmerman en echtg.; J. Henriques; mevr. wed. A. F. Bos; J. B. P. L. Seiler en echtg.; H. A. Kooistra en echtg.; J. Apel, echtg. en k; R. L. Pian, echtg. en 2 k; F. J. van den Hatert, echtg. en 4 k; A. F. R. v. d. Berg; C. v. d. Geld; L. Dijkhuizen; J. A. Mentjox; A. Vermeulen; Th. A. N. van Neerbos.

* gemerkt gedebarkeerd te Havre.

No. 27. Donderdag 2 Juli 1908 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Inhoud van dit nummer.

Bloedige Botsingen.

Weinig dachten wij, toen wij in ons No. 19 van 7 Mei j.l. het oordeel weergaven, van bevoegde zijde uit Padang ontvangen, eindigende met de woorden: „de woelingen (toen slechts uit demonstraties van protesteerenden bestaande), veroorzaakt door de belastinginvoering, hebben de toestanden alhier zuiverder gemaakt", dat deze „zuivering" nog zoovele menschenlevens zou kosten.

De in de laatste weken achtereenvolgens uit Sumatra's Westkust ontvangen telegrammen hebben hier de voor Ned.-Indië voelende gemoederen niet weinig verontrust, al trachtten sommige bladen met bewonderenswaardig redactioneel beleid de zaak zoo min ernstig mogelijk voor te stellen door slechts van „gisting" te blijven gewagen, en van: „verzets-uitingen eener verdwaasde bevolking."

Dat het doodschieten van die honderden Maleiers (in grooter aantal dan hier algemeen bekend is) zou kunnen te wijten zijn aan mindoelmatige wijze van invoering der belasting, valt onze pers, en dus ook het groote publiek, eerst op het laatst in. Slechts zachtjes wordt er hier en daar op gezinspeeld, dat het anders had kunnen zijn.

Het oordeel van een hier vertoevenden, zeer ontwikkelden Maleier, uit die streek afkomstig, met wien wij deze gewichtige aangelegenheid bespraken, en wiens hart bloedde bij de gedachte, hoe menig bloedverwant hij mogelijk bij zijn terugkomst daar zal moeten missen, luidde: „de oorzaak dezer bloedige botsingen zal te wijten zijn aan onvoldoende voorbereiding.

„Mijne landgenooten", zeide hij, „hechten zeer aan voorafgaande besprekingen der te nemen maatregelen, op geregeld door de hoofdmannen gehouden samenkomsten. Zij zijn dit sinds eeuwen zoo gewend. De beleidvollen onder de Europeesche ambtenaren volgen dan ook deze gewoonte en hebben er zich altijd wèl bij bevonden. Nu is het beginsel tot invoering der belasting wel besproken geworden, zoodat tot op zekere hoogte met den „adat" rekening is gehouden, doch... was er tusschen de afkondiging en de inning wel tijd genoeg voor ampel onderling overleg?"

Wij gelooven met hem, dat hierin de fout ligt, zooals ook onze zegsman uit Padang schreef: „aan den wensch van de Regeering om twee maanden te besteden tot bespreking met de volkshoofden en aan de bevolking alles duidelijk te maken, kon geen gevolg meer gegeven worden. Haastig moest dus alles wel gaan."

Psychologisch is het verzet zeer goed verklaarbaar. Men zou hier in Europa eens moeten probeeren om bij eene bevolking, die tot dusverre geen belasting betaalde, deze in te voeren, met de boodschap er bij, dat binnen zes weken het geld op tafel moet liggen. Ook al was er reeds lang en breed in de volksvertegenwoordiging over gesproken, dan nog zou zulk een wijze van optreden hardnekkig verzet bij de getroffenen uitlokken. Was de 10de penning niet ook Alva's ondergang?

Zoo'n vaart zal het nu ter Sumatra's Westkust wel niet loopen, want de menschen hebben geen vuurwapens, terwijl wij over repeteer-geweren beschikken. Volgens de laatste berichten is het land daar nu overstroomd met troepen, die den weerstand, welke zich tot Zuid-Tapanoeli uitstrekte, wel spoedig zullen breken.

„Maar..." zeide onze Maleier, „een achterdochtige wrok tegen het Nederlandsch bestuur zal zich in het gemoed van den Inlander vastzetten en zeker nog geruimen tijd beëmmerend werken op de algemeene ontwikkeling en den vooruitgang van dit toch zoo welvarende en verstandige volk."

En, voegen wij hier aan toe, dit machtsvertoon onzerzijds zal ongetwijfeld meer kosten dan de vermoedelijke inkomsten dezer belasting zouden bedragen. Daarom achten wij deze bloedige botsingen in dubbele mate betreurenswaardig.

De Zeeramp nabij Tandjong Priok en het ziekenvervoer.

De heer van Kol zond aangaande deze ramp eenige vragen in, waarover wij onder de mailberichten in ons vorig nummer het noodige mededeelden:

Is de Minister van Koloniën bereid een volledig onderzoek te doen instellen naar aanleiding van de zeeramp op 14 Mei jl., waardoor in de nabijheid van Tandjong Priok honderden menschenlevens verloren gingen; naar de reddingsmiddelen; naar de maatregelen, welke worden beraamd om zulke rampen naar krachten te voorkomen?

Voorts vroeg de heer v. Kol naar de gegrondheid der klachten over de inhumane wijze waarop 134 beri-berilijders van de tinmijnen op Banka naar Buitenzorg werden geëvacueerd?, iets, waarop ook ons Weekblad reeds de aandacht vestigde.

De Min. van Koloniën, de heer Idenburg, antwoordde, dat hij het bedoelde onderzoek omtrent deze zeeramp en het vervoer van mijnwerkers zoo volledig mogelijk zal doen instellen, en het mogelijke zal doen, opdat het resultaat daarvan spoedig door hem kan worden medegedeeld. Dat zulks zal kunnen geschieden voor de behandeling der Indische Begrooting kan de Minister niet beslist verzekeren.

Met belangstelling zien wij het resultaat van dit onderzoek tegemoet.

Zou het waar zijn??

wat de Haagsche correspondent van de Leeuw. Ct. aan zijn blad seinde:

„Naar ik verneem, wordt er sedert de laatste dagen van de vorige week van regeeringswege druk gekabeld met Indië. Ik zou een en ander in verband kunnen brengen met een Zaterdag te Amsterdam ontvangen telegram, waarbij aan een algemeen bekende politieke figuur, tevens geïnteresseerd bij groote handelsondernemingen in onze koloniën, een crisis op den Buitenzorgschen troon zoo goed als reeds beslist werd gemeld. Dit naar aanleiding van de scherpe critiek hier over het Atjeh-rapport."

PERSKRONIEK.

INHOUD: Beschouwingen over het Atjeh-rapport in de *Nieuwe Rotterdamsche Courant*; het *Algemeen Handelsblad, Vaderland, Arnhemsche Courant*; *Centrum* en *Residentiebode*. — De *Nieuwe Courant* over de oorzaken van den opstand ter Westkust van Sumatra.

Nog steeds wijdloopige beschouwingen over het Atjeh-rapport, bijna alle hierin overeenstemmend, dat de „onwetendheid" van den gouverneur-generaal omtrent hetgeen gedurende het 3-jarig gouverneurschap van generaal Van Daalen op Atjeh voorviel, nadere toelichting vereischt. Tevreden met het rapport is niet een orgaan; zelfs niet de bladen, die anders met enthousiasme de „expansie"-politiek der laatste jaren hebben verdedigd. Het zou ons natuurlijk te ver voeren hier in extenso de verschillende persstemmen weer te geven. Daarom hier en daar een greep.

De *N. Rott. Courant* zegt o. m.:

„Wij kunnen op dit oogenblik niet volledig beoordeelen, in hoeverre de opgesomde handelingen, die thans tegen Van Daalen's beleid worden te berde gebracht, eerst onder zijn bestuur zijn ingevoerd, doch wij meenen, dat daaronder maatregelen zijn, die ook vroeger, vóór zijn optreden, zij 't in mindere mate, werden toegepast.

De gouverneur-generaal wil aan het hoofd van de onderafdeelingen in Atjeh „officieren met aanleg voor de bestuurstaak" bezigen, en hij zegt, dat het er niet op aankomt of de bestuurder militair, dan wel civiel ambtenaar is, maar wel dat alles aankomt op bekwaamheid, inzicht en karakter van den bestuurder.

Wij kunnen deze meening, in het algemeen genomen, niet onderschrijven en zijn van oordeel, dat ambtenaren van het binnenlandsch bestuur, met ervaring van bestuursdienst, mits natuurlijk ook wat inzicht en karakter aangaat aan hooge eischen voldoende, in den regel de voorkeur verdienen als bestuurders in een onderworpen land, boven militaire officieren. De vraag is echter of Atjeh al in

den door ons bedoelden zin een onderworpen land is. In elk geval zagen wij met instemming, dat het aantal der civiele afdeelingschefs (ass.-residenten) met twee wordt uitgebreid, dat deze ambtenaren niet, als tot dusver, te Kota-Radja op grooten afstand van hun gebied zullen verblijfhouden, doch te Lho Seumawé of Bireuën, te Langsar en te Bambel hun standplaats zullen hebben en dat van hen meer dan thans leiding en toezicht op de officieren-onderafdeelingschefs zal uitgaan. Wij hoorden reeds namen van naar Atjeh over te plaatsen assistent-residenten, wier verleden veel goeds voor de toekomst doet verwachten.

Als slot van onzen eersten indruk van 't Atjeh-rapport nog deze opmerking.

De omstandigheid, dat de gouvern.-generaal Van Heutsz een onderzoek had in te stellen naar den toestand van een gewest, waarover hijzelf vroeger zoo lange jaren het bestuur gevoerd heeft en waarop hij als algemeen landvoogd thans contrôle heeft uit te oefenen, maakte dit, op uitnoodiging van den minister van koloniën ingesteld onderzoek reeds dadelijk tot een onderwerp van kieschen aard, nog verhoogd door het feit, dat de bestuurder, die hem heeft opgevolgd, daartoe door hem zelf was uitverkoren en benoemd.

Toen nu het onderzoek tot een uitkomst leidde, die de gouverneur-generaal niet had verwacht, en hij, naar zijn overtuiging, een afkeurend oordeel moest uitspreken over Van Daalen als civiel bestuurder, werd de zaak, men gevoelt het, bepaald pijnlijk en het is ongetwijfeld gemeend, als de heer Van Heutsz daarover zijn „oprecht leedwezen" uitspreekt.

Maar de zooeven bedoelde omstandigheid leidde er als vanzelf toe, dat door het geheele rapport, naast een oordeel over Van Daalen, ook als een roode draad loopt, een verdediging van 't vroeger in Atjeh gevolgde beleid en van het eenigszins zonderlinge verschijnsel, dat de landvoogd te Buitenzorg een geheel onjuiste meening had over de richting, waarin de toestand in Atjeh zich ontwikkelde. Zonder het hoor en wederhoor is het niet mogelijk een gevestigd oordeel te vellen omtrent het in Atjeh vóór en na het optreden van v. Daalen gevolgd beleid, maar wij nemen voorloopig met den gouverneur-generaal aan, dat Van Daalen niet den goeden weg bewandeld heeft, en dat hij ten onrechte afweek van de door Van Heutsz gevolgde richting. In zijn poging om verklaarbaar te maken, dat hij te Buitenzorg niet kon weten, dat Van Daalen als civiel bestuurder faalde, is de gouverneur-generaal echter naar onze meening niet geslaagd."

Dit oordeel van het gezag hebbende Rotterdamsche blad is niet precies gunstig te noemen.

Het *Handelsblad* schrijft onder meer:

„De vraag dringt zich op: had de gouverneur-generaal, wetende, dat eerst de ervaring zou leeren of gouverneur Van Daalen, wiens „minder goede eigenschappen" hem evenzeer bekend waren als zijn goede eigenschappen, niet eerder behooren na te gaan of het civiel bestuur van den militairen gouverneur wijs was. De verslagen hadden den gouverneur-generaal reeds de overtuiging geschonken, dat generaal Van Daalen niet steeds „met de noodige bezadigdheid en overleg was te werk gegaan."

Wij gelooven — en moeten gelooven — dat de gouverneur-generaal niet meer heeft kunnen doen en geen scherper oordeel heeft mogen vellen, dan hij had.

Hij heeft zeker geheel gehandeld volgens de stelling, den man ter plaatse, die alleen oordeelen kan, te vertrouwen tot er zeer ernstige redenen zijn om in te grijpen en zoodra dat vertrouwen ontbreekt, dien man te vervangen.

Den besten man tot gouverneur van Atjeh te benoemen en dan daarna voortdurend wantrouwen toonen en trachten op zijn beleid invloed te oefenen, ware de treurigste politiek geweest, die men zich denken kan.

En verder:

Gebrek aan tact tegenover de landschapshoofden en rigoureuze toepassing van het boetestelsel, ook tegenover het welgezinde deel der bevolking, waren wel de voornaamste factoren, welke den gouvern.-generaal de overtuiging bijbrachten, dat gouverneur Van Daalen als civiel bestuurder had gefaald.

Men zal hierbij opmerken, dat in de op 't Atjeh-beleid geoefende critiek juist het boetestelsel, zooals dat in Atjeh werd toegepast, niet werd vergeten, daaraan dus te voren reeds aandacht had kunnen zijn geschonken. Wij meenen hierbij er op te moeten wijzen, hoe ook hier weer daghelder het schadelijk karakter van de critiek der overdrijving zich voordoet, hoe onder den berg van laster en leugens een greintje van waarheid verloren ging, dat, indien het bijtijds tot zijn recht gekomen ware, aan een ook nu nog immer hoogst verdienstelijk man mogelijk den weg zou hebben gewezen, die hem een groote deceptie, aan Atjeh wellicht veel ellende bespaard had.

In hoeverre de uitkomsten van het onderzoek invloed uitoefenden op het aftreden van gouverneur Van Daalen, blijkt niet uit het rapport. Wij vinden slechts de vermelding daarin van een zeer geheimen kabinetsbrief, die dezen opperofficier in kennis stelde met het gewijzigd inzicht van den gouverneur-generaal ten zijnen aanzien en hem verschillende instructiën voorschreef.

Ons werd evenwel door onzen correspondent te Kota-Radja geschreven, dat gouverneur Van Daalen reeds vier dagen na ontvangst van den brief, den 28en December, zijn ontslag aanvroeg, wat, indien hij zich niet van eenige tekortkoming bewust was of de verstrekte instructiën niet met zijn inzichten strookten, weer den man van karakter zou teekenen, dien wij steeds in hem hebben gezien en hoog geschat."

Het *Vaderland* zegt, dat het Atjeh-rapport meevalt.

„De toestand is niet zoo hopeloos, als in de geschriften en correspondenties der laatste maanden werd voorgesteld. Atjeh maakt een crisis door, en er zijn fouten, groote fouten zelfs begaan. Maar de pacificatie — het woord alleen wekte in den laatsten tijd bij sommigen al een ironischen glimlach — is voortgaande en, ofschoon wij op den verkeerden weg zijn geraakt, de vooruitgang valt niet te loochenen. Tegenover de begane fouten staat veel goed werk, in het belang der pacificatie verricht en doeltreffend gebleken. Dat niettemin verandering noodig, dringend noodig was, is te wijten aan afwijkingen van het stelsel, niet aan het stelsel zelf. De oplossing van de Atjeh-quaestie is vertraagd, niet onuitvoerbaar geworden. En zij is — ziedaar een hoogst belangrijk element van het rapport — zonder vermeerdering van troepen of verhooging van financieele offers mogelijk."

Dat de gouverneur-generaal troepenvermeerdering onnoodig acht, vindt het blad een der gewichtigste, zoo niet het gewichtigste resultaat van het onderzoek.

„Er blijkt ook uit, zoo schrijft het *Vaderland*, dat onjuist is, de in de correspondenties en andere geschriften over den toestand op Atjeh sterk aangedikte meening, dat er wreedheden begaan werden, omdat onze sterkte te gering is. Met het één wordt het andere naar het rijk der onwaarschijnlijkheid verwezen."

Van Daalen, aldus zegt het blad verder, is te veel als veroveraar, te weinig als bestuurder opgetreden. Hij heeft niet de kunst verstaan te pacificeeren, hetgeen toch inderdaad het doel was.

„De afwijkingen van het stelsel-Van Heutsz, die den nu bestaanden toestand hebben in het leven geroepen, liggen alle in die lijn. Soms zelfs is er slechts sprake van een nuance, of van een hoe ver en hoe vaak.

Zoo is bv. niet duidelijk het verschil tusschen inhouding van de inkomsten der hoofden met storting in 's lands kas — in dit geval dus ook zonder terugbetaling — door Van Heutsz, en inhouding met storting in het wegenfonds, door v. Daalen. In beide gevallen moesten de rechthebbenden het geld derven.

Hetzelfde geldt voor de aanhouding van hoofden, die boeten schuldig waren, of van vrouwen, wier mannen bij de benden waren, door Van Heutsz, en het in hechtenis stellen van die personen, door Van Daalen. De aanhouding was even goed vrijheidsberooving.

Maar misschien ligt het onderscheid hier meer in het hoe ver en hoe vaak, dus in de toepassing, dan in de zaak zelve.

Intusschen, ook daardoor kan gezondigd werden en stellig bij het pacificeeren van een overwonnen volk."

De *Arnhemsche Courant* schrijft:

„Maakt eenerzijds het rapport wegens de openhartigheid, waarmede de fouten van generaal Van Daalen's civiel bewind worden in 't licht gesteld, een gunstigen indruk, aan den anderen kant ligt er iets zeer zonderlings in, — om 't zoo zacht mogelijk uit te drukken, — dat die fouten zóó meedoogenloos worden opengedekt door den gouverneur-generaal Van Heutsz, die zelf generaal Van Daalen als zijn opvolger in Atjeh aanwees, thans verklaart geweten te hebben, dat deze wegens enkele karaktereigenschappen voor de hem opgedragen taak niet ten volle berekend te achten was, en ondanks die wetenschap zich omtrent de wijze, waarop generaal Van Daalen in Atjeh het bestuur voerde, niet op de hoogte stelde, totdat de vele klachten, welke daarover in de pers werden geuit, voor de Regeering in Den Haag aanleiding werden om den gouverneur-generaal op te dragen rapport over den toestand op Atjeh uit te brengen."

Dit punt vereischt naar de meening van 't blad nadere opheldering.

„Met generaal Van Daalen als zondebok de woestijn in te zenden, zijn de fouten, welke thans blijken in het Atjeh-bestuur te zijn begaan, niet hersteld; ook een herhaling daarvan moet worden voorkomen. En daarvoor is het noodig, dat worde vastgesteld of niet ook elders dan op Atjeh de oorzaken schuilen voor den onbevredigden toestand aldaar."

Het *Centrum* zegt:

„De gouverneur-generaal windt er in zijn rapport geen doekjes om, hoe hij over het door generaal Van Daalen gevoerde beleid denkt; en het zal wel niet dikwijls voorkomen, dat in een officieel stuk, voor openbaarmaking bestemd, een zoo besliste veroordeeling wordt uitgesproken over een bestuurder, die met zulk een gewichtigen post was bekleed.

Te meer valt dit op, wijl het juist de tegenwoordige gouverneur-generaal was, wien de thans vervangen bewindvoerder van Atjeh zijn benoeming dankte."

En verder:

„Nu doet zich echter vanzelf de vraag voor: hoe komt het, dat de G.-G. eerst door eigen aanschouwing zich van al deze dingen op de hoogte heeft kunnen stellen? Staat men hier voor een bizonder geval? Of is het feit, dat de landvoogd te Batavia door de rapporten, welke hij uit de verschillende deelen van ons Indisch rijk ontvangt, jaren lang in een verkeerden waan kan worden gebracht, van meer algemeenen aard?

Het rapport geeft aanleiding tot nog andere vragen.

Hoe was het mogelijk, dat de heer Van Heutsz zich zoozeer in overste Van Daalen vergissen kon, ofschoon hij hem toch uit een jarenlange samenwerking kende? Hoe is het te verklaren, dat hij te Batavia nog steeds een goeden dunk van v. Daalen's bestuur kon behouden, ofschoon hij wist, dat de generaal als gouverneur van Atjeh niet altijd met de noodige bezadigdheid en overleg was te werk gegaan? Bezadigdheid en overleg zijn toch wel de eerste voorwaarden tot het bevorderen eener pacificatie, gelijk de landvoogd die wenschte.

Vreemd klinkt ook de mededeeling, dat de heer Van Daalen inderdaad de hem gedane aanwijzingen heeft ter harte genomen. Hoe laat zich daarmede rijmen, dat zijn bestuur en de uitkomsten van zijn bestuur naar het oordeel van den G.-G. zoo teleurstellend waren?"

De *Residentiebode* schrijft:

„Vernietigend voor Van Daalen als civiel-bestuurder van Atjeh. Dat is de algemeene indruk, dien het rapport dadelijk wekt. Zijn beleid, dat op gewichtige punten van de methode van zijn voorganger, generaal Van Heutsz zelf, afweek, werd reeds daardoor veroordeeld, dat zijn voorganger steeds won, en we nu maar aldoor aan invloed verloren. Om volledig hier te kunnen oordeelen, zou men natuurlijk de omstandigheden moeten kennen, welke v. Daalen bewogen af te wijken van een beproefd stelsel. Maar het feit zelf, dat de onrust terugkeerde, toont duidelijk, dat hij toch niet het ware inzicht had."

Intusschen, het rapport-v. Heutsz laat, zoo schrijft het blad verder, ook dezen gouverneur-generaal niet geheel en al intact.

„Waarom heeft de gouverneur-generaal zich niet beter op de hoogte gehouden, wetende, dat Van Daalen niet geheel en al de geschikte persoon was. Was men te Batavia voortdurend in nauwe relatie met Atjeh gebleven, dan zou de gouverneur-generaal terstond hebben moeten merken, dat het misliep; dan zou hij order tot anders handelen hebben kunnen geven of eerder tot ontslag noodzaken."

* * *

De *Nieuwe Courant* legt een prijzenswaardige belangstelling aan den dag in zake de onlusten ter Westkust van Sumatra. IJverig tracht het blad de oorzaken van het gebeurde op te sporen:

„In haar onwil, zegt het blad, werd de bevolking in niet onbelangrijke mate gestijfd, toen van Nederlandsche zijde de aandacht gevestigd werd op een, op onberaden wijze, door een Nederlandsch-Indisch regeerings-commissaris in 1833 afgelegde belofte, bij de bevolking zelf in het vergeetboek geraakt, dat het gouvernement geen geldelijke heffingen onder haar zou doen.

Die belofte was, in den tijd der padri-oorlogen, door den commissaris Van Sevenhoven nedergelegd in het z.g. Plakaat-Pandjang. Onder meer stond hierin te lezen, dat bedoelde heffingen niet zouden worden gedaan, waartegenover werd gesteld, dat de bevolking haar koffie tegen door de regeering vast te stellen prijs aan deze zou verkoopen.

De belofte mag onverstandig gedaan zijn of niet, zij werd gedaan door een daartoe bevoegd persoon en was dientengevolge ook bindend.

Wij draaien er niet om heen, maar erkennen het.

Wat wij echter niet wenschen te erkennen is, dat die belofte, bij hardnekkige, onverstandige en onbillijke weigering der bevolking om zich in den gewijzigden eisch der tijden te schikken, niet in het algemeen belang mocht worden herroepen.

Bevoegd om dit te doen was de Nederlandsche wetgever, die het best in staat is tot billijke beoordeeling van wat het algemeen belang vordert.

In de vergadering der Tweede Kamer van 12 November 1907 is tot opheffing der belofte in het Plakaat-Pandjang nedergelegd, besloten, doordien de Kamer zich vereenigde met het ministerieele voorstel om tot invoering eener inkomstenbelasting ter Westkust van Sumatra tegen algeheele afschaffing der gedwongen koffiecultuur over te gaan.

Die opheffing geschiedde stilzwijgend. Niemand had den mond geroerd; zelfs de heer Van Kol had gezwegen.

Waar de zaak, aldus schrijft het blad verder, straks bij gelegenheid van de door den heer Van Kol aangekondigde interpellatie in de Kamer ter sprake zal komen, is het zeer noodig op deze omstandigheid de aandacht te vestigen. Aan uitingen van verontwaardiging over de naïatige, roekelooze autoriteiten in Indië zal het dan niet ontbreken. Maar zal iemand in de Kamer voor deze het deel in de verantwoordelijkheid opeischen, 't welk haar in deze aangelegenheid ontegenzeglijk toekomt?

Van beide één. Of de Kamer had het noodig kunnen oordeelen, dat, alvorens zij haar beslissing nam, de bevolking officieel over de opheffing van het plakaat — b.v. in een groote hoofden-vergadering — werd geraadpleegd; of zij kon meenen, dat reeds genoegzaam officieus met haar was te rade gegaan, de intrekking der belofte zonder meer kon plaats hebben, de belasting dus zonder nader overleg met de bevolking — welk overleg toch geen redelijken zin meer kon hebben waar tot de belastingheffing al eenmaal besloten was — kon worden ingevoerd."

Heeft dit niet veel van spijkers op laag water zoeken? zijn wij geneigd te vragen.

Wat ter wereld doet de „verantwoordelijkheid" der Tweede Kamer — een verzameling van 100 heeren — er toe, waar een onderzoek zal moeten ingesteld worden naar de oorzaken, die tot het verzet middellijk of onmiddellijk hebben geleid? Wij gelooven, dat niet één der 100 „medeschuldigen" er een oogenblik minder om zal slapen of dat de heer Van Kol er minder verontwaardigd over zal zijn, zoodra dit onderwerp in de Kamer ter sprake zal komen. De Tweede Kamer voert toch de belasting op de Westkust van Sumatra niet in; en daar op, op de invoering, die door ambtenaren geschiedt, komt het aan. Dat schijnt de *Nieuwe Courant* te vergeten. Aan verantwoordelijkheid op papier heeft men niets.

Uit de O.I. Mail.

Een gegronde klacht.

Een inlandsch spoorbeambte, iemand, blijkens zijn schrijven, van goede opvoeding en ontwikkeling, richt zich tot de *N. S. Ct.* met het verzoek, er eens de aandacht op te willen vestigen hoe de europeesche chefs — de meesten althans — er op gesteld zijn, dat hun de noodige „hormat" wordt bewezen.

„Ieder weet, zoo schrijft hij, dat hier te Soerabaja zwaar de „sembah" en het „djagong silo" worden gebezigd, zelfs door inlandsche ambtenaren van beteekenis tegenover een Europeaan.

Zelfs een commies wordt met het woord „kandjeng" toegesproken, en dat dit niet weinig de kruiperij in de hand werk, behoeft geen betoog.

„In West- en Midden-Java verdwijnt dit systeem langzamerhand, doch in den Oosthoek schijnt men er op uit te zijn, het angstvallig te handhaven.

„Het lijkt misschien een kleinigheid, maar het is dit niet, n.l. dat onze kleeren door het van ons eischen der „djagong silo" (het met gekruiste beenen gaan zitten) bederven, en daar onze salarissen ons verre van vorstelijk worden toegemeten, beteekent dit een niet gering te achten schadepost.

„Er zijn onder de prijajis velen, die een goede opvoeding genoten, die de hoofdenschool afliepen en tamelijk goed hollandsch spreken. Hen vooral drukt het neer, dat men hen zoo als minderwaardigen bejegent. Van het bezigen der hollandsche taal is geen sprake, de Europeaan tegen wien zij dit zouden durven doen, zou zich maar al te spoedig „beleedigd" achten.

„En gelooft men inderdaad, dat die kruiperigheid in het belang is van den goeden gang van zaken? Dat onze werklust er door wordt aangemoedigd?

„Herhaaldelijk vragen wij ons af: waarom liet men ons hollandsch leeren, als wij er ons toch niet van mogen bedienen? Is het de bedoeling, dat de Javaan innerlijk beschaafd moet zijn, doch zich uiterlijk moet gedragen, als waren wij nog in den slaventijd? (zie ook feuilleton).

* * *

In de *Deli-Courant* van 30 Mei j.l. lezen wij een bericht:

Uit Atjeh.

Door maréchaussée patrouilles onder sergeant Frank werd in Beunga neergelegd de langgezochte Polim Daloeëng met een volgeling en bij ongeluk diens vrouw. Gevangen genomen werden de vrouw van Polim Daloeëng, benevens de moeder en drie broeders van Toekoe Ma Alie van Tangsé. Buit een beaumont.

Voorts werden in Pidië neergelegd 8 vijanden, buit 2 beaumonts en een revolver.

De divisie Christoffel patrouilleerde in Pidië, Pira en Seuleume en legde 38 vijanden neer.

* * *

Handel in Geweren.

Naar het *Bandj. Nbd.* uit betrouwbare bron verneemt worden niet alleen op de grens van Martapoera en Pengaron geweren verkocht, doch ook aan eenige opgezetenen van Sjampaka en een paar andere kampongs. De geweren schijnen afkomstig te zijn van de ingenomen vuurwapens der bevolking, die in bewaring zijn bij het districtshoofd.

Een brutale dief heeft zich tot die bergplaats toegang weten te verschaffen en daaruit een partijtje geweren heimelijk weggenomen en ten eigen bate verkocht.

De zaak is thans in behandeling bij de magistraten te Pengaron en Martapoera.

Wanneer eens door den magistraat persoonlijk in de kampongs Banjoe Irang, Banjoe Isin, Kiram, en Tiwingan een gestreng onderzoek werd ingesteld, zouden er zeker meer geweren voor den dag komen. Door den magistraat persoonlijk, omdat de dief of dieven nauw verwant zijn aan een der districtshoofden in de afdeeling Martapoera!

* * *

Zeeschuimers.

In de stranddessa Moro niet ver van de pyrotechnische werkplaatsen te Soerabaja houden de meeste opgezetenen zich onledig met de vischvangst.

Die menschen klagen nu, naar de *N. S. Ct.* bericht, over de groote onveiligheid op zee, d.w.z. op de hoogte van genoemde visschersnederzetting; elken nacht haast worden de visscherssprauwen geënterd door een vaartuig, bemand met 7 of 8 koppen, allen goed gewapend.

De zeeschuimers rooven al de visch en wat verder van hun gading is, bijv. de kleeren en het geld van de visschers, en zoo dezen weerstand bieden, worden zij met den dood gedreigd.

Eenige opgezetenen van Moro zijn bij een paar Europeanen geweest en hebben een omstandig verhaal gedaan van het een en ander, volgens hen behooren die zeeschuimers op Bangkalan of Kamal te huis.

Die opgezetenen kwamen de hulp van Europeanen inroepen of deze nl. zoo goed zouden willen zijn, om zich gedurende een paar nachten op Moro te posteeren en op de zeeschuimers te schieten.

Bedoelde Europeanen hebben de klagers echter naar de politie verwezen, wat zij echter uit vrees voor soesah liever niet doen.

Het zou wel overweging verdienen, meent het blad, om in zake onderzoek te laten doen door den patih bijv. en de zoogenaamde zeepatroui le die vroeger bestond en langs Moro en de andere visschersnederzettingen kruiste, weer te doen invoeren.

* * *

Malaria-bestrijding

Onder dit hoofd schrijft het *Bat. Nbd.*:

Sinds eenige dagen is men in de benedenstad bezig met het dicht gooien van moerassen en stilstaande wateren, om de muskietenplaag tegen te gaan.

Het werk heeft plaats onder toezicht van den geneeskundigen dienst en wordt uitgevoerd door vrije koelies. De plassen worden met sintels gedempt.

In de buurt van het chineesche hospitaal is men al gereed; nu is Tangkie aan de beurt."

Eindelijk schijnt men dan toch over te gaan tot doeltreffende maatregelen in deze.

* * *

De heer Herbert Wright en de rubber in Deli.

De heer Herbert Wright, de bekende Londensche caoutchouc-specialiteit, redacteur van het te Londen verschijnende „India Rubber Journal", schrijver van een standaardwerk over rubbercultuur en lid van „The Rubber estate

agency limited" heeft in de laatste dagen der maand Mei eenige dagen in Deli vertoefd. De heer Wright zit in de directie van de nieuwe maatschappij, gevormd uit de ondernemingen Blankahan en Soengei Roean, en zijn interesse in rubber-plantages, die Hevea planten, zal hem voortaan minstens eens in de drie jaren weder daarheen brengen, meldt de *Deli Courant*.

Voor de eerste maal in Sumatra zijnde, was het hem aangenaam te kunnen verklaren, dat hij een bizonder gunstigen indruk van het land, en niet minder van de menschen, had ontvangen. Op vele punten vond hij overeenstemming met den overwal, waar hij geïnteresseerd is bij de zulke prachtige dividenden afwerpende Vallambrock Rubber Company en waar zijn weg van hier (de heer Wright vertrekt morgen weer) hem weer heen zal leiden. Vooral de Inlandsche bevolking in haar doen en laten en de daartusschen gevestigde Chineesche kleinhandelaren en groenteplanters deed de gelijkenis op vele punten opvallend zijn.

Wat hij in Deli van rubber zag, trok sterk zijn aandacht; hierover hoopt hij later echter zijn indrukken zelf op schrift te stellen. Hij bezocht een vrij groot aantal rubberondernemingen en roemde den stand van de cultuur.

Zijn bezoek zal ongetwijfeld voor Deli goede gevolgen hebben en meer buitenlandsch-, in de eerste plaats natuurlijk meer Engelsch-, kapitaal naar deze streken voeren, waar het in nieuwe ondernemingen nog genoeg plaatsing kan vinden.

Zeker zullen pogingen op dit gebied vergemakkelijkt kunnen worden, wanneer de heer Wright op de aanstaande rubber-tentoonstelling photo's en monsters vindt van Deli-ondernemingen; doch het zal wel onnoodig zijn, hier nog eens op dit groote belang voor onze rubberplanters hier te lande te wijzen", besluit het blad.

* * *

Robusta koffie.

Het *Soer. Hdbl.* ontving uit Nederland berichten, wijzende op een gevaar voor de „coffea robusta", op welk gewas thans de koffieplanters hun hoop hebben gevestigd.

Het gevaar dreigt namelijk, dat de robustakoffie zal hebben te kampen met dezelfde drawback als indertijd de Liberia-koffie; de reputatie van een slechten smaak.

De eerste partijen robusta, die in Holland aan de markt werden gebracht, waren niet alle „goed van smaak" en er begint omtrent deze smaak twijfel te ontstaan. Of de minder goede smaak geweten moet worden aan minder doelmatige bereiding, dan wel aan de omstandigheid dat de koffie zelf inferieur was, weet de berichtgever niet; doch zooveel is zeker dat het zeer wenschelijk is vooral in den beginne geen robusta-koffie naar Holland te zenden, die minder goed van smaak is.

Heeft de reputatie van de robusta zich voldoende gevestigd, dan doet de mindere smaak van een enkele partij minder kwaad meer.

Zoo'n nieuwe koffiesoort als de robusta, klein van boon en misvormd, wordt streng beoordeeld ten aanzien van den smaak, en valt deze in het begin tegen, dan vestigt zich een vooroordeel dat niet dan met moeite uit den weg te ruimen is. Hiermede gaat noodzakelijk — het behoeft geen betoog — een belangrijke winstderving gepaard.

De bereiding van robusta is nieuw en er kunnen dus licht fouten begaan worden, doch er bestaat geen enkel bezwaar om elke partij op den smaak te beproeven alvorens haar naar Holland te zenden en in allen gevalle, het inferieure voorloopig op Java te realiseeren. Voor die inferieure, slecht smakende robusta zal men op Java minstens even veel kunnen maken als in patria.

Waar de robusta in Ned.-Indië aangeplant en de koffiesoort ruime en regelmatige producties geeft, is het te verwachten dat de uitvoeren dezer koffie snel zullen toenemen, en zelfs met toepassing van de boven gegeven voorschriften zal het moeite kosten het verbruik in dezelfde mate te doen stijgen zonder over te gaan tot een belangrijke prijsverlaging, meent het blad.

WEST-INDIË.

Suriname.

Goud-industrie.

Den 9 Juni l.l. zouden de Koloniale Staten de ontwerp-verordening in behandeling nemen, betreffende een proefneming met het kleinbedrijf in de goud-industrie.

Zooals onze lezers weten, ligt het in de bedoeling om bij wijze van proef kleine concessiën uit te geven aan kleine ontginners, die daarvoor 15 pCt. van de goud-opbrengst aan het gouvernement zouden hebben af te staan.

Het gouvernement heeft voor die proef het oog laten vallen op een deel der voormalige concessie van de Saramacca-Company, welk deel 1 December l.l. vrij kwam.

Het bestuur heeft toen den 2en December een openbare inschrijving voor dat vrijgevallen deel laten houden, maar de concessie toen niet aan den inschrijver gegund, die daarop volgens de bepalingen recht verkreeg, doch met toepassing van art. 15 der goud-verordening de toewijzing geweigerd, en daarop bedoeld terrein bestemd voor de nu beoogde proefnemingen.

In verschillende bladen wordt hiertegen verzet aangeteekend. Zoo teekende *Onze West* aan, dat hier sprake zoude zijn van een verkeerde toepassing van bedoeld artikel 15, en meende 't blad nog eens de aandacht op de zaak te moeten vestigen, „alvorens de Koloniale Staten eene volgens bevoegden onwettige daad van het bestuur sanctioneeren."

Van onwettigheid kan o. i. geen sprake zijn, waar genoemd artikel zeer ruim gesteld is, door aan het bestuur de bevoegdheid te geven eenige concessie „in het algemeen belang" te weigeren. Het komt er nu maar op aan, wat onder algemeen belang moet worden verstaan.

In- en uitvoer in 1907.

Over het jaar 1907 bedroeg de waarde van den invoer in de kolonie *f*6.903.608 en die van den uitvoer *f*5.888.567. *Onze West* noemt het een bemoedigend verschijnsel, dat het verschil tusschen invoer en uitvoer afnemende is.

Opmerkelijk noemde het blad het feit, dat de invoer van rijst niet afneemt. Deze bleef ongeveer 4 millioen kilogram 's jaars, ter waarde van ruim 4 ton. Hoezeer de inlandsche productie toeneemt, oefent deze toeneming blijkbaar nog geen merkbaren invloed uit op den invoer, welk verschijnsel waarschijnlijk alleen moet worden toegeschreven aan de toeneming der bevolking door immigratie.

Hierbij zij even aangeteekend, dat, naar de *Surinamer* vernam, bij het immigratie-departement aanvragen waren ingekomen voor de uitzending van 2737 immigranten, 1069 Britsch-Indiërs en 1498 Javanen. In de eerste helft van Juli werden reeds 180 Britsch-Indiërs te Paramaribo verwacht met een schip, dat ook immigranten voor Trinidad zou aanvoeren.

Wat den uitvoer uit de kolonie nu weer aangaat, zij aangeteekend, dat de waarde van den uitvoer der voornaamste producten de volgende was: balata, *f*695544; cacao, *f*1.462.762; goud, *f*1.427.418; hout, *f*54.646; koffie, *f*101.038; rum of dram, *f*99862; suiker, *f*2.020.593.

Bacovencultuur.

De verscheping van bacoven op 29 Mei bedroeg 3638 bossen.

Sedert den aanvang van den uitvoer zijn de wekelijksche verschepingen geweest: 2894, 1741, 2511, 2773, 2945, 3935, 3305, 2881, 3435 en 3638 bossen.

Men is dus in Suriname nog verre van het normale aantal van 20000 bossen voor elke verscheping.

Maar — een weinig gedu'd nog slechts. Wie weet wat de naaste maanden brengen zullen.

* * *

Cacao in 't wild.

Volgens de „Suriname" hebben balata-bloeders in het district Boven Nickerie boven de Blanche Marie val, vrij groote uitgestrektheden vruchtdragende cacaoboomen ontdekt. Vermoedelijk zijn hier weder apen in 't spel, die bekende cacao-dieven, die dikwijls cacao-zaden in het bosch laten vallen.

* * *

Afgoderij.

De politie heeft volgens *Onze West* een goede vangst gedaan op den grond Mon Divertissement— meer bekend onder den naam van de Boer Boiti — aan den Kwattaweg.

Onder leiding van den adjunct-inspecteur Edcius werd aldaar door een vijftal beambten in burgerkleeding een afgoderijpartij overvallen. Men was nl. ter plaatse bezig om te trachten een nog betrekkelijk jonge vrouw op afgodische wijze te genezen van een ziekte, waaraan zij al jaren lijdende was. Trots de behandeling in het militair hospitaal en door andere geneesheeren zou zij geen genezing hebben gevonden.

Zes personen werden gearresteerd, die allen in meerdere of mindere mate aan de bewerking meededen, terwijl in beslag werden genomen verscheidene flesschen met allerlei dranken, een rood vrouwenhemd, snoeren, Ingisiris, eenige sakka's, een houten sabel, een parel, enz. enz., zaken die bij de afgoderijpartijen bijna altijd worden aangetroffen. Onder de twee deelnemers bevonden zich twee Engelschen.

Quack.

Onze West schreef het volgende:

„Een vreemden naam heeft dit artikel, dat sedert kort hier in den handel wordt gebracht door de firma van der Voet aan de Gravenstraat.

Mag men echter gelooven wat er van verteld wordt, dan schijnt dit voedingsmiddel wel aan te bevelen, vooral voor personen in het binnenland, die weinig ruimte en weinig omslag voor hun dagelijksch voedsel kunnen besteden.

In Fransch Guyana wordt dit voedingsmiddel veel gebruikt voor prospecties in de goudvel-

FEUILLETON.

In het Tenggergebergte. *)

Dik en lomp van beenen, grof en zwaar van gezicht, breed van mond, platneuzig en niet geel, maar bruin-zwart en met doffe oogen, vormen de Tenggereezen een geheel ander, veel lager ras, dunkt mij, dan dat der Javanen. Dit trof mij vooral gisteren zoo, toen wij het bezoek ontvingen van den regent van Pasoeroean en later met hem middagmaalden en een wandeling deden.

Raden Mas Toemenggoeng Ario Darso Soegondo was op de tournée met den assistent-resident Borel. Is deze een flink en krachtig vertegenwoordiger van het Hollandsche ras, dat op Java mannenkracht, beleid en volharding toonde, zoo scheen de regent mij een zeer volmaakt vertegenwoordiger van de Javaansche aristocratie, mooi en regelmatig van gelaatstrekken, slank en elegant te paard en te voet, hoffelijk en zeldzaam gevat en geestig in het gesprek, zoo in antwoorden als opmerkingen. Hij sprak bijzonder goed de taal van ons beider Koningin en liet zich uit over Nederland en over Java met kennis en beleefden tact.

Hoe buitengewoon te betreuren is het dat niet alle regenten en beschaafde Javanen onze taal spreken... dat wij niet van onze taal en letterkunde een band te meer maken, die Indië met ons vereenigt. Dat men niet alleen dit niet bevordert, maar *zelfs tegenwerkt*, zoodat vele zonen van hoog geslacht nu Engelsch leeren, schijnt mij een ideaal van gebrek aan verbeelding en menschenkennis toe.

* * *

Zoover had ik geschreven, toen ik eensklaps opstond in de voorgalerij, om te zien naar een groote menigte Tenggereezen, die voorbij gingen. Daar trok in den mist, die juist weer dik kwam aanwervelen uit de diepe ravijnen, een lijkstoet voorbij. Een man, gisteravond in de *dessah* gestorven, werd begraven. Op een open draagbank van bamboes, alleen door een pajong overschaduwd, werd de overledene, die in gekleurde doeken gewikkeld was, door zes vrienden gedragen naar het kerkhof. Het baadje, dat hij het laatst gedragen had, was uitgespreid boven de windselen. Ik volgde den stoet langs Oud-Tosari, en toen omlaag het ravijn in. Het graf was gereed. Men legde den doode daarin, met het hoofd gericht naar den Bromo...... toen spreidde men over hem heen een mat van gevlochten bamboes en daarop viel de aarde, waarmede het graf gevuld werd.

Allen, die het lijk te voet gevolgd waren, riepen *Surah*... een zeide een gebed... de priester *(doekoen)* riep: „Zijn wij allen nog bijeen?" waarop een stem antwoordde: „een onzer is niet meer!"

Op den weg naar het kerkhof stond een lid der familie van den overledene, die aan ieder der deelnemenden een klein muntstuk gaf, en daarop gingen ze weer terug naar het sterfhuis,

*) Uit een *Van Dag tot Dag* van het *Alg. Handelsblad*.

den. Het is dan ook het toppunt van eenvoud. Quack is een meelsoort, die bereid wordt uit cassave. Om het te gebruiken is het voldoende dit meel te vermengen met water, waardoor een pap ontstaat, waarmede de Fransche gouddelvers hun maal doen. Hun eischen zijn zeker bescheiden. Hun heele voorraad bestaat nagenoeg alleen uit een blik quack, welk artikel jarenlang goed blijft. Toespijs wordt verkregen door de jacht.

Wij zijn benieuwd of het artikel ook voor onze binnenlanden dezelfde beteekenis zal verkrijgen. De expedities zouden daardoor heel wat eenvoudiger worden. En een nieuwe inlandsche industrie zou er door ontstaan, die een uitgebreid afzetgebied oplevert voor het landbouwproduct cassave, waarvan spoedig overproductie ontstaat.

Op zeer bescheiden schaal is sedert eenige weken een fabriekje geopend aan de Sommeldijksche kreek nabij de Groote Combé. Doel is om uit cassave te bereiden drie producten: quack, tapioca en gomma (stijfsel).

Moge de ondernemingsgeest hier beloond worden."

* * *

Curaçao.

De zooveelste ruzie met Castro is aan den gang. We hopen, dat het weer op de gewone manier zal worden bijgelegd. Laten we liever nu eens hooren, wat een Statiaan van zijn landje aan de *Vrijmoedige*, helaas in het Engelsch, schreef:

„Nu de zaken hier op beteren grondslag berusten is het te hopen, dat ons goed gouvernement op denzelfden weg zal blijven voortgaan, als wanneer het succes niet kan uitblijven. De herleving van het eiland is zeker iets om er trotsch op te kunnen zijn. Wij hebben hier een heerlijk klimaat, een bodem, die alles kan voortbrengen, en ons eiland ligt op den weg van de vele laadbooten, die tusschen de West-indische eilanden en New-York varen. Ik vrees, dat de leden van den Kolonialen Raad niet op de hoogte zijn van de nu nog rustende hulpbronnen van het eiland.

Vreemdelingen komen onder ons en zullen zich, naar ik hoop, goed beloond zien. Een Engelschman, Capello, neemt de katoencultuur op Fairplay ter hand en is vol vertrouwen op den goeden uitslag.

De heer Forbes heeft zich met zijn familie op Golden Rock gevestigd en zal in vereeniging met anderen op groote schaal katoen gaan planten; weer anderen zien uit naar land, om dat aan te koopen; allen kennen de vruchtbaarheid van onzen bodem en willen dezen blijkbaar een *fair trial* geven. Dat alles spelt goeds voor Statia!"

Van Vreemde Koloniën.

Arbeiders in Kameroen.

Over dit onderwerp bevat de „Deutsche Kolonial Zeitung" een artikel, waaraan wij het volgende ontleenen.

De schrijver, die geheel op de hoogte van de kwestie is door zijn verblijf in de kolonie, zegt, dat vele arbeiders op de particuliere ondernemingen aan deze door het bestuur worden verstrekt. Wanneer hier of daar opstand uitbreekt en tuchtiging noodig blijkt, wordt den schuldigen stammen altijd een straf opgelegd, daarin bestaande, dat zij gedurende een bepaalden tijd een zeker aantal arbeiders aan het bestuur moeten leveren. Heeft dit oogenblikkelijk geen gelegenheid om allen aan het werk te zetten, dan stelt het bestuur wat overcompleet is ter beschikking van de ondernemers. Overigens geeft de ordonnantie van 14 Februari 1902 aan het bestuur de bevoegdheid om arbeiders aan te werven, ten einde ze ter beschikking van de particuliere ondernemers te stellen.

Vooral voor den aanleg van den spoorweg zijn vele arbeiders aldus door het bestuur aan de ondernemers geleverd, die, wanneer zij waren aangewezen geweest op het stelsel van vraag en aanbod, zeer zeker niet over de noodige werkkrachten zouden kunnen beschikken. Deze tusschenkomst van het bestuur wordt nog meer noodzakelijk geacht, wanneer de spoorweg, die het Zuiden der kolonie moet ontsluiten, zal worden aangelegd.

De schrijver van het artikel zegt te hebben opgemerkt, dat de negers van Kameroen niet anders dan gedwongen werken en dat zij, waar mogelijk, geen andere taak aanvaarden dan die, welke de minste inspanning vordert. Voor de voorbereidingswerkzaamheden voor den spoorwegaanleg, 't boschkappen, het traceeren van den weg, kon men betrekkelijk gemakkelijk vrijwillige arbeiders vinden. Maar zoodra begonnen de graaf-werkzaamheden niet of de vrijwilligers bleven uit en volgden de ploegen, die met het uitzetten van de lijn waren belast. Het bestuur was genoodzaakt zijn toevlucht tot dwang te nemen om de ondernemers aan de noodige arbeiders te helpen.

De aanwerving van arbeiders door particulieren is uitteraard nog veel moeilijker. Hun werfagenten hebben de bevoegdheid niet, om eenigen dwang op de inboorlingen uit te oefenen en meestentijds komen ze terug zonder eenige andere uitkomst, dan den spot der negers, die op hun aanbiedingen niet wenschen in te gaan.

Het bestuur heft een recht van één mark voor elken door particulieren aangenomen arbeider en van tien mark voor elken arbeider, dien het ter beschikking van de particuliere ondernemingen stelt. Deze belasting is een der voornaamste bronnen van inkomsten der kolonie.

De schrijver put hieruit de conclusie, dat het bestuur er alle belang bij heeft om aan het stelsel der aanwerving en toewijzing van arbeiders door het bestuur eene zoo ruim mogelijke toepassing te geven, instede van die toepassing te beperken.

* * *

Fransch-Guyana.

Wij hebben herhaaldelijk gewezen op de plaag in deze Fransche kolonie, het optreden der maraudeurs, die op de geconcessioneerde placers van anderen het goud stelen. Telkens is door concessionarissen daarover geklaagd en om bescherming van hun bedrijf gevraagd.

Nu lezen we in de „Dépêche Coloniale", dat gouverneur Rodier een besluit heeft genomen, volgens hetwelk de administrateurs van placers, die voor de bewaking hunner terreinen een politie-post wenschen, zich moeten verbinden de volgende kosten te dragen:

1. Het transport der gendarmes, van hunne bagage en van het materiëel voor den post;
2. Voeding en geneeskundige behandeling der gendarmes;
3. Toelage voor buitengewonen dienst, ten bedrage van 4 franken per dag voor de gendarmes; 6 franken per dag voor de gegradueerden.

Stelt men voor een politiepost maar één gegradueerde en drie gendarmes, dan komt het bedrag der toe te kennen toelagen alleen reeds op 540 franken 's maands, een aardige extra-belasting dus, wegens toestanden, waartegen te waken zeer zeker een der eerste bestuursplichten is.

We denken hierbij aan hetgeen in Indië te doen is geweest en geschreven werd over de Mapia-eilanden, en laten verdere commentaar aan onze lezers over.

* * *

Nieuw-Caledonië.

Aan de „Dépêche Coloniale" werd uit Noeméa het volgende geschreven:

„Caledonië verkeert in een toestand van ellende, waarom men zich in Frankrijk weinig schijnt te bekommeren.

De kolonie en de hoofdstad Noeméa zijn in werkelijkheid in staat van faillissement. De schuldeischers beginnen zich te roeren. Het volhardend zwijgen van het departement van koloniën op het verzoek om leeningen aan te gaan, begint het geduld der kalmste lieden uit te putten. Complicatiën staan te vreezen, waarvan de geheele verantwoordelijkheid op het moederland valt, dat zich, naar het schijnt, zelfs niet verwaardigt te antwoorden op de dringende telegrammen, welke de waarnemende gouverneur Brun op aandrang van de vertegenwoordigende instellingen het toezond.

Het nut der aangevraagde leeningen voor de kolonie en voor de stad Noemaé komen ons hier evenwel, in beginsel, onbetwistbaar voor.

Hierbij meenen we de aandacht van den heer Milliès-Lacroix te moeten vestigen op den huidigen toestand te Noeméa. Talrijke arbeiders en geëmployeerden, meerendeels hoofden van huisgezinnen, zijn sedert vele maanden buiten betrekking; meer dan 150 huizen staan leeg, wegens den uittocht der bewoners; de traktementen der geëmployeerden worden steeds meer besnoeid; de belastingen zijn verpletterend; de waarde van het onroerend bezit is in minder dan tien maanden tijds met meer dan 50 percent verminderd, terwijl de grondbelasting is verhoogd.

De toestand wordt onhoudbaar. Allen, die het land kunnen verlaten, haasten zich het te doen. Het vertrouwen is weg.

De ambtenaren alleen hebben het goed. De schaarschte van het geld heeft er de waarde van verhoogd. De talrijke verkoopingen tengevolge van faillissement, beslaglegging of vertrek maken dat men tot lagen prijs verschillende zaken kan koopen.

Een categorie van ingezetenen staat er bepaald zonderling voor: dat zijn de op vrijen voet gestelde gestraften, die hier moeten verblijven. Men dwingt hen aldus te blijven in een land, waar het hun onmogelijk is door werk hun brood te verdienen.

Wanneer zal men er toch eindelijk toe overgaan die fameuze wet van 1854 op de ten uitvoerlegging der straf van dwangarbeid te herzien, waarvan de barbaarschheid niet meer aan de huidige inzichten beantwoordt.

Het valt niet te ontkennen, dat in Caledonië algemeen een gevoel van afneiging van het moederland bestaat, en zelfs de besten hier keuren de houding van het moederland ten strengste af. Men meent, dat indien Frankrijk niet meer op Caledonië gesteld is, dit niets zou verliezen door afscheiding, en men begrijpt niet, waarom men aan het ministerie van koloniën zoo zeer gekant is tegen een proef in Caledonië met een stelsel, waarmee Engeland zooveel succes heeft gehad, dat der autonomie. Men zegt dat het, wetens, de kolonie, door de natuur zoo rijk begiftigd, in de ellende te laten, van de grootste willekeur en wreedheid getuigt. De kolonisten hier zijn niet uit het moederland getrokken en hebben zich hier niet gevestigd, om 6000 mijlen van het moederland een plantenleven te leiden in een kolonie, in welker ondergang het moederland behagen schijnt te scheppen.

Op het oogenblik, dat ik dit korte en wanhopig schrijven besluit, hoor ik bij geruchte, op betrouwbare gronden naar het schijnt berustend, dat de nieuwe gouverneur Richard hier binnen 14 dagen zal zijn en dat hij eenige beloften meebrengt en zelfs eenige plannen, die ons weder de hoop op betere dagen zouden geven.

Moge dit gerucht zich bevestigen en de gouverneur Richard, van wien men veel goeds zegt, als redder tot ons komen; de dankbaarheid der kolonie zou hem dan voor altijd verzekerd zijn."

* * *

waar hun een kleine *slamatan*, een eenvoudig onthaal, werd aangeboden.

Gedurende de eerste zeven dagen zal men elken morgen door een bamboes, die in den grond steekt, waar ongeveer de mond van den overledene is, water gieten en men werpt dan rijst door een grooter bamboes.

De kleederen van den man, die ik op de windselen, waarin hij gewikkeld was, zag liggen, worden elken avond weer teruggehaald van het graf, maar zeven ochtenden achtereen naar het graf teruggebracht.

Na den zevenden dag wordt het eerste Doodenfeest gegeven, waarop de lievelingsspijzen van den overledene worden voorgezet aan een pop, die hem voorstelt en met zijn kleederen gekleed is.

En in de gloeiende asch van rijststroo wordt wierook gebrand; er wordt gebeden en wijwater gesprenkeld op ieder. De oudste mannen van de dessah, die de pop vervaardigd en aangekleed hebben, roepen uit onder het geschrei der achtergelatenen: „Waarom hebt gij ons verlaten, wij zorgden zoo goed voor u!" en dan kleeden ze de pop weer uit en verbranden die op een gewijde plaats.

Maar de geesten van hen, die hier te Tosari en in de omliggende dessah's sterven, vinden hun zalige bestemming nog niet dadelijk. Ze kunnen niet verder komen dan de Mungal, den pas over den kraterrand, dien zij overgaan, eer zij tot de Zandzee dalen, den krater-bodem, waaruit de berg Bromo rijst.

Want die pas is het tehuis van den machtigen geest van Raden Demeling, wien de Tenggereezen offers brengen van rijst en tabak, eer ze dalen naar de Zandzee en opgaan tot Bromo of Smeroe. In holten in den rotswand worden die offers gebracht.

* * *

Als offers zijn gebracht aan den geest op den Mungal-pas, wordt het groote Doodenfeest Nyewu gegeven in de vijfde of zesde maand van het jaar, zoodat het voor dezen doode spoedig plaats kan grijpen. En dan stijgt naar den Bromo-hemel de ziel van hem, dien ik voorbij zag dragen en gevolgd heb naar het kerkhof, langs de steile bergweg-trappen.

* * *

De bevallige, vriendelijke vrouw van den dokter gaat juist op den weg voorbij.

— „Mevrouw, wat zeide die oude Tenggerees toch tot u?"

Ze sloeg de lieve, levendige oogen op en zeide glimlachend:

— „Ik vroeg hem: „Welken godsdienst belijdt ge?"

— „De Mohammedaansche!"

— „En in welken God gelooft gij?" —

— „In God Bromo!"

Tosari, 29 Mei.

Jamaica.

Men vreest, dat de ontvangsten der kolonie tot een bedrag van 50000 ponden sterling beneden de raming zullen blijven. Uit Kingston werd aan de Engelsche bladen geschreven, dat de douane-ontvangsten steeds achteruit gaan en het meest wel die uit hoofde van de rechten op rum. De invoer van handelsgoederen in het algemeen schijnt normaal te zijn, zoodat het ontbrekende hieruit niet wordt aangevuld. Wel werd wegens de schaarschte aan levensmiddelen tengevolge van de droogte op meerderen invoer van levensmiddelen gerekend in de eerstvolgende maanden, maar desniettegenst[illegible] blijft een deficit te voorzien. [illegible] men, genoodzaakt [illegible] bestuur zal, zegt [illegible] zijn verscheidene openbare werken, waarvoor op de begrooting gelden war[illegible] getrokken, uit te stellen en de uitg[illegible] welke reeds onder handen [illegible] en uit-[illegible] ven voor die, minderen. [illegible] jn, belangrijk te ver[illegible]

* * *

Katoen op Barbados.

Hieromtrent melden de laatste gegevens het volgende:

De katoencultuur op Barbados werd eerst in 1903 aangevangen op een oppervlak van slechts 16 acres. De waarde van den oogst van dat jaar bedroeg niet meer dan ruim 300 ponden sterling. Verleden jaar besloeg de katoencultuur op het eiland een oppervlak van 5000 acres en was de waarde der productie 78.876 ponden sterling. Dit jaar werden 6935 acres met katoen beplant en wordt gerekend op een opbrengst ter waarde, niettegenstaande lage prijzen, van omstreeks 100.000 ponden sterling.

* * *

De spoorwegen in Engelsch-Indië.

We zijn zoo gewoon om de Engelschen als de meest practische menschen ter wereld te beschouwen, maar in de koloniën valt daar dikwerf weinig van te bespeuren. Hooren we eens wat de „Times of India" schreef over het onderzoek, ingesteld betreffende de spoorwegen in Engelsch-Indië:

„Toen de commissie voor het beheer der Indische spoorwegen was benoemd, zeiden wij, dat weinig goeds van haren arbeid was te wachten. Toen beslist was, dat de commissie niet naar Indië zou komen, om de zaken ter plaatse te onderzoeken, werd dat vermoeden zekerheid. Het schouwspel van vijf heeren, waarvan niet één practisch op de hoogte was van Indische spoorweg-quaesties, te Londen gezeten, om te beslissen over het lot van 80.000 mijlen spoorweg op 6000 mijlen afstands, behoorde eigenlijk thuis in... Kampen (vrije vertaling). De dwaasheid van het onderzoek bleek, toen deze commissie als haar voorlichter iemand benoemde, wiens arbeid op spoorweggebied in Indië zich had gekenmerkt door monumentale langzaamheid. Wie van zulk een onderzoek nog goeds verwachtte, moest wel tot in het dwaze optimist zijn. Hij zal intusschen ruw ontwaakt zijn, toen de uitslag van het werk der commissie bekend werd. De geheele strekking van haar rapport is om de Indische spoorwegpolitiek te beklemmen, de meer vrijzinnige begrippen der laatste jaren te verstikken, en de ontwikkeling te zoeken langs het smalle paadje van het staatsbedrijf."

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

Eigen Haard, 27 Juni 1908.

De vorige week bespraken wij het eerste gedeelte van het artikel van *Beroega: Een huisvlijt in de afdeeling Moeara-Doewa der Residentie Palembang*, waarvan thans het slot in No. 26 van Eigen Haard is opgenomen. De schrijver behandelt nu de eigenlijke zijdewinning, welke ongeveer als volgt geschiedt.

De vrouwtjesvlinder legt haar eieren op de z.g.n. opé, dat is de voet van den bladsteel van den pinangpalm, welke in een koel gedeelte van het huis wordt geplaatst. Na negen dagen komen de eitjes uit en honderden kleine, bijna onzichtbare draderige rupsjes kruipen op de opé rond. De verzorging en voeding der jonge rupsen geschiedt door meisjes; zijn de rupsen 18 dagen oud, dan wordt haar geen voedsel meer verstrekt en gaan zij zich inpoppen. Daartoe plaatst men ze in matjes, welke na 3 etmalen geopend worden, waarna zich mooie witte en gele cocons vertoonen; deze cocons worden nu pl.m. 2 uur in de zon gedroogd, waardoor de inhoud sterft. De buitenste laag wordt nu voorzichtig van de cocon afgescheurd en deze is nu voor de zijdewinning gereed. Om de afwikkeling te kunnen bewerkstelligen, is het noodig dat de cocons eenigen tijd in het kokende water worden gelegd; die afwikkeling der cocons en de verdere behandeling van de gewonnen zijde geschiedt op hoogst eenvoudige wijze met zeer primitieve toestellen, (waarvan afbeeldingen aan het opstel zijn toegevoegd).

Een en ander wordt uitvoerig door „Beroega" beschreven; hij eindigt met te zeggen, dat de zijde uit het Moeara-Doewa'sche te Palembang en Singapore zeer gezocht is en „het zou de moeite loonen, wanneer door het a[illegible] van eenig coöperatief beginsel [illegible] aanbrengen genwoordig bestaande [illegible] en deze, de tegenwoordig [illegible] uitgebreide indust[illegible] huisvlijt tot een meer hier zal de [illegible] werd opgevoerd. Doch ook van [illegible] stoot daartoe niet te verwachten zijn [illegible] het inlandsch particulier initiatief, en het zou, waar nu in het belang der nijverheid zooveel gedaan wordt, ons inziens meer op den weg [illegible] liggen van de Regeering, in het belang van de landstreek te dezen opzichte een nauwkeurig onderzoek in te stellen. Een huisvlijt, die zich ruim 30 jaren handhaaft en waarvan het product zoo gezocht is om zijn goede qualiteit, kan zeer zeker tot een meer georganiseerde industrie worden opgevoerd."

* * *

Teysmannia. 1908. Afl. 5.

Over de *Ananas-conserven-industrie en de al of niet mogelijkheid harer invoering op Java* schrijft de heer *E. de Kruijff* een belangrijk artikel, waaraan wij het navolgende ontleenen. De voornaamste producenten voor de wereldmarkt van geconserveerde ananas zijn: de Bahama-eilanden, Cuba, Florida, Hawaï en Singapore; inzonderheid is het de laatste plaats, die jaarlijks een enorme hoeveelheid uitvoert, in 1906 bijv. niet minder dan 707943 kisten. De industrie is aldaar nagenoeg geheel in handen van Chineezen; van de 16 bestaande fabrieken worden er 15 door hen beheerd. In de omstreken van Singapore en op de naburige eilanden treft men natuurlijk groote ananas-aanplantingen aan. Na een en ander uitvoerig te hebben beschreven gaat schr. na, op welke plaatsen op Java de ananas-cultuur gedreven wordt en of deze van zooveel belang mag worden geacht dat de oprichting eener conservenfabriek gewettigd is. De streken, waar vrij uitgebreide ananas-aanplantingen bleken te bestaan, zijn Buitenzorg, Tjibatoe en Kendal (Semarang). Om verschillende redenen acht schr. de oprichting eener fabriek te Buitenzorg en Tjibatoe niet aanbevelenswaardig, doch wel te Kendal, vooral wegens de gunstige ligging in de nabijheid eener afscheephaven; doch dan dient in de eerste plaats de aanplant belangrijk te worden uitgebreid, terwijl het daarbij de vraag is, of voldoende gronden voor de cultuur beschikbaar zullen zijn.

Het zal dus nog wel eenigen tijd duren voor de eerste ananas-conserven-fabriek in Ned.-Indië wordt opgericht, maar in ieder geval verdient het streven van den heer De Kruijff, om de aandacht te vestigen op een mogelijke nieuwe industrie op Java, ten zeerste te worden gewaardeerd.

Verder bevat Teysmannia de navolgende opstellen: Bamboe (met plaat), door E. de Kruijff. — Oogsten en verpakken van tropische vruchten, door F. W. J. Westendorp. — Nieuwe en minder bekende koffiesoorten, door Dr. P. J. S. Cramer. — Over de bestuiving, de bevruchting en de bloei bij de rijstbloem, door J. E. van der Stok. — De zwarte bladluis van de thee en haar vijanden, door J. C. Koningsberger.

* * *

Weekblad voor Indië. 5e jaargang 1908. No. 5.

No. 5 houdt o. a. in: Hollandsche zwart- en witkunst. Tentoonstelling van den Ned. Ind. Kunstkring te Batavia, door P. A. J. Mooijen. — De „Boulevard des Millionaires" in Batavia, door Henri Borel (een soort loflied op het Hôtel des Indes aldaar). — Een aquarel en-tentoonstelling in Indië. De tentoonstelling der aquarellen van F. J. du Chattel te Soerabaja (gehouden van 15—18 Mei. — De moordzaak-Darma. — Uit de inlandsche misdadigerswereld. — Indrukken van den Dag, door Corax.

* * *

De Indische Mercuur. 23 Juni 1908.

De op 16 Mei j.l. te Parijs gehouden rede van *Mr. D. Fock*, over de *Nederlandsche koloniale politiek van den jongsten tijd*, waarvan de dagbladen reeds vrij uitvoerige verslagen gaven, is nu in haar geheel (naar stenografische opname) in dit nummer van de Mercuur afgedrukt.

Bij de lezing trof ons het navolgende: Sprekende over de uitbreiding van het inlandsch onderwijs in de laatste jaren, zeide de heer Fock o. m.: „De reorganisatie van het onderwijs leidt ook tot groote behoefte aan Nederlandsche onderwijzers. Ik zal de positie van den Nederlandschen onderwijzer in Indië thans niet bespreken; alleen wil ik verklaren, dat die positie een zeer gunstige is. Bij herhaling is dit betoogd; het geschiedde onlangs nog op uitnemende wijze door een Haarlemschen ingezetene in het Schoolblad van 7 April j.l., namelijk door het oud-Indisch schoolhoofd, den tegenwoordigen schoolopziener, den heer K. J. Razelius. Hij vergelijkt de positie van de onderwijzers hier te lande en in Indië en toont duidelijk aan, dat die van den Nederlandschen onderwijzer in Indië een zeer goede is. Diens werkkring is belangrijk, belangwekkend, vooral wanneer hij bij het Inlandsch onderwijs geplaatst is. Mijns inziens zou het dan ook niet voor den Nederlandschen onderwijzersstand pleiten, wanneer de tijd mocht komen, dat zich niet voldoende goede krachten voor het onderwijs in Indië beschikbaar stelden."

Toevallig sprak nu in het bovengenoemd Nr. van het Weekblad van Indië, Corax in zijn rubriek „Indrukken van den Dag" eveneens over dat gunstige oordeel van het oud-Indisch schoolhoofd Razelius ten opzichte der positie van de Indische onderwijzers, doch komt tot een geheel andere conclusie dan de oud-minister Fock. Corax bestrijdt o. a. den heer Razelius aldus:

„De heer Razelius is vergeten den tijd, toen hij zelf 3de kl. onderwijzer in Indië was. De omstandigheden waren hem trouwens zeer gunstig. Na een verblijf van negen maanden in Indië werd hij reeds 2e klasse, kwam ongetrouwd uit en huwde een Indisch meisje met geld. De heer R. heeft nooit kinderen gehad, was bijna altijd op een hoofdplaats en geldelijke zorgen hebben hem zeker nooit gedrukt...... De meeste onderwijzers komen getrouwd uit, hebben kinderen, zijn niet gefortuneerd en lijden met hun tractement van *f*175, minus de kortingen, wel een kommervol leven... Zeker, de positie van den uit Nederland gekomen onderwijzer is „prachtig", maar in Holland blijven is voor velen beter. Ik heb de ellende gezien van een derde klasse-onderwijzer, die getrouwd en met twee kinderen uitkwam. Ik heb den strijd gezien met een aanvangssalaris van *f*175, minus de kortingen. Ik heb hier het lieve, eerlijke, Hollandsche vrouwtje zien vervallen als sneeuw voor de zon in haar strijd tegen de kippen van Razelius à *f*0.50 en *f*0.30." (Men begrijpt, dat Corax hier doelt op uitingen van den heer R. over geringe vleeschprijzen in Indië). Corax eindigt aldus:

„Wil 't gouvernement voldoende ambtenaren B.B., voldoende rechterlijke ambtenaren en voldoende onderwijzers bezitten, dan moet 't over de brug komen. De eenige compensatie, ten opzichte van 't koloniale leven, is een goed tractement. Kan de regeering daar niet op ingaan, dan zal het te kort aan ambtenaren steeds grooter worden."

Van de overige art. welke dit Nr. van de Mercuur nog bevat, noemen wij nog: De inkomstenbelasting en de naamlooze vennootschappen in Ned.-Indië (n.l. een circulaire van den Directeur van financiën van den 14en Mei '08, no. 832/7262, waarin wenken, in acht te nemen bij de indiening van aantooningen van kapitaalsvermeerdering van naamlooze vennootschappen, maatschappijen en vereenigingen, als bedoeld bij art. 17, ten 1e, der ordonnantie op de inkomstenbelasting (Staatsblad 1908, No. 298). — Overzicht van den economischen toestand van Curaçao. — En verder de gewone rubrieken: Kultuurberichten. Kleine mededeelingen. Financiëele berichten en verslagen. Nieuwe Maatschappijen. Enz.

* * *

Van de Commissie voor het onderzoek naar de mindere welvaart der inlandsche bevolking op Java en Madoera, hebben onlangs weder 2 publicatiën het licht gezien, n.l. de Samentrekking van de Afdeelingsverslagen over de *uitkomsten der onderzoekingen naar de irrigatie in de Residentie Pasoeroean en de Residentie Besoeki*, beide bewerkt door den ingenieur van den waterstaat *R. van den Broek d'Obrenan*.

In 1907 werden de uitkomsten van dit onderzoek in de overige residentiën gepubliceerd; wij deelen dit mede voor hen die belang stellen in het werk der welvaart-commissie; eene bespreking van den inhoud dier uitvoerige verslagen kan op deze plaats natuurlijk niet geschieden.

* * *

Als een bewijs dat het *Handboek ten dienste van de suiker-cultuur en de rietsuiker-fabricatie op Java* inderdaad in eene behoefte voorziet, moge dienen dat, terwijl het geheele werk nog niet volledig verschenen is, nu reeds van het eerste deel een tweede (vermeerderde en verbeterde) druk het licht zag. De titel er van luidt: Methoden van onderzoek der bij de Java rietsuiker industrie voorkomende producten, afvalproducten, brandstoffen, meststoffen, chemicaliën, water, smeeroliën enz., door *H. A. P. M. Tervooren.* Het werk wordt uitgegeven door het proefstation voor de Java-suikerindustrie en gedrukt bij J. H. de Bussy te Amsterdam.

* * *

Dezer dagen zijn verschenen de *Jaarcijfers voor het Koninkrijk der Nederlanden*, inhouden Statistische gegevens der *Koloniën in Oost en West* over het jaar 1906. Deze, door het Centraal Bureau voor de Statistiek te 's Gravenhage bewerkte gegevens zijn van zeer veel nut, omdat zij samenvatten de overzichten van tal van verslagen die over de Indiën handelen. Gelijk men weet, geschiedt de publicatie in de Nederlandsche en tevens Fransche taal. In het voorbericht wordt o.a. medegedeeld dat uit het hoofdstuk „Physieke toestand der bevolking" is weggelaten de tabel betreffende de bij het Bestuur bekend geworden ongelukken, welke ook in het Koloniaal Verslag niet meer voorkomt. Wij achten dit een zeer verstandige daad, omdat een statistiek als deze: bestaande in de vermelding van het aantal door tijgers verscheurde, door de bliksem getroffen en verdronken menschen, enz., elke volledigheid en dus betrouwbaarheid mist.

* * *

We besluiten ditmaal ons overzicht met een uittreksel van een hoogst belangrijk artikel (hier en daar woordelijk), in het laatste nummer van de **„Amsterdammer", Weekblad voor Nederland,** handelend over *Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje*, den grooten geleerde, onder den titel *Indische figuren. (No. 111):*

Toen Dr. Snouck Hurgronje naar Indië ging, had hij reeds een grooten naam als kenner der Semitische talen, vooral het Arabisch, en was zijn beroemde reis naar Mekka al volbracht. Naar Mekka, waar geen niet-Islamiet ter bedevaart wordt toegelaten. Maar Sn. H. was geheel als Mohammedaan vermomd; hij sprak de Arabische taal vloeiend en kende de gewoonten der woestijnbewoners. Toch is zijn leven nog in gevaar geweest en heeft hij zich door de vlucht moeten redden. Er was al verdenking ontstaan, toen Sn. H., zich een wondje toebrengende aan zijn hand, de lippen aan dat wondje bracht, wat in den Korân streng verboden is.

In 1888 kwam Sn. H. in Indië aan; hij zou nu naar Atjeh gaan, vermomd, zooals in Buitenzorg was goedgevonden. Een onbescheidenheid van de pers wierp echter dit plan in duigen, waarop hij aanbood zich als quasi-deserteur onder de Atjehers te begeven, welk plan als te gevaarlijk niet werd geaccepteerd.

Voorloopig bleef Dr. Sn. H. toen op Java, in den regel gekleed als Islamitisch goeroe (onderwijzer) en kreeg daardoor de gelegenheid de Moh. zeden en gewoonten tot in de diepste geheimenissen te doorgronden. Zijn veelvuldig verkeer met Inlandsche en Arabische aanzienlijken; de oostersche kleeding, welke Sn. H. droeg, zijn betrekkelijk weinig omgaan met Europeanen deden daarop allerlei verhalen ontstaan. Zoo beweerde men, dat hij overgegaan was tot de Mohammedaansche geloofsbelijdenis, hetgeen wellicht zijn grond vond in het feit dat Sn. H. geen uitzondering maakte op den regel, dat de studie van den Koran sympathie doet ontstaan, voor de leer daarin vervat.

In 1881 wenschte de Regeering van de groote gaven van Dr. Snouck Hurgronje gebruik te maken op Atjeh; aanvankelijk verzette deze zich, doch op aandringen van den toenmaligen gouv.-gen. Van der Wijck zwichtte hij. Men heeft veel gesproken en veel geschreven over de Van Heutsz-politiek op Java; men zou echter met evenveel recht kunnen spreken van de Snouck Hurgronje-politiek. Zijn verdiensten op Atjeh zal de latere geschiedschrijver in al haar volheid te boek stellen. Het land, waarheen hij tegen zijn zin ging, zou juist zijn veld van werkzaamheid bij uitnemendheid worden. S. H. kent den Atjeher in zijn huis en daarbuiten, in zijn godsdienst,in zijn heele leven en sterven, zooals wel geen ander Europeaan hem kent. Zijn boek „De Atjehers", een standaardwerk, (waarvan onlangs de Engelsche vertaling verscheen, legt er getuigenis van af.

De toenmalige gouverneur van Atjeh, generaal van Heutsz, was verstandig genoeg om op ruime wijze partij te trekken van Sn. H.'s groote kennis van land en volk, die dan ook zooveel heeft bijgedragen tot het verkrijgen, misschien juister gezegd: tot het naderen van geordende toestanden. Doch een raadsman, wiens gezag algemeen erkend is, wordt toch allicht min of meer lastig, vooral tegenover militairen, die nu eenmaal niet houden van zeer diplomatiek optreden. Ook voor Sn. H. kwam de tijd. Hij voelde het en verliet Atjeh. De gevolgen zijn niet uitgebleven. O, ware Sn. H. de raadsman gebleven op Atjeh, nog beter: ware hij het gebleven te Batavia of Buitenzorg, dan zou thans daar niet dagelijks zooveel menschenbloed vergoten worden van het eene einde van dat uitgestrekte rijk tot het andere.

Thans vertoeft Prof. Sn. H. hier in Nederland en leidt evenals vroeger in Indië, een zeer werkzaam leven. Soms, heel soms, ziet men hem wandelen in of bij Leiden, als de bezigheden hem niet gevangen houden, zooals ze doorgaans doen. Behalve zijn werk als hoogleeraar, heeft hij veel te verrichten als adviseur aan het Departement van Koloniën. En dan, hij is zeer royaal met zijn colleges. Maar de vurige kracht, die Prof. Sn. H. vooral in zijn geschriften vroeger wel eens den vrijen loop liet, heeft hij thans beheerscht. Wie Snouck Hurgronje ontmoet, rustig philosofisch aan den wandel, heeft moeite zich voor te stellen, dat deze man, eens Indiër geworden, nu vrijwillig balling uit het land, waarmee hij zich had vereenzelvigd, die een groote stille kracht is voor onze koloniën, een groote *levende* kracht kon zijn.

Wij mogen trotsch zijn op Snouck Hurgronje. Wij mogen hem dankbaar zijn, dat hij ons trouw bleef. Zoo aan één professor, zijn hem verlokkende aanbiedingen gedaan! Reeds vele jaren geleden werd hem een professoraat aangeboden aan de Universiteit te Cambridge, een groote eer, en eene financiëel zeer voordeelige betrekking. S. H. bedankte, evenals daarna voor een beroep naar Duitschland; hij bleef behouden voor zijn vaderland — een groot geleerde, groot door zijn weten, groot door hetgeen hij in Indië voor ons en voor de inlandsche bevolking tot dusverre geweest is.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 3 Juni;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws v/d Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost t/m 2 Juni;
Het Soerabajasch Handelsblad t/m 1 Juni;
De Ind. Mercuur No. 26;
Het Ned.-Ind. Effectenblad Nos. 41 en 42;

INGEZONDEN.

Geachte Redactie.

Zeker ligt het wel op den weg van het orgaan der Vereeniging „Oost en West" om een klein deel zijner plaatsruimte af te staan voor de weerlegging van verkeerde beoordeelingen van gebeurtenissen met betrekking tot onze koloniën; daarom lijkt het mij gewenscht nu de aandacht der lezers van het Koloniaal Weekblad te vestigen op een feit, dat m.i. niet zonder tegenspraak mag blijven.

In de *Sumatra-Post* (No. 111) van Woensdag 13 Mei j.l., worden in de rubriek „Van het Moederland en de Koloniën" de vier artikelen door den heer Ch. Snabilié in de *Revue d'Asie* van 1901 opgenomen, gekwalificeerd: „doorslaan als een blinde kip." Een ieder, die deze goed geschreven artikelen kent, bedoeld als antwoord op de aanvallen destijds in de buitenlandsche pers tegen ons koloniaal stelsel gericht, zal het in den schrijver loven, deze vaderlandslievende daad te hebben verricht, al mag men het niet in alle opzichten volkomen met hem eens zijn. Hij deed een goed werk op verdienstelijke wijze, waarvoor hem dus erkentelijkheid in stede van blaam toekomt.

Dankend voor de verleende plaatsruimte, met hoogachting,

Uw dw.
L. v. M.

Amsterdam, 29 Juni 1908.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 29 Mei 1908.
Benoemingen, enz.
Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den adjunct-houtvester E. K. Plasschaert, en aan den chef der werkplaatsen van den Sumatra-S.S. E. D. C. Middelaer; twee jaren aan den ingenieur B. O. W., Jhr. F. L. C. van Doorn.

Ontslagen, op verzoek, eervol, de ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten J. H. de Sausin; de commies bij den post- en telegraafdienst L. F. Charpentier; de stationschef D. A. van Hien; de griffier van den landraad te Pati, P. G. Dutter; de klerk op het residentiekantoor te Semarang Mejuffr. A. V. Hübner en de ambtenaar op wachtgeld C. J. Linia.

Aangewezen: voor de studie aan de Ned.-Ind. bestuursacademie F. L. Broekveldt; J. J. Fraser; C. Lulofs; G. J. du Marchie Sarvaas; H. F. van Os; J. H. Rering; L. H. W. van Sandick; L. J. Schippers; J. H. van Wely; W. A. C. Whitiau en W. K. H. Ypes.

Benoemd: tot griffier van den landraad te Pati, C. W. M. Beugel; tot tijdelijk ondervoorzitter van de landraden te Pekalongan en Batang, Jhr. Mr. N. Rengers Hora Siccema; tot subs.-griffier bij den Raad van Justitie te Semarang, Mr. J. F. W. la Fontaine; tot referendaris bij het Dep. van Justitie, Mr. Th. A. J. Lentink; tot 1en commies A. L. Ligtvoet; tot 3en commies L. H. F. Voll, W. F. von Lutzow en A. R. Rijkschroeff; tot opzichter 1e kl. bij de S.S. op Java, F. W. A. Brauns; tot id. 2e kl., W. L. Leefers; tot hoofdcommies bij het Dep. van Fin., J. W. Roessingh van Iterson; tot 2en commies, J. E. Bijardt; tot referendaris, G. von Söhsten; tot hoofdcommies Ch. R. Veenstra; tot 1en commies, Ch. Strüben.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa, aan den kapitein der inf. H. C. Stoelman; zes maanden, aan den 1en luit. der inf. G. J. A. van Eck; een jaar aan den 1en stuurman bij de Gouvernementsmarine L. A. van Mels en J. A. Wijchers, benevens aan den loods bij het loodswezen van de Aroebaai, C. Abbo.

* * *

Uit de Javasche Courant van 2 Juni 1908.
Benoemingen enz.
Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den onderwijzer W. Clasen, de onderwijzeres Mej. H. J. W. Bensbach en aan den kantoorchef bij den post- en telegr. dienst J. J. van Hemert.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de adj.-commies bij den post- en telegr. dienst G. A. Kühr en de zoutverkooppakhuismeester te Benkoelen, Abdul Rezak.

Gesteld: ter beschikking van den voorzitter van den landraad te Semarang Mr. C. J. Poortman; te Menado, Mr. L. G. Krol.

Tijdelijk gesteld: ter beschikking van den Dir. van gouvernementsbedrijven, ten einde belast te worden met de functiën van ingenieur van het Mijnwezen, Dr. J. K. van Gelder.

Benoemd: tot resident van Amboina, de ass.-resident G. Sieburgh; van Tapanoeli, de ass.-res. C. J. Westenberg; met ingang van 3 Oct. 1908, tot resident der W. afd. van Borneo, de waarn. resident der Pad. Bovenlanden, Th. J. H. van Driessche; tot leeraar aan het Gymnasium Willem III, J. G. van Ingen; tot controleur bij het B. B., de ambtenaar op non-activiteit M. J. van der Pauwert; tot resident van Soerabaja de assistent-resident J. Einthoven; tot teekenaar bij het hoofdbureau van het Mijnwezen te Batavia, W. F. R. Davies; tot leeraar aan de H. B. S. te Semarang, Z. Stokvis; tot lid van den gemeenteraad van Kediri, A. J. Houck; tot 2en commies bij het Dep. van Marine, C. H. Boekhoft; tot 3en id. P. L. Vreede.

Ontslagen: op verzoek eervol, de wedono van Kadjen (Pekalongan), Raden Poerwomidjojo.

Benoemd: tot wedono van Kadjen, Raden Soerahandojo; van Doro (Pekalongan), Mas Soewarjo.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den 2en luit.-magazijnmeester, J. G. Nanning.

Bevorderd: tot 1en luitenant der inf., de 2e luitenants J. H. Juda, P. L. Douwes en G. V. Lettinga.

Overgeplaatst: bij het subsistentenkader te Batavia, de generaal-majoor der artillerie, G. C. E. van Daalen.

Geplaatst: bij het 3e depot-bataljon, de luitenant-kolonel P. A. H. Heldens, van verlof uit Nederland teruggekeerd; bij het 12e bat., de kapitein Jhr. J. N. C. Sandberg en de 1e luit. W. L. A. Nieuwenhuijsen; bij het 3e depôt-bat., de kapitein K. J. C. Rijnen.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het S.S. Koningin Wilhelmina; gezagvoerder J. R. de Brouwers; bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia, 27 Juni.

Te Amsterdam schepen zich in: J. F. Muller; J. Benjamins; G. le Roy; J. Mooij; H. A. Gusdorf en echtg.; J. Hendriks; J. van Ardenne; S. A. Duitgenius, echtg. en k; W. G. Waalwijk en echtg.; mevr. E. von Bentheim en k; J. M. Heck; C. F. van Maanen; mej. M. Burger; A. Hulshoff; benevens een detachement der Koloniale Reserve;

naar Southampton: J. C. Stork; mej. W. Stork;

naar Genua: Mr. W. C. Bosman; Mr. K. M. Phaff; H. C. A. Campanje en echtg.; Mr. baron van Motz van Enghuizen; G. S. Bakker; Fontein en echtg.;

naar Belawan-Deli: J. P. H. Polman;

naar Singapore: H. F. Poelstra;

van Southampton naar Genua: Mr. Hurt en echtg.;

te Genua zullen zich inschepen: C. J. de Groot en echtg.; P. W. Breukers; H. W. W. ter Haar Romeny; L. Prins; J. A. H. van Leeuwen;

naar Belawan-Deli: J. Stecher en echtg.;

naar Singapore: A. D. J. Taat.

Passagierslijst van het s.s. Prins Frederik Hendrik; gezagvoerder G. D. Nieman; van Amsterdam naar West-Indië, op Zaterdag 27 Juni 1908.

Jhr. J. C. Reigersberg Versluys; Dr. M. W. v. d. Werk; W. A. Stürler; Arno Gerlach; W. Beetz; mej. H. Th. C. Grünicke; mej. S. Kroesen; jongeh. W. Kroesen; jongeh. R. M. Bär von Hemmersweil; mej. F. Pos; mevr. L. Friederich en 4 k; mevrouw L. C. Mentink—Helper; mej. H. H. Emanuels; J. C. Sanders; J. M. A. Thomsen; Herm. Kettner; Andres. Palacios; mej. Baptisti; benevens 250 Javaansche emigranten.

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem II; gezagvoerder J. A. Beckering Vinckers; van West-Indië naar Amsterdam.

*G. J. C. Zimmerman en echtg.; J. Henriques; mevr. wed. A. T. Bos; J. B. P. L. Seiler en echtg; H. A. Kooistra en echtg; J. Apell, echtg. en k; R. L. Pian, echtg. en 2 k; F. J. van den Hatert, echtg. en 4 k; N. F. R. van den Berg; C. v. d. Geld; L. Dijkhuizen; J. A. Mentjoc; A. Vermeulen; Ph. A. N. van Neerbos.

* gemerkt, gedebarkeerd te Havre.

Passagierslijst van het S.S. „Koning Willem III", gezagvoerder V. Stobbe, vertrokken van Batavia 4 Juni 1908 en aangekomen te Genua 28 Juni 1908.

Te Genua hebben zich ontscheept:

Mej. H. J. W. Bensbach en zuster; H. Adelink, echtgenoote en 2 kinderen; C. W. Weyts, echtgenoote en dochter; J. G. Doorman, echtgenoote en 2 kinderen; H. J. G. Janssen van Raay, echtgenoote en 4 kinderen; Mejuffrouw L. Rödlich; E. S. de Klerck, echtgenoote en 2 kinderen; F. G. Uhl; Jongeheer E. en Jongejuffrouw A. Perelaer; G. van Blarsum, echtgenoote en 2 kinderen; F. J. Diephuis en echtgenoote, Mevrouw P. J. C. Koops—Conradi en dochter; O. S. Knottnerus; Mevrouw Wed. C. van Engelenburg—Horsting; O. A. Uhlenbeck, echtgenoote en kind; A. E. G. C. G. van Eelders, echtgenoote en dochter; Mr. H. Radier, echtgenoote en 3 kinderen; H. B. Cayaux; Mr. E. H. Bergsma, echtgenoote en kind; Mr. H. L. E. de Waal; Mejuffrouw W. G. E. Wijgers; J. B. H. Frackers, echtgenoote en kind; Mr. Dr. W. M. G. Schumann; G. T. Dortschy en kind; R. Scholtemeijer en kind; H. Verton; J. B. Peter; J. L. Paliari; Mevr. A. T. D. Roeder—Sevenstern; Mejuffrouw D. C. Rauch; Mevrouw Huissen en kind; Mevrouw H. E. Laanbroek en kind; J. A. Piepe; D. K. N. Selier; D. Banning.

Van Sabang:

G. Lammers—Lisnet; M. Brioul.

Te Amsterdam zullen zich ontschepen:

Mevrouw A. R. Tissing—Tonchers en 5 kinderen; Mevrouw H. A. J. van Vliet en kind; Mevrouw J. A. Hoorweg en 2 kinderen; H. Kapper, echtgenoote en 2 kinderen; Ch. L. Jägers, echtgenoote en 2 kinderen; H. van Bekkum; C. de Wit en echtgenoote; A. Blom; Mevrouw P. M. Staverman—Figee en 2 kinderen; C. D. M. Meger; H. K. Döpke; J. Westra; F. H. Euwe; Mejuffrouw Nederhoed en kind; benevens H. M. troepen en schepelingen en de equipage van het S. S. „Ceram."

Van Sabang: Mevrouw M. C. Kersbergen en dochter; M. F. Voers, echtgenoote en 4 kinderen; W. C. Trankvoort; S. Noordmans.

No. 28 Donderdag 9 Juli 1908 8ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

OPROEPING tot bijwoning der **HOOFDBESTUURS-VERGADERING** op **Donderdag 30 Juli** a.s., te **2 uur** n.m., in het gebouw der Vereeniging, Heulstraat 17, alhier.

Punten van behandeling:

a. Rekening en verantwoording (verslag der commissie van verificatie);

b. Uitgifte van een jaarverslag met ledenlijst;

c. Een en ander betreffende de Redactie van het Koloniaal Weekblad;

d. Voordracht tot benoeming der verificatie-commissie over 1908;

e. Ingekomen brieven van den heer L. J. Lefèbre.

Het Dagelijksch Bestuur.

Een Verstandige Daad.

In de gegeven omstandigheden was het een zeer verstandige daad de aangekondigde interpellatie door den heer van Kol, betreffende het Atjeh-rapport en de Sumatra-troebelen uit te stellen tot na het Kamer-recès.

Naar wij van bevoegde zijde vernemen, is dit uitstel een gevolg geweest van onderling gepleegd overleg tusschen de betrokken partijen.

Zeker is dit oordeelkundig ingezien, zoowel door den Minister van Koloniën als door den interpellant. Immers, had de interpellatie vóór het Kamerrecès plaats gehad, dan ware minister Idenburg, nog slechts ten deele ingelicht, wellicht genoodzaakt geweest om handelingen en daden van de Indische regeering te verdedigen, welke Z. Ex. later, beter en vollediger van alles op de hoogte zijnde, misschien zou afkeuren. Een overhaaste handeling had niets anders dan der goede zaak afbreuk kunnen doen.

Niet alleen de Minister, maar ook de Kamerleden hebben nu den tijd om van verschillende kanten ampel omtrent het een en ander ingelicht te worden. Zelfs bestaat nog de kans, dat Generaal van Daalen hier in 't land komt, om toelichtingen te geven, hoewel de Indische bladen wisten te vertellen, dat de oud-gouverneur van Atjeh zich te Soekaboemi zou gaan vestigen.

In elk geval was het goed gezien om met al deze omstandigheden rekening te houden ter bereiking van het doel, dat de interpellant zich voorstelt, n.l.: om de *volle waarheid* over deze treurige Atjeh-geschiedenis te doen uitschijnen.

Ook met betrekking tot Sumatra kan het uitstellen dezer interpellatie niet anders dan gunstig werken, aangezien toch eerst de onlusten geheel bedwongen moeten zijn, alvorens tot een overzicht van het voorgevallene te kunnen geraken en tot het nemen van verdere maatregelen kan worden overgegaan.

Zooals wij de vorige week reeds opmerkten, liet het zich aanzien, dat de opstand spoedig bedwongen zou worden.

Uit Oud-Agam in de Bovenlanden kwamen al veel betere berichten. Ook in de laras Baso, waarvan de gelijknamige kampong een 8 K.M. beoosten de hoofdplaats Fort de Kock aan de spoorbaan naar Paja Koemboeh is gelegen, behoort het verzet nu tot het verleden. Verder meldde het Regeeringstelegram van j.l. Zaterdag, dat in genoemde onderafdeeling Oud-Agam geregeld belasting betaald wordt en dat de pasar ter hoofdplaats Fort de Kock, waarvoor lieden van heinde en verre naar de hoofdplaats der bovenlanden komen, weder druk bezocht wordt, hetgeen zeker de meest geruststellende tijding is.

Een draadbericht van j.l. Maandag luidt:

„Blijkens een bij het Ministerie van Koloniën uit Nederlandsch-Indië ontvangen telegram betreffende den toestand in het Gouvernement Sumatra's Westkust, werd de eenige nog weerspannige negrie in de laras IV kota (onderafdeeling Oud-Agam, Padangsche Bovenlanden) overvallen en werden de geestdrijvers met vele hunner volgelingen gevangen genomen, waarbij vijftig personen sneuvelden.

In Soelikt (afdeeling L kota, Padangsche Bovenlanden) is de rust hersteld.

In de onderafdeeling Lintau en Boea, waar de negrie's gedeeltelijk verlaten waren, zijn zes kwaadwilligen gedood en werden de hoofdschuldigen aan den moord op den controleur Bastiaans gevat.

De onderafdeeling Moearalaboeh is rustiger.

Het bivak te Alahanpandjang (gelijknamige onderafdeeling, afdeeling XIII en IX kota, Padangsche Bovenlanden) werd aangevallen door ruim honderd man, waarbij een Europeesch fuselier licht gewond werd.

Painan (Padangsche Benedenlanden) is rustig."

Daar zijn wij dus op den goeden weg.

Laat ons hopen, dat ook in Atjeh spoedig gunstiger toestanden mogen intreden. Een telegram aan de *N. Rotterd. Crt.*, d.d. 7 dezer, duidt hierop reeds:

„Toekoe Bèn Blang Pidië heeft zich met 300 volgelingen onderworpen."

Een Islamitisch Congres.

Uit *De Hervorming* van 13 Juni nemen wij het volgende bericht over:

„Te Caïro, de oude burcht van den Islam, met de meest beroemde universiteit van de mohammedaansche wereld, zal weldra het eerste algemeene islamitische congres plaats vinden. Aard en eischen der islamitische beweging zullen natuurlijk hoofdonderwerpen van bespreking zijn.

Aanstichter en ziel van het congres is de Rus Ismael Bey Gasprinski, die als redacteur van het blad „Terdjeman" in de Krim en den Kaukasus grooten invloed uitoefent. Het gist thans weder onder de mohammedaansche bevolking van Egypte, die zich grootendeels rondom Mustapha Pascha Kamel schaart, die op groote meetings de nationale beweging steunt en tegen de Engelsche heerschappij predikt. De Moslemen van Caïro zien het congres met groote belangstelling tegemoet."

Het ligt natuurlijk aan ons, dat wij eerst door dit bericht vernamen van een islamitisch congres, dat aanstaande is. Dit congres moet, dunkt ons, ook met groote belangstelling worden tegemoet gezien door de Nederlandsche regeering, die heerschappij voert over meer dan 30 millioen mohammedanen.

Is bij haar het denkbeeld reeds opgekomen om bijv.: professor Snouck Hurgronje, die een hoogen geleerden titel heeft onder de mohammedanen, dien van m o e f t i, uit te noodigen, aan dat congres deel te nemen?

PERSKRONIEK.

INHOUD: De oud-gouverneur van Sumatra's westkust, de heer A. M. Joekes, in de *Nieuwe Courant* over den toestand aldaar. — De Atjeh-correspondent der *Nieuwe Courant* over het ontslag van Daalen en over den nieuwen gouverneur van Atjeh. — De *Residentiebode* over de school tot opleiding van inlandsche rechtskundigen. — *Het Vaderland* over het uitzenden van een Regeeringscommissaris naar Atjeh.

Eenigen tijd geleden maakte de oud-gouverneur van Sumatra's Westkust, de heer A. M. Joekes, enkele opmerkingen in de *Nieuwe Courant* over het plegen van overleg met de Maleiers ter Westkust van Sumatra. Daarbij merkte de redactie op, dat dit z.g. „overleg" veelal neerkomt op een niet zeer waardige comedievertooning. Deze opmerking nu geeft den heer Joekes aanleiding tot het volgend schrijven:

„Helaas! daarop is het meer dan eens neergekomen, zegt hij.

Te schamen hebben wij ons over diegenen onzer ambtenaren, zeer hooggeplaatste ambtenaren somtijds, die er zich aan schuldig maakten.

Zulk onwaardig bedrijf moet bij de bevolking de achting voor en het vertrouwen op ons geweldig doen dalen en in eigen kring demoraliseerend werken.

Maar een „overleg" behoeft niet te zijn en mag niet zijn een comedievertooning.

Zoudt gij het niet eenvoudig en tevens waardig hebben gevonden wanneer wij, na eerst een verstandig plan ineengezet te hebben in overeenstemming met de geaardheid der bevolking, tot haar hadden gezegd: „Zeventig jaren geleden is u toegezegd dat wij van ulieden geen geldelijke belasting zouden heffen, mits ge uitbreiding gaaft aan de peper- en koffiecultuur; zoolang mogelijk hebben wij ons daaraan gehouden, maar ge weet het zelf: de koffiecultuur is in de meeste streken te niet gegaan en het is nu zoover gekomen dat de inkomsten de uitgaven niet meer dekken; voor vele uitgaven, die noodig zijn, ook in uw eigen belang, ontbreken

de middelen, en het is dus duidelijk, dat op de een of andere manier daarin moet worden voorzien en daarom komen wij nu met u overleggen omtrent dit door ons ontworpen plan.

Zeer waarschijnlijk zouden de besprekingen dan hebben geleid tot min of meer belangrijke wijzigingen, maar dat we zouden zijn gekomen tot het resultaat: afzien van de hoofdzaak of opstand, dat is voor mij niet denkbaar.

Was er zulk een plan te bedenken?

Wel, mijnheer de redacteur, een plan, dat ik zelf in 1901 voorstelde, beschouwde ik, en beschouw ik nu nog, als toen ter tijde te voldoen aan de door mij gestelde eischen en had ik de volle overtuiging, dat het eerlijk en zonder onwaardig comediespel zou zijn door te voeren geweest.

Mijn antwoord op de vraag is dus bevestigend.

Wat aangaat uw opmerking: dat overleg met de bevolking had moeten plaats vinden, voordat de Minister door bij de begrooting op de opbrengst ervan te rekenen de invoering der nieuwe belasting onvermijdelijk had gemaakt, die is zeer juist.

Door deze aangelegenheid te behandelen zooals hij deed heeft de Minister getoond handigheid om een belangrijke zaak er door te krijgen, maar van staatsmanswijsheid is er geen spoor in te vinden.

Integendeel blijkt er uit, dat ook hij geen begrip had van de portée der zaak en van de moeilijkheden, die er aan verbonden waren, en dat het hem mangelde aan het meest elementaire billijkheidsgevoel tegenover overheerschten.

Wij zijn nu niet vervallen in de fout van een onwaardig comedievertoon, maar is de houding waardig te noemen van een bestuur, dat zoo weinig besef blijkt te hebben gehad van de eischen van recht en billijkheid en van de gevolgen, die uit zijn bevelen moesten voortkomen dat het geen enkelen tijdigen maatregel nam om daaraan het hoofd te bieden?

Ten slotte: er is zulk een eenvoudige toetssteen voor de beoordeeling dezer geheele aangelegenheid.

Denk u eens dat het mogelijk ware dat een even domme als ruwe macht in Nederland zoo maar in eens uit de lucht liet vallen een onmiddellijk op te volgen en op de beurs gerichte last voor de helft, ja voor een tiende deel zoo ingrijpend als die ter S. W. K. gegeven, en denk u dan eens de daaruit te verwachten gevolgen.

U wenscht voor S. W. K. een gewijzigden bestuursvorm.

Er is inderdaad niet anders noodig dan een verstandig en eerlijk beleid door kundige, flinke ambtenaren, goed bekend met taal en zeden — mits dan ook de opperste macht in goede handen zij.

Dan zal de intelligente Maleier, die zeer goed voor redeneering vatbaar is, ons zeker geen zorg baren", zoo schrijft de heer Joekes ten slotte.

* * *

De Atjeh-correspondent van de *Nieuwe Courant* schrijft over het ontslag, aan generaal van Daalen verleend, o.m. het volgende:

„Zelden zal in dit gewest een ambtelijke mutatie zooveel demonstratief vertoon hebben uitgelokt, als het ontslag van gouverneur Van Daalen. Zijn vertrek en alles wat daaraan voorafging, — waarover wij, voorloopig, om geen teedere belangen te kwetsen, zoo min mogelijk zullen zeggen — was natuurlijk het voornaamste dat in het jongste veelbewogen, in-en-intriestige veertiendaagsche tijdvak 24 Mei tot 6 Juni, geesten en gemoederen van het blanke deel der bevolking bezighield.

Hoe kon dat anders? De stapels lectuur, die iedere post nopens dit ontslag gedrukt en geschreven aanbracht, helderde het mysterieuze, dat daarin is, niet op. Integendeel: de zaak wordt hoe langer zoo onbegrijpelijker. De regeering vond het noodig tot het laatste toe te verbloemen, dat er iets niet in orde was in de verhouding tusschen den landvoogd en den gouverneur van Atjeh. En opeens komt ze met de ruiterlijke mededeeling, dat die verhouding niet deugt. Want daarop komt toch eigenlijk neer de regeeringsverklaring, volgens welke de enquête zooveel omtrent het bestuur van Van Daalen aan het licht bracht, dat deze niet langer meer gehandhaafd kon blijven."

Over den nieuwen gouverneur van Atjeh, overste Swart, laat hij zich volgenderwijze uit:

„Wij hebben, zoo schrijft hij, er vroeger wel eens op gewezen, hoe gouverneur Swart, — dien wij op 9 Juni hier verwachten — als majoor civiel-gezaghebber van Telok Semawé aan de bevolking, ook na de vreeselijke voorvallen, blijken van vertrouwen dorst geven. Daarmee werden wel eens mooie uitkomsten bereikt.

Zooals vroeger gewoonte was, komt de nieuwe titularis nu met een stel door hemzelf uitgekozen helpers. In de laatste jaren was dat gebruik overbodig, omdat werd aangenomen dat het centrale bewind het wel wist. Volgens eigen getuigenis zou dit zich echter hebben vergist in de keuze van zijn vertrouwenslieden, althans in de voornaamste. Zoo kon dus moeilijk den nieuwbenoemden gouverneur Swart worden geweigerd, wat indertijd Demmenie, van Teyn en Pompe van Meerdervoort toegestaan werd: zijn moeilijke taak te helpen vervullen. En dat zijn dan de gewestelijke secretaris te Makassar Wentholt, de assistent-residenten Van Aftelen van Saemsfoort en Frijling, resp. van Boni en Paré-Paré, en controleur Tideman van Takaler.

Het is een in zekere mate verheugend verschijnsel, dat al de uitverkorenen tot den civielen dienst behooren. De toevoeging door de regeering van kapitein Vellman als... een Snouck Hurgronje in duo decimo lijkt ons ook nog zoo onverstandig niet. Vreemd komt het ons echter voor, dat de oud-kapitein Colijn er weer aan te pas moet komen als... snelwettenmaker.

Colijn heeft in 1902 en 1903 een paar aardige dingetjes gedaan, en zich zeer buitengewoon onderscheiden in het opmaken van monografieën in rapportvorm. Over zijn extra-militaire excursies in Pak-Pak- en Karau-Bataklanden, later in verband daarmee in Tapanoeli en de Padangsche Boven- en Benedenlanden — waar hij weer met onmiskenbaar rapporteurstalent de opdracht uitvoerde, een kluwen van een twintigtal jaren advizeerens over fiscale quaesties te ontwarren. Dat alles moet worden erkend; doch ook, dat er hemelsbreed verschil is tusschen boeiende rapporten en nuttige adviezen. Als adviseur heeft Colijn niet gegeven, wat van hem werd verwacht. Het plotseling doorhakken van de teedere fiscale quaestie ter Sumatra's Westkust, werwaarts wij thans met siddering heenblikken — want wat moet er van groeien, wanneer heel de noordelijke helft van Sumatra ons tot militaire actie zal noodzaken; als het daarbij dan nog blijft!? — dat is voor geen gering deel gevolg van het adviseurswerk van Colijn. Generaal Van Heutsz heeft zich als bestuursman ook hier in zijn keuze vergist: als een soort van Messias genomen een man, wiens talenten als gewone discipel eerst nog dienden ontwikkeld

Hopen wij slechts dat gouverneur Swart, die vanaf het eerste moment, waarin zijn benoeming ernstig ter sprake kwam, een niet genoeg te prijzen fierheid en onafhankelijkheid van geest heeft getoond, de kracht zal bezitten, alle opgedrongen, maar eventueel onwenschelijk blijkende adviseurs ferm op hun plaats te zetten.

Voorloopig is het reeds een goed teeken, dat er op het stuk van belasting-inning niet het onderste uit de kan wordt gehaald. De aanslag over 1906 is nog niet lang binnen, maar er is bij gouvernementsbesluit nog een paar maanden respijt gegeven."

* * *

Uit een optimistisch getiteld artikel over de rechtspraak in Ned.-Indië in de *Residentiebode* en wel in verband met de nieuwe school tot opleiding van inlandsche rechtskundigen:

„Het moet eigenlijk verbazing wekken, dat zulk een inrichting er niet reeds lang bestaat. De rechtsbedeeling toch is een hoogst gewichtige aangelegenheid. Waar geen goed recht te vinden is, daar ontbreekt het zoo noodige gevoel van veiligheid; en waar dit gevoel wordt gemist, daar schiet de ontevredenheid met bestaande toestanden spoedig wortel.

Gaat deze stelling reeds voor ons land op, nog juister lijkt zij ons ten aanzien der Indische gewesten, waar immers zoo gansch andere rechtsbegrippen heerschen dan onder ons inheemsch zijn, zoodat dubbele voorzichtigheid onzerzijds noodig is om die niet te krenken.

Nu zullen we ons hier niet verdiepen in de vraag, of er wel altijd voldoende naar gestreefd is den inlander betere rechtsbegrippen bij te brengen; evenmin in de vraag, of men niet onze rechtsbegrippen ginds in discrediet heeft gebracht door ze te doen gevoelen vóór ze voldoende begrepen werden.

Zoo wroeten in 't verleden ware noodig, indien niet teekenen van betere opvattingen onzerzijds zich voordeden. En een dier teekenen is voorzeker de stichting van bovenbedoelde opleidingsschool, welke onze rechtsbegrippen ginds beter zal propageeren dan nog ooit het geval was en er aan de rechtspraak dien soliden basis zal geven, welken ze noodig heeft om te worden gewaardeerd. En juiste waardeering toch is noodzakelijk vooral bij wie er zich aan moeten onderwerpen.

Zoo weinig het ons dan ook heeft verwonderd, dat het voorstel van de Regeering, om deze inlandsche opleidingsschool te stichten, in de Tweede Kamer zonder noemenswaardige bestrijding werd aangenomen, zoo vreemd zagen we er van op, dat in de Eerste Kamer we bedenkingen werden geopperd, zij het dan slechts als weerklank van wat buiten het Binnenhof werd vernomen.

Het wetsontwerp werd na de schitterende ministerieele verdediging ook in onzen Senaat zonder stemming aangenomen, en daarmede werd, zien we wel, voorgoed ingeluid de nieuwe bestuursperiode, waarin tusschen blank en bruin vertrouwen en samenwerking zullen heerschen.

Gaarne zouden we vlug achter elkaar vele schreden willen zetten op dezen nieuwen weg, welke voert naar een beter bestuursstelsel. Troebelen en gisting in onze Indische gewesten moeten ons niet langer in de eerste plaats doen denken aan bajonetten en patrouilles, tuchtiging en boete. Neen, onze voornaamste gedachte moet dan steeds deze zijn: in hoeverre ligt de schuld bij ons, bij de botsing tusschen de inlandsche en Europeesche begrippen, en wat kan geschieden om die botsing in overeenstemming te herscheppen?

Een moeilijke vraag, voorwaar, doch we mogen haar niet langer ontwijken.

Trouwens: de kentering is er en met vertrouwen zien we de verdere maatregelen tegemoet, welke zullen voortspruiten uit de nieuwe, betere inzichten, die in minister Idenburg zulk een krachtig en overtuigend voorstander vinden."

* * *

Het *Vaderland* blijft aandringen op het uitzenden van een Regeeringscommissaris naar Atjeh. Wijzende op de gelukkige resultaten in dertijd bereikt toen Dr. Snouck Hurgronje samenwerkte met den toenmaligen gouverneur van Atjeh, den heer Van Heutsz, vervolgt het blad:

„Bewijst dit antecedent, dat samenwerking tusschen Gouverneur en Regeeringscommissaris mogelijk is en vruchtbaar kan wezen, de vraag is nu vervolgens of er niemand te vinden is, geschikt voor die delicate, veel tact en beleid, veel kennis van het volk, de landstaal, den godsdienst, het recht enz. vereischende taak?

De antwoorden, die wij op deze vraag ontvingen van personen, die Atjeh en ons ambtenaarskorps door en door kennen, komen daarin overeen, dat het vinden van zulk een persoon volstrekt niet onmogelijk werd geacht.

Wij stellen op den voorgrond, dat iemand, welke in zich vereenigt al die bekwaamheden en karaktereigenschappen, welke dr. Snouck Hurgronje daarvoor zoo bij uitnemendheid geschikt deden zijn, inderdaad niet voor het grijpen ligt.

Maar onder onze hoogere ambtenaren zijn toch wel persoonlijkheden te vinden, die voor een groot deel de gewenschte eigenschappen bezitten en wat hun aan kennis ontbreekt, door studie kunnen aanvullen.

Een andere vraag, die gesteld zou kunnen worden, is: of samenwerking van zulk een Regeeringscommissaris met Swart mogelijk is. Maar deze vraag brengt haar antwoord met zich mede. Het is geruimen tijd mogelijk gebleken met Van Heutsz, wiens autocratische opvattingen, wispelturigheid en gebrek aan systeem eigenschappen zijn, die niet bepaald gunstig voor samenwerking kunnen worden geacht. Personen die Van Daalen goed kennen, verzekeren ons zelfs, dat het ook met hem mogelijk zou zijn geweest, hoewel zijn bekende stugheid en zijn gevoel van zelfstandigheid dit niet zoo licht zouden doen verwachten. Maar Van Daalen is, wat dan ook zijne fouten mogen zijn, iemand bij wien de militaire discipline zoozeer tot zelf-discipline is geworden, dat men het onbetwistbaar acht, dat ook hij vruchtbaar zou hebben samengewerkt met een Regeeringscommissaris, indien hem die ter zijde ware gesteld zelfs al zou hij persoonlijk zulk een ambtenaar niet naast zich hebben gewenscht. Hij zou met hem loyaal hebben uitgevoerd, wat hem was opgedragen, zooals hij — als voortreffelijk gedisciplineerd officier — elke opdracht, hem door

zijne superieuren verstrekt, eerlijk en correct zou hebben uitgevoerd, voor zoover het binnen zijn vermogen lag. Des te meer jammer dat men het niet gedaan heeft.

Is het alzoo aan te nemen èn dat de geschikte persoon te vinden èn dat de hem op te dragen taak uitvoerbaar is, de Regeering zou hebben zorg te dragen, dat zij den Regeeringscommissaris krachtig steunde.

Zooals wij herinnerden, heeft het daaraan ontbroken in den laatsten tijd van dr. Snouck Hurgronje's werkzaamheid op Atjeh. Dit zou niet meer mogen voorkomen. Waar het in Atjeh juist op civiel gebied hapert, daar moet de Regeering inzien, dat, als de geschikte man voor de leiding der bestuursaangelegenheden eenmaal gevonden is, hem een ruime volmacht moet worden gegeven, en hem den steun van het Opperbestuur te Buitenzorg en van de Regeering in het moederland moet verzekerd zijn. Ontbreekt het daaraan, dan kan men den ganschen maatregel beter achterwege laten. Maar steunt men hem op onbeperkte wijze, dan kan door een Regeeringscommissaris veel goeds worden tot stand gebracht, en nog veel begaan kwaad worden hersteld."

Uit de O.I. Mail.

Begrootings-echo's.

Het *Bat. Niewsbl.* schrijft:

De begrootingsvergaderingen zijn er dan weer geweest. De gouverneur-generaal kon tijd noch lust vinden tot eenige verpoozing bij de wedrennen: vijftien millioen te kort wegwerken was het wachtwoord, en elke dienst stelt steeds meerdere eischen... Zoo duurde de strijd twee dagen; en reeds verluidde een en ander van hetgeen — op hoop van betere tijden — ditmaal was gevallen.

Het is uiterst moeilijk — zoo schreef de *Javabode* — iets gewaar te worden omtrent het verhandelde in de begrootingsvergadering. Alleen vernamen wij dat, om de begrooting van het volgend jaar meer kloppend te maken, de oorspronkelijk bij het ontwerp uitgetrokken gelden voor de noodzakelijke havenverbetering te Tandjong Priok, zoomede die voor het maken van een aanvang met den aanleg van de spoorlijn van Tjikampek naar de hoofdplaats Cheribon, van de begrooting zijn afgevoerd.

De begrootingsvergaderingen zijn inderdaad geheim, vervolgt het *Bat. N.blad*. Waarom weet men: de gouverneur-generaal acht zich niet gerechtigd om uit de stukken, welke ministerieele sanctie behoeven om voorstel van wet te worden, iets mede te deelen. Maar al is het hopeloos omtrent de vergadering zelve of de inrichting der begrooting in haar geheel inlichtingen te krijgen, — het is niet onmogelijk zich zekerheid te verschaffen omtrent de vraag, of bepaalde voorstellen van groot belang, als hier genoemd op den griekschen kalender zijn geschreven.

En zoo kunnen wij mededeelen dat noch de verbetering der haven van Tandjong Priok, noch de aanleg der Tjikampek-Cheribon lijn, van de baan zijn. Er is enkel wat mee geschipperd.

* * *

De Rijstcultuur.

In het *Nieuws v. d. Dag v. N.-I.* lezen wij:

De Bataviasche Landbouwvereeniging is voornemens een ernstige poging te doen om in de rijstcultuur verbetering te brengen en wel niet door wetenschappelijke onderzoekingen, maar door met nauwkeurig gecontroleerde veldproeven op groote schaal tot vertrouwbare conclusies te komen omtrent bepaalde cultuurmethoden.

Onder leiding van het departement van Landbouw zullen proeven worden genomen, in de eerste plaats op zaadselectie en in de tweede op het gebruik van bibit van verschillenden leeftijd en op de wijze van uitzaaiing, terwijl na 3 jaar de proeven zullen worden voortgezet voor verschillende variëteiten.

Voor de proefnemingen zijn noodig 10 proefterreinen, elk van een oppervlakte van 20 bouw, welke terreinen in het belang van het toezicht dienen gelegen te zijn op verschillende landen in de nabijheid van Buitenzorg.

Om de proeven zoo volledig mogelijk te doen zijn, is het tijdvak vastgesteld op 5 jaar. De leiding zal geheel berusten bij de afdeeling „Proefstation, voor rijst etc." van het departement van landbouw; elke inmenging, van wien ook, is uitgesloten; de hulp en medewerking van de beheerders der landen, waarop de proeven zullen worden genomen, wordt alleen vereischt om den leider op de minst kostbare wijze en op het gewenschte tijdstip over het noodige werkvolk te kunnen doen beschikken.

De kosten der proeven worden geschat op *f*120.000, na aftrek der opbrengst van het verkregen product; van dit bedrag zal in het eerste jaar noodig zijn *f*20000. De resultaten der proeven zullen door en voor rekening van het departement van Landbouw worden gepubliceerd. Slechts op deze voorwaarden is de directeur genegen, zijn medewerking te verleenen.

Om het benoodigde kapitaal te verkrijgen zullen de leden, die daartoe genegen zijn, zich verbinden tot eene bijdrage gedurende 5 jaar. De meest billijke omslag wordt geacht eene betaling per picol padi van de gemiddelde opbrengst aan tjoeke, berekend over de laatste 3 jaar.

Bij eene algemeene deelname wordt eene betaling van 20 cent per pic. voldoende geacht; waarvan alsdan in het eerste jaar 8 en in elk der volgende 4 jaar 3 cent moeten worden voldaan.

* * *

De nieuwe koers op Atjeh.

Uit Batavia meldde men aan het *Soer. Hbl.*, dat de met den titulairen rang van majoor gepensioneerde kapitein der infanterie, H. van Stipriaan Luiscius, ridder van de M. W. O. 4e kl. en begiftigd met de eeresabel, tot civiel gezaghebber van Sabang benoemd zal worden.

En onder het opschrift:

Het „Mädchen für Alles",

zegt het *Bat. Nbd.*:

Den Heer H. Colijn, adjunct-regeeringscommissaris voor de decentralisatie, is opgedragen zich in de volgende maand naar Atjeh te begeven, ten einde den nieuw benoemden gouverneur bij te staan bij het tot stand brengen van eenige spoedeischende regelingen en het uitwerken van voorstellen betreffende verschillende aangelegenheden.

Tegen de opdracht op zichzelf bestaat natuurlijk geen bezwaar. Indien de heer Colijn en niemand anders geschikt is om de „spoedeischende regelingen" te treffen, — een *Mädchen für Alles* verschijnt nu eenmaal altijd in de gedaante van reddende engel — moet hij maar naar Atjeh.

Maar... maar...!

De heer Colijn mag zijn gezin meenemen, waaruit volgt, dat hem op Atjeh langdurige arbeid wacht. Die arbeid — waarvoor hij alléén geschikt is — zal zijn geheele persoon in beslag nemen. Zijn functie van adjunct-regeeringscommissaris voor de decentralisatie legt hij derhalve neer; er valt inderdaad op Atjeh niets te decentraliseeren.

* * *

Het *Nieuws v. d. Dag v. N.-I.* meldt omtrent de

M. A. De Ruyter-vereeniging:

Het bestuur van de opgerichte afdeeling „Batavia" dezer Vereeniging is als volgt samengesteld: *Voorzitter:* M. C. Koning; *Vice-President:* H. W. Tadema Wielandt; *Secretaris:* H. M. van Haften; *Leden:* W. H. Broekhuyzen, J. J. de Gast en C. J. Marmelstein.

Vrijdagavond 5 Juni j.l. vergaderde dit Bestuur en werd besloten een dagverblijf voor zeelieden te Priok te openen.

De plaats, waar het gebouw zal komen te staan, ligt naast de goederenloods der staatsspoor. De vergunning om over dit terrein te beschikken is reeds aangevraagd, het bouwplan is ontworpen, de begrooting is vastgesteld, en het Bestuur hoopt in Juli te beginnen met bouwen.

Een ieder, die eenigszins bekend is met het gering aantal fatsoenlijke ontspanningsplaatsen voor onze zeelieden in Indië, zal beamen, dat een dergelijk verblijf te Tandjong Priok, een der drukst bezochte havens van onze koloniën, in een dringende behoefte zal voorzien.

Daar zullen onze matrozen dan de nieuwsbladen en tijdschriften kunnen lezen, of aan hun gezin en hunne bloedverwanten in het vaderland kunnen schrijven.

* * *

De Getuige slaakt de volgende verzuchting, niet ten onrechte:

De Hollanders moeten toch naar Amerika en hunne eigene Koloniën voorbijgaan!

Dr. v. Lonkhuijzen maakt van uit Buenos-

Airos bekend, dat ambachtslieden, werktuigkundigen, machinisten en bakkers daar *f*7 per dag kunnen verdienen, dat werklieden, fabriekswerkers, bootswerkers enz. daar *f*4 per dag ontvangen, dat landbouwers in het bezit van *f*2000 à *f*3000 daar een rijke toekomst hebben.

En hier? Wat toonen onze bergstreken? Maar die winsten moeten door groote maatschappijen opgesloten en voor den onafhankelijken, vrijen burgerman is in ons ruime Indië schier geen plaats.

En om er plaats voor te heroveren is de hollandsche geest der vaderen in niet genoegzame mate meer aanwezig. Jong Holland trekt naar Amerika. Arme koloniën!

* * *

De *Javabode* deelt mede:

De rechtstreeksche verbinding tusschen Java en Australië, waarnaar al zoo lang reikhalzend is uitgezien in het belang van den handel tusschen beide koloniën, die veel belangrijker kon zijn dan nu, is dan toch eindelijk tot stand gekomen. Zooals onze lezers zich zullen herinneren, berichtten wij den 19den Januari 1907, dat de heer H. Hissink een reis naar Australië had ondernomen om deze gemeenschap tot stand te brengen.

Den 11en Juli zal het stoomschip *Le Maire,* dat voorzien is van een vries- en koelkamer, de eerste reis maken van Batavia over Semarang, Soerabaja, Makassar, Banda, Cobo, Thursday-eiland, Townsville, Brisbane en Sydney naar Melbourne. Den 19en September gaat het stoomschip *van Spilberghen* en zoo verder geregeld om de vijf weken.

De heer M. C. Koning, inspecteur der Koninklijke Paketvaartmaatschappij, is benoemd tot generaal-vertegenwoordiger dezer onderneming in Australië.

Te Sydney wordt een eigen agentschap van de Paketvaartmaatschappij opgericht; welke Nederlander daarvoor zal worden aangewezen is nog niet bekend. Ook in andere havensteden in Australië zullen agentschappen verrijzen, die echter vermoedelijk zullen worden toevertrouwd aan daar reeds gevestigde australische firma's.

* * *

Tot besluit deze anecdote:

In Tempo-Doeloe.

Naar aanleiding van de tegenwoordige examenweeën vertelt in de *Javabode* Walewein hoe het toeging in den goeden ouden tijd bij de examenafnemerij.

Toen schaften de schoolcommies zich eenige ondervragers aan en beslisten de commissies over de al of niet toelating en 't uitreiken van 't diploma.

Men had toen onderwijzers die in sierlijke letters op 't bord schreven: ,,Water is eenen gezonden drank."

Later kregen de examinatoren ook een stem in den einduitslag, doch werden gewoonlijk overvleugeld door het meerdere getal der schoolcommissie-leden, wanneer het een candidaat gold, wiens papa een man was, die een aanzienlijke en invloedrijke betrekking bekleedde.

Er kwam verandering. De resident en de leden der plaatselijke schoolcommissies hebben met de examens niets meer te maken.

Maar men zag vroeger candidaten slagen, die spraken over ,,de geraamte, en getallen, die deelbaar is."

Een vrouwelijke candidaat, dochter van een aanzienlijk en invloedrijk handelsman, werd door den examinator in de paedagogie gevraagd: hoe ver zich de familiariteit tusschen leerling en onderwijzeres mag uitstrekken?

De candidaat antwoordde: ,,Niet zoover, want ze bevuilen je broek!"

Er zat niets onkiesch in dit antwoord, en 't lieve kind, dat 't gekke antwoord gaf, is nu reeds lang en gelukkig getrouwd.

Ze slaagde, in weerwil van haar gebrekkige kennis van de nederlandsche taal.

WEST-INDIË.

Suriname.

Proefneming klein-bedrijf.

Den 9en Juni l.l. werd in de Koloniale Staten de ontwerp-verordening behandeld, welke betrekking heeft op de voorgenomen proefneming met 't kleinbedrijf in de goud-industrie.

Men weet, dat deze quaestie heel wat pennen in beweging heeft gebracht wegens de keuze van het terrein voor de proefneming. Nog even voor de behandeling in de Staten, meende ,,Onze West" in overweging te moeten geven, wel te bedenken, of het hier geen onwettige daad van 't bestuur gold, door na de openbare inschrijving van 2 December voor de terreinen der Saramacca Co. de concessie aan den heer Waller te weigeren.

Men zou zoo zeggen, dat na hetgeen over dit onderwerp te doen is geweest, een spannende zitting van de Staten ware te wachten geweest. Doch — geen kwestie van!

Van de leden mankeerden er al dadelijk vier op het appèl, nog wel volgens ,,Onze West", o. a. twee leden, die doorgaan voor voorvechters van het klein-bedrijf, de heeren Ellis en Bueno.

De heer Fabriek stak het eerst van wal met een voorstel om de behandeling te verdagen, om reden de griffie der Staten zoo met werk overladen was. De begrootingszittingen zijn nog slechts ten deele uitgewerkt en waar het bekend is, dat bij het uitwerken der aanteekeningen men voor een groot deel op het geheugen moet afgaan, vreesde spreker, dat de verslagen der nog uit te werken begrootings-zittingen er onder zouden lijden, indien nu weder een openbare zitting tusschen beide kwam. Om nu evenwel de griffie toch ook voor deze zitting hare competente portie te doen geworden, lichtte spreker zijn voorstel zoo breedsprakig toe, dat dit naar ,,Onze West" opmerkte, een wreedheid tegenover de zoo overladen griffie mocht heeten.

Het voorstel mocht de instemming van den voorsteller zelven verwerven, maar zijn medeleden achtten het beter nu maar de behandeling voort te zetten.

Ten opzichte hiervan ontleenen we aan ,,Onze West" het volgende, dat betrekking heeft op de beschuldiging tegen het bestuur gericht, dat 't zich door weigering der concessie aan den heer Waller aan een onwettige daad zou hebben schuldig gemaakt.

,,De heer Coutinho verklaarde getroffen te zijn door de uitdrukking ,,onwettige daad" door den heer Fabriek gebruikt. Spreker erkende, dat toen hij van de afwijzing der concessie-aanvragen hoorde, ook bij hem de gedachte rees, of die afwijzing gerechtvaardigd werd door art. 15 der goudverordening. Hij meende toch, zich te herinneren, dat bij het in 't leven roepen van dit artikel politieke argumenten opgeld hadden gedaan. De discussie uit die dagen nagaande, bleek hem echter het volgende. Het bestuur wilde destijds de bevoegdheid hebben om concessie-aanvragen te weigeren, zelfs concessies in te trekken. Daar waren de Staten niet toe te vinden. Zij meenden, dat intrekking eener concessie niet anders mocht geschieden dan door den rechter. Ook bij weigering eener aanvraag, verlangden de Staten, dat dit zou geschieden met opgaaf van redenen. De gouverneur verzette zich tegen dit laatste.

Hij verklaarde zich bereid de afwijzing zooveel mogelijk te doen gepaard gaan met opgaaf van redenen. Er konden echter — en hier kwam het politieke argument — omstandigheden zich voordoen, die het opgeven van redenen onwenschelijk maakten. Toch handhaafden de Staten hun standpunt. Het toenmalig lid Heylidy verklaarde, dat om willekeur en zelfs den schijn van willekeur te vermijden, de afwijzing met opgaaf van redenen moest geschieden. In gelijken geest sprak het toenmalig lid van Praag. Het eind was, dat bij amendement het betrekkelijk artikel in dezen zin gewijzigd werd: de gouverneur heeft de bevoegdheid elke aanvraag om concessie om redenen van algemeen belang te weigeren, den raad van bestuur gehoord, en met opgaaf van redenen. Welnu, daaraan heeft het bestuur in dit geval zich gehouden, zoodat spreker het wel wat sterk vindt, dat de heer Fabriek zonder nadere toelichting sprak van onwettige daad."

Het betoog van den heer Coutinho sloeg in en bij de stemming over het ontwerp werd dit met 7 tegen 2 stemmen, die van de heeren Fabriek en Thomson, aangenomen.

* * *

Een pleit voor de schutterij.

De ,,N. Surinaamsche Courant" houdt een pleidooi voor het behoud der schutterij.

Aan de hand der geschiedenis, komt het blad tot de conclusie, dat de schutterij is opgericht in 1816. Hare beteekenis is nogal eens gewijzigd. Het huidige regeeringsreglement echter legt aan elken weerbaren ingezetene de verplichting op, zoo noodig, de kolonie te verdedigen tegen buitenlandsch of binnenlandsch gevaar. Verder bepaalt art. 154 van dit reglement, welk artikel het blad een copie noemt van art. 180 Nederlandsche Grondwet.

,,Zij kunnen te dien einde vereenigd worden in schutterijen. De sterkte en inrichting dier schutterijen worden alsdan bij koloniale verordening geregeld."

Hieruit leidt het blad af, dat in Suriname zoo goed als in Nederland dienstplicht bestaat. Men moet dienen, hetzij als schutter, hetzij anderszins, maar in ieder geval dienen in militair karakter.

Wie zich tegen het behoud der schutterij verzet, houdt, meent het blad, niet voldoende rekening met de bedoeling van den wetgever.

Het blad gelooft niet, dat de Rijkswetgever zich zal laten vinden om het dienstplichtartikel, d. i. de 1e alinea van art. 154, te doen vervallen. Want er bestaan geen gegronde redenen om Suriname een uitzondering, wat betreft het dienen, met de beschaafde wereld te dien aanzien te laten maken.

Het dienen toch is een voorschrift, dat men in alle grondwetten van beschaafde volkeren vindt.

* * *

De goud-industrie.

De laatste opgaven betreffende de opbrengst der goudindustrie, die over de maand April, geven voor die maand een buitengewoon hoog cijfer aan, n.l. ruim 110 kilogram. Opmerkelijk is daarbij, dat ongeveer 63% van die productie van de Surinameplacers komen, w.o. 22 KG. ruim van de Goldfields of Surinam Limited en bij de 19 KG. van de placers Green. Van Saramacca werd in den loop van dit jaar maar een bitter beetje aangevoerd, ongeveer 19 KG. in vier maanden tijds. Het staat evenwel te wachten, dat wanneer de oude terreinen der Saramacca Co. voor het klein-bedrijf zijn uitgegeven, dadelijk daarin verbetering zal komen. Zoo-

FEUILLETON.

Op den Mungalpas. *)

Om half drie 's ochtends waren wij opgestaan en om drie uur begon de reis. 's Nachts waag ik het niet te rijden of beter gezegd te paard trappen te klimmen, want voor *meer* dan de helft bestaat het smalle pad opwaarts uit treden, die door houten dwarsleggers gevormd zijn. 't Was een goed besluit! Een mijner vrienden zag ik een *salto mortale* maken over den kop van zijn bergpaard — een asthmatisch *dessa*-paard — dat op zijn beide knieën viel bij het trappen klimmen.

In een draagstoel met een baldakijn (een *tandoe*) werd ik door acht koelies in drie uur naar boven gedragen. Als ze *niet* in den pas loopen is de beweging niet onaangenamer dan die van een sloep op korte, stootende golven, maar als de linkerbeenen tegelijk naar voren gaan, dan wordt het stormweer en voelt men zich telkens zinken en vallen.

Als de koelies het hoofd bukken en den bamboesen draagstok van den eenen schouder op den andere overbrengen, krijgt men in de maagstreek een inkrimping en wiebeling!

Het is een vreemd gevoel in de duisternis van den nacht gedragen te worden opwaarts langs onbekende diepten.

Toen mijn oogen aan de duisternis wenden, zag ik, dat een zacht licht het pad bescheen. Het was starrenlicht. Ik zag al die starren, wier naam ik niet ken, zoo rein en helder glanzen. Dat ze zonnen zijn behoeft men hier niet te vertellen! Het *Zuiderkruis* was in het westen met zijn drie heldere starren en zijn eene bleeke star en daarnevens de naaste buurman van onze zon in den hemel, de helderste star van *Centaurus.* De maan stond boven ons hoofd in haar laatste kwartier. 't Was slechts een smal zilveren sikkeltje, dat beschenen werd door de zon, die over anderhalf uur weer zou opgaan. Het donkere gedeelte van de maan, verlicht door Aarde-licht, door zonneglans weerkaatst door de planeet *de Aarde,* zag men zoo duidelijk mogelijk.

,,De dag breekt aan!" riep ik zoowat tegen half zes uit. Ik zag het eerst een bleeken glans. Zij, die te paard en te voet achter mij aanginggen, hadden een paar flambouw-dragers, maar mijn koelies verkozen gelukkig het starrelicht, en daardoor genoot ik het eerst van de geboorte van het licht, de parel-glanzende, zachte overgangen van den nacht in den morgen. De schemering duurt veel langer dan ik altijd gehoord had. De overgang is volstrekt niet plotseling, maar geleidelijk en zeer harmonieus.

— ,,O, vader, kijkt u even links!" riep mijn zoon, die den tocht te voet deed en naast den *tandoe* liep.

En daar zag ik tusschen de donkere, nog kleurlooze stammen van de *tjemaras* een lange streep rozeroode wolk, zoo stralend en gloeiend van oneindig teedere en toch vlammende kleur, dat wij allen er stil van werden. Toen vlamde het van oranje en vermiljoen... en daar rees de zon aan een kristal-helderen, lichtblauwen hemel.

,,En God zeide: daar zij zicht...... en daar was licht."

Het was plechtig mooi!

De schaduwen der ravijn-wanden waren nog donker, maar de bergtoppen zonden stralen ons

*) Uit een *Van Dag tot Dag* van het *Alg. H.bl.*

als het zich nu laat aanzien, zal de goud-productie van Suriname in dit jaar niet beneden die van het vorige jaar komen.

* * *

Curaçao — Wereldhaven.

Den 11en Mei ll. hield de heer J. C. Loman, civiel ingenieur, in een bijeenkomst van de groep Suriname van het Algemeen Nederlandsch Verbond eene lezing over de toekomst van Curaçao als Nederlandsche wereldhaven in West-Indië.

Spreker begon met een inleiding om te wijzen op de groote ontwikkeling van Singapore als distributie-haven voor de omringende landen en maakte zich daarbij aan een kleine geschiedkundige fout schuldig, waar hij zich als volgt uitliet ten opzichte van Singapore:

„Voor ongeveer tachtig jaar echter woei daar nog de Nederlandsche driekleur. Wij hebben tot onze schande, dat kleine eiland afgestaan aan Engeland, omdat we toen niet beseften, dat het door zijn schitterende ligging voorbestemd zou zijn om tot ongekenden bloei te geraken."

Zoo is het niet gegaan. De driekleur woei daar niet op dat kleine eiland en wij beseften wel degelijk, dat dit punt van belang was en nog meer kon worden. Maar toen we ons opmaakten om er de driekleur te hijschen, hoorde Raffles daarvan en kwam ons voor. Zoo werd Singapore Engelsch.

Maar om nu op het eigenlijk doel der lezing neer te komen, meenen we niet beter te kunnen doen dan hieronder daaruit de hoofdzaak over te nemen.

„Als over een zestal jaren het Panama-kanaal geopend wordt, zal er een levende vaart ontstaan van de Westkust van Noord- en Zuid-Amerika naar Europa en de andere werelddeelen. Al de stoomvaartlijnen komen natuurlijk samen in het kanaal en daar zal dus vanzelf, hetzij in Colon (dat gelegen is aan het begin van het kanaal) of anders in Panama (aan de andere zijde) een kolenhaven ontstaan. Doch lading van beteekenis zal geen enkel schip daar krijgen. De arbeidskrachten zijn tengevolge van de politiek der Amerikaansche regeering zoo onzinnig duur geworden, dat men daar aan landbouw op groote schaal niet behoeft te denken. Een Amerikaansche dollar heeft daar minder waarde dan hier een gulden; verder is het land even schaarsch bevolkt als Suriname met uitzondering van de tijdelijke bevolking, die nu werkt aan het kanaal. Men ziet hieruit, dat Panama en Colon nimmer zullen worden groote wereld-, doch hoogstens belangrijke kolenhavens. Verder is de natuurlijke gesteldheid van die beide havens niet van dien aard, dat ze als vanzelf door de natuur zijn aangewezen. Panama ligt vrij ver van de kanaalmonding, die niet geschikt is om er groote dokken en aanlegplaatsen te maken, terwijl de ligging van Colon bepaald slecht is. Bij opkomenden zwaren wind wordt de reede zóó woelig, dat alle schepen, die aan de steigers gemeerd liggen om te laden en te lossen, steeds onder vollen stoom zijn om bij opkomenden wind het veilige ruime sop te kunnen kiezen. Het zal dus deze beide plaatsen evenzoo vergaan als Suez en Port Said in Egypte, waarvan men ook de allergrootste verwachtingen koesterde, doch die niets meer geworden zijn dan kolenhavens, Suez zonder belang en in diepen staat van verval, Port Said met veel vertier van vreemdelingen, doch zonder handel. In de laatste jaren begint Port Said wel iets aan beteekenis te winnen, als invoerhaven voor het achterliggende Caïro, dat als gezondheidsoord veel opgang maakt, doch hiervan is bij het tropische Panama geen sprake.

Een ernstiger mededinger voor Curaçao is Kingston op Jamaica. Jamaica heeft zelf veel uitvoer, is een rijk, dicht bevolkt eiland en bezit bovendien voortreffelijke havens en een goed bestuur, terwijl de ligging voor het wereldverkeer ook gunstig is, hoewel niet in die mate als Curaçao. Kingston en Curaçao zullen dus beide aanspraak maken op hun aandeel in het scheepvaartverkeer, doch dit mag nimmer reden zijn om niet Curaçao te helpen; het tegendeel is waar: juist daarom moet men zich nog meer inspannen.

Beziet men nu de wereldkaart, dan bemerkt men dadelijk, dat Curaçao ongeveer in één lijn ligt met Colon en Amsterdam en dat alle schepen van Brazilië en Zuid-Afrika op weg naar het Panama-kanaal, Curaçao moeten voorbijvaren; voegt men hierbij de prachtige ligging tegenover de havens van Columbia en Venezuela, waar altijd veel en kostbare lading wordt in- en uitgevoerd, doch welke havens niet allen voldoende diepte hebben voor groote schepen, bv. Maracaïbo, vlak tegenover Curaçao met zéér veel uitvoer, doch wet een haveningang van slechts enkele voeten diep, dan ziet men in, dat deze Spaansche havens als het ware zijn aangewezen voor kustvaart en dat Curaçao, evenals Singapore voor Oost-Indië, de aangewezen stapelplaats is voor de kustvaart op deze Spaansche havens. Nu zal men mij tegenwerpen, dat door maatregelen van president Castro de vaart van de Venezolaansche havens op Curaçao is vernietigd, doch daar staat tegenover dat Castro niet 't eeuwige leven heeft en zijn opvolger allicht wel tot onderhandelen bereid zal zijn en zich dan zal laten overtuigen van het belang van een bloeiend Curaçao, waardoor voor zijn land ook veel betere toestanden zullen ontstaan. Ook de binnenlandsche toestanden op Curaçao waarborgen aan vreemde handelshuizen bescherming van geld en goed en eerlijke rechtspraak, terwijl verder de scholen er zoo goed onderlegde jongelingen kweeken, dat men in de omliggende landen hoofdzakelijk de ontwikkelde Curaçaoënaars vindt als handelsbedienden. Hierdoor krijgen dus firma's, die zich op Curaçao gaan vestigen, goede en goedkoope werkkrachten.

Een groot Duitsch koopman, Consul te Maracaibo, verzekerde mij, dat de éénige personen uit W.-Indië, die hij kan gebruiken in zijn handelszaken, op kantoor en pakhuis, Curaçaoënaars zijn. Geen betere kantoorbedienden zijn er te krijgen. Ze spreken vloeiend vreemde talen en zijn van betrouwbaren aard, terwijl de Curaçaosche sjouwer zijnen meester niet vindt. Dat tegenwoordig Curaçao kwijnt is bovendien geen bewijs, dat het na de opening van het Panama-kanaal geene beteekenis kan krijgen. We zagen immers aan Genua, dat in droevig verval was, hoe die stad na de opening van het Suezkanaal tot bloei kwam; met Curaçao is dit dus ook mogelijk.

Wat de natuurlijke gesteldheid aangaat, geene betere haven is door de natuur gevormd, dan het Schottegat op Curaçao.

Doch de belangrijkste factor voor een welslagen van het plan om van Curaçao een Nederlandsche wereldhaven te maken is wel, dat de Nederlandsche vlag in den West-Indischen Archipel door het geregeld aandoen van vele havens gedurende reeds tal van jaren, zich eene plaats heeft veroverd en dat die plaats veroverd is, dank zij een gezonde scheepvaartpolitiek, zonder subsidie's, zoodat de maatschappij, die deze vaart onderhoudt, op gezonde grondslagen rust (in tegenstelling bijv. met de Compagnie Générale Transatlantique, die staat en valt met den bijslag van het Fransche Gouvernement). Bovendien staat de Hollandsche maatschappij, de Koninklijke West-Indische maildienst, in zeer nauw verband met de overige Nederlandsche stoomvaartlijnen, zoodat deze alle elkaar bijstaan en helpen waar dit mogelijk is, vooral met doorvrachten. Het zal dus zeker niet onmogelijk zijn, de Nederlandsche scheepvaart in de West-Indische wateren krachtig uit te breiden en indien dit gebeurt, kan men zeker zijn van een soliede wijze van aanvatten, want als iets flink wordt aangepakt, dan is het het groot-bedrijf van reederijen in Nederland.

Doch zonder inspanning van de Nederlanders en van de Nederlandsche regeering is zulks niet mogelijk. Er zal een samenwerking moeten zijn tusschen den handel, de scheepvaart en de regeering. De regeering zal groote offers moeten brengen; men spiegele zich aan het voorbeeld van Sabang. Havenwerken zullen ten koste van groote sommen gelds moeten uitgevoerd worden, steigers, kolentippen, een droogdok, een quarantaine-inrichting, zoetwaterdistilleerderijen of diepboringen naar artesisch water, stoomkranen, kortom alle inrichtingen, die in een haven noodig zijn, zullen moeten worden aangelegd. Reclame over de heele wereld zal ieder, die wat met scheepvaart te maken heeft, moeten opmerkzaam maken op de gunstige ligging en voortreffelijke haveninrichtingen. Verder zal de regeering zeker verplicht zijn de eerste jaren zware subsidies te geven om kustvaart-lijnen in het leven te roepen met Curaçao als basis, om aldus passagiers en goederen te lokken hun weg via Curaçao te nemen; allereerst zal een stoomvaartlijn Colon—Cartagena—Savanilla—Curaçao en een van Trinidad via de Venezuelaansche havens naar Curaçao en een verbinding Maracaibo—Curaçao moeten worden geschapen, doch een lijn naa Cuba, Jamaica en Haïti zal ook onontbeerlijk zijn. De allermeeste zorg moet besteed worden aan het in het leven roepen van Nederlandsche lijnen van uit Curaçao naar Chili en naar San Francisco en Vancouver in Canada. Waar tegenwoordig reeds stoomvaartlijnen bestaan, die Curaçao verbinden met New-York, Nederland, Genua en Barcelona, zal dan, als al deze schoone toekomstplannen verwezenlijkt worden, Curaçao zeker een wereldhaven worden waar wij, Nederlanders, trotsch op kunnen zijn."

Van Vreemde Koloniën.

De Deutsche Kolonial Gesellschaft.

In de afgeloopen maand heeft deze Duitsche koloniale vereeniging te Bremen hare jaarlijksche algemeene vergadering gehouden.

In zijn toespraak bij de opening der vergadering den 12en Juni ll., merkte de voorzitter, hertog Johann Albrecht v. Mecklenburg, 't volgende op:

„Het jaar 1907 was een aan gebeurtenissen rijk jaar, zoowel op koloniaal gebied in het algemeen, als wat onze vereeniging betreft. Het zal u allen nog wel in het geheugen zijn, hoe hoog de golven der koloniale beweging in 1907 sloegen, en hoe daarop in den Rijksdag aan de koloniale voorstellen bereidwillig gehoor verleend werd, wat onze vereeniging met dank vervulde, terwijl blijkbaar de vaste wil van de overgroote meerderheid van het Duitsche volk den Rijksdag in zijne houding schraagde.

„Onze vereeniging heeft het hare er toe bijgedragen, om deze uitkomst voor te bereiden en te bevorderen. Zoo kunnen wij als zichtbaar gevolg voor ons in het afgeloopen jaar wijzen op toename van het aantal leden met 4177, d. i. 12.7 pct. van ons ledental voordien. Geeft deze toename op zich zelve reeds stof tot vreugde, hare groote beteekenis ontleent zij daaraan, dat onder de nieuwe leden velen zijn uit kringen, waarin het ons tot nu toe niet mogelijk geweest was door te dringen. Wij kunnen uit deze en andere teekenen afleiden, dat de koloniale beweging nu ook in de breede massa is doorgedrongen en daardoor in het belang van het toekomstig welzijn van het moederland steeds meer op vasten bodem komt te staan."

Zooals bekend, werkt deze vereeniging meer in materiëelen zin, in tegenstelling met hetgeen men elders wel te aanschouwen krijgt, waar de moreele zijde van het koloniale vraagstuk de aandacht nagenoeg geheel absorbeert, en tot veelal onvruchtbare bespiegelingen leidt, waarmee voor het heden niets ten goede wordt bereikt, de toekomst in het gedrang raakt.

Van de verschillende voor deze vergadering aan de orde gestelde vraagpunten, gaf evenwel dat be-

---

toe, en dra scheen in den vroegen morgen Hollandsch zomerdaglicht op den bergweg.

Na drie uren klimmens waren wij op den Mungalpas.

* * *

De koelies hurkten in een kring op de steile hoogte boven den pas en brandden wierook als offerande aan God Bromo... „dan geeft hij ons heden goed weder!"

Als door halfmat glas schemerde de Zandzee ons toe in de diepte. Nevelen vulden den afgrond. Maar ze trokken op en ik zag over den rand van de steilte iets donkers en zeer kleins bewegen. „Zie je die mannen te paard?" hoorde ik zeggen. Ze leken vliegen.

Links beneden mij zag ik den krater van den *Bromo* aanhoudend zware, geelwitte wolken damp en asch opwerpen, of, beter gezegd, òpkoken... Ik hoorde het dreunend gerommel in de diepte. De stoomwolk dreef voor den Oostenwind in een lange nevelstreep over den westelijken rand van den krater naar den *Semeroe*, die in volle hoogte rechts van ons rees.

En deze hoogste vulkaan van Java boeide mij weder door vorm en hoogte en door de onstuimige wijze, waarop hij met korte of lange tusschenpoozen zijn ontzaglijke wolken stoom en asch uitstortte.

„Daar begint hij te werken!" werd geroepen.

Ik keek en zag boven den *Semeroe* uitkomen een donkergrijze, hard saamgeperste, scherp omlijnde knobbel, die van gegoten metaal scheen. Hij rees en rees en vormde een pilaar, die zich omlaag uitbreidde tot een geelwitten bol, welke met groote snelheid groeide en groeide en steeg en zich uitbreidde tot twee ronde verdiepingen zwaren rook en damp, die worstelden als ze rezen, tot 2000 voet hoogte.

Lang weerstond het scherp omlijnd luchtgevaarte den Oostenwind, wien het ten laatste gelukte het af te scheuren van den top van den vulkaan. Eerst bleef het hangen, dan rees het tot een geelwitte cumuluswolk en dreef vier andere dus uitgestooten wolken achterna naar het Westen.

En die optocht reusachtige zeepbellen bleef voortgaan, om de vijf of tien minuten kwam er een nieuwe uitbarsting van stoom en asch gedurende de drie uur, die ik boven op den pas doorbracht.

„Precies een palmboom", zeide een ander, toen de wolk in het begin van zijn snellen groei was. Maar hij deed mij aan iets anders denken, ik wist niet waaraan. Ten laatste zag ik de gelijkenis. Ik zag een zee-anemoon boven den berg... een korten, dikken steel en dan een ontbloeseming en ontvouwing van een kleurige, gladde kroon met diepten en plooien en welvingen.

Die anemoon hoog in de lucht zwol en verlengde zich tot een kruis met drie armen, den eenen arm naar ons uitgestrekt, en dan spreidde het zich uit, maar altijd compact, zwaar en scherp onderscheiden van de wolken, die dreven langs de donkerblauwe mooie bergen links van ons, achter welke lichtblauw de *Keloet* zich welfde. Kleine, vlokkige, witte wolkjes hadden zich genesteld halverwege den berg. Maar grauw en geel-wit en kogelhard dreven de ronde vulkaanwolken naar het Westen.

Naar de Zandzee gedaald hoorde ik den zwaren hollen klank, de „rimbombo", welke zich onder de hoeven der paarden hooren laat, en denken doet aan het holle geluid dat stampen op een gewelf wekt. Welke vurigheid laait daar onder onze voeten! (*Wordt vervolgd*).

treffende de behandeling der inboorlingen in de koloniën toch aanleiding tot een hoogst belangrijke gedachtenwisseling, zonder dat evenwel een resultaat werd bereikt.

In een zeer gedocumenteerde voordracht zette de consul Vohsen de volgende denkbeelden uiteen:

De streken in de Duitsche koloniën in Afrika, waar de Europeanen zich duurzaam zouden kunnen vestigen, beslaan slechts een uiterst klein gedeelte dier koloniën. De ondervinding opgedaan met de vestiging van Europeanen in Britsch Oost-Afrika wijst er op, dat in dit opzicht niet veel mag worden verwacht, en het schijnt, dat de toestanden in Afrika dusdanig zijn, dat voor den Europeaan slechts de taak van plantagebeheerder of beambte kan zijn weggelegd. De exploitatie der koloniën door plantagebouw lijdt evenwel onder het nadeel der groote kosten van beheer; zij is ook te zeer onderhevig aan de schommelingen der marktprijzen, en ook de nu met schijnbaar goed gevolg verbouwde producten moeten nog hunne duurzame rentabiliteit bewijzen. Wat caoutchouc betreft bv. wordt in de laatste jaren de vraag door het aanbod overtroffen.

Ook het arbeidersvraagstuk levert voor den plantagebouw groote moeilijkheden op, doch zouden deze, naar spreker meende, spoedig verdwijnen, indien de arbeiders op de plantages behoorlijk betaald en behandeld werden.

Voor alles waarschuwde deze spreker tegen eenige soort van dwang, wijl de aldus verkregen werkkrachten minder waard en duurder zijn dan de vrijwillige; en wijl door zulken dwang de moeilijkheden om arbeiders te erlangen op den duur steeds meer zouden aangroeien.

Maar ook indien het arbeidersvraagstuk voor de Europeesche ondernemingen tot aller tevredenheid werd opgelost, zou het niet mogelijk zijn, de schatten der koloniën alleen of in hoofdzaak langs dien weg te exploiteeren. Daartoe moet men den inboorling leeren zelfstandig de hand aan den ploeg te slaan, en dat dit geenszins onmogelijk is, bewijst naar sprekers meening wat men in Senegal, aan de Goudkust, in Togo en elders ziet. Aan de Goudkust wordt door de inboorlingen in eigen cultuur voor 6 millioen marken aan cacao opgebracht, terwijl de ondernemingen in Kameroen voor nauwelijks één millioen marken aan cacao voortbrengen.

Spreker merkte op, dat hieruit af te leiden valt, dat de inboorling werken kan en werken wil. Dit behoort te worden in de hand gewerkt. Men moet van de inboorlingen medewerkers maken, hun toonen, dat er gemeenschap van belangen bestaat tusschen hen en den Europeaan. Slechts een intelligente, vooruitstrevende inlandsche bevolking met voldoende draagkracht kan de koloniën duurzaam tot ontwikkeling brengen. Zien de inboorlingen, dat de Europeanen in de koloniën niet uitsluitend het eigen belang zoeken te dienen, maar ook hen vooruit willen helpen, dan zullen zij de vreemde overheersching als een werkelijke bescherming aanvaarden en er trotsch op zijn deel uit te maken van het groote rijk.

Deze rede, waarmede spreker luiden bijval oogstte, werd op verschillende punten door volgende sprekers bestreden. De afgevaardigde Dr. Arning voerde o. a. tegenover de bewering, dat de Duitsche koloniën in tropisch Afrika niet geschikt zouden zijn voor duurzame vestiging van Europeanen het rapport aan eener, juist met het oog op deze quaestie ingestelde commissie. Hoewel dit rapport te laat verschenen was om nog bij de verhandelingen van den Rijksdag in beschouwing te kunnen worden genomen en het nog als vertrouwelijk moet worden aangemerkt, had de minister van koloniën spreker gemachtigd daarop nader in te gaan. Aan de verhandelingen der commissie hebben ongeveer 30 heeren deelgenomen, onder wie de meest bekende koloniale geneesheeren, aardrijkskundigen, meteorologen enz. De commissie maakt onderscheid tusschen het kustgebied en de hoogvlakten. Wat het kustgebied aangaat, wordt toegegeven, dat op het oogenblik geen enkele plaats als voor vestiging van Europeanen geschikt kan worden aangegeven, toch zou het niet uitgesloten zijn, dat zulke plaatsen zouden kunnen worden gevonden of door passende maatregelen in het leven zouden kunnen worden geroepen. Er is niets aan te voeren tegen het pleit, dat het blanke ras in staat zou zijn om ook in tropische gewesten zich in de binnenlanden duurzaam te vestigen, zonder schade voor de gezondheid, en zich daar ook voort te planten.

Voor alles moeten echter natuurlijk verkeerswegen worden geschapen, vooral in die streken, welke ongeveer 300 tot 400 kilometers van de kust verwijderd liggen. Dan moet ook gezorgd worden voor een geschikt menschenmateriaal, terwijl ook een deugdelijke keuze moet worden getroffen ten aanzien van de producten, welke in aanmerking komen. Geheel zonder inlandsche werkkrachten zal men, ten minste in Oost-Afrika, het in de eerste jaren niet kunnen stellen, zooals dat ook in Zuid-Afrika het geval is, waar de arbeiders nu nog verwonderd vragen, wie dan toch in Duitschland het veldwerk doet; wanneer daar geen negers zijn. Mettertijd zullen de kolonisten er evenwel vanzelf toe komen ook aan dat werk in de kolonie deel te nemen. Dat de inboorlingen ten slotte concurrenten der blanken zouden worden, moet worden toegejuicht, daar het goed moet worden geheeten, wanneer ook de inboorlingen de Europeesche werkwijze overnemen. Dat de vestiging van Europeanen in Oost-Afrika tot gevaarlijke wrijving tusschen blanken en zwarten aanleiding zou kunnen geven, meent spreker te mogen betwijfelen, wanneer men slechts de Engelsche manier toepast om uitgebreide streken aan te wijzen, waar alleen Europeanen zich mogen vestigen. Hiertegen zou ook weinig in te brengen zijn, waar het in de streken, die in Oost Afrika het eerst voor Europeesche vestiging in aanmerking komen, o. a. in het Kilimandsjaro-gebied, den inboorlingen te koud is.

Wijders kwam deze spreker op tegen het pleit voor de voortreffelijkheid der inboorlingen-cultures. Verschillende zaken worden door de inboorlingen verbouwd, maar op een wijze, die het product minderwaardig maakt. De cacao-productie aan de Ivoorkust was zeker grooter dan in Kameroen, maar het product had 30 tot 40 percent minder waarde dan dat der Europeesche ondernemingen, waar meer zorg aan de cultuur wordt besteed. Bovendien zou, volgens dezen spreker, de groote stoot voor de arbeidswilligheid der negers in enkele Engelsche koloniën moeten worden gezocht in de mogelijkheid om zich alcohol te verschaffen. De negers werken om drank te kunnen koopen. In Zuid-Nigerië maken de inkomsten uit het recht op sterke dranken, ten bedrage van 9 millioen gulden, een overwegend deel der staatsinkomsten uit. Toch kan niet verklaard worden, dat de neger, aan zich zelven overgelaten, niet zou werken, maar een zachte druk kwam dezen spreker, wiens oordeel ook door alle, behalve de sociaal-democratische leden der commissie van den Rijksdag, werd gedeeld, bepaald noodig voor.

Dien druk zag spreker o. a. in de belasting, waardoor de lieden zich genoodzaakt zouden zien, iets te doen, hetzij voor zich zelven, hetzij op de plantages.

Van een bepaalden arbeidsdwang wilde ook deze spreker echter niet weten; daartoe zou het noodig zijn, steeds een groote troepenmacht in het land te onderhouden.

Voorts bepleitte de heer Arning de moreele verheffing van den inboorling, doch zoude daardoor z. i. toch nimmer worden verkregen, dat blank en zwart één zouden worden; het zouden steeds twee volkeren blijven. Ten slotte drong deze spreker aan op verderen aanleg van spoorwegen.

Een volgende spreker, de heer Karl Perrot, een ondernemer in Oost-Afrika, betoogde op grond van een twintigjarige ondervinding, dat dwang of druk volstrekt niet noodig zou zijn om de negers aan den arbeid te zetten. De Oost-Afrikaansche neger levert de beste werkkracht, maar men leidt hem niet tot deugdelijken arbeid op, wanneer men hem niet goed weet te behandelen. Dit standpunt vond instemming bij den heer Viëtor, terwijl ook de inspecteur der zending, Schreiber, zich eenigermate op dit standpunt stelde.

Verschillende andere sprekers, onder anderen de eerste vice-president van den Rijksdag, dr. Paasche, meenden evenwel, dat men zonder een bepaalden druk niet zou komen, waar men wezen wilde.

Vrij algemeen bleek men evenwel de meening te zijn toegedaan, dat het niet in de bedoeling kon liggen om van de koloniën negerkoloniën te maken, maar wel degelijk aan het Europeesche element de gelegenheid te openen om zich in die koloniën te vestigen.

Met het oog hierop, zij even gewezen op het standpunt, dat men zich voorstelt in te nemen, ten opzichte van 't vraagstuk der verhouding tusschen blank en zwart, uit maatschappelijk oogpunt.

Wij zagen reeds dat de heer Arning betoogde, dat van samensmelting van beide rassen geen sprake kon zijn. Andere sprekers dikten dit nog aan. Zoo wees Dr. Hindorf er op, dat het z. i. hoogst verkeerd was, dat de Duitsche dames zoo duidelijk blijk gaven, den neger hoogst interessant te vinden. Onlangs stond in een Hamburgsch blad de volgende huwelijksadvertentie: „Beschaafde dame zoekt kennismaking met een zwarten heer (neger), met het oog op een later huwelijk." Zoo iets achtte hij onwaardig.

De heer Hupfeld gaf namens de afdeeling Berlijn kennis van een voorstel, waarbij de volgende stellingen in overweging worden gegeven:

1. Geen kleurling kan het Duitsche burgerrecht verkrijgen.

2. Geen kleurling mag een ambtelijke stelling bekleeden, waardoor hij rechtstreeks of middellijk de meerdere van blanken zoude zijn.

3. Huwelijken tusschen kleurlingen en blanken mogen in de koloniën niet in de registers van den burgerlijken stand worden ingeschreven. Kinderen uit zulke huwelijken worden als kleurlingen beschouwd.

Dit voorstel zal, mogelijk nog nader omschreven, aan de eerstvolgende bestuursvergadering te Berlijn ter overweging worden aangeboden.

De inspecteur der zending, Schreiber, achtte het niet voldoende, dat inschrijving in de registers van den burgerlijken stand voor bedoelde gemengde huwelijken zou worden geweigerd. Hij meende, dat een bepaald verbod op zulke huwelijken moest worden voorgeschreven. Voor de leden der zending gold reeds zulk een verbod.

De provinciaal Acker achtte ook het eenvoudig weg ongeldig verklaren van gemengde huwelijken en de onwettig-verklaring der daaruit voortgesproten kinderen immoreel. Hij sloot zich bij den vorigen spreker aan, wat den eisch betreft, om zulke huwelijken te verbieden.

Het geheele onderwerp van het inboorlingen-vraagstuk werd, na afloop der discussiën, door den voorzitter niet geacht, geheel volledig te zijn overzien. Op voorstel van den heer Hupfeld werd besloten de behandeling te verdagen, maar op de eerstvolgende bestuursvergadering de bespreking verder voort te zetten.

Oost= en West=Indisch litteratuur overzicht.

De Indische Gids. Juli 1908.

De Indische Gids bevat ditmaal twee opstellen op militair gebied, n.l. *„Iets over het tegenwoordige oefeningsstelsel bij het Indische leger,* door......, welke ongenoemde schrijver opkomt tegen de door den heer Thomson in de Tweede Kamer geuite beweringen en *„De positieverbetering van den Europeaan-soldaat in het Indische leger nader beschouwd, door V. J. van Marle* (slot). Gelijk men weet, bepleit de heer v. Marle een zaak die wel overweging verdient, n.l. het verleenen van de korporaalsgraad aan alle Europeesche soldaten van het Indische leger.

De heer *J. L. van Gennep* schrijft vervolgens over het veelbesproken *„Rietbrandenvraagstuk"* op Java, naar aanleiding van twee opstellen van Mr. L. G. Castens over hetzelfde onderwerp in het Archief voor de Java-Suikerindustrie.

De heer van Gennep is het met den heer Castens een, dat het aantal rietbranden onrustbarend toeneemt, maar een nauwgezet onderzoek naar de redenen dier branden gedurende een of meer suikercampagnes is, op enkele uitzonderingen na, nog niet ingesteld. „Dergelijke onderzoekingen vereischen veel tijd en inspanning willen zij aan het doel beantwoorden; zij geven niet alleen veel last aan den onderzoeker, doch worden door de machthebbenden niet al te best opgenomen, veroorzaken bovendien wel eens onaangenaamheden met den fabrikant. Waarom zich dan de moeite gegeven, waar zoovee voetangels en klemwen liggen? vraagt een practisch bestuurder zich af."

„Het gevolg is, dat men de algemeen bekende oorzaken elkander napraat en, ingeval een regeeringsgedelegeerde rondgaat om een onderzoek in te stellen, hem allerlei onbewezen en niet onderzochte redenen opgeeft en de zaak, van welker gewicht het hoogste regeeringscollege evenmin doordrongen is — zooals aan den bestuursambtenaren in den laatsten tijd maar al te goed bekend is — in den doofpot wordt gedaan omdat de materieele schade der ondernemers, vergeleken met de groote winsten, die zij in de laatste jaren maken, betrekkelijk onbeduidend is." ....„Doch, mochten de suikerprijzen dalen, zoodat de cultuur op Java met moeite het hoofd boven water zal kunnen houden, dan zal de schade enorm zijn."

Vervolgens betoogt de heer v. G., dat er met kracht *moet* opgetreden worden, „want het is zoowel voor de regeering en bestuursambtenaren als voor de suikerfabrikanten hoogst vernederend, dat men tegenover het euvel feitelijk machteloos staat. In de laatste maanden is een streven van de zijde der ondernemers merkbaar om de riettuinen tegen brandgevaar bij een Engelsche maatschappij te verzekeren, en zijn reeds contracten daarvoor afgesloten. Mocht deze maatschappij tengevolge van het toenemen der branden financieel groote schade lijden, dan is het te voorzien, dat zij daarover zal gaan klagen, de toestanden op Java in de buitenlandsche couranten vereerdeeld zullen worden, en men heftig er tegen te keer zal gaan, zoodat de politiek er bij te pas zou kunnen komen. Een epoedig ingrijpen door de regeering zal dan niet langer uit kunnen blijven."

Volgens den schr. zou het euvel aldus te bestrijden zijn: Men beginne met de residenten aan te schrijven meer tegen de rietbranden op te treden en drage hen op, een nauwgezet onderzoek zonder aanziens des persoons naar de oorzaak van elken brand in te stellen, daarbij aan een ervaren ambtenaar opdragende, als inspecteur de onderzoekingen te leiden. Eerst dan zal men voor elke afdeeling, misschien wel voor enkele fabrieken afzonderlijk, achter de oorzaken kunnen komen en zoodoende ook ongewenschte toestanden doen ophouden." Dit zou — zegt de heer v. G. — beter werken dan er

van de zijde van het bestuur der fabrikanten in te blijven berusten.

Het is te wenschen dat aan het betoog van den heer v. G. de aandacht wordt geschonken, welke het ten volle verdient, temeer omdat de schr. in zijne ambtelijke betrekking reeds zoozeer in die richting is werkzaam geweest. (Men leze zijn artikel in het Tijdschr. B. B. Dl. 26, 1904, getiteld: De rietbranden in de afdeeling Kraksaän en hunne oorzaken).

Het volgend opstel van controleur *H. T. Damsté* is getiteld: *„Door Inlanders geoordeeld.”* De schrijver geeft daarin eenige merkwaardige oordeelvellingen van Inlanders in verschillende deelen van den Archipel over ons, Hollanders, welke oordeelvellingen nu niet direct gunstig voor ons uitvallen.

Bantammers zeggen bijv. dat wij zouden afstammen van een reu en een vrouwmensch; evenzoo de bewoners van Zuid-Celebes: Een wegens huidziekte uitgestooten vorst van Loewoe leefde in een hutje aan den voet van den berg La Darapoeng. Zijn voedsel bestond in blaren en boomvruchten, en tot eenig gezelschap had hij een teefje. Met die canis werd hij al te familiaris, enz. Daar stammen de Hollanders van af.

Van de wijze waarop wij vasten voet kregen in het Oosten gaat het navolgende verhaal: De Hollanders wilden zoo graag vriendschap sluiten met den vorst van Gowa. Zij wilden hem dikwijls bezoeken, maar 't was zoo lastig, om telkens na een bezoek naar boord terug te keeren. Dus vroegen zij een plekje aan den vasten wal ter grootte van een duit slechts, om daar te mogen verblijven. De vorst vond het best, en de Hollanders... trokken den duit tot een draad, omspanden daarmee een groot terrein, bouwden daarop een benteng, en bestookten van daaruit weldra dengeen, die hen had welgedaan! Vandaar noemt de bevolking de vesting Vredenburg te Makassar nog wel Benteng Rondaï (van „rond”, gelijk de duit).

De Atjeher noemt ons „laboeplanters.” Overal waar wij ons vestigden begonnen wij een klein stukje grond te vragen om laboe te verbouwen. Achteraf reclameerden we dan al en grond, waarover die snel voortwoekerende kruipplant zich had verbreid. Ons „den vinger vragen en de heele hand nemen”, vertaalt de Atjeher met „Lagèë Oelanda lakèë tanoh”, de Menangkabauer met „ba Oelando minta tanah.”

Ook over de uitoefening van ons gezag, over de hooggeroemde Westersche beschaving, enz., denkt de Inlander heel anders dan wij ons verbeelden. De heer Damsté zegt aan het slot van zijn dat we geen gewild of geëerd, vreeschz zijn in Indië, als door zoovelen nog steeds wordt gemeend. We zijn den Inlander vreemd, en dus belachelijk; we zijn hem onbekend, dus onbemind; en last not least, we zijn kafirs, en daarom voor *vele* geloovigen (ik generaliseer niet! ik zeg niet voor „allen!) wezens om van te walgen, onrein, verdoemd, maar zeer geschikt om bestolen en bedrogen te worden waar de gelegenheid zich voordoet.”

Wie zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht is het opschrift van eene beschouwing van den bekenden *„Boeka”*, waarin hij o. m. zegt dat evenals in Britsch-Indië, waar in den laatsten tijd het zoo onrustig was, ook het gouvernement van Ned.-Indië alleen langs eenen grooten omweg zich in verbinding kan stellen met de bevolking. Ware ons gouvernement in meer rechtstreeksch contact geweest met den kleinen man op Sumatra's Westkust, dan zou hoogstwaarschijnlijk de bevolking bijtijds zijn ingelicht omtrent het doel en den aard der nieuwe belastingen en zouden aldaar vermoedelijk geen moeilijkheden zijn voorgevallen. Boeka stelt voor om in elke dessa, op elke plaats, een soort aanplakborden te plaatsen, waarop de maatregelen van de Regeering in de landstaal behooren te worden medegedeeld. Gewichtige bevelen, inlichtingen aangaande den landbouw, enz., zouden door die aanplakborden algemeen bekend gemaakt kunnen worden. Tevens kon, in geval van beroering, door de aanplakborden eene geruststellende verklaring den Inlander ter kennis worden gebracht. Boeka is van meening dat daardoor „bloedvergieten alsmede heel wat beslommering en kosten kunnen vermeden worden.”

De heer *J. E. Jasper* vervolgens geeft in deze Ind. Gids-afl. het slot van *„Het een en ander over de Padangsche Bovenlanden”*, welk artikel — resultaat van schrijvers reis in die streken — van groot belang moet worden geacht, te meer daar juist dit gedeelte van Sumatra's Westkust het meest van zich doet spreken in den allerlaatsten tijd.

Overigens bevat de Ind. Gids de gewone maandelijksche rubrieken, als: Varia. — Maandelijksche revue van brochures enz. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en Industrie. — Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. M.

* * *

De Gids. Juli 1908.

In dit nummer houdt *Mr. C. Th. van Deventer* een interessante beschouwing over *„Insulinde's toekomst.”* Plaatsgebrek verbiedt ons een résumé te geven van dit hoogst belangrijke artikel. Bij de lezing trof ons echter een passage, welke wij geheel overnemen, omdat er uit blijkt dat er toch ook inlanders zijn, die een andere meening over de Hollanders hebben dan die door den heer Damsté ons voorgesteld.

Wil men weten — zegt de heer van Deventer — hoe in inlandsche kringen over die geestelijke evolutie (van den laatsten tijd) gedacht wordt, men leze den volgenden, uit het maleisch vertaalden brief. Hij werd geschreven door een Sumatraansch volkshoofd in de residentie Tapanoeli, en geeft uiting aan het gevoel van dankbaarheid jegens eenige europeesche oud-ingezetenen van Sumatra, die een broeder van dat hoofd, naar Nederland gekomen om zich voor onderwijzer te bekwamen, voorthielpen. Deze brief luidt:

„Ook namens mijn familie kom ik u en de andere heeren duizendmaal dank zeggen voor de aan onzen broeder bewezen weldaden en vaderlijke zorg, gedurende zijn verblijf in Nederland, waardoor het ulieden mocht gelukken de regeering te bewegen onzen broeder te plaatsen aan een rijkskweekschool, om het diploma voor europeesch hulponderwijzer machtig te worden.

Bij voortduring bidden wij uit de verte, dat de Allerhoogste zijn zegen late nederdalen op al de heeren, welke belang stellen in mijn broeder, die naar Nederland is gekomen en zijne familie heeft verlaten, gedreven door de zucht, om het land zijner Vorstin te zien, het land, waar het volk woont, dat over ons heerscht, teneinde er de wetenschap op te doen, zoo noodig voor ons land en volk. Wij weten onze dankbaarheid aan u allen niet beter te vertolken dan door vermeerdering van onze trouw aan het koninkrijk der Nederlanden, dat zoo rechtvaardig en goedertieren is voor zijn onderdanen. Uwe hulp, mijne heeren, zal bij ons volk in herinnering blijven tot in het verre nageslacht, terwijl wij uw naam in Indië met eere zullen verkondigen.

De hulp door de regeering aan onzen broeder verleend zal ons land en volk vooruitbrengen, daar zij, die er de middelen toe hebben, hun kinderen thans naar de hollandsche school zenden. Aangezien te Siboga gebrek aan plaats is, zijn er reeds bataksche kinderen die te Padang, Padang Pandjang en Fort de Kock ter school gaan, alleen om er hollandsch te leeren, opdat zij later te Batavia of in Nederland hun studies kunnen voortzetten.

Zooals u bekend is, werd voorheen geld verzameld om naar Mekka te gaan. Thans zijn er velen, die dat geld liever willen aanwenden om hun kinderen een opvoeding in Nederland te geven.”

* * *

Maatschappij ter bevordering van het natuurkundig onderzoek der Ned. Koloniën. Bulletin No. 58. *Eenige mededeelingen omtrent de Zuid-Nieuw-Guinea-Expeditie van 1907.* Voordracht gehouden in de 18e gemengde algemeene vergadering van den 23en Mei 1908, door den heer *H. A. Lorentz.*

Deze voordracht moet o. i. beschouwd worden als een korte samenvatting der resultaten van bovengenoemde expeditie, welke reeds in vorige bulletins zijn gepubliceerd. Als zoodanig bevat ze betrekkelijk weinig nieuws. Met opzet spreekt de heer Lorentz van Zuid N. Guinea expeditie, omdat men steeds getracht heeft — „om welke reden doet niets ter zake” — deze te bestempelen met den naam van Sneeuwgebergte-expeditie. Uitdrukkelijk protesteert spr. daartegen; het doel van zijne expeditie kon en mocht niet zijn het bereiken van het Sneeuwgebergte; zijn plan als leider dier exp. was bij de Oostbaai langs een groote rivier tot het binnenland door te dringen, vervolgens per prauw of te voet het land dieper in te gaan, om een beeld te krijgen van het daar liggende bergland. Tijdens deze werkzaamheden zoude op allerlei gebied verzameld worden. De heer Lorentz meent dat het resultaat van zijn tocht is geweest dat het aangegeven plan is uitgevoerd, het programma afgewerkt.

Niettemin had de heer Lorenz het voorrecht het zooveel besproken — we zouden bijna willen zeggen legendarische Sneeuwgebergte — te aanschouwen van uit de verte; ook hij, evenals zijn voorgangers, wien dit voorrecht te beurt viel, geraakte daarbij in extase, blijkens zijn: „Ik ben thans genaderd tot den 2en October die wellicht de grootste en schoonste dag van de expeditie was. 's Morgens was van Nouhuijs naar het Bivakeiland gegaan om eenige waarnemingen te doen, maar hij kwam weldra terug met het bericht dat het Sneeuwgebergte zichtbaar was. Dit bericht werkte op allen als een electrische schok; ieder spoedde zich naar het Bivakeiland om van het lang verwachte schouwspel te genieten. Wederom bekruipt mij een gevoel van onmacht, als ik de gevoelens wil gaan weergeven, die mij op dit moment bestormden. Een sneeuwtop in Europa is al zoo overweldigend en majestueus; men denke zich daarbij een tropisch oerwoud en de stemming waarin wij verkeerden. Eindelijk zagen wij dan dat geheimzinnige gebergte, dat oorzaak was van tal van slapelooze nachten. Die helderwitte sneeuw, beschenen door de felle zonnestralen, daaronder een rand van donkere, sombere en zwarte rotsblokken en het geheel uit de wolken te voorschijn komende, ik geloof dat ik nog nooit in mijn leven zoo'n hevige emotie heb gehad. Niemand sprak in de eerste oogenblikken een woord; onze gedachten zullen wel alle dezelfde geweest zijn, maar niemand dorst ze uitspreken. Men kan ook geen betere hulde aan de grootsche natuur brengen dan door plechtig te zwijgen. Helaas, slechts heel kort duurde dit ongeëvenaarde schouwspel; langzaam kwamen wolken uit de dalen opstijgen en verborgen dit verwezenlijkte droombeeld aan onze oogen.”

Het is nu ruim drie honderd jaren geleden, dat Jan Carstensz. deze met „snee” bedekte bergen (wel is waar van de zeezijde) aanschouwde en met dezelfde bewondering vervuld was over het schoone gezicht dat hij genoot als thans Mr. Lorentz.

Geruimen tijd heeft men daarna aan de juistheid van Carstenz. beweringen getwijfeld, nu doet men dit niet meer. Hopen wij dat binnen niet te lang tijdsverloop het aan Nederlanders mag gelukken het geheimzinnige gebergte niet alleen te aanschouwen, maar *ook te betreden!* Het schijnt wel, dat daaraan vooralsnog onoverkomenlijke bezwaren zijn verbonden.

* * *

Het bovenstaande heeft meer van de ons toegestane plaatsruimte gevergd dan wij aanvankelijk meenden. Daarom moeten wij ditmaal volstaan met de enkele vermelding v a n d e n i n h o u d der navolgende periodieken:

De Indische Mercuur. 30 Juni 1908.

De Rijks hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen, door A. J. van Schermbeek. — Over beperking in productie van het Sumatra-blad. — Tropical medicine hygiène and parasitologi, door dr. V. — Eenige mededeelingen omtrent de agelzakken-industrie in N.-Indië en de van gouvernementswege aangewende pogingen om van de agelvezel bruikbare zakken voor het vervoer van rijst e. d. te doen vervaardigen. — Prijsvragen van het Algemeen Syndicaat van suikerfabrikanten op Java. — Pensioenregeling voor employés bij de suikerindustrie. — In- en uitvoer van Suriname. — De voormalige concessie der Saramacca Co., benevens de gewone wekelijksche rubrieken.

Weekblad voor Indië. 5e jaargang 1908. No. 6.

De bloementuin in Indië, door Dingeman Scott. — De roeivereeniging „Brantas.” — Indische omtrekken door Henri Borel. — Indrukken van den dag, door Corax. — Bladen uit een schetsboek, door Insulanus. — Indische films, door Tiszoo (vervolg).

Beknopte gegevens over Cultuur-gewassen, hunne behandeling en ziekten.

Van deze nuttige publicatie is een aangevulde en verbeterde oplaag van No. 4 verschenen, bevattend „Eene beknopte handleiding voor de praktijk van het planten van sawah-padi”, door *C. de Savornin Lohman.*

We wijzen er nogmaals op, dat deze populaire, maar niettemin zeer belangrijke geschriftjes, gratis verkrijgbaar zijn bij het Departement van Landbouw te Buitenzorg.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 10 Juni;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. N.-Indië idem;
De Sumatrapost t/m 9 Juni;
Het Soer. Handelsblad t/m 8 Juni;
De Surinamer, Nieuws- en Adv.blad 45 t/m 47;
Nieuwe Sur. Courant Nos. 1642 t/m 1645;
Surinaamsche Bode nos. 46—47;
't Onderwijs no. 22;
Weekblad van Ned.-Indië 5 en 6;
Damesweekblad no. 46 en 47;
La Quinzaine Coloniale nos. 10, 11 en 12;
De Stem van Indië nos. 21 en 22;
Cultura afl. Juni 1908;
Exportblad nos. 725, 726 en 727;
De Padanger t/m 5 Juni;
De Sumatrapost idem;
De Delicourant t/m 6 Juni;
Samentrekking v/d afdeeling-verslagen over de uitkomsten en onderzoekingen naar de irrigatie in de verschillende residentiën;
De Ind. Mercuur no. 27;
Historisch overzicht van de Goudindustrie in Suriname door J. A. Polak;
De Indische Gids, Juli-aflevering.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 5 Juni 1908.
Benoemingen enz. — Civiel Departement.

Verleend: één jaar verlof naar Europa aan den onderwijzer 1e kl. W. J. Gerards; den ambtenaar op wachtgeld J. C. Schell; den predikant te Probolinggo E. Klaassen en aan den onderw. 2e kl. Ch. J. G. Dufour.

Ontslagen: op verzoek eervol, de control. B.B., H. Rambonnet; de directeur der kweekschool te Djokjakarta F. B. Nunnink; de gewezen posthouder van Sera (Amboina) J. F. G. Hoffman; de resident van Timor en Onderh. J. F. A. de Rooy; de klerk te Salatiga J. B. Tanka; als lid der hoofdcommissie, belast met de leiding van een onderzoek naar de oorzaken van de mindere welvaart op Java en Madura, H. J. C. Janssen van Raay.

Benoemd: tot adsp.-controleur bij het B.B. op Java en Mad., L. B. C. de Klerk; op de buitenbezittingen P. C. A. van Lith; tot inlandsch off. van justitie in het regentschap Soemedang, Raden Brata di Widjaja.

Geplaatst: in de residentie Wester-afd. van Borneo de controleur E. v. Duyvenboode Varkevisser.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. te Pangkalan Brandan J. W. Kouwe; id. te Muntok A. de Geus; tot id. 2e kl. te Koedoes W. Wardenaar; tot id. 1e kl. te Loemadjang P. Prins; tot id. te Djember W. G. Reinking.

Militair Departement.

Bevorderd: tot majoor de kapitein der inf. B. Filet; tot 1en luitenant de 2e luitenants J. W. Hoekman, H. W. L. van Meeuwen, J. van Ende en M. J. G. E. van der Horst; tot dir. apotheker 1e kl. A. F. de Wolff; tot id. 2e kl. Dr. W. M. Ottow.

Overgeplaatst: van het subsistentenkader te Batavia naar dat te Semarang de 1e luitenants der inf. P. D. A. Frankamp en W. C. Okhuijzen, benevens de 2e luit. der art. R. C. Gaade.

PASSAGIERSLIJST.

Passagiers van het s.s. Salak; gezagvoerder A. van Leeuwen; van Rotterdam naar Ned.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: mevrouw A. S. de Gruyter—Mackenzie en 1 k; mevrouw M. E. Bonner; mej. H. J. B. van Heemskerck; mevr. A. M. Koesoemo—Visscher; A. Titz Verploegh; J. Sjouwke; mevr. wed. Visscher—Popp;

naar Southampton: mevr. A. Rosenkranz-Stewart en 2 k; J. Polak;

naar Marseille: Mr. M. Rijke; Mr. J. A. baron de Vos van Steenwijk; P. Rux; H. Girardet; L. K. Lindhout en echtg.;

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem V; gezagvoerder J. C. Metus; van West-Indië naar Amsterdam.

L. E. Hinrichts, echtg. en k; J. A. Visser, echtgen. en k; *E. Mesz; *H. Wilthew; *mej. A. Fensohn; *mej. C. Fensohn; *mej. E. Fensohn; *mej. A. Nieves; *T. Das; *A. Daclary; J. Biemans, echtg. en 5 k; E. de la Parra, echtg. en 2 k; J. E. Wesenhagen en dochter; G. T. E. Hering en 3 k; mevr. W. H. E. Oliviera en 6 k; mej. A. J. Wesenhagen; mej. C. J. E. Hering; mej. S. Arrias; W. E. Gruber, echtg. en 4 k; J. Lijkwan; Th. P. van Dam; J. W. Plasmeijer; A. C. Warmenhoven; A. J. L. Meershoek; P. Beekman.

* gemerkt, gedebarkeerd te Havre.

VACANT.

VACANT.

VACANT.

No. 29 Donderdag 16 Juli 1908 8ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:	
Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:	
Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksche Bestuur der Vereeniging.

A.

Dezer dagen kwam nog bij de presidente der Vereeniging in, voor het *„Fonds tot ondersteuning van behoeftige Europeesche vrouwen in Indië"*:

van Mevrouw *de V.* te 's-Gravenhage, *f*25, waarvoor hierbij nogmaals hartelijk dank betuigd wordt. Moge het voorbeeld van deze gulle geefster nog véél navolging vinden, want er zijn heel wat kleinere en grootere gaven noodig om een fonds van eenige beteekenis te vormen.

In het Damesweekblad voor N.-I. schrijft Mevr. *Terhorst—de Boer*, dat de poppententoonstelling, welke voor ditzelfde doel op de jaarmarkt te Soerabaja gehouden werd, en waarbij ook onze van hier gezondene aardige groep een plaats vond, veel succes had. Nadere bizonderheden zullen nog volgen.

B.

OPROEPING tot bijwoning der **JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING**, te houden te Breda op den **11den Augustus 1908** te **1 uur** n.m., in een der zalen van het „Zuid-Hollandsch Koffiehuis", aldaar.

Punten van behandeling:

a. Jaarverslag over 1907.
b. Rekening en verantwoording over 1907, zoomede de begrootingen over 1908 en 1909.
c. Benoeming der verificatie-commissie over '08.
d. Voorziening in de vacatures van het Hoofdbestuur.
e. Ingekomen brieven en voorstellen betreffende de redactie van het Koloniaal Weekblad.

Een nuttig werk.

Gedurende de zomervacantie 1907 werden door 's Rijks Ethnografisch Museum te Leiden enkele bizondere tentoonstellingen gehouden, die grooten bijval vonden bij de vrienden der Volkenkunde en bij het publiek in het algemeen.

Wij hebben derhalve gemeend een goed werk te doen, zoo schrijft terecht de directeur, Dr. J. D. E. Schmeltz, met het houden van soortgelijke tentoonstellingen voort te gaan.

Eerst werd van half Juni tot medio Juli eene merkwaardige, door den Sultan van Goenoeng-Taboer (Oost Borneo) geschonken verzameling, die door Dr. H. H. Juynboll voor den beredeneerden catalogus en voor dezen gids werd bewerkt, tentoongesteld.

Daarop volgt nu eene tentoonstelling van voorwerpen, die door de heeren Alfred Maass te Berlijn en Kleiweg de Zwaan te Amsterdam gedurende hun reis in 1907 op Midden-Sumatra werden verzameld en aan dit Museum vervolgens ten geschenke werden gegeven. De bewerking dezer voorwerpen voor den beredeneerden catalogus en voor dezen gids is aan den heer Conservator H. W. Fischer te danken.

Voorts zal, wanneer zulks mogelijk blijkt, zich hieraan aansluiten eene tentoonstelling der nieuwe aanwinsten der Japansche en Chineesche afdeelingen, waaronder een groot aantal voortbrengselen der Oost-Aziatische Kunst en Kunstnijverheid.

Ongetwijfeld zullen deze drie tentoonstellingen even veel bijval vinden als die van 1907.

Voor de opening der tweede tentoonstelling op Woensdag 15 Juli ten 2 ure n.m. ontvingen wij eene uitnoodigingskaart.

Met onze dankbetuiging hiervoor, spreken wij den wensch uit, dat ook vele lezers van het Koloniaal Weekblad in de gelegenheid mogen zijn deze exposities te gaan bezichtigen, die een reisje naar Leiden overwaard zijn.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Is het Atjeh-rapport een betrouwbare gids? — een vraag gesteld en beantwoord door het *Vaderland.* — Het *Algemeen Handelsblad* over het bericht der *Daily Chronicle*, betreffende een conflict tusschen Australië en Nederland over de Parelvisscherij. — De *Nieuwe Courant* over de havenquaestie te Soerabaya.

In een tweetal belangrijke artikelen bespreekt het *Vaderland* het Atjeh-rapport. Het blad acht dit stuk allerminst een betrouwbaren gids. Integendeel, uitvoerig wordt aangetoond, hoe de gouverneur-generaal op de gewichtigste punten eigenlijk er maar om heen praat en de kern van de zaken onbesproken laat. Het is wel de venijnigste critiek, die wij over het rapport lazen, maar tevens een oordeel, gestaafd door argumenten, die niet gemakkelijk te wederleggen zullen zijn.

Volgens het *Vaderland* zijn de „afwijkingen" van Gen. Van Daalen van hetgeen de heer Van Heutsz zijn „stelsel" noemt, geen afwijkingen, maar systematische toepassingen van hetgeen Van Heutsz in zijn tijd in het wilde weg heeft gedaan.

Zeer typeerend is hetgeen het blad opmerkt over de quaestie der „heerendiensten."

De wijze, waarop hij (Van Heutsz) zich van de quaestie der heerendiensten afmaakt, is teekenend voor den ernst van den Gouv.-Generaal en de mate van vertrouwen, die zoowel zijn bestuursopvattingen als zijn rapport verdienen.

Door den Minister Fock was aan den Gouv.-Generaal o. a. inlichting gevraagd naar het maximum aantal heerendiensten per jaar en per heerendienstplichtig man in Atjeh. De Gouv.-Generaal seinde: twintig. Maar dit gegeven berustte op een uit Atjeh foutief overgeseind telegram van Van Daalen, waarin „dertig" had gestaan. De Minister, die „twintig" ten antwoord had ontvangen, maakte van dit cijfer gebruik in de Memorie van Antwoord op de Indische Begrooting. Later kwam de fout aan den dag.

Wat deed nu de Gouv.-Generaal? Het is zoo verregaand beachelijk in een besturend ambtenaar, dat men het niet gelooven zou, indien het niet door hem zelf in het Atjeh-rapport (bldz. 13 en 14) vereeuwigd ware.

„Nu intusschen het getal 20 reeds is openbaar gemaakt — schreef hij — zal ik, zoo eenigszins mogelijk, het daarheen trachten te leiden, dat het in de door den Gouverneur vastgestelde regeling voorkomend maximum tot 20 dagen worde gereduceerd."

Met andere woorden: een maximum van 30 heerendiensten is noodig; maar er is nu eenmaal door een seinfout 20 gezegd, nu zullen we het maar met 20 doen. Toegepast op een belasting in geld, zou dat bestuursbeginsel dan luiden: als gij gemiddeld *f*30 belasting per man noodig hebt om in de behoeften te voorzien, maar door een vergissing bericht gij aan uw superieuren, dat dit *f*20 is, dan moet gij u niet houden aan de werkelijke behoefte, maar gij moet u behelpen met *f*20 per hoofd, of met 2/3 van hetgeen gij noodig hebt.

Inderdaad, zou het niet beter zijn, iemand, die er dergelijke „bestuurs-principes" op na houdt, zoo spoedig mogelijk te beletten nog meer dergelijke dwaasheden te begaan?

Ook als staaltje van Van Heutsz' houding tegenover Van Daalen is dit getal typeerend. Van Daalen heeft — men mag toch aannemen op goede gronden, want hij is in elk geval een ernstig man — voor de uitoefening van den dienst 30 dagdiensten noodig. Neen — zegt de Gouv.-Generaal — wij hebben ons vergist en 20 gezegd, nu moet het maar 20 blijven.

Verder begrijpe men goed de beteekenis, die zulk een maatregel — als gevolg van een gril van het oogenblik genomen — voor de bevolking heeft. Op de zooveel millioen dagdiensten maakt het een verschil van één op drie. Toevallig — bij Van Heutsz wordt alles wat hij op bestuursgebied doet, door toeval en gril beheerscht — was het nu een vermindering, en kwam de maatregel alzoo de bevolking ten bate. Maar het had evengoed andersom kunnen zijn. En dan ware een verzwaring der lasten met de helft het gevolg geweest van deze gril.

Bovenstaande staaltjes zijn — gelooven wij — voldoende om te beoordeelen in hoeverre het Atjeh-rapport vertrouwen verdient, in hoeverre Van Heutsz recht heeft om Van Daalen tot zon-

debok te maken, en vooral in hoeverre er ernst voorzit bij de vervulling van de gewichtige taak, die wij in Atjeh op bestuursgebied hebben te verrichten.

Is het gerucht waar, dat de nieuwbenoemde Gouverneur, overste Swart, wegens gezondheidsredenen tijdelijk zijn hoog ambt niet zal kunnen waarnemen, en dat majoor Colijn, de man, die daarvoor wel het allerminst geschikt is, als zijn plaatsvervanger is aangewezen, dan hebben wij van dit gebrek aan ernst een staaltje te meer in de geschiedenis der onderwerping van Atjeh te boeken. En dat wel op een zoo critiek oogenblik, als wij nu doorleven."

Het blad besluit zijn beschouwingen met deze opmerking:

,,Dat het Atjeh-rapport vol onjuistheden en tegenstrijdigheden is, kan natuurlijk niet aan Minister Fock worden geweten. Ter verantwoordelijker plaatse weet men trouwens wat juist is wel te schiften van wat onjuist is. Het zou ons dan ook volstrekt niet verwonderen, indien het gerucht waar was, dat het Atjeh-rapport heeft geleid tot een druk gekabel tusschen Den Haag en Buitenzorg, en dat een crisis op den troon te Buitenzorg op handen is.

Het kan niet anders, of het rapport moet ook op de Regeering en hare adviseurs wel een slechten indruk hebben gemaakt."

Wij hebben reden om te vermoeden, dat dit laatste nog wat zwak uitgedrukt is.

* * *

Aan de *Daily Chronicle* werd een dezer dagen uit Melbourne gemeld, dat er mogelijkheid bestaat, dat ernstige moeilijkheden het gevolg zullen zijn van de beweerde strooperijen door Hollandsche schepen op Esperance-rif, aan de kust van West-Australië. De eerste minister van de Commonwealth is er niet zeker van, dat het toezicht van Australië op de parelschelpvisscherij zich tot dat rif uitstrekt. Hij verzocht het departement van koloniën in Londen hem in dit opzicht in te lichten.

Hierbij teekende het *Algemeen Handelsblad* aan:

,,Wanneer dit bericht van het Engelsche blad juist is, dan is het niet te begrijpen, dat er van ,,ernstige moeilijkheden" sprake kan zijn, waar zelfs de eerste minister van de Commonwealth niet zeker is of de parelvisscherij op Esperance-rif onder Engelsch toezicht staat.

De bewoners van de Tenimber en Aroe-eilanden visschen naar parels in de zee ten Zuiden van hunne eilanden, en in die streek is de grens tusschen de bezittingen der beide landen nooit zoo nauwkeurig afgebakend, dat er geen verschillen over kunnen bestaan. Wij herinneren aan de aanspraken der Engelschen op Ashmorereef, die evenmin zijn uitgemaakt. Over de juiste ligging van Esperance-reef en over de aanspraken der Engelschen op het recht van parelvisscherij daar, kunnen wij zonder nadere gegevens evenmin oordeelen als de eerste minister van de Australische Commonwealth."

De *Nieuwe Rotterdamsche Courant* meldt dat de juiste ligging van de Esperance rif hier te lande nergens is na te gaan. Op niet één kaart is die rif te vinden. Zouden wij hier misschien niet met een gewoon sensatie-bericht uit Australië te doen hebben?

* * *

Sprekende over de havenquaestie te Soerabaja, zegt de *Nieuwe Courant* over dat gesukkel o. m. het volgende:

,,Met den loop van zaken was de handel te Soerabaja maar half tevreden, omdat men bevreesd was dat partiëele en geheel onvoldoende voorzieningen waren getroffen, ten einde de definitieve groote verbeteringsplannen onuitgevoerd te laten. Op een ter zake door de Handelsvereeniging aan den gouverneur-generaal gericht schrijven, ontving zij echter ten antwoord, dat het plan C3 nog niet definitief was losgelaten, dat er ook nog geen nieuw plan was ontworpen, doch dat, zoodra dit 't geval zou wezen, eerst met den handel te Soerabaja overleg zou worden gepleegd.

Overeenkomstig deze belofte werd de handel te Soerabaja op 28 Augustus en 2 September 1907 door den directeur der Burgerlijke Openbare Werken in de gelegenheid gesteld zijn meening uit te spreken over het marineplan en het plan C3; de officieele vertegenwoordigers van den handel, zijnde de Kamer van Koophandel en de Handelsvereeniging, verwierpen het marineplan en drongen aan op uitvoering van het ontwerp C3.

Wat in dezen door de regeering is beslist is nog niet bekend; alleen weet men, dat door den minister van koloniën de heeren Grinwis Plaat, hoofdingenieur van den Waterstaat in Ned.-Indië, tijdelijk belast met het geven van onderwijs aan de Technische Hoogeschool, Dijxhoorn, hoogleeraar aldaar, en Van Gelderen, ingenieur bij den Waterstaat in Ned.-Indië, zijn benoemd in commissie om plaatselijk een onderzoek in te stellen naar de werking van den zandzuiger de ,,Coronation", waarvan de heer Van Goor sprak en die te Liverpool in korten tijd de zandbank wist weg te graven, die aldaar den mond van de Mersey afsloot.

Mocht dit onderzoek tot een gunstig resultaat leiden, dan heeft men kans, dat spoedig op krachtige wijze de uitdieping van het Westgat zal worden ter hand genomen en daardoor tegemoet gekomen aan een der grootste bezwaren voor den handel: de ontoegankelijkheid van de rede voor diepgaande schepen.

Deze stap geeft ons ook vertrouwen, dat regeering en opperbestuur zich voor de verbetering van de Soerabajasche haventoestanden niet zullen beperken bij de thans voorgenomen partiëele voorzieningen, maar dat zij spoedig met plannen voor afdoende en definitieve verbeteringen voor den dag zullen komen.

Het is moeilijk te zeggen aan welk plan zij de voorkeur zullen geven; doch wij wenschen de Soerabajasche kooplieden gaarne toe, dat als eenmaal de keuze is gedaan, de regeering niet weer zooals nu van haar beslissing terugkomt, waardoor de zaak wordt uitgesteld.

Wij hopen voor den Soerabajaschen handel, dat spoedig een beslissing zal worden genomen, maar dan voorgoed; want men moge verschil van meening hebben omtrent de wijze waarop het best in de bestaande misstanden moet worden voorzien, in één opzicht zullen allen het wel met de commissie van 1903 eens zijn, dat het tot stand brengen van die verbeteringen geen uitstel gedoogt zonder dat 's lands belangen en die van den handel en de scheepvaart ernstig dreigen benadeeld te worden."

Uit de O.I. Mail.

Hollandsch voor Inlanders.

De redacteur van de *Locomotief* is in de gelegenheid geweest een kijkje te nemen in de gouvernements-inlandsche school der eerste klasse te Semarang, waar sedert de maand Juli 1907 in de 3e, 4e, 5e en 6e klasse onderwijs in het Nederlandsch wordt gegeven. Het schoolgebouw is bij uitstek ongunstig gelegen en de twee europeesche onderwijzers beschikken over een minimum van leermiddelen — waarover straks meer; niettemin stonden wij verbaasd van 't geen wij daar uit den mond van Javanen hoorden, zegt het blad.

Het gehalte dezer leerlingen is zeer verschillend; er zijn zoontjes van assistent-wedono's, ook van mandoers, huisjongens, kebons en dogcar koetsiers. Natuurlijk gaat ook hier de regel op, dat aanleg en verstand vrij gelijkmatig zijn verdeeld over de verschillende volksklassen. Voorts zij even gereleveerd, dat wij in deze school geen oudere leerlingen aantroffen dan ook in de gewone europeesche school in Indië worden gevonden. Er is slechts één meisje, en zeer zeker teekenachtig is 't, dat de javaansche jongens dit meisje slechts noode in de schoolbanken dulden. Wij vernamen dat de javaansche knapen in andere scholen, waar zij met meisjes samen zitten, deze laatsten plagen en knijpen, meenende, dat het javaansche meisje eenmaal onderwezen, per se een brutaal en in de gewone inlandsche samenleving ongenietbaar nest moet worden.

In de hoogste klasse dezer inlandsche school zagen wij op de lei werk maken zooals dezer dagen zal worden opgegeven bij het klein-ambtenaarsexamen. Dit werk werd, in 't algemeen, goed gemaakt, en reeds dit was voor ons een verrassing. Vooral in 't rekenen is de javaansche leerling werkelijk knap; hij wordt evenals zijn europeesche lotgenoot afgericht op de oplossing van gecompliceerde rekenkunstige ,,vormen", met breuken, decimalen, haakjes, accolades enz., en blijkt tegen deze aanslagen op zijn bevattingsvermogen bestand. En wat nu het onderwijs in 't Nederlandsch betreft, zoo moeten wij verklaren, dat ons de daarmede na slechts één jaar verkregen resultaten in geen enkel opzicht belachelijk voorkwamen. Zeer zeker klinkt onze taal in den mond van een Javaan anders dan in den onzen. Maar is er niet ook in Nederland, op het platte land, groot verschil in de uitspraak van het Nederlandsch zooals 't op de scholen geleerd wordt? Onze taal klinkt, door den Javaan gesproken, eenigszins vreemd, maar ten minste niet onbeschaafd; in zooverre mag men zeggen, al lijkt 't paradoxaal, dat de zoon van een semarangschen dogcar-koetsier beter Hollandsch spreekt dan de zoon van een rotterdamschen of amsterdamschen kruier. Dat het onderwijs in 't Nederlandsch gewaardeerd wordt door de ouders en de kinderen, blijkt 't best uit de lijst der schoolverzuimen, die aanmerkelijk minder zijn geworden.

Indien wij nu bedenken, dat de gewone hollandsche boer of ambachtsman voor zijn geheele leven volstaan kan met een copia verborum ten getale van ongeveer 300 woorden, dan achten wij 't volstrekt niet onmogelijk dat den doorsnee Javaan op de lagere school zóóveel Hollandsch kan worden bijgebracht, dat hij zich in den omgang met Europeanen van onze taal kan bedienen. En ook zooveel het lezen betreft zal er waarschijnlijk méér bereikt worden dan men verwacht. De Javaan, die lezen kan, leest graag. Wij hebben als kanoorjongen een Javaan in dienst, die zich, zonder ooit in 't Hollandsch te zijn onderwezen, zooveel heeft eigen gemaakt van onze taal, dat hij ons zelfs nu en dan wijst op een drukfout! Dit is geen praatje, maar waarheid, en al onze collega's zullen moeten verklaren, dat de Javanen in onze zetterijen, na behoorlijken oefeningstijd, zelfs moeilijk te lezen manuscripten met niet méér fouten zetten dan de nederlandsche zetter.

Wat wij in de eerste gouvernements-inlandsche school hier ter stede waarnemen heeft ons de zekerheid verschaft, dat het onderwijs in 't Nederlandsch aan Javanen in geen enkel opzicht belachelijk is.

Aan hen, die in dit onderwijs in 't Nederlandsch slechts een vernisje van europeesche beschaving zien, zonder eenig nut voor den Javaan en alleen geschikt om hem wat ijdeler te maken, zouden wij willen vragen, of het gewone europeesche onderwijs en het europeesche onderricht in vreemde talen niet met evenveel recht een ,,vernisje" van beschaving kunnen worden genoemd.

De groote zaak is, dat de Javaan evenmin als de Europeaan zonder onderwijs tot een zelfstandig individu opgevoed en tot maatschappelijke welvaart gebracht kan worden.

Dit is onze vaste overtuiging besluit het blad, en de mislukking van vele regeeringsmaatregelen versterkt ons daarin, wijl wij zien, dat die mislukking het gevolg is van het ontbreken van volksonderwijs en volksontwikkeling in Indië.

Dat de liefhebberij tot het aanleeren van onze taal sterk toeneemt, is ook merkbaar bij de Chineezen.

Naar men aan de *Loc.* meedeelt meldden zich, na de bekendmaking van de aanstaande opening van de Hollandsch-Chineesche school in de wijk Depok te Semarang, dagelijks bij den gewestelijken secretaris tal van Chineezen aan voor de toelating van hunne kinderen op genoemde school.

Het aantal opgegeven leerlingen moet reeds ruim 125 bedragen. Nader zal uitgemaakt worden of de leerlingen al dan niet vrij onderwijs genieten.

* * *

Onder het opschrift:

Politiek en Lokale Raden

schrijft de *Sumatra Post* o.m.:

,,Wij wenschen even de aandacht te vestigen op een verschijnsel, waaruit leering te trekken valt, met het oog op de ons ook hier wachtende verkiezingen voor den lokalen raad.

Verleden jaar is, naar men weet, te Batavia de eerste kiesvereeniging opgericht.

Wij hebben haar verwelkomd als verblijdend teeken van openbaar leven.

Maar tevens hebben wij in haar oprichting betreurd de intrede van de politiek in het gemeentewezen.

Want de eerste Indische kiesvereeniging voerde de politiek in het banier; schaarde zich onder de vanen der Nederlandsche ,,Vrijzinnig-Democratische Partij."

En politiek in ons gemeentewezen, dat nog in den teederen staat van beginnende ontwikkeling verkeert, leek ons uit den booze. Niet naar ,,wat verdeelt" moet in deze eerste jaren worden gezocht, maar ,,wat ons samenbrengt."

Een der eerste besluiten dezer kiesvereeniging was: ,,geen onderzoek te zullen doen, in de eerste plaats, naar de politieke overtuigingen van de aan te wijzen candidaten voor de locale raden."

Een politieke kiesvereeniging, die bij 't kiezen *niet* in de eerste plaats vraagt naar de politieke geloofsbelijdenis van haar candidaten!

Maar wat is dat nu?

,,Tweeslachtig" noemt het *Bat. Nbl*, zelf vrijzinnig-democratisch, dit besluit.

Dat is niet te scherp gezegd.

Wij zijn het eens met den heer Den Hartogh, die in de vergadering o.m. heeft opgemerkt „dat nu reeds de vereeniging met haar beginsel in strijd kwam." Behield men den naam Vrijz.-Dem. Kiesvereeniging — zeide de heer Den H. — dan moest bij de keuze der candidaten wel zeer deugdelijk rekening gehouden worden met hun politieke en godsdienstige overtuigingen.

Natuurlijk! — Maar men heeft blijkbaar gevoeld, dat de keuze van geschikte candidaten zeer beperkt zou zijn, indien men de politiek te veel op den voorgrond schoof. En aanstonds werd men zoo „practisch", dat men over het beginsel „la mort sans phrase" uitsprak.

Maar dan blijkt hier toch ten helderste, dat de politiek in ons gemeentewezen *vooralsnog* niet thuisbehoort.

* * *

Soldaten in het cantine bestuur.

Men schrijft uit Tjimahi aan het *Nieuws v. d. Dag v. N.-I.*:

Door den legercommandant is nu bepaald, dat in den vervolge aan korporaals en soldaten medezeggingschap zal worden gegeven in zaken, het cantinebeheer betreffende. Tot nu toe geschiedde dat beheer door officieren en onderofficieren, terwijl de soldaat daarbij *quantité négligeable* was.

De nu bevolen wijziging is eene erkenning, dat het niet aangaat, langer eene particuliere instelling als de cantine, grootendeels bestaande door de verteringen van de minderen, nog langer te doen beheeren, zonder den grootsten consument stem in het kapittel te geven.

* * *

Omtrent de

Vereeniging „Toeristenverkeer",

lezen wij in de Indische bladen, dat in de op 5 Juni j.l. gehouden algemeene vergadering het concept Huishoudelijk Reglement is aangenomen. Het zal met de statuten binnen enkele dagen aan de leden der vereeniging worden toegezonden.

Voorts zijn 39 nieuwe leden in de vereeniging opgenomen, terwijl aan een achttal personen het lidmaatschap zal worden aangeboden.

In de vergadering werd voorlezing gedaan van een schrijven van den assistent-resident van Batavia, waarin hij verklaart, dat er hoegenaamd geen bezwaren bestaan tegen het voorstel van de vereeniging, om voortaan het aanvragen en uitreiken der z.g. toelatingskaarten te doen geschieden door bemiddeling van de vereeniging „Toeristenverkeer", waardoor den vreemdeling heel wat moeite wordt bespaard.

Tot leden der Plaatselijke Comités van de vereeniging zijn benoemd:

te Soerabaja: de heeren Mr. J. H. de Bruyn, A. E. Dinger en J. J. de Greve;

te Semarang: de heeren J. Scheltema de Heere, W. Bloemen en H. van Straaten;

te Padang: de heeren W. H. G. Herklotz, G. P. J. Caspersz en J. F. Lankamp.

Tot vertegenwoordigers te Amsterdam, Singapore Hongkong en Shanghai zijn benoemd resp. de heeren O. Holmberg de Beckfelt, Lebert (agent Scheepsagentuur v.h J. Daendels & Co) Roosegaarde Bisschop en 's Jacob.

Binnenkort zal door de vereeniging een prijsvraag worden uitgeschreven voor een beschrijving van Batavia. Nadere bijzonderheden zullen later worden bekend gemaakt.

* * *

Ontevredenheid op Borneo.

Het zal wel algemeen bekend zijn, zegt het *Bandj. Nbld.*, dat te Pangkalan Bon (Kotawaringin Z. en O. Borneo) evenals overal elders in deze residentie heerendiensten van de bevolking worden gevorderd.

Omstreeks half Mei jl. moesten weer een paar leden van de kampongs Parit en Oeloe bovenstrooms Pangkalan Bon gelegen uitkomen voor heerendiensten, welke zij ditmaal weigerden te presteeren, omdat volgens hunne bewering de Pangeran Djaksa aldaar ter zake het laten uitkomen der heerendienstplichtigen met 2 maten meet, n.l., dat de opgezetenen hunner eigene kampongs meer diensten presteeren dan die der andere.

Wat zij ook deden om recht te verkrijgen, niets mocht baten en werden zij op 17 Mei j.l. door de Karapatan aldaar deswege veroordeeld tot 6 dagen krakal.

Nauwelijks werd het bericht betreffende de veroordeeling van Boedin en Anang in hunne kampong vernomen, of de opgezetenen belegden eene vergadering, ten doel hebbende om hunne veroordeelde mededorpsbewoners te bevrijden, omdat zij vermeenen onrechtvaardig te zijn gestraft.

Een 40-tal kampongbewoners, waarvan de inlanders Koeran en Okeng tot aan- en woordvoerders werden gekozen, begaven zich goed gewapend naar de woning van Pangeran Adipati Mangkoe Boemi en Pangeran Djaksa politie en eischen de vrijlating van hunne veroordeelde mededorpsbewoners, met de bedreiging geweld te zullen gebruiken, bijaldien niet dadelijk aan hunne eischen worde voldaan.

De beide Pangerans, hunne onmacht inziende, zijnde zij geheel machteloos tegen de oprukkende bende, gaven den wachthebbenden oppasser last om de sleutels der gevangenis aan de leiders der oproerige menigte af te geven, waarna zij hunne gevangene medekampongbewoners bevrijdden en onder luid gejuich huiswaarts trokken.

Terstond werd van het gebeurde den Controleur van Sampit gerapporteerd, die zich na ontvangst daarvan naar de plaats des onheils spoedde, om zoo mogelijk de wanordelijkheden den kop in te drukken. Wij twijfelen niet, zegt het blad, of de Controleur van Sampit zal door diens flink optreden dat opstootje weten te dempen.

Van politieken aard zal het wel niet zijn; het zijn meer persoonlijke veeten tusschen den Pangeran Djaksa en de kampongbewoners der kampong Parit en Oeloe te Pankalan Bon (Kotawaringin). Men weet nog mede te deelen, dat binnenkort een patrouille onder een officier derwaarts zal worden gezonden, om het bestuur, zoo noodig, ter zijde te staan.

* * *

Sumatra voor $ 30,000.000 te koop!

In het *„United States Tobacco Journal"* las de *Deli Courant* een grappig artikel, door dat blad uit *„the Sentinel of Milwaukee"* overgenomen. Het *U. St. Tob. J.* betreurt het ten zeerste, dat dit artikel eerst 26 April in „the Sentinel" werd geplaatst, daar 1 April eigenlijk de datum van opname had moeten zijn.

De aanvang van het stukje is treffend: *Een tabakstrust, die het eiland Sumatra zal koopen met al zijn wilde menschen.* Hieronder volge dan het een en ander uit dit artikel:

„Sumatra, een kleinood van de tropische zeeën, zal spoedig in handen van een Amerikaansche corporatie overgaan en een enorme Amerikaansche trust zal de eenige eigenaar worden van het machtigste koninkrijk, dat ooit door slechts een enkele maatschappij is beheerscht, sedert de Oost-Indische compagnie Hindoestan bestuurde, en de Hudsonbaai pelterijjagers de onbetreden wildernissen van het groote noorden in hun macht hadden. Meer dan dat, het reusachtige eiland zal der maatschappij toebehooren en aan niemand anders zonder er schatting voor te betalen of eenige suzereiniteit behoeven te erkennen. De vertegenwoordiger van die maatschappij zal heerscher zijn van een keizerrijk ter grootte van Californië en met den rijkdom van vijftig El Dorado's, verborgen tusschen zijn bergen en tropische valleien.

De „American Tobacco Company" heeft volgens de laatste berichten uit Holland en de Oost het eiland Sumatra gekocht, alles inbegrepen, zelfs de bergen, de havens, de wilde bewoners orang oetangs, en zal pogen alles te bereiken wat in volgende jaren noodig zal blijken ter kolonieseering en de groote onderneming beheeren, volgens de meest beproefde bestuurswijze.

Het binnenland is bewoond door wilden en door tijgers, panters, neushoorns, olifanten, en zooveel soorten van slangen als er ooit gevonden zijn. Er zijn 220 mijlen spoorweg en er is behoefte aan 5000 mijlen. (Warempel, dit is waar!)

Het Hollandsche Gouvernement heeft genoeg van het eiland, daar het jaarlijks zooveel menschenlevens en schatten kostte en is blijde zich er van te kunnen ontlasten en het aan een particuliere maatschappij te kunnen overdoen.

Na nauwkeurig berekend te hebben, hoeveel het eiland op zou kunnen brengen, besluit het artikel met de woorden:

„Wat een koopje". „30,000 000 p. st. voor het heele eiland, met de wilden, als men bedenkt dat de opbrengst van de tabak van een enkel jaar alleen al $ 25.000.000 beloopt! Wie zal niet de Trust dit voordeeltje benijden?"

WEST-INDIË.

Suriname.

Suriname-Expeditie.

Hieromtrent schreef „Onze West" het volgende: „De voorbereiding van de expeditie naar de bronnen der Suriname, is in vollen gang. Een gedeelte der goederen is reeds opgezonden naar Bergendal, om daar overgeladen te worden in corjalen. Een 25-tal stadsnegers zullen de expeditie vergezellen en een ten minste even groot aantal boschnegers. Daar de expeditie van langen duur zal zijn — men rekent op ruim vijf maanden — komt er heel wat kijken om gedurende zoo langen tijd een totaal van bijkans 60 koppen te voeden. De lading is dan ook niet minder dan 15 ton. In het geheel zal de expeditie ruim 20 vaartuigen noodig hebben. Een dergelijke flottielje in onze eenzame bovenlanden behoort zeker tot de zeldzaamheden. Het vertrek blijft bepaald op de eerste dagen van Juli.

Behalve de reeds vermelde heeren Eilerts de Haan, Wijsman en Tresling is aan de expeditie nog een Europeaan verbonden, de heer F. A. Millard. Deze was vroeger werkzaam bij de gouvernements exploratie naar goud in het Lawagebied. Hij zal dus, zij het zeer vluchtig, kunnen nagaan of er goudafzettingen zijn in het bovenstroomgebied van de Suriname. Voor zoover dit gebied bekend is, is dit overal het geval. Het is dus waarschijnlijk, dat ook aan den verderen bovenloop goudafzettingen voorkomen.

Bij de bespreking van de resultaten van de expeditie de Goeje naar den onbekenden driehoek, gaven wij als onze meening te kennen, dat 't meest noodige nu was een verkenning van den bovenloop der Corantijn, ook in verband met de nog hangende grenskwestie met Engelsch Guyana.

Van zeer bevoegde zijde werd ons toen uit Nederland bericht, dat, hoezeer onze opvatting gedeeld werd, practische en vooral financiëele bezwaren zich verzetten tegen het uitzenden van een Corantijn-expeditie.

Thans lezen wij in de Mei-aflevering van het Tijdschrift van het Kon. Ned. Aadrijkskundig Genootschap een artikel van den heer G. P. Rouffaer, waaruit zou blijken, dat de hoop op een expeditie naar de Boven-Corantijn nog niet behoeft opgegeven."

* * *

Gele koorts en pest.

Deze beide plagen doen zich in nabijgelegen koloniën voor en bedreigen dientengevolge ook Suriname. Aan „Onze West" ontleenen we het volgende:

„In Demerara heeft zich een geval van gele koorts voorgedaan. Niet in de hoofdstad Georgetown, maar in het district Suddie, aan den kant van Venezuela gelegen.

De aangetaste is een Europeesch zendeling, de heer A. D. Mc Kenzie, die kort tevoren met zijn echtgenoote uit Canada was gekomen. Een tweede persoon, een Britsch-Indiër, was als suspect afgezonderd. Maatregelen zijn genomen om de verspreiding der ziekte te beletten. Tot dit einde worden de lijders verpleegd in door muskietengaas geheel afgesloten huisjes.

Natuurlijk is in Suriname quarantaine afgekondigd tegen Demerara wegens gele koorts en tegen Trinidad wegens pest.

Met het oog op het pestgevaar heeft de geneeskundige inspecteur strooibiljetten rondgezonden, waarin de bevolking wordt aangemaand tot reinheid, verdelging van muskieten en ratten."

Wat de ratten betreft is de strijd daartegen reeds in Suriname aangebonden. Van af 5 Juni, toen de premie van 10 cent per rat werd uitgeloofd, waren 677 ratten aan de politiebureaux ingeleverd. Een jongen bracht op een der stations een levenden rat, die geweigerd werd, omdat de premie geldt voor doode ratten. De jongen verdween, doch kwam weldra terug met... negen doode ratten. Het moederbeest had in het stervensuur het leven gegeven aan acht jongen. De gelukkige brenger ontving nu 90 cent in plaats van 10 cent.

* * *

Bacovencultuur.

Den 14en Juni zijn per stoomschip „Marowijne" verscheept 3837 bossen bacoven.

Sedert den aanvang van den uitvoer zijn de wekelijksche verschepingen geweest: 2894, 1741, 2511, 2773, 2945, 3935, 3305, 2881, 3445, 3638, 4473 en 3837 bossen.

Door den inspecteur van den landbouw is op 12 Juni de volgende circulaire verzonden aan de ondernemingen, die met bestuurssteun bacoven planten:

„Ondergeteekende maakt hierbij den beheerders van ondernemingen opmerkzaam, dat, ingeval een weekrapport wordt aangehouden, hetzij door de Inspectie van den Landbouw, hetzij door de Administratie van Financiën, er niet of slechts bij hooge uitzondering gelegenheid zal zijn tot indiening en fiatteering van een nieuw rapport, dat nog in dezelfde week zou kunnen worden betaalbaar gesteld.

De ondernemingen zijn dus verplicht voorzorgsmaatregelen te treffen, waardoor bij niet betaalbaarstelling van een weekrapport, op de plantage uitbetaling der loonen in die werk toch kan plaats vinden en in het algemeen de gang van zaken op de onderneming niet wordt verstoord."

Den 13en Juni verzond hij het volgend schrijven:

„Ondergeteekende maakt de beheerders van ondernemingen, die met gouvernementssteun werken, er op opmerkzaam, dat bij de specificeering der uitgaven op de weekrapporten steeds de nummers vermeld worden van de stukken, waarin de aangegeven werkzaamheden zijn verricht.

Voorts waarschuwt hij alle beheerders van Bacove-ondernemingen, hetzij deze met of zonder gouvernementssteun werken, dat zij er op voorbereid moeten zijn, verdere beplanting uitsluitend met zelf gewonnen plantsoenen te bewerkstelligen. Door verscheidene ondernemingen nl. is op hun begrooting van den aanleg der IIIde Serie een bedrag gebracht voor aankoop van plantsoenen. Geen onderneming zal echter in staat zijn op eenigszins groote schaal plantsoenen aan anderen te leveren, zoodat ieder hiervoor uitsluitend op zijn eigen aanplanting zal moeten rekenen.

Het is daarom noodig, dat bij iedere krachtige plant (stoel) één zijspruit wordt bewaard om later als plantsoen te worden afgestoken. Bij zwakke stoelen is dit niet geoorloofd, terwijl het evenmin gewenscht is, meer dan één plantsoen van een stoel te steken.

Mocht men omtrent deze zaak nog nader ingelicht willen worden, dan zal ondergeteekende dit gaarne vernemen en zorg dragen, dat spoedig op de plantage zelf de zaak verder gedemonstreerd wordt."

Van Vreemde Koloniën.

Trinidad boos!

Omstreeks twee jaar geleden verleende 't bestuur van Trinidad aan de Trinidad Dock and Engineering Co. Ltd. te Londen concessie voor exploitatie van een drijvend dok, onder waarborg van 3 % rente op het inlegkapitaal ten bedrage van 1.200000 gulden. Het bestuur behield zich of den agenten der Kroon te Londen voor, om gedurende den tijd, dat moest worden gesuppleerd om 3 % rente uit te kunnen keeren, een directeur aan te wijzen, voor wien evenwel geen aanspraak mocht worden gemaakt op bezoldiging door de maatschappij. Het dok werd 1 Augustus 1907 geopend. In de eerste maanden viel er weinig te doen, maar in het begin van dit jaar werden de vooruitzichten beter, en ware het pest-gevaar niet tusschen beide gekomen, dan zou het niet noodig zijn geweest om een beroep te doen op het bestuur voor het bedrag der jaarlijksche waarborgsom. Nu dit echter wel het geval is, heeft dus het bestuur of hebben de Kroon-agenten het recht een directeur aan te wijzen, om toezicht te houden op den gang van zaken.

Nu werd aan de financiëele commissie uit den Wetgevenden Raad een voorstel ter goedkeuring voorgelegd, om een onlangs wegens gezondheidsredenen gepensionneerd ambtenaar tot directeur voor het gouvernement bij genoemde maatschappij te Londen te benoemen op een traktement van ƒ3000 's jaars. De commissie, waarvan alle niet-ambtelijke leden van den Raad deel uitmaakten, verwierp het voorstel en daarmee scheen de zaak afgedaan. Maar nu kwam een telegram van den minister van koloniën, lord Crewe, aan den gouverneur van Trinidad: „Ik moet u verzoeken van den Wetgevenden Raad de goedkeuring te verkrijgen op de uitbetaling van het den heer Mc Carthy toekomend bedrag ad 250 pd. sterling voor dit jaar. De goedkeuring moet worden verkregen, zoo noodig door gebruik te maken van de ambtelijke meerderheid."

Men had te Londen, zonder de beslissing van den Wetgevenden Raad van Trinidad af te wachten, eenvoudig den heer Mc Carthy benoemd.

Toen de zaak bij den Wetgevenden Raad werd voorgebracht, verlieten alle niet-ambtelijke leden van den Raad op twee na, die bleven om tegen te stemmen, bij wijze van protest de vergadering. Bovendien zal door de niet-ambtelijke leden van den Raad een in scherpe bewoordingen vervat protest aan den minister van koloniën worden gezonden, terwijl op een publiek protest door de bevolking reeds vele handteekeningen zijn gesteld.

Trinidad boos! Of het er ook reden toe heeft!

In Engelsche koloniën niet waar, gaat het toch maar veel beter dan in de onze? Men heeft er overal Wetgevende Raden, waarin de hooge ambtenaren, die er krachtens hun ambt zitting in hebben, de meerderheid uitmaken, en wijkt het oordeel der niet-ambtelijke minderheid als bijv. onlangs in Hongkong ten aanzien van de sluiting der opiumdivans af van inzichten of wenschen van gouverneur of centrale regeering, dan wordt de ambtelijke meerderheid als stemvee opgeroepen en... de zaak is gered.

* * *

Huwelijken in Duitsch Nieuw-Guinea.

In de vergadering der afdeeling Finschhafen der Deutsche Kolonial Gesellschaft van 4 December ll. werd besloten aan het bestuur der Vereeniging het

FEUILLETON.

Op den Mungalpas. *)

(Vervolg).

„Mon âme a lugubrement peur!" hoorde ik achter mij een vrouw tot haar man zeggen.

Zij vertolkte den indruk, dien deze ontzaglijke openbaring der onwederstaanbare natuurmachten op mij gemaakt had.

De wierook der koelies aan God *Bromo* steeg blauw op en links en rechts wolkten de twee vulkanen en de diepe, zware rommelingen van den *Bromo* waarschuwden ons, dat elk oogenblik een uitbarsting van steen mogelijk was.

Naar den krater van den *Bromo* — welke berg rijst uit den bodem van den ouden, reusachtigen krater, de Zandzee — gingen de vrienden op. Maar die stijging was mij te steil en te zwaar, en ik ging weer omhoog, langzaam en hijgend langs het moeilijke pad naar den Mungal bergpas, vanwaar het uitzicht in huiveringwekkende majesteit alles overtreft wat ik ooit gezien heb.

* * *

Het is merkwaardig hoeveel mannen en vrouwen van allerlei werelddeelen ik hier in één week ontmoet heb.

Ze hebben in den vreemde het wondereiland der tropische zeeën, het paradijs Java, ontdekt. Welke bewondering spreken ze allen uit!

Ik hoorde dit van Engelschen, gevestigd in Japan, en van anderen, die van Hongkong kwamen, van een Hongaar, een Italiaan en een Japanner, ik zat aan tafel gedurende vier dagen naast eene Amerikaansche schrijfster, miss Winifred Sercomte uit Jan Francisco, die een boek over onze Oost schrijft, en die reisde met den heer en mevrouw G. W. Beattie, Amerikanen, sinds zes jaar te Manila, in de Philippijnen, gevestigd.

„Hoeveel beschaafder, beminnelijker en zachter van manieren en stem zijn uw Javanen dan het ruwe, barsche volk in ons tropisch eiland!" zeiden ze. „En hoe betooverend bekoorlijk zijn Java en Sumatra!"

Tegenover mijn chalet is er een villa vol Engelschen uit Singapore.

Toen ik van den pas naar Tosari terugliep, reed mij een groote Duitscher voorbij, zittend op een zeer klein bergpaard, op weg naar een ander hotel in de bergen, een uur van hier, het liefelijk Ngadiwono. Ik liep een half uur naast hem eer hij links af moest slaan en het was belangwekkend dezen knappen geleerde, die de Javaansche insecten bestudeerde, en een groot en een klein schepnet over zijn schouder droeg, te hooren over onze koloniën. „Welke mooie wegen! Hoe volkomen veilig is men! Welke vriendelijke ontvangst geniet ik van alle Hollanders hier."

En ik sprak af met hem een wandeling te doen door het gebergte, waar hij mij eenige merkwaardige planten beloofde te toonen.

Hij was door den Oosthoek van Java geweest en vertelde mij eene aardige uitdrukking der inlanders. Jaarlijks komen van Madoera plukkers en pluksters aan 't oogsten helpen, gelijk de hannekemaaiers bij ons. Na den oogst vertrekken ze weder en deze trekvogels worden daarom *„de vogelbevolking"* genoemd *(manoemanoean)*.

Dit vond mijn Duitscher bijzonder dichterlijk, en hij lachte zoo smakelijk, toen hij het vertelde, dat ik zeer met hem opkreeg.

* * *

Alleen liep ik verder en genoot zeldzaam van de uitzichten. Veel meer dan te paard of in een *tandoe* geniet men als men te voet gaat. Dit is en blijft de eenige wijze om een land goed te zien.

Ik wilde, dat ik een tuinier uit het Gooi bij mij had gehad. Wat zou hij opgekeken hebben.

(Wordt vervolgd).

*) Uit een *Van Dag tot Dag* van het *Alg. H.bl.*

verzoek te richten, om zich er voor te spannen, dat voor de verschillende koloniën wetten worden in het leven geroepen, waarbij rekening wordt gehouden met plaatselijke toestanden en waar zulks niet wel mogelijk is, de gouverneurs te machtigen om uitzonderingen toe te laten. In de toelichting op dit verzoek wordt er op gewezen, dat de moederlandsche wetgeving niet zonder meer op de koloniën kan worden toegepast. De wijzigingen bij de invoering dier wetgeving in de koloniën aangebracht zijn volmaakt onvoldoende, vooral met het oog op de eigenaardige toestanden in Duitsch Nieuw-Guinea. Daaruit vloeien voor de Europeesche kolonisten groote bezwaren voort en dat zulks te meer, wijl door de voortdurende wisseling van bestuursambtenaren de uitlegging der wetgeving veeltijds bij jongere ambtenaren berust, die nog geen practische ervaring op koloniaal gebied hebben. In het bijzonder gaven de bepaald onhoudbare toestanden ten aanzien van het bureau van den burgerlijken stand, der afdeeling Finschhafen aanleiding tot haar verzoek.

De blanke bevolking van Finschhafen, ten getale van 50 hoofden, bestaat uitsluitend uit leden der missie en hunne nabestaanden. Een verzoek aan het bestuur om een hunner te belasten met het aanhouden van het register van den burgerlijken stand werd, als met de wettelijke voorschriften in strijd, niet voor inwilliging vatbaar geacht en afgewezen.

Komt eene bruid uit, dan moet ze de reis over Friedrich-Wilhelmshafen maken, vanwaar dan de bestuursambtenaar met haar mee naar Finschhafen moet komen om daar het huwelijk te voltrekken. Is het dien bestuursambtenaar niet mogelijk naar Finschhafen te komen, dan moeten de trouwlustigen van hier naar Friedrich-Wilhelmshafen gaan en daar volgens de wettelijke voorschriften minstens 3 maanden vertoeven, alvorens in den echt te kunnen worden verbonden, wat voor de betrokkenen, afgezien van de groote kosten, alles behalve aangenaam is.

De blanken van Finschhafen vinden het alles behalve in den haak, dat hun zulke zware lasten worden opgelegd, ter wille van een wettelijk voorschrift, dat wel in het moederland met zijn uitgebreid verkeerswezen, maar niet op Nieuw-Guinea op zijn plaats is, en meenen, dat een uitzonderingsbepaling hier alle recht van bestaan heeft.

* * *

Tabaksoogst op Luzon.

Als een gevolg van de zware regenbuien werd gevreesd, dat de tabaksoogst op Luzon minder goed zou uitvallen. Er blijkt intusschen, dat de aangerichte schade niet noemenswaard is, en dat integendeel alles er op wijst, dat over het geheel genomen de tabaksoogst van dit jaar grooter zal zijn dan ooit tevoren onder Amerikaansch bestuur.

Wat Cagayan betreft, vanwaar 90% van de op de eilanden geteelde tabak komt, werd den directeur der Compania Tabacalera, Rosales te Manilla gemeld, dat de regens daar buitengewoon licht waren geweest en de tabak er niet het minst had geleden.

Alleen in de provinciën Ilocos Norte en La Union heeft de te velde staande tabak geleden, zoodat in eerstgenoemde provincie bv. op het verlies van 40% van den oogst wordt gerekend. In laatstgenoemde provincie verwacht men evenwel nog een tweeden oogst te kunnen maken, waardoor het op den eersten geleden verlies zal worden gecompenseerd. In beide provinciën te zamen bedraagt de oogst overigens normaal nog geen 20000 quintals 's jaars.

Gevraagd wat de uitkomsten der proeven waren geweest met de teelt van tabak onder schaduw om voor dekblad meer geschikt materiaal te bekomen, zeide de heer Rosales, dat de door zijne maatschappij genomen proeven tot geen gunstige uitkomsten hadden geleid. Instede van mooier dekblad te verkrijgen, werden de bladeren aangevreten door een soort rups, die op de planten welig voorttiert, daar de insekten door de beschutting der planten tegen de zonnestralen, hierin bij regen bescherming vinden en niet van de bladeren worden afgespoeld. Intusschen geeft de maatschappij het nog niet op en zullen nieuwe proeven worden genomen.

* * *

Ceylon.

Gouverneur sir Henry Mc Callum — de ingenieur-gouverneur geheeten — tracht zich volledig op de hoogte te stellen van den toestand en de nooden in de verschillende provinciën, om daarop zijn programma voor de vijf jaren van zijn bestuur op te maken, dat hij eerlang aan den Wetgevenden Raad zou voorstellen.

In vele deelen van het eiland zijn wegen en bruggen nog dringend noodig om inlanders en planters in staat te stellen hunne producten ter markt te brengen en om de gemeenschap te verzekeren over rivieren, die aan zware bandjirs onderhevig zijn. In de eerstvolgende jaren zal elke beschikbare roepij voor deze doeleinden worden besteed. Men haalt één geval aan van een groote brug waarvan de aanleg in een dicht bevolkt district hoogst noodzakelijk is erkend, zoodat vijf opvolgende gouverneurs reeds dien aanleg hebben beloofd — zonder evenwel hunne belofte na te komen.

Men hoopt, dat gouverneur Mc Callum het nu beter zal doen, terwijl men ook van hem verwacht, dat hij meer aandacht zal schenken aan spoorwegaanleg en aan den aanleg van juist gekozen irrigatie-werken. Een spoorwegprogram is er reeds, zij het ook op bescheiden schaal, maar ook op irrigatie-gebied moet er wat gedaan worden en wel anders dan te voren. Men heeft op dit gebied wel wat tot stand gebracht, maar onoordeelkundig. Er is te veel gedaan in de betrekkelijk weinig bevolkte noordelijke gedeelten van het eiland, maar te weinig in het Zuiden en Oosten.

Wat de overstroomingen betreft, waaraan de streek om Colombo is blootgesteld, acht men het wel nuttig enkele beschermingswerken aan te leggen; maar nog beter acht men het, zoo de bewoners der laaggelegen dorpen het Maleische bouwsysteem overnamen en de hutten op neuten en stijlen bouwden, hoog genoeg, dat het water zonder overlast te veroorzaken af en aan kon vloeien. Dat is zeker wel de voor het bestuur minst kostbare manier, terwijl de irrigatiewerken in het Zuiden en Oosten hoofdzakelijk aan den Europeeschen landbouw zullen ten goede komen.

* * *

De Amerikanen op Portorico.

Forbes Lindsay beschrijft in „The World to day-Magazine" den toestand op Porto Rico en verwijst daarbij naar een vroeger door hem gegeven relaas, toen het eiland nog onder het Spaansch bestuur stond en hij het 't Spaansche Ierland noemde. Toen was er werkelijk groote overeenkomst op politiek, maatschappelijk en industrieël gebied tusschen die beide eilanden. Porto-Rico had zijn vermogend element, bestaande uit landheeren en kooplieden, maar men trof er zoo goed als geen middenstand aan. De landbouwers waren arme, onwetende pachters, die uit den bodem nauwelijks genoeg haalden voor hun levensonderhoud. „Ook in andere opzichten," schrijft Forbes Lindsay, „zou een parallel kunnen worden getrokken, maar het vorenstaande is voldoende."

Porto Rico was van alle Spaansche koloniën de meest welvarende en juist vóór den Spaansch-Amerikaanschen oorlog bereikte de welvaart van het eiland haar hoogtepunt. Daarna trad een tijdperk van stilstand en achteruitgang in, tengevolge van de desorganisatie van den handel en het verlies der oude markten, maar nu kent het eiland weder een voorspoed, waarvan het nooit te voren had gedroomd.

Die welvaart is nu echter een andere, dan die onder het Spaansch bestuur. Toen was het slechts de kleine gegoede klasse, die daarvan profiteerde, terwijl thans de kleine luiden het meeste voordeel trekken uit de verbeterde toestanden.

Porto Rico is een uitermate rijk land, geen voetbreed grond haast, die niet kan worden bebouwd. De alluviale laaglanden brengen overvloedig suiker voort bij de meest primitieve plantwijze. De hooger gelegen valleien en de uitloopers van het gebergte leveren de fijnste tabak, terwijl langs de hellingen oranjeappelen, bananen en koffie uitstekend gedijen.

Vroeger was koffie hoofdproduct van 't eiland. Het Spaansche bestuur deed weinig om andere cultures aan te moedigen, ja verbood er sommige cultures, waartoe de grond zich bij uitstek leende. Vee graasde op uitgestrekte terreinen, waarop men suiker en tabak had kunnen verbouwen, wanneer er voor het eerste maar geld genoeg geweest en de uitvoer van tabak niet beperkt ware.

Er was maar één goede weg, maar die was dan ook in uitstekenden staat, de militaire weg van San Juan naar Ponce, met een zijweg naar Guayama. Overigens waren de wegen in onbeschrijfelijk slechten toestand en in sommige maanden voor voertuigen onbegaanbaar. Men vond op het eiland een spoorweg, waartoe in 1888 aan een Fransche maatschappij concessie was verleend, die enkele smal-spoorlijntjes zonder eenig verband langs de kust aanlegde, tot een gezamenlijke lengte van 130 mijlen. Dan had één stad, Mayaguez, een paardentram — vierkante, met gordijntjes afgesloten wagens, die op middeleeuwsche bedsteden geleken, getrokken door onwillige, knokige paardjes.

De woningtoestanden zijn ook nu nog allerellendigst. In San Juan, de hoofdstad, zijn op een bestek van 80 acres 20000 menschen samengepakt in huizen, waarvan de bovenverdiepingen door de welgestelden worden bewoond, terwijl de arme bevolking in de benedengedeelten der woningen als haringen in een ton opgepropt zijn.

Er is reeds veel ter verbetering gedaan. Het vuil van eeuwen, dat er opgehoopt lag, is opgeruimd; er zijn riolen gegraven en de wateraanvoer is er verzekerd. Maar het vraagstuk om aan de ophooping der bevolking een einde te maken wacht nog op de oplossing.

Ten plattelande waren de woningtoestanden ook al niet veel beter, hetgeen niet te verwonderen is, indien men bedenkt dat meer dan de helft der volwassen bevolking, waaronder vele blanken, in een heel jaar niet meer dan 5 dollars per hoofd in handen kreeg.

Bij de behandeling der slachtoffers van den orkaan van 1899 viel het op, dat tropische bloedarmoede zoo veelvuldig voorkwam en bij onderzoek bleek, dat 90% der volwassen landbouwende bevolking daaraan leed. In de laatste drie jaren zijn nu 200.000 lijders aan die ziekte daarvoor behandeld en genezen.

Bij dit alles moet erkend, dat de bevolking zich toch gelukkig voelde en tevreden was, terwijl het den schrijver opviel hoe ook nu nog door de lieden weinig voor onderwijs wordt gevoeld. Vroeg hij den menschen, wat ze wel het liefst zouden hebben, dan was de wensch altijd naar iets zakelijks, en dan nog zeer bescheiden — de meest eerzuchtige zou met een bescheiden ameublementje voor zijne hut zijn ideaal hebben zien vervuld.

Het Amerikaansche bestuur laat zich veel aan het onderwijs gelegen liggen, maar in tegenstelling met de Philippijnen, waar aan dit onderwerp zoo goed als geen aandacht werd geschonken, zorgt het op Porto Rico ook voor de economische ontwikkeling van het land, door aanleg van spoor- en straatwegen. Wat straatwegen betreft zijn bij de 170 mijlen, die het Spaansche bestuur achterliet, reeds 300 mijlen bijgekomen, terwijl de exploitatie van den spoorweg ook zeer verbeterd en de afzonderlijke lijntjes vereenigd zijn tot één geheel van Carolina over San Juan en andere voorname plaatsen tot Ponce, met zijlijnen naar het binnenland.

Door het verbeterd verkeerswezen is de waarde van het land reeds van 10 tot 50 dollars per acre gestegen, terwijl de loonen op het eiland verdubbeld zijn.

Naast koffie, wordt er nu op het eiland ook suiker verbouwd, en heeft de tabakscultuur en sigarenfabricage er een groote uitbreiding ondergaan, terwijl nu laatstelijk ook met succes de vruchtenteelt werd ter hand genomen. Alles en alles spelt deze schrijver een groote toekomst voor Porto Rico.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

De Hollandsche handelscompagnieën der zeventiende eeuw. Hun ontstaan, hunne inrichting, door *Mr. Dr. S. van Brakel.* 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff 1908. 8o.

Gelijk uit den titel van dit werk — eigenlijk een academisch proefschrift van den heer Van Brakel, dat afzonderlijk in den handel is gebracht — blijkt, is een gedeelte van den tekst gewijd aan de Oost-Indische en de West-Indische Compagnie, waarom er te dezer plaatse melding van wordt gemaakt.

* * *

Het Koloniaal Museum te Haarlem heeft ongeveer tegelijkertijd 3 publicatiën het licht doen zien, nl.:

Een nieuwe uitgave van den *catalogus der uitgebreide boekverzameling,* welke voor de studie onzer koloniën van hoog belang is. Ze bevat een schat van werken, o.a. over koffie, thee, cacao, kina, specerijen, suiker, tabak, rijst en andere cultures en over tal van andere onderwerpen. Dat de directie van het Koloniaal Museum haar taak zeer ruim opvat en de boeken zooveel mogelijk onder ieders bereik wil brengen, bewijst de navolgende aanhaling uit het Voorwoord van den catalogus:

Behalve op Zon- en feestdagen, is de boekerij van het Koloniaal Museum dagelijks, des morgens van 9—12 en des namiddags van 2—4 ure, voor het publiek geopend.

Met uitzondering van atlassen en plaatwerken, alsmede encyclopaediën en woordenboeken, welke uitsluitend in het lokaal der boekerij ter inzage of ter lezing beschikbaar zijn, worden boekwerken aan vertrouwde personen, tegen afgifte van een door den aanvrager onderteekend bewijs van ontvangst, kosteloos in bruikleen afgestaan. Als regel geldt, dat de boekwerken voor den tijd van twee weken worden uitgeleend. Indien boekwerken in bruikleen worden toegezonden aan personen buiten Haarlem woonachtig, wordt daarbij een bewijsbriefje gevoegd, dat de bruikleener na ontvangst onderteekent en vervolgens onmiddellijk dient te zenden aan het Koloniaal Museum, met bijvoeging der frankeerkosten in postzegels. De boeken moeten, behoorlijk in stevig papier verpakt, vrachtvrij worden toegezonden aan het adres: Koloniaal Museum (afdeeling: Boekerij), te Haarlem.

Het slot van het Voorwoord luidt: Directeur en Bibliothecaris van het Kol. Museum bevelen de boekerij dezer instelling aan in de belangstelling van het publiek. Gaarne worden boekwerken over cultures enz., welke niet in dezen catalogus voorkomen, in ontvangst genomen, hetzij als geschenk, hetzij in ruil voor Museumuitgaven of voor dubbele exemplaren, waarvan in de boekerij een lijst ter inzage ligt.

Verder gaf het Museum een nieuwen druk

van den *Gids voor de bezoekers*, een keur.g werkje met platte grond en vele afbeeldingen, welke voor 10 cents verkrijgbaar is gesteld, doch uitsluitend voor de bezoekers.

En eindelijk als *Bulletin No. 39* het tweede gedeelte van *Dr. J. Dekker's* studie, getiteld: *De looistoffen. Botanisch-chemische monographie der tamiden.* Bewerkt in het laboratorium van het Museum (Chemie, analyse, economie).

* * *

De Indische Mercuur. 7 Juli 1908.

Dit nummer bevat o.m. de navolgende opstellen: *Een bijdrage over schadelijk onkruid in kinatuinen, door P. E. Botje. — Nog een Hollandsch natuurliefhebber uit den ouden tijd*, door C. S., bij welk artikel we een oogenblik verpoozen. De mededeelingen van den heer P. J. v. Houten in de Ind. Mercuur omtrent „Twee Indische natuurliefhebbers uit de 18e eeuw", waarvan ook in deze rubriek indertijd melding werd gemaakt, brachten den heer C. S. te Calcutta er toe de daden van nog een anderen verdienstelijken Hollander uit den Compagniestijd in herinnering te brengen, nl. van Hendrik van Rheede van Drakestein van Mijdrecht, die als gouverneur der Kust van Malabar, uit pure liefhebberij een werk schreef, dat thans nog wordt beschouwd als een waardevolle bijdrage tot de plantenkennis van Indië.

Aan het slot zegt C. S. onder meer: „Wanneer men het werk van mannen als Loten en van Rheede leest, dan dringt zich onwillekeurig een spijtig gevoel op. Zeker, ons land kan nog altijd bogen op botanisten en andere natuuronderzoekers, die in de wetenschap hoog, zeer hoog staan aangeschreven. En — met name juist op het gebied der tropische botanie. Doch waar zijn de Nederlandsche natuurliefhebbers, die zich *buiten ons eigen Indië* begeven, die zich toeleggen op de kennis van andere overzeesche landen, die wetenschappelijke expedities uitrusten naar nieuwe, onontgonnen deelen der wereld buiten de enge grenzen onzer eigen koloniën?

Op deze vraag kan, met eenigen schijn van recht, geantwoord worden, dat de Nederlanders uit de 17e en 18e eeuw zich meerendeels ook tot zulke landen bepaalden, die min of meer als Nederlandsch gebied beschouwd konden worden, en waar zij dientengevolge een natuurlijken werkkring vonden. Ook zal wellicht aangevoerd worden dat zij voorloopig in onze eigen koloniën nog pionierswerk genoeg te verrichten hebben.

Dit moge zoo wezen en niemand zal zeker op de verdiensten afdingen van hen, die zich aan dat werk gewijd of van hen die het gesteund hebben. Maar te betreuren is het niettemin, dat de ruime blik, de wereldwijde belangstelling, de reis- en ontdekkingsgeest van vroegere eeuwen in ons land heeft plaats gemaakt voor zooveel nauwere opvattingen, dat wetenschappelijk onderlegde Nederlandsche reizigers zulk een groote zeldzaamheid geworden zijn in vroegere zoo druk door landgenooten bezochte (zoo niet ontdekte!) gewesten, dat tegenwoordig in ons land niet meer zoo kostelijke werken verschijnen als vroeger over vreemde landen en volken; dat wij thans uit Engelsche, Duitsche, Fransche boeken onze kennis moeten putten aangaande streken, die vaak het eerst uit Nederlandsche reisverhalen bekend geworden zijn!

Wij hebben een Aardrijkskundig Genootschap, welks werkkring, naar het schijnt, uitsluitend het Nederlandsche deel van het aardrijk omvat. Wij hebben ook een Vereeniging tot bevordering van het natuurkundig onderzoek in de Nederlandsche koloniën.

Wanneer krijgen wij er een tot bevordering en uitrusting van wetenschappelijke expedities daarbuiten?"

Onzerzijds zij aangeteekend, dat het Aardrijkskundig Genootschap wel degelijk in de richting als door den schrijver bedoeld inderijd werkzaam was; we herinneren bijv. aan enige noordpool-expedities en aan de onderzoekingsreis van den heer D. Veth, zoon van professor P. J. Veth, in Zuid-West-Afrika. Het Genootschap zal echter wel deugdelijke motieven kunnen bijbrengen, waarom het dit standpunt ging verlaten, om zich voortaan te bepalen tot onze eigen overzeesche bezittingen, waar toch nog zoo ontzettend veel te doen valt.

De rubriek *Kultuurberichten* van de Mercuur bevat o.a.: Oogst- en Weerbericht der Sumatra-tabakslanden over Mei. — Verbetering der rijstcultuur op Java. — Rubbercultuur op Java. — Gambircultuur op Sumatra. — Verordening tot beteugeling van branden in de suikerrietuinen. — Ondernemingen in de Vorstenlanden. — Cacaoproductie van Suriname. — Bacoven kultuur in Suriname. — Een nieuwe vezel-kultuur (in Suriname).

* * *

Weekblad voor Indië. 5e jaargang 1908. No. 7.

Het Weekblad bevat ditmaal geen artikelen, welke bijzondere aandacht vragen, met uitzondering dan van de *Brieven van een Inlander* (No. 2 van een serie), waarin Inlander thans een krachtig pleidooi houdt voor het afschaffen of vereenvoudigen van die „overdreven en misbruikte hormatsbewijzen", welke o.m. elk gevoel van eigenwaarde ondermijnen. De schr. brengt hulde aan den G.-G. Van Heutsz, omdat hij in deze verbeteringen heeft trachten in te voeren, getuige de hormat-circulaire, welke echter slechts een leven van één dag heeft gehad. Schr. is niet tegen eerbewijzen, zegt hij, maar tegen „*lastige* en *overdreven*" eerbewijzen. Het „sembahen", het kruipen en hurken tegelijk, zijn lastig en overdreven. Men wandelt bijv. op een station heen en weer, wachtende op een aankomenden trein. Daar komt een hooggeplaatste Indische ambtenaar met zijn gevolg. Men is volgens de adat verplicht (wil men tenminste niet voor een onbeschofte doorgaan), voor dien ambtenaar te hurken of te „silo" op den vuilen vloer, terwijl vieze Arabieren, Chineezen en koelies vlak voor de hurkenden loopen. Dat noem ik een zeer overdreven eerbewijs, en er dient van den kant van de hooggeplaatsten op aangedrongen te worden om het af te schaffen." Dan wijst „Inlander" op het goede voorbeeld in deze van den regent van Karanganjar, Raden Toemenggoeng Ario Tirto Koesoemo, die het hurken en „sembahen" in zijn regentschap zoo goed als afgeschaft heeft. „Deze regent komt onvergezeld bij een mantri aan huis en deze it evenals de regent op een stoel, zonder dat des laatsten prestige ondermijnd wordt." „Inlander" besluit aldus: „Velen vreezen, dat door het afschaffen van het hurken en „sembahen" de ondergeschikten brutaal zullen worden. Die vrees is zeer ongegrond en onbegrijpelijk. Het eigenlijke van de zaak zal wel dit zijn, dat de chef in den tegenwoordigen toestand den ondergeschikte gemakkelijk meent te kunnen gebruiken als *werktuig* in zijn handen."

* * *

De Ingenieur, 11 Juli 1908.

De litteratuur over de *Soerabajasche haventoestanden* begint een omvang te krijgen, dat zij bijna niet meer te overzien is; thans geeft de Ingenieur weer een artikel van den heer *E. A. C. F. von Essen* over dit onderwerp, naar aanleiding van de ook door ons besproken beschouwing van den heer Van Goor in genoemd tijdschrift van 25 April j.l.

De oorzaak van al het gesukkel met de haven van Soerabaja schrijft de heer v. E. voornamelijk toe aan het gebrek aan continuïteit in de leiding van zaken. „Door het zeer snel wisselen van ambtelijk personeel heeft de Regeering telkens andere adviseurs. Wanneer nu het ongeluk wil, dat eenig adviseur niet voortbouwt op het werk van zijnen voorganger, dan is het niet meer dan natuurlijk, dat er ten slotte niets of zoo goed als niets verricht wordt. Helaas is het zoo goed als niets, meestal nog vrij duur.

Daarom wordt Indië beter gediend door ambtenaren, die er liever naar trachten het mogelijke te bereiken en voortwerken op de grondslagen, die zij vinden, ook al komen die niet geheel met hun illusies overeen, dan door hen, die slechts in eigen plannen heil zien. Wellicht het tegendeel bedoelende, zijn laatstgenoemden juist oorzaak, dat de geest van „gaande houden" vrij spel heeft.

Ik vrees, dat die geest in dit geval zal uitwerken, dat behalve de betrekkelijk geringe verbeteringen aan en nabij het douane-etablissement voorloopig niets tot stand zal komen dan hoogstens de niet al te groote pier, waarop een gedeelte der belanghebbenden bij de scheepvaart aandringt.

De heer v. E. eindigt zijn weinig hoop gevende beschouwingen met: „Ik heb hier niets meer bij te voegen dan de wensch, dat die vrees ongegrond zal blijken, en dat jongere krachten dan die onzer commissie er in zullen slagen om de Soerabajasche haventoestanden voldoende te verbeteren. Ik blijf natuurlijk van meening, dat het aangewezen middel daartoe is de uitvoering van plan C 3., in de allereerste plaats de verruiming der Kali Mas."

Dat ook door anderen de vrees gekoesterd wordt, dat van verdere verbeteringen vooreerst niets zal komen, blijkt bijv. uit een artikel van het Soerabajasch Handelsblad, dat eindigt met een grafsteen met het opschrift: „Hier rust plan C 3, plan Van Goor, en nog 16 andere plannen."

* * *

De juist verschenen Verslagen van de gewone wetenschappelijke vergaderingen der wis- en natuurkundige afdeeling (gehouden tusschen 28 Dec. 1907 en 24 April j.l.) van de *Koninklijke Akademie van Wetenschappen* te Amsterdam, bevatten een tweetal bijdragen, welke hier dienen vermeld, nl.: Aardstroomregistratie te Batavia tot onderzoek van het verband tusschen aardstroom en de magnetische kracht (blz 435 en 737), door *Dr. W. van Bemmelen*, en Bijdrage No. 1 tot de kennis der Flora van Java (blz. 645, 653 en 803), door *Dr. S. H. Koorders.* Dr. Koorders behandelt hierin de standplaatsvoorwaarden verspreidingsmiddelen en geographische verspreiding van de in Java, vooral in het hooggebergte, wildgroeiende soorten der Myriaceae; de Oreistachys Gamble, door Dr. Pulle in Java op 1600 meter zeehoogte verzameld, benevens de geographische verspreiding enz. der in de hoogste bergstreken van Java wildgroeiende Aceraceae.

* * *

Maandbericht van het Ned. Zendelinggenootschap. Juli 1908.

Wij vonden in dit nummer onder meer het jaarverslag over 1907 der zgn. kost- en dagschool voor dochters van hoofden en aanzienlijken in de Minahassa, te Tomohon, samengesteld door den directeur, den heer *A. Limburg*, waarin op eenvoudige wijze verteld wordt van het lief en leed dezer zoo groot nut stichtende instelling. Dat ook de inlandsche bevolking met deze school hoogelijk ingenomen is bewijst haar gift van *f* 1000.— ten vorige jare ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan geschonken, welke belangrijke som intusschen voorloopig is „belegd", gelijk in het Verslag gezegd wordt. Zonder er meer aan te willen toevoegen, doet deze mededeeling ons onwillekeurig denken aan de geldelijke bijdragen van Indië's bevolking, als huldeblijk ter gelegenheid van het huwelijk van onze Koningin, waarvan de tastbare resultaten eerst ongeveer 8 jaar daarna tot stand kwamen!

* * *

Orgaan der Ned. Zendingsvereeniging. Juli 1908.

In dit nummer is opgenomen een uitvoerig uittreksel van het referaat door zendeling *Albers* gehouden ter gelegenheid van den zendingsdag van bovengenoemde zendingsvereeniging, met het onderwerp: Het goed recht van de zending onder de Mohammedanen. Al behoeft men geen Mohammedaan te zijn om zich met de ideeën en theoriën van zendeling Albers niet geheel en al te kunnen vereenigen, toch komt men onwillekeurig onder den indruk van zijn interessante beschouwingen, als hij de leer van het Christendom stelt tegenover het Mohammedanisme. „Onder Christelijk bestuur leven 260 millioen Mohammedanen, onder heidensche heerschappij 34 millioen en onder eigen overheden 33 millioen. Zou God 260 millioen Mohammedanen aan de Christelijke heerschappij hebben gegeven om ze geestelijk te laten verонachtzamen?" vraagt o.m. zendeling Albers. En het antwoord op die vraag blijft hij natuurlijk niet schuldig.

* * *

Wij eindigen ons overzicht van deze week met de vermelding van een tweetal kleine bijdragen met betrekking op Ned.-Indië, in buitenlandsche periodieken, nl.:

Zur Schreibweise der malaiischen Namen im Deutschen, von *F. Heger* (in Mitteilungen der K. K. Geogr. Gesellschaft in Wien, Band 51, Nr. 4), en:

Plantations de gutta-percha aux Indes néerlandaises (in Bulletin de la Société d'Etudes coloniales. No. 6. Juni 1908).

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 17 Juni;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost t/m 16 Juni;
Het Soerab. Handelsblad t/m 15 Juni;
Gids v/d Bezoekers v/h Koloniaal Museum te Haarlem;
Bulletin van idem; De Looistoffen van Dr. J. Dekker;
Tijdschrift der Mij. van Nijverheid Juni 1908;
Archief v/d Java Suikerindustrie No. 5;
Idem Bijblad Nos. 19 en 20;
Association Scientifique Internationale D'Agronomie Coloniale;
Travaux Relatifs a l'Hygiène des Colon;
Documents Français Sur la Maladie du Sommeil Februari 1908;
De Ind. Mercuur No. 28.

Naamlijst van nieuw toegetreden Leden.

		Contributie.	
Mej. L. van Haaften,	Almelo,	f 1.50,	lid.
,, H. van Boekel,	Amsterd.,	,, 1.50,	,,
,, M. de Koning,	,,	,, 2.40,	,,
,, F. Twiss,	Apeld.,	,, 1.50,	,,
,, P. J. Roosegaarde Bisschop,	,,	,, 1.50,	,,
Mevr. H. E. Conrad geb. Grampre Molière,	,,	,, 1.50,	,,
Heer L. P. v. Mourik,	,,	,, 1.50,	,,
,, J. H. Hissink,	's-Gravenh.,	,, 2.50,	,,
,, J. A. Nijhoff,	,,	,, 2.50,	,,
,, E. Offerhaus,	,,	,, 2.50,	,,
,, G. Ph. Wilkens,	,,	,, 2.50,	,,
,, A. R. Rozet,	,,	,, 5.—,	donn.
,, O. Wessels,	,,	,, 5.—,	,,
,, M. van Weli,	,,	,, 1.50,	lid.
,, E. J. Geldorp,	,,	,, 1.50,	,,
,, I. S. Dijkhoff,	,,	,, 2.50,	,,
,, A. N. Bukers,	,,	,, 3.—1	,,
,, B. B. Felix,	,,	,, 2.50	,,
,, G. R. Leppenfeldt,	,,	,, 2.50,	,,
Mevr. de Wed. J. H. Thenu geb. C. H. A. Apelius,	,,	,, 1.50,	,,
Heer L. C. Fortman,	,,	,, 1.50,	,,
Mevr. de Bar.sse Taets van Amerongen geb. v. d. Est,	,,	,, 1.50,	,,
Heer E. Roodhuijzen,	,,	,, 1.50,	,,
,, C. J. Hasselman	,,	,, 2.50,	,,
,, H. Koot,	Almelo,	,, 6.—,	donn.
,, P. C. Brederode,	,,	,, 1.50,	lid.
,, J. F. Mirandolle,	Leiden,	,, 1.50,	,,
,, P. Hoogeboom,	,,	,, 1.50,	,,
,, H. Ch. E. van Ede van de Pa's,	Nijmegen,	,, 1.50,	,,
,, H. C. van Capello,	,,	,, 1.50,	,,
,, K. J. van Alphen de Veer,	,,	,, 1.50,	,,
,, J. de Jong,	Rotterdam,	,, 1.50,	,,
,, Ds. S. Momsma,	,,	,, 2.50,	,,
,, G. Kruger, West-Indië,	Paramaribo,	,, 2.50,	,,
,, J. A. Doesburg, West-Indië,	Coronie,	,, 2.50,	,,
,, J. Theman, West-Indië,	Coronie,	,, 2.20,	,,
,, L. J. Rijnbende,	Zutphen,	,, 1.50,	,,

Abonnementen.

Heer P. H. van der Wedden,	Nijmegen.
,, A. Mulder	,,
,, G. C. T. van Dorp & Co.,	Batavia.

Aan Leden, die verhuizen, wordt verzocht hiervan aan den Administrateur, Verhulststraat 51, kennis te geven, met vermelding zoowel van het oude als het nieuwe adres.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 9 Juni 1908.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: de gewezen klerk bij de S.S. op Java W. J. Straver; op verzoek, eervol, de koffie-inkooppakhuismeester te Singgahan, Raden Prawirodikoesoemo; de griffier van den landraad te Brebes H. N. Klerks.

Benoemd: tot griffier van den landraad te Brebes F. Jonkers; tot onderwijzer 2e kl. P. Jurriens en G. B. J. van Heuven; tot hoofdcommies op het residentiekantoor te Batavia B. Barneveld Binkhuijsen; tot inspecteur van den arbeid D. G. Stibbe.

Belast: met de waarneming der betrekking van ass.-res. van Ogan en Komering Oeloe (Palembang) de contr. J. W. Campagne; met de waarneming der betrekking van adjunct-insp. van den arbeid J. D. L. Lebvre, E. J. van Lier en P. A. Moorrees.

Geplaatst: in de res. Besoeki de control. J. C. Bedding; in Semarang de contr. J. G. van Heyst; in Soerakarta F. J. Couwenberg; in het gouvern. Atjeh en Onderh. de contr. H. F. Damsté.

Benoemd: tot controleur W. A. Berkholst, ambt. op wachtgeld; tot onderwijzer 1e kl. te Makassar L. Hazelhoff; tot opziener bij het boschwezen B. H. J. W. Reijnst.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte één jaar verlof naar Europa aan den 1en luit. der inf. L. van Vuuren en aan den kapitein W. A. le Roij.

Bevorderd: tot luit.-kolonel bij de mil. administratie de majoor-intendant J. van der Linden.

Geplaatst: bij het 5e bat. de 1e luit. J. F. E. ten Klooster; bij het 12e de 2e luit. A. de Dieu Stierling en bij het 18e de kapitein J. van Berg.

Overgeplaatst: bij het 2e bat. de 2e luit. P. F. de Jongh Swemer; bij het 3e de 2e luit. J. de Willigen; bij het 14e de 2e luit. L. G. v. Hemert; naar Soembawa de kapt. R. Boonstra.

Geplaatst: te Batavia de 2e luit.-kwartiermeester J. J. van Dam.

Overgeplaatst: naar Bandoeng de 1e luit.-kwart.-meester R. van den Ende; naar Magelang de 2e id. D. J. Spanjaard; naar Semarang de 2e id. W. H. Luymes en W. Janszen; naar Bali de 1e id. J. J. Dorrenboom.

Marine Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, de havenmeester te Pangkalan Brandan, W. F. van Beuningen.

Benoemd aldaar: K. van Zeeven; te Soemenep W. M. van Pommeren.

Belast: met de waarneming der betrekking van onderhavenmeester te Tandj.-Priok H. v. Schreven.

* * *

Uit de Javasche Courant van 12 Juni 1908.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol als lid der hoofdcommissie van het onderzoek naar de mindere welvaart op Java en Madoera dr. J. van Breda de Haan; uit 's lands dienst, op verzoek eervol, de ass.-resident van Soekaboemi J. A. van der Breggen; de opzichter B. O. W., M. Ch. E. van de Wiel en de onderwijzers A. Wohon en W. Ririmasej.

Gesteld: ter beschikking van den voorzitter der landraden te Soekaboemi enz., Mr. W. Veltcamp Helbach; ter beschikking van den algem. secretaris Mr. A. E. Schouten.

Benoemd: tot ass.-resident van Buitenzorg de ass.-res. van Blora, C. J. Feith; tot ass.-res. van Blora de ambt. op nonactiviteit F. Ch. N. van der Moore; tot secretaris der res. Oostkust van Sumatra F. C. Vorstman; tot secretaris der res. Westerafd. van Borneo J. Breukink; tot controleur bij het B.B. op Java en Madoera de adspir.-contr. V. de Leeuw, J. S. de Canter, J. E. van Gogh en M. v. Doorninck; tot lid van den gemeenteraad van Bandoeng R. A. Kern, contr.; tot lid van den gew. raad van Banjoemas J. J. A. Broekhals, J. A. Corver, C. F. van Maanen en J. Vollema; tot onderwijzer 1e kl. P. J. C. Paulen en R. Dekker; tot 2e id. C. A. de Bruyn, H. Betist, A. Leyds en F. H. Broers; tot wedono van Sindanglaoet Raden Soedjalma; van Sleman, Mas Niti di Krama; van Eretan Koeloen, Raden Koesoema Soebaada; tot onderwijzer 3e kl. S. Hartog te Amboina, J. W. Speekenbrink te Semarang en A. P. H. Berkhuijsen te Soerabaja.

Overgeplaatst: naar Serang de onderwijzer 1e kl. H. H. L. van Bakel; naar Sabang de id. 2e kl. G. B. J. van Heuven; naar Keboemen de id. P. Jurriëns.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, een tweejarig verlof naar Europa aan den 2en luit.-kwartiermeester E. C. Stieltjes.

Ontslagen: eervol op verzoek, de majoor der inf. W. R. van der Gronden.

Benoemd: tot militairen commandant van Celebes, Menado en Timor de luit.-kol. J. Hildring; van Amboina en Ternate de luit.-kol. J. L. A. de Grave.

* * *

Uit de Javasche Courant van 16 Juni 1908.

Civiel Departement.

Verleend: drie maanden verlof naar Europa aan den ambtenaar der S.S. op Java J. K. Lagerwey; een jaar aan de onderwijzeres C. L. H. van Leersum en aan den onderwijzer H. A. Clerx.

Ontslagen: eervol uit 's lands dienst, de tijdelijke ambten. van agrarische aangelegenh.; J. v/d Hoeven en de commies bij den post- en tel.dienst C. W. Sibbald.

Benoemd: tot resident van Timor en Onderh. de ass.-res. E. F. J. Loriaux; tot ass.-res. van Simeloengoen en Karolanden J. H. Morbeck; tot architect bij den Waterstaat en B. O. W., E. Ch. Versteegh.

Ontslagen: op verzoek eervol, de wedono van Bandjaran, Raden Rangga Patrana Koesoemah en de wedono van Tjiawi, Raden Soeria Adi Ningrat; wegens ongeschiktheid, eervol, de wedono van Tjibeureum, Raden Somanegara.

Benoemd: tot wedono van Bandjaran, Mas Natadisastra; van Tjiawi, Raden Kamdoeroean Somawinata; van Tjibeureum, Raden Kartadisastra; tot wedono van Salaman, Raden Pringgosapoetro.

Geplaatst: in de res. Besoeki de contr. W. Ch. Hardeman; in het gouv. Celebes en onderh. de controleur P. C. Arends.

Benoemd: tot controleur Ch. E. F. van Maarseveen, ambt. op wachtgeld.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte 2 jaar verlof aan den 1n luit. der inf. P. L. Douwes.

Ontslagen: eervol op verzoek, de luit.-kolonel der art. C. Nijenhuis en de off. van gezondh. der 1e kl. F. A. Karthaus.

Marine Departement.

Verleend: één jaar verlof aan den secretaris van het Departement Ch. V. Agerbeek.

Ontslagen: op verzoek eervol, de gezaghebber bij de Gouv. Marine W. J. Augement.

Belangrijke ordonnatiën of besluiten in laatstgenoemde Javasche Courant.

1. De in verband met de late vaststelling van de aanslagen over 1908 in de belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten van de inlandsche bevolking in de residentie Djambi, gebrachte wijziging in den datum, waarop de eerste belastingtermijn moet zijn voldaan en voorts een nadere regeling van de verdeeling der collecte-loonen voor de inning dier belasting.
2. De „regelen" voor de opleiding van Inlandsche jongelieden tot mantri-opzichter bij den Waterstaat en 's Lands Burgerlijke Openbare Werken, zoomede de „bepalingen" betreffende het afnemen van het examen voor de benoembaarheid tot die betrekking.
3. Nieuwe bepalingen (met buitenwerkingstelling van het besluit van 25 Febr. 1907) omtrent bezoldiging, werkkring enz. van een inspecteur en drie adjunct-inspecteurs van den arbeid in Ned.-Indië.

INGEZONDEN.

Aan
de Redactie Commissie v/h. Koloniaal Weekblad, Orgaan van Oost en West Den Haag.

Amsterdam, 12 Juli '08.

In No. 28 van 9 Juli wordt een gedeelte overgenomen van een stuk uit het „Handelsblad" met het opschrift: „Op den Mungalpas".

Is het niet ergerlijk voor iemand, die liefde heeft voor zijn moedertaal, de Nederlandsche taal, dat de Hoofdredacteur van een der voornaamste Nederlandsche dagbladen, bij de beschrijving van een plaats in Nederlandsch-Indië, daarvoor den Duitschen naam gebruikt?

Hij moet toch ter plaatse zelf den naam hebben hooren uitspreken door zijn reisgenooten en bediende n, en heeft dan ongetwijfeld gehoord „moenggal" of „moengal"; in geen geval van iemand een *u* klank.

Wordt het geen tijd, dat de vereeniging, die ijvert voor onze taal, een einde tracht te maken aan de verschillende verkeerd gespelde namen van landen of plaatsen in Groot-Nederland, in de eerste plaats de *u* overal te verbannen, Sumatra, Madura, enz.; maar ook tal van andere plaatsen, waarvan de spelling foutief is, zooals in Atjeh is geschied?

M.

Tu l'as voulu Georges Dandin.

De voorstanders van onderdrukking-en-hak-ermaar-op-los-theorie hebben hun zin. Van het welvarende, rustige, handeldrijvende en landbouwende volk van West-Sumatra, hebben ze nu een bondgenoot gemaakt van het wrokkende Noord-Sumatra. Dat het verzet lang te voren overlegd en met Atjehgezanten besproken was, blijkt uit de, op groote afstanden van elkaar, op onze soldaten gepleegde gelijksoortige aanvallen, geheel naar het voorbeeld van de Atjehsche klewang-aanvallen. Van zulke voorvallingen is het einde nog niet te zien. Om voortdurende rust te krijgen zal groot machtsvertoon noodig zijn. Evenals weleer, 4 of 5 bataljons infanterie, artillerie enz. En dan een verstandig, niet-agressief bestuur!

K. H. O. VAN BENNEKOM.

Zutfen 14 Juli 1908.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het S.S. „Grotius", gezagvoerder P. Ouwehand, bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia d.d. 11 Juli 1908.

Te Amsterdam schepen zich in: J. Keting en echtgenoote; A. V. Buys; mejuffrouw W. E. Cramberg; W. Vos, echtgenoote en 3 kinderen; mejuffrouw S. B. H. Chambry; J. H. Landberg en echtgenoote; A. W. Staverman; K. H. Corporaal, echtgenoote en 7 kinderen; D. A. I. Wilkens; mevr. J. P. Vos—Bisdom en kind; F. Vreede; mevr. C. J. L. Maier—Albrecht en 3 kinderen; mevr. C. W. Siebers—v. d. Jagt;

M. Th. Koks, echtgenoote en 3 kinderen; mevr. Wed. ü. A. Koks—v. Sorgen; mej. E. van Breemen; mej. A. W. Hulshoff; mej. E. Peltzer; mevr. E. F. W. Berton en kind; mej. G. G. Murray; mevr. J. J. G. v. d. Meulen en 2 kinderen; J. A. Visser; E. O. Brauer; Kettenis en echtgenoote; Briedé, echtgenoote en kind; Diesveld en echtgenoote; J. Th. Gerlach; Stern; J. H. Ezeman; de Wilde; J. Koster; F. Oogjen, benevens een detachement der Koloniale Reserve.

Naar Southampton: Prof. D. J. Korteweg, echtgenoote en 2 dochters; U. Dronrijp Ughes en echtgenoote.

Naar Genua: Generaal-Majoor W. A. T. de Meester en echtgenoote; S. Teixeira de Mathos; D. Teixeira de Matthos; D. Harmens en echtgenoote; K. H. Corporaal Jr., R. Sturms, echtgenoote en 2 dochters; L. E. van Engelenburg, echtgenoote en dochter; mej. M. Aikema; mevr. wed. Huismans; A. C. D. Huismans; J. B. A. Jonckheer en familie; mej. J. Daendels; H. D. Rubenkoning; J. H. G. Kappelhoff en echtgenoote; P. Janssen; Jhr. F. W. van Stirum Jr.; mevrouw L. Six de Muralt; H. Praetorius; Mr. J. J. Moll en echtgenoote; Prof. I. J. de Bussy, echtgenoote en kind; heeren A. en M. de Bussy; heeren Landberg; Jhr. Mr. R. Stoop; Jhr. Mr. H. J. H. Stoop; Jhr. A. S. C. Stoop; Mr. C. O. Ph. Baron Creutz; P. J. van den Briel en echtgenoote; mej. J. M. Siebers en zuster; J. C. Loman en dochter; R. van Wulff en Palthe en J. van Wulfften Palthe; H. Hoekstra en echtgenoote; G. J. Landweer; F. X. Henke, echtgenoote en zoon; A. Lever en echtgenoote; Prof. Dr. M. E. Mulder, echtgenoote en dochter.

Naar Sabang: mevr. S. D. A. Plate—Hincke en kind.

Naar Belawan—Deli: mej. J. G. C. v. d. Toorn; P. A. M. van Oorschot.

Naar Singapore: mevr. W. Heybroek—Slierendregt.

Van Southampton naar Genua: G. E. Holland; J. H. Dijke.

Te Genua zullen zich inschepen: Dr. C. Braak en echtgenoote; Mm. Coninck Westenberg en echtgenoot; M. C. Brandes; G. S. Pool, echtgenoote en 3 kinderen; mevr. A. I. Fournier—v. d. Wilk; G. J. Bon en echtgenoote; mevr. E. van Rees en mej. van Rees; Dr. W. Gombault en echtgenoote; K. J. Pott; mej. P. M. Tonnet; P. Baumer; G. J. Berenschot en echtgenoote; Mr. Dr. E. v. Ketwich Verschuur; Mr. D. J. van Doorninck; Mr. A. A. Galestin en echtgenoote; Tj. Bakker en echtgenoote; H. Grendel, echtgenoote en kind; J. A. A. C. Ridder van Rappard; mevrouw F. R. Schetes—Barentz; J. Ch. Boyer; C. van de Velde en echtgenoote; mevr. M. Koch; C. Stolz; G. A. de Buck.

Naar Belawan—Deli: P. H. Werff.

Naar Singapore: H. J. Groen; A. K. v. d. Ploeg; A. Oepkes.

Passagiers van het Nederl. s.s. „Gede", kapitein J. Werkhoven, van Batavia 11 Juni 1908 te Marseille 7 Juli 1908.

Van Batavia: A. J. Gooszen; J. W. Broekhuijsen met echtgen. en 3 kinderen; J. W. Visser met echtgen. en 4 kinderen; E. W. Schultz met echtgen. en 3 kinderen; J. A. Spoor met echtgenoote en 1 kind; mevr. H. W. D. van Strieland geb. de Coole; J. André de la Porte; N. J. Vitringa; G. Eijsenburger; Ch. Swartz met echtgen. en 3 kinderen; mevr. E. F. Verbrugge geb. Seepers met 1 kind; J. H. Appelian met dochter; Th. P. de Munk met echtgen. en 3 kinderen; B. G. Volke; H. W. Verharen; A. J. L. de Groot; C. H. Aschmeneit; R. von Seijdlitz Kurzbach en H. Jonker; W. H. Keijzer; L. Woltz; D. v. d. Eijk; A. v. Son; C. H. Euskus; G. Tillema; C. R. Selling; J. H. H. Willems; F. E. Pochet, benevens H. M. troepen.

Van Padang: Mr. J. Oostwoud Wijdenes met echtgenoote en 4 kinderen.

Naar Padang: mevr. C. v. d. Stek; mej. S. C. v. Leersum; mej. S. J. G. Rosscher; mej. A. C. E. Altmann; S. C. G. de Boer; L. de Gorter.

Passagierslijst van het s.s. „Prins Willem II", gezagvoerder N. H. L. van Baaren, van Amsterdam naar West-Indië op den 10en Juli 1908.

J. L. v. d. Winkel; Jac. W. Polak; E. M. Rombouts; D. van Rijendam; A. E. Samuels.

No. 30 Donderdag 23 Juli 1908 8ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging.

Herinnering aan de **HOOFDBESTUURS-VERGADERING op Donderdag 30 Juli 2 uur** n.m., in het gebouw der Vereeniging **HEULSTRAAT 17**, den Haag.

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING te Breda **11 Augustus 1908** te **1 uur** n.m., in een der zalen van het „Zuid-Hollandsch Koffiehuis", aldaar.

Punten van behandeling:

a. Jaarverslag over 1907.
b. Rekening en verantwoording over 1907, zonmede de begrootingen over 1908 en 1909.
e. Benoeming der verificatie-commissie over '08.
d. Voorziening in de vacatures van het Hoofdbestuur.
e. Ingekomen brieven en voorstellen betreffende de redactie van het Koloniaal Weekblad.

IN MEMORIAM.

L. C. WELSINK. †

De mail bracht ons het treurige bericht van het overlijden ter reede van Ajer Bangis, aan boord van het ss. „Maetsuycker", van den heer L. C. Welsink, den „Vader der Bataks", zooals hij genoemd werd, die den 4en Juni jl. zijne betrekking van resident van Tapanoeli had neergelegd.

De begrafenis had te Padang plaats van uit de woning van den heer J. Wilke, zooals wij in de *Deli-Courant* lezen.

De kist werd uit den lijkwagen naar het graf gedragen door onderofficieren en gevolgd door den gouverneur, den gewestelijken en den plaatselijken militairen commandant met hun adjudanten en de ter plaatse bescheiden bestuursambtenaren, benevens de controleurs van Ajer Bangis en Natal. De bataljonsmuziek speelde een treurmarsch en ds. v. Loon hield aan het graf een toespraak, terwijl ook de pastoor aanwezig was.

De overledene had het grootste deel zijns levens doorgebracht in het gewest, dat hem nauw aan het hart lag, en waarvan hij de eerste op zichzelf staande resident geweest is. In Bataksche zaken was hij een erkend deskundige.

Als controleur reeds werd hem het ridderkruis van de M. W. O. geschonken, terwijl hij als resident ridder van den N. L. werd.

Opmerkenswaardig is wel, zegt de *Sum. Bode*, dat zoo kort na het verlaten van het Tapanoelische zeegebied de dood een einde aan het leven maakte van hem, die geheel in Tapanoeli opging.

De „ama ni Batak" ruste in vrede na een zoo welbesteed leven!

Het Chineezen-vraagstuk.

„Eenige leden achtten het gevaarlijk om aan Chineezen de rechten van Nederlander toe te kennen. Velen vreesden, dat gelijkstelling in Oost-Indië met Europeanen nu niet kon uitblijven, hetgeen nog meer invloed en overwicht aan de Chineezen zouden geven."

Zoo luidt de inhoud van het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer omtrent de ingediende wetsontwerpen tot naturalisatie o.a. van eenige ingezetenen van Nederlandsch-Indië. Het is wel merkwaardig, dat bij de Hollanders, die gaarne den naam hebben van een ernstig, vrijheidlievend, vooruitstrevend volk te zijn, — zoodra die geest van vrijheidszucht en vooruitgang zich openbaart bij anderen dan de heerschende of overheerschende machten, — dat dan bij hen al spoedig een buitengewone vreesachtigheid opwelt, als ware het, dat, wat hun ten zegen was, een gevaar worden zal, wanneer anderen hetzelfde voorrecht ten deel valt.

Zal het noodig zijn om die „eenige" leden te doen kennen, dat er Chineézen zijn, die in natuurlijk gezond verstand, in ontwikkeling en in hoogheid en adel van karakter niet staan beneden het gemiddelde peil van den Westerling; dat men zulke Chineezen ook vindt onder onze Indische onderdanen? Wij zouden hun gaarne de lezing aanbevelen van de *Notes on the Malay Archipelago and Malacca*, indertijd uitgegeven door W. P. Groeneveldt in de Verhandelingen van het Bataviaasch Gen. van Kunsten en Wetensch., om te doen zien, hoe mild en grootsch de Chineezen zich gedroegen tegenover de vreemde stammen, tot wie zij in betrekking kwamen, of die aan hen schatplichtig waren, toen zij in lang vervlogen tijden in het Oosten een macht van beteekenis nog vormden.

De beweging in Indië, geleid door de thans in verschillende deelen van Oost-Indië vertakte vereeniging Tiong Hwa Hwee Koan, is met wantrouwen gadegeslagen; terwijl die vereeniging niet anders beoogde dan verheffing van het zedelijk bewustzijn bij de Chineezen, niet anders wenschte, en vermoedelijk nog wenscht, dan eendrachtige samenwerking met de Indische regeering tot verhooging van den geestelijken en zedelijken standaard van een nijver, volhardend deel der bevolking van Nederlandsch-Indië. Naast uitbreiding van het onderwijs, afschaffing van afgodische vereeringen en vormen, verzet tegen de ijdele, kostbare, feestelijke optochten en vertooningen, staat tegengang van het dobbelspel en het opiumgebruik vooraan op haar programma. Een harer voorgangers te Batavia getroostte zich persoonlijk geldelijke opofferingen om de speelpacht te Meester Cornelis machtig te worden, uitsluitend met het doel die daarna opgeheven te zien, zooals hem onder de regeering van den Gouverneur-Generaal Rooseboom gelukte. Van verdere inkrimping der speelpacht wilde een volgende regeering niet hooren, die te goede herinnering had aan hetgeen met het geld van den dobbelpachter onder een voor dezen toegefelijk bestuur kon worden tot stand gebracht.

Een eerste poging dier vereeniging om medewerking te verkrijgen van de regeering tot verbetering van het onderwijs der Chineezen in Indië, het verzoek om vergunning tot het houden van eene groote geldloterij om uit de opbrengst daarvan o.m. te bestrijden de kosten van aanstelling van een bekwamen Hollandschen onderwijzer, begrijpende, zooals zij zich uitdrukten, dat voor hunne kinderen als Nederl.-Indische ingezetenen in de eerste plaats een Hollandsche opvoeding te verkiezen was, werd, ondanks warme ondersteuning van den resident, afgewezen o.a. met een beroep op de verklaring, voorkomende in het — N.B. uit het jaar 1861 dagteekenend — Bijblad no. 1037, dat de bij art. 128 van het regeeringsreglement den Gouverneur-Generaal opgelegde zorg voor het oprichten van scholen ten dienste der inlandsche bevolking, zich niet uitstrekt tot de vreemde oosterlingen. De Chineezen hebben toen een goedkoope werkkracht uit de Straits aangenomen en aldus werden de Europeesche wetenschappen, die zij zoo gaarne in het Hollandsch onderwezen hadden gezien, in het Engelsch geleerd. Zij zijn voorts den steun, dien zij bij de Indische regeering niet konden vinden, gaan vragen aan de regeering in China, die tegemoetkomend de nazaten van hare voormalige onderdanen heeft ontvangen. Te Buitenzorg bleef men lang doof voor de stemmen, hier en daar uit het binnenlandsch bestuur opgegaan, om onze politiek ten opzichte van de Chineesche ingezetenen van Nederlandsch-Indië te wijzigen, ten einde niet voor het beschamend feit te komen staan, — uit vrees voor mogelijke toekomstige moeilijkheden van buiten, *gedwongen* te doen wat *uit vrije beweging* eerder had moeten geschieden. (1)

De afzondering in wijken, de ongelijke verdeeling van lasten en lusten van de verschillende stammen, vormende de bevolking van Nederlandsch-Indië, een en ander heeft in vroegere, historische tijden ongetwijfeld zijne goede redenen gehad; — maar, zou men nog werkelijk meenen, dat het beter is, de Chineezen (ook de van geslachte tot geslachte in Indië gewoond hebbende) af te scheiden, te stellen onder eigen hoofden, in afzonderlijke wijken, waar zij hunne eigene, van de onze en van die der inlanders onderscheiden belangen vinden, en waardoor zij buiten een vertrouwelijken omgang worden gehouden met de overige ingezetenen, dan dat zij worden opgenomen in den kring der Europeanen of in dien der Inlanders, in dien tot welken zij zich het meest aangetrokken gevoelen, en door gemeenschap van belangen te zamen werken tot de algemeene welvaart?

B.

1) Verg. Kol. Weekblad van 3 October 1907 No. 40, *Decentralisatie of centralisatie?*

PERSKRONIEK.

INHOUD: De *Nieuwe Courant* contra het Gids-artikel van Mr. van Deventer. — *Het Volk* over den opstand ter Sumatra's Westkust. — De belangen van Curaçao besproken in *De Tijd*.

Sprekende over onze politiek tegenover de buitenbezittingen, zegt Mr. C. Th. v. Deventer in zijn bekend *Gidsartikel* van deze maand o.m.:

,,Niettegenstaande al het bloedige leergeld, dat reeds betaald is, wordt bij elke nieuwe gelegenheid hetzelfde recept toegepast. Geef, zoo luidt het, den inlander eerst een pak slaag en eisch, wanneer hij dientengevolge tot onderwerping is gekomen, dat hij zijn vuurwapenen inlevere, hoofdgeld betale en uitkome in heerendienst. Gebeurt er daarna in een dorp iets, dat u niet bevalt, leg dan aan de gansche gemeente geldboete op. Zijn de menschen ook dan nog kwaadaardig genoeg u te wederstreven, wasch dan uw handen in onschuld en leg er zoovelen neder, als noodig is ter verzekering der orde.''

Hierop nu heeft de *Nieuwe Courant* vuur gevat.

,,Meent de heer Van Deventer werkelijk, zoo vraagt het blad, dat dit nu een volledige, eerlijke kenschetsing der gevolgde politiek is?

Hij kon beter weten. Al ware het alleen door het lezen van het ten onrechte vaak belachelijk gemaakte, z.g. ,,Regeerprogram'' van Van Heutsz, waaruit de meest milde en breede opvattingen spreken. Maar ook uit hetgeen is bekend geraakt omtrent de wijze, waarop op Celebes — omtrent andere gewesten kan men door de kortheid der gepubliceerde rapporten slechts weinig te weten komen, maar Celebes kan vermoedelijk als een voorbeeld worden genomen — is gehandeld.

Waar schrijver zelf vermeldt, hoe een man als dr. Adriani — iemand even kundig als zachtzinnig, wiens liefde voor en kennis van den inlander zeker door weinigen wordt geëvenaard — die zelf onze ambtenaren en officieren aan het werk heeft gezien, zich over het algemeen waardeerend over het streven der Indische regeering in dit opzicht uitliet, daar had hij deze toch zeker niet zulk een bekrompen zien mogen teekenen.

Het is waar, fouten zijn er gemaakt, plaatselijk is wel eens onoordeelkundig en te hard opgetreden; maar wanneer zulks regel en niet uitzondering ware geweest, zou dan het groote eiland Celebes na betrekkelijk zoo gering bloedvergieten thans nagenoeg geheel rustig zijn, terwijl met een bezettingslegertje van niet meer dan 2000 man, over de geheele uitgestrektheid verdeeld, ter verzekering der orde kan worden volstaan?''

De *Nieuwe Courant* schetst vervolgens, hoe spoedig een ordelijke staat van zaken op Celebes werd ingevoerd.

,,Te loven is, zegt het blad, dat men, niet vervallende in de fout van het Plakaat Pandjang, onmiddellijk — zonder afschuiving der moeilijkheid op later — en allerwegen begonnen is met de invoering eener matige belasting. Tot onze verwondering komt de heer Van Deventer op tegen den vorm van belasting in Midden-Celebes gekozen en dat hoewel dr. Adriani er zijn instemming mede betuigt. Tegen de opinie van den plaatselijk het best bekenden persoon, die zegt, dat de maatregel goed werkt, houdt hij het op een soort inkomstenbelasting, waarbij hij een bij een Toradja onbestaanbaar vast inkomen veronderstelt.

Ook met het invoeren van matig drukkende heerendiensten behoort men vrede te hebben. Wil men iets op gebied van openbare werken tot stand brengen, dan kan dit in zulke primitieve streken niet anders dan in heerendienst geschieden. Niet enkel uit gebrek aan geldmiddelen, maar uit gebrek aan werkkrachten. En waar men den inlander zoo laat werken, daar geschiedt dit niet voor ,,ons'', maar wel degelijk voor hemzelf, voor zijn gemeenschap. Opmerkelijk is, dat, waar de heer Van Deventer hier aanmerking maakt op de invoering van heerendiensten in de Toradja-landen, hij den heer Adriani opnieuw niet aan zijn zijde heeft.

Er is een legende ontstaan als zou de Indische regeering onder de landvoogdij van Van Heutsz slechts op militaire wijze onder harde wilsoplegging en zonder verder perspectief wenschen op te treden. Niets is minder juist. Uit de daden der regeering kan dit genoegzaam blijken, waar toch het tijdelijk door haar ingevoerde militaire gezag, zoo gauw de omstandigheden daar maar eenigszins aanleiding toe geven, weder door het civiele wordt vervangen. Behalve Atjeh is er thans geen gewest meer, waar civiel en militair bestuur in één hand zijn vereenigd. Weliswaar kent men de instelling der ,,militaire controleurs'', heeft men officieren, die, in streken, waar het nog niet geheel en al veilig is, plaatselijk civiel en militair bestuur in handen hebben; maar onmiddellijk boven zich hebben dezen civiele assistent-residenten, die door hun toezicht en leering veel van de scherpe kanten, welke hun bestuur zou kunnen vertoonen, weten weg te nemen.

Het verwondert ons, dat de heer Van Deventer in verband met dit onderwerp geen woord wijdt aan de instelling der landschapskassen, welke in de streken, door hem bedoeld, reeds zulk een belangrijke en heilzame rol spelen.

En dat hij aldus verwaarloost het beginsel in het licht te stellen, 't welk daarbij voorzit: om zonder vermeerdering van lasten bij vroeger, door een ordelijke administratie van eertijds roekeloos en oneerlijk beheerde — of onbeheerde — gelden, voor die landschappen inkomsten te scheppen, waaruit tal van nuttige zaken: bruggen, scholen enz. kunnen worden bekostigd.

Het is mogelijk, dat, wanneer men met groote geldsommen ging werken, de ontwikkeling van de een of andere streek spoedig een groote vlucht ging nemen — mogelijk is het echter ook, dat het geld, in een nog weinig bekend land, zonder kennis van zaken besteed, later zou blijken eenvoudig weggeworpen te zijn.

Waar niet over die groote sommen beschikt kan worden, zoo besluit de *Nieuwe Courant*, terwijl de mogelijkheid bestaat om, zonder deze, toch iets voor het land te doen, daar verdient de Indische regeering hulde voor haar streven om, roeiende met de riemen, die zij heeft, en met gebruikmaking der gegevens, welke het land zelf biedt, de beweging in de juiste richting in te zetten.''

De opmerking van het blad over de ,,militaire wijze'', waarop de indische regeering onder den gouverneur-generaal v. Heutsz optreedt, is werkelijk allergrappigst te lezen... in de *Nieuwe Courant!* In de terecht algemeen geroemde Atjeh-correspondenties van het blad, nog onlangs in de merkwaardige artikelen over het Atjeh rapport door de *Nieuwe Courant* gepubliceerd, meenen wij toch wel eenige feiten gelezen te hebben, die b.v. Mr. v. Deventer aanleiding zouden kunnen geven tot zijn treffend juiste kenschetsing van onze tegenwoordige politiek tegenover de buitenbezittingen. Want dat die politiek al een op Atjeh ,,zonder perspectief'' zou zijn, dat kan toch moeilijk volgehouden worden. De *Nieuwe Courant* moet de indische telegrammen van de laatste maanden maar eens naslaan.

* * *

Een Indisch correspondent van *Het Volk* schrijft over den opstand ter Westkust van Sumatra o. m.:

,,Helaas is nu ook in dit welvarende gewest, een der weinige plekjes, waar het imperialistische Nederland tot nu toe niet in de gelegenheid was zijn barbaarsche maréchaussées los te laten, een opstand uitgebroken.

Kenners van land en volk verwondert dit geenszins. Men heeft sedert de laatste jaren de menschen stelselmatig gepest. De oude, met den adat vertrouwde ambtenaren werden overgeplaatst of aan den dijk gezet en hoofden hadden het heft in handen. De *Sum. Bode* gaf indertijd eenige staaltjes van het beleid van den controleur L., een der Atjeh-vriendjes van den gouverneur-generaal Van Heutsz, die daar eenigen tijd, gesteund door den gouverneur van Padang Hecler — ook al zoo'n vriendje, dat buitengewone promotie gemaakt heeft, maar die noch van het land noch van het volk iets afwist —, vaak tegen den zin van den resident een eigen politiek dreef.

Hoe het daar sedert eenige jaren ging? Aan beraadslagingen met de adathoofden, een heilzame en goede gewoonte, waardoor men wist wat er in het volk omging, werd weinig meer gedaan. Wie zich aan dien adat vasthield, werd voor oud wijf gescholden. De bevolking werd bedreigd met inkwartiering, als de belasting niet betaald werd. Verbeeld je, de lieve fuseliers in een huis met Maleische vrouwen!!

De lieden zouden in de kolenmijnen te werk gesteld worden, als de belastingpenningen niet binnen kwamen.

Het adat-verband werd geheel verscheurd. Larassen, een zeker adatgebied, werden samengevoegd, ook als zij niet bij elkaar behoorden, en last not least werd, om de maat te doen overloopen, hier en daar een Javaansche mantri aan het hoofd van zulk een gebied geplaatst. Een door den flinken Maleier verachte Javaan! Grooter smaad kon men hem niet aandoen. Over de manier van invoering der belasting zullen we maar niet spreken. Die is bekend. Ook daar domheid op domheid. En nu? Het 20e bataljon komt en de heksendans kan weer beginnen.''

Wij nemen dit schrijven uit *Het Volk* over, omdat het misschien nuttig kan zijn indien het door ruimere verspreiding en meerdere bekendheid aanleiding kan geven tot een officiëel onderzoek. Ook omdat het in zake Atjeh nog onlangs bleek, hoe ,,courantengeschrijf'' wel eens bevorderlijk kan zijn om het inzicht van den gouverneur-generaal,en dus ook van sommige Indische autoriteiten hier te lande, hier en daar wat te verhelderen!

* * *

De klachten uit Curaçao over president Castro's optreden houden aan.

Nu weder plaatst *De Tijd* een ,,Noodkreet'' uit Curaçao:

,,Wat wij nu gaan schrijven, zoo vangt de correspondent van *De Tijd* aan, mag gerust een noodkreet heeten. De houding van Venezuela tegenover onze arme kolonie wordt hoe langer hoe vijandiger. Door onze schuld? Wij gelooven het niet. Althans de laatste dwangmaatregelen, waardoor geheel de Curaçaosche handel wordt stop gezet, zijn veroorzaakt door de valsche inlichtingen, die de Venezolaansche consul aan zijn Regeering overseinde; maar hoe valsch en ongegrond die inlichtingen ook waren, de gevolgen blijven. Het jaar 1908 zal daardoor voor Curaçao een waar rampjaar worden. Eerst werd aan de Curaçaosche werklieden verboden in de Venezolaansche havens te arbeiden. Als men nu weet, dat elke Hollandsche boot een ploeg van twintig zulke sjouwerlui aan boord heeft, die tusschen Haïti en Suriname onophoudelijk op en neer varen, dat ook verschillende andere stoomvaartlijnen zich van onze stoere werklieden bedienen, om aan de kust van Venezuela en Columbia de lading te behandelen, dan begrijpt men, dat door 't verbod van generaal Cipriano Castro honderden werklieden en hunne huisgezinnen broodeloos geworden zijn. Daarbij is nu weer gekomen het verbod om lading uit Europa of Amerika hier op Curaçao over te laden naar de havens van het Westen van Venezuela; — dan nog het verbod om van hier uit schepen van kleineren omvang naar de havens van Venezuela uit te klaren, zoodat ons niets meer overblijft, dan de geringe scheepvaart tusschen de eilanden der kolonie onderling. Onze haven, vroeger zoo bedrijvig en levendig, lijkt thans wel uitgestorven. Curaçao is met rassche schreden op weg, het visschersdorp te worden, waarvan indertijd Guzman Blanco sprak.

Ook de scheepvaart tusschen de eilanden onderling wordt zeer bemoeilijkt door de steeds toenemende driestheid der Venezolaansche kustwachters. Dat zij de kusten van Venezuela bewaken en ontoegankelijk maken voor smokkelaars, uitmuntend! Dat is hun heilig recht. Maar dat zij in neutrale wateren, onder den rook onzer eilanden, de scheepjes komen oppikken, die goederen en correspondentie overbrengen van het eene eiland naar het andere, zie, dát wekt in hooge mate de verontwaardiging niet alleen van de betrokkenen, maar van al wie het hoort. Een paar gevallen: In Maart vertrok de ,,Penelope'', schipper C. van der Zandt, naar Aruba, om brieven van het Gouvernement van Curaçao aan den gezaghebber van Aruba over te brengen. Een Venezolaansche kustwachter randt hem aan midden op zee; neemt hem de correspondentie van het Gouvernement af, opent die en voert schip en bemanning naar Puerto Cabello, waar de bemanning ruim twintig dagen gevangen bleef. Daarna werd zij met geschonden correspondentie, zonder vergoeding van kosten, zonder aanbieding van excuses, naar Curaçao teruggezonden. Tot nog toe is niets van schadevergoeding of aanbieding van excuses vernomen.

De vorige week overkwam hetzelfde aan twee bijlanders, de ,,Carmita'' en de ,,Marion'', die lading en correspondentie aan boord hadden voor Curaçao en New-York en behoorlijk waren uitgeklaard en van papieren voorzien. Zij werden in den nacht overvallen, midden in neutrale wateren, en naar La Vela de Coro gevoerd; daar werd de correspondentie geschonden, de bemanning en onze Nederlandsche vlag met beleedigingen overladen en eindelijk aan de bemanning de keuze gelaten tusschen gevangen blijven of een stuk te teekenen, waarbij zij verklaarde, heusch en hoffelijk behandeld te zijn en dat men geen vinger uitgestoken had naar de correspondentie. Met verscheiden dagen vertraging, zoodat de aansluiting met New-York gemist werd, kwamen de beide schepen hier aan.

Nu hebben wij hier een stationsschip, op het oogenblik de ,,Gelderland''. Kan deze zulke gewelddaden niet verhinderen of straffen? Toen de ,,Penelope'' gevat werd, was die oorlogsbodem in Mexico; — nu de ,,Carmita'' en de ,,Marion'' hetzelfde lot ondergingen, was het oorlogschip in Suriname. Dit bevestigt het beweren dergenen, die zeggen, dat het een geconstateerd feit is, dat zulke gewelddaden nooit plaats hebben, als het oorlogschip hier is, maar nauwelijks heeft het zijn zeilen geheschen, of het geweldplegen begint weer.

En nu de gevolgen van dat alles? De toestand is hoogst kritiek geworden; niet alleen ter oorzake van het stopzetten van den handel, niet alleen ter oorzake van het gebrek aan werk in de haven, niet alleen ter oorzake van de droogte en het daaruit voortkomend gebrek, maar vooral ter oorzake van de moedeloosheid, die zich van een groot deel der bevolking heeft meester gemaakt. Wat doet Nederland, om zijne beleedigde vlag te doen respecteeren? Wat gebeurt er om te verhinderen, dat honderden huisgezinnen wegkwijnen in honger en ellende? Men hoort of ziet niets! Eens is de Koloniale Stoomboot ,,Christiansted'' naar Puerto-Cabello vertrokken met correspondentie van ons Bestuur en daarvan teruggekeerd, maar wat er gedaan is, is geheim, geheim, nogmaals geheim. Wel weet het volk hier haarfijn, dat wij in Caracas een minister-resident hebben, wel weet iedereen hier, dat hij met generaal Castro dikwijls uit rijden gaat en goede maatjes met hem is; maar wat er te Caracas gedaan wordt, om het arme Curaçaosche volk van den hongerdood te redden, zie, daar hoort of ziet men niets van! En het volk, dat den langzamen loop der diplomatie niet kent, komt tot conclusiën, die alles behalve vleiend zijn voor Nederland en zijn Regeering. Ja zelfs zijn er, die zeggen: — en dat snijdt natuurlijk den Hollander door het hart — ,,Waren wij maar onder Amerikaansch Bestuur! Amerika zou ons niet aan ons lot overlaten; maar de eer van zijn vlag weten hoog te houden!'' Het is bedroevend; maar is het te verwonderen, als ons volk geen enkele daad van Nederland hoort of ziet, die getuigt van kracht of zelfbewustzijn? De ,,Gelderland'' is voortdurend weg. Onze vertegenwoordiger te Caracas laat niets van zich hooren. Moet men niet gaan denken: ,,Holland wil ons niet helpen of het kan niet, een van beide?'' Maar beide conclusies zijn ontmoedigend en niet geschikt om de banden tusschen Nederland en Curaçao nauwer toe te halen.

Wij hopen, dat men in Nederland het kritieke van den toestand zal inzien, en dat men er maatregelen zal beramen, die de eer van den Nederlandschen naam hoog houden; maar tevens zoo voorzichtig gekozen zijn, dat het arme Curaçao naderhand niet de wraak van een vernederden en wrokkenden buurman moet ondervinden. Het vraagstuk is moeilijk, maar toch niet onoplosbaar.''

De *Tijd* merkt hierbij het volgende op:

,,Wij vestigen de bijzondere aandacht op onderstaand schrijven, door ons van geachte zijde uit Curaçao ontvangen. Kunnen de daarin medegedeelde feiten niet van officiëele zijde worden tegengesproken — iets, waarop o. i. al zeer weinig kans bestaat — dan zijn de toestanden en verhoudingen inderdaad onhoudbaar en onduldbaar geworden en is het meer dan tijd, dat door onze Regeering krachtig worde ingegrepen.''

Uit de O.I. Mail.

Gaan wij vooruit in het goede Indië?

vraagt de hoofdredakteur van het *Soer. Handelsblad* in *De Week*. Zichzelf daarop antwoord gevend, schrijft hij:

,,Natuurlijk, laat hij, die dagelijks grootestads ucht in zijn longen haalt, hier op volgen: natuurlijk! Zie maar hoe de groote steden zich naar Europeesch model vervormen; hoe de ruwe zeden van weleer plaats maken voor beschaafde; hoe zelfs in den bouwtrant der nieuwe woningen het modernisme uiting vindt! Let er slechts op, hoe in dit land van half-barbaren kunstenaars van Gods genade stroomen om onze gevoelssfeer te verreinen en er de kwade kiemen uit te verdrijven. En vergeet niet, dat ambtelooze burgers thans mèt de gebenedijden, op wie een deel van 't Gezag is overgegaan, mogen beraadslagen over de res publica, al lijkt de Indische openbare zaak op de Europeesche als een rhizophoor op een statigen eik. Steeds dichter nadert de koloniale maatschappij de Westersche, wier evenbeeld zij is.

Ik zou het voor de grootestadsmenschen, die zoo oreeren, niet kwaad vinden, als zij eens eenige weken in een ,,binnenplaatsje'' sleten. Zij zouden dan hun onderscheidingsvermogen verscherpt zien en met mij erkennen, dat de onderscheiding van den Parijzenaar: *Paris et la province*, voor Tropisch Nederland opgeld zou kunnen doen.''

Na eene lange uitwijding over de ijdelheid en bekrompenheid van sommige bestuursambtenaren in de binnenlanden, vervolgt de heer v. Geuns:

Ik herhaal het: de evolutie in dit goede land gaat een slakkengang. Colquhoun spreekt in zijn *Mastery of the Pacific* van Ned.-Indië als een stilstaanden dam in den stroom des tijds. Het spijt mij, dat ik den Amerikaanschen collega gelijk moet geven.

,,De nieuwere geschiedenis van Nederland en zijne overzeesche bezittingen'', zoo schreef Busken Huet in 1885 in het 25ste deel van zijn *Litterarische Fantasieën en Kritieken*, ,,kan vooralsnog niet geschreven worden. Er hebben te onzent geen omwentelingen van beteekenis plaats gehad, staatkundig of maatschappelijk. Wij zijn niet betrokken geweest in oorlogen, waarmede in Azië of in Europa het evenwicht der staten gemoeid was. Er zijn bij ons geen nieuwe instellingen ontstaan, die geacht kunnen worden voor andere volken een wetgevend karakter te bezitten.

,,Alles gaat bij ons, sedert het aanbreken van den nieuweren tijd, een gelijkmatigen gang. Mits het hoofd van den Nederlandschen staat een vorst uit het huis van Oranje zij, komt het overige er niet veel op aan. De landvoogden van Nederlandsch Indië wisselen elkaar snel genoeg af; doch het ongewapend oog ziet geen onderscheid tusschen het bestuur van den eenen gouverneur-generaal en het bestuur van den anderen. Men gevoelt aan alles, dat wij een tijdperk van berusting zijn ingetreden.''

Ziedaar het woord: een tijdperk van berusting.

Onze nieuwe decentralisatie-instellingen bezitten inderdaad geen wetgevend karakter. En het onderscheid tusschen het bestuur van den eenen gouverneur-generaal en het bestuur van den anderen is nog steeds ternauwernood waarneembaar. Zelfs een krachtfiguur als Van Heutsz, voor velen indertijd de drager van een breede hervormingsgedachte, is na enkele forsche pogingen weggedoken tusschen de papierbergen, waarmee men een landvoogd pleegt te omringen.

De pajong is weg; Kromo zal over enkele jaren een baret op zijn geleerden bol mogen drukken; kunst wordt bij scheepsladingen ingevoerd; een Mindere-Welvaart Commissie bemest deze landen met papier; mejuffrouw Insulinde zal een eigen réticule met huishoudgeld krijgen en toch, en toch... Apropos, hoe ver ligt Japan uit de buurt?

* * *

Tentoonstellingen.

De *Passar Malem* te Soerabaja wordt door alle Indische bladen, als een groot succes beschreven. Het oordeel van het *Soer. Hbld.* luidt o.m.:

,,Drie jaar lang hebben wij op de Soerabajasche jaarmarkt-tentoonstelling met aandacht en zorg nagegaan, of de vorige tentoonstellingen al dan niet de Inlandsche nijverheid waren ten goede gekomen. En steeds moest het antwoord op die vraag bevestigend luiden. Ook weer dit jaar. Zoowel op het gebied der batikkunst als op dat van vlechtwerk is in verscheidene residenties groote vooruitgang merkbaar; in streken, waar de oude mooie weefkunst dreigde uit te sterven, verloren te gaan, leefde zij weder op; het pottenbakkerswerk is in nagenoeg alle oorden, waar men haar beoefent, zeer verbeterd, terwijl het koperwerk over het algemeen fijner en beter is, de meer geoefende hand van den werkman verraadt. En zoo is het met alles; de verkoopers en toekangs kijken elkaar de kunst af en verbeteren hun eigen arbeid. Dat is in weinige woorden de verdienste dezer tentoonstellingen.

Zij zouden evenwel niet *kunnen* worden gehouden, wanneer niet het bezoek, zoowel voor Europeanen als Inlanders, door andere middelen werd aangemoedigd dan de tentoonstelling alleen. Om zoo iets op touw te kunnen zetten, is geld noodig, en alleen om daarover te kunnen beschikken, maakt men het den tentoonstellingsbezoeker zoo aangenaam mogelijk. Van daar de restaurants, van daar de kijkspellen enz. enz. Ieder jaar wordt de aantrekkelijkheid van het tentoonstellings-*terrein* verhoogd, om de tentoonstelling en de jaarmarkt *zelve* mogelijk te kunnen maken.''

Omtrent een der eigenaardige attracties lezen wij elders in hetzelfde blad:

,,Degenen, die de tentoonstelling nog wenschen te bezoeken, worden er attent op gemaakt, dat mejuffrouw K., gekleed in de beschilderde, van boomschors vervaardigde kleeding van To Napoe'sch meisje, zich welwillend belast heeft met de taak, om aan bezoekers en bezoeksters van de rubriek Donggala de hier uitgestalde voorwerpen nader te verklaren.''

De heer van Andel, die in de *Javabode* een reeks artikelen aan deze jaarmarkt wijdt, noemt de Poppententoonstelling de *clou*. Maar met dat al, moeten er vele bizonder mooie inzendingen te zien zijn, en zal de niet geringe arbeid, aan een en ander besteed, de Inlandsche nijverheid op den duur zeker ten goede komen.

Het houden van tentoonstellingen vindt dan ook meer en meer navolging. Zoowel te Medan

en te Palembang, als te Batavia en te Semarang worden jaarmarkten voor de maand Augustus voorbereid.

***

Naar aanleiding van de **onlusten ter Sumatra's Westkust** die de *Javabode* niet gering acht, merkt dit blad op:

„Moge de pers bedenken, dat in moeilijke dagen als dezen de regeering recht heeft op haar loyalen steun, en dat het niet op den weg kan liggen van een vaderlandslievend redacteur door allerlei ongefundeerde critiek interpellaties uit te lokken in de Tweede Kamer. Aan het Atjehdrama hebben wij op dit gebied in zijn gevolgen al genoeg."

***

De Gouverneur van Atjeh.

Meldde de *Javabode* van den 5en Juni j.l., dat de gouverneur van Atjeh, na voorloopige regeling der zaken aldaar, niet onwaarschijnlijk wegens ziekte eenige maanden op Java met binnenlandsch verlof zou doorbrengen, later vernam hetzelfde blad, dat in den gezondheidstoestand van den heer Swart eene verbetering is ingetreden, zoodat aan het evenbedoeld plan voorshands geen gevolg behoeft te worden gegeven. Niettemin zal de, gelijktijdig naar Atjeh vertrokken adjunct-regeeringscommissaris voor de decentralisatie, de heer H. Colijn, een drie- à viertal maanden op Atjeh verblijven, om den gouverneur in de uitwerking van belangrijke voorstellen behulpzaam te zijn.

In de *Deli Courant* lezen wij:

De Generaal Van Daalen, 6 Juni j.l. met de *Rembrandt* te Priok gearriveerd, werd niet verwelkomd namens het Leger-bestuur, ook niet namens het plaatselijk commando.

De Generaal heeft zich ook niet opgehouden om een bezoek af te leggen bij den Legercommandant, evenmin te Buitenzorg, maar is *schnurgerade* naar Soekaboemi doorgespoord.

***

Het Binnenlandsch Bestuur op de Buitenbezittingen.

Het te kort aan bestuursambtenaren in Indië schijnt verontrustende afmetingen aan te nemen. Hoewel zich tal van personen, in het bijzonder actief dienende en gepensionneerde officieren, aanmeldden ter vervulling van de betrekking van civiel gezaghebber op de buitenbezittingen op een aanvangstraktement van *f*250 met een maximum van *f*400 per maand, is het aantal, dat lichamelijk voor den dienst goedgekeurd wordt, — waarvoor de eischen nogal opgevoerd worden, hetgeen vreemd afsteekt bij den vroegeren toestand toen geen keuring noodig was voor in Indië aangestelde ambtenaren — lang niet toereikende om in de behoefte te voorzien.

Op het oogenblik is, naar de *Javabode* vernam, het te kort aan besturende ambtenaren (controleurs) op de buitenbezittingen reeds gestegen tot diep in de dertig. Ten einde raad, heeft men nu de tusschenkomst van den minister van koloniën ingeroepen om te trachten, in Nederland personen voor het baantje te vinden. Erg gemakkelijk zal dat wel niet gaan, daar de meest afgelegen plaatsen in de buitenbezittingen voor de gegadigden bestemd zijn. Men verwacht, dat gepensionneerde officieren zich wel zullen laten vinden om voor de niet ruime aanvangsbezoldiging, waarbij nog komt vrije woning, c.q. te vervangen door eene vergoeding voor huishuur van *f*50, en eene toelage voor reiskosten, eveneens van *f*50 per maand, de betrekking van civiel gezaghebber aan te nemen. Het gaat met het binnenlandsch bestuur, zooals men ziet, hard achteruit. Ondanks alle hulp- en kunstmiddelen lukt het niet, om het personeel op voldoende sterkte te houden en de aanvulling, reeds dikwijls hebben wij ons verplicht gezien er op te wijzen, bestaat niet uit die jongelieden, welke men bij voorkeur voor de bestuursbetrekking zou wenschen. Op Java en Madoera is men tot dusver er nog niet toe overgegaan, civiele gezaghebbers te benoemen voor de waarneming van controleursbetrekkingen, maar de tijd schijnt niet ver, dat het daartoe komen zal. Onder de officieele berichten trekt tegenwoordig herhaaldelijk de aandacht de intrekking van overplaatsingen van controleurs van het eene gewest naar het andere. Die ambtenaren worden thans zoo dikwijls verplaatst, waaruit telkens kosten voortvloeien, dat van verschillende zijden daarover ernstige klachten zijn vernomen. Daarbij komt nog, dat bij het gering aantal voor hun taak ten volle berekende controleurs, elke verplaatsing van een tot die categorie behoorende ambtenaren, verzet uitlokt van den betrokken resident, die in de plaats van een goeden, veelal een minder geschikten controleur terugkrijgt. Dat onder die omstandigheden eene goede behartiging van de belangen der bevolking op den duur niet verzekerd is, behoeft nauwelijks vermelding. Het schijnt ons dan ook niet overbodig dat de kwestie van eene voldoende aanvulling van het bestuurskorps met wel onderlegde, flinke werkkrachten ernstig onder de oogen wordt gezien, want op den tegenwoordigen voet voortgaande, zullen de ernstige gevolgen van het huidig systeem niet uitblijven.

***

Aan den **achteruitgang van den veestapel op Madoera**, wijdt *G. R.* in het *Soer. Hbld.* van 16 Juni j.l. een uitvoerig artikel ter verdediging van resident Fokkens. O. m. merkt de schrijver op:

„Bij de aanbieding van zijne bemerkingen op het (door een technische commissie) uitgebracht advies, drong de resident er nogmaals bij de Regeering op aan de door hem voorgestelde bepalingen op het uitvoeren en slachten van vrouwelijk vee al vast in het leven te roepen en gaf in overweging den Gewestelijken Raad reeds dadelijk een voorschot te verleenen op de later in te voeren heffing, opdat het personeel, benoodigd om de verbodsbepalingen te handhaven en overigens in het belang van den veestapel werkzaam te zijn, reeds dadelijk in dienst gesteld zou kunnen worden, hetgeen, meldde hij, urgent was, wijl de veestapel als het ware met den dag achteruit ging.

In Februari 1908 drong de resident opnieuw hierop bij de Regeering aan, daarbij mededeelende, dat het beste vee werd uitgevoerd — doch, alles te vergeefs, *tot op heden deed de Regeering niets.*

Of het bovenstaande moet beschouwd worden als een weinig bemoedigende illustratie van de voortvarendheid der Regeeringsautoriteiten waar het geldt maatregelen te nemen in het belang der Inlandsche bevolking, weet ik niet; wel is echt zijn er gegronde redenen voor die langzaamheid, doch wien men ook iets zou kunnen verwijten omtrent den achteruitgang van den veestapel — resident Fokkens zeker niet. Hij heeft gedaan wat hij kon doen, zelfs meer dan dat; zijn herhaald aandringen op spoed en zijn verzet tegen de onttrekking aan den veestapel van het beste fokvee zullen hem dan ook wel euvel geduid zijn.

Ten slotte zij vermeld, dat er het vorige jaar door bemoeienis van den resident een uitnemend geslaagde veetentoonstelling te Pamekasan gehouden is, waarvoor ook dit jaar door Z.H.E.G. fondsen zijn aangevraagd geworden."

Naar wij elders in de Indische bladen lezen, zal resident Fokkens eerlang den Indischen dienst vaarwel zeggen.

WEST-INDIË.

Suriname.

De Bacovencultuur.

Wij ontleenen aan *Onze West*, dat den 20en Juni l.l. 4244 bossen bacoven per stoomschip „Coppename" zijn verscheept.

Sedert het begin van den uitvoer waren de wekelijksche verschepingen: 2894, 1741, 2511, 2773, 2945, 3935, 3305, 2881, 3445, 3638, 4473, 3837 en 4244 bossen.

De inspecteur van den landbouw heeft weder om met betrekking op deze cultuur een drietal circulaires aan de bacoven-ondernemingen verzonden.

Daarbij wordt den ondernemers in de eerste plaats medegedeeld, dat het gebleken is dat tusschenplanting van maïs tusschen de jonge bacoven nadeelig werkt op den groei van deze.

Deze tusschenplanting is dus op terreinen, waarop bacoven onder contract met het gouvernement geteeld worden, niet geoorloofd.

Dan wordt de aandacht gevestigd op de noodzakelijkheid eener goede zorg bij het afsnijden der bacoven en bij het vervoer. De vruchten mogen niet aan de volle zon worden blootgesteld, na afgesneden te zijn. Wijders moeten in de ponten droge bladeren gelegd worden om de vruchten tegen kneuzing te beschermen. Zoo moeten ook de vruchten, door ze met droge bladeren te bedekken, tegen de zon beschut worden. Zware voorwerpen, als zinkplaten, moeten hiertoe niet gebezigd worden.

Bij de laatste verzending hadden bijna alle plantages verzuimd de noodige voorzorgsmaatregelen te treffen voor een goed vervoer der vruchten, zoodat een groot aantal min of meer beschadigde of door de zon verbrande bossen ter verscheping werden aangeboden. De United Fruit Company was ditmaal niet te streng te werk gegaan, maar een volgende maal zou bij herhaling van dit gebrek aan voorzorg afkeuring van een groot aantal bossen het gevolg zijn.

Ten slotte werd aan de planters den raad gegeven om, met het oog op de invallende droogte, niet voort te gaan met planten en hiermee te wachten tot tegen het einde van den drogen tijd.

* * *

De zaak Kletter-Zeekamp.

Den 20en Juni l.l. werd voor het hof van justitie te Paramaribo een begin gemaakt met de behandeling dezer zaak, die, als we ons niet vergissen, indertijd aanleiding heeft gegeven tot de quaestie van schending van het briefgeheim. Door aanhouding eener correspondentie en opening der aangehouden brieven ten parkette kwam men toch achter de verblijfplaats der voortvluchtigen, die zich te Demerara ophielden en kon toen hunne uitlevering worden gevraagd en verkregen.

Den beklaagden wordt, gelijk onze Surinaamsche lezers weten zullen, ten laste gelegd, dat zij, hetzij in vereeniging, dan wel Kletter alleen, uit een brandkast der Saramacca Company een bedrag van *f*7700 zouden hebben ontvreemd, terwijl in het laatste geval Zeekamp alleen medeplichtig zou zijn geweest aan den diefstal, door aanneming en zich toeëigening van ten minste *f*4300 van het gestolen bedrag.

De behandeling der zaak vereischte eenige dagen. In de voorlaatste zitting deed zich een incident voor, toen een der beklaagden niet meer of minder beweerde, dan dat de heer Evans der Saramacca Company door de justitie in staat zou zijn gesteld de boeken der maatschappij te vervalschen.

Dat ging de perken der vrijheid van spreken voor een beklaagde toch wel te buiten, oordeelde de rechtbank, terwijl de officier van justitie zich nog de moeite getroostte om het absurde dier bewering aan te toonen.

De eisch was voor beide beklaagden, die reeds acht maanden in voorloopige hechtenis hebben doorgebracht, vijf jaren dwangarbeid.

Voor Zeekamp zal er wellicht van geen arbeid sprake zijn; de man zag er lijdende uit bij de behandeling der zaak.

De uitspraak werd bepaald op 3 dezer.

Van Vreemde Koloniën.

't Duitsch in de duitsche Koloniën.

In de, den 12en Juni l.l. te Bremen gehouden algemeene vergadering der Deutsche Kolonial Gesellschaft kwam ook de vraag ter sprake of het aanbeveling verdient de duitsche taal te onderwijzen in de inlandsche scholen. Aanleiding tot het debat gaf een voorstel van de afdeeling Allenstein der Vereeniging om de duitsche taal niet in het leerplan voor die scholen op te nemen.

De commissie van rapporteurs, in wier handen dit voorstel was gesteld, sloot zich, wat de meerderheid betreft, daarbij aan, en stelde de volgende resolutie voor:

„De Deutsche Kolonial Gesellschaft verklaart dat, afgezien van het gerechtvaardigd en noodzakelijk streven, om het beschavingspeil der inboorlingen in de koloniën te verhoogen, het toch in het algemeen geen aanbeveling verdient de duitsche taal in het leerplan der openbare inlandsche scholen op te nemen."

Dr. Hindorf, die deze resolutie voorstelde, betoogde daarbij de wenschelijkheid, dat integendeel de Europeanen de taal der inboorlingen zouden leeren.

De president der Vereeniging, hertog Johann Albrecht van Mecklenburg, nam hierop het woord, om als lid van het hoofdbestuur er op te wijzen, dat deze resolutie in volslagen tegenspraak was met de beginselen, welke de Vereeniging tot nu toe in deze aangelegenheid had voorgestaan. Hij herinnerde aan de beraadslagingen, welke over dit onderwerp op het duitsch koloniaal congres waren gevoerd, en waaraan tal van deskundigen hadden deelgenomen. Dezen hadden zich allen op het duitsche standpunt der Vereeniging gesteld en betoogd dat den inboorlingen in de duitsche koloniën de duitsche taal moest worden onderwezen. Dit onderwijs was, zeide men, om practische redenen noodza-

kelijk, om lagere bestuursambtenaren op te leiden. Van zelf sprak, dat de duitsche ambtenaren en officieren de talen der inboorlingen leerden, en daarvoor bood het seminarium voor oostersche talen te Berlijn voldoende gelegenheid. Het was hem onbegrijpelijk, hoe men het beschavingspeil der inboorlingen zou willen verhoogen door een verbod om de duitsche taal te leeren.

Verschillende sprekers vielen den voorzitter bij en het slot was dat, nadat een voorstel om de beraadslagingen over dit onderwerp te verdagen was teruggetrokken, zoowel de resolutie der commissie van rapporteurs als het voorstel-Altenstein met algemeene stemmen op drie na werd verworpen.

* * *

Amerikaansche bestuursopvatting.

De gouverneur-generaal der Philippijnen, Smith, heeft onlangs van zijn recht om gratie te verleenen gebruik gemaakt ten behoeve van een hoofdambtenaar, den kolonel Mc Koy, adjunct-directeur van den dienst der in- en uitvoerrechten, die wegens fouten in zijn beheer tot gevangenisstraf was veroordeeld. De veroordeelde kwam er dus af met zijn ontslag uit den dienst.

Dit heeft in philippijnsche kringen kwaad bloed gezet en de adjunct-directeur van den Civil Service, Dr. Alemanny, een Filipino, gaf in eene geheime vergadering der Progresistas, de oude federalistische, den Amerikanen welgezinde partij, zijne verontwaardiging over het voorgevallene te kennen.

Dan, de vergadering mocht nog zoo geheim wezen, de gouverneur generaal kwam er achter, en de slotsom was, dat dr. Alemanny eenvoudig aan den dijk gezet werd zonder meer dan een schrijven van den gouverneur-generaal, waarin deze hem er duchtig van langs gaf. Zoo schreef hij o.a.:

„Tot de eerlijke, bekwame, aan de wet gehoorzame Filipinos reken ik niet den verderfelijken agitator of den gewetenloozen volksmenner. Agitators en volksmenners zijn een ramp voor elk land. Voor een gevoelig en voor indrukken licht ontvankelijk volk als het philippijnsche zijn agitators en volksmenners een bepaalde vloek. Maar ik reken tot de eerlijke, bekwame en aan de wet gehoorzame Filipinos hen, wie geen verwijt kan treffen, en die het bestuur hebben gesteund, ook om den vrede te handhaven."

Opmerkelijk voor de opvattingen van den hoogsten bestuurder in deze Amerikaansche kolonie is het volgende:

„De ondergeteekende heeft niets tegen critiek van hen, die gerechtigd zijn om zich met dat tijdverdrijf onledig te houden. Dikwijls kan zulke critiek dienstbaar zijn om een gezonde openbare meening in het leven te roepen, en somtijds blijkt zij nuttig te zijn om den autoriteiten den goeden weg te wijzen. Ondergeschikte ambtenaren, die een openbaar ambt bekleeden, hebben evenwel het recht niet zich als critici op te werpen van de officieele handelingen hunner superieuren. Indien men hun zulks toestond zou weldra alle tucht verdwenen zijn en de gouvernementsdienst evenveel waard zijn als een leger dat uitsluitend van brigade-generaals zou zijn samengesteld. Indien eenig ondergeschikt ambtenaar het niet eens is met de inzichten van zijn meerdere, dan eischen zoowel tucht als ambtelijke welleventheid, dat hij zich zijne vrijheid om te critiseeren, anders dan officieel is voorgeschreven, verzekert door zijn ontslag in te dienen."

Ten slotte halen we uit het schrijven van den gouverneur-generaal nog het volgende aan:

„Het blijkt dat gij denkt dat bedrog en dubbelhartigheid de hoogere politiek uitmaken. Sta mij toe u te verzekeren, dat gij u vergist, en dat bedrog en dubbelhartigheid onder eerlijke lieden in de politiek al evenmin als elders zijn toegestaan."

* * *

Een Maori-Congres te Wellington.

Het scheen in de eerste tijden der Engelsche nederzetting op Nieuw-Zeeland of den inboorlingen daar hetzelfde lot zou zijn beschoren als dat der inboorlingen van Tasmanië, die tot den laatsten man werden uitgeroeid om voor den blanke plaats te maken. Sedert eenige tientallen jaren is evenwel de houding van het bestuur der kolonie ten opzichte van de Maori's aanmerkelijk gewijzigd, en in den laatsten tijd valt weder eene vermeerdering te constateeren der leden van dezen hoogst intelligenten volksstam.

Te Wellington, de hoofdstad van Nieuw-Zeeland, is nu een congres gehouden, dat door de Jong-Maori-partij was op touw gezet. Bij de opening van het congres waren de gouverneur der kolonie, de opperrechter en de eerste minister tegenwoordig.

Lord Plunket raadde den Maori's in zijne openingsrede aan om het oude denkbeeld los te laten dat het, om recht te krijgen, het verstandigst was een beroep te doen op den koning instede van op het bestuur van Nieuw-Zeeland. De eerste stap ter verbetering van hun toestand kon niet worden gezet tenzij de inlanders, die steeds de bescherming van den koning inroepen en vasthouden aan het Waitangi-tractaat, begrijpen dat dit naar den geest en niet naar de letter moet worden opgevat. De toekomst der Maori's hangt af van hun zelfvertrouwen en van het vast besluit om de deugden der blanken over te nemen en dezer fouten te mijden. Veel zou er afhangen van de beslissingen van het Congres op de talrijke vragen, die op de agenda stonden, en van de wijze, waarop aan die beslissingen uitvoering zou worden gegeven.

De eerste minister, sir J. Ward, zeide dat er sedert het sluiten van het Waitangi-tractaat nimmer zulk een vergadering was geweest. Hij zag in deze bijeenkomst het aanbreken van een nieuwen dag en een schoonere toekomst voor de Maori's. De inlanders hadden getoond in staat te zijn hunne plaats in te nemen in de rechtspraak, den geneeskundigen dienst, den gouvernements-dienst, ook als boeren, handelslieden en in talrijke takken van nijverheid. Men kwam zoo langzamerhand tot het besef, dat de redding van het inlandsche ras alleen mogelijk was door den arbeid.

* * *

Arbeid in Engelsch-Indië.

Eindelijk is het rapport verschenen van de commissie, die op aandringen van de belanghebbende katoen-industrie in Lancashire was ingesteld om een onderzoek te doen naar de arbeidstoestanden in de fabrieksnijverheid van Engelsch-Indië.

In het rapport wordt geconstateerd, dat eenige poging om de in Engeland bestaande wetten op den fabrieksarbeid in Engelsch-Indië van toepassing te verklaren ten sterkste wordt ontraden. Van buitensporigen arbeidsduur was niet dan bij hooge uitzondering gebleken; wel werd toegegeven, dat in de Bengaalsche fabrieken tegen de bepalingen gezondigd werd, welke voor den kinderarbeid werden voorgeschreven.

Het rapport beveelt de instelling aan van een korps inspecteurs onder een te Bombay gevestigden hoofd-inspecteur.

* * *

Ontevredenheid in Engelsch-Indië.

De dagbladen hebben reeds gemeld, dat de nationalistische leider, Bal Gangadhar Tilak, redacteur van de *Kesari*, wegens aansporing tot verzet wordt vervolgd. Het is niet de eerste maal, dat hij voor zoodanig feit terecht staat. Reeds in 1897 werd hij om eenzelfde reden in hechtenis genomen en vervolgd. Nu gaf tot zijne vervolging aanleiding een artikel, getiteld: „Het ongeluk van het land."

Hierin wordt de oproerige geest toegeschreven aan de stijfhoofdigheid en de verdorvenheid der bureaucratie, waardoor de om de toekomst van het land bezorgde jongelingschap tot wanhoop zou zijn gebracht:

„Sedert de verdeeling van Bengalen", schreef Tilak, „zijn de Bengaleezen tot verbittering gebracht, en al hun pogingen om de verdeeling door wettige middelen ongedaan te maken, bleken vruchteloos; en het is nu iedereen bekend, dat zelfs pandita Morley, of nu lord Morley, op hun verzoek afwijzend heeft beschikt. Onder zulke omstandigheden zou niemand ter wereld, behalve de blanke bureaucraten, bedwelmd door den overmoed van het gezag, denken, dat er onder al die menschen in Bengalen niet enkelen zouden worden gevonden, die het hoofd verliezen en tot buitensporigheden overslaan. De ondervinding leert, dat zelfs een kat, die men in een huis opsluit, den persoon aanvliegt, die hem opsloot, en dezen tracht te dooden. De Bengaleezen echter, hoe machteloos men hen ook acht, zijn menschelijke wezens, en zou de bureaucratie niet begrijpen, dat de gevoelens der Bengaleezen ook naar gelang van de omstandigheden tusschen zachtheid en woestheid kunnen wisselen? Het is waar dat in Indië, sedert vele jaren onder vreemde overheersching, het vuur, de kracht en de heftigheid, den Indiër eigen, in groote mate zijn afgekoeld; maar onder welke omstandigheden ook, kan deze heftigheid of verontwaardiging niet tot onder het vriespunt dalen...... Wellicht zou het wel zonder aarzelen kunnen worden gezegd, dat de bewoners van dat land, waar het mogelijk is het gevoel van verontwaardiging steeds binnen voorgeschreven grenzen te beperken, bestemd zijn om eeuwig in slavernij te leven."

Dan gaat het artikel voort met op de bureaucratie de schuld te laden voor de begane excessen, terwijl de schrijver daarop uiteenzet, wat hij onder het door hem voorgestane lijdelijk verzet verstaat:

„Anderen zijn tot de overtuiging gekomen, dat, in overeenstemming met den stelregel, dat de mond zich niet opent, tenzij de neus wordt dichtgeknepen, hun doel niet zal worden bereikt tenzij men een spaak steekt in het wiel van den bestuurswagen. De meening dezer partij is, dat, wat zij verlangen ronduit zal worden gezegd, en dat men het verlangde moet trachten te verkrijgen langs den weg van lijdelijk verzet. Maar te zeggen, dat van de 300 millioenen in het land niet een enkele, in een uiterste van verbittering of verontwaardiging, door het verdrukkend bestuursstelsel gewekt, van dit pad zal afwijken, zou gelijk staan met te zeggen dat verbittering en verontwaardiging in Indië steeds binnen zekere grenzen moeten blijven. En het is onmogelijk zulke grenzen te stellen voor een heel land!"

Dan wordt verwezen naar Rusland, waar daden van geweld niet konden worden voorkomen door meerdere verdrukking, terwijl uit het gebeurde te Muzafferpoer de moraal wordt getrokken, dat men tot het geweld zijn toevlucht nam, nadat alle vreedzame middelen om politieke rechten na te streven hadden gefaald: „evenals een hert, zonder zich om het eigen leven te bekommeren, den jager aanvalt, wanneer het geen uitweg ziet." Hoezeer de schrijver zegt de misdaad te Muzafferpoer ten strengste te veroordeelen, acht hij het zijn plicht, de autoriteiten te waarschuwen, en de conclusie te trekken, dat, indien zulke voorvallen moeten worden voorkomen, het in de eerste plaats voor de bureaucratie zaak is om het eigen bestuursstelsel te herzien.

Eenige dagen voor de inhechtenisneming van Tilak had de gouverneur van Bombay, sir George Clarke, in den Wetgevenden Raad reeds eene rede gehouden, waarin hij verklaarde, dat het bestuur niet met de armen over elkaar kon toekijken bij het gedoe eener anarchistische organisatie. Welke stappen het bestuur ook deed, het zou zich daarbij niet door een gevoel van animositeit laten leiden. Aan de definitie van opruiing zou geen uitbreiding worden gegeven. Het was zijn wensch om de inlandsche pers te verheffen, haar een gevoel van verantwoordelijkheid bij te brengen, en haar in staat te stellen om werk te verrichten, waaraan bepaald behoefte bestond. Hij zocht naar middelen om haar inlichtingen te verschaffen, die het haar mogelijk zouden maken het doel en de maatregelen van het bestuur te begrijpen. Er was geen land, waar een verstandige en vaderlandslievende pers meer goed kon doen dan in Indië; ook geen land waar een pers, die leugens verspreidde, rassenhaat kweekte en minachting van het bestuur, meer kwaad kon doen. Het was hard noodig, dat Engelschen en Indiërs hand aan hand gingen om de vele vraagstukken, die zich voordoen, op te lossen, het goede na te streven en de reaktie en het kwaad te stuiten.

Boekaankondiging.

In hartelijken dank ontvingen wij van den schrijver *Dr. H. van Cappelle* een exemplaar van zijn onlangs verschenen, belangrijk werk **„Essai sur la constitution géologique de la Guyane hollandaise"**, een lijvig boekdeel, in vloeiend Fransch geschreven, bevattende een uitvoerige beschrijving der resultaten op geologisch gebied van zijn in 1900 met deskundige zorg gedane onderzoekingstochten in het westelijk deel van Suriname, een vervolg als het ware op zijn vroeger uitgegeven fraai geïllustreerd reisverhaal, destijds ook in dit weekblad besproken, en waarvan in 1905 eveneens eene fransche vertaling verscheen.

Dit boek zal zeker zijn weg wel vinden en het nut stichten, dat de schrijver er van verwacht, niet alleen in het belang van de weten-

schap in het algemeen, maar ook in dat der kolonie Suriname.

Is het echter niet betreurenswaardig, dat wetenschappelijke werken, op verschillend gebied, onze koloniën betreffende, in een vreemde taal geschreven meer aftrek vinden dan in de Nederlandsche?

* * *

Zeer erkentelijk zijn wij ook voor de toezending van den **Gids voor de Tentoonstelling van Ethnografische voorwerpen van Midden-Sumatra en Midden-Java**, samengesteld door den heer conservator H. W. Fischer, welke een betrouwbare wegwijzer zal blijken voor de bezoekers van de in ons vorig weekblad aangekondigde zomervacantie-tentoonstellingen in 's Rijks museum op het Rapenburg te Leiden.

Op een der platen, die dezen gids versieren, ziet men een prachtkast van Japaraasch houtsnijwerk. De heer Fischer merkt daarbij op:

„Geen dankbaarder artikel (voorts) voor de inheemsche houtsnijkunst, dan het versieren van deuren. Datgene, waardoor het Javaansche houtsnijden voor ons altijd iets minder aantrekkelijks behoudt, nl. de overmatige zwaarte en de soliditeit van het uitgesnedene, komt voor deuren juist prachtig te pas!" Aldus de heer G. P. Rouffaer 1). En als het nog noodig ware het bewijs van deze stelling te leveren, dan zoude zeker de hier tentoongestelde kast daartoe in staat zijn, tevens om te kunnen overtuigen, dat de houtsnijder zelfs niet geaarzeld heeft zijne „dankbaarheid" te toonen aan een voorwerp als een kast, dat toch zeker oorspronkelijk geen inheemsch meubel is. Inderdaad vertegenwoordigt dit werkstuk den arbeid van maanden en welk een arbeid! Ongetwijfeld een effectvol geheel, dat met hoogst eenvoudige, zelfs zeer algemeen gebruikelijke versieringsmotieven is verkregen, ja met motieven, die slechts in weinig verkleinden vorm worden teruggevonden op de talrijke kleinere voorwerpen, die ten behoeve der Europeesche en Indische markt te *Djapara* en omgeving worden vervaardigd 2). Of dan geen gebreken of fouten zijn aan te wijzen? Ongetwijfeld. Het herhaaldelijk wederkeeren van het bloempotje (?) als versieringsmotief, het recht afbreken van de versierde banden en de overvulling van de hoekstijlen zijn o.i. minder gelukkige oogenblikken van den ontwerper geweest, en, al gaan wij ook niet zoo ver te beweren, dat een Hollandsche krullenjongen het ineenzetten zou verbeteren 3), dit onderdeel van het werk achten wij geenszins onverbeterlijk — men lette b.v. op het uitwendige en de te voorschijn komende houten pennen in de randen. Maar dit alles neemt niet weg dat, afgezien van de Indische Kamer in het Koninklijk Paleis te 's-Gravenhage, deze kast een der beste vertegenwoordigers van de Djaparasche houtsnijkunst in Nederland mag worden genoemd."

Wij zouden hier nog aan willen toevoegen, dat de kast ontsierd wordt ook door de ver *uitstekende* punten aan de massieve kroonlijst, welke overigens juist zoo bizonder mooi is door het daarop toegepaste eenvoudige, rechtnervige bladmotief. Zonder die uitsteeksels zou het rijke meubelstuk o.i. een slanker, edeler voorkomen hebben. Dit zijn echter kleinigheden; de hoofdzaak is, dat de Japara'sche beeldhouwers ook met deze kast al weder bewezen hebben tot op zekere hoogte meesters in hun vak te zijn. Een staving te meer van ons herhaald beweren, dat de Javaansche houtsnijkunst onder *deskundige* leiding een groote vlucht zou kunnen nemen.

* * *

Nog een welkom geschenk — ook voor de leestafel Heulstraat 17 — was ons het **Bulletin No. 40 van het Koloniaal Museum** te Haarlem, bevattende het *Verslag over het jaar* 1907 met verschillende bijlagen en afbeeldingen, ruim 200 bladzijden, kleine druk, die op koloniaal gebied heel wat belangwekkende lectuur geven, een beeld toonend van den veelzijdigen, nuttigen arbeid dezer instelling onder leiding van haren wakkeren voorzitter, den heer P. J. van Houten, en den even onvermoeiden, als bekwamen directeur-secretaris, tevens scheikundige, Dr. M. Greshoff.

1) „De voornaamste industrieën der inlandsche bevolking van Java en Madoera". Aanhangsel tot het overzicht van den economischen toestand der inlandsche bevolking, door Mr. C. Th. van Deventer; blz. 46.

2) Zie J. E. Jasper. Verslag van de derde jaarmarkttentoonstelling te Soerabaja blz. 24.

3) Zie Verslag nopens de Pasar-Gambir, gehouden op het Koningsplein te Weltevreden van 28 Augustus—2 September 1906, bl. 30.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

Het Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur, Mei—Juni 1908,

bevat de navolgende artikelen: *Een reglement voor de regeling van de Mohamedaansche kerkelijke zaken in de residentie Palembang uit 1832, door H. T. Damsté.* — Hippologische verhandelingen; I, door A. M. Vermast. — Grepen uit het Britsch-Indische Bestuur (een interessant artikel, waarbij de schrijver in vergelijkingen treedt met toestanden, zooals we die op Java en Madoera kennen) door J. H. Rering. — Vereeniging van ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur in Ned.-Indië. — Onderwijs aan kinderen van plantagekoelies in Ceylon en Br.-Indië, door J. H. Rering.

In The Asiatic Quarterly Review van Januari '08 schreef de heer Ch. G. Wise over laatstgenoemd onderwerp een opstel, waarvan de verkorte inhoud luidt als volgt:

„Den 1en Januari 1908 is in Ceylon eene ordonnantie in werking getreden, welke aan administrateurs van plantages de verplichting oplegt om aan kinderen — tusschen de 6 en 10 jaar — van op hun perceel werkzaam zijnde koelies elementair onderwijs te verschaffen.

Zij hebben zorg te dragen, dat voor dit doel op het perceel een behoorlijk lokaal voor schoolverblijf wordt ingericht.

Mocht de beheerder hieraan geen gevolg willen geven, dan is de Gouverneur van Ceylon bevoegd een ambtenaar aan te wijzen om alsnog een school op te richten, zullende de kosten verhaalbaar zijn op dezelfde wijze als voorgeschreven is bij de Ceylon medical wants ordinance.

De scholen staan wel is waar onder toezicht van het Gouvernement, maar de beheerders hebben overigens nagenoeg volle vrijheid het onderwijs in te richten, zooals zij zelf wenschen; zulks in verband met den landaard, drukke werkzaamheden op het perceel, etc. etc.

Blijkbaar komen de kosten niet geheel voor rekening van den ondernemer; ook het rapport van den inspecteur van onderwijs over 1906 — de perceelscholen dateeren reeds van 1905, maar zijn eerst kort geleden verplichtend gesteld — maakt melding van 90 gesubsidiëerde scholen.

Blijkens de van 920 estates — door den inspecteur — ontvangen jaarverslagen, waren op die perceelen op ult. 1906 6748 kinderen (w.o. 666 meisjes), welke elementair onderwijs ontvingen".

Het bovenstaande schrijvende, vraagt de heer Rering zich af, of het Ceylonsche stelsel ook niet in onze koloniën aanbeveling verdient, vooral zouden daarvoor in aanmerking kunnen komen de tabaksplantages in Deli en wellicht ook de koffieondernemingen op Java en de buitenbezittingen.

* * *

De Katholieke Missiën. Juli 1908.

Pastoor *J. v. Beckhoven* schreef naar aanleiding van een reis in de *Padangsche Bovenlanden* (Sum. Westkust) een artikel in de „Berichten" over de bevolking dier streek, hetwelk in genoemd zendingstijdschrift is overgenomen. Het navolgende korte uittreksel zal doen zien, dat schrijvers oordeel over de Maleiers nu niet bepaald gunstig is te noemen. Als men zegt, dat de Maleier der Pad. Bovenlanden lui is, spreekt men de waarheid, doch verschillende verzachtende omstandigheden kunnen tot verontschuldiging dienen. Hoe kan men bv. groote werkzaamheid eischen van een volk, dat geen concurrentie kent en zelfs bij mislukking van den paddioogst geen hongersnood behoeft te vreezen? Wat het open veld den Maleier weigert, dat vindt hij onder duizend andere vormen in zijne onmetelijke bosschen terug. De Maleier staat nog op lagen trap van ontwikkeling en met zijne beschaving is het niet beter gesteld. Groote schuld draagt van beide het zoogenaamde matriarchaat. Deze overoude instelling bestaat hierin, dat na het huwelijk man en vrouw geen gemeenschappelijk huisgezin stichten, maar dat ieder der beide echtelieden in het huisgezin zijner moeder blijft wonen, of, wanneer die gestorven is, in het huis van den broeder of zuster der moeder, die het eigenlijk gebiedende hoofd van elk huis vormt. De kinderen blijven vreemd aan hun vader en mogen van hem niet eens geschenken aannemen; zij blijven in het huis hunner moeder en erven hare bezittingen. Het lijdt geen twijfel, dat dit matriarchaat een lagen, barbaarschen toestand der menschelijke samenleving uitmaakt, en dat daardoor niet „alleen ieder intiem familieleven tusschen beide ouders en hun kinderen uitgesloten is, maar dat ook tengevolge daarvan vele zeer gecompliceerde toestanden ontstaan, die de ontwikkeling van het teedere gemoedsleven en hoogere beschaving uitsluiten. In nauw verband met deze instelling staat de groote zucht van den Maleier tot dobbelen. De groote zorgen voor vrouw en kinderen niet kennende, gaat hij er met zijn haan onder den arm op uit, en vindt hij allicht een vriend, die zich mede het laten „kloppen" van hanen tot ideaal heeft gesteld. Wel is het houden van publieke hanengevechten verboden, doch in het geheim hebben zij nog meermalen plaats; en worden daarbij soms belangrijke sommen verspeeld, ook door toeschouwers, enz. enz.

Voorts bevat dit No. der Missiën nog een artikel over „De Islam, een gevaar voor het Christendom in Nederl. Oost-Indië", ontleend in hoofdzaak aan een indertijd door ons besproken rede van Dr. N. Adriani op de 21e Algemeene Nederl. Zendingsconferentie te Amsterdam in October 1907.

* * *

Mededeelingen vanwege het Ned. Zendelinggenootschap. 1908. Afl. 2.

De Mededeelingen bevat ditmaal enkel verslagen de Zending betreffend, nl.: De zending in Posso in 1907. Werkkring Kasigoentjoe, door Ph. H. C. Hofman. — De Deli-zending. Ressort Sibolangit. Het jaar 1907, door J. H. Neumann. — Java-zending, I. Jaarverslag van de gemeenten in het ressort Segaran over het jaar 1907, door S. S. de Vries. II. Verslag aangaande den werkkring Kedirie over het jaar 1907, door F. de Munnik. III. Overkweekschool en scholen in het ressort Modjowarno over 1907, door J. Kats. — Van het Zendingshospitaal te Modjowarno, over het jaar 1907, door Dr. A. J. Duymaer v. Twist en Dr. Anna Pijsel. — Uit het verslag aangaande den werkkring Bolaäng Mongondow, over het jaar 1907, door Mej. H. de Ruijter en M. Schoch. — Jaarverslag van de kweekschool voor Inl. onderwijzers en voorgangers te Koeranga (Tomohon) over het jaar 1907, door J. H. Hiebink Rooker. — Varia: De gevechtswaarde van den niet-Christen Inlander in ons leger. (Ontleend aan de Locomotief.)

* * *

De Rijnsche Zending. 1907. No. 7, bevat het vervolg en slot van het interessante artikel van *J. H. Meerwaldt: De laatste Singamangaradja*; voorts: Nieuwste berichten van Borneo en Nias, en een stukje: Eerste indruk van de Pak-Paklanden (op Sumatra), in welke landstreek sedert korten tijd een zendingspost is gevestigd, nl. te Sidikalang. De schr. noemt het verbazingwekkend wat in de twee jaren sinds de bezetting der Pak-Paklanden door de Regeering is tot stand gebracht. Naar alle richtingen zijn wegen van 5 à 6 meter breed aangelegd, verder zijn vele huizen gebouwd, ook kleine tuintjes erbij, en dat, waar voor twee jaar nog slechts oerbosch was!

* * *

De Indische Mercuur. 14 Juli 1908. No. 28.

Onder het opschrift *Behoefte aan inlandsch onderwijs*, schrijft *v. G.* (Dr. K. W. van Gorkum) een artikel naar aanleiding der rede van de heeren Fock en Hilgers, wier meening omtrent de proef met de zgn. dessascholen zoozeer uiteenloopt; de heer Fock zeide o.a.: Men mag nu aannemen, dat de proef met die dessascholen een succes zal zijn. Het eerste jaar zijn er ruim honderd zulke scholen tot stand gekomen en het tweede jaar, dat is dit jaar, verwacht men met een veel grooter aantal te zullen slagen. De heer Hilgers oordeelde, dat door de oprichting van „dessa-schooltjes" met onbekwame onderwijzers, de Regeering een fout zou hebben begaan, die op den duur een gevaar zou worden voor het Indisch onderwijs. Die dessa-schooltjes waren volgens den heer H. nog niet noodig, omdat hij het volk nog niet rijp acht voor schoolopvoeding, — het volk eerst de behoefte aan onderwijs moet leeren voelen.

Dr. van Gorkom is het — bijna zouden wij willen zeggen: natuurlijk — oneens met de opvattingen van den heer Hilgers. En zegt o.a.: Mocht het al waar heeten, dat het volk, in zijn geheel of massa, de behoefte aan onderwijs eerst nog moet leeren voelen, dan toch zou daarmede niet zijn gezegd of bewezen, dat die behoefte ook, en zelfs overal, zoek bleef waar de *gelegenheid* tot onderwijs, hoe primitief dan ook, *werd aangeboden*. Als vrij zeker neemt de schr. aan, dat het den bestaanden en nog op te richten dessa-schooltjes niet aan eene behoorlijke bevolking zal ontbreken en dat we reeds groote reden tot tevredenheid en voldoening zullen hebben als eenmaal verklaard zal kunnen worden, dat een aanzienlijk deel der dorpsjeugd op en buiten Java zich de kunst van lezen, schrijven en rekenen heeft eigen gemaakt. Dr. v. G. verklaart verder niet te begrijpen wat de *leervakken* te maken hebben met *schoolopvoeding*, waarvoor de heer H. het volk nog niet rijp acht. „De *opvoedende* kracht van onderwijs zal toch wel niet besloten liggen in de *vakken*, wel daarentegen in de wijze, waarop ze onderwezen worden. En mag nu grif toegegeven worden, dat juist daarom de groote vruchtbare kracht uitgaat van een degelijk onderlegden en voorbereiden onderwijzer, er wordt niet te kort mee gedaan aan de *praktische* waarde der kennis ook maar van mechanisch lezen, schrijven en rekenen, hoe ze dan ook verworven werd."

Maar niet enkel aan de bestrijding van des heeren Hilgers opvattingen is het opstel van Dr. v. G. gewijd; het geeft o.a. mede een kort historisch overzicht, waaruit blijkt, dat men reeds sinds een eeuw in Indië gevoeld heeft, hoe dringend noodig het is, dat de Inlander zich zelf kunne vertrouwd maken met de van de Regeering en Besturen uitgegane verordeningen, keuren, besluiten enz.

Overigens bevat dit No. van de Mercuur de navolgende artikelen: De handelstoestand in het Verre

Oosten. — Durch die Urwälder Südamerikas, door A. H. B. — De tabakscultuur in San Domingo. — De tabakscultuur in Maryland. — Houtsoorten van de Philippijnen. — Praktische boschbouw, door A. H. B. — Invoerrecht op tapioca in Frankrijk. — Het resultaat der voorjaarsinschrijvingen van Sumatra- en Borneo-Tabak. — Verslag van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Amsterdam. Invoer op- en uitvoer van Java in 1908. — Maatschappij „Phytobie". — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financiëele berichten en verslagen.

* * *

De Ingenieur. 18 Juli 1908. No. 29.

Dit nummer bevat een opstel van den heer Thos. Ferguson, getiteld: „Eenige opmerkingen betreffende het verdiepen van vaarwaters door middel van slibraderen", maar aanleiding van het artikel van J. Ph. Ermeling (eveneens in de Ingenieur): „Afslibbing van drempels enz. in vaarwaters, meer bijzonder van de vaarwaters van Soerabaja." We moeten volstaan met de aandacht van terzake deskundigen te vestigen op de beschouwingen van den heer Ferguson.

* * *

De Java-oorlog van 1825—'30 door E. S. de Klerck.

Uitgegeven door het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, met medewerking van de Ned.-Ind. Regeering. Vijfde deel. Batavia, Landsdrukkerij, 's-Hage, M. Nijhoff, 1908, gr. 8o. Met kaart.

De eerste drie deelen van dit standaardwerk over den Java-oorlog werden bewerkt door den majoor Louw, het 4e en 5e deel door luitenant de Klerck. Het juist verschenen 5e deel bevat de periode 1829/30, in welke periode de „hoofdmuiteling" Diponegara zich onderwierp, met welke gebeurtenis feitelijk de opstand was geëindigd, hoewel nog jaren na de verbanning van D. het in het Jogjasche bleef gisten.

Wij zullen maar niet beproeven in dit overzicht bespreken van 758 bladz., gelijk dit 5e deel telt.

* * *

Ons Volksbestaan. Mei 1908.

Het Mei-nummer bevat o. m. het vervolg van *Dr. F. P. H. Prick van Wely's* beschouwingen over Indië als literair wingewest en van denzelfden schrijver een stukje, waaruit blijkt dat sommige onderwijzers in Indië zich op het punt van het Nederlandsch, het vak der vakken, wat gauw tevreden schijnen te stellen. Op het jongste toelatingsexamen notabene voor de H. B. S. te Batavia, kregen de candidaten een verhaaltje in handen, getiteld: De ontmoeting van Robinson Crusoë met Vrijdag, dat zij tien minuten mochten overlezen en dan in hun eigen woorden weergeven moesten, waarvoor zij anderhalf uur tijd hadden. Volgens Dr. P. v. W. kweet een der „slachtoffers" zich van zijn taak op de volgende niet onvermakelijke wijze:

„Toen Robinson vijf jaar op zijn eiland was en zonder iemand te ontmoeten, verlangde hij zóó, dat hij elken dag op 't strand wandelde, om te zien of er een schip was, die hem naar zijn vaderland terug zou nemen.

Toen dit lang duurde, dacht hij bij zich zelve: „Ik moet hier blijven tot aan mijn dood toe, zonder mijn vaderland terug te zien."

Op zekeren dag toen hij weer op 't strand liep, zag hij voetsporen, zoo duidelijk groot, dat hij dacht, dat deze menschen waren.

Hij volgde verhoegd deze voetsporen en toen hij in 't bosch kwam, bemerkte hij niet ver van daar twee wilden, die een derde vasthielden.

Zoodra 't hem zag, sprong 't op hem af, achtervolgd van de twee anderen.

Robinson, die dit zag, nam zijn geweer, schoot op 't af en deze viel dood neer.

't Eene verschrikt door 't vallen van zijn vriend, vluchtte en 't andere kwam naar Robinson en vroeg om vergiffenis.

Robinson nam hem mee en noemde hem Vrijdag. Vrijdag diende Robinson zeer trouw en toen er een schip daar kwam, ging hij naar zijn vaderland terug.

Vrijdag nam hij niet mee, omdat hij wist, dat hij in zijn eigen land prettiger vond, dan in vreemde landen."

Niettegenstaande zulk „Nederlandsch"(?) behoorde deze patiënt (met een onvolledig examen in Nederlandsch, Fransch en rekenen) tot de toegelatenen!

* * *

Weekblad voor Indië. 5e jaargang 1908. No. 8.

Dit No. brengt ons het begin van een aardig geschreven artikel van *Gabriël* over *Eene Indische millioenen-erfenis*, waarop we de volgende week zullen terugkomen, benevens o. m. het vervolg van het interessante opstel — met tal van foto's — van den houtvester *H. J. Kerbert*, getiteld: *Een reisje naar de Philippijnen.* Ook van dit artikel stellen wij ons voor de volgende maal een kort overzicht te geven.

Ten slotte vestigen we de aandacht op de navolgende verschenen publicatiën:

Het leven van Ardja en Lasmi. Een Indische roman door *J. E. Jasper*. Amsterdam, P. N. van Kampen & Zoon.

Verslag van den President van de Javasche Bank en van den Raad van Commissarissen over het 80e boekjaar 1907/1908, uitgebracht in de Algemeene Vergadering van stemgerechtigde deelhebbers gehouden 20 Juni 1908. Batavia, H. M. van Dorp & Co. 1908. 8o.

Inspectie van den Landbouw in West-Indië.

Bulletin No. 11. Breekproeven aangaande een-en-twintig der meest gebruikelijke Surinaamsche houtsoorten, vermeerderd met aanteekeningen omtrent botanische benaming, voorkomen, gebruik enz., door E. K. Plasschaert. Paramaribo, J. H. Oliviera, 1908. 8o, en

Bulletin No. 12. Catalogus van de Bibliotheek van het Landbouwproefstation. Paramaribo, H. B. Heyde. 1908. 8o.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 24 Juni;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 22 Juni;
De Nieuwe Surinaamsche Courant t/m No. 1648;
De Indische Mercuur No. 29;
Het Weekblad van Ned.-Indië No. 7;
Het Exportblad No. 728;
De Stem van Indië No. 23;
Het vierde Jaarverslag der N. V. Boeatan;
Het Onderwijs No. 23;
Verslag Rijks Ethnographisch Museum te Leiden, 1 Oct. 1906—30 Sept. 1907;
Gids van de Tentoonstelling van Ethnographische voorwerpen van Goenoeng Taboer (Oost-Borneo), door Dr. H. H. Juynboll.
Ned.-Ind. Effectenblad 47 en 48.

Drukfouten in de lijst der nieuw toegetreden Leden.

G. P. Wilkens moet zijn G. P. Milkens.
M. van Weli „ „ M. van Welie.
G. R. Leppenfeldt „ „ G. R. Zeppenfeldt.
L. C. Fortman „ „ L. C. Wortman.
De heeren H. Koot en P. C. Brederode wonen niet te Almelo, doch te *'s-Gravenhage.*

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 19 Juni 1908. No. 49.

Dit nummer bevat een Besluit van den Gouv.-Gen., waarin is vastgesteld (bij wijze van tijdelijken maatregel) eene gewijzigde indeeling van het gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden in vijf afdeelingen, nl.:

I. de afdeeling Groot-Atjeh; onder een assistent-resident met standplaats Koeta Radja en onderverdeeld in vijf onderafdeelingen.

II. de afdeeling Noordkust van Atjeh onder een ass.-resident of hoofdofficier van het leger, met standplaats Lho Seumawé, en onderverdeeld in vijf onderafdeelingen.

III. de afdeeling Oostkust van Atjeh onder een assistent-resident met standplaats Langsa, en verdeeld in vier onderafdeelingen.

IV. de afdeeling Westkust van Atjeh, onder een ass.-resident met voorloopige standplaats Koeta Radja, en onderverdeeld in drie onderafdeelingen.

V. de afdeeling Bambél, onder een assistent-resident met standplaats Bambél, en onderverdeeld in drie onderafdeelingen.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: eervol op verzoek, de klerken J. P. L. Marchelinus en A. J. Paulus; de pakhuismeester te Padang G. W. Ungerer en de onderpakhuismeester Ch. N. Willems en L. F. Reijnhart; de commies S. C. A. Martherus; de commies W. Anthonijsz; de klerk H. Th. A. Maijer; de kantoorchef J. G. W. Hoekstra en de griffier van den landraad te Paré-Paré R. A. Muller.

Benoemd: tot ass.-resident van Soekaboemi C. W. A. van Rinsum; van Koedoes L. van Weelderen; van Banjoewangi B. Schagen van Soelen; tot onderwijzer 2e kl. P. de Man; tot controleur voor de belastingen te Batavia J. Jansen; te Semarang P. J. A. A. Cremer; te Soerabaja K. E. Wilkens; tot ass.-resident-secretaris van Rembang J. C. Meijer; tot onderwijzer tweede kl. J. van der Wateren; tot raadsheer in het Hooggerechtshof van Ned.-Indië Mr. J. van Davelaar;

Ontslagen: op verzoek eervol, de ass.-wedono van Tjidjoelang, Mas Bratasoenia; de regent van Tegal, Pangeran Adipatie Ario Rekso Negoro.

Benoemd: tot regent van Tegal, Raden Mas Toemenggoeng Ario Reksodiningrat, patih van Pemalang.

Geplaatst: in de res. Soerakarta de contr. J. H. Doere; in Besoeki J. P. de Vries; in de Preanger V. de Leeuw; in Madioen M. van Doorninck; in Banjoemas J. S. de Kanter.

Ingetrokken: de overplaatsing naar Soerakarta van contr. F. J. Couwenberg.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte één jaar verlof naar Europa aan den 1e luit. der inf. L. Kat en twee jaar aan den kapitein-intendant E. M. van Hille.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de dir. off. van gezondh. 1e kl. Dr. G. van der Harst en Dr. S. Visser, en de majoor der genie H. Th. Wijnhof.

Benoemd: tot ingenieur-werktuigkundige bij den constructie-winkel te Soerabaja C. B. W. Fournier.

Bevorderd: tot dir. off. van gezondheid 1e klas C. J. van Diermen.

Ontslagen: op verzoek eervol, de 2e machinist bij de Gouv. Marine Ch. Deijkerhoff.

* * *

Uit de Javasche Courant van 23 Juni 1908. No. 50.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: twee jaar verlof naar Europa aan den off. van den R. v. J. te Padang Mr. J. Oostwoud Wijdenes; één jaar aan den onderwijzer B. J. van Hardenberg; één jaar aan den hoofdonderwijzer Ch. Hekker; één jaar aan den commies J. Ohlenroth en aan den kantoorchef F. L. van Oleen.

Ontslagen: eervol op verzoek, de klerk J. C. v. Holy; de predikant J. C. IJ. Bussingh de Vries; de directeur van B. O. W., A. P. Melchior; de klerken F. Ch. Wendelstigh, J. W. Ch. Dias en A. Croese en de dokter-djawa te Semarang, Raden Soebardjo.

Benoemd: tot vice-president van den R. v. J., te Soerabaja Mr. A. Ellerman; tot voorzitter van den landraad te Bangkalan Mr. G. F. R. v. Hamel; tot tijd. ass.-res. der Noordkust van Atjeh H. W. Veenhuyzen; tot off. van just. bij den R. v. J. te Semarang Mr. A. Brouwer; tot adsp.-ingenieur B. O. W., A. J. N. Nyman, D. J. F. van Es en S. Snuyf; tot off. van just. bij den R. van J. te Padang Mr. H. V. Monsanto; tot lid van den gemeenteraad van Batavia Ch. E. J. Meyll; van Padang Dr. F. Reiseger.

Belast: met de waarneming der betrekking van ass.-res. van Lombok de contr. E. Kalff; der Oostkust van Atjeh de ass.-res. H. C. E. Quast; van Bambel (Atjeh) de contr. I. L. O'Brien; der Westkust van Atjeh de contr. F. R. Speltie; van Loewoe de secretaris P. van Tubergen.

Benoemd: tot tijd. wedono van Bodjonegoro, Raden Soedibio; tot wedono van Tambakredjo, Raden Tjokrowidjojo; v. Padangan, Mas Djojohanisastro; van Soelang, Raden Bei Soemoadiwidjojo; van Djatirogo, Mas Sastroatmodjo; van Singgahan, Raden Mertohadikromo; tot luitenant der Chineezen te Makassar Ang Goan Seng; tot translateur voor de Engelsche taal te Batavia W. H. J. Keuchenius.

Geplaatst: in de res. Batavia de contr. J. E. van Gogh; in Pasoeroean L. B. C. de Klerk; in Palembang J. F. Oudkerk Pool.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. F. Roorda, H. Boomer en C. van Cleef.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, de maj.-intendant W. G. Speltie.

Bevorderd: tot 1en luitenant der art. de 2e luit. H. van den Bossche.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het S.S. „Oranje", gezagvoerder J. Versteegh, vertrokken van Batavia 18 Juni en aangekomen te Genua 14 Juli 1908.

Te Genua hebben zich ontscheept: M. J. A. Verduyn Lunel, echtgenoote en kind; W. Clason, echtgenoote en 2 kinderen; J. A. Dijkland, echtgenoote en 3 kinderen; G. D. A. Jonckbloet; G. G. L. van Freyburg en echtgenoote; P. H. v. d. Linde, echtgenoote en 2 kinderen; Mevrouw M. v. Lelyveld en zoon; G. T. W. v. d. Klugt; J. J. van Hemert, echtgenoote en 2 kinderen; G. J. Tausent en echtgenoote; H. Schaap en echtgenoote; H. W. Wollrabe en echtgenoote; Jongeheer J. v. d. Wijk; F. B. Nunnink; Mejuffrouw G. Nunnink; 2 Dames en 2 Heeren Andrée Wiltens; Mejuffrouw D. Boutmy; E. D. W. Faber en echtgenoote; Mevrouw E. A. de Beus—Kruijs en 2 kinderen; W. J. Gerards; H. Wissink, echtgenoote en 4 kinde-

:en; J. C. Dekker en echtgenoote; Mejuffrouw B. Diephuis; J. G. Berkhemer, echtgenoote en 2 kinderen; L. A. van Mels; J. A. Wychers; J. Luiks; C. J. L. Rooseboom; M. Os, echtgenoote en kind; Mejuffrouw C. L. Beyerinck; Ch. W. A. van Bergen, echtgenoote en kind; Mevrouw M. F. Hubers van Assenraad—v. d. Berghem en zoon; Mejuffrouw H. Techow; J. Teinde.

Van Singapore: Mevrouw C. E. Loriaux; W. Visser.

Van Sabang: E. E. Clarenbach, echtgenoote en kind; Dr. W. A. Kuenen Cüleman, echtgenoote en kind.

Te Amsterdam zullen zich ontschepen: Mevr. M. Gieben—Loran en 2 kinderen; L. G. de Val, echtgenoote en 2 kinderen; G. D. Lont en kind; Mevr. Wed. M. J. A. Halewijn—Alferink en 2 kinderen; Mevrouw F. J. A. van Beusekom—Hissink en 2 kinderen; A. H. Overman; Jongeheer A. E. Heyneman; G. van der Linde; D. A. G. Bakker; H. Salomonson; L. Salomonson; Mevrouw E. Dessauvagie—Brumsteede en 2 kinderen; E. Brumsteede; Mejuffrouw W. S. C. Hoorweg; F. L. van Rossum; J. C. C. van der Meer; A. Feenstra, benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen.

Van Sabang: G. J. W. Kok; N. J. Zijlstra; Ch. L. de Cooker.

* * *

Passagiers van het stoomschip „Ophir", gezagvoerder W. J. Boon, van Rotterdam naar Nederlandsch Indië 18 Juli 1908.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: M. Broekman met echtgenoote en 1 kind; P. Eenhoorn en echtgenoote; Mevrouw E. J. J. Carpentier Alting—Deibel en 3 kinderen; E. M. H. Bousquet; M. de Graaf en echtgenoote; Mejuffrouw E. Burgmans; C. H. van Oosteroo; Mejuffrouw C. Jacobs; C. Burgmans; P. W. C. Blankwaardt; E. W. Verschooff; Mevrouw I. Voskuil—van Emmerik en 3 kinderen; L. C. A. Botter; Mevrouw M. Bras—Provoost en 1 kind; J. J. Winia, met echtgenoote en 3 kinderen; C. A. Michielse; L. Huizing; C. W. Detmar; G. Nijman; W. L. Teijtes, benevens een detachement suppletietroepen voor Padang bestemd.

Naar Southampton: H. O. Feith met echtgenoote en 1 kind; J. Akkerman en echtgenoote; G. J. G. C. Graaf van Aldenberg Bentinck en echtgenoote; M. A. M. A. Gravin Bentinck; C. A. R. W. G. A. Graaf Bentinck; G. A. H. J. Graaf Bentinck; E. M. M. S. L. Gravin Bentinck; J. V. R. R. Graaf Bentinck; W. Th. E. van Hoorn; M. D. Klüssener en echtgenoote; H. C. van Deelen; G. H. Esveld; Mejuffrouw G. G. P. Koning.

Naar Marseille: F. Huidekoper; Mr. M. Nauta; G. van Dulken met echtgenoote en dochter; C. Diller; A. J. Mol.

Te Marseille zullen zich inschepen: Mevr. A. Smith—van Drimmelen; H. H. van Berkel en echtgenoote; Mevrouw C. J. P. Dart—van der Westen en 2 dochters; Mr. J. L. Th. Rhemrev, echtgenoote en 1 zoon; Mejuffrouw K. J. Haverbult; J. N. van Geelen; M. Tacoma; H. C. E. Karsten met echtgenoote en 1 kind; Ds. J. P. Mietema, met echtgenoote en dochter; Dr. D. S. de Jong, met echtgenoote en 3 kinderen; Mevrouw M. C. A. C. Caron—Langeveld; E. Holhuis; H. Crietée en dochter; J. C. Lankamp; Th. Kout.

No. 31 Donderdag 30 Juli 1908 8ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:
Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling . . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën:
Per regel . . . . f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels . . . . „ 0.12½
„ „ „ 1000 „ . . . . „ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424,* beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING te **Breda, 11 AUGUSTUS 1908** te **1 uur** n.m., in een der zalen van het „Zuid-Hollandsch Koffiehuis".

Punten van behandeling:

a. Jaarverslag over 1907.

b. Rekening en verantwoording over 1907, zoomede de begrootingen over 1908 en 1909.

e. Benoeming der verificatie-commissie over '08.

d. Voorziening in de vacatures van het Hoofdbestuur.

e. Ingekomen brieven en voorstellen betreffende de redactie van het Koloniaal Weekblad.

f. Verzoek der vergadering van 14 April der Afd. 's-Gravenhage aan het Hoofdbestuur, om aan de algemeene vergadering machtiging te vragen, opdat, wanneer de Afd. het in het belang van het vereenigingsleven van „Oost en West" in die stad, mocht noodig vinden, haar vergader- en leeszalen uit de Heulstraat 17 te verplaatsen, de gelegenheid daartoe vergemakkelijkt worde, zonder bijzondere schade voor de vereeniging, door pogingen te doen tot onderverhuring voor den duur van de loopende huurovereenkomst van het thans daarvoor ingenomen bovenhuis Heulstraat 17, Den Haag.

PERSKRONIEK.

INHOUD: *De Amsterdammer, Weekblad voor Nederland,* over het sabel-régime ter Westkust van Sumatra. — De heer G. Nijpels in *Land en Volk* over het Atjeh-rapport. — Een Curaçao'sche correspondent van den *Tijd* over het conflict met Castro, president van Venezuela.

In De Amsterdammer. *Weekblad voor Nederland,* van 26 Juli, treffen wij een artikel aan, dat tot opschrift voert: „Russisch Nederland, van 26 Juli, treffen wij een artikel aan, te betoogen, „dat de jammeren, waarvan de Padangsche Boven- en Benedenlanden kortelings zijn vervuld geweest, eenvoudig het noodzakelijk gevolg waren van een heelemaal niet noodzakelijk *sabel-régime.*" Dat Sumatra's Westkust, na de geleidelijke verdwijning van de inkomsten uit de gedwongen koffiecultuur, op andere wijze moest gaan bijdragen in de lasten, verbonden aan de bestuurstaak aldaar, dat niet op den duur de belofte in het *Plakaat-Pandjang* gestand kon blijven, werd algemeen erkend. Dat echter dat plakaat, wanneer men al meende, dat het een oogenblik geleefd heeft, stellig als reeds lang dood moest worden beschouwd, zooals sommige publieke organen den volke hebben trachten dieis te maken, en de regeering van den jongsten tijd als een welkome vondst schijnt te hebben aangenomen, die bewering wordt door den schrijver met de geschiedenis wederlegd. Hij wijst o.a. op een gouvernementsbesluit van April 1853, waarin de regeering te Buitenzorg de vraag beantwoordt, haar door den toenmaligen gouv. van Padang gedaan, of het Plakaat-Pandjang ook geldt voor de paar landstreken, welke bij de uitvaardiging van deze publicatie de wapenen *niet* hadden neergelegd... „een besluit, dat naar aanleiding hiervan verklaart, „de Raad van Indië gehoord", dat het Plakaat voornoemd *in zijn geheel toepasselijk is op al de districten, die behooren tot het Gouvernement Sumatra's Westkust... niet alleen voor het tegenwoordige gebied, maar ook voor de districten, welke later daaraan mochten worden toegevoegd.*" De grief is vnl., dat de belasting is ingevoerd krachtens den oppersten wil van iemand, die door zijn verleden gewoon geraakt om korte metten te maken, die niet voldoende bekend met den aard van het volk en de landinstellingen — het matriarchaat, het onvervreemdbaar familiebezit, het eenigszins republikeinsch stelsel van volkshoofdenvergaderingen — den *adat* op zijde heeft gezet, de ambtenaren, die anders konden adviseeren, van zich heeft geschoven, om in hunne plaats te stellen willige geesten, die van elders komende gerekend konden worden meer onverschillig te zijn voor de zeer bijzonder maatschappelijke verhoudingen der Maleische bevolking. Zij, die met die verhoudingen en de adatinstellingen door een langdurigen omgang met den Maleier ter Westkust goed bekend waren, hadden voornamelijk gewezen op de zwarigheid, gelegen in eene executie op europeesche wijze, ingeval van wanbetaling, van de matriarchaal, in gemeenschap bezeten goederen, de *poesaka,* die ook blijkens talrijke vonnisen van den Raad van Justitie te Padang altijd als onaantastbaar waren beschouwd. Men gaf het denkbeeld aan om in de plaats van eene dergelijke, sterk tegen den adat ingrijpende veroordeeling den wanbetaler gedwongen arbeid op te leggen. „Wie zijn belasting niet opbracht, zou gebezigd worden voor allerlei productieven arbeid; wilde hij ook niet productief werken, dan wachtte hem de gevangenis..." De heer Van Heutsz is echter tot zijn doel gekomen, hij heeft het Maleische volk gesteld onder het algemeen Indische (lees *Europeesche*) recht — „met hetzelfde gemak en dezelfde rechtvaardigheid, waarmee een Babrikof een niet-Russisch volk russifieerde.

„En waar blijven bij dit alles", vraagt de schrijver ten slotte zeer terecht, „de verantwoordelijke ministers? Waren zij op de hoogte en stellen zij zich solidair?" Het is zeer gemakkelijk hakken op den heer Van Heutsz, hem de gansche verantwoordelijkheid op te leggen; maar met reden kan hij de regeeringsmannen in Nederland toevoegen: *Gij hebt zoo gewild!* Waar zij hunne vingers niet aan wilden branden, heeft Van Heutsz voor hen de kastanjes uit het vuur gehaald. Hij heeft zijne reputatie op het spel gezet, terwijl men in Nederland „liebäugelte" met de ethische richting, met de geestelijke verheffing van den inlander, wat alles zoo fraai klinkt in toasten en de goe'gemeente blind maakt voor de grauwe werkelijkheid. Als de ex-minister Fock volgens den wensch van Z.E. Idenburg *tot Neerland's roem* scheepsladingen bacoven over de wereld drijvende zal hebben gemaakt, moge het hem dan ook gelukt zijn, voor ons Oost-Indisch staatsbeleid, wat men vulgair noemt, den „Waren Pisang" te hebben gevonden!

* * *

De bekende schrijver over Indische aangelegenheden, de heer G. Nypels, critiseert in een tweetal artikelen in *Land en Volk* het Atjeh-beleid. Het Atjeh-rapport geeft hem hiertoe een gereede aanleiding. Dat zijn oordeel niet gunstig luidt zal wel geen verwondering baren.

„Het spijt mij," zoo zegt hij, „te moeten verklaren, dat meerdere voorstellen van het verslag, waarover ik meen te mogen oordeelen, mij tot dezen slotsom brengen: „Een uitweg geven zij niet." Tot nu toe kon het van Buitenzorg uitgaand Atjehbeleid gedekt zijn door het geloof in het schier onfeilbare van den opperstuurman als gids en als kenner, maar ook dit geloof moet zijnen bewonderaars thans ontzonken zijn.

Dit alles is zeker niet bemoedigend. Wanneer der regeering aanbevolen moet worden het Atjehverslag niet tot wegwijzer te nemen voor 't verder te volgen Atjehbeleid, waar moet dan wel heil gezocht worden?

In de jaren van Van Heutsz' gouverneurschap over Atjeh is de toestand daar zeer belangrijk vooruitgegaan, is de oplossing der Atjeh-quaestie mijlen gevorderd.

Tusschen het goede door slopen echter toen ook verkeerdheden, misbruiken, die onder v. Daalen tot meer algemeene toepassing gekomen zijn. De neiging daartoe is bij Van Heutsz in teugel gehouden zoolang dr. Snouck Hurgronje zijn invloed genoeg kon doen gelden. Men heeft verkeerd gedaan het stelsel te noemen alleen naar den gouverneur, men had het moeten betitelen en karakteriseeren als stelsel Van Heutsz-Snouck Hurgronje. Ware 't verslag over den toestand in 1907 door dit tweemanschap opgesteld — een vingerwijzing hoe de commissie van onderzoek samen te stellen ware geweest —, het advies voor de toekomst zou er stellig heel anders hebben uitgezien.

Wordt de juistheid hiervan ingezien en erkend, dan is de weg ter redding uit den nood aangewezen. Niets is in de Atjehpolitiek meer af te keuren geweest dan het telkens veranderen van stelsel, het telkens nemen van proeven. Daarom is het gelukkig, dat de keuze van een nieuwen gouverneur gevallen is op een leerling uit het tijdvak v. Heutsz-Snouck Hurgronje, maar die leerling is alleen geschoold in hetgeen den eigenlijken pacificatie-arbeid vooraf gaat, daarom heeft hij ook in Borneo en Celebes groot en goed werk verricht. Zijn benoeming is m. i. een uitstekende keuze, mits men hem de vrije hand late om de oude beginselen toe te passen, los van de raadgevingen nu door den gouverneur-generaal, als cavalier seul, in zijn verslag

geschreven. In hetgeen overste Swart in Atjeh geleerd, in Borneo en Celebes toegepast heeft, ligt echter geen waarborg, dat hij een goed pacificator zal zijn voor Noord-Soematra, in het stadium waarin het land tegenwoordig gekomen is. Hij zal, nu meer dan ooit, een raadsman naast zich moeten hebben, vertrouwde van de regeering en van hemzelf, vertrouwde van Atjehers en bij de Atjehers weer vertrouwde van de hoofden en van de eenvoudige lieden, voor zooveel dit vertrouwen door een vreemdeling te winnen is. Een man zonder eenige directe macht, maar die een in alles diep doordringenden invloed kan en moet krijgen.

Eenvoudig recept: maar moeilijk in uitvoering. En toch van de vraag, of voor dezen werkkring de juiste man gevonden zal worden, hangt, ook naar mijn meening, in groote mate af, of wij Atjeh weer, volgens het stelsel Van Heutsz-Snouck Hurgronje, met flinke vaart vooruit kunnen helpen op den weg naar rust en welvaart.

Natuurlijk verwacht ik, zoo schrijft ten slotte de heer N., van gouverneur en adviseur voor de inlandsche aangelegenheden niet een uit den grond tooveren van troepen en transportmiddelen, een verschaffen van andere middelen, welke tot nu toe niet verkregen konden worden, maar wel verwacht ik van hun gemeenschappelijk overleg een voorstel, waarin de Atjeh-quaestie zooveel mogelijk in alle richtingen gepeild zal zijn en dat daardoor de beste oplossing zal geven, hoe de belangen van Atjeh onder Nederland en die van Nederland in Atjeh te behartigen zijn, rekening houdende met de beschikbare middelen en krachten."

* * *

In verband met de jongste alarmeerende berichten uit Curaçao ontvangen over het conflict met Venezuela is het van bijzonder belang kennis te nemen van de beschouwingen door 'n Curaçaonaar over den toestand in *De Tijd* gepubliceerd. Deze schrijver heeft reeds meermalen blijk gegeven een goeden kijk te hebben op *Land und Leute* in die voor velen onzer onbekende streken.

,,Onze toestand is zoo kritiek mogelijk. De verwikkelingen met Venezuela hebben een karakter aangenomen, zoo ernstig, dat het bestaan onzer kolonie wordt bedreigd. En zie, dat juist ontstemt onze bevolking zoozeer, dat men in Holland zich geen rekenschap schijnt te geven van den ernst der zaak.

De Havenkade ligt vol schoeners en barken, die tot werkloosheid gedoemd zijn. De bemanning ligt of zit moedeloos op dek en verwenscht generaal Castro, dien men aanziet als den boozen geest van Curaçao, den bewerker van zooveel onheil. De ,,Merida", de boot, die dienst deed tusschen Maracaibo en Curaçao, heeft hare geheele bemanning gedaan gegeven en ligt al sinds meer dan een maand stil. De groote booten der ,,Red.-D.-line", de ,,Caracas" en de ,,Philadelphia", die vroeger veel levendigheid in onze haven brachten en ons ook geregeld de post uit New-York en Europa aanbrachten, doen sinds een maand Curaçao niet meer aan; zij komen maar tot Porto-Rico.

De gevolgen van de stremming der scheepvaart blijven niet uit. Voedingsmiddelen en grondstoffen voor de industrie, die hier geregeld uit Venezuela aankwamen, door middel van tallooze schepen en scheepjes, ontbreken. Bananen, het onontbeerlijke volksvoedsel, worden zeer schaarsch en duur. Men moet het bijgewoond hebben, om het te gelooven, met hoeveel verlangen de lagere bevolking aan den havenkant staat uit te zien als een bijlander of schoener of stoomboot uit Colombia of Santo Domingo, met eenige bananentrossen aan boord, binnenkomt, en hoe men elkander tracht voor te zijn om er eenige te koopen, om ze te gebruiken of weder te verkoopen. Ook de hier onmisbare suikerklinkers ontbreken. Dat is een soort bruine-suikerbriquetten. Als men weet, dat geheel het ontbijt van een overgroot gedeelte der bevolking uitsluitend bestaat in een kop koffie met een stukje van zulk een suikerbriquet, dan kan men begrijpen, hoezeer de bevolking lijden moet door het gemis daarvan.

De nijverheid ligt zoo goed als stil, ook al ten gevolge der ongelukkige verwikkelingen met Venezuela. Sinds een jaar bestaat er hier een bloeiende touwslagerij, die veel, zeer veel voor de toekomst beloofde; zij heeft hare werkzaamheden dezer dagen gestaakt, niet uit gebrek aan vraag naar hare artikelen, maar uit gebrek aan grondstof (pita-vezel), die uit Venezuela moet aangevoerd worden.

De hoedenvlechterij, die zegen voor honderden en nogmaals honderden huisgezinnen, is zoo goed als stop gezet moeten worden, omdat het stroo (cabana) uit Venezuela ontbreekt.

Dat zijn waarlijk droevige toestanden. Waar moet het heen? En alsof alle rampen ons tegelijk moesten treffen, is de oogst van maïs voor de buitenbevolking dit jaar totaal mislukt en blijft de droogte sinds April 1907 aanhouden, zoodat in de stad de meeste regenbakken leeg staan, een omstandigheid, die wel gunstig is voor het schoonmaken dier vergaderbakken, maar toch de bevolking, die zuinig is op ieder droppeltje drinkwater, doet lijden.

Weet men dat alles in Nederland? Aan de droogte is niets te doen, dat is duidelijk; maar aan onze verhouding tot Venezuela? Wij zijn van dat land, en van dat land alleen, afhankelijk. Onze drie Benedenwindsche eilanden zijn er als tegenaan gelegen. Maar terwijl hier de vrije Nederlandsche driekleur wappert, moest hier toch de tirannie van generaal Castro zich niet kunnen doen gevoelen?! Behooren wij dan aan Nederland of aan Venezuela? En moet Nederland deemoedig het hoofd buigen en den rug krommen voor een land, dat wel onmetelijk uitgestrekt is, maar nog geen twee millioen inwoners telt? Het is vernederend en onteerend; en daarom kunnen wij niet aannemen, dat Nederland zulks blijft toelaten. Maar dat men ons dan ook van uit Nederland toone, dat men ons helpen wil, opdat niet onze bevolking het betreure gedekt te zijn door de vlag eener natie, die generaal Castro naar hartelust honen en vernederen kan. Dat men in Nederland nu toch eens eindelijk inzie, dat niet landbouw het leven der kolonie is of zijn kan, maar handel en scheepvaart. Ze worden even stil gezet door de brutale hand van den zich noemenden ,,kleinen korporaal" en geheel de kolonie weeklaagt en ondervindt het doodende van die handgreep.

Spoedige hulp is hier dubbele hulp!"

Als P.S. voegt hij aan dit schrijven nog toe:

,,Sinds eenige dagen zijn de leden der Kamer van Koophandel en Nijverheid met de besturen van de vereeniging Onze Vloot en van het Algem. Ned. Verbond aan het vergaderen, ten einde middelen te beramen tot verbetering van den waarlijk onhoudbaren toestand. Wij vernemen, dat er besloten is, een uitvoerig request aan H. M. de Koningin en de Tweede Kamer te richten, waarin de toestand der kolonie kalm en helder wordt uiteengezet en om hulp gevraagd in deze kritieke omstandigheden.

Van sommigen ondervindt dit voornemen nog al tegenstand, omdat men er een afkeuring van, of althans een gemis aan vertrouwen in ziet jegens ons bestuur. Wij nemen gaarne aan, dat ons bestuur niet stil gezeten heeft; maar als men van die werkzaamheid niets hoort of ziet, als men geen enkel gunstig gevolg ondervindt en als het bestuur maar doorgaat met zich in een geheimnisvolle wolk te hullen, — dan moet men toch waarlijk niet verwonderd zijn, dat de bevolking zich zelf tracht te helpen en grijpt naar een middel, dat aan elken vrijen Nederlandschen burger ten dienste staat."

Uit de O.I. Mail.

Het Atjeh-rapport dat gelijktijdig in Ned.-Indië en hier werd gepubliceerd, wordt in al de bladen, welke de jongste mail ons bracht, bijna eensluidend beoordeeld. Wij zullen er hier slechts een paar aanhalen:

Het *Soer. Handelsblad* zegt, na eene uitvoerige, afbrekende critiek, ten slotte:

,,Men vindt nog een teekenende paragraaf in het verslag, een paragraaf, die niet precies pleit voor de vastheid van des landvoogds overtuiging. Het is par. 137, luidend: ,,Mocht evenwel de opvolger van generaal Van Daalen, na zich van de toestanden in zijn gewest op de hoogte te hebben gesteld, in die quaestie (van troepenversterking. V.G.) tot een andere inzicht komen en troepenvermeerdering wèl nuttig achten, dan ben ik bereid, voor diens oordeel mijn persoonlijke overtuiging ter zijde te stellen."

Al doende leert men. Voor de toekomst wapent de heer Van Heutsz zich tegen het verwijt van inconsequentie.

Kon hij 't ook maar voor het verleden...

Intusschen, om te komen tot de Atjeh-zaak, afgescheiden van de leidende persoonlijkheden — die paragraaf 137 bevat een belofte.

Het is stellig te verwachten, dat overste Swart in zake de troepen-vermeerdering voor Atjeh het gevoelen zal verkondigen, waarop de landvoogd anticipeert, en dus zal aan de door den verdienstelijken Wekker zoo klaar gedemonstreerde troepenarmoede in Noord-Sumatra wel spoedig een einde gemaakt worden. Men mag dus hopen, en heeft verder te erkennen, dat er nog wel iets goeds steekt in het Atjeh-verslag...

Maar overigens is dit verslag weinig anders dan een oratio pro domo van den heer Van Heutsz, een pleidooi voor zijn consequentie, die de gebeurtenissen hebben geoordeeld als inconsequentie van de ergste soort!"

Het *Nieuws v. d. Dag v. N.-I.* merkt o.m. op:

,,Het geheele stuk ademt den geest om de af dwalingen, op Atjeh begaan, voor te stellen als onverwacht en van Buitenzorg uit niet te controleeren, terwijl ze daarentegen reeds in 1904 waren voorzien, en zonder ophouden werden gesignaleerd.

Het Rapport is dan ook, het zij nogmaals geconstateerd, niet anders te noemen dan een absoluut mislukte poging om de schuld voor den verkeerden gang van zaken te leggen op de schouders van den Generaal Van Daalen, en van hem alleen, onder vrijpleiting van den Landvoogd zelf.

Voor het eerste moge aanleiding bestaan, zeer veel aanleiding desnoods, de werkelijke schuld blijft echter rusten op den Gouverneur-Generaal die, hetzij uit stijfhoofdigheid, hetzij om eenige andere reden, heeft nagelaten afdoende controle uit te oefenen op den Gouverneur van Atjeh, hoewel hij reeds vóór diens benoeming zoo uitvoerig mogelijk had in het licht gesteld, dat de karaktereigenschappen van den nieuwen functionaris een scherp toezicht van deskundige zijde hoogst noodzakelijk maakten."

* * *

De opstand ter Sumatra's Westkust die nu gelukkig langzamerhand tot bedaren schijnt te komen, zal echter, naar 't zich laat aanzien, nog heel wat treurige gevolgen na zich slepen. In de *Javabode* van 1 dezer lezen wij reeds:

,,Te *Fort de Kock* is alles kalm, en moet de bevolking van Kamang reeds om vergiffenis gevraagd hebben.

Van daar schrijft men echter ook: Hier heerscht een treurige toestand. Gisteren (19 Juni) ging een lijst rond bij de ingezetenen, dat degenen, die dat wenschten, in de kazerne den nacht konden doorbrengen; velen blijven dag en nacht in de kazerne en hebben hun geen zij bezitten daarheen gebracht.

De soldaten hebben geen rust meer; dag en nacht blijven zij in de kleeren, dag en nacht loopen er patrouilles van 40 man, en in den afgeloopen nacht werden 8 Maleiers doodgeschoten op den weg naar het race-terrein.

Uit angst, door anderen te worden afgemaakt, staken de inlanders overal hun diensten; zelfs een pedati tot vervoer van rijst voor de buiten bivakkeerende troepen was gisteren niet te krijgen, zoodat de patrouille 2 dos-à-dos requireerde; toen eerst konden de vivres weg.

Wanneer er niet zeer spoedig verandering ten goede komt, kan, de laatste slechte oogst in aanmerking genomen, hongersnood niet uitblijven."

* * *

Een advies.

De *Sumatrabode* adviseert tot vervanging van Gouverneur Heckler, met de volgende woorden:

,,Om het verloren terrein spoedig weer te herwinnen, der bevolking het verloren vertrouwen weder terug te geven en de geschokte oeconomie langs lijnen van geleidelijkheid nader te herstellen, achten wij het wenschelijk, dat gouverneur Heckler hier ter kuste vervangen wordt door een ambtenaar, die het Menangkabausche land en zijn bewoners door en door kent, die hier zijne sporen verdiend heeft, die het vertrouwen der Inlanders in de eerste plaats, maar ook dat der Europeanen in volle mate bezit.

Zulke mannen zijn dun gezaaid, zal men zeggen; zeer zeker, maar in resident Van Hengel van Menado kan de regeering den man vinden, waaraan Sum. Westkust thans dringend behoefte heeft."

Het *Nieuws v. d. Dag v. N.-I.* noemt dit een ongemotiveerd advies en vindt, dat het blad wel een beetje heel kort zich er van afmaakt. Wanneer men de Regeering ,,adviseeren" wil, dan dient men toch dat ,,advies" op eenige goede gronden te doen berusten; dan diende de *Sum. bode* bijv. aan te toonen, dat de thans plaats hebbende ongeregeldheden niet het gevolg waren van de opdracht aan den Gouverneur verstrekt, maar van de verkeerde wijze, waarop hij die opdracht uitvoerde.

Van dit laatste is tot dusver niets gebleken; het is ook door de *Sum. bode* niet beweerd. Of nu de heer Heckler of de heer Van Hengel de opdrachten der Regeering uitvoert, zal wel hetzelfde blijven, meent het *Nieuws*.

Een dwaas rekest noemt het *Soer. Handelsblad* het verzoekschrift van de Kamer van Koophandel en de Handelsvereeniging te Padang, die, zoo zegt dit blad, het zoowaar hebben bestaan in deze tijden van beroering de regeering van raad te dienen. Dat dient men als welgeaard ingezetene in het belang van... zijn eigen beurs wel te doen. Dit verzoekschrift luidde:

,,Namens leden der Kamer van koophandel en Handelsvereeniging veroorloven wij ons het volgende onder de aandacht van Uwe Excellentie te brengen: Tengevolge invoering belastingen Staatsbladen 93 en 95 1908 is Maleische bevolking op zeer vele plaatsen in verzet, zoodat overal militaire macht moet te hulp geroepen worden en vele honderden Maleiers reeds zijn neergeschoten.

Fort de Kock, Padangpandjang, Priaman, vele andere plaatsen en stations langs spoorlijn worden bedreigd, spoorbaan en telegraaflijnen beschadigd, Europeesche gezinnen zijn van verschillende posten gevlucht en zien wij den toestand hoogst ernstig in en vreezen dat weldra

het geheele gewest in opstand zal zijn, daar wij tot nog toe slechts aan het begin van het verzet staan.

Wij verzoeken daarom eerbiedig onmiddellijk maatregelen ter voorziening te nemen, waartoe, volgens mededeeling van vele welgezinde Maleiers en volgens onze overtuiging, in de eerste plaats uitstel van heffing der belasting noodig is tot behoorlijke voorbereiding door bespreking met de adathoofden der bevolking.

Get. H. Haacke, President Kamer koophandel; Z. H. Kamerling, President Handelsvereeniging."

Wij wedden, besluit het *Soer. Handelsblad*, dat men op de algemeene secretarie op dit fraaie rekest de zwaarste plomb heeft gelegd, die bij de hand was.

Hoe intusschen de onlusten ook op den mijnbouw van invloed zijn, lezen wij in de *Ind. Financier:*

„De markt te Batavia verkeerde in een ietwat abnormalen toestand; de belasting-onlusten op de Westkust van Sumatra deden hun invloed gelden op de koersen van aandeelen Radjang Labong en Ketahoen. Hoewel men 't zich niet bekennen wilde, was eenige vrees voor den gang van zaken op de mijnen voorhanden, voornamelijk toen bekend werd, dat de telegrafische gemeenschap tusschen Ketaun (waarvoor Katahoen gelezen werd) en Mokko-Mokko verbroken was. Dit heeft meer plaats, doch werd ditmaal abusievelijk door vreesachtigen toegeschreven aan kwaadwilligheid. Het gevolg was een aanbod van Radjangs en Katahoens en verlaagde koersen tevens te Amsterdam voor die fondsen."

* * *

Een heuchelijke tijding.

In de *Locomotief* lezen wij omtrent de verloving van *Raden Adjeng Roekmini*, die voor onze lezers geen onbekende is, en wie wij bij deze hartelijk onze gelukwenschen doen toekomen:

„Een der dochters van wijlen den regent van Japara, de oudste en knapste der drie thans nog te Japara woonachtige meisjes, r. a. Roekmini, is dezer dagen verloofd met m. Santoso, den wedono van Majong, (vroeger assistent-wedono van Bodjong te Semarang).

In de Inlandsche wereld verwekt 't veel opzien, dat zij, de hoog adellijke regentsdochter, den niet adellijken wedono aannam, terwijl ze verscheidene, oneindig veel schitterender partijen afwees.

De verklaring daarvan is, dat zij niets om adel en titels geeft, maar in den wedono iemand gevonden heeft, die met haar streven sympathiseert en bovendien iemand is met een hoogstaand karakter.

Waar de controleur Muhlenfeld en diens echtgenoote zeer intiem met de raden ajoe-weduwe en haar dochters omgaan, heeft deze, — iets wat voorzeker zelden een Europeaan gebeurd is — hem verzocht als officieele overbrenger van haar antwoord aan den wedono op het huwelijksaanzoek van haar dochter te willen fungeeren.

Z.Ed. heeft dat verzoek *heel graag* ingewilligd en is neheel in den vorm, in zwarte jas, naar Majong getogen, om den wedono het gewichtige nieuws over te brengen.

Het huwelijk zal waarschijnlijk in September a.s. plaats hebben.

Van dat paar en meer speciaal van Roekmini kan veel worden verwacht voor Java, tot heil van haar landgenooten, in vooruitstrevenden zin als behoorende tot diegenen onder hen, die vooruitgang tot elken prijs beoogen, waar noodig zich losmakend van de oude tradities, adats, voor zoover die een belemmering voor de toepassing van verlichte denkbeelden zijn.

* * *

Het *Bataviaasch Nieuwsblad* van 1 Juli meldt omtrent de **eerste Hollandsch-Chineesche School te Batavia:**

Het resultaat van veel geschrijf en veel gepraat hebben wij vanmorgen in de Financiestraat kunnen zien: daar is, onder zeer veel belangstelling van chineesche zijde, de eerste hollandsch-chineesche school door den resident, in tegenwoordigheid van eenige autoriteiten, geopend.

Het groote, ruime huis van Thouw Oen Hong is door het gouvernement gehuurd met het recht tot aankoop, en in dit huis zijn thans reeds zes klassen ingericht, waar den schuinoogigen kleuters de nederlandsche taal — in hoofdzaak — zal worden ingeprent.

Er zijn in het geheel 211 kinderen ingeschreven, waaronder 27 meisjes; er waren echter een 190 opgekomen, waarbij alle meisjes. En de kinders zaten er in de bankjes netjes aangekleed, rustig, ordelijk, — zooals het op een europeesche school ongetwijfeld niet toe zou gaan.

Na de openingsspeech werd den resident namens de vereeniging *Tjong Hwa Hwee Kwan* een schrijven aangeboden, dat officieel zal worden beantwoord."

* * *

Onderwijzeressen bij het Inlandsch Onderwijs.

Zooals men weet, is er nog altijd gebrek aan europeesch personeel voor de georganiseerde inlandsche scholen 1ste klasse. Naar aan ons werd meegedeeld, zijn nu ook enkele dames aangezocht zich voor die scholen beschikbaar te stellen. Aangezien er niet de minste pressie wordt uitgeoefend, en de dames zelf moeten weten, of zij zich voor dat werk geschikt achten, valt er niet veel van te zeggen. *Het Onderwijs* meent evenwel dat de tijd er nog lang niet rijp voor is om inlandsche knapen van 14 en 15 jaar van allerlei pluimage te doen onderwijzen door europeesche jonge dames. Ook voor de verhouding van de europeesche leerkracht tot het inlandsch onderwijzend personeel valt de voorgestelde maatregel niet toe te juichen.

* * *

De Japansche Dominee.

Het blijkt, zoo schrijft de *Locomotief*, dat de hier vertoevende Japanner geen spion is, zooals sommigen vreesden, doch inderdaad een dominee, als wij ten minste een boeddhistischen priester aldus mogen betitelen. Het naamkaartje van dezen priester luidt aldus: Kurimoto priest, Otani sect Hongwangi. De heer Kurimoto, die slechts Japansch en twee woorden van het Hokian-dialect kent, wil hier een tempel oprichten voor zijn ongeveer dertig landgenooten, waaronder zekere japansche dames meetellen, en voor Chineezen, die pleizier hebben de godsdienst-oefeningen bij te wonen. De heer Kurimoto zal een huis huren, dat als tempel zal worden ingericht en wil zelfs aan Europeanen toestaan, kennis te komen maken met de verheven leerstellingen van den Verlichte. Jammer maar, dat zoo weinigen hem zullen kunnen volgen; immers, veel menschen, die Japansch en Hokian verstaan, hebben wij hier te Semarang niet. Intusschen kan de heer Kurimoto nog niet beginnen met zijn godsdienstoefeningen; immers het Regeeringsreglement zegt dat Christen-leeraars, priesters en zendelingen voorzien moeten zijn van eene door of namens den gouverneur-generaal te verleenen bijzondere toelating om hun dienstwerk in Indië te mogen verrichten, terwijl niet gesproken wordt van priesters en zendelingen van andere godsdiensten. Nu zal moeten uitgemaakt worden of hierbij speciaal gedacht werd aan belijders van den christelijken godsdienst, of dat priesters en zendelingen van alle godsdiensten hieronder begrepen zijn. Is dat laatste niet het geval, dan kan „dominee" Kurimoto aan den gang gaan, anders moet hij eerst een vergunning van den gouverneur-generaal hebben, en dan kan hij misschien lang wachten.

WEST-INDIË.

Suriname.

Rubber-cultuur.

„Wie belangstelt in het gewas, dat het kostbaar rubberproduct oplevert, moet thans een kijkje nemen in den Cultuurtuin.

In uitgestrekte kolonnes ziet men er de trillende bladeren van niet minder dan 24000 Hevea-plantjes, bestemd voor de gouvernements rubbercultuur op pl. Slootwijk. Ruim 17000 van deze plantjes werden verkregen van zaden en stumps van Ceylon. De Hevea-boomen in den Cultuurtuin droegen ook het hunne bij. In het seizoen 1907/8 leverden zij 3561 zaden en 3357 planten, wat — een plantje gerekend op 25 cent — een waarde uitmaakt van ruim acht honderd gulden.

De rubberboomen in den Cultuurtuin blijken er zeer goed te aarden. Zelfs was de groei van de Hevea brasiliensis zoo krachtig, dat uitdunning noodig was. Een aantal boomen van 4½ jaar werd in 1906 weggekapt, doch ging niet verloren. Zij werden op stomp gekapt, ongeveer een meter boven den grond, en daarna met een kluit uitgegraven en vervoerd. De proef gelukte uitstekend. De boomen zijn goed aangeslagen.

De Hevea brasiliensis blijkt meer en meer de aangewezen rubberboom voor Suriname. Dr. Van Hall had dit in zijn voordracht eenige jaren geleden zeer juist ingezien. Bestond er toen nog bij velen twijfel of de Castilloa elastica niet meer geëigend was voor deze kolonie, de ondervinding der laatste jaren

heeft geleerd, dat de Braziliaansche Hevea beslist de voorkeur verdient.

In den Cultuurtuin kan men beide soorten bewonderen. Ook de Castilloa heeft reeds zaden voortgebracht. Deze zijn niet verkocht, doch besteed voor een te nemen proef op Kroonenburg met Castilloa als schaduwboom voor koffie.

Nog verschillende andere rubbersoorten, die echter voor de cultuur van minder belang schijnen, zijn in den Cultuurtuin vertegenwoordigd. Merkwaardig is, dat zich daaronder bevinden eenige exemplaren van Hevea guianensis.

Nu wij dien naam noemen, veroorloven wij ons een uitstapje van den Cultuurtuin naar onze oerwouden. Men weet, dat proeven zijn genomen met aftapping van den hier in 't wild voorkomenden rubberboom. De eerste proeven leidden tot een teleurstellend resultaat. De opbrengst aan rubber was bedroevend gering. Zijn wij wel ingelicht, dan hebben latere proefnemingen tot heel wat betere resultaten geleid, terwijl men reeds van vroeger weet, dat de kwaliteit van onze inlandsche rubber uitstekend is. Spoedig hopen wij iets meer hiervan te kunnen zeggen," schreef „Onze West".

* * *

De Bacovencultuur.

Den 27 Juni jl. zijn per ss. „Saramacca" verscheept 4437 bossen bacoven.

Sedert den aanvang van den uitvoer zijn de wekelijksche verschepingen geweest: 2894; 1741, 2511, 2773, 2945, 3935, 3305, 2881, 3445, 3638, 4173, 3837, 4244 en 4437 bossen.

De volgende circulaire werd de dato 29 Juni door den inspecteur van den landbouw aan bacoven-ondernemingen verzonden:

Den planters wordt hierbij dringend aanbevolen nauwkeurig te blijven toezien, of de jonge bossen ook bijenbeschadiging vertoonen. Niet zelden toch wordt weinig aandacht geschonken aan de jonge, pas gebroken bossen, zoodat men eerst later, wanneer verscheidene bossen reeds zijn aangetast, tot het inzicht komt, dat de bijen aan het werk zijn geweest. Het is daarom noodig om geregeld te blijven nagaan, of er onder de jonge, pas gebroken bossen ook zijn, die door bijen zijn aangetast.

In een circulaire van den 1en Juli deelde de inspecteur van den landbouw aan de bacoven-ondernemingen mede, dat hem door den Manager van de United Fruit Company was medegedeeld, dat veel last werd ondervonden van de handelwijze van de bootslieden om te trachten langs zij van het schip te komen vóórdat het oogenblik hiervoor is aangebroken.

Ondanks het desbetreffende schrijven waren sommige planters weder zeer nalatig geweest in het bedekken van hun bacoven. De bacoven moeten geheel afdoende bedekt worden van af het oogenblik, dat zij worden afgesneden tot het oogenblik van inlading, en wel bij voorkeur met droge bladeren; indien deze ontbreken zullen zij met versche bladeren bedekt worden, maar deze moeten dan minstens in drie lagen gelegd worden; één laag groene bladeren is geheel onvoldoende.

Ten slotte werden er door sommige plantages in den laatsten tijd betrekkelijk vele bossen afgeleverd, die beschadigd waren — gescheurd of gekneusd — door onvoorzichtige behandeling, hetzij in de pont, hetzij in het veld.

Aangedrongen werd op nauwkeurig toezicht, op voorzichtige behandeling in 't veld en in de boot.

* * *

Zondagsrust.

Over het geheel is de Zondagrust vrij goed opgenomen door de bevolking en zonder groote moeilijkheden reeds den eersten Zondag toegepast. Wel echter blijkt nu reeds, dat zich bij de toepassing verschillende vraagpunten zullen voordoen.

Geheel in strijd met geest en letter der verordening was echter — naar „Onze West" ook meende — dat op Zondag wel brieven zijn besteld. Op bladzijde 7 toch der Memorie van Toelichting leest men woordelijk het volgende (in antwoord op een opmerking der Koloniale Staten):

„Het denkbeeld van enkele leden om de posterijen altijd des Zondags gesloten te houden is terecht door anderen verworpen. Alleen het rondbrengen der poststukken op Zondag is niet noodzakelijk;er behoort echter gelegenheid te worden gegeven om, bij aankomst van een mail, de stukken ten postkantore af te halen."

* * *

Kerkinwijding.

Den 30 Juni is de eerste groote kerk voor bekeerde Britsch-Indiërs in de kolonie ingewijd. Zij is door de Evang. Broeder-Gemeente uit het bekende Mortonfonds gebouwd aan de Gravenstraat te Paramaribo.

Behalve door Britsch-Indiërs — van wie er thans 112 te Paramaribo door de Broeder-Gemeente zijn bekeerd —, werd de inwijding bijgewoond door tal van genoodigden, onder wie de agent-generaal voor de Immigratie, de Britsche consul, de vele zendelingen en leden der genoemde gemeente.

* * *

De benoeming Wijers.

De benoeming van den heer A. G. Wijers tot koloniaal ontvanger en betaalmeester te Paramaribo, met de waarneming van welke functie de heer M. F. N. van Trigt was belast, heeft in de kolonie nog al ontstemming verwekt. De „Suriname" schreef onder meer:

„De benoeming van den heer Wijers was voorspeld. Toch hoopten wij, hoopte men hier algemeen, dat zij niet zou plaats vinden, dat het bestuur niet tot een dergelijke monsterachtigheid zou overgaan. Want een monsterachtigheid blijft de passeering van den heer Van Trigt.

In zijn langen diensttijd — meer dan 20 jaren— op dat departement, heeft de heer Van Trigt zich steeds een onberispelijk en hoogst bekwaam ambtenaar betoond en op zijn waarneming van de functies van K. O. B. is niets af te dingen geweest.

Daarbij hoe bekwaam de heer Wijers ook geacht moge worden, ongetwijfeld was de heer Van Trigt beter op zijn plaats als K. O. B. dan hij (door opleiding en ervaring).

En waarom deze passeering, waardoor een onberispelijk en bekwaam ambtenaar gestooten wordt uit een betrekking van ƒ6000 terug naar een van ƒ2000?

Protectie van den nieuwbenoemde, ofschoon geen vreemd element in deze, kan niet alleen aangenomen worden ter verklaring van de monsterachtige handeling.

Maar wat dan?

* * *

Curaçao.

Curaçao-Venezuela.

Aan een particulier schrijven uit Curaçao gedateerd 18 Juni jl., ontleende „Onze West" het volgende:

De verhouding met Venezuela heeft grooten invloed op deze eilanden. Curaçao, Bonaire en Aruba bestaan van Venezuela. Nu is een schoener komende van Guanta (Venezuela) in Mei op Curaçao in quarantaine gesteld. Guanta is wel niet besmet, maar de gezondheidstoestand was aan boord zoo slecht, dat de stadsgeneesheer het schip eenige dagen observatie-quarantaine gaf. President Castro was daarover zoo verbitterd, dat hij de verscheping van goederen voor en van Venezuela op Curaçao verbood. Hij ging zelfs verder. De Curaçaonaars, die wegens de pest uit La Guayra gevlucht waren, heeft hij bij hunne terugkomst het land ontzegd. Daar de bron van bestaan voor Curaçao is overscheping als transithaven, en daar vele inwoners van deze eilanden hun bestaan in Venezuela vinden, is dit een zware slag voor de kolonie Curaçao. De toestand is dus zoo gespannen, dat we elk oogenblik verwachten moeten, dat de diplomatieke betrekkingen worden afgebroken. Castro heeft bevel gegeven geen schepen tusschen Venezuela en deze eilanden uit te klaren. De schoeners, die alle op Venezuela varen, liggen gemeerd in de haven van Curaçao. De Amerikaansche stoomers, die goederen voor Venezuela brengen, zullen weldra Curaçao niet meer aandoen, omdat overscheping verboden is. De oplossing van dit vraagstuk is oorlog. Ook heeft Castro Trinidad met een verbod van overscheping willen treffen. Engeland heeft hem toen beantwoord met vrijen uitvoer van wapenen etc. uit Trinidad naar Venezuela. Zooals de Amigoe di Curaçao terecht zegt „de hartader van Curaçao is afgesneden". Komt er geen wijziging in dezen toestand, dan gaan de eilanden te gronde.

* * *

Curaçao wereldhaven.

Naar aanleiding van de voordracht van den ingenieur Loman over de toekomst van Curaçao, schrijft de Amigoe di Curaçao o. m.:

Een woord van dank, van oprecht gevoelden dank mogen wij wel richten tot den heer Loman.

Of Curaçao voordeel zal behalen bij de opening van het Panama-kanaal is voor ons wel een veel-

FEUILLETON.

Op den Moenggalpas. *)

(Vervolg en Slot).

Alleen liep ik verder en genoot zeldzaam van de uitzichten. Veel meer dan te paard of in een *tandoe* geniet men als men te voet gaat. Dit is en blijft de eenige wijze om een land goed te zien.

Ik wilde, dat ik een tuinier uit het Gooi bij mij had gehad. Wat zou hij opgekeken hebben.

Men oordeele:

Een smal pad, bijzonder steil. Langs eindelooze traptreden gaat men omlaag. Aan weerszijden — zoo dichtbij, dat men er in kan kijken zonder een pas te verzetten, een ravijn, dat is een bergkloof van een zes à zevenhonderd voet diepte. Soms ziet men in Europeesche bergstreken zulk een zeer nauw dal aan de Zuidzijde een weinig in cultuur gebracht.

Doch hier, waar de zon loodrecht haar witte hitte nederploft, zijn beide zijden van de enge ravijnen tot groentetuinen gemaakt. Hier, zes à zeven duizend voet hoog, zijn de groenten malsch; ze worden niet draderig en droog als daar beneden in de hitte.

Nu zijn die ravijnen steiler dan kathedraaldaken en op zeer smalle terrasjes boven elkander worden graan, aardappelen en groenten geplant en gezaaid. Zoo zag ik vele ravijnwanden die maïsvelden waren, alsof die met spijkers tegen den berg waren opgehangen. Ik zag ook aardappel- en koolvelden dus hangen, maar het grappigst — ik weet niet waarom — scheen mij een bergwand van doperwtjes, zeshonderd voet hoog.

Het denkbeeld, dat ik die zou moeten plukken, maakte mij duizelig.

Hoe ze die ravijnwanden in cultuur brengen zonder vleugels achter de schouders, begrijp ik niet, ook nadat ik het gezien heb.

Een jong, zwartbruin meisje gleed over den rand den afgrond in, en zweefde van terras naar terras omlaag.

„Sa mère, la vieille aigle au profil amaigri", volgde haar, en 't was alsof een bruine roofvogel in de diepte verdween.

Ik bleef zitten en zag na een poos de moeder met het formidabel uiterlijk weder over den rand verschijnen. Ze had den *slendang* vol doperwten, die het kind had geplukt; ze wierp die op den grond en het zwarte gelaat verdween weer.

* * *

Maar nu kwam er eensklaps opzetten een van die merkwaardige zondvloedstormen, waarvoor het Tenggergebergte bekend is. Wij zijn hier boven Java op zijn smalst. Javazee en Indische Oceaan zenden hunne wolken naar de vulkanen op... en dan komt er soms een scheur in die drijvende regenbakken.

Regen, zelfs slagregen is een veel te siepelend woord om deze watervallen te kenschetsen. Ik hoorde het zwaar en rhythmisch gedreun van den storm aankomen en daar gudste en stroomde en sprong in golven het water eensklaps van den hemel en van den bergweg, die met zijn trappen een cascade was, in den afgrond.

„Die twee spoelen weg", dacht ik, en zoo goed als het ging, keek ik omlaag.

De kleine plukte door... de moeder stak het grijnzend gelaat juist weer uit den afgrond over den rand, en hield met de kleine, bruine, gerimpelde hand dien hoop doperwtjes bijeen, om ze te beletten weggespoeld te worden.

Maar hoe haar kleine kind niet weggespoeld is, begrijp ik in ernst volstrekt niet.

Toen ik dit hier opmerkte, hoorde ik dat dit enkel verklaard wordt door de wonderwerkende voeten der inlanders. Ze hebben feitelijk vier handen. Hun voeten zijn handen, hun groote teen is een duim.

Mijn koelies droegen mij in den *tandoe* langs gladde, schuins hellende slijkpaadjes, meer glibberig dan de paden der koffietuinen. Ze gleden niet uit... ze hielden tegen de hellingen zich vast met hun voeten.

Onze schoenen zijn verminkingswerktuigen! Onze voeten zijn van hun kracht en glorie beroofd! Onze kracht is gehalveerd! Wie zijn lichaam schendt is onbeschaafd! Wij zijn de onbeschaafden.

* * *

Als ik denk aan die moeder en dochter tegen den bergwand zich vasthoudend als vliegen tegen een ruit!

Alfred de Vigny heeft gezegd:

„Aime ce que jamais tu ne verras deux fois."

Ben ik den dichter gehoorzaam, dan moet ik dus dit merkwaardig paar medemenschen liefhebben.

Een zware taak!

Ge moest eens weten hoe schrikwekkend leelijk die bruine tronies van het bergvolk zijn.

* * *

Toen ik te huis kwam, had ik vier en een half uur geloopen en mijn voeten deden mij pijn. Die vermaledijde schoenen!

*) Uit een *Van Dag tot Dag* van het *Alg. H.bl.*

besproken vraagstuk, maar nog bij lange na niet uitgemaakt. Dankbaar zijn wij den heer Loman, dat Z.W.E.G. dit oude vraagstuk een weinig op den achtergrond geraakt was, nu het nieuwtje van de doorgraving der landengte van Panama er weer af is, weder naar voren heeft geschoven. Het is gewichtig genoeg om het nog eens flink in de oogen te zien en wint hoe langer hoe meer aan belangrijkheid, nu de werken aan het Panama-kanaal zoo goed vorderen.

Wat de heer Loman ons mededeelde over de haven van Colon en Panama geeft weder een nieuwen kijk in de toekomst. Jammer, dat St. Thomas niet als mededinger werd toegelaten. Daar zijn wij hier juist het bangste voor. Het ligt nog beter in de vaart dan Curaçao.

Van Vreemde Koloniën.

Engelsch-Indië.

„En het is verder onze wil, dat, voor zoover mogelijk, onze onderdanen, onverschillig van welk ras of geloof, ten volle en onpartijdiglijk worden toegelaten tot de betrekkingen in onzen dienst, ten opzichte waarvan zij geacht kunnen worden door opvoeding, bekwaamheid en onkreukbaarheid de noodige eigenschappen te bezitten, om de daaraan verbonden plichten naar behooren te kunnen vervullen.”

Aldus luidde de belofte, door koningin Victoria gedaan, toen de Engelsche Oost-Indische Compagnie ophield te bestaan en de kroon het bestuur over Engelsch-Indië aanvaardde.

Het is naar aanleiding van die belofte, dat de Indiërs steeds aandrongen op meerdere vertegenwoordiging van het inlandsch element in de verschillende takken van dienst. De Indische agitator beweert, dat niet alleen al de beste posten voor Engelschen zijn weggelegd, maar dat er ook voortdurend nieuwe betrekkingen worden in het leven geroepen voor Engelschen, terwijl de Indiërs alleen tot die betrekkingen worden toegelaten, welke zoo slecht betaald worden, dat de Engelschen er voor bedanken.

Tegenover deze voorstelling stelde lord Curzon in zijn redevoering bij gelegenheid van de behandeling der begrooting van Engelsch-Indië voor het dienstjaar 1904/5 het volgende:

„Meer dan de helft der betrekkingen in Indië werden en worden betaald met minder dan 200 roepijen 's maands. Het Europeesch element in deze betrekkingen is altijd gering geweest en is nu beneden de 10 percent. Voor de betrekkingen met 200 tot 300 roepijen 's maands betaald is het aandeel der inlanders van 51 tot 60 percent gestegen in het tijdvak 1867—1903; voor de betrekkingen van 300 tot 400 roepijen van 23 tot 43; voor die van 400 tot 500 roepijen van 21 tot 40; voor die van 500 tot 600 roepijen van 9 tot 25; van 600 tot 700 r.p. van 15 tot 27 en van 700 tot 800 roepijen van 5 tot 13 percent. In geen enkele betalingsklasse is dus de verhouding van het aantal Europeanen toegenomen, terwijl de toename van het inlandsch element in die betrekkingen aanhoudend was en opvallend, en daarbij grooter was in de hoogere dan in de lagere betalingsklassen. De 800 roepijen-lijn kan gezegd worden de grens aan te geven van de provinciale diensten. Op een traktement van 800 tot 1000 roepijen 's maands waren in 1877 vier inlanders in gouvernementsdienst, nu zijn er 98. Betrekkingen, welke met 1000 roepijen 's maands en meer worden bezoldigd, moeten tot de hoogere betrekkingen worden gerekend. Van deze nu werden op een totaal van 648 in 1867 twaalf door inlanders, allen Hindoes, bekleed. In 1903 werden op 1370 van zulke betrekkingen 71 door Hindoes en 21 door Mohamedanen vervuld, zoodat het percentage voor het inlandsch element van 2 tot 7 steeg. Welke klasse men dus op het oog heeft, de uitkomsten zijn dezelfde. Er is een aanhoudende toename wat 't aantal inlanders in openbare betrekkingen betreft, en een voortdurende afname van het aantal Europeanen, waaruit blijkt, dat het Engelsche bestuur getrouwelijk zijn beloften nakomt. Ook blijkt hoe hol de phrase is, volgens welke wij de kinderen van het land zouden uitsluiten.”

Over de cijfers van lord Curzon, zoo schrijft men aan de „Times”, valt niet te twisten. De verhouding van het aantal inlandsche ambtenaren op het geheel neemt steeds toe, en toch wordt steeds luider de klacht gehoord, dat Indiërs niet op gelijken voet met de Engelschen tot openbare betrekkingen worden toegelaten. Hoe komt dat?

Volgens dezen schrijver moet de oorzaak dier klachten worden gezocht in de maatschappelijke afscheiding tusschen beide rassen, zoodat bv. nu nog Indiërs niet toegelaten worden tot betrekkingen, waarvoor zij anders uit hoofde van hunne capaciteiten en verdiensten zouden zijn geroepen enkel en uitsluitend omdat verdere promotie hen meer in contact met Engelschen zou brengen en daaruit moeilijkheden zouden kunnen voortvloeien.

Typisch is wat deze schrijver opmerkt omtrent het Engelsch bestuur in de inlandsche zelfstandige rijken:

„De bemoeienis van het Engelsch bestuur met de inlandsche staten neemt hand over hand toe en dat geheel op modernen grondslag. De oude bestuursvorm, waarbij de vorst zijn land brandschatte en verdrukte om zijn eigen genoegens na te kunnen jagen en zijn gunstelingen te bevoordeelen, wordt niet meer geduld. Men treft nu overal een ambtelijke hiërarchie aan, met ministers en een staatsraad op den top van de ladder, met begrootingen, financiëel toezicht, en een civiele lijst. Voor dit alles zijn behalve de Engelsche resident, Engelsche ambtenaren in verschillende diensten noodig, die maar al te dikwijls weinig eerbied aan den dag leggen voor het hoofd van den staat, dat feitelijk hun meester moet worden geacht, en voor hunne gevoelens worden ze betaald met den wrok en den afkeer der ambtenaren en bestuurders van die staten. Het modern bestuur der inlandsche staten is ongetwijfeld beter en minder drukkend dan 't oude régime; maar het valt zeker niet in den smaak der vorsten en hunne getrouwen en niet zelden wekt het den wrok van het volk op. Het is volstrekt niet altijd het geval, dat het geluk van een volk gelijken tred houdt met zijn maleriëelen voorspoed; en de ontwikkeling van de hulpbronnen van een staat, door den aanleg van spoorweglijnen, 't ontginnen van mijnen en het oprichten van fabrieken moge al iets bijdragen tot het algemeene welzijn van het volk, al die nieuwigheden vallen niet in den smaak der bestuurders en maken den toevoer van Engelsche deskundigen noodig, die aan 't hoofd van den staat slechts nominaal ondergeschikt zijn. Het is bekend, dat de opkomst der georganiseerde misdaad in een inlandschen staat samenviel met de instelling van een geregelde politie-macht onder een beproefden Engelschen chef. Voordat de politie er was en voordat dus van elk misdrijf aangifte moest worden gedaan en straffen slechts op behoorlijk getuigenbewijs werden opgelegd, had het volk zoo z'n eigen manier om zich de misdadigers van het lijf te houden, en in een laatste beroep straften de magistraten de lieden, die de algemeene opinie als de schuldigen aanwees. Een van de meest gehoorde klachten is, dat het bestuur in de inlandsche staten verengelscht wordt en die klacht is juist. Het is zonder eenigen twijfel waar, dat de Engelsche bestuurswijze beter is, zoo uit een oogpunt van eerlijkheid als wat de financiëele uitkomsten betreft, dan het slechte oude régime; maar het is zeker wel de vraag, of het beste Engelsche bestuur even goed is als dat van een werkelijk goeden radja, die zijn staat en zijn volk, de slechten zoowel als de goeden, bij name kent en al dadelijk een oordeel kan vellen over waarheid of leugen in eenige belangrijke, aan zijn berechting onderworpen zaak, en die wel weet, dat in het Oosten niet allen gelijk zijn, en dat verschillende menschen daar naar verschillenden maatstaf en verschillende wetten moeten worden geoordeeld.”

Wat nu de verschillende betrekkingen voor Indiërs in de gouvernements-landen wederom aangaat, is volgens dezen schrijver de toestand in het leger nog het ergst van alles; voor den Indiër van geboorte is in het leger geen plaats. De inlandsche veteraan met 40 jaren dienst, wiens borst met medailles bedekt is, en die tallooze veldtochten heeft medegemaakt en den hoogsten rang bereikt heeft, die voor hem is weggelegd, is in alle opzichten ondergeschikt aan den jongsten Engelschen luitenant. Het Indische leger biedt een carrière voor den armen boerenjongen, die als soldaat in dienst treedt en dan in zijn dorp terugkeert met eer overladen en een voor zijn doen rijk man. De beste inlandsche officieren zijn zij, die van den laagsten graad zijn opgeklommen, want zij hebben het voor hun doen ver gebracht en zijn tevreden. De inlanders van geboorte, die dadelijk als inlandsch officier intreden, zijn nimmer zooveel waard en kunnen nimmer op aanzienlijke promotie hopen. De eigenlijke officiersrang, die waarvoor een koninklijke aanstelling wordt vereischt, heeft nimmer voor de Indiërs opengestaan. Voornamelijk komt dat daarvan, dat geen enkel regiment een Indiër in zijne mess welkom zou heeten, de tegenwoordigheid van een Indiër daar hoogelijk zou worden afgekeurd. Men behoeft hiertoe slechts de geschiedenis na te gaan van het Imperial Cadet Corps. De jonge cadetten werden onder het onmiddellijk toezicht van den onderkoning opgeleid en ten slotte werd hun een koninklijke aanstelling tot officier uitgereikt. Tot dusverre is niet één bij een regiment geplaatst; hun zijn stafdiensten opgedragen, zij zijn als adjudanten aan generaals toegevoegd, maar niet één is opgenomen in den eigenlijken dienst. Het moet dus geen verbazing wekken, dat de Indische agitators op het Imperial Cadet Corps wijzen als een voorbeeld van de zoogenaamde gelijkheid van Indiërs en Engelschen bij gelijke bekwaamheden.

De slotsom, waartoe deze schrijver komt, is, dat men aan Indiërs de voorkeur moet geven voor betrekkingen, welke zij in staat zijn te bekleeden en voor Engelschen alleen die betrekkingen te reserveeren, welke oogenblikkelijk niet aan Indiërs kunnen worden opgedragen.

* * *

Koloniale volksverlichting.

„Het is een verblijdend teeken,” schreef de geheimraad Dr. Zacher in de „Köln. Zeitung”, „dat in den laatsten tijd steeds meer het streven op den voorgrond treedt om de groote massa van het volk bekend te maken met den grond en het doel van onze koloniale politiek, en zulks wel uit hoofde van het besef, dat slechts goede uitkomsten kunnen worden verwacht, wanneer die politiek door de meerderheid der natie wordt gedragen. En hoeveel is hier nog in te halen, niet in de laatste plaats onder de arbeidende klassen, die bijna drie vijfden van het volk uitmaken. De meeste menschen weten toch niet eens, waar onze koloniën liggen en wat er uit te trekken is; nog veel minder, waarom en in hoeverre wij wat het betrekken van grondstoffen voor onze industrie en den afzet van onze nijverheidsproducten betreft die koloniën noodig hebben, hoe anders — niettegenstaande alle bevordering der binnenlandsche kolonisatie — voor de jaarlijks met een millioen toenemende bevolking arbeid en verdienste zouden te vinden zijn, en waarom het voor onze nationale zelfstandigheid bepaald noodzakelijk is, niet alleen koloniale politiek te beoefenen, maar onze koloniën zoo spoedig mogelijk te ontsluiten.”

Hoe zal men nu het beste werken?

Van het gedrukte woord verwacht de heer Zacher niet veel.

Na de ontbinding van den Rijksdag op 13 December 1906 zijn door de verschillende koloniaal-politieke comité's millioenen in populairen stijl geschreven vlugschriften onder het volk verspreid.

„Wie echter,” schrijft de heer Z., „aandachtig leest wat in de arbeiderspers en in volksvergaderingen omgaat, zal daarin nauwelijks eenig spoor aantreffen van uitwerking dier vlugschriften. Integendeel stuit men daar, met enkele uitzonderingen, op dezelfde onwetendheid, zoo niet vijandschap ten aanzien van de koloniale politiek als te voren, en een zuiver literarische propaganda zou daarin bezwaarlijk verandering brengen, zoolang onze arbeiders er bij blijven om alleen hun partij- en vakblad te lezen, en deze pers grootendeels, op economisch gebied ook wat de koloniën betreft, voorbedachtelijk alles uit hare kolommen weet te weren, wat haren lezers onpartijdige en zakelijke verlichting en beleering zou kunnen bieden.”

Veel beter werkt het gesproken woord en zoo zou de heer Z. dan inzonderheid de propaganda willen zien op touw zetten door het houden van voordrachten in kleinen kring ten platte lande, in massa-vergaderingen in de groote centra, bij welke laatste dan lichtbeelden veel zouden kunnen bijdragen om het recht begrip van het besprokene te verduidelijken en de bijeenkomsten aantrekkelijker te maken.

Hier ware volgens den schrijver voor de „Deutsche Kolonial Gesellschaft” in Duitschland een nuttig arbeidsveld te vinden.

Een hoogeren graad van volksverlichting ware te bereiken door een koloniale dagblad-correspondentie, welke tot opdracht zou hebben, naar 't voorbeeld van andere koloniale mogendheden der Duitsche dagbladpers meer stof te bieden betreffende de koloniën. Zulk een correspondentie zou, om haar doel te bereiken, met ruimen blik moeten worden geleid, en niet in hoofdzaak aan deskundigen in het moederland en aan zoogenaamde „oude Afrikaners” moeten worden toevertrouwd, maar, naast de benutting der nu bijna in alle Duitsche koloniën reeds verschijnende bladen, zou men ook de practici daar in de verschillende beroepen en bedrijven als bronnen moeten aantrekken, om eenzijdige voorstellingen te voorkomen.

Verder vestigt de heer Z. de aandacht op 't nut eener kennismaking ter plaatse zelve. En verblijdend noemt hij het feit, dat terwijl in 1896, toen de Oost-Afrika-lijn haar nieuwen salonstoomer „Herzog” ter beschikking stelde voor een vaart om Afrika, deze gezelschapsreis wegens gebrek aan deelneming niet kon doorgaan, in den herfst van het vorige jaar voor een gezelschapsreis naar de Oost-Afrikaansche koloniën tweemaal meer menschen hadden ingeschreven, dan er plaats was, ofschoon de reis 117 dagen duurde en 4600 marken per persoon kostte. Nu is het aantal hunner, die zooveel geld en zooveel tijd beschikbaar hebben voor zoo'n reis, zeer beperkt. Maar de heer Z. voert dan aan, hoe men nu reeds in vijftig dagen heen en terug naar Togo, Dahomey en Nigeria kan gaan voor een bedrag van 2000 marken. Ook voor zulke lieden, die dan toch nog kapitalisten zijn, acht de heer Z. blijkbaar een kijkje ter plaatse zelve niet ongewenscht.

* * *

Ook een belastingrelletje.

„Onzen nieuwen ambtenaar, belast met de inning van belasting voor huizen op mijngronden gebouwd, waarvoor te voren geen belasting werd betaald, wordt de vervulling van zijn plicht dikwerf hoogst onaangenaam gemaakt,” schreef men uit Koeala Kampar in de gefedereerde Maleische Staten.

Sommige van die huizen zijn ver van de stad en de ongelukkige ambtenaar ziet zich in nagenoeg elk geval bemoeilijkt. De bewoners hebben er alles behalve mee op om te betalen, wat men te voren nimmer van hen had verlangd; alle pogingen om de menschen te overtuigen blijken ijdel. De ambtenaar houdt dan aan, waarop de bewoners ten slotte agressief worden en hem met geweld trachten weg te krijgen.

Den 23en Juni ll. had een interessant gevecht bij den politiepost te Kampar plaats. De ambtenaar,

beleedigd en aangevallen, had de kans schoon gezien een man in hechtenis te nemen, die de hoofdaanlegger was geweest. Terwijl den gearresteerde werd gevraagd, waarom hij dan toch niet betalen wilde, verschenen eensklaps 40 tot 50 Chineesche vrouwen ten tooneele, die zeker iets van de suffragette-meetings te Londen hadden gehoord, en met stokken en steenen gewapend tegen den politiepost optrokken en allen tegelijk begonnen te schreeuwen om haar grieven te luchten.

De politie trachtte de vrouwen te bepraten om heen te gaan. Maar geen kwestie van. Plotseling keerden de dames zich tegen de agenten, die ze nu met stokken en steenen bewerkten, zoodat de heele macht er bij te pas moest komen om den aanval af te weren, hetgeen der politie, nadat aan beide zijden belangrijke schade was toegebracht in den vorm van gescheurde kleeren en opengekrabde gezichten en handen, eindelijk gelukte. In goede orde trokken de aanvalsters echter af, der politie daarbij in welgekozen bewoordingen te kennen gevende hoe ze over de politie dachten.

* * *

Het Koloniaal Instituut te Hamburg.

Aan den gemeenteraad van Hamburg is goedkeuring gevraagd van een suppletoir-crediet voor vorengenoemde instelling van 30800 mark, o.a. voor een nieuwen leerstoel in de geschiedenis en de beschaving van het Oosten.

De lessen aan het Koloniaal Instituut zullen den 1en October aanvangen. Hoezeer het studie-program nog niet is vastgesteld houdt men zich aan het ministerie van koloniën reeds bezig met de keuze onder de candidaten, die zich hebben aangemeld om de lessen te volgen.

Het Koloniaal Instituut te Hamburg is in hoofdzaak bestemd voor ambtenaren voor de koloniën Togo, Kameroen en Zuidwest-Afrika, terwijl de opleiding der ambtenaren, bestemd voor den dienst in Oost-Afrika zal blijven bij de hoogere handelsschool en het oostersch seminarie te Berlijn.

In tegenstelling met vroeger, toen de candidaten verplicht waren goed te vinden naar welke kolonie zij door de regeering zouden worden gezonden, zal het hun nu vrijstaan de kolonie aan te geven, waar zij hunne diensten willen presteeren.

Oost= en West=Indisch litteratuur overzicht.

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap 1908. No. 4.

De aflevering is grootendeels gevuld met bijdragen over Indië, waarvan enkele hieronder wat nader beschouwd worden.

Dr. K. Wegener en *A. E. Rambaldo* schrijven over *De mogelijkheid van een ballontocht dwars door Nieuw-Guinea*. De heer Rambaldo zette in de Januari-afl. ook reeds zijn gevoelen uiteen over de luchtvaart ten dienste van het wetenschappelijk onderzoek in Ned.-Indië (en speciaal Nieuw-Guinea) en geheel onafhankelijk daarvan bracht op eene lezing, gehouden 30 Jan. j.l. te Stettin, Dr. Wegener, een ervaren aëronaut, tevens meteoroloog, hetzelfde denkbeeld ter sprake, nl. het exploreeren van Nieuw-Guinea door middel van den luchtballon. De heer R. acht dit een afdoend argument tegen de bewering, dat zijn plan niet meer dan eene avontuurlijke onderneming zoude zijn. De redactie teekent bij het artikel aan, dat, waar de Duitschers bijna evenveel belang hebben bij de ontsluiting van Nieuw-Guinea als wij, en zich steeds meer oefenen in de praktische luchtvaart, een ballontocht dwars over N.-G. in de eerstkomende jaren zeer goed werkelijkheid kan worden als gezamenlijke Nederlandsch-Duitsche onderneming; bovendien — zegt de Redactie — de mooiste problemen op geografisch gebied aldaar liggen toch ontegenzeggelijk binnen ons terrein.

Dr. H. Hirschi geeft het „Vorläufiger Bericht über einen geologischen Streifzug in Central-Borneo — Oberlauf Moenoeng — (Barito). (Mit Karte und Tafeln). Dit artikel bevat de voorloopige resultaten van een reis in genoemde streek door Dr. Hirschi, in de maanden April en Mei 1907. Het is daarom van belang, omdat dat gedeelte van Borneo nog niet geologisch onderzocht was. De schrijver deelt o.a. mede: „Eine auch petrographisch ausführlichere Darstellung des bereisten Gebietes und einen Vergleich mit den schon bekannten Gegenden der Insel Borneo beabsichtige ich in einer gemeinsamen Arbeit mit meinem Freunde Dr. A. Buxtorf aus Basel, einem Spezialkenner von Süd-ost- und Ost-Borneo, zu geben.”

De heer *H. Ph. Th. Witkamp* vervolgt zijne beschouwingen over De drie buiteneilanden den der Banda-groep Roen, Ai, Rosengain; benevens Poeloe Pisang en Lontor's Noordpunt; en geeft thans een geographisch-economische beschrijving (met kaart) van het kleine *Poeloe Ai*, vermaard om zijn rijkdom aan muskaatnoten; tegenwoordig levert het eiland nog 7½ % van de wereldproductie aan noot en foeli en ongeveer 15 van de productie der Banda-eilanden.

De heer *J. H. W. Van der Miesen*, korten tijd geleden hulpprediker, doch thans werkzaam bij het Binnenl. Bestuur als civiel gezaghebber, kreeg de officieele opdracht het geheele eiland Boeroe te bereizen en van alles nota te nemen. De eerste vruchten van zijn reis vinden wij in deze afl. van het T. A. G. met den titel: „*Een tocht langs de Noordoostkust van Boeroe* (6—29 Januari 1908). Het trof ons bij de lezing van dit opstel dat de inlandsche Christenen op Boeroe, en speciaal te Kajeli, zoo zeer in welvaart schijnen achteruit te zijn gegaan. De schr. zegt daarvan o.m.: „Konden vroeger de meesten harer leden gerekend worden te behooren tot de bezittende klasse, nu leiden zij schier allen een treurig bestaan. Waren de Christenen van voorheen bezitters van vele oliefabrieken — juister olieketels, — thans is er niet een, die zich met het distilleeren van *kajoepoetih*-olie bezig houdt.” Daarentegen meldt de heer v. d. M. van de *heidensche Alifoeren* van kampong Walholo, welke hij bezocht, o.a. dit: „Het dorpshoofd had zoowaar zes nette stoelen... en toen ik later om wat drinkwater verzocht, kwam er een karaf met glazen op de met wit laken overdekte tafel. Zooveel comfort had ik bij deze Alifoeren (*niet-Mohammedanen*) niet verwacht.” En verder: „Zij hebben dan ook een ruim bestaan, maken tuinen, gaan op de jacht en stoken voor eigen rekening olie. Zij bezitten tezamen 12 distilleerketels, hetgeen zeer veel moet heeten op eene volwassen mannelijke bevolking van 19 zielen.” Bij de registratie van bedoelde kampong door den schr. werd er gesproken over een klein meisje, dat juist ten huwelijk werd gevraagd en bleek het, dat als bruidsprijs (*harta*) voor dat meisje was betaald eene waarde van *f* 725.—.

Over de oorzaken van deze vreemde toestanden zullen we ons maar niet in gissingen verdiepen.

Ten slotte maken we melding van eene mededeeling van den heer *G. P. Rouffaer*, over het gereedkomen der Nieuw-Guinea-uitgave van het Kon. Ned. Aardr. Genootschap, waarin de heer R. o.a. vertelt, dat de door het Gen. uitgezonden expeditie van 1904—'05 in haar resultaten niet gebracht heeft, wat men van haar hoopte, dat is het betreden van het Sneeuwgebergte; door velerlei tegenslagen is haar dit niet mogelijk geweest. Toch zal het boek, waarvan de verschijning binnen zeer korten tijd tegemoet zal kunnen worden gezien, „interessante en nieuwe dingen” bevatten volgens den heer R., die tevens opmerkt, dat bedoelde expeditie dan toch ook deze verdienste heeft, dat zij de ontdekking van Nieuw Guinea's Sneeuwgebergte met nadruk aan de orde stelde. Gaarne maken we melding van de bij dit artikel gevoegde kaart van Ned. Nieuw-Guinea, een overzicht gevend der ontdekkingen tot begin 1908. Een enkele oogopslag op deze kaart doet zien, hoeveel in korten tijd inderdaad aldaar is *ontdekt*. Gedachtig aan het „eere wien eere toekomt”, heeft de heer R. een der toppen van het Sneeuwgebergte Carstensz.-top gedoopt, ter herinnering aan den Opperkoopman Jan Carstensz., die op 16 Febr. 1623 aan boord der Pera het éérste van dit „overhooch geberchte, dat op vele plaetsen wit met snee bedect lag” in zijn Journaal gewag deed. Met den heer R. hopen wij, dat deze naam blijvende wezen zal.

Blijkens een schrijven aan het bestuur van het Gen. is ook de Deensche Noordpoolreiziger E. Mikkelsen van plan zijne krachten aan het Sneeuwgebergte te beproeven. De redactie juicht dit toe. Mannen van de daad als Mikkelsen zullen op Nieuw-Guinea evengoed welkom zijn als energieke Nederlanders. Dit moge zoo zijn, maar wij zouden toch gaarne de eer der eerste betreding van het zoo geheimzinnige Sneeuwgebergte op Nederlandschen naam willen zien geboekt.

* * *

De Indische Mercuur 1908 No. 29, bevat de navolgende bijdragen: Kapok en kapokonderzoek, door Dr. M. Greshoff. — Snelloopende machines. Corliss machines? door W. Bosch. — Internationaal congres voor telegraphie. — Tarief van invoerrechten in Ned.-Indië. — Het rietbrandeneuvel op Java (uittreksel van den tekst van een door het Bestuur van het Alg. Syndicaat van Suikerfabrieken op Java aan de Regeering ingediend request tot het nemen van maatregelen ter bestrijding van het rietbrandeneuvel op Java). We lezen hierin onder meer, dat de toename van het aantal rietbranden en het verbrande met riet beplante oppervlak in de afgeloopen campagne van dien aard is, dat de ernst van het rietbrandenvraagstuk nog nimmer zoo scherp op den voorgrond is getreden. Het aantal branden in 1007 overtrof dat in 1906 met 972 of 74 pct.; dat in 1904 met 154 of ruim 42 pct. En langs dezelfde lijn bewegen zich de getallen, betrekking hebbend op het verbrand oppervlak. In 1907 zijn 1455 bouws meer verbrand dan in 1904 en 2380 bouws meer dan in 1906, eene toename alzoo van respectievelijk 44 en bijna 100 pct.!

Voorts bevat de Mercuur de gewone wekelijksche rubrieken als: Kultuurberichten, Kleine mededeelingen, Financieele berichten en verslagen, enz.

* * *

Hoofdstukken uit de spraakkunst van het Tontemboansch, naar aanteekeningen en mededeelingen van den heer *J. Alb. T. Schwarz* en anderen, samengesteld door *N. Adriani* en *M. L. Adriani, geb. Gunning*. Uitgegeven door het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië. 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff. 1908 8o.

Nu door de zorgen der Indische Regeering de belangrijke verzameling Tontemboansche Letterkunde en het Tontemboansche Woordenboek van den heer Schwarz voor de pers zijn bewerkt en in 1907 bij de firma Brill in druk uitgegeven, spreekt het als van zelf, dat eene spraakkunst van die taal onmisbaar moest worden genoemd. De heer en mevrouw Adriani hebben zich op verdienstelijke wijze van die taak gekweten. De spraakkunstige aanteekeningen van den heer Schwarz zijn door hen aangevuld met mededeelingen van hem zelf, „als ook van vele anderen, die gevoel hadden voor de overvloedige schoonheden hunner Moedertaal.” Het Tontemboansch is de grootste der Minahassische talen; het wordt nl. door ruim 40.000 Inlanders gesproken en verdient dus werkelijk bestudeering.

* * *

Het 78ste Jaarbericht der *Rheinischen Missions-Gesellschaft*, loopende over het jaar 1907, is dezer dagen verschenen. Gelijk men weet bevindt zich het terrein van werkzaamheden van dit Duitsche zendingsgenootschap behalve in Afrika, China en Duitsch Nieuw-Guinea voor een zeer groot deel in onze Oost, nl. op Sumatra, Nias, Mentawei, Enggano en Borneo, en breidt het voortdurend zich uit. Als men bedenkt, dat in het jaar 1907 het Genootschap aan „Liebesgaben” ontving de som van niet minder dan 1042405.05 Mk. en dit bedrag voor een goed deel aan het vreedzame zendingswerk in Ned. Oost-Indië besteed werd, dan zal men met ons van meening moeten zijn, dat het werk der Rijnsche Zending onzerzijds op hoogen prijs dient te worden gesteld.

Het verslag bevat overigens zeer leerrijke bijdragen omtrent alle zendingsposten, de bereikte resultaten, enz.

* * *

Weekblad voor Indië. 5e jaargang 1908. No. 9.

De heer M. van Geuns wijdt in dit Nr. eenige waardeerende woorden aan drie Indische autoriteiten bij hun portret, nl. aan *Mr. Dr. M. S. Koster*, Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid, *R. H. Ebbink*, lid van den Raad van Indië en *J. Einthoven*, resident van Soerabaja.

Van den voorganger van den heer Koster, Mr. Pott, merkt de heer Van Geuns op, dat hij ook gaarne diens portret had gegeven, „maar het heeft niet mogen zijn. 's Heeren Pott's bescheidenheid maakte alle pogingen van onverschrokken kiekmenschen te schande... Ook van den vice-president van den Raad van Indië — vervolgt de heer v. G. — den heer D. F. W. van Rees, heb ik geen portret kunnen bemachtigen. Laat mij wederom het schuldeloos hoofd

buigen en den heer Van Rees toewenschen, dat hij moge stijgen tot den Buitenzorgschen troon; immers, daar gezeten, moet men toestaan, dat zijn beeltenis den volke vertoond wordt."

Verder is in dit Nr. opgenomen het slot van het uitvoerig en fraai geïllustreerd artike. (aangevangen in No. 7) van den houtvester *H. J. Kerbert: Een reisje naar de Philippijnen.* Enkele bijzonderheden van dit opstel laten wij hier volgen. De Filippino's te Manilla lijken zeer veel op onze Indo's. Zij zijn daar zeer blank en kleeden zich met veel zwier. Physiek maken ze geen krachtigen indruk, ook niet de lenger gebouwde vrouwen, die door hare eigenaardige kleederdracht, welke dikwijls zeer bont is, dadelijk in het oog vallen. De bewoners van de Philippijnen, die met den verzamelnaam „Filippino" worden aangeduid, onderscheidt men allereerst in Christenen en niet-Christenen of wilde stammen. De eerstgenoemden, circa 7 millioen in aantal, waren tijdens de komst der Amerikanen in 1898 nagenoeg allen Katholiek. Thans verspreidt zich ook het Protestantisme, terwijl zich daarnaast een Katholieke kerk heeft gevormd, de „Independent Philippine Church", die het gezag van den Paus niet erkent en ook reeds tal van aanhangers heeft verworven. De niet-Christenen of wilde stammen, die meer in de gebergten leven, zijn meerendeels krachtig gebouwd en maakten op schr. een meer sympathieken indruk. Een dier stammen, de Negrito's, worden als de oorspronkelijke bewoners beschouwd, die langzaam uitsterven. Zij zijn van Papoesche afkomst en zwerven zonder vaste woonplaatsen te bezitten door de bosschen. Alle andere stammen zijn van het Maleische ras. Die wilde stammen zijn ongeveer 650.000 man sterk, waarvan 2/5 Mohammedanen, nl. de Moro's, (welke volgens schr. geheel met onze Atjehers te vergelijken zijn) en voor de rest heidenen.

Het eiland Luzon (het grootste van den Filippijnschen Archipel) komt in uitgestrektheid met Java overeen, het telt evenwel slechts 4 millioen inwoners, tegen circa 30 millioen op Java.

Van de 7 millioen Christenen is de helft van het mannelijk geslacht, en daarvan kunnen 47% van de personen ouder dan 10 jaar lezen, terwijl 30% in het lezen en schrijven bedreven zijn. Wie lezen en schrijven kan en eenig bezit heeft, is thans onder het Amerikaansch bestuur stemgerechtigd. De Filippino-gouverneur van de provincie wordt door hen gekozen. Bovendien kiest elke provincie een of meer afgevaardigden voor de vertegenwoordiging te Manilla, die uit circa 70 leden bestaat. Niettemin is de Filippino ontevreden, omdat hem bij de komst van de Amerikanen volledig zelfbestuur is beloofd geworden. Hoewel de kolonie zichzelf moet bedruipen, naar het heet, hebben de Vereenigde Staten nu reeds ongeveer 550 millioen gulden opgeofferd voor „the new possession", die jaarlijks circa 50 millioen gulden eischt.

Het opstel van den heer Kerbert bevat overigens nog tal van wetenswaardigheden over land en volk der Filippijnen, die wij hier onbesproken moeten laten.

Ten slotte vestigen wij de aandacht op het in No. 8 aangevangen artikel van *Gabriël* (slaan we den plank mis als wij hiervoor lezen S. Kalff?) over *Eene Indische millioenenerfenis. Papageno*, pardon, *Gabriël*, verstaat uitnemend de kunst om aan de hand van oude Indische schrijvers smakelijke lectuur te leveren. Thans vond hij stof daartoe naar aanleiding van een in het begin van dit jaar de ronde doend bericht in de Hollandsche dagbladen, de erfenis betreffende van een gouverneur-generaal uit de eerste helft der 17e eeuw, nl. Cornelis van der Lijn, die tusschen de jaren 1645 en 1650 regeerde, denzelfde, van wien de indertijd uit Indië verbannen Roorda van Eysinga opmerkte, dat hij „in vijf jaren honderd millioen gulden stal."

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 1 Juli;
Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 27 Juni;
De Sumatrapost t/m 3 Juli;
Ned. Ind. Effectenblad Nos. 49 en 50;
De Ind. Mercuur No. 30;
Suriname, Nieuws- en Adv.blad Nos. 52 en 53;
De Sumatrabode t/m 19 Juni;
De Padanger idem;
De Stem van Indië No. 24;
Weekblad van Indië Nos. 8 en 9;
Damesweekblad van Indië Nos. 48 en 49;
Exportblad No. 729;
La Quinzaine Coloniale No. 13;

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 26 Juni 1908. No. 51.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof naar Europa aan den controleur B.B., A. Coomans Jr.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de commies op het residentiekantoor te Sibolga H. J. F. Maitimo.

Belast: met de waarneming der betrekking van posthouder der afd. Anambas-eilanden J. H. Ch. Boland.

Tijdelijk belast: met de waarneming der betrekking van stationschef 2e kl. W. Venema.

Benoemd: tot commies te Sibolga M. F. Wijshijer; te Padang Sidimpoean G. F. Unger; tot lid van den gew. raad van Semarang W. F. G. Derx en H. W. Horsting; tot lid van de afd.-raad van Deli Dr. F. W. van Haeften; tot ass.-resident voor de politie te Padang de ambtenaar op non-activiteit P. L. Ch. Lesueur; tot ass.-resident van Asahan de ass.-res. van West-Nieuw-Guinea Ch. L. J. Palmer van den Broek; tot onderwijzer 1e kl. J. P. Lancel; tot id. 2e kl. J. van Hamelen, H. H. Crevels en J. W. Sanders; tot inl. officier van justitie in het regentschap Koeningan, Raden Reksodipoetro; tot lid van den landraad te Buitenzorg Mas Sastra Adiredja en Raden Soemanta Redja; tot kapitein der Chineezen te Soemenep Tan Kiem Phiauw.

Geplaatst: in het gouv. Atjeh en Onderhoorigheden de controleur V. H. Haaksma.

Benoemd: tot adsp.-controleur en geplaatst in de res. Riouw W. Dominicus.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den 1en luit. der inf. L. A. Bedet en W. F. Engelhart; wegens particuliere belangen drie maanden aan den kapitein der inf. R. Heytman.

* * *

Uit de Javasche Courant van 30 Juni 1908. No. 52.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: één jaar verlof naar Europa aan den algemeenen ontvanger te Banjoemas W. C. Velders; aan den onderwijzer 2e kl. H. J. Rolder en aan den ingenieur 1e kl. B. O. W., F. H. v. Kooten.

Ontslagen: op verzoek eervol, de ambtenaar op wachtgeld L. C. Muller de Montigny, laatstelijk ass.-res. van Lebak; de klerk bij de S.S., F. van der Linden; de id. op het bureau van den res. van Bali en Lombok A. Th. Mandagie de la Crus; de klerken bij den post- en tel.dienst J. W. van Lingen, W. J. Smits en E. E. Moll; de ass.-residentsecretaris der res. Banjoemas J. J. Meijer; als lid van de hoofdcommissie mindere welvaart H. L. H. de Bie.

Benoemd: tot vice-president van den R. v. J. te Soerabaja Mr. J. B. A. Vreede; tot algemeen ontvanger 2e kl. F. M. Bernhard en W. F. C. Halkema; tot lid van de hoofdcommissie mindere welvaart A. J. W. Harloff, controleur; tot onderwijzer 2e kl. J. A. Donk en A. J. de Munter; tot leeraar in de Fr. en D. talen bij de Kon. Wilh. School te Batavia J. Colmjon; tot voorzitter van de landraden te Rembang en Blora Mr. P. F. K. Faber; tot lid van den gew. raad van Kedoe W. A. Slinkers; tot onderwijzer 1e kl. J. C. Hietik; tot id. 2e kl. F. J. Wegenaar; tot lid van de Kamer van K. en N. te Makassar IJ. Meeter.

Ontslagen: op verzoek eervol de tijd. panghoeloe kapala der negorij Pantjong Tabal (Sum. Westk.) Si Paga galar Bagin da Besar.

Benoemd: tot inl. off. van justitie in het regentschap Pasoeroean, Mas Ngabehi Koesemaning Prodjo; in Bangil, Raden Soemodirdjo; te Banda Neira, G. S. de Queljoe.

Ontslagen: op verzoek eervol, de kapitein der Chineezen te Batavia The Tjoen Sek; benoemd als zoodanig de luitenant zijner natie Khouw Kim An.

Geplaatst: in de res. Banjoemas de controleur V. Lafontaine; in de Preanger Regentschappen de controleur Th. A. Meister.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. A. de Lange; tot architect B. O. W., H. la Fontaine.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst één jaar verlof naar Europa aan den kapitein der inf. F. E. Heijligers.

Bevorderd: tot 1en luit-kwartiermeester de 2e id. J. J. van den Berge.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het ss. „Prins Willem I", gezagvoerder A. R. Nijland, van W.-Indië naar Amsterdam.

J. Emanuels, echtgenoote en 2 kinderen; P. M. G. Schenkel, echtgenoote en 5 kinderen; G. Petzoldt, echtgenoote en 5 kinderen; Dr. J. v. West; P. J. Kenswil; J. J. v. d. Lijke en echtgenoote; Mevr. v. Remortel en kind; Mevr. Ch. Duurvoort; Mej. E. Duurvoort; Mej. H. Jensen; Eerw. Zuster Borgmeijer; Eerw. Zuster Allard; Eerw. Zuster Meijer; Jongeheer Frits Gartner; Jongeheer Anton Hellström; Jongejuffrouw Julia Bromet; G. F. Duurvoort; Q. G. Roelofs; H. C. Voet; J. J. Weeda; L. G. Funcke; H. Corstens, echtgenoote en 3 kinderen; Mej. G. A. Dake; O. M. Louncke, echtgenoote en kind; Mej. C. L. Vos; C. van Wijngaarden, echtgenoote en 2 kinderen; J. van Rie; C. Vermeij.

* * *

Passagierslijst van het S.S. „Koning Willem III", gezagvoerder V. Stobbe, bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia 25 Juli 1908.

Te Amsterdam schepen zich in: Mevrouw W. van Braam en 3 kinderen; Ph. J. van Marle; M. Sadik; Mevrouw G. C. Nipius en 2 kinderen; J. Bronkhorst, echtgenoote en 4 kinderen; A. H. Held; J. W. D. v. Ketwich; Mejuffrouw M. C. Topée; Mejuffrouw C. M. Binnendijk.

Naar Southampton: Dr. H. K. J. Barendrecht, echtgenoote en dochter; Mejuffrouw H. Croll; Mr. W. B. Buma, echtgenoote en dochter.

Naar Lissabon: C. George.

Naar Genua: L. Keesing; T. Keesing; Dr. B. Turksma; C. W. J. Westerman, echtgenoote en kind; D. Wilhelm en dochter; Jac. de Lange J.Lzn.; C. P. Nap en echtgenoote; W. N. J. M. Kuijs; W. K. H. Everden; Mevrouw F. E. van Houtrijse—Scheuer; Mejuffrouw M. Kuit; Mr. A. H. van Nierop en 2 zoons; Mr. P. G. van Anrooij; Mr. S. Zadoks; Mr. Spruijt, echtgenoote en dochter; M. Crommelin en echtgenoote; Mejuffrouw Crommelin; Mejuffrouw Duymaer van Twist; A. A. van Wetering en echtgenoote; W. G. Zelm van Eldik; J. H. Zelm van Eldik en echtgenoote; J. F. Goedhuis, echtgenoote en dochter; P. Th. Jansen en echtgenoote; G. Adrian; P. Ahlert; J. Boetzel; C. A. van der Lugt; Mr. C. Huijsen van Reenen; S. R. Bouwman en echtgenoote; A. Mendes; H. Brener.

Naar Belawan-Deli: Mevrouw van Steenwijk.

Naar Singapore: H. Wolkers; Mejuffrouw H. L. Perné.

Van Southampton naar Genua: Mr. A. J. Wilson; W. B. Haynes.

Van Southampton naar Batavia: Mr. Percival Holmes.

Te Genua zullen zich inschepen: W. van Braam; H. D. Mak van Waay, echtgenoote en kind; Mevrouw J. Schmidt—van Druijnen; J. F. van Kroon, echtgenoote en 2 kinderen; Jhr. W. E. J. Berg; A. J. Bergsma, echtgenoote en kind; J. W. Knegtmans; J. Klaassen, echtgenoote en 2 kinderen; R. Nikerk; Th. van der Jagt; J. C. Taselaar.

* * *

Passagierslijst van het ss. „Prins Willem V", gezagvoerder J. C. Metus, van Amsterdam naar West-Indië op den 24n Juli 1908.

Excellentie Gouverneur D. Fock en familie; Mevrouw C. Clevers; E. C. M. A. Jong; D. Fernandes; E. Bolz; Alfred Schleaer; Mejuffrouw D. Nieves.

* * *

Passagierslijst van het Nederl. s.s. „Sindoro", kapt. N. Guthrie, van Batavia 25 Juni 1908 te Marseille 20 Juli 1908.

Van Batavia: J. M. Pijnacker Hordijk; Mejuffrouw N. Pijnacker Hordijk; Mejuffrouw J. Broese van Groenou; Mr. R. T. J. Moes met echtgenoote, dochter en zoon; Ds. E. Kaassen Dzn. met echtgenoote en 4 kinderen; A. L. de Stoop met echtgenoote en 2 kinderen; P. F. Abell met echtgenoote; J. W. van de Graaff met echtgenoote en 3 kinderen; Oeij Kiat Tjin; H. Wiechert met echtgenoote en 4 kinderen; Mevrouw A. Roelofsen geb. van Doorninck met 3 kinderen; G. J. la Bastide met echtgenoote en zoon; C. J. G. Dufour met echtgenoote en 5 kinderen; E. M. J. Chevalier met echtgenoote en 1 kind; Mevrouw J. P. Levert met 4 kinderen; Mejuffrouw D. Rappa; P. H. G. de Bont met echtgenoote en 1 kind; J. A. Schot; J. C. Schell met echtgenoote en 2 kinderen; J. A. v. Helsdingen; L. Kat; J. H. Correljé; D. J. de Bas; Mejuffrouw C. P. H. Dozij met 2 kinderen van den heer A. J. Dozij; Mejuffrouw H. Razoux Kuhr; P. H. Steenhouer met echtgenoote; Mevrouw A. Plos geb. Knegtmans en 3 kinderen; Mejuffrouw E. Buijten; A. A. Resner met echtgenoote; A. G. C. Eijkman; D. v. Merkesteijn; E. M. Chevalier; S. Lunenburg met echtgenoote en 4 kinderen; Mejuffrouw M. Berger; A. P. Pronker; H. C. G. Ruttink met echtgenoote en 3 kinderen; J. Junge; E. J. Hottat; G. de Smet, benevens H. M. troepen en schepelingen.

Van Padang: 3 kinderen van den heer P. Hajenius; Mejuffrouw van Vuuren; Mevrouw Schröder; E. D. C. Middelaer met echtgenoote en 2 kinderen; J. Sporket met echtgenoote en 4 kinderen.

Naar Padang: Mevrouw J. F. R. Baerveldt, geb. Haver; Mejuffrouw B. d'Ancema; A. J. Goewie; J. Kosman.

* * *

Passagierslijst van het S.S. ,,Rembrandt", gezagvoerder D. Hubert, vertrokken van Batavia 2 Juli 1908 en aangekomen te Genua 26 Juli 1908.

Te Genua hebben zich ontscheept: Mejuffrouw I. P. Darma; Ch. Hekker, echtgenoote en 4 kinderen; M. Zandveld, echtgenoote en 4 kinderen; Mejuffrouw B. Hirsch; W. A. J. Nieuwenhuizen en echtgenoote; J. Schneider, echtgenoote en 3 kinderen; E. M. v. Hille en echtgenoote; Mr. H. P. Grobbe; A. Vogel en echtgenoote; H. A. Clerx, echtgenoote en 2 kinderen; Mevrouw W. C. Meijer—Vastenou en 3 kinderen; B. Reit; Dr. J. A. A. Dool; Mevrouw A. W. H. Schefer—v. d. Pol; J. de Booij, echtgenoote en 2 kinderen; L. Coster v. Voorhout; L. A. Bedet, echtgenoote en kind; Mevrouw A. A. Sangster-Haga; J. Brukker, echtgenoote en 2 kinderen; W. G. L. Snijders, echtgenoote en dochter; Mevrouw Wed. H. C. F. de Rochemont; F. Meulemans; Mevrouw B. Versteegh—Huismans en 4 kinderen; J. Dubbeldam; D. Kruseman; Mevrouw A. L. Kromhot en 3 kinderen; Ch. Paulus; F. A. H. v. d. Bossche; Mevrouw W. A. 't Hoen—Koomans; Dr. J. M. Neijens; Th. Tentink; Mevrouw F. C. Paris en kind; Mevrouw E. Humme—Dessauvagie; J. G. Pabst; E. C. Metus; W. E. G. Nolthenius.

Van Singapore: A. W. de Visser; P. Chauneil.

Van Sabang: H. E. v. Aarem; Dr. H. Reiing, echtgenoote en kind; C. A. de Leau, echtgenoote en 5 kinderen; Dr. G. v. d. Horst, echtgenoote en dochter; Mejuffrouw M. A. Kamering; E. Kamerling; W. J. Romswinckel; H. W. Mijnders; G. Kerner; C. Ligthart.

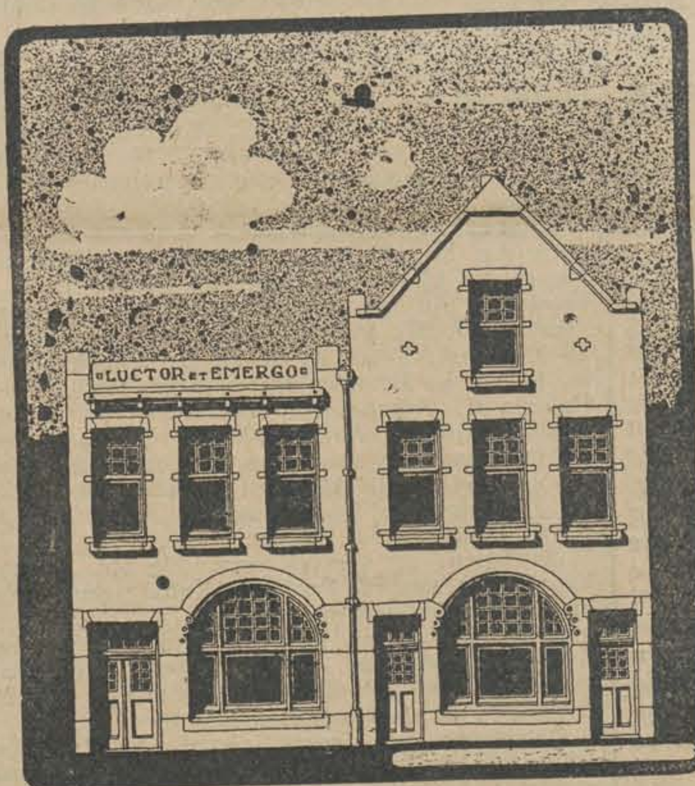
Te Lissabon zullen zich ontschepen: Iiacintho Isla dos Santos e Silva, echtgenoote en 6 kinderen; Francisco M. Canhoto.

Te Amsterdam zullen zich ontschepen: Mevrouw M. D. van Son; A. G. J. v. Ingen; J. v. Riel; P. J. Wolter; A. Pieters, benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen.

Van Singapore: Mevrouw M. Huizinga—Linden; Mevrouw A. L. de Jong—Valk en kind.

Van Sabang: P. D. Schröder; Mejuffrouw F. C. A. Visman; Mevrouw J. van Tekelenburg en 3 kinderen; C. Abbo; F. P. Crivel.

Van Port-Said: P. A. W. Beukers.

No. 32 Donderdag 6 Augustus 1908 8ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat*.
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

De Hoofdbestuursvergadering op 30 Juli j.l. te 's-Gravenhage bijeengeroepen ter voorbereiding der a. s. Algemeene Vergadering der Vereeniging, was zóó slecht bezocht, dat, volgens art. 9 van ons Huish. Reglement zij niet tot het nemen van besluiten bevoegd was.

Behalve de presidente, die wegens ongesteldheid niet ter vergadering kon komen, deelde de heer J. L. Pierson uit Nijmegen, en ook Mr. J. E. Heeres uit Leiden, de eerste telegrafisch mede, tot zijn spijt verhinderd te zijn, terwijl zonder kennisgeving ontbraken: de heer Mr. H. Smeenge uit Amsterdam, Jhr. Mr. J. L. W. C. von Weiler uit Rotterdam, Mevrouw J. E. van Oeveren—Van Schaik uit Utrecht en de heer Th. J. A. van Zyll de Jong uit Zutfen.

Tegenwoordig waren alleen de heer C. R. Bakhuizen van den Brink, onder-Voorzitter. A. A. E. Harting waarnemend Penningmeester, tevens thans waarnemend Secretaris, aangezien de heer Nolthenius, die gedurende korten tijd deze functie waarnam, niet meer daarvoor in aanmerking wenschte te komen, — mevr. M. ten Bosch—Bosscher uit Den Haag, de heer O. H. Kuyk uit Apeldoorn en de heer L. A. H. Lamic uit Arnhem.

De Vergadering heeft niettegenstaande hare onvoltalligheid, toch de agenda behandeld en naar aanleiding van het een en ander hare voorstellen en wenschen geuit. De resultaten harer besprekingen zouden in het kort, als hier weergegeven, aan de afwezige leden worden medegedeeld.

a. De financiëele balans over 1907 met 't verslag der Commissie van verificatie der rekening en verantwoording van den Penningmeester van het Hoofdbestuur, zoomede de begrooting, gelijk die zijn voorgelezen en besproken in de Vergadering volgen hier onder.

b. De beslissing omtrent de uitgifte van een jaarverslag met ledenlijst zal aan de Alg. Vergadering worden opgedragen, aangezien hieraan vrij aanzienlijke uitgaven verbonden zijn.

c. Wat betreft het Koloniaal Weekblad deelde de heer Bakhuizen van den Brink mede, dat door hem daarvoor een instructie is ontworpen, welke ter inzage is gezonden aan mevrouw Van Zuylen—Tromp, die echter verklaard heeft enkele ernstige bezwaren er tegen te hebben. De vergadering geeft als haar wensch te kennen, dat dit concept met de daarop gestelde aanteekeningen van mevrouw Van Zuylen bij alle leden van het hoofdbestuur in rondlezing zal worden gezonden, waarna zij hoopte, dat, bij nadere bespreking en verder overleg, een bevredigende oplossing zal worden verkregen.

d. De aanwezigen zouden het wenschelijk achten de verificatie-commissie van het vorige jaar te verzoeken, ook dit jaar die taak op zich te willen nemen.

e. Betreffende de ingekomen brieven van den heer L. J. Lefèbre, contra een lid der vereeniging, die naar zijn meening op onbetamelijke wijze in 't N. van den D. v. N.-I. geschreven heeft over de vergaderingen te Utrecht en 's-Gravenhage, naar aanleiding der restaurant-kwestie, meent het hoofdbestuur geen uitspraak te kunnen doen.

Herinnering aan de **JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING der Vereeniging**, te houden op **11 AUGUSTUS 1908** te 1½ (half twee) uur n.m., in een der zalen van het „Zuid-Hollandsch Koffiehuis" te **Breda**.

Voor de Agenda zie Kol. Weekblad No. 31 van 30 Juli j.l.

Candidatenlijst voor de benoeming der hoofdbestuursleden.

Volgens rooster zijn aan de beurt van aftreden de dames *N. van Zuylen-Tromp* en *M. ten Bosch-Bosscher*, alsmede de heer Prof. Mr. J. E. Heeres te Leiden, die allen herkiesbaar zijn. Ook moet voorzien worden in de vacatures van Secretaris en Penningmeester door het aftreden der heeren H. E. Prins en F. T. Schröder en in die van Mevr. A. van Hengst-Haus te Apeldoorn, die wegens verhuizing, en van den heer E. A. H. van der Heide te A'dam, die om gezondheidsredenen bedankten. Daar Mevr. van Zuylen verzocht heeft van het presidium der vereeniging ontheven te worden, zijn, ook zooveel mogelijk rekening houdende met de door de Afdeelingen gestelde candidaten, tot *voorzitter* candidaat gesteld de heeren:

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK en J. HABBEMA.

Voor *Ondervoorzitter:*
Mevrouw N. VAN ZUIJLEN-TROMP en Mevrouw R. ABENDANON-MANDRI.

Voor *Secretaris* de heeren: E. VAN ASSEN en E. C. J. SCHWIPPERT.

Voor *Penningmeester* de heeren: E. C. A. HARTING en J. G. MARTENS.

Voor den Haag: Mevrouw TEN BOSCH-BOSSCHER en Mevrouw R. ABENDANON-HANDRI.

Voor Leiden: Prof. Mr. J. E. HEERES en Mr. Ed. RIJKE.

Voor Amsterdam de heeren: H. DU MOSCH en Dr. Mr. J. C. G. JONKER.

Voor Apeldoorn de heeren: F. GERDES OOSTERBEEK en Mej. M. JONKERS.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging „Oost en West".
BALANS PER ULTIMO DECEMBER 1907.

Activa.

Effectenbezit.		
5 obligatiën 3 pCt. Ned. Werkl. Schuld Nominaal f 5000 à 92½ pCt.	f 4625.—	
4 maanden rente	„ 50.—	
	f 4675.—	
11 Idem onzer geldleening Nominaal f 275 à pari	„ 275.—	f 4950.—
229 NV Aandeelen *Boeatan* Nominaal f 11.450.— pro memorie.		
Rijkspostspaarbank.		
Gedeponeerd op boekje No. *55724*		„ 353.52
Exploitatie-rekening.		
Onderneming onder beheer v. Mevr. TEN BOSCH		„ 5000.—
Diverse debiteuren.		
Nog intevorderen contributiën geschat		„ 600.—
Kassa.		
Voor het saldo in kas		„ 55.25⁵
		f 10958.77⁵

Passiva.

Obligatie-leening A°. 1900	f 5000.—
Reserve.	
Voor vermoedelijk afteschrijven verlies op de exploitatie-rekening	„ 1480.91
Kasschaal-rekening.	
Voor het saldo	„ 4477.86⁵
	f 10958.77⁵

's Gravenhage, 31 December 1907.

De Penningmeester,
(w. g.) SCHRÖDER.

VERSLAG
van de Commissie tot naziening der Rekening en Verantwoording van den Penningmeester over het jaar 1907.

De ondergeteekenden hebben de eer mede te deelen, dat door hen de ontvangsten en uitgaven van den penningmeester volgens het kasboek zijn nagegaan en accoord bevonden. Voor zoover mogelijk werd een en ander met bewijsstukken gestaafd.

Het totaal der ontvangsten bedroeg f4125.61½, dat der uitgaven. . . . . f3716.84, zoodat er overschot aanwezig was f 408.77½.

Dit saldo verschilt van het voordeelig saldo over 1906, ad f 845.44½, met f436.67, zoodat er oogenschijnlijk een achteruitgang te constateeren zoude zijn. Hierbij moet echter in aanmerking worden genomen, dat in den loop van het verslagjaar de kantoren boven „Boeatan" geheel werden ingericht en de uitgaven daaraan verbonden, ad f 922.21½, geheel uit de kasmiddelen konden worden bestreden.

In plaats van achteruitgang is er dus een niet onbelangrijke vooruitgang te constateeren.

Blijkens het kasboek was het saldo ad f408.77½ onder ultimo December aanwezig.

Ofschoon bij de wijze van beheer en verantwoording tegemoet is gekomen aan de opmerkingen, dienaangaande door de commissie van kasnaziening in vorige jaren gemaakt, is de administratie nog voor verbetering vatbaar, vooral wat betreft het overzicht van den aard der verschillende uitgaven en de groepeering en vooral juiste waardeering van de bezittingen der Vereeniging. Wij houden ons overtuigd, dat de met April 1908 opgetreden volijverige penningmeester met onze ter zake gemaakte opmerkingen wel rekening zal willen houden.

Uit het ons overgelegde spaarbankboekje bleek, dat op ultimo December ten name der Vereeniging daarop een bedrag van f355.52½ was ingeschreven.

Aan ons werd vertoond een bewijs van gesloten bewaargeving bij het Agentschap der Nederlandsche Bank van een trommel, volgens opgave inhoudende effecten ter waarde van f5000. Den inhoud van dien trommel hebben wij uit den aard der zaak niet kunnen verifieeren.

Verder werd aan ons overgelegd een depositobewijs, volgens hetwelk ten name der Vereeniging bij de Algemeene Bankvereeniging alhier is gedeponeerd f 1968.25, tegen rentevergoeding van 4 % 's jaars.

Eindelijk zagen wij de aan de Vereeniging toebehoorende 229 stuks bewijzen van aandeel ad f50 in de Maatschappij tot bevordering van Inlandsche Nijverheid, enz., enz., „Boeatan".

De commissie komt tot de slotsom, dat het geldelijk beheer der Vereeniging over het boekjaar 1907 behoorlijk is gevoerd en concludeert tot goedkeuring der rekening en verantwoording met décharge aan den penningmeester.

De commissie tot kasnaziening, benoemd in de vergadering van

w. g. W. VAN DER ZIJL.
w. g. J. G. MARTENS.

ter vervanging van den heer A. H. G. Fokker:
w. g. J. H. ANDRIES.

's Gravenhage, 20 Mei 1908.

BEGROOTING van Ontvangsten en Uitgaven van den Penningmeester van het Hoofdbestuur van de Vereeniging „Oost en West" over het jaar 1909.

Vermoedelijke ontvangsten:

Contributie van de Afdeelingen .	f 1300.—	
Idem van de Leden in administratie bij het Hoofdbestuur. .	„ 770,—	
Diverse inkomsten	„ 550.—	
Rente	„ 150.—	
Indemniteiten (abonnementen Weekblad enz.)	„ 45.—	
In ronde cijfers saldo op 1 Jan. 1909	„ 400.—	
		f 3215.—

Vermoedelijke uitgaven:

Redactie-commissie	f 1250.—	
Administratiekosten.	„ 70.—	
Toelagen aan Secretaris en Penningmeester.	„ 100.—	
Reis- en verblijfkosten	„ 250.—	
Huishuur	„ 700.—	
Onkosten inning contributiën . .	„ 125.—	
Diverse uitgaven.	„ 100.—	
Inrichting	„ 15.—	
Drukwerken	„ 50.—	
Gas, verlichting, waterleiding enz.	„ 125.—	
Onderhoud en loonen	„ 75.—	
Belasting	„ 130.—	
Fonds tot ondersteuning van personen, commissiën en instellingen	„ 100.—	
Tractement van den administrateur v/h. Hoofdbestuur	pro memorie	
Idem v/h. Weekblad	pro memorie	
Buitengewone uitgaven voor propaganda en ten behoeve van het orgaan	pro memorie	
	f 3090.—	
Vermoedelijk saldo op 31 Dec. 1909	„ 125.—	
		f 3215.—

's Gravenhage, 1 Juli 1909.

Waarn. Penningmeester,
(w. g.) HARTING.

TOELICHTINGEN.

De contributiën van de leden rechtstreeks in administratie bij het Hoofdbestuur wordt op f 200 *minder* geraamd omdat in 1907 ruim f 200 aan *achterstallige contributiën* geind werd in *West-Indië*.

Onder de diverse inkomsten is begrepen een bedrag ad *f 450* aan te ontvangen huishuur van de afdeeling *'s Gravenhage*.

Onder dit hoofd werd in 1907 *f 436.80* ontvangen, waarop in 't vervolg niet kan worden gerekend en wel *f 226.80* „*restitutie tentoonstellingsonkosten*" en *f 210* als *kassaldo* van de opgeheven afdeeling „*Groningen*" Onderhoudsloonen is voor *1909* op *f 75* geraamd, waarvan *f 52* voor de werkvrouw (schoonhouden der lokalen in 't perceel Heulstraat No. 17) en *f 23* voor het aanschaffen van kleine benoodigdheden.

Verblijdende Teekenen des Tijds.

In de laatste jaren doen zich in de maatschappij der Javaansche intellectueelen telkens verblijdende teekenen voor, die wijzen op een loffelijken drang tot zelfemancipatie. De volgende, onlangs op ruime schaal verspreide circulaire is daarvan a. een zeer sprekend bewijs:

„Reeds lang betreurden wij het, dat onder de Jong-Javanen (. z. diegenen onder ons, die voor uitgang tot elken prijs beoogen en waar noodig een losmaken van de oude adats, voorzoover die een belemmering voor de toepassing van verlichte denkbeelden zijn) geen bond bestaat ,waardoor wij krachtiger ons uiten kunnen en een beweging zouden vormen, waarmede rekening gehouden dient te worden.

Enkele dagbladen, vooral *De Locomotief*, bevatten vaak artikelen, die met warmte onze zaak voorstaan, edoch het zijn meestal opstellen door Europeanen geschreven, wel is waar Europeanen, die het goed met ons meenen, doch zelden door Javanen.

Zijn er onder ons echter niet genoeg die zich zelf uiten kunnen en het voor ons volk opnemen? Welnu, waarom uiten zij zich niet? Waarom blijft de stem van mannen als „Djawa" in *De Locomotief* of „Inlander" in het *Weekblad v. Indië*, als die der roependen in de woestijn?.

Het is, omdat er geen band, geen voeling tusschen ons bestaat, wij kennen elkaar te weinig, wij weten zelf niet welke krachten er in ons volk sluimeren.

Op dan, laat ons onder de leus „Java vooruit" een vereeniging vormen, die bij genoegzame deelname een eigen orgaan kan uitgeven, waarin wij onze heilige zaak, de zaak van de opheffing van ons volk, strijden kunnen; waarin wij onze zwakke zijden bespreken en de middelen ter verbetering aanwijzen, waarin wij stelling kunnen nemen tegen door de Javanen minder vriendelijk gezinden, geplaatste uitingen, in de dagbladen, zooals o.a. een dikwijls verkondigde voor ons nationaal gevoel zoo diep krenkende bewering, als: „de Javaan is onbetrouwbaar."

Wie met dit, ons denkbeeld sympathiseert en mee wil werken tot het welslagen van ons streven, geve daarvan kennis aan eerste ondergeteekende, opdat wij, indien de binnengekomen betuigingen talrijk genoeg zijn, ernstig de hand aan den ploeg kunnen slaan ter bereiking van ons doel.

Opdat zooveel mogelijk Jong-Javanen kennis krijgen van ons voornemen, verzoeken wij u (en dat is voorzeker voor de goede zaak niet te veel gevergd) deze oproeping driemaal over te schrijven en aan drie uwer vrienden te zenden, waarvan ge weet, dat ze met onze denkbeelden sympathiseeren, en deze drie weder elk aan drie, enz.

w. g. RADEN ADJENG ROEKMINI
w. g. RADEN ADJENG KARTINAH
w. g. RADEN ADJENG SOEMATRI."

Dat wij de dappere daad dezer drie begaafde, fijngevoelige vrouwen toejuichen, spreekt wel van zelf. Hartelijk hopen wij dan ook, dat deze door haar aan het rollen gebrachte „sneeuwbal", al wentelend, allen belemmerenden tropischen invloeden ten spijt, tot een vaste, hechte massa moge aangroeien. En kunnen wij hiertoe medewerken door haar van onzen kant nu en dan een stootje te geven, zoo zullen wij dit zeker niet nalaten.

Dat de tijden thans rijp zijn voor de beweging blijkt mede uit het volgende schrijven van „Een Javaan" in de *Locomotief:*

„Naar aanleiding van de circulaire onderteekend door de drie raden-adjengs van Japara, kan ik u mededeelen, dat reeds sedert eenigen tijd door verscheidene ontwikkelde inlanders hetzelfde plan „gekoesterd" wordt tot de oprichting van een Bond.

De bekende beweging onder de Chineezen schijnt veel bijgedragen te hebben tot het vormen van het plan. Over deze aangelegenheid is men nog aan het correspondeeren en men hoopt nu maar dat de oplossing spoedig moge volgen. Naar het schijnt is het financieele gedeelte nog niet geheel in orde.

Onder de voorstanders van de oprichting van 'n Bond behooren verscheidene regenten waaronder die van Toeban, Temanggoeng, Japara. Demak, Karanganjar, Koetoardjo en eenige anderen, benevens inlandsche grooten als pangeran adipati Pakoe Alam, pangaran Notodirodjo, enz. Ook de bekende dokter-djawa van Djokja Soediro Oesodo en de architect Atmodirono, zijn voorstanders van het plan.

De regent van Temanggoeng is kort geleden nog naar Japara geweest om met zijn ambtgenoot aldaar deze aangelegenheid te bespreken en dat bezoek schijnt van gunstigen invloed te zijn geweest."

Mede een der verblijdende teekenen is het toenemend aantal Inlanders uit verschillende streken van Ned.-Indië, die hier te lande hunne studiën komen voortzetten en dit met het beste succes. Om hiervan slechts enkele voorbeelden te noemen:

Aan de universiteit te Leiden is thans het candidaatsexamen in taal en letterkunde van den Oost-Indischen Archipel afgelegd door den heer Raden Hoeseln Djajadiningrat, die dezen graad *cum laude* verwierf; de gebroeders J. E. en W. K. Tehupeiory zijn aan de universiteit te Amsterdam bevorderd tot semi-arts; de heer Abdoel Rivaï, doctor Djawa, werd eveneens te Amsterdam tot arts bevorderd en studeert nu te Gent om den doktersgraad te halen; aan de landbouwschool te Wageningen worden de lessen met succes door een paar jeugdige inlanders gevolgd; ook zijn hier ter stede enkele inlandsche meisjes, die tot verloskundigen worden opgeleid.

En wat dunkt u, lezers, van het volgende tafereel, waarvan wij de beschrijving uit het *Bataviaasch Nieuwsblad* overnemen:

„Zaterdagmiddag vier uur te Tandjong Priok. De „Vondel", met de Hollandsche mail, is juist aangekomen, ligt nu gemeerd. De trap wordt uitgezet, de passagiers verlaten het schip.

Aan den wal staat een aanzienlijk inlandsch hoofd, vergezeld van eenige hoofden van lageren rang. Het aanzienlijk hoofd is de patih van Malang; zijn aanwezigheid hier te Tandjong Priok geldt zijn zoon, Rahden Mas Asmaoen, arts, officier van gezondheid bij het Nederlandsche-Indisch leger.

Mas Asmaoen, wij weten het nu allen, is afkomstig van de dokterdjawa school. Zes jaar geleden verliet hij die school met een diploma van inlandsch geneeskundige in den zak; werkte drie jaar als zoodanig, maar wilde hooger en trok naar Amsterdam, waar hij het arts-examen aflegde. En nu kwam hij met de „Vondel" uit als officier geneeskundige.

Zie, daar wordt het wachten van den patih beloond. Daar daalt de jonge officier van gezondheid de trap af, in volle uniform, — en de vader ontbloot het hoofd, treedt zijn zoon tegemoet, heet hem hartelijk welkom.

Een ontroerend oogenblik!

Als de begroeting is afgeloopen, de emotie van het eerste weerzien is geweken, vraagt de zoon of zijn vader nu eens het schip wil zien waarmee hij de groote reis gemaakt heeft? En op het toestemmend antwoord keert het gezelschap zich weer naar het schip, — en weer laat de vader zijn zoon, zijn trots, tegenover wien hij zich de mindere gevoelt, vóórgaan.

Mas Asmaoen werd ook begroet door dr. Roll, directeur der dokterdjawa school. En deze waardige leeraar zal, zijn oud-leerling terugziende, ook wel iets van den trots gevoeld hebben die den vader bezielde."

PERSKRONIEK.

INHOUD: Het conflict met Venezuela in de pers: oordeel van het *Volk*; het *Nieuws van den Dag* en de *Nieuwe Courant*. — „Blanda" in de *Controleur* over den onderwijzersnood in Ned.-Indië.

Het spreekt bijna van zelf, dat in dezen komkommertijd de bladen met genoegen schrijven over het conflict met Venezuela. Hoewel over het algemeen de regeering aangespoord wordt, om krachtig in te grijpen en tegen Castro front te maken, spreken enkele organen zich minder oorlogszuchtig uit. Zoo wil *Het Volk* niets van een oorlog met Castro weten.

„Het Nederlandsche oorlogsschip „Heemskerck", zegt het blad, klieft weldra de baren, zwaar bepantserd, uitgerust met zwaar geschut. Als een dreigend onheil vaart hij over den Oceaan, nadert hij de west-indische wateren, de vijandige venezolaansche kust...

Aan den kruiser „Holland", die in reparatie ligt aan de Rijkswerf, wordt gewerkt met bekwamen spoed...

Zal er oorlog komen tusschen Nederland en Venezuela?

Het zou een beetje ridikuul zijn. Oorlog is een veel te groote zaak voor zulke kleine naties als deze. Om oorlog te ontgaan, worden vredesparlementen en vredeskomedieën gehouden, door al wat groot is, op de wereld. En Nederland en Venezuela zouden, als een paar kwajongens, die ruzie krijgen onder de preek, ten

aanzien van de verbaasde ouderlingen, diakenen en notabelen, elkaar in de haren vliegen?

Dat gaat niet.

Het zou ook wat duur zijn. De West is toch al een duur paardje op den stal van Nederland's grootheid. Moeten er nu nog ettelijke schrik-schoten worden afgevuurd van af onze oorlogsbodems, met heusche kogels? Men mag wel eens vragen, wat dat kosten zou.

En schandelijk zou het zijn, als men menschenlevens ging wagen, omdat president Castro een brutale rakker is, onze minister-resident De Reus een individu met twee tongen en onze rompslomp-diplomatie duur en slecht, door en door slecht, dat er geen re!deren meer aan schijnt.

Het schijnt noodig, vóórdat het gekraai over onze nationale eer, waarvan de eerste klanken verluiden, de hoofden op hol mocht hebben gebracht, hierop te wijzen."

Het blad vervolgt verder:

„Dat een nederlandsche minister-resident openlijk schrijft over het land, waar hij is geakkrediteerd, en over een diktator, met wien hij vriendschappelijk uit rijden gaat, gelijk de heer De Reus deed in *Hou en Trou*, kan men na het bovenstaande nog verlangen, dat men daarvan kennis zou dragen aan het departement van Binnenlandsche Zaken? Het zou een al te onbescheiden eisch zijn.

Al deze onverschilligheid, onbenulligheid, stumperigheid, heel deze janboel van ons departement komt thans voor de heele wereld aan het licht. Dit is, natuurlijk, een nationale schande. Onze nationale eer kan men alleen dienen, door te zorgen, dat hieraan een einde kom.. Met kanonschoten gaat dat niet; het eenige middel tot verbetering is, onze begrooting te bevrijden van budgetvreters, die in onze diplomatieke vertegenwoordiging de overgroote meerderheid vormen. Maar daarentegen zullen zich natuurlijk het scherpst verzetten degenen, die het hardst schreeuwen over onze nationale eer.

Voor de nederlandsche arbeiders bevat het gebeurde op Curaçao een aparte les. Wij zien opnieuw, met welk een verregaande onverschilligheid de regeering der bourgeoisie de zaken behartigt van een kolonie, waar niets te verdienen valt. Waren nederlandsche kapitalisten geïnteresseerd bij de zaken van Curaçao, hadden de Cremer's, de Janssen's, de Deen' er hun ondernemingen, haalden zij er hun millioenen vandaan, dan zou niet alleen de luchthartige minister De Marees van Swinderen ernstige en dreigende woorden tegen president Castro hebben gevonden, maar zijn slappe voorganger, Excellentie Van Tets van Goudriaan zou hem de straffe hand van den sterkere hebben doen gevoelen. Maar nu bewaart wellicht alleen het feit, dat het maar armoedzaaiers zijn, die op Curaçao de dupe worden van ons wanbeheer, de wereld voor het miserabele schouwspel van een oorlog tusschen Nederland en Venezuela."

* * *

Het *Nieuws van den Dag* zou het liefst het conflict aan de uitspraak van het Arbitrage-Hof onderworpen zien.

Het schrijft aan het slot van een artikel, aan bovenstaand onderwerp gewijd, het volgende:

„Maar zoo het Curaçaosche adres en de staaltjes van arrogantie, welke Reuter seinde, hier te lande rechtmatige verontwaardiging wekken — en wij nemen aan, dat ons volk daar niet onverschillig voor blijft — toch moeten wij, die als een palladium het Arbitrage-hof in ons midden hebben, alles doen om uiterste maatregelen, als het kan, nog te verhoeden. Juist omdat wij niet met een volk, eigenlijk zelfs niet met een regeerings-college te doen hebben, maar met één man, die zich despotisch gezag heeft aangematigd.

Is het niet diep ergeniswekkend, dat, in onzen tijd nog, de kanonnen zouden bulderen, menschenlevens opgeofferd, goederen vernield, veel geld weggeworpen zou worden — omdat zulk een man in zijn hoogmoedswaan het daarheen gelieft te drijven? Waarlijk, dat is een toestand, die niet langer in onze beschaving past.

Nederland zal, in dit geval, zijn nationale eer en belangen gemakkelijk kunnen verdedigen. Het feit, dat wij tegenover Venezuela krachtig genoeg zijn, maakt het ons echter gemakkelijker tusschenkomst te aanvaarden. Een poging daartoe kan, dunkt ons, niet uitblijven. Het moet toch in het gemeenschappelijk belang van de Vereenigde Staten en de Europeesche landen zijn, dat eindelijk paal en perk gesteld wordt aan het optreden van den heer Castro en zijn aanhang. Bemiddeling in dit geval zou, met eenigen goeden wil, kunnen leiden tot het oefenen van een heilzamen druk op dien president, en baatte deze niet, dan behoorde men zich te vereenigen om aan zulk een wanbestuur een eind te maken, ten gerieve van Venezuela zelf en van de wereld.

Is dat te veel verlangd? Zoo ja, dan wordt het onze zaak krachtig op te treden. Maar dit geschiede dan snel en doortastend!"

* * *

De Nieuwe Courant daarentegen roept luide „à Caracas". In antwoord op het schrijven van een inzender in het blad, die zich „Justus" teekent en kalmte predikt, schrijft het blad:

„Dat Nederland beleedigd is, daarin is zelfs geen twijfel mogelijk. Het is merkwaardig — en betreurenswaardig — dat er in deze quaestie, waarbij onze nationale eer zoo zeer betrokken is, dadelijk weder een Nederlander opstaat om te betoogen, dat president Castro ook wel een beetje gelijk heeft, getuige de publicatie van den heer De Reus. Volkomen wordt daarbij over het hoofd gezien, dat 't ontstaan van het heele conflict met Venezuela aan de quaestie De Reus v o o r a f g a a t; dat deze slechts is een bijkomend incident. Sedert tientallen van jaren staat ons land aan de grievendste bejegening van de zijde van Venezuela bloot; terecht sprak Friso (in no. 196 van ons blad) van „een eindelooze reeks van steeds driester en onbeschaamder handelingen die getuigen van minachting jegens Nederland". Die reeks is thans haar toppunt genaderd in de volgende feiten: 1e. de willekeurige afsnijding van den handel met de Nederlandsche havens; 2e. de beleediging van de Nederlandsche vlag door aanhouding in de open zee en het opbrengen naar Venezuela van onder die vlag varende schepen; 3e. (men zie het adres van de Kamer van Koophandel c. s. van Curaçao) het gevangenhouden van Nederlandsche onderdanen en het schenden van de brievenmail.

Het was mogelijk dat Nederland een eisch tot genoegdoening wegens deze feiten zou onderwerpen aan de beslissing van het Hof van Arbitrage. Daartoe zou echter de medewerking van pres. Castro noodig zijn. Het komt ons voor dat daarop niet meer kan worden gerekend, nu deze na het conflict is voortgegaan de eene beleediging op de andere te stapelen (ook het ruwe wegzenden van den heer De Reus behoort daartoe) en zijn uiterste best doet zich tegenover de wereld voor te stellen als ware hij — of althans óók hij — in dezen beleedigde partij. Nederlanders deden beter hem daarin niet te helpen.

Nu willen wij allerminst oorlog; maar wij achten het toch, vrijwel onmogelijk, dat Nederland in deze omstandigheden stappen zou doen om dit eigenaardige „geschil" aan arbitrage te onderwerpen. Hoogstens zou dit de taak van derde mogendheden kunnen zijn. Wel zou het mogelijk zijn, dat onzerzijds een beroep werd gedaan op de „bons offices ou médiation d'une ou de plusieurs puissances amies", teneinde een beroep op de wapens te voorkomen (art. 2 der Conventie van 1899) of dat een bemiddeling van derden, spontaan aangeboden (art. 3) door Nederland werd aanvaard. De door president Castro aangenomen en voortgezette houding doet ons ook daarvan niet veel verwachten; maar dit ware althans te beproeven.

Intusschen komt het er thans in de eerste plaats op aan te toonen, dat indien het niet op andere wijze volkomen satisfactie verkrijgt, Nederland vastbesloten is, zich die zelf te verschaffen."

* * *

Schrijvende over den tegenwoordigen onderwijzersnood in Indië is „Blanda" in de *Controleur* het niet eens met hen, die de beweging van het Ned.-Ind. Onderwijzers Genootschap steunen om liefhebbers in patria het niet gaan naar Indië af te raden.

Als bij uitstek bevoegd om over deze zaak te oordeelen, laten wij hier Blanda's slotsom onverkort volgen.

Hij zegt:

„Of we nu maar ieder Nederlandsch onderwijzer zouden aanraden naar Indië te gaan? Natuurlijk niet. De hoofdacte is de sleutel, die daar alle deuren tot de onderwijzerspromotie opensluit, dus nog heel wat meer dan in Nederland. Die hoofdacte is echter ook best in Indië te halen, mits daartoe slechts de noodige wilsen geestkracht aanwezig zijn, want de studie valt in het Indische klimaat weer wat zwaarder. Wie er echter niet de voorkeur aan geeft, om — naar Indisch gebruik — zijn avonduren en anderen vrijen tijd voornamelijk in de soos zoek te brengen en het erop gezet heeft dat onmisbare radicaal te halen, die zal zeker niet in zijne pogingen falen. We kennen jongelui, die onmiddellijk bij aankomst in Indië de studie flink aanpakten en zich dan ook in korten tijd een nummer op de ranglijst veroverden (zonder hoofdacte blijft men 3de klasse en is die ranglijst dus gesloten).

De onderwijzer zonder die acte en wien het bovendien aan den noodigen studielust en het

noodige doorzettingsvermogen mangelt, blijve stilletjes in Holland. Voor dezulken is ook in Indië niet veel goeds weggelegd. Den gehuwden onderwijzer zonder hoofdacte, maar met de beste voornemens bezield, zouden we toch liever raden, eerst in Nederland af te studeeren. In Indië staat de promotie toch stil, zoolang men den „sleutel" niet in den zak heeft en een buiten de ranglijst gehouden worden sleept financieele nadeelen met zich mede, die we hier maar niet zullen napluizen. Ook voor de gehuwde onderwijzers met hoofdacte en klein gezin (één of twee kinderen) en die een zekere leeftijdsgrens natuurlijk nog niet overschreden hebben, is er in Indië nog wel doorkomen aan, wat er ook ter afschrikking vooral van deze categorie geschreven moge zijn, mits zij er zich maar op voorbereid houden niet onmiddellijk met den neus in de boter te zullen vallen en wel eens korter of langeren tijd de tering naar de nering zullen moeten zetten.

Ook voor hen komt het wel terecht. De regeering zelve kan veel doen om deze nieuwelingen in hun eerste moeilijke tijden tegemoet te komen door hen niet op de hoofdplaatsen te houden. Op de kleinere binnenplaatsen is het leven goedkooper.

Maar de gehuwde onderwijzer heeft bij de beslissing der vraag of hij al of niet naar Indië zal gaan, niet slechts rekening te houden met zichzelf, maar ook, en niet minder, met zijn vrouw. Hij heeft het met zichzelf uit te maken, of zij die mate van ontwikkeling en beschaving of althans den aanleg daartoe bezit, dat zij zich in haar nieuwe omgeving aan een meer vormelijk leven zal weten aan te passen. In Indië is het noodig, dat ook de onderwijzer zijn vrouw „presenteeren" kan. Wie dit over 't hoofd ziet, zal daarvoor met decepties worden gestraft. In 't algemeen is in Indië de „flinke" ambtenaarsvrouw veel waard.

Het naast er aan toe om zich een carrière in Indië te gaan scheppen, is dus de ongehuwde onderwijzer met hoofdacte. Wanneer deze daarbij een dosis fermiteit bezit, dan kan hij zich bij voorbaat verzekerd houden dat het hem in de Oost wèl zal gaan."

Uit de O.I. Mail.

Van Sumatra's Westkust.

Aan het *Soerab. Handelsblad* werd 2 Juli j.l. uit Fort de Kock geseind:

„Hier heerscht algemeene verontwaardiging over het rekest van de Kamer van Koophandel te Padang, bij welks opstelling slechts winstbejag heeft voorgezeten. Het werpt een eigenaardig licht op de tegenwoordige Hollanders en den steun van particulieren aan het gezag, te meer, daar alle flinke inlandsche hoofden de invoering der belasting toejuichen. Laat men voorzichtig zijn! Twee bataviasche bladen *(Batav. Nieuwsblad* en *Nieuws van den Dag)* worden op de hoogte gehouden door den redacteur van de *Sumatra-Bode*, die ter zake eigenaardige belangen heeft. De regeering wordt volkomen juist ingelicht.

De gouverneur is nog steeds hier. De bewering dier bladen, dat de gebeurtenissen van heden het gevolg zouden zijn van ruw geweld van jaren her, is zeer vermakelijk, daar de tuchteloosheid juist aangemoedigd is door een wel is waar mild, doch slap bestuur. Dit is vooral gebleken uit de vrees voor de invoering der belasting.

Nergens is de opstand algemeen; nergens doen fatsoenlijke menschen of bekende geestelijken er aan mee. De geestdrijvers van de sekten der Sakirchah en Sadilihag hebben altijd den *prang sabil* voorgestaan. De invloed van hun godsdienst is steeds onderschat. De Naqsjabendis houden zich goed en verklaren in volle mesdjids, dat deze begonnen oorlog niet wettig is, omdat hij niet door het ware geestelijk gezag gelast werd, noch voor de verdediging noodig is. Zij verklaren, dat de gevallenen niet zijn *matih sjahid*, geen martelaren. Niettegenstaande dus de geheele bevolking weet, dat bedoeld wordt een godsdienstoorlog uit te lokken, durven de bedoelde bladen den invloed van den godsdienst ontkennen."

* * *

Omtrent het **Atjeh-rapport** schrijft de heer P. Bergmeijer in *De Getuige* van 3 Juli j.l. o.m.:

Wel, dienaangaande is de publieke opinie immers al gevormd?

De pers in Nederland, zoo werd heden aan de Indische bladen geseind, keurt de gedragslijn van den gouverneur-generaal, blijkende uit het Atjeh-rapport, af.

En de Indische bladen oordeelen al even ongunstig. Zelfs de Java-Bode neemt het rapport niet in bescherming, maar tracht de verantwoordelijkheid voor het rapport te leggen op de ambtenaren, die het opstelden.

Nu is het heel begrijpelijk, dat men algemeen sympathie gevoelt voor iemand als generaal Van Daalen, die, naar men het doet voorkomen, slechts opgeofferd wordt. Dat de heer Van Daalen ook het aanbod van de Java-Bode, om zich tegen het rapport te verdedigen, heeft afgewezen, zal er wel niet toe bijdragen om die sympathie te verminderen.

Maar waarom moet nu die pijnlijke zaak nog meer vertroebeld worden door slechts woorden van afkeuring uit te spreken voor den gouverneur-generaal?

Men kan den heer Van Heutsz hoogstens verwijten, dat hij, schoon kennende de minder goede eigenschappen van den heer Van Daalen, toch te veel op hem vertrouwd heeft. Maar het is toch de vraag, of dat nu werkelijk zoo'n misdaad is, als men thans doet voorkomen.

Er bestaat veel gevaar, dunkt me, dat men den G.-G. tracht tot zondebok te maken. Er heerscht nu eenmaal in zekere kringen een geweldige afkeer tegen den heer Van Heutsz. Vergeet ook niet, dat de groote massa steeds neiging gevoelt, om iemand, dien ze eerst op een voetstuk gezet heeft, later weer daaraf te halen en zoo mogelijk onder den voet te loopen. Eerst roept men: Hosannah! en later: Kruist hem. En men heeft generaal Van Heutsz eenige jaren geleden bewierookt; geen wonder dus, dat men hem thans verguist.

Doch de wijze verbaast zich niet over de wispelturigheid der menigte; hij schreeuwt ook niet mee met den grooten hoop. Hij weet en hij ziet het hoe langer hoe meer, dat regeeren moeilijk is. Dat is een waarheid, die wel wat veel vergeten wordt in onze dagen.

* * *

Over de **plannen van Generaal Van Daalen** weet de *Javabode* mede te deelen, dat deze heer in den loop der maand September a.s. gebruik zal maken van zijn aanspraken op een buitenlandsch verlof. Noch van zijn wapen, noch van den generalen staf wenschte hij thans chef te worden om de promotie niet tegen te houden. Hetgeen volstrekt niet zeggen wil, dat de generaal stil zit; integendeel zouden hem door den legercommandant ettelijke opdrachten zijn gegeven. Hiermede brengt men ook in verband, dat de chef der 4e militaire afdeeling, kolonel K. van der Maaten, den generaal, zoodra deze te Soekaboemi was aangekomen, een bezoek bracht.

In 1909 denkt generaal van Daalen in Indië terug te zijn met het oog op de dan te verwachten vacature in het legercommando.

* * *

Inlandsche Landbouw.

In de *Preanger-Bode* van den 1sten Juli j.l. wordt gewezen op het, naar de schrijver beweert, bevreemding wekkend feit, dat de regeering nu en dan bataksche, palembangsche, makassaarsche en andere hoofden van de buitenbezittingen naar Java zendt om hen daar den landbouw te doen leeren, terwijl het toch bekend is, dat die landbouw op dit vruchtbare eiland nog op den laagsten trap van ontwikkeling staat. Door den schrijver worden dan verschillende staaltjes van de achterlijkheid van den inlandschen landbouwer aangehaald.

Den schrijver kan worden toegegeven dat er op bedoeld gebied op Java nog heel wat te doen valt. Tot de taak van het departement van landbouw behoort in de eerste plaats het beramen van maatregelen, waardoor aan den inlandschen landbouw blijvend meer bevredigende uitkomsten kunnen worden verzekerd. In die richting zijn niet minder dan drie afdeelingen van het departement werkzaam, n.l. die voor waarnemingen en onderzoekingen speciaal voor den inlandschen landbouw, die voor waarnemingen en onderzoekingen tot vermeerdering der kennis van den bodem en die voor meteorologische waarnemingen ten behoeve van den landbouw. Door middel van een proefstation voor rijst en tweede gewassen en demonstratievelden tracht men het beoogde doel te bevorderen, waartoe een inspecteur en een drietal adjuncten werkzaam zijn, die onder meer plaatselijke onderzoekingen instellen en gegevens verzamelen. Vooral aan de rijstcultuur wordt de meest mogelijke belangstelling gewijd, welke verplichting reeds in het jaar 1863 bij eene kabinetscirculaire aan de hoofden van gewestelijk bestuur

FEUILLETON.

Java's Mooi.

Ik ben pas terug van een tochtje over Java en heb, nu dit de eerste reis was na een verblijf in Europa, meer dan ooit gevoeld hoe lief 't land me is en hoe 't waard is, bereisd te worden, hoewel ik eenige maanden geleden, dwepende met Zwitserland's en Tirol's liefste plekjes, weinig meer dacht aan Java's schoon.

Ik voel nu, hoe ondankbaar ik geweest ben, en wil daarom mezelf en anderen bekennen hoe aantrekkelijk al 't mooie van Java was, dat me nu trof, terwijl ik vroeger, er aan gewend, het haast niet meer zag. De beroemde blauwe luchten van Italië en Zwitserland, ziet men ze hier niet even schitterend en het geheele jaar door? En het volle, rijke groen, de weelderige, schitterende plantengroei doet eerst weldadig aan, als men een najaar en winter in Europa heeft meegemaakt, al gaat er dan toch m. i. niets boven een winterlandschap in rijp.

In den sneltrein door de Preanger reizende, en met welgevallen uit het raampje ziende, kwam de gedachte bij me op, hoe het een Hollander, een vreemde, treffen moet, dat grootsche, forsche van onzen plantengroei hier, zoo geheel één met de gansche natuur.

En toch, al meermalen ben ik teleurgesteld, als we Hollandsche vrienden uitgekregen hadden en ik belangstellend hunne eerste indrukken gadesloeg. Zoo dikwijls al vroeg ik me af: „Is het omdat de Hollanders, jong naar Indië gaande en voordien weinig of niet gereisd hebbende, de ruimheid van blik missen, die hen tot oordeelen bevoegd maakt, of is het de vooringenomenheid van iemand, die zich genoodzaakt ziet, zijn eigen land te verlaten om zich te gaan inleven in een vreemd land, waar alles hem ongewoon en onprettig aandoet?"

't Maakte op mij altijd den indruk van een niet-willen-zien van al het goede en mooie in 't nieuwe, voortspruitende uit eene stijve gehechtheid aan het eigen home, ieder rechtgeaard vaderlander, die zijn land niet uit is geweest, eigen.

Want ook meermalen reisde ik samen met vreemdelingen: Duitschers of Engelschen, die zich enthousiast betoonden. Was dat omdat die kwamen met open blik en een hart gewillig om 't goede in zich op te nemen, omdat ze op reis gingen met de bedoeling het mooie en bijzondere in elk vreemd land te zoeken, om zoodoende hun blik nog te verruimen? Want het kan niet anders dan me bevreemden, als een baar hier niet direct na aankomst al opmerkt het mooi van onze palmen, in groote verscheidenheid prijkende op de erven der heerenhuizen te Batavia.

En de bamboe en klapper, zijn het geen prachtplanten met hun vederfijn wuivend gebladerte?

Hun mooi boeit me nog, mij, die ze van mijn prilste jeugd af om me heen zie. Moet 't dan iemand niet opvallen, die nooit eene plant zag, zóó sierlijk van vorm als juist deze specifiek tropische gewassen, die elk plekje stoffeeren tot een waar schilderij? En vergeet dan ook onze bloeiende boomen niet, die, al komen ze vrij zeldzaam voor, in hun bloeitijd dan toch een reuzenbouquet gelijken met hunne schitterende kleurenpracht. En dan de groote, grofbladige, bont getinte sirih-oetan, die zich forsch slingert om den stam en dringt tusschen de takken van flinke boomen. Ga de waringin- en kanarielaan in 's Lands plantentuin te Buitenzorg maar eens zien; dat is voldoende om in bewondering te geraken voor de machtige woudreuzen, die we hier hebben. Is een waringin in zijn forsche grootheid van stam en kruin en toch gracieuse fijnheid van loof en jong luchtwortelhaar geen wonder van pracht? Welke boom heeft dat diepe, warme groen van den waringin, onder welks schaduw een heele passer met zijne drukke bevolking zich bergt?

Wordt vervolgd.

werd opgelegd. Ook van de demonstratievelden, bestaande uit van de bevolking gehuurde, te midden harer bouwgronden gelegen velden, wordt een nuttig effect verwacht, vooral door den aanleg dier velden gepaard te doen gaan met de verspreiding op vrijgevige wijze van zaden van goed gebleken soorten van cultuurgewassen.

De dagelijksche leiding dier proefvelden is opgedragen aan gediplomeerde leerlingen der landbouwschool. Hoewel de hoofden in het algemeen zich wel geneigd betoogen om de, hun in het belang der cultures gegeven wenken ter harte te nemen, moet worden erkend, dat de bevolking nog steeds weinig zorg blijft besteden aan hare aanplantingen.

Toch bestaat er geen aanleiding, meent de *Javabode*, om met den schrijver in de *Preanger-Bode* de bezoeken van inlandsche hoofden van de buitenbezittingen, waar nog algemeen de ladangbouw gedreven wordt, aan Java te ontraden. In de eerste plaats zij opgemerkt dat doorgaans niet, zooals de schrijver meent, die hoofden tot het voormeld doel op kosten van het gouvernement, maar voor eigen rekening, veelal onder geleide van een bestuursambtenaar zich naar hier begeven. Hoeveel hier nu op het gebied van de teelt van inlandsche gewassen nog te verbeteren moge vallen, heeft niettemin de ervaring geleerd, dat die reizen in het algemeen goede vruchten dragen, daar uit den aard der zaak de aandacht der betrokken hoofden in het bijzonder gevestigd wordt op de best bewerkte velden, terwijl zij tevens in de gelegenheid worden gesteld tot bezichtiging van groote bevloeiingswerken enz., waarover zij steeds hunne groote bewondering te kennen geven.

In vergelijking met de toestanden op de buitenbezittingen — uitgezonderd op Bali — zijn toch die op Java in dat opzicht beduidend gunstiger, zoodat tot eene geheele afkeuring van het denkbeeld om de inlandsche hoofden buiten Java met die cultuurtoestanden kennis te doen maken, niet gemotiveerd is. Integendeel is de uitvoering van plannen van dien aard toe te juichen. hoezeer men ook voortdurend met kracht werkzaam moet blijven tot verbetering van de cultuurmethodes van den conservatieven Javaan.

* * *

Een teekenend antwoord

ontving het voorloopig comité dat zich te Bandoeng had gevormd, met de bedoeling het tiende jaarfeest der Koningin buitengewoon luisterrijk te vieren, op zijne uitnoodiging om medewerking hiertoe te verleenen van de vereeniging „Insulinde":

„Naar wij uit het plaatselijk blad vernemen, gaat uw comité zwanger van plannen om den 31en Augustus a.s., den geboortedag van onze geëerbiedigde Koningin, tevens dag waarop de tienjarige regeering van Hare Majesteit zal worden herdacht, door schitterende feesten te vieren.

Het hoofdbestuur van „Insulinde", uitvoering gevende aan de opdracht der algemeene vergadering, gehouden op 26 Juni j.l., heeft de eer uw comité als zijne meening te kennen te geven dat, zoo ooit, thans de tijd niet is aangebroken voor het organiseeren van festiviteiten.

Het grondt zijne opinie op het feit dat nooit te voren wellicht Indië zulke ernstige tijden heeft door gemaakt.

Over den geheelen Indischen Archipel wordt gevochten, hier en daar hardnekkig gestreden, niet 't minst op de Westkust van Sumatra, waar de Maleier in opstand is gekomen als een gevolg van de invoering der belastingen, waar ambtenaren en loyale onderdanen in de vervulling van hun plicht zijn vermoord, waar het leger, in welks gelederen wij onze vrienden en verwanten tellen, zulke bloedige offers plengt op het altaar van het vaderland.

Dure expedities, die, nevens andere noodzakelijke uitgaven, een opvoering van belastingen tot ongekende hoogte hebben tengevolge gehad, hebben elkander de laatste jaren verrassend snel opgevolgd.

De onveiligheid op Java neemt toe, de welvaart, zoo er al van welvaart sprake kan zijn, neemt af, in vele opzichten zijn de toestanden, euphemetisch uitgedrukt, niet zooals te wenschen ware.

Indië past vooreerst geen feest: de tijd is er te ernstig voor.

Feestgedruisch, gejuich, gejoel...... hier, daarginder smartkreten, doodsgerochel van een vriend of verwant, die in dienst van het vaderland zijn leven laat...... het schril contrast doet ons pijnlijk aan.

Men viere geen volks-feesten in tijden van opstand, hier, verzet daar, ontevredenheid alom.

Ook onze Koningin zoude, naar het oordeel van dit hoofdbestuur, den tijd niet gekomen achten, om luisterrijker dan gewoonlijk haar geboortedag te vieren.

Wij kunnen u verzekeren dat de gevoelens van dankbaarheid en vreugde, die u, blijkens uw rondgezonden circulaires alle Indiërs veronderstelt te zullen bezielen op 31 Augustus a.s., niet geheel onvermengd zijn.

De Vereeniging „Insulinde" althans onthoudt zich van alle deelneming aan de feesten, in welk opzicht ook.

Wij kunnen er aan toevoegen dat te Bandoeng alleen, vele personen onze inzichten ter zake deelen."

* * *

De Javabode van 3 Juli schrijft onder het opschrift:

Een merkwaardig man.

„Heden ontvingen wij bezoek van den heer Emmerik, den apostel der dienende liefde, die op Celebes met een troep minwaardige Javanen een landbouw-kolonie heeft opgericht, waarvoor men niets dan bewondering kan gevoelen. Met de grootste sympathie heeft de gouverneur-generaal den eenvoudigen man ontvangen en aangehoord en zijn groot leedwezen betuigd dat de regeering niet bij machte is hem financiëel krachtiger te steunen. De heer v. Emmerik, die zwaar ziek is geweest, wordt thans verpleegd in het militair hospitaal alhier. Toch zal hij trachten, den 19en dezer in een vergadering van den Indischen Bond propaganda te maken voor emigratie en kolonisatie naar de buitenbezittingen.

Hij is er van overtuigd dat toch nog altijd de oplossing van het paupervraagstuk in die richting ligt. We vreezen dat de man bedrogen zal uitkomen, meent het blad.

Onder de „Ingezonden stukken" lezen wij in verschillende bladen:

Witte Kruis-kolonie bij Salatiga.

Na een afwezigheid van zes maanden is mijn echtgenoot thuis gekomen van Celebes, alwaar hij kort geleden door een zware ziekte op den rand van het graf heeft gelegen.

De dokter heeft hem volkomen rust en versterkende middelen voorgeschreven. Maar hoe kan de vader dat doen, terwijl zijn ruim 300 kinderen — groot en klein — gevoed, verpleegd en gekleed moeten worden en de fondsen zoo goed als geheel uitgeput zijn.

Als hij wederom op krachten is gekomen, zal hij zeer gaarne om Jezus wil de bedelaar zijn om te voorkomen dat 300 ex-bedelaars, waaronder 'n groot aantal zwakken, gebrekkigen, ouden van dagen, blinden, krankzinnigen en kinderen, zouden rondzwerven.

De menschlievendheid en kiesche milddadigheid, die wij gedurende het ruim zes-jarig bestaan der kolonie ondervonden hebben, geven ons vrijheid u te vragen de helpende hand te willen uitsteken om ons over dit critisch tijdperk heen te helpen.

God zegene u.

De uwe in Zijnen dienst:

ALICE v. EMMERIK—CLEVERLY.

Het is niet dan na veel aarzelen, dat ik mijn vrouw vergunning geef in de couranten een plaatsje te vragen voor bovenstaand briefje.

Na lang overwegen ben ik er toe gekomen om al mijn bezwaren er tegen overboord te werpen.

Zonder dat ik naar de positie gezocht heb, ben ik een der woordvoerders van den Javaanschen pauper.

Toen ik 20 jaren geleden Christen werd, begreep ik, dat ik tot dingen kon geroepen worden, waar tegen vleesch en bloed wel eens in opstand komen. God weet welk een natuurlijken afkeer ik van vragen heb. Ik doe het hier als vertegenwoordiger van den Javaanschen bedelaar, dus als bedelaar voor de bedelaars.

Kromo mag zijn hoe hij wil, maar het feit is niet weg te redeneeren, dat wij allen — Europeanen en Chineezen — een schuld aan hem hebben.

Er is op Celebes een prachtige way out of darkest Java voor inlandsche paupers. Wij zijn al begonnen ze derwaarts over te brengen. Pas ontvangen berichten van onze medewerkers aldaar luiden zeer gunstig.

Met een dankbaar hart voor al de hulp, sympathie en liefde, die ons tot dusver bewezen werd,

hoogachtend, uw dienaar,

om Christus wil,

E. v. EMMERIK.

Onder de lezers van het Kol. W.blad zullen er ongetwijfeld ook vele zijn, die dit zelfopofferende echtpaar bij hun liefdewerk naar krachten zullen willen steunen.

* * *

De biddende Hadji en de bok.

Ten slotte nog een grapje uit de *Javabode:*

Hadji Saimin en Hadji Moehamad maakten een wandeling door Bogor en bespraken verschillende Qoran-teksten.

De laatste kreeg aandrang om zijn gemoed lucht te geven en Allah te loven. Hij klom op het talud van het spoor langs den weg op Peledang, spreidde zijn hoofddoek daar neer, knielde en begon te bidden, prevelend het hoofd op en neer bewegend.

Hadji Saimin ging een eind verder op het talud zitten.

Een bok, die nog wat verder op aan de magere grasprietjes knabbelde, zag de biddende, met het hoofd heen en weer bewegende (soodjoet) gedaante. Of het dier nu meende, met een collega te doen te hebben of dat hem het dzikirende hoofd verdacht voorkwam, zal wel nooit zijn uit te maken. Zeker is het, dat het nijdige dier meer en meer naderde, met zijn kop dezelfde bewegingen makende als de biddende hadji.

Hadji Saimin zag het dier wel in dreigende houding naderen, doch durfde Moehamad niet te waarschuwen, daar men een biddende niet storen mag *(talar)*, want dan moet de vrome weer van voren af aan beginnen.

Steeds vuriger bad Moehamad, toen de bok door een geduchten stoot den vrome van het talud wierp.

Een groot misbaar volgde: in plaats van zijn kameraad te helpen, brulde hadji Saimin van 't lachen, wat Moehamad nog nijdiger maakte.

„Kondt ge me niet waarschuwen voor dien satanschen bok?" vroeg hadji Moehamad. „Zeker niet", antwoordde hadji Saimin, „ik mocht je immers niet in je gebed storen."

Samen achtervolgden ze den bok, die echter vlugger was dan de vrome mannen.

Hadji Moehamad is nog niets te spreken wanneer men hem op bidbijeenkomsten waarschuwt, om alvorens tot het gebed over te gaan, eerst goed te onderzoeken, of er geen bok in de buurt is.

De kwajongens noemen hadji Moehamad nu: „nadji kambing."

WEST-INDIË.

Suriname.

De goud-productie.

In de vijf eerste maanden van dit jaar bedroegen de goudaanvoeren te Paramaribo en Albina in totaal ruim 460 kilogrammen tegen resp. 387 en 422 kilogrammen in hetzelfde tijdvak van de jaren 1907 en 1906.

Het goudddistrict Suriname leverde tot vorengenoemde hoeveelheid voor dit jaar het grootste aandeel. Van daar werd toch in het geheel ruim 256 KG. goud aangevoerd, waartoe de Goldfields of Surinam Ld. met ruim 60 K. G. en de placers Green met 98 KG. tezamen, dus het vijfde deel bijdroegen.

Van het district Lawa werd een hoeveelheid van 103 KG., nagenoeg afkomstig van de placers der Compagnie des mines d'or aangevoerd, en uit Marowijne kwam omstreeks 66 KG. goud, waarvoor ruim 50 KG. van de placers der te 's-Gravenhage gevestigde maatschappij Hermina.

De aanvoer uit het district Saramacca was vergeleken bij dien van vroegere jaren, nog zeer gering, nog geen 35 KG. in de vijf eerste maanden. Voor bijna de helft kwam het edel metaal van de placers der Guyana Goud Placer Mij. In de maand Mei begon echter de Saramacca Company weder te produceeren en leverden hare placers ruim 7 K. G. goud op, zoodat in die maand alleen nagenoeg 16 K. G. goud uit dat district werd aangevoerd tegen ruim 19 K. G. slechts in de vier voorafgaande maanden te zamen.

Het heeft er dus allen schijn van, dat 1908 een goed goudjaar voor Suriname zal zijn.

* * *

De cacao-uitvoer.

De uitvoer van cacao over de afgeloopen maand, lezen we in *Onze West* van 8 Juli, vertoonde vooruitgang, vergeleken met het vorig jaar. Over Juli belooft de uitvoer belangrijk hooger te worden dan het vorig jaar. En daar ook de kansen op naplukken gunstiger staan dan verleden jaar, schijnt dit jaar over het geheel beter te zullen worden dan 1907, wat het oogst-quantum betreft n.l.

De uitvoer bedroeg in balen van honderd K. G. in Juni 1908, 3259; in Juni 1907, 3016 en in Juni 1906, 4126 balen.

Al moge echter de uitvoer van cacao wat hoeveelheid betreft dit jaar grooter blijken dan ten vorigen jare, het valt te betwijfelen, dat 1908 voor de planters een beter jaar zal zijn uit financiëel oogpunt dan 1907, daar de marktprijs voor hun product thans toch heel wat lager is dan in 1907.

* * *

Bacovencultuur.

Zaterdag den 4den Juli zijn per s.s. ,,Suriname" verscheept 4679 bossen bacoven.

Sedert den aanvang van den uitvoer zijn de wekelijksche verschepingen geweest: 2894, 1741, 2511, 2945, 3935, 3305, 2881, 3445, 3638, 4473, 3837, 4244, 4437 en 4679 bossen.

* * *

Een gouvernements-pandhuisdienst?

,,In het persoverzicht in dit nummer, schreef *Onze West* van den 11den Juli, vindt de lezer het een en ander overgenomen uit een artikel in de *Suriname* over banken van leening.

Met de theoretische beschouwingen aan dit onderwerp gewijd, zal wel ieder het eens zijn. Staatsbedrijf is zeker in het algemeen belang de meest gewenschte vorm van banken van leening.

Waar echter het blad de theorie overbrengt op practisch terrein, ziet het o.i. enkele factoren over het hoofd.

Het vrije pand beleenen is gelukkig verboden in de kolonie, zegt het blad. Maar, vragen wij, belet dit, dat heel, wat voorwerpen in stilte verpand worden? Is niet de feitelijke toestand, dat de behoeftige die overgaat tot pand beleenen, overgeleverd is aan den willekeur van meer of minder clandestiene pandnemers?

Van dit standpunt beschouwd, zou invoering van een particulier pandjeshuis (onder Gouvernements contrôle) reeds een verbetering geven op den bestaanden toestand.

Daarbij komt, dat het Gouvernement de laatste jaren al veel hooi op den vork heeft genomen, zoodat wij voor ons niet optimistisch zijn over de kansen van het tot stand komen van een gouvernementsbank van leening in afzienbaren tijd.

Dit een en ander in aanmerking genomen, gelooven wij, dat de hier ingekomen aanvraag voor de oprichting eener particuliere bank van leening,ernstiger overweging verdient dan in de theoretische beschouwingen van de *Suriname* het geval is."

* * *

De Zondagsrust.

De verordening op de Zondagsrust is in de kolonie van kracht geworden. *Onze West* schreef dienaangaande den 7en Juli het volgende:

,,De politie zal, vooral in den eersten tijd, scherp hebben toe te zien, dat de verordening betreffende den wekelijkschen rustdag wordt nageleefd. Zoo meenen wij te hebben opgemerkt, dat het telegraafkantoor zich niet houdt aan de bepaling, dat dienstbaren van wie krachtens art. 12 op Zondag arbeid mag worden gevergd, recht hebben op één vrijen dag om de andere week.

Voor den kantonrechter zijn de vorige week drie Britsch-Indiërs verschenen, wegens overtreding der Zondagsverordening. Deze Britsch-Indiërs eischen den Vrijdag op als rustdag en weigeren des Zondags te sluiten. Nu is in de toelichting van de verordening zeer duidelijk gezegd, dat het niet de bedoeling was aan Aziaten de vergunning te geven op een anderen dag dan Zondag te sluiten, daar het Mahomedaansch geloof geen bepaalden weekdag als rythmisch wederkeerenden rustdag kent. Alleen indien op grond van een erkende godsdienstige overtuiging een anderen rustdag dan Zondag wordt gevraagd, mag dit worden toegestaan.

De rechter zal dus een principiëele uitspraak hebben te doen betreffende de uitlegging der wet."

* * *

Acclimatatie en Kolonisatie.

Bij een in *Onze West* opgenomen artikel van Dr. v. d., Plaats over dit onderwerp handelende, teekende het blad het volgende aan:

,,Tot zoover de geachte schrijver.

Wat betreft kolonisatie door Hollandsche boeren, zijn wij meer optimist dan hij, en durven wij gerust een proefneming in die richting, gelijk destijds door gouverneur Lely was voorgesteld, aanbevelen.

Niet aan te bevelen achten wij echter het denkbeeld, om jongelieden voor landbouwondernemingen met regeeringssubsidie uit te zenden.

Bij de herleving van den landbouw in Suriname, is er ongetwijfeld plaats voor meer Hollandsche krachten, doch men kan het doen uitkomen daarvan, als tot dusverre, overlaten aan het particulier initiatief. Subsidie zou hier onbillijke concurrentie in het leven roepen.

Het belang van het artikel van Dr. v. d. Plaats schuilt voor ons uitsluitend in de wetenschappelijke uiteenzetting van de bezwaren, die Europeesche vestiging uit een gezondheidsoogpunt in de tropen ontmoet."

* * *

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

Teysmannia. 1908. Afl. 6.

Bevat de navolgende artikelen: *Nieuwe en minder bekende koffiesoorten (Abeokutakoffie)*, door *Dr. P. J. S. Cramer*, (vervolg.) — *Kalkstikstof en hare ontleding in den bodem*, door *E. de Kruijff*. — *Bemestingsproef op bevloeid terrein (sawah)*, door *J. E. van der Stok*. — *Eenige aanteekeningen over de fauna der Duizend-eilanden*, door *Dr. J. C. Koningsberger*. Voor dit laatste opstel vragen we een oogenblik aandacht.

Dr. Koningsberger geeft eene, op eigen onderzoek gegronde, beschrijving van de insectenfauna van een aantal eilandjes der zgn. Duizend-eilanden, die zich ten Noordwesten van Batavia uitstrekken, en waarvan slechts enkele zijn bewoond. Tusschen de klassificeering van allerlei vliegen, mieren, wespen enz. door maakt Dr. K. verschillende opmerkingen, welke zijn aanteekeningen ook voor den niet-vakkundige aantrekkelijk maken. Zoo vertelt hij o. a. van zijn bezoek aan het historische eilandje ,,Bataviaasch Kerkhof", gelijk onze voorouders het noemden:

,,In den namiddag van denzelfden dag — dat is 14 April j.l. — werd ten slotte nog een kort bezoek gebracht aan Poeloe Kèlor, welk eiland niet meer uitgestrektheid bezit dan een ruim, Indisch erf. Het grootste gedeelte er van wordt in beslag genomen door een kampong, terwijl aan de andere, noordelijke zijde het oude fort wordt gevonden, een reusachtige, indrukwekkende steenklomp, in welks gewelven een kelderachtige temperatuur heerscht. Jammer genoeg wordt deze herinnering aan de geweldige energie van vroegere geslachten thans gesloopt op last van het Waterstaatskantoor te Batavia, dat de uit elkander gebikte grootheid van voorheen honoreert met twee en een halven gulden de duizend gave steenen. Een oude inlander, in de brandende middagzon met hamer en breekijzer bezig, vertelde mij met zekeren trots, dat het hem wel eens gelukt was, er op één dag veertig los te krijgen." Met den heer K. betreuren wij natuurlijk dergelijk slooperswerk!

Evenals gewoonlijk bevat dit nummer van Teysmannia onder het opschrift ,,Sprokkelingen uit nieuwe publicaties" nog een aantal kleine bijdragen, waaronder een aan ,,Tropenflanzer" ontleend bericht over *Handelswaarde van copra*, die naar de bereiding in drie groepen is te verdeelen, nl. in de zon gedroogde, boven vrij vuur gedroogde, en op andere wijze kunstmatig gedroogde copra of kern van de cocosnoot. Volgens den schrijver in ,,Tropenflanzer", een fabrikant van cocosolie te Heilbronn, behoort de in de zon gedroogde Javacopra, die dikwijls geheel bedorven op de markt aankomt, tot de minste kwaliteiten. Daarentegen is de Ceyloncopra zeer in trek, en wordt dan ook met 4 Mark per 100 K.G. meer betaald dan de Javacopra. Een nog betere kwaliteit is de copra van de kust van Malabar afkomstig. Deze komt slechts in geringe hoeveelheid op de markt, en is door zijne zuiverheid bijzonder geschikt voor de bereiding van cocosboter (Palmin, enz.), die copra haalt zelfs 8 Mark meer dan de Javacopra.

Het is te hopen, nu de copra-uitvoer van Java en tal van andere eilanden van den O.-I. Archipel in den laatsten tijd zoo'n hoogen vlucht heeft genomen, en zoovelen Inlanders bij deze tak van nijverheid betrokken zijn, dat er maatregelen zullen worden genomen om het product een beteren naam te doen verkrijgen op de wereldmarkt.

* * *

Vragen van den Dag. Augustus 1908.

Dr. H. Blink schrijft in deze afl. een hoofdartikel over *De economische geographie der Padangsche Bovenlanden en het belastingvraagstuk voor Sumatra's Westkust.*

We willen Dr. Bl. een oogenblik zelve aan het woord laten teneinde zijn o.i. zeer bevoegd oordeel over de invoering der geldelijke belasting ter Sum. Westkust te vernemen.

,,Die geldelijke directe belastingen, welke den 1en Maart werden ingevoerd, hebben een storm van verontwaardiging gewekt in de Padangsche Bovenlanden, en hadden een opstand tengevolge, welke van Nederlandsche zoowel als van Maleische zijde bloedige slachtoffers heeft geëischt. Waaraan is dat toe te schrijven? Moeten de Maleiërs als onwillige onderdanen beschouwd worden, die niet willen deelen in de kosten van het bestuur? Zijn zij economisch te zwak, om te betalen? Zijn zij oproermakers, die met het zwaard tot zwijgen, niet tot rede, moeten gebracht worden? Of heeft de Nederlandsche wetgevende macht ondoordacht, zonder rekening te houden met de economisch-geographische en sociale toestanden aldaar, belasting opgelegd?

Deze vragen dringen zich bij objectieve beschouwing aan ons op, na het leeren kennen der gebeurtenissen.

Dat de Maleiers onwillig zijn, om mede bij te dragen in de kosten van bestuur, kan niet gezegd worden. Trots de beloften van het plakkaat pandjang van 1883 hebben zij daartoe steeds op verschillende wijzen bijgedragen. Zij hebben zich nooit krachtig op de daarin beloofde voorrechten beroepen, als die aangetast werden, hoewel dat plakkaat hun bekend was, en in 1853 de Regeering de waarde er van nog erkende, door het toepasselijk verklaren ook op de landen, welke nog onder ons gezag zouden komen.

De luttele bedenkingen in het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer bij de behandeling van het belastingontwerp in 1907, die hoofdzakelijk berustten op de vraag, of de draagkracht wel voldoende was, bewijzen, dat men hier de portée van dit wetsontwerp voor dat land en dat volk niet heeft begrepen."

Vervolgens wijst Dr. Bl. op de eigenaardige sociale toestanden in die streken, en werd z.i. bij de genomen beslissing uit het oog verloren, dat deze geldelijke heffing, als zij uitgevoerd wordt, bij wanbetaling het familiebezit" — het *onvervreemdbaar* familiebezit volgens den Menangkabauschen adat — ,,zal doen aantasten van regeeringswege, en dat hiermede de grond der sociale omkeering kan volgen met versnipperd grondbezit, en dat dit het ontstaan van een koelie-proletariaat, welks gemis deze maatschappij zoo gunstig onderscheidt van die op Java, zal bevorderen. Men heeft geen rekening er mede gehouden, dat schier elk op Sumatra's Westkust goed bekend ambtenaar de aantasting van de ,,harta poesaka" in dit land als een niet te vergoelijken fout beschouwt... De Nederlandsche Wetgevende Macht, weinig ingelicht, zag de gevolgen van het wetsontwerp niet in, en nam het voorstel schier zonder bedenking aan. Zij vermoedde niet, dat zij daarmede de bestaande volkstoestanden in hun beginselen aantastte. Maar dat zag de Menangkabauer onmiddellijk in, toen het bericht der invoering dezer belasting kwam.

Daarbij komt meer. Haastig, zonder raadpleging der bevolking, en wel van een volk, dat door zijn boven geschetsten aard daarop aanspraak maakt, dat door de geschiedenis der betrekkingen met Nederland daarop een recht had, is die belasting ingevoerd met een ondoordachte haast en drang van boven."

Ten slotte zegt Dr. Blink, dat principieele fouten zijn gemaakt, die voorkomen zouden zijn, als men in Nederland maar rekening gehouden had met het land en volk, waarvoor men wetten maakt. Deze gebeurtenissen leveren recent weer een sprekend bewijs voor de waarheid onzer vroeger uitgesproken stelling: Voor lagere zoowel als voor hoogere bestuursambtenaren in Ned.-Indië (en voor de wetgevende macht van dit land) is intense kennis der economische geographie onmisbaar, om met vrucht, zoowel ten behoeve der Inlanders als van het Moederland, hun taak te vervullen."

* * *

De Indische Mercuur. 28 Juli 1908. No. 30.

Dit Nr. bevat o.m. eene bespreking der onlangs verschenen nieuwe uitgaven van het Kol. Museum (waarop door ons reeds de aandacht is gevestigd), door P. van der Wielen, benevens de volgende opstellen: Komt in de Java-coca kristalliseerbare cocaïne voor? door A. W. K. de Jong. — Iets over de grondbewerking in kina-plantsoenen, door P. E. Botje. — Grondbewerking in kinatuinen, door C. M. Hamaker. — Onderzoek betreffende het hout, afkomstig van verschillende Afrikaansche Legumimosen, door A. H. Berkhout. — Peru als rubberland, door denzelfden. — Ricinusperskoek als veevoeder, door P. v. d. W. — Het 25-jarig bestaan van de Deli Spoorwegmaatschappij. — Een uittreksel uit het Verslag van het Mijnwezen over het 4e kwartaal 1907 en uit het Verslag van de Kamer van Koophandel en Nijverheid te Semarang over 1907. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele Berichten en verslagen.

* * *

De Gids. Augustus 1908.

Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje schrijft in deze afl. een artikel over *De inlandsche bestuursambtenaren vooral op Java*, naar aanle-

ding van art. 77 van het Reg. Reglement, luidende: Zooveel de omstandigheden het toelaten, wordt de Inlandsche bevolking gelaten onder de onmiddellijke leiding van hare eigene, van regeeringswege aangestelde of erkende hoofden, onderworpen aan zoodanig hooger toezicht als bij algemeene of bijzondere voorschriften door den Gouverneur is of zal worden bepaald. Prof. Sn. H. is van meening, dat dit artikel in veel ruimeren zin behoort te worden toegepast, omdat hij den beschaafden Javaan voor allen zelfstandigen arbeid geschikt acht. Een klein gedeelte van zijn betoog nemen wij hier ongewijzigd over.

„Voor geheel Indië, en vooral voor Java, behoort de opleiding der hoofden tot het hoogste peil, dat zij bereiken kunnen, en in verband daarmee de verzwaring van hun aandeel in de bestuurstaak het voorwerp van regeeringszorg te zijn, waarbij alle andere verre achterstaan. Natuurlijk wil hiermede niet gezegd zijn, dat men -nu intusschen allerlei dringend hervormingswerk maar ongedaan zou mogen laten tot tijd en wijle dat men over de voor betrouwbaren arbeid onmisbare medewerkers de beschikking heeft. Er is te veel te doen, dan dat men ook maar een oogenblik zou mogen stilzitten, en in afwachting van het betere roeie men met de riemen, die men heeft. Maar men bedenke het wel dat Inlandsche cultures, Inlandsche nijverheid, Inlandsch landbouwcrediet, Inlandsch volksonderwijs, Inlandsche rechtspraak, de zorg voor verloskundige hulp aan Inlandsche vrouwen, alle voorwerpen blijven van goed bedoeld, maar met onvruchtbaarheid bedreigd dilettantisme, zoolang niet verantwoordelijke Indische leiders, zij het onder hooger toezicht, de hervormingen ontwerpen zoowel als uitvoeren.

De Europeesche ambtenaren hebben het als een ideaal te beschouwen, zichzelve geleidelijk voor een goed deel overbodig te maken. Dit klinkt wellicht wat vreemd, maar inderdaad is het een zeer verheven ideaal, en dat vreemde heeft het met de taak van ouders jegens hunne kinderen gemeen."

Prof. Sn. H. besluit aldus zijne beschouwingen: „Het is de onafwijsbare taak der Regeering, op groote schaal, met groote middelen het onderwijs en de opvoeding van den Javaanschen adel ter hand te nemen. Hopen wij, dat zij zich tijdig van den omvang van dezen te lang door haar verzuimden plicht bewust worde en deze zaak nu eens niet, zoals die van het onderwijs der Chineezen, uitstelle totdat politieke prikkels haar tot verhoogde werkzaamheid komen nopen. Nederland kan voor Java niets waarlijk groots doen voordat de in de Indische grondwet voorgeschreven „onmiddellijke leiding der eigene hoofden" van doode letters tot levenwekkenden geest is geworden!"

* * *

De Indische Gids. Augustus 1908.

Bevat de navolgende artikelen: *Over de boekhouding en de begrooting van Nederlandsch-Indië onder de regeering van den gouv.-gen. Van der Capellen*, door *P. H. van der Kemp*. — *De taak van den Britsch-Indischen bestuursambtenaar*, door *J. H. Nieuwenhuijs* (vervolg op: Kan het aantal Controleurs bij het binnenlandsch bestuur op Java worden ingekrompen? Ind. Gids, Mei 1908). Uit deze nieuwe studie van den controleur Nieuwenhuijs blijkt o. m., dat in Britsch-Indië ongeveer toestanden bestaan zooals Prof. Sn. H. die voor onze Oost zou wenschen. „Het bestuur in Britsch-Indië, zegt de heer N., wordt gevoerd door een getal Europeesche ambtenaren, relatief kleiner dan bij ons. Er is geen *dubbel* bestuur, een Inlandsch naast het Europeesche, maar een *enkel*: een Inlandsch *volgend* op, en *ondergeschikt* aan het Europeesche bestuur.

Het Europeesch bestuur heeft de leiding, het Inlandsch de uitvoering, althans in bijna alle zaken; de contrôle berust op afzonderlijke inspecteurs, die voor het meerendeel Inlanders zijn.

De diepte en de omvang van het bestuur is even vergaand als bij ons: het bestuur bemoeit zich hoofdzakelijk met den landbouw en wat daaraan annex is, hetgeen ongeveer alles is, wat de Inlandsche maatschappij aangaat, en met politie en justitie.

Aan de Inlandsche ambtenaren is veel grooter verantwoordelijkheid geschonken dan bij ons."

Eenige opmerkingen over de ijzeren wegen op Java naar aanleiding van het jongste Welvaarts Onderzoek (Vervoerwezen), door *S. A. Reitsma*. — *Een der grootste plagen van den Inlander*, door *H. F. N. Taylor Kraaij*. De schrijver heeft het oog op de zgn. procureursbamboe, die de welvaart der inlanders belemmeren en ondermijnen; om van hen bevrijd te worden zou noodig zijn art. 130 van het Inlandsch Reglement te schrappen.

Overgens beva de Ind. Gids dan nog de gewone maandelijksche rubrieken a.s: Varia. — Maandelijksche revue van brochures, enz. — Koloniale litteratuur. — Wetenschap en industrie. — Maandelijksche biographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. M. — Naamlooze Vennootschappen.

* * *

Het Weekblad voor Indië, No. 10 geeft het vervolg van *Gabriël's* art. *„Eene Inlandsche millioenen-erfenis"*, en een fraai geïllustreerd opstel: *De jongste Krakatau-expeditie.*

Ten slotte maken wij melding van eene beschouwing van den heer J. A. Loebèr in het Juni Nr. van het tijdschrift **Textile Kunst und Industrie**, getiteld *Eine uralte Webetechnik* (mit Abbildungen nach Aufnahmen des Verfassers in verschiedenen Museen). Nieuwe dingen over het weven (in hoofdzaak in O.-I.) bevat dit opstel niet; niettemin vestigen wij gaarne de aandacht er op, er ons in verheugende, dat op zoo uitnemende wijze ook in het buitenland langzamerhand meer en meer propaganda gemaakt wordt voor den Indonenischen kunstarbeid.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 8 Juli;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 6 Juli;
De Indische Mercuur No. 31;
Ned.-Ind. Effectenblad no. 51 en 52.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 3 Juli 1908.

Dit nummer bevat eene wijziging van alinea 5, artikel 2 der *Faillissementsverordening*; van artt. 934, 960, 1036 van het *Reglement op de Burgerlijke Rechtsvordering*, zoomede wijzigingen der bepalingen omtrent de *zeebrieven en jaarpassen* in Ned.-Indië.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte, 2 jaar verlof naar Europa, aan den adjunct-chef S.S. op Java E. P. C. Scheffer; wegens langdurigen dienst 1 jaar aan den ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten H. E. van Aarem.

Ontslagen: op verzoek eervol, de hulponderwijzeres mej. B. C. R. Helfrich; de klerk bij den post- en tel.dienst Ch. L. Nj Engel; de 1e commies bij den Sum. Staatsspoorweg Th. H. de Souza en de gewezen mantri voor de opiumverkoop te Gamping Raden Martoatmodjo.

Gesteld: ter beschikking van den voorzitter der landraden te Bandoeng en Soemedang Mr. A. J. C. van Hamel; tot ult. Dec. 1908 ter beschikking van den Directeur van B. O. W., Mr. J. C. Kielstra; van den president van het Hooggerechtshof, Mr. J. G. Geerlings.

Benoemd: tot chef der 1e afd. S.S. op Java K. A. B. Lorn; tot ambtenaar voor de gebouwen bij den pandhuisdienst C. van Zeventer; tot lid van den gemeenteraad van Palembang M. W. J. den Berger; tot lid van den gew. raad der Preanger Reg., E. Nygh; bij de Alg. Secretarie: tot hoofdcommies J. Hardeman; tot 1en commies P. H. E. Obdeijn, H. F. W. Sülter en Ch. J. G. Tehupeiory.

Ontslagen: eervol, de wedono van Tenggeles, Raden Poespowinoto.

Benoemd: tot wedono van Kaliwoengoe, Mas Rasnoedimedjo; van Bodja, Raden Tjitrohaminsto; van Tenggeles, Mas Soerohamiprodjo; van Singen Kidoel, Raden Soepomo.

Geplaatst: in de res. Kedoe, de contr. C. J. A. L. T. Hiljé; in de res. Tapian na Oeli de aspir.-contr. A. Th. van Ginkel, M. A. Jansen en K. Ch. van Haastert; in het gouv. Atjeh en Onderh. de asp.-contr. J. H. G. Boissevain.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. te Menado W. Carelse; te Koeta-Radja E. Th. Harkink.

Militair Departement.

Bevorderd bij het wapen der inf.: tot 1en luit. de 2e luits. R. Legger, C. M. J. Tismeer, C. Hissink, J. M. de Lange, A. Dufour, C. B. v. Gent, J. C. van Nispen, A. de Joode, A. Bos, L. Thomson, D. Nieuwland, J. P. de Borst, G. D. Spandaw, B. E. van Genderen Stort, A. G. L. Adelbert en J. Zijlstra.

* * *

Uit de Javasche Courant van 7 Juli 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte 1 jaar verlof naar Europa aan den predikant R. W. F. Kijftenbelt en aan den referendaris ter Alg. Secr. H. J. van Brink; wegens langdurigen dienst aan den onderwijzer J. van Kwawegen en aan den referendaris bij het Dep. van Gouv. bedrijven C. C. P. Vigelius.

Ontslagen: op verzoek eervol, uit 's lands dienst de ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten F. Krafft; de havenmeester 1e kl. C. F. Noordhoorn; de 1e klerk C. C. L. Mettler; de commies J. de Jager; tot koffieinkooppakhuismeester te Tjibatbe, Raden Wiratanoeredja.

Benoemd: tot ass-resident van Bojolali, A. A. A. van Dijk; van Tjiandjoer W. H. Wegener; tot president van den R. v. J. te Soerabaja Mr. W. L. Borel.

Gesteld: ter beschikking van den pres. van den R. v. J. te Padang, Mr. H. J. Haspers.

Ontslagen: op verzoek eervol, de ass. wedono van Tretrep, Raden Soemoardjo.

Benoemd tot tijd. inl. off. v. Just. te Poerwakarta, Raden Adinegara.

Ingetrokken: de overplaatsing van contr. P. L. Arends van Tapanoeli naar Celebes.

Geplaatst: in het Gouv. Sum. Westkust, de contr. H. G. Klatt; in de res. Palembang, de contr. R. J. Koppenol.

Benoemd: tot onderwijzer 2e kl. A. L. van den Berge en geplaatst te Semarang; tot onderw. 3e kl. te Ngandjoek, C. A. Wise; tot onderwijzer 2e kl. te Medan, J. R. Bakker.

Tijdelijk werkzaam gesteld als hulponderwijzeres: Mej. C. van Holst Pellekaan te Soerakarta; Mej. M. J. Visser te Djokjakarta; Mej. A. van Hengel te Samarinda; Mej. D. Grünberg te Pati; Mej. J. Th. Masthoff te Soekaboemi.

Militair Departement.

Overgeplaatst: bij den Gen. Staf, de ritmeester der cavalerie V. A. M. du Pui.

Bevorderd: tot dirigeerend off. v. gezondheid 1e kl., de id. 2e kl. F. L. M. Schut; tot id. 2e kl., de 3e kl. H. G. Dumont.

Benoemd: tot plaatselijk commandant te Koeta Radja, de majoor F. L. W. Raedt van Oldenbarnevelt.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagiers van het stoomschip „Gedé"; gezagvoerder J. Werkhoven; van Rotterdam naar Nederlandsch-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept:

C. A. Hemmes en echtgenoote; J. H. Fuchter; W. K. van de Velde; I. Lion; Mevrouw E. E. van Thil—van Thiel; Mevrouw Matla—Jordan en dochter; J. C. Michel en H. Reymen, benevens een detachement suppletie-troepen voor Batavia bestemd.

Naar Southampton:

T. Mac. Farance; Edw. Knight, met echtgenoote en 2 kinderen; Mejuffrouw H. van Westreenen; Jongejuffrouw Van Kaathoven; Baron Fagel; Graaf van Limburg Stirum.

Van Southampton naar Perim:

James Gemmel.

Naar Marseille:

C. J. Vaillant, echtgenoote, zoon en dochter; Jhr. Mr. W. Th. Gevers Deynoot en echtgenoote; H. Backer, echtgenoote, zoon en dochter; H. Kool en H. G. Benjamins en echtgenoote.

Te Marseille zullen zich inschepen:

B. L. Agerbeek, echtgenoote en 3 kinderen; Mr. Dr. W. M. G. Schumann; H. Lambers; K. v. d. Sigtenhorst en J. C. Bernard.

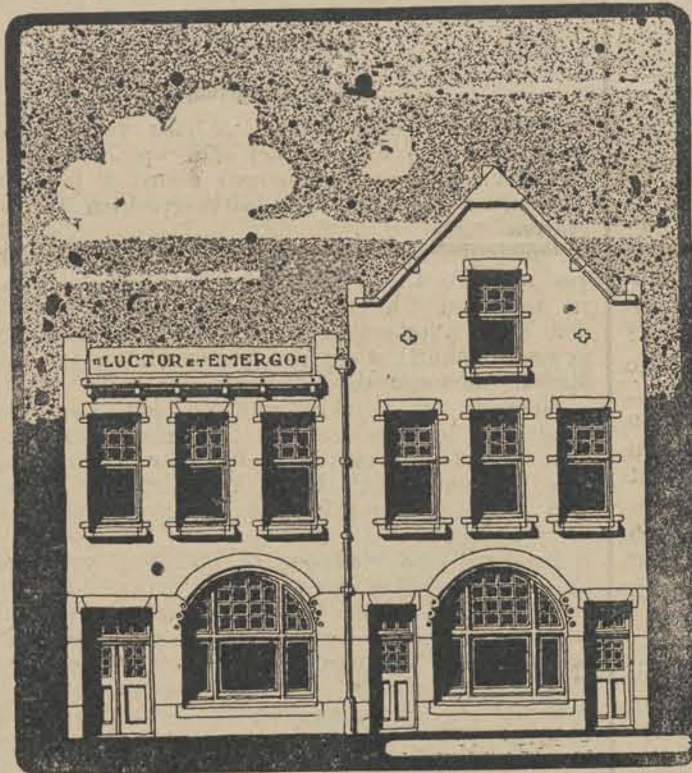
* * *

Passagierslijst van het s.s. „Prins Maurits", gezagvoerder M. P. v. d. Est, van West-Indië naar Amsterdam.

* Mevr. A. G. Lesem; Mevr. Rolff; A. Salomons en 3 kinderen; J. E. de Neef en echtgenoote; Mej. M. de Veer; Mevr. J. Scheffelaar en 2 kinderen; G. J. Thijm en echtgenoote; W. B. Cramers; J. J. A. Coens; J. P. v. d. Ing.

* gemerkt, gedebarkeerd te Hâvre.

BESLIST DE BESTE
INDISCHE SIGARETTEN
ZIJN DE
PAJAGOMBO
SIGARETTEN
VAN
ANT.
JUSTMAN
TE BATAVIA.

„LUCTOR ET EMERGO"

REPUBLIQUE FRANÇAISE

No. 33 Donderdag 13 Augustus 1908 8ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling . . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel . . . . f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels . . . . „ 0.12½
„ „ „ 1000 „ . . . . „ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éëns schenken van f 100 —, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van Boeatan:

Er worden plannen beraamd om op het Oud-Hollandsche marktplein, dat bij de Pieterskerk te Leiden door de zorgen der Vereeniging tot bevordering van het Vreemdelingenverkeer wordt georganiseerd, ter opluistering van het Taalcongres, 25 dezer aldaar te houden, ook een gebouwtje uit den Ouden Compagnie's tijd in te richten als tentoonstelling en verkooplokaal van O.- en W.-I. huisvlijt- en kunstnijverheid-artikelen. Boeatan zal in samenwerking met de Afdeeling Leiden, van wie het initiatief hiertoe uitging, haar best doen om er een smakelijk geheel van te maken, opdat het vele der bezoekers aantrekke om er een kijkje te komen nemen.

Een nieuw Indisch Weekblad en een nieuw Indisch Kinderboek.

Uit Batavia werd ons toegezonden het eerste nummer van een daar verschijnend nieuw weekblad, dat den naam „**Jong Indië**" draagt, onder de redactie van Mr. Th. Thomas staat, met veler medewerking.

Blijkens het prospectus wil dit blad voorzien in de leemten der Indische dagbladpers, wat betreft het opvoeden van Indië in de politiek en door een eenvoudige, duidelijke uiteenzetting der politieke vraagstukken, welke zich ten aanzien van Indië opdoen, juister: *opdringen*; aan den ruimst mogelijken kring van indische burgers kennis van die vraagstukken bijbrengen, in de hoop, dat die kennis hen zetten moge tot het ernstig medezoeken naar een bevredigende oplossing en hen aldus brengen tot een eervolle kwijting van hun burgerplicht. Want burgerplicht is het!

„Wordt de burgerplicht naar behooren betracht, dan zal de regeering het standpunt, dat zij in haar benauwende enghartigheid gemeend heeft tot dusver tegenover de indische burgers te moeten innemen, prijsgeven en van zelve tot de liberale erkenning komen, dat naast haar recht om verplichtingen aan haar burgers op te leggen, haar verplichting staat om rechten aan haar burgers toe te kennen, een erkenning, die zich weldra in daden van breed, forsch politiek beleid zal openbaren.

„Er zal een heilzame wisselwerking tusschen regeerder en geregeerden ontstaan; de demarcatie-lijn, die in den booze oorsprong vindt en thans nog een ontwrichtende scheiding tusschen het bestuur eenerzijds en de particulieren anderzijds maakt, zal spoedig verflauwen en onzichtbaar worden; de tegenstelling is dan nevenstelling geworden en deze verandering is de eerste levensvoorwaarde voor een krachtig, energiek en verlicht staatsbestuur."

Met belangstelling alle teekenen van 't zich meer en meer ontwikkelend maatschappelijk leven in Indië volgende, verheugen wij ons mede over de verschijning van dit nieuwe blad, al zijn wij het wel een beetje eens met de redactie van het *Nieuws v. d. Dag v. N.-I.*, die dit prospectus al zeer optimistisch vindt, en o. a. de opmerking maakt:

„Aan die „heilzame wisselwerking" zijn wij zoo vrij niet te gelooven. Het voorbeeld van het Persbureau heeft ons geleerd, dat de Indische Regeering geen afstand wil doen van het door haar aangenomen systeem van isolatie, van afscheiding tusschen de Besturenden en de bestuurden.

„De met Europeesche, vrijzinnige ideeën op dit punt zijn taak aanvaardende Landvoogd had het Persbureau bedoeld als communicatiemiddel tusschen de organen der openbare meening en de Regeeringspersonen.

Dank zij de irriteerende tegenwerking van degenen, die met de uitvoering van het liberale denkbeeld van den Gouverneur-Generaal waren belast, is het goede instituut te gronde gegaan. Gesmoord in de modder van de bureaucratische koppigheid en dwarsdrijverij, mag men wel zeggen."

En nu verwacht de heer Thomas, dat de Regeering, alleen op het aanschouwen van het feit dat de burgerij zich naar behooren met politiek gaat onledig houden, afstand zal doen van haar exclusivisme?

Wij helpen het hem wenschen, maar gelooven doen wij het niet..."

Over het algemeen is het nieuwe Weekblad, dat er, ook wat den druk betreft, goed uitziet, vriendelijk door de Indische pers ontvangen. Ook wij heeten het hartelijk welkom en wenschen het veel succes toe.

* * *

Het pas verschenen kinderboek **De Gouden Kris** dat wij met bizondere ingenomenheid begroeten, is er een van de hand van *M. C. Kooy—van Zeggelen*, de schrijfster van den bundel allerliefste verhaaltjes **Jong Java's Lief en Leed**, dat eveneens deel uitmaakte van de met recht zoo veelgeprezen Volks-kinderbibliotheek onder redactie van Mevrouw Nellie van Kol, die wij zoo van ganscher harte hebben aanbevolen, als prettige en tegelijk nuttige lectuur voor de kinderen en kleine vriendjes der leden van Oost en West, daar het zoo volkomen in den geest onzer Vereeniging valt, ook als middel tot opwekking van echte belangstelling voor de bewoners van Nederlandsch-Indië. Van dit tweede werkje dezer uitnemende kinderschrijfster kunnen wij hetzelfde herhalen. Wij zijn het dan ook volkomen eens met het Voorwoord, waarmede Nellie het inleidt en dat wij hier in zijn geheel doen volgen:

Een boek van mevrouw Kooy behoeft geen aanbeveling meer. Als gezellige vertelster heeft zij haar plaats in de kinderwereld veroverd; als warm en fijngevoelend hart, die in de wereld der wijze opvoeders.

Maar dit boekje van haar is éénig in de kinderliteratuur wegens de stof die het behandelt. Een kinderboek, waarin Boegineezen en Boegineesche toestanden de hoofdrol vervullen en overheerschend zijn, bestaat er in onze kinderliteratuur nog niet. Java en de daar reeds alledaagsch geworden toestanden zijn wel eens voor onze kinderen bewerkt; het lot, dat mevr. Kooy, als vrouw van den civielen gezaghebber, naar de jongst veroverde streken van Celebes bracht, stelde haar in staat een volstrekt nieuw terrein voor onze jeugd te ontginnen. En zoo krijgen wij hier dan niet alleen een stukje doorleefde „koloniale geschiedenis", maar ook een stukje oer-Oosten; ja zelfs — een laatste afschijnsel van wat voor Europa de Middeleeuwen waren.

Ik ben er mevrouw Kooy ten hoogste dankbaar voor, dat zij, liefdevol en belangeloos, haar bizonder werkje afstond aan mijn Volks-Kinderbibliotheek.

De illustraties zijn van haar eigen hand. Het geheel is dus zoo nieuw en frisch en „onuitgegeven" als een kinderboek maar zijn kan.

Met warmte wekken wij dan ook de lezers van het Kol. Weekblad op, kennis te maken met dit boekje en het aan kinderen ten geschenke te geven. Keurig gebonden, is het voor den matigen prijs van *f* 1.25 te krijgen bij de uitgevers Masereeuw en Bouten, te Rotterdam, maar ook op bestelling bij iederen boekhandelaar.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Het militaire Atjeh-Rapport beoordeeld door het *Algemeen Handelsblad*, de *Tijd*, het *Huisgezin*, het *Centrum* en het *Volk*. — De *Arnhemsche Crt.* over het conflict met Venezuela. — Anti-oorlogszuchtige beschouwingen ondersteund door de *Nieuwe Arnhemsche Courant* en Dr. Nolens in de *N. Vent. Crt.* — Een noodkreet uit Curaçao, opgenomen in de *Maasbode*.

Er is nogal verschil van meening over het militaire Atjeh-rapport:

Het *Hdbl.* bijv. vindt, dat de verklaringen van generaal Rost van Tonningen een einde maken aan de beschuldigingen, waarmede in den laatsten tijd ons Indisch leger nog al werd overla-

den; beschuldigingen van verregaande wreedheid, van veel te hardhandig optreden; en het blad wenscht zelfs, dat men wat krasser aanpakken zal, teneinde het levensgevaar voor onze eigen officieren en soldaten te verminderen. Zoo klaagde onlangs de vader van den gesneuvelden luitenant De Willigen, dat zijn zoon werd gedood, wijl men verkeerdelijk den vijand had ontzien.

,,Wij vestigen", zegt het *Alg. Handelsblad*, ,,de aandacht er op, dat het feit van het sneuvelen van luitenant de Willigen, als gevolg waarschijnlijk van ondoeltreffende, van hieruit blijkbaar gedecreteerde voorschriften, niet op zichzelf staat; dat telkenmale onze soldaten en officieren aan het optreden van den verraderlijken Atjeher ten offer vallen, wijl hun het recht niet wordt toegekend, de middelen aan te wenden tot eigen beveiliging, welke door den toestand niet zijn geoorloofd, maar geboden.

Wij wijzen op dit alles en eischen, dat het nu ook uit zij met de lafheid, welke hier aan hoogerhand voorzat.

Wij eischen, dat de consequentiën worden aanvaard van den nog steeds voortdurenden guerilla-oorlog in Atjeh."

* * *

Een heel ander oordeel velt bijv. *De Tijd*, die in het rapport duidelijk leest, dat er wel iets aan is van verhalen, als waarmee in het begin dezes jaars *Wekker* hier te lande sensatie maakte, al blijken de sterkste beschuldigingen ook overdreven.

,,De geest van het gezag in Atjeh, zegt het blad, — terecht, wordt het in de nota opgemerkt — is niet wreed. Er bestaat echter gegrond vermoeden voor de meening, dat ,,de dierlijke uitspattingen van enkele ontaarde individuen, die niet onder voldoende contrôle staan, in Atjeh talrijker zijn, dan bij het leger van een christelijke natie moge voorkomen; talrijker dan voor de eer van ons volk en ons leger in Indië mogen geduld worden.

Ongaarne missen wij in de nota de uitdrukking van diepgevoelde verontwaardiging, welke het constateeren van dergelijke feiten zonder twijfel ook bij ons legerbestuur moest opwekken. Een kern van waarheid kan aan de beschuldigingen van ,,Wekker" niet worden ontzegd: de nota trouwens geeft dit volmondig toe. Die kern van waarheid echter wordt omgeven door een menigte van valsche en onbewezen (dus lasterlijke) beschuldigingen, welke het geheele geschrijf van ,,Wekker" in een zeer ongunstig licht plaatsen. Dit laatste echter mag, nu eenmaal de kern van waarheid in zijn beschuldigingen erkend werd, voor de overheid geen reden zijn van werkeloosheid. Met meer kracht dan tot dusverre behoort o. i. tegen de nu en dan bij ons leger in Atjeh voorkomende misdadige wreedheden te worden opgetreden.

Op de gruwelijke beschuldigingen, door ,,De Wekker" tegen onze troepen en troepenaanvoerders in Atjeh ingebracht, hadden wij een veel meer bevredigend antwoord verwacht en gehoopt.

,,Niet dat ,,De Wekker" door de resultaten van het ingestelde onderzoek in het gelijk wordt gesteld of in een meer sympathiek licht treedt. Dat is, wat ons aangaat, ten minste in geenen deele het geval. ,,De Wekker" — men verlieze dit niet uit het oog — was zelf officier in Atjeh, heeft zelf den oorlog medegemaakt; onder zijn oogen hebben zich, als men hem gelooven mag, een deel der door hem publiek gemaakte voorvallen afgespeeld; en dit (voor zoover blijkt) zonder protest zijnerzijds en zonder dat door hem pogingen werden aangewend, om de bevoegde militaire overheid, desnoods de Nederlandsche Regeering, op de hoogte te brengen van de vele ongerechtigheden, welke in haar naam bedreven worden.

Eerst dan, wanneer dergelijk protest en dergelijke pogingen zonder resultaat waren gebleven, had o. i. ,,De Wekker" zich met zijn groote onthullingen mogen wenden tot het groote publiek.

Men vergete toch niet, dat in Atjeh de strijd voortduurt; men moge al spreken van ,,kwaadwilligen", ,,maraudeurs", om het woord ,,vijanden", van ,,pacificatie-toestand", om het woord ,,oorlog" te vermijden — dit belet niet, dat van onze militairen van hoogeren en lageren rang dáár bij voortduring een moed, een doodsverachting, een energie, een inspanning en activiteit gevorderd worden, die in menigen werkelijken oorlog niet grooter behoefden te zijn."

* * *

Het Huisgezin vindt dat het niet duidelijk is, wat, volgens den legercommandant op Atjeh, nu eigenlijk de positie is. Is men er in oorlog, of heeft men slechts met kwaadwilligen, met roovers en enkele raddraaiers te doen.

,,Klopt intusschen, vraagt het blad, de voorstelling, dat er in Atjeh geen vijand meer te bevechten is, doch enkel kwaadwilligen meer over zijn, wel met hetgeen de generaal op een andere plaats in zijn rapport zegt over het oorlogsgerecht, op grond waarvan ,,de bevolking niet gepresт mag worden vijandelijke daden tegen het eigen volk te plegen, waaronder ongetwijfeld zijn te rangschikken diensten als gids of spion? Hierop volgt de verklaring, dat wij ,,dus eigenlijk onrechtmatig handelen door ons van Atjehers, tegen hun zin, als gidsen te bedienen."

Sterk gispt het blad het, dat de gids of de spion, die weigert zijn landgenooten te verraden, wordt doodgeschoten:

,,Wie hier geen lof verdient dat is generaal Rost van Tonningen, die voor ons, en wij denken voor velen, zedelijk lager staat dan de Atjeher, die zich niet wil laten gebruiken om zijn landgenooten in het verderf te storten.

Hoe vindt men dat: ,,eenmaal over de onrechtvaardigheid heen zijnde", en dat: ,,'t doel moet bereikt worden, goed- of kwaadschiks". Wie durft deze uitspraken, door den hoogsten militairen gezaghebber in Nederlandsch-Indië neergeschreven, goedkeuren, of liever, wie laakt ze niet?

Eenmaal over de onrechtvaardigheid heen zijnde...... Dit woord is brutaal van een weerzinwekkend cynisme. En kan men eigenlijk wel goed begrijpen, hoe een man, op wien een zoo zware verantwoordelijkheid rust, erkent dat een daad onrechtvaardig is en die daad toch bedrijft of gedoogt?

Maar is er dan tweeërlei zedenleer?

Het rapport van den gouverneur-generaal, dat vernietigend heette voor Van Daalen, heeft het meest den heer Van Heutsz getroffen. Het rapport van den legercommandant laat den oud-gouverneur van Atjeh onaangetast, maar treft rechtstreeks generaal Rost van Tonningen, zijn militair beleid, zijn militaire opvattingen.

,,Het — hoofdzakelijk negatieve resultaat der beide Atjeh-rapporten is, dat zij twee reputaties, die van de beide hoogstgeplaatsten in Indië, een geduchten knauw hebben gegeven."

* * *

Het Centrum concludeert, gelijk ook andere bladen doen, dat generaal Van Daalen door dit rapport zoo goed als van alle blaam gezuiverd wordt, wat de beweerde wreedheden betreft, die hij als militair gezagvoerder zou hebben toegelaten, tenminste niet heeft voorkomen.

,,Toegegeven wordt, dat hardhandig tegen de Atjehers is opgetreden en dat zich ook dingen hebben voorgedaan, welke niet door den beugel kunnen, maar den heer Van Daalen treft daarvoor, volgens generaal Van Tonningen, geen blaam.

Zelfs werden, overeenkomstig Van Daalen's voorschriften, mildere beginselen toegepast ten aanzien van gevangenen, hoewel daarentegen ook de strenge Duitsche voorschriften ten opzichte van het requireeren van gidsen uit de bevolking en het uithooren van gevangenen en opgelichte kampongbewoners.

Door zijn strenge bevelen heeft generaal v. Daalen echter getoond, wars te zijn van alle noodelooze geweldpleging en deze met gestrenge middelen te keer te willen gaan.

Als militair gezagvoerder staat de gewezen gouverneur dus, volgens dit rapport, vrijwel intact."

* * *

Het Volk komt tot een glad tegenovergestelde slotsom:

,,Het Nederlandsche volk weet het dus nu: degenen, die in Atjeh nog strijden voor hun onafhankelijkheid, zijn roovers en maraudeurs. Zij hebben geen staatsbestuur meer en kunnen dus niet worden erkend als oorlogvoerende partij. Zij bezigen tegen den Nederlandschen overweldiger hun eigen, wreede middelen en niet de regelen van het oorlogsrecht, te boek gesteld in de Haagsche vredescomedie. Zij hebben dus ook geen aanspraak op behandeling naar die regelen. Zij moeten worden verdelgd en allen, die met hen heulen, moeten worden verdelgd. Uit ons aller naam voert de Nederlandsche staat in Atjeh een verdelgingsoorlog tegen de laatste vrijheidsstuipen van een dapper en vrijheidslievend volk. Uit ons aller naam, maar op kosten van den Javaan. Het overbevolkte Java, dat wij na eeuwen van zegenrijken kolonialen arbeid en kerstening nog niet weten te bewaren voor hongersnooden en epidemieën, onder menschen en vee, dat zijn beste schatten moet laten aan de suikerfabrikanten en andere Europeesche ondernemers, brengt bovendien de belastinggelden op waarmede de verdelgingsoorlog op Atjeh wordt betaald. Het gaat er ruw toe, in Sumatra's noordhoek, in dien moordhoek — maar niemand wordt gedwongen er heen te gaan, nietwaar, niemand, behalve de dwangarbeiders — en eenmaal zullen wij, dr. Kuyper heeft het beloofd! — daar den bijbel brengen, en de machines en werktuigen van petroleum- en goudzoekers!

Van degeneratie, van ontaarding op Atjeh, zegt generaal Rost van Tonningen, is geen sprake. Hoe diep moet de moraal staan van een klasse, die in dit bedrijf zelfs geen ontaarding meer erkent!"

* * *

Behalve over het militaire Atjeh-rapport had de pers het druk over de ,,quaestie" met Venezuela. De *Arnhemsche Courant* zegt daarvan:

,,Gelukkig behoeft de kans volstrekt niet uitgesloten te worden geacht, dat zonder tot oorlogsdaden de toevlucht te behoeven te nemen, de Venezolaansche dictator wel tot reden gebracht kan worden; immers over daden van willekeur en geweld, als waarvan Curaçao het slachtoffer is, hebben ook andere staten, allereerst de Noord-Amerik. Unie, zich niet minder te beklagen, en tegen een gemeenschappelijke pressie van Noord-Amerika, Engeland, Frankrijk, Nederland enz., zoo noodig gesteund door een internationale blokkade der geheele Venezolaansche kust, zou Castro's machtspositie binnenslands vermoedelijk niet lang bestand blijken.

Daarom zal wel door de diplomatie van onzen minister van buitenlandsche zaken, niet door het geschut van een Nederlandsch eskadertje herstel van grieven gezocht moeten worden, terwijl de sommen, welke aan een maritieme expeditie, misschien van langen duur, ten koste gelegd zouden moeten worden, nuttiger zouden kunnen worden aangewend, door Curaçao niet alleen door den tijdelijken nood heen te helpen, waarin het door het conflict met Venezuela voor de zooveelste maal gebracht werd, maar het ook behulpzaam zijn en te steunen in het zoeken en het aanknoopen van andere relaties, waardoor het voor de toekomst minder afhankelijk zou zijn van de nukkige politiek der gelukzoekers, die zich achtereenvolgens van het gezag in de Venezolaansche Republiek meester maken. Als Curaçao in de verdrukking is, hoort men bovenal hoog opgeven van de schoone toekomst, welke het na de opening van het Panama-kanaal te gemoet gaat. Laat Nederland nu ook eens toonen, dat die schoone toekomst zijner kolonie het meer waard is, dan haar juist genoeg financieëlen steun te geven om haar nooddruftig in het leven te houden en voor geheel verval te behoeden."

* * *

Ook de *N. Arnhemsche Courant* is niet oorlogzuchtig gestemd. Het blad erkent: er moeten maatregelen genomen worden om zoo mogelijk, het nadeel, voor Curaçao voortvloeiend uit Castro's handelingen, te keeren en desnoods erger te voorkomen. Maar dit heeft niets gemeen met het handhaven onzer nationale eer.

,,De omstandigheden kunnen van dien aard wezen," zegt het blad, dat het onvermijdelijk wordt den Venezolaanschen operette-Napoleon een duchtig lesje te geven. Doch hiertoe behoort eerst te worden overgegaan in het allerlaatste geval, indien alle vreedzame middelen zijn uitgeput.

Maar dan ook behoort opgetreden op een wijze, welke van onze zijde desnoods de uiterste krachtsinspanning vordert, opdat het doel volledig bereikt wordt. Dàn geen ,,vertoon", maar daad."

Het blad betoogt verder, dat ook Amerika, Frankrijk en Engeland met den heer Castro onaangenaamheden hebben als wij. Een gezamenlijke actie is dus niet uitgesloten.

Ten slotte vraagt de *N. Arnh. Courant:*

,,Is het niet erg zonderling, dat juist thans, nu, zooals het Amerikaansche blad *De Globe* terecht opmerkte, het kleinste incident tusschen de bemanning der ,,Gelderland" en Venezolaansche soldaten aanleiding kan geven tot ernstige verwikkelingen; nu aan onze marine een werkelijk belangrijke taak is opgedragen, de minister van marine voor drie weken naar het buitenland is vertrokken?"

* * *

In dien geest spreekt ook Dr. Nolens in de *N. Venl. Courant.* Hij wenscht voorzichtigheid, en is ook voor samenwerking met andere mogenheden. De schrijver betreurt den brief, dien onze minister-resident te Caracas verzond; zulke waardigheidsbekleeders hebben voorzichtigheid te betrachten; in dit geval is de positie van Nederland door dezen brief althans niet versterkt.

De heer Nolens eindigt met vertrouwen in het beleid der Regeering uit te spreken:

,,Op de regeering rust de moeilijke taak om langs den meest doelmatigen weg voor de nationale eer en voor de koloniën en moederland op te komen. Ik twijfel er niet aan, of zij zal in de gerezen moeilijkheden zich laten leiden door de overtuiging, dat in buitenlandsche betrekkingen niet alleen groote staten, maar meer nog kleine, naar het woord van Napoleon, bestuurd moeten worden: niet met het hart, maar met het hoofd."

* * *

Dat men in de West zelf niet zoo kalm redeneert, is te begrijpen: daar ondervindt men onmiddellijk de gevolgen van Castro's handelwijze. De stemming in de West vindt men vertolkt bijv. in een schrijven uit Curaçao aan de *Maasbode*, waarvan we het slot overnemen:

,,Men vraagt zich af, of Holland òf niet zal kunnen, òf niet zal willen helpen, of men dan Duitscher of Engelschman moet wezen, om veilig te zijn tegen Castro's willekeur?

Waarlijk, de eer onzer vlag, onze eer als koloniseerende natie, eischt onafwijsbaar, dat hier krachtig worde ingegrepen, en de mond gesnoerd worde aan de steeds veldwinnende overtuiging, dat wij tegenover Venezuela totaal machteloos zijn, dat Holland zijn koloniën niet kan verdedigen, — een overtuiging, die tot schande van onze natie door menigen Venezolaan wordt geuit.

Hulp verwachten wij dus, krachtige en spoedige hulp, anders is Curaçao verloren. De bevolking is uitgeput, de ellende stijgt met den dag.

Tot overmaat van ramp hebben verschillende havens — o. a. Colon en St. Domingo — de quarantaine afgekondigd tegen schepen, die onze haven aandoen.

Waarom?

Omdat we te mild en te toegeeflijk waren voor de schepen van onzen vriend Castro.

Van Holland verwachten wij, dat het ons bescherme tegen de vernederingen ons door hem aangedaan, ons bevrijde van de ellende door hem over ons gebracht."

Uit de O.I. Mail.

De ethische richting in de practijk.

Het is nog geen 20 jaren geleden, schrijft men uit Besoeki aan de *Nw. Soer. Ct.*, dat een voorschot, hoe gering dan ook, hier in Besoeki, van de zijde der inlanders, steeds de behoorlijke uitvoering der door hen op zich genomen verplichting tengevolge had.

Maar toen zij bij herhaling ondervonden, dat de Europeanen zich niet aan pandjen stoorden; toen dezen hun goud toezegden, maar slechts een weinig koper gaven; toen zij door ondervinding wisten, dat in suikerfabriek en tabaksschuur de weeginstrumenten in hun nadeel werkten; toen zij, door schade wijs geworden, begrepen wat grondverhuring en quasi grondhuurcontracten voor hen beteekent; toen zij leerden inzien wat uitgestelde betalingen hun kostten, toen, toen begonnen ook zij die akals der Europeanen in praktijk te brengen en werd goede trouw een hun vreemd begrip.

Schuilt dit in het inlandsche volkskarakter? Maar hoe dan verklaard, dat men in de bergstreken op Java, waar de inlanders den Europeaan nog niet leerden kennen in diens kapitalistische neigingen, de goede trouw, de eerlijke nakoming van het toegezegde nog regel is; dat een bergbewoner, die bij een Europeaan in dienst treedt, gerust voorschot durft vragen, onder opgave der werkelijke leeningsoorzaak?

Het staat gekleed te smalen op de inlanders, hunne fouten breed uit te meten, te gewagen van slechte karaktertrekken, hunne zorgeloosheid, hunne luiheid, hunne geslepenheid, hun liegen en bedriegen, hunne akals, met woorden vol verontwaardiging af te keuren; maar... daarbij wordt vergeten, welk aandeel wij zelf daarin hebben; daarbij wordt over het hoofd gezien, dat wij, reeds 300 jaren, de natuurlijke opvoeders der inlanders zijn, en dat men waarlijk niet moet pochen op een systeem, dat in 3 eeuwen zulke povere resultaten heeft gebracht.

Het walgt dan ook, van een ethische richting in de koloniale politiek, met schijnbare warmte te hooren gewagen en te zien, dat tegelijkertijd die redenaar zijn huisbedienden, loon betalend, hun niet goed klinkende munt in de hand stopt; het walgt de zegen verspreidende suikerindustrie te hooren roemen, te hooren schetteren over de millioenen, welke die industrie jaarlijks onder de inlandsche bevolking brengt, bij de wetenschap, dat hoe meer geld die industrie uitgeeft ter uitbreiding van het plant-areaal, hoe meer inlanders van landbouwer worden gedegradeerd tot daglooner, waardoor het aantal koelies stijgt en de loonstandaard daalt en het mogelijk is geworden om thans voor nog geen *f*80 een suikerrietveld, groot 1 bouw, te doen bewerken, hoewel dit 10 jaar geleden nog *f* 200 kostte.

Het walgt, van de heilzame tabaksindustrie te hooren spreken, als men weet, dat quasi grondhuur, pressie van het inlandsche bestuur, uitgestelde betalingen, een afrondingssysteem zelfs, worden aangewend om den inlander minder te betalen dan hem toekomt; als men jaar in jaar uit pogingen ziet aanwenden om door trustvorming den opkoopprijs van tabak omlaag te drukken en bekend is met het feit, dat thans het bestuur bezig is om door arbeidsveld en curateele de groote tabaksondernemingen een monopolie te bezorgen, terwijl een Mindere Welvaart-Commissie nog bezig is de oorzaken der thans reeds niet meer te loochenen economische inzinking der inlandsche bevolking op te sporen.

,,Ethische koers, words only words!" merkt het blad op.

* * *

De Soerabajasche jaarmarkt.

De Buitenzorgsche correspondent van het *Soer. Hbld.* schrijft aan zijn blad:

'k Heb hier een inlander gepolst, hoe hem Soerabaja en de jaarmarkt aldaar was bevallen.

Hij was meegegaan met de weverij van mevrouw v. M. en vroeger nooit te Soerabaja geweest.

Hij vond de stad eenig; er is maar één zoo'n plaats op de wereld, — hiermede bedoelt hij natuurlijk Java.

In het begin werd ik poesing door de drukte; heel andere lui als hier, wat pret maken betreft. (Een Buitenzorger staat tot een Soerabajaan als een Londenaar die 't spleen heeft tot een Parijzenaar.)

Het stond niet stil op de jaarmarkt, vertelde hij. We verkochten alles wat we hadden meegebracht en deden nog zooveel bestellingen op, dat we nog voor 6 maanden plenty werk hebben.

Als men 's nachts de lichten niet had uitgedraaid zou de pret den heelen nacht hebben doorgeduurd, zeide hij typisch. Ik ben ook te Batavia voor een pasar gambir geweest, doch dat is nu letterlijk niets in vergelijking met de jaarmarkt te Soerabaja; te Batavia komen de lui des avonds even en verdwijnen dan. Koopen, ho maar.

— Ga je het volgend jaar weer naar de jaarmarkt? vroeg ik.

— Zeker, en ik heb de goudsmeden en andere lui, die mooi werk maken, allen aangeraden, het volgende jaar naar de Krokodillenstad te gaan. Disana orang royaal—desseni orang ngopet.

Ook de berichten, die wij van particuliere, welingelichte zijde omtrent de jaarmarkten, in verschillende plaatsen gehouden, ontvingen, luidden, dat deze meer en meer opgang maken, doch dat die van Batavia wegens verkeerde bestuursmaatregelen dreigen te ontaarden.

Dat zou toch erg jammer zijn!

* * *

Goud.

De gemeenteraad van Soerabaja, zoo deelt de *Javabode* mede, heeft een vergadering gehouden, waarin geen van de leden het woord heeft gevoerd.

Wie doet ze dat na?

Onze Delische raad niet, dat is vast! merkt de *Delicourant* op.

* * *

Reboisatie van Deli.

Hieraan wijdt in de *Delicourant* van 13 Juli jl. de heer W. H. van der Haas een uitvoerig artikel; hij eindigt met de woorden:

,,Al zouden nu ook de tegenstanders van reboisatie in Deli meenen, dat er geen ,,reden bestaat om, in het belang van het klimaat, te herbosschen", dan eischt toch, om verschillende redenen, het belang van de tabakscultuur herbossching van de vlakten, niet van het gebergte Deli.

De verkondiging mijnerzijds van de stelling, gegrond op de uitkomsten van de jongste onderzoekingen op natuurkundig gebied; dat alle bosschen, ook die in de vlakte, ,,van klimatologisch belang zijn", kàn dan ook, zelfs voor de meest verstokte tegenstanders van reboisatie, geen reden zijn om hier niet te doen, wat in het belang van de tabakscultuur, d. i. het algemeen belang van dit gewest, dient gedaan te worden."

* * *

Over de zoo noodige aanplantingen van rotan schrijft de *Bandjerm. Courant* een artikel onder het opschrift:

Een en ander over de Rotancultuur op Borneo.

zeggende:

,,Sedert dit nuttige boschproduct in de bosschen van Borneo meer en meer schaarsch wordt, hebben vele inlanders, de waarde ervan kennende, zich toegelegd op de cultuur van dit zoo gemakkelijk groeiende gewas, zoodat men thans in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo millioenen door menschenhand geteelde rotanstoelen aantreft, terwijl vooral in den laatsten tijd door de van bestuurswege getroffen maatregelen tot aanmoediging dezer nuttige cultuur, de animo ervoor levendig is", waarna vele nuttige wenken voor de teelt volgen.

* * *

De Buitenzorgbeurs.

De Buitenzorg-beurs van het Duitsche Rijk is voor 1908 toegekend aan dr. G. Tischler te Heidelberg. Bovendien ontvangt deze van de Badensche regeering een toelage van 1000 M., om hem in staat te stellen, na beëindiging zijner studiën in den Plantentuin, een reis te maken naar Amani (Duitsch-Oost-Afrika). Tischler is te Heidelberg privaat-docent in de plantkunde.

* * *

Koelie-werving.

In de *Delicourant* van 13 Juli jl. lezen wij omtrent:

,,De strijd tusschen de hadji's die heimelijk contractkoelies voor Singapore aanwerven en daarheen

vervoeren, en het emigratiekantoor, dat door dit bedrijf te signaleeren de politie herhaalde malen in de gelegenheid stelde, dergelijke heimelijke transporten aan te houden, is nog lang niet geëindigd. De chef van bovengenoemd kantoor ontving o. a. een brief, waarin zijn leven bedreigd werd.

Het hadji-comité verklaarde daarin tevens, dat de enkele aangehouden en mislukte transporten hun niet noemenswaard benadeelden, daar de heimelijke werving een te groot voordeel opleverde, om door een enkel mislukt transport beïnvloed te kunnen worden.

In de bovenstreken zijn overal biljetten aangeplakt, om te voorkomen, dat de bevolking zich door het emigratiekantoor zou laten aanwerven. Mocht die waarschuwing evenwel te laat komen of niet baten, dan wordt den raad gegeven om, eenmaal te Batavia aangekomen zijnde, contracteering te weigeren.

De ambtenaren zorgen ervoor, volgens het biljet, dat men kosteloos wordt teruggezonden naar zijn dessa, terwijl de reeds gemaakte kosten niet aan het emigratiekantoor behoeven te worden vergoed."

* * *

Hetzelfde blad ontleent over:

De onlusten op Sumatra's Westkust door vreemde oogen gezien

aan de *Straits Times* een ingezonden stuk, onderteekend door ,,orang Atjeh", waarin deze de beweringen van de *Straits Times*-correspondent, als zouden de onlusten ter Westkust van Sumatra in verband staan met den oorlog op Sumatra, tegenspreekt. Hij schrijft als volgt:

,,Het spijt mij dat uw correspondent over de onlusten op Sumatra niet beter ingelicht is.

Zijn bewering, dat de Atjehers gedurende eenigen tijd onrustig zijn en dat naar aanleiding daarvan zich onlusten hebben ontwikkeld in de Padangsche Bovenlanden, is ten eenenmale onwaar. Het ,,onrustig" zijn, is gewoonweg oorlog voeren en het ,,gedurende eenigen tijd", moet zijn: zeven en dertig jaren, daar de Atjehers met de Hollanders reeds gedurende 1871 zonder ophouden vechtende zijn.

,,De opstand in de Padangsche Bovenlanden heeft een geheel andere oorzaak en heeft in het geheel niets met Atjeh uit te staan. Zij brak uit, daar de Hollanders, ten spijt van gesloten overeenkomsten met de Maleiers in dat land, belastingen hebben ingevoerd, welke de Maleiers weigerden te betalen. Het eenige verband, wat er bestaat tusschen den oorlog in Atjeh en den opstand in de Padangsche Bovenlanden, is, dat de Atjeh-oorlog jaarlijks aan het Hollandsche Gouvernement schatten kost, zoodat dit Gouvernement steeds naar nieuwe bronnen van inkomsten moet uitzien. De nieuwe belasting is dus de oorzaak van den opstand."

* * *

De zin voor humor bij den Sumatraan.

,,Mata-Mata" in zijn ,,Ups en Downs" in het *Bat. Nbl.* het karakter van den Sumatraan besprekend, merkt daarbij op, dat deze lieden nogal zin voor humor hebben.

Zoo was een onzer bekende bankiers, zegt ,,Mata-Mata", met een flinken kop, versierd door een mooien baard, eens op reis in de Bovenlanden, gezeten in een karretje. Het was een warme dag; en de koetsier maakte het zich daarom gemakkelijk: eerst ging zijn baadje van het lijf, toen de mooie pantalon, die hij over de ordinaire heen aangetrokken had, enz. En nadat hij het zich gemakkelijk had gemaakt, een strootje had opgestoken, kwam de lust tot praten.

— Waar meneer vandaan kwam?

— Van Batavia.

— O, zoo! En wat voerde meneer daar uit? Had hij een goede betrekking?

Onze bankier kreeg er plezier in.

— Ik ben, zei hij, een gewone handelaar, een toekang dagang, zooals er hier zooveel zijn...

Het gezicht van den Maleier betrok; dat viel hem tegen. En na een oogenblik nadenken, zei hij:

— Nou maar, als ik u was, met zoo'n flink gezicht, zou ik niet anders dan officier willen zijn, met een mooie bintang op de borst!

Hij heeft het, geloof ik, den bankier nooit vergeven, dat die in een hartelijk gelach uitbarstte en voor de eer der uniform bedankte...

Heeft een mijner lezers den Padangschen advocaat, mr. Van Bosse, gekend? Hij was, met zijn langen, witten baard, een zeer bekende figuur te Padang en de Maleiers kenden zeer goed het manuaal, waarmee hij de cliënten vertelde, wat ze te betalen hadden. — dan streek mr. Van Bosse met een liefkozende beweging de hand door zijn baard, goedig glimlachend.

Mr. Van Bosse dan ging eens naar een komedie Stamboel: 't was nog iets nieuws, waarmee ook hij kennis wilde maken. Toen hij de tent binnenkwam, ontstond er eenige beweging; en een oogenblik later viel het scherm.

— Wat dat beteekende? vroeg de advocaat.

— Och niets; zoo aanstonds zou de voorstelling hervat worden.

Werkelijk ging een tien minuten later het scherm weer op. Het tooneel gaf... een advocatenkantoor. In 't midden zat een man, behoorlijk geschminkt, met een langen, witten baard, die men voor mr. Van Bosse had kunnen houden. Van ter zijde kwamen telkens lieden den gevierden advocaat raadplegen; menschen van allerlei ras, rang en stand, — en kostelijk was het manuaal, waarmee de tooneel-advocaat zich door den baard streek, tot elken cliënt zeggende, onder het uitsteken der rechterhand: ,,doewa poeloe lima roepia!"

Er is nog nooit in een komedie Stamboel zóó gelachen als dien avond!

* * *

Wat Hocus Pocus vermag.

Dezer dagen miste een jonge dame te Soerabaja haar gouden collier, een kostbaar stuk, waarnaar zij een paar dagen niet omgezien had.

De huisheer wilde de politie ontbieden, doch een paar dames vonden beter, het met hocus pocus te beproeven, door bv. een doekoen er bij te halen; zij verwachtten daarvan meer succes.

De bedienden werden door den Wijze braaf onder handen genomen; zij kregen wat rauwe rijst in den mond en de uitslag was, dat uitgemaakt werd, dat een oude baboe, die reeds meer dan eens verdacht was geworden van de gauwdieverij, meer van de verdwijning van bedoeld kleinood moest weten, maar zij zou de gevolgen van die snoode daad wel ondervinden.

En ziet, weinige oogenblikken later bracht de kindermeid den halsketen te voorschijn; zij vertelde, dien tusschen eenige dameskleedingstukken gevonden te hebben, doch het collier was vuil en droeg sporen, in den grond verborgen te zijn geweest.

Leve de hocus pocus! juicht de *Soer. Courant.*

WEST-INDIË.

Goud-Industrie.

In het *Gouv. Adv. Blad* werd bekend gemaakt dat voortaan ook Britsch-Indiërs concessiën kunnen verkrijgen voor het onderzoek naar en de ontginning van delfstoffen en balata, mits zij voldoen aan alle voorwaarden, gesteld in de desbetreffende verordeningen. Daarbij werd evenwel aangeteekend, dat het in die verordeningen opgenomen verbod tegen het te werk stellen bij de goud- en balata-industrie van britsch-indische immigranten of andere britsch-indische arbeiders door het koloniaal gouvernement in Suriname ingevoerd, gehandhaafd blijft.

De *Suriname* teekende hierbij aan, dat naar de letter der goud- en balata-verordeningen de uitgifte van goud- en balata-concessies aan Britsch-Indiërs niet verboden is. Alleen wordt strafbaar gesteld het in de goudvelden te werk stellen van britsch-indische arbeiders. In de vóór het tot stand komen dier verordeningen gewisselde stukken verklaarde het bestuur evenwel, als principe aan te nemen, aanvragen van Britsch-Indiërs om concessiën af te wijzen.

,,Wat de verhouding der immigranten tot de goud-industrie betreft", teekende het bestuur aan, ,,zoo heeft Engeland als bepaalde voorwaarde van de heropening der immigratie, den eisch gesteld, dat geen uit Indië naar Suriname gevoerd britsch-indisch onderdaan, hetzij voor of na afloop van zijn contract, in de goudvelden mag worden gebezigd en wel op grond van de vele ziekten en de groote sterfte, waaraan de britsche regeering onderstelt, dat de immigranten op de surinaamsche placers evenzeer zouden blootstaan, als dit, blijkens hare ervaring, op die van Fransch-Guyana het geval is en waartegen het nederlandsche bestuur evenmin als het fransche met den besten wil zou kunnen waken.

,,Die eisch zou nu gemakkelijk worden ontdoken, wanneer aan britsch-indische immigranten, op hun verzoek, concessiën tot goud-ontginning moesten verleend worden. Immers zou dan degene, die zulke immigranten als opzichters of zelfs als arbeiders wilde bezigen, slechts met hen hebben overeen te komen, dat zij voor den vorm te zamen met hem concessionarissen zullen zijn, zonder in de winsten, kosten of verliezen der exploitatie te deelen. En daar men geen concessionaris verhinderen mag, om, des verkiezende zelf op zijn placer te gaan werken, zou men daartegen niets kunnen doen."

Dit beginsel leverde aanvankelijk geen bezwaren op, maar toen vele Britsch-Indiërs in de kolonie tot welvaart kwamen, bleek het beginsel een belemmering, om welker opheffing herhaaldelijk door hen is gevraagd. Thans is aan dien wensch voldaan, nadat van de Britsche regeering de verekering was verkregen, dat harerzijds daartegen geen bezwaren bestonden.

Wat de opbrengst der Surinaamsche goud-placers aangaat, ontleenen we aan *Onze West*, dat die in de eerste zes maanden van dit jaar ruim 560 K.G. bedroeg, tegen 484 en 529 K.G. in het eerste halfjaar resp. van 1907 en 1906.

Het goudddistrict Suriname had ook in de maand Juni weer het grootste aandeel in de aanvoeren van het edel metaal, zoodat de totale aanvoer uit dat district over de eerste 6 maanden van dit jaar ruim 302 K. G. bedroeg, terwijl de verdere aanvoer over de andere districten als volgt was verdeeld: Saramacca 47,5; Marowijne 84; en Lawa 126.

* * *

Immigratie.

Per stoomschip ,,Prins Frederik Hendrik" werden te Paramaribo 250 Javanen aangevoerd, te weten 156 mannen en 94 vrouwen. Op reis was één Javaan overleden. De gezondheidstoestand was bij aankomst der lieden zeer gunstig. Geen der immigranten behoefde in het hospitaal te worden opgenomen.

* * *

Koloniale Postspaarbank.

,,Op 1 Januari 1907 waren in omloop 6525 boekjes met een totaal te goed van *f*650260,30, terwijl op ultimo December het aantal in omloop zijnde boekjes bedroeg 7214 met een totaal tegoed van *f*696920.04, zoodat eene toename met 689 boekjes en een bedrag van *f*46659,74 plaats vond.

Er werden gedurende het jaar 1907 uitgegeven 1771 en geheel afbetaald 1082 boekjes, waardoor het aantal boekjes met 689 vermeerderde.

In verhouding tot de bevolking der kolonie bedroeg het aantal inleggers op 1000 zielen 58,5; het te goed op elk boekje beliep gemiddeld *f*96.60½ of *f*8286,50½ per 1000 zielen

Voor 1906 waren deze getallen respectievelijk 80,5 *f*96,60½ en 8023,64½.

Terugbetaald werd in 1907 een totaal bedrag van *f*394279.40½, terwijl het aantal terugbetalingen bedroeg 6046; in 1906 werd in 5099 terugbetalingen eene som van *f*262646;42½ aan de inleggers uitgekeerd, zoodat er in 1907 947 terugbetalingen meer werden gedaan en een bedrag van *f*111633.45 meer werd uitbetaald dan in 1906.

Wegens belegging van gelden werd in 1907 aan rente te goed gemaakt	*f*24325,59½
terwijl aan inleggersrente moest worden toegekend tot een bedrag van	*f*12779.37
zoodat een winst van wegens rente werd verkregen.	*f*11545.22½

De uitgaven in 1906, mede ten behoeve van de Kol. Spaarbank gedaan, waren *f*3124.30."

(O. W.)

* * *

Een ernstig ongeluk en cynisme van den Britsch-Indiër.

Een ernstig ongeluk vond plaats op de Suriname rivier. Een corjaal, waarin acht personen, werd overvaren door de motorboot van Waterland, komende van die plantage. Het ongeluk geschiedde omstreeks half zeven, bij donkere maan. Als gewoonlijk brandde geen licht in de corjaal.

In de motorboot bevonden zich drie ambtenaren van de Landbouw-Inspectie, en de heer Williams. Dadelijk waren natuurlijk allen in de weer om te trachten te redden. De heer Boonacker trok er met de sloep op uit, waardoor drie personen werden opgepikt. Een ander, die zich aan de motorboot had vastgeklampt, werd door den heer Williams naar binnen getrokken.

Als staaltje van verregaand cynisme kan gelden, dat een boot met Britsch-Indiërs voorbijvoer, zonder een hand tot redding uit te steken. Toch zou deze boot nolens volens tot de redding bijdragen. Een tachtigjarige Chinees, die mede te water was geraakt, kreeg de boot te pakken, en men was toen welwillend genoeg hem binnen boord te halen. Vertraging in de reis mocht dit echter niet brengen. Men voer door met den geredde, ondanks wenken uit de motorboot, om langszijde te komen.

In het geheel werden vijf personen gered. Verdronken zijn twee vrouwen en een mancreolen.

Van Vreemde Koloniën.

Italiaansch Somaliland.

In het begin van dit jaar deden zich in Italiaansch Somaliland ernstige moeilijkheden voor en de Italiaansche regeering heeft niet verstaan om op het juiste oogenblik een juiste beslissing te nemen.

Den 13n Februari ll. sprak de heer Tittoni over deze aangelegenheid in het Italiaansche parlement.

Om redenen van politieken, commerciëelen en militairen aard, zei hij, moest Italië de Webi-Sjebelli bezetten en zijn gezag vestigen over den stam der Bimals. Dat zou op twee wijzen kunnen geschieden: geleidelijk met gebruikmaking van de gunstige gelegenheden, die zich zouden voordoen; of onmiddellijk door een snel optreden, waarbij elke weerstand door het geweld zou worden gebroken, waarbij tot vestiging op de voornaamste punten zou worden overgegaan. Generaal Baldissera pleitte in den Senaat voor de laatste wijze van optreden, terwijl de heer Tittoni, in overeenstemming met de denkbeelden der opvolgende gouverneurs Marcatelli, Carrina en Carletti zich voor de eerste manier van handelen verklaarde. Reeds werd Gilib op vreedzame wijze bezet, weldra zou Italië Danane bezetten, enzoovoort.

Wel zouden ook bij zulk een geleidelijk voortschrijden zich bloedige conflicten voordoen, maar deze zouden zich tot een beperkt gebied bepalen, enzoovoort.

Men voelde in het Italiaansche parlement ook verbazend veel voor een zooveel mogelijk vreedzaam optreden en ging met den heer Tittoni mede.

Nu zijn we zes maanden verder en ziet de Italiaansche regeering zich genoodzaakt in allerijl troepen naar Somaliland te zenden.

Is de kolonie de offers waard, die het parlement aan Italië zal opleggen? Dit is een vraag, waarop voorshands moeilijk een antwoord is te geven.

Men weet, dat de heele streek grootendeels uit woestijnen bestaat. Maar de streek is voor Italië van belang uit een oogpunt van handel en politiek.

Wat het politiek belang aangaat, springt zulks dadelijk in het oog, wanneer men bedenkt, dat de Italianen, met den midden- en bovenloop van de Webi-Sjebelli en Djoeba in hunne handen, terwijl zij zich ook aan de kust gevestigd hebben, meesters zijn van een of twee poorten van Abessynië. En wanneer men zich te binnen brengt, welke concurrentie de Europeesche natiën elkander aan het hof van den negus aandoen, hoe Engelschen, Russen, Franschen, Duitschers, Italianen er om strijd op uit zijn om concessiën van den negus te erlangen, dan begrijpt men, waarom Italië, dat reeds Erythrea, onzaliger gedachtenis, bezit, er op staat zijn stelling aan de Somali-kust te behouden.

Die stelling aan de kust wordt steeds krachtiger. De Italianen hebben er ware vestigingen in 't leven geroepen, waaruit het vaste voornemen spreekt er te blijven. Voor die vestigingen kan de keuze der plaatsen een goede worden geheeten. Zij bevinden zich in de kuststrook te Itala, Worseik, Mogadiscio, Brava, Merca, Jumbo, Gilib, Berbera en Lugh. Men begint reeds vestigingen aan te leggen langs den Djoeba. De wreede Bimals, niet minder oorlogzuchtig dan de andere Somali's en zelfs fanatieker dan hunne broeders van de kust, beginnen zich onder Italiaansche leiding daar op de katoencultuur toe te leggen.

Intusschen was het uit economisch oogpunt voor de Italianen niet voldoende de kust en de oevers aan den benedenloop van den Djoeba te bezetten. Zij moesten den beneden- en middenloop van de Webi-Sjebelli bezetten, waarlangs het verkeer gaat, terwijl de ruilhandel ook op plaatsen langs die rivier wordt gedreven. Het geldt dus nu, dit belangrijk verkeer te beschermen, waartoe de oprichting van een aantal posten, ter beveiliging van den karavaanweg, in uitzicht is genomen.

Hier stuit men evenwel op een groote moeilijkheid. In tegenstelling met de Bimals van het Zuiden, die zich op vreedzame wijze op de katoencultuur gaan toeleggen, zijn de Bimals van het Noorden nog even fanatiek als te voren en bedreigen zij onophoudelijk de Italiaansche nederzettingen en kolonisten van den kant van Mogadisco en Merca.

De toestand wordt er te gevaarlijker om, daar zij een Kabyle aan hun hoofd hebben geplaatst, die in het heele land een anti-Italiaansche propaganda voert en een agent schijnt te zijn van den dollen mollah, dien de Engelschen maar al te goed kennen. Deze laatste heeft zich aan de Italianen ook in een minder gunstig daglicht vertoond. Na de gastvrijheid te hebben aangenomen, die de Italianen hem aanboden, en na met hen een overeenkomst te hebben getroffen, die hij blijkbaar nooit van zins geweest is na te komen, houdt de mollah niet op tegen zijn gewezen gastheeren te intrigueeren en de Bimals en andere Somalis tegen de Italianen op te zetten.

Hoe langer nu die toestand voortduurt, hoe ernstiger het verzet zal wezen, dat de Italianen zullen hebben te breken. De onrustige elementen beschikken reeds over 10000 krijgers, thans nog meerendeels met lansen, pijl en boog bewapend, maar de smokkelhandel in wapens en munitie bloeit in die streken, en hoe langer Italië nu talmt, des te meer zekerheid bestaat, dat ook de bewapening zijner tegenstanders zal verbeteren.

Nu heeft dan eindelijk de Italiaansche regeering besloten over te gaan tot een militaire expeditie tegen de Bimals van het Noorden, waarbij ook beoogd wordt den invloed van den mollah te breken.

Tegenover de 10000 lansen en geweren der Bimals kunnen de Italianen nu reeds een troep van 4000 Askaris stellen, die welbewapend onder de bevelen staan van een 50-tal Italiaansche officieren. Door te zenden versterkingen zal de macht tot een sterkte van 7000 man, met 6 kanonnen en 15 mitrailleuses worden opgevoerd, waarmee dan majoor di Giorgio in den loop der volgende maand de operatiën zou beginnen.

* * *

Een landbouwschool in den Congo.

In den Congo-staat bevindt zich te Eala een botanische tuin en proefstation, waarbij wat het inlandsch personeel betreft goede resultaten werden verkregen. De vrijwillige inlandsche arbeiders geven blijk van goeden aanleg voor den arbeid in de tuinen. Tal van werkzaamheden, als de inrichting van een pépinière, het zaden, enten, uitplanten, overplanten, het onderhoud van groententuinen en boomgaarden en zoo voort, kunnen gerustelijk aan hen toevertrouwd worden, zonder dat van 't Europeesch personeel meer wordt verlangd dan een eenvoudig toezicht.

Die uitkomsten hebben er het bestuur van den Congo toe gebracht een landbouwschool te Eala in het leven te roepen, die voor inlanders van 12 tot 20-jarigen leeftijd toegankelijk zal zijn.

Den gewestelijken autoriteiten wordt bij het betreffend besluit opgedragen, de hoofden en familtevaders te wijzen op de gelegenheid, die hun geboden wordt om hun kinderen een landbouwkundige opleiding te verschaffen.

De duur dier opleiding is op een of twee jaren vastgesteld, waarin naast het practisch onderricht in de tuinen nog de Fransche taal zal worden onderwezen, de elementaire rekenkunst en de kennis van het metrieke stelsel.

Na afloop van den cursus wordt een soort examen afgenomen, dat den leerlingen bij welslagen recht geeft op een certificaat voor eene of andere categorie van beambten van den staat, aan wie in verschillende streken toezicht op en leiding van den inlandschen landbouw zal worden opgedragen.

* * *

De vergiftigingszaak te Hanoi.

Omtrent het voorgevallene te Hanoi melden de Indo-Chineesche bladen eenige bijzonderheden, waaraan wij het volgende ontleenen:

De *Courier Saigonnais* schreef, dat sedert eenige dagen de inlandsche soldaten door eenige tot de piraten in betrekking staande inlandsche onderofficieren werden opgezet om wapens te stelen en tegen het Fransch bestuur op te staan. Men verwachtte dus reeds iets en onmiddellijk werden maatregelen getroffen, die vijandelijkheden voorkwamen.

Er heerschte intusschen een groote ongerustheid onder de Franschen in Tongkin en de huisgezinnen der officieren hadden toevlucht gezocht in de citadel aldaar.

Uit een ingesteld onderzoek in de vergiftigingszaak bleek, dat de bedrijvers zich bediend hadden van een witachtig poeder, verkregen van de gedroogde zaden van „datura stramonium".

Naar aanleiding van deze poging vaardigde de resident van Tongkin het volgend besluit uit:

„Den hoofden der gewapende benden wordt een tijd van tien dagen na afkondiging van dit besluit gelaten om zich met hunne volgelingen en hun wapens over te geven aan den gewestelijken bestuurder. Hun zal het leven en de vrijheid worden gelaten, maar wie zich als bemiddelaar aanmeldt om de overgave van bendehoofden tegen geld te bewerkstelligen, zal als boosdoener worden beschouwd en streng worden gestraft. Na afloop van den termijn van tien dagen zullen alle maatregelen door het bestuur worden getroffen om zoo spoedig mogelijk de achterhaling, levend of dood, der roovers te erlangen, op wier hoofden een prijs zal worden gesteld."

In de eerste dagen van Juli liep in Tongkin het gerucht van een nieuwe poging tot vergiftiging. Het koloniaal bestuur gaf een communiqué uit, om dit gerucht tegen te spreken, als ook dat, volgens hetwelk Hanoi door een aanval van gewapende benden zou worden bedreigd.

Eenige planters hebben evenwel met het oog op de toenemende onveiligheid hunne ondernemingen moeten verlaten. Het voorgevallene te Hanoi had volgens hen er niet toe bijgedragen om de rust in de provinciën te herstellen.

De gouverneur-generaal erkende, dat de toestand verre van gunstig was, maar waarschuwde tegen overdrijving.

FEUILLETON.

Java's Mooi.

Overgenomen uit het Dames-Weekblad voor Indië.

De vlakte van Lèlès doorsporende, blijft wel niemand ongevoelig voor het schoone dier streek. En is ook 't groote moeras vóór Maos niet het bekijken overwaard? De fijngevederde rotaan, die zich opwerkt tegen iederen boom, de varens met hunne roodbruine, omgekrulde, jonge spitsbladeren, de bloeiende waterplanten, 't warme, vruchtbare, levenskrachtige van heel het moeras-landschap, ziet de reiziger dat dan niet? Is 't soms minder mooi dan eene Hollandsche weide met haar grazend vee?

De stille, bruine, primitieve dorpjes, verscholen tusschen pisang en klapper, zijn ze niet van eene stemming, zoo ineenvloeiend met de heele natuur, met het eenvoudige karakter van den weinig behoeften hebbenden inlander, dat ze daardoor ons oog al streelen? De inlander zelf, stoffeert hij zijne omgeving niet met zijn donker uiterlijk en eenvoudige, doch kunstige, zelfvervaardigde kleeding? Dat zij in hunne kleeding hun karakter leggen, is iets, wat wij blanken missen. Wij kleeden ons allen naar één en dezelfde mode, de een wat leelijker, de ander wat mooier, maar ons volks- en individueel karakter leggen wij er niet in. De Soendanees houdt van kleuren, draagt geelroode kains, lichte baadjes, bonte zijden of tulen slendangs, kleurige, los zittende hoofddoeken, en reeds te Maos valt ons direct het veranderde volkskarakter op. Vieze, vuile, zwarte menschen, noemt de vreemdeling ze daar, niet ziende het mooie van hunne hoofddoek-dracht, met keurige zorg geschikt. Al trekt de kleeding door hare stille kleuren daar niet onze aandacht, als men wéét te zien, valt gauw genoeg op, hoe haast elke kain er op zichzelf een waar kunstwerk is, in zijne stemmige, donkere batik-patronen en kleuren, juist passend bij den deftig-kalmen aard van den bewoner van Midden-Java.

Maar helaas is een vreemdeling nog weinig ontvankelijk voor die indrukken, hindert hem alleen het schijnbaar vuile, onzindelijke van hun uiterlijk, hunne woningen, kortom van alles, en kan zijn blik niet daardoorheen het mooie zien.

Dat de kalies hier troebel, bruin water hebben, hoort ook alweer zoo bij den aard van het landschap; het bergachtige van de streek brengt den slibaanvoer van boven noodwendig mee; de diepe, uitgeslepen oevers, de groote, wild door elkaar geworpen steenblokken, de bruisende, bruine stroom doen hier niet minder prettig aan dan 't blauwe, heldere water der Italiaansche rivieren.

En heeft men wel eens gelet op de kunstige bamboe-bruggetjes, over die woeste stroomen heen gelegd? In Noord-Banjoemas en Kedoe, in de Diëng-streken, ziet men hangbruggen in een sterke bocht gespannen, om bij groote zwelling der bandjirende rivieren geen gevaar van wegslaan te loopen, zoo kunstig van vinding en constructie, voor den eenvoudigen ongeleerden dessa-man, dat 't onwillekeurig ons respect af dwingt. En mooi, dat ze in die tropische omgeving doen; men zou haast denken, dat ze er zijn aangebracht, om het landschap schilderachtig te maken.

En nu wees ik hierboven alleen nog maar op het gewone, alledaagsche van onze omgeving, dat, wat iedereen zien kan; maar gaat men de bekende mooie punten van Java bezoeken, en b.v. het grootsche, prachtige panorama bij Tosari genieten, dan moet men wel in extase geraken. Maar dat mooi ziet niet iedereen, doch ik zou willen, dat 't mij gegeven was, reizigers opmerkzaam te maken op wat hun onopgemerkt voorbijgaat, en liever nog dan dat, zou ik willen, dat velen van ons, Indisch-menschen zelf, meer hun best deden, om 't goede te zien van het land.

Dat, wat een troost zou kunnen zijn voor het gemis van veel, is voor de meesten niets. Zouden ze niet zien, niet voelen het mooi, dat hen omringt, of doen ze er hun best niet voor, omdat ze zich niet willen hechten aan een land, dat hun vaderland niet is, maar waar ze toch het grootste deel van hun leven zullen hebben door te brengen? Waarom spiegelen zij zich niet aan 't voorbeeld van anderen, die vroeger ook onder dezelfde omstandigheden in Indië gekomen zijn en onbewust langzamerhand zijn gaan liefkrijgen het land en zijn volk, zóó lief, dat de gedachte aan 't moederland er door op den achtergrond gedrongen werd?

Een crimineele commissie was ingesteld om te oordeelen over de gevallen, die het openbaar belang raakten. Haar was in de eerste plaats de berechting opgedragen van de in hechtenis genomen inlandsche onderofficieren en dezer medeplichtigen. Ook zouden de gemengde rechtbanken weer worden hersteld.

De gouverneur-generaal deed een beroep op de Franschen, om hun kalmte en waardigheid te behouden, welke in zoodanig geval onmisbaar waren. De toestand was geenszins kritiek en het bestuur deed alles om de schuldigen te vatten en de rust te herstellen.

* * *

Salarissen van Filipinos.

Het zevende jaarverslag voor het departement van den civielen dienst bevatte een aanteekening van den directeur van dien dienst op een, daarbij aangehaald schrijven van den directeur van onderwijs betreffende de betaling van Filipinos.

Laatstgenoemde schreef dat in sommige takken van dienst in de kolonie, de Filipinos, die in staat bleken te voren door Amerikanen ingenomen plaatsen te vervullen, hetzelfde traktement vroegen, dat aan hun Amerikaansche voorgangers werd toegelegd. Op het oog lijkt dit niet meer dan billijk, maar bij nadere overweging blijkt de onhoudbaarheid van een daardoor in het leven te roepen toestand. De Amerikanen in de kolonie krijgen feitelijk het dubbele van wat hun in de Vereenigde Staten voor hun diensten zou worden betaald, d. i. dat hun de hooge salarissen worden toegelegd, welke steeds aan geoefend personeel in vreemden dienst worden betaald. Dat hunne betaling niet te hoog is, blijkt wel uit het feit, dat het moeilijk is om de gewilde elementen uit de Amerikaansche bevolking te trekken. Het salaris, dat den Filipino feitelijk toekomt, zou zeker niet hooger mogen zijn dan dat hetwelk voor gelijke diensten in de Vereenigde Staten wordt betaald.

De directeur voor den civielen dienst teekende hierbij, gelijk gezegd, het een en ander aan, waaraan wij het volgende ontleenen:

Het meerendeel der Filipino's in gouvernementsdienst komt in dienst na het afleggen van een examen voor klerk of copiist in den tweeden of derden graad. Indien zij in den tweeden graad in het Engelsch geëxamineerd zijn, geeft hun dit recht op een salaris, dat zonder, dat ze zich verder aan een examen behoeven te onderwerpen tot 900 dollars (Amerikaansch) 's jaars kan aangroeien.

De directeur meende in overweging te moeten geven in het stelsel van traktementsverhooging en bevordering voor Filipino's eenige wijzigingen te brengen. Anders, schreef hij, zou het bestuur spoedig voor het feit staan, dat aan Filipino's hoogere salarissen worden uitgekeerd dan voor gelijke diensten en gelijke bekwaamheden in de Vereen. Staten betaald worden, waar traktementen en loonen toch reeds hooger zijn dan in de meeste andere landen der wereld.

Uitgevallen was het cursief gedrukte, waardoor de zin onbegrijpelijk werd.

Een paar Rectificaties.

De heer arts, Abdul Rivaï, van wien wij in ons vorig weekblad mededeelden, dat hij te Gent studeerde om den doctorstitel te halen, was bereids den 24 Juli jl. gepromoveerd. Gaarne maken wij daarvan melding, ook om tegelijk met onze hartelijke gelukwenschen, de hoop uit te spreken, dat de heer Rivaï, nu hij niet meer zoo geheel door zijn studies in beslag zal worden genomen, tijd en lust zal vinden om als vroeger, zijne medewerking aan het Koloniaal Weekblad te verleenen.

* * *

In het overzicht van Dr. Blink's artikel in de *Vragen v. d. Dag*, in ons vorig nummer, was een regel uitgevallen in de volgende zinsnede:

„Er werd niet bij bedacht, dat deze directe geldelijke heffing, als zij uitgevoerd wordt, bij wanbetaling het familiebezit zal doen aantasten van regeeringswege, en dat hiermede de grond der sociale *toestanden wordt ondermijnd, dat hieruit een sociale* omkeering kan volgen met versnipperd grondbezit, enz."

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

In dank ontvingen wij een exemplaar van het prachtwerk van **E. Middelberg**; Gelologische en technische aanteekeningen over de **Goud-industrie in Suriname.** Uitgegeven op last van den Gouverneur van Suriname. Amsterdam, J. H. de Bussy. 1904 4o.

Er komt meer en meer belangstelling in het Surinaamsche goud, naar het schijnt. Nauwelijks een maand geleden verscheen het Historische Overzicht der goudindustrie in Suriname, door J. A. Polak, ('s-Gravenhage', Martinus Nijhoff), en nu kunnen wij weer melding maken van bovengenoemd werk van den heer Middelberg, gewe en leider der Mijnexploitatie van Gouvernementswege in Suriname, hetgeen het boek van Polak uitstekend aanvult. De heer M. verdeelt zijn studie in 5 hoofdstukken, nl.: De geologische bouw in verband met de goudvoering. Het voorkomen en de verspreiding van het goud. Het opsporen en de waardebepaling van goudhoudende gronden. Het Banka-boortoestel voor de uitvoering van ondiepe boringen en grondonderzoek. De goudontginning.

Het werk is fraai geïllustreerd, en van eene kaart voorzien. Bij den schrijver heeft de bedoeling voorgezeten om niet te leveren een wetenschappelijk betoog, doch eene voor den algemeen ontwikkelden lezer begrijpelijke uiteenzetting van den stand der goud-industrie in Suriname en de middelen, die kunnen strekken om haar meer winstgevend te maken. Wij vertrouwen, dat hij in die poging zal zijn geslaagd.

* * *

Tijdschrift voor het Bataviaasch Genootschap. Deel L. Afl. 5 en 6.

Deze dubbele aflevering bevat verschillende belangrijke opstellen, nl.: Over de plaatsen der Hoogste vereering (Poendèn) in de afdeeling Awi (Madioen), door J. Knebel. — Oudheden, aangetroffen in het landschap Besoa (Midden-Celebes), door J. Th. E. Kiliaan. — Een paar eigenaardige gebruiken in de desa Tjerme (Soerabaja), door J. Knebel. — Het vliegerspel te Batavia, door H. A. von Dewall. — Het Maèn Goendoe (knikkerspel) te Batavia, door H. A. von Dewall. — Drie landschappen in Celebes (Banggaai, Boengkoe en Mori), door O. H. Goedhart. — Nadere gegevens betreffende de oudheden, aangetroffen in het landschap Besoa (Midden-Celebes), door Alb. C. Kruijt.

Vergissen wij ons niet, dan is thans voor 't eerst de aanwezigheid van oudheden (steenen beelden en vaten of potten) in Midden-Celebes geconstateerd, welk feit niet zal nalaten de volle aandacht te vragen van ethnografen en tevens hen tot onderzoek te nopen naar de herkomst dier oudheden; noch de heer Kiliaan, noch de heer Kruijt konden in die richting iets positiefs vaststellen bij hunne bovengenoemde mededeelingen.

* * *

Eigen Haard. 1 Augustus 1908.

In ons vorig overzicht verzuimden wij onwillekeurig de aandacht te vestigen op een vrij uitvoerige levensbeschrijving door *Bintang Djaoeh* van den kortelings overleden oud-resident van Tapian na Oeli, *L. C. Welsink*. Wel is waar werd in verschillende dagbladen en ook in dit Kol. Weekblad reeds kort na zijn dood over dezen verdienstelijken hoofdambtenaar geschreven, doch niet op de wijze als thans in Eigen Haard geschiedde. Het artikel is bovendien geïllustreerd en bevat het portret van den overledene.

Slechts één opmerking veroorloven wij ons, waar Bintang Djaoeh zegt: dat waarschijnlijk vooral de slechte gezondheidstoestand van den resident den doorslag heeft gegeven tot het verlaten van den dienst; wij vernamen daarentegen van geloofwaardige zijde, dat het invoeren eener geldelijke belasting in Tapian na Oeli de oorzaak is geweest, welke Res. Welsink noopte ontslag te vragen.

* * *

De Ingenieur. 8 Augustus 1908.

In dit laatste Nr. van De Ingenieur schrijft de heer *W. H. C. Doorman* over de *Tempelruines op het Diëng-plateau* (Midden-Java) (met afbeeldingen). De schrijver betreurt het dat het Gouvernement nagenoeg niets verricht, om de thans nog bestaande ruïnes in stand te houden. Het is — zegt hij — helaas niet alleen de natuur, welke het sloopingswerk volbrengt, maar „overal in den omtrek ziet men behakte en geprofileerde steenen door de bevolking benut om keukens te bouwen, voor trappen, voor neuten, voor erfafscheidingen. Honderden meters lang zijn deze muurtjes van oude tempelsteenen gebouwd!

En de inlandsche hoofden, zelfs de Europeesche ambtenaren, wat deden zij? Tot in Wonosobo en Poerworedjo vindt men de beeldhouwwerken terug, die van deze tempels afkomstig moeten zijn!

Nu nog ziet men toeristen zoeken te midden der stapels tempelsteenen om een figuur of zelfs maar een hoofd als herinnering aan deze plaats mede te nemen."

Evengoed als de Mendoet en de Boroboedoer behooren volgens schr. de nog overgebleven tempels van het Diëng-plateau te worden gerestaureerd; wel is waar zijn deze oudheden zeer klein, vergeleken met genoemde tempels, doch, „juist door die kleinheid komen de sierlijke vormen van profileering en plattegrond, die gebaseerd zijn op het verkrijgen van sterke schaduweffecten, des te sterker uit."

Nadat de heer D. vervolgens de middelen heeft aangegeven, die kunnen leiden tot behoud van 't nog bestaande, besluit hij zijn betoog aldus:

„Wat ik echter het meeste hoop, is, dat er lezers zullen zijn, die hun stem willen doen hooren om den Minister van Koloniën uit te noodigen ook voor de herstelling van deze bouwvallen eenig geld op de begrooting te brengen."

* * *

De Indische Mercuur 1908. No. 31, geeft de navolgende bijdragen: Komt in de Java-coca kristalliseerbare cocaïne voor? door Dr. G. van der Steen. — Export van djatihout. — Verslag van de Kamer van Koophandel en Nijverheid te Semarang over 1907 (vervolg). — Nieuwe rietmolens van John Mc. Neil en Co., Colonial Iron Works Glasgow (met afbeeldingen), door Dt. — Koloniaal Museum te Haarlem (bespreking van Bulletin No. 40, het jaarverslag van het Museum inhoudend). — De zijdeproductie in Japan gedurende 1907. — Krediet, Chineesche faillissementen en administratieve contrôle. — Een verwaarloosde Britsch-Indische vezelplant. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen. — Nieuwe maatschappijen.

* * *

Weekblad voor Indië. 5e jaargang No. II.

Gabriel geeft het vervolg van zijn „*Eene Indische millioenenerfenis* (met de portretten ditmaal van G.-G. J. van Hoorn en C. van der Lijn). — Verder bevat dit Nr. verschillende bijdragen, niet met betrekking op Indië geschreven, welke wij dus hier onvermeld kunnen laten; vervolgens het portret en eenige levensbijzonderheden van den nieuw opgetreden dir. van gouvernementsbedrijven, den heer H. [illegible]ckebach; idem van den verdronken kap. van het s.s. Rindjani, kapitein Jonathan Sharp. Eene beschrijving van het vlot brengen van de gouvernementsstoomer Flamingo, die eenigen tijd geleden op de Oostkust van Borneo, ongeveer halverwege tusschen de mondingen der Koetei- en Berouw-rivieren aan den grond was geloopen, (met afbeeldingen). En ten slotte een opstel (met foto) over het Nederlandsch-Indisch tooneel.

* * *

Marineblad. Jaargang 1908—'09. Afl. 3.

Voor hen, die zich met het defensievraagstuk van Onze Oost bezighouden, maken wij melding van een kort opstel in dit Nr. van het Marineblad, waarin de heer *G. E. Visscher* eenige Toelichtingen geeft op „*Onze Marine in de Indische Krijgskundige Vereeniging.*" De schr. komt tot deze conclusie: „Bij de overweging van mogelijke toekomstige verdedigingsstelsels komt men steeds — ook bij de vervulling der stoutste verwachtingen — tot het resultaat, dat versterking onzer weermacht te land noodig is. Aangezien nu hiermede tevens voldaan wordt aan den thans, en misschien nog gedurende langen tijd, meest dringenden eisch om met zeer beperkte middelen een eventueelen tegenstander den grootst mogelijken weerstand te bieden, is schrijver dezes van oordeel, dat het gewenscht is *allereerst* voor de versterking van het leger te zorgen.

Al mogen die middelen voor het oogenblik geheel onvoldoende worden geacht, dan verdient het toch aanbeveling het bestaande verdedigingsplan met de meest mogelijke kracht te voltooien. Men bedenke toch, dat de toepassing er van als het ware dagelijks kan worden geëischt!"

* * *

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië. Afl. 3 van jaargang 1908.

Met het oog op de ons toegestane plaatsruimte moeten wij volstaan met de eenvoudige opsomming van den belangrijken inhoud; te weten: Beknopt verslag van de werkzaamheden in het geneeskundig laboratorium gedurende het jaar 1907, door Dr. J. de Haan. — Over albuminurie bij inlanders, door G. W. Kiewiet de Jonge. — Onderzoek naar gehoorscherpte van inlanders, door Dr. H. F. Minkema. — Over het voorkomen van bacillaire dysenterie in Ne-

derl.-Indië, door Dr. G. Grijns. — Over coli-agglutinaties, door Dr. J. de Haan. — Koolzuurbepalingen met het toestel van Haldane, door Dr. G. Grijns. — De malariaverhoudingen te Batavia en hare bestrijding, door G. W. Kiewiet de Jonge. — Over bourgeons charnus, door Dr. G. Grijns. — Over sporadische cholera, door Dr. J. de Haan. — De methode der complementbinding als middel tot het herkennen van kwaden droes, door Dr. J. de Haan. — Besmetting van een zoogdier met vogeltuberkelbacillen, door Dr. J. de Haan.

* * *

De Macedoniër. Zendingstijdschrift. Aug. 1908.

In het zooeven verschenen Nr. van de Macedoniër vonden wij een zeer lezenswaardig artikel van zendeling *D. Bakker*, over *„De godsdienst van den Javaan"*. Blijkbaar heeft de schrijver een grondige studie gemaakt van het gemoedsleven der Javanen. Verder bevat dit Nr. het verhaal van Ds. D. K. Wielenga, zendeling op Soemba, eener reis van Pajeti naar Memboro op genoemd eiland. Ds. Wielenga is sedert jaren op Soemba gevestigd, kent land, volk en taal bij uitnemendheid en bezit de gave zijn ervaringen op eenvoudige, maar uitstekende wijze publiek domein te maken. Zijn mededeelingen omtrent de nog zoo onbeschaafde bevolking van Soemba vullen die van Dr. ten Kate, Roos, de Roo van Alderwereldt e. a. uitstekend aan. Zoo wisten wij bijv. niet dat op dat eiland het pottebakkersbedrijf wordt uitgeoefend en nog wel op groote schaal. Ds. W. zegt er van: „Tana Kadoengoe (West-Soemba), is de pottebakkerskampong. Van allerlei grootte en vorm worden hier vervaardigd. Men heeft twee hoofdsoorten. Vooreerst de dunne potten, ter dikte van een rijksdaalder, hard, half zwart gebrand, uiterst broos met verschillende grootte van mondopening. 't Zijn uitstekende kookpotten en 't is de eenige soort, welke men ziet in Oost- en Midden-Soemba, waar ze zeer duur zijn en men voor een groot soort een halve gulden betaalt. Hier kan men voor een dubbeltje terecht.

De tweede soort, welke ik hier voor 't eerst zag, is veel dikker, zacht gebakken, en alleen gemaakt in den vorm van groote kommen. Potten met een nauwe hals worden er niet gemaakt. Een derde soort zijn de waterkruiken in den vorm van een karaf, met of zonder tuit. Zij zijn zacht en bij 't aanpakken kleverig. Daar ze goed doorzweeten, blijft het water er heerlijk koel in.

De potten van Memboro zijn dan ook overal goed bekend en hebben een uitstekenden naam. Per prauw worden ze door de Savoeneezen en Endeneezen overal heen gebracht en dus met de noodige winst verkocht.

't Maken der potten geschiedt hoofdzakelijk door vrouwen, en men ziet ze dan ook overal in de kampong bezig met dit werk. Enkelen worden met eenvoudige randversiering van sobere lijnen vervaardigd; de meesten echter zijn effen glad."

Dergelijke mededeelingen — en Ds. Wielenga verschaft ze meermalen — vullen onze kennis van de Soembaneezen prachtig aan. Wij dachten bijv., dat op dit eiland slechts de weefkunst werd beoefend, terwijl nu blijkt dat er nog een industrie wordt beoefend, waarvan het produkt zelfs wordt uitgevoerd!

* * *

Een ander zendingstijdschrift, het **„Allgemeine Missions Zeitschrift"**, eveneens van Augustus, bevat een opstel, getiteld: Religiöse Anschauungen und Gebräuche der heidnischen Dajakken auf Borneo, door zendeling H. Sundermann, waarvan hetzelfde gezegd kan worden als hierboven ten opzichte der studie van zendeling Bakker werd opgemerkt.

Ten slotte vestigen wij de aandacht op de verschijning van het nieuwe, zoo praktische *Adresboek van geheel Nederlandsch-Indië* voor 1908, samengesteld door *Fj A. Kleian* (Batavia, Landsdrukkerij).

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 15 Juli;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 13 Juli;
De Sumatrapost t/m 15 Juli;
De Ind. Mercuur No. 32;
Ned.-Ind. Effectenblad No. 1 en 2;
Het Adresboek voor Geheel Ned.-Indië 1908;
De Delicourant t/m 14 Juli;
Exportblad No. 730;
Het Weekblad van Ned.-Indië No. 10 en 11;
Damesweekblad No. 50;
De Stem van Indië No. 26 en 27;
Bulletin van het Koloniaal Museum te Haarlem No. 40, Juli 1908;
De Indische Gids, Augustusnummer;
Essai sur La Constitution Géologique de la Guyane Hollandaise door H. van Cappelle;
Het Onderwijs No. 24 en 25;

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 10 Juli 1908. No. 55.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst een jaar verlof naar Europa aan den leeraar Gymn. Willem III, L. P. J. Vermeulen.

Benoemd: tot voorzitter van de landraden te Rembang en Blora, Mr. H. W. E. Klomp; tot directeur der Burgerl. Openb. Werken, W. B. van Goor; tot inlandsch off. van justitie te Denpasar, Mas Sosro Amidjojo; in Djembrana, Raden Martodridjojo.

Tijdelijk werkzaam gesteld als hulponderwijzeres: te Tasikmalaja, mej. B. W. Filet; te Samarinda, mej. A. F. Ronkes Agerbeek.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, één jaar verlof naar Europa aan den 1en luit. der infanterie, A. M. Verhaar; wegens particuliere belangen, vier maanden aan den 2en luit. der inf., L. C. F. M. le Roux.

Bevorderd: tot magazijnmeester 1e klasse (kapitein) bij het wapen der genie, de magazijnmeesters der 2e kl. J. C. Heinzenknecht en J. S. G. Reijnders.

Ontslagen: met ingang van 2 Sept. 1908, op verzoek eervol, de luitenant kolonel der artillerie F. W. A. Neeteson.

* * *

Uit de Javasche Courant van 14 Juli 1908. No. 56.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte één jaar verlof naar Europa aan den adjunct-chef bij de S.S. op Java, S. M. S. Philipse; wegens langdurigen dienst aan den onderwijzer 2e kl. H. Heimans, en aan den Secretaris van het Dep. van O. E. en N., E. A. E. Kalshoven.

Ontslagen: op verzoek eervol, de opziener bij het boschwezen, H. A. E. Oudhuisen; de griffier van den landraad te Soerabaja, S. J. Seket; de gewezen dokter-djawa, Raden Bintang.

Ontheven: eervol van de toevoeging aan den regeeringscommissaris voor de decentralisatie, de gouvernementssecretaris H. Colijn, wordende hij tijdelijk in commissie gesteld voor de behandeling van aangelegenheden, het bestuur op de Buitenbezittingen betreffende.

Gesteld: ter beschikking van den voorzitter van den landraad te Bangil, Mr. J. C. Veltcamp Helbach.

Belast: met de waarneming der betrekking van secretaris der res. Benkoelen, de gep. ambtenaar C. G. G. Vermeer.

Tijdelijk toegevoegd: aan den regeeringscommissaris voor de decentralisatie, Mr. H. A. Kindermann, met den titel „adjunct-regeeringscommissaris voor de decentralisatie."

Toegekend: aan den controleur bij het B.B. L. van Kesteren, tijdelijk ter beschikking gesteld van den regeeringscommissaris voor de decentralisatie, de titel van „adjunct regeeringscommissaris voor de decentralisatie."

Benoemd: tot veearts bij den burgerl. veeartsenijk. dienst, P. Zijp en A. C. A. Heshusius; tot assistent-resident der Afdeeling West-Nieuw-Guinea, de contr. F. H. Dumas; tot lid bij den gewestelijken raad der Preanger-Regentschappen Mas Mojong; tot lid van den gemeenteraad van Makassar, M. W. Geill; tot directeur der kweekschool voor inl. onderwijzers te Djokjakarta, H. C. Croes; tot administrateur der 2e kl. bij de tinmijnen op Banka, M. R. D. Merens; tot griffier van den landraad te Soerabaja, W. P. A. Jacobsz. Rosier; te Poerwokerto, A. J. Soute; te Klaten, J. M. Calbo; tot adjunct-inspecteur bij den post- en tel. dienst, J. A. Doornweerd; tot inl. officier van justitie in Koedoes, Mas Aditino; in Kendal, Mas Soewandi; te Salatiga, Raden Mangoen Adi Koesoemo; in Semarang, Mas Reksodirdjo; in Pati, Raden Soesatio.

Tijdelijk werkzaam gesteld als hulponderwijzeres: te Magelang, Mej. W. Bakkers; te Medan, Mej. B. H. Verschuil.

Ontslagen: op verzoek eervol, de inlandsche arts te Gorontalo, R. Tumbelaka.

Militair Departement.

Verleend: zes maanden verlof naar Europa, aan den 1en luitenant der inf. W. J. Romswinckel.

Ontslagen: op verzoek eervol, de 1e luitenant der genie F. A. Janssen van Raaij, wordende hij benoemd tot tijdelijk ingenieur van den Waterstaat.

Bepaald: dat de 1e luitenants J. A. E. G. A. den Daas, M. Barnstijn, K. F. A. Zeiller, M. T. Velsing, P. V. M. F. Amiot, G. Badings, R. G. Leegstra en A. J. W. Vorster bij het leger voor „memorie" worden gevoerd gedurende den tijd dat zij belast zullen zijn met de waarneming der betrekking van civiel gezaghebber (fungeerend controleur) op de Buitenbezittingen.

Bevorderd: tot 1en luitenant, de 2e luit. der artillerie, E. H. Pückel; tot kaptein de 1e luitenants der inf., J. Ketting, M. W. Broekman, J. E. W. van Gesseler Verschuir en H. van der Sande.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het s.s. Oranje; gezagvoerder J. Versteegh; bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia 8 Augustus 1908.

Te Amsterdam schepen zich in: J. J. Roog; mevr. wed. N. Kole—Mühlnickel; mej. M. G. van Druten; C. J. Quist, echtg. en 2 k; mej. C. Quist; Th. J. Dikmans, echtg. en 4 k; S. G. Outhuys; J. L. Bakker; W. Meigerd, echtg. en k; C. C. v. d. Nieuwboer; G. Lam Jr.; W. Nesselaar; A. den Hartog; H. Dorenbosch; J. H. Ewald; H. Bedorf; L. Balen; W. J. ten Hoope; benevens een transport der Kon. Marine;

naar Southampton: J. S. F. van Hoogstraten en k; mej. L. M. C. Brugman; J. A. Brugman; Mr. D. K. G. de Jong;

naar Lissabon: J. Groote;

naar Genua: H. Eicken; F. Schmitt; Willinge; Brantsma, echtg. en z; M. Catz; C. de Ruyter Jz; Mr. Croockewit en 2 d; Oberleut. v. Hofe; Oberlehrer K. Pieper; Dr. med. Melzop; Dr. med. Weischer; Rektor Aug Lüken; Konrektor Lüttecke; Werner Heidsieck; A. Seidel; Mr. H. L. A. Visser; De Casembroot; H. J. Calkoen; H. J. Calkoen Jr.; mej. C. D. Calkoen; Dr. S G de Vries; Dr. A. W. Kroon Jr.; J. Groeneweg en echtgen.; Mr. R. P. Dorhout Mees en zoon; Mr. C. Henny; A. W. Gerritzen; Prof. R. H. Saltet en echtgen.; G. W. Nikkels; P. Clausing; Bernhard Hannes en echtg; Jkvr. E. J. van Holthe en 3 jongelui; E. C. C. de Bruijn; H. J. Harkema en echtg; Johann Christ; Hauptlehrer Feldhege; Wilhelm Volmar; Karl Nockher; Justizrat Dinckgraeve;

naar Belawan-Deli: J. B. H. Ydo Jr.;

van Southampton naar Genua: Mr. en Mrs. Spencer; Mr. en Mrs. Edsarr; Mr. en Mrs. West; Mr. en Mrs. T. White; Mr. Eramrich; Mr. Elson; Mr. Farnhill;

te Genua zullen zich inschepen: H. Jongtien en echtg; J. H. Marinissen; J. A. Arends; Mr. G D. Willinck; W. G. Schouten, echtg. en k; O. J. B. Bloem; mej. J. W. Arnold; R. A. Walter Soesman, echtg. en k; J. J. W. van Ingen; J. Karreman; mevr. H. H. Becker en k; H. H. Becker; J. F. Sandberg;

naar Asahan en Belawan-Deli: T. Dijkstra; R. A. Niehorster; A. H. Jiskoot; J. T. Hissink;

naar Singapore: Dr. A. P. van Rijn en echtg.; L. van Rijn; D. W. Hakke van Tienhoven; J. C. Hakke; H. J. Volmar; Melcop Jr; Güther; G. Kersten.

Passagierslijst van het S.S. „Pr. Willem I", gezagvoerder A. R. Nijboer, van A'dam naar West-Indië op den 7en Augustus '08.

Paul Mente; C. P. v. Hecking Colenbrander, echtgenoote en 3 kinderen; E. E. Ecker; Otto Neu, benevens 240 Javaansche landverhuizers.

OPVOEDING.

Het Hoofd eener Bijz. School zag zich gaarne belast met de opvoeding van een

paar KINDEREN.

Utstekende referenties.
Adres: De Perponcherstraat 108-110, DEN HAAG.

J. S. DIJKHOFF,

Den Haag -:- Mauritskade 83
Telef. Interc. 4212.

Koopt en verkoopt Effecten, vreemd Geld, verzilvert Coupons, opent Rekening-Courant tegen onderpand, incasseert Wissels en Kwitantiën.

VACANT.

VACANT.

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Gouden Medaille. Parijs 1907

Internationale Tentoonstelling Hygiëne.

Haargroeimiddelen

merk „CRINOFLOOR"

zijn de middelen waarvan men het meest succes kan verwachten. Men vrage ter overtuiging daarvan aan, de vele attesten van herstelden, welke gaarne op aanvraag franco thuis worden gezonden. Mondeling of schriftelijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag.
Eenig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN
☞ Succes bijna altijd zeker.

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén millioen gulden (volteekend).

Bijkantoor te 's-Gravenhage: Kettingstraat 23,
Directeur W. J. FONTEIN.

Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,
Directeur J. WILDEMAN.

TOKO BAHROE

Gevestigd anno 1898.
Telef. Interc. 4796.

v. Kinsbergenstr. 126 b/d Pr. Hendrikstr., den Haag.

Het **beste en soliedste adres** voor de Indische familiën. — Export door geheel Europa. — Per S.S. „Sindoro" weder ontvangen VERSCHE KRUIDEN als volgt: **laos, djahe, koenjit, temoe koentjie kentjoer,** Macasserolie, Ketjap-benteng, Klapperolie, goelaaren enz. enz. enz. — Directe aanvoer uit Nederl. Indië. Minzaam aanbevelend,

W. BARNAS & DIEMERS. — Importeurs.

N.V. Electrische Drukkerij

„Luctor et Emergo"

Amalia van Solmsstraat 2=4,
Telephoonn. 4424 :=: Den Haag.

DAMES VERLANGT

ge een heldere Wasch, stuurt haar dan naar de Stoom-Wasch- en Strijkinrichting

„BLEEKLUST"

Volkomen onschadelijke behandeling door machines van 't nieuwste systeem.

BEDIENING VLUG EN ACCURAAT
CONDITIËN BILLIJK.

Aanbevelend, G. A. VERSTEEG,
Bleekerij „Bleeklust",
HAASTRECHT, bij Gouda.

= „UNICUM." =

„UNICUM"'s geheim chemisch preparaat is onschadelijk v. stof en model.
„UNICUM" heeft bekwame vaklieden voor het repareeren en oppersen van Heeren- en Dameskleeding.
„UNICUM" heeft een 1e klas Coupeur voor het vermaken van slecht passende Kleeding.
„UNICUM" zorgt voor een vlugge, accurate bediening.

Eenig adres:
Fluweelen Burgwal 8. - Telef. 49

No. 34 Donderdag 20 Augustus 1908 8ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:
Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling . . . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën:
Per regel . . . . f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels . . . . „ 0.12½
„ „ „ 1000 „ . . . . „ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

Verslag der Jaarlijksche ALGEMEENE VERGADERING

gehouden te BREDA op den 11 Augustus 1908.

Aanwezig waren als afgevaardigden der Afdeelingen de Heeren:
J. C. van Reijn voor Breda,
A. Walland voor Zutphen,
O. H. Kuyck voor Apeldoorn,
H. Kohlbrugge voor Utrecht,
Mr. E. Rijke voor Leiden,
L. A. H. Lamie voor Arnhem,
E. C. J. Schwippert voor Den Haag,
A. B. I. Prakken, als plaatsvervangend afgevaardigde.

De afdeelingen Amsterdam, Rotterdam, Nijmegen en Parijs waren niet vertegenwoordigd.

Als leden van het Hoofdbestuur waren tegenwoordig, behalve de reeds gen. heeren v. Reijn, Lamie en Kuijck, mevr. N. v. Zuylen-Tromp, presid., de heer C. R. Bakhuizen v. d. Brink, vice-presid., A. A. C. Harting, wd. secretaris en wd. penningmeester, mevrouw M. ten Bosch—Bosscher en de heer Th. J. A. van Zijll de Jong, benevens de gewone leden: W. Munniks de Jongh, mej. C. Lammerts v. Bueren, Jhr. O. J. B. van Beresteijn, mevrouw Uitermarck—De Wit en L. J. Lefèbre.

Met een welkomstgroet opende de presidente ten 2 ure de vergadering.

De notulen van de vorige algemeene vergadering, welke in het Koloniaal Weekblad hadden gestaan met de daarop gemaakte bemerkingen en dus als bekend mochten worden beschouwd, worden, aangezien niemand ter vergadering hiertegen bedenking heeft, zonder stemming goedgekeurd en vastgesteld.

De presidente deelt alsnu mede, dat het door den heer Bakhuizen van den Brink opgemaakte jaarverslag over het afgeloopen tijdvak, hetwelk door het Hoofdbestuur goedgekeurd was, door niet opgehelderde omstandigheden was zoek geraakt. Zij had opnieuw een verslag samengesteld, dat misschien niet geheel volledig is; maar waarin zij, nu zij voor de laatste maal de vergadering als presidente zou leiden, tevens haar persoonlijke overtuiging omtrent den bloei en den vooruitgang van de vereeniging „Oost en West" had neergelegd.

Nadat dit verslag, dat in het volgende weekblad zal worden opgenomen, door haar was voorgelezen, stelde de presid. voor, dat het der vervolledi-ging in handen van het nieuw te kiezen Dag. Bestuur zou worden gesteld voor de eventueele uitgave in brochurevorm.

In aansluiting hiermede bracht de presidente ter sprake de uitgifte van een jaarboekje, bevattende de verslagen, de reglementen en statuten en een naamlijst der leden. Hieraan waren groote kosten verbonden. Na met den drukker gehouden overleg, zou een beperkt aantal exemplaren (1000) voor plm. f 170 geleverd kunnen worden. Het denkbeeld werd opgeworpen, dat de afdeelingen, ter tegemoetkoming in de kosten, voor de door haar benoodigde exemplaren iets zouden betalen, bijv. 10 cent per exemplaar. Op voorstel van den heer Bakhuizen van den Brink werd de verdere bespreking uitgesteld tot straks bij de behandeling der begrooting voor 1909, in het bijzonder van den memoriepost voor buitengewone uitgaven voor propaganda enz.

Hierop volgde de rekening en verantwoording van den penningmeester van het Hoofdbestuur over het jaar 1907 en werd het zaakbetrekkelijk rapport der verificatie-commissie voorgelezen. Na eenige discussie, waarbij o. a. door het Hoofdbestuur de toezegging werd gedaan, om de som van ƒ5000, bij het agentschap der Nederlandsche Bank in gesloten bewaargeving berustende, nu in open bewaargeving te doen overgaan, werd die rekening goedgekeurd en de intusschen afgetreden penningmeester, de heer Schröder, gedechargeerd.

In volgorde van de agenda werden nu de begrootingen voor de jaren 1908 en 1909 besproken. Die van 1908 werd na eenige toelichtingen van den wd. penningmeester, en een opmerking betreffende de kosten van inrichting, door den heer Kohlbrugge in het midden gebracht, aangenomen. Aangaande de begrooting voor 1909 licht de heer Bakhuizen van den Brink toe de daarop voorkomende posten:

Fonds tot ondersteuning van personen, commissiën en instellingen;

Fonds voor bijstand, opvoeding en leiding van in Europa studeerende Indische jongelieden.

en de andere memorieposten.

Met een begin van vestiging dier fondsen wilde 't H.B. trachten tegemoet te komen aan de meermalen geuite wenschen, in de eerste plaats, dat de Vereeniging het hare doe, opdat waar in den geest harer statuten geldelijke of zedelijke hulp te verleenen was, die worde verstrekt, om verder samen te werken met andere vereenigingen of instellingen, voor zoover deze in gelijke richting sturen als de vereeniging Oost en West, en om hier jongelieden uit Nederlandsch-Indië zoo noodig bij te staan in hunne studies of verdere ontwikkeling. Voor laatstgemeld doel is het Hoofdbestuur reeds de medewerking toegezegd van het fonds, onder den naam van Kernfonds te Batavia gesteld, ter gelegenheid van het aftreden als hoogleeraar van professor Kern, wegens het bereiken van den wettelijken leeftijd. Voorts meende het Hoofdbestuur, dat bijzondere maatregelen noodig waren, om de Vereen. nieuwe kracht te geven, in de eerste plaats door pogingen in het werk te stellen tot belangrijke uitbreiding van het aantal leden. Ook om het orgaan te kunnen doen beantwoorden aan de verschillende uitgesproken wenschen zullen vermoedelijk buitengewone maatregelen noodig zijn. Tot bestrijding der uitgaven, aan een en ander verbonden, zullen voorloopig de gewone middelen wel niet toereikend zijn. Het H.B. vraagt de machtiging om, voor zooveel noodig, te mogen beschikken over de aanwezige gelden uit het legaat Post, het aan het beleid van het Hoofdbestuur overlatend, hoeveel daarvan voor het beoogde doel zal noodig blijken.

De heer v. Beresteijn stelt de vraag: waarmede en op welke wijze men dacht propaganda te maken?

De heer Bakhuizen van den Brink deelde daarop mede, hieromtrent moeilijk in bijzonderheden te kunnen treden, maar dat hij voor zich dacht, dat bijv., kon worden begonnen met te zien wat met een ruim verspreide pakkende circulaire ware uit te werken, wat voorts op andere wijze door grootere bekendheid van ons streven in de verkregen resultaten ware te bereiken, en eindelijk door het mogelijke te doen om voor het orgaan meer belangstelling te wekken. Het Hoofdbestuur zoude geen gelegenheid mogen verzuimen, welke binnen zijn macht lag, om het leven in „Oost en West" meer op te wekken. Het opbrengen van den daartoe bestemden memoriepost op de begrooting moet dan ook eigenlijk worden beschouwd als een vraag van vertrouwen, dat het bestuur ten deze diligent zal zijn. In het plan der propaganda zal ook wellicht passen de uitgifte van het in 't begin der vergadering besproken jaarboekje, dat c.q. uit de extra-fondsen ware te bestrijden.

De presidente maakte de opmerking, dat, hoe wenschelijk of het ook is om over fondsen te kunnen beschikken, de bloei van „Oost en West" in de allereerste plaats afhankelijk is van de persoonlijke werkkrachten in de vereeniging en de eendrachtige samenwerking daarvan tot éénzelfde doel.

De begrooting voor het jaar 1909 werd ten slotte goedgekeurd en het Hoofdbestuur dus gemachtigd, om zooveel van het legaat Post te bezigen als zal blijken noodig te zijn.

De agenda verder behandelende, volgde nu de keuze van de leden voor de verificatie-commissie over het geldelijk beheer van den penningmeester van het Hoofdbestuur over het jaar 1908, waarbij de heeren Van Reijn en Rijke werden uitgenoodigd het stembureau te vormen.

Tot verificateurs werden gekozen de heeren mr. J. H. Andries, A. H. G. Fokker en W. van der Zijl en tot plaatsvervangende verificateurs de heeren J. G. Martens, A. K. Nolthenius en A. B. I. Prakken.

Thans volgde de stemming voor de te vervullen vacatures in het Hoofdbestuur.

Nadat de presidente had toegelicht, zooals zij reeds vroeger in het Weekblad had te kennen gegeven, dat zij, overstelpt met arbeid in het belang der vereeniging, het presidium in andere handen wenschte over te geven, daarbij haar volle vertrouwen uitsprekende in den vice-president, die nu een jaar naast haar gestaan had, werd met alle stemmen en onder applaus de heer E. R. Bakhuizen van den Brink tot president gekozen; verder tot secretaris de heer E. van Assen en tot penningmeester de heer A. A. C. Harting.

Bij de keuze van een vice-president werd aan de vergadering mededeeling gedaan, dat de heer L. A. Bakhuis als 2de candidaat weliswaar in die candidatuur had berust, maar onder te kennengeving, dat hem tijd en gelegenheid zouden ontbreken, om het vice-presidentschap naar behooren te vervullen.

De presid. deelt mede, dat zij zich op aandrang van eenige bestuursleden, die altijd warm de belangen der vereeniging hebben behartigd en op wier oordeel zij prijs stelde, had laten overhalen, zich toch candidaat te doen stellen. Beter ware h. i. nu iemand te kiezen, die over meer vrijen tijd beschikt.

De heer Prakken, het woord erlangende, beweert dat naar zijn overtuiging de mindere bloei der vereeniging moet worden geweten aan de minder goede verstandhouding tusschen twee dames, hoofdbestuursleden, en hij het daarom minder gewenscht achtte beide dames in het hoofdbestuur te handhaven; hij beval op grond van dien de candidatuur van den heer Bakhuizen warm aan.

De presidente, mevrouw Van Zuylen merkt op, dat, zoo de heer P. haarzelve onder die „twee dames" begreep, zij daartegen ten sterkste opmoest komen, aangezien zij nimmer persoonlijke zaken in die der vereeniging heeft gemengd, en zij gelooft overigens, dat het in het belang van Oost en West is, dat ook vrouwen in het Dag. bestuur zitting hebben, zooals van de oprichting af de bedoeling is geweest, waarom zij dan ook de candidatuur van mevrouw R. Abendanon Mandri ten zeerste aanbeval.

De uitslag van de stemming was toch, dat de heer Bakhuizen tot vice-president gekozen werd.

Vervolgens over gaande tot de verdere aanvulling der opengevallen plaatsen in het hoofdbestuur werden tot leden herkozen: Prof. Mr. J. E. Heeres te Leiden en Mevr. ten Bosch—Bosscher te Den Haag, en nieuwgekozen de heer T. Gerdes Oosterbeek te Apeldoorn en de heer F. Almerood te Amsterdam.

Nu kwam aan de orde punt e der agenda: Ingek. brieven en voorstellen betreffende de redactie van het „Koloniaal Weekblad". Hoewel niet alle leden kennis dragen van die schrifturen, verzocht de heer Bakhuizen v/d Brink niettemin, ook met 't oog op den reeds verstreken tijd, der vergad. de voorlezing daarvan te sparen. Hij deelt in het kort den inhoud mede, en meent dat ook met het oog op de reeds besproken plannen der propaganda, en het te kennen gegeven voornemen van 't Hoofdbestuur en de redactie-commissie om bijzondere aandacht aan het orgaan te wijden, voor het oogenblik voorlezing en verdere bespreking dier ingekomen stukken geen nut zou hebben. De vergadering kan zich hiermede vereenigen. De heer Walland (afdeeling Zutphen) wenscht er evenwel in het bijzonder op te wijzen, dat naar de opvatting der door hem vertegenwoordigde afdeeling, het Weekblad in de keus der stukken voor de perskroniek van tijd tot tijd niet voldoende neutraal zich betoont, en voorliefde verraadt tot te voor de regeering minder aangename berichten.

De presidente repliceert hierop, zich uitende als redactrice van het orgaan het Koloniaal Weekblad, en daarbij ondersteund door den heer v. Beresteijn, dat steeds 't streven der redactie was zich op een onpartijdig standpunt te plaatsen, maar dat juist, om onpartijdig te blijven, bij het weergeven van het *pro*, het *contra* niet achterwege blijven mag.

Naar aanleiding van een desbetreffend verzoek van de afdeeling Den Haag, wordt goedgekeurd, dat het Hoofdbestuur zijn medewerking zal verleenen tot het onderhuren van dat gedeelte van het perceel, gelegen in de Heulstraat no. 17, hetwelk in gebruik is bij de afdeeling Den Haag, wanneer deze het in het belang van het vereenigingsleven ter plaatse mocht wenschelijk achten, dat haar leeszaal en haar bureau van daar verplaatst worde.

Hierop wordt het woord gegeven aan den heer Lefèbre, die aan de vergad. meedeelt, zonder echter namen te noemen, dat een medelid der vereeniging hem, Lefèbre, in courantenartikelen eer en goeden naam heeft aangetast en zulks in verband met het gesprokene in algemeene vergaderingen der vereeniging, gehouden te Utrecht en Den Haag.

Hij noodigt de vergadering uit, om het Hoofdbestuur te verzoeken deze aangelegenheid te onderzoeken en bij gegrond bevinding zijner klachten het onwaardige medelid als lid der vereeniging te royeeren, op grond van art. 6, laatste lid der statuten.

Na een discussie tusschen den heer Lefèbre en het redactielid onzer vereeniging jhr. v. Beresteijn, voornamelijk loopende over de persoonlijke verantwoordelijkheid der particuliere correspondenten, verwees naar 't bestuur van den journalistenkring, als rechter in deze, terwijl de heer Lefèbre zich alleen stelde als lid der vereeniging tegenover een medelid; en nadat nog de heer Schwippert, sterk de handeling veroordeelende van het gewraakte onbekende lid, ook als zijn meening had uitgesproken, dat de quaestie niet in de algemeene vergadering thuis behoorde, verkreeg de heer Kohlbrugge het woord. Deze gaf alsnu te kennen, dat wanneer iemand in eer en goeden naam werd aangerand in openbare geschriften, in casu courantenartikelen, noch de algemeene vergadering, noch het Hoofdbestuur z. i. hiermede iets te maken had, maar dat de weg in rechten voor iedereen openstond.

De heer Lefèbre, geen steun vindende bij de algemeene vergadering, verklaarde nu niet langer lid der vereeniging te willen blijven en verliet de vergadering.

Voor het sluiten der vergadering vraagt de heer Bakhuizen van den Brink nog het woord, om in de eerste plaats de vergadering dank te zeggen voor het in hem gestelde vertrouwen, door zijne verkiezing tot president der vereeniging; hij noemt het besluit van mevrouw Van Zuylen, om de functie van presidente neer te leggen, een gewichtig moment in de geschiedenis der vereeniging, aan welker naam van de oprichting af die van het echtpaar Van Zuylen was verbonden geweest. Hij wees er in zeer waardeerende woorden op, hoe de heer Van Zuylen als oprichter zijn beste krachten aan de vereeniging had gegeven, en hoe hij hierbij steeds gesteund was door de onvermoeide werkzaamheid en toewijding zijner echtgenoote, welke taak na den dood van haren echtgenoot alleen op hare schouders gelegd was. Hij eindigde met een woord van hulde aan de nagedachtenis van den heer Van Zuylen en een woord van bijzonderen dank aan mevrouw Van Zuylen voor het goede, dat zij voor de vereeniging heeft verricht. De vergadering hiermede instemmende door applaus.

Ten slotte stelt nog de heer Schwippert (afdeeling Den Haag) voor, om mevrouw Van Zuylen—Tromp bij haar aftreden als presidente der vereeniging, het eerelidmaatschap van de vereen. „Oost en West" aan te bieden.

De heer Bakhuizen van den Brink, de nieuwgekozen president, repliceerde hierop, dat t. g. t. in die richting de vereischte stappen zouden worden gedaan.

Niets meer te verhandelen zijnde, werd ten 5¾ ure de vergadering gesloten.

Voor concept,
De wd. secretaris:
HARTING.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Atjeh *und Kein Ende*: het militaire Atjeh-rapport beoordeeld door het *Vaderland*, de *Nieuwe Courant* en door den heer G. Nypels in *Land en Volk*. — De Indische Correspondent van *de Tijd* over de Indische reisbrieven van den heer Charles Boissevain in het *Algemeen Handelsblad*. — De *Tijd* over de gevolgen van een jammerlijk misverstand ter zake van onze Atjeh-politiek.

Als men in de pers naar artikelen over indische aangelegenheden zoekt, is het: At,eh *und kein Ende*. Na het van Heutsz-rapport nu het militaire rapport, dat al niet veel beter ontvangen is.

Het best er over te spreken, is nog het *Vaderland*.

Dit blad meent, dat het militaire gedeelte van het Atjeh-rapport, zoowel wat karakter als inhoud betreft, een gunstigen indruk maakt.

„Wat het eerstgenoemde aangaat, het is oprecht, openhartig zelfs in de uiteenzetting der feiten, gebruiken en toestanden, zonder eenig pogen om de waarheid te verbloemen, zonder eenig streven om schuldigen aan te wijzen. Het schetst ons den toestand, zooals hij is, en onder het eigenaardige oorlogsregime, dat op Atjeh noodwendig moet worden gevoerd, logisch ontstaan en onvermijdelijk is.

Boezemen alzoo vorm en karakter van het rapport vertrouwen in, de feitelijke mededeelingen zijn niet teleurstellend voor hen, die den Atjeh-krijg tot in dit laatste stadium hebben gevolgd.

Wordt tegenover de benden te kras opgetreden? Is het waar, dat de laatste strijd van onze zijde wreed en onmenschelijk werd gevoerd, zooals in de artikelen van „Wekker" beweerd was?

Wij kregen den indruk van niet, behoudens overtredingen van de krijgstucht door minderwaardige elementen, die men in alle legers aantreft, en wier zucht tot uit den band springen door de eigenaardigheden van het leven te velde wordt in de hand gewerkt.

Dit daargelaten, geschiedt op Atjeh niets, wat ook niet in andere oorlogen gebeurt."

* * *

De *Nieuwe Courant*, die inderijd den gouverneur-generaal zoo'n leelijke noot te kraken gaf, laat thans de kerk in het midden. Het blad vraagt:

„Welke practische uitkomsten heeft het militaire Atjeh-onderzoek nu geleverd? En tot welke practische gevolgen kan het, moet het in de toekomst leiden?

Ten eerste dit: het leger is er door gezuiverd van de smet, die *Wekker*, door het algemeen maken zijner beschuldigingen, er op had geworpen. Gezuiverd is ook generaal Van Daalen van die smet.

Ten tweede: is er nu eens officieel, klaar en duidelijk voor uitgekomen, dat het oorlogvoeren in Indië en in Atjeh in het bijzonder, het stellen van harde regelen eischt, en dat daarnaar worde gehandeld. Tot dusver werd steeds om die erkenning heengedraaid, en werd ontkend, naar uitvluchten gezocht. Men zie de wijze, waarop minister Fock het Atjeh-beleid verdedigde. Thans kan dat beleid — waar het pas geeft — op grondiger, degelijker, waardiger en ongetwijfeld vruchtbaarder wijze worden besproken en verdedigd.

Ten derde: er is nu een deugdelijke voor ieder kenbare scheiding gemaakt, tusschen hetgeen, volgens de Indische legerautoriteiten, als volgende uit oorlogsrecht of oorlogsnoodzaak is te beschouwen en de misbruiken en uitspattingen, welke, door het gerucht vergroot en in onderling verband gebracht, aan onkundigen de kenteekenen, in plaats van de uitwassen, schenen van een systeem.

En wat nu de practische gevolgen betreft, welke de verschijning van het rapport hebben moet:

Waar de juistheid van het nemen van harde oorlogsmaatregelen in bepaalde gevallen wordt erkend, daar blijkt ook de bevoegdheid van Indische aanvoerders om in soortgelijke gevallen op gelijke wijze op te treden.

Maar de gevallen, waarin die noodzakelijkheid zich zal voordoen, dienen met alle mogelijke middelen te worden beperkt. Naar die middelen zal ernstig dienen te worden gezocht, en waar deze langs geleidelijken of anderen fysieken weg kunnen worden verkregen, daar mag geen oogenblik worden geaarzeld ze toe te passen. Wij wijzen hier op het voorbeeld van het aanstellen van bezoldigde gidsen, door den legercommandant genoemd (onder alle voorbehoud wat de uitvoerbaarheid betreft).

Verder moet het officiëel uitbrengen en erkennen der aangegeven misbruiken er toe leiden, dat nog krachtiger drang dan tot dusver plaats had, worde geoefend, om deze tot het minimum te beperken, zoo niet geheel te doen ophouden."

* * *

De bekende schrijver over Indische zaken, de heer G. Nypels onderwerpt in *Land en Volk* het rapport aan critiek. Over het algemeen is hij verre van tevreden.

„De Tweede Kamer, zoo schrijft hij, „sprak: er zij licht!

En kwam er licht?

Zij kreeg een rapport van den Gouverneur-Generaal over het civiel-beleid in Atjeh, dat ook de militaire zaken niet geheel onaangeroerd liet. Zij kreeg een rapport van den Legercommandant over het optreden der troepen, dat afweek van hetgeen de Landvoogd ten beste had gegeven, en waarbij deze zelf afzonderlijk nog op andere punten van geschil wees.

Wij hebben dit reeds even aangestipt in ons artikel van den 7en jl., maar de aangelegenheid verdient een dieper waarnemen en duidelijker weergeven.

Generaal Rost van Tonningen vindt de bezetting van eenige landschappen onvoldoende, generaal Van Heutsz verklaart de daar gelegerde afdeelingen eer te sterk dan te zwak.

De eerste ziet de onveiligheid in Groot-Atjeh toenemende, de laatste kan dit niet beamen.

Dienovereenkomstig beveelt de Legercommandant versterking met twee bataljons aan, en stemt de Gouverneur-Generaal hiermede niet in. Deze had tevens echter verklaard de beslissing over te laten aan den nieuw optredenden gouverneur van Atjeh, overste Swart. Volgens een draadbericht heeft de overste zich geschaard aan de zijde van den Landvoogd. Het is redelijk hem niet meer troepen op te dringen, maar gerustheid is geenszins verkregen, nu de Legercommandant zelf een zwaar hoofd heeft in het welslagen der militaire actie, en in het beperken der noodelooze wreedheid, wanneer met de aanwezige krachten voortgestreden moet worden. Eenige vrees bestaat ook, dat de adviseur, dien overste Swart is medegegeven, en die nauw verwant is aan de in Buitenzorg overheerschende inzichten gezorgd heeft om aan de gewenschte opvatting voorrang te verleenen.

Hebben wij in Atjeh nog „oorlog" en „vijanden", of niet? Generaal Van Daalen sprak van een guerilla — d. i. toch ook een vorm van oorlog — en van „vijanden." Generaal R. v. T. bepleit, dat er geen oorlog en geen vijanden meer zijn, maar spreekt met v. D. dan toch weer van een guerilla en noemt onze tegenstanders, die hij als „roovers en marauders" betiteld wil hebben, elders in zijn rapport weer vijanden. Generaal Van Heutsz had ze ook „roovers" genoemd. Willen we het gezag der twee hoogsten als wegwijzer aannemen uit het doolhof, dan brengt dit ons toch weer in een dwaalgang. De Landvoogd, die nog een schakeering kent tusschen uitvoerders van het zuiver rooversbedrijf en die van beter gehalte, komt tot het aanbevelen van een ageeren met vermijding van ruwheid en willekeur. De Legercommandant wil, naar het schijnt, allen over één kam scheren en zonder mededoogen aanpakken. Wel dringt hij op verzachting der maatregelen aan, en voert hij daarvoor pacificatienoodzaak in plaats van oorlogsnoodzaak in, maar waar hij er toe komt dat begrip uit te werken, blijkt niets van meerdere mildheid; de

als roovers betitelde verzetsmenschen en de bevriende bevolking zijn er in menig opzicht eer slechter dan beter aan toe dan vijanden en de bewoners van een vijandelijk land.

Voor het requireeren van voedingsmiddelen zal b.v. wat oorlogszaak was ook pacificatienoodzaak blijven. Een overvallen bende kan zonder sommatie neergelegd worden. Het pressen en afnemen van gidsen of spionnen uit de bevriende bevolking is in strijd met het oorlogsrecht, maar het wordt voor het pacificatierecht aangenomen en tot zijn uiterste consequentie doorgevoerd; bij verdenking van verraderlijke bedoeling vonnis zonder onderzoek en parate executie! Kon Van Daalen het afmaken van gevangenen onder geen omstandigheid billijken, geheel in overeenstemming met hetgeen vrij algemeen, zij het al niet door Duitschland, volgens het oorlogsrecht aangenomen is, de hooge Indische rapporteur wil het in zijn pacificatierecht voor bepaalde gevallen wel toepassen. Hij gaat verder dan Duitschland, dat het in die gevallen alleen voor *krijgsgevangen vijanden* geoorloofd acht, terwijl de Legercommandant in Atjeh geen vijanden meer erkent, maar de geweld daad toch wil blijven wettigen."

Ten slotte roert deze schrijver een zeer teer punt aan.

„Leidt de nota, zoo vraagt hij, van den Legercommandant ons uit het Wekker-labyrint? M. i. neen. Die de Atjehtoestanden beoordeelen moet uit de gegevens, welke hem verstrekt worden zonder dat hij zelf nauwkeurig heeft kunnen waarnemen, wordt door deze nota dieper in het doolhof geleid. Zij heeft gegevens, die voor nader onderzoek voor de hand lagen, versmaad. „Verder te gaan in dit onderzoek achtte ik", schrijft de hooge bevelhebber, „uit een krijgstuchtelijk oogpunt niet wenschelijk en overigens ook niet noodig."

Niet noodig! Dit kan naar de persoonlijke opvatting van een opgedragen taak beoordeeld worden; m. i. moet de uitvoerder eener opdracht zich verplaatsen in hetgeen als noodig te beschouwen is volgens het inzicht van hem of hen die de opdracht gegeven hebben. Is deze opvatting juist, dan zal moeten blijken of de Kamer ook vindt, dat haar het noodige licht verschaft is. Door de samenkoppeling van de vrees voor ondermijning der krijgstucht aan de begrenzing van het overigens noodige, wordt men onwillekeurig geneigd verband te zoeken tusschen deze twee overwegingen. In elk geval past hier de bedenking, of de krijgstucht niet meer gebaat ware geweest door een onderzoek, waardoor de hoogste leger-autoriteit niet werd blootgesteld aan het verwijt van onvoldoende toelichting verstrekt te hebben, van te kort geschoten te zijn in het geven van een zoo afdoend mogelijke aanwijzing, omtrent het juiste of het onjuiste van de tegen het leger uitgesproken grieven en beschuldigingen. Door het niet noodig oordeelen van, in besloten, intiem onderzoek, dieper op vele punten in quaestie in te gaan, wordt een nieuwe aanval uitgelokt op elk dier punten. Ik kan hierin niet zien een gezonde opvatting van krijgstucht. De pers, de volksvertegenwoordiging, zij zullen niet in stillen eerbied buigen voor de uitspraak van het legerhoofd. En toch, alleen wie dit wèl verwacht, mocht aannemen de krijgstucht te staven door een oordeel en een veroordeeling, die na een oppervlakkig onderzoek, „la mort sans phrase" als vonnis geven. D persceusur der legerautoriteiten strekt zich niet verder uit dan de kantines. Wie de krijgstucht te dienen heeft, heeft rekening te houden met de vrijheid van drukpers en de vrijheid van spreken, die in Nederland gelukkig bestaan. Wie daarmede geen rekening houdt, plaatst zich buiten zijn tijd, hetgeen zich uit een oogpunt van goede, gezonde tucht zelf veroordeelt, als maatschappelijk indisciplinair.

Ik weet, dat het leger in Indië een moeilijke, in menig opzicht ondankbare taak te vervullen heeft, waarbij het waardeering en steun van allen verdient. Ik weet ook, dat velen in het leger er toe overhellen hen, die vooruitstrevende denkbeelden zijn toegedaan, te veroordeelen, als zouden zij de taak van het leger bemoeilijken. Maar ik ben overtuigd, dat dit een valsche stelling is. Door conservatief of reactionnair te willen zijn, bevordert men een verloop van zaken als nu voor Atjeh wordt afgespeeld, niet het openbaar maken van zich vastzettende verkeerdheden, maar het bedekken komt de krijgstucht te na (al keur ik *in de wijze*, waarop Wekker gehandeld heeft, „veel beslist af!") Waar geweld gedwaald of gefaald is of wordt, worde dit met spijt waargenomen, maar voor zooveel noodig zonder vrees erkend. Alles, wat den schijn heeft bedekt te moeten blijven, schokt het vertrouwen en de achting, en deze zijn de beste grondslagen voor eerbied van buiten, en krijgstucht naar binnen. Is dit zoó betracht in de nota van den Legercommandant?

De Tweede Kamer sprak: er zij licht!

En kwam er licht?

Ja: een vuurpijl hier, een vuurpijl ginds; maar nergens het vaste licht, waarom gevraagd werd."

* * *

De Indische correspondent van *De Tijd* heeft het in zijn laatsten brief over de Indische reisbrieven van den heer Charles Boissevain in het *Algemeen Handelsblad*. Hij wenscht hierover het een en ander te zeggen naar aanleiding van den indruk, welken die brieven over het algemeen in Indië gemaakt hebben.

„De heer Charles Boissevain, die naar Indië is gekomen en vandaar uit aan het „Handelsblad" brieven heeft geschreven, over wier inhoud men zich in Indië a gemeen vroolijk heeft gemaakt, schijnt hier veel interessants te beleven.

„Zij, die gemeend hadden, dat de heer Boissevain critiek zou oefenen op het beleid der Indische regeering, zijn denkbeelden zou ontwikkelen over onze levenswijze in de Oost en over zoovele andere vraagstukken, die hier aan de orde van den dag zijn, zij komen bedrogen uit; het is alles goed en heerlijk, het is alles verrukkelijk in Indië, voor critiek geen plaats.

„Maar erger nog, als de heer Boissevain ons over Indië spreekt — enkele zijner brieven hebben hier uittrekselsgewijze in de dagbladen gestaan als curiosa — dan treft ons, daargelaten de absolute afwezigheid van ernst, van nadenken, niets meer dan de algemeenheden der beschrijving, dan het gebrek aan karakter der teekening.

Zoo had elk ander burger van een „groot wereldrijk" over welke kolonie ook kunnen spreken en vervangt ge in de brieven van den heer Boissevain de namen Batavia en Soerabaja door Singapore of Saïgon, — het doet aan den gegeven tekst niets af.

De heer Van Geuns in het „Soerabajaasche Handelsblad" heeft gezegd, dat men een speciale maag moet hebben om dergelijken kost te kunnen verduwen; en inderdaad, wat de heer Boissevain over Indië heeft gegeven, is ongelooflijk oppervlakkig en kinderachtig overdreven, terwijl veel zijner zoo naar de ingave zijner spelende fantasie neergeschreven beweringen hoogst onbetrouwbaar zijn.

Bij mij wint het denkbeeld kracht, om met den heer Boissevain te spreken, dat de lezers van het Amsterdamsche Handelsblad diep te beklagen zijn, als de heer Boissevan tegen den tijd, dat hij weer een begin maakt met zijn „Van dag tot dag" litteratuur niet een beetje belaarder is geworden.

Ik wil intusschen met den schrijver van die brieven de weddenschap aangaan, dat hij gedurende zijn verblijf in Indië geen enkel wetenschappelijk werk bij de Indische boekhandelaren heeft behoeven te koopen, daar hij anders zou gemerkt hebben, dat de boeken, die bij den Indischen boekhandel in voorraad zijn, geen hoogen dunk geven van de ontwikkeling of den ernst van het Indisch lezend publiek.

Wat naar Indië gaat is trommel- of beter rommellitteratuur.

Er zijn in Indië zeker werkers en wetenschappelijk ontwikkelde lui, die ondanks de gebrekkige hulpmiddelen zich op de hoogte weten te houden, maar uitzonderingen blijven zij.

De waarheid is, dat het groote publiek alleen houdt van romanlitteratuur en er in Holland een exporthandel bestaat in romans voor de Indische leestrommels en liefst van de schandelijkste romans.

Intusschen, waar de heer Boissevain zich onnoodig warm maakt en in geestdrift ontvlamt, terwijl vaderlandsliefde bij het aanschouwen van de allergewoonste dingen hem de borst doet zwellen, laat hij in die fameuze brieven alle, werkelijk voor Indië belangrijke quaesties, die een persoonlijk bezoek inderdaad beter kan doen beoordeelen, onaangeroerd.

De holle phrases, die hij ons nu over Indië geeft, had hij evengoed op zijn redactiebureau te Amsterdam kunnen schrijven.

Enfin, men moet aannemen, dat hij zijn publiek kent en voor dat publiek heeft geschreven, maar vleiend vind ik dat niet."

* * *

Naar aanleiding van een interessant artikel in het *Bat. Nwsbl.* over de oorzaken, welke geleid hebben tot den opstand ter Westkus van Sumatra, maakt *De Tijd* enkele opmerkingen over onze koloniale politiek, waarbij zij op menige bladzijde de gevolgen van jammerlijk misverstand meent te lezen.

„Zou ook in Atjeh misverstand niet ontzaglijk veel kwaad stichten en een der grootste hinderpalen wezen, welke de pacificatie tegenhouden?" vraagt het blad.

„Zeer stellig, de Atjeher, als dweepzieke Mohammedaan, koestert een haat tegen alle christelijke natiën; tegen de Nederlanders, die hij van zijn jeugd af als de vijanden van zijn volk leerde kennen, wel het meest. Geen reteneering zal hierin nog in langen tijd verandering brengen. Doch dezelfde Atjeher is krachtens zijn fatalisme geneigd, zich gedwee aan het gezag van de Kafirs te onderwerpen, als hij duidelijk inziet, dat geen tegenstand hem verder baten kan; dat Allah hem, volgens zijn begrip, voor korteren of langeren tijd aan de macht der ongeloovigen heeft overgeleverd. Daarbij is hij ook practisch genoeg, om de voordeelen van een ordelijk bestuur en de hem daardoor ten deel vallende veiligheid en hoogeren welstand te waardeeren, hetgeen hem in zijn toestand van overwonnene zonder veel moeite doet berusten. Daden van al of niet opzettelijke willekeur; van schijnbare al of niet werkelijke onrechtvaardigheid en wreedheid daarentegen wekken zijn woede op en drijven hem tot een wanhopigen strijd, waarin hij niet denkt aan overwinning, maar uitsluitend aan wraak.

Zooals het „Bat. Nbld." zeer juist in het licht stelde, kunnen onverstandige — zij het ook niet slecht bedoelde — handelingen, welke den Atjeher moeten verbitteren, niet uitblijven, zoolang jonge, onervaren, pas uit Europa aangekomen officieren, met het volk, zijne taal, zeden en begrippen geheel onbekend, als zelfstandige aanvoerders, met onbeperkt recht over leven en dood, en handhavers der orde moeten optreden. De zaak wordt natuurlijk nog erger, wanneer ruwe, vaak weinig beschaafde Europeesche of inlandsche onderofficieren met diezelfde taak worden belast.

Het wil ons daarom voorkomen, dat volkomen terecht op versterking van militaire macht in Atjeh wordt aangedrongen.

Op gezag der autoriteiten, welke in anderen zin concludeerden, nemen wij aan, dat de thans aanwezige troepenmacht voldoende is, om aan de bestaande benden van „kwaadwilligen" of „maraudeurs" het hoofd te bieden en dezen, zoo vaak het tot een treffen van iets meerdere beteekenis komt, te verslaan.

Vermeerdering van troepen zou echter ten gevolge hebben, dat patrouilles van grootere sterkte, dus onder hoogere aanvoering of onder aanvoering van meerdere officieren, konden uitgezonden worden.

In de eerste plaats zou hierdoor waarschijnlijk den Atjeher een betere voorstelling van onze macht en van zijne eigene onmacht gegeven worden.

Doch in de tweede en voornaamste plaats zouden daardoor willekeurige, onverstandige en wreede handelingen onzerzijds in veel gevallen voorkomen worden. Inzonderheid zou dit o. i. het geval wezen in die gevallen waarin thans door onbekendheid met de taal, de geaardheid, begrippen en gewoonten van het Atjehsche volk gezondigd wordt. Ook is het waarschijnlijk, dat bij versterking der patrouilles het getal medegevoerde gevangenen grooter, het getal der, om welke reden ook, „afgemaakte" vijanden kleiner zou wezen.

Al is er geen kans op, dat vooreerst sympathie voor den bestaanden nationalen haat ten opzichte van Nederland zal plaats maken, toch trachte men de oorzaken van misverstand ook tusschen den Atjeher en ons zooveel mogelijk uit den weg te ruimen."

Uit de O.I. Mail.

De Javanenbond.

In het *Bat. Nwsbl.* van 17 Juli jl. lezen wij, dat zich te Batavia gevormd heeft de kern van een algemeene organisatie van de Javanen, welke zich ten doel stelt den strijd om het bestaan voor de landskinderen te verlichten, door harmonische ontwikkeling van land en volk. De voorloopige vereeniging *Boedi Oetomo* stelt zich niets minder ten doel — en waarlijk zeer ernstig — op het eerste nationaal congres, te Djokja in September te houden, zich op te lossen in een algemeenen bond voor

geheel Java onder één centraal-bestuur.

Deze bond zal en moet onderwijs, d.i. algemeener: volksontwikkeling, nummer één op 't program zetten; de intellectueele ontwikkeling der desa.

De *Locomotief* is van oordeel dat de bond niet moet blijven, uitsluitend althans niet, onder de jeugdige leiding van thans. Dit ligt ook geenszins in de bedoeling van de ernstig willende jongelieden, die zoor zich ongetwijfeld de eer mogen opeischen dat zij het zijn geweest die de eerste organisatie hebben tot stand gebracht. Juist het a. s. nationaal congres moet zich ten doel stellen die organisatie in handen te stellen van ouderen, meent het *Bat. Nwsbl.*, en vervolgt:

„Daar moeten zich de regenten, die tot nu verzuimd hebben zich van deze beweging meester te maken, toonen, dat men verkeerd zou doen te meenen, dat zij inactief zullen blijven en niet wenschen voor te gaan. Het is ongetwijfeld waar dat „zij de teekenen des tijds niet begrepenen hebben". De stoot tot volksontwikkeling had van hen moeten uitgaan. Zij moeten nu op het internationaal congres te Djokja toonen dat zij hun fout inzien, door zich met hen die zich thans reeds uitgesproken hebben ten gunste der beweging bereid te verklaren zich met de leiding der organisatie in hun gewesten te belasten. Doen zij dit niet en blijven zij berusten, misschien gedwongen door een nog altijd werkende adatsvrees en adatsinvloed, in het feit, dat de volksontwikkeling buiten hen om naar paden en wegen zal zoeken, dan zullen zij ongetwijfeld te laat het „berouwen hun roeping in dezen tijd niet te hebben begrepen."

„Dat zij zich dit helder voor oogen stellen! Het is nu eenmaal een natuurwet, dat wat zich niet ontwikkelt, stilstaat, achteruit- en onder-gaat. De Javaan heeft zich nog weten te redden op 't oogenblik van stilstand, naar het thans gelukkig allen schijn heeft. De regenten, de hoofden en landsgrooten — dat zijn de thans aangewezen leiders van hun volk — moeten méér dan meegaan. Zij moeten vóórgaan.

„Wij weten wel, dat er karakter en energie noodig zijn om zich los te maken van de traditie, de historie, de adat. Maar het blijkt nu toch wel meer en meer, dat karakter en energie wel degelijk schuilen in het zachte Javanenvolk, dusver latent. Het schijnt in zijn latentie die kostbare zaken te hebben geaccumuleerd. Er zijn voorbeelden van bij verschillende regenten, die wij niet noemen zullen, uit vrees anderen, die evenzeer dit verdienen, nodeloos te grieven door onopzettelijke verzwijging hunner namen.

Dat de anderen aan deze voormannen een voorbeeld nemen," besluit eerstgenoemd blad.

* * *

De toestand ter Westkust.

Te Padang en in de Ommelanden is thans alles geheel rustig, meldt de *Sum. bode*. De uitreiking der aanslagbilletten heeft echter nog niet plaats gehad en dientengevolge ook nog geen eisch tot betaling van den eersten termijn — de helft — der belasting over 10 maanden (Maart—Dec. 1908). Of hier bij uitreiking der biljetten of bij de inning nog moeilijkheden zullen rijzen, is niet met zekerheid te zeggen; het blad gelooft van niet.

In de Bovenlanden wordt het gequiteerde aanslagbillet als pas door de bevolking gebruikt. Geen Inlander gaat daar in de meeste streken thans uit, zonder dat billet bij zich te hebben; wordt hij onderweg door militairen aangehouden, dan is deze vrijbrief hem een waarborg tegen moeilijkheden.

Te Padang Pandjang is het tegenwoordig ook geheel rustig, naar voorname Inlanders van daar verzekerden; ook was hun van eene poging tot overvalling der plaats niets bekend. Rondom de plaats en in verschillende straten zijn prikkeldraadversperringen aangebracht ter vergemakkeling van de controle van het de plaats binnenkomende volk.

Uit Fort de Kock verneemt het blad, dat de toestand daar ter plaatse hoe langer hoe meer op dien van voorheen begint te lijken. Men ziet weer meer inlandsche winkels open, huurrijtuigen rijden weer en de zeer gedrukte, angstige stemming van voor eenige weken is voorbij; toch is 't nog opvallend stil en voor neringdoenden een zeer slechte tijd. De Passer wordt weer vrij goed bezocht, doch men mist de menschen, die van verafgelegen kampoengs plachten te komen.

Naar men aan het *Bat. Nblad* meedeelt, is er sprake van het derde escadron cavalerie nog minstens een jaar op Sumatra's Westkust te laten; ook zelfs wanneer de toestand het toelaat, dat de andere troepen naar Java terugkeeren. Politiediensten zijn dan natuurlijk de verlangde taak.

* * *

Toestanden bij het binnenlandsch bestuur.

Ter illustratie van het groot gebrek aan bestuursambtenaren in de buitenbezittingen, verneemt *De Javabode* uit goede bron, dat voorstellen der betrokken residenten om eenige, voor bestuursfunctie minder geschikt geoordeelde ambtenaren uit hunne betrekking te ontslaan, buiten gevolg zijn gelaten, omdat geen betere vervangers waren aan te wijzen.

* * *

Onder den titel:

De Groeiïng van het Nationaliteits-gevoel der Chineezen

lezen wij in het *Bat. Nwsblad*: „Er is reeds herhaaldelijk aangetoond, dat de regeering onvoldoende rekening hield met den komenden geest in Azië, ook hier; dat zij verzuimd heeft van den hier geboren Chinees een loyaal onderdaan te maken, toen dit nog mogelijk was; dat zij zelf eindelijk den Chinees in de armen van China terugvoerde, waarvan hij hier een nauw bestaand of ganschelijk geen besef had.

In de vergadering van de Chineesche handelsgemeente te Batavia, gehouden in de vergaderzaal van de vereeniging Siang Hwee op Patekoan, speciaal ter bespreking van de ramp, die de provinciën Kwang Toeng en Kwang Si door de overstroomingen teisterde, werd besloten gelden bijeen te brengen tot leniging van den nood onder de bevolking aldaar. Staande de vergadering werd voor 3000 dollars ingeschreven, welke nu telegraphisch zullen worden overgemaakt aan de Siang Boe Tjong Hwee te Canton, welke verzocht zal worden naar haar gevoelen het geld aan te wenden tot tegemoetkoming in de behoeften der slachtoffers.

Tevens zullen inteekenlijsten worden rondgezonden te Batavia, met de opwekking aan de leden der Chineesche gemeente alhier, te toonen, dat zij, hoeverre ook van het vaderland verwijderd, dit niet uit het hart gesloten hebben.

Onze regeering is, hopen wij, thans wel zoo ver, dat zij beseft wat hiervan beteekenis en consequentie zijn?" vraagt het blad.

* * *

Leelijke vermoedens.

Den 13en Juli schreef *De Javabode* naar aanleiding van de officieele mededeeling, dat de heer H. Colijn ontheven was van zijn functiën van adj.-regeerings-commissaris voor de decentralisatie:

„Zijn wij wel ingelicht, dan vertrekt de heer Colijn in September a.s. naar Nederland, werwaarts de antirevolutionnaire partij hem heeft opgeëischt om hem in 1909 bij de algemeene verkiezingen candidaat te kunnen stellen voor de Tweede Kamer."

De redacteur van de *Locomotief*, die nu eenmaal argwaan koestert jegens alles, wat door den gouverneur-generaal of iemand uit diens omgeving gedaan of gelaten wordt, is daarop in zijn harnas gestapt en heeft in een betoog van een paar kolommen als zijn overtuiging uitgesproken, dat „het vertrek van den heer Colijn naar Nederland derhalve niet zoozeer in verband is te brengen met de politieke aspiratiën van dezen heer, maar eer met de ontstemming, welke het Atjeh-rapport in Nederland, en ook in de bureaux van 't ministerie van koloniën, heeft gewekt."

Het zou de bedoeling zijn, den heer Colijn als pleitbezorger van den gouverneur-generaal naar Den Haag te zenden om bij voorbaat den goeden indruk te niet te doen, die de persoonlijke verdediging van generaal Van Daalen daar zou kunnen maken, in verband met het rapport van den legercommandant over het militaire beleid van dezen opperofficier.

De Javabode merkt hierop aan:

„Nu staat het natuurlijk iedereen vrij, er een persoonlijke overtuiging op na te houden. Maar wanneer men niets heeft dan dat, is het toch minstens genomen onvoorzichtig, om niet te zeggen onbehoorlijk, op grond daarvan alleen iemand, dien men niet lust, op zoodanige wijze aan de kaak te stellen als de *Locomotief* het den heer Colijn doet. In onze rechtspraak kent men geen veroordeeling van beklaagden, uitsluitend op overtuiging, maar daar vraagt de rechter het wettig en overtuigend bewijs, dat beklaagde schuldig is. Wij twijfelen er zeer aan, of onze collega in staat is, ook maar een zweem van bewijs voor zijn hypothese te leveren.

„Voorts treft het, dat in het geheele betoog geen woord van waardeering te vinden is voor hetgeen de aangevallen ambtenaar in het belang van Indië tot stand bracht als gevolg van zijn persoonlijke onderzoekingen in vele streken van den Archipel. Toch zijn daar gemakkelijk sporen van aan te wijzen in de Indische begrootingen — ware 't slechts in verband met de zoo uitnemend werkende landschapskassen in de vasalstaten in de buitenbezittingen. De redacteur van het Semarangsche orgaan schijnt bezield met blinde haat."

Het *Bat. Nblad* gaat met *De Locomotief* mee en zegt o. m.:

„Het bericht van het spoedige vertrek van den heer Colijn naar Nederland — nl. in de maand September, althans volgens de *Javabode* — doet verband zoeken met de door ons aangekondigde plannen van generaal Van Daalen, die in de volgende maand reeds naar het vaderland zal afreizen, om d a a r te zeggen, wat hij te zeggen heeft, hetgeen hij om zeer bijzondere redenen hier niet zeggen wil.

„Aldus begrepen wordt de reis van den heer Colijn het voorspel tot een gevaarlijke en onwaardige comedie, waarbij de natie de rol van den bedrogene schijnt te moeten worden toebedeeld.

„Is dit de taak, die den „Indische specialiteit" Colijn is opgedragen, zij zal dan een zeer zware zijn; de gouverneur-generaal zelf heeft thans den goeden akker grond zijner reputatie voor een groot deel steriel gemaakt voor nieuwe kieming. Echter tegen de grove unfairheid, die zulk een poging om generaal Van Daalen in zijn recht om gehoord te worden door een onbevooroordeelde natie, te verkorten; tegen de unfairheid daartoe te gebruiken den in deze schadelijken invloed van den heer Colijn, Van Daalens persoonlijken vijand; tegen de unfairheid ten slotte tegenover de natie aan de Atjeh-zaak, de nationale zaak, een wending te geven: vóór of tegen het stelsel-Van Heutsz, — paren wij met overtuiging onze stem van protest aan die der *Locomotief*."

* * *

Het Leger des Heils.

„Dit mooiste aller legers, zoo schrijft *De Javabode*, heeft den aanval op Oost-Java ondernomen. Dat de overwinningen vele mogen zijn. Kolonel Van Rossum heeft de eerste bijeenkomst geleid. In een lange rede heeft hij doel, werkwijze en het reeds bereikte den hoorders duidelijk gemaakt.

Het geheim van het welslagen is te zoeken in het feit, dat het Leger zich weet aan te passen aan de omstandigheden, waarin de lieden verkeeren, onder wie het werkt. Zoo ook hier in Indië. De vrouwelijke officieren wonen in de kampongs en kleeden zich als de inlandsche vrouwen. En de resultaten mogen genoemd worden. In 3 maanden tijds werden 16000 zieke menschen behandeld. Dit betrof in de meeste gevallen het verbinden van wonden. De inrichting te Semarang is geregeld door 225 à 250 ongelukkigen bezocht. Het Leger heeft een specialiteit voor oogziekten, die in 3 maanden tijds aan zes menschen het gezicht teruggaf. Op Java bevinden zich thans 55 officieren en een twaalftal versche krachten komen spoedig uit.

Bravo! Dat is beter dan praatbonden," besluit het blad.

* * *

Dat men in Ned.-Indië ook schatrijk kan worden, bewijst de volgende beschrijving eener

aanzienlijke nalatenschap.

Van iemand, die het weten kan, vernam de *Soer. Crt.*, dat de dezer dagen te Soerabaja overleden Arabier Said Oemar bin Agil een groot vermogen nalaat, dat nu onder zijn twee vrouwen, van wie de eene in Hindoestan vertoeft, en tien kinderen verdeeld zal worden.

Alleen zijn vastigheden, woon- en pakhuizen, alle onbezwaard, en die per maand pl.m. *f* 10.000 huur opbrengen, vertegenwoordigen een waarde van 1½ millioen gulden, en verder nog zijn deposito's en uitstaande gelden.

De gelukkige executeur, die den boedel „beredderi", kan dan ook voor zijn bemoeiingen op een belooning van zeker een kwart ton rekenen, wat meegenomen is.

De overledene deed veel goed; elk jaar geregeld zond hij *f* 20.000 naar Mekka voor zijn arme rasgenooten aldaar. Maar ook te Soerabaja ondersteunde de Agil tal van behoeftige Arabieren en inlanders, zij ontvingen elke maand geld en rijst van hem en zij werden bij gelegenheid van taoen bahroe ook door hem bedacht.

Geen wonder dan ook, dat honderden Arabieren en hadjis bij zijn begrafenis tegenwoordig waren; aan de slametan voor den doode namen naar gissing wel 1400 personen deel, waarvoor verscheidene woningen in de buurt van het sterfhuis welwillend ter beschikking werden gesteld."

* * *

Een ander bewijs van Indischen rijkdom, is het bericht in de laatst ontvangen Java-bladen, betreffende:

Een kostbaar verjaarcadeau.

Bij de firma Van Arcken & Co. waren wij in de gelegenheid een geschenk te bewonderen van een Chineesch nabob aan zijn aanstaande echtgenoote. Het is een collier van 24 diamanten, te zamen wegende 151 karaat en een waarde vertegenwoordigende van bijna een halve ton gouds. Het collier is vergezeld van twee hangers, die er afwisselend bij kunnen worden gedragen, resp. 35 en 75 karaat wegende. De kostbare steenen zijn door de firma met groote nauwkeurigheid, geheel à jour gezet.

Eigenaardig besluit *De Javabode* dit bericht met den uitroep:

„Gelukkig land, waar men met zulke dingen kan pronken, zonder gevaar voor aanranding!"

WEST-INDIË.

SURINAME.

Bacoven-cultuur.

Den 18en Juli ll. zijn per s.s. „Coppename" verscheept 6135 bossen bacoven.

Sedert den aanvang van den uitvoer zijn de wekelijksche verschepingen geweest: 2894, 1741, 2511, 2773, 2945, 3935, 3305, 2881, 3445, 3638, 4473, 3837, 4244, 4437, 4679, 4450, 6135 bossen. We gaan dus vooruit, al is het langzaam.

Door den inspecteur van den landbouw is de volgende circulaire verzonden aan de bacoven-ondernemingen:

„Onlangs is de bewering geuit, dat in de bacoven in Suriname de schimmelziekte zou voorkomen, die in Trinidad zoo groote verwoestingen heeft aangericht.

Dit is echter onjuist.

De bedoelde Trinidad'sche ziekte, die door een schimmel — Marasmius — wordt veroorzaakt, heeft zich in Suriname tot nu toe niet vertoond en is een geheel andere dan de twee ziekten — ,,dikke pooten'' en ,,Panama-ziekte'' —, die in Suriname voorkomen.

Wij behoeven dus voorloopig niet te vreezen, dat onze bacovenvelden op dezelfde wijze zullen geteisterd worden als die in Trinidad.

Dit neemt echter niet weg, dat ook tegenover de ziekten, die zich in Suriname vertoonen — ,,dikke pooten'' en ,,Panama-ziekte'' — krachtig opgetreden dient te worden.

Daarom zij den planters aanbevolen alle zieke stoelen ten spoedigste geheel uit te delven, voorts de plaats, waar de zieke stoel heeft gestaan, om te vorken, zoodra de grond voldoende droog is en deze plekken eerst na afloop van den drogen tijd te suppleeren.''

Zondagsrust.

De drie Britsch-Indiërs, die op Vrijdag hun zaken wenschten te sluiten in plaats van op Zondag, zijn veroordeeld tot betaling ieder van *f* 5 boete.

Er is sprake van, dat de Britsch-Indiërs van dit vonnis in hooger beroep zullen gaan. Den eersten Vrijdag na het vonnis waren hun winkels echter open.

Naar *Onze West* vernam, heeft de politie aan 4 Israëlietische kooplieden, die kennisgeving hadden gedaan om geloofsredenen hun zaken op Zaterdag in plaats van op Zondag te sluiten, kennis gegeven, dat dit niet langer kan worden veroorloofd, daar deze handelaars vroeger, toen de Zondagsverordening nog niet bestond, hun winkels op Zaterdag openhielden, waaruit de politie besluit, dat hier het geloof slechts als voorwendsel dient om op Zondag handel te mogen drijven.

Immigratie.

Den 18 Juli zijn per s.s. ,,Ganges'' 186 Britsch-Indische immigranten te Paramaribo aangevoerd, te weten 125 mannen, 49 vrouwen en 12 kinderen, benevens 1 man met echtgenoote en kind als passagiers.

Op reis overleden een jongetje en een meisje en vond één geboorte plaats. De reis van Calcutta af vorderde 21 dagen.

Het schip is doorgereisd met ongeveer 700 immigranten voor Trinidad.

Nationale Feesten.

Op de als gewoonlijk slecht bezochte algemeene vergadering der Vereeniging voor Nationale Feesten is een program ontworpen voor de viering van Koninginnedag. Op dit ontwerp-program, hetwelk de goedkeuring van den Gouverneur behoeft, komen voor: roeiwedstrijd, volksspelen, vuurwerk en feesten voor de kinderen van openbare en gesubsidieerde bijzondere scholen.

Dit jaar dus geen volksbal.

Voorts werd besloten om ter eere van den 50en verjaardag van H. M. de Koningin-Moeder een militaire taptoe met fakkellicht te houden in den avond van Zaterdag 1 Aug. a.s.'', schreef *Onze West.*

Minerva.

Eerlang zullen twee onzer jongens, nl. A. M. Punselie en S. F. Duurvoort, door de Studentenvereeniging ,,Minerva'' naar Nederland worden gezonden, en voor rekening van genoemde vereeniging op studie gelegd. Het doet ons aangenaam aan, dit te kunnen melden en hulde te brengen aan het bestuur van die vereeniging, maar vooral aan mr. A. R. Bueno, den oprichter, schreef de *Ploeg*, een aan de belangen van den landbouw gewijd nieuw weekblad.

* * *

CURAÇAO.

Aan de *Vrijmoedige* ontleenen we het volgende beeld van den huidigen toestand op Curaçao:

,,De toestand der kolonie Curaçao is thans alles behalve rooskleurig; de oogst mislukte zoo goed als volkomen en tot overmaat van ellende daalde de prijs der hoeden, die door de bevolking gevlochten worden, aanmerkelijk. De bevolking, die in het hoedenvlechten een bestaan vond, kan de hoeden thans voor slechts 20 cents per stuk afzetten, zoodat er, na aftrek der kosten van het stroo, slechts 10 cents overblijft, te weinig om daarvoor het noodige voedsel voor één dag te kunnen koopen. De oorzaak der heerschende armoede is dus de mislukte oogst en de lage prijs der hoeden. Vele hoedenvlechtsters verklaren dan ook, dat zoo de hoeden voor *f* 4 per dozijn verkocht konden worden, de heerschende armoede in de buitendistricten onmiddellijk zoude ophouden te bestaan. In alle richtingen ziet men thans Arabieren, op karretjes gezeten, die met droge goederen gevuld zijn, de buitendistricten rondrijden en die goederen der bevolking te koop aanbieden op een crediet van vier weken, in ruil voor stroohoeden tegen 17½ ct. per stuk. Het aanbod, om over vier weken te betalen, is verleidelijk en doet menigeen bij den Arabier goed koopen, dat dikwijls niet betaald kan worden, want men moet ook eten. De Arabier stelt zich gewoonlijk slechts met 75% winst tevreden.

De bevolking in de buitendistricten is over het algemeen zachtzinnig en gedwee, lijdt vaak, als de oogst mislukt, gebrek zonder diefstallen te plegen. Een ingeboren vrees en eerbied voor de politie beziel haar en het gros beseft, that it is nobler in the mind to suffer than to run to dangers of which they know not of. De massa gevoelt, dat hij, die niet weet, minder is en, wat ook de reden van zijn onwetendheid moge zijn, onderdanig moet wezen aan hen, die weten. Zij is overtuigd en rekent er ook op, dat Nederland haar te hulp zal komen als onheilen haar mochten treffen. En nu zoude die arme bevolking in de buitendistricten zoo gaarne zien, dat het hier gevestigde Bestuur ook haar, evenals de dividivi-plukkers op de Gouvernementsgronden op Bonaire, in bescherming nam en hen voor gebrek en ellende behoedde door de stroohoeden, die door haar gevlochten worden, tegen *f* 4 per dozijn van haar te koopen en die later aan den meestbiedende weder te verkoopen. Gesteld, dat de hoeden zelfs voor iets minder dan waarvoor zij gekocht zijn, worden verkocht, dan zal Nederland voor dat klein verlies toch de zelfvoldoening smaken, de noodlijdende bevolking in de buitendistricten van een zijner koloniën voor honger en gebrek te hebben behoed.

Donkere wolken hebben zich wel is waar boven onze kolonie samengepakt en aan den horizon is nog geen enkele lichtstraal zichtbaar, doch daarom de hoop op betere tijden niet opgegeven. Curaçao heeft tijden gekend en doorworsteld, waarin men de daken van enkele huizen gelicht heeft, omdat men geen belasting betalen kon, en werd later toch weder een welvarende en bloeiende kolonie.

Van Vreemde Koloniën.

De inlandsche bladen in Engelsch-Indië over den heer Tilak.

Wij achten het wel de kennismaking waard, wat de inlandsche bladen van eenig gezag in Engelsch-Indië over het streven en werken schrijven van den onlangs veroordeelden nationalistischen leider Tilak.

De *Oriental Review* schreef als volgt:

,,Het was niet dit of dat art. van den opruier, waardoor hij zich een vervolging op den hals haalde, maar zijn geheele leven en de toon van zijn schrijven, waardoor hij de gemoederen en harten vergiftigde van de lichtgeloovige, ongeletterde en half-ontwikkelde massa. Zijn intrigues, zijn gewetenlooze manieren, zijn aansporen tot ongehoor aamheid aan de wettige overheid, zijn verderfelijke invloed op jeugdige en onervaren lieden, zijn wroeten, dit alles moet in acht worden genomen bij de beoordeeling van dit geval, en dat doende, zou hij meer dan schuldig worden bevonden aan de zwaarste aanklachten, die hem werden ten laste gelegd.

,,De heer Tilak is gebleken zulk een opruier te zijn. Wij zeggen dit meer in zorg, dan in boosheid. De politieke agitatie, welke hij dreef, was er geen met wapens van wettigen politieken strijd, maar droeg een oproerig en schadelijk karakter. Tilak's artikelen vloeiden over van opruiing. Zij predikten geweld, zij spraken goedkeurend van moord en de laffe, afschuwelijke moord door middel van bommen, scheen niet alleen zijn goedkeuring weg te dragen, maar hij scheen de komst van bommen in Indië te begroeten, alsof daarmede Indië's heil zou worden bereikt. Men moet wel bedenken, dat zijn verderfelijke invloed zich deed gevoelen op de ongeletterde en half ontwikkelde massa, niet alleen in Deccan, maar in heel Indië, en het is goed, dat hij voor eenigen tijd ten minste uit zijn invloedssfeer is verwijderd; ofschoon wij weten, dat er anderen zijn, die in Tilak's geheimenissen zijn ingewijd en die reeds begonnen de verachtelijke propaganda voort te zetten. Maar het bestuur zal met deze lieden korte metten maken.''

Ten slotte schreef het blad, dat de gouverneur van Bombay er wel de man naar was, om liever Tilak en zijne medeplichtigen aan tafel te nooden, dan hen wegens opruiing te doen vervolgen. Maar hier was het niet mogelijk geweest anders te handelen dan hij deed, daar zulks zwakheid, geen fermiteit zou hebben beteekend, en onverschilligheid, geen sympathie jegens de bevolking der provincie.

De *Jam-e-Jamshed* schreef:

,,Gevallen! eindelijk gevallen? Deze ongelukkige Maratta, die het plan vormde om het britsche bestuur wakker te schudden door onrust te zaaien in de provincie Bombay, is eindelijk uit ons midden verdwenen. Tilak was een machtig en geleerd inlander. Niemand zal aarzelen dat te onderschrijven, maar wat voor goeds heeft die geleerdheid of zijn misbruikte energie aan het land en aan hemzelven gebracht?

Het groote werk, dat hij schreef in de gevangenis bij zijn eerste vervolging, toonde, dat hij een buitengewoon Sanskriet-geleerde en een bekwaam schrijver was, en het is jammer, dat hij, instede van zich een onsterfelijken naam te maken door op dien weg voort te gaan, zich in den politieken maalstroom wierp. Hij, die nu een eerste plaats onder zijn landgenooten had kunnen innemen door een juist gebruik van zijn groote gaven, heeft nu door het misbruik dat hij daarvan maakte, zich de vreeselijke straf van verbanning op den hals gehaald. Tilak was een stoutmoedig zwemmer in de politieke zee, maar hij overschatte zijn kracht zoozeer, dat hij niet inzag, dat hij zich in te diep water waagde.

Ware vaderlandsliefde is eene zaak, geheel afgescheiden van de zijdelingsche goedkeuring van pogingen om zekere doeleinden te bereiken, door moorden en diergelijke zaken aan te moedigen. Tilak vergat dit. Vaderlandsliefde in Engeland en hetzelfde gevoelen, zooals men dat hier opvat, zijn geheel van elkander verschillend. Opvoeding, klimaat en toestanden zijn daar geheel anders dan hier. Indien een Indiër zoo ver gaat als een Engelsch vaderlander, moet hij de verantwoordelijkheid beseffen, die hij op zich laadt. Het is noodig te erkennen, dat Tilak, met zijn intellect, opvoeding en studie, dit verschil toch niet inzag.

Het spijt ons voor Tilak, maar hij heeft zijn eigen graf gegraven. Had hij gewild, hij zou zich een grooten naam hebben verworven als een groot vriend van deze provincie. Wij hebben medelijden met hem, maar we kunnen niet nalaten te zeggen, dat hem het lot beschoren is, dat hij volkomen heeft verdiend.''

De *Akbar-i-Soudagar* schreef:

,,Wij hebben getracht het publiek gevoelen en de openbare meening in deze aangelegenheid uit te vorschen, en kwamen daarbij tot het resultaat, dat wat de midden-klasse aangaat en de groote massa van ons volk de veroordeeling en het vonnis sterk worden gegispt. Hoe dat komt, is ons een raadsel.

,,Hoezeer wij grooten eerbied koesteren voor het publiek en de openbare meening, zien we ons genoodzaakt te verklaren, dat het bestuur in de bestaande omstandigheden geen dag langer had kunnen uitstellen, zonder de beste belangen van deze provincie niet alleen, doch ook van het geheele land in de waagschaal te stellen.

,,Gedurende zijn geheele journalistieke loopbaan heeft de heer Tilak, die elke gelegenheid aangreep om het bestuur en de bestuursmaatregelen aan te vallen, het nooit billijk of goed geacht om eenige bestuurshandeling goed te keuren. Door, als hij deed, een houding van voortgezette vijandschap tegen het bestuur aan te nemen, verkleinde hij het bestuur bij elken maatregel die het voorstelde, aanbeval of nam, en zijn schrijven was gemeenlijk van dien aard, dat het het bestuur slechts aan haat en verachting kon blootstellen. Het bestuur had dezen aanhoudenden tegenstand met zeldzame lijdzaamheid en geduld gedragen, en het kan niet worden gezegd, dat het zich door eenig wraakgevoel liet leiden, toen het eindelijk, wanhopende aan eenig toegeven van zijn kant, hem voor het gerecht bracht, waar hem alle faciliteiten voor de verdediging werden verleend.

,,Men kan het feit niet over het hoofd zien, dat de heer Tilak meer een afbrekend dan een opbouwend genie was.''

De *Bombay Samachar* acht de uitkomst van het geval pijnlijk, maar meent dat het moeilijk, ja, onmogelijk is om niet daarmede in te stemmen. Het was niet mogelijk een enkel woord te zeggen tegen het over den heer Tilak uitgesproken vonnis, en de veroordeeling van zijn geschriften door den rechter was niet sterker, dan zij verdienden. Die geschriften waren er op berekend meer kwaad dan goed te doen en geen waar vaderlander zou iets ter verdediging daarvan aanvoeren.''

De *Rast Goftar* merkte het volgende op:

,,Zijn ergste vijanden kunnen hem de gaven niet ontzeggen van een machtige persoonlijkheid, die altijd indruk maken op de groote massa van lieden, die om licht en leiding vragen. In hem waren alle persoonlijke gaven vereenigd die sommige lieden tot geboren leiders stempelen, maar hij heeft die onveranderlijk, tot eigen schade en die van anderen, misbruikt en verkeerd toegepast. Wij groeien niet in zijn val, maar betreuren het alleen, dat de eerste tegen hem ingestelde vervolging hem niet wijzer heeft gemaakt. Het is onmogelijk geen medelijden te hebben met iemand, van zijn bekwaamheid en talenten, wegens het lot, dat hem ten deel viel.

Zes jaren lang zal hij nu nog slechts voortleven in de gedachten der lieden, op wie hij zulk een grooten invloed uitoefent, maar overigens zal men niet meer van hem hooren in dien tijd. Het is daarom niet de bedoeling van dit schrijven om een dood paard te ranselen, maar wij wenschten slechts op deze zaak en hare gevolgen te wijzen, op de lessen, die publicisten en sprekers daaruit kunnen trekken, die door hem werden geïnspireerd."

De *Sanj Vartman* meende, dat het beter ware geweest om de zaak tegen Tilak niet aanhangig te maken, maar hem eenvoudig te verbannen in het belang der rust en goede orde, evenals indertijd met Lala Lajpatrai was geschied. Nu evenwel de vervolging werd ingesteld, moet het blad erkennen, dat, hoezeer de uitkomst pijnlijk en betreurenswaardig is, niet kan worden gezegd, dat het vonnis onrechtvaardig is.

De *Indian Spectator* schreef o.a. het volgende:

,,De heer Tilak is tot zes jaren bailingschap veroordeeld. Indien de berichten betreffende den staat van zijn gezondheid juist zijn, wat gelukkig niet het geval schijnt te wezen, zou de straf tengevolge kunnen hebben, dat hij niet alleen uit Indië werd verbannen, maar ook buiten de grenzen dezer wereld. Dat moet zwaarder wegen bij het bestuur dan bij een gerechtshof. Zou zich zulk eene tragedie voordoen, dan zou zulks door heel Indië ongewenschte gevolgen kunnen te voorschijn roepen, en het ware dus voorzichtig van het bestuur om zorgvuldig te doen onderzoeken, welke gevolgen de verbanning voor de gezondheid van den heer Tilak had kunnen hebben. Had hij zich niet reeds te voren schuldig gemaakt aan het schrijven van opruiende taal, dan zouden wij in overweging hebben gegeven hem reductie of remissie van straf te verleenen. Maar dit is de tweede maal, dat hij schuldig werd bevonden, en nu kan slechts de staat van zijn gezondheid, niet berouw, in de eerste plaats in aanmerking komen als reden van clementie."

Het blad wijst er voorts op, dat de groote omhaal van woorden bij zijne verdediging niet in staat was om te gelooven, dat zijn onschuld bij den heer Tilak zelven zou vaststaan.

Het betreurt evenwel de houding van sommige engelsch-indische bladen, die op een streng vonnis aandrongen:

,,Met alle fouten van een volksmenner, is de heer Tilak nog een geleerde, en dit mag de reden geweest zijn, waarom hij voor gevangenisstraf werd gevrijwaard. Wat ook het verschil van meening moge zijn, men kan geen weerstand bieden aan het gevoel van mededoogen met dezen bekwamen, stoutmoedigen publicist."

Ten slotte gaf ook de *Indian Social Reformer* uiting aan een gevoel van medelijden met den heer Tilak, wat evenwel niet wegnam, dat het blad de tegen hem ingestelde vervolging goedkeurde:

,,Wij hebben het tevoren gezegd en herhalen het, dat wij het niet in het bestuur kunnen afkeuren, dat het de oproerwet toepast op hen, die het voortdurend bij het volk in discrediet brengen. Vrijheid van drukpers is een gift van het britsch gezag. Zij bestond niet vóór de instelling van dit gezag, en zij bestaat nu nog niet in de inlandsche staten, zelfs niet in de meest verlichte. Behalve het kwaad, dat er door wordt gesticht, is het, naar onze meening, iets onnoembaar laags in, om van die gift in hoofdzaak gebruik te maken om den gever te verkleinen."

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

Bijdrage tot de kennis onzer koloniale politiek der laatste twintig jaren, door F. Fokkens.

I. *De particuliere Landerijen bewesten de Tjimanoek.* 's-Gravenhage, M. M. Couvée 1908 8o.

De heer Fokkens zegt in zijn Inleiding van dit werkje (het eerste eener reeks van tien):

,,Gedurende de laatste twintig jaren publiceerde ik tal van artikelen omtrent verschillende koloniale onderwerpen in dagbladen en tijdschriften, dan wel afzonderlijk, of hield lezingen daarover op vergaderingen van onderscheidene genootschappen en vereenigingen.

Dank zij de langzaamheid, waarmede hervormingen in Indië plegen, althans plachten, tot stand te komen, zijn de meeste dier artikelen vrijwel ,,up to date" gebleven.

De voornaamste er van geef ik hier weer, bijgewerkt tot op den huidigen dag, vormende zij aldus met elkaar een beeld van de politiek, die ten aanzien onzer Oost-Indische koloniën in genoemd tijdsverloop is gevolgd geworden."

Nu, het thans door den schrijver het publiek aangeboden vraagstuk der particuliere landerijen is zeker wel ,,up to date." De mislukte pogingen van Minister Fock tot afkoop dier landerijen liggen immers nog versch in het geheugen? Uit den aard der zaak brengt de heer Fokkens deze kwestie eveneens aan de orde in zijne studie. Hiermede zegt hij — doelende op eene onteigening, die zich billijkerwijze over alle landerijen tegelijk zou uitstrekken — ,,zullen echter zeer veel millioenen gemoeid zijn, en een voorstel om daartoe eene leening te sluiten, zal ongetwijfeld afstuiten op de overweging, of het wel oorbaar is zooveel geld in het belang van 1½ millioen Inlanders te besteden, waar de economische toestand van ruim 26 millioen hunner rasgenooten zoo dringend verbetering behoeft."

Volgens schr. blijft er dus niets anders over dan zich ,,voorshands met een minder kostbaar middel tevreden te stellen, nl. met onteigening van die landheerlijke rechten, welke in 't bijzonder aanleiding geven en hebben gegeven tot vexatie van de opgezetenen." In de eerste plaats behooren daartoe de heerendiensten, zegt hij, omdat, ook al zouden deze weinig of geen aanleiding tot vexatie geven, zij toch het eerst voor afschaffing aan de beurt komen omdat het tot hun vollen omvang (52 dagdiensten 's jaars) laten bestaan dier diensten ten behoeve van particulieren, een absurditeit is, waar de Regeering gemeend heeft ze voor Haar zelf (in de Gouvernementslanden) tot een minimum te moeten terugbrengen en zoo spoedig mogelijk geheel af te schaffen, wijl een belasting in arbeid niet meer in het kader van onzen tijd past.

De heer Fokkens is dan ook van meening dat ,,de konsekwente toepassing van ons koloniaal stelsel van de laatste twintig jaar derhalve dwingt tot de spoedige onteigening op de particuliere landerijen van ,,het recht van den landheer om heerendiensten te heffen."

Wij mogen hier niet dieper op de beschouwingen van den schrijver ingaan, welke ons zeer belangrijk toeschijnen en waarop we gaarne de aandacht vestigen.

* * *

De Zuidwest Nieuw-Guinea-expeditie van 1904—1905. Leiden, E. J. Brill. 1908, 8°.

Eindelijk is dan het werk, de resultaten der Nieuw-Guinea expeditie van 1904—05 bevattend, verschenen. Het moet erkend worden, dat deze uitgave van het Kon. Nederlandsch Genootsch. ook wat uiterlijk betreft, een gunstigen indruk maakt. Fraai gebonden, voorzien van tal van platen, illustraties en kaarten, welke tot den allerlaatsten tijd zijn bijgewerkt, doet het den samenstellers en drukker alle eer aan. Wel is waar is het werk uit geographisch oogpunt beschouwd eigenlijk eene gedeeltelijke mislukking, omdat de ontdekking van het sneeuwgebergte bij genoemde expeditie het hoofddoel was, doch niettemin bevat het in veel opzichten toch verassende en veel nieuwe dingen. De inhoud bestaat uit een inleiding van den heer G. P. Rouffaer. Daarop volgt het algemeen verslag van den leider der expeditie, den heer Posthumus Meyjes, waarbij zich aansluit het merkwaardige, prettig geschreven verslag van kapitein Rochemont, die aan den heer P. M. werd toegevoegd. Verder verleenden hunne medewerking Dr. J. W. R. Koch (wiens aanteekeningen reeds te voren 't licht zagen, n.l. als onderwerp voor zijn proefschrift), C. Moerman, prof. Dr. C. Bhoem, J. Seyne Kok en Dr.N. Adriani, Dr. Th. Valeton, P. Cameron en Dr. H. van Weele.

Wij hebben de overtuiging dat het boek, ook al ligt de expeditie reeds ruim een drietal jaren achter ons, met graagte zal worden ontvangen.

* * *

Jaarboek voor Suikerfabrikanten op Java. 13e jaargang. 1908 - 1909. Met kaart aangevende de ligging der suikerfabrieken van Java en Madoera. Amsterdam, J. H. Bussy. 1908. 8o.

Voor de talrijke geïnteresseerden bij de suikerindustrie op Java (om welke reden in den titel Madoera wordt genoemd, begrijpen we niet; immers bevinden zich daar geen suikerfabrieken?) maken wij melding van de verschijning — zooeven — van dit nuttige werk, dat op alle vragen, de industrie betreffende, het antwoord geeft.

De omvang dier industrie moge blijken uit het feit, dat zich op Java niet minder dan 178 suikerfabrieken bevinden, en wel in de res. Besoeki 11; Pasoeroean 29; Soerabaja 38; Kediri 19; Madioen 6; Semarang 12; Soerakarta 15; Djokjakarta 16; Banjoemas 5; Pekalongan 15; Cheribon 12. In West-Java, Batavia, Bantam en de Preanger Regentschappen bestaan alzoo geen suikerfabrieken volgens vorenstaand overzicht.

* * *

De Indische Mercuur. 1908. No. 32.

Onder het opschrift *Rubberscraps* geeft de heer A. H. Berkhout tal van wetenswaardigheden over de caoutchouc. Van hoeveel belang de cultuur ook voor onze Oost is, blijkt uit de navolgende aanhaling:

,,Het Engelsche kapitaal, dat in caoutchoucondernemingen in Ned.-Oost-Indië is gestoken, bedraagt bijna 1.500.000 p. st. Bovendien kan men nog rekenen op 250.000 p. st., dat op Java opgerichte caoutchoucmaatschappen uit Engeland trokken.

Men schat op het oogenblik, dat op genoemd eiland beplant is met caoutchouc 58.000 acres, 25.000 acres op Sumatra en 7000 acres op Borneo.

Overigens bevat dit Nr. van de Mercuur de navolgende bijdragen: De fransche koloniale politiek van 1798 tot 1830 (eene bespreking van het werk van P. Gaffarel, door K.) — De suikerindustrie in Argentinië, door L. de Waal. — De handelstoestand in het Verre Oosten. — Plannen voor magneetijzerexploitatie op Java. — Natal-theeën. — Pot's chemisch technische analyse. — Het viertalig technisch woordenboek. — Invoer op Java in 1908. — Uitvoer van Java in 1908. — Kultuurberichten (bevattende de navolgende eenigermate uitvoerige mededeelingen: Regenwaarnemingen op de Sumatra-tabakslanden in Juni. — Boschbouwkundig tijdschrift ,,Tectona", uitgave der vereeniging van ambtenaren bij het boschwezen in Ned.-Indië. — Voor de Londensche Rubbertentoonstelling. — Rubberkultuur in Suriname.) — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, benevens de overige wekelijksche rubrieken.

In de rubriek ,,Leestafel" wordt melding gemaakt van een nieuw periodiek in Suriname, nl. De Wloeg, Weekblad hoofdzakelijk aan den landbouw in Suriname gewijd. De redactie van de Mercuur teekent aan dat het weekblaadje, onder leiding van den heer R. A. P. C. O' Ferrall, een bescheiden indruk maakt; het eerste nummer bevat in hoofdzaak wat nieuwstijdingen uit Suriname en een bijblad voor kinderen.

* * *

Weekblad voor Indië. Jaargang 1908. No. 12.

Dit nummer bevat o. m. de navolgende bijdragen. Eene Indische millioenen-erfenis (vervolg), door Gabriël. — Het portret (met bijschrift door M. van Geuns), van den afgetreden directeur der burgerlijke openbare werken, den heer A. P. Melchior. — Een interessant artikel, met afbeeldingen van de kort geleden gehouden Soerabajasche jaarmarkt, waarin de schrijver zich zeer waardeerend uit over den kunstzin, den smaak, enz. der inlanders. — Indrukken van den dag, door Corax. — Bladen uit een schetsboek. — De Hollanders aan de Malebaarkust (vervolg), door Maurits Wagenvoort. — Benevens Doodengang. Schets uit Celebes.

* * *

Indisch Militair Tijdschrift 1908. No. 7.

Plaatsgebrek noopt ons — tot onzen spijt — te volstaan met slechts den inhoud van deze afl. weder te geven, nl.: Strategische barrières (met platen), door J. C. Pabst (vervolg en slot). — Het psychologisch moment in de oorlogvoering, door H. K. — Een vaandel voor de Maréchaussée, door v. S. — Tentransels, door Trefers. — Detacheering van officieren bij het leger in Ned.-Indië, door C. J. G. Kraft. — Mobilisatiebelemmeringen, door v. H. — Van alles wat. — Van vreemde legers. — Legervraagstukken in de pers. — Mededeelingen. — Boekbeoordeeling.

* * *

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned-Indië. Afl. April—Mei 1908.

Het opstel, waarmede deze dubbele afl. wordt geopend, is getiteld: Opmerkingen over de suikercultuur en omtrent hetgeen gedaan kan worden, om de inlandsche bevolking in de gouvernementslanden van Java, speciaal voor zooveel zij den landbouw beoefent, vooruit te brengen, door J. J. Benjamin. Het is een diepgaande studie (de overdruk, dien wij van den schrijver ontvingen, vormt op zichzelf een flink boek), waarop wij de volgende week hopen terug te komen.

Overigens bevat deze afl. de navolgende bij-

dragen: De wegen in het gewest Batavia. — De handelscrisis in China. — De katoenoogst in het Russische rijk. — Djatimarkt. — Productenmarkt over April en Mei 1908. — Benevens als Varia: Over de Indische ketelreglementen. — Robustakoffie. — De opleiding voor landbouwkundige in Bengalen. — Hoe men tomaten verbouwt. — De zonneboem in Indië.

* * *

Veeartsenijkundige Bladen voor Ned.-Indië. 1908. Afl. 3.

Inhoud: Nog iets over verschillende vormen van Septichaemie bij buifels, door J. C. F. Sohns. — Invloed van de castratie op de ontwikkeling van het skelet, door M. Sausseau. — Emprosthotonus bij tetanus bij een rund, door Dr. G. A. van Lier. — Bestrijding van malleus in Ned.-Indië, door K. van der Veen. — Staat der gevallen van besmettelijke veeziekten in Ned.-Indië gedurende de maanden Nov. en Dec. 1907. — Het fokken van paarden met handelswaarde, door 't Hoen. — De verpleging van olifanten, door W. van der Burg.

* * *

Ons Volksbestaan. Juni 1908.

In dit nummer zet Dr. F. P. H. Prick van Wely zijn van groote belezenheid getuigende artikelenreeks over „Indië als litterair wingewest" voort; voorts bevat het het vervolg van een opstel, getiteld: Het Inlandsch credietwezen voor Java.

Ten slotte laten wij volgen den inhoud van eenige periodieken, sedert ons vorig overzicht ontvangen, voor zoover deze betrekking op de Indiën hebben.

De Haagsche Zendingsbode, Aug. 1908.

Een reis naar Napoe (Midden-Celebes), door zendeling Alb. C. Kruijt.

Berichten over de Bijbelverspreiding. Juni 1908.

Overzicht over mijn werk in dienst van het Nederlandsch Bijbelgenootschap, door Dr. N. Adriani.

Orgaan der Ned. Zendingsvereeniging. Aug. 1908.

Het kerstfeest te Bandoeng, door J. Iken. — Iets over Krawang en over opium, door A. J. Bliek.

De Rijnsche Zending. 1908. No. 8.

De laatste Singamangaradja (priestervorst der Bataks), door J. H. Meerwaldt (vervolg).

Theosofisch Maandblad voor Ned.-Indië. Jaarg. '07-'08. Afl. II.

Wat de Boroboedoer ons leert, door D. v. H. L. — Officieel verslag van het eerste Indische Theosofische Congres.

Archief voor de Java-Suikerindustrie, 1908. Afl. 5 en 6.

Onderzoekingen omtrent wateraantrekking van in pakhuizen opgeslagen Java-suiker, door H. C. Prinsen Geerligs. — Vorming van saccharose uit zetmeel, door H. C. Prinsen Geerligs. — Het gebruik van ferrocyankalium in de suikerfabriek in verband met het optreden van blauwe vlekken in afgewerkte suikers, door H. A. C. van der Jagt. — De onderlinge contrôle in het jaar 1907, door J. J. Hazewinkel. — Vergelijkende proeven omtrent gele strepenziekte, door J. D. Kobus.

Der Tropenpflanzer. Aug. 1908.

Reisebericht aus den Malaiischen Staaten und Niederländisch-Indien, van Dr. Hubert Winkler.

Id. Beihefte Band IX. No. 4.

Versuche über die Verwendung von Kunstdünger in der Kultur des Kaffees, von Gustav Helmrich (mit Abbildungen).

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 22 Juli;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag van Ned.-Indië idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 20 Juli;
De Sumatrapost t/m 22 Juli;
Ned.-Ind. Effectenblad Nos. 55 en 56;
De Indische Mercuur No. 33;
Jong-Indië No. 1;
Archief v/d Suikerindustrie No. 6;
Idem Bijblad Nos. 21 t/m 27;
Tijdschrift der Mij. van Nijverheid, Juli-afl.;
Notulen van de Algemeene Vergadering van de Malangsche Landbouwvereeniging.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 17 Juli 1908. No. 57.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, de adjunct-comm. bij den post- en telegraafdienst, E. E. Zeijdel; de klerk op het res. kantoor te Bandoeng, G. L. van Hutten; de klerk bij den post- en telegraafdienst, Mevr. de Wed. A. M. Wunnink, geb. Gorissen.

Belast: met de waarneming der betrekking van adjunct-inspecteur van het Inlandsche credietwezen, J. Uden Masmann.

Benoemd: tot lid van den gemeenteraad van Mr. Cornelis, H. van Strieland; tot lid van den gewestelijken raad van Banjoemas, G. J. P. du Perron; van Cheribon, Rh. Conradi; tot ingenieur B. O. W., J. A. M. van Buuren, J. R. Gaade, M. J. Rotteveel en J. A. van Santwijk; bij den post- en telegraafdienst: tot kantoorchef 1e klasse, A. C. Pruys van der Hoeven; tot idem 2e klasse, W. A. S. van Hogezand; tot commies 1e klasse, F. van Leuven en G. C. F. Hoedt; tot tijdelijk idem, J. Th. van Aarem en R. Diepenhorst.

Ontslagen: op verzoek eervol, de onder-collecteur te Tjiandjoer, Mas Rangga Wira di Sastra; de assistent wedana van Wado, Mas Wangsadinata.

Benoemd: tot patih van Krawang, Raden Koesoemadipoero; tot wedono van Srondol, Raden Mas Ario Notohamidjojo; van Tengaran, Raden Saïd; van Ambarawa, Mas Djojo Mihardjo; tot tijdelijk Inl. Officier van Justitie met den titel van djaksa bij de proatin te Soekadana (Lampongs) Abdoellatip galar Radja Nimbang Dalam; te Kalianda, Mail galar Pasirah Batin.

Geplaatst: in het gouv. Sum. Westkust, de controleur H. E. K. Ezerman; in de res. Benkoelen, de tijdelijk met de waarneming der betrekking van tijdelijk civiel gezaghebber belaste 1e luit. der infanterie, F. Bandings.

Werkzaam gesteld: als commies op het hoofdbureau der in- en uitvoerrechten en accijnzen, J. L. Raemdonck, D. P. R. le Grom, Mr. J. A. N. Esche, H. J. Egter van Wissekerke, C. P. Krüss; als reserve-ambtenaar, J. H. A. Nagel; als verificateur te Soerabaja, G. A. Gallas; te Batavia, C. L. Kuhr.

Militair Departement.

Bevorderd: tot 1en luit., de 2e luit. der artillerie, F. Stoltenhoff.

Overgeplaatst: bij den generalen staf, de majoor der infanterie, C. H. van Rietschoten.

Ontslagen: eervol uit 's lands dienst, de gewezen hulploods bij het loodswezen van Soerabaja, M. M. A. Wijnmalen, laatstelijk belast met de waarneming der betrekking van loods bij het loodswezen van de Oostkust van Borneo.

* * *

Uit de Javasche Courant van 21 Juli 1908. No. 58.

Dit nummer bevat de Statuten van de voor den tijd van 29 jaar opgerichte vereeniging „Groot-Atjehsche Afdeelingsbank".

Zij heeft ten doel: bestrijding van den woeker; aanmoediging van spaarzin; verbetering van de financiëele huishouding der Inlandsche bevolking; verbetering en uitbreiding van den landbouw, de veeteelt, de visscherij en van andere nuttige bedrijven; in het algemeen opheffing van de welvaart der Inlandsche bevolking.

Te dien einde verschaft zij:

a. bij voorkeur aan Inlanders in de Afdeeling Groot-Atjeh gelegenheid tot het besparen en veilig en rentegevend beleggen van gelden;

b. bij voorkeur aan Inlanders in de genoemde afdeeling tegen matige rente stoffelijke hulp voor de uitoefening, de uitbreiding en de verbetering van hun bedrijven en voor andere geoorloofde en nuttige doeleinden, een en ander zooveel mogelijk met behulp van door die personen ingelegde gelden.

Benoemingen, enz.

Verleend: wegens ziekte, twee jaren verlof naar Europa, aan den ass. resident van Goenoeng kidoel, W. J. H. van Rijk; idem 1 jaar aan een onderwijzer 2e klasse, G. B. J. van Heuven.

Ontslagen: op verzoek eervol, de commies 3de klasse mej. W. E. Jacobs; de commies te Bandoeng A. F. Razoux; als procureur bij het Hooggerechtshof A. Waalewijn.

Benoemd: tot lid van den gewestelijken raad der Preanger-Regentschappen A. G. M. van Heumen; tot opzichter B. O. W., Th. C. Harst; tot commies te Bandoeng, J. A. van der Zijl; te Batavia, L. Feynhart; tot lid van den Raad van Justitie te Soerabaja, Mr. E. Zorab; tot vice president, Mr. J. Barlagen Bussemaker.

Ontslagen: eervol op verzoek, de wedono van Ma'ang, Raden Ngabehi Soemoe Negoro; de assistent-wedono van Kanigoro, Soemosoedirdjo; de panghoeloe's kapala van Tinggam, Lima Soerau, Goegoe, Aoer Biroegs in de Padangsche Borenlanden.

Benoemd: tot wedono van Djember, Raden Ngabehi Tondo Soebroto; van Majang, Mas Gondoamdjojo.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, twee jaar verlof naar Europa, aan den 1en luit. der Inf. G. J. J. de Jongh.

Bepaald: dat de 2e luit. der Inf. R. T. Schiedeman bij het leger „voor memorie" wordt gevoerd gedurende den tijd, dat hij belast zal zijn met de waarneming der betrekking van civiel gezaghebber (fungeerend controleur) op de bezittingen buiten Java en Madoera.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagiers van het s.s. Sindoro; gezagvoerder N. Guthrie; van Rotterdam naar Ned.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: mevrouw A. W. van den Berg—v. d. Paardt; J. A. v. d. Lee; mevrouw W. Dijckmeester—Buijs; mevrouw wed. G. D. S. A. Camphuijs en d; mej. W. Zulver; J. Dik; R. Kokmeijer;

naar Southampton: H. A. v. IJsselstein en echtg; V. Noest en echtg.;

naar Lissabon: J. Schilleman; Belsky en echtg;

naar Marseille: C. de Kuijper met echtg. en 2 dochters en 1 zoon; C. van Lede; N. W. Poris; Jhr. P. Gevaerts van Simonshaven; Jhr. W. Gevaerts v. Simonshaven; L. M. Barnet Lyon, echtg. en dochter; L. van Lith; H. Smith; Professor Dr. Kaufmann.

Te Marseille zullen zich inschepen: W. J. H. v. de Poel en echtg; mej. J. Bicker Caartin; A. F. W. Weijers en echtg; mevr. H. G. A. Soer—Rademaker; mevr. J. J. W. van Bennekom—Prins; E. H. Evans; W. B. van den Worm; W. C. Bonebakker met echtg. en dochter; mej. W. E. P. Boon Farber; mevr. H. Dermout—Winterberg en 1 k; J. F. W. Winterberg; L. G. Bertsch, echtg. en dochter; Th. Wieringa; J. van Balen met echtgen; J. N. de Jel en echtg.; H. G. Straatman; W. J. A. Jungmann; J. C. M. Stoffers; G. J. Aalbers; T. H. Brouwers; L. J. Lefèbre; Ds. P. Krul en echtgenoote; H. F. Roos en echtgenoote; A. Kort en echtgenoote.

Passagierslijst van het Nederlandsch s.s. „Wilis". Kapitein M. v. d. Putte; van Batavia 23 Juli 1908, aankomst te Marseille 16 Augustus 1908.

Mevrouw C. M. H. A. James, geb. Ament en 3 k.; Mejuffrouw C. de Corte; Dr. W. R. Tromp de Haas; Mevrouw A. M. C. E. Veenhuijzen, geb. Sutherland met dochter en 2 zoons; F. H. van Kooten; A. Coomans met echtg. en 5 k; J. C. F. Manden en echtg.; J. G. Slothouwer en echtg.; J. C. Nanning met echtg. en 3 k; J. Plantenma; C. O. van der Plas, met echtg. en 6 k; Mejuffrouw C. E. Steerhaan; Mevrouw Wed. M. M. van Blommestein geb. de Man en dochter; Mevrouw H. F. Enderman, geb. Ellefrinck met 3 kinderen; J. A. Vredevoogd, met echtg. en 5 k.; J. G. Mellink, m. echtg. 2 k.; G. A. C. Weehuizen; J. W. Wethington; J. Maas; Raden Mas Netedjiningrat; Raden Mas Koesoemo Oetojo; Ong Kie Hong; Nje King Ay; O. E. Mathiseijk; J. G. van Dam; B. Pover; D. Romijn; W. O. Drever; J. Schouw; benevens H. M. troepen en schepelingen.

Van Padang: Mevrouw J. G. H. Baerveldt, geb. Haver met 2 k.

Naar Padang: G. J. P. Caspersz.; H. W. Veenhuijzen; Mevrouw J. Bakker, geb. de Vries; Mevrouw A. van Schreven met 2 k.; Mevrouw E. Neumann; H. Helb; G. V. Lettinga en E. Genggrijp.

Passagierslijst van het s.s. „Prins der Nederlanden". Gezagvoerder H. J. v. d. Goot; van W.-Indië naar Amsterdam.

W. de Koning en echtgen.; mevr. J. Rodrigues; Mevrouw J. P. de Vries; Mevrouw E. de Vries; Mejuffrouw O. Ortiz; Mejuffrouw H. Ortiz; Mejuffrouw J. Madura; J. A. Helling; J. Burgers; Mejuffrouw Tjon—Akien; P. J. Mertena en echtg.; A. van Osch, echtg. en 3 k.; A. H. Polngelle; J. de Goede; B. Waagmeester en W. Manfred.

*) gemeerkt gedebarkeerd te Hâvre.

Passagierslijst van het S.S. „Koning Willem I", gezagvoerder H. J. Potjer, vertrokken van Batavia 16 Juli en aangekomen te Genua 10 Augustus 1908.

Te Genua hebben zich ontscheept:

Mevrouw W. A. A. van Rooij—Hilgers en 4 kinderen; A. A. B. Beijer, echtgenoote en 2 kinderen; L. M. A. Vaillant, zoon en dochter; H. Heimans, echtgenoote en 2 kinderen; A. G. Michaël; F. A. Verhoeve; A. M. Verhaar, echtgenoote en kind; M. G. G. H. Palmers en 2 kinderen; L. P. J. Vermeulen; C. V. Agerbelek, echtgenoote en 3 kinderen; P. J. G. Onnen, echtgenoote en 2 kinderen, en mejuffrouw A. Lindeblad; C. A. Kraaijeveld.

Van Singapore: J. Baden.

Van Sabang: J. Riemer, echtgenoote en kind; Prof. C. van Vollenhoven; W. F. van Beuningen; K. E. van den Abeelen.

Te Amsterdam zullen zich ontschepen: Jongeheer S. A. Meerburg; Mejuffrouw M. A. Meerburg; Mr. J. H. W. B. Visser, echtgenoote en kind; W. J. Angenent; C. H. Wensel; T. C. van der Beek en echtgenoote; J. S. Moll; J. Duijvetter; G. Schut; J. Versteeg; J. E. Wanbacq; J. J. Meijer, echtgenoote en dochter; J. H. Brugman, 7 kinderen van den heer Ottow; E. A. Luder; Jongejuffrouw C. Meulenhoff; Jongejuffrouw M. Grimm; Jongeheer M. Alkema; Mevrouw M. J. Wijers—Heijblom en 3 kinderen; H. C. Dekker; C. G. Assling, benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen.

Van Sabang: A. C. van Ingen; Mejuffrouw A. C. M. Laman; Mejuffrouw C. Laman.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN "NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van BOEATAN:

De plannen, waarvan wij in het voorlaatste nummer gewag maakten, n.l. om deel te nemen aan de te Leiden georganiseerde Oud-Hollandsche jaarmarkt op het zich daartoe zoo uitstekend leenende *Pieterkerkhofplein*, zijn tot uitvoering gekomen. Onder de 24 daar in een wijden kring geschaarde, typische winkeltjes, bevindt er zich, vlak naast den hoofdingang links, een, waar allerlei fraaie artikelen „uit den lande der Oost- en West-Indische Compagniën" te koop geboden worden door een in nationaal kostuum getooid „Javaansch meisje."

Dat het bestuur der afdeeling Leiden en „Boeatan" samen er in geslaagd zijn van hunne uitstalling een smaakvol, aantrekkelijk geheel te maken, getuigen de *Tweede Eereprijs*, bestaande in een zilveren medaille, haar door de Jury waardig gekeurd evenals de groote toeloop van bezoekers, waarin zij zich vanaf de opening, op Maandagavond 24 dezer, mocht verheugen.

Ook de leden van „Oost en West" in Den Haag en omstreken zullen zeker niet achter willen blijven in het toonen hunner belangstelling, door het brengen van een bezoek aan deze aardige Leidsche jaarmarkt, waar de kunstnijverheid en huisvlijt-arbeid van de inlanders der Nederlandsch-Indiën zulk een goed figuur maken.

* * *

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Voor het, op initiatief van mevrouw Terhorst—de Boer te Djocdja opgerichte „*Fonds tot ondersteuning van behoeftige Europeesche vrouwen in Indië*", waartoe wij ook onze medewerking verleenden o.a. door het rondzenden van inteekenlijsten, kwam bij Mevrouw C. R. Bakhuizen van den Brink, geb. Raedt van Oldenbarneveldt, éene der mede-onderteekenaarsters, in een som van *f*36.—, welke, naar wij van harte hopen, nog door meerdere zal worden gevolgd.

De van hier gezonden collectie poppen in nationaal boeren- en visscherskostuum, welke op de jongste jaarmarkt te Soerabaja veel opgang maakte, prijkt nu op een tentoonstelling te Medan, en helpt dus al weder mee bezoekers te trekken, die voor het goede doel hun penningske zullen willen offeren.

* * *

Op even onverklaarbare wijze als na de voorlezing ter vóórlaatste hoofdbestuursvergadering, het Jaarverslag der vereeniging zoek raakte, — zooals met leedwezen op de jongste Algemeene Vergadering moest worden medegedeeld, — is het dezer dagen op het bureau van den secretaris van het Hoofdbestuur weder te voorschijn gekomen, zoodat wij het thans hier kunnen opnemen:

JAARVERSLAG over 1907.

In het hoofdbestuur kwamen in den loop van het verslagjaar de volgende wijzigingen: de heer G. L. Kepper werd als ondervoorzitter vervangen door den heer C. R. Bakhuizen van den Brink, de heer H. E. Prins nam het secretariaat over van den heer L. P. F. Schimpf en de heer F. Ph. Schröder belastte zich met het penningmeesterschap, dat na het vertrek van den heer G. P. H. H. Gonggrijp door den heer Schimpf tegelijk met het secretariaat was waargenomen; voorts werd voor Arnhem de heer J. Jonker vervangen door den heer L. A. H. Lamie, voor Rotterdam de heer P. N. Adriani door den heer Jhr. Mr. J. L. W. C. von Weiler, voor Breda de heer T. Ph. van Driel door den heer J. C. van Reijn. De aftredende leden, en in het bijzonder de heer Schimpf, die als secretaris en in den laatsten tijd tevens als waarnemend penningmeester zich zoo buitengewoon aan de zaak der vereeniging had gewijd, werden voor hunne hoog gewaardeerde diensten in de jaarlijksche algemeene vergadering openlijk gehuldigd.

Naast het hoofdbestuur zijn werkzaam voor de vereeniging de commissie tot verspreiding van populaire kennis omtrent Nederlandsch Oost- en West-Indië, de commissie van redactie voor het Koloniaal Weekblad en de commissie tot bevordering der Nederlandsch Oost- en West-Indische nijverheid, kunstnijverheid en huisvlijt.

De vereeniging telt 10 afdeelingen, Amsterdam met, op 1 Januari 1908, 147 leden, Apeldoorn 163 leden, Arnhem 59 leden, Breda 53 leden, 's-Gravenhage 845 leden, Leiden 50 leden, Nijmegen 81 leden, Rotterdam 84 leden, Utrecht 57 leden, Zutphen en omstreken 48 leden, terwijl het aantal donateurs en leden, in administratie bij het Hoofdbestuur, bedroeg op 1 Januari 1908 in Nederland 157, in Oost-Indië 253, in West-Indië 76, en elders in het buitenland 25, in het geheel 511. Behalve deze leden leveren nog 51 personen, die, zonder lid der Vereeniging te zijn, geabonneerd zijn op het Kol. Weekblad, een niet onwelkome bijdrage tot versterking van onze kas. Het totaal generaal aantal leden bedroeg derhalve op 1 Januari 2099. Zeggen wij den besturen der afdeelingen, onzen vertegenwoordiger te Suriname, den heer F. Oudschans Denz, en onzen correspondenten hartelijk dank voor de in het afgeloopen jaar weder betoonde samenwerking, wij noodigen hen uit met ons in ijver niet te verzwakken, waar ons streven moet zijn allen, die in onze koloniën belangstellen, daar hebben geleefd en de vruchten geplukt, allen, die door eenigen band zich tot die koloniën voelen aangetrokken, en alle anderen, die beseffen, dat „*Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang*", zich onder onze vaan te vereenigen. Wordt dit bereikt, dan kan er van onze vereeniging een krachtig leven uitgaan, dan kan onze vereeniging worden, wat zij moet zijn, de vertegenwoordigster onzer koloniën of overzeesche bezittingen in Nederland, de leidster, de vraagbaak, de hulp voor allen en een ieder, die verbinding zoeken, in kennis en praktijk, tusschen die koloniën en het moederland.

Uit dien hoofde zijn wij o. m. dank verschuldigd aan de in de eerste plaats genoemde commissie, kortweg *de commissie voor propaganda* genoemd, die in het afgeloopen jaar, in samenwerking met de maatschappij tot Nut van het Algemeen, een begin van uitvoering heeft gegeven aan het in ons vorig jaarverslag vermelde plan, om te geraken tot de uitgave van enkele populaire boekjes betreffende onze koloniën. Het eerste werkje: *Een boekje over onze Oost voor hen die er niet geweest zijn*, door de heeren J. H. en H. B., leden der propaganda-commissie, is reeds een welkome ontvangst onder het publiek bereid. Wij hopen dit spoedig te kunnen doen volgen door een boekje, dat meer in het bijzonder iets verhalen zal van het zieleleven der inlandsche bevolking. Dezelfde commissie heeft zich voorts verdienstelijk gemaakt door zich ten behoeve van de Vereeniging in betrekking te stellen met verschillende personen, die genegen konden worden bevonden, om spreekbeurten te vervullen voor de vereeniging of hare afdeelingen. Van die commissie is ook uitgegaan het plan tot de indiening van het in het Koloniaal Weekblad van 1 November 1907 opgenomen rekest, aan den Minister van Binnenlandsche Zaken gericht, in verband met het wetsvoorstel om aan een rijksuniversiteit eenige hoogleeraren te verbinden, aan wie het onderwijs in onderdeelen van de aardrijkskundige wetenschap zal worden opgedragen. Wij bepleitten, in aansluiting van reeds in 1904 en 1906 door onze Vereeniging ingediende adressen, het onvoldoende van dat voorstel voor de bevordering der studie in de land- en volkenkunde, voornamelijk van Nederland en de Nederlandsche koloniën.

Het is hier de plaats de indiening te vermelden van een ander rekest, aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter gelegenheid van de behandeling van het wetsontwerp van den Minister van Financiën betreffende de korting op pensioenen voor hen, die na hunne pensionneering weder eene landsbetrekking mochten gaan vervullen, een onderwerp van groot belang voor de vele hier te lande vertoevende gepensionneerde landsdienaren. Dit rekest, waarvan het initiatief te danken is aan den heer M. J. Wiessing, die zich daarbij van den steun wist te verzekeren van den voorzitter der Nederlandsche pensioen-vereeniging, werd opgenomen

in het Koloniaal Weekblad van 19 December 1907. Het had, ook door besprekingen van onze Presidente en den heer Wiessing met eenige leden der Staten-Generaal, althans dit gevolg, dat een amendement op het wetsvoorstel is voorgesteld en aangenomen, waardoor in het desbetreffend artikel de korting minder bezwarend werd gemaakt. De heer Wiessing deed tegelijk eene oproeping tot de vorming van een Indische pensioen-vereeniging, die o. m. tot taak zou hebben te waken voor de handhaving der rechten van de Indische ambtenaren met betrekking tot hunne aanspraken op pensioen.

De Vereeniging heeft nog de Algemeen Nederlandsche Wielrijdersbond, toeristenbond voor Nederland, gesteund bij zijn verzoek aan den Minister van Justitie om wijziging te verkrijgen in enkele artikelen van de wetsontwerpen op de Vereenigingen.

De redactie-commissie ondervond eenige moeilijkheid voor de geregelde verschijning van het Koloniaal Weekblad als een onvermijdelijk gevolg van de verandering van uitgever. Commissie en uitgeversfirma moesten elkander leeren verstaan. Zij meent de grootste moeielijkheden thans te hebben overwonnen en is vol moed voor de toekomst van ons blad, indien zij er op mag hopen, dat de leden der vereeniging zich niet slechts zullen bepalen tot het leveren van kritiek, maar in de eerste plaats het blad met belangstelling zullen lezen, en verder het steunen door bijdragen of op andere wijze, opdat ons orgaan worde, wat de commissie zoo gaarne wenscht, maar met de beperkte geldelijke middelen en werkkrachten zoo buitengewone inspanning vordert. Intusschen, de comm. heeft niet stil gezeten. Zij is dit jaar begonnen met geregeld op te nemen de officieele berichten van benoemingen enz., en te vermelden de belangrijke regeeringsmaatregelen uit de Jav. Courant, heeft zich in betrekking weten te stellen met iemand, die wekelijks een beredeneerd overzicht levert van al wat in tijdschriften of bijzondere boekwerken verschenen is betreffende onze Oost- en West-Indische koloniën. Geregeld treft men nu ook in het Weekblad een lijst aan van de dagbladen en tijdschriften en andere boekwerken, welke voor de leden ter lezing liggen op de leestafel in het lokaal der afdeeling 's-Gravenhage in de Heulstraat no. 17. Zoo is de redactie-commissie immer strevende naar verbetering van haren arbeid, en dankbaar aanvaardt zij elk denkbeeld, dat haar daarbij ten dienste is.

Ter bevordering van den band tusschen Moederland en Koloniën op handels- en nijverheidsgebied was weder meer in het bijzonder werkzaam de hierboven in de derde plaats genoemde commissie, die naar buiten spreekt door de permanente tentoonstelling van Boeatan, welke van Plaats 9 verhuisd is naar een veel ruimer, beter verlicht lokaal, waar alle voorwerpen meer tot hun recht komen. Die commissie bleef hare belangstelling, en voor zooveel mogelijk en noodig hare ondersteuning, schenken aan tentoonstellingen, als speciaal voor de afdeelingen van Oost en West met succes gehouden zijn te Apeldoorn van 25 tot 29 Juli en te Leiden van 26 Januari tot 5 Februari, en overigens overal, waar zij van nut kon zijn. Wij verwijzen verder naar het verslag, dat door de naamlooze vennootschap Boeatan werd uitgebracht.

Zoo verwijzen wij voorts naar de bijzondere verslagen der afdeelingen, waaruit behalve van hare werkzaamheden in het algemeen, in het bijzonder ook blijken kan wat op het gebied van hulpverschaffing in werk, huisvesting en op andere wijze aan daartoe aanvraag doende personen is verleend. Beden om hulp van onbemiddelde Indische jongelieden ter tegemoetkoming in hunne studies enz. bleven niet onverhoord. Nog altijd zijn wij in overleg met de propaganda-commissie en anderen wat op dat gebied voor onze Vereeniging te doen is. Gaarne zagen wij onder onzen naam eene vereeniging tot stand komen voor de opvoeding van onbemiddelde jongelieden uit N. Oost-Indië, onafhankelijk van den landaard. Een dergelijke vereeniging kwam in Suriname tot stand en vroeg onze medewerking. Wij vormden het plan ons voor Oost-Indië in verbinding te stellen met het te Batavia ter gelegenheid van het 70-jarig jubileum van den hoogleeraar Kern gesticht Kernfonds.

Deelen wij eindelijk nog mede, dat nog verschillende andere vereenigingen dan de reeds genoemde in het algemeen belang werkzaam in Indië en elders, zich met Oost en West in verbinding hebben gesteld, zooals de Nationale bond voor vreemdelingenverkeer, het nationaal congres voor kinderbescherming, het Nederlandsch congres tegen het alcoholisme, de Witte-kruis-kolonie te Salatiga, de landbouwkolonie voor noodlijdende Javanen te Pangoensen, enz., en betuigen wij onzen dank aan het Ministerie van Koloniën, aan onze zustervereenigingen „Moederland en Koloniën", de Nederlandsche afdeeling van de maatschappij van landbouw en nijverheid in N.-I. en zoovele anderen, die ons blijken gaven van hunne sympathie, dan blijft ons nog over een minder aangenaam incident te vermelden als gevolg van het in het vorig jaarverslag vermeld besluit van het Hoofdbestuur tot opheffing met ultimo Maart 1907 van het restaurant in de Laan van Meerdervoort no. 195. Vooral van de zijde van de afdeeling 's-Gravenhage ondervond dit besluit later zulk eene heftige bestrijding, dat besloten werd, vooreerst aan dat besluit geen uitvoering te geven, maar de beslissing te vragen van de jaarlijksche algemeene vergadering, die den 8sten Juli te Nijmegen zou worden gehouden. Vooraf had het Dagelijksch Bestuur de heeren H. E. Prins, (later vervangen door den heer L. P. F. Schimpf), A. S. Carpentier Alting, C. R. Bakhuizen van den Brink, A. H. G. Fokker en F. Ph. Schröder uitgenoodigd, zich in commissie te vereenigen, ten einde de levensvatbaarheid van het Indisch restaurant te onderzoeken. Het resultaat, medegedeeld in het Koloniaal Weekblad van 15 Augustus 1907, was, „dat het restaurant, op den tegenwoordigen voet ingericht, daarbij in aanmerking genomen, dat niet altijd op de offervaardigheid en de bijzondere toewijding van Mevrouw Ten Bosch mag gerekend worden, op den duur *geen voldoende* levensvatbaarheid zou hebben om ook de verplichtingen, welke de Vereeniging door het aangaan van de obligatieleening op zich geladen heeft, te waarborgen." De Algemeene Vergadering te Nijmegen, die in afwachting van den afloop van dat onderzoek niet op den eerst gekozen datum, maar op den 30sten Augustus 1907 plaats had, was door dat resultaat niet bevredigd, omdat in verband met loopende geruchten, het niet alleen gold de finantieele quaestie, maar ook een moreele, die voor den goeden naam der Vereeniging behoorde te worden opgelost. Er werd te dien einde door de Algemeene Vergadering een nieuwe commissie benoemd, bestaande uit de heeren Von Bose, van Meurs en Schwippert, om te onderzoeken in hoeverre het voortbestaan van het restaurant al of niet moest worden geacht in het belang der Vereeniging te zijn, en om daarover rapport uit te brengen aan eene ter zake op te roepen buitengewone algemeene vergadering.

Die buitengewone algemeene vergadering werd gehouden te Utrecht den 30sten Januari 1908, waar eenstemmig de beslissing der Commissie werd aangenomen, luidende: 1o. het besluit van het hoofdbestuur in zooverre te bekrachtigen, dat, *alleen* voor het geval *geen* overeenstemming met de afdeeling 's-Gravenhage omtrent de *overneming* er van kan worden verkregen, het restaurant *zal worden opgeheven*, op *nader* door het Hoofdbestuur vast te stellen datum en met bepaling, dat de likwidatie der zaak door het Hoofdbestuur zal geschieden.

2o. het Hoofdbestuur te machtigen een overeenkomst omtrent de overneming van het restaurant te treffen met de afdeeling 's-Gravenhage, indien deze daartoe bereid mocht worden bevonden, en de vaststelling der voorwaarden voor de overneming over te laten aan de prudentie van het Hoofdbestuur.

3e. het Hoofdbestuur te machtigen om, alvorens de sub. 2 bedoelde overeenkomst aan te gaan, zich te wenden tot de aandeelhouders in het kapitaal van oorspronkelijk *f*5000, en deze in de gelegenheid te stellen, het volle bedrag hunner aandeelen in *ontvangst* te komen nemen, onder gelijktijdige afstanddoening van alle rechten, welke zij uit kracht der *acte de puissance* tegen de Vereeniging zouden kunnen laten gelden.

In dezelfde vergadering werd besloten, om voor de terugbetaling aan aandeelhouders in de obligatieleening van hunne aandeelen, wanneer zij daarom vragen onder de voorwaarden, hiervoren sub 3o bedoeld, voor zooveel noodig gebruik te maken van het legaat Post.

Wij hopen nu verder te mogen vertrouwen op het wijs beleid der afd. 's-Gravenhage om ten aanzien van de restaurantquaestie tot een behoorlijk vergelijk te komen, en treden met onverzwakte lust en ijver het nieuwe vereenigingsjaar in, onder de werking onzer nieuwe Statuten, waarop de gevraagde Koninklijke goedkeuring wordt tegemoet gezien, en van een nieuw huishoudelijk reglement, welke in de laatste Algemeene Vergadering zijn aangenomen.

Voor den stand onzer geldmiddelen wordt verwezen naar de reeds vroeger in dit Weekblad opgenomen balans en rekening en verantwoording en het verslag der financieele commissie.

HET HOOFDBESTUUR.

* * *

Daar het in de Algemeene Vergadering te Breda door de Presidente uitgebrachte verslag in hoofdzaak natuurlijk hetzelfde bevat, kan dit gevoeglijk thans vervallen, toch zal het wellicht zijn nut kunnen hebben kop en staart daarvan — als waarschuwing en opwekking — hier te doen volgen:

Eindigden wij ons vorig jaarverslag met de oude spreuk: „*Zij die gelooven haasten niet*", tot geruststelling en aanmoediging van vele onzer leden, die meenen, dat onze vereeniging niet snel genoeg haar doel nadert, dit wilde vooral niet zeggen, dat wij ons tevreden zouden moeten stellen met een zóó langzamen vooruitgang in bloei en kracht, dat deze veel op stilstand zou gaan gelijken. Stilstand toch beduidt veelal een begin van achteruitgang. Hiertegen dient met zorg gewaakt. En dit kan alleen afdoende geschieden door volkomen eendrachtige samenwerking tusschen hoofdbestuur en alle afdeelingsbesturen, in de eerste plaats door een opbouwen vertrouwen in het Hoofdbestuur, dat toch volgens eigen keuze dier afd. haar vertegenwoordigt, waaruit vanzelf voortvloeit eerbiediging der door het hoofdbestuur in het belang der geheele Vereeniging genomen besluiten. Afwijkingen hiervan kunnen niet anders dan ontstemmend en verlammend werken, de aandacht van het hoofddoel der Vereeniging afleiden, en vooral ook naar buiten, een slechten indruk maken, zooals al dadelijk blijkt uit het verlies van verscheidene vroeger zeer belangstellende leden, waartegenover een veel te geringe toetreding van nieuwe leden te constateeren valt. Moge het nieuw ingetreden jaar ook in dit opzicht betere resultaten opleveren!

In den afgeloopen jaargang moesten, jammer genoeg, tijd en aandacht van het Dag. Bestuur der Vereeniging zoodanig verdeeld worden tusschen den arbeid naar binnen en naar buiten, dat de laatste er meer bij te kort kwam, dan goed was voor den bloei der Vereeniging.

Het Dag. Bestuur vergaderde wekelijks in het nieuwe bureau-locaal, Heulstraat 17, te Den Haag, dat met de leeskamer en het bureau der Afd. 's-Gravenhage, welke de eerste verdieping boven het permanente tentoonstellings-locaal van Boeatan beslaan, gezamenlijk uitnemend aan het doel voldoen als één gebouw, waarin de verschillende werkzaamheden van Oost en West geconcentreerd worden. Een lang gekoesterde wensch van het hoofdbestuur, die in vervulling kwam!

Ook hierin kan *eendracht macht maken.*

. . . .

En ten slotte:

Laat ons hopen, dat eerlang der Vereeniging ruimere geldmiddelen zullen toevloeien. Vermeerdering van het ledenaantal zou daartoe wel de beste bron zijn. Dit aantal is nog véél te klein. Het zou echter al heel spoedig kunnen verdubbelen, wanneer ieder lid ernstige pogingen deed om onder familieleden en kennissen één nieuw lid voor de Ver. te winnen. Zou dit te veel gevergd zijn? Ter vergemakkelijking hiervan zal een briefkaart met vermelding van het doel der Vereeniging gevoegd worden bij ieder exemplaar van dit verslag, dat met de ledenlijst in brochurevorm zal worden uitgegeven en tegen tien cent, mede tot vergoeding van port, op aanvraag bij den secretaris van het hoofdbestuur te bekomen zal zijn.

Tevens zullen daarbij afgedrukt kunnen worden de thans in werking getreden gewijzigde statuten en het huishoudelijk reglement der Vereeniging.

Het aantal onzer afdeelingen nam in het afgeloopen jaar evenmin toe als dat der correspondenten. Ook hierin zou met vereende krachten vooruitgang te brengen zijn. *Excelsior* zij de leuze van ieder onzer in het bijzonder, ter verwezenlijking van ons gezamenlijk devies:

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang."

Nieuwe Spelling.

In den pennestrijd, door *Marcellus Emants* in het „Vaderland" gevoerd met den heer *Koning* over de „fonctieve" spelling, wordt beweerd dat de spelling *De Vries en Te Winkel* nooit wettelijk is ingevoerd en dat Regeeringsinmenging in zake spelling niet ligt in de lijn van het tot nu toe gevolgde Regeeringsbeleid. Daarnaast wenschen wij te stellen den inhoud van het voor de Oost-Indische ambtenaren tot richtsnoer strekkende Bijblad op het Staatsblad van Nederlandsch-Indië no. 3952, dat met de vooropgestelde bewering in strijd schijnt. Dat bijbladnummer luidt als volgt:

„Nadat in Nederland in 1882 (in de paragr. 7 der Memorie van beantwoording van het voorloopig verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, betreffende Hoofdstuk I der Staatsbegrooting voor 1883) was aangenomen, dat te rekenen van 1 Januari 1873 alle stukken, die van de Departementen van algemeen bestuur aldaar uitgaan, zooveel mogelijk geschreven zouden worden in de spelling, welke in het woordenboek van *De Vries en Te Winkel* is aangenomen, en ten gevolge van dit voornemen der Regeering, de beide Kamers der Staten-Generaal besloten hadden, om ook in de van haar uitgaande gedrukte stukken die spelling te doen gebruiken, zijn in 1883, naar aanleiding van het daartoe kenbaar gemaakt verlangen van het Opperbestuur, de autoriteiten en colleges in *Nederlandsch-Indië* uitgenoodigd in officieele stukken, in de eerste plaats in de gedrukte van Gouvernementswege uit te geven, zooveel mogelijk de bedoelde spelling te volgen en te doen volgen (circulaires van 28 Februari en 7 Maart (1883)." B.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Het *Algemeen Handelsblad* nogmaals het Atjeh-rapport van den generaal Rost van Tonningen behandelende, ditmaal speciaal ter weerlegging van de geuite beschuldiging omtrent „wreedheden" door onze troepen te Atjeh gepleegd. — De *Nieuwe Crt.* over den pas opgerichten „Javaanschen Bond". — Venezuela: Uit een artikel van *Friso* in de *Nieuwe Courant.* — Het antwoord hierop van de *Arnhemsche Courant.*

Het *Alg. Handelsblad* komt nog eens terug op het Atjeh-rapport van generaal Rost van Tonningen en wel naar aanleiding van de critiek, welke het oordeel van het blad in eersten termijn op het rapport uitgebracht, van andere bladen heeft uitgelokt. De strekking van het betoog, nu door het *Alg. Handelsblad* geleverd, dient ter wederlegging van de beschuldiging, dat door onze troepen op Atjeh wreedheden zouden zijn gepleegd.

„In den Fransch-Duitschen oorlog van 1870 — zegt het blad — „streden er geordende legers tegen elkaar. Het was toen niet mogelijk vrouwen voor militairen aan te zien, daar niet zooals in Atjeh de hoofddoek haast het eenige onderscheidingsstuk was tusschen den man en de vrouw. In Atjeh zijn man en vrouw overigens op dezelfde wijze gekleed, terwijl bovendien vrouwen vaak evenals de mannen een hoofddoek dragen.

Toch weet ieder, dat ook in dien oorlog honderden vrouwen en kinderen gevallen zijn, dat vrouwelijke franc-tireurs evengoed als mannelijke gefusilleerd werden, dat de vrouwelijke combattanten bij Bazeilles in alle opzichten als combattanten behandeld werden.

Dat deden onze soldaten niet. De vrouwelijke combattanten, de vrouwelijke franc-tireurs werden gespaard, wanneer het slechts eenigszins kon.

De correspondent van de *Frankf. Ztg.*, blijde in een land te leven waar geen lastige Ausländer de deur uit worden gezet, maakt van die ongekende vrijheid gebruik om in gloeiende kleuren te schilderen, hoe in Atjeh „gemoord" en mishandeld wordt, hoe onze troepen daar handelingen verrichten, elke beschaafde natie onwaardig, en hoe terecht brave menschen als Wekker en de correspondent zelf zich met afschuw van dat gedoe afwenden.

Wij zullen niet pogen dezen correspondent tot rede te brengen — een onzer medewerkers, een rectificeerenden brief schrijvende, zag zijn brief niet geplaatst, doch enkele dingen, die hij niet gezegd had, door den correspondent aangehaald en bestreden.

Uit het rapport van generaal Rost v. Tonningen blijkt, dat een oorlog — en vooral een guerilla-oorlog — noodzakelijk hard en verschrikkelijk moet zijn.

Doch men meene niet dat uit den Atjeh-oorlog dit zoo in het bijzonder blijkt, dat in Atjeh bijv. ruwer wordt opgetreden dan in den Fransch-Duitschen oorlog. Wij gelooven, dat generaal v. Moltke gelijk had, toen hij zeide, dat die oorlog met groote menschelijkheid gevoerd was. En wanneer wij enkele staaltjes aanhalen, die vele bewijzen van onmenschelijkheden zullen noemen, geschiedt dit niet om het „gij ook" tot de Duitschers te roepen, noch om met euveldaden van een ander eigen vermeende euveldaden goed te praten.

Wij willen slechts toonen, welke middelen in den strijd noodzakelijk werden geacht, niet door officieren, in de hitte van den strijd vergetend wat eer en menschenliefde voorschrijven, maar door de staven van legerkorpsen, die rijpelijk overdachten wat oorlogsnoodzaak voorschreef. Middelen echter, die wij niet goedkeuren.

In *Het Oorlogsrecht* van generaal Den Beer Portugael lezen wij:

„Van Bazeilles, afgebrand, niet uit oorlogsnoodzaak, doch uit wraakneming en bestraffing, omdat uit sommige huizen, zooals beweerd wordt, door de burgers werd geschoten, en van Chateaudun, dat hetzelfde lot trof, spreken wij niet; wat daar geschiedde, geschiedde in de hitte van een verwoeden strijd. Meer hebben wij het oog op hetgeen in kalm beraad werd bevolen, en o. a. uit een proclamatie, van den 10den December 1870, van den generaal Wenden blijkt, welke die van de maand Augustus in herinnering bracht. Bij dat stuk werden alle gemeenten, op welker grondgebied vijandelijkheden door franc-tireurs werden bedreven, voor die daden aansprakelijk gesteld. Bovendien werd geëischt, dat de maires uit den omtrek den Pruisischen detachementscommandant, die 't naast bij was, onverwijld moesten waarschuwen, als zich in hunne gemeente franc-tireurs vertoonden. Indien zij dit niet deden, zouden de huizen of dorpen, die aan de franc-tireurs onderkomen hadden verleend, of van waar de Duitsche troepen werden aangevallen, worden in brand gestoken of gebombardeerd."

Zoo iets doen wij in Atjeh niet en zou een hevig protest uitlokken. In Atjeh worden sinds jaren geen kampongs meer verbrand. Trouwens, niet alleen dorpen, verdacht met franc-tireurs te heulen, werden platgebrand; Fontenoy werd platgebrand als wraak voor een geslaagden aanval der geregelde Fransche troepen.

Wij wijzen verder op het fusilleeren van drie burgers van Vaux, burgers, die in geen enkel opzicht aan den strijd hadden deelgenomen, niet door een ondergeschikte in wilde drift, maar na dagen van beraad door der Pruisische autoriteiten.

En dat als represaille-maatregel, omdat in de stad een Pruisisch onderofficier door franc-tireurs was doodgeschoten.

Iets dergelijks is in Atjeh niet gebeurd. In Cuba en Zuid-Afrika meende men een eind te kunnen maken aan de hulp door niet-strijdenden aan de rondtrekkende benden verleend, door de eersten in reconcentrado-kampen op te sluiten. Welk lijden daardoor aan vrouwen en kinderen berokkend zou worden, behoeven wij hier waarlijk niet mede te deelen. Een dergelijke maatregel, die honderdmaal meer vrouwen en kinderen het leven zou kosten dan nu gevallen zijn, passen wij gelukkig in Atjeh niet toe. Doch oorlog moet er gevoerd worden.

„Wij meenen hiermede te hebben aangetoond, zoo besluit het *Alg. H.*, dat onze soldaten, die in Atjeh onder zulke bijzonder moeilijke omstandigheden nacht en dag den kleinen oorlog moeten voeren tegen een trouweloozen en wreeden vijand, groote lof en eerbied verdienen voor de wijze, waarop zij dien oorlog voeren en dat de wijze, waarop door hen de guerilla-oorlog in Atjeh gevoerd wordt, tegen een vijand, die geen oorlogsrecht kent of erkent, wat menschelijkheid betreft, de vergelijking schitterend kan doorstaan met de wijze, waarop de jongste groote oorlogen tusschen beschaafde naties gevoerd zijn."

* * *

De *Nieuwe Courant* levert een commentaar op den „Javaanschen Bond", waarover de jongste mailbladen ons weder eenige bijzonderheden brachten.

„Het blijkt, zegt de *Nieuwe Courant*, dat men hier te doen heeft met een uiting van de leerlingen der school tot opleiding van inlandsche artsen te Batavia. In Mei jl. werd door die leerlingen in beginsel besloten tot de vorming van een kern van een algemeenen bond op Java en had de oprichting daarvan plaats. Doel is: „den strijd om 't bestaan voor den Javaan — dit woord in algemeenen zin genomen — te verlichten, door harmonische, vooral geestelijke ontwikkeling".

Veel bijval vond het denkbeeld der oprichters op andere inlandsche inrichtingen van onderwijs: de hoofdenscholen, de landbouw-, de veeartsen-, de kweekscholen; tal van leden traden toe, waaronder ook „Inlandsche ambtenaren en particulieren". Op het oogenblik, dat het blad schreef, bedroeg het ledental ongeveer 650.

De bedoeling is met de aldus gevormde kern tot basis, een ruime propaganda op het touw te zetten. Gedrukte circulaires zullen alom worden verspreid, terwijl de poeasa(vasten)-maand (September) een congres zal worden gehouden te Djokjakarta, „waartoe alle dan bestaande Javaansche vereenigingen en corporaties, die een gelijk of gelijksoortig doel beoogen, een uitnoodiging zullen ontvangen. Op dit eerste nationale Javaansche congres hoopt men dan te komen tot de vorming van een centraal hoofdbestuur, dat, gesteund door afdeelings- en plaatselijke besturen, den Bond zal leiden in de gewenschte richting."

De thans gevormde, jonge vereeniging, die slechts een provisoir karakter draagt, zal zich dan in den Centralen Bond oplossen.

Rechtspersoonlijkheid zal worden aangevraagd en een in het Hollandsch verschijnend orgaan uitgegeven.

De directeur der Artsen-school moet het streven zijner leerlingen steunen.

Wanneer men de zaak op zichzelf blieft te beschouwen, dan kan natuurlijk deze van „schooljongens" uitgaande poging om tot een algemeene Javaansche organisatie te komen niet als iets zeer belangrijks worden aangemerkt.

Maar als een uiting van initiatief, van eigen leven onder kringen, waar het tot dusver „de dood in den pot" was, is deze poging ongetwijfeld merkwaardig en kan zij als iets zeer heugelijks worden toegejuicht.

Dit laatste natuurlijk alleen, wanneer de beweging, waartoe de stoot is gegeven, zich in verstandige en behoorlijke banen blijft ontwikkelen, zij niet ontaardt tot iets in den geest van den tot allerlei excessen aanleiding gevende Swadesji-beweging in Britsch-Indië.

Tot dusver schijnen de oprichters een prijzenswaardige gematigdheid aan den dag te leggen. Veel zal natuurlijk afhangen van de gegeven leiding en van den steun — dan wel de tegenwerking! — welke zij zal ontvangen van de zijde der regeering niet, alleen, maar ook van die der inlandsche ambtenarenmaatschappij.

Wij gelooven wel, dat de daad der Bataviasche leerling-artsen op iets goeds kan uitloopen en zegenrijks. Ontbreekt echter goede leiding, wordt van hoogerhand ontactvol tegenover de jonge vereeniging opgetreden dan kan zij, of op niets uitloopen of naar den zeer schadelijken en afkeurenswaardigen vorm vergroeien, waarop wij zooeven zinspeelden.

De Indische pers harerzijds kan hier heel veel goeds, maar ook heel veel kwaads doen. Gaat zij namelijk voort op den ophitsenden en verregaand minachtenden toon over de regeering en over Nederland als Indië's voogd te schrijven, waarin zij al meer en meer is gaan vervallen, dan behoeft er niet aan te worden getwijfeld, welke richting de jong-Javaansche beweging — mocht haar inderdaad leven beschoren zijn — op den duur zal inslaan."

Het verband tusschen de laatstgenoemde opmerkingen zien wij niet goed in. Vooral niet als wij aan zekere artikelen in de *Nieuwe Courant* denken over het systeem-v. Heutsz. Die stukken zouden c.q. toch ook alles behalve kalmeerend op eventueel bewogen gemoederen van „Jong-Javanen" kunnen inwerken.

* * *

Uit een slotartikel door „Friso" over het conflict met Venezuela in de *Nieuwe Courant* gepubliceerd:..........

„Moge hier niet van Nederland kunnen worden gezegd: l'histoire se répète. Theorieën betreffende de wenschelijkheid om „kalm" te blijven en zich van beleedigingen niet veel aan te trekken, omdat anders de effectenmarkt de nadeelige gevolgen zou ondervinden van een krachtige buitenlandsche politiek, die wellicht tot verwikkelingen aanleiding zou kunnen geven, werden ook vernomen in de 18de eeuw: de schande-tijd onzer geschiedenis. Persoonlijk hebben toen de beurshelden vermoedelijk wel voordeel geplukt van de onwaardige politiek van ons vaderland, maar Nederland is er zwaar voor gestraft geworden. Die treurige gevolgen konden niet uitblijven en zullen ook in de toekomst niet uitblijven, waar een volk zijn eer achterstelt bij de koersberekeningen van beursspeculanten.

Wij wezen er echter reeds op, dat ons volk gelukkig nog genoeg nationalen zin en fierheid bezit om zich niet te laten beheerschen door dezen of genen „financier" en onze Regeering heeft op ondubbelzinnige wijze blijk gegeven van haar voornemen om „kalm", doch met de absoluut noodzakelijke beslistheid tegen Venezuela op te treden, n'en déplaise hen, die bij de roulette op Venezuela hebben „gezet".

Er is echter een argument tegen het krachtige optreden geuit, dat niet onvermeld mag blijven. Er werd gezegd, dat Nederland weinig „waardig" zou handelen door Venezuela te dwingen zich naar de regelen van het volkenrecht te gedragen, waar ons land zich tegen willekeurige handelingen van een machtig land als Duitschland meermalen niet heeft verzet. Gaarne geef ik toe — en meer dan eens heb ik zelf er op gewezen — dat de Nederlandsche buitenlandsche staatkunde zich niet altijd heeft gekenmerkt door die zelfbewustheid, die alleen vermag achting in te boezemen in den vreemde en den besten waarborg oplevert voor de handhaving der souvereine rechten van een staat in het niet door een oppermacht beschermde volkenrecht. Andere kleine landen, zooals bijv. Zwitserland en ook België, geven ons in dit opzicht een navolgenswaardig voorbeeld.

Maar het is eenvoudig belachelijk de — veelal harde — maatregelen, die Duitschland tegenover op Duitsch grondgebied gevestigde Nederlanders nam, in één adem te noemen met de schandelijke beleedigingen, die de Staat Nederland van Venezuela ondervond."

* * *

Hierop antwoordt de *Arnh. Courant:*

„Friso, achter welken pseudoniem zich de Nederlander verschuilt, die in de *Nieuwe Courant* de oorlogszuchtige artikelen schreef, waaruit ook onzen lezers het een en ander is medegedeeld, heeft gisteravond, naar hij zegt, zijn „slotartikel" gepubliceerd en wordt door de redactie onder dankbetuiging met fanfares uitgeleid. Als de Regeering, zegt deze, voor „een vastberaden en beslist, hoezeer omzichtig beleid" op de „warme en hartelijke instemming der natie mag rekenen, dan zal dat voor een deel — hoe bescheiden! — van Friso's artikelen het gevolg zijn."

Als hij nu ook maar werkelijk zijn laatste woord gesproken heeft, gunnen wij hem gaarne die op den hoed gestoken pluim. Van ons, zou hij ze zeker vooral na zijn slotwoord, niet hebben gekregen. Daarin is hij toch wel zoo vriendelijk te onderstellen, dat er onder hen, die met zijn krijgsgeschreeuw niet instemden, bij wie, hoewel utopisten, omdat zij idealen koesteren „die in volkenrecht niet voor verwezelijking vatbaar zijn, in elk geval een goede bedoeling voorzit". Maar minder vriendelijk insinueert hij, dat voor anderen als motief voor hunne bestrijding van zijn opgewonden en opwindende artikelen gold speculatie in Venezuelaansche fondsen à la hausse. Wat zou deze brave en vurige vaderlander wel zeggen, als om zijn sabelgekletter openlijk op hem de verdenking werd gelegd, te speculeeren à la baisse?

Waarlijk, 't is te hopen, dat hij het nu maar bij zijn slotartikel laat!"

Uit de O.I. Mail.

Onder den titel:

Beter laat dan nooit,

lezen wij in het *Nieuws v. d. Dag v. N.I.* o.m.:

„Bij Kon. Besluit van 11 Juli j.l. zijn wederom meerdere wijzigingen vastgesteld van het decentralisatie-besluit. De belangrijkste van deze nieuwe bepalingen, opgenomen in de *Javasche Courant* is de volgende:

„In artikel 10 wordt als eerste alinea het volgende opgenomen:

„De voorzitter en de leden van een raad zijn niet gerechtelijk vervolgbaar voor hetgeen zij in de vergaderingen van den raad hebben gezegd of schriftelijk aan den raad hebben medegedeeld."

Na ruim drie jaren is men derhalve eindelijk te Buitenzorg tot inkeer gekomen.

Men heeft dus ten laatste ingezien, dat het niet aangaat om de ingezetenen van Indië, die tot Raadslid worden benoemd of verkozen, het recht te onthouden om vrij voor hunne meening uit te komen, welk recht reeds in 1851, bij art. 47 van de Nederlandsche Gemeentewet, aan de Nederlandsche Raadsleden was gewaarborgd.

. . . .

Drie jaar geleden zouden de bepalingen, die nu zoo gaandeweg worden afgekondigd, overal een hoopvol vertrouwen hebben gewekt, en allen twijfel aan de oprechtheid der bedoelingen van de Regeering bij den aanvang reeds den kop hebben ingedrukt.

Thans is de feitelijke toestand dat geen verstandig mensch, wanneer het hem mogelijk is zich te onttrekken, iets met de Raden uitstaande wil hebben, noch met iets dat met die instellingen verband houdt.

. . . .

Dit gebrek aan lust om iets met de Raden te maken te hebben, is de schuld van de Regeering zelf.

Had zij: in plaats van achteraan te komen, de leiding der beweging in de hand gehouden, er zou iets goeds hebben kunnen tot stand komen.

Thans is de beweging, door haar aarzelen en wijfelen van voor drie jaar, in de verkeerde baan van apathie en onwil geraakt. Daar zal zij wel weer uitkomen, dank zij de minder bekrompen bepalingen der laatste weken; maar vóór het bestaande wantrouwen verdwenen is, en heeft plaats gemaakt voor samenwerking en *push*, zal geruimen tijd moeten verloopen, een tijdverlies, uitsluitend toe te schrijven aan de adviseurs van drie jaren geleden, die destijds, doodsbenauwd om zich aan koud water te branden, de ingezetenen hebben behandeld half als kinderen, wien men niet te veel mag toevertrouwen, half als woeste revolutionairen, tegen wier losbandigheid moest worden gewaakt.

* * *

Onder het opschrift:

Een goede stap vooruit,

schrijft het *Bat. Nieuwsblad* van 24 Juli j.l.:

Den 13en Juli deelden wij mede, dat de regeering bereids voorstellen aan het opperbestuur heeft gedaan, om zoo mogelijk reeds vóór de a.s. verkiezingen, 1 November 1908, al e europeesche leden van de gemeenteraden door de gemeentenaren te doen verkiezen.

Heden wordt officieel het volgende bekend gemaakt:

„Bij gouvernements-besluit van 23 dezer is — in verband met een bij het koninklijk besluit van 11 dezer no. 54 (Staatsblad no. 459) in artikel 6 van het decentralisatie-besluit (Staatsblad 1905 No. 137) gebrachte wijziging — een ordonnantie vastgesteld, waarbij die van 19 Januari jl. (Staatsblad no. 54) houdende bepaling van het aantal te kiezen leden voor de gemeenteraden van Batavia, Meester Cornelis en Buitenzorg is ingetrokken en artikel 1 der kiesordonnantie (Staatsblad no. 53) in dien zin is gewijzigd, dat alle tot de Europeanen of met hen gelijkgestelden behoorende leden van de gemeenteraden worden gekozen.

„Aangezien op 21 dezer in de gemeenten Meester Cornelis en Buitenzorg reeds een verkiezing heeft plaats gehad ter voorziening in de vervulling van de plaatsen der overeenkomstig hooger bedoelde ordonnantie in Staatsblad no. 54 te kiezen leden ten getale van 4, is verder bepaald dat in die beide gemeenten op 18 Augustus e.k. andermaal een verkiezing zal plaats hebben ter voorziening in de nog overblijvende 4 plaatsen van tot de Europeanen of met hen gelijkgestelden behoorende leden.

„Wat Batavia betreft zal dus op 18 Augustus e.k. een verkiezing worden gehouden ter voorziening in de vervulling van 15 (in stede van 7) plaatsen."

De ingezetenen van Batavia hebben reden voor deze concessie der regeering dankbaar te zijn. De concessie zelf is wel een illustratie van de onjuistheid der hier te Batavia verkondigde meening dat het belang der ingezetenen zou medebrengen zich te onthouden van politieke actie ten opzichte der gemeentelijke verkiezingen ten einde de regeering te dwingen tot het schenken van meerdere concessies. Wanneer deze politiek van onthouding gevolgd was, zou het bovenbedoelde gouvernementsbesluit toch zeker nog slechts in zeer jong-embryonalen toestand verkeeren, zoo al.

De Vrijzinnige Kiesvereeniging kan nu weer aan het stellen van candidaten gaan. Zij heeft, dit schijnt te Meester Cornelis wel gebleken te zijn, het rijk alleen", zegt het blad.

* * *

Het nieuwe Departement van O. E. en N.

De bouw van het nieuwe departement van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid is opgedragen niet aan de daartoe aangewezen gouvernementsinstelling, het departement der B. O. W., maar aan een tweetal particulieren, n.l. den architect P. A. J. Mooijen en den waarnemend-rooimeester G. Elenbaas.

Welke zijn de overwegingen, die den landvoogd geleid hebben tot zijn optreden?

In het *Bat. Nieuwsblad* van 25 Juli j.l. lezen wij hieromtrent:

„Dat de dienst der B. O. W. niet beantwoordt aan de eischen die men hem stellen mogen moet; noch op het punt van esthetiek, noch op dat van het practische nut, soliditeit, zuinigheid; dat de directeur der B. O. W., zelf overtuigd van een en ander het ontwerp voor de nieuwe bureaux opgedragen heeft aan den particulieren architect P. A. J. Mooyen; dat inderdaad bij herhaling gebleken is dat dezen heer met volle vertrouwen zulke werkzaamheden kunnen worden opgedragen; dat bovendien niemand anders onder de gouvernementsambtenaren voor den arbeid, als hem thans opgedragen, beter geschikt is, of dat er geen van hen, die wel berekend zouden zijn voor deze taak, beschikbaar zou zijn, al deze overwegingen hebben ertoe geleid de uitvoering van en het toezicht op het opgedragen werk te geven in de handen van de beide meergenoemde particuliere personen. Of de landvoogd daarbij is heengestapt over bepalinkjes en voorschriftjes, heeft in casu slechts zeer geringe beteekenis. Als bepalingen en voorschriften hinderlijk zijn voor de goede werking van het een of ander, dan schuift men niet de te verrichten taak op zijde, gelijk in dit goede land maar al te vaak geschiedt, maar men ruimt de belemmeringen, die het werk in den weg staan, op.

Op deze gronden juichen wij het van ganscher harte toe, dat thans met sleur en traditie op zoo ostentatieve wijze gebroken is", besluit het blad.

* * *

Koningsplein.

Naar *De Javabode* verneemt moet he. voornemen bestaan, nog een tweede allée rond het Koningsplein aan te leggen, binnenwaarts natuurlijk van de bestaande. Wijst dit op komend electrisch tramverkeer langs het plein? Het blad hoopt, dat dit punt, in verband met den aankoop van het land Menteng, nog zal worden aangehouden.

* * *

Soerabaja krijgt een modern hôtel.

In het gebrek aan hotelruimte te Soerabaja zal worden voorzien door de oprichting van een up-to-date-hotel op Simpang, waarvoor een naamlooze vennootschap met een kapitaal van ongeveer *f*250.000 zal worden gevormd.

Het plan is, zegt het *Soerab. Handelsblad*, een hotel te doen verrijzen met twee verdiepingen, in modernen stijl en in overeenstemming met de tegenwoordig te stellen eischen. Er zal electrisch licht zijn; een biljartkamer en een bibliotheek zullen niet ontbreken; de kamers, een 60tal, zullen elk voorzien worden van een badgelegenheid; in 't kort, het gerief zal zoo hoog mogelijk worden opgevoerd.

* * *

Javanen en Chineezen.

De opening van hollandsch chineesche scholen heeft eenig kwaad bloed gezet bij ontwikkelde inlanders.

Zoo schrijft bijvoorbeeld een Javaan aan de *Locomotief:*

„Inlandsche kinderen moeten hollandsch kunnen verstaan en spreken om op de europeesche lagere school te worden toegelaten, en mogen niet ouder zijn dan 7 jaren. In de binnenlanden hebben wij, Javanen, geen fröbelscholen, zoodat onze kleine kinderen onmogelijk op hun 7e jaar het hollandsch machtig kunnen zijn. Maar de kinderen der Chineezen worden thans tot de hollandsch-chineesche school toegelaten, ook al verstaan zij geen woord hollandsch; men leert 't hun daar. Moeten de Javanen zich nu als Chinees laten naturaliseeren om hun kinderen van europeesch onderwijs te kunnen laten profiteeren?"

* * *

De kopermijn-concessies in Zuid-Madioen.

De voorloopige Maatschappij tot exploitatie van de kopermijn-concessies in Zuid Madioen is in Engeland geslaagd de noodige fondsen bijeen te brengen om met de exploitatie een aanvang te maken.

Men zal zich herinneren dat wij meermalen de groote rijkdommen van den bodem in deze uitgestrekte concessies in het licht gesteld hebben, schrijft het *Bat. Nieuwsbl.*

Maar hier in Indië kon men het geld voor de exploitatie der concessies die rijker zijn dan de beste mijngronden in Zuid-Australië, niet vinden, of juister men wilde te weinig geven voor te groote rechten; men wilde het risico van de exploratеurs liefst zoogoedkoop mogelijk betalen; dezen zelf in de exploitatie-maatschappij zoo weinig rechten geven als mogelijk.

Thans is. zijn wij goed ingelicht, in overweging de ertsen in Indië zelf te verwerken, waarvoor de installatie uit Engeland zal worden uitgezonden.

Er zijn menschen die klagen over te veel deelname van buitenlandsch kapitaal in onze koloniale ondernemingen. Men wil gaarne en tegenwicht van het nationaal vermogen. Vooral op mijnbouwgebied zien deze menschen een kwaad in al te groote belangstelling van buiten af. Maar aan wie de schuld, zoo niet, aan de Hollanders zelf?

* * *

De *Javabode* meldt:

Een loffelijk streven.

Door den bekenden heer Joh. v. d. Steur, wordt zeer geijverd voor verbetering van de levensomstandigheden van gewezen mindere militairen. Een der middelen om daarin wijziging ten goede te brengen is, naar zijn oordeel, voor deze lieden, die, genoodzaakt om diep in de kampongs te wonen, al meer en meer van de Europeesche maatschappij vervreemden en, behoudens enkele uitzonderingen, uit een moreel oogpunt, steeds meer achteruitgang, betere

woningstoestanden te scheppen. Tot dat doel wil de heer Van der Steur op de hoofdplaats Magelang (residentie Kedoe) op betrekkelijk groote schaal kleine, passende woningen doen bouwen, die op zeer billijke voorwaarden aan daarvoor in de termen vallende personen in huur zullen worden afgestaan. In zijne hoedanigheid van president van de vereeniging: Hulpfonds tot ondersteuning van gepensionneerde of gegageerde mindere militairen, heeft hij zich voor dat doeleinde tot de regeering gewend, die zich bereid verklaard heeft, om, uitsluitend voor het beoogde doel, de, in overleg met den resident van Kedoe, uit te kiezen stukken grond, voor zoover inlanders daarop geen rechten uitoefenen, aan de genoemde vereeniging te verkoopen voor den luttelen prijs van een tiende cent per vierkanten M.

***

Hoe de brieven zoek raken.

Op zekeren morgen om ongeveer half twaalf verliet een postlooper het postkantoor te Soerabaja met een dikken bundel brieven in zijn tasch en een onder zijn arm. Dat waren die hij het eerst had af te geven. Welgemoed liep hij voorovergebogen het trottoir van de Bibisbrug op, toen van den anderen kant een Chinees kwam, die een pajoeng droeg, ook onder den arm. Met de andere hand hield de baba zijn hoed vast, want de wind schoot fel uit 't Oosten aan.

Prik! zei de pajong, en de punt zat precies in den bundel brieven, dien de looper onder den arm hield, en duwde een 30-tal uit 't pak; de wind maakte er zich meester van en strooide ze in bevallige wanorde in de Kali Mas.

Veel inlanders keken toe, over de brugleuning, en deden niets; enkele Europeanen hielpen visschen. Een der laatsten bracht ons een dozijn kletsnatte poststukken, door hem persoonlijk opgevischt; wij hebben die bij den chef van het kantoor terugbezorgd.

Er zullen wel eenige brieven verloren zijn gegaan; den postdienst treft in dezen echter geen blaam; alleen den parapluie-baba — dat is de man, schrijft het *Soerab. Handelsblad*.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Ambachtsschool.

Onze West geeft het jaarverslag van deze nuttige instelling, die nog steeds met financiëele zorgen te kampen heeft. Afhankelijk van den steun van het gouvernement en van dien van particulieren, is de vermindering van belangstelling van deze laatsten een factor, die het vertrouwen in de toekomst niet verhoogt.

Van *f* 1678 in 1899 daalden de bijdragen van particulieren tot *f* 931 in 1907.

Een geluk mag het geheeten worden, dat de voorzitter der instelling, de heer A. A. ter Laag, den bouw van een geheel huis aan de ambachtsschool opdroeg. Behalve het geldelijk voordeel voor de instelling verkreeg men hierdoor nog het voordeel, dat de leerlingen zich op verschillend gebied in de praktijk konden oefenen.

De cursus, die 1 November 1907 eindigde, telde toen 37 leerlingen en 23 toehoorders, terwijl de nieuwe cursus met 33 leerlingen en 33 toehoorders begon.

Als telken jare wordt ook nu weder over verzuim der leerlingen geklaagd. Typisch is ook de volgende klacht:

„Bij den bouw van het huis-Ter Laag moesten uit den aard der zaak ook enkele minder aangename werkjes verricht worden als grondverzet, steenen bikken en sjouwerswerk, welke werkzaamheden zooveel mogelijk volgens toerbeurt verdeeld werden, doch die door enkele leerlingen te min geacht werden."

Nickerie.

Met genoegen vernam *Onze West*, dat de jongste reis van den waarnemend procureur-generaal en den agent-generaal naar Nickerie, in verband stond met het voornemen om maatregelen te nemen tegen het deserteeren van balata-arbeiders, die, zooals men weet, vaak de wijk nemen naar den Engelschen kant, wat voor belanghebbenden beteekent het verlies niet alleen van arbeidskrachten, maar ook van genoten voorschotten, vaartuigen, provisiën, soms ook zelfs van reeds ingezamelde balata.

Bedoelde autoriteiten hebben in Nickerie een bijeenkomst gehouden met balata-collectors, waarin ampele bespreking van zaken plaats vond.

Tot de maatregelen, ten deele reeds genomen, om de bedoelde desertie tegen te gaan, behooren:

1. het vestigen van een wacht op den steiger te Nieuw Nickerie, voorzien van vuurwapens;
2. het uitbreiden van de wacht aan de „punt" met opdracht alle passeerende vaartuigen, zoover dit noodig voorkomt, aan te houden, en vertoon van een „pas" te eischen;
3. het weder stationeeren van een stoombarkas in Nickerie.

Het blad hoopt, dat het bestuur niet zal aarzelen, die maatregelen zoo noodig door andere te doen volgen, om het euvel, dat een ernstige drawback dreigde te worden voor de industrie in Nickerie, te bestrijden.

Door den waarn. procureur-generaal is in Nickerie ook een onderzoek ingesteld omtrent eenige andere zaken. De indrukken bij het bezoek opgedaan, moeten weinig gunstig zijn voor het bestuur van het district. Men verwacht, dat het hoofd van het bestuur aldaar spoedig zal worden vervangen.

Zondagsrust.

„De verordening op den wekelijkschen rustdag blijft een bron van klachten. Een zekere neiging tot overdrijven is daarbij niet uitgesloten. Wij voor ons gelooven, dat de tijd nog niet gekomen is, om te beoordeelen of de verordening in de praktijk voldoet, al erkennen wij natuurlijk, dat wijziging van sommige bepalingen noodig kan blijken.

De toepassing van de verordening schijnt nog niet geheel zooals het behoort. In een der bladen las men, dat in Commewijne sommige winkels nog steeds den geheelen Zondag open blijven. Onzerzijds zij de aandacht er op gevestigd, dat het telegraafkantoor elken Zondag dépêches doet bestellen. Krachtens art. 12 van de verordening is dit geoorloofd. Doch wat niet geoorloofd is, is dat de maatschappij eenvoudig art. 13 ignoreert, volgens welke zij van wie arbeid gevorderd mag worden op Zondag krachtens art. 12 aanspraak hebben op één rustdag elke veertien dagen," schreef *Onze West*.

Suriname-expeditie.

Naar *Onze West* vernam, is bericht ontvangen van de Suriname-expeditie, dat deze in welstand het punt Godo heeft bereikt. Dit punt ligt nabij de splitsing der rivier in twee armen, waarvan de een Pikien Rio wordt genoemd en de ander den naam behoudt van Suriname. Beide takken zullen door de expeditie worden opgenomen.

Van Vreemde Koloniën.

De nieuwe koloniale mogendheid.

De Belgische Kamer van Afgevaardigden heeft de ontwerpen van wet aangenomen, waardoor de Congostaat een Belgische kolonie zal worden. Daar het zoo goed als vast staat, dat ook de Senaat zijn goedkeuring aan de ontwerpen zal schenken, zal dus eerlang België in de rij der koloniale mogendheden treden.

Die stap is onzen zuidelijken broeders niet gemakkelijk gemaakt en ook nu nog zouden vele Belgen willen, dat men nimmer dien stap had gezet.

De rol van een kleine natie als koloniale mogendheid is in den tegenwoordigen tijd niet zóó benijdenswaardig, dat men om de voordeelen geheel de daaraan verbonden nadeelen over het hoofd zou zien.

Terwijl groote natiën ongestoord haar gang gaan, zonder zich te laten ophouden door de verschillende wederwaardigheden, welke onafscheidelijk verbonden zijn aan den kolonisatie-arbeid onder volkeren, waaraan nog de begrippen van orde, rust en veiligheid van lijf en goed moeten worden bijgebracht, is men thans van die zijde geneigd, den arbeid der kleinere natiën op hetzelfde gebied te toetsen aan de strenge eischen der moderne koloniale begrippen, welke ook voor haar nog slechts de idealen omvatten, waarnaar gestreefd wordt, zonder dat de werkelijkheid daarmede in overeenstemming is noch zijn kan.

Opmerkelijk is daarbij, hoe ook in België op de meest hartstochtelijke wijze de koloniale arbeid in den Congo-staat, die toch in hoofdzaak het werk van Belgen was, werd verkleind, waardoor aan de zoogenaamde Congo-reformers de wapens werden verstrekt, voor hun strijd tegen den Congo-staat.

We hebben in deze rubriek herhaaldelijk de getuigenissen aangehaald van absoluut betrouwbare Engelschen, Amerikanen en andere vreemdelingen, die de zoogenaamde gruwelen, welke de Congoreformers telkenmale op 't tapijt brachten, rondweg gelogen heetten.

Toch leverden die „gruwelen" het motief voor de edele menschenvrienden in Engeland, zoowel als in België, om zich met den Congo-staat te bemoeien.

Wanneer de edele Belgische natie aan koning Leopold het werk uit handen neemt, zal daaraan wel een einde komen, heette het dan, terwijl terloops er op gewezen werd, dat die gruwelen ook het uitvloeisel waren van het bestaande belastingstelsel en te kennen gegeven werd, dat aan de inboorlingen het recht op den grond en zijn voortbrengselen moest worden gegeven, op grond van het Congo-tractaat.

Wij hebben reeds te voren uiteengezet, dat zeer zeker niet kan worden ontkend, dat in den Congostaat feiten zijn voorgevallen, zooals men die herhaaldelijk in de omringende Duitsche, Engelsche en Fransche koloniën kon constateeren. Wij hebben evenwel het recht betwist aan Engelsche zijde, om op grond van zulke feiten, die het groote Engeland in de eigen koloniën niet kan voorkomen, den kolonialen arbeid van anderen te veroordeelen; en gelijk zoo dikwerf van die zijde gedaan werd, dezen arbeid voor te stellen als een van den meest verachtelijken aard.

De Congo-staat kan er zijn.

Waar men nu in de verschillende koloniën van andere natiën in Afrika eerst doende is, om door verbeterde communicatie het binnenland te ontsluiten en dientengevolge niet alleen het productie-vermogen dier landen te verhoogen, maar ook den daar wonenden volkeren de zegeningen te brengen van een geregelden toestand, is het thans reeds mogelijk den Congo-staat van West naar Oost langs spoor- en waterwegen te doorreizen en hebben in dat onmetelijk gebied, dat ruim 2 millioen vierkante kilometers beslaat, de slavenjachten geheel opgehouden, die daar 20 jaar geleden 't land nog ontvolkten en nu in koloniën van andere natiën nog telkens kunnen worden geconstateerd.

Hoe heeft de Congo-staat dezen arbeid kunnen verrichten?

Het land is rijk aan caoutchouc, dat in de onmetelijke wouden in groote hoeveelheden werd aangetroffen. De staat liet die bosschen ontginnen door de inboorlingen, die daarvoor vergoed met den arbeid, welke gemiddeld nog geen twaalf dagen in het jaar vorderde, hun geheelen belastingplicht tegenover den staat voldeden.

Onder de middelen van den Congo-staat neemt de opbrengst van het aldus voor den staat gewonnen product een eerste plaats in; zij maakt ongeveer de helft uit van het totaal der ontvangsten.

Nu wordt beweerd, dat de staat geen recht zou hebben op het caoutchouc, dat de bosschen aan den inboorling toebehooren, enz., daarmee over 't hoofd ziende, dat ook in Engelsche en andere koloniën het recht van den inboorling op den grond slechts wordt erkend, voor zooverre deze door hem wordt bebouwd en werkelijk bezeten, terwijl wat ook in den Congo-staat geschiedde, aan de verschillende inboorlingen-vestigingen boven den werkelijk bezeten grond, een zekere ruimte wordt gelaten voor verdere ontwikkeling.

Het is toch waarlijk te dwaas om van te spreken, om in een land als de Congo-staat, waar op 2 millioen vierkante kilometers omstreeks 20 millioen menschen wonen, aan dezen het onbeperkte recht op den grond toe te kennen, van welk recht zij nimmer gebruik hebben weten te maken en slechts misbruik zouden maken.

Het doel van de Liverpoolsche caoutchouc-handelaars en Congo-hervormers, die, nu het naastingsontwerp door de Kamer te Brussel werd aangenomen, weer bij monde van den beruchten Morel aandringen op afschaffing van het bestaande belastingstelsel en toekenning van het recht van den inboorling op den grond, is toch doorzichtig genoeg.

De inboorling, die nu in, zij 't ook slechts karig betaalden arbeid zijn geheelen belastingplicht voldoet, zou daarbij slechts het loodje leggen, terwijl de ontginning der bosschen buiten het toezicht van den staat op roofbouw zou uitloopen, waarvan voor het land groot nadeel zou voortvloeien voor de toekomst.

Met die toekomst hebben evenwel de Liverpoolsche handelaars natuurlijk geen rekening te houden. Hun eenig doel is om te bewerken, dat hun agenten vrijelijk het in roofbouw door de bevolking verzameld product kunnen opkoopen tegen een prijs, die niet veel zal verschillen van hetgeen de staat nu betaalt voor den arbeid der inzameling.

De staat, nu eerlang de kolonie, moet echter leven.

Nu wordt wel in Engelsche bladen beweerd, dat indien de belasting in arbeid en daarmee dus de opbrengst van het caoutchouc kwam te vervallen, de Belgische staat zou moeten bijspringen.

Wij verwijzen echter naar het naburig Engelsch protectoraat, Nyassa-land, waar de hutbelasting op een bevolking van nog geen millioen zielen voor dit jaar een totaal opbracht van *f* 420000, zoodat, indien de Congo-staat een gelijke belasting invoerde, zou kunnen worden gerekend op een ontvangst van 8 millioen gulden, hetzelfde bedrag, dat thans uit het caoutchouc-middel wordt gekregen.

Zulk een maatregel zou dan feitelijk neerkomen op een extra-belasting der bevolking met dat bedrag, ten genoege van de Liverpoolsche caoutchouc-handelaren.

In verband met het door dezen uit eigen belang zoo hoog verheven recht van den inboorling op den grond, worden ook door hen de in den Congostaat verleende concessiën ten strengste veroordeeld.

Het zij verre van ons van het nut der groote concessiën, als in den Congo-staat verleend, te spreken. Het is evenwel een feit, dat deze nu eenmaal werden verleend in overeenstemming met de thans nog in verschillende koloniën van andere natiën in Afrika gehuldigde beginselen.

In Kameroen, in Fransch Congo en elders treft men eveneens dergelijke concessiën aan, zonder dat hiertegen eenig bezwaar wordt geopperd.

Wanneer, gelijk het bestuur van den Congo-staat in uitzicht stelde en ook, blijkens intrekking eener verleende concessie, in toepassing bracht, deugdelijk toezicht van gouvernementswege op die concessiën wordt uitgeoefend, om misbruiken te voorkomen, zullen, wanneer van de zijde van concessio-

narissen geen aanleiding tot intrekking wordt gegeven, hunne rechten moeten worden geëerbiedigd, tot tijd en wijle de kolonie in staat zal zijn de concessiën te naasten, gelijk de Engelsche regeering dat deed met de concessie der Palmoil-ruffians in West-Afrika.

Wij vermeenen dus, dat de Kamer van Afgevaardigden te Brussel wèl gedaan heeft, door niet toe te geven aan den druk van Engelsche zijde, om het huidige belastingstelsel los te laten. Dit zoude toch slechts uitloopen op uitbuiting van den inboorling door de agenten der Liverpoolsche caoutchouchandelaars en uitputting van een der groote hulpbronnen van het land door den roofbouw, die het noodzakelijk uitvloeisel zoude zijn van een maatregel, waarbij die hulpbron zonder eenige contrôle door den inboorling zou kunnen worden geëxploiteerd.

Macht gaat weliswaar dikwerf boven recht, maar indien de Engelsche regeering voortgaat met toe te geven aan den drang van zijn handelaars en de door dezen met gruwelleugens opgezweepte openbare meening, dan moet het toch voor het Belgische volk een bemoedigende factor wezen, dat het met den arbeid van zijn koning gerustelijk voor 't voetlicht kan treden, met een:

„Gij klaagt, veroordeelt, schimpt, maar wie deed het beter dan wij?"

INGEZONDEN.

Geachte Redactie!

In no. 34 van het Weekblad dd. 20 Augustus 1908 is in de Perskroniek overgenomen een beschouwing van den Indischen correspondent van *De Tijd* over de reisbrieven van Charles Boissevain. Het oppervlakkige en zoutelooze dier brieven wordt daarbij aan de kaak gesteld. Dat tot daaraan toe! Doch met verbazing las ik hetgeen hij verder schrijft over den lagen trap, waarop de boekhandel in Nederlandsch-Indië zou staan, en zulks in verband met de onbeduidendheid en geesteloosheid der Europeesche maatschappij in Indië. Dat mag niet zonder protest blijven. De Indische correspondent van *De Tijd* kan onmogelijk zijn een correspondent, die leeft in de Indische maatschappij, — of hij is ziende blind of misdadig bevooroordeeld. Wat zal de van ouds bekende degelijke boekhandelsfirma G. Kolff en Co. te Batavia 'n oogen opzetten! Ik hoop, dat de Indische boekhandel het niet beneden zich zal achten aan eene dergelijke valsche aantijging aandacht te schenken, maar voor zijn eigen goeden naam en dien zijner clientèle op te komen, met het onware daarvan aan het licht te brengen.

„*Wat naar Indië gaat is trommel- of beter rommellitteratuur.*" De Indische leestrommel voorziet in een eerste behoefte in elk Indisch huisgezin. Om de verscheidenheid en degelijkheid van haren inhoud trekt zij de bewondering van iederen vreemdeling, die de gelegenheid niet verzuimt, om ook het Indische familieleven van nabij te leeren kennen. Men geeft er voor zijn leesgezelschap *in de maand* evenveel uit als hier voor zijn portefeuille *in het jaar*. In de bibliotheek, die ik uit Indië medebracht, heb ik als afkomstig van venduties van een leesgezelschap o.a. het groote werk van Michel over Rembrandt, etsen van Arendzen, dichtwerken van Kloos, Gorter, Verweij, Jacques Perk, studies van Beets, Potgieter, enz. Is dat rommellitteratuur, bevestigt dat de *waarheid*, door den Tijd-correspondent verkondigd, dat het groote publiek alleen houdt van rommellitteratuur, en er in Holland een exporthandel bestaat in romans voor de Indische leestrommels, en liefst van de schandelijkste romans?

Er zijn in Indië leesgezelschappen, die in goed vertrouwen de keuze hunner lectuur overlaten aan een boekverkooper in Europa, en het kan dan voorkomen, dat deze van dat vertrouwen misbruik maakt om naar Indië te zenden, wat hij in Nederland minder gemakkelijk aan den man weet te brengen.

Geachte redactie, gij, die de woordvoerder zijt onzer Vereeniging „Oost en West" en als zoodanig juiste denkbeelden wilt verspreiden omtrent onze Indische maatschappij, ach, wil het door den Tijd-correspondent omtrent die maatschappij opgemerkte onderwerpen aan het oordeel van de *Vereeniging voor den boekhandel* hier te lande! Laat die vereeniging oprecht verklaren, wat voor den Nederlandschen boekhandel waard is de afzet naar Indië van werken van wetenschappelijke waarde. Het kan zijn, dat vergelijkenderwijs in Indië *ook* meer lichte lectuur gekocht wordt dan in Nederland, maar dat zal dan wel daaraan zijn toe te schrijven, dat zij, die in Indië zich in die lectuur willen vermeiden, die boeken zich aanschaffen, zelven betalen, terwijl men in Holland ze van elkander leent of voor een kleinigheid betrekt uit een der vele volksbibliotheken.

Werkers en wetenschappelijk ontwikkelde lui blijven uitzonderingen in Indië. Moet ik namen noemen uit de laatste jaren? Busken Huet, N. P. van den Berg, Wiselius, Sodewijn Gelpke, Bolland, de sterre- of weerkundigen Dr. Bergsma, Dr. van der Stok, de professoren Oudemans, Treub, van Romburg, van Bemmelen, Snouck Hurgronje, Dr. Brandes, Groeneveldt, van der Tuuk, Dr. Ch. van Deventer, Augusta de Wit, ik noem ze in éénen adem voor de vuist weg, — de lijst is gemakkelijk aan te vullen.

De lectuur, die in Indië tot dusver minder aftrek vindt, en dat is voor een Hollander onzer dagen, geloof ik, een ergerlijk feit, is die der politieke strijdschriften. Goddank, dat men in Indië daarvoor den waren smaak nog mist! Als er iets is, dat onze oud-Indische gasten bij terugkomst in het vaderland vooral tegen de borst stuit, is het het politiek geharrewar, waarbij om den wille van eenig partijbelang waarheid, rechtvaardigheid en eerlijkheid in het nauw geraken. Het is de slechtste dienst, dien Holland aan Indië bewijzen kan, en het spijt ons, dat de vrijzinnig-democratische partij zich daartoe verleiden liet, om door het aanmoedigen van de oprichting van politieke vereenigingen in Indië den partijstrijd van Holland naar daar over te brengen.

B.

(Wij verheugen ons, dat onze Perskroniek aan haar doel heeft beantwoord, doordat de beschouwingen van den Indischen correspondent van *De Tijd*, welke wij den vorigen keer overnamen, aanleiding hebben gegeven aan den heer B. tot het schrijven van zijn protest. Wij zullen niet nalaten er de aandacht op te vestigen van de „Vereeniging voor den Boekhandel" hier te lande. *Red.-Comm.*)

Oost= en West=Indisch litteratuur overzicht.

De Indische Mercuur. 1908. No. 33,

opent met een artikel van *A. W. K. de Jong*, over *Java-coca*, waarin hij zijn meeningen omtrent de cocaïne-bereiding stelt tegenover die van Dr. van der Sleen. Het onderwerp is van chemischen aard, om welke reden er hier niet dieper op kan worden ingegaan. Hetzelfde geldt voor het volgend opstel: *Ampas van suikerriet als grondstof voor de fabricatie van papier*, door *H. C. Prinsen Geerligs*. — In de Nederl. Staatscourant van 12 Aug. 1908 No. 188 is opgenomen de tekst van de tusschen onze Regeering en Japan gesloten overeenkomst met betrekking tot de aanstelling en vestiging van japansche consuls in onze koloniën; wegens het belang der zaak neemt de I. M. den tekst geheel over. — Aan de Java-bode ontleent de I. M. dan nog een stukje van Mr. L. van Andel over eene *Zeep- en margarinefabriek te Soerabaja*, door den heer Heijmering opgericht, terwijl niet onwaarschijnlijk de oprichting van een papierfabriek spoedig volgen zal, waar rijststroo als te verwerken materiaal gebruikt zal worden. — *Over de nieuwe stoomvaartlijn op Australië* geeft het blad vervolgens een résumé van artikelen in het Bat. Nwbl. en de Locomotief, waaruit blijkt, dat deze binnenkort te openen stoomvaartlijn wel de volle sympathie van de Regeering heeft, maar niet die van den handel. De klachten van de zijde van den handel hebben betrekking op de reisroute en de vrachten.

De wekelijksche rubriek *Kultuurberichten* bevat o. a. de navolgende bijdragen: Aanvragen tot het in werking brengen van suikerfabrieken en tot uitbreiding van het toegestane maximum van den aanplant op Java. — De suikercampagne op Cheribon. — Een waarschuwend woord aan kinaplanters. — De rotankultuur op Borneo. — Rubber-plantersvereeniging op Java. — Partieele verkoop van een particulier land. — Bacovencultuur in Suriname.

* * *

Tijdschrift der Maatschappij van Nijverheid. Aug. 1908.

Onder het opschrift: *Over mangrove-schors en mangrove-extract* geeft de heer *J. L. van Gijn* eenige behartenswaardige wenken. De mangrove behoort tot de familie der luchtwortelboomen (Rhizophoraceeën) en komt overvloedig voor op de moerassige kusten van verschillende eilanden in den O.-I. Archipel. De schors van dezen boom bevat een uitstekende looistof, waarnaar tegenwoordig meer en meer navraag is. Op het Ned. gedeelte van Borneo houden zich volgens schr. twee Engelsche maatschappijen bezig met de bereiding van een vast extract uit de schors; ze produceeren maandelijks pl.m. 300 ton, hetgeen een waarde van ƒ500.000 's jaars vertegenwoordigt. Op Sumatra, in Indragiri, is een Duitsche onderneming werkzaam.

Na eene uiteenzetting van de wijze, waarop de bereiding van het extract geschiedt, eindigt schr. met de hoop uit te spreken dat zijne „bijdrage zal medewerken om de voortbrengselen van Indië meer in Nederland bekend te maken", waardoor wellicht voorkomen kan worden — voegen wij hieraan toe — dat, in het onderhavige geval, een vrij jeugdige industrie in Indië, welke belangrijke baten belooft af te werpen, het monopolie blijft van vreemd kapitaal.

* * *

Weekblad voor Indië. 5e Jaargang. No. 13.

Onder den titel: *Wat men ziet en wat men niet ziet*, geeft *L.* in het Weekblad een bijdrage, hoofdzakelijk gericht tegen de voorstelling van Indische dingen door den eenige maanden op Java vertoefd hebbenden Charles Boissevain. De wijze, waarop de heer Ch. Boissevain zijn Indrukken van Indië weergeeft in het Handelsblad, noemt L. zelfs „kinderachtig, ja, gevaarlijk." Of de schrijver in zijn betoog is geslaagd om dit ongunstige getuigenis op deugdelijke gronden te bewijzen? Wij betwijfelen het ten sterkste.

Gabriël schrijft nog steeds over „*Eene Indische millioenenerfenis*" van G.-G. van der Lijn (het volgend nummer zal het slot bevatten).

Voorts bevat het Weekbl. het portret van den heer *H. Hissink*, den afgetreden directeur der Scheepsagentuur voorheen J. J. Daendels & Co., met waardeerend afscheidswoord van M. v. Geuns. — Daarna het vervolg van het prettig geschreven, van tal van penteekeningen voorziene art. „*De Soerabajasche Jaarmarkt*. En ten laatste een opstel van M. van Geuns, gewijd aan *den eersten inlandschen officier van gezondheid in Ned.-Indië*. Wij veroorloven ons, dit stuk geheel over te nemen.

„De jonge man", zegt de schr., „wiens beeltenis men hieronder vindt, is Mas Asmaoen, arts volgens de Nederlandsche wet en den 11en Januari 1908 benoemd tot officier van gezondheid bij het Ned.-Indische leger. Kort geleden is dr. Asmaoen per Vondel op Java teruggekomen en te Soerabaja geplaatst, waar hij reeds in functie is.

Mas Asmaoen werd op 16 Mei 1880 te Malang geboren als zoon van Mas Soemodiprodjo aldaar. Na zijne studiën te hebben volbracht aan de dokterdjawaschool te Weltevreden, begaf hij zich naar Nederland, waar hij de colleges aan de gemeentelijke universiteit te Amsterdam volgde en daarop te Hamburg het „Institut für Schiffs- und Tropenkrankheiten" bezocht. Vóór zijn vertrek uit Nederland werd Mas Asmaoen in den schoot der Hervormde kerk opgenomen.

Ik herinner mij dat ik, gelogeerd bij een kennis in de binnenlanden, een praktizeerend geneesheer, op een goeden dag een Javaan, die op z'n Europeesch gekleed was, langs het huis zag loopen om achter te vragen, of hij „mijnheer" even spreken mocht.

Het bleek de dokter djawa van de plaats te zijn. Sedert kan ik geen inlandschen arts zien, of ik denk aan de achtergalerij.

Het welslagen der proef, thans met Mas Asmaoen genomen, hangt ervan af, of hij een achtergalerij-, dan wel een voorgalerij-man is. Ik wil het laatste hopen.

Men kan een zoon van Java wel heel wat kennis inprenten; men kan hem het heilige doopwater op zijn haarkruin sprenkelen; men kan hem een mooi lakensch pakje met gouden sterren en tressen aantrekken; men kan hem collega noemen, — maar veel zal afhangen van hem zelven. Toont hij in alle opzichten een voorgalerij-man te zijn; iemand, dien men niet alleen intellectueel en hiërarchiek als gelijke heeft te beschouwen, maar ook moreel en sociaal, dan zal hij het pleit winnen. Hij zal in de eerste plaats beschouwd worden als officier van gezondheid en arts en in de tweede plaats als Javaan.

Gelukkig ontvangt hij een goed inkomen. Hem scheept het gouvernement niet met een klerkentraktement af, zooals den dokter djawa. Hij kan dus leven „overeenkomstig zijn stand." En als hij een beetje gelukkig is in de keuze van een huisvrouw, is het mogelijk, dat hij een voorgalerij-man blijft.

De inlandsche officieren in vroeger dagen — men gaat ze thans weer opleiden — werden verwezen naar de achtergalerij. Maar dezen waren voor 't meerendeel nimmer in Europa geweest, en stonden geestelijk niet erg hoog.

Verder mag men niet over 't hoofd zien, dat, naarmate het getal inlandsche officieren en ambtenaren wast, het hun gemakkelijker zal vallen zich sociaal op de gewenschte hoogte te houden en niet terug te zakken naar de kampongentourage, die voor den Westerling weinig aantrekkelijks en voor den beschaafden Oosterling veel verderfelijks bevat.

De jonge officier van gezondheid Mas Asmaoen mag wel bedenken, dat hij, met een variant op het „child is father of man", de vader is of zijn kan van een nieuwe generatie landsdienaren van Javaanschen bloede. Laat hem toonen, dat men hem, in elk opzicht, kan toevertrouwen wat men den uit het Westen herwaarts overgeplanten Europeaan toevertrouwt. Vele zijn de decepties geweest van hen, die het wèl meenen met de kinderen van Java en die verwachtten dat de inborst de evoluties van den geest getrouwelijk zou volgen. Moge Mas Asmaoen er in slagen hun het geloof te hergeven en aan te toonen dat de huidskleur er niets toe doet.

Zóó hij slaagt, zal hij voor Jong-Java meer doen dan de mooiste bond."

* * *

Catalogus der Koloniale Bibliotheek van het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië en het Indisch Genootschap, door **G. P. Rouffaer en W. C. Muller**, 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1908 gr. 8o.

De verschijning van dezen zeer uitgebreiden catalogus (niettegenstaande geen overdrukken van tijdschriften in eigen bezit werden opgenomen, omdat deze slechts schijnbaar den rijkdom eener boekerij vergrooten, telt hij niet minder dan 1053 blz.) zal zeker met vreugde worden begroet door de talrijke leden van genoemde Indische instellingen, welke broederlijk samenwonen in de van Galenstraat 14 alhier. Eerst nu kan men zich een idee vormen van de schatten, welke die Koloniale boekerij bevat.

Een zijdelingsche uitnoodiging aan niet-leden om ook van de leeszaal en boekerij gebruik te maken bevat het Voorwoord, in de navolgende bewoordingen:

„De Koloniale Bibliotheek is geopend op alle werkdagen van 10—4 uur. Het uitleenen van boekwerken geschiedt *alleen aan de leden* van een der beide Instellingen (Kon. Instituut en Indisch Genootschap).

Gaarne brengen wij het in het Voorwoord gedaan verzoek onder de aandacht ook van de leden van Oost en West, waarbij een beroep gedaan wordt op de vrijgevigheid van velen om leemten in de Boekerij aan te vullen, zeldzame werken en werkjes er voor algemeen gebruik beschikbaar te stellen, „om er aldus steeds meer van te maken het rijkst voorziene middelpunt van Koloniale Litteratuur hier te lande."

Overigens gelooven wij ditmaal met volle overtuiging te mogen zeggen, dat deze Catalogus inderdaad in een bestaande behoefte voorziet.

* * *

Ten slotte vestigen wij de aandacht op een artikel in het *Jahresbericht der Geographisch-Ethnographischen Gesellschaft in Zürich.* 1907—1908, den tekst bevattend eener voordracht van Dr. H. Hirsch, gehouden den 30 Nov. 1907 over zijne reizen in Noordwest-Nieuw-Guinea, met tal van illustraties en een kaart.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 29 Juli;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag van Ned.-Indië idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 27 Juli;
De Sumatrapost t/m 30 Juli;
Ned.-Ind. Effectenblad Nos. 57—58;
De Ind. Mercuur No. 34;

Officiëele Berichten,

Uit de Javasche Courant van 24 Juli 1908. No. 59.
Benoemingen, enz.
Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte, 2 jaar verlof naar Europa, aan den ass.-resident van Gorontalo, R. W. Wijnmalen; wegens langdurigen dienst, 1 jaar aan den onderwijzer 2e kl., J. J. Snor.

Ontslagen: op verzoek eervol, de commies te Semarang O. la Gordt Dillié.

Benoemd: tot asp.-controleur op Java en Madoera I. C. Dozy, W. C. Ilgen, L. V. Alsdorf, W. G. Horninge, T. J. Lekkerkerker, W. A. M.Scholte en M. Sanders; op de Buitenbez. E. Gobée, J. L. M. Swaab en W. J. Bosschart; tot lid van den gemeenteraad van Palembang Dr. C. J. Neeb; tot lid van den gew. raad van Pekalbogan J. H. Roelofsen; tot secretaris der res. Cheribon de control. L. Thomas.

Ontslagen: de ass.-wedono van Wedoeng, Mas Rono Koesoemo; eervol als luit. der Chineezen op Biliton, Boen Kheng Bie.

Benoemd: tot onderwijzer 2e kl. te Soerabaja G. J. D. Meesters; tot hulponderwijzeres mevrouw J. M. C. Prange.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst één jaar verlof naar Europa aan den kapitein der inf. P. A. G. van Alderwerelt van Rosenburgh.

Ontslagen: op verzoek eervol, de off. van gez. 2e kl. Dr. A. H. C. van Engelen.

Gesteld: op nonactiviteit de 1e luit. der inf. F. Welter.

Bevorderd: tot 1en luit. de 2e luit. der inf. R. M. van Mourik, G. P. de Neve, H. Koot, A. v. Zuiden, L. O. A. Aernout, G. Bongers, J. W. Klay, A. Freudenberg, J. A. van Helsdingen, P. W. B. Weber, J. A. Sonius, D. Slyboom, G. C. Sieburgh, H. C. Creutz Lechleitner, M. R. Loze, E. Tydeman, V. Itzig Heine, D. de Jongh, J. J. de Vries, A. A. Streiff, J. J. N. van Ree, R. T. Schmiedeman, J. J. Barendsen, W. W. B. Droogleever, A. M. W. van Renesse, A. H. T. van Es, F. Kroon, P. C. C. de Vos, H. J. Flothuis, W. Wessel, F. H. Gude, R. P. R. van Riemsdijk, L. J. Jochem en R. W. Roelants; idem de 2e luit. der cavalerie W. Storm van Leeuwen, P. C. Colthoff en W. J. baron van Heeckeren van Molencaten.

* * *

Uit de Javasche Courant van 28 Juli 1908. No. 60.
Benoemingen, enz.
Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte, 1 jaar verlof naar Europa, aan den translateur voor de Maleische taal, H. Halkema; en aan den contr. B. B. A. J. Knaap.

Ontslagen: op verzoek eervol, de klerk Mejuffr. E. Weijchardt; de hulponderwijzer J. Ferdinandus; de inspecteur van financiën F. W. L. van Daalen Meijer; de klerk bij den p. en t. A. H. Watrin en de klerk bij de S. S. op Java, Ch. Voogt; als ad vocaat en procureur bij het Hooggerechtshof van N. I., Mr. A. H. du Mosch.

Benoemd: tot ass.-resident-secretaris van Banjoemas, R. W. Heaviside; tot ass.-resident van Goenoengkidoel, W. K. F. Hekmeyer; id. van Ngawi, A. Mulder; van Japara, J. P. W. Hotman; tot lid van den gewestelijken raad van Madoera, N. Cnopius; tot ondervoorzitter van de landraden te Batavia en Tanggerang, Jhr. Mr. H. J. van Vierssen; tot vendumeester, enz. te Kendal, W. Anthonijsz.; tot hulponderwijzer te Probolinggo, W. J. P. Schalken.

Gesteld: ter beschikking van den president van den R. v. J. te Medan, Mr. H. J. Boswijk.

Benoemd: tot inl. off. van Justitie in Cheribon, Mas Darmadji; in Madjalengka. Raden Bratawinangoen; in Indramajoe, Mas Wangsaprawira.

Militair Departement.

Ontslagen: eervol op verzoek, de kap. der inf., R. Reinders.

Overgegaan: bij den mil. geneesk. dienst in het vaste korps, de off. van gezondh. der 2e kl., Dr. C. E. J. Heberlein.

Bevorderd: tot 1en luit.-kwartierm., de 2e id. E. Wenting.

Overgeplaatst: bij het 2e bataljon, de luit.-kol. R. G. Doorman.

Gesteld: op nonactiviteit, de kapitein der inf. J. Willems.

Benoemd: tot chef der opleidingsbrigade van den topographischen dienst te Salatiga, de kap. der infanterie C. C. Musch.

Verleend: wegens ziekte, twee jaren verlof naar Europa, aan den 1en stuurman bij de Gouv. Marine, J. Maas.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het s.s. „Rembrandt". Gezagvoerder D. Hubert; bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia 22 Augustus 1908.

Te Amsterdam schepen zich in:

Jhr. A. D. Laman Trip; L. P. Sormani en echtg.; F. P. Elbers; O. Vierhout; G. P. J. Kloppers; F. G. J. Bosschart; M. G. de Bie, echtg. en k.; D. Huizinga; J. C. Wichers, echtg. en k.; F. J. Haas en echtg.; Mevr. Wed. C. D. van der Reest en dochter; K. de Vries en echtg.; J. W. van Zijderveld, echtg. en 3 k.; A. Thesingh; J. A. Taat; H. N. Tetterode; J. H. M. Telchuijs; J. W. Thierens; B. Tijdeman; Ph. Bieger; L. M. I. Franken en echtg.; C. van Dijk; C. O. Sprang; W. Sybranda;

benevens een Detachement Suppletietroepen.

Naar Lissabon:

Mevr. E. D. Froehling.

Naar Genua:

H. Geraerds Thesinh; Dr. J. Gewin; E. E. Gewin; W. Rebel jr. en echtg.; F. L. van Wagtendonk en echtg.; Dr. Bimmerman; Schwantz en echtgenoote; F. Mendes de Leon; D. Th. A. Westerouwen van Meeteren; F. G. J. Burgerhof Mulder; W. H. L. Haitink; Mevr. Mees—Uniken; E. J. Uniken Mees; Herr Jos Dobbelmann; Prof. J. H. Berends; Prof. F. Kennerichs; E. Hengstenberg, echtg. en Mej. Hengstenberg; Jhr. Mr. J. W. A. v. Schmidt auf Altenstadt; Monsieur et Madame F. H. Délachaux; L. T. Tetrode; W. J. H. Verheggen en echtg.; G. H. E. Nord Thomson; Prof. Flöck; Dr. Steucgert; Herr Schuler; Herr Ingenieur Rust; Rechtsanwalt Dr. Meller en Frau; Herr Müller; Dr. Hein; Dr. Med. Elsberg; Dr. Med. Zimmermann; Dr. Med. Satorius; Herr E. Hömann en Frau; Herr Sierp; Herr A. Espey; Fraulein Espey; Frau Herr Schevardo; Regierungsbaumeister Schweitzer; Herr Pastor Hinizen; L. Leemhorst.

Naar Belawan-Deli:

G. Lodder en echtg; mej. G. E. v. Ravenswaay; W. J. Buisman; A. N. J. de Vries.

Van Southampton naar Genua: Jhr. H. G. F. Mock en echtg; Mr. R. Greene; Ds. de Bie; Mr. J. W. Lancaster; mevr. Van Valkenburg; Mr. J. Bryant; Mr. Howes; Mr. Geo Fleming; Mr. en Mrs. Gray; Mr. A. A. Carvalho; Mr. R. A. Carvalho; Mr. E. A. Carvalho; Mrs. en Miss J. H. Braga.

Te Genua zullen zich inschepen:

Mej. L. H. M. S. Quartero; A. Tigler Wybrandi; G. A. J. Koert; J. A. L. Krüss en echtg.; H. A. M. Douwes, echtg. en k; A. van der Woude, echtg. en 2 k; E. F. Jochim en echtg.; G. J. Hupkes, echtg., 2 k. en kinderjuffrouw; D. A. de Ronde en echtg; E. G. Wesselink; J. Habbema; mej. G. Das; J. Mulders; Ch. G. Cramer; C. de Koning; A. W. M. Stuker en echtg; W. van der Veen, echtg. enmej. Van der Veen; Ph. van der Kaaden en echtg; H. Ph. Kottmann; A. Schuit en echtg; H. H. E. A. Lange; H. Hoogendoorn en echtg; J. L. J. F. Ezerman; E. J. van den Berg en echtg.; D. A. F. Brautigam, echtg. en 3 k; W Vrede; C. Versluis en echtg; J. K. Lagerwey en echtg; mevrouw wed. H. van Buuren—Trompetter en k; J. P. Dozy; E. W. Bernhold; E. Halewijn; F. W. Krüss; P. Berghuis; K. M. van Weel en echtg; J. H. Jeuken en echtg; D. S. Jansen; A. C. Steenhoff; J. A. Piepers; mej. J. Halewijn; mevrouw wed. M. van der Kaaden; mej. L. Kruijsboom; J. W. Roeloffs Valk; P. E. Lewis; J. Louis; Pisuise; Max Blokzijl; W. H. Hoogland en echtg.

Naar Belawan-Deli: A. F. W. Delsman; A. H. P. Hoogesteger; W. Groeneveld;

naar Singapore: D. Jansen;

Passagierslijst van het s.s. Prins der Nederlanden; gezagvoerder H. J. v. d. Goot; van W.-Indië naar Amsterdam.

*W. de Koning en echtg; mevr. J. Rodrigues; mevr. J. P. de Vries; mej. E. de Vries; mej. G. Ortiz; mej. H. Ortiz; mej. J. Maduara; J. A. Helling; J. Burgers; mej. B. Tjon—Akien; P. J. Mertens en echtg; G. van Osch, echtg. en 3 k; A. H. Peinzelie; J. de Goede; S. Waagmeester; W. Manfred.

* gemerkt, gedebarkeerd te Havre.

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem I; gezagvoerder A. R. Nijboer; van Amsterdam naar West-Indië op 7 Aug. 1908.

Paul Mente; C. P. van Hecking Colenbrander, echtg. en 3 k.; E. E. Ecker; Otto Neuc; benevens 250 Javaansche landverhuizers.

Passagierslijst van het s.s. Prins Maurits; gezagvoerder M. P. v. d. Est; van Amsterdam naar West-Indië, op 21 Aug. 1908.

C. K. Kesler en echtg; H. J. Vooren; D. Olthuis; P. Paijens; 9 Eerw. Zusters; 1. Eerw. Pater; J. de Wilde en echtg; I. van Vliet; W. J. J. Raatgever; 1 onderofficier; 2 korporaals en 50 minderen; 4 Javaansche werklieden.

Passagierslijst van het s.s. Vondel; gezagvoerder G. Visser; vertrokken van Batavia 30 Juli en aangekomen te Genua 24 Aug. 1908.

Te Genua hebben zich ontscheept: E. v. Drimmelen en echtg; Jhr. J. C. A. v. d. Wijck; mevr. wed. C. J. Tournier—Kuipers; S. M. S. Philipse; W. Hijmans; Jhr. J. C. van Holthe, echtg. en 2 k; P. Gallas; W. Hoedt; L. van Erpecum; Jhr. J. G. J. Boreel; M. Engles; J. M. H. Walter; A. v. d. Water, echtg. en k; mej. H. P. Berends; G. J. B. van Heuven en k; Be Kwat King en echtgen; mevr. Be Ien Nio en k; Be Fiat Tjong; W. H. K. Schwartz; A. J. de Bank Langenhorst, echtg. en 2 k; W. J. H. Rijcken en echtg; J. v d. Weijden, echtg. en 2 k; A. L. van Olden, echtg. en k; Dr. C. A. Zegers, echtg. en 2 k; F. E. Heiligers, echtg. en 3 k; H. G. van Viersen; mej. M. J. Kiewit de Jonge; F. Brandenburg; E. A. Dutschke; mevr. E. K. Jacobs en k; F. A. E. Wynoldy; jongeheer J. H. Rogge; H. V. Baints; H. Vasmer en echtg.;

van Singapore: H. Hausser; mevr. Hartard;

van Belawan-Deli: jongej. J. Kooiman; R. D. Ytspeert; R. Heijtman en echtg;

van Sabang: mej. Ida van Rietschoten; J. B. C. Persenair, echtg. en 2 k;

te Amsterdam zullen zich ontschepen: mevr. D. M. J. Rolufs Malme en 2 d; L. van den Bosch; J. H. Bazendijk; R. Bosman; W. Knip; M. W. Nonhebel; L. F. R. Secreve; A. Drijdijk; H. Droogendijk; J. van Veelen; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen.

No. 36 Donderdag 3 September 1908 8ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éêns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Voor eene industrie, mede in het belang van den Indo-Europeaan en den Inlander, werd de hulp en medewerking onzer vereeniging ingeroepen door den heer *P. van Veen*, die tijdelijk hier ter stede vertoeft.

Hij heeft als bekwaam vakman voor ruim 1½ jaar te Batavia een sigarenfabriek opgericht en geheel op Europeeschen grondslag gevestigd. Na veel moeite en onkosten heeft hij den inlander het sigarenvak met al zijn verschillende onderdeelen met succes kunnen leeren, waarvoor hem in 1907 door de Vereeniging „Oost en West", afd. Batavia, bij gelegenheid van de aldaar gehouden Passar Gambir, een Eere Diploma werd uitgereikt, luidende:

„Voor het scheppen van nieuwe takken van Nijverheid, werkend met inlandsch personeel."

De fabriek werkte toen met ruim honderd menschen. Men heeft getracht van de onderneming een Naaml. Vennootschap te vormen, wat evenwel om finantiëele redenen niet mogelijk was, en heeft toen, jammer genoeg, moeten liquideeren. Ware alles goed gegaan, dan zou er wel voor 400 en meer menschen werk geweest zijn, evengoed als dit in Manila het geval is. De grootste moeilijkheden wat betreft den leertijd, en de wijze van bewerken, waren reeds overwonnen. De heer v. Veen heeft dan ook gemeend zijne pogingen nu nog niet op te mogen geven en is thans naar Holland gekomen om te trachten een Syndicaat te vormen ten doel stellende: het maken van sigaren, uitsluitend handwerk, het fabriceeren van cigaretten en den handel in blad en gesneden tabak.

Hij heeft zich ook tot ons gewend om hulp en steun in deze.

Reeds is voor een bedrag van *f*5000.— ingeschreven. Voor de oprichting is *f*20.000 noodig en doen wij een beroep op allen, die iets voor den Indo en den Inlander voelen en daarom genegen zouden zijn aandeelen van *f*250 of *f*1000, op voorwaarden als voorloopig zijn vastgesteld in de concept-statuten te plaatsen.

Nadere inlichtingen worden desverlangd gaarne verstrekt ten kantore van ons hoofdbestuur, Heulstraat 17, den Haag, tusschen 10—12 uur v.m.

Indië op het XXXe Nederl. Taal- en Letterkundig Congres, te Leiden gehouden van 26—28 Aug. '08.

Iets, waardoor zich dit Congres van de vroegere taalcongressen bijzonder heeft onderscheiden, is de ruime plaats, die daarop ingenomen is geworden met besprekingen over de verhouding van Nederland of de Nederlanders tot zijne overzeesche bezittingen of de bewoners daarvan. Het programma vermeldde als onderwerp ter behandeling op een algemeene vergadering: *Nederland in Nederlandsch-Indië*, inleider Prof. Dr. H. Kern, en op de vergaderingen der afdeeling Stambelangen: *Het Nederlanderschap der inboorlingen van den Nederlandsch-Indischen Archipel*, inleider Mr. J. H. Abendanon. *De inlander vóór en na de stichting van het Algemeen Nederl. Verbond*, inleider Dr. Djawa J. E. Tehupeiory. *Het overbrengen van Javanen naar Suriname*, inleider *Mr. H. W. van Sandick.*

In de afdeeling: Nederlandsche geschiedenis en oudheidkunde sprak Dr. H. van der Linden over het nog weinig ontgonnen veld der koloniale geschiedenis, in het algemeen, waarna wij van prof. Kern de verheugende mededeeling mochten bekomen, dat waarschijnlijk nog in de maand September door de jonge vereeniging Linschoten in het licht zal worden gegeven het Itenerarium van J. H. van Linschoten.

In zijne rede: *Nederland in Nederlandsch-Indië* heeft de bejaarde, maar in gemoed en geest eeuwig jonge geleerde een schoon, warm woord gesproken, een woord, dat, bij krachtige aansporing om in onzen omgang met den Inlander, in ons ijveren voor zijn belangen, in de tegemoetkoming tot zijn zucht naar hoogere ontwikkeling te handelen met verstand en liefde, waarschuwt tegen affectatie, als waardoor men de Inlanders tot Nederlanders zoude vormen in dien zin, dat zij hunne taal, hunne nationaliteit verwaarloozen en bij de aanvaarding onzer eigenschappen hunne schoone deugden — noemen wij in de eerste plaats hun fijn gevoel, zich openbarende in hoofschheid van manieren, eerbied voor anderen — zouden verliezen. Het mocht gehoord worden op een Nederlandsch taalcongres, dat de verheffing, de verbreiding, de verheerlijking van onze taal tot hoofddoel heeft, en daarmede de versterking onzer stamverwantschap, — dat een volk, dat zijn taal niet lief heeft, gedoemd is tot den ondergang. De Inlander eerbiedige, handhave zijne taal en karakterdeugden, en wij, Nederlanders, leeren die van hem. De bevordering der kennis van onze taal strekke den Inlander tot verdere ontwikkeling, doe hem een plaats innemen in de rij onzer geleerden, onzer nijveren, onzer bestuurders. Wederzijdsche kennis en waardeering zullen den band van vriendschap en achting tusschen Nederland en Indië versterken. Het zijn niet de woorden van Dr. Kern, die wij hier weergeven, maar den indruk, dien wij van zijne rede thuis brachten. Wij hebben zijne welwillendheid ingeroepen, om van de zijde onzer Vereeniging zijne gedrukte rede in ruimen getale te mogen helpen verspreiden.

Het optreden van den heer Tehupeiory was een heerlijke illustratie van prof. Kern's rede. In onberispelijk Nederlandsch, met de keurigheid, de vormelijkheid, welke het Oostersche karakter kenmerkt, echter geen flinkheid of zelfvertrouwen uitsluit, deeld deze zoon van 't Oosten zijne mededeelingen. Hij liet zich in het debat niet verleiden tot de erkenning, dat het Nederlandsch den Inlander tegen diens zin wordt opgedrongen, zooals iemand uit de vergadering meende. Ik hoop, dat de redactie van het Koloniaal Weekblad den heer Tehupeiory zal willen overhalen om zijne redevoering af te staan ter plaatsing in dit blad.

En daarmede kom ik tot de aanbeveling van het denkbeeld, dat in het Weekblad met die redevoering worde geopend een rubriek: *Wat de Inlander zegt*, waarin o.m. zal worden vermeld en besproken wat in maleische en javaansche nieuwsbladen belangrijks voorkomt om te kennen de wenschen en nooden der Inlandsche bevolking. Vermoedelijk zullen Inlanders zelven niet ongenegen zijn, der redactie daarvoor hunne medewerking te verleenen.

Een dergelijke rubriek: *Wat de Chinees vertelt*, zou voor ons, Nederlanders, met betrekking tot Indië evenzeer van groot belang zijn.

Wij mogen niet eindigen zonder een woord van dank aan „Boeatan", die de Inlandsche kunstnijverheid op zoo waardige wijze heeft doen vertegenwoordigen op het aardig voorgestelde marktplein van Oud-Leijden. Zooals „Oudt-Leijden's Diensttijdinghe", het blad, dat op het Marktplein verspreid werd, meldt, was er „een huys waer uytghestald legghen de wonderlycke saecken ende seltsame voortbrenghse'en van Oostinjen ende uyt de West, dewelke zooeven met rijckbeladene scheepen van over de zee aanghebragt syn." De stroom van bezoekers tot de kraam: *Uyt den lande der Oost- en West-Indische Compagniën* stond niet stil; veel is verkocht, en het heeft bijgedragen om het streven der Vereeniging „Oost en West" beter bekend te maken. Daarvoor ook onzen dank aan de ijverige, onvermoeide leden der afdeeling Leiden onzer vereeniging, de heeren Mr. Rijke en Schotel. B.

PERSKRONIEK.

INHOUD: De Bataviasche correspondent der *Nieuwe Rotterdamsche Courant* over „vakvereenigingen" in Nederlandsch-Indië. — Eenige juiste opmerkingen over pleizierreizen naar Indië, komende van „geachte zijde" en opgenomen in de *Nieuwe Crt.* — De *Nieuwe Rotterdamsche Courant* over landschapskassen in Indische zelfbesturende rijkjes.

De *Nieuwe Rotterdamsche Courant* gaat op koloniaal gebied vooruit. Ongeveer een paar jaar geleden opende zij een vaste rubriek, waarin den lezers een vrij volledig persoverzicht der indische bladen wordt gegeven. Thans schijnt het blad een vasten correspondent te Batavia aangesteld te hebben, wiens eerste brief over „vakvereenigingen in Indië" handelt. Veel nieuws vertelt hij niet; maar in aanmerking genomen, dat het een eerste proeve is, mag dit ook niet verwacht worden. Zoo schrijft hij over de vakvereeniging der Europeesche geëmployeerden bij de Suikerindustrie o.m.:

„De bond van Europeesche geëmployeerden bij de suikerindustrie werd opgericht om die geëmployeerden meerdere rechtszekerheid tegenover de werkgevers te verschaffen. Zeker; men had daarenboven wel eenige grieven; de bezoldigingen waren hier en daar wat laag; op sommige fabrieken, vooral van Chineesche eigenaars, werd, naar men beweert, wel eens op eigenaardige wijze met de boeken gegoocheld om het winstcijfer, waarin de geëmployeerden deelen, te drukken, doch het voornaamste doel der vereeniging is toch blijkbaar niet de verbetering van de arbeidsvoorwaarden tegenover de werkgevers, doch meer het verzekeren van hunne positie en het verhoogen door onderlinge samenwerking van den economischen toestand harer leden. Men beoogt in het algemeen, wat de arbeidsvoorwaarden betreft, niet meer dan behoud van hetgeen men heeft, en wat men overigens doet, zijn zeer nuttige zaken, doch de vraag zou met eenig recht kunnen worden gesteld, of ze eigenlijk op het gebied eener vakvereeniging liggen en of ze althans niet even goed door elke andere vereeniging, die hare leden niet onder eene bepaalde economische groep zoekt, zouden kunnen worden ter hand genomen. Nochtans valt niet te ontkennen, dat de band, die de leden aan de vereeniging bindt, heel wat vaster wordt door de verschillende maatregelen, die zij neemt, en dat, mocht eenmaal strijd ontbranden, de discipline onder de leden heel wat gemakkelijker te handhaven zal zijn dan bij het ontbreken van zoovele banden, terwijl het weerstandsvermogen der verbondenen grooter zal zijn."

Over den Bond van Staatsspoorwegpersoneel zegt hij o.m.:

„Het optreden van den bond van staatsspoorwegpersoneel is geheel anders. Hier werden de grieven, die het personeel meende te hebben, op den voorgrond gesteld en verbetering van misstanden als eerste doel geproclameerd. Of men met eenig recht beweerde grieven te hebben, dan wel het zich inbeeldde, wil ik in het midden laten; wat echter van die grieven door de nieuwsbladen ter kennis van het publiek is gekomen, is al zeer weinig bijzonders. Doch hoe het zij, hier werd verbetering van positie in verschillenden zin bepleit; men nam geen genoegen meer met hetgeen men had, stelde zich niet tevreden met de bestaande voorwaarden, doch meende door organisatie verbetering van den toestand van het mindere personeel te kunnen verkrijgen. Mag men het min of meer snorkende jongste jaarverslag van deze vakvereeniging gelooven, dan zou zij op dit gebied al heel wat bereikt hebben; naar mij echter van zeer bevoegde zijde werd medegedeeld, zou zij zich daarin het initiatief van vele zaken hebben toegekend, die in werkelijkheid geheel buiten haar zouden zijn omgegaan. Ik zal hierop niet verder ingaan; ik zou in de zaak toch moeilijk iets anders kunnen doen dan de meeningen van anderen weergeven. Maar in elk nummer van het door dezen bond uitgegeven orgaan, op elke gehouden vergadering komt men weer met grieven van het personeel, wier wegneming men bepleit. Als desideratum wordt verder zelfs in het laatste nummer medezeggingschap in de arbeidsvoorwaarden opgenomen een verlangen, waaraan het gouvernement als werkgever natuurlijk voor eene speciale categorie van ambtenaren nooit of nimmer tegemoet zal hunnen komen.

Of de oprichters der vakvereenigingen en de bestuurders van thans zich bewust zijn geweest van de zoo verschillende maatschappelijke verschijnselen, waarop zij regeeren bij de vorming der organisatie, mag op goede gronden betwijfeld worden. Nochtans scheen het feit mij van voldoend belang om er de aandacht op te vestigen.

Van de zijde der werkgevers is tegenover de organisatiën geen onwelwillende houding aangenomen. De bond van geëmployeerden bij de suikerindustrie werd vrij onverschillig aangezien, naar het schijnt. Van eenige tegenwerking van de zijde der fabrikanten of van eene organisatie hunnerzijds, speciaal tegenover de actie der opgerichte vakvereeniging, werd niet vernomen. De bond van staatsspoorwegpersoneel werd zelfs met groote vriendelijkheid bejegend. Conferenties met verschillende chefs dier spoorwegen, gevraagd advies van deze vereeniging voor de dienstchefs, zijn zaken, die zonder eenigen strijd verkregen werden. Zoodat men hier feitelijk zonder veel voorafgaande beschouwingen het goed recht van eene vakvereeniging van ambtenaren heeft erkend en overleg met deze is gaan plegen. Ook dit is merkwaardig genoeg om even te worden vermeld. Zou men er echter wel aan hebben gedacht welk een bij uitstek principieele beslissing hier genomen werd?"

* * *

Over „Pleizierreizen naar Indië" worden van „geachte zijde" aan de *Nieuwe Courant* de hier onder volgende opmerkingen geschreven:

„Kort geleden", zoo meldt deze schrijver, „werd te Batavia opgericht de vereeniging Toeristenverkeer, die zich ten doel stelt de bevordering van het reiswezen en het toeristenverkeer op Java en de andere eilanden. De vereeniging mocht zich al dadelijk verheugen niet alleen ruim door de ingezetenen te worden gesteund, maar ook door de Indische regeering te worden gesteld in het genot van een belangrijke subsidie.

Al dadelijk heeft zij blijk gegeven van groote activiteit, onder anderen door zich in verbinding te stellen met de organisateurs van gezelschapsreizen, de firma Lissone en Zoons, en het gevolg van die betrekkingen is, dat op 17 October a.s. de eerste gezelschapsreis naar Java zal worden aanvaard.

Om den lust tot het maken van een pleizierreis te wekken is door haar een brochure uitgegeven, getiteld *Java*, maar het is te voorzien, dat, als niet op andere wijze de belangstelling voor dit schoone en belangwekkende land wordt gaande gemaakt, de invloed van de vereeniging om Hollanders en vreemdelingen naar Indië te trekken, niet groot zal wezen, en dit zouden wij zeer betreuren. De geheele brochure is 5 kleine bladzijdjes groot; al wat er gezegd wordt, om de reis aan te bevelen, komt al op zeer weinig neer: de mededeeling, dat men in twee maanden uit en thuis kan zijn met 14 dagen tijd in Indië, de prijsopgaaf enz.

Niemand zal kunnen verwachten, dat deze aanbeveling iemand zal overhalen naar Indië te gaan; daartoe is meer noodig, bijv. een kleine brochure met een paar kort aangegeven reisplannen, met opgave van spoortarieven, hotels in verschillende plaatsen en de hotelprijzen, beknopte beschrijving van de plaatsen, waar men vertoeven zal en de uitstapjes, die men vandaar uit kan maken en dit alles afgewisseld door afbeeldingen van het mooiste en belangwekkendste wat er te zien is; deze afbeeldingen met bizondere zorg te kiezen, opdat zij den lezer trekken en een verlangen wekken om met dat alles kennis te maken.

Zulk een brochure moet niet alleen bij de firma Lissone en Zoons verkrijgbaar zijn, maar overal worden verspreid; de brochure *Java* is hier ter stede bij geen der reisinformatiebureau's bekend.

En dan is er een ander bezwaar tegen de brochure en dat is dat zij overdrijft en daardoor de menschen op een dwaalspoor brengt.

De reis naar Indië is geen *vacantie-uitstapje*, is en blijft een groote reis, die echter in de laatste jaren zeer gemakkelijk en aangenaam is gemaakt, en daarom ook zeer aanbevolen kan worden; in den regel kan men ook niet in twee maanden uit en thuis zijn en nog 14 dagen in Indië blijven; de reis van hier naar Genua of Marseille kost 2 dagen, van daar met de snelvarende Nederlandsche booten naar Batavia 23 dagen (met de andere langer) en als men zijn kinderen in den Oosthoek van Java heeft wonen komen er nog 2 dagen landreis bij; te zamen dus voor de heen- en terugreis minstens 54 dagen, zoodat, als er niets tusschenbeide komt, 6 dagen van de twee maanden overblijven.

Wie voor zijn reis over minder dan 3 of 4 maanden beschikken kan, blijve liever thuis", zegt de schrijver in de *N. Ct.* ten slotte; „hij zou zich de kosten, die hij zich getroost heeft om Indië voor een enkelen dag te zien of liever niet te zien bitter beklagen."

Met deze opmerkingen kunnen wij ons volkomen vereenigen. Het gaat niet aan om pleizierreizigers naar Indië te lokken onder voorspiegeling van perspectieven welke zij nooit te zien zullen krijgen of van voorstellingen, welke ten eenenmale onwaar zijn. Dat brengt de zaak van het toeristenverkeer meer nadeel dan voordeel.

* * *

Schrijvende over „landschapskassen in Indische zelfbesturende rijkjes" naar aanleiding van een nota van den Minister van Koloniën, waarin een overzicht wordt gegeven der bestaande landschapskassen, zegt de *Nieuwe Rotterdamsche Courant:*

„Uit het door den minister gegeven overzicht blijkt dat in alle landschappen van Celebes landschapskassen zijn opgericht — een nieuw bewijs voor den invloed van ons bestuur in dit sedert Juni 1905 aangepakt gewest — en dat in Bali en Lombok in overeenstemming met de in landsche zelfbesturen tot de oprichting is besloten.

De inkomsten der landschapskassen bestaan in die rijkjes, waar Europeesche ondernemingen van mijn-, land- en boschexploitatie werkzaam zijn, uit de geheele of gedeeltelijke opbrengst van den door de concessionarissen op te brengen cijns. Verder worden in die kassen gestort afkoopsommen voor heerendiensten, de opbrengst van sommige belastingen, boeten door de inlandsche rechtbanken opgelegd, enz.

De uitgaven uit de landschapskassen dienden tot nu toe in hoofdzaak voor den aanleg en het onderhoud van wegen en bruggen, den bouw van openbare gebouwen, passarloodsen, enz. Maar men begint er ook reeds den bouw van inlandsche scholen te bekostigen.

In de residentie Riouw en Onderhoorigheden komt ons, afgaande op het overzicht van den minister, de regeling van de inlandsche staathuishouding het meest gevorderd voor. Daar bestaat een rijkskas, waaruit de sultan een vast inkomen ontvangt, terwijl daaruit tevens betaald worden de voor zijn direct bestuursressort (Penjingat) vereischte uitgaven en de bezoldigingen, pensioenen en onderstanden van het daartoe behoorend personeel. Maar bovendien zijn in het rijk Riouw—Lingga behalve de landschapskas, die door den controleur van Riouw beheerd wordt, nog een vijftal bijzondere kassen opgericht voor die gedeelten van het sultanaat, die onder het direct bestuur van door den sultan aangestelde „amirs" staan, en deze kassen staan onder het beheer van de Europeesche bestuursambtenaren.

Met ingenomenheid hebben wij nog eens op de landschapskassen de bijzondere aandacht gevestigd", zoo zegt ten slotte de *N. R. Crt.*, „omdat dit instituut bestemd schijnt om, bij eene doeltreffende regeling en een goed beheer en administratie, de zoo lang verwaarloosde inlandsche huishouding eindelijk ten goede te doen komen aan de ontwikkeling en de welvaart der zelfbesturende rijkjes. Dat met de oprichting der landschapskassen, ongeveer tegelijkertijd, is gepaard gegaan een streven om de aanstaande radja's door eene goede opvoeding en degelijk onderwijs op te leiden tot werkelijke bestuurders „in Westerschen zin", kan het uit de nieuwe instelling te trekken nut slechts verhoogen."

Uit de O.I. Mail.

Niet onverdiend is het verwijt van het *Bat. Nieuwsblad* onder het opschrift:

Nederlandsche belangstelling in Indië.

Het is opmerkelijk, dat ook in de volksvertegenwoordiging de ramp, die in Mei aan honderden inlanders nabij Tandjong Priok het leven heeft gekost, zoo weinig weerklank heeft gevonden. Toen de heeren Tydeman en Boogaard geestigheden zaten te tappen naar aanleiding van het verzoek tot naturalisatie van een paar Chineezen, dacht er niemand aan om ter zake van het prauwen-ongeval een vraag tot

den minister van koloniën te richten en zich aan te bevelen voor nadere inlichtingen, wanneer deze uit Indië zouden zijn ontvangen. Terwijl de voornaamste nederlandsche bladen tegenwoordig het meest belangrijke nieuws uit de koloniën geseind krijgen, werd de ontijdige dood van zoovele slachtoffers van verschillenden leeftijd en sekse der vermelding niet waardig geacht en werd er, verscheidene dagen na de ontvangst van de mail van 20 Mei en nadat de andere nieuwstijdingen waren overgenomen, op achteloze wijze melding gemaakt van het ongeluk, dat zooveel rouw in vele inlandsche gezinnen had gebracht. Wel werd uitvoerig overgenomen het bericht van een ongeveer terzelfder tijd in de nabijheid van de japansche kusten voorgevallen ramp, waarbij, voor zooverre daarover kan worden geoordeeld, onder dezelfde omstandigheden ongeveer 300 menschenlevens verloren gingen. Kortom, het leed, dat op zoo verren afstand werd geleden en alleen inlanders trof, maakte de hollandsche gemoederen koud, noch warm, en de berichten werden vrijwel voor notificatie aangenomen.

Wanneer ergens in het buitenland een ramp voorvalt, die aan vele menschen het leven kost, wanneer spoortreinen elkander telescopeeren, mijngangen instorten, aardbevingen een streek verwoesten, branden heele wijken in de asch leggen, dan is het gebruikelijk, dat vreemde staatshoofden aan het hoofd van het rijk waarin het ongeluk is gebeurd, telegrafisch hun deelneming betuigen, en dat de parlementen medecondoleeren. In dit geval, waardoor Batavia en Ommelanden in droefheid gedompeld werden, heeft niemand uit de omgeving van de Koningin er aan gedacht, om aan Hare Majesteit in overweging te geven, aan den gouverneur-generaal telegrafisch van haar medegevoel te doen blijken.

Een soortgelijke onthouding wordt in Nederland opgemerkt ten aanzien van de gebeurtenissen ter Sumatra's Westkust. Terwijl toch de op 18 Juni verspreide telegrammen omtrent bloedige botsingen tusschen onze troepen en verbitterde tegenstanders inderdaad van hoogst ernstigen aard waren en — ook in verband met den toestand op Atjeh — tot nadenken moesten stemmen, kon men aan niets merken dat de zaak indruk maakte op het volk en op zijn vertegenwoordigers. Men las de telegrammen stak een sigaar op en praatte over iets anders.

Soerabaja door ziekten bezocht.

Te oordeelen naar wat de plaatselijke bladen, die de jongste mail ons bracht, mededeelen, is de gezondheidstoestand te Soerabaja verre van bevredigend. In boven- en in benedenstad heerschen koortsen. En in de wijk Genteng zijn het de pest of zwarte pokken, die reeds slachtoffers hebben gevraagd. Er is gebrek aan ziekenverpleegsters. De regeering stelde opnieuw ƒ600 beschikbaar om zooveel mogelijk de inlandsche zieken tegemoet te komen.

Sumatra's Westkust.

Ook Indische bladen bevestigen over het algemeen dat de toestand ter Sumatra's Westkust geheel rustig is en de belasting-inning verder geregeld gaat, alleen in de *Sumatrabode* lezen wij:

„In het Kajos Tanamsche is het blijkbaar nog niet geheel rustig. Er moet zich een bende gevormd hebben, welke de hoofdplaats wil gaan verontrusten en zoo mogelijk ook den panghoeloe-kapala van Andoerizg vermoorden."

Hetzelfde blad meent, dat de meeste couranten de oorzaak der troebelen niet voldoende kennen, noch belichten. Naar aanleiding van een daarover handelend artikel van het nieuwe weekblad *Jong Indië*, merkt het blad op:

„Ook Mr. Thomas spreekt zonder behoorlijk te onderscheiden; hoewel hij dat niet doet, komt hij tòch tot onze conclusie, dat „een andere kwestie is, of de belasting-heffing niet beter voorbereid had moeten worden? Ware die voorbereiding beter geweest, zoo hebben wij ons laten zeggen, dan zou er geen druppel bloeds vergoten zijn geworden. Is deze bewering juist, dan mogen de ambtenaren, die de behoorlijke voorbereiding achterwege lieten, naar ons oordeel niet langer gehandhaafd blijven. Wij twijfelen dan ook niet, of het centraal bestuur zal hiernaar een gestreng onderzoek doen, en de schuldigen, zoo die er zijn, hun gerechte straf doen ondergaan.

Een enkele vraag nog: en als „het centraal bestuur" nu eens de *ware* schuldige en *hier* enkel medeschuldigen zijn? Wie straft dan, aan wien?"

Verkiezing van Gemeenteraadsleden.

Dat het werkelijk ernst wordt bij de verkiezing der gemeenteraadsleden in alle kringen, blijkt o. a. uit een

„Belangrijk Bericht"

in het orgaan van den „Indischen Bond", luidende:

„Het Hoofdbestuur heeft besloten de Bondsleden in het bijzonder en de ingezetenen van Batavia en Meester-Cornelis in het algemeen, tot deelname aan de verkiezingen van gemeenteraadsleden voor deze beide plaatsen op te wekken.

De voorloopige lijst van Candidaten is opgemaakt.

De Candidaten zullen worden aangezocht zich uit te laten of zij een eventueele candidatuur willen aanvaarden en zoodra daaromtrent zekerheid is verkregen zullen de namen in dit blad worden bekend gemaakt en zal een vergadering worden belegd ter vaststelling van de definitief aan te wijzen candidaten.

In De Stem van Indië zal omtrent die te houden vergadering nader worden bericht."

Het Rapport-Rost van Tonningen.

Hierover lezen wij in het *Bat. Nieuwsblad* van 4 Augustus j.l.:

„Het rapport van den legercommandant over zijn deel van het Atjeh-onderzoek — met name de door „Wekker" en anderen gesignaleerde wreedheden — is sedert eenigen tijd gereed. Het is zelfs geen geheim meer, dat het eenige weken geleden reeds ter Landsdrukkerij is ontvangen om op de wijze als het rapport-Van Heutsz te worden bekend gemaakt; de publicatie wachtte toen slechts op de bijlagen. Wat er na dien tijd weer in den weg is gekomen, weten wij niet; maar intusschen heeft de *Locom.* zich de primeur weten te verschaffen van een overzicht van het rapport. En het overzicht doet zien, gelijk trouwens te verwachten was na de ministerieële verklaring, dat Van Daalen te kort was geschoten in het civiel bestuur — dat generaal Rost van Tonningen het militair bewind van v. Daalen goedkeurt, zelfs verdedigt. Dit komt, wijl de legercommandant de „Wekker"-artikelen punt voor punt heeft nagegaan en gecommentariëerd, waarbij hij echter grootendeels afging op de officiëele journalen en rapporten. Daardoor draagt het rapport meer het karakter van een weerlegging van de „Wekker"-argumenten, dan van een geheel objectieve beschouwing; en dit heeft, naar de *Locom.* uiteenzet, tengevolge, dat het onderzoek eigenlijk meer is geworden een subjectieve verdediging van het militaire optreden in Atjeh dan een onpartijdig onderzoek naar dat optreden.

Volgt hieruit reeds dat de gesignaleerde feiten en toestanden niet zonder meer ontkend konden worden. — het rapport gaat nog verder, eenige grieven worden grif toegegeven, maar verdedigd op grond van oorlogsnoodzaak."

Een mislukking en haar oorzaken.

De heer Goenawan Mangoen Koesoemo, leerling inlandsch arts alhier, schrijft aan het *Bat. Nws.-blad* over de oorzaken, welke volgens zijn inzien de mislukking met de proef tot opleiding van inlandsche officieren tot gevolg hebben gehad.

„Nog te vaak hoort men de meening verkondigen, dat de mislukking met de proef om inlandsche jongelieden tot officier op te leiden, geweten moet worden in de eerste plaats aan het lage tractement, verder aan Javaansche luiheid en indolentie. Het wil mij voorkomen, dat men zich onvoldoende rekenschap geeft van de ware oorzaken, die waarlijk geheel andere zijn. Om het belang dezer zaak kom ik ook in dit blad de aandacht vragen voor deze m. i. ware oorzaken, die, indien weggenomen, niet langer als een rem zullen werken op de goede bedoelingen der regeering.

Er zijn m. i. drie voorname oorzaken:

1. de achterstelling van den lagen adel en de bevoorrechting van den hoogen. Ook op de hoofdenscholen schijnt met dit verkeerde stelsel niet gebroken te kunnen worden. Een leerrijk hoofdstuk daarover vindt men in het bekende werk van den heer Van Kol: „Uit onze koloniën".

2. Het gebrekkig voorbereidend onderwijs, waardoor men genoodzaakt is de candidaten van de lagere scholen te recruteeren, maar waarbij men vergeet het admissie-examen tot de officiersschool zoodanig te verlagen, dat de candidaten redelijkerwijs er aan kunnen voldoen.

3. De vrees, later met den nek te worden aangezien door de Europeesche collega's.

Na deze punten nader toegelicht te hebben, besluit schrijver met de woorden:

„Wat punt 3 aangaat, het volgende:

„Niemand denkt er aan den Javaan een verwijt te maken van zijn mindere kennis; nooit is er sprake geweest den Javaan lui en indolent te noemen," heeft de heer De Voogd in de *Javabode* geschreven.

Het kon hem natuurlijk niet bekend zijn, dat ik mijn derde stelling opzette naar aanleiding van een twistgesprek met een volbloed Europeaan, een officier, die ons, inlanders, van luiheid en indolentie betichtte. Ook is het zonderling, de welmeenende woorden van den heer De Voogd in de *Javabode* te lezen, het blad dat in een redactioneele paragraaf onder het opschrift: „Het vooral noodige", zeer onheusche woorden schreef over onze vermeende karakterfout: luiheid. Zulke dingen wekken, en toch zeker niet geheel ten onrechte, de vrees, later van minachting, spot en verachting van de zijde der blanke kameraden te lijden te zullen hebben.

In deze redenen zie ik de voornaamste oorzaken, die zullen moeten lijden tot mislukking, welke men dan niet ons wijte."

WEST-INDIË.

SURINAME.

Den 11en Augustus l.l. is de gouverneur Fock te Paramaribo aangekomen en aanvaardde hij dienzelfden dag het bestuur in eene zitting van de Koloniale Staten.

Aan de, bij die gelegenheid door den gouverneur uitgesproken rede, ontleenen wij het volgende:

Na er op te hebben gewezen, dat door het optreden van den heer Idenburg op het Plein en zijn optreden te Paramaribo geen verandering was gebracht in de volkomen overeenstemming omtrent hetgeen in het belang der kolonie en van hare ingezetenen moet worden gedaan, ontwikkelde spreker het volgende bestuursprogram:

,,Wat het te volgen financiëel beleid betreft, worde voortgegaan op den ingeslagen weg. Het oog blijve steeds gericht op de vervulling van den plicht, om het eigen huishouden uit de eigen inkomsten te betalen: het doel zij en blijve de financiëele zelfstandigheid der Kolonie.

De gewone uitgaven zullen zijn te beperken zooveel als de eischen van een goed bestuur dit toelaten. Maar met kracht zal moeten worden voortgewerkt, evenals het onder het bestuur van de gouverneurs Lely en Idenburg is geschied, aan al hetgeen tot meerdere ontwikkeling der kolonie en tot blijvende versterking van het economisch weerstandsvermogen kan strekken; het Moederland zal, naar mag worden vertrouwd, den steun, die daarvoor noodig mocht zijn, niet aan de Kolonie onthouden.

Aan de bevordering van den grooten en van den kleinen landbouw wil ik bijzondere aandacht schenken.

Ik meen als Minister van Koloniën te hebben doen blijken hoezeer ik overtuigd ben van de wenschelijkheid, ja van de noodzakelijkheid van de bevordering der bacovencultuur. Het welslagen dier cultuur gaat mij zeer ter harte; met inspanning van alle krachten moet daarvoor gewerkt en het mogelijke gedaan worden.

Ook de hevea-cultuur schijnt mij van groot belang voor de kolonie te kunnen worden, en de Gouvernementsonderneming voor die cultuur heeft mijn volle sympathie.

In ernstige overweging zal worden genomen, of het mogelijk is door een betere verbinding van Paramaribo met het Saramaccadistrict dit niet onbelangrijke district in de voordeelen van de bacovencultuur te doen deelen; en tevens den kleinen landbouw in dit district te bevorderen. Bij gunstigen uitslag van die overweging zal spoedig een voorstel worden gedaan tot den aanleg van een spoorof tramlijn van Paramaribo naar het Saramacca-district.

Het ligt in mijn voornemen met het oog op de buitendistricten zooveel het kan naar decentralisatie van bestuur te streven. Daar tot meerdere ontwikkeling der kolonie en in het belang der ingezetenen zooveel moet gedaan worden, gevoel ik, dat bij de vervulling van mijn bestuurstaak zich groote moeilijkheden zullen voordoen, maar ik houd mij verzekerd, dat de moeilijkheden zullen worden overwonnen, wanneer ik op den steun uwer Staten mag rekenen. En ik ben overtuigd, dat ik dien steun bij u zal vinden en dat wij dus door gemeen overleg goede resultaten zullen bereiken."

Onze West schreef ten aanzien van deze rede, dat zij den geest ademt van zijn beide voorgangers, gouverneurs Lely en Idenburg, die ten aanzien van het financiëel beleid volgens dat blad het juiste standpunt innamen: gepaste zuinigheid in het bestuur, om zoo spoedig mogelijk te komen tot het dekken van eigen uitgaven door eigen inkomsten, doch daarnaast onbekrompen steun van 't moederland, waar het geldt de productieve krachten der kolonie te ontwikkelen.

Het blad herinnert er evenwel o. i. terecht aan, dat de uitkomst niet altijd met dat standpunt in overeenstemming is. Het dringt er op aan, dat tegen nieuwe uitgaven zal moeten worden gewaakt, daar eenmaal in het leven geroepen posten of verhoogingen later moeilijk zijn te schrappen. Het spreekt dan ook de hoop uit, dat men verhooging van reeds vrij aanzienlijke bezoldigingen voortaan meer rekening zal moeten gehouden met den stand der middelen, ook al zijn die verhoogingen op zich zelf billijk.

Wat ons betreft, kunnen we nog maar weinig instemmen met de hevea-cultuurplannen van gouvernementswege, waarvan eerst na verloop van een groot aantal jaren bepaalde uitkomsten worden verwacht, terwijl dat bedrag wellicht nuttiger voor andere doeleinden zou kunnen worden gebezigd, welke spoediger tastbare resultaten zouden opleveren.

De decentralisatie-plannen kunnen bij *Onze West* niet op instemming bogen. Het blad merkte te dien aanzien het volgende op:

De mededeeling, dat gestreefd zal worden naar decentralisatie, herinnert aan de plannen van gouverneur Idenburg tot invoering van gemeenteraden, die o. i. in Suriname geheel overbodig zijn. Decentralisatie is noodig in groote landen, waar het centraal bestuur moeilijk het geheel kan overzien. In Suriname, waar men al een te groot aantal bestuurders heeft op een klein getal bestuurden, zou de instelling van gemeenteraden slechts leiden tot een nog grooter uitbreiding van functionarissen, met al den paperassen-nasleep daarvan. Wij hopen, dat gouverneur Fock bij nadere kennismaking de juistheid van dit bezwaar zal erkennen. De eenige districten, waar iets te zeggen zou zijn voor gemeenteraden, zouden o. i. zijn Nickerie en Coronie, die zeer afgezonderd liggen en een eigenaardig geheel vormen. Doch ook daar lijken zij ons niet onontbeerlijk.

De opbrengst der koloniale middelen over het eerste halfjaar van 1908 valt in verschillende opzichten tegen.

Uit het in het *Gouv. Adv. Blad* gepubliceerde overzicht blijkt, dat de beide hoofdmiddelen, invoerrechten en accijns op het binnenlandsch gedistilleerd, over genoemd tijdperk ongeveer één ton gouds minder opbrachten dan de helft van 't voor het geheele jaar geraamde bedrag en zelfs ruim *f*40000 minder dan in het overeenkomstig tijdperk van 1907, niettegenstaande door aanvoer van immigranten het bevolkingscijfer der kolonie sedert niet onbelangrijk is verhoogd. Ook het vergunnings- en concessierecht tot het ontginnen van delfstoffen op domeingrond zal dit jaar weer enorm tegenvallen. Van het op *f*95000 geraamd bedrag voor 't geheele jaar kwam in de eerste zes maanden van dit jaar slechts een som van ruim *f*14000 binnen.

Als het zoo voortgaat, zou het reeds bij de begrooting voorziene subsidie-cijfer een belangrijke verhooging dienen te ondergaan. Is het dan wel gewettigd, om groote bedragen te besteden voor een doel als de hevea-cultuur, waarvan de nuttige uitkomsten eerst na een rij van jaren kunnen worden tegemoet gezien?

Van Vreemde Koloniën.

Veiligheid in de Straits.

Wij ontleenen het volgende aan de *Str. Times:*

,,Lezers van de bladen van Singapore, inzonderheid zij, die niet in de kolonie verblijf houden, zullen uit de lectuur van de gerechtsverslagen den indruk hebben gekregen, dat het hier en plaats is, waar nog al wordt gemoord. In de laatste drie weken hebben rechter en jury-leden zich genoodzaakt gezien te luisteren naar verhalen van roekelooze verspilling van menschenlevens onder de inlandsche bevolking en van 'n lichtvaardig gebruik van doodelijke wapens op de minste provocatie of zelfs zonder de minste provocatie. Iets moet worden gedaan om hieraan een einde te maken. Het geeft eenige voldoening te weten, dat verscheidene schuldigen hun misdaden op het schavot zullen boeten; maar het komt ons voor, dat voorkoming van het misdrijf, niet uitsluitend bestraffing daarvan, het hooger doel moet zijn, waarnaar onze beschaving streeft. Wellicht zou het mogelijk zijn, deze neiging tot ernstige misdrijven tegen te gaan, indien de politie-autoriteiten en de lagere rechtbanken strenger optraden ten aanzien van misdrijven tegen het leven. Anderen zijn wellicht een andere meening toegedaan. In sommige kringen is er een neiging om het in een onzer plaatselijke rechters af te keuren, dat hij zoo strenge vonnissen velt, maar wij gelooven, dat, wanneer men het oog houdt op de voortdurende toeneming van 't aantal misdrijven in de laatste twee of drie jaren te Singapore, ieder denkend wezen overtuigd zal zijn, dat het goed gezien is, om voorbeelden te stellen aan hen, wier schuld aan geen twijfel onderhevig is. Hoe ernstiger het geval en hoe meer dit in de gemeenschap de belangstelling wekt, des te meer waarde moet worden toegekend aan een aan de misdaad evenredige straf. Indien er eenige grond voor critiek is, dan komt dit ons voor het geval te zijn ten aanzien van hen, die klachten opmaken wegens toegebracht letsel tegen delinquenten, die zich schuldig hebben gemaakt aan poging tot moord, aan doodslag of zelfs moord. De zaken van misdadigers, die op diergelijke klachten terecht moeten staan, worden summier afgehandeld door de politie-magistraten of district-rechters, die geen zwaardere straf kunnen opleggen dan twee jaren strenge opsluiting voor het ten laste gelegde. Het gevolg hiervan is natuurlijk geweest, dat een menschenleven te Singapore al minder en minder weegt, zoodat wij in de laatste weken een moord of poging tot moord per week konden constateeren, ongerekend een aantal steek-affaires, welke gevoegelijk onder de pogingen tot moord kunnen worden gerangschikt. Het schijnt hoog tijd dat er eens heilzame voorbeelden worden gesteld om de lieden

FEUILLETON.

Een jammerklacht van de Cypersche Kat.

Indische legende uit „De Gouden Kris", door M. C. Kooy—Van Zeggelen. (Volksbibliotheek van Nellie).

,,Er leefde eens een groote cypersche poes, prachtig bruin en zwart gestreept, met groote ronde oogen, die 's avonds twee groene lichten leken als ze in het donker zat. Ze had een prachtigen, dikken staart. Ja, het was een mooie poes, maar het kwam niet alleen van het muizen- en rattenvangen, dat ze zoo dik was; dat deed ze óók wel, want ze kende haar plicht. Neen, de reden, dat ze er zoo goed en vet uitzag was voornamelijk, dat ze zooveel van allerlei lekkers hield, zooals kleine gebakken vischjes of gedroogde garnalen of een enkel kippeboutje. Nu, wie zou zulke kleine snoeperijen niet over hebben voor een brave kat, die toch de muizen en ratten uit het huis verjaagt! Zoo dachten haar meester en meesteres er echter niet over. Het kleinste brokje gunden ze het beest niet, en omdat de arme poes nooit eens een vischje of zoo iets kreeg, moest ze natuurlijk wel stelen, wat van haar gading was! — Nu, op een dag, had ze een heerlijk stuk gedroogd hertevleesch weggepakt. . . Maar dat zag het oude vrouwtje, dat in de keuken werkte. Die liep haar na met een stuk hout, en de meiden, die bij het rijstblok stonden, liepen haar na, en de kinderen, die buiten speelden, liepen haar na. De arme poes vluchtte de trap van het huis op, maar daar in de aabola gekomen begonnen haar meester en meesteres haar na te loopen, toen kwam ze in het vrouwenverblijf en daar riep iedereen: ,,Pak de poes, pak dat leelijke beest!" O! o! wat had de kat een vreeselijken angst! Opeens dacht ze aan den zolder, waar de ongepelde rijst werd bewaard: — daar zou ze veilig zijn, want wie zou de mooie heilige rijstkorrels, waar de Godin Sangyang-Sàri over waakte, durven overhoop halen om haar te zoeken? Niemand immers! en rrt! daar opeens, vóór de menschen er op verdacht waren, was de poes verdwenen langs de trapladder, en zat op den zolder en verborg zich tusschen de zachte paddi; en bijna zeker wetend, dat hier geen mensch durfde zoeken zonder Sangyang-Sàri vreeselijk boos te maken, begon ze lekkertjes te smullen van het heerlijke herteboutje, dat ze gedurende de jacht aldoor in haar bek had gehouden. Maar zooals ik zeide, de meester en meesteres van de cypersche kat waren geen brave menschen. Niet alleen wisten ze niet wat een poes toekwam, maar ook waren ze heel oneerbiedig tegenover de Godin van de rijst! Zonder zich aan iets te storen, slopen al de huisgenooten achter elkaar de trap op, en gingen de poes zoeken op den zolder. De meiden gooide de mooie paddi zoo maar in een hoek om de poes te verjagen, en alles riep: ,,Waar is de kat? waar is dat leelijke beest?" De mannen sloegen met stokken, en bijna hadden ze de arme poes ook geraakt, maar die was hun gelukkig weer te vlug af, en vloog den zolder en de trap af en het huis uit, en verborg zich boven in den hoogen kanarieboom. Nu, dáár zat ze veilig, niemand kon daar bij haar, maar het stuk hertevleesch had ze achter moeten laten, dat was jammer.

De kat zat daar dus boven in den boom, vol angst voor en afschuw van de menschen, die zelfs de Godin van de rijst niet ontzagen. Eindelijk werd het donker, de maan kwam op, en toen de poes wist, dat alle menschen sliepen begon ze luide te klagen en te jammeren; en toen ze zoo een poos geklaagd en gejammerd had, verscheen daar opeens... Sangyang-Sàri; de Godin van de rijst kwam door de lucht aanzweven en ging boven in de takken van den kanarieboom zitten.

,,O, lieve Sangyang-Sàri", zeide de kat, ,,hebt ge gezien hoe de booze menschen mij vervolgd hebben tot boven op den zolder, waar de heilige paddi ligt?"

,,Ik heb het alles gezien, brave poes!" zeide Sangyang-Sàri. ,,Ik ben zeer, zeer boos, want je weet wel, dat ik veel van het kattengeslacht houd, dat alle muizen verjaagt, die mijn paddi zoo'n kwaad doen. Ik zal mijn wraak nemen op de menschen, die u en mij zoo oneerbiedig behandeld hebben. Zoek een ander huis, Poes, want hier zal hongersnood komen, omdat ik de Godin van de rijst, ver weg zal vlieden. Men zou je later nog slachten om je op te eten!"

,,O! o! waar gaat ge heen?" huilde de poes, en droogde met haar poot de tranen, die uit haar oogen liepen. ,,Waar gaat gij heen, Sangyang-Sàri?"

,,Ik ga daarheen", zeide de Godin, ,,waar de menschen meer eerbied voor mij en meer liefde voor de katten hebben!"

,,Dan ga ik mee!" zei de poes; en zoo kwam

af te schrikken, die, aan de laagste menschelijke hartstochten ten prooi, de grootste verachting aan den dag leggen voor de wet en voor het leven hunner medemenschen. Wanneer iemand of meer bepaald een bende zonder eenige aanleiding, doch met voorbedachten rade een weerloos medeschepsel velt, dan zou het enkele feit, dat de laatste een vergroote milt had, die kan scheuren zonder buitengewoon geweld, geen aanleiding mogen geven tot verzachting van het misdrijf in zoo hooge mate, dat de schuldigen aan den dood van het slachtoffer slechts wegens vrijwillig toegebracht ernstig letsel worden vervolgd. Zooiets komt toch nog al eens voor te Singapore. In de twee laatste jaren komen de beschuldigden er met 'n onnoozele paar maanden in de gevangenis af. Dit is het, waarom men hier zoo weinig om een menschenleven geeft, waarom de bandelooze Chineezen denken, dat het Engelsche volk aan het leven van een hunner rasgenooten weinig waarde hecht, en vandaar komt het, dat geweldenarijen en moord als 't ware worden aangemoedigd. Er is geen beter middel daartegen dan enkele rechters, die de majesteit van de wet beschouwen als iets, dat ten allen tijde moet worden geëerbiedigd, die gelooven dat voor de wet het leven van een Chineeschen koelie evenveel waard is als dat van een Engelsch koopman en dat geen genade mag worden betoond aan den man, die een koelie van het leven tracht te berooven."

Het moet daar in de Straits en verder op in de gefedereerde Maleische Staten tegenwoordig op het gebied van veiligheid al weinig gunstig zijn gesteld. In plaats nu, dat men zich te Londen voor oogen houdt, dat veiligheid een der eerste vereischten voor 's lands welvaart is, gaat men in 't Engelsch Parlement nog er op aandringen, om aan die Eng. nederzettingen de zoo noodige inkomsten uit 't opium te ontnemen, ter wille van een illusie.

* * *

Opium in Hongkong.

Naar aanleiding van sir Henry Blake's campagne tegen de plannen der Engelsche regeering betreffende het opiumverbruik in de koloniën in het Verre Oosten, merkte de *Str. Times* op, dat veel den oud-gouverneur kon worden vergeven wegens hetgeen hij nu deed. Het blad schreef dan:

,,Terwijl er andere gronden zijn, waarop het opiumverbruik kan worden verdedigd, schijnt sir Henry Blake uitsluitend het oog te hebben gericht op de economische zijde van het vraagstuk. Hij veroordeelt de regeering, wijl zij geheel naar de pijpen van de anti-opium-faddists danst, die uit moreel, tactisch en economisch oogpunt slechte leiders zijn. Het is één ding om de opium-divans te sluiten, maar het is heel wat anders om aan het opium-verbruik een einde te maken. Het categorisch door de regeering in het moederland uitgevaardigd bevel aan Hongkong, zelfs zonder te rade te gaan met den Wetgevenden Raad, die alle reden had zich daarover gebelgd te toonen, was een der meest dwaze stukjes van koloniaal bestuur, dat van Downingstreet uitging. Zonder eenig denkbeeld van de nadeelige gevolgen van zulk een maatregel voor de inkomsten der kolonie, zonder deze eenige gelegenheid te bieden op de een of andere manier den maatregel economisch mogelijk te maken, besliste het ministerie van koloniën op een avond, waarschijnlijk om de arbeiderspartij voor te zijn, die zoo iets wilde voorstellen, dat alle huizen, waar met vergunning opium geschoven werd, onmiddellijk moesten worden gesloten. Nooit zijn het gezwets en de huichelachtige neigingen der Britsche politici duidelijker aan den dag getreden dan bij deze gelegenheid. In plaats van te besluiten, dat geen opium meer in de kolonie wordt toegelaten, de eenige manier om het opiumschuiven werkelijk te kunnen voorkomen, sluiten zij de huizen, waar nog een zeker toezicht en contrôle wordt uitgeoefend. En dat is alles."

* * *

Philippijnsche steenkolen.

,,Een markt van 350.000 tot 400.000 ton 's jaars voor plaatselijk verbruik", schrijft de *Manila Times*, ,,en verder nog een grootere vraag uit den vreemde, maar dan met scherpe concurrentie, is het vooruitzicht voor de kapitalisten, die nu de steenkolenvelden van deze eilanden exploiteeren. En zij maken zich op om de markt te voorzien en den Philippijnschen steenkolenhandel tot zich te trekken, die nu nog van Australië en Japan zijn voorraden betrekt; terwijl zij reeds naar andere markten gluren, welke zij hopen te veroveren. Waar de Australische kolen te Cebu tegen 12 pesos, te Manila tegen 11 pesos bij groote hoeveelheden per ton worden verkocht, en de prijs voor Philippijnsche kolen nu te Cebu 9 pesos per ton bedraagt is het duidelijk, dat de plaatselijke markt voor de Philippijnsche kolen bij nagenoeg gelijke qualiteit gewonnen is. En volgens door het gouvernement gedane proefnemingen, staat de waarde van Philippijnsche steenkolen van de Composita en Danaomijnen op Cebu tot die van de Australische kolen voor stoom-verbruik als 90 : 100, terwijl bij betere inrichting der stookplaatsen, de waarde waarschijnlijk hooger zal zijn. Bovendien moet niet vergeten worden, dat de nu verkregen Philippijnsche kolen tot de bovenste laag behooren en de qualiteit beter zal worden, wanneer men diepere lagen ontgint.

Volgens den heer Carman, die op de ontginning der beide mijnen toezicht houdt, is het niet aan te nemen, dat de opbrengst in de eerste vijf jaren de plaatselijke vraag zal overtreffen. Zoodra de tramlijn gereed zal zijn, die beide mijnen moet verbinden, dat is binnen zes maanden ongeveer, rekent men op een opbrengst van 100 tons daags, terwijl dan binnen het jaar een productie van 400 tons daags wordt verwacht."

* * *

In Kameroen.

In het Zeitschrift für Kolonialpolitik komt een artikel voor van M. S. Passarge over 't optreden der Duitschers in Kameroen, waaraan wij de volgende opmerkingen betreffende den huidigen toestand ontleenen:

,,Wat leert ons de geschiedenis van Kameroen? Men ziet, dat daar als in de andere Duitsche koloniën met onvoldoende middelen en zonder stelsel is gewerkt. Veelal was het onder den druk der gebeurtenissen, dat het bestuur militaire expedities organiseerde en de bestuursmacht uitbreidde. Men staat er werkelijk verbaasd van, dat het bestuur zoo lang heeft noodig gehad om te begrijpen, dat men een kolonie werkelijk moet bezitten en besturen.

Jarenlang heeft men zich niet bekommerd om het centraal en het noordelijk gedeelte der kolonie en men heeft er Franschen en Engelschen hun gang laten gaan. Baliburg, dat al een bestuurszetel was, heeft men om reden van bezuiniging weder ontruimd. Het was niet om zijn gezag uit te breiden, dat het bestuur een veldtocht opende tegen de Woete's en den emir van Tibato, die expeditie was noodzakelijk geworden om het gevaar, waarmee het station Yaoendé werd bedreigd door de slavenjachten onder de Woete's. Toen, dank zij de bovenmenschelijke pogingen van Dominik en von Bulow, het Noorden der kolonie was onderworpen, zond men graaf Fugger met de opdracht om het Noorden tot den Benoeé te ontruimen. Het was alleen aan de volharding van de officieren, die zich in die streek bevonden, te danken, dat de order niet werd uitgevoerd. Dit was in 1902, toen het gebrek aan stelsel zijn hoogtepunt bereikte. Sedert is er een weinig verbetering gekomen in den staat van zaken.

Een ander stekelig punt is de onvoldoende sterkte der politiemacht. Men is er slechts in geslaagd de talrijke opstanden te onderdrukken door in de brandpunten van die opstanden telkens nagenoeg de geheele koloniale politiemacht te concentreeren. Dientengevolge werden andere punten ontbloot, wat nieuwe opstanden tengevolge had. Maar het meest zorgbarend is wel het feit, dat de politiemacht hoofdzakelijk gerecruteerd wordt uit stammen aan die van Yaoendé, Bané en Boelé verwant, terwijl er bepaalde aanwijzingen zijn, dat deze stammen vroeg of laat in verzet zullen komen. Het gevaar zou dan zeer groot zijn. Het is dus absoluut noodzakelijk niet alleen om de politiemacht uit te breiden, maar ook om wijziging te brengen in de werving. Men zou namelijk een beroep kunnen doen op de negers in het Noorden der kolonie.

Evenals ten aanzien van de politie-macht 't geval is, zijn er ook te weinig stations. Steins, die onlangs van Yaoendé naar de Samga en verder naar Doeala trok, meldt, dat hij groote moeite had om botsingen te voorkomen. Het ontzag voor het bestuur is in die streken in hooge mate verdwenen. Het is noodig om de veiligheid in de onderworpen streken te verzekeren door vaste posten en niet alleen door voorbijgaande militaire expeditiën.

* * *

Italiaansch Benadir.

Wij hebben onlangs medegedeeld, dat de Italianen zich genoodzaakt zagen tot meer machtsvertoon in deze kolonie. Wellicht interesseert het onze lezers iets omtrent de geschiedenis dezer kolonie meê te deelen, waarover Louis Jadot in de ,,Questions diplomatiques et coloniales het een en ander uit een geschrift van Mantegazza publiceerde, dat onlangs te Milaan verscheen.

,,De kolonie bestaat uit twee administratief van elkander gescheiden gedeelten: in het Noorden staan de sultans der Midjertains en van Obbia feitelijk slechts onder bescherming van Italië; in het Zuiden strekt zich eigenlijk Benadir uit, dat te voren het gebied was van een particuliere maatschappij, en waarvan de havens langen tijd ten behoeve van den sultan van Zanzibar belast wa-

---

het dat dien nacht Sangyang-Sàri en al haar volgelingen en de cypersche kat door de lucht vlogen en naar een ander land zweefden.

Natuurlijk kwam er hongersnood in het land dat Sangyang-Sàri verlaten had. Dat was de straf voor al die nare menschen die een poes geen kluifje gunnen."

,,Sangyang-Sàri en haar volgelingen en de kat vlogen dus door de lucht, en eindelijk vonden ze een land, waar de Godin wel dacht betere menschen te vinden. Dat land heette ,,Baroe."

,,Hier zullen we neerstrijken", zeide Sangyang-Sàri, en nauwelijks had ze dat gezegd, of de kat zat al op de nok van een huis, en de Godin met haar gevolg verspreidde zich in de lucht en was dadelijk onzichtbaar.

De poes dacht werkelijk, dat ze nu bij goede menschen terecht was gekomen, want twee keer achter elkaar stal ze visch uit de keuken, en men liet haar begaan. ,,want", zeide men, ,,die vreemde kat zal ons van de vele muizen verlossen, die de rijst opeten, wij moeten haar dus te vriend houden."

,,Dat is pas braaf", dacht de poes, ,,en verstandig ook. Hier zal Sangyang-Sàri het óók wel goed vinden."

Maar o wee! op een dag had Sangyang-Sàri weer reden om zich boos te maken, want helaas, ook hier behandelde de menschen de heilige paddi niet volgens haar rang! Op een middag kwamen de twee rijststampsters op den zolder om paddi te halen in een onbehoorlijke kleedij. Ze waren werkelijk gekleed alsof ze water gingen scheppen uit de rivier, of naar de markt gingen om visch te koopen! In één woord, ze hadden geen net baadje aangetrokken, hetgeen een vrouw die weet hoe het hoort, toch altijd doet als zij de rijst van den zolder haalt. Hierover was Sangyang-Sàri zeer verbolgen, maar toen zij zag hoe die twee oneerbiedige vrouwen de paddi langs de trap naar beneden gooiden, alsof het gewas van geen beteekenis was... oè toen bedekte ze haar gelaat en weende!

,,Poes", zeide zij, ,,hier op aarde kan ik niet langer blijven, de menschen zijn slecht, de wereld is snood. Ik en mijn volgelingen verhuizen naar andere gewesten. Ga je mee?" De poes, die weer op het dak van het huis zat, trok een scheef gezicht; ze wou hier wel blijven, er waren veel vischgraten en kippebotjes. Maar wat had zij er aan hier te blijven als Sangyang-Sàri deze plaats verliet, en er weer hongersnood kwam? Zij besloot dus mee te gaan. Dus vlogen weer de Godin en haar volgelingen en de kat de lucht in, maar nu keek Sangyang-Sàri niet meer naar de aarde. Ze wilde nu regelrecht naar den hemel vliegen, waar zij voorzeker rust zou vinden.

Op dat oogenblik echter, juist toen allen nog maar een klein eind — niet eens zooveel tijd als men noodig heeft om de rijst te koken — van de hemelpoort verwijderd waren, kwam daar opeens Patotoe aanvliegen, de beschikker van 's menschen lot. Hij hield de heilige Sangyang-Sàri staande, en vroeg haar even uit te rusten op een wolk, en te beraadslagen wat er te doen stond. Sangyang-Sàri zeide dat er niets te beraadslagen viel, dat het onherroepelijk besloten was dat zij en de anderen hemelwaarts zouden gaan, en nimmer weer op de onheilige aarde nederdalen. Maar Patotoe, die een groote geest was, en door zijn betrekking er aan gewend dat alles hem gehoorzaamde, bracht er haar toch toe, dat zij en al de volgelingen en de cypersche kat op een wolk gingen zitten en naar hem luisterden. Nu begon Patotoe te pleiten voor de arme menschen daar beneden, die zonder de Godin geen rijst meer zouden hebben en dan waarschijnlijk van honger moesten omkomen. Niet alleen die oneerbiedige vrouwen die zonder baadje op zolder waren gekomen, maar ook alle onschuldige kindertjes.

Dit trof Sangyang-Sàri wel, en zij vroeg de meening van haar volgelingen en ook van de poes.

Toen de beurt om te spreken aan de kat kwam, zeide deze dadelijk, dat het misschien het beste zou wezen naar de aarde terug te keeren, — want zij dacht aan de lekkere vischgraatjes en stukjes vleesch, waarvan ze toch niet zoo heel zeker was, of die wel in den hemel voor haar klaar zouden staan... Het slot was, dat Sangyang-Sàri met haar volgelingen en de cypersche kat weer naar de aarde daalden, en er zoo een algemeene hongersnood voorkomen werd. Daarom worden alle katten hier ook in eere gehouden, want anders wordt Sangyang-Sàri zeer boos, en niemand zal ook meer op oneerbiedige wijze de paddi durven behandelen."

ren. Beide vorengenoemde sultans hebben zich in 1888 en 1889 onder Italiaansch protectoraat gesteld. In 1890 gaf Crispi aan de mogendheden kennis, dat Italië zijn bescherming verder zuidwaarts had uitgebreid, over het tusschen de havens Kismayo, Brava, Merea en Mogadiscio gelegen gebied. Deze havens waren bij een Duitsch-Engelsch verdrag verklaard tot de bezittingen van den sultan van Zanzibar te behooren. Daar de havens de eenige punten waren, die toegang verleenden tot deze onherbergzame kust, is het duidelijk, dat Crispi er op bedacht was de havens vroeg of laat onder een of anderen vorm onder Italiaansche vlag te brengen. In 1892 werd, in overeenstemming met Engeland, door den sultan van Zanzibar aan Italië voor een particuliere maatschappij het recht verleend, om de havens van Benadir te bezetten, er rechten te heffen enz., tegen betaling van 220000 frs. 's jaars aan den sultan.

Der, door Filouardi, oud-consul van Italië te Zanzibar, opgerichte maatschappij ging het niet voor den wind, en de tegenslagen door Italië en Erythrea ondervonden, evenals de dood van een verdienstelijk officier, Cecchi, wiens diensten de maatschappij zich verzekerd had, waren niet in staat de kapitalisten aan te moedigen, zoodat het de maatschappij eerst in 1899 gelukte hare concessie aan een nieuwe maatschappij over te doen. Deze ontving een subsidie van 400000 frs. 's jaars, maar moest den sultan van Zanzibar den jaarlijkschen cijns afdragen. Heel veel bracht deze maatschappij ook niet tot stand: de eenige handel in de gepachte havens bleef de slavenhandel.

Dat lekte weldra in Italië uit en een dientengevolge op touw gezette campagne in de bladen, vooral die van Milaan, van waar de maatschappij voor een groot gedeelte haar kapitaal had betrokken, noopte de Italiaansche regeering tusschenbeide te komen en een onderzoek te gelasten. Dit eidde tot de invrijheidstelling van alle slaven in de havens, waarover echter ontevredenheid ontstond onder de handelaars in de havens en de slavenleveranciers in het binnenland, w.o. de beruchte Bimals, waarmee de Italianen toen kennis maakten en die zij nu willen trachten te onderwerpen.

De Benadir-maatschappij overleefde de openbaring harer fouten niet lang; bij een wet van Maart '05 werd haar de concessie ontnomen en het gebied tot een Italiaansche kolonie verklaard, terwijl de rechten van den sultan van Zanzibar op meergenoemde havens voor een bedrag van 3.600000 frs. ineens werden afgekocht.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

Opmerkingen over de Suiker-Cultuur en hetgeen gedaan kan worden, om de inlandsche bevolking in de gouvernementslanden van Java, speciaal voor zoover zij den landbouw beoefent, vooruit te brengen, door **J. J. Benjamin**, (Overdruk Tijdschr. Nijverh. en Landb. in N.-I., afl. April—Mei 1908).

De schr. van deze uitvoerige studie komt ons voor iemand te zijn, die de zaken van beide zijden beziet. Men verneme bijv. zijn oordeel over de particuliere suikerindustrie, (blz. 12): „De suikerindustrie wordt wel eens door aanhangers hemelhoog verheven als een redster in den nood en aan den anderen kant ook door tegenstanders verlaagd tot eene onbarmhartige exploitante. Zij staat tusschen beide uitersten in, met genoeg plaats voor verschillende mutaties en evoluties, zonder in een der beide uitersten te vervallen. Evenals elke andere industrie is zij, uit den aard der zaak, in de eerste plaats op eigen voordeel belast.

De schr. toont ook een gevoelig hart te bezitten voor het wel en wee van den Inlander, hetgeen vooral blijkt uit zijn beschouwingen over „Opheffing van den Inlander" (blz. 47—55), en „Tantièmes der Inlandsche bevolking in de winsten der suikerindustrie", waarin hij de wenschelijkheid betoogt om den Inlander in de jaarlijksche winsten te doen deelen, „al ware het alleen uit billijkheidsgevoel jegens den Javaan, wiens geringe eischen, uiterst matige — sedert 1884 over het algemeen niet weinig verlaagde — loonen, lage grondhuren en meegaandheid in ongunstige cultuur- en marktperiodes de fabrieken niet weinig hebben geholpen om staande te blijven. De suikerindustrie heeft tot dusver die onmisbare hulp, naar onze overtuiging, niet voldoende geappreciëerd, en is niet bijster erkentelijk en grootmoedig geweest."

Het zou ons te ver voeren om te trachten een beknopt overzicht van de beschouwingen des heeren Benjamin te geven; zijn voornaamste conclusiën echter willen wij vermelden, omdat zij toch eigenlijk ook een overzicht bevatten.

In deze publicatie, zegt schr., hebben wij getracht te betoogen:

1o. dat de winsten der suikerindustrie, dooreen genomen over verschillende jaren, niet bij zonder hoog mogen genoemd worden;

2o. dat uit de jaarlijksche winsten, wanneer die, zooals in de laatste 5 jaren, het gemiddelde overtreffen, gevoegelijk een deel kan worden afgezonderd in het belang van de ontwikkeling der Inlandsche gemeenschap;

3o. dat de grondhuren bij verhuur aan de suikerindustrie hoewel stijgend, in de meeste gevallen te laag zijn bij eenigszins behoorlijke bewerking der sawahs en bij niet onereusen verkoop van de producten dier velden;

4o. dat, om tot eene betere bewerking der sawahs te geraken, onderwijs, ook op landbouwkundig gebied, zoomede verbetering der desatoestanden, noodzakelijk zijn, waardoor de Inlander economisch en moreel krachtiger zal worden, hetgeen zal leiden tot eene belangrijke verhooging van grondhuren en loonen;

6o. dat invoering van verplichte registratie bij verhuur onder Inlanders als correctiemiddel slechts langzaam zou werken, zoolang de Inlander nog niet economisch en zedelijk sterker is;

7o. dat de bezwaren tegen de industrie, inzake irrigatie, zeker grootendeels op te lossen zijn;

8o. dat, ook wat hare overige schaduwzijden betreft — welke industrie heeft er geene? — niet altijd juiste gevolgtrekkingen worden gemaakt en te veel gegeneraliseerd wordt. Zij heeft de gebreken en hoedanigheden, welke elke groot-industrie met zich medebrengt; zij is nu eenmaal geen uiting van philantropie; de personen in haar dienst zijn menschen, die natuurlijk niet alleen zonder groote gebreken zijn."

* * *

Teysmannia. Jaarg. 1908. Afl. 7.

Bevat de volgende bijdragen: Nieuwe en minder bekende koffiesoorten, door Dr. P. J. S. Cramer (vervolg). Thans behandelt de schrijver de *Coffea stenophylla*, welke koffie een soort is, die zich bij geen enkele onzer in cultuur zijnde koffies laat aansluiten. De bessen zijn niet — zegt de auteur — als bij de meeste koffiesoorten rood, maar glimmend zwart gekleurd; ook wat de kenmerken der bladeren betreft, verschilt de stenophylla, die in Fransch-Guinee en Sierra Leone in het wild groeit, sterk van de bekende soorten. De met genoemde koffiesoort genomen proeven in den cultuurtuin te Buitenzorg leidden tot vrij gunstige resultaten.

Komt in de Java-coca kristalliseerbare cocaïne voor? door A. W. K. de Jong. — De cocaplanten, door A. W. K. de Jong (met platen). — De bestrijding van dierlijke plagen door middel van pathogene bacteriën, door E. de Kruyff. — Korte aanteekeningen over kina, door Dr. A. Rant. — Selecteeren van heveazaden. — Over klimatologie en landbouw, door Dr. E. C. Jul. Mohr. — Bloeiende planten in den tuin, door H. J. Wigman. — Proef over den invloed van versch, tweedehandsch, derdehandsch en vierdehandsch bevloeiïngswater op de opbrengst van het rijstgewas, door J. E. v. d. Stok. — Sprokkelingen uit nieuwe publicaties.

* * *

De Stem van Indië. 1908. No. 30.

In dit Nr. is opgenomen het verslag der algemeene vergadering van den Indischen Bond op 19 Juli j.l., waarin de bekende heer Van Emmerik een voordracht hield over de opleiding van jeugdige Indo's voor den landbouwersstand. De spreker beweerde o. m. dat het gering succes door den Bond met den kleinen landbouw verkregen, daaraan ligt, dat de proeven zijn en nog worden genomen met volwassen Indo's die niet voor den landbouw worden opgeleid, daarvoor ook niet geschikt zijn omdat zij nog altijd hunkeren naar klerken-glorie op de kantoorkruk, met het ambtenaarsschap in het verschiet.

In hoofdzaak waren de talrijke aanwezigen het met de beschouwingen van den heer Van Emmerik eens.

* * *

Weekblad voor Indië. 5e Jaargang. No. 14.

Het Weekblad bevat: De haven-, kade- en steigerplannen voor Soerabaja en de vaarwaters aldaar (met drie teekeningen), door J. Ph. Ermeling. — Eene Indische millioenen-erfenis, door Gabriël (slot). — Het vaandelfeest der Semarangsche Hoogere Burgerschool (met platen). — Indrukken van den Dag, door Corax. — Ranker's don Juan-serenade, O.-I. militair verhaal, door Creusesol. — De Hollanders aan de Malebaarkust (vervolg), door Maurits Wagenvoort.

* * *

De Indische Mercuur. 1908. No. 34.

Nieuwe tabaksvariëteiten, door Dr. L. P. de Bussy. — Het congres te Clermont—Ferrand, door A. H. Berkhout. — De crisis in China. — De moderniseering van de haven van Singapore. (In dit aan de O.-A. Lloyd ontleende bericht blijkt, dat het Gouvernement van de Straits Settlements na de overname van de Tandjong Pagar Dock Company door onteigening en overeenkomstig het besluit van de Engelsche regeering, om *Singapore tot hoofd-vlootstation te maken voor de Aziatische eskaders*, een begin gemaakt heeft met de moderniseering van de tegenwoordige havens en dokken. Het was vermoedelijk o. a. den Engelschen een doorn in het oog, dat „tot dusver het kolenladen in de naburige Hollandsche haven Sabang sneller ging vanwege de betere laad-inrichtingen aldaar, zoodat ook de kolenhandel in Singapore den teruggang daarvan ondervond." Men hoopt het groote werk in 7 of 8 jaar klaar te krijgen. De kosten worden geraamd op de kolossale som van 20.000.000 dollar.

Suikerindustrie-Tentoonstelling, te houden te Modjokerto, in de maand October 1908. — Vragenlijst, uitgeschreven door het Algemeen Syndicaat voor Suikerfabrikanten op Java. — Het mailcontract van de Regeering met de Stoomvaart-Maatschappijen „Nederland" en Rotterdamsche Lloyd." — De nieuwe stoomvaartlijn op Australië. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen. — Nieuwe Maatschappijen. — Personalia: Jhr. C. van Leennep.

* * *

Theosofisch Maandblad voor Ned. Indië. 7e Jaarg. Afl. 12.

Dit nummer bevat het vervolg van het officieel verslag van het Eerste Indisch Theosofisch congres, gehouden te Jogjakarta op 18 en 19 April 1908, zoomede het slot van het artikel: „Wat de Boroboedoer ons leert." (II. De Boroboedoer architectonisch en cosmisch), door D. van Hinloopen Labberton.

* * *

Berichten uit Ned. Oost-Indië van den Sint-Claverbond 1908. No. 3.

Als altijd bevatten deze Berichten (die helaas buiten den handel zijn) weer een aantal bijdragen, welke wij gaarne onder de algemeene aandacht brengen. Het Nr. begint met een interessant opstel van pastoor *A. Kortenhorst: De stad Batavia onder de Oost-Indische Compagnie*, verdeeld in de navolgende hoofdstukken: I. Hoe kwam Oost-Indië in ons bezit? II. Batavia onder de vereenigde O.-I. Compagnie. III. Het Catholicisme in die dagen. IV. Het zedelijk leven.

Pastoor *J. Frencken* schrijft over het *Lojafeest der Chineezen op Riouw*: Dit feest — als men het zoo noemen mag — heeft jaarlijks — (volgens de Enc. v. N.-I.) in de maand Mei plaats, en wordt als volgt gevierd: Door loja's, dat zijn in extase geraakte, „door den geest bezeten" personen, wordt water gehaald uit een geheiligden put om in den tempel te worden geofferd. Gewoonlijk treden als loja op de armste koelies, omdat zij zich kosteloos aan opium kunnen vergasten. Op den bepaalden dag stelt elk gegoed Chinees een hoeveelheid opium op een huisaltaar ter beschikking van de loja's die binnenkomen en er van gebruiken naar believen. Die in extase komen, gaan naar den tempel, waar ze in eene bijzondere kleeding worden gestoken; dan nemen zij een daar gereed liggend mes, dat zij zich door de wangen steken, of zij plaatsen zich op een gereedstaanden stoel, waarvan de zitting, de rug en de leuningen uit scherpe zwaarden bestaan, of ook leggen zij zich neder op een bank, die met puntige spijkers is beslagen. Zoo worden ze, vaak geheel bebloed, soms ook zonder dat de wonden bloedstorting ten gevolge hebben, in optocht rondgedragen onder oorverdoovend geraas en getier. De woorden, door de loja's in extase uitgesproken, worden als orakeltaal beschouwd, omdat de geest door hun mond spreekt.

Pastoor Frencken nu woonde zoo'n feest te Tandjoeng Pinang bij; zijne zeer in bijzonderheden tredende beschrijving wijkt nog al af van die in de genoemde Enc. Slechts hierop willen

wij het licht doen vallen. Ten eerste had de feest niet in Mei plaats, doch duurde het van 19 tot 24 April. Verder bevond de schr. de zgn. „scherpe zwaarden" alles behalve scherp en de „puntige spijkers" zeer bot. Toch wil ik niet beweren — voegt hij hieraan toe — dat die stoel en dat bed nu juist de aangewezen meubelen waren om er een rustig dutje in te doen. Hij haalt deze bijzonderheden alleen maar aan, omdat ze kunnen bijdragen om het zgn. wonder te verklaren, dat soms de wonden geen bloedstortingen ten gevolge hebben en de loja's bij groote voorzichtigheid er met langblijvende indrukken afkomen.

Van den plechtigen rondgang merkt de schr. op dat van „oorverdoovend geraas en getier" niets was te hooren. De twee loja's op den stoel en op de draagbaar vormden het hoofdmoment van de processie; ze werden in dichte drommen omstuwd door een ernstige, rustige en zwijgende menigte, die reusachtige Chineesche lantarens van papier droeg. Nu en dan hoorde men een paar gongslagen om den stoet aan te kondigen, meer niets.

Pastoor *G. W. J. Wenneker* geeft vervolgens eene bevattelijke beschrijving, met aantooning van het nut, van een aantal *Indische schaduwboomen*, nl. de Waringin, de Regenboom of Nagasarie (Mesua ferrea L.), de Tamarindeboom, de Kanari-boom, de Djoar, De Soeren of Soerian.

Ten slotte een artikel van Pr. P. A. Wintjes: Uit de bovenlanden van Menado. Stichtend afsterven van een Inlandsch meisje en: Het katholiek onderwijs in het Vicariaat van Batavia, door Pr. A. Kortenhorst.

Verschillende bijdragen zijn van keurige illustraties voorzien.

* * *

Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned. Indië. Deel 61. Afl 3 en 4.

Deze dubbele afl. bevat een aantal bijdragen op velerlei gebied, nl.: De trom met de hoofden te Pedjeng op Bali, door W. O. J. Nieuwenkamp (met platen, door den schrijver in loco geteekend). — Bamboe-snijwerk en weefsels op Timor, door J. A. Loebèr Jr. — De Batara Gowa, door J. Tideman. — Linguistic Survey of India, door Prof. Dr. A. Kern. — De eerste zang van den Nagarakretagama, door Prof. Dr. H. Kern. — Aanteekeningen bij het opstel van Dr. H. H. Juynboll (handelend over de vereering van Wisnu op Java, Bijdragen Dl. IX, blz. 412), door Prof. Dr. J. S. Speyer. — Bijdrage tot de kennis der Balische letterkunde, door Dr. H. H. Juynboll. — De geschiedenis van het ontstaan der Ned.-Indische Lijnwaden-verordening van 1824. Bijdrage naar onuitgegeven stukken tot de kennis van het Bestuur van den Gouverneur-Generaal Van der Capellen, door P. H. van der Kemp. — Nufoorsche fabelen en vertellingen, medegedeeld en vertaald door F. J. F. van Hasselt. — Mededeelingen betreffende eenige Atjehsche onderhoorigheden (nl. Peutoë; Lho Seumawé; Seuneu-am; Beutong of de Kawaj V; Kawai XII; Lageuën met Lho Gloëmpang en Raneuë; Panté Radja. — Mededeelingen betreffende de landschappen Soreang, Batjoe Kiki, Bodjo, Palanro en Nepo (Maloese Tasie), (welke landschappen vroeger een onderdeel vormden van Soeppa op Celebes). — Un vocabulaire Malgache-Hollandais, par M. Gabriël Ferrand.

* * *

Vragen van den Dag. September 1908.

Onder het opschrift *Het spiritisme in den Oost-Indischen Archipel*, bevat de aflevering een uitvoerige beschouwing door den heer *F. J. Bezemer*, naar aanleiding van het in 1906 verschenen werk van Alb. C. Kruyt: Het Animisme in den Indischen Archipel, voor zoover dit over 't spiritisme handelt.

* * *

Ten slotte vestigen wij de aandacht op het zoo juist verschenen

Tontemboansch-Nederl. Woordenboek met Nederl.-Tontemboansch register, door J. A. T. Schwarz. Uitgegeven vanwege het Departement van Koloniën. Leiden, voorheen E. J. Brill, gr. 8o. Blijkens de inleiding heeft Dr. N. Adriani, gesteund door zijne echtgenoote, zich met de uitgave van dit uitvoerige woordenboek belast. In het vorige jaar verschenen de Tontemboansche teksten met aanteekeningen en vertaling eveneens door den heer Schwarz; een maand geleden zagen het licht: Hoofdstukken uit de spraakkunst van het Tontemboansch, samengesteld door Dr. Adriani en zijn echtgenoote, zoodat het thans mogelijk is eene taal te bestudeeren, welke een goede vijftig duizend sprekers telt en de grootste is der Minahassische talen.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die d a g e l i j k s, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 5 Augustus;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag van Ned.-Indië idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 3 Augustus;
De Sumatrapost t/m 5 Augustus;
Het Ned.-Ind. Effectenblad Nos. 59 en 60;
De Indische Mercuur No. 35;

Officiëele Berichten,

Uit de Javasche Courant van 31 Juli 1908. No. 61.

Dit nummer bevat het Koninklijk besluit der gewijzigde *Regeling* van het instituut der *onderluitenants* bij de wapens der Infanterie, Cavalerie en Artillerie en bij de Genietroepen van het leger in Nederlandsch-Indië; id. van het instituut der *onderluitenants-apothekersbedienden* en het instituut der *militaire architecten*.

Voorts het Kon. Besluit, dat in artikel 38, eerste lid, van het Reglement op de strafverordening in stede van „residentie" wordt gelezen „afdeeling."

Een ordonnantie, waarin wijzigingen betreffende de opdracht van politierechtsmacht aan de Controleurs bij het Binnenlandsch Bestuur op Java en Madoera.

En eindelijk een staat, aantoonende de gewijzigde administratieve indeeling der residentie Semarang.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de commies bij de S.S. op Java, E. P. Pattynama, en de ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten L. A. van der Elst.

Benoemd: tot kantoorchef 2e kl. bij den p. en t. dienst J. N. Tamson; tot commies bij 's Lands pakhuizen te Semarang, S. C. A. Martherus; tot hulpprediker op Batjan, C. J. I. Sluijk; tot asp.-controleur bij het B. B. op Java, P. Westra; tot commies op het bureau van den ass.-resident der Oostkust van Atjeh, J. L. Townsend; van den id. van Bambél, B. A. K. Dutrieux; tot lid van den gemeenteraad van Semarang, Th. A. Hesker; tot id. van den gewestelijken raad van Pasoeroean J. Scheltema.

Ontslagen: op verzoek eervol het districtshoofd van Attinggolla (Menado), Boeongkodoe Dangkoewa; id. in de afd. Ommelanden van Telok Betong (Lampongs), Marioen.

Overgeplaatst: van Donggala naar Gorontalo, de dokter-djawa, J. A. J. Kawiarang.

Benoemd: tot tijdelijk mantri-landbouwkundige Raden Aria Soemitra; tot kapitein bij de schutterij te Batavia, W. C. Loudon; tot 1en luitenant, J. C. Palm; tot 2en id., S. B. H. Göpner.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, één jaar verlof naar Europa, aan den off. van gezondheid der 1e kl., S. H. de Granada.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de off. van gezondheid der 1e kl., Dr. J. B. C. Persenaire.

Bevorderd: tot kapitein bij het wapen der inf. de luitenant J. J. Mulder.

Benoemd: in de commissie voor het in 1908 aan officieren af te nemen examen in de Soendaneesche taal, Dr. Ph. S. van Ronkel, H. C. H. de Bie en Raden Soerja Nata Pamekas.

* * *

Uit de Javasche Courant van 4 Aug. 1908. No. 62.

Als extra-bijvoegsel bevat dit nummer het Maandrapport omtrent den stand der voedingsgewassen op Java, opgemaakt onder ultimo Juni 1808.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan de hulponderwijzeres Mevrouw S. J. G. Verduijn den Boer; den directeur der opleidingsschool te Probolinggo L. D. van Capelle; den opnemer bij het boschwezen A. J. Leijendeckers; den ass.-resident van Malang G. F. van Wijk; twee jaar aan den administrateur van de landbouwschool te Buitenzorg J. Pit.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de hulponderwijzer te Pangpe, A. Pondaäng.

Benoemd: tot opzichter bij den Waterstaat en B. O. W., A. L. Gerrits; tot 2en commies bij 's Lands pakhuizen te Batavia, J. J. Kuijp; tot hoofdingenieur van het mijnwezen, A. H. van Lesse; tot onderwijzer 2e kl., Th. H. Dragt en M. J. H. Beek.

Werkzaam gesteld: bij de 4e afd. S. S. op Java, de 1e luitenant der mariniers F. A. Kimball.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de wedono van Karangbinangoen Raden Pandji Tjokro Adiprodjo; de assistent-wedono van Teloekagoeng, Mas Kramasasmita, de regent van Lamongan, Raden Adipati Djojodirono.

Benoemd: tot regent van Lamongan, Raden Djojodinegoro, en zulks onder toekenning van den ambtstitel „Toemenggoeng" en met vergunning mitsdien om zich voortaan te noemen en te schrijven „Raden Toemenggoeng Djojodinegoro."

Benoemd: tot 1en klerk te Semarang, J. Risakotta, N. Miete, A. M. B. de Lijon en H. Meijer.

Militair Departement.

Bevorderd: tot 1en luitenant bij het wapen der artillerie, de 2e luitenants J. L. van Gogh en M. R. Albricht.

Overgeplaatst: bij den generalen staf, de kapitein der infanterie K. F. E. Gerth van Wijk.

Bepaald: dat de 1e luitenants der inf. J. van Braam Morris en J. C. de Ridder bij het leger voor „memorie" worden gevoerd gedurende den tijd dat zij belast zullen zijn met de waarneming der betrekking van civiel gezaghebber (fungeerend controleur).

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem IV; gezagvoerder P. Koningstein; van West-Indië naar Amsterdam.

Mevrouw L. F. Petri en dochter; mevr. M. T. Scheurlen; S. A. Heilbron; jongej. M. Bär von Hemmersweil; jongeh. R. N. Bär v. Hemmersweil; jongej. C. H. Kroesen; jongeh. W. E. Kroesen; N. F. Dijkema; Chaput en echtg; *F. Borger.

* gemerkt gedebarkeerd te Havre.

* * *

Passagierslijst van het s.s. „Kawi". Gezagvoerder W. Bagchus; van Rotterdam naar N.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: mevrouw A. Lebbe en dochter; mevrouw wed. Dr. J. W Hofmann—Stelling; W. D. Helderman met echtg. en d; mevrouw G. van Doesburg—Bos; mej. R. Eichelsheim; mej. A. M. Huffstadt; M. H. Dibbetz met echtg. en k; mej. H. C. A. Otto; mej. J. A. Otto; F. L. F. Versteegh; mej. J. van Veen; Th. de Ligt; J. E. van der Meer met echtg. en 2 k; mevrouw G. Huisman—Wakker en 3 k.;

naar Southampton: C. T. Rowband; E. P. Ros; C. van Leuven;

naar Lissabon: J. Zufang;

naar Marseille: H. C. Molenaar en echtg.; A. Honig; H. J. de Boer;

te Marseille zullen zich inschepen: L. S. A. M. von Römer; J. G. van Schravendijk; A. Vogelaar; Mr. G. W. Beeger met echtg. en k; J. Jansen—Werf; J. C. de Vos; M. D. Gonsalves; Th. O. Godin en echtg; mevrouw wed. J. H. Lach de Bère; mevrouw wed. A. van Vloten—Wijnveldt en d; O. Wessels; J. D. Schamhart; W. H. Otto; G. D Vos en d; F. de Jong; G. West; L. J. Gelink; E. Grivel;

naar Port-Saïd: Ch. Kraaijeveld, echtg. en 2 k;

Voorspoedig BEVALLEN van een
ZOON,
Mevrouw D'ARNAUD GERKENS—
geb. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK.
WELTEVREDEN (Batavia), 2 Sept. '08.

No. 37 Donderdag 10 September 1908 8ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

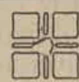
ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

Mr. C. PIJNACKER HORDIJK. †

In den avond van Vrijdag 3 September jl. is na een zeer korte ongesteldheid, op den leeftijd van 61 jaar, overleden Mr. Cornelis Pijnacker Hordijk. Hij werd geboren den 13en April 1847, studeerde te Utrecht en promoveerde aldaar in 1873 in de beide rechten. In het volgende jaar werd hij benoemd tot hoogleeraar te Amsterdam, daarna te Utrecht. Van 9 Februari tot 22 April 1883 was hij minister van binnenlandsche zaken; van 1885 tot 1888 gouverneur van Drente, waarop hij geroepen werd tot het onderkoningschap van Ned. Oost-Indië. Die hooge waardigheid bekleedde hij tot 1893. Zijn bestuur in Indië kenmerkte zich niet door ingrijpende maatregelen of belangrijke voorvallen; een enkel feit brengen wij niettemin in herinnering, namelijk de zoo veel besproken scheepvaartregeling op Atjeh.

Na zijn aftreden als gouverneur-generaal werd hij door de Prov. Staten van Zuid-Holland in 1894 tot lid van de Eerste Kamer gekozen, waarvan hij tot aan de ontbinding der Kamer deel uitmaakte.

De overledene heeft zich vooral verdienstelijk gemaakt door zijn rechtsgeleerde-, geschied- en oudheidkundige studiën met betrekking op Nederland.

Maar ook voor Ned. Oost-Indië had hij zijne groote verdiensten. Na zijn aftreden als gouvern.-generaal nam hij in verschillende functiën (veelal als voorzitter) een werkzaam aandeel in het streven van tal van vereenigingen, welke zich ten doel stellen het verspreiden van kennis onzer Oost-Indische bezittingen.

Vooral om deze reden betreurt de vereeniging Oost en West zijn heengaan ten zeerste.

De groote verdiensten van den overledene werden bij zijn teraardebestelling dan ook ten rechte in het helderste daglicht gesteld.

OPROEPING.

Hoogst treurig zijn de berichten omtrent den maatschappelijken toestand in Curaçao sedert de verwikkelingen met Venezuela *). Handel en nijverheid staan stil, hongersnood staat voor de deur, en doet zich reeds hier en daar nijpend gevoelen. De toekomst voor deze Nedelandsche bezitting is buitengewoon duister, zoolang geen vreedzame oplossing der aanhangige kwesties te verwachten is. De regeering van Hare Majesteit, onze geëerbiedigde Vorstin, heeft tot de ingezetenen van Curaçao reeds de veelbelovende troostwoorden gericht, „dat Hare Majesteit, de Koningin der Nederlanden, volledig bekend met den toestand der kolonie, dien toestand met diep leedwezen gadeslaat en dat Hare Majesteit Hoogstderzelver aandacht en die van Hare Raadslieden aan de verbetering daarvan wijdt."

Naast de maatregelen, die de Nederlandsche regeering zal kunnen nemen, blijft eene ruime plaats, waar de particuliere liefdadigheid beter werken kan dan ambtelijke bemoeienis, althans deze krachtig steunen kan in de hulp, die het plaatselijk bestuur reeds begonnen is te verleenen, blijkende o.m. uit de wekelijksche uitdeeling van een vat droge beschuit aan de schoolkinderen, die met een hongerige maag van huis gaan.

De Vereeniging *Oost en West* heeft tot doel: den band tusschen Nederland en zijne bezittingen en koloniën in Oost- en West-Indië te versterken. Hoe kan dit beter geschieden dan door waar geleden wordt, troost en daadwerkelijke hulp te verleenen? Het Dagelijksch Bestuur heeft gemeend, niet te mogen aarzelen, deze oproeping te richten tot hen, die niet onverschillig zijn voor het land van Curaçao en dat zijner bewoners, tot allen in het algemeen, die niet ongenegen zijn, hun penningske te offeren voor de noodlijdenden.

De Ver. *Oost en West* heeft pas weder besloten tot de oprichting van een Fonds tot ondersteuning van personen, commissiën en instellingen. Hare oogenblikkelijke geldmiddelen laten niet toe als eerste inzet een beduidende som daarin te storten. Zelve kan zij dan ook weinig bijdragen, doch het kan niet te vergeefs zijn, dat zij vertrouwt op de velen, die genegen zijn dat fonds te steunen, opdat wij in het vervolg dadelijk, wanneer nooden zich voordoen, als waarvoor wij thans de aandacht onzer medeburgers vragen, de eerste hulp verleenen kunnen.

Gij weet het, elk bedrag, hoe gering maar, is welkom.

Aan de achterzijde van den omslag van dit blad is gelegenheid het bedrag in te vullen, dat men bereid is, af te staan:

óf aan het hulpfonds der Vereeniging Oost en West, het aan het bestuur dier Vereeniging overlatende, te beoordeelen welken steun het in dit bijzondere geval aan Curaçao verleenen mag,

óf in het bijzonder tot ondersteuning der noodlijdenden in de Nederlandsche bezitting Curaçao.

Overigens bestaat er gelegenheid voor een ieder, zijne bijdrage af te dragen aan den secretaris en den penningmeester der Vereeniging die, Zon- en feestdagen uitgezonderd, dagelijks kantoor houden te 's-Gravenhage in de Heulstraat no. 17 van 9 tot 12 uur 's voormiddags.

Mevrouw Van Zuijlen—Tromp, oud-voorzitster der vereeniging Oost en West, heeft voor deze zaak hare hoog gewaardeerde medewerking toegezegd.

Namens het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West",

Het Dagelijksch bestuur:

C. R. Bakhuizen van den Brink, *Voorzitter.*
L. A. Bakhuis, *Ondervoorzitter.*
A. C. Harting, *Penningmeester.*
E. van Assen, *Secretaris.*

*) Zie ook onze rubriek „West-Indië". RED.-C.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Het rapport der Staatscommissie voor de Ind. Zeemacht, door de *N. R. Crt.* besproken, des heeren Liefrincks benoeming beoordeeld door *het Huisgezin, het Centrum, Alg. Hdbl., N. R. Crt.* en *Vaderland.* — Het *Nieuws van den Dag* contra *Alg. Hdbl.* in zake de Venezolaansche kwestie. — Opmerkingen van den heer Bogaerdt in *De Tijd.*

Sprekende over het rapport der Staatscommissie voor de Indische Zeemacht, schrijft de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* o.m. het volgende:

„Wij kunnen, door beperkte ruimte, niet diep ingaan op de details der door de commissie uitvoerig gemaakte berekeningen en gedane voorstellen omtrent de voor Nederlandsch-Indië gewenschte torpedovloot, doch wij meenen — in beginsel met haar eene torpedovloot boven eene artillerievloot verkiezende —, dat zij de waarde der onderzeebooten, als dagwapen ter aanvulling van hare alleen als nachtwapen te gebruiken torpedovloot, niet voldoende recht laat wedervaren en dat onderzeebooten in elk geval in de nieuwe formatie der Indische zeemacht moeten worden opgenomen. Zij zullen, zooals de commissie terecht vooropstelt, voor optreden in den geheelen Indischen archipel bruikbaar moeten zijn en niet aan eene plaatselijke verdediging gebonden.

Nadat de commissie aldus met eenparige stemmen tot een besluit was gekomen omtrent de „doelmatige samenstelling en indeeling der zeemacht in Nederlandsch-Indië", waarvan in hare opdracht wordt gesproken, bleek zij omtrent het beginsel, dat zou moeten gelden bij de verdeeling der uitgaven voor die zeemacht, niet eenstemmig. De meerderheid der commissie is van meening, dat de kosten in beginsel gebracht moeten worden ten laste der Indische begrooting; de minderheid meent, dat de kosten moeten gedragen worden door Nederland en Indië te zamen of in beginsel door Nederland, tenzij Nederlandsch-Indië er geheel of gedeeltelijk toe in staat is.

Gelukkig is dit beginselverschil geen beletsel geweest om, ook op dit punt eenstemmig, voor de eerstvolgende jaren, eene practische regeling voor te stellen met betrekking tot de verdeeling der uitgaven over de beide begrootingen.

In een ontwerp van wet en in een ontwerp koninklijk besluit, beide vergezeld van uitvoerige toelichtingen, zijn ten slotte de voorstellen der commissie neergelegd voor het in het leven roepen eener afzonderlijke marine van Nederlandsch-Indië, voor het deel van de kosten dier marine, dat ten laste van de Staatsbegrooting moet worden gebracht voor de samenstelling dier vloot, voor de uitgaven ten behoeve daarvan te doen en voor de uitgaven in bijzondere gevallen voor de marine van Nederland te doen.

De bijdrage, ten laste der Staatsbegrooting, in de gewone militaire marine-uitgaven voor de

Indische marine, wordt voor de eerste vijf jaren voorgesteld op 2/5 dier uitgaven voor elk dier jaren, tot een maximum bedrag van 4.2 millioen gulden per jaar, dat echter in buitengewone gevallen kan worden verhoogd. Van die 4.2 millioen zou 2.4 millioen bestemd zijn voor aanschaffing en eerste uitrusting van oorlogsvaartuigen.

Wegens die uitgaven voor aanschaffing en eerste uitrusting van oorlogsvaartuigen wordt jaarlijks eene afzonderlijke begrooting vastgesteld en als in eenig dienstjaar het voor nieuwen aanbouw uitgetrokken bedrag niet ten volle is besteed, wil de commissie alsnog gelegenheid geven het resteerende te gebruiken tot kwijting van meerdere uitgaven voor aanbouw in een volgend dienstjaar."

Ten slotte zegt het Rotterdamsch blad:

„Zonder in elk opzicht met het gevoelen der commissie in de onderdeelen van haar rapport in te stemmen, willen wij toch verklaren met veel ingenomenheid te hebben kennis genomen van haar arbeid en als onze bepaalde meening uitspreken, dat het beginsel, waarvan zij uitgaat, nl. eene regeling onder geheele en uitsluitende verantwoordelijkheid van den minister van koloniën, en als gevolg daarvan eene afzonderlijke koninklijke marine voor Nederlandsch-Indië ons goed, deugdelijk en uitvoerbaar voorkomt."

* * *

De benoeming van den heer Liefrinck tot regeeringscommissaris voor de Atjehsche zaken heeft natuurlijk veel critiek uitgelokt. Over het algemeen kan de regeering, die met deze schrandere zet op het politieke schaakbord de vele Atjeh-opposanten voorloopig schaakmat heeft gezet, over haar daad tevreden zijn. Met een enkele uitzondering wordt de zending-Liefrinck toegejuicht.

Het *Huisgezin* schrijft:

De eerste vrucht van de Atjeh-rapporten is er, hoezeer vermoedelijk anders dan de stellers dier rapporten, vooral generaal Rost van Tonningen, zich die gedacht hadden.

De militair, die het dubbele bewind over Atjeh en Onderhoorigheden voert, krijgt een burgerlijk regeeringscommissaris naast zich.

De alleenheerschappij van de sabel heeft uit. Er moet hardhandiger worden opgetreden, adviseerde Rost van Tonningen.

Het harde sabel-bewind dient te worden getemperd, heeft de regeering beslist.

Wij juichen deze beslissing, die een nieuwen koers inwijdt, hartelijk toe.

We verlangen niet, dat het zwaard ontijdig in de scheede worde gestoken, maar wel, dat het militaire beleid niet uit de verte, doch van nabij worde gecontroleerd door een onafhankelijk burgerlijk ambtenaar.

Voor generaal Rost van Tonningen is de benoeming van een burgerlijk regeeringscommissaris een bittere pil om te slikken. Ook de gouverneur-generaal van Indië heeft er niet toe geadviseerd. Te meer lof verdient de regeering, dat zij niet geschroomd heeft door te tasten en haar twee hoogste ambtenaren in Indië te desavoueeren."

Het *Centrum* schrijft:

De benoeming van den heer Liefrinck als regeeringscommissaris voor Atjeh wordt aangekondigd als een maatregel in het belang der pacificatie en de verzekering van eenheid van beginselen tusschen regeering en gewestelijk gezag.

Na de enquête, door den gouverneur-generaal persoonlijk ingesteld, en de rapporten, welke daarop gevolgd zijn, is deze maatregel niet anders dan rationeel te achten.

De landvoogd getuigde in het verslag zijner bevindingen, dat hij zich in het bestuur van den gouverneur Van Daalen had vergist, welk bestuur hem, naderbij bezien, geheel anders voorkwam, dan op een afstand.

En al werd nu generaal Van Daalen vervangen door overste Swart, de ervaring met den vorigen afgetreden gouverneur zal de regeering overtuigd hebben van de wenschelijkheid en het nut eener meer actieve contrôle.

De heer Van Heutsz kan zich niet voortdurend naar Atjeh begeven. Maar wèl moet er zekerheid bestaan, dat dit gewest bestuurd wordt overeenkomstig plan en bedoeling der regeering te Buitenzorg.

Eenheid moet er zijn, en nauwe samenwerking, tusschen de civiele en de militaire autoriteit, waarbij geregeld voeling gehouden wordt met de regeering, is in een gewest als Atjeh het aangewezen middel.

Daarenboven zijn ook de tegenstellingen te scherp, waardoor de objectiviteit gevaar loopt en de zooeven genoemde samenwerking bedreigd wordt.

Dat de landvoogd en de legercommandant in hun beoordeeling van generaal Van Daalen's regime zoo vierkant tegenover elkander kwamen te staan, maakte een verontrustenden indruk.

Zulk een conflict is onhoudbaar, moet wantrouwen wekken, verslappend werken.

Het optreden van den heer Liefrinck, die een kundig man is en een man van groote ervaring bovendien, wien het land reeds gewichtige diensten te danken heeft zal wellicht de scherpe kanten van het meeningsverschil weten te verzachten.

Het pacificeerend karakter dezer benoeming geldt dan niet alleen voor den toestand in Atjeh, maar ook voor het conflict tusschen onze hoogste autoriteiten in Indië."

De *Residentiebode* zegt:

„Tegen den persoon van den heer Liefrinck hebben wij natuurlijk geenerlei bezwaar, maar wel tegen diens nieuwe functie. Reeds in ons nummer van 24 Juni ontwikkelden we bezwaren tegen de „gedeputeerden te velde", gelijk wij er in dezen hoogen ambtenaar weer een hebben te zien. „Zoo'n onverantwoordelijk betuttelaar moet de ruïne zijn van ieder gezag en elk krachtig handelen", aldus resumeerden we onze bezwaren. „vooral tegenover een volk als de Atjehers, die al menigmaal een loopje met ons genomen hebben."

Laten we in 't belang van Atjeh hopen, dat wij ten onrechte zoo pessimistisch geweest zijn."

Het *Algemeen Handelsblad* meent, dat het niet in de bedoeling kan hebben gelegen om een soort „civielen commissaris" voor Atjeh te benoemen, die den gouverneur van Atjeh als raadsman ter zijde zou staan.

„Afgescheiden van het feit, dat voor een zoodanige functie grondige, plaatselijke kennis van het gewest, onzes inziens een eerste vereischte moet zijn — wijl anders het feit zich zou kunnen voordoen, dat de raadsman zich zou moeten oriënteeren bij hem, wien hij raad moet schaffen — zij gewezen op de omstandigheid, dat het lidmaatschap van den Raad van Indië moeilijk is overeen te brengen met de eischen eener zooveel omvattende taak, als voor een „civielen commissaris" zou zijn weggelegd."

Iets anders is het voor het blad, indien aan den heer Liefrinck werd opgedragen zijn geheel onbevangen oordeel te laten gaan over den algemeenen gang van zaken in Atjeh en, zonder in details af te dalen, zijn opinie weer te geven over hetgeen behoort te worden gedaan.

„De ontvangst, die aan de beide deelen van het Atjeh-rapport ten deel viel van de zijde van een groot gedeelte van pers en publiek, doet het ons voorkomen, dat der regeering bij de aanstaande behandeling der Indische begrooting veel moet zijn gelegen aan een oordeel, waaraan onpartijdigheid en onbevangenheid door niemand zal worden ontzegd.

„Is aan vorengenoemde opdracht de hier bedoelde strekking verleend, dan zouden we dezen stap een hoogst verstandigen maatregel, en de op den heer Liefrinck gevallen keuze een zeer gelukkige heeten.

„Ofschoon geen speciale Atjeh-kenner, heeft de heer Liefrinck als bestuursman zich een beleidvol, doch daarbij doortastend man getoond, getoond dus de eigenschappen te bezitten, welke bij de pacificatie van Atjeh op den voorgrond behooren te staan.

„Dat de heer Liefrinck niet onder de Atjeh-specialiteiten kan worden gerangschikt, is voor een opdracht, als ons voor oogen staat, zelfs zeer gelukkig te noemen.

„Zonder specialiteit te zijn, wat in deze dagen veelal beteekent pro- of contra-Van Heutsz, is het toch zeker, dat een zoo actief man als de heer Liefrinck zich van de Atjeh-zaken zoodanig op de hoogte heeft gesteld, dat aan een algemeen oordeel, gegrond op persoonlijke waarnemingen en besprekingen met den gouverneur, van die zijde groote waarde moet worden toegekend.

„Wij zien de van den heer Liefrinck met betrekking op Atjeh te verwachten voorstellen met vertrouwen tegemoet."

* * *

In de pers wordt nog steeds van gedachten gewisseld over het karakter der benoeming van den heer Liefrinck tot Regeeringscommissaris voor Atjeh. De *N. R. Ct.* betoogde, dat de hem verleende opdracht slechts van tijdelijken aard kan zijn; de *N. Ct.* meent dat haar — geheel in den geest van de in dat blad opgenomen Atjeh-artikelen — een permanent karakter moet worden toegeschreven.

„Het kan zijn nut hebben, zoo zegt het *Vaderland*, nu eens er aan te herinneren, welke opdracht dr. Snouck Hurgronje destijds had. Zij was o.a. dat hij zich zoo dikwijls naar Atjeh had te begeven en daar zoo lang had te blijven, als hem nuttig en noodig voorkwam. De heer Snouck was dan ook lang niet altijd op Atjeh. Hij vertoefde er soms geruimen tijd achtereen, maar begaf zich daarna soms weer voor maanden naar elders, om daar als adviseur voor Inlandsche Zaken het gouvernement te dienen.

Intusschen is de opdracht, die den heer Liefrinck gewerd, toch weer niet geheel gelijk te stellen met die, welke dr. Snouck Hurgronje destijds ontving. Eerstgenoemde, aldus besluit het Haagsche blad, toch is lid van den Raad van Indië, laatstgenoemde was dat niet."

* * *

In *De Nederlander*, die tot nog toe over het militaire Atjeh-rapport gezwegen had, wijdt er thans een hoofdartikel aan. De conclusie, waartoe deze komt ten aanzien van enkele punten, die hij bespreekt, is deze:

„Van het koelbloedig vermoorden van weerlooze vrouwen en kinderen is in het bovengenoemde rapport niets gebleken en het dooden van vrouwen en kinderen, die onder de mannen meestrijden, kan aan onze soldaten niet in ernst verweten worden. Vooral bij het vuren op groote afstanden is het sparen van bepaalde individuen absoluut onmogelijk.

Een andere groote grief is het dooden van gidsen en het leven ten koste van de bevolking, en hier zijn wij eerder geneigd mee te gaan. Wie gedwongen wordt den vijand als gids te dienen, heeft absoluut het recht hem te misleiden en het wil er bij ons niet in, dat een aanvoerder bevoegd is een vijand te dwingen hem als gids te dienen. Dat is geheel in strijd met de regelen van 't oorlogsrecht, die op de Vredesconferentie te 's-Gravenhage zijn aangenomen.

Gewoonlijk echter komt het voor, dat de gidsen zich geheel vrijwillig aanbieden. Hetzij dat hun zucht naar winst grooter is dan de liefde voor hun land, hetzij dat zij het doel hebben verraad te plegen, en dan is fusileeren op staanden voet, als het verraad ontdekt wordt, een zeer gewone en welverdiende straf.

Het leven op kosten van de bevolking lijkt ons nog meer een fout, dan een onrecht. Willen wij de Atjehers niet slechts overwinnen, maar winnen, dan moet ons leger een bron van welvaart voor hen zijn.

Het moet voor den overwonnene der moeite waard zijn van meester te verwisselen. Hij moet bij de ruil gewonnen hebben, zal hij zijn meester met vriendelijke oogen leeren aanzien en vergissen wij ons niet, dan is dat ook het standpunt geweest, dat generaal Van Heutsz heeft ingenomen."

* * *

Het *N. v. d. Dag* noemt verbazingwekkend den inhoud van het stuk, waarin de Haagsche correspondent van het *Handelsblad* het gesprek openbaar maakt, dat hij gehad heeft met „iemand, die van het doen en laten van onze regeering opzichtens de Venezolaansche kwestie goed op de hoogte is te achten."

„Men heeft bijvoorbeeld, zoo zegt het *Nieuws*, wel eenige moeite om aan te nemen, dat in werkelijkheid onze regeeringspersonen in Den Haag zóó slecht op de hoogte van den toestand waren, dat zij op de persoonlijke toelichting van den heer De Reus moesten wachten. Evenzoo kan men zijn oogen haast niet gelooven, als men leest, dat nu alweer, nu nog, het geval-De Reus met de Curaçaosch-Venezolaansche quaestie saamgeknoopt, verward, onzuiver gemaakt wordt. Dat presid. Castro dit doet, is van zijn standpunt een handige zet, maar dat wij daar zouden inloopen!... Het geval-De Reus — laat dit toch vooropgesteld blijven — heeft niets met de groote quaestie te maken.

Indien de heer Castro een grief heeft, dan is het deze éene: dat onze Minister — die in de Kamer verklaarde, den gezant zijn vertrouwen niet te ontzeggen, die dezen zelfden gezant op 31 Augustus met de overige diplomaten aan zijn tafel noodigde — verzuimd heeft de houding van den heer De Reus te désavoueeren, zoowel tegenover president Castro als ook in het openbaar.

Nu de voor Castro beleedigende brief eenmaal gepubliceerd was, had een openlijke erkenning in dien geest, onzerzijds, niet achterwege mogen blijven.

Maar overigens blijft o. i. dit incident geheel afgescheiden van de zaak zelve, en het verbaast ons onuitsprekelijk, dat, in het bedoelde interview, deze twee dingen zelfs in Den Haag verhaspeld worden. Ook over de erkenning, dat de regeering te Caracas „in hoofdzaak" gelijk zou hebben met haar klacht over het volksoploopje te Willemstad (van Venezolaanschen kant dubbel en dwars uitgelokt), kunnen wij, nu de bijzonderheden van het geval uitvoerig bekend zijn, slechts met verwondering het hoofd schudden.

Wij missen in dit gesprek van den journalist met „iemand die... goed op de hoogte is te achten", de flinkheid, die wij vroeger in het optreden der regeering meenden te bespeuren, wij vinden er nòch het heldere, nòch het nauwkeurige begrip van den toestand in, welke ons publiek vertrouwen in de nog onbekende plannen der regeering zouden kunnen geven; wij hooren ook nog niets van een ernstige poging tot bijlegging van de werkelijke grieven, wederzijds.

Wel wordt ons de mogelijkheid voorgespiegeld van een avontuur, dat zeer ernstige gevolgen kan hebben: tijdelijke bezetting van Venezolaansch gebied.

Moet dat nu maar zoo blindelings gebeuren, buiten de natie om?

De Regeering zal, na de bijeenkomst der Kamers, misschien de verklaring afleggen, die zij tot dusver aan de pers en het volk onthouden heeft. Mogelijk — wij hopen het van harte — zal het dan blijken, dat onze vakgenoot van het *Handelsblad* een wat te hoogen dunk had van de inlichtingen, die zijn zegsman hem heeft verstrekt," besluit het blad.

* * *

W. H. B(oogaard) maakt in *De Tijd* eenige opmerkingen over de belangstelling in de openbare zaak in Indië in verband met de gemeenteraadsverkiezingen aldaar.

„De zaak, zegt hij, waarop in Indië ten slotte alles moet afstuiten, is het gemis aan belangstelling in de openbare zaak. Verwondering behoeft dit geenszins te baten, wanneer men weet, dat ruim 75% der Indische Europeanen behooren tot de z.g. „trekkers", dit zijn zij, die in Indië komen om in een of ander ambt of bedrijf geld te verdienen en zoodra zij geld genoeg hebben tijdelijk of voorgoed te repatrieëren. Dit is natuurlijk den Europeaan niet kwalijk te nemen. Zoolang hij zijn geld op eerlijke wijze verdient, heeft hij volkomen het recht over zijn spaargelden te beschikken, zooals hij het zelf wenscht. Deze vrijheid van beschikking blijft onaangetast. Een andere zaak is echter of met bestaande feiten geen rekening mag of moet worden gehouden; te meer dewijl deze feiten op zich zelve met geen mogelijkheid zijn weg te redeneeren en elke poging tot emancipatie van Indië naar specifiek Westersche ideeën voor een groot deel zullen doen mislukken. Niet te ontkennen valt, dat Indië nog altijd is en nog lang blijven zàl een land van den komenden en gaanden Europeaan. Het va-et-vient is schrikbarend groot. Indië is in dit opzicht als een reusachtig hotel te beschouwen. Niet alleen is de trek tusschen Europa en Indië groot, ook in het koloniaal verkeer zelf doet zich hetzelfde verschijnsel voor. Men trekt van de eene plaats naar de andere; vooral ambtenaren en officieren wisselen nogal eens van standplaats. Zoo kan men zeggen, dat elke plaats, wat de Europeesche ingezetenen betreft, in de vijf jaar geheel van aanzien verandert. Deze trek-manie openbaart zich ook in de tijdelijke woonplaatsen der Europeanen. Men trekt van het eene huis naar het andere. De huizen worden bij de maand ingehuurd en verhuizingen zijn in Indië niet omslachtig noch kostbaar. Dit zijn alle feiten, zoo doodgewoon, dat men in Indië er niet over spreekt, noch over denkt. Men verplaatst zich zoowel van het eene naar het andere einde der stad, als van de eene naar de andere plaats, 1 tot 20 dagreizen van elkaar verwijderd, met hetzelfde gemak, als men hier te lande een spoorreisje maakt om een bloedverwant te bezoeken of zijn vacantietijd door te brengen.

Geen wonder, dat het voortdurend reizen en trekken van Europeanen bij het vaste plan om, wanneer de tijd daarvoor is gekomen, voor goed het land den rug toe te keeren, in hooge mate de leefwijze der Europeanen beheerscht. Geen duurzame vriendenband, geen familietraditie, geen huis, geen erf, waaraan men zich hecht; het familieleven zelf op losse schroeven gezet door de eigenaardige omgeving, waarin men leeft; geen gezellige huiskamer, waarin het moederoog het kinderhart doorschouwt en de vaderhand leidt het gezin, niets van dit al. Daarentegen een weelderig leven; onbekommerd en vrij; de taak van huishouden overgedragen aan een leger van bedienden, die nauwgezet, eerlijk en trouw voor een schijntje geld zich van hun plicht kwijten; de opvoeding toevertrouwd aan baboe's, die in een paar jaar meer aan het kind bederven dan in geheel zijn volgend leven is goed te maken. Met het oog op het tijdelijke is geheel de leefwijze geregeld. Het huis, waarin men woont, huurt men van Arabier of Chinees, of van een Europeeschen huisjesmelker; men legt geen fraaie perken aan, maar laat rozen, begonia's, resida's, etc. groeien in bloempotten van petroleumblik om bij vendutie er wat geld uit te slaan; men huurt de gas- en electrische lampen van de gas- en electrische maatschappij, voorzoover de plaatsen van gas- of electrisch licht zijn voorzien; men koopt zijn meubilair op conditie's en verkrijgt daardoor op goedkoope wijze een allegaartje van meubelstukken, welke zelden bij elkaar passen. Kortom, echte of groote belangstelling in zijn omgeving is er niet, kàn er ook niet zijn, als het gevolg van de alles overheerschende trek-manie. Al, wat men doet voorko men als belangstelling, is de ware belangstelling niet. Het is nabootsing, op welker bodem ligt de gedachte „après nous le déluge".

— — — — — — — — — — — — — — — —

Ondanks deze wetenschap, ondanks, dat bij herhaling en tot vervelend-wordens toe op feiten en toestanden wordt gewezen, waaruit dezelfde conclusie is te trekken, zijn er toch altijd menschen, die het tegendeel beweren, of — beter gezegd — daarmede geen rekening houden, omdat zij vreezen, dat de erkenning daarvan eene belemmering zou kunnen zijn voor de vervulling van vooropgezette denkbeelden.

Wil men de Indische schrijvers gelooven, dan is er eigenlijk niemand, die ginder tevreden is. Vroeger heette het: de particulieren hebben niets te zeggen, de ambtenaren alles. De bureaucratische geest moest gefnuikt worden, daarom werd als eisch gesteld: : bestuurs-decentralisatie. —

Deze decentralisatie van bestuur kwam. Thans is weer niemand, die, naar het schijnt, daarmede te vreden is. Die bestuurs-decentralisatie is tot nog toe een faillure gebleken. Voorzoover mij bekend, is er in de sedert kunstmatig in het leven geroepen Indische gemeenten niets verbeterd of tot stand gekomen, wat ook niet zou zijn verbeterd of tot stand gebracht onder het oude ambtenaarsregime.

Decentralisatie van bestuur zou niettemin goed kunnen werken als stelsel, indien daarmede gepaard ging decentralisatie van financiën. Doch ook dàt niet. Evenals vroeger putten de gemeenten hare inkomsten voor de gemeentelijke uitgaven uit de Algemeene Kas. De gemeentelijke ambtenaren zijn alle gouvernements-ambtenaren, bezoldigd uit de gouvernements-kas. Geen eigen politie, geen eigen scholen, gestadige wisseling van gemeenteraadsleden, etc. en dat alles wil men brengen onder den weidschen naam van „gemeentebestuur". Men werpt nu alle schuld op het koninklijk besluit, regelende de decentralisatie van Bestuur; anderen wijten de ondervonden teleurstelling aan den adviseur der regeering in deze aangelegenheid; weer anderen pleiten voor uitzending van een deskundig man uit Nederland om het scheeve zaakje weer recht te zetten... ik voor mij geloof, dat elke poging om in dezen verwarden toestand verbetering te brengen, zal uitloopen op een fiasco, het gevolg van de ééne omstandigheid: gebrek aan belangstelling in de openbare zaak in Indië zelf. Die belangstelling kan men kunstmatig opwekken, doch nimmer zal zij lang van duur zijn, omdat er geen reëele grondslag voor is. De feiten en toestanden vloeken, zooals is aangetoond, tegen het bestaan eener ware belangstelling. En feiten en toestanden wijzigt men niet zoo op eens door een wet, zelfs niet door stapels van wetten."

Ten slotte merkt hij op:

„De aanstaande verkiezingen zullen dit laatste in het licht stellen.

Wanneer er 25 pCt. der kiezers naar de stembus trekt, dan zal dat een meevallertje zijn. Naar ik echter verwacht, zullen de gemeenteraadsverkiezingen niet veel meer beteekenis hebben dan de verkiezingen van het bestuur eener groote sociëteit!"

In deze beschouwingen is zeker wel iets waar; maar overdrijft W. H. B. niet schromelijk? Om maar één ding te noemen: Wie bij voorbeeld heeft hem verteld, dat de decentralisatie van bestuur ook een fiasco zou zijn geweest, indien daarmede decentralisatie van financiën gepaard ware gegaan? O. i. moest, voordat W. H. B. zoo boud mag spreken, daarmede eerst eens een proef genomen worden. Wie weet, of de algemeene belangstelling dan niet komen zou.

Uit de O.I. Mail.

De Javanenbond.

In verband met de door *De Locomotief* gedachte wenschelijkheid om het eerste Javanen-congres te doen samenvallen met de inlandsche industrie-tentoonstelling te Semarang, stelde het Semarangsche blad voor, erkennende het bezwaar, dat de vacantie der artsenschool en de exhibitie te Semarang op verschillende data aanvangen, om de laatste te doen houden van den 17 tot den 27 September dus onmiddellijk vóór het intreden van de poeassa en de vacantie der inlandsche artsenschool met een week te vervroegen.

„Indien men voor de artsenschool een week meer vacantie vraagt, zegt het blad, wordt daardoor tevens op zeer kiesche wijze aan de regeering de gelegenheid geboden haar opinie over 't Javanencongres te doen kennen."

Dit is een goede wenk.

* * *

Hoeveel goeds een krachtig werkende Javanenbond, al was het alleen door het voorbeeld van integriteit te geven, ook op de lagere rangen der Inl. maatschappij zou kunnen uitoefenen, kan men bv. lezen uit hetgeen aan het verslag van den pandhuisdienst wordt ontleent:

„Frauden konden echter ook in dit jaar niet worden voorkomen; er moesten 11 inlandsche beambten wegens ontdekte onregelmatigheden oneervol worden ontslagen.

„Wegens door de beambten gepleegde diefstallen, vertegenwoordigende eene beleeningswaarde van *f* 553.46, moest *f* 176.30 worden afgeschreven, te

weten de beleeningssommen van de niet door rechthebbenden opgeëischte panden; overige rechthebbenden werden op de in het reglement voorgeschreven wijze schadeloos gesteld en de betrekkelijke beleeningssommen als een gewone lossing geboekt.

Voor de toekomst blijft de weinige integriteit van den Inlander een hoogst bezwarende factor voor een rationeele bedrijfsregeling. Tal van omslachtige voorschriften zouden als overbodig kunnen worden ingetrokken, indien het Inlandsche personeel meerdere waarborgen van eerlijkheid aanbood; met een tweevoudige contrôle kan thans niet worden volstaan en elke handeling moet tot 3 of 4 malen gecontroleerd worden door afhankelijk van elkaar arbeidende beambten, wil men zekerheid hebben, dat geknoei is buitengesloten.

Herhaaldelijk blijkt, dat, niettegenstaande een behoorlijke bezoldiging, een inlandsche beambte op onverantwoordelijke wijze zich in schulden heeft gestoken. Wordt zoo iemand het door zijn crediteuren te 'astig gemaakt, dan geraakt hij ten slotte dusdanig in het nauw, dat hij zich aan hem toevertrouwde gelden of goederen vergrijpt.

Behalve het geringe financieele overleg is ook dobbelzucht voor menig poenggawa de oorzaak van zijn val geworden."

* * *

Chineezen-kwestie.

Aan de *N. Soer. Courant* werd geschreven:

„Er heerscht ontstemming bij de gros bonnets der Tiong Hwa Kwee Kwan over de afwijzende beschikking om ten behoeve der Chineesche scholen een geldloterij van ƒ500.000 te mogen houden.

„Zoolang er in Indië geldloterijen zijn gehouden, voor welk philantropisch doel dan ook," betoogen zij, „zijn wij, Chineezen, de grootste afnemers der loten geweest en is aan ons daarom, grootendeels, het succes dier loterijen te danken; wij geven wij, volmondig toe, dat niet alleen de zucht om de humaniteit te dienen ons de loten in zulke groote hoeveelheden deed koopen, maar ook de betrekkelijk geringe winkans daarbij van invloed was, om van speculatie niet te gewagen; in elk geval echter hebben wij, naar ons vermogen, medegewerkt tot het tot stand brengen of in stand houden van vele inrichtingen van weldadigheid en humaniteit, ook dan wanneer wij als Chineezen daaruit nimmer eenig voordeel voor ons of onze nakomelingen konden bekomen.

„En thans nu wij, vertrouwende op reciprociteit, verzochten om een loterij te mogen houden ten voordeele onzer jeugdige landgenooten, een loterij alzoo in het belang van specifiek Chineesch nut, wordt ons verzoek gewezen van de hand. Het doel dier loterij was om onze scholen te kunnen uitbreiden in overeenstemming met het aantal leerlingen, om geschikte krachten voor een meer omvattend onderwijs te kunnen doen uitkomen, om de kinderen van ouders, die het niet betalen kunnen, kosteloos onderwijs en, zoo noodig, behoorlijke kleeding te kunnen verschaffen.

Men noemt deze eeuw, die van 't kind, gewaagt met ironie soms van Z. M. het Kind, maar voor het Chineesch kind schijnt men te Buitenzorg niets te gevoelen.

„Is dat soms omdat wij in een toestand van halfslachtelijke nationaliteit verkeeren?

„Maar is dat ònze schuld? Kunnen wij, Chineezen hier in Indië geboren, evenals onze ouders en grootouders, er iets aan doen, dat wij nog altijd Vreemde Oosterlingen worden genoemd, niet eens Nederlanders, niet eens met dezen gelijkgesteld zijn; dat wij, sedert eeuwen, rustige ingezetenen van Insulinde achterstaan bij de Japanners? Is het omdat de Japanners de prostitué vooruit zonden om een kennismaking voor te bereiden?"

Men moet bekennen, dat de belastingbetalende Chineezen, die hier sedert geslachten en geslachten als rustige ingezetenen wonen, niet geheel en al ongelijk hebben in hun klacht en dat de heethoofden onder de jongeren, die alle loterijen willen boycotten, daardoor steun zullen vinden ook bij de meer bezadigden," meent het blad.

* * *

Merkwaardig gebrek aan belangstelling voor de lijn op Australië.

Onlangs werd uit Makassar aan *De Locomotief* geseind:

„Het stoomschip Lemaire is van hier naar Australië vertrokken met den heer Schmid, als afgevaardigde van den Makassaarschen handel, ter bestudeering van het nieuwe afzetgebied. Deze heer is de eenige in geheel Indië, die van het aanbod van de Koninklijke Paketvaart Mij. om Australië te bezoeken, gebruik maakt."

* * *

Hooge gasten op Java.

Met het jacht „Seamew" van den gouverneur der Straits Settlements zijn te Batavia aangekomen de tweede zoon van den koning van Siam, de broeder van den koning en vier heeren in 't gevolg. De heeren werden van Tandjong Priok afgehaald door den resident, den havenmeester en den consul en begaven zich per auto naar het Hôtel des Indes. Het ligt in het voornemen han het gezelschap een reis te maken over Buitenzorg, Bandoeng, Garoet, Maos, Djokja, Solo, Pasoeroean, Tosari, Soerabaja, Semarang, Magelang, Wonosobo, Maos, Batavia. Daarna wordt naar Singapore teruggekeerd.

Voor het logies der heeren en voor dat hunner zes bedienden zijn veertien kamers in gebruik genomen. Daags na aankomst reeds zou de reis naar Midden-Java aangevangen worden.

* * *

Plaatsing van groot-ambtenaressen.

Het in de *Javabode* van den 17 Juli uitgesproken vermoeden, dat de onlangs in het groot-ambtenaarsexamen geslaagde twee dames vermoedelijk in de centrale bureau's plaatsing zouden vinden, schijnt bewaarheid te worden. Naar het blad vernam, is het zeer waarschijnlijk, dat mej. Ellinger bij het binnenlandsch bestuur en mej. Loep bij het departement van gouvernementsbedrijven werkzaam zullen worden gesteld.

* * *

Verwijdering uit Nederlandsch-Indië van Arabieren.

Van den consul-generaal der Nederlanden te Singapore is bij de regeering te Batavia 't bericht ontvangen, zoo meldt de *Javabode*, dat herhaaldelijk door de hoofden van gewestelijk bestuur Arabieren van Batavia worden opgezonden naar Singapore, waar hun, op grond van de aldaar geldende bepalingen ten aanzien van de ontscheping van armlastige personen, geen vergunning tot landing werd verleend, zoodat zij weder werden teruggezonden. De regeering heeft daarom besloten om, evenals gebruikelijk is voor Chineezen, ook andere vreemde Oosterlingen, die uit Indië verwijderd worden, naar hun vaderland terug te zenden.

Bij de kennisgeving aan de hoofden van gewestelijk bestuur van deze beslissing, is aan dezen tevens medegedeeld, dat de stoomvaartmaatschappijen Nederland en Rotterdamsche Lloyd, die Arabieren voor een som van ƒ100 als dekpassagiers naar Suez willen overvoeren (zij zullen dan echter zelven hebben te zorgen verder te komen), doch ook bereid zijn, die lieden tijdens de overbrenging van Mekka-gangers met de pelgrimschepen naar Djeddah te vervoeren.

* * *

Woninggebrek te Medan.

„Het wordt tijd, dat Medan een... pasangrahan krijgt!" schrijft de *Sum. Post*. „Het dwaze, maar tegelijk bedroevende geval zou zich kunnen voordoen, dat de een of andere naar hier overgeplaatste landsdienaar eenige nachten onder den blooten hemel zou moeten doorbrengen!

Daartegen nu zal de regeering voorzorgsmaatregelen moeten nemen, wil zij haar eigen dienaren niet prijs geven — behalve aan al de genoemde ongeriefelijkheden — aan den spot van het inlandsche publiek, dat zich voor een deel stellig verkneukelen zou in zoo'n toestand...

Dus Medan verkeert in het ontwikkelingsstadium, waarin het dringend behoefte heeft aan een pasangrahan! Of zal er op andere wijze in 't logiesgebrek worden voorzien? Een der plaatselijke hotels heeft weliswaar uitbreidingsplannen, die al gedeeltelijk ten uitvoer zijn gelegd, maar daarmee is men nog niet afdoende geholpen, ook al uithoofde van de nog altijd vrij hooge hotel-prijzen. In Medan „in 'n hotel" wonen, is geen goedkoope aardigheid en velen convenieert het zelfs heelemaal niet. Er is hier plaats voor een hotel met billijke prijzen, waar men, naast degelijken, eenvoudigen kost, tevens een gezellig verblijf heeft, met de onontbeerlijke biljart- en leeszaal en al wat er verder bij behoort. Of zoo'n inrichting rendeeren zou? Ik geloof het stellig en bejammer het, dat het oude Oranje-Hotel, instede van in een parodistisch „paleis van justitie" te veranderen, niet als behoorlijk tweede-rangshotel in exploitatie is gebracht.

Ook zou Medan nog best een flink commensalenhuis er bij kunnen hebben — naar wat ik zoo hoor, zou het aan gasten er niet ontbreken —, mits alweer de prijs er op bescheiden beurzen berekend zou zijn.

Het is hier nog altijd een vechten om een woning te krijgen — en het eigenaardige is, dat de bouwerij van Europeanen-huizen niet bijzonder krachtig wordt aangepakt, — gevolg zeker van het meer besproken monopolie in het huizen-wezen.

Daarentegen verrijzen 'alom nieuwe Chineesche kedehs, en men vraagt zich af, hoe het mogelijk is, dat ze allen met winst kunnen gedreven worden. Wanneer men een week of wat heeft nagelaten, zich buiten het centrum der stad te bewegen en dan een wandeling in de buitenwijken onderneemt, ontdekt men zonder mankeeren een nieuw blok kedehs in meer of minder gevorderden wordings-staat — en een paar weken later zien ze er uit, alsof ze er al jaren stonden en alsof er altijd menschen in gewoond hebben — want het is verwonderlijk, zoo spoedig als nieuwe huizen er hier oud uitzien... Zoo groeit ons stedeke aan tot een oostersche stad, die er wezen mag."

* * *

Journalistiek.

In *De Locomotief* lezen wij:

„Dr. R. Broersma, sinds ruim 8 jaren leeraar aan de hoogere burgerschool te Semarang, heeft de vorige maand afscheid genomen van leerlingen en collega's. Hij gaat te Soerabaja in de journalistiek. Een prachtig bureaustel werd den scheidende door zijn leerlingen als afscheidsgeschenk aangeboden. — De heer Broersma vertrok per „Goentoer" naar Soerabaja, terwijl eerstdaags de heer M. van Geuns naar Nederland komt."

* * *

Ontwikkeling van zonen van Atjehsche hoofden.

Bij de besprekingen, welke de gouvern.-generaal tijdens zijn verblijf in Atjeh in het laatst van het vorig jaar met de Atjehsche hoofden heeft gehouden, zoo meldt de *Javabode*, bleek het bij deze hoofden bestaand verlangen om hun zonen degelijk schoolonderwijs te doen genieten, in verband waarmede de landvoogd de toezegging deed, dat hij het denkbeeld in overweging zou nemen op welke wijze aan dien wensch zou kunnen worden voldaan. Door een dezer dagen genomen beschikking is het mogelijk gemaakt om aan dat plan een begin van uitvoering te geven. Wijl namelijk van het oorspronkelijk bestaand voornemen om te Koeta-Radja een aan het doel beantwoordende inrichting te stichten, wegens verschillende daartegen gerezen bezwaren is moeten worden afgezien, is thans besloten een proef te nemen met de opleiding der voornoemde inlandsche jongelieden, aanvankelijk bij de tot de kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Fort de Kock behoorende externenschool, later bij de kweekschool zelf. Aan den directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid is opgedragen om, in overleg met den gouverneur van Atjeh, de daarvoor in aanmerking komende jongelieden aan te wijzen, welke gratis onderricht zullen genieten en kosteloos naar Fort de Kock vervoerd kunnen worden en aan wie bovendien een toelage van ƒ25 per maand zal worden uitgekeerd, ter bestrijding van de kosten van huisvesting, kleeding en voeding.

WEST-INDIË.

CURAÇAO.

We zitten nu op het oogenblik midden in de herrie tengevolge van het optreden van president Castro tegenover de kolonie Curaçao, gelijk aan dat, tegenover het Engelsche Trinidad.

De mogelijkheid bestaat, volgens de laatste berichten, dat het nog tot een schikking kan komen, zonder dat er niet behoeft te worden gevochten.

Castro zou toch de bemiddeling van Engeland hebben ingeroepen, om het geschil tot een goed einde te brengen.

Jammer, dat tegenover het onhebbelijk optreden van Castro opzichtens Curaçao den man van onzen kant twee troeven in de handen zijn gegeven, die hij nu tegen ons kan uitspelen, nl. het schrijven van den minister-resident De Reus, dat in het orgaan der vereeniging „Hou en Trou" werd gepubliceerd buiten zijne voorkennis, en de relletjes te Willemstad.

Naar aanleiding van dit laatste schreef de *Wekker*, met het oog op de omstandigheid, dat de minister van buitenlandsche zaken van Venezuela onze regeering daarvan een verwijt maakte, het volgende:

„De Regeering van Venezuela heeft in een door haren Minister van Buitenlandsche Zaken aan diens ambtgenoot te 's-Gravenhage gerichte nota van 28 Juli l.l. te kennen gegeven, dat zij niet voort kan gaan vriendschappelijke betrekkingen met Nederland te onderhouden zoolang dit land haar niet op behoorlijke wijze voldoening en genoegdoening zal hebben verschaft voor de in die nota opgegeven beleedigingen.

Deze nu bestaan hoofdzakelijk in het niet-salueeren der havens van Pto Cabello en La Guayra door H. M. „Gelderland", bij gelegenheid van haar bezoek van eenige weken geleden, en in de manifestaties tegen den heer Roberto López, Consul van Venezuela alhier, met den aankleve van dien, welke manifestaties niet met voldoende geestkracht zouden zijn te keer gegaan.

Vreemd mag het voorzeker heeten, dat President Castro's Minister van Marine diens collega van Buitenlandsche Zaken niet aan het verstand had gebracht, dat een oorlogsschip slechts éèns in het jaar een haven salueert, die het bezoekt, tenzij het van kommandant mocht zijn veranderd, hetgeen in casu niet 't geval is geweest met de „Gelderland", die de havens van Pto. Cabello en La Guayra reeds in October 1907 had bezocht.

Te oordeelen naar voornoemde nota hadden de autoriteiten alhier, om aanspraak te kunnen maken op trouwe plichtsvervulling bij gelegenheid van de volksmanifestaties en de tevredenheid der Ven. regeering weg te dragen, de deelnemers aan de betoogingen op kogels, bajonetsteken en sabelhouwen moeten onthalen, en hadden zij de bladen, die de maatregelen van president Castro tegen den handel en de scheepvaart der kolonie afkeurden en de verderfelijkheid daarvan aantoonden, moeten schorsen, de drukkerijen daarvan sluiten of op straat gooien en de redacteuren of uitgevers achter slot en grendel moeten brengen. Daarbij wordt echter uit het oog verloren, dat wij vrijheid van drukpers, in den volsten zin van het woord, in deze Ned.

kolonie hebben en dat er hier niet voor de leus van vrijheid gesproken wordt, doch deze ook in werkelijkheid genoten wordt, zooals het in elke beschaafde maatschappij betaamt. Hier schermen wij niet met groote woorden, die op stuk van zaken slechts woorden blijken te zijn, maar handelen daarbij als mensch, zooals dit bewezen werd, toen onze autoriteiten zonder bloed te doen stroomen en wrok te doen geboren worden tusschen kinderen van hetzelfde land, met strenge handhaving van het prestige des gezags, toch met beleid en bezadigdheid de manifestaties wisten te onderdrukken.

Het is bezijden de waarheid, dat de betoogers het wapenschild aan de deur van het Ven. consulaat weggenomen en vernield hebben. Vrij algemeen is men hier van gevoelen, dat het in den nacht van den 25en op den 26en Juli ll. afgenomen werd door iemand, die het volk later van die handeling wenschte te betichten.

In strijd met de waarheid is het ook, dat er gedurende de betoogingen uitingen tegen Venezuela werden vernomen. Niemand beschuldigt hier Venezuela, dat de algemeene sympathie geniet, van iets verkeerds tegen deze kolonie te hebben ondernomen: men beklaagt het eerder ter oorzake van de betreurenswaardige omstandigheden, waaronder 't verkeert en wenscht het van harte een beter lot toe.

Van Gramcko's beleedigend artikel, dat aanleiding heeft gegeven tot de betoogingen, en van Lopez' gestadig tarten en tergen van de bevolking in het Diario zwijgt de nota wijselijk.

Et pour cause!"

Gramcko is een jong Venezolaan, onder wiens naam een voor de Curaçaonaars beleedigend artikel in een Venezolaansch blad verscheen. De verbitterde bevolking liep te hoop en dwong den jongen man zijn excuses te maken, waarbij deze in zijn angst den consul van Venezuela, Lopez, noemde als den eigenlijken schrijver van het artikel. Dit gaf aanleiding tot een demonstratie, welke zeer zeker moet worden betreurd, maar waarvan men de Curaçaonaars moeilijk een verwijt kan maken, na al hetgeen diezelfde Lopez in een sedert opgeheven blad te Willemstad, el Diario, voortdurend den Curaçaonaars voor de voeten had geworpen.

Men vergete ook niet, dat tengevolge van Castro's maatregelen nu al sedert maanden stilstand heerscht in verschillende opzichten, zoodat op Curaçao de nood hoog moet zijn gestegen. In zulke omstandigheden zou elders reeds minder dan de provocatie van de zijde van Lopez voldoende zijn geweest om een betooging uit te lokken, als die te Willemstad.

Wat den nood betreft, die thans op Curaçao moet heerschen, luiden de berichten werkelijk hoogst ernstig.

De scheepvaart, die vroeger aan vele handen werk verschafte, ligt nagenoeg geheel stil; de hoeden-industrie eveneens, tengevolge van gebrek aan stroo, dat anders steeds uit Venezuela werd ingevoerd; en de oogst is ten vorigen jare mislukt, terwijl er nu weer zoo goed als geen water op het eiland is gevallen.

Reeds heeft het moederland door een crediet van ƒ20000 te verleenen voor werkverschaffing aan de noodlijdende bevolking in de eerste behoeften voorzien, maar het dunkt ons, dat ook op de particuliere hulpvaardigheid in Nederland een beroep mag worden gedaan en dat het op den weg onzer Vereeniging ligt hiertoe het initiatief te nemen.

Van Vreemde Koloniën.

Indo-China.

Naar aanleiding van het vertrek van den nieuwen gouverneur-generaal Klobukowski, schreef de directeur van de *Dépêche Coloniale*, J. Paul Trouillet, in zijn blad o. a. het volgende:

,,De inwendige veiligheid van Indo-China loopt dus geen werkelijk gevaar en de heer Klobukowski zal bij aankomst te Saigon, uit dat oogpunt, een veel beteren toestand aantreffen, dan door de pessimisten quand même wordt beweerd.

,,De moeilijkheden, welke hem bij de vervulling zijner taak wachten, zijn er niet minder ernstig om. Wij hebben den toestand in dit blad geschetst en men heeft kunnen zien voor hoeveel vraagstukken en zeer gewichtige vraagstukken, hij zal komen te staan. Het is de geheele organisatie van Indo-China, die daarbij betrokken is, en die moet worden herzien om de gebreken weg te nemen welke blijkens de ondervinding daaraan kleven. Tegelijkertijd moet een oplossing gevonden worden voor het inboorlingen-vraagstuk in zijn geheelen omvang. De betrekkingen tusschen de algemeene dienstafdeelingen en de gewestelijke bestuursorganen, de financiëele bestuursinstellingen en het fiscale stelsel, de opleiding der mandarijnen, deelneming der inboorlingen aan het bestuur, raadgevende lichamen uit inboorlingen samengesteld, inlandsch onderwijs en inlandsche rechtspleging, dit alles moet door den gouverneur-generaal onder de oogen worden gezien bij zijn hervormingswerk.

,,Het zou eenigszins kinderachtig en niet minder aanmatigend zijn om zich met het spelletje in te laten der gissingen naar de oplossingen, die hij aan al die vraagstukken zal geven. Hoogstens kan men in het algemeen, uit het Indo-Chineesch verleden van den heer Klobukowski, aanwijzingen putten omtrent den geest, welke bij dien hervormingsarbeid zal voorzitten. Wij hebben getracht, zulks hier te doen, hetgeen ons geleid heeft tot de gevolgtrekking, dat de heer Klobukowski, aan zijn oude inzichten getrouw, deze zal weten aan te passen aan de nieuwe behoeften, welke voortsproten uit de evolutie, die Indo-China in de laatste twintig jaren heeft doorgemaakt, en aldus de beste oplossing zal weten te vinden, waardoor aan de moeilijkheden van heden het hoofd zal kunnen worden geboden. Het weinige, dat men nu van het program afweet, hetwelk hij geroepen is uit te voeren en het uitvloeisel is van ampele bespreking met den minister van koloniën, wijst rechtstreeks op dat verleden. Vermindering van het aantal directiën van algemeene diensten, waaraan een meer technische rol zal worden toegekend, herstel van het gezag der gewestelijke bestuurders, wie het volle bezit hunner bevoegdheden en hunner verantwoordelijkheid zal worden hergeven, terugkeer tot de loyale toepassing van de protectoraats-politiek in dien zin, dat meer en met grooter vertrouwen zal worden gerekend op de medewerking van inlandsche ambtenaren, die met zorg gekozen zullen worden, niet wegens hun serviliteit ten opzichte van het Fransche gezag, doch uithoofde van aanspraken op den eerbied en de gehoorzaamheid van de inlandsche bevolking; het is niet moeilijk uit de reeds ten opzichte van die verschillende punten gevallen beslissingen op te maken, dat hier een geest voorzit, die zich met de huidige behoeften van Indo-China heeft weten vertrouwd te maken.

,,Men zal overigens hebben ontwaard, dat er bij dit alles geen sprake is van beperking der bevoegdheden van den gouverneur-generaal, waardoor hij zich in zijn optreden zou zien belemmerd. Dit optreden zal nu enkel, instede van uitsluitend op tusschenkomst der algemeene dienstchefs, meer gegrond zijn op de medewerking van de hoofden van bestuur in de verschillende deelen van Indo-China. Dit blijft, gelijk te voren, als eenheid een werkelijkheid, een levend wezen, doch toegerust met meer beweeglijke organen, een lichaam waarvan de deelen, ondanks de meerdere vrijheid van beweging, onderworpen blijven aan de daadwerkelijke leiding eener hoogere autoriteit. Aldus vervliegt de droom, door sommigen gekoesterd, van een federalisme, waarbij de gouverneur-generaal slechts een nutteloos, decoratief persoon zou zijn, een soort souverein volgens de leer, zoo dierbaar aan de doctrinaire voorstanders der constitutioneele monarchie, die wil, dat de koning regeert, doch niet bestuurt.

,,Tegelijk dat de gouverneur-generaal in 't volle bezit gehandhaafd blijft van zijne functiën, welke dienen moeten om een impulsie te geven aan het geheel der verschillende koloniale diensten en het toezicht te houden op deze werkzaamheden, tegelijk ook, dat aan de gewestelijke bestuurshoofden hun eigenlijke functie wordt hergeven, welke daarin bestaat, dat zij den goeden gang van zaken verzekeren in hun gewest, zonder vreeze daarin te worden belemmerd door halve autoriteiten, zal aan het mandarinaat de plaats worden hergeven, die het toekomt in de politieke en bestuurs-instellingen van het land. De mandarijnen worden dan weder de verantwoordelijke tusschenpersonen tusschen de Fransche autoriteit en de inlandsche bevolking, in plaats van eenvoudige bedienden, die zij geworden waren en die slechts te doen hadden of na te laten wat hun gelast werd.

,,Men heeft zich verder rekenschap gegeven van het feit, dat de zwakheid van het Fransch bestuur in de laatste tijden grootendeels moest worden toegeschreven aan de ongenoegzaamheid van een aantal Fransche ambtenaren, van wie het duidelijk gebleken was, dat zij niet voor hun taak berekend waren. Eenige pensionneeringen van den laatsten tijd hebben aangetoond, dat de gouvern.-generaal vast besloten is om van de verschillende bestuurshoofden te eischen den ijver, de werkzaamheid, de tact en de menschenkennis, die voor de uitoefening hunner functiën onontbeerlijk zijn.

,,Wat het fiscale stelsel en de financiëele organisatie van Indo-China betreft, zijn minder aanwijzingen voorhanden, betreffende de gedragslijn, die de heer Klobuwkowski zich voorstelt te volgen. Men heeft van belangrijke bezuinigingen gesproken op de uitgaven voor het personeel en het is zeker, dat deze uitgaven in belangrijke mate kunnen wor-

FEUILLETON.

De versteende Hofdame.

Indische legende uit ,,De Gouden Kris" van M. C. Kooy—Van Zeggelen.

Hier heel ver vandaan, daar, op Celebes, waar het groote meer van Séga is en de waterval van Timoeroeng, en waar nu de donkere druipsteengrot te vinden is, Segara genaamd, de bekende offerplaats, stond vroeger, vele jaren geleden, een groot vorstenverblijf. De Alabola 1) was behangen met de schitterendste kleuren, om de pilaren heen was de kostbaarste met goud doorweven ,,tjinde" 2) gewikkeld. De baldakijn waaronder de vorst en de vorstin meest zaten, was van roode brokaatzijde en had echt gouden franje. De prinsessen droegen zooveel goudwerk en edelgesteenten om borst en hals en armen, dat zij, hoewel licht en tenger, zwaar werden voor de slaven die haar op den schouder moesten dragen. Zij werden dan ook ,,Ratana" genoemd, hetgeen juweel of edelsteen beteekent.

Ratana Kamoela heette de oudste, Ratana Iyola de tweede, Ratana Banna de derde. Zij waren alle drie zeer schoon, maar ook zeer lui. Den ganschen dag lagen zij uitgestrekt op de prachtige buffelhuiden en de met goud bestikte zijden kussens, en zij lieten zich bedienen door slaven en slavinnen, die gouden scha'en droegen.

De vorst, heur vader, was een streng en ruw heerscher, voor wien het arme volk zeer bang was. Het boog voor hem zooals de rijsthalmen doen als de wind der bergen over hen heen gaat; en de vorstin Wé-Ritallo, zijn vrouw, was zoo heerschzuchtig en wreed, dat zij eens een slavin, die bij haar in ongenade was gevallen omdat zij haar de sirihdoos niet op de gepaste manier overreikte, liet verdrinken. In één woord, het was een groot, maar slecht vorstengeslacht, dat in het prachtig paleis woonde ten zuiden van het Bosch van Séga, en het is niet te verwonderen, dat, waar de meesters zoo zijn, de onderdanen en huishoorigen ook zoo worden. Zulk een land, waar onrechtvaardigheid regeert, gaat, hoe het ook zij, te gronde; daar wordt het rijstblok omgekeerd, daar wordt de wan aan den spijker gehangen en de stamper in het rek gestoken!

Nu gebeurde het op een dag, dat Ratana Kamoela, de oudste dochter, ten huwelijk werd gevraagd door een prins uit het land Neporo; en daar hij van een voornaam geslacht was en eens regeeren zou, stemde de vorst er in toe, dat Ratana Kamoela de gemalin zou worden van Aroe Pilaé, de ,,prins met het roode vaandel" uit het naburige land. En zoo kwam er bruiloft in het paleis nabij het Bosch van Séga.

Veertig dagen lang klonk de ganrang 1) en stroomden van alle zijden de bezoekers toe, want al waren de vorst en de vorstin niet bemind, zij werden toch overladen met bezoeken en geschenken, omdat iedereen bevreesd voor hen was. En veertig dagen lang vertoefde Ratana Kamoela in de vrouwenvertrekken, en zeven dagen vóór dat haar bruigom zou komen, begon zij volgens landsgebruik te vasten, en zat zij, omringd van haar zoogmoeders, in stille gepeinzen verzonken ter neer, zooals een bruid behoort te doen.

,,De ,,prins van het roode vaandel" nu, die nog jong en onervaren was, had een zeer wijzen raadsman, Matowa-Ripana genaamd, en deze had den prins zeer lief. ,,O, Aroe Pilaé," zeide hij, ,,zie, gij zijt als mijn zon en daarom wil mijn mond u dit zeggen: Trouw niet met Ratana Kamoela! Haar bloed is wel wit, zooals dat van alle princessen, maar haar hart is zwart, als houtskool. Geloof mij, zoon van den vorst van Neporo, die krachtig en schoon zijt, als de jonge kemphaan, wanneer hij zijn veeren op zet en gouden sporen aan de poten draagt, zij is uwer niet waardig."

,,De prins glimlachte hierover. Hij kon niet gelooven dat de schoone Ratana Kamoela zoo slecht zou zijn......

Toen ging de Matowa fluisterend voort, want hij was angstig dat het buiten gehoord zou worden wat hij zeide:

,,Prins, ik ben heden nacht gewekt door den Bawong, den voornaamsten der vogels, ge weet het, en deze heeft mij gezegd dat u een groot onheil boven het hoofd hangt, als ge met de luie nietswaardige prinses wilt trouwen. Welk onheil weet ik niet, maar o, luister toch naar mij, Prins, en zie van het huwelijk af. Er zijn nog wel andere prinsessen, Heer, in geboorte aan haar gelijk, en lieflijk als de morgenzon. De Koningin van Rilalo heeft een schoone dochter, Madinra..."

Maar nu werd de prins zeer boos, en beval Matowa-Ripana te zwijgen, want hij wilde zijn woord niet breken; en de oude raadsman zweeg en ging treurig en peinzend heen.

(Wordt vervolgd.)

1) Het groote vertrek dat als ontvangzaal dient.
2) Fraai Indisch ikat-weefsel.

1) Soort van gamelan-muziek.

den verminderd. Overigens is het waarschijnlijk, dat de mededeelingen te dier zake in zekere bladen voorkomende onjuist of minstens voorbarig zijn. Zij, namelijk, die de afschaffing der indirecte belastingen en de vaststelling van het algemeen budget op geheel nieuwe grondslagen aankondigden, schijnen wat al te veel haast te hebben betracht en hunne wenschen voor de werkelijkheid te hebben aangezien. Wij nemen gaarne aan, dat te dien opzichte nog niets beslist is en dat geen beslissing zal worden genomen, voordat de heer Klobuwkowski ter plaatse de verschillende oplossingen heeft bestudeerd, welke aan deze vraagstukken moeten worden gegeven. Zijn persoonlijke eigenschappen staan ons borg, dat zijn beslissing rekening zal houden met de noodzakelijkheid om de draagkracht der bevolking te sparen en hare zeden te eerbiedigen, doch ook met de noodzakelijkheid om de financiën en het crediet van Indo-China te waarborgen.

,,Uit dit oogpunt als uit alle andere is het met het volste vertrouwen, dat wij hem zien vertrekken. Hij is even voorzichtig als moedig en energiek. Hij zal weten te kiezen uit den arbeid zijner voorgangers, wat verdient behouden te blijven en wat gevaarlijk en nutteloos is, alsook zich weten te wachten zoowel voor een eng conservatisme als voor gewaagde nieuwigheden. Volgens een dikwerf misbruikte, maar hier toepasselijke formule, staat Indo-China thans op een beslissend keerpunt in zijn geschiedenis. Om beurten te zeer of niet voldoende bestuurd, verlangt de kolonie thans naar een vaste richting, waarin zal worden gestuurd zonder zwakheid, maar ook zonder ruwheid en zonder de buitensporigheden van een autoritair optreden. Ons te doen eerbiedigen en ons te doen liefhebben, dat is in het kort gezegd het doel onzer politiek in Indo-China. Het geeft ook de hoofdtrekken weer van het karakter van den heer Klobuwkowski, man van gezag en welwillendheid. Daarmee is gezegd, dat hij de rechte man op de rechte plaats kan worden geheeten.''

Hierbij geven wij nog de instructiën, door den minister van koloniën, Milliès-Lacroix, aan den heer Klobuwkowski meegegeven, zooals die in een onderhoud met een medewerker van de *Temps* door den minister werden geresumeerd:

,,In het kort komt het dus hierop neer, dat gewaakt zal moeten worden over de binnenlandsche en buitenlandsche veiligheid der kolonie, over de vorderingen der politieke, administratieve en inlandsche instellingen, teneinde een samenwerking te verkrijgen ten behoeve van de algemeene economische ontwikkeling der kolonie, die zelve een belangrijke factor uitmaakt van de activa van het moederland. Ons bestuur door de Annamieten te doen aanvaarden door een welwillend, tevens krachtig optreden, met de medewerking van de Fransche kolonisten, handelslieden en industriëelen, dat is de taak, die voor den heer Klobukowski is weggelegd.''

* * *

Eene meer gehoorde klacht.

,,Het is, schreef Saulin in de *Dép. Coloniale*, een banaal geworden opmerking, zóó dikwijls wordt ze weer herhaald, dat onze medeburgers zich maar matigjes om onze koloniën bekommeren. Weinigen kennen de koloniën en nemen de moeite te onderzoeken wat ze waard zijn. De vreemdeling alleen weet ze op prijs te stellen. In Frankrijk bekommert men er zich slechts om, om er kwaad van te spreken, om te zuchten over de millioenen, die ze ons kosten, om de kolonialen aan te vallen en hen schuldig te verklaren aan de meest afschuwelijke misdaden, die de socialistische verbeelding hun als aan alle kapitalisten ten laste legt.

,,Deze betreurenswaardige geestestoestand houdt aan, ondanks de schitterende resultaten, waarop wij kunnen wijzen, ondanks de pogingen der mannen van goeden wil, die als de apostels der koloniale zaak optreden. En als de Ligue Coloniale Française, die vanaf de oprichting zoo moedig en zoo daadwerkelijk de verdediging der groote koloniale belangen heeft ter hand genomen, er in slaagt om binnen eenige jaren in het moederland een koloniale publieke opinie te wekken, aan de meerderheid onzer medeburgers belangstelling in koloniale vraagstukken in te boezemen, zal die bond het vaderland aan zich hebben verplicht.

,,De poging is eene zoo grootsche dat men het geloof daartoe moet bezitten, hetwelk bergen verzet. Wanneer men er slechts toe kwam om recht te doen aan de werkzaamheid, de intelligentie, de opoffering, welke de meeste kolonisten bezielt, dan zou dit al reeds veel zijn. Het schijnt, zoo op het eerste gezicht, al heel gemakkelijk te zijn om dat te bereiken. Wanneer men elken morgen in de dagbladen, groot en klein, telkens weer leest over het bekende thema van rechtvaardigheid, waarheid en menschelijkheid, is men geneigd te gelooven, dat de eminente schrijvers, die met zoo groote virtuositeit die prachtige en edele gevoelens weten te schilderen, niet zullen nalaten de gevolgen daarvan waar te nemen in ons koloniaal optreden.

,,Maar zoo eminent als ze mogen wezen, deze politieke virtuozen malen wat om de koloniale actie. Hoogstens is de koloniale actie goed om die af te breken, en met meer valschheid dan oprechtheid, maken ze van de verschillende voorvallen in ons koloniaal rijk gebruik, om de koloniale politiek met alle euvelen te belasten, die zij in 't ondermaansche constateeren, en ten opzichte waarvan zij meenen eene zending te hebben te vervullen, om het kwaad aan de kaak te stellen en het geneesmiddel aan de hand te doen.

Die menschen hebben op hun manier, den kolonialen hartstocht te pakken. Voor hen bestaat die passie in een eeuwig voortgezetten aanval op den sedert dertig jaren ondernomen arbeid, om dezen te ondermijnen. En, zeker, heeft het niet van hun wezenlijke talenten afgehangen, dat wij onze bezittingen in Azië niet hebben losgelaten, ons niet aan onzen plicht in Marokko onttrokken, Fransch-Congo niet in den steek lieten, kortom, dat we er niet toe konden besluiten ons zelven failliet te verklaren in alle onze verre bezittingen.''

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

De Gids.

Het *Septembernummer* van De Gids bevat onder het opschrift: *Blikken in het zieleleven van den Javaan?* eene beschouwing van *Prof. Dr. Snouck Hurgronje*, waarbij de geleerde schrijver als uitgangspunt neemt het in 1907 verschenen boek van Dr. Kohlbrugge, getiteld: Blikken in het zieleleven van den Javaan en zijner overheerschers.

Bedoeld werk wordt daarbij aan een zeer scherpe critiek onderworpen, waarop Dr. Kohlbrugge stellig het antwoord niet schuldig zal blijven. Wij achten ons niet bevoegd ons in deze kwestie te mengen, en volstaan daarom met een gedeelte van het slot van Prof. Snouck's opstel over te nemen, waarin deze toonaangevende geleerde den weg wijst, dien wij ten opzichte van Java hebben te volgen.

Rijpe ervaring heeft geleerd — aldus Prof. Sn. — dat de hervormingen, die Java's volk behoeft om in de wereld de plaats te gaan innemen, waartoe zijn aanleg het in staat stelt, niet direct door de vreemde voogden ingevoerd kunnen worden. Dezen kunnen ze slechts voorbereiden door de hoogere klassen der Inlandsche maatschappij voor de leiding van het volk in de richting naar boven geschikt te maken. Daarop moet derhalve de aandacht van allen, het wel meenen met Java, in de allereerste plaats gevestigd zijn.''

,,Lang zal het nog duren, dat overigens verstandige mannen van Europeeschen bloede zich tegen de emancipatie van Java met hand en tand verzetten, te goeder trouw, maar met de kracht der botheid aan de naar onderwijs begeerige Inlanders onder allerlei voorwendsels plaats weigeren op de beste der op hunne kosten opgerichte scholen, aan de geslaagde Inlandsche leerlingen op grond van ongemotiveerde rasinbeelding de hun toekomende staatsambten onthouden. Maar komen zal de tijd dat men zich voor dit thans nog heerschende conservatisme niet minder diep zal schamen zal dan men zich thans schaamt over de bekrompenheid van ruim een halve eeuw geleden, die niet weinig hooge ambtenaren onder hare aanhangers telde, en die de Javanen beschouwde als geschapen, om koffie te planten ten bate van de Nederlandsche schatkist.''

* * *

De Indische Gids.

De Indische Gids van September bevat als eerste opstel: *Een bijdrage tot de oplossing van het Atjeh-vraagstuk*, door *E. van Assen*.

De schrijver zegt, dat hij vele jaren, tot op zekere hoogte, het voorrecht had om te zijn gemengd in de Atjehsche aangelegenheden, en herhaaldelijk geroepen werd om daadwerkelijk in te grijpen in de inwendige aangelegenheden des lands; daardoor een zekere ondervinding en kijk verkregen heeft op het karakter van verschillende personen en op toestanden, waarvan de kennisname — nu de Atjehzaak weder op den voorgrond is getreden in de Indische politiek — voor de toongevende regeeringspersonen wellicht van nut kan zijn.

In hoofdzaak komt het betoog van den schr. dan op het volgende neer: Het mag niet voorkomen dat een bestuurder het werk zijner voorgangers te niet doet en dientengevolge afbreekt hetgeen de voorganger heeft opgebouwd; en evenmin mag het voorkomen dat van Atjehsche zijde telkens, bij bestuurswisseling, pogingen worden aangewend om de eenmaal genomen beschikkingen te doen wijzigen en daarvoor zullen de noodige voorzieningen moeten worden genomen. Er is in inlandsche aangelegenheden continuïteit en stabiliteit noodig, en die zou men het best verkrijgen door het brengen van al de groote inlandsche bestuurszaken in éene hand. Volgens schr. zou dit kunnen geschieden ,,door de oprichting van een Atjehsch bureau te Kota Radja, in den geest van het Inlandsch bureau te Makassar, waarvan het personeel, door kennis van taal en plaatselijke verhoudingen, zoo menigmaal verschillende gouverneurs voor het begaan van bestuursfouten heeft behoed.

Aan het hoofd van dat bureau dient natuurlijk te staan iemand van groote rechtschapenheid en onpartijdigheid, die de taal des lands en de Atjehsche zaken machtig is, die zeer veel geduld heeft, zich geschikt personeel mag toevoegen, terwijl goed bezoldigde, geschikte en de minst onvertrouwbare hoofden van Atjeh er tevens deel van zouden kunnen uitmaken, om met den bureauchef een soort van Atjehraad te vormen, als raadgevend lichaam voor den Gouverneur.''

Mr. C. B. Nederburg houdt eene beschouwing: *Bestaat behoefte aan regeling van de positie der Inlandsche officieren bij de wet?* Zijne conclusie luidt allesbehalve ten gunste van dit zoo veel besproken vraagstuk, n.l.: ,,Door te voldoen aan het verlangen der Indische officieren om hunne positie bij de wet geregeld te zien zou dus de eerste stap worden gedaan op een zeer gevaarlijken weg. Indien de behoefte aan eene wet voor dat geval werd erkend, zou men gedwongen kunnen worden, het bestaan daarvan ook toe te geven voor tal van andere gevallen'' — de schrijver doelt hier op verschillende categoriën van landsdienaren, wier positie dan eveneens bij de wet diende geregeld te worden — ,,en het gevolg zou zijn eene storing in den geregelden voortgang der wetgeving, die tot schromelijke ongelegenheid zou kunnen leiden.

Voor ieder, die dat gevaar niet denkbeeldig acht, kan het antwoord op de vraag of de behoefte aan eene regeling van de positie der Indische officieren bij de wet voldoende is aangetoond niet anders dan ontkennend luiden, hoe gaarne hij hun ook die vurig verlangde regeling zou gunnen.''

De heer *N. Mac Leod*, bekend om zijne historische studiën, beschrijft in deze afl.: *Het oproer der Chinezen in 1710. Valckenier en van Imhoff.* Wij meenen, dat zijne studie dezer beruchte bladzijde uit Neerlands kolonia e geschiedenis geen nieuwe gezichtspunten opent. Het werk van W. R. baron van Hoëvell: Batavia in 1740. Episode uit de geschiedenis van Neerland's Indië. Batavia, 1840, eveneens gegrond op archiefstudie, behandelt deze zaak veel uitvoeriger bijvoorbeeld.

De heer *S. A. Reitsma* geeft het slot zijner beschouwingen, getiteld: Eenige opmerkingen over de ijzeren wegen op Java naar aanleiding van het jongste Welvaarts-onderzoek (Vervoerwezen). Hij besluit met de bewering, dat de Staatsspoorwegen op Java èn door de gunstige tariefmaatregelen, èn door de lage vrachten — laag altijd voor een kolonialen spoorweg — niet weinig bijdragen tot de economische ontwikkeling van Java en tot het stoffelijk welzijn van de inlandsche bevolking.

De heer *J. Habbema* geeft vervolgens een uitvoerig resumé van *Het verslag van het Inlandsch onderwijs over* 1906 (het eerste jaarverslag ten vervolge op de vroegere 5-jaarlijksche). Volkomen kunnen wij ons bij den heer H. aansluiten, als deze opmerkt, dat het aanbeveling zou verdienen in volgende verslagen als inleiding op te nemen een zeer beknopt exposé van de organisatie en de inrichting van het inlandsch onderwijs, welke inleiding de waarde van het verslag, vooral voor leeken, niet weinig zou verhoogen.

Van den overigen inhoud van deze Sept.-afl. van De Indische Gids vermelden wij nog: Verschillende oplossingen van het muntvraagstuk in Aziatische landen. I. Britsch-Indië. — Varia. — Maandelijksche Revue van Brochures enz., door J. E. d. M. — Koloniale litteratuur. — Wetenschap en industrie. — Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller.

* * *

Eigen Haard.

Het nummer van 5 Sept. 1908 bevat een opstel over Curaçao naar aanleiding van het conflict met Venezuela, getiteld: *De opstootjes te Curaçao (N.-W.-I.)*, door J. C. R. (met afbeeldingen). Wij achten deze kwestie middels de dagbladen aan onze lezers voldoende bekend, waarom wij volstaan met de aandacht te vestigen op genoemd artikel.

* * *

Weekblad voor Indië.

Als eerste artikel bevat dit No. 14 van den loopenden jaargang het slot van *De haven-, kade- en steigerplannen voor Soerabaja en de vaarwaters aldaar*, door *J. Ph. Ermeling*.

En verder: *Het voor en tegen van den oorlog* (naar aanleiding van Prof. Mr. Steinmetz: Die Philosophie des Krieges), door R. B. — *Brieven van een Inlander, III*, (waarin „Inlander" onder meer hulde brengt aan „den deskundige bij uitnemendheid in Inlandsche zaken, Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje" voor diens pogingen in woord en geschrift om de bewering der „onmondigheid" enz. van den Javaan mede uit de wereld te helpen). — *De ongeregeldheden in Kotawaringin (Z.-O. Borneo)* (met afbeeldingen). — Indrukken van den Dag, door Corax.

* * *

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië.

Wij noteeren uit den inhoud der Juni-aflevering de navolgende bijdragen: Maritieme tentoonstelling te Bordeaux, door Noach. — Exploitatie van oude koffie-landen. Cultuurwijze zonder schaduw, door H. J. van Prehn. — Katoencultuur in de Nederlandsche koloniën. — De rijstbouw in de Russische Midden-Aziatische bezittingen. — Djatimarkt. — Productenmarkt en wissel-koersen over Juni 1907. — Varia: De cactus als voedingsmiddel. — Een overheerlijke vrucht. — De machinale katoenoogst. — De enkelvoudige ontvezelaar van Fasio. — Natuurlijke en gekweekte Para.

* * *

De Indische Mercuur. 1908. No. 35.

Onder het opschrift: Eene bijdrage tot de kennis van den invloed der rietsuikerindustrie op de welvaart der inlandsche bevolking op Java, behandelt de heer *Ph. C. Prinsen Geerligs* het, ook door ons genoemde artikel van den heer J. J. Benjamin in het Tijdschr. van Nijverh. en Landb. in Ned.-Indië in zeer waardeerende bewoordingen. De alleszins tot oordeelen bevoegde suikerspecialiteit Pr. G. noemt de bijdrage van J. „een hoogst belangrijke studie."

De heer *G. van der Sleen* schrijft weder over Java-coca, waarop Dr. A. W. K. de Jong ook nu wel weder het antwoord niet schuldig zal blijven.

Verder bevat dit Nr.: De aanvaarding van het bestuur van Suriname door Gouverneur Fock. — Bericht omtrent de Gouv. kina-onderneming over het 2e kwartaal 1908. — De plannen van den heer Enklaar van Guericke voor een Java-kina-bond. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele Berichten en verslagen. — Nieuwe Maatschappijen en de overige gewone rubrieken. En eindelijk een ingezonden stuk over Robusta-koffie, van K. Vogler te Wonokerto.

* * *

Lichtstralen op den Akker der Wereld.

No. 4 van jaargang 1908 van dit zendingstijdschrift bestaat uit een uitvoerige en interessante studie (met eenige platen), getiteld: *Onze verhouding tot Indië* (dit „Onze" opgevat in hoofdzaak van het standpunt der zending natuurlijk), door *Dr. A. M. Brouwer*.

De Macedoniër. Zendingstijdschrift,

geeft in het September-nummer het vervolg van het reisverhaal over Soemba (van Pajeti naar Memboro), door *Ds. D. K. Wielenga* en de beschouwingen van *Ds. D. Bakker* over Den godsdienst van den Javaan.

* * *

Onze Eeuw.

In het laatst verschenen nummer van Onze Eeuw geeft *Dr. N. Adriani* — afgevaardigde van het Ned. Bijbelgenootschap — eene uitvoerige beschouwing over *De Zending in Midden-Celebes*, waarvan de hoofdinhoud ons reeds bekend is uit de dagbladen, wijl het hier geboden de in druk verschenen voordrachten bevat door den auteur in de maand Mei j.l. voor de studeerenden aan de Ned.-Indische Bestuurs-academie gehouden.

* * *

Chineezen onder Hollandsche vlag. *Eene niet uitsluitend koloniale quaestie populair behandeld, in verband met China's heden en verleden en de eigenaardigheden van den Chinees in het algemeen*, is de titel van een uitvoerig werk van **Mr. W. de Veer** (President van de landraden te Cheribon en Koeningan m.v.), dat dezer dagen bij Scheltema en Holkema te Amsterdam het licht zag.

De ons toegestane plaatsruimte laat natuurlijk niet toe van dit boek een résumé te geven; de bedoelingen, welke bij den schrijver hebben voorgezeten, kunnen trouwens voldoende blijken uit de navolgende aanhalingen uit zijne inleiding.

„Eene uiteenzetting van wat onze Chineesche medeburgers in Indië op het hart hebben scheen hierom vooral eene dankbare en aangename taak, omdat hier niet alleen eene overtuiging aan het woord is, die zich met deze wenschen en bezwaren zeer goed vereenigen kan, maar vooral, omdat hier inderdaad een *nationaal* belang op het spel staat. Niet het Chineesche, maar het *Nederlandsche*.

De Chineesche volksplanting, nog vóór onze komst in Indië, aan Java's Noordkust gevestigd, is mèt ons gezag over deze landen opgegroeid en *ondanks ons*, uit eigen levenskracht en levensvatbaarheid tot het half millioen nuttige en rustige ingezetenen aangegroeid, die ten huidigen dage ons gezag erkennen en een voornaam element uitmaken in de massa, wier wel en wee nog altijd voor een voornaam deel van onzen wil en onze rechtschapenheid afhankelijk is. Dit element, deze eigenaardige groep van zelfbewuste en ijverige menschen, voor het meerendeel in staat hun weg door het leven zelfstandig te gaan, en daarbij de gemeenschap te dienen, vraagt gelijkstelling *voor de wet* met Europeanen, zoo niet opeens, dan toch gelijdelijk en binnen een afzienbaar tijdsverloop. Kunnen wij dit, op den man af gevraagd, weigeren? In de volgende bladzijden hopen wij dit beroep te ondersteunen door argumenten, aan onze persoonlijke ervaring en indrukken ontleend."

„Om ook den *algemeenen* lezer voor deze zaak te interesseeren — zegt de auteur — en een zoo *nationaal* vraagstuk buiten den engen kring der *koloniale* aangelegenheden te voeren, is onze bespreking populair en algemeen. De geringe bekendheid van het groote publiek met de instellingen en gebruiken, de godsdienst en de opvattingen, het verleden en het heden van het Chineesche ras, het talrijkste en oudste der bekende wereld, dreef den schrijver er toe ook deze te beschrijven".

Het komt ons voor, dat het werk van Mr. de Veer zich inderdaad in de algemeene belangstelling zal mogen verheugen!

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 12 Augustus;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag van Ned.-Indië idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 10 Augustus;
De Sumatrapost t/m 12 Augustus;
Het Ned.-Ind. Effectenblad Nos. 61 en 62;
De Indische Mercuur No. 36;
De Indische Gids, September-aflevering.

Officiëele Berichten,

Uit de Javasche Courant van 7 Aug. 1908. No. 63.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte 2 jaar verlof aan den ass.-resident A. A. A. van Dijk; wegens langdurigen dienst 1 jaar aan den onderwijzer 1e kl. J. B. T. Mulder; idem aan den 3e kl. E. M. Naaes.

Ontslagen: op verzoek eervol, als advocaat en procureur bij den Raad van Just. te Soerabaja Mr. J. W. Ramaer; de commies 1e kl. bij den post- en tel.dienst W. J. G. Fransz.

Benoemd: tot ass.-resident van Malang M. Altmann; van Djombang C. E. van Kappen; tot lid van den gemeenteraad van Blitar W. Nicolai; tot lid van den landraad te Bindjer N. J. Hoorweg; tot voorzitter van den landraad te Malang Mr. E. H. Th. Mens Fiers Smeding; idem te Bodjonegoro Mr. H. Maten; tot subs.-off. van justitie te Soerabaja Mr. O. E. G. Vosmaer; tot controleur bij het B.B. W. D. F. Philips; tot wedono van Srondol Mas Djojomihardjo; van Soemberwaroe, Raden Soeriomiprodjo; tot inl. off. van just. in 't regentschap Bondowoso, Mas Ngabehi Wignjo Darsono; in het regentschap Bandjarnegara, Raden Gondosoedirdjo; in Tjilatjap, Raden Soedjono; bij den landraad te Djember, Raden Ngabehi Brotokoesoemo; te Djokjakarta, Raden Mas Djikoesoemo.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte 2 jaar verlof naar Europa aan den 1en luit. der inf. P. A. F. Blom.

Bevorderd: bij het wapen der infanterie tot kapitein de 1e luitenants P. H. van der Linde, H. A. Gusdorf, W. L. Einthoven, W. B. Regenhardt en G. E. Visscher; tot majoor de kapitein jhr. C. F. Goldman; bij het wapen der genie tot majoor de kapt. J. de Kuyper; tot kapitein de 1e luitenant L. Swaab.

Uit de Javasche Courant van 11 Aug. 1908. No. 64.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den ass.-res. F. M. Dekker.

Ontslagen: eervol uit 's lands dienst, de gewezen hoofdopziener bij de in- en uitvoerrechten A. A. C. Wynant; eervol uit zijn betrekking de controleur bij het B.B., R. H. V. de Lamoy.

Benoemd: tot lid van den Raad van Justitie te Soerabaja Mr. F. B. Simon van Leeuwen; tot ondervoorzitter van den landraad te Djember Mr. F. van den Bosch; tot griffier bij den Raad v. Just. te Medan Mr. J. B. R. J. F. Pilon.

Belast: met de waarneming der betrekking van resident der Padangsche Bovenlanden de assistent-resident van Billiton E. J. Gerrits.

Militair Departement.

Verleend: wegens particuliere belangen 6 maanden verlof naar Europa aan den 2en luit.-kwartiermeester J. K. Haspels.

Ontslagen: op verzoek, eervol uit H. M. militairen dienst de off. van gezondheid der 1e klasse Dr. W. J. van der Min.

Hersteld: bij het wapen der artillerie, boven de formatie in activiteit, de luit.-kolonel op nonactiviteit T. A. de Neve en G. Engelberts.

Overgegaan: in het vaste korps officieren van gezondheid van het N.-I. Leger de tijdelijke officier van gezondheid der 2e kl. M. Schreuder.

Bevorderd: tot majoor de kapitein der artillerie J. B. Doyer.

Belast: met de waarneming der betrekking van onderhavenmeester te Soerabaja de gep. kapt.-luit. ter zee bij de Kon. Marine L. A. Royen.

In een extra-bijvoegsel van No. 63 (7 Augustus) der Javasche Courant is opgenomen het:

„Verslag betreffende het gehouden onderzoek naar het militair beleid in Atjeh en Onderhoorigheden."

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het s.s. Koning Willem I; gezagvoerder H. J. Potjer; vertrokken van Amsterdam naar Batavia 5 Sept. 1908.

Te Amsterdam schepen zich in: G. S. Maingay, echtg. en 4 k; A. J. E. de Voogd, echtg. en 3 k; N. G. Addiks, echtg. en k; E. O. Seijfferth, E. J. F. Stok; M. H. Teunissen; mevrouw J. C. Wichers en kind;

naar Genua: Mr. C. J. J. de Joncheere; A. A. de Joncheere; E. C. C. Houck; F. W. O. Baud; E. C. C. Ribius; mevrouw M. Hage, C. H. Hollander; R. H. Bartels; J. J. Prins; J. A. Prins; E. G. Traanboer; A. Weber; mevrouw N. Steffens; C. J. G. Bredius;

naar Singapore: mevrouw W. Westers—Steffens en kind;

van Southampton naar Genua: Dr. Lund; Mr. Silley; Dr. O. Hara May; Miss F. E. Jonas; H. Moffatt; Miss Wade; Mr. en Mrs. Bainton;

van Southampton naar Soerabaja: G. D. Bertie,

te Genua zullen zich inschepen: H. Hovens Greve en echtg; C. A. M. Welter; P. Welter; mej. L. Goedheer; J. Z. van Dijk; G. Beintema, echtg. en 4 k; C. von Eelking en echtg; J. J. Kluit en echtg; A. D. Broekhuijsen en echtg; Mr. K. J. Pott; Dr. J. Scholtens, echtg. en 2 k.; C. Daubanton; mej. J. C. W. Hertler; A. Knottenbelt en echtg; J. H. Austermühle; J. Reiss; mevrouw F. R. Scheltes—Barentz;

naar Belawan-Deli: H. Schlundt; Dr. E. Remmert; H. Feringa, echtg. en kind; J. C. Mann, echtg. en kind; mevrouw J. Burger;

Passagierslijst van het s.s. Prins der Nederlanden; gezagvoerder H. J. van der Goot; van Amsterdam naar West-Indië op 4 September 1908.

L. M. Rollin Conquezque, echtg. en 2 k; Dr. J. H. Verloop; mej. J. Steensma; A. Barend; J. O. Harken; benevens 250 Javaansche landverhuizers.

Passagierslijst van het s.s. Koning Willem II; gezagvoerder K. Haasnoot; vertrokken van Batavia 13 Augustus en aangekomen te Genua 6 Sept. '08.

Te Genua hebben zich ontscheept: Dr. E. Ehnhuus; J. J. Snor, echtg. en 4 k; H. J. L. baron van Isselmuden; A. A. A. van Dijk, echtg. en 2 k; A. J. Knaap, echtg. en 2 k; W. L. Zonnevylle; A. Doornik, echtg. en 2 k; mevrouw A. R. H. Steller en 5 k; W. Lasonder, echtg. en 2 k; J. v. Kwawegen, echtg. en k; A. P. Melchior en echtg; C. Nijenhuis; W. F. Engelhart; J. Koning; G. F. van Wijk, echtg. en k; E. M. Nunes; mevr. Wolbers—Van Giffen; J. A. Lambrechtsen; K. Musch en echtg; J. H. Müller, echtg. en 2 k; J. L. Kaens en echtg; H. F. Amoen; mevrouw van Eibergen Santhagens en k; F. L. Wiemans; R. E. Schalkwijk; H. Smit; G. A. Alberts; L. Schulte Jr.; B. Schmitz; G. J. J. de Jongh;

te Amsterdam zullen zich ontschepen: H. Th. Wijnhof, echtg. en 2 k; L. D. van Cappelle; Dr. J. H. Anschütz, echtg. en 2 k; P. A. G. van Alderwerelt, echtg. en 3 k; J. J. M. Maas, echtg. en k; C. van Schelle; M. Broos; J. Kohnert; J. Kleuver; mej. E. Geest; jongej. J. Blanken; J. F. E. Marcella; F. W. Brinkman, echtg. en 2 k; R. V. Badger, echtg. en 2 k; J. C. Roovers; J. Radgers; P. J. Oudemans; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen.

No. 38 Donderdag 17 September 1908 8ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424,* beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Ten behoeve van de ondersteuning der noodlijdenden in de Nederlandsche Kolonie Curaçao kwamen op 14 Sept. 1908 reeds in:

I. van *A. S. R.* te 's Hage f2.50.
II. van *D. v. B.* te Delft f10.—

De onder het beheer van den penningmeester van het Hoofdbestuur berustende som van f25 van den heer F. Lafontaine te Doetinchem, is, op verzoek van dezen, overgemaakt voor de helft aan de Witte Kruis Kolonie van den heer *Van Emmerik* te Salatiga en voor de andere helft aan *Mejuffrouw Jansz* te Pangoensen.

Volgens ontvangen bericht van de afdeeling Rotterdam is de West-Indische jongeling A. M. Punselie, waarvan sprake is in het Koloniaal Weekblad van 20 Augustus 1908 no. 34, te Rotterdam aangekomen, ten huize van den heer N. Koopman, s-Gravendijkwal 253, aldaar.

Punselie voornoemd heeft met succes het examen afgelegd en is in de 4e klasse der Hoogere Burgerschool toegelaten.

Het afdeelingsbestuur te Rotterdam heeft toegezegd mede zijne belangen te zullen beharttgen.

Van de Redactie-Commissie:

Op het goede denkbeeld o. a. door B. in ons No. 36 van 3 dezer aanbevolen, om twee nieuwe rubrieken: **Wat de Inlander zegt** en **Wat de Chinees vertelt,** in ons weekblad op te nemen, gaan wij met des te grooter ingenomenheid in, nu ons de doorloopende medewerking is toegezegd van twee deskundigen, wier voorbeeld in deze, naar wij durven hopen, door velen gevolgd zal worden.

Het is ons bizonder aangenaam reeds heden eerstgenoemde rubriek te kunnen openen met 't volgende artikel van den Battakschen vakman, die onlangs met zooveel succes hier te lande het Nederlandsch onderwijzers-examen heeft afgelegd en thans zijne studies te Leiden voortzet.

Op welke wijze kan Indië vooruitgeholpen worden?

't Is een verblijdend feit, dat na het optreden van mannen als ds. van Hoëvell e. a. eene totale verandering is gekomen in de verhoudingen tusschen Nederland en zijne Koloniën. Toen is men n.l. begonnen de zoogenaamde *moreele politiek* te volgen. Deze twee woorden hebben, m. i. geen verklaring noodig.

Een gevolg van deze laatste richting is, dat mannen, zoowel geniale als minder geniale, zich tot taak gesteld hebben, bovenstaande vraag zoo goed mogelijk te beantwoorden.

„Op welke wijze kan Indië wel vooruitgeholpen worden?" Bevorder irrigatie landbouw, veeteelt, handel, industrie en onderwijs", zou men zeggen. Het oude spreekwoord luidt: „'t Is gemakkelijk te zeggen, maar moeilijk te doen", vooral ook daar men in alle streken op eene onoverkomelijke moeilijkheid stuit, namelijk de onwetendheid van het volk. Deze onwetendheid is de oorzaak, dat zooveel plannen schipbreuk! lijden, doordat, zooals altijd, wantrouwen, onverschilligheid en vooroordeelen deze onwetendheid vergezellen. Derhalve moet ons streven in de eerste plaats er op gericht zijn, *het onderwijs* zooveel mogelijk te bevorderen. Vooral *de dorpsscholen* moeten m. i. zooveel mogelijk uitgebreid worden. Een ideale toestand op dit gebied zou zijn, dat op elke plaats, waar 25 kinderen onderwijs willen genieten, zulk eene school worde opgericht. Dit moet niet alleen gelden voor *Java en Madoera,* maar ook voor de *Buitenbezittingen.* De dorpsscholen zouden dan m. i. aldus ingericht kunnen worden:

't Gebouw wordt door de dorpsbewoners gebouwd en onderhouden. Meubilair, boeken, schrijfbehoeften en andere benoodigdheden worden door 't Gouvernement verstrekt. De onderwijzer (minstens een kweekeling op eene school) wordt natuurlijk door 't Gouvernement gesalarieerd.

Leerprogram:

a. Inl. taal (lezen, vertellen en opstellen maken).
b. schrijven (Holl. karakters).
c. Rekenen (practisch en uit het hoofd).
d. Kennis der omgeving.

Er zijn drie klassen. In de hoogste klasse worden de beginselen van de Maleische taal geleerd.

De tweede klasse scholen moeten ook „zooveel mogelijk" uitgebreid worden. Er zijn vier klassen. In de hoogste klasse worden de beginselen van de Nederlandsche taal gegeven, door een onderwijzer, die deze taal op de kweekschool geleerd heeft. Men stelt dit voorloopig als facultatief.

Wat de eerste klasse scholen betreft, waarom zijn de Buitenbezittingen in dit opzicht zoo misdeeld? Waarom worden er b.v. op hoofdplaatsen als Padang, Fort de Kock, Si Bolga, enz. niet zulke scholen opgericht?

De plannen, die ik hiervoor ontvouwd heb, vereischen natuurlijk veel goed onderlegd personeel, welks opleiding een aantal jaren vorderen zal. Daarom zouden we, om toch direct iets te doen, kunnen aanvangen met het volgende:

Van de tegenwoordige inlandsche onderwijzers zijn er veel, die iets van de Nederlandsche taal kennen — b.v. in de Bataklanden, Soeran Endar Bongsoe, Dja Parlagoetan, Baginda Oloan Soripada, Mangaradja Soripada, Mangaradja Hamonangan, Kajamoedin, Dja Aminoedin enz. — in de Padangsche Bovenlanden: Marah Endah enz. — Zou 't nu niet mogelijk zijn, hun van Gouvernementswege eene kleine toelage te doen toekomen, om zich verder in die taal te bekwamen? Zij zouden dan aan de kinderen van de IIe klasse scholen, waar het onderwijs in 't Nederlandsch facultatief is, les in de eerste beginselen van deze taal kunnen geven. Hierbij zou men b.v. de hulp van *'t Alg. Ned. Verb.* kunnen inroepen voor 't zenden van allerlei boeken, die noodig zijn voor 't oprichten van bibliotheken.

En de beste van die onderwijzers zou dan eens kunnen worden gesubsideerd met f600 's jaars, om naar Wageningen te gaan studeeren op de Lagere Landbouwschool (Indische klasse).

Nog beter dan eene subsidie ware m.i. *een renteloos voorschot*, zooals dit zoo warm door den heer Mr. C. Th. Van Deventer is aanbevolen. Den overtocht van Indië naar Nederland moeten ze zelf bekostigen, opdat de Reg. zekerheid hebbe, dat ze 't werkelijk met hunne studiën ernstig meenen, en zich hiervoor moeite en kosten getroosten willen. Een van de bovengenoemde onderwijzers heeft mij dikwijls geschreven om de hulp van de Regeering voor hem in te laten roepen, opdat hij naar Nederland kon komen studeeren, en verklaarde, dat hij slechts f1200 bezat, welke ontoereikenbaar waren, om al de onkosten en de studie te bestrijden.

Zijn ze dan na 2 à 3 jaar klaar, zoo worden die gediplomeerden door de Regeering naar Indië als derde klasse onderwijzers uitgezonden.

In Indië moeten deze onderwijzers met een diploma Lagere Landbouwschool tweeërlei soort werk hebben te verrichten:

a. Op de Ie klasse scholen wordt thans les in 't Nederlandsch door Europeesche onderwijzers gegeven. Dan zouden deze lessen in de 3e, 4e en 5e klasse door die onderwijzers (Landbouwkundigen) gegeven kunnen worden.

b. Ze zouden lessen kunnen geven aan volwassenen, zooals: hoofden, mantri's en andere ambtenaren, en wel in landbouw, tuinbouw, veeteelt e. a., terwijl ze verder in dit opzicht het volk veel helpen kunnen. **R. Soetan Casajangan Soripada.**

PERSKRONIEK.

INHOUD: Het oordeel der Ned. Pers over de Troonrede, wat onze koloniën betreft. — *N. R. Crt., Alg. Hdbl.* over de Ind. begrooting. — Wat Dr. Kuyper in *De Standaard* zegt over de benoeming van den heer Liefrinck.

Voor zoover ons bij het ter perse gaan van dit nummer bekend is, laten wij de verschillende oordeelvellingen volgen, welke over de koloniën in verband met de Troonrede gemaakt zijn.

De *Nieuwe Rott. Courant* spreekt geen woord over de koloniale paragraaf; is misschien te vol van vreugde, dat er vooreerst geen sociale hervormingen komen, om nog aan wat anders te kunnen

denken. Heemskerk, „de oprechte", neemt alle belangstelling van het blad in beslag.

Het *Alg. Handelsblad* wijdt eenige regelen aan de koloniale paragraaf. Het blad zegt:

„Aan de gewone zinsnede omtrent de vriendschappelijke betrekkingen met buitenlandsche mogendheden gaat vooraf een herinnering aan onze moeilijkheden met Venezuela. Deze is gesteld in de kalme bewoordingen, die men verwachten kon na hetgeen uit de rede van den minister van buitenlandsche zaken in de Eerste Kamer en onlangs langs anderen weg bekend is geworden omtrent de houding, die de regeering in dezen aanneemt.

Naar „vreedzame opheffing" der storing wordt gestreefd; volkomen juist.

De minder gunstige toestand van Curaçao, die van die storing het gevolg is, wordt zeer kort vermeld; een woord van sympathie ware hier niet misplaatst geweest, evenals wellicht ook met de slachtoffers van de ongeregeldheden op Sumatra's Westkust."

* * *

Het *Vaderland* schrijft:

„Opmerking verdient ook de zinsnede aangaande Atjeh. „Het bezoek van den G.-G. aan Atjeh heeft tot een helder inzicht in den gang van zaken aldaar geleid." Zeer juist, indien men er aan toevoegt: „ondanks de pogingen van den G.-G. om in zijn deel van het rapport dat helder inzicht zooveel mogelijk te omsluieren". Verder leest men, dat zijn bezoek „duidelijk den weg tot bevrediging van dat gewest (heeft) aangewezen". Ook dit is slechts onder voorbehoud te aanvaarden. De weg was uit het rapport alles behalve duidelijk op te maken."

* * *

De *Nieuwe Courant* merkt op:

„Over de hoogst belangrijke buitenlandsche en koloniale aangelegenheden, die de natie bezighouden, wordt in zeer sobere termen gesproken.

Wij begrijpen, dat dit, wat Curaçao en Venezuela betreft, in afwachting van president Castro's antwoord en de mededeeling van hetgeen de regeering in deze gedaan heeft, niet anders kon.

Maar het zinnetje over de belastinginvoering op Sumatra's Westkust lijkt ons wat mager in zijn bloote vermelding van te betreuren ongeregeldheden, zonder eenige verklaring of geruststelling daaraan toegevoegd. En wel vervult ons de veelzeggende uitspraak, dat het bezoek van den Gouverneur-Generaal aan Atjeh „duidelijk den weg tot bevrediging heeft aangewezen" met blijdschap, omdat er uit blijkt, dat het den minister Idenburg aan vastheid van inzicht nopens „the way out" niet ontbreekt, maar —voor wij die uitspraak tot de onze maken, zal toch het te verwachten Atjeh-debat er ons alsnog een stevige bevestiging van hebben te brengen."

* * *

Het Volk schrijft:

„De koloniale paragraaf is beheerscht door wat met een mooi woord heet: de continuïteit van het gezag. Zoeken in Nederland de bourgeois-partijen met hardnekkigheid en spitsvondigheid naar wat hen verdeeld, in de hoop op deze wijze ook de arbeiders verdeeld te houden, blazen zij die geschilpunten op, en scheppen zij kunstmatige antithesen, in de koloniale politiek is dat niet noodig. Tegenover Indië is de Nederlandsche bourgeoisie een bloc, van uitbuiting, roof en moord, één bloc, dat zijn blunders en zijn misslagen zooveel mogelijk verzwijgt en verder goedpraat. In Atjeh is nu de overwinning zeker. Gelieve het te slikken. Op Sumatra's Westkust zijn „ongeregeldheden voorgevallen". De uitspattingen van het koloniale leger, door generaal Rost van Tonningen officiëel bevestigd, zijn vergeten en de aanleiding van het Padangsche oproer, Nederlands trouweloosheid, is de vermelding niet waard. De Indische begrooting sluit weer zoo'n beetje; als de tinprijzen weer wat opkomen, zal het heelemaal in orde zijn, voor ditmaal behoeven er dus geen krokodillentranen te worden gestort over ethische koloniale politiek."

* * *

De *Residentiebode* zegt:

„Op dien achtergrond treft verder de kennisgeving omtrent Venezuela, waaraan de uitspraak: „wordt gestreefd naar vreedzame opheffing" karakter verleent. De bedoeling schijnt hier duidelijk. De Regeering wil zoo mogelijk den vrede, maar is zich niettemin van de nationale waardigheid bewust. Trouwens de uitrusting van eenige schepen past volkomen bij het oude: „wilt gij den vrede, rust u ten krijg."

Op dien achtergrond zien wij ook de slachtoffers, gevallen door de belastinginvoering op Sumatra's Westkust, en de schade, die de handel van Curaçao ondervindt.

Hetgeen over de reis van den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië gezegd wordt, schijnt instemming met diens beleid te beteekenen en speciaal de goedkeuring der benoeming van een civielen commissaris met toeziende functie. Onze lezers weten, dat wij niet zonder eenige vrees een dergelijke instemming begroeten met het oog op het verleden en met onzen volksaard."

* * *

De Tijd acht, dat hetgeen omtrent Curaçao en Venezuela gezegd wordt, ons volstrekt geen nieuw licht brengt. Wij mogen de geheimzinnige kortheid der Openingsrede hier voor ons persoonlijk gevoel onaangenaam vinden, het is niettemin gemakkelijk de redenen te bevroeden, waarom de Regeering in den kritieken tijd der onderhandelingen zich van alle uitlatingen onthoudt, welke Castro zouden kunnen prikkelen. De sobere en kalme zeggingswijze is intusschen wel in staat om de optimisten, die een vreedzame regeling verwachten, in hunne hoop te sterken.

Bijzonder optimistisch en geruststellend is de verklaring omtrent de gebeurtenissen op Atjeh.

De Regeering meent nu werkelijk den onvindbaar gewaanden weg gevonden te hebben, om dat gewest „tot bevrediging" te brengen. Moge het zoo zijn en mogen wij in de toekomst gespaard blijven voor de tactiek van weifelen en aarzelen, van geven en nemen, welke tot dusverre bij die „pacificatie" gevolgd werd en aan een finaal welslagen in den weg stond."

Wat er elders in de pers over de koloniale paragraaf wordt gezegd hopen wij den lezers in het volgend nummer te mogen aanbieden.

* * *

Naar aanleiding van de Indische begrooting schrijft de *Nieuwe Rott. Courant* drie hoofdartikels. Uit het slotartikel nemen wij het volgende over:

„De Indische regeering heeft in de laatste jaren gelukkig meer en meer ingezien, dat bij het zooveel voordeel afwerpende bedrijf der tinwinning op Banka meer aandacht moet worden gewijd aan de zorg voor betaling, voeding, verpleging, geneeskundige hulp, evacuatie, terugzending naar haar land enz. van de talrijke Chineesche mijnbevolking, bij 't bedrijf werkzaam. De desbetreffende maatregelen hebben geld gekost — in 1907 werd voor de tinexploitatie ruim 3 millioen gulden meer dan in 1906 uitgegeven — maar zij hebben o.a. al dadelijk het dreigend gebrek aan werkkrachten doen verdwijnen en ook in andere opzichten goede gevolgen gehad. Bij de begrooting voor 1909 wordt o. a. gerekend op een uitbreiding van het aantal Europeesche geneesheeren en van ondergeschikt personeel bij de ziekenhuizen op Banka, waartoe een vermeerdering van uitgaven van *f*44.000 's jaars vereischt wordt. De regeering is daarbij niet enkel bedacht op de menschlievende zijde van de zaak, doch zij verwacht dat deze voorzieningen tevens ten goede zullen komen aan de producten der tinwinning, omdat bij de tegenwoordige gebrekkige regeling van den geneeskundigen dienst „tal van werkkrachten noodeloos lang in de ziekeninrichtingen (blijven) opgenomen."

Met leedwezen missen wij in de begrooting voor 1909 elke aanwijzing, dat met de verdere invoering van het zoutbriketstelsel, die nu sedert ruim twee jaren tot stilstand is gekomen, spoedig zal worden voortgegaan. De beproeving van verpakkingsmateriel, die „ten minste anderhalf jaar" moet duren en die, ook al weder gevraagd, eerst medio 1908 een aanvang nam, en een aan den inspecteur van het ijkwezen opgedragen onderzoek naar de door de bevolking betaalde tweedehandsprijzen vormen de kapstokken, waaraan de uitbreiding van het briketstelsel en de daarmede samenhangende vermeerdering van 't aantal debietplaatsen rustig zijn opgehangen.

Na de aan dit onderwerp gewijde hoofdartikelen in ons blad — N. R. Ct. van 30 en 31 Mei en 2 Juni jl. — zullen wij voor het oogenblik niet nader op dit onderwerp ingaan.

De belangstellende lezer weet, dat in de tweede helft van Mei jl. de inspecteur van het ijkwezen acht maanden na de aan hem verstrekte opdracht, daarmede nog niet eens een aanvang had gemaakt.

Welke stille kracht is in Indië, ten nadeele van de inlandsche bevolking, werkzaam om de verdere invoering van het briketstelsel te vertragen en, naar 't den indruk maakt, zoo mogelijk te voorkomen?"

* * *

Het *Alg. Handelsblad* schrijft over de Indische begrooting o. m.:

„De Indische begrooting van 1909 kan, hoezeer ze in de gegeven omstandigheden een knap stuk werk moet worden genoemd, niet nalaten een gevoel van onvoldaanheid te wekken.

De schuld moet niet in Indië, doch hier worden gezocht, waar nog steeds de wetgevende macht de koninklijke belofte onvervuld deed blijven, waarbij aan Indië zekere mate van financiëele zelfstandigheid in uitzicht werd gesteld. Deze moet het toch in staat stellen om zich de noodige middelen te verschaffen voor zijn verdere ontwikkeling.

Wanneer men in de M. v. T. het gebruikelijke overzicht van de uitkomsten der laatst voorafgaande jaren doorleest, moet men, die voor 1907 overziende, wel tot de overtuiging komen, dat een flinke stoot ons een heel eind vooruit zou brengen.

De voorloopige uitkomsten van dat jaar wijzen, instede van op een tekort, gelijk bij de oorspronkelijke raming werd verwacht, op een overschot van nagenoeg 12 millioen gulden. Weliswaar was dit ten deele een gevolg van het feit, dat de tinprijzen meevielen, wijl de verkoop van Banka-tin benevens het aandeel in de winst der Billiton-maatschappij der koloniale kas nagenoeg 5 millioenen meer opleverden dan geraamd werd, maar verschillende andere uitkomsten wijzen op krachtigen economischen vooruitgang. Of wat anders is het, wanneer middelen als die der in- en uitvoerrechten en accijnzen en de opbrengsten van spoorwegen, post-, telegraaf- en telefoonwezen, tezamen ruim 5.5 millioen meer opleveren, dan met het oog op de uitkomsten der vorige jaren werd verwacht?

Hun, die steeds op de huidige fiscale neigingen in Indië afgeven, zij hier ter loops er op gewezen, dat niettegenstaande deze teekenen van economisch opleven van land en volk, de belastingschroef niet nog 'n slagje werd aangedraaid, maar van de inlandsche bevolking ruim 1 millioen gulden aan bedrijfsbelasting en landrente minder werd geëischt, dan geraamd was.

Dat opleven nu van Indië in economischen zin blijkt aan te houden. De voorloopige uitkomsten over het afgeloopen halfjaar van 1908 wijzen weer op vooruitgang der hiervoren bedoelde middelen, terwijl de voortdurende stijging van het aandeel in de winst der Javasche Bank van *f*96.691 in 1905 tot een op *f*425.000 geraamd bedrag voor 1909 ook van economischen vooruitgang getuigt.

Er kàn zoo veel, en er móét dus ook zoo veel gedaan worden om dien vooruitgang te bespoedigen. Moge de tijd niet ver meer zijn, dat Indië daartoe in staat gesteld worde."

* * *

Over de benoeming van den heer Liefrinck tot regeerings-commissaris voor de Atjehsche zaken zegt de *Standaard*, die sedert Dr. Kuyper's terugkomst weder leesbaar is geworden, het volgende:

„Den regeerings-commissaris, voor Atjeh benoemd, heeft men vergeleken bij een gedeputeerde te velde, droever gedachtenis uit onze oude krijgsgeschiedenis.

Ten onrechte, dunkt ons.

Natuurlijk zal men eerst de instructie van dezen commissaris moeten kennen, om met juistheid over zijn taak en opdracht te kunnen oordeelen. Maar reeds het feit, dat hij lid van den Raad van Indië blijkt, toont, dat hij niet bestemd is om mee uit te trekken en in den krijgsraad aan te zitten.

Toen het rapport van generaal Van Heutsz het licht zag, heeft heel de pers terstond gevoeld waar het kwaad had gescholen. Men was te Batavia niet steeds op de hoogte geweest van wat er in Atjeh gaande was. Van achteren kwamen feiten aan het licht, die, waren ze vroeger te Batavia bekend geweest, onmiddellijk zouden zijn gestuit geworden.

Blijkbaar had de noodige samenhang ontbroken, de noodige voeling, als we het zoo mogen uitdrukken, tusschen den gouverneur-generaal in zijn paleis en het bewind in Atjeh.

Wat andere bedoeling kan de benoeming van dit lid van den Raad van Indië voor Atjeh dan hebben, om aan dezen misstand een einde te maken? Om zorg te dragen, dat tusschen Atjeh en Batavia voortaan een bestendig en onafgebroken verband besta en zorg te dragen, dat wat zich in Atjeh verkeerds mocht voortdoen, op staanden voet kan worden gestuit?

Niets heeft ons in Atjeh meer kwaad gedaan, dan het gedurig veranderen van stelsel. Lag dan ook in de benoeming van dezen commissaris het plan verscholen, om nogmaals een ander stelsel voor Atjeh in te voeren, we zouden er ons met kracht tegen verzetten.

Maar juist dit ligt er o. i. niet in.

Het stelsel, door generaal v. Heutsz ingevoerd, blijft. Alleen men zal voortaan te Batavia een oog in het zeil houden."

Uit de O.I. Mail.

Vreemdelingenverkeer in Ned.-Indië.

De vereeniging „Touristenverkeer", onlangs te Batavia gesticht, zond haar „Guide and Tourist's Handbook", getiteld *Java the Wonderland* onlangs de wereld in. Het bevat eene inleiding, tal van gegevens voor touristen, waaronder een Engelsch-Maleisch woordenlijstje, en verder een beschrijving van de voornaamste plaatsen en mooiste plekjes van Java. De foto's zijn op voortreffelijke wijze geproduceerd.

Het *Soer. Hblad* maakt alleen aanmerking op het formaat. Dit is niet zooals een reiziger het wenscht. Hoe kleiner het is, des te gerieflijker. Maar op dit punt worden de Hollanders nimmer wijs, schrijft het. Tegen de reisgidsen van de Paketvaart, de Mij. Nederland enz. laat zich hetzelfde bezwaar aanvoeren.

Ook te Singapore zal een touristenbureau worden opgericht. Op Java vertoefden onlangs de heeren David Benjamin en J. M. Ezekiel als vertegenwoordigers van de „Singapore Tourist Agency." Het doel der heeren is den stroom van globetrotters, die over Singapore gaat, ten deele naar Java af te leiden. Zij denken betrekkingen aan te knoopen in Amerika, Engeland en andere landen; boekjes met gegevens over Java te verspreiden; agenten te zenden naar de te Sing-

apore aankomende booten; arrangementen te maken met stoomvaartmaatschappijen en den dienst der staatsspoorwegen op Java; coupons uit te geven, die door touristen in betaling kunnen worden gegeven, etcetera.

Zonder twijfel kan een dergelijk bureau heel wat voor de bevordering van het vreemdelingenverkeer op Java doen.

En ongetwijfeld zul en velen dier reizigers bewonderaars van Java worden, in denzelfden geest, als het door *The South China Morningpost* gepubliceerde interview met mr. Fuller, vice-consul-generaal van de Vereenigde Staten, die een bezoek aan Java had gebracht en niet uitgepraat raakte over de schoonheden van dit land. Het klimaat vindt hij verrukkelijk, 's morgens en 's avonds komt een koele bries den landman verkwikken. Alle voorname plaatsen zijn gemakkelijk te bereiken, de hotels zijn uitstekend, het eten is er opperbest, en duur is het niet.

De Hollanders spreken nagenoeg allen Engelsch en dat spreken ze goed. Overblijfsel en van Hindoekunst zijn nergens in zoo groot aantal en zoo schoon te vinden als op Java, en de menschen leven hier allen in een welstand, die niets te wenschen over laat.

„Het slot van dit interview toont, dat Mr. Fuller Java bezien heeft met oogen als die van den heer Charles Boissevain", meent het *Soer. Hblad.* Het Hollandsche bestuur op Java, zegt hij, is eenvoudig uitmuntend en de koloniale praestaties van géén ander volk zijn daarmee te vergelijken. Nou!..."

* * *

Kiesvereenigingen.

Het *Soer. Hblad* betoogt, dat te Batavia is gebleken hoe verkeerd het is aan de kiesvereeniging een bepaalde kleur te geven, hetzij van democratie, van vrijzinnigheid, hetzij van conservatisme of wat anders. Voor de gemeenteraden is het alleen en uitsluitend noodig bekwame menschen te zoeken, die van hun tijd en hun werkkracht iets willen afstaan aan de gemeente. Het is juist een voorrecht voor Indië te achten, dat daar geen scherp belijnd partijwezen bestaat en is het een groote fout de partijschap kunstmatig in het leven te roepen.

De Indische burger is over het algemeen totaal vreemd aan de in Nederland bestaande partijverdeeling. Wie haar toch in Indië wil planten, verhindert daardoor, dat de zuivere maatstaf ter beoordeeling van candidaten voor de raden gehandhaafd wordt. Waar noch onderwijs, noch handelspolitiek of andere zaken, die de kiezers steeds in groote kampen hebben verdeeld, tot de bevoegdheid der locale raden behooren, is het bijzonder onpractisch een zuiver zakelijke beschouwing en behandeling van locale belangen prijs te geven ter wille van een kunstmatige politiekerij.

De groepeering der kiezers in zulke kleine complexen breekt alle kracht. Te Semarang, het is uit correspondenties vandaar voldoende gebleken, hebben de „democraten" het tot stand komen van één flinke kiesvereeniging verhinderd. Zij hebben hun „democratie" op den voorgrond geschoven en een vereeniging opgericht van zegge 25 leden. De andere kiezers zijn daar nu wel genoodzaakt een kiesvereeniging op te richten tegenover de democratische.

In *De Getuige* lezen we, dat te Mr. Cornelis en te Batavia de kiezers, die niet zoo „vrijzinnig" wilden zijn, bijeenkwamen en eigen candidaten stelden. De Indische Bond wil natuurlijk niet achterblijven en heeft in zijn orgaan reeds een vergadering aangekondigd, waarop ook de bondsleden hun candidaten zullen aanwijzen. Wat een verdeeling van krachten, van de weinige krachten, waarover die gemeenten beschikken. En dat alles grootendeels ter wille van enkele menschen, die hun tijd willen dooden met partijmannetje spelen.

„Soerabaja", zegt eerstgenoemd blad ten slotte, „is de eenige der groote gemeenten, waar nog geen gelegenheid is die verdeeling te ontgaan. Wij hopen, dat ook hier de kiezers zich zullen vereenigen om over een jaar gereed te zijn met een stel uitnemende candidaten voor den dag te komen, die dan zullen kunnen rekenen op den krachtigen steun hunner kiezers.

* * *

De nieuwe fabriek „Hygeia".

Eenigen tijd geleden beschreven wij het ontwerp voor den bouw der nieuwe mineraalwater-fabriek „Hygeia" alhier, welk gebouw geheel uit gewapend beton zou worden vervaardigd. Sedert kort is met den bovenbouw een aanvang gemaakt, en gisteren werden wij door den heer Tillema en den bouwmeester, den heer Maier, in de gelegenheid gesteld de wijze, waarop bij het optrekken van zulk een gebouw te werk wordt gegaan, te bezichtigen. Het gewapend beton is een innige verwerking tot één geheel van ijzeren staven, cement en kleine steenen en voor dit gebouw zijn noodig: 50000 Kg. ijzer, 90000 Kg. Portland cement en 500000 Kg. steenslag. De verticale kolommen en dwarsbalken worden in houten vormen, welke daartoe tevoren worden opgesteld, gegoten of beter gezegd gestampt. Natuurlijk hangt om te beginnen alles af van het zuiver opstellen der houten kokers, waarin van-meet af de ijzeren staven worden aangebracht. Is dit echter eenmaal gereed, dan is het volstampen van die vormen met cement en steenslag een zeer eenvoudig werk, dat evenwel met de grootste nauwkeurigheid moet geschieden; steenslag, ijzer en cement moeten namelijk één innig geheel vormen en vooral moet er voor gezorgd worden, dat nergens lucht opgesloten blijft binnen de materie: het stampen moet daarom met kleine stampers worden volgehouden tot het water uit de specie naar buiten is geperst, en zich boven op het aangestampte verzameld heeft. Het werk kan door koelies worden verricht, zoodat men bij zulk een bouwwerk slechts weinig ambachtslieden in dienst heeft te nemen. Daartegenover staat, dat het stellen van de houten vormen, ruw maar accuraat timmermanswerk, zekere oefening vereischt en dat het stampen aanhoudend, van het begin tot het einde, moet worden gecontroleerd door den bouwmeester zelf of door europeesche werkbazen, die hij ten volle kan vertrouwen. Kolommen, balken en dak vormen na hun voltooiing één onbreekbaar geheel. Al naar gelang een deel van het werk gereed is worden de houten vormen weggenomen om voor een ander deel opnieuw gebruikt en opgesteld te worden.

De fabriek „Hygeia" zal het eerste gebouw in Indië zijn, van den grond af geheel in gewapend beton opgetrokken. Voor Indië schijnt deze constructie veel voordeelen op te leveren; ten eerste is zulk een gebouw absoluut brandvrij, ten tweede heeft de aardbeving van San Francisco overtuigend aangetoond, dat gebouwen van gewapend beton het best van alle bestand zijn tegen aardbeving en derhalve ook in vulcanische streken den besten waarborg voor veiligheid verschaffen. Vooral ook voor den bouw van bruggen is deze constructie aan te bevelen, omdat afstanden van 16 à 20 Meter in rechte lijn kunnen worden overspannen en er buitendien van onderhoud zoo goed als geen sprake behoeft te zijn. Wij vermoeden, dat het gewapend beton — ofschoon niet voor alle soorten bouwwerk te prefereeren — eerlang voor tal van omvangrijke bouwwerken, fabrieken, bankgebouwen, kantoorgebouwen, pakhuizen, bruggen etc. bij voorkeur zal worden toegepast.

(*Loc.*)

* * *

Vorstelijk bezoek.

Een broeder en een zoon van den koning van Siam, die een rondreis maken over Java, worden Woensdag met den Bandoengtrein te Djokja verwacht.

Naar *Midd. Java* vernam zouden de vorstelijke personen dien avond een bezoek brengen aan den kraton.

* * *

Hoe de Javaan wordt uitgezogen.

De reorganisatie van het rechtswezen in de Vorstenlanden is een zegen voor Solo en Jogja, zegt men wel eens. Ja zeker, maar in sommige opzichten ook een vloek voor den kleinen man. Het hangt er maar van af welk gebruik of misbruik ervan gemaakt wordt.

Hoe langer hoe meer worden er executievenduties gehouden van zeer geringe bedragen ten nadeele soms van vertrekkende personen en handelaren, die bijna geen dag meer kunnen uitkiezen voor hun venduties, omdat de dagen bezet zijn voor executie- en pandvenduties, wat niet altijd in het voordeel is van het gouvernement.

Zulk een executie-vendutie, waarvan de opbrengst, als zij ƒ100 bedraagt, al heel veel is, duurt in den regel maar een half uurtje.

En waaruit spruiten deze kleine execu.ie-venduties voort?

Het is haast ongeloofelijk, maar waar: uit transakties, die cnineesche vampyrs met onbemiddelde Javanen s.uiten.

Kromo heeft ge.d noodig. Hij moet zijn zoon of docht.er laten trouwen. Hij vraagt den Chinees om *f*10 te leen. Goed, zegt de Chinees, maar laten we eerst zorgen voor een vonnis van den landraad. Je moet je la:en veroordee.en tot betaling aan mij van *f*100 plus de kosten. Zoodra ik het vonnis in handen heb, zal ik je de 10 uitbetalen.

Kromo vindt alles goed, natuurlijk.

Het gevo.g hiervan is dat Kromo, al ligt hij ook maanden lang krom, den Chinees niet be.a-len kan, en dan worden zijn krot en inboedel executoriaal verkocht. *N. Vorstenl.*

WEST-INDIË.

SURINAME.

Het Proefstation.

Onze West geeft een uittreksel van het jaarverslag van het proefstation, waaraan wij het volgende ontleenen:

Een vrij uitvoerig overzicht wordt gegeven van de verschillende velden, waar proeven worden genomen met de bestrijding der krullotenziekte, door inkapping van de boomen en bespuiting met Bordeaux-pap. Daaruit blijkt, dat overal waar te juister tijd — de maanden November, December en Januari — de kuur werd toegepast, zij met succes bekroond werd. De boomen gaven blijk van verjongd, krachtig leven. De krulloten en het zwart worden der vruchten werden tot een minimum teruggebracht. De productie staat ongeveer een jaar stil, doch de grootere hoeveelheid cacao, die daarna geoogst wordt, vergoed welhaast dezen stilstand.

Eenige proefvelden in Nickerie, waar de inkapping te laat geschiedde — kort voor of na het invallen der regens —, hadden een ongunstig verloop. De meeste boomen aldaar stierven.

Vooral in het Saramaccadistrict, maar ook in de andere districten der kolonie, hadden hier en daar de cacaoboomen gedurende den grooten regentijd en de daaropvolgende maanden te lijden van roodrotziekte. Deze ziekte breidt zich bij vochtig weder zeer snel uit, ze tast den stam en de takken aan de buitenzijde van de schors aan, dringt tot het hout door, waar zich dan tusschen schors en hout vaak een kleurloos zuurriekend vocht ophoopt.

De door roodrot aangetaste schors krijgt een wijnroode kleur, is sponsachtig, zoodat men bij een lichten druk vocht uitperst. De roodrot-plekken zijn het best waar te nemen, wanneer de schors is opgedroogd, aan het vocht, dat uit de sponsachtige roodrotplek voortdurend naar buiten dringt.

Is op een plaats de schors rondom den boom geheel door de ziekte aangetast, dan sterft de boom.

Ter bestrijding van de ziekte werd op „De Morgenster" in Saramacca, waar in 1907 de ziekte sterk optrad, een proef genomen met het in Europa thans veel gebruikte middel ter bestrijding van plantenziekten: Carbolineum plantarum.

Doordat de ziekte den stam en takken aan de buitenzijde aantast, is het niet onmogelijk, dat carbolineum plantarum als bestrijdings- en voorbehoedmiddel tegen het roodrot te gebruiken is.

Op plantage „De Morgenster" werden begin November op ruim 5 akkers de stam en hoofdtakken der cacaoboomen met een 20% carbolineum-emulsie bespoten. Bloesems, maar ook jonge vruchten bleken uiterst gevoelig en stierven, wanneer ze met het vocht in aanraking kwamen.

Of carbolineum plantarum als bestrijdingsmiddel tegen het roodrot eenige waarde heeft, kan pas in den loop van 1908 worden waargenomen.

Ten opzichte van den kleinen landbouw meent men thans een middel te hebben gevonden om te dien aanzien nuttig en leerzaam op te treden, door aan bijzondere, daartoe geschikte personen de taak toe te vertrouwen om in streken van beperkte uitgestrektheid toe te zien, dat de wenken van den landbouwleeraar worden opgevolgd.

In het begin van 1907 werd aan den Javaanschen mandoer Kartoredjo zulk een taak opgedragen. Hij bezocht eerst geregeld de nederzettingen van Javanen te Lelydorp en op Johanna en Margaretha van Paramaribo, maar heeft zich nu wegens de meerdere belangrijkheid van eerstgenoemde nederzetting te Lelydorp gevestigd.

Door zijn toedoen wordt stipt gewerkt volgens de wenken, door den landbouwleeraar gegeven, wordt door de Javanen met meer activiteit gestreefd naar uitgelezen plantmateriaal en is ook 't bezoek van Javanen aan den Cultuurtuin in het afgeloopen jaar toegenomen.

Het laat zich dan ook aanzien, dat de nederzetting van Javanen te Lelydorp, vooral door de werkzaamheden van mandoer Kartoredjo, een succes zal worden.

Verdient die man niet bij een volgende gelegenheid een of andere onderscheiding?

* * *

Cacao-productie.

De uitvoer van cacao bedroeg in balen van 100 kilogram: Juli 1908 4483; Juli 1907 2313; Juli '06 2414; Januari—Juli 1908 14.542; Januari—Juli 1907 14.547 en Januari—Juli 1906 11.569 balen.

De productie blijft dit jaar dus vrijwel gelijk aan die van het vorig jaar.

De uitvoer in Augustus 1907 bedroeg 1405 balen. Deze maand zal hij iets minder zijn. Daarentegen beloven volgende maanden weder wat meer, zoodat het eindcijfer van 1907 (16252 balen) stellig bereikt zal worden, schreef *Onze West*.

* * *

Bacovencultuur.

Voor het eerst, meldt *Onze West*, is een verscheping bereikt van meer dan 7000 bossen bacoven. De uitvoer per s.s. „Coppename" bedroeg 3510 negenhandsch bossen, 2447 achthandsch en 1117 zevenhandsch; totaal 7074 bossen.

Sedert den aanvang van den uitvoer zijn de wekelijksche verschepingen geweest: 2894, 1741, 2511, 2773, 2945, 3935, 3305, 2881, 3445, 3638, 4473, 3837, 4244, 4437, 4679, 4450, 6135, 4780, 4366, 5985 en 7074 bossen.

* * *

Immigratie.

Onze West bevat een tegen den agent-generaal voor de immigratie gerichte klacht. Deze hoofdambtenaar zou o. a. op eigen gelegenheid een nieuw tarief van werktaken en loonen hebben vastgesteld, waardoor inbreuk zou worden gemaakt op de bepalingen der voor die materie geldende publicatie van 1861, die zoolang zij bestaat slechts het daarbij vastgesteld tarief van kracht doet zijn. Namens belanghebbenden, is door 't bestuur van de Vereeniging voor den grooten landbouw, aan den gouverneur een rekest gezonden, waarin om intrekking van den gewraakten maatregel wordt gevraagd.

Voorts schreef het blad, dat over slordige administratie wordt geklaagd. Zoo zou het departement zich meermalen laten beetnemen door immigranten die deserteeden zonder hun contract afgewerkt te hebben, en die niettemin van het immigratie-kantoor een vrijpas wisten los te krijgen. Een dergelijk geval deed zich dit jaar voor met den Britsch-Indiër Royan van pl. Jaglust. Toen de plantage reclameerde, werd eerst mondeling gezegd, dat men moeilijk een vrijpas kon intrekken. Toen men aanhield, volgde een schriftelijke mededeeling, dat de bewuste immigrant geneeskundig was afgekeurd voor plantage-arbeid. Denzelfden immigrant kan men nu dagelijks zien rondwandelen met zware lasten op het hoofd van Syrische rondventers. Volgens zijn eigen verklaring, is hij niet in het militair hospitaal gekeurd, doch van het immigratiebureau gezonden naar het kantoor van den geneeskundig inspecteur, die zonder onderzoek zijn veto over 's mans ongeschiktheid tot plantage-arbeid zou hebben uitgesproken.

* * *

Saramaccaspoorweg.

Bij resolutie van 19 Augustus 1908, is eene commissie benoemd, bestaande uit de heeren: Jhr. J. C. van Reigersberg Versluys, Voorzitter; F. C. Gefken, Dr. C. J. J. van Hall, A. van 't Hoogerhuijs en Th. van Lierop, leden en H. S. de Roode, Secretaris; ten einde advies uit te brengen omtrent de wenschelijkheid van den aanleg van eene spoorwegverbinding tusschen Paramaribo en het district Beneden-Saramacca.

Aan de commissie, die den 20en Augustus, door den gouverneur werd geïnstalleerd, is de uitnoodiging gedaan om den spoorwegaanleg afzonderlijk in beschouwing te nemen:

1. in verband met de totstandkoming van den Saramaccapolder;
2. onafhankelijk van dien polderaanleg;

terwijl haar voorts is verzocht om hare meening te doen blijken omtrent de beteekenis van bedoelden spoorweg voor den kleinen landbouw in de invloedsfeer van dien spoorweg; de mogelijkheid van het ondernemen van de cultuur van bacoven voor uitvoer in de invloedsfeer van den spoorweg; en de te volgen richting van den spoorweg, zoowel in verband met den vorengemelden polderaanleg als onafhankelijk daarvan; en, naar dezelfde onderscheiding, omtrent de directe en indirecte baten, die van den spoorweg-aanleg mogen worden verwacht.

* * *

Goud-Productie.

De goud-aanvoeren te Paramaribo en Albina bedroegen in de maand Juli l.l., 106 K.G.; zoodat 't totaal voor de eerste zeven maanden van dit jaar eene hoeveelheid aanwees van ruim 666 K.G.; dus resp. 80 en 43 K.G. meer dan in het overeenkomstig tijdvak van 1907 en 1906.

Van Vreemde Koloniën.

Belgisch Congo.

De Belgische Senaat heeft, gelijk trouwens verwacht werd, zijne goedkeuring verleend aan de ontwerpen van wet, betreffende de inlijving van den Congo-staat.

Te Antwerpen gaf het bericht van dit besluit aanleiding tot groote vreugde onder de daar in grooten getale aanwezige voorstanders der annexatie.

De Mutuelle Congolaise aldaar, organiseerde een groote feestelijke bijeenkomst, waarbij generaal Mascaret een rede hield, waarin hulde werd gebracht aan allen, die voor de inlijving hadden gewerkt en gestreden, niet alleen, maar ook aan de zendelingen, geleerden, officieren en minderen, kortom aan allen, die als pioniers in den Congo-staat hadden gewerkt.

De door den generaal aan de zendelingen gegeven voorrang is wel eenigermate in strijd met wat de socialistische leider, Vandervelde, die in den Congo-staat vertoeft, van daar schreef.

„Ik zou, schreef hij, om niets ter wereld in welk

FEUILLETON.

De versteende Hofdame.

Indische legende uit „De Gouden Kris" van M. C. Kooy—Van Zeggelen.

(Vervolg en slot).

De trouwe dienaar kon er echter niet in berusten en besloot, het kostte wat het wilde, zijn heer te redden van het dreigend gevaar, aan dit huwelijk verbonden.

Daarom bleef hij dien nacht waken; en toen de groote gong twaalf uur sloeg, riep hij zacht den vogel Bawong. Deze kwam dadelijk en vroeg:

— Wat wenscht ge, Matowa-Ripana?

— Och heilige, geëerde vogel, zeide de Matowa, wilt ge niet barmhartig zijn en het onheil van den jongen prins afwenden? Ik heb hem niet van gedachten kunnen doen veranderen, maar zeg mij, hoe en op welke wijze hij nog te redden zou kunnen zijn. Gij die weet van 't gevaar, kunt ge 't niet nog afweren, terwille van den Prins, die toch een goed mensch is?

— Ik vrees, dat het niet kan, zeide de Bawong; niet ik beschik over zijn lot; ik heb slechts den hoogen Geest, die het mij bevolen heeft, te gehoorzamen. Ik moet alleen het teeken geven; als ik roep, wreekt zich de groote Geest. Maar luister, Matowa: als er slechts drie goede en vlijtige menschen gevonden konden worden in het paleis van den vorst, uitgenomen den prins, dan wellicht zal ik het teeken niet geven...

— Drie, vroeg de Matowa angstig, en hij dacht na; hij kende ze allen daar, van meester tot slaaf. Ach, drie waren er wellicht niet te vinden! Zoo er wellicht maar twéé zijn! ach, heilige Bawong, wees toch barmhartig!

— Welnu, zeide de Bawong, na eenig nadenken, zoo er slechts twee zijn... dan zal uw wensch vervuld worden.

— En zoo er slechts één is? fluisterde de Matowa smeekend; zoo er slechts één is, Bawong...

De Bawong werd bewogen door de trouwe liefde van den Matowa en zeide:

— Welnu... ook dan, Matowa... zoo er slechts één is...

Toen spreidde hij zijn vleugels uit en vloog weg in den stillen nacht.

De regen suisde nu zachtjes buiten neer.

Zoo brak de dag aan, waarop de jonge bruidegom op zou gaan naar het huis van zijn bruid. De prachtige draagkoets met den gouden haan er boven op, gevuld met goud en zilvergeld — de bruidschat — was al aangekomen en door hem ontvangen, en nu ging hij in zijn schitterende kleedij, behangen met goud en edelgesteenten, omstuwd door zijn bruidsjonkers en gevolg, naar 't paleis. Alles ging volgens het oude gebruik, zooals dat bij voorname vorsten behoort. Toen de lange stoet was aangekomen voor het pale's, ging de oude vorst naar beneden, leidde den bruigom de trap op en bracht hem in de groote zaal, waar Ratana Kimoela gezeten was te midden harer zoogmoeders en bruidsmeisjes.

Nu wilde het geval, dat een der jonge hofdames, die veel van werken hield, hetgeen een uitzondering was aan het hof — want werken liet men de slaven doen en die deden het allen met haat in het hart — dat een der jonge hofdames stilletjes uit de alabola en het feestrumoer was weggeloopen en in een der leege vertrekken een weefstoel zag staan.

Daar ook zij het betreurde, dat de jonge mooie prins met de gehate en kwaadaardige prinses ging trouwen, zette zij zich peinzend voor het weefgetouw en begon te weven. Boven in den boom vóór het huis zat de vogel Bawong en keek toe, want hij verheugde zich voor den Matowa, dat er onder de hofhouding althans één goed en vlijtig mensch gevonden werd. Naast hem zat de Tjéda-Tjéda, een

opzicht ook, aan zendelingen een ongenoegen doen, wier bedoelingen, belangeloosheid en verdienste ik evenzeer als wie ook op prijs weet te stellen, maar de waarheid gebiedt mij te zeggen, dat ik in de kolonie den indruk kreeg, dat wanneer de toewijding van hen, die de zending leiden, onbetwisbaar is, de resultaten slechts een matige belooning voor die toewijding bieden. Bovendien vernam ik te Boma, dat de algemeene opinie vrijwel ongunstig gestemd was ten opzichte van de zending, inzonderheid wat de resultaten aangaat.

„Vraagt een magistraat, een bestuursambtenaar, een opzichter van de werken, wat de negers waard zijn, die uit de zendingsstations komen, en negen keeren op de tien, zult ge te Boma hetzelfde antwoord krijgen: „Dat zijn de ergsten van allen."

„Het spreekt vanzelf, dat ik deze appreciatie niet dan onder voorbehoud aanvaard, om te eeniger tijd mijn eigen meening te kunnen geven."

„Al dadelijk, gebiedt de billijkheid te zeggen, dat zoo al de methoden van onderwijs en opvoeding, door de zendelingen gevolgd, tot critiek aanleiding kunnen geven, zij tot nu toe nagenoeg de eenigen zijn, die zich met onderwijs en opvoeding bezig houden.

„Vervolgens is het niet zonder belang te constateeren, dat, terwijl wij in Europa aan de katholieke kerk verwijten, dat zij den armen predikt te berusten, men in Afrika zich integendeel beklaagt dat de zending, door den inboorlingen voor te houden, dat hun ziel evenveel waard is als een blanke ziel en dat alle menschen voor God gelijk zijn, ongehoorzame, weerbarstige lieden van die menschen maakt. Nog gisteren zeide mij een hooggeplaatst ambtenaar: „De meest krachtige factor voor een opstand in den Congo, dat zijn de zendelingen, zoo protestanten als katholieken."

Die geringe sympathie, ja, men zou haast zeggen antipathie, welke in bestuurskringen in den Congo ten opzichte van de zending zou zijn waar te nemen, is, naar men weet, ook elders wel eens den bestuursambtenaren toegeschreven.

De heer Vandervelde meldde ook nog in zijn schrijven uit Boma, dat de vrees in België wel eens geuit door hen, die tegen de inlijving waren, dat de Belgische soldaten dan in den Congo zouden moeten optreden, volkomen ongegrond was."

„Men behoeft hier niet lang geweest te zijn", schreef hij, „om die overtuiging te erlangen, dat een algemeene, of zelfs uitgebreide opstand onder de inboorlingen ondenkbaar is. Iedereen geeft toe, dat min of meer ernstige opstanden kunnen voorkomen worden, maar terecht of niet — dat kan ik niet beoordeelen, verklaren de officieren van de gewapende macht, dat zij, rekenende op de vijandschap tusschen de verschillende stammen, vroeg of laat over een voldoend aantal getrouwe troepen zullen kunnen beschikken. In geen geval echter zouden zij willen, dat men Europeesche troepen te hunner beschikking stelt.

„Wat zouden we er mee doen", zei me kolonel Lantonnois. „In het eerste bivak het beste, zouden ze als vliegen omkomen! Blanke officieren, ja, hoe meer hoe liever, maar blanke soldaten, nooit van m'n leven."

Maar al zullen ook geen Belgische soldaten naar den Congo gaan, zonder het Belgische geld zal men het daar, volgens den heer Vandervelde, niet kunnen stellen.

„Wat de financiëele lasten aangaat, zijn allen hier het er over eens, dat indien de inlijving eenmaal is goedgekeurd, — hetgeen thans het geval is — de rekening hoog zal zijn: de belastingen zullen minder opbrengen en de uitgaven zullen en moeten een heel eind in de hoogte gaan.

„Dat men over onvoldoende middelen beschikt, blijkt ieder oogenblik, wanneer men de verschillende bestuursinstellingen te Boma bezoekt. Zeker, dat heeft niet kunnen beletten, dat heel wat belangrijks tot stand kwam, en het zou waar onrecht zijn, geen hulde te brengen aan den vruchtbaren arbeid van hen, die er toe medewerkten. Maar 't zou een groote illusie zijn, te meenen, dat België na de inlijving alles zou kunnen laten, zooals het is, zonder het aantal ambtenaren te vermeerderen en veel geld, heel veel geld ten koste te leggen, om de kolonie tot ontwikkeling te brengen."

Voor de taak om zich daarmee in het bijzonder bezig te houden, is thans de heer Helleputte de aangewezen man, die, naar de bladen mededeelen, met de nieuwe portefeuille van koloniën is belast.

* * *

Alcohol in West-Afrika.

We hebben al eens meer gewezen op het zonderlinge geval, dat men zich in Engeland zoo warm maakt over het opium-verbruik in China, Hongkong enzoovoort, terwijl er zoo goed als niets wordt gehoord, over de verwoestingen door den alcohol onder de negers in West-Afrika aangericht.

Weliswaar stelden de verschillende mogendheden, die in Afrika koloniën bezitten, behalve België, daar de snoode Leopold steeds den alcoholinvoer in den nu door hem aan België afgestanen souvereinen staat verbood, hooge rechten op den invoer, maar noemenswaardige vermindering van den invoer vloeide uit dien maatregel niet voort.

Er is dan ook wel eenig verschil.

Bij den opiumhandel zijn hoogstens eenige in de koloniën gevestigde Engelschen geïnteresseerd, terwijl de alcohol-exporteurs in Engeland zelf zitten en door braaf mee te janken over de Congo-gruwelen de aandacht van hun eigen winstgevend zaakje afleiden.

Het gevolg is, dat de quaestie in Engeland tot de vakbladen beperkt blijft, en dat geen enkel Engelsch dagblad zich bijzonder warm maakt over wat bisschop Tugwell tegen alcohol-invoer en verbruik in West-Afrika aanvoert. —

In de „African Mail" kwamen onlangs een paar brieven voor van bij de quaestie belanghebbenden. De heer Pickering Jones weerlegde de opmerkingen van den bisschop Tugwell betreffende de slechte qualiteit der spiritualiën met de verklaring, dat experts te Amsterdam in vijf jaren tijds driehonderd monsters van aan den handel op West-Afrika geleverde jenever hadden onderzocht en van uitstekende hoedadigheid bevonden.

De „African Mail" voerde hiertegen aan, dat de superioriteit der Hollandsche spiritualiën boven die van Duitsche afkomst onbetwistbaar was, en vond dat men nu ook moest overgaan tot een officiëele analyse van het Duitsche product.

De tweede schrijver bekeek de zaak van verschillende kanten. Van koopmans-standpunt meende hij, dat spiritualiën, precies als katoentjes, koopwaar zijn en wat het mooiste is, bij den neger grif van de hand gedaan worden. Voordat zoo'n neger zich een nieuw kleedingstuk koopt, bedenkt hij zich nog wel eens, maar buiten z'n flesch jenever kan hij het nu eenmaal niet stellen. Katoentjes, snuisterijen, kunnen zelfs bij den neger wel eens uit de mode raken, maar jenever nooit, die lust ie altijd. Je hoeft nooit bang te zijn, dat je met je waar blijft zitten. 't Is zoo mooi als 't maar kan.

Deze schrijver, Th. Welsh, was echter toch nog zoo verstandig te begrijpen, dat het bestuur de zaak niet van 'n koopmans-standpunt kon bekijken, en meende, dat, indien werkelijk zooveel kwaad door den alcohol werd gesticht als beweerd werd, de opium-invoer niet langer mocht worden toegelaten.

Hiermee is de „African Mail" het nu eens, welk blad dan hoopt, dat het Colonial Office, de handelslieden (dus de geïnteresseerden bij het voortbestaan van den toestand), de reeders (idem), geneesheeren, zendelingen en inlandsche leden der lokale raden hun krachten samenspannen tot het eenige doel, om achter de waarheid te komen, door een onpartijdig, diepgaand onderzoek in te stellen!!!

* * *

Gele koorts op Martinique.

De heer Ivanès, lid van den Conseil Général van Martinique, schrijft over het optreden dezer ziekte in de kolonie het volgende:

De epidemie begon met slechts weinige slachtoffers te maken, doch allen, die er door werden aangetast, bezweken binnen 24 uren.

Onmiddellijk toen het bleek, dat men met een gele koorts-epidemie te doen had, werden maatregelen getroffen.

De gouverneur gelastte de ontruiming van de stad door de, tot verschillende diensten behoorende europeesche ambtenaren, aan wie de sanatoria van Balata, Colson, Adonis, Alma, Méville, Gros Morne en Morne Vert tijdelijk ter bewoning werden aangewezen.

Maar nu zich een geval van gele koorts in het sanatorium van Balata heeft voorgedaan, vraagt men zich af of het niet noodig zal wezen om er bijzondere vertrekken in te richten, geheel door ijzergaas afgesloten, en waar in geval van nood de Europeanen een toevlucht kunnen zoeken tegen de gele koorts. Er wordt zelfs aan gedacht een kleedingstuk uit te vinden voorzien van handschoenen en met een masker van ijzergaas toegerust, waarin men gerust de gevaren van de gele koorts zou kunnen trotseeren. Zoo'n kleedingstuk zou misschien wat hinderlijk wezen, maar kon toch in geen geval zoo hinderlijk zijn als het laatste costuum, dat van hout n.l., wanneer men in de doodkist wordt gelegd.

Het komt er maar op aan, zich tegen de steken van de *stegomya* te behoeden, die de ziektekiemen van den eenen mensch op den anderen overbrengt.

Een andere op Martinique genomen maatregel was om alles op te ruimen, waar de muskieten een toevlucht konden vinden. In tropische streken bevatten de diepe, door de landkrabben gegraven goten water, dat uitnemend geschikt is voor de ontwikkeling der stegomya-larven. Hetzelfde geldt van de scherven van flesschen. Het bestuur gelastte alle scherven weg te nemen van de muren, waarop zij ingemetseld zijn om het overklimmen te beletten aan mogelijke dieven, wijl in die scherven het regenwater wordt opgevangen en bewaard, dat wederom geschikt is voor de ontkieming der zwarte eitjes van de stegomya.

In de engelsche koloniën leeft in de modderbeken en moerassen eene soort visch, die daar Million wordt genoemd, en werkelijk millioenen waard is.

De visch voedt zich namelijk bij voorkeur met muskietenlarven, zoodat het aanbeveling zou verdienen de Million ook in de wateren van Martinique aan te kweeken.

Ten slotte geeft de heer Ivanès den goeden raad om niet te wachten, tot een epidemie uitbreekt, maar te trachten deze te voorkomen.

* * *

---

kleine grauwe vogel, die dezen naam draagt naar het zachte geluid, dat hij maakt, en de Bawong zeide:

— Hoe verheug ik mij, Tjéda-tjéda, dat ik misschien allen nog redden kan... deze hofdame is wel een goed mensch!

Op dat oogenblik viel de schietspoel uit de handen van de hofdame, en daar de bamboevloer vele openingen had, gleed de spoel er doorheen en rolde onder het huis.

— Hoe jammer, dacht de hofdame, daar was ik nu bezig te werken, en zie, de spoel wordt mij uit de handen geslagen; misschien zal er wel een slaaf in den omtrek zijn, die haar mij brengen zal! Zij riep, maar er kwam geen slaaf; zij riep den naam van een paar slavinnen, maar ook die kwamen niet. Hoe kon het ook, allen hielpen immers bij het feestvieren? In plaats dat de hofdame nu even opstond en naar buiten ging om de spoel te halen, bleef zij lui zitten; och, zij was dat den laatsten tijd zoo gewend! Het was al mooi, dat zij even gewerkt had! O, als zij eens geweten had, dat op dit oogenblik het lot van allen in het huis van haar afhing, dan zou zij wel vlug de spoel gehaald hebben en de eene draad na den andere geweven hebben! Nu keek zij eens een der raampjes uit, om te onderzoeken of er werkelijk niemand in de buurt was, die haar zou willen helpen. Neen, er was niemand te zien; alles was natuurlijk vóór, kijkende naar bruid en bruidegom. Alleen liep er tusschen de struiken een groote witte magere hond, die kuilen krabde in de aarde. „Sst, voort!" wilde zij roepen, want de hond is immers een onrein en verachtelijk beest, en alleen goed voor de jacht of voor bewaking tegen dieven; maar zij bedacht zich: de hond zou wellicht de spoel terug kunnen brengen! Dus riep zij:

— Hond, hond, wil je mijn schietspoel, die onder het huis gevallen is, voor mij oprapen en hier brengen?

— Wel zeker, zeide de hond, met het allergrootste plezier, en hij liep snuffelend onder het huis, vond de spoel, hipte de trap op en gaf ze aan de hofdame, die zich niet schaamde van zulk een onrein dier een dienst aan te nemen...

Toen schreeuwde de Bawong, en de Tjéda-tjéda liet haar zacht geluid hooren...

— In een oogwenk werd alles donker, een vreeselijk gekraak deed zich hooren. De hofdame kon de schietspoel niet meer loslaten en de hond ook niet. Alles werd stijf en koud; zij en de hond en de spoel werden veranderd in een grijzen steen. De hofdame wilde schreeuwen, de hond wilde blaffen, maar hun mond was van steen, hun tong was van steen; de bruiloftsmuziek vóór zweeg, de menschen wilden gillen, maar konden niet; ze wilden vluchten, maar hun voeten zaten vast in den grond; ze wilden ademhalen, maar konden niet meer; want alles, tot de gouden spuwbakken toe, was tot steen geworden. Toen voelden zij zich wegzinken met het huis, dat vreeselijk hoog en lang werd en zich eindelijk als een steenen graf boven hen sloot. Alleen de deur, waar de hond door was gekomen, bleef open, en daardoor kwam wat licht binnen. Zonder een kreet, zonder een geluid waren al die menschen, de bruid en haar zoogmoeders, de mooie prins en zijn gevolg, de prinsessen en de oude vorst en vorstin, en al de dienstmaagden, die zoet gebak op zilveren schalen binnen brachten, verzonken in het steenen graf en zelf tot steen geworden... En als men in de grot komt — altijd na wat doepa (wierook) geofferd te hebben, anders is het gevaarlijk — dan ziet men nog het gezicht van den armen bruigom, met opengesperden mond, en de magere arm van een oude zoogmoeder en ook boven alles uit een groote uitgestrekte hand. Men zegt dat die van den ouden vorst is...... en, ... men zegt dat er nog leven onder dit grauwe grijze gesteente...... Eens heeft een man die door de grot heen ging, bij het fakkellicht een paar oogen zien glinsteren."

Conscriptie in Algiers.

We hebben hier al eens meegedeeld, dat men in Frankrijk plannen koesterde om de conscriptie in Algiers in te voeren, of ten minste dit denkbeeld in overweging heeft genomen.

Blijkbaar heeft de inlandsche bevolking van Algiers, door tusschenkomst van lieden, die er al weer handig gebruik van maakten om er een geheel verkeerde voorstelling aan te geven, daarvan de lucht gekregen.

Te Rovigo in Algiers hebben de inlanders van den omtrek zich naar den maire van het plaatsje begeven, om te vragen, of het waar was dat hun zonen onder de wapenen zouden worden geroepen om tegen de Marokkanen te vechten.

Hun is beduid, dat zulks niet in de bedoeling lag.

Toch schijnt er iets van conscriptie in de lucht te zitten.

De rapporteur van het budget van oorlog in Frankrijk, Messimy, die sterk ijvert voor een algerijnsch contingent, dat de plaats zou moeten innemen van de 500000 ontbrekende vrijwilligers bij het fransche leger, deelt mede, dat men de mogelijkheid overweegt, om evenals in Tunis, een beroep te doen op een klein deel van de inlandsche jeugd in Algiers.

De europeesche kolonisten moeten van zoo'n maatregel niet veel hebben, daar het veel zou hebben van gelijkstelling der inlanders met Europeanen, maar de heer Messimy verzekert, dat zulks niet in de bedoeling ligt.

Ook het feit, dat aan gewezen inlandsche militairen de voorkeur voor sommige betrekkingen zou worden verleend, was verkeerd uitgelegd. Er worden nu reeds verschillende betrekkingen door inlanders bekleed, en het ligt in de bedoeling voor deze betrekkingen de voorkeur te geven aan gewezen inlandsche militairen.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

Het Huis Oud en Nieuw.

Eerst thans kregen wij in handen een overdruk uit aflevering 6 (jaargang 1908) van dit tijdschrift over *Javaansche schaduwbeelden*, door *J. A. Loebèr Jun.*, die het artikel kwistig deed versieren met verschillende wajangfiguren deels naar teekeningen van hemzelven, deels naar figuren in het bezit van „Boeatan", den Haag.

De heer Loebèr is overtuigd, dat deze wajang-poppen — schimmenbeelden — tot een der mooiste uitingen van oud-Javaansch vernuft en smaak behooren, en tracht zijn lezers dit duidelijk te maken. De bekende bondige uiting: „De vorm der poppen is hoogst gedrochtelijk" moest nu eindelijk eens voorgoed worden verbannen. Bij het Europeesche schimmenspel kan volgens schr. met recht worden gesproken van wanstaltige, grillige en gedrochtelijke vormen. Maar niet bij den Javaanschen Wajang! In dit Oostersch schimmenspel heeft de Javaan een eigen ras van wezens geschapen, die aan dit ondermaansche herinneren, maar meer ook niet! Het is een eigen mystieke wereld geworden, geheimzinnig van karakter, fantastisch in stijl.

Stijl en karakter zit, prachtig uitgesproken, in dit Wajang ras! Als men eenmaal een Wajangfiguur gezien heeft, kent men ze voorgoed, d. w. z., men kan de uiterlijke verwantschap zonder aarzelen herkennen. Ze zijn zoo markant in wezen, dat men niet twijfelen kan, en met recht mag spreken van een ras, een mystiek ras.

De heer Loebèr eindigt zijn interessante beschouwing aldus: „Niet alleen als kunst, doch ook kunsthistorisch is de Javaansche Wajang van zeer groot belang. Maar vooral als meesterlijke uiting van artistiek vernuft mag voor dit Wajanspel uit het land der mooie batikkunst met recht meerdere aandacht gevraagd worden."

* * *

Weekblad voor Indië. No. 16.

D. R. schrijft in dit Nr. een uitvoerig opstel over: Een tochtje naar Kangean en omliggende eilanden (van tal van fraaie illustraties voorzien). Gelijk onze lezers weten bevindt zich de weinig bezochte Kangean-archipel ten oosten van Madoera en ten noorden van Lombok-Soembawa. De schr. roemt zeer het natuurschoon dezer eilanden; onder meer bezocht hij den goewa konnèng, een grot, die in haar langste richting misschien 300 à 400 Meter lang zal zijn. „Hij heeft verschillende in- of wil men liever uitgangen, elk op zichzelf een grot of onderaardsche gang, en alle uitkomende op een centrale hal, waar de wanden zich verwijden en ook het gewelf hooger wordt. De bodem in de grot is merkwaardigerwijze droog en bestond uit vermoedelijk door regens binnengespoelde aarde."

„De Inlanders, opmerkende, dat die grot steeds door Europeanen wordt bezocht, zijn dadelijk klaar geweest met hunne conclusie: in die grot huist de geest van den blanke, dus komt elke Europeaan, die Kangean bezoekt, zijn hulde brengen aan dien geest."

Over den bloementuin in Indië geeft de heer *Dingeman Scott* in het Weekbl. voor Indië nu en dan zeer nuttige wenken; thans beschrijft hij de Callistephus Sinensis, een sieraad voor elken tuin, afwisselend in kleuren tusschen het zuiverste wit, het vurigste karmijnrood en het donkerste violet.

Van de overige artikelen noemen we nog Indrukken van den Dag, door Corax. — Indische omtrekken, door Henri Borel. — Een godsgezicht in Mori (Midden-Celebes). — De Hollanders aan de Malebaarkust (vervolg), door Maurits Wagenvoort, en Ranker's don Juan-serenade, O.-I. militair verhaal, door Creusesol (slot).

* * *

De Indische Mercuur.

Het nummer van 8 September bevat de volgende bijdragen: Pensioenen voor geëmployeerden bij de Java Suikerindustrie, door H. C. Prinsen Geerligs. — De met suikerriet beplante oppervlakte van Java. — De suikerproductie der verschillende residenties van Java. — De in- en uitvoer van tabak in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. — De verdeeling van den Cuba-tabaksoogst in het jaar 1907—1908. — De begrooting van Nederlandsch-Indië voor 1909. — De begrooting van Suriname voor 1909. — Gouvernements-rubberonderneming in Suriname. — Algemeene Vergadering van den Preanger Kinabond op den 4en Augustus te Bandoeng. — Djatihout voor meubelindustrie. — De muntzuivering in Nederlandsch-Indië. — De vervaardiging van strooĥoeden. — De Britsch-Indische zijde-industrie uit afval. — Vooruitzichten voor petroleumbronnen-exploitatie in Britsch-Indië. — De bacovencultuur in Costa Rica uit een handelsoogpunt. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen. — En de overige wekelijksche rubrieken.

* * *

Nog eens: de wetsontwerpen tot toekenning van meer zelfstandigheid aan Nederlandsch-Indië is de titel van een zoo juist verschenen brochure van den heer **L. A. Martens**, oud-president van de Algemeene Rekenkamer in Nederl.-Indië. ('s-Gravenhage, M. van der Beek's boekhandel).

Wij behoeven de ideeën van den heer Martens, uitgewerkt in deze en vorige brochures, niet nader te beschouwen, omdat wij ze van algemeene bekendheid achten. De schrijver verwacht ditmaal, dat zijne opmerkingen niet te ongeschikter ure verschijnen; juist aan den vóóravond van de openbare behandeling van bedoelde wetsontwerpen. En besluit hij: „Mogen de debatten blijk geven van den oprechten wil en de zuivere bedoeling om het in menig opzicht nog zoo achterlijk gehouden Indië voor uit te brengen en daartoe principieele beslissingen uitlokken, die leiden kunnen tot verruiming van het gebied, waarop Ned.-Indië zich zelfstandig en vrij ontwikkelen en zich steeds dieper doordringen kan van het besef, van verantwoordelijkheid, voortvloeiende uit eventueel medezeggenschap van het intellectueel deel der gemeenschap in het maken van voorschriften en uit den invloed, die het daardoor verkrijgt op Regeerings- en Bestuursorganen en op het openbare leven der gemeenschap."

* * *

Inspectie van den Landbouw in West-Indië. *Verslag over het jaar 1907. Augustus 1908.* Paramaribo, J. M. Oliveira.

Het voor ons liggende verslag van den Inspecteur van den Landbouw in West-Indië, dr. C. J. J. van Hall, overtreft dat van vorige jaren in belangrijkheid verre, waartoe natuurlijk niet weinig bijdraagt de omstandigheid, dat deze zoo nuttige instelling in onze West-Indische bezittingen gaandeweg wordt uitgebreid.

Het verslag bevat mededeelingen over: I. Organisatie en personeel. II. Publicaties en voordrachten; III. het Landbouwproefstation; IV. den Cultuurtuin; V. het Landbouwonderwijs; VI. Gouvernements-bacovecultuur; VII. Jaarverslag van den Landbouwkundige in Curaçao (W. Versluijs); VIII. den Meteorologischen dienst. Benevens de navolgende Bijlagen: A. Zaden en planten ontvangen door den Cultuurtuin in 1907; B. Zaden en planten, verstrekt door den Cultuurtuin in 1907; C. Bepalingen volgens welke premies worden verstrekt aan de kleine landbouwers; D. Contract gesloten tusschen het koloniaal Gouvernement en de United Fruit Company (betreffende den uitvoer der voor den handel geschikte bacoven, bananen of pisangs, hoe men ze noemen wil); E. Voorwaarden, waaronder voorschotten door het Bestuur van de Kolonie Curaçao kunnen worden verleend ter bevordering van de divi-divicultuur; G. Verbeterblad, behoorende bij het overzicht der Meteorologische waarnemingen.

Verschillende dezer hoofdstukken en bijlagen bieden ruimschoots stof tot bespreking, doch daarvoor zouden wij op zijn minst genomen een geheel nummer van het Koloniaal Weekblad tot onze beschikking moeten hebben.

* * *

Globus. 3 September 1908.

Het geheimzinnige Sneeuwgebergte op Nederlandsch-Nieuw-Guinea begint meer en meer de aandacht te trekken, ook in het buitenland. Men weet, dat de Deen Mikkelsen zal beproeven om het gebergte te bereiken — hij komt deze maand in Nederland, teneinde zich van een en ander op de hoogte te stellen en ook zich eenigszins met onze taal vertrouwd te maken — (intusschen hopen wij, dat de eer der eerste betreding of bestijging van dat Sneeuwgebergte ten slotte toch voor een Nederlander is weggelegd); en nu vestigt *Dr. A. B. Mijer* — die zelf geen vreemdeling is op Nieuw-Guinea — in het Duitsche tijdschrift „Globus" eveneens de aandacht op „*Die Schneegeberge Neuguineas.* Zijne mededeelingen bevatten voor ons uit den aard der zaak weinig bijzonders, omdat hij ze put in hoofdzaak uit Bulletin No. 57 (het 7e der Zuid-Nieuw-Guinea-expeditie van Mr. H. A. Lorentz) der Maatschappij tot bevordering van het Natuurkundig onderzoek der Nederlandsche koloniën.

* * *

Het Recht in Nederlandsch-Indië.

Belangstellenden maken wij attent op eene verhandeling in de Nos. 1—4 van Deel 91 (1908) van het Recht van den dirigeerend apotheker 1ste klasse, *H. B. Cayaux*, getiteld: *Gerechtelijk-scheikundige onderzoekingen in Nederlandsch-Indië.*

* * *

De Cultuurgids.

Met den nieuwen jaargang 1908—1909 heeft de Cultuurgids wederom een heele verandering ondergaan; er zal getracht worden om van de Cultuurgids te maken een landbouwkundig tijdschrift voor alle tropische Berg- en Laagland Cultures (met uitzondering van de suikercultuur, omdat daarvoor een uitmuntend speciaal orgaan bestaat, conform aan de werkzaamheden van het Algemeen Proefstation). Het tijdschrift verschijnt thans ook — tot onzen spijt kunnen wij dezen maatregel niet toejuichen — evenals het Archief voor de Java-Suikerindustrie, in twee afzonderlijke gedeelten, nl. het Eerste gedeelte (hoofdzakelijk met economisch-commercieelen inhoud), den 1en en den 15den van elke maand; en het Tweede gedeelte (uitsluitend met technisch-wetenschappelijken inhoud), dat op den 15en van elke maand uitkomt.

In dat zgn. Eerste gedeelte vonden wij onder meer eenige zeer interessante beschouwingen van Mr. A. Paets tot Gansoijen, getiteld: Eenige opmerkingen naar aanleiding van de afdeelingsverslagen over de uitkomsten der onderzoekingen van de mindere welvaart, voor zoover betreft Landbouw, Handel en Nijverheid, in verband tot andere cultures dan de Suikercultuur (Nos. 1—3); en Eenige cijfers over Java-tabak (Nos. 4—5.)

* * *

Allgemeine Missions-Zeitschrift.

Het September-nummer bevat het vervolg der studie van den zendeling H. Sundermann over: Religiöse Anschauungen und Gebräuche der heidnischen Dajakken auf Borneo, terwijl het zendingstijdschrift:

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m. 19 Augustus '08.
Het Bat. Nieuwsblad idem.
Het Nieuws v/d. Dag v. Ned.-Indië idem.
Het Soer. Handelsblad t/m. 17 Augustus '08.
De Sumatrapost t/m. 19 Augustus '08.
De Sumatrabode t/m. 14 Augustus '08.
De Padanger t/m. 13 Augustus '08.
Nieuwe Surinaamsche Courant t/m. no. 1663.
Suriname. Koloniaal Nieuws- en Advertentieblad t/m. no. 65.
De Curaçaosche Courant no. 31 t/m. 33.
Ned.-Ind. Effectenblad no. 63—64.
De Indische Mercuur no. 37.
Deutsche Kolonial Zeitung no. 36 en 37.
Damesweekblad voor Indië no. 4 en 5.
Exportblad no. 737.
Cultura, afl. Augustus en September.
La Quinzaine Coloniale no. 11.
Weekblad voor Indië no. 15 en 16.
Het onderwijs no. 30 en 31.
De Stem van Indië 31 en 32.
Neerlandia no. 8.
Ons volksbestaan no. 7.
Jaarverslag Kamer van Koophandel te Makassar.
Tijdschrift Maatschappij van Nijverheid, afl. Augustus.
Archief v/d. Java Suikerindustrie no. 7.
Idem Bijblad afl. 26 t/m. 32.

INGEZONDEN.

Breda, 12 Sept. 1908.

Aan de Redactie-Commissie van het Kol. Weekblad, te Den Haag.

Naar aanleiding van een door mij in het dagblad *De Tijd* geplaatst opstel over de belangstelling in de openbare zaak in Indië in verband met de gemeenteraadsverkiezingen aldaar, waarvan een uittreksel plaatsing vond onder de rubriek „Perskroniek" van het Koloniaal Weekblad van 10 Sept. jl., schreef uwe commissie de volgende opmerking:

„In deze beschouwingen is zeker wel iets waar; maar overdrijft W. H. B. niet schromelijk? Om maar één ding te noemen: Wie bij voorbeeld heeft hem verteld, dat de decentralisatie van bestuur ook een fiasco zou zijn geweest, indien daarmede decentralisatie van financiën gepaard ware gegaan? O. i. moest, voordat W. H. B. zoo boud mag spreken, daarmede eerst eens een proef genomen worden. Wie weet, of de algemeene belangstelling dan niet komen zou."

Deze opmerking heeft mij eenigszins verwonderd, dewijl het aangehaalde bewijs voor mijne „schromelijke" overdrijving slechts de ruggesteun is van mijne bewering.

Immers ik schreef — uwe commissie drukte het ook af:

„Decentralisatie van bestuur zou niettemin goed kunnen werken als stelsel, indien daarmede gepaard ging decentralisatie van financiën. Doch ook dàt niet. Evenals vroeger putten de gemeenten hare inkomsten voor de gemeentelijke uitgaven uit de Algemeene Kas. De gemeentelijke ambtenaren" enz.

Duidelijker kan het m. i. niet gezegd worden. Hoe uwe commissie uit deze woorden de tegenovergestelde bedoeling halen kan, is mij niet recht duidelijk. *Au fond* hebben dus uwe commissie en ik juist dezelfde meening; doch ik vrees, dat bij verwezenlijking van het denkbeeld: decentralisatie van financiën, wat beteekent: het dieper in den zak tasten der belastingbetalers, deze hunne geforceerde belangstelling in de openbare zaak wel wat duur zullen moeten betalen. Toch hoop ik, dat deze te eeniger tijd komt, omdat ik verwacht, dat *alléén langs dezen weg* de belangstelling *in de gemeentelijke zaken* geleidelijk zal worden verhoogd.

U dankend voor de verleende plaatsruimte,

Achtend, Uw dw. dnr.:
W. H. B.

Officiëele Berichten,

Uit de Javasche Courant van 14 Aug. 1908. No. 65.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, een jaar verlof naar Europa aan den secretaris van het Dep. van Landbouw J. G. Hoekman; wegens ziekte een jaar aan den ass.-resident J. H. Morbeck; den controleur A. Doornik, en den onderwijzer 2e kl. A. Ring.

Ontslagen: de klerk bij de S.S. op Java, K. H. Bekker; op verzoek eervol, de klerk bij het post- en tel. kantoor te Weltevreden, Mejuffr. J. E. Dronkers.

Benoemd: tot griffier van de landraden te Poerwokerto en Poerbolinggo, R. Th. Kouthoofd; van den landraad te Sidoardjo, A. J. Sante; tot id van den gemeenteraad van Tegal, Soemo Dirdjo, patih van Tegal; van Kediri, Djie Djwan Hien, luitenant der Chineezen; tot adspirant-ingenieur bij den post- en tel. dienst, C. J. de Groot.

Belast met de waarneming der betrekking van opzichter B. O. W., A. Ch. Leyder Havenstroom.

Benoemd: tot leeraar H. B. S. te Soerabaja, K. H. Corporaal, van verlof terugverwacht; tot predikant te Semarang Th. N. Crousaz; te Probolinggo, J. M. Coops; tot machinist bij de zoutfabrieken op Madoera, H. R. W. van Hamel.

Ontslagen: eervol uit zijn betrekking, de wedono van Rantja, Raden Mangkoewinata; op verzoek eervol uit 's lands dienst, de ass.-wedono van Banjoeanget, Kiahi Setjowidjojo, de ass.-wedono van Tjikoeloer, Raden Djaja di Wiria; het larashoofd van Soelitaier (res. Padangsche Bovenlanden), Si Limin galar Datoe Radja Mansoer; de wedono van Tangerang, Abdul Madjied.

Benoemd: tot wedono van Tangerang, Nawien; tot controleur in de res. Menado, J. L. Terlaak.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, een jaar verlof naar Europa, aan den kapitein-kwartiermeester K. Musch; id. aan den 2en luitenant der inf. G. J. C. Verhoeven; twee jaar aan den kapitein-kwartiermeester J. van Pienbroek.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de officier van gezondheid 2e kl., Dr. I. Ganon.

Overgeplaatst: bij het wapen der inf., de kapitein van den generalen staf I. H. Schutstal van Woudenberg; bij den generalen staf, de kap. der inf. H. A. Kooij.

Bevorderd: tot dirig. off. van gezondheid 1e kl., Dr. S. Monnikendam; tot id. 2e kl., Dr. I. A. H. Rijkebusch.

Uit de Javasche Courant van 18 Aug. 1908. No. 66.

Dit nummer bevat de ordonnantiën, waarbij het is verboden nieuwe verkleinde Straits-dollars en de daarbij behoorende pasmunt in het op den vasten wal van Sumatra gelegen gedeelte der residentie Riouw en Onderhoorigheden in te voeren; zoomede de ordonnantie, beoogende aan den omloop van zilveren muntspeciën, bekend onder den naam van dollar, alsmede van dollarpasmunt in genoemd gewest-gedeelte, een einde te maken.

En eindelijk een ordonnantie, regelend den aard en den duur der persoonlijke diensten, waartoe de mannelijke Inlandsche bevolking in de afdeeling Groot-Atjeh van het Gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden verplicht is, zoomede de gevallen, waarin, benevens de wijzen en voorwaarden, waarop die diensten worden gevorderd.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: wegens ziekte, eervol, de stationschef 1e kl. S.S. op Java, H. J. Sahuwat; op verzoek eervol, de opzichter 1e kl., H. J. Broekens; de mantri voor den opiumverkoop te Sidoardjo, Mas Kertodipoero; te Redjasa, Raden Padmokoesoemo.

Gesteld: ter beschikking van den voorzitter der landraden te Kedin en Ngandjoek, Mr. E. Fj. R. A. Nierstrasz.

Belast: met de waarneming der betrekking van posthouder der afd. Groot- en Noord-Natoena-eilanden H. B. J. Kerkhoff; der afd. Zuid-Natoena, L. W. Visser.

Benoemd: tot onderwijzer 1e kl., D. de Boer; tot lid van den gemeenteraad van Soerabaja, L. C. H. Derx; van Padang, Mr. H. V. Monsanto; tot directeur der opleidingsschool te Probolinggo, P. de Nes; tot 2en onderwijzer bij de kweekschool te Amboina, W. Molenaar; tot administrateur bij het gouv.-pandhuis te Kertosono, R. Rappard; tot landbouwadviseur van het gouv. Atjeh en Onderh., J. H. Heijl; tot lid van den gewestelijken raad van Kediri, P. Teljer; tot lid van den gemeenteraad van Cheribon, Mas Krama Prawira; tot hoofdingenieur der 1e klasse, P. Th. L. Grinwis Plaat en W. Elenbaas; tot id. 2e kl. J. Th. P. J. Straatman en B. M. Blijdenstein, de laatste tijdelijk.

Ontslagen: op verzoek eervol, de panghoeloekapala van Soengei Naning (res. Pad. Boven'.) Si Djantang galar Datoe Djoendjoeng.

Benoemd: tot patih van het regentschap Pemalang, Raden Soerio di Poetro; van Pekalongan, Mas Tirtotenojo; tot wedono van Kedoengwoeni, Raden Poerwo Soedirdjo; tot onderwijzeres 2e kl., Mevrouw S. M. Taunaij; tot hulponderwijzeres, Mej. J. J. C. Reuvekamp Gille.

Militair Departement.

Overgeplaatst: naar Batavia de majoor-intendant te Padang, J. W. H. Roeder; naar Padang, de majoor-intendant J. B. Plas; naar Amboina, de 1e luit. der genie, A. Pasteur; naar Soerabaja, de majoor der artillerie J. B. Doijer.

Geplaatst: te Batavia, de luit.-kolonel der artillerie T. A. de Neve en de luit.-kolonel der artillerie G. Engelberts.

Overgeplaatst: naar Malang, de 2e luit. R. E. P. Maier; naar Tjimahi, de kapitein A. Ruijsch; naar Palembang, de kapitein A. J. F. Wolff; naar West-Borneo, P. W. A. Meijer; naar Semarang, de kapitein L. Swaab; naar Atjeh, de kapitein M. Engers.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagiers van het stoomschip Tabanan; gezagvoerder H. le Clercq; van Rotterdam naar N.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: J. L. E. Franssen; A. A. D. Bouwhof; A. T. Molenaar; mevrouw G. J. Bonk—de Jongh en k; Th. C. Rappard met echtg. en k; mej. J. G. G. Beddigs; mevrouw C. L. A. Paulen—Hoeve; W. H. Rijnders; mevrouw wed. A. A. Rip—Detmer en z; J. Keur; G. Zwalje; J. A. Erelts en echtg; J. Bakker; mevrouw A. Zürcher—Schoonbeek; N. van Zanten; W. H. Keijzer; W. J. van den Broek; S. Mellema; A. C. Hoogerwerff; E. Adrian; G. Weppelink; benevens een detachement suppletietroepen;

naar Southampton: H. H. Niemeijer; D. H. Botje; mej. J. Liesen;

naar Lissabon: C. 't Hoen;

naar Marseille: V. Ciccolini met echtg. en 2 k. en dienstbode;

te Southampton zullen zich inschepen: naar Marseille: Mr. en Mrs. Nicholson;

te Marseille zullen zich inschepen: Jhr. N. J. Westpalm van Hoorn van Burgh en echtgen.: H. Kolb Bernard; J. Saint Girons; P. G. Jansen en echtg; E. J. Veenendaal; H. J. H. van Strieland; L. G. Eggink en echtg; L. M. J. Gregory en echtg; H. Kraijer van Aalst en echtg; H. W. M. Dusseldorp en echtg; M. Birkhoff en echtg; mevr. R. H. van der Zee—Offerhaus; A. A. Marcks en echtg; A. A. Gobius; W. van Voss; F. H. H. Moquette; mevrouw Carp—Spanjaard en 3 k; mej. A. de Groot; H. Bellers met echtg. en 4 k; W. Haaxman en echtg; L. A. Verhagen met echtg. en k; J. C. van der Meer Mohr; L. Aalders; Van der Burg;

naar Port-Saïd: R. Neil; F. Mignot en echtg.; S. Plimkett;

te Port-Saïd zal zich inschepen: B. M. A. Carp.

* * *

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem III; gezagvoerder J. Barents; van West-Indië naar Amsterdam.

Mej. N. Reiche; F. P. Schuitemaker; J. L. van den Winkel; mevr. M. van Gulpen Boekhoudt; A. Lückner en echtg; E. Heineken en echtg; Ch. Terciaves; F. Greiner; M. de Groot; A. van Dam; *eerw. heer J. B. Leben; J. van de Meijde; J. Jansen; R. F. K. Schultze; B. M. Koster;

* gemerkt, gedebarkeerd te Havre.

* * *

Passagiers van het s.s. Goentoer; kapitein P. de Boer; vertrok 20 Aug. 1908 van Batavia.

M. J. Woortman Spandaw met echtg; J. T. A. de Rooy; J. J. Benjamin; W. K. van der Gronden; I. van Pienbroek met echtg; mevrouw J. C. Wächter—Rohlof met k; L. R. Molenaar m. echtg; B. Bokma de Boer met echtg. en 3 k; jongeheeren C. en F. H. Hönig; J. D. Vader en echtg; mevr. L. J. Westpalm van Hoorn van Burgh—Deibert; mej. A. Lopadu; mevr. M. P. Walput met k; P. A. F. Blom met echtg. en 2 k; mej. Thérèse Pott; J. Massee; A. de Thoreij; mevr. J. F. L. J. Humme—Bresser met 2 k; H. de Ruffo Bonneval met echtg; mevr. wed. C. le Grand—Burgaud; F. A. Folkersma met echtg. en 2 k; J. F. M. Willems; J. C. A. ter Beek; A. de Weerd; Liem Ging Ing; A. J. Roelofs; C. A. W. A. Pierart; W. Mantanau; J. A. M. H. Naethuijs; P. M. Ego; M. Wels; F. Cl A. Ansdem Rahmen; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen;

te Padang embarkeert: S. H. de Granada;

naar Padang vertrekken mevrouw De Boer; P. Baumer; G. H. M. Vierling.

Magazijn „Het Anker" 49 Veenestraat 27 Heulstraat Den Haag

Witte Goederen.

Uitzetten voor Nederland en Koloniën

voor Heeren, Dames en Kinderen.

Vraag Prijsopgaaf en Zichtzending.

J. S. DIJKHOFF,

Den Haag -:- Mauritskade 83
Telef. Interc. 4212.

Koopt en verkoopt Effecten, vreemd Geld, verzilvert Coupons, opent Rekening-Courant tegen onderpand, incasseert Wissels en Kwitantiën.

VACANT.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén millioen gulden (volteekend).

Bijkantoor te 's-Gravenhage: Kettingstraat 23,
Directeur W. J. FONTEIN.

Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,
Directeur J. WILDEMAN.

TOKO BAHROÈ Gevestigd anno 1898. Telef. Interc. 4796.

v. Kinsbergenstr. 126 b/d Pr. Hendrikstr., den Haag.

Het **beste en soliedste adres** voor de Indische familiën. — Export door geheel Europa. **Extra aanbieding:** gandaria assin per flesch f 1.10, versche samballans, boemboe's, ketjap benteng, klapperboter per $1/2$ kilo f 0.90 enz. enz. — — — — — — — — — — — —
Directe aanvoer uit Nederl. Indië. Minzaam aanbevelend,

W. BARNAS & DIEMERS. — Importeurs.

Gouden Medaille. Parijs 1907.

Internationale Tentoonstelling Hygiëne

Haargroeimiddelen

merk „CRINOFLOOR"

zijn de middelen waarvan men het meest succes kan verwachten. Men vrage ter overtuiging daarvan aan, de vele attesten van ersteldem, welke gaarne op aanvraag franco thuis worden gezonden. Mondeling of schriftelijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag

Eenig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN

Succes bijna altijd zeker.

TOKO BETAWIE

Firma ALBRECHT & ELFFERICH.

Telefoon 2610.
Opgericht in 1880.

Niet te verwarren met andere gelijkluidende Namen.

Oudste en meest gesorteerde zaak voor alle benoodigdheden voor de **INDISCHE RIJSTTAFEL.** - Gunstig beoordeeld o. a. door het „BATAVIAASCH NIEUWSBLAD", 27 Juni j. l.

Per laatste Stoomer ontvingen wij een mooie partij diverse artikelen als :

Goela Aren, Goela Klappa, Goela Teboe, Mie, Soeoen, Kroepoek-Oedang, Ikan en Kerbo, diverse Kroepoek-Palembang, Boemboe's en Atjar's, Ketan itém dan poeti, Gandaria Assin (garing.)

VERSCHE KRUIDEN, als: Laos, Djaie, Temoe-Koentji en Koenjit, benevens Ketella's.

Specialiteit in Indische Siropen, als: Tamarinde-, Rozen-, Gember- en Vanille-

welke uitmunten door helderheid en zuiverheid van smaak.

Onze **SAMBALLANS** in **32** soorten zijn door geheel Europa, waar Indische families wonen, bekend. De jaarlijksche omzet bedraagt

 10.000 Flacons.

Door onze groote omzet en geregelde aanvoer zijn onze begunstigers verzekerd steeds versche artikelen te krijgen.

DAGELIJKS VERSCH:

Sjalotten, Djagoengs, Knuflook, en Spaansche Pepers. Ook Dodols, Wadjieks en Spekkoek.

Op de voornaamste plaatsen hebben wij Depothouders. Artikelen welke blijken niet goed te zijn, kunnen ingeruild worden.

TOKO BETAWIE Koningin Emmakade 55 's-Gravenhage,

is de eenige zaak, die zich uitsluitend toelegt op de **Indische Artikelen.** De Dames kunnen dus **daar het beste terecht.**

 Prijscouranten worden op aanvraag gaarne gratis toegezonden.

No 39 Donderdag 24 September 1908 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

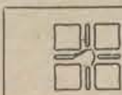
ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN "NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Hoofdbestuursvergadering

op Zaterdag den 17en October 1908, ten 10 ure voormiddags, in het locaal der Vereeniging Oost en West, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

Agenda:

a. Verslag van de Commissie van opname van gelden en andere bezittingen der Vereeniging, ingevolge al. 3 art: 10 H. B.
b. Nieuwe Reglementen en Statuten van de afdeelingen en commissies, in verband met de onlangs vastgestelde Statuten enz. van de Vereeniging.
c. Propaganda.
d. En wat verder ter tafel zal worden gebracht.

* * *

Alsnog zijn binnengekomen de navolgende gelden:

A. Ten behoeve van de ondersteuning der noodlijdenden op Curaçao:

Mr. N., Brummen	*f* 1.—
H. P., Nijmegen	„ 1.—
J. E. W. P., Baarn	„ 125.—
Dr. J. J. M., Purmerend	„ 2.50
Mr. C. Th. v. D., 's Hage,	„ 10.—
J. E. de M., idem,	„ 2.50
Jonge dames M. en R. B., id.,	„ 2.—
v. A., id.,	„ 2.—

B. Ten behoeve van het Ondersteuningsfonds der Vereeniging „Oost en West":

Mr. C. Th. v. D., 's Hage,	*f* 25.—
J. E. de M., idem,	„ 2.50
Afdeeling Breda	„ 5.—
B. v. d. B., 's Hage,	„ 5.—
v. A., id.,	„ 2.—

Namens het Dagelijksch Bestuur:
De Secretaris,
E. VAN ASSEN.

* * *

Van Boeatan:

Na onze, — dank zij vooral de toewijding van den secretaris der Afdeeling Leiden van Oost en West, zoo uitnemend geslaagde deelname in de uitstalling van oud-Leyden werd al spoedig opnieuw eene tentoonstelling tot stand gebracht, thans op verzoek der Firma Wed. C. G. Kleijkamp, in haar Kunstzaal, Zuidblaak 26 te Rotterdam. Zondag 13 dezer werd zij geopend met een inleidend woord der presidente van den Raad van Beheer, die ook verder den geheelen middag den bezoekers desgewenscht inlichtingen gaf, evenals de heer J. J. Mijer, de onlangs gerepatrieerde Ass. Res.-secretaris van Banjoemas, die, daartoe uitgenoodigd, volgaarne getuigenis aflegde van zijn groote belangstelling en liefde voor de Ned.-Ind. kunstnijverheid en huisvlijt.

De voorz. van „Oost en West" bezichtigde Zondag, 20 dezer, begeleid door den Voorz. en den Secretaris van het afdeelingsbestuur, de heeren *D. H. Havelaar* en *A. Veder*, deze fraaie verzameling, die zeer de aandacht trekt. Zij blijft nog tot en met Zondag 27 dezer geopend.

Wat de Inlander zegt.

De redactie-commissie heeft zich ten behoeve dezer rubriek in betrekking gesteld met de uitgevers en redacties van verschillende maleische en javaansche dag- of weekbladen, in de verwachting, dat het wel met hunne wenschen strooken zal, dat de mededeelingen uit hunne bladen niet beperkt zullen blijven tot den kring hunner gestadige lezers, maar, vooral ook in Nederland, bekend zullen worden. In afwachting moeten wij ons behelpen met de weinige ter onzer beschikking staande gegevens.

De Inlander op Sumatra wijdt bijzondere aandacht aan de beweging der jong-Javanen, of „liberale Javanen", zooals een schrijver in de *Tjahaja-Sumatra* ze noemt, die behoefte gevoelen aan eene vrijere ontwikkeling, en aan meer zelfbewust optreden in de maatschappij. Hun streven is in de eerste plaats gericht op verbetering, vooral uitbreiding van doelmatig onderwijs, en zulks in navolging van het bekende chineesche genootschap Hiong Hoa Hwee Koan, dat over geheel Nederlandsch-Indië zijne vertakkingen heeft, en zooals o.a. blijkt uit de dagelijks in de Maleische bladen verschijnende opgaven van vrijwillige giften (oewang dermak) steeds alom groote sympathie ondervindt. Nuttiger dan bijv. een voetbalclub, gelijk de Sinar Kota en de Sinar Paisir, die niet lang geleden te Padang een wedstrijd hielden, bij welke gelegenheid uitgestooten tanden het strijdperk bedekten, dat overigens hinkende en struikelende verlaten werd, acht men een bond als de op Java verrezen vereeniging *Boedi Oetomo* (zie hieromtrent het Koloniaal Weekblad van 20 en 27 Augustus 1908, blz. 3 en 4), een vereeniging, die reeds 800 leden telt, waaronder 200 inlandsche ambtenaren. Met belangstelling ziet men tegemoet de resultaten van het Nationaal Congres van Javanen, dat op initiatief dier vereeniging en haren voorganger, den inlandschen arts Waidin Soedirohoesoedho, in het laatst van September of het begin van October te Djokjakarta zal gehouden worden.

Het openen van ruimere gelegenheid voor doelmatig onderwijs beoogt ook de vereeniging: *Madarsah Islamija*, door Arabieren te Soerabaja opgericht, en waarvan tegen betaling eener contributie van *f* 1.— 's maands lid kunnen zijn Arabieren, Maleiers, Javanen, in één woord, alle mohammedanen in Indië. Overdag houdt zij zich bezig met het lezen in de heilige boeken, de beoefening van de Arabische taal, met rekenkunde, aardrijkskunde, eenig ambachtsonderwijs, en de avonden zijn bestemd voor de beoefening van de Hollandsche, de Engelsche en de Duitsche talen. De welgestelden betalen voor dat onderwijs, de behoeftigen ontvangen het gratis. Onze berichtgever teekent hierbij aan, dat de orthodoxe mohammedaan zulk een school niet wel gezind is, want volgens dezen gaat iemand, die goed hollandsch spreekt, regelrecht naar de hel.

Dat ook bij de jongeren onder de Sumatranen de neiging ontwaakt tot vrijere uiting hunner gevoelens en behoeften, daarvoor meent een berichtgever van de *Tjahaja Sumatra* een bewijs te hebben gezien, toen hij bespeurde, dat niet alleen oudere inlandsche landsdienaren brieven ter post bezorgen, geadresseerd aan hunne vroegere beschermers of gewezen vrienden, thans in Nederland, maar door jonge Sumatranen in de bus brieven zag werpen met de volgende adressen: Den Heer H. H. van Kol, lid der Tweede Kamer der Staten-Generaal, Oranjelaan no. 9, den Haag; Wel-Edelgestr. Heer E. Twiss, gepension. ass.-resident te Apeldoorn, Nederland; Hoog Edelgestr. Heer E. A. Taylor Weber, gep. gouverneur te den Haag; Kapada toean M. E. Joekes, gep. gouverneur; adres minister van koloniën te den Haag; Kapada toean J. W. IJzerman, lid der Tweede Kamer der Staten-Generaal te Stadhoudersplein, 's-Gravenhage.

Te Padang is weder met groote drukte gevierd het Chineesche offerfeest Poto, waar de geesten der afgestorvenen, die op aarde geen familie meer hebben om voor hun zielerust te bidden en te waken, worden getracteerd onder begeleiding van zang, dans en tooneelspel. De vrijerdenkende gemeente neemt het het bestuur van het genoemde chineesche genootschap zeer kwalijk, dat het tegen die heidensche vertooning niet krachtiger te velde trekt.

Met de Fransche mail van 27 Juli is uit Europa in Indië teruggekeerd de zoon van den rijken Arabier, den te Batavia welbekenden grondbezitter Al-atas, Saijid Mohamad Abdullah Al-atas. Op 16-jarigen leeftijd heeft hij Batavia verlaten, heeft voor zijne verdere ontwikkeling en studie 3 jaar doorgebracht in Egypte, 5 jaar te Constantinopel, 2½ jaar te Parijs en 7 jaar in België, en is nu teruggekeerd met het diploma van ingenieur.

Welwillend werd ons het volgende ter plaatsing afgestaan.

Het verheugt ook ons, onze lezers, die de rede niet hoorden, er mede kennis te kunnen doen maken:

De Inlander vóór en na de Stichting van het Algemeen Nederl. Verbond.

VOORDRACHT, gehouden op het XXXe Nederlandsch Taal- en Letterkundig Congres te LEIDEN,
door **J. E. TEHUPEIORY,**
(Inlandsch Arts te Amsterdam.)

Geachte Dames en Heeren!

Waar gij allen hier vergaderd zijt, als vertegenwoordigsters en vertegenwoordigers van den Nederlandschen Stam, om van gedachten te

wisselen over de belangen van Uw Taal, daar vraag ik, zoon van Insulinde, U een oogenblik gehoor. En ik zeg u, dat mijn hart vervuld is van vreugde en dankbaarheid door hetgeen in de laatste jaren in Indië is verricht in het belang der verbreiding van Uw Taal onder ons, Inlanders.

Er is zeer zeker een belangrijk tijdperk aangebroken in den toestand der inheemsche bevolking van Indië! Insulinde, de schoone slaapster van eeuwen, is ontwaakt! Niet onaardig heeft men gezegd, dat het is, alsof een tooverwoord heeft geklonken, zóó machtig als dat van de Indische toovenaars *Yoghis* en *Rishis*, die, zooals de sage verluidt, in enkele minuten, uit een *manggapit* een trotschen boom vol bladeren en sappige vruchten kunnen scheppen.

Intusschen, zóó snel is het niet gegaan; wel zijn in betrekkelijk korten tijd onmiskenbare teekenen van nieuw leven, van nieuw verlangen opgemerkt, van gestadig voortschrijden op den goeden weg.

Leggen wij ons de vraag voor, welke omstandigheden hebben medegewerkt tot het doen geboren worden van dit nieuwe leven, dan blijkt dat het antwoord daarop niet eenvoudig is.

Voorzeker is het hier de plaats niet, om de beteekenis der verschillende factoren duidelijk in het licht te stellen; mijn bedoeling is alleen: aan te toonen, hoe de krachtige pogingen, uitgaande van het Algemeen Nederlandsch Verbond in Indië ook een woord, en wel een machtig woord, hebben medegesproken in het scheppen van den nieuwen toestand.

De tijd ligt zoo heel verre niet achter ons, toen in Indië werd gewaarschuwd tegen Nederlandsch onderwijs aan Inlanders. Vooral kwamen die waarschuwingen van hen, welke den Inlander wilden doen blijven: een mensch van lagere orde, die in het stof kruipt voor zijn meerdere, die de taal van den overheerscher niet kennen, veel minder nog spreken mag. „Het zoude gedaan zijn met het prestige van den Europeaan, ja, het zoude zelfs een groot gevaar zijn voor rust en vrede in de landen om den evenaar, indien de Inlanders Nederlandsch leerden", aldus werd geredeneerd. Ook thans zijn er nog personen, welke aan deze stelling vasthouden, doch hun aantal neemt gelukkig met den dag af, zoodat de nobele pogingen der Regeering en van het Algemeen Nederlandsch Verbond meer en meer worden gesteund door de openbare meening.

Gaan wij na, wat ons Verbond, en bepaaldelijk de Groep Nederlandsch-Indië, zich ten opzichte van den Inlander bij hare oprichting voorstelde te doen, dan zien wij, dat het in hoofdzaak was: *het scheppen van meerdere gelegenheden voor den Inlander om Nederlandsch te leeren.*

Reeds sinds eenige jaren liet de Indische Regeering de Inlandsche kinderen toe tot de Europeesche lagere school tegen betaling van een uiterst laag schoolgeld. De voorwaarden, waaraan bij de toelating moet worden voldaan, doen evenwel deze mooie bepaling ietwat gelijken op „boerenbedrog", en indien de hoofdonderwijzers niet een weinig de hand gelicht hadden met de bepalingen, zou eigenlijk geen enkel Inlander tot de Europeesche school toegelaten zijn. In de eerste plaats moet het Inlandsch kind, om aangenomen te worden, Hollandsch kennen, en in de tweede plaats wordt het alleen dan toegelaten, wanneer de school niet met overbevolking bedreigd wordt.

Terwijl ik de laatste voorwaarde geheel buiten beschouwing wensch te laten, wil ik ten opzichte van de eerste de billijkheid daarvan niet ontkennen, daar het prijzenswaardig streven om den Inlanders Hollandsch onderwijs te geven, niet zóóver mag gaan, dat de belangen der Europeesche kinderen daardoor geschaad worden.

Nu bestaan er sinds jaren eenige Fröbel-Scholen, particuliere inrichtingen, welke op zeer nuttige wijze werkzaam zijn, om kinderen voor te bereiden voor het onderwijs op de lagere scholen. Tot die Fröbel-Scholen werden evenwel, met uitzondering van die op zeer enkele plaatsen geen Inlandsche kinderen toegelaten, zoodat de gelegenheid, om de voorbereiding op te doen, welke voor deze kinderen, meer nog dan voor die van Europeesche ouders, noodig is, geheel ontbreekt.

Om in dezen toestand verbetering te brengen, stelde zich het Indische Groepbestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond in verbinding met de Besturen der Fröbel-Scholen, en dank zij deze bemoeienis, worden thans bijna algemeen tot de Fröbel-Scholen Inlandsche kinderen toegelaten, zij het ook op sommige plaatsen, met niet te vermijden instelling van afzonderlijke schooluren voor Europeesche en niet Europeesche kinderen.

Een andere verbetering, welke voor een groot deel onder invloed van het Algemeen Nederlandsch Verbond tot stand is gekomen, is de invoering van het Nederlandsch als leervak op de Inlandsche scholen der eerste klasse. Deze inrichtingen worden bezocht door kinderen van den wijdvertakten adel. Ongetwijfeld zal deze instelling na verloop van jaren een geslacht doen opgroeien, dat Hollandsch spreekt en schrijft. Genoemde maatregelen, gevoegd bij de reeds bestaande, zijn voorloopig voldoende, om te voorzien in de behoefte aan de Nederlandsche Taal van den Inlander. Wanneer ik ze *voldoende* noem, dan geloof ik, dat menig Uwer schouderophalend zou zeggen: „Maar dan is het toch niet veel." Inderdaad, *Dames en Heeren*, is het ook niet veel, en dit wordt begrijpelijk wanneer men niet uit het oog verliest, dat de overgroote meerderheid der bevolking nog steeds geen behoefte gevoelt aan kennis Uwer taal. Voor deze meerderheid is uitbreiding van het lager Inlandsch Onderwijs in de landstalen den eersten tijd hoogst noodzakelijk. Het zou mij te ver voeren, indien ik nader op deze zaak zoude ingaan; ik haalde haar alleen aan om duidelijk in het licht te stellen, dat Nederlandsche taalkennis, voorloopig althans, slechts noodig is voor die Inlanders, welke wij kunnen samenvatten tot de beschaafde klasse der samenleving.

Langzamerhand, na verloop van jaren, zal de behoefte aan meerdere verbreiding der Nederlandsche taal ongetwijfeld gevoeld worden, en dan kan men een stap verder gaan en voor jonge Inlanders inrichtingen van lager onderwijs stichten, waar uitsluitend Hollandsch wordt gebruikt als voermiddel. In sommige streken van ons groot eilandenrijk bestaan reeds dergelijke scholen: op Menado de voor weinige jaren opgerichte Menadosche School; op Medan de Delische School, op Tandjoeng Balai de Asahansche School, op Tandjoeng Poera de Langkatsche School, op Depok de Depoksche School, op Amboina de bijkans een halve eeuw bestaande Ambonsche Burgerschool. Het zal U waarschijnlijk wel eenig belang inboezemen, dat op deze scholen met een leerplan, gelijkstaande aan die der Europeesche lagere scholen in Indië, door *Inlanders* onderwijs wordt gegeven in de Hollandsche taal, onder toezicht van een Europeeschen hoofdonderwijzer. De resultaten zijn zeker niet slechter dan die van de Europeesche scholen met Hollandsch onderwijzend personeel; menig oud-kweekeling van de Ambonsche burgerschool b.v. vindt zijn weg in de maatschappij als ambtenaar, onderwijzer, Inlandsch arts, enz. Ongetwijfeld zullen de vruchten nog beter worden, wanneer de opleiding van de onderwijzers aan deze scholen meer in overeenstemming wordt gebracht met den werkkring, waarin zij worden geplaatst en met de eischen, waaraan zij als opvoeders der jeugd behooren te voldoen. Dat zij, ondanks de minderwaardige voorbereiding, door jaren heen toch op goede resultaten van hun onderwijs mogen wijzen, getuigt wel van loffelijke toewijding in de vervulling der hun opgelegde taak.

Tot dusver heb ik de eer gehad, U een blik te doen slaan in het Hollandsch onderwijs aan de Inlandsche jeugd. Buiten deze hebben wij Inlanders op leeftijd, die nog zeer gaarne Hollandsch willen leeren. Hun aantal is niet gering, en de leergangen in de Nederlandsche taal zijn nog op te weinig plaatsen aanwezig, om eenigszins in de gevoelde behoefte te voorzien.

Reeds vóór de stichting van het Algemeen Nederlandsch Verbond bestond hier en daar een dergelijke leergang, de Hollandsche Cursus. Het Verbond richtte op tal van plaatsen dergelijke leergangen op of ondersteunde de reeds bestaande geldelijk, vooral toen de Regeering de door Haar voor deze leergangen verleende fondsen introk.

Alvorens van de inrichtingen van Nederlandsch lager onderwijs aan Inlanders geheel af te stappen, wensch ik nog even de aandacht der geachte Vergadering te vestigen op eene inrichting, die, omdat zij in Indië eenig is in haar soort, wel belangstelling verdient. Ik bedoel de *Meisjes kost- en dagschool* te Tomohon in de Minahassa. In deze inrichting krijgen dochters van aanzienlijke Inlanders Nederlandsch onderwijs. De vorderingen in de Hollandsche taal zijn zeer goed, en hier meer dan ergens in de Minahassa en de Molukken is het Nederlandsch in eere. Het zangkoor van Minahassische meisjes heeft sinds jaren bewezen, dat het zijn naam van „*Nederlandsch Zangkoor*" met eere draagt.

Zoo langzamerhand ben ik gekomen tot het meer uitgebreid lager en middelbaar Hollandsch onderwijs aan Inlanders. Toen vóór twintig jaar het Nederlandsch als voermiddel bij het onderwijs op de kweekscholen voor Inlandsche onderwijzers werd afgeschaft, werd deze maatregel zeer betreurd, en het was dan ook een blijde verrassing, toen in 1904, door bemoeienis van den toenmaligen Directeur van Onderwijs, *Mr. J. H. Abendanon*, het Hollandsch weder werd ingevoerd op de Kweekschool te Fort de Kock. Het welslagen van dezen maatregel, aanvankelijk als proef ingesteld, zal nu spoedig leiden tot invoering van het Nederlandsch op alle kweekscholen in Indië.

Beter bedeeld dan de kweekscholen zijn de inrichtingen tot opleiding van Inlandsche ambtenaren in de Minahassa en op Java. Hier wordt Hollandsch onderwijs al sinds de oprichting gegeven, evenals op de School tot opleiding van Inlandsche artsen te Weltevreden, waar sedert de nieuwe regeling van het onderwijs in 1875, de Hollandsche taal het uitsluitende voermiddel bij het onderwijs is. Als een der vele gunstige resultaten van den rusteloozen ijver van *Dr. H. F. Roll*, Directeur der Geneeskundige School, heeft hier het onderwijs in de Nederlandsche taal in de laatste jaren eene zeer groote uitbreiding gekregen, die niet weinig aan het vakonderwijs zelf ten goede komt. Want het feit staat onomstootelijk vast, dat in vakinrichtingen, zooals de Inlandsche Artsenschool en de op te richten Inlandsche Rechtsschool, verder de in de naaste toekomst verwachte Inlandsche Veeartsenijschool en Kweekschool voor Inlandsche vroedvrouwen en andere inrichtingen meer, het onderwijs geheel door Europeesche leeraren moet worden gegeven, wil het vruchtdragend zijn. En daarom is het zeer goed gezien, om van de aanstaande kweekelingen te eischen, dat zij het onderwijs, in het Hollandsch te geven, behoorlijk kunnen volgen. De genoemde scholen zijn voor zoover zij bestaan, nu reeds kweekplaatsen van in het Nederlandsch denkende Inlanders, die juist door de kennis dier taal onwillekeurig zich steeds in gedachten verplaatsen in Europeesche toestanden en gewoonten, zoodat de Nederlandsche taalkennis voor den Inlander van zelf die ontwikkeling ten gevolge heeft, welke noodzakelijk mag worden geacht om datgene te begrijpen, wat Europeesche Geleerden aan het papier hebben toevertrouwd.

Hoezeer dit door de kweekelingen zelf begrepen wordt, blijkt uit de onder hen in verschillende inrichtingen tot stand gekomen Vereenigingen ter beoefening der Nederlandsche Taal, dispuutgezelschappen, enz.

Ten slotte zij het mij vergund, nog te wijzen op de inrichtingen van Middelbaar Onderwijs, die naast Europeesche ook Inlandsche leerlingen tellen. Deze zijn de Hoogere Burgerscholen met 5- en 3-jarigen cursus op de drie hoofdplaatsen van Java, de Landbouwschool te Buitenzorg, de Technische Afdeeling der Koningin Wilhelminaschool te Batavia en de Burgeravondschool te Soerabaia.

Het aantal Inlandsche leerlingen dezer inrichtingen neemt gestadig toe, en hunne vorderingen in de Nederlandsche taal stemmen, naar mij verzekerd wordt, tot groote tevredenheid.

Ziedaar, geachte *Dames en Heeren*, de plaatsen, van waaruit langzamerhand in verloop van jaren een krachtig Nederlandsch sprekend, schrijvend, en in het Nederlandsch denkend geslacht zal opgroeien.

Deze kern zal ongetwijfeld grooter en hechter worden, vooral nu het meer en meer gewoonte wordt, om de kennis, waarvan de grondslagen in Indië gelegd zijn, aan de Hoogescholen hier te lande uit te breiden en te vervolledigen. Leiden, Amsterdam en Utrecht zijn voorloopig nog de steden, waarheen wij uit Insulinde opgaan ter bedevaart, naar de Tempe's van Wijsheid en Kennis.

En waar tot de allerhoogste plaats der In- meerdere ontwikkeling is doorgedrongen, waar landsche samenleving reeds die drang naar rat, niet schroomt, een zijner geliefde zonen Z.H. de Soesoehoenan van Soerakarta. Adiningnaar de Hoogeschool der Sleutelstad te zenden, daar zal dezelfde drang niet nalaten, ook in de lagere sferen zijn gunstigen invloed uit te oefenen.

Stellen wij ons de vraag, in hoeverre het Algemeen Nederlandsch Verbond gearbeid heeft tot verkrijging van hetgeen bereikt is, dan zien wij, dat het zoowel *onmiddellijk* als *middellijk* veel heeft tot stand gebracht. Vooral *middellijk*, door verspreiding van gezonde beginselen omtrent de noodzakelijkheid der Nederlandsche taalkennis voor den Inlander, heeft het Verbond veel goeds gedaan.

De Regeering moge heuvelen van geld neertellen en bergen van bepalingen maken, om den Inlander ruimschoots gelegenheid te geven tot het leeren der Nederlandsche taal, doch eene regeering vermag weinig, indien ze niet wordt gesteund door de openbare meening.

De wijziging dezer openbare meening, het doen doordringen in de Indische-Europeesche samenleving van het besef, dat de Nederlandsche taalkennis voor ons noodzakelijk is, is een der grootste diensten, die het Verbond den Inlander bewezen heeft.

Nog is de openbare meening niet, wat zij wezen moet, doch die dit ook verwachten zou van een zoo kortstondig optreden van het Verbond, zou redeneeren als de man uit de Indische sage, die heden een *manggapit* plantende, morgen de vruchten ervan zou willen eten. Onloochenbaar is evenwel het feit, dat sinds het optreden van het Verbond een gansch andere geest is gaan heerschen over Insulinde, dat het aantal vrouwen en mannen, die eerlijk en zuiver voor verspreiding der Nederlandsche taal onder ons voelen, groot begint te worden. Moge hun aantal toenemen, moge ieder Nederlander zoowel hier als in Indië een steentje bijdragen tot de oprichting van het trotsche gebouw, dat eenmaal in het verre Oosten den roem en de grootheid verkondigen zal van het kleine Nederland, opdat ook in dit opzicht waar worde, hetgeen Uw stoere landgenoot, *Jan Pieterszoon Koen*, voor drie eeuwen heeft gezegd:

„Daer can in Indiën wat groots verright worden!"

Geachte Dames en Heeren! Een onmetelijk veld van arbeid ligt er voor het Algemeen Nederlandsch Verbond in Indië. Het is ruim, het is zóó uitgestrekt, dat het nog niet geheel en al in zijn onderdeelen is overzien.

Doch wij zijn op den goeden weg. Moge deze weg immer bewandeld worden, tot meerdere verbreiding der Nederlandsche taal, met daaraan onmiddellijk verbonden verbreiding der beschaving over ons groot eilandenrijk.

En dan, wanneer Indië eenmaal beschaafd zal zijn, beschaafd onder Nederlandschen invloed, beschaafd door de kennis der Nederlandsche Taal, dan zal er vanaf de Stranden van Noord-Sumatra tot aan de Koraalrotsen van Nieuw-Guinea zich een bolwerk uitstrekken, dat eens bewaarheid zal maken de schoone woorden van den dichter, tot Nederland gericht:

Wat aan glansen mocht verdooven,
O, de schitt'ring van Uw taal,
Zacht als dons en scherp als staal,
Kan geen tijd of macht U rooven......
Zoolang ge uit Haar parelvloed,
Teerheid put en heldenmoed!

Ik heb gezegd.
J. E. TEHUPEIORY.

Amsterdam, Augustus 1908.

PERSKRONIEK.

INHOUD: De Indische begrooting door den heer G. Nypels in *Land en Volk* besproken. — Peter Schlemihl in *De Controleur* over het Chineezengevaar. — De heer W. Bogaard in *De Tijd* over de Indische leestrommel.

De heer G. Nypels bespreekt in *Land en Volk* de Indische begrooting. Hij komt daarbij tot deze slotsom:

„Bij alle punten iets, maar weinig, te weinig. Geen krachtig opborrelen van nieuwe-, maar een onvermijdelijk nadruppelen van in werking zijnde energie. Waarom? Omdat er geen geld genoeg is voor ingrijpende maatregelen, niettegenstaande de 28 millioen, die in 1909 meer beschikbaar zijn dan zeven jaren geleden? Zeker, er komen in deze begrooting wel voorstellen van te waardeeren verbetering voor, maar als groot geheel glijdt zij slechts een eindje voort, zonder nieuwe vaart te nemen. En daarbij brengt zij het dan toch tot een nadeelig saldo van bijna 7 millioen. Alleen aan de gewone huishoudelijke zaken wordt zooveel besteed, dat, na voldoening daarvan, van het totaal der inkomsten maar ƒ670775 overblijft; een tegenvallertje bij Oorlog en dit bedrag is verslonden. Voor de buitengewone uitgaven, die vroeger „productieve" werden genoemd, maar juist van naam verwisselden, omdat zij volstrekt niet alle productief zijn, zal dus alles door leening verkregen worden. Ik kan dit beeld van den financieëlen toestand, tot mijn spijt, in tegenstelling met den minister, niet bevredigend noemen.

Gold het een op zichzelf ongunstig jaar, met een mooi verschiet, dan zou men daarin troost kunnen vinden. Wij weten reeds, dat het eerste niet het geval is. Door het geregeld aangroeien der middelen, onafhankelijk van de producten, is de raming voor 1907 niet ongunstig. Het totaal der inkomsten is bijna 6 millioen meer dan voor 1908 geschat is.

Daarentegen is voor de toekomst niet te rekenen op een blijvend aangroeien van de inkomsten, want zoowel de vorige minister als de tegenwoordige hebben gewaarschuwd, dat de maatregelen tot versterking der van de producten onafhankelijke middelen bijna alle zijn tot stand gekomen, terwijl de baten uit de producten een neiging tot afnemen blijven toonen, enkele buitengewone jaren ten spijt. Wel kan van de buitenbezittingen een stijging van inkomsten worden verwacht en zullen eenige middelen, uit een natuurlijk accres, de spoorwegen bv., geleidelijk meer opbrengen, maar de jaarlijksche uitgaven voor de koloniale huishouding zullen dan ook blijven stijgen. Wat dan? Uit de belastingbron wil de minister liefst niet meer putten dan hij nu aangegeven heeft, het behoud van het financiëel evenwicht zal dan gezocht moeten worden „in de richting van beperking bij het nemen van nieuwe maatregelen, voorzoover de beschikbare financiëele krachten zulks vereischen". Zoo staat het er woordelijk. De begrooting van 1909 is dus geen stilstand op om adem te komen voor te hervatten krachtige vaart; zij waarschuwt tot: „vaart verminderen en zeilen strijken", voor den geheelen verderen weg.

Zij doet dit, omdat de middelen te kort schieten om meer te geven. Maar dan hebben zij, die het beleid te dien opzichte te verantwoorden hebben, ook in dit opzicht, niet scherp genoeg vooruit gezien. Dan hebben zij voor de tijden, die komen, niet gedaan wat hun voorgangers voor hen wèl hebben bedacht, te zorgen, dat het inkomen rekening hield met de noodige uitgaven. Dan zou de toekomst ten offer gebracht moeten worden aan de financiëele tekortkoming van het jongste verleden.

Het is al te eenvoudig, na te laten wat noodig is, wanneer het geld niet vanzelf komt; maar deze oplossing mag niet die zijn van den staatsman, die tijdens zijn eerste ministerschap getoond heeft een open oog te hebben voor de vele nooden van het ontwakende Insulinde."

* * *

Voor het Chineezengevaar in Indië waarschuwt „Peter Schlemihl" in *De Controleur*. En dat door de belastingcijfers eens te vergelijken.

„Er bestaat in Indië een bedrijfsbelasting, in welke in 1902 558.707 inlanders ƒ1 of minder betaalden. Het aantal Chineezen was in datzelfde jaar 3732. Neemt men de cijfers van 1905, dan vinden wij deze getallen: 727479 en 2674. Het aantal Chineezen, dat ƒ1 of minder betaalde, is dus vrij belangrijk verminderd.

Neemt men nu echter de getallen van hen die van ƒ1.— tot ƒ2.— betalen, dan zijn de cijfers der inlanders voor de beide genoemde jaren 308.568 en 313.279 tegen die der Chineezen 11.938 en 12.471. Bij hen, die tusschen de ƒ2.— en ƒ3.— betalen, vond men in 1902 136.027 inlanders en 62.149 Chineezen, welke cijfers in 1905 waren 141.906 en 55.622. Zooals men ziet, nadert het aantal belastingbetalende Chineezen steeds meer dat der betalende inlanders, naarmate men hooger op den ladder komt, totdat bij een cijfer tusschen ƒ3.— en ƒ4.— de Chineezen in 1905 met 44.672 betalenden de inlanders met slechts 39.039 gevoelig kloppen. Hoe hooger men komt, des te sterker komen de Chineezen naar voren. Tusschen ƒ4.— en ƒ5.— betaalden in 1902 13880 inlanders, doch 34.204 Chineezen en in 1906 14.337 inlanders, tegen 45.980 gestaarten.

Het zou eentonig worden de cijfers te geven voor alle klassen. Tusschen ƒ100.— en ƒ500 — betaalden in 1902 103 inlanders en 738 Chineezen, en in 1906 136 inlanders en 1001 Chineezen. Meer dan ƒ500.— eindelijk werd in 1906 betaald door twee inlanders; er waren echter niet minder dan 90 Chineezen die dit bedrag aan den fiscus offerden als bedrijfsbelasting.

Hieruit blijkt, dat de Chineesche bevolking onzer koloniën niet alleen sterker in aantal wordt, doch dat hun economische macht in den loop van slechts korte jaren op werkelijk ongekende wijze toeneemt. Er zijn geheele streken, waar geen enkel inlander meer dan enkele gu'dens betaalt, doch steeds zijn er Chineezen die belangrijke sommen betalen.

Deze feiten, welke de nuchtere cijfers leeren, geven wel het onomstootelijk bewijs, dat de macht der Chineesche bevolking in onze kolo-

niën sterk op weg is, gevaarlijk te worden. Te Soerabaja, het groote centrum der Chineesche macht, heeft men reeds meer dan eenmaal beleefd, dat de Chinees, economisch onafhankelijk geworden, ook den Europeaan onder de knie krijgt. Hoe veel te meer moet niet de kinderlijke Javaan gebukt gaan onder dit tweede ras van overheerschers, dat hard op weg is, zich een onbeperkt gezag aan te matigen, ten spijt en ten koste van de Europeanen. Wanneer de Chineesche bevolking en de Chineesche macht blijven toenemen, wanneer de Chineezen eenmaal geheel geëmancipeerd zullen zijn, waarvoor stemmen opgaan, dan zullen onze koloniën ons afhandig worden gemaakt, zonder dat de buitenlandsche vijand een schot heeft gelost."

* * *

Naar aanleiding van hetgeen de Indische correspondent van *De Tijd* over den inhoud der leestrommels in Indië schreef — o.m. weersproken door den heer B. in ons weekblad — laat nu ook de heer W. Bogaard zich in *De Tijd* hooren.

„In Indië", zegt hij, „wordt veel, zeer veel gelezen. De omstandigheid, dat ginder de gelegenheid tot ontspanning door klimaat en andere omstandigheden meer beperkt is dan hier, is oorzaak, dat men die ontspanning voor een groot deel zoekt in lectuur. Om deze reden heeft echter elke plaats, waar slechts twee of meer Europeesche gezinnen wonen, haar eigen leestrommel. De Europeanen vormen over het algemeen het intellectueele en welgestelde gedeelte der ingezetenen; bij hen is de drang naar lectuur niet alleen groot, maar zij hebben daarvoor ook geld over. Door de hooge Indische traktementen is men in Indië in staat hoogere contributiën te betalen dan hier te lande. De contributie van een leesgezelschap kost gemiddeld *f*5 per maand of *f*60 per jaar. Telt een leesgezelschap 10 leden, dan is er dus *f*600 s jaars beschikbaar voor het koopen van boeken, het zich abonneeren op tijdschriften enz. Voor dit geld kan men natuurlijk heel wat koopen. De meeste leesgezelschappen hebben *f*1000 tot *f*2000 beschikbaar voor de voorziening in de behoefte van lectuur.

Het spreekwoord zegt: die geld heeft, kan huizen bouwen en die het niet heeft kan steenen sjouwen, en het is begrijpelijk, dat de Indische leestrommels, die uit een ruime beurs betaald worden, in den regel goed voorzien zijn en een uitgebreide lectuur bevatten. Men vindt er in: wetenschappelijke, populaire en niet-wetenschappelijke werken, tijdschriften en illustraties in Hollandsch, Fransch, Engelsch en Duitsch, kinder-couranten en mode-bladen, romans in verschillende talen, brochures etc.; wat men echter er niet in vindt, is specifiek katholieke of christelijke lectuur, of zij is daarin zoo sporadisch, dat het als zoodanig niet genoemd mag worden. Gewoonlijk dankt die uitzondering haar bestaan aan louter toeval. Daarentegen vindt men in al die trommels wel hyper-moderne romans, vuile, vieze tijdschriften en illustraties, nu eens in de eene trommel wat meer, in de andere wat minder, maar overal zijn ze te vinden als rotte appelen in een mand met overigens goed fruit, zij het ook niet van de allerbeste soort.

Men zal thans vragen: hoe komen die slechte geschriften in de leesgezelschappen, waarvan zooveel wèl-denkende Europeanen lid zijn?

Op tweederlei wijze. Gewoonte is, dat ieder leesgezelschap in hoofdzaak zelf bepleit, wat het voor de trommels verlangt. De op vaste tijden verschijnende gedrukten, worden óf rechtstreeks besteld bij de uitgevers óf door tusschenkomst van een boekhandelaar, hetzij in Indië, hetzij in Nederland. Dezen verleenen dus slechts hun tusschenkomst. In eene kleinere Europeesche maatschappij, vaak, wat levensbeschouwing betreft, uit heterogene deelen bestaande, moet men geven en nemen, wil men iets tot stand brengen. Zoo gebeurt het, bijna als regel, dat men aan ieders wenschen gehoor moet geven.

Waarom de Katholieken dan niet zorgen, dat in dergelijke leestrommels een of meer goede katholieke boeken komen?

Ik geloof, dat velen onzer in Indië, als vormende in dergelijke vereenigingen de groote minderheid, deze kwestie nooit goed hebben overwogen. Het komt mij voor, dat, indien zij ieder in eigen kring daartoe hun wensch te kennen gaven, met dien wensch zeer zeker rekening zou worden gehouden.

De boekwerken worden zelden besteld, doch worden door de betrokken boekhandelaren toegezonden, die daarvoor van een volmacht zijn voorzien. Zij zenden alle nieuw verschenen werken. Ik geloof niet, dat die boeken nu bepaaldelijk uitgezocht worden voor de uitzending en gegeven de omstandigheid, dat onze nieuwe romanlitteratuur zich nu niet precies beweegt in de richting, welke ieder niet-gedegenereerd persoon, al is hij niet positief christelijk geloovig, zou wenschen, is het verklaarbaar, hoe veel naar Indië gaat, waarvoor men hier wellicht geen voldoende lezers zou vinden. Boekhandelaren kunnen trouwens onmogelijk den inhoud van alle verschenen boeken beoordeelen en ware het mogelijk, dan nog zou die beoordeeling een persoonlijke opvatting zijn, waarmede dan rekening ware te houden met den persoon van den boekhandelaar.

Het feit valt intusschen niet te ontkennen dat vergelijkender wijze in Indië veel meer verderfelijke lectuur gelezen wordt dan in Nederland.

Of de menschen in dit opzicht in Indië dan zooveel slechter zijn dan hier? Het zou dwaasheid zijn, dit te veronderstellen. Er zijn, zooals overal, vele onwetenden, die de neiging van hun hartstocht volgende, zich aangetrokken voelen door schoonklinkende aankondigingen van zinnen-prikkelende lectuur, en er zijn ook menschen, die, in het belang van hun zak, daarop duchtig speculeeren. Dit alles gebeurt buiten boekhandelaren en leesgezelschappen om.

Wellicht, zoo zegt hij ten slotte, dat de in uitzicht gestelde wettelijke regeling ter beteugeling der pornografie in dezen toestand eenige verbetering zal brengen. Het is dan te hopen, dat men dezelfde regeling ook voor Indië van toepassing zal verklaren.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Onverantwoordelijk.

Wel verre van terug te komen op onze meening over het immigratie-departement, schrijft *Onze West*, kunnen wij, na van meerdere zijden verkregen inlichtingen, met name over het voorgestelde nieuwe tarief van werktaken en loonen, dien maatregel niet anders dan onverantwoordelijk noemen.

Ernstige en bezadigde planters verklaren, dat, wanneer dit gewijzigd tarief in werking zou moeten treden, aan de voornaamste cultures in de kolonie de nekslag zou zijn toegebracht, terwijl bovendien de samenstelling van het tarief getuigt van gebrek aan practische kennis van den arbeid op plantages, in het bijzonder wat betreft de suikercultuur.

Het is bekend, dat van het thans geldend tarief — dat van 1861 — de loonen gemiddeld 30% hooger zijn dan het gemiddeld uitbetaalde in Demerara. De praktijk heeft bewezen, dat de taken hier niet te zwaar zijn, wat o. m. blijkt uit de spaargelden van immigranten.

Waar de landbouw nog steeds in een ernstige crisis verkeert, en waar vooral de suikercultuur zulke bange tijden tegemoet gaat, nu in afzienbaren tijd de sluiting van de Amerikaansche markt voor vreemde suiker haar als een zwaard van Damocles boven het hoofd hangt, is het niet denkbaar, dat het bestuur een maatregel zou willen doorvoeren, die de cultures met ondergang zou bedreigen. Het betrekkelijk rondschrijven van het immigratie-departement moet dan ook o. a. gequalificeerd worden als een onberaden stap, die zoo spoedig mogelijk teniet dient gedaan.

New-York is de suikermarkt van Suriname. Zoodra de Vereenigde Staten die markt sluiten — hetgeen zal geschieden zoodra door eigen productie in de consumtie kan worden voorzien — zullen voor Suriname harde tijden aanbreken, daar Canada alleen suiker invoert van Engelsche koloniën, en de markten te Londen en Amsterdam voor onze suiker geen winstgevende prijzen opleveren.

* * *

Coppename-kanaal.

Men herinnert zich, schreef *Onze West*, de oude kwestie van de wenschelijkheid eener doorgraving van de Saramacca naar de Coppename, ten einde voor reizigers naar de Coppename den weg om de zeepunt te besparen. Met het oog op de vele menschenlevens, die deze beruchte „punt" in den loop der jaren heeft geëischt, staat de wenschelijkheid van die doorgraving vast.

Men stuitte echter tot dusverre op de kosten. Na een plaatselijke opname, kwam het bouwdepartement onder den heer Haveldar tot de slotsom, dat eene doorgraving, *f* 40.000 zou kosten. Het vorig jaar beweerde echter De Surinamer, dat een planter — wiens naam niet werd genoemd — de doorgraving gaarne wilde aannemen voor 4 à 5000 gld. De heer Fabriek vestigde hierop in de Koloniale Staten de aandacht, waarop een gedelegeerde van het bestuur die raming belachelijk laag noemde, en vermoedelijk afkomstig van iemand, die geen plaatselijk onderzoek had ingesteld. De Surinamer komt thans op de zaak terug en houdt vol, wat zij trouwens in haar eerste artikel schreef, dat de bewuste planter zijn raming maakte na een persoonlijk onderzoek. Jammer dat, begrijpen wij het blad goed, de bedoelde planter het werk eenige jaren geleden had willen aannemen voor die som, doch thans daartoe niet meer bereid schijnt.

Wie gelijk heeft in deze kwestie, kunnen wij niet beoordeelen. De wenschelijkheid eener doorgraving naar Coppename behoeft echter geen betoog, zelfs al zou dat werk *f*40.000 moeten kosten. En vooral als Saramacca een spoorverbinding krijgt, moet een dergelijke doorgraving, waardoor een nagenoeg onbewoonde landstreek gemakkelijker bereikbaar wordt gemaakt, van groot belang worden geacht.

* * *

Bacoven-drogerij.

De bacovendrogerij op plantage Mon Trésor zal, naar *Onze West* vernam, overgenomen worden door de firma Araham Dürninger en Co. in Hernnhut. De firma werd opgericht in het jaar 1747. Een der vennooten is de heer Alfred Beck, vroeger chef der firma C. Kersten en Co.

In verband met de overname bestaan er plannen het bedrijf uit te breiden en te verbeteren.

* * *

CURAÇAO.

De Wekker meldt, dat de heer M. C. Fauel, tijdelijk directeur van het Departement van Openbare Werken, ter kennis van belanghebbenden gebracht heeft, dat personen, die geen werk hebben, zich te zijnen bureele kunnen aanmelden, om eventueel tegen een dagloon van *f*0.60 te werk te worden gesteld. Deze werkaanbieding kan velen, die thans werk- en ook broodeloos zijn, redding uit den nood brengen.

Een paar locale collega's, schreef *De Wekker*, wijzen op den treurigen toestand, waarin onze landgenooten inderdaad in Venezuela verkeeren, uit hoofde van de weigering door de autoriteiten dier republiek, om hen naar dit eiland te laten vertrekken en passagiers van hier aldaar toe te laten, zoodat aan Nederlandsche onderdanen, die om gezondheids- of andere redenen zich naar hun geboorteplaats willen begeven, de vrijheid van beweging ontnomen is.

Te hopen is het, dat aan de Nederlandsche Regeering kennis zij gegeven van zulk eene daad van willekeur.

En terwijl zulke ongehoorde maatregelen toegepast worden, terwijl Venezuela overhoop ligt met de meeste mogendheden, vermaakt zich president Castro — naar men beweert — met reizen in verschillende gedeelten der republiek, met dansen (op een vulkaan wellicht!) enz., op partijen, te zijner eere gegeven.

President Castro zond, naar *De Wekker* meldt, een paar dagen geleden een zijner „Dreadnought's" naar Aruba en een naar Bonaire, om zijn viceconsuls van die eilanden af te halen. Die van eerstgemeld eiland was echter bang, om met zijn familie op zulk een reusachtig zeekasteel scheep te gaan en die van het tweede genoemde eiland had zich te voren naar Curaçao begeven. Beide viceconsuls verkeeren in den besten welstand en schijnen ook geen gevaar te loopen door de „kaffers", „barbaren" enz. dezer kolonie te worden opgepeuzeld!

Van Vreemde Koloniën.

Belgisch Congo.

De tekst van de, den 20en Augustus l.l. door de Kamer van Afgevaardigden en den 9en dezer door den Senaat aangenomen wet, betreffende het bestuur van Belgisch Congo, luidt als volgt:

1e Hoofdstuk. Van den rechtstoestand van Belgisch Congo.

I. Belgisch Congo heeft een eigen, van die van het moederland afgescheiden rechtspersoonlijkheid.

Het wordt door afzonderlijke wetten bestuurd.

De financiën van het moederland en de koloniën blijven gescheiden.

Bijgevolg blijft de rente der Congoleesche schuld uitsluitend ten laste van de kolonie, tenzij bij eenige wet anders wordt bepaald.

2e Hoofdstuk. Van de rechten der Belgen, vreemdelingen en inboorlingen.

II. Alle ingezetenen der kolonie genieten de rechten, erkend in de artikelen 7, alineas 1 en 2, 8 tot 15, 16, 1e alinea, 17, 1e alinea, 21, 22 en 24 van de Belgische grondwet. De woorden „de wet", voorkomende in de artikelen 7, alinea 2, 8, 9, 10, 11, 17, alinea 1, en 22 van de Belgische grondwet worden, voor zooverre het de kolonie betreft, vervangen door de woorden „de bijzondere wetten en besluiten".

Geen maatregel mag ten opzichte van de persgenomen worden, dan overeenkomstig de daarop betrekking hebbende wetten en besluiten.

Niemand kan gedwongen worden te arbeiden voor

rekening of ten behoeve van particuliere personen of maatschappijen.

Binnenkort zullen andere wetten de werkelijke rechten en de individueele vrijheid der inboorlingen regelen.

III. Het gebruik der talen is facultatief. Het zal bij decreten geregeld worden om de rechten der Belgen en Congoleezen te waarborgen, uitsluitend wat betreft de handelingen der openbare macht en in rechtszaken.

De Belgen zullen te dien opzichte gelijke waarborgen genieten als die hun in België zijn verzekerd. Decreten zullen in die aangelegenheden worden uitgevaardigd binnen een tijdperk van 5 jaar na uitvaardiging dezer wet.

Alle besluiten en voorschriften, die een algemeen karakter dragen, zullen worden opgesteld en gepubliceerd in de Fransche en de Vlaamsche taal. Beide teksten zijn officiëel.

IV. De Belgen, de in de kolonie geregistreerde inboorlingen en de vreemdelingen genieten alle civiele rechten, door de wetgeving van Belgisch Congo erkend. Hun persoonlijk statuut wordt beheerscht door hunne nationale wetten, voor zooverre deze niet in strijd zijn met de openbare orde.

De niet geregistreerde inboorlingen genieten de civiele rechten, hun door de koloniale wetgeving toegekend overeenkomstig hunne gewoonten, voorzooverre deze niet in strijd zijn met de wet of de openbare orde. De niet geregistreerde inboorlingen uit naburige landen zijn met hen gelijk gesteld.

V. De gouverneur-generaal waakt over het behoud der inheemsche bevolking en de verbetering harer zeden en bestaansvoorwaarden. Hij begunstigt de uitbreiding der individueele vrijheid, de geleidelijke afschaffing der veelwijverij en de ontwikkeling van het bezit. Hij beschermt en begunstigt, zonder onderscheid van ras en geloof, alle godsdienstige, wetenschappelijke of menschlievende instellingen of ondernemingen, te dien einde in het leven geroepen of georganiseerd, dan wel strekkende om de inboorlingen te onderrichten en dezen de voordeelen der beschaving te doen begrijpen en op prijs stellen.

De christen-zendelingen, geleerden, onderzoekers, hun geleide, bezit en verzamelingen maken 't voorwerp uit eener bijzondere bescherming.

VI. Een permanente commissie uit 7 leden samengesteld, wordt belast met de zorg voor de bescherming der inboorlingen over de geheele uitgestrektheid der kolonie, alsmede voor de verbetering hunner zeden en bestaansvoorwaarden.

De commissie wordt voorgezeten door den procureur-generaal. De andere leden worden door den Koning benoemd uit de in de kolonie verblijvende personen, die door den aard van hun werkkring in het bijzonder voor deze opdracht in aanmerking schijnen te komen. De commissie benoemt uit haar midden een secretaris.

Zij komt minstens éénmaal 's jaars bijeen, waartoe de oproeping uitgaat van haren voorzitter.

Telken jare dient de commissie aan den Koning een collectief rapport in betreffende. ten behoeve van de inboorlingen te nemen maatregelen. Dit rapport wordt openbaar gemaakt.

De leden der commissie doen, zelfs individueel, bij de organen van het openbaar ministerie aangifte van alle misbruiken en onwettige handelingen ten opzichte van de inboorlingen.

3e Hoofdstuk. Van de uitoefening van het gezag.

VII. De wet beslist oppermachtig in elke aangelegenheid.

De Koning oefent de wetgevende macht uit door middel van besluiten, behalve ten aanzien van de onderwerpen, die bij de wet worden geregeld.

Elke wet doet bij hare afkondiging alle daarmee tegenstrijdige bepalingen van besluiten vervallen.

De besluiten worden uitgevaardigd op voorstel van den minister van koloniën.

Geen besluit is verplichtend dan na openbaarmaking in den bij besluit voorgeschreven vorm. Afgescheiden van deze openbaarmaking zal elk besluit in de maand der afkondiging opgenomen worden in den „Moniteur Belge".

De gerechtshoven en rechtbanken passen de besluiten slechts toe voor zooverre zij niet in strijd zijn met de wet.

VIII. De uitvoerende macht berust bij den Koning. Hij oefent die uit door middel van voorschriften en arresten.

De gerechtshoven en rechtbanken passen de voorschriften en arresten slechts toe voor zooverre zij overeenkomstig de wetten en besluiten zijn.

Geen voorschrift of arrest is verplichtend dan na te zijn openbaar gemaakt.

IX. Geen van den Koning uitgaand stuk heeft rechtskracht, dan na te zijn voorzien van het contrasigne van den minister, die zich daardoor alleen daarvoor verantwoordelijk stelt.

Aan deze formaliteit worden ook de uitgaven onderworpen, gedaan uit het bijzondere, aan den Koning en zijn opvolgers toegewezen fonds, ten bedrage van 50 millioen francs (art. 4, alinea's 3 en 4, van de additioneele acte van 5 Maart 1908).

De bij die acte vastgestelde jaarlijksche bedragen zullen door den Koning worden besteed, in de door hem aan te geven verhouding, voor de bij die acte genoemde doeleinden.

X. Geen douane-recht, geen belasting, geen vrijstelling van belasting kunnen anders dan bij besluit worden vastgesteld.

Het besluit treedt in werking op hetzelfde oogenblik als de begrootingswet, waarbij het voor de eerste maal wordt toegepast.

De gouverneur-generaal en de door hem van behoorlijke volmachten voorziene ambtenaren of beambten kunnen ook buiten de bij besluit voorziene gevallen tijdelijke vrijstelling van belasting aan de inboorlingen verleenen.

De opbrengst der douane-rechten en van de belastingen wordt uitsluitend besteed ter voorziening in de behoeften der kolonie.

XI. De in België in omloop zijnde gouden en zilveren munten zijn onder gelijke voorwaarden gangbaar in de kolonie.

Een door den Koning geslagen arrest stelt den datum vast, waarop de zilveren munt van den Congo-Staat buiten omloop wordt gesteld en niet meer door de koloniale schatkist wordt ingewisseld.

Het uit de aanmunting van Belgische geldstukken ten behoeve van de kolonie verkregen voordeel komt ten bate van de koloniale kas.

Het staat den Koning vrij, speciale geldstukken voor de kolonie te doen slaan, die dan evenwel in België niet gangbaar zullen zijn.

XII. De begrooting van uitgaven en inkomsten der kolonie wordt telken jare bij de wet vastgesteld.

Minstens vier maanden vóór den aanvang van 't dienstjaar worden de begrootings-ontwerpen gedrukt en door de zorg van den minister van koloniën aan de leden der wetgevende lichamen ter hand gesteld.

Indien de Kamers vijf dagen na den aanvang van het dienstjaar de begrooting nog niet hebben goedgekeurd, stelt de Koning de inkomsten vast en opent hij, telkens voor den tijd van 3 maanden tot de beslissing der Kamers, de noodige voorloopige credieten voor den minister van koloniën.

De Koning of, in de kolonie, de gouverneur-generaal gelast de wijzigingen en in geval van urgentie de noodige supplementoire uitgaven. Binnen drie maanden legt de minister van koloniën aan de Kamers het betrokken koninklijk arrest of de ordonnantie ter goedkeuring voor bij daarop betrekking hebbend wetsvoorstel.

XIII. De algemeene rekening der kolonie wordt bij de wet goedgekeurd, na verificatie door de Rekenkamer.

De Rekenkamer onderzoekt of geen overschrijding heeft plaats gehad op de verschillende posten der begrooting en of de wijzigingen of supplementoire uitgaven bij de wet zijn goedgekeurd.

De Rekenkamer laat zich door den minister van koloniën alle staten en comptabele stukken voorleggen en alle inlichtingen en ophelderingen verschaffen, welke voor een richtige contrôle noodig zijn.

De algemeene rekening der kolonie wordt aan de Kamers medegedeeld met de opmerkingen der Rekenkamer.

XIV. De kolonie kan geen leening aangaan, het kapitaal of de rente eener leening waarborgen, noch werken uitvoeren uit buitengewone middelen, dan bij de wet daartoe gemachtigd.

Intusschen kan, indien de dienst der koloniale schatkist zulks vereischt, de Koning zonder voorafgaande machtiging schatkistbewijzen doen uitgeven of vernieuwen, welke rente dragen en betaalbaar zijn binnen een tijdperk, 5 jaar niet te boven gaande. De in omloop zijnde schatkistbewijzen mogen het bedrag van 10 millioen francs niet overschrijden en de opbrengst mag slechts dienen voor volgens de voorschriften goedgekeurde uitgaven.

XV. Een speciale wet zal de regelen vaststellen betreffende spoorweg- en mijnbouw-concessiën, afstand van rechten en concessiën betrekking hebbende op domeingronden.

In afwachting daarvan geschiedt de goedkeuring of machtiging bij besluit, zullende hierbij de afstand of concessie betreffende domeingronden geen uitgestrektheid betreffen, grooter dan 10 hectaren.

Gedurende 30 zittingsdagen zullen de ontwerpbesluiten ter griffie der beide Kamers ter inzage liggen, welke betrekking hebben op: spoorweg- en mijnbouwconcessies; afstand van domeingrond van meer dan 10 hectaren; concessiën van het vruchtgebruik van domeingrond, indien het oppervlak meer dan 25 hectaren bedraagt en de duur der concessie langer is dan 30 jaren.

Bij afstand van of concessiën betreffende domeingrond, wordt voor het toe te stane oppervlak rekening gehouden met vroegeren afstand of concessie ten behoeve van den belanghebbende.

Elke acte betreffende eene concessie zal hiervoor een bepaalden tijdduur vaststellen en bepalingen bevatten betreffende naasting en de gevallen, waarin de concessie komt te vervallen.

XVI. De sterkte van de gewapende macht wordt telken jare bij besluit vastgesteld.

XVII. De civiele en de militaire rechtspraak worden bij besluit georganiseerd.

De ambtenaren van het openbaar ministerie oefenen hunne functiën uit, onder de autoriteit van den minister van koloniën, die in de kolonie vertegenwoordigd wordt door den procureur-generaal bij het hof van appèl.

XVIII. Na voorloopig te zijn aangewezen voor een duur van niet langer dan 3 jaren, worden de beroeps-magistraten door den Koning benoemd voor den tijd van 10 jaren.

De Koning heeft het recht den procureur-generaal bij het hof van appèl te schorsen of van zijn functiën te ontheffen, maar heeft dit recht niet ten opzichte van de andere beroeps-magistraten, dan op voorstel van den procureur-generaal in de bij besluit voorziene gevallen en bij overeenkomstig advies van het hof van appèl

Na het verstrijken van hun tienjarigen diensttijd hebben de beroepsmagistraten recht op pensioen.

Zij mogen, na definitief benoemd te zijn, niet weder teruggeplaatst worden zonder hunne toestemming, dan in geval van urgentie en bij tijdelijken maatregel. In elk geval ontvangen zij dan geen lager traktement dan aan hunne oude functie verbonden was.

De traktementen, verloven en pensioenen, worden bij besluit vastgesteld.

XIX. Het administratief gezag mag de actie der gerechtshoven en rechtbanken niet verhinderen, onderbreken of opheffen.

Intusschen kan de koning om redenen van openbare veiligheid in eenige streek en voor een bepaalden tijd de militaire rechtspraak in de plaats stellen der civiele rechtspraak.

XX. Recht wordt gesproken en de uitvoering der rechterlijke beslissingen heeft plaats uit naam van den Koning.

De zittingen der rechtbanken zijn openbaar, voorzooverre de openbaarheid geen gevaar oplevert voor de orde en de goede zeden. Is zulks wel het geval dan wordt de uitsluiting der openbaarheid uitgesproken.

De Koning heeft het recht van remissie van straf.

XXI. De Koning wordt in de kolonie vertegenwoordigd door een gouverneur-generaal, bijgestaan door één of meer vice-gouverneurs-generaal.

Behalve de personen, die in zoodanige qualiteit 't bestuur hebben gevoerd in het gebied van den Congo-staat, kan niemand benoemd worden tot gouverneur-generaal of vice gouverneur-generaal, tenzij hij Belg is van geboorte of door naturalisatie.

XXII. De uitvoerende macht kan de uitoefening harer rechten slechts overdragen aan hierarchisch ondergeschikte personen of wettelijk samengestelde lichamen. Intusschen zal de door den Congo-staat ten behoeve van het Katanga Comité gedane overdracht tot 1 Januari 1912 van kracht blijven, ten ware een besluit daar vroeger een einde aan make.

De gouverneur-generaal oefent de op hem door den Koning overgedragen uitvoerende macht uit door middel van ordonnantiën.

Delegatie van de wetgevende macht is verboden. Intusschen kan de Koning den gouverneur-generaal machtigen om in urgente gevallen de uitvoering der besluiten tijdelijk te schorsen en ordonnantiën uit te vaardigen, waaraan kracht van wet wordt verleend. Deze ordonnantiën houden op van kracht te zijn na zes maanden, indien zij niet voor den afloop van dien termijn bij besluit zijn goedgekeurd.

De ordonnantiën zijn slechts verplichtend na te zijn openbaar gemaakt.

4e Hoofdstuk. Van den minister van koloniën en van den kolonialen raad.

XXIII. De minister van koloniën wordt benoemd en ontslagen door den Koning. Hij maakt deel uit van den minister-raad.

De artikelen 86 tot 91 van de Belgische grondwet zijn op hem van toepassing.

XXIV. Er wordt een Koloniale Raad ingesteld, bestaande uit een president en veertien raadsleden.

De minister van koloniën is voorzitter van den Raad, met ingeval van staking van stemmen overwegende stem.

Acht raadsleden worden door den Koning benoemd, zes door de Kamers gekozen; drie door den Senaat en drie door de Kamer van afgevaardigden. De verkiezing heeft plaats bij geheime stemming en bij volstrekte meerderheid van stemmen.

Telken jare treedt een der raadslieden af, het eene jaar een der benoemde raadslieden, het volgende een der gekozenen. De raadslieden treden af naar hunne anciënniteit. Deze wordt bij gelijktijdige benoeming door het lot bepaald. De aftredenden zijn herbenoembaar.

De functiën van raadsman en lid van een der beide Kamers zijn niet vereenigbaar.

Koloniale bestuurs-ambtenaren in actieven dienst, kunnen geen deel uitmaken van den Raad.

XXV. De Koloniale Raad beraadslaagt over alle aangelegenheden, die de Koning aan zijn oordeel onderwerpt.

Behalve in urgente gevallen wordt de Raad geconsulteerd ten aanzien van alle ontwerp-besluiten. De ontwerpen worden den Raad door den Koning aangeboden met een memorie van toelichting.

De Raad brengt zijn advies uit in een met redenen omkleed verslag binnen den door zijn reglement voorgeschreven termijn. In het verslag wordt melding gemaakt van het aantal der tegenstemmers en dezer motieven.

Indien het den Koning ter teekening voorgelegd besluit niet conform het advies van den Raad is, voegt de minister van koloniën er een gemotiveerd rapport bij.

Indien de Raad zich niet binnen den door de voorschriften bepaalden termijn heeft uitgesproken, kan het besluit genomen worden op een met redenen omkleed verslag van den min. van koloniën.

Het rapport van den Kolonialen Raad en even-

tueel dat van den minister van koloniën worden tegelijk met het besluit openbaar gemaakt.

De in urgente gevallen genomen besluiten worden binnen den tijd van 10 dagen aan het oordeel van den Raad onderworpen, met de mededeeling, wat tot de urgentie aanleiding gaf. Het rapport van den Raad wordt op z'n laatst een maand na de mededeeling van het besluit openbaar gemaakt.

XXVI. De Koloniale Raad vraagt aan het bestuur alle inlichtingen, die hij noodig acht.

De Raad kan het bestuur zijne wenschen mededeelen.

5e Hoofdstuk. Van de betrekkingen met het buitenland.

XXVII. De Koning sluit de op de kolonie betrekking hebbende verdragen.

De bepalingen van art. 68 der Belgische grondwet, betreffende de verdragen, zijn van toepassing op de verdragen, die op de kolonie betrekking hebben.

XXVIII. Tot de competentie van den minister v. buitenlandsche zaken van het rijk behooren de betrekkingen van België met de vreemde mogendheden in zake de kolonie.

6e Hoofdstuk. Algemeene bepalingen.

XXIX. De vonnissen door de rechtbanken in België geveld in civiele en handelszaken en de in België executoir verklaarde scheidsrechterlijke uitspraken hebben in de kolonie kracht van gewijsde en zijn er rechtens uitvoerbaar.

In België executoire authentieke acten zijn rechtens in de kolonie ook executoir.

De in den Congo geslagen vonnissen in civiele en handelszaken en daar gedane scheidsrechterlijke uitspraken moeten om in België kracht van gewijsde te hebben, aan de volgende voorwaarden voldoen: dat het vonnis niets inhoudt, hetgeen in strijd is met de openbare orde of de publiek-rechtelijke beginselen in België; dat zij, ingevolge de koloniale wet, kracht van gewijsde hebben gekregen; dat de stukken voldoen aan de eischen, bij de koloniale wet voor de authenticiteit gesteld; dat de rechten der verdediging zijn geëerbiedigd.

De in de kolonie executoire authentieke acten zijn ook in België executoir, indien de bepalingen, waarop de executie wordt verlangd, niet strijdig zijn met de openbare orde en de publiek-rechtelijke beginselen in België, en bedoelde acten voldoen aan de bij de koloniale wet gestelde voorwaarden van authenticiteit.

De vonissen worden executoir verklaard door de civiele rechtbank, de scheidsrechterlijke uitspraken en de authentieke acten door den voorzitter dier rechtbank ter plaatse, waar de executie moet worden vervolgd.

XXX. Wie ook, voor eenige in de kolonie begane overtreding vervolgd, in België wordt aangetroffen, zal er voor de Belgische rechtbanken terecht staan naar de regelen der koloniale strafwet, maar met inachtneming van de bij de Belgische wet voorgeschreven formaliteiten.

De bij de koloniale strafwet voorziene straf van dwangarbeid wordt vervangen naar gelang van den duur der straf door gevangenis, eenzame opsluiting of dwangarbeid van gelijken duur.

De beschuldigde kan door de Kamer voor het in staat van beschuldiging stellen, hetzij op zijn verzoek, hetzij ingevolge een op den eisch van het openbaar ministerie genomen unaniem besluit, den beschuldigde gehoord of naar behooren voorgeroepen, naar den kolonialen rechter worden verwezen. De Kamer zal dan eventueel den duur van het arrest verlengen.

Wie ook, voor eenige in België begane overtreding vervolgd, in de kolonie wordt aangetroffen, zal aan den Belgischen rechter worden overgeleverd, om overeenkomstig de Belgische wetten terecht te staan.

De beschuldigde kan zich, ingeval zijn opzending niet door de Belgische autoriteit wordt verlangd, voor den Belgischen rechter door een gevolmachtigde doen vertegenwoordigen.

Wanneer de overtreding bestaat in feiten, ten deele in België, ten deele in de kolonie gepleegd, zal zij beschouwd worden als in België te zijn bedreven.

Indien er meerdere mededaders zijn, die zich ten deele in België, ten deele in de kolonie bevinden, is de Belgische rechter alleen bevoegd.

De ten opzichte van de hoofddaders bevoegde rechtbank is ook bevoegd ten opzichte van de medeplichtigen.

De door de Belgische of door de koloniale justitie in strafzaken geslagen vonnissen hebben in België en de kolonie kracht van gewijsde en zijn er rechtens uitvoerbaar.

XXXI. De beteekening van rechterlijke of buitenrechterlijke akten in België aan personen in de kolonie verblijvende of omgekeerd, heeft plaats volgens de regelen voor de beteekening aan in den vreemde verblijf houdende personen. De minister van koloniën treedt hierbij intusschen in België in de plaats van den minister van buitenl. zaken.

XXXII. De leden der beide Kamers mogen niet tegelijkertijd de functiën bekleeden van gesalarieerd ambtenaar of beambte dan wel advocaat van het koloniaal bestuur.

Te rekenen van de afkondiging dezer wet, kan geen lid van een der beide Kamers worden benoemd, of voor het geval hij thans nog zulke functiën bekleedt, na afloop van den loopenden termijn worden herbenoemd tot gedelegeerde van 't bestuur, administrateur of commissaris in de maatschappijen op aandeelen, die in den Congo winst beoogende ondernemingen hebben, indien deze functiën op eenige wijze worden beloond en de staat mede-aandeelhouder is in de maatschappij.

Dit verbod is ook van toepassing op de leden van den Kolonialen Raad, den gouverneur-generaal, den vice-gouverneur-generaal, de magistraten en ambtenaren in dienst van het koloniaal bestuur.

Leden van Kamer of Senaat worden niet toegelaten tot den eed, dan nadat zij voor vorengenoemde functiën eventueel zullen hebben bedankt.

De leden der beide Kamers mogen niet tot eene der betrekkingen worden benoemd, in de 1e en 2e alinea van dit artikel bedoeld, dan minstens een jaar na afloop van hun mandaat, uitgezonderd de benoeming tot gouverneur-generaal of vice-gouverneur-generaal. —

XXXIII. De Belgische ambtenaren en militairen, gemachtigd om eenige functie in de kolonie te bekleeden zoo vóór als na de inlijving, behouden hunne anciënniteit en hun recht op bevordering in den dienst of bij het wapen, waartoe zij behooren.

XXXIV. De minderjarige Belgen mogen zich niet voor het koloniale leger verbinden zonder de schriftelijke toestemming van hun vader of moeder, indien deze weduwe is, of voogd, indien het weezen betreft. Deze laatste moet bovendien gemachtigd worden tot die toestemming door den familie-raad.

Gedurende den duur van hun actieven dienst kunnen Belgische miliciens niet gemachtigd worden dienst te nemen bij het koloniale leger.

XXXV. De kolonie kan afgescheiden van de vlag en het zegel van België, gebruik maken van de vlag en het zegel van den Congo-staat.

XXXVI. De besluiten, voorschriften en andere van kracht zijnde bepalingen in de kolonie blijven van kracht, behalve die welke in strijd zijn met deze wet en die zijn ingetrokken.

XXXVII. Telken jare wordt tegelijk met het koloniaal budget uit naam van den Koning een verslag betreffende het bestuur van Belgisch Congo aan de Kamers aangeboden.

Dit verslag bevat alle inlichtingen, om aan de nationale vertegenwoordiging een helder inzicht te geven in den politieken, economischen, financieëlen en moreelen toestand der kolonie.

Het verslag geeft rekenschap van de wijze waarop in het afgeloopen dienstjaar het jaarlijksch bedrag is besteed, bedoeld in artikel 4 van de additioneele acte op het verdrag van afstand van den Congostaat aan België.

Overgangsbepaling.

XXXVIII. Na de inlijving blijven de beroepsmagistraten, ambtenaren en beambten van den Congostaat in hunne betrekkingen gehandhaafd voor den duur van hun loopend verband, op de hierbij gestelde voorwaarden.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië.

Invloed van de suikerfabriek op haar omgeving, is de titel van een uitvoerige studie in Juli-Nummer van dit tijdschrift, op verzoek van het Suikersyndicaat bewerkt door den heer *D. van Hinloopen Labberton*.

Kort samengevat komen de beschouwingen van den schrijver in hoofdzaak neer op een scherp critiseeren der gegevens van de zgn. Mindere welvaart-commissie, door haar neergelegd in de samentrekkingen der afdeelingsverslagen over de uitkomsten der onderzoekingen omtrent Handel en Nijverheid, speciaal wat betreft de suikerindustrie.

De schrijver is van meening, dat het onderzoek niet met ernst is geschied, dat zulks trouwens onmogelijk was, nu het werd opgedragen aan ambtenaren, die met andere werkzaamheden overstelpt zijn als het ware; hij acht het dan ook betreurenswaardig, dat uit die absoluut onbetrouwbare statistieken conclusiën worden getrokken, waarvan zooveel kan afhangen. Bovendien staat de voorzitter der Welvaartscommissie de heer Steinmetz, niet onbevangen en objectief tegenover de feiten, en heeft deze „als bekend tegenstander van de suikerindustrie zich zelf's laten verleiden om dat standpunt in de vragenlijst aan den dag te doen treden.'

In bijzonderheden volgt de heer v. H. L. genoemde overzichten en stelt daartegenover zijne meeningen, om tot de eindconclusie te komen, dat de aanwezigheid der suikerindustrie, in vergelijking met de uitkomsten van den eigen landbouw der inlandsche bevolking, voor deze bevolking een *reusachtig financieel voordeel oplevert.*

Verder bevat dit Nummer nog gegevens van de *Djatimarkt*, door *Noach*, en *Productenmarkt en wisselkoersen over Juli 1908.*

* * *

De Economist.

Het September-Nr. van de Economist wordt geopend met eene verhandeling van den heer *H. C. Kerkkamp: Hoe Java's bevolking toeneemt. Eenige beschouwingen en cijfers aan de hand van officiëele gegevens.*

De schrijver heeft zich heel wat moeite gegeven uit de dorre cijfers van periodieke volkstellingen in Indië een lezenswaardig geheel samen te stellen, dat voor de naaste toekomst, als meerdere gegevens ten dienste staan, van groot nut zal kunnen zijn.

Een enkel punt uit 's heeren Kerkkamp's beschouwingen zij hier aangestipt. Reeds in 1845 stelde Dr. Bleeker's studie over Java's bevolkingsdichtheid reeds vast „een overzicht van vrouwelijke individuen op mannelijke en van vrouwen op mannen, doch daarentegen een overwicht van jongens op meisjes", welke verhouding sedert onveranderd is gebleven. De oorzaak van dit oogenschijnlijk vreemde verschijnsel ligt voor de hand. Voor de vrouw is er een uiterlijk kenteeken van geslachtsrijpheid, een natuurlijke grens tusschen kind en volwassene. De jongeling wordt uit den aard der zaak officieel eerst als volwassen aangemerkt als hij zijn eigen kost verdient, belasting betaalt, of uitkomt als heerendienstplichtige bijv.

Ook kwam Dr. Bleeker in zijn vorengenoemde studie tot de merkwaardige slotsom dat Java's bevolking sedert het laatst van de 18e eeuw elke 35 jaar was verdubbeld. De uitkomsten der in 1880 aangevangen vijfjaarlijksche volkstellingen kwamen deze zoo opmerkelijke verdubbelingstheorie op verrassende wijze bevestigen, totdat het resultaat der jongste telling, die van 1905, plotseling een opvallende afwijking bracht. De vermoedelijke oorzaak, welke tot die uitkomsten heeft geleid, worden door den heer Kerkkamp uitvoerig nagegaan.

Dan ook gaat de schrijver na over welke middelen van bestaan „de opeengehoopte menschenmassa" op Java te beschikken heeft. De vrij uitvoerige beroepsstatistiek in de koloniale verslagen voor de jaren 1900 en 1906 (de schrijver bedoelt hier stellig de verslagen van 1902 en 1907, omdat daarin de periodieke tellingen van 1900 en 1905 werden gepubliceerd), diende hem hierbij tot leiddraad, „hoewel deze statistiek nog veel te wenschen overlaat, zoowel wat volledigheid als betrouwbaarheid betreft."

De heer K. eindigt zijn beschouwingen met een raadgeving:

„Voor een land als Java, waar de bevolkingsaanwas dreigende verhoudingen heeft aangenomen, is de kennis van de wetten, welke dien aanwas beheerschen, een besliste noodzakelijkheid. Wat we daarvan weten is bepaald onvoldoende. Slechts door periodieke en volkomen betrouwbare volkstellingen kan in die leemte worden voorzien."

„De bewering, dat aan eene dergelijke onderneming voor Java onoverkomelijke bezwaren verbonden zouden zijn, (is), sinds de volkstelling in Engelsch-Indië van 1901, loopende over bijna 300 millioen zielen, behoorende tot zeven rassen, belijdende een twaalftal godsdiensten en sprekende meer dan honderd talen, werkelijk uit den tijd. Als het er op aankomt, zullen wij dan toch nog wel in staat zijn om te doen, wat de Engelschen tien jaren eerder hebben gedaan op tienmaal grooter schaal, terwijl de te overwinnen moeilijkheden minstens tienmaal grooter waren. Betrachten we wat spoed, dan kunnen we nog gereed zijn voor de in 1911 te houden volkstelling in Engelsch-Indië is afgeloopen. Alles pleit er voor ditmaal eens te toonen, dat we onder de groote koloniale mogendheden een eervolle plaats innemen."

* * *

Weekblad voor Indië.

No. 17 van den loopenden jaargang bevat allereerst een waardeerend artikel *over den zendeling-leeraar J. Kruijt*, van 1858—1908 in dienst van het Nederl. Zendelinggenootschap op Java werkzaam, nagenoeg uitsluitend te Modjo-Warno waar door zijn rusteloos streven zooveel goeds tot stand is gekomen.

Verder een prettig geschreven schets, met afbeeldingen over het bivak- en patrouilleleven in Djambi. — Daarna het begin van een opstel van Gabriël over Rembrandts Orientalisme, en eenige belletristische bijdragen. — In zijn gewone rubriek „Indrukken van den Dag” eindelijk neemt Corax den heer Van der Poll onder handen, die in de „Groene Amsterdammer” artikelen schreef, naar aanleiding van de belasting onlusten ter Sumatra's Westkust. 't Is te wenschen, dat zij, die van 's heeren Van der Poll's gepeperde artikelen kennis namen, ook „Corax” zullen lezen.

* * *

De Indische Mercuur.

Het Nr. van 14 September bevat de volgende bijdragen: Positie der kinamarkt, door Dr. K. W. van Gorkom. — Proefjes met Robusta bast? door Dr. K. W. van Gorkom. — Onze Javasche Theecultuur en de handel in Java-thee, door Dr. A. W. Nanninga, met naschrift der Redactie. — Pensioenen voor de geëmployeerden bij de Java-suikerindustrie, door H. C. Prinsen Geerligs. — Begrooting van Curaçao voor 1909. — Soekaboemische Landbouw-Vereeniging. — Woninggebrek te Medan. — Invoer op Java in 1908 en uitvoer van Java in 1908. — Wijziging in het Reglement voor den Gouvernements Telegraafdienst in Nederlandsch-Indië. — Kultuurberichten. (De suikeronderneming Djatiroto. Uitbreiding van den aanplant van suikerondernemingen op Java. De tabakscultuur in Loemadjang. Bacove-cultuur in Suriname. Transport van bacoven in Suriname.) — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen. — Nieuwe Maatschappijen, en de overige gewone wekelijksche rubrieken.

Alsof de Regeering de wenschen van den heer Kerkkamp (zie hierboven het aangehaalde Economist-artikel) wil voorkomen als 't ware, komt thans onder de kleine mededeelingen in dit Mercuur-nummer een aan de Locomotief ontleend berichtje voor van den navolgenden inhoud:

De volkstelling, op Java in 1910. De regeering koestert het denkbeeld, de volkstelling van 1910 weder op eene andere wijze in te richten dan de in 1905 gevolgde. Men wil het Britsch-Indische voorbeeld volgen en aan de hoofden van gewestelijk bestuur is thans advies gevraagd omtrent de uitvoerbaarheid. Het nieuwe systeem komt ongeveer op het volgende neer: In elke Inlandsche gemeente wordt voor 30 à 50 gezinnen een teller benoemd, die op een bepaalden datum des avonds tusschen 7 en 12 uur al deze gezinnen bezoekt en den juisten stand van elk gezin noteert. Tien of vijftien van deze tellers staan onder leiding en toezicht van een hoofdteller; de hoofdtellers worden weer vereenigd tot een groep, welke onder de controle wordt gesteld van een superintendent, en deze verschaffen de verzamelde gegevens aan het hoofd van het gewest. Men meent nu, dat met de hulp van de inlandsche ambtenaren en desabesturen iets dergelijks ook op Java en Madoera zal kunnen tot stand worden gebracht.

* * *

Het Nederlandsche Zeewezen.

De heer W. Steffens geeft in het Nr. van 15 September eenige bijzonderheden (met afbeeldingen) van de sedert 1899 meer en meer met succes toegepaste bebakening met schroefpalen, voorzien van topteekens, ter vervanging van de betonning van sommige vaarwaters in Ned.-Indië.

* * *

Indisch Militair Tijdschrift.

Aflevering 8 bevat als begin het vervolg der beschouwing van H. K. over Het psychologisch moment in de oorlogvoering. — v. S. schrijft over den geringen toeloop van Europeanen voor het Indische leger en geeft eenige radicale middelen aan de hand om daarin verbetering te brengen. Daarnaast vindt de schr. het „merkwaardig”, dat menschen, die jaren lang in het Indische leger gediend hebben, nog in Holland verplicht zijn landweeroefeningen mede te maken. Men stelle zich voor een fuselier, 14 jaren in Indië gediend, Lombokkruis, twee gespen en een eervolle vermelding, onder commando van een baardeloozen 16-jarigen korporaal van Kampen, te zien aanvallen op een tjot, bezet door een ander jeugdig broekje met een roode vlag! — K. S. bepleit het instellen van een nieuw Eereteeken, d.w.z. een militair kruis in te stellen voor hen, die voor den vijand gewond werden. „Het bezit van zulk een kruis zou den drager tegenover zijn kameraden en tegenover de buitenwereld een zeer gewaardeerd cachet verleenen en een nieuwe belooning geacht worden voor doorgestaan gevaar.” „Zulk een eereteeken voor hen, die met hun bloed de vervulling van hun plicht kochten, zou, naar we ons voorstellen, met trots door officieren en minderen gedragen worden en naast menige M.W.O. en vele B.K. een eervolle plaats op eervolle borsten innemen.”

Van de overige bijdragen noemen we nog: Niet meer op den goeden weg, door J. G. S. — Goedkoop en practisch. Een pleidooi voor de beenwindseis, door v. d. P. — Nogmaals de leiddraad Pionieroefeningen Infanterie, door E. — Van alles wat. — Van vreemde legers. — Legervraagstukken in de pers.

* * *

De Rijnsche Zending.

No. 9 geeft het slot der beschouwingen van den heer J. H. Meerwaldt over den laatsten Singamangaradja (den priestervorst der Bataks) benevens eene opmerking naar aanleiding dier opstellen, door Dr. E. B. Kieistra. Verder bevat dit Nr. een aan de N. R. Ct. ontleend opstel over het in den laatsten tijd zoo druk besproken eiland Nias.

* * *

Mededeelingen van wege het Ned. Zendelinggenootschap.

Het derde stuk van deel 52 (1908) houdt in: Berichten aangaande den voortgang der Evangelisatie in de Minahassa, gedurende het jaar 1907. — Diverse gegevens van gemeenten en scholen op Java, Sumatra en Celebes. — Voordracht van J. Kats (over den Javaan als leerling en onderwijzer), gehouden in de Jaarvergadering van het Ned. Zendelinggen., op Woensdag 8 Juli 1908' — De plaats die de Javaansche v. w inneemt in de samenleving en de Christengemeente. Referaat, gehouden in de genoemde jaarvergadering, door J. Kruijt.

* * *

Eigen Haard.

Het Nr. van 19 Sept. bevat het begin van een opstel: Ten zuiden van den Patoeha (met tal van fraaie afbeeldingen), waarop wij de volgende week hopen terug te komen.

Ten slotte vermelden we de verschijning eener brochure, getiteld: **De bagno's in Nederlandsch-Indië**, door **Djoeroe Sangsara**, (Leiden, C. van der Ven).

Met deze brochure beoogt de schr. verschillende wantoestanden aan het licht te brengen, waarvan vele geëmployeerden op particuliere cultuurondernemingen volgens hem het slachtoffer zijn. Het slot van het geschriftje typeert den toon der voorafgaande beschouwingen vrij duidelijk. Het luidt:

„Mijn standpunt zal uit den aard der zaak door oud-gasten, die door hun ruim geweten in Indië carrière wisten te maken, en door vele directeuren, commissarissen en aandeelhouders van Indische cultuurondernemingen in Holland en Indië, die bij een behoorlijke behandeling der geëmployeerden geen overdreven hooge dividenden uitbetaald krijgen, partijdig, bevooroordeeld, eenzijdig genoemd worden. Hun praatjes laten mij echter koud. Ik blijf er bij, dat de *meeste* particuliere cultuurondernemingen in Ned.-Indië voor de geëmployeerden bagno's zijn.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 26 Augustus 1908;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost idem;
Het Soerab. Handelsblad t/m 24 Augustus;
Ned.-Ind. Effectenblad Nos. 65—66;
De Indische Mercuur No. 38;
Het Tijdschrift der Mij. van Nijverheid, afl. Sept.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem IV; gezagvoerder P. Koningstein; van Amsterdam naar West-Indië op 18 September 1908.

G. Duifjes, echtg. en 2 k; J. Scheuerman, echtg. en 4 k; J. H. Kappé, echtg. en 3 k; K. A. W. Kropp; C. A. E. Niemann.

* * *

Passagierslijst van het s.s. Vondel; gezagvoerder G. Visser; bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia 19 September 1908. Te Amsterdam schepen zich in: E. F. W. C. Standenmayer, K. v. Erpecum; A. F. Heijmann, echtg. en z; J. Nooij, echtg. en k; mej. G. D. Drijfhout; mevr. J. J. W le Rütte en 3 k; J. E. Drayton Lee; mej. N. C. Quack; H. W. van Ravenswaaij en echtg.; J. J. Munnikhuijzen; mevr. A. E. C. Vuerhardt—Berkhout en k; A. van Meerten, echtg. en 2 k; mevr. J. W. v/d Sterr en k; F. A. Einthoven en echtg.; Mr. G. A. J. van Oppenraaij en echtg; mej. A. E. M. Masquerier Hofland; mevr. L. A. v. Lelyveld; P. Kooiman; H. J. H. v. Haren; E. M. C. de Laat de Kanter; C. Verburgt; J. W. v. Dijk en echtg; N. J. Keijzer en echtg; A. Bachet, echtg. en k.; mej. L. Beumer; G. A. T. Haighton; mej. Ch. Jans; H. Kemper; J. L. Kopyn; J. A. Reinders; H. Th. Weehuizen, echtg. en k; benevens een detachement suppletietroepen; naar Lissabon: Z.Exc. Mr. W. I. Doude van Troostwijk, echtg. en 2 k.; miss S. Bianquis en mej. A. Jielof; naar Genua: J. v. Deventer Sz. en echtg; J. Kalff; W. Spakler; mej. S. Spakler; H. v. d. Masch Spakler; E. J. A. Roelfsema; J. A. Royer; G. Heimbürger, echtg. en z; R. F. C. baron Bentinck; M. R. baron Bentinck; naar Belawan-Deli: J. Ch. Altona; van Southampton naar Lissabon: monsieur Menneret; van Southampton naar Genua: mr. F. Payler Woodward; mr. Fykes; mr. Goodall; van Southampton naar Indië: mej. K. Eimbleby; te Genua zullen zich inschepen: C. H. Driessen, echtg. en k; mevrouw N. Frangenheim en k; mevr. L. Coenen; mejuffr. F. Coenen; mevr. Beelenkamp—Mesker; G. C. P. d' Arnaud Gerkens, echtg. en 2 k; mevrouw S. van Kappen; mevr. H. W. Brandligt; A. J. W. Bronkhorst, echtg. en 2 k; C. W. Weijs en echtg; C. v. Enst; J. J. S. van Leeuwen; A. H. Clignett en echtg; mej. Th. Bogaardt; mej. A. V. Bogaardt; A. J. van Schermbeek; J. L. Bekooij en echtgen.; mevr. W. A. van Oorschot; mevr. M. A. Mulder; W. J. van Beugen Bik, echtg. en 2 k; D. Dekker, echtg. en 3 k; F. van der Woude, echtg. en k: A. H. Haak, echtg. en k; mevr. H. E. Wempe—Van Eelders; J. de Groot, echtg. en 2 k; J. F. der Kinderen en echtg; mej. H. van Drooge; D. A. Kelder; mevr. J. Kooreman—Schol; Jhr. J. C. Holthe, echtg. en k.; Pangeran Ario Adiwidjojo; mevr. Noordendorp—Lazeur; mej. P. Simoniet; mevr. H. P. van Zuylen—Gans; L. X. Ph. v. d. Velde; J. van der Bos; C. Ferguson; P. ten Kate; dr. N. Adriani en echtg; mej. G. Barte; K. Gabriël; W. Haibach; J. L. Kempees; O. Brockhaus; M. Schemus; P. Schuijt en echtg; W. J. A. Zwaan en echtg.; H. J. Stokking en echtg.; mej. J. W. v. Rooij; A. A. van Doesburg; mevr. W. J. Hubers-v. Assenraad; naar Sabang: G. M. L. v. Hellenberg Hubar; naar Belawan-Deli: J. G. Snethlage.

* * *

VACANT.

VACANT.

No 40 Donderdag 1 October 1908 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Hoofdbestuursvergadering

op Zaterdag den 17en October 1908, ten 2 ure namiddags, in het locaal der Vereeniging Oost en West, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

Agenda:

a. Verslag van de Commissie van opname van gelden en andere bezittingen der Vereeniging, ingevolge al. 3 art. 10 H. R.
b. Nieuwe Reglementen en Statuten van de afdeelingen en commissies, in verband met de onlangs vastgestelde Statuten enz. van de Vereeniging.
c. Propaganda.
d. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

Herinnering:

Zoowel bij het Hoofdbestuur als bij de afdeelingen zijn exemplaren verkrijgbaar van het bekende werkje:

„Een boekje over onze Oost, voor hen, die er niet geweest zijn".

De prijs per exemplaar is *f*0.10.

Alsnog zijn ontvangen de navolgende gelden:

A. Voor de noodlijdenden op Curaçao:

v. H., Arnhem	*f* 10.—
Afd. Nijmegen	„ 10.—
Mevr. R., geb. M., 's Hage	„ 10.—
Mr. C. J. Bn. T. v. S., Arnhem	„ 10.—
Reeds ontvangen	„ 158.50
Totaal	*f* 198.50

B. Voor het „Ondersteuningsfonds" van de Ver. Oost en West:

J. A. K., Apeldoorn	*f* 10.—
G. O. J., 's Hage	„ 10.—
Vroeger ontvangen	*f* 34.50
Totaal	*f* 54.50

Van Boeatan:

Maandag 28 dezer werd onze permanente tentoonstelling, Heulstraat 19, vereerd met een bezoek van den Sultan van Assahan, vergezeld door den heer L. Knappert. Zij werden door de leden van den Raad van Beheer ontvangen, die zich beijverde den hoogen gast het fraaie handwerk uit verschillende streken van den O.-I. Archipel te toonen, welke dan ook ten zeerste door den Sultan bewonderd werden. Hij roemde Boeatan's streven, en beloofde ook uit zijn land, zoodra hij weer teruggekeerd zal zijn, proeven van verschillende kunstnijverheidartikelen te zullen zenden, o.a. van het prachtige open vlechtwerk, zoo souple als zijde, van mooie, oranjekleurige weefsels, van fraai snijwerk in ivoor en hoorn, zich daarbij aanbevolen houdend voor onze aanwijzingen. Onder het genot van een kopje thee met kwee-lapies werd in de theesalon van Boeatan een en ander ampel besproken. Reeds zien wij deze bezending verlangend tegemoet.

Wat de Inlander zegt.

De maleische bladen der laatste mail hebben berichten uit Mekka en Medina. De radja van Mekka, Sjarif Ali Basja, is plotseling overvallen door een ernstige ziekte, die hem deed vreezen voor zijn einde, waarom hij den bij de Mohammedanen hoog vereerden, invloedrijken Said, Hoesin Alhabsji, tot zich liet roepen, die hem aanried om, wanneer hij zijn ziel met zonden bezwaard achtte, die tijdig te zuiveren door goede werken, waarbij hij hem aanbeval, alle gevangenen, behalve de enkelen, die wegens moord veroordeeld waren, los te laten, en zijnen slaven met hunne vrouwen en kinderen de vrijheid te schenken. Bovendien deel de Gouverneur ten behoeve der armen verscheidene schapen en kameelen slachten en groote hoeveelheden rijst beschikbaar stellen. Met verlof van den Sultan is hij verder genezing gaan zoeken in het koelere klimaat van Thaief. Door de loslating van al die gevangenen, waaronder een aantal bedouïnen, die er hun bedrijf van maken, de reizigers te berooven, is de weg o.a. naar Djeddah voor de pelgrims zeer onveilig geworden.

Tienduizenden manschappen zijn gelegerd om de stad Medina, ten einde deze tegen de aanvallen der woestijnbewoners, die van alle zijden opkomen, te verdedigen.

De *Tjahaja Sumatra* steekt een weinig den draak met een artikel in de *Sinar Sumatra*, waarin men den regent van Padang wil zien gelijkgesteld met een maleisch vorst, dewijl men het voor hem vernederend acht, dat zijn familieleden voor den politierol getrokken zouden kunnen worden.

De vraag, of het rijk van Menangkabau in welvaart is vóór- of achteruitgegaan, beantwoordt een Inlander in het eerstgenoemd blad in laatstbedoelden zin, en schrijft dit daaraan toe, — dat, evenals zelfs de zee droog zou worden, indien er steeds water aan onttrokken werd, en er niet weder aan toegevoegd, — dat het geld het land uitvloeit, maar weinig of niet binnenkomt. Hij maant daarom alle jongelieden aan, wel ter harte te nemen, dat, nadat zij de school zullen verlaten hebben, zij hunnen tijd niet in ledigheid zullen slijten of onnuttig besteden, maar veel om hunne woning zaaien en de planten kweeken, waarvan zij later de vruchten zullen plukken, die hen weder tot welvaart moeten brengen. Wie tegen den regen beschut wil zijn, moet, voordat de regen valt, zich een parapluie aanschaffen. De redacteur raadt aan, vooral weder koffie te planten, opdat de oude bloeiende koffiecultuur er herleve! Die raadgevingen sluiten zich aan bij een andere, om zich meer voordeelen en aanzien te verwerven door zooveel mogelijk kennis op te doen, en coöperatief te werken.

Verder lezen wij dat:

Te Batavia is uitgekomen een veertiendaagsch tijdschrift voor vrouwen, in 't Maleisch, onder administratie van H. M. Arsad, en met medewerking van de dames L. E. Staal, F. Kremer, Dupon te Buitenzorg, Radhen Ajoe Habibah aldaar, Radhen Ajoe Soehito Tertokoesomo, Rangkaja Harijah Rogoatmodjo te Karanganjar, Radhen Ajoe Fatimah, Radhen Ajoe Arsjad te Batavia, Radhen Ajoe Mangkoedimedjo te Djokjakarta, Radhen Ajoe Dewi Sijah te Paron, Radhen Ajoe Paringgowiroto te Rembang, Rangkaja Nji Hadji Kamsijah te Tjiandjoer, en Poetri Fatimah te Batjan. De titel van het tijdschrift is: ,,Poetra Hindia" (De Indische Prins) en de abonnementsprijs *f*4.— 's jaars.

PERSKRONIEK.

INHOUD: De *Standaard* over „bedenkelijke critiek" in verband met het a. s. koloniaal debat in de Kamer. — De *Nieuwe Rotterdamsche Courant* over het tekort aan rechterlijke ambtenaren in Ned. Indië. — Een lofzang der *Nieuwe Courant* op den gouverneur-generaal van Heutz.

In de politieke pers begint het er weder gunstiger voor den heer Van Heutsz uit te zien. Eigenaardig: eenige maanden geleden was zoo goed als iedereen het er over eens, dat de Atjeh-affaire den gouverneur-generaal geen goed heeft gedaan en nu is de wind in eens weer gedraaid. Het sterkst komt dit wel uit in de houding die de *Standaard* aanneemt.

Indertijd bevatte dit blad eenige bijzonder venijnige opmerkingen aan het adres van den heer v. Heutsz; nu is het orgaan een al lof.

Onder het opschrift: ,,Bedenkelijke critiek" schrijft de *Standaard*:

,,In onzen Archipel hebben we het zeldzame geluk thans een *man* te bezitten. We zaten met Atjeh en die man heeft ons met Atjeh uit den nood geholpen. In de Buitenbezittingen werd met ons gespeeld, en die man heeft er ons gezag hersteld. Ons centraal gezag in Indië leed aan bureaucratische slapte, en die man wist weer staal in het bloed te gieten.

Vergeleken bij den toestand waarin onze Archipel

verkeerde, toen kolonel Van Heutsz in Mei 1898 zijn Pedië-expeditie ondernam, kwam in onze koloniale positie in Indië een voor ons land gelukkige wending.

Nu zou dit in een ander land geestdrift voor den gelukkigen hervormer hebben gewekt, en de dank der natie zou zijn deel zijn geworden. Maar wij doen dit anders. Als zulk een krachtige figuur bij ons even zijn kop boven de gewone maat laat uitsteken, wordt hij onverwijld het mikpunt van de projectielen van critiek en benijding, die van alle zijden op hem geworpen worden. Wie zoo heel anders optrad dan de gewoonte meebracht, kan het niet bij het rechte eind hebben. Het „nul n aura d'esprit que nous et nos amis" komt in toepassing. En al spoedig is het oordeel geveld en gaat er een geroep op, om toch hoe eer hoe beter aan de gewaagde proefneming van zulk een zonderling een einde te maken. Wijsheid, anders dan de wijsheid van het corps, heet dan eigenwijsheid. En hier en daar komt zelfs verbazing aan het woord, dat het hoog gezag niet reeds lang ter stuiting van het kwaad ingreep.

Komt daar nu bij, dat zulk een treflijk man in zijn karakter, in zijn manier van doen, in zijn wijze van optreden iets heeft, dat niet aanstonds het gezelschappelijk vertrouwen wekt, en bovenal, begaat ook hij nu en dan fouten, of loopt de wind hem tegen, zoodat er wettige klacht rijst of succes uitblijft, dan steekt al spoedig uit het eerst nog schuilende misnoegen een storm op, en ontbreken de heroën van laag kaliber niet die zich volkomen ter goeder trouw inbeelden, het lieve Vaderland een dienst te bewijzen, zoo ze als één man tegen dien bederver van 's lands zaken te hoop loopen.

Bedoelt nu het protest, dat gelukkig van meer dan één zijde tegen die jacht op Van Heutsz uitgaat, alle critiek te smoren?

In het minst niet. Critiek blijft altoos gewenscht en sterkt hem op wien ze geoefend wordt, terwijl ongekeerd critiekelooze toejuiching licht prikkelt tot overmoed. Zoodra daarentegen die critiek bedoelt, niet om den man die energiek optrad en handelde beter te doen handelen, maar om aan zijn handelen voorgoed een einde te maken, en den toestand terug te roepen gelijk hij dien vond en omzette — dan begint voor zoo roekelooze critiek elke verontschuldiging te ontbreken en schaadt ze 's Lands belang.

In Atjeh is met Van Daalen's zending een fout begaan, en dat men hem niet genoeg op de vingers keek, was een tweede fout; maar niettemin zal de historie het onloochenbaar feit boeken, dat v. Heutsz ons uit onze vroegere Atjeh-ellende gered heeft, en zal ook wie na hem komt, zijn stelsel moeten blijven toepassen.

Op militair gebied zijn er nu en dan wreedheden voorgekomen, die onze krijgvoering in discrediet brachten, en het is goed, ja eisch, dat hieraan met krachtige hand paal en perk worde gesteld; maar alleen hij kan hier een rechtvaardig oordeel vellen, die ook de annalen van de krijgvoering van Engeland, Frankrijk en andere koloniale mogendheden openslaat, en rekening houdt met de geheel eigenaardige toestanden, die een kolonialen oorlog van een Europeeschen oorlog onderscheiden.

Dat in de buitenbezittingen, met name op Sumatra en Celebes, een einde is gemaakt aan onze laat-maar-waaien politiek, en dat, zonder uitzetting van militaire hulpmiddelen, ook op Bali en ten deele zelfs op Nieuw-Guinea, aan de anarchie, die er vaak heerschte en ons gezag miskende, een begin van een einde is gemaakt, kan niet gelaakt, maar moet geloofd door een ieder, die met de veranderde positie der algemeene politiek in O.-Azië rekening houdt. We zijn niet meer een Oost-Indische Compagnie, die factorijen sticht uitsluitend om handel te drijven. We zijn een Europeesch land, dat de taak op zich heeft rusten, om op een uitgebreid Aziatisch gebied orde te scheppen, ons gezag te laten doorwerken en onze positie in den Archipel, ook met het oog op mogelijke verwikkelingen, te bevestigen. En dit groote doel heeft generaal Van Heutsz, binnen korten tijd en met beperkte hulpmiddelen, op zoo uitstekende wijs bereikt, dat, al had hij niets anders gedaan, hij reeds hierdoor naam in onze koloniale historie zou hebben gemaakt.

En al moet, met het oog op onze bewindvoering, toegegeven, dat een civiel gouverneur-generaal in den regel boven een militair voorkeur verdient, het heeft toch ook zijn goede zijde, dat eens een enkele maal een militair gouverneur optreedt, die iets van de energie van den krijgsman in de administratie weet over te storten, haar sleur breekt, en de bureau-„cratie" door de „cratie" van een denkend hoofd weet te vervangen.

Wij durven dan ook vertrouwen, dat het komend debat over Indië, bij alle waardeering van gerechtvaardigde critiek, de critiek die voor het grootsche in Van Heutsz' optreden blind is, tot de orde roepen en beschamen zal. Van Heutsz staat te hoog, dan dat hij niet naar goeden raad en billijke critiek zou willen luisteren, maar die critiek moet op de waardeering volgen, en niet aan de waardeering, van wat we aan hem verplicht zijn, het zwijgen opleggen.

Het treft hierbij gelukkig, dat dezelfde minister, die zijn benoeming tot gouverneur-generaal aan de Koningin voordroeg, ook thans met de verdediging van zijn bewind belast is. In dit opzicht komt de wisseling van Kabinet, die in den aanvang van dit jaar plaats greep, ons ten goede. Idenburg weet waarom hij Van Heutsz uitzond en is the right man on the right place, om zijn aanblijven te verdedigen.

Het kan toch niet anders, of de aanval op Van Heutsz, zoo hij een ernstig en doortastend karakter verkreeg, zou den minister van Koloniën zelven treffen, die niet alleen verantwoordelijk is voor het schild, waarmee hij den gouverneur-generaal dekt maar evenzoo voor het hem toevertrouwen van het hoog gezag in Indië.

De positie van den gouverneur-generaal in Indië is te precair, om hem het gezag te blijven toevertrouwen; zoo het publiekelijk in de Staten-Generaal ondermijnd wordt. Wie acht, dat zijn bewind voor ons land en onzen Archipel tot schade is, mag en kan niet volstaan, door het moreel af te breken. Wie moreel afbreekt, moet ook terugroeping durven eischen. Alleen aan een verwerping van dien eisch door de Staten-Generaal, zal zijn bewindvoering dan nieuwe kracht ontleenen. Of ook, werd onverhoopt die eisch door de Staten-Generaal toegestaan, dan zou niet alleen de Staten-Generaal, maar ook de minister van Koloniën, en in hem het Kabinet zelf, getroffen worden.

Doch daartoe komt het niet. Veeleer mag verwacht, zegt ten slotte de *Standaard*, dat, als de kruitdamp van dezen parlementairen strijd zal zijn opgetrokken, het besef dat we thans een waarlijk groot man als onderkoning op Buitenzorg bezitten, een stemming wekke, die zijn zwakheden te dragen weet, en ongestoord het groot werk laat doorgaan, dat v. Heutsz met zoo zeldzame energie aandorst."

* * *

Met belangstelling las de *N. Rott. Crt.* in het studentenweekblad *Minerva* de volgende bekendmaking:

„Namens de Vereenigde Faculteiten der Rechtsgeleerdheid en der Letteren en Wijsbegeerte wordt bekend gemaakt, dat de hoogleeraren, betrokken bij de studie der aanstaande Indische rechterlijke ambtenaren, besloten hebben, met het oog op de dringende behoefte aan meer studeerenden voor 't z.g. faculteitsexamen, bij wijze van proef den leergang voor dit examen van twee academiejaren te verkorten tot ruim één jaar, met dien verstande dat zij, die in September van zeker jaar deze studie beginnen, zonder bezwaar het examen zullen kunnen afleggen reeds in December van het volgende academiejaar.

Leiden, 21 Sept. 1908.

De Secretaris der Vereenigde Faculteiten:
J. H. CARPENTIER ALTING."

Hieraan knoopt het Rotterdamsche blad de volgende opmerkingen vast:

„Het is waarlijk hoog tijd, dat er van de talrijke meesters in de rechten, die Nederland jaarlijks aflevert, wat meer zich gaan bekwamen voor de Indische rechterlijke macht. Het is bekend, dat ruim tien jaar geleden de lust in die studie zoo groot was als de regeering maar wenschen kon, doch dat toen, door een misplaatsten zuinigheidsmaatregel — haast geen uitzending op regeeringskosten meer — de stroom is afgeleid. Sindsdien intusschen is de toestand voor de gegadigden weder zeer aannemelijk geworden in ons oog: de regeering kon de laatste jaren gemiddeld 17 juristen per jaar gebruiken; zij waarborgt aan hen vrijen overtocht; en zij heeft — tijdens het ministerschap van mr. Fock — hun gratificatie voor uitrusting van ƒ1000 gebracht op ƒ2500. Ook de geldelijke vooruitzichten in Indië zijn aanlokkelijk: een begintraktement van ƒ 250 's maands, dat na anderhalf of twee jaar tot ƒ500 en vervolgens tot ƒ 600 klimt om voor nagenoeg iedereen te stijgen tot ƒ800 's maands, terwijl de besten — de leden van het Hooggerechtshof enz. — tot ƒ1400 's maands of hooger komen. En ook 't pensioensvooruitzicht is mooi: na 25 jaar dienst krijgt ieder, die normaal gediend heeft, een pensioen van ongeveer ƒ3000 's jaars, en de gelukkigen klimmen hooger.

Liever dan hier een klacht aan toe te voegen over de hokvastheid onzer jongemannen of eene aansporing tot ruimer aspiraties, brengen wij in herinnering, hoe een tot oordeelen zoo uitnemend bevoegd man als de oud-president van het Hooggerechtshof van Nederlandsch-Indië, mr. W. Winckel, nog in de Indische Gids van Januari jl. heeft geschreven: „Ik besluit met een krachtige opwekking tot de jeugdige Nederlandsche rechtsgeleerden om zich aan te melden voor den rechterlijken dienst in Nederlandsch-Indië, welke naast goede bezoldiging, een hoogst eervolle en ruimschoots voldoening verschaffende loopbaan opent."

Wij hopen voor Indië, dat die opwekking bij velen zal inslaan."

* * *

In een vierde (slot)artikel, dat de *Nieuwe Courant* aan den stand van zaken onzer koloniale politiek wijdt en waarbij vooral in het licht wordt gesteld hoe onder het regiem-Van Heutsz Indië op allerlei gebied vooruit is geholpen, dank zij het initiatief van den heer Van Heutsz, zegt het blad onder meer:

„Te ontkennen valt niet, dat in sommige opzichten dit initiatief niet met genoegzame overtuiging is aangewend of soms in verkeerde richting kracht is geoefend: zoo toont zich bij den dienst der B. O. W. bijvoorbeeld, een bedenkelijke slapheid in het tot stand brengen der zoo noodzakelijke irrigatiewerken en staat diezelfde slapheid het met voortvarendheid doorvoeren der uitbreidingsplannen op het gebied van het onderwijs in den weg. Ook aan den ongunstigen veiligheidstoestand op Java heeft Van Heutsz, naar veler meening, zijn aandacht niet genoegzaam gewijd, terwijl enkele malen zijn benoemingen een bedenkelijk karakter droegen. Herhaaldelijk hebben zijn handelingen te zeer den stempel van zijn impulsief karakter gedragen. Fouten en tekortkomingen zijn er stellig vele op zijn rekening te schrijven, maar... van welken man die veel doet zou ditzelfde niet kunnen worden gezegd?

Vroeger hebben wij overigens reeds erkend, dat deze groote figuur zijn kleine zijden had.

Overtuigd van de wenschelijkheid om, waar het zulke groote belangen gold, ook deze in het licht gesteld te zien, hebben wij zelfs in onze kolommen, aan mannen van beteekenis — met wie wij op vele punten van meening verschilden — het woord gelaten, welke ze scherp hebben gehekeld.

Verre echter van ons aan hun inzicht te binden, heeft ons dit meer vrijheid gelaten om zijn groote zijden zonder eenige terughoudendheid in het licht te stellen.

De beteekenis van Van Heutsz ligt voor ons voornamelijk in zijn zeer groote kracht van wil, zijn energie, in, gelijk wij het in ons eerste artikel uitdrukten, zijn vermogen om de dingen te doen gebeuren. Ofschoon talent om de dingen persoonlijk te verrichten hem niet ontbreekt, heeft het tijdperk zijner landvoogdij genoegzaam doen uitkomen, dat zijn voornaamste hoedanigheden die zijn van den regeerder, van den man, die groote concepties weet te vatten of uit te denken, de personen weet te vinden, die ze onder zijn oppertoezicht uitvoeren, en van wien zulk een kracht uitgaat, dat die uitvoering werkelijk geschiedt.

Nederland heeft in Van Heutsz een uitnemend werkman, die voor den arbeid, in Indië nog te verrichten, niet te missen is.

Nu is het duidelijk, dat zijn vijanden en tegenstanders het er op te zetten om bij het aanstaande debat den man, die hun een aanstoot is — voor velen omdat hij doet gebeuren, wat zij gezegd hadden, dat nooit zou kunnen — ten val te brengen.

Met den meesten ernst en den meesten klem dringen wij erop aan, dat niet wegens een min of meer gemotiveerde ontstemming over zekere begane fouten of tekortkomingen, welke op den algemeenen gang van zaken slechts van voorbijgaanden invloed kunnen zijn, tot een daad zou worden overgegaan, waardoor Indië van zijn machtige drijvende kracht zou worden beroofd.

Wij zijn niet van oordeel, dat een zeer langdurig stadhouderschap van Van Heutsz tot de gewenschte dingen zou behooren — al is een 5-jarig stadium wel heel kort om de hoedanigheden van een regeerder tot haar recht doen komen — want hij is meer de ploeger en de zaaier, de man, die groote schollen weet te verzetten, dan de tuinman, die het in de voren gezaaide zal opkweeken.

Maar hem thans uit zijn arbeidsveld wegrukken, zou een onherstelbaar persoonlijk verlies aan Indië toebrengen. En tevens een hoogst ongewenscht démenti geven ten opzichte der thans ingeslagen richting, de richting van hen, die durven en doen; een huldiging daarentegen van routine en bureaucratie, van de persoonlijke belangen, van het raisonneeren en uitstellen.

Wij spreken de hoop uit, dat de Kamer dit zal inzien en zij, door de regeering voorgelicht, met de algemeene richting der door Van Heutsz gevolgde politiek haar instemming zal betuigen.

Laat zij dit doen na een breed debat, geopend door een beginselverklaring der regeering, welke geen twijfel kan laten omtrent den adel harer bedoelingen, de ruimte en duidelijkheid van het te openen perspectief; aan de banale uitspraakjes waarmede zij zich andere jaren behielp hebben wij deze maal stellig niet genoeg.

Het gebouw onzer Indische politiek van 't oogenblik is er een, waard om getoond te worden: laat de regeering de staketse's, welke het te lang hebben omhuld, wegnemen, en er het Nederlandsche volk binnenleiden.

Noodig is het voorzeker, dat op afdoende wijze de sprookjes omtrent een roof-, moord- en brandpolitiek, waarmede onwetenden of vooringenomenen de gemoederen tot gemakkelijke verontwaardiging prikkelen, worden opgeruimd. Maar wij wenschen meer; tegenover dit negatieve werk moet iets positiefs worden gesteld, tegenover het ontkennen van wat *niet* bedoeld is, past het uitbeelden van wat *wel* bedoeld wordt. Het ideaal dient gesteld, zoo roept geestdriftig het blad ten slotte uit, „indrukwekkend in de oprechtheid zijner lijnen — en met de stukken in de hand dient bewezen (het kan!) dat daarnaar wordt gehandeld."

Uit de O.I. Mail.

Oost en West te Batavia.

In het *Bat. Nieuwsblad* van 22 Aug. lezen wij:

„De gisterenavond gehouden algemeene vergadering van de Ned.-Ind. Vereeniging „Oost en West" werd slechts door drie personen bezocht, zoodat de president, de heer E. A. Zeilinga, niet in de gelegenheid was het jaarverslag uit te brengen."

Aan het verslag ontleende het blad het volgende:

„Het aantal leden is verminderd; deze vermindering heeft natuurlijk ten gevolge, dat ook de financiën niet versterkt worden en daardoor moet het bestuur wel eens plannen, die zij in het belang der inlandsche kunstnijverheid heeft, onuitgevoerd laten. Toch behoeft de Vereeniging niet ontevreden te zijn. Eerstens heeft zij den eersten stoot gegeven tot het houden van jaarmarkttentoonstellingen, eerst te Batavia; en nadat gedurende een 3 tal jaren die jaarmarkttentoonstellingen, bekend onder den naam van „Pasar Gambir", een succes geweest zijn voor den inlander, volgden spoedig ook andere plaatsen, en voor 1908 kon men constateeren, dat de jaarmarkttentoonstellingen in de meeste groote plaatsen in Nederlandsch-Indië worden gehouden, nog wel niet zonder den financieelen steun van de regeering, maar het laat zich aanzien, dat men in de toekomst het zonder die hulp zal kunnen doen.

Het welslagen dezer jaarmarkttentoonstellingen danken wij voor het grootste deel aan de groote hulp, die door de ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur wordt verleend.

Ten aanzien van de permanente tentoonstelling der Vereeniging „Oost en West", kunnen wij het volgende mededeelen: De verkoop heeft in 1907 bedragen *f*20.263.99, waaronder is begrepen de verkoop van 2 groote stukken houtsnijwerk, die tijdens de „Passar Gambir" van 1907 door dr. Alfred Maas voor musea werden aangekocht. Rekent men nu deze verkoop als een buitengewone, dan is het bedrag in 1907 ontvangen ongeveer gelijk aan dat van 1906.

Aan onze permanente tentoonstelling hebben wij thans als onderdeel daarvan verbonden een werkloods voor japarasche houtsnijwerkers, die onder leiding van ons bestuurslid, den heer Victor Zimmermann en onder toezicht van den architect M. J. Hulswit, die uit louter belangstelling dit toezicht op zich heeft genomen, hun dagelijkschen arbeid verrichten. Door de Ned. Ind. Gas-Maatschappij werd daartoe een terrein afgestaan, waarop door ons een werkloods en woningen voor de werklieden zijn opgericht. Het van deze werkplaats afkomstige werk is aanmerkelijk veel beter dan dat hetwelk vroeger door de Javanen in de kampongs thuis werd gemaakt. De vooruitgang is merkbaar; het plan bestaat dan ook om van deze werkplaats langzamerhand een soort vakschool te maken, waar de ouderen de jongeren zullen onderwijzen. Wij achten den tijd nog niet gekomen om voor een dergelijke vakschool de hulp der regeering in te roepen. Eerst dient onderzocht te worden of een dergelijke school levensvatbaarheid en nut zal hebben, en wij meenen op den weg te zijn, om tot een grondig onderzoek te komen.

De man, die als teekenaar gedurende eenige jaren de werkzaamheden van houtsnijwerkers had geleid, de Javaan Ekka Winangon, moest helaas zijn arbeid opgeven, omdat een verouderd trachoom hem het gebruik zijner oogen benam. Dank zij de uitstekende hulp door dr. Westhoff aan hem verleend en zijn verpleging in het blindeninstituut te Bandoeng mogen wij verwachten, dat aan dezen kunstenaar het gebruik zijner oogen zal worden teruggegeven.

De inrichting der werkplaats heeft veel geld vereischt en de omstandigheid dat het in de eerste plaats noodig is, de Javanen geregeld aan het werk te houden, dat zij kunnen rekenen op een vast inkomen, maakt dat van de weinige middelen der permanente tentoonstelling dikwijls veel wordt gevergd.

Op 31 December 1907 bedroegen de middelen f 3806.82.

Evenals andere jaren werden wederom medailles en diploma's beschikbaar gesteld voor de bekroonde inzendingen op de jaarmarkttentoonstelling. Het plan bestaat bij het bestuur om een inzending van inlandsche kunstnijverheid te doen plaats hebben op de wereldtentoonstelling, die in 1910 te Brussel zal worden gehouden. Wil de inlandsche kunstnijverheid daar behoorlijk vertegenwoordigd zijn, dan dienen de plannen voor de inzending reeds nu te worden uitgewerkt. Door het bestuur zal dan ook van deze plannen aan de regeering van Nederlandsch-Indië mededeeling worden gedaan, met verzoek in de uitvoering daarvan haar steun te willen verleenen.

Het bestuur in 1907 bestond uit de heeren: E. A. Zeilinga Azn., voorzitter, mr. J. G. Pot, V. Zimmermann, C. M. Pleyte, R. P. H. M. van der Meer, W. van der Worm, secretaris-thesaurier en raden mas Pawiro Diningrat. Deze laatste ontviel ons door den dood. In zijne plaats heeft zich de patih van Batavia, raden mas Ario Dhipokoesoemo, beschikbaar gesteld, die tot lid van het hoofdbestuur werd gekozen.

* * *

Pasar Gambir.

Over deze te Batavia gehouden jaarmarkt lezen wij in de *Javabode:*

De toeloop van bezoekers is zeer naar wensch. Op Maandag 24 Aug. bv. bezochten 1145 Europeanen, 1671 vreemde Oosterlingen en 9780 inlanders het afgesloten terrein, gevende een uitkomst van ongeveer *f* 700.—. De voetbalmatch op gisteren werd bijgewoond door 834 Europeanen, 415 vreemde Oosterlingen en 3400 inlanders. De opbrengst aan entrées was *f* 335. En 't pasarterrein, ja, dat is eigenlijk immer gevuld en voor velen, waaronder menig Westerling, het aardigste gedeelte van de jaarmarkttentoonstelling. Doch dat brengt geen geld in 't laadje. Men overweegt het plan om in 't komend jaar de tourniquets te doen verhuizen naar de ingangspoorten van 't jaarmarktterrein, m. a. w., dan de entrées te heffen voor een bezoek aan 't geheele complex, zooals ook te Soerabaja gewoonte is geworden. Hoe weinig 't moge zijn, iets wil men den inlander toch laten offeren voor zijn jaarmarkt en tentoonstellingsbezoek. Zóó zal 't ook mogelijk worden, dat de jaarmarkttentoonstelling zich zelve bedruipt.

En dat moet. De regeering zit er nu al danig achter om, zoo eenigszins mogelijk, het verleende voorschot van *f*4000.— terug te krijgen. Het comité werkt dan ook zoo zuinig mogelijk. Had men in vorige jaren ten gemakke van 't bestuur enz. hier en daar telefonen aangebracht, thans behelpt men zich met de politie-telefoon, om de voor elk toestel gevorderde *f*25 te besparen. Zoo is er meer.

Openings-champie was overbodig, werd dus geschrapt.

In Deli, tusschen de rijke tabaksboeren, gaat 't makkelijker met die vervelende financie-zorgen. Ook daar een tentoonstelling. Maar in 'n handomdraai was 'n waarborgfonds van 25 mille bijeengestort. In zekeren zin doet die tentoonstelling der bataviasche kwaad. Instellingen als Oost en West, de weefschool van Mevrouw Motman-Schiff enz. kunnen ook niet enkel van reine lucht bestaan. Daarom zijn naar 't koopkrachtig Deli fraaie inzendingen gestuurd, die we hier dus noodzakelijkerwijze moeten missen.

Velen hebben de opmerking gemaakt, dat het tijdstip voor de tentoonstelling minder gunstig is gekozen, wijl de tweede helft van de maand..... enfin, ge weet wat we bedoelen. We hebben iemand gekend, die heette in de eerste maandhelft Fortuijn Drooglever, in de tweede helft noemde hij zich Drooglever Fortuijn. Er bestaan echter wel degelijk geldige redenen voor de vaststelling der data, zooals thans is geschied. Dat koninginnedag in de tentoonstellingsweek valt, is nu eenmaal gebruik geworden. Doch de jaarmarkt meer naar September verschuiven was niet mogelijk met 't oog op de komende poeasa. Er is wel degelijk te voren bij de betrokken inlandsche autoriteiten naar geïnformeerd. Men heeft echter reeds in overweging genomen, om, bij gunstige weersgesteldheid, ook nog een of meer Septemberdagen te blijven jaarmarkten.

Gisteren werd het comité nog verblijd met de aankomst van een fraaie collectie Borneosch koper en van Sumatraansch vlechtwerk enz.

* * *

De Vereeniging Toeristenverkeer

kwijt zich met lofwaardigen ijver van de taak, welke zij zich heeft gesteld om Java in den vreemde meer bekend te maken en den reizigers alle aanwijzingen bij voorbaat te verstrekken, welke zij behoeven om zich hier, zonder veel mondelinge navraag, zelven te kunnen oriënteeren.

Na de kleine gids voor een rondreis over Java in 8 dagen — voor het internationale doel

in het Engelsch gesteld — is er nu een verschenen voor een *trip* van 14 dagen, terwijl er binnen enkele dagen een het licht zal zien voor 3 weken.

De nu verschenen gids geeft aanwijzingen voor een tochtje over Batavia, Buitenzorg, Soekaboemi, Garoet — met toertjes naar den Papandajan en Telaga Bodas (het doodenmeer) — vervolgens langs de „tropische St. Gothard-lijn" over Maos naar Djokdja. Van daar naar den Boro-boedoer en dan naar Soerabaja en Tosari met den Bromo en den Penandjaan en dan terug naar Soerabaja en Batavia.

Aan alle bezienswaardigheden is de noodige aandacht geschonken. Alle hotels van goeden naam zijn, met hunne tarieven, vermeld. Ook de adressen, waar men automobielen kan huren; en die van de verschillende consuls.

Van belang is de mededeeling dat men bij het wereld toeristen-bureau van Thos. Cook & Son terecht kan voor rondreisbiljetten van de Staatsspoorwegen.

* * *

De gouvernements-pandhuisdienst.

Naar aanleiding van het daarover verschenen verslag schrijft de heer R. Broersma in *De Week* van het *Soer. Hblad* o.m.:

„Dit kan een der gewichtigste jaarlijksche uitgaven zijn, door de Regeering te ondernemen. Het verslag nu over 1907 geeft wel geen nieuwen kijk op het Indisch pandhuis, doch het is geenszins van belang ontbloot en zeker loont het de moeite de voornaamste bevindingen van het waarnemend hoofd van den pandhuisdienst te bestudeeren. Immers is het pandhuis een instelling, verbonden aan de welvaart of mindere welvaart van den Javaan; het pandhuis dat, als alle dingen van deze wereld, ontaarden kan. Het wil een hulp voor den zwakke zijn; hoe vaak is het zijn ondergang geweest?

. . . .

Wat nu is het resultaat van de staatsbemoeienis in Indië met het pandhuis? De proef met gouvernements-pandhuizen, in 1903 begonnen... is zij geslaagd? Op deze vragen geeft het verslag over 1907 evenmin als dat over vorige jaren een afdoend antwoord; kan het natuurlijk niet geven. Daartoe zou men moeten beschikken over een ervaring van vele jaren. Bovendien, zoolang het particuliere pandhuis bestaat naast dat van het gouvernement, ontsnapt de verpanding op Java aan een juiste taxatie, aan een juiste beoordeeling harer werking. Met schroom moet men de conclusies, waartoe een jaarverslag van den pandhuisdienst komt aanvaarden, en het geeft eenig vertrouwen, dat de chef van den dienst ook zelf dien schroom vertoont.

Welke slotsom zou men willen trekken uit het feit, dat te Soekaboemi de inbreng van panden in den tijd van 6 jaren is verdubbeld? Populariteit van het pandhuis, of toeneming der bevolking, of stijging in de behoefte aan gemunt geld, of verregaande ondegelijkheid van den Javaan? Deze vragen zijn uit te breiden en een antwoord van waarde verkrijgt men alleen door de verschijnselen te verbinden aan tal van andere gegevens, waarover de bestuursambtenaar en de belastinginner en de rechter en de arts misschien beschikken. Maar de statistiek in Indië is een armoedig schepsel en zeer frivool.

. . . .

En uit het verslag blijkt dat, onder de huidige regeling, reeds menig surplus *niet* aan den rechthebbende kwam. De helft bleef onafgehaald en is in 's Lands kas gestort. Op grond daarvan ontraden wij ten zeerste het uitgeven van pandbriefjes aan toonder.

Is vermindering van de rente mogelijk en geoorloofd? De chef erkent, dat, waar de pandhuisdienst een *half millioen* winst heeft opgeleverd aan het land, verlaging der rente mogelijk is. Echter, zegt hij, moet het gouvernement voorzichtig zijn en voorloopig nog geen ingrijpend besluit te dien aanzien nemen. Eerst in 1914 zal de pandhuisdienst over heel Java zijn ingevoerd en eerst dan zal de ondervinding rijkelijk zijn. Toegegeven: maar toch blijft het voor ons een aanstoot, dat 's Lands kas een half millioen verdient aan de pandjes van den Javaan.

. . . .

Schrijver besluit zijn betoog met de woorden: „De chef heeft in zijn rapport de ambtenaren geprezen, zichzelf houdt hij buiten dien lof. Daarom te liever geven wij hier plaats aan een mededeeling van onzen correspondent, waaruit blijkt, dat de heer Nittel voortdurend bezig is, het gehalte van zijn personeel te verbeteren en door cursussen te houden zijn ambtenaren oefent in de kunst van het schatten. Te Madioen, werd in Juli een cursus gehouden, deze maand is er een te Poerworedjo. Eerlijkheid en bedrevenheid der ambtenaren zijn onmisbare factoren ook voor den best ingerichten pandhuisdienst."

* * *

De *Javabode* meldt onder het opschrift:

Een nieuwe maatregel.

Bleven vroeger, zooals bekend, de adviezen van den raad van Nederlandsch-Indië voor de departementschefs een gesloten boek en werd alleen, nadat daartoe uitdrukkelijk door een directeur het verzoek aan de regeering was gedaan na instemming van den raad, bij wijze van uitzondering, aan dezen inzage verleend van een advies, waarvan de kennisneming hem de beweegredenen leerde kennen van een, tot den werkkring van zijn departement behoorenden, genomen maatregel of waaruit hij kon lezen uit welken hoofde van zijn voorstel was afgeweken, die geheimzinnigheid, welke niet in 's lands belang was te achten, is, naar wij vernemen, sedert korten tijd opgeheven.

De directeuren van algemeen bestuur worden thans in de gelegenheid gesteld om kennis te nemen van de raads-adviezen, welker bestrijding, hoezeer dat nagenoeg steeds vruchteloos is, hun evenzeer is toegestaan.

Wij kunnen hieraan nog toevoegen, dat de raad van Indië in den laatsten tijd gebruik maakte van het bij artikel 35 van het Regeeringsreglement aan hem toegekend recht om aan den gouverneur generaal voorstellen te doen, hetgeen te voren nimmer of hoogst zelden geschiedde."

* * *

Iets over de suikercultuur.

Naar aanleiding van de in de jongste afevering van het *Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië* opgenomen uitvoerige beschouwingen over den invloed van de suikercultuur op hare omgeving, van de hand van den heer D. van Hinloopen Labberton, die vroeger bij die cultuur werkzaam is geweest, schrijft 't *Soer. Hbl.*: „Wij kwamen te weten, dat door het Suiker-syndicaat een uitgebreide enquête is ingesteld naar den invloed van de suikercultuur in deze gewesten, en dat de schrijver een deel der verkregen gegevens, n.l. die welke handelen over den invloed der fabriek op hare omgeving, bewerkt heeft.

Het stuk lezend, vroegen wij ons eenige malen af: of de heer Van Hinloopen Labberton soms redacteur is van een Indische courant? Immers wie de meening verkondigt, dat de suikercultuur de welvaart der inlandsche bevolking zeer bevordert, moet per sé iemand zijn, die dat doet om de suikermannen „in het gevlei" te komen en hiermee zijn voordeel te doen. Groot was dan ook onze verbazing in den regeeringsalmanak het onweerlegbaar bewijs te vinden, dat de heer Van Hinloopen Labberton géén courant of eenig ander publiek orgaan redigeert......

Van de verbazing bekomen, lezen wij in het artikel des heeren Labberton, dat zijn studie hem geleid heeft tot het inzicht, dat de Inlandsche bevolking door het bestaan der suikerindustrie zeer wordt gebaat. Als wij verder zijn uiteenzetting volgen ook over de uitkomsten van het onderzoek der mindere-welvaart commissie, stuiten wij opeens — en onze oogen gaan wijd open — op de volgende vet gedrukte conclusie:

„Door deze uitkomsten van het welvaartsonderzoek — welke stelling nog beneden de werkelijkheid blijven — is de stelling, dat de aanwezigheid der suikerindustrie, in vergelijking met de uitkomsten van den eigen landbouw der bevolking, voor deze bevolking een reusachtig financieel voordeel oplevert, zeker voor goed bewezen."

Het is voor de anti-suikermannen om te bersterven.

Is het niet teekenend, dat menschen, die, zooals de heer Labberton, van de economische beteekenis der suikercultuur een studie, lees: grondige studie, hebben gemaakt, tot de conclusie komen, dat met die cultuur Java staat en valt, terwijl lieden, die ternauwernood suikerriet van maïs kunnen onderscheiden, niet weten hoe hard zij moeten schreeuwen om de suikercultuur naar beneden te halen?

Hoe „economisch" de inlander soms denkt, wordt op een bijzonder treffende wijze geïllustreerd in het hierboven aangehaalde artikel. De heer Labberton verhaalt namelijk het volgende:

„Op een goeden morgen bleek op de fabriek G. eene werkstaking uitgebroken. Het was buiten den maaltijd, maar voor het uiteennemen der machinerieën, voor schoonmaak en bijbouwingen waren hrei wat handen noodig. De ochtendbel had al geluid — het sein voor werkzoekende handen — en weerklonk voor de tweede maal, maar niemand verscheen op de „rol" om ingeschreven te worden tot controle op de uitbetaling van het loon des namiddags.

Slechts zag men hier en daar op den grooten weg groepjes koeli's, staande of aan den kant van den weg neergehurkt, maar zelfs geen „onderkruiper" zette een voet op het fabrieksterrein: het was inderdaad eene reguliere en goed voorbereide staking. Vastberadenheid klonk uit het doffe stemgeruisch, waarmede de hoofdfabrieks mandoer, die op kondschap werd uitgezonden, ontvangen werd.

Met eene deputatie uit het midden der werklieden keerde deze terug, om de grieven der stakers te onthullen. Deze bleken hierin te bestaan dat het loon van de minderjarige kinderen — die voor lichte werkjes, door den ijver, welken zij ontwikkelen, gaarne te werk gesteld worden — *verhoogd* was van 10 op 12½ cent daags.

De volwassen mannen daarover „maloe", zij schaamden zich over de wanverhouding, welke daardoor in vergelijking met hun loon (van 20 cents voor de mannen en 15 cents voor de vrouwen) ontstaan was, en weigerden te werken en hunne kinderen naar het werk te zenden, zoolang het loon der laatsten niet op 10 cent teruggebracht zou zijn."

Een vreemde bijkomende omstandigheid is, dat de mannen geen hóóger loon vroegen.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Koninginnedag werd als gewoonlijk te Paramaribo recht feestelijk gevierd.

Tegen 8 uur verleende de gouverneur audiëntie in de groote zaal van het gouvernements-gebouw, waar bij monde van den voorzitter der Koloniale Staten, J. da Costa, de gelukwenschen van de bevolking aan den vertegenwoordiger der Koningin werden overgebracht.

Daarna had de parade plaats, waaraan het garnizoen, de schutterij en een afdeeling van de politie, deelnamen. De parade werd gecommandeerd door den kapitein Crena Uiterwijk, terwijl gouverneur Fock de troepen inspecteerde.

Na de parade had de gebruikelijke optocht van marktvrouwen plaats, waar gouverneur Fock de hulde der marktvrouwen in ontvangst nam, om straks, na afloop van den roeiwedstrijd, de beleefdheid te reciproceeren door een bezoek aan de markt, waar hij met groot gejuich werd ontvangen.

De vereeniging tot bescherming van dieren, had voor dezen dag een tentoonstelling van steenezels georganiseerd, een wedstrijd in het uiterlijk en gezond voorkomen van de beesten, als teekenen van meer of minder goed onderhoud. Er werden hiervoor prijzen van 5, 10 en 25 gld. uitgeloofd en 2 premiën, elk van *f*2.50, terwijl wegens de groote opkomst nog 7 premiën elk van *f*1.— werden uitgereikt.

Daarna had de roeiwedstrijd plaats, waartoe de opkomst evenwel niet bijster groot was.

Het was intusschen nagenoeg middag geworden, en een betrekkelijke rust trad in, totdat om 4 uur de feestpret een aanvang nam met de volksspelen op het gouvernementsplein, gevolgd door de kermis en het traditioneele vuurwerk daarbij, terwijl ten gouvernementshuize voor het bal talrijke genoodigden waren opgekomen.

De tenten en draaimolens, op welke laatste het volk bepaaldelijk verzot is, mochten tot 2 uur 's-nachts open blijven en er werd heel wat geld verdraaid.

Onze West teekende in haar verslag hierbij aan, dat in navolging van meer beschaafde landen de dronkenschap op openbare feestdagen schijnt toe te nemen.

„In de Suriname komt een artikel voor waarin de toestand der bacovencultuur als hachelijk wordt afgeschilderd. Het artikel moet ieder bevreemden, die weet, dat de toestand juist gaandeweg verbetert en er thans wel allerminst reden is alarmeerend te schrijven. In haar zucht om hatelijkheden te zeggen aan bepaalde personen, vergeet de Suriname, dat zij tevens de belangen der kolonie benadeelt. Zij zaait ongemotiveerd wantrouwen, wat te meer betreurd moet worden, nu van verschillende zijden plannen worden gevormd tot uitbreiding der bacovencultuur."

Het is ons voornemen, weldra eenige aangelegenheden, betreffende de bacovencultuur, te bespreken, waarbij wij de gelegenheid zullen hebben onze meening toe te lichten", schreef *Onze West.*

* * *

CURAÇAO.

Aan de *Wekker* ontleenen we het volgende, betreffende de viering van den verjaardrg van H.M. de Koningin:

„Met ware geestdrift is l.l. Maandag de 28ste verjaardag van H. M. onze geliefde Koningin, alhier gevierd. De liefde voor onze jeugdige vorstin en de verknochtheid aan Nederland kwamen dit jaar tot verhoogde uiting, allicht tengevolge van de liefderijke toezeggingen van H. M., in verband met de moeilijke tijden, die de kolonie doorworstelt, en denkelijk ook uithoofde van de gewichtige gebeurtenis, die op het punt staat plaats te hebben en met schier aanbidding Haar doet aanzien.

De parade, gehouden door het Weerbaarheidskorps, de bemanningen der twee in onze haven liggende oorlogsbodems en het garnizoen bood een schoonen en ontzagwekkenden aanblik, zoowel door de flinke houding als door de hier ongewone talrijkheid van den troep. De eenvoudige, doch fraaie uniformen der officieren schitterden en fonkelden in onze tropische zon.

De audiëntie werd door tal van autoriteiten, corporaties, ambtenaren, officieren en particulieren bijgewoond.

De clubs „De Gezelligheid" en „Curaçao" vierden het feest met warmte mede; de eerste te half elf uur en de tweede des middags.

's Avonds was er illuminatie, waarbij de „Gelderland", die aan de kade in Willemstad was komen liggen, in figuurlijken en letterlijken zin uitblonk met de electrische verlichting van hare masten, ra's en romp. Zeer aardig vond men 't idee, om het zoeklicht van den bodem gestadig gericht te houden op de vlag, waarvan de kleuren daardoor prachtig uitkwamen en ieder onzer er aan herinnerden, dat wij goed en bloed er voor veil moeten hebben. Aan het front van het gouvernementshotel, aan de havenzijde, was een uit gloeilichten gevormde W aangebracht, gedekt met een Koninklijke kroon.

De dansreceptie ten Gouvernementshuize duurde tot laat in den nacht en was zeer geanimeerd. Zij werd door tal van ambtenaren, officieren en particulieren bijgewoond. Het vuurwerk slaagde uitstekend. Het geheele feest liep in de beste orde af, niettegenstaande duizenden zich door de straten bewogen.

Van Vreemde Koloniën.

De zonen van het land.

Aan de *Straits Times* werd het volgend schrijvend schrijven gezonden:

„In een hoofdartikel werden onder den titel „De zonen van het land", door den redacteur van de *Straits Echo* onder de aandacht van lezers en bestuur gebracht de eischen van hen, die in de kolonie geboren zijn en gevestigd, ten opzichte van benoemingen tot eenige betrekking in gouvernementsdienst in de Straits en in de gefedereerde maleische staten.

Het is niet noodig veel te zeggen om de billijkheid van die aanspraken in 't licht te stellen. Het zou ongetwijfeld goed gezien zijn van het bestuur, dat groote sommen ten koste legt aan de opvoeding van de jeugd, om er op te letten dat het arbeidsveld niet in beslag genomen wordt door vreemdelingen ten nadeele van hen, die het heeft opgevoed, en dat ook de verdiensten van hen, die hier tehuis behooren, hier blijven en niet naar den vreemde gaan.

De regel om aan de kinderen van het land de voorkeur te geven boven vreemdelingen wordt in acht genomen op Ceylon, de Philippijnen, in de Fransche en Hollandsche koloniën.

Ik heb het niet over de aanspraken van de cadetten op benoeming tot de hoogere betrekkingen. Wel moet worden toegegeven dat er velen waren, die door eigen kracht zich boven het gemiddelde wisten op te werken en dat het goed zou zijn geweest, indien het bestuur door bevordering in bijzondere gevallen, een aansporing had gegeven om de integriteit en den lust om zichzelven te bekwamen te bevorderen. Maar, zoolang geen beter onderwijs aan onze knapen wordt verstrekt is het nutteloos er op aan te dringen, dat men hen tot de hoogere betrekkingen toelaat. Er moet een grens bestaan om hoogere studie aan te moedigen.

Maar het kan niet worden ontkend, dat de zonen van het land recht hebben op voorkeur bij de benoemingen voor de ondergeschikte betrekkingen.

„De regel om de zonen van het land in de ondergeschikte betrekkingen te benoemen wordt tot zekere hoogte in den dienst der Straits Settlements waargenomen, maar niet in de gefedereerde Maleische Staten en ook niet in den dienst der gemeenten in deze kolonie. In deze diensten maakt het vreemde element de meerderheid uit. Er is veel over gepraat, hoe de benoemingen daartoe geschieden. Wat hiervan ook aan moge zijn, er valt niet aan te twijfelen, dat invloeden daarbij ten gunste van de geïmporteerde lieden aan het werk worden gezet, waarover de zonen van het land niet kunnen beschikken.

„Het publiek van Singapore, de belastingbetalende gemeente en de schatkist der gemeente hebben het recht te verwachten, dat de diensten zoowel van het gouvernement als van de gemeente voor de jeugd van het land open staan. Ouders zijn uitteraard bekommerd over de toekomst van hunne kinderen, wanneer zij die instrooming van vreemdelingen zien, die zonder twijfel aangetrokken werden door de gemakkelijkheid, waarmee hun landgenooten een betrekking verkregen in de Maleische Staten en in den dienst der gemeenteraden."

Toen we dit lazen, dachten we aan een onderhoud, dat we onlangs hadden, en waarin onze zegsman ons meedeelde, dat de uit het schiereiland Malakka afkomstige inlandsche studenten in Engeland zich gelukkig prezen, dat Malakka indertijd in Engelsche handen was overgegaan, omdat daar nu onder Engelsch bestuur alles zooveel beter was dan onder het bestuur van Nederland het geval zou zijn geweest.

* * *

Britsch Noord-Borneo.

Een strafexpeditie naar Paitan was noodig, en een colonne trok er op uit onder de bevelen van den heer Prevost, die een der versterkingen van de opstandelingen, Musah's kamp, aanviel.

Volgens de „British North Borneo Herald" werd de versterking door de dichte wildernis tot op korten afstand genaderd, en toen het vuur geopend. Dit werd een poosje door de oproerlingen beantwoord, tengevolge waarvan twee politie-dienaren werden verwond. Maar niet lang duurde het, of de geheele bende sloeg op de vlucht en verdween in de wildernis.

In het kamp werden twee geweren gevonden, benevens een aantal dooden, waaronder een vrouw en drie kinderen, terwijl bleek dat verscheidene opstandelingen gewond waren.

Dat de groote massa der opstandelingen kon ontsnappen was in hooge mate toe te schrijven aan het feit, dat het onmogelijk was op hen te vuren, toen zij terugtrokken, daar velen hunner vrouwen en kinderen met zich voerden of droegen.

* * *

Het gele vraagstuk in Australië.

Het gele vraagstuk is in Australië wellicht meer nog dan in eenig ander land in hooge mate actueel geworden, na het succes door Japan op Rusland behaald.

Tengevolge van de betrekkelijke nabijheid van het Aziatisch vasteland, moest Australië, in den onmetelijken Stillen Oceaan geïsoleerd, aan het gele ras uit politiek en economisch oogpunt een begeerlijke prooi schijnen. Australië is als het ware als een vasteland te beschouwen met zijn oppervlak van ruim 7.5 millioen vierkante kilometer, waarop met gemak twintig maal meer menschen een plaats zouden kunnen vinden dan het land thans bewoners telt. Ook Nieuw-Zeeland met z'n 900000 inwoners biedt ruimschoots plaats voor tienmaal meer menschen. Daar zou dus voor den menschelijken mierenhoop in China en voor een vooruitstrevende natie als de Japansche een arbeidsveld open liggen, waarvan ze in een ander deel der wereld moeilijk de weergade zouden vinden.

Omstreeks het midden der 19e eeuw trok 't ook reeds de Chineezen aan en begon de stroom van lieden uit de overbevolkte deelen van China naar Australië. In het eerst trokken ze naar Queensland, waar sedert 1848 de squatters een aantal Chineesche herders in hun dienst hadden. Eenige jaren later, toen de groote „rush" naar Australië plaats had, wegens de ontdekking der goudvelden, kwamen duizenden Chineesche immigranten te Port Philip aan, met bestemming naar Bendigo en Ballarat. Had de stroom toen aangehouden, dan zou men thans de Chineezen bij honderdduizendtallen in Australië aantreffen. Hun aantal bedraagt evenwel slechts 33557 in Australië en 2570 op Nieuw-Zeeland.

Al spoedig werden de Australiërs gewaar, dat de aanwezigheid van Chineezen voor hen een dubbel gevaar opleverde, nl. zoowel uit economisch als uit zedelijk oogpunt.

De Chinees, matig, arbeidzaam en geduldig, is een geduchte mededinger voor den blanken arbeider, de rijsteter wint het van den vleescheter. Dan komt de drainage van het kapitaal. Men schat de door de Chineesche immigranten naar hun moederland gezonden gelden op omstreeks acht millioen gulden 's jaars.

Maar het zijn niet alleen zijn deugden, waarom de Chinees in Australië wordt verfoeid. Door toedoen der Chineezen is het opiumverbruik en de hartstocht voor het spel sterk verbreid onder de blanke bevolking. Op de 3500 Chineezen, die men te Sydney aantreft, zijn er minstens 700, die leven van de winst van speelhuizen, welke hunne vaste cliëntèle hebben onder de blanke bevolking.

Dan komt de Chinees veelal zonder zijn huisgezin in Australië, terwijl hij er ook geen huishouden kan oprichten, tengevolge waarvan de onzedelijkheid onder de immigranten groote afmetingen aanneemt.

Voorts legt de Chinees een absolute verachting aan den dag voor de meest elementaire voorschriften der hygiëne; dan is hij een groot liefhebber van geheime genootschappen, die geenszins altijd een philantropisch doel beoogen, en ten slotte wijken zijn begrippen omtrent bestuur en maatschappelijke plichten geheel af van die in Westersche landen, terwijl hij in dit opzicht zou zijn gebleken voor gelijkstelling niet in aanmerking te kunnen komen.

Het streven der regeeringen van Australië en Nieuw-Zeeland was er dan ook steeds op gericht om het aantal immigranten van Chineeschen landsaard te beperken en door bepaalde voorschriften te voorkomen, dat zij, die reeds in het land gevestigd waren, al te gevaarlijke mededingers voor de blanken zouden worden.

Sedert 1855, toen door de jeugdige kolonie Victoria werd bepaald, dat geen enkel schip meer dan één Chinees per ton van den scheepsinhoud mocht aanvoeren, tot in 1903 en 1905, toen het gemeenebest premiën uitloofde voor de door den arbeid van blanken verkregen suiker, is het een opeenvolging geweest van wetten, bestemd om het ge.e gevaar te bestrijden.

De uitkomsten van die draconische wetgeving blijken uit de statistieke gegevens, welke bijv. uitwijzen, dat in de kolonie Victoria, waar in 1859 nog 42000 Chineezen werden aangetroffen, in 1901 nog slechts 7349 lieden waren. In dat opzicht schijnt dus de nationale toekomst voor Australiërs en Nieuw-Zeelanders verzekerd te zijn, en wat wel opmerking verdient, Australië is er in geslaagd het gele gevaar te ecarteeren, dat uit een al te overvloedige immigratie zou kunnen voortspruiten, zonder dat de genomen maatregelen aanleiding hebben gegeven tot eenig ernstig gevaar voor een conflict met China of zelfs met Japan.

Daartegenover staat dan nog, dat Australië zich intusschen een belangrijke plaats op de Chineesche en de Japansche markten heeft weten te verzekeren, zoodat in 1905 alleen uit Nieuw-Zuid-Wales voor een waarde van 13 millioen gulden naar Hongkong, China en Japan werd uitgevoerd.

Deze toestand zou dus alleszins aanleiding tot tevredenheid aan de Australiërs mogen geven, maar dezen vertrouwen het zaakje toch niet recht. Integendeel, de opkomst van Japan en het ontwaken van China maken, dat het gele gevaar er eerst recht door hen wordt geducht.

Toen op het einde van 1906 een Japansch eskader een bezoek bracht aan de Australische havens, brachten de bladen van Sydney artikelen onder het hoofd „De vreedzame inval der Japanners in afwachting van den anderen inval", en een werkelijk-den-afgevaardigde, een oud-minister, weigerde in een uiterst heftig gesteld schrijven deel te nemen aan een den Japanschen vlootvoogd aangeboden feestmaal. Op hetzelfde oogenblik weigerden de Australische autoriteiten toestemming te geven aan via Australië uit Nieuw-Caledonië naar hun land terugkeerende Japansche arbeiders, om aan land te gaan tot het bijwonen der publieke vermakelijkheden, die ter eere van de Japansche gasten werden gehouden. En toen de Japansche schepen eenmaal weg waren, hadden de bladen het over de geheimzinnige manoeuvres dier schepen en waren ze het er over eens, dat de Japansche admiraal de haventoegangen had bestudeerd met het oog op een aanstaanden inval.

Het gele gevaar heeft de Australiërs er zelfs toe gebracht afstand te doen van eenige hunner meest geliefde politieke en sociale opvattingen. De jarenlang onder den invloed der arbeiderspartij tegengewerkte immigratie van blanken wordt nu weer aangemoedigd.

Tegelijkertijd wijdt men thans in Australië groote aandacht aan de defensie-belangen, zoodat nu reeds sprake is van een eigen vloot, terwijl het Gemeenebest eerlang over een leger van 7000 man in tijd van oorlog zal kunnen beschikken.

* * *

Belgische Koloniale Vereeniging.

De Union Coloniale Belge is de naam van een onlangs opgerichte belangrijke vereeniging, welke ten doel heeft allen bijeen te brengen, die hetzij in den vreemde, hetzij in de koloniën hebben vertoefd dan wel zich met koloniale studiën onledig houden. Zij wil trachten tusschen al deze personen vriendschapsbetrekkingen of andere betrekkingen van zakelijken aard tot stand te brengen hen nader te brengen tot de Belgische handelaars en industrieelen. Zij zal alles wat op de koloniën betrekking heeft verzamelen en ook de beginselen en methodes naspeuren, welke het best zijn toe te passen bij de organisatie van handel en industrie in de koloniën en in den vreemde. Verder zal zij er naar streven om in België de kennis der koloniën te verbeteren en de vestiging van particulieren in den Congo aan te moedigen. Dan stelt zij zich ten doel de belangen der kolonialen bij de daartoe bevoegde instellingen te behartigen en eventueel de maatregelen van bestuur of wetgeving uit te lokken, waardoor die belangen zullen worden gewaarborgd.

Zij, die het initiatief namen voor de oprich-

ting dezer vereeniging, hebben tevens bepaald, dat deze ook er naar zal streven om aan personen, die in de koloniën hebben vertoefd, de middelen te verschaffen om voor hunne belangen op te komen, en aan hen, die uit den Congo in België terugkeeren, het mogelijk te maken zich in hun land een positie te verschaffen.

Het doel der vereeniging is dus zeer samengesteld. Op het oogenblik, dat de Congo een Belgische kolonie wordt, kan de vereeniging van groot nut zijn voor hen, die in dienst waren van den Congostaat.

De werkkring der vereeniging is in drie afdeelingen verdeeld. De eerste omvat de koloniale quaestie, de tweede die op handels- en industrieëlgebied; terwijl de derde zich zal bezig houden met de vraagstukken van wetgevenden en economischen aard.

De nieuwe vereeniging telt reeds talrijke leden, onder wie zich de meest op den voorgrond tredende personaliteiten uit de koloniale wereld bevinden.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap.

In de juist verschenen 5e afl. van dit tijdschrift is opgenomen het zeer uitvoerig verslag van de 5e Suriname expeditie of *Toemoek-hoemak (Tumac-Humac) expeditie*, samengesteld door den leider, den heer *C. H. de Goeje*. Het verslag is geïllustreerd en voorzien van een kaart van het bereisde gebied, samengesteld door den heer H. Bisschop van Tuinen. Als bijlagen zijn toegevoegd: 1e. Eene beschrijving der gesteenten, verzameld tijdens de expeditie, door Prof. J. A. Grutterink; 2e. Gegevens over de taal van sommige stammen; en 3e. Mededeelingen over de uitrusting der expeditie.

Zooals van zelf spreekt bevat deze afl. ook wederom eenige bijdragen over Nieuw-Guinea; in de eerste plaats de *Verrichtingen van het militaire exploratie-detachement op Zuid-Nieuw-Guinea*, gedurende de maand April 1908 (met kaart en plaat), door *R. L. A. Hellwig*. In een naschrift van dit artikel schrijft de Redactie tot haar leedwezen te hebben vernomen, dat de commandant van het exploratie-detachement, kapitein Gooszen, de leiding heeft neergelegd. „Een organische aandoening, gevolg van de ontberingen en de inspanning op het ruige terrein van Nieuw-Guinea, hebben dezen Pionier — want dat was hij, naar naam en naar waarheid — gedwongen om, tot eigen bitter leedwezen, ontheffing te vragen aan het Gouvernement van de hem opgedragen en vol vuur door hem aangevatte taak. In zijn plaats is getreden de kapitein der infanterie L. Weber.

De heer *H. A. Lorentz* maakt onder het opschrift: *Stelselmatig(?) onderzoek van Zuid-Nieuw-Guinea* den heer Hellwig er een verwijt van, dat hij — blijkens bovengenoemd verslag — een arbeidsveld uitkoos, dat reeds te voren was geëxploreerd door eerstgenoemde en vraagt of aan het geld en de andere hulpmiddelen van Regeeringswege verstrekt, geen betere bestemming kan gegeven worden op een eiland, waar nog zoo oneindig veel meer te doen valt „*dan het werk van een ander over te doen*".

Is een ballontocht dwars over Nieuw-Guinea gewenscht? vraagt de heer *C. H. de Goeje* naar aanleiding der artikelen van de heeren Rambaldo en Wegener, in vorige afleveringen van het Tijdschr. Aard. Gen., waarin de wenschelijkheid van zoodanige exploratie werd betoogd. Volgens de meening van den heer De Goeje kunnen de resultaten van een eventueelen tocht over Nieuw-Guinea per luchtballon niet opwegen tegen de groote kosten, want: „Aan een geologisch onderzoek ter plaatse wordt niets gedaan; de kennis van flora en fauna wordt in het geheel niet gebaat door een ballontocht. Aanraking met de bevolking, deze verkrijgt men niet door over het land te zweven; of een rivier bevaarbaar is, en zoo ja, voor welk soort van vaartuigen, kan men van boven af niet beoordeelen."

Wij zien met belangstelling uit naar hetgeen de heer Rambaldo hierop zal antwoorden.

Over *De nieuwe, in gang zijnde Suriname-expeditie*, (de zesde dus), onder leiding van den heer Eilerts de Haan, geeft de Redactie vervolgens eenige bijzonderheden, terwijl *Dr. R. D. M. Verbeek* een en ander vertelt over *photografiën* van den steilen wand van Krakatau.

Eindelijk vermelden wij eene bijdrage van den heer *G. P. Rouffaer*, getiteld: *Penis-gordels behalve op Nieuw-Guinea c. a., ook in Brazilië*, naar aanleiding van een hoofdstuk over dit onderwerp, in de kort geleden verschenen Nieuw-Guinea-uitgave, van de hand van dien schrijver.

* * *

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

De jongste aflevering (Juli—Aug. 1908) bevat de navolgende bijdragen: In memoriam (J. Bastiaans), door F. W. Slangen. — De groote hongersnood in Britsch Indië gedurende de jaren 1899—1900 (vrij vertaald), door J. H. Rering. — Iets over de naleving der voorschriften in Bijblad 6118 en 6496, (Regeeringscirculaires, betreffende de afschaffing of beperking van de Inlandsche hormatgebruiken), door A. Muhlenfeld. — Bestrijding van hazardspel, door Herz. — De ambtenaar van Binnenl. Bestuur in zijn wezen en werken, psychologisch beschouwd, (voordracht gehouden voor de vereeniging der ambt. B. B. te 's-Gravenhage, 20 Maart 1908), door Dr. J. H. F. Kohlbrugge. — Jaarverslag van de Vereeniging van ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur in Ned.-Indië. (April 1907 —Maart 1908).

Raden Sosro Danoe Koesoemo, wedono van Tordjoen-Sampang, verweert zich in deze aflevering duchtig tegen het bekende artikel van Mr. W. F. Haase in de Locomotief, handelende over de oprichting eener Opleidingsschool voor Inlandsche rechtskundigen in Nederl. Indië. We stippen uit dit artikel het volgende aan:

Mr. Haase was van oordeel, dat de tijd nog niet is aangebroken om de voorgestelde proef met kans op eenig succes te nemen, omdat den Inlander vooralsnog ontbreekt de voor de magistratuur in de eerste plaats in aanmerking komende integriteit. Daarentegen zou in ieder geval vast staan, dat van twijfel aan de integriteit der Europeesche rechtskundige Landraadvoorzitters — de *spil*, waarom de geheele rechtspraak draait — *geen* plaats is.

Hierop zegt de heer Danoe Koesoemo: Van twijfel aan de integriteit der *Europeesche* Landraadvoorzitters is dus geen sprake, terwijl de *Inlanders* daarentegen *minder te vertrouwen zijn*, en vervolgt dan:

„Zeer gelukkig echter weet ik niet veel te vertellen van de fraudes, door juristen in Europa begaan. Maar zeker is de veroordeeling van een der meesters in de rechten een paar jaar geleden te Soerabaja geen goed voorbeeld voor Mr. Haase. De daders der bekende bankdiefstal te Batavia waren ook — naar men mij verzekert — oud-leerlingen van de juristenschool. De kasdiefstallen zijn ook niet door Inlanders gepleegd...... Natuurlijk mag men over het algemeen aannemen, dat de Europeesche ambtenaren *meer* te vertrouwen zijn dan de *Inlandsche* hoofden. Maar dit is gemakkelijk te begrijpen. Ten eerste hebben de eersten *veel meer* tractement, en ten tweede staan zij op *veel hoogeren trap van ontwikkeling* dan de laatsten. Mag men op een *goeden* arbeid rekenen, wanneer de stand van het loon niet evenredig is aan het te verrichten werk?

Dan ook betoogt de heer D. K. aan de hand van uitspraken van Prof. Dr. Snouck Hurgronje, dat de ontwikkelde Inl. alle goede eigenschappen van den Europeaan kan en zal overnemen, maar: „men geve hem dan, na de opleiding onder den invloed van een Europeesch milieu, ook de zelfstandigheid, die daarbij behoort en die voorwaarde is der ontwikkeling van plichtbesef en gevoel van verantwoordelijkheid. Het streven moet zijn, hem geleidelijk meer vertrouwen te schenken, in plaats van hem te beschouwen als een volwassen kind — en zoo elken drang tot initiatief te dooden. Zal van den inlander meer bestuurskracht uitgaan, dan zijn vrijer beweging, grooter zelfstandigheid — onder Europeesch toezicht — eerste voorwaarden."

Met de veronderstelling van den heer Haase, als zoude den Inlandschen rechtskundige eene bittere teleurstelling wachten bij zijne eerste indiensttreding als Griffiersklerk op eene bezoldiging van *f*75 's maands, is de heer Danoe-Koesoemo het echter geheel eens; want noch de betrekking zelve, noch het tractement, staat in verhouding tot de ontwikkeling van den rechtskundige.

„Voor de betrekking van (Inl.) ambtenaar ter beschikking bij den Landraad op eene bezoldiging van b.v. 100—125 gulden 's maands zou hij wel zeer op zijn plaats zijn. Om eigen stand op te houden moet men ruim kunnen leven en dus niet door geldelijke zorgen worden gekweld.

De heer D. K. eindigt zijn in onberispelijk Nederlandsch geschreven artikel als volgt:

„Men mag niet uit het oog verliezen, dat den Inl. rechtskundige een *zeer gewichtige* betrekking in de toekomst wacht, waarmede *de openbare rust en orde* wordt gemoeid. Men zij daarenboven indachtig aan het spreekwoord der practische koloniseerende Britten:

„Pay one man for two and he will do the work for three."

* * *

Tijdschrift voor het Bataviaasch Genootschap.

De nieuwe aflevering van bovengenoemd tijdschrift bevat wederom twee bijdragen van numismatischen aard, beide van de hand van den heer *J. P. Moquette*, n.l.: De halve stuivers, duiten en halve duiten te Soerabaja geslagen in de jaren 1818 t/m. 1826; en: De munten op Java geslagen, tijdens het Britsch Bestuur 1811—1816; en na de herstelling van het Nederlandsch gezag, tot ultimo Juni 1817 (met platen).

En verder een opstel van controleur *J. N. Smith*, getiteld: De meest voorkomende verkortingen in de javaansche taal voor zoover zij niet zijn ontstaan door de vorming van grammatische figuren.

* * *

Weekblad voor Indië.

In No. 18 van dit Weekblad doet ook de heer *M. van Geuns*, onder het opschrift: *Wat moeten wij in Atjeh doen?* een middel aan de hand om tot het zoo lang gewenschte doel: de pacificatie van Atjeh te geraken. De heer v. G. zou van Atjeh in administratieven zin gemaakt willen zien een gebied, dat één geheel vormt als Java en Madoera. Men zou dan krijgen: ambtenaren voor B.B. voor Java en Madoera; voor Atjeh en voor de overige Buitenbezittingen. Eenmaal in Atjeh geplaatst, moet de bestuursambtenaar er blijven. Punt één op hun studieplan zal moeten zijn: het aanleeren van de Atjehsche taal, en verder zullen zij zich natuurlijk op de hoogte moeten stellen van de eigenaardigheden van land en volk. De heer Van Geuns is overtuigd dat zijne denkbeelden voor verwezenlijking vatbaar zijn en besluit:

„Mogen de verantwoordelijke regeeringspersonen, die mij de eer aandoen mijn „advies" te lezen, bedenken dat dit onweerlegbaar althans één verdienste heeft: dat het, in papier uitgedrukt, heel wat minder dan 300 gram weegt."

Men moet n.l. weten, dat de heer Van Geuns de rapporten van Generaal Rost van Tonningen en den Gouv.-Generaal over het Atjeh-beleid heeft gewogen; samen maakten zij 3/10 kilogram papier.

Verder bevat genoemd nummer de navolgende bijdragen: Oerang Boenian. De Maleische spookmenschen, door L. C. Westenenk. — Rembrandt's Orientalisme (vervolg), door Gabriël. — Het tramongeluk te Pohdjedjer bij Modjokerto (met platen). — Indrukken van den dag, door Corax. — De Hollanders aan de Malebaarkust (vervolg), door Maurits Wagenvoort.

* * *

De Indische Mercuur.

Het Nr. van 22 Sept. houdt in: De suikercultuur op Formosa. — Bijdrage tot de kennis onzer koloniale politiek der laatste twintig jaren door F. Fokkens), besproken door J. J. Meijer. — Sanoer of Benoa als afscheepplaats voor Zuid-Bali? — Concept-grondslagen van een Java-kinabond. — De muntzuivering in Nederlandsch-Indië. — De nieuwe fabriek „Hygeia" te Semarang. — Verslag van den Landbouw in West-Indië over 1907. — Kuituurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, en de overige gewone wekelijksche rubrieken.

* * *

Marineblad.

De 4e afl. van den 23en jaargang van het Marineblad bevat o.m. een uittreksel van het Rapport van de commissie, benoemd bij Kon. besluit van 3 Aug. 1906 No. 39 tot het doen van voorstellen betreffende samenstelling en in-

deeling van, en regeling van uitgaven voor, de zeemacht in Ned.-Indië, benevens: Eenige opmerkingen betreffende dit rapport, door den gepens. Vice-Admiraal-titulair, *W. L. A. Gericke.*

* * *

Eigen Haard.

In het laatst uitgekomen Nr. (van 26 Sept. '08) is opgenomen het slot van het van tal van fraaie foto's voorziene opstel, getiteld: Ten zuiden van den Patoeha, dat in hoofdzaak handelt over het opmeten, door een talrijk gezelschap, van een in erfpacht uitgegeven perceel in de Preanger, dat een uitgestrektheid heeft van niet minder dan pl.m. 10.000 bouws.

* * *

Globus.

No. 12 van Band 84 bevat o.m. eene studie van *Dr. A. B. Meyer*, den geleerde, die in vroeger jaren Nieuw-Guinea bezocht en, als gevolg daarvan, tal van wetenswaardigheden over land en volk publiceerde, getiteld: *Die Papuasprache in Niederländisch Neu-Guinea.*

Boekbespreking.

Van den uitgever J. A. Sleeswijk te Bussum ontvingen wij in dank ter bespreking het keurig gedrukte boekje: **„Eenzaam"**, drama in drie bedrijven, door *Fabricius*, dat, — naar op het voorblad staat vermeld, — voor het eerst werd opgevoerd in den grooten schouwburg te Rotterdam door het Rotterdamsch tooneelgezelschap (Directie P. D. van Eijsden) op 19 November 1907.

De bekende Indische en later Amsterdamsche tooneel- en muziek recensent *Otto Knaap*, die thans te Parijs woont en schrijft, leidt deze uitgave met een voorbericht in en zegt o.m., zich tot den schrijver wendend:

„Ik heb U in Indië leeren kennen als een arbeidzaam man, die met groote trouwhartigheid zijn „tweede vaderland" bijzonder genegen was — bijzonder mal in vergelijking met het meerendeel der Hollanders daar te lande — ik heb in Holland de kennismaking met U hernieuwd, en op een goeden dag in de wonderschoone maand Mei gemerkt, dat zich, vrij plotseling, bij U litteraire aspiratiën openbaarden; ik heb uw „*Met den handschoen getrouwd*" hartelijk toegejuicht en mij verbaasd, tevens verheugd over de onmiskenbare kwaliteiten van het eerstelingswerk eens autodidakts, ik heb, om zoo te zeggen, de wordingsgeschiedenis van „Eenzaam", dit uw tweede tooneelstuk, van nabij gadegeslagen; ik ben een geboren Indischman, en evenals gij, verknocht aan dat verre land, waarin uw stukken spelen."

Hij eindigt met de woorden, die wij ook gaarne tot de onze maken: „Waartoe zou ik in details treden? Waartoe zou ik te dezer plaatse verklaren waarom ik „Eenzaam" superieur vind aan „Met den handschoen getrouwd?" Een ieder kan zijn kritische stem vrij-uit verheffen. Mijn stem in het kapittel moge slechts hierom van eenig gewicht zijn, dat, naar mijne meening, gij er in geslaagd zijt, een brok, echt, bestaand leven uit mijn Indië, uit *ons* Indië uit te beelden. Ik wensch er u geluk mede."

Dit oordeel beamen wij ten volle en wekken daarom onze lezers met warmte op, kennis te maken met het vlot geschreven werkje dat niet alleen uit een letterkundig, maar ook uit een maatschappelijk oogpunt zijn waarde heeft. Het is zeker een even pakkend pleidooi, als dat door den heer Ch. Boissevain, hoewel uit een ander motief, in een zijner Indische Van Dag tot Dag-jes ten beste gegeven, voor de wenschelijkheid van 't gehuwd zijn van zelfs de jeugdigste ambtenaren, officieren en andere Europeanen in Indië.

Een opmerking, die wij onder het lezen maakten, — echter geenszins den schrijver, noch zijn werk rakend, — kunnen wij niet nalaten hieraan toe te voegen: Zou de controleur, die zich in de afgelegen binnenlanden, als eenig Europeaan, zóó eenzaam gevoelde, dat hij er krankzinnig van werd en zich van kant maakte, wel in zoo'n toestand geraakt zijn, wanneer hij in de hem omringende Inlanders menschen gezien had met een ziel, die, hoewel verschillend van die der Europeanen, toch belangstelling en meeleven even, zoo niet meer waard zijn? Zou ras-trots niet een der ergste oorzaken van dat noodlottige eenzaamheids gevoel zijn?

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 21 Aug. 1908. No. 67.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de ingenieur bij de fabriek der opiumregie J. J. R. Raat; de commies bij den post- en telegraafdienst mej. Th. J. W. Veenstra; de klerk bij het Dep. van Fin., C. A. Wolterbeek Muller.

Benoemd: tot 1en commies ter Alg. Secretarie A. J. G. M. Gaillard; tot leeraar in de rechtswetenschap bij de opleidingsschool voor Inl. ambten. te Probolinggo Mr. A. Neytzel de Wilde; tot archivaris bij het Dep. van O. E. en N., J. A. L. W. Hoorn; tot tolk voor de Javaansche en Soendaneesche talen te Batavia P. M. Adèr.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte één jaar verlof naar Europa aan den officier van gezondheid 1e klasse J. P. H. Lindner.

* * *

Uit de Javasche Courant van 25 Aug. 1908. No. 68.

In dit No. zijn opgenomen de ordonnantiën, nieuwe regelingen bevattende omtrent den in- en uitvoer van vuurwapenen, buskruit en munitie in Nederl.-Indië en omtrent het bezit en het vervoer van- en den handel in die artikelen op Java en Madoera, zoomede een aanvulling der zegelordonnantie voor zoover deze betrekking op dit onderwerp heeft.

Benevens aanvullende bepalingen van de overeenkomst betreffende de suikerbelasting van 5 Maart 1902.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte twee jaar verlof naar Europa aan den onderwijzer der 1e kl. T. Hellwig.

Ontslagen: op verzoek eervol, de kantoorchef bij den post- en telegraafdienst J. G. ter Linden; de opzichter 2e kl. B. O. W., G. A. Kolmus.

Benoemd: tot ambtenaar voor Chineesche zaken te Pontianak H. J. F. Borel; tot lid van den gewestelijken raad van Pekalongan F. W. Kempen; tot tijd. secretaris van het gouv. Sumatra's Westkust W. J. Kroon; tot tijd. ingenieur van den Waterstaat K. F. Draijer; tot tijd. adj.-insp. van Fin., J. H. G. Termytelen en E. Frieswijk; tot regent van Soekapoera (Preanger) Raden Toemenggoeng Wiratanoeningrat; tot onderwijzer 2e kl. W. G. Schouten en geplaatst te Atjeh; tot opziener bij het boschwezen op Java en Madoera J. W. Willemsen.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den generaal-majoor der artillerie G. C. E. van Daalen.

* * *

Uit de Javasche Courant van 28 Aug. 1908. No. 69.

Dit Nummer bevat het Verdrag tusschen Nederland en het Duitsche Rijk over de wederzijdsche erkenning van naamlooze vennootschappen en andere handels-, nijverheids- of financiëele vennootschappen, van den 11en Februari 1907.

Verder als extra-bijvoegsels:

Het maandrapport omtrent den stand der voedingsgewassen (op Java en Madoera), opgemaakt onder ultimo Juli 1908.

Het verslag van de Wees- en Boedelkamers over het dienstjaar 1907.

De regenwaarnemingen in Ned.-Indië. I. Java en Madoera; Mei 1908. II. Buitenbezittingen; April '08.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst één jaar verlof naar Europa aan den ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten A. L. Hartwig; aan den adj.-chef S.S. op Java W. de Zwaan; aan den w.n. insp. der opiumregie J. E. Meyboom en aan den w.n. hoofdinspecteur J. Dijkstra; wegens ziekte 2 jaar aan den onderwijzer D. Veer Az.

Ontslagen: op verzoek eervol de commies bij den post- en tel.dienst mej. F. F. N. Veenstra; de klerk bij de S.S. op Java F. M. A. Vink.

Benoemd: tot ass.-resident van Koetei A. E. Immink; tot ass.-res.-secretaris der res. Tapanoeli K. Lorch; tot ass.-resident van Padang Sidempoean Ch. Kemper; van Gorontalo H. Ch. Douwes Dekker; tot tijd. ass.-resident van Loewoe P. v. Tubergen; tot ass.-resident van Ogan en Komering-Oeloe J. W. Campagne; van Lombok E. Kalff; van Sambas F. H. Barkey; tot 3en commies ter Alg. Secretarie A. J. L. Abrahami de Melverda.

Ontslagen: op verzoek eervol de wedono van Tjaringin, Mas Wangsa Yoeda.

Benoemd: tot inlandsch officier van justitie in Magelang, Raden Tjokroadiprodjo; tot wedono van Bengawandjero, Raden Kertohadipoetro; tot wedono van Tjaringin, Mas Doeta Wihardja; van Tjimanoek, Mas Sastradidjaja.

Benoemd: tot controleur B.B., P. A. Oudemans en geplaatst in de res. Palembang.

Departement van Oorlog.

Bevorderd: tot 1en luit.-kwartiermeester bij de militaire administratie de 2e luit. F. de Bakker.

Departement der Marine.

Benoemd: tot directeur van het Kon. magnetisch observatorium te Batavia Dr. W. van Bemmelen en aan hem verleend één jaar verlof naar Europa; tot onderdirecteur van gemeld observatorium Dr. C. Braak.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het stoomschip Wilis; gezagvoerder M. van der Putte; van Rotterdam naar Ned.-Indië. Te Rotterdam hebben zich ingescheept: J. H. Sonne; Dr. J. Noordhoek Hegt met echtg. en 2 k; mevr. wed. J. C. B. Moens—Schenck; mej. G. H. M. Cramer; D. Gerth van Wijk; mej. A. C. B. Brondgeest; C. van der Poel; Max Pillis; mej. E. A. D. Fuhrhop; J. J. Scheffelaar met echtg. en 2 k; J. H. van Ketwich; A. W. la Rooy; P. F. Krijger en echtg; P. L. J. Mulder en echtg; H. J. Hekman; B. Kruimer; G. Gerritsen; P. J. Leedekerken; R. A. W. Sevenstern; benevens een detachement van de koloniale reserve; naar Southampton: C. F. Stork en echtg; H. Crietée; naar Lissabon: M. de Vries met echtg. en 1 k; mevr. J. C. de Vries; mej. E. de Vries; mej. E. Lizardo; naar Marseille: H. C. Knappert en echtg; M. H. Lotkrip; mevr. J. Boon; te Southampton zullen zich inschepen naar Port-Saïd: Miss Gallenkamp; Mrs. Bolton en 1 k; te Marseille zullen zich inschepen: D. Birnie; mej. I. Wenstmann; A Dubois; H. G. Jurrihans; mevr. wed. M. E. F. Leclerq de Courcelles—Anten; R. West en echtg; mevr. D. Simons-Posthumus; Dr. F. de Haan; W. T. Loudon met echtg. en 1 k; mej. M. C. E. van de Kamer; Hollande; J. Ph. P. Holtrop; C. Schlüter; mevr. G. W. A. Meulemans—Coopman; Dr. H. J. Wagener; H. Nieuwenhuis; mevr. C. H. M. v. d. Moolen—Wermips; A. van Leeuwen en echtg; A. van der Veen en echtg; C. H. de Blij; mevr. wed. J. E. Beijerinck—Van der Ven en d; Dr. J. T. A. Pool met echtg. en 2 k; J. A. Beer en echtg; P. H. Steenhauer en echtg; mej. C. S. Beymohr; mevr. H. G. Scheltema de Heere—de Bruïne en 1 kind; mej. A. J. L. Hooghwinkel; mevr. de Bruyn en 1 k; D. Bosman; naar Port-Saïd: N. de Courcey; F. Ehrlich; W. Rutherford Warren en echtg; J. Rhodes; E. B. Nicholl.

* * *

Passagierslijst van het s.s. Prins Frederik Hendrik; gezagvoerder G. D. Nieman; van West-Indië naar Amsterdam: *W. H. Winkel; J. C. Regenhardt; L. C. Leefmans; J. Murray; J. W. Polak; B. Boekhoudt en 2 k; S. Steenmeijer en echtg; A. F. W. Kampens, echt. en 2 k; mej. F. Pos; A. Heckers; mej. A. N. N. Cameron; M. G. M. de Vries; J. C. G. van Erkel; A. A Roosa; J. Bottema; P. J. Stroo; H. Meijerink;

* gedebarkeerd te Havre.

* * *

Passagierslijst van het s.s. „Koningin Wilhelmina"; gezagvoerder J. R. de Brouwers; vertrokken van Batavia 27 Augustus en aangekomen te Genua 23 September 1908.

Te Genua hebben zich ontscheept:

Mr. C. A. Wiessing; Dr. G. A. van den Roemer en k.; A. Ruig en k.; E. Idema; G. A. Winkel.

Van Singapore:

J. Baiglié en zoon.

Van Sabang:

H. H. Weeker; J. Bolchover.

Te Amsterdam zullen zich ontschepen:

Mevr. J. ter Kuile—Goedkoop en 4 k.; F. W. F. M. Evers; P. J. v. d. Bosch; P. Krabbendam; H. J. Janzen; W. F. Nigg; A. W. van der Braak; C. C. Frietman, echtg. en 3 k.; Mevrouw F. C. Douw v. d. Krap; A. B. Poppe, echtg. en 2 k.

Benevens Hr. M. troepen en schepelingen.

Van Singapore:

E. Clunies Ross, echtg. en 3 k.;

Van Sabang: K. W. J. Dambrink; G. Welter; H. de Vries; Mejuffr. J. G. C. v. d. Toom; S. Meyer.

No 41 Donderdag 8 October 1908 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

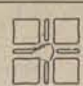
ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424,* beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Alsnog werd ontvangen:

A. **Ten behoeve van de noodlijdenden in de Kolonie Curaçao:**

D. H. H., Rotterdam	f 5.—
Afd. Apeldoorn	f 2.50
J. E. Idem	f 1.—
G. H., Nijmegen	f 1.—
Afd. Leiden	f15.—
S. v. G., Parijs	f 2.50
Vroeger ontvangen	f198.50
Totaal	f225.50

B. **Algemeen Ondersteuningsfonds:**

Afd. Apeldcorn	f 2.50
J. E., idem.	f 1.—
Vroeger ontvangen	f59.50
Totaal	f63.—

Menangkabau en zijn recht van Zelfbestuur,

door **H. E. PRINS,** (Oud-Resident der Pad. Bovenl.)

Het is volbracht! De Wetgevende Macht in Nederland sprak: „Er zij eene inkomstenbelasting ter Sumatra's Westkust", en daar kwam er een.

Einde Februari j.l. bereikten de definitieve bevelen tot invoering der belasting den Gouverneur van Sumatra's Westkust, en zou zij — let wel — 1 Maart d.a.v. ingaan. Dadelijk is toen de bevolking samengeroepen; niet om haar uit te leggen, dat — en waarom — tot de invoering was besloten, maar om de *beginselen* der nieuwe wet uiteen te zetten en...... *om inlichtingen te krijgen, noodig voor den aanslag.*

Dit gaf aanleiding tot gisting onder de bevolking, die haren oorsprong nam in vergaderingen op initiatief van *familiehoofden* — en andere raddraaiers? — belegd, waarbij men zich onder eede verbond de belasting *niet* te aanvaarden en gevraagde inlichtingen voor den voorloopigen aanslag te weigeren.

Toch was de aanslag in de nieuwe belasting, die later bijna algemeen onder pressie van militair vertoon had plaats gehad, dank zij de loyale medewerking der Inlandsche bestuurshoofden, op 31 Maart d.a.v. geheel afgeloopen.

In de eerste helft van Juni ging alles rustig toe. Daarna echter hadden weer botsingen tusschen militair en bevolking plaats, welke van veel ernstiger aard waren en dikwijls een zeer bloedig verloop hadden. De aanslag van godsdienstleeraars in de belasting en het niet vrij stellen van de slachtbelasting der tot godsdienstige doeleinden geslachte dieren, moeten daar niet vreemd aan zijn geweest.

Het verzet der bevolking, die reeds in de jaren 1894—97 en 1905 over de invoering der inkomstenbelasting was geraadpleegd, en er toen geen genoegen mede had genomen, is thans zoo goed als gebroken, ten koste der levens van een controleur, een paar officieren, eenige tientallen mindere militairen en eenige honderdtallen Maleiers.

Heeft Nederland reden om zich over dit succes te verheugen? De meening hierover is, zooals bij elke gebeurtenis, verdeeld. Zij, die de gestelde vraag bevestigend beantwoorden en van oordeel zijn, dat de bevolking de eenige schuldige is aan het gebeurde, verdedigen hunne zienswijze en de invoering der belasting voornamelijk op de volgende gronden:

1o. Kost Sumatra's Westkust aan de schatkist meer dan het opbrengt;

2o. Wordt de bevolking genoegzaam welvarend geacht om de geringe belasting te voldoen;

3o. Wordt de invoering der belasting geene verbreking geacht van het Plakaat Pandjang, omdat de bevolking daarbij verplichte cultures waren opgelegd, van welke nu het laatste overblijfsel is afgeschaft.

Het verzet der bevolking wordt door hen toegeschreven:

a. aan de verwachting, dat nieuwe tegenstand zou doen afzien van de invoering, evenals deze is uitgebleven na de gehouden besprekingen in de jaren 1894—97 en 1905;

b. aan de oppositie van de Sumatra Bode, welk blad het had durven onderstaan de bevolking in hare houding te stijven, door te wijzen op de verzekering van Minister Fock aan de Tweede Kamer, niet in 1907, maar op 24 November 1905 gegeven, dat er geen sprake zou mogen zijn van het opdringen der belasting met de bajonet. En dat hij, Minister, eene belasting, die wrok op zou wekken bij de bevolking, niet aan de Kamer zou voorstellen, omdat hij die zou afkeuren.

c. aan de Kamer van Koophandel en de Handelsvereeniging te Padang, die de Regeering telegrafisch om uitstel vroegen tot behoorlijke voorbereiding door bespreking met de adathoofden.

d. aan het drijven van eene Islamitische secte, die in de heffing der belasting eene schoone gelegenheid meende te vinden om haren invoed uit te breiden.

Zij, die meenen, dat er onrecht is gepleegd en het bloedbad had kunnen worden voorkomen, baseeren hun oordeel op het volgende:

Hoewel gaarne toegevende, dat een individueel (in casu gewestelijk) belang ondergeschikt moet blijven aan het algemeen belang, en dat daarvoor zelfs een gegeven belofte teruggenomen mag worden, betreuren zij, dat de Wetgevende Macht, weinig ingelicht, niet heeft ingezien, dat het wetsvoorstel de volkstoestanden in beginsel aantastte, omdat daarbij toegelaten is dat, bij wanbetaling van de belasting, het familiebezit, de hoeksteen van de welvaart der bevolking, kan worden aangesproken. Eene sociale omkeering met versnipperd grondbezit zal hiervan het gevolg zijn en een koelieproletariaat bevorderen, welks gemis deze maatschappij zoo gunstig onderscheidt van die van Java.

Verder wordt de invoering der belasting zonder overleg en voorbereiding met een ondoordachte haast en drang van boven, een onverantwoordelijke daad genoemd, welke het verzet ten gevolge had en tot gewelddadigheden noodzaakte.

Het vóór en tegen mag nog wel eens overzien worden.

Wat toch is waar van de bewering, dat Sumatra's Westkust tegenwoordig meer aan de schatkist kost, dan het daaraan opbrengt? Is deze bewering nog steeds een praatje, of kan de Regeering met onwraakbare cijfers de juistheid er van aantoonen, en heeft zij dit gedaan? Zoo ja, dan kan dit een motief zijn tot oplegging van belasting; anders niet. Maar dan moet ook vaststaan hoeveel Sumatra's Westkust moet bijdragen aan de algemeene kosten van bestuur; tenzij uitgemaakt is, dat deze geheel kunnen en zullen worden bestreden met de inkomsten, verkregen uit de Staatsbedrijven en zoo noodig met eenige andere algemeene inkomsten, als: die der in- en uitgaande rechten, de post en telegrafie, het zegelrecht, de inkomsten van oorlog en marine en wat dies meer zij. — Eene scheiding tusschen *algemeene* inkomsten en uitgaven en *gewestelijke* — moge intusschen tot de vrome wenschen behooren, plaats gehad heeft zij nog niet. Evenmin is vastgesteld, hoeveel Sumatra's Westkust aan de algemeene inkomsten zal bijdragen. De vooropgestelde bewering kan dus nog niet als juist worden aanvaard.

Ook de tweede bewering hangt in de lucht. Dat de bevolking welvarender is of wordt geacht dan die van alle andere gewesten in Ned.-Indië, behalve wellicht van de Minahassa, is op zichzelf geen motief tot oplegging van belasting, doch kan, zooals hierboven gezegd, een reden wezen om, ongeacht gedane beloften, daartoe over te gaan, wanneer besloten is haar in geheel Ned.-Indië in te voeren: want dan zou het uitzonderen van Sumatra's Westkust eene onbillijkheid worden tegenover de volken der overige gewesten, die wel belasting betalen.

De vraag of de invoering van de belasting eene schending is van de belofte gedaan bij het Plakaat Pandjang, behoeft, in het bovengestelde licht bezien, niet meer gesteld. Dat zij gepaard ging met de gelijktijdige intrekking van de verplichte cultuur en levering van koffie, pleit niet voor financieel inzicht, waarvan meer bewijs is gegeven door de Gouverneurs, die deze cultuur gehandhaafd wenschten te zien in de streken, waar zij werkelijk bestond en, met eene kleine uitzondering in het Painansche, de belasalleen dáár wilden hebben ingevoerd, waar geen

verplichte cultuur meer werd of ooit was gedreven.

Ik kan niet nalaten hier nog eens de aandacht te vestigen van het Gouvernement en van particulieren op een der verwachte gevolgen van dezen maatregel, welke zal zijn het verlaten door de bevolking van tal van tuinen, door haar gemeenschappelijk aangelegd op betrekkelijk groote afstanden hunner woonplaatsen. Moge het kapitaal, dat daarmede dreigt verloren te gaan, nog tijdig in handen komen van de Regeering, voor eigen exploitatie in den geest van de Gouvernements Kina-onderneming, of — wanneer deze daartoe ongenegen mocht blijken — van hen, die er een levensonderhoud uit weten te trekken. Het bestuur kan daarbij de behulpzame hand bieden door publiceering van de tuinen, die thans nog bestaan en aan zichzelf zijn overgelaten. Op deze wijze kunnen de oude schoenen, voordat men er nieuwe voor in de plaats neemt, waarvan nog blijken moet, dat ze even deugdzaam zijn, nog van eenig nut zijn.

En nu de argumenten der tegenstanders van de wet.

Dat deze eene executie van het familiebezit toelaat, in geval van wanbetaling door de leden der familie, is — het moet erkend — een fout, die alleen gemaakt kan worden door hen, die de maatschappelijke verhoudingen en de adatinstellingen niet kennen. Maar een fout, zoo groot, dat niet ernstig genoeg op het herstel daarvan aangedrongen kan worden. De lichtzinnige invoering der belasting moge ook eene onverantwoordelijke daad zijn, de fout, daarmede begaan, vele levens hebben gekost, onherstelbaar is ze niet. Het op losse schroeven stellen van het familiebezit zal echter voor den Maleier niet alleen een onoverkomelijke ramp worden, doch den haat levendig houden tegen ons gezag en anarchie en tuchteloosheid bevorderen, want het familieverband gaat er ook mede verloren. De noodzakelijkheid van de handhaving van dit familiebezit zal door geen kenner der volksinstellingen worden betwist en is reeds meermalen betoogd, ook in publieke geschriften. Kenden de ontwerpers der belastingordonnanciën dan niet de brochure van Mr. J. van Bosse: „Eenige beschouwingen omtrent de oorzaken van den achteruitgang van de koffiecultuur ter Sumatra's Westkust, enz.", uitgegeven in 1895? Of zijn ze het soms niet eens met hetgeen die schrijver op bl. 114 aldus mededeelt: „Bij eene generale beoordeeling van de politiek door de Ned. Indische Regeering ter Sumatra's Westkust te volgen, komt het o.a. voor, dat de Europeesche sociale toestanden thans allerminst recht geven om het daar bestaande tot de uiterste consequentiën doorgedreven, doch „mauk erkende individueel eigendom aan te nemen als de eenige juiste basis eener maatschappij. In coöperatie, in familie-communisme schijnt allicht ook kracht aanwezig te zijn; in ieder geval, waar de Europeesche maatschappij naar coöperatie als hare reddingsboei grijpt, schijnt het onbillijk om aan eene maatschappij, welke voorloopig rustig op die boei drijft, datgene te ontnemen, wat wij, Europeanen, haar benijden mogen, omdat het ons ontbreekt."

Zoo dacht een rechtsgeleerde, die meer dan vijf en twintig jaren onafgebroken als advocaat te Padang doorbracht. Doch zoo dacht in dienst ook menig ambtenaar, die gedurende zijn diensttijd in dit land gelegenheid heeft gehad er de toestanden te leeren kennen. Ik druk hier vooral daarom op, omdat onbekend onbemind maakt en wij, Hollanders, uit den aard der zaak geneigd zijn bij den Inlander alles als minderwaardig aan te merken. Wil men er meer van weten, men kan er o.a. over lezen in een opstel over Matriarchaal erfrecht in het voormalige rijk van Menangkabau, in Januari 1902 opgenomen in het Kol. Weekblad.

Men moge intusschen over het familiebezit in de matriarchale instellingen denken zooals men wil; men moge zelfs het gevaar gering achten door anderen en mij voorgesteld bij aanranding van het familiebezit, ontkennen kan men echter niet, dat daarmede inbreuk wordt gemaakt op het beginsel, door den Commissaris-Generaal J. v. d. Bosch o.a. afgekondigd in het bekende besluit van 11 October 1833 No. 310, dat de bevolking der onderscheidene afdeelingen en onderafdeelingen van Sumatra's Westkust in het *volkomen* bezit gelaten was van hare politieke en huishoudelijke rechten.

Omdat nu al meer inbreuk is gemaakt op dit beginsel, heeft men nog geen recht het geheel te ignoreeren, zooals thans geschiedt. Men verlieze toch niet uit het oog, dat tijdens de padrieoorlog de tegenstand door de bevolking van de Padangsche Boven- en Benedenlanden, gesteunde ongeveer 20 jaren geboden tegen het Nederlandsch gezag, voornamelijk overwonnen is, nadat het genoemd beginsel was erkend geworden.

Wil de Wetgevende Macht, ongeacht dit alles, het executie-middel, in de belastingwet aangenomen, handhaven, dan brengt de goede trouw mede: openlijk te verklaren, dat de Menangkabausche bevolking niet langer in het *volkomen* bezit gelaten wordt van hare politieke en huishoudelijke rechten. Doch welk belang heeft Neder and er bij zijne onderdanen in dit gedeelte van Nederlandsch-Indië in die mate te ontstemmen en voor een goed geordenden staat van zaken anarchisme in de plaats te geven? Wanneer op deze vraag geen passend antwoord kan gegeven worden, doet de Wetgevende Macht dan niet beter, aan te dringen op eene regeling der belasting-ordonnancie in dier voege, dat bij wanbetaling van een belastingschuldige het familiebezit onverlet worde gelaten, doch verhaal worde gezocht op den oogst zijner velden (rijst, koffie, tabak, enz.) of op de handelsgoederen, welke zijn persoonlijk eigendom zijn (harta pentjarian); terwijl, wanneer de nalatige debiteur niet in het bezit mocht zijn van aardsche goederen, hij dan, naar de verhouding van het bedrag zijner schuld tot productieven arbeid gedwongen kan worden, dan wel gevangenisstraf ondergaat.

(Wordt vervolgd.)

WAT DE INLANDER ZEGT.

In de *Tjahaja Sumatra* (het licht van Sumatra) schrijft iemand, namens de jongere of vrijzinnige tegen de orthodoxe of oudere hadji's over de dwaze en op niets gegronde gewoonte van dezen, om ten teeken, dat zij voldaan hebben aan hun godsdienstplicht, den bedevaartgang naar Mekka, zich te kleeden met tulband en lang opperkleed. Waar, vragen zij, staat in den Koran of andere overlevering van den Profeet voorgeschreven, dat de hadji of bedevaartganger die kleedingstukken dragen zal? Deze zijn niet eens typisch Arabisch; buiten de steden Mekka, Medina en Djeddah worden zij zoo goed als niet gedragen. De lappen, die de bedouïn of woestijnbewoner zich om het lijf werpt, zouden eerder als zoodanig gelden. In het kleed zit niet de godsdienstigheid; dan zou het klassieke kemelharen kleed van den pelgrim beter passen. Mohammedanen uit andere landen, Turken, Perzen, Voor-Indiërs, Marokkanen gaan ter bedevaart en keeren terug in hunne nationale kleederdracht; alleen de bewoner van Nederlandsch-Indië doet de dwaasheid, zich verder met tulband en tabbaard te sieren. En, zegt de schrijver, hij kan daarvoor geen andere reden vinden dan een politieke, de politiek om te leven ten koste van de menigte, „lekkerkost zonder onkost".

PERSKRONIEK.

INHOUD: *De Residentiebode* en het Javanen-Congres.— De zaak Charles Bossevain in het *Algemeen Handelsblad* over de drukpersvrijheid in Nederlandsch-Indië. — De Curaçaosche *Tijd*-correspondent over de „grieven" van Venezuela.

Het Javanen-Congres heeft over het algemeen een goed onthaal gevonden in de Hollandsche pers, voor zoover zij op de korte telegrafische berichten omtrent het verloop der vergadering kon afgaan. Opmerkelijk is wat *De Residentiebode* over deze zaak zegt. Uit dezen anders nog al conservatieven hoek hooren wij nu bijv. het volgende:

„Op een te Djokjakarta gehouden vergadering constitueerde zich in Indië een Javanenbond, waarvan de statuten het doel aldus omschrijven: medewerking aan de ontwikkeling van den Javaan en verlichting van zijn strijd om het bestaan door geoorloofde wettige middelen.

Dat is waarlijk een loffelijk doel en van ons gouvernement valt nu te verwachten, dat het deze jonge beweging in de goede banen zal weten te leiden. Reeds mag uit de omstandigheid, dat aan regenten verlof is gegeven het congres bij te wonen, worden opgemaakt, dat de Indische regeering niet onwelwillend tegenover de beweging gestemd is. Moge deze stemming tot krachtdadige samenwerking voeren.

Het bestuur van den Bond bestaat uitsluitend uit Javanen, terwijl tot de leiders mannen van aanzien en ontwikkeling behooren. Zoo is prins Alam een Javaansch vorst, wiens verhouding tot de Indische regeering ongeveer op gelijke wijze is geregeld als die van den sultan van Djokjakarta; hij heeft een deel zijner opvoeding in Nederland genoten. Prins Ario Natadiredjo, mede ter bijeenkomst aanwezig, behoort tot de Djokjasche sultansfamilie. Beiden vertegenwoordigen dus de hoogste rangen onder Java's bevolking. De hooge ambtenaarsstand werd ter congresse vertegenwoordigd door de regenten van Temanggoeng, Magelang en Blora. Het mag niet worden ontkend, dat al deze namen een flinken klank hebben en met de beweging, waarvan het congres een eerste uiting is, rekening zal dienen te worden gehouden."

* * *

zeker naar aanleiding van hetgeen hij op zijn reis door Sumatra's Westkust vernomen heeft, schrijft de heer Boissevain, op het punt Indië te verlaten, over de pers in Indië o. m.:

„Ja, al die missigits, al dat opgewekte godsdienstige leven in Sumatra... en daartegenover een verdeeld heerschersras, waarvan slechts een minderheid geestelijk leven, godsdienst en geloof toont, waarvan zooveIen zich slechts één taak schijnen gesteld te hebben: die om de regeering tegen te werken, te bekladden en af te brokkelen, want Indië's grootste vloek is: kwaadsprekerij en laster, lichtgeloovigheid in alle slechte geruchten, onverschillige, cynische schouderophalfing als iets of iemand geprezen of geëerd wordt.

Wij moeten ons versterken, hervormen, retrempeeren, want in Sumatra is onze taak een mannentaak, die eendracht en zedelijke kracht eischt.

Bij dit niets beteekenend verzet waren de groote geestelijke machten van den Islam in Sumatra aan onze zijde. Laat ons door overal krachtig en goed te regeeren, zonder angst en als mannen, die weten wat ze willen, dezen toestand pogen te handhaven. Maar laat ons vooral daarbij eens ernstig overwegen of Europeesche vrijheid van drukpers, in wier gezegende en versterkende kracht ik onvoorwaardelijk geloof, kan gehandhaafd worden in Indië, als een kwaadaardige pers misbruik maakt van de straffeloosheid haar toegeworpen.

Ik ben dit zeer gaan betwijfelen en zeg dit ernstig en na lang nadenken."

Daar zal de heer Boissevain nog wel wat van hooren, als dat stuk onder de oogen der Indische pers gekomen zal zijn!

* * *

De voortreffelijke correspondent van *De Tijd* te Curaçao, die zijn blad over het conflict met Castro steeds uitstekend op de hoogte hield en menige verstandige opmerking maakte, heeft het in zijn jongsten brief over de wederzijdsche „grieven" en zegt dan, sprekende van de „grieven" van Venezuela onder meer:

„De vraag mag echter en moet in deze omstandigheden gesteld worden: heeft Venezuela ook geene rechtmatige grieven tegen Curaçao? Eenige dier grieven zijn reeds in dit blad besproken; daarmede worden niet bedoeld de bespottelijke grieven, die de minister van buitenlandsche zaken, José de Jesus Paul, in zijn nota van 23 Juli jl. opsomt; maar wèl het in de hand werken van revoluties en den uitgebreiden smokkelhandel.

Daarbij zou nog een andere grief te voegen zijn, nl. ons muntstelsel. Tot goed begrip der zaak, een kleine terugblik. Den 1en Aug. 1901 is Curaçao begiftigd met een nieuw muntstelsel, dat zich geheel en al aansluit bij het Nederlandsche. Uit de invoering daarvan zijn ontegenzeggelijk groote voordeelen voortgevloeid. Nu hebben wij een vast, rationeel stelsel; terwijl wij vroeger waren overgeleverd aan de willekeur van speculanten en voortdurende schommelingen in waarde, vooral van zilver. Ook werd door die invoering een einde gemaakt aan den onhoudbaren toestand, in het leven geroepen door de uitgifte van geldbriefjes door particulieren, zonder garantie van het Bestuur. Een ieder, die er voordeel in zag, gaf briefjes uit, die dan onder het volk circuleerden en waardeloos werden, zoodra zulk een firma insolvent werd; er was geen equivalent aanwezig. Dat zulke toestanden ophielden, was een onmiskenbaar voordeel. Doch nu de nadeelen.

Hoe onvolmaakt ons stelsel vóór 1901 ook was, — naarmate het zich meer verwijderde van het deugdelijke Hollandsche stelsel, des te dichter kwam het bij het veel onvolmaaktere Venezolaansche. En dewijl het voornamelijk, haast uitsluitend, Venezolanen waren, die hier kochten, was men met dat onvolmaaktere zoo verzoend, dat men niet beter wist, of het hoorde zoo. Dat veranderde in 1901. Eensklaps, tengevolge der invoering van het Nederlandsche stelsel, verloor de hier inkoopende Venezolaan op zijn prachtige Spaansche dubloens 6% en op zijn zilver, gestempeld met den glorievollen beeldenaar van Bolivar, 10%. Het gevolg wederom was: de Venezolaan bleef hier weg en men verloor een voordeel, waarvan men de waarde, evenals van de gezondheid, eerst ten volle besefte, toen men het kwijt was. Dat veranderen van muntstelsel heeft in Venezuela zulk een slechten indruk gemaakt, dat destijds de couranten aldaar overliepen van woedende artikelen over den smaad, dien Holland aan Venezuela had aangedaan. Ik herinner mij een artikel, dat uithaalde den kreet: „De vlag is de ziel van een volk; zijne munt is zijn lichaam, zijn bloed, zijn hart; wie de munt van een volk veracht, trapt dat volk op zijn hart, doet het bloed uit zijn aderen vloeien". Nu kan men zich over zulke taal vroolijk maken; men kan zeggen, dat het allerminst in de bedoeling van Nederland lag, Venezuela eenigen smaad aan te doen; men kan zeggen, dat bijv. het Fransche geld hier dezelfde behandeling ondergaat; daarmede is het feit niet weggeredeneerd, dat onze handelwijze in Venezuela tot op heden veel kwaad bloed heeft gezet en de Venezolaansche koopers uit onze prachtmagazijnen verwijderd houdt. Eene groote natie mag zulks doen; ook met de Vereenigde Staten is er een verschil van minstens 5 pCt.; maar het kleine Holland, het van Venezuela commercieel afhankelijke Curaçao,

neen, dat mocht niet! 't Is onredelijk, 't is dwaas, zoo men wil, maar een feit is het. Doch, men behoeft nog geen heetgebakerde Venezolaan te zijn, om zoo iets hoogst onaangenaam te vinden. Meermalen heeft schrijver dezes het gehoord, hoe voor 1 Aug. 1901 Hollanders op het Hollandsche postkantoor te Curaçao, waar zij in Hollandsche gouden tientjes het bedrag van een postwissel stortten, hun hart lucht gaven in Hollandsche bewoordingen, die aan duidelijkheid en kracht niets te wenschen overlieten, als zij op hun lieve Hollandsche geld nog 6 pCt moesten verliezen.

Doch, hoe die grief te herstellen? Er zijn er onder onze kooplieden, die desnoods tot het oude systeem zouden willen terugkeeren, als het Bestuur kon waken tegen de misbruiken, die ontstaan door speculatiezucht en door de uitgifte van particuliere geldbriefjes. Die kooplieden redeneeren zoo: Veel beter een onvolmaakt systeem, waarmede men verkoopt, dan het volmaakte en rationeelste, waarmede men met zijne waren blijft zitten. Daar is zeker veel voor die redeneering te zeggen. Of hier echter de practijk het van de theorie zal winnen? Zeker zou daarmede een der grieven weggenomen zijn, die de Venezolaan (nu niet juist Generaal Castro alleen) tegen Curaçao heeft.

Bovenstaande zijn slechts leekengedachten, doch tevens de echo van hetgeen schrijver dezes honderden malen uit den mond van hoog- en laaggeplaatste Venezolanen heeft opgevangen.

Misschien geeft dit schrijven aan een of andere specialiteit aanleiding om de zaak eens nader onder de oogen te zien. Het komt mij voor, dat zij zulks waard is, vooral als na het herstel des vredes, dien wij allen vurig wenschen, onze betrekkingen met Venezuela weer de oude hartelijkheid (niet die der jaren van generaal Castro) zouden terugkrijgen.

Ten slotte een staaltje hoe officiëel Venezuela Curaçao beschouwt. Verleden week heeft de stoomboot „Merida", na lang stilliggen, weer eens een reisje gemaakt, en kwam via Porto-Rico, te Porto Cabello in Venezuela. Daar wilde zich de „Merida" laten uitklaren naar Curaçao, doch ontving ten antwoord: „Niet noodig; Curaçao bestaat niet meer". Men zou dat als een grap kunnen beschouwen. Goed, maar wat dan te zeggen van deze uitlating van „El Constitutional", het lijfblad van Castro.

„Het is misschien voor de eerste maal in de geschiedenis dat men te aanschouwen krijgt, dat, bij een conflict tusschen de geheele wereld en een enkelen man, die enkele man triomfeert. De uitzondering bevestigt ditmaal den regel", (nl. dat één man tegenover de geheele wereld geen gelijk hebben kan).

Zou men waarlijk niet gaan gelooven: „quos Jupiter perdere vult, prius dementat? Op dien regel zal Castro wel geen uitzondering maken!"

Uit de O.I. Mail.

Bali.

De Indische bladen van 7 en 8 September j.l. bevatten berichten omtrent de troepenzending naar Bali. Eerst zou het geheele 18de bataillon uit Buitenzorg gaan, doch den volgenden dag kwam het bevel, dat twee compagnieën voldoende zouden zijn. Betreffende de nadere bestemming dier troepen scheen officieel niets bij de bladen bekend. Het eenige, wat men toen meende te weten omtrent de aanleiding tot deze troepenzending, is, dat Karang Asem, waarvan de veel geprezen Goesti Djilanik bestuurder is, reden geeft tot bezorgdheid, omdat deze zou willen aftreden en de aanwijzing van zijn opvolger niet geschieden zou in overeenstemming met de wenschen der regeering; de candidaat des stedehouders is niet die van het gouvernement; de troepen zouden dan moeten dienen om een oog in het zeil te houden.

Het een dezer dagen bij het Min. van Koloniën alhier ontvangen telegram luidt echter, dat het zelfbestuur van Bangli verzocht de verhouding van dat landschap tot het Gouvernement van Nederlandsch-Indië op dezelfde wijze te regelen, als die tot de landschappen Gianjar en Karang Asem.

De troepen zouden zoo spoedig mogelijk naar Java teruggaan.

De regeering is dus in de nieuwe regeling geslaagd, de vorsten zijn nu alle onze ambtenaren geworden, hetgeen de contrôle ten goede komt en mee zal werken tot de bevordering van den bloei van het eiland.

* * *

Timor.

In het *Bat. Nieuwsblad* lezen wij, hoe alles op dit eiland gedurende bijna drie eeuwen geslapen heeft. In 1857 hebben we op Timor een beetje gebakkeleid en is er onder kommando van kolonel Kroll een expeditie, bestaande uit een bataljon infanterie, wat artillerie en wat genie, naar toe geweest, maar na dien tijd is de schoone slaapster weer in een regelmatigen, slechts weinig en slechts kort gestoorden soes vervallen.

Welnu, aan dien toestand schijnt nu eindelijk en, naar wij hopen, voor goed, een einde te zullen komen. De slaapster is ontwaakt, op haar beenen gezet en naar het door bosch omringde kasteel is door een frisschen, energieken geest een flinke toegang gekapt. Alles is in actie, de menschen zijn vol ambitie voor pionierswerk en koesteren de verwachting, dat, hoewel laat, toch ook voor Timor een goede toekomst zal zijn weggelegd. Het eiland is, dank zij het optreden van den voortvarenden gouverneur-generaal, in een oogenblik een eeuw vooruit geholpen en zal nu misschien met reuzenschreden zijn schade inhalen.

Dit te erkennen, is een plicht van dankbaarheid en eene uiting van rechtvaardigheid jegens den landvoogd, die van zoovele andere zijden, en zeker niet altijd ten onrechte, aan scherpe critiek blootstaat", zoo besluit het blad.

* * *

Een inlandsche arts gedecoreerd.

Het gebeurt niet dikwijls, dat een Inlandsch arts wordt gedecoreerd, schrijft het *Soer. Hbl.* Van den kruisjes- en lintjesregen is een druppel neergevallen in Bezoeki's schoone landouwen, met name te Sitoebondo. De gelukkige is de jonge arts Mas Permadi, die met de gouden medaille van de Oranje Nassau orde begiftigd is ter zake van zijn loffelijk gedrag als lid van de wetenschappelijke expeditie naar het Sneeuwgebergte op Nieuw-Guinea.

* * *

Van de school tot opleiding van Inlandsche artsen, bij verkorting *Stovia* genoemd, zijn reeds heel wat flinke krachten afkomstig. Wij zijn het dan ook volkomen eens met de redactie van het *Bat. Nieuwsblad*, waar zij meent, dat op den hier ingeslagen weg moet worden voortgegaan en zij onder het hoofd:

Den verkeerden kant uit,

o.m. schrijft:

Door een daartoe ingestelde commissie van advies is aan de regeering het voorstel gedaan om het peil van het onderwijs op de School tot Opleiding van Inlandsche Artsen alhier te verlagen, dus wordt ons medegedeeld. De commissie moet nl. als haar oordeel te kennen gegeven hebben dat de school den leerlingen *te veel* kennis bijbrengt en dat deze daarvan best wat zouden kunnen missen; er zouden toch, wanneer de eischen niet te hoog gesteld werden, meerdere inlandsche jongelieden tot de school kunnen worden toegelaten, en als gevolg daarvan zouden meer inlandsche artsen afgeleverd kunnen worden.

Het behoeft nauwelijks gezegd, dat men hiermee in de verkeerde richting zou sturen en het is daarom hartelijk te hopen dat de regeering zich niet zal laten vinden om het goede werk in dit opzicht, door laag-bij de-grondsche motieven te bederven.

. . . .

Wij teekenen bij voorbaat een krachtig protest aan tegen de heilloozе voorstellen, in den aanhef dezes bedoeld. Wij spreken daarbij het vertrouwen uit, dat de regeering, wel verre van daaraan het oor te leenen, er naar eer in zal zien deze degelijke inrichting van onderwijs op te voeren tot steeds hooger peil. En wanneer zij daarnaast wil inzien, dat na eene studie van negen jaar de inlandsche artsen, al ware het dan alleen aan de verworven kennis, het recht mogen ontleenen op een betere bezoldiging dan zij thans genieten, — dan kan zij met vertrouwen de toekomst tegemoet gaan, waarin aan het gebrek aan geneeskundige hulp in de binnenlanden en in de desa's een einde zal zijn gemaakt.

* * *

Door de leerlingen van diezelfde school is ook het initiatief genomen tot oprichting der hier reeds meer genoemde vereeniging *Boedi Oetoma* die in de Indische bladen van 7 Sept. j.l. eene oproeping doen, waaraan wij het volgende ontleenen:

„Wij roepen de hulp in van alle weldenkenden en vooruitstrevenden, om gemeenschappelijk op te gaan tot het gestelde ideaal van eendracht en groei, van ontwikkeling en harmonie. Wij vragen allen, die het wel meenen met de toekomst van land en volk van Ned.-Indië, om met ons mee te gaan en ons te steunen. Alle vereenigingen of corporaties en verder een iegelijk, die meent op de een of andere wijze, hetzij

veel of weinig, te kunnen bijdragen tot de harmonische ontwikkeling van den Javaan (in algemeenen zin gesproken) en van zijn land, worden in de gelegenheid gesteld van die goede voornemens te doen blijken door het *eerste congres* bij te wonen, hetwelk de Algemeen Javaansche Bond zal houden te Djokjakarta op den 3den en 4den October a.s. Wij zijn overtuigd van het groote belang dezer gezamenlijke bijeenkomst, daar zij niet alleen de gelegenheid tot onderlinge kennismaking openen zal, maar ook het begin zal zijn eener meer vaste organisatie.

Behoorlijke samenwerking is daartoe in de eerste plaats vereischt, opdat geen krachten nutteloos worden verspild. Wij vragen niet meer dan om alle persoonlijke belangen zooveel mogelijk ondergeschikt te maken aan het, door ons gestelde hoofddoel, hetwelk binnenkort ook het ideaal zal vormen en de grondgedachte van den Algemeen Javaanschen Bond.

Zooveel mogelijk moet in dit opzicht eenstemmigheid worden verkregen bij hen, die met ons meegaan. Ook onze vereeniging zal niet schromen, wanneer zulks noodig mocht blijken, haar naam en haar eigen bestaan prijs te geven, teneinde een onderdeel van dien Algemeenen Bond te kunnen vormen. Want op die wijze zal zij eerst recht in staat zijn, haar streven te verwezenlijken en mee te werken tot sterkeren groei en schooneren bloei, tot eene evolutie, die zij niet alleen voor zichzelve vraagt, maar die zij zoekt in het belang van vele rassen en volkeren van Nederlandsch-Indië."

* *

Nog eene nuttige, nieuwe Vereeniging.

Men schrijft aan de *Locomotief:*

Te Semarang is opgericht de Vereeniging „Handelsstudie", welke zich hoofdzakelijk de bevordering van het handelsonderwijs ten doel stelt. Naast het openen van cursussen in verschillende studievakken betreffende den handel, zal getracht worden dit doel te bereiken door:

a. het vormen van een handels-bibliotheek en het ter lezing verschaffen van de meest belangrijke tijdschriften, brochures, boeken etc., voornamelijk op den handel betrekking hebbende.

b. het afnemen van examens in het boekhouden en aanverwante vakken, en in de handelscorrespondentie.

c. het uitreiken van diploma's voor bekwaamheid en het uitschrijven van prijsvragen, enz.

De Vereeniging zal bestaan uit: eereleden, gewone leden en donateurs. Ten einde jongelui, welke met vrucht de lagere school en de eerste klassen der H.B.S. hebben doorloopen, in de gelegenheid te stellen, zich op handelsgebied te bekwamen, is de minimum-leeftijd voor het gewone lidmaatschap bepaald op 16 jaar.

Bij gebleken levensvatbaarheid, waaraan niet mag worden getwijfeld, stelt het bestuur zich voor t. z. t. op andere plaatsen van Java afdeelingen op te richten."

* * *

Een Hoogere Burgerschool in een koel klimaat.

De regent van Japara, Raden Mas Toemenggoeng Koesoema Oetoyo, ontwikkelt in *Het Middelbaar Onderwijs* het denkbeeld — uitgewerkt tezamen met den heer D. J. A. Westerveld, leeraar te Semarang — tot oprichting van een hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus in een koel klimaat.

Wil een tropisch land als Indië op wetenschappelijk gebied ooit kunnen concurreeren tegen landen met een koel klimaat als Europa, Japan, enz., dan moet het onderwijsinrichtingen, vooral hoogere, bezitten in het gebergte, waar men onder even gunstige omstandigheden kan studeeren als in genoemde landen; dan zullen, — aldus de stellers — ook de H.B.S.'n met 5 j. c. moeten worden overgebracht naar een streek, waar door de lagere temperatuur de hersenarbeid niet wordt belemmerd of verlamd, zooals in de neerdrukkende warmte der kuststreken.

In een koel klimaat kunnen leerlingen en leeraren tot het laatste lesuur toe opgewekt en frisch van geest blijven, wat op de bestaande inrichtingen in de beide laatste lesuren meestal niet het geval is.

De vraag is nu: waar moet die nieuwe H.B.S. komen? De voorstellers meenen, dat Bandoeng aan den eisch niet voldoet, omdat het klimaat daar niet zoo koel is als wel gewenscht wordt. Zij achten Lembang geschikter, dat, tien paal noordelijk van Bandoeng, op 4000 voet in een heerlijk, gelijkmatig klimaat gelegen en gemakkelijk te bereiken is. In woningen voor leeraren en leerlingen zou, meenen zij, kunnen worden voorzien door den bouw van dienstwoningen voor leeraren, terwijl voor de leerlingen den eersten tijd een internaat noodzakelijk zou zijn. En de kosten zouden, naar hun meening, ruimschoots worden vergoed door den pensionprijs, dien de leerlingen betalen. Zij berekenen aan — aan de hand van de uitgaven der weeshuizen te Semarang — dat de uitgaven voor het gouvernement totaal per jaar zullen bedragen *f*65,900, dat is — het aantal internen op 150 gerekend — per interne en per maand *f*36.60.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Bacovencultuur.

Onze West meent, dat, ten einde zich een oordeel te vormen over den stand der bacovencultuur, 't nuttig kan zijn de feiten na te gaan, die voor ieder buitenstaander waarneembaar zijn.

In de eerste plaats de wekelijksche uitvoercijfers. Deze zijn ver beneden hetgeen in normale omstandigheden het geval had kunnen zijn. Ieder weet de oorzaak.

De eerste serie aanplant van 1000 H.A., waarmede aangevangen werd October 1906, heeft met ernstige tegenslagen te kampen gehad. Men stond tegenover een nieuwe cultuur, die overhaast moest worden aangepakt. Het was onmogelijk alle benoodigde immigranten tijdig aan te voeren. Er ontstond dus te kort aan werkkrachten, tengevolge waarvan de loozing onvoldoende was, toen allerongelukkigst de ontzettende regens in de eerste helft van het vorig jaar intraden. De contrôle van bestuurswege was onvoldoende. Gebrek aan ervaring deed meermalen mistasten. In één woord: er zijn fouten begaan. Het Bestuur der kolonie heeft dit ruiterlijk bekend.

De tweede serie aanplant van 1000 H.A. werd aangevangen in October 1907. Door de ervaring geleerd, heeft men hierbij vele vroegere fouten kunnen vermijden. De contrôle werd uitgebreid. De beide controleurs thans in functie zijn ten volle berekend voor hun taak. Bovendien had men het niet te onderschatten voordeel, van de voortdurende aanwezigheid en welwillende voorlichting te kunnen beschikken van den vertegenwoordiger der United Fruit Company, den heer G. H. Williams, die zeventien jaren in de praktijk der vruchtencultuur is geweest en in dit opzicht doorkneed mag worden geacht. De wensch om voorlichting te kunnen genieten van volkomen deskundige zijde, is daarmede vervuld. Of men steeds het meest profijt heeft getrokken van zijn wenken, zou het blad niet durven beweren. Sommige planters schijnen nogal vasthoudend aan eigen meeningen.

Met dit al, kan niet anders gezegd worden dan dat de stand van de tweede serie aanplant enorm gunstig afsteekt bij de eerste serie. De aanblik der velden is veelbelovend. Op enkele ondernemingen zijn nu reeds bossen vruchten oogstbaar, dat is binnen een jaar. Over enkele maanden zal dus de invloed der tweede serie aanplant zich doen gelden in den uitvoer.

Het bovenstaande samenvattende, kan men zeggen dat de tot dusver geringe verschepingen volkomen verklaard worden door den tegenslag met de eerste serie aanplant ondervonden, terwijl de stand van de tweede serie aanplant, die nagenoeg reeds tot vollen wasdom is gekomen, zeer gunstig is. Met den aanplant der derde serie van 1000 H.A. moet nog een aanvang worden gemaakt.

Verder wijst *Onze West* op het gunstig verschijnsel van het steeds beter gehalte der verscheepte bossen. Bij de laatste verschepingen bleek, dat bij herleiding van het aantal verscheepte bossen in „full bunches" (dat zijn bossen van negen handen of sisirs) men meer dan 80% tot uitkomst kreeg.

De vertegenwoordiger der United Fruit Co. in Suriname, Williams, verwacht, dat de gemiddelde wekelijksche verschepingen van 7 tot 8000 bossen in September zullen aangroeien tot 20 à 30000 bossen in Maart van het volgende jaar.

Men maakt zich thans evenwel in Suriname ongerust over ziekten, die zich in de bacoven-plantsoenen voordoen. Op een verzoek om inlichtingen, deelde de heer Williams het volgende aan *Onze West* mede:

„Het denkbeeld schijnt hier verbreid te zijn, dat de twee ziekten, waardoor in sommige deelen van Suriname de bananen-boomen worden aangetast, nieuw en onbekend zijn.

„Beide ziekten komen ook in Centraal-Amerika voor, vanwaar wij groote hoeveelheden bananen uitvoeren. Deze ziekten vielen ook reeds waar te nemen in de appelbacoven van Suriname, waar sommige gronden daar zoo goed als geen, andere veel last van hadden.

„In Centraal-Amerika zijn deze ziekten slechts te duchten op verwaarloosde velden. Wanneer goede zorg betracht wordt, komen ze ook wel voor, maar het is dan mogelijk ze te bestrijden, terwijl wanneer men niet goed voor de boomen zorgt, de ziekten zich verder verbreiden.

„In de laatste tien jaren zijn veel theorieën verkondigd en veel proeven genomen, maar niemand weet nog, waardoor deze ziekten worden teweeggebracht. Wij weten echter, dat met goede zorg — goede loozing, wieden — en het verwijderen van aangetaste boomen — de juiste methode, die gevolgd moet worden, hangt af van de ziekte en andere omstandigheden —, de toegebrachte schade niet groot kan zijn. Somtijds wordt in één deel eener aanplanting groote schade teweeggebracht, terwijl de andere deelen geheel van de ziekten verschoond blijven.

„Na een waarneming van meer dan twee jaren zie ik geen enkele reden, waarom de ziekten hier anders zouden optreden dan elders."

Onze West vernam, dat bij het koloniaal bestuur in overweging is om voor de bacovenondernemingen, die met gouvernementssteun deze cultuur ter hand hebben genomen, het subsidie voor onderhoud niet onbelangrijk verhoogen.

Stoomhoutzaagmolen.

Te Paramaribo is de naamlooze vennootschap Stoomhoutzaagmolen de Eendracht opgericht. Eendrachtelijk ziet men dan ook Britsch-Indiërs, Chineezen en dragers van oude Surinaamsche familienamen onder de oprichters bijeen. Het kapitaal is bepaald op *f* 50000, waarvan *f* 7200 worden geacht te zijn volgestort door den inbreng van een erf door mevrouw J. A. Philipszoon, geb. Samuels. Voor de eerste maal werd tot beheerder benoemd de heer F. Smith.

Algemeene Planters-Vereeniging.

Goedkeuring is verleend op de statuten en het huishoudelijk reglement der Algemeene Planters-vereeniging, waarvan de zetel is het district Beneden Commewijne.

Het doel der vereeniging is het verleenen van financieele en moreelen steun aan hare leden, die daarvoor in aanmerking komen, en de leden tot elkaar te brengen en het gemeenschapsgevoel aan te kweeken.

Zoodra de fondsen der vereeniging het toelaten, zal elk lid, dat tengevolge van ontslag buiten eigen schuld werkeloos is, een maandelijksche toelage ontvangen van hoogstens *f*25 en minstens *f*15, mits het gedurende 8 jaren trouw zijn contributie heeft betaald, tenzij anders in een algemeene vergadering bepaald, zal een lid niet langer dan 6 achtereenvolgende maanden in 2 jaren tijds geldelijke ondersteuning kunnen erlangen.

Koloniale Vaartuigen.

Onze West vernam, dat het bestuur van Curaçao het oog had laten vallen op de „Paramaribo", om dat stoomschip voor den interkolonialen dienst aan te koopen.

Van Vreemde Koloniën.

Een gevaarlijke gast.

Op Guadeloupe hadden de aanplantingen van suikerriet veel te lijden van de rattenplaag, terwijl het eiland van slangen krioelde, die zich in de riettuinen ophielden en menigen arbeider doodden.

Men zon op een middel om zich van die plagen te bevrijden en de keuze viel op een lid van het geslacht der Viverras, een mooi aardig diertje, naverwant aan den ichneumon van Egypte, de mangouste.

Een zijig vel, met twaalf tot dertien om de andere, rood of bruine strepen op den rug, heeft het dier een aardig voorkomen, en zijn, in de gevangenschap aan den dag gelegde smaak voor ratten en slangen, deed de lieden op Guadeloupe in dat mooie diertje hun bevrijder zien.

Wel werd nog in Juli 1887 door den heer De Zevallos in de Kamer van landbouw te Point à Pitre ernstig gewaarschuwd tegen den invoer van de mangouste op het eiland. Daarbij wees hij er op, dat wel is waar de in Indië in de gevangenschap levende mangouste zich met ratten voedt, die men het voorwerpt, maar dat het dier in vrijheid gelaten wel eens blijken kon geven van de, door zijn geslacht aan het gevogelte gegeven voorkeur.

Dat is nu uitgekomen.

De mangouste begon op Guadeloupe een veldtocht tegen de ratten. Deze verhuisden uit hunne holen in den grond naar de kruinen der kokospalmen, vreten daar de vruchten aan en dalen 's nachts wanneer de mangouste slaapt, naar de riettuinen af, waar ze zich aan het suikerriet tegoed doen. Nu heeft de mangouste wel is waar een finale opruiming gehouden onder de slangen, maar de ratten vermenigvuldigen zich op schrikbarende wijze in de hooge verblijven, waar de mangouste geen lust heeft de knagers te vervolgen, die zich vroeger alleen met het suikerriet vergenoegden, maar nu, behalve de kokospalmen, ook andere vruchtboomen aantasten.

Daarbij komt dan nog, dat de mangouste, die ook leven moet, thans de kippenhokken als jachtterrein heeft gekozen, zoodat allerwege op Guadeloupe, evenals op Trinidad en andere Engelsche Antillen, het „dood aan de mangouste" wordt gehoord.

Vergeten zijn de diensten, die het mooie diertje met z'n zijig velletje aan de kolonie bewees, door de heele slangenfamilie daar uit te roeien; en spoedig zal overal jacht op de mangouste worden gemaakt.

Malaria op Mauritius.

De beroemde malaria-bestrijder, majoor Ronald Ross, heeft in opdracht van het Engelsche ministerie van koloniën, op het eiland Mauritius een onderzoek ingesteld naar het voorkomen der malaria in die kolonie.

Majoor Rose heeft van 20 November 1907 tot 25 Februari 1908 op Mauritius vertoefd en den 15den Juni l.l. het verslag zijner bevindingen aan den gouverneur der kolonie, sir Cavendish Bayle, ingediend.

In dit verslag wordt aangetoond, dat Mauritius in 1789 nog koortsvrij was, op het tijdstip namelijk, dat de roman „Paul et Virginie" werd gepubliceerd, terwijl nog verscheidene jaren daarna het eiland daarvan verschoond bleef. In 1858 en 1862 deden zich enkele sporadische gevallen voor, maar het was eerst in 18.., dat de ziekte er vreeselijk begon te woeden over een afstand van 60 mijlen van de kust. Verhalen van ooggetuigen uit dien tijd doen denken aan een pest- of cholera-epidemie, zoo groot was de sterfte. Een vierde der bewoners van Port Louis stierven in 1867 tengevolge van verschillende oorzaken en meer dan een vijfde der sterfgevallen moest op rekening der koortsen worden gesteld. De overlevenden waren zoo verzwakt door de ziekte, dat zij nauwelijks kracht genoeg hadden om de dooden te begraven. De grootste sterfte op één dag te Port Louis was 234 op den 24en April 1867 en in die maand April stierven 6224 van de 87000 ingezetenen. Voor het geheele eiland telde men op 360578 bewoners 31920 sterfgevallen, alleen tengevolge van de koorts-epidemie.

Op het oogenblik is de sterfte tengevolge van malaria gemiddeld 90 per mille en sedert de groote epidemie van 1867 is de ziekte in de lagere gedeelten van het eiland edemisch geworden. Van 1900 tot 1907 telde de bevolking gemiddeld 384676 hoofden, terwijl de jaarlijksche sterfte 37.4 per mille bedroeg en van het aantal sterfgevallen ongeveer 31% aan de koortsen moesten worden toegeschreven. Op 31022 onderzochte kinderen, bleek meer dan een derde een opgezette milt te hebben.

De aan het immigratie-departement verbonden geneesheer verklaarde, dat de ziekte jaarlijks een schadepost opleverde van ruim f500000 wegens arbeidsverlies, terwijl de arbeiders zelven jaarlijks omstreeks f120000 moesten derven aan loon.

Majoor Ross merkt op, dat men de oorzaken, die tot het voorkomen van malaria leiden, niet met succes kan bestrijden, zonder een beroep te doen op de beurzen van het publiek. Hierin zal dan ook de reden moeten worden gezocht van het verschijnsel, dat niettegenstaande de oorzaak en de middelen ter bestrijding van eene der meest voorkomende, en meest gevaarlijke tropische ziekten bekend zijn, er nog zoo weinig gedaan is in dat opzicht.

De eerste door eenig bestuur te nemen maatregelen zou moeten zijn een vast besluit om de plaag te bestrijden. De toepassing der gezondheidsvoorschriften is een soort oorlog, waarvoor geld, discipline, organisatie en inzicht noodig zijn. Een bestuur, dat op de hoogte van zijne taak is, moet erkennen, dat eene ziekte, die een groot aantal personen treft, een hinderpaal is voor de welvaart en dat zij slechts door ernstige maatregelen kan worden bestreden. De koorden der beurs van de gemeenschap houdend, moet het bestuur zijne toestemming weigeren tot het doen van uitgaven, waarmee niets te bereiken valt, terwijl het zich op de hoogte moet stellen van de door de ziekte veroorzaakte schade, alsook van de ter bestrijding daarvan noodige sommen.

Ten einde nu de malaria op Mauritius te bestrijden, doet majoor Ross een werkprogram aan de hand, waarvan de voornaamste punten de volgende zijn:

Periodiek milt-onderzoek van de schoolkinderen en geneeskundige behandeling van hen, die bevonden worden een opgezette milt te hebben;

voortdurende verstrekking van quinine aan de bevolking;

spoedige uitvoering van zekere werken, verdeeld in „groote" en „kleine", welke ten doel hebben verbetering van den waterafvoer, vernieling van putten of voorwerpen en het dichtwerpen van moerassen, waar de muskieten zich kunnen vermenigvuldigen, en het vernietigen der muskieten-larven.

Majoor Ross zou wenschen, dat de werken tegelijk over het geheele eiland werden aangevangen, zoo mogelijk met ingang van de maand October, met uitzondering van de grootere werken, waarmee gewacht zou kunnen worden, totdat de uitwerking der andere werken duidelijk gebleken zal zijn. Hij schat de jaarlijksche uitgaven op ongeveer f108000, welke uitgaven geleidelijk zullen verminderen en eindelijk niet meer noodig zullen zijn, wanneer de maatregelen met goeden uitslag worden bekroond.

* * *

Engeland en Belgisch Congo.

De *Matin* van Antwerpen schreef het volgende:

„Engeland houdt er op koloniaal gebied principes op na. Het geen dat duidelijk aan België te kennen met betrekking tot den Congo. Wanneer men echter eens nagaat, hoe Engeland in de eigen koloniën optreedt, dan merkt men alras dat al die mooie principes slechts in theorie bestaan.

Een onzer te Bolingive in Rhodesië gevestigde vrienden schreef ons:

„De neger wordt hier door het bestuur belast naar reden van 1 pond sterling, 12 gulden dus per hut. Op dit oogenblik is de „native commissioner", de ambtenaar die in zijn persoon alle bestuursfunctiën in het district vereenigt, op tournée om de belasting te innen, en elke inboorling, die niet in staat is te betalen, wordt gevankelijk meegevoerd en gedwongen om aan de openbare werken te arbeiden. Dit weet ik uit meest gezaghebbende bron. Bovendien heeft de „native commissioner" 't recht om zijn autoriteit te gebruiken, om de inlandsche hoofden te bewegen de noodige arbeiders voor de mijnen te leveren, wanneer er niet genoeg arbeiders uit zich zelven komen.

Ik schrijf u dit niet om het Engelsch bestuur te critiseeren, maar enkel en alleen om een vergelijking te trekken met het bestuur van den Congo, want al wie op de hoogte is van het inboorlingenvraagstuk, weet, dat die maatregelen noodig zijn, niet alleen voor de ontwikkeling der kolonie, maar ook om onzen zwarten broeder een tikje beschaving bij te brengen."

Men ziet, dat Engeland zelf niet voor den gedwongen arbeid terugdeinst. Wat de door Engeland geheven belasting aangaat, is deze hooger dan in eenig district, de rijkste niet uitgezonderd, van den Congo."

* * *

De industriëele ontwikkeling van Engelsch-Indië.

Deze quaestie maakt in den laatsten tijd in de verschillende provinciën van Engelsch-Indië het onderwerp van ernstige overweging uit.

„De echo van sir John Herwett's rede bij gelegenheid van de industriëele conferentie in de Vereenigde Provinciën is nog niet verstorven. Heel Bengalen spreekt van het door den heer Cummings geschreven belangrijk verslag betreffende de takken van industrie in die provincie. Nu wordt te Ootacamund een conferentie gehouden, waarbij de ontwikkeling der industrie in Madras zal worden ter sprake gebracht, schreef de *Times of India*.

Het blad merkt dan op, dat tegenover de beweging op dit gebied elders, het wel moet schijnen, dat Bombay slaapt. Men praat hier echter minder, maar handelt, zooals blijken kan uit de fabrieksschoorsteenen van Bombay, Allahabad en Sjolapoer.

De *Times of India* heeft het dan over de, door den gouverneur van Madras, Lawley te Ootacamund gehouden rede, en meent, dat deze te veel stilstond bij de moeilijkheden van het werk en te weinig bij de bemoedigende teekenen, te zeer wees op de plichten van anderen en te weinig op de verantwoordelijkheid van het bestuur.

„Iedereen," schrijft het blad, „weet dat 't werk der proefnemingen op landbouwkundig gebied langzaam vordert, en dat het conservatisme van den inlandschen landbouwer moet worden overwonnen. Maar dat is het sterkste argument voor de noodzakelijke vermeerdering van het technisch personeel en bovendien voor het aanleggen van demonstratievelden en het houden van tentoonstellingen, ten einde de belangstelling van den landbouwer op te wekken. Het Indisch kapitaal is naar men weet schuw, maar het geneesmiddel bestaat in een ruime verbreiding van de kennis van economie en handelseconomie door middel van het onderwijs. De Indische arbeider kent geen eerzucht en is onwetend, maar de aangewezen weg is die, waarbij zijn onwetendheid wordt weggenomen door een deugdelijke technische opleiding, en door aan arbeiders de gelegenheid te bieden zich op te werken door de verbreiding van wetenschappelijke en hoogere technische kennis. Het is waar, dat er nog heel wat moet veranderen in Indië, voordat, evenals in Engeland en Amerika, een arbeider hier zich tot de positie van een groot werkgever zal kunnen opwerken; maar er gebeuren wel vreemder dingen. Het is niets ongewoons in Indië, dat kooplieden, die heel klein begonnen, het brachten tot leiders van groote handelshuizen, en ofschoon wij ons voor oogen dienen te houden, dat er een groot onderscheid bestaat tusschen de handels- en industriëele klassen, is er toch geen reden aan te voeren, waarom in de arbeiderskringen niet een zelfde evolutie tot de mogelijkheden zou behooren."

„Natuurlijk", merkt het blad dan op, „is de industriëele ontwikkeling in hoofdzaak een zaak van particulier initiatief. Dit alleen is in staat om het kapitaal te leveren en alles wat verder noodig is voor den opbouw eener moderne industrie. En indien de industrie in Indië op een breeden grondslag moet worden gebouwd, zal 't zich met niet minder moeten tevreden stellen, dan met het beste, wat het Westen het te leeren geeft. De gaekwar van Baroda wierp op deze quaestie het juiste licht, toen hij zeide: „Zonder individueelen durf, volharding, energie en vooruitzien zijn wij niet bij machte eenige werkelijke duurzame verbetering te brengen in de economische toestanden van het land." Geen tusschenkomst van het bestuur kan deze particuliere krachten vervangen. Maar de swadesji-beweging brengt schot in den groei van Indië, door een werkelijk verlangen op te wekken naar industriëelen vooruitgang, terwijl de verborgen schatten geleidelijk te voorschijn komen, die zoolang zonder eenig nut voor de gemeenschap werden bewaard. Ook hier echter mag van het bestuur in billijkheid worden verlangd, dat het steun verleene door de middelen te verbeteren om een deugdelijke opleiding te erlangen. Maar ten opzichte waarvan de medewerking van den staat hoofdzakelijk wordt vereischt, is de verbetering van de arbeiderstoestanden in Indië. Arbeid is de overheerschende macht voor den vooruitgang van de industrie, en in dit opzicht is Indië zeer achterlijk. Wij moeten het denkbeeld loslaten, dat er een onuitputtelijke overvloed van goedkoope arbeidskrachten in dit land is. De voorraad is niet onuitputtelijk, want in elken tak van industrie komt men handen te kort en de loonen naderen het laagste peil van den Europeeschen standaard. De Indische industrie behoort veel meer dan thans gebruik te maken van mechanische werkkrachten."

Deze mechanische werkkrachten zullen een groote besparing aan arbeiders geven. In de op moderne wijze ingerichte industrie leidt alles tot de verdeeling van den arbeid in twee categorieën. Ten eerste heeft men de massa, waarvan slechts de noodige kennis wordt verlangd om de machines aan den gang te houden, maar verder ook het deugdelijk geoefend personeel, dat met het toezicht is belast. Door verbetering der toestanden in de steden en het algemeen verstrekken van lager onderwijs, zal men zich verzekerd kunnen houden in Indië 't noodige menschenmateriëel te vinden voor de eerste categorie van arbeiders. Waaraan men thans in Indië voornamelijk behoefte heeft zijn opzichters en chefs van werkplaatsen. Hier ligt het veld voor de bestuursbemoeienis.

„Om in de behoefte te voorzien," schreef de *Times of India*, „is het noodig het aantal technische scholen uit te breiden, het onderwijs op die scholen te verbeteren, en ook het aantal beurzen voor uittezenden leerlingen te vermeerderen.

„De industriëele politiek, besloot het blad, welke naar 't ons voorkomt Indië's belangen het best zal dienen is die, waartoe sir G. Clarke (gouverneur van Bombay) zich heeft gezet: grondig onderzoek door deskundigen, wetenschappelijk onderricht, onderwijs in economie en hoogere handelswetenschappen, en verbreiding van technisch onderwijs. En in beginsel sta daarbij voorop, dat de groote moeilijkheden, waarbij sir Arthur Lawley zoo lang verwijlde, ons niet moeten ontmoedigen, maar integendeel ons de overtuiging moeten schenken van de noodzakelijkheid van een krachtiger streven."

* * *

Een hollandsche leermeester in Fransch-Guyana.

Een der beste bestuurders, die Fransch Guyana heeft gehad, was zekere Malouet, die in 1776 te Cayenne voet aan wal zette en daar getroffen werd door het treurig aanzien der kolonie, dat in zoo scherpe tegenstelling was met wat hij in Suriname zag.

„De Hollander", riep hij uit, „moet toen hij daar kwam niet anders gezien hebben dan een uitgestrekte strandvlakte bij vloed bedekt met water, bij eb met modder. Daar was het dat ik bewonderde en versteld stond van den moed, de nijverheid, de onversaagdheid van dien Europeaan, die in de modder rondploeterde en tot z'n kameraad zei: „Laat ons hier een kolonie stichten en de modderplassen droog leggen." Wanneer dan in minder dan een eeuw tijds 400 vestigingen — de kleinere plaatsen met minder dan 20 negers niet inbegrepen — ontstaan, alle volgens hetzelfde plan aangelegd; wanneer ik me daar op zoo'n nieuwe vestiging bevond, en daar tuinen zag zóó groot en zóó goed aangelegd als die der Tuilerieën, terrassen zag evenzoo genivelleerd als die van Bellevue; kanalen van 60 voet breed bij een lengte van 2000 vaam; kon zulks niet nalaten een diepen indruk van bewondering op mij te maken."

Malouet stelde zich Suriname ten voorbeeld en wist daar zekeren Guisan te bewegen, hem naar Fransch Guyana te vergezellen en daar te werken.

Onder leiding van dezen Hollandschen ingenieur werden groote werken uitgevoerd, waardoor het aanzien der hoofdstad Cayenne aanmerkelijk verbeterde. Van een plan om de vlakte van Kaw droog te leggen door het graven van een kanaal, moest echter wegens gebrek aan arbeiders worden afgezien.

Door de uitgevoerde werken ging de kolonie toch in korten tijd belangrijk vooruit, maar de revolutie maakte hieraan een einde.

INGEZONDEN.

Aangezien . . . . .

Mevrouw *M. C. Kooy—van Zeggelen* is voor vele Oude-Indischgasten en Nederlanders geen vreemdelinge meer. En wie haar kennen uit haar kinderboekjes **„Jong Java's Lief en Leed"** en **„De Gouden Kris"*** die weten tevens, dat zij te doen hebben met iemand, die haar medemenschen van allerlei kleur een warm hart toedraagt. Vooral den *kleinen* medemenschen.

Nu, het is in haar hoedanigheid van kindervriendin, dat ik voor haar uit bedelen ga. Mevrouw Kooy heeft een droom, en dien zag zij zoo gaarne verwezenlijkt. Al wie Indië kent, weet,

dat ook in het rijke Insulinde tal van kinderen veel te kort komen, en dat de kinderen uit de groote steden in de vlakte er even goed behoefte aan hebben eens „naar boven" te gaan, als de kinderen ònzer groote steden aan een hapje bosch, hei- of zeelucht. Welnu, deze kinderlooze met haar warm moederhart spant zich nu in voor **Vacantiekolonies voor Indische kinderen.** Dat is in Indië, met zijn vlottende bevolking, een nog wèl zoo moeilijke zaak als in Holland, en velen hebben er den moed al bij laten zinken, naar ik meen. Maar Mevrouw Kooy wil het nòg eens beproeven. Zij tracht geld bijeen te krijgen voor een eigen koloniegebouw te Soekaboemi *). Zij heeft reeds eenige menschen voor de zaak gewonnen, en met vereende krachten hoopt zij het zoover te brengen, dat men te Soekaboemi een eenvoudig gebouwtje zal kunnen laten zetten... En aangezien dat geld kost... En aangezien mèn voor kinderen nog al eens iets over heeft... En aangezien Oud-Indischgasten heel dikwijls nog een zwak hebben voor Indië en al wat daarop betrekking heeft... Vanwege al die „aangeziens" kom ik met onzen bedelnap bij de lezers van dit blad, met de vraag: „Wie doet er een duitje in voor de kleine beschermelingen van Mevrouw Kooij?"

Met genoegen zal ik alle bijdragen in ontvangst nemen, in dit blad verantwoorden en aan Mevrouw Kooy ópzenden. Hoe voller mijn napje wordt, hoe liever! NELLIE.

(Mevr. N. v. Kol te Voorschoten).

V., 3 Oct. 1908.

Het behoeft wel geen betoog, dat wij dit plan warm bij onze lezers aanbevelen.

* Wij vernamen, dat op de Docter Djawaschool op Java „De Gouden Kris" (het mooie boekje uit Nellie's volksbibliotheek, dat wij onzen lezers zoo warm hebben aanbevolen en waaruit wij een paar maal als Feuilleton een stukje overnamen), aan de leerlingen werd voorgelezen die jongens hebben onder elkaar een krantje, nu zijn er sommigen die als pseudoniem aannemen de namen der helden uit dit werkje: „Deng Pabele, Aroe Lipa, La Ballo", enz. Dit succes bij Javaansche jongens bewijst, dat ze er heelemaal „in" zitten en dat het Mevrouw Kooy gelukt is te spreken tot het gemoed en de verbeelding van hetzelfde Jong-Java dat zij zoo fijn en gevoelig weet te schetsen. Moge haar vacantie-kolonieplan ook spreken tot het gemoed van de leden van „Oost en West". Red.-Com.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Verslag omtrent den dienst der Postspaarbank in Ned. Indië over het jaar 1907. Batavia, Landsdrukkerij 1908. 4o.

Op het tijdstip, waarop dit jaarverslag verschijnt, is het ruim 10 jaren geleden, dat de Postspaarbank in Ned.-Indië in werking trad. En de uitkomsten van het bedrijf gedurende dat ruim 10-jarig tijdvak hebben de verwachtingen, die men van deze instelling koesterde bij haar totstandkoming, niet beschaamd. Wel is waar blijkt ook uit dit jaarverslag, opgemaakt door den directeur H. Zaalberg, dat het sparen onder de inheemsche bevolking van Indië geen belangrijke vorderingen maakt, doch zou het o. i. verkeerd zijn, daaruit af te leiden, dat zulks verband moet houden, in de eerste plaats, met de meerdere of mindere welvaart der Inl. bevolking. Het aloude feit, dat de eenvoudige inlander zijn bezit liefst vastlegt in preciosa, in sieraden, liever dan geld, is ook thans nog van kracht blijkbaar.

Wij laten hieronder eenige sprekende cijfers uit het Verslag volgen:

In 1898	bedroeg	het	tegoed	f	766.666.91
„ 1899	„	„	„	„	2.109.800.58
„ 1900	„	„	„	„	2.888.303.39¾
„ 1901	„	„	„	„	3.464.202.88½
„ 1902	„	„	„	„	3.995.809.31
„ 1903	„	„	„	„	4.867.989.14
„ 1904	„	„	„	„	6.031.963.11
„ 1905	„	„	„	„	6.706.430.20
„ 1906	„	„	„	„	7.214.212.72½
„ 1907	„	„	„	„	7.227.554.16

Van dit laatste bedrag stond op naam van Europeanen:

f6.093.067.34; van Inlanders f1.004.862.39½; van vreemde Oosterlingen f129.624.42½.

Overeenkomende met f215.70 per inlegger voor de Europeanen; f38.45 voor de Inlanders, en f62.37 voor de Vr. O.

Bij de Rijkspostspaarbank in Nederland bedroeg (blijkens het jaarverslag over 1906) het gemiddeld tegoed per inlegger f110.88½, dus slechts ongeveer de helft van het gemiddeld tegoed van de Eur. inleggers in Indië.

Gerekend per zielental der bevolking, waarbij dan alleen de Europeanen kunnen worden vergeleken, komt men voor Nederland tot het cijfer van f24.628.18 per 1000 zielen; en voor Ned.-Indië tot f65.263.73 per 1000 zielen der Europ. bevolking, zoodat het cijfer voor de Postspaarbank in Indië ruim 2½ maal dat van Nederland bedraagt. Wat eindelijk betreft het aantal inleggers, per 1000 zielen der bevolking, telt de Rijkspostspaarbank in Nederland 222.1, en de Postspaarbank in Ned.-Indië 302.5 (Europ.) inleggers.

Uit die cijfers blijkt zeker wel voldoende hetgeen boven reeds werd gezegd: De Postspaarbank in Indië heeft de verwachtingen niet beschaamd.

Zooals vanzelf spreekt bevat het Verslag tal van bijzonderheden en statistieke gegevens over het bedrijf in 1907, waarop we echter slechts de aandacht kunnen vestigen.

* * *

De heer **W. L. Bosschart,** consul-generaal der Nederlanden te Melbourne, die reeds zooveel deed om de handelsrelaties van Ned.-Indië met Australië uit te breiden, heeft thans weder een nuttig werk verricht, waarmede hij den handel in Ned.-Indië ten zeerste aan zich verplicht.

Van zijn hand is n.l. verschenen een *Statistisch overzicht betreffende den Nederlandsch-Indischen invoer in Australië en Nieuw-Zeeland met adressen en importeurs in Australië* (Batavia, Landsdrukkerij 1908).

* * *

Het zal aan een groot deel onzer lezers niet onbekend zijn, dat *Mr. J. H. Abendanon* onder den titel: „De Nederl.-Indische rechtspraak", indertijd eene verzameling met vervolgen heeft uitgegeven, welke wij het beste zouden kunnen noemen een generaal register op het Ind. Weekblad van het Recht en het Recht in Ned.-Indië. Sedert 1898 nu werd dit nuttige werk niet vervolgd, totdat wij korten tijd geleden vernamen, door middel van gedrukte circulaires, dat èn de heer *Abendanon* èn *Mr. J. Duparc* de bewerking van een vervolg op zich genomen hadden, hetgeen intusschen te bejammeren is, daar dergelijke werken, uit den aard der zaak zich tot een kleinen kring van koopers beperken.

Van de hand van *Mr. Duparc* is thans (bij de firma Nijhoff) verschenen de 1e aflevering zijner „*Verzameling van Nederlandsch-Indische rechtspraak en rechtslitteratuur*. 1898—1907."

Over de meerdere of mindere bruikbaarheid van 's heeren Duparc's Verzameling een oordeel te vellen ligt niet op onzen weg; bovendien gebiedt de billijkheid daarmede te wachten tot het tijdstip dat ook Mr. Abendanon's Verzameling geheel of gedeeltelijk het licht heeft gezien. Intusschen wil het ons voorkomen, dat beide uitgaven aan bruikbaarheid zullen winnen, omdat daarin niet alleen het „Weekblad" en het „Recht" worden verwerkt, maar ook de Indische rechtslitteratuur uit andere tijdschriften daarin is opgenomen.'

* * *

De Ingenieur.

In het nummer van 3 October is in extenso opgenomen de rede, uitgesproken door den heer *P. Th. L. Grinwis Plaat*, bij de aanvaarding van het ambt van buitengewoon hoogleeraar in de Waterbouwkunde aan de Technische Hoogeschool te Delft den 28 Sept. 1908, getiteld: *De opleiding van den civiel-ingenieur voor den Indischen dienst.*

* * *

De Indische Gids.

Het October-nummer wordt geopend met eene uitvoerige beschouwing door den heer *E. A. C. von Essen* over: *Het overbrengen der irrigatie-afdeelingen op Java bij het Departement van Landbouw*, naar aanleiding van het artikel van den heer J. Nuhout van der Veen in de April-afl. van 1907 van het tijdschrift *Onze Eeuw*, getiteld: Irrigatie en Landbouw op Java. Hoewel langs anderen weg, komt ook de heer von Essen tot de slotsom, dat, wil men de irrigatie-afdeelingen op Java dienstbaar maken aan de bevordering van den inlandschen landbouw, haar overbrenging bij het Dep. van Landbouw in Ned.-Indië aangewezen is; óók in het algemeen in het belang van een goeden gang van zaken bij die afdeelingen.

De heer *E. van Assen*, die in de vorige aflevering eene bijdrage schreef tot oplossing van het Atjeh-vraagstuk (het oprichten van een bureau voor Inlandsche zaken te Kota Radja), verheft ook thans weder zijn stem ten bate der Atjehsche bevolking. Onder het opschrift: „*Atjehsche veroordeelden*", wijst hij op het harde lot, dat den voor zijn vrijheid strijdenden Atjeher wacht bij zijn gevangenschap. De Atjeher is als goed vaderlander gehecht aan zijn land, en wil voor het herkrijgen van de vrijheid daarvan zijn leven geven. „De Atjeher — zegt de schrijver o. i. zeer terecht — verschilt ten dezen aanzien niet van den Nederlander, en staat dus te dien opzichte niet zoo ver van ons af, doch, in stede van zekere consideratie voor plichtmatig optreden, zooals de Nederlander geniet, wacht hem, na gevangenneming, de straf van schande, in den vorm van dwangarbeid in den ketting."

Maar ook uit een politiek oogpunt zijn de zware straffen van dwangarbeid en verwijdering uit Atjeh af te keuren, want „gewoonlijk wordt de verbanning voor vele jaren uitgesproken, hetgeen tot gevolg heeft, dat de achtergelaten vrouwen, in den regel zonder te zijn gescheiden, met andere mannen huwen en dat de kinderen wild opgroeien en dan wraak nemen of tegen ons gaan strijden."

Dat tijdelijke verwijdering van vijandige, onrustige en fanatieke elementen evenwel steeds noodzakelijk zal blijven, verliest de schr. evenmin uit het oog, „doch men doe zulks met beleid, stapele geen kwaad op kwaad, en detineere groepsgewijze lieden van zekere kwaliteit op Regeeringskosten, in verspreide kleine etablissementen, onder toezicht van lieden, die daarvoor geschikt zijn, op plaatsen in de Molukken, op Borneo, Celebes, Timor of de kleine Soenda-eilanden, waar zij dan verder in hun eigen onderhoud moeten voorzien."

Na nog andere maatregelen ten gunste der Atjehsche bannelingen te hebben bepleit, eindigt de schr. zijne op uiterst bezadigden toon geuite beschouwingen aldus:

„Ongaarne ga ik op dit onderwerp in en bepaal mij er verder alleen toe om bij de Nederlandsche Regeering er op aan te dringen, het daarheen te leiden, dat zij zich, op onpartijdige wijze, volkomen op de hoogte late stellen van de wijze, waarop de rechtspraak over Atjehers in de laatste jaren is uitgeoefend en toegepast.

Dit onderzoek zal de moeite loonen; het zal veel kunnen ophelderen, waarvan de Regeering thans onkundig moet blijven, terwijl, als in het vele gebrekkige kan worden voorzien, het loon zal zijn de luwing van het Atjehsch verzet."

Vervolgens bevat de Ind. Gids een korte beschouwing over de taak van *De controleur bij het Binnenlandsch Bestuur op Java en Madoera*, door den ass.-resident *Ch. Borel*, naar aanleiding van een artikel van controleur *J. N. Nieuwenhuijs, N.-I. B. A.* in de Mei-afl., waarin deze klaagt over het vele administratieve werk aan de controleurs opgedragen. De heer Borel acht een en ander overdreven; doch in een Naschrift houdt de heer Nieuwenhuijs, N.-I. B. A., in dit opzicht zijn meening staande.

Verder bevat dit Nr. dan nog: Uit de geschiedenis der Oost-Indische Compagnie in de 18e eeuw (vervolg), door N. Mac Leod. — Het Rapport der Staatscommissie betreffende de Insche zeemacht. — Varia: De modern opgevatte en de werkelijke Javaan, door N. — Overeenkomsten met Inl. vorsten in den O.-I. Archipel (Kota Waringin, Laikang, Bangli, Kloengkoeng, Indragiri). — Maandelijksche revue van brochures, enz., door J. E. de M. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en industrie. — Maandelijksche bibliographie voor Oost-en en West-Indië, door W. C. Muller. — Nieuwe maatschappijen.

* * *

Weekblad voor Indië.

No. 19 van den loopenden jaargang houdt o.m. in: Afscheid (als redacteur van het tijdschrift, met vervanging door Dr. R. Broersma) door M. van Geuns. — Een vijf en twintigjarig jubileum (van F. A. G. Douwes Dekker), door M. v. G. (met portret). — Rembrandt's Oriëntalisme (vervolg), door Gabriël. — De grootste suikeronderneming van Java (Djatiroto), met platen en kaartjes. — Indische omtrekken, door Henri Borel. — Indrukken van den dag, door Corax. — De Hollanders aan de Malebaarkust, door Maurits Wagenvoort.

* * *

De Indische Mercuur.

No. 39 (van 29 Sept. j.l.) bevat de navolgende bijdragen: De Londensche caoutchouc-tentoonstelling, door A. H. Berkhout. — De caoutchouccultuur in Mexico. — De Inkomsten-belasting in Ned.-Indië van cultuur-maatschappijen. — Het recht op bescherming van degenen, die eene uitvinding bij het Algemeen Syndicaat van Suikerfabrikanten hebben gedeponeerd. — Verslag van de inspectie van den Landbouw in West-Indië over 1907 (vervolg). — De Turksche tabaksregie. — Laatste raming van de productie der West-Java Suikerfabrikanten, oogst 1908. — Kapitaal en arbeid in de Suikerindustrie. — Langdurige storing op een telegraafkabel in Oost-Indië. — Landbouwcrediet in de Straits en Malakka. — De sultan van Assahan in het Koloniaal Museum. — Emigratie van Javanen naar Suriname. — Benevens een aantal kleinere berichten en de gewone wekelijksche rubrieken.

* * *

Ter gelegenheid van haar *vijftigjarig bestaan* heeft de *Nederlandsche Zendingsvereeniging* te Rotterdam een waar prachtwerk uitgegeven, samengesteld door *Ds. H. J. Rooseboom*, voorzitter van het Hoofdbestuur. Het werk, gedrukt bij D. van Sijn en Zoon te Rotterdam, is op fraai papier gedrukt en van tal van keurige **illustraties, portretten, benevens een kaart** van West-Java, het terrein van werkzaamheid van genoemde zendingsvereeniging, voorzien.

Om een idée van den inhoud te verkrijgen kunnen wij niet beter doen dan een gedeelte van de Voorrede des schrijvers hieronder te laten volgen:

In het eerste hoofdstuk wordt het karakter der Vereeniging uiteengezet, worden hare beginselen verklaard en hare kenmerken in het licht gesteld. Het tweede hoofdstuk schetst het arbeidsveld. Post voor post wordt kort beschreven. Op welke wijze onder de Soendaneezen wordt gearbeid, teneinde het Evangelie onder hen ingang te doen vinden, verhaalt hoofdstuk drie. De vele tegenstand, daarbij te overwinnen, vormt den inhoud van hoofdstuk vier. En het laatste hoofdstuk bespreekt de vraag, in hoe verre na 50 jaren kan worden getuigd: „De Heere heeft eene geopende deur onder de Soendaneezen gegeven."

De geschiedenis van het *verleden* is slechts in zooverre beschreven, als noodig was om het *heden* te verstaan. Eene opsomming van namen, jaartallen en cijfers is zooveel mogelijk vermeden; teneinde dit mogelijk te maken, zonder te kort te doen aan den eisch, die aan een *Gedenkboek* kan worden gesteld, zijn eenige Bijlagen achteraan geplaatst.

Ds. Rooseboom zegt ten slotte dat het Gedenkboek niet de minste aanspraak maakt op eenige wetenschappelijke waarde, doch „indien het eenigszins mag medewerken tot verhooging der belangstelling voor de Nederlandsche Zendingsvereeniging en den arbeid, die van haar uitgaat, en alzoo tot eene blijde en dankbare viering van haar gouden feest, dan gevoelt de schrijver zich voor de moeite, aan den arbeid der samenstelling verbonden, rijk beloond."

Onzerzijds spreken we de hoop uit, dat dit prachtige Gedenkboek in handen zal komen van velen, want afgezien van het vele wetenswaardige, hetwelk het over het werk der Zending bevat, komen er ook tal van bijzonderheden in voor over land en volk van West-Java.

* * *

Ten slotte vestigen we de aandacht op een prettig en boeiend geschreven schets van (Mejuffrouw) *C. M. Vissering* in het October Nr. van **Onze Eeuw**, getiteld: *Een herinnering uit de Preanger*, benevens op het:

Verslag van het Mijnwezen in Nederlandsch-Indië over het jaar 1906—1907. Met 17 Bijlagen. (Overgedrukt uit het Jaarboek van het Mijnwezen in Ned. Oost-Indië van 1907). Batavia. Landsdrukkerij. 1908. 8o.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 9 September 1908;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 7 September;
Ned.-Ind. Effectenblad No. 69 en 70;
De Indische Mercuur No. 40;
De Javasche Courant t/m No. 72;
De Padanger t/m 28 Augustus;
De Sumatrabode idem;
Delicourant t/m 29 Augustus;
Nieuwe Surinaamsche Courant t/m 6 Sept.;
Suriname, Kol. Nieuws- en Adv.blad t/m 11 Sept;
De Stem v. Indië No. 33 t/m 35;
Begrooting van Ned.-Indië 1909;
Ned.-Ind. Landbouwsyndicaat, verslag 1907;
Koloniaal Verslag 1907 (compleet);
Exportblad No. 738;
Damesweekblad voor Indië No. 6;
Het Onderwijs No. 34;
La Quinzaine Coloniale No. 17;
Weekblad van Indië No. 18—19;

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 1 Sept. 1908. No. 70.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte: één jaar verlof naar Europa aan den hoofdcommies ter Alg. Secretarie S. Meihuizen.

Ontslagen: op verzoek, eervol. de schout voor de politie te Semarang J. K. Krygsman; de leeraar bij de H. B. S. te Semarang Dr. R. Broersma; de commies ter Alg. Secr., mej. Mr. H. Schalkwijk; de onderwijzer 1e kl. P. van de Steeg; de opzichter B. O. W., C. L. Tausent; de adj.-commies bij den post- en tel.dienst L. R. C. Schütz; de deurwaarder bij den landraad te Soerabaja J. W. F. E. Hayes; de hulponderwijzeres mej. J. W. Scheuer.

Opgedragen: aan den heer F. A. Liefrinck zich op een nader vast te stellen tijdstip naar 't Gouv. Atjeh en Onderh. te begeven, ten einde zich door persoonlijke waarneming op de hoogte te stellen van den gang van zaken aldaar, enz.

Benoemd: tot commies bij den R. v. J. te Batavia J. C. van Ginkel; tot ass.-resident van Bojolali de controleur W. M. de Virieu Brouwer; tot controleur de asp.-controleurs J. A. van Neer, A. M. van der Elst en J. W. Meijer Ranneft; tot voorzitter van de landraden te Bandjarnegara en Wonosoboe Mr. J. J. Boerma; tot leeraar aan de H. B. S. te Semarang Dr. W. F. Gombault; tot adj.-chef 2e afd. S.S. op Java A. Tom; tot stationschef 1e kl. S.S. op Java Ch. W. Webb; tot referendaris B.B. G. J. Pool, laatstelijk die betrekking bekleed hebbende; bij de Alg. Rekenkamer: tot hoofdcommies O. R. Agerbeek; tot 1en commies J. W. Kessler; tot 2en commies W. A. J. Noordhoorn; tot 3den commies Ch. H. Peters.

Tijdelijk belast: met de functiën van referendaris bij het Dep. van goudbedrijven de 1e luit.-kwartiermeester J. J. Kuyper; van hoofdcommies A. Ligtenberg.

Benoemd: tot lid van den landraad te Bandoeng Raden Rangga Soerialaga; Mas Rangga Soeranegara; Raden Gandakoesoemah; Raden Natapradja; te Samarinda, Pembekel Anang Matarip bin Hadji Djalil, kamponghoofd van Samarinda Oeloe.

Departement van Oorlog.

Benoemd: tot 3en commies L. W. Doeve, gep. adj.-onderoff.-schrijver.

Uit de Javasche Courant van 4 Sept. 1908. No. 71.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den ass.-resident der Oosterdistricten (Celebes) A. Ch. Veenhuijzen; aan den commies te Priaman P. A. Ros.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de klerk te Soerabaja T. A. C. O. van Hengst en de commies te Batavia P. D. M. Henricus.

Gesteld: ter beschikking van den voorzitter van den landraden te Bandjarnegara en Wonosoboe Mr. A. A. Galestin.

Benoemd: tot hulpprediker te Baä (Timor) G. A. W. Geissler; tot ass.-res. van Simeloengan en Karolanden Ch. L. J. Palmer van den Broek; tot ass.-res. der Oosterdistricten (Celebes) P. v. Tubergen; tot lid van den gemeenteraad van Pekalongan H. A. Wolff en P. J. Munnich; tot lid van den gew. raad aldaar Dr. J. F. H. de Graaf; tot lid van den afd.raad van Deli Mr. J. J. Bool.

Belast: met de waarneming der betrekking van tijd. ass.-res. van Nias N. van Vuren; idem van Loewoe D. Breedveldt Koer; idem van Asahan J. A. Einthoven.

Benoemd: tot lid van den landraad te Bengkalis F. A. Bedier de Prairie en W. Kramers; tot inl. off. van Just. in het regentschap Blora, Mas Sastrodimedjo; in Pamalang, Raden Mas Hadiwinoto; tot lid van den landraad te Saparoea J. R. Titoley en Mohamad Sedek Amahoroe.

Departement van Oorlog.

Verleend: wegens ziekte 1 jaar verlof naar Europa, aan den kolonel der artillerie, Jhr. L. D. C. de Lannoy.

* * *

Uit de Javasche Courant van 8 Sept. 1908. No. 72.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de commies bij den post- en telegraafdienst te Weltevreden. A. Klusman en de klerk te Semarang E. A. Emanuel.

Benoemd: tot alg. ontvanger 3e kl., C. F. W. Hansen; tot vendumeester te Poerwodadi, J. M. Gramberg; tot adjunct-boekhouder-kassier te Batavia, G. W. Th. Busscher; tot tijdelijk ondervoorzitter van den landraad te Sampang, Mr. H. Lamberts; tot onderwijzer 1e kl., C. C. J. L. Manuel en J. C. G. Ottow; tot idem 2e kl., G. Th. Vonk, J. Best en G. W. Feekes.

Ontslagen, eervol, de wedono van Padangan, Mas Djojohamisastro.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. en geplaatst te Poerwokerto, H. Jongtien.

Departement van Oorlog.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de 1e luitenant der cavalerie, A. J. van Riemsdijk, en de kapitein der infanterie L. G. van der Haas.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het s.s. „Grotius". Gezagvoerder P. Ouwehand; vertrokken van Batavia 10 September en aangekomen te Genua 4 October '08.

Te Genua hebben zich ontscheept: P. J. Stok, echtg. en 2 dochters; G. J. C. Verhoeven, echtg. en kt; Mevr. Wed. H. Merens Tower en 2 dochters; A. K. M. Martis, echtg. en 3 k.; Dr. W. v. Bemmelen, echtg., 3 k. en Mej. C. Loemans; Mevr. G. J. van Nierop—Adam; Generaal-Majoor G. C. E. van Daalen, echtg., 4 k. en Mej. M. van Zyp; Mevr. A. A. L. d'Abo—Dezentje; J. D. van der Eb; L. C. Schalkwijk, echtg. en k.; J. de Haan, R. W. Wijnmalen en echtg.; F. Hellwig, echtg. en k.; P. van de Steeg, echtg. en k.; T. M. Delfos; J. A. Manus van der Jagt; Th. J. Veerkamp; S. Visser en echtg.; D. Voer en echtg.; J. P. H. Lindner, echtg. en zoon; J. M. Baron van Tuijll van Seerooskerken; L. Jonker; H. L. J. Diko, echtg. en 2 k; W. de Zwaan; mevr. wed. H. Frederilks—Mackay en d; Jhr. L. D. C. de Lannoy, echtg. en d; M. van Geuns; G. Witsen Elias; A. C. Veenhuijzen en echtg; L. Nieuwdorp, echtg. en 3 k; mej. Tönjes; Ch. Boissevain; C. Kal; R. Tumbelaka; E. G. Pott; mevr. L. J. Oltmans—Van Hulstijn; J. C. Swaab en echtg; R. Roelfsema; I. M. Peltzer; Raden Soerjowinoto; G. Holtius, echtg. en dochter; A. M. Ingenegeren; A. C. Ingenegeren; mej. R. van Essen; mej. A. van Zijp; van Singapore: A. Bianco; van Sabang: J. H. Morbeck en echtg; S. Stieler; O. V. Prokopovitsch; J. v. d. Velde; J. W. Folkersma; te Lissabon zullen zich ontschepen: A. J. da Costa; J. P. da Silva; M. Marins; te Amsterdam zullen zich ontschepen: mevrouw F. Th. Engel Happé en 7 k; mevr. A. M. Ej Smitt-Jonker en k; H. Bakker; J. J. Reus; D. J. Sanders; G. P. van Slingerlandt; J. E. S. v. d. Bijl; S. Linzell; J. A. Rijken; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen; van Sabang: H. E. Buis; echtg. en 2 k. en jongej. E. C. Stuijfzand.

Passagierslijst van het s.s. Koning Willem II; gezagvoerder J. Teensma; vertrokken van Amsterdam naar Batavia 3 October 1908. Te Amsterdam schepen zich in: V. J. van Marle, echtg. en 4 k; H. P. Maassen; J. Th. Krol; J. H. Heijmann; E. Scheltema en echtg; mevrouw D. H. van Son; H. H. le Conge, echtg. en 3 k; W. Bosch; P. M. Johannes; W. Rups; P. O. Posthumus; P. F. v. d. Ham; M. J. Schram; C. Prozée; A. Kindereit; J. W. H. Boebert; mej. N. Lugt; benevens een detachement suppletietroepen; naar Genua: Feschotte; De Reus; naar Belawan-Deli; G. L. d'Abo; J. J. A. van Eupen; J. M. Lijnkamp; van Southampton naar Genua: Mr. en Mrs. Tilby; naar Port-Saïd: Miss A. Crellin; Mr. J. D. Jacobs; miss Cox; naar Suez: miss Hayes; te Genua zullen zich inschepen: mevr. W. E. Laanbroek—Stel en k; L. M. C. van Eendenburg; C. G. J. Wijnmalen; W. J. Mans; K. v. Aller; J. G. Veenenbos; H. Spits; mej. E. Crébas; A. A. de Jongh. echtg. en 2 d; mevr. Warnsv. Ingen; Dr. H. J. Smit en echtg; mej. A. M. v. d. Putten; A. C. van der Krogt, echtg. en 6 k; P. P. Martron, echtg. en 2 k; J. F. van Rossem; E. L. Masthoff; J. Smits en echtg; G. Langkamp en echtg; Ch. Flaes; S. Schregardus en echtg; A. A. van Vloten; H. D. van Zoelen, echtg. en k; A. R. van Essen en echtg; mej. B. Böhl; A. J. Hartjens; W. Huijgens, echtg. en k; van Engelen en echtg; mevr. wed. N. Pické—Rambaldo; F. Schneider; C. Bauszat; E. E. Blaauw; mevr. Huissen—De Jong; E. Spiero, echtg. en 2 k; naar Belawan-Deli; G. Kruijs, echtg. en 2 k; naar Singapore: J. Smit; C. J. N. W. Vermeulen; P. S. v. Dijk.

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem III; gezagvoerder J. Aarents; van Amsterdam n. West-Indië op 2 October 1908. P. Schmiedecke, echtg. en 2 k; A. G. Fernandes, echtg. en d; 4 eerw. Zusters; 2 eerw. Fraters; B. H. D. Heinz; Mr. Mrs. R. D. Battercase; W. A. Mackay; Mr. Mrs. Yule; James C. Cunningham; William Frame; William Brown; Archd Waddell en Thomas Muirhead; James Mc Gruther; David Mc Gibbon; Andrew Ramay; John Henderson; William Dawson; George Hebenton; Duncan Strachan; William Sinclair; Robert Anderson; Robert Forbes; Robert J. Duncan; Robert Lindsay; Alexander Mc Dougall; Robinson Strachan.

= RINCK =

Groote voorraad
Taschjes, Portemonnaies, Portefeuilles
enz. enz.
Alle LEDERWAREN en ETUIWERK, alles wordt bij mij vervaardigd, alsook gerepareerd.
Fabriek en Magazijn MOLENSTRAAT 54 b. d. Prinsestraat.

BESLIST DE BESTE INDISCHE SIGARETTEN ZIJN DE
PAJAGOMBO SIGARETTEN
VAN
ANT. JUSTMAN
TE **BATAVIA.**

= „UNICUM." =

„UNICUM"'s geheim chemisch preparaat is onschadelijk voor stof en model.
„UNICUM" heeft bekwame vaklieden voor het repareeren en oppersen van Heeren- en Dameskleeding.
„UNICUM" heeft een 1e klas Coupeur voor het vermaken van slecht passende Kleeding.
„UNICUM" zorgt voor een vlugge, accurate bediening.

Eenig adres:
Fluweelen Burgwal 8. - Telef. 4947.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén millioen gulden (volteekend).

Bijkantoor te 's-Gravenhage: Kettingstraat 23,
Directeur W. J. FONTEIN.

Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,
Directeur J. WILDEMAN.

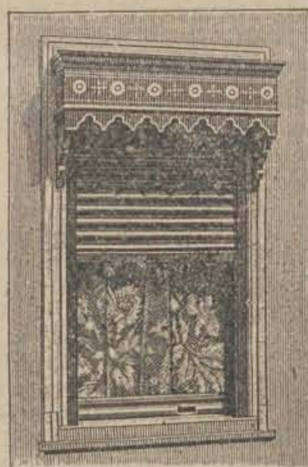
TOKO BAHROE

Gevestigd anno 1898.
Telef. Interc. 4796.

v. Kinsbergenstr. 126 b/d Pr. Hendrikstr., den Haag.

Het **beste en soliedste adres** voor de Indische familiën. — Export door geheel Europa. **Extra aanbieding:** gandaria assin per flesch f 1.10, versche samballans, boemboe's, ketjap benteng, klapperboter per $^1/_2$ kilo f 0.90 enz. enz. — — — — — — — — — — —
Directe aanvoer uit Nederl. Indië. Minzaam aanbevelend,

W. BARNAS & DIEMERS. — Importeurs.

Heineken's(oudste)
Glazenwasscherij
Stoom Jalouzieën- & Rolluikenfabriek
KETTINGSTR. 6,
DEN HAAG.
v.h. Drie Hoekjes 3.
Telefoonnummer 2478.
AMSTERDAM, van der Helstraat 1.
UTRECHT, Potterstraat 20.
HILVERSUM, - ARNHEM, - NIJMEGEN.

N.V. Electrische Drukkerij

„Luctor et Emergo"

Amalia van Solmsstraat 2=4,
Telephoonn. 4424 :=: Den Haag.

OPVOEDING.

Het Hoofd eener Bijz. School zich gaarne belast met de opvoed van een
paar KINDEREN.
Utstekende referenties.
Adres: De Perponcherstraat 108-
DEN HAAG.

Gouden Medaille. Parijs 1907

Internationale Tentoonstelling Hygi

Haargroeimiddelen

merk „CRINOFLOOR"

zijn de middelen waarvan men het succes kan verwachten. Men vrage overtuiging daarvan aan, de vele attestе erstelden, welke gaarne op aanvraag fr thuis worden gezonden. Mondeling of sc telijk ADVIES KOSTELOOS.
C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den H
Eenig eigenaar.
CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBOD
Succes bijna altijd zeker.

VACANT.

VACANT.

J. S. DIJKHOF
Den Haag -:- Mauritskade
Telef. Interc. 4212.
Koopt en verkoopt Effecten, vre Geld, verzilvert Coupons, opent kening-Courant tegen onderpand, casseert Wissels en Kwitantiën.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ $0.12^1/_2$
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Het Curaçaosche blad *De Amigo* schrijft, onder het opschrift:

Armoede.

„De nood is groot; die nooit vroegen, vragen nu, de armoede is algemeen. Het staat niet stil met menschen, die hun nood komen klagen. De werkverschaffing kan slechts zeer weinig verlichting geven. Het getal der werkloozen is al te groot.

Het getal kinderen, die op school koffie en brood krijgen, is reeds gestegen tot 900.

Mocht er toch spoedig wat meer hulp komen voor de arme bevolking. Er wordt meer geleden dan menigeen begrijpen kan."

Reeds schreef het Bestuur den Gouverneur van Curaçao over onze oproeping in het Kol. Weekblad van 10 September 1908 no. 37, welke nog afzonderlijk verspreid is onder hen, van wie wij belangstelling en deelneming voor deze zaak verwachtten. Over weinige dagen, wanneer naar onze berekening onze brief door den Gouverneur kan ontvangen zijn, zullen wij het bedrag telegrafeeren, dat reeds bij ons is ingekomen, en beschikbaar is ter tegemoetkoming van de **noodlijdenden in de kolonie Curaçao.**

Alsnog werden ontvangen de navolgende gelden:

Tot ondersteuning der noodlijdenden werden alsnog de volgende gelden door ons ontvangen:

J. G. A. S., Amsterdam	*f* 1.—
Departement tot Nut van 't Algemeen, Breda	*f* 10.—
Afd. Arnhem	*f* 10.—
J. P. Jzn., Amsterdam	*f* 10.—
	f 31.—
Vroeger ontvangen	*f* 225.50
Totaal	*f* 256.50

B. Ten behoeve van **„Het Ondersteuningsfonds"**:

Vroeger ontvangen *f* 63.—

Voor de opgave,

E. VAN ASSEN, Secr.

Van de Redactie-Commissie:

Mevrouw *N. van Kol* te *Voorschoten* meldt ons, dat zij in hartelijken dank ontving voor het plan van Mevr. *M. C. Kooy—van Zeggeten:*

Het Vacantie-Koloniehuis te Soekaboemi.

Van een vereerster der talentvolle schrijfster van „*De Gouden Kris*"	*f* 2.50
Van een vriend van den kleinen *Ming* (De held uit „*Jong Java's lief en leed*")	*f* 25.—
Van H. v. K.	*f* 10.—

Zij houdt zich ten zeerste aanbevolen voor de bijdragende pennenkskens van gulle kindervrienden.

* * *

Van Boeatan:

Na de tentoonstelling te Rotterdam wordt er nu weder een gehouden te Middelburg, op verzoek der Vereeniging *Voor de Kunst*, die in de bovenzaal der societeit *St. Joris* aldaar onze inzending keurig geëtaleerd heeft. De *Middelburgsche Courant*, die deze expositie beschrijft, noemt haar een der beste propagandamiddelen om de belangstelling voor de koloniën te verhoogen, en zegt o.m.:

En het moet ook gezegd worden, dat er wel geen beter middel bestaat om dadelijk vat te krijgen ook op hen, die geen enkel aanknoopingspunt met Indië hebben, of er althans weinig over denken, dan door hen te laten zien wat de inlanders met hun vaardige vingers weten te maken. Want er gaat van dat Indische werk een bekoring uit, waaraan slechts weinigen zullen ontkomen.

Reeds de eerste blik op de batiks en weefsels waarmee de muren van de zaal behangen zijn, treft al dadelijk door de warme kleuren. En als men dan die doeken nauwkeurig gaat bekijken, en als men dan ook het vlechtwerk, het houtsnijwerk, de metalen voorwerpen, enz. beziet, dan wordt die eerste waardeering nog versterkt door de bewondering voor de prachtige bewerking.

Waarin het bijzondere van deze soort kunst schuilt, is niet zoo met één woord te zeggen. De kleurenkeus en de versieringsmotieven dragen er natuurlijk veel toe bij. Maar het is toch niet het minst de wijze van bewerking, vooral bij de doeken, die er dat bijzondere aan geeft. Vooral bij een rijk gesorteerde collectie als deze krijgt men een goed denkbeeld van het veelzijdige van de Indische kunst.

Op het gebied van weefsels is er heel veel moois te zien. Het is verbazingwekkend wat die eenvoudige inlanders daarin met hun primitieve toestellen weten te bereiken. Aan den smallen wand tegenover den ingang hangt een verzameling, die, hoewel afkomstig uit verschillende deelen van den Archipel, toch één cachet heeft; maar waaraan ieder kleed toch ook weer een eigen bewerking vertoont. En als men daar dan nog bijvoegt de tafel in het midden, beladen met rijk met goud- en zilverdraad doorwerkten doeken en kleedjes, en dan de tweede tafel met 't prachtig borduurwerk, Indische kant, opengewerkte kleedjes (fin tiré), en voorts de batiks, dan heeft men reeds een verscheidenheid die spreekt van een kunstbeschaving zooals slechts weinig volken die kennen.

Dat is geen te sterke bewering, want al dat werk heeft een geheel eigen karakter, al is het — en dat is geen wonder — ook in Europa nagevolgd.

Dit geldt vooral voor de batiks. We hadden reeds vroeger gelegenheid over dit procédé te schrijven. Maar dat was naar aanleiding van werk, door Nederlandsche kunstenaars, in navolging van het Indische, gemaakt. Hier heeft men werk uit het land, waar dat procédé geboren werd en waar het zich ontwikkeld heeft tot een buitengewone hoogte. Men bekijke slechts de sarongs, slendangs en hoofddoeken, welke aan de lange zijde der zaal hangen of op de tafels liggen. De wondermooie kleuren en de zeer eigenaardige versieringsmotieven zal men nergens anders aantreffen.

En hoe meer de Indiërs zich houden aan hun eigen kunstbegrip, en hoe minder ze zich laten leiden door Europeesche opvattingen, Europeesche motieven enz., hoe mooier hun werk is.

In aansluiting met deze doeken dienen de gevlochten matten te worden genoemd; stemmig en smaakvol van kleur, en vaak zeer kunstig van bewerking, vooral die welke opengewerkt zijn. Van die laatste kunst zijn er ook allerlei gebruiksvoorwerpen, taschjes, doozen, e. d., sommige bont gekleurd, andere met eenvoudige wit en zwart, of geheel ongekleurd, enz."

De tentoonstellingen van *Boeatan* dienen tevens tot bevordering dezer kunstnijverheid. Daarom hopen wij, dat er te Middelburg gekocht zal worden, evengoed als te Domburg, waar een ondernemend handelaar dit seizoen er een depot van opende.

Menangkabau en zijn recht van Zelfbestuur.

(*Vervolg en slot*).

Dat het van het hoogste belang voor de bevolking van Sum. Westkust is, dat de Wetgevende Macht hier beslissend optreedt, moge nog uit het volgende blijken.

Wanneer deze bevolking gelaten is in het volkomen **bezit van hare politieke en huishoudelijke** rechten, beteekent dit dan, dat haar het recht van zelfbestuur, als bedoeld bij art. 27 al. 2 Reg.-Regl., is toegekend of niet?

Ik *meen* dat deze vraag niet anders dan bevestigend moet worden beantwoord, doch *weet* dat het immer is gedaan door het gewestelijk bestuur, zoowel als door de Indische Regeering en het Opperbestuur, wat ik met tal van aanhalingen uit officieele bescheiden zou kunnen staven.

Nu uit het belastingsbesluit blijkt, dat ditmaal met dat recht geen rekening is gehouden, wordt het ten dezen noodzakelijk, dat de Wetgevende Macht zich eens en voor altijd verklare omtrent het al of niet bestaan van zelfbestuur.

Want ten aanzien van dit beginsel mag bij Regeering noch Gewestelijk Bestuur voortaan den minsten twijfel bestaan.

Immers, wordt verklaard, wat haast niet te betwijfelen valt, dat aan de bevolking dat recht blijft toegekend, dan ware dezelfde gelegenheid tevens te benutten om vast te stellen, dat in overleg met haar een regeling zal worden getroffen, waarbij het deliberatieve stelsel, dat bij haar in zwang is, beter tot zijn recht kome. Alleen daardoor kunnen verrassingen, als die waarvan die bevolking thans het slachtoffer is geweest, worden voorkomen.

Want het klinkt heel fraai, dat aan de bevolking of aan de vorsten van de een of andere streek het

recht van zelfbestuur is toegekend, doch wat blijft er van over, wanneer tevens de welbekende korte verklaring moet worden onderteekend, die onder meer eischt, dat de zelfbestuurder of de het volk vertegenwoordigende organisatie daarin belooft alle regelingen en alle bevelen door of vanwege 't Gouvernement gegeven te zullen nakomen.

Alleen wanneer het Gouvernement aan den anderen kant toezegt, dat geen regelingen getroffen of bevelen gegeven worden zonder voorafgaand overleg met den zelfbesturenden vorst of de volksvertegenwoordiging, krijgt het woord *zelf*- of liever *mede*bestuurder zin.

Immers moet de zelfbestuurders-politiek uitgaan van het gronddenkbeeld, dat het Nederlandsch gezag ook jegens de bewoners van de Inlandsche Staten in het algemeen dezelfde plichten heeft als jegens de zoogenaamde rechtstreeksche onderdanen, dan moet het ook die plichten vervullen, door tusschenkomst en met medewerking van de zelfbestuurders of bestaande organisaties. En dan wordt ook tegemoet gekomen aan de hoofdeischen: *ontwikkeling* en *versterking* der zelfbesturen. Deze twee denkbeelden moeten uitdrukking vinden in de regeling der verhouding tusschen Gouvernement en zelfbestuur bij politiek contract of daarmede gelijkstaande stukken (proclamatie placaat pandjang, enz.). Daarbij dient onbewimpeld het beginsel van Nederlands opperheerschappij op den voorgrond te staan, omdat er dan een macht is, welke er voor zorgt, dat het belang van het geheel boven dat van een deel, het belang van Indië boven dat van een gewest of van een streek gaat. Maar ook dient voorgoed afstand te worden gedaan van een steeds verder gaande ontneming van bevoegdheden aan de zelfbesturen en van elke poging tot verzwakking van hun innerlijke kracht en van hunne beteekenis in eigen kring. Dat kan zich alleen uiten in bestuursdaden, wanneer het in de contracten of gelijkstaande stukken (proclamaties, placaten pandjang, enz.) behoorlijk wordt gestipuleerd.

Tegelijk met de regeling van het deliberatieve stelsel, de moefakat, kan een regeling worden getroffen van het grondbezit en van de plaatselijke onderafdeelings- en gewestelijke financiën, welke ieder een eigen beheer behooren te behouden of krijgen en gescheiden dienen te blijven van elkander en van die voor den algemeenen dienst.

Met de regeling van het grondbezit heb ik voornamelijk het oog op een drietal missives van Minister Van Dedem, betreffende:

1o. de herziening, op eene wijze waardoor de rechten der Inlandsche bevolking en van hare hoofden beter worden gewaarborgd, van de bepalingen over de uitgifte van woeste gronden.

2o. het schenken aan de bevolking van een voor hypotheek vatbaar eigendomsbewijs, in het genre van wat bij Ind. Stblad 1872 No. 117 voor Java en Madoera is ingesteld, doch gewijzigd naar de Maleische toestanden:

3o. de regeling van den rechtstoestand der door Europeanen en Vreemde Oosterlingen geoccupeerde gronden, binnen de limiten der voornaamste plaatsen in het gewest.

Naar aanleiding van deze brieven heeft de Ind. Regeering in 1895 den Gouverneur van Sum. Westkust gemachtigd, om aan een commissie, door hem te benoemen, een voorbereidend onderzoek op te dragen naar de wijzigingen, welke in de regelingen van het grondbezit in zijn gewest en in de daarop betrekking hebbende bepalingen zouden behooren te worden aangebracht.

Tot welke uitkomsten heeft deze opdracht geleid? Aangezien het hier wetgevenden arbeid betreft, zal de Minister van Koloniën, des gevraagd, wel geen bezwaar hebben de ter zake betrekkelijke correspondentie aan de Kamer ter lezing af te staan.

Wanneer in deze richting wordt voortgewerkt, voor zooveel noodig is, in overleg met en met medewerking van de bevolking of hare vertegenwoordigers, dan kunnen daardoor zonder schokken toestanden worden geschapen welke de ontwikkeling van het gewest moeten bevorderen en in den vorm van verponding, overschrijvings- en successie-recht, belastingen op het geheele gewest toepasselijk worden gemaakt welke thans nog slechts voor Padang en Priaman gelden.

De bedoelde maatregelen vorderen echter eene uitbreiding van kadaster. En het zijn wellicht de daaraan verbonden uitgaven, die de regeering hebben weerhouden tot het nemen er van, over te gaan. Mocht dit blijken het geval te zijn, dan is de wijsheid weer eens door de zuinigheid bedrogen.

Wat de regeling der financiën betreft, stelle men zich niet voor, dat de ingevoerde belasting de eerste geldelijke bijdrage is van de Maleiers. Behalve de opgenoemde, zijn er nog landschapskassen en wordt schier in elke gemeente (negrie) geldelijk bijgedragen voor geestelijke en andere plaatselijke doeleinden. Dit zijn niet alleen huldegiften bij feesten en andere gelegenheden bijeengebracht, maar ook contributiën door de volkshoofden (mamaks) in overleg met de familieleden (kamanakans) opgelegd en aanvaard, bijv. voor het onderhouden of aanleggen van een gemeenschappelijke waterleiding, van een markt (pasar, pakan), van een moskee of soeran (bedehuis, ook leerschool voor godsdienstig onderwijs geheel buiten medeweten van 't bestuur. Aan balie (vergaderhuis); zelfs voor het verrichten van den verplichten arbeid in de Gouvernementskoffietuinen. Dit alles geschiedt buiten voorkennis, dikwijls geheel buiten medeweten van het bestuur. Aan dit bestuur was het daarom wellicht niet zoo heel moeielijk landschapskassen op te richten, en wel:

1o. In Padang, waar de heerendienst aan de wegen voor *f* 4 in het jaar afkoopbaar zijn;

2o. In Fort de Kock, waar de heerendiensten in de Kloof van de Batang Aali worden afgekocht voor *f* 6 in het jaar:

3o. In Solok, waar hetzelfde geschiedt ten aanzien van de heerendiensten in de Soebang-pas.

Nu, tengevolge van den aangelegden spoorweg door de Kloof van de Batang Anei, het onderhoud van dien weg, wegens het zooveel geringer geworden pedatie (karren) vervoer, niet meer zooveel werkkrachten vordert, is het denkbeeld om de sub 2 en 3 bedoelde kassen in afdeelings- of onderafdeelingskassen te converteeren, en zoodoende aan elke contrôle-afdeeling een landschapskas te schenken, waarin de door die onderafdeeling op te brengen gelden gestort en voor het onderhoud van eigen wegen benut kunnen worden, in mijn tijd overwogen en wellicht thans reeds in uitvoering gekomen.

Het beheer en de verantwoording dier gelden zal echter nog veel regeling vorderen.

Wat de gewestelijke begrootingen betreft deze bestonden, zooals bekend, vóór de invoering van de comptabiliteitswet. Eene voortgezette decentralisatie moet ze van zelve weder in het leven roepen en tot het regelen van het beheer en de verantwoording leiden, waartoe wijziging en aanvulling van genoemde wet vooraf moet gaan.

Dit bestek laat niet toe over de Menangkabausche financiën en de regeling van haar beheer en verantwoording meer te zeggen. Dus, revenons à nos moutons.

Het is volbracht! De inkomsten belasting is ingevoerd, grootendeels betaald en de bevolking van Kamang, een der brandpunten van het verzet, heeft aan de vertegenwoordiger van het Gouvernement, den Controleur van Oud-Agam, vergiffenis gevraagd voor het gepleegd verzet. De fiere Sumatraan heeft den trotschen nek weer eens moeten buigen, en is onder het Candijnsche juk doorgegaan. Geheel overeenkomstig de regelen van de adat is ons op een door de bevolking gegeven feest door hare verwoordigers de vriendschapshand aangeboden. De Maleische woordvoerder zal daarbij wel niet nagelaten hebben de traditioneele woorden uit te spreken: „Sasah soeroet, tarlangkah kombali" — Wij deden een misstap, doch keeren daarvan terug. — „Tjaboeh di boewang oesoel di pakai" — weg met het slechte (verkeerde), het goede zullen we nakomen (betrachten); „Sirihlah soeroet ka gagangja, pinanglah soeroet ka lampoenja, awa soeroet banan lama — de sirih is tot den steel terug naar de pinang tot den stengel, wij keeren terug naar het verleden (toen er vriendschap tusschen ons bestond).

Eere den controleur, die de bevolking tot dezen terugstap heeft weten te brengen. Doch, laat ons thans ook van toenadering blijk geven. Laat ons niet juichen, dat wij den Sumatraan klein hebben gekregen. Gezegden als die, dat hij verwend en daardoor aanmatigend geworden is, en dat hij een gevoelige les verdiende, geven ons nog niet 't recht zijne volksinstellingen, waarvan wij hem het behoud verzekerd hebben, te miskennen en omver te werpen. Evenmin mogen wij een dagbladschrijver ten kwade duiden, dat hij een ministriëel woord in herinnering brengt, of een Kamer van Koophandel, dat zij dringend aanbeveelt eene behoorlijke voorbereiding aan de invoering der belasting vooraf te doen gaan.

Noem het tactisch, zoo ge wilt, de belasting bij wijze van verrassing in een versneld tempo in te voeren en den kortst mogelijken tijd te laten tusschen hare afkondiging en inning, politiek was het stellig niet. Men overvalt geen vreedzaam volk, waarmede men bevriend is op de wijze als een beurssnijder doet met iemand, die hij op een eenzame plaats ontmoet en dien hij het pistool op de borst zet met den uitroep: „je geld of je leven!" Zelfs de vrees, dat, bij een langeren duur van afkondiging en inning, kwaadwilligen van dien langen tijd zouden hebben geprofiteerd om zich van vuurwapenen te voorzien, wettigt zulk verrassen niet. Dat zoodanige vrees buitendien ongegrond zou zijn gebleken, bewijst het feit, dat de verzetslieden meer van blanke, dan van vuurwapens hebben gebruik gemaakt, niettegenstaande aan de inlevering bij honderden gebleken is, dat zij de laatsten wel bezaten.

Hier mag de aandacht wel eens gevestigd worden op de Maleische spreuk: „Radja nan adil radja di sembah, radja nan dlalim radja di sanggah" — den rechtvaardigen vorst wordt eer bewezen, de despoot verstooten. Tot dusver was het eerste deel van deze spreuk in het oog van den Maleier op ons toepasselijk, moet ons drijven hem thans het tweede deel in herinnering brengen?

Door te handelen, zooals wij gedaan hebben, rust het odium van de plaats gehad hebbende bloedige tooneelen op onze schouders, terwijl, wanneer wij in overleg met hen eene belasting hadden vastgesteld en ingevoerd, welke hunne huishoudelijke en politieke rechten onveranderd had gelaten, en hen daarna den noodigen tijd gegeven om zich voor te bereiden op aanslag en betaling, een daarop gevolgd verzet ons zou hebben gerechtigd dit gewelddadig te keeren met de gedachte „Tu l'as voulu, George Dandin"!

Laat ons toch niet uit het oog verliezen, dat we de laatste jaren aan ethische politiek doen en dat de vredebonden ons telkens herinneren, dat geweld geen geoorloofd beginsel en het recht van den sterkste onrecht is.

Nog eens, het is volbracht! Vader, in Uwe handen beveel ik den geest der gevallen slachtoffers! Moge het bloed, dat zoo overvloedig gestroomd heeft, het bindmiddel wezen voor een nieuw verbond tusschen Nederland en Menangkabau, dat door geen onvoorzichtige staatsgrepen onzerzijds meer verstoord kan worden.

Voor het drijven van Godsdienstige secten behoeven wij ons dan ook niet ongerust te maken. Want het „adat bersandi sjara", sjarat bersandi adat" (Het gewoonte-recht steunt den godsdienst en deze het gewoonte-recht) is alleen dan geen dualisme meer, wanneer aan beiden ter zelfder tijd eischen worden gesteld, waartegen hare gezamenlijke vertegenwoordigers zich, als te kwellend, meenen te moeten verzetten.

Dit heeft het gebeurde weder bewezen. Kreeg niet het verzet, door de familiehoofden aangebonden, eerst een hoogst ernstig karakter, toen de geestelijkheid gemeene zaak met hen maakte; en geschiedde dit niet tengevolge van het aanslaan in de belasting der godsdienstleeraars en het niet vrijstellen van de slachtbelasting der voor godsdienstige doeleinden geslachte dieren.

Nederland, wees gewaarschuwd, wees voorzichtig! Laat Sumatra's Westkust, of liever Menangkabau, in het volkomen bezit van zijn recht van zelfbestuur, van zijn politieke en huishoudelijke rechten. Ge hebt er u steeds wèl bij bevonden en aan de bewoners van dat gezegend land vrede en rust door geschonken.

Parijs 16 Sept. 1908. H. E. PRINS.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Is de Maleier lui? is de vraag, die besproken wordt in een hoofdartikel van de Tjahaja Sumatra van 7 September. Als men terugziet tot den tijd, voordat de „witte man" op Sumatra's Westkust landde, en bedenkt dat toen alles geregeld was door den Maleier zelven, dat woestenijen in vruchtbare velden waren herschapen, dat uit bosschen en wildernissen eerst gehuchten, van gehuchten dorpen, van dorpen steden zijn geworden, — steden in zoo grooten getale, dat de afdeelingen of distrikten genoemd zijn naar het aantal dezer, III Kota tot L Kota toe, dat de maleische huizenbouw door zijne degelijkheid en kunstvaardigheid de aandacht trekt, evenals de weef-, vlecht- en smeedkunst, — dat toen Raffles in 1819 op de kust kwam, hij getroffen werd door de welvaart der kampongs met hare uitgebreide klappertuinen en verdere aanplantingen, is men dan rechtvaardig als men den aard van den Maleier lui of gemakzuchtig noemt? En let men voorts op den ijver, waarmede de Maleier zijne sawahs bewerkt, de hellingen van bergen, zooals de Merapi, zelfs bepiant, ziet men den Maleier zich 's nachts om *drie uur* op weg begeven om zijne producten naar de naburige markten te brengen, o. naar de havenplaats, waar de vreemdeling ze opkoopt tegen den laagst mogelijken prijs en schraal afweegt met diens eigen maten, zal men dan den Maleier nog lui noemen? Het zijn de kapitalisten, die hem daarvoor uitschelden, de kapitalisten, die voor een minimum-loon een maximumwerk eischen, die uit het zweet van den Maleier steeds meer winst willen halen. De Maleier waagt zich in de bosschen, om met levensgevaar getah, damar en andere boschproducten te verzamelen, brengt een geheelen nacht op zee door om den rijkdom der zee voor de vreemde handelaren aan te brengen. Van een stijging van den marktprijs weet hij niet af, die komt alleen in het voordeel van den vreemdeling. Men vergete ook niet, dat de Maleier niet de volle beschikking heeft over zijn tijd, hij moet heeren- en wachtdiensten verrichten, onderwijl hij het werk op de sawahs moet laten rusten. 52 Dagen in het jaar mag volgens de Wet gevorderd worden. Berekend tegen een dagloon van *f* 0.40, wordt dat eene belasting van 52 maal 40 cent = *f* 2.80, die jaarlijks ieder werkbare man moet opbrengen buiten de nieuwlings ingevoerde bedrijfsbelasting. De schrijver bepleit ten slotte de vorming van vereenigingen, sawah-bonden en crediet-vereenigingen tot bescherming van gemeenschappelijke belangen tegen woeker enz.

De tijd van de bedevaart heeft weer de gelegenheid geboden aan verschillende Sjéch's te Batavia, die zich als reisagenten opwerpen, om zich ten koste van de vrome bevolking te bevoordeelen. Wij lezen van een Sjéch Djasim, die de reisgelegenheid zou regelen voor 6 per-

sonen uit de Preanger, en daarvoor van ieder *f* 190 ontvangen had, of te zamen 6 maal *f* 190 — *f* 1140, maar op den dag van vertrek niet te vinden was, zoodat de reizigers te Tandjong Priok niet tot de boot konden worden toegelaten. Iets dergelijks overkwam een gezelschap van 5 personen, dat opgelicht bleek door een Sjéch, zich noemende Hadji Mohamed.

In de afdeeling Agam der Padangsche Bovenlanden wordt geklaagd over de vele in omloop zijnde haantjesduiten, ronde, platte koperen plaatjes, voorzien van de beeltenis van een haan, oorspronkelijk van Malakka herkomstig. 4 Stuks daarvan hebben er de waarde van 1 cent. De „kleine man” heeft ze graag, want aldus kan hij den cent verdeelen in vieren, en een siriepruim bereiden met 1 duit sirie, 1 duit kalk, 1 duit pinang en 1 duit gambir. Het is zeker gemakkelijk voor vele verbruikers, maar niet voor de handelaars, en belemmerend voor alle bedrijven, waarbij ter aanschaffing van verschillende benoodigdheden de duiten bij de wisselaars moeten worden ingeruild voor wettige munt. Wie dan ook verder ziet dan over den siriepruim tusschen zijne lippen zou gaarne een verbod hebben uitgevaardigd tegen den omloop dier duiten *(pitis garis)*.

PERSKRONIEK.

INHOUD: *Blanda* in de *Controleur* over de pacificatie van Atjeh in verband met een tweetal adviezen onlangs daarover uitgebracht. — De heer Charles Boissevain in het *Algemeen Handelsblad* over de verbastering onzer taal in Indië.

In de *Controleur* is de bekende schrijver Blanda aan het woord om het „nog maar weder eens over Atjeh” te hebben, zooals hij boven zijn opstel schrijft. Ditmaal wenscht hij in het bijzonder de aandacht te vestigen op een, ter recensie toegezonden geschriftje: „De onderwerping van Atjeh”, overgedrukt uit het *Bat. Nwbl.*. Want, dit helder en frisch gesteld pleidooi raakt, gelooft hij, den spijker treffend juist op den kop en wie belang in de zaak stelt, zal goed doen, ook nog eens tot deze lichtbron te gaan.

Doel van het geschriftje is, de onvolkomenheden in het Van Heutsz-stelsel opsporen en verbeteringen aangeven. En, naar het Blanda voorkomt, is de schrijver hierin ontegenzeggelijk geslaagd.

Schr.'s stelling is, dat aan de guerilla slechts een einde kan worden gemaakt, wanneer de Atjeher daarvan de nutteloosheid inziet. Daarom wenscht hij vermeerdering van troepenmacht te Atjeh.

Zijn tweede stelling luidt: het is noodzakelijk, dat voor Atjeh een afzonderlijk corps bestuurders wordt gevormd, dat, onafhankelijk van promotie, geschikt wordt gemaakt voor zijn taak.

Die bestuurders worden gezocht onder de jonge bestuursambtenaren en officieren; hunne aanstelling geschiedt bij keuze.

De beste bestuurders zijn voor Atjeh nauwelijks goed genoeg. Ze moeten niet zijn ambtenaren, bekleed met eenig gezag en verdere uitvoerders van bevelen achter de schrijftafel, maar wèl lieden, die 't verstaan, tegemoet komen, leiden van den Atjeher, het bewijzen hunner superioriteit, hebben geleerd als een kunst, die waard is geleerd te worden.

De eerste schrede tot strijd is misverstand, en in den langdurigen krijg is haat op misverstand op misverstand op haat gestapeld.

De kennis der Atjehsche taal is, over het algemeen, bij ambtenaren en officieren zeer miniem. Op een hoogst enkele uitzondering na, kan geen ambtenaar of met het civiel gezag beklede officier zich verstaanbaar maken of het volk ten volle verstaan. Hier ligt een grove fout van het systeem-Van Heutsz.

De bestuurders van Atjeh moeten, wijl er een groot aantal noodig zijn, afzonderlijk gevormd, speciaal opgeleid worden. Er moet op Atjeh een school bestaan tot opleiding van ambtenaren; er moeten daar bestuurders worden gekweekt, zooals Atjeh ze noodig heeft. Telken jare moeten daar 20, 30-jarige ambtenaren of officieren worden ingewijd in de geheimen hunner toekomstige taak. En het doorloopen van dien cursus moet niet zijn een bloote dienstprestatie, maar veeleer een premie op ambitie en bekwaamheid.

De conclusie, waartoe *Blanda* komt, is deze: „Het komt ons voor, zegt hij, dat deze beide voorgedragen stellingen de grootst mogelijke aandacht verdienen. Reeds op het eerste gezicht lijken ze zoo eenvoudig wàår, dat ze den indruk maken: als wij er zóó niet komen, dan komen wij er nooit! De eerste stelling is niet nieuw. Anderen hebben haar al eerder uitgewerkt, ook wij in dit blad. Maar zij is wel van zóóveel gewicht, dat zij niet genoeg op den voorgrond kan worden gebracht. De tweede stelling heeft meer oorspronkelijkheid en als bijdrage tot de oplossing van het Atjeh-probleem mag zij er o. i. wezen.

In de September-aflevering van de Indische Gids heeft de heer E. van Assen willen betoogen, dat er in inlandsche aangelegenheden op Atjeh continuïteit en stabiliteit noodig zijn, en dat die het best te verkrijgen zouden zijn door het brengen van al de groote inlandsche bestuurszaken in ééne hand, wat zou kunnen geschieden door de oprichting van een inlandsch bureau te Kotaradja in den geest van het inlandsch bureau te Makassar, waarvan het personeel, door kennis van taal en plaatselijke verhoudingen, zoo menigmaal verschillende gouverneurs voor het begaan van bestuursfouten heeft behoed. „Aan het hoofd van dat bureau dient natuurlijk iemand te staan van groote rechtschapenheid en onpartijdigheid, die de taal des lands en de Atjehsche zeden machtig is, die zeer veel geduld heeft, zich geschikt personeel mag toevoegen, terwijl goed bezoldigde, geschikte en tevens de minst onvertrouwbare hoofden er deel van zouden kunnen uitmaken, om een soort van Atjehraad te vormen, als raadgevend lichaam voor den Gouverneur.”

Wanneer we dit denkbeeld van een inlandsch bureau op Atjeh leggen naast het idee van die opleidingsschool voor bestuurders van Atjeh, dan behoeven we niet lang in beraad te staan, aan welk van deze beide voorstellen onze voorkeur te schenken. De verwezenlijking van het idee van 't Bat. Nieuwsblad zou het denkbeeld-Van Assen geheelijk overbodig doen zijn.

We hopen, dat de denkbeelden ontwikkeld in het hierboven besproken geschriftje, nog eens ernstig in overweging zullen worden genomen vóór het aanstaand debat in zake Atjeh, al gelooven we ook niet, dat ze veel kans van verwezenlijking hebben. Er is alweer een krachtig streven merkbaar om een G.-G. Van Heutsz te sauveeren. En zoo zal het ook wel gebeuren. Dat beteekent, dat het stelsel-v. Heutsz gehandhaafd blijft met inbegrip van de daaraan verbonden gebreken, zeg onvolkomenheden, die sta-in-den-weg's voor een eindelijk einde.”

Vergist *Blanda* zich hier niet? Bestaat er wel zooveel verschil van meening, wat de kern der zaak betreft, tusschen den schrijver in het *Bat. Nwsbl.* en den heer Van Assen in de *Indische Gids*? De schrijver in de *Controleur* ziet heelemaal over het hoofd, dat het advies Van Assen voor dadelijke uitvoering vatbaar is, terwijl 't andere geneesmiddel jarenlang zal duren, voordat het uit de apotheek komt, om van de toediening niet eens te spreken.

* * *

De heer Charles Boissevain schrijft uit Pigrin aan het *Alg. Handelsblad* het een en ander over het Indo-Nederlandsch.

„Mul en mollig, zegt hij, als vulkanische Javagrond is veel Hollandsch, dat ik hier hoor, dat mij soms gul en vriendelijk toerolt, maar dat mij, die geen Maleisch versta, telkens vrij onbegrijpelijk is. Toch lijkt het wel wat op Hollandsch, maar het is Maleisch, het is vertaald Maleisch of Javaansch, en vertalers — men weet het! — zijn vaak verraders van een taal.

Ik heb er aandacht aan gewijd, mij telkens bedroevend over de verbastering onzer schoone oude taal alhier.

Een groote vrees kreeg ik hier voor halfrassen, daar de erfelijke eigenschappen van Maleisch bloed zoo zelden schijnen aan te passen bij wat ons Europeesch ras onderscheidt. Er zijn prachtmenschen van half ras, die uitzonderingen zijn... verreweg mijn meerderen!... waar ze zijn „sportende variëteiten”. Openhartig spreek ik mijn meening uit over de meerderheid, die de vastheid van elementaire soorten schijnt te missen en telkens een retrogressieve variëteit vormt.

In het belang van het Vaderland, van ons gezag in Indië en van ons ras is het onontbeerlijk zooveel mogelijk te bestrijden en te voorkomen de verdere uitbreiding van half-ras.

Engeland gaf ons in deze het voorbeeld. En daarom zou ik het van de daken van Nederland willen prediken: poogt toch uw zonen gehuwd naar Indië te zenden.

Vele regeerders en geneesheeren in Indië zijn in deze mijn overtuigde bondgenoten, of liever...... ik ben eerbiedig de hunne!

Eenige voorbeelden dier taalverbastering zal ik geven. Vele voorbeelden er van zijn bekend als bijv. die van den schooljongen, die, toen hij een zin moest schrijven als bewijs, dat hij de beteekenis van het woord „losbandig” begreep, schreef: „Mijn tante zijn broek is losbandig.”

Doch die grappige antwoorden laat ik verder onvermeld, vooral omdat ik niet weet of ze echt dan wel bedocht zijn. Maar ook om een andere reden. Ik heb niet te critiseeren het werk van Indo-schoolkinderen, die nog leeren, en die het werkelijk niet helpen kunnen, dat ze onze mooie taal zoo slecht kennen. Thuis spreekt men alleen Maleisch.

Ze hooren alleen in de school zuiver Hollandsch. Vele scholen heb ik bezocht en ik heb bewonderd niet alleen hoe zuiver het Hollandsch der onderwijzers gebleven was, maar ook met hoeveel geduld en tact zij poogden hun leerlingen in gesprekken de beteekenis en zeggingskracht onzer Hollandsche woorden te doen gevoelen. Maar ik bespeurde hoe moeilijk het viel aan dat deel der leerlingen, dat ik op het oog heb, om de beteekenis en strekking der woorden te gevoelen en te begrijpen.

Niet van schoolkinderen wil ik dus vergissingen melden en allerminst wil ik met de vergissingen van wien ook spotten!

Maar ik acht het van waarde en van beteekenis, dat men wel wete, hoe jongens, ouder dan 18 jaar, die om betrekkingen solliciteeren en hoe volwassenen van gemengd ras in Tropisch Nederland, Nederlandsch spreken en schrijven.

Om dit te vernemen heb ik officieele gegevens vergaderd. Ik heb gevraagd welk Nederlandsch geschreven wordt door jonge mannen, die eene aanstelling begeeren bij instellingen van openb. dienst, bij spoorwegdirecties en handelshuizen.'

Daarna volgt een grappige collectie voorbeelden van taalverbastering. Het zijn antwoorden geschreven door adspirant-ambtenaren bij een spoorwegonderneming:

,,De ,,ingewikkelde" zaak werd buiten alle verwachting in enkele dagen door den scherpzinnige ,,berooid".

De soldaten hebben een ,,drijfveer" noodig om de paarden over de rivier te voeren.

Men gevoelt zich overal erg verzwakt over de ledematen en dat het wel noodig is zich flink te ,,verkrachten" met sterk voedsel.

,,Weshalve" wege men naar huis gaande begon het te regenen.

De eigenaar van den toko begaf den kassier ,,zelfvertrouwen" het geld te bewaren.

De ,,voorbarige" man was gisteren met zijn ,,voorbarige" dingen overleden.

Wees toch niet zoo ,,voorbarig", zei een vader tot zijn zoontje, die uit school kwam.

De koetsier sprong uit de wagen en brak zijn been ,,weshalve" ik hem verboden had.

De klerkentraktement wordt door den chef ,,zich bepaalt tot 120".

De arme vrouw kermde van honger op straat, doch haar smeekenging was ,,hulpeloos".

Ik ,,vertrouw" die man zelfs niet dat hij zwemmen kan als ik er bij ben.

De sneltrein is in de ,,verdwaalde" spoor terecht gekomen.

Daar het bootje anders zal zinken heeft de jongen er een ,,drijfveer" aan gemaakt.

De jongen zette de ,,tering na de nering" aan dat meisje.

De gulzige jongen werd ,,beroerd" door veel mangas.

Ik ,,vertrouw" mij zelfs eigen niet dat mijn zinnen goed zijn.

De jongen zat op de brug — een bandiet kwam bij hem en heeft z'n horloge ,,gehuicheld".

,,IJs van een nacht" — niet spreken over pas geleden leed.

Niet over ijs van een nacht — niet denzelfden weg volgen.

Tot het ,,aandienen" van een muur laat men de zeilen in de voorgalerij zakken.

Daar de ,,versnapering" van den dief zeer vlug was hadden de eigenaren die zaten te loeren hem niet kunnen krijgen.

Zij ,,beroeren" den dood hunner vader.

Ik had een tijger gezien die ,,huiselijk" was, anders behooren ze niet tot de huisdieren.

Menschen die iemand graag helpen zijn ,,hulpelooze" menschen.

,,De laatste hand leggen" aan iets wil zeggen dat de handel op de flesch is en er nog wat geld bij doet.

,,De dans ontspringen" wil zeggen: als ik een dame ten dans heb gevraagd die daarin weigerde.

,,De laatste hand aan iets leggen": iemand de laatste eer bewijzen.

Een dief ,,ontvreemd" zich dikwijls als hij iemand wil inbreken.

Mijn neef ,,weifelt" zich nog daaraan, omdat bij niet vast in zijn schoenen zit.

De stad is ,,roekeloos" door de hoogernood.

Het ,,ontvreemde" mij een kip met 4 pooten te zien.

Het meisje werd op het bal ,,roekeloos ontvreemd".

De candidaten, die voor het examen hun les nakeken, zullen ,,bedenkelijk" geslaagd zijn.

De dief ,,ontvreemdde" zich door zijn naam te veranderen.

De soldaat lag ,,bedenkelijk" te slapen toen de vijand aanviel."

Wat des heeren Boissevain's conclusie is, vermeldt hij niet. Als hij eens in het behoorlijk Maleisch of Javaansch geëxamineerd moest worden... En dan dat voorbeeld van Engeland! Hij heeft Britsch-Indië zeker nog nooit van nabij gezien. Wat een tourist al retzende en schrijvende al niet ,,verneemt"?

Uit de O.I. Mail.

Spoorwegen op Sumatra.

In het *Nieuws v. d. Dag v. N.-I.* lezen wij hierover o.m.:

Het opnemen en verkennen vdn de, door Sumatra aan te leggen stamlijn vordert geregeld. De verslagen omtrent de verkenningen van het middenvak zijn hier reeds ontvangen. Omtrent de wijze van aanleg in naaste toekomst heerscht nog geen eenstemmigheid van gedachten.

. . . .

Het ligt voorloopig in de bedoeling, dat de indische regeering slechts de stamlijn van Zuid naar Noord aanlegt, waarbij men verwacht dat het particulier initiatief geleidelijkerwijze het rigen belang zal dienen door het aanleggen van voedingslijntjes. Voor een zijlijn van Palembang naar Moeara Enim is reeds prioriteit verleend, terwijl ook een gegadigde aanwezig is voor een zijlijn naar het punt, waar de S ak-rivier bevaarbaar wordt.

* * *

Van Batavia naar Soerabaja in één dag.

Het *Soer. Hbl.* deelt over de reis in één dag tusschen de beide hoofdsteden het volgende mede:

Kroja als uitgangspunt nemend, zal bij deze Glempang de lijn der Serajoedal-trammaatschappij door dezen spoorweg worden gesneden. Vervolgens worden de districtshoofdplaatsen Djatiiawang en Adjibarang in de residentie Banjoemas, Boemiajor en Bantarkawoeng in de residentie Pekalongan gepasseerd, om eindelijk langs den voet van den berg Kloembang via Tjisoeroe de stopplaats Waled der Semarang—Tjeribonlijn te bereiken.

Het tracé voor een tramverbinding van het station Balapoelang met Poerwokerto van de Serajoedal-trammaatschappij nadert het bovengenoemde tracé Kroja—Waled een ten noorden van Adjibarang. Vandaar tot den berg Kroembang kunnen de tracé's zelfs samenvallen.

De afstand Kroja—Waled is pl.m. 100 K.M.; Waled-Tjeribon Djatiwangi is de bestaande lijn der Semarang-Tjeribon; van Djatiwangi via Soebang naar Tjikampeh zal de lijn door vlak terrein loopen. Het geheele traject Soerabaja—Kemajoran, via Bandoeng 907 K.M. en via Tjeribon pl.m. 810 K.M., behoeft slechts voor 40 K.M. door bergterrein te loopen, waarvan het hoogste punt 373 M. boven den zeespiegel ligt.

Door verlenging van de lijn Tegal—Calapoelang op de boven aangegeven manier zullen ook de ingezetenen van Tegal en Pekalongan in één dag Batavia en Soerabaja kunnen bereiken. De reis zal ongeveer 14 uur in beslag nemen, zoo men aanneemt een snelheid van 70 K.M. per uur en een gezamenlijk oponthoud op de tusschenstations van ongeveer anderhalf uur.

* * *

Een goede maatregel.

De Nederl.-Indische Spoorwegmij heeft, ter tegemoetkoming aan inwoners van Batavia, die den Plantentuin te Buitenzorg willen bezichtigen, doch daarvoor niet den geheelen dag wenschen te besteden, bepaald, dat voorloopig elken Zondag een extra personentrein zal loopen, die om 11.45 van Buitenzorg vertrekt en ten 1 uur 9 m. te Weltevreden aankomt.

Deze maatregel zal zeker door een ieder worden toegejuicht. De prachtige tuin zal hierdoor stellig door meer ,,stadsmenschen" bezocht worden.

* * *

Met Lissone naar Indië.

Het reisplan van het Lissone-gezelschap, dat eerstdaags naar Java vertrekt, is als volgt:

1e dag: Aankomst Batavia; 2e en 3e dag: Batavia; 4e dag: Buitenzorg; 5e dag: Naar Bandoeng; 6e dag: Naar Tangkoeban Prahoe; 7e dag: Naar Garoet en Meer Sitoe Bagendit; 8e dag: Papandajan; 9e dag: Telaga Bodas, of rust; 10e dag: Naar Djokja; 11e dag: Prambanan, daarna Waterkasteel; 12e dag: Boro Boedoer; 13e dag: Naar Soerabaja; 14e dag: Naar Tosari; 12e dag: Naar Bromo; 16e dag: Rust of naar Penandjaän-pas; 17e dag: Terug naar Soerabaja.

Het *Nieuws v. d. Dag v. N.-I.* merkt naar aanleiding van het gekozen tijdstip op:

Het is o.i. zeer jammer, dat Lissone vóór het opmaken van het program dezer eerste der toeristen-reizen zich niet bij een Indië-kennend mensch heeft geïnformeerd.

Nu komt het gezelschap in November hier aan, juist bij het beginnen van den regentijd, en het loopt dus alle kans de 17 dagen die het op Java zal vertoeven, geregeld door in zijn hotel of in den trein te moeten doorbrengen.

Had men Lissone dat bij het passage-bureau van de ,,Nederland" niet even kunnen vertellen?

* * *

Javanen-Bond.

De Djocdjasche correspondent van het *Soer. Handelsblad* schrijft:

,,De bijeenkomst tot definitieve oprichting van een Algemeen Javaanschen Bond zal dan toch plaats hebben in Jogjakarta en wel op 3 en 4 October. De voornaamste promotor van de beweging, de dokter djawa Waidin, woont trouwens hier en een goeden steun zal ze ondervinden van de prinsen van het Pakoe Alamsche Huis. Den dokter Waidin, die hier nogal practijk heeft, heb ik niet anders hooren beschrijven dan als een geneeskundige, die in zijn besten tijd door Europeesche medici ten zeerste werd gewaardeerd en die zich steeds meer onafhankelijk heeft gevoeld dan gewoonlijk bij zijn confraters het geval is, ook zelfs tegenover zijn medische chefs. Het is iemand met een ruime opvatting over de ontwikkeling van den Javaan, en hij is zeer zeker wel geschikt eenig ,,poid" aan de beweging te helpen geven.

Maar niet minder van belang is het, dat de Pakoe Alamsche prinsen zich erbij hebben aangesloten: de Pakoe Alam zelf en diens raadgever pangeran Notodiredjo schijnen zich voor de Jong-Javaanschen bond te interesseeren en waar zulke aristocraten in de Javaansche wereld voorgaan, is er kans op veel volgelingen. De leden van het Pakoe Alamsche Huis, althans de regeerende prins en zijn naaste familieleden, zijn tegenstellingen met de vorsten uit den Kraton. De sultan zou het nooit toestaan dat een van de prinsen zich zoover te buiten zou gaan om aan zoo'n beweging mee te doen, zelfs het Nederlandsch leeren spreken en verstaan is verboden daar binnen de Kratonmuren. Dat moet alles doorgaan in den sleur zonder nieuwerwetsche fratsen van Westersche ontwikkeling — et pour cause!

Maar de welopgevoede prinsen daar buiten Bientaran, die meermalen blijk gaven van een helderen kijk op de belangen van hun onderhoorigen en die een Europeesche opvoeding genoten tot zekere hoogte, spreken en verstaan immers het Nederlandsch heel goed en weten zich, waar noodig, aan de traditie te ontrukken. Getuige nu weer hun meeloen aan de beweging en op het congres zullen we hen dan ook zeker wel vertegenwoordigd zien, wat hier zekere belangrijkheid ook voor deze residentie, aan dit congres zou geven."

* * *

Pasar Gambir te Batavia.

Een Bataviaansch correspondent meldt aan hetzelfde blad:

De opinie der bezoekers is lang niet zoo gunstig als die over den Pasar Gambir van het vorige jaar werd geuit. Verl. jaar was de jaarm. wat de Inl. industrie aangaat veel interessanter. Slechts enkele hoornbewerkers en batikkers en een hoedenvlechter, dat was al. Niettemin waren de financieele resultaten zeer gunstig in vergelijking met die van het vorige jaar. Het renteloos voorschot door de gemeente verstrekt, kon in zijn geheel terugbetaald worden, ja zelfs bleef er dit jaar nog een batig saldo over, wat verleden jaar lang niet het geval was.

De Pasar Malem te Semarang moet als tentoonstelling veel beter geslaagd zijn.

* * *

De kunstschilder P. F. Duchattel

heeft, naar de *Locomotief* van 11 Sep. j.l. verneemt, toen Soerabaja verlaten en is naar Semarang gereisd om aldaar eene tentoonstelling van zijn werk te houden. Het succes, dat hij te Soerabaja heeft geoogst, is algemeen bekend. In Oct. krijgt Djokja een tentoonstelling te beurt en November zal de schilder te Nongkodjadjar in het Hotel Weyrich doorbrengen, om daar de schilderachtige omstreken te vereeuwigen.

Zeker zullen deze kunstwerken later ook in Nederland de belangstelling voor Ned.-Indië bevorderen.

* * *

Model baroe.

Onder dit opschrift geeft het *Bat. Nieuwsblad* een staaltje van het up to-date zijn der Chineezen:

's Morgens om acht uur ongeveer zijn twee auto's van Pasar Baroe naar Bekassie geweest en terug. In de eerste was gezeten de 0 heer Tan Ong Tjip, zoon van den fotograaf Tan Tjie Lon, bruigom van de dochter van een der landheeren te Bekassie; in de tweede de familieleden van den bruigom. Tan Ong Tjip ging op deze modernste wijze zijn bruid halen. Om 10 uur was men terug met de bruid en haar familieleden.

De rekening bedroeg maar *f* 120 per uur voor beide auto's, zoo deelt men ons mede.

What next? vraagt het blad.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Storm in een glas water.

Het bestuur der afdeeling van het Alg. Ned. Verbond te Paramaribo, had den heer José Rodriguez uitgenoodigd zijne medewerking te verleenen aan een te houden muziekavond.

De heer R. zegde zijne medewerking toe, maar toen kwam er 'n kink in den kabel. Rodriguez is n.l., hoezeer wegens verwikkelingen tusschen Nederland en den toenmaligen president Guzman Blanco tijdens zijn benoeming tot consul niet als zoodanig door Nederland erkend, consulair vertegenwoordiger van Venezuela.

Hieraan had het groepsbestuur van het A. N. V. bij zijn uitnoodiging niet gedacht, en met het oog op de tijdsomstandigheden werd in een onderhoud, dat R. met voorzitter en secretaris van dat bestuur had uitgemaakt, dat het voorzichtig zou zijn mogelijk verkeerde opvattingen te vermijden, door het verzoek als ongedaan te beschouwen.

Deze aangelegenheid bracht de gemoederen te Paramaribo in beweging.

„De Surinamer" had het over het „chauvinistisch" groepsbestuur; de heer Rodriguez bedankte voor het lidmaatschap van het A. N. V.; het groepsbestuur weert zich tegen de eenzijdige voorstelling van „De Surinamer".

Het groepsbestuur wees naar aanleiding van een schrijven van den heer Rodriguez van 11 September op de zonderlinge wending in zijn houding tegenover het A. N. V.

Na het onderhoud, dat voorzitter en secretaris den 7en September met hem hadden, scheidde men onder den indruk, dat de zaak vertrouwelijk was behandeld en begrepen, zonder dat buitenstaanders daarmede iets zouden te maken hebben.

Ook den 8e verkeerde R. in een onderhoud met den secretaris van het groepsbestuur nog in dezelfde goede en welwillende stemming.

Het was daarom met verbazing, dat het bestuur in R.'s brief, gedateerd 11 September, kennis nam, „dat R. voor het lidmaatschap van het A. N. V. bedankt; dat het bestuur zal willen inzien, dat R. door dezen of genen zou kunnen beleedigd worden, wijl hij, consul zijnde van Venezuela, onwaardig schijnt te zijn een rol bij de aanstaande muziekuitvoering te vervullen"

Politiek diner.

Den 17en September werd ten Gouvernementshuize een diner gegeven aan de leden der Koloniale Staten en de hoofdambtenaren. De Gouverneur zeide in zijn tafelrede, dat hij politieke diners nuttig achtte, omdat zij een ongezonde gelegenheid geven om misverstand, hetwelk mocht ontstaan tusschen Statenleden en gedelegeerden van het bestuur, op te helderen.

Districtsbestuur.

„Onze West" vernam, dat de heer F. Munder, afdeelingschef ter gouv.-secretarie, benoemd is tot waarnemend districtscommissaris van Cottica.

De heer R. Weytingh wordt van Domburg overgeplaatst naar Nickerie en de heer S. de Granada van Ephrata naar Domburg.

Landbouw-Onderwijs.

Naar „De Surinamer" vernam, heeft de Gouverneur het plan een commissie samen te stellen, om te onderzoeken òf en wèlk landbouwonderwijs gevoegelijk op de lagere scholen kan onderwezen worden. Als leden dezer commissie zijn aangezocht de Statenleden L. Ellis, R. Fabriek en J.R.Thomson (beide laatsten ook onderwijzers) en de onderwijzers H. A. Heckers, C. R. Frowein, T. Nawijn en Pater G. v. Tooren. Als voorzitter der commissie zal optreden de inspecteur van het onderwijs, en als lid-secretaris de landbouwleeraar J. Boonacker.

***

CURAÇAO.

Wij ontleenen aan de „Cur. Cour." van 11 September ll. de volgende mededeelingen:

„De voorstellen van den gouverneur tot aankoop van een stoomschip voor den interkolonialen dienst en tot verhooging van de begrooting voor 1909 met credieten 1o. voor de herstelling van de woning op de gouvernementsplantage „Rust" en den aanbouw van een politiewachthuis aldaar en 2o. voor de inrichting van een pestlaboratorium werden verleden Maandag in een zitting van de afdeeling van den Kolonialen Raad, waarin de gemachtigden van den gouverneur tegenwoordig waren, behandeld.

Wij kunnen melden, dat het verslag der Afdeelingen ten gunste van die voorstellen luidt."

Naar wij vernemen is door het bestuur der kolonie een commissie benoemd om voorstellen in te dienen betreffende de oprichting van een station voor draadlooze telegraphie op Curaçao voor het onderhouden van gemeenschap met de Nederlandsche zeemacht in de Caraïbische Zee.

De commissie bestaat uit den directeur van het departement van openbare werken en de luitenants ter zee 2e kl. A. van Hengel, dienende aan boord Hr. Ms. „Jacob van Heemskerck", en J. A. Brouwer, dienende aan boord Hr. Ms. „Gelderland".

Van Vreemde Koloniën.

De laatste verklaring van den Congo-Staat.

Het bestuur van den Congo-staat heeft het, aan den vooravond van de afkondiging van de wet op de annexatie, noodig geacht in het Bulletin Officiel een terugblik te slaan op de laatste 22 jaren.

Hierin wordt uiteengezet, hoe de koning-souverein er in geslaagd is België in de gelegenheid te stellen om de beschikking te erlangen over eene kolonie, waar de wegen voor de verdere ontwikkeling zijn gebaand en geëffend, zoo uit internationaal oogpunt als wat de binnenlandsche toestanden betreft.

De Congostaat heeft de tractaten geëerbiedigd en anderzijds zijn souvereine rechten gehandhaafd, en de stelling verworpen, dat hij slechts beschouwd kon worden als mandataris der groote mogendheden. Hij heeft er ook niet in willen toestemmen aan artikel 6 van het verdrag van Berlijn een andere interpretatie te geven dan die, welke de andere mogendheden voor hare koloniën daaraan gaven.

Het Congo-gebied is onder het beheer van den staat bevrijd van den slavenhandel, van de binnenlandsche twisten, het kannibalisme en andere barbaarsche practijken, en ook bevrijd gebleven van den geesel van het alcoholisme. Anderzijds heeft het bestuur gewerkt aan de economische ontwikkeling van het land, door den aanleg van spoorwegen enz.

Toen het scheen, dat er iets aan de behandeling der inboorlingen haperde, heeft de staat een onderzoek ingesteld. Na de openbaarmaking van het verslag der commissie van onderzoek hebben de tegenstanders van den staat niet nagelaten het volle licht te laten schijnen op de gebleken fouten, zonder recht te laten wedervaren aan het goede, waarop de commissie had gewezen.

Men had het dikwerf over den gedwongen arbeid in den Congo en stelde dien gelijk met slavernij. De Congoleesche wetgeving kent geen slavernij en de Congostaat was een der eerste in het Congobekken om de noodige waarborgen in het leven te roepen ter voorkoming, dat contract-arbeid zou ontaarden in vermomde slavernij.

Gedwongen arbeid bestond in den Congo-staat slechts voor den arbeid aan openbare werken, evenals in de Engelsche koloniën, Gambia, Goudkust, Nigeria en Natal. Deze heerendienst werd in den Congostaat slechts gevorderd voor de werken aan den spoorweg-aanleg, en de Engelsche consuls aldaar, die het nooit aan critiek hebben laten ontbreken, moesten zelven constateeren, dat die arbeid populair was, de mannen met hun loon tevreden waren.

Het is evenwel een valsche voorstelling, die men van de zaak geeft, indien men van gedwongen arbeid spreekt, wanneer de inboorling zijne belasting in natura of in arbeid kan opbrengen voor het geval hij die niet in geld kan of wil afdragen. De wettigheid van de belasting in arbeid, voor het geval de inboorling die niet op andere wijze kan opbrengen, is door de commissie van onderzoek uiteengezet. Ten onrechte meent men, dat deze belasting in de koloniën van andere mogendheden in Afrika niet werd toegepast. Zij bestaat in de meeste dier koloniën.

„Te zeggen, dat de inboorling in een staat van slavernij wordt gebracht en tot dwangarbeid gedoemd, omdat wij hem een belasting opleggen, is naar mijne meening bepaald belachelijk," verklaarde eens Chamberlain.

„De betaling van elke belasting," sprak de heer Lyttelton, als minister van koloniën, „komt mij voor den verplichten arbeid in zich te sluiten, behalve voor hen, die over de noodige fondsen beschikken om zich van dien arbeid vrij te koopen."

En sir Edward Grey zeide eens: „Het is zeker dat de verplichte arbeid met een belasting kan worden gelijk gesteld. Indien een inboorling zijn belasting niet betalen kan, en zijn arbeid uit dien hoofde aan den staat wordt gegeven, kan men dien arbeid werkelijk een belasting heeten."

De belasting in arbeid had in den Congo-staat, evenals in de Engelsche koloniën, waar zij toepassing vindt, een tijdelijk karakter en werd door de gebrekkige geldcirculatie voorgeschreven.

Men heeft het wel eens voorgesteld, alsof het den staat er om te doen geweest ware de bevordering der geldcirculatie tegen te gaan. Afgezien van het feit, dat de muntslag aan den staat belangrijke voordeelen zou hebben geboden, verliest men ook uit het oog, dat de opbrengst der belasting in arbeid of in natura niet altijd voordeelig uitkomt voor den staat, bijv. in tijden, wanneer de bij wijze van belasting opgebrachte producten zich moeilijk laten verkoopen.

Voor de belasting in arbeid werd voorts slechts een arbeid van 40 uren 's maands als maximum van den inboorling verlangd, en de commissie van onderzoek heeft verklaard, dat zulk een belasting niet buitensporig kan worden geheeten. Indien het mocht zijn voorgekomen, dat van inboorlingen een arbeid van langeren duur werd geëischt, dan ligt de schuld aan de beambten van den fiscus, maar niet aan de wet. Tegen zulke fouten te waken, ligt op den weg van het nieuwe bestuur.

Wat de regeling van het grondbezit aangaat, wordt er in de verklaring op gewezen, dat men den staat van diefstal, roof enzoovoort beschuldigde, omdat de niet geoccupeerde terreinen tot domein verklaard waren. Men was wel genoodzaakt te erkennen, dat zulks overal en ten allen tijde geschiedde, maar, beweert men, in den Congostaat werden daarbij de rechten van den inboorling op den grond niet erkend en dezen beroofd van een handelsproduct. Men vergeet in de eerste plaats de met de inlandsche hoofden gesloten tractaten en verder, dat de betrekkelijke wet voor den Congostaat sedert 1885 den eerbied voorschrijft voor alle occupatie-rechten van den inboorling. Bij decreet van 3 Juni 1906 werd bovendien den inboorlingen niet alleen het recht gewaarborgd om over de geheele uitgestrektheid te jagen en te visschen, maar aan het begrip „occupatie" werd de ruimste beteekenis gegeven, zoodat elke benutting van den bodem of den ondergrond hun blijft toegewezen. Verder kan ten hunnen behoeve zooveel terrein worden gereserveerd, dat dit tot driemaal de uitgestrektheid der thans in hun bezit zijnde gronden kan beslaan.

Er is geen enkel recht van den inboorling, dat niet geëerbiedigd werd, maar het kwam den staat niet voor, dat de inlander eenig recht kon doen gelden op grond van zijn omzwervingen van voorheen, waarbij hij slechts het land doortrok om te vechten, rooven en vernielen.

Door de rechten der inboorlingen in ruimen zin vast te stellen heeft de staat slechts het voorbeeld van andere koloniale besturen gevolgd, toen hij beoogde de inboorlingen aan den grond te binden en hunne vestigingen van duurzamen aard te maken.

In dit opzicht zoowel als ten aanzien van de andere, door de commissie van onderzoek aangegeven punten, is aan de door haar geuite wenschen voldaan. Elke overdracht van openbaar gezag aan particulieren behoort tot het verleden; het stelsel van gewapende wakers in de dorpen om op de inzameling van caoutchouc toezicht te houden, is verboden en bestaat niet meer; enzoovoort.

Dat wil niet zeggen, dat er niets meer te doen zou vallen. Maar het staat aan België, om in het volle bezit van zijn souvereiniteit, dus zelf de noodige maatregelen te treffen.

De Congostaat moest leven en dat leidde tot de schepping van het particulier domein en het verleenen van concessies. De staat had geld noodig, niet om den souverein te verrijken, maar om de, in een nieuw land noodwendig kostbare bestuursmachine aan den gang te houden. De souverein heeft zonder ooit, rechtstreeks of middellijk, eenig persoonlijk voordeel te hebben getrokken uit de verleende concessiën, in het algemeen steeds de helft der aandeelen dier maatschappijen aan den staat doen toekennen. Hij deed dus een beroep op het particulier initiatief, maar zorgde, dat de belangen van den staat daarbij werden behartigd, terwijl bij het verleenen van concessiën, die overigens slechts het één-achtste deel van het gebied beslaan, uitdrukkelijk de rechten van den inboorling werden in het oog gehouden.

Krachtig wordt wijders nogmaals geprotesteerd tegen de bewering, dat de souverein van den Congostaat zich zou hebben verrijkt uit de inkomsten van het domein, terwijl omtrent de instelling van de „Fondation de la Couronne" of het nu verdwenen kroon-domein het volgende wordt aangeteekend.

Toen van 1897 tot 1901 het kroondomein werd ingesteld, geschiedde zulks niet ten koste van het domein van den staat. De betrokken terreinen waren sedert 1892 tevergeefs ter beschikking van het particulier initiatief gelaten.

De souverein heeft er nimmer aan gedacht om ten eigen bate te beschikken over de inkomsten van het kroondomein, maar die inkomsten bestemd voor verschillende nuttige doeleinden, zoo in België als in den Congo.

Het schrijven van het Belgisch kabinet van 24 Februari 1908 heeft den koning doen besluiten, om in geval van annexatie een einde te maken aan het bestaan van het kroondomein. Het was hem in deze omstandigheden moeilijk nationaler te zijn dan de natie en meer Belg dan de Belgen.

„Moge men," zoo heet het in de verklaring, „nimmer het besluit betreuren, dat hem werd opgedrongen."

In de verklaring wordt dan nog weer geprotesteerd tegen de beschuldigingen, welke tegen het bestuur van den Congostaat, nl. in de Engelsche pers werden gericht.

„Men is in zijne onbillijkheid tegenover den staat zelfs zoo ver gegaan, dat men dezen het recht ont-

zegde om zich te verdedigen, door den staat voor het alternatief te stellen, zijn stilzwijgen als een bekentenis te zien uitleggen, of van omkooping te worden beticht, wanneer zich stemmen ten zijnen gunste verhieven."

Deze verklaring besluit als volgt:

„Evenals een stroom met zijn wateren de modder uit zijne diepten meevoert, zal de tijd de door politieken haat ingegeven leugens wegvoeren. In de toekomst staat den leugenaars een ernstig vonnis te wachten. De geschiedenis zal den staat en zijn bestuur wreken."

* * *

Chaldea herschapen.

In Engelsch Indië stelt men levendig belang in de plannen van de Turksche regeering ten aanzien van irrigatie-werken in Mesopotamië, waartoe van de diensten van sir William Willcocks zou worden gebruik gemaakt.

In oude tijden was de delta van Tigris en Euphraat de graanschuur der wereld. De geschiedenis levert niets zoo tragisch op als de sterilisatie van deze streek, die eens om hare vruchtbaarheid beroemd was. De ruïnes van groote steden liggen daar in de woestijn bedolven en een handvol Arabieren zwerft tusschen de heuvels rond, die de overblijfselen bedekken, of nestelt zich onder de gebroken bogen en ineenstortende muren. De vruchtbaarheid is verdwenen en de dood heerscht nu in die streek, die eens één en al leven was. De oorzaken zijn bekend.

Het land ontleende zijn rijkdom aan den landbouw en deze had zijn groote ontwikkeling te danken aan de uitgebreide waterwerken, die echter het bestaan vereischten van een krachtig centraal gezag, om voor het behoud der werken zorg te dragen. De Arabieren wierpen het gezag omver en langzaam geraakten de werken in verval, toen ook de Tigris zich een nieuw bed groef, zoodat de met het oude bed in verbinding staande kanalen droog vielen.

Alle voorwaarden zijn evenwel nog aanwezig om aan het land zijn voormalige vruchtbaarheid te hergeven. Sir William Willcocks meent, op grond van in den winter van 1904 op 1905 gedane onderzoekingen, dat alleen langs den Tigris, bij een uitgave van 96 millioen gulden, terreinen tot een uitgestrektheid van 500000 hectaren zullen kunnen geïrrigeerd, terwijl in Beneden-Chaldea 600000 hectaren geschikt kunnen worden gemaakt voor den landbouw, ten koste van 156 millioen gulden.

De Times of India meent, dat, indien het zoover komt, dat de werken ter hand worden genomen, zulks voor Engelsch-Indië van groote beteekenis kan zijn, daar het in die streken een wijd veld voor zich heeft voor kolonisatie zoowel als uit handelsoogpunt.

Heel Mesopotamië hangt niet af van irrigatie. Er zijn uitgestrekte vruchtbare landstreken met rijken regenval, waarvan de ontginning alleen wordt tegengehouden door de ongeschiktheid der Arabieren voor den landbouw en door het Turksche wanbestuur. Komt de streek onder een geregeld bestuur dan zal hier plaats wezen voor een groot aantal emigranten uit Engelsch-Indië, terwijl wat den handel aangaat gewezen wordt op het feit, dat de uitvoer uit die streek hoofdzakelijk langs de waterwegen naar Bassora aan de Perzische Golf zal gaan, waar, indien een kanaal door de bank aldaar wordt gegraven, de oceaanstoomers aan de steigers zullen kunnen aanleggen. Nu is Bassora reeds maar zes dagen stoomens van Bombay verwijderd en minder dan vijf van Karatsji, zoodat het Westen van Voor-Indië uit handelsoogpunt belangrijk in het voordeel is boven andere landen.

* * *

Conscriptie in Algiers.

Op het Noord-Afrikaansch congres te Parijs is de quaestie der conscriptie in Algiers ter sprake gebracht. Het congres sprak zich als volgt uit:

In overweging nemende, dat het rationeel en wenschelijk is om meer dan tot dusver, gebruik te maken van de hulpbronnen, die de inlandsche bevolking van Algiers biedt,

dat anderzijds de invoering der conscriptie in Algiers, waar de inboorlingen sedert 80 jaren van den militairen dienst waren vrijgesteld, aanleiding zou kunnen geven tot voor de rust van Algiers schadelijke bewegingen en in staat zou zijn het vertrouwen van den inboorling in onze heerschappij te schokken;

geeft het congres den wensch te kennen, dat het stelsel van vrijwillige verbintenissen, thans in Algiers toegepast, op alle mogelijke manieren worde aangemoedigd, om aldus aan ons nationaal leger het noodige aantal manschappen te leveren, waaraan het behoefte heeft.

De instelling en de organisatie van den militairen dienst in Algiers zullen het onderwerp uitmaken van eene bijzondere wet.

Geen inboorling zal eenige openbare of bestuursfunctie in Algiers kunnen bekleeden, indien hij niet gedurende twee jaren dienst heeft gedaan bij het Fransche leger.

De Mohamedaansche inboorlingen van Algiers zullen zich aan de bepalingen van de wet van 1905 kunnen onderwerpen, in ruil waarvoor de volgende voorrechten worden toegekend: vrijstelling van de bepalingen op het inboorlingschap; voorkeur bij toelating tot openbare betrekkingen boven de andere mohamedaansche onderdanen.

* * *

De middelen der oproerigen in Engelsch-Indië.

Een prachtig voorbeeld van het gemak waarmee agitators en hun satellieten onder de bevolking in Engelsch-Indië onrust en ontevredenheid kunnen verwekken, komt uit Indore. Een gerucht, dat daar vrij algemeen geloofd werd meldde dat het bestuur voornemens zou zijn alle zilveren munten in te trekken en daarvoor in de plaats munten uit te geven vervaardigd van varkens- en koeienkudden, om de inboorlingen daardoor te grieven. Een voornaam inlander, die zich ongerust maakte over de verbreiding van het gerucht en het geloof dat in wijde kringen daaraan hechtte, stelde een der Engelsche ambtenaren in de staat op de hoogte, die toen op onderzoek uitging. Wat bleek nu? Kortelings was een hoeveelheid nagemaakte munten van geperst papier vervaardigd, voor het gebruik in de inlandsche scholen aangevoerd, ten einde de kinderen de waarde en het gebruik der gangbare muntstukken te leeren Sommige van deze nagemaakte munten waren in handen gekomen van personen, die er altijd op uit zijn om kwaad te spreken van het bestuur, en met deze overtuigingsstukken? waren ze er al ingeslaagd om het begin van een paniek onder het volk te weeg te brengen.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Vereeniging Moederland en Koloniën.

Nr. 6 van den loopenden jaargang van het orgaan der Vereeniging Moederland en Koloniën bestaat uitsluitend uit „Aanteekeningen op de Begrooting van Ned.-Indië voor het dienstjaar 1899." Sedert eenige jaren volgt het bestuur dezer Vereeniging de gewoonte, om kort na de indiening der Indische begrooting een aantal harer leden advies te doen uitbrengen omtrent belangrijke onderdeelen der begrooting. De bedoeling daarmede is — zegt het bestuur — de meening van ter zake bevoegden over belangrijke gedeelten der begrooting bekend te maken, vóórdat deze in de Tweede Kamer der Staten-Generaal in openbare behandeling komt.

De onderwerpen, welke thans behandeld worden, zijn:

Algemeene opmerkingen, door d. M. — Justitie, door Mr. F. C. Hekmeijer. — Financiën, door B. — Binnenlandsch Bestuur, door C. J. Hasselman. — Emigratie, door H. J. W. van Lawick. — Europeesch onderwijs, door Th. J. A. Hilgers. — Inlandsch onderwijs, door J. Habbema. — Eeredienst, door A. S. Carpentier Alting. — Burgerlijke Openbare werken, door J. E. de Meyer. — Oorlog, door G. F. Soeters. — Marine, door J. P. van Rossum.

* * *

Jaarboek van het Mijnwezen in Ned. Oost-Indië. Zes en dertigste jaargang 1907. Batavia, Landsdrukkerij 1908. 8o.

Behalve de gegevens speciaal den dienst van het mijnwezen in Ned.-Indië bevattend, geeft het jaarboek ditmaal een tweetal bijdragen, nl.: Geologische en mijnbouwkundige onderzoekingen in de Residentie Menado gedurende het jaar 1904, door den Hoofdingenieur M. Koperberg; en Eenige mededeelingen en beschouwingen naar aanleiding van een onderzoek van den Kleet in Mei 1907, door den mijningenieur H. Cool, met 4 platen en 15 photo's.

* * *

De Indische Mercuur.

Het Nr. van 6 Oct. bevat de navolgende bijdragen: Kinamarkt, door von Winning. — De positie der kinamarkt (II), door Dr. K. W. van Gorkom. — De Londensche caoutchouc-tentoonstelling (vervolg), door A. H. Berkhout. — Het finantieele voordeel voor de inlandsche bevolking op Java bij de suikercultuur (eene bespreking van de beschouwing van den heer D. van Hinloopen Labberton), door H. C. Prinsen Geerligs. — Onze Javasche Theecultuur en de handel in Java-thee. II. Een kort woord aan de Redactie van „De Indische Mercuur", door Dr. W. Nanninga. Met naschrift der redactie. — Kultuurberichten: Onze Java thee-kultuur en Australië. — Kanker in de Hevea. — Bacovenkultuur in Suriname. — Kleine mededeelingen. — Financieele Berichten en Verslagen. — Benevens de overige wekelijksche rubrieken.

* * *

Weekblad voor Indië.

No. 20 bevat o.m. het slot van het artikel van Gabriël over Rembrandt's Orientalisme. — Het portret met de levensbeschrijving van den op 11 Juli j.l. te Menggopoh (Sumatra's Westkust) op zoo ongelukkige wijze om het leven gekomen 2e luitenant der infanterie, A. J. Sparenberg. — Het slot van het uitvoerige artikel van M. van Geuns over Djatiroto, de grootste suikeronderneming van Java (met tal van afbeeldingen en kaartjes). — Corax heeft in zijn Indrukken van den Dag het over de niet-van-de-lucht-zijnde jaarmarkttentoonstellingen in Indië. Iedere plaats wil nu haar „pasar-malam" hebben, en dit verlangen brengt inderdaad wat leven in de brouwerij. Doch men make zich geen overdreven voorstellingen van 't nut dier jaarmarkten, waar 't pleizierige op den voorgrond treedt.

Corax zegt o.m.: „Een verslaggever van een Indisch blad, die nagenoeg alle „jaarmarkten" afreist, deelde mij mede, dat men zoowat overal 't zelfde ziet.

Of de a.s. pasar malam te Semarang, die veel belooft, 't nuttige aan 't aangename zal weten te verbinden, moet de toekomst leeren.

De eene tentoonstelling doet de andere op 't punt van inzendingen kwaad, en waar men denkt, dat de meeste koopkracht zit, gaan de beste en fraaiste inzendingen heen. (Nog al logisch en practisch, meenen wij intusschen).

Een groote liefhebberij voor Inlanders en Indo's is de bioscoop, en sommigen kunnen zich aan 't genot dier voorstellingen niet verzadigen. Hoe schuiner en afgrijselijker de films zijn, des te prettiger. Schrijver dezes liet zich onlangs verleiden een bioscoop-tent binnen te gaan. Er stond bij den ingang te lezen: „Alleen toegankelijk voor heeren", doch de helft der bezoekers bestond uit „dames." Schunnige pornografische films werden ontdraaid, en 't publiek had schik voor zes.

Op 't oogenblik zijn te Batavia op 't jaarmarktterrein acht bioscopen en daarbuiten nog zes. En al die tenten zijn iederen avond stampvol en halen 't geld uit de zakken der menschen. De bioscoop-draaiers maken goede zaken, doch dit is niet iets, dat ten algemeenen nutte strekt. Het kan niet bevorderlijk zijn aan ons prestige, dat een Europeesche nonna allerlei rare dingen doet. Stel, dat er nog iets bestaat van Europeesch prestige, dan brengen de bioscopen 't laatste restje op de flesch!"

Een klein beetje overdrijving kan geen kwaad, meent Corax zeker, maar inderdaad schijnen de zoo goed bedoelde inlandsche stedelijke jaarmarkten toch wel te ontaarden in echte Hollandsche kermissen zoo langzamerhand.

* * *

De Ingenieur.

No. 41 van De Ingenieur bevat het relaas van de ketel-explosie op het stoomschip „Pahud" der Koninklijke Paketvaart-Maatschappij op 19 April 1908 (met afbeeldingen), door den heer A. Korving. Volgens den schrijver, inspecteur van het Stoomwezen te Batavia, is het ongeval alleen toe te schrijven aan de slechte kwaliteit van het materiaal; immers „het schip is slechts 2 jaar oud, en hoewel over het algemeen ketelexplosies gelukkig niet dagelijks voorkomen, verwacht men het zeker niet van ketels van zoo jongen leeftijd."

Verder bevindt zich in dit Nr. een overzicht door K. van het Beknopt verslag der Staatsspoorwegen in Ned.-Indië over het jaar 1906, waarbij het wordt toegejuicht, dat de Regeering tot de publicatie, in dien vorm, is overgegaan. De inhoud is overzichtelijker dan in het uitvoerige verslag; de stof meer samengetrokken en beter verwerkt. Inderdaad verdient het streven om voor de van Rijkswege gepubliceerde verslagen een aangenamen vorm te kiezen allezins lof.

* * *

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

De vierde aflevering van den jaargang 1908 bevat de jaarverslagen van de landskoepokinrichting en van het Instituut-Pasteur te Weltevreden over het jaar 1907, door A. H. Nijland. In laatstgenoemde nuttige instelling kwamen blijkens het verslag in 1907 407 personen onder behandeling (132 Europeanen en 275 Inlanders).

terwijl op 1 Jan. 1907 nog van het vorige jaar 51 personen (7 Europeanen en 44 inlanders), onder behandeling waren, en op 1 Januari 1908 nog 13 personen (7 Europeanen en 6 Inlanders) onder behandeling bleven.

Onder het hoofd: Maatregelen tegen hondsdolheid, uit de heer Nijland de volgende klacht: „Herhaaldelijk konden wij de opmerking maken, en van verscheidene patienten werd het ons medegedeeld, dat aan de goed bedoelde maatregelen tegen hondsdolheid zóó slecht de hand wordt gehouden, dat ze tot een *sinecure* werden. Zoo werd het vervoer van honden, katten en apen met de schepen der Kon. Paketvaart-Maatschappij verboden, doch volgens mededeelingen werd de lyssa in Ceram, dat reeds tal van jaren, voor zoover ons bekend, vrij was van rabies, geïmporteerd door honden van militairen, die met een Gouvernementsstoomer waren vervoerd.”

Dr. N. E. Benjamins houdt eene beschouwing over: Twee gevallen van arsenik-nekrose van het gehoororgaan door inblazing van warangampoeder. — Dr. O. L. E. de Raadt beantwoordt Dr. J. F. Verburgh inzake de malaria-bestrijding te Banjoe-Biroe. — Dr. J. J. van Loghem schrijft over: Het voorkomen van de gele koorts-mug (stegomya calopus) in Ned.-Indië, zoomede over Pulex cheopis (de vloo die naar de meening van velen tegenwoordig den schakel vormt tusschen de ziekte bij rat en mensch).

Eindelijk maakt Het water uit de Zem-Zemput te Mekka het onderwerp eener beschouwing uit van Dr. J. de Haan. Dr. de Haan deelt o.a. mede dat telkenmale, wanneer in de Hedjaz cholera heerscht onder de pelgrims, en in de streken, waarheen dezen zich, na het vervullen hunner heilige plichten, begeven, met besmetting bedreigd worden, zich de vraag voordoet of het water uit de heilige bron Zem-Zem te Mekka, dat in grootere en kleinere hoeveelheden door de pelgrims wordt medegebracht, omdat zij daaraan wonderbare geneeskrachtige eigenschappen toekennen, ook in dit opzicht gevaar zou kunnen opleveren en of het wenschelijk is den invoer van dat water te verbieden, dan wel zoodanige maatregelen te treffen, waardoor aan het water de besmetting verspreidende eigenschappen ontnomen kunnen worden.

Aan de hand van verschillende uitspraken van deskundigen, die het water uit genoemde put aan een scheikundig onderzoek onderwierpen, maakt Dr. de Haan deze gevolgtrekking: Het Zem-Zemwater is put- of zakwater (dus geenszins bronwater), op verschillende tijdstippen in verschillende mate met afvalsproducten van mensch of dier verontreinigd. Het gebruik van zulk water moet voor de gezondheid gevaarlijk worden geacht, omdat het ten allen tijde de drager kan worden van schadelijke stoffen en daardoor kan medewerken aan de verspreiding van sommige besmettelijke ziekten, bijv. cholera, typhus, dysenterie. Om die reden komt het den schrijver uit een hygiënisch oogpunt wenschelijk voor, den invoer van Zem-Zemwater in Ned.-Indië te verbieden, of te bepalen, dat het, alvorens te mogen worden ingevoerd, gekookt of gesteriliseerd moet worden. Het feit, dat het Zem-Zemwater slechts als geneesmiddel en in kleine hoeveelheden wordt gebruikt, legt naar zijne meening geen gewicht in de schaal, zoolang nog geen afdoend antwoord gegeven kan worden op de vraag, hoeveel smetstof in een bepaald geval noodig is om besmetting tot stand te brengen.

* * *

Teysmannia.

De jongste aflevering van Teysmannia bevat de volgende artikelen:

Nieuwe en minder bekende koffiesoorten (vervolg), door Dr. P. J. S. Cramer. — Hevea-tapproeven, door Pit. — Over klimatologie en landbouw, door Dr. E. C. Julius Mohr. — Over den zgn. stamkanker bij kina, door P. van Leersum. — Proefnemingen met de nieuwe vezelplant Canhamo, door E. de Kruijff. — Massoi-bast in Nieuw-Guinea. — De cocabepaling, door A. W. K. de Jong. — Eenige mededeelingen over roode rijst, door J. E. van der Stok. — De sisalkultuur op Java. — Aetherische oliën (vervolg), door A. W. K. de Jong.

* * *

De Cultuurgids.

We vestigen de aandacht van belanghebbenden en belangstellenden op de uitvoerige beschouwingen van Mr. A. Paets tot Gansoijen, getiteld: Overzicht van de uitgifte en teruggave van erfpachtsperceelen op Java en Madoera in afl. 6 en 7 van het tweemaal per maand verschijnende gedeelte van de Cultuurgids.

Afl. 3 van het eerste gedeelte (eens per maand uitkomend), bevat een beschouwing over een schadelijk insect (de boeboek) hetwelk de Coffea robusta aantast (met platen), door Dr. Th. Wurth.

* * *

De Amsterdammer.

In de zgn. „Groene Amsterdammer” van 4 October jl. schreef controleur C. Lulofs, de man, die zoo bijzonder in woord en geschrift ijverde voor de invoering eener geleidelijke belasting in het Gouv. Sumatra's Westkust over dit onderwerp een uitvoerig opstel, getiteld: „De zaak, waarom het gaat”, naar aanleiding van eenige artikelen in genoemd weekblad, waarin de onwettigheid onwenschelijkheid en onrechtvaardigheid van een dergelijke belasting werden in het licht gesteld.

Op deze hoogstbelangrijke beschouwing van den heer Lulofs, en niet minder belangrijke kantteekeningen van de Redactie, welke het in geenen deele met den schrijver eens is, vestigen wij alsnog gaarne de aandacht.

* * *

Ten slotte den belangrijksten inhoud van eenige zendingsperiodieken.

Orgaan der Ned. Zendingsvereeniging.

Het October-Nr. bevat eene beschouwing door zendeling J. Verhoeven over de jong-javaansche vereeniging „Boedi Oetomo”, beschouwd in het licht der Christelijke zending.

Maandbericht van het Ned. Zendelinggenootschap.

Het jongste Nr. geeft het portret, met bijschrift, van zendeling J. Kruijt, die den 21en Juli van dit jaar zijn 50-jarig jubileum als zoodanig mocht vieren.

De Macedoniër.

Het Nr. van October geeft o.m.: Java. Animisme, door D. Bakker. — De dooden en de levenden (Soembaneesche verhalen), door D. K. Wielenga.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 15 September 1908;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 14 Sept.;
De Sumatrapost t/m 16 Sept.;
De Sumatrabode t/m 18 Sept.;
De Padanger idem;
De Delicourant t/m 14 Sept.;
De Javasche Courant No. 74 van 15 Sept.;
De Ind. Mercuur No. 41;
Ned.-Ind. Effectenblad No. 71 en 72;
Het Exportblad No. 740;
Het Damesweekblad voor Indië No. 8 en 9;
Het Weekblad voor Indië No. 21;
De Stem van Indië No. 37;
Het Onderwijs t/m No. 36;
De Staatsbladen van Ned.-Indië 1908;
Bijblad op het Staatsblad Deel XLI No. 6565—6740

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 11 Sept. 1908. No. 73.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Benoemd: tot onderwijzer 2e kl. H. A. Surink; tot predikant bij de Evang. gemeente te Batavia J. Miedema; tot controleur bij het B.B. op Java G. J. Slangen; tot houtvester bij het Boschwezen A. Los; tot tijd. commies ter westkust van Atjeh J. Ch. M. Florentinus; te Bambel J. A. Berhitoe; tot onderwijzer 3e kl. en geplaatst te Medan A. Schuit; tot 1en klerk bij het Dep. van Landb. B. Dumas; bij de S.S. op Java: tot telegraafopzichter A. E. Sikken; tot commies F. Ch. E. Peterman en H. R. ten Cate.

Aangewezen: voor de spoorwegopname in Zuid-Sumatra J. C. A. Smith, O. A. Geway, J. L. H. Zylmans, W. G. Fransz, A. O. Huffenrruter, G. J. Abuys, J. F. W. Stoovelaar en L. M. Haaksma.

Departement van Oorlog.

Bepaald: dat de 1e luit. der inf. J. H. Juda bij het leger „voor memorie” wordt gevoerd gedurende den tijd, dat hij belast zal zijn met de functiën van civiel-gezaghebber.

Bevorderd: tot kapt.-kwartiermeester bij de mil. administratie de 1e luit.-kwartiermeesters W. F. C. Rödlich en A. Heystek; bij het wapen der cavalerie: tot luit.-kolonel C. G. Daniëls; tot majoor B. Hendriks.

Als extra-bijvoegsel bevat dit No. 73 statistieke gegevens over: I. Invoer der voornaamste katoenen en wollen manufacturen te Batavia, Cheribon, Semarang en Soerabaja gedurende de maand Juni 1908 en de vorige maanden van 1908 te zamen. II. In- en uitvoer der voornaamste handelsartikelen open uit het vrij verkeer van Java en Madoera door particulieren over hetzelfde tijdvak; en III. Aantooning van den voorraad der voornaamste handelsartikelen in entrepôt op Java en Madoera aan het eind der maand Juni 1908.

* * *

Uit de Javasche Courant van 15 Sept. 1908. No. 74.

Dit Nummer bevat het Verslag omtrent de voornaamste gebeurtenissen in het gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden gedurende de maand Juli 08.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de onderwijzer 3e kl. B. W. Hoog; de adj.-commies P. en T., E. Broex en de 1e klerk S.S. op Sumatra J. H. van Hemert.

Belast: met de waarneming der betrekking van posthouder te Soekadana de onderluitenant der inf. P. Kuen.

Benoemd: tot hoofdcommies ter Alg. Secr. J. M. van Valkenburg; tot advocaat en procureur bij den R. v. J. te Semarang Mr. J. S. G. Scheltema; tot lid van den gew. raad te Semarang C. L. B. Jonquière; tot wedono van Boemiajoe, Raden Soerokoesoemo; tot inl. off. van Just. in 't regentschap Brebas, Mas Mangoensoewargo en Mas Soegarwo; tot hoofd (poenggawa) van het Balisch district Mataram, S. Goesti Gde Kaler Ganeng; van Tjakranegara-Oost, I Goesti Bagoes Djlantik Renges.

Geplaatst: in de residentie Bantam de benoemde controleur J. A. van Neer; in Pasoeroean J. W. Meijer Ranneft; in Madioen J. S. de Kanter; in Banjoemas A. M. van der Elst.

Benoemd: tot onderwijzer 2e kl. H. Ph. Kottmann en A. F. W. Weyers, van verlof teruggevwacht.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte één jaar verlof naar Europa aan den 1e luit. der art. J. L. v. Gogh.

Bepaald: dat de 1e luit.-kwartiermeester E. Wenting bij het leger van memorie wordt gevoerd gedurende de waarneming der betrekking van civiel gezaghebber.

Bevorderd: tot kapitein bij het wapen der genie de 1e luit. H. W. Kramers.

Overgeplaatst: bij den generalen staf de kapit. der genie D. Merens.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het s.s. Rindjani; gezagvoerder P. Bakker; van Rotterdam naar Ned.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: P. F. Postema; Ch. E. Bodemeijer en echtg; W.A. Boom; mevr. M. E. Schröder—Bezoet de Bie; M. Reepmaker; G. J. Krediet; mevr. W. C. M. Bisschoff-Imbert; mevrouw E. E. Tigler Wybrandi en 2 k; mej. C. Veerman; mevr. wed. J. G. Koker—Mac Gillavry; Wf F. C. van Nieuwenhuizen; J. C. Lette met echtg. en 1 k; A. Eijkelenboom en echtg; S. S. Noach met echtg. en 2 k; L. Logeman; A. Merker.

naar Lissabon: Mr. H. C. Willink Kesjen; A. W. de Haas; Mr. Vital Escogido;

naar Tanger: Z. Exc. W. L. F. C. Ridder van Rappard met echtg. en d; Freule C. Schimmelpenninck;

naar Marseille: C. Brevée;

naar Port-Saïd: E. Maarse; benevens een transport schepelingen der Kon. Ned. Marine;

te Southampton zullen zich inschepen: naar Tanger: F. Baron van Heemstra en echtg.; Mrs. Mansel Pleydell; Mis M. Amor; Miss Mary Pitters;

naar Port-Saïd: P. Cox met echtg. en 1 kind; Mrs. G. S. Underhill;

te Marseille zullen zich inschepen: T. C. J. Kroesen en echtg; A. Riemens; mevrouw E. C. de Wolff—Wagenaar; mevrouw E. J. B. Westhoff—de Rochemont; W. J. F. Imandt en echtg; W.J. Ekels; G. C. de Roo en echtg; H. J. Blokpoel en echtg; W. Schultz; D. van Merkestijn; L. van der Kun en echtg.;

naar Port-Saïd: J. Stortenbeker en echtgen; Ch. Soton met echtg. en zoon; L. M. Geniusz; J. F. Rowlands; P. Decoutter en echtg;

te Port-Saïd schepen zich in: 45 Javaansche stokers bij de Kon. Marine.

* * *

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem II; gezagvoerder N. H. C. van Baaren; van West-Indië naar Amsterdam.

K. Tadema; A. de Bruijne; G. H. Poolman; L. J. van Rossem; D. da Silva, echtg. en dochter; D. J. de Haan; J. Surinamer; C. H. N. v. d. Beek; M. van Gelderen; J. G. Bredenbeek;

Magazijn „Het Anker" 49 Veenestraat 27 Heulstraat Den Haag

Witte Goederen.

Uitzetten voor Nederland en Koloniën

voor Heeren, Dames en Kinderen.

Vraag Prijsopgaaf en Zichtzending.

= RINCK =

Groote voorraad
Taschjes, Portemonnaies, Portefeuilles
enz. enz.
Alle LEDERWAREN en ETUIWERK, alles wordt bij mij vervaardigd, alsook gerepareerd.
Fabriek en Magazijn MOLENSTRAAT 54 b. d. Prinsestraat.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén millioen gulden (volteekend).

Bijkantoor te 's-Gravenhage: Kettingstraat 23,
Directeur W. J. FONTEIN.

Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,
Directeur J. WILDEMAN.

Gouden Medaille. Parijs 1907

Internationale Tentoonstelling Hygië

Haargroeimiddelen

merk „CRINOFLOOR"

zijn de middelen waarvan men het m succes kan verwachten. Men vrage overtuiging daarvan aan, de vele attesten erstelden, welke gaarne op aanvraag fr thuis worden gezonden. Mondeling of sc telijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den H
Eenig eigenaar.
CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBOD
Succes bijna altijd zeker.

TOKO BAHROE

Gevestigd anno 1898.
Telef. Interc. 4796.

v. Kinsbergenstr. 126 b/d Pr. Hendrikstr., den Haag.

Het **beste en soliedste adres** voor de Indische familiën. — Export door geheel Europa. **Extra aanbieding:** gandaria assin per flesch f 1.10, versche samballans, boemboe's, ketjap benteng, klapperboter per ½ kilo f 0.90 enz. enz. — — — — — — — — — — — —
Directe aanvoer uit Nederl. Indië. Minzaam aanbevelend,

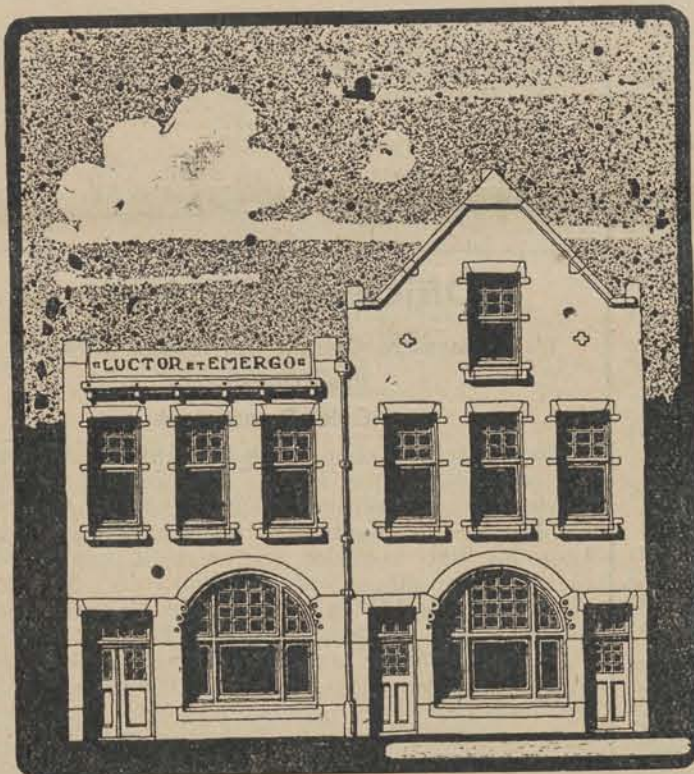
W. BARNAS & DIEMERS. — Importeurs.

VACANT.

N.V. Electrische Drukkerij

„Luctor et Emergo"

Amalia van Solmsstraat 2=4,

Telephoonn. 4424 :=: Den Haag.

VACANT.

= „UNICUM." =

„UNICUM"'s geheim chemisch preparaat is onschadelijk voor stof en model.
„UNICUM" heeft bekwame vaklieden voor het repareeren en oppersen van Heeren- en Dameskleeding.
„UNICUM" heeft een 1e klas Coupeur voor het vermaken van slecht passende Kleeding.
„UNICUM" zorgt voor een vlugge, accurate bediening.

Eenig adres:
Fluweelen Burgwal 8. - Telef. 4947.

J. S. DIJKHOF

Den Haag -:- Mauritskade
Telef. Interc. 4212.

Koopt en verkoopt Effecten, vre Geld, verzilvert Coupons, opent R kening-Courant tegen onderpand, casseert Wissels en Kwitantiën.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Alsnog werden de navolgende gelden ontvangen.

A. **Ten behoeve van de ondersteuning der noodlijdenden in de Nederlandsche bezitting Curaçao:**

N. N., 's Hage	*f* 2.50
Afdeeling 's Hage	*f* 25.—
A. de M., Rotterdam	*f* 100.—
	f 127.50
Vroeger ontvangen	*f* 256.50
Totaal	*f* 384.—

B. **Voor het Ondersteuningsfonds van de Vereeniging „Oost en West":**

Afdeeling den Haag	*f* 25.—
Vroeger ontvangen	*f* 63.—
Totaal	*f* 88.—

* * *

De jaarvergadering van de „Vereeniging tot het houden van voordrachten met lichtbeelden", gehouden te Amsterdam op 29 September j.l., werd door een der leden van het afdeelingsbestuur „Amsterdam" bijgewoond, als vertegenwoordigende het Hoofdbestuur.

Volgens ontvangen bericht van de afdeeling waren geen voorstellen in stemming gebracht, doch bestond het voornemen om elke rubriek geleidelijk en gelijkelijk van cliché's te voorzien.

Voorts is de aandacht gevestigd op de wenschelijkheid van ook weer koloniale onderwerpen op te nemen.

Voor de opgave,

E. VAN ASSEN, Secr.

Van de Redactie-Commissie:

Voor het plan van Mevr. *M. C. Kooy van Zeggelen*:

Kindervacantie-Huis te Soekaboemie

zijn bij Mevr. *N. van Kol te Voorschoten*, die zich voor het ontvangen van giften voor dit zoo nuttige doel ten zeerste aanbevolen blijft houden, nog ingekomen tot en met 20 dezer:

van H. C. v. R. v. N., (gep. Kapt. der Genie)	*f*5.—
van de Jongedames M. en R. B. v. d. B.	*f*2.50

Wie volgt?

Sumatra's Westkust.

De berichten, die de jongste mail ons betreffende dit gouvernement bracht, luiden geruststellend. Een deel van het 20e bataljon is te Batavia teruggekeerd.

Een volkomen betrouwbaar particulier correspondent uit gindsche streken schreef ons:

„Wij hebben een moeilijken tijd achter den rug; het was niet „angst", maar „teleurstelling", die wij gevoelden over twee feiten:

1o. dat de tot dweepzucht opgewonden inlanders nog zóó dom zijn, en dat het Gouvernement blijkbaar nog zóó slecht gezien is bij den inlander;

2o. Dat de Mohamedaansche godsdienst in staat is een gedeelte van het volk zóó op te winden, dat het krankzinnige dingen doet.

Niet alleen voor ons, Europeanen, is dit 'n teleurstelling geweest, maar voor alle eenigszins ontwikkelde hoofden.

Zoo iets had niemand kunnen denken.

Het is te betreuren, dat vele anti-orde- en anti-gezag-bladen, tegen alles in, maar bleven volhouden dat het een algemeene *volksopstand* was.

Niets is minder waar; 80% der leiders van de Juni-woelingen zijn *door het volk* opgevat! En die woelingen waren geheel plaatselijk. In Agam bv. bleef 7/8 der bevolking *volkomen rustig*.

De protest-optochten in Maart zou men veel eer een volksopstand kunnen noemen; dàt waren de panghoeloe's, dàt was dan het volk. Maar nu in Juni waren het halfslag geestelijken van de secten Satariah en Sadyilah, die, het innen der belasting als brandstof gebruikende, den godsdienstoorlog uitriepen.

De toestand is nu heel wat zuiverder geworden dan hij in de laatste 50 jaar geweest is. Men weet nu welke slechte elementen den vooruitgang tegenhouden. Er is opruiming en schoonmaak gehouden *tot groote opluchting der weldenkende panghoeloes*, en vooral van de flinke hoofden, die juichen, dat het slappe bestuur voorbij is."

Toch blijven er deskundigen gevaar zien in de toekomst, als niet alles verder met beleid door de regeering wordt geregeld.

Zoo de heer H. E. Prins.

In onze nummers van den 8sten en den 15den dezer zijn de beschouwingen opgenomen van dezen oud-resident der Padangsche Bovenlanden, tegen de ingevoerde directe belasting in het gouvernement van Sumatra's Westkust zonder overleg of voorafgegane beraadslaging met de hoofden, waarin hij een schending ziet van het recht van zelfbestuur, dat den Menangkabauer in vroegere jaren verzekerd en sedert door de opeenvolgende regeeringen steeds erkend zou zijn. De artikelen in de Nieuwe Courant van 22 t. m. 27 September j.l. geven hem aanleiding op deze zaak terug te komen, nu meer in het bijzonder om den nadruk te leggen op het gevaar waarin het familiebezit dreigt te geraken door het bepaalde in art. 4, al. 2 der belastingordonnantie, volgens hetwelk voor *het bedrag van den aanslag voor inkomsten uit gemeenschappelijk bezit en de daarop vallende boete wegens te late betaling, het hoofd der familie (de „mamak") aansprakelijk is*, wat naar zijne meening niet anders beteekenen kan, dan dat bij wanbetaling de goederen van het familiehoofd, c. q. zijn aandeel in de *harta poesaka* aangesproken, en hij, zoo hij niets bezit, gegijzeld kan worden. Wanneer nu zijn aandeel in de *harta poesaka* wordt geëxecuteerd, dan wordt de *harta poesaka* toch aangetast? De verstandige en eerlijke Maleier zal onder dergelijke omstandigheden op den duur bezwaar maken om als *mamak* op te treden. Het familiebezit kan daardoor wel eens onbeheerd geraken en daaraan een einde komen als gevolg van het solidariteitsgevoel door de belastingordonnantie weder in het leven geroepen, nadat dat stelsel bij de invoering der rechtspleging van 1874, dus ruim 30 jaar geleden, *op ethische gronden* — wegens het daaruit geboren onrecht — was afgeschaft.

Groot onrecht, meent de heer Prins, wordt het familiehoofd door de aangehaalde bepaling aangedaan, en hij stelt daarvan het volgende voorbeeld.

Verondersteld wordt, dat bekend is, dat volgens het Maleische recht, de familie met één eigendom („amas sapoero, kaban sakandang" — één beurs voor het geld, één stal voor de karbouwen) uit gezinnen bestaat; verder dat elk gezin (sa dapoer = een keuken) een gebruiksrecht (ganggan-beroentoer) heeft op een deel van het familiegoed. Nemen wij nu een harta poesaka, waarvan een of meer aandeelen of deelen er van verpand zijn. Men weet ook, dat verpande sawah's of andere onroerende goederen, volgens de adat, evenals de roerende goederen, bij verpanding overgaan in handen van den pandhouder, die ze bewerkt en de oogst er van trekt, alsof de aandeelen hem volkomen toebehooren. Het kan nu gebeuren na den aanslag van deze harta poesaka in de belasting, dat, wanneer het voor de inning der belasting aansprakelijk gesteld familiehoofd zich tot den pandhouder wendt, om betaling van de belasting over 't deel der inkomsten door hem uit het familiegoed getrokken, deze doof zal zijn aan dat oor, of de mamak verwijzen zal naar den aandeelhouder, van wien hij de sawah in pand heeft. Rechtens is hij (pandhouder) immers de debiteur voor dat deel, omdat hij er de inkomsten uit trekt.

Niet echter volgens de wet. Deze houdt zich vast aan het aansprakelijke hoofd. Nu kan deze de kwestie wel uitvechten in de kampong, negrie of laras, waar men hem wel gelijk zal geven, doch de macht niet heeft om den onwilligen pandhouder tot betaling te dwingen. Ook kan hij (mamak) den pandhouder een proces aandoen, doch de vrees om goed geld naar kwaad geld te gooien, zal hem daarvan wel terug houden. Heeft hij vermogen en is hij een eerlijk man, dan zal hij in Godsnaam de belasting, zoolang die matig is, maar voor zijn rekening nemen, om de boeten en een executie te ontgaan, welke hem anders dreigen. Heeft hij echter geen vermogen, wat dan? Waar zal hij dan dat geld vandaan halen om de belasting en de wellicht daarop gevallen boete, wegens de late betaling, te voldoen, waarvoor hij aansprakelijk is gesteld? Zal de zaak dan met de gijzeling van den onschuldigen mamak afloopen? Of zal de rechter, wanneer

zijn deel in de harta poesaka bij executie onvoldoende blijkt voor de afdoening van de schuld, waarbij thans de proceskosten komen, de harta poesaka aanspreken, waartoe, bedriegt men zich niet, het Recht of het Rechtswezen hem de vrijheid laat?

De heer Prins stelt ten slotte voor: met intrekking van al. 2 van art. 4 en van art. 19, art. 4 aldus aan te vullen: „Het hoofd der familie doet, in overleg met haar, de repartitie der belasting over de gezinnen (sa-dapoer), die aandeelhouders zijn in de harta poesaka, naar verhouding van elks aandeel in de opbrengst van het familiebezit."

Voor de repartitie der aandeelen of gedeelten er van, welke in bezit zijn van pandhouders, worden dezen uitgenoodigd aan dat overleg deel te nemen en zijn zij aansprakelijk, behoudens wijziging door het hoofd van het gewestelijk bestuur, ingevolge art. 9 gemaakt.

Het Gouvernement is bevoorrecht schuldeischer, voor de achterstallige belasting van een jaar, op de opbrengst in het volgend jaar van het betrokken aandeel."

Twee nuttige Vereenigingen.

Op 30 September 1908 is te Leiden opgericht een „BATAKSCH INSTITUUT", met een wetensch. en practisch doel, die in elkander grijpend: eenerzijds het verzamelen van zoo volledig mogelijke gegevens betreffende de Bataklanden (Tapanoeli, benevens de residentie Sumatra's Oostkust), anderzijds het dienstbaar maken van de gegevens aan den bloei dier streken.

De leidende gedachte bij de oprichting is deze geweest: dat wegens de enorme uitgestrektheid van onze Oost alleen dàn van particuliere pogingen ten bate van land en volk heil is te verwachten, als die pogingen zich concentreeren op een met zorg gekozen, welafgebakend gedeelte. Redenen van deels zakelijken, deels persoonlijken aard hebben de keus doen vallen op de Bataklanden.

Aan de oprichting van het Instituut is een tijd van zorgvuldige voorbereiding voorafgegaan. Sinds December 1905 is door de oprichters, — die meer dan eens gewaardeerde adviezen mochten ontvangen van den oud-res. van Tapanoeli prof. A. L. van Hasselt — een geregeld onderling overleg gepleegd niet alleen, maar zij hebben zich in verbinding gesteld met het Departement van Koloniën, de Indische Regeering, wetenschappelijke genootschappen, zendingslichamen en deskundige of belangstellende particulieren, en hebben overal voor hun doel sympathie en hulpvaardigheid mogen vinden. Onder hun toezicht heeft de heer M. Joustra, gewezen zendeling in de Karo-Bataklanden, als voorloopig laborant van het toen nog aanstaande Instituut eerst een complete verzameling van litteratuur over de Bataklanden (archiefstukken en andere rapporten inbegrepen) aangelegd, daarna een Litteratuur-overzicht der Bataklanden bewerkt, (180 blz.; eind 1907), en vervolgens op een reis van Medan naar Siboga (van Maart tot Juli 1908) nadere onderzoekingen ingesteld, nieuwe betrekkingen aangeknoopt en den verderen arbeid nader voorbereid. Eindelijk is reeds gepoogd door rondzending van een vragenlijst betreffende den Batakschen landbouw (October 1906) nuttige gegevens voor practisch optreden te verzamelen.

Het Instituut is derhalve opgericht op een soliden grondslag. Aan het eind van dit of in het begin van het volgend jaar zal te Medan naar alle waarschijnlijkheid een „Bataksche Vereeniging" worden in het leven geroepen, die maatregelen ten bate van land en volk der Bataklanden harerzijds gaarne zal steunen.

Het naaste werkplan omvat, na rijp overleg, het trachten te bevorderen van maatregelen ten nutte van inlandschen landbouw en van gezondheidsdienst voor inlanders, naast het samenstellen van een schetsbeschrijving (gazetteer) van de Bataklanden, die op vlotte wijze zal oriënteeren ten aanzien van wat wij wel en wat wij nog niet weten over dit gebied.

Voor een en ander, en voor de plannen die eerst in een verdere toekomst liggen, is veel geld noodig. Dank zij de vrijgevigheid van belangstellende zijde durven ondergeteekenden de zaak op touw zetten. Maar om wat nuttigs te kunnen doen, is ruimte van middelen een dringend vereischte. Men kan er staat op maken, dat steeds gehandeld zal worden in overleg met de ter plaatse het best bekende autoriteiten en particulieren.

De leiding van het Instituut zal bij een directorium van drie à vijf leden berusten. Voorloopig is het gevestigd te Leiden, Breestraat 105, en bestaat uit de heeren: Dr. C. W. Janssen (Naarden), Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis (Leiden), Prof. Ch. A. van Ophuysen (Leiden), Prof. Mr. C. van Vollenhoven (Leiden).

Zij hopen, dat deze poging, om de algemeene belangen van land en volk van Indië van particuliere zijde krachtig te steunen door concentratie van werk en aandacht op een veelbelovende streek, een zoodanige sympathie zal ontmoeten als noodig is om den bloei van het jonge Instituut te verzekeren.

* *
*

De **Vereeniging voor wijsbegeerte** te 's-Gravenhage opende Donderdag, 15 October, een cursus over het Boeddhisme met een lezing van Prof. J. S. Speijer uit Leiden als inleiding tot de Indische wijsbegeerte. Een inleiding tot de Indische wijsbegeerte, meende hij, behoort vooreerst rekenschap te geven van den bodem, waar op, van het milieu, waarin zij is opgewassen, dan de hoofdbegrippen te preciseeren, waarmede de Indische bespiegeling pleegt om te gaan. Bodem en milieu zijn ons eerst sedert een paar geslachten kenbaar geworden. Thans zijn de heilige schriften van de Hindoes, in den bewing door de Brahmanen voor de vreemdelingen zorgvuldig geheim gehouden, ons even toegankelijk als de Bijbel. Is de atmosfeer van ritueele praktijken is Indië's geestesaristocratie tot algemeene bespiegeling gekomen. Vooreerst door den invloed van de oude animistische voorstellingen, dan van het magische element, eindelijk van het geloof aan de wezenlijke verwantschap, om niet te zeggen eenheid van wezen, die er bestaat tusschen ziel of geest en alle lichtverschijnselen in de oudste cosmogoniën, die de Indische letterkunde ons bewaard heeft. Tusschen de twee voorstellingen van het hoogste wezen als persoonlijk en als onpersoonlijk is het Indische godsbegrip steeds zwevende gebleven. Maar de onpersoonlijke, kan men zeggen, heeft de overhand in de Indische wijsbegeerte, de persoonlijke in de vele Indische godsdiensten.

Den 22sten October, 's avonds om acht uur in het Toussainthuis, aan de Toussaintkade 11a, zal Dr. J. A. van der Mouw spreken over de Vedanta, 29 October Dr. K. H. E. De Jong over de Samkhya en Joga rationalisme en concentratieleer, 15 November Mevrouw C. Ramondt—Hirschmann over het Boeddhisme als godsdienst, en 19 November de heer K. J. Pen over de waarheid van het Boeddhisme.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De bijzondere onderscheidingen, welke ter gelegenheid van 's Koningin's verjaardag plegen te worden toegekend aan trouwe en verdienstelijke landsdienaren en andere personen, worden vooral bij den Inlander hoog gewaardeerd, en de begunstigden onder de Inlanders stellen het zeer op prijs, wanneer die toekenning met eenige plechtigheid gepaard gaat. Zoo geschiedde het te Padang, toen de Controleur Hondius van Herwerden op 31 Aug. ll. in een openbare vergadering de van Batavia ontvangen telegrafische mededeeling deed, en van een toespraak begeleidde, dat aan den mantri Kota Tengah *Mas Wahab* en aan den mantri-politie Kota *Mangkoeto-Amas* was toegekend de zilveren ster van trouw en verdienste, aan den eersten wegens zijn langdurig dienstbetoon, aan den anderen om zijne buitengewone verdiensten. Op de toespraak van den Controleur antwoordde *Mas Wahab*, dat hij zich verheugd en verdrietig gevoelde — verheugd over de verworven onderscheiding, verdrietig omdat hij reeds zoo oud was. *Mangkoeto-Amas* hield een langere redevoering, waarin hij wat hij tot voldoening van de Regeering gedaan had, toeschreef aan de leiding en de lessen van den Controleur, onder wiens bevelen hij zóó lang hoopte te mogen dienen en steeds tot tevredenheid der Regeering, dat de controleur, zelf dan tot veel hoogeren rang geklommen, hem nog eenmaal den gouden ster zou mogen uitreiken. Hij gedacht dat het dien dag de verjaardag was van onze Koningin en in de kranten had hij gelezen, dat Hare Majesteit in gezegende omstandigheden verkeerde. Hij bad daarom bij deze gelegenheid van den hemel af, dat er een prins moge geboren worden, die, wanneer de Koningin in hoogen leeftijd voor eeuwig Hare oogen sloot, eenmaal Koning worden zal.

De maleische bladen gaan nog voort met berichten omtrent oplichterijen, door de Sjechs gepleegd ten koste van de Inlanders, die hunne belangen aan hen toevertrouwen voor den bedevaartgang naar Mekka. Ook bevatten zij het bericht, dat de onveiligheid te Mekka en in den omtrek door de roofzucht der Bedouinen zóó groot is, dat alleen aan de bedevaartgangers uit Nederlandsch-Indië wel een gezamenlijk bedrag zou zijn ontroofd van ongeveer ƒ 300.000.

Overigens is men volgens de bladen der jongste mail in de Inlandsche wereld in groote spanning omtrent hetgeen het Javaansch congres, dat 20 September te Djokjakarta gehouden zou worden, zou uitwerken. Ook op Sumatra's Westkust volgt men met bijzondere aandacht deze beweging der Jong-Javanen, en is er eenigszins beschaamd over, dat de Javanen, die gedurende honderden jaren onder een druk geleefd hebben, die de vrije, fiere Maleier niet gekend heeft, hen voorgaan in de opleving van een krachtig zelfbewustzijn. Daarbij wordt dan de aansporing gevoegd tot meer geestelijke ontwikkeling door onderwijs ook van de vrouwen, en door leesgezelschappen onder de inlanders, zooals er in geen district of afdeeling mag ontbreken, niet alleen ten behoeve van de inlandsche hoogeren of ambtenaren, maar ook van den geringen inlander, die minstens de gelegenheid moet hebben om te leeren lezen op een dessaschool. De oprichting van dessascholen wordt dan aanbevolen. De schatkist wordt niet al een gevuld door de grooten en vermogenden, maar wel het meest door de vele penningskens van de groote massa der kleine „luijden." Si Ketjil, de kleine man, moet daarom niet vergeten worden, en *Si ketjil is tevreden met weinig!* Voorziening in eigen behoefte door het beplanten der erven met nuttige producten, oprichting van coöperatieve vereenigingen, waardoor men zooveel mogelijk de voordeelen of winsten voor zich houdt, maar voorts samenwerking op breeden grondslag ook buiten de grenzen zijner woonplaats, zijn middelen ter verkrijging van meer individueele welvaart en vooruitgang. Men moet den moed niet opgeven, wanneer het begin moeilijk blijkt of teleurstelling baart. Men ziet het aan den Europeaan. Telkens weder tracht hij den Noordpool te naderen. Als hij bij die pogingen omkomt, wat zorg? hij geeft het niet op, want als hij het eenmaal door volharding bereikt, heeft hij zooveel land gewonnen (sic!) Te Batavia bestaat al eenigen tijd in de kampong Kepoeh een coöperatieve winkelvereeniging voor Inlandsche ambtenaren. Met 1 October is te Padang een coöperatieve verbruiksvereeniging geopend van de vereeniging *Perdamaian Menangkabau Laras Nen Doea*, met een kapitaal van ƒ 1000, gevormd door aandeelen van ƒ2.50. Ook personen buiten de vereeniging kunnen een aandeel bekomen, doch aangezien het ledental bijna 150 bedraagt en één persoon tot 10 aandeelen kan nemen, vreest men, dat er voor anderen niet veel overblijven zal. Het crediet bedraagt voor ieder 90 percent van zijn aandeel.

Het plan bestaat bij de oud-leerlingen van de Kweekschool te Fort de Kock, welke instelling in 1873 tot stand kwam, om het 35-jarig bestaan er van te vieren. Onder leiding van den tegenwoordigen directeur, B. J. Visscher, wenscht men bij die gelegenheid een gedenkboek uit te geven met vele portretten en afbeeldingen. De bijdrage voor iederen deelnemer is op ƒ2.50 gesteld.

Uit de O.I. Mail.

Bali.

In een schrijven aan de *Soerabaja Courant* over de laatste gebeurtenissen in Karang Asem treffen we het een en ander aan, omtrent de voornemens tot opstand en overval, welke thans door de tijdige aanwezigheid van een sterke troepenmacht voornemens zijn gebleven. We lezen er:

„Intusschen werden de geruchten steeds meer onrustbarend. Men vertelde zelfs, dat de opstand al beraamd was tijdens de expeditie van 1906, dat deze echter door Goesti Djilantik was tegengehouden, daar hij het nuttelooze van die pogingen zeer goed inzag; maar voor den drang van Goesti Ketoet en Poetoet en verschillende poenggawa's had hij ten slotte toegegeven, zeggende dat hij toch een oud man was en wel spoedig zou sterven. Maar hij zou tevens den wensch hebben geuit, om met den opstand te wachten tot na de feesten, die deze maand gegeven worden. Wat hier van waar is, valt heel lastig na te gaan; eenigen tijd daarna werd evenwel een bericht van een spion ontvangen, dat, zoo dit waar mocht zijn, het wel getuigt dat de beraamde opstand goed was voorbereid.

Op den 14en September e.k., den laatsten dag van de feesten, zouden n.l. alle Baliërs met hunne vorsten zich begeven naar het zeestrand bij Jassy, ten einde de een of andere godsdienstige plechtigheid te verrichten. Hier van terugkomende, zouden zij dan den weg moeten volgen, die vlak langs het bivak loopt en zich dan plotseling op de troep werpen. Dezelfde berichtgever deelde mede, dat de beide vorsten, Goesti Ketoel en Petoet, bij den aanval tegenwoordig zouden zijn en op een kleinen afstand den uitslag zouden afwachten. De oude vorst en Goesti Bagoes zouden echter het binnenland intrekken, om, na afloop van den overval, verschillende zaken te regelen. In allerijl werden nu verschillende maatregelen genomen, om een dergelijken overval te doen mislukken, hindernissen werden in gereedheid gebracht, de ijzerdraad-afsluiting extra versterkt."

In het *Soer. Handelsblad* schrijft een deelnemer aan de excursie naar Karang Asem:

„Wat zou er nu toch eigenlijk te doen wezen? Weet jij het? Neen; man! da's geheim! Ik heb wel gelezen, dat een 10000 Baliërs gaan feestvieren omdat die oude Goesti Djilantik genoeg heeft van het Staatstooneel en misschien moeten we daar nu wel heen ter opluistering. — Toen dan ook den 10den de oorlogschepen *Koningin Regentes* en *Koningin Wilhelmina* ter reede Karang—Asem vereenigd waren en later de pakketboot *Van den Bosch* met 400 man troepen, onder overste Schauroth verscheen, werd de mysterische toestand duidelijker en konden we gevolgtrekkingen maken uit hetgeen we zagen.

Er zou dan feest zijn tengevolge van Goesti-Djilantik's aftreden. Zijn opvolger was zijn neef, de jonge Goesti-Bagoes, die ook door het gouvernement verkozen werd. Twee andere pretendenten, n.l. Goesti Getoet en Goesti Gedeh Poetoeh, hadden echter zeer veel aanhangers en nu liepen er geruchten dat het tijdens of na de feesten een beetje „hommeles" zou worden; zelfs schenen ze voornemens de gouvernements-dienaren te Karang-Asem te vermoorden. Vandaar de zending der beide oorlogsbodems en der troepen. Nog kwamen ter reede de flotillevaartuigen *Mataram* en *Nias*, welke laatste voor verschillende doeleinden beschikbaar waren, zooals het in veiligheid brengen van de families der opiumregie-beambten, het samenbrengen der controleurs tot het houden van besprekingen enz.

Nadat verder door de beide oorlogsbodems twee strand-bivakken waren opgetuigd, gingen den 14en 's morgens de landingsdivisiën aan wal en betrokken de bivakken. Den 14en had de eigenlijke ceremonie plaats, n.l. de zielsreiniging van Goesti Djilantik. De ziel van dezen ouden heer is anders vrij rein, want hij draagt het gouvernement een goed hart toe.

Toen de groote stoet door Karang-Asem trok kwamen de verschillende hoofden hunne vriendschapsbetuigingen bij ons afsteken, allen waren ongewapend, om toch vooral te doen zien, hoe vredelievend ze waren. „Das Vaterland kann ruhig sein!" De troonsopvolging te Karang-Asem heeft geen bloed gekost, geen „poepoetan" was noodig. De heilige asch, afkomstig van het omhulsel van de Godheid, die Goesti Djilantik's ziel louterde, werd in zee geworpen en op dezelfde manier gingen ze huiswaarts met eerbied voor de „Kompenie", die zoo spoedig hare maatregelen nam. Veel van zijne bezittingen werden door Djilantik weggegeven. Koningin Wilhelmina en de Gouverneur-Generaal krijgen geschenken en o.a. ook toewan „pan Koel", (van Kol), zijn sobat baik.

Den 15den keerden de landingsdivisies naar hunne bodems terug en 's middags te 4 uur werden Goesti Djilantik en de beide pretendenten met hunne vrouwen en volgelingen aan aan boord Hr. Ms. *Regentes* geïnstalleerd, welke daar onder stoom gingen, teneinde de laatste heeren naar „Djembrana" te brengen, waar ze voorloopig onder meer direkt toezicht zullen blijven.

't Was een gezellige boel op het halfdek van het groote pantserschip. Goesti Djilantik, de krasse, oude heer, versierd met den gouden keten, hem door H.M. de Koningin geschonken bij Hare troonsbestijging, was met iedereen goede vrienden en voelde zich „senang."

Goesti Getoet, een dikke baas, keek minder vriendelijk en scheen maar niet te begrijpen wat er eigenlijk met hem ging gebeuren, evenmin als Goesti Gedeh Poetoeh, welke laatste evenwel de zaak van den vroolijken kant beschouwde en zoo nu en dan den een of den ander onder den arm nam en hier en daar mee naar toe trok. De piano in de longroom vond hij al een heel eigenaardig toestel.

Te 9 uur 's morgens debarkeerde het gezelschap, ten einde zich op te maken naar zijn nieuwe woonplaats. Den volgenden dag 's middags keerden Goesti Djilantik met den priester en zijne hovelingen terug en werd weder koers gezet naar Karang Asem.

De passagiers van de *Regentes* zijn van boord, een andere emotie is daar voor de opvarenden: De mail is gearriveerd, wat zeg ik? de mail, want reeds enkele weken hadden we niets ontvangen, de brieven waren naar Makasser gezonden. — Wat een blijde gezichten! wat heeft de facteur het druk om gauw iedereen tevreden te stellen. Het ontvangen van de mail is een evenement aan boord.

* * *

De opleiding tot Inlandsch Officier.

In het Bat. Nieuwsblad vinden wij opgenomen een artikel over de opleiding tot inlandsch officier door een deskundigen schrijver, die daarin o.a. mededeelt, dat de jongste reis van den chef van het wapen der infanterie o.a. gediend heeft om met verschillende inlandsche hoofden besprekingen te voeren over de maatregelen, welke noodig zouden zijn om de officiersloopbaan aantrekkelijker te maken voor inlandsche jongelieden van goeden huize.

Dit is juist, zegt het blad. En zijn wij wel ingelicht, dan werd algemeen de klacht vernomen, dat de aanvangsbezoldiging te laag is en in verhooging daarvan reeds een groote verbetering te vinden zou zijn.

* * *

Te kort aan ambtenaren.

Het *Nieuws v. d. Dag v. N.I.* meldt:

Ter voorziening in het tekort aan Controleurs bij het Binnenlandsch Bestuur op de bezittingen buiten Java en Madoera zijn bij wijze van tijdelijken maatregel ten behoeve van het bestuur over eenige Controleursressorten op die bezittingen nog 11 civiele gezaghebbers in dienst gesteld; terwijl verder is bepaald, dat bedoelde tijdelijke ambtenaren naar gelang van de behoefte zullen worden geplaatst:

één in elk der gewesten Riouw en Onderhoorigheden en Palembang;

twee in elk der residenties Djambi en Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo en vijf in het Gouvernement Celebes en Onderhoorigheden.

* * *

Residentsvacature te Soerakarta.

In de *Javabode* lezen wij hieromtrent:

De regeering ziet zich, bij de benoeming van een vervanger van den, luidens de officieele berichten in de *Javabode* van Vrijdag j.l., met ingang van den 4en December a.s. eervol ontslagen resident van Soerakarta, L. Th. Schneider, voor een moeilijke taak geplaatst. Herhaaldelijk, laatstelijk nog in het hoofdartikel in de *Javabode* van den 15en Juni j.l. over de verplichte diensten der opgezetenen van de huurlanden in de Vorstenlanden, en daarna in ons nummer van den 1en Juli, hebben wij gewezen op de noodzakelijkheid tot algeheele hervorming der middeneeuwsche toestanden, die aldaar nog bestaan; toestanden, welke, de bewijzen daarvan zijn voor het grijpen, zonder vrees voor ernstige verwikkelingen in de toekomst, niet langer gehandhaafd kunnen blijven. Dit besef is ook tot de regeering doorgedrongen en zij heeft kort geleden den uitdrukkelijk haren wensch te kennen gegeven om met kracht in de beoogde richting werkzaam te zijn. Dat de bereiking van het doel voor een goed deel afhankelijk is van het beleid van de hoofden van gewestelijk bestuur, spreekt van zelf. De moeilijkheden om de bezwaren te overwinnen van de conservatieve inlandsche vorsten tegen de invoering van tal van nieuwe, ingrijpende maatregelen, vereischen veel tact en bekwaamheid. De bestuursambtenaren, aan wie die taak met uitzicht op goeden uitslag kan worden toevertrouwd, zijn uit den aard der zaak dun gezaaid.

Onder de telegrammen van hetzelfde blad staat: „Volgens de *Preangerbode* is resident Boissevain naar Buitenzorg opgeroepen in verband met zijn aanstaande benoeming tot directeur van binnenlandsch bestuur."

* * *

Toynbee in Indië.

De correspondent te Semarang schrijft aan het *Soer. Handelsblad*:

„Ongeveer een jaar geleden besloot de afdeeling Semarang van het Algemeen Nederlandsch Verbond onder de minder ontwikkelde Europeanen en Indo-Europeanen alhier te gaan arbeiden in den geest van de Toynbee-vereenigingen in Nederland.

Eerst was de toeloop groot, doch verminderde al heel gauw aanmerkelijk.

Schrijver meent, dat, wil het Nederl. Verbond in deze resultaten bereiken, dan dient het comité de werkwijze eenigszins te veranderen.

Populaire geschriftjes, zeer bevattelijke voordrachten — te eenvoudig kunnen ze niet zijn — effenen den weg. Strooibiljetten — liefst kleurige — kondigen dag en onderwerp der lezingen aan. De lezingen zelf worden verlucht, hetzij door lichtbeelden, hetzij door duidelijke platen. Men trachtte verder al spoedig uit de betrokken personen zelf een comité te vormen van bestuur en propaganda, aan welk comité men langzamerhand de leiding van en de verantwoordelijkheid voor die avonden overdraagt, dat animeert, wekt bij buurtgenooten meer vertrouwen dan een comité van „heeren", bevordert het onderling buurtverkeer, is misschien de kiem van een vaste buurtvereeniging. Men beperke ten slotte — tenzij pecunia causa — de toynbee niet tot deze vergaderingen. Een lokaaltje, een kamer desnoods in de volksbuurt, op Nieuw-Holland of Karangbidara. Daar een leesgelegenheid, wat kranten, eenvoudige lectuur, gezellige, intieme avonden tot het bespreken van belangrijke quaesties. Daar moet het heen.

Er zijn gunstige voorteekenen. Op de laatstgehouden bijeenkomsten kwamen vragen aan den spreker van de zijde van het publiek, zelfs debat. Er is om een inleiding gevraagd over „coöperatie", welke nu aan het einde der maand zal gegeven worden. De wil is er aan beide kanten en het zou jammer zijn, wanneer niet alle pogingen werden in het werk gesteld om iets duurzaams te stichten.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Producten-markt.

Onze West bepleit de oprichting van een openbare gelegenheid voor den verkoop van partijen producten, door een vendu- of marktmeester. Deze veilingen zouden op vaste tijden, bv. elken werkdag des morgens tusschen 7 en 9 uur, kunnen gehouden worden.

Op die wijze zou men de aanvoeren beter kunnen overzien en eenige maatstaf aanwezig zijn voor een meer rationeele prijsbepaling. Men zou als 't ware krijgen een beurs voor groenten, vruchten enz. Zoowel aan producenten als opkoopers zou door deze regeling veel tijd worden bespaard. Schadeposten zouden vermeden worden, daar natuurlijk de veiling à contant plaats vindt." Ook zou men behoorlijk gecontröleerde weegschalen hebben.

Een inrichting als door het blad bedoeld zou niet bijzonder kostbaar behoeven te zijn. Met 5 à 6000 gulden zou men waarschijnlijk al ver komen. Het marktgebouw zou kunnen worden opgericht achter de tegenwoordige bananenmarkt aan den Waterkant.

Bacoven-Cultuur.

Den 19en September werden per s.s. „Saramacca" 6315 bossen verscheept.

De inspecteur van den landbouw verzond de volgende circulaire aan bacovenondernemingen:

Ondergeteekende deelt hierbij mede aan de beheerders der ondernemingen, die bacoven aanplanten met steun van het Gouvernement, dat door den gouverneur besloten is, dat het bedrag van *f*180 per HA. als bijdrage in de kosten van het onderhoud in de Ie en IIe Serie, zal moeten strekken van 1 September 1908 tot 1 Juli 1909, alzoo over den tijd van 10 maanden.

Van dit bedrag zal *f*135 gereserveerd moeten blijven voor arbeidsloonen en *f*45 voor andere uitgaven, terwijl maandelijks niet meer dan ongeveer *f*13.50 voor arbeidsloonen en ongeveer *f*4.50 voor andere uitgaven besteed zal kunnen worden. Bij het opmaken der weekrapporten wordt men verzocht hiermee rekening te houden.

Voorts verzoekt ondergeteekende in het vervolg slechts één weekrapport in te dienen betreffende het onderhoud van de Ie en IIe Serie te zamen.

Goudproductie.

De goudaanvoeren bedroegen in: Augustus 1908 119.174 gr.; Augustus 1907 105.222 gr.; Augustus 1906 150.661 gr.; van Januari tot Augustus 1908 785.784 gr.; van Januari tot Aug. 1907 692.000 gr en van Januari tot Augustus 1906 774.696 gr.

Immigratie.

De waarn. agent-generaal bericht in het *Gouv. Adv. Blad*, dat de gelegenheid tot aanvraag van immigranten uit Britsch- en Nederlandsch-Indië voor het verschepingsseizoen 1909/1910 is opengesteld. De kosten zijn wederom bepaald op *f*260 per immigrant, waarvan 3/5 gedeelte komt voor rekening van den aanvrager.

Minerva.

Naar *Onze West* vernam heeft de gouverneur het beschermheerschap van de studie-vereeniging Minerva aanvaard, en als blijk van zijne belangstelling eene bijdrage in eens van 50 gulden geschonken.

Verkoop afgestuit.

Naar *Onze West* vernam zal de verkoop van het ss. „Paramaribo" aan Curaçao geen voortgang hebben. De reden was het blad niet bekend. Over eenige maanden werd een nieuwgebouwd zeeschip, type „Albina", te Paramaribo verwacht. De bemanning, die dit schip brengt, zal, verneemt het blad, de „Paramaribo" medenemen naar Europa.

Nijverheid.

Onze West zag aan den Waterkant de eerste partij gebakken steenen van de nieuwopgerichte fabriek op pl. Vreeland. De steenen vonden grif koopers tegen *f* 32 per 1000. Volgens deskundigen zijn de steenen goed doorbakken en hard.

Cursus voor militairen.

Ten einde voor onderofficieren, die den dienst mochten verlaten, de kansen op het verkrijgen van een burgerbetrekking te vergrooten, heeft de gouverneur, op voorstel van den kapt.-commandant, welwillend beschikt, dat den 1en October ll. een cursus zou worden geopend in de Engelsche taal en het boekhouden, voor gratis onderricht aan bedoelde onderofficieren. Leeraren zullen zijn voor het boekhouden de heer G. van Dien Jr. en voor de Eng. taal de heer K. v. d. Meulen.

Ook voor korporaals en soldaten, die daartoe lust gevoelen, zal met ingang van denzelfden datum gelegenheid geopend worden om onderwijs te ontvangen in eenige vakken, als lezen, schrijven, rekenen en Nederl. Taal.

Pausfeest.

Het 50-jarig priesterfeest van paus Pius X is door het katholiek deel der bevolking van Paramaribo met groote opgewektheid gevierd.

Den avond tevoren was aan den paus een telegram gezonden; geteekend door den apostolisch vicaris aldaar, waarop de vicaris antwoord ontving van kardinaal Merry Del Val.

In de kathedraal werd een pontificale mis opgedragen. Op den weg naar en van de kerk werden door de vrouwen hoofddoeken uitgespreid op straat voor den „bisschop" om over te loopen, wat geldt als hoogste eerbewijs.

Personalia.

De voor drie jaar benoemde gouvernementssecretaris, Mr. L. M. Rollin Couquerque, is den 21en September met zijn familie te Paramaribo aangekomen. De fungeerend secretaris, de heer G. J. Staal, zou over twee weken naar Europa vertrekken.

In afwachting van een nadere voorziening zijn de predikanten bij de Hervormde Gemeente te Paramaribo, de heeren H. Buiskool en H. de Haan, tijdelijk belast met de functiën van predikant bij de Vereenigde Prot. Gemeente te Nieuw-Nickerie.

Het *Gouv. Adv. Blad* bevestigt thans officieel dat de districtscommissaris C. R. Weytingh met ingang van 1 October belast wordt met het beheer van het district Nickerie, dat de waarn. districtscommissaris van Boven-Commewijne en Cottica wordt overgeplaatst naar Domburg en dat de hoofdcommies ten postkantore, tijdelijk gedetacheerd ter secretarie, tijdelijk belast wordt met de waarneming der functiën van districtscommissaris van Cottica en Boven-Commewijne.

Van Vreemde Koloniën.

Koloniale maatregelen in Frankrijk.

De Fransche budgetcommissie heeft aan de beschikkingen der wet op de financiën een drietal bepalingen toegevoegd, welke uit koloniaal oogpunt van belang zijn.

De eerste bepaling betreft de oprichting aan het ministerie van koloniën van een directie der militaire diensten, waartoe de betrekkingen van een directeur en een onderdirecteur zullen worden in het leven geroepen. Voor dezen maatregel zullen de gelden moeten worden gevonden uit de thans reeds voor het militair personeel bij het ministerie toegestane credieten.

Sedert geruimen tijd werd er reeds op gewezen, dat de belangrijkheid van de militaire zaken, die onder het departement van koloniën in Frankrijk ressorteeren, de weder-instelling eener militaire directie noodig maakte.

Zulk een militaire directie heeft vroeger bij het

FEUILLETON.

Onderhoorigheden van Atjeh.

De jongste aflevering der Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië, uitgegeven door het Koninklijk Instituut, geeft „Mededeelingen betreffende eenige Atjehsche onderhoorigheden", die ook voor die beoordeeling van den tegenwoordigen economischen toestand in het Atjeh-gebied van belang schijnen. De mededeelingen loopen van 30 Augustus 1904 tot 19 Juli 1906. Zij bevatten geografische, geschiedkundige en politieke beschrijvingen van de landschappen Peutoë, Lho Seumawè, Seuneu'am, Beutong of de Kawaj V, Kawaj XII, Lageuën met Lho' Gloempang en Raneuë, Panté Radja. De kabalistische teekenen waarmee men in den laatsten tijd gewoon raakt, de Atjehsche namen te schrijven, hebben wij weggelaten.

Voor ons doel nemen wij uit die mededeelingen alleen het volgende over:

„Het landschap *Peutoë* omvat het stroomgebied van de Kroeëng Peutoë, rechter zijrivier van de Kroeëng Keureutoë, en van haar rechter zijtak, de Kroeëng Geudoebang. Vooral het stroomgebied van de Kroeëng Geudoebang is zeer moerassig. In de laatste jaren zijn in die moerassen eenige gampongs ontstaan, nadat men het terrein, hoewel niet geheel en al droog gelegd, dan toch bewoonbaar gemaakt heeft door het graven van afwateringsslooten.

Aan den bovenloop van de Kroeëng Geudoebang bevinden zich vindplaatsen van petroleum. In Augustus 1903 is in Peutoë door de Koninklijke Maatschappij tot exploitatie van petroleumbronnen geëxploreerd, maar zonder succes. In October d.a.v., werd een oliebivak aan de Geudoebang betrokken, dat ongeveer een maand later werd opgeheven.

Bij het gehouden onderzoek bleek, dat de aardlagen ongeschikt lagen om later tot exploitatie der gevonden olie te kunnen overgaan.

Een gedeelte der bevolking vindt haar bestaan in ladangbouw.

De voornaamste middelen van bestaan van de bevolking zijn rijstcultuur op moerassawah's en de pinangteelt.

In het Zuiden en Oosten bestaat het landschap nagenoeg uitsluitend uit zwaar bosch, waarin slechts door het aanleggen van ladangs groote coupures gekapt zijn.

Van de vroeger uitgeweken bevolking is het grootste gedeelte in de gampongs teruggekeerd. Toch houden zich in de bovenstreken van het landschap nog vele ons vijandig gezinde personen op. T. Oesèn Oelèë Gadjah vertoefde o.a. langen tijd aan de Kroeëng Seureuké, een zijrivier van de Peutoë. Thans komen zijn volgelingen dikwijls in het landschap fourageeren.

Van de in Peutoë thuis behoorende, ons vijandig gezinde personen moet nog vermeld worden T. Moehamat Badeuroen, zoon van den overleden oelama T. Hadji Mat Saleh.

Lho Seumawè. Door het Zuidwaarts ombuigen van de kust ligt ten O. van het landschap de baai van Lho Seumawè, die alleen voor N. O. buien open ligt, en voor ongeveer 11 maanden in het jaar een veilige en beschutte ankerplaats voor schepen aanbiedt. Daar de bodem van de zee naar den wal vrij steil oploopt, kunnen de grootste schepen tot op slechts enkele honderde meters van den wal voor anker komen.

Is Lho Seumawè van de geheele noordkust en van een groot deel der oostkust verreweg de beste reede, voor de Inlandsche, de kustvaartuitoefenende vaartuigen, ligt het niet minder gunstig.

In het Z.O. eindigt Lho Seumawè in eene landtong, Poesóng genaamd, waarachter voor kleine vaartuigen een natuurlijke, voor al e winden beschutte haven gevormd wordt, die men binnen kan komen door de, zelfs bij eb te allen tijde voor dergelijke vaartuigen bevaarbare monding der Kroeëng Lho Seumawè.

Reeds vóór onze vestiging te Lho Seumawè was deze plaats wegens beide vermelde gunstige eigenschappen het centrum van de handelsbeweging der omliggende landschappen, en dus voor ons als aangewezen voor het oprichten van een établissement.

Het landschap is geheel vlak en laag gelegen; de bodem is onvruchtbaar en zandig.

Behalve pinang en klappers worden cultuurproducten er niet geteeld; van geen enkel artikel heeft echter een eenigszins noemenswaardige uitvoer plaats; sawahs zijn er weinig, en die

ministerie van koloniën bestaan, maar werd opgeheven, omdat men vreesde dat het zich dan te veel met de militaire aangelegenheden zou gaan ophouden en dientengevolge een derde ministerie voor landsverdediging zou worden in het leven geroepen. Het schijnt evenwel te zijn gebleken dat de betrekkingen van het militair bureau aan koloniën tot verschillende autoriteiten het noodig maken aan den chef den titel van directeur te verleenen.

De tweede bepaling is van belang, ook met het oog op onze koloniën in West-Indië en luidt als volgt:

In afwijking van de bepalingen van artikel 9 van het Senatus-Consult van 3 Mei 1854 en der wet van 15 Aug. 1890 kan bij decreet en in den vorm van administratieve voorschriften worden voorzien in de bestuursorganisatie der koloniën in de Antillen en in de rechterlijke organisatie, zoowel in de koloniën als in Réunion.

In de toelichting wordt gezegd, dat deze bepaling ten doel heeft het bestuur in staat te stellen de reorganisatiën te bewerkstelligen, welke noodig zijn en waarop de budget-commissie heeft gerekend, door vermindering der subsidiën aan de betreffende koloniën.

Dit is naar het schijnt een eerste schrede, schreef de Dépêche Coloniale, op den weg der vereenvoudiging van het bestuursorganisme, waaronder de ongelukkige budgetten onzer oude koloniën werden verpletterd.

Een derde bepaling heeft betrekking op de zeevisscherij ter Westkust van Afrika.

Onze lezers zullen zich herinneren, dat sedert eenige jaren pogingen worden aangewend om, nu de visscherij in de wateren van New-Foundland voor de Fransche visschers langzamerhand dreigt te zullen verloopen, een nieuw vischgebied ter westkust van Afrika te ontginnen. Het ligt nu in de bedoeling der, door de budgetcommissie voorgestelde bepaling, om de visscherij ter westkust van Afrika door het verleenen van voorrechten als anderszins aan te moedigen.

* * *

Het nieuwe toltarief in Duitsch Nieuw-Guinea.

Het Duitsche ministerie van koloniën heeft een gewichtigen maatregel getroffen door de invoering van een nieuw toltarief voor Duitsch Nieuw-Guinea. Dikwijls is deze verordening in de bladen besproken en steeds afgekeurd. In Nieuw-Guinea zelf en bij belanghebbenden in Duitschland heeft de maatregel algemeen onwil en verontrusting te voorschijn geroepen, wijl blijkbaar uitsluitend het streven schijnt voor te zitten, om in elk geval zooveel geld uit de kolonie te halen als mogelijk is, zonder rekening met eventueele kwade gevolgen te houden. Het tarief is schematisch naar het voorbeeld van de andere koloniën opgesteld, maar met de noodige verzwaringen er bij. Hoe is nu dit tarief voor Nieuw-Guinea tot stand gekomen?

In Mei van dit jaar was het tarief door den gouverneur bij den gouvernementsraad te Herbertshöhe ingediend. De laatste zette in een zitting van den gouvernementsraad uiteen, dat het 't verlangen van den minister van koloniën was, dat de kolonie hare uitgaven zooveel mogelijk uit eigen middelen zou bestrijden. Er moest dus geld wezen. Het ministerie van koloniën had hem het nieuwe tarief gezonden met de opdracht, de invoering zooveel mogelijk te bespoedigen. De Afrikaansche koloniën en ook Samoa hadden dezelfde tarieven, en wel het invoerrecht van 10% ad valoram reeds lang, en daar was dit recht goed gebleken.

Door de leden van den gouvernementsraad werd daartegen aangevoerd, dat het nieuwe tarief zoowel voor kooplieden als zendelingen, plantagebezitters en kleine kolonisten onaanneembaar was, wijl het de kosten van levensonderhoud op onverdragelijke wijze duurder maakte, het bestaan in het bijzonder voor kleine kolonisten en planters bedreigde, en een ernstig gevaar voor de ontwikkeling der kolonie opleverde. Men mocht den toestand in andere koloniën niet zonder meer met die in Nieuw-Guinea vergelijken. Deze kolonie was nog zeer bij de andere koloniën ten achter en had ook niet zoovele natuurlijke voortbrengselen als deze; zij werkte onder veel moeilijker omstandigheden dan de Afrikaansche koloniën, bv. door den grooten afstand, die haar van het moederland scheidt; een kabelverbinding met Duitschland ontbreekt; de kosten van levensonderhoud zijn er zeer hoog; er is nauwelijks één groote onderneming, die winst afwerpt. Het aangeboden toltarief was dus te vroeg ingediend. Men moest met de invoering nog eenige jaren wachten, opdat tenminste nog eenige grootere ondernemingen tot rentabiliteit zouden kunnen komen.

Na een lang debat werd het tariefontwerp door den gouvernementsraad met algemeene stemmen verworpen. Maar deze raad heeft voor eenige beslissing niets te zeggen. De gouverneur reisde spoedig na afloop van genoemde vergadering naar de Karolinen, telegrapheerde van daar aan den minister van koloniën, en kwam met diens beslissing kant en klaar te Herbertshöhe terug. Daar zijne terugkomst, in tegenstelling met zijn vóór de afreis te kennen gegeven voornemen, eerst plaats had, toen de postboot was vertrokken, bleef een protestvergadering van de kolonisten vruchteloos, en dezen konden slechts een petitie aan den minister van koloniën opstellen, die den gouverneur ter doorzending werd aangeboden.

Op die petitie werd geen antwoord ontvangen, maar reeds den 16en Juli werd het nieuwe tarief van kracht verklaard. De in Duitschland gevestigde huizen, waarvan de groote ondernemingen in de kolonie Nieuw-Guinea uitgaan, hoorden eerst weinige dagen voor dezen datum uit telegrammen, welke maatregel voor den 15en Juli in de kolonie werd beoogd. De overhaaste inwerkingtreding van het tarief beteekende voor die huizen een groote materieële schade, daar het voor de hand ligt, dat van de in de kolonie aan de markt te brengen goederen vele door het verhoogd tarief niet of moeilijk tot loonende prijzen zouden kunnen worden verkocht. Een tijd van voorbereiding was dus wel noodig geweest, maar eerst omstreeks het midden van de maand Augustus kreeg men in Duitschland het volledig tarief onder de oogen, dat een maand te voren op last van den min. van koloniën te Berlijn in Nieuw-Guinea was ingevoerd.

De Duitsche Rijksdag is ook in het geheel niet in deze zaak gekend. Den 5en Mei zeide minister Dernburg bij het debat over een aan de Norddeutsche Lloyd voor de lijn Singapore—Nieuw-Guinea te verleenen subsidie, dat dientengevolge het verkeer zou stijgen en daarmee de mogelijkheid in het leven zou worden geroepen om hoogere rechten te eischen.

Het subsidie werd geweigerd door den Rijksdag, maar het ministerie van koloniën liet zich daardoor niet afhouden om het verhoogde tarief toch in te voeren.

Wanneer men zulke staaltjes aantreft van de wijze, waarop 't in de Duitsche koloniën toegaat, is het somwijlen kostelijk te zien, hoe in Duitsche bladen als bv. de „Ostasiatische Lloyd", met heel veel wijsheid wordt melding gemaakt van onze decentralisatie-comedie in Indië en zoo meer.

* * *

De overstroomingen te Hyderabad.

Hyderabad, de hoofdplaats van het rijk van dien naam in Engelsch-Indië is in het laatst der vorige maand door een vreeselijke overstrooming geteisterd.

Hevige regens deden de Musi zwellen en bracht de overstrooming teweeg, die een groot gedeelte van de stad vernielde.

Den 29en September kwam de correspondent van de „Times of India" te Hyderabad. We ontleenen aan zijn relaas het volgende:

„Aan gene zijde van de rivier was wat ik zag nog vreeselijker dan aan deze zijde. De politie en de geneeskundige dienst waren druk in de weer om de vele lijken te bergen, waarvan enkele onder het zand bedolven waren, andere door het water hoog te midden der ruïnes waren geworpen. Meerendeels waren het lijken van jonge meisjes en oude vrouwen. Op één plek zag men een familie van vijf welgestelde inlanders bij elkaar, de moeder haar baby nog in de armen klemmend; op een andere plek zag men een geheel misvormd lijk.

„Hoe het er verder benedenstrooms in de rivier uitzag, kan men zich voorstellen, wanneer men weet, dat daar de dichtst bevolkte wijk ligt.

„De vloed heeft een wijk van een mijl lang en een halve mijl breed geheel vernield. Puramapul Moballa, een wijk, die eenige duizenden woningen bevatte, is in enkele oogenblikken door den stroom weggevaagd.

„Iedereen schijnt hier met stomheid en lamheid te zijn geslagen door de vreeselijke ramp. Dr. Ahmed Moza, de ambtenaar van den geneeskundigen dienst, die belast is met het toezicht op de berging van lijken, scheen zelf niet te kunnen begrijpen, hoe hij zijn moeilijke taak naar behooren zou kunnen uitvoeren, en kon slechts zeggen, dat alle lijken naar een verwijderde plek zouden worden gebracht en daar verbrand. Op identificatie te wachten was onmogelijk."

Het aantal slachtoffers van deze ramp wordt op 20000 geschat.

Onder de slachtoffers moeten, naar men den correspondent van de „Times of India" mededeelde, vele „sowcars" en kooplieden zijn, die beslist weigerden hun woningen te verlaten, zich aan hun schatten vastklampend, die ze als de meeste inlanders onder den grond begraven bewaarden. Het bedrag aan geld en sieraden, onder de ruïnes begraven, moet zeer hoog zijn.

Twee Brochures.

In hartelijken dank ontvingen wij voor de leestafel Heulstraat 17 van den bekenden schrijver over Surinaamsch Land- en Volkenkunde, Jhr. L. C. v. Panhuys, de brochure: **Iets over de Marowijne-rivier en hare Geschiedenis**, tweede vermeerderde uitgave, overgedrukt uit het bulletin van het Koloniaal Museum No. 12 (zie ook Litt. Overzicht), met een zeer duidelijke kaart van Beneden-Marowijne.

Wij bevelen de lezing van dit aangenaam onderhoudend geschreven werk ten zeerste aan. De mees-

er zijn, leveren slechts een schaarschen oogst op. Nu door het aanleggen van dijken het zeewater niet meer de sawahs kan bereiken, zal een en ander wel veranderen.

Niettegenstaande al deze minder gunstige factoren is de bevolking er toch welvarend te noemen. Deels tengevolge van de gunstige ligging, deels door de vestiging van het Gouvernements établissement en de invoering der scheepvaartregeling, welke de bevolking en de handelaren verplicht allen in- en uitvoer via Lho Seumawè te doen plaats hebben, bestaat er een levendige handel, een bloeiende kustvaart en een vrij uitgebreide scheepsbouw.

Bovendien bestaat er een geregelde stoomvaartverbinding met Oelëë Lheuë, Sabang, Sigli, Idi, Medan en Penang en is thans de plaats bovendien door een stoomtram verbonden in het Westen met Samalanga en Sigli en in het Oosten met Idi, hetgeen ook weer aan verschillende personen levensonderhoud verschaft.

Behalve de reeds genoemde middelen van bestaan, dient als zoodanig nog vermeld te worden de vischvangst.

Uit den aard der zaak vindt men te Lho Seumawè eene gemengde en dichte bevolking.

Inheemsche bewoners zijn er weinig, doch er wonen zooveel Groot Atjehers, Pidiëreezen, Paséërs, Klingaleezen, Maleiers enz., dat in het kleine landschapje nog 3316 besneden mannelijke personen geregistreerd werden, de Chineezen niet medegerekend, waarvan er 2500 zijn. Evenmin werden hieronder begrepen de 30 lepralijders, die in een kleine kampong aan het zeestrand nabij gampong Hagoe bij elkaar wonen.

Het in 1881 opgerichte, in 1884 bij de invoering der concentratie weder opgeheven Gouvernements-établissement was gebouwd op eene open vlakte in gampong Menasah Blang, op ruim ½ K.M. afstand van het zeestrand. In 1892 werd het établissement daarentegen aan de kust geplaatst; de militaire versterking, de woningen en het bureau van den bestuursambtenaar en het emplacement der Atjeh-leverantie op de plaats van de gampong Aron Toedjoh, die daarvoor onteigend en geraseerd werd; het tolkantoor, de woning van den klerk voor de scheepvaartregeling en de politie-kazerne op het Zuidelijk uiteinde der landtong. Nadat dit établissement in 1895 een vijandelijken aanval te doorstaan gehad had en de onmiddellijk daarnaast gebouwde Chineesche kamp door den vijand verbrand was, werd echter dat établissement ook naar Aron Toedjo overgebracht, waar later ook weêrom een Chineesche kamp verrees, welke zich in de laatste 2 jaren zeer heeft uitgebreid.

Ook de nieuwe in verband met de tramexploitatie opgerichte gebouwen werden daar geplaatst.

Aan het W. einde der Chineesche kamp bevinden zich thans een hotel van de firma Nass & Co. en het gebouw van de Nederlandsche Handel-Maatschappij, terwijl de Atjeh-Handel-Maatschappij een établissement heeft opgericht tusschen de Chineesche kamp en de Poesóng.

De Poesóng is thans weer een welvarende wijk, waar vele Chineesche en Atjehsche handelaren gevestigd zijn.

Een nieuwe Europeesche wijk is in wording ten Z. van de handelspier langs het zeestrand, waar nu reeds de woningen van enkele officieren en van den ontvanger van de hassil-heffing zich bevinden. Een nieuwe handelswijk is thans ontstaan op het kruispunt van den weg naar Meunasah Blang en den Atjeh-passar, welke genoemd wordt Simpang Ampat.

Binnen weinige dagen zal ter hoofdplaats de watervoorziening ook behoorlijk geregeld zijn door de opening van een nieuwe waterleiding, terwijl een nieuwe straatverlichting (gasoline gloeilicht) ook eerstdaags gereed zal komen.

Seumeu'am. De peper vormt het hoofdbedrijf te Seumeu'am. De aan de cultuur en den handel daarin voor de hoofden verbonden voordeelen waren aanleiding tot voortdurende binnenlandsche verwarring. Na de erkenning onzerzijds van Toeankoe Radja Tjoet als Oeloebalang van het landschap, hoewel deze een onbetrouwbaar en onzedelijk persoon is, is er thans eenige orde.

Beutong of de Kawaj V. De bevolking van Beutong is zuiver Atjehsch, een weinig Toenongachtig. Evenals de bevolking der overige dalen van de Kawaj V, die hoofdzakelijk uit Pidië afstamt, kan zij goedig en gewillig genoemd worden.

Wordt vervolgd.

te bezoekers toch van onze leeskamer zal het gaan als de Marowijne-bewoners zelf, waarvan schrijver op bl. 54 vertelt:

Valt er aan de Marowijne nog wat te doen?

De bovenstaande vraag (bedoeld was, of er nog aan de Marowijne iets bijzonders viel op te merken, dat nog niet te boek was gesteld) hoorde de steller dezes in 1895 door twee Marowijne-bewoners aan elkander stellen en ontkennend beantwoorden. Men had de werken van Crevaux, Coudreau en Kappler en daar stond alles in. Er viel dus niets meer te doen. Vergenoegd gingen de heeren daarop een „apéritif" drinken.

Wij zullen op de vraag niet uitvoerig ingaan, doch ons bepalen tot het noemen van enkele onderwerpen waarvan de studie in het bijzonder aan de Marowijne voor de hand ligt. Op volkenkundig gebied de Indianen en Boschnegers en in zekeren zin ook de Annamiten; op maatschappelijk gebied de werking van het Fransche strafstelsel; het verschil in aard en karakter van de grensbewoners, het verschil in huizenbouw, in kleeding in denkwijze. Op geologisch gebied de overgang van graniet tot dioriet, de daarbij optredende drukkingsverschijnselen, de laterietvorming, de merkwaardige overgangsvormen van kristallijne schiefers in gesteenten van eruptieven oorsprong nabij het eiland Guidala. Nog in het geheel niet of weinig onderzocht zijn het Kromantie en het bestaan van een geheim verbond (de geheime naam van Oseisie is Bimpenie) bij de Aukaners, hun getalsterkte, hun liederen, hun tromseinen, de vraag in hoever zij tegen de malaria immuun zijn geworden. Afvalhoopen van de Indianen zijn vermoedelijk aan de Wia-Wiakreek te vinden; volgens de Laet's Nieuwe Wereldt, Leiden, J. Elzevier, 1625, blz. 474, waren Paragotos en Yaos; volgens Pistorius Beschrijvinge van de Colonie van Zuriname, Amsterdam, 1763, blz. 12, Paragotos aan den mond van die kreek gevestigd. Fossielen zouden kunnen worden aangetroffen in het grauwackegesteente boven den Armina-val (afdrukken of steenen kernen van overblijfselen van planten en dieren). Zooals de steller dezes in 1898 elders betoogde, is de vestingsplaats Albina een bijzonder gunstig gelegen uitgangspunt voor wetenschappelijk onderzoek op verschillend gebied. Aangezien echter geleerden wel zelden in de gelegenheid zullen zijn geruimen tijd daar ter plaatse te verblijven zal dit onderzoek hoofdzakelijk door leeken moeten geschieden, die zich vooraf bij vakgeleerden op de hoogte hebben gesteld."

Wat meer belangstelling voor de kolonie Suriname is waarlijk niet overbodig.

* * *

De tweede brochure, die ons voor hetzelfde doel werd toegezonden, is een overdruk uit het *Soerab. Handelsblad*: **De Suikeronderneming Djatiroto en de regeling van het werkcontract op Java**, door *M. van Geuns*, ook van een klein schetskaartje voorzien.

Na een uitvoerige beschrijving te hebben gegeven van deze pracht-onderneming in den zuidoostelijken hoek der residentie Pasoeroean en van de daar heerschende toestanden, komt de heer Van Geuns tot de slotsom:

„Zooveel is zeker, dat de regeering haar verzuim om het werkcontract op Java behoorlijk te regelen ten spoedigste moet herstellen. De worsteling van Djatiroto, die grootsche, in wijden kring welvaart verspreidende onderneming, welke zal kunnen mislukken, omdat feitelijk de bedrijfszekerheid afwezig is; de tegenvaller van Nieuw-Tersana, waaraan zich die van verscheiden andere landbouwondernemingen paart — zij spreken een taal, die de Indische regeering niet kan negeeren dan op straffe zich schuldig te maken aan een bijna misdadige nalatigheid!"

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Weekblad voor Indië. 5e jaarg. No. 21.

De nieuwe redacteur van het Weekblad, Dr. R. Broersma, opent dit Nummer met eene beschouwing over den handel tusschen Nederland en Australië en de pogingen, welke door den Ned. consul-gen. te Melbourne, W. L. Bosschaert, thans op Java, worden in het werk gesteld om dezen uit te breiden.

Insulanus schrijft een artikel over de laatste Pasar Gambir te Batavia; en — evenals Corax in het vorige Nr. — acht ook hij het een bedenkelijk verschijnsel, dat deze jaarmarkten zoo langzamerhand het stempel dragen der oude hollandsche kermissen. „Alles trekt naar Bioscopen, naar den Doolhof, waar blank en bruin broederlijk dooreen krioelen... Chineesche dames in hun sluike zijden japonnetjes schitteren met al haar juweelen, een durf in zoo'n volte, en een verleidelijk gezicht voor de Javaantjes, die weinig te verteren hebben, en voor wie Pasar Gambir „Pasar Miskin" is — de kermis, die hen arm maakt. Dit is wel de keerzijde van de medaille, want zal de jaarmarkt hier niet hetzelfde kwaad brengen als zij in Europa brengt, en waarom men ze grootendeels in Holland heeft afgeschaft: geld-verbrasserij van het volk, zucht naar geld en de verleiding er op alle geoorlooide maar ook ongeoorloofde manieren aan te komen, een kwaad, waaraan de Javaan door zijn karakter zeker nog meer blootstaat dan de Westerling? De pandjeshuizen maken goede zaken, en aan diefstallen is geen gebrek in dezen tijd. Weegt al het goede, dat Pasar Gambir brengt, op tegen dit euvel?"

De vierde brief van „Inlander" handelt grootendeels over de mislukking der proef in zake de opleiding van Inlanders tot officier bij de landmacht.

Als eerste reden van het niet-slagen der proef noemt „Inlander" de te geringe in uitzicht gestelde bezoldiging: *f* 100—250 's maands is voor een officier in het geheel niet voldoende. Dan ook acht hij den studietijd te kort; en verder laakt hij het sterk, dat tot den cursus slechts kunnen worden toegelaten jongelieden van hooge afkomst. Een oud-leerling der opl. school v. Inl. ambt. afd. B. te Bandoeng, zoon van een Inlandsch veearts, die tot den cursus voor Inl. officier wenschte toegelaten te worden, werd afgewezen, omdat hij — aldus Inlander — volgens bekomen inlichtingen, slechts een...... Mas was. „Begrijpt men dan niet, dat een Mas ook even beschaafd en ontwikkeld zijn kan als een Raden of andere hooggeborenen? Asmaoen (gelijk men weet de kort geleden benoemde off. van gezondheid) is toch ook geen Raden Mas, of Raden Mas Ario, maar slechts een Mas?" „Inlander" vraagt of het geen aanbeveling zou verdienen met zulke vooroordeelen te breken.

Verder schrijft M. A. over de Wahos, dat zijn de staatsiepieken van de Djokjasche pradjoerits. Maurits Wagenvoort geeft het vervolg van zijn: De Hollanders aan de Malebaarkust. Terwijl in zijn wekelijksche rubriek „Indrukken van den Dag" Corax geweldig tekeer gaat tegen den beruchten „procureur bamboe", gewoonlijk vereerd met de bijnamen van „bloedzuiger, vampier", enz. Corax schetst hem aldus: „De procureur-bamboe is meestal een broodmagere Indo met gierenoogen; listig, geslepen en voor geen klein geruchtje vervaard. Hij is doorkneed in de tale des lands, heeft eenige rechtskennis, is welbespraakt, en bezit een merkwaardige bekendheid met zijne omgeving. Waar vrede heerscht weet hij twist en tweedracht te zaaien. Waar de menschen het volkomen met elkaar eens zijn, lukt het hem oneenigheid te stichten, en procesjes uit te lokken. In troebel water visschende, zijn recht en billijkheid hem totaal onbekende begrippen en is de procureur-bamboe inderdaad een vloek voor den onwetenden Inlander, die iets bezit, doch door bemiddeling van den „procol" gauw alles kwijt raakt." Aan het slot van zijn stukje zegt Corax dat de autoriteiten goed zullen doen de Inlandsche bevolking te beschermen tegen die „schurken."

* * *

De Groene Amsterdammer.

In het jongste Nr. (18 October) schrijft de heer C. Lulofs onder het opschrift: De Van Heutsz-ordonnantie, opnieuw over de geldelijke belasting ter Westkust van Sumatra. De redactie is ook nu — blijkens haar talrijke aanteekeningen op het betoog van den heer Lulofs — nog gansch niet overtuigd van de billijkheid der invoering.

* * *

Koloniaal Museum.

Van het in Maart 1896 verschenen 12e Bulletin van het Koloniaal Museum is thans een vermeerderde herdruk verschenen, met den navolgenden inhoud:

Een verwaarloosd erfdeel, door *F. W. van Eeden*. Aldus duidde de heer van Eeden, de toenmalige directeur van het Koloniaal Museum, in 1896 zeer terecht de kolonie Suriname aan en deed daarbij een beroep op het Nederlandsche volk om gelden beschikbaar te stellen voor het wetenschappelijk onderzoek dezer kolonie. En dat zijn oproep niet vergeefs is geweest, blijkt wel uit het Naschrift door Dr. Greshoff, den tegenwoordigen directeur van het Museum, waarbij deze in het licht stelt al hetgeen in die twaalf jaren is verricht om de beruchte „zwarte vlek" van onbekend land op de kaart van Ned. Guyana zooveel kleiner te doen worden. Men vergelijke het kaartje van 1896 door den heer Van Eeden met dato van 1907 door den heer Greshoff gepubliceerd in dit Bulletin.

Het volgend opstel: *De Marowijne-rivier en hare geschiedenis*, door *Jhr. L. C. van Panhuijs*, heeft belangrijke uitbreiding ondergaan. Hoogstbelangrijk lijkt ons hetgeen de schrijver mededeelt omtrent de oudste bewoners in het stroomgebied der Marowijne, verschillende Indianenstammen, en over de nederzettingen van Boschnegers.

Over de „*Maragang*", een der doesoen-stammen van Noord-Borneo (gebied der Kinabaloe), gaf de heer *J. W. van Dapperen* in de eerste uitgave eenige bijzonderheden, welke in dezen herdruk onveranderd zijn opgenomen.

Verder bevat het Bulletin dan nog: Over saké en saké-bereiding, door L. van de Polder. („Saké of zooals zij hier te lande somtijds genoemd wordt *Rijst-wijn*, is de voornaamste en bijna de eenige alkoholische drank van de Japanneezen en werd als zoodanig reeds in overoude tijden door hen gebrouwen.") — De aardnoot en de aardnoten-olie, door Drs. Beijerinck en Wijs (met plaat). — Naamlijst van Indische nuttige gewassen, die in gedroogden staat in het Koloniaal Museum zijn tentoongesteld.

* * *

De Indische Mercuur.

No. 41 wordt geopend met eene belangrijke brochure van *Dr. A. Pulle* over: *De beteekenis van het botanisch onderzoek voor de kennis van de Surinaamsche houtsoorten*, waarin hij er op wijst, dat het onderzoek van het Surinaamsche oerwoud werkelijk nog pas in zijn eerste stadium verkeert en bijzonder ongunstig afsteekt bij Java in dit opzicht, welk eiland, wat zijn boomsoorten aangaat, uitstekend bekend is, getuige de bekende publicatie van Koorders en Valeton: „Bijdragen tot de kennis van de boomsoorten op Java", waarvan tusschen de jaren 1884 en 1806 elf deelen het licht zagen. Toch is ook voor Suriname reeds een stap in de goede richting gedaan, o.a. door het onderzoek van den houtvester Plasschaert sedert het jaar 1905. Deze bracht 112 soorten bijeen, waarvan er 97 op woudboomen betrekking hebben, terwijl van die 97 soorten niet minder dan 73 tot nu toe voor Suriname geheel onbekend waren.

Van de overige opstellen vermelden wij: Chemisch onderzoek van Indische planten, door P. v. d. W. — Cacao-cultuur, door P. v. d. W. — Het regeeringsreglement van den Congo, als kolonie van België. — Het rietbrandeneuvel op Java. — De suikerfabriek Manishardjo in Tjepper. — Bacoven-cultuur in Suriname. — Invoer op en uitvoer van Java in 1908. — Kultuurberichten: Eene raming van den 1908 Sumatratabaksoogst. — Oogst- en weerbericht van de Sumatra tabakslanden over de maand Augustus 1908. — Kleine mededeelingen. Benevens de overige gewone wekelijksche rubrieken.

* * *

Het Nederlandsche Zeewezen.

Het Nummer van 15 October bevat eene bijdrage, getiteld: Hoe kwam Nederland in het bezit van Curaçao (met afb. en kaartjes). De samensteller, de heer E. J. Hoos, meent terecht, dat nu in deze dagen de aandacht in het bijzonder op dit eiland gevestigd is, menigeen er wel belang in zal stellen te vernemen, hoe wij indertijd in het bezit van Curaçao zijn gekomen.

In het kort komt dit hierop neer. In 't begin van 1634 bood een zekere Jan Jansz. Otzen zijn diensten aan de West-Indische Compagnie aan. Hij had als gevangene der Spanjaarden een'gen tijd op Curaçao vertoefd en gaf voor met de haven en het binnenland aldaar goed bekend te zijn. Met de voortvarendheid onzen voorouders eigen ging men op zijn voorstellen in. 29 Juli 1534 liep een eskader de St. Annabaai binnen, en nam heel kalm bezit van het eiland, zonder eenige notitie te nemen van de Spaansche bezetting, die trouwens het binnenland invluchtte en later verzocht het eiland te mogen verlaten, hetgeen grootmoedig werd toegestaan, mits de Spanjaarden niets anders zouden meevoeren dan „'t gene tot haren lyve behoorde."

Intusschen leverde het eiland niet de voordeelen, welke men zich er van had voorgesteld en verhieven zich telkens stemmen om het weder te verlaten. Alleen de Kamer van Amsterdam verzette zich er tegen, omdat zij het eiland zeer geschikt achtte van daar uit krijgsoperatiën te

doen tegen de Spaansche koloniën in West-Indië.

Tot 1800 behielden de Nederlanders het eiland, in welk jaar het overging aan Engeland, doch in 1802, bij den vrede van Amiëns, werd het weer teruggegeven. Den 1en Januari 1807 werd Curaçao door 4 Engelsche oorlogschepen, terwijl de bezetting nà de oudejaarsavondpret zorgeloos was, bij verrassing genomen. In 1815 kwam het bij het sluiten van den vrede weer — en nu voor goed — in ons bezit terug.

* * *

Eigen Haard.

In het Nr. van 17 October geeft Si-Anoe „Een kijkje op een caoutchouc-onderneming in Siak", in woord en beeld. Het betreft de jonge Siak-Rubber-Maatschappij, waarmede men schitterende resultaten hoopt te verkrijgen. Immers: „De omstandigheden, waaronder de Maatschappij arbeidt, zijn inderdaad van dien aard dat zij, als eenmaal de tijd van oogsten daar is, flink zal kunnen mededingen. Haar terreinen toch liggen in een streek, waar klimaat en bodem voor deze cultuur zeer geschikt bleken, en bovendien slechts 5 K.M. verwijderd van de Siak-rivier, die tot Pakan-Bahroe bevaarbaar is voor de stoomers van de Kon. Ind. Pakketvaart."

Het werk op de onderneming geschiedt deels door Javanen als contract-koelies, deels in vrijen arbeid door Maleiers, inwoners van de streek, die vroeger door misoogsten meermalen gedwongen werden naar Malakka over te steken, om daar arbeid te zoeken, doch thans hun dagelijksch brood in eigen land kunnen verdienen.

* * *

De Ingenieur.

van 17 Oct. bevat eene beschrijving (met afbeeldingen) over: De vernieuwing der bruggen over de Serang-rivier in de lijn Samarang-Vorstenlanden, door F. K. J. Beukema toe Water.

* * *

De Rijnsche Zending.

No. 10 van den loopenden jaargang geeft de volgende bijdragen: De medische zending in Duitschland. — Nias (het slot van een uit de N. R. Ct. overgenomen artikel). — Het huis van Nitano Lowalangi in Hoeroena (een heidensch hoofd op Nias), waarbij men een aardig idee krijgt van de moeilijkheden, waarmede de onzen te kampen kunnen hebben, wanneer zoo'n vesting moet „genomen" worden, ingeval de bewoners zich vijandig betoonen, zooals op Nias nog zoo vaak het geval is. De schrijver, zendeling Fries, zegt o.a. er van: „Het gebouw ligt op een steilen afhangenden bergtop in kegelvorm, zooals ze in Nias zoo eigenaardig zijn. De top is slechts te bereiken langs een ongeveer 15 M. hoogen steenen trap, waar menschen zooals wij slechts op handen en voeten naar boven kunnen komen. Is men behouden aangekomen, dan staat men op een net geplaveide plaats, die rondom met een dichtbegroeide bamboe-omheining beplant is. Voor onze paarden moest eerst een gat gemaakt worden, waar zij door konden gaan. Bijna loodrecht is op deze plaats voor het huis een 3 M. hooge onderbouw uit groote hardsteenen gemaakt geworden, waaraan ieder vijand zich den schedel zou kunnen verbrijzelen; wij moesten steenen uitbreken, om naar boven te komen. Op deze bovenste kleine vlakte staan twee reusachtige rotsblokken; de een is als het ware de wachttoren van de vesting, die men slechts met eenige handigheid ongedeerd kan beklimmen, wanneer men den palmboom, die in de nabijheid staat, gebruikt, de andere is met veel overleg tot een reuzenpilaar veranderd, die het groote huis draagt. Zes jaren lang heeft de eigenaar aan dezen werkelijk kunstvollen bouw gearbeid."

* * *

Ten slotte zij de aandacht gevestigd op de navolgende afzonderlijke uitgaven:

Verslag van den Sumatra-Staatsspoorweg en van de Ombilinmijnen over 1907. Batavia, Landsdrukkerij. 1908. 8o.

Kitab logat Melajoe. Woordenlijst voor de spelling der Maleische taal met Latijnsch karakter, door *Prof. Ch. A. van Ophuijsen*. Derde druk. Batavia, Landsdrukkerij. 1908. 8o.

De Khimono, benevens twee andere Oost-Indische verhalen, door Creusesol (*Jhr. I. P. C. Graafland*). Semarang, G. C. F. van Dorp & Co. 1908. 8o.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 23 September 1908;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 22 Sept.;
De Javasche Courant No. 75 en 76;
De Ind. Mercuur No. 42;
Ned.-Ind. Effectenblad No. 73 en 74;
De Stem v. Indië No 38;
Kort verslag der vergaderingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;
Verslag der Toemakhoemak Expeditie door C. H. de Goeje.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het ss. Koningin Wilhelmina; gezagvoerder J. R. de Brouwers; vertrokken van Amsterdam naar Batavia 17 October 1908.

Te Amsterdam schepen zich in: D. C. Buurman, echtg. en 3 k; mej. E. Delattre; mevrouw J. E. v. d. Lind—Bijleveld; A. Pordon, echtg. en k; A. K. Derx; G. Dankelman; R. W. Ertzen; mej. J. Ch. M. den Hengst;

naar Southampton: E. W. baron van Wassenaer en echtg;

naar Genua: W. Polman; J. baron van Wassenaer van Catwyck en echtg; G. J. Duinker;

naar Belawan-Deli: mej. L. Roelijn;

naar Singapore: W. Duinker; J. H. de Rooij;

van Southampton naar Genua: Mr. en Mrs. Walker; Mr. I. S. Scolt;

van Southampton naar Port-Saïd: Mrs. en Miss Harkness;

van Southampton naar Indië: Mr. M. D. Harold Traill Skae.

te Genua zullen zich inschepen: H. P. Vermeulen; Mr. A. E. van Erkel, echtg. en k; F. A. C. Halkema en echtg; C. A. Hauer; mevr. v. Woerden; J. A. R. Avis en echtg; W. F. v. Beuningen; M. Jacobs; P. J. van Poelvoorde; G. D. Lont en k; J. Luijten, echtg. en 2 k; C. Canne en echtg; Karl Albertz; mevrouw B. Versteegh—Huismans en k; J. G. Jerschavik en echtg; H. F. N. Nieuwenhuijs en echtg; J. D. v. d. Meulen; W. den Broeder; W. Maree; K. Boll; C. de Groot; D. W. Kramer; F. Wagner; Dr. W. R. Tromp de Haas; mevrouw C. L. Berends—Bosch;

naar Port-Saïd: mevrouw S. M. Büchner-Berns; mej. M. Büchner; H. Büchner; Antonini, echtg. en kind, gouvernante en 2 dienstboden; mej. A. Henny; H. H. Lugard Jr. en echtg.;

naar Belawan-Deli: E. J. de la Parra, echtg., 2 k. en mej. B. van Gelder;

naar Singapore: Herr Winnertz;

* * *

Passagierslijst van het ss. Prins Fred. Hendrik; gezagvoerder G. D. Nieman; van Amsterdam naar West-Indië op 16 October 1908.

Mr. J. van Praag, echtg. en 2 k; C. van Roggen en echtg; mevr. S. de Boer-Rondeboom en 2 d; P. Mahar en 2 d; S. A. Heilbron; J. E. de Neef en echtg; L. J. Rens, echtg. en 1 k; J. H. van Gelder; H. L. C. B. van Vleuten; P. M. J. Kamerling; G. Coeson; S. P. A. Bourier; mej. C. Montpellier; 1 onderofficier en 26 minderen.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 18 Sept. 1908. No. 75.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Benoemd: tot inspecteur van Financiën te Malang, D. J. Bijleveld; tot adjunct-insp. J. Bouwmeester; tot ingenieur B. O.W. 2e kl. Ph. van der Kaaden; tot lid van den gemeenteraad van Pekalongan, Mas Tirtotemojo; tot administrateur 3e kl. bij de Gouv. pandhuizen, G. W. Anemaet, J. Halkema, K. Hollanders, P. E. de Liser de Morsain, E. Landman, D. van Zwieten, E. Winter, K. M. Burgemeestre, A. H. van Wieringen, E. D. de la Fosse, Ph. R. Böck, A. H. M. van Essel, A. R. de Boer; tot tijdelijk idem: W. C. Groeneveld, W. Th. J. de Ruijter, A. F. Creutzburg; tot wedono van Weliri, Mas Adiwidjojo; tot inl. off. van justitie in het regentschap Serang, Raden Godo Sapoetro; bij den landraad te Wonogiri, Mas Darmosajono; te Klaten, Raden Sastromidjono; bij de S.S. op Java: tot commies voor den Stationsdienst, J. E. Bouwer; tot 2en commies, H. E. van den Broek; tot 3en commies W. Ch. H. Polh en A. Dohne; tot telegraafopzichter, J. M. van Kelegom.

Militair Departement.

Bevorderd: tot 1en luitenant bij het wapen der infanterie, de 2e luitenants F. van Ardenne, W. A. Penard, J. Venema, D. W. Buijs, G. Bakker, H. J. A. D. Verhoeven, G. J. C. Verhoeven, J. G. van den Bossche, L. G. van Hemert, J. F. Harer Droeze, G. W. Borgesius, J. d'Arnaud Gerkens, A. C. P. van Cattenburgh, A. de Braconier, J. F. I. Mollinger, en L. R. Badings.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof naar Europa aan den onderluitenant der infanterie, S. Vroman; wegens ziekte, idem, aan den boekhouder bij het marine-etablissement te Soerabaja, J. L. Mansvelt Beck.

* * *

Uit de Javasche Courant van 22 Sept. 1908. No. 76.

Ordonnantiën, Besluiten, enz.

I. Een ordonnantie, bepalende, dat in verband met de te late vaststelling van de aanslagen over 1907 en 1908 in de belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten van de inheemsche bevolking in het gouvernement Atjeh en Onderh. afgezien wordt van de heffing van boete bij niet tijdige betaling dier belasting over eerstgemeld jaar en de termijn verlengd waarbinnen de belasting over 1908 zonder boete kan worden voldaan.

II. Een ordonnantie, waarbij de invoer van nieuwe verkleinde Straits-Dollars en de daarbij behoorende pasmunt in de residentie Djambi wordt verboden.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, de resident van Soerakarta, L. Th. Schneider; de klerk S.S. op Java N. A. Leidelmeijer; de klerk bij het D. v. Fin., J. E. Sluiter; de onderwijzers 1e kl., Mas Soediapradja en J. van Leeuwen; de klerk te Langkat, J. Th. F. van Dijk.

Benoemd: tot controleur B.B. op de bezittingen buiten Java en Madoera, H. L. N. Petri; tot secretaris der res. Lampongsche districten, P. S. J. Eman; tot lid van den gewestelijken raad van Madioen, A. Nash; tot lid van den gemeenteraad van Semarang, Mr. Dr. A. Stuurman; tot voorzitter van de Landraden te Poerwokerto en Probolinggo, Mr. F. H. Poser; tot inspecteur van het Inl. onderwijs in de 2e afd., L. G. Bertsch, van verlof terugverwacht; tot directeur van de opleidingschool te Bandoeng, L. Tobi; tot adjunct-insp. van het Inl. onderwijs in de 1e afd., J. C. J. van Bemmel.

Ontslagen: op verzoek eervol, het districtshoofd van Kakas Rembokan (Menado), A. M. Samaijka; de adjunct-hoofddjaksa in het regentschap Soerabaja, Raden Djojotirto Ardja; de wedono van Modjoagoeng, Raden Kertonotoredjo; de Imeum van Meulajoe (Atjeh) T. Oeseih.

Benoemd: tot inlandsch officier van justitie bij den landraad te Loemadjang, Raden Soeroto di Redjo; te Probolinggo, Raden Ario Soero Soeseno.

Geplaatst: in de residentie Kediri, de benoemde controleur G. J. Slangen.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. te Sabang, G. A. J. Koert.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, één jaar verlof naar Europa aan den 1en luitenant der infanterie H. P. Pieper.

Ontslagen: op verzoek eervol, de kapitein der inf. P. H. Mathijsen en de officier van gezondheid 2e klasse S. C. Bakker.

No 44 Donderdag 29 October 1908 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

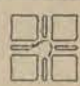
ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling . . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel . . . . f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels . . . . „ 0.12½
„ „ „ 1000 „ . . . . „ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Verslag der halfjaarlijksche Hoofdbestuursvergadering, gehouden te 's-Gravenhage, op Zaterdag 17 October 1908, des namiddags ten 2 ure, Heulstraat 17.

De navolgende leden van het Hoofdbestuur waren tegenwoordig:

C. R. Bakhuizen van den Brink, president, A. A. C. Harting, penningmeester, E. van Assen, secretaris.

De vice-president, L. A. Bakhuis, had zich, wegens drukke bezigheden, laten verontschuldigen.

Mevrouw J. E. van Oeveren—van Schaïk (Utrecht).
Mevrouw M. Ten Bosch-Bosscher ('s Hage).
L .A. Lamie (Arnhem).
Jhr. Mr. J. L. W. von Weiler (Rotterdam).
O. H. Kuijck (Apeldoorn).
T. Gerdes Oosterbeek (Apeldoorn).
Prof. Mr. J. E. Heeres (Leiden).
Th. Almerood (Amsterdam).
Th. J. A. van Zijll de Jong (Zutfen).
J. L. Pierson (Nijmegen).

De leden J. C. van Reijn (Breda) en Mr. H. Smeenge (Amsterdam) gaven kennis, dat zij verhinderd waren de vergadering bij te wonen.

Met een welkomstgroet opende de president ten 2 ure de vergadering.

De notulen der vorige vergadering werden voorgelezen en goedgekeurd.

Ingevolge art. 7 al. 2 van het Huishoudelijk Reglement moet in de eerste vergadering van het Hoofdbestuur uit zijn midden worden gekozen een tweede secretaris en een tweede penningmeester, die den secretaris en den penningmeester behulpzaam zijn en hen vervangen, indien dit noodig is.

Aangezien het in de praktijk blijkt, dat het zeer moeilijk is personen te vinden, die zich eene keuze voor die functiën zouden laten welgevallen, werd de beste oplossing gevonden in dien zin, dat, bij afwezen of ontstentenis van den secretaris, de penningmeester diens functiën waarneemt, en dat, bij afwezen of ontstentenis van dezen, gene als penningmeester fungeert.

De beide titularissen verklaarden zich daartoe bereid.

De penningmeester leest vervolgens voor het verslag dd. 24 September 1908, van de commissie van opname der kasgelden en andere bezittingen der Vereeniging, welke opname is voorgeschreven bij art. 10 al. 3 van het Huish. Reglement.

Het verslag wordt goedgekeurd, zonder dat het tot opmerkingen aanleiding heeft gegeven.

Aangezien het niet bepaald is voorgeschreven, dat telkenmale eene bepaalde commissie voor die opname moet worden aangewezen, zal het Hoofdbestuur zich in den vervolge zooveel mogelijk met die taak belasten en zulks ter voorkoming, dat de leden niet dan hoogstnoodzakelijk met deze beslommeringen worden lastig gevallen.

Voorts deelt de president mede, dat de ingediende Begrooting van kosten voor de exploitatie van het Indische Restaurant aanleiding heeft gegeven tot enkele besprekingen en dat — met medewerking van de afdeeling 's-Gravenhage — de verschillende punten van bespreking kunnen worden opgelost.

Aan Mejufrouw Pelt, huisbewaarster van het perceel Heulstraat 17—19, werd eene geldelijke verhooging toegekend en, met ingang van 1 November 1908, de wekelijksche geldelijke tegemoetkoming gebracht van *f* 1.— op *f* 1.50.

Nu de nieuwe gewijzigde Statuten, goedgekeurd bij Koninklijk besluit van 24 Maart 1908 no. 43 en het nieuwe Huishoudelijk Reglement, opgenomen in het Koloniaal Weekblad van 11 Juni 1908 no. 24, in werking zijn getreden, zullen de statuten der afdeelingen en van de respectieve commissies daarmede in overeenstemming moeten worden gebracht.

De leden van het Hoofdbestuur nemen op zich, om, na hun terugkeer, de onderwerpelijke aangelegenheid bij de afdeelingen voor te brengen en te bespreken.

De president wijst er nog op, dat al. 1 art. 10 van het Huish. Regl. hem de bevoegdheid geeft om alle vergaderingen van afdeelingsbesturen en commissies der Vereeniging bij te wonen, waartoe hem van alle vergaderingen kennis wordt gegeven.

Vervolgens verleent de Vergadering machtiging om eene som van ongeveer *f* 70.— beschikbaar te stellen voor de uitgaaf — in vereeniging met het Nut van het Algemeen — van een vervolg op het reeds uitgegeven werkje: „Onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn."

Dat vervolg, vervaardigd door den heer Bezemer, is in concept gereed.

Daarna deelt de president den leden mede, den stand der gelden, welke op dit oogenblik door de Vereeniging worden geïnd in het belang van de ondersteuning der noodlijdenden op Curaçao (*f* 384.—) en van het Ondersteuningsfonds van de Vereeniging (*f* 88.—), terwijl het Bestuur van het Algemeen Ned. Verbond te kennen heeft gegeven zich — in het belang van eene goede samenwerking — met het Hoofdbestuur van Oost en West te willen verstaan.

Op de Begrooting van kosten zijn promemorie-gelden uitgetrokken, ten behoeve van de commissie, die toezicht zal uitoefenen op Indische jongelieden, die hier te lande hunne opvoeding voltooien, terwijl uit Indië alvast eene som van *f* 250.— uit het Kernfonds voor dit doel werd beschikbaar gesteld.

Aan het hoofd van deze commissie moet, volgens de statuten, een lid van het Hoofdbestuur staan, waarnaar door het Hoofdbestuur zal worden omgezien, terwijl er tevens pogingen in het werk zullen worden gesteld om de commissie voltallig te krijgen.

Ten einde het Koloniaal Weekblad beter aan zijne bestemming te doen beantwoorden, wordt de aan de Vergadering gevraagde verhooging van *f* 1250.— 's jaars tot *f* 1600.— 's jaars met algemeene stemmen goedgekeurd.

Het ligt in de bedoeling om aan de nieuwe rubriek van het Koloniaal Weekblad: „Wat de inlander denkt" alle aandacht te schenken, en de bewerking daarvan aan een goed kenner van den inlander op te dragen.

Het blad kan zich dan zelf propageeren, terwijl rekening zal worden gehouden met de gemaakte opmerking om ook lichter lectuur in het blad op te nemen.

In het belang van de propaganda der Vereeniging werd het geheel aan het beleid van den President overgelaten, om, door verspreiding van eene circulaire, het publiek op te wekken lid van de Vereeniging te worden.

Eene instructie voor de redactie-commissie is nog in bewerking.

Ten slotte kwam aan de orde de bespreking van het onderwerp: „Herdenking van het Tienjarig bestaan der Vereeniging, welke op 3 Mei 1899 werd opgericht."

De president licht dit voorstel toe en is van meening, dat — in de gegeven omstandigheden — het aanbeveling verdient, om op den herinneringsdag eene groote Vergadering te houden, waarop met eene rede het afgeloopen tienjarig tijdvak kan worden herdacht.

De vergadering is van oordeel, dat een en ander door den President nog nader kan worden overwogen.

Nadat nog enkele vragen door den President werden beantwoord, werd de Vergadering, niets meer te verhandelen zijnde, des namiddags ten 5 ure gesloten.

* * *

Ten vervolge van de mededeeling, voorkomende in het Koloniaal Weekblad van 22 October 1908 no. 43 in zake onze bemoeienis op de jaarvergadering van de Vereeniging tot het houden van voordrachten met lichtbeelden, kan thans worden bericht, dat het Bestuur dier Vereeniging besloten heeft op ons voorstel in te gaan, om, bij het doen van keuze van onderwerpen voor nieuwe voordrachten met lichtbeelden, ook weer koloniale onderwerpen te kiezen.

* * *

Bij schrijven van 21 October 1908 werd ons door het bestuur van het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië — in antwoord op het door het Hoofdbestuur gedaan verzoek — medegedeeld, dat het Instituut geen bezwaar heeft om onze Vereeniging te plaatsen op de lijst der instellingen, waarmede het Instituut, door ruiling van werken, in betrekking staat.

Naar aanleiding van het door tusschenkomst van het Hoofdbestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond hier te lande door de Groep Nederlandsche Antillen gedaan verzoek om medewerking in haar streven, om een einde te maken aan de onzekerheid, wat betreft hare verhouding tot het vasteland, heeft het Dagelijksch Bestuur onzer Vereeniging op 20 October j.l. een onderhoud gehad met den administrateur van het Algemeen Nederlandsch Verbond, en is besloten, dat beide Hoofdbesturen zich onderwerpelijk zullen aaneensluiten, ten einde, door vereende krachten, een zoo goed mogelijke uitkomst te verzekeren.

Alsnog werden ontvangen de navolgende gelden.

A. **Ten behoeve van de ondersteuning der noodlijdenden in de Nederl. Bezitting Curaçao:**

H. B., 's Hage	*f* 5.—
H. R. du M., Amsterdam . . .	*f* 5.—
Mr. D. A. B. Bn. v. L., Arnhem .	*f* 10.—
Vroeger ontvangen	*f* 384.—
Totaal	*f* 404.—

B. **Ten behoeve van het Ondersteuningsfonds van de Vereeniging „Oost en West":**

H. R. du M., Amsterdam . . .	*f* 5.—
Vroeger ontvangen	*f* 88.—
Totaal	*f* 93.—

Voor de opgave,
De Secretaris,
E. VAN ASSEN.

Dr. B. F. MATTHES
(16 Jan. 1818—9 Oct. 1908.)

Vele dag- en weekbladen hebben de groote verdiensten van den op 9 Oct. j.l. ontslapen Dr. Matthes warm gehuldigd. Het Koloniaal Weekblad mag en wil daarbij niet achterblijven. Van Dr. Matthes, als lid der Vereeniging Oost en West, ondervond het Bestuur steeds welwillende medewerking en hulpvaardigheid in raad en daad; maar Het Koloniaal Weekblad wil Dr. Matthes vooral huldigen als een der pioniers van de ontwikkeling en beschaving in Ned.-Indië.

Van dit rijke leven en al het daarin gewrochte zal door bevoegder hand dan de mijne een uitvoerig levensbericht in het licht worden gegeven. (Zie Ochtendbl. Vaderland 13 Oct. 1908, Wetensch. Berichten, Kon. Akad. v. Wetenschappen). Inmiddels zij het mij vergund hier enkele feiten uit het leven van Dr. Matthes en de voornaamste van zijn werken te noemen.

Benjamin Frederik Matthes, geboren te Amsterdam 16 Jan. 1818, studeerde van 1835 tot 1838 te Leiden in de letteren en in de theologie; en van 1838 tot 1841 aan het Luthersche Seminarium te Amsterdam. Na korten tijd te Rotterdam als hulpprediker den dienst te hebben waargenomen, voltooide hij zijn theologische studiën te Heidelberg. In 1844 verbond hij zich aan het Ned. Zendelinggenootschap te Rotterdam, en leidde als subdirektor o.a. de studie der aanstaande zendelingen in het Maleisch.

Na vier jaren arbeids aan die inrichting was de naam van den veelbelovenden jongen geleerde reeds zoo gevestigd, dat het Ned. Bijbelgenootschap (Amst.) hem wenschte af te vaardigen naar Zuid-Celebes, om daar de Makassaarsche en de Boegineesche taal, nog door geen enkelen Europeaan beoefend, te bestudeeren. Als einddoel werd bepaald het geheel of gedeeltelijk overbrengen van den Bijbel in die talen.

Gretig werd die taak aanvaard; en na in Juli 1849 gehuwd te zijn met Mejuffrouw C. E. Engelenburg, werd de reis naar Makassar ondernomen.

Hoe B. F. Matthes — sedert 1848 Dr. honoris causa wegens zijn studiën in het Arabisch, zooals hij het in 1881 nog eenmaal werd wegens zijn studiën in de taal- en letterkunde van den Ind. Archipel (beide graden verleend door de Leidsche Universiteit) — op Celebes gewerkt heeft, vinden wij beschreven in „Een Nederlandsch reiziger op Zuid-Celebes", door P. J. Veth (Tijdschrift van het Aardrijkskundig Genootschap, Eerste Deel, 1876) (welwillend ter gedeeltelijke overname afgestaan door de Koninklijke Bibliotheek).

Een groot deel van dat zaakrijke artikel laat ik hier volgen:

„.......Thans zijn er bijna dertig jaren verstreken gedurende welke de heer Matthes, onder lief en leed, zich met onafgebroken volharding aan de kennis van dit merkwaardig deel onzer bezittingen wijdde. Niet alleen op taalkundig gebied, maar ook op dat der geographie en ethnographie heeft hij ons in de kennis van Celebes reuzenschreden doen maken. Na een paar jaren in Nederland te hebben doorgebracht om den druk van eenige belangrijke werken in persoon te besturen, staat hij thans (1875) op het punt naar Celebes terug te keeren. Hij zal er nu aan het hoofd komen der kweekschool voor inlandsche onderwijzers, die van regeeringswege te Makassar wordt opgericht, en alzoo door de bevordering der volksopvoeding op waardige wijze een leven bekronen, dat grootendeels aan de belangen van Celebes gewijd was.

Op taalkundig gebied leverde de heer Matthes schier al es wat de beoefenaar der Makassaarsche en Boegineesche talen voor zijn studiën behoeft. Nadat hij eerst zijn aandacht aan de vervaardiging van goede Makassaarsche en Boegineesche typen had gewijd en daarin met de hulp van Prof. Millies geslaagd was, gaf hij in 1858 zijn Makassaarsche Spraakkunst in het licht, gevolgd in 1859 door een uitgebreid Makassaarsch Woordenboek en in 1860 door een lijvige Makassaarsche Chrestomathie, uit oorspronkelijke stukken in proza en poëzie bestaande, door vele aanteekeningen en gedeeltelijke vertaling toegelicht. Bovendien schonk hij ons nog een proeve van Makassaarsche vertaling des Korans, die reeds in 1856 in het eerste deel van de Nieuwe Volgreeks der Bijdragen tot Ind. Taal-, Land- en Volkenkunde werd geplaatst.

De eersteling zijner Boegineesche studiën was de uitgave van een Boegineesch heldendicht op Daëng Kalaboe, met vertaling en aanteekeningen. Dit boekske verscheen in 1858 te Makassar zelf, waar, onder medewerking en toezicht van den heer Matthes, een drukkerij was opgericht, die van al het noodige voor het drukken van inlandsche teksten was voorzien. Hier werd ook de uitgave aangevangen van een zeer uitgebreide Chrestomathie of verzameling van teksten in proza en poëzie. Het eerste deel, gedrukt voor rekening van het Bijbelgenootschap, werd in 1864 te Makassar voltooid. Doch het Gouvernement nam later de taak over, die voor de financieele krachten van het Bijbelgenootschap te zwaar werd, en op zijn kosten verscheen in 1872 te Amsterdam het tweede deel der Chrestomathie en een derde stuk, dat de aanteekeningen op de twee overige deelen bevat. In 1874 volgde, insgelijks op kosten der Regeering een Boegineesch—Hollandsch Woordenboek, even uitgebreid als het vroegere Makassaarsche, en eindelijk in 1875 de Boegineesche Spraakkunst. Nog had de heer Matthes in 1869 te Makassar het Handels- en Scheepswetboek der Wadjoreezen in den Boegineeschen tekst met vertaling en aanteekeningen in het licht gezonden. En op al deze geschriften, die den sleutel tot de taal- en letterkunde van de beide hoofdvolken van Zuid-Celebes leveren, zette hij de kroon door zijn in dit jaar uitgegeven „Kort verslag aangaande alle mij in Europa bekende Makassaarsche en Boegineesche handschriften" (in Londen en Berlijn bracht hij eenigen tijd door ter bestudeering van de aldaar aanwezige handschriften), waarin de verzameling door hemzelven ten behoeve van het Bijbelgenootschap bijeengebracht, als verreweg de belangrijkste en uitgebreidste, ook de voornaamste plaats inneemt.

Maar de heer Matthes heeft zich niet tot de beoefening dier talen bepaald. Hij heeft de reizen, die hij tot opsporing van handschriften en tot vermeerdering zijner kennis van het spraakgebruik gedaan heeft, ook aan de bevordering der kennis van land en volk dienstbaar gemaakt en gedurende zijn lang verblijf te Makassar elke gelegenheid aangegrepen om met de zeden en gewoonten der bevolking nauwkeurig bekend te worden.

. . . .

De eerste der gemelde reizen was gewijd aan een bezoek der Binnenlanden, waar Boegineesch gesproken wordt, en duurde van 24 April tot 24 October 1856. De tweede reis, in 1857 ondernomen, was kort van duur, omdat de toegang tot het rijk van Bone, waarin de heer Matthes wilde doordringen, hem ontzegd was. Den 12 Juli van Maros vertrokken, kwam hij er reeds den 4 Augustus terug. Kort daarna bezocht hij Europa, en bij zijn terugkomst op Celebes vond hij het blad gekeerd. Bone was voor zijn beleedigende houding jegens Nederland getuchtigd, en had zijn onafhankelijkheid verloren. Het was nu den heer Matthes mogelijk geworden den voorgenomen tocht naar Bone te hervatten, en den 7 Juni 1861 begaf hij zich op weg. Thans werden zijn pogingen met het gelukkigst gevolg bekroond, en na geruimen tijd in Bone vertoefd te hebben, begaf hij zich naar Wadjoe en Sidenreng, de noordzijde van het meer Tempe omtrekkende, naar Parè Parè, vanwaar hij per prauw naar Makassar terugkeerde, en den 7 December weder ter hoofdplaats aankwam.

. . . .

Later heeft de heer Matthes zijn tochten in de Oosterdistricten van Celebes, van 25 Sept. tot 25 Dec. 1864, beschreven in den jaargang 1865 van het te Makassar verschenen Jaarboekje „Celebes."

. . . .

Van latere tochten van den heer Matthes zijn mij geen verhalen bekend; in plaats van zijn reizen te beschrijven, heeft hij zich bepaald tot de uitgave eener reeks van geschriften, waarin hij verschillende punten der geographie en vooral der ethnologie van Celebes op grond van eigen waarneming en studiën heeft toegelicht. Tot de geographie in strikteren zin behooren zijn „Opmerkingen omtrent en naar aanleiding van dat gedeelte van Dr. de Hollander's Handleiding bij de beoefening der land- en volkenkunde van N.-O.-Indië, hetwelk handelt over het Gouvernement van Celebes en Onderhoorigheden." (Deel VII der 3e Volgreeks van de Bijdragen tot de Indische Taal- Land- en Volkenkunde). Maar veel rijker is de oogst op 't gebied der ethnologie. Reeds in de beide woordenboeken van den heer Matthes is een schat van ethnologische bijzonderheden vervat, en aan elk dier woordenboeken is een uitmuntend uitgevoerde „Ethnografische Atlas" toegevoegd, waarin alle belangrijke voorwerpen uit het leven en de huishouding der Makassaren en Boegineezen zijn afgebeeld. (Iedere Atlas bevat 17 platen in folio).

Afzonderlijke verhandelingen van ethnologischen inhoud zijn in de eerste plaats de historische en ethnologische inleiding tot het in 1868 te Makassar uitgegeven en hierboven reeds vermelde werk „Over de Wadjoreezen met hun handels- en scheepswetboek". In het achttiende deel van het te Batavia verschijnende Tijdschrift voor Ind. Taal-, Land- en Volkenkunde (1872) volgde een met vele afbeeldingen toegelichte verhandeling over de Makassaarsche en Boegineesche kotika's, d. i. over de tabellen en figuren waardoor zij de gunstige en ongunstige tijden berekenen. Een verhandeling „Over de Bissoe's of heidensche priesteressen der Boegineezen, door 4 platen toegelicht, werd in 1872 door de Kon. Akademie van Wetenschappen in haar werken opgenomen. Eindelijk heeft de heer Matthes, als een afscheidsgroet aan het Vaderland, bij zijn derde afreis naar het hem zoo lief geworden Celebes, een bundel „Bijdragen tot de ethnologie van Zuid-Celebes" in het licht gegeven, waarin hij het huiselijk leven der Makassaren en Boegineezen uitvoerig schildert. En kon men daarbij weten hoeveel de schrijver bovendien door opwekking, voorbeeld en nooit te vergeefs gevraagde hulp en terechtwijzing heeft bijgedragen tot hetgeen in de laatste jaren door anderen tot bevordering der kennis van Zuid-Celebes is gedaan en geschreven, dan zou men gereedelijk tot de erkenning komen, dat het voornamelijk aan hem is toe te schrijven, dat het Zuidelijk schiereiland van Celebes thans een der best bekende gedeelten van den Indischen Archipel is.

Ik behoef wel niet te zeggen, dat voor alles wat Zuid-Celebes betreft, de heer Matthes een autoriteit is van den allereersten rang. Slechts zelden zijn zij, die in vreemde gewesten verblijf houden, in die mate toegerust, met al es wat noodig is om hen tot een juist oordeel in staat te stellen; en nog zeldzamer wel licht zijn de mannen, die een zoo onbeneveld oordeel, zooveel nauwgezetheid en waarheidsliefde, zoo weinig zucht om te schitteren en zooveel begeerte om nuttig te zijn, met uitgebreide kennis verbinden. Zijn grondige kennis der talen en zijn veeljarige, vaak vertrouwelijke omgang met inlanders van alle rangen en klassen heeft veel voor zijn blikken ontsluierd, wat voor ieder ander een geheim zou zijn gebleven. Slechts één omstandigheid is te betreuren, deze namelijk dat wij niet van al zijn reizen en lotgevallen op Celebes, een aaneengeschakeld verhaal bezitten, geschikt om door het groote publiek gelezen en

gewaardeerd te worden. Hieraan is het ook alleen toe te schrijven, dat zijn naam minder bekend, zijn roem minder verbreid is, dan waarop zijn uitstekende verdiensten hem aanspraak geven.

. . . .

Uit deze zeer waardeerende beoordeeling blijkt hoe hoog Professor Veth, zelf een Orientalist van grooten naam en uitnemende verdienste, èn het karakter èn den arbeid van Dr. Matthes schatte.

Het laatste, derde deel van het leven van Dr. Matthes is niet minder welbesteed geweest. In 1875 werd hij door het Gouvernement aangezocht te willen optreden als Direkteur van de Inlandsche Kweekschool, die te Makassar zou worden opgericht. (Zie begin der aanhaling uit P. J. Veth). Hiermede zou een levenswensch van Dr. Matthes worden vervuld, want met den toenmaligen Gouverneur Bakkers had hij het plan voor die inrichting, bestemd ter opleiding van Inlandsche onderwijzers, ambtenaren en tolken (de twee laatste afdeelingen hoofdzakelijk bedoeld voor Indo's) geheel in gereedheid gebracht. Na zijn jarenlange studie van taal en land en volk had hij, door zijn praktische toepassingen van die studie, de boeken en leermiddelen geschapen, onontbeerlijk voor het onderwijs in de beide hoofdtalen van Zuid-Celebes. Nu zou hij zijn werk bekronen door die talen, die verhalen, die heldendichten middellijk te brengen tot het volk, door zelf inlandsche onderwijzers te helpen vormen! En van onberekenbaar nut zouden de ambtenaren en tolken zijn bij diplomatieke moeilijkheden in een gebied met zoovele staatjes, geheel of gedeeltelijk afhankelijk, bevriend met of vijandig gezind jegens het Nederlandsche Gouvernement, (ik noem slechts Gowa, Boni, Wadjo, Soppeng, Lebakkan, Tanette, Sidenreng), waar voor het sluiten van verdragen, handelskontrakten, enz., zoo oneindig veel afhangt van de kennis der taal, der volksgebruiken. Met de heeren Schmidt en Bosman, door Dr. Matthes in Nederland onderwezen in het Makassaarsch en Boegineesch, zou hij zijn taak aanvaarden.

Een groote teleurstelling echter wachtte hem bij zijn aankomst te Makassar, einde Januari 1876. Juist eenige dagen tevoren was zijn trouwe vriend Gouverneur Bakkers, zijn krachtige steun in deze belangrijke aangelegenheid, na een kortstondige ziekte overleden. Gelukkig bleek de opvolger, Gouverneur Tromp, ofschoon eerst eenigszins vreemd tegenover de zaak staande, de groote kunde en de juiste inzichten van Dr. Matthes spoedig naar waarde te schatten; de samenwerking was volkomen, de vroegere bepalingen werden onveranderd gevolgd.

Voor enkele jaren slechts had Dr. Matthes zich aan het Gouvernement verbonden. In Aug. 1879 nam hij bij het openbaar examen afscheid van de Kweekschool en van zijn leerlingen.

Treffend was het slot van de afscheidsrede, door den Gouverneur Tromp bij die gelegenheid uitgesproken. „Slechts zelden", zeide deze, „worden de verdiensten van groote mannen bij hun leven naar waarde geschat, maar zoo ooit na verloop van tijden de beschavingsgeschiedenis van de volken van Celebes zal worden te boek gesteld, dan zal Uw naam zeker met gouden letters op de eerste bladzijde dier geschiedenis vermeld staan." Een afscheidsgeschenk van de kweekelingen, welsprekend in zijn eenvoud, een album, bevattende teekeningen en schetsen van al de gebouwen, zoowel in- als uitwendig, van de attributen der Kweekschool, van de leerkamer van Dr. Matthes in de Kweekschool en van zijn studeerkamer in zijn eigen huis, ja, zelfs zijn portret, door de kweekelingen vervaardigd, met bijschriften in het Makassaarsch, Boegineesch, Maleisch, Nederlandsch, was hem welkom als het zichtbaar bewijs, dat zijn streven vrucht had gedragen.

Nog eenige maanden vertoefde Dr. Matthes op Makassar, om daar zijn eenigen zoon als 2den luitenant te kunnen ontmoeten. Het viel Dr. Matthes zwaar te scheiden van Zuid-Celebes, waar hij na korte jaren van huwelijksgeluk zijn beminde gade had verloren (overl. te Maros in 1857); waar hij zijn levenswerk had gegrondvest en ten deele verricht. Daar gevoelde hij zich tehuis, niet alleen in de Europeesche kringen, maar zeker niet minder onder de Inlandsche bevolking der verschillende staten. Geen hooggeplaatst Inlander, geen Vorstin of Vorst zou bij den Gouverneur te Makassar zijn opwachting maken zonder ook Dr. Matthes te bezoeken. Ik woonde o.a. een bezoek bij van Aroeng Pedali (Aroeng = Vorst; uitgespr. Aroe) met een gevolg van driehonderd man. De Vorstin van Tanette, de Opperpriester van Gowa, noemden Dr. Matthes hun broeder. Werden er geschenken gewisseld, dan verzochten zij het een of ander werk van Dr. Matthes, bij lezing met voldoening bemerkende, hoeveel bouwstoffen ook zij daarvoor geleverd hadden.

Met zijn dochter, zijn trouwe gezellin gedurende de Kweekschooljaren te Makassar, keerde Dr. Matthes in 1880 naar Nederland (Den Haag) terug.

Een tweede druk van zijn Makassaarsch—Hollandsch Woordenboek was noodig geworden; die aanleiding nam Dr. Matthes te baat, om dat woordenboek tot bijna een dubbelen omvang van de eerste uitgaaf uit te breiden. (Uitgeg. 1885). Reeds vroeger had hij een aanvang gemaakt met het vertalen van den Bijbel in het Makassaarsch en in het Boegineesch. Aanvankelijk bewerkte hij slechts die bijbelboeken, welke hij het meest geschikt achtte voor Inlanders. Gaandeweg echter begreep hij, dat de volledige vertalingen een oneindig grootere waarde zouden hebben. Ondanks de zware beproeving, die hem in 1886 trof door het overlijden zijner lieve dochter, ondanks het klimmen zijner jaren niet aarzelend waar het een zoo groot doel gold, werkte hij onafgebroken, onvermoeid daaraan voort; en op het eind van 1898 mocht hij, dankbaar, dat God hem daarin had geholpen, die reuzentaak als voleindigd beschouwen.

Smartelijk werd Dr. Matthes getroffen door de opheffing van de Inlandsche Kweekschool te Makassar. Bezuiniging was het wachtwoord van de Regeering geworden; het inlandsch onderwijs moest het allereerst ontgelden. In 1894, onder den Gouverneur van Braam Morris, werd die inrichting, zoo veelbelovend, zoo nuttig gebleken reeds in den korten tijd van haar bestaan, opgeheven. Daardoor werd (tijdelijk, naar wij hopen!) een groot deel van het werk van Dr. Matthes vernietigd, en de gehoopte verbroedering verdaagd. Maar in zijn arbeid vond Dr. Matthes troost, en hij bleef vertrouwen op de toekomst.

Velen hebben aan Dr. Matthes hun opleiding te danken in het Makassaarsch en Boegineesch. Wel aanvaardde hij niet het Professoraat in die talen te Delft maar Professor Niemann, de geleerde, die aldaar jaren lang Makassaarsch en Boegineesch doceerde, vroeg en verkreeg voortdurend hulp, leiding en voorlichting van Dr. Matthes. Tal van anderen, waaronder menigeen wiens naam met roem bekend is — Dr. Adriani, Dr. Gunning, Dr. Jonker, de heeren Schmidt, Bosman, Maan, Schut, om slechts dezen te noemen — hebben Dr. Matthes bij hun studiën leeren kennen als vertrouwd leidsman, als beminnenswaardige persoonlijkheid, als edel mensch, als groot geleerde zonder eenig praalvertoon.

Het „Virtus nobilitat", dat sedert 1889 zijn borst sierde, was welverdiend, evenals de hulde hem op zijn 80sten jaardag — hij was toen nog in zijn volle levenskracht — gebracht door het Nederl. Bijbelgenootschap (tot aan den dood van Dr. Matthes zijn trouwe vriend), het Nederl. Zendelinggenootschap, het Indisch Genootschap, de Luthersche gemeente alhier en vele belangstellenden.

Met leedwezen zagen zijn vrienden hem in 1903 Den Haag verlaten; maar hij wenschte zijn laatste levensjaren door te brengen te Nijmegen, in de omgeving van zijn beminden zoon en diens gezin, sedert kort uit Indië teruggekeerd.

Het doodsbericht op 9 Oct. j.l. kwam niet onverwacht. Toch laat het heengaan van dezen grooten en goeden man, van dezen onvolprezen werker, van dezen waarlijk vrome bij zeer velen een ledige plaats. Moge zijn arbeid in de toekomst rijke vruchten dragen!

A. M. GERTH VAN WIJK.

Voordrachten.

Met het winterseizoen komen nu weer de lezingen en voordrachten ook op Indisch gebied aan de orde.

De Nederl. Afdeeling der N.-I. Maatschappij van Nijverheid en Landbouw zal op **Donderdag 5 November 1908**, 's avonds **8** uur, eene Openbare Vergadering beleggen in Café Hollandais, Groenmarkt, 's-Gravenhage, waar een voordracht zal gehouden worden over **„De beweging tegen de Suikercultuur in Indië"**, door den Heer *H. J. W. van Lawick*, oud-Hoofd-Insp. der cultures in Ned.-Indië, die bereid is op vragen te antwoorden en gewenschte inlichtingen te geven.

De toegang is vrij, ook voor niet-leden.

* * *

Lees: Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië
Zie notulen van 19 Febr 1898

De Vereeniging *„Moederland en Koloniën"* te 's-Gravenhage houdt eene Openbare Algemeene Vergadering op **Vrijdag 6 November 1908**, des avonds te **8 uur** in het **„Zuid-Hollandsch Koffiehuis", Groenmarkt.**

Op de agenda staat een voordracht van den heer *Dr. J. H. F. Kohlbrugge*, over het onderwerp:

Welken weg moeten wij volgen om den Javaan te ontwikkelen?

met de volgende toelichting:

„In Juli 1908 verscheen in De Gids de verhandeling van Mr. C. Th. van Deventer: Insulinde's toekomst, en in Augustus daarop volgende het artikel van Prof. C. Snouck Hurgronje: De inlandsche bestuursambtenaren, vooral op Java.

Het lezen dezer artikelen wekte bij den inleider de vraag: Moet de door deze autoriteiten aangewezen richting als de juiste worden erkend? Die richting kan in 't kort worden aangeduid als het streven om in de eerste plaats de bovenste klasse tot hooger ontwikkeling te brengen. Van boven af zal dan de ontwikkeling in de lagere klasse doordringen.

Het doel van den inleider daarentegen is aan te toonen, dat de ontwikkeling niet moet beginnen bij de bovenste klasse, maar bij de onderste.

Ter verdediging zijner stelling zal hij trachten aan te toonen:

1. dat het volgen der omgekeerde richting niet heeft voldaan in Engelsch-Indië en andere Koloniën, dat de vorming van intellectueelen de laagste volksklasse benadeelt en leidt tot oproerige bewegingen;

2. dat verstandelijke ontwikkeling zonder gelijktijdige ontwikkeling van het karakter het individu zelf en het volk veeleer benadeelt dan bevoordeelt;

3. dat wij niet in staat zijn deze gewenschte ontwikkeling aan het individu te geven, zoolang zijn omgeving onveranderd blijft;

4. dat wij dankbaarheid noch sympathie te verwachten hebben van de gevormde intellectueelen.

Daarom hebben wij alle beschikbare middelen te gebruiken ter ontwikkeling der landbouwende klasse.

Het is wenschelijk, dat de regeering ten opzichte der hoogere klassen zich beperke tot een opleiding, die goede assistenten levert aan hare Europeesche ambtenaren. Hooger opleiding zij vooreerst overgelaten aan particulier initiatief.

Voor de ontwikkeling der landbouwende klasse moet gezocht worden naar een vast systeem en de hiermede bekende onderwijzers moeten eerst worden opgeleid.

Zoolang dit niet is geschied, is uitbreiding der desascholen niet gewenscht."

Voor introductie, ook in de zaal zelve, kan men zich wenden tot den secretaris: J. L. Swart, Stephensonstraat 23, Den Haag.

* * *

Het *Nederl.-Indisch Onderwijzers Genootschap, Afd. „Nederland"*, houdt eene Openbare Vergadering op **Woensdag 4 November 1908**, 's avonds **8 uur**, in de groote Zaal van Café HOLLANDAIS, Groenmarkt, met een voordracht van den Heer *L. P. J. Vermeulen*, Leeraar aan het Gymnasium Willem III te Batavia, met verlof te 's-Gravenhage, over: **Het Europeesch onderwijs in Indië.**

Namens het Bestuur deelen de heeren J. C. van der Bie, Pres., en N. Wiesebron, Secr., mede, dat zij, die deze voordracht wenschen bij te wonen, een invitatiebiljet ontvangen kunnen ten kantore van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, 's-Hage.

PERSKRONIEK.

INHOUD: De *Nieuwe Courant* over de Koloniale begrooting. — Het *Nieuwsblad van het Noorden* over de taak van ambtenaren bij het Binnenl. Bestuur. — X-X in het *Vaderland* over de bestuursreorganisatie in de Poeloe Toedjoeh archipel. — De Zending van de „Jong Javaansche" beweging. —

Om begrijpelijke redenen is er in de laatste weken weinig van belang over koloniale zaken geschreven. De kol. artikelen zijn thans schaarsch in de pers. Algemeen is men in afwachting van het a.s. koloniaal-, speciaal het Atjeh-debat. Bovendien vallen er in den laatsten tijd geen gebeurtenissen van gewicht in de koloniën te boekstaven.

Over de begrooting geeft de *Nieuwe Courant* nog een laatste beschouwing. Na gememoreerd te hebben, dat de begrooting voor 1909 er een is van „kleine maatregelen", bekijkt het blad nog eens de koloniale financiën en zegt dan:

„De tegenwoordige Indische financiën beginnen in hun samenstel zekere vastheid van bouw te vertoonen, zekere architectuur, waardoor zij zich gunstig onderscheiden bij die van vroeger met hun vlottenden toestand, toen alles afhankelijk was van het welslagen van cultures en de meer of mindere gewildheid van producten. In haar financieele huishouding treedt de Indische gemeenschap al meer en meer in de lijn van den modernen Staat.

De talrijke bij deze begrooting voorgestelde maatregelen zijn, hoe gewichtig en hoe nuttig sommige ervan ook mochten zijn, zoo goed als alle van weinig opvallenden aard.

Veel anders valt er — binnen de perken van ons bestek — niet van te zeggen, dan dat zij voor het meerendeel rationeel lijken. Men heeft de gewone uitgaven voor de „economische opheffing", voor het kredietwezen, de emigratie, veestapel en irrigatie, welke in wezen niet veel verschillen van die in vorige jaren voorgesteld; voortgezette zorg voor de ontwikkeling van de onderwijs-kiem (veel meer dan een kiem is het nog niet!); reorganisatie van verschillende staatsdiensten, die van Burgerl. Openbare Werken en van Staatsspoorwegen; lotsverbetering van den minderen militair; aankoop van snelvuurgeschut; voltooiing der havenwerken te Makassar; reorganisatie van het bestuur in de Lampongsche districten; definitieve regeling van den arbeid der gevangenen naar het nieuwe, gunstige resultaten opleverende systeem van arbeid in de gevangenissen enz."

Ten slotte schrijft de *Nieuwe Courant*:

„Er is een onderwerp, waaromtrent van de Regeering uitvoerige inlichtingen mogen worden verwacht: wij bedoelen het niet besteden van de bij vorige begrootingen toegestane gelden voor irrigatie-doeleinden en voor den aanbouw van inlandsche scholen. Voor de bevloeiings- en waterstaatswerken zaken, waaraan de inlandsche landbouw zulk een behoefte heeft en die van zulk een invloed zouden kunnen zijn op de verbetering van den economischen toestand der bevolking is *f*643.000 onbenut gelaten — naar het heet als een gevolg der slechte weersgesteldheid; en aan den bouw van scholen, alweder een onderwerp van zeer groot belang, is zoo goed als niets gedaan. „Op een zoo groote vermeerdering van den arbeid als het opmaken van meer dan 200 projecten voor schoolbouw vordert was niet gerekend" zegt de M. v. T. Van den bouw van 100 2e-klasse-scholen voor 1908 toegestaan zal niets komen en men zal blijde mogen wezen, wanneer er in 1909 een 50-tal worden opgetrokken.

Er bestaat alle reden om ontevredenheid over zulk erbarmelijk geslof uit te spreken. De onhoudbaarheid van het aangevoerde excuus blijkt duidelijk uit de opmerking in het Voorloopig Verslag, dat toch alle scholen wel van hoogst eenvoudige constructie en van hetzelfde bouwtype zullen zijn.

Te hopen is, dat de Minister duidelijk zal weten uiteen te zetten, waar het is, dat hier de schoen wringt, opdat maatregelen worden getroffen, of althans beraamd, om aan zulk een ergerlijken misstand een einde te maken."

* * *

Het *Nieuwsbl. v. h. Noorden*, een der zeer weinige prov. bladen, die vrij geregeld koloniale aangelegenheden behandelt, heeft het ditmaal over de taak der ambtenaren van het binnenlandsche bestuur, en wel naar aanleiding van hetgeen daarover door den heer Boissevain in het *Alg. Hdbl.* werd geschreven:

„Is 't niet een verheven en gezegend ambt, waarin men de macht heeft oneindig goed te doen; is het niet een grootsch mannelijk werk, door eigen kracht en flinkheid een volk tot zegen te strekken", vroeg de heer Boissevain.

Hierop commentarieert het *Nieuwsblad* als volgt:

„Zoo is het. En wie daarop wijst doet 'n goed werk. Vooral omdat er op dit oogenblik behoefte is aan bestuursambtenaren. De regeering zet officieren in hun plaats, maar dit is slechts als behulpsel en duurt niet langer dan de nood daartoe dringt. Komen er weer jongelui, die speciaal opgeleid zijn dan gaan dezen natuurlijk voor. En nog lang niet is het zoover, dat men van overproductie kan spreken. Integendeel. De regeering heeft zelfs de studie aan het instituut voor Indische taal- en volkenkunde laten verkorten om maar spoedig over meer krachten te kunnen beschikken. En het aantal posten breidt zich natuurlijk voortdurend uit, naarmate de invloed der regeering, vooral onder het regime Van Heutsz, in de buitenbezittingen grooter wordt.

Het is zulk een enorm rijk, dat we daar te besturen hebben, en het is eigenaardig hoe weinig we ons daarover bekommeren. De Engelschen doen anders. Er zijn weinig Engelsche families, die niet een of meer leden in kolonialen dienst hebben of althans over zee relaties er op na houden. En hoe weinig Nederlanders! Onze Oost is voor ons een vreemd land, nog vreemder dan Turkije of Rusland.

Kan dit niet anders? Zou er op onze scholen niet meer gedaan kunnen worden aan de bestudeering van onze Oost? 't Is toch het land, dat ons rijk heeft gemaakt en waarmee we groot zijn geworden als koloniale mogendheid. En hoe meer de cultures daar opbloeien, zoo schrijft het Groningsche blad, hoe meer er gepacificeerd wordt, hoe meer flinke Nederlanders er een plaats kunnen vinden en hoe sterker de band wordt, die ons aan het schoone rijk bindt en ook Indië aan ons."

* * *

De schrijver in het *Vaderland* onder het curieuse pseudoniem X-X bespreekt in dat blad de jongste bestuursreorganisatie in het Nederlandsche gebied in de Zuid-Chineesche zee.

„Nog slechts sedert kort, zegt hij, mogen we met recht zeggen, dat het Nederlandsche gezag in de Zuid-Chineesche zee zich tot nabij den 5en breedtegraad uitstrekt. Wat baatte het of volgens de kaart de Poeloe Toedjoeh-archipel tot ons Indisch eilandenrijk behoorde, en deze archipel in den regeeringsalmanak als een afdeeling der residentie Riouw en Onderhoorigheden stond opgeteekend, zoolang onze eenige vertegenwoordiger daar een luitenant der Chineezen was. Vreemde inmenging in die wateren, zooals o. a. tijdens den Russisch-Japanschen oorlog zoo licht zich had kunnen voordoen, had iedere neutraliteitsquaestie daar met recht kunnen ignoreeren met de verklaring, dat zij de groepen der Anambas en der beide Natoena's niet als Nederlandsch territoir erkende.

Waarlijk, de onlangs plaats gehad hebbende occupatie is niet te vroeg gekomen en van genoeg belang, ook voor land en volk, om de aandacht er op te vestigen. In de gegeven omstandigheden eischen deze eilandengroepen, gelegen nabij den grooten handelsweg uit het Westen naar de Chineesche zee, een waardige vertegenwoordiging van het Gouvernement."

Volgens hem is het duidelijk, dat iedere groep een zelfstandige bestuursafdeeling moet vormen, zullen land en volk nut trekken uit den nieuw ingetreden toestand.

„Dat heeft men ingezien, zoo vervolgt hij, met het gevolg, dat thans, zoowel op de Anambaseilanden als op elk der beide Natoena-groepen, een posthouder het bewind voert, bijgestaan door een Chineeschen of inlandschen schrijver en een korps gewapende politie-dienaren, sterk 1 korporaal en 10 man.

Zij beschikken verder over een roeivaartuig met de noodige bemanning en staan rechtstreeks onder den resident van Riouw.

Een zeer bescheiden begin. De benoemde posthouders zijn onderofficieren van het leger adj.-onderofficier of sergeant-majoor, menschen dus met weinig of geen begrip van de moeilijke taak, die hen in hun ver afgelegen en voor een groot deel van het jaar geïsoleerd gebied wacht. Zij zullen daar veel tact moeten toonen om het tot nu vrijwel onbeperkte gezag der wakils van den sultan en van den onderkoning van Riouw te niet te doen, om een einde te maken aan de knevelarij en afpersing, waaraan die wakils en de hun ondergeschikte hoofden zich schuldig maken, tegenover de bevolking. Volgens het koloniaal verslag over 1907 heeft de sultan een zijner zonen als amir of wakil naar de Poeloe Toedjoeh gezonden. Zullen die posthouders bij machte zijn te waken voor de belangen van het gouvernement in zake opiumregie, belastingquaestie en zoo meer, tegelijk met die der bevolking en dus een einde weten te maken aan de opiummisbruiken, die de anaq-radja's op vele eilanden der oostelijke groepen uitoefenen, zullen zij den onrechtmatigen belastingdruk te niet doen waaronder Chineezen en orang laoet gebukt gaan?"

Na nog eenige opmerkingen gemaakt te hebben, besluit hij als volgt:

„De betrekking van posthouder daar is nog van tijdelijken aard waarom verwacht mag worden, dat dit belangrijke deel van onzen Indischen Archipel allereerst in aanmerking zal komen voor plaatsing van bestuursambtenaren, zoodra het daarvoor benoodigde personeel beschikbaar komt. Een zoodanig ambtenaar in de Anambas en een bestuurder aan het hoofd der drie afdeelingen, beiden in het bezit van een alleszins zeevaardig stoomvaartuig, lijkt ons het eerst-noodige. Een bevoegde vertegenwoordiging tegenover de buitenwereld stelt mede dien eisch.

Ten slotte is het wenschelijk, dat de Poeloe Toedjoeh middels de Paketvaart in geregeld stoomvaartverkeer wordt gebracht met Singapore en het overige deel van den Indischen Archipel."

* * *

In de *Nederl. Zendingsbode* wordt de aandacht gevestigd op de „Jong Javaansche" beweging, en wel van uit een christelijk standpunt. B. C. die hierover in het orgaan een vrij uitvoerig artikel schrijft, stelt de vraag:

„Mogen wij onze mede vooruitstrevende helpers en onderwijzers, en de leerlingen onzer kweekschool te Bandoeng — 't officiëel centraalpunt voor de geestelijke evolutie van het gansche Soendaneesche volk — onder invloed stellen van Boedi Oetomo? Mogen wij hen aan dien invloed onttrekken?

Voorwaar ernstige vragen, zegt B. C., voor wier beantwoording wij behooren af te wachten, wat er eerlang uit deze wel aantrekkelijke beweging zal groeien.

Maar hoe moeten wij het nu opnieuw betreuren, dat dit voornaamste eiland onzer bezittingen nog immer zoo sporadisch door de Zending wordt bearbeid. De Christelijke Zending is, helaas! niet gereed voor deze verrassing. Zeker, het zijn nog slechts de weinige ontwikkelden, die zich aan de spits van deze beweging plaatsen. Doch wanneer die zoo invloedrijke artsen, onderwijzers en de ambtenaren, straks ook rechters en officieren, het streven van Boedi Oetomo gaan dienen, dan kan men er van verzekerd wezen, dat zeer velen van dit onderdanige, volgzame volk zullen medegevoerd worden.

Zal de Javaan daardoor nader komen tot den vredevorst Jezus Christus, nader ook tot ons volk?

Omdat de bron dezer overigens gewenschte beweging hier beneden schijnt te ontspringen, en — naar ik vrees — niet zal gerekend worden met de Openbaring Gods, die van boven is, zal de taak der Christelijke Zending — die dienaresse dier Openbaring — zeer waarschijnlijk niet weinig ver-

zwaard worden. Daarmede worde ernstig gerekend, vooral ook bij de opleiding onzer a.s. Zendelingen.

Nauwkeurig — en dus onbevooroordeeld — lettende op de dingen, die spoedig komen kunnen, hebben wij voortaan te rekenen óók met een „Jong Java”.”

Uit de O.I. Mail.

Het Javanen-Congres te Djokja.

De *Locomotief* deelt mede, dat het congres van Jong Javanen, bijeengeroepen door de vereeniging Boedi Oetomo, zal plaats hebben in het gebouw van de Kweekschool voor Inlandsche Onderwijzers te Djokja en zal aanvangen op Zaterdag 3 October a.s., des morgens te 9 ure, om den volgenden dag des morgens te 8 ure te worden voortgezet in hetzelfde gebouw.

De agenda bevat:

1. Besprekingen omtrent een op te richten Studiefonds voor Javanen en Madoereezen;

2. besprekingen omtrent de regeling van het gedrag van den Javaan tegenover de maatschappij en tegenover zijn mede-Javanen, hoog en laag (toto kromo toewin toto tjoro);

3. het kiezen van een hoofdbestuur en vaststelling van den zetel van dat bestuur.

Het congres is ook toegankelijk voor niet-leden der vereeniging Boedi Oetomo.

Het *Bat. Nieuwsblad* weet hieraan nog toe te voegen, dat de afdeeling Batavia ter tafel zal brengen een program van 15 punten, handelende over de verschaffing van lager onderwijs, ook ambachts- en landbouwonderwijs, aan den kleinen man; -van lager en meer uitgebreid Europeesch onderwijs; over uitbreiding van kweek- en hoofdenscholen; over invoering van onderwijs tot vorming van hoogere technici, medici etc.; over opvoering van het onderwijs voor inlandsche officieren; over bevordering van het bezoeken der hoogere burgerscholen door Javanen; over de opvoeding en het onderwijs van het inlandsche meisje en de inlandsche vrouw; over de ontwikkeling van het lichaam; over de ontwenning aan weelde bij de hoogste klassen; over de ontwikkeling van een kapitaalkrachtigen middenstand; over de ontwikkeling der inlandsche nijverheid en het verkrijgen van een afzetgebied, ook buiten Java; over armenzorg, gezien de groote, maar gewoonlijk onoordeelkundig toegepaste liefdadigheid van het Javaansche volk; over kunstonderwijs; over het oprichten van bibliotheeken; over het bestudeeren van koloniale toestanden buiten Nederlandsch Indië; over de samenwerking met de regeering, opdat haar goed bedoelde maatregelen tot hun recht komen.

Dit is een zeer uitgebreid programma. Vermoedelijk zullen ook nog besprekingen worden ingeleid over de oprichting van een orgaan van den Bond, liefst een dagblad, gedeeltelijk in het Hollandsch, gedeeltelijk in de landstaal verschijnende.

Uit Bandoeng werd van inlandsche zijde aan hetzelfde blad geschreven:

„De vice-president van de afdeeling Batavia der Boedi Oetomo is onlangs hier geweest om propaganda te maken voor een druk bezocht aan het Javanen-congres te Djokjakarta. De jonge man, geestdriftig en oprecht strijder, had een onderhoud met den directeur der kweekschool voor inlandsche onderwijzers, den heer Van der Veen. Deze verzekerde zijn bezoeker zijn leerlingen volstrekte vrijheid te hebben gelaten en ook steeds te zullen laten in zake Boedi Oetomo. Op raad van den heer Van der Veen stelde de heer Mangoen Koesoema zich ook in verbinding met de inlandsche onderwijzers. Dezen beloofden gaarne hun medewerking en verzekerden dadelijk voorbereidingen te zullen treffen tot vorming eener subvereeniging.

Het bestuur van de afdeeling Bandoeng der vereeniging Boedi-Oetomo is in handen van sympathieke jongelieden, die veel hart hebben voor de zaak.

Anders is 't gesteld met de leerlingen der Hoofdenschool. Wellicht is een factor, dat zij later in minder onafhankelijke betrekkingen geplaatst zullen zijn. Niet onwaarschijnlijk is echter ook dat van boven een ongewenschte invloed wordt uitgeoefend. Dat zou te betreuren zijn en moet de jongelui aanzetten tot onwaarheid, want in hun hart moeten zij het toch geheel met hun flinke kameraden, die vooruit willen, eens zijn.

Het zou te wenschen zijn, dat de jongelieden zich alsnog aan dien invloed, zoo hij bestaat, wisten te onttrekken.”

En uit Poerwakarta (Krawang):

„De president van de afdeeling Batavia der vereeniging Boedi Oetomo hield hier twee lezingen voor een vrij talrijk publiek over het doel en het streven van de vereeniging, uitsluitend gericht op de verheffing en ontwikkeling van het volk. De spreker, die vlot en met geestdrift sprak, wekte zijn hoorders op, zoo het eenigszins mogelijk was het congres te Djokja te bezoeken, en allen om zich aan te sluiten bij deze beweging, die onbaatzuchtig het goede wil, voor land en volk beide.

De woorden van den jongen man hebben in menig gemoed goeden indruk nagelaten. Den volgenden morgen is hij doorgestoomd naar Midden-Java.

* * *

Een „Wekker” voor Celebes.

De militaire medewerker van het Nieuws v. d. Dag v. N.-I., Quidam, schrijft o. m.:

„Ons is voor zeker medegedeeld — en wij geven het hier alleen onder de meest mogelijke reserve, omdat ons nog het bewijs ontbreekt —, dat er een brochure in de maak is in den geest van de Wekker-artikelen, en wel over voorvallen, die plaats zouden hebben gehad op Celebes gedurende het gouverneurschap van den overste Swart, voorvallen van een aard, die niet door den beugel kunnen.

De door „Wekker” bekend gemaakte wreedheden op Atjeh moeten er kinderspel bij zijn geweest, ja, de voorvallen, die nu aan het licht zullen worden gebracht, zijn zoo geraffineerd, dat wij aarzelen er thans hier mededeelingen over te doen of beschouwingen over te leveren, alvorens bedoelde onthullingen zwart op wit staan.

Niet onwaarschijnlijk krijgen wij dan weer een „affaire”, en wel eene die juist om den persoon, die er bij betrokken is, nog veel ernstiger in hare gevolgen kan zijn.

Men schijnt echter, niet geheel onbegrijpelijk, bezig te zijn om, het kost wat het wil, deze „affaire” te „toetoepen”.

Of het lukken zal?

Hoe het ook zij, de heer Rost van Tonningen mag zich gelukwenschen, zooals de zaken nu staan, niet te hebben meegewerkt om den overste Swart tot kolonel te bombardeeren.

Voor heden genoeg. Als er zich nieuwe feiten voordoen, zal Quidam op het juiste moment weten te spreken.”

* * *

Hulp voor Boeatan.

Naar de Indische bladen mededeelen, vertrekt de heer P. Lenaerts, kanselier van het Fransche consulaat te Batavia, eerlang per Rott. Lloyd naar Europa, met zich nemende niet minder dan tachtig groote colli Indische curiosa, voorwerpen van kunstnijverheid, vlechtwerk, weefsels etc., om daarmede in Frankrijk, België en elders een ambulante Indische tentoonstelling te organiseeren.

Dit zal een zeer gewenschte hulp zijn voor Boeatan in het propageeren van Ind. kunstnijverheid en huisvlijt.

Maar waarom moest het juist een Franschman zijn, die dit denkbeeld ten uitvoer zal brengen?

WEST-INDIË.

SURINAME.

Een uitstapje naar Cottica.

Onze West geeft verslag van het relaas van een uitstapje naar Cottica, waarbij de lezer kennis maakt met het boschnegerdorp Rikanau, welks kapitein, Apinta, zich eerst hoogst verstoord toonde over het feit, dat de bezoekers niet eerst hun opwachting gemaakt hadden bij het districts-hoofd Brokohamaka, om dezen in kennis te stellen met het doel hunner reis — de boschnegers achten zich nl. meesters van het land.

Intusschen bleek de man voor een praatje vatbaar en een teug whisky niet te versmaden.

Cottica is het district, waarover de gebruikelijke route loopt van de Fransche vluchtelingen, die uit Fransch-Guyana naar Suriname trekken, veelal echter zonder ander resultaat, dan dat zij weder naar de strafkolonie worden teruggezonden.

Met het oog op de voortdurende aanwezigheid van zulke ongewenschte elementen in het district, die daar veelal een schrik voor de bevolking uitmaken, acht *Onze West* de politiemacht in Cottica beslist onvoldoende. Het blad keurt ook uit d'en hoofde de verplaatsing van Station Ephrata naar Constantia, waartoe beslist is, af. De districts-commissaris is op Ephrata vrijwel in het midden van het district gevestigd. Op Constantia daarentegen zal hij wonen aan het begin van een district van misschien wel honderd kilometers uitgestrektheid. Het blad gaf het bestuur dan ook ernstig in overweging, zich nog tweemaal te bedenken, alvorens Ephrata te verlaten.

Bacoven-Drogerij.

Onze West vernam dat de bacoven-drogerij op Mon Trésor den 1en dezer is overgegaan in het bezit der firma Abraham Dürninger en Co. in Herrnhut en nu voor rekening van genoemde firma zal worden gedreven.

Het plan om de inrichting uit te breiden en te verbeteren, zal zeer spoedig in uitvoering worden gebracht. De nieuwe inrichting zou op Kroonenburg geïnstalleerd worden.

* * *

CURAÇAO.

El Imparcial deelde uit vertrouwbare bron mede dat er in de laatste vijftien dagen eene som van *f* 5000.— was uitbetaald aan kolendragers. Het is licht te begrijpen, schreef het blad zeer te recht, hoe voordeelig dit voor de bevolking in den tegenwoordigen hachelijken tijd is.

De minister van marine, de heer Wentholt, en de heer baron Van Asbeck verdienen lof in deze aangelegenheid. Den toestand van Curaçao in aanmerking nemende, telegrafeerde laatstgenoemde aan het ministerie, verzoekende last aan de oorlogsschepen te geven, om zich hier van al de door hen benoodigde kolen te voorzien. De aanwijzing van den heer Van Asbeck werd billijk gevonden door den minister, die aan de respectieve kommandanten aanbeval om te Punta Delgada (Azoren) slechts de hoeveelheid steenkolen in te nemen, die zij noodig hebben, om hier aan te komen, zonder eenige andere plaats aan te loopen.

Het is ons aangenaam, besloot het blad, van het bovenstaande melding te maken in verband met de handeling van den minister en van den heer Van Asbeck, die zich verdienstelijk jegens dit eiland hebben gemaakt.

In de vergadering, door het bestuur der Groep Ned. Antillen van het Algemeen Ned. Verbond op 15 September ll. gehouden, werd o.a. besloten, door tusschenkomst van het hoofdbestuur, den volgenden oproep te doen aan het volk van Nederland:

„Niet dan noode komen wij tot u!

Het volk van Curaçao, door droogten en misoogsten in de harde school der armoede groot geworden, zou ook thans uwe hulp niet durven inroepen, zoo de nijpende nood niet daartoe dwong.

De algemeene ellende onder stad- en landbevolking, ten deele slechts gelenigd door regeeringshulp, kan alleen door particuliere ondersteuning der weinige, gegoede burgers in de kolonie Curaçao niet worden verzacht, maar vraagt ook dringend de medewerking der meer gegoede bevolking in Nederland.

Duizenden Nederlandsche onderdanen, onmiddellijk en middellijk getroffen door de maatregelen van Venezuela lijden gebrek en staan bloot aan ontberingen, die diep medelijden wekken.

Dat aan den vreeselijken toestand door het beleid onzer regeering een einde zal komen, betwijfelen wij niet — maar de dagen en weken gaan voorbij, en de ellende wordt steeds grooter.

Helpt ons, stelt ons in staat om aan den grootsten nood het hoofd te bieden en het volk van Curaçao zal met dankbare erkentelijkheid zegenen zijne broeders in het verre Moederland.”

De *Vrijmoedige* schreef in antwoord op de vraag, welke oplossing voor de quaestie „Nederland en Venezuela” zou worden gevonden, het volgende:

„Slechts voor wapengeweld, voor dwangmiddelen, bijv. door een blokkade, die hemzelven en zijn volk van hun onmacht overtuigen, zal hij wijken en het hoofd buigen. Geen geschiktere gelegenheid er toe voor Nederland dan nu, dat alle beschaafde naties in zake zijn geschil met Castro's land op zijne hand zijn. Het is Nederland nu gemakkelijk, om dien stijfkoppigen president „ad oculos” te bewijzen, dat Nederland niet, zooals men in Venezuela pleegt te spotten, slechts één oorlogschip bezit, dat telkens als het dat land moet bezoeken, anders wordt genoemd, maar over de noodige scheepsmacht beschikt, om zijne eer en waardigheid te doen eerbiedigen als zij geschonden worden, en om zijn onderdanen in den vreemde te beschermen en te verdedigen tegen willekeurige handelingen van satrapen en despoten, die tot veler ongeluk soms erin slagen, het gezag in handen te krijgen. Nu is het zaak voor Nederland, om door een flink machtsvertoon en desnoods door machtsgebruik zijn geschillen met Venezuela op een duurzamen voet te vereffenen en zoodanige schikkingen te verkrijgen, dat deze kolonie niet langer blootgesteld zal zijn aan den willekeur of de luimen der machthebbers in Venezuela.

Voor deze kolonie is de wijze van optreden van Nederland een quaestie geworden van leven of dood. Nederland heeft het vonnis te strijken!”

Van Vreemde Koloniën.

Maatregelen van orde in Tongkin.

De resident-supérieur van Tongkin, Morel, heeft de volgende circulaire aan de hoofden van bestuur in de afdeelingen doen toekomen:

„Het komt over het algemeen voor, dat de dorpen, waarin rooverijen gepleegd worden, zich slechts onvoldoende daar tegen verdedigen, uit hoofde van het gebrek aan samenwerking tusschen de ingezetenen en van de buitengewone zelfzucht, die de lieden er toe brengt in hun huizen te blijven instede van degenen te helpen, die worden bedreigd.

„Het is mij daarom noodig voorgekomen om den inlandschen autoriteiten zoowel als den particulieren aan te geven, wat hun plicht is in geval van een aanval van de zijde der boosdoeners.

„Zoodra bericht wordt ontvangen, dat een bende zich in een dorp vertoond heeft, zullen de autoriteiten en notabelen der nabijgelegen dorpen onmiddellijk de wachtlieden om zich heen verzamelen, waarbij alle beschikbare weerbare mannen zich zullen aansluiten, gewapend met de voorhanden wapenen, geweren, pieken, sabels, aangepunte bamboes, waarna tot de omsingeling van het gesignaleerde dorp zal worden overgegaan, waarvan alle toegangen zullen worden bewaakt, in afwachting, dat men den naasten inlandschen wachtpost zal hebben gewaarschuwd.

„Zoolang de operatiën duren, zullen de bewoners hunne waakzaamheid verdubbelen, kennis geven van de bewegingen der roovers en alles in het werk

stellen, opdat geen dezer ontsnappe. Aldus zullen zij spoedig de rust aan hunne streek hergeven en zich zelven er voor behoeden dat zij worden beroofd of vermoord, dan wel hunne huizen verbrand worden door de roovers.

„De dorpen, die hun contingent voor dezen politiedienst niet vrijwillig stellen, zullen door de autoriteiten worden gesignaleerd en met geldboeten gestraft.

„Het is een dienst in het algemeen belang, waaraan niemand zich mag onttrekken, daar op die wijze de eigendom van allen kan worden beschermd.

„Ik ben anderzijds besloten om op de meest ruime schaal de wakers of gewone ingezetenen te beloonen, die zullen blijk geven van toewijding bij de vervolging der boosdoeners. Ik verzoek u dus mij in voorkomende gevallen de noodige voorstellen te doen, hetzij voor eervolle onderscheidingen, hetzij voor het toekennen van gratificatiën in geld aan hen, die zich bij de vervulling van hun plicht zullen hebben onderscheiden."

De sociaal-democratie en de koloniale politiek.

Men schreef aan de „Deutsche Kolonial Ztg." het volgende:

„Als te voren doen zich in het sociaal-democratische kamp ernstige tegenstellingen voor in zake de koloniale vraagstukken. De doctrinaire en radicale leiders trachten zich van deze af te maken, door al dadelijk en onvoorwaardelijk elke soort van koloniaal-politiek af te wijzen. Intusschen bleek het dezen onverzoenlijken bij de laatste verkiezingen voor den Rijksdag, dat de arbeiders volstrekt niet blind zijn voor het nut en de noodzakelijkheid van koloniën. Juist in sociaal-democratische kringen heeft men er op gewezen, dat de hoogere loonen in Engeland feitelijk moeten worden toegeschreven aan het bezit van uitgestrekte koloniën, dat op den toestand van de arbeidsmarkt door de koloniën gunstige invloed wordt uitgeoefend. Wil Duitschland met succes het hoofd bieden aan de wereldconcurrentie, dan moet het ook koloniën hebben, van waar het de ruwe grondstof tot billijken prijs kan betrekken en waar het een afzet vindt voor de voortbrengselen zijner industrie.

Zou het ooit daartoe komen, dat Duitschland zijn koloniën zoowel als zijn streven op wereldeconomisch gebied opgeeft, dan zal het wel genoodzaakt zijn om zijn leven verder als binnenstaat te slijten, de afhankelijkheid van de groote zeemogendheden te verdragen, en aan zijn werkzaamheid op industrieel gebied meer beperkte grenzen te stellen, waarvan de arbeidsloonen den terugslag zouden ondervinden.

„Met het oog op deze mogelijkheden zijn de „Real politiker" in het sociaal-democratische kamp er op uit, om er op te werken, dat de vraag „koloniën of niet?" niet al dadelijk ontkennend wordt beantwoord, en de koloniale politiek niet principieel bestreden wordt. Niet alleen opportunisten als Calwer, maar ook erkende leiders als de afgevaardigde Hue willen, dat de sociaal-democratie aan de koloniale politiek deelneemt, zij het voorloopig ook slechts om hare leerstellingen ook op dit gebied te doen gelden. „Voor het feit van het bezit der koloniën gesteld," zeide de afgevaardigde Hue, „zal een politieke partij als de sociaal-democratische er naar moeten streven, om bij het bestuur van dit bezit de humanitaire gezichtspunten tot de heerschende te maken".

„Diensvolgens bestaat nog altijd de verre mogelijkheid, dat de „Realpolitiker" in het sociaal-democratische kamp mettertijd aan de ontsluiting der koloniën in positieven zin zullen medewerken.

„Voorloopig hebben weliswaar de radicale doctrinairen nog de meerderheid, en geven zij blijk van een verbazend gebrek aan inzicht betreffende de eischen eener practische politiek.

„In de internationale commissie der socialisten, die in aansluiting met het Internationaal socialistisch bureau te Brussel bijeenkwam, deed de Hollander van Kol als rapporteur betreffende de koloniale quaestie het voorstel, een sociaal-democratisch koloniaal program uit te werken, en verklaarde zich daarbij principieel tegen het overbrengen van alle sociaal-democratische leerstellingen op koloniaal gebied. Zoo achtte hij het verkeerd, ja belachelijk, een koloniaal bestuur volgens Europeesche begrippen, dat is te zeggen volgens de socialistische beginselen met het algemeen, gelijk en geheim kiesrecht, met vrijheid van vergadering en drukpers en zoo meer, ook voor de inboorlingen in te voeren. In werkelijkheid zouden al deze mooie zaken aan het hoofd van een sociaal-democratisch program moeten komen te staan. Om zich niet belachelijk te maken vonden de radicale partijgenooten er nu op te verklaren, dat het voorloopig onmogelijk was een koloniaal program uit te werken, dat voor alle landen zou passen. Intusschen had Koutsky toch nog den moed te verzekeren, dat overal, ook in de koloniën, het socialistisch program met het algemeen kiesrecht behoorde te worden ingevoerd. De in de koloniën woonachtige volkeren moeten naar de opvatting van dezen theoreticus in de eerste plaats het algemeen kiesrecht bekomen en daarmee in de mogelijkheid worden gesteld zelf over hun lot te beslissen.

„De koloniale politiek dezer feitelijk buiten de wereld staande doctrinairen is even utopistisch als de nevelachtige toekomststaat, dien zij willen opwachten. Nooit kunnen zij uitvoeren, wat zij leeren, en nooit houden wat zij beloven. Dat moet ten slotte het gezonde menschenverstand ook in het sociaal-democratische kamp inzien, wanneer dit daar nog aanwezig is of terugkeert."

Malaria te Bombay.

De *Times of India* dringt aan op ernstige bestrijding van de malaria te Bombay:

„Hoezeer onze gevoelens ietwat mogen zijn verstompt door de vernieling, welke de pest teweeg bracht, is het onmogelijk de door kapitein Liston verstrekte gegevens te lezen, zonder ontzetting over het veelvuldig voorkomen van malaria in deze stad. Wanneer de „Peninsular and Oriental"-booten de haven verlaten met bemanningen, door malaria geteisterd, wanneer tachtig percent van de onderzochte kinderen in Frere Road een vergroote milt hebben, wanneer vijftig percent van hen, wier bloed onderzocht werd sporen vertoonen van de aanwezigheid van malaria-bacillen, kan de plicht van 't gemeentebestuur om aan te pakken niet langer uit het oog worden verloren."

Het blad stelt voor, twee deskundigen aan te wijzen, aan wie de opdracht moet worden verleend, om de noodige maatregelen voor te stellen, welke maatregelen dan ten spoedigste behooren te worden uitgevoerd.

Rubber op Malakka.

De directeur van landbouw in de Gefedereerde Maleische staten heeft onlangs verslag uitgebracht over het jaar 1907.

De directeur, Carruthers, maakt zich volstrekt niet ongerust voor overproductie met betrekking tot de rubber-cultuur. Hij schreef dat de vrees, die een jaar of wat geleden bestond, nu met een meer nauwgezette kennis van de wereldvraag en de wereldproductie, een weinig verminderd is. De prijsverlaging zal, terwijl met het oog daarop ook minder nieuwe rubber-ondernemingen worden opgericht, tevens tengevolge hebben dat de rubber-productie in Brazilië, waar het verschil tusschen productiekosten en de gemaakte prijzen veel geringer is dan bij gecultiveerden rubber het geval is, zal verminderen. Dit moest, zeide hij, niet alleen leiden tot het overwegen van de mogelijkheid, om de productiekosten nog verder te verminderen, maar ook van die, dat de vraag naar rubber zou kunnen vermeerderen. Er is geen ander product, dat zich zoozeer leent om de markt te verbeteren of uit te breiden. Het gebruik van rubber op bijna elk gebied en het kleine deel van het koopend deel der wereldbewoners, dat op het oogenblik rubber kent en gebruikt, wijzen er op, dat maatregelen om nieuwe afzetgebieden voor rubber te vinden, meer kans van slagen hebben, dan zulke maatregelen ten behoeve van levensmiddelen of textielproducten. Het is niet in het belang van rubberplanters, dat de productie van Brazilië spoedig verminderd. Er is op het oogenblik nog niet voldoende gecultiveerde rubber of wilde rubber uit andere bronnen om aan de vraag te voldoen. Het is niet gemakkelijk de vraag naar rubber in de toekomst te voorzien, maar een stof, die zich zoo onmisbaar heeft gemaakt voor alle beschaafde volkeren, moet in de toekomst in steeds grootere hoeveelheden worden verlangd, en tegenover de vrees voor over-productie stelt de heer Carruthers de even groote mogelijkheid, dat met het oog op een te kort schieten van het aanbod tot andere stoffen in stede van rubber toevlucht wordt genomen.

Op het einde van 1907 was een oppervlakte van 179.227 acres met rubber beplant en telde men op dat oppervlak 27558400 boomen, d. i. meer dan tweemaal zooveel als op het einde van 1906. De uitvoer van rubber van het schiereiland Malakka bedroeg 2278870 Engelsche ponden of 1017 ton tegen 417 ton in het jaar te voren.

Opium in de Engelsche koloniën.

Uit Hongkong werd den 25en September ll. het volgende aan de „Straits Times" geseind:

„De gouverneur van Hongkong, sir Frederik Lugard, zeide bij indiening der begrooting voor 1909, dat geen definitief besluit was genomen ten aanzien van de opium-quaestie, en bij de ontvangsten dus niet gerekend was op een vermindering van inkomsten uit het opium-middel."

Het Straitsblad meent hieruit te mogen afleiden, dat een zelfde gedragslijn zal worden gevolgd ten aanzien van de Straits-Settlements. „Het moge," schreef het blad, „de plicht zijn der ambtenaren, om na te gaan, hoe het best het verlies zou zijn goed te maken, dat aan opium-sentimentaliteit ware te wijten, indien zulk een verlies onvermijdelijk ware, maar het komt heel niet noodig of wenschelijk voor om daarop vooruit te loopen op een wijze, die anti-opium-maniakken zou kunnen dienen ten betooge, dat wij zij willen werkelijk mogelijk zou zijn uit financieel oogpunt.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Eigen Haard.

Het jongste nummer van Eigen Haard bevat een uitvoerige levensbeschrijving met het portret van den op den 10en October j.l., in den ouderdom van 90 jaar, te Nijmegen overleden taalgeleerde Dr. B. F. Matthes door Bintang Djaoeh (in het Hollandsch = J. F. L. de Balbian Verster).

Terecht merkt Bintang Djaoeh, evenals de schrijfster van ons hoofdartikel, op, dat al moge Dr. Matthes' verdiensten niet bekend zijn geworden in zeer ruimen kring, deze eenvoudige en bescheiden geleerde een waarlijk reusachtigen arbeid heeft verricht van blijvend en practisch belang.

Dr. Benjamin Frederik Matthes heeft dan ook door zijn studiën en zijn arbeid „recht op de dankbaarheid van ons geheele volk", meent Bintang Djaoeh.

* * *

De (Groene) Amsterdammer.

In het Nr. van 25 October is wederom een Indische figuur beschreven, nl. de bekende oud-voorzitter van het Syndicaat van Suikerfabrikanten op Java, S. C. van Musschenbroek. Op voortreffelijke wijze schetst de schrijver, die zich „IJ" teekent, de groote verdiensten van Van Musschenbroek ten opzichte van de suikerindustrie op Java. „v. M. is ongetwijfeld een der voormannen geweest, aan wien het te danken is, dat de rietsuikercultuur wel nergens een hooger standpunt heeft bereikt dan op Java het geval is. De suikermannen in andere koloniën spreken van Java als „our great teacher."

Enkele bijzonderheden laten wij hier volgen uit IJ's opstel. v. M. werd in 1857 geboren, studeerde eerst te Delft aan de P. S., en later als cadet aan de K. M. Akademie, vertrok echter spoedig naar Indië, waar hem een plaats was aangeboden als employé op de suikeronderneming „Tjomal." In 1882, na vier jaar dienst, kreeg hij verlof naar Europa en bezocht verscheidene wetenschappelijke inrichtingen en suikerfabrieken, vooral in Duitschland. Hij kwam terug in 1884, het jaar van de vreeselijke suikercrisis, toen zoovele fabrieken te gronde gingen. Juist was op Tjomal de betrekking van administrateur vacant. De heer v. M. werd daarvoor benoemd, en nu begint een tijd van onvermoeiden arbeid, van rusteloos streven, eerst voor Tjomal alleen, en daarna voor de belangen van de geheele suikercultuur op Java. Van M. is op Java een der eersten, zoo niet de eerste, geweest, die in de fabrieken alles zooveel mogelijk op de resultaten der wetenschap baseerde; hij was altijd vooraan waar het gold eene nieuwigheid in te voeren. Hij is ook de vader van het reeds genoemde Syndicaat van Suikerfabrikanten op Java met zijn onderafdeelingen, vakvereenigingen van employé's en van de Congressen van dien grooten invloedrijken bond, en voor een goed deel komt hem ook het vaderschap toe van de *Proefstations*, die veel hebben bijgedragen om de kennis van de suikerproductie te vermeerderen en te propageeren.

Dat de heer v. M. ook hart had voor zijn personeel, is van algemeene bekendheid. Op Tjomal liet hij een pasar bouwen voor de inl. bevolking, die der onderneming op 20.000 gld. kwam te staan. Deze passar is later in vollen eigendom op de inlandsche gemeente overgedragen. Op kosten van de fabriek werd ook een inlandsche school gebouwd en onderhouden. Evenzoo eene kliniek, waarin het Europ. personeel tegen eene zeer matige vergoeding, het inlandsche geheel op kosten van de onderneming behandeld werdt.

Thans woont de heer v. M. in Baarn, maar staat nog niet geheel buiten Java en zijn suikercultuur; thans is hij eere-voorzitter van het Syndicaat van Suikerfabrikanten en gedelegeerde van het Departement Pekalongan.

* * *

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië.

In het Augustus-nummer schrijft de heer E. de Kruijff over de sisal-hennep op Java, hoe die kultuur gedreven wordt en welke resultaten er mede bereikt worden. Wij ontleenen aan het artikel het navolgende:

De met sisal-hennep beplante oppervlakte op Java bedraagt ongeveer 10.000 bahoe, en breidt zich jaarlijks belangrijk uit. De oudste aanplantingen zijn ongeveer 8 jaar oud; vooral in de jaren 1903—1905 had, tengevolge van de hooge marktprijzen der sisal, eene uitbreiding der aanplantingen plaats. Die hooge prijzen hebben zich gehandhaafd tot aan het einde van 1907, toen een vrij sterke daling intrad, die naar alle waarschijnlijkheid zijn laagste punt nu bereikt heeft. De marktprijs voor prima hen-

nep bedroeg in 1906—1907 omstreeks 47 gld. per ton en is sedert gedaald tot 32 à 34 gld. Doch ondanks de lagere prijzen is de kultuur van sisal toch nog winstgevend te noemen, wanneer men in aanmerking neemt dat bij voorkeur a geschreven koffietuinen of gronden, voor andere kulturen minder geschikt, voor den verbouw van sisal gebruikt worden.

De heer A. Zuurmond houdt vervolgens een pleidooi voor de zgn. Crushermolen, waarmede gedurende de suikercampagne 1903 op de fabriek Kalimalie eene proeneming plaats heeft gehad met zeer gunstig resultaat, doch welke molen thans in het vergeetboek dreigt te geraken. De heer Z. vraagt of het niet op den weg van het Suikersyndikaat ligt deze zaak ernstig ter hand te nemen.

Verder bevat dit Nr. de navolgende bijdragen: Dagelijksche gang van den regenval te Batavia, Buitenzorg en Pasoeroean, door P. Joh. Smits. — De thermometer Fournier, door Noach. — Zaaimachines voor rijst. — De Braziliaansche koffievalorisatie. — Djatimarkt, door Noach. — Productenmarkt en wisselkoersen over Augustus 1908. — Varia: Eenvoudig middel ter verdelging van sprinkhanen. — De verdelging van muskieten. — Over zwartwaterkoorts. — Kalkzandsteen als bouwmateriaal. Een nieuwe industrie voor Indië.

* * *

Indisch Militair Tijdschrift.

H. K. geeft in No. 9 van jaargang 1908 het slot zijner beschouwingen over: Het psychologisch moment in de oorlogvoering.

Van den dezer dagen op den leeftijd van 52 jaar overleden oud-majoor der Infanterie O.-I. leger, D. J. Ruitenbach, is in dit Nr. nog eene bijdrage geplaatst, getiteld: Militair-opvoedkundige beschouwingen. Het hooghouden van het gezag. Overigens geeft dit Nr.: Seindienst, door J. Dormaar. — Een verslag over ons Cavalerieroepenpaard. — Van eene oude koe en eene sloot, door Daeng Malolo. (Men weet, dat zich stemmen verhieven om den maréchaussée in Indië een vaandel te schenken. Daarvoor is Daeng Malolo niet te vinden. Wel: „Eerbied voor de bewonderenswaardige energie en voorbeeldige plichtsvervulling van het korps maréchaussée, maar alstjeblieft: geen vaandel. In 1807 mocht Napoleon's lichte infanterie geen adelaars meer te velde meevoeren. En zouden we nu honderd jaar later voor de lichtste onzer veel lichtere infanterie om een vaandel vragen ook al is het natuurlijk geheel uitgesloten, dat die „eronder strijden" zal? Onze tijd heeft nog vaandels, spoedig zullen die hun tijd gehad hebben.") — Brieven uit het Moederland. Nog eens het blijvend gedeelte. — Manoeuvres in Midden-Java op 20 en 21 Juli. Eene kritische beschouwing, door Petrus. — Van alles wat: De samenwerking der Infanterie en Artillerie in het gevecht. — Officieren in garnizoenscommissiën. — Legervraagstukken: Uniformwijzigingen. — Indische Bergartillerie. — Het beheer der militaire cantines. — De proef met Surinaamsche recruten.

Ten slotte een interessante woordenwisseling tusschen den redacteur van het tijdschrift, den kapitein H. A. Kooij en „Tommy Atkins", over den inhoud van het tijdschrift. Enkele grieven van T. A.: „Het officierskorps heeft gesidderd van angst, getrild van verontwaardiging, gejuicht van instemming bij de publicatie der Wekker-artikelen. Van deze hevige beroering is geen flauwe afspiegeling gekomen in het *Vaktijdschrift*. Van Daalen ging, en Swart kwam op Atjeh, de motieven, die tot de bestuursverwisseling leidden en de politieke en militaire consequenties, welke het gevolg ervan zouden zijn, werden in het *Vaktijdschrift* niet besproken. Het Atjeh-verslag verscheen, en het *Vaktijdschrift* zweeg in zeven talen. De Soldaten-Bond werkt langzaam door, doch over het streven van den minderen militair worden geen behartigenswaardige wenken gegeven. De Officierenbond zou opgericht worden, bracht beroering teweeg, was het onderwerp van een discussie in de 2e Kamer, iedereen sprak er over, doch alweer bewaarde het *Vaktijdschrift* een geheimzinnig stilzwijgen."

Nog eenigen tijd kan volgens T. A. het orgaan blijven voortsukkelen, dan zal het „duffe, bedompte" Indisch Militair Tijdschrift zijn natuurlijken dood sterven. „De officieren, die werkelijk wat aan hunne collega's en aan de Natie te zeggen hebben, die beu zijn van „Strategische Barrières" e. d., kunnen het proces verhaasten."

De heer Kooij behoefde op dit alles niets anders te antwoorden dan dat hem geen bijdragen werden aangeboden, handelende over een der door T. A. aangevoerde onderwerpen. „Dat belangrijke vraagstukken als „Bonden in het Leger", een zakelijke behandeling van de Wekker-brochure, het tegenwoordig stelsel van beoordeeling e. d. nog niet behandeld zijn, ligt niet aan de Redactie — wat we kregen, plaatsten we, maar dieper ingaande studies, die meer de kern van de zaak raakten, kregen we hoogst enkele. Of ons gewerden vage beloften, òf men had geen tijd, òf men wilde zich er niet aan wagen, in ieder geval — de Redactie moest maar zien, hoe ze aan stof kwam." En dan vraagt de heer K. om daden, in de eerste plaats van Tommy Atkins zelven. „In afwachting van eventueele redactie-wisseling verwacht ik van U, dat U door toezending van eenige artikelen een aanvang zult maken met het openen van nieuwe banen en een frisschen geest zult brengen in het „duffe, bedompte" Indisch Militair Tijdschrift, dat zich in het geheel niet tegen die kuur zal verzetten. Op eerbiediging van het Redactie-geheim kunt U van zelf rekenen."

Wij zijn inderdaad benieuwd naar het antwoord en eventueel de „daden" van Tommy Atkins.

* * *

De Indische Mercuur. No. 42.

De heer A. H. Berkhout geeft in dit Nr. het slot zijner beschouwingen over de Londensche caoutchouc-tentoonstelling, waarop Nederland en zijne koloniën lang geen slecht figuur maakte. Thans bespreekt de schrijver de inzendingen van Brazilië, Malacca en de West-Indische eilanden. Een tweetal afbeeldingen geven een kijk op de inzendingen van Ned.-Indië en Suriname.

Het werk van Mr. W. de Veer: Chineezen onder Nederlandsche vlag, wordt besproken door den heer J. J. Meijer, die daarbij telkens gelegenheid vindt eigen opmerkingen ten beste te geven, welke getuigenis afleggen dat de recensent in deze alleszins tot oordeelen bevoegd is. De heer Meijer is van oordeel, dat Mr. de Veer met het schrijven van zijn boek een *goed* werk heeft verricht.

Alweder een nieuw periodiek op cultuurgebied. De heer Nanninga kondigt n.l. No. 1 der Mededeelingen van het proefstation voor thee aan. Deze 1e Mededeeling bevat een aantal referaten van boeken en brochures over de thee-cultuur en fabricatie van den directeur van 't proefstation Dr. Bernard en den assistent H. Welter. De heer Nanninga kan de lezing ten zeerste aanbevelen.

Overigens bevat de Mercuur: Uitvoerrecht op tabak. — Plantersvereeniging Samarang-Kedoe. — Tiefbohrtechnische studiën, door R. Sorge. — Theeuitvoer van China. — Kultuurberichten: Officieele prijsopgave van Sumatra- en Borneo-tabak. Oogsten 1907 en 1906. — De toekomst der rubberkultuur op Java. — De concurrentiestrijd van de Java-thee met Br.-Indië en Ceylon. — Bacoven-kultuur in Suriname. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, benevens de overige wekelijksche rubrieken.

* * *

Weekblad voor Indië.

Het Nr. van 20 Sept. bevat een interessant opstel, getiteld: „Onder het groen, in koele schaduw", over de bekende school van mej. L. Goossens te Batavia. — Gabriël komt in een Naschrift nog eens terug op Rembrandt's Orientalisme en speciaal op Rembrandt's nazaten die in Indië geleefd hebben. — Corax spreekt in zijn rubriek Indrukken van den Dag ook over Javanen in Suriname; zijn opmerkingen schijnen niet van belang ontbloot, waarom wij die hier overnemen.

„Herhaalde keeren — aldus Corax — sprak ik Javanen, die eenigen tijd in Suriname geweest waren. Het oordeel der teruggekeerde emigranten omtrent het land, de behandeling en dergelijke was zeer verschillend. Sommigen uitten niets dan klachten en hingen een allerakeligst tafereel op van hetgeen zij in de West hadden te lijden gehad en vertelden, dat er velen stierven. Anderen daarentegen prezen alles in hooge mate, waren met een zak blanke guldens naar hun „heimath". teruggekeerd om hun familieleden te zien, doch waren — al. de zak leeg was — zeker van plan naar Suriname terug te keeren, want de menschen hadden het er goed, werden uitstekend behandeld, en konden flink geld besparen." Dan laat Corax volgen eenige opmerkingen van den heer G. Simons in Suriname. „Zich erg thuis gevoelen doet de Javaan nog niet in Suriname. Aldus deelden de autoriteiten den heer S. mede. We weten allen in Indië, dat de emigranten, die Java verlaten, niet tot de beste elementen behooren, en er zijn veel gauwdieven onder hen. De directeuren van plantages dringen er op aan, dat de politie en justitie wat strenger optreden en de schuldigen flink gestraft worden. Men behandelt in de West den Javaan alsof hij een Europeaan is, en tegen zulk een te ver gedreven democratie kan hij niet; aldus werd den heer S. medegedeeld.

Overigens worden de Javanen als zeer bruikbare werkkrachten beschouwd, mits ze onder goed toezicht staan. Ook zou 't zeer wenschelijk zijn, als ze eigen desa's konden vormen, met eigen loerah's, en konden leven volgens de zeden en gewoonten van het verre vaderland.

Dit idee is meer geopperd, en het komt me voor, dat emigratie van den Javaan alleen dan in alle opzichten zal slagen, als ze desa's-gewijs geschiedt en hij in den vreemde haast alles terugvindt, wat hij op Java achterliet.

Ook met de taal is het een gesukkel. Er zijn er slechts weinigen in de West, die zich in het Javaansch of Maleisch behoorlijk kunnen uitdrukken, en het denkbeeld is niet verwerpelijk om met elken troep emigranten iemand als „toean opziener" mede te geven, die de taal wel machtig is. Mij dunkt, dat menig Indo daar wel voor te vinden zou zijn. De emigratie naar de West kan goede resultaten opleveren, doch dan moet blijkbaar een eenigszins andere weg worden ingeslagen."

Voorts zij de aandacht gevestigd op een artikel van Felix, Lain doeloe. lain sekarang getiteld, waarin de schrijver doet uitkomen, hoe ontzaglijk veel in drie eeuwen tijds is verricht ten opzichte van de scheepsbouw.

* * *

Ten slotte vermelden wij de verschijning (bij G. C. F. van Dorp & Co. te Semarang) van 2 juridische werken, beide door *Mr. F. D. E. van Ossenbruggen* samengesteld, n.l.:

I. De algemeene leerstukken van strafrecht volgens het Wetboek van Strafrecht voor Inlanders in Ned.-Indië en het „Ontwerp van een Wetboek van Strafrecht voor de Inlanders in Ned.-Indië"; en

II. Ontwerp van een Wetboek van Strafrecht voor de Inlanders in Ned.-Indië, zooals het door de daartoe benoemde commissie op last van Zijne Exc. den Min. van Koloniën is samengesteld, voorzien van verwijzingen naar de overeenkomstige artikelen van het Nederlandsch Wetboek van Strafrecht, enz.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 1 October;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 30 September;
Ned.-Ind. Effectenblad 75 en 76;
De Javasche Courant 77 en 78;
De Ind. Mercuur No. 43;
Kort verslag der vergaderingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 25 Sept. 1908. No. 77.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte een jaar verlof naar Europa aan den opzichter 1e kl. B. O. W., J. C. Swaab.

Ontslagen: op verzoek eervol de klerk bij de S.S. op Java, J. K. Remmers.

Tijdelijk belast: met de waarneming der betrekking van ondervoorzitter van de landraden te Kedirt en Ngandjoek Mr. L. L. van Delden.

Gesteld: ter beschikking van den Directeur van Justitie Mr. D. Hartgerink.

Benoemd: tot referendaris ter algemeene secretarie W. Verbeek en G. B. Erdbrink; tot tijdelijk ondervoorzitter van de landraden te Tegal en Pemalang Mr. L. F. A. baron de Kock; tot griffier bij den Raad van Just. te Padang Mr J. K. Onnen; tot 1en subst.-officier bij den Raad van Just. te Batavia Mr. A. A. Struby; tot griffier bij den Raad van Just. te Makassar Mr. L. J. Poortman; tot voorzitter van den landraad te Soerakarta Mr. H. G. van Velthuysen; tot tijd. 2n commies bij den dienst van het Mijnwezen A. J. W. Gallas; tot 3en idem J. A. Meijer.

Belast: bij het Dep. van Fin., met de waarneming der betrekking van hoofdcommies de 1e luit.-kwartiermeester J. Schravesande; van 1en commies Ph. A. Bannet; van 2en commies J. H. B. C. Jager.

Benoemd: tot luitenant der Chineezen te Makassar Auw Tjiong Siang; tot onderwijzer 3e klas te Blitar A. van der Woude; te Semarang H. G. Straatman; te Pemalang J. N. de Nel; te Buitenzorg J. van Balen; te Ternate W. J. A. Jungmann; bij de S.S. op Java: tot 2en commies Ch. H. Briët; tot commies voor den stationsdienst F. H. Noordhoorn; tot stationschef 3e kl. J. H. Lufting; tot commies voor den stationsdienst E. L. v. d. Zijl.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den onderluitenant der inf. J. F. de Rooy.

Ontslagen: op verzoek eervol de kapitein der inf. L. K. Hamakers; wegens overgang in burgerlijken dienst de 1e luit. der inf. S. A. Reitsma en benoemd tot adj.-chef der 4e afd. S.S. op Java.

Bevorderd: tot 1en luit.-kwartiermeester de 2e luits. H. van Ree, J. Fris, J. W. L. Scherp en C. J. M. M. L. Hekking; tot kapitein bij 't wapen der inf. de 1e luit. A. J. Ensink.

* * *

Uit de Javasche Courant van 29 Sept. 1908. No. 78.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst één jaar verlof naar Europa aan den hulpprediker te Depok K. Wiggelendam; aan den griffier van de landraden te Padangpandjang enz. J. W. v. d. Heijde; aan den resident van Djambi S. L. Helfrich.

Tijdelijk gesteld: ter beschikking van den inspecteur van den pandhuisdienst de 1e luits. der inf. E. L. de Kok en J. W. Hoekman; de 2e luits. A. A. J. Augustijn en W. Janszen en de verificateur J. J. Gleenewinkel Kamperdijk.

Benoemd: tot griffier van de landraden te Padangpandjang enz. A. E. F. Gornis; tot technisch instructeur bij den pandhuisdienst J. J. B. Ostmeier; tot adj.-ingenieur bij de S.S. op Java J. K. Lagerweij; tot schout te Semarang E. de Munck Mortier; tot pandhuiscontroleur H. J. J. v. Sluys, W. Ros en H. A. van Dewall; tot commies op het res.kantoor te Priaman W. F. Steenkamp; tot lid van den gew. raad van Soerabaja L. H. C. Koster van Vrijenhoeven, J. de Kuiper en H. L. Vinke; tot ingenieur 1e kl. bij het Mijnwezen: L. Houwink; tot id. 2e kl. J. G. B. van Heek en H. Cool.

Ontslagen: op verzoek eervol als regent van Tjinrana (Celebes) Palawagaoe.

Benoemd: tot onderwijzer 1e kl. te Sitoebondo W. van der Veen; tot idem 3e kl. te Djombang H. Hoogendoorn; te Soerabaja H. A. M. Douwes.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de 1e luitenant der inf. van het Ned. leger W. Ros, tijdelijk gesteld ter beschikking van den inspecteur van den pandhuisdienst.

Overgeplaatst: bij het 2e bat. de 1e luit. L. H. Pluim Mentz; bij het 3e depôt-bat. de 1e luit. H. J. A. D. Verhoeven; bij het 3e bat. de 1e luit. J. E. Jautze; bij het 14e bat. de 1e luit. L. A. van der Dussen; naar Banjoe Biroe de 2e luit. der art. L. Ph. van Temmen.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het s.s. Goentoer; gezagvoerder P. de Boer; van Rotterdam naar Ned.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: J. de Gelder met echtg. en k; A. F. Oxenaar; J. C. Hageman; M. Hamerster; mevrouw A. L. Hamster—Tijdeman; mej. J. C. de Mijer; H. Bos; N. J. Stibbe met echtg. en d; H. B. Halswit echtg. en 2 k; L. P. J. M. Panter met echtg. 3 k; G. J. Voorwijk met echtg. en 1 k; mevr. de Hosson—Straver; mej. J. Timmermans; W. de Nijs; E. C. Remmers; Th. Hoogvelt; mevr. Holl—Ter Braake; L. S. Verheijen; mej. H. R. Bier; A. van Bodegraven; Chs. Swartz m. echtg. en k; C. Blomme; W. A. Uiterwijk met echtg. 2 k; B. N. J. de Könnigh; L. C. Eichholtz; H. Schreiber; E. A. Idema; C. Wilders; benevens een detachement suppletietroepen;

naar Tanger: Jhr. J. Schimmelpenninck;

naar Marseille: J. J. Korndörffer; mej. J. C. Bier;

te Marseille zullen zich inschepen: mevr. E. Brandes—Van der Linden; J. C. de Bie echtg. en kind; mevr. de Boer—Van Gelder, W. Heise; H. J. de Graaf en echtg.; N. H. v. Kolk met echtg. en k; A. J. Dijkstra met echtg. en 2 k; W. B. van der Wilde; mevr. C. v. Poorten—van der Wilde; A. H. Th. Hartevelt echtg. en 2 k; mevr. E. de Boer—Van Gelder d. en 1 z; H. C. Knaud met echtg. en 2 k; Cramwinckel; G. A. van Putten met echtg. en mej. M. W. A. Steinmeijer; A. T. Koert m. echtg. en k; C. B. Dutry van Haeften en echtgen.; Stark en d; mej. J. L. F. L. Kunst; J. A. Meijier met echtg. en k; L. Lingen met echtg. k; mevr. wed. A. E. van Vugt; B. J. Kluvers echtg; Th. J. de Goey met echtg. en 3 k; J. Letteboer en echtg; M. J. A. van Gigch; D. Keus; O. H. van Persijn; E. G. P. v. Lijpveld; H. Diephuis; L. M. van Klaveren; P. Buwalda; mej. J. S. A. Lagaay; Jhr. A. E. Goldman; Bierman Jr.; F. C. Gerretsen; J. Keijzer; H. Jacobi; A. F. M. Schmand met echtg. en 2 baronesse Hermina von Preuschen; mevr. J. P. M. van Dun—Van Roessel.

No 45 Donderdag 5 November 1908 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Ter kennisse van de leden van „Oost en West" wordt gebracht, dat in den vervolge, bij de Vereeniging, van den inhoud der *Javasche Courant* kennis kan worden genomen, en dat het blad ter lezing ligt op de Leestafel, Heulstr. 17.

Met de laatste mail werd ontvangen uit Batavia een bedrag van *f* 250, zijnde de ons toegezegde bijdrage tot het fonds van bijstand voor jongelieden uit Indië, die in Nederland hunne opvoeding voltooien.

Alsnog werden ontvangen de navolgende gelden.

A. **Ten behoeve van de ondersteuning der noodlijdenden in de Nederl. Bezitting Curaçao:**

Z. te 's Hage	*f* 5.—
Prof. J. A. K., Leiden	*f* 10.—
Vroeger ontvangen	*f* 404.—
Totaal	*f* 419.—

Door de afdeelingen van het Alg. Ned. Verbond hier te lande werden dezer dagen in verschillende bladen ingezonden stukken als het volgende geplaatst:

CURAÇAO.

„Getroffen door den ongelukkigen toestand op Curaçao, alwaar duizenden Nederlandsche onderdanen, onmiddellijk en middellijk getroffen door de maatregelen van Venezuela, gebrek lijden en bloot staan aan ontberingen, die diep medelijden wekken, heeft het Hoofdbestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond, hierin ter zijde gestaan door het Hoofdbestuur van de Vereeniging „Oost en West", een verzoek om hulp tot het Nederlandsche volk gericht, opdat ieder, die daartoe in staat is, naar zijn krachten een geldelijk offer, hoe klein ook, brenge tot leniging van den nood, waarin onze stamverwanten op Curaçao verkeeren."

B. **Ten behoeve van het Ondersteuningsfonds van de Vereeniging „Oost en West":**

Vroeger ontvangen	*f* 93.—
Totaal	*f* 93.—

Voor de opgave,
De Secretaris,
E. VAN ASSEN.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Het *Vaderland* over den minister van Koloniën als „advocaat" van den gouverneur-generaal. — Het Atjeh-beleid beoordeeld door de *Nieuwe Rotterdamsche Courant.* — De *Standaard* over het geschil met Venezuela.

In het *Vaderland* een tweetal artikelen over den minister van Koloniën als „advocaat van den gouverneur-generaal Van Heutsz". In uiterst scherpe bewoordingen laakt het blad de verdediging in de Mem. van Antwoord van het beleid van den heer Van Heutsz. Voor de Hollandsche pers zijn het bepaald kracht-artikelen, zoo geweldig gaat de redactie tegen den minister te keer; meer echter nog tegen den heer Van Heutsz.

„Kan Van Heutsz als Gouverneur-Generaal nog aan blijven?" vraagt het blad.

„Wij zouden zegt het *Vaderland*, die vraag niet zonder voorbehoud met jà durven beantwoorden. Het moge waarschijnlijk worden geacht, dat het voorgevallene een goede les voor hem zal blijken te zijn geweest, dit neemt niet weg, dat bij een man van zijn impulsief karakter en onbestendigheid van opvattingen, volstrekt niet er op gerekend mag worden, dat herhalingen niet zullen voorkomen. Vooral is dit te vreezen, nu, in plaats van een stugge, stroeve, maar in elk geval krachtige en zelfstandige figuur als Van Daalen, een man als Swart, te Kota-Radja als gouverneur zetelt. Swart, wien men in Indië openlijk verwijt, dat hij Van Heutsz te veel naar de oogen kijkt, een beschuldiging, die ongelukkigerwijze reeds een schijn van juistheid verkreeg, toen de nieuwe gouverneur het ten opzichte van de vraag, of vermeerdering van troepen noodig was, onmiddellijk eens bleek te zijn, niet met den legerkommandant, maar met den G.-G. Dat zijn van die kleinigheden, welke ons met bezorgdheid de naaste toekomst op Atjeh doen tegemoet zien.

Een lichtzijde is de benoeming van den heer Liefrinck.

Hij zal in de eerste plaats hebben te waken tegen een herhaling van 't niet-weten op Buitenzorg van wat op Atjeh voorvalt. Hij zal den G.-G. moeten inlichten aangaande hetgeen hij op Atjeh waarneemt, en, indien hij dat noodig vindt, voorstellen hebben te doen aan de Regeering.

Verder zal hij door zijn toezicht, raad, steun en leiding de zaken op Atjeh in het goede spoor moeten trachten te houden. Met den gouverneur zal hij, zegt de minister, de bestuursactie in dat gewest bespreken, en, voor zooveel noodig en mogelijk, hem steun en voorlichting verschaffen.

Hierin ligt ook opgesloten, dat hij Atjeh mede zal hebben te beschermen tegen de nukken en grillen en invallen van Van Heutsz. Men denke slechts aan de dwaze geschiedenis met de heerendiensten, die, tengevolge van een seinfout, door v. Heutsz zonder eenige andere reden van 30 man als maximum op 20 per man en per jaar werden gebracht, een dwaasheid, die er niet minder op wordt, al tracht de minister er ook behendig een mouw aan te passen.

Een instructie van den heer Liefrinck en liefst een met ruime bevoegdheid, behoort dan ook naar ons gevoelen tot de waarborgen, die de Kamer geroepen is, van den minister te vorderen. Aan gemoedelijke praatjes, dat zij het wel met elkaar zullen vinden, en dat maatregelen ter voorkoming van geschillen niet noodig zijn, heeft ons volk niets.

Nog erger is het, dat van den G.-G. zal afhangen, of de zending van den regeeringscommissaris, die — naar nu uit 's ministers mededeelingen blijkt — een tijdelijk karakter draagt, later zal worden vernieuwd. „Wanneer deze (nl. de tegenwoordige) zending is afgeloopen, zal na eenigen tijd eene nieuwe zending kunnen volgen, als de G.-G. den tijd daartoe gekomen acht."

Wij geven den minister den ernstigen raad, het tegen dien tijd toch vooral niet aan oplettendheid te laten ontbreken. De tegenwoordige G.-G. is geen vriend van „dwarskijkers" en hij zou wel eens kunnen vergeten de zending van den regeeringscommissaris te juister tijd te vernieuwen.

Eenige opfrissching van des Landvoogds geheugen kan dan voor den goeden loop van zaken van groot nut zijn. Zoo niet, dan vernemen wij wellicht te kwader ure nogmaals, dat het op Atjeh weer mis is en dat de G.-G. dit toch werkelijk niet vermoeden kon. Ons volk zal er prijs op stellen, zich dergelijke verrassingen bespaard te zien.

Heeft alzoo de Kamer bij het Atjeh-debat naar ons gevoelen krachtig aan te dringen op het geven van ruime en duidelijk omschreven instructies aan den heer Liefrinck, en op nauwlettend toezicht uit Den Haag op de vernieuwing van de hem verstrekte opdracht, zoo dikwijls dit noodig zal zijn, — behalve dit zal zij bovendien hebben te vorderen, dat de regeering den commissaris voor Atjeh ruimschoots en krachtig steune. Wij hebben er daarbij slechts aan te herinneren, dat aan de werkzaamheid van dr. Snouck Hurgronje destijds ontijdig een eind is gekomen, doordat het dien bekwamen en taktvollen regeeringscommissaris begon te verdrieten, zoo weinig steun van de zijde der regeering te ondervinden. Met den krachtigen steun der regeering achter zich, vermag de regeeringscommissaris veel; zonder dezen is zijn opdracht een nutteloos onding.

Er is op Atjeh veel bedorven, maar er is nog veel goed te maken.

Doch daarvoor is in de eerste plaats wenschelijk een nauwlettend toezicht en een verstandige leiding, ook van uit Holland, en daarbij zal de minister hebben toe te zien, dat hij zich wat minder den advocaat van den G.-G., en wat meer den verantwoordelijken raadsman der Kroon betoont. De Volksvertegenwoordiging van haar zijde hebbe op te letten, zoo zegt het blad ten slotte, dat dit toezicht en die leiding niet verslappen of worden nagelaten; haar contrôle is in dit opzicht van meer beteekenis en van grooter invloed, dan men over het algemeen wel denkt."

* * *

Ook de *N. Rott. Courant* bespreekt de Mem. v. Antwoord en is over het daarin verdedigd Atjehbeleid beter te spreken. Toch is zij lang niet geheel tevreden; enthousiast is de redactie allesbehalve. Maar toch schrijft het blad:

„.......al kunnen wij niet ten volle op alle punten instemmen met de verdediging, die het beleid van den gouverneur-generaal bij den minister van koloniën heeft gevonden, wij stellen er prijs op te verklaren — en wij vinden voor die meening we-

der bevestiging in tal van mededeelingen, in de M. v. A. en in het kort geleden verschenen gedeelte van het Koloniaal Verslag opgenomen —, dat een aftreden van den landvoogd o. i. zeer ongewenscht zou zijn. Wij zien in het bestuur van den heer Van Heutsz, in algemeenen zin beoordeeld, veel goeds, en wij meenen dat de onvoldoende contrôle, die hij o. i. over het bestuur in Atjeh heeft uitgesproken, in belangrijke mate wordt overschaduwd door de gunstige resultaten, die van zijn bestuur in vele andere deelen van den archipel onmiskenbaar zijn. Wij zijn er van overtuigd, dat de landvoogd uit hetgeen met Atjeh is voorgevallen zelf veel leering zal hebben getrokken en dat hij in zijn verder bestuur daarmee zijn voordeel zal doen."

Dat klinkt anders dan de critiek van het *Vaderland*. Maar het Rotterdamsche blad doet ook aan de hooge politiek, terwijl die door het orgaan der Liberale Unie alleen in de snipperuren beoefend wordt. Dat maakt een groot onderscheid.

* * *

In de *Standaard* van de bekende hand een artikel over Venezuela. Het is opmerkelijk vooral door hetgeen er niet in staat. Het luidt:

„De minister van buitenlandsche zaken ontving in het Voorloopig Verslag op zijn begrooting een zeldzame decoratie. De Kamer had in de sectiën voor dezen minister schier niet anders dan hoog gestemden lof. Als spreker maakte hij het gemeen overleg aangenaam, als diplomaat is hij op de hoogte der zaken, en de wijze, waarop hij het geschil met Venezuela behandelt, toonde, dat de impetuositeit van zijn nog jeugdige natuur geen parten speelt aan zijn voorzichtigheid.

Mr. De Beaufort was ook een goed spreker, en won het zelfs van Jhr. Van Swinderen in rustig spreken, maar hij was geen diplomaat, en kwetste zich door te berusten in de uitsluiting van den Oranje Vrijstaat van de Vredesconferentie.

Vandaar een schier algemeen applaus in de Kamer voor dezen degelijken minister, die een „trouvaille" is op zijn post.

Met te meer gerustheid kan hem dan ook de verdere behandeling van de Venezuelaansche quaestie worden toevertrouwd.

Castro is een van die mannen, die sprekend gelijken op het beeld in de gelijkenis van den onrechtvaardigen rechter, door Jezus geteekend, toen hij hem qualificeerde als iemand die geen mensch ontziet.

Castro ontziet niemand. Nu weer zal hij 't met Engeland aan den stok krijgen om het schip bij Trinidad. Maar dit hindert hem niet. Hoe meer hij zijn volk tegen de vreemdelingen prikkelt, hoe meer hij zijn tegenpartij ontwapent, en in heel het land als een tweede Bolivar wordt toegejubeld.

Om sterk in het binnenland te staan, zoekt hij ruzie met het buitenland. Dit blijkt ook nu weer uit zijn antwoord aan onze regeering. Een antwoord zoo brutaal mogelijk.

Wat hierop te doen zal zijn, beslisse de regeering. Alleen taste men niet door, om Curaçao finantieel te helpen. Dat doen we veel goedkooper door tijdelijke ondersteuning.

En moet men doortasten, stelle men dan toch vooral zoolang doenlijk een blokkade uit. Een blokkade kan ons afmatten, moeilijkheid met de zeemilitie geven, en schepen onzerzijds in gevaar brengen, en ten slotte de publieke opinie in Amerika, Engeland en Duitschland om het handelsbelang tegen ons keeren.

Zelfs het bombardement van een paar havensteden, om een enkele batterij tot zwijgen te brengen en aan de bevolking een gevoelige les te geven, hoezeer zoo lang mogelijk te ontraden, zou allicht nog altoos veiliger zijn, dan een blokkade, die met het geduld der uittarting kan worden beantwoord."

Hierboven schreven wij, dat deze beschouwing opmerkelijk is vooral door hetgeen er niet in staat, waarmede wij bedoelen, dat met geen woord gesproken wordt over de bedreigde belangen der koloniale bevolking van Curaçao; belangen, die niet met het schenken van een som geld zijn gebaat. Ook het figuur, dat wij tegenover Europa maken, indien wij het systeem van de oplossing der moeilijkheden met Castro „op een koopje" blijven volgen, schijnt voor de anders in dit opzicht zoo helder en scherp ziende redactie der *Standaard* verborgen. En dat zou dan toch bij het streven naar een finale regeling met Castro een der hoofdpunten zijn. Want nu stellen wij ons bloot aan het gevaar, dat men in 't buitenland den indruk krijgt, dat Nederland al heel weinig voor zijne koloniën over heeft: mooie woorden en anders niets.

Zou de angst van de *Standaard* om de heeren zeemiliciens te derangeeren misschien verband houden met het electorale kansspel, dat in 1909 gespeeld moet worden, en in welk spel de hoofdredacteur der *Standaard* algemeen voor een matador wordt gehouden? Met kiezers, tevens huisvaders, wier gezinnen door het oproepen der zeemilitie in de war zijn gebracht, is weinig aan te vangen.

Het is een verheffend standpunt, dat de *Standaard* hier inneemt!

Een nuttige Vereeniging.

De trouwe lezers van het *Koloniaal Weekblad* zullen zich herinneren, hoe wij in 1906 en 1907 den heer en Mevrouw Weiss met belangstelling volgden op hun reis door Nederland, onvermoeid dan hier, dan daar voordrachten houdend en bezoeken afleggend in het belang eener hoognoodige geld-inzameling tot uitbreiding van **Bethesda** de protestantsche stichting tot verpleging van melaatschen in de kolonie Suriname.

Door toevallige omstandigheden kwam ons het *Verslag* der werkzaamheden van het Centraal-Comité voor de belangen dezer zoo hoogstnuttige vereeniging gedurende 1907, gevolgd door dat der Ver. zelve, eerst dezer dagen in handen; toch kunnen wij niet nalaten, er alsnog de aandacht op te vestigen en er hier het een en ander uit over te nemen.

Het bestuur der Vereeniging in Suriname begint met te zeggen:

„Het is ons een aangename taak verslag uit te brengen over wat het jaar 1907 aan onze Vereeniging heeft gegeven, omdat gebleken is, dat de belangstelling in *Bethesda* en zijn bewoners groot is en er veel gebeurd is dat reden tot dankbaarheid geeft.

Als wij van dankbaarheid spreken, denken wij natuurlijk als van zelve aan den Heer en Mevrouw Weiss, die hun collectiereis, in December 1906 begonnen, nu onlangs, een paar maanden geleden, hebben geëindigd. Zij hebben hun hoogst moeilijke taak vervuld met een toewijding en een liefde, waarvoor het Bestuur hun en 't Centraal Comité in *Holland*, door wien zij werden voorgelicht en gesteund, gaarne openlijk hulde en dank brengt!"

Uit een schrijven van het echtpaar Weiss, wordt o.a. aangehaald:

„Bij al 't succes dat wij hadden wordt nog niet beweerd, dat ook de misrekeningen niet talrijk waren. O, naar verhouding klein is de kring van blijmoedige gevers in de dorpen en steden van *Nederland*, wanneer wij ze stellen tegenover de groote menigte, die van werken der liefde niets wil hooren of zien en wien een collectant een waren schrik op 't lijf jaagt en een geduchte ergernis is. Zoo iets is bedroevend en we mogen innig dankbaar zijn dat het niet meer ontmoedigend werkt op de kleine schare van gevers, die altijd en voor alles moeten bijspringen..'

En sprekende over zijn tocht door *Amsterdam* luidt het: „Op één morgen bezochten wij 40 kantoren, maar overal tevergeefs, tot men ons op één kantoor uit medelijden met ons *ƒ* 2.50 gaf!"

Aan de betrekkelijk „kleine schare van blijmoedige gevers" in *Nederland*, die maakte dat de gevraagde *ƒ* 4.000.— ruim en zuiver zijn binnengekomen onzen hartelijken dank. Zij hebben een goed werk gedaan. Zoo ergens, dan is zeker hier van toepassing het woord van Christus: Voor zoover gij dit aan één van deze mijne **geringste broeders gedaan hebt, hebt gij** 't ook aan mij gedaan!"

In de jaarvergadering, waar dit verslag werd uitgebracht, deelde de heer Bernhard, leeraar-directeur van *Bethesda*, iets mede uit het leven der zieken en der zusters en uit de geschiedenis van het gesticht:

„Hoe gezegend was 1907 geweest door al wat de vrienden in Nederland hadden geofferd! Gode zij dank was daardoor — de Directeur dacht daaraan blijkbaar met bijzondere blijdschap — de wensch vervuld om aan de nieuwe zusters een haar waardig verblijf te schenken.

„De volgende week zullen onze zusters reeds hun huis betrekken. Zij zijn nu druk in de weer om alles op het mooiste in te richten. Ook onze verpleegden beginnen zich met het maken van tafels en het verfraaien van de meubelstukken bezig te houden, opdat de nieuwe kamers gezellig worden ingericht."

Een vergroot Bethesda nu, met een mannen- en vrouwenafdeeling.

De voorzitter, ds. H. Buiskool, spoorde ten slotte aan om Bethesda te blijven gedenken en steunen, daar wegens de groote uitbreiding van het gesticht de inspanning van alle krachten gevorderd wordt."

Ook de voorzitter, de heer H. H. Zaalberg, te Amsterdam, en de secretaris-penningmeester van het Centraal-Comité in Nederland, de heer *M. Schotman*, *Stadhoudersplein* 67, *'s Gravenhage*, roepen alle belangstellenden op om lid te worden dezer zoo nuttige Vereeniging.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De *Tjahaja Sumatra* van 27 September spoort in een hoofdartikel de Maleische bevolking ter Westkust aan, om, in navolging van de Chineesche vereeniging „Tiong Hoa Hwe Koan", en de Javaansche vereeniging „Boedi Oetomo" een groote Maleische vereeniging te vormen en waarschuwt tegen een eenzijdig streven met de herinnering aan het aloude spreekwoord, dat, wanneer iemand op zijn rug ligt, hij alleen de zoldering ziet, ligt hij op zijn buik, dan neemt hij niets dan de vloer waar, en ligt hij op zij, dan beschouwt hij slechts één wand. Door alleen te letten op geldelijk voordeel, gaan de zaken achteruit, slacht men de kip met gouden eieren; de edele aard, de gezonde kiem gaat verloren, zooals bijv. ten aanzien van de Batak-paarden, die vroeger bekend waren om hun schoonheid en kracht, en hooge prijzen behaalden. Die hooge prijzen verlokten den Maleier om zijne beste paarden te verkoopen, de minderwaardige, de zwakke bleven over, en het ras is dientengevolge ontaard.

In navolning van de voornaamste plaatsen op Java en van Fort de Kock heeft ook Medan nu haar „pasir gambir" gehad. Oorspronkelijk alleen te Batavia een gelegenheid op het Koningsplein (Gambir) voor Inlanders en mindere Europeanen om den verjaardag van het Hoofd van ons Vorstenhuis te vieren, is zij in den laatsten tijd uitgebreid tot een jaarmarkt, op den oud-Europeeschen voet, waar het aangename zich aan het nuttige verbindt, waar men uit verre streken waren uitgestald vindt op handels- en kunstgebied, die door de nog onvoldoende middelen van gemeenschap en de mindere zucht van den Inlander om zich te verplaatsen, dezen anders onbekend zouden blijven. Aldus heeft Medan van 29 Augustus tot 6 September een tentoonstelling gehad van veel bezienswaardigs, waar door de industrieelen en plantersvereenigingen van de Oostkust van Sumatra krachtig aan deel genomen is, terwijl de Bataviasche Vereeniging „Oost en West" ook vertegenwoordigd was door een uitstalling van hare artikelen van Indische kunstnijverheid.

Batavia en Padang hebben weer hun jaarmarkt gehad, de eerste den *Pasar malam* vóór het Chineesche Nieuwejaar, de laatste den *Pasar Gedang*, (groote markt) vóór het Maleische Nieuwejaar, een gewoonte, die dateert reeds uit de dagen der O.-I. Compagnie. Als altijd ging het daar zeer levendig toe.

Uit de O.I. Mail.

De jongste mail bracht ons de verslagen van

Het eerste Nationaal Javaansche Congres.

Zoo lezen wij in het *Bat. Nieuwsblad* van 5 en 6 October j.l. o.m.:

De regeling en de organisatie van het congres laten niets te wenschen over, en leggen goede getuigenis af van het organisatorisch talent van de personen, die zich tot dusver aan het hoofd gesteld hebben van de beweging.

. . . .

Te 9 uur opende de heer Waidin Soedirokoesoedo het congres met een maleische rede, in tegenwoordigheid van prins Pakoe Alam, prins Notodirodjo, de regenten van Temanggoeng, Magelang, Blora, een twintigtal javaansche dames en ongeveer drie honderd belangstellenden. De regenten van Japara, Koedoes en Pati zouden geen verlof hebben bekomen om het congres te bezoeken. Prins Mangkoeboemi (van het sultanshuis) liet weten, dat hij wegens ongesteldheid verhinderd was te komen.

De voorzitter heette allen welkom uit naam van de vereeniging Boedi Oetomo en gaf daarna een uiteenzetting van doel en streven der vereeniging, voorafgegaan door een kort historisch overzicht van den ontwikkelingsgang van het javaansche volk. Er zijn, zoo sprak hij, twee standen, de *prijaja* en de kleine man; beider kinderen hebben onderwijs noodig, want allerwege wordt een innige drang naar ontwikkeling gevoeld. Onder andere wil Boedi Oetomo een krachtig studiefonds om zooveel mogelijk de kinderen ook van den kleinen man aan goed onderwijs te helpen. De kleine man heeft ook hard noodig landbouwonderwijs; in elke residentie moet een landbouwschool opgericht worden.

De hulp van de regeering wordt dankbaar erkend, maar is onvoldoende.

Doch wij moeten, zeide spreker, geen imitatie westerlingen worden. Boedi Oetomo wil de zegeningen van het westersche weten en kunnen overnemen, en daarnaast de verkeerde, hinderlijke gebruiken van ons zelf doen verdwijnen.

De stemming van het auditorium was nog koel. Na een korte pauze kwam de lezing van den president der afdeeling Weltevreden, Raden Soetomo, een in het hollandsch goed gestelde, met klem en gevoel voorgedragen rede. Kennis, aldus de stelling van den spreker, bezorgt de hulpmiddelen noodig tot vermeerdering der stoffelijke welvaart. De behoefte tot weten is niet bij alle volkeren even groot. Waar de stoot gegeven is als op Java, is de drang echter algemeen geworden. Waar de strijd om het bestaan het wapen: den honger, scherpt, is het ideaal des volks onderwijs, de sleutel van alle sloten, toegang verschaffende tot de bakermat van alle kennis. In zijn lange rede betoogt spreker hoezeer Java smeekt om onderwijs op vele gebieden. De hulp der regeering is onvoldoende; wij moeten nu ook door daden doen zien meerdere hulp der regeering waard te zijn. Spreker geeft dan middelen aan, in hoofdzaak behandelende de wenschen, geformuleerd door de afdeeling „Weltevreden,” en reeds in dit blad in het kort aangegeven. Spreker wijdt hierover uit, ook over het orgaan, welks doel hij in algemeene lijnen aangeeft. Levendige toejuiching volgde, waaraan de regenten en prinsen echter geen deel namen. Geen debat. Hierop volgde de lezing, in het maleisch, van den secretaris der afdeeling Magelang, Kamarga, leerling van de hoofdenschool. De lezing sloot aan bij de rede van R. Soetomo. Zij wekt liefde voor den kleinen man en zijn moeilijk bestaan. De oorzaak daarvan is gebrek aan ontwikkeling, dat hem maakt tot uitbuitingsobject van Chineees en Arabier. Overal ter wereld hebben de onontwikkelden het zwaarste lot. Zoo er geen onderwijskrachten genoeg zijn, moeten de kweekscholen uitgebreid worden. Krachtig pleit spreker voor oprichting van bibliotheken als middel in den strijd tegen bijgeloof en verkeerde gebruiken. Ten slotte pleit hij voor het opvoeren van het landbouwonderwijs, voor onderwijs in Java's geschiedenis, en de ontwikkeling van het nationaal bewustzijn. Geen applaus, geen debat.

De derde lezing, mede in het maleisch, was van den voorzitter der afdeeling Djokja II, Saroeso, leerling van de kweekschool. Spreker geeft een historisch overzicht van de groote armoede op Java, oorzaak vindende in gebrek aan ontwikkeling. De welvaart verhoogen is slechts mogelijk langs den weg van geestelijke ontwikkeling. Spreker breekt een lans voor de ontwikkeling ook der vrouw. Geen debat.

Hierop begint Mas Radjiman een schitterende voordracht, getuigenis afleggende van de ongewone ontwikkeling van spreker, maar helaas! tevens in zulke mate van zijn reactionaire gevoelens blijk gevende, dat hij heftige ontstemming en verbittering veroorzaakte. Radjiman is uit Solo, hofarts, dus hoveling. Hij betoogde, dat de Javaan geen hollandsch of westersche wetenschap noodig heeft, en niet vatbaar is voor westersche beschaving en ontwikkeling, van welke stelling spreker zelf de levende tegenspraak was. Geestdriftig handgeklap volgde van de zijde der regenten en prinsen, maar overigens werd de rede met een schel gefluit en enkele kreten van ontstemming ontvangen. Met deze rede maakte Radjiman den eersten avond van het congres tot een succes, in zooverre duidelijk een kleine strooming van het behoud gebleken is in strijd te komen met een grooten, krachtigen drang naar vooruitgang. Opvallend was dat Radjiman de eenige was die voor en na zijn lezing een *sembah* maakte voor de prinsen en regenten. Hij bleek een handig debater. De eerste, die in debat kwam, was Boediardjo, inlandsch onderwijzer, die de juistheid van Radjimans stellingen ontkende. De tweede in debat, met repliek en dupliek, was Tjipto Nagoenkoesoema, arts uit Demak, die in het hollandsch heftig protesteerde tegen de aantijging als zou men bezig zijn den Javaan te maken tot een niet-Javaan, als zou men hem zijn kunst, karakter en nationaliteit willen ontnemen. Juist dat nationaliteitsbewustzijn tracht men te ontwikkelen; daarnaast er voor te zorgen dat de Javaan zijn dagelijksch bordje rijst heeft. Deze strijd van den aristokraat en hoveling tegen den democratischen zoon des volks was het glanspunt van den avond. Oorverdoovend applaus begroette Tjipto's rede. Over de gansche linie hoorde men kreten van bijval en gejuich; de lagere *prijajies* paarden hun stem aan de geestdrift. Om, voor en achter de regenten en prinsen werd gezwegen; zij verroerden geen vin. Niet krachtiger heeft het congres kunnen demonstreeren dat Boedi Oetomo levensvatbaarheid heeft.

Men weigerde Radjiman verder het woord; de voorzitter sloot de vergadering met het oog op de opgewonden stemming. Radjiman ontving van verschillende kanten openlijke blijken van bittere ontstemming.

. . . .

De assistent-resident van Djokja woonde gisterenavond de zitting bij, de resident niet. Heden acht uur, bij heropening van het congres, bleek de voorzitter zich overwerkt te hebben en ongesteld te zijn. De vice-voorzitter R. M. Browidjojo opende de zitting.

Persoonlijk vernam ik dat de gisterenavond aanwezige regenten niet geheel medegingen met de denkbeelden van Radjiman; hetzelfde geldt ook voor de prinsen van Pakoe Alam.

Om twaalf uur werd de tweede dag van het congres, voornamelijk gewijd aan statuten-regeling en hoofdbestuursverkiezing, gesloten. De totaal indruk is, dat dit congres geen oostersch, maar een westersch congres is, waarin als heugelijke verschijnselen vallen aan te stippen de vrijmoedige, onomwonden gedachten-uitingen, ook tegenover de hoofden, de gemotiveerde argumenteering bij de verdediging van overtuigingen en inzichten, en vooral de openlijke uiting van stemmingen en gevoelens, welke tot dusver onuitgesproken bleven.

Daardoor is dit congres een ongedroomd succes, en mag het veilig beschouwd worden als een keerpunt in onze koloniale geschiedenis.

Om acht uur wordt de zitting van den derden dag geopend en het woord gegeven aan Mas Goenawan, vice-president der afdeeling Batavia van de Vereeniging Boedi Oetomo, die in correct Hollandsch met klem en overtuiging betoogt dat het werk van Boedi Oetomo ligt in de desa en dat het onderwijs vrij moet zijn; dat vóór alles de desaman gebracht moet worden op een peil van ontwikkeling, om te kunnen begrijpen hoe ten opzichte van de in zijn belang genomen maatregelen te moeten samenwerken met de *prijajies*. Daarnaast kan aan de ontwikkeling van laatstgenoemden gearbeid worden. De rede werd zeer toegejuicht.

Het officieel orgaan zal om de twee weken verschijnen, een vel druks van 16 pagina's bevatten; de redacteur moet een Javaan, Madurees of Soendanees zijn. Het orgaan zal in het maleisch worden geschreven, maar ook artikelen in andere talen kunnen bevatten. De plaats van uitgifte zal vermoedelijk Djokja zijn. De djaksa van Garoet wenscht een onafhankelijk redacteur, geen ambtenaar, welke wensch met applaus wordt begroet.

De regent van Magelang heeft bericht gezonden dat ambtsbezigheden hem beletten zijn benoeming tot lid van het hoofdbestuur aan te nemen. Bij de daarop gevolgde aanvullingsverkiezing wordt in zijn plaats gekozen de djaksa van Garoet, een Soendanees, die zijn benoeming in beraad houdt.

Het democratisch cachet van het congres trad heden zeer duidelijk aan den dag.

Het eerste nationaal-Javaansche congres is een groot succes geweest en, zooals reeds gezegd, te beschouwen als een keerpunt in de koloniale geschiedenis, besluit het blad.

* * *

Uitbreiding Inlandsch Onderwijs.

Men schreef aan de *Locomotief:*

„Te Bandoeng, Magelang en Probolinggo worden met spoed maatregelen getroffen, teneinde na de a.s. poeasa gereed te zijn met de voorbereidende afdeelingen, die aan de Opleidingsscholen toegevoegd zullen worden. In de nabijheid dezer scholen zullen inrichtingen verrijzen, voorloopig van bamboe, waar twee voorbereidende klassen onder dak gebracht kunnen worden.

Het doel van dit nieuwe opvoedingsinstituut is tweeledig: 1e om de europeesche scholen gedeeltelijk van inlandsche knapen te ontlasten en later, wanneer de inlandsche scholen 1e klasse leerlingen afleveren, die het geheele onderricht in de nederlandsche taal hebben meegemaakt, om dezen ook een plaatsje te verschaffen. 2e om een betere aansluiting te krijgen met de reeds bestaande Opleidingsscholen.

Deze voorbereidende afdeeling mag niet te ver van de Opleidingsschool verwijderd zijn, om-

dat de directeur dezer school er toezicht moet uitoefenen, en ook mag deze voorbereidende afdeeling niet te dicht bij laatstgenoemde inrichting zijn, omdat een mogelijke nadeelige invloed van oudere leerlingen voorkomen dient te worden.

Aan elke voorbereidende afdeeling zullen twee europeesche onderwijzers 2de kl. verbonden worden, terwijl de mantri's, die nu reeds onderwijs geven in de Inl., talen aan de Opleidingscholen, tevens belast zullen worden met dit onderricht op de nieuwe scholen. Aan deze vóórscholen zal eveneens een internaat verbonden worden, zoodat de woning van één der europeesche onderwijzers op hetzelfde erf of in de onmiddellijke nabijheid ervan zal moeten gebouwd worden. Ook zullen meergenoemde mantri's behulpzaam moeten zijn bij 't beheeren van 't internaat.

Reeds lang was dit plan in de pen, thans, nu men ziet, dat deze nieuwe inrichtingen hoog noodig zijn, moet het weer gauw-gauw (binnen 7 weken) gereed zijn. Had men direct de zaak flink aangepakt, dan hadden na de poeasa reeds de steenen (blijvende) gebouwen gereed kunnen zijn, en had men niet de onkosten behoeven te maken, die nu de tijdelijke gebouwen meebrengen.

* * *

Toeristen-Verkeer.

In het *Nieuws v. d. Dag v. N.-I.* lezen wij: Het zooveel besproken groote reisplan, de geschiedenis van het Amerikaansche schip met 650 toeristen, dat de wereld zou rond reizen en ook Indië zou bezoeken, schijnt toch géén *canard* te zijn. In de Ceylon- en Straitsbladen komen althans zeer pertinente en uitvoerige berichten dienaangaande voor.

Het stoomschip zal zijn de *Arabic* van de White Star-line, gecharterd door Frank Clark's reisbureau.

Het zal echter eerst in December 1909 van New York vertrekken, via de Azoren, de Middellandsche Zee, Aden, Ceylon, de Straits, Indië, China, Japan, Honolulu naar San Francisco.

Wij zullen zien, of na den tijd van 1¼ jaar dien Java heeft om zich voor te bereiden, zooveel gasten hier tegelijk zullen kunnen worden ontvangen, dan wel of de droeve geschiedenis: „Wat te verwachten is", — zooals die in ons blad is beschreven, — in vervulling zal gaan.

Dit is een tournee in de tamelijk verre toekomst. Er zijn echter ook andere in voorbereiding, niet op zoo langen termijn.

1o. Organiseert het Reisbureau Rutgers te Arnhem een gezelschapsreis naar Java, voor het voorjaar 1909.

2o. Cook's agentschap zendt tegen het eind van dit jaar een gezelschap op een bezoek naar Java, als een gedeelte van een *trip around the world.*

3o. Door hetzelfde goed bekende bureau is voor het voorjaar van 1909 een speciale reis naar Java beraamd.

4o. Hartmann's Bureau te Keulen arrangeert een gezelschapsreis naar Java voor toeristen uit Zuid-Duitschland, tegen het voorjaar 1909.

5o. Het *Weltreise Bureau Union* te Berlijn organiseert met Schenkers bureau te München een wereldreis, waarin ook een Java-tour is opgenomen, en eindelijk

6o. Het bureau Geurtsz te Brussel heeft hetzelfde plan.

Wanneer al deze plannen doorgaan, zal er voldoende vertier hier komen. In het voorjaar van 1909 zullen de hotels e.c. derhalve kunnen doen zien wat zij vermogen, en zij zullen uitnemend gelegenheid hebben om waar te nemen, waarin zij nog te kort schieten.

Naar het blad verneemt, zal het hulppostkantoor te Rijswijk worden opgeheven en overgebracht naar Molenvliet West, op het terrein van het Hotel des Indes.

Het oude gebouw, dat daar nu nog staat tusschen het voorerf van het Hoofdgebouw en dat van de Dependance, wordt namelijk weggebroken, en aldaar wordt een drietal kantoren gebouwd, n.l. één bestemd voor post- en telegraafkantoor, één voor de Agentuur van de Nord Deutsche Lloyd en een derde voor Cook's agency.

De drie kantoren zullen elk 8 M. breed worden en een groot gemak vormen, in de eerste plaats natuurlijk voor de gasten van het Hotel; maar ook in het algemeen is dit punt van de stad, waarlangs het verkeer van de handelslui zich 's morgens en 's avonds beweegt, voor dergelijke kantoren zeer geschikt.

Nu nog een conversatie-zaal, waar de gasten zich bij regenachtig weer kunnen ophouden en eventueel amuseeren en het Hotel des Indes althans kan zeggen, dat het is *up to date* in ieder opzicht.

Zekere *H.* schrijft in hetzelfde blad een aardige boutade op dit a.s. toeristenverkeer, o.m. zeggende:

„Er wordt aan de toeristen heel wat geld verdiend, schatten. Maar......

Iedereen weet, hoe gaarne een toerist, vooral een Engelsch-sprekende, een aandenken medeneemt van de plaats, die hij bezocht heeft.

Kon hij, Hammerfest bezoekend, de middernachtszon of een stukje ervan mede naar huis nemen, hij zou het zonder twijfel doen. Aangezien echter dat hemellichaam „niet voor 't grijpen is", bepaalt hij zich er toe, door middel van een brandglas een gaatje in zijn jas of halsdoek te laten branden...... door de middernachtszonnestralen.

. . . .

Een gevolg van deze souvenirs-manie is, dat weldra de bergen lager worden. Van *self-building sulfur columns* op den Papandajan, thans nog een een der merkwaardigheden van dien vulkaan, is geen sprake meer; die zijn al dadelijk weggehaald. Langzamerhand verdwijnen meerdere bergen. De heuvel, waar de Boro Boedoer op stond, is kaal. De Prambanan vlakte is een *öde Wüste*; van de tempelruïnen is geen spoor meer over, van de ruïnen op het Diëngplateau is slechts de naam gebleven.

Een Amerikaan heeft eenige Tenggereezendorpen in hun geheel gekocht, om de aardigheid ervan. Van den Bromo zijn zooveel steenen en steentjes weggedragen, dat de krater niets anders is dan een rookende put in de Zandzee.

Een Amerikaansch dokter heeft ontdekt. dat het water van Telaga Bodas geneeskrachtig is en heeft het geheele meer gebotteld en verzonden...... enz."

* * *

Aardige en doeltreffende reclame.

Het *Bat. Nieuwsblad* schrijft:

„De Flying Bioscope is weer bezig een nieuwe en voor Batavia heel aardige film te produceeren. Door de firma „Verweij en Lugard Automobiel Mij." hiertoe in staat gesteld, zien men deze fraaie moderne voertuigen langs Noordwijk en Rijswijk voortstuiven, met zich voerend een grappig groepje vreemdelingen. Dezen bezoeken achtereenvolgens onze voornaamste toko's en door de welwillende deelname van ongeveer een 20-tal onzer bekendste firma's laat het zich aanzien op de nieuwe film dat Weltevreden een bezoek van vreemdelingen allessins waard is. Wij vestigen de aandacht van het uitgaand publiek op het feit dat Zondag tusschen 9 en 11 u. vm. de opname plaats zal hebben van Stam en Weijns en Maison Versteeg. Ieder, die er belang in stelt, zich tusschen zijn kennissen op de film te zien, bezoeke deze inrichtingen."

* * *

„Ons Volksbestaan" te gronde.

Naar het *Soer. Hbl.* uit goede bron verneemt zal het maandblad der groep Ned.-Indië van het Algemeen Nederlandsch Verbond, verschijnende onder den titel *Ons Volksbestaan*, binnenkort moeten ophouden te bestaan.

Het bericht heeft ons niet verwonderd, merkt het *Nieuws v. d. Dag v. N.-I.* op, „de *geringe belangstelling van de leden* der groep Ned.-Indië voor het maandblad moest den dood daarvan veroorzaken."

WEST-INDIË.

SURINAME.

Bacoven-Cultuur.

In zake de bacovencultuur zijn, volgens *Onze West*, wederom eenige gewichtige beslissingen genomen van gouvernementswege, waardoor de financieele bezwaren, die op meerdere ondernemingen drukten, vrijwel zijn weggenomen.

Men herinnert zich, dat in een circulaire van 24 September j.l. door den inspecteur van den landbouw aan belanghebbenden werd medegedeeld, dat door den gouverneur besloten was. dat het bedrag van *f* 1.80 per H.A. als bijdrage in de kosten van het onderhoud in de Iste en IIde Serie, zal moeten strekken van 1 September 1908 tot 1 Juli 1909, alzoo over den tijd van tien maanden.

Van dit bedrag zal *f* 135.— gereserveerd moeten blijven voor arbeidsloonen en *f* 45.— voor andere uitgaven, terwijl maandelijks niet meer dan ongeveer *f* 13.50 voor arbeidsloonen en ongeveer *f* 4.50 voor andere uitgaven besteed zal kunnen worden.

Verder was in een rondschrijven vanwege den administrateur van financiën medegedeeld, dat — nu het reeds vrij zeker is dat op 1 Juli 1909 de van gouvernementswege voorgeschoten gelden bij lange na nog niet zullen zijn terugbetaald — het gouvernement bereid is tot verlenging van opstal op de ondernemingen na dien datum, met bepaling, dat uit de opbrengst der bacoven een „voldoend deel" ter beschikking zou worden gelaten van de plantages, tegen 4 pCt 's jaars.

Hoezeer deze tegemoetkoming waardeerend, achtte de commissie van advies inzake de bacovencultuur, daardoor den goeden gang van zaken nog niet afdoende verzekerd. Zij wendde zich daarop tot de inspectie van den landbouw met een uitvoerig schrijven, de strekking waarvan blijkt uit het antwoord, ontvangen bij schrijven van den inspecteur van den landbouw de dato 1 October j.l., waaraan te ontleenen va't: dat de mededeelingen van den administrateur van financiën, gedaan in zijn rondschrijven van 21 September, dat „het gouvernement bereid is na 1 Juli 1909 uit de opbrengst der bacoven een voldoend deel te Uwer beschikking te laten" aldus moet worden opgevat, dat voor een bepaalde plantage niet uitsluitend de opbrengst harer eigen bacoven de bron zal zijn, waaruit het voorschot zal worden geput, maar dat het geheel der inkomsten, voortvloeiende uit den verkoop der bacoven van alle ondernemingen, die 't recht van opstal aan het gouvernement hebben verleend, zal worden beschouwd als het fonds, waaruit aan de ondernemingen zal worden uitgekeerd een bedrag, voldoende om de kosten der cultuur te bestrijden. Op deze wijze zal dus een plantage die door onverwachten tegenslag tijdelijk een zeer geringe productie oplevert, niet de kans loopen, hierdoor verstoken te zijn van de middelen noodig voor het drijven der cultuur.

Thans reeds het juiste bedrag te noemen dat als maximum per H.A. en per jaar aan de ondernemingen zal worden verstrekt, was niet mogelijk.

De inspecteur maakte van deze gelegenheid gebruik tevens mede te deelen, dat inderdaad uitstel verleend is van de betaling van aanvoerkosten en belastingen, zoodat *f* 180.— per H.A. voor andere uitgaven beschikbaar is, op de wijze nader uiteengezet in het rondschrijven.

Met dit resultaat, schreef *Onze West*, mogen de bacovenondernemingen zeker tevreden zijn. Het is een nieuw bewijs, hoezeer het welslagen der cultuur het gouvernement ter harte gaat, en dat het gouverneur Fock ernst was, waar hij in zijn Aanvaardingsrede zeide. dat thans in de eerste plaats alle krachten dienen aangewend om de bacovencultuur een succes te doen worden. Moge men dit aan weerszijden bedenken.

Werkverschaffing.

Onze West vernam, dat uit Curaçao bericht is ontvangen, dat aldaar door arbeiders inlichtingen gevraagd zijn om bij de bacovencultuur in Suriname te werk gesteld te worden. Het gouvernement moet niet ongenegen zijn daarop in te gaan, doch zou aan de immigranten geen andere voorwaarden kunnen aanbieden dan die ten aanzien van arbeidsloonen, huisvesting, geneeskundige verpleging en voeding bij aankomst, vastgesteld zijn voor immigranten uit Britsch-Indië en Java. Met het oog op het karakter van proefneming zouden voorloopig contracten voor 6 maanden gesloten worden. De gelegenheid is opengesteld voor de plantages, om op die voorwaarden Curaçaosche arbeiders aan te vragen. Een desbetreffende circulaire is dd. 7 October aan bacovenondernemingen gezonden.

Onze West vreest, dat het resultaat niet evenredig zal zijn aan de goede bedoeling. Een dagloon van 60 à 80 cent is voor menschen, die aan sjouwerswerk gewoon waren, zeker zeer gering. Daarbij komt de tegenstelling van het vochtig klimaat tegenover het droge Curaçao, en de bekende neiging tot heimwee naar hun eiland bij deze lieden.

Surin. Onderw. Genootschap.

Uit het 13de jaarverslag van het Genootschap blijkt, dat het thans bestaat uit 6 eereleden, 59 dames- en 94 heerenleden en 3 donateurs.

De heer C. R. Frowein bedankte als bestuurslid, om redenen buiten het Genootschap gelegen. De heer E. B. J. Luitink trad af wegens vertrek met verlof. De ledige plaatsen werden aangevuld door verkiezing van de heeren P. Enuma en A. A. Heckers. Door het vertrek van den heer A. Salomons naar Coronie werd de heer J. H. Robles 1e bibliothecaris, terwijl in zijn plaats als tweede bibliothecaris werd gekozen de heer W. J. Hupsel. Het bestuur bestaat nu uit de heeren: R. Fabriek, voorzitter; P. Enuma, ondervoorzitter; J. R. Relluw en E. A. J. Themen, secretarissen; A. A. Heckers, penningmeester; J. H. Robles en W. J. Hupsel, bibliothecarissen.

Van Vreemde Koloniën.

Hervormingen in Indo-China.

De gouverneur-generaal van Indo-China, Klobukowski, heeft tot de verschillende hoofden van bestuur en chefs van diensten in die kolonie eene circulaire gericht, waarvan wij den inhoud kortelijks zullen weergeven.

Vooropstellende, dat daarmee niet beoogd wordt critiek te oefenen op het bestuur zijner voorgangers, wenscht de gouverneur-generaal met vorengenoemde autoriteiten te rade te gaan, betreffende vereenvoudigingen in het bestuur, terwijl de algemeene regelen der in Indo-China te volgen politiek onveranderd dezelfde blijven, en er geen quaestie is van eenige principiëele wijziging in de organisatie der Indo-Chineesche Unie.

Er is evenwel geen menschelijke arbeid, die voor de eeuwigheid kan zijn ingesteld, en zoo de menschelijke wil mocht ontbreken, zou de tijd zich belasten met de taak om de noodige veranderingen aan te geven. Het kan slechts verstandig worden geheeten zich niet door de gebeurtenissen te doen vooruitloopen.

Zonder het verwijt te verdienen met blindheid te zijn geslagen, kan men niet de merkwaardige evolutie miskennen, die in den geest der volkeren van het Verre Oosten valt waar te nemen. Het oogenblik is gekomen om, met de huidige behoeften en wenschen der inboorlingen rekening houdend, de noodige hervormingen in te voeren.

In dit opzicht wordt er op gewezen, dat centralisatie van het gezag weliswaar het beste middel schijnt om het bestuur in staat te stellen voor het algemeen belang te werken. Wanneer die centralisatie zich evenwel doet gevoelen in alle onderdeelen, bestaat er gevaar voor opdrijven der uitgaven en bemoeilijking van den geregelden gang van zaken bij de verschillende diensten en bestuursinstellingen.

De heer Klobuwkowski stelt dan de noodzakelijkheid in het licht om een deel van het gezag over te dragen aan de gewestelijke besturen, waaraan ook in tegenstelling met hetgeen thans nog voorkomt, de in het gewest aanwezige ambtenaren der algemeene diensten ondergeschikt behooren te worden gemaakt, opdat zij de verantwoordelijkheid, die op hen behoort te rusten, kunnen dragen.

Hij roept nu de medewerking der genoemde autoriteiten in voor het onderzoek naar de onvermijdelijke hervormingen, waarvan de geleidelijke invoering moet leiden tot een stelselmatige decentralisatie, zonder schokken, waar uit zekere bezuinigingen zullen voortvloeien, met inachtneming evenwel van verkregen rechten en van de billijkheid van compensatiën.

Die hervormingen zullen in drie categoriën zijn te verdeelen:

1e. die, welke onmiddellijk kunnen worden ingevoerd;

2e. die, welke langs lijnen van geleidelijkheid zullen kunnen tot stand komen;

3e. die, welke verdere studie vereischen.

In afwachting van nadere voorschriften, als gevolg van het te plegen overleg overeenkomstig het voorgaande, werd door den gouverneur-generaal thans reeds bepaald, dat de ambtenaren der verschillende diensten, in het bijzonder die van den dienst der douane en regieën, de gewestelijke bestuurshoofden als hun onmiddellijken chef op de hoogte zullen moeten houden met den algemeenen gang van zaken bij hun dienst, en in elk geval voor de uitvoering van maatregelen van bijzonder ernstigen aard zich met het gewestelijk bestuurshoofd zullen hebben te verstaan.

Inlandsche arbeiders in Afrika.

In de Duitsche koloniën in Afrika wordt door de kolonisten aangedrongen op het oefenen van dwang op de inboorlingen, om dezen aan den arbeid te krijgen, zonder welken dwang huns inziens er geen sprake van zal kunnen wezen, dat de neger eenigen bijzonderen arbeid zal verrichten.

Tegen de laatste voorstelling komt de bekende Ernst Vohsen in de „Deutsche Kolonial Zeitung" van 24 October ll. op. Het is waar, zegt hij, dat de neger, voordat de Europeaan in zijn land kwam, niet meer arbeidde dan voor zijn levensonderhoud strikt noodig was, maar met de komst van den Europeaan en de opening van het land door wegen en spoorwegen heeft de neger nieuwe behoeften leeren kennen, welke hij slechts door meer arbeid kan bevredigen.

Vohsen wijst op het voorbeeld van Zuid-Afrika, en schreef hieromtrent het volgende:

„In sommige streken van Afrika treden nu reeds toestanden in, waaraan vroeger niemand gedacht had: Het is geenszins thans nog het geval, dat men den inboorling niet voor den arbeid kan winnen, maar omgekeerd is het aanbod van de inboorlingen op de arbeidsmarkt zoo groot en beginnen zij ook in die mate te voldoen voor werkzaamheden, die meer dan werktuigelijke geschiktheid vorderen, dat de blanke arbeiders die concurrentie beginnen te vreezen, en zelfs van de regeering maatregelen verlangen, waarbij en zekere arbeidsgrens aan de inboorlingen zou worden gesteld.

„Deze toestanden vallen het best waar te nemen in Zuid-Afrika. Hier is de ontwikkeling het verst voortgeschreden, terwijl het land ook voor de nederzetting van blanken geschikt is. De Engelsche regeering staat nog voor vele onopgeloste raadselen ter zake van de behandeling van inboorlingen en hunne opvoeding. Men treft in Zuid-Afrika nog wel enkele stammen aan, die in hun geheel dan wel waarvan de leden individueel nog niet voor geregelden, aanhoudenden arbeid zijn gewonnen, en ook misschien niet gemakkelijk daarvoor zullen kunnen worden gewonnen. Maar alles overwegend is de indruk, dat de inboorlingen feitelijk toestroomen, om op de door de Europeanen in het leven geroepen arbeidsplaatsen hun arbeid aan te bieden."

Dezen indruk verkreeg Vohsen uit de omstandigheid, dat niettegenstaande het sterftecijfer van inlandsche arbeiders in de Transvaalsche mijnen een hoogte bereikte, die voor de uit warmere streken afkomstige lieden afwisselde van 37 tot 88 per mille 's maands, de arbeiders toch uit verschillende streken van Afrika in steeds grooteren getale naar de mijnen stroomen.

Wij wijzen er op, dat Vohsen geheel uit 't oog verliest, dat in Rhodesië bijv. en ook elders door het bestuur, ten behoeve van de mijn-magnaten, een zachte dwang op de bevolking en hare hoofden wordt uitgeoefend, opdat het den mijnondernemingen aan den Rand niet aan arbeiders ontbreke.

Doch niet alleen als arbeider in dienst van den Europeaan, maar ook als zelfstandige producent verdient de neger, volgens Vohsen, juist in Zuid-Afrika steeds grootere aandacht.

Onlangs betoogde Bonn in een lezenswaard geschrift, dat van de $1\frac{1}{2}$ millioen inboorlingen van Kaapland slechts 250000 op de hoeven gevestigd zijn, die aan blanken behooren. Meer dan 1 millioen inboorlingen bewonen resewaten, waarvan de blanken zijn uitgesloten. Interessant is vooral wat Bonn omtrent Basoetoland meedeelt.

Hier heeft de Engelsche regeering de oorspronkelijke politieke instellingen der inboorlingen laten bestaan; het Engelsche gezag is slechts door eenige blanke ambtenaren vertegenwoordigd, die een raadgevende en controleerende stelling innemen. Het doel der Engelsche politiek is hier een bevolking van zelfstandige landbouwers op te voeden. Nu reeds brengen de Basoeto's meer op dan zij noodig hebben om in eigen behoeften te voorzien.

De snelle aanwas der bevolking maakt evenwel, dat ook hier vele inboorlingen genoodzaakt zijn om buiten hun land arbeid te zoeken, zoodat in één jaar ongeveer 95000 mannen over de grenzen zijn gegaan om elders te werken.

Vohsen meent dan ook ten slotte, dat de neger daar, waar de weldoende invloed van een Europeesch bestuur geregelde toestanden in het leven roept, zonder eenigen dwang, gedreven door de omstandigheden, tot den arbeid gedwongen wordt, om niet ten onder te gaan.

Bijzonder toe te juichen en gezond zijn de uitkomsten volgens hem daar, waar de inboorling een zelfstandig landbouwer werd. Deze heeft het resultaat van zijn arbeid dadelijk voor oogen en het wordt hem ook duidelijk, dat hij deze uitkomst slechts kan bereiken onder de bescherming van het Europeesch gezag. Zijn eigen belang brengt dus mede, dat de heerschappij der blanken behouden blijve.

Geheel in tegenstelling met de denkbeelden van Vohsen zijn die, welke wij aantroffen in een met den eersten prijs bekroond antwoord van den regeeringsraad Zache te Dar-es-Salem op een door de „National Zeitung" uitgeschreven prijsvraag: „Wie machen wir unsere Kolonien rentabel?

Wij ontleenen aan dit merkwaardig geschrift van een Duitsch koloniaal ambtenaar het volgende:

„Wie betalen moet, moet verdienen. De meerdere verdiensten kunnen op tweeërlei wijze worden verkregen. Hetzij daardoor, dat de belaste den prijs zijner producten of van zijn arbeid verhoogt, of daardoor, dat hij meer dan wel op meer winstgevende wijze arbeidt of produceert dan voor dat hij belast werd of zijne belasting werd verhoogd.

„Het vraagstuk bestaat dus daarin, den neger zoo te belasten, dat hij tegen hetzelfde loon als tot nu toe of tot gelijken prijs meer, qualitatief of quantitatief, opbrengt, dan tot nu toe.

„Deze opvatting wordt in onze koloniën steeds meer de heerschende. Het fiscale doel wordt al lang niet meer als het hoofddoel der belasting aangemerkt. Daarom moesten onze beroeps- en gewoontelasteraars ook niet altijd weer het beeld oproepen van den roepij-jager, wanneer nu en dan de staat zijne opvoedingswijze gewapender hand moet doorzetten. Men bedenke, dat steeds het alternatief gesteld wordt: Geld of arbeid! en dat de straf slechts hem treft, die beide weigert, d. i. lui of weerspannig is, in elk geval vijandig tegenover den beschavingsarbeid staat.

„Voor het nagestreefde doel is het noodig, dat de directe belastingen zich voelbaar maken. In Duitsch Zuid-Afrika evenwel bijv. wordt de hutbelasting ad 3 roepijen slechts daar gevoeld, waar het geld schaarsch is, namelijk daar, waar tengevolge van de geringe vraag de werkkrachten zoo goedkoop zijn, dat het maandloon 3 roepijen bedraagt. Daar maakt de belasting weliswaar nog niet altijd de overal in het Oosten sedert Mozes' tijden gebruikelijke tienden uit, doch het twaalfde, maar aan de kust maakt de belasting — men zou geneigd zijn te zeggen: schandalig genoeg — ad 3, in de stad ad 6 roepijen, het een-vijfde tot de helft van de verdiensten eener maand uit.

„Hier is hervorming noodig, waarbij dan de belasting gesteld moet worden op de verdiensten van eene maand, waarvan het bedrag door de gewestelijke besturen naar het gemiddelde loon wordt vastgesteld.

„Het door den belastingheffer van hem verlangde geld kan de inboorling eerlijk verdienen als arbeider of ondernemer of op oneerlijke wijze als dief.

„De laatste mogelijkheid verdient een oogenblik de aandacht, daar zij een kijkje geeft op eigenaardige koloniale toestanden. Het geldt hier een gevaar, dat de caoutchouc-plantages bedreigt.

„De manihot-boomen vormen dichte bosschen, waarin iemand, die de boomen aftapt, reeds op eenige honderden meters afstand niet meer wordt waargenomen. Het toezicht van torens uit wordt door het dicht gebladerte onmogelijk gemaakt. Het is daarom hoogst gemakkelijk voor den arbeider om twee ballen caoutchouc te maken, waarvan hij er een aflevert en den anderen verstopt, om dien des nachts weg te halen. Of ook wel trekt men des nachts in groote scharen naar de caoutchouc-bosschen en tapt daar de boomen af, zonder dat er een haan naar kraait. In één nacht kan één man op die wijze een bedrag verdienen gelijk staande met een geheel weekloon. Deze diefstallen bereiden den planters groote zorg, en zoo heeft de scherts, in Oost-Afrika wel eens gehoord, dat een van de grootste caoutchouc planters zorgvuldig waakt voor het behoud der leeuwen, die des nachts door de plantage dwalen, een wezenlijken achtergrond.

„De schade, die uit den diefstal voortvloeit, is van tweeledigen aard, ten eerste die van het verloren product en ten tweede het verlies aan werkkracht, want wie vier mark daags op zoo'n manier kan maken, gaat niet op een weekloon tot dat bedrag werken. En daarin zien wij het grootere gevaar!

„Ook de, door den neger zelf geplante en door hem als eigenaar rechtmatig afgetapte manihot-boom is een gevaar voor den Europeaan.

„De neger, die als arbeider om het welstandsminimum te bereiken van 12 tot 15 ropijen 's maands jaarlijks 360 caoutchouc-boomen moet bedienen, behoeft als zelfstandig ondernemer slechts 36 tot hoogstens 120 caoutchoucboomen af te tappen om het even ver te brengen. Hij zou in plaats van acht weer, als vóór de komst der Europeanen, 2 tot 3 uren daags werken. Kwam de inboorlingencultuur in plaats van de plantage-cultuur, dan zou de productie tot het één-derde of het één-tiende worden teruggebracht.

„Beide cultuur-wijzen kunnen niet naast elkander bestaan. Wie genoeg eigen koeien op stal heeft om te melken, verhuurt zich niet als knecht op een landgoed. De stroom van arbeiders uit het binnenland naar de plantages in de kuststreken zal spoedig ophouden te vloeien, wanneer de Msoekoema gewaar wordt, hoe gemakkelijk hij ook in zijn land zilver kan tappen uit de geduldige boomen.

„De toekomst der geheele plantage-cultuur, niet alleen de cultuur van caoutchouc, staat dus op het spel. Wij hebben er veel minder belang bij, dat 100000 inboorlingen jaarlijks 150 mark verdienen dan dat 100 planters jaarlijks 150000 mark maken. En ook uit een ideaal oogpunt is de waarde gelijk nihil te stellen: de opvoeding tot den arbeid wordt onmogelijk gemaakt en wat tot nu toe verkregen werd gaat verloren. Daarom zouden niet alleen maatregelen moeten worden getroffen, die het den inboorlingen onmogelijk maakt zich door diefstal het meer benoodigde geld te verschaffen, maar ook die, waardoor aan den Europeeschen landbouw de overwinning op den inlandschen landbouw zou worden verschaft. Dat is slechts daardoor mogelijk, dat men den inboorlingen de teelt van zulke gewassen onmogelijk maakt, die bij een minimum aan arbeid hun het welstandsminimum verzekert. Daar dit slechts gewassen zijn, die de speurzin van den Europeaan uit de gansche wereld-flora heeft uitgezocht, om ze naar de koloniën over te brengen en daar te cultiveeren, hebben wij er een zeker recht op, ons het behoud dier cultures te verzekeren. Een recht van den ontdekker, den vorscher, een natuurrechtelijk patent! De bereiding van sisal maakt den bouw eener fabriek noodig en de sisal-cultuur is uit dien hoofde buiten het bereik van den inboorling gesteld. Maar de manihot-cultuur kost in het kleine bedrijf bijna niets en moest aan de inboorlingen worden verboden. Een dergelijk ingrijpen in de bedrijfsvrijheid is ons zeer onsympathiek. Wij kunnen ons thans nauwelijks voorstellen, dat het nog pas honderd jaar geleden is, dat een ieder kool kon planten of schoenen lappen, waar en hoe dat hem belieft. Den neger zou zulk een verbod geenszins zonderling lijken. Gelijk hij een monopolie van de regeering kent, wanneer dat ook slechts betrekking heeft op wapens en munitie, zoo zou hij ook een monopolie van het blanke ras gemakkelijk begrijpen.

„Dan zouden twee mogelijkheden ter keuze van den neger blijven: den arbeid op Europeesche ondernemingen of de cultuur van inheemsche gewassen die deels voedingsmiddelen voor de arbeidende bevolking opleveren, deels — als copra, sesam, aardnoten — aan de wereldmarkt welkome producten

verschaffen. Ook veeteelt zou door hem in veel grooteren omvang dan thans het geval, daar waar het land van ziekten nog vrij is, kunnen worden gedreven."

Inlandsche vereenigingen van voorzorg in Algiers.

Aan een, door den secretaris-generaal van Algiers, Varnier, uitgebracht verslag is het volgende ontleend:

Den 30en September 1907 bedroeg het aantal inlandsche vereenigingen van voorzorg 184. Zij telden 488.669 leden en beschikten over een vermogen van 16.742.243 francs. Het aantal vereenigingen, dat in het voorafgaand tijdperk van 12 maanden werd opgericht, bedroeg 8, terwijl in dat tijdperk het aantal leden der vereenigingen met 22542 toenam.

De invloed van de werkzaamheid der vereenigingen ter bestrijding van den woeker is reeds merkbaar, terwijl de inboorlingen door die vereenigingen in de gelegenheid worden gesteld hunne werkwijzen te verbeteren en zich betere gereedschappen aan te schaffen, van welke gelegenheid gretig gebruik wordt gemaakt.

Een Fransch eiland ingepalmd.

Het eiland Clipperton, in den Stillen Oceaan gelegen, werd omstreeks 1845 door een Fransch oorlogsschip bezocht. De Fransche vlag werd er geplant en sedert bracht het eskader van den Stillen Oceaan telken jare een bezoek aan het eiland, om te kijken, dat de driekleur er nog wapperde.

Tot 1897 werd het eiland geëxploiteerd door een Amerikaansche maatschappij, die er van tijd tot tijd scheepsladingen phosphaat van daan deed halen, maar omstreeks dit jaar verkocht de maatschappij hare vermeende rechten aan de Engelsche „Pacific Phosphate Company".

Daarentegen gingen de Amerik. bladen te keer, die de regeering beschuldigden 't eiland aan Engeland te willen verkoopen. Toen evenwel de voorzitter van laatstgenoemde maatschappij zich tot de regeering der Unie wendde om de bekrachtiging der verkregen rechten te erlangen, werd hem beduid, dat Clipperton niet aan de Vereen. Staten behoorde.

Intusschen had Mexico zijn rechten op 't eiland doen gelden en werd ook door de Mexicaansche regeering aan genoemde maatschappij concessie verleend voor de ontginning der phosphaatmijnen van Clipperton.

Een Mexicaansche bezetting werd op het eiland geplaatst en alles ging daar geregeld zijn gang, totdat in 1906 de commandant van het marine-station van de Zuidzee van het voorgevallene melding maakte.

De quaestie zal nu aan een scheidsrechterlijke uitspraak worden onderworpen, waartoe een beroep werd gedaan op den koning van Italië.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Ons huis in Indië. Handboek bij de keuze, de inrichting, de bewoning en verzorging van het huis met bijgebouwen en erf, naar de eischen der hygiëne, benevens raadgevingen en wenken op huishoudelijk gebied, door **Mevr. J. M. J. Catenius-van der Meyden.** Semarang, Masman & Stronk, 1908.

Mevr. Catenius is geen onbekende schrijfster. Haar „Nieuw volledig Oost Indisch Kookboek" en haar Gids „Naar Indië en terug. Een vraagstuk speciaal voor dames" zijn gunstig ontvangen en vestigden haar naam voor goed. Ook het thans voor ons liggende boek zal niet nalaten de aandacht te trekken, welke het ten volle verdient, in de eerste plaats, omdat het de groote verdienste bezit geheel oorspronkelijk werk te leveren; vergeefs zal men in de Indische litteratuur een werk zoeken van dergelijke strekking als „Ons huis in Indië.".

Tot het verkrijgen van een overzicht van den rijken inhoud laten wij hier volgen de hoofdstukken, waarin het boek is verdeeld. *A.* De leer van het Materieel (handelt over woning, huisraad, voeding, kleeding, enz.) *B.* Het beheer (over boekhouden, belastingen, inl. bedienden, verzorging van dieren, enz.) *C.* Gedragslijn (over etiquette, enz.) *D.* Schoonheidsleer. *E.* Ziekenverpleging. *F.* Kinderopvoeding. *G.* Raadgevingen en wenken op huishoudelijk gebied.

Evenwel, met alle waardeering voor Mevr. Catenius' arbeid, kunnen wij niet nalaten op te merken, dat ze o. i. hier en daar haar doel is voorbijgestreefd, en in beschouwingen is getreden over onderwerpen, die ze niet machtig is en in elk geval van geen nut kunnen zijn „voor jeugdige Indische huismoeders en jonge gehuwde vrouwen, die zóó uit Europa gekomen zich vreemd zullen gevoelen in hare nieuwe omgeving", voor wie het boek bestemd is als „vraagboek, een handboek, dat men nu en dan raadpleegt" (zie Inleiding.)

Wij bedoelen bijv. haar beschouwingen over het Terrein geschikt tot huizenbouw; de fundeeringen en materialen daarvoor; de afwatering en goten; verdere bouwmaterialen, enz. (blz. 20 vgg.); dingen, welke de vrouw onmogelijk kunnen interesseeren, terwijl een ingenieur of anderen bouwkundige wel andere bronnen ten dienste zullen staan!

En ook haar niet onvermakelijke beschouwingen over belastingen in Indië. De schrijfster heeft voor zich liggen, zegt ze, (blz. 134), een vrij lijvige brochure: „Toelichting op de Inkomstenbelasting", volgens Staatsblad 1908 No. 298; ze verduidelijkt den inhoud en merkt dan het navolgende op:

„Hoe men de brochure ook leest, waar men haar openslaat, de inhoud ademt één geest: dien van geld slaan uit de verschillende inkomsten en, niet genoeg, het *progressief* of opklimmend berekenen der te betalen belastingen.

Indië is in de leer geweest bij het moederland. Waar het groote tractementen betaalt weet het ook aanmerkelijke sommen aan belastingen terug te vorderen.

Welk verschil met voorheen! Toen geen belastingen, alles welvaart. Men kende er het woord belasting niet. Thans moet voor alles worden betaald, en zucht de Europeaan onder den druk van verplichte belastingen aan 's lands kassen, alles gedruktheid, achteruitgang, malaise.

Het beeld van het tegenwoordige rijke (?!) Insulinde, dat zijn bloei overleefd heeft, al moge men nog zoo schoon praten en delibileeren over het billijke, dat, waar zooveel door in- en opgezetenen wordt verlangd voor politie, veiligheid, weerbaarheid, voor armenzorg — daarvoor ook moet worden geofferd.

Nog is men in Indië niet aan het einde. De gemeenteraden zijn reeds hier en daar ingevoerd, met hunne vergaderingen, terwijl reeds een vage aanwijzing te vinden is in den Regeerings-almanak, dat de ontvanger van 's Lands geldmiddelen er later het ambt van gemeente-ontvanger bij heeft te bekleeden.

Er wacht den Europeaan derhalve ook nog een „gemeente-belasting."

Alles, bij elkander genomen, duidt op financieelen achteruitgang van de schoone „smaragden", weleer zoo heerlijk bezongen, die als

„met saamgevlochten banden ,
zich sling'ren om den evenaar."

Die tijd is lang voorbij. De terugslag van al dien belastingdruk merkt men overal, doch op hoofdplaatsen 't duidelijkst aan het stille leven, dat geleid wordt.

Waren het voorheen recepties, partijen, diners, welke men o.a. in de rijke buurten te Batavia — op Salemba, Tamahbang, Kebon Sirie, Koningsplein enz. — geven zag, tegenwoordig zijn de paleizen en paleisjes der groothandelaren, der eerste industrieelen, der geldmannen, des avonds doodsch en als 't ware uitgestorven.

Dat is niet, zooals vaak beweerd wordt, om gierig, inhalig te leven, om zg. te „potten" — (wie kan daar tegenwoordig in Indië aan denken? Alleen de hoogste ambtenaren met exhorbitante, naar tijdsomstandigheden veel te groote, bespottelijk abnormale tractementen) — maar om het evenwicht te herstellen in inkomsten en uitgaven. De spaarduit moet van 't een of 't ander worden gevonden; men leeft dus zuiniger.

De tegenslag doet zich dus ook gevoelen bij de handelaren, die niet zoo veel meer omzetten als in de goede tijden, van ongeveer 20 à 25 jaar geleden.

Zelfs hooge ambtenaren, officieren en verdere grootwaardigheidsbekleeders schrijven telkens hunne recepties „wegens verhindering" af. Eene advertentie is goedkooper dan een ontvangavond met ijs en „lampen op."

De schrijfster had o. i. heusch beter gedaan, dergelijke bespiegelingen in de pen te houden; ze kunnen onmogelijk bijdragen tot verhooging der waarde van haar overigens zoo voortreffelijk boek!

* * *

De Suikerhandel van Amsterdam van het begin der 17e eeuw tot 1813. Een bijdrage tot de handelsgeschiedenis des vaderlands, hoofdzakelijk uit de archieven verzameld en samengesteld door **J. J. Reese,** Haarlem, J. L. E. I. Kleynenberg, 1908.

Zoo oogenschijnlijk behoort eene vermelding van dit hoogstbelangrijke werk in deze rubriek niet thuis, doch ten onrechte. De stad Amsterdam was immers in vroeger eeuwen, veel meer nog dan thans, ten nauwste betrokken bij den handel op de Oost. Amsterdam vertegenwoordigde, volgens den schrijver, de helft van het kapitaal der Oost-Indische Compagnie, zoodat aan de kamer dier stad ongeveer de helft der Oost-Indische retouren geadresseerd waren, en vier negenden der West-Indische Compagnie. Het was bovendien sedert 1683 in het bezit van één derde en later, sedert omstreeks 1770, van twee derden der kolonie Suriname. Om die reden moesten ook de Oost- en West Indische Compagniën in het boek ter sprake komen en zijn dan ook aan den suikerhandel der O. en W.-I. Compagniën afzonderlijke hoofdstukken gewijd.

Wij meenen, dat de schrijver met de samenstelling van zijn boek, waaraan vele jaren is gearbeid, een hoogst nuttig werk heeft verricht.

* * *

Eigen Haard.

Het nummer van 31 October bevat wederom eene Indische bijdrage, n.l.: de beschrijving van een Redjangsche bruiloft, door A. van Balgooij. In het landschap Redjang (res. Benkoelen op Sumatra) gaat het huwelijk met tal van ceremoniën gepaard (hoewel lang niet zoo algemeen meer als vroeger) ongeveer neerkomend op 't navolgende. Ongeveer een week voor 't huwelijk beginnen de feesten. Alles wat familie is van bruid en bruidegom wordt onthaald op muziek en dans, eten en drinken. Als de „receptie" zes volle dagen geduurd heeft, kan eerst aan de huwelijksvoltrekking gedacht worden. Doch van te voren dienen bruid en bruidegom onder toezicht van een aantal vrouwen een bad in de rivier te nemen, waarbij eenige bijgeloovige gebruiken komen. Vervolgens krijgen beiden een krans van groene bladeren om het hoofd en zetten zij zich op een matje. Een oud vrouwtje komt dan met een kooltje vuur, een tweede met een bakje water en een derde met een huishoudmandje, waarmede weer allerlei geheimzinnige dingen geschieden. Eindelijk zal het huwelijk door den priester worden ingezegend, doch eerst worden op beider hoofden nog even eenige rijstkorrels gestrooid, die men er door een kip, welke op 't punt staat eieren te leggen, laat afpikken, waarbij vruchtbaarheid en rijke kinderzegen wordt gewenscht. Als het huwelijk is ingezegend, waarbij weder een feestmaaltijd plaats heeft, komen de oude vrouwtjes weer op de proppen, nemen de jonggehuwden onder den arm en brengen hen naar de bruidskamer; — daarbuiten voor de deur houden de ouden de wacht. Eindelijk zijn „Meroedin" en Roemak" getrouwd.

* * *

Weekblad voor Indië. No. 23.

Dit Nummer bevat o.m. het portret met bijschrifte van den onlangs afgetreden bestuurder van Karang Asem (Bali) Goesti Djilantik. — Verder wederom een artikel (met afb.) over de laatste Pasir Gambir te Batavia, dat uit den aard der zaak weinig nieuws meer bevat. Jammer is het dat deze jaarmarkt ditmaal geen zgn. nijverheidskampong heeft te zien gegeven. „Dat zat 'm eensdeels ook alweer in de dubbeltjeskwestie. Die werklieden dienen uit hun kampongs op Java en in de Buitenbezittingen te worden weggehaald, op kosten van 't comité natuurlijk, wat ook geldt voor 't doen huiswaarts keeren. Verder kunnen zij door verkoop niet of slechts zeer weinig verdienen, de tijd daarvoor ontbreekt hun, waarom het comité hen tijdens de tentoonstellingsdagen moet onderhouden en bezoldigen. Dat hangt er, voor een gansche nijverheidskampong, aardig in. Alleen de reis van een troepje Atjehers kostte een vorige maal omstreeks *f* 500.—, wat gelijk staat met de entrée-opbrengst van 20.000 in anders."

Alles goed en wel, zeggen wij, maar met de instelling der jaarmarkten heeft toch de bedoeling voorgezeten in de allereerste plaats: bevordering der inlandsche nijverheid in den ruimsten zin des woords? En wat blijft daarvan over langzamerhand? Zoo goed als niets!

Verder vermelden wij een artikel van H. L. R. over Infectieziekten: Indrukken van den Dag, door Corax; het slot van Maurits Wagenvoort's opstel: De Hollanders aan de Malebaarkust, benevens een schetsje, getiteld: Leed.

* * *

De Indische Mercuur.

Het jongste nummer bevat weder verschillende gom-elastische bijdragen, nl. Uniform onderzoek van Caoutchouc, door A. H. Berkhout. —

Caoutchouc- en guttaperchahandel van de Straits gedurende 1907. — Caoutchouc-industrie van Japan. — Verder: De wereldproductie van kinabast en de marktpositie, door L. L. A. Maurenbrecher. — De theehandel van Britsch-Indië in 1907/8. — De Soekaboemische Landbouw-Vereeniging. — De inkomsten-belasting in Ned.-Indië van Cultuurmaatschappijen (vervolg.) — Een ziekte van de suikerbiet. — De muntzuvering in Ned.-Indië. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, benevens de gewone wekelijksche rubrieken.

* * *

Teysmannia. Afl. 9.

De ons toegestane plaatsruimte maakt dat we ook van Teysmannia ditmaal moeten volstaan met het afschrijven van den inhoud, hoewel verschillende artikelen eene bespreking ruimschoots zouden verdienen. — Mutaties bij Coffea robusta, door Dr. P. J. S. Cramer. — Ontvezelingsmachines voor sisalhennep, door E. de Kruijff. — Alleen vruchtbaar slib, of ook vruchtbaar water? door Dr. E. C. Jul. Mohr. — Manilla-hennep, door E. de Kruijff. — De strijd tegen het Mangga-kevertje, door F. W. J. Westendorp. — Sprokkelingen uit nieuwe publicaties. — Korte berichten, uitgaande van het Departement van Landbouw: Verslag van eene dienstreis naar Serang, ondernomen met het doel om op de hoogte der Cananga-olie-bereiding te geraken, uitgebracht aan den Directeur van Landbouw, door A. W. K. de Jong. — Vergelijkende proef met enkele rijstvariëteiten, door J. E. van der Stok. — Marktberichten uit Europa. — Beschikbare zaden en planten.

* * *

Ten slotte zij de aandacht gevestigd op de navolgende kort geleden verschenen werken.

Indische Cultuur-Almanak voor 1909, samengesteld door *A. H. Berkhout* en *M. Greshoff*. 23e jaargang (met supplement: Tijdschriften en boeken betreffende kolonialen landbouw en aanverwante vakken.) Amsterdam, J. H. de Bussy.

Hoofdstukken over Strafvordering. Eerste gedeelte: De tenlastelegging, door *Mr. I. A. Nederburgh*. Batavia, Javasche Boekhandel & Drukkerij 1908.

In het Voorbericht deelt de schrijver mede, dat „Deze hoofdstukken zijn geschreven voor hen, die zelven geen omvangrijke bibliotheek bezitten met verzamelingen van Nederlandsche en Indische rechterlijke beslissingen en geen gelegenheid hebben grootere bibliotheken te raadplegen, die wellicht ook door de groote hoeveelheid der door hen te behandelen zaken onmogelijk aan de hoedanigheid van hun werk die zorg kunnen besteden, welke meebrengt vroegere rechterlijke beslissingen over de zich voordoende kwesties op te zoeken en te vergelijken, om eerst daarna een eigen oordeel te vestigen. Zij vinden hier de voornaamste beslissingen niet alleen met datum en nummer van Weekblad of Tijdschrift aangeduid, maar de overwegingen, die daartoe leidden, ook voor een goed deel weergegeven, dikwijls zelfs letterlijk." Als dit 1e gedeelte „de tenlastelegging", de grondslag van het strafgeding, het struikelblok voor zoovelen, aan het gestelde doel beantwoorden, dan zal de schrijver „als tijd en moed" hem niet ontbreken, in een tweede gedeelte „het bewijs" en in een derde gedeelte „het vonnis" in denzelfden trant behandelen.

Dessah-leven door *A. Doijer*. Amsterdam, P. N. van Kampen & Zoon. De uitgevers bevelen dit boekje volgenderwijs aan: „De volgende schetsen geven geen woordkunst, op literaire verdiensten maken zij geen aanspraak. De schrijver vertoefde vele jaren in de binnenlanden van Java, en heeft zich dien tijd ten nutte gemaakt om er het intieme leven der bewoners, zoowel Inlanders als Europeanen, tot in kleine bijzonderheden goed te leeren kennen. Men vindt hier dus tafereelen van het Indische leven, op eenvoudige wijze voorgesteld, doch volkomen betrouwbaar." Wij kunnen deze inleiding, na kennismaking met de prettig geschreven schetsen, volkomen onderschrijven.

Schets van het Nederlandsch Staatsbestuur en dat der Overz. bezittingen, door *Mr. L. E. Lenting*. Zevende uitgave. Eerste aflevering. 's-Gravenhage, Gebr. van Cleef. 1908.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m. 7 Oct. '08.
Het Bat. Nieuwsblad idem.
Het Nieuws v/d. Dag v. Ned.-Indië idem.
De Sumatrapost t/m. 9 Oct. '08.
Het Soer. Handelsblad t/m. 6 Oct. '08.
Ned.-Ind. Effectenblad no. 77.
De Ind. Mercuur no. 44.
De Stem v. Indië no. 39 en 40.
De Javasche Courant no. 79 en 80.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 2 Oct. 1908. No. 79.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst een jaar verlof naar Europa aan den onderwijzer der 1e kl., A. W. Hoesen.

Ontslagen: op verzoek eervol als notaris te Batavia, Th. B. van Soest.

Benoemd: tot scheikundige bij de fabriek der opiumregie, M. Th. Koks; tot lid van den gewestelijken raad van Pekalongan, J. Blank.

Tijdelijk gesteld: ter beschikking van den Alg. Secretaris de Controleur B.B., Ch. J. J. M. Welter.

Tijdelijk belast: met de waarneming der betrekking van directeur der gevangenis te Semarang, G. Gortmans; te Weltevreden W. L. H. Steenstra Toussaint.

Ontslagen: op verzoek eervol de panghoeloe-kapala van Laboeh Goenoeng laras Halaban, (res. Pad. Bovenlanden), Saidi Naäli galar Datoe Radja Panghoeloe.

Geplaatst: in het Gouv. Atjeh en Onderh., de benoemde controleur H. L. C. Petri; in de Westerafd. van Borneo, de controleur H. Radersma.

Benoemd: tot 1en klerk op het belastingkantoor te Soerabaja, E. Notten.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte 2 jaar verlof naar Europa aan den kapitein der infanterie K. L. Verstege; id. 1 jaar aan den 1en luitenant der artillerie W. P. J. K. Brunet de Rochebrune.

Bevorderd: bij het wapen der artillerie tot 1en luitenant, de 2e id. J. F. Mojet; tot magazijnmeester der 2e kl. (1e luitenant) B. van Steenbergen en L. van Ry.

Ontheven: eervol uit zijn betrekking van instructeur der barisan van Madoera te Pamekasan, de kapitein J. N. H. Lauweriks; benoemd als zoodanig de kapitein P. E. Spaan van het 20e bataljon.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den gezaghebber bij de Gouvernements-Marine D. C. ten Have.

Verder zijn aan dit Nr. als Extra-Bijvoegsels toegevoegd:

I. Het Verslag van het Mijnwezen in Ned.-Indië over het 1e kwartaal 1908; en

II. Het Maandrapport omtrent den stand der voedingsgewassen op Java en Madoera, opgemaakt onder ultimo Augustus 1908.

* * *

Uit de Javasche Courant van 6 Oct. 1908. No. 80.

Ordonnantiën, Besluiten, enz.

I. Ordonnantie betreffende voortzetting en afdoening van de voor de raden van justitie te Batavia en te Padang aanhangige zaken (bedoeld bij art. 1 der ordonnantie van 25 Nov. 1907);

II. Ordonnantie bevattende nadere wijziging der bepalingen op de rechten van successie en overgang (Ordonnantie van 22 Dec. 1901);

III. Besluit omtrent wijzigingen der Voorschriften voor de opleidingscholen van Inlandsche ambtenaren.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst een jaar verlof naar Europa aan den adjunct-inspecteur van den pandhuisdienst K. C. Berkey, en aan den architect B.O.W., H. G. Burkunk.

Ontslagen: op verzoek eervol de commies te Meester Cornelis, H. A. M. Vogel; de klerk bij de S.S. op Java E. E. H. L. Meyer; de inl. veearts te Kamal (Madoera), Sradie; de mantri 1e kl. bij het kadaster te Pekalongan Mas Wongso Ardjo; de veearts bij den burgerl. veeartsenijkundigen dienst W. J. Esser; de hoofdcommies bij het Dep. van Fin. A. Bruijn.

Benoemd: tot controleur bij het B.B. op de bezittingen buiten Java en Madoera, D. A. F. Brautigam; tot asp.-contr. J. Habbema; tot veearts A. J. E. de Voogd; tot ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten J. J. Vorderman.

Gesteld: ter beschikking van den Alg. Secretaris C. Versluis.

Belast: met de waarneming der betrekking van opzichter B.O.W., H. Belle.

Ontslagen: op verzoek eervol de assistent-wedono van Kalipoetjang (Preanger) Raden Amarta Koesoema.

Benoemd: tot lid van den landraad te Muntok, Achmad bin Itam, tijdelijk mantri-politie aldaar.

Geplaatst: in de residentie Palembang, de controleur A. R. Hazenberg.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. en geplaatst te Ternate, A. Vogelaar; tot 1en klerk op het Res. kantoor te Batavia, L. E. Breton van Groll; te Soerabaja J. P. van Kampen.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de officier van gezondheid der 2e kl. Dr. A. Kaiser.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het S.S. „Prins Willem II", gezagvoerder N. H. E. van Baaren, van Amsterdam naar West-Indië op den 30en October 1908.

C. A. J. Struijcken, echtgen. en 1 kind; Ludwig Schutz, echtgen. en 4 kinderen; Dr. A. E. Boers, echtgen. en 3 kinderen; F. P. Schuitemaker; J. E. Nakken, echtgen. en 2 kinderen; 1 Eerw. Pater; 2 Eerw. Zusters; Mevrouw Juda; 2 Onderofficieren; 25 soldaten.

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem V; gezagvoerder J. C. Metus; van West-Indië naar Amsterdam.

G. J. Staal, echtg. en d.; E. C. Ma. A. Jong; H. J. Poetsema; mej. M. de Jong; B. Dijkstra; M. Huiskamp; P. H. Hamet; J. P. A. Brand.

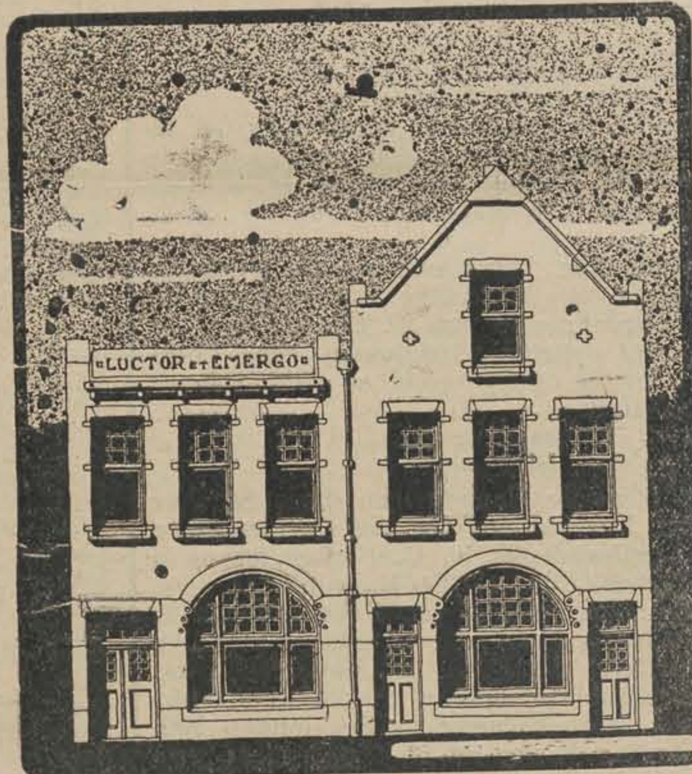
Passagierslijst van het s.s. Oranje; gezagvoerder J. Versteegh; vertrokken van Batavia 8 October en aangekomen te Genua 1 November 1908.

J. van Leeuwen en echtg; J. N. van Geelen; F. K. J. Heringa; A. A. Wittich; A. W Hoesen; D. N. François; mej. R. Tombrink; A. J. van der Linden en echtg; A. Heijbroek en echtg; K. C. Barkeij; D. v. Eijbergen Santhagens; W. v. Rijck; C. J. J. de Neve en echtg; P. J. J. A. Geesink; J. G. ter Linden; J. F. Metzelaar; J. Mansvelt Beck, echtg. en 4 k; J. H. Roodhuijzen, echtg. en 2 k; J. C. E. Vincent, echtg. en 2 k; E. van Beugen en k; H. Douwes, echtg. en k; mevrouw wed. N. von Schauroth—Veltman; P. de Riel; C. Ch. J. Schröder; J. F. de Rooij; J. A. H. van Leeuwen; E. Johannes; H. Karsten; K. Wiggelendam en echtg; Ph. Polack; G. Ackermann; P. H. Werff; W. Fr. Kommer; D. N. Westrik; J. A. A. Kohls; J. Kornmann; G. Stokking; H. Joritsma; Hr. Ms. troepen en schepelingen, benevens de schepelingen van het s.s. De Haan.

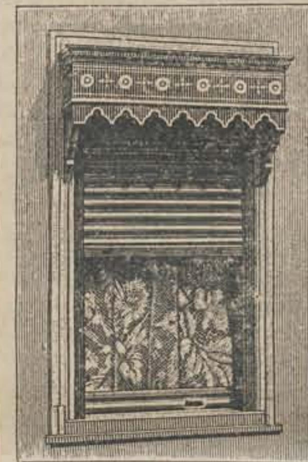
Passagierslijst van het s.s. Grotius; gezagvoerder P. Ouwehand; bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia 31 October 1908.

P. Sorgdrager, echtg. en 3 k; G. H. Claasen; J. J. van Delden; Mr. J. C. Ph. Loeff; Jhr. Mr. C. Laman Trip; H. Heijtman; mevr. E. Cramer, kind en mej. R. Weijsard; W. D. Munniks de Jongh; C. Cabos; Toengkoe Alang Jahja Bandhara van Asahan; Toengkoe Moesa van Asahan; J. W Rooseboom, echtg. en k; B. H. F. van Heuven en echtg; H. A. van der Steenstraten; mej. A. E. de Vroom; R. A. M. Mooij; J. R. Becker en echtg; A. M. A. Baron van Boetzelaar; Freule W. M. Baronesse van Boetzelaar; A. J. Koens, echtg. en 3 k.; J. Samkalden, echtg., 3 k. en mej. de Hondt; Mevr. A. van der Lee—v. Oppen. F. C. Thomson; Mevr. P. J. Siedenburg; Mr. M. F. Onnen; J. van Halmael; L. J. M. Koremans en echtg.; L. F. Geerligs; C. J. Bollée; J. A. Jager; Mevr. C. C. M. Mantz; J. A. Ament; A. V. Brouwer; Th. B. van Soest, echtg., dochter en zoon; G. D. E. J. Hotz; Mevr. J. W. van Geuns—du Chatel; Mevrouw W. H. Berghuys—Fock; Mevr. W. van der Moore—Swaving; Mevr. Wed. J. C. Mattern en d.; P. A. Hesse en echtg.; Mej. A. Henny; G. J. W. Koolemans Beijnen en echtg; J. Snijder en echtg; A. R. Rozet, echtg. en 2 k.; J. A. van Rijn van Alkemade; Z. H. de Sultan van Asahan en 2 bedienden; H. M. G. Dikshoorn en echtg.; H. de Jong; F. J. Knake; J. W Ferman; Mej. A Wels; Mej. C. S. Steijger; G. F. A. Gresnich en echtg.; Mej. B. Tonkes; H. N. Boon; C. G. Bakker; mevr. F. Roeder; C. J. de Groot; P. J. Bodenstaff; J. Thun; P. Halberscheidt; H. J. J. v. d. Steen; G. D. Birnie Jr.; Mevr. H. M. Savalle-Rijnenberg; Mevr. A. P. J. v. Woeskom; E. A. Douglas; W. G. P. Schröder; G. Andreae; W. Siewerts van Reesema; M. J. P. Pieterse; J. W. de Jonge; J. Broers; A. J. Solleveld; A. Bekkering; C. Ligthart; G. A. Alberts; G. Bäumer; J. H. Brugman; S. Zeper en echtg.; D. M. Kuyt; Mej. J. J. Brantz; B. G. Senstius; K. W. de Kanter; E. van Bloemen Waanders; mevrouw M. F. Phuim geb. Mentz; A. de Ket; N. Kaagman; Mr. en Mrs. Caig; Mr. R. Ringrose; Mr. H. M. Hacker; Astolfs de Maria; benevens een detachement Suppletietroepen.

„LUCTOR ET EMERGO"

BESLIST DE BESTE
INDISCHE SIGARETTEN
ZIJN DE
PAJAGOMBO
SIGARETTEN
VAN
ANT.
JUSTMAN
TE BATAVIA.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

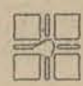
ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ $0.12^{1}/_{2}$
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

De openbare algemeene vergadering van de Indologen-Vereeniging te Leiden, op Dinsdag 3 November 1908, des avonds ten $8\frac{1}{4}$ ure, in het klein auditorium der Universitett gehouden en waarop Mr. J. H. Abendanon het onderwerp:

„Wat is te verwachten van het verlangen in de inlandsche maatschappij in Ned.-Indië van geestelijken vooruitgang en versterking van economische toestanden en in welke richting kan en behoort dit verlangen van Staatswege te worden gesteund."

behandelde, werd bijgewoond door den secretaris van het Hoofdbestuur onzer Vereeniging.

De vergadering was druk bezocht en de voordracht werd met belangstelling gevolgd.

De navolgende gelden werden ontvangen:

A. Ten behoeve van de ondersteuning der noodlijdenden in de Nederlandsche bezitting Curaçao:

C. v. V., Leiden	*f* 5.—
Mevr. D. v. v. B., 's-Hage	*f* 10.—
	f 15.—
Vroeger ontvangen	*f* 419.—
Totaal	*f* 434.—

B. Ten behoeve van het Ondersteuningsfonds:

	f 00.—
Vroeger ontvangen	*f* 93.—
Totaal	*f* 93.—

Voor de opgave,
E. VAN ASSEN, Secr.

Over de toepassing van zuiver Indische motieven op Europeesche gebruiksartikelen, door Javaansche vrouwen gebatikt.

Nu de eerste uitkomsten van ons werken op dit gebied welhaast in Holland aangekomen zullen zijn, en dus binnenkort de eerste tentoonstelling daarvan verwacht kan worden, kwam 't mij niet ondienstig voor iets aangaande deze onderneming aan belangstellende lezers van 't „*Koloniaal Weekblad*" mede te deelen. Immers 't geldt hier 'n daadwerkelijke poging, geheel in aansluiting met het door de Nederlandsche Vereeniging „Oost en West" vooropgezet doel, om het werken en kunnen van onze Indische nijveren in wijderen kring bekend te maken en te doen waardeeren.

Het zal zoowat begin Mei 1906 geweest zijn, dat ik voor 't eerst vernam, welk plan er bij „*Boeatan*" bestond, n.l. om iemand, volkomen bekend met de batiktechniek, naar Indië te zenden, met de opdracht den Javaansche batiksters te leeren hoe zij hare motieven moeten plaatsen op in andere maten dan hare eigen kleedingstukken verdeelde doeken, teneinde deze, met succes, afzet te doen vinden ter Europeesche markt. Het ging er in hoofdzaak om, naast het bevorderen van bekendheid en waardeering, aan te toonen, dat zij (de Javaansche batiksters) met hare sierkunst, onder goede leiding, zich zeker 'n plaats kunnen veroveren naast de in Europa ontstane en in gebruik zijnde siermethodes, zoodoende meer bestaanszekerheid gevende aan 'n techniek, die, om zijn hoogst origineel karakter, ons aller waardeering verdient.

Die zending trok mij aan. In Indië het batiken te zien, en daar te kunnen werken, o.a. met toepassing van het intense mooie „sogan" — dat toch altijd te verkiezen blijft boven 't door ons in Holland gebruikte „cachou bruin" — leek mij een ideaal. Veel werd er over Indië gesproken, vooral met de van daar komende verlofgangers, die altijd den weg wisten naar 't atelier van Lebeau, waar ik destijds werkte, om eens te zien en van hun verwondering te getuigen, dat hier door *mannen* 'n techniek beoefend werd, die daar (in Indië) nauwelijks hun aandacht trok, daar zij die tot dusver beschouwd hadden als „wel aardig, maar overigens zeer gewoon."

Niet zonder verwachtingen dus en hopende op 'n goeden uitslag, werd dan ook door mij de eerste reis aanvaard naar de Heerengracht 7*a* te Den Haag, ter kennismaking en voorloopige bespreking met Mevr. N. van Zuylen—Tromp, van wie 't plan hoofdzakelijk uitging.

Maar al heel spoedig merkte ik wel, dat 't beloofde land zoo maar niet binnen te vliegen was, want — „Boeatan mag van haar klein werkkapitaal geen geld voor een dergelijke zending beschikbaar stellen", vertelde Mevr. van Zuylen mij.

Na het bespreken van alle bezwaren, die aan deze onderneming verbonden zouden zijn, w.o. de ontoegankelijkheid der Javaansche batiksters voor 'n „Toean Blanda", geen kennis van hare taal, enz. enz., want we stelden ons toen voor, dat ik haar ter plaatse zou wijzen wat er hier van haar verlangd werd, achtte ik de bovengenoemde bezwaren toch weer niet zóó overwegend, om 't niet eens te probeeren, want, zoo dacht ik, er zal toch altijd wel een mouw aangepast kunnen worden. Zelf de techniek goed kennende, zouden ze door het *zien doen* wel voldoende begrijpen, wat ik haar duidelijk te maken had.

Dit plan echter, theoretisch zoo mooi in Holland in elkaar gezet, moest bij kennisname met de werkelijke toestanden belangrijke wijzigingen ondergaan. Maar hierop kom ik later terug.

Volgens Mevr. van Zuylen zou 't eerstgenoemd bezwaar, gebrek aan fondsen, wellicht op te lossen zijn. Zij spande zich hiervoor in, met 't gevolg, dat ik begin Juli een oproeping kreeg om, voorzien van een voorloopig werkplan en een begrooting, mij te Amsterdam, Singel 364, te vervoegen. Na uiteenzetting van ons plan en vele vragen over en weer, kreeg ik daar ten antwoord: „Schrijf u maar aan Mevr. van Zuylen, dat, zoo 't ontbrekende van andere zijden bij elkaar komt, ik voor 'n derde in de kosten bijdraag." Aldus de eerste steenlegger, die later gevolgd werd door een paar andere milde gevers. Toch verliep er met dat al nog een jaar, voordat ik weer begin Mei 1907 de tijding ontving, dat de Raad van Beheer van „Boeatan" besloten had het ontbrekende aan het benoodigde kapitaaltje voorloopig bij te passen, zoodat er nu uitvoering aan het plan gegeven kon worden.

Zaterdagnamiddag, den 30en November daaraanvolgende vertrok ik per s.s. *Grotius* naar hier.

Den 5en Januari Zondagsmiddags om 5 uur arriveerde ik te Batavia.

Denzelfden dag nog, des avonds in 't Java-Hotel, kwam de heer P. A. J. Mooijen, secretaris van de Nederlandsch-Indische Kunstkring te Batavia, „die intusschen van mijn komst verwittigd was", om kennis met mij te maken en eens te hooren wat ik alzoo kwam doen.

Deze heer, enthousiast als hij was met het plan, bood mij 'n plaatsje in zijn huis en atelier aan, zoodat ik gemakkelijk met Indië kennis kon maken en mij 'n beetje in mijn nieuwe omgeving inleven.

Den 22en Maart kwam ik in Djocja aan, het centrum der Javaansche batikkunst, en begon met eens rond te kijken. Wat ik in Batavia, waar dit handwerk toch ook beoefend wordt, niet te zien had kunnen krijgen, zag ik hier dan voor 't eerst: het Javaansche batikken. En dit in 't voorgalerijtje van 'n „onbewoonbaar verklaarde woning", zoo zouden wij zulk een huis in Holland noemen, waarboven de naam Tjou Ko Heng te lezen stond, met 'n uitzicht naar achter, door 'n wanhopig slecht verlicht en gemeubileerd kamertje op 'n vies rookerig erfje, waar iemand bezig was het dagelijksch voedsel eetbaar te maken. Wat viel mij dat tegen! Zag ik vroeger in mijn verbeelding 'n mooie, goed gekleede Javaansche vrouw naarstig werkende aan haar even mooien doek, nu bemerkte ik 'n leelijk oud schepsel, in donkere kleurlooze kain en baadje, haar handen gerimpeld en vuil van de was, om zich heen een verzameling verdacht uitziende benoodigheden, spuwende en kauwende op haar onafscheidelijke sirihpruim, om 'n Hollandsche metselaar jaloersch te maken. Maar teekenen dat ze deed! Het was een grof patroon, zooals er geregeld nog voor eigen goedkoop gebruik toegepast worden, doch die hand, als 't ware geheel door 't hanteeren van de tjanting, ging met een zekerheid over het doek, om — haast zou ik zeggen van te watertanden. Het werk ziet er zoo gemakkelijk uit. Die mooie, teere, soupele waslijntjes ziet men als 't ware vanzelf op het doek groeien. En de vrouw, die 't doet, de omgeving, waarin het gebeurt, de gereedschappen, er bij gebruikt, zijn

alle zoo doodeenvoudig, dat men zich aanhoudend afvraagt: is hier nu de oorsprong van al dat moois? Zooals men het oude vrouwtje daar zag zitten, krom en scram gebogen, zou men haar zelfs niet in staat achten, tot wat men haars gelijken in Europa toebedeelt, b.v. het schrobben van 'n gang, of 't rondventen van 'n kar appelsienen. Het jonge meisje, dat bij haar zat, ook voor 'n batikrekje, zeker de eerste lessen krijgende, werd *maloe* en verborg haar bestaan tijdelijk in de rijkelijk zich in alle richtingen kruilende rookwolken op het erf.

Den volgenden dag was mijn eerste werk eens kennis te gaan maken met de Vereeniging ,,De Djocjasche Kunstarbeid.'' Het gezellige zaaltje, waar zooveel moois te zien is, vooral op uitgeslagen leergebied, trok mij zeer aan. Aan de allervriendelijkste uitnoodiging van Mevr. Ter Horst—de Boer om dikwijls terug te komen gaf ik gaarne gehoor. Met haar bepratende hoe ik het aan zou leggen om 'n goede collectie oud-Javaansche patronen machtig te worden, kreeg ik ten antwoord: ,,O, daar kan ik u wel aan helpen. Ik heb hier 'n rol met patronen in kleur, zoo juist van den Prins Pakoe Alam gekomen, daar kunt u van overnemen zooveel u wilt.''

Na een dertigtal der mooiste patronen gecopieerd te hebben, toog ik aan 't werk. Maar nu kwam er 'n moeilijkheid. Deze argelooze ornamentjes, die, voor jaren her, misschien wel eens geleken hebben op vlak-gestyleerde ,,vogels'', ,,visschen'' of andere dieren, zijn, door 't aanhoudend overteekenen met meer of mindere vaardigheid, veelal in juistheid sterk afgenomen. Wel is dat voor-de-vuist-wegteekenen, vooral ook om de meestal goed gekozen kleurcombinatie, voor ons oog soms juist zeer aantrekkelijk; maar de daarbij begane fouten wilde ik toch trachten te vermijden, zoo b.v. het het geregeld herhalen van een zelfde motief tot daar, waar 't doek eindigt, dikwijls besluiten met halve of drie kwart figuurtjes. Diezelfde motieven toepassen, goed, daar gaat 't in hoofdzaak om, maar ik wilde vooral van al die mooie gegevens zooveel mogelijk partij trekken. Wij, met onze meer beredeneerde opvatting, willen alles recht zetten, en door orde en regelmaat komen tot wat de hoogste eisch in ornament is: het verdeelen in evenredige partijen, welke onderling met elkaar in verband staan, en ook tot in de kleinste detailleering redegevend opgelost is. Mijn allereerste ontwerpen hier kenmerkten zich dan ook als gemaakt door 'n *Orang Blanda*. De kromme, scheeve vlinders zette ik recht, de bloemtakjes gaf ik 'n overeenkomstigen vorm en richting, en toen de eerste proeven daar voor mij lagen in kleur, was ik er mee tevreden. Maar toch wilde ik 't ook eens langs 'n anderen weg probeeren, door eenige motieven in al haar naïviteit te behouden. Ik rangschikte die zoo hier en daar op 't te versieren vlak, mij dus niet bekommerende of het overblijvende ,,fond'' wel 'n ornamentale vorm had. En toen ik, ongeveer drie weken geleden, deze proeven afgewerkt herheen gestuurd kreeg, ten huize van mijn gastheer te Batavia, beweerde deze met 'n gevoeligen tik op mijn schouder als bewijs van instemming: ,,nou, zeg, dat gaat uitstekend, ik geloof, dat we hiermee op den goeden weg zijn.''

Feitelijk ben ik de geschiedenis hier 'n weinig vooruitgeloopen, daar de schakel, die ontwerp en uitvoering aan elkaar verbindt, nog niet is aangeroerd. Te Djocja vertoevende, sprak ik met verschillende menschen over hetgeen ik kwam doen, doch van de meeste hunner kreeg ik de weinig moedgevende opmerking dat, zoo ik mezelf met de uitvoering zou willen bemoeien, ik daar niets of zeer weinig van terecht zou brengen: Ten eerste, u kent niets van hun taal en gewoonten, en daarbij als 'n heer dat moet doen!

Veel tijd om proefnemingen op dat gebied te doen, had ik niet, want met 't oog op mijn bescheiden finantieële draagkracht moest ik het zoo spoedig mogelijk daarheen zien te leiden, dat mijn ontwerpen bij flinke hoeveelheden uitgevoerd werden, om van de verkoopsprocenten, welke mij die opbrengen, verder drijvende te blijven op den oceaan des levens. Goede raad was duur, maar zooals het meer gaat in de wereld, ter rechter tijd kwam ik in kennis met iemand, die zelf uitstekend batikt en van Javaanschen bloede, als 't ware de aangewezen persoon was om de moeilijke taak: mijne bedoeling aan de batiksters uit te leggen, op zich te nemen.

Nu luidt de eerste paragraaf van mijn overeenkomst met ,,Boeatan'': dat getracht zal worden het doel te bereiken door bevordering van het batikken als *huisvlijt*, opdat de voordeelen van dezen arbeid ten bate komen van de individueele arbeidsters. Echter zal, zoo zulks wenschelijk wordt geacht, wel 'n eigen werkplaats op bescheiden schaal mogen worden opgericht, waarin aan de werksters het noodige onderricht en de gewenschte leiding kunnen worden gegeven.

Het bevorderen van dit handwerk als zuivere huisvlijt — iedere batikster in haar eigen huis werkend — hoe goed ook bedoeld en beredeneerd, is mij intusschen gebleken vooreerst moeilijk uitvoerbaar zijn. Proeven, op dit gebied genomen, toonden aan, dat de bekende zorgeloosheid van onze Javaantjes 'n niet te licht te schatten hinderpaal is. Geeft men haar b.v. goede materialen mee, zij zal die in tijden van nood verruilen tegen slechtere, of bij oogenblikkelijke geldverlegenheid brengt zij haar klaargeteekenden doek naar 'n pandhuis en men kan tot in lengte van dagen op het beloofde werk wachten.

Misschien zullen wij, in den loop der tijden, er in slagen enkele meer betrouwbare werksters voor eigen rekening te laten werken, haar zoodoende langzamerhand meer verantwoordelijkheidsgevoel bijbrengende.

Intusschen moest ik, rekening houdende met de thans heerschende toestanden en gewoonten, besluiten de producte onder geregelde leiding te laten plaats hebben. De uitkomsten hiervan, een 125-tal verschillende batikwerken, zijn thans naar den Haag aan ,,Boeatan'' gezonden, waar zij in het winkellokaal *Heulstraat* 19 nog vóór het Sint-Nicolaasfeest, naar wij hopen, tentoongesteld en te koop aangeboden zullen worden.

Wij staan misschien thans aan 't begin van een tijdperk, waarin rede en overweging de hand gaan reiken aan onbewust schoonheidsgevoel ter ontwikkeling van 'n sierkunst, die alleszins verdient door ons in eere gehouden te worden.

Moge ,,Boeatan'', door belangstellenden gesteund, er in slagen een zich meer en meer uitbreidend afzetgebied te vinden voor deze Javaansche kunstnijverheidproducten, opdat zij, naar gelang den aftrek, niet alleen in aantal, maar ook in verscheidenheid van vorm, opvatting en bewerking zullen kunnen toenemen.

PIET J. DUCRO.

Batavia, 13 October 1908.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Openbaring van de behoefte van den Inlander aan ruimere en vrijere ontwikkeling is schering en inslag van den inhoud der Maleische bladen van den laatsten tijd. ,,Ontwaakt, ontwaakt, wordt den Mal. van den overkant toegeroepen door hunne broeders uit het Engelsch-Indisch schiereiland in de te Singapore verschijnende Maleische Bode *(Oetoesan Melajoe)*. De Europeanen moeten tot voorbeeld worden genomen om hunne geestkracht, hun volharding, hun noesten vlijt. De Chineezen weten zich ook vooruit te werken en een beteekenisvolle plaats in de maatschappij in te nemen. De Maleier is niet minder bekwaam dan de Chinees, maar hij ziet nog te veel tegen moeite en inspanning op. De regeeringen verlangen niet anders dan dat ook hare Maleische onderdanen zich ontwikkelen tot een krachtig en nijver volk. Steeds meer vereenigingen en bonden van Inlanders ziet men verrijzen. Hier en daar ondervindt de Inlander daarbij ook den rechtstreekschen steun van het Europeesch bestuur. Zoo is den 17den September te Fort de Kock onder leiding van den controleur van Oud-Agam, den heer Westenenk, bijgestaan door den Adspirant controleur, den heer Beeuwkes, en in tegenwoordigheid van den heer Boutmy, als vertegenwoordigende het Hoofd van gewestelijk bestuur, in de Inlandsche Societeit *Madjoe* (Vooruit) een vergadering gehouden van inlandsche hoofden en ambtenaren, waarin besloten is tot de oprichting van een maandelijksch tijdschrift in de Holl. taal, dat allerlei wetenswaardige onderwerpen zal behandelen. Als hoofdredacteur treedt op de inlandsche onderwijzer te Fort de Kock, *Nawawi gelar Soetan Ma'moer*, en als onder-redacteur tevens administrateur de inlandsche onderwijzer *Mohamed Tail gelar Soetan Pamoentjok*, die daarvoor eene maandelijksche toelage bekomen van *f* 50.— en *f* 25.—.

Te Padang is tot stand gekomen een bond van inlandsche beambten van den Post- en telegraafdienst *(Echwan Setia* = Trouw-Verbond), ter behartiging van hunne gemeenschappelijke belangen. De contributie bedraagt *f* 1.— per maand, die voorloopig onaangetast blijft, tot dat men een kapitaaltje van *f* 100.— bijeen heeft. Magelang zag een vereeniging ontstaan van de mindere inlandsche ambtenaren ter onderlinge ondersteuning, en te Kedoeng Djati vereeste de vereeniging *Sedio Djati* (Houdt u gereed!) waar door ieder lid *f* 1.— 's maands wordt bijgedragen om boeken te koopen, die onder de leden in rondlezing zullen gaan, terwijl men eens in de week, Zaterdagsavonds, bijeenkomt om besprekingen te houden.

Het ontwaakt gemeenschapsgevoel van den Inlander werkt mede tot het succes, dat de Indische regeering gestaag ondervindt met de instelling van het Inlandsch crediet-wezen. Reeds heeft men op Java ongeveer 10000 loemboengs met 2 millioen pikol padi en 58 coöperatiebanken van Inlanders met *f* 3½ millioen kapitaal.

Uit Mekka wordt bericht, dat de gouverneur van Hedjaz, *Ahmad Rahib basja*, daarin gesteund door den Magistraat te Mekka, geweigerd heeft, bekendheid te geven aan den nieuwen staat van zaken in Turkije, aan de erkenning van een grondwet, en deswege beiden zijn ontslagen en gezoeid naar Constantinopel vervoerd, terwijl hunne goederen zijn verbeurd verklaard. Men hoopt, dat daarmede ook aan de uitbuiting der bedevaartgangers een einde zal komen. Den 20sten der maand Redjab (16 Augustus) is uit het fort te Mekka met 21 kanonschoten de komst gemeld van een troepenafdeeling, die ten taak heeft, een zuiverderen toestand te helpen scheppen.

Uit de O.I. Mail.

Jong-Javanen.

De heer *R. Broersma* wijdt in *De Week* van het *Soer. Handelsblad* eene nabetrachting aan het congres te Djocdja, en zegt daarin o.m.:

,,Het groote evenement dezer week was voor Java het congres der Jong-Javanen. Men zou het niet aanstonds gelooven, waar het eenig teeken van dit nieuws onder de zon slechts de verslagen vormden in de couranten. Er is heel veel geweest wat ontmoedigt: de belangstelling der Europeanen was gering; de Javanen zelf kwamen den tweeden dag in minder getal op dan den eersten, den derden dag was de opkomst kleiner dan den tweeden. Dan: het is al vroeger gezegd, dat de Jong-Javanen...... jong zijn en de genadigheid van veel geroemde regenten — waar was zij? De regent van Temanggoeng, bekend voorstander van de priajivereeniging, was er en stak de handen uit de mouw. Waar was de regent van Demak, die van Japara, van Koedoes, van Semarang? Kon geen der Hollandsch sprekende regenten iets van zijn moderniteit aan den dag komen leggen op het congres? Wij betreuren hun afwezigheid.

De Javanen-vereenigingen, de acht afdeelingen van ,,Boedi Oetomo'' te Batavia, Buitenzorg, twee te Djocdja, Bandoeng, Magelang, Soerabaja en Probolinggo waren vertegenwoordigd. Wederom is bewezen, hoe bescheiden en voorbeeldig de Javaan zich met zijn broeders vergadert. Statuten en huishoudelijk reglement werden — zij het ook toen reeds velen na de eerste opkomst afwezig bleven — gemakkelijk vastgesteld. Er zijn dus ook goede teekenen geweest. Wat ons bovenal heeft verblijd, was de verzekering, dat de ontwikkeling van den Javaan niet zal inhouden het volksgeen te verwisselen met westersche vreemdigheid. Laat vallen van de adat wat knelt en benadeelt, maar bewaart de banden, die het gewaad bijeenhouden en sieren! De Jong-Javaan onderscheidde zich slechts hierdoor, dat hij uit de wezenlijke beschaving van den westerling aanvaardt, wat hem maatschappelijk vooruitbrengt.

Het maatschappelijk belang is op het congres misschien wel te veel ondergegaan in de eeuwige wijsbegeerte. Het programma van wenschen gaat van fröbelscholen tot hoogere en hoofdenscholen, tot kweek- en vakscholen; om de school riep men het luidst, en, waar begeerd werd verzorging van den bedelaar, en bestrijding van den woeker, daar riep men toch eerst weer om...... scholen.

Dit blind-kijken op het onderwijs is om méér dan één reden verkeerd. Het is onpractisch, aangezien men wel begrijpen kan dat het verstrekken van onderwijs van 30 millioen Javanen een werk is dat het gouvernement — en daarvan moet het komen — bezwaarlijk ondernemen zal. Is het ook wel noodig, zooveel te hechten aan de school? Wij gelooven het niet. Wanneer een Javaan, niet de aanstaande ambtenaar natuurlijk, in zijn dessa-school heeft leeren lezen, schrijven en wat rekenen, dan heeft hij voor zijn dagelijksche practijk genoeg, en

zal hij beschermd zijn tegen de afzetterij van zijn onmiddellijke hoofden. Meer dan het onderwijs, boven dat der desa-school, hem ontwikkelt, zal voorloopig althans zijn handel en zijn ambacht hem kunnen brengen. Een bewijs — er zijn er meer — vindt men in de verkeersmiddelen, die zelfs den onnoozelsten orang tani konden lokken en hem spoedig vergemeenzaamden met tal van levensgemakken en levensbehoeften, hem vrijmoediger maakten en zijn energie wekten tot verruiming van ondernemen. Het verkeersmiddel is in menig geval weldadiger dan de school en zelfs voor den priaji beter dan Fransch of Latijn, die ook al op de verlanglijst staan, namelijk voor de kweekschool.

Het programma van wenschen is niet het beste deel van het resultaat, deze week te Djocdja bereikt. Het zal goed zijn, indien de leden in het orgaan, tot welks oprichting zij besloten, hun wenschen bespreken en die trachten te regelen naar de onmiddellijke behoefte, de groote toekomstmuziek stakend. Ook dan blijft het streven nog mooi, boedi oetomo", besluit de heer B.

Het *Nieuws v. d. Dag v. N.-I.* komt er ook nog eens op terug en schrijft onder het opschrift: „*Geleidelijke ontwikkeling*" o.a.:

In een vorig artikel over het Javanen-congres hebben wij uiteengezet, waarom wij ons schaarden aan de zijde van den Inlandschen dokter Radjiman, wiens meeningen wel hier en daar „reactionair" zijn genoemd, o.a. in het *Bat. Nbl.*, maar waarin wij niets anders konden zien dan een gezond conservatisme, een streven om het goede te bewaren en te versterken, dat zich in den loop der tijden heeft gevormd, en het oude niet maar in den wilde te gaan uitroeien en vervangen door iets nieuws, zonder zich ter dege rekenschap te geven, of het nieuwe wel zal „aanslaan" in den vreemden grond.

In korte woorden kwam de meening van Dr. Radjiman hierop neer, dat het verbreiden van Westersche kennis van boven af moet geschieden, terwijl de onderste lagen der Javaansche maatschappij geschikt moesten worden gemaakt om van die kennis te profiteeren, door onderwijs in hunne eigene taal, een taal, waarin zij zonder moeite kunnen denken, en die derhalve een geschikt voermiddel is voor de hooger ontwikkelden om hunne denkbeelden voor den minder ontwikkelde pasklaar te maken.

Het is ons eene voldoening uit de sinds ontvangen tijdschriften van September te vernemen dat niemand minder dan Prof. C. Snouck Hurgronje, die men ten aanzien van de emancipatie van den inlander zeker niet van reactionaire neigingen zal kunnen verdenken, — in de September-afl. van *de Gids* — geheel dezelfde meening heeft verkondigd.

Het artikel van Prof. Snouck Hurgronje is geschreven naar aanleiding van een verleden jaar verschenen werkje van Dr. Kohlbrugge: „Blikken in het zieleleven van den Javaan"; wij willen niet al het kwade, dat Prof. Snouck van die opstellen zegt, hier mededeelen, en bepalen ons tot zijn uitspraak, dat naar zijn oordeel die „blikken" van nul en geener waarde zijn om tot betere kennis te geraken van Java's bevolking.

. . . .

De schrijver besluit aldus:

„De rijpe ervaring heeft geleerd, dat de hervormingen, die Java's volk behoeft om in de wereld een plaats te gaan innemen, waartoe zijn aanleg het in staat stelt, niet direct door de vreemde voogden ingevoerd kunnen worden. Dezen kunnen ze slechts voorbereiden door de hoogere klassen der Inlandsche maatschappij voor de leiding van het volk in de richting naar boven geschikt te maken.

Daarop moet derhalve de aandacht van allen, die het wel meenen met Java, in de allereerste plaats gevestigd zijn."

„Wij gelooven", zoo eindigt het blad, „dat aan deze uitspraak van den Hoogleeraar, die volkomen overeenstemt met hetgeen door den ontwikkelden Javaan Mas Mangoenhoesodo is beweerd, niets valt toe te voegen."

In het *Bat. Nieuwsblad* lezen wij over deze beweging nog:

De reeds gedurende eenigen tijd onderling in briefwisseling geweest zijnde inlandsche artsen van javaansche afkomst op Sumatra, hebben het hoofdbestuur van Boedi Oetomo doen weten dat zij zich van harte gaarne aansloten bij de Vereeniging. Zoo is ook daar doorgedrongen de zucht naar verandering en verbetering. Zoo moet het gaan. Het „groepje intellectueelen", dat men nog steeds wil zien achter de jong-javaansche beweging, moet zich vooral in het eerste jaar van zijn bestaan ontwikkelen tot een groote groep, welker leden men bij duizenden moet tellen.

Met voldoening is dan ook de tijding ontvangen, dat de priaji's van Magelang voornemens zijn daar een afdeeling van Boedi Oetomo te vormen, terwijl ook te Madioen het voornemen bestaat tot vorming eener afdeeling.

Ook toe te juichen is het dat thans reeds verscheidene Indo-Europeanen zich aansloten.

* * *

Een verzoeningsmaal.

Dat er weer een vredige stemming ter Sumatra's Westkust heerschte, blijkt opnieuw uit een schrijven van Padang Pandjang aan de *Sumatrabode*, naar aanleiding van het te Pandjawan gehouden verzoeningsmaal, door die negari aangeboden, dat de weg aldaar zeer aardig versierd was, terwijl aan de ingangen een paar eerebogen waren opgericht.

De wd. assistent-resident, de heer de Nijs, en eenige andere Europeanen, waaronder een dame, waren bij die gelegenheid aanwezig.

In het huis van het oude larashoofd werden de europeesche gasten en inlandsche ambtenaren ontvangen, waarna een maal volgde, bestaande in europeesche tafel, dat ook bij de inlandsche gasten zeer in den smaak viel.

Voor dat déjeuner had men de eveneens versierde balei bezocht, waar eenige photografische opnamen gedaan werden, die o.a. ook de door geweerkogels doorschoten masdjid vertoonden, terwijl ten slotte de aanwezige vrouwen, allen in groot ornaat, gekiekt werden.

De mannen, voorzoover ze panghoeloe andiko waren, gewapend met krissen, waren natuurlijk ook in hun nationaal costuum. Wapendansen, behoorende bij elken grooten alek, werden natuurlijk ook hier ten beste gegeven.

Na afloop van het maal kwamen de panghoeloes der negari voor; zij betuigden bij monde van een hunner den levendigen spijt, die in hun negari gevoeld werd over hetgeen er voorgevallen was, deden de belofte, dat zoo iets niet meer zou voorkomen, en riepen ten slotte de vergevensgezindheid van het gouvernement te hunnen opzichte in.

Nadat dit was afgeloopen, verzamelden zich de *orang beradat* in de balei, waar het maal intusschen voor hen was gereed gezet, en dat zij alle eer aandeden.

De europeesche gasten vertrokken weldra daarop, doch de vergadering der inlandsche bijeenzittenden werd daardoor niet verstoord.

Onze briefschrijver teekent hierbij aan, dat van eenig militair vertoon, in den vorm van officieren of minderen, te Panindjawan tijdens dien verzoeningsmaaltijd geen spoor aanwezig was.

* * *

Schooltuinen.

Men schrijft hierover aan het *Soer. Handelsblad:*

„De heer V. W. van Gogh bepleit in *De Cultuurgids* den aanleg van schooltuinen, als aanhangsel van de lagere Inlandsche- en desascholen en verwijst naar de gunstige resultaten van de schooltuinen op Ceylon en in Britsch-West-Indië.

De geachte schrijver, die een uitstekend werk verricht heeft met de aandacht te vestigen op die nuttige inrichtingen, vermoedelijk met het doel het landbouwdepartement uit den dommel te wekken, schijnt niet te weten, dat het aanleggen van een schooltuin op Java niets nieuws zou zijn.

Ongeveer drie jaren geleden zag ik er een aanleggen te Gombong, achter het fort Generaal Cochius en de militaire pupillenschool. Wat daarvan terecht is gekomen, en of die schooltuin inderdaad nog bestaat, kan ik niet met zekerheid zeggen. Het initiatief daartoe was uitgegaan van den Hortus Bogoriensis? Neen, integendeel, juist van de leerlingen der pupillenschool, de als onhebbelijk gesignaleerde bengels, die hunnen officieren en kader genoeg soesah bezorgen.

Die rakkers hebben groententuinen aangelegd in navolging van het voorbeeld van een minder militair, die, na eerst door hen voor den gek te zijn gehouden, de jongens er ernstig op wees, dat de door hen te kweeken groenten voor hunne consumptie door den menagemeester konden worden opgekocht, omdat in Bengalen de groenten zoo schaarsch zijn.

Over de voor die groenten betaalde sommen zouden de pupillen dan kunnen beschikken voor andere doeleinden.

Dat was niet aan dovemans ooren gepreekt en het was een lust om te zien, hoe de jongens dadelijk op een stuk militair terrein aan het spitten en planten gingen. Zij ondervonden medewerking van den toenmaligen directeur der pupillenschool en van anderen, die over de jongens moesten waken en blij waren door die liefhebberij de neiging tot kattekwaad te zien verminderen.

Voor zooverre mij bekend, is die tuin nooit officieel als schooltuin aangemerkt door het legerbestuur, of door 's lands plantentuin of het landbouwdepartement, waarvan wel wat meer stuwkracht mocht uitgaan.

Ik heb nimmer iets gemerkt van belangstelling van het Landbouwdepartement in de liefhebberij dier jongens, om te zwijgen van aanmoediging. Ik zag wel in dezelfde contrijen demonstratievelden, waar de Javaan geen notitie van nam en welke een hoop geld kosten aan tractementen van de mantris-landbouw en declaraties van de inspecteerende ambtenaren. De erven, waarop de schoolgebouwen staan, zijn dikwijls groot genoeg voor den aanleg van schooltuinen, waar aan de kinderen les kon worden gegeven in de practische studie der natuur, en waar groenten zouden kunnen worden geteeld, — aan welk consumptieartikel op verscheidene plaatsen gebrek is. De kosten, welke de regeering daarvoor eventueel wenscht over te hebben, zullen zooveel niet bedragen. Enkele gestraften kunnen de jongens der inlandsche scholen behulpzaam zijn.

* * *

Verpleegsters bij den Hospitaaldienst.

In hetzelfde blad lezen wij:

In 1901 werden voor het eerst bepalingen gemaakt omtrent de tewerkstelling van particuliere verpleegsters bij den militairen hospitaaldienst. De tractementen werden echter zoo bescheiden gesteld, dat er bij de meesten weinig animo bestond, om in die richting een werkkring te zoeken. Daarbij kwam, dat er voor de aanneming een leeftijdsgrens van 28 jaar gesteld was; andere verpleegsters konden niet worden aangenomen, met het oog op het later uit te keeren pensioen.

Reeds eenigen tijd geleden konden wij mededeelen, dat de salarissen voor verpleegsters en hoofdverpleegsters zouden worden verhoogd en in verband met die a.s. wijziging, welke nog slechts op de koninklijke machtiging wachtte, werden oproepingen gedaan voor eventueele candidaten.

Bij gouvernementsbesluit van den 3en dezer is nu kennis gegeven, dat de koninklijke machtiging op de wijziging van het betrekkelijk tarief is verkregen; hoofdverpleegsters kunnen nu benoemd worden op *f* 150 en kunnen tot *f* 225 klimmen, na 3×5 jaar dienst. Verpleegsters worden nog steeds met *f* 50—75 bezoldigd, welk bedrag over 't algemeen te gering wordt geacht, om daarvoor steeds op een voldoend aantal dergelijke krachten te kunnen rekenen, ook al hebben de bestaande verlofs- en pensioensbepalingen veel voor.

Te Soerabaja heeft men nog nimmer dergelijke verpleegsters voor het hospitaal kunnen vinden. Hier vindt een goede verpleegster buiten allicht geregeld emploi tegen *f* 5 à *f* 10 per dag en alles vrij. Op Ngempak worden de verpleegsters met *f* 100 gulden bezoldigd, en hebben kost en inwoning vrij. Dat zijn verdiensten, waarvan een dame althans behoorlijk leven kan; van *f* 50 tot *f* 75 zonder meer kan zij dat niet. Het gouvernement zal dus beter over de brug moeten komen, als het zich in voldoend aantal van vrouwelijke werkkrachten in de hospitalen bij voortduring wil verzekeren.

* * *

Was het maar Waar!

De *Birmingham Daily Post*, een van de best ingelichte engelsche bladen, publiceert een interessante verklaring omtrent Nederl.-Indië.

Het blad vernamen dat de Nederlandsche regeering bereid is een som van 36000000 gulden te bestelen aan de binnenlandsche ontwikkeling der indische koloniën. De voorstanders van deze groote uitgaaf gelooven dat de uitbreiding van spoorwegen en andere publieke werken de beste wijze is om den vrede te bevestigen in de koloniën.

Och, dat het waar ware!" roept het *Bat. Nieuwsblad* uit.

* * *

Pisuise en Blokzijl.

De Bataviasche bladen melden, dat het succes dezer journalisten-chansonniers met iederen avond, dat zij optraden, is gestegen, tot het bij hun afscheid zijn toppunt bereikte.

In hoofdzaak uitte zich het succes in een onbedaarlijk applaus, dat overging in gejuich toen Pisuisse, om den avond te besluiten, weder het te Batavia populair geworden lied zong: „*Autour du chat noir*".

Werd er de vorige avonden reeds dapper meegezongen, gisteravond was het een lust sopranen en alten, de tenoren, baritons en brommende bassen in een koor van opgewonden vroolijkheid te hooren zingen van „Oscar, die rondom den „*chat noir*" zijn fortuin zocht."

Pisuisse zelf was zóó in zijn schik met de echte „chanson-stemming", die hij onder zijn toehoorders had opgewekt, dat hij nog een dergelijk lied, dat zich eveneens zeer goed voor een „koor" leende, ten beste gaf: *Le vin*. De geestelijke vader van dit chanson is ook weder Aristide Bruand, *le chansonnier des chansonniers*.. En het ging „er in", ook het refrein van dit lied heeft den Batavianen gelegenheid gegeven, hun stembanden te laten trillen.

Doch niet alleen aan het eind van den avond, maar gedurende de geheele uitvoering was het succes groot. Dat bleek o.a. in de pauze, toen de tweelingbroeders in de kunst zich in de galerij vertoonden en van alle kanten werden gelukgewenscht.

Zoo trad op Pisuisse een dame toe, die met veel excuus, omdat zij den zanger niet kende, kwam vertellen, dat hij haar met zijn Chansons diep geroerd had. — „Hij nam 't haar toch niet kwalijk, maar wat je hart ingeeft... niet waar?"

Dat bracht natuurlijk een kromming in Pisuisse's ruggegraat en zijn mond stamelde dankbetuigingen en: „dat hij het zeer aangenaam vond, dat zijn liedjes dien indruk hadden gemaakt"......

WEST-INDIË.

SURINAME.

Gemeenteraden.

Decentralisatie is het parool, ook in Suriname, waar het voornemen schijnt te bestaan er gemeenteraden in te stellen.

Onze West betoogt, dat in Suriname met zijn geringe bevolking nog geen plaats voor gemeente-instellingen is.

Het blad merkt op, dat de instelling van gemeenteraden de kolonie voor een alternatief zou stellen: òf de verschillende bestuursvakken, die thans hun werkzaamheid over de geheele kolonie uitstrekken, blijven in hun geheel — òf zij worden onderverdeeld.

In het eerste geval verkrijgt men gemeenteraden zonder werkelijke beteekenis. In het tweede geval verkrijgt men een verdeeling van de bestuurstaak, waardoor nòg meer ambtenaren zullen noodig zijn en de administratie der kolonie nòg omslachtiger en nòg kostbaarder zal worden.

De Koloniale Staten dragen, naar het blad meent, reeds eenigszins het karakter van een gemeenteraad voor Paramaribo. Het lijkt 't blad zelfs vreemd, dat bij de oprichting van gemeenteraden de belangen van de hoofdstad, die zoo nauw samenhangen met die van de districten, aan de beraadslagingen der Staten zouden onttrokken worden.

Hoezeer er nog veel nuttig werk is te doen, zal men niet kunnen beweren, dat de stadsbelangen door de Staten verwaarloosd worden. En voor wat er nog gedaan moet worden is heel veel geld noodig.

„Doch zal een gemeenteraad voor dat alles ineens geld vinden? Hoe hoog zullen dan wel de belastingen moeten worden opgevoerd? En hoe zal het moeten gaan met de gemeente-leeningen? Surinaamsche leeningen onder staatsgarantie vinden reeds zoo moeilijk ingang, laat staan dus gemeente-leeningen", meent het blad.

Bacoven-Cultuur.

Den 10en October l.l. werden per stoomschip „Coppename" 5187 bossen bacoven verscheept; dus nog steeds veel minder dan het oorspronkelijk geraamde aantal van 20000 bossen voor elke verscheping.

De vertegenwoordiger der United Fruit Co. Williams, die voor de verschepingen in de maanden October tot en met December eene raming had gemaakt, welke in *Onze West* werd gepubliceerd, schreef nu aan dat blad, dat, indien de droogte tot November mocht aanhouden, slechts de helft van het product tot rijpheid zou komen.

Hoezeer thans door de huidige droogte, indien die nog eenige weken mocht aanhouden, de productie aanmerkelijk geringer zou worden gedurende de eerstvolgende maanden, was uit dien hoofde in de toekomst geen ernstig verlies te wachten. Door behoorlijke zorg stond het in de macht der planters om het grootste deel van hun product in het tijdperk tusschen 1 Maart en 1 September tot rijpheid te doen komen.

Hevea-Cultuur.

Uit Ceylon is voor den Cultuurtuin te Paramaribo eene bezending van niet minder dan 150000 hevea-zaden ontvangen, bestemd voor de op te richten gouvernements-rubber-onderneming.

Onze West schreef dienaangaande het volgende:

De bezending schijnt een succes te zijn, in tegenstelling met twee, eveneens belangrijke bezendingen zaad tegelijkertijd door de plantages Voorburg en La Liberté ontvangen. Heeft het Proefstation grond om te verwachten, dat van het zaad 50 à 75 percent zal opkomen, de bezending door genoemde plantages ontvangen is nagenoeg geheel mislukt, wat een zeer te betreuren schadepost oplevert, om niet te spreken van het tijdverlies.

Wij namen een kijkje in den Cultuurtuin en zagen daar met welk een groote zorg de ontvangen zaden behandeld worden. Zulk een hoeveelheid zaad kan natuurlijk niet in eens worden uitgeplant. Alle zaden zijn echter aanstonds verwijderd uit de gesoldeerde blikken, waarin zij met vochtig houtskool verpakt waren. Een gedeelte van het zaad was reeds in de blikken ontkiemd.

Die worden natuurlijk het allereerst uitgeplant. De rest is voorloopig uitgespreid op bedjes en bedekt met vochtig houtzaagsel, in afwachting van de geleidelijke uitplanting.

Zoodra de regens invallen (d. i. dus vermoedelijk over ruim een maand) zullen de plantjes van de kweekbedden worden overgebracht naar het open veld, en daar uitgeplant op onderlinge afstanden van 2 bij 3 voet. Wanneer de overbrenging zal geschieden naar de pl. Slootwijk, bestemd voor de rubberonderneming, valt uit den aard der zaak nog niet te zeggen, daar de wettelijke sanctie der Staten-Generaal nog niet verkregen is. De voorbereidende maatregelen, die het Proefstation thans neemt ten aanzien van plantmateriaal, zal een tijdsbesparing opleveren van wel een jaar, wanneer het eigenlijke werk kan worden begonnen. Er behoeft geen vrees te bestaan, dat het Proefstation zou kunnen blijven zitten met de Hevea-plantjes, indien onverhoopt de eindgoedkeuring voor de op te richten onderneming mocht uitblijven, want van particuliere zijde bestaat groote vraag naar Hevea-plantmateriaal.

Met hetgeen reeds aanwezig was in den Cultuurtuin, is de voorraad plantmateriaal vrij aanzienlijk. Men herinnert zich wellicht dat een vorige bezending zaad 2200 planten had opgeleverd, terwijl ruim 17000 planten waren verkregen van zaad van den Cultuurtuin zelf.

Zoo worden dus de grondslagen gelegd, om, naast de bacovencultuur, nog een andere, nieuwe, waardevolle cultuur in 't leven te roepen.

Suriname-Expeditie.

In *Onze West* van 17 October treffen we hieromtrent het volgende aan:

Van de expeditie onder den luitenant ter zee G. J. W. J. Eilerts de Haan, ter opsporing van de bronnen der Suriname-rivier, is een groot gedeelte Zondag j.l. te Paramaribo teruggekeerd onder den heer F. A. Millard.

De expeditie heeft haar doel bereikt. De beide vertakkingen van de Suriname zijn tot den oorsprong met het omgevend gebied opgenomen. De leden der expeditie bleven in 't zuiden achter, teneinde van een of meer bergtoppen opnemingen te doen. Daarvoor zullen trace's moeten worden gekapt door het bosch, wat nogal tijdroovend is. Met het oog op den vooraad levensmiddelen, besloot men daarom een groot deel der arbeiders, die niet meer noodig waren, terug te zenden naar Paramaribo.

Hoewel het in de bovenlanden iets meer geregend schijnt te hebben dan aan de kust, was de waterstand toch zoozeer gedaald, dat het gevaar voor de expeditie om den terugweg afgesneden te zien, niet denkbeeldig is. In 't ergste geval echter zal de overgeblevene voorraad levensmiddelen wel voldoende zijn om het uit te houden, tot de regens invallen.

De gezondheidstoestand was over het geheel genomen vrij gunstig. Enkele koortsgevallen deden zich voor. De leider was eenigen tijd lijdende aan verwonding en zwelling met abcèsvorming aan het been, doch bleef met groote energie op zijn post. Wederwaardigheden bleven der expeditie natuurlijk niet verschoond. De zeer steile watervallen veroorzaakten langdurig oponthoud en vereischten groote inspanning. Een der booten werd op een steenrots te pletter geslagen. Gelukkig waren geen menschenlevens te betreuren. Zelfs alle goederen konden weder worden opgevischt. Dat de bovenwateren ook bewoners hebben, die gevaar opleveren voor den mensch, blijkt uit het feit, dat op een dag een der arbeiders aan den voet gegrepen werd door een anjoemara-visch, die eenige teenen en een stuk van den voet nagenoeg geheel afhapte.

Van Vreemde Koloniën.

Kolonisten in de tropen.

Sir Harry Johnston, gewezen regeerings-commissaris in Oeganda, heeft onlangs in een opstel, getiteld: „Het Oost-Afrikaansche vraagstuk", een bijdrage geleverd tot de quaestie der nederzetting van blanken in de tropen.

Terwijl Oeganda wegens klimatologische toestanden en de dichte inlandsche bevolking hoofdzakelijk voor de inboorlingen in aanmerking komt, vindt men in Oost-Afrika gebieden tot eene hoogte van 5500 voet en meer, die slechts zwak bevolkt zijn.

In het door den spoorweg ontsloten Kambaland en in de provincie Oekamba treft men hoogten aan van 3000 tot 6000 voet. In het Westen van Oekamba bevinden zich de beide provinciën Naivasja en Kivoemoe, die met uitzondering van eenige lage gedeelten voor de nederzetting van blanken geschikt schijnen. Een groote wildstand maakt, dat deze streken in het bijzonder den jager aantrekken. De streek om den berg Kenya is een waar paradijs. De provincie Tanaland en het gebied ten Noorden daarvan zijn wegens het klimaat niet geschikt voor de nederzetting van blanken. In het geheel beslaat het gebied dat in 1903 na voltooiing van den spoorweg ter beschikking van de Engelsche regeering kwam, een oppervlak van omstreeks 105000 vierk. Engelsche mijlen. Hiervan zijn 75000 reeds bewoond of voor de inboorlingen gereserveerd; maar er blijven nog ongeveer 30000 vierkante Engelsche mijlen uitstekend land met een gezond klimaat over in de provinciën Oekamba, Naivasja, Kenya en Kivoemce en de vraag is nu, in hoeverre dit gebied door Europeesche kolonisten kan worden bevolkt.

Van 1900 tot 1908 zetten zich omstreeks 2100 blanken in het binnenland van Oost-Afrika neder. Van dezen waren 700 Boeren en in de maand Juni ll. kwamen er 300 bij.

Verdeelt men de immigranten in Britsch Oost-Afrika in 4 categorieën: die zonder eenig vermogen, bezitters van een klein kapitaal van ƒ3600 tot ƒ4800, lieden die minstens ƒ 14400 bezitten, groote kapitalisten en maatschappijen, dan komt men tot de volgende uitkomsten.

Aan de laatste categorie van groote ondernemers werden terreinen tot een uitgestrektheid van 2000 vierkante Engelsche mijlen uitgegeven. Hun ondernemingsgeest moet men hoog schatten, maar hetzij succes of niet hun deel is, in elk geval is men maar al te dikwijls wangunstig tegenover hen gestemd.

De kolonisten, die over een kapitaal van minstens ƒ 14400 beschikken, hebben in de huidige omstandigheden weinig kans op spoedig succes, maar zij kunnen in elk geval rekenen op een goed bestaan. Mais, boonen en tarwe zijn de producten, die het meest beloven, terwijl de teelt van schapen en varkens in deze koele streken goede vooruitzichten bieden.

De Europeesche kolonisten, die slechts de beschikking hebben over een klein kapitaal, hadden tot nu toe nog weinig succes. Zij willen meestal niet zelven werken, klagen over de luiheid der negers, verlangen dat dezen tot den arbeid zullen worden gedwongen, en zij leven noch met de ambtenaren noch met de inboorlingen op een goeden voet. Wie er evenwel niet tegen opziet om zelf de hand uit de mouw te steken, kan er op rekenen, dat zijn kapitaal spoedig toeneemt.

Met het oog op de ondervinding, dat aanhoudende arbeid voor de blanken in die hooggelegen streken zeer wel mogelijk bleek, stelt sir Johnston nu voor, om een deel dier duizenden, die door het Leger des Heils naar Canada en Australië worden uitgezonden, voor Oost-Afrika te bestemmen. Voorloopig achtte hij het evenwel raadzaam om zich daartoe tot kleine groepen van omstreeks honderd tegelijk te bepalen. De kolonie zou den immigranten den noodigen, ongeveer 30 acres, grond moeten ter beschikking stellen, terwijl woningen en gereedschappen zouden moeten worden toegewezen.

Tegen de witte mieren.

In eene vergadering van de planters-vereeniging op het schiereiland Malakka, die te Penang werd gehouden, kwam de witte mieren-plaag ter sprake.

In een vorige bijeenkomst der vereeniging was, met het oog op het groote belang van den landbouw van doeltreffende middelen ter bestrijding van de witte mieren-plaag, besloten, dat de vereeniging in gemeenschap met de besturen der Straits Settlements en van de Gefedereerde Maleische staten een prijs zouden uitloven voor dengene die een doeltreffend middel zou vinden voor de verdelging der witte mieren.

Van het bestuur der Straits Settlements werd daarop bericht ontvangen, dat dit het één-vijfde deel van het bedrag van den prijs voor zijn rekening nam, terwijl de rest gelijkelijk zou worden verdeeld over het bestuur der gefedereerde Maleische Staten en de planters-vereeniging.

Van zekeren Pears van Tampin in Linggi was de mededeeling ontvangen, dat hij een middel gevonden had, waarbij baat zou worden gevonden.

Zooals men weet, wordt de hevea-cultuur op het Malakka nog al ernstig door de witte mieren-plaag bedreigd.

Troebelen in Serawak.

De Batang-Loepar Dajaks, die gedurende geruimen tijd veel last veroorzaakten in het Oeloe-Ai-district in Serawak zijn door een expeditie, onder bevel van den Commandant der Serawak-Rangers, Cunnyghame, verslagen.

Gunnyghame vertrok den 29sten Augustes l.l. met 70 man van zijn korps naar Koetsjing. Te Soengei Dolok werden de booten achtergelaten en nadat 2 duizend Dajaks zich bij de kleine macht gevoegd hadden, werd tegen 't land der Batang Loepar Dajaks opgetrokken.

De marsch ving den 7en September aan en op dien dag had de eerste ontmoeting met den vijand plaats, toen 30 man van de hulptroepen, instede van halt te houden op de aangewezen rustplaats voor den nacht, den marsch in het duister voortzetten en in een hinderlaag vielen, waarbij zij 3 dooden en een gewonde verloren.

Een eenigszins ernstige ontmoeting had slechts plaats op den 12en September, toen 400 Dajaks stand hielden tegen de oprukkende macht, maar voor het geweervuur weldra moesten wijken.

Daar de vivres begonnen op te raken werd tot den terugmarsch besloten en den 15en September Soengei Dolok weer bereikt.

Cunnyghame rapporteerde, dat in het geheel 22 Dajakhuizen waren verbrand en ook een goede voorraad padi, terwijl andere te velde staande gewassen werden vernield. Voorts voerde de macht gongs en andere zaken van waarde voor de Dajaks met zich mede als oorlogsbuit.

Portugeesch Guinea.

Wij hebben, schreef de „Dépêche Coloniale", herhaaldelijk onzen lezers het een en ander medegedeeld over hetgeen in Portugeesch Guinea voorviel. Men zal zich herinneren, dat de Fransche regeering zich eenige maanden geleden genoodzaakt zag den kruiser „Cassard" daarheen te dirigeeren, om 't leven en den eigendom van Fransche handelslieden te beschermen, die in gevaar verkeerden wegens den staat van onrust onder de inlandsche bevolking, waaraan het Portugeesch bestuur geen einde wist te maken.

Het blad vernam nu, dat zich wederom ernstige feiten hadden voorgedaan langs de Geba-rivier. Een aan de „Compagnie française de l'Afrique Occidentale" behoorende sloep, die de Geba opvoer, werd door de Balantes, die den rechteroever bewonen, aangevallen. Een Europeesch beambte werd ernstig gekwetst en twee zwarte opvarenden werden gedood, terwijl de sloep geplunderd werd, waarbij de roovers een buit maakten ter waarde van 5000 francs.

Een sloep van het huis Louis Rolf te Hamburg onderging een zelfde lot, en de inboorlingen maakten zich daarbij meester van goederen, ter waarde van 12000 francs.

Het blad drong bij de Fransche regeering op ernstige maatregelen aan, om aan dien staat van zaken een einde te maken.

De koloniale school te Leuven.

Het programma van het koloniaal onderwijs aan de handelsschool der Leuvensche universiteit is onlangs bekend gemaakt.

De jonge lieden kunnen na een of twee jaren, naar gelang zij reeds een universitairen graad bezitten of niet, het certificaat erlangen voor de koloniale wetenschappen.

Acht nieuwe belangrijke colleges zijn in 't leven geroepen: Congoleesche talen, aardrijkskunde van den Congo, geschiedenis van den Congo, Congoleesche wetgeving, koloniale hygiène, tropische plantenkunde, tropische cultures, landbouw in den Congo.

De colleges worden gegeven door specialiteiten, onder wie er verscheidene zijn, die in den Congo zijn geweest, als pater De Clercq en de heeren Diderich en Denyn.

Hygiënische toestanden in Zuid-West-Afrika.

Dr. Jacobson van Hamburg gaf eenige interessante mededeelingen over de hygiène bij verschillende volksstammen in Zuid-West-Afrika.

De Boschjesmannen, die in de Kalahart-woestijn leven, wonen daar in grotten of slaan hun bivak op onder boomen, waarvan zij de dichtheid vermeerderen door eenige takken van andere boomen tusschen het loof te werken. Die negers leven van de jacht, zijn ter nauwernood gekleed en geheel overgeleverd aan hunne toovenaars.

Onder de Ovambos spelen de toovenaars eveneens een overwegende rol; zij zorgen voor het lichaam zoowel als voor den geest. Slechts met een schortje van huid bekleed, onderscheiden de Ovambos zich evenwel door hun zorg bij het bouwen

FEUILLETON.

Onderhoorigheden van Atjeh.

II.

Toen in Juni 1904 in een der Kawaj V (Boengòng Talòë) op een dag twee gliwangaanvallen op onze patrouilles plaats hadden, geschiedde dit door het opstoken van lieden uit Seuneugan. Dezen hadden nl. de bewoners van Poelò Raga Boengòng Talòë verweten, dat zij in het geheel geen deel hebben genomen aan den strijd tegen de gehate „kaphé's." Door schaamte gedreven, gelastte toen T. Tandi Boengòng Talòë een gliwangaanval op het bivouak van den luitenant van der Zee aan de Kroeëng Tjoet en op de colonne van den Kapitein Tolhuys aan de Kroeëng Neu' ang.

De eertijds vrij groote bevolking van de Kawaj V. is thans aanmerkelijk verminderd. Niet alleen de oorlog, doch voornamelijk epidemieën eischten talrijke slachtoffers.

In het begin van 1905 heeft in Beutong een kwaadaardige buikziekte geheerscht, die ongeveer 100 slachtoffers eischte. Ook rijstgebrek deed tal van gezinnen uitwijken.

Boengòng Talòë, eertijds pl.m. 1000 weerbare mannen tellende, heeft thans slechts 240 geregistreerden.

In 't begin van 1905 was vrijwel de geheele bevolking van de Kawaj V uitgeweken, thans heeft echter, op enkele uitzonderingen na, de geheele bevolking een gampongpas gehaald.

Bij de bespreking van Boengòng Talòë mag een daar aangetroffen, merkwaardig plekje niet onvermeld blijven, n.l. de Paja Reugom, aan den bovenloop der Kroeëng Tjoet; een door hooge rotsen ingesloten moeras of meertje, dat veel gouderts moet bevatten. Niet alleen Atjehers, maar ook Chineezen beproefden daar hun geluk, doch wegens de vele sterfgevallen werd de goudexploitatie gestaakt.

(Volgens den resident K. F. H. van Langen werd ongeveer veertig jaar geleden de eerste poging tot gouddelving ondernomen door 17 Chineezen, die van den Keudjroeën van Seunagan vergunning bekomen hadden te Kroeng Tjoet goud te delven; na verloop van eene maand keerden zij terug met 2 katties goud per hoofd. Daarop hadden 160 Chineezen de exploitatie voortgezet, doch wegens ziekte en daarop gevolgde sterfte ging die te niet).

Thans wordt slechts aan de oevers van de Paja Reugòm naar goud gezocht, dikwijls met goed gevolg; per dag haalt één man voor eene waarde van ƒ 4 à ƒ 5 op. Het meeste goud moet echter in de paja (het moeras) zelf zitten; men spreekt van overmoedige waaghalzen, die duikende den rijksten buit ophaalden, maar daarbij ook soms het leven inschoten.

Volgens de overlevering zou een dier duikers een gouden paard gezien hebben, dat zich oprichtte.

Door de rotsen te doen springen en daardoor het water uit de Paja Reugòm te doen wegvloeien, stelt men zich veel van de goudexploitatie hier voor.

Niettegenstaande de afschrikwekkende sterfgevallen wil de bevolking van Boenòng Talòë na den padioogst wederom haar geluk probeeren met goudwasschen.

De eens zoo rijke veestapel is thans door ziekten en den oorlog tot een minimum gereduceerd. Geiten worden er haast niet aangetroffen.

De sawahbouw van de goed geïrrigeerde en terrasvormig aangelegde sawahs is de hoofdbezigheid.

Rotan wordt gezocht aan de Poetjo Kroeëng Saja en de Aloëë Teumoelé, dicht bij Si Koendo en Djambo Kroeëng. De eenige waardevolle soort is de „Awé Beutòë", waarvoor 50 cts. per „gloeëng" (100 stuks) wordt betaald.

(Wordt vervolgd.)

hunner hutten. Zij zijn overigens een werkzaam volk van landbouwers en herders, en voeden zich hoofdzakelijk met roggepap, vermengd met water en melk. Zij drinken een uit rogge en zure melk bereiden alcoholischen drank en pruimen tabak.

De Damaras zijn nog grootere liefhebbers van alcohol dan de Ovambos. Zij zijn ook zeer gesteld op gestremde melk en een gefermenteerden drank, waarvan de bereiding geheim gehouden wordt, maar waarvan men toch weet, dat groenten en uitwerpselen van kippen ook daartoe worden benut. Om aan het mengsel smaak te geven voegt men er honig aan toe, die bij fermentatie alcohol geeft. Men schrijft aan het misbruik van dien drank de degeneratie van het ras toe. Aan de kleeding wordt weinig zorg besteed, maar de verblijven zijn behoorlijk ingericht.

Zeer matig in het gebruik van alcohol en tabak zijn de Herreros, de grootste negers van Zuidwest-Afrika. Zij voeden zich hoofdzakelijk met melk. De melkpot, één voor de heele familie, wordt nooit gewasschen, tenzij door de tong der honden. De medici van dezen stam geven blijk van hunne ideeën omtrent het gebruiken van antiseptische middelen, door versche wonden met koemest te bestrijken. Het hygiënisch instinct is intusschen ten aanzien van één punt aanwezig, waar zij de verblijven van overledenen door het vuur geheel doen vernietigen.

De Hottentotten staan nog een graadje boven de Herreros. Zij zijn blijkbaar ook een zeer begaafd volk, hetgeen op te maken valt uit het gemak, waarmee zij zich met de muziek en vreemde talen weten vertrouwd te maken. De Hottentotten dragen niet alleen broeken en buizen van geitenvel; maar ook schoeisel. Zij wrijven zich de huid met vet en oker in, om zich tegen de zonnestralen te beschermen. Hun voeding bestaat hoofdzakelijk uit geitenmelk en koemelk; maar zij versmaden alcoholische dranken geenszins. Hunne, gewoonlijk door een tiental personen bewoonde verblijven, zijn voorzien van twee openingen tegenover elkander geplaatst in de richting der beschermde winden, zoodat voor de ventilatie goed gezorgd is.

De heer Jacobson besluit, dat de verschillende rassen van Zuid-West-Afrika onder alle zegeningen der beschaving, de voorkeur blijken te geven aan alcohol en tabak. Onder enkele stammen zijn evenwel teekenen waar te nemen van een nog zeer oppervlakkig begrip van hygiëne.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

De Indische Gids. November 1908.

De heer *J. de Groot* schrijft in dit Nr. over *De normaalscholen in Algerië en Tunisië*. Een kort bezoek, eenigen tijd geleden aan deze twee Fransche kol. gebracht, bood hem de gelegenheid de inrichting van het Europeesch en Inlandsch onderwijs aldaar te bestudeeren, en schijnt het hem ,,niet van belang ontbloot de verkregen ervaringen en indrukken in ruimeren kring bekend te maken, mede omdat daaruit voor onze Oost-Indische kolonie conclusies vallen te trekken."

We willen thans op schrijvers beschouwingen niet ingaan, omdat zijn studie in een volgende aflevering zal vervolgd worden; slechts zij opgemerkt, dat de heer de Groot, in navolging van het Algerische stelsel, veel verwacht van het meermalen o.a. door het Kamerlid Ter Laan, geopperde denkbeeld om ook in Indië eene Landskweekschool voor Europeesche onderwijzers op te richten, ,,liefst in een gunstig klimaat, bijv. te Bandoeng, die bestemd zou kunnen worden om jaarlijks ongeveer 25 onderwijzers af te leveren."

De omstandigheid, dat in Nederland niet meer zoo gemakkelijk als vroeger onderwijzers voor den Indischen dienst zijn te verkrijgen en de behoefte daaraan bijzonder gestegen is en geregeld grooter wordt, gelijk de schrijver opmerkt, zal er o.i. ten slotte wel toe moeten leiden tot dien maatregel, welke ongetwijfeld groote financieele uitgaven zal vorderen, over te gaan. Gelijk men weet, zijn de tegenwoordige normaalscholen te Batavia en Soerabaja slechts inrichtingen, waar voor de hoofdakte wordt gestudeerd door personen, die reeds in het bezit zijn der hulpakte.

Over *den topographischen dienst in Ned.-Indië als bestuursmiddel* treedt de heer *J. van Roon* in uitvoerige beschouwingen, welke ten doel hebben niet zoozeer het aanbrengen van verbeteringen bij den Topographischen dienst zelven, waarvoor de schrijver niets dan lof heeft, dan wel hoe de Regeering het in de hand heeft dien Dienst meer productief te maken.

In hoofdzaak komt het betoog van den heer van Roon neer op z. i. hoog noodig geachte uitbreiding van personeel, teneinde meer te kunnen verrichten tot deugdelijke kaarteering van den uitgestrekten O.-I. Archipel, want: ,,Het bezit van goede topographische kaarten leidt tot vermindering van uitgaven in alle bestuursaangelegenheden, waarvoor een juiste kennis van het terrein een hoofdvoorwaarde is; zonder nauwkeurige metingen, zonder topographische kaarten zal men in elk voorkomend geval opnieuw moeten beginnen met meten en daaraan telkens aanzienlijke sommen ten koste leggen, welke tezamen genomen verre zullen overtreffen de uitgaven, verbonden aan een geregelde opneming."

De schrijver berekent die ,,uitgaven, verbonden aan een geregelde opneming", op 300 duizend gulden 's jaars, geen kleinigheid voorwaar! en zegt vrij optimistisch gestemd blijkbaar: ,,wanneer *men* voor oogen houdt, dat goede topographische kaarten een verstrekkend belang hebben, dan, ja, dan gaat de begrootingspost er met vlag en wimpel door."

Dr. J. H. F. Kohlbrugge houdt vervolgens eene bespreking, onder het opschrift: *De bestrijding der malaria in onze koloniën* van een artikel van Prof. Dr. Ruge over de malaria in de duitsche koloniën en van Dr. Kiewiet de Jonge over de malariaverhoudingen te Batavia en hare bestrijding, waarbij hij gelegenheid vindt eigen lang verkondigde meeningen over dit onderwerp op den voorgrond te stellen, en zich te verheugen, dat zijne collega's na jaren lang ijverig theoretisch werken nu komen tot het practische resultaat dat hij ,,voor jaren bereikte" in het belang der inlandsche bevolking.

Overigens verheft Dr. Kohlbrugge in dit verband nogmaals zijn stem tegen het instituut van dokter-djawa, en verwacht hij bijv. veel meer resultaten van de maatregelen tegen bestrijding der malaria onder de Inl. bevolking door mantri's, dan door dokters djawa, ,,omdat de eersten het beter verstaan met de bevolking om te gaan, maatschappelijk en geestelijk meer verwant zijn met die bevolking, terwijl de dokter djawa door zijne opleiding en nog meer door zijn gevoel voor stand en positie even vreemd of nog vreemder tegenover de bevolking staat dan wij zelf."

Het laatste ,,hoofdartikel" in deze Novemberafl. is van controleur *F. J. Kouwenberg* en getiteld: *Inlandsche ondernemingen met inlandsch kapitaal.* Deze ambtenaar begint zich zoo langzamerhand te ontpoppen als een hervormer op groote schaal! Korten tijd geleden maakten wij in deze rubriek melding van zijn diep-ingrijpende voorstellen in zake het Inlandsch en Europeesch bestuur op Java en Madoera, thans komt hij wederom met een gansch nieuw — doch o.i. met de eeuwenoude adat volkomen strijdig idée, waarvan het slot luidt:

,,Op groote hoofdplaatsen, als Batavia, Semarang, Soerabaja is een vruchtbare bodem voor de stichting van coöperatieve winkelvereenigingen of vereenigingen van vaklieden. Waarom zou daar niet met Inl. kapitaal bijv. een flinke toko-zaak begonnen kunnen worden, zooals er zoovele zijn in handen van Europeanen of Chineezen, een flink atelier voor verkoopers, of een groote schoenmakerij en wat niet al? Als men maar eerst het beginsel van aansluiting, van vereeniging aanvaardt, volgt de rest van zelf.

Geen aantrekkelijker beeld voor Java, dan dat naast een enormen landbouw, ook een kolossaal handels- en industrieël leven van Inlanders bestaat, niet zoozeer gekant tegen het niet-Inlandsche, want er is arbeidsveld te over, als wel alle naast elkaar werkende om Java groot te maken, zijn positie in het wereldverkeer en den wereldhandel te verhoogen!"

Eindelijk bevat dit Nr. nog een Indisch schetsje, *Zijn vrouw*, door *F.*, zoomede de gewone maandelijksche rubrieken, als: Maandelijksche revue van brochures, enz.; Koloniale litteratuur; Wetenschap en industrie; en Maandelijksche O.- en W.-Ind. bibliographie, door W. C. Muller.

* * *

De Tijdspiegel.

Het November-nummer bevat een opstel over *De beteekenis der Christelijke zending voor onze koloniën*, door den heer *J. W. Gunning*, waarvan de schrijver aanteekent dat het een samenvatting en verdere uitwerking is ,,van het door Dr. N. Adriani en mij gesprokene in tegenwoordigheid van H.H. M.M. de Koningin en de Koningin-Moeder op 10 en 13 Maart j.l. te 's-Gravenhage. De groote pers en ook het Kol. Weekblad gaven, vergissen wij ons niet, indertijd van deze lezingen reeds een overzicht, waarom wij thans volstaan met de aandacht onzer lezers op dit interessant artikel te vestigen.

* * *

Eigen Haard.

Het jongste nummer van Eigen Haard geeft een artikel over *Het Gouvernementshuis te Paramaribo*, met een aantal fraaie afbeeldingen, waaruit men ontwaart, dat het ,,Paleis" van Suriname's Toean Besar zich nu niet direct door overdadige weelde kenmerkt.

* * *

Weekblad voor Indië.

De heer *M. van Geuns*, die thans in Europa vertoeft, heeft op zijn reis naar Nederland een bezoek gebracht aan *Sabang* op het eiland Weh, en geeft nu in No. 24 van het Weekblad zijn indrukken der Sabang-schepping weer, eens door hem genoemd ,,de gril van een groot man." Doelende op G.-G. Van Heutsz zegt de heer Van Geuns: ,,Sedert is het aureool om de slapen van dien grooten man verbleekt, maar de vraag is het, of mijn aanduiding als ,,gril" tevens rectificatie behoeft. En inderdaad schijnt het oordeel van den schrijver zich na eigen aanschouwing wel eenigszins gewijzigd te hebben, als hij onder meer zegt:

,,In 't algemeen mag van Sabang gezegd worden, dat men er up to date is. Men werkt er veel vlugger dan te Singapore, en niet duur, met het gevolg, dat de zaken van de N.V. Zeehaven en kolenstation Sabang zich in een stijgende lijn bewegen. Ik krijg den indruk, dat men van de plaats alles gemaakt heeft wat er in de gegeven omstandigheden van te maken is. De hooggespannen verwachtingen, door den heer Van Heutsz gekoesterd, zijn niet bevestigd, maar toch kan Sabang geen failure genoemd worden. Het is een kolen- en reparatiestation — in de toekomst ook een dokgelegenheid, hoop ik —, op welks bezit wij prijs moeten stellen, nu wij 't eenmaal hebben."

Voorts bevat dit nummer het portret met levensbeschrijving van den heer W. D. Snabilié, in Sept. j.l. te Semarang op 75-jarigen leeftijd overleden, iemand, die met het volste recht *,,a self made man"* genoemd mag worden. In 1851 zette hij als korporaal voet aan wal op Java, en ging in 1861 als sergeant-majoor in 't civiele over. Hij werd klerk bij de Algemeene Rekenkamer en maakte door zijn enorme werkkracht en helder oordeel vlugge promotie, zag zich zelfs in 1853 tot secretaris der residentie Bezoeki benoemd. Daarna van 1877—1885 was hij hoofdcommies op 't residentiekantoor te Semarang en vervolgens algemeen pakhuismeester aldaar, welke betrekking hij vervulde tot aan zijne pensionneering in 1906. Zijn heengaan — zegt de ongenoemde schrijver — ,,is voor Semarang een verlies, dat gevoeld wordt."

L. M. geeft eenige bijzonderheden (met plaatjes) van de nog zoo onbeschaafde bewoners der *Timoer Laoet-eilanden*, waarvan eenmaal een niet erg snuggere posthouder in een officieel schrijven getuigde: ,,Op dit eiland komen zeden en gewoonten niet voor."

Eindelijk vraagt in dit Nr. nog de aandacht eene beschrijving (met foto's) van *De Ampilans* oftewel voorvaderlijke erfstukken des sultans van Jogjakarta, welke een groote waarde vertegenwoordigen. De voornaamste dezer erfstukken zijn: een gouden theepot, een gouden kan met dito waterkruik, een groote gouden waschkom, een vierkante bedakdoos, een blad met gouden waschkom, een spuwvaas eveneens van goud, een ronde zilveren trommel, waarin het kinderspeelgoed van den eersten sultan van Jogja bewaard wordt, eenige sabels met gouden greep, enz. Al dat moois wordt bij feestelijke gelegenheden vertoond en bij geregeld skattendagen den sultan nagedragen, meestal door bejaarde vrouwen met gewapend gevolg.

* * *

De Indische Mercuur. No. 44,

bevat de volgende bijdragen: De Chineesche markt en de banken. — Japan als afzetgebied voor machinerieën. — Buitenlandsche handel van China. — Een opmerking omtrent de Palakultuur. — Malangsche Landbouw-Vereeniging (Notulen der alg. vergadering van 31 Augustus j.l., waarbij is overgelegd een Rapport van de bestrijding van het helopeltis in cacao-boo-

men, middels zwarte mieren). — De Inkomstenbelasting in Ned.-Indië van Cultuur-maatschappijen (vervolg en slot). — De wet op het kredietverband door inlanders in Ned.-Indië te verleenen. — Over den zgn. „Stamkanker” bij kina, door P. van Leeuwen. — Hup voor Curaçao. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieële berichten en verslagen; **benevens de overige wekelijksche rubrieken.**

* * *

Ten slotte zij de aandacht gevestigd op een juist verschenen uitvoerige: *Handleiding voor zelfonderricht in de Maleische taal*, door **J. W. van der Valk**, Leiden, Boekhandel en Drukkerij voorheen E. J. Brill.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 14 October 1908;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 13 October;
De Javasche Courant No. 81 en 82;
Ned.-Ind. Effectenblad No. 78 en 79;
Sumatrabode t/m 9 October;
Delicourant t/m 4 October;
Nieuwe Surinaamsche Courant idem;
Weekblad van Ned.-Indië t/m No. 24;
Damesweekblad voor Indië t/m No. 12;
Het Onderwijs No. 38;
De Ind. Mercuur No. 45;
Kort Verslag der vergaderingen van de Tweede Kamer der S.-G.;
De Stem van Indië No. 41;
De Indische Gids, November-afl.;

INGEZONDEN.

Het „Hollands” in Insulinde.

Dat verbreiding onzer taal in Insulinde gewenscht wordt, is, dunkt mij, een verblijdend teeken, maar ik herhaal mijn bedenkingen tegen de moeilijke en onpractische uitspraak en spelling dier taal.

Een in het „Handelsblad” voorkomend rijmpje bevestigt mijn tegenzin in het overtollig gebruik en de scherpe uitspraak van *ch* en *g*. Het rijmpje, dat tevens de pedanterie en het na-apen van Hoogduits' veroordeelt door haar oude natuurlijke schrijfwijze, luidt als volgt:

„De dienst der talen.
„'t Zoetvloeyend Frans is recht bequam tot couritiseeren van Juffers,
„'t Hoogduits dient om trots te commandeeren voor Krygslui,
„Nederduits dient tot de Koopmanschap;
„Latyn tot alle ding en Spaans tot Zotteklap;
„Maar Engels, Deens en Noors en Juts, zei Kees, dat teeken
„Ik recht bequam om tot den Nikker mee te spreken.”

Zoo was het in den ouden tijd en zoo is het tans meer dan ooit. Niet slechts de Nikkers, maar onze gele en bruine broeders en zusters in Azië, zullen gauw Engels leeren, maar nimmer goed Nederduits of Hollands, ter oorzake dier scherpe *ch*- en *g*-klanken.

Ch kon in de meeste woorden over boord worden gegooid, maar de *g* en waar het noodig is de *ch* diende uitgesproken en onderwezen te worden, zooals die klanken in Friesland worden gezegd, bijv. voor schip: *skip*, voor school: *skool*, voor goed: *goed*, zooals het Engelse: *good*. Op die wijze zou het Nederduits ook door Insulindiërs gesproken kunnen worden.

Iets van hooger belang voor de verbroedering onzer bewoners van Tropis' Nederland, zooals Ch. Boissevain Insulinde noemt, is de éénheid en overeenstemming in *Gods-gevoel*. Gods-diensten kunnen verschillen naar den aard der volken, maar éénzelfde Gods-gevoel, de aanbidding van den eenigen eeuwigen wereldgeest, kan alle denkende menschen vereenigen, alle vijandschap en oorlogen verhinderen. Of men *Brahma, Jahve*, onze *Godheid* of *Allah*, als Schepper beschouwt en aanbidt, dat alles is gelijk, indien alle menschen, van welken Godsdienst ook, slechts het ware *Godsgevoel* hebben. Wij geven de voorkeur aan de leer van Jezus, omdat hij — de anti-clerikaal van zijn tijd — de verkondiger was van *vrede* en *liefde*. De Christenen noemen zich zijn leerlingen en navolgers, maar wat hebben zij van *vrede* en *liefde* gemaakt? Natuurlijk zijn de leeken de schuldigen minder, dan de voorgangers: de priesters!

Om nog eens op Tropis”-Nederland terug te komen; hoe wordt de ontwikkeling van dat wonderland in Wester's-Nederland bevorderd? Benadeeld wordt ze door het heffen van rechten (?) en accijnsen op allerlei producten. Is dat een wijze en billijke staatkunde? Zouden de producten van 't land der Zonne, die in het Westen zoo gewild zijn, niet beter tot veredeling en vermeerdering komen, wanneer hun invoer in Westers-Nederland geheel vrij was?

K. H. O. VAN BENNEKOM.

Zutphen, 6 Nov. 1908.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 9 Oct 1908. No. 81.

Dit nummer bevat het Kon. Besluit tot goedkeuring van het zgn. mailcontract met de Stoomvaartmaatschappijen „Nederland” en „Rotterd. Lloyd”, dd. 7 Maart jl. gesloten.

De Statuten der vereeniging „Tiong Hwa Hwee Kwan” te Ngawen (Rembang).

Zoomede als extra bijvoegsel statistieke opgaven van den in- en uitvoer van Java en Madoera enz. over de maand Juli 1908 en de vorige maanden van 1908 tezamen.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een binnenlandsch verlof van 3 maanden aan den resident van Riouw en Onderh. W. J. Rahder.

Ontslagen: eervol wegens ziekte, de algem. ontvanger 2e kl. C. R. Manneveld.

Benoemd: tot ass.-resident van Billiton de ambtenaar op nonactiviteit Ph. J. van Marle.

Gesteld: ter beschikking van den Directeur van B.B., me. L. Ellinger; G. O. V. Mallieu; J. Bijleveld; P. H. Willemse; W. F. van Neden; van den Directeur van O. E. en N., A. Young.

Benoemd: tot wedono van Rantja, regentschap Galoeh (Cheribon), Raden Bratanegara.

Ontslagen: eervol, de gewezen inlandsch off. van justitie bij den landraad te Negari (Bali en Lombok) Mas Hardjosentono.

Belast: met de waarneming der betrekking van kapitein der Chineezen te Tegal, Lim Kwat Hoey.

Geplaatst: in het gouv. Celebes en Onderh. de benoemde controleur D. F. A. Brautigam; te Kediri de onderwijzer Th. de Jongh; te Pamekasan W. P. Jonkmans; te Modjokerto G. van Kleef; te Tegal mej. L. M. Kam; te Toeban mevr. B. M. J. André geb. Willemsz.

Benoemd: tot onderwijzer 1e kl. te Poerworedjo U. F. Heijmann.

Tijdelijk toegevoegd: aan den gouv. veearts te Padang de benoemde gouv. veearts A. J. E. de Voogd.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den majoor der artillerie H. R. Mac Gillavry.

Bevorderd: tot 1en luitenant bij het wapen der genie de 2e luit. A. H. van Dijk en E. Hogewind; tot kapitein bij het wapen der inf. de 1e luits. F. H. Ockerse, met verlof in Europa, en R. P. C. Hoetjer.

Benoemd: tot secretaris-kassier bij het marine-établissement te Soerabaja de havenmeester te Pangkalan Brandan, K. Zeeven; tot loods bij het loodswezen van Palembang de Inlander Ratok, thans tijdelijk belast met de waarneming dier betrekking.

* * *

Uit de Javasche Courant van 13 Oct. 1908. No. 82.

In dit No. is opgenomen de Ordonnantie, bevattende den tekst van de eerste vijf hoofdstukken van het reglement op het rechtswezen in de residentie Oostkust van Sumatra (Staatsblad 1887 No. 45), zooals die sedert zijn gewijzigd en aangevuld.

Benevens een Ordonnantie, waarin bepalingen omtrent uitbreiding van de voor opium verboden kringen in de residentie Banjoemas.

* * *

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: 2 jaar verlof naar Europa aan den directeur der school tot opleiding der Inl. artsen te Weltevreden H. F. Roll en aan de onderwijzeres mej. G. W. Hissink; één jaar aan de hulponderwijzeres mej. M. J. A. Harloff.

Ontslagen: op verzoek eervol de onderwijzer 1e kl. te Poelau Pisang, Idris; de klerk te Semarang A. A. F. F. Johanzoon; de ontvanger der in- en uitvoerrechten M. A. Veil; de opzichter 1e kl. bij de S.S. op Sumatra L. A. Jörns en de opzichter-machinist bij de S.S. op Java M. Tichelaar.

Benoemd: tot 3en geneesheer bij het krankzinnigengesticht te Buitenzorg Dr. J. Scholtens; tot hoofdcommies bij het Dep. van Fin. W. J. G. H. Bergmann; tot ambtenaar 3e kl. bij de in- en uitvoerrechten P. Brandenburg.

Gesteld: ter beschikking van den president van den raad van justitie te Semarang Mr. C. R. A. Eysvogel.

Ontslagen: eervol op verzoek de ass.-wedono van Tjimaragas (Preanger) Raden Nitidipoera; van Kepoetih (Soerabaja) Mas Mertoprawiro; van Randoeagoeng (Pasoeroean) Ngabehi Djojo Atmodjo; van Tjipakoe (Cheribon) Raden Aimadibrata; de wedono van Koppo (Preanger) Raden Wiranegara; de wedono van Tlogowoengoe (Semarang) Raden Soemodirdjo en de wedono van Wirosari (Semarang) Mas Sosromidjojo.

Benoemd: tot wedono van Wirosari, Mas Kromodiredjo; van Tlogowoengoe Mas Koesoemo Wisastro; van Tjendono Raden Ngabehi Tjokro Hadi Sosro; van Oendakan Mas Soeto di Poero.

Ontslagen: eervol als lid van den landraad te Ponorogo, Raden Sastrosoediro.

Benoemd als zoodanig Raden Tondowinoto; tot lid van den priesterraad te Magetan Mas Mangoenprawiro.

Geplaatst: in de res. Semarang de benoemde adsp.-controleur J. Habbema.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. A. W. M. Stuker; J. A. L. Krüss; E. J. van den Berg; G. Beintema (te Wonosobo); J. J. Kluit (te Semarang); A. D. Broekhuysen (te Temanggoeng).

Militair Departement.

Overgeplaatst: bij het 13e bat. de maj. B. Filet; bij het 11e de kapt. der art. J. C. Pabst; bij het 4e depôtbat. de kapt. H. W. de Back; bij het 3e bat. de 1e luit. G. Voute; bij het garnizoensbat. der Z. en O.-Afd. van Borneo de 1e luit. P. H. de Boer; idem van Palembang de 2e luit. J. M. G. Schaafsma; naar Willem I de kapt. C. Reedijk; naar Soerabaja de kapt. J. H. N. Lauweriks; bij het 3e depôt-bat. de 2e luit. G. Brandon; naar Nagrek de 1e luit. der art. J. H. Gaade.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het Ned. s.s. Sindoro; gezagvoerder N. Guthrie; van Batavia 15 October 1908.

van Batavia: P. H. Weijnschenk met echtg. en 2 k; J. A. Gerritsen met echtg. en 2 k; J. G. Hoekman met echtg; W. J. Cramer met echtg. en 2 k; Prof. Dr. P. van Romburgh; mevrouw M. Steiner met 3 k; mej. A. W. Th. Grevinck; F. M. Dekker; mevrouw N. G. van Witzenburg—Wijndelts met 4 k; G. J. H. Westenenk met echtg.; Jhr. W Strick van Linschoten; H. Biezeveld met echtgen; mevr. L. H. Scheffers met 4 k; J. v. Schalkwijk met echtg. en 2 k; W. A. Beijer met echtg. en 1 k; mevr. J. Muller; W. de Wolff; A. Boertje; H. P. Sanders; H. J. Spiering; A. van Elven; P. Jongeneel; D. van Hekken; benevens H. M. troepen en schepelingen;

van Padang: Mr. E. J. Th. à Th. v. d. Hoop van Slochteren met echtg;

naar Padang: mevr. wed. Ch. Perret; mej. N. de Vries; mevr. A. Beljaars geb. Schmidgall met 3 k; C. J. d'Ancona; mevr. F. Zerb met d; G. H. Hozensma.

Passagiers van het s.s. Ophir; gezagvoerder W. J. Boon; van Rotterdam naar Ned.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: P. te Wechel; W. K. H. Feuilletan de Bruijn en echtg; C. P. C. Bartels; A. van der Steur met echtg. en 1 k; F. van West; Mr. J. F. Dijkstra; H. M. N. Moorrees; K. Hoving en echtg; J. Pull; H. N. v. Amerom; C. van den Berg; mevr. J. Mulder—Ahn en 2 d; S. P. Poslma; R. N. van der Elsl; J. B. Delbeck; J. W. Mulholland; mevr. P. A. Kiepe—Koopman; A. P. J. van de Hout; J. A. W. Schorn; W. Gramsma; P. J. Waldorp; Th. Bakker; M. Andriesse; benevens een detachement suppletietroepen;

naar Lissabon: H. Scarborough;

naar Tanger: H. J. Zwanenburg;

naar Marseille: mevr. Prins en 1 k; mej. J. Marmod; A. Simmelink—Knottenbelt;

te Marseille zullen zich inschepen: H. F. Onderwater; Mr. C. A. Wiessing; Mr. J. Schoutendorp; mevr. E. G. Wesselink—Schoutendorp en 1 k; mej. A. Pearson; mevr. R. E. N. Tiedeman-d'Aba; W. de Vogel en echtg; mevr. wed. R. Matzen—Frémi Voormann; C. F. W. Beckmann Stutz en echtg; A. J. Lagendijk met echtg. en 1 k; A. A. Pauw; J. E. Court met echtgenoote en een zoon; mej. J. B. Leclercq; P. G. Jansen; A. L. v. d. Sluijs Veer; H. A. van der Sluijs Veer; J. A. Verhoog en echtg; C. Noordenbos; Dr. J. W. v. Bart en echtg; Th. J. Blaauw; A. L. de la Fosse en echtg; mevr. Frijling; J. H. Bax met echtg. en 1 k; mevr. W. A. Hogewind—Van der Sluijs Veer; Jj J. Krak en 1 d; L. Vernède; mej. J. J. A. Kelder; H. Ukkerman; mevr. A. Seligmann; Yo Kim Thay; F. A. Ellwanger; mevr. R. de Haas—Seligmann en 3 k; G. Ilfor en echtg; Camblong en echtg; Weber.

naar Port-Saïd: F. G. Bonelli en echtgen.; H. Rizzo en echtg; mej. Jullien.

Passagierslijst van het S.S. „*Prins Willem I*”, gezagvoerder A. R. Nijboer, van West-Indië naar Amsterdam.

P. J. P. Römer en echtgenoote; Mevrouw J. Barnette; E. M. Romboutz; J. Th. Esbach*); G. E. Kaath, echtgenoote en 2 kinderen; Mejuffrouw A. E. Brewster; B. H. Schoo; B. Faassen; S. J. W. van Vliet.

*) Ontscheept te Hâvre.

Magazijn
Het Anker",
49 Veenestraat
27 Heulstraat
Den Haag

Witte Goederen.

Uitzetten voor Nederland en Koloniën

voor Heeren, Dames en Kinderen.

Vraag
Prijsopgaaf
en
Zichtzending.

TE KOOP AANGEBODEN:
Een bizonder mooi, compleet
oud Japansch Ontbijt-Servies,
rood met goud.
Japansche en Chineesche KOPJES en SCHOTELS met Deksels.
Voorts een zoo goed als nieuw
Alimonda-Toestel met Apparaten.
Brieven fr. lett. L, Bur. dezer Courant.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén millioen gulden (volteekend).
Bijkantoor te 's-Gravenhage: Kettingstraat 23,
Directeur W. J. FONTEIN.
Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,
Directeur J. WILDEMAN.

= RINCK =

Groote voorraad
Taschjes, Portemonnaies, Portefeuill...
enz. enz.
Alle LEDERWAREN en ETUIWERK, alles word...
bij mij vervaardigd, alsook gerepareerd.
Fabriek en Magazijn MOLENSTRAAT 54 b. d. Prinsestr...

TOKO BAHROE

Gevestigd anno 1898.
Telef. Interc. 4796.
v. Kinsbergenstr. 126 b/d Pr. Hendrikstr., den Haag.

Het **beste en soliedste adres** voor de Indische familiën. — Export door geheel Europa. **Extra aanbieding:** gandaria assin per flesch f 1.10, versche samballans, boemboe's, ketjap benteng, klapperboter per $\frac{1}{2}$ kilo f 0.90 enz. enz. — — — — — — — — — — —
Directe aanvoer uit Nederl. Indië. Minzaam aanbevelend,
W. BARNAS & DIEMERS. — Importeurs.

VACANT.

MODE-MAGAZIJN „CAMELIA"

A. G. M. BEEKMAN-DRIEHUIJS
ANNA PAULOWNAPLEIN 13 - 's-GRAVENHAGE.

CONFECTIE VOOR DAMES EN MEISJES.
PLUCHE EN FLUWEELEN MANTELS. - GEKLEEDE ROKKEN, ONDERROKKEN.
STOFFEN EN ZIJDEN BLOUSEN IN RUIME SORTEERING.
HOEDEN EN PELTERIJEN.
STEEDS VOORRADIG: DE NIEUWSTE CEINTUURS, DASSEN, AVONDDASSEN EN HANDSCHOENEN. CONCURREERENDE PRIJZEN.

VACANT.

Gouden Medaille. Parijs 1907.

Internationale Tentoonstelling Hygiëne.

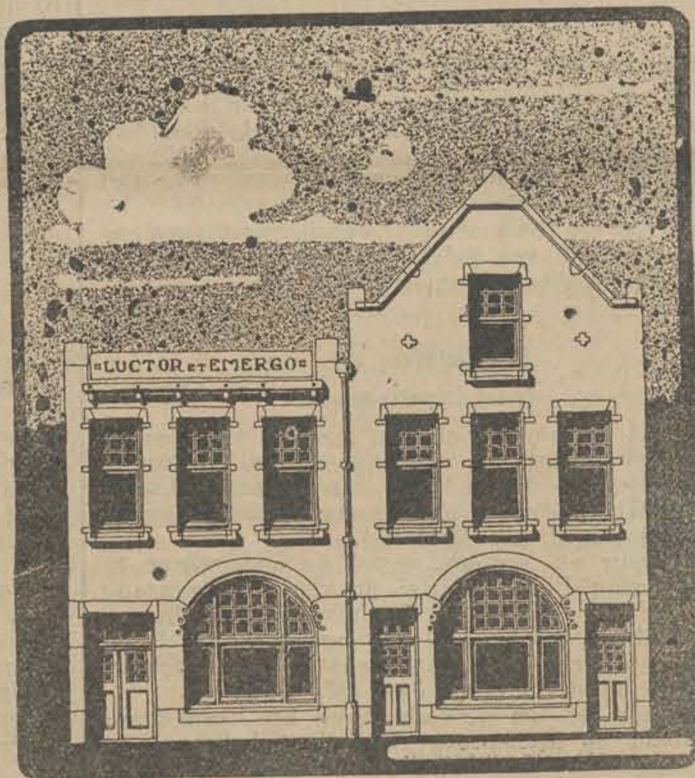
Haargroeimiddelen

merk „CRINOFLOOR"

zijn de middelen waarvan men het meest succes kan verwachten. Men vrage ter overtuiging daarvan aan, de vele attesten van erstelden, welke gaarne op aanvraag franco thuis worden gezonden. Mondeling of schriftelijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag.
Eenig eigenaar.
CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN
Succes bijna altijd zeker.

N.V. Electrische Drukkerij
„Luctor et Emergo"

Amalia van Solmsstraat 2-4,
Telephoonn. 4424 :=: Den Haag.

J. S. DIJKHOFF,

Den Haag -:- Mauritskade 83
Telef. Interc. 4212.

Koopt en verkoopt Effecten, vreemd Geld, verzilvert Coupons, opent Rekening-Courant tegen onderpand, incasseert Wissels en Kwitantiën.

= „UNICUM."

„UNICUM"'s geheim chemisch preparaat is onschadel... stof en model.
„UNICUM" heeft bekwame vaklieden voor het repare... oppersen van Heeren- en Dameskleeding.
„UNICUM" heeft een 1e klas Coupeur voor het ver... van slecht passende Kleeding.
„UNICUM" zorgt voor een vlugge, accurate bediening.

Eenig adres:
Fluweelen Burgwal 8. - Telef. 49...

No 47 Donderdag 19 November 1908 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door et verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Ontvangen zijn de navolgende gelden.

A. **Ten behoeve van de ondersteuning der noodlijdenden in de Nederl. Bezitting Curaçao:**

Vroeger ontvangen . . . . . *f* 434.—
Totaal *f* 434.—

Van H. M. de Koningin ontvingen wij met het Alg. Ned. Verbond voor dit doel de som van *f* 1000.—.

B. **Ten behoeve van het Ondersteuningsfonds van de Vereeniging „Oost en West":**

Vroeger ontvangen . . . . . *f* 93.—
Totaal *f* 93.—

Van het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde werd de mededeeling ontvangen, dat er — naar aanleiding van het daartoe gedaan verzoek van het Hoofdbestuur — geen bezwaar bestaat, om onze Vereeniging te brengen op de lijst der Instellingen, waarmede het Instituut, door ruiling van werken, in betrekking staat.

Op een schrijven aan den Gouverneur der Kolonie Curaçao, naar aanleiding der in de bladen gepubliceerde berichten, dat de noodlijdende bevolking aldaar zou kunnen geholpen worden door een flinken afzet in het groot der door haar vervaardigde hoeden (soort Panama) werd het volgende antwoord ontvangen:

Willemstad, den 17en October 1908.

Aan
het Hoofdbestuur van de Vereeniging
Oost en West te
's-Gravenhage.

Uit het mij in afschrift toegezonden schrijven van den 6den September j.l. lees ik o.m. de mededeeling, dat de Curaçaosche hoeden niet geregeld in groote hoeveelheden geleverd kunnen worden.

Deze mededeeling moet blijkbaar op een misverstand berusten, daar, zoodra er aanvraag op de Europeesche markt naar die hoeden is, deze in korten tijd in *zeer groote* hoeveelheden **geleverd en uitgevoerd** worden. (De uitvoer **bedroeg, volgens** het Koloniaal Verslag 1908, in 1905 59388 dozijn *f* 335.205.—, in 1906 79060 2/3 dozijn *f* 395.733.—, en in 1907 78153 dozijn *f* 329.413.—).

De prijzen, die hier door de uitvoerders worden betaald, hangen af van de marktwaarde in Europa. In tijden, dat de aanvraag groot was, werd hier per dozijn hoeden betaald van *f* 4.— tot *f* 8.—

Ten slotte zij nog vermeld, dat sinds de zeilvaart op de haven van Venezuela gestaakt is, hoedenstroo uit Columbia is ingevoerd, welk stroo van een fijnere en betere qualiteit is dan dat uit Venezuela afkomstig.

Overtuigd van uwe belangstelling, heb ik de **vrijheid genomen een dozijn hoeden**, vervaardigd met het Columbiaansch stroo, met deze mailgelegenheid aan Uw Bestuur te verzenden, in de hoop, dat U termen mag vinden om te doen **nagaan of daarvoor in** het Moederland afname op groote schaal mogelijk is en tegen welken prijs ze per dozijn afgezet kunnen worden.

Het monster hoeden is zooals ze gemiddeld door de vlechtsters afgeleverd worden. Meerdere zijn in staat fijner hoeden te vlechten, welke **hoeden echter nog niet in elke gewenschte hoeveelheid kunnen worden** vervaardigd, zooals dit om zoo te zeggen met de monsterhoeden wel het geval is, mits de te behalen prijzen loonend zijn.

De Gouverneur van Curaçao,
(w. g.) DE JONG VAN BEEK—DONK.

De als monster ontvangen hoeden zijn te bezichtigen in *Boeatan*, Heulstraat 19, den Haag.

Ter wille van het hierbij voorgestane doel, richten wij het verzoek aan alle bladen dit bericht te willen overnemen.

Van de Redactie-Commissie:

Voor het plan van Mevrouw *M. C. Kooy—van Zeggelen*, om een **Vacantie-Koloniehuis te Soekaboemie** op te richten, kwamen nog de navolgende giften bij Mevrouw *N. van Kol* te Voorschoten in:

Van D. H. te Apeldoorn . . .	*f* 5.00
Van Tante Elis. te Amst. . . .	*f* 2.50
Van N. N. te Rotterdam	*f* 1.50
Van K. V. te Amsterdam. . . .	*f* 10.00
(tot en met 10 Nov.)	
Door tusschenkomst van „Het Kind."	
Van J. M. G. te Amsterdam . . .	*f* 5.00

WAT DE INLANDER ZEGT.

Omtrent het eerste Javanen-congres, den 3en October in het lokaal der Kweekschool te Djokjokarta geopend, is reeds het noodige medegedeeld in de nummers 44 en 45 van het Koloniaal Weekblad dd. 29 October en 5 November j.l. Zooals bekend, is dat congres tot stand gekomen door het initiatief van de Javaansche vereeniging *Boedi Oetomo.* Wij herinneren er aan, dat op een vergadering ten huize van den gepensioneerden Inlandschen arts Mas Ngabei Soedirohoesodo in den avond van 22 Augustus 1908 besloten werd tot de oprichting dier vereeniging. Den 29en Augustus d.a.v. kwam men weder bijeen, toe tot vaststelling van de statuten en van het huishoudelijk reglement. Op den voorgrond is gesteld de vorming van een studiefonds voor jongelingen van goeden aanleg, aan wie de middelen tot verdere ontwikkeling ontbreken. Een commissie zal beslissen wie voor ondersteuning door de vereeniging in aanmerking komen. Ieder kan zich aanmelden om lid der vereeniging te worden, doch alleen Javanen kunnen in het bestuur verkozen worden. De bestuursleden onderling mogen niet door nauwe banden van bloedverwantschap verbonden zijn. De contributie bedraagt minstens *f* 0.25 's maands. Eens in het jaar, in de Mohammedaansche vastemaand, zal een algemeene vergadering worden gehouden.

Bij den Maleier op Sumatra wordt ook steeds meer het gevoel wakker, dat iets gedaan moet worden tot nauwere aaneensluiting ter bevordering van den gemeenschapszin, die bloote zelfzucht bestrijdt, en streeft naar het algemeen welzijn. Hij gaat zich ontevreden betoonen over zijne onwetende hoofden, die alleen ijveren voor de bevrediging der laagste menschelijke neigingen, geen belangstelling hebben voor het lot of de toekomst van hun volk. De oorzaak van hunne enge levensbeschouwing ligt voornamelijk daarin, dat zij voor hunne taak niet zijn opgeleid. De Javaan is in dat opzicht bevoorrecht boven den Maleier. Op Java zijn verschillende scholen, waar de aanstaande volkshoofden of inlandsche ambtenaren opleiding kunnen genieten. Sumatra kent alleen de kweekschool te Fort de Kock, bestemd voor de vorming van inlandsche onderwijzers. Ongeveer 7 jaar geleden is die school in twee afdeelingen gesplitst geworden, een voor de candidaat-onderwijzers, een voor de candidaat-ambtenaren, en toen is besloten aan de leerlingen van de ambtenaars-afdeeling geen toelage meer te geven. Het gevolg van dien zuinigheidsmaatregel was dat voor het toelatingsexamen tot die afdeeling zich sedert maar een zeer enkele aanmeldde. Met vreugde is nu het bericht vernomen, hetwelk men hoopt waarheid te bevatten, dat die splitsing zal vervallen en aan alle leerlingen der school, onverschillig welke hunne latere bestemming kan zijn, gelijkelijk een toelage zal worden gegeven. Men verwacht, dat dan spoedig de school weer met een 100-tal leerlingen bevolkt zal zijn, en het onderwijs zoo zal worden ingericht, dat de daarvan afkomstige studenten niet alleen de geschiktheid zullen hebben voor het onderwijs, maar dat in hen ook de stof zal worden gevonden voor bekwame hoofden. Vele hoofden op Sumatra kunnen noch lezen, noch schrijven. Zij voelen zich groot in hunne domheid; de wereld, meenen zij, is alleen voor hen geschapen, de toekomst van land en volk kan hun niet schelen. Dit behoeft niet zoo voort te duren. *Bintang Azia* vraagt daarom in de Tjahaja Sumatra voor Sumatra's Westkust een opleidingsschool voor ambtenaren als op Java, of een hoofdenschool. Dan kunnen de hoofden op den duur een toonbeeld worden voor de kinderen des lands. Hoe kan men den Inlander er toe brengen, om met lust een bedrijf uit te oefenen, vraagt een andere Inlandsche schrijver? Daarvoor, meent hij, wordt in de eerste plaats vereischt practisch onderricht, d. i. 1. ambachtsonderwijs, 2. landbouwonderwijs, 3. handelsonderwijs, 4 kennis van veeteelt. Als de hoofden niet langer uitsluitend hun eigen voordeel beoogen, de inlandsche ambtenaren niet het ontvangen van hun tractement als het eenig goede beschouwen, maar te zamen werken om het volk vooruit te brengen, het op te heffen uit den tegenwoordigen staat van onverschilligheid en geestelijke verslagenheid, dan zal hun naam gezegend zijn tot in de verre toekomst. Zij moeten ook hunne bijzondere aandacht wijden aan de voedingsmiddelen, de bevolking aansporen tot eene verstandige bewerking hunner sawah's, het zal dan niet behoeven voor te komen, dat het geld het land uit moet om te voorzien in een tekort aan de eerste levensbehoeften. Wie aldus werkt voor de verstandelijke ontwikkeling van het volk, de ontevredenheid weet uit den weg te ruimen en welvaart bevordert, aan hem zal bewaarheid worden het spreekwoord: de olifant is dood, maar het ivoor blijft, de tijger is dood, maar zijn kostbare huid blijft bewaard, de mensch is gestorven, maar zijn naam blijft leven!

Het Maleische tijdschrift voor vrouwen, Poeteri Hindia, (De Indische Prinses), welks verschijning te Batavia in het Koloniaal Weekblad van 1 October 1908 no. 40 is vermeld, wenschen ook de vrouwen op Sumatra's Westkust te lezen, doch zij klagen dat de taal, waarin dat tijdschrift geschreven is, haar voor een groot deel onverstaanbaar is, en verzoeken de redactie derhalve de stukken te doen stellen in het ook elders gebruikelijke boeken-maleisch.

Onder aanhaling uit een Engelsch tijdschrift van eenige sprekende voorbeelden van houdentrouw, vraagt een Inlander, ten slotte, in een ingezonden stuk in een der Maleische bladen of die trouwe, nuttige, slimme, waakzame menschenvrienden de afkeer verdienen, die de Mohammedanen voor hen aan den dag leggen?

De Tjahaja Sumatra van 15 October maakt melding van een schrijven van den heer Van Kol van 17 November (September?), waarbij die heer de ontvangst erkent van verscheidene aan hem gerichte brieven, welker inhoud ter sprake zal komen in een vergadering van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Uit de O.I. Mail.

Gaven wij verleden week in het kort weer, wat o.a. het *Soer. Handelsblad* en het *Nieuws v. d. Dag voor Indië* opmerkten naar aanleiding van het Djocdjasche **Javanen-Congres** de laatste mail bracht ons nog eenige beschouwingen hieromtrent door het *Bat. Nieuwsblad.* Treffend is hetgeen de verslaggever vertelt met de woorden:

„Een der jongeleden komt op me af.

— Ik ben zoo zenuwachtig. Ik moet straks spreken.

— Komaan, moed. Na de eerste minuut ben je er over heen. Ga maar mee — een whisky soda op den goeden afloop kan geen kwaad.

Bij het buffet, wat ter zijde, opent hij zijn portefeuille, fluistert mij toe: „Dit moet mij inspireeren." Naast zijn rede ligt het portret van wijlen Raden Adjeng Kartini... Aandoenlijk oogenblik. Zoo leeft zij voort, deze edele vrouw, in de harten van haar volk. Nog even tijd den jongen man krachtig de hand te drukken, zonder woorden. Dan vangt de zitting aan."

Het blad besluit zijne beschouwingen met te zeggen:

„Zelfs oppervlakkige beoordeelaars is de beteekenis niet geheel ontgaan. Maar niet in de totstandkoming alléén, niet in de mogelijkheid, dat een congres als van Djokja kòn plaats hebben, ligt de voornaamste beteekenis — deze moet men zoeken in de oorzaken der wording. Zij is kort weer te geven: ontevredenheid. Met het koloniale bestuur, met de consolidatie van den toestand, met het schijnbaar(?) ontbreken van besef van den plicht tot geestelijke ontwikkeling van den onderdaan. Gelukkig, dat die ontevredenheid bestaat, zij is een onmisbare factor om naar verandering, verbetering te streven. Gelukkig, nog meer, dat die ontevredenheid tot uiting komt, zoo geprononceerd, zoo waardig. Dit is de groote beteekenis, waarmede de regeering rekening moet houden. Het volk is niet meer voldaan en uit die onvoldaanheid. Elke regeering moet het de voornaamste taak zijn te streven naar bevrediging van de wenschen des volks. Dankbaar zij de indische, dat Boedi Oetomo haar thans klaar en duidelijk heeft aangewezen welke de wenschen en nooden des volks zijn. Vroeger tastte zij in het duister en kon zich desnoodig verontschuldigen door het werken naar zich toe, door te verzekeren, dat zij niet beter wist. Thans moet zij beter weten. Zij kan niet meer voorgeven te moeten wegen en wikken, onbekend met wat de onderdaan wil. Die heeft zich uitgesproken en zal zich, naar wij hopen, blijven uitspreken in gelijken geest.

Dit is de groote beteekenis van Boedi Oetomo.

* * *

Zie, er zijn teekenen, dat nu reeds de invloed der nieuwe geestelijke stroomingen begint te werken. Men haast zich posteering met het inlandsch onderwijs, reeds zijn vele tweede klasse-scholen aangewezen voor onderricht in het hollandsch; reeds is subsidie verleend aan zelfopgerichte dessascholen, is subsidie toegezegd voor nog vele meer; reeds zijn er teekenen, dat de laatste fout tegenover het inlandsch onderwijs zal worden goedgemaakt: het ongebruikt laten liggen van fondsen, uitgetrokken op de begrooting van het vorig jaar en de misschien onbewuste misleiding van den minister omtrent hetgeen gedaan is met die fondsen; reeds wordt bericht dat een vierde hoofdenschool in Bantam zal worden opgericht......

Natuurlijk zal het heeten, dat de regeering uit zichzelf tot deze plichtserkenning is gekomen. Och, dat is misschien wel zoo. Al deze maatregelen zijn niet genomen tusschen 5 October en heden. Maar de beweging der Jong-Javanen om de regeering om meer ontwikkeling te vragen, is nu ruim vijf maanden geleden begonnen, en lang tevoren reeds betoogden inlanders en niet-inlanders in dagbladen en tijdschriften, dat verbetering dringend noodig was. Hiervan moet invloed zijn uitgegaan. Het zou ook niet verwacht mogen worden, dat de indische regeering opzettelijk blind en doof blijft voor alle teekenen des tijds, al is haar gedachtenwerking langzamer dan wij wenschelijk achten.

Boedi Oetomo gaat energiek voort op den ingeslagen weg; wij gelooven te mogen verzekeren, dat zij in den huidigen directeur van onderwijs een warm voorstander van haar streven zal vinden. Zijn hulp zal veel ten goede kunnen komen. En in samenwerking met de regeering, zal Boedi Oetomo een zegen worden voor land en volk!"

* * *

Inlandsche leden in den gemeenteraad.

Een inlandsch ingezetene van Soerabaja schrijft in het Maleisch het volgende aan het *Soer. Hbl.:*

„Nu de leden van den gemeenteraad, wat het Europeesch gedeelte betreft, het volgend jaar door de ingezetenen der gemeente zullen worden gekozen, wordt het door velen met mij betreurd, dat de aanwijzing der Indische leden nog steeds door de regeering blijft geschieden.

Waarom ons, Inlanders, geen stem in het kapittel gegeven, voor zoover die leden onzer nationaliteit betreft?

Wij toch kunnen zeer goed beoordeelen, van wie onzer landslieden de beste behartiging onzer belangen te wachten is. Wij zouden wel zorgen, dat er kundige wereldwijze Inlanders, die de Nederlandsche taal spreken, althans goed verstaan, in den raad kwamen.

De Inlandsche leden — beter de alleen Maleisch sprekende — zitten er nu allen voor spek en boonen bij. Daar hebben wij niets aan.

Wellicht zou het, nu de regeering de aanwijzing der hier bedoelde leden nog aan zich houdt, nuttig zijn, dat de inlanders te Soerabaja, wien de vertegenwoordiging hunner belangen ter harte gaat, ook eens in een vergaderlokaal bijeenkwamen en met een candidatenlijst voor den dag kwamen, waaraan de regeering een richtsnoer zou hebben bij haar keuze.

Wilt u dit denkbeeld in Uw blad propageeren?

Het *Soer. Hbl.* raadt den schrijver aan voor zijn denkbeelden in de Maleische bladen propaganda te maken.

* * *

De regeeringscommissaris

F. A. Liefrinck is, naar de *Javabode* verneemt, de gevolgen van het hem in de vorige maand overkomen ongeval, nog niet te boven gekomen, zoodat hij in den eersten tijd aan zijne opdracht, om in zijne hoedanigheid als regeeringscommissaris naar Atjeh te vertrekken nog niet zal kunnen voldoen.

Het *Nieuws v. d. Dag v. N.-I.* merkt hierbij op:

Het zou ons volstrekt niet verwonderen, wanneer de ongesteldheid van den heer Liefrinck duurde tot na de Atjeh-debatten in de Tweede Kamer, waarbij ongetwijfeld ook diens uitzending zal worden besproken.

Mocht de stemming in de Kamer tegen dezen maatregel zijn, dan zou door deze ongesteldheid de toch altijd niet geringe kosten, aan de uitzending van een Regeeringscommissaris verbonden, worden bespaard, om nog maar niet eens te spreken van het echec, dat de indische re-

geering door het bevel tot deze uitzending heeft geleden, en dat, wanneer van de zending om de een of andere reden niets mocht komen, te niet gedaan zou worden.

Het moet gezegd worden: de Regeering heeft *veine* in de Atjeh-zaak.

Het aftreden van den heer Mr. Fock als Minister, juist op tijd; het ongesteld worden van den heer Liefrinck eveneens precies op het oogenblik, dat zijn ongesteldheid aan de Regeering ang niet ongelegen kwam... waarlijk, zooal niet de heer Liefrinck, dan toch de Regeering bolt buitengemeen."

* * *

In de *Javabode* lezen wij over den

aanleg van groote irrigatiewerken:

Gelijk bekend is, wordt gedurende de laatste tien jaren niet overgegaan tot den aanleg van groote irrigatiewerken, dan nadat door eene speciaal daartoe ingestelde rentabiliteitscommissie, bestaande uit een hoofdingenieur, de inspecteurs voor agrarische zaken en van den inlandschen landbouw of de hun toegevoegde adjuncten, advies is uitgebracht nopens de uit een agronomisch en fiscaal oogpunt daarvan te verwachten resultaten. De verwachtingen van de geldelijke voordeelen van verschillende tot stand gebrachte werken schijnen niet verwezenlijkt te zijn, althans heeft de regeering, naar wij vernemen, een onderzoek gelast naar de vragen, waaraan de teleurstellende uitkomsten moeten moeten worden toegeschreven en tevens, op welke wijze uit de aangelegde werken meer rechtstreeksche voordeelen kunnen worden getrokken. Die voordeelen zullen natuurlijk slechts kunnen bestaan uit een verhoogden aanslag in de landrente der inlandsche bouwvelden en uit eene heffing van eene geldelijke bijdrage van de binnen het bevloeiingsgebied werkzame particuliere ondernemers. Tot oplossing o.m. van het laatste vraagpunt werd reeds een tweetal jaren geleden, onder den titel „permanente irrigatie-commissie", eene, onder leiding van het gewezen lid van den raad van Nederlandsch-Indië, C. J. de Jaager, staande commissie ingesteld, waarvan, zooals de *Javabode* van den 7en September j.l. opmerkte, tot dusver weinig of niets gebleken is, terwijl het ons niet bekend is, dat de in dat college ontstane vacaturen zijn aangevuld.

Overigens vindt het blad de vraag gewettigd: of het thans wel een geschikt oogenblik geacht kan worden te zijn om de landbouw-industrieelen met eene buitengewone heffing te belasten, daar zij van de met hun bedrijf behaalde voordeelen in den vorm van inkomstenbelasting eene niet geringe bijdrage aan den fiscus moeten opbrengen?

* * *

In het *Bat. Nieuwsblad* doen den laatsten tijd nogal eens ontwikkelde Inlanders hun meening hooren over verschillende belangrijke onderwerpen van den dag. Zoo houdt *Soetan Mohamad Salim* in de Nos. van 15, 16 en 17 October j.l. eene uitvoerige nabetrachting over den

Opstand ter Sumatra's Westkust.

Zelf getroffen door de belasting, waarop hij een bezwaarschrift aan de regeering indiende, kreeg hij geen ander bescheid dan dat zijn verzoek niet in overweging genomen kon worden. Aldus kortaf naar huis gezonden, is de Sumatraan versterkt in zijn geloof, dat hem geen recht is gedaan.

Van de vele grieven geeft hij de volgende aan:

„1e. In de eerste plaats is men er zeer over verstoord, dat het gouvernement tevoren niet de moeite genomen heeft de belastingplannen met de bevolking te doen bespreken. De Maleier beraadslaagt over de kleinste zaken, ook die van de minste beteekenis. En nu wordt een zoo ingrijpende kwestie als de belasting-invoering eenvoudig buiten hen om beslist. De belasting is hun voorgezet, zij hebben te betalen zonder meer. Ongetwijfeld zou geen opstand zijn uitgebroken, wanneer naar behooren over de kwestie was onderhandeld. De Maleier had dan zijn geldbuidel geopend, zijn hart was niet bezwaard geweest, en hij had de lastgevingen van het gouvernement gevolgd.

2e. Een tweede grief is, dat de belasting velen, zeer velen treft, die vaak onvoldoende middelen bezitten om in het leven te blijven en die desniettemin hun bijdrage aan den fiscus moeten brengen. Nu vastgesteld is, dat een verdienste van 14 cent 's daags nog door de belasting getroffen wordt, zijn vele arme menschen, en zelfs kinderen, belastingplichtig.

3e. Ook vrouwen worden nu belastingplichtig, vrouwen, die paren ver loopen moeten, berg op en berg af, om op de passers wat kalk, pisang, groenten en andere kleinigheden te verkoopen.

Het feit, dat deze vrouwen zich getroosten zulke groote afstanden af te leggen, wijst er dan toch op, dunkt mij, dat zij het armoedig hebben. Hoe vaak gaan zulke vrouwen er op uit, terwijl de kinderen thuis schreien van honger, wachtende op de thuiskomst van moeder, die wat eten zal medebrengen......

4e. Nog zoo heel velen onder ons eten dagelijks wat droge rijst met zout. Een enkele heeft er een klein stukje vleesch bij. Maar nu is de belasting ook op het slachten gelegd. Het vleesch is daardoor duurder geworden, en de arme menschen kunnen nu ook geen vleesch meer tot zich nemen. Zoo treft deze belasting de armsten in de eerste plaats. Dat kan niet goed zijn.

5e. Ook de onoordeelkundige aanslag verbittert velen. Men vraagt alleen maar naar de inkomsten, b.v. uit het sawahbezit, en stelt daarnaar den aanslag vast. Maar er zijn vrouwen, kinderen en grijsaards, die niet, nog niet of niet meer werken kunnen. Deze menschen moeten toch ook in het leven gehouden worden. Maar er wordt niet naar gevraagd, hoe groot een gezin wel is. De inkomsten uit bezit *(harta banda)* worden aangenomen te vertegenwoordigen de inkomsten van één persoon. Nu bestaat een gezin in de meeste *kaoems* uit 6 à 7 personen en voor zoo groot aantal is de gemiddelde sawahopbrengst van 18 pikols *bras* per jaar onvoldoende. Maar dit nog niet genoeg zijnde, moet men van deze onvoldoende middelen nog een deel offeren als belasting.

6e. Ook de belastingen op de geestelijkheid wekten verbittering, omdat de geestelijken leven van liefdegaven.

Dit alles heeft groote ontevredenheid gebracht in de gemoederen. Vooral de vrouwen waren verbitterd. Wat zouden zij dan langzaam aan wachten op den dood door uithongering, ziekten of hartzeer, was het niet beter dadelijk te sterven dan na lang lijden?"

Ten slotte zegt hij:

„Hoevele vrouwen, gewezen larashoofden, *sjech's*, *penghoeloes andiko*, en *goeroes*, die allen hun volgelingen hebben, bevinden zich nog in de gevangenschap. Al die menschen dragen de verbittering met zich om. Gij kunt mij gelooven, dat er niet één is, die tevreden is over den toestand. Wie kind noch kraai heeft, is uitgeweken naar engelsch gebied. Hoe groot moet de verbittering tegen het hollandsche gouvernement dan wel zijn!

Dit is langzaam aan zoo geworden. Bij de drukkende heerendiensten, die bovendien gevorderd werden in strijd met de voorschriften, is de belasting gekomen, aangevat op een wijze, die niet anders dan uiterst onoordeelkundig kan worden genoemd. Dit was het vuur, dat gebracht werd bij de met petroleum gedrenkte lap en de vlam sloeg uit. Was dit het middel misschien om de ontevredenheid onder de bevolking weg te nemen? En een andere vraag: hoe zal men de groote verbittering onder het volk thans bestrijden? Ik zie niet in op welke wijze dit nu kan geschieden. Ik zal er voortdurend mijn gedachten over laten gaan. En misschien kan ik dan later nog wel eens mijn denkbeelden op papier zetten. Wij moeten er naar streven, de rust volkomen te herstellen."

Elders zegt het *Bat. Nieuwsblad* naar aanleiding van het officieel verslag dier streek:

Over die „algemeene rust" nu verblijde men zich niet te zeer. Waar vrees nog steeds gebiedt, blijft immer gevaar bestaan voor de heerschappij. Nu de slagen gevallen zijn, zij men er toch op bedacht de hardheid te doen plaats maken voor zachtheid en genegenheid. De menschen zijn niet zoo schuldig, als de wet moet aannemen. Verzoeningsgezindheid zal nu veel meer uitwerken dan gestrengheid."

En onder het hoofd:

Alleen Bedevaartgangers?

vraagt de redactie:

„Het aantal bedevaartgangers naar Malakka is wat de onderafdeeling Batoe Bahra betreft, dit jaar aanzienlijk grooter dan in 1907, volgens het kort verslag over Augustus van de residentie Sumatra's Oostkust.

In de nabetrachting over den opstand ter Sumatra's Westkust in ons blad is eenige malen de aandacht gevestigd op het feit, dat velen van de bevolking het land ruimen en uitwijken naar engelsch gebied. Vandaar onze vraag: of het „aanzienlijk grooter aantal bedevaartgangers nu dan in 1907" misschien ook uit het bovenstaande verklaard kan worden?

* * *

De Dajak in opstand.

De laatste opstand der Dajaks, aldus schrijft P. Eugenius uit Midden-Borneo aan de *Java-post*, viel wel niet in onze onmiddellijke nabijheid voor en door de stammen, waaronder wij hier te N. Sangiram werken, werd er ook niet aan deelgenomen, maar men leert er hun zeden en gewoonten uit kennen, en wij waren er ook eenigszins in betrokken.

Verschillende streken van Borneo staan nog niet onder rechtstreeksch bestuur van het Nederlandsch-Indische gouvernement. Zij worden bestuurd door indische vorsten, die den titel dragen van Sultan, Panembahan, Pangheran, enz. enz.

Zij allen hebben zich onder Hollandsch protectoraat gesteld en contracten gesloten met de regeering.

Al deze potentaatjes belijden den Islam, zij zijn voor het meerendeel eenigszins tyranniek aangelegd en gebruiken niet altijd geoorloofde middelen om hun niet al te groote inkomsten te vermeerderen. Vooral de Dajaks, die in hun gebied wonen, moeten het ontgelden.

De Dajaks dan, waarover het nu gaat, wonen in het gebied van den Panembahan van Sintang, met name in de streken langs de Katoengau-rivier.

Lang reeds waren zij niet goed meer te spreken over de immer stijgende belasting, welke zij te betalen hadden, en over de verschillende maatregelen door den vorst getroffen om die belastingen te innen. Zooals altijd en overal waren ook hier eenige raddraaiers, die van de heerschende ontevredenheid gebruik maakten, om het volk nog meer tegen het bestuur op te zetten en zelf daarbij zooveel mogelijk voordeel te trekken.

Het voornaamste kopstuk was een zekere Maleier, Abang Oemar geheeten, die zichzelf den titel van Pangheran had toegeëigend. Bij hem hadden zich twee Djaksche kamponghoofden aangesloten, Pangi en Ranggas. Ge staat verbaasd over de verregaande lichtgeloovigheid der arme Dajaks, die zich door deze avonturiers om den tuin laten leiden.

Pangheran Oemar begon met den verkoop van een wonderolie, welke de eigenschap had den mensch onkwetsbaar te maken. Tegen schandelijk hooge prijzen ging de olie (heel gewone kokosolie) bij massa's van de hand.

Voorts vertelde hij, dat niemand de macht had hem gevangen te houden, en toen het na eenigen tijd den controleur van Sanggau gelukte hem aan te houden, liet hij aanstonds het gerucht verbreiden, dat hij overdag wel te Sanggau vertoefde, maar dat hij elken nacht op meerdere plaatsen werd gezien in het Ketoengaugebied, om de bevolking in haar plannen te steunen.

Hij had een geweer van wel drie vadem lang. Wanneer hij dit afschoot, bleef de kogel drie maanden onderweg, doorboorde honderd vogels, en kwam dan weer bij hem, Pangheran Oemar, terecht.

Ook zijn vriend Pangi had er slag van de menschen bij den neus te nemen. Volgens zijn beweren, was hij geboren in het jaar der laatste zonsverduistering (zoowat een tien jaren geleden) en hieraan had hij verschillende wonderbare gaven te danken. Hij bewoog zich even gemakkelijk in de lucht als op het land, en kon het maandenlang onder water uithouden. In een oogwenk verplaatste hij zich mijlen ver en maakte zich kenbaar of onkenbaar naar believen.

Al deze praatjes vonden gretig gehoor en de gevolgen er van bleven niet uit. Van heinde en verre, zegt de schrijver, kwamen de Dajaks afgereisd om onze wonderkrachtige olie en andere medicijnen machtig te worden.

Jammer genoeg spraken zij geen Maleisch en wijl wij hun taal niet machtig waren veronderstelden wij, dat zij slechts kwamen om de gewone medicijnen en van den eigenlijken stand der zaken kwamen wij in 't geheel niet op de hoogte.

Nadat de opstand genoegzaam was voorbereid, zouden de Dajaks onder aanvoering van Oemar Pangi en Ranggas handelend optreden. Het plan was na het binnenhalen van den oogst een algemeene weigering om belasting te betalen en dan zonder tal men oprukken naar Sintang, om den Panembahan in zijn eigen verblijf te overvallen. Hiervoor was een breede weg door de bosschen opengekapt.

Doch hun plannen waren te vroeg uitgelekt. Ze kwamen ter oore van het bestuur in Sintang en onmiddellijk werd kapitein Timmer met zijn manschappen naar het Ketoengaugebied afgezonden om den toestand der zaken op te nemen om zoo mogelijk alles in der minne te schikken.

De troep viel echter in een hinderlaag, waarze door de Dajaks met geweren en lansen werden aangevallen. De kapitein zelf sneuvelde met een paar zijner minderen, doch ook de aanvallers leden gevoelige verliezen.

Zoodra deze tegenslag in Sintang en Pontianak bekend was, werden er aanstonds meerdere manschappen naar het terrein afgezonden. Na een rustelooze vervolging, die meerdere weken aanhield, legden de Dajaks de wapens neer en keerden naar hunne kampongs terug.

Ook de beide hoofden gaven zich weldra aan de Hollanders over, en werden met Oemar naar Pontianak opgezonden, waar over hun verder lot zal beschikt worden.

Arme Dajaks! mishandeld door een paar gewetenlooze bedriegers en uitgezogen door hun schandelijke praktijken, hun oogst bij dit alles mislukt, en wellicht een gevoelige straf in 't verschiet.

Zij hebben het eenig en alleen tegen hun Maleische overheerschers. Alle Hollanders, zoowel de regeeringsmannen als de Missionarissen, beschouwen zij als hun beschermers, en verreweg de meeste Dajaks zouden niets vuriger wenschen dan onmiddellijk onder rechtstreeksch bestuur gebracht te worden."

WEST-INDIË.

SURINAME.

Bacoven-Cultuur.

De verschepingen van bacoven bleven nog steeds verre beneden het als norm aangenomen cijfer. Den 17en October ll. werden per stoomschip Saramacca 4264 bossen verscheept.

Deze minder gunstige uitkomst moet worden toegeschreven aan de droogte, waardoor Suriname werd bezocht. Reeds werd naar aanleiding van die uitkomst in de kolonie de vrees geuit, dat de bacovencultuur nu ook weer op mislukking zou uitloopen.

De inspecteur der United Fruit C, Williams, zond met het oog daarop een schrijven aan *Onze West*, waarin hij aantoont, dat voor die vrees geenerlei grond bestaat.

Het is een gewoon verschijnsel, dat tijden van lange droogte aan bananen-aanplantingen schade veroorzaken. Het vruchtzetten is de laatste levensuiting van een banaan. Zoodra de vrucht gerijpt is, sterft de stam af. Wordt in deze periode aan den boom door droogte het noodige sap onttrokken, dan verzwakt de stam dientengevolge en komen vele boomen door de zwaarte der vruchttrossen ten val.

Daarentegen, schrijft hij, schijnen velen in de kolonie niet in te zien, dat de droogte, die men thans doormaakt, aan het produkt van het volgend jaar zal ten goede komen, daar door het uitdrogen van den bodem toetreding van lucht mogelijk is. Op vele velden zal men zulks kunnen waarnemen en de eigenaars zullen aangenaam verrast worden, wanneer ze zien hoe mooi de planten groeien zullen, wanneer de regen doorbreekt.

Men moet niet vergeten, merkt de heer Williams op, dat vóór het einde van Maart ll. nog niet de vereischte zorg aan de cultuur was besteed en sedert, wegens gebrek aan werkkrachten, het werk slechts langzaam vorderde.

Voor den eersten aanplant waren slechts jonge spruiten beschikbaar, waaruit voor het volgend jaar vier boomen op elke spruit kunnen worden verwacht. Hieruit vloeit vanzelf voort, dat de productie van het volgend jaar belangrijk grooter zal zijn.

Ten slotte meent schrijver, dat, indien de droogte niet al te lang aanhield, de meeste planters zeer wel tevreden zouden zijn met de opbrengst per hectare in 1909, die echter nog verre zal achter staan bij die van 1910.

Uit de laatste berichten schijnt op te maken, dat de droogte voor Suriname weer voorbij was. *Onze West* maakt in haar nummer van den 24en October ll. melding van eenige regenbuitjes, wat het blad de hoop doet uitspreken dat het ergste van de droogte geleden was.

Met betrekking op de bacoven-cultuur ontleenen we nog aan genoemd blad, dat de inspecteur van den landbouw aan de bacovenondernemingen heeft gevraagd om een opgave van als onverkoopbaar geacht achtergehouden bossen bacoven. Hij gaf daarbij den raad om bij eenigen twijfel aan die onverkoopbaarheid de bossen maar op te zenden naar de plaats van inlading en keuring der vruchten.

Een koninklijk geschenk.

Bij een bezoek aan de protestantsche inrichting voor melaatschen Bethesda en de gouvernements-inrichting op Groot Chatillon, werd door mevrouw Fock aan de verpleegden 'n boodschap overgebracht van Koningin Wilhelmina. Bij het afscheid in Nederland had H. M. aan mevrouw Fock opgedragen aan de verpleegden hare groeten over te brengen, met mededeeling, dat de Koningin gaarne een stoffelijk blijk van belangstelling wilde geven, doch niet recht wist welk geschenk het meest welkom zou zijn. De keuze werd daarom overgelaten aan de verpleegden. Die van Bethesda bepaalden hunne keuze op een seraphine, die van Groot Chatillon op een phonograaf.

Steun aan Curaçao.

Naar *Onze West* vernam heeft de groep Suriname van het Alg. Ned. Verbond, naar aanleiding van de oproeping der Vereeniging Oost en West, het initiatief genomen om een commissie te vormen, welke zich voorstelt een uitvoering te geven ten bate van het ondersteuningsfonds van de Vereeniging Oost en West, en wel om ten behoeve der noodlijdenden op Curaçao te worden besteed.

Voorzitter der commissie is de heer C. J. Booms, penningmeester de heer H. G. Janssen en secretaris de heer J. Bueno de Mesquita.

Voorts hebben daarin zitting genomen mevrouw Doyer, mej. Halfhide en de heeren dr. H. J. van der Schroeff, D. Fernandes Jr. en H. Juda.

Quarantaine.

Het leek *Onze West* een practisch denkbeeld, om, wanneer hier quarantaine uitgeschreven is tegen Trinidad, de booten van de Kon. W.-I. Mail eerst te doen doorstoomen naar Paramaribo, daarna te doen terugkeeren naar Trinidad voor het innemen van lading, om vervolgens van dit eiland direct naar Europa te vertrekken. Dit is geschied met de Prins Willem I.

Op die wijze wordt alle quarantaine-omslag te Paramaribo, die nadeelig is zoowel voor de maatschappij, als voor de passagiers en voor de kooplieden, vermeden. Dat de mail eenige dagen wordt opgehouden is niet zoo erg, nu de bacoven-booten ons een prachtige wekelijksche mailgelegenheid naar Europa verschaffen.

Een nieuwe fabriek.

Naar aanleiding van de inwijding van den stoomhoutzaagmolen der N. V. de Eendracht teekende *Onze West* het volgende aan:

Deze nieuw opgerichte onderneming behoort tot de weinige, waarvoor het kapitaal in de kolonie werd gevonden. Zij mag gelden als een teeken van leven van de inlandsche nijverheid. Vermelding verdient daarbij, dat ook verscheidene Britsch Indiërs aandeelhouders in de zaak zijn. Op dit bewijs van welvaart dier immigranten mag wel eens worden gewezen, nu nog steeds de immigratie van Javanen — die hier volkomen dezelfde rechten en voorrechten hebben — aan onverdiende verdachtmaking bloot staat.

Deelen wij ten slotte mede — als een tweede bewijs van vooruitgang der inlandsche nijverheid — dat voor den bouw der fabriek voor een deel gebruik is gemaakt van steenen van de onlangs opgerichte steenbakkerij van de gebrs. de la Parra op de pl. Vreeland. Deze steenen bleken zeer goed te voldoen. Wij eindigen met de beste wenschen voor den bloei van beide ondernemingen.

Van Vreemde Koloniën.

Het Kolonial Wirtschaftliche Komitee.

Den 11en dezer hield vorengenoemd Comité van den Duitschen Kolonial-Verein, onder voorzitterschap van den heer Supf, een vergadering waarin een aan verscheidenheden rijk program werd behandeld, waarvan enkele punten de voor 't oogenblik meest belangrijke vraagstukken van het koloniaal-economische leven raken.

Nadat de voorzitter over den stand van 't vraagstuk der katoen-cultuur had gerapporteerd, welks oplossing, naar men weet, het Comité in de koloniën Togo, Duitsch Zuidwest Afrika, Oost-Afrika en Nieuw-Guinea nastreeft, stelde hij overeenkomstig de besluiten der katoen-commissie het volgende voor:

In Noord-Togo wordt een proefaanplanting aangelegd, die zich geleidelijk zal ontwikkelen tot een instelling als de door het Comité opgerichte landbouwschool te Noeatje. Tegelijk met de katoencultuur zal getracht worden en dat wel in de noordelijke, niet door de tsè-tsè-vlieg geteisterde streken bij Sokodé, het gebruik van den ploeg bij de inboorlingen ingang te doen vinden, ter vervanging van den hak. In Zuid-West-Afrika hebben de tochten van kapitein Francke tot de uitkomst geleid, dat deelen van het noordelijk gebied, waar kleine proeven met van Togo afkomstig katoenzaad zijn genomen, voor den aanplant van katoen geschikt zijn.

Men is daarom voornemens een commissie van katoen-deskundigen naar deze streken te zenden. Voor Oost-Afrika zijn ten behoeve van de kantoen-cultuur en de verbreiding van het gebruik van den ploeg met het oog op de snelle economische ontwikkeling en de verbetering der verkeerstoestanden de volgende omvangrijke maatregelen genomen.

Uitbreiding der katoen-landbouwschool aan de Rufidji; aanleg van een degreneer-inrichting te Lindi; voorbereiding van een proefaanplant en degreneer-inrichting te Tabora; wederoprichting van zulk een inrichting te Dar-es-Salam in plaats van die, welke naar Mohorro werd overgebracht; stelselmatig invoering van het gebruik van den ploeg bij de inlandsche bevolking door uitzending van met tropen-cultuur vertrouwde deskundigen, die de kolonie voortdurend bereizen; propaganda maken voor dat gebruik en den inboorlingen leeren met de ploeg om te gaan. (De ploeg zal den inboorling voorloopig in bruikleen worden gegeven en later geschonken worden, wanneer hij zijn grond werkelijk daarmee heeft bewerkt. Naar gelang van hetgeen zij daarbij presteeren zullen hun premiën in geld of voorwerpen van dagelijksch gebruik worden toegekend), en door oprichting van ploeg-depots en ploeg cultuur-stations; stelselmatige bestrijding van de natuurlijke vijanden der katoen-cultuur door de aanstelling van een deskundige aan het biologisch landbouwkundig-instituut te Amani. Aan dezen deskundige zal het voortdurend bereizen der katoenaanplantingen worden opgedragen, om ter plaatse zelve de quaestie te bestudeeren en materiaal te verzamelen voor eene deskundige bestrijding. Het verzamelde materiaal zal dan in het instituut te Amani, waar gelijk bekend alle noodige hulpmiddelen ter beschikking staan, verwerkt worden.

In de kolonie Duitsch Nieuw-Guinea zal de prospector en econoom Dammkohler met den steun van het comité proeven nemen met egyptisch katoenzaad en katoenzaad van Togo in eene 400 M. boven den zeespiegel gelegen streek in het binnenland van Nieuw-Guinea en de inboorlingen op de hoogte stellen van de katoencultuur.

De vergadering verklaarde met deze voorstellen in te stemmen en droeg den voorzitter de uitvoering daarvan op.

Ook de aanplant der olie-palmen werd uitvoerig besproken. De buitengewone belangrijkheid van de olie-leverende planten blijkt uit de omstandigheid, dat Duitschland in 1907 voor 425 millioen mark aan olie-producten heeft ingevoerd en slechts voor 62 millioen mark uitvoerde. Van dezen reuzen-invoer kwam slechts 10% uit de Duitsche koloniën. Voor overproductie behoeft in dit opzicht in afzienbaren tijd niet te worden gevreesd. In Kameroen bezat Duitschland weliswaar groote voorraden in het wild groeiende olie-palmen, maar tot nu toe wordt slechts een gering gedeelte met groot voordeel geëxploiteerd. In Duitsch Oost-Afrika is de olie-palm slechts weinig verbreid, aan de kust in minderwaardige, in het meer-gebied in goede variëteiten. De teelt en de aanplanting van goede variëteiten is met het oog op het groot verschil in oliegehalte hoogst belangrijk, zoo ook de vervaardiging van doelmatige machines voor het bereiden van olie uit de palmpitten.

Er werd besloten te trachten den aanplant van oliepalmen van de goede variëteiten bij de inboorlingen van Duitsch Oost-Afrika ingang te doen vinden, vooral in het meergebied, en dr. Soskin te steunen bij eene voor de studie van de olie-palmenontginning in de fransche kolonie Dahomey.

Over den huidigen stand van den spoorwegaanleg in de duitsche koloniën brachten twee leden van het comité, tevens directeuren der beide groote duitsch-koloniale spoorwegondernemingen verslag uit.

Betreffende den zoogenaamden centralen spoorweg in Duitsch Oost-Afrika deelde de geheimraad Bormann mede, dat slechts de sectie Dar-es Salam—Mrogoro in volle exploitatie is. Het verkeer neemt langzaam toe. De maandelijksche ontvangsten, afgezien van de beide laatste maanden, waarin de ontvangsten vermoedelijk hooger zijn geweest, maar waaromtrent nog geen bericht ontvangen werd, bedroegen gemiddeld 24000 mark. Er loopen wekelijks drie treinen. De verhouding tusschen europeesche en inlandsche reizigers is die van één tot tien. De verdere aanleg van den spoorweg van Mrogoro tot Kilossa is in goeden gang; aan arbeiders is geen gebrek. De spoorweg zal nog in den loop van het volgend jaar wel tot Kilossa in exploitatie kunnen worden genomen.

De geheimraad Lentz deelde omtrent de Noorderspoorweg in Oost-Afrika het volgende mede.

Tot het station Gombara aan het Pare-gebergte is de spoorweg geheel gereed en het houttransport der firma Wilkens en Wiese uit de wouden van West-Oesambora zal in Februari a.s. van dit station beginnen. Het eindpunt van den spoorweg, voor zooverre de aanleg daarvan tot nu toe is toegestaan, het punt, waar de Pangani het dichtst het Pare-gebergte nadert, zal in de maand Juni a.s. door de rails worden bereikt. De tot nu toe verkregen uitkomsten van het bedrijf moeten zeer gunstig worden geheeten. In het laatste jaar van het eerste contract bedroeg het aandeel van het rijk in het overschot na ruime afschrijvingen 66000 mark. Daar het nieuwe van 1 April jl. af in werking getreden contract met de spoorwegmaatschappij, feitelijk het volle overschot aan het rijk toekent en de inkomsten van 1 April tot einde September 203000 roepijen bedroegen tegen 138000 roepijen over hetzelfde tijdvak van het vorige jaar, zal de koloniale fiscus voor het loopende jaar hooge inkomsten uit den spoorweg trekken.

In Zuidwest-Afrika is de 360 kilometer lange spoorweg van Luderste-bucht tot Keetmanshoop in volle exploitatie. Ook van den spoorweg, die van het laatste station vóór Keetmanshoop, Seeheim, in zuidelijke richting loopt, zijn reeds 25 kilometer in exploitatie, en men mag hopen, dat de spoorwegaanleg tot het voorloopig eindpunt dezer sectie, Kalkfontein, in Juni zal zijn voltooid.

In Kameroen hebben zich bij den spoorweg-aanleg van de kust tot de Manengube-bergen groote, onverwachte moeilijkheden voorgedaan, wijl het met oerwouden bedekt gebied zoo geaccidenteerd was als men tevoren niet had aangenomen. Men hoopt evenwel toch met het tot nu toe toegestane gedeelte van den spoorweg in het voorjaar van 1910 te zullen gereed komen. In het door den spoorweg doorsneden met oerwoud bedekt gebied is bij nader onderzoek het bestaan van zeer waardevolle hout-voorraden vastgesteld. In de, door het laatste gedeelte van den spoorweg doorsneden streek, zullen groote hoeveelheden wilde olie-palmen door de ontsluiting van het gebied kunnen worden ontgonnen. Voor den laatstelijk toegestanen spoorweg van Doesla naar Njong in het Junde-gebied zijn de opnamen geëindigd. Met den aanleg zal in Januari of op zijn laatst in Februari worden begonnen.

De uitkomsten van de exploitatie van den eersten spoorweg in Togo van Lome naar Palime zijn gelijk te stellen aan die van den Noorderspoorweg in Oost-Afrika. Ook hier neemt het verkeer snel toe, waaruit een groot overschot voor den staat voortvloeit. De in dit opzicht door de spoorwegmaatschappij tegenover het rijk op zich genomen waarborg zal in elk geval worden bereikt. Wat den laatstelijk toegestanen spoorweg van Lome naar Attakpame aangaat, zijn de opnamen ver gevorderd, zoodat gehoopt mag worden, de geheele lijn in den loop van het volgend jaar aan te leggen.

Het comité nam het besluit op alle mogelijke wijzen aan te sturen op bevordering van den spoorweg-aanleg in de koloniën.

Aan het slot der vergadering kwam de invoering van de nieuwe toltarieven in Duitsch Nieuw-Guinea en op de omringende eilanden ter sprake, wijl tegen die invoering luide en ten deele zeker niet onbillijke klachten in de betrokken koloniën werden aangeheven.

Na langdurige bespreking, werd den voorzitter verzocht, uit naam van het comité bij het ministerie van koloniën over de zaak te spreken, wegens de nieuwe uitvoerrechten, alsook wegens 't nadeel, dat door de berekening van het invoerrecht voor de uit Duitschland afkomstige goederen voortvloeit, in vergelijking met den invoer uit andere landen.

Thee in de Fransche Koloniën.

Nu het theeverbruik zulk een belangrijke plaats inneemt en het te voorzien staat, dat de cultuur goede winsten zal blijven afwerpen, wijdt men in de Fransche koloniën ook zijn aandacht aan het vraagstuk der theeproductie.

Het spreekt vanzelf, dat er niet aan te denken valt om de cultuur in alle koloniën zonder uitzondering ter hand te nemen. Algiers en Tunis leenen zich niet voor die cultuur; in Guyana hebben de proeven geen goede resultaten opgeleverd en zoo ook in Martinique. Men acht het evenwel niet onmogelijk, dat nieuwe proeven in beide laatstgenoemde koloniën tot betere uitkomsten zouden leiden. Maar onder de Fransche koloniën zijn er drie, waar van de theecultuur goede verwachtingen kunnen worden gekoesterd. Dat zijn Réunion, Madagaskar en Annam met het protectoraat Tongkin.

Van Réunion, waar sedert een 2-tal jaren proeven met de theecultuur werden genomen, werd ten vorigen jare een hoeveelheid thee uitgevoerd, ten bedrage van 2000 kilogram en ter waarde van 10000 francs. Op Madagaskar groeit de theestruik goed en kan dus worden verwacht, dat de cultuur daar goede vorderingen zou maken, wanneer daarmee een ernstig begin werd gemaakt. Maar het is vooral in Indo-China, dat de theecultuur met vrucht kan worden beoefend. De noordelijke, aan China grenzende provinciën van Tongkin en Centraal-Annam zijn voor die cultuur bevoorrechte streken. Dat de uitvoer van thee van daar nog niet van belang kan worden geheeten, wordt toegeschreven aan de slechte bereiding van het blad, waarop te voren reeds werd gewezen door den oud-gouverneur, De Lanessan.

Op het oogenblik voert Indo-China nagenoeg zijn geheele thee productie naar Frankrijk uit. De uitvoer bedraagt omstreeks 224000 K.G. ter waarde van 554000 francs.

Van de, uit de Fransche koloniën ingevoerde thee wordt in Frankrijk een recht geheven van 104 francs per 100 K.G., d. i. de helft van het recht, dat betaald wordt voor thee, die uit vreemde landen rechtstreeks wordt aangevoerd, terwijl voor zulke thee, die uit andere Europeesche havens wordt aangebracht, zelfs 268 francs per 100 K.G. moet moet worden betaald. De uit de Fransche koloniën afkomstige thee wordt dus in Frankrijk beschermd, maar naar sommiger meening nog niet voldoende, waar bijv. het in Engeland op 20 cent per pond gestelde recht te drukkend geacht wordt voor eene belangrijke vermeerdering van het verbruik.

Dit verbruik neemt desniettemin toe, zooals ook in Frankrijk valt waar te nemen. Van 98000 K.G. in 1837 was het theeverbruik daar reeds gestegen tot 1 millioen K.G. in 1900, en het neemt telken jare toe.

Aan de Indo-Chineesche thee wordt een gering gehalte aan tannine toegeschreven, waardoor dit product de voorkeur zou verdienen boven andere theesoorten.

Men meent, dat het oogenblik thans voor de Indo-Chineesche theeplanters gekomen is, om aan de uitbreiding der cultuur te arbeiden.

FEUILLETON.

Onderhoorigheden van Atjeh.

III.

In een dag kunnen geoefende rotanzoekers 3 à 4 gloeëngs verzamelen. Zij gaan meestal voor een maand er op uit, terwijl ieder 1 nalè bras bij zich heeft.

De gezochte geutahsoorten zijn: geutah balom, geutah poetèh en geutah palèë. De handel in boschproducten is hoofdzakelijk in handen van T. Tjoet Amat.

Kawaj XII. Kawaj of *Kawal* beteekent *wacht*. De Kawaj's zijn dan oog ontstaan door uitgewekenen (wegens veelvuldig in Atjeh voorkomende onderlinge twisten en „bila" kwesties) die zich ergens in een vruchtbare vallei vestigden, en daar een „balè" bouwden om den van Noord- en Oostkust naar de Westkust of omgekeerd doortrekkende handelaren een rustplaats aan te bieden en tevens hen van een gedeelte van hun handelswaren te ontlasten. Zij deden dus denken aan onze Middeleeuwsche roofridders, die hunne tollen willekeurig hieven. Langzamerhand kregen deze Atjehsche roofridders een grooter aanhang, gampongs en ladangs werden gevormd, terwijl zij later door schenkingen aan den Soeltan eene aanstelling bekwamen.

De eenmaal zoo zwaar bevolkte dalen van de Kawaj XII zijn, op een paar kleine uitzonderingen na, thans geheel verlaten. Indertijd was de Westkust bijna onbewoond. Al de uitgewekenen van Noord- en Oostkust hadden zich in de bergen gevestigd. Niet alleen de buitengewoon vruchtbare dalen en valeitjes trokken hen aan, maar het was voornamelijk het goud, dat maakte, dat de Kawaj XII indertijd zwaar bevolkt waren. Toen de pepercultuur op de Westkust meer algemeen werd, verkoos men liever zich toe te leggen op deze gemakkelijke cultuur dan op het veel zwaardere werk bij het goudwasschen.

De bevolking is over het algemeen goedig en gewillig van aard, doch zij is, evenals alle Toenongers, bang en angstvallig voor de „keumpeni."

Ware het niet, dat verschillende invloeden van buiten — als inzonderheid het vinden van veilige schuilplaatsen in dit zoo uitgestrekt en door onze troepen voorheen zoo weinig bezochte gebied, door uitgeweken Atjehers, Pidiërs, lieden uit Sama'anga en de Westkust, — de Kawaj XII zouden met minder moeite en al heel spoedig een rustig gebied vormen.

Nu echter zal het vinden van vijandige elementen in de Kawaj XII groote inspanning der troepen vereischen.

Het land levert op: geutah, rotan, damar, was, ivoor en neushoorn.

In Tangsè en Geumpang werd vroeger een weinig aan zijdeteelt gedaan.

Runderen vond men alleen in Keumala Dalam, Beungga en Tangsè, doch thans is er geen spoor meer van te ontdekken, niettegenstaande Tangsè vroeger een prachtigen veestapel had. Ook karbouwen, die men vroeger vooral aan de Wöjla veelvuldig aantrof, zijn zoo goed als verdwenen. Geiten en schapen trof men alleen aan in de landschappen, die aan de benedenlanden grensden. De in de laatste jaren geheerscht hebbende veepest bracht een groote slachting onder het vee teweeg.

(Wordt vervolgd.)

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Vragen van den Dag.

Dr. H. Blink schrijft in de Nov.-aflevering een opstel over *Venezuela en zijn Economische beteekenis ook met het oog op Curaçao*, waaraan wij enkele bijzonderheden betreffende Curaçao ontleenen.

Is Venezuela — aldus dr. Bl. — door zijn natuurlijke hulpbronnen aangewezen om een belangrijk gebied te worden voor den wereldhandel zoodra de staatkundige toestanden daar verbeteren, Curaçao is dan aangewezen om de voorhaven van Venezuela te worden. Doch er zijn in dezen tijd meer economisch-geographische omstandigheden, welke het wenschelijk maken den blik op Curaçao te richten.

„Als het Panamakanaal voltooid is en de stroom van het wereldverkeer meer langs deze zeeën verplaatst wordt, zal Curaçao aan die route komen te liggen en een distributiehaven kunnen worden, waar de groote vaart de aangevoerde waren overdoet aan de kustvaart op de noordelijke havens van Zuid-Amerika en die van Midden-Amerika. De ligging van Curaçao zou daardoor wel te vergelijken zijn met die, welke Singapore tot een wereldhaven heeft doen opkomen in minder dan een eeuw tijds, en welke Hongkong zoo tot bloei heeft gebracht. Ook al gaat deze vergelijking van de economisch-geographische positie van Curaçao niet geheel op, toch wijst zij aan, wat er weder gemaakt kan worden van dit eiland, dat een zoo uitstekende binnenhaven heeft in het Schottegat, die wel 300 schepen kan bergen en van zee steeds veilig kan worden bereikt. De haven van Curaçao munt daardoor uit boven de andere havens der West-Indische eilanden. Reeds heeft Curaçao in rustigen tijd een vrij druk verkeer: in 1905 kwamen uit de Zuid-Amerikaansche havens 540 schepen binnen (te zamen 866.000 M.3 inhoud), uit de Ned.-West-Indische havens 613 schepen (21.000 M.3 inhoud), uit Noord-Amerikaansche havens 62 schepen (207.000 M.3 inhoud). Ons dunkt, dat de handelsconjectuur er zich naar richt, dat van Curaçao weder een wereldhaven kan worden gemaakt, gelijk het dit in de 17e en 18e eeuw was. Venezuela wordt dan, bij goede verhouding, het naaste achterland van deze handelsstad. (De schrijver heeft hier zeker Willemstad op het oog?) De Curaçaonaars kennen dit land, kwamen er reeds veel. Daarvan zal partij kunnen worden getrokken, als de toestanden er normaal worden. De uitsluitingspolitiek van Castro kan toch geen stand houden in onzen tijd. Ook al worden wij thans in Venezuela buitengesloten, wij moeten de oogen open houden, om door een verstandige politiek, gegrond op degelijke kennis van de economisch-geographische toestanden onzen invloed er weder te vestigen. Dan moet verder de uitmuntende haven van Curaçao met de noodige technische hulpmiddelen van het moderne havenverkeer worden voorzien. Reeds thans staat Curaçao in stoomvaartverbinding met Nederland, New York, Barcelona en Genua. Doch met goed beleid en het intijds wakker zijn kan hier misschien een wereldhaven geschapen worden, die de Oost-Aziatische nabij komt. Moge die verwachting bewaarheid worden."

* *
*

De Indische Mercuur.

In het Nr. van 10 November is in extenso opgenomen de (inmiddels ook als brochure in den handel gebrachte) voordracht van den heer *H. J. W. van Lawick*, Oud-hoofdinspecteur der suiker- en rijstcultuur in Ned.-Indië, over: *De beweging tegen de suikercultuur in Ned.-Indië*, gehouden den 5en Nov. j.l. in een openbare vergadering van de Ned. afdeeling der N.-I. Mij. van Nijv. en Landb. in N.-I.

Hoewel de dagbladen reeds min of meer uitvoerige verslagen van deze voordracht gaven, willen wij hier toch op enkele punten wijzen, die in het bijzonder door den heer van Lawick, die — zooals bekend is — der particuliere suikerindustrie een warm hart toedraagt, op den voorgrond werden gesteld. In de eerste plaats dan ging hij uitvoerig na de belangrijke plaats welke de Java-Suikerindustrie zich op de wereldmarkt heeft weten te veroveren. Thans staat Java, wat de hoeveelheid van zijn opbrengst betreft, aan de spits van de rietsuiker producerende landen; in de laatste jaren heeft het zijn opbrengst weten op te voeren van 500.000 ton tot 1.210.000 ton.

Doch niet alleen door de aanzienlijke grootte van de opbrengst staat Java aan het hoofd der suikerriet plantende landen, maar vooral door de wetenschappelijke wijze waarop cultuur en bereiding gedreven worden. Bij een voordracht door den heer van der Ohe den 25en Febr. van dit jaar in Brunswijk gehouden over de toekomst van de Duitsche suikerindustrie, zeide deze o.m. „dat op Java het hoogste is bereikt, wat op dit gebied te bereiken is." Thans is het standpunt, waarop de Java-Suikerindustrie staat, zóó hoog, dat zij waardeering en bewondering afdwingt overal ter wereld, „behalve in Nederland en op Java." Niet dat hier en ginds belangstelling ontbreekt, maar het is er eene, die veel gelijkt op tegeningenomenheid.

Van de ontzaglijke uitgestrektheid, waarover de suikerrietcultuur zich uitstrekt, kan men zich een idée vormen, als men weet, dat de provinciën Noord- en Zuid-Holland, Noord-Brabant en Utrecht te zamen geen voldoenden bouwgrond zouden hebben om aan die behoeften te voldoen. In den druksten tijd vinden ongeveer 700.000 man in de riettuinen geregeld werk.

Een eminente kenner van Indië, Mr. N. P. v. d. Berg, verklaarde dan ook in 1900: „Zonder overdrijving kan de suikerindustrie beschouwd worden als de hoeksteen, waarop schier alles rust, wat leven en bedrijf geeft aan het verkeer op Java, want mocht die industrie verloopen of ten val komen, dan valt alles, wat aan haar zijn bestaan en zijn behoud dankte, de spoorwegen, de andere middelen van vervoer, zoo te land als te water, de bank- en credietinstellingen, een goed deel van den invoerhandel, de stoomvaartlijnen: dan moet Java in één woord worden een armlastige kolonie...... Maar het is niet alleen het verlies van de in die zaken vastgelegde voor het meerendeel Ned. kapitalen, waarom het bij een dergelijken loop van zaken gaan zal: wie bovendien het kind van de rekening moet worden, is de inlandsche bevolking, die dan de millioenen derven zal, die zij nu van de suikercultuur trekt, en die zoovelen in staat stelt om zich zonder groot bezwaar te kwijten van hare verplichtingen tegenover den fiscus en zich geriefelijkheden te verschaffen, die zij anders zou moeten ontberen."

Doch dit alles wordt, volgens den heer v. L., dikwijls uit het oog verloren, getuige het aandringen op ingrijpen van den Staat, op het nemen van allerlei maatregelen, die de industrie zouden belemmeren en op losse schroeven zetten, dateerende zoowat van den tijd af, dat het mindere welvaartsonderzoek begon en thans systematisch aangewakkerd. In bijzonderheden gaat de heer v. L. dan na, op welke wijze de tegenstanders die particuliere suikerindustrie den voet dwars willen zetten, hetgeen niet nalaten zal bittere ontstemming te verwekken bij de fabrikanten, wier hulp en medewerking bij het nemen van maatregelen, die tot verbetering kunnen leiden — want ook de suikerindustrie heeft, als elke tak van nijverheid en landbouw, hare gebreken — onmisbaar is.

Allen, die het wel meenen met den Inlander, met Indië, met ons gezag aldaar, moeten de handen ineenslaan, om aan die beweging een einde te maken, meent de heer v. L., „die de suikerindustrie heeft leeren waardeeren als een groot voordeel voor Java, als een zegen voor de inlandsche bevolking".

In het volgende Mercuur-Nr. zullen de op de voordracht gevolgde debatten gepubliceerd worden.

De verdere inhoud bestaat uit: Manilla- en sisalhennep op Java, door H. C. Prinsen Geerligs. — Rietziekten in de Philippijnen, door id. — Exploitatie van den Sumatra-Staatsspoorweg en van de Ombilinmijnen over 1907. — De coprah van de Zuidzee-eilanden en middelen ter verbetering van de kwaliteit. — Tabaksverordening van den gewestelijken raad van Besoeki. — Beknopte geschiedenis van de bacovencultuur in Suriname. — Invoer op en uitvoer van Java in 1908. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen; en de wekelijksche vaste rubrieken.

* *
*

Weekblad voor Indië.

Over de toekomst van Soerabaja als handels- en oorlogshaven in gevaar geeft de heer *J. Ph. Ermeling*, in dit Nr. 25 eene beschouwing, in aansluiting bij zijn eigen studiën over dit veel besproken onderwerp in de Nrs. 14 en 15 van het Weekblad; in verband tevens met de opstellen van den heer E. von Essen (zie Ingenieur 1908. No. 28) en J. E. de Meyier (zie Indische Gids van Juni dezes jaars).

A. v. M. hangt een donker tafereel op van *het leven van vele jongelui diep in het binnenland*, welke om een of andere reden niet kunnen trouwen; sommigen eenvoudig, omdat zij niet in de gelegenheid zijn een vrouw te kiezen; anderen, vooral particulieren, omdat zij zich verbeelden, dat hun salaris niet voldoende is om zich de weelde van een vrouw te veroorloven, en zoo vervallen tot het zgn. „noodzakelijk kwaad": de njai. Zij troosten zich dan met een dorpsschoone, die eens de heerschappij voerde in een of andere warong; dan worden hare familieleden bedienden bij haar heer en meester. Die kortzichtigen denken dat zoo'n mensch goedkooper is. Maar als zoo'n madame De Pompadour zich van haar waardigheid bewust is — en dit gebeurt al heel gauw, — dan kost zij handen vol geld, en of zij haar heer spoedig onder het goudgehakte pantoffeltje heeft! Hoe menige inlandsche voert niet onbeperkte heerschappij over haar toean-djoeragan of kandjeng en haar omgeving als geen Hollandsche vrouw het ooit in haar hoold zou krijgen. Daarbij komt, dat de heele familie teert op haar zak, of liever op mijnheers zak, want zij kan haar geld alleen wel op. Zusters, nichtjes, luie broers en neven leven, trouwen, scheiden en gaan dood op mijnheers kosten. En dat van zijn garderobe niet veel overblijft, en de rest verwaarloosd wordt, behoeft niemand te verwonderen.

Zonder of na een slecht ontbijt gaat de jonge man de tuinen in, loopt een heelen dag en komt doodmoe, vaak doornat thuis. Geen gezelligheid beidt hem, alles somber, koud. Geen vroolijk welkom, geen gezellig theeuurtje, geen opgeruimd gelaat vergoedt hem zijn vermoeiend werk, neen, niets van dat al. Mat, doodsch is de omgeving, zonder verpoozing voor den eenzame. Beelden trekken zijn oog voorbij, beelden uit lang vervlogen tijden, beelden van zijn thuis...... Toen was het anders, een lieve moeder, die hem begreep, zusters, die voor hem zorgden en allerlei kleine attenties bewezen.

Het is misère, één en al misère, als men het goed beschouwt, zoo'n jongeluisleven in de binnenlanden; geen wonder dus, dat er wel eens een aan den drank geraakt en velen degenereeren.

Gelukkig, dat in de laatste jaren verschillende van die jongelui verstandiger handelen. Meer en meer nemen zij een *dame* ter bestiering van hunne huishouding. Zij worden daardoor niet bestolen, niet menschenschuw, en hebben een gezellig thuis.

Overigens bevat dit Nr. onder meer de portretten (met bijschrift) van de bekende heeren Piluisse en Blokzijl; een opstelletje (met afbeeldingen) over de Soerabajasche Golf-club; een interessant praatje over rij- en trekpaarden, eveneens met afbeeldingen, en het vervolg van „De stille kracht", oorspronkelijk Indisch blijspel in drie bedrijven, door Ernest.

* *
*

Tijdschrift voor Inlandsche geneeskundigen.

Wij vonden in de jongste aflevering (Nos. 4—7 van den loopenden jaargang) van dit in het Nederlandsch geredigeerde tijdschrift onder verschillende zuiver wetenschappelijke bijdragen ook een in meer populairen vorm geschreven opstel (de geleerde schrijver houde ons deze uitdrukking ten goede) van *Dr. Kiewiet de Jonge*, getiteld: *Malariaprophylaxis*, aldus ingeleid:

„Nu in de laatste jaren met absolute zekerheid is uitgemaakt dat malaria wordt overgebracht door bepaalde muskietsoorten van het geslacht anopheles, zijn ook de maatregelen om deze ziekte te voorkomen belangrijk gewijzigd, zoodat het gewenscht voorkomt hierover eens iets in dit tijdschrift mede te deelen. De moderne malariaprophylaxe berust geheel op de veronderstelling, dat de malariaparasiet in de natuur nergens anders wordt aangetroffen dan bij den mensch en bij de anopheles, en dat de eenige wijze, waarop een mensch in de natuur met malaria wordt geïnfecteerd, is deze, dat de malariaparasiet door den steek van een daarmede geïnfecteerde anopheles in het bloed van den mensch wordt overgebracht.

Alle onderzoekingen toch, die ten doel hadden menschelijke malariaparasieten bij dieren te

vinden zijn, met uitzondering alleen van de anopheles, negatief uitgevallen en alle pogingen om andere dieren met menschelijke malaria te infecteeren, ook alweer met uitzondering van de anopheles, zijn mislukt. Op die gronden baseert zich dus als van zelf de malariaprophylaxe geheel op de malaria-muskieten-theorie.

In bijzonderheden gaat Dr. K. d. J. daarop na op welke wijze de toepassing van deze theorie kan geschieden. Vooreerst kan men trachten bij den mensch zoodanige omstandigheden te scheppen, dat de malaria-parasieten, die door den anophelessteek in het bloed worden gebracht, worden gedood, voor zij tot het optreden van ziekteverschijnselen aanleiding geven (de zgn. medicinale prohylaxis), waarbij de chinine een groote rol speelt, met als bijkomende factor de verhooging van het weerstandsvermogen van den mensch door toepassing van de regelen der hygiëne. In de 2e plaats moet een rationeele malariaprophylaxis er voor zorgen, dat de anopheles zoo weinig mogelijk menschen steken; door verstandige maatregelen toch kan men het aantal muggesteken zeer beperken, waardoor dus de kans op infectie met malaria in evenredigheid wordt verminderd.

Vooral bij dit 2e punt: het verhinderen van het steken der anopheles staat de schrijver geruimen tijd stil. In de eerste plaats geeft hij daarbij de richtingen aan, welke gevolgd dienen te worden bij het verdelgen der anopheles, en wel door *a.* het dooden van larven, eieren en poppen; en *b.* den volwassen insecten het eieren leggen onmogelijk te maken, hetgeen wij dus gevoegelijk een strijd op leven en dood tegen de malaria-muskiet zouden kunnen noemen; en daarna de middelen, welke dienen tot tegengang van den beet der mug. De bescherming door een klamboe alleen acht de schr. beslist onvoldoende; de geheele woning behoort zoo te worden ingericht, dat er geen muskieten in kunnen komen, waartoe alle openingen met draadgaas afgesloten moeten zijn; en waar men niet in de gelegenheid is dergelijke muskietvrije huizen te bouwen, kan men met zgn. klamboekamers volstaan.

Gaarne geeft de schrijver echter toe, dat de Inlander in het algemeen niet veel voelt voor die maatregelen der malaria-bestrijding: de eenvoudige dessaman is fatalist, en leeft als zoodanig in de overtuiging, dat „als „toewan Allah kassih", alle pogingen om ziekte te weren, toch vruchteloos zullen zijn. Men moet daarom volgens Dr. K. d. J. met die omstandigheid wel degelijk rekening houden, en met overleg te werk gaan bij de bestrijding.

Plaatsgebrek noopt ons met het bovenstaande overzicht van Dr. Kiewiet de Jonge's leerrijk opstel te volstaan, dat uit den aard der zaak een zeer onvolledig beeld geeft van den inhoud.

* * *

Ten slotte wijzen wij op een bijdrage in het jongste nummer van **Eigen Haard**, getiteld: *Deli-schetsen*, hetwelk in hoofdzaak over Medan handelt en van fraaie illustraties is voorzien, alsmede op een artikel van *Dr. Oskar Nuoffer* in de

Abhandlungen des Kgl. zoolog. und anthr. Museums zu Dresden,

handelend over „Ahnenfiguren von der Geelvinkbai, Holländisch Neu-guinea, terwijl in de laatste aflevering van het

Archiv für Anthropologie

Prof. Dr. Volz eene bijdrage geeft: Zur kenntnis der Kubus (of Orang-Koeboe), in Südsumatra.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 21 October 1908;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws v. d. Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost t-m 23 October;
Het Soer. Handelsblad t/m 20 October;
De Javasche Courant No. 83 en 84;
De Indische Mercuur No. 46;
Ned.-Ind. Effectenblad Nos. 80 en 81;
Kort verslag der vergaderingen van de Tweede Kamer der S.-G.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 16 Oct. 1908. No. 83.

Ordonnantiën enz.

Dit No. bevat een Ordonnantie, waarin nadere wijzigingen der vastgestelde bepalingen tot uitvoering van enkele voorschriften van het Sumatra-reglement (Staatsblad 1874 No. 94*b*); benevens het Besluit nader regelende de grenzen tusschen het governement Atjeh en Onderhoorigheden met Tapanoeli, zoomede de res. Oostkust van Sumatra.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Benoemd: tot predikant te Semarang, T. Pilon; te Bondowoso, L. B. Onnes; bij de tinmijnen op Banka: tot administrateur 2e kl. E. A. Bosschart; tot id. 1e kl. W. E. Kroesen.

Ontslagen: op verzoek, eervol uit 's lands dienst, de regent van Magelang Raden Adipati Danoe Koesoemo.

Benoemd: tot wedono van Krawang, Raden Djajanegara; van Rengasdengklok, Raden Kartakoesoema.

Geplaatst: in de residentie Banjoemas, de burgerl. ambtenaar G. O. V. Mallien; in Kediri, J. Bijleveld; in Batavia P. H. Willemse; in Pasoeroean W. F. van Neden; te Pamekasan de onderwijzer J. A. L. Krüss; te Soemenep W. J. A. Jungmann.

Benoemd: tot hulponderwijzeres, Mej. A. A. M. Merens.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, een jaar verlof naar Europa aan den off. van gezondh. 1e kl. Dr. Th. Ameschot.

Overgeplaatst: naar Soerabaja, de majoor der genie H. A. Klerks; naar Tjimahi, de id. J. de Kuijper.

Geplaatst: te Padang, de 1e luit. der genie W. A. A. van Es; te Batavia, de id. E. Hogewind; te Meester-Cornelis, de militair-architect der genie H. P. van Hoogervorst.

* * *

Uit de Javasche Courant van 20 Oct. 1908. No. 84.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, een jaar verlof naar Europa aan den controleur W. W. G. A. Elenbaas.

Benoemd: tot secretaris bij het Dep. van Landbouw, A. A. Gobius; tot ass.-resident van Amoentai, W. D. Helderman; tot buitengewoon voorzitter van den landraad te Sampang, Mr. H. Lamberts; tot tijdel. ambtenaar 4e kl. bij de in- en uitvoerrechten, J. A. F. W. L. D. Maks; tot algem. ontvanger 3e kl., R. E. Soumokil.

Gesteld: ter beschikking van den Directeur van B. B. met aanstelling tot burgerlijk ambtenaar, M. Adriani; A. V. Brouwer; M. Hamester; B. H. F. van Heuven; L. M. van Klaveren; H. H. E. A. Lange; R. A. M. Mooy; A. H. Moreu; W. H. Ockers; J. G. van Schravendijk; W. Steinbuch; A. A. van Vloten; J. C. de Vos en W. B. v. d. Wilde; ter beschikking van den voorzitter van den landraad te Djombang, Mr. H. J. Haspers.

Belast: met de waarneming der betrekking van directeur der school tot opleiding van inlandsche artsen, D. J. Noordhoek Hegt; id. van onderdirecteur van de Landskoepokinrichting, de off. v. gezondh. 1e kl. W. A. Borger.

Ontslagen: op verzoek eervol, de wedono van Kwanjar Raden Pandji Tjokro Negoro; de inl. off. van justitie in het regentschap Soerabaja Mas Ngabehi Prawiro Adiredjo; de wedono van Pasirpandjang Raden Tanoemadja; de patih van de afd. Bandoeng Raden Demang Tisna Koesoemah; de wedono van Soebah Raden Rekso Sandjojo.

Benoemd: tot wedono van Pasirpandjang, Raden Rangga Soeta di Poera; van Panembong, Raden Soerjangganegara; van Djampang Wetan, Raden Kandberoean Adiwiredja; van Bandjar, Raden Natakoesoemah; tot wedono van Soebak, Raden Sostrodiwirio; tot patih van Soekapoera, Mas Rangga Minta Redja; tot lid van den priesterraad te Tasikmalaja Kjai Hadji Moehamed Sordja I; tot inlandsch off. van justitie in het regentschap Bandoeng, Raden Wirabrata; id. bij den landraad te Tangerang, Raden Prawira Negara; tot onderwijzer 3e kl. te Tasikmalaja, L. G. Eggink; tot id. 2e kl. te Kagok, F. H. H. Moquette; id. 3e kl. te Tjiandjoer, H. W. M. Dusseldorp.

Ontslagen: op verzoek eervol de onderwijzeres, mevrouw S. M. Kroes geb. Verhoog.

Geplaatst: te Garoet de benoemde onderwijzer 3e klasse A. W. M. Stuker.

Overgeplaatst: naar Soerabaja de gouv. veearts Dr. P. A. van Velzen.

Benoemd: tot adjunct-houtvester 1e kl. H. Bellers; tot ingenieur B. O. W., Ch. G. Cramer; tot adspirant-idem H. G. Benjamins.

Militair Departement.

Bevorderd: tot kapitein-kwartiermeester de 1e luit. id. A. Terwiel, F. Kenninck en J. G. Smit.

Overgeplaatst: naar Batavia de majoor der art. J. B. Doijer; naar Soerabaja de ritmeester der cav. J. J. de Wit; naar Salatiga de id. J. G. Boon.

Geplaatst: bij het linkerhalf 2e depôtbat. de kapt. der inf. J. L. E. Franssen; te Willem I de 2e luits. A. F. Molenaar en A. A. D. Bouwhoff.

Benoemd: tot havenmeester te Pangkalan Brandan C. Bruin; tot onderhavenmeester te Balikpapan J. W. Tissot van Patot.

Belast: met de waarneming der betrekking van onderhavenmeester te Soerabaja L. A. van Royen en F. de Jonge.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem V; gezagvoerder J. C. Metus; van Amsterdam naar W.-Indië op den 13 November.

Herbert Speight; J. Janse en echtg; H. Ahrens; A. de Haan; J. J. F. van Staden.

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem I; gezagvoerder A. R. Nijboer; van West-Indië naar Amsterdam.

P. J. P. Römer en echtg; mevr. J. Barnette; E. M. Rombouts; *J. Th. Eschbach; G. C. Kauth, echtg. en 2 k; mej. A. E. Brewster; B. H. Schoo; B. Faassen; S. J. W. van Vliet.

* gemerkt, ontscheept te Havre.

Passagierslijst van het s.s. Koning Willem III; gezagvoerder V. Stobbe; bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia 14 November.

H. A. Schadee; P. L. Mulder; W. v. Kregten; J. G. Bantjes; H. P. Oosterbaan; mevr. wed. Th. Etty; mevr. M. Etty—Kluijt; mej. G. Ader; mej. E. Andrée Wiltens; mej. A. Andrée Wiltens; J. Rueb en echtg; O. L. Brewer, echtg. en 2 k. en mej. A. F. Pahud; mej. C. G. Moorrees; O. Wirhatz; A. Schotel; J. J. Benjamin; mevrouw J. E. H. Lagaay—Hanckar; N. Dicke en echtg; mej. J. E. Etty; mevr. H. W. Verloop—Etty en 3 k; J. J. Griffijn en echtg; M. Thomson en echtg; G. G. A. Westhoff en echtg.; J. Th. E. Kiliaan; C. Hasselo; H. A. de Santy, echtg. en k; H. A. Gerth van Wijk en echtg; A. H. Moreu; W. H. Ockers; mevr. H. E. W. Jacometti—van Hulstijn; mevr. E. du Perron en d; M. Adriani en echtg.; J. C. de Witt Hamer; mevr. Jackson—Mollinger; mej. A. Mollinger; J. Heertjen; H. P. J. ten Voorden, echtg. en 4 k; L. K. Ch. Röpke, echtg. en 2 k; G. de Groot; Ad. Schwenkel; mevrouw I. V. A. Messemaeckers—v. d. Graaff; mej. J. Krever; mevrouw A. C. Schomaker van Assendelft; B. P. de Haan, echtg. en k; J. H. J. Mulder en echtgen.; Braun en echtg; Raden Soemardji Widjojosiwojo; J. A. Hoogendoorn; A. Rompies; mej. A. J. Luiting; mevr. wed. Schuitenvoerder—Kemper; mej. J W. Schuitenvoerder; J. de Jonge Mulock Houwer; L. H. Hovenkamp; J. König; F. Gehm; A. Köhler; K. Schuff; P. Metzger; Mr. D. Ferguson; Miss K. Ferguson; Colonel G. B. Austin; Mrs. K. Winstanley; Miss S. Clausem; Mr. en Mrs. Radford; S. Noordermeer; D. Kaler; J. Oly; benevens een detachement suppletietroepen.

Passagierslijst van het s.s. Rembrandt; gezagvoerder D. Hubert; vertrokken van Batavia 22 October en aangekomen te Genua 14 Nov. 1908.

C. A. d'Oliveira en echtg; Dr. R. M. Ferreira de Montalvao; J. A. V. da Rocha echtg. en k.; C. J. C. da Silva en echtg; J. C. de Montalvao e Silva; A. A. Ferreira; mevr. Van Aart en k.; F. Th. van der Maden en echtg; W. Oudemans en echtg; A. J. Ueijendeckers; mevr. W. Synja; jongej. W. Scheffer; D. C. ten Have; mej. G. W. Hissink; H. R. Mac Gillavry, echtg. en k; P. J. C. Mendes da Costa; mej. M. J. A. Harloff; mevr. G. J. Valette en d; R. H. Bloemendal, echtg. en k; W. P. J. N. Brunet de Rochebrune, echtg. en kind; jongeh. H. L. W. Eschke; W. J. Rahder en k.; P. H. Mathijsen; Mr. Dr. E. van Ketwich Verschuur; W. Düsedan; G. E. Smith; J. J. v. Cattenburgh en echtg; G. L. J. Birnie, echtg. en 4 k; mej. E. Harrebomée; J. H. Driessen, echtg. en k; A. O. Exalto; W. H. Kramer; F. A. L. Arentszen en echtg; W. van der Loo; J. M. Heesbeen; F. Eilart; J. Guilhermino; A. A. N. de Lima; L. G. Helliesen; H. E. Visscher; F. W. Servaas; A. P. Barendregt en echtg; E. H. Brumsteede; A. A. Dessauvagie; mevr. wed. P. S. Krentz Wendedich v. d. Borne; N. J. Koolemans Beijnen; H. C. M. Reijnders; Dr. H. Winkler; Jasman; mevrouw Th. Blüml en k; mevr. A. E. Reid; Luigi Rocca; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen.

TE KOOP AANGEBODEN:

Een bizonder mooi, compleet

oud Japansch Ontbijt-Servies,

rood met goud.

Japansche en Chineesche KOPJES en SCHOTELS met Deksels.

Voorts een zoo goed als nieuw

Alimonda-Toestel met Apparaten.

Brieven fr. lett. L, Bur. dezer Courant.

OPVOEDING.

Het Hoofd eener Bijz. School zag ch gaarne belast met de opvoeding an een

paar KINDEREN.

Utstekende referenties.
Adres: De Perponcherstraat 108-110, DEN HAAG.

VACANT.

VACANT.

Gouden Medaille. Parijs 1907.

Internationale Tentoonstelling Hygiëne.

Haargroeimiddelen

merk „CRINOFLOOR"

zijn de middelen waarvan men het meest succes kan verwachten. Men vrage ter overtuiging daarvan aan, de vele attesten van gestelden, welke gaarne op aanvraag franco huis worden gezonden. Mondeling of schriftelijk ADVIES KOSTELOOS.

ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag.

Eenig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN

Succes bijna altijd zeker.

J. S. DIJKHOFF,

Den Haag -:- Mauritskade 83

Telef. Interc. 4212.

Koopt en verkoopt Effecten, vreemd geld, verzilvert Coupons, opent Rekening-Courant tegen onderpand, incasseert Wissels en Kwitantiën.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén millioen gulden (volteekend).

Bijkantoor te 's-Gravenhage: Kettingstraat 23,

Directeur W. J. FONTEIN.

Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,

Directeur J. WILDEMAN.

TOKO BAHROE

Gevestigd anno 1898.
Telef. Interc. 4796.

v. Kinsbergenstr. 126 b/d Pr. Hendrikstr., den Haag.

Het **beste en soliedste adres** voor de Indische familiën. — Export door geheel Europa. **Extra aanbieding:** gandaria assin per flesch f 1.10, versche samballans, boemboe's, ketjap benteng, klapperboter per 1/2 kilo f 0.90 enz. enz. — — — — — — — — — — —
Directe aanvoer uit Nederl. Indië. Minzaam aanbevelend,

W. BARNAS & DIEMERS. — Importeurs.

MODE-MAGAZIJN „CAMELIA

A. G. M. BEEKMAN-DRIEHUIJS

ANNA PAULOWNAPLEIN 13 - 's-GRAVENHAGE.

CONFECTIE VOOR DAMES EN MEISJES.

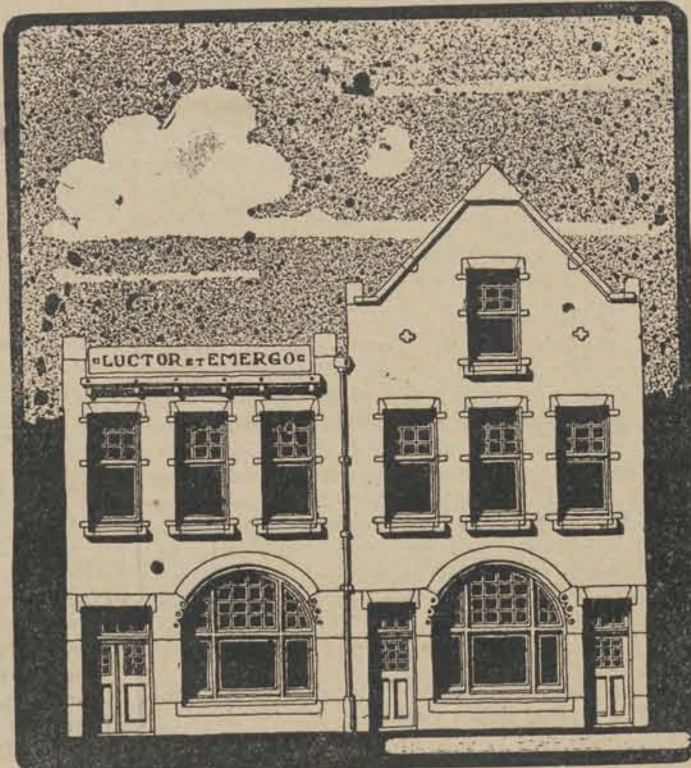
PLUCHE EN FLUWEELEN MANTELS. - GEKLEEDE ROKKEN, ONDERROKKEN.
STOFFEN EN ZIJDEN BLOUSEN IN RUIME SORTEERING.

HOEDEN EN PELTERIJEN.

STEEDS VOORRADIG: DE NIEUWSTE CEINTUURS, DASSEN, AVONDDASSEN EN HANDSCHOENEN. CONCURREERENDE PRIJZEN.

N.V. Electrische Drukkerij

„Luctor et Emergo"

Amalia van Solmsstraat 2=4,

Telephoonn. 4424 :=: Den Haag.

= RINCK =

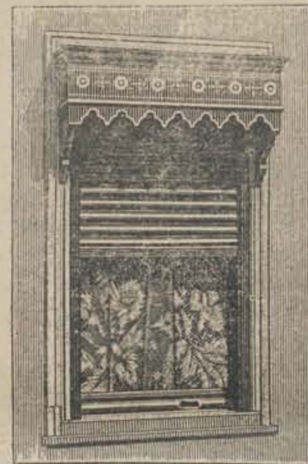
Groote voorraad

Taschjes, Portemonnaies, Portefeuilles

enz. enz.

Alle LEDERWAREN en ETUIWERK, alles wordt bij mij vervaardigd, alsook gerepareerd.

Fabriek en Magazijn MOLENSTRAAT 54 b. d. Prinsestraat.

Heineken's(oudste)

Glazenwasscher

Stoom Jalouzieën & Rolluikenfabriek

KETTINGSTR. 6, DEN HAAG.

v.h. Drie Hoekjes 3.

Telefoonnummer 2478.

AMSTERDAM, van der Helstraat 1.

UTRECHT, Potterstraat 20.

HILVERSUM, - ARNHEM, - NIJMEGEN

= „UNICUM." =

„UNICUM"'s geheim chemisch preparaat is onschadelijk voor stof en model.
„UNICUM" heeft bekwame vaklieden voor het repareeren en oppersen van Heeren- en Dameskleeding.
„UNICUM" heeft een 1e klas Coupeur voor het vermaken van slecht passende Kleeding.
„UNICUM" zorgt voor een vlugge, accurate bediening.

Eenig adres:

Fluweelen Burgwal 8. - Telef. 4947.

No 48 Donderdag 26 November 1908 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424,* beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Volgens ontvangen mededeeling van het Hoofdbestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond, werd ten behoeve van de **ondersteuning der noodlijdenden in de Nederlandsche bezitting Curaçao,** ontvangen eene gift van Hare Majesteit de Koningin, ten bedrage van *f* 1000, en van Hare Majesteit de Koningin-Moeder *f* 300.

Voor datzelfde doel werd bij het Hoofdbestuur van de vereeniging Oost en West ontvangen:

. . . . . .

Vroeger ontvangen *f* 434.00

Totaal *f* 434.00

Ten behoeve van het Ondersteuningsfonds van de Vereeniging „Oost en West":

. . . . . .

Vroeger ontvangen *f* 93.00

Totaal . *f* 93.00

Voor de opgave,

E. VAN ASSEN, Secr.

De gelegenheid tot studie in de talen van den Archipel in Nederland.

„Taal is macht" — plaatste wijlen de heer K. F. Holle, Adviseur honorair voor Inlandsche zaken, destijds als motto boven eene voorrede bij de „Pagoeneman Soenda djeung Wolanda" (Soendaasch-Hollandsche samenspraken) van Raden Rangga Karta Winata en schreef hij over de kennis der Inlandsche taal door Europeanen o.a. het volgende:

Iemand, die eene Inlandsche taal vlot spreekt, d.w.z. met het juiste accent en den echten draai, is dadelijk met den Inlander op een heel anderen voet, en slechts een paar woorden of zinnen zijn genoeg om hem, zelfs in afgelegen streken, niet als vreemdeling te doen beschouwen; hetgeen niet alléén maakt, dat de Inlander minder schuchter is, maar ook in zijn houding veel beleefder; want zoo redeneert hij denkelijk onwillekeurig: „die mijnheer spreekt goed mijn taal, dan kent hij ook mijn adat en moet ik die in acht nemen."

Voeg daarbij, dat iemand, die een taal brabbelend spreekt, altijd iets onbeholpens heeft, vooral in de oogen van min ontwikkelden, dan springt nog meer in het oog, hoe noodzakelijk het is, een Inlandsche taal goed te spreken, wil men met den Inlander vertrouwelijk omgaan en spoedig den noodigen invloed op hem krijgen.

En dit geldt even goed voor ambtenaren, als voor particulieren.

Een enkel staaltje om het vorenstaande op te helderen.

Eenige Europeanen bezochten eens een bergstreek in de Soendalanden, waar men zoo goed als geen Hollanders had gezien.

Onderweg kwamen zij eene vrouw tegen, die naar de rivier ging om rijst te wasschen. Een der heeren knoopte, al loopende, een gesprek met haar aan over eenige zaken, rakende den landbouw. Na een 100 passen meegeloopen te hebben, sloeg de vrouw den weg in naar de rivier, waar een paar andere vrouwen bezig waren en hoorden die heeren het volgende gesprek: „Hebt gij met dien Hollander gesproken?" „'t Is geen Hollander, maar iemand als wij", was het antwoord.

Wil men sprekender bewijs van het nut, dat er in gelegen is een Inlandsche taal vlot te spreken?

Jaarlijks gaan tal van jongelieden naar Nederlandsch-Indië om er een werkkring te zoeken in 's Lands dienst als ambtenaar bij de rechterlijke macht, bij het binnenlandsch bestuur, bij het ooschwezen, bij den waterstaat en 's Lands burgerlijke openbare werken, bij het mijnwezen, als veearts, verder in het leger, in den handel en in de culturen.

Voor die personen is kennis der landstaal *eene noodzakelijke vereischte.*

Civiele ambtenaren en officieren moeten, althans in het maleisch, examen doen. Dezen vangen hunne Indische loopbaan aan, behoorlijk in die taal onderlegd. Voor hen is het geene moeite om later, door eigen studie, zich verder daarin en ook in de aanverwante talen te bekwamen.

Voor andere categoriën van ambtenaren is kennis van eenige landstaal niet als voorwaarde gesteld.

Jongelieden, die op eene landelijke onderneming of in een handelshuis eene betrekking hebben erlangd, zien al spoedig in, hoe lastig het is, wanneer men zich niet kan uitdrukken in de taal van hen, met wie zij werken moeten.

Het niet verstaan van de landstaal heeft dikwijls voor den Europeaan onaangename gevolgen gehad.

Door den Inlander verkeerd begrepen, schrijft hij het **niet terstond opvolgen van een bevel** toe aan onwil. Dat stemt hem niet gunstig voor zijne bruine ondergeschikten, die hem van den weeromstuit ongetwijfeld schuw aankijken. Hij krijgt niet zooveel van hen gedaan als zijne collega's, die wèl de landstaal verstaan en spreken.

Ten slotte maakt hij zich onmogelijk; „kan niet met Inlanders omgaan", krijgt hij op zijne conduite en moet naar een anderen werkkring omzien.

Voor hen, die in den handel gaan, is het voldoende, als zij het beschaafde maleisch van Java spreken. Kennis van de taal der maleische klassieken — het maleisch van Rijau of Malakka — is geheel overbodig. Dikwijls zal men op Java zelfs niet geheel begrepen worden.

Doch de geëmployeerden op landelijke ondernemingen gaan steeds om met aborigenes uit de volksklasse, die slechts hunne landstaal kennen, en moeten zich voldoende in de taal der streek, waar zij werkzaam zijn, kunnen uitdrukken.

Dat velen van hen zonder eenige kennis van eene Inlandsche taal naar Nederlandsch-Indië gaan, is hun te vergeven; de gelegenheid om zich op Inlandsche talen toe te leggen is in Nederland niet zéér ruim.

Aan de Leidsche Universiteit zijn leerstoelen voor de javaansche en maleische talen en een lectoraat voor het soendaneesch. Bovendien is er een privaat-docent voor het oud-javaansch; maar met de taal, waarin de *Pararaton* en de *Nagara kretagama* geschreven zijn, komt men bij den hedendaagschen Kario, Tjokro, Wongso niet héél ver.

Aan de gemeentelijke Academie en aan de Handelsschool te Amsterdam is respectievelijk een privaat-docent en een docent voor het maleisch verbonden.

Verder bestaat er gelegenheid om aan de Rijks Hoogere land-, tuin- en boschbouwschool en aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen maleisch en javaansch te leeren, terwijl aan de Koninklijke Militaire Academie te Breda door een burgerleeraar aan de cadetten les in het maleisch wordt gegeven.

Vermelding verdient ook de partikuliere inrichting voor voortgezet handelsonderwijs te Amsterdam, aan welke instelling de begaafde en energieke Maleier, Dr. Abdoel Rifai, arts een cursus voor de taal zijner vaderen heeft geopend.

Toen de Indische Instelling in Delft nog bestond, werd er college geven, behalve in het maleisch en de op Java gesproken talen: het javaansch, soendaneesch en madoereesch, bovendien in het makassaarsch, boegineesch en battaksch.

Met gemelde instelling verdween ook de gelegenheid om de laatstgenoemde vier talen hier te lande te beoefenen.

Uit het bovenstaande blijkt duidelijk, dat de Nederlandsche Regeering nog véél kan doen, om de studie der Inlandsche talen te vergemakkelijken.

Nederlandsch-Indië dankt zijne Ingenieurs aan de Technische Hoogeschool in Delft, en het moet wel verwondering baren, dat hun geene gelegenheid wordt gegeven om reeds gedurende hunne technische studiën zich te oefenen in de talen, waarvan zij zich later moeten bedienen om tot het werkvolk te spreken.

Het strekt Nederland zéér zeker tot eer, dat men in Groningen en Utrecht onderricht in het gotisch, angelsaksisch, middelhoogduitsch krijgen kan, maar candidaat-Indische ambtenaren komen slechts in Leiden terecht, wanneer zij aan eene academie willen studeeren.

Het zal daarom geene luxe zijn, indien ook deze twee hoogescholen in het voorrecht der sleutelstad mogen deelen. De juristen zijn, dank aan het bestaand tekort aan rechterlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië, hetwelk met den dag toeneemt, thans vrijgesteld van het Indisch of van het aanvulingsexamen. Doch er zal ook eenmaal een tijd aanbreken, dat die vrijstelling ophoudt.

Dat de rechters de taal der justiciabelen niet behoeven te kennen en dat er geene officieele tolken aan de Inlandsche rechtbanken verbonden zijn, is, op zijn zachtst uitgedrukt, vrij zonderling.

Is het dan niet zaak om hun aan de Universiteit, waar zij den meestertitel hebben verworven, gelegenheid te geven zich voor het aanvullingsexamen te bekwamen?

Aan het soendaneesch, eene taal, welke gesproken wordt in een groot deel van Banten, van Batavia, van Cheribon, van Pekalongan, van Banjoemas en de geheele residentie der Preanger regentschappen, is tot dusverre weinig aandacht geschonken.

Daar men in West-Java een groot aantal landelijke ondernemingen aantreft, verdient het aanbeveling om aan de Rijksinrichtingen van landbouwonderwijs te Wageningen ook het soendaneesch te doceeren.

Oudtijds stelde men geene hooge eischen aan de geëmployeerden op de suikerfabrieken en andere ondernemingen van landbouw. Schrijver dezes heeft vóór ongeveer een kwart eeuw een administrateur van eene suikerfabriek gekend, christen ambonnees, gewezen *djajèng sekar* (zoogenaamde strikruiter), die van het Nederlandsch slechts de woorden ja, neen, ikke, Uwe, meneer en mevrô kende en naar javaansch gebruik vóór de namen zijner Europeesche ondergeschikten het woordje *si* plaatste: si Klap, si Dijk, si Velsing, enz.

De tijden zijn echter veranderd; lajin dahoe loe, lajin sekarang. Van hem, die eenmaal, als beheerder, aan het hoofd eener onderneming zal staan, vergt men tegenwoordig, naast eene wetenschappelijke opleiding, voldoende kennis van de volkstaal.

's-Gravenhage, November 1908.

J. J. MEIJER.

PERSKRONIEK.

INHOUD: De *Standaard* over het koloniaal debat. — *Blanda* in de *Controleur* over hetzelfde onderwerp. — Atjeh-correspondentie in *de Nieuwe Courant*.

De *Standaard* geeft van de welbekende hand de volgende schets van het koloniaal debat.

„Nu alle stukken, rakende het parlementaire steekspel, zegt het blad, inzake de Indische Begrooting ter tafel liggen, en 't oordeel van de andere partijen over de uitkomst van dit steekspel bekend is, mag onzerzijds dankbaar erkend worden, dat het weeroptreden van Minister Idenburg bleek een winste, niet alleen voor het Kabinet, maar evenzoo voor het land en voor onzen Archipel, te zijn geweest.

Hij maakte zijn carrière zoo wondersnel. In 1901 nog kapitein van het Oost-Indische leger, toen lid der Kamer, in 1902 Minister van Koloniën, in 1905 gouverneur van Suriname, en nu in 1908 is hij reeds weer als Minister gezeteld in het Departement op het Plein. En wat nog meer zegt, in die korte jaren heeft hij aller hart veroverd. Veroverd niet door zich zijn belijdenis te schamen, of op het stuk van beginselen te transigeeren, maar door den stillen ernst van zijn optreden, zijn moedig doortasten waar plicht gebood, zijn groote kennis van zaken, en zijn innemend altoos vlottend woord.

Het is zoo, veel harde strijd bleef hem gespaard. Op Koloniaal gebied zijn de partijen tot een stilzwijgend accoord gekomen. De antichristelijke neiging, die jarenlang ons Koloniaal bewind beheerschte, is tot zwijgen gebracht. En terecht kan Idenburg er op wijzen, dat zijn voorganger, Minister Fock, schier in alles de bewindvoering van 1905 had voortgezet.

Maar ook al rekenen we hiermee, ontkend kan toch niet, dat er ditmaal over onze Kolonie in den Archipel een vrij heftige strijd, èn in Indië èn hier te lande ontbrand was. Stemmen gingen reeds op, of de Gouverneur-Generaal niet moet worden teruggeroepen. De eer van den Nederlandschen naam scheen bij de exploiten van ons Indisch leger op het spel te staan. En een oogenblik scheen het, alsof men desnoods den Minister er aan gewaagd zou hebben.

En wat is nu van dien boozen aanval overgebleven?

Zeker, de eerste aanval was fel. Er is in eersten termijn zelfs op een toon over ons koloniaal bewind gesproken, die de eere van onzen vaderlandschen naam bij het buitenland in discrediet kon brengen.

Maar wat bleef van dat alles over, toen Idenburg met zijn rede van drie uur over dezen aanval recht had gedaan? Terstond voelde heel de pers, dat met deze ééne redevoering het pleit voor den Minister gewonnen was. De repliek en waren zwakke napleidooien, omdat men toch iets zeggen moest. En wat het opmerkelijkst was, zelfs de felstgetroffenen bleven tegenover den Minister in goed humeur.

Dit dankt Idenburg aan de zachtheid van zijn karakter, aan de mildheid van zijn toon, aan de sympathie, die zijn spreken wekt.

En toch, toe gaf hij niets.

De Gouverneur-Generaal is met eere gehandhaafd, ons leger is van blaam gezuiverd, en de zelfstandigheid van het Gouvernement is met vaste hand gemaintineerd." Dr. Kuyper is dus over den Minister van Koloniën tevreden.

***

Anders oordeelt *Blanda* in de *Controleur*.

„Gelukkig, roept hij uit, die vertooning hebben we voor dit jaar dan weer gehad! Meer nog dan vorige jaren is het ditmaal geweest: *much ado about nothing*. Welke voorstellingen had men dit jaar — en aanvankelijk op goede gronden — zich al niet van dit debat gemaakt! En de uitkomsten? Pover! Hoe zijn we in onze verwachtingen teleurgesteld geworden, al hadden we het den laatsten tijd al zien aankomen, hoe 't wel weer loopen zou. 't Bruisende stroompje vervloeid in dorre zandvlakte.

Voor de zooveelste maal is weer eens op klare wijze aan het licht gekomen, dat Indië buiten de bestuurscapaciteit onzer volksvertegenwoordiging ligt; voor de zooveelste maal is de grondwettelijke fout van de toewijzing der wetgevende bevoegdheid en van het budget-recht voor Indië aan deze staatsmacht zich weer komen wreken. Toen we zooeven weer de jaarlijksche parlementaire vertooning te aanschouwen kregen van: God zegene den greep, d.i. van de vaststelling der Indische begrooting door een Kamer, die, als voor 95 à 96 pCt. uit der zake onkundigen bestaande, daartoe onbevoegd is, toen hebben we weer naar de lucht gegrepen om ons vast te houden.

Waarom toch die jaarlijksche woordenvloed, die eindelooze woordverspilling, waarmee toch niets bereikt wordt, wat dit jaar nog iets duidelijker nog gebleken is dan vorige jaren. Men komt geen stap verder. De partijen van het behoud met den minister aan 't hoofd vormen telken jare een beschermend kringetje, een onverbrekelijk cordon om de aangevallen punten heen en...... de oppositie kan weer onverrichter zake inrukken. Zoo blijven we ten aanzien van Indië in hetzelfde vicieuse cirkeltje omtollen. Principieele veranderingen komen er niet. Van elk jaar zijn de *Handelingen* een hernieuwde uitgave van die van het voorafgaande jaar. 't Wordt zoodoende een rimram, een eeuwig herkauwen van wat reeds tot vervelens toe gezegd is, met den troost, dat het komende jaar weer precies zoo zal zijn. We hadden haast geschreven: hoe is het mogelijk, dat de oppositie in de Kamer, wetende wat het geeft, er den moed niet bij verliest en het opgeeft. Maar we bedenken ons, want met de oppositie, ten behoeve der koloniën in de pers gevoerd, staat het precies eender geschapen. We zouden onze over langer dan tien jaren in dit blad voor Indië geschreven strijd-artikelen nog eens stuk voor stuk herplaatsen kunnen zonder vrees van niet meer actueel te zijn.

De eenige variatie in 't Indisch debat is dit, dat zich jaarlijks een of meer nieuwe strijdpunten voordoen, zooals b.v. dit jaar het geval was met de kwesties van het beleid inzake Atjeh en Sumatra's Westkust, waaromheen de behoudende partijen echter bijtijds weer hun bewakingsposten uitzetten, om ze voor overrompeling te bewaren. Er is maar één enkel lichtpunt, dat dit, in een eenigszins afzienbare toekomst, anders zal kunnen worden. En dit is de bewustwording van Indië zelf, het warm worden van den inlander voor zijn lot en zijn komen tot daden-drang.

Afwezig zijn zij, om wier behandeling het gaat, over wier lot beschikt wordt. Indië wordt nog maar steeds buiten de Kamer gehouden, alsof de tijden sinds 1848, toen de grondwet den grootst mogelijken invloed over Indië aan die staatsmacht toewees, niet veranderd waren. Eenige jaren geleden was dit tenminste nog een kwestie. Niemand, die zich nu nog aan de anomalie schijnt te stooten. We weten nu wel dat, door Indië in de Kamer te brengen, de zaak niet opeens gezond of geheel in 't reine zou zijn, maar van een gunstigen invloed zou de maatregel toch wel zijn, en bovendien er zou recht door worden gedaan aan Indië, dat in de Kamer hoort, omdat daar over zijn lot beslist wordt. Nu ziet men een Boogaardt, een van Nispen, een de Waal Malefijt de lakens uitgeven. Kan het onbeholpener?

Bij het trio van Indische behoeften: irrigatie, educatie en emigratie, dus ook nog dit: representatie."

***

Vervolgens merkt deze schrijver op:

„Van zijn geavanceerdheid deed de afgevaardigde voor Breda blijken door zijn verklaring: niet veel goeds te zien in den onlangs opgerichten Javanenbond.

De man vermoedde, dat die Bond (*Boedi Oetomo*) eigenlijk het werk was van Europeesche onruststokers. Echt, zulke vermoedens! En toch schuilt hierin ook iets waars. Want met die onruststokers zullen wel mede bedoeld zijn degenen, die b.v. door *Handelsblad* c.s.: pessimisten, door een Boissevain: lasteraars en kwaadsprekers, door een Lohman: kortzichtigen, door de *Java-Bode:* kwaadsappige vaderlanders, en zooal meer worden geheeten. En nu zal het wel een waarheid zijn, dat de aldus betitelde kampioenen voor Indië en tuchtmeesters van het eigen vaderland, door hun jarenlang rusteloos strijden en kapittelen rechtstreeks veel tot de ontwaking van den inlander en middellijk alzoo tot de nationale beweging onder de Javanen zullen hebben bijgedragen.

Alles doet nu aan „koloniale ethiek", en men heeft het druk over de „rechten van den inlander." Maar nu die inlander blijk begint te geven ook van zich af te willen spreken en voor eigen lot warm te worden, zou men wel gaarne den domper op de beweging zetten, omdat men daarin „weinig goeds ziet." De resident van Ande. van Djokdja wilde wel vergunning geven tot het houden van het Javanencongres op zijn standplaats, maar dan moest de jonge beweging het woord „bond" vervangen door „vereeniging." Echt weer, niet waar? Toen indertijd dr. Snouck Hurgronje het lofelijk voorstel deed om, bij wijze van proef, de regenten van Ngawi en Serang, die beiden het eind-examen H.B.S. hebben afgelegd, tot hoofd van plaatselijk bestuur te benoemen, werd daartegen door de heeren residenten, die daardoor onder hun duiven geschoten zagen, ongunstig geadviseerd. De rechten van den inlander! Ja, in theorie!

Belachelijk is het, zulk een kleinzielige, bekrompen tegenstand te bieden aan een beweging, waarvan nu reeds met bijna zekerheid kan worden voorspeld, dat zij van de grootste beteekenis zal worden voor onze koloniale geschiedenis. Trouwens, die tegenstand was wel te verwachten, want ook hij valt in de lijn der historie; hij is inhaerent aan alle evolutie.

Verblijdend was het, te mogen vernemen, dat ook ten deze de minister het anders schijnt te verstaan en zijn denkbeelden ook op dit stuk een andere richting uitgaan, dan die der uiterst verlichte begrippen van een Boogaardt. 't Zal ook maar geraden zijn, dat de regeering er anders over denkt, anders zal de Javanenbond straks geheel zijn eigen weg gaan. De voorzitter van het Javanen-congres vergeleek zichzelf met een vaccinateur, die nu reeds sedert twee jaar aan 't inenten is geweest en die thans de pokken ziet opkomen. Dit beeld is treffend, want het zou wel eens spoedig kunnen blijken, dat de politieke vaccinatie even snel ingang vindt en populair zal worden als de medische, zoodat het handjevol vaccine-bestrijders à la Boogaardt ook tegenover deze weerloos komen te staan. Nu alvast maken ze daartegenover reeds een mal figuur."

„En hiermede hebben we", schrijft *Blanda* ten slotte, „dan van onzen kant ook iets over het Indisch debat geschreven. We moesten er toch ook wat van zeggen. Over al het overige zullen we maar zwijgen. Dat hebben we verleden jaar en vóórverleden jaar, en vóór twee, drie jaren enz. ook al eens gehoord en zullen we vermoedelijk, als er niets tusschenbeide komt, in verloop van tijd nog wel eens gerepeteerd

krijgen. Geduld dus maar. Ook over de discussies, waarmede zóóveel op het spel heette te staan, maar die geëindigd zijn met het effect van doovende nachtkaarsen.

,,Slotsom is, dat voor Indië het oude spul met den ouden spullebaas inclus, weer behouden blijft.

Ja, toch ook dit nog: de minister zei, dat hij het ,,Boek van Siman, den Javaan'', niet gelezen had. Men kon niet alles lezen! Dat is wáár. Maar Excellentie, zóó'n boek, zóó'n aanklacht en dan het aanbod aan de regeering erbij, om de bewijsstukken te willen overleggen! Dat geeft toch wel eenig verschil van differentie, zouden we zoo zeggen.''

***

In zijn 177sten brief deelt de bekende Atjeh-correspondent der *Nieuwe Courant* mede dat hij dit land van beloften, onder Swart beloofd Atjeh dit inderdaad te worden, gaat verlaten. Hij zegt:

,,Dit schrijven, loopend over 10—23 October, zal het laatste nummer zijn, dat als ,,Uit Atjeh'' betiteld wordt. Van nu af aan zullen deze opstellen ,,Atjeh-kroniek'' heeten.

De omstandigheden willen toch, dat wij voortaan de Atjeh-zaken vanuit de verte bezien. Het zal den kijk zeker niet minder breed en objectief maken; de relaties leveren voorts de noodige bijzonderheden. Wij hopen dus in 't vervolg evenzeer ten genoege van Redactie en lezers te werken als tot dusver.

En een ,,Atjeh-kroniek'' zal voorshands wel verre van overbodig zijn. Uit de hier ontvangen begrootingsstukken blijkt, hoe de Atjeh-quaestie nog immer voor regeering en parlement de bijna-allesbeheerschende is. Geen wonder: niet alleen houdt Atjeh nog een groot deel van het leger vast en stelt het reeds daardoor hooge eischen aan den samensteller van het budget, maar er is in het laatste jaar zoo ontzettend veel in verband met Atjeh voorgevallen! Wanneer de teekenen niet bedriegen, dan mag worden verwacht, dat de a.s. parlementaire debatten weer zullen staan in het teeken van Atjeh. En hoezeer wij 't ook anders wenschen, zeer waarschijnlijk zal dit nog wel eens of meermalen het geval zijn.

In zulke omstandigheden is er dus nog aanleiding te over, voor de Atjeh-quaestie zeer bijzondere aandacht te vragen, zelfs al blijft het in Atjeh gaan als in het laatste halfjaar, waarin de toestanden schier met den dag verbeteren. Hetgeen — en hierop wenschen wij eenigen nadruk te leggen, om niet mee te helpen tot het voeren van een politiek die van het eene uiterste in het andere vervalt — niet beteekent, dat nu opeens weer alles in het reine is.

Het aantal waarschuwende feiten is nog groot. Ondanks toch de poeasavadsigheid als vanzelf tot mindere actie leidt, zoo zijn er in de laatste veertien dagen nog een goede anderhalf dozijn verzetsmenschen gesneuveld en bekwamen de patrouilles of de bij deze behoorende dragers een tiental gewonden, o.w. drie zeer ernstig. In een gewest, waar zulke dingen voorvallen, mag men toch den toestand nog verre van normaal noemen.''

***

Sprekende over de belastingpolitiek zegt hij:

,,Ongetwijfeld zal deze zaak een punt van ernstig overleg uitmaken tusschen den tegenwoordigen gouverneur en den heer Liefrinck, wiens komst nog altijd vertraagd wordt. Een goede regeling van het belastingvraagstuk, — n.l. zulk een, dat de financiën zoo onder controle worden gesteld, dat de lands-inkomsten (lees in dit geval: landschapsinkomsten) in ruime mate kunnen strekken ten bate van de ontwikkeling van land en volk — in verband met de agrarische maatregelen. — dit alles tezamen genomen wordt thans beschouwd als de sleutel, waarmee de poort tot de volkomen Atjeh-bevrediging zal worden ontsloten.

Dat moet echter meer worden dan een brokje gelegenheidsretorica. De raad van Indië, die meestal zijn medewerking verleende tot maatregelen, die óf te vroeg (in 1881) óf te laat (in 1896) werden genomen, moet minstens kennis dragen van de beteekenis van het hier omschreven stelsel, — een werkelijk bestuursstelsel. Vandaar de opdracht aan een, in dit geval we' het meest competente, zijner leden, ,,zich in Atjeh door persoonlijke waarneming te oriënteeren, de bestuursactie met den gouverneur te bespreken en eventueel voorstellen in te dienen.'' Slechts op deze wijze is eenheid van beginselen tusschen het centrale en gewestelijke bestuur te verkrijgen en te behouden; — een eenheid, die in de laatste vier en een half jaar te wenschen liet, en welks gemis ons niet meer mag verrassen.

De taak, die Liefrinck in Atjeh komt vervullen, zal uiteraard een tijdelijke, ja eenigermate zelfs een lijdelijke zijn. Hij komt meer om te constateeren dan om te onderwijzen. Hoewel wij betreuren, dat de gevolgen van een ongeval hem nog steeds beletten zijn bestemming te volgen, deze ongewenschte omstandigheid heeft tenminste het nut, dat ze doet zien, hoe in Atjeh geen oogenblik op den regeeringscommissaris wordt gewacht. De gouverneur, die precies weet wat hij wil, en wien het slechts faalt aan de noodige materieele middelen om sommige bestuursmaatregelen zoo spoedig en intensief toe te passen, als hij wel zou willen, gaat zijn gang.

Dit is een afdoend antwoord aan hen, die begin September terstond gereed waren met het woord ,,dwarskijker'' op den heer Liefrinck toe te passen.''

Voor hen, die over Atjeh uit de dagbladlitteratuur hun kennis moeten putten, is het heengaan van dezen correspondent een groot verlies. Het kan niet anders of de waarde zijner adviezen zullen door zijn vertrek er onder moeten lijden.

Uit de O.I. Mail.

Namen wij verleden week zonder commentaar een uittreksel over uit de drie achtereenvolgende artikelen van *Soeatan Mohamid Salim*, ,,Een nabetrachting over den **Opstand ter Sumatra's Westkust**, in het *Bat. Nieuwsblad* opgenomen, met de jongste mail ontvingen wij van iemand, die 't weten kan, van ginds de waarschuwing: geen geloof te hechten aan deze uitlatingen van den ontslagen hoofddjaksa van Riouw, die in de Padangsche Bovenlanden zóó in den kijker is geloopen, dat hij naar Batavia gevlucht is. Dit stuk hangt van leugens aan elkander. Om maar één hoofdpunt te noemen: ,,*Er werd geen enkele vrouw voor de belastingkwestie in de gevangenis opgenomen.*'' Het bestuur zal dan ook een klacht wegens laster tegen den schrijver indienen.

Wat ons hierbij zeer verwondert, is, dat een ernstige redactie, als die van het *Bat. Nieuwsblad*, dan zulk geschrijf als hoofdartikel plaatst.

* * *

Boedi Oetomo.

De correspondent van het *Bat. Nieuwsblad* te Karang Anjar schrijft:

,,Nog in geen der bladen las ik de officieele mededeeling, dat de heer Raden Toemenggoeng Ario Tirto Koesomo, regent van Karanganjar, het hem aangeboden voorzitterschap van de vereeniging Boedi Oetomo heeft aanvaard.

Boedi Oetomo wensch ik met dit besluit van den regent van harte geluk. Een van de eerste dingen, die de regent thans als voorzitter van Boedi Oetomo zal aanpakken, is een afdeeling te stichten ook te Karanganjar.

In een onderhoud, dat ik onlangs met hem had, deelde hij mij mede, dat hij het voornemen had den 9en November een vergadering te beleggen, voornamelijk voor de priaji's, maar open voor iedereen, om daarop te bespreken doel en streven van Boedi Oetomo, in te leiden door een lezing van den heer Raden Mas Sasro di Prodjo, assistent wedono van Kedoeng Wringin, die op het djokjasche congres den regent heeft vertegenwoordigd, naar de lezer zich misschien zal herinneren. De regent hoopt door deze vergadering te komen tot de vorming van de afdeeling Karanganjar.

De vergadering zal ongetwijfeld worden bijgewoond door het grootste aantal der priaji's in dit regentschap. En ik geloof, dat den 9en November ook Karanganjar zijn afdeeling zal hebben. Het mooie voorbeeld van onzen zoo hooggeachten regent kan niet nalaten invloed uit te oefenen.''

* *

Rijstschaarschte ter Sum. Westkust.

Er schijnen zware tijden in aantocht te zijn voor een deel der Padangsche Bovenlanden.

Aan de *Sum. bode* werd meegedeeld, dat in de afdeelingen Agam, Batipoeh en X Kota en Tanah Datar, hier meer, daar minder, gebrek aan rijst, het hoofdvoedingsmiddel der bevolking, heerscht.

Het is waar, in andere streken is er nog genoeg, maar het gebied, waar de schaarschte heerscht, is zóó uitgebreid en vooral zóó zwaar

bevolkt, dat het de vraag nog is, of in het te kort kan voorzien worden door aankoopen uit hetgeen men aan fondsen bezit.

„Het is een slechte inzet — zegt het blad, — dat reeds het eerste belastingjaar eindigt met rijstschaarschte, dus intern en wel in de Ranau-districten, een paar negari's van Oud-Agam en het grootste deel der afdeeling Padang, Pandjang, terwijl zij in Tanah Datar algemeen moet zijn.

Van minder beteekenis is het feit in Moeara Soengei Lolo en Silatang, behoorende tot de onderafdeeling Loeboek Sikaping; daar toch komt schaarschte meer voor."

Het *Nieuws v. d. Dag v. N.-I*, merkt echter op:

„Het wil ons toeschijnen, dat de *Sum. bode* hier spijkers op laag water zoekt, door de rijstschaarschte, welke dreigt, in verband te brengen met de belasting.

„Men moge oordeelen, zoals men wil, over de manier, waarop de Regeering bij de invoering der belasting is te werk gegaan, over rechtvaardigheid der belasting zelve valt niet te discussiëeren. Het was niet rechtvaardig, dat de Javaan bij voortduring moest betalen de bestuursuitgaven van Sumatra, en het is niet anders dan tendentieus te noemen van de *Sum. bode* om nu, door gewrongen berichtjes als 't bovenstaande, stemming te blijven maken tegen een belasting, welker invoering als een *fait accompli* dient te worden geaccepteerd, hoe groot en talrijk dan ook de onhandigheden en misslagen mogen zijn geweest, die aan de invoering zijn voorafgegaan, of die hebben vergezeld."

***

Chineesche Journalistiek.

Men schrijft aan het „Soer. Hbld.": Aangekondigd is de verschijning op 15 November a.s. van een veertiendaagsch tijdschrift, uitgevers het chineesch leesgezelschap Sinar Tiong Hoa te Besoeki. Behalve wetenschappelijke(?) onderwerpen voor de mannen zal het tijdschrift wetenswaardigheden bevatten op het gebied van kookkunst, handwerken en huishouding.

Volgens den directeur van genoemd leesgezelschap te Besoeki, worden de Chineezen in Indië aangespoord, hunne medewerking te verleenen aan het op 1 Sept. j.l. te Hongkong verschenen maleische blad „Pembrita Tjoeng Hoan, dat de Indo-Chineezen op de hoogte zal houden van gebeurtenissen in Tiong Kok (China). De hoofdredacteur is een op Sumatra geboren Chinees met een engelschen naam — volgens het Soer. Hbl. — t. w. Mac Jut Son. Hierin vergist zich het blad: het is de volgens Hongkong-dialect uitgesproken naam van onzen gewezen stadgenoot, Mak Pak Soen, zegt de *Sumatra bode.*

***

Een nieuwe caoutchoucfabriek.

Naar de *N. Soer. Ct.* verneemt, nadert de caoutchoucfabriek, die op Paree, nabij Kali Boenting gebouwd wordt door een der chineesche officieren van Kediri, haar voltooiing, het wordt een groot etablissement.

De officier moet zich steeds veel geïnteresseerd hebben voor bedoeld artikel en zijn dan ook bij wijze van voorschot gelden tot een aanzienlijk bedrag aan de bevolking verstrekt voor den aanplant daarvan.

***

Een schril contrast.

Ter gelegenheid van de races gaf de Regeering aan de chefs van de Gouv. bureaux verlof om de kantoren te sluiten. De ambtenaren werden in de gelegenheid gesteld om deze nuttige sport te gaan bijwonen, geld van anderen te winnen, of aan anderen hun geld te verliezen. Veel is daar niet tegen. De handel heeft ook *holidays*, en ten slotte moeten de menschen zelf weten wat zij doen.

Gisteren was 't voor den Inlander d e feestdag. Voor hem is er slechts één in een jaar. *Alle* gouv. bureaux waren geopend......

Het is de bedoeling van deze opmerking niet om de noodzakelijkheid van nòg een vrijen dag aan te toonen, maar wèl om te wijzen op eene tegenstelling. Er is n.l. eenig verschil in de égards, die men der Bat. Buiten . Wedloop sociëteit bewijst en die welke men jegens de millioenen van onze bevolking in acht neemt. Ons dunkt, dat in den vervolge hierop wel eens mag worden gelet", vindt het *Nieuws v. d. Dag v. N.-I.*

***

Autodienst over Makassar.

Over een auto-dienst van Paré-Paré over Makassar schrijft een correspondent van de *Loc.*: Groote dingen zijn op til!

De heer Pitie is van plan een auto-dienst te openen van Paré Paré over Makassar, Bonthain naar Balang Nipa, met Makassar als hoofdstation.

Vijf auto's zullen voorloopig twee keer per week de verbinding tot stand te brengen. Gouvernementspassagiers en post zullen gratis worden vervoerd, mits... het gouvernement maandelijks met 1500 gulden bijspringt.

Ik beschik niet over voldoende gegevens om na te gaan of de regeering al dan niet voordeel bij de affaire zou hebben, maar ik vrees met groote vreeze, dat zij niet geneigd zal zijn, een dergelijk contract aan te gaan.

't Was echter, dunkt me, voor een jaar te probeeren. Daar er in de naaste toekomst natuurlijk nog geen sprake is van een spoorweg, zou een geregelde auto-dienst geen verwerpelijk surrogaat zijn en verdient de poging om een snellere verbinding tot stand te brengen — afgescheiden van geldelijk voor- of nadeel — den steun der regeering.

Mocht het plan verwezenlijkt worden, dan behoeven de wegen dringend verbetering, besluit het blad.

WAT DE INLANDER ZEGT.

In een hoofdartikel, getiteld „*Mengloearkan peloeh* (het zweet er uit drijven), dat ons een idée geeft, hoe de Maleier tegenwoordig denkt, zegt de *Tjahaja Sumatra* *), dat van Gouvernementswege ten behoeve van de Sumatranen nog geene ambachtsscholen bestaan, doch, dat deze mettertijd wèl zullen verrijzen, mits men maar niet op eene onbescheiden wijze aandringt. Op Java heeft men zelfs de belangen der blinden niet uit het oog verloren. Op de tentoonstelling te Medan bij gelegenheid van Koninginneverjaardag hebben van uit Java daarheen gezonden blinden hunne vaardigheid laten zien in het maken van bezems, het slaan van touw van *idjoek* (eene vezelstof, afkomstig van den arènpalm, Arenga sacharifera), het vlechten van manden van rotan, het bakken van vaatwerk van klei, enz. In afwachting van de oprichting van staatsambachtsscholen, moet men alvast beginnen met uit zijn eigen zich op het vervaardigen van houten meubelen toe te leggen en verschillende soorten van werktuigen aan te wenden, om het zweet uit het lichaam te drijven. Hoe meer gereedschappen men gebruikt, hoe beter en fijner het werk is. Men beginne met eerst beitel en bijl te slijpen; zijn deze scherp, dan zaagt men de noodige planken en timmert daarna zijne gereedschapskist. Later maakt men andere voorwerpen en meubelen. Hoe langer men werkt, hoe meer handigheid men krijgt, mits men slechts met verstand arbeide. Welk ambacht men uitoefent, als dat geschiedt met ijver, zal men succes hebben.

Een ander artikel, „*Pernyagaän* (handel), bespreekt den vooruitgang van Deli door de ontginning van gronden voor de tabakscultuur en de vestiging van europeesche ondernemers en honderden arbeiders van javaanschen en chineeschen landaard, die veel geld verdienen.

Vele goederen, in het Minangkabausche vervaardigd, zooals geweven stoffen, kajins, sandalen, rotan matten, sieraden van zilver of verzilverd koper (oorbellen, armbanden, ringen, knoopen, haarpennen) zullen er wel aftrek vinden, maar men moet ze er heen brengen. De schrijver geeft den weg aan, welke de handelaar te volgen heeft. Wat men niet in Deli kwijt kan raken, brenge men naar het schiereiland Malakka. Veel buffels worden tegenwoordig van Padanglawas naar Medan uitgevoerd voor de slachtbank.

Elize betuigt haren dank aan den Redacteur Datoe Soetan Maharadja voor de moeite, welke hij zich gegeven heeft om de vereeniging „Coöperatie Minangkabau Laras nan Doea" te Padang op te richten en hoopt, dat deze vereeniging als voorbeeld tot navolging moge strekken. Zij wijst er op, dat er op Sumatra thans een streven bestaat om zich te ontwikkelen en spreekt den wensch uit, dat het „*Tijdschrift Societeit Madjoe*" te Fort de Kock algemeen verspreid worde en dat ieder kamponghoofd in staat zij het tegen lagen prijs te koopen. Zij, die lezen kunnen, moeten den inhoud aan hunne omgeving verklaren.

*) Waarom dit woord aldus en niet „Soematra" geschreven wordt, is ons niet recht duidelijk.

Het dertigste nummer van de *Tjahaja Sumatra* bevat eene uitvoerige correspondentie uit Mekka. Daarin wordt beschreven een gevecht tusschen turksche troepen en Bedoeïnen, waarbij van deze laatsten ongeveer 500 omkwamen.

Verder vertelt de correspondent o.a., dat de sjerif van Mekka eenige oelema's naar Medinah had gezonden, om hem te vertegenwoordigen bij de opening van de spoorbaan, die tot deze stad is gevorderd en dat Ratib Basja, gouverneur van Hidjaz (het heilig gebied) om zijne misdrijven is gevangen gezet.

Ook maakt hij melding van het feit, dat een 600-tal bedevaartgangers uit Batavia niet dadelijk aan wal mochten gaan, maar eenige dagen op de reede van Djedda aan boord moesten blijven, omdat men bevreesd was, dat zij door Bedoeïnen beroofd zouden worden. Zij mochten eerst debarkeeren, toen nog drie andere schepen met pelgrims te Djedda waren aangekomen.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Bacoven-Cultuur.

Onze West vernam, dat de pogingen, die ijverig worden aangewend in Suriname om de bacovencultuur in discrediet te brengen, nog niet alle vertrouwen in Nederland hebben vernietigd.

De Surinaamsche Bank heeft telegrafisch bericht ontvangen, dat een nieuw crediet van ƒ 45000 beschikbaar is gesteld voor uitbreiding van de bacovencultuur op de pl. Sorgvliet. Men weet, dat deze plantage, die aan een naamlooze vennootschap behoort, onder directie staat van de Bank.

Volgens het oorspronkelijk plan zou in 3 jaren op die plantage 65 HA. worden aangebracht in bacoven. Door het nieuwe crediet zal die aanplant waarschijnlijk met 60 HA. kunnen worden uitgebreid. Indien tijdig over de noodige arbeidskrachten kan worden beschikt, hoopt men in Maart a.s. den nieuwen aanplant in den grond te hebben, zoodat de oogst, 14 maanden later, valt in de maanden waarin de Fruit Company de hoogste prijzen betaalt.

Saramacca—Coppename.

Verder vernam het blad, dat aan de Saramacca spoorwegcommissie mede opgedragen is, haar oordeel uit te spreken over een kunstmatige verbinding van de Saramacca met de Coppename.

***

CURAÇAO.

De „Curaçaosche Maatschappij".

Den 19 October ll. hield de Curaçaosche Maatschappij tot bevordering van Landbouw, Veeteelt, Zoutwinning en Visscherij haar jaarlijksche algemeene vergadering.

De voorzitter H. H. R. Chapman, aan de beurt van aftreden zijnde, wilde, nu de maatschappij vijf jaar had gewerkt, een terugblik werpen over hare werkzaamheden. Die werkzaamheden waren, volgens den voorzitter, vele en vruchtbare.

Een der voornaamste vruchten was wel, volgens spreker, het gestadig toenemen der algemeene belangstelling in den landbouw, van Regeering en Koloniaal Bestuur, maar ook van de particulieren. Vroeger was het bedrijf in minachting, thans in eere.

Gelijk alle jaarvergaderingen werd ook deze zeer slecht bezocht en sprak de voorzitter slechts voor een 15-tal leden, schreef de *Amigoe*.

Bij de verkiezing der aftredende bestuursleden werden de voorzitter en de secretaris, de heer G. B. Dussel, herkozen.

Hoeden-industrie.

Aan het jaarverslag van bovengenoemde maatschappij wordt door de *Amigoe* o. a. het volgende ontleend:

„Het jaar 1907 eischte van de Maatschappij wederom groote opofferingen ten behoeve van de bevordering der Curaçaosche Panama-hoedenindustrie. De bevordering dezer industrie, het doen aanleeren van de kunst om fijne stroohoeden te maken, meende de Maatschappij krachtig te moeten doorzetten, omdat het hier betreft een voornaam bestaansmiddel voor een groot deel der bevolking en de Curaçaosche Panama's thans meer en meer in het buitenland bekend raken.

Deze bemoeiingen kostten de Maatschappij evenwel veel. De kosten der bevordering van de vlechtindustrie, uitgegeven ten behoeve der verschillende vlechtcursussen, hier en op de andere eilanden, beliepen over 1907 totaal ƒ2510.04.

Over 1907 werden door de Maatschappij in stand gehouden drie cursussen in 't fijn vlechten van hoeden, t. w. op Curaçao: een aan de Overzijde en een op Pietermaai, en een cursus op Saba, terwijl de cursus op Bonaire werd gesubsidiëerd.

Zooals men weet, werd vroeger het hoedenstroo hoofdzakelijk uit Venezuela betrokken. Nu wordt er

van daar niets meer aangevoerd. Een koopman te Willemstad bestelde evenwel 100 balen hoedenstroo te Maracaibo, met verzoek de factuur naar New-York te zenden, om die aldus langs een omweg op Curaçao te krijgen. Hij had evenwel buiten Castro gerekend. 100 balen hoedenstroo voor New-York? En ze vlechten daar geen hoeden! Neen, dat is voor Curaçao! Ze mogen niet verzonden worden, gelastte Castro. En zoo zat men op Curaçao weer geduldig te wachten op de dingen die komen zullen.

Nieuwe wegen.

Intusschen is er reeds op gewezen, dat hoedenstroo niet alleen in Venezuela te krijgen is, doch ook elders te bekomen, wanneer men het maar van daar haalt. In den laatsten tijd begon de scheepvaart van Curaçao zich er dan ook reeds op toe te leggen om nieuwe wegen te zoeken, nu de vaart op Venezuela vice versa gesloten is.

Den 20 October ll. zetten twee zeilschepen van Curaçao koers naar Pto. Columbia en een derde naar San Pedro de Macoris op Santo Domingo.

De *Amigoe* teekende hierbij aan:

„Dat gaat in de goede richting. Maracaibo blijft voorloopig nog voor ons gesloten, dus maar nieuwe havens opgezocht. Colombia en Santo Domingo kunnen met voordeel door onze schepen worden aangedaan. Ieder schip bracht nu al zoo wat een tiental passagiers naar de verschillende havens.

Daar is nog veel te weinig verkeer tusschen Colombia, Santo Domingo en Curaçao, dat kan nog heel wat toenemen.

Wij hopen, dat er een drukke vaart daarheen zal worden geopend en onderhouden, ook als de Venezolaansche havens weder voor ons openstaan."

Werkvolk voor Suriname.

Uit een mededeeling in de *Amigoe* schijnt te moeten worden opgemaakt, dat er niet veel zal komen van de uitzending van werkvolk uit de kolonie naar Suriname voor de bacovenondernemingen aldaar. Op Bonaire, waar de gelegenheid geopend was om te contracteeren, was de animo oorspronkelijk nogal groot, maar toen de voorwaarden bekend werden: vrije overtocht en 40 tot 60 centen daags zonder den kost, bedankten allen die opgekomen waren. Het is zeker, dat wanneer met voeding een dagloon van 75 cents beloofd was, volstrekt niemand die condities zou geweigerd hebben, schreef de *Amigoe*.

Van Vreemde Koloniën.

Nog eens de dolle mollah.

Engeland schijnt het weer te kwaad te zullen krijgen met den dollen mollah, Mohamed-ben, Abdullah Hasan.

Door zijn optreden onlangs tegen bevriende stammen en zijn te kennen gegeven voornemen om de vijandelijkheden tegen Engeland te hervatten, heeft hij de overeenkomst verbroken, die hij in Maart 1905 met het Italiaansch bestuur sloot. Bij die overeenkomst had hij zich o.a. verbonden, de Italiaansche bescherming te aanvaarden en zich te onthouden van verdere aanvallen op de stammen, die onder Engelsche en Abessynische bescherming staan, terwijl hij tevens de Engelsche grens erkende. Men verneemt nu, dat de mollah voornemens is om hetzij tegen Berbera, dan wel tegen Bulhar of Zeila op te trekken, maar ofschoon de man beschikt over een groote mate van onverschrokkenheid, is het nauwelijks te gelooven, dat zulks het geval zal zijn, indien hij kans van slagen heeft voor een rooftocht in het omringend gebied. Met het oog op alle gebeurlijkheden zijn evenwel twee Engelsche kruisers, de „Fox" en de „Proserpine" voor Berbera gestationneerd en houden deze toezicht op de kust, waardoor zonder twijfel troepelen in de nabijheid der drie genoemde plaatsen zullen worden voorkomen.

Het achterland verkeert evenwel in een geheel andere positie en de landstreek biedt den mollah een uitstekende gelegenheid aan voor zijn tactiek, terwijl de uitgestrektheid het even moeilijk maakt den mollah daar op te sporen als een naald te vinden in een hooimijt.

Gedurende den veldtocht van 1902 werd den Engelschen goeden steun verleend door de Abessyniërs en het landen van troepen te Obbial in Italiaansch Somaliland maakte de zaak heel wat gemakkelijker voor de Engelschen, die daardoor in betrekkelijk korten tijd een belangrijke macht in het district Moedoeg konden brengen. In verband met de Obbiacolonne werd toen een detachement van Berbera naar Bohotle gezonden, en de Abessynische troepen ageerden langs den oever van de Webi-Sjebelli. En toch, niettegenstaande deze samenwerking, was de mollah den Engelschen te vlug af en wist hij de wijk te nemen naar de Noegal-vallei, waar hij en zijn volgelingen reeds zoo dikwerf een veilige wijkplaats vonden. Uitgebreide operatiën hadden nog plaats in 1903 en 1904, welke evenwel tot het binnenland beperkt bleven.

De strijdkrachten van den mollah danken hare redding aan de bewegelijkheid, en de bezwaren, welke de vervolgers hebben te overwinnen, als de moeilijkheden van het transport en om in de behoefte aan drinkwater te voorzien. De kamee en zijn voor die streek de aangewezen lastdieren, en reeds worden, naar bericht wordt, 300 Arabieren in Aden aangeworven als kameeldrijvers voor de aanstaande operatiën in Somaliland.

Het staat nog te bezien of de huidige onlusten een even grooten omvang zullen aannemen als te voren, maar er zijn aanwijzingen, dat de onrust onder de stammen aangroeit en de toestand ernstig kan worden.

Engeland is er volstrekt niet op gesteld om weer voor onbepaalden tijd het oorlogspad op te gaan, tot bestrijding van den mollah, maar het kan niet gedoogen dat de mollah ongestraft de stammen onder Engelsche bescherming lastig valt.

Waarschijnlijk zal Engeland hierbij op den steun van Italië kunnen rekenen, daar er het Italiaansch bestuur ook veel aan moet gelegen zijn, dat zoo'n lastig heerschap, als de dolle mollah, die ook onlangs in Italiaansch Somaliland moet hebben gestookt, eindelijk onschadelijk wordt gemaakt.

Fransche pacificatie in Centraal-Afrika.

Uitvoerige berichten, die nu eerst binnenkwamen, maken melding van een bloedig gevecht, dat den 16en Juni ll. te Djoea, 32 kilometer ten oosten van den Franschen post Ati, werd geleverd tusschen een van dien post uitgezonden mobiele colonne, onder het bevel van den majoor Julien, en het leger van den Aguide-el-Mahamide van Wadai.

Het gevecht, dat slechts 2 uren duurde, eindigde met de volslagen nederlaag der lieden van Wadai, die 2000 dooden verloren, terwijl 2 hunner hoofdlieden werden gewond van andere gewonden hunnerzijds wordt niet gerept.

Aan Fransche zijde bedroegen de verliezen 7 dooden en 22 gewonden, o. w. 2 Europeanen.

In de „Dépêche Coloniale" wordt door den berichtgever nog daaraan toegevoegd, dat de colonne Julien, den 15 Juni 's avonds uitgetrokken, reeds den volgenden avond terugkeerde, na in 28 uren tijds 69 kilometer te hebben afgelegd en in het voorbijgaan een overwinning te hebben bevochten.

De „Dép. Coloniale" heeft aan het relaas van deze bloedige ontmoeting niets toe te voegen, en toch was het in datzelfde blad, dat eenige dagen geleden een schrijven verscheen, waarin met zalvende voldoening werd opgemerkt, dat uit de beraadslagingen over de Indische begrooting bleek, dat nu eindelijk het voornemen bestond om in Atjeh op meer humane wijze te werk te gaan.

Nergens werd of wordt, noch kan een „koloniale" oorlog humaan worden gevoerd. Overal elders in het buitenland ziet men dat ook in, maar waar hier te lande zoovelen beweren, dat het wèl gaat, ondanks de ondervinding overal elders opgedaan van het tegendeel, kan men vreemden critici t niet euvel duiden, wanneer zij meenen het recht te hebben, zulks ook van ons te verlangen.

Opium en Ceylon.

De „Straits Budget" had het over de op'umdecreten in China en zeide, dat het voorbeeld van China navolging vond in Ceylon.

„Wij hebben, schreef het blad, juist een afschrift ontvangen van een ontwerp-verordening betreffende de wijziging der wet op invoer, verkoop en uitgifte van opium in de kroonkolonie Ceylon. Waarom die kolonie er zoo vlug bij moet zijn, daar waar de engelen, die over de belangen van Hongkong en Singapore waken, vreezen den weg te betreden of in elk geval op het oogenblik het van zich afzetten dien te betreden, is een zaak, waaromtrent wij erkennen niet volledig of genoegzaam te zijn ingelicht. Maar de bepalingen van de wet, die nu voorgesteld wordt in plaats van de thans bestaande, hebben veel van een copie van het Chineesche decreet.

„Het bestuur der kolonie alleen vermag opium in te voeren; het geeft vergunningen uit aan opiumschuivers, die slechts een bepaalde hoeveelheid mogen ontvangen en niet meer. Die hoeveelheid moet evenals in China geleidelijk worden verminderd. Natuurlijk ziet men in de kolonie een grooter streven om de bestaande belangen te sparen dan in China, want den handelaren is niet zulk een korten termijn gesteld om den verkoop geheel te staken, terwijl op Ceylon ook niet, als in China de opium-verkooper zich uitsluitend tot den verkoop van opium moet bepalen met 't vooruitzicht daardoor binnen enkele jaren den ondergang tegemoet te gaan.

„De toestanden op Ceylon zijn verschillend van die in Hongkong en Singapore. Men treft er bijvoorbeeld veel minder Chineezen aan.

„Indien het bestuur van Ceylon handelt op strikte bevelen uit het moederland, kunnen wij slechts onze deelneming betuigen, maar wij blijven hopen, dat de besturen in het Verre Oosten krachtig weerstand zullen bieden aan het pogen om hen tot een optreden te bewegen, dat zoowel uit financiëel als moreel oogpunt rampzalig zou kunnen blijken.

„De regeering in het moederland, waarbij 't hoogste gezag berust, zou ten minste moeten worden gedwongen, om het oordeel te vernemen van personen ter plaatse zelve, die een grondige kennis bezitten van het opium-vraagstuk, van verschillend standpunt bekeken."

De Engelschen in Engelsch-Indië.

Onlangs hebben in Engeland twee personen den toestand in Engelsch-Indië uiteengezet, van het standpunt der hervormers in Indië bekeken.

De bekende nationalist Laj Put Rai, die reeds eenmaal verbannen werd uit Indië wegens opruiende taal, sprak te Manchester. Hij verklaarde, dat vreemde overheersching in het algemeen voor een volk een tegennatuurlijke zaak is.

De Engelsche overheersching in Indië heeft volgens hem schipbreuk geleden, omdat men geweigerd heeft den Hindoes hun eigen instellingen te laten behouden en hun het geraamte der Engelsche instellingen heeft geschonken. Het resultaat was een hybridisch stelsel, dat de gebreken bevat van zijn dubbelen oorsprong.

Het Indische volk is geduldig, voegde spreker daaraan toe, en het is over het algemeen gekant tegen het middel van het geweld; het verlangt en hoopt op een vreedzame ontwikkeling, die het in staat zal stellen zelf het bestier zijner zaken ter hand te nemen. Bijgevolg zullen, indien men de politiek blijft voeren, waarbij geen rekening wordt gehouden met de aspiratiën van den inlander, de gevolgen hoogst nadeelig kunnen zijn. Men heeft tot nu toe niets gedaan om de verschillende deelen van het volk tot elkaar te brengen; integendeel is de tot nu toe gevolgde politiek geweest om die deelen tegen elkander op te zetten.

Aan het Britsche beschavingswerk kan volgens hem het verwijt niet ontgaan, dat zij de bevolking van Indië niet tot één volk heeft weten te maken.

Een andere spreker Rambhay Dutta Chowodry van Lahore had het te Londen over de oorzaken der ontevredenheid onder de Hindoes.

Hoe komt het, vroeg hij, dat Indië, het meest vruchtbare land ter wereld, dat door groote stroomen wordt besproeid, die op sommige plaatsen een breedte hebben van 20 mijlen, voortdurend van hongersnood en pest te lijden heeft?

Van 1860 tot 1900 zijn er, volgens de officieele statistieken, niet minder dan twintig tijdperken van hongersnood geweest; van 1875 tot 1900 zijn 26 millioen inwoners van honger omgekomen, terwijl in de laatste 11 jaren bijna 7 millioen tengevolge van pest kwamen te sterven. In 1866 en 1877 bedroeg het aantal sterfgevallen, tengevolge van hongersnood of pest, 8 millioen. Omstreeks dien tijd gaf de ingestelde bijzondere commissie twee middelen in overweging, welke niet werden toegepast. Het eerste had betrekking op de irrigatie, het andere was de bevordering der inlandsche nijverheid. Men is wel eindelijk er toe overgegaan enkele irrigatie-werken te ondernemen, maar slechts in drie van de 23 provinciën.

Spreker gaf vervolgens een beschrijving van de pijnlijke tooneelen, die hij bijwoonde. Hij zeide vrouwen van uitputting langs den weg te hebben zien neervallen, niet in staat om haar kinderen te voeden. Jaarlijks komen in Indië minstens een millioen menschen van honger om.

Een andere reden van ontevredenheid is de onbeschoftheid en de wreedheid van den blanke tegenover den inboorling. Deze ziet zich alle dagen in het openbaar, op straat, in zijn dorp, voor de rechtbank en zelfs aan boord beleedigd.

De inboorlingen zijn echter niet veeleischend, zoo besloot Rambhay Dutta Chowdry. Zij vragen enkel het recht om hun onderkoning en een minderheid in de raden niet te benoemen, maar te kiezen. Zij vragen voor alles, niet mishandeld te worden.

Evenals ten onzent zijn het evenwel niet de Indiërs zelven, die de zwaarste beschuldigingen tegen hunne overheerschers inbrengen.

Zoo is er indertijd in Engelsch-Indië een zekere Nevinson geweest, door een dagblad uitgezonden om poolshoogte van den toestand te nemen. Hij was daar in den tijd van het op zoo jammerlijke wijze omgekomen laatste Indisch Nationaal Congres, toen men een proefje kreeg, hoe het er in Indië uit zou zien, indien de Indiërs hunne zaken zelven zouden bestieren.

De heer Nevinson heeft van zijne bevindingen verslag uitgebracht en heeft het daarin ook al weer over de onbeschoftheid van zijn landgenooten tegenover den inboorling. De man verklaart zelf in zijn boek eens een eenvoudigen dienaar van het gouvernement, blijkbaar dus tegen zijn wil, te hebben opgecommandeerd 's morgens in de vroegte om een wagen voor hem te halen en hem naar zijne bestemming te brengen. Hij maakt er nu 'n mop van omdat hij het zelf deed; had een of andere „bureaucraat" of Engelsch-Indiër het gedaan, dan zou hij geen uitdrukking sterk genoeg hebben kunnen vinden om dat af te keuren.

Nevinson merkt ook de goede zijden van zijn landgenooten op. Hij prees het bestuur van sir John Hewett in de Vereenigde Provinciën en erkende, „dat de ijver en de deelneming onzer ambtenaren het best uitkomen in tijden van hongersnood".

Maar onmiddellijk volgt daarop weer de douche. De lieden, die in gewone tijden volgens hem alle Indiërs zonder onderscheid met de hun eigen

hooghartigheid zouden behandelen, zijn bereid in tijden van nood voor de Indiërs te sterven, erkent hij. Maar daar is niets in om te bewonderen. De deelneming, die zij aan den dag leggen, is eenvoudig conventioneel en niet meer. Het is, zegt hij, de „traditie van onze oude landeigenaren, een reliquie van adeldom en zijn verplichtingen en zoo lang als onze overheersching even onbetwist is als die van een aanvoerder of van een dominé zijn wij zeer gelukkig in de uitoefening van deze soort beschermende toewijding."

De „Times of India", die het geschrift besprak, zeide tevergeefs daarin iets gezocht te hebben, dat op een nuttigen wenk geleek in deze tijden van moeilijkheden en onrust, die Engeland en Indië doormaken.

Wij kennen dat soort van critici ook ten onzent, die slechts afbreken kunnen, maar niet weten wat ze in de plaats moeten stellen van hetgeen zij omverhalen.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

De Indische Mercuur. No. 46.

In dit Nr. is opgenomen de discussie, gevolgd op de door den heer van Lawick gehouden voordracht over de particuliere suikerindustrie op Java. Het moge waar zijn, dat deze industrie vele vijanden telt, uit de debatten is hiervan niet veel gebleken. In hoofdzaak was het de heer Eijken, die eenige punten van des inleider's rede bestreed, hoewel ook hij „niets wenscht te zeggen ten nadeele van de suikercultuur." De heer van Santen zeide dat „niemand de suikercultuur een beter hart toedraagt dan hij", terwijl Mr. Abendanon „behoort tot de menschen, die voor de suikerindustrie een groote vereering hebben." Het was voornamelijk evenwel Mr. Ramaer, die zich aan de zijde van den heer van Lawick schaarde, ja, zelfs van oordeel was, dat deze niet ver genoeg was gegaan. „Het komt mij voor — aldus o.m. Mr. Ramaer — „dat de rede van den heer van Lawick voornamelijk een philippica is geweest tegen de beweringen van enkele leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, want van den aanvang af tot het einde toe is zij eene kritiek geweest op hetgeen door enkele leden van dat lichaam in verschillende staatsstukken en bij de beraadslagingen over de Indische begrooting is gezegd, en nu komt het mij voor, dat wij, suikerfabrikanten, niet genoeg doen met ons te verdedigen tegen die kritiek, maar dieper dienen na te gaan, waaraan de beweging tegen de suikercultuur haar oorsprong te danken heeft. Ik zou ook liever het woord „beweging" in dit verband niet willen gebruiken, maar liever spreken van eene strooming." En deze strooming openbaart zich niet bij „enkele leden" van de Staten-Generaal, maar vindt ook ingang „bij de Indische ambtenaren, bij hen, die door directe aanraking met de inlandsche bevolking op den gang van zaken plaatselijk veel invloed kunnen uitoefenen." Ten bewijze daarvan haalt de heer Ramaer daarop eenige publicaties uit den jongsten tijd aan.

„Het eene is een stuk van den heer Mühlenfeld, een jeugdig controleur, die al vroeger een woord heeft gesproken over de suikercultuur in alles behalve waardeerenden zin. Het stuk, waarop ik thans het oog heb, vindt men in de afl. Aug.—Juli van dit jaar van het tijdschrift B.B. Daarin lees ik eenige woorden tegen de suikercultuur, die als karakteristiek kunnen gelden van de denkbeelden, die bij sommige jeugdige leden van het Binn. Bestuur ingang vinden... ...Ik lees hier: „Menschen, die liever moesten bedenken, dat zij feitelijk 't brood van den inlander eten, fabrikanten, die jaarlijks tonnen winst boeken, dank zij de lage grondhuurprijzen en dito loonen, lieden, die zich vaak niet de minste moeite geven om het vertrouwen van den Javaan te winnen, onder dezulken vindt men juist degenen, die als axioma proclameeren: „de inlander is onbetrouwbaar." Deze uitspraak is den heer Ramaer al te kras, als hij zegt: Het is dus omgekeerd als wij in onze naïviteit hebben gedacht: het zijn niet de inlanders, die ons brood eten, neen, wij eten het hunne. Dit is een opvatting, die tegenwoordig onder de jonge ambtenaren ingang vindt."

„Het tweede stukje is nog sterker; het is te vinden in de Ind. Gids van November en van de hand van den controleur F. J. Couwenberg, die het ook noodig oordeelt over de suikercultuur het een en ander te eggen, waarbij deze het eveneens moet ontgelden."

Enkele beweringen van Mr. Ramaer vonden daarop bestrijding door Mr. Abendanon, waarna de voorzitter der vergadering, de heer P. J. van Houten, o.m. tot besluit in het midden bracht: „de heer van Lawick, die geen belanghebbende is bij de suikercultuur, maar als ambtenaar de zaken met onbevangenheid heeft kunnen bezien, heeft met groote scherpzinnigheid getoond, dat er een beweging bestaat, die hoe langer hoe sterker schijnt te worden tegen de suikerindustrie tot groot nadeel van de grootste cultuur op Java, waarin door de bevolking het meeste wordt verdiend en waardoor de meeste welvaart wordt verspreid."

Van de overige (meerendeels belangrijke) bijdragen, welke dit Mercuur-nummer bevat, noewen wij: Bevloeiing van de tabaksvelden in Deli (met 3 platen), door N(audin) t(en) C(ate). — De Swalöfsche selectie-methode in de koffiecultuur, door T. Ottolander. — Een buitenlandsche stem over Sumatra-tabak (nl. de heer E. Mathieu, een oud-Borneotabakker in de Straits-Times). — Tabakscultuur in Birma. — De uitvoer van tabak, sigaren en sigaretten van de Philippijnen gedurende de eerste negen jaren der Amerikaansche bezetting. — Tabakscultuur in Rusland. — Tabakscultuur in Queensland. — Tabakskultuur in Ierland. — Uitvoer van tabak uit Brazilië in 1907. — De hooge tabaksprijzen en een belangrijk onderzoek door de Regeering der Ver. Staten van N.-A. — Prijsvragen 1908 van de Soekaboemische Landbouwvereeniging. — Over het door inlanders in Ned.-Indië te verleenen credietverband. — Hervorming van het belastingstelsel van Curaçao. — Bacovenkultuur in Suriname. — Benevens de gewone wekelijksche rubrieken.

* * *

Weekblad voor Indië.

No. 26 bevat allereerst het vervolg der beschouwingen van den heer J. Ph. Ermeling over de toekomst van Soerabaja als handels- en oorlogshaven in gevaar (met kaartjes). — Voorts het portret van Mej. Ant. Ross kopt, (hoofd der meisjesschool te Djokjakarta), met een waardeerend bijschrift door Mevr. T. ter Horst—de Boer ter gelegenheid der benoeming van de eerste tot Ridder der orde van Oranje-Nassau. — Een Chineesch feest te Soerabaja (met afbeeldingen). — Zoomede het vervolg van „De stille kracht", oorspronkelijk Indisch blijspel in drie bedrijven.

* * *

De Katholieke Missiën.

De Nov. aflevering van dit zendingstijdschrift bevat een tweetal bijdragen, welke hier vermelding verdienen, n.l.: Een blik op Nederlandsch Oost-Indië vóór vijftig jaar en thans, waarbij de schr. voornamelijk put uit het hort geleden verschenen werk: De Roomsch-Kath. missie in Ned. Oost-Indië. Eene historische schets, door Arn. J. H. van der Velde; en Een bezoek bij de Papoea's, door Pater H. Wortel waarin in weinige bladzijden heel wat wetenswaardigs van land en volk van Nieuw-Guinea wordt medegedeeld.

* * *

Eigen Haard. No. 47.

Evenals het Weekblad voor Indië van eenige weken geleden, bevat ook thans Eigen Haard een fraai geïllustreerd artikel door H. Kuijper-Levert, over De Nieuwe Landskoepokinrichting te Weltevreden, een inrichting, waarop met trots kan worden gewezen, dank zij de onbekrompen wijze, waarop de Regeering de uitvoering heeft mogelijk gemaakt. Wij stippen enkele punten uit het artikel aan, voor zoover deze betrekking hebben op de geschiedenis der koepokinenting in Indië.

Nadat in 1797 de koepokinenting door Jenner was ontdekt, werd zij in 1804 voor het eerst in Ned.-Indië ingevoerd. Van uit Mauritius werd de koepokstof naar Batavia overgebracht, en wel door steeds nieuwe slavenkinderen, die voor dit doel meegenomen waren, in te enten. Van daaruit werd de koepokstof over geheel Indië verspreid en door voortdurend overenten van arm op arm aangehouden. Herhaaldelijk kwam het echter voor, dat de vaccine in een bepaald gewest uitstierf en dat hierin voorzien moest worden door òf geconserveerde entstof, òf ingeënte kinderen te zenden, wat met de gebrekkige verkeersmiddelen veel bezwaar opleverde.

Om zooveel mogelijk te trachten den geregelden gang van den vaccinedienst te waarborgen, werd in 1869 begonnen met de uitzending van geconserveerde angtmale entstof uit Nederland. Maar ook deze proef mislukte, daar door de lange reis maar al te dikwijls alle werkzaamheid van de koepokstof te loor ging.

In 1879 besloot de Regeering aan den wensch van velen, om in Indië een eigen Parc-Vaccinogène te stichten, te voldoen, doch verschillende proefnemingen in die richting mislukten telkenmale, totdat eindelijk in 1891 een dergelijk Parc tot stand kwam, dank zij de ijverige pogingen van den toenmaligen officier van gezondheid Schuckink Kool. Waar bij het inenten van arm op arm steeds kans bestond om huidziekten, lepra of syphilis over te brengen, was thans dit gevaar, bij inenting met animale koepokstof, tot nul gereduceerd.

Door de betere resultaten, verkregen door inenten met animale entstof, werd de aanvraag steeds grooter. Terwijl in 1897 (het jaar, voorafgaande aan dat, waarop verandering werd gebracht in de wijze van inenting) een totale hoeveelheid vaccine werd verzonden, voldoende voor 37000 personen, steeg deze hoeveelheid in den loop van 10 jaar zoodanig, dat in 1907 eene hoeveelheid, voldoende voor 2039000 personen, werd verstuurd; eene toename, die enorm mag genoemd worden, als men bedenkt, dat de hoeveelheid vaccine in 1907 verzonden 54 maal grooter was dan 10 jaar vroeger en er dus in 1 week meer werd verstuurd dan in 1897 in een heel jaar. Bij eene vergelijking met andere gelijksoortige inrichtingen wordt eerst duidelijk wat de inrichting te Weltevreden te beteekenen heeft. Zoo verstuurde de Rijksinrichting in Utrecht in 1906 een hoeveelheid vaccine voor ongeveer 48000 personen. In Duitschland bestaan — om een ander voorbeeld te noemen — 22 koepokinrichtingen, die tezamen jaarlijks eene hoeveelheid entstof hebben te leveren voor ruim 3000.000 inentingen, terwijl, indien de inrichting te Weltevreden op haar volle productie zal zijn gekomen, wat, nu over meerdere ruimte beschikt kan worden, weldra het geval zal zijn, zij jaarlijks eene hoeveelheid vaccine te verzenden zal hebben voor 3 à 4000.000 inentingen, dus meer dan 22 inrichtingen in Duitschland te zamen. Zij zal dan ongetwijfeld behooren tot een der grootste inrichtingen op dit gebied.

* * *

Practische werken voor houders van paarden in Ned.-Indië door **Pacor.** Geïllustreerd met 12 uitslaande platen, benevens eenige afbeeldingen tusschen den tekst. Batavia, G. Kolff & Co., 1908. 8o.

Gaarne brengen we dit werk onder de aandacht van hen, die later in de Oost een betrekking hopen te erlangen, waarbij zij in het bezit van een dienstpaard zullen worden gesteld, en eveneens van hen, die uit liefhebberij paarden wenschen te houden; ze zullen er al es in vinden wat hen op de hoogte kan stellen van de eigenschappen van ons voornaamste huisdier en van de wijze, waarop het behandeld moet worden. Het mag toch van voldoende bekendheid worden geacht, dat de Inlander al bijzonder weinig gevoelt voor het paard; hij houdt alleen van den buffel, waarmede hij is opgegroeid en die hem bij den landbouw helpt. Wel vindt men — aldus de schrijver in zijn Voorwoord — „in de groote hoofdplaatsen eene klasse van zoogenaamde „paardenjongens", die, mits onder voortdurend toezicht, hun werk niet al te slecht verrichten, maar meer dan strikt noodzakelijk is, bemoeien zij zich niet met de hun toevertrouwde dieren."

Kortheidshalve laten wij hier volgen een opgave der hoofdstukken, waarin het werk is verdeeld: I. De bouw van het paard; II. Paardensoorten in onzen archipel. III. Behandeling, verpleging, voeding, enz. IV. Ouderdomskenmerken; V. Gebreken. VI. De hoeven. VII. Wenken bij aankoop van paarden. VIII. Het paardentuig.

* * *

Ten besluite zij ditmaal verwezen naar eenige, sedert het vorig overzicht verschenen nieuwe uitgaven.

Leiddraad bij het bestudeeren van 't *Galéla'sch* op het eiland Halmaheira, samengesteld door *M. J. van Baarda*, zendeling der Utrechtsche Zendingsvereeniging. Uitgave van het Kon. Instituut voor de Taal-, Land en Volkenkunde van Ned.-Indië. 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff. 8o.

Aus Insulinde. Malayische Reisebriefe von *E. Haeckel.* Zweite Auflage. Mit 72 Abbildungen und 4 Karten im Text sowie 7 Tafeln. Leipzig. A. Kröner. 8o.

De Inlander vóór en na de stichting van het Algemeen Nederlandsch Verbond. Voordracht, gehouden op het XXXe Ned. Taal- en Letterkundig Congres te Leiden op den 27en Aug. 1908, door *J. E. Tehupeiory,* Inlandsch arts te Amsterdam. Uitgegeven met medewerking van het Alg. Ned. Verbond. Uitgave van N. J. Boon te Amsterdam.

Van dit laatste werkje merken wij op dat het daarin behandelde reeds in het Kol. Weekblad van 24 Sept. j.l. in extenso werd opgenomen; voor onze lezers bevat het dus geen nieuws, behalve dan dat deze afzonderlijke uitgaaf keurig is geïllustreerd.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 28 October 1908;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost t/m 28 October;
Het Soer. Handelsblad t/m 27 October;
Sumatrabode t/m 23 October;
De Padanger idem;
Delicourant t/m 24 October;
Stem v. Indië No. 42;
Weekblad v. Indië No. 26;
't Onderwijs No. 41;
Surinaamsch Kol. Nieuws- en Adv.blad t/m 30 (Oct.
Nieuwe Sur. Courant t/m No. 1883;
De Curaçaosche Courant t/m 16 October;
Javasche Courant Nos. 85 en 86;
Indisch Genootschap, vergadering 27 October; (De inheemsche rechtspraak in Indië);
De Indische Mercuur No. 47;
Ned.-Ind. Effectenblad No. 82;
Kort verslag der vergaderingen van de Tweede Kamer der S.-G.

INGEZONDEN.

Het Nederlandsch in Insulinde. *)

De bedoeling van den heer Van Bennekom is ongetwijfeld uitmuntend. Maar kan zij verwezenlijkt worden op de wijze, die hij aangeeft?

Immers neen. Want dan zouden de bijna zes millioen Nederlanders in Nederland hun taal moeten veranderen, een klank er in opnemen, die hun, behalve den Friezen, van nature vreemd is: dien zij bij 't Duitsch en Fransch leeren slechts met groote moeite zich eigen maken. Ik geloof niet, dat men zooiets gedaan zou kunnen krijgen zelfs in Rusland; en kom er dan in Nederland eens om!

Maar bovendien is het volstrekt onnoodig.

1. Wat de *sch* betreft: wie Nederlandsch leert lezen, leert ook, dat deze aan 't eind der woorden als *s* wordt uitgesproken, zoodat ze daar wel moeilijkheden kan opleveren in 't schrijven, maar nooit in 't spreken. En in 't begin of midden — nu, men kan aan de jonge sinjo's en nonna's leeren, dat wie volstrekt niet kan uitspreken *schip,* dan maar zeggen moet *skip* of desnoods *sekip.*

2. Wat de *g* betreft: men kan hun evenzoo bij gebleken onvermogen leeren, dat het beter is te zeggen *goed* met de Javaansch-Maleische *g* (= de Duitsche en Friesche) dan *hoed* of *koed.*

3. Bovendien — en dit schijnt mij in dezen zelfs het éénige strikt noodige — kan men den Nederlander leeren zijn lachen te bedwingen, als de bruine of halfblanke broeder fouten maakt: — *hij* lacht immers ook niet om *uw* fouten in *zijne* taal? — opheldering te vragen in 't zeldzame geval, dat die fouten tot onverstaanbaarheid leiden; en anders te doen, alsof men er niets van bemerkt. Men schrijft vrij algemeen den Nederlander eer te weinig, dan te veel lachlust toe; zou hij dan niet kunnen leeren dien lust te weerstaan, waar er zoo gewichtige redenen voor zijn?

Amsterdam. Dr. W. ZUIDEMA.

*) Zie Kol. Weekblad No. 46, blz. 7.

Wij zijn het met den geachten inzender hierin volkomen eens. Red.-Comm.

Naamlijst van nieuw toegetreden Leden.

Contributie

de Heer L. van Vuuren 1 Lt. Inf. O. I. Amsterdam . . . . f 1.50 lid
„ L. Simons Lid Gem. Raad Amsterdam - 2.50 „
„ J. E. Tehupeiory Arts - 1.50 „
de Hrn. Gebr. Beijne Fabrikanten, Amsterd. f 1.50 lid
de Heer H. Stokhuijsen Muziekonderwijzer Apeldoorn . . . . - 150 „
„ J. H. Calmeijer Gep. Kapt. Lt. ter zee Apeldoorn . . . . - 1.50 „
„ J. van Gerrevink Deventer . . . - 2.— „
„ E. E. Clarenbach 's-Gravenhage . - 1.50 „
„ Jhr. R. F. van Raders oud ass. res. 's-Gravenhage . . . . - 2.50 „
„ W. van den Burg Paardenarts 1e kl. O. I. L. 's-Gravenhage . . . - 2.50 „
„ Dr. R. A. I. Snethlage gep. Dirig. Off. v. Gez. 1 kl. 's-Gravenhage . . - 1.50 „
„ J. H. Winsser landheer Ned. Indië - 2.50 „
„ P. B. van Moorsel en comp. Koopl. Ned.-Indië . . . . - 1.50 „
„ J. W. Auffmorth gep. Gen. Majoor O. I. L. . . . .
„ H. van Breen Haarlem . . . . - 1.50 „
Mevr. V. Daum geb. Brumstede part. 's-Gravenhage . . . . - 1.50 „
Mej. S. J. C. Bosscher Onderwijzeres met verlof 's-Gravenhage . . . - 1.50 „
de Heer E. A. Scheider 1e Luit. O. I. L. 's-Gravenhage . . . . - 1.50 „
„ O. Horst Indol. Stud. Leiden - 1.50 „
„ J. Adam „ „ „ - 1.50 „
„ G. Bautnij „ „ „ - 1.50 „
„ A. K. Bosman „ „ „ - 1.50 „
„ J. G. Colenbrander „ „ „ - 1.50 „
„ Dool Arts „ - 1.50 „
„ J. A. Gorter Indol. „ „ - 1.50 „
„ Goeman Borgesius „ „ „ - 1.50 „
„ Himpe „ „ „ - 1.50 „
„ Leo Lips „ „ „ - 1.50 „
„ W. C. Mathes „ „ „ - 1.50 „
„ H. A. de Nooy „ „ „ - 1.50 „
„ E. Perné „ „ „ - 1.50 „
„ W. v. Rossem du Chattel Indol. Stud. Leiden . . . . - 1.50 „
„ F. A. E. Roelofs Indol. Stud. Leiden - 1.50 „
„ D. de Rochebrune Jr. „ „ „ - 1.50 „
„ Ch. van Spall „ „ „ - 1.50 „
„ Q. J. Terpstra „ „ „ - 1.50 „
„ Mr. J. J. Tichelaar „ „ „ - 1.50 „
„ C. Tieleman „ „ „ - 1.50 „
„ T. J. J. Trapman „ „ „ - 1.50 „
„ A. Voogd „ „ „ - 1.50 „
„ A. Vos v. Steenwijk „ „ „ - 1.50 „
„ P. Vijselaar Oud Employé Deli Mij. . . . . - 1.50 „
„ Clant fabrikant Alfen a./d. Rijn - 1.50 „
„ A. G. Hoolboom adm. Suikerfabriek Kendal Nijmegen . . . . - 2.50 „
„ J. Olmtak Suriname . . . . . - 2.50 „
„ Jhr. Pancras Clifford gep. Lt. kol. der mariniers Breda . . . . - 1.50 abon.
„ Schaank Nijmegen . . . . . - 1.50 „
„ M. Bettinger Montmorency . . - 4.— „

Aan Leden, die verhuizen, wordt verzocht hiervan aan den Administrateur, Verhulststraat 51, kennis te geven met vermelding zoowel van het oude als het nieuwe adres.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 23 Oct. 1908. No. 85.

Dit No. bevat het besluit, waarbij, in overeenstemming met de wenschen der hoofden en bevolking, onder rechtstreeksch bestuur van het Gouvernement zijn gebracht de Bataksche landschappen, bekend onder den algemeenen naam van Habirisan, terwijl bedoelde landschappen voorloopig een nieuwe onderafdeeling zullen vormen van de afd. Bataklanden der res. Tapanoeli.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de geneesheer bij de tinwinning op Banka J. E. Muschart; de klerk bij het post- en tel.kantoor te Soerabaja, mej. C. M. Tissot.

Benoemd: tot adjunct-inspecteur van den pandhuisdienst E. W. Ph. M. Nittel.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. v. Fin., Mr. H. J. Boswijk; van den Dir. van Gouvernementsbedrijven E. F. O. Messchaert.

Benoemd: tot inspecteur van den pandhuisdienst G. C. Ph. d'Arnaud Gerkens; tot ambtenaar voor Chineesche zaken te Semarang J. L. J. F. Ezerman; tot 1e commies bij het Dep. van Gouvernementsbedrijven A. G. Florentinus; tot lid van den gemeenteraad van Meester Cornelis Mas Angga Winangoes, Mohamad Arief en Gouw Eng Djian.

Ontslagen: op verzoek eervol de wedono van Ranoelamongan, Raden Pramoe Koesoemo.

Benoemd: tot wedono van Ranoelamongan, Mas Hardjo Koesoemo; tot wedono van Adiarsa, Mas Mertadikoesoema; van Pangkalan, Raden Poera atmadja.

Geplaatst: in de res. Bali en Lombok de controleur C. J. Ketting Olivier.

Benoemd: tot controleur in het Gouv. Sumatra's Westkust Th. C. Rappard; tot hulponderwijzeres, mej. H. M. Douwes Darlet.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den kapitein der inf. J. N. H. Lauweriks; wegens ziekte 2 jaar aan den idem A. Ruysch van Dugteren.

Bevorderd: tot 1en luitenant bij het wapen der inf. de 2e luit. S. H. Kluit.

Hersteld: bij aankomst in Indië in activiteit de van verlof terug verwacht wordende mil. apotheker 1e klas J. F. A. Pool.

Verleend: wegens ziekte een jaar verlof naar Europa aan den 2en machinist bij de Gouv. Marine C. E. Smith.

* * *

Uit de Javasche Courant van 27 Oct. 1908. No. 86.

Dit No. bevat het Besluit, waarbij bij wijze van tijdelijken maatregel in dienst worden gesteld een Hoofdambtenaar, met den titel van Adviseur voor de bestuurszaken der Buitenbezittingen; een Adjunct-Adviseur voor idem (de eerste op een bezoldiging van 1250 gulden, de tweede op 800 gulden 's maands).

Benevens de Ordonnantie, waarin wijzigingen van het Reglement tot regeling van het rechtswezen in de Lampongsche districten, tengevolge der vereeniging van de afd. Sapoetih, Toelangbawang en Sekampong, tot eene assistent-residentie: Sepoetih—Toelangbawang.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den adj.-directeur bij de Gouv. kina-onderneming A. Groothoff.

Ontslagen: op verzoek eervol de ingenieur 1e kl. W. H. M. de Bruyn; de commies bij den post- en Tel.dienst G. P. M. Vermaasen; de contr. B.B., G. K. B. Agerbeek; de koffieinkooppakhuismeester te Bantoeroedjeg Raden Soemawinata; te Simpang Si Tari galar Radja Malintang; de commies bij 't Dep. van Fin. Ch. H. Maphar; de opz.-machinist S.S. op Java J. van Wachem; de klerk bij den Post- en Tel.dienst mej. E. van Eeke; de klerk bij den pandhuisdienst E. H. P. Hallegraeft.

Benoemd: tot lid bij den afd.raad van Deli R. J. Koppenol; der Preanger Regentschappen A. A. E. Lenné; tot hulpprediker te Piroe H. Krayer v. Aalst; te Sonder M. Birkhoff; tot ambtenaar 4e kl. bij de in- en uitvoerrechten L. W. C. Hemler; tot commies te Batavia J. F. Hoedt; te Kediri Ph. F. Creutzburg; te Meester Cornelis Ph. Maijer; tot onderwijzer 3e kl. te Keboemen J. Nooy; te Toeban J. J. Munnikhuizen; tot lid in de commissie van toezicht over de op te richten opleidingsschool v. Inl. rechtskundigen: Mr. J. G. Pott, Mr. B. H. P. van der Zwaan; Dr. G. A. J. Hazeu en A. H. Nijland.

Militair Departement.

Ontheven: eervol uit zijn betrekking van bataljonsadjudant de 1e luit. der inf. W. Bueno de Mesquita.

Benoemd: als zoodanig de 1e luitenant P. J. M. Smith.

Geplaatst: bij het 1e bataljon de 1e luit. E. F. W. C. Standenmaijer; te Willem I de idem G. v. Enst; bij het 12e bataljon de 2e luit. K. van Especum.

Overgeplaatst: bij het 3e bat. de 2e luit. J. van Arkel; naar Lam Njong de 1e luit. A. J. C. Waalwijk; bij het 2e garnizoens bat. van Atjeh en Onderh. de 1e luit. C. C. Binkhorst.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het s.s. Prins Maurits; gezagvoerder M. S. v. d. Est; van West-Indië naar Amsterdam: Monseigneur J. C. Meeuwissen; Eerw. Pater J. Lohmeijer; Eerw. Frater Thadeus Ho-Ulan-Long en kind; Ho-Joe; C. M. Samuels; J. C. Sanders; F. Hasselman; J. Bachelot; E. Robert; mevr. M. Emanuels; mevr. C. Clevers; C. de Groot; J. Nedermeier.

No 49 | Donderdag 3 December 1908 | 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN „NEDERLANDSCH BELANG".

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Belangstellenden kunnen ter leestafel Heulstraat 17, voortaan kennis nemen van den inhoud der Handelsberichten, welke wekelijks worden uitgegeven door het Ministerie van Landbouw, Nijverheid en Handel met medewerking van het Ministerie van Buitenlandsche Zaken.

Zij, die de VOORDRACHT over

„De Suikerindustrie in Suriname en Demerara"

van den heer *J. Sibinga Mulder*, Oud-Administrateur eener suikerfabriek in Ned.-Indië, op WOENSDAG 9 DECEMBER 1908, 's avonds ten *8 ure* in het ZUID-HOLLANDSCH KOFFIEHUIS (Groenmarkt, Den Haag), Zaal 5, wenschen bij te wonen, kunnen daarvoor gratis toegangbewijzen ontvangen ten kantore der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, des voormiddags van 9—12 uur.

Volgens ontvangen mededeeling, werd van Z. K. H. den Prins der Nederlanden, Grootthertog van Mecklenburg, ten behoeve van het Comité ter leniging van den nood in de kolonie Curaçao, gevormd uit de Vereenigingen „Algemeen Nederlandsch Verbond" en „Oost en West", ontvangen een bedrag van *f* 100.—.

Voor datzelfde doel werd bij het Bestuur van 't „Algemeen Nederlandsch Verbond" nog ontvangen een bedrag van *f* 2154.52½, terwijl bij den Secretaris van het Hoofdbestuur ontvangen werden de navolgende gelden:

Mej. T. te Zutphen	*f* 5.—
Afdeeling Amsterdam	*f* 50.—
	f 55.—
Vroeger ontvangen	*f* 434.—
Totaal	*f* 489.—

Ten behoeve van het Ondersteuningsfonds:

Vroeger ontvangen	*f* 93.—
Totaal	*f* 93.—

Voor de opgave,
E. VAN ASSEN, Secr.

Het toekennen van beurzen of toelagen aan Indologen.

Naar aanleiding van eene opmerking van den heer *J. W. IJzerman*, zeide de heer *Idenburg*, Minister van Koloniën, op de vergadering der Tweede Kamer van 10 November j.l. het volgende: „Nu nog een woord tot den heer *IJzerman*, die gewezen heeft op de groote moeilijkheid om goed Europeesch personeel te verkrijgen voor de verschillende functiën, die door Europeanen moeten worden bezet.

Ik wensch te wijzen, dat, hoewel in Indië de verschillende positiën worden verbeterd, de werkkring verruimd, er hier een geest van Jan Salie-achtigheid bij bepaalde kringen schijnt te bestaan, die tengevolge heeft, dat men liever voor *f* 1600 à *f* 2000 hier te lande werkt dan voor het dubbele in Indië. Ik vind dit treurig. Men zou de menschen voor hooger bedragen kunnen koopen, maar dan krijgt men niet de menschen, die men eigenlijk moet hebben."

Dit antwoord gaf den afgevaardigde van Amsterdam III, *Mr. C. Th. van Deventer*, het volgende in den mond: „In de redevoering, door den Heer Minister gisteren gehouden, is o.a. ook door hem gewezen op de weinige opgewektheid, die bij de Nederlandsche jongelingschap tegenwoordig bestaat om zich te wijden aan den Nederlandsch-Indischen dienst. Er is in dit verband door hem gesproken over een Jan Saliegeest onder de Nederlandsche jongelingschap.

Of dit betreurenswaardige verschijnsel, dat heerschen van den Jan Salie-geest, zich werkelijk voordoet, kan ik in het midden laten, maar, dat bij de Nederlandsche jongelingschap weinig opgewektheid bestaat om deel te nemen aan den Indischen dienst, kan moeilijk worden betwist. Het is dan ook niet te ontkennen, dat het tekort aan ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur onrustwekkende afmetingen begint aan te nemen, en dat, niettegenstaande alle pogingen, die door het Ministerie van Koloniën in het werk worden gesteld om op ruime schaal bekend te maken, dat ambtenaren noodig zijn en welke de voorwaarden zijn voor hunnen dienst, hun aanbod onvoldoende blijft om in alle behoeften te voorzien."

En verder: „En ik geloof nog altijd, dat daarvoor het aangewezen middel is om degenen, die zich voor den Indischen dienst willen verbinden, toelagen te geven gedurende hun studietijd. Ik heb uit de Memorie van Antwoord gezien, dat dit denkbeeld bij den Minister in overweging is, maar aangezien Z.Exc. véél verwacht van de inkorting van de verloftermijnen, kan ik de vrees niet onderdrukken, dat het andere middel niet spoedig zal worden te baat genomen. Daarom wil ik er nog eens op aandringen, dat het ernstig in overweging worde genomen."

In zijn repliek verklaarde de Minister van Koloniën o.a.: „Door den geachten afgevaardigde uit Amsterdam is de opmerking gemaakt, een opmerking, die haar bevestiging vindt in hetgeen voorkomt in de rapporten der verschillende commissiën, — dat helaas niet de meest voortreffelijken, niet de supérieuren onder de gegadigden zich voor mededinging naar het candidaat-ambtenaarschap aanmelden.

Dit is een verschijnsel, dat ik ten zéérste betreur, een verschijnsel, dat reeds zéér kort na mijn wederoptreden, mijn ernstige aandacht heeft gehad, en ik vrees, dat het er mij toe zal moeten leiden om den weg te volgen, door den geachten afgevaardigde aanbevolen, nl. het verkrijgbaar stellen van toelagen of beurzen. Ik zeg: ik vrees, omdat ik het inderdaad een noodmaatregel zou vinden. Men heeft bij het instellen van het candidaat-ambtenaarschap wèl degelijk ook het idee gehad, dat men daardoor de keuze zou kunnen krijgen uit degenen, die ook uit sociaal oogpunt de voorkeur verdienen voor betrekkingen, waaraan verbonden is de vertegenwoordiging van het Nederlandsch gezag, betrekkingen, die, in eenigszins hoogeren rang, een representatief karakter dragen. Men heeft het wenschelijk geacht, dat daarvoor de keuze zou kunnen worden gedaan uit menschen, die van hun jeugd af eenigermate in dergelijke kringen hadden verkeerd, en voor wie althans het dragen en het uitoefenen van gezag niet een gansch vreemde zaak was.

„Nu, vrees ik — en daarom zeg ik, dat het mij niet aangenaam zou zijn om te moeten gaan in de richting door den geachten afgevaardigde bedoeld, dat degenen, die zich op grond van toelagen of beurzen zouden aanmelden, nu juist niet zullen behooren tot de categorie van hen, waaruit men bij voorkeur de candidaat-ambtenaren zou willen zien voortkomen, maar ik geef dadelijk toe: als de keuze zóó beperkt blijft, als zij op het oogenblik is, heeft men toch niet hetgeen gewenscht werd en kan men er inderdaad op vooruitgaan door althans het aantal sollicitanten te vergrooten en daardoor toch de keuze uit te breiden. Ik heb dit onderwerp dus werkelijk in ernstige overweging genomen en het zal, naar ik vermoed, betrekkelijk spoedig tot een besluit kunnen leiden."

Wanneer men alléén op het salaris let, moet het wel verwondering baren, dat iemand, die in patria *f* 1600 à *f* 2000 verdient, niet liever naar Indië gaat om een inkomen van drie tot vier duizend gulden te genieten. O, het klinkt zóó mooi *maandelijks* van honderd tot honderd vijftig rijksdaalders op te strijken!

Maar wat heeft men hier voor *f* 1600 à *f* 2000 en wat krijgt men ginds aan de overzijde van den Oceaan, voor zijne 100 tot 150 rijksdaalders 's maands?

Iemand, die in Nederland een vast inkomen van *f* 1600 tot *f* 2000 per jaar ontvangt, kan een prettig thuis hebben, behoeft niet bevreesd te zijn voor overplaatsingen — het schrikbeeld van den Indischen bestuursambtenaar — is niet verstoken van veredelende amusementen. Over

de opvoeding van zijn kroost kan hij gerust zijn — goed onderwijs is binnen zijn bereik.

Doch een Indisch landsdienaar met het dubbele salaris verkeert niet in zulke gunstige omstandigheden. Op de meeste standplaatsen van controleurs, ja, op verscheidene standplaatsen van assistent-residenten vindt men geene lagere school. Wil men zijne kinderen niet te vroeg wegzenden, dan moet men hen toevertrouwen aan de leiding van eene gouvernante, waarmede allicht een bedrag van *f* 75 tot *f* 100 per maand gemoeid is. Zijn Nederlandsche lotgenoot is met *f* 5 tot *f* 15 per jaar geholpen!

En als men hen later de hoogere burgerschool wil laten bezoeken, betaalt men heel gauw *maandelijks* van vijftig tot zestig gulden *per kind*, alléén voor kost en inwoning, wil men hen in eene nette omgeving brengen.

Vroeger kon men te Batavia ook voor *f* 25 per maand terecht in het *Tehuis van den Indischen Bond*, — vraag eens, welke controleur daarvan gebruik heeft gemaakt voor zijne kinderen!

Eene stad in Nederland moet al een heel onbeduidend plaatsje zijn, als ze geen hoogere burgerschool heeft, waar men voor *f* 30 tot *f* 60 per jaar zijne kinderen kan laten leeren.

Welke genoegens veraangenamen in Indië het leven?

Behalve de beroemde leestrommel, misschien het bezoek aan „de Soos" en...... het onmisbare „vast partijtje!"

Voorwaar, voor iemand, eenigszins aangelegd met gevoel voor kunst en literatuur, *niet* om van te watertanden!

Neen, iemand, die in Nederland een stuk kaas of koek op zijn boterham heeft, gaat niet naar de tropen om de kaas en den koek door *paté de foie gras* vervangen te zien en later te tobben over de behoorlijke opvoeding van zijne kinderen!

Men rekene dus niet op die personen, die kans hebben hier te lande een salaris van *f*1600 tot *f*2000 te verdienen!

Is het niet vreemd, dat in Nederland en Nederlandsch-Indië respectievelijk slechts 45 en 10 personen zich voor het candidaat-ambtenaarschap hebben aangemeld?

De hoogere burgerscholen zullen toch méér leerlingen met het einddiploma hebben afgeleverd?

Degenen, die deze onderwijsinrichtingen met dat bewijsstuk verlieten, behooren toch niet alle tot de personen, die mettertijd een salaris van *f* 1600 tot *f* 2000 zullen krijgen?

Ligt de veronderstelling niet voor de hand, dat voor menigeen, die zich wèl voor het candidaat-ambtenaarschap wil aanmelden, de studiekosten een beletsel zijn om aan het vergelijkend examen deel te nemen? Wat heeft men er aan, om zich aan dat examen te onderwerpen, wanneer men, tot de studie toegelaten, niet in staat is om de uitgaven daarvoor te doen?

In deze meening wordt men nog versterkt door de ondervinding, dat niet de supérieuren onder de gegadigden zich voor de mededinging naar het candidaat-ambtenaarschap hebben aangemeld.

Zij, die de hoogere burgerschool bezocht hebben, zullen zich wel herinneren, dat de beste en vlugste werkers uit minder fortuinlijke gezinnen kwamen, dat kinderen van minggegoede ouders bij overgangs- en eindexamens meestal de eerste nummers behaalden.

Dit is begrijpelijk. In hunne armoede vonden zij een prikkel om door *kunde* en *ijver* uit te blinken. Bovendien werd al hun tijd door werken in beslag genomen en behoefden zij niet een deel daarvan te bestemmen voor dans- en muzieklessen, komediespelen enz., wat hunne rijke medescholieren wèl deden.

Welnu, de minggegoede bezitters van het diploma willen zich niet aanmelden, omdat zij toch niet verder kunnen studeeren.

Indien de gelegenheid om zich voor het Indisch examen te bekwamen even groot ware als om het einddiploma eener hoogere burgerschool te krijgen, zouden er voorzeker nog méér gegadigden geweest zijn.

Maar, helaas, de Indoloog kan alléén in Leiden terecht. Het is eene onmogelijkheid om zonder deskundige leiding de Indische studiën voort te zetten.

Indien men voor candidaat-ambtenaren toelagen of beurzen beschikbaar stelt, zal de toestand ongetwijfeld veranderen, wordt het aanbod grooter, zal men eene ruimere keuze hebben en hoogere en strengere eischen voor de aanneming kunnen stellen.

De vrees, dat men daardoor personen zou krijgen, die uit een sociaal oogpunt niet de voorkeur verdienen, zal ongegrond blijken wanneer men, behalve op kunde, ook let op karakter en beschaving.

Bij de tegenwoordige regeling is de kans om minder gewenschte elementen in het *corps d'élite* te krijgen minstens even groot.

Minder gefortuneerde ouders getroosten zich de grootste opofferingen om hunne zonen voor Indisch ambtenaar te laten studeeren. Dikwijls worden zij financiëel gesteund door bloedverwanten, die, hoewel ook niet rijk, geene kinderen hebben.

Die zonen moeten van een bescheiden maandgeld leven, wonen zéér eenvoudig, gebruiken hun maal in zéér goedkoope eethuizen, trekken zich van alles terug, bezoeken alléén de collegezalen, maar geen gezelschappen, waar men goede manieren leert en een beschaafden toon krijgt. Ja, het zijn voorzeker goede werkers, echte blokkers; zij zullen op hun tijd hunne examens doen en ongetwijfeld achten en negens voor de examenvakken halen; — maar zijn zij van het hout, waaruit men eerst de „nibas" *) en later de residenten snijdt?

Krijgen die Indologen, behalve het maandgeld van huis, nog een toelage van het rijk, dan kunnen zij zich vrijer bewegen, bezitten zij de middelen om deel te nemen aan veredelende genoegens en ontwikkelende vermaken en worden in de gelegenheid gesteld om zich goede vormen en een beschaafden toon eigen te maken.

Zooals ik zooeven reeds gezegd heb, kan men *strengere* en *hoogere* eischen stellen. Men kan bijv. de voorwaarde stellen, dat zij zich voor minstens tien jaren verbinden, dat zij per sé in Nederland *moeten* studeeren, dat op hun gedrag en ijver geene aanmerkingen te maken vallen, dat alleen in geval van *forse majeure* eene langere studie dan drie jaren wordt toegestaan, enz.

Het toekennen van toelagen of beurzen zal zéér zeker een grooten invloed hebben èn op de kunde èn op het gehalte der Indische ambtenaren en daarmede is Indië gebaat. De Indologen, de tegenwoordige en de aanstaande, mogen den heer Mr. C. Th. van Deventer ten zeerste dankbaar zijn, dat hij deze kwestie in 's Lands vergaderzaal heeft ter sprake gebracht.

Na het antwoord van den heer Minister van Koloniën mogen zij met een gerust hart de toekomst ingaan.

Zij, die den heer Idenburg kennen, weten, dat Zijne Excellentie nimmer iemand, wie het ook zij, met een kluitje in het riet heeft gestuurd en dat ook nimmer doen zal.

In dat antwoord ligt eene *hoopvolle* toezegging opgesloten.

's-Gravenhage, November 1908.

J. J. MEIJER.

*) Een geniaal bestuursambtenaar heeft dit woord uitgevonden als benaming van de personen aan wie het voorrecht is ten deel gevallen om aan de N(ederlandsch) I(ndische) B(estuurs) A(cad.) Sweelinckstraat No. 26, den Haag, te mogen studeeren.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Eene nabetrachting over het Atjeh-debat in de *Telegraaf*. — De „veiligheid" in Indië besproken door den Ind. kiekjes- en kritiekjes-man in het *Vaderland*.

Over het Atjeh-debat in de Tweede Kamer wordt door een anonymus in de *Telegraaf* een „nabetrachting" gehouden met het doel in zijn artikel aan te toonen, dat de gepleegde wreedheden te verschoonen zijn.

„Geen der volksvertegenwoordigers, zeide hij, blijkt de dieper liggende oorzaak te hebben onderkend, die 't plegen van wreedheden bij het optreden van het Indische leger tegen een inlandschen vijand verklaarbaar, vergeeflijk en tot op zekere hoogte onvermijdelijk maakt."

In zijn eerste artikel wordt echter nog maar even geschetst hoe Europeanen en Inlanders onder een verschillende wetgeving leven en hoe die toestand een gevoel van superioriteit bij de Europeanen aankweekt. Hij geeft daarvan twee staaltjes.

„Aan den Europeaan", zegt hij, „is het bezit van vuurwapenen zonder beperking toegestaan. De inlander heeft daartoe een jaarlijks te vernieuwen vergunning van het hoofd van plaatselijk bestuur noodig. Tot welke eigenaardige consequenties dergelijke schijnbaar onbeduidende verschillen in wetgeving in de praktijk aanleiding kunnen geven, moge blijken uit het volgend staaltje, ontleend aan de persoonlijke ervaring van schrijver dezes. Een in geldnood verkeerend Europeaan leende een som gelds van een eenigszins welgestelde inlandsche vrouw en gaf aan deze, — als waarborg voor de getrouwe nakoming zijner verplichting tot tijdige terugbetaling, — een schietgeweer als onderpand.

Toen hij aan die verplichting niet voldeed, en deswege door de geldschietster werd aangemaand, bedreigde hij deze met een huiszoeking en een strafrechterlijke vervolging, wegens het zonder vergunning in bezit hebben van een vuurwapen, tengevolge waarvan de inlandsche vrouw, door een doodelijken schrik bevangen, van verdere aanmaningen afzag en bewustend het tijdstip afwachtte, waarop het den Europeaan zou behagen haar te betalen.

Ook op het gebied van het onderwijs treden de gevolgen van het verschil in afkomst in een schril licht. Het kind, gesproten uit het samenleven van een gegageerd Europeesch minder militair en een inlandsche soldatenmeid, wordt zonder bezwaar kosteloos op de Europeesche school toegelaten, zij het ook, dat voor het gezin het Nederlandsch vrijwel tot de vreemde talen behoort. Aan den ambitieusen telg van een aanzienlijk inlandsch hoofd, die er prijs op stelt zijn zoon meer ontwikkeling te doen bijbrengen dan de inlandsche school geven kan, wordt, ook tegen hooge betaling, de toegang geweigerd, omdat daarvan het dalen van het onderwijspeil wordt gevreesd.

Deze voorbeelden zouden met tal van andere kunnen worden aangevuld, maar zij schijnen voldoende talrijk om in het licht te stellen, hoe het verschil in wetgeving, dat in de praktijk neerkomt op, of althans den indruk maakt van bevoorrechting van het eene ras boven het andere, bij den Europeaan een gevoel van superioriteit boven den inlander moet opwekken en aankweeken."

. . . .

„En zoo is op Java feitelijk een onbeschreven wet van kracht, die voorschrijft, dat de inlander aan den Europeaan eerbied verschuldigd is, en dat veel van hetgeen men zich niet tegenover een rasgenoot zou veroorloven, ten aanzien van den als minwaardig beschouwden inlander geoorloofd of althans verschoonbaar mag worden geacht."

In een volgend artikel hooren wij zeker van de z.i. verschoonbare wreedheden, die de troepen in Atjeh gepleegd hebben.

***

De schrijver van de „Indische kiekjes en critiekjes" in het *Vaderland* heeft het ditmaal over de „veiligheid" in Indië, inbegrepen die voorvallen, welke in den indischen ambtenaarsstijl heeten: „rampen van hooger hand." Ook ontmoetingen met tijgers en slangen krijgen een beurt.

De schrijver vindt, dat het erg veilig is in Indië.

„Indië onveilig? vraagt hij. Men staat er aan honderd en meer gevaren bloot, welke ons deugdzaam Nederland niet kent!"

Ik ben heusch geen held in het gevaar. Ik ben in staat de deur van mijn slaapkamer te barricadeeren als ik een dief in een der benedenvertrekken hoor; ik weet zeker dat ik behoorlijk uit den weg zal gaan of haastig in een boom klimmen, indien ik in de verte iets ontwaar, dat op een tijger gelijkt, ja, ik heb zelfs eenmaal duizend angsten uitgestaan, toen ik, op het schoone Idjen-plateau een pad volgende, dat door een groot veld van alang-alang liep, opmerkzaam werd gemaakt op de sporen van een tijger. Ik spring ook opzij als plotseling een slang uit het kreupelhout langs den weg naar voren schiet en ik berg haastig het lijf, als de onheilspellende slagen van een tongtong waarschuwen, dat een inlander „matagelap" is geworden, maar daarom zal ik nog niet beweren, dat Indië onveilig is, of dat een gewoon Europeaan er aan honderd gevaren blootstaat. Wij wandelen des avonds even gerust door de met gloeiende spijkers verlichte straten van een binnenplaats, als de Hagenaar door Veenestraat of Spuistraat. Wij leggen in Indië het moede hoofd even rustig neer na zware dagtaak, als de Hollandsche boer; wij gevoelen ons des nachts in onze huizen even veilig als een Duin-

oorder, die geabonneerd is bij den „gecontroleerden particulieren nachtveiligheidsdienst"; wij zouden met genoegen en zonder vrees voor „wilde" menschen overdag een lange wandeling door de goudgele rijstvelden doen, als het tropische zonnetje maar niet zoo brandde en blakerde. Wij begeven ons geheel alleen in afgelegen bergkampongs en ondernemen in gezelschap van echte dessalieden interessante bergtochten door donkere oerwouden zonder de minste vrees, dat onze Mohammedaansche volgers ons in een aanval van fanatisme naar de andere wereld zullen helpen.

Bestaan al die gevaren dan slechts in de verbeelding van op-effect-beluste-auteurs? Dat wil ik volstrekt niet beweren. Gevaren dreigen den mensch overal, in Europa, ook in Indië. Maar de gevaren, welke ons in Indië wachten, zijn veelal van anderen aard, en dat is wel licht de oorzaak, dat zij meer besproken worden."

Iets anders is het, wanneer een ouder verklaart: „Mijn zoon wordt nooit Indisch officier!" Immers, de militair verricht nog altijd in Indië het echte pionierswerk, en daaraan zijn zeer veel gevaren verbonden. Zelfs de ambtenaar bij het binnenlandsch bestuur, die in de buitenbezittingen moet arbeiden aan het werkelijk grootsche beschavingswerk, moet er op voorbereid zijn, dat plichtsbetrachting en toewijding in den besten zin des woords niet zelden het leven eischen. Doch jongelieden, die zulke betrekkingen kiezen, doen dit toch met volle bewustzijn, zij zijn volledig bekend, of kunnen dit zijn, met de gevaren, ja, we moeten aannemen, dat juist de vele moeilijkheden, welke zij in de uitoefening van hun betrekking zullen ondervinden, iets aantrekkelijks voor hen hebben.

Dat zijn dus de uitzonderingen, en deze mogen zeker niet in rekening worden gebracht bij de beoordeeling van het leven in de koloniën speciaal wat de veiligheid van persoon en goederen betreft.

Als Europa enkele keeren in 't jaar in rouw gedompeld wordt over den verschrikkelijken dood van honderden mijnwerkers, is dat voor ons toch ook geen aanleiding om te jammeren over de vele gevaren, welke ons hier bedreigen?

Laat men dan voor Indië ook niet generaliseeren!"

Ten slotte zegt hij:

Als een moeder zegt: „mijn zoon gaat niet naar Indië", heeft zij ongelijk.

Uit de O.-I. Mail.

De laatste mail bracht uit enkele streken van Java en Madoera minder gunstige berichten. Het *Bat. Nieuwsblad* schrijft onder het hoofd:

„Dreigende Nood te Semarang",

„Het maandrapport over den stand der voedingsmiddelen, opgemaakt onder ultimo September — wij schrijven heden 4 November — spelt al heel weinig goeds voor Semarang. Men gaat er weder een donkeren tijd tegemoet.

„Er bestaat — zoo lezen wij — bij de hoofden en bevolking bezorgdheid voor de naaste toekomst, met het oog op den stand of den oogst van de veldgewassen in het district Oendaan, afdeeling Koedoes, het zuidelijke gedeelte van het district Manggar, afdeeling Demak, en een deel van de afdeeling Grobogan.

In laatstgenoemde streek wordt in den aanstaanden Wesmoesson schaarschte van voedingsmiddelen voorzien; voorloopig bestaat er evenwel nog geen gebrek, daar er voldoende cassave en ketela zijn aangeplant. In Zuid-Manggar begint de toestand meer en meer te spannen. De bevolking heeft bijna niets meer, maar houdt zich op de been door het verkoopen van boschproducten en het presteeren van koeliearbeid bij irrigatiewerven."

. . . .

Het blad besluit met de hoop uit te spreken, dat het bestuur de les van 1901 ter harte zal hebben genomen; het staat nu niet onvoorbereid voor een volksramp; en men mag vertrouwen, dat het zich niet in slaap zal laten wiegen, alles zal doen om een herhaling van de droevige feiten, welke Grobogan zoo berucht gemaakt hebben, te voorkomen.

Ook uit Soekaboemi kwamen berichten, dat de bevolking algemeen klaagt over den slechten rijstoogst; de velden brachten beduidend minder op dan bij vorige oogsten; vooral de opkoopers merken dit dadelijk.

Pamekasan, de hoofdplaats van het eiland Madoera, werd door **brand** geteisterd. In het *Soer. Hblad* lezen wij hierover:

„Het brandsignaal klonk midden in de kota, onmiddellijk gevolgd door het alarmsignaal van uit de barisan-kazerne tot oproeping van de manschappen.

Zwarte rookwolken en harde slagen van knappende bamboe en neerploffende balken gaven den omwoners van het plein te kennen, dat de brand in de onmiddellijke nabijheid was. Spoedig zag men er menschen heen ijlen. o.a. de resident. De nieuwe brandspuit, bediend door de inmiddels toegeschoten barisans, rukte uit, waarna het blusschingswerk een aanvang nam.

Gemakkelijk ging dit niet; de hitte der vlammen was ontzettend en de ruimte beperkt. Eenige huizen van Europeanen, zoomede de groote moskee en de woning van den panghoeloe liepen gevaar, doch bleven door vereende krachten van velen, waarbij verscheidene Europeanen, ook eenigen, die voor hun genoegen een dagje over waren, behouden.

Nauwelijks was men hiermede gereed, of de spuit werd dringend gevraagd aan den overkant der rivier, waar de brand was overgeslagen. Nu ging het derwaarts om ook dáár den kamp tegen het vuur te beginnen, dat er nog meer terrein gewonnen had dan om het plein.

Na eenige uren slaagde men er in het gevaar te doen wijken. 67 huizen waren verbrand met hunne groote voorraden voor de *labaran* (Inl. feest) van den volgenden morgen. De Resident gelastte nu controleur en patih om te onderzoeken hoeveel dakloozen er waren en wees de twee hulpgevangenisloodsen buiten de gevangenis opgericht, zoomede de pasarloodsen aan als voorloopig verblijf voor hen, terwijl hij voor ligging, voeding en licht liet zorgen.

Wellicht krijgen de armoedigen, de onbemiddelden, ook nog kosteloos materialen om hunne huisjes van lichte materialen weer op te bouwen."

Omtrent een

Bandjir in Banjoemas.

lezen wij:

Van den 13den tot den 15en October j.l. zijn tengevolge van aanhoudende zware regens verscheidene rivieren in het district Pegadingan der afdeeling Tjilatjap buiten hare oevers getreden, terwijl in 4 desa's van het onderdistrict Karangpoetjang in hetzelfde district aardstortingen hebben plaats gehad.

De overstroomingen hebben aan 10 personen het leven gekost, terwijl een even groot aantal slachtoffers tengevolge der aardstortingen valt te betreuren.

Echter ook **goede tijdingen** komen er uit Banjoemas. De correspondent van het *Bat. Nieuwsblad* schrijft van daar:

„De *bakdo rijdai*, in West Java *lebaran*, werd den 27 dezer, daar die dag samenviel met de uitreiking van de zilveren ster voor trouw en verdienste aan *Raden Gondo Soebroto*, patih van Banjoemas, met veel praal en plechtigheid gevierd. Des morgens om negen uur verzamelden zich de europeesche ingezetenen met den resident en andere europeesche bestuursambtenaren aan het hoofd, en de inlandsche ambtenaren, in groot tenu, in den kaboepaten. In een toepasselijke rede in het javaansch tot de lagere hoofden gericht, deed de resident uitkomen dat de zilveren ster tot dusverre gewoonlijk alleen toegekend wordt aan landsdienaren, die gedurende dertig achtereenvolgende jaren getoond hebben, het gouvernement trouw en eerlijk te dienen. Ditmaal was bij hooge uitzondering van dien regel afgeweken, de ster werd den jongen patih uitgereikt als bewijs dat het gouvernement zijn kundigheden, ijver en belangelooze medewerking aan het streven der europeesche collega's zeer op prijs stelt. Als penningmeester van de afdeelingsbank toch heeft de heer Gondo Soebroto op zich genomen een taak, die zelfs een ontwikkeld Europeaan, gezien zijn specialen werkkring als bestuurder-politieman, slechts met algeheele opoffering en toewijding zou kunnen volvoeren. De resident spoorde ten slotte de overige hoofden aan het waardig voorbeeld van den patih te volgen.

De toespraak tot den patih zelf werd in het hollandsch gehouden; daarin werd den heer Gondo Soebroto de waarde van het bewijs van erkentelijkheid van het gouvernement voor zijn

diensten uiteengezet. Het eeremetaal werd hem daarop onder de hoera's der aanwezigen op de borst gespeld. Eerst hakkelend van aandoening, daarna echter even vlot als correct, beantwoordde Gondo Soebroto de toespraak van den resident, mede in het hollandsch, dank uitsprekend voor de onderscheiding.

Met deze redevoeringen was de plechtigheid algeloopen. De aanwezige Europeanen en de prijaji's werden door den regent uitgenoodigd, de volksspelen, die op de aloen-aloen gehouden zouden worden, bij te wonen."

. . . .

De correspondent eindigt met een opmerking die wij ten volle beamen:

„Ik kan niet nalaten mede te deelen, dat dien dag weer iets is gebeurd, dat vele toeschouwers met walging vervulde. Aan een lange lijn aan den top van een lange bamboestaak bevestigd, was een wild zwijn gebonden, dat in geen twee dagen gevoed was (of slechts zeer gebrekkig), en opgeborgen in een krandjang zóó smal, dat het beest nauwelijks kon staan of zich verroeren. Het was dan ook geen wonder, dat dit arme dier bij het verlaten van het hokje zich traag bewoog. Vier flinke jachthonden werden daarna op het varken losgelaten en in een minimum van tijd, zonder dat het zich behoorlijk tegen den aanval zijner vijanden had kunnen verdedigen, was het varken verscheurd. Een tweede en een derde volgden, en er waren Europeanen, die in deze marteling blijkbaar behagen schepten!"

Wij vragen:

Zou het niet op den weg liggen der vereeniging *Boedi Oetomo*, die op Java meer en meer vertakkingen krijgt, om te trachten aan dergelijke vertooningen, die de goede ontwikkeling van het volk in den weg staan, voor goed een einde te maken?

* * *

Vereenvoudiging van den Adat.

Een correspondent van het *Soer. Hbl.* eindigt de beschrijving van *maleman selikoer* te Djokja met de volgende woorden:

„Werkelijk, de vereeniging „Boedi Oetomo" deed wèl, op haar programma van beginselen te schrijven „vereenvoudiging van den adat"; het is in dagen als deze een gewone geldwegsmijterij voor tal van Javanen, die 't haast niet kunnen betalen. Hier, in 't hartje van de onvervalscht-javaansche wereld, onder 't oog van de talooze prijaji's, die met hand en tand aan 't ceremonieel, aan den adat vasthouden, die in 't allergewoonste dagelijksch leven den hooggeborene uithangen, — hier zien we 't om ons heen. Aan slametan op slametan geven velen sommen gelds weg, vuurwerk verslindt tal van daalders. Niet ieder doet daaraan mee, en een huiselijk feest, een avondje aan vrienden en bekenden of een mooi pak — dat doet 't niet, maar velen zijn het aan hun stand verplicht, meer uit te geven dan hun geldkist permitteert en daartegen te ijveren, wijst zeker wel op een hoogstpractisch doel! Is het wonder, dat de Javaan in de laagste kringen in deze dagen roeft en steelt, voor zoover zijn geweten wat ruim is, om mee te kunnen doen? En dat apanagehouders, zelfs voormannen onder hen, dubbele en meer dan dubbele — natuurlijk valsche — *bedoks* uitgeven, dat zijn bewijzen van ontvangst van voorschot op de door hen te ontvangen landhuur? Ik wil niet zeggen, dat alleen de wensch om „stand" op te houden deze practijken doet ontstaan, maar dat ze er toe bijdraagt, dat is zeker."

* * *

Vereeniging Minangkabau.

Op het djokjasche congres van Boedi Oetomo werd medegedeeld, wat reeds vrij bekend was: dat men op de buitenbezittingen eveneens bezig was met de oprichting van een bond of vereeniging, om aansluiting te bevorderen en werkzaam te zijn in het belang van land en volk. Dit is ongetwijfeld hartelijk toe te juichen. In een correspondentie uit Padang aan de „Javabode" wordt nu verhaald, dat de vereeniging Minangkabau den 17en October 1907 reeds tot stand gekomen is en wel te Fort de Kock.

Er zal een tijdschrift verschijnen, een maandblad. De redactie is in handen gesteld van twee onderwijzers der kweekschool, op de hoogte van het Nederlandsch.

Het bestuur bestaat uit Nawawi, voorzitter; het larashoofd van Kota nan Gadang (Pajakoemboeh) tweede voorzitter; het larashoofd van IV kota (Agam), secretaris.

De vereeniging blijkt ontstaan te zijn uit een voorgenomen vereeniging van mantri's der cultures. Het initiatief tot oprichting werd door eenige mantri's van Soepajang genomen met den controleur Barthélemy, die daarna in overleg trad met de hoofden van Agam en den controleur Westenenk. Dezen gaven den stoot tot het oprichten dezer vereeniging, zegt het *N. v. d. Dag v. Ned.-Indië*.

* * *

Tentoonstelling van Werktuigen voor de Suikerindustrie.

Omtrent deze belangrijke expositie lezen wij in *De Locomotief:*

De feestelijk door den resident van Soerabaja, den heer Einthoven, geopende tentoonstelling mag zonder voorbehoud een succes genoemd worden, waarvan de Technische Vereeniging der Employé's van Suikerfabrieken alle eer heeft, zoowel wat het gehalte der inzendingen als de belangstelling bij de opening betreft.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De leestafel van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag,, is verrijkt met de volgende Maleische bladen:

Perniagaän verschijnt dagelijks te Batavia, noemt zich het orgaan van alle rangen. Hoofdredacteur is de Inlandsche christen J. Pangemanan.

Pertja Barat wordt te Padang drie malen 's weeks (Dinsdag, Donderdag en Zaterdag) uitgegeven. Het heeft tot devies: *„Samprai mati setia kapada Sri Baginda Maharadja"* (Tot aan den dood getrouw aan den Vorst). Hoofdredacteur is Dja Endar Moeda, die tevens het blad drukt, verantwoordelijk redacteur Dja Endar Bongsoe.

In No. 81 van de *Tjahaja Sumatra* geeft Mastoeli het volgende middel aan de hand om personen, die buiten verdiensten zijn, te steunen: Wanneer de ondergeschikten van een controleur maandelijks op diens kantoor verschijnen om hun salaris te ontvangen, moesten zij ieder één gulden afzonderen en dat geld aan één hunner in bewaring geven. Stel dat er dertig personen zijn, dan heeft men dertig gulden bij elkander. Voor dit geld koope men een merrie, een koe of een buffelkoe en geve die in onderhoud aan een geschikt persoon, die zonder middel van bestaan is. De geboren veulens of kalveren verdeele men voor de helft onder den verzorger en voor de andere helft onder de gezamenlijke bezitters. Wanneer men dit geregeld elke maand deed, zou men nà twee jaren reeds 24 vrouwelijke dieren aan hulpbehoevenden ter verzorging hebben gegeven. Worden werkeloozen niet geholpen, dan zullen zij zeker naar Malaka verhuizen.

Een lezer van de *Pertja Barat* heeft gehoord, dat de arts Abdoel Rifai niet meer naar Indië terugkeert, maar in Europa blijft. In zeer sterke bewoordingen keurt hij dit voornemen af. Toen Mas Asmaoen slaagde, waren de Sumatranen er over verheugd, dat een Inlander tot officier van gezondheid werd benoemd, maar zij gevoelden zich teleurgesteld, dat één hunner, Abdoel Rifai, die eerder in Europa was gekomen, zijn doel nog niet had bereikt. Doch hoe trotsch waren zij, toen het bericht zijner promotie tot doctor medicine aan de Universiteit te Gent hen bereikte. Schrijver hoopt daarom, dat hij spoedig weer naar zijn geboorteland zal terugkeeren, opdat later door het nageslacht niet met verwondering over hem zal worden gesproken!

In het zelfde blad stelt A & B voor om op de volgende wijze, de bevolking vooruit te brengen: De hoofden moesten eenmaal 's weeks de ingezetenen bij elkander roepen om met hen de volgende onderwerpen te bespreken: de onderlinge correspondentie, het voordeel, dat men van den grond trekt, de nijverheid, het onderhoud van de wegen enz.; kortom alles wat tot heil, voorspoed, ontwikkeling en vooruitgang van hen en hun gezin strekken kan.

Onder den titel: **„Onderscheid"** wordt in de *Perniagaän* een paralel getrokken tusschen de feesten onder de Europeanen en die bij Chineezen. Wanneer een Europeaan een huwelijksfeest viert, wijden de jongelieden van de beide geslachten zich aan den dans en dit gebeurt in alle eer en deugd. De ouderen zetten zich neer om de speeltafel en leggen een kaartje louter tot genoegen en niet uit winstbejag. De Chineezen ontbieden voor zoo'n feest danseressen, die tot de klasse der vrouwen van verdachte zeden behooren, met wie de jonge mannen zich allerlei vrijheden veroorloven. Die bayadères coquetteeren met dezen, waaien hun aan tafel frissche lucht in het gelaat, schenken hunne glazen vol, zetten hen tot drinken aan, tot dat ze dronken worden. Als de Chineezen kaart spelen is het steeds tegen een hoogen inzet. De schrijver hoopt, dat zijn artikel stof tot nadenken geeft.

Little John wijst op de groote eensgezindheid onder de Chineezen te Soerabaja, hetgeen o. a. gebleken is bij het boycotten van de Handelsvereeniging Amsterdam.

Onlangs hebben jonge Chineesche meisjes uit den deftigen stand bij gelegenheid van het geboortefeest van Kong Hoe Tjoe (Confucius) in den schouwburg eene soirée variée gegeven (hiervan kwam eene geïllustreerde beschrijving onlangs in het Weekblad van Indië voor), waarvan de opbrengst gestrekt heeft tot vermeerdering der fondsen voor het onderhoud van scholen. Een conservatief onder de Chineezen (kaoem toewa) heeft zich daarover in ongunstigen zin uitgelaten en nu wil men hem boycotten. Dit moest men niet doen. Het zou immers aanleiding tot scheuring kunnen geven. Bovendien is de straf niet evenredig aan 't vergrijp.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Het *Koloniaal Weekblad* is in ruiling getreden o. a. met de *Tiong Hoa Wi Sien Po*, een weekblad, dat elken Dinsdag te Buitenzorg in de Maleische taal verschijnt en reeds zijn derden jaargang beleeft.

Het is het orgaan van de Jong-Chineesche partij *(Kaoem moeda bangsaTionghoa)* in Indië en bestaat uit twee rubrieken, de eene speciaal voor mannen, de andere speciaal voor vrouwen. De redactie is samengesteld uit een viertal Chineezen en eene Chineesche dame, mevrouw Lim Titie Nio, die de leiding van het tweede gedeelte voor hare rekening heeft.

Hieruit mag men de gevolgtrekking maken, dat de tegenwoordige Chineesche dames zich niet alleen met „bak tjitki" (het bekende kaartspel der Chineezen, waaraan ook Indische dames deelnemen) en met het maken van „kwé kwé" (gebak) en „manissan" (geleien) den tijd verdrijven.

Het is niet gemakkelijk om braaf te zijn, verklaart Ouw Pek Soen, een der vier redacteuren in het eerste blad. Iemand, die dat wil, moet alle moeilijkheden bestrijden, zijne begeerten en driften onderdrukken en zich tegen kwade beschuldigingen verdedigen. Hij moet steeds naar zijn geweten luisteren. Al zegt de menigte, dat hij slecht gehandeld heeft, als zijn geweten hem vrij spreekt, kan hij gerust zijn.

Lim Kim Liong te Soemedang wijst er op, dat de Europeanen eerst van hunne eigene taal werk maken, alvorens een vreemde taal aan te leeren. Onder elkander spreken zij hunne landstaal Dit is niet het geval met de Chineezen, die zich van een vreemde taal bedienen, omdat zij zich in hunne eigene taal niet behoorlijk kunnen uitdrukken. Dit is beschamend. Het is daarom zaak, dat ouders met hunne kinderen van begin af aan geregeld hunne taal spreken.

Kan men er geen eind aan maken? vraagt Na Ban Seng te Soekadana en vertelt, dat het hem grieft te hooren, dat ter hoofdplaats Palembang Chineezen „langtjia's" (Chineesch woord voor „riksha", het welbekende Japansche voertuig) trekken. Wel is waar, worden zij daarvoor betaald, maar zij doen een werk, waarvoor men anders een paard neemt. Ten opzichte van het onderwijs is men vooruitgegaan, maar ten opzichte van het vinden van een middel van bestaan is men daarentegen achteruitgegaan. Hij verzoekt den kapitein der Chineezen te Palembang die „langtjia's" te doen verdwijnen.

Zooals wij ook reeds verleden week in onze O.-I. Mail-berichten mededeelden, kondigt Tjiong Koen Bie de verschijning van eene courant in de Maleische taal te Hongkong aan, den naam dragende van *Pembrita Tjoeng Wa*, onder redactie van Mac Yut Son. De abonnementsprijs bedraagt *f* 15 per jaar.

In het tweede blad stelt een medewerkster de vraag: of aan de getrouwde vrouw het dansen, zooals de bayadères dat doen, geoorloofd is? Zij erkent, dat zij zelve zich over die vraag schaamt, want zou zij, indien zij daartoe vergunning kreeg, zich dan niet met die bayadères op één lijn plaatsen? Herhaaldelijk heeft zij gezien, dat mannen op feesten, bruiloftspartijen enz. er een genoegen in vinden met betaalde danseressen te dansen. Zouden zij, indien er dansers van beroep waren, aan hunne echtgenooten toestaan met die lieden te dansen? Hoogstwaarschijnlijk niet. Daarom moeten de mannen dat dansen met vrouwen van verdacht allooi laten, willen zij geene slechte reputatie krijgen.

Anna Lim bespreekt de kwestie van het geven van een naam aan kinderen. Meisjes noemt men meestal naar bloemen en edelgesteenten, jongens naar goede eigenschappen en hoedanigheden. Waarom zijn er ouders, die aan hunne zonen dierennamen geven? Dit is schandelijk. Wanneer hunne kinderen dierennamen dragen, beschouwen zij zich zelve dan ook niet als dieren? In den tegenwoordigen tijd van vooruitgang moest dit niet meer gebeuren.

Oey Sim Nio behandelt het huwelijk in eene samenspraak tusschen haar, hare vriendin, een weduwe, en den zoon van deze, een jongmensch van 27 jaren.

Eene moeder wil gaarne haren zoon spoedig getrouwd zien; vindt het echter verkeerd om op een huwelijk aan te dringen, wanneer hij nog geen voldoend middel van bestaan heeft.

WEST-INDIË.

SURINAME.

De kleine goud-industrie.

In het Gouv. Adv. Blad is het besluit afgekondigd betreffende de proefneming met het klein bedrijf in de goud-industrie.

De proefneming wordt genomen onder toezicht van den administrateur van financiën, die de leiding der werkzaamheden opdraagt aan een door hem te benoemen opzichter.

Voor het recht tot ontginning van delfstoffen op een perceel wordt vereischt een vergunning, af te geven door den administrateur van financiën. Deze vergunning is persoonlijk en niet voor overdracht vatbaar. De houder van een vergunning is verplicht als voorwerker de ontginning van het hem toegewezen perceel zelf te bewerkstelligen of een vervanger daarbij door ten minste vier arbeiders te doen bijstaan.

Bij aankomst op het terrein meldt de houder eener vergunning zich bij den opzichter en binnen drie dagen mag hij dezen dan de keuze van een perceel melden. Het aangewezen perceel mag ten hoogste twee honderd meter (200 M.) lang zijn, gemeten over de as van de kreek. Het beslaat de geheele breedte van de kreek met de aanliggende banken en moet op door den opzichter goed te keuren wijze afgebakend zijn.

De vergunninghouder is verplicht te zorgen voor goede huisvesting van zichzelf of van den hem vervangenden voorwerker, en van de arbeiders.

Het gewonnen goud moet door hem, die als voorwerker optreedt, bij den opzichter tegen ontvangbewijs worden ingeleverd ten minste eenmaal 's weeks en wel, zoo zij geen anderen dag daartoe verkiezen, op elken Zaterdag.

De opzichter weegt bij de aanbieding het goud in iegenwoordigheid van hem, die als voorwerker optreedt; hij boekt de hoeveelheid in zijn register vóór de afgifte van het ontvangbewijs.

Op het ingeleverde goud kan een voorschot worden verleend van ƒ0.75 per gram, indien het goud niet te zeer met vreemde bestanddeelen is vermengd. Is dit wel het geval dan bedraagt het uit te keeren voorschot 50% van de, door den opzichter getaxeerde waarde.

Aan het einde van elke maand zendt de opzichter het ingeleverde goud met een afschrift van zijn boekhouding en registers aan den administrateur van financiën, die het goud verkoopt aan de Surinaamsche Bank.

Na verantwoording aan de koloniale kas van de goudbelasting en van 15% van de bruto-opbrengst alsmede na aftrek van de kosten van transport, omgeslagen in evenredigheid tot de hoeveelheid ingeleverd goud, draagt de administrateur van financiën zorg, dat aan de vergunninghouders hetgeen hun per resto, dat is buiten het voorschot genotene, verschuldigd is, bij den kolonialen ontvanger en betaalmeester wordt betaalbaar gesteld.

Bacoven-Cultuur.

Den 31en October ll. werden slechts 4302 bossen bacoven per s.s. „Marowijne" verscheept.

Onze West meent evenwel, dat, nu het droge seizoen is geëindigd, en 1 November de periode is begonnen, waarin hoogere prijzen door de Fruit Company worden betaald, mag verwacht worden, dat de verschepingen weldra zullen toenemen.

De inspecteur van den landbouw zag zich, daar in den laatsten tijd op verscheidene plantages het onderhoud der eerste en tweede serie te wenschen had overgelaten, genoodzaakt er ernstig op aan te dringen, dat in de eerste plaats zorg wordt gedragen voor een onberispelijk onderhoud van de eerste en tweede serie en eerst in de tweede plaats wordt gewerkt aan den aanleg van de derde serie.

Invoerrechten.

Onze West vernam dat een ontwerp-verordening in voorbereiding is, bepalende dat voortaan bij de berekening van invoerrechten voor vruchten op brandewijn, de vruchten niet mogen worden medegerekend in de berekening van de hoeveelheid drank. Daarmede wordt tegemoet gekomen aan een lang bestaande, volkomen juiste grief tegen de huidige berekening van rechten. Vermoedelijk zal na invoering der verordening over zeker tijdperk nog restitutie worden verleend voor te veel betaalde rechten.

Telegrammendienst.

Onze West herinnert aan het, door de Compagnie Française des Cables Télégraphiques tot tweemaal toe, in 1889 en 1897, aan het ministerie van koloniën in Nederland gedane aanbod om Nederl. nieuws over te seinen naar West-Indië.

Genoemde maatschappij bood aan, om mededeelingen, die door het ministerie naar Parijs worden gezonden, gratis over te seinen en bekend te maken in de West.

Voor dit aanbod werd evenwel bedankt. *Onze West* geeft de hoop te kennen dat de tegenwoordige minister van koloniën, die de kolonie uit eigen aanschouwing kent en weet van hoeveel belang 't telegraphisch nieuws voor hen is, het wel de moeite waard zal achten om alsnog van het aanbod der kabelmaatschappij betreffende Hollandsch nieuws gebruik te maken.

Decentralisatie.

Hetzelfde blad vernam, dat van bestuurswege, bij wijze van proef, de invoering van een gemeentebestuur, voorloopig alleen voor Nickerie, wordt voorbereid.

Van Vreemde Koloniën.

Visscherij op de kust van Mauritanië.

Wij hebben indertijd melding gemaakt van de in het werk gestelde pogingen om op de kust van Fransch West-Afrika de visscherij te bevorderen. Zooals men weet, werd de heer Gruvel daartoe met eene zending belast.

In een vergadering van het Aardrijkskundig Genootschap te Parijs heeft deze van die zending verslag uitgebracht.

Spreker herinnerde er aan, dat hij naar aanleiding van eene zending ter Westkust van Afrika in 1905 den toenmaligen gouverneur-generaal Roume voorstelde in de Baye du Lévrier een centrum te stichten voor de visscherij, waarbij op den voorgrond moest staan de veiligheid te verzekeren, zoo aan de zee- als aan de landzijde, terwijl verder nog zou moeten worden gezorgd voor drinkwatervoorziening, een havendienst, telegrafische gemeenschap, enzoovoort.

In Mei 1906 werd met de werken een aanvang gemaakt en in Juli 1907 verleende de gouverneur-generaal Roume aan het nieuwe industriëele centrum den naam van Port Etienne, ter eere van den staatsman, die geheel zijn politiek leven aan de koloniale zaak wijdde.

Om dit centrum uit handelsoogpunt te ontwikkelen, moest men zich met de inboorlingen in verbinding stellen en voor de visscherij was het van belang te weten, in hoeverre partij kon worden getrokken van de zoutgroeven langs de kust. Hiertoe was dus een reis noodig langs de kust van Saint Louis naar Port Etienne.

De heer Gruvel werd met die zending belast, terwijl de heer Chudeau, kort daarop met een geologische opdracht belast, zich bij de zending zou aansluiten.

Den 17en Januari ll. te Saint Louis aangekomen, vereenigde de expeditie zich te Ndiago en ging den 21en van daar op marsch naar Noeaksjot, waar de lastdieren van het convooi werden verwisseld, evenals de inlandsche drijvers. Een afdeeling meharisten, kameelruiters, onder het bevel van kapitein Berger, sloot zich eveneens aan.

De van Noeaksjot te volgen route was nog onbekend. De expeditie trok over Mana, nabij de zoutgroeven van Epeida, met de overblijfselen van het voormalig fort Portendick met z'n verroeste kanonnen in de nabijheid, over El Mahara naar El Manyhar, het eenige werkelijke dorp langs den geheelen weg.

Er wordt daar een belangrijke handel gedreven in gedroogde visch, die met karavanen tot in Adrar wordt gezonden.

De expeditie legde den geheelen 800 KM. langen weg tot Port Etienne af, zonder dat er één man ziek werd en ook maar één schot behoefde te worden gelost.

Wat het eigenlijk doel van dien tocht aangaat, deelde de heer Gruvel mee, dat de zoutgroeven van Trarza de meest belangrijke waren. In de groep Tin Djinarau en Agamoun waren ongeveer 100000 tonnen zout te verkrijgen, maar aan de exploitatie stonden groote moeilijkheden in den weg, met het oog op het transport, de vraag naar arbeiders en de onveiligheid der streek.

De marabouts leggen zich daar op de veeteelt toe en houden er kudden kameelen, runderen, schapen, geiten enzoovoort op na, zoodat te eeniger tijd daarin een bron zou kunnen worden gevonden voor den handel van Port Etienne.

Ten slotte werd de toekomst der visscherij nagegaan en bevonden, dat over een lengte van 15 tot 1800 KM. en een breedte van 50 KM. minstens de visscherij kan worden gedreven. De vischrijkdom is er groot en men treft er een groote verscheidenheid van visschen aan, terwijl de bereiding zoowel aan boord als op den vasten wal gemakkelijk kan geschieden en voor het goed bereide product steeds koopers zullen worden gevonden.

Er zijn nu reeds twee maatschappijen voor de vischvangst, die over stoomsloepen beschikken en zich de visscherij ter westkust van Afrika ten doel stellen. Eene daarvan is reeds te Port Etienne gevestigd.

Die maatschappijen zullen in den aanvang zich moeten toeleggen op de bereiding van gezouten, gedroogde en gerookte visch voor de inlandsche markt, van sterk gezouten visch voor de meer afgelegen markten, en op het benutten van den afval voor de bereiding van olie, mest enzoovoort.

Later kan men er aan denken de industrie te ontwikkelen door de vervaardiging van conserven en door uitbreiding der handelsbetrekkingen, maar hiertoe zouden belangrijke kapitalen noodig zijn en bovenal energieke en deskundige lieden, die nog moeilijker te vinden zijn dan de kapitalen en zonder wier leiding, vooral in de koloniën, er niet aan te denken valt goede zaken te maken.

Er worden in de wateren langs de kust ook kreeften aangetroffen, waarvan de verzending naar Frankrijk reeds een drietal jaren geleden is begonnen en voor uitbreiding vatbaar is. Ook treft men er waardevolle vischsoorten, als tongen, barbeelen, zeebaarzen en knorhanen, die echter slechts op de Fransche markt zullen kunnen verschijnen, wanneer zal kunnen worden beschikt over koelruimen aan boord en aan den wal.

Teneinde de veiligheid der nederzetting te verzekeren is aan de landzijde een blokhuis opgericht, terwijl de veiligheid op zee wordt gewaarborgd door een vuurtoren op Kaap Blanc, een licht te Cansado en een vast licht te Port Etienne.

Er bestaat hier een klein landingshoofd, een grooter is in aanbouw.

De verbinding met Dakar, de hoofdstad van Fransch West-Afrika, is verzekerd door een geregelden stoomvaartdienst, terwijl door de oprichting van een station voor draadlooze telegraphie de verbinding zal worden verkregen met Dakar en misschien zelfs wel met den Eiffeltoren.

Voor de drinkwatervoorziening is nu ook behoorlijk gezorgd, door den aanleg van regenbakken en de aanschaffing van distilleer-apparaten.

***

Mauritius.

De suikeroogst op Mauritius zal ditmaal, naar geschat wordt, genoegzaam overvloedig wezen, om de financiëele crisis, die deze kolonie thans doormaakt, zoo niet geheel te bezweren, dan toch te verzachten.

Indien de oogst slecht geweest ware, merkt te dien opzichte een correspondent van de *Times* op, zou de kolonie zeker geruïneerd zijn, gegeven het feit, dat de minister van koloniën geweigerd had toestemming te geven tot het uitschrijven van een leening, ten behoeve van het verleenen van steun aan de suikerindustrie, voordat de kolonie een commissie van onderzoek zou hebben ingesteld. Mauritius beschikt evenwel niet over de noodige fondsen voor de instelling van zulk een commissie, waarvan het verslag overigens te laat zou verschijnen, om het nog mogelijk te maken de planters bij te springen en een financiëele ramp te voorkomen.

Mauritius is, naar men weet, in de laatste jaren zeer beproefd geweest door de epidemiën, die de bevolking en den veestapel hebben geteisterd, door cyclonen, branden, overstroomingen en droogte. De kolonie heeft ook zeer geleden onder de verlaging van den suikerprijs, tengevolge van de indertijd aan de bietsuiker in verschillende landen verleende premiën. Tot nu toe heeft de kolonie er echter steeds in weten te slagen om de ongelukken, waardoor zij werd getroffen, te boven te komen.

Er doen zich nog tal van vragen voor, welke dringend voorziening eischen. Zoo bijvoorbeeld de herhaalde gevallen van frauduleus bankroet, de groote onveiligheid zich afspiegelend in de vele inbraken bij nacht, rooverijen van gewapende lieden en diefstallen, die een deugdelijke hervorming der politie noodig maken. Maar, volgens den *Times*-man, zou voor alles in dit opzicht een verandering in de wetgeving noodig zijn, waar de bestaande regeling aan de maatschappij geen bescherming biedt. De burgerlijke gevangenissen worden volgens hem met veel te zachte en humanitaire beginselen bestuurd; zij zijn dientengevolge overvuld met misdadigers, die er een kosteloos, aangenaam onderkomen vinden.

De schrijver merkt op, dat men zich tevens met de herbebossching van het eiland zou kunnen inlaten. Een deskundige, de heer Gleadow, heeft indertijd over dit onderwerp verslag uitgebracht, maar men heeft nog niet de noodige fondsen kunnen vinden om de herbebossching met kans op succes, zoodat de droogte daardoor zou worden voorkomen, ter hand te nemen.

Insgelijks beschikt men niet over de noodige middelen om de spoorwegen in de kolonie naar den eisch te verbeteren, door aan de aarden baan, de bruggen en het rollend materiëel, de noodige verbeteringen aan te brengen, ingevolge de voorstellen van sir David Hunter.

Eveneens maakte het gebrek aan fondsen 't ook de kolonie onmogelijk, om er aan te denken jaarlijks een bedrag van 9000 ponden sterling te besteden voor de door professor Ronald Ross aangegeven middelen om de muskieten te vernietigen en de malaria te bestrijden.

De door verschillende deskundigen, als Ross, sir David Hunter en Gleadow, uitgebrachte rapporten hebben aan de kolonie handen vol geld gekost, zonder dat zij hiervan voordeel zal kunnen trekken, indien men haar aan haar lot overlaat en het ministerie van koloniën volhardt in zijn ontmoedigende houding tegenover elk voorstel, dat de bevordering der welvaart van het eiland beoogt.

Die Engelschen doen toch altijd alles veel beter dan wij, niet waar?

Malaria-bestrijding.

De *Times of India* dringt op maatregelen aan, ter bestrijding van de malaria, die onlangs te Bombay eene epidemie veroorzaakte in enkele deelen der stad. Het blad wijst er daarbij op, dat in dit geval niet de anophelis de schuldige schijnt, maar een andere soort muskiet, die meer weg heeft van de stegomya, zoodat hier tegenover dan weer andere middelen zouden moeten worden aangewend.

De zaak is echter, volgens het blad, niet alleen voor Bombay, maar voor geheel Indië van belang.

,,Het gouvernement van Indië, schreef het blad, heeft meer dan eens den raad ontvangen, om speciale malaria-commissiën in het leven te roepen, die het land zouden moeten bereizen om gegevens en uitkomsten te verzamelen en de lokale autoriteiten met raad bij te staan. Niemand heeft ooit een systeem voorgesteld, dat met stipte eenvoudigheid voor het geheele land zou kunnen worden toegepast. Maar er zijn algemeene beginselen, welke op de verschillende streken toepasselijk kunnen worden gemaakt. Waar de broedplaatsen van muskieten gevonden worden in moerassen of de oevers van stilstaande of langzaam stroomende wateren, is het heilmiddel te vinden in drooglegging of het kanaliseeren dier wateren, en den groei te beletten van waterplanten of riet, welke broedplaatsen bieden. Majoor Ross gaf in zijn rapport een photographie van een gekanaliseerde rivier op Mauritius, waarvan de kosten nog geen 25 cent per strekkenden voet aan beide oevers bedroegen. De broedplaatsen van muskieten te Port Louis op Mauritius werden in poelen en verdronken land aangetroffen, maar niet in de gekanaliseerde deelen der vier rivieren, die door de stad stroomen. Een verschijnsel van milt-vergrooting werd altijd meer waargenomen in de nabijheid der poelen dan in den omtrek der gekanaliseerde deelen der rivieren.

,,De maatregelen, ten behoeve van de vernietiging der muskieten vallen onder het hoofd van groote en kleine werken, nl. zulke werken, welke onder de leiding van ingenieurs moeten worden uitgevoerd, en maatregelen, als het opruimen van vuil uit de waterloopen en goten, het opvullen van gaten in den grond, en het opruimen van kreupelhout.

,,Er wordt gewezen op de noodzakelijkheid van een speciale organisatie, waarvan een ambtenaar aan het hoofd staat, die rechtstreeks zou komen te staan onder het departement van den openbaren gezondheidsdienst.

,,Het is enkel in dichtbevolkte streken, dat het werk zou moeten worden ondernomen, of misschien wel kunnen worden ondernomen met goede hoop op aan de kosten enz. evenredige resultaten.

,,Er is dikwijls de opmerking gemaakt, dat het onmogelijk is een streek droog te leggen, waar zware regenval valt te constateeren. Maar dr. Malcolm Watson, van wien bijna gezegd kan worden, dat hij de malaria uit Klang verdreef, had te doen met een stad, waar jaarlijks 2500 millimeter water valt, een stad, die bij wijlen onderloopt. En toch werd daar geen moeilijkheid van belang ondervonden.

,,Met het oog op de elders in andere deelen van het rijk verkregen goede uitkomsten met de nieuwe methodes, valt het onmogelijk niet te besluiten, dat Indië niet gedaan heeft, wat het had behooren te doen om voordeel te trekken uit de in deze materie verkregen kennis.

,,Hetzij het gouvernement van Indië de zaak op breeden grondslag aanvat of niet, Bombay kan zulks niet onverschillig zijn. Wanneer wij hooren van menschen, die uit een belangrijk deel van de stad worden verjaagd, lijkt het wel of we dezelfde ondervinding gaan opdoen, als de hoofdstad van Mauritius, die gedurende vele jaren, tengevolge van het veelvuldig voorkomen van malaria, 't schouwspel heeft vertoond van een uittocht der bevolking, waar de meer welgestelde klasse naar de bovenstreken verhuisde. Het zou meer dan een blunder zijn, indien wij het kwaad laten voortwoekeren, totdat wij even duur daarvoor zullen hebben moeten betalen als Mauritius. Die kleine kolonie, met een bevolking half zoo talrijk als die van de stad Bombay, heeft ons een voorbeeld tot navolging gegeven."

Het Engelsch-Indisch blad verwisselde hier blijkbaar voornemens met daden, waar we juist gezien hebben, dat Mauritius geen geld heeft voor den in uitzicht genomen veldtocht tegen de malaria.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardrijksk. Genootschap.

De nieuwe afl. (de laatste tevens, welke onder de redactie van den heer G. P. Rouffaer — die, zooals bekend is, een tweejarige Indische studiereis gaat maken — verscheen), is weder zoo goed als geheel aan Oost-Indië gewijd.

Prof. Dr. Eug. Dubois geeft een opstel, getiteld: *Das geologische Alter der Kending- oder Trinil-Fauna* (mit Tafeln). — De pionier van Midden-Celebes, de bekende zendeling *Alb. C. Kruijt* verstrekt uitvoerige, hoogst interessante mededeelingen over de tot voor korten lijd totaal onbekende *Berglandschappen Napoe en Besoa* in genoemd gedeelte van Celebes gelegen, (met kaart en platen). — Daarop volgt weder eene beschouwing in de Duitsche taal van *Prof. Dr. W. Volz: Kartographische Ergebnisse meiner Reisen durch die Karo- und Pakpakländer* (Nord Sumatra) (mit Karte und Tafeln).

De Mededeelingen bevatten de navolgende bijdragen: De handel van Baroes, als de oudste haven op Sumatra's Westkust verklaard; en voor de toekomst beschouwd (met tekstkaartje) door L. van Vuuren. — Uit het jaarverslag van den Topographischen dienst over 1907, door J. F. Niermeyer. — Junghuhn, niet in Oct. 1812 geboren, maar in Oct. 1809, door G. P. Rouffaer. — De mogelijkheid van een ballon-tocht dwars over Nieuw-Guinea, door A. E. Rambaldo. — De afleiding van ,,Paramaribo" en andere Surinaamsche namen, door Dr. H. ten Kate. — Het naderen tot de Corantijn, door de in gang zijnde Suriname-exp., door Redactie. — Tot afscheid, bij de overdracht van het secretariaat T. A. G., door G. P. Rouffaer. — Litteratuur Ned. Oost- en West-Indië.

Wanneer wij zoo den rijken inhoud van deze aflevering overzien, bekruipt ons inderdaad een gevoel van spijt, dat de voor het wekelijksche overzicht toegestane plaatsruimte ons verbiedt de in die afl. vervatte beschouwingen eenigszins uit te werken, maar wel meenen wij in dit verband een woord van lof niet te mogen onthouden aan den thans afgetreden secretaris der redactie, den heer G. P. Rouffaer, die met alle waardeering voor den arbeid van zijn voorgangers, het Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardr. Genootsch. heeft betrekking tot de Indiën een standpunt heeft weten te doen innemen hooger dan ooit te voren ongetwijfeld. Alle artikelen, welke het Tijdschrift gedurende zijn 2½ jarig hoofdredacteurschap gaf, zijn daar om te bewijzen, dat de heer Rouffaer zijn taak met hart en ziel vervulde; inzonderheid geven de bekende ,,noten" in de meeste gevallen door den heer R. aan de beschouwingen van anderen toegevoegd, deze een zekere aantrekkelijkheid, welke tot kennismaking en nader onderzoek prikkelen en bovenal het getuigenis afleggen van de zeer groote belezenheid van dien hoofdredacteur.

Met voldoening kan o.i. de heer Rouffaer op zijn werk terugzien, en zijn ook wij hem erkentelijk, omdat hij in zoo ruime mate heeft bijgedragen tot verwezenlijking van het doel, mede door ,,Oost en West" beoogd: het verspreiden van kennis omtrent de Indiën onder gansch het volk.

* * *

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië. September 1908.

Het ligt nog versch in het geheugen, dat de consul-generaal der Nederlanden te Melbourne, *W. L. Bosschaert*, hier te lande in verschillende plaatsen voordrachten heeft gehouden om propaganda te maken voor het door hem beoogde doel: bevordering van het handelsverkeer tusschen Ned.-Indië en Australië. Daarna trachtte hij in Ned.-Indië zelf den handel voor zijne denkbeelden te winnen eveneens door het houden van lezingen; hetgeen hij bij die gelegenheid in het midden bracht, is thans in extenso in de jongste aflevering van bovengenoemd tijdschrift opgenomen onder den titel: *Australië en Nieuw-Zeeland.*

De heer Bosschaert doet daarin uitkomen, welk belangrijk aandeel de Nederlanders hadden in de ontdekking van het vijfde werelddeel; ,,grootsche gedenkteekenen van Nederlandsche energie", waarom op het nageslacht de taak rust de traditioneele betrekkingen met het groote Zuidland naar vermogen te onderhouden en uit te breiden. In de eerste plaats acht hij daarvoor wenschelijk, ,,dat zich eenige flinke kapitaalkrachtige Nederlandsche of Ned.-Indische huizen in Australasia" zullen vestigen. ,,Laten de zonen van onze Ned.-Indische kooplieden en industriëelen naar Australië gaan en een of twee jaren werkzaam verblijf daar zal aan den afzet uwer artikelen ten zeerste ten goede komen."

Teneinde zijn lezers een begrip te geven van den Austr. Statenbond en Nieuw-Zeeland, treedt de heer B. vervolgens in bijzonderheden, waarbij wij hem op deze plaats natuurlijk niet kunnen volgen, doch waaruit o.m. blijkt, dat ook voor den toerist een ,,bezoek loonend, gezond en interessant is."

Het is te hopen, dat de ijverige pogingen van den heer Bosschaert: het zoeken van een nieuw en groot afzetgebied voor Ned.-Indische producten, ten slotte met volledig succes zullen worden bekroond, niet het minst in het belang der Inlandsche bevolking.

De heer *H. Abrahamsohn* houdt vervolgens een pleidooi om de exploitatie der *Tandjong-Priokhaven* niet langer van gouvernementswege te doen geschieden, doch aan particuliere handen over te dragen, waarmede als vanzelf de noodig geachte verbeteringen en uitbreidingen zouden kunnen worden uitgevoerd voor rekening van de daarbij belanghebbenden, middels hoogere haven-, kade- en loodsgelden bijv. Thans brengt de haven, die een 30 millioen gulden gekost heeft, jaarlijks slechts bruto circa f 150.000 op. En ,,deze bruto opbrengst zal dus wel beteekenen, dat ons gouvernement voor de hulp, welke het aan de scheepvaart verleend heeft, door het bouwen en onderhouden van Priok, nog jaar in jaar uit geld te kort komt." De heer A. stelt zich voor dat de particuliere Maatschappij, aan welke de haven werd overgedaan, bijv. een f 300.000 's jaars cijns aan de Regeering zou kunnen betalen, doch dat de door die Maatschappij te stellen tarieven aan de goedkeuring der Regeering dienden te worden onderworpen. Intusschen is de schrijver bij voorbaat er op voorbereid, dat ,,men hem van kleingeestigheid, bekrompenheid en onderwetschheid zal beschuldigen" naar aanleiding van zijn voorstellen.

Overigens bevat deze aflevering een uitvoerig, ongeteekend opstel, getiteld: Proeven over de aanwending van kunstmest bij de koffiecultuur, en eene bijdrage, getiteld: De werking van kunstmest in verschillende grondsoorten.

* * *

Indisch Militair Tijdschrift.

De 10e aflevering van den loopenden jaargang van het Ind. Mil. Tijdschr. bevat alleen artikelen van zuiver militairen aard, waarom wij volstaan met het afschrijven van den inhoud voor belangstellenden.

Het bevorderingsvraagstuk, door A. Hengeloo. — Manoeuvres in Midden-Java op 17 en 18 Augustus. Eene critische beschouwing, door Petrus. — Strafopleggers, door Daeng Malolo. — Wat in Zwitserland een C.C. alzoo met zijn comp. beoefent in 4 uren tijds. — Enkele opmerkingen naar aanleiding van het Schietvoorschrift, door W. C. Prins. — Bereden infanterie tegen den Inlandschen vijand (op Soembawa). — Van vreemde legers. — Legervraagstukken in de pers.

In de rubriek Mededeelingen vonden wij het antwoord van ,,Tommy Atkins" aan den Redacteur — men herinnert zich wellicht den pennestrijd tusschen beide officieren over de tegenwoordige richting van het tijdschrift, in een onzer vorige overzichten gereleveerd, — waarmede deze niet bijster is ingenomen, blijkens zijn onderschrift. Zoo merkt hij o.a. over het handhaven van Tommy Atkin's schuilnaam op: ,,Ik ben daarin teleurgesteld. En indien gij zelf niet in het licht wilt treden, indien gij uwe principes niet zoo hoog stelt, dat gij terwille daarvan de kans wilt loopen later wellicht tegen een zoo bekrompen meerdere aan te loopen, als waarvoor gij mij houdt, welnu, dan ware het beter geweest uw woordenspel voor u te houden; in duisternis wordt weinig goeds gewrocht."

Als extra-Bijlage No. 23 (officieele bijdrage van het Dep. van Oorlog), bevat dit nummer: *De verrichtingen van de intendance op Bali tijdens de expeditie van 1908.* Uittreksel uit het Intendance verslag der Bali-expeditie.

* * *

Weekblad voor Indië.

De heer J. Ph. Ermeling geeft in dit Nr. 26 het slot zijner beschouwingen over: De toekomst van Soerabaja als handels- en oorlogshaven in gevaar. De conclusiën, waartoe de schrijver komt ten opzichte der door de Regeering te volgen gedragslijn, luiden: 1o. Terzijdestelling van het caissonkadeplan; 2o. Goedkeu-

ring van het Binnenhavenplan, hetzij zonder, hetzij met het compromis, nl. een sondeer-pijler steiger aan het strand; 3o. Onverwijlde sloking van den gevaarlijken stuurdambouw in het Westgat; 4o. Onverwijlde uitbaggering achtereenvolgens: *a.* van den drempel in den oorsprong van de vaargeul in het oostgat ter harer verzekering; *b.* van het strand van den N.-O. deltahoek aldaar, ter verhooging van de werking der getijgolven en *c.* van de vaargeul in het Westgat ter diepte voor de rationale scheepvaart noodig.

Het is hier de geschikte plaats even te vermelden, dat het jongste nummer van *De Ingenieur* van de hand van denzelfden schrijver een beschouwing bevat, getiteld: *Verbetering van de vaarwaters en van de haventoestanden van Soerabaja* (met plaat).

Over den heer J. J. Steitjes, de chef van den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Ned.-Indië, bevat dit Nr. van het Weekbl. v. Indië voorts eenige bijzonderheden (met portret). Gelijk bekend is, zal genoemde heer, „die in zijn tegenwoordige betrekking getoond heeft een open oog te hebben voor de eischen van een modern postverkeer", weldra een studiereis naar Europa ondernemen in het belang van den Indischen dienst.

Onder den titel: De Javaan vooruit! geeft de heer J. F. H. A. Later zijne indrukken weer van het 1e Javanen-congres, en schrijft vervolgens meer speciaal over de vereeniging „Boedi Oetomo", die reeds zoovele pennen begrijpelijkerwijs in beweging bracht. Een niet te best geslaagde foto geeft ons een kijkje op een der zittingen van genoemd congres. Eindelijk vermelden wij het vervolg van De stille kracht. Oorspronkelijk blijspel in drie bedrijven door Ernest.

* * *

De stem van Indië.

Het jongste Nr. (43) van dit orgaan van de Vereeniging „De Indische Bond" bevat onder meer het begin eener beschouwing van den redacteur, den heer J. Mulder, getiteld: „Volksgezondheid", waarin genoemde heer ongezouten der Regeering verwijt, dat zij z.i. zoo weinig verricht ten bate der volksgezondheid in Indië, men staat er gewoonweg verbaasd van. „De verbazing gaat evenwel over in wrevel en ergernis, als men nagaat, hoe van regeeringswege nog de houding wordt aangenomen, alsof deze meest ernstige der regeeringsplichten behoorlijk wordt ter harte genomen, en hoe getracht wordt te roeien met de riemen, die men heeft, in het volle bewustzijn, dat door zijn eigen toedoen de voorhandenen middelen te kort schieten, dus dat er geen riemen zijn, en zulks reeds langer dan een halve eeuw het geval is.

't Is eenvoudig een kwestie van geld, van veel geld zelfs, doch het gebrek daaraan mocht en mag nooit als motief ter verwaarloozing van zulk een plicht worden vooropgesteld, vooral wanneer voor andere doeleinden altijd en eeuwig geld te vinden schijnt te zijn en schatten worden ten offer gebracht aan zgn. uitbreiding en bevestiging van gezag, e. t. q."... „en intusschen duurt de schromelijke verwaarloozing voort, niet ongestraft, want duizenden menschenlevens gaan zonder noodzaak verloren, individuen worden door den ziekelijken toestand, waarin zij door 't veronachtzamen der eenvoudigste hygiënische voorzorgsmaatregelen zijn geraakt, aan hun werk onttrokken. Dus wordt meegewerkt tot het brengen der bevolking in nog ongunstiger economischen staat dan waarin zij toch reeds verkeert."

Wij zijn benieuwd naar de motieven, die de heer Mulder in een volgend nummer — naar wij hopen — zal aanvoeren, tot staving van zijn ongunstig oordeel te dezen opzichte. Ons dacht intusschen dat de volksgezondheid in Indië in den laatsten tijd meer en meer een ernstig punt uitmaakte van Regeeringsbemoeiïngen. De vorige week nog werd o.a. de nieuwe Landskoepokinrichting te Weltevreden, dank zij de zeer milde beschikking der Ned.-Indische regeering *een der beste instellingen der wereld op dit gebied*, in dit overzicht besproken aan de hand van een waardeerend artikel in „Eigen Haard."

* * *

Teysmania.

Afl. 10 bevat de navolgende artikelen: Nieuwe en minder bekende koffiesoorten. 4. Coffea excelsa, door Dr. P. J. S. Cramer. — Welke waarde heeft de afval, verkregen bij de sisalvezelbereiding? door E. de Kruijff. — De ziekten van de theeplant, door Dr. Ch. Bernard. — Onkruid, door H. J. Wigman. — Handelspreparaten van knolletjes-bacteriën, door E. de Kruijff. — Hetgeen voor een aetherische oliënfabrikant van belang is te weten, door A. W. K. de Jong. — De cultuur van orchideeën in de tropen, door H. J. Wigman Jr. — De cultuur van Ylang-ylang (Cananga odarata.) — Vluchtige oliën. — Korte berichten, uitgaande van het Dep. van Landbouw: Aetherische oliën. V. Kan uit Java-Canangaboomen Ylangylang bereid worden? door A. W. K. de Jong. — Proef over de nawerking van stalmest en zwavelzure ammonia, door J. E. van der Stok. — Marktberichten uit Europa. — Beschikbare zaden en planten.

Ten slotte vermelden we dat is verschenen het Verslag der vergadering van 6 Nov. j.l. van de Vereeniging „*Moederland en Koloniën*", waarin *Dr. J. H. F. Kohlbrugge* eene voordracht hield over: *Welken weg moeten wij volgen om den Javaan te ontwikkelen?*; benevens het Verslag der vergadering van 27 Oct. j.l. van het *Indisch Genootschap*, waarin *Prof. Mr. C. van Vollenhoven* het onderwerp: *De inheemsche rechtspraak in Indië* behandelde.

Voorts bevat de Nov.-afl. van het *Zeitschrift für Kolonialpolitik, Kolonialrecht und Kolonialwirtschaft* een artikel over *Das holländische Kolonialsystem* (in hoofdzaak een vertaling van Mr. ..oc rede voor de „Ligue coloniale française te Parijs gehouden.

Het tijdschrift *Globus* van 19 en 26 Nov. j.l. een ethnographische beschrijving, getiteld: *Die Inlandstämme Ostsumatras*, von *Max Moszkowski* (mit 4 Abbildungen); en eindelijk zij de aandacht gevestigd op het juist uitgekomen werk:

Die Religion der Batak. Ein Paradigma für die animistischen Religionen des Indischen Archipels von Lic. Joh. Warneck (mit 4 Abbildingen). Leipzig, Dieterich'sche Verlagsbuchhandlung.

Correspondentie.

Den heer Dr. Fiebig te Tübingen zij op zijn desbetreffende vraag medegedeeld, dat het „Tijdschrift voor Inlandsche Geneeskundigen", waarvan wij in een vorig Overzicht gewag maakten, ter Landsdrukkerij te Batavia wordt gedrukt, en bij het Depôt van 's Lands leermiddelen te Weltevreden verkrijgbaar is gesteld. De abonnementsprijs bedraagt *f* 1.25 's jaars. De redactie berust in handen van den Directeur der Opleidingsschool voor Inlandsche geneeskundigen te Weltevreden.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 4 November 1908;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 3 Nov.;
De Sumatrapost t/m 5 Nov.;
De Javasche Courant Nos. 87 en 88;
Ned.-Ind. Effectenblad Nos. 83 en 84;
De Stem v. Indië No. 44;
De Indische Mercuur No. 48;
Tandjong-Priok door H. Abrahamsohn.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 30 Oct. 1908. No. 87.

Dit No. bevat het Kon. Besluit, waarin bepalingen, reglement, enz. omtrent het op te richten weduwen- en weezenfonds van Europeesche militairen beneden den rang van officier.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte één jaar verlof naar Europa aan den pred. te Salatiga V. L. Visser.

Ontslagen: op verzoek eervol, de ass.-collecteur bij de opiumrégie te Salatiga Mas Hardjokoesoemo en de klerk bij het D. B. O., K. Hendriks.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. van B.B. de gep. 1e luit. W. Haaxman.

Benoemd: tot referendaris bij het Dep. van Gouvernementsbedrijven D. A. Kelder; tot ingenieur bij den Waterstaat en B. O. W., J. J. S. v. Leeuwen en J. H. L. Ch. Gusdorf; tot griffier van de landraden te Padang Pandjang enz. J. A. Elsborg; tot commies bij de Alg. Rekenkamer A. E. F. Gomis; tot hoofdverpleegster bij den hospit.dienst mej. A. van Eyle; tot tijd. assistent bij het Dep. van Landb. mevr. A. M. Reyst—Scheffer; tot stationschef bij de S.S. op Java H. Idzardi en A. P. F. Li Fraeyhoven; tot hoofdverpleegster bij den hospitaaldienst mej. A. F. van den Berg; tot lid van den gemeenteraad van Buitenzorg Raden Ganda Negara; Phoa Jang Liem en Mas Soekinoen; bij de Alg. Rekenkamer: tot 1en commies L. A. W. Schefer; tot 2en idem O. B. Coester; tot 3en idem J. A. M. Wijnhamer; belast met de waarneming der betrekking van tijd. 1en commies W. S. Rawaroe; van 2en J. W. Isaaks; van 3en S. A. v/d Groen.

Ontslagen: op verzoek eervol, de ass.-wedono v. Serdang (Bantam) Mas Aliakbar; de wedono van Wirosari Mas Sosromidjojo; de hoofdpriester bij den landraad te Benkoelen Soetan Mohaman Zahab.

Geplaatst: in de res. Pekalongan de contr. W. C. Thieme; in de res. Batavia de burg. ambt. J. C. de Vos; in Soerabaja J. G. van Schravendijk; in Banjoemas H. H. E. A. Lange.

Benoemd: tot contr. in de res. Westerafd. van Borneo H. Th. Weehuizen.

Ingetrokken: de verplaatsing naar Bali en Lombok van den contr. P. J. Ketting Olivier.

Geplaatst: in de res. Bali en Lombok de contr. H. H. Lublink Weddik.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. H. W. L. Rischen; tot idem 2e kl. te Tegal A. H. Haak; tot houtvester J. E. Drayton-Lee.

Militair Departement.

Hersteld: in activiteit de 1e luit. der inf. W. A. L. Soetbrood Piccardt.

Bevorderd: tot majoor bij het wapen der artillerie de kapitein L. A. F. Hoolboom.

Overgeplaatst: naar Salatiga de 1e luit. der cavalerie W. J. baron van Heeckeren v. Molecate.

* * *

Uit de Javasche Courant van 3 Nov. 1908. No. 88.

Dit No. bevat het Besluit van den Gouverneur-Generaal, bepalende:

1. dat te Batavia bij wijze van proef wordt geopend een opleidingsschool voor inlandsche rechtskundigen;

2. dat het personeel daarvan wordt vastgesteld als volgt: *a.* drie leeraren, doctoren in de rechtswetenschap, waarvan één directeur en één tevens adjunct-directeur der school; *b.* drie onderwijzers van het Europ. openbaar lager onderwijs; *c.* een vrouwelijk hoofd der huishouding van het internaat; *d.* enz.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den secretaris der res. Banka en Onderh. A. H. F. W. Ockerse.

Benoemd: tot lid van den gemeenteraad van Blitar W. E. Rappard; van Soerabaja Raden Djojodinoto; tot opzichter-machinist bij de S.S. op Java D. F. Wasch; tot werktuigkundige bij de fabriek der opiumrégie J. A. H. Parmentier.

Tijdelijk ter beschikking gesteld: van den resident van Madioen in verband in verband met het Inl. credietwezen Raden Mas Ario Koesoemo Joedo; van den hoofdinspecteur, chef van den post- en telegr.-dienst, W. J. G. Fransz.

Ontslagen: eervol uit 's lands dienst de ass.-wedono van Bandjarmangoe Raden Tjokrodinoto.

Benoemd: tot oeleëbalang der VII Moekims Baet (Groot-Atjeh) T. Ali Baet; tot 1en klerk Dep. v. O. E. en N., G. F. L. Engko; tot onderwijzer 3e kl. A. van der Veen, geplaatst te Koetaradja, en A. van Leeuwen, geplaatst te Soerakarta; tot klerk te Meester-Cornelis A. J. Martgerus.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, de off. van gez. 2e kl. H. Osterbol.

Overgegaan: in het vaste korps off. van gez. de benoemde idem 2e kl. N. A. V. Sorensen.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het ss. Willem I; gezagvoerder A. R. Nijboer; van Amsterdam naar W.-Indië; op Donderdag 26 Nov. 1908.

Dr. J. van West; G. Diephuis; Freddy Bosse.

OPVOEDING.

Het Hoofd eener Bijz. School zag zich gaarne belast met de opvoeding van een

paar KINDEREN.

Utstekende referenties.
Adres: De Perponcherstraat 108-110, DEN HAAG.

VACANT.

VACANT.

Gouden Medaille. Parijs 1907.

Internationale Tentoonstelling Hygiëne.

Haargroeimiddelen

merk „CRINOFLOOR"

ijn de middelen waarvan men het meest ucces kan verwachten. Men vrage ter vertuiging daarvan aan, de vele attesten van erstelden, welke gaarne op aanvraag franco uis worden gezonden. Mondeling of schrif- elijk ADVIES KOSTELOOS.

. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag.
Eenig eigenaar.
ONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN.
Succes bijna altijd zeker.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén millioen gulden (volteekend).
Bijkantoor te 's-Gravenhage: Kettingstraat 23,
Directeur W. J. FONTEIN.
Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,
Directeur J. WILDEMAN.

TOKO BAHROE

Gevestigd anno 1898.
Telef. Interc. 4796.

v. Kinsbergenstr. 126 b/d Pr. Hendrikstr., den Haag.

Het **beste en soliedste adres** voor de Indische familiën. — Export door geheel Europa. **Extra aanbieding:** gandaria assin per flesch f 1.10, versche samballans, boemboe's, ketjap benteng, klapperboter per $1/2$ kilo f 0.90 enz. enz. — — — — — — — — — —
Directe aanvoer uit Nederl. Indië. Minzaam aanbevelend,

W. BARNAS & DIEMERS. — Importeurs.

MODE-MAGAZIJN „CAMELIA"

A. G. M. BEEKMAN-DRIEHUIJS
ANNA PAULOWNAPLEIN 13 - 's-GRAVENHAGE.

CONFECTIE VOOR DAMES EN MEISJES.

PLUCHE EN FLUWEELEN MANTELS. - GEKLEEDE ROKKEN, ONDERROKKEN.
STOFFEN EN ZIJDEN BLOUSEN IN RUIME SORTEERING.

HOEDEN EN PELTERIJEN.

STEEDS VOORRADIG: DE NIEUWSTE CEINTUURS, DASSEN, AVONDDASSEN EN HANDSCHOENEN. CONCURREERENDE PRIJZEN.

N.V. Electrische Drukkerij

„Luctor et Emergo"

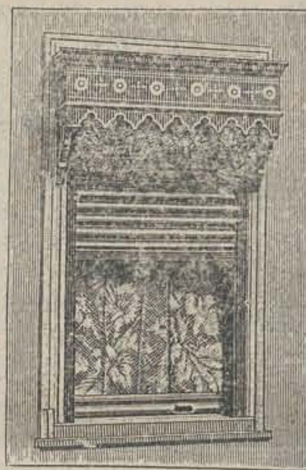

Amalia van Solmsstraat 2=4,
Telephoonn. 4424 :=: Den Haag.

= RINCK =

Groote voorraad
Taschjes, Portemonnaies, Portefeuill
enz. enz.
Alle LEDERWAREN en ETUIWERK, alles wordt bij mij vervaardigd, alsook gerepareerd.
Fabriek en Magazijn MOLENSTRAAT 54 b. d. Prinsestra

Heineken's(oud

Glazenwassch

Stoom Jalouzie
& Rolluikenfabr
KETTINGSTR.
DEN HAAG.
v.h. Drie Hoekjes 3
Telefoonnummer 24
AMSTERDAM, van der Helstraa
UTRECHT, Potterstraat 20.
HILVERSUM, - ARNHEM, - NIJ

= „UNICUM." =

„UNICUM"'s geheim chemisch preparaat is onschadelijk v stof en model.
„UNICUM" heeft bekwame vaklieden voor het repareeren oppersen van Heeren- en Dameskleeding.
„UNICUM" heeft een 1e klas Coupeur voor het vermak van slecht passende Kleeding.
„UNICUM" zorgt voor een vlugge, accurate bediening.

Eenig adres:
Fluweelen Burgwal 8. = Telef. 494

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éëns schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van de Afdeeling LEIDEN.

Maandag 14 December 1908 (Kleine Stadszaal) causerie (met lichtbeelden) door den heer B. Immink, van Rotterdam.

Onderwerp: **Een reisje door Suriname, Curaçao en Venezuela.**

Aanvang 8 ure.

Leden van „Oost en West" met hunne Dames hebben vrijen toegang.

Niet-leden, benevens niet-genoodigden, betalen *f* 0.25 per persoon, welke opbrengst strekt ten bate van de noodlijdenden in Curaçao.

Namens het Bestuur der afdeeling Leiden,
De Secretaris:
E. RIJKE.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

I.

Het tweede werkje van onze Oost.

„Iets over den inlander en zijn zieleleven" door T. J. BEZEMER en uitgegeven door S. L. van Looy te Amsterdam, is gereed en verkrijgbaar tegen
1 ex. à *f* 0.05.
50 ex. à *f* 2.—

Voor Afdeelingen of Departementen en Leden der Vereeniging, ook van de Maatschappij tot Nut van het Algemeen, per 50 ex. *f* 1.55.

II.

Tengevolge van het nederleggen zijner functie van Onder-voorzitter, is de heer L. A. Bakhuis tijdelijk als zoodanig vervangen door den heer A. B. J. Prakken, Frederik Hendriklaan 30, Scheveningen.

III.

Opgave van den stand der gelden, ingekomen ten behoeve van de ondersteuning der noodlijdenden in de Nederl. Bezitting Curaçao:

Vroeger ontvangen	*f* 489.—
Overgemaakt naar Curaçao	*f* 476.50
Nog te ontvangen	*f* 12.50

Saldo in kas Nihil.

Voor de opgave,
E. VAN ASSEN, Secr.

Van de Vereeniging „Moederland en Koloniën" te 's-Gravenhage:

OPENBARE ALGEMEENE VERGADERING op *Vrijdag 18 December 1908, des avonds 8 uur* in het *Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groenmarkt.*

AGENDA: **Voordracht van den heer O. W. DE VISSER, Kapt.-Luit. ter Zee te Hellevoetsluis.**

ONDERWERP: **Diepzeevisscherij met stoomschepen en vrachtvaart in Ned.-Indië.**

Punten van behandeling:

1e. Voor den bloei van den Nederlandsch-Indischen Archipel is het noodig, dat zich aldaar een uitgebreid vrachtvervoer ontwikkelt, dat zooveel mogelijk rekening houdt met en gebruik maakt van de voordeelen van het klimaat, de geografische gesteldheden en de in de Inlandsche maatschappij aanwezige werkkrachten.

2e. Bij een als boven bedoeld vrachtvervoer zal in ruime mate gebruik moeten worden gemaakt van sleepbooten, zeelichters en motorvaartuigen.

3e. Alleen uit het sleepbootbedrijf kan zich op normale wijze de visscherij met stoomschepen in de Javazee ontwikkelen.

4e. Een onmiddellijk ontstaan van die stoomvisscherij is niet waarschijnlijk.

5e. Sleepbooten, zeelichters, motorvaartuigen en stoomvisschers zijn in Nederlandsch-Indië niet te exploiteeren, zoolang er niet ruimer gelegenheid dan thans bestaat voor het dokken van schepen en het herstellen van scheepsmachines.

6e. Voor de ontwikkeling van de stoomvisscherij is het een dringende eisch dat er op Java's Noordkust een visschershaven worde aangelegd.

7e. Scheepswerven met machine-fabrieken kunnen niet worden opgericht indien er geen havens zijn.

8e. De gunstigste plaats op Java's Noordkust voor het aanleggen van een werf, tevens visschershaven, is bij hoek Kamiran in de nabijheid van Djapara.

9e. Werven en scheepsmachinefabrieken zullen alleen dan in Nederlandsch-Indië kunnen worden aangelegd met kans op bloei, wanneer de Nederlandsche scheepsbouwers, machinefabrikanten, reeders en visschers zich ter plaatse gaan overtuigen van het groote veld, dat voor hun arbeid in den Nederlandsch-Indischen Archipel te vinden is.

De lezing zal met lichtbeelden worden verduidelijkt.

Gelegenheid tot het doen van vragen aan den Inleider en tot debat.

Namens het Bestuur:
de Secretaris der Vereeniging,
J. L. SWART,
Stephensonstraat 23.

Voor introductie wende men zich, ook in de zaal zelve, tot den Secretaris.

Indische weduwen- en weezenpensioenen.

De aandacht van weduwen en weezen van gepensioneerde Indische officieren, die geen pensioen genieten, wordt gevestigd op art. 3 van het kon. besluit van 19 October jl. no. 52 („Staatsblad" no. 323), waarbij bepaald is, dat hun alsnog pensioen kan worden toegekend, na ontvangst van de aanvraag daartoe bij het departement van Koloniën te 's-Gravenhage, of bij de directie van het weduwen- en weezenfonds van officieren te Batavia, en dat de verschillende contributiën dan van de pensioenen zullen worden ingehouden.

Batiks in „Boeatan".

De bezending batiks, door den heer P. Ducro uit Indië op zoo sympathieke wijze beschreven in zijn artikel: „Over de toepassing van zuiver Indische motieven op Europeesche gebruiksartikelen, door Javaansche vrouwen gebatikt", opgenomen in No. 46 van ons Weekblad van 12 November j.l., kwam nog juist bijtijds hier aan, om bij de Sint-Nicolaas-uitstalling van „Boeatan" in de Heulstraat 19 te kunnen worden opgenomen.

Aan onze uitnoodiging, om die te komen bezichtigen, werd door zeer velen gehoor gegeven, aan wie wij, ieder in het bijzonder, daarvoor bij deze hartelijk dank betuigen. Boeatan mag tevreden zijn over den verkoop in deze dagen, zelfs H. M. de Koningin heeft haar niet vergeten.

Zij, die tot heden nog niet kwamen kijken, zullen dit tot later hebben uitgesteld. Deze batiks in den vorm van sofa- en spelden-kussens, reticules, boekomslagen, theewarmhouders en tafelkleedjes, enz. zijn ook zeer geschikte Kerstgeschenken.

In het „Weekblad voor Indië" No. 28 van 1 November schrijft Insulanus, wijzende op de aristocrasy van Indië, over die batiks het volgende:

„Wij zagen onlangs op een avond bij kunstlievende menschen hoe het oude gezocht wordt, weer opleeft en opnieuw gegeven wordt. De N.V. „Boeatan" in Holland zond een harer medewerkers, den heer Ducro uit, om de oud-Indische motieven te bestudeeren*) voor het al meer en meer in den smaak komende batikwerk,

*) Dit is wel niet precies de opdracht van den heer Ducro, doch zal vanzelf één der gevolgen er van zijn. Red.-Com.

en wij bewonderden dien avond de verschillende gebatikte lappen, waarbij de heer Ducro wonderwel geslaagd was ook in het treffen der kleuren, het mooie, gloeiende bruinrood, en het diepe blauw en het goudige van de Solo-industrie.

„Wij stonden allen daar om de tafel heen, waarop een koperen empire-lamp een warmen lichtkring over wierp, en zagen één voor één de prachtige lapjes.

„Na de expositie van dit oud-moderne, kwam een andere oudheidliefhebber met zijn meer dan mooie verzameling oude sarongs, en opeens lag het daar weer open en klaar voor ons, de aristocratie van het oude, want nu zagen wij het, al was dat wat de heer Ducro ons bracht kunst, deze oude dingen brachten ons kunst en geschiedenis; die bijna uitgesleten Solosche sarongs en slendangs konden niet geëvenaard worden in stille voornaamheid, in diepgloeiende kleurenpracht, en edele teekening...

„Werkelijk, Indië heeft wel zijn aristocratie; het nieuwe moet nu eenmaal komen, het moet opbloeien, maar het zou goed zijn als de kern van het oude behouden kon worden, zooals men nu poogt te doen in de batik-industrie."

In het „Vaderland" van 2 December j.l. geeft T. L. een geheel tegenovergestelde beoordeeling van Boeatan's streven in deze en de eerste producten daarvan.

Dankbaar zijn wij steeds voor elke welmeenende critiek, waaruit leering te trekken valt; dit totaal afbrekende oordeel echter, getuigende van weinig kennis zoowel van de Indische batikkunst als van het doel van Boeatan, en ten slotte zelfs van onkieschheid, kunnen wij moeilijk als ernstig bedoeld opvatten. Citeeren wij bv. alleen maar schrijvers uitspraak betreffende het oud-Javaansche batikwerk: „die, nu ja, wel mooi waren, maar waaraan behalve eenige schilders, die ze uit totaal gebrek aan goeden smaak (sic) tegen den wand prikten, en eenige oude Indischgasten, die binnenskamers nog vasthoudend aan hun Indische gebruiken en kleeding, ze inderdaad als kleedingstukken gebruiken, (hij denkt zeker aan slaapbroeken en -sarongs!) eigenlijk niemand wat had."

Waar T. L. verder het over het doen en laten van Boeatan heeft, slaat hij de plank totaal mis, beticht haar van allerlei leelijks, waaraan zij zich gelukkig nimmer heeft schuldig gemaakt. Eindelijk bekent hij zelf van den heer Ducro sprekend: „Wat nu die Hollandsche batikker daar gedaan heeft, weten wij niet."

Ware het niet beter geweest, dat hij eerst zijn licht ontstoken had bij personen, die het wèl weten, vóórdat hij de pen tot schrijven opnam? — Aan dezen quasi grappigen „voorlichter" hebben de lezers van het „Vaderland" al heel weinig.

De Ducro-zending behandelend, vindt hij die batiks wel Indisch van kleur en motief, maar „Lebeau-achtig" bewerkt. Wij zijn overtuigd, dat genoemde artist, die een groot bewonderaar is der Javaansche batikkunst, tegen dit oordeel toch ten sterkste op zou komen. Ook schijnt T. L. niet te weten, dat het barstender was — wat hij noemt „de prachtige craquelé's" — door Javaansche batiksters als een fout, een mislukking van hun werk, wordt beschouwd.

En zoo zouden wij wel door kunnen gaan.

Intusschen over smaak valt niet te twisten, en daarom raden wij den lezers van Het Koloniaal Weekblad aan, zelf in Boeatan te komen kijken en oordeelen, daarbij in aanmerking nemende, dat dit de allereerste bezending is van den heer Ducro, die, zooals zij weten, onlangs naar Indië is gegaan, en **niet** gelijk T. L. in zijn wijsheid meent: „om inlanders (sic) te leeren hoe zij moeten batikken!"

PERSKRONIEK.

INHOUD: *Blanda* in de *Controleur* over „voorlichting van de publieke opinie in Koloniale aangelegenheden." — De Bataviaasche correspondent der *Nieuwe Rotterdamsche Courant* over „een stukje wetgeving voor Ned.-Indië." — Een anonymus in de *Telegraaf* over wreedheden op Atjeh begaan. — Uit de Indische reisbrieven van Maurits Wagenvoort in de *Nieuwe Courant*. — X. in de *N. Rott. Crt.* over het Indische pensioenfonds.

B l a n d a in de „Controleur" heeft het ditmaal over „voorlichters van de publieke opinie" in koloniale zaken. Vooral tegen het optreden van den heer Boissevain, die thans als indische specialiteit" in het „Algemeen Handelsblad" aan het schrijven is, toornt Blanda in heftige bewoordingen. In deze critiek is zeker veel waarheid, maar waar hij terecht de ongeoorloofde uitdrukkingen, door den heer Boissevain gebezigd tegenover hen, die het niet met hem eens zijn, afkeurt, doet B l a n d a zelf al niet veel beter tegenover den hoofdredacteur van het „Algemeen Handelsblad." Hij moest toch bedenken dat niemand dezen heer, die nog wel op „verzoek" van den gouverneur-generaal naar de Westkust van Sumatra is gegaan, in ernst als een autoriteit erkent. Bovendien beziet de heer Boissevain steeds de zaken, ook de Indische, als een poëet, zoodat het meer op den vorm dan op het wezen van deze beeltenis aankomt.

Uit het artikel van B l a n d a lichten wij slechts deze passage:

„Zijn oordeel (des heeren Boissevain's) lost zich alzoo op in dat der regeering, die niets liever wil dan zichzelve van schuld en zonden schoon wasschen. Men had daarvoor slechts kennis te nemen van het zwakke betoog des ministers in zijn Memorie van Antwoord op het afdeelingsverslag der Kamer over de Indische begrooting voor 1909. 't Is wel opvallend, dat vroegere bestuursautoriteiten, die volkomen als der zake kundig moeten worden beschouwd, maar geheel buiten de verantwoordelijkheid staan, zoo heel anders over de zaak denken en zich uitlaten. Zoo b.v. de oud-resident dier Padangsche Bovenlanden, H. E. Prins, in zijn, in 't „Koloniaal Weekblad" van 8 en 15 Oct. ll. gepubliceerd en nog steeds onweerlegd gebleven protest tegen de regeeringshandelingen in zake de wijze van belastinginvoering ter Westkust van Sumatra.

Weet zoo iemand, dat het gewest jarenlang zelf heeft bestuurd, er niets van en weet de heer Boissevain het wel? Vreemde toestanden dan toch!"

***

De Ind. correspondent der „N. Rott. Crt." vestigt de aandacht op de geschiedenis van een klein stukje wetgeving, dat z.i. op zichzelf reeds niet onbelangrijk is, doch dat het in zijn wording een voorproefje geeft van hetgeen, naar hij meent, te wachten staat, indien inderdaad het nieuwe artikel 75 van het Regeeringsreglement in volle toepassing mocht komen, gelijk het hier in het moederland schijnt te worden geïnterpreteerd.

Na een uitvoerig betoog, zegt hij ten slotte:

„Dit voortbrengsel van wetgeving is niet het eerste, dat van de commissie, in Holland werkzaam, uitgaat. Een voorstel tot wijziging der rechterlijke organisatie moet hier reeds vroeger in advies zijn geweest; ook dat heette gegrond op het nieuwe artikel 75. Naar verluidt werd dit door de adviseurs hier te lande eenstemmig veroordeeld, daar het zich absoluut niet aan de toestanden en de behoeften der maatschappij aanpaste. Betoogd werd, dat eventueele invoering een ramp zou zijn voor deze gewesten!

Hetzelfde zou ongetwijfeld het geval zijn, indien het in dit opstel behandeld Kon. besluit eens mocht worden ingevoerd zonder dat men zooveel eenigszins mogelijk is van de achterdeur, die opengelaten werd, gebruik maakte. Dat toch zou de ondergang zijn van den Inlandschen landbouwersstand, ondanks zijn gebreken toch de kracht van het volk! Wordt het geen tijd om te erkennen, dat de wijziging van het Regeeringsreglement — als de toepassing, die de commissie in Holland eraan wenscht te geven, inderdaad juist moet worden geacht — een fout is geweest, die herstelling behoeft. De algemeene verwachting is hier, dat het artikel nooit zoo als men nu schijnt te willen, in werking zal treden, omdat de uitvoering geheel onmogelijk zal blijken en het heeft er wel van, dat men gelijk zal blijken te hebben. Doch dan is het beter, dat men dit openlijk erkent en de dure en nuttelooze commissies in Holland, die geen maatregelen met practisch effect kunnen ontwerpen, zoo spoedig doenlijk ontbindt."

***

De Ind. correspondent der „N. Rott. Crt." vesg r a a f eens zou uitleggen, hoe het plegen van wreedheden door de troepen te Atjeh verschoonbaar en verklaarbaar is, opent in zijn betoogingsserie geen nieuwe gezichtspunten. Zijn argumentatie komt het duidelijkst uit in het volgende stukje, dat wij uit zijn artikel No. 2 overnemen:

„In alle lagen der Europeesche samenleving op Java plegen Europeanen handelingen tegenover een inlander, die, als ze op een rasgenoot werden toegepast, streng zouden worden afgekeurd, dus het ligt voor de hand, dat deze opvatting des te sterker tot uitdrukking zal komen en zich in feitelijkheden omzetten, naar gelang de Europeaan over minder beschaving en ontwikkeling beschikt.

Nu wordt het Europeesch gedeelte van het Indische leger zeker niet uit het beste deel van het Nederlandsche volk gerecruteerd; de heer Bogaardt verklaarde in de zitting van de Tweede Kamer van 6 November j.l. vóór zijn vertrek uit Indië, Ngawi en Tjimahi te hebben bezocht en te moeten erkennen, dat het Nederlandsch-Indische leger nog slechte elementen bevat, die in ons leger niet zouden worden geduld. Het is dus niet anders te verwachten, dan dat Europeesche militairen beneden den rang van officier juist door hun gebrek aan beschaving in de allereerste plaats op hardhandige wijze uiting zullen geven aan het bewustzijn, dat zij zich verre boven die „leelijke zwartmoppen" verheven gevoelen.

En inderdaad kan men in de Indische bladen uit garnizoensplaatsen op Java geregeld klachten lezen over min of meer ernstige baldadigheden door mindere militairen tegen de inlandsche bevolking gepleegd, — de niet-Europeesche elementen van het Indische leger daaronder begrepen — want deze nemen uit den aard der zaak de opvattingen van hunne Europeesche collega's over en voelen zich als „orang kompanie" bovendien geheel van hunne Amboineesche of Javaansche omgeving vervreemd en daarboven verheven.

De Indische officieren komen in den regel slechts met het slechtste deel der inlandsche samenleving — den inlandschen soldaat en de inlandsche soldatenmeid — in aanraking, en zullen daardoor de zeer vergeeflijke neiging hebben, den inlander in het algemeen nog ongunstiger te beoordeelen, dan met andere Europeanen het geval is. Zij hebben al moeite genoeg om de discipline in de kazernes der vredesgarnizoenen te handhaven, en laten het tegengaan van baldadigheden buiten de kazerne liefst over aan de gebrekkige politie, die in den regel tegenover het ruwe optreden van de militairen machteloos is. Dit alles in het oog houdende, verplaatste men zich nu in den toestand van het Indische leger, in meestal kleine, soms door onderofficieren gecommandeerde patrouilles, optredende tegen een inlandschen vijand."

Erg duidelijk is het ons nog niet geworden, waarom het begaan van wreedheden door militairen op Atjeh verschoonbaar en verklaarbaar is.

Zou deze heer het schrijven in couranten maar niet aan anderen overlaten?

***

Maurits Wagenvoort schrijft reisbrieven uit Indië, die onder den titel „Van ons grooter Nederland", o.m. ook in de „Nieuwe Courant" worden opgenomen.

Uit Tondano schrijft hij d.d. 9 October:

„Geef mij goede financiën, en ik geef u goede politiek", zei een Fransch staatsman in de vorige eeuw. Sinds het paar jaren, dat geheel Celebes werkelijk onder ons bestuur staat, heeft het aan de algemeene koloniale kas niet enkel geen cent gekost, maar reeds betaalt het landschapsgewijs niet onbelangrijke bijdragen aan de centrale regeering.

Het spreekt vanzelf, dat deze, zoodra onze militairen in „de drie zelfbesturende landschappen" Boni, Wadjo en Soppeng, dien bewonderenswaardigen en ieder verblijdenden toestand van orde en recht hadden geschapen, waarop elk Nederlander zich trots kan gevoelen, zooals ik, gedacht heeft aan de belastingregeling.

Trouwens, ook in het land van den radja van Goa, haar ouden, lastigen, nu vervallen en gedooden buurman, en elders in Midden-Celebes stond zij voor dezelfde vraag. De oplossing lijkt mij gelukkig, gegeven de bijzonderheid, dat zij overal een klasse van menschen vormde, die, voorheen gewend als onmondigen en onverantwoordelijken onderhouden te worden, door haar vrij en zelfstandig werd gemaakt: ik bedoel de vroegere slaven. Deze menschen waren gewoon te arbeiden, maar deze gewoonte was ook hun eenig belastbaar bezit. Zij waren gewoon te arbeiden voor hun meesters. Van het oogenblik hunner vrijmaking mochten en konden zij het doen voor zichzelf en hun gezin. De vruchtbare, maar nog braak liggende gronden vormen het grootste gedeelte van Celebes: zij behooren in eigendom aan den „vorst", dat is thans de N.-I. regeering, maar het bezitrecht van den eersten occupant wordt ten volle erkend met al zijn consequentiën, zelfs nog jaren nadat hij op een bepaald stuk grond dit recht niet meer heeft uitgeoefend. Dat is: ieder kan zooveel grond in bezit nemen, als hij bearbeiden kan, hij en de zijnen, van dat oogenblik af is deze grond zijn grond, zelfs wanneer hij na den eersten oogst een ander stuk bearbeidt, dat hem beter lijkt. Natuurlijk vervalt het recht na zeker aantal jaren van nietgebruikmaking.

En verder:

„De zaak is, dat ons Bestuur op Celebes staat tegenover een meerderheid van menschen, die, opgevoed in toestanden van wanorde, afpersing en onveiligheid van het zwakke eigendom, verslapt zijn in traagheid en afkeer van den arbeid. Wel worden zij overreed tot arbeid, maar zij hebben ge-

leerd niet meer te werken dan hun nooddruft volstrekt eischt. Men mag eerst van een volgend geslacht verwachten, dat het van de ruimschoots gegeven gelegenheid gebruik weet te maken om tot welvaart te komen. Niettemin vermeerdert de welvaart dezer drie landschappen zienderoogen: de in- en uitvoer van hun belangrijkste haven, Palima, aan de Golf van Boni, is in het laatste jaar geklommen van nog geen *f* 200,000 op *f* 1,200,000, met name wordt de uitvoer van wat wij noemen „Turksche" tarwe grooter met elke scheepsgelegenheid. Let eens op, wanneer wij twintig jaar verder zijn, wat er van Celebes onder ons bestuur is geworden. Het is voor ieder, die er de menschen, de toestanden en de gelegenheid heeft gadegeslagen, duidelijk, dat dit land ontwaakt is voor een heerlijken dag."

Dit laat zich anders lezen dan de reisbrieven van den heer Boissevain in het „Algemeen Handelsblad."

***

Eenigen tijd geleden schreef K. in de N. Rott. Ct." over een betere verzekering van de indische pensioenen. Hij was over die zaak allesbehalve tevreden. X. valt hem in dezelfde courant bij met een klacht, die te mooi is om haar onvermeld te laten.

„De wijze", zegt hij, „waarop door de Indische landsdienaren wordt bijgedragen aan de pensioenfondsen, zoomin als de wijze van administratie leveren waarborg op, dat in normale tijden — laat staan abnormale — die fondsen ten allen tijde in staat zullen zijn om aan hunne verplichtingen te voldoen.

Dat dit één der hinderpalen is om zich voor den Indischen staatsdienst te verbinden, behoeft nauwelijks betoog.

Laat mij enkel, ten bewijze hoe de Indische regeering doordrongen is van den ernst, het gewicht der administratie van een dergelijk fonds, wijzen op het feit, dat het bestuur van het fonds voor weduwen en weezen van burgerlijke landsdienaren bestaat uit louter ondeskundige menschen.

De regeeringsalmanak voor 1908 vermeldt hunne namen.

Tijdens het afdrukken was de functie van voorzitter, vacant door het overlijden van den gepensioneerden hoofdingenieur van den waterstaat, den heer Spanjaard, nog niet vermeld. De heeren L. E. Martens, de waterstaatsingenieur A. Sijthoff, de inspecteur van het inlandsch onderwijs J. C. Bertsch en de advokaat-generaal mr. A. Kollman, zij zullen zeker zelven toestemmen, dat zij, noch krachtens studie, noch krachtens ervaring, op de hoogte zijn van eenige belangrijke geldelijke administratie, allerminst van die over een fonds van millioenen gulden.

De heeren danken dan ook het lidmaatschap — een eerebaantje, — louter aan hunne ambtelijke positie en zijn in het vertrouwen, dat de zoogenaamde amanuensis en diens adjunct bij de belegging der gelden met inzicht en oordeel te werk gaan.

Een vertrouwen, dat gerechtvaardigd zou zijn, als dan tenminste die titularissen, op grond van speciale kennis, daartoe in staat zijn, wat ik betwist."

Hij geeft dan een prachtig staaltje van „administratie", jaren geleden door een amanuensis gevoerd, die hypotheek verleende op onverdeelde eigendommen!

Hij gelooft, dat het daarbij nu niet meer zoo zonderling toegaat.

„Toch'., zegt hij, „zou het nuttig, neen noodzakelijk zijn, dat eens een grondig onderzoek werd ingesteld naar de waarde der onroerende goederen, waarop ten bate van het zgn. civiel Weduwen- en Weezenfonds hypotheken zijn verleend. Wel te verstaan een onderzoek door deskundigen.

Ik wil besluiten met als mijne innige overtuiging uit te spreken, dat de organisatie en de administratie van het civiel Weduwen- en Weezenfonds niet voldoet aan de strenge eischen, welke daaraan moeten worden gesteld en dat eene spoedige enquete daarnaar, met openbaarmaking van het resultaat ervan, noodzakelijk is."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Perniagaän bespreekt de door Raden Toemenggoeng Ario Tirto Koesoemo, Regent van Karanganjar, in zijn regentschap getroffen maatregelen om den economischen toestand te verbeteren; o.a. het verstrekken van crediet voor den aankoop van ploeg-stieren, welke later vetgemest en met groote winst voor de slachtbank verkocht kunnen worden, het invoeren van den hindoestaanschen ploeg, het beperken van het geven van bijdragen op feesten (njoembang), het oprichten van desaloemboengs, enz. Zijn krachtig optreden heeft echter ontstemming bij de bevolking veroorzaakt. Het is zaak, meent het blad, dat de Regeering daaraan aandacht schenke, voor het te laat is.

Epsilon beklaagt zich in hetzelfde blad over de lichtvaardigheid, waarmede men in Poerwokerto er toe overgaat om desahoofden met arrest op de paseban te straffen, waarbij zij gedurende hun straftijd in eigen voeding moeten voorzien. Zou het bezwarend voor den Regent zijn om de gestrafte desahoofden te voeden? vraagt hij, en antwoordt daarop: Neen, want deze hoofdambtenaar geniet een hoog traktemen,, en zal zich die uitgave wel kunnen getroosten.

In No. 83 van de **Tjahaja Sumatra** komt een uitvoerige correspondentie uit Mekka voor, die onder meer bevat het bericht, dat in die stad een dagblad zal verschijnen, en voorts mededeelingen over den Hidjaz-spoorweg. De treinen worden voorzien van drie stukken geschut, één op de locomotief, één op den middelsten en één op den laatsten wagen, van honderden geweren en van een zoeklicht, zoodat men het volk, dat slechte bedoelingen heeft, reeds op grooten afstand zien kan. De wagons zijn gepantserd en verdeeld in 5 vertrekken; bovendien heeft elke wagon een badkamer, een keuken, een reservoir voor water, benoodigd voor de wassching, welke het gebed voorafgaat.

In No. 84 maakt A. Bahar een vergelijking tusschen het Inlandsch onderwijs op dit oogenblik en twintig jaren geleden. Vroeger had een onderwijzer alléén om aan zijne leerlingen het a b c te leeren drie maanden tijds noodig. Tegenwoordig, aan de hand van de leerboekjes van den Heer Luitjes en van Professor C. A. Ophuizen, gaat dat véél vlugger. Niettegenstaande er inlandsche scholen zijn, gaan toch vele ouders voort met hunne kinderen slechts uit den Qoran te laten leeren. Is dit laatste misschien beter dan het onderwijs aan die inlandsche scholen? Voorzeker niet, zegt hij. De methode van het Qoran-onderwijs keurt schrijver af. Het is veel beter om dezelfde methode als op de gouvernementsscholen te volgen. Bij het leeren lezen met hollandsche karakters begint men met eerst de letters te leeren en daarna hare samenstellingen tot woorden. Zoo zoude men z.i. ook eerst de enkele arabische letters alif, ba, ta enz. en vervolgens de klankteekens dlammah, kasrah, fatha moeten leeren, om vervolgens over te gaan tot het leeren van woorden en zinnen. Ook is het wenschelijk om de leerlingen in verschillende klassen, naar gelang van hunne vorderingen, te doen zitten, evenals op de inlandsche scholen.

In **Pertja Barat** laat Ponto in een uitvoerig artikel een waarschuwend woord hooren tegen het dobbelen, tegen den omgang met publieke vrouwen, waardoor de gezondheid geknakt kan worden, tegen het gebruik van alcoholische dranken, die dronkenschap veroorzaken en tegen het schuiven van opium. Dronkenschap geeft aanleiding tot twist, handtastelijkheden, zelfs tot gevechten met blanke wapens. Het gebruik van opium ondermijnt het lichaam. De schuivers vermageren, hunne oogen worden dof, hunne physieke kracht vermindert, hun werklust neemt af, zij verliezen hun eetlust, lijden aan slapeloosheid, gaan hoesten, enz.

In **Pemberita Atjeh** wijdt Dja Endar Moeda. onder den titel: Hindia Bangoen (het ontwakend Indië) een artikel aan de eerste komst der Europeanen in Indië en aan het ontstaan van den Javanenbond, die onder anderen zich ten doel stelt een blad tot ontwikkeling van den Inlander uit te geven. Hij hoopt, dat er in Sumatra of te Makassar een afdeeling van dien bond zal worden opgericht.

Si girik haloes wijst op de onvoldoende bezoldiging van de hulponderwijzers en de kweekelingen aan de Inlandsche scholen op de Oostkust van Sumatra.

Bintang Barat vestigt in **Patjaran Warta** ook weder de aandacht op het verderfelijke van het dobbelen, en spreekt de hoop uit, dat de hoofden het goede voorbeeld zullen geven, door het kaartspelen bij feestelijke gelegenheden af te schaffen. De kleine man zal dan van zelf volgen. Maar als het kaartspel verdwijnt, verdwijnt dan niet een middel om zich te vermaken? vraagt hij. Ja, maar men kan het kaartspelen immers door andere spelen vervangen, welke men zonder inzet speelt, zooals het schaken, het biljarten, enz. Ook moedigt hij het lezen van dagbladen aan. Dat verrijkt de kennis van dengene, die leest, en deze raakt er zoo aan gewend, dat hij ten slotte niet meer buiten zijn dagblad kan en telkens met ongeduld daar-

op wacht. En iemand, die veel leest, zal niet meer aan de kaarten denken.

In hetzelfde blad looft Thung Bouw Kiat een premie van f 25 uit voor een geschrift over het gevaar, dat uit het dobbelen ontstaat (bahaja jang terbit daripadja djoedi, main top).

De schitterende ontvangst van den Regent van Blitar, Raden Mas Adipati Ario Sosro Hadinegoro te Buitenzorg bij den Gouverneur-Generaal Van Heutsz bij gelegenheid van eene particuliere audientie gaf R. M. Tirtoadsisoerjo aanleiding, om in de **Medan Prijaji** zijne verontwaardiging uit te spreken over de wijze, waarop een afgetreden Assistent-Resident (sekarang soedah djadi matjan ompang, die thans een tandelooze tijger is geworden) zijne inlandsche hoofden bejegende. Bij het houden van policierol, moest de djaksa op den grond zitten, terwijl vreemde oosterlingen, als beklaagden, staan bleven. De Regenten moesten bij gelegenheid van officieele bijeenkomsten en feesten de inlandsche ambtenaren op stoelen plaats laten nemen, als zij zelf niet op den grond zitten. Dat zal het prestige van die ambtenaren verhoogen.

Dezelfde schrijver haalt als een bewijs van vooruitgang aan, dat talrijke personen gelijkstelling met Europeanen hebben gevraagd en gekregen, zooals nu onlangs weer vier mannelijke en twee vrouwelijke leden der arabische familie Baädilla te Neira. Het voorgaande jaar zijn reeds meerdere leden van die familie met Europeanen gelijkgesteld. Hij vraagt of men niet als regel zou kunnen bepalen dat zij, die een school, welke ook voor Europeanen bestemd is, hebben doorloopen of eene andere hoogere opleiding hebben gehad *), met Europeanen worden gelijkgesteld.

*) Zooals de personen met een diploma van het kleinambtenaarsexamen, de burgeravondschool, de Koningin Wilhelminaschool, de landbouwschool, de opleidingschool, enz.

M. A. S. betoogt de wenschelijkheid, om aan assistent-wedono's een landswoning te verstrekken, of, zoo dit niet gaat, hun een huishuurindemniteit van slechts f 10 's maands te geven. Nu moeten zij op hunne standplaatsen een huis koopen of huren, hetgeen bezwarend is.

In de **Poetri Hindia** toont Mevrouw M. d. S. de noodzakelijkheid aan om aan weduwen van prijajis (inlandsche ambtenaren) een pensioen te geven. Het zou op dezelfde wijze geregeld kunnen worden als bij de europeesche ambtenaren door het stichten van een fonds. In den beginne zullen de prijaji's ontstemd zijn, wanneer een gedeelte van hun traktement wordt ingehouden, maar, wanneer zij zien, dat daardoor de toekomst hunner echtgenooten verzekerd wordt, zullen zij zich met dien maatregel verzoenen.

Dit blad is ook begonnen met een geregelden cursus te geven voor die volwassen inlandsche vrouwen, die reeds hebben leeren lezen en schrijven in een der inlandsche talen en nu tot hare meerdere ontwikkeling ook de Nederlandsche taal wenschen te leeren.

WAT DE CHINEES VERTELT.

In **Perniagaän** wijdt Kim Gin Pit Kongsi een artikel aan doekoens (zoogenaamde geneeskundigen), die met djampé's (tooverformulieren) werken, en anderen, die de toekomst voorspellen. Deze laatsten — de waarzegsters — doen z.i. niets dan raden, en als zij maar ééns toevallig goed geraden hebben maakt dit haar wijd en zijd beroemd. Hij waarschuwt, dat zij niet te vertrouwen zijn, en als voorbeeld hiervan vertelt hij van eene mooie, jonge, getrouwde vrouw, die tal van aanbidders had en eene waarzegster ging raadplegen. Deze gaf haar den raad om haar man over te halen voor een of twee jaren over zee te reizen, en haar achter te laten. Weenende verliet zij de bedriegster. Eene andere waarzegster voorspelde aan den schrijver, dat hij een persoon van gewicht zou worden. Dit is echter tot dusverre nog niet uitgekomen.

H. bespreekt, onder den titel Pengoesik V (de vijfde plaag), het kwaad, dat door opiumgebruik veroorzaakt wordt, en vestigt er de aandacht op, dat men in China hardnekkig bezig is om het schuiven te verbieden. Van de getroffen maatregelen zijn reeds resultaten verkregen. De opiumregie had ten doel in Nederlandsch-Indië aan het schuiven een einde te maken. Is er reeds vermindering van het gebruik te bespeuren? Integendeel, het debiet neemt toe, en op de algeheele verdwijning van opium in Nederlandsch-Indië zal men zeker zoo lang moeten wachten, tot de paarden horens hebben en de honden eieren kunnen leggen! — meent schrijver.

D. waarschuwt tegen het dobbelen, dat immers tot niets strekt, daarentegen tijd, geld en vertrouwen doet verliezen, waardoor men ten slotte een slechten naam krijgt. Men kan zich immers op andere wijzen vermaken, zegt hij.

T. D. Hoo is van oordeel, dat Chineezen, die zich van de haarvlecht hebben ontdaan en zich als Europeanen kleeden, ook eenigszins de europeesche wijze van rouwen moeten volgen. Het staat dan niet een hoofddoek te dragen van grof katoen; in huis zou dat nog gaan, maar daar buiten wekt het den lachlust van andere rassen op. De voorkeur zou z.i. verdienen een witte band om den arm en om den hoed, van ongeveer twee vingers breedte, waarop men met zwarten inkt in chineesche karakters vermeldt, voor welk familielid men rouwt.

Uitvoerig behandelt het blad de vijf plichten, welke men op aarde heeft in acht te nemen, namelijk de plichten van den vorst en van de ambtenaren, die van ouders en kinderen, die van man en vrouw, die van de oudere en jongere broeders en die van vrienden onderling.

De vraag of men verwachten kan, dat er in China een parlement (Hian Tjeng Hoat) zou kunnen zijn als in de Staten van Europa, in Amerika en Japan, beantwoordt de redactie bevestigend. **Ho Po** besprekende de velerlei hervormingen, welke China binnen zeven jaar wil invoeren, meent, dat dit met moeilijkheden gepaard zal gaan, want hij vreest, dat niet voorkomen zal kunnen worden, dat de andere natiën zich daarmede bemoeien.

Lim Wi Beng stelt voor om het reboetanfeest (waarbij de menigte zich van de offergaven, welke op eene verhevenheid geplaatst worden, om strijd meester maakt) af te schaffen. Het roeifeest — Pé Tsjoen — kan blijven bestaan; maar ook de viering van den 15en dag der eerste maand (Tjap go mè) moest z.i. vervallen, daar er veel geld wordt verteerd, dat men beter deed met aan de vereeniging Tiong Hoa Hwe Koan te schenken.

Khouw Keng Thay spreekt in de **Tiong Hoa Wi Sien Po** zijne meening uit over het wenschelijke, om aan de vrouw lezen en schrijven te leeren, opdat zij in staat zij om van verscheidene zaken op de hoogte te raken, want de vrouw, die ontwikkeld is, kan hare plichten tegenover haar echtgenoot beter waarnemen.

Lim Wi Teng dringt aan op eensgezindheid tusschen man en vrouw. Al moet men sober leven, wanneer in huis rust en vrede heerschen, is dit méér waard dan het bezit van rijkdom.

Zoo vertelt eene hulpredactrice, hoe men het moet aanleggen om orde in huis te hebben, al moet men van een klein inkomen bestaan.

Lim Pang Nio leert, dat eene vrouw niet alléén voor hare gezondheid, maar ook voor haar uiterlijk zorg moet dragen. Zij moet het voorbeeld van hare europeesche zusteren volgen, die dikwijls ondanks een hoogen leeftijd, er toch nog knap uitzien, terwijl chineesche vrouwen van dertig jaar al erg oud lijken.

Kwee Twee Nio keurt ten sterkste af, dat de baboe's door vreesaanjaging de kinderen het huilen beletten. Zij geeft aan de moeders den goeden raad om het doen en laten der baboe's nauwkeurig na te gaan.

No. 41 van de **Bintang Soerabaja** bevat een brief van een viertal jongelieden, die naar China zijn vertrokken, om hunne opvoeding in Nangking te voltooien, over hunne reis van Soerabaja tot Singapore, gericht aan hunne familieleden te Kediri. Zoowel te Batavia als te Singapore werden zij liefderijk ontvangen en werd goed voor hen gezorgd.

In de **Pewarto Soerabaja** wekt een Chinees zijne rasgenooten op, om zich op het Tjing Im of Koan Oa (het zoogenaamd mandarijn chineesch) toe te leggen, opdat die taal niet bij andere talen worde tenachtergesteld.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Bacoven-cultuur.

Het schijnt, dat de voorspelling van „Onze West" uitkomt, en nu werkelijk een verbetering komt in het aantal der ter verscheping aangeboden bossen.

Den 7en November ll. werden per ss. „Coppename" 9786 bossen bacoven verscheept, terwijl tot nu toe het grootste aantal bossen, dat verscheept werd, 7744 bedroeg.

De inspecteur van den landbouw zag zich echter wederom genoodzaakt, eene circulaire tot de planters te richten, ten einde er op te wijzen, dat een niet onbelangrijk aantal bossen worden aangeboden, die te vroeg zijn afgesneden, zoodat ze moeten worden afgekeurd.

Tevens wordt er de aandacht op gevestigd, dat de United Trust Co. tot nu toe niet al te streng was met de keuring, maar in den vervolge hierop niet moet worden gerekend, zoodat, wanneer voortgegaan wordt met het te vroeg afsnijden der bossen, dit zal kunnen leiden tot een aanzienlijk verlies.

* * *

Eene aangevochten benoeming.

Blijkens officieel bericht, schreef „Onze West", is de heer J. H. Crena Uiterwijk tijdelijk belast met de waarneming der functiën van chef van het bouwdepartement.

Het blad merkte hierbij het volgende op:

Wij vernemen, dat de heer Crena deze functiën zal vervullen tegelijk met zijne betrekking van kapitein-commandant der troepen en van het garnizoen. Voor het tijdelijk beheer van het bouwdepartement zal hem eene toelage van f 3000 's jaars worden toegekend.

Deze benoeming heeft in wijden kring bevreemding gewekt.

Het blad geeft toe, dat de ingenieur De Roode nog niet de noodige locale kennis bezit, om met het tijdelijk beheer te worden belast, doch meende dat de heer E. J. W. Juta de aangewezen persoon ware geweest voor de vervulling dezer betrekking.

* * *

Lawa-terreinen.

De Lawa-terreinen, onderzocht door de mijnexploratie van gouvernementswege, zijn, volgens de „Suriname", uitgegeven na twee inschrijvingen. Voor inwilliging werd geen der verzoeken van de deelnemers aan de eerste inschrijving geacht in aanmerking te komen. Bij de tweede inschrijving werden ingediend zeven verzoeken. Toegewezen werden aan mevr. Guisoulphe geb. Van West, een perceel van 594 H.A., tegen een verhoogde retributie van 101 cents (boven de gewone van 10 cts.) per H.A., en een perceel van 476 tegen eene verhoogde retributie van 1 ct. per H.A.; aan A. D. Guisoulphe twee perceelen resp. groot 500 en 1500 H.A., tegen een verhoogde retributie van 1 cent; aan mej. J. van West, een perceel van 1399, 6453 H.A., tegen eene verhoogde retributie van 11/9 ct. en aan H. van Ommeren een perceel van 1832, 2625 H.A. tegen een verhoogde retributie van 1½ ct.

* * *

De gewapende politie.

Tot voor korten tijd werd nog luttel zorg besteed aan de samenstelling van het korps gewapende politie alhier, en dit heeft er toe meegewerkt, dat men den politieman ten onzent niet voor vol aanziet, schreef „Onze West."

Het blad merkte op, dat weinig zorg aan de aanvulling werd besteed, doch nu in den laatsten tijd daarin verandering valt waar te nemen, terwijl ondeugdelijke elementen uit het korps worden verwijderd.

De van de candidaten gevorderde proeftijd, dien zij als beambten 4e klasse doorbrengen, versterkt den waarborg, dat slechts geschikte personen een definitieve aanstelling krijgen.

En die zich bizonder onderscheiden, worden niet langs de ezelsbrug der anciënniteit, maar bij keuze tot hooger rang bevorderd, wat men de eenige methode acht om tot een goede organisatie te geraken.

* * *

Schutterij.

Naar „Onze West.' vernam, is een plan voor de reorganisatie der schutterij onlangs door de betrekkelijke commissie bij den gouverneur ingediend. De heer W. L. Loth heeft eervol ontslag aangevraagd als commandant der schutterij.

* * *

Lucifersfabriek.

Naar „Onze West" vernam is op eene ten huize van den heer Wong Lun Hing gehouden vergadering het besluit genomen tot oprichting van een tweede lucifers-fabriek te Paramaribo.

De onderneming zal den vorm aannemen van eene naamlooze vennootschap. Het kapitaal is bepaald op f 25,000, in aandeelen van f 500. De statuten laten de mogelijkheid open, zoo noodig het kapitaal te vergrooten.

* * *

CURAÇAO.

Den 31en Oct. ll. werd ter gouvernementshuize een vergadering gehouden, waartoe de leden van

den Raad van bestuur en de commandanten van de „Heemskerck" en de „Friesland" door den gouverneur waren opgeroepen. Wat daar verhandeld werd, natuurlijk met betrekking op de Venezolaansche quaestie, bleef geheim, maar nieuwtjesjagers maakten er van, dat de Nederlandsche Regeering den gouverneur had opgedragen om met de meest strenge maatregelen tegen de bevolking van Curaçao op te treden, zoo deze zich roerig mocht betoonen.

Daar was geen woord van waar, en de gouverneur zag zich verplicht tot tegenspraak in de bladen, daar het praatje geloofd werd en ontevredenheid verwekte.

* * *

Op het bericht, dat het verbod op den uitvoer van wapenen naar Venezuela was opgeheven, teekende de „Vrijmoedige" het volgende aan:

Met onvervalschte en onverdeelde vreugde begroette de bevolking van Curaçao bovenvermelde regeeringsmaatregelen, waarin zij een begin ziet van een krachtig optreden tegen Venezuela ter verkrijging van de verschuldigde genoegdoening voor de vele tekortkomingen van president Castro's regeering tegen Nederland en diens geliefde kolonie. Vreesde men soms, — natuurlijk ten onrechte, en gedreven door den angst, om het geliefde Moederland diens prestige hoog te zien ophouden, — dat de Ned. regeering, tengevolge van haren begrijpelijken wensch, om de geschillen met die pseudorepubliek in der minne op te lossen, — een wensch, ingegeven door hare natuurlijke vredelievendheid, door haren loffelijken afkeer van geweldmiddelen, — allicht ietwat ver zoude gaan in hare concessies aan den wraakzuchtigen en despotieken Castro, thans heeft men de overtuiging verkregen, dat zulks niet alleen het geval niet is geweest, maar dat zij buitendien de door eer en waardigheid afgebakende houding aangenomen heeft. Elle a bien mérité de la patrie!

* * *

Aan de „Wekker" ontleenen wij de volgende berichten:

De K. W. I. Maildienst heeft weer een aantal Curaçaosche arbeiders in dienst genomen, om hen werkzaam te stellen zoowel in Suriname aan wal, als op de booten, die op New York varen.

Het Bestuur der kolonie heeft f 1000.— beschikbaar gesteld ter afgraving van den top van den „Groote Berg" en den „Kleine Berg", alzoo werk verschaffende aan tal van werkloozen.

Een Commissie heeft zich hier gevormd, om de gelden, die de Vereeniging „Oost" en West" in Nederland inzamelt voor de noodlijdenden in deze kolonie, in ontvangst te nemen. Zij bestaat uit de Heeren: Dr. H. Ferguson, als Voorzitter, M. Victor Zwijsen, als Secretaris, J. H. Perret Gentil, als Penningmeester, en Mr. Th. I. A. Nuijens, Th. Buijs en J. C. B. Forbes, als gewone leden.

Van Vreemde Koloniën.

Gutta-percha en Caoutchouc op Nieuw-Guinea.

Aan een verslag van het Koloniaal Wirtschaftliche Komitee van de Deutsche Kolonialgesellschaft wordt betreffende het in hoofde dezes genoemde onderwerp het volgende ontleend:

Tijdens de expeditie, die de gouverneur Dr. Hahl in het begin van Maart in vereeniging met Dr. Schlechter naar den Oearia of Hercules-rivier ondernam, werden op botanisch gebied eenige belangrijke waarnemingen gedaan. In de eerste plaats kon Schlechter in het heele gebied het veelvuldig voorkomen van getah-boomen, zoowel van de witte als van de roode soort, vaststellen. Ook werden op den Coramia caoutschouclianen in groote hoeveelheden aangetroffen, die ten deele zeer dik en lang waren. Het is aan te nemen, dat zij ook op de andere heuvels in het Oearia-gebied voorkomen.

Een monster gewonnen caoutchouc werd naar Duitschland gezonden en daar voor de verschillende doeleinden bruikbaar bevonden.

In 't geheele alluviale gebied van den benedenloop van den Oesaria werd een wilde bananensoort aangetroffen, de hoogste, die Schleichter ooit had waargenomen. Met het oog op het gemakkelijk vervoer langs de rivier en de vrij talrijke bevolking, acht hij de mogelijkheid niet uitgesloten, dat hiermede een bron van grondstoffen voor de vezel-industrie werd gevonden. Eerst moet evenwel nog de bruikbaarheid van den vezel worden onderzocht. Ook een nieuwe caoutchoucplant heeft Schlechter ontdekt en wel in het Finisterre-gebergte, een zware boom van het ficusgeslacht, die op een hoogte van 800 tot 1200 M. niet zelden voorkwam. De caoutchouc schijnt van goede hoedanigheid te zijn; monsters zouden ter beoordeeling worden opgezonden.

Met vreugde wordt het verschijnsel begroet, dat nu ook de inboorlingen zich op de inzameling van gutta-percha gaan toeleggen. In opdracht van het districtsbestuur van Friedrich Wilhelmshafen zijn de eerste pogingen om de inboorlingen tot een stelselmatige bereiding van getah te brengen, met een groot aantal inboorlingen uit verschillende dorpen van de Jambo-vlakte, onder leiding van een deskundigen Maleier ondernomen. In de Jambo-vlakte, zoowel als in de Gogol-vlakte tot in de naaste omgeving van Friedrich Wilhelmshafen worden goede, ontginbare voorraden aangetroffen. Op te merken valt, dat de inboorlingen de getah winnen, zonder nadere aanwijzing en zonder technische werktuigen. Deze door de inboorlingen gewonnen getah werd in Duitschland ten deele tot een prijs van 5 mark per kilogram verkocht. Het is zoo te verwachten, dat de intelligente bevolking spoedig zal inzien, welk voordeel deze arbeid haar oplevert.

Dit eerste begin van getah-winning door de inboorlingen in deze streken geven aanleiding tot goede verwachtingen. In de eerste plaats wordt gedacht aan de ontginning der getah-voorraden in de vlakten van Gogol, Noeroe en Jambo. In dit heele gebied van Alexis-hafen tot den Kabenau zal de exploitatie kunnen geschieden zonder de hulp van Europeanen, terwijl in andere districten de zending reeds ten deele hare medewerking heeft toegezegd.

Ook aan den voet van het Finisterre-gebergte is een begin gemaakt met het onderricht van inboorlingen, die van de kust bij Berlinhafen te Boeloe gekomen waren om de getah-winning te leeren. De onder leiding van Dr. Schlechter door hen gewonnen getah bleek volkomen zaakkundig te zijn bereid.

In Augustus ondernam de gouverneur Dr. Hahl een grooteren onderzoekingstocht naar de Ramoe-rivier. Hij meldde den 27en Augustus ll. o. a. het volgende betreffende de resultaten van den tocht:

„Nadat van Boeloe uit over de etappe-Kani het Ibo-gebergte was bereikt, werd den 15en Augustus van hier opgebroken. Het dalen ging bezwaarlijk tengevolge van de steile helling; van den kam van het gebergte was het gelukt een uitzicht te erlangen op de uitloopers van het Finisterre- in het Oertzen-gebergte tot het dal van de Ramoe en verder tot het Bismarck-gebergte. Het bleek, dat de uitloopers van het gebergte in de vlakte van bosch ontbloot waren, en evenals het dal van de Boven-Ramoe het karakter dragen eener alang-alang-vlakte.

„Toen de expeditie het dal van de Ramoe had bereikt, kwamen van alle kanten, ook van over de rivier, inboorlingen opzetten, die veldvruchten en varkens aanboden in ruilhandel.

Het moet een succes worden geheeten, dat het gelukte om in de beste harmonie met en met de hulp van de inboorlingen de Ramoe te bereiken. Het kan niet moeilijk vallen om op de verkregen grondslagen voort te bouwen en inlichtingen te bekomen betreffende het doel der expeditie.

„Van Kani af was het doortrokken gebied bijna geheel met secundair bosch bedekt; alleen aan de Waiababeek en op de berghoogten werd oerwoud aangetroffen. Nergens werd hier echter caoutchouc of getah waargenomen. Voor het bijzondere doel der expeditie moet derhalve de uitkomst worden geconstateerd, dat in het gebied van het Kani- en Ibo-gebergte getah- of caoutchouc-houdende planten evenmin te vinden zijn, als in het steppen-gebied van de boven-Ramoe, met inbegrip van het voorgebergte van het Kratke-gebergte en van het centrale deel van het Bismarck-gebergte. Voor de voortzetting der onderneming valt daaruit de gevolgtrekking te maken, dat de volgende tocht van het Ibo-gebergte in zuidwestelijke richting moet worden ondernomen, teneinde het met bosch bedekte dal van de midden-Ramoe te bereiken en van daar tot het centrale deel van het Bismarck-gebergte door te dringen.

„In de laatste maanden werd van den arbeid der inboorlingen minder partij getrokken voor het inzamelen van getah, dan voor het verbeteren van den weg van de steppe Kani tot de kust, teneinde die voor paarden bruikbaar te maken. De uit Sydney bestelde pakpaarden zijn intusschen aangekomen en in ruime stallen onder dak gebracht.

„De gezondheidstoestand van de deelnemers aan de expeditie was over het geheel bevredigend.

„De regentijd hield dit jaar opvallend lang aan. In Maart en April vielen nog zware regens, waardoor de weg-aanleg dikwijls zeer bemoeilijkt werd. Eerst in Mei viel aan de kust de droge tijd in.

„De betrekkingen tot de inboorlingen zijn voortdurend goed. De inboorlingen presteerden goede diensten bij den weg-aanleg.

„Wat de door Dr. Schlechter aangelegde aanplantingen betreft, bleek dat de „manihot glaziovii" vooral zeer goed ontwikkelde. De in Juli van het vorige jaar geplante stekken waren tot boompjes geworden, waarvan de stammen een omvang hadden van 30 centimeter en meer. Schlechter acht het na de tot nu toe gedane waarnemingen wenschelijk, dat vooral in de droge streken der kolonie, vooral op het Gazelle-schiereiland, proeven worden genomen met „manihot glaziovii", inzonderheid daar, waar met andere cultures weinig succes verkregen wordt.

„In aansluiting met de vroeger getroffen en door het comité goed gevonden maatregelen, heeft gouverneur Hahl met Dr. Schlechter tot het volgende besloten:

1. Dr. Schlechter gaat na terugkeer naar de kust nog voor een paar weken naar de Finisterre-gebergte om de exploratie der rivier-dalen tot kaap Rigny te voltooien.
2. In September wordt de tweede tocht naar de Ramoe ondernomen, van het Ibo-gebergte uit in zuidwestelijke richting. De Ramoe wordt overgetrokken en ook het centrale deel van het Bismarck-gebergte onderzocht. Schlechter blijft van September tot December aan de Ramoe, zonder naar de kust terug te keeren.
3. Onmiddellijk na terugkomst geeft Dr. Schlechter twee zijner Maleiers af aan het districtsbestuur van Friedrich Wilhelmshafen ter voortzetting van de getah-winning met de inboorlingen. De helft der Malanesische manschappen wordt ontslagen en naar Herbertshohe gezonden. Na afwikkeling van de zaken der expeditie stelt Dr. Schlechter zich ter beschikking van het districtsbestuur voor het onderricht der leerlingen.
4. In Januari gaat Dr. Schlechter naar Finschhafen, om zoo ver mogelijk in het binnenland het gebergte te exploreeren naar het voorkomen van getah.
5. In Februari zal aan Dr. Schlechter gelegenheid worden gegeven om nog eens het Oearia-gebied te bezoeken. Daar zullen getah, caoutchouc, rotan en bananenvezels gewonnen worden. Voor laatstgenoemd doeleinde stelt het gouvernement twee Tagalen (inboorlingen van Luzon, waar de manilla-hennip wordt gevonden en bereid) beschikbaar. In April keert Dr. Schlechter weer naar Ertape terug om met den stationsleider een verder onderzoek in te stellen naar het voorkomen van getah en de inboorlingen te onderrichten.
6. Het comité wordt opnieuw verzocht om middelen ter beschikking te stellen voor een bezoek aan Nieuw-Pommeren.
7. Een Maleier blijft bij Dr. Schlechter, terwijl de anderen in Februari na afloop van hun contract door het districtsbestuur van Friedrich Wilhelmshafen naar hun land teruggezonden worden. Teneinde de getah-winning voort te kunnen zetten zullen andere Maleiers door tusschenkomst van den Duitschen consul te Padang in dienst van den gouvernement genomen worden, indien de teruggezondenen zich niet opnieuw willen verbinden.

In aansluiting op dit bericht schreef gouverneur Hahl verder:

„Uit dit bericht in verband met mijn vroegere mededeelingen blijkt, dat getah voorkomt in dalen der op het Finisterre-gebergte ontspringende rivieren, in het dal van de Minjem, in de vlakte van Gogol-Noeroe en in het achterland van Friedrich Wilhelmshafen. In de beide eerstgenoemde gebieden moet de aanwezigheid slechts zwak genoemd worden, in de beide laatstgenoemde daarentegen belangrijk geheeten worden. Bruikbaar alleen voor den handel is de soort, die door de Maleiers „getah merah" wordt genoemd. Uit de uitkomsten van den tocht in het Oearie-gebied blijkt dat deze getah-soort ook in het dal van die rivier wordt aangetroffen, evenals een caoutchouc-houdende liaan, „parameria", die een marktwaardig product oplevert.

„Het is te betwijfelen of de tochten naar het Finschhafen-gebied en aan de Huon-golf belangrijke gegevens zullen opleveren; daarentegen zal het gebied om Ertape waarschijnlijk blijken rijk aan getah te zijn, voor zooverre het geoorloofd is uit enkele waarnemingen gevolgtrekkingen te maken.

„Wanneer dus tot omstreeks Juni van het volgende jaar eene der opdrachten van de getah-expeditie tot een bevredigende uitkomst zal hebben geleid — vaststelling van het voorkomen van getah —; aan de tweede opdracht — het onderricht der inboorlingen — zal met de beschikbare middelen en binnen de gestelde tijdruimte niet kunnen worden voldaan. Particuliere ondernemingen, die zich voor de voortzetting zouden kunnen interesseeren, zijn niet voorhanden. Het bestuur zal al zijn krachten moeten inspannen, om ook in een beperkt gebied de getah-winning in te voeren en in stand te houden. Misschien zal ik hiertoe nog den financiëelen steun van het comité moeten vragen, zij het dan ook in bescheiden mate.

Dr. Hahl deelt dan ten slotte nog mede, dat Dr. Schlechter na terugkeer in Duitschland een algemeen verslag zal uitbrengen van zijne bevindingen, dat door het comité zal worden uitgegeven, terwijl hij ook voornemens is om tezamen met Dr. Lauterbach, die reeds over de flora van Duitsch Nieuw-Guinea schreef, een werk samen te stellen over dit onderwerp.

In het geheel is nu een hoeveelheid van 4350 pond getah uit Nieuw-Guinea naar Duitschland verzonden. Uit de opmerkingen van experts blijkt, dat niet alle aangeboden getah geschikt was voor de fabrikage van kabels.

De Norddeutsche Seekabelwerke te Nordenham rapporteerden, dat alleen eerste kwaliteit getah van Nieuw-Guinea met andere getah vermengd voor die fabrikage kon worden benut, weshalve aan Dr. Schlechter werd opgedragen om alleen getah van prima kwaliteit te doen winnen en bereiden.

* * *

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Verslag van den Gouvernements-pandhuisdienst over het dienstjaar 1907. Batavia, Albrecht en Co., fol.

In het verslagjaar 1907 werd de dienst der gouv.-pandhuisdienst op Java en Madoera weder niet onbelangrijk uitgebreid. In het jaar 1906 werden 14 nieuwe instellingen geopend; in 1907 16, terwijl er in elk der volgende jaren minstens 35 bij zullen komen, waardoor in 1914 de regie volledig op Java en Madoera zal zijn ingevoerd. Op het einde van het verslagjaar 1907 waren reeds 54 gouv.-pandhuizen in exploitatie en was de dienst volledig ingevoerd in de gewesten Bantam, Batavia, Preanger-Regentschappen, Banjoemas en Besoeki. Vijf dier pandhuizen werden beheerd door Inlanders-, de overige door Europeanen-administrateurs, terwijl verder het personeel bestond uit 42 Europ. adjunct-administrateurs, 665 Inl. beambten en 96 leerlingen, ook allen Inlanders.

In verband met het groote aantal Inlanders, dat een middel van bestaan vindt bij den pandhuisdienst — een aantal, dat natuurlijk nog zeer belangrijk zal worden uitgebreid, — klinkt het niet bemoedigend, dat het Hoofd van dezen tak van dienst aanteekent (blz. 6 van het Verslag):

„Voor de toekomst blijft de weinige integriteit van den Inlander eene hoogst bezwarende factor voor eene rationeele bedrijfsregeling. Tal van omslachtige voorschriften zouden als overbodig kunnen worden ingetrokken, indien het Inlandsche personeel meerdere waarborgen van eerlijkheid aanbood; met eene tweevoudige controle kans thans niet worden volstaan, en moet elke handeling tot 3 of 4 malen gecontroleerd worden door onafhankelijk van elkaar arbeidende beambten, wil men zekerheid hebben, dat geknoei is buitengesloten. Herhaaldelijk blijkt, dat, niettegenstaande eene behoorlijke bezoldiging, een Inlandsche beambte op onverantwoordelijke wijze zich in schulden heeft gestoken. Wordt zoo iemand het door zijne crediteuren te lastig gemaakt, dan geraakt hij tenslotte dusdanig in het nauw, dat hij zich aan hem toevertrouwde gelden of goederen vergrijpt. Behalve het geringe financieële overleg is ook dobbelzucht voor menig poenggawa de oorzaak van zijn val geworden.» Even tevoren merkt Verslaggever op, dat fraudes dan ook niet konden worden voorkomen „en moesten" elf inlandsche beambten wegens ontdekte onregelmatigheden oneervol worden ontslagen." Daarentegen gaven de Inlandsche administrateurs, de beheerders van pandhuizen, gelukkig „geen reden tot ontevredenheid."

Omtrent de geldelijke uitkomsten van het beheer, zoomede statistieken den inleg enz. betreffende bevat het Versl. uitvoerige gegevens, waarop dezerzijds niet kan worden ingegaan. Slechts zij aangeteekend, dat de bedrijfsrekening een winstsaldo aanwijst van *f* 550.325.34. De Verslaggever voert echter bij voorbaat verschillende motieven aan, om te bewijzen, dat dit bedrag slechts oogenschijnlijk hoog is, en „Voor hen, die het winstcijfer als welkome aanleiding willen aangrijpen tot versterking van hun betoog betreffende de urgentie van eene dadelijke renteverlaging, wordt aangeteekend... dat zij voorloopig voorzichtigheidshalve achterwege moet blijven, eenvoudig omdat nog geen voldoende gegevens beschikbaar zijn, en voor 1911 ook niet beschikbaar kunnen komen, om met juistheid te kunnen beoordeelen, in hoever de verlaging kan gaan, zonder gevaar voor verlies op de exploitatie in haar geheel; en om met juistheid te kunnen aannemen, dat zij zonder bezwaar ten slotte tot alle Gouvernementspandhuizen zal kunnen worden uitgestrekt."

***

De Indische Gids. December 1908.

De heer P. H. van der Kemp opent de nieuwe afl. met eene historische bijdrage over F. Wappers Melis, lid van den Raad van Financiën en Directeur der Inkomende en Uitgaande Rechten in Ned.-Indië, 1821—1825.

Onder het opschrift: Eene hulp-landrenteregeling, in het belang der Inlandsche bevolking dringend noodzakelijk, betreurt de heer F. Fokkens, resident van Madoera, het, dat de zgn. Preanger-landrenteregeling, bij Stsbl. 1907 No. 277 op alle gewesten van Java en Madoera (met uitzondering van de Vorstenlanden) van toepassing is verklaard, of liever dat voor die gewesten een nieuwe landrenteregeling is ingevoerd, gebaseerd op de Preanger-landrenteregeling. De denkbeelden, door schrijver omtrent de landrente op J. en M. ontwikkeld, verdienen zeker aller aandacht, omdat hij dit onderwerp meermalen grondig bestudeerde, getuige zijn brochure „Landrente-onderzoek op Java" 1896; zijn opstel in het Kol. Weekbl.: „De Preanger landrenteregeling" (Juni 1904); en zijne lezing in het Indisch Genootschap (20 Oct. 1905) bijv.

Boeka, wiens pseudoniem voor niemand meer een geheim is, schrijft vervolgens over: „Eenige aangelegenheden, den Inlander betreffend." Over diens denkvermogen, over onderwijs, over drankmisbruik, over ontwikkeling, over Inl. bestuursambtenaren, en eindelijk zelfs over het optreden tegen Inl. opstandelingen, geeft in enkele blz. Boeka zijn opinie te kennen. Wat dit laatste betreft zegt Boeka dat met het uit humanitaire beweegredenen gebruikelijke sommeeren, en daarna in de lucht schieten tegenover Inl. opstandelingen, het omgekeerde bereikt wordt van hetgeen men zich daarbij voorstelt. „De sommatie geeft den Oosterling den indruk van bangheid, en maakt hem daarom nog veel driester." Het vuren in de lucht doet zijn vertrouwen in onkwetsbaarheid toenemen. Daarom moeten dadelijk eenige voorvechters door scherpschutters worden neergelegd. In de meeste gevallen zijn de voorvechters de aanstokers — zegt Boeka — en zal hun sneuvelen een eind aan het verzet maken.

De heer L. F. van Gent bepleit het verspreiden (in groote hoeveelheden) van goede „Lectuur voor den Javaan", liefst van Gouv.-wege, bijv. een jaarlijkschen almanak, ter vervanging van den Javaanschen almanak, die door Buning te Jogja wordt uitgegeven, welke wel zeer ruime verspreiding geniet, doch slechts weinig bevat van hetgeen kan bijdragen tot intellectueele ontwikkeling van den Javaan. In een Naschrift wijst de Redacteur er op, „dat de Regeering er reeds meer dan een halve eeuw geleden werk van maakte nuttige leesboeken voor den Javaan te doen opstellen."

Eindelijk vermelden wij eene bijdrage van N. G., getiteld: Eene bedevaart, waarin de schrijver zijne indrukken weergeeft van een bezoek aan den Boroboedoer, „eene schepping, waarvoor wij met den diepsten eerbied en met bewondering bezield zijn."

Overigens bevat de Ind. Gids de gewone maandelijksche rubrieken, als: Varia; Maandelijksche Revue van Brochures, enz., door J. E. d. M.; Koloniale literatuur; Wetenschap en Industrie en Maandel. Bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller.

***

Onze Eeuw.

Dr. E. B. Kielstra schrijft in het Dec.-nummer een interessant opstel over: Het sultanaat van Boeton, bestaande uit het eiland van dien naam, eenige omgelegen eilanden, benevens de landschapjes Polejang en Roembia op het vaste land van het Z.-O. schiereiland van Celebes. Op de Dr. Kielstra eigen wijze geeft hij eerst een beknopt, maar rijk aan feiten overzicht van onze bemoeienissen met Boeton; men ontwaart er uit, wat de Oost-Indische Compagnie deed en waarin zij te kort schoot; hoe het „Sultanaat" in de 18e eeuw vrijwel aan zichzelf bleef overgelaten, en hoe daarin verandering werd gebracht in de laatste jaren. De slotsom, waartoe schrijver komt, is, dat „het te lang verwaarloosde, verachterde, verarmde Boeton een betere toekomst tegemoet gaat, dank zij de in de laatste 10 à 15 jaar meer en meer veldwinnende overtuiging, dat het de plicht is van het Ned. gezag: niet om met een schijngezag over dergelijke landstreken tevreden te zijn en alles maar te laten zooals het is, of erger nog, slechter te zien worden, maar integendeel, de belangen van land en volk te behartigen, en de ontwikkeling van beide te bevorderen." Door dergelijk optreden, zegt Dr. Kielstra, „zal Nederland geen rechtstreeks voordeel behalen, de Indische schatkist zal er niet door worden gevuld, — wij zullen slechts de zelfvoldoening kunnen oogsten dat met onze medewerking" — en nu volgt een citaat uit Van Kol, Uit onze Koloniën, blz. 826 — „de verdrukking wordt opgeheven, de honger uit de hutten wordt gejaagd, den zwakken een beschermer, den inboorling welvaart, verstandelijke en zedelijke ontwikkeling worden geschonken. Wij zullen dien plicht niet verloochenen."

***

Weekblad voor Indië. No. 28.

R. B. geeft in dit Nr. eenige bijzonderheden over De auto en de(n) inlander, welke laatste het o.m. met de Javaansche kip gemeen heeft, dat hij op het sein van de naderende auto altijd nog even den weg oversteekt, wat zoo vaak tot minder aangename gevolgen leidt. „De auto en de inlander zijn elkaars vijanden."

De heer J. E. Jasper is in Asahan geweest tijdens de sultan in Nederland vertoefde, en aldaar door Toengkoe Amir in het paleis te Tandjoeng Balei, „op een joviale, hartelijke wijze" ontvangen. Men heeft hem toen verteld, dat de sultan heelemaal niet „om politieke redenen naar Holland zou zijn gegaan, maar inderdaad heeft die reis alleen plaats gehad ter voldoening van zijn groote begeerte, om eenmaal H. M. de Koningin te mogen zien." Wij gelooven, dat des sultans zoon, de Tongkoe Amir, den heer Jasper in dit opzicht heel diplomatiek bij den neus heeft gehad!

Het opstelletje bevat tevens een kiekje van „den Sultan van Assahan met enkele familieleden" en „De begrafenis van den vader des Sultans van Assahan", die „nog niet lang geleden overleden is."

Daarna geeft het Weekblad nog de navolgende Indische bijdragen: Bladen uit een schetsboek, door Insulanus. — Nongko-Djadjar (met fraaie afbeeldingen), door Reitsma. — Twee Indische predikanten uit de 17e eeuw, door Gabriël. — Indrukken van den Dag, door Chroniqeur. — De stille kracht. Oorspronkelijk Indisch blijspel, (vervolg).

***

De Indische Mercuur. 1908. No. 48.

Den 19en November hield de heer J. E. Tehupeiory, Inlandsch arts te Amsterdam, in het Koloniaal Museum te Haarlem eene voordracht over Centraal-Borneo en zijne bevolking, welke in dit Nr. van de Mercuur in extenso is opgenomen. In korte trekken schetste de heer T. in zijn voordracht de verschillende onderzoekingstochten in Centraal-Borneo en hare resultaten (aan de laatste, in 1903, nam he heer T. zelve als arts deel(, om daarna geruimen tijd stil te staan bij de zeden en gewoonten der Dajaks. De heer T. wijst er daarbij op, dat de grondvesting van het Ned. gezag een weldaad is voor de verschillende stammen in gindsche streken, en zegt in dit verband: „Wat de geregelde aanraking met Europeesch bestuur vermag, bewijzen de geregelde toestanden in het rijk Serawak, waar de familie Brooke met betrekkelijk geringe middelen veel heeft tot stand weten te brengen." Wij gelooven intusschen, dat dit voorbeeld niet heel gelukkig gekozen is; en wel ten eerste, omdat het den eersten Radja van Serawak, Sir James Brooke, heel wat bloedigen strijd heeft gekost, waarbij hij voortdurend op steun van Engeland heeft mogen rekenen, om zijn gezag in Serawak te vestigen, en ten tweede laat de beschaving van sommige Dajakstammen in het Serawaksche ook thans nog alles te wenschen over, getuige hun dikwijls ondernomen sneltochten, ook op Nederlandsch gebied.

Overigens bevat dit Nummer van de Ind. Mercuur: Cacao-ziekten in Kamerun, door Dr. H. M. Quanjer. — Een nieuwe ziekte in de cocospalmen op Ceylon, door Dr. H. M. Quanjer. — Ziekten van den koffieboom, door Dr. H. M. Quanjer. — De waarde van Ureum als meststof. — Soekaboemische Landbouw-Vereeniging (vergadering van 21 Sept. 1908). — De invloed van de Javasuikerindustrie op de welvaart van de desa (voordracht van den heer J. Sibinga Mulder in het Ind. Genootschap). — De plannen voor Spoorwegaanleg op Sumatra. — De bacovenkultuur in Costa Rica. — Geologische en technische aanteekeningen over de goudindustrie in Suriname, door E. Middelberg. — Het conserveeren van eieren door bevriezing. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financiëele berichten en verslagen. Benevens de overige vaste wekelijksche rubrieken.

***

Tijdschrift voor het Binnenl. Bestuur. Sept.-Nov. 1908.

De nieuwe afl. van dit tijdschr. wordt geheel ingenomen door een uitvoerige studie van den heer S. P. Ham, Inspecteur bij het Boschwezen, over De grond- en boschpolitiek op Java; en andere landen zouden wij aan den titel willen toevoegen na kennismaking met den inhoud, welke als volgt is verdeeld: I. Inleiding; II. Het boschbezit en boschbeheer in andere landen; III. De boschreserveering in het algemeen; IV. De boschreserveering op Java; V. De strijd om het nog vrije Staatsdomein en de bezwaren tegen eene behoudende grond- en boschpolitiek; VI. De verdeeling van het nog vrije Staatsdomein over de ver-

schillende vormen van het grondbezit. Naschrift. De vooruitzichten der Wereldmarkt, wat betreft houtbehoefte en houtvoorziening.

* * *

Berichten uit N. I.-Indië van den Sint-Claverbond.

1908. No. IV.

Pastoor A. Kortenhorst, van wiens hand reeds zeer vele Indische bijdragen in de „Berichten" verschenen, geeft thans onder het opschrift: Vormreis van Mgr. E. S. Luypen naar het eiland Banka, een hoogst belangrijk overzicht (met tal van afbeeldingen) van de tinwinning op Banka, waarvan het vervolg in een volgende afl. zal worden gegeven en komen wij er alsdan op terug.

Vervolgens bevat dit Nr. de Geschiedenis van het St. Waltherusgesticht te Tomohon in de Minahassa, op het eiland Celebes; een woord bij het op Atjeh geplaatste Monument voor Pastoor Verbraak; en eenige brieven van Pr. H. Fischer, getiteld: Met de troepen naar Bali, in April 1908.

Ook nu was Pr. Fischer, evenals in 1906, zooals hij mededeelt, ooggetuige van een verschrikkelijke poepoetan, ditmaal door den vorst van Kloengkoeng en zijn aanhang uitgevoerd. Doch hoe treurig de aanblik van deze slachting in 't groot ook moet zijn geweest voor den man des vredes, waarbij hij intusschen verklaart, dat onzerzijds niet anders kon worden gehandeld, acht hij het tenslotte een zegen voor door de bevolking, „dat de vorst met zijn geheelen adellijken aanhang is opgeruimd; want als er ooit van tyrannie kan gesproken worden, dan zeker bij de Balische potentaatjes, wier geheele grondgebied men in alle richtingen in hoogstens een paar uur kan afloopen." En dan vervolgt hij: „In de poeris onzinnige weelde; gouden schalen, kostbare weefsels, een geheele batterie de cuisine, tot zelfs de potten, waarin de rijst wordt gekookt, van zuiver zilver; wapens, waarvan de greep met diamanten en robijnen is bezet; en de bevolking? arm, uitgezogen, geen dag zeker van 't geen ze zich door inspanning en vlijt verworven heeft. De gewone Baliër bezit niets; hij arbeidt en slaaft op de rijstvelden van den vorst en zijne talrijke parasieten, en een klein gedeelte van de opbrengst wordt hem toegeworpen om zijn karig leven te onderhouden."

***

In de Groene Amsterdammer

onder de rubriek „Voor de Dames", met het opschrift: „Nog een Indische figuur", een beschrijving van Mevr. Ten Bosch-Bosscher, met portret, door Z.

Eindelijk bevat de dezer dagen verschenen „Sonder-Ausgabe" der Deutsche Wochenzeitung fur die Niederlande und Belgien", getiteld: „Rotterdams Handel und Schiffahrt gewidmet", een hoofdstuk van Dr. E. B. Kielstra over „Die Niederländischen Kolonien im fernen Osten".

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 11 November 1908;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 10 Nov.;
De Javasche Courant No. 89 en 90;
De Delicourant t/m 11 Nov.;
De Sumatrabode idem;
Padanger idem;
Suriname, Nieuws- en Adv.blad t/m 10 Nov.;
Nieuwe Surinaamsche Courant t/m 8 Nov.;
Ned.-Ind. Effectenblad No. 85 en 86;
Handelsberichten t/m 24 Nov.;
Damesweekblad v. Indië Nos. 15 t/m 17;
Het Onderwijs Nos. 42 t/m 45;
De Indische Gids afl. December;
Stem van Bethesda;
Stem van Indië Nos. 43 t/m 45;
Weekblad van Indië Nos. 27 t/m 29,
Exportblad t/m No. 749;
La Quinzaine Coloniale No. 22;
Deutsche Kolonial Zeitung No. 46;
Kort Verslag der zittingen v/d Tw. Kamer S.-G.
De Inlander voor en na de stichting van 't Ned. Verbond, door J. E. Tehupeiory.
Tjahaja-Sumatra t/m 5 Nov.;
Pertja-Barat idem;
Perniagaän t/m 4 Nov.;
Pewarta-Soerabaia t/m 31 Oct.;
Pantjaran Warta t/m 4 Nov.;
Pemberita-Atjeh t/m 3 Nov.;

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 6 Nov. 1908. No. 89.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst een jaar verlof naar Europa aan den houtvester W. F. C. van Bosse; wegens ziekte aan de onderwijzeres Mej. E. Th. Klasing, en aan den Voorzitter van den landraad te Blitar Mr. G. Deketh.

Ontslagen: op verzoek eervol de dokter-djawa te Modjokerto, Mas Samgar.

Tijdelijk belast: met de waarneming der betrekking van leeraar bij de Kon. Wilh. School, Dr. E. C. de Vries; bij de H.B.S. te Semarang G. E. Hoeffelman.

Gesteld: ter beschikking van den voorzitter van den landraad te Padang, Mr. G. W. A. van Oppenraay.

Benoemd: tot ass.-resident van Toeban, D. Burger, van Magetan F. H. J. Privé; van Poerwokerto K. N. Binnendijk; van Soemenep H. A. van Drongelen; tot veearts bij den burgerl. veeartsenijk. dienst H. J. Smit; tot predikant te Salatiga F. J. van Oostrom Soede.

Benoemd: tot inl. off. van justitie bij den landraad te Sindjai, Ambo Abdulrachman; te Pangkadjene, Engge; te Bikeroe, Kamaroeddin daeng Parani.

Geplaatst in de res. Menado de controleur W. J. R. Zieck.

Tijdelijk welkzaam gesteld: als hulponderwijzeres te Tandjoengbalei Mej. C. E. Brijl.

Militair Departement.

Bevorderd: tot kapitein, de 1e luit. der inf. J. F. den Ouden, F. D. Struick en J. van Hecht Muntingh Napjus.

Als Extra-Bijvoegsel is aan dit Nr. toegevoegd het Bericht omtrent de Gouvernements kina-onderneming over het 3e kwartaal 1908.

* * *

Uit de Javasche Courant van 10 Nov. 1908. No. 90.

Dit Nr. bevat een ordonnantie, aanvullingen bevattend van het Algemeen Reglement voor de tinwinning op het eiland Banka.

Een Id., waarbij wordt vastgesteld de vestiging ter hoofdplaats van de afd. Loewoe, Palopo (Gouv. Celebes en Onderh.) van een landraad.

***

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst een jaar verlof naar Europa aan den hulpprediker J. R. Kok.

Ontslagen: op verzoek eervol als ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten H. Kater; de hoofdcommies bij de Alg. Rekenkamer J. E. A. Matheron en de onderwijzer A. A. M. Douwes.

Benoemd: tot tijdelijk adviseur voor de bestuurszaken der Buitenbezittingen de Gouv.-Secretaris H. Colijn; tot voorzitter van de landraden te Serang c.a., Mr. A. H. R. Utermark; te Patjitan Jhr. Mr. Rengers Hora Siccama; tot ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten H. L. Barendse; tot hoofdcommies bij de Alg. Secretarie J. C. de Bie.

Belast: met de waarneming der betrekking van landbouw adviseur bij het Dep. van Landbouw H. G. W. Nahuijs.

Gesteld: ter beschikking van den voorzitter der landraden te Magelang en Temanggoeng Mr. A. E. Schouten; van den hoofdinspecteur der Opiumregie de 1e luit. der inf. J. W. P. van der Rest.

Ontslagen: op verzoek eervol de ass.-wedono van Tjiniroe Raden Tjakra Amidjaja.

Benoemd: tot inl. off. van justitie in het regentschap Tjilatjap Raden Atmodibroto; tot hulponschap Tjilatjap Raden Atmodibroto; tot hulponderwijzer 3e kl. te Kendal S. Schregardus; te Maros G. Lankamp; te Madioen J. Smits; te Ngawi P. P. Martron; te Toeloengagoeng A. C. van der Krogt; te Tjilatjap H. D. van Zoelen; te Bandoeng Mej. Ch. G. C. Ouwerling; te Batavia Mej. A. E. de Jongh.

Toegelaten: tot uitoefening der verloskunde in Ned.-Indië Mej. A. C. van Athee.

Benoemd: tot klerk op het ass.-residentiekantoor te Batavia J. J. W. Pichel.

Militair Departement.

Geplaatst: bij het 6e bataljon te Tjilatjap de 1e luit. W. A. L. Soetbrood Piccardt.

Overgeplaatst: bij het 10e bataljon de 1e luit. W. W. B. Drooglever; bij het 12e bataljon de 1e luit. D. de Jongh; naar Palembang de 2e luit. A. L. Samson.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het s.s. Sindoro; gezagvoerder N. Guthrie; van Rotterdam naar Ned.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: H. C. J. Smeets; J. C. F. Ohlhardt; J. Paalman; mej. H. H. C. Keijzer; mevr. A. L. Kromhout—v/d Spek; A. Herberich; J. C. van Hoogeveen met echtg. en 2 k; mej. A. A. U. H. Gillot; K. Smit m. echtg. en k; J. Buis met echtg. en k; R. M. L. van Vorstenbos met echtg. en k; T. A. A. Wessel met echtg. en k; C. C. Frietman met echtg. en 3 k; C. A. Cramer; S. Rassat; benevens een detachem. suppletietroepen; naar Marseille: H. J. Klussener;

Te Southampton zullen zich inschepen: naar Tanger: E. M. Mamsel Heijdell; naar Marseille: J. R. Speck. te Marseille zullen zich inschepen: mevrouw wed. G. D. Muller—Deschand en 2 d; W. H. D. de Jongh; Mr. Ch. F. S. Bodemeijer en echtgen; H. G. van der Veen met echtg. en 2 k; K. A. v. d. Weide; F. J. B. Sachse met echtg. en 2 k; H. A. Cramer met echtg. en 2 k; G. A. Scheffer met echtg. en 2 k.; A. B. W. Schaeffer m. echtg. en k; T. J. Jaski en echtg; Ds. W. Back, echtg. en 2 d; E. D. W. Faber en echtg; mej. Faber; mej. E. Brisson; A. van Dijk; A. van As; P. Noé.

Naar Port-Said: S. Sj Slavick; Bidon met [illegible]

***

Passagierslijst van het s.s. „Prins der Nederlanden". Gezagvoerder H. J. v. d. Goot, van West-Indië naar Amsterdam.

H. Doyer, echtg. en 4 k.; *L. Ardisson; J. W. Veth; J. Ciliacus; H. Reppel; W. Meershoek; G. Vetter; H. van den Hof; J. Boetes; G. de Jong.

* gemerkt, ontscheept te Hâvre.

***

Passagiers van het Ned. s.s. Tabanan; commandant B. le Clercq; van Batavia 12 Nov.; te Marseille 4 Dec. 1908.

Van Batavia: H. E. Beuker; Ds. V. L. Visser met echtg. en 3 k; G. H. Watson met echtg. en z; H. Volten; A. Hogenkamp; J. H. N. Lauweriks; D. Vecht; Jongeh. H. H. Vecht; H. J. J. deRoock; M. Meller; H. J. Hopfner; C. L. Kost; J. Strinkholmst; D. C. Kunst; H. Klinkhamer; benevens H. M. troepen; naar Padang: Mr. G. W. A. van Oppenraeij met echtg.; Ed. Geist; H. Fabig; Joh. Fast.

VACANT.

VACANT.

No. 51 Donderdag 17 December 1908 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100 —, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. In zake het uitkeeren van de gelden, ingezameld ten behoeve van de noodlijdenden op het eiland Curaçao, is van den Gouverneur dier Bezitting, bij zijn schrijven van 6 November 1908 no. 3458, het bericht ontvangen, dat de heer H. Ferguson te Willemstad zich met de vorming heeft belast van eene Commissie, die onderwerpelijk rechtstreeks met het Hoofdbestuur in briefwisseling zal treden.

***

II. Door de gezamenlijke Besturen van de Vereenigingen „Algemeen Nederlandsch Verbond" en „Onze Vloot" en „Oost en West" zal op 30 December 1908, des avonds ten 8 ure, in het gebouw Diligentia, een **Curaçao-avond** worden gegeven, waarvan de opbrengst zal strekken tot **leniging van den nood op het eiland Curaçao.**

Op dien avond zullen hunne welwillende medewerking verleenen de dames H. Mackintosh—van Iterson, A. Mulder—Dijckmeester, sopranen, voorts de heeren: P. C. Brederode, concertzanger te 's-Hage, bariton; W. J. B. Watter, die zijne studies voltooide bij prof. Beissenaur te Leipzig, en prof. Lambrino te Moscou, piano, en de heer en mevrouw Joh. Maus, voordracht.

***

III. Het werkje „Onze Oost, II",
Iets over den inlander en zijn zieleleven door T. J. BEZEMER, is thans gereed.
is thans gereed.

Het wordt uitgegeven door de firma S. L. van Looij te Amsterdam tegen de navolgende prijzen:
1 ex. *f* 0.05.
50 ex. *f* 2.—.
Voor departementen en leden der Maatschappij, 50 ex. *f* 1.55, plus 25 cent voor frankeerkosten.

Bij denzelfden uitgever, zoomede ten kantore Heulstraat 17, zijn tegen denzelfden prijs exemplaren te verkrijgen van het werkje:
„Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn"

***

IV. Van de afdeeling Rotterdam werd een gunstig rapport ontvangen van den West-Indischen jongeling Punselie.

Gedrag en ijver geven stof tot tevredenheid.

Ambtenaren Binnenlandsch Bestuur in Ned.-Indië.

In verband met het artikel van den heer J. J. Meijer in ons voorlaatste nummer, nemen wij hieronder over een entrefilet, dat onlangs in de dagbladen heeft gestaan:

„In een goed bezochte vergadering der Vereeniging van Ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur in Ned.-Indië was het hoofdonderwerp: de positie der bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.

In verband hiermede werd hetgeen in de zittingen der Tweede Kamer der Staten-Generaal bij de behandeling der jongste Indische begrooting omtrent opleiding, aanvulling en positie dier ambtenaren door den minister van Koloniën en enkele leden der volksvertegenwoordiging te berde gebracht, aan een bespreking onderworpen. Algemeen was men van gevoelen, dat de maatregelen, door den minister ter opheffing van het gebrek aan bestuursambtenaren in het vooruitzicht gesteld, niet het resultaat zullen hebben, dat Z.E. er zich wellicht van voorstelt.

Allerminst achtte men het noodmiddel „toekenning van beurzen en toelagen aan voor den Indischen dienst studeerenden" geschikt om op den duur het vraagstuk der tekorten aan Indische ambtenaren op bevredigende wijze op te lossen, en was men van oordeel, dat de oplossing meer gezocht moest worden in de verbetering der positie in het algemeen van de Europeesche bestuursambtenaren. Op een volgende vergadering der Vereeniging zal dit onderwerp nader worden behandeld in verband met een door het bestuur ter zake op te maken nota."

Zou er door het een te doen en het ander niet te laten, niet de meeste kans zijn het gewenschte doel zoo goed en spoedig mogelijk te bereiken?

Met belangstelling zien wij het resultaat der besprekingen op de volgende vergadering dier vereeniging tegemoet.

Uit de O.-I. Mail.

„Boedi Oetomo."

De correspondent van het „Bat. Nieuwsbl." te Karang-anjar schrijft:

„Op een vergadering van de prijaji's der afdeeling Karang-anjar in de societeit „Bellevue" werd een lezing gehouden over doel en strekking van Boedi Oetomo door den assistent-wedono van Kedoeng Wringin.

Het doel der vereeniging „Merdika", waarvan president is de controleur ter plaatse, de heer Mulder, is: meer eendracht onder de prijaji's te stichten, hulp te verleenen aan ongelukkige prijaji's, energie en initiatief te ontwikkelen bij de ambtenaren, openhartigheid tegen meerderen in rang, en 't houden van voordrachten na de maandelijksche conferentie in de Kaboepaten door twee der leden.

De assistent-wedono van Kedoeng Wringin gaf in zijn lezing een kort résumé van het verhandelde op 't Nationaal Congres te Djokja. Bijzonderen nadruk legde hij op de woorden van Goenawan Mangoenkoesoema: dat de ontwikkeling van beneden af moet beginnen. Hij haalde ook Goenawan's woorden aan: „'t werk van Boedi Oetomo ligt in de desa."

Hierop volgde debat.

De president, de heer Mulder, nam eerst het woord:

Aangezien Merdika dezelfde bedoeling heeft als Boedi Oetomo, alleen met 't verschil, dat Boedi Oetomo's werkplan veel uitgebreider is, vond hij het 't beste en eenvoudigste Merdika te converteeren in een afdeeling van Boedi Oetomo. Dezen avond nog vroeg spreker de beslissing der aanwezige leden van Merdika.

Een der wedono's was van oordeel, dat, waar Merdika nog niet stevig op zijn beenen staat, het te bejammeren zou zijn, indien Merdika opgelost werd in Boedi Oetomo, want dan zou de heer Mulder niet meer in 't bestuur mogen zitting hebben volgens de bepaling, dat niet-Javanen geen zitting in 't bestuur van Boedi Oetomo of hare afdeelingen kunnen hebben. En de invloed van den heer M. als president was waarlijk niet gering geweest ten aanzien van Merdika's wording.

De president antwoordde, dat dit misschien wel zoo was, maar dat hij het toch beter vond, dat de prijaji's op eigen beenen leerden staan. Ook op 't congres te Djokja heeft geen Europeaan de zittingen geleid.

Een andere wedono was van oordeel, dat Merdika wel tot een afdeeling van Boedi Oetomo moest worden gemaakt, mits onder leiding van den regent, want volgens hem was 't nog te moeilijk zonder diens toezicht een vereeniging in stand te houden.

Mr. Zieck, president van den landraad, nam toen het woord, zeggende, dat men niet hechten moest aan het behoud van den voorzitter en van andere europeesche bestuursleden van Merdika.

Gaarne zou hij, en zeker ook de andere europeesche leden, 't bestuurslidmaatschap opofferen; al mochten zij dan, en terecht, geen leden van Boedi Oetomo zijn, hij wilde even graag donateur zijn. Boedi Oetomo moest, om goed te werken, zuiver javaansche elementen als leiders in zich bevatten.

Eén der wedono's vond het onbetamelijk en on-

gehoord van de Jong-Javanen, te durven zeggen, dat wij Javanen nog zoo onontwikkeld zijn.

Typisch zei hij: Hamoa menesèl (mij doet 't zeer). De president legde den wedono kalm uit, dat hij de bedoeling niet persoonlijk moest opvatten; 't gold slechts een vergelijking met de westersche volken.

Een ander lid zei, dat 't bezwaarlijk zal blijken, de contributie te innen, indien men niet half en half gedwongen zou worden door de gedachte, dat de voorzitter een ambtenaar van hoogen rang was.

De heer Varkevisscher, administrateur der Karanganjarsche Bank, wees den spreker op 't feit, dat de prijaji's toch zonder eenige pressie of voorbeeld van den regent gelden bij elkaar gebracht hebben om twee inlandsche meisjes, die verder vooruit wilden, te ondersteunen. Verder zei hij, dat finantieele bezwaren zich niet zouden voordoen, indien men zich maar goed bewust was van 't doel van Boedi Oetomo.

Het laatst sprak de regent: „Mijne heeren, van alle kanten heb ik bezwaren hooren opperen tegen 't oprichten van een afdeeling van Boedi Oetomo. Waarom moet dan altijd een Europeaan onze leider zijn? De controleur zei zelf, dat 't beter is op eigen beenen te leeren staan. Als wij niet thans een aanvang maken, wanneer zullen wij dan toch beginnen?

Gooi van u dat hinderlijke „dolce far niënte", en pak aan, steek de handen uit den mouw. Dat er nog zoovele moeilijkheden geopperd worden van uw kant, ligt aan de omstandigheid, dat gij nog niet ernstig genoeg gedacht hebt over het edele beginsel, het neerlijke doel van Boedi Oetomo. Ik verzoek den president daarom zijn eisch tot beslissing nog hedenavond terug te nemen, totdat de volgende maand, na de maandelijksche conferentie, de prijaji's na voldoenden bedenktijd zich zullen uitspreken.

Hierna werd de vergadering gesloten, zonder dat men dus 't doel bereikt had, nl. het vormen van een afdeeling. Op Karanganjar, waar de president zelf is, komt blijkbaar 't laatst een afdeeling van Boedi Oetomo. Maar „last not least!"

Elders lezen wij in hetzelfde blad:

„In de maand Poeasa heeft de secretaris der afdeeling Magelang van Boedi Oetomo, raden Kamarga, te Poerworedjo Klampok in tegenwoordigheid van een 30-tal ambtenaren en particulieren, een lezing gehouden, welke goed resultaat had. Staande de samenkomst werd besloten tot de vorming van een afdeeling. De aanwezigen, die met aandacht en ernst hadden toegeluisterd, beloofden B.O. met hart en ziel te zullen steunen en te verdedigen. Een paar dagen na de lezing kwamen reeds vele particulieren en loerahs raden Kamarga mededeelen, dat zij gaarne lid van B.O. zouden worden. Een merkwaardig verschijnsel, deze aansluiting.

Behalve Banjoemas, heeft de heer Kamarga ook Poerbolinggo, Poerwakarta en Bandjarnegara — hoewel niet lang — bezocht, om aldaar een aantal ambtenaren voor de zaak te winnen. De stemming is bijna overal zeer gunstig. Men beloofde een lijst te zullen rondsturen met de namen van de nieuwe leden, in afwachting van de vorming der afdeeling Banjoemas. Deze is thans gevormd, naar u reeds weet. Met het vormen van sub-afdeelingen gaat het nog niet gemakkelijk. Typisch is het antwoord dat men op de opwekking daartoe van de lagere ambtenaren ontvangt: „Het gaat zoo moeilijk, want enkele hooge ooms maken een doodelijken winterslaap door en zijn heel moeilijk te bewegen. Als brave ambtenaren durven zij dus niet voor den dag te komen." Naar het schijnt, weten enkelen der hooge heeren niet veel van onze beweging; echter heeft de afdeeling Magelang hun toch reeds circulaires gestuurd in het Javaansch, Soendaneesch en Madureesch, ook in het Hollandsch. Maar er zal een moet toch een tijd komen, dat men hen wakker schudt uit dien slaap. De vorming van afd. Banjoemas zij hun ten voorbeeld!"

De correspondent te Magelang schrijft:

„Te Kedoeng Djati, Semarang, is op initiatief van den assistent-wedono aldaar een afdeeling van Boedi Oetomo opgericht. Voorzitter is de assistent-wedono."

Dus weer een afdeeling meer, de 23e, als wij goed tellen.

In het „Damesweekblad voor Indië" schrijft L. o.m.:

„Toen ik op het onlangs te Jogja gehouden congres van Jong-Javanen, samen vormend den bond „Boedi Oetomo", bijwoonde, werd ik evenals vele anderen verrast door het binnenkomen van een groep Javaansche vrouwen. Dat ook het vrouwelijk geslacht deel zou nemen aan de bijeenkomst, was voor mij wel 't beste bewijs, dat men hier had te doen met een ware vooruitstrevendheid en een krachtig aantasten van den adat. Die netgekleede vrouwen, de sarongs onberispelijk-glad, het kapsel stijf zonder één weerbarstig haartje, wandelden kordaat, als vastbesloten voorvechtsters, door de congres-zaal, en ik verwachtte niet anders, of men zou haar in 't midden een uitstekende plaats vrijmaken, vanwaar zij de debatten zouden kunnen volgen, gemakkelijk en goed.

Maar 't heeft zoo niet mogen zijn! De dames werden heelemaal achteraf gedirigeerd, schuinsrechts achter het bestuur, zoodat zij voor de meeste aanwezigen behoorlijk waren verborgen en tevens de klank van de stem der inleiders juist den anderen kant opging: in letterlijken zin werden zelfs nu de dames achteraf gezet. Toen is deze illusie alweer verdwenen bij mij.

En toch had zelfs de Mohammedaan, die lid was van Boedi Oetomo", niet beter zijn vooruitstrevenden zin kunnen toonen, dan door de vrouw mee te nemen niet alleen, maar vooraan te plaatsen in elken zin van het woord. De opheffing van het Javaansche volk is beslist onmogelijk, wanneer de vrouw de rol blijft vervullen, die ze nu vervult."

* * *

Een maatstaf van welvaart.

In het „N. v. d. D. voor Nederl.-Indië" wordt gewezen op het opmerkelijk feit, dat in de laatste jaren een gestadige teruggang van het te goed bij de, door geheel Indië werkende postspaarbank valt waar te nemen, vooral wanneer men daarbij in aanmerking neemt den „opgewekten toon over den gunstigen financieelen toestand" in het afdeelingsverslag der Tweede Kamer en de uitlatingen, tot vervelens toe, in de officieuse pers, dat alles tegenwoordig zoo prachtig gaat, zoo véél beter dan vroeger. „Het is mogelijk", zegt de schrijver verder, „maar de resultaten zijn, dat er vroeger, toen het slecht ging voor de menschen, kans bestond, om het een en ander over te leggen, en dat de lieden dat overgespaarde in de zoogenaamd slechte tijden, thans, in de periode van een gunstigen financieelen toestand terug moeten nemen."

Ook „Mataram" vindt het verschijnsel vreemd en kan dat slechts aan de twee volgende oorzaken toeschrijven:

1o. de door de landbouw-credietbanken opengestelde gelegenheid om gelden, ook boven de f 2400, bij haar in deposito geplaatst te krijgen tegen 6 pct. rente 's jaars of 2.4 pct. meer dan bij de Postspaarbank, en

2o. de bij de Postspaarbank geldende bepaling, dat slechts rente wordt uitgekeerd over bedragen tot en met f 2400.

Ons zijn althans verscheidene Europeanen bekend die hun gelden van de Postspaarbank hebben teruggenomen, om die bij de Landbouw-credietbanken te plaatsen.

De Landbouwcredietbanken kunnen, zooals bekend, een massa geld gebruiken, en aangezien dat uitgezet wordt, naar wij meenen, tegen ongeveer 12 pct., behoeven de inleggers nimmer bevreesd te zijn, dat zij hun geld niet terugkrijgen. Die banken staan onder strenge controle, en zijn dus minstens even solide als de Postspaarbank", meent dat blad.

***

Over

Drankgebruik onder de inlandsche bevolking.

schrijft de „Javabode":

„Aan het buffet te Tandjong Priok ziet men herhaaldelijk inlanders (meestal visschers en zeevarenden) zich aan sterken drank te goed doen in een mate, waarvan Jan Fuselier, die daarvan getuige is geweest, versteld staat. Daaruit de gevolgtrekking te maken, dat het drankgebruik onder de inlandsche bevolking in het algemeen toeneemt, ware zeker te gewaagd. Maar toch is het feit ernstig genoeg om een onderzoek in te stellen, hoe groot het aantal dier lieden is, die dagelijks sterken drank gebruiken. Zij zijn bijna uitsluitend zeevarenden en in de kustplaatsen te vinden, zoodat dat onderzoek niet moeilijk kan zijn.

Men hoort wel eens beweren, dat het drankgebruik onder de inlandsche bevolking niet in die mate kan toenemen als sommigen beweren, daar de statistiek van invoer uitwijst, dat de hoeveelheden ingevoerde spiritualia voortdurend afnemen. Maar dan wordt over het hoofd gezien, dat de stroomen arak en tjoe, welke aan den bodem van Indië zelf ontwellen, voortdurend grooter worden, terwijl bovendien als zeker mag worden aangenomen, dat het geregeld gebruik van geestrijke dranken bij de Europeanen afneemt.

Een onderzoek, als hier bedoeld, zou de eerste stap zijn om op de hoogte te geraken van den omvang van een kwaad, dat het opiumgebruik in rampzalige gevolgen verre overtreft en waarvan de verwoestende kracht ten aanzien van den Javaan evenmin zal achterwege blijven als zulks het geval geweest is met de inboorlingen van Australië, indien het onbeteugeld blijft doorwoekeren."

***

In „De Week" van het „Soer. Hbl." van 14 Nov. j.l. wijdt de waarn. hoofdredacteur een op eigen aanschouwing gegronde, uitvoerige beschrijving van den achteruitgang van den veestapel van Madoera, eindigende met de woorden:

„Wat een toestand! Madoera heeft weinig te verliezen, zijn veestapel is zijn trots, zijn vreugd, zijn kracht. Er moet iets gedaan worden tot zijn behoud, maar de regeering talmt, omdat zij van meening verschilt met den resident. Nu zal de gewestelijke raad de zaak ter behandeling krijgen, en het voornemen is, dat de inspecteur van den veeartsenijkundigen dienst en de regeeringscommissaris voor de decentralisatie zullen overkomen, om de raadszitting bij te wonen en natuurlijk te adviseeren.

Wanneer zal die vergadering zijn? Wij weten het niet en niemand weet het. Maar de tijd dringt — er is periculum in mora."

***

Een mooie Moskee.

De keizer van Solo zorgt goed voor het zieleheil zijner onderhanen, door naast de bestaande mesigits, wier aantal in zijn keizerrijk onvoldoende is gebleken, er nog een monumentale bij te bouwen, vermoedelijk ook met het oog op het stijgende aantal hongerlijders.

Dit domineerend gedeelte van des pengoeloe's auditorium laat zich allicht suggereeren, dat het knagende gevoel in een leege maag verdreven wordt door een gebed, zoo schrijft men aan het „Soer. Handelsblad."

In elk geval is de stichting van mooie mesigits een reden tot dankbaarheid jegens den souverein. Op zulk een dankbaarheid speculeerde de Regeering ook, toen zij na de verovering van den Atjeh kraton ongeveer een millioen gulden vermorste aan den bouw van de moskee te Kota Radja, waar de „kwaadgezinden" niet eens naar wilden kijken, wel schieten.

De nieuwe keizerlijke moskee in Solo is pas gebouwd en wel nabij het vorstelijk lustverblijf Ngakzipoerno (Pengging) tusschen Solo en Bojolali. De architect van den vorst, de oud-luitenant-magazijnmeester der genie, Rademaker, heeft als bouwmeester van dit pronkjuweel van architectuur alle eer van zijn werk. Het bedehuis heet Mesdjid Tjiptomoelio.

Behalve dit gebouw kwamen tijdens de 15-jarige regeering van Pakoe Boewono X nog tot stand de merkwaardige suikerfabriek Manis Hardjo (Tjepper) en de Kabon Radja Sri Wedari te Solo, een heerlijke lusthof, welke voor den Hortus Bogoriensis alleen onderdoet in verscheidenheid van planten en geleerden.

***

De Nieuwe Schouwburg

aan het plein Mangga Besar nadert zijne voltooiing, ofschoon het nog wel 6 weken zal duren voor het gebouw in gebruik kan worden genomen.

Wij namen er hedenmorgen eens een kijkje, schrijft het „Nieuws v. d. Dag v. N.-I.", en inderdaad, het nieuwe gebouw mag er zijn". Er valt natuurlijk nog niet over te oordeelen hoe het zich zal houden wat betreft accoustiek etc., maar wat aangaat veiligheid en luchtigheid, onderscheidt deze nieuwe schouwburg zich zéér gunstig van den ouden, den „grooten."

En in de „Javabode" lezen wij:

„Aan den nieuwen schouwburg op den hoek van de Prinsenlaan, die Thalia gedoopt is, zijn op het tooneelscherm vereeuwigd de namen van Kinsbergen en van Mahieu, den oprichter van de eerste Komedie Stamboel."

***

Van haren vertegenwoordiger in Nederland ontving de Vereeniging **Toeristenverkeer** het teleurstellende bericht, dat de eerste gezelschapsreis van het bureau Lissone naar Indië niet doorgaat, wegens een niet voldoend aantal deelnemers. De firma heeft echter reden te gelooven, dat een tweede proef in het voorjaar van het volgend jaar meer kans van slagen zal hebben. Lissone en Zoon hebben zich dan ook niet laten afschrikken en zullen 'n tweede programma voor het voorjaar in gereedheid brengen.

„De hotelhouders hebben hunne commensalen nog maar niet op straat gezet", merkt de „Javabode"

op, naar aanleiding van den raad, die gegeven was om vooral plaats te maken.

Een der lezeressen van het blad, die veel gereisd heeft, geeft aan de vereeniging Toeristenverkeer een ander middel aan de hand om pleizierreizigers, die geen onderkomen kunnen vinden in hotels, aan een fatsoenlijk onderdak te helpen zonder commensalen op straat te zetten.

In de Ardennen b.v. doen de hotelhouders juist andersom. Die houden liever hun stamgasten, op wie zij rekenen kunnen, maar geven aan toeristen-adressen op van ordentelijke huisgezinnen, bereid om hen tijdelijk te logeeren en te voeden. In zulke gezinnen heeft onze lezeres het altijd voortreffelijk gehad; het waren meest zeer beschaafde menschen, die er echter bezwaar tegen hadden, openlijk te adverteeren dat zij kamers met kost per dag verhuurden.

In de binnenlanden van Java vooral zal zulke samenwerking tusschen hotelhouders en particulieren ook wel mogelijk zijn. En dan zullen de toeristen het allicht beter en zindelijker hebben dan in menige herberg, die den naam „hotel" ten onrechte voert.

Onlangs ontving de redactie van hetzelfde blad bezoek van den vertegenwoordiger eener engelsche firma, Lloyd's G. B. P. Co. Ltd., die zich ten doel stelt: het samenstellen van standaardwerken over alle deelen der wereld. De verschillende landen worden daarin uitvoerig beschreven. Ook werd getoond het werk, dat de heer L. I. Daleney met zijn staf heeft vervaardigd over de Straits Settlements en de Gefedereerde Staten van Malakka en wij kunnen niet anders getuigen, dan dat daaraan veel zorg is besteed. De autoriteiten, de handel en nijverheid, de cultures, de opvoeding van de inlanders, Chineezen enz., hun godsdienst, hunne zeden en gewoonten, hunne industrie, verder de mijnen, de kunst, sport, militaire aangelegenheden, kortom, alles is op de meest nauwkeurige wijze behandeld. Bovendien zijn in het werk een 2000-tal photographieën opgenomen, die alles zooveel mogelijk verduidelijken.

Met de bedoeling om ook van Nederlandsch-Indië zulk een werk te vervaardigen is de heer Delaney naar hier gekomen. Zoodra alles voorbereid is en een kantoortje ingericht, komt zijn staf, die op dat oogenblik in Egypte vertoeft, naar hier om alles te onderzoeken en uit te werken.

Bij het hoofdbureau te Londen is thans in bewerking een werk over Siam en een over Egypte, welk laatste in het Engelsch en het Fransch het licht zal zien.

Aan reclame ontbreekt het ons, tegenwoordig niet: We worden eerst nu „ontdekt!"

* * *

Een nieuw blad.

De vergadering der Christelijke persvereeniging, zoo lezen wij in de jongste mail, heeft eenige gewichtige besluiten genomen.

In de eerste plaats zijn de statuten gewijzigd, zoodat nu iedereen lid kan worden, die de Heilige Schrift erkent als het onfeilbare Woord van God.

In de tweede plaats is besloten de rechtspersoonlijkheid aan te vragen, opdat de vereeniging zal kunnen optreden als uitgeefster van een blad, dat met 1 Januari 1909 zal verschijnen.

Dit blad zal den naam dragen van „De Banier."

Het Bestuur der Persvereeniging, bestaande uit de H.H. Ds. D. Bakker, Dr. C. W. Th. Baron van Boetzelaer van Dubbeldam, H. Colijn, C. F. A. Macht en Mr. S. Baron van Heemstra, zal per circulaire een beroep doen op de medewerking van allen, van wie steun voor dit blad verwacht kan worden.

In verband met de oprichting van dit blad zal de uitgave van „de Getuige" op 1 Januari a.s. gestaakt worden.

* * *

Nederlandsche Zendings-Vereeniging.

Het 50-jarig bestaan der Nederlandsche Zendings-Vereeniging werd in de Willemskerk te Batavia op feestelijke wijze herdacht.

Als sprekers traden op dr. baron van Boetzelaer, zendings-consul, de zendeling B. Alkema van Mr. Cornelis en de directeur van het Seminarie te Depok, de heer A. de Haan.

Het gesprokene werd afgewisseld door koor- en solo-zang. Ieder kon gratis deze bijeenkomsten bijwonen.

* * *

Indische Bond.

Voor den 5en Februari 1909 is een algemeene vergadering uitgeschreven voor den Indischen Bond ter verkiezing van een hoofdbestuur.

In het jongste nummer van „De Stem van Indie" wekt de redacteur de leden op om het tegenwoordige hoofdbestuur te herkiezen, dat als volgt is samengesteld: Mr. Th. Thomas, voorzitter; H. F. Streiff, secretaris; G. V. G. Simons, penningmeester en de heeren J. D. A. L. Th. H. Gaston, J. W. H. van Welsem en F. H. Staverman, leden.

Ter aanvulling zou de redactie gekozen wenschen te zien uit de heeren J. des Amorie van der Hoeven, W. O. Brouwer, J. Dinger, L. J. Ginjoolen, G. M. A. Gobée, W. de Haze Winkelman, W. van Heusden, W. P. S. Jansen, C. F. Krijgsman, J. F. W. Maijer, R. J. H. Neumann, S. R. J. Onnen, A. Rijks, F. K. H. Zaalberg, A. E. E. Helant en N. W. Tessensohn.

WAT DE JAVAAN ZEGT.

Het wel en wee van den inboorling hangt van den regent af, roept Epsilon in Permagaän uit en zegt, dat, wanneer de regent maar flink optreedt, zijne ambtenaren ook flink zullen handelen. Is hij zwak, dan zijn zijne ondergeschikten het meestal ook; tracht hij de bevolking vooruit te brengen, dan werken zij mede. Waarom zijn de javanen zoo volgzaam, waarom heboen zij geen zelfvertrouwen? vraagt hij. Omdat zij vreesachtig, dom en niet eensgezind zijn, daarbij ook een bevel van een meerdere, zelfs wetend dat dit verkeerd uit zal loopen, niet durven loochenen, luidt zijn antwoord.

Hij vertelt van een controleur, die hardvochtig, streng, hooghartig was en, zich als een hooggeplaatst ambtenaar beschouwende, van de inlandsche hoofden eischte, dat zij een sembah voor hem zouden maken. De districtshoofden moesten hem in het javaansch aanspreken, terwijl hij zich van het maleisch bediende, niettegenstaande het de gewoonte daar was, dat die Inl. ambtenaren ook maleisch spraken.

Zij beklaagden zich over die grove behandeling bij den regent en hoopten, dat deze hoofdambtenaar den controleur daarop attent zou maken. In stede daarvan gaf de regent hun echter den raad, om dien controleur maar zijn zin te geven, zeggende: het is immers gemakkelijk te doen, en daarbij kost het niets!

Deze regent was overdreven onderdanig tegenover europeanen, zelfs tegenover gewone klerken, die onaangediend de pendopo der regentswoning binnenkwamen, op een uur, dat hij zich nog in zijne vertrekken bevond. Juist tengevolge van deze houding van den regent werden de inlandsche ambtenaren daar door de europeanen op vernederende wijze behandeld. In de kaboepatèn (regentswoning) moesten de districtshoofden, (met een traktement van *f* 260) op den grond zitten, terwijl een klerkje (met een salaris van *f* 75), een stoel kreeg.

Schrijver heeft met eigen oogen gezien, dat een europeaan, die volstrekt niet tot de upper ten behoorde, met den regent aan dezelfde tafel zat, terwijl de patih en de wedono's elders moesten plaats nemen.

Moet men deze handelwijze van den regent niet afkeuren? vraagt hij.

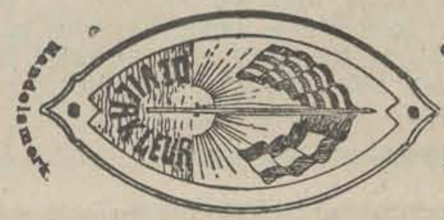
De regenten, vindt hij, moesten hun collega van Karanganjar tot voorbeeld nemen. Deze laat alle prijajis, evenals de europeanen, op een stoel plaats nemen.

Onder den titel: „Boedioetomo contra europeanen", en met het motto: „gagak itoe soedah boeninja" (de kraai heeft reeds haar geluid doen hooren), wijdt Legaliteit in de Bintang Soeraja een artikel aan de beweging der Jong-javanen. De oprichting van die vereeniging is door de europeanen op Java zeer verschillend opgenomen. Er zijn er, die er zich over verheugen, doch er zijn er ook, die deze vereeniging verwenschen, zegt hij. Schrijver maakt dezen laatsten er echter geen verwijt van. Het ligt in het karakter van den europeaan, meent hij, om, eenmaal iemand niet vertrouwende, dat wantrouwen niet gemakkelijk te laten varen.

Tot dusverre hebben de javanen nog geen blijk van veel verstandsontwikkeling gegeven. Als zij iets ondernamen, keerden zij zich als vijanden tegen het Gouvernement, zooals te Gedangan, Baron, Blora, enz.

Toch moesten de europeanen de vereeniging Boedi Oetomo haren gang laten gaan, zegt hij, want deze streeft naar een goed doel. Laat de javanen gerust in ontwikkeling vooruitgaan, doch belet hun het vervaardigen van dynamietbommen. Wat trouw aan de Nederlandsche vlag betreft, staat zij (Boedi Oetomo) boven aan, verzekert de schrijver.

De Tjahaja Sumatra neemt een stuk van Pelilak moeda uit de Pewarta Borneo over, en plaatst het onder den titel: „Boemipoetra Borneo-

poen sekarang dibangoenkan oleh jang tjinta kepada bangsanja (de inboorlingen van Borneo worden thans wakker geschud door iemand, die zijne rasgenooten lief heeft). De schrijver zegt, dat tal van chineezen hun land verlaten om elders een broodwinning te zoeken, bij zich hebbende als bedrijfskapitaal geen geld, maar slechts hun beenderenstelsel.

Door hunne nauwgezetheid en hun ijver en ook doordat zij geene vermoeienis kennen, komen zij tot welstand. Er zijn onder de chineezen lieden, die zich in Zuid-Borneo groote rijkdommen hebben verworven en daarmede naar hun land terugkeeren. Zijn er, vraagt hij, onder de inboorlingen van Borneo personen, die rijkdommen uit China naar hun eigen land hebben teruggebracht? Zijn er onder hen personen, die een rustig bestaan hebben en snel vooruitkomen? Neen, die toestand zal in geen drie of vier windoes (een cyclus van acht jaren), veranderen, doordat zij zoo lui zijn en de luiheid hen niet verlaten wil, antwoordt hij, en vervolgt: Als men dat maar met beide oogen lijdelijk blijft aanzien, zal de chinees zich op den duur van den vetten grond van Borneo meester maken.

In **Pantjaran warta** geeft Vondelpark een verklaring, waarom de vooruitgang van den inlander wordt tegengehouden. Men verschaft hem thans wel de gelegenheid om het Nederlandsch te leeren; niet alléén het Gouvernement, maar ook menig particulier stelt tegenwoordig als voorwaarde, dat zijne ondergeschikten die taal kennen, maar er zijn nog vele Europeanen, die niet alleen pertinent weigeren met inboorlingen die taal te spreken, maar zelfs eischen, dat de Javaan en de Soendanees, tot hen sprekende, zich bedienen respectievelijk van het kromo en van de basa-aloes. Het is, zegt de schrijver, of hunne ooren met een naald geprikt worden, wanneer zij Nederlandsch uit den mond van een inboorling hooren!

Schrijver vertelt van een aan hormat-waanzin lijdenden europeaan, die tot een goed Nederlandsch sprekenden wedono de volgende woorden richtte: „Zeg wedono, akoe beladjar tjara Djawa maoe en dari itoe akoe maoe kapan Djawa bitjara sama akoe.” De bewuste wedono had van het hooren van dit abracadabra buikpijn gekregen!

Ook heeft schrijver vernomen, dat wedono's en assistent-wedono's javaansch tot administrateurs van suikerfabrieken spreken, niettegenstaande zij het Nederlandsch goed kennen, omdat deze taal dien heeren niet aangenaam in de ooren klinkt.

Andere europeanen geven de voorkeur aan het koeli-maleisch boven het Nederlandsch.

Baringan verzekert in **Sinar Sumatra**, dat het dobbelen den mensch ongeluk aanbrengt. Als men een bijeenkomst houdt, waarbij gedobbeld wordt, moeten er altijd verliezers zijn. Menig verliezer gaat met een zuur gezicht naar huis, en overlegt in zijn bed, hoe hij het verlorene kan herwinnen. Hij slaat zijn spaarpot stuk, doch er zit niet veel in; hij verkoopt langzamerhand alles wat in huis is om de opbrengst tot inzet aan te wenden. Ook dat geld wordt verdobbeld, en ten slotte gaat hij stelen. Hij wordt opgevat, en komt dan eerst tot inkeer.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Tjiong Kie Sian bespreekt in **HoPo** de tegenwoordige wijze van opvoeding der chineesche vrouw. Vroeger ging het lang niet zoo gemakkelijk om met een afstammelinge van het hemelsche rijk in aanraking te komen; deze afzondering werd niet alléén bij de voornamen, maar ook bij de armen in acht genomen. Tegenwoordig beginnen de chineezen de gewoonten der europeanen te volgen. Waar vergeten daarbij, dat de chinees in Indië zich toch nog altijd moet blijven beschouwen als iemand, die in de bijgebouwen van een woonhuis logeert, licht aan plagerijen van den huisheer blootstaat, en hoegenaamd geen invloed heeft. Het navolgen in deze van het overheerschend ras zal op teleurstelling uitloopen, waarschuwt de schrijver. Hoe vele europeesche meisjes moeten niet zelf voor haar levensonderhoud zorgen. Velen werken in winkels. Stel u voor, — roept hij verontwaardigd uit, — dat een chineesch meisje bediende werd in een toko! Het is toch veel beter, dat zij in hare eigene woning blijft en zich tevreden stelt met rijst en sambal. De chineesche meisjes moeten niet te veel vrijheid hebben. Wil men haar ontwikkelen, goed, maar men moet haar niet met jonge mannen in aanraking brengen, zij moeten tegenover het sterkere geslacht niet te vrij zijn. Hebben zij den huwbaren leeftijd bereikt, dan moeten zij binnenshuis blijven, en daar hare bezigheden hebben, zooals de chineesche zeden en gewoonten het voorschrijven. Welk nut heeft het voor die meisjes, evenals hare europeesche zusteren, mooi aangekleed over straat te gaan? — vraagt Tjiong Kie Sian echt mannelijk.

Han Kiauw Nio laakt in **Tiong Hoa Wi Sien Po** de gewoonte van chineesche vrouwen om bij alle mogelijke gelegenheden van samenkomst het „kiioa tjeki” (een der in Indië bekende chineesche kaartspelen) te spelen. Hoe velen hebben in dagbladen niet hunne stem doen hooren, om aan het kaartspel tegen inzet een einde te maken, toch zijn er nog tal van vrouwen daaraan verslaafd. Zelfs in sterfhuizen wordt er gespeeld. In stede van de daarin wonenden in de verschillende werkzaamheden te helpen, schreeuwt men om speelkaarten. Schamen die vrouwen er zich dan niet over, roept zij verontwaardigd uit, om van een sterfhuis een plaats tot vermaak, een dobbelhuis te maken? Zij hoopt, dat men over het door haar geschrevene zal gaan nadenken. Niet alleen tegenover de buitenwereld en tegenover de personen, die in het huis aanwezig zijn, maar tegenover zijn eigen geweten moet men zich in de eerste plaats schamen.

In hetzelfde blad betreurt Tio Kioe Nio het feit, dat in de chineesche scholen de meisjes over het algemeen weinig werk van het chineesch maken. De meesten harer leggen zich liever toe op de studie van de nederlandsche taal. Dit zal echter wel de wil der ouders zijn, meent zij.

Pantjaran Warta neemt uit het te Hongkong verschijnend maleisch dagblad Pembrita Tjoeng wa een artikel betreffende loterijen over. De schrijver vergelijkt het loterijspel met het dobbelen en zegt, dat men aan de loterij niet zoo verslaafd raakt als aan het hazardspel in het dagelijksch leven. De loterij toch speelt maar eens in de maand, in de drie maanden, zes maanden en soms in het jaar, terwijl men aan het hazardspel dag en nacht kan deelnemen. Hij behandelt de loterijen in verschillende landen. In Nederlandsch-Indië, waar de chineesche dobbelgelegenheden van gouvernementswege worden verpacht, worden ook geldloterijen toegestaan voor doeleinden ten nutte van het algemeen. De vraag, of aan de vereeniging Tiong Hoa Hwe Koan een dergelijke loterij zal worden toegestaan, als men er om vraagt, meent hij bevestigend te moeten beantwoorden, wanneer de winst zal benut worden tot vermeerdering der fondsen.

In **Pewarta Soerabaja** moedigt J. van Hindia het aanleeren van de chineesche taal onder de Indo-chineezen (peranakan chineezen) aan. In andere overheerschte landen leert de bevolking eerst haar eigene taal en daarna de taal harer overheerschers. Waarom gaan wij, Indo-chineezen, vraagt hij, eerst een andere taal leeren alvorens de onze te kennen? Wat zouden wij zeggen, gaat hij voort, van een europeaan, die zijne moedertaal niet kent, slechts eenige chineesche woorden heeft geleerd en wat gebroken javaansch spreekt? Is het chinees dan een minderwaardige taal?

In **Pantjaran Warta** wijst Diana op den vooruitgang der chineezen in het algemeen. Vele chineesche kinderen worden voor hunne opvoeding naar Nangking gezonden. Tal van chineezen worden met europeanen gelijkgesteld, hetgeen een bewijs is, dat zij de nederlandsche taal goed kennen.

Gaat men na, of er meer javanen dan chineezen zijn, die nederlandsch verstaan, dan winnen de javanen het, omdat zij numeriek ook veel talrijker zijn, maar wat betreft het aantal gelijkstellingen met europeanen, winnen de chineezen het van de javanen. De vooruitgang van China schijnt in Europa bezorgdheid te verwekken, meent de schrijver. Hij spoort de inboorlingen aan niet bij den in China geboren rasgenoot achter te blijven, daarbij deze vergelijking gebruikend: Van twee personen, die samen op reis zijn, zal degene, die altijd achterblijft geen goed voedsel krijgen, tenzij degene, die voorgaat, niet eet.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Geen Curaçaosche arbeiders.

„Zooals o.i. te voorzien was”, schreef „Onze West”, „is bericht ontvangen, dat op Curaçao geen arbeiders genegen zijn naar Suriname te gaan, om plantage-arbeid te verrichten op dezelfde voorwaarden als Britsch-Indiërs en Javanen. Deze eilandbewoners, aan een geheel anderen werkkring gewoon, stellen nu eenmaal andere eischen. Zij verlangen hooger loon en voorschot. De zaak kan daardoor als afgesprongen beschouwd worden.

„Het bovenstaande wordt mede bevestigd door de Amigoe di Curaçao, die in haar nummer van 24 October jl. het volgende meldt:

„Zaterdag werd te Bonaire van gouvernementswege een oproep bekend gemaakt om 100 werklieden voor bananenplantages in Suriname. Reeds enige weken te voren liepen er dergelijke geruchten en er scheen, althans op Rincon, veel animo te bestaan om er heen te gaan, te meer dewijl er nu geen gevaar bestond voor malaria, gelijk 3 jaar geleden. Het geldt hier niet arbeid aan den spoorweg ver in het binnenland, maar arbeid voor particulieren bij de aanplanting van bananen.

„Van de plantages is het bekend, dat zij vrij zijn van malaria.

„Maandag gingen van Rincon ongeveer 70 personen naar de Playa, om zich te melden en het contract te teekenen. Want reeds a.s. Zaterdag 24 Octob. zouden zij per K. W. I. M. moeten vertrekken. Toen de voorwaarden van het contract werden bekend gemaakt, bleek echter volstrekt niemand bereid dat contract te teekenen. En naar ons dunkt, met het volste recht. Behalve vrijen overtocht, zouden alleen de flinke, stevige werklui genieten eene betaling van ƒ0.60 daags en andere minder volwassen of sterk slechts ƒ0.40. Van dat dagloon moest ieder zijn eigen voeding bekostigen. Bovendien verplichting tot nachtdiensten. De duur van het contract liep over slechts 6 maanden. Voorschotten werden niet gegeven.

„Dit contract maakt een enorm verschil met de vrij wat gunstiger bepalingen voor den arbeid van den Kolonialen Spoorweg. Toen kreeg elk een gulden daags en de voeding bovendien.

„Werkelijk, het gebrek en de armoede zijn groot op Rincon, doch wanneer die arbeiders op deze voorwaarden naar Suriname waren vertrokken, zou de ellende nog grooter geworden zijn. Het is zoo goed als zeker, dat zij voor hun persoonlijke behoeften met 60 en 40 cents daags niet zouden rond komen. Iets voor de familiebetrekkingen op Rincon zou er in geen geval van hebben kunnen overschieten. Zoo zouden deze zonder kostwinners, zonder verdiensten, zonder middelen om hun akker te bebouwen, nog meer armoede geleden hebben.

„Dat er geen voorschotten zouden gegeven worden, achten wij eveneens verkeerd. De meesten dier werklui, die het geheele jaar door zonder verdiensten zijn geweest en geregeld honger geleden hebben, zijn niet bij machte geweest iets aan kleeding te besteden. Zonder voorschot zou het hun onmogelijk geweest zijn voor die reis zich voldoende kleeding aan te schaffen. Het is zeker, dat wanneer met voeding een dagloon van 75 cts. beloofd was, volstrekt niemand die condities zou geweigerd hebben.”

Uitvoer van sinaasappelen.

Eenigen tijd geleden deelden, schrijft „O. W.”, wij het vrij gunstig resultaat mede van de twee eerste proefzendingen sinaasappelen naar Nederland.

„Wij kunnen hieraan toevoegen dat de 3e proefzending nog beter slaagde dan de vorige. De vruchten van de twee eerste zendingen waren geplukt nog nagenoeg groen, met een geel tintje, de rijpheidsgraad waarop gewoonlijk in Suriname de vruchten voor plaatselijk gebruik geplukt worden. De sinaasappelen van de derde bezending zijn in een rijper stadium geplukt, geel van kleur. Zij kwamen goed over. Voor de vierde proefzending ging men nog iets verder, plukte de vruchten nog iets rijper, doch de uitkomst bewees, dat dit minder gewenscht is. In ieder geval mag uit het voorgaande worden afgeleid, dat de te verzenden vruchten aan de boomen kunnen blijven tot zij een staat van volkomen rijpheid hebben bereikt.

„De proefzendingen zijn thans voorloopig gestaakt, wegens gebrek aan sinaasappelen.”

De goudaanvoeren.

Gedurende de maand October bedroegen de goudaanvoeren van de placers ruim 142 KG. waardoor het totaal der aanvoer gedurende de eerste negen maanden van dit jaar werd gebracht tot ruim 985 KG. tegen ruim 866 en 945 KG. in hetzelfde tijdvak van 1907 en 1906.

In dit jaar schijnt dus het record van 1906 te zullen worden geslagen.

De bacoven cultuur.

Den 14en Nov. ll. werden er per ss. „Saramacca” 7325 bossen bacoven verscheept, tegen 9786 bossen in de week te voren.

Nog altijd dus schommeling en geen constante toeneming.

Van Vreemde Koloniën.

Lignum vitae op Mindanao.

In vroeger tijden leverden de bosschen der Antillen genoegzaam van deze kostbare houtsoort op, om in de behoeften der industriëelen in de Vereenigde Staten te voorzien.

In 1906 was de vraag naar deze houtsoort evenwel zóó groot geweest, dat men plotseling tot de ontdekking kwam dat de voorraad op de Antillen zoo goed als uitgeput was. Dientengevolge was de consternatie groot onder de Amerik. fabrikanten, die naar alle windstreken schreven om te weten of

elders die houtsoort ook niet te vinden ware, dan wel eene, die haar kon vervangen.

Het Philippijnsche departement van boschwezen deed een onderzoek instellen en uit dit onderzoek bleek, dat op Mindanao een boomsoort wordt gevonden, welke dezelfde eigenschappen bezit als het Lignum vitae. Die boomsoort heet daar Mancono, doch de wetenschap kent haar onder den naam van Xanthostemon verdugoniemus, Naves.

De Mancono komt in Noordoost Mindanao overvloedig voor. Kleine oppervlakten bosch bestaan nagenoeg uitsluitend uit deze boomsoort. Tot nu toe is de boom aan de aandacht ontsnapt van hen, die de schatten der Philippijnen ontginnen. Het hout is zoo zwaar en hard, dat het moeilijk valt het te zagen, en een blok te splijten is nagenoeg onmogelijk.

De boom komt voor op gemakkelijk toegankelijke plaatsen, vanwaar het hout over het water kan worden vervoerd. Door 't hoog soortelijk gewicht moeten evenwel de vlotten tusschen inlandsche prauwen boven water gehouden worden bij 't vervoer naar de stoomschepen, die het hout moeten inladen. Daar dit slechts in korte afmetingen gevraagd wordt, kan 't zagen geschieden ter plaatse, waar de boomen worden geveld.

Het Philippijnsche departement van boschwezen gaf als bevinding van het gehouden onderzoek het volgende te kennen:

De Philippijnsche bosschen bevatten eene boomsoort, waarvan het hout ten minste voor eenige doeleinden gelijk te stellen is met dat van 't zeldzame Lignum vitae. Het hout is misschien zelfs harder, hoezeer iets lichter.

De bedoelde boomsoort wordt in voldoende hoeveelheid voor de exploitatie aangetroffen, en met de noodige zorg bij het kappen kan de voorraad voor onbepaalden tijd strekken.

Zij groeit op gemakkelijk toegankelijke plaatsen en de bezwaren van het transport voor zoo menige andere Philippijnsche houtsoort zijn hierbij tot een minimum beperkt.

Het hout is gebruikt bij den scheepsbouw te Cavite, ter vervanging van Lignum vitae, en de chef van het machine-departement van het marinestation aldaar roemt het hout zeer, nadat een jaar lang daarmee proeven zijn genomen. Het is ook met goeden uitslag beproefd op de werf van 't bureau voor zeevaart te Manilla.

Van het meeste gewicht is het, dat het hout met winst te New York kan worden geleverd tegen 4 centavos per pond, terwijl voor Lignum vitae van 30 tot 60 centavos (15 tot 30 centen Amerikaansch) moet worden betaald.

De toestand in Indo-China.

Men schreef dd. 11 November ll. uit Saigon aan de „Dépêche Coloniale" het volgende:

„De groote gebeurtenis van den dag is de inhechtenisneming van Gilbert Chieu en zijne medeplichtigen, beschuldigd van anti-fransche kuiperijen ten behoeve van Cuong-Dê, een naar Japan uitgeweken afstammeling van keizer Gia-Long en pretendent naar den Annamitischen troon.

„In de maand Mei ll. werd het bestuur opmerkzaam op het buitengewoon groot aantal paspoorten, die aan Annamieten werden uitgereikt met bestemming naar Hongkong. Men besloot een oog in het zeil te houden. Den 5en Juni ll. vertrokken weder eenige Annamieten met de „Polynésien", maar ditmaal werden hun gangen nagegaan door een spion, die hen naar Hongkong en vandaar naar Japan volgde. De spion rapporteerde dat, terwijl zijn metgezellen onmiddellijk door Cuong-Dê werden ontvangen, hij zelf niet tot dezen werd toegelaten, omdat hij het herkenningsteeken niet kende.

„Allen kwamen gezamenlijk te Saigon terug. Bij de ontscheping in September ll. slaagde de spion er in om een valies met documenten in handen van de politie te spelen, zonder te worden ontmaskerd. Hij slaagde er zelfs in het vertrouwen te winnen van de samenzweerders en werd door hen in het geheim ingewijd. Toen kon de justitie de hand leggen op enkelen der samenzweerders, bij wie men papieren aantrof, waaruit bleek dat men met een complot ten gunste van Cuong-Dê te doen had. Het is naar aanleiding van die papieren, dat Gilbert Chieu werd in hechtenis genomen, op wien reeds lang de verdenking rustte, dat hij de ziel was van het complot. Het onderzoek wordt te Mytho gehouden, waar zich het domicilie bevindt van de hoofdschuldigen. Meer dan twintig Annamieten zijn reeds gevangen genomen.

„De emotie is groot te Saigon, ja in heel Cochin-China, hetgeen wel te begrijpen is. Gilbert Chieu is in de kolonie wel bekend, waar hij, oud dorpshoofd, sedert eenige jaren als Franschman genaturaliseerd, de aandacht op zich had gevestigd door zijn sterk geprononceerde Fransche sympathieën, welke hem evenwel niet beletten om in een inlandsch blad, waarvan hij hoofdredacteur was, tendenzieuse artikelen te schrijven, waarin tot opstand werd aangespoord en tot de opleving van het annamietisch nationaliteitsgevoel. Deze artikelen, waarin o. a. gevraagd werd wie wel de Washington van Annam zou zijn, konden slechts aan de censuur ontsnappen door de medeplichtigheid van tolken, belast met het verleenen der vergunning tot drukken. Men vraagt zich ook af, hoe het mogelijk is, dat de eigenaar-directeur van dat blad, 'n Franschman, Pierre Joubert, heeft toegelaten, dat die artikelen werden opgenomen.

„Men wacht ongeduldig de onthullingen af, die uit het onderzoek van het dossier door den rechter van instructie zullen voortvloeien, waar uit sommige stukken, naar het schijnt, zou blijken, dat Japan niet vreemd is aan het door Cuong-Dê en Gilbert Chieu geleid complot. Eindelijk staat men verbaasd over de straffeloosheid, die den laatste zoo langen tijd werd gelaten. Het gerucht loopt, dat reeds ten vorigen jare de aandacht van het bestuur was gevestigd op diens verdachte optreden, zonder dat aan die waarschuwing gehoor werd verleend. In dit opzicht ten minste is er verandering gekomen; men bemerkt zulks uit den ernstigen spoed die bij het onderzoek wordt betracht."

Duitsche koloniale begrootingen voor 1909.

Wij ontleenen aan de „Deutsche Kolonial Ztg." het volgende betreffende dit onderwerp:

De begrootingen voor de duitsche koloniën voor het jaar 1909 zijn van regeeringswege openbaar gemaakt. Zij brengen een aantal nieuwigheden, die voor de begrooting en het financiëel beheer werkelijk van beteekenis zijn. In hoofdzaak zijn het de volgende punten, welke de aandacht trekken.

Het reserve-fonds is overal komen te vervallen. Alle buitengewone uitgaven worden voortaan aan de goedkeuring der wetgevende lichamen onderworpen, onverschillig of de rekening met een overschot of een tekort sluit.

Ten einde de kosten voor maatregelen, welke voor rekening van het rijk komen — het onderhoud der „Schutztruppen" en de grensopname —, duidelijk te doen uitkomen tegenover de kosten, welke in beginsel door de koloniën zelve uit eigen inkomsten moeten worden gedekt, is voor Oost-Afrika, Kameroen en Zuidw.-Afrika een verdeeling van het rijkssubsidie aangegeven in bedragen ten behoeve van het militair bestuur en van de grensmetingen, en ten behoeve van overige doeleinden. Voor Togo behoefde zulk een scheiding niet te worden aangebracht, daar hier geen Schutztruppe aanwezig is, en een subsidie van slechts 90000 Mk. wordt verleend voor grensmetingen.

In die koloniën, waarin de eigen inkomsten de uitgaven voor de eigenlijke bestuursmaatregelen overtreffen, worden de overschotten aangewend tot het scheppen van verrekenfondsen, waaruit eventueele tekorten worden bestreden, wanneer elater mocht blijken, dat de inkomsten toch niet geheel voldoende zijn om die uitgaven te bestrijden. Zoodra dat fonds in die koloniën, waar Schutztruppen aanwezig zijn, een zekere hoogte heeft bereikt of weder bereikt heeft, zal een deel van het overschot worden aangewend om tegemoet te komen in de militaire uitgaven. De oprichting van zulke fondsen is voorzien voor de koloniën Oost-Afrika, Togo, de Karolinen en Samoa.

Heuglijk noemt de „Kolonial Zeitung" het verschijnsel, dat thans zoowel de eilanden in den Stillen Oceaan als Samoa ditmaal geen subsidie behoeven. Ook voor Togo is dit, wat de bestuursuitgaven betreft, het geval. Alleen is voor grensmetingen een bedrag van 90000 mark noodig.

Het valt, wat Togo betreft, te betreuren, dat in den laatsten tijd de slaapziekte aan de Westgrens zich aanmerkelijk herft uitgebreid, zoodat energieke maatregelen ter bestrijding moesten worden getroffen. Voor verdere maatregelen op hygiënisch gebied werd een bedrag van 10.000 mark uitgetrokken ter bestrijding van gele koorts en malaria. Bijzondere uitgaven zijn in uitzicht genomen voor den bouw van woonhuizen te Lome en van een ziekenhuis voor inboorlingen te Palime.

Kameroen, dat een subsidie van 2.3 millioen mark eischt (ongeveer een half millioen minder dan in het vorige jaar) wil, met uitzondering van de districtrn Johann Albrechtshöhe en Doela eene belasting invoeren, die in geld of in arbeid kan wordrn opgebracht, omdat de sedert 15 April van het vorige jaar ingevoerde woningbelasting niet overal kan worden ingevoerd.

Zuid-West-Afrika heeft een subsidie noodig van 18.6 millioen mark of ongeveer een millioen mark minder dan in het vorige jaar. De „Schutztruppe" zal tegen 1 April 1909 met nog 500 man worden verminderd en daarmee tot 2500 man zijn teruggebracht. Verder valt nog op te merken, dat 't douane-bestuur in 1909 tengevolge van de invoering der nieuwe tarieven en van de indirecte belasting voor een moeilijke taak zal zijn gesteld. De dientengevolge noodige verhooging van uitgaven is evenwel tot het minimum beperkt.

De, in deze kolonie nog steeds aanhoudende groote behoefte aan ambachtslieden en de daardoor veroorzaakte stijging der loonen legden het bestuur den plicht op, om de vorming van intelligente kleurlingen tot ambachtslieden op eenigszins groote schaal in overweging te nemen. Het ligt in de bedoeling, om in de eerste plaats te Windhoek ambachtscursussen voor kleurlingen in te stellen.

Wijders doet zich in de kolonie ook de behoefte gevoelen aan goede geneesheeren en vroedvrouwen, waartoe het noodig is premiën toe te kennen voor de vestiging in Zuid-West-Afrika. Deze premiën vinden een equivalent in de verplichting, waartoe de geneesheeren zich bij contract verbinden, n.l. om als bestuursgeneesheer werkzaam te zijn.

Opvallend, noemt het Duitsch koloniaal blad het, dat bij de niet telken jare terugkeerende uitgaven het bedrag van 100.000 mark als steun toegekend

FEUILLETON.

(Uit „Indische Herinneringen door W. JAEGER.)

EEN INTERMEZZO.

Het was in Juli 1880, toen 's vijands macht op Atjeh gebroken was en er voor het hoofdkwartier van Generaal Van der Heijden die periode van rust en kalmte aanbrak, die ons na de inspanningen en agitatiën der laatste maanden bijna vreemd en onnatuurlijk voorkwam.

Geen opstaan meer voor dag en dauw, om zich bij een walmend nachtpitje aan te kleeden, geen haastig kauwen en slikken meer van brood en heete koffie, geen rennen naar de stal meer, om vlug op en dikwijls even vlug weer af te stijgen en den zorgeloozen paardejongen met een brandende lucifer bij te lichten tot het nauwer aanhalen van gespen en riemen, geen wilde jacht meer van ons ordonnance-officieren om het vurig raspaard van den Generaal bij te houden, geen kruitdamp en geen krijgsmuziek, geen vechten en geen schieten meer.

Plechtige ontvangsten van onderworpen hoofden en deftige gezelschapsavonden waren daarvoor in de plaats getreden en het geheim van den Generaal: tegelijk zoo gestreng en bemind te zijn, gaf aan die krijgshaftige vredefeesten een eigenaardige aantrekkelijkheid. Want al die honderden officieren en soldaten, die elk voor zich hun leven in zijn hand gesteld hadden en het zeer natuurlijk vonden, dat hij er over beschikte waar hij dit noodig oordeelde, al die militairen en ambtenaren, vrienden en onderworpen vijanden, die hem kenden als een legerhoofd van onwrikbare wilskracht, even veeleischend voor anderen als voor zichzelf en nooit eenige tegenspraak zijner orders duldend — zij allen, die zich zoo willig overgaven aan het prestige zijner krachtige persoonlijkheid, zij zwichtten in nog veel grootere mate voor de bekoring van zijn hartelijken eenvoud en zijn beminnelijkheid als gastheer.

Reeds was in overeenstemming met de veranderde omstandigheden, mijn adjudantendienst begonnen over te gaan in de meer vredesgarnizoenachtige bezigheid van secretaris en ceremoniemeester, reeds hadden de kolonne-kommandanten en verdere troepenofficieren gelegenheid gehad, te bewijzen, dat ook het gladde terrein van een balzaal geen hinderpaal opleverde voor de ontwikkeling hunner volle manoeuvreervaardigheid en was de wildernis bijna vergeten, toen de gebeurtenissen op Samalangan aan de Noordkust, als een laatste opflikkering van den strijd, ons plotseling aan den ernst der tijden herinnerde.

Nog eens werd door den Overste Geij van Pittius het raderwerk van dat onderdeel van den stafdienst opgewonden, dat reeds zoo dikwijls met bekwamen spoed, juiste en goed sluitende „Ordres de bataille" had afgeleverd en in weinige uren stond dan ook een kolonne van vier kompagnieën en een halve bergbatterij voor het embarkement gereed. De laatste overwinningen lagen nog te versch in aller geheugen om het vooruitzicht van nieuwe avonturen niet met groot enthousiasme en strijdlust te doen begroeten en ook mij werd vergund als stafofficier aan de expeditie deel te nemen, hoewel de Generaal er slechts schoorvoetend toe overging zijn adjudant voor dat doel af te staan.

Over de dagen, die nu volgden, kan ik kort zijn; de majoor Kielstra heeft in zijne geschiedenis van den Atjeh-oorlog een duidelijk overzicht gegeven van de krijgsverrichtingen, die zoowel door onvoorziene, steeds grooter wordende moeilijkheden, als door den steeds feller wordenden tegenstand, een aanvankelijk niet bedoelde uitgebreidheid verkregen. Het was na de eerste bloedige en toch vruchtelooze bestorming van het vijandelijk bolwerk Batoe Iliq, en nadat de kolonne weer naar de debarkementsplaats teruggekeerd was, dat ik met de „Siak" naar Groot-Atjeh teruggezonden werd, om namens den expeditie-kommandant den Generaal mondeling van het gebeurde te onderrichten en om versterking te vragen.

(Wordt Vervolgd.)

aan financiëel zwakke schoolverbanden tot 25.000 mark is teruggebracht.

De subsidie van het rijk voor Duitsch-Zuid-Afrika is eveneens op omstreeks een millioen mark minder, d.i. op 3.6 millioen mark geraamd. In deze kolonie komen belangrijke inkomsten ter beschikking van het koloniaal bestuur door de opheffing der gemeente-verbanden.

Den districtbestuurders zal een vaste adjunct worden toegevoegd. Verder zullen vijf nieuwe districtscommissarissen worden benoemd, die in opdracht hebben de hun aangewezen districten voortdurend te bereizen, de inlandsche arbeiders waar noodig door straffen er toe te brengen om de verplichtingen die ze op zich namen, na te komen, anderzijds er voor te waken, dat de bepalingen betreffende huisvesting en behandeling der arbeiders worden nageleefd, en ten slotte eventueele geschillen tusschen arbeiders en werkgevers te beslechten.

De gunstige uitkomsten, verkregen met de aanstelling van onderdistrict-bestuurders, geven aanleiding op dezen weg voort te gaan. Voor 1909 is de benoeming van vier zulke ambtenaren voorzien. Daardoor zal meer en meer worden voorkomen, dat het bestuur in groote, rijke landstreken, uitsluitend bij inlandsche organen berust.

Wat Nieuw-Guinea betreft wordt van de nieuwe tarieven een belangrijke vermeerdering der inkomsten verwacht. Zooals men weet is men in de kolonie alles behalve ingenomen met deze, door het moederland opgedrongen nieuwe tarieven.

Omtrent de eilanden in den Stillen Oceaan, Karolinen enzoovoort en Samoa, valt weinig bijzonders bij de begrooting op te merken.

Wat Kiaotsjau aangaat, is het subsidie ook ongeveer één millioen mark lager gesteld, d. i. op 8.8 millioen mark.

De uitgaven voor allerlei werken — havenaanleg enzoovoort — zijn belangrijk minder geraamd. Voor de oprichting van onderwijsinrichtingen voor Chineesche leerlingen wordt als eerste termijn een bedrag van 275000 mark gevraagd. De Chineesche regeering draagt voor dit doel een bedrag van 40000 mark bij.

In het geheel is het totaal der subsidiën van het rijk voor gewone uitgaven van 48½ millioen tot 34.4 millioen mark teruggebracht.

Ten slotte geeft het duitsch koloniaal blad een overzicht van hetgeen in 1909 voor spoorwegdoeleinden zal worden uitgegeven.

In Togo wordt een bedrag van 4 millioen gevraagd voor de voortzetting van den aanleg van den spoorweg Lome-Atakpame; in Kameroen een bedrag van 4½ millioen mark als tweede termijn voor den aanleg der lijn Doeola—Widimenge; in Zuidwest-Afrika een bedrag van 3.6 millioen mark als laatste termijn voor de voltooiing van de lijn Luderitzbocht—Koeboeb—Keetmanshoop en den aanleg der zijlijn Seeheim—Kalkfontein; en in Oost-Afrika een som van ongeveer 17 millioen mark waarvan nagenoeg 2 millioen mark voor het doortrekken van de Oesambara-lijn van de Mombo tot de Pangani, en 15 millioen mark bij wijze van leening aan de Ostafrikanische Eisenbahn Gesellschaft als tweede termijn voor het doortrekken van de lijn Daressalam—Morogoro tot Tabora. In het geheel zou dus volgens deze begrootingen rond 29 millioen mark aan spoorwegaanleg in 1909 worden besteed.

Zijn eindoordeel over de koloniale begrootingen vat het duitsch koloniaal blad als volgt samen:

Er heerscht op het oogenblik economische stilstand op de wereldmarkt. Ons parlement, ja het gansche volk, ziet zich voor de opdracht gesteld, aan de financiën van het rijk een vasteren grondslag te verzekeren en daardoor voor een reeks van jaren den waarborg te erlangen, dat wij tegen de ons wachtende taak opgewassen zijn. In zulke tijden kan slechts worden voorzien in het hoogst noodzakelijke. Aan den Rijksdag en zijne budgetcommissie zal het zijn te onderzoeken, of niet hier en daar de spaarzaamheid te zeer betracht werd.

Boekbespreking.

Elke ernstige poging, welke strekt om den volbloed-Europeaan, die naar Nederlandsch-Indië vertrekt en daar zijn werkkring zoekt, den inlander te doen begrijpen, moet worden toegejuicht, en daarom was het eene gelukkige gedachte van de Vereeniging „Oost en West" om — in samenwerking met het „Nut van het Algemeen" — een werkje van populairen aard als „Onze Oost, II", inhoudende: **Iets over den Inlander en zijn zieleleven,** uit te geven en den inhoud daarvan op die wijze te brengen ter kennisse van het groote publiek. (Zie ook mededeeling III).

De schrijver, de heer F. J. Bezemer, heeft dit op zulk eene bevattelijke en eenvoudige wijze gedaan, dat het haast geen twijfel overlaat, of het zal door onze jeugd op onze scholen met vreugde worden ontvangen en met belangstelling worden gelezen.

En als die jeugd, eenmaal groot geworden, in de omstandigheid zal komen, dat ook zij zich met den inlander zal hebben te verstaan, dan is het volstrekt niet onmogelijk, dat, na een degelijke kennisname van den inhoud van Onze Oost II, een gelukkige ondergrond is gelegd voor de overtuiging, dat de bevolking van Nederlandsch-Indië, ten opzichte van het zieleleven, even goed een stelsel heeft, als de Westersche volken, en dat zij zich onder haar stelsel even gelukkig kan gevoelen als de Christenen.

In de vereering van voorouders ligt eene goede en nederige gedachte.

De gebruiken, die daarbij in acht worden genomen, zijn voor den Europeër, die ze oppervlakkig waarneemt, soms belachelijk, doch in het licht van de voorouder-vereering bezien, kan, met de kennis van het door den heer Bezemer beschreven animisme, toch niet worden ontkend, dat er een gedachte van zekere hoedanigheid aan ten grondslag ligt, die men gerust eerbiedigen kan.

Het werkje „Onze Oost II" kan dus zeer veel nut stichten.

Moge het veel worden gelezen en iets bijbrengen tot de overtuiging voor de Nederlanders, dat op de eilanden van onzen Indischen Archipel inlanders wonen, die een gunstiger en welwillender beoordeeling verdienen dan thans in de werkelijkheid helaas zoo dikwijls het geval is.

E. VAN ASSEN.

In hartelijken dank ontvingen wij van bevriende hand voor de leestafel, Heulstraat 17:

„**De Menschenetende aanbidders der zonneslang**", door F. P. en A. P. Penard. Deel II. Het woord van den Indiaanschen Messias. Deel III. Neo-Sophia of de cirkelleer van tijd en ruimte (Beknopt overzicht der Caraibische philosophie). Paramaribo, H. B. Heyde. 1908. (Hier te lande verkrijgbaar bij Martinus Nijhoff, 's-Gravenhage. Prijs f 1.00 per deel).

In het vorige jaar verscheen het eerste deel van dit met zulk een zonderlingen titel prijkend werk, hetwelk de tot dat tijdstip vrijwel onbekende schrijvers in eens een eereplaats deed innemen onder de Surinaamsche geleerden. (Dit eerste deel werd o.a. door Jhr. L. C. van Panhuijs besproken in het Tijdschrift van het Aardrijkskundig genootschap). Jaren lange omzwervingen in de binnenlanden van Suriname, teneinde gegevens te verzamelen voor de samenstelling van een sedert verschenen werk over de vogels van Guyana, deed hen vertrouwd geraken met de intiemste dingen der Indianen, de Caraiben, zooals ze genoemd worden, waarvan de nu verschenen volgdeelen wederom het schitterendste getuigenis afleggen.

Eene bespreking van dit werk ligt niet binnen onze bevoegdheid, een overzicht of uittreksel zou slechts gebrekkig den rijken inhoud kunnen weergeven, doch teneinde op te wekken tot ruimere verspreiding van de denkbeelden der schrijvers over de echte, de onvervalschte Caraïben, nemen wij hieronder over een gedeelte van het Voorwoord van Deel II:

„Het werk, dat wij hierbij onze lezers aanbieden, is een vervolg van de Menschetende aanbidders der Zonneslang, deel I. Het eerste deel is eene beschrijving dan den Caraib zooals hij oppervlakkig bekend is uit boeken van schrijvers, reizigers, missionarissen, of van hooren zeggen. Het stelt den Roodhuid voor in het slechtste licht als bijgeloovig, lui en verwaand, en niet zooals hij werkelijk is, m.a.w., net als ieder, onafhankelijk, vrij mensch onder de beschaafden. Met dit vervolg bedoelen wij niet de Indianen, die met de beschaving meegaan, maar de onvervalschte natuurmenschen. Neem zulk een Roodhuid, en gij hebt voor u het uiteinde van een lange keten van origineele gedachten, overleveringen enz., welker oorsprong zich in den nacht der eeuwen verliest. Neem daarentegen een glad gemaakten, beschaafden Indiaan, en gij hebt voor u een ding, waarvoor wij geen naam kennen. Zijn eigen origineel heeft hij verloren, de leer der blanken is voor hem onbegrijpelijk en het gevolg is een beschaafde Indiaan. Zulk een gladgemaakte Roodhuid praat gaarne met een reiziger of anderszins, geeft hem alle inlichtingen, die hij verlangt, steeds zorg dragende zijne onvervalsche stamgenooten, die hij meent te moeten minachten, in het allerslechtst daglicht te stellen.

Ons werk handelt niet over deze volgelingen der beschaving, maar over het zgn. afgodische, barbaarsche deel der Caraïben.

Wij, schrijvers van „De Vogels van Guyana", beschouwen ons zelven in vele opzichten, wat logica aangaat, als minderen van deze zgn. barbaren die steeds spreken in symbolen en gelijkenissen, welke als wartaal klinken als ze niet begrepen worden, maar toch alle berusten op de levende Waarheid in de levende Natuur. Wij hebben onze dichterlijke roode vrienden beschreven als gelijken en niet als onmondige kinderen, zooals men ze doorgaans beschouwt.

Wat wij beschreven hebben, is ons grootendeels door den Pujai zelve uitgelegd in het neger-engelsch, en een ieder, die eenigszins met deze taal bekend is, zal begrijpen, welke moeite de Indiaan moet gehad hebben om zijne wetenschappelijke theorieën aan ons kenbaar te maken.

De grootste philosophiën der meest moderne philosophen worden teruggevonden bij de meest ongeleerde en meest barbaarsche afstammelingen van kannibalen in het oerwoud van Suriname."

Om eenigszins een indruk te geven van hetgeen deze merkwaardige schrijvers van de Ind. filosofie mededeelen, halen wij hier aan uit deel III blz. 98 enkele regels betreffende de definitie van „het woord van God:

„O! Stamvader! Wie zijt Gij?

Gij noemt mij zoo, maar Ik ben niet zoo, Ik vervul Mijzelve, Ik ben Een.

Ik werk in de ruimte (cirkel) met berekeningen enz. Ik vereenig Mijzelve. Ik heb gemaakt (gesproken). Ik, God, heb de wereld in aanzijn gesproken (gebracht). Ik heb den levensadem verwekt (in geblazen). Ik, de A. Hemel en aarde heb Ik in aanzijn gebracht (gesproken). Uit het slijk (den akker) heb Ik u voortgebracht. Op aarde heb ik u geschapen. Ik heb u alle grondslagen geleerd. Alle werk om te volbrengen. Het gezamenlijk geestelijk zijn is Mijn Gebod op Aarde. Ik ben God. Ik ben Een. Ik ben Ik, de A en de O.

Het spreekt vanzelf, dat het vorenstaande slechts bij benadering is teruggegeven. Om de tallooze symbolen in de woorden vervat te ontleden, moet men elk afzonderlijk nagaan. Dan eerst zal men recht begrijpen welke meesterlijke logica de zg. barbaar in eloen regel uitgedrukt."

Het Voorwoord eindigt met een bedreiging! „Wij vertrouwen, dat ons boek genoegzame deelname mag vinden, teneinde de overige deelen ook in het hollandsch uit te geven. Anders zullen wij verplicht zijn de verdere uitgave in het engelsch te doen geschieden."

Z

Ons land is klein, daarom mag de belangstelling niet geheel afgemeten worden naar de deelname. Hoe 't ook zij, wij hopen, dat de talentvolle schrijvers onverdroten voort zullen gaan met hun werk, aan de geleerde wereld bewijzend, dat in de Ned. Kolonie ook veel belangrijks wordt gepubliceerd.

⁂

Twee bundels Indische Schetsen.

Van de uitgevers Nijgh en Van Ditmar te Rotterdam ontvingen wij ter bespreking: **Indische Herinneringen** door *W. Jaeger*; de talentvolle schrijver van **Van Glinds**, dat terecht bizonder de aandacht heeft getrokken. Wij zijn waarlijk niet verwend op 't punt van Indische litteratuur in den laatsten tijd. Ook de schetsen in dezen nieuwen bundel munten uit in fijne zielsbeschrijving, dikwijls zoo teer, alsof een gevoelige vrouwehand ze schreef! Elders lazen wij de opmerking, dat een der verhalen „De Verachte Knekelman" als niet specifiek Indisch, in dezen bundel niet thuisbehoort, maar juist die liefelijke beschrijving zouden wij er noode in gemist hebben, daar deze den over het algemeen eenigszins somberen, weemoedigen toon van het geheel tempert. Het is een boek, dat men niet met droge oogen leest. Ter kennismaking voor onze lezers zullen wij als feuilleton de eerste schets overnemen.

Het boek, dat ons door de firma Ph. van Kampen en Zoon te Amsterdam ter aankondiging werd toegezonden: **Dessah-leven**, door A. Dooyer, eveneens een bundel verhalen, ademt een geheel anderen geest, maar heeft daarom in zijn soort zeker niet minder waarde. Achtereenvolgens worden op levendige wijze beschreven: Een feest bij een Inlandsch Hoofd. — Een Dessa-verkiezing. — Dessazaken. — Stilleven. — Een Verloving. — Waardeering. — Een ouderwetsche vendutie en Een opstootje.

Wij zijn het volkomen eens met de uitgevers, waar deze het werk aankondigen met de woorden: „De volgende schetsen geven geen woordkunst, op literaire verdiensten maken zij geen aanspraak. De schrijver vertoefde vele jaren in de binnenlanden van Java, en heeft zich dien tijd ten nutte gemaakt om er het intieme leven der bewoners, zoowel Inlanders als Europeanen, tot in kleine bijzonderheden goed te leeren kennen. Men vindt hier dus tafereelen van het Indische leven, op eenvoudige wijze voorgesteld, doch volkomen vertrouwbaar. Als zoodanig mogen zij door menigeen worden gewaardeerd." Ook hieruit hopen wij later een schetsje over te nemen.

Beide boeken kunnen wij onzen lezers warm aanbevelen.

⁂

Oost= en West=Indisch litteratuur=overzicht.

De Aardrijkskunde van de Oost=Indiese Archipel. Rede bij de aanvaarding van het Hoogleeraarsambt aan de Rijksuniversiteit te Utrecht op de 9de December 1908 uitgesproken door **J. F. Niermeyer.** Groningen, J. B. Wolters.

De meeste dagbladen gaven van Prof. N.'s interessante rede reeds een overzicht, en kan dit hier dus achterwege blijven; slechts een klein gedeelte getuigende van groote waardeering van het werk van den topographischen dienst in Ned.-Indië laten wij uit die rede hieronder volgen.

„Men kan veilig zeggen'., — aldus Prof. N. in vereenvoudigde spelling — „dat de topografiese opneming dezer eilanden (Java en Sumatra nl.) benevens van enige kleinere en van Borneo's Westerafdeeling de beste kaarten heeft geleverd, die van enig tropies terrein bestaan; ja, geen enkel land buiten Europa, met uitzondering van Japan, is zo uitvoerig gekaarteerd als Java en westelijk Midden-Sumatra, waarop nu Zuid-Sumatra volgt; en ook in ons werelddeel zijn er maar weinig landen, die op even grote schaal zijn opgenomen."

„Van veel beteekenis zijn deze kaarten o.a. voor de studie der vulkanen. Met uitzondering alleen van Japan bestaan van geen enkel der grote vulkaanterreinen zo goede kaarten als voor de meeste vulkanen van Java en vele van Sumatra. En de Topographische Inr. te Batavia bewijst ons thans de onschatbare dienst, de topgedeelten met de kraters geleidelijk te laten opmeten en in kaart brengen." En ook in andere opzichten kan, volgens Prof. N., „Indië's topografiese dienst aan die van de meeste Europese landen ten voorbeeld strekken." Een welverdiende hulde!

* * *

De Indische Mercuur.

Het Nr. van 8 Dec. j.l. bevat o.m.: Ziekten der caoutchoucplanten op Java, door Dr. H. M. Quanjer, naar aanleiding eener studie over dit onderwerp door Dr. Bernard in het 13e Bulletin du Département d'Agriculture aux Indes Néerlandaises. — Bericht omtrent de Gouvernements-kina-onderneming over het 3e kwartaal 1908 (ontleend aan de Javasche Courant). — De positie der kinamarkt. — De vooruitzichten voor de plantage-caoutchouc. — Schatting der Java-Suikerproductie over 1908 en der beplante oppervlakte voor campagne 1909 (ontleend aan W. C. Dickhoff in het Archief voor de Java-Suikerindustrie). — Een nieuw vervangmiddel voor schellak. — De rijstoogst 1908/9 van Britsch-Indië. — Het Deli-Proefstation. — De handelskrisis in de Straits-Settlements. — Kultuurberichten (Oogst- en weerbericht van de Sumatra-tabakslanden over October. — Een kultuurtuin in Merauke, enz.) — Kleine mededeeligden. — Financiëele berichten en verslagen.

* * *

Eigen Haard. 1908, No. 50.

Over den, dezer dagen te Wiesbaden in den ouderdom van 76 jaar overleden gepens. Luit.-Generaal titulair van het N.-I. Leger J. H. Romswinckel geeft Eigen Haard eenige levensbijzonderheden, (in hoofdzaak ontleend aan het Alg. Handelsblad), benevens diens portret.

* * *

De Ingenieur.

Het jongste nummer van de Ingenieur levert een en ander over Het Administratiegebouw der Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij te Semarang, dat in Juli 1907 gereed kwam. Het artikel, samengesteld door de architecten J. F. Klinkhamer en B. J. Ouëndag, bevat verschillende afbeeldingen van dit prachtige gebouw met zijn Oostersch karakter. Aan het slot lezen wij: „Het hoofdgebouw, waarvan op 27 Febr. 1904 de grondslag werd gelegd, ter eere waarvan een slametan werd gegeven, werd zonder plechtigheid op 1 Juli 1907 in gebruik genomen. In het geheel hebben er gedurende een 4-tal jaren per dag gemiddeld 300 inlanders aan gewerkt, zonder hulp van Chineesche werkkrachten, zoodat daarmede een gunstige getuigenis is afgelegd van hetgeen met inlandsche werkkrachten onder Europeesche leiding gedaan kan worden."

* * *

Weekblad voor Indië. No. 29.

Het Weekblad bevat: Verbetering in het verkeer van Midden-Java, door Later. — Het nieuwste stoomschip der Rotterdamsche Lloyd (de „Tabanan"). — Van de Bataviasche races (met afbeeldingen), door W. — Twee Indische predikanten uit de 17e eeuw (vervolg), door Gabriël. — Indische boosdoeners. Een familiedrama, door Auditor. — Voorts het slot van: De stille kracht. Oorspronkelijk Indisch blijspel in drie bedrijven, door Ernest.

Ingezonden.

Gaarne voldoen wij aan het verzoek om op het onderstaande nogmaals de aandacht onzer lezers te vestigen. Hoewel reeds interessante Indische zaken ter geschenke werden ontvangen, ontbreekt er toch nog veel.
Red.-Com.

Het Museum ten bate van het Onderwijs.

„Dank zij de krachtdadige medewerking van de gemeentelijke autoriteiten, bestaat er kans, dat in den loop van de maand Januari a.s. bovengenoemd Museum zal worden geopend. In den laatsten tijd kwamen er weer vele geschenken in; o. a. stonden verschillende kunstschilders aquarellen en teekeningen af, sommige zelfs geëncadreerd. Hiermede zal het schoollokaal worden versierd.

Met ééne afdeeling heeft het bestuur van het Museum nogal moeite en toch belooft deze voor het onderwijs van groote waarde te kunnen worden: het is namelijk de afdeeling „Land en Volkenkunde", waar ook onze Koloniën worden ondergebracht. In een stad als de residentie, waar zooveel Indische familiën wonen, moest deze afdeeling reeds overvol zijn; dat is helaas niet het geval en toch is 't zoo noodig, dat allen, in het bijzonder echter het kind, volkomen op de hoogte kunnen worden gesteld met hetgeen in onze Koloniën omgaat, wat zij voortbrengen, hoe de menschen daar leven enz. Zouden de oud-gasten niet eens in hunne verzamelingen willen nagaan, wat zij naar Holland medebrachten, thans niet meer aankijken en wat in het Museum ten voordeele van allen zou kunnen komen? Aan het gebouw Nieuwe Markt 2 of aan het adres van den secretaris, Westeinde 20, Den Haag, worden die geschenken gaarne ingewacht, of indien bericht wordt gezonden, zal het bestuur de voorwerpen laten afhalen.

Door samenwerking kan het gelukken, dat onze residentie de eerste stad in Nederland zal zijn, waar een dergelijk Museum wordt geopend.

Dat de idee van het Museum inslaat, bewijzen o. m. Groningen, Rotterdam, Paramaribo, waar, in navolging van Den Haag, stappen worden gedaan om een soortgelijk Museum te openen."

Voor de **Vacantiekolonie** van *Mevrouw Kooy—Van Zeggelen* te *Soekaboemi* werd door mij alsnog ontvangen:

van A. V. te Nijmegen	ƒ 10.00
van J. v. K.—K. te Breda	ƒ 2.50
Totaal der ontvangsten tot op 14 December	ƒ 81.50

Waar de belangstelling in **„De Gouden Kris"** in steeds breeder kring toeneemt, hoop ik, dat nog velen er van zullen getuigen door een bijdrage aan het kolonie-huisplan der schrijfster.

NELLIE VAN KOL.
Voorschoten, 15 Dec. '08.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon= en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor= tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 18 Nov. 1908;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 17 Nov.;
Sumatrapost t/m 20 Nov.;
Handelsberichten 10 Dec. No. 91;
Kort verslag zitting Tweede Kamer S.-G.;
Indische Mercuur No. 50;
Ned.-Ind. Effectenblad 87 en 88;
Javasche Courant Nos. 91 en 92;
Verschillende Maleische Couranten.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 13 Nov. 1908. No. 91.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den waarnd. adj.-inspecteur voor agrarische zaken Mr. E. J. Nolst Trenité.

Ontslagen: op verzoek eervol, de ambtenaar op wachtgeld C. F. de Haan; de klerk te Tandjong Pandan J. van Ameyden van Duin; de commies bij den post- en tel.dienst Mej. M. B. S. E. Wardenaar; de leeraar bij de H. B. S. te Soerabaja K. H. Corporaal; de ambt. op nonactiviteit S. G. Heymering; de Inl. arts te Soerabaja J. D. Samallo.

Benoemd: tot hoofdinspecteur der opiumregie A. A. de Jongh; tot houtvester bij het boschwezen A. van Gelder; tot griffier van den landraad te Tandjoeng Pinang A. W. Anthonijs; Ponorogo H. F. E. de Graaff; tot hulponderwijzer te Bandoeng A. C. Deenik; te Fort de Kock G. H. Horensma; te Djokjakarta K. A. Piek; tot onderwijzer te Magelang T. Blijdorp.

Gesteld: ter beschikking van den voorzitter van de landraden te Batavia en Tangerang Mr. K. J. Pott.

Tijdelijk belast: met de waarneming der betrekking van ingenieur 1e klasse bij de S.S. op Java E. J. C. van Zuylen.

Ontslagen: op verzoek eervol, de luitenant der Chineezen te Pangkalan Brandan Lie Sie Tiong, de luitenant der Arabieren op Soembawa Said Mohama bin Edroes bin Sech Boebakar.

Ingetrokken: de overplaatsing van den controleur W. C. Thieme van Rembang naar Pekalongan.

Herbenoemd: als hulponderwijzeres te Bojolali mej. A. M. van der Putten.

Militair Departement.

Geplaatst: bij het subsistentenkader te Batavia de kapitein der art. H. Cramwinckel.

Benoemd: tot bewaarder bij de marinemagazijnen te Soerabaja J. J. Gimpel; tot loods W. Groenemeijer, thans waarnemend idem.

* * *

Uit de Javasche Courant van 17 Nov. 1908. No. 92.

Ordonnantiën enz.

I. Ordonnantie, bepalende: Het is verboden, nieuwe verkleinde Straits-dollars en de daarbij behoorende pasmunt in te voeren in het gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden.

II. Idem, waarbij art. 10 van het Reglement tot regeling van het rechtswezen in de res. Zuider- en Ooster-afd. en Oostkust van Sumatra worden gewijzigd en aangevuld.

III. Besluit, waarin opgenomen een nieuw Reglement voor de examens ter verkrijging van diploma's van stuurman, machinist en machine-drijver aan boord van koopvaardijschepen.

Benoemingen, enz.

Ontslagen: op verzoek eervol, de vaccinateur te Tjikoneng Mas Mertawiredja; de onderwijzer 1e k., te Menggala Abdoel Rahin galar Goeroe Alam.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. der gouv.-bedrijven ten einde als ingenieur bij de tinwinning op Banka werkzaam te worden gesteld J. G. Bijdendijk.

Tijdelijk belast: met de waarneming der betrekking van architect B. O. W., D. D. L. Thedens.

Geplaatst: aan de school voor zonen van Inlandsche Hoofden te Tondano D. E. Zuidhof, thans onderwijzer 3e kl.

Benoemd: tot onderwijzeres 2e kl. te Pekalongan mevr. E. B. J. Woesthoff; tot onderwijzer 3e kl. te Bodjonegoro H. J. Blokpoel; te Tondano W. J. F. Imandt; tot 1en klerk op het ass.-res.-kantoor te Demak A. W. Zeijdel.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den 1en luit. der artillerie H. Elzas.

Ontheven: van zijn plaatsing bij de maréchaussée in Atjeh en onderh. de 1e luit. G. R. Brouwers.

Geplaatst: bij de maréchaussée te voet in Atjeh de 1e luit. W. C. Camman; te Willem I de 1e luit. der inf. J. H. Sonne; bij het 7e bat. de kapt. V. J. van Marle; bij het 9e bat. de 2e luit. H. P. Maassen.

Overgeplaatst: bij het 10e bat. de kapt. jhr. J. C. C. Sandberg; bij het 2e bat. de 1e luit. M. R. Laze; naar Malili de 2e luit. G. A. J. Beukers; naar Atjeh de 2e luit.-kwartierm. S. C. J. Bal; naar Pontianak de 1e idem F. Lafontaine; naar Batavia de 1e idem H. J. J. Renier; naar Palembang de kapt.-kwartierm. M. W. Scheltema de Heere; naar Batavia de kapt.-intend. J. G. Smit

Geplaatst: te Padang de kapt.-kwartiermeester A. T. Koert.

Overgeplaatst: naar Medan de 1e luit. der inf. V. E. Sogovl.

Ontslagen: eervol op verzoek de 2e machinist bij de Gouv. Marine W. Lehnhausen.

Als Extra-bijvoegsel bevat dit No. de handelsstatistieken van in- en uitvoer op en van Java en Madoera over de maand Augustus 1908 en de vorige maanden van 1908 tezamen.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het ss. Vondel; gezagvoerder Gj Visser; vertrokken van Batavia 19 November en aangekomen te Genua 12 December 1908.

G. baron de Vos van Steenwijk; mej. E. Th. Klasing; A. H. F. W. Ockerse, echtg. en k; A. Ubaldi, echtg. en k; Mr. G. Deketh, echtg. en 2 k; W. H. de Bruijn en echtg; Th. van Affelen van Saemsfoort en echtg; J. van Lonkhuijzen, echtg. en k; N. van Nassau; Dr. Th. Ameschot, echtg. en 2 k; E. A. Zeilinga; A. Pander; H. G. Burkunk, echtg. en 2 d; S. Wächter; J. A. Kaas; A. Hoff; P. Akkerman; A. Roos; B. H. Bommezijn; G. H. M. Vermaasen; P. de Graaf; L. J. de Lauwerse; P. A. W. Harthoorn; H. Hendrikse en echtg; W. F. Prins, echtg. en 3 k; mej. D. Raaff; R. Kraft, echtg. en 2 k; A. B. Brans; W. Goldbrecher; E. F. Th. Enke; R. de Boer; J. F. Westerkamp; H. Göttig; F. Hamann; G. Hansen; J. J. van der Heijden; Ch. v. Balen; C. J. Ipenburg; José Rodrigues; U. dos Santos I. Iuermo; H. H. Lugard en echtg; R. Olsder.

Passagierslijst van het ss. Prins Maurits; gezagvoerder M. P. v. d. Est; van Amsterdam naar West-Indië op 6 Dec. 1908.

J. C. Simons; A. Wissner; H. J. Poetsema.

OPVOEDING.

Het Hoofd eener Bijz. School zag zich gaarne belast met de opvoeding van een

paar KINDEREN.

Uitstekende referenties.

Adres: De Perponcherstraat 108-110 DEN HAAG.

Te koop gevraagd

het deel **Volksbeschrijving** en de **platenatlas** van

Midden=Sumatra.

Brieven met prijsopgave onder letter B. aan het Bureau v. d. Blad.

TOKO BETAWIE

Kon. Emmakade 55

DEN HAAG.

Interc. Telefoon 2610.

- Opgericht in 1880. -

Niet te verwarren met andere gelijkluidende namen.

De oudste en meest gesorteerde winkel in **Indische ingrediënten, Samballans, Siropen enz.**

Depôt van Thee

onderneming **Ardja-Saci**

goedkoop en **goed, 80 cent** per pond.

VACANT.

Gouden Medaille. Parijs 1907

Internationale Tentoonstelling Hygiëne.

Haargroeimiddelen

merk „CRINOFLOOR"

zijn de middelen waarvan men het meest succes kan verwachten. Men vrage ter overtuiging daarvan aan, de vele attesten van ersteiden, welke gaarne op aanvraag franco thuis worden gezonden. Mondeling of schriftelijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag.

Eenig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN.

Succes bijna altijd zeker.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén millioen gulden (volteekend).

Bijkantoor te 's=Gravenhage: Kettingstraat 23,

Directeur W. J. FONTEIN.

Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,

Directeur J. WILDEMAN.

TOKO BAHROE

Gevestigd anno 1898.
Telef. Interc. 4796.

v. Kinsbergenstr. 126 b/d Pr. Hendrikstr., den Haag.

Wederom ontvangen **versche Samballans, Badjak, Petis, Peteh, Kemirie, Ikan Merah, Telor Troeboek, Oed Bassa, Brandal, en Sambal Oelek, Mie, Goela Djawa; Goela aren, Ikan Merah, Indische Zuren en Siropen. Diverse Kerrie soorten, Dodol-en Wadjieck.** BILLIJKE PRIJZEN.
ADJAR SARI THEE steeds voorhanden. Minzaam Aanbevelend,

W. BARNAS & DIEMERS. — Importeurs.

MODE-MAGAZIJN „CAMELIA"

A. G. M. BEEKMAN-DRIEHUIJS

ANNA PAULOWNAPLEIN 13 - 's-GRAVENHAGE.

CONFECTIE VOOR DAMES EN MEISJES.

PLUCHE EN FLUWEELEN MANTELS. - GEKLEEDE ROKKEN, ONDERROKKEN.
STOFFEN EN ZIJDEN BLOUSEN IN RUIME SORTEERING.

HOEDEN EN PELTERIJEN.

STEEDS VOORRADIG: DE NIEUWSTE CEINTUURS, DASSEN, AVONDDASSEN EN HANDSCHOENEN. CONCURREERENDE PRIJZEN.

VACANT.

N.V. Electrische Drukkerij

„Luctor et Emergo"

Amalia van Solmsstraat 2=4,

Telephoonn. 4424 :=: Den Haag.

= RINCK =

Groote voorraad

Taschjes, Portemonnaies, Portefeuill

enz. enz.

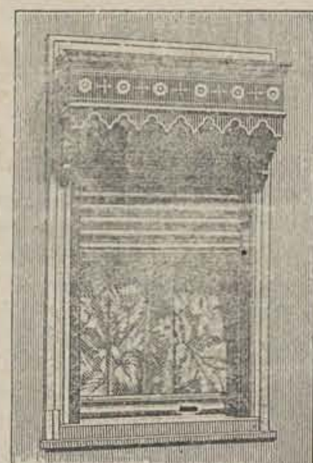
Alle LEDERWAREN en ETUIWERK, alles wordt bij mij vervaardigd, alsook gerepareerd.

Fabriek en Magazijn MOLENSTRAAT 54 b. d. Prinsestra

VACANT.

VACANT.

Heineken's(ouds

Glazenwassche

Stoom Jalouzieë

Rolluikenfabri

KETTINGSTR. 6

DEN HAAG.

v.h. Drie Hoekjes 3.

Telefoonnummer 247

AMSTERDAM, van der Helstraat

UTRECHT, Potterstraat 20.

HILVERSUM, - ARNHEM, - NIJM

= „UNICUM." =

„UNICUM"'s geheim chemisch preparaat is onschadelijk stof en model.
„UNICUM" heeft bekwame vaklieden voor het repareeren oppersen van Heeren- en Dameskleeding.
„UNICUM" heeft een 1e klas Coupeur voor het vermaken van slecht passende Kleeding.
„UNICUM" zorgt voor een vlugge, accurate bediening.

Eenig adres:

Fluweelen Burgwal 8. - Telef. 494

No 52. Donderdag 24 December 1908 8ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

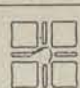
ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100 —, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

HERINNERING.

Curaçao-avond op WOENSDAG 30 DECEMBER in het gebouw *Diligentia*, met welwillende medewerking van:

1o. den heer P. C. Brederode, concertzanger, alhier, Mevrouw H. Mackintosh—van Iterson, sopraan, Mevrouw A. Mulder—Dijckmeester, sopraan; 2o. den heer W. J. B. Watter, pianist, leerling van wijlen Prof. Reisenauer te Leipzig en Prof. Lambrino te Moscou; 3o. den heer en mevrouw Joh. Haus, voordrachten.

Volgens ontvangen mededeeling, stelt Hare Majesteit de Koningin-Moeder zich voor om, behoudens onvoorziene omstandigheden, een gedeelte van den Curaçao-avond ten voordeele van de noodlijdenden bij te wonen.

E. VAN ASSEN, *Secr.*

Het Hoofdbestuur van het Algemeen Ned. Verbond verzocht ons opname van het volgende:

Voor de noodlijdenden te Curaçao werden tot en met 15 dezer ontvangen:

3e lijst totaal *f* 1729.99, met het bedrag der vorige lijsten (*f* 2254.52½) samen *f* 3984.51½.

Waar H.M. de Koningin. H.M. de Koningin-Moeder en Z.K.H. de Prins met belangrijke giften zijn voorgegaan, mogen de Nederlanders, meer dan tot nu toe het geval was, volgen om den stijgenden nood der Kolonie te helpen lenigen.

De bede om hulp uit Curaçao tot ons gekomen, was zeer dringend, maar heeft onvoldoende deernis gewekt.

Laat ieder in zijn kring nog eens aansporen tot de zoo hoog noodige hulp.

Laten de honderden duizenden worden!

Giften worden gaarne ingewacht bij C. van Son, Administrateur A. N. V., Wijnstraat 81, Dordrecht.

Van de afdeeling Leiden:

Betreffende de causerie met lichtbeelden over **een reis door West-Indië en Venezuela**, die niet alleen voor den zeer geestigen spreker, maar ook voor de afdeeling een groot succes is geweest, gaf B. (Dr. Boeke, hoofdbestuurslid van het Alg. Ned. Verbond) in het *Leidsche Dagblad* het volgende verslag:

„De Leidsche afdeeling van de vereeniging „Oost en West" bereidde gisteravond aan haar leden en genoodigden een belangrijken en amusanten avond door een causerie met lichtbeelden over een reis door onze West en Venezuela van den heer Immink. Op onderhoudende en dikwijls zeer vermakelijke wijze beschreef spr. aan de hand van een bijzonder groot aantal meestal zeer goede lantaarnplaatjes de eigenaardige indrukken, die men op zulk een reis opdoet.

Het leven in Paramaribo, de verschillende typen der negers en vooral der negerinnen, allerlei aardige kijkjes uit de stad, uit het Lawa-gebied, de plantages, de rivier, passeerden de revue. Demerara en Trinidad werden in een paar karakteristieke kiekjes ten tooneele gevoerd, daarna werden een aantal photo's van de kustplaatsen van Venezuela, Garupano, Cumana, Guanta, La Guyara, Puerto Cabello, vertoond; maakten wij een reisje mee naar Caracas, de prachtige hoofdstad van Venezuela, zagen daar zelfs mevrouw Castro in haar lustslot, en kwamen ten slotte aan in Curaçao, waarbij een aantal zeer mooie kiekjes ons een aardig beeld gaven van dat merkwaardige, in een tropisch klimaat verplaatste stukje Holland.

Het is alsof men een plaatsje als Hoorn of Alkmaar voor zich ziet. Steenen huizen van 2 of 3 verdiepingen, met trapgeveltjes, met kleine ruitjes, netjes geplaveide straten, een ophaalbrug en een draaibrug, de daken der huizen van glimmend zwartblauwe pannen, netjes met witte randjes langs goot en nok afgezet, kortom, men waant zich in een oud-Hollandsch stadje verplaatst.

De spreker gaf daarbij hoog op van de gastvrijheid der inwoners van Curaçao, van hun welwillend tegemoetkomen, van hun gehechtheid aan het moederland.

En het deed goed dit weer eens te hooren, nu men in Nederland helaas zoo geneigd is te vergeten, dat daarginds in die verlaten kolonie door Hollandsche onderdanen zulk een groote ellende geleden wordt, te vergeten, dat tegenwoordig in datzelfde Curaçao met zijn Hollandschen geest, met zijn propere Hollandche huisjes, reeds sinds maanden de handel stil staat, de levensmiddelen duurder en duurder worden, de bevolking gebrek lijdt, het meest noodige gaat ontbreken, hongersnood voor de deur staat. Men is zoo geneigd zich hier er met een schouderophalen en een „Het zal wel zoo erg niet zijn" van af te maken. Ook daarom is het goed, als de belangstelling voor deze zoo bij uitstek Hollandsche en nu zoo noodlijdende kolonie weer eens wordt opgewekt."

De ondervolgende circulaire zal bij duizendtallen hier en in Indië worden verspreid. Ongetwijfeld zullen er onder onze lezers verscheidene zijn, die mee willen helpen om nieuwe leden voor de Vereeniging te winnen. Zóoveel exemplaren dezer circulaire als men daartoe wenscht, kan men bekomen aan het bureau *Heulstraat 17, Den Haag.*

M. S.

In de Algemeene Vergadering van 11 Augustus 1908 te Breda is de wenschelijkheid betoogd om, door meer algemeene bekendheid te geven aan het streven der Vereeniging „Oost en West", aansluiting te bevorderen van allen, die willen medewerken tot bevestiging en versterking van den band tusschen Nederland en zijne overzeesche bezittingen. Meer algemeene deelneming vragen wij van alle Nederlanders, wij verwachten daarbij den krachtigen steun van hen, wier belangen verbonden zijn of geweest zijn aan onze Indische bezittingen, van hen die daar een groot deel van hun leven, en het beste deel daarvan doorgebracht hebben, daar hun geest- en werkkracht hebben tentoongespreid, — gewonnen hebben of verloren, maar in elk geval niet kunnen vergeten zijn de vele schoone dagen, de vele zonrijke oogenblikken van het milde, gulle, weelderige land.

Voor hen, die met het streven onzer Vereeniging minder bekend zijn, zij medegedeeld dat volgens hare Statuten zij zich o. a. het volgende tot taak heeft gesteld:

1. *het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Oost- en West-Indische bezittingen en koloniën;*
2. *het steunen van alles, wat dienen kan om de welvaart in Oost- en West-Indië te bevorderen, bij name de ontwikkeling van de nijverheid, daaronder in het bijzonder ook begrepen de Inlandsche kunstnijverheid;*
3. *het geven van raad wat betreft de plaatsing van kinderen, die men voor hunne opvoeding en onderwijs uit de Indiën naar Europa wil zenden, of gezonden, dan wel daar achtergelaten heeft, en desverlangd het houden van toezicht over die kinderen;*
4. *het geven van raad omtrent reis, uitzet, inrichting, verblijf, onderwijs, medische hulp, inkoopen enzoovoorts, aan naar Oost- of West-Indië vertrekkende of aldaar aangekomen personen;*
5. *het geven van raad wat betreft hotels, pensions, huisvesting, inrichting, onderwijs, medische hulp, inkoopen enzoovoorts voor verlangen van uit de Indiën komende personen;*
6. *het behulpzaam zijn van degenen, wier belangen de vereeniging voorstaat, in het verkrijgen van werkzaamheden;*
7. *het medewerken met andere vereenigingen, welke in dezelfde richting werken als de vereeniging Oost en West, enz.;*

Een commissie uit de Vereeniging is werkzaam *tot verspreiding van populaire kennis omtrent Ne-*

derl. Oost- en West-Indië. Door de hulp dier commissie zijn in samenwerking met de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen kort geleden in het licht verschenen de boekjes: *Een boekje over Onze Oost voor hen die er niet geweest zijn*, en *Iets over den Inlander en zijn zieleleven*, die resp. voor 10 en voor 5 cent verkrijgbaar zijn gesteld, en door meer dergelijke werkjes, in populairen geest, over de Indische toestanden, gebruiken en behoeften zullen gevolgd worden, wanneer de beschikbare middelen daarvoor toereikend zijn.

Een commissie tot *bevordering der Nederlandsch Oost- en West-Indische nijverheid, kunstnijverheid en kunstvlijt* werkt door het houden en ondersteunen van tentoonstellingen. Door haar kwam tot stand de Naamlooze Vennootschap «Boeatan», van welker werkzaamheid het tentoonstellings- en verkooplokaal in het benedenhuis in de Heulstraat n°. 19 Den Haag getuigenis geeft.

Onder de afdeeling 's-Gravenhage werkt eene commissie voor *opvoeding, onderwijs, huisvesting, inrichting*, enz., en eene andere voor *hulp aan werkzoekenden en raad aan naar Indië vertrekkenden.* Ook de andere afdeelingen, al hebben zij voor deze werkzaamheden geen bijzondere commissiën, werken daaraan voor zooveel noodig en mogelijk mede.

Uit de op de jongste algemeene vergadering goedgekeurde begrooting van 1909 is gebleken, dat wij wenschen een fonds te vormen tot *ondersteuning van personen, commissiën en instellingen die daaraan behoefte hebben en in of voor Indië werken*, en een fonds voor *bijstand, opvoeding en leiding van in Europa studeerende jonge lieden uit Nederlandsch Oost- en West-Indië*. Nog veel meer willen wij tot stand brengen als met het aantal leden onze geldmiddelen toe nemen.

Dan zou er van onze Vereeniging een krachtig leven kunnen uitgaan, dan kan zij worden, wat zij moet zijn, de vertegenwoordigster onzer koloniën of overzeesche bezittingen in Nederland, de leidster, de vraagbaak, de hulp voor allen en een ieder, die verbinding zoeken, in kennis en praktijk, tusschen die bezittingen en het moederland.

Kan het nu tevergeefs zijn, dat wij ons tot U wenden met het verzoek om Uwe belangstelling in ons werk te toonen door toetreding tot het lidmaatschap onzer Vereeniging?

De jaarlijksche contributie voor het lidmaatschap bedraagt *f* 1.50 tot minder dan *f* 5.—. Wie een hoogere contributie betaalt, of wel ineens een bijdrage van minstens *f* 100.— geeft, wordt beschouwd als lid-begunstiger.

Voor *f* 1.50 per jaar dus wordt men lid onzer Vereeniging, ontvangt men o.m. gratis *het Koloniaal Weekblad* (het orgaan onzer Vereeniging, dat sedert zijn eerste verschijnen, 21 Maart 1900 *), staat onder de hoofdredactie van Mevrouw van Zuylen—Tromp, de grondlegster onzer Vereeniging, die daaraan belangeloos hare zorgen blijft wijden), treft men voorts op de leestafel der afdeeling 's-Gravenhage in de *Heulstraat No. 17* aan de voornaamste Indische dagbladen, en verschillende andere periodieken betreffende Indië. Dit geldt in het bijzonder voor de leden, die in Nederland gevestigd zijn; met het oog op de kosten van verzending van het orgaan kunnen in het buitenland geen leden worden aangenomen voor eene lagere contributie dan *f* 2.50 's jaars, tenzij zij van het voorrecht eene kostelooze toezending van het Weekblad wenschen af te zien.

Wij zouden gaarne bereiken, dat het orgaan der Vereeniging het Koloniaal Weekblad, wordt een welkome bode tot allen, die belang stellen in onze overzeesche bezittingen (tot welke staatkundige partij in het Moederland men ook behoore), die naast hetgeen de werkzaamheid der Vereeniging betreft, daarin vernemen de stem uit Indië, de stemmen uit binnen- en buitenland over zaken — de koloniën geldende, mededeelingen van den dag, herinneringen uit het verledene, wenschen voor de toekomst, een wegwijzer tot andere geschriften, handelende over Indië.

Dit zou te bereiken zijn wanneer het aantal leden en daarmede onze geldmiddelen aanmerkelijk toenemen!

Komt nu tot ons allen, die belangstelling voelen voor ons streven, allen die aan Indië een deel van hun denken, hun werken, hun leven geschonken hebben, die door vrienden en familiebetrekkingen wier lot zoozeer afhangt van de ontwikkeling onzer overzeesche bezittingen, de groote beteekenis begrijpen van een hechten en vertrouwelijken band tusschen Nederland en zijne bezittingen! Allen voorts, die trotsch zijn op onze nationaliteit, die uit de geschiedenis kennen de kracht, welke onze betrekking tot Indië gegeven heeft in de moeilijkste tijdperken van ons volksbestaan, die beseffen de waarde van onze betrekking tot Indië voor nu en in de toekomst ter handhaving van de eervolle plaats, die Nederland in de schatting der volkeren en van de menschheid inneemt! Niet alleen tot de Nederlanders in Europa richte zich onze roepstem. Dat zij ook weerklinke in de landen van Overzee tot ieder ingezetene van Nederlandsch Oost- en West-Indië, Europeaan, Inlander of Vreemde Oosterling, wier belangen wij gaarne zooveel wij vermogen, ter harte zullen nemen. Schraagt gij allen onze krachten, opdat de Vereeniging «Oost en West» moge rijpen tot eene vereeniging waar men in den volsten zin des woords vertegenwoordigd vinde:

*) Deze circulaire was reeds afgedrukt, toen wij haar ter opname in het blad ontvingen. Onze lezers weten echter, dat tot 20 Augustus 1905 de leiding van *Het Koloniaal Weekblad* berustte bij den oprichter, Kolonel G. E. V. L. VAN ZUIJLEN, en dat toen, na diens overlijden, deze taak door zijn echtgenoote werd voortgezet.

Red. Com.

INDIË IN NEDERLAND.

Wie verder wenscht te worden ingelicht omtrent onze Vereeniging, wende zich tot den Secretaris, den heer E. VAN ASSEN, *die op het bureau in de Heulstraat no. 17 als regel dagelijks — Zon- en feestdagen uitgezonderd, te spreken is van 9 tot 12 uur.*

Het Hoofdbestuur der Vereeniging «Oost en West»,

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, *Voorzitter.*
A. B. J. PRAKKEN, *W^d Onder-Voorzitter.*
E. VAN ASSEN, *Secretaris.*
A. A. C. HARTING, *Penningmeester.*
TH. ALMEROOD.
T. GERDES OOSTERBEEK.
PROF. MR. J. E. HEERES.
O. H. KUIJCK.
L. A. H. LAMIE.
Mevrouw J. E. VAN OEVEREN geb. VAN SCHAIK.
J. L. PIERSON.
J. C. VAN REIJN.
MR. H. SMEENGE.
Mevrouw M. TEN BOSCH geb. BOSSCHER.
Jhr. Mr. J. L. W. C. VON WEILER.
TH. J. H. VAN ZIJLL DE JONG.

's-Gravenhage, December 1908.

De „Indische Vereeniging".

Reeds lang wisten wij, dat er een bond der hier te lande studeerende Indiërs in den maak was. Toen wij nu dezer dagen daarover berichten in de groote dagbladen lazen, vroegen wij den heer R. Soetan Casajangan er naar en mochten het volgende antwoord ontvangen:

Leiden, 22 December 1908.

„In antwoord op uw schrijven ddo gisteren, deel ik U beleefd het volgende mede:

Drie jaar geleden was ik reeds van plan, om eene vereeniging voor de Indiërs hier te lande op te richten. Daar ik 't toen te druk had, kon ik mijn plan niet ten uitvoer brengen.

In de maand Juni van dit jaar kwam de heer Mr. J. H. Abendanon mij opzoeken en vroeg, of ik er wel eens over gedacht had eene vereeniging voor de Indiërs te stichten. Ik beantwoordde deze vraag bevestigend en daarna moedigde hij mij aan om dit nuttige plan door te zetten. Hierop koos ik een van de Indiërs als mijn medewerker, n.l. den heer R. M. Soemitro. Nu zonden wij aan alle Indiërs, die in Nederland studeeren, eene uitnoodiging tot bijwoning der stichtingsvergadering.

Op den 25sten October l.l. te 2 uur kwamen wij, 15 Indiërs, bijeen ten mijnent, op de Hoogewoerd 49 Leiden, en werd de 1e vergadering gehouden. Ik droeg den heer Soemitro op, de vergadering te leiden; de heer R. Hoesein Djajadiningrat was voorloopig secretaris.

Na de openingsrede van den voorloopigen voorzitter werd het concept der statuten en van het huish. reglement voorgelezen.

Met algemeene stemmen werden de voorloopige statuten in beginsel goedgekeurd en tot de oprichting der „Indische Vereeniging" besloten.

Daarna gingen wij over tot het kiezen van het bestuur.

a. Tot voorzitter der vereeniging werd gekozen: R. Soetan Casajangan Soripada.

b. Tot secretaris en penningmeester werd R. M. Soemitro benoemd.

Namens de vereeniging dankte de voorloopige voorzitter den heer Soetan C. S. voor zijn initiatief en wenschte den beiden heeren geluk met hunne benoeming.

Eene commissie, bestaande uit R. Soetan C. S., R. M. Soemitro, R. M. P. Sosro Kartono en R. Hoesain Djajadiningrat, werd benoemd tot nadere samenstelling van de statuten en reglementen.

Op den 15den November l.l. werd de 2e vergadering in den Haag gehouden.

De voorzitter opende de vergadering, de commissie gaf de statuten en het reglement in bespreking; de artikelen werden een voor een nagegaan en vastgesteld en daarna met algemeene stemmen aangenomen.

De voorzitter dankte de commissie, de leden der vereeniging enz., en sloot de vergadering.

Dit is de geschiedenis van de „Indische Vereeniging."

Mocht U voornemens zijn dit in ons weekblad mede te deelen, ook als opwekking om toe te treden als donateurs enz., dan heeft dit mijne volle sympathie.

Tegelijkertijd zend ik U ook een exemplaar der statuten en van 't reglement."

Uit die statuten (welke ook ter kennisname op de leestafel Heulstraat 17 liggen) nemen wij hier enkele artikelen over:

Art. 1. De Vereeniging draagt den naam van „Indische Vereeniging" en is gevestigd in Den Haag.

Art. 2. Het doel der Vereeniging is het bevorderen der gemeenschappelijke belangen van de Indiërs in Nederland, en voeling te houden met Nederlandsch Oost-Indië. Onder Indiërs verstaan we de inheemsche bewoners van Nederlandsch Oost-Indië.

Art. 3. De Vereeniging tracht dit doel te bereiken door:

a. 't Bevorderen van den omgang tusschen de Indiërs in Nederland.

b. 't Aanmoedigen van de Indiërs om in Nederland te komen studeeren.

Ter toelichting van dit laatste staat in art. 2 van het huish. Reglement:

De Vereeniging tracht 't aanmoedigen van de Indiërs om in Nederland te komen studeeren, aldus te doen:

a. door inlichtingen te geven omtrent de studie en het verblijf in Nederland;

b. door 't helpen van de pas aangekomen Indiërs.

c. door desgevraagd alle mogelijke inlichtingen over Nederland te geven.

Verder zegt artikel 5 der statuten:

De Vereeniging bestaat uit: a. Gewone leden. b. Eereleden. c. Donateurs.

Art. 6. Gewone leden kunnen alleen zijn de in Nederland verblijf houdende Indiërs.

Art. 7. Eereleden kunnen zijn zij, die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt tegenover de Vereeniging. Zij worden benoemd op voorstel van het bestuur of van drie leden, met minstens 3/4 van het aantal geldig uitgebrachte stemmen.

Art. 8. Donateurs zijn zij, die eene jaarlijksche contributie betalen van minstens *f* 3.— of een bedrag ineens storten van minstens *f* 15.—.

Wij behoeven eigenlijk hieraan niet meer toe te voegen, dat wij onzen lezers warm aanbevelen deze nuttige vereeniging als blijk van belangstelling te steunen, door als begunstiger toe te treden. Dit spreekt wel van zelf.

PERSKRONIEK,

INHOUD: Een waarschuwend woord van Mr. C. Th. van Deventer over de toestand in Atjeh in *Land en Volk*. — Repliek hierop van het *Algemeen Handelsblad*. — Uit de Atjeh-brief der *Nieuwe Courant*: overste Swart aan het werk,

(Mr.) C. Th. v. D(eventer), zegt in *Land en Volk*, dat het moeilijk is, een gevoel van bezorgdheid te onderdrukken omtrent den loop der gebeurtenissen in Atjeh.

„De opdracht van den heer Liefrinck vormt, zoo schrijft hij o.m., een zeer voornaam element van 't door den minister ontvouwde en door de Tweede Kamer goedgekeurde Atjeh-program: den onmisbaren waarborg dat de in dat program nedergelegde beginselen naar behooren, d.i. met wijsheid en zaakkennis, zullen worden uitgevoerd.

Tot heden is echter die onmisbare waarborg achterwege gebleven. Reeds bij het jongste Atjeh-debat bleek van bezorgdheid, hierdoor gewekt. De vraag werd gesteld, of de heer Liefrinck ziek was en zoo ja, op welke wijze in zijne vervanging zou worden voorzien? De minister moest het antwoord schuldig blijven, maar wist wel mede te deelen dat men in Indië van plan was een speciaal bureau voor de

Buitenbezittingen op te richten, staande onder een adviseur, welk bureau dan het contact zou moeten vormen, tusschen het centraal gouvernement en de bezittingen buiten Java. Hij achtte het niet onmogelijk, „dat indien te eeniger tijd — ik hoop dat dit nog lang zal duren — de heer Liefrinck zijn speciale kennis niet meer zal kunnen stellen in dienst van deze zaak, de abnormale regeling voor Atjeh zal overgaan in de normale, die dan getroffen zal zijn in alle buitenbezittingen."

Sedert deze verklaring is afgelegd, is meer dan een maand verstreken en nog altijd blijft de tijding uit, dat de heer Liefrinck uitvoering heeft gegeven aan het hem verleende mandaat. Wel is intusschen het bureau voor de Buitenbezittingen tot stand gekomen, aan welks hoofd de bekende oud-kapitein der infanterie, de heer Colijn, gesteld is. Het zou voorloopig van meer belang geweest zijn, indien ter vervanging van het richtig Atjeh-beheer een afdoende maatregel getroffen ware. De tijd dat dit bureau zijn bemoeienis ook tot Atjeh uitstrekt, kan toch nog niet gekomen zijn, eensdeels niet, omdat de gansch bijzondere omstandigheden waarin dit gewest verkeert waarschijnlijk nog langen tijd een „abnormale regeling" als waarvan de minister sprak, zal vereischen, maar anderdeels niet, omdat de heer Colijn wel de laatste is, die in deze periode der Atjeh-lijdensgeschiedenis als adviseur of dwarskijker van den gouverneur van Atjeh en als contactvormer tusschen dien bestuurder en den gouverneur-generaal zou kunnen optreden. De heeren Colijn en Swart zijn vogels van één veeren, beiden verdienstelijke officieren, met militair-civiele neigingen, maar dat gene dezen zou kunnen voorlichten met een op ervaring en degelijke studie gegronde kennis van bestuurszaken; dat een Colijn een Liefrinck als raadsman van een Swart zou kunnen vervangen — ieder, die het verleden van deze landsdienaren kent, zal de ongerijmdheid van dit denkbeeld beseffen.

Wij staan dus voor het feit, dat de uitdrukkelijk toegezegde waarborg voor de richtige uitvoering van het Atjeh-program, nog altijd niet aanwezig is. Het is reeds jammer genoeg, dat juist in de gewichtige aanvangsperiode van het nieuwe bestuur, de periode waarin grooter dan ooit de gevaren zijn voor die onbedachtzaamheid die jarenlang doet schreien — het den gouverneur aan de onmisbare leiding van den vakman ontbroken heeft. Het zou nóg meer te betreuren zijn, indien, om welke redenen ook, die leiding en voorlichting in de toekomst moesten ontbreken. Want daardoor zouden, naar de eigen woorden van den minister, aan het opperbestuur en aan het volk van Nederland de waarborgen onthouden worden, dat zich niet herhale wat geschied is.

Het is te hopen, dat straks, bij de behandeling der Indische begrooting in de Eerste Kamer, den minister de gelegenheid zal worden geschonken op deze gewichtige zaak het volle licht te doen vallen."

In het onderschrift bij een telegram door het *Algemeen Handelsblad* uit Batavia ontvangen, waarin melding gemaakt wordt van het overleg, dat tusschen den gouverneur-generaal en overste Swart thans gepleegd wordt, schrijft het blad naar aanleiding van deze waarschuwing van Mr. v. Deventer, die tusschen twee haakjes zeer van pas komt, o.m. het volgende:

„Deze afgevaardigde blijft nog steeds vasthouden aan het door hem aangegeven denkbeeld om den gouverneur van Atjeh eenen raadsman ter zijde te stellen, en ziet in de zending van den heer Liefrinck een vervulling van dien wensch, niettegenstaande door den minister van koloniën duidelijk ook nog bij de beraadslagingen over de Indische begrooting in de Tweede Kamer, is uiteengezet, dat hoofddoel van die zending was: toezicht te houden op den gang van zaken in Atjeh.

De minister van koloniën deelde zeker den 10en Nov. ll. in de zitting der Tweede Kamer mede, dat de gouverneur-generaal „door de opdracht aan den heer Liefrinck, ten doel hebbende om een levend contact tusschen Buitenbezittingen en Kotaradja daar te stellen, getoond heeft te beseffen, dat aan het opperbestuur en aan het volk van Nederland waarborgen moeten gegeven worden, dat zich niet herhale wat geschied is",

Indien de heer Van Deventer, die deze zinsnede aanhaalt tot versterking van zijn betoog voor het door hem voorgestelde, maar door de regeering te recht verworpen denkbeeld der aanstelling van een vasten regeerings-commissaris voor Atjeh, die aanhaling in haar verband werkelijk gelezen had, dan zou hij bemerkt hebben, dat het geschiede, wat zich niet meer zou mogen herhalen, was, dat niet genoegzaam toezicht gehouden was op den gang van zaken in Atjeh."

Uit den jongsten Atjeh-brief der *Nieuwe Courant* nemen wij het volgende over:

„Het klinkt vrij wonderlijk, zegt hij, dat er in Atjeh iets met goedheid en meegaandheid is bereikt. Tegenover hen, die aldoor maar riepen: „sla er nog meer op, want ze hebben nog niet genoeg gehad!" konden wij er telkens op wijzen, hoe het einde van zulke methode niet is te voorzien, — afgezien nog van het onzedelijke. In vier jaar tijds is de troepenmacht gelegerd tusschen Edi en Merdoe vervijfvoudigd, hetgeen toevallig mogelijk was, doordat in aan onthouden werden, — bv. aan het Melabohsche en Tapa-Toeansche. Desniettegenstaande ging het ter Noordkust hoe langer zoo ongelukkiger.

Gouverneur Swart heeft den hoog-zedelijken moed getoond met dit barbaarsche bestuurssysteem te breken. Hij ging overal met de menschen praten en overleggen, ja heeft zich niet door valsche schaamte laten weerhouden om te bekennen: „wij hebben jegens ulieden verkeerd gedaan." Men heeft in de mail reeds kunnen lezen, hoe de audiëntie ten gouvernementshuize in den kraton, bij gelegenheid van het idoe 'l pitrah op 28 October, niet anders is geweest dan een te rechtertijd gebruikmaken van de milde stemming, waarin ieder Mohammedaan bij het einde der pbeasa is. Swart heeft de menschen — ook de minder goedgezinden en die waren er heel wat — dien dag ingepalmd, en de regeering heeft dat bezegeld, door de riddering van toeankoe Machmoet, den voornaamsten Atjeher ter audiëntie aanwezig.

De geest onder de Atjehsche hoofden ter Noordkust is nu zeer opgewekt. Inzake het „wegenfonds" — dat sinds December a. pj niet meer werd gebruikt en op 1 September formeel buiten werking is gesteld — is eindelijk de groote comptable schoonmaak gehouden, waarop wij zoo dikwijls hebben aangedrongen. Na de publikatie van het rapport-Van Heutsz kon het moeilijk anders; want het gaat toch niet aan te zeggen: wij hebben de menschen grovelijk benadeeld, doch het onrechtmatig benaderde niet te restitueeren. Die restitutie is dan ook gebeurd. Begin October heeft gouverneur Swart den vreeselijk gevilden hoeloebalangs — men denke slechts aan die in het Keumangangebied — 2 ton uitbetaald van de op de bonne fooi opgelegde boeten en inhoudingen en gevorderde waarborgsommen. Tijdens de voorlaatste tournée zijn nog eens anderhalve ton uitbetaald.

Dat werkje is niet zoo maar automatisch gedaan. Dan had zich wel eens de meening kunnen vestigen, dat het hier een drastisch spaarsysteem betrof. Overal heeft de gouverneur koempoelan met de hoofden gehouden en den lieden ronduit gezegd, dat er ten onrechte over het hun aankomende wegens traktementen en hasil-djalan was beschikt, en dat de overheid geen recht had maar in het wilde weg geld te vorderen in den vorm van boeten en waarborgsommen. Toen het in de Oostersche wereld ongehoorde, maar toch met het rechtsgevoel van ieder menschenkind strookende, feit: eerlijke afrekening plaats had, zal bij menigeen het ijs zijn gesmolten. Te meer nog, daar het niet bij restitutie is gebleven. Door heel Atjeh, Gajoe en Atlas meegerekend, wordt nu niet zooveel meer beboet en ingehouden als in de laatste zeven jaren in bijna iedere contrôle-afdeeling afzonderlijk.

Wat wonder, dat in het kapitaal-arme land — waar de veestapel, sieraden van vrouwen en meisjes, dierbare erfstukken vaak verdwenen, zonder dat de bezitters zich van eenigen schuld bewust waren — menigeen balsturig werd? Het is voor de zooveelste maal, dat wij over deze treurige dingen spreken, thans echter met de innige voldoening, dat er aan deze misstanden een einde is gekomen. Nog zijn er, die roepen van „gevaarlijke vrijgevigheid" van „een probeerseltje om de hoofden lekker te maken". Dat zijn misschien menschen, die rust noch duur zouden hebben als baboe of huisjongen een dubbeltje aan hen tekort kwamen..."

En aan het slot van zijn brief schrijft deze correspondent:

„Vanaf het begin van het optreden van overste Swart als Atjeh's gouverneur mochten wij er op wijzen hoe het geluk met hem was, terwijl bij dat van zijn voorganger de moeilijkheden zich opstapelden. Dit is geheel afgescheiden van verdiensten of tekortkomingen van de titularissen. Dat bv. toekoe Bèn c.s. eindelijk het hoofd in den schoot legden en de Pédirsche patrouilles den oelama's grooten afbreuk toebrachten; — dat buiten Atjeh de belastingmoeilijkheden in het Padangsche spoedig ten einde liepen, zoodat reeds in Juli de daarheen gedirigeerde troepen vrijkwamen en op 16 Nov. het laatste gedeelte, nl. het 3e eskadron cavalerie, vertrok, — dit zijn blinde meevallers. Het is echter ontegenzeggelijk de verdienste van den nieuwen gouverneur, dat hij het geluk blijmoedig naloopt.

Dat de regeering hem daarin haar steun blijve verleenen. Dit is zoo noodig, omdat het verre van zeker is, dat bij een hernieuwde opleving van het militant verzet in Atjeh de noodige middelen tot demping daarvan er zullen zijn, — tenzij na zeer belangrijke legeruitbreiding. En daartoe zijn de omstandigheden uiterst ongunstig. De werving heeft in Amboina en Menado de grens bereikt, op Java zoo goed als en aan Europeanen komen we duizenden te kort."

Uit de O.-I. Mail.

Na de poeasa werd aan de Javabode uit Kota Radja geschreven, dat er gedurende die maand van verhoogd godsdienstleven, nagenoeg geen teekenen van verzet waren opgemerkt. Daaruit werd toen geconcludeerd, dat de pacificatie prachtig vorderde. Wij zouden ons, schrijft het Soer. Hblad, met dien correspondent gaarne hebben verheugd in

dien gunstigen ommekeer, wanneer niet reeds sinds jaren de poeasa een tijdperk van kalmte was geweest in den strijd, die nog steeds op Noord-Sumatra wordt gevoerd. En dat is heel begrijpelijk. In vroegere jaren, toen het verzet op Atjeh werd aangewakkerd door de geestelijke hoofden, die men in zekeren zin kon beschouwen als de leiders van dat verzet, moest de vastenmaand voor den Atjeher wel zijn een periode, waarin een Allah welgevallig werk — het uitroeien der overheerschende Kafirs — het meeste werd geapprecieerd en dies ging hij er zelfs met de leege maag op uit, om te „main pasang" of ander kattekwaad uit te halen. Nu echter de invloed der geestelijkheid op Atjeh gefnuikt is en de godsdienstoorlog van voorheen is geworden een van benden van schuldige uitgewekenen en beroepsroovers tegen den overheerscher, een guerilla tegen vogelvrij verklaarden, die om Allah noch zijn gebod geven, is er geen enkele reden meer om te verwachten, dat in de poeasa meer vijandelijkheden zouden worden gepleegd dan voor of na de vasten. Integendeel zullen de steeds meer opgejaagde benden in het feit, dat de geheele, reeds tot rust gekomen bevolking juist in die periode in haar kampongs en haardsteden blijft, een aanleiding vinden, om in haar schuilhoeken den tijd af te wachten, dat het landbouwbedrijf of de handel de meeste mannen weer naar elders trekt en daardoor het leven op kosten der rustige bevolking gemakkelijker en minder gevaarlijk wordt.

De telegraphische berichten, welke ons na de poeasa over Atjeh bereikten, toonden aan, dat onze verwachting gegrond was. Niet alleen, dat in de poeasa — naar later bleek — ook dooden en gewonden aan onze zijde gevallen zijn; na de poeasa had het er alles van, of de mindere activiteit gedurende die periode moest worden goedgemaakt door een krachtiger optreden. Tusschen 30 Oct. en 9 November kregen wij volgens berichten uit Buitenzorg weer twee dooden, 3 zwaar gewonden en 6 licht gewonden. Dat zijn cijfers, die er op wijzen, dat de toestand er onder den nieuwen Atjehschen gouverneur nog niet zoo op verbeterd is, dat er reeds aanleiding zou bestaan, bij een vergelijking met het bestuur van zijn voorganger, van vooruitgang te spreoen."

Onder het opschrift:

De Eerste Vruchten.

schrijft het Bat. Nieuwsblad:

Onze correspondent te Poerworedjo schrijft ons: „Zooals reeds door een uwer correspondenten is medegedeeld, bestaat te Poerworedjo bij de halte S. D. S. Klampok (Banjoemas) een onderafdeeling van Boedi Oetomo onder de loerahs. Ik verneem thans, dat de leden dier afdeeling met elkander zijn overeengekomen, om de gronden in hun desa's voortaan voor niet minder dan *f* 60 aan de suikerfabriek aldaar te verhuren. Tot dusver ging de grond tegen den spotprijs van *f* 45 per bahoe aan de fabriek."

Een kort bericht, maar dat een wijd perspectief opent. Ziedaar, kalm gedemonstreerd, wat Boedi Oetomo in deze richting zijn kan voor de bevolking. Door de ontwikkeling van het solidariteitsgevoel, door het doen doordringen van het besef van gezond eigenbelang, kan de landbouwer, zijn goeden grond op hooger waarde aanslaande, reeds dadelijk een bron van inkomsten rijker doen vloeien. Inderdaad is dit te danken aan door Boedi Oetomo wakker geschud besef, dat in eendracht kracht ligt, dat men door solidariteit de macht heeft het exploiteerend kapitaal der blanke onderdanen tot redelijke concessies te dwingen.

Subsidie aan de pers.

De wedono van Tordjoen (Sampang) R. Sosro Danoe Koesoemoe, redacteur van het pas herboren maandblad Pewarta Prijaji, vraagt regeeringssubsidie tot instandhouding van zijn blad, zoo lezen wij in het Soer. Hbl.

Dat zal niet gaan, meent het Nieuws v. d. Dag v. N.-I., en de landvoogd zal zich voor de tweede maal niet willen blootstellen aan stekeligheden, welke hij van de pers heeft moeten verduren ter zake van het nog niet terugbetaalde renteloos voorschot van *f* 20.000 aan den heer Clockener Brousson.

De geachte wedono noemt zijn blad euphemistisch de brug tusschen Inl. ambtenaar en Gouvernement.

Dat kan Tirto Adisoerjo met evenveel zoo niet meer recht beweren van zijn weekblad Medan Prijaji. Al heeft Tirto niet zulke krachtige medewerkers als zijn confrater, die den regent Oetojo van Japara, Mr. W. F. Haase, lid van den raad van justitie te Semarang en Mr. A. Neijtzell de Wilde, leeraar in de rechtswetenschap te Probolinggo, tot steunpilaren krijgt, is de Medan Prijaji onder Tirto's redactie tot dusverre bij de inlanders heel wat meer populair dan de vroegere Pewarta Prijaji ooit was", meent de redactie.

Wat niet was, kan echter nog komen, zouden wij meenen. De regeering deed misschien wijzer, met beide Inl. ambtenaars-bladen een kleine subsidie toe te staan.

WAT DE CHINEES VERTELT.

„Soedah moelai bintang terang (letterlijk: de ster begint reeds te schitteren, „het daghet") roept Lim Wi Teng in HoPo verheugd uit. Wel is waar heeft men zich, zoowel in China als hier, eeuwen lang niet 't minst om de chineezen in Indië bekreund — maar plotseling hebben de Zon des Hemels*) en Neerlands Vorstin hunne liefde over hen uitgestort! De chineesche kinderen, die de chineesche scholen hebben bezocht en door tusschenkomst der vereeniging Tiong Hoa Hwe Kwan naar Tiong Kok (China) gaan, om daar hunne opvoeding te voltooien, worden nu te Nangking voor rekening der chineesche Regeering onder dak gebracht en verder onderwezen. Van Staatswege wordt dan toezicht op hen uitgeoefend.

Het schijnt, dat zulks de overheid in Nederlandsch-Indië heeft ontsteemd, meent de schrijver, de volgende niet onaardige vergelijking makend: Wanneer men een eendenei (beeld voor den naar Indië getogen chinees) door een hen (= het Gouvernement van Nederlandsch-Indië) laat uitbroeden, komt er natuurlijk een eend (= de babah of peranakanchinees) uit, maar wanneer de moeder-eend (de Regeering van Tiong Kok (China) het jonge eendje weer tot zich terug wil nemen, zal de hen zich daartegen verzetten.

Het Gouvernement van Nederlandsch-Indië heeft thans met groote kosten verscheidene scholen voor chineesche kinderen opengesteld om hun gelegenheid te geven de Nederlandsche taal aan te leeren. Erkentelijk voor deze welwillendheid, moeten de chineezen hunne beide handen opheffen.

Alvorens echter te besluiten, welk onderwijs men de kinderen zal laten volgen, moeten de ouders goed nagaan, meent hij, wat het meest in het belang van hun ras is; want de gevolgen zullen niet alleen het tegenwoordig, maar ook alle volgende geslachten gelden.

Pembantoe wijdt in datzelfde blad een artikel, getiteld: Kemadjoean di Tiong Kok (Vooruitgang in China) aan de door de chineesche Regeering getroffen maatregelen om aan het opiumgebruik in Thian Tjin voor goed een einde te maken. Zij heeft een Amerikaansch geneesheer, die een middel had uitgedacht om iemand het schuiven af te leeren, ontboden en alle opiumschuivers worden gedwongen om dat middel te gebruiken, onverschillig van welken stand of rang zij zijn.

Tiong Hoa Wi Sien Po spreekt hare ingenomenheid uit over het denkbeeld van het „Koloniaal Weekblad om de rubrieken „Wat de Chinees vertelt", en „Wat de Inlander zegt" op te nemen. Zij hoopt, dat daardoor de stem van chinees en inboorling — de luide en smartelijke stem, die om recht en verlichting van lasten smeekt, tot aan de voeten van den troon moge komen, dat, door de hulp der Redactie-commissie van het Koloniaal Weekblad, aan de stem der maleische pers door de overheid aandacht zal worden geschonken, niet alléén om na te gaan, wat in strijd is met het drukpersreglement, zooals nu geschiedt, maar opdat onze gele en bruine broeders zullen mogen ondervinden, dat hunne stem niet is die eens roependen in de woestijn, en dat hunne wenschen niet altijd onvervuld blijven.

In het voor de dames bestemde deel van het blad geeft Kornelia Lie aan, op welke wijze de vrouw haar lichaam moet verzorgen. In tegenstelling met hare europeesche zusteren, zegt zij, bestaat bij de chineesche vrouwen de verzorging van het lichaam alléén in het druk kauwen van sirih, in het vijlen der tanden, het wegscheren van het haar op aangezicht en voorhoofd en meer dergelijke dingen, welke volstrekt geen nut hebben. Zij moest liever zorgen voor reinheid van het lichaam en altijd nette en schoone kleeren dragen.

Tjoe Tjoen Nio beaamt ten volle, hetgeen een harer zusteren in een vorig nummer van het blad schreef over het dobbelen in sterfhuizen. Het is in strijd met de goede zeden, dat de dobbelaarsters in een huis, waar droefheid heerscht, zich aan het spel overgeven, van tijd tot tijd hare vreugde over het winnen door luid gejuich te kennen geven, dan wel hare ergernis over een verloren spel toonen. De huisheer moet geen speelkaarten voor de gasten gereed leggen, vindt zij, en als men er om vraagt, moet hij ze niet geven.

Waarvoor draagt men witte kleeren (chineesche rouw) vraagt zij verontwaardigd, als men komt om zich te vermaken en uit winstoejag? Moet men er zich niet over schamen? Het heet, dat men zijne deelneming komt betuigen; in werkelijkheid is het om geld te verdienen. Schrijfster heeft opgemerkt, dat europeesche dames in een sterfhuis komen om hare belangstelling te toonen en de treurenden in de verschillende werkzaamheden bij te staan. Dat moesten de chineesche vrouwen ook doen.

In **Pewarta Soerabaja** steekt Hercules den draak met de ceremoniën bij chineesche begrafenissen. Men maakt veel werk van het graf, opdat dit de aandacht trekke. De offergaven, bestaande uit eenden, kippen enz. dienen tot niets en wekken slechts den lachlust op. Is het niet gek, vraagt hij, om kookgereedschap, borden, schotels, kopjes stuk te slaan? Het gekste is, vindt hij, dat men de door den overledene tijdens zijn leven gedragen kleeren verbrandt, in plaats van ze aan familieleden en vrienden te geven. Waarom verbrandt men ook niet de sieraden van goud en edelgesteenten? Zouden dezen den geesten der afgestorvenen minder welgevallig zijn? Het meest belachelijke van al die ceremoniën noemt hij het verbranden van huizen, huisraad, rijtuigen, paarden, ja, zelfs een automobiel van papier, opdat de overledene aan de overzijde van het graf die dingen in werkelijkheid zou hebben! Het is z.i. groote onzin en noodeloos geldverspillen. De vereeniging Tiong Hoa Hwe Kwan zal, hoopt hij, aan deze dwaze gewoonten een einde maken.

*) Een der titels van den Hong tê (keizer) van van het chineesche Rijk.

WAT DE INLANDER VAN NED.-INDIË ZEGT.

Raden Soetan Casajangan Soripada, de in Leiden studeerende Batak-onderwijzer, heeft de vriendelijkheid gehad aan de redactie van dit weekblad te doen toekomen No. 133 van de **Pertja Barat**, waarin zijn in ons nummer van 17 September j.l. geplaatst artikel: „Op welke wijze kan Indië vooruitgeholpen worden" door Mohamad Jaman galar Radja Endah, onderwijzer aan de inlandsche school te Sawah Loento, besproken wordt. De schrijver wenscht zijn stuk beschouwd te zien als een vervolg op Raden Soetan's geschrift. Hij wijst er op, dat de kleine man thans nog vertrouwen stelt in het geloof aan onkwetsbaarheid, aan tooverformulieren, enz., dat het hem ontbreekt aan goede manieren, aan trouw aan de overheid, en meent, dat dit een gevolg is van gebrek aan kennis. Wil men het volk waarlijk verbeteren, dan moet men de jeugd goed leiden, waarschuwt hij en vraagt: Wat is beter, dat in een dorp alle of de meeste inwoners bedreven zijn in het lezen, schrijven, rekenen enz., of dat de innerlijke ontwikkeling der inwoners van een land hooger is dan die der „beroek" (een aapsoort). Hij hoopt dat in de Padangsche Bovenlanden op zijn minst nog een honderdtal scholen zullen verrijzen, welke dagelijks door- gemiddeld 50 à 100 leerlingen bezocht kunnen worden, zonder den lande meer te kosten, dan een kleine subsidie. Verder geeft schrijver aan, op welke wijze deze scholen tot stand zullen komen en aan welke eischen het onderwijzend personeel zal moeten voldoen.

Het denkbeeld om in het Koloniaal Weekblad de rubrieken „Wat de Inlander zegt" en „Wat de Chinees vertelt" op te nemen wordt ook door de **Bintang Soerabaja** zeer toegejuicht. Nu wordt, zegt dat blad, de stem van de inboorlingen van Nederlandsch-Indië door dat weekblad naar heinde en verre getelefoneerd. De maleische bladen zijn nu niet meer alleen voor den snippermand der Europeanen in Indië bestemd. Wat geven de blanken hier om de stem van Kromo en Babah, die brengt immers geen halven cent in hunne zakken? Alléén als er sprake is van „boycot" schenkt men aandacht aan de maleische pers. Deze blanken zouden véél door de maleische bladen te weten kunnen komen, maar zij slaan er geen acht op.

Dit artikel is in extenso door de **Tjahaja Sumatra** overgenomen.

In **Poetri Hindia** vertelt Fathoeldjannah, leerlinge aan de school te Kota baroe, op welke wijze inlandsche meisjes zich nuttig kunnen bezighouden, een beschrijving van hare kinderjaren gevend. Alvorens 's morgens naar school te gaan verrichte zij eenige huishoudelijke bezigheden als water koken, kopjes en borden omspoelen, den vloer vegen, de kleederen harer broertjes en zusjes wasschen, enz. Na schooltijd hielp zij hare moeder in de keuken. In haren vrijen tijd, 's Zondags en in

de vacantiedagen arbeidde zij in haar tuintje achter het huis en verzorgde zij hare kippen. Het tuintje bracht wekelijks 5 cent op; de eieren en de kippen, welke zij weg wilde doen, verkocht zij aan hare moeder.

In **Pembrita Atjeh** laat zich weer een stem tegen het dobbelen hooren. S i g i r i k h a l-o e s toont in een artikel het verderfelijke van het spel aan. Hoe vele jonge menschen, zegt hij, zijn niet door het dobbelspel tot armoede vervallen. Schrijver vertelt van drie javaansche jongelingen van 16 à 17 jaar, die, door den speelduivel bezeten, zoo ver kwamen, dat zij voor soldaat hebben geteekend, dus als het ware hun hoofd verkochten. Van een anderen dobbelaar wist hij, dat zijne kleederen af en toe in het pandhuis een plaats vonden. Ook zijn hem gevallen bekend, dat menschen zijn gaan stelen, alleen om geld te hebben voor hun inzet. Het zal zéér moeilijk gaan, meent hij, om het spelen te verbieden. Doch zou de verkoop van artikelen, benoodigd voor het spel, niet verboden kunnen worden?

Mercurius bespreekt in **Pantjaran Warta** op sarcastische wijze de K a o e m m o e d a — de jong-Indiërs, wier streven zich bepaalt tot het nadoen van den europeaan, somtijds op een belachelijke wijze. Zoo ging een van deze jong-indiërs, vertelt schrijver, eens naar een stalletje om sigaren te koopen. Hij sprak het Maleisch op zijn europeesch uit. Op zijne vraag, wat de sigaren kostten, antwoordde de eigenaar van het stalletje: „vijf cent, babah." De jong-indiër vond het niet aangenaam, dat hij niet met „t o e w a n" (mijnheer) of „s i n j o" (jongenheer) maar met het voor Indo-Chineezen gebruikte vocatief, betiteld werd.

Toen een europeesch soldaat, die bij het stalletje stond, hem daarna in het Nederlandsch aansprak, moest hij verklaren, die taal niet te kennen!

WEST-INDIË.

CULTURES.

Het gaat met de bacoven-cultuur nog altijd niet geheel naar wensch. Herhaaldelijk toch zien we, dat de inspecteur van den landbouw zich genoodzaakt zag den planters, die met gouvernements-steun de cultuur ter hand namen, te wijzen op hunne verplichtingen.

In zijne laatste, in de West-Indische bladen gepubliceerde circulaire gaf dr. van Hall te kennen, dat hem door de controleurs van verschillende plantages was gerapporteerd, dat in de eerste en tweede serie aanplantingen sommige velden te lang in wied bleven staan, of dat velden, die gevorkt hadden moeten worden, niet gevorkt zijn. Ook werden op sommige plantages de stoelen, die door Panama-ziekte waren aangetast, niet met de noodige activiteit uitgedolven.

Ten slotte werd de waarschuwing van den inspecteur om de arbeiders, die voor de 1e of 2e serie aanplantingen vereischt werden, niet te werk te stellen aan de 3e serie, hier en daar eenvoudig genegeerd.

Den controleurs is thans opgedragen zeer nauwkeurig na te zien, dat het onderhoud van de 1e en 2e serie niets te wenschen overlaat, vooral wat het wieden betreft. Mocht een onderneming, ondanks de orders van de controleurs, hierin te kort schieten, dan zou de inspecteur zich verplicht achten den gouverneur te adviseeren om het beheer van zulk een onderneming over te nemen, ook zonder dat eenige verdere waarschuwing aan de onderneming is gegeven.

Het is te hopen, dat deze waarschuwing helpen zal, en dus de bedreiging niet behoeft te worden uitgevoerd.

De kleine landbouwers beginnen zich nu ook meer op deze cultuur voor den uitvoer toe te leggen. In de verscheping van 7525 bossen bacoven per ss. „Suriname" op den 21en November ll. waren 60 bossen begrepen van kleine landbouwers van Lelydorp en Adrichem.

Wat de cacao-cultuur aangaat zien we uit de door O n z e W e s t gepubliceerde gegevens, dat de uitvoer van cacao gedurende de drie eerste kwartalen van dit jaar reeds den geheelen uitvoer van dat product in 1907 overtreft.

De totale uitvoer in 1907 bedroeg toch 1.625.261 kilogram, terwijl in de eerste negen maanden van dit jaar reeds 1.648.302 kilogram cacao werden uitgevoerd. Veel zal nu waarschijnlijk voor 1908 hier niet meer bijkomen, daar de laatste maanden van het jaar de cacao-export gemeenlijk zoo goed als stilstaat. In 1907 en 1906 werden in de drie laatste maanden slechts resp. ongeveer 4000 en ruim 73000 kilogram uitgevoerd.

Sedert het ongeluksjaar 1904 valt echter een voortdurende toeneming van den cacao-uitvoer te constateeren, hetgeen zeker wel aanleiding mag geven tot de hoop, dat de crisis is doorstaan.

Suriname-Expeditie.

In het G o u v. A d v. B l a d wordt omtrent deze expeditie, welker leden den 20en Nov. ll. in goeden welstand te Paramaribo terugkeerden, het volgende medegedeeld:

De resultaten van het onderzoek op geografisch gebied zijn zeer bevredigend. Pikien Rio en Gran Rio werden tot bijna aan den oorsprong in kaart gebracht. Vijf verschillende bergen werden bestegen, teneinde het bergland van midden-Suriname te verkennen en in kaart te kunnen brengen.

Door deze verkenningen, waarbij zoowel de bergen van de Marowijne en de Tapanahony, als van de Boven-Coppename en de Corantijn werden gezien, kan verband worden gebracht tusschen de waarnemingen der verschillende wetenschappelijke expedities in Suriname.

Op den tocht van de Boven-Suriname over land gemaakt in westelijke richting met het doel om een der toppen van het brongebied der Corantijn te bestijgen, werd eene groote rivier ontmoet, die niet anders kan zijn dan een zijtak van de Corantijn.

Noch aan de Pikien Rio, noch aan de Gran Rio werd van Indianen een spoor gevonden. Boschnegers wonen aan beide rivieren tot twee dagen varen boven Goddo; op ethnographisch gebied werd dus weinig gepresteerd.

Zooveel mogelijk werden op verschillende plaatsen steenmonsters genomen, welke nader zullen worden onderzocht, terwijl door den officier van gezondheid Tresling op botanisch en zoölogisch gebied eene verzameling van ongeveer 1000 nummers bijeen werd gebracht.

Naar D e S u r i n a m e r vernam zal de leider van de Suriname-Expeditie, de luitenant ter zee 1e kl. J. G. W. J. Eilerts de Haan, belast worden, om eenige geografische plaatsbepalingen in de kolonie te doen. Voor het vastleggen van die punten heeft het gouvernement een universaal instrument ontvangen.

Industrie.

Deelden we onlangs mede, dat het voornemen bestaat een tweede lucifersfabriek te Paramaribo op te richten, zoodat het scheen, dat de behoefte daaraan zich deed gevoelen, aan hetgeen O n z e W e s t thans dienaangaande schreef zou men kunnen ontleenen, dat het uit concurrentie geboren initiatief voor deze tweede onderneming wel eens zou kunnen leiden tot den ondergang dezer voor Suriname jonge industrie.

Laten we er intusschen het beste van hopen.

Blijkens eene mededeeling in O n z e W e s t, is de directeur van 's Lands Grond doende om de verpleegden afleiding te verschaffen door werk. Reeds sedert geruimen tijd werden van marimbo mandjes gevlochten door de verpleegden. Het binnengedeelte van den stengel vormde afval, die in groote hoeveelheid mpest worden weggevoerd. Het bleek echter, dat die afval zich zeer goed leent voor het vervaardigen van touw om matten te vlechten. Ziedaar een nieuwe industrie ingevoerd op 's Landsgrond. De matten, die voor 65 cent verkocht worden door de firma Kersten, vinden gretig aftrek. Zij zijn goedkooper en beter dan ingevoerde. De opbrengst komt aan de verpleegden ten goede. Een deel er van wordt door de goede zorg van den directeur gereserveerd voor extra gelegenheden.

Gemengd.

Gouverneur Fock bezichtigde onlangs de werken aan de Knuffelsgracht en de Viottekreek. Bij het passeeren van een overloop aan de Knuffelsgracht gleed hij uit en viel. Gelukkig beletten de rails dat de Gouverneur in de gracht terechtkwam. Hij werd weldra door hulpvaardige handen uit zijn eenigszins netelige positie verlost.

Op het kantoor van den ontvanger in Nickerie zijn malversatiën ontdekt, die tot een aanzienlijk bedrag sedert jaren zouden zijn gepleegd door den klerk v. S. Men spreekt van een bedrag van ƒ 5000.

Van Vreemde Koloniën.

De koloniale begrooting in den Franschen Senaat

De rapporteur voor de koloniale begrooting, de senator Saint Germain, heeft verslag uitgebracht van zijne bevindingen.

In dat rapport worden, voorafgaande aan het onderzoek der hoofdstukken, vier onderwerpen besproken, de Europeesche landbouw, de handelsbeweging, de geneeskundige dienst en de openbare werken in de koloniën.

Wat den Europeeschen landbouw in de kolonie aangaat, schreef de heer Saint Germain, dat hij gaarne een algemeen overzicht daarvan had willen geven wat de landen betreft, die onder den minister van koloniën ressorteeren, maar slechts ten deele daar-in geslaagd was, dank zij de door het Office Colonial verstrekte gegevens. Enkele koloniale besturen met name die van de zoogenaamde oudere koloniën hebben gemeend zich te mogen onthouden van het verstrekken der statistieke gegevens betreffende dit onderwerp, niettegenstaande de in 1904 dienaangaande door den minister van koloniën gegeven voorschriften.

De heer Saint Germain meent, dat de Fransche koloniën, afgezien dus van Algiers en Tunis, niet geschikt zijn voor de duurzame verkrijging van Europeanen als kleine landbouwers.

Het klimaat, dat dikwerf elken physieken arbeid voor den Europeaan onmogelijk maakt, de veelal slechte arbeiderstoestanden, het feit, dat vele koloniale landbouwproducten eerst na verloop van jaren voordeel opleveren, zijn even zoovele redenen, die maken dat daartoe belangrijke kapitalen noodig zijn, waarover de elementen niet kunnen beschikken, waaruit de Europeesche kleine landbouwers zouden moeten voortkomen.

Men had eenige jaren geleden gehoopt op Nieuw-Caledonië, de eilanden van Oceanië of Madagaskar, geschikte voorwaarden te zullen vinden voor den kleinen landbouw. De duur gekochte ondervinding heeft echter uitgewezen, dat die hoop ijdel was, en dat het dwaasheid zoude zijn, menschen met kleine kapitalen te bewegen zich daar te vestigen, waar de kans van slagen zoo gering is.

Eenige jaren geleden was de som, waarover de adspirant-kolonisten moesten kunnen beschikken om recht te hebben op vrijen overtocht, vastgesteld op 5000 francs. Het is thans uitgemaakt, dat deze som beslist onvoldoende is, en dat een kolonist met een zoo gering kapitaal nergens kans van slagen heeft.

De heer Saint Germain zegt, dat er niet aan te denken valt om zich in tropische landen op den landbouw toe te leggen, indien men niet de beschikking heeft over 15000 tot 20000 francs, wat sommige koloniën betreft, over 50000 francs, wat andere koloniën aangaat. Het is hieraan dan ook toe te schrijven, dat de Europeesche landbouw in de Fransche koloniën nog zoo weinig vorderingen heeft gemaakt.

Wat de handelsbeweging in de koloniën aangaat, zet de heer Saint Germain uiteen, dat het jaar 1907 nog gunstiger was dan het vorige en het totale handelscijfer het bedrag van 1042 mill. francs overschreed. De invoercijfers gaven een totaal aan van 530 millioen francs, de uitvoercijfers een van 512 millioen francs. Het aandeel van Frankrijk in deze handelsbeweging bedroeg 41% voor den invoer en 38 % voor den uitvoer.

De heer Saint Germain brengt hierbij in herinnering, dat de totale handelsomzet der Fransche bezittingen omstreeks 25 jaar geleden nauwelijks 297 millioen francs bereikte. Wij vergeten hierbij evenwel niet, dat de Fransche koloniën in de laatste decenniën aanmerkelijke uitbreiding ondergingen. Dat neemt niet weg, dat de uitkomsten in vele der nieuwe koloniën op aanhoudenden vooruitgang wijzen.

Zoo gaf de handelsomzet van Fransch W.-Afrika in 1907 merkbare teekenen van vooruitgang, waar de invoer in dat jaar den gemiddelden invoer in 't voorafgaand vijfjarig tijdvak met 6 millioen francs overtrof in genoemd jaar voor een waarde van 15 millioen francs meer werd uitgevoerd dan het gemiddelde bedroeg van den uitvoer in het voorafgaand vijfjarig tijdvak.

Voor Madagaskar was 1907 geen gunstig jaar, eenerzijds wegens de lagere caoutchouc-prijzen en een luwte in de exploitatie der goudvelden, anderzijds wegens de ophooping van voorraden door de importeurs in het jaar te voren.

Wat Réunion aangaat, schijnen betere tijden in aantocht te zijn, maar in 1907 werden nog de gevolgen ondervonden van de lage suikerprijzen.

Mayotte en onderhoorigheden werden in 1907 door cyclonen bezocht en de handel ondervond daarvan den terugslag.

De Fransche Somali-kust daarentegen verheugt zich in een aanhoudenden en geregelden vooruitgang. De handel, hoofdzakelijk in het leven geroepen door het transito-verkeer met Abessynië, zal zich nog verder kunnen ontwikkelen, wanneer de spoorweg eenmaal tot het hart van Abessynië zal zijn doorgetrokken.

De Fransche vestigingen in Voor-Indië hangen wat den handel betreft geheel af van het naburig Engelsch gebied en de uitvoerhandel was er in 1907 minder levendig tengevolge van den geringen oogst van aardnoten.

Voor Indo-China ,was 1907 het meest gunstige jaar, dat die kolonie gekend heeft, tengevolge van de goede uitkomsten van den rijstoogst in Cochin-China. De invoercijfers wezen een totaal aan het-welk het gemiddelde cijfer van den invoer in het voorafgaand vijfjarig tijdvak met 80 millioen francs

overtrof, terwijl er voor een waarde van 92 millioen francs meer werd ingevoerd dan het gemiddelde bedroeg in de vijf voorafgaande jaren.

Op Saint Pierre en Miquelon gaf een goede opbrengst der vischvangst aanleiding tot een grooteren handelsomzet dan in het jaar tevoren.

Op Guadeloupe en Martinique zijn ernstige pogingen in het werk gesteld om het rendement van het suikerriet te verbeteren en de bij-cultures tot ontwikkeling te brengen. Dientengevolge viel in die koloniën een ietwat grootere koopkracht waar te nemen, waarvan het te verwachten is, dat het verschijnsel van blijvenden aard is.

In Fransch Guyana houdt de vermeerdering der goud-productie aan. Ook nu weder wijst de rapporteur op het betreurenswaardig feit, dat een „groot deel" der productie door fraude in de naburige Hollandsche kolonie wordt binnengesmokkeld.

De Fransche bezittingen in Oceanië hadden zich gaat, was in 1907 oorzaak van een aanmerkelijke vermindering in den uitvoer van delfstoffen en landbouwproducten.

De Fransche bezittingen in Oceanië hadden zich in 1907 weer hersteld van de gevolgen der cyclonen, die deze eilanden in de voorafgaande jaren teisterden, zoodat de handelsomzet er weer levendiger was.

In het kort valt dus, wat de handelsbeweging aangaat, op te merken, dat 1907 zich kenmerkte door de goede vorderingen van Indo-China en Fransch West-Afrika en door de economische opleving der Fransche Antillen, welke opleving van duurzamen aard schijnt te zullen zijn.

Op het gebied van den geneeskundigen dienst valt voor 1907 in de eerste plaats te constateeren, dat de waargenomen epidemieën van slechts betrekkelijk ernstigen aard waren, afgezien van het optreden der slaapziekte in de Boven-Congo- en Boven-Sangha-streken, waar die ziekte veld schijnt te winnen.

In Indo-China trad de pest in enkele streken op, die te voren van die ziekte verschoond bleven. Maatregelen zijn genomen om verdere uitbreiding dier ziekte te voorkomen.

Op Madagaskar hebben de gevallen van pest, die zich te Majunga hebben voorgedaan, zich tot de naaste omgeving dier plaats beperkt.

Op Martinique is de thans daar heerschende gele-koorts-epidemie eene der minst gevaarlijke, die daar werden geconstateerd. Deze gelukkige uitkomst is te danken aan de volslagen afzondering der zieken in kampen en op de hoogvlakten van het eiland. Een commissie bevindt zich thans onder weg naar Martinique met de opdracht om te nemen maatregelen te bestudeeren.

Overigens zij hier nog aan toegevoegd, dat met de beperkte middelen, waarover de Fransche koloniën vooralsnog kunnen beschikken, het mogelijke wordt verricht om de geneeskundige hulp van de inboorlingen te verbeteren.

Wat de openbare werken betreft zijn, met name in Indo-China en Fransch West-Afrika goede vorderingen gemaakt.

De verschillende toestanden, die in de grootere koloniën werden aangetroffen, hebben geleid tot geheel van elkander verschillende programma's.

In Indo-China maakten de afwezigheid van landwegen, de slechte toestand der waterwegen, die men niet dan ten koste van groote sommen zou kunnen verbeteren, den onmiddellijken aanleg van een spoorwegnet noodzakelijk.

Op Madagaskar moest de kustverlichting tegelijk ter hand genomen worden met de verbetering der voor het internationaal verkeer opengestelde havens, den aanleg van wegen ter vervanging van de Malgassische voetpaden, en van een spoorweg tot verbinding van de hoofdplaats Tanarive met de kust.

Nog ingewikkelder was het vraagstuk voor Fransch West-Afrika. Voor de samensmelting der verschillende tot deze kolonie behoorende gewesten tot een geheel en de financiëele organisatie voor Fransch West-Afrika, hadden de verschillende lokale besturen te vergeefs getracht om uit de gewone inkomsten de middelen te vinden voor de zoo noodige verbeteringen in het verkeerswezen, waarom de handel dringend vroeg. Zoo kwam het, dat, na een bestuur van 50 jaren, Senegal in 1898 nog geheel van wegen ontbloot was, geen enkele verbetering was aangebracht ten behoeve van de bevaarbaarheid van den Senegal, dat de havens niet voorzien waren van de noodige inrichtingen, en de gezondheidstoestand er alles te wenschen liet.

Er was slechts eene zaak, die de koloniën in staat kon stellen hare economische verrichtingen te verbeteren en dat was de leening. Zonder leening viel aan geen enkele belangrijke onderneming te denken en de werken, die men geleidelijk uit de lokale inkomsten zou kunnen tot stand brengen, zouden slechts middelmatige winsten opleveren, indien men er nog winsten mee zou behalen.

In Indo-China was — hier is het verslag in de Dépêche Coloniale in tegenspraak met hetgeen wij hiervoren daaruit aanhaalden — het eerst, wat men uit leening bestreed, de uitgaaf der sommen voor de verbetering der havens. De in 1896 gesloten leening van 80 millioen francs maakte het mogelijk de toegangen tot de haven van Haiphong te verbeteren en sedert het begin der verovering van Tongkin tot op heden is voor die haven een bedrag besteed van ruim 21 millioen francs. Een nieuw werkprogram, dat een uitgave van 7 mill. francs voor hetzelfde doel vereischt, is onlangs aangenomen. Te Toerane kwamen ook belangrijke verbeteringen aan de haven tot stand, terwijl te Saigon de werken, die men ter verbetering van de haven ter hand werden genomen en grootendeels voltooid zijn wanneer zij gereed zullen zijn in het geheel 17 millioen francs zullen hebben gekost.

Wij weten, dat Indo-China na 1896 nog eene leening sloot voor den aanleg van spoorwegen, waarover hieronder nog het een en ander uit het verslag wordt aangehaald.

In Fransch West-Afrika zijn de werken aan de haven van Dakar, waardoor deze de in- en uitvoerhaven zal worden van Senegal, Soedan en het Midden-Niger-gebied reeds ver gevorderd.

Op Madagaskar is het er nog verre van, dat de havens naar de behoeften zijn ingericht, maar de kustverlichting is er nu op bevredigende wijze tot stand gekomen.

De lengte der spoorwegen in de Fransche koloniën, die in 1898 nog slechts 748 K. M. bedroeg, is thans 3450 K.M. en de waarde van het door Fransche fabrieken voor die spoorwegen geleverde materiaal overtreft het bedrag van 150 millioen francs. Indo-China heeft zich de grootste offers voor den spoorweg-aanleg getroost. De kolonie beschikt thans over spoorweglijnen tot een gezamenlijke lengte van 1250 K.M.

Dit is het werk, dat in de laatste tien jaren in de Fransche koloniën is volbracht. Wanneer de nu nog onderhanden werken zullen zijn voltooid zal men aan de uitwerking van een nieuw program moeten beginnen, waarop verschillende werken zullen moeten voorkomen, die men voorloopig moest laten rusten.

Indo-China zal de irrigatie-werken ter hand moeten nemen, terwijl in Fransch-West-Afrika behoefte bestaat aan de voedingslijnen voor de spoorwegen. Wat Madagaskar betreft, zal men nu over moeten gaan tot den aanleg van verbindingswegen tusschen de voornaamste centra, de verbetering der waterwegen en van de havens.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Indisch Militair Tijdschrift.

Het November-Nr. van het Ind. Mil. Tijdschrift geeft de navolgende bijdragen: De dactyloscopie, haar nut en hare toepassing voor het leger, door F. E. Spirlet. — Mavors over de nieuwe richting en krijgstucht in het Indische leger, door Sr. — Veld- of bergartillerie, door H. C. Hoenkamp. — Voorstel tot eene reorganisatie van het Ned.-Ind. leger, door Guerilla. — De optische seindienst in Engeland, door J. Dermaar. — Van alles wat: Atjehsche brieven van Mata Lam Olim. — Kosthuizen met gaarkeukens, door Kooij. — Scheidsrechterlijke beslissingen. — Vakbelangen. In ledige uren betracht: (over paardrijden door officieren; schermen; politiehonden; postduiven). — De verdediging van Australië. — Van vreemde legers, enz. enz.

Als Extra-bijlage bevat dit Nr.: De verrichtingen van den geneeskundigen dienst op Bali tijdens de expeditie van 1906.

De Macedoniër. December 1908.

De inhoud der nieuwe afl. bestaat in hoofdzaak uit vervolg-artikelen, n.l. van Ds. D. Bakker over Animisme op Java. 3. De vereering der afgoden. — De dooden en levenden (Soembaneesche verhalen en legenden), door Ds. D. K. Wielenga. — Ds. H. Dijkstra vestigt in zijn „Uit mijn Camera" de aandacht op een artikel in „De Standaard" van den heer Rudolph, waarin het toekennen van beurzen aan Indologen (evenals in het Kol. Weekblad van 3 Dec. jl. door den heer J. J. Meijer) wordt ter sprake gebracht, maar nu aan een bepaalde categorie Indologen, nl. die van het „zoutend-zout."

Ds. D. zegt letterlijk: „Ds. R. J. W. Rudolph te Leiden schrijft tegenwoordig in de „Standaard" over „sociale aangelegenheden", en komt daarbij in No. 11218 te handelen over onze roeping tegenover de volken van den Indischen Archipel en de groote behoefte aan Christelijke bestuursambtenaren aldaar. In het Zendingsblad hebben wij daar ook reeds op gewezen. Mooie betrekkingen, met een flinke toekomst, staan daar open voor onze jonge menschen. Zij zouden een zoutend zout kunnen zijn voor de ambtenaarswereld in Indië. Ds. Rudolph wil de opleiding voor deze betrekking gemakkelijker maken voor menschen zonder geld. Hij wil daartoe te Leiden „een hospitium" openen „met beurzen voor Indologen van beslist christelijk beginsel." Natuurlijk zou dat geld moeten kosten, maar, zegt Ds. Rudolph, „zoodanig hospitium zou helderen zonneschijn brengen in het leven van menigen jongen man, die naar ideale levensroeping dorst."

„Een zeer schoon plan" noemt Ds. Dijkstra het voorgestelde.

Onze politiek tegenover de Buitenbezittingen. Batavia, H. M. van Dorp & Co.

In de Java-Bode van 2—23 Juni jl. verscheen een reeks artikelen met bovengenoemd opschrift, welke thans vereenigd in brochure zijn uitgegeven. De beschouwingen van den ongenoemden, ons echter niet onbekenden schrijver, bewegen zich in veel opzichten in dezelfde lijn van die van den heer Doeff in zijn in het Ind. Genootschap gehouden voordracht op 15 Jan. 1907. De schr. behandelt: 1e. De jaren voor den Atjeh-oorlog, te weten van af het herstel van het Ned. gezag sedert 1816; IIo. De jaren van 1871—1898; a. de Atjeh-oorlog; b. de archipel buiten Atjeh; III. Het stelsel van indirect bestuur. De „korte verklaringen"; IVe. De jaren na 1898; Ve. De taak op politiek en wetgevend gebied. A. Politiek beleid. B. Wetgeving; VIe. De voorloopige resultaten, bij welke laatste de schr. de conclusie trekt, dat, — in aanmerking genomen de versleten en uitermate traag werkende regeeringsmachine — „voor den onbevooroordeelde meer te loven dan te laken valt, dat moet worden toegegeven, dat ten aanzien van de buitenbezittingen een groot werk ondernomen is en dat niets minder juist is dan de phrase, dat we met dat werk onzen ondergang slechts bespoedigen. Integendeel, we hebben daarbij daarmede onzen zedelijken plicht over den geheelen archipel uitgestrekt en we hebben dat — bij veel gebrekkigs, dat de uitvoering wellicht heeft aangekleefd — gedaan op een wijze, die lof verdient en die voorts eer voeren zal tot versterking dan tot verzwakking van den financiëelen toestand."

De schrijver teekende even te voren in dit verband aan: „Natuurlijk kan niet worden verlangd dat een uitvoerige uiteenzetting gegeven zal worden van hetgeen op algemeen staatkundig en bestuursgebied reeds verkregen is. De maandelijks verschijnende gewestelijke verslagen bevatten trouwens dienaangaande alles wat men wenschen kan."

Bij dit laatste nu willen wij even stil staan. Wij twijfelen volstrekt niet aan de juistheid van schrijvers bewering omtrent den inhoud der zgn. „maandelijks verschijnende gewestelijke verslagen." Maar om welke reden worden deze niet alle van Regeeringswege in de Javasche Courant gepubliceerd, gelijk dit met het Gouv. Atjeh en Onderh. wèl het geval is? De Nederlandsche pers moet er zich nu toe bepalen den geheelen of gedeeltelijken inhoud uit de Indische bladen over te nemen, aan welke die verslagen — ook nà de opheffing van het zgn. Indische persbureau — geregeld worden toegezonden. En aangezien nu de Indische bladen in den regel slechts uit die verslagen overnemen wat hun 't belangrijkst toeschijnt, waarbij de een uit den aard der zaak meer uitvoerigheid betracht dan de ander, moet het Nederlandsche publiek, waarvan een gedeelte zeer zeker belang stelt ook in de belangrijkste gebeurtenissen op de Buitenbezittingen, zich tevreden stellen ten slotte met uittreksels in de Nederlandsche dagbladen uit de Indische dito, veelal wederom niet onbelangrijk verkort. Aan dit bezwaar zou nu op de bovenaangegeven wijze kunnen worden tegemoet gekomen. Wel is waar valt de Javasche Courant, waarvan de abonnementsprijs *f* 25 's jaars bedraagt, niet onder ieders bereik, maar voor belangstellenden is zij in tal van bibliotheken en instellingen hier te lande te raadplegen; zoo o.a. in de Leeszaal van „Oost en West", Heulstraat 17 alhier.

Wij hopen, dat het bovenstaande de aandacht moge trekken van de autoriteiten, die op de totstandkoming invloed kunnen en willen uitoefenen.

Bij de landsdrukkerij te Batavia is verschenen het aan den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid ingediende **Rapport der Commissie tot voorbereiding eener reorganisatie van den burgelijken dienst in Ned.-Indië** (ingesteld bij het Gouv. Besluit van 3 December 1906, No. 15), opgesteld, blijkens de onderteekening, door de heeren J. Bijker en H. Degent.

Het is onmogelijk in een kort bestek een overzicht van den rijken inhoud van dit uitvoerig en hoogstbelangrijk Rapport te geven; daarom bepalen wij ons tot enkele opmerkingen van de Rapporteurs omtrent de zoo vaak aangevallen en even vaak verdedigde instelling der inlandsche artsen, waarmede ook de Rapporteurs niet onverdeeld ingenomen zijn.

Om het overzicht te vergemakkelijken, deelen de Rapporteurs de stof deze materie betreffend in drieën: 1e. Waarom men Inlandsche geneeskundigen vormt. 2e. Welke diensten men van hen verlangt.

3e. Tot welke diensten zij het best geschikt kunnen gemaakt worden (Bl. 69 en v. van het Rapport). En om deze vragen te beantwoorden laten zij eenige beschouwingen voorafgaan, betreffende den aard van land en volk, alsook den aanleg en het karakter van de Inlanders, en teekenen daarover o.m. aan: „dat zij over het algemeen meer aanleg en meer liefde hebben voor bezigheid op kunstgebied dan voor die op wetenschappelijk terrein." (Men voelt al aanstonds waar de Commissie heen wil!) „Op wetenschappelijk gebied hebben zij zich tot nu toe onbetuigd gelaten. Het mag zijn dat zij daartoe te weinig gelegenheid hebben gehad, en wij willen gaarne hopen, dat in de toekomst, wanneer een grooter deel van de javaansche maatschappij eene regelmatige wetenschappelijke opleiding kan verkrijgen, ook uit haar wetenschappelijk beduidende mannen zullen voor den dag treden.

„Maar voor het gros moeten wij, waar de bewijzen daarvoor zich dagelijks aan ons opdringen, eene algemeen gedeelde overtuiging ook tot de onze maken, t. w. dat de Inlander (zeer enkele uitzonderingen daargelaten) voor de waarheid niet dien grooten eerbied heeft als de Westerling.

„Dit is een vingerwijzing: men kan geen wetenschappelijk padvinder worden zoolang men niet de waarheid als het hoogste ideaal erkent!"

Doch voor een oogenblik wil de Commissie aannemen dat de stelling: de Inlander bezit minder wetenschappelijken aanleg dan de Europeaan onjuist is; niemand zal toch durven beweren dat zijn aanleg ten deze zelfs opmerkelijk grooter is dan van den Europeaan? En tot deze conclusie zou men kunnen komen als men de opleiding van beiden tot hetzelfde doel met elkander vergelijkt.

Vervolgens merkt de Commissie in dit verband ongeveer op:

De Ned. knaap spreekt Nederlandsch als hij op school komt; de Inlandsche niet. De Nederlandsche onderhoudt die taal voortdurend; de Inlandsche niet. De Ned. knaap doorloopt de geheele lagere school, de Inl. mag de hoogste klasse missen. De Ned. doorloopt daarna de 5 klassen eener H.B.S. of de 6 van een gymnasium; de Inl. verkrijgt zijn vorming in 3 jaargangen der voorbereidende school van 3 onderwijzers van het Europ. lager onderwijs.

Ten slotte geniet de Ned. student gedurende minstens 6 jaren onderricht van hoogleeraren, en de Inl. aspirant-arts eveneens gedurende 6 jaren van één Directeur, eenige burger-leeraren en officieren van gezondheid, dat zijn Ned. artsen. „Indien deze opleiding van den Inlandschen arts wetenschappelijk voldoende is en indien zij, gevolgd door één jaar bijwonen van de colleges aan eene Ned. universiteit, tot gelijkstelling met den Nederl. arts kan leiden, dan moet het mogelijk zijn de Nederl. hoogleeraren in de geneeskunde voor het grootste gedeelte af te schaffen en te vervangen door Nederl. artsen. Immers dezen kunnen Inl. artsen vormen, dus kunnen zij ook Ned. artsen vormen?

De Commissie is dan ook van oordeel, dat de opleiding der inlandsche artsen een halfslachtig wetenschappelijke en als zoodanig dus te veroordeelen is.

Zij vermoedt onder meer ook, dat er politieke overwegingen in het spel waren, toen de Nederlandsche wetgever zoo vrijgevig was met den artstitel jegens den Inlander, en meent te moeten opkomen tegen de voorstelling — mocht die bestaan — dat men de sympathie van den Inlander wint door den Inlandschen arts te bevoorrechten. Deze voelt zich niet meer als Inlander, acht zich verre boven hem verheven, hetgeen omgekeerd ook haat verwekt bij den beschaafden Inlander.

Om kort te gaan, de Commissie meent, dat de proef om een stand van particuliere Inl. geneeskundigen in het leven te roepen, mislukt is, noemt den tegenwoordigen toestand zelfs treurig. Zoowel vanzelf spreekt, geeft zij daarbij ook de middelen aan, die h.i. kunnen leiden tot verbetering.

Weekblad voor Indië. No. 30.

De waarn. redacteur R. B. noemt in dit Nr. *Een oenemend misbruik* het feit, dat het meer en meer gewoonte wordt van zich verongelijkt achtende Ind. ambtenaren om beklag in te dienen bij de Tweede Kamer der St.-Gen. Hoewel hij toegeeft, dat in sommige gevallen een beroep op de volksvertegenwoordiging redelijk en doeltreffend is, mag dit beroep geen „relletje" worden.

Voorts bevat het Weekblad het portret (met bijschrift) van wijlen den controleur J. Bastiaans, die tijdens de onlusten in de Pad. Bovenlanden, een 5-tal maanden geleden, op zijn standplaats Boea door een bende fanatieken werd dermoord. Vervolgens een artikel (met tal van platen) over de Eerste-steenlegging aan den syphon te Tjiassem (Irrigatiewerken. Noord-Bantam). En eindelijk het slot van Gabriël's beschouwingen over Twee Indische predikanten uit de 17e eeuw.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m. 25 November '08.
Het Bat. Nieuwsblad idem.
Het Nieuws v. d. Dag v. Ned.-Indië idem.
De Sumatrapost t/m. idem.
De Javasche Courant no. 93 en 94.
Het Soer. Handelsblad t/m. 24 Nov. '08.
Ned.-Ind. Effectenblad no. 89.
De Indische Mercuur no. 51.
Handelsberichten v/h. Min. v. Landbouw, 17 Dec. '08, no. 92.
Kort verslag der Zittingen 2e Kamer S.-G.
Archief voor de Suikerindustrie, Bijblad no. 46 en 47.
Tijdschrift der Maatschappij v. Nijverheid, December-aflevering.
Weekblad van Ned.-Indië no. 30 en 31.
De Stem v. Indië no. 46 en 47.
Damesweekblad voor Indië no. 18.
't Onderwijs no. 45.
Exportblad no. 750.
De Sumatrabode t/m. 27 Nov. '08.
De Padanger t/m. 27 Nov. '08.
Nieuwe Surinaamsche Courant no. 1688 t/m. 1691.
Suriname Kol. Nieuws en Adv. Blad t/m. 27 Nov. '08.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 20 Nov. 1908. No. 93.

Benoemingen, enz.

Ontslagen: op verzoek eervol, de raadsheer in het Hoogger. Hof Mr. P. H. Fromberg; de ingenieur der 1e kl. J. C. Bertsch; de 1e commies W. J. A. van Waardenburg; de 1e klerk J. F. Brugman.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. van B.B., G. K. J. A. Oosthout; van den Procureur-Gen. bij het Hoogger. Hof Mr. J. L. T. Rhemrev.

Tijdelijk belast: met de functiën van buitengewoon voorzitter van den landraad te Tandjong Balei Mr. Ch. J. D. Herman; van advocaat en procureur bij den R. v. J. te Padang Mr. J. J. Raaff.

Benoemd: tot hulpprediker te Wai J. H. Letteboer; te Depok G. A. W. Geissler; tot buitengewoon voorzitter van de landraden te Pekalongan en Batang Mr. G. D. Willinck; tot lid van de K. v. K. te Soerabaja J. H. van Straaten; tot lid van den gemeenteraad van Tegal J. F. M. Banens; tot veearts bij den burgerl. geneesk. dienst J. A. R. Avis; tot advocaat en procureur bij den R. v. J. te Semarang Mr. A. J. Gazan de la Meuze; tot 3en commies bij het Dep. van Gouv. bedrijven J. F. Neirinckoe; tot lid van de K. v. K. te Semarang, F. P. J. Vester.

Ontslagen: op verzoek eervol, de wedono van Banjoemoedal Raden Tjitroprawiro.

Benoemd: tot wedono van Banjoemoedal Mas Harsokoesoemo; tot wedono van Modjoagoeng Kiahi Ngabehi Ardjowidigado; van Peganiean Mas Sastro di Poero; van Timordaja Mas Hardjo Wasito; tot inl. officier van justitie bij den landraad te Bekasi Mas Soetawidjaja; te Mr. Cornelis Mas Rainan; te Karanganjar Raden Mas Soetarto; te Soekohardjo Raden Mas Sarwoko; tot lid van den priesterraad te Poerwodadi Hadji Achmad Moehamad; tot onderwijzer 3e kl. te Djombang N. M. Th. van Bakergem.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst één jaar verlof naar Europa aan den kapitein der genie P. L. de Gaaij Fortman.

Ontslagen: op verzoek eervol, de off. van gezondh. 2e kl. G. A. Möller.

Benoemd: tot hoofdverpleegster bij den hospitaaldienst Mevr. H. C. Lienhard, geb. Eyzendoorn.

Uit de Javasche Courant van 24 Nov. 1908. No. 94.

Ordonnantiën enz.

I. De Bepalingen voor de in de residentie Djambi ingevoerde Opiumregie.

II. Een nieuwe administratieve indeeling der residentie Benkoelen.

III. Het verslag omtrent de voornaamste gebeurtenissen in het Gouv. Atjeh en Onderhoorigheden gedurende de maand September 1908.

IV. Het herziene Reglement op de watervoorziening in de irrigatie-sectie Madioen.

Benoemingen, enz.

Ontslagen: op verzoek eervol, de klerk bij den p. en t. dienst H. J. Th. L. Boers; de vaccinateur te Amboina M. B. A. Bakarbessy; de schrijver op het ass.-residentiekantoor te Tangerang Raden Djojodipoero.

Belast: met de waarneming der betrekking van 3en commies bij het Dep. van Fin. W. Reynders.

Ontslagen: de assistent-wedono van Poeri Raden Sasroprawiro.

Benoemd: tot regent van Polombangking (Takalar) Tikolia daeng Malleio.

Ontslagen: eervol als luit. der Chineezen op het eiland Singkep, Lie Siau Hian.

Geplaatst: in de res. Pasoeroean, de burgerl. ambtenaar A. A. van Vloten.

Overgeplaatst: naar Malang de onderwijzeres Mej. A. J. Meijer.

Benoemd: tot agent voor de afd. Buitenzorg der Wees- en Boedelkamer te Batavia G. F. Wilten.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de majoor-kwartiermeester J. S. C. F. Blankenstein.

Tijdelijk belast: met de waarneming der betrekking van hoofdverpleegster bij den hospitaaldienst Mej. E. M. Engelbart en J. Ch. Baumgarten.

Benoemd: tot bataljons-adjudant, de 1e luit. der inf. J. van Braam Morris van het linkerhalf 15e bat.

Geplaatst: te Madjene de 1e luit. G. van Ernst.

Overgeplaatst: naar Flores de 1e luit. W. Hoogers; bij het garnizoensbataljon der Z. en O. afd. van Borneo de 2e luit. J. Debus; van Sum. Oostkust de 1e luit. A. C. P. van Cattenburgh; van Celebes enz. de kapitein V. J. van Marle; bij het 2e garnizoensbataljon van Atjeh en Onderh. de 1e luit. L. O. A. Aernout; naar Batavia de kapitein der artillerie F. M. de Bruine en de 1e luit. D. A. Stephan; naar Banjoe Biroe de kapitein C. A. ter Cock.

Geplaatst: te Banjoe Biroe de kapitein G. J. Voorwijk; te Batavia de id. M. J. A. van Gigch en de 2e luitenants J. C. Hageman en A. F. Osceenaar, benevens de 1e luit.-kwartiermeesters F. J. de Goeij en L. Lingen.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het s.s. „Kawi"; gezagvoerder W. Bagchus. Van Rotterdam naar Nederlandsch-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept:

J. D. Ninaber; W. van Geer en echtg.; H. G. van der Veen, echtg. en 2 k.; Mej. S. de Vries, Rielungh; Rob. Koester; A. A. J. C. Hoorn; Van den Bemd en echtg.; Zandscholten en echtg.; W. A. Pattijn Jr.; J. C. van Gulden; A. C. Dekker; B. Poover; J. H. Bazendijk; H. Lobstein; A. J. Roelofs; C. H. W. Schuit; J. van Damme; G. J. Wijnman; W. F. Borra; F. H. H. Hoeyenbos; C. R. van Kooten; W. Ph. Snaauw en echtg.; J. M. Klijn en echtg.; benevens een detachement suppletietroepen;

Naar Port-Said:

S. de Ciaves.

Te Southampton zal zich inschepen naar Lissabon: José Palha.

Te Marseille zullen zich inschepen: C. N. Prior; mevrouw M. Gallas—Keller; J. C. van der Bie en echtg; P. J. L. van Wiechen en echtg; G. J. H. Westenenck; C. W. H. Louws en echtg.; mej. H. van Berckel; J. F. Deibert; L. A. Krol; H. J. v. Hasselt en echtg; mej. W. J. Bosch; J. F. G. Maurer; D. Dirks en echtg; J. Maltha; J. Siemens; C. Voerman Jr.

Passagiers van het ss. Wilis; kapt. M. van der Putte; vertrokken van Batavia 26 Nov., aangekomen te Marseille 18 Dec. 1908.

van Batavia: mevr. Dinger geb. Einthoven; mej. C. H. L. Dinger; mevr. M. van Brakell Buys geb. Vwiss met 1 k.; W. A. Salm; H. F. Drescher; P. Lenaerts; W. van Rossem; H. F. Roll; C. C. Nolet; A. Franken Jr. met echtg. en 1 k; J. H. v. Hoboken; W. Voorbeijtel; J. van den Berg; A. O. van den Berge; M. C. van Daalen Wetters; D. Sjerp; E. Jongedijk; L. J. Sekreve; J. Rijnders; benevens H. M. troepen en schepelingen;

naar Padang: G. P. J. Caspersz; W. G. Troijen.

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem IV. Gezagvoerder P. Koningstein, van West-Indië naar Amsterdam.

*J. C. Harken; *P. N. Remortel; *Chr. Vogelwaid; *Labarthe; A. Kamphorst; J. G. F. v. d. Leur; A. Kammaer.

* gemerkt ontscheept te Havre.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100 —, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

J. E. TEHUPEIORY †

Wij zijn aartsvijanden van al wat naar affectatie zweemt, op elk gebied, — behalve, als men wil, in het circus of in het balleit. Zoo hebben wij nooit kunnen instemmen in het koor van hen, die tot huldiging van Nederland aanhieven: Aap, wat heb je mooie jongen! telkens wanneer een inboorling van onze overzeesche bezittingen zich voordeed te zijn van gelijke beweging als wij, of een smetteloozen Hollandschen volzin wist uit te spreken. Wij zijn eerder geneigd, het een schande te noemen voor Nederland, dat men daarbij nog in geestdrift ontvlamt als bij de aanschouwing van een ongewoon natuurverschijnsel.

Daardoor zijn wij misschien meermalen onrechtvaardig geweest tegenover degenen uit de Inlanders, die met gezonden zin zich op de wetenschap toeleggen, streven naar breedere ontwikkeling en meer zelfstandigheid — een streven, dat, wanneer het ernstig gemeend is, onze volle sympathie heeft. Zoo waren wij het ook tegenover den jongen man, Tehupeiory, voordat wij het voorrecht hadden, in persoon met hem kennis te maken.

Toen wij op het programma van het jongste Nederlandsche taalcongres te Leiden lazen, dat Dr. Djawa J. E. Tehupeiory zou spreken over: „De Inlander voor en na de stichting van het Algemeen Nederlandsch Verbond, dachten wij bij ons zelven: zeker weer een zoogenaamd ontwikkelde Inlander, die door valsche vrienden of door gewichtig doende belangstellenden zich laat verleiden tot een kermisvertooning! En toen hij bij zijn eerste optreden, nog voordat hij één woord geuit had, daverend werd toegejuicht, scheen onze meening bevestigd te zijn. Doch hoe anders werd alras onze indruk, toen Tehupeiory in den grootsten eenvoud, op bescheiden toon zijne rede hield, waarin hij wees op het nut van de verbreiding van de studie van de Nederlandsche taal onder de Inlanders als grondslag voor verdere kennis. Toen behoorden wij niet tot de laatsten, die uit dolle hart toejuichingen deden weerklinken.

Onzen indruk gaven wij weer in het opstel: Indië op het XXXe Nederl. Taal- en Letterkundig Congres, te Leiden gehouden van 26—28 Aug. '08, dat geplaatst is in het Koloniaal Weekblad van 3 September 1908, en aan den daarin uitgesproken wensch heeft de Redactie voldaan door opneming der rede in het nummer van 24 September 1908. Met medewerking van het Algemeen Nederlandsch Verbond is die rede later afzonderlijk uitgegeven, voorzien van een aantal afdrukken van photo's.

En thans — een noodlottig toeval heeft een einde gemaakt aan dat jonge, hoopvolle leven! Het Vaderland van 24 December wijdde de volgende woorden aan zijne nagedachtenis:

„De jonge, nog zooveel belovende man — hij werd slechts 26 jaar oud — was een Indiër van zeer groote verdienste.

Opgeleid aan de zg. Dokter-djawaschool te Weltevreden, waar hij steeds no. 1 van zijn studieklasse was, trad hij reeds op zeer jeugdigen leeftijd als journalist op en wel als redacteur van de Soerat Chabar Wolanda. Niettegenstaande dezen redactioneelen arbeid, verliet hij in 1902 als no. 1 de Inlandsche Artsenschool. Zijn broeder, W. Tehupeiory, ook jl. Vrijdag in het artsexamen geslaagd, en anderhalf jaar jonger, was no. 2.

De jonge dokter-djawa kreeg als standplaats Meester Cornelis, waar hij zich spoedig in een groote praktijk, ook bij Europeesche families, mocht verheugen. Zijn jongere broeder werd te Medan (Deli) geplaatst.

In 1903 kreeg de nu overledene een zeer eervolle opdracht.

De Indische Regeering voegde hem als medicus toe aan een expeditie onder controleur Van Walcheren dwars door Borneo naar de Boven-Mahakam. Hieraan is te danken zijn vlotgeschreven boek „Onder de Dajaks", dat door niemand minder dan den bekenden Borneo-vorscher prof. dr. Nieuwenhuis ten zeerste geprezen werd.

Na terugkomst op Java in 1904 redigeerde Tehupeiory de Indische bijlagen van het Maleische periodiek Bintang Hindia, om in 1907 samen met zijn broeder en een zuster naar Nederland te reizen, waar zij alle drie in Amsterdam studeerden, beide broeders voor het Hollandsche artsexamen, de laatste voor apothekeres.

De Bintang Hindia was intusschen weder herdoopt in Bandera Wolanda en sinds 1 Januari jl. redigeerde de ijverige man ook weder dit Maleische tijdschrift.

Goed opmerker als hij was verzamelde Tehupeiory gegevens voor een werk „Holland en de Hollanders door een Indiër. Zeer jammer, dat dit ook nu niet verschijnen zal.

De sympathieke Amboinees (Menadonees) was te Amsterdam bij zijn korpsbroeders, de studenten, zeer gezien, en werd in verschillende besturen gekozen.

Op het laatste Nederl. Taal- en Letterkundig Congres te Leiden sprak Tehupeiory nog over de Inlanders en het Algemeen Nederlandsch Verbond en oogstte zeer veel bijval door zijn met geestdrift uitgesproken rede (sedert in druk verschenen), waarin Tehupeiory den weg wees als het ware naar het hart van de inlanders.

Nog zeer onlangs trad Tehupeiory op als spreker voor het Koloniaal Museum te Haarlem, waar hij zijn auditorium boeide met een levendige schildering van zijn Borneo-reis en de Belgische tak van het Algemeen Nederlandsch Verbond had hem uitgenoodigd om in Januari a.s. in verschillende plaatsen als Brussel, Antwerpen, Gent, Brugge enz. lezingen te houden.

De jonge man had zich de illusie gevormd om, volgende het voorbeeld van collega Mas Asmaoen, als officier van gezondheid in dienst te treden."

Die illusie mocht niet verwezenlijkt worden, maar nog treffender is het, dat het hem niet gegeven is geworden voort te werken aan de verwezenlijking dier andere illusie: Insulinde voor de voortgaande ontwikkeling harer eigene zonen, onder Nederlandsche vlag, een zegenrijke toekomst te waarborgen!

„Jong te sterven behoort tot de idealen van een dichterlijk leven!" Ver van zijn zonnig land in het koudste jaargetijde van ons nevelig Vaderland, is hij van ons weggenomen, die zoon van Insulinde met zijn warm gemoed. Hij heeft geleefd en is gestorven in het geloof aan zijne idealen. Door zijn vroegtijdigen dood is hij behoed voor de teleurstellingen, die hij in zijn streven zou hebben ontmoet door de verdwaasdheid van de eene zijde, door bekrompenheid en enghartigheid van andere zijde. Maar door de koude aardkorst zal zij henen dringen de schoone belofte in zijn warm woord, tot het jonge geslacht der Indiërs en hunne oprechte vrienden:

„Er is zeker een belangrijk tijdperk aangebroken in den toestand der inheemsche bevolking van Indië! Insulinde, de schoone slaapster van eeuwen, is ontwaakt! Niet onaardig heeft men gezegd, dat het is alsof een tooverwoord heeft geklonken, zoo machtig als dat van de Indische toovenaars Yoghis en Rishis, die, zooals de sage verluidt, in enkele minuten uit een manggapit een trotschen boom vol bladeren en sappige vruchten kunnen scheppen.

Intusschen, zoo snel is het niet gegaan; wel zijn in betrekkelijk korten tijd onmiskenbare teekenen van nieuw leven, van nieuw verlangen opgemerkt, van gestadig voortschrijden op den goeden weg."

„En dan, wanneer Indië eenmaal beschaafd zal zijn, beschaafd onder Nederlandschen invloed, beschaafd door de kennis der Nederlandsche Taal, dan zal er vanaf de Stranden van Noord-Sumatra tot aan de Kanaalrotsen van Nieuw-Guinea zich een bolwerk uitstrekken, dat eens bewaarheid zal maken de schoone woorden van den dichter, tot Nederland gericht:

Wat aan glansen mocht verdooven,
O, de schitt'ring van Uw taal,
Zacht als dons en scherp als staal,
Kan geen tijd of macht U rooven......
Zoolang ge uit Haar parelvloed,
Teerheid put en heldenmoed!"

Dan, voegen wij er aan toe, zal de naam van den jonggestorven Tehupeiory dankbaar blijven herdacht bij allen, over wie Neerland's vlag zich ontplooit! B.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

In dank alsnog ontvangen van de afdeeling Leiden, **ten behoeve van de noodlijdenden op Curaçao: f 8.—.**

Voor de opgave,
E. VAN ASSEN, *Secr.*

Een Terugblik.

Wederom zijn wij genaderd tot het tijdstip, waarop men gewoon is terug te zien op hetgeen de afgeloopen jaarkring heeft gebracht. Het was voor Indië een jaar van groote onzekerheid en wantrouwen, waarvan de crisis zich openbaarde in de oneensgezindheid van twee verdienstelijke vaderlanders. Het programma onzer Vereeniging wil zich houden buiten den politieken strijd, wij kennen geen partijen. Eerder is de politiek onze vijandin, want zij kweekt partijzucht en egoïsme. Harde woorden zijn er in 's Lands vergaderzaal gesproken over het politiek beleid in Indië, maar niemand durfde de gevolgen aan, waartoe een nuchter opmerker moest meenen, dat de geleverde beschouwingen noodwendig zouden leiden. Aan alle partijen was de verdediging van den heer Van Heutsz door den Minister welkom, diens woorden werden niet verder aan den toets onderworpen. De partijen behielden hare positie en wachten den kiezersstrijd van 1909 af.

Wij zijn vreemd aan de bewegingen der hooge politiek, wij willen niet vragen, aan welke zijde het recht is, maar wij verheugen ons, dat, wat ook de oorzaak er van zij, laat ons hopen ernstige zelfbetrachting, ten slotte het vooruitzicht is geopend, dat wederom, trots alles, de idee der menschelijkheid en der rechtvaardigheid zal zegevieren, dat bij het aanbreken van den nieuwen jaarkring de teekenen zich vertoonen van een rustig streven, langs den weg des vredes, naar welvaart, ontwikkeling, volksgeluk.

Hebben wij de waarschuwing noodig, die door de gebeurtenissen in Britsch-Indië tot ons komt? Wij gelooven van niet. Ook bij ons is er een ontwaking tot nieuw leven, tot zelfbewustzijn bij de verschillende rassen, die tot dusver lijdzaam zich nederlegden bij wat anderen over hen beschikten. Maar de afscheiding der rassen is in ons Indië nooit zoo sterk geweest als bij onze Engelsche naburen. Er bestaat meer onderlinge sympathie die een goede verstandhouding mogelijk maakt, welke voert tot erkenning en waardeering van elkanders rechten en wenschen. Bijv. is ook door het Bestuur met sympathie begroet de jonge Inlandsche vereeniging Boedi Oetomo. Men beweert vaak, en velen vreezen, dat met eene voortgaande ontwikkeling van den Inlander door de bevordering zijner emancipatie een zelfmoord wordt gepleegd aan onze heerschappij, dat het ons verplichten zal Indië los te laten, om niet te spreken van de verjaging van den overheerscher als eindelijk gevolg. Ja, de overheerscher moet verjaagd, dat willen wij zelf. Hij worde vervangen door den vriend, den deelgenoot.

Zoo'n ideaal willen wij ons droomen, naar zoo'n ideaal streeft onze vereeniging: Oost en West. Wij zullen dan met recht kunnen spreken van een Grooter Nederland, het Nederland aan deze zijde van den Oceaan en het Nederland aan gene zijde, het worde één Groot-Nederland, groot door hoogheid van begrip omtrent volkenrecht en menschenrecht!

Met een droom, tot welker verwezenlijking ook wij naar onze bescheiden krachten willen bijdragen — het kleinste steentje, juist geplaatst, kan den grootsten steen voor wankelen behoeden, en het gebouw aldus helpen schragen — treden wij vol moed het Nieuwejaar in.

Ook onzen West-Indischen broeders geldt onze hoopvolle groet tot het Nieuwejaar. Het bericht van een vreedzame oplossing der Venezolaansche quaestie, zonder dat onzerzijds een druppel bloeds vergoten is, of de geringste aanleiding gegeven is voor het volk van Venezuela tot wraak of wantrouwen of geheimen tegenzin, was een heerlijk Kerstgeschenk, waarmede wij onze staatsliedan hartelijk gelukwenschen. Met een vastere toekomst zal ook met meer gerustheid worden gearbeid aan de ontwikkeling der bronnen van welvaart in dat gedeelte van Nederland.

PERSKRONIEK.

INHOUD: De *N. Rotterd. Crt.* over „Port-Trust" in Indië. — Het *Alg. Handelsblad* over leerplicht in de Battaklanden. — De *Standaard* over Mr. C. Th. v. Deventer's jongste Atjeh-artikel. — Een inspectoraat voor verkeerswegen in de buitenbezittingen. Opmerkingen hierover van de *N. Rotterd. Crt.*

In de jongste mailberichten wordt melding gemaakt, dat de Indische regeering de wenschelijkheid overweegt van de instelling eener commissie van beheer voor den haven van Tandjong Priok. Het doel van dezen maatregel is waarschijnlijk om te geraken tot een havenbestuur in den zin der in Engeland en in Britsch-Indië werkende „Porttrusts".

De *N. Rotterd. Courant* teekent hierbij aan:

„Wij juichen deze nieuwe poging om de Indische regeering en het opperbestuur te ontlasten van bemoeienissen, die haar, bij de veelheid der bedrijven, op den duur te zwaar moeten worden, van harte toe, doch wijzen er op, dat ook onder een porttrust de financieele resultaten van het havenbeheer ongunstig zullen blijven, zoolang niet de inkomsten uit het havenbedrijf aanzienlijk worden vermeerderd en tusschen uitgaven en ontvangsten een evenwicht wordt verkregen, dat thans ten eenenmale wordt gemist. De inkomsten, uit de haven van Tandjong Priok getrokken, zijn thans gering, en wanneer een port-trust met het havenbedrijf belast wordt, zal de handel er op voorbereid moeten zijn, dat van de goederen- en producten-beweging over de haven en van den opslag in de gouvernements-hangars eene belangrijke bijdrage in de kosten der havenexploitatie zal gevraagd worden, terwijl prauwenveren, waterleveranciers, kolenhandelaren enz. naar billijkheid zullen moeten betalen voor de vele faciliteiten en voor de voordeelen, die uit het gebruik maken van de haven, van de haventerreinen en van het scheepvaartkanaal naar Batavia, voor hun bedrijf voortvloeien. Ook voor de scheepvaart zullen wellicht de lasten moeten worden verhoogd en nieuwe lasten worden opgelegd, terwijl een matige heffing voor in- en ontscheping van passagiers en hunne goederen door een port-trust ongetwijfeld zou worden overwogen.

Zijn, volgens den heer Cremer, de belanghebbenden bij handel en scheepvaart — althans in zake de havenverbetering voor Soerabaja — beslist ongenegen om, anders dan in zeer beperkte mate, bij te dragen in de daarvoor noodige uitgaven en geldt in deze bij hen: „De staat is er goed voor", bij havenexploitatie en havenverbetering door middel van een port-trust zal men o. i. bemerken, dat deze opvatting zal moeten verdwijnen.

Indien de Indische regeering of de minister van koloniën het voorstel tot instelling van een commissie van beheer voor de haven van Priok zou willen publiceeren, zoo zegt ten slotte het Rotterdamsche blad, zou misschien openbare beoordeeling van dit voorstel bij belanghebbenden aanleiding geven tot opmerkingen en wenken, waarmede bij de instelling der bedoelde commissie ware rekening te houden."

Onder het opschrift „Leerplicht in Indië" schrijft het *Alg. Handelsblad:*

„In de Indische bladen werd niet opgemerkt onderstaande mededeeling, die toch wel der vermelding waard is:

„Door het zelfbestuur van een paar landschappen in de afdeeling Simeloengoen en Karolanden werd verplicht schoolbezoek ingevoerd voor kinderen van beiderlei kunne van 6 à 7 jaar en wel gedurende vier achtereenvolgende jaren."

Het *Alg. Handelsblad* vindt dat dit getuigenis aflegt van een merkwaardige ontwikkeling der Battaklanden.

„Kort geleden nog, zegt het blad, was de bevolking naar Europeesche opvatting geheel onbeschaafd; sedert een paar jaar zijn de toestanden daar veranderd, de band met het Nederl. bestuur, dat naast het inlandsche zelfbestuur staat, is versterkt, en thans stelt dit zelfbestuur leerplicht in, die in onze Oost nog nergens anders bestaat."

De *Standaard*, het bekende artikel van Mr. C. Th. van Deventer over den toestand in Atjeh onlangs in *Land en Volk* gepublicееrd, overnemende, knoopt daaraan de volgende opmerking vast:

„De heer Van Deventer, zegt het blad, hoopt, dat de zaak weldra in de Eerste Kamer zal ter sprake komen. Misschien is de heer Van Deventer wel wat vlug met zijn ongerustheid. Ons dunkt, men kan ten dezen volle vertrouwen stellen in den minister van koloniën, die den wil en de kracht heeft, om te zorgen dat zijn program wordt uitgevoerd."

Dit klinkt niet onaardig, als men vergelijkt wat ten dien aanzien bij het Indisch debat in de Eerste Kamer door den minister van koloniën is geantwoord op een vraag van het Eerste Kamerlid, den heer Staal, betreffende de verhouding: Van Heutsz—Liefrinck—Swart.

De *N. Rotterd. Courant* verheugt zich in de instelling van een inspectoraat voor de verkeerswegen in de buitenbezittingen.

„Geeft, zegt het blad, het opmaken van een algemeen wegenplan voor het geheele eiland Sumatra reeds blijk van de behoefte, die de Indische regeering heeft gevoeld aan een meer systematische werkwijze dan bij het volgen der voor ieder gewest afzonderlijk gedane voorstellen ten aanzien van aanleg en verbetering van wegen is te verkrijgen, de jongste mail bracht ons een bericht, dat een nieuw bewijs is voor het verlangen der regeering naar een centrale leiding. Met den titel van inspecteur der verkeerswegen in de buitenbezittingen is toch ter beschikking van den directeur der burgerlijke openbare werken gesteld een hoofdingenieur, ten einde werkzaam te worden gesteld in het belang van de opneming, den aanleg en de verbetering der verkeerswegen in de buitenbezittingen. Dat men voor dit nieuwe ambt koos den hoofdingenieur der spoorwegen K. J. A. Ligtvoet,(*) is eene aanwijzing, dat de Indische regeering den aanleg van spoorwegen op de buitenbezittingen en dien van gewone wegen in onderling verband wenscht te houden en te zien behandeld. De heer Ligtvoet is de ontwerper van het plan voor den aanleg van spoorwegen in Zuid-Sumatra van Telok Betong naar Benkoelen en naar Palembang, terwijl hij in 1907 en 1908 een spoorwegverkenning in Midden-Sumatra verrichtte, waarvan het rapport, naar wij meenen, reeds is ingediend. Aangezien voor het opmaken der spoorwegplannen voor Zuid- en Midden-Sumatra een uitgebreide studie is gemaakt van den bestaanden handel en van het verkeer in de betrokken gewesten, gegrond op plaatselijke onderzoekingen, mag worden aangenomen, dat de Indische regeering een gelukkige keuze heeft gedaan bij de benoeming van haren voorlichter en inspecteur der verkeerswegen in de buitenbezittingen.

Terwijl wij met belangstelling de goede gevolgen van deze benoeming tegemoet zien, wenschen wij nog eens de aandacht te vestigen op het o.i. juiste standpunt, door den heer Fock in zijne „Beschouwingen en voorstellen" ingenomen, waar hij schrijft dat de noodzakelijkheid van gewone verkeerswegen volstrekt niet wordt opgeheven door de aanwezigheid van spoorwegverbindingen, omdat deze de taak der gewone wegen, met betrekking tot het verkeer der inlanders, niet geheel of zelfs niet in belangrijke mate kunnen overnemen. ——

Indien ieder jaar, zooals voor 1908 en 1909 het geval was, een flink bedrag van de voor de economische ontwikkeling der bevolking beschikbaar gestelde sommen wordt bestemd voor aanleg en verbetering der wegen op de buitenbezittingen en wanneer daarmede gepaard gaat een doeltreffend gebruik der landschapskassen van de zelfbesturende landen voor hetzelfde doel, dan kan het wegennet in de buitengemeenten binnen afzienbaren tijd beantwoorden aan het doel, dat mr. Fock zich voor oogen stelde: „verhooging van het vertier en de welvaart onder de inlanders". De centrale leiding kan er dan voor zorgen, dat dit wegennet tevens zooveel mogelijk voorziet in de behoefte van de Europeesche landbouw en nijverheid, terwijl combinatie van Inlandsche en Europeesche belangen, naast den aanleg van gewone wegen, ook dien van spoorwegen noodig kan maken."

Uit de O.-I. Mail.

In de Indische bladen, die de jongste mail ons bracht, lezen wij verschillende berichten omtrent de reis van den Sultan van Koetei over Java.

Zoo deelt het Soer. Handelsblad o. a. mede, hoe deze vorst met groot gevolg den 24sten November te Soerabaja per ss. Reijnst aankwam.

Te Bandjermasin had de sultan een bezoek gebracht aan den resident van Weert, aan wien, naar men weet, de sultan groote verplichtingen heeft ter zake van de teruggave der Bongandomeinen en de regelingen door het gewestelijk bestuurshoofd getroffen in zake de particuliere belangen van hem en zijn broeder Pangeran Mangkoe. Hoewel dat niet van een leien dakje ging, en het belang van derden leelijk in de knel kwam, gelooft men toch, dat de gevonden oplossing in het belang van het rijk Koetei is geweest en de positie van den vorst er door gewonnen heeft.

Even na het vertrek van den sultan naar Soerabaja, schrijft het blad, kwam te Bandjermasin aan de adviseur voor de Buitenbezittingen, de heer Colijn, die zich verleden week Zaterdag te Soerabaja inscheepte, tot bespreking en regeling van bestuursaangelegenheden in de Z. en O. afd. van Borneo. 't Was dus een heele drukte in het anders zoo rustige Bandjermasin.

In het Nieuws v. d. Dag v. N.-I. lezen wij: „De Sultan van Koetei zou Vrijdag 27 Nov. rechtstreeks per trein naar Buitenzorg vertrekken, om zijne opwachting bij den landvoogd te maken."

Dit bezoek houdt, zoo deelde iemand uit zijn omgeving aan het Soer. Hbl. mede, niet het minste verband met perkara's of dergelijke, maar is een zuivere beleefdheidsvorm, welke de vorst

(*) In haar no. van eergisteren deelt de *N. R. Crt.* mede, dat zij bericht uit Indië ontving, waarin melding gemaakt wordt van het plotseling overlijden van den hr. Ligtvoet.

meent in acht te moeten nemen, ook al reist hij voor zijn genoegen.

Aan het Soer. Hbl. werd voorts nog het volgende meegedeeld:

„Zoo'n reisje naar Java kost natuurlijk een massa geld, maar de sultan heeft zijn inkomsten in den laatsten tijd zoo belangrijk zien stijgen door de buitengewoon hooge producties der petroleumbronnen in zijn gebied, dat een dergelijk genoegen er best af oan. Thans bedraagt de royality, die hij dagelijks geniet, *f* 1000; dat bedrag zal, naar de leiders der exploitatie den sultan hebben verzekerd, binnenkort tot 3000 per dag stijgen. Een aardig inkomen alleen uit de petroleum.

Maar nu de aanleiding tot de reis: Zooals u weet, is reeds vroeger op verzoek van den sultan een Balisch deskundige naar Koetei gekomen, om de bevolking ginds den sawaharbeid te leeren; die pogingen moeten echter weinig succes hebben gehad. Nu heeft de sultan een 30-tal volgelingen meegenomen naar Java, die hier geruimen tijd zullen blijven, om den sawah-aanleg en -arbeid te leeren, opdat het dertigtal later een kern zal vormen waaraan zich, naar men hoopt, de eigen bevolking zal aansluiten. Voorloopig rekent men echter in hoofdzaak op Balische en Javaansche emigranten.

Het groote verschil met de Javanenkolonies, die de regeering in de Lampongs tracht te vormen is, dat in het Samarinaasche het te ontginnen gebied doorsneden wordt door twee groote wegen, den rivier- en den nieuwen landweg, een voordeel, dat niet onderschat mag worden in verband met de duurte van het transport van levensmiddelen en verdere behoeften der emigranten, dat hier zeer weinig zal kosten.

Dat is — naast den wensch om zichzelf en zijn naaste familie eenige ontspanning te geven — de hoofdreden van het bezoek van den sultan aan Java.

Voor die ontspanning zal de terugreis van Buitenzorg over Java zeer langzaam geschieden. De Preanger krijgt eerst een beurt; daarna zal de Soenan, die den sultan geïnviteerd heeft, het aangekondigd bezoek ontvangen, terwijl ten slotte ook Tosari den rijken Inlandschen vorst met gevolg als gast onder zijn dak zal zien.

De sultan is, evenals zijn broeders, reeds vroeger in Nederland en op Java geweest. Een plukvogel, zooals sommigen in hem meenen te hebben ontdekt, is hij geen zins, al dankt hij er niet over, om te „tawarren." Engelsche en Nederlandsche agenten loopen het paleis te Koetei al sinds jaren plat; vandaar, dat de sultan zich op Java niet meer arm behoeft te koopen."

Een Vereeniging van Regenten.

Het vereenigingsleven onder de ontwikkelde Javanen neemt meer en meer toe. Uit de inlandsche wereld wordt aan het Bat. Nieuwsblad geschreven, dat door de regenten van Japara en Temanggoeng een circulaire verspreid is aan alle regenten en enkele ontwikkelde inlanders om een vereeniging op te richten, waarin alleen regenten gewone leden kunnen zijn. Eerstdaags zullen zij de regeering verzoeken om toestemming tot de oprichting.

In het kort is het hoofddoel der vereeniging:

1. Het bevorderen van bijeenkomsten ter bespreking der belangen van Java en Madoera in 't algemeen, en van de inlandsche bevolking in 't bijzonder.

2. Het formuleeren op die bijeenkomsten van voorstellen ter aanbieding aan het gouvernement, waar zulks nuttig en oorbaar wordt geacht, teneinde verbeteringen op Java en Madoera te verkrijgen of hinderpalen voor den vooruitgang op stoffelijk en geestelijk gebied weg te ruimen.

Besprekingen over politiek en godsdienst dienen geheel te worden vermeden.

3. Het bevorderen van de uitgaven van doelmatige werken ten nutte van den Javaan.

4. Het bevorderen van studie onder de Javanen; b.v. stichting van een studiefonds.

5. Het oprichten en instandhouden van instellingen ten behoeve der inlandsche bevolking.

6. Het uitgeven van een derslag der bijeenkomsten ter verspreiding onder de inlandsche ambtenaren op Java en Madoera, van welk verslag zoo mogelijk een nederlandsche vertaling of een in het Nederlandsch opgesteld extract wordt aangeboden aan de leden der regeering, zoowel hier, als in Nederland.

Algemeene inrichting. Contributie f 10 's maands voor gewone leden (d. z. regenten alleen); *f* 2.50 buitengewone leden, alleen inlandsche ingezetenen zoowel regenten als niet. Regenten, na goedkeuring van het bestuur.

Op de vergaderingen mag slechts gebruik gemaakt worden van 't Nederlandsch en 't Maleisch.

Het bestuur bestaat uit 5 leden. De leden worden gekozen voor een jaar, doch zijn herkiesbaar. Uit 't midden van 't bestuur wordt een president-secretaris benoemd, aan wien wordt toegevoegd een bezoldigd particulier secretaris.

Dit is het schema. Vindt het instemming, dan wordt tot oprichting der vereeniging overgegaan.

Wij hopen, dat vele regenten zich zullen aansluiten, zoowel ouderen als jongeren", merkt de redactie van het Nieuwsblad op. De jongeren kunnen de leerschool der ondervinding van de ouderen volgen; en de ouderen kunnen de wenschen der jongeren leeren kennen en daaraan tegemoet komen.

Bovendien: het bijeenkomen van de regenten en andere Javaansche intellectuels is al heilzaam en nuttig, waar daarmee bereikt kunnen worden:

Uniformiteit in de werkwijze, zoomede in de opvattingen der van de regeering ontvangen bevelen.

Door onderlinge critiek zullen eventueel regenten worden afgehouden van daden, die niet in 't belang der bevolking kunnen worden geacht.

Het zien van andere toestanden in andere streken zal de leden allicht op 't denkbeeld brengen om in hun ressort de een of andere verbetering in te voeren.

Chineesche moderniteit.

Zooals in onze nieuwe rubriek „Wat de Chinees vertelt" valt op te merken, streven de in Nederl.-Indië geboren zonen van het Hemelsche rijk naar vereenvoudiging hunner veelal zeer kostbare, en niet altijd praktische voorvaderlijke gebruiken.

Onder bovenstaand opschrift schrijft het Nieuws v. d. Dag v. N.-I.:

„De Chineezen zijn voornemens, voortaan hunne afgestorvenen op de eenvoudige Europeesche manier per lijkwagen te begraven.

Het zou te betreuren zijn, vindt het blad, indien de Chineezen aan dit voornemen gevolg gaven; daardoor zou alweer een hunner schilderachtige gebruiken verloren gaan, zonder dat het daarvoor in de plaats komende werkelijke voordeelen aanbiedt."

Een Inlandsch schrijver geeft o.m. in het Bat. Nieuwsblad een merkwaardige begrooting zijner inkomsten en uitgaven:

„Mijn maandelijksch inkomen bijdraagt *f* 25. Mijn vader is niet in staat mij van tijd tot tijd nog wat toe te stoppen, gelijk zooveel gebeurt, wat nadeelig is voor de ontwikkeling van het zelfstandigheidsgevoel. Mijn vader heeft namelijk het groote voorrecht van Onzen Lieven Heer gekregen, thuis nog negen monden te moeten openhouden.

Hieronder hebt ge dan mijn maandelijksche begrooting. Ik lach er zelf om, al heb ik meer lust tot schreien:

Inkomsten		*f* 25.—
Kost	*f* 7.50	
Inwoning	„ 2.50	
Bijdrage in de kosten van het onderhoud mijner familie . .	„ 2.50	
Abonnementen tijdschriften bij Visser & Co.	„ 2.—	
Contributie leestrommel . . .	„ 1.—	
Contributie societeit	„ 0.25	
Bijdrage aan den staat voor de straatverlichting	„ 0.25	
Spaarbank	„ 0.25	
Een huisbediende, manusje van alles.	„ 0.75	
Recht postwissel	„ 0.20	
Twee postzegels à *f* 0.10 . .	„ 0.20	
Drie briefkaarten à *f* 0.05 . .	„ 0.15	
Ontbijt à *f* 0.025 per dag . .	„ 0.75	
Olie à *f* 0.025 per dag . . .	„ 0.75	
Houtskool	„ 0.10	
Zeep voor de binnenwasch . .	„ 0.05	
Suiker	„ 0.20	
Buitenwasch	„ 0.50	
Onvoorziene uitgaven	„ 1.—	
Totaal		*f* 24.15

Zoodat mij, ambtenaar van de nederlandsch-indische regeering, *f* 0.85 blijft als zakgeld voor een geheele maand. Men vergete niet, dat ik hierbij niets heb berekend uitgaven voor kleederen, en dat ik voor onvoorziene uitgaven niet meer dan één gulden heb uitgetrokken.

Na de verschillende uitgaven besproken te hebben, zegt schrijver ten slotte:

„Wat het koninklijk salaris van mijn jongen betreft, dat is geen betaling, maar hij stelt er zich mede tevreden, omdat hij op mijn kosten de school mag bezoeken, wanneer ik op mijn werk ben. Het schoolgeld bedraagt slechts één dubbeltje; vandaar die royaliteit van me.

Genoeg, ik zal mijn lezer niet langer plagen met mijn begrooting. Hij zal ook nu wel moeten toegeven, dat wij in onze positie wel eenige verbetering gebruiken kunnen. Toch wil men maar niet inzien, dat het bij ons geen rozengeur en maneschijn is. Is het zoo'n wonder, dat de jongelieden van de opleidingsschool het baantje van tjarik niet ambieeren? Misschien reken ik later nog wel eens voor u uit, hoe een tjarik-assistent wedono op *f* 15 salaris rondkomt. Voorloopig is dit genoeg. Ik hoop, dat mijn collega's, djoeroetoelissen, het mij niet euvel zullen duiden, dat ik dit uit de school geklapt heb.

WAT DE INLANDER VAN NED.-INDIË ZEGT.

De Nieuwe Courant" van Maandag 21 dezer levert aan de inlandsche pers in Nederlandsch-Indië het bewijs, dat hare nederlandsche „kakak perampoewan" (oudere zuster) thans reeds notitie van haar neemt. In de rubriek „Koloniën" lezen wij, dat, wat in dat blad gezegd is omtrent de gisting in Karanganjar geheel overeenstemt met hetgeen in een paar maleische bladen omtrent den toestand in die afdeeling medegedeeld wordt. Bedoeld zijn de artikelen over de door den Regent genomen maatregelen, voorkomende in **Perniagaän** en **Pantjaran Warta**. Het stuk eindigt als volgt: Ook de beide inlandsche bladen waarschuwen er voor, den stand van zaken in Karanganjar niet licht op te nemen; één daarvan zegt, dat het vreest, dat men daar bezig is koekjes te bakken, die later zullen blijken een bitteren nasmaak te hebben."

Sinar Borneo bespreekt de volgende plichten, welke kinderen tegenover hunne ouders hebben in acht te nemen: 1. zij moeten de bevelen hunner ouders opvolgen; 2. zij moeten hun eerbied betuigen; 3. zij mogen hen niet voorbijgaan, niet luid tot hen spreken; 4. worden zij door hen geroepen, dan moeten zij met een vriendelijk gelaat antwoorden; 5. zij moeten hen steeds in een tevreden stemming brengen; 6. zij mogen geen verwijten tot hun richten, hen niet aankijken op eene wijze, die hun pijnlijk is, niet veronderstellen, dat hunne ouders iets zullen doen, wat hun tot nadeel strekt en niet zuur kijken, wanneer hunne ouders het een en ander in hen afkeuren.

Het Gouvernement van Nederlandsch-Indië zorgt voor den Inlander, alsof hij een zéér fijn porceleinen poppetje is, roept **Bintang Soerabaja** uit, een voorwerp, dat in een glazen kast opgesloten wordt, opdat er geen stof op kome en opdat men het niet dagelijks aanrake. De desaman is als omsloten door een heg van passen, opdat geen vreemde oosterling hem al te gemakkelijk naderen kan. Want, beweren de ambtenaren, die het Gouvernement vertegenwoordigen, door zijne domheid laat de kleine man zich gemakkelijk bedriegen, afzetten en uitzuigen. Hij is echter zoo dom, zegt het blad, dat hij zichzelve bedriegt, b.v. door het knoeien met allerlei produkten. Zoo werd op Madoera vroeger veel siwalansuiker (Borassus flabelliformis *) bereid. Toen deze veel aftrek had, ging de madoerees die suiker met meel of met fijngestampte zemelen vermengen. Het gevolg daarvan is natuurlijk geweest, dat de europeanen te Soerabaja geen suiker meer van Madoera wilden koopen.

Kratokboonen, afkomstig van planten, welke nog geen jaar oud zijn, zijn eetbaar, doch de zaden van overjarige planten zijn bedwelmend. Eetbare kratokboonen waren vroeger een gewild uitvoerartikel. Maar de madoerees vermengde de eetbare met boonen van overjarige planten, en toen in Europa drie personen zijn gestorven ten gevolge van het nuttigen van kratokboonen, deed men geen bestellingen meer en verliep de handel in die boonensoort.

De kapokvezel van Java was vroeger gunstig bekend en haalde goede prijzen. Maar wat deed Kromo? Hij mengde goede kapoek met vezel van onrijpe vruchten, waardoor het javaansche product een slechten naam kreeg. De javaansche coprah was zéér gewild, toen men die maakte van rijpe klappers en de noot in de zon droogde. Maar toen de inlander ging knoeien door de klappers jong te plukken en de noot boven het vuur te drogen, werd het artikel onverkoopbaar. Nu de desaman moeilijk meer door lieden van buiten bedrogen kon worden en hij toch bedrogen wilde worden, bedroog hij zichzelve, merkt de redactie van de **Bintang Soerabaja** scherp op.

Lain loeboek lain ikandja, lain padang lain belalangnja (letterlijk: een andere diepte, een andere visch; een ander veld een andere sprinkhaan = ons: zoovele hoofden zoovele zinnen) klaagt Timoe Djoering in **Pemberita Betawi** naar aanleiding van het feit, dat men de toelating van inlandsche kinderen op de europeesche scholen bemoeilijkt, niettegenstaande er een aanschrijving bestaat om geen onderscheid in ras te maken. De onderwijzers bedenken allerlei redenen, om de toelating van die kinderen tegen te gaan. De een wil alleen kinderen van aanzienlijken en grooten aannemen; de andere zegt, dat er geen plaats meer is. Wat dit laatste aangaat vraagt hij, of het personeel op de europeesche school dan niet bevoegd is om een verzoek tot uitbreiding van het schoolgebouw te doen?

*) Elders ook wel lontar of tal genoemd.

In **Taman Sari** bepleit P. de oprichting van industriescholen in de desa, om den inboorling in de gelegenheid te stellen zich in de een of andere ambacht te bekwamen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De verschillende, door chineezen geredigeerde bladen en ook die couranten, welke, hoewel onder redactie van niet-chineezen staande, zeer veel door onze chineesche onderdanen gelezen worden, hebben lange artikelen gewijd aan den pas overleden Hong te Kong Si Koen*) en aan zijne een paar dagen na hem gestorvene tante, door haar volk betiteld met: „Kok bo." Een paar bladen droegen teekenen van rouw. **Tiong Hoa Wi Sien Po** en **Perniagaän** verschenen op den dag der vorstelijke begrafenis met 'n zwarten rand en van **Pewarta Soerabaja** was het hoofdblad op blauw papier gedrukt.

Het schijnt, dat de chineesche dames in haar nationaal vaandel met den draak (liong) een devies voeren, gelijkluidend aan het Fransche: frappez, frappez toujours, frappez fort, mais frappez juste; altans Kornelia Lie, die véél in **Tiong Hoa Wi Sien Po** schrijft en zich als een degelijke vrouw doet kennen, stelt ook weer aan dat blad de vraag: „kan het dobbelen iemand, die in droefheid verkeert, vertroosten?" Neen, antwoordt zij daarop, het is een verkeerde meening van sommige vrouwen die van oordrel zijn, dat het spel leed doet vergeten. Van ganscher harte hopen wij, dat zij met haar ruim vier kolommen met kleine letter gedrukt, in keurig maleisch geschreven betoog succes moge hebben. Zij verdient het ten volle. Het is voornamelijk tegen het dobbelen in sterfhuizen, dat ze te keer gaat, nog heftiger dan hare rasgenoote Tjoe Tjoen Nio in een vorig nummer deed.

Het is opmerkelijk, hoe hardnekkig de chineezen-journalisten — zoowel van het vrouwelijk als van het mannelijk geslacht — tegen het spelen te velde trekken. In den stapel maleische bladen, welken de mail wekelijks aan „Oost en West" brengt (tusschen de 30 en 40 nummers) komen telkens zeker een paar artikelen voor tegen het kaartspel. Wordt het nog geen tijd om de pacht der chineesche dobbelspelen af te schaffen? moeten wij beschaamd aan de Indische Regeering vragen.

In **Perniagaän** stelt Tan Tiang Hoa voor om de bestaande chineesche gebruiken bij het kennisgeven van huwelijken en sterfgevallen en bij het vieren van bruiloften te vereenvoudigen; z. i. zou men kunnen volstaan met een huwelijk of een sterfgeval eenvoudig door middel van een korte advertentie bekend te maken. Het is niet noodig, dat men een aankondiging van een huwelijk opstelt als een programma van een opera of een reclame voor een theehuis, vindt hij. En wat de feesten betreft, waarvoor is het noodig, vraagt hij verontwaardigd, om steeds vrouwen van verdacht allooi er bij te halen. Ook vindt hij het af te keuren, dat men een onderscheid maakt in de bejegening van de gasten, die veel of die weinig als bijdrage voor het feest geven — dus als het ware de gasten tarifiëert. Wanneer men aan tafel wil gaan, zegt hij, ziet men den gastheer heen en weer loopen als een spoorwegconducteur, die de kaartjes ophaalt. De gasten, die bijvoorbeeld méér dan een som van twee gulden geven, krijgen een plaats aan de tafel, waar men op europeesch eten onthaald wordt en waar men gebruik maakt van lepel en vork. Offert men een kleiner bedrag, dan moet men zich tevreden stellen met de tafel, waar een chineesch menu wordt rondgediend en men het voedsel tot zich neemt door middel van twee stokjes.

Bovenstaand onderwerp is reeds méér dan eens in de maleische pers besproken. Zouden de soms overdreven luisterrijke feesten en bachanaliën bij chineezen weldra tot het verledene behooren?

In **Pewarta Soerabaja** geeft Tjiong Tjoe Gi zijne blijdschap te kennen over de oprichting van de javaansche vereeniging Boedi Oetomo. „Masjhoerlah Tanah Hindia Nederland dan madjoelah pihak priboemi" (dat Nederlandsch-Indië beroemd worde, en dat de inboorling vooruit kome) roept hij verheugd uit. De inboorling, zegt hij, is, om zoo te zeggen, in een ravijn met steilen, vooroverhellenden wand gevallen. Thans wil hij trachten weder boven op den heuvel te klimmen, om langzamerhand den hoogen top te bereiken. Maar hoe zal hij den heuvel kunnen beklimmen, als hij zich niet term houdt, al zijne krachten verzamelend en als hem niet van boven door vrienden de behulpzame hand geboden wordt? Boedi Oetomo ga langzaam te werk, waarschuwt hij, zij moet niet overhaastig handelen, alsof zij in den drang naar vooruitgang een wedren wilde houden. Een bergklimmer moet niet te vlug naar boven willen gaan. Men neme een voorbeeld aan de chineezen, raadt hij, die kleiner in aantal zijn, geen steun van hunne ouders (het Nederlandsch-Indische Gouvernement) kregen, doch daarentegen dikwijls tegenwerking ondervonden. Zij hebben de vereeniging Tiong Hoa Hwe Koan opgericht, ondanks de plagerijen, welke zij van den kant der blanken soms hebben moeten verduren.

*) Volgens de europeesche diplomatie — vide den Almanach de Gotha voor 1909 — heette hij Kouangsiu en zijne tante Tseu hsi. China wordt genoemd Tatsing kouo of Tchoung Kouo. Onze chineesche onderdanen spreken steeds van Tiong Kok.

WEST-INDIË.

Bacoven-Cultuur.

Het jongste rondschrijven van den inspecteur van den landbouw aan bacovenondernemingen, heeft in Suriname op sommigen een alarmeerenden indruk gemaakt.

Volgens dit schrijven loopen plantages, die het onderhoud van de aanplantingen verwaarloozen, gevaar van gouvernementswege overgenomen te worden. Tot dezen maatregel is het gouvernement bevoegd krachtens artikel 4 van het contract met de gesubsidieerde ondernemingen.

Naar aanleiding van dit schrijven heeft *Onze West* getracht eenige nadere inlichtingen te verkrijgen, die welwillend verschaft werden.

Uit de circulaire behoeft geenszins te worden afgeleid, zoo vernam het blad, dat de stand der cultuur onrustbarend is. De bedoeling is, te doen uitkomen, dat het gouvernement geenerlei verwaarloozing van de beplantingen zal gedoogen. Er bestaat een zekere neiging bij een deel der planters om de uitbreiding der cultuur ter hand te nemen ten koste van het bestaande. Dit nu, kan niet worden toegestaan. Moet desnoods eenige vertraging ontstaan in het aanbrengen der derde serie, het onderhoud van de eerste en tweede serie moet op den voorgrond staan.

Ongeveer een half jaar geleden is er eenige spanning geweest. Een zeer krachtige contrôle was er noodig om de planters er toe te brengen voor voldoend diepe bedelving te zorgen. Dat de planters een zekere nalatigheid in dit opzicht aan den dag legden, was zeker ten deele een gevolg van het feit, dat nog niet algemeen de noodzakelijkheid van diepe bedelving werd ingezien. Gelukkig kan worden geconstateerd, dat in het algemeen de inzichten omtrent de cultuur thans niet meer zoo wild uiteenloopen als vroeger, en dat de planters thans op de hoogte zijn van de voornaamste eischen van de cultuur. Slechts zeer enkele plantages geven nog voortdurend aanleiding tot ernstige ontevredenheid. Een fout van vele plantages echter is, dat men nog niet voldoende doordrongen is van de groote zorgen, die vereischt worden om de bacovencultuur in Suriname tot een succes te maken. Men voelt nog niet genoeg hoe, bij de gesteldheid van onzen grond, elke verwaarloozing in de bacovencultuur zich onverbiddelijk wreekt. Te hoog wied, al is het slechts voor enkele weken, is van nadeeligen invloed. Het grondig vorken dient op tijd te geschieden. De afgesneden plantsoenen moeten steeds weder weggesneden worden.

Wat nog te veel uit het oog verloren wordt, is dat de cultuur van cacao en die van bacoven hemelsbreed verschillen. Wat bij de een ongestraft verwaarloosd kan worden, is voor de andere fataal.

Zuinigheid, die bij de cacaocultuur geoorloofd is en financieel voordeel aanbrengt, is bij de bacovencultuur averechts en leidt tot verlies.

De nadeelen van verwaarloozing zijn tweeërlei. De kwaliteit van het product gaat er door achteruit en de groei wordt er door vertraagd, zoodat gevaar ontstaat, dat de oogst binnenkomt in de maanden, waarin lagere prijzen betaald worden door de United Fruit Company.

De heer Williams, inspecteur der Fruit Company, wiens ervaring zich over vele landen uitstrekt, verklaarde van Suriname: „In geen land heb ik een grond gezien, die zoo dankbaar is voor goede behandeling, maar ook nooit een die direct zoo de gevolgen toonde in de bacovencultuur van eene kleine verwaarloozing. Bij zorgvuldige bewerking is de cultuur goed rentabel in Suriname. Minder zorgvuldige behandeling spiegelt zich direct af in de uitkomsten."

Van belang is ook, om niet te talmen met het uitdelven van de planten, die door de Panamaziekte zijn aangetast, daar deze ziekte, die ook in

andere bacoven-produceerende landen voorkomt, aanstekelijk is.

Het andere ziekteverschijnsel, hetwelk eenige maanden geleden op enkele plantages zich ernstig uitbreidde, is in den drogen tijd geheel verdwenen. Het Proefstation ziet hierin een bevestiging, dat de bigi-voetoe-ziekte niet aanstekelijk is.

De heer W. verwacht, dat in de loopende maand December de verscheping ongeveer 40.000 bossen zullen bedragen, in Januari 35000 en in Februari 28000.

In Máart — de maand waarin de hoogere prijzen beginnen — wordt 'n beduidende stijging verwacht. De oorspronkelijke raming van den heer Williams was voor Maart 15.000 bossen per week en voor April 20.000 per week. Daar echter niet ten volle de zorg besteed is aan de cultuur, die noodig is, vreest de heer Williams, dat de raming niet zal worden bereikt. Hij verklaarde door die mindere zorg teleurgesteld te zijn. Hij acht het niet onmogelijk, dat dit zal leiden tot verlating van den oogst, zoodat bv. de bossen, die onder gewone omstandigheden in Juli zouden worden geoogst, eerst rijp worden in September, wanneer minder hooge prijzen worden betaald.

Quaestie van titulatuur.

In de zitting van de Koloniale Staten van 1 dezer is een quaestie van titulatuur behandeld.

Deze quaestie was door het lid dier Staten, Bar von Hemmersweil, aan de orde gebracht, tengevolge van een aan den gouverneur gericht schrijven.

Dit lid is van meening, dat aan opvolgende gouverneurs onrechtmatig de titel van Excellentie gegeven is, waar feitelijk de titel van den landvoogd luidt: Hoogedelgestrenge. Nu heeft bedoeld lid geen bezwaar tegen den titel van Excellentie, doch meent hij, dat de zaak wettelijk geregeld dient te worden. De andere leden van het college schenen echter geen lust te hebben de zaak aanhangig te maken. Daarop is door bedoeld lid een schrijven gezonden aan den gouverneur, met verzoek ter regeling dezer aangelegenheid stappen te willen doen bij den minister. De gouverneur moet hierop geantwoord hebben dat de titel hem volkomen onverschillig laat, en hem bij ondervinding bekend is, dat een minister van koloniën wel wat anders te doen heeft dan zich met quaesties van titulatuur bezig te houden, zoodat zijnerzijds daartoe geene stappen bij den minister zullen worden gedaan. Gaarne zou de gouverneur echter zien, dat het lid deze zaak in het openbaar bij 't college der Staten aanhangig maakte.

In de vergadering van de Staten van 1 dezer is daarop een door het lid Coutinho ingediende motie aangenomen, van den volgenden inhoud:

„De Koloniale Staten, van oordeel, dat het wenschelijk is zich te houden aan het aloude gebruik in de kolonie, om den gouverneur toe te spreken met den titel van Excellentie, gaan over tot de orde van den dag."

De zaak had nog een staartje, gelijk uit de volgende mededeeling van *Onze West* blijkt.

„Het spijt ons te moeten mededeelen, dat een betrekkelijk onbelangrijke quaestie aanleiding heeft gegeven tot de ontslagname van een Statenlid, waarvan nog goede diensten mochten worden verwacht.

Uit goede bron vernemen wij, dat de heer Bär von Hemmersweil heden den gouverneur schriftelijk in kennis heeft gesteld van zijn ontslagname. Hij heeft daarbij gevoegd een afschrift van een schrijven van hem aan den voorzitter der Kol. Staten, waarin de gronden voor zijn besluit zijn neergelegd. Dit schrijven luidt:

„Het verslag van het verhandelde in de Dinsdagavond jl. gehouden vergadering van de Koloniale Staten, zooals dit voorkomt in het no. 97 van de Surinamer, legt het lid Coutinho de volgende woorden in den mond:

„Ware de heer Bär tegenwoordig, ik zou nog 't een en ander zeggen, maar thans zal ik het laten."

Dit gaf mij terstond aanleiding dat lid te verzoeken mij binnen 24 uren schriftelijk te willen berichten of die woorden inderdaad door hem gebezigd waren.

Op dit verzoek ontving ik geen afdoend antwoord, doch van andere zijde werd mij de juistheid van het verslag bevestigd.

Ik weet niet, welke bedoeling de heer Coutinho met die woorden gehad heeft, maar zij dragen, zooals zij daar gebezigd zijn, een hoogst insinueerend karakter. En waar noch de voorzitter het noodig vond spreker tot de orde te roepen, noch een der andere Statenleden in het gesprokene aanleiding vond om met het oog op mijn gedwongen afwezigheid een woord van protest te doen hooren en uitstel van behandeling te vragen, heb ik de eer u te berichten, dat ik het lidmaatschap der Koloniale Staten nederleg.

Ter voldoening aan art. 78 van het regeeringsreglement heb ik den gouverneur daarvan schriftelijk kennis gegeven."

Van Vreemde Koloniën.

Indo-China.

Delisle, een correspondent van de „Dépêche Coloniale" te Hanoi, geeft in een schrijven van den 18en November ll. de proclamatie van gouverneur-generaal Klobukowski als volgt weer:

„Frankrijk is gekomen als beschermer van Annam, om het te leiden op den weg van den vooruitgang, de welvaart van het land te verzekeren en het volk op te voeden. Om deze uitkomst te bereiken, kom ik eens vriendschappelijk met u praten; ik kom u zeggen, dat het Fransch gouvernement, uw beschermer, uw vriend, voornemens is op ruime schaal gebruik te maken van alle intellect en van den goeden wil, dat het vertrouwen stelt in u, mandarijnen, ambtenaren en beambten van alle rangen en graden, en dat het allen verzoekt om op loyale wijze met ons samen te werken.

„De Fransche ambtenaren en de inlandsche notabelen moeten tegenover elkander met dat gevoel van wederzijdsch vertrouwen bezield zijn, dat alleen ons in staat zal stellen nuttig werk te verrichten. Allen kunnen staat maken op mijn welwillendheid en mijn gevoel voor recht. Ik weet, dat er hervormingen moeten komen, ik zal ze in overeenstemming met u tot stand brengen.

„Persoonlijk zal ik er voor waken, dat de gewoonten en overleveringen, die u dierbaar zijn, worden geëerbiedigd. Allen zult ge van uw loyaliteit moeten doen blijken. Weest verzekerd, dat ge bij mij altijd op ernstigen steun vol toewijding kunt rekenen. Ik zàl de verdiensten en toewijding beloonen en meer dan tevoren gebruik maken van de medewerking der inlandsche ambtenaren. Ik zal hun ijver erkennen door hunne macht uit te breiden, op voorwaarde evenwel, dat zij zich wel rekenschap geven, dat met die uitbreiding van macht en verbetering hunner materieele positie eene vermeerdering van hunne verantwoordelijkheid gepaard gaat.

„Met u zullen wij de hervormingen bestudeeren, welke op praktische wijze in het lot der bevolking verbetering kunnen brengen, zullen wij 't program opmaken van de werken van locaal belang, welke van onmiddellijk nut voor het land zijn; dit alles zullen wij wèl overwogen bewerkstelligen. Niets kan in één dag tot stand komen. Men moet overwegen alvorens te handelen en 't is geen deugdelijk werk, dat snel kan worden gedaan. Laat ons de natuur navolgen, die zich nimmer overhaast en toch komt waar ze wezen wil. Ge kunt uw rijst ook niet oogsten vóór de achtste maand.

„Ik geef u de verzekering, dat uw belastingen eenmaal betaald zijnde en de heerendiensten behoorlijk geleverd, geen andere belasting van u zal worden gevorderd. Ik doe een beroep op u allen, opdat niemand van zijne functiën of van zijn macht misbruik, zich aan geen afpersingen schuldig make of de lasten der bewoners op onwettige wijze verzware. Maar allen, die bestuursfunctiën vervullen of door hunne medeburgers bij keuze zich eenig mandaat zagen toevertrouwd, verzoek ik te waken voor de veiligheid; want zonder veiligheid, zonder het handhaven der orde kan er van geen vooruitgang sprake zijn, zullen ook geen hervormingen mogelijk zijn. Men moet het volk de overtuiging bijbrengen, dat het er zelf belang bij heeft om onmiddellijk kennis te geven van strafbare feiten en van de rooverijen of van gevallen van opruiing, waarvan het kennis draagt. Aldus handelende verricht men geen knechtsdiensten, maar handelt men als een vriend door een vriend in te lichten en hem in staat te stellen alle wanorde en elke aan het land schadelijke beweging te voorkomen. Het was de resident-generaal Paul Bert, die in het land een diepen indruk heeft achtergelaten, die zich de betrekkingen tusschen leiders en bestuurders aldus voorstelde als die tusschen vrienden, die elkander wederkeerig achten en steunen; ik stel mij voor met

FEUILLETON.

(Uit „**Indische Herinneringen** door W. JAEGER.)

EEN INTERMEZZO.

Vervolg.

Hoe het hart mij klopte, toen steeds meer het uur naderde, dat ik weer tegenover hem zou staan van wien ik wist, hoezeer de geleden verliezen hem ter harte gingen en hoe het mij te moede was, toen ik beginnen moest aan het relaas van ons wedervaren, dat zooveel vertrouwen had geschokt, zooveel hoop en verwachting had te niet gedaan — kan ik met geen woorden beschrijven.

Met een pijnlijken trek op het gelaat, waarin ijzer en lood een zoo welsprekenden dienststaat hadden gegrift, hoorde de Generaal het rapport aan. Geen teeken van ontevredenheid — geen woord van verwijt — alleen een somber toestemmend hoofdknikken, telkens wanneer ik opnieuw begon aan de beschrijving van de wanhopige, maar vergeefsche pogingen onzer dappere soldaten.

Ik wist wat er in hem omging, ik wist, hoe spaarzaam hij altijd was met het bloed, dat voor de Indische regeering zoo weinig waarde scheen te hebben en ik begreep ook, wat het hem kosten moest nog meer offers te wagen aan het herstel van het door ons ongeluk zoo zwaar geschokt prestige. Slechts een enkele keer gleed er iets als een glimlach over zijn strakke trekken, dat was het oogenblik, waarop ik in jeugdigen overmoed en alsof het van mij alleen afhing, beloofde, dat wij met nog één kompagnie meer, den vijand onfeilbaar vernietingen en zijn positie veroveren zouden.

Er werd een kort beraad met den chef van den staf gehouden de orders voor het versterken van de troepenmacht met twee kompagnieën werden gegeven en weinige uren na aankomst stond ik weer voor het vertrek gereed. Met de hem eigene bedachtzaamheid en beslistheid, zette de Generaal nogmaals zijn bedoeling uiteen, toen hij langzaam de trap met mij afdaalde. Buiten gekomen reikte hij mij tot afscheid de hand. Nog eens herhaalde hij zacht zijn laatste woorden, hetgeen anders zijn gewoonte niet was, terwijl hij, dicht naast mij staande, en zonder dat dit opviel, mijn neerhangende hand bleef vasthouden. Het was, alsof hij opzettelijk talmde en mij ongaarne weer liet gaan, alsof hij er een voorgevoel van had, van wat er met zijn adjudant zou gebeuren.

Het hart zwellende van trots en overmoed en in de vaste overtuiging, dat deze keer des Generaals verwachtingen niet zouden worden beschaamd, dat een verdere tegenstand aan een macht zoo groot als thans de onze (zes kompagnieën) een onding en een onmogelijkheid was, begaf ik mij naar boord.

Twee dagen later stonden wij opnieuw in het vuur en begon opnieuw de worsteling om de vijandelijke stelling, die wij ons voorgenomen hadden te veroveren, het mocht kosten wat het wilde. Storm op storm ondernemende, strijdende met den wil van goden en de kracht van reuzen, werden onze troepen toch telkens weer met bebloede koppen afgewezen. En nu werd een uiterste poging gewaagd, met al de officieren voor het front. Maar ook deze stuitte op de steenen muren af, als schuimende branding tegen loodrechte rotsen. Het helsche, van alle rotspunten komende kruisvuur, ruimde vreeselijk onder ons; ik begreep, dat wij onze laatste troef verspeeld hadden. Een snel opdoemend besef, dat hier geen kans meer was op behoud, dat hier het noodlot geen erbarmen meer kende en reeds dadelijk daarop de uitvoering van het vonnis. Een zware slag — een ondeelbaar oogenblik van vuur en van pijn en — en alles vlamde weg — — — —

Wat er verder gebeurde was voor mij slechts een woest visioen, vermengd met den nagalm mijner vroegere pleitrede voor onze dapperen die ik in mijne droomen niet ophield, opnieuw tegenover den altijd tegenwoordigen Generaal te houden.

Een tijdlang van volmaakte vergetelheid, en ik ontwaakte op den bodem van een sloep, te midden van frissche zeebries en klotsende golven. Door de branding heen, die deze kust ook bij het stilste weer met zesvoethooge watermuren beukt, werden wij, gekwetsten, naar boord van de juist ter reede gekomen „Soerabaya" geroeid. Reeds had ik een gestalte op het achterdek van het oorlogsschip gezien, die mij bekend voorkwam, maar zelfs de bevestiging van mijn vermoeden, dat de Generaal met nieuwe versterking was aangekomen om in persoon de verdere operatiën te leiden, was niet in staat, mij uit mijn lethargie op te wekken, of mij den zin van het medegedeelde duidelijk tot het bewustzijn te brengen.

En nu waren wij op zij van het hooge oorlogsschip. Een zware ketting daalde van de ranok naar beneden, om aan de vierkante bakken te worden vastgehaakt, waarin wij gekwetsten lagen, en de een na den ander vlogen wij nu, bij het knarsende gepiep der stoomlieren, de lucht in.

Mat en duizelig als wij waren van de doorstane stooten en het over ons heen slaande zeewater, ontsnapte menig onzer, onder het snelle ophijschen, een kreet van schrik, daar wij niet anders verwachtten dan met bak en al tegen de boorden van het schip aan te bonzen.

En toen zag ik, hoog boven mij, opnieuw de zoo bekende gestalte van mijn Generaal, zag ik, hoe hij, met één hand aan het want vastgeklemd, zich op gevaarlijke wijze over de verschansing boog, om onder den uitroep: „Voorzichtig! in Gods naam voorzichtig!" de zware ketting van boord af te duwen.

De doffe onverschilligheid, waarin mijn toestand mij bevangen hield, week eensklaps bij dit spontaan bewijs van zijn genegenheid en zijn goed hart, en een gevoel van dankbaarheid, van troost en opbeuring doorstroomde mijn ziel.

Wordt vervolgd.

den resident, die dezelfde school heeft doorloopen, die politiek voort te zetten.

„Het Fransch gouvernement spreekt tot de Annamieten niet als een meester tot zijne bedienden. Het wil hen niet verlagen, het wil hen ontegenzeggelijk verheffen door het onderwijs, door het welzijn, hen geleidelijk het juist begrip bij te brengen van hunne rechten en ook van hunne verplichtingen. Ik spreek tot u als man tot mannen. Ik waarschuw u voor de ongezonde opwinding, voor de laaghartige raadgevingen van diegenen, die door hun onmatige eerzucht, hun valschheid en hun zucht naar intrigues van den rechten weg zijn gedreven en de rust in het land trachten te verstoren, in de hoop daaruit onmiddellijk voordeel te trekken. Die lieden zijn verachtelijke wezens en slechte burgers. Door naar hen te luisteren, haalt ge uw land de ergste rampen op den hals. Zoo de Franschen ook al een edelmoedige en rechtvaardige natie zijn, deze natie is ook machtig en sterk, en nooit zal zij toelaten, dat men trachte haren arbeid in Indo-China te verwoesten of, zelfs op te houden; nooit zal zij de pogingen tot verstoring der rust en tot opstand ongestraft laten.

„Van de betreurenswaardige gebeurtenissen, die zich onlangs in Tongkin, met name te Hanoi, hebben voorgedaan, zal ik slechts dit zeggen: de voornaamste schuldigen, die een oogenblik gedacht hadden ons te kunnen ontglippen, bevinden zich in hechtenis; zij zullen geoordeeld worden, maar zoodra het vonnis zal zijn geveld, ben ik geneigd mij genadig te betoonen, het onderzoek der crimineele commissie te doen staken, hoezeer wij de maar al te talrijke opruiers kennen, die voor haar zouden moeten verschijnen. Maar dat men dien maatregel van welwillendheid niet beschouwe als een teeken van zwakheid, dat de lieden, die uit zijn op avonturen en te bedrijven wandaden, ophouden met hun opruiend gedoe. Ik heb slechts 't algemeen belang voor oogen, en indien mij een nieuwe daad van vijandschap ter oore komt, zal op mij de plicht rusten, waarin ik niet zal tekort schieten, om over te gaan tot bijzonder strenge maatregelen ter onderdrukking.

„Ik ben er van overtuigd, dat gij mij hebt gehoord en begrepen en dat door uwe tusschenkomst, uwe raadgevingen, gij onze meest nuttige medewerkers zult zijn ten opzichte van de door u bestuurden, van uwe bondgenooten, aan wie ge zult weten duidelijk te maken, dat de welvaart en het geluk van Annam slechts zullen kunnen worden bereikt, indien Franschen en Annamieten te zamen een en dezelfde richting uitgaan, vereenigd door de machtige banden van het wederzijdsch vertrouwen en van de wederzijdsche belangen.

„Dat zijn geen ijdele woorden; het is de Fransche regeering, die aldus uit mijn mond tot u spreekt. Ons politiek- en bestuursprogram is in deze woorden samen te vatten: „Vrede! Arbeid! Geen nieuwe belastingen! Recht."

De heer Delisle schrijft, dat het optreden van den heer Klobukowsky een diepen indruk te weeg bracht op de inlandsche wereld. Men gevoelt tegenover een chef te staan, die weet wat hij wil, het goede wil en zich niet van zijn doel zal laten afbrengen."

Een nieuwe Industrie in Engelsch-Indië.

De Fransche consul te Bombay schrijft, dat in de provincie telken dage het industriëel ontwaken duidelijker wordt. Steeds meer en meer geven de kapitalisten zich rekenschap van het groote belang om de ruwe grondstoffen, die Indië in zoo ruime mate oplevert, in het land zelf te bewerken. Zij gaan na welke voordeelen voor het land verloren gaan, door den uitvoer der ruwe grondstoffen. Zij berekenen de sommen, die de vreemde inporteur uit Indië trekt door den verkoop van diezelfde grondstoffen, maar nu in den vreemde bewerkt en tot verbruiksartikelen gemaakt. Zij gaan de winst na, die zij zouden kunnen maken door den uitvoer van het bewerkt product in stede van de ruwe grondstoffen.

Het is natuurlijk dat hun aandacht gevestigd is op het groote belang, dat voor het land zou zijn weggelegd in de olie-bereiding en de vervaardiging van oliekoeken in het land zelf.

Indië voerde in 1907/8 voor een waarde van meer dan 165 millioen roepijen aan oliezaad uit, maar slechts voor een waarde van 5 millioen roepijen aan plantaardige olie en voor een bedrag van ongeveer 7 millioen roepijen aan oliekoeken.

Het kan dan ook geen verwondering baren, dat te Bombay een maatschappij werd opgericht, die zich de oliebereiding ten doel stelde. Deze maatschappij The Bombay Oil Manufacturing Company, werd met een kapitaal van 400.000 roepijen opgericht, verdeeld over 4000 aandeelen, elk van 100 roepijen.

In den beginne zal de maatschappij slechts katoenzaad voor de oliebereiding benutten, in de meening, dat de daaruit getrokken producten gemakkelijk in Indië kunnen worden geplaatst, zoodat men voorshands geen zorg behoeft te koesteren voor de plaatsing elders.

Men rekent dat er voor de bewerking van 1000 ton zaad in de maand, alle kosten inbegrepen, een maandelijksche uitgaaf van 70710 roepijen noodig zal zijn, en daar de opbrengst van de producten op 80500 roepijen 's maands wordt geraamd, zou hieruit een bate van nagenoeg 10000 roepijen 's maands voortvloeien, zoodat gerekend wordt op een dividend van 20% op het maatschappelijk kapitaal.

Indien deze onderneming slaagt, zal de nieuwe industrie ongetwijfeld een belangrijke uitbreiding ondergaan, gelet op de in Indië jaarlijks geoogste enorme hoeveelheden oliezaad.

Alcohol in West-Afrika.

De geestelijke heeren geven het niet gewonnen. Bisschop Tugwell heeft onlangs de aandacht meenen te moeten vestigen op den enormen omvang, dien het drankmisbruik in sommige deelen van West-Afrika, met name in Zuid-Nigeria, waartoe ook Lagos behoort, moet hebben aangenomen

De gouverneur dier kolonie, Egerton, heeft toen in een luchtig speechje gesproken van overdrijving. Zeker, allen zouden het er wel over eens zijn, dat het beter ware, indien de inboorlingen hun geld aan wat anders besteedden dan aan drank, maar dat men den neger al evenmin het matig gebruik van drank zou kunnen ontzeggen als aan den Engelschen arbeider.

De heer Johnson, een neger-bisschop in West-Afrika, haalt in de Times deze uitlating van den heer Egerton aan, ten bewijze, dat het bestuur ook liever zag, dat het alcoholverbruik minder verbreid ware dan thans, maar dat het blijkbaar niet inziet welke proportiën dat verbruik werkelijk heeft aangenomen, daar anders maatregelen daartegen niet zouden uitblijven.

Bisschop Johnson noemt het drankeuvel een nog vreeselijker geesel voor den neger van West-Afrika dan den slavenhandel, hoe wreed en bindend deze ook moge zijn geweest. Hij voorziet, dat dit euvel voor het negerras dezelfde noodlottige gevolgen zal hebben, als de inboorlingen van Australië in hun verschillende uitstervende rassen daarvan ondervonden.

Hij dringt bij de Engelsche regeering aan op krachtige maatregelen tegen dat euvel. Zooals men wellicht weten zal, is door den minister van koloniën, lord Crewe, reeds een commissie van onderzoek ingesteld, die in het voorjaar van 1909 naar West-Afrika zal vertrekken om daar voor haar onderzoek een paar maanden te vertoeven.

Deze commissie zal zeker niet nalaten ook den heer Egerton te ondervragen, die thans met verlof in Engeland vertoeft en zich reeds in gelijke geest moet hebben uitgelaten als tevoren.

De Engelsche openbare meening trekt zich evenwel van deze quaestie, waarbij de belangen van den Engelschen handel en de scheepvaart betrokken zijn, heel wat minder aan dan van de opium-quaestie, waarbij de koloniale kassen en de Indische landbouwer het gelag zouden moeten betalen.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

De Indische Mercuur.

Het Nr. van 22 Dec. jl. bevat eene belangrijke beschouwing van v. G. (dat is Dr. K. W. van Gorkom) getiteld: „De positie der suikerindustrie op Java, beoordeeld in het licht der geschiedenis", naar aanleiding der lezingen over dit onderwerp door de heeren H. J. W. van Lawick en J. Sibinga Mulder. Volgens dezen zeer zeker deskundigen schrijver zou het met de zgn. tegenwerking dier particuliere industrie zoo'n vaart niet loopen; uit verschillende Regeeringsbeschikkingen te dezen opzichte spreekt meer tegemoetkoming dan vijandschap en al mocht het nu al eens voorkomen, dat een ambtenaar bij het B.B. zich minder aangenaam uitlaat over de industrie, zulks kan weinig beduiden. Bovendien, art. 60 van het Reg. Reglt. „legt den Gouv.-Gen. de zorg op dat aan nuttige bedrijven geen noodelooze belemmeringen in den weg gelegd worden of blijven."

Verder bevat de Mercuur: De refractometer in de beetwortelsuikerindustrie, door H. C. Prinsen Geerligs. — Opstellen over Java/thee, door Dr. J. Bosscha (besproken door) Dr. A. W. Nanninga. — Over den regenval op Java, door C. Braak. — De marktpositie van Britsch-Indische theeën. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele Berichten en Verslagen. — De overige wekelijksche rubrieken.

Bijdrage tot de anthropologie der Menangkabau-Maleiers.

Academisch proefschrift ter verkrijging van den graad van doctor in de geneeskunde aan de Universiteit van Amsterdam, door **J. P. Kleiweg de Zwaan**. Amsterdam, Meulenhoff & Co. 8o.

Gaarne vestigen wij de aandacht op deze studie van Dr. de Zwaan, waarvoor hij de gegevens verzamelde op een reis door Sumatra, in het begin van 1907 met den Duitschen ethnoloog Alfred Maass ondernomen. De groote verdienste van dit werk is daarin gelegen, dat het anthropologisch materiaal in hoofdzaak werd verzameld in het binnenland, het centrum van Sumatra, waar nog nimmer in die richting werd gewerkt, en een anthr. onderzoek van inboorlingen, die met Europeanen nog slechts zeer weinig in contact zijn gekomen, dus begrijpelijkerwijs vrij groote moeielijkheid oplevert.

Eene bespreking overigens van dit proefschrift aan meer bevoegden overlatende, vermelden wij alleen nog dat het fraai is geïllustreerd, een kaart bevat van de door schrijver gevolgde reisroute, terwijl als Bijlage er aan is toegevoegd een opstel van schrijvers reisgenoot, Prof. Maass, getiteld: 363 Farbenuntersuchungen bei den Malaien Zentral-Sumatras.

Eigen Haard. 1908, No. 51.

De voorlaatste afl. van Eigen Haard brengt een aardige beschrijving (met afbeeldingen) van de viering van Koninginsverjaardag te Wahai op Ceram, door dokter-djawa J. Westplat. De civiele gezaghebber, benevens diens echtgenoote, maakten blijkbaar den 31en Augustus 1908, den verjaardag van H.M. Koningin Wilhelmina, tot een onvergetelijken feestdag voor velen. Zelfs namen, gelijk de schrijver mededeelt, lieden van Weiherama, die drie maanden geleden in het Noessawelegebied nog tegen onze troepen gevochten hadden, aan de feestviering deel.

Holland-Express.

Dit tijdschrift voor Reisverkeer en Gezelschapsleven", dat sinds een jaar te Amsterdam bij de Firma Maas en v. Suchtelen wordt uitgegeven, bevatte eene interessante beschrijving van een tocht naar en over den „Gedeh", door Mr. C. W. Wormser. Wij hopen later op 't van fraaie afbeeldingen voorziene artikel terug te komen.

De Khimono, benevens twee andere Oost-Indische verhalen, door **Creusesol**. Semarang, G. C. T. van Dorp & Co. 1908.

Eigenlijk is een aanbeveling tot kennismaking met de litteraire producten van Jhr. Graafland (diens pseudoniem Creusesol is immers bijna voor niemand meer een geheim?) volkomen overbodig. Degene, die zijn „Soeka Sepi", zijn „Naar Holland" en zijn „Naar den Oost" hebben gelezen, zullen ook na lezing zijner laatste pennevrucht met ons moeten getuigen, dat de heer Graafland de eigenschap bezit het gros zijner lezers van begin tot einde te boeien, doch zonder te vervallen in bijzonder spannende, en daardoor in den regel onwaarschijnlijke episodes, hetgeen trouwens niet wel mogelijk zou zijn bij dezen schrijver, die tot nu toe al zijn op papier gestelde gedachten aan de werkelijkheid m o e t ontleend hebben!

Weekblad voor Indië.

No. 31 van het Weekblad is nagenoeg geheel gewijd aan de onlangs gehouden en in alle opzichten uitstekend geslaagde tentoonstelling te Modjokerto, georganiseerd door de Technische Vereeniging van suikergeëmployeerden in de residentie Soerabaja. Volgens den schrijver, den heer M. Weber, schijnt het gedurende de tentoonstellingsdagen niet aan pretmaken ontbroken te hebben, als hij o. m. zegt: „Zoo waren al de dagen, die de tentoonstelling duurde, dagen van vreugde en jolijt; de dude zetel van de vorsten van Modjopaït heeft gedaverd van de toejuichingen, welke hun, die de feestvreugde door hun kunst verhoogden, ten deel vielen, de champagne heeft er bij stroomen gevloeid, enz. enz.

In zijn Indrukken van den Dag schrijft „Chroniqueur" o.a. ook 't navolgende, dat stellig verdient, onder meer algemeene aandacht te worden gebracht:

„Een vraag: hoe komt 't toch, dat men nimmer hoort van legaten, door afgestorvenen vermaakt aan Indische instellingen? Geen mail haast verschijnt of men kan er in lezen, dat door een of ander aan een zeker aantal instellingen van publiek nut sommen zijn vermaakt, vaak tot klinkende bedragen. Er zijn er toch zoovelen, die hun fortuin, nu ja, in de eerste plaats aan zichzelf, maar dan toch in de tweede plaats aan Indië te danken hebben. Maar nooit schijnt 't hun in te vallen, een deel dier fortuinen weer ten algemeenen nutte te doen terugkeeren naar Insulinde. Steeds aan onwil denken zou verkeerd zijn, onnadenkendheid is hier waarschijnlijk in 't spel. Als er ten deze in patria eens wat „reclame" werd gemaakt?"

Het spijt ons thans niet over de bewijzen te beschikken om aan te toonen, dat „Chroniqueur" te veel generaliseert in deze; toch staan ons wel degelijk gedane schenkingen, als door schr. bedoeld, voor den geest. Maar wel herinneren wij ons eene rijke schenking bijv. van een oud-minister van Ko-

loniën, tijdens zijn bezoek aan de Bataklanden; id. eveneens voor een nuttig doel door een oud-algemeen voorzitter van het Alg. Syndicaat van Suikerfabrikanten op Java, om van de talrijke en dikwerf hooge sommen telkens door voorstanders der zending geschonken niet eens te spreken. Maar 't is waar, de schenkers zijn in bedoelde gevallen geen afgestorvenen, de schenkingen geen legaten.

„Oost en West" herdenkt met groote dankbaarheid het legaat van ƒ 5000, haar in 1905 door wijlen den ingenieur J. W. Post vermaakt, dat toch ook Insulinde ten goede komt. Dit goede voorbeeld zal zeker nog wel navolging vinden.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië.

In een onzer vorige overzichten maakten wij melding van een buitenlandsche firma, die zich onlangs beklaagde over de minder goede hoedanigheid der van uit Ned.-Indië in zoo groote hoeveelheden uitgevoerde coprah (gelijk men weet de gedroogde kern der cocosnoot). Blijkbaar heeft deze materie ook de aandacht getrokken van den Directeur van het Departement van Landbouw, Prof. Dr. M. Treub, naar aanleiding van het Verslag der Kamer van Koophandel te Soerabaja, waarin o.m. werd gezegd: „De oogst (van coprah) was gedurende het jaar 1906 aanmerkelijk kleiner dan in 1905..... Was de kwaliteit in het begin van het jaar over het algemeen bevredigend, dit veranderde, toen de prijzen hier met reuzenschreden vooruitgingen. De inlander, bemerkende, welke prijzen hij voor zijn product kreeg, plukte rijp en groen, met het resultaat, dat tegen het einde van 1906 de kwaliteit vrij ordinair werd...... Het is en blijft een artikel, waarop de aandacht der Regeering niet genoeg kan gevestigd blijven, en waaruit de inlander, mits het product oordeelkundig wordt behandeld, een rijke bron van inkomsten kan hebben."

Dr. Treub heeft daarop onmiddellijk stappen gedaan bij de Regeering en bij de andere Kamers van Koophandel, die konden leiden tot eenen beteren toestand. Het resultaat hiervan vindt men bijeengebracht in de pas verschenen Oct.-Nov.-afl. van bovengenoemd tijdschrift, onder het opschrift: „Een stelsel van certificaten voor de van Java en Madoera uit te voeren copra."

Overigens bevat deze afl. nog een uitvoerig opstel, getiteld: Is de Priok-haven een failure? door Zeemijl. In zijn hoogstmerkwaardige beschouwingen komt de schr. tot de conclusie: „de technische opzet en de uitvoering van dit kunstwerk zijn geen failure, integendeel, een schitterend succes der ingenieurs geweest", maar, tenzij „later duidelijk en onafwijsbaar het tegendeel mocht blijken, moet hier erkend, dat commercieel de Priok-haven een wezenlijke failure is geweest."

Teysmannia.

Afl. 11 van den loopenden jaargang bevat: De variaties van Coffea Liberica, door Dr. P. J. S. Cramer. — De sisalkultuur buiten Ned.-Indië, door E. de Kruijff. (De schrijver stelt zich voor een nuttig werk te kunnen verrichten door van tijd tot tijd opstellen te publiceeren omtrent den stand van sisalkultuur in andere landen, omdat „wij hier op Java nog over betrekkelijk weinig gegevens, zoowel omtrent de kultuur der Agave, als omtrent de bereiding en nawerking van de vezel" beschikken; hij behandelt thans de kultuur op Hawaii). — Helgeen voor een aetherische-oliën-fabrikant van belang is te weten (vervolg), door A. W. K. de Jong. — Phalaenopsis (met plaat), door H. J. Wigman Jr. — Sprokkelingen uit nieuwe publicaties. — Korte berichten uitgaande van het Departement van Landbouw: Aanteekeningen over maaginhouden van vogels (vervolg), door Dr. J. C. Koningsberger.

De Ingenieur.

In het vorige jaar trok het de aandacht van het Bestuur der Vereeniging van Delftsche Ingenieurs, — aldus de aanvang van een artikel in het jongste nummer van De Ingenieur — dat bij het vervullen van enkele ingenieursbetrekkingen bij den Staatsdienst in Ned.-Indië personen werden benoemd voor wie het bezit van een ingenieursdiploma der P. S. of T. H. te Delft niet als eisch werd gesteld, wat voor de benoembaarheid tot asp.-ingenieur bij den Waterstaat en de B. O. W. in Ned.-Indië wel het geval is.

Evenzoo opvallend was het, dat de aanvullingen bij dezen dienst en bij dien van de Spoorwegen en het Stoomwezen ongelijkmatig plaats vinden en dat niet steeds het gevraagde aantal jonge ingenieurs zich beschikbaar stelt. Daardoor rees de vraag, of ook de dienstvoorwaarden verbetering behoeven.

Een en ander had tengevolge, dat voornoemd Bestuur besloot ter dezer zake de voorlichting in te winnen eener met de toestanden in Ned.-Indië bekende Commissie, welke Commissie nu haar Verslag uitbrengt onder den titel: „Benoemingen van Ingenieurs in Ned.-Indischen Staatsdienst." Dit Verslag, te uitgebreid om er hier een uittreksel van te maken, gaf meergenoemd Bestuur aanleiding, een Adres tot den Minister van Koloniën te richten, hetwelk eveneens in dit Nr. van De Ingenieur is afgedrukt.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 4 Dec. 1908;
Het Bat. Nieuwsblad t/m 2 Dec.;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
Het Soerab. Handelsblad t/m 1 Dec.;
De Sumatrapost t/m 5 Dec.;
De Javasche Courant No. 95 t/m 97;
Ned.-Ind. Effectenblad No. 90 t/m 93;
De Ind. Mercuur No. 52;
Kort verslag zitting Tweede Kamer S.-G.;
Handelsberichten v/h Min. van Landbouw van 26 Dec. No. 93;
De Ned. Staatsalmanak 1909 voor iedereen;
Rapport der commissie tot voorbereiding eener reorganisatie van den Burg. Geneeskund. dienst in Ned.-Indië;
Regenwaarnemingen in Indië 1907;
Delicourant t/m. 4 Dec. '08;
De Sumatrabode t/m 4 Dec.;
De Padanger t/m. 4 Dec. '08;
Surinaamsch Kol. Nieuws- en Advertentiebl. t/m. 97;
Nieuwe Sur. Courant t/m. no. 1693;
Jong Indië No. 22;
De Stem van Indië no. 48;
Weekblad van Indië no. 32;
Damesweekblad no. 20;
De menschetende aanbidders der zeeslang, IIe en IIIe deel door F. P. en A. P. Penard;
Indische Herinneringen door W. Jaeger.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 27 Nov. 1908. No. 95.

Benoemingen, enz.

Verleend: wegens ziekte, twee jaren verlof aan den onderwijzer 3e kl. W. Verbrugge.

Ontslagen: op verzoek eervol, de opzichter S.S. op Java A. J. A. Chattelin; de klerk bij het B.B. W. Ch. G. Lucardie; de id. S.S. op Java M. G. J. van Bel; de ambt. op wachtgeld Mej. M. E. E. Willemsen.

Benoemd: tot buitengewoon voorzitter van den landraad te Djokjakarta Mr. A. E. van Arckel; tot 2en Commies bij het Dep. v. Fin. F. J. P. Storm van 's-Gravesande; tot lid van den gemeenteraad van Makassar P. van Vliet; van Magelang L. L. H. R. Sciprio Blume; tot voorzitter van den landraad te Blitar Mr. W. W. Brouwer; tot resident van Djambi A. J. N. Engelenberg.

Ontslagen: op verzoek eervol, de ass.-wedono van Soekolio, Mas Djojowikromo.

Benoemd: tot regent van Galesong (Celebes) Larigaoe daeng Manginroeroe; tot lid van den landraad te Brebes, Mas Soemotenojo; van Bangkalan, Mas Mertojoedo; tot luitenant der chineezen te Tegal, Tjioe Hong Yauw; tot 1en deurwaarder bij het Hoogger. Hof van N.-I., A. A. Soplantila.

Overgeplaatst: naar Ternate de hulponderwijzeres Mej. A. B. Kriesfeld.

Benoemd: tot agent voor de afd. Demak der Wees- en Boedelkamer te Semarang J. A. W. Zeydel.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, de kapitein der inf A. E. van Kappen.

Geplaatst: te Makassar, de 2e luit. der Genie L. F. Geerligs uit Nederland verwacht.

Ontslagen: op verzoek eervol, de loods bij het loodswezen te Soerabaja J. B. Dirickx.

Benoemd: tot referendaris bij het Dep. der Marine de hoofdcommies Ch. J. Cohen.

* * *

Uit de Javasche Courant van 1 Dec. 1908. No. 96.

Ordonnantiën enz.

I. Ordonnantie, betreffende bepalingen omtrent verplichte opkomst der schutterijen bij gelegenheid van brand.

II. Besluit, bevattende de met de stoomvaartmaatschappijen „Nederland" en „Rotterdamsche Lloyd" gesloten ovvereenkomst, inzake het vervoer van gouvernementspassagiers.

III. Mededeelingen, bekendmakingen betreffende vergunningen tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen, enz.

Benoemingen, enz.

Verleend: wegens ziekte één jaar verlof naar Europa aan den controleur voor de belastingen K. E. Wilkens.

Ontslagen: op verzoek eervol de klerk bij den post- en telegr. dienst G. A. Paulus.

Benoemd: tot opzichter B. O. W., A. van Bodegraven.

Belast: met de waarneming der betrekking van adjunct-inspecteur van Fin. P. Lagaay; van administrateur 2e kl. bij de tinmijnen op Banka S. Chavannes; met de functiën van hoofdcommies bij het Dep. van Landb. P. A. Woesthoff.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. van B.B. F. A. T. Halkema en Ch. E. Bodemeijer; van den Dir. van Gouvernementsbedrijven W. F. F. Oppenoorth.

Benoemd: tot leeraar bij de H.B.S. te Semarang J. Luijten; tot wedono van Padangan Raden Ngabehi Djojowinoto; tot inlandsch off. van justitie in het agentschap Toeban, Raden Notosoeroto; in Bodjonegoro, Mas Soedinan; tot lid van den landraad te Martapoera, Hadji Mohamad Napis; tot controleur in de res. Batavia C. Canne.

Geplaatst: in de res. Oostkust van Sumatra G. K. J. A. Oosthout; in de Lampongsche districten J. M. H. L. de Wilde de Ligny.

Overgeplaatst: naar Bangkalan, de onderwijzer 3e kl. E. W. van Vegchel.

Geplaatst: aan de 1e school te Semarang, de onderwijzer 3e kl. H. Tj. de Vries.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. te Kraksaän H. Bosma.

Werkzaam gesteld: te Semarang, de adj.-insp. van fin. P. Lagaay.

Benoemd: tot agent voor de afdeeling Rembang der Wees- en Boedelkamer te Semarang J. H. Lapré.

Ontslagen: als zoodanig op verzoek eervol N. Nieraeth.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte een jaar verlof aan den off. van gezondh. 2e kl. J. M. Knipscheer.

Ontslagen: op verzoek eervol de kapitein der inf. R. T. Maidman.

Geplaatst: bij het 16e bat. de 1e luit. C. B. Dutry van Haeften.

Overgeplaatst: bij het 1e bat. de 1e luit. F. F. Vervat; bij het 11e bat. de kap. J. L. E. Franssen; naar Soerabaja de kap. T. J. Baerveldt; bij het 7e bat. de 2e luit. F. van der Goes; naar Padang de kap. E. M. Carpentier Alting; naar Batavia de 2e luit. A. M. Sonius; naar Salatiga de 2e luit. F. J. T. G. Siegmund; naar Tjimahi de 1e luit. W. F. van Vliet.

Geplaatst: te Salatiga de 2e luit. A. L. van der Sluijs Veer.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het S.S. „Koning Willem I", gezagvoerder H. J. Potjer, bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia 26 December 1908.

H. Bisschop van Tuinen; Mejuffrouw M. J. H. Lap; J. J. Romswinckel; J. W. Labrijn, echtgenoote en 6 kinderen, en W. A. Labrijn; W. J. Romswinckel; W. L. de Beus, echtgenoote en kind; W. G. de Knokke van der Meulen; Mevrouw A. E. S. L. Mensonides—de Knokke van der Meulen; P. M. Elberg, Mr. Dudley Yorke, Dr. A. A. J. Veldhuis; E. Zur Kleinsmiede; J. J. M. Baart; H. T. Ament en echtgenoote; A. L. W. Larsen; H. E. Visscher; J. H. M. Brunott en echtgenoote; Mevrouw G. van der Plas—Kok; P. van Asperen; P. A. Lamie; J. T. M. Willemse; G. Bulsing; H. Erkelens Jr.; Colonel B. H. Slee; Miss G. Slee, Miss M. Slee.

Passagierslijst van het S.S. „Prins der Nederlanden", gezagvoerder H. J. v. d. Goot, van Amsterdam naar West-Indië op den 24en December 1908.

Folchert Stel, echtgen. en 2 kinderen; G. Boeser; L. C. Leeimans; Julio Henriquez; Mej. C. C. de la Parla.

Passagierslijst van het ss. Koning Willem II; gezagvoerder J. Teensma; vertrokken van Batavia 3 Dec. en aangekomen te Genua 25 December 1908.

P. L. de Gaaij Fortman, echtg. en k; A. Meijboom, echtg. en 2 k; Mr. P. H. Fromberg en echtg; mej. E. J. Brevet; Mr. G. J. Nolst Trenité; Jhr. H. M. E. van den Brandeler en echtg; W. J. Steup; Ch. F. Kruisinga; A. Habib; J. F. Bouwens; A. Landzaat en 4 k; M. Manheim; J. Woldringh; J. P. Jung; P. van Holst; C. Pallamari; C. F. Meijer; K. F. H. Dahmen; mej. H. H. Haag; mej. Sutherland; W. Gorter; W. E. R. Krohne; mej. M. Hulsing; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen.